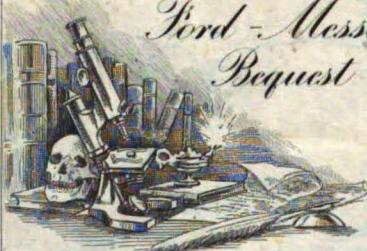

Library of the University of Michigan

Bought with the income
of the

Ford-Messer
Bequest

EFFASER

25/1
BR
60
M61

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRA, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM Scriptorumque ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM.

QUI AB AËVO APOSTOLICO AD ÈTATEM INNOCENTII III (ANN. 1216) PRO LATINIS,
ET AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIORA
ECCLESIAE SÆCULA,

MUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA; OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DERENTUR ABSOLUTAS, DETECTIS AUCTA; INDICIBUS ORDINARIIS VEL ETIAM ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS, SIVE AUCTORES ALICUOS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIORER DISTINGUENTIBUS SUBJECTANQUE MATERIAM SIGNIFI- CANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;

DILECTIS ET QUADRAGINTA INDICIBUS SUB OMNI RESPECTU, SCILICET, ALPHABETICO, CHRONOLOGICO, ANALYTIICO, ANALOGICO, STATISTICO, SYNTHETICO, ETC., RES ET AUCTORES EXHIBENTIBUS, ITA UT NON SOLUM STUDIOSO, SED NEGOTIS IMPLICATO, ET SI FORTE SINT, PIGRIS ETIAM ET IMPERITIS PATEANT OMNES SS. PATRES, LOCUPLETATA; SED PRÆSERTIM DUOBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS INDICIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, ABSQUE ULLA EXCEPTIONE, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICITUR; ALTERO SCRIPTURÆ SACRAE, EX QVO LECTORI COM- PERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QIBUS OPERIBUS SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO GENESIOS

USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPsis, COMMENTATI SINT :

EDITIO ACCURATISSIMA, CETERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS, CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITATÆ TEXTUS, CORRECTIONIS PERFECTIO, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECUSU CONSTANTEBILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA, SEXTENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE IACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, VEL ETIAM INEDITORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÈTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM, ET EX INNUMERIS OPERIBUS TRADITIONEM CATHOLICAM CONFLANTIBUS, OPUS UNICUM MIRABILITER EFFICIENTIUM.

SERIES GRÆCA POSTERIOR,

IN QUA PRODUCUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIAE GRÆCAE
AB AËVO PHOTIANO USQUE AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA, ET AMPLIUS;

ACCURANTE J.-P. MIGNE.

Bibliothecæ cleri universæ.

SIVE CURSUS COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIA ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIAM NEMPE LATINAM, ALIAM GRÆCO-LATINAM. AMBÆ PARTES PENE JAM INTEGRE EXARATAE SUNT. LATINA, DUCENTIS ET VIGINTI DUOBUS VOLUMINIBUS MOLE SUA STANS, DECEM ET CENTUM SUPRA MILLE FRANCIS VENIT: GRÆCA Duplici EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALI COMPLECTITUR, NOVEMQUE ET CENTUM VOLUMINA, PRO PRIMA SERIE GRÆCA, NON EXCEDIT. POSTERIOR AUTEM VERSIONEM LATINAM TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA QUINQUE ET QUINQUAGINTA VOLUMINA RETINETUR. SECUNDA SERIES GRÆCO-LATINA, SEXAGINTA VOLUMINA PROBABILITER NON SUPERABIT; DUM HUJUS VERSIO MERE LATINA TRIGINTA VOLUMINIBUS ABSOLVETUR. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM OCTO, UNUMQUODQUE MERE LATINUM QUINQUE FRANCIS SOLUENDO EMITUR: UTRIBIQUE VERO, UT PRETII HUJUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM, SIVE LATINAM, SIVE GRÆCAM COMPARAT NECESSA ERIT; SECUS ENIM CUJUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA AQUABUNT. ATTAMEN, SI QVIS EMAT INTEGRE ET SEORSIM COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EANDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO NOVEM VEL PRO SEX FRANCIS SOLUM OBTINEBIT. ISTÆ CONDITIONES FUTURI PATROLOGIÆ SERIEBUS APPLICANTUR, SI TEMPUS EAS TYPIS MANDANDI NON NOBIS DEEST.

PATROLOGIÆ GRÆCAE TOMUS CXXXI.

EUTHYMIUS ZIGABENUS. ANNA COMNENA.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE, EDITOREM,
IN VIA DICTA D'AMROISE, OLIM PROPE PORTAM LUTETIAE PARISIORUM. VULGO D'ENFER
NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNG VERO INTRA Mœnia PARISINA.

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM XII. ANNUS 1192.

E Y Θ Y M I O Y
ΤΟΥ ΖΙΓΑΒΗΝΟΥ
ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

E U T H Y M I I
ZIGABENI
OPERA QUÆ REPERIRI POTUERUNT OMNIA.
ACCREDIT
ANNÆ COMNENÆ
ALEXIAS

CAR. DU FRESNII DU CANGII NOTIS ILLUSTRATA.

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECA CLERI UNIVERSAE,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIAS ECCLESIASTICAS RAMOS EDITORE.

TOMUS QUARTUS.

VENEUNT QUATUOR VOLUMINA 42 FRANCIS GALICIS.

EXCUEDEBATUS ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA D'AMBOISE, OLIM PROPE PORTAM LUTETIAE PARISIORUM VULGO D'ENFER
NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MOenia PARISINA.

1864

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM XII, ANNUS 1122.

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO CXXXI CONTINENTUR.

EUTHYMIUS ZIGABENUS.!

Expositio Symboli, ex Christ. Frid. Matthæi Lectionibus Mosquensibus.	col. 9
Disputatio de fide cum philosopho Saraceno in urbe Melitine, ex cod. Vat. Ot- tobon. 333.	19
Contra Massalianos.	39
Contra Phundagiatas seu Bogomilos	47
In Adorationem venerandæ zonæ sanctissimæ Deiparæ,	1213

ANNA COMNENA PORPHYROGENITA CÆSARISSA.

Petri Possini Epistola nuncupatoria ad Petrum Seguierium Franciae cancella- rium.	59
Ejusdem Præfatio ad Lectorem.	65
Davidis Hæschelii Præfatio.	69
Latinorum aliquot de Alexio Comneno Testimonia.	71
Elogium Annæ Comneneæ.	75

ANNA COMNENÆ ALEXIAS, sive de rebus ab Alexio imp. vel ejus tempore gestis libri quindecim. Ex bibliotheca Barberina primus edidit, Latina interpreta- tione donavit et Glossario illustravit Petrus Possinus, S. J. presbyter. Acces- serunt Car. Du Fresnii Du Cangii notæ historicæ et philologicæ.	79
Glossarium Annæum.	1211
Davidis Hæschelii ad Alexiadem notæ.	1235
INDICES IN ALEXIADEM: 1. <i>Index rerum memorabilium.</i> 1251. — 2. <i>Nobiles Galli, Normanni et Latini, ab Anna Comnena et in notis laudati.</i> 1281. — 3. <i>Index geographicus.</i> 1285 — 4. <i>Index rerum et verborum quæ in notis Du Cangii ad Alexiadem continentur.</i> 1289. — 5. <i>Index Græcarum vocum quæ in notis explicantur.</i> 1295. — 6. <i>Index auctorum qui passim in notis laudantur et illustrantur.</i> 1299.	

EUTHYMII ZIGABENI

EXPOSITIO SYMBOLI.

(Ex editione Christ. Friderici Matthæi in *Lectionibus Mosquensibus*, repetita in *Bibliotheca Gallandiana*, tom. XIV.)

Εἰς τὸ (1) ἄγιον σύμβολον.

Τι ἔστι πίστις; Πίστις ἔστιν ἐπιζημέτων ὑποστασίς, πραγμάτων ἐλεγχος οὐ βλεπομέτων. Ἡ ἀπολυπραγμόντος συγκατάθεσις, η ἐκούσιος συγκατάθεσις, ἡ ὡς δικέας ἐφη Βασιλείος, Πίστις ἔστι συγκατάθεσις ἀδιάκριτος τῶν ἀκουσθέντων, ἐν πληρωφορίᾳ τῆς ἀληθείας τῶν κηρυχθέντων Θεοῦ χάριτος.

Σύμβολον διομάζεται, ὡς σημεῖον τῆς ἐν ψυχῇ πίστεως. Ἐπειδὴ γάρ ἀσώματον πρᾶγμα ἔστιν ἡ ψυχή, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ δόγματα ἀφανή τε καὶ ἀδηλα, τούτου χάριν τῆς διολογίας ταύτης ἐδέσσεν αὐτῇ, ἵνα δεξα ταύτης ἡ ἐνδιάλετος αὐτῆς πίστις ἐκφαίνηται, καὶ μὴ ἀμφιβάλληται.

Πίστευσα. Τουτέστιν ἀπολυπραγμόντως ἐπὶ τοῖς ἥρηθσομένοις δόγμασι συγκατατίθεμαι. Καὶ μήν οἱ πατέρες Πιστεύομεν εἰπον πλήθυντικῶς. Εἰς ταυτὸν δ' ἄγει ἀμφότερα. Πλήθυντεικῶς μὲν γάρ ἐλεγον ἐκεῖνοι, τὴν κοινὴν σφῶν αὐτῶν περὶ πίστεως γνώμην καὶ τὴν ίδιαν ἐκάστου παριστῶντες· ἡμεῖς δ' ἀνάστατιν, τῇ ἐνδιάλεκτον πίστεως διολογίᾳ τὴν τοῦ παντὸς τῶν πιστῶν ἀθροίσματος συνεισάγοντες.

Πίστεύω εἰς ἄτροπον Πατέρα παντοκράτορα. Τοῦτο ἄλλοι μὲν ἄλλως στίζουσιν. Οἱ μὲν εἰς τὸ Θεόν, ὡς ἀν κατὰ κοινοῦ τῶν τριῶν ὑποστάσεων παραλαμβάνηται τὸ Θεός διονομά, ἄλλοι δὲ συνάπτουσιν. Ἐπιπλον (2) καὶ Ἐπίκουρος δι φιλήδονος Θεὸν πατελῶς ἡγνήσαν, διὰ τοῦ αὐτοματισμοῦ τὴν ἀταξίαν εἰσάγοντες· ὃν δὲ μὲν τὸ διόδωρ ἀρχὴν ἐφληγάφει, διὰ δὲ ἀπειρους ἀτόμους. Πλάτων ίδειν καὶ ὅλην ἐλεγει Θεὸν, ὡς τοῦ Θεοῦ μὴ δυναμένου μήτε ὅλην μήτε παραδείγματος χωρὶς τὸν κόσμον συστήσασθαι, καὶ εἴτες εἴναι τινα συναδία τούτῳ καὶ συνάναρχα. Οὐαλεντῖνος λέπει θεοὺς ἐλεγεν εἴναι· οἱ ἀπὸ Μαρκίωνος τρεῖς ἀρχάς· οἱ ἀπὸ Κέρδωνος δύο εἴναι θεοὺς διδογμάτισαν, καὶ οἱ ἀπὸ Μάνεντος β' ἀρχάς.

Πίστεύω εἰς ἄτροπον Θεόν. Ἔνα λέγεται Θεόν, η τὸν Πατέρα φαμὲν, η τὸν Υἱὸν, η τὸν Πνεῦμα, καὶ πάλιν δύοις τὰ γ', τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸν Πνεῦμα,

¹ Hebr. xi, 4.

(1) Legitur hæc interpretatio Symboli in endem codice 344, fol. 175 seqq. Forte ergo et hæc auctorem habet Euthymium Zigabenum. Aliam quoque in alio codice interpretationem reperi Simeonis Thessalonicensis.

PATROL. GR. CXXXI.

A

In sanctum symbolum.

Quid est fides? Fides est substantia rerum quæ sperantur, argumentum rerum quæ non cernuntur¹. Vel, est consensus minime curiosus, vel voluntarius consensus: vel etiam ut Magnus dixit Basilius: Fides est consensus indiscutibilis eorum quæ audita sunt, in certa persuasione veritatis earum rerum quæ ex Dei gratia prædicatae sunt.

Symbolum nominatur, tanquam signum fidei quæ est in anima. Cum enim incorporea res sit anima, ejusque dogmata invisibilia atque obscura, idcirco ea opus habuit hujusmodi confessione, ut per illam interna ejus fides manifesta fiat, nec ullus relinquatur ambigendi locus.

B Credo. Id est sine curiositate dicendis dogmatibus assentior. Evidem majores nostri Credimus dicebant, per plurativum numerum. At utraque vox perinde voleat. Plurative enim enuntiabant illi, communem suam ipsorum de fide sententiam ac privatam cuiusque confessione totius fidelium coetus fidem concludimus.

Credo in unum Deum Patrem omnipotentem. Hoc alii aliter interpungunt. Alii notam distinctionis ponunt post Deum; quo videlicet communiter de tribus personis accipiatur nomen Deus, alii contra, connectunt. Hippo et Epicurus voluptuosus Deum prorsus ignorarunt, per temerarium casus eventum confusionem induentes, dum alter aquam pro principio nugatus est, alter infinitas atomos. Plato ideam et materiam Deum dixit, quasi non posset Deus nec materiam, nec sine exemplari mundum condere; atque sic esse quædam coetera illi pariterque principio parentia. Valentinus xxx deos esse dicebat; Marcio tria principia. Credo duos esse deos docuit. Manichei duo principia asserebant.

Credo in unum Deum. Dicitur in unum Deum, sive Patrem appellemus, sive Filium, sive Spiritum, aut etiam tria hæc simul, Patrem et Filium et Spi-

(2) Puto de Hippone hoc loco loqui interpretem, de quo vide Fabr. Bibl. Gr. vol. I, p. 819. Certe ibi in notis traditur istiū aquam et ignem pulasse rerum principia.

ritum; aliquando quidem unicuique trium personarum hoc tribuentes, aliquando vero uni trium essentiae. Si igitur connectentes legamus: *Credimus in unum Deum Patrem*, personae patris significacionem vocis *Unius* accommodamus. At si dicamus *In unum Deum*, atque hic interpungamus, mox subjungentes, *Patrem*; unam divinitatis essentiam significantes, ad Trinitatem gradum facimus personarum.

Credo in unum Deum. Non essentiae significativa vox est *Deus*, neque divinae naturae nomen. Quemadmodum enim omnem supergreditur intellectum, sic etiam omne prætergreditur nomen. Est ergo symbolum virtutis essentiae divinae. Nec enim divinam insinuat existentiam, sed eam quæ ex illo in nos procedit divinizantem virtutem et efficaciam.

Credo in unum Deum omnipotentem. Patrem cogitamus secundum in divinis principium, cuius veluti quedam germina divinitus enata, secundum sapientissimum Arcopagitam Dionysium, recognoscuntur Filius et Spiritus. Non enim ex paterna relatione quæ invenitur in creatis a Deo rebus, sive etiam secunditate, derivata est divina paternitas; sed ex superante omnem naturam secunditate supersubstantialis divinitatis, in creatis rebus, ut ita quicquid, naturae genitura derivatur: illamque hæc imitatur, at non contra. Primum autem Patrem divinum Symbolum assumpsit, non quod primus sit vel major (3), sed quia principium est Filii et Spiritus. A principio sunt enim hæc personæ, non ipsæ principia. Aut si principia, non tamen Patris, sed cum Patre, secundum communem divinitatis causalitatem, et omnium infra Deum creaturarum; tanquam cum Patre cooperantes, et concreantes, non quidem tanquam indigentes cooperationis inter se, apage; perfecta enim et integra est divinitas in qualibet hypostaseon: sed quippe una existente operatione virtute et voluntate horum trium.

Patrem omnipotentem factorem cœli et terræ. Primum quidem positum est nomen *Deus*, quod naturam commendat; tametsi nullum ejus existet nomen, ut prædictius. Deinde *Pater*, quod sudem commendat. Hoc autem nomen hic proprium non est Patris; procedens enim oratio declarabit illud et *Filio* et *Spiritu* competere. Ait enim: *Et in unum Dominum Iesum Christum... et in Spiritum sanctum Dominum.* Dicimus autem, *Omnipotentem*, distinguentes nos ab heretica stultitia *Manichæorum*, *Simonianorum* et *Marcionistarum*, qui non universorum artilitrium uni ac soli Deo attribuunt: sed diversis principiis potestatem rerum affricant. Quare omnipotentem Patrem dicentes, etiam causam ejus omnipotentiae adducimus, factorem cum cœli et terræ dicentes: nam extremis positis, etiam quæ in medio sunt innuuntur.

(3) *Infra* quæ de principio dicit, græcanicum quid sapiunt, benigne interpretandum.

(4) *Planius* ἐνεργειῶν θείας οὐσίας.

(5) *In Cod. vitiōse παράλειψε.*

A ποτὲ μὲν ἐκάστῃ τῶν τριῶν ὑποστάσεων τοῦτο προσένομοντες, ποτὲ δὲ τῇ μιᾷ τῶν γ' οὐσίᾳ. Εἰ μὲν οὖν συνάπτωντες ἀναγνῶμεν, Πιστεύομεν εἰς ἡρά Θεόν Πατέρα, εἴ τι ὑποστάσει τοῦ Πατρὸς τὴν τοῦ Ἐρίτης σημασίαν ἀρμόζομεν· εἰ δὲ λέγοιμεν Εἰς ἡρά Θεόν, ἐνταῦθα σιλεόντες, εἴτα ἐπάγοιμεν Πατέρα, τὴν μίαν τῆς Θεότητος οὐσίαν σημάναντες, ἐπὶ τὸ τριάδ. καὶ χωροῦμεν τῶν ὑποστάσεων.

Πιστεύω εἰς ἡρά Θεόν. Οὐχ οὐσίας σημαντικόν εστι τὸ Θεός οὐδὲ τῆς θείας φύσεως δνομεῖ. Πατέρα γάρ ὑπὲρ ἀπαν καθέστηκε νόημα, οὗτον καὶ πᾶν δνομα διαπέφευγεν. Ἀλλ' εστι μὲν ἐνεργείας θείας οὐσίας; (4) σύμβολον. Οὐ γάρ τὸ είναι τοῦ Θεού παριστασιν, ἀλλὰ τὴν εἰς τὴν οὐσίαν εἴτε αὐτοῦ προτοῦσαν ἐκθεωτικὴν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν.

Πιστεύω εἰς ἡρά Παντοκράτορα. Πατέρα νοοῦμεν τὴν θεογόνον αἰτίαν, ής ὡς περ τινὲς βλαστού θεόφυτοι, κατὰ τὸν ἐξ Ἀρείου πάγου σορώτατον Διονύσιον, Υἱὸς καὶ Πνεύμα γνωρίζονται. Οὐ γάρ ἐκ τῆς ἀντὶ τοὺς δημιουργήμασι πατρικῆς σχέσεως είτε καὶ γονιμότητος ἡ ἐν Θεῷ πατρότης ἐστιν, ἀλλ' ἐκ τῆς ὑπερφυσῶν γονιμότητος τῆς ὑπερουσίου θεότητος ἐν τοῖς δημιουργήμασιν οἷον εἰπεῖν φυσιογνώμαν παράγεται. Καὶ ἐκείνην αὐτὴν μιμεῖται, ἀλλ' οὐ τὸ οὐρανού σύμβολον, οὐχ διτὶ πρῶτος ἐστιν ἢ μείζων, ἀλλ' διτὶ αἰτίας ἐστι τὸν Υἱὸν καὶ τὸν Πνεύματος. Αἰτιατὰ δὲ ταῦτα, οὐ μὴ αἰτία. Εἰ δὲ καὶ αἰτία, ἀλλ' οὐ τοῦ Πατρὸς, ἀλλὰ μετὰ τοῦ Πατρὸς, κατὰ τὴν κοινὴν τῆς θεότητος αἰτιολογίαν, καὶ τῶν μετὰ θεὸν ἀπάντων κτισμάτων, ὡς συνεργά τῷ Πατρὶ καὶ συνδημιουργά, οὐχ ὡς δεόμενα τῆς συνεργείας τούτων, ἀπαγεῖ τελείᾳ γάρ καὶ δόλκληρος; ἡ θεότης, ἣν ἐκάστῃ τῶν ὑποστάσεων ἀλλ' ὡς μιᾶς οὖσῃ; καὶ ἐνεργείας καὶ δυνάμεως καὶ βουλήσεως τῶν τριῶν.

Πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς. Πρῶτον μὲν τὸ τῆς φύσεως παραστατικόν δυναμα τέθειται τὸ Θεός, εἰ καὶ μηδὲν, ὡς εἰπομεν, αὐτῆς ἐστιν δνομα· εἴτα τὸ τῆς πίστεως τὸ Πατήρ. Οὐκ ίδιον δὲ τοῦτο τοῦ Πατρός· ἐπεὶ προτὸν ὁ λόγος δηλώσει τοῦτο καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Πνεύματι. Καὶ εἰς ἡρά γάρ, φησι, *Κύριον Ἰησοῦντον...* καὶ εἰς τὸ Πνεύμα τὸ ἄγιον, τὸ Κύριον. *Παντοκράτορα* δὲ λέγομεν ἀποδιαστέλλοντες ἑαυτοὺς τῆς αἰρετικῆς ἀρροσύνης τῶν ἀπὸ Μάνεντος καὶ Σίμωνος καὶ Μαρκίλωνος, οἱ μὴ πάντων τὴν δεσποτείαν τῷ ἐν· καὶ μόνῳ Θεῷ διδάσσοντες, ἀλλὰ διαφόροις ἀρχαῖς τὴν ἑξουσίαν τῶν δντων ἀπομερίζουσι. Διὸ παντοκράτορα τὸν Πατέρα τιθέντες καὶ τὴν αἰτίαν τῆς αὐτοῦ παντοκρατορίας ἐπάγομεν, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς τούτων λέγοντες, ὡς ἀκριν γάρ δντων (6) καὶ τὰ ἐν μέσῳ σημανόμενα.

(6) *Hic locus leviter corruptus est. Malim ergo in fine legere σημανόμενα. Paulo ante nota vocabulum αὐτοκρατορία.*

Ορατῶν τε πάντων καὶ ἀρατῶν. Οὐ γάρ δέλλος μὲν τῆς ἀδύνατου καὶ ἀσωμάτου οὐσίας δημιουργίας, δέλλος δὲ τῆς ἔνδυλου ταύτης καὶ φαινομένης· οὐδὲ ἄγγελων μὲν δημιουργίας; δὲ Θεός, ἄγγελοι δὲ τῶν ἀλλῶν δημιουργοί. Διὰ τῆς πάντων δὲ προσθήκης οὐδὲν τῶν δυτῶν ἔωμεν τῆς ὑπὸ Θεοῦ δημιουργίας (7) πίπτεται ἔκτος.

Καὶ εἰς ἄτα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. Ἐν τούτῳ ἀνακροῦμεν τὴν Ἰουδαικήν δόξαν, ἐν προσώπῳ τὸ τῆς μονοχρήστας ἀφορίζουσαν κράτος, καὶ τὸν ἀνθρητον..... (8) τῆς Ἐκκλησίας ἀπόδιστης, καὶ τὸν Λίδιν Σαβελλίου καὶ τὸν Σαμοσατέα Παῦλον καὶ Μάρκελλον, καὶ αὐτὸν σαβελλίζοντα. Οὗτος γάρ ἀπαντεῖ ἀφρόνως μίαν ὑπόστασιν τῆς θεότητος; ἐξ-τρεῖντο.

Καὶ εἰς ἄτα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. Ὄτι, εἰ καὶ προσέλθεν ὁ Λίδος τοῦ Θεοῦ τὸ ἀνθρώπινον, δέλλος καὶ οὐτας μία ἐστιν ὑπόστασις ἀδιαίρετος, καὶ ἐν πρόσωπον ἐκ δύο φύσεων καὶ ἐν δυσὶ φύσεσιν. Αἰσχυνέσθωσαν γάρ δόμοις καὶ ὁ ἀνθρωπολάτρης Νεστόριος καὶ Δαδώρος, δύο τὰς ὑπόστασες δόμοις; ταῖς φύσεσι λέγοντες, Διόσκορος; ταὶς καὶ Σεβῆρος; καὶ διαδυτικέστατος; Εὐτυχής, δόμοις; τῇ ὑπόστασι μίζων καὶ τὴν φύσιν διδάσκοντες. Κύριον μὲν, διὰ τὴν αὐτοῦ θεότητα καὶ τὴν τῆς Θείας φύ-σεως κυριεύστητα. Ἰησοῦν δὲ, διὰ τὴν τῆς ἀνθρώπι-νης φύσεως πρόσληψιν· Ἰησοῦς γάρ Σωτὴρ Ἐλάδης φωνῇ ἐρμηνεύεται. Χριστὸν δὲ, διὰ τὸ συναμφότερον.

Τὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μορογενῆ. Ἡ τῶν ἀρθρῶν προσεθήκη τὸ ἔνα τὸν Υἱὸν εἰναὶ παρίστησι, τὸν ἐκ τῆς τοῦ Πατρὸς οὐσίας γεννηθέντα. Εἰ γάρ καὶ πολ-λοὶ νιοί, ἀλλὰ κατὰ χρήσιν ἔχουσι τὴν οὐσίασιν. Οἱ ἐκ τοῦ Θεοῦ Υἱός φύσει Υἱός ἔστιν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἄλλης οὐσίας, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς. Ἰνα δὲ μή τις εἰπῇ οὐδὲ διείπῃ τὸν Υἱὸν, καὶ κατὰ τούτο ἐλεγχούται τοῦ Πατρὸς, ἐπιφέρει τὸ ἔξῆς.

Τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων. Οὐ γάρ αἰώνων καὶ πάντων ἀπλῶς δημιουργίας πῶς μετὰ τοὺς αἰώνας ἔσται; Ήπειρε ἐκ τούτου τὸ συνατίδιον δείχνυται, καὶ Ἀρείος κατα-βάλλεται καὶ Εύνομος. -

Φῶς ἐκ φωτὸς, Θεός ἀληθινός ἐκ Θεοῦ ἀληθι-νοῦ. Καὶ ταῦτα τὸ δόμούσιον συνίστησιν.

Γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα. Γέννημα γάρ, οὐ κτίσμα οὐδὲ ποίημα.

Ομοούσιον τῷ Πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἀγέντο. Τὴν Ιωνίκιαν ἦν ἔχει πρὸς τὸν Πατέρα ἐμφαίνει. Πατέρερ γάρ ἐκείνος παντοκράτωρ καὶ δημιουργὸς ἐλέγετο πάντων, οὗτος καὶ ὁ Λίδος. Ομοούσιον δέ ἔστι τὸ ἀπαρελλάκτως τυγχάνον τῆς αὐτοῦ οὐσίας καὶ φύσεως.

Τὸν δὲ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμιε-τέρα παντοπλασίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πρενύματος ἀγίου καὶ Μα-ρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐταρθεωπήσαται. Ορέθες πῶς οὐχὶ δόλον μὲν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ,

(7) Pro τῆς Θεοῦ δημιουργίᾳ.

(8) Post vocabulum ἀνόητον erat spatum vacuum

Visibiliumque omnium et invisibilium. Non enim alius est immaterialis et incorporeæ essentiæ opifex, alius vero materialis hujus et apparentis: nec angelorum quidem auctor Deus, angeli vero reliquorum opifices. Per additamentum porro vocis omnium, nullum entium extra Dei opificium cadere sentimus.

Et in unum Dominum Iesum Christum. Per hoc jugulamus Iudaicam sententiam, uni personæ tribuentem singularis dominii imperium. Stolidum item Arium ab Ecclesia separat ea vox, et Libycum Sabellium, et Samosatenum Paulum, et Marcellum, qui et ipse cum Sabellio sentiebat. Hi enim omnes stolidæ unam divinitatis personam eructaverunt.

B *Et in unum Dominum Iesum Christum. Quia quamvis assumpsit Filius Dei humanitatem, atamen vel sic una est hypostasis individua, et una persona ex duabus naturis. Pudeat ergo perinde et hominicolam Nestorium ac Diodorum, qui duas hypostases æque atque naturas dicunt; Diodorum item et Severum, et infelicissimum Eutychetum (9), qui juxta atque unam hypostasin, sic etiam unam edocuere naturam. Dominum, propter ejus deitatem, et divinæ naturæ proprietatem; Iesum, propter humanæ naturæ assumptionem; Jesus enim Salvator græca voce redditur; Christum, propter utramque causam.*

Filium illius Dei illum unigenitum. Articulorum adjectio unum Filium esse commendat ex paterna essentia natum. Etsi namque sint filii alii, at secundum gratiam habent adoptionem: iste vero Filius Dei, natura Filius est ejus, et non alterius essentiae, sed ejusdem. Ac ne quis dicat, fuisse aliquando cum non erat, et proinde minorem esse Patrem, subinserit quod sequitur:

Ex Patre natum ante omnia aeterna. Qui enim aetrorum, et quidem omnium absolute opifex est; qui post aeterna esse possit? Quia re hinc coeternitas ejus demonstratur, et Arius profligatur atque Eunomius.

Lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Haec quoque consubstantiale evincunt.

Natum, non factum. Genimen etenim est, non creatura vel opus.

Consustantiale Patri, per quem omnia fuerunt. Ostendit aequalitatem honoris, qua cum Patre fruatur. Sicut enim ille omnipotens et conditor dictus est universorum, ita et Filius. Consustantiale porro est, quod sine ulla diversitate ejusdem compos est essentiae et naturæ.

Qui propter nos homines, et propter nostram salu-tem descendit de cælis, et incarnatus est ex Spiritu sancto et Maria Virgine, et homo evasit. Vident quo modo non alium quidem Filium Dei, alium vero Virginis docet sanctum Symbolum, sed unum

unius vocabuli. Puto autem excidisse vocem "Apostol.

(9) Latine Bonaventura.

eumdemque? Per hoc enim et Paulum Samosatenum et Nestorium submovet, qui blasphemantur illud: Novum prorsus, et a Maria incipientem Christum. Quin et amens Apollinarium per hæc ab Ecclesia arcetur, qui diversa fuit a superioribus pestis. Illi enim a Maria prorsus, ut ita loquar, incepisse Christum dixerunt: at Apollinarium, quidquid ille est ab æterno habere, et nihil ex Virgine assumpsisse; quin et carnem de supernis detulisse, et neque perfectum hominem esse. Desicere enim illi mente; ac pro mente habere illum divinitatem. Vide porro, quonodo prius dixerit descendisse de cælo, deinde incarnatum. Pugnant (10) namque manifeste contra Apollinarii dogma. Attende etiam, quomodo incarnatum dicimus veritate, non illusoria specie. Nec enim dicimus incarnari visum, ut Manes aiebat et Credo et Marcio.

Ex Spiritu sancto et Maria Virgine. Non enim per Mariam Virginem, ut Apollinarium dicebat, neque sicut per canalem quemdam virginalem nempe alvum, Dei Filius inter nos venit, de supernis carnem deferens, tanquam semper essentialiter sibi adjunctam, ut Valentinus deliravit; sed *ex Spiritu sancto et Maria Virgine*.

Ex Spiritu sancto. Quia Deus erat, qui in utero virginali formatus est infans. *Ex Maria Virgine*, quia de essentia ejus erat quod ab eo assumptum est: quæ re ipsa virgo fuit, quippe quæ scilicet etiam semper virgo. Neque enim antequam ille nasceretur, a viro cognita fuerat, ut Carpocrates dicebat eique concordes Massaliani, neque post nativitatem. Per hæc Apelles quoque extruditur de vero grege Christi, qui eum non ex Maria Virgine aiebat, sed ex quatuor elementis sibi carnem compigisse; in quæ etiam postea dissoluta fucrit, quando in cœlum redit.

Qui descendit. Descensus in cogitare oportet, non de loco translatitiam mutationem, sed condescensionem ad nos.

Incarnatus est et homo factus. Id est, non solum carnem, sed et animam et mentem et omnem omnino hominem assumpsit, non secundum Apollinarium.

Crucifixusque pro nobis sub Pontio Pilato. Ecce D Basilides quoque per hoc rejicitur, qui ait Simoni Magum fuisse passum, qui Christus reputatus fuerit. Sicut etiam Ismaelitæ, qui arbitrantur eum prophetam ac Deo dilectum assumptumque in cœlum, passum quidem fuisse aiunt, sed crucifixam ejus umbram. *Sub Pontio Pilato.* Et hoc, ut ex historia quæ tempus diligenter docet, qui dicunt Christum natum fuisse ex Maria sorore Moysis, confutarentur.

..... *Et passus et sepultus est, et resurrexit ter-*

(10) Symboli auctores.

(11) Sic h. l. reperi pro Mâni.

(12) Hic videtur excidisse verbum, v. c. παύσανται

A δὲ τὸν τῆς Παρθένου διδάσκει τὸ διγιον Σύμβολον, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν; Διὰ τοῦτο γάρ καὶ Παῦλον τὸν Σαμοσατέα καὶ Νεστόριον ἀποδάλλεται, τοὺς τὸ δὲ πρόσφατον καὶ ἀπὸ Μαρίας ἀρξάμενον τὸν Χριστὸν βλασφημοῦντας. Ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ δικος; Ἀπολλινάριος διὰ τούτων τῆς Ἐκκλησίας ἀφορίζεται, ἀλλοὶ κακὸν ἐναντίον τυγχάνοντος προτέροις. Ἐκεῖνοι γάρ ἐκ Μαρίας τὸ δὲ διλον, ὡς εἰπεῖν, ἀρξασθαι τὸν Χριστὸν Ἐφασαν· οἱ δὲ περὶ Ἀπολλινάριον, τὸ πᾶν ἀνωθεν ἔχειν, καὶ μηδὲν ἐπὶ τῆς Παρθένου ἀνειλφέναι, ἀλλὰ καὶ τὴν σάρκα ἐπὶ τῶν δικων καταγαγεῖν, καὶ μηδὲ τέλειον ἀνθρωπὸν εἶναι. Λείπειν γάρ αὐτῷ τὸν νοῦν, καὶ ἀντὶ τοῦ νοῦ τυγχάνειν αὐτῷ τὴν θεότητα. Ὁρα δὲ πῶς πρῶτον κατελθόντα εἴπεν ἐπὶ τῶν οὐρανῶν, εἴτα σαρκωθέντα. Πρὸς γάρ τὸ τοῦ Ἀπολλινάριον σαρκὸς ἀπομάχονται δόγμα. Ὁρα δὲ πῶς σαρκωθέντα φαμὲν ἀληθεῖς, οὐ φανταστα. Οὐ γάρ σαρκωθῆναι δέξαντα, ὥσπερ Μάνις (11) ἐλεγε καὶ Κέρδων καὶ Μαρκίων.

Ἐκ Πνεύματος ἀγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου. Οὐ γάρ διὰ Μαρίας τῆς Παρθένου, ὡς Ἀπολλινάριος ἐλεγε, οὐδὲ ὥσπερ διὰ σωλῆνός τινος τῆς παρθενικῆς μήτρας, δὲ γίδης τοῦ θεοῦ ἐπεδήμησεν, ἀνωθεν τὴν σάρκα κατάγων ὡς ἀεὶ συνουσιωμένην αὐτῷ, καθάπερ Οὐαλεντίνος ἐλήρησεν, ἀλλ' ἐπὶ Πνεύματος ἀγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου.

Ἐκ Πνεύματος ἀγίου. Ὁτι θεὸς ἡν δὲ τῇ παρθενικῇ βρεφουργόμενος μήτρα· Μαρίας δὲ τῆς Παρθένου, διὰ τῆς οὐσίας αὐτῆς ἡν τὸ πρόσλημα, τῆς δυτικῆς παρθένου, ἀτε δὴ καὶ δειπαρθένου. Οὗτε γάρ πρὸ τῆς γεννήσεως ἐγνώσθη ἀνδρὶ, ὡς Καρποκράτης ἐλεγε καὶ οἱ τούτου διμόρφοι; Ματσαλιανοὶ, οὔτε μετὰ τὴν γέννησιν. Διὰ τούτων καὶ Ἀπελλῆς ἀπελαύνεται τῆς ἀληθινῆς ποίμνης Χριστοῦ, οὐκ ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου φάσκων αὐτὸν, ἐκ δὲ τῶν τεσσάρων στοιχείων τῇ ἐαυτοῦ σάρκα συμπήξασθαι, εἰς δὲ καὶ ὑστερὸν ἀναλυθῆναι, δτε εἰς οὐρανοὺς ἀνεληύθει.

Κατελθόντα. Κάθοδον νοητέον οὐ τὴν ἐκ τόπου μεταβατικὴν μετάστασιν, ἀλλὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς συγκατάβασιν.

Σαρκωθέντα καὶ ἀταρθρωπήσατα. Τουτέστιν οὐ μόνον σάρκα, ἀλλὰ καὶ ψυχὴν καὶ διλως διον ἀνειλφέται τὸν ἀνθρωπὸν, οὐχὶ κατὰ τὸν Ἀπολλινάριον.

Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Πορτού Πιλάτου. Ἰδού καὶ Βασιλείδης διὰ τούτου ἐκβάλλεται, Σιμωνια παθεῖν τὸν Μάγον λέγων, νομισθέντα εἶναι Χριστόν· ὡς περ καὶ οἱ Ισμαηλῖται αὐτὸν μὲν προφήτην εἶναι οἴλομενοι καὶ ἀγαπητὸν τῷ θεῷ καὶ ἀναληφθῆναι εἰς οὐρανούς, παθόντα μὲν, σταυρωθῆναι δὲ αὐτοῦ τὴν σκιάν. Ἐπὶ Πορτού Πιλάτου. Καὶ τοῦτο, ίνα ἐξ Ιστορίας, τὸν χρύνον ἀκριβῶς παραδίδονται, οἱ ἀπὸ Μαρίας τῆς ἀδελφῆς Μωυσέως τὸν Χριστὸν γεγενῆσθαι φάσκοντες (12).

..... (13) Καὶ παθόντα καὶ ταφέντα,

ται ληροῦντες; aut aliud quid tale.

(13) Ante καὶ in codice est spatiū vacuum.

καὶ ἀναστῆται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφὰς
Παθόντα καὶ ταφέντα ψυχὴν, οὐ παθεῖν καὶ ταφῆναι
δέξαντα, ἀλλ' ἀληθεῖα καὶ πάθος καὶ θάνατον ὑπο-
μενάντα καὶ ταφήν.

Kai atraotáta tēi trétei ñmbera kai tās Grapgás. Tās palaiaás. 'Etinousto yd̄r bida tōn Palaiaón xai p̄roesemaiáno bida tōn p̄rofhteiáwn tríhmeros h̄ tōu Svat̄ros ñnástasies. Táxha ðe oú taútias mb̄nou, állá kai tās tōu Eudaggeleíou, én al̄s trápnw̄s h̄ ñnástasies tōu Kupréou xtr̄p̄ttetai.

*Kai ἀριθμήτα εἰς τοὺς οὐρανούς. Τοὺς οὐτω-
λεγομένους Χριστολύτας αἱρετικούς τοῦτο ἔκβαλλει-
ται: Ἐκκλησίας, οἱ γυμνῇ φροντὶ τῇ θεότητι, καὶ οὐ
μετὰ σώματος εἰς οὐρανούς ἀνελθεῖν. Ω; γάρ ἀν-
έστη μετὰ σώματος, οὗτως ἀνῆλθε μετὰ σώματος.*

*Καὶ καθεδύμενος ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρός. "Οπερ
δεν λέγωμεν κατελθεῖν, εἰ καὶ μὴ τὴν σάρκα ἔκει-
θεν εἴχεν, ἀλλ᾽ οὐν ἐν σώματι γενέσθαι φρμὲν, καὶ
διὰ σώματος ἡμῖν ὅμιλησαι, οὐχὶ γυμνῇ τῇ θεστητῇ.
οὗτοι καὶ ἀνεληλυθέναι νοοῦμεν μετὰ σώματος. Τί
δέ ἐστι τὸ καθίσαι ἐκ δεξιῶν; "Οτις οὐκ ἐλάττων δι-
γίδες τοῦ Πατρός, οὐδὲ ὅτι ἀνθρωπος γέγονε, διὸ τοῦτο
τὴλαττωται. Ἐμφανεῖς δὲ αὐτοῦ ἡ καθέδρα τον . . .
. . . (14) αὐτοῦ καὶ δεσποτείαν. Οὐ γάρ δούλου ἐστι
τὸ καθῆσθαι.*

Καὶ πάλιν ἐρχόμενος μετὰ δόξης. Ἐρχόμενον,
δειπνοτείας ἐστὶ καὶ τῆς ἀληθοῦς χωριστητος.

Κρίται ζώτας καὶ τεκρούς. Κρίναται ἔστι τὸ δι-
έλειν καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστη πατέρας καὶ ἀξίαν τῶν Ἑργῶν
αὐτοῦ. Ζῶντας νοοῦμεν τοὺς πιστεύσαντας εἰς Χρι-
στὸν, καὶ τὴν πίστην Ἑργασίας ἀγαθοῖς βεβαώσαντας·
τεκρούς δὲ τοὺς μὴ πιστεύσαντας, δοκοῦντας δὲ Ἑργα-
σίαν χρηστά, καὶ πίστιν μὲν ἔχοντας, οὐ μήν δὲ
καὶ διὰ τῶν Ἑργῶν λαμπρυνομένους τῆς πίστεως.

Οὐ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος. Ἀθανάτου
γέροντος; αὐτοῦ, ἀτελεύτητος ἔσται καὶ ἡ βασιλεία
αὐτοῦ.

Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, τὸ Κύριον, τὸ
λωποῖσιν. Ταῦτα τὴν ψύσιν σημαίνει τοῦ Πνεύμα-
τος καὶ τὴν σχέσιν αὐτοῦ, τὴν πρὸς τὸν Πατέρα,
καὶ τὸ ἐνυπόστατον αὐτὸν εἶναι (15) τὸ
Πνεῦμα Ιδίως ἐνταῦθα λεγόμενον ἐπὶ τῆς τοῦ ἐκπο-
ρευτοῦ ὑποτάσσεως. Ζωποὶ δὲ, ἐπειδὴ καὶ ζωῇ.
Οὐ γάρ ἔγει, τούτῳ καὶ ἐτέροις χρῆσται.

Τὸ δὲ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον. Τούτο χαρακτηριστικὸν ἔστι τῆς τοῦ Πνεύματος ὑποτάσσεως. Τὴν πρὸς τὸν Πατέρα δὲ σγέσιν ἐμψάλνει.

Τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον
καὶ συνδοξαζόμενον. Τοῦτο τὴν δομοτιμίαν καὶ τὸ
ἀξιώμα παριστά. Μία γὰρ ἔξουσία καὶ μία δόξα τῶν
τοῶν.

Τὸ λαλῆσαρ διὰ τῶν προφητῶν. Ἐνέργειαν τούτο σημαίνει τοῦ Πνεύματος, ἐξ οὗ {16} οὐκ ἐνέργειά ἐστι. Τὸ γάρ λαλοῦν ἐνεργοῦν ἐστιν, οὐκ ἐνέργεια.

Εἰς μὲν δύτις καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκ-

(14) *Hic ante auctōū excederat in codice vocabulū.*

tia die secundum Scripturas. Passum et sepultum fuisse ait, non pati ac sepeliri visum; sed vere passionem ac mortem et sepulturam subiisse.

Et resurrexit tertia die secundum Scripturas. Veteres nempe. Figurabatur namque per veteres Scripturas, et innuebatur per prophetias triduana Salvatoris futura resurrectio. Forte etiam non has duntaxat intelligunt, sed et Scripturas Evangelii, in quibus liquido resurrectio Domini praedicatur.

Et ascendit in cœlos. Hoc expellit de Ecclesia hæreticos, qui dicuntur Christolyti: qui nuda divinitate aiunt, et non cum corpore eum in cœlos reversum. Sicut enim surrexit cum corpore, ita cum corpore ascendit.

Et sedet ad dexteram Patris. Sicut quando descendisse dicimus, etsi carnem inde non habebat, nihilominus in corpore fuisse dicimus, et per corpus nobiscum fuisse conversatum, non nuda divinitate: ita et ascendisse cogitamus cum corpore. Quid autem sibi vult sedere ad dexteram? Quod non minor sit Filius Patre, nec, quia homo factus est, propterea imminutus est. Ostendit autem sedes ejus aequalitatem illius atque dominium. Non enim proprium est servi sedere.

Et iterum venturus est cum gloria. Venturus, quod dominii est veræque auctoritalis.

Judicare vivos et mortuos. *Judicare*, est dividere et tribuere cuique juxta meritum operum ejus. **C** Vivos intelligimus eos qui crediderunt in Christum, fidemque bonis operibus confirmaverunt: mortuos contra, eos qui non crediderunt, et videntur opera habere bona; qui et eos cum fidem habent, non tamen per opera fidei illustrantur.

Cujus regni non erit finis. Cum enim immortalis sit ipse, æternum erit regnum illius.

Et in Spiritum sanctum, Dominum vivificantem.
Hæc naturam signant Spiritus, et relationem ejus
ad Patrem, et quod persona subsistens sit..... Spi-
ritus proprius hic dictus in procedentis hypostasi.
Vivificans vero, quia etiam vita est. Quod enim
habet, id et reliquis largitur.

D *Qui ex Patre procedit. Hoc est characteristicum personæ Spiritus. Ostendit relationem ad Patrem.*

Qui cum Patre et Filio coadatur et conglorificatur. Hoc æqualitatem honoris et dignitatem demonstrat. Una est enim potestas et una gloria trium.

*Qui locutus est per prophetas. Virtutem hoc in-
nuit Spiritus, ex qua non operatio est. Qui
enim loquitur operans est, non operatio.*

In unam sanctam catholicam et apostolicam Ec-

(15) Hic rursus spatium unius vocabulii in cod.
(16) Forte hic excedit φανερόν, ὅτι.

clesiam. Non enim in alia per prophetas, in alia A κλησιαν. Οὐ γάρ εἰς διάληγον μὲν διά τῶν προφητῶν, vero per apostolos locutus est Spiritus sanctus. Sanctam, tanquam quae ex revera ac natura sancto sanctitatem ex participatione acceperit. Catholicam, quia omnes gentes suo sinu sovet, non unam, ut olim synagogue Iudeorum. Apostolicam, ab apostolis fundatoribus.

Confiteor unum baptismum in remissionem peccatorum. Fides et baptismus duo modi sunt salutis nostrae.

Exspecto resurrectionem mortuorum. Per expectationem resurrectionis, ab iis (17) qui omnino eam esse negant; per mortuorum vero, ab iis qui successionem nascentium esse ipsam resurrectionem dicunt.

Et vitam futuri saeculi. Amen. Per vitam futuri saeculi, ab iis qui dicunt talem futuram ibi vitam, qualem hic; talia item esse corpora, quae repleantur, evacuentur, et voluptuosis passionibus fruuntur. Vita etenim futuri saeculi diversa erit a praesenti. Amen est veluti sigillum quoddam ad calcem positum, pro, Cum omni veritate.

εἰς διάληγον δὲ διά τῶν ἀποστόλων ἐλάλησε τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον. Ἀγίαρ δὲ, ἐκ τοῦ δυτικοῦ καὶ φύσει ἀγίου λαζηοῦσαν τὸ ἄγιον κατὰ μέθεξιν. Καθολικήν, ὅτι πάντα τὰ ἔνθη ἐνεκοπώσατο, καὶ οὐχὶ ἐν, καθὰ πάλαι τῶν Ιουδαίων. Ἀποστολικήν δὲ, ἀπὸ τῶν ταῦτην συστησαμένων ἀποστόλων.

Ομολογῶ δὲ βάπτισμα εἰς ἀγεστιν ἀμαρτιῶν. Πίστις καὶ βάπτισμα δύο τρόποι τῆς σωτηρίας ἔμων.

Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν. Διὰ τοῦ προσδοκῆν ἀνάστασιν ἀπὸ τῶν μηδὲ διως είναι λεγόντων. Διὰ δὲ τοῦ νεκρῶν, ἀπό τε τῶν τὴν διεδοχὴν τῶν γεννωμένων λεγόντων είναι ἀνάστασιν.

B Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰώνος. Ἀμήν. Διὰ τοῦ ζωήν τοῦ μέλλοντος αἰώνος, ἀπὸ τῶν τοιαύτην λεγόντων ἐσεσθι τέκει τὴν ζωὴν, οἷαν κάντεῦθι, καὶ τοιαύτα είναι τὰ σώματα πληρούμενα καὶ κενούμενα καὶ θδονῶν ἐμπαθῶν ἀπολαύοντα. Ζωὴ γάρ τοῦ μέλλοντος; αἰώνος ἐξηλαγμένη παρὰ ταύτην. Τὸ Ἀμήν οἶδεν τι ἐπιστράγισμά ἔστιν ἀχροτελεύτιον, ἀντὶ τοῦ, Μετὰ πάσης ἀληθείας.

(17) Supple seernimur, vel quid simile. Ita et mox.

MONITUM DE SUBSEQUENTE DISPUTATIONE

(Mai Bibliotheca nova Patrum, tom. IV, p. 442.)

Quarrenti mihi num, præter duos victores Nicetas, tertius aliquis in Vaticanicis codicibus supereret Saracenicæ superstitionis debellator, commode occurrit Euthymii Zygabeni cum Saraceno philosopho disceptatio in codice Vat. Ottob. 333; eademque, at multo imperfectior et varians in cod. Vat. 952: quo omissa, priorem codicem integrum seculis sum, esse nendis minime immunitam. Porro Zygabenum Euthymium 'quis ignorat, saeculo xii sub Alexio Comneno imp. doctum clarumque hominem, cuius præ ceteris scriptis celebris est Panoplia Latina Graeceque jamdu edita? Ergo et nos cum in hoc volumine jam pœne Panopliam quamdam adversus Mohamedem bellicam Nicetarum supellectile instruxerimus, recte nunc Euthymii hanc armaturam addimus in Ecclesiæ publicis hoplothesiæ antehac non collocalem; quanquam hæc lucubratio in codice etiam Vindobonensi (apud Lamb. cum Kollar. lib. iv, p. 254 cod. 88) conservatur, ubi noster Euthymius non Μέγας, ut in cod. Vat., Ottob., sed Μοναχός dicitur; quam veriorem appellationem præferendam durimus; quia nempe diversus ac longe antiquior ille alter Euthymius, in codicibus cognomento Magnus, cuius Vitam scripsit Cyrillus Scythopolitanus. (Sisinnii etiam grammatici Dialogum Graecum Christiani hominis cum Saraceno exstare memini in prisco codice Mediolanensi bibliotheca Ambrosianæ, q. 2, part. sup.)

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΜΕΤΑ ΣΑΡΑΚΗΝΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ ΕΝ ΤΗ ΠΟΛΕΙ ΜΕΛΙΤΗΝΗΣ (1).

S. P. N. EUTHYMII MONACHI

DISPUTATIO DE FIDE CUM PHILOSOPHO SARACENO IN URBE MELITINE.

1. *Interrogatio Saraci.* Cur prolixemini polytheismum, et generationem Deo attribuitis, Patrem-

α. Ἐρώτησις τοῦ Σαρακηνοῦ. Πῶς διμολογεῖτε πολυθεῖαν, καὶ εἰσάγετε ἐν τῷ Θεῷ γέννησιν, καὶ

(1) Melitenem urbem ad Euphratem sub Saracenorū dominatione memorat elian Petrus Sicu-

lus apud nos in Historia Manichæorum, capp. 41 et 42.

πάλιν λέγετε Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἄγ' ον Πνεῦμα; Αἱέτετε ή μὲν ταῦτα. Λέγει δὲ Εὐθύμιος: Ἡμεῖς: ξιν θεὸν πιστεύομεν ἀκτιστὸν, ἀναρχὸν, ἀπεργραπτὸν, ἀκταληπτὸν, ἀνεξιχνιαστὸν, διὸ οὐδεὶς ἐώραχε πώποτε· λέγομεν δὲ ὅτι Λόγος καὶ Πνεῦμα δὲ θεὸς, οὐ μήτε κτιστὸς, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ οὐσίας καὶ φύσεως· ἔρωμεν δὲ τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, ἥλιον τε καὶ οελήνην, διστροφαῖς, λίθους, καὶ ἔρητα, ἀψυχα εἶναι καὶ δηλογα· ἔδει οὖν εἶναι τὸν Κτίστην τούτων ζωοπόροχον· διότι ἀδύνατον εἶναι τὸν Κτίστην διοικον τῷ κτίσματι διλογον καὶ ἀπνούν. Ὁρῶμεν δὲ παρὰ πλειστοῖς κάλλιστον κτίσμα εἶναι τὸν ἀνθρωπὸν· καὶ εἰ δινθρωπὸς μετέχει λόγου καὶ πνεύματος, πῶς θεὶς τὸν Κτίστην εἶναι ἀμέτοχον λόγου καὶ πνεύματος; Καὶ εἰ ἀμέτοχος ἡν, οὐκ ἡν αἰτίος τῶν κτίσμάτων· τὸ γάρ μη ἔχον λόγον η̄ πνεῦμα οὐδὲν ἔτερον ἡν εἰ μη ἔχον η̄ λίθος· καὶ γάρ οἱ θεόπνευστοι προφητεῖχῆς γνώστες θείας ἐμπνευσθέντες, ἔνα θεὸν κτιρύσσουσι μετὰ λόγου καὶ πνεύματος. Ὁ μὲν διεῦδι τάδε φησίν· Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ πετερώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ κάστα η̄ δύναμις αὐτῶν· καὶ οἱ ἄγγελοι ἐν τῷ πνευματικῷ θυμῷ τάδε δοξάζουσιν· Ἀγιος, Ἀγιος, Ἀγιος· πλήρης δὲ οὐρανὸς καὶ η̄ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ. Καὶ οὐκ αὐτὸς δρός πῶς τὴν ἄγιαν Τριάδα διεξάγουσι καὶ οἱ ἄγγελοι;

β'. Εἶπα δὲ καὶ ἄλλο διοίωμα. Ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἡγεμῶν, προσδοκεῖς, καὶ αἰτίος ἡν τοῦ ἡμετέρου λόγου καὶ πνεύματος· καὶ ἀν εἰπώμεν τὸν νοῦν πνεῦμα, ὡς κενὸν τὸν λόγον ποιοῦμεν, καὶ ἀπεκλιστρούσται δὲ λόγος τοῦ νοὸς τὴν φύσιν; Λέγει δὲ Σαρακηνός· Οὐχί. Ἐφη δὲ Εὐθύμιος· Ἐστιν δὲ νοῦς πεπήρη τοῦ λόγου, η̄ οὐ; Λέγει δὲ Σαρακηνός· Ναί. Ἐφη δὲ Εὐθύμιος· Ἐδειξά σοι τὴν πατερότητα ἐπὶ θεοῦ. Λέγει δὲ Σαρακηνός· Καὶ πῶ; συνηνωμένα ἡν; πῶς λέγετε δὲ θεὸς ἐσαρκώθη; καὶ σαρκωθεὶς, εἰς ἡν ἐν τῷ οὐρανῷ; καὶ τις διηγεῖ τὸν κύσμον; Ἐφη δὲ Εὐθύμιος· Ὁ ήλιος αὐτολαμπτής ἡν καὶ μωνάποτατος, η̄ μετέχει καὶ ἐτέρας ὑποστάσεως; Λέγει δὲ Σαρακηνός· Ἐν τῷ ἡλικῷ τρεῖς ὑποστάσεις εἰσιν· τὸ ἀγγελιον, τὸ φῶς, καὶ αἱ ἀκτίνες. Ἐφη δὲ Εὐθύμιος· Καὶ διοικοῦσι τὴν σύμπασαν γῆν αἱ ἀκτίνες; τοῦ ήλιου, ἀλλὰ καὶ εἰς φρέαρ βαθύτατον κατεργούμενη η̄ ἀκτίς τοῦ ήλιου, ἀπαλλοτριοῦται η̄ ἀκτίς τοῦ ήλιου, η̄ τοῦ φωτός; Λέγει δὲ Σαρακηνός· Οὐχί, ἀλλὰ τὸ παρὸν τῇ γῇ φῶς, αὐτὸς ἡν καὶ ἀνω. Ἐφη δὲ Εὐθύμιος· Καὶ ἐξὸν δὲ ήλιος; δὲ κτιστὸς καὶ φωτερός καὶ θνῶ φωτίζει καὶ κάτω, πόσῳ γε μελλον δὲ Κτιστῆς πάντων, δὲ παρὼν ἐν τῇ μήτρᾳ τῇ παρθενεκῇ, αὐτὸς ἡν καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ πλειστὴν τὴν κτίσιν;

γ'. Λέγει δὲ Σαρακηνός· Καὶ σαρκωθεὶς καὶ γεννηθεὶς ἐκ τῆς Μαρίας, πῶς πάλιν λέγεται δὲ οἱ παρθένοις ἡν η̄ Μαρία; Ὁ ἀγιος Εὐθύμιος ἐφη· Ὁ διαφθείρας παρθενίαν ἐπὶ συνουσίᾳ δύο σωμάτων γίνεται, ἀποτελούμενης ἀμαρτίας. Ἐπι δὲ τῷ παν-

A que ac Filium et sanctum Spiritum dicitis? Ille nobis demonstrate. Dicit Euthymius: Nos unum Deum credimus increatum, sine initio, incircumscriptum, incomprehensibilem, inscrutabilem, quem nemo vidit unquam. Dicimus autem Filium et Spiritum esse Deum, hanc equidem creatos, sed eamdem Patris substantiam naturamque habentes. Porro videmus cœlum et terram, solemque ac lunam, sidera, lapides, ligna, inanimata et irrationalia: oportuit itaque horum Creatorem, vitæ quoque esse præbitorem: etenim fieri nequit, ut Creator, sequi ac illæ creaturæ, irrationalis sit et spiritu vacuus. Cernimus autem præ omnibus creatis rebus pulcherrimam creaturam hominem. Quod si hominis particeps verbi est atque spiritus, quomodo oportuisset Creatorem carere verbo ac spiritu? Nam si forte caruisset, auctor creaturarum non existisset. Nam quod neque rationem neque spiritum habet, nihil aliud est quam lignum aut lapis. Profecto prophetica scientia divinitus prædicti homines unum Deum prædicant, ratione spirituque pollentem. David quidem sic ait: Verbo Domini cœli firmatis sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum¹. Angeli quoque in sanctissimo hymno ita laudant: Sanctus, sanctus, sanctus, plenum cœlum ac terra gloria ejus. Nonne tu vid's, quomodo sanctam Trinitatem laudant ipsi angeli?

C 2. Dicam aliam quoque similitudinem. Humana mens, dux, auctrix, causaque est verbi nostri ac spiritus. Jam si dixerimus mentem ipsam esse spiritum, verbumne vacuum reddimus, et a mentis natura verbum abalienatur? Dicit Saracenus: Nequaquam. Ait Euthymius: Estne mens verbi parentis, an secus? Dicit Saracenus: Maxime. Ait Euthymius: Demonstravi tibi Dei paternitatem. Dicit Saracenus: Quomodo hæc copulata sint? quomodo dicitis Deum esse incarnatum? Tum si incarnatus fuit, quis in cœlo remanebat, quisve mundum regebat? Ait Euthymius: Estne sol suapte splendidus, et unius subsistentiæ, an alterius quoque participat? Dicit Saracenus: In sole tres subsistentiæ sunt, receptaculum, lux et radii. Ait Euthymius: Solis radii universam terram lustrantes, si forte in profundissimum puteum incident, num idcirco radii a sole aut luce abalienantur? Dicit Saracenus: Nequaquam; sed quæ appareat in terra lux eadem et superne est. Ait Euthymius: Si ergo sol, creatores et corruptibilis, tum superne illuminat tum inferne, quanto magis rerum omnium Creator, etsi in utero virginali præsens, idem in cœlo quoque erat, et supra quamlibet creaturam?

3. Dicit Saracenus: Si Verbum incarnatum est ne natum de Maria, quomodo jam dicitur virgo Maria? Sanctus Euthymius ait: Virginitatis violatio fit duorum corporum copula, dum peccatum patratur. Sed tamen omnipotens Deus aliter agit, qui quidquid

¹ Psal. xxxii, 6.

vult potest. Vis superior faciendi aliquid, vincit naturae consuetudinem. Dicit Saracenus: Cur opus erat tali mysterio, nempe ut Deus homo fieret? Ait Euthymius: Ut adversarium diabolum contereret, et hominem salvaret. Dicit Saracenus: Etiam in celo Deus manens, nonne poterat angelum mittere, et vel uno dicto diabolum debellare, quin ob eam causam homo fieret? Præterea qui fieri potuit, ut homo cum diabolo pugnam consereret? Ait Euthymius: Si Deus cum diabolo prælium inirisset, laudi ac gaudio id sibi diabolus adscripsisset. Nam diabolus spe divinitatis consequendæ, loco suo pulsus fuit. Nunc vero haud mirum, si diceret: Vicitus fui; sed tamen nonnisi carne conspecta deceptus sum: veluti piscator hamo imponit inescantem carnem, ut piscem decipiat: namque ea visa, piscis ingreditur sagenam et capit, haud sciens intra carnem; latere validam ferri vim. Sic tu mihi de Deo cogita, qui cum carnem sibi induisset, et dæmoni objecisset, accedens more suo diabolus ad carnem oppugnandam, a latente intra carnem divinitate superatus fuit.

4. Dicit Saracenus: Vos nudiustertiani cum sitis, quomodo quæ ante sæcula fuerunt scitis? Ait Euthymius: Creatura minorne est Creatore, an secus? Dicit Saracenus: Vero. Ait Euthymius: Cœlum et terra atque universa ab aliquone creata fuerunt, an secus? Dicit Saracenus: Certe ab aliquo. Ait Euthymius: Jam patet Creatorem habuisse vim efficientem etiam ante sæcula. Porro ex apparentibus creaturis, etiam ea quæ ante sæcula extiterunt cognoscimus. Dicit Saracenus: Quomodo vos dicitis, quod natus Filius non sit creatus, sed coæternus cum Patre? Ait Euthymius: In parte quidem creata, corruptelæ et mutationi fuit obnoxius; in parte autem divina et incircumscripta, oportebat naturam ejus incretam esse atque coæternam. Dicit Saracenus: Quomodo Patrem et Filium et Spiritum sanctum dicitis? Et quoniam tres dicitis¹, quomodo una substantia et potentia sunt? nonne singuli propriam naturam agendique vim habebunt? Ait Euthymius: Mens, regis mens est, necne? Dicit Saracenus: Utique. Euthymius: Verbum ejus et spiritus, regisne sunt, an secus? Dicit Saracenus: Sane regis sunt. Ait Euthymius: Ecce, ut ait, in rege tres naturæ sunt et tres agendi vires? Dicit Saracenus: Evidem in rege tres sunt agendi vires, sed unus rex. Ait Euthymius: Sic ergo et ego haud divido unum Deum in tres deos, sed unum Deum dico cum Verbo et Spiritu.

5. Dicit Saracenus: Quomodo dicitis Deum copulatum humanitati, et quod ipse homo appellatus sit Deus? quomodo divina natura terrestri naturæ uncta est? Undenam hoc ostenditis? quibus ex miraculis, aut testimoniis? Ait Euthymius: Quid tibi videtur de Moyse atque Isaia? testesne accepta-

A τοδυνάμωθε Θεῷ οὐχ οὖτες, ἀλλὰ πᾶν ισχύει ὅπου βουλήθῃ. ἡ ισχὺς ποιῆσαι τι νικῆ τὸ σύνηθες τῆς φύσεως. Λέγει δὲ Σαρακηνός· Καὶ τίς ἡ χρέα τοῦ τοιούτου μυστηρίου, ἵνα θεὸς ἀνθρωπος γένηται; Ἐφη δὲ Εὐθύμιος· Ἰνα τὸν ἀντίδικον διάβολον συντρίψῃ, καὶ τὸν ἀνθρωπὸν σώσῃ. Λέγει δὲ Σαρακηνός· Καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ θεὸς οὐχ ἡδύνατο ἐξ ἀποστολῆς ἀγγέλου, ἢ ὑπὸ λόγου καταλύσαι τὸν διάβολον, εἰ μή θεὸς ἀνθρωπος γεννόμενος; Καὶ πῶς ἡν δυνατὸς ἀνθρωπος πολεμῆσαι τὸν διάβολον; Ἐφη δὲ Εὐθύμιος· Ἐὰν δὲ θεὸς ἐπολέμησε τὸν διάβολον, εἰς ἐπαίνον δὲν καύχημα εἶχε τοῦτο διάβολος· ἐκεῖνος γάρ τῇ ἐπὶ τῆς θεότητος ἀπερίφη. Καὶ οὐθὲν μακρινέπειν· Ἐνικήθη, ἀλλὰ ἐδελεάσθην ὑπὸ τῆς σάρκος· ὥσπερ δὲ ἀλιεὺς ἐνδύων τὸ ἀγκιστρὸν χρέας δελεάσματος, ἵνα τὸν ἰχθὺν δελεάσσῃ· καὶ ὅρῶν διχούς τὸ χρέας εἰσέρχεται καὶ ζωγρεῖται, μή νοῶν ὅτι ἐντὸς τοῦ χρέατος ισχυρὰ δύναμις σιδήρου ὑπάρχει· οὕτω καὶ ἐπὶ θεοῦ νόει μοι· ἐνδυθεὶς τὴν σάρκα, καὶ προσβαλὼν τῷ διάβολῳ, καὶ προσελθὼν διάβολος· κατὰ τὸ σύνηθες πολεμῆσαι τὴν σάρκα, ἡττήθη παρὰ τῆς ἐντὸς τῆς σάρκος κεκρυμμένης θεότητος.

δ. Λέγει δὲ Σαρακηνός· Τίμεις, χθεσινοὶ δύτες, πῶς οἰδατε τὰ πρὸ αἰώνων; Ἐφη δὲ Εὐθύμιος· Κτίσμα Ἐλαττον ἡν τοῦ Κτίσαντος, ἢ οὐ; Λέγει δὲ Σαρακηνός· Ναί. Ἐφη δὲ Εὐθύμιος· Οὐ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ τὰ πάντα ὑπὸ τινὸς ἐκτίσθησαν, ἢ αὐτόκτιστα ἡν; Λέγει δὲ Σαρακηνός· Υπὸ τινός. Ἐφη δὲ Εὐθύμιος· Δῆλον ὅτι δικτίστης ἐνεργητικὴν δύναμιν εἶχε καὶ πρὸ αἰώνων· καὶ ἐκ τῶν φαινομένων κτισμάτων γινώσκομεν καὶ τὰ πρὸ αἰώνων. Λέγει δὲ Σαρακηνός· Πῶς ὑμεῖς φατέ, δτι δι γεγενημένος· Υδὲ οὐκ ἡν κτιστὸς, ἀλλὰ συνάναρχος τῷ Πατέρι; Ἐφη δὲ Εὐθύμιος· Ἐν μὲν τῷ κτιστῷ καὶ φθορᾷ ὑπόκειται καὶ ἀλλούσσει, ἐπὶ δὲ τὸ θεῖον καὶ ἀπερίγραπτον ἔδει τὸ τῆς οἰκείας φύσεως εἶναι· καὶ δικτίστον καὶ συνάναρχον. Λέγει δὲ Σαρακηνός· Πῶς Πατέρα καὶ Υδὲν καὶ ἄγιον Πνεῦμα λέγετε; Καὶ ἐπει τρεῖς λέγετε², πῶς πέφυκε τὰ τρία μιᾶς ὑποστάσεως καὶ ἔξουσίας εἶναι; δηλοντί καθ' ἐν ιδίαν φύσιν καὶ ἐνέργειαν ἔχοι. Ἐφη δὲ Εὐθύμιος· Νοῦς τοῦ βασιλέως νοῦς ἔστιν, ἢ οὐ; Λέγει δὲ Σαρακηνός· Ναί. Ἐφη δὲ Εὐθύμιος· Καὶ λόγος αὐτοῦ καὶ τὸ πνεῦμα βασιλέως εἰσὶν, ἢ οὐ; Λέγει δὲ Σαρακηνός· Ναὶ βασιλέως εἰσὶν. Ἐφη δὲ Εὐθύμιος· Υδὲν, ὡς λέγετε, ἐν τῷ βασιλεῖ τρεῖς φύσεις εἰσὶ, καὶ τρεῖς ἐνέργειαι. Λέγει δὲ Σαρακηνός· Ναὶ ἐν βασιλεῖ· ἐν τούτῳ γοῦν τρεῖς ἐνέργειαι, ἀλλὰ εἰς βασιλεύς. Οὐ Εὐθύμιος ἔφη· Οὐδὲν ἐγώ χωρίων τὸν ἔνα θεὸν εἰς τρεῖς θεούς, ἀλλ' ἐνα θεόν λέγω μετὰ λόγου καὶ Πνεύματος.

ε'. Λέγει δὲ Σαρακηνός· Πῶς λέγετε ὅτι θεὸς ἡνώθῃ τῇ ἀνθρωπότητι, καὶ αὐτὸς δι ἀνθρωπος ἐκλήθη θεός; καὶ πῶς ἡνώθῃ ἡ οὐσία τῆς θεότητος τῇ κοινῇ οὐσίᾳ; Πόθεν ἔχετε δεῖξαι τοῦτο; ἐκ ποίων σημείων καὶ ἐκ ποιῶν μαρτυριῶν; Ἐφη δὲ Εὐθύμιος· Τί σοι δοκεῖ δι προφήτης Μωϋσῆς καὶ Ἡσαΐας;

δεκτοι μάρτυρες εισιν, ή ου ; Λέγει δ Σαρακηνός· Ναὶ. Ἐφη Εὐθύμιος· Ἐν την ἡμεῖς μόνοι την ἡμετέραν Γραφὴν μαρτυρήσωμεν ἀληθῆ εἶναι, φαινόμενα φεύσται· ἔστι γάρ δ μαρτυρῶν Θεὸς ἐκ τῶν ἀπειρῶν θαυμάτων τῶν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις ἡμῶν γενεμένων · δύμως εἰπω σοι καὶ δι' ἣν αἰτίαν δύμολογεῖται διτὶ διάδολος; δύγελος δην πρώτως Θεοῦ· καὶ ἔξεπεσε ναὶ, ή ου ; Λέγει δ Σαρακηνός· Ναὶ. Ἐφη δ Εὐθύμιος· Καὶ πειών δ διάδολος, τίνα φθονήσας ἐνίκησεν; Λέγει δ Σαρακηνός· Τὸν ἀνθρωπὸν. Ἐφη δ Εὐθύμιος· Κηδόμενος δ Θεὸς τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, οὐκ εἰσαγενεῖ αὐτὴν τυραννουμένην ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ, ἀλλὰ σωτηριώδει οἰκονομίᾳ ἡνάθη τῇ ἀνθρωπότητι, καθὼς ἀριθμῶς οἱ ἄγιοι προρήταις ἡμᾶς διδάσκουσιν. Ἀκούει τοῦ μεγαλοφωνάτου Ἡσαΐου λέγοντος·³ Παιδεῖον ἀγεννήθη ἡμῖν, νιὸς καὶ ἀδόθη ἡμῖν, καὶ καλεῖται τὸ δρόμον αὐτοῦ μεγάλης θουλῆς Ἀγγελος, Θεὸς ἰσχυρὸς, ἀξονιστῆς, ἀρχων εἰρήνης, Πατήρ τοῦ μέλλοντος αἰώνος. Ὁρᾶς πῶς δ προφήτες καὶ παιδεῖον καὶ θεὸν ἐκάλεσσεν; Καὶ δ Μωϋσῆς, θεασάμενος τὴν βάτον καιομένην καὶ μὴ καταφλεγομένην, τί σοι δοκεῖ; Ἀξένην ἔστι τὸ τοιούτο θαῦμα πρεπόντως τῆς θεότητος, ή ου ;

ς'. Λέγει δ Σαρακηνός· Καὶ πῶς δην δυνατὸν ψηλαρητὸν γενέσθαι τὸν θεὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ· καὶ μὴ ἀδιοιωθῆναι; Ἐφη δ Εὐθύμιος· Οὐσκερ γάρ ἐνούται τῷ σιδήρῳ τὸ πῦρ· καὶ ποι μὲν ἐνεργεῖ ἡ φύσις τὰ τοῦ πυρὸς, ποι δὲ διάδηρος τὰ οἰκεῖα, οὐτω καὶ ἡ ψυχὴ τὰ θεῖα, καὶ δὴ τὸ σῶμα τὰ τοῦ σώματος· οὐτω δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ γέγονεν· ὡς θεὸς ἐνήργει τὰ θεῖα, καὶ ὡς ἀνθρωπὸς ἐνήργει τὰ ἀνθρώπινα· καὶ συνετήρουν τὰ ἀμφότερα θιάματα. Λέγει δ Σαρακηνός· Τρεῖς εἰπών, δυνήσῃ εἰπαίν καὶ τέσσαρας καὶ πέντε. Ἐφη δ Εὐθύμιος· Ἐν τῷ ἀνθρώπῳ εἰπών λόγον καὶ πνεῦμα, δυνήσῃ καὶ ἕτερον προσθεῖναι. τι; Λέγει δ Σαρακηνός· Οὐχι. Εἰπεν δ Εὐθύμιος· Οὐδὲ τὴν τίθημι προσθήκην ἐν τῇ ἀγίᾳ Τριάδι. Λέγει δ Σαρακηνός· Καὶ διὰ τί γλυπτά ἔξιλα προσκυνεῖται, καὶ εἰκόνας προσκυνεῖται θεοπεπτῶς; Ἐφη δ Εὐθύμιος· Ο τὸν χαρακτῆρα τῆς εἰκόνος τοῦ βασιλέως τιμῶν καὶ προσκυνῶν εἰς τιμὴν τοῦ βασιλέως ποιεῖ ἡ εἰς ἀτιμίαν; Λέγει δ Σαρακηνός· Εἰ τιμὴν. Ἐφη δ Εὐθύμιος· Καὶ ἡμεῖς εἰς τιμὴν τῶν ἀγίων εἰκόνων προσκυνοῦμεν αὐτάς, καὶ οὐ θεοποιούμεθα ταύτας, ὡς ὑμεῖς λέγετε. Λέγει δ Σαρακηνός· Διὰ τί μίγνυται τὸν ἀρτον καὶ τὸν οἶνον, καὶ μεταδίδεται τοῖς ἀνθρώποις λέγοντες διτὶ σῶμα καὶ αἱμά διτὶ τοῦ Χριστοῦ· Πῶς δυνατὸν γενέσθαι τὸν ἀρτον σῶμα, καὶ τὸν οἶνον αἱμα; Ἐφη δ Εὐθύμιος· Παρὰ τῶν ἀνθρώπων βοσκόμενος ἀρτος; τι γίνεται ἐν τῷ ἀνθρώπῳ; σῶμα, η ἕτερόν ει (2); Λέγει δ Σαρακηνός· Σῶμα. Ἐφη δ Εὐθύμιος· Καὶ πῶς δυνατὸν χρέα τοθίειν τὸν ἀνθρωπὸν (3); Τὰ γάρ κατὰ φύσιν ἀδυνάτως ἔχουσι γενέσθαι παρὰ φύσιν· δ

³ Isa. ix, 6. ⁴ Sur. v, 99.

(2) Confer apud Gretserum opp. t. XV, p. 400, paria dicta ab Abucara in Dialogo cum Saraceno.

(3) Confer similia dicentem Cyrilum in Comment.

bles sunt, necne? Dicit Saracenus: Utique. Ait Euthymius: Si nos soli Scripturam nostram veram esse testemur, mendaces videbimur. Etenim Deus testimonium præbet per miracula innumerā in Ecclesiis nostris patrata. Simulque aio tibi, quam ob causam affirmetur, diabolus antea suis angelum Dei. Hic excidit in loco suo, an secus? Dicit Saracenus: Excidit. Ait Euthymius: Jam diabolus loco suo motus, quemnam invidia percitus superavit. Dicit Saracenus: Hominem. Ait Euthymius: Age vero Deus naturæ humanæ curam gerens, haud sivit eam tyrannico jugo a Satana premi, sed salutari œconomia univit se humanitati, sicut nos manifeste prophetæ sancti docent. Audi vocalissimum Isaiam dicentem: *Parvulus natus est nobis, filius datus est nobis; et vocatur nomen ejus magni consilii Angelus, Deus fortis, potens, Princeps pacis, Pater sui et aeterni aeternitatis*⁵. Viden' ut Propheta et Parvulum et Deum vocavit? Item de Moyse rubum ardente nec tamen combustum spectante, quid tibi videtur? Vignumne satis tale miraculum divinitate est, necne? B

6. Dicit Saracenus: Quonodo Deus fieri potuit palpabilis in homine, nec tamen immutari? Ait Euthymius: Sicut unitur ferro ignis: et ignis quidem quæ sunt ignis operatur, ferrum item quæ ejus sunt propria; et sicut anima spiritalia, corpus quæ sunt corpori congrua; ita in Christo usuveniebat, ut Deus divina, ut homo humana agebat; et ambæ naturæ proprietates suas retinebant. Dicit Saracenus: Quoniam tres dicis, quatuor etiam dicere poteris et item quinque. Ait Euthymius: In homine cum dixeris verbum et spiritum, poterisne et aliud quidquam adjicere? Dicit Saracenus: Nequaquam. Ait Euthymius: Ne ego quidem illum facio additamentum sanctæ Trinitati. Dicit Saracenus⁶: Cur ligna sculpta adoratis, et parem Deo cultum imaginibus tribuitis? Ait Euthymius: Qui regis imaginem honorat ac veneratur, hoc agit ne ut regem honoret an ut dedecoret? Dicit Saracenus: Ut honoret. Ait Euthymius: Nos quoque sanctas imagines honoris causa veneramur; neque tamen deos ex his facimus, ut vos dicitis. Dicit Saracenus: Cur panem vinumque miscetis et hominibus distribuitis dicentes corpus ac sanguinem Christi esse? Quonodo panis corpus, et vinum sanguis effici potest? Ait Euthymius: Ab hominibus manducatus panis, quid sit in homine? corpus ne, an aliud aliiquid? Dicit Saracenus: Corpus. Ait Euthymius: Et quonodo fieri posset ut homo carnem ederet? Etenim quæ secundum naturam sunt, ea contra naturam fieri nequeunt. Nam panis quem nos cum reverentia sumimus, per infusionem ei gratiam sit animæ indumentum et lux.

ad Luc. xxi, 19, apud nos in alio volumine p. 417, nempe quod Christus idcirco sub alia, id est panis, specie Eucharistiam nobis obtulerit.

γάρ δρτος, ον τμεις μεταλαμβανομεν μετρ φύσει, δι την μεταλαμβανομένην αύτη χάριν τίνεται Ενδυμα κατ φύσις ψυχικόν.

7. Dicit Saracenus: *Cur demissum de cælo Evangelium abscondistis, novumque scripsistis?* Ait Euthymius: *Quis hoc affirmat, et unde nam scitis?* Dicit Saracenus: *Mohamedes docet id, dum ait: Christo in cælum sublato, ad ipsius discipulos dormientes demissum fuit Evangelium, qui surgentes vobis illud tradiderunt: id autem vos abscondistis, quia ibi scriptum erat Mohamedis nomen.* Ait Euthymius: *Nos dormientium Scripturas non recipimus: nemo quippe cordatus et suæ mentis compos, oculorum suorum sensum notitiamque omittens, somniorum phantasmata admittit.* Non enim dormientium hominum exquirit Deus virtutem aut judicium, quia non est dormientium Deus, sed vigilantium. Dicit Saracenus: *Quomodo vos dicitis Christum in cælos assumptum, Spiritum sanctum ad discipulos misisse?* *Cur præseus non illis dedit?* Vobis autem dicentibus unum esse Patrem et Filium et Spiritum; attamen ascendit Christus superne, descendit Spiritus, et alteram doctrinam prædicavit. Jam si res ita se habet, divisio quædam sancte Trinitati accidit. Ait Euthymius: *Hominibus infirmis non solet medicus pharmaca salutaria misere, nisi ante ipsos purgaverit.* Post purgationem autem, tum demum pharmaca potanda præbet. Sic tu mecum de Christo cogita, ne quibusdam is videretur facultate sua tantummodo vel etiam phantasia docere, vel tanquam homo et non Deus; divina eos virtute ante purgavit materialibus peccatorum passionibus. Deinde post assumptionem in cælos, sanctum Spiritum misit, ut perfectam divinitatem ostenderet, et quod ipse cœlestibus quoque locis interesset.

8. Dicit Saracenus: *Cum Christus circumcisus fuerit, cur vos non circumcidimini et aqua abluimini?* sicut ait Isaías: *Lavamini, mundi estote*⁸. Vos autem in ecclesiis vestras illoti ingredimini. Ait Euthymius: *Circumcisio Judæis data fuit, quia in medio gentium versabantur infidelium et idololatricarum, tanquam notitiae Dei signum, et gregis unius.* Qnod vero *Lavamini* Isaías dixit, hoc semel præscripsit, divini baptismatis gratiam prædicens. Non enim dixit, *Lavamini* quotidie, sed, *Lavamini* semel. Nam quotidiana lotio fit ob sordes, neque tam rationalium hominum quam porcorum propria est. Quippe Deus ab hominibus non exigit cloacæ purgationem, sed mundum cor. Dicit Saracenus: *Cur vos peccata vestra terreno homini confidentes, veniam petitis?* Ait Euthymius: *Deus volens omnium salutem, haud sivit hominem tur-*

ζι.

Α. Λέγει δὲ Σαρακηνός: *Διὸ τοι τὸ κατελθὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ Εὐαγγέλιον ἐκρύψας, καὶ νέον ἐγράφας;* *Ἐφη δὲ Εὐθύμιος:* *Τίς δὲ μαρτυρῶν τοῦτο, καὶ πόθεν οἰδας;* Λέγει δὲ Σαρακηνός: *Μωάμεδ διδάσκει λέγων.* *Ἀνελθόντος τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ διπνούντων, κατῆλθεν ἐπ' αὐτοὺς τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ἀναστάντες ὑμέν περένωκαν αὐτὸν.* *Ὕμετος δὲ ἐκρύψατε αὐτὸν διὸ τὸ εἶναι γεγραμμένον τὸ δινομα τοῦ Μωάμεδ.* *Ἐφη δὲ Εὐθύμιος:* *Ημεῖς κοιμαμένων Γραφὰς οὐ δεχόμεθα· οὐδεὶς γάρ τῶν εὑρονύμτων καὶ κύριος τοῦ αὐτοῦ λογισμοῦ ὑπάρχων, τοὺς αἰσθητοὺς δρθαλμούς καὶ τὴν γνῶσιν παραβλέψας, ἐνυπνίων φαντάσματα δέχεται· οὐ γάρ κεκοιμημένων ἀνθρώπων ἀπαιτεῖ δὲ θεὸς ἀρετὴν τὴν κρίσιν· δὲ γάρ Θεός οὐκ ἔστιν ὑπνούντων, ἀλλὰ γρηγορούντων. Λέγει δὲ Σαρακηνός: *Πῶς ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἀναληφθείη; δὲ Χριστὸς ἐξαπέστειλε τὸ Πνεῦμα τὸ ἀγιον τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς;* Πῶς παρῶν οὐκ ἔλαχε τούτοις; *Τύμων δὲ λεγόντων ὅτι ἐν εἰσιν διαπήρη καὶ διὰ τὸ Χιόν καὶ τὸ ἀγιον Πνεῦμα, ἀλλ' ἀνῆλθεν δὲ Χριστὸς ἄνω, καὶ κατῆλθε τὸ Πνεῦμα, καὶ ἀλλην διδασκαλίαν ἔκήρυξεν· καὶ εἰ οὐτας ἔχει, διαιρετισμὸς ἦν ἐν τῇ ἀγίᾳ Τριάδι.* *Ἐφη δὲ Εὐθύμιος:* *Τῶν ἐν δοθεινέα διντων ἀνθρώπων οὐκ ἔνδεχεται διατρέπεις ἀποκαθαρίζειν τα φάρμακα κεράσαι, εἰ μή πως προκαθάραι τούτους· μετὰ δὲ τὴν προκαθάρσιν, τότε καὶ τὰ φάρμακα ποτεῖ· οὐτως καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ νόει μοι· ἵνα μή τις δόξῃ ὅτι κατὰ ἀρετὴν καὶ μόνην, ή καὶ φαντασίαν διδάσκει, ή ὡς ἀνθρωπος μόνον, καὶ οὐχ ὡς θεός· ἀλλ' ὡς θεὸς προεκάθηρον αὐτοὺς ἐκ τῶν ὀλικῶν πεθῶν τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν παρὸν αὐτός· ἐπειτα μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν ἐξαπέστειλε τὸ Πνεῦμα τὸ ἀγιον, διεκνύων τὴν τελείαν θεότητα, καὶ ὅτι παρὸν ἔχει τοῖς ἄνω.**

η'. Λέγει δὲ Σαρακηνός: *Τοῦ Χριστοῦ περιτμηθέντος, πῶς οὐ περιτμεσθε, καὶ λόγεσθε ἐν τῷ θύρων, καὶ οὐδεὶς ἐν ταῖς ἔκκλησίαις ὑμῶν ἀπλυτοι εἰσέρχεσθε.* Λέγει δὲ Εὐθύμιος: *Τὸ περιτμεσθαι ἐδόθη τοῖς Ιουδαίοις διὰ τὸ παρείναι μέσον τῶν ἔθνων ἀπίστων καὶ εἰδωλολατρῶν, θεογνωσίας σημείον καὶ μιᾶς ποιμνῆς.* *Τὸ δὲ δούεσθε Ησαίου φάσκοντος, ἀπαξ ἐνομοθέτησε, προλέγων τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ βαπτίσματος· οὐ γάρ εἰπε Λουέσθε καθ' ἐκάστην, ἀλλὰ Λουέσθε ἀπαξ· τὸ γάρ λουέσθαι καθ' ἐκάστην καὶ βιρθέρων ἐστίν, οὐδὲ ἦν λογικῶν ἀνθρώπων ἀλλὰ γούρων· οὐ γάρ ἀπαιτεῖ δὲ θεὸς ἀνθρώπων κάθαρσιν ἀφεδρῶνς ἀλλὰ καρδίαν καθαράν.* Λέγει δὲ Σαρακηνός: *Καὶ ὑμεῖς διὰ τοις ἀμαρτίας ὑμῶν εἰς χοῖκιν ἀνθρωπον ἐξομολογούμενοι (4), αἰτεῖσθε συμπάθειαν;* *Ἐφη δὲ*

⁸ Isa. 1, 46.

(4) Nolo hic reticere testimonium pro confessione peccatorum sacerdoti facienda, quod suppeditat nobis Origenes in inedita Catena ms. ad Salomonis Proverbia. Sic enim ibi Origenes: 'Ο τὰ ιντει-

ρίμενα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ πονηροῦ κοκά μή ἔχαγγέλλων αὐτὴν Κυρίῳ τῷ Θεῷ. ή ΘΕΟΦΙΛΕΙ ΑΝΘΡΩΠΩ, οὐκ εύδοκα θεσται ἐν τῇ κατὰ τοῦ πονηροῦ νίκῃ. Qui sata in corde ejus ab improbo dia-

Εύθύμιος· Θεὸς γάρ δὲ θέλων τῶν πάντων τὴν σω-
τηρίαν οὐκ εἰσας τὸν ἀνθρώπον ἐμπατέεσθαι τοῖς;
αἰσχροῖς λογισμοῖς καὶ πράξεσι καὶ τοῖς Σατανί-
καῖς ἐργασίαις, ἀλλὰ διὰ τῆς παρούσης ἐξομολογή-
σεως κτέσθαι καὶ συστέλλεσθαι καὶ ποιεῖν ἀποκήγη-
τοῦ κακοῦ. Λέγει δὲ Σαρακηνός· Διὸς τοὶς ἐν καιρῷ
τοῦ θανάτου μεταλαμβάνοντες λέγετε διτὶ Μέτοχοι
τούς τοῦ παρθενίου; Ἐφη δὲ Εύθύμιος· Οὐ-
δεὶς δύναται εἰσελθεῖν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ βασιλέως
καὶ τῷ βασιλεῖ συγκαθευδῆσαι καὶ συνεστίσθαι,
εἰ μὴ τὴν ἀσθῆτα τοῦ βασιλέως φορῶν καὶ οἰκεῖς αὐτοῦ ἦν· τὸν γάρ ἀλλότριον μὴ μόνον δὲ βασιλεὺς,
ἀλλὰ καὶ οἱ αὐτοῦ δοῦλοι τούτον ἀποδιώκουσιν.

Θ'. Λέγει δὲ Σαρακηνός· Τίς ἐστιν δὲ μαρτυρῶν
ὅτε δὲ θεὸς ἐσαρκώθη; καὶ δι'; ἡγίαν αἰτίαν; Ἐφη
δὲ Εύθύμιος· Ἐστωσαν παρ' ἡμῶν ἔξι μάρτυρες δε-
κτοι, ὅτε Ἀβραὰμ, Δαυὶδ, Ἡσαΐας, Ἰερεμίας, Δα-
νιὴλ, Τελεζακήλ. Λέγει δὲ Σαρακηνός· Καὶ πάντα μάρτυρες καὶ προφῆται. Ἐφη δὲ Εύθύμιος· Τοῦ
θεοῦ πρὸς Ἀβραὰμ εἰπόντος· Στήσω τὴν διαθή-
κην μου ἀνὰ μέσον ἡμῶν καὶ τὸν σκέρματός σου·
δρα δύναμιν λόγου· ἡ γάρ διαθήκη μυστηρίου φο-
δίρου ἡν πόθεντος· καὶ δὲ Δαυὶδ· Ὁ θεὸς ἐμμα-
ρτῶς ἡξει· καὶ ἐκλινεῖται οὐρανοὺς καὶ κατέβη·
καὶ δὲ Ιερεμίας· Οὗτος δὲ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογι-
σθήσεται εἰς ερος πρὸς αὐτόν. Μετὰ ταῦτα ἐπὶ
τῆς ἡγίας ὁρθῆς, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναρ-
εστρέψθη· καὶ πάλιν· Τότε γενήσεται τὰ παρό-
σμα σωτηρία, ὅταν παρθένος γεννήσεται· καὶ
κάρεα τὰ διθηράν ξύλοι προσκυνήσουσι· καὶ δὲ
Ἡσαΐας· Ἰδοὺ οὐ παρθένος ἐν γαστρὶ ἡγεμόνη,
καὶ τέξει υἱόν, καὶ καλέσεται τὸ δρομα
αὐτοῦ Ἐμμαρούνηλ, δὲ στις Μεδ' ἡμῶν δὲ θεὸς.
Καὶ δὲ Ιεζακήλ προβλέγων τοῦ Χριστοῦ τὴν γένη-
σιν τὴν ἐκ τῆς Μαρίας γενησομένην, ἔλεγεν· Ἡ
πάλιν ἀντη τεκνούς μέρη δύσται, καὶ οὐδεὶς οὐ μὴ
διέλθοι δι' αὐτῆς εἰ μὴ δὲ θεὸς Ἰσραὴλ. Τί τοι
δοκεῖ; ἀληθινοὶ εἰσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν οὐδὲ;
Πᾶς δέδει· εἰ μὴ τὸν θεὸν δίνει σπουράδας [γεννᾶσθαις·]
Λέγει δὲ Σαρακηνός· Εἰπε δημιούργα τῆς θεότη-
τος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, δπως γνώσομαι τούτο.
Ἐφη δὲ Εύθύμιος· Φύσις τοῦ μαργάρου πόθεν ἦν;
Λέγει δὲ Σαρακηνός· Ἐξ ἀστραπῆς καὶ τίλου καὶ
διτράκου. Ἐφη δὲ Εύθύμιος· Καὶ ἀλλοιοῦται τῇ
ἀστραπῇ ἐνιωθεῖσα τῷ διτράκῳ; Λέγει δὲ Σαρ-
ακηνός· Οὐχι. Ἐφη δὲ Εύθύμιος· Οὐσπερ ἡ ἀστραπὴ
εἰσέρχεται εἰς τὸ διτράκον, καὶ σαρκοῦται
ιαμπρότητα λέγομεν εἶναι τὴν φύσιν τῆς ἀστραπῆς·
τῆς σαρκὸς τοῦ διτράκου· οὐτως καὶ τῇ θεῖᾳ φύσις σαρκωθεῖσα γέγονε θεὸς καὶ ἀνθρώπος.

Ι'. Λέγει δὲ Σαρακηνός· Εἰ οὐτως ἡγει, πῶς λέγετε
ὅτε Χριστὸς δὲ Λόγος τοῦ θεοῦ ἐσταυρώθη καὶ ἀπέθα-
νεν; Ἐφη δὲ Εύθύμιος· Μή γένοιτο διτὶ ἡμεῖς λέγομεν
περὶ τοῦ Λόγου τοῦ θεοῦ διτὶ ἐσταυρώθη καὶ ἀπέθα-
νεν. Ἀλλ' εἰπω σοι τι δημιούργος· Τὸν μαργαρίτην
ὅταν αὐτὸν τρυπῶσι, ποία φύσις πάσχει; τῆς

A pibus delectari cogitationibus, actibusque, et Sa-
tanis operibus, sed prompte confessionis occa-
sione oblata, ruinam cohære curavit, et a malo
conversionem facere. Dicit Saracenus: Cuī obitus
tempore communicantes, dicitis vos paradisi fieri
participes? Ait Euthymius: Nemo potest regis
domum ingredi, et regi assidere cum eoque epula-
ri, nisi vestem regiam gestaverit, ejusque fami-
liaris sit. Hominem quippe alienum, non rex
solum, verum etiam famuli ejus expellunt.

B 9. Dicit Saracenus: Quem habetis testem quod
Deus sit incarnatus, et quam ob causam? Testes
fide digni sex nobis sunt, Abrahamus, David,
Isaias, Jeremias, Daniel, Ezechiel. Dicit Saracenus:
Isti certe egregii sunt testes ac prophetæ¹⁰.
Ait Euthymius: Deus Abrahamo dixit: Statuam
pactum meum inter me et semen tuum¹¹. Videsis
seruonis vim; nam pactum, tremendi mysterii
exhibitio fuit. David item ait: Deus manifeste veniet;
inclinavit cœlos et descendit¹². Tum Jeremias: Hic
Deus noster est; non reputabitur alius praet ipso.
Post hæc in terris visus est, et cum hominibus con-
versatus est¹³. Et rursus: Tunc fiet generalis salus,
cum virgo pariet, et omnes gentes lignum adorabunt¹⁴.
Item Isaias: Ecce virgo in utero habebit, et pariet
filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel, id est,
Nobiscum Deus¹⁵. Ezechiel quoque Christi nativi-
tatem prædictens, de Virgine Maria futuram,
aiebat: Hæc porta clausa erit, nec quisquam per
eam transibit, nisi Deus Israelis¹⁶. Quid tibi videtur?
prophetarum sermones veraces, ne sunt, an secus?
Quis enim præter Deum absque semine nasci potuit?
Dicit Saracenus: Recita mihi similitudinem ali-
quam deitatis et humanitatis, ut rem intelligam.
Ait Euthymius: Margariti natura undenam con-
stat¹⁷. Dicit Saracenus: Ex fulgore, sole et ostracio.
Dicit Euthymius: Mutatur ne fulgor ostracio co-
pulatus? Dicit Saracenus: Nequaquam. Dicit Eu-
thymius: Sicut fulgor ostraci penetrat, et sine con-
fusione incarnatur, sicutque margaritum; et claritatem
quidem dicimus esse naturam fulgoris; et qualitatem
palpabilem dicimus naturam carnis ostracii; sic etiam
ex divina natura incarnata factus est Deus et homo.
Διασυγχέτως, καὶ γίνεται μέργαρος¹⁸; καὶ τὴν μὲν
D ἀστραπήν, καὶ τὸ ψηλαφήσδν λέγομεν εἶναι τὴν φύσιν
τῆς σαρκὸς τοῦ διτράκου· οὐτως καὶ τῇ θεῖᾳ φύσις σαρκωθεῖσα γέγονε θεὸς καὶ ἀνθρώπος.

10. Dicit Saracenus: Si res ita se habet, cur
dicitis Christum Verbum Dei crucifixum ac mor-
tuum? Ait Euthymius: Absit ut nos dicamus Verbum
Dei crucifixum ac mortuum. Audi similitudinem. Si
quando margaritum terebrant, quænam natura
patitur? fulgorisne an ostracii? Dicit Saracenus:

¹⁰ Cl. Sur. iv, 102; v, 85. sq. ¹¹ Gen. xvii, 7.
36, 38. ¹² Isa. vii, 14. ¹³ Ezech. xliv.

¹⁴ Psal. xlix, 3. ¹⁵ Psal. xvi, 18. ¹⁶ Baruch ii,

bolo mala non confitetur aut Domino Deo, aut DEO DILECTO HOMINI, prospera adversus malignum
hostem victoria non fruerit.

Ostracii. Ait Euthymius : Sic etiam in Christo contigit : caro sola crucifixa fuit, et obiit. Dicit Saracenus : Moriente¹ carne, discessitne a carne divinitas necne ? Ait Euthymius : Separaturne fulgoris natura, cum patitur ostracum ? Dicit Saracenus : Nequam. Ait Euthymius : Si natura fulgoris nihil patitur, cur divina natura pati debuit cum corpore ? Dicit Saracenus : Cur tanto peracto mysterio, Deoque homine facto, ut hominem prout dictis salvaret, cur, inquam, non desinit diabolus humanum genus perpetuo oppugnare ? Ait Euthymius : Narrabo tibi similitudinem. Rex quidam habuit amicum plane fidelissimum. Inimicus vero nescio quis videns immensam estimationem dilectionemque quam illum rex prosequebatur, dolosa facta incursione, regis amicum deprædatus est, ejusque bona pessum dedit. Et regis quidem amicum captum crudeliter verberavit, gravibusque catenis vinciens in profundiissimum tenebrosumque puteum projectit : quo in loco misere desperateque jacebat. Sed tamen rex prioris felicitatis amici sui, necnon posterioris infelicitatis memor, per viscera misericordia, sapiente excoigitato consilio, veniens cum regali virtute adversus hostem, non pro alio negotio, sed pro amico suo ex acerbo gravique cruciatu liberando decertavit. Illum autem malis gaudere solitum debellans et conterens, tortoribus tradidit : quanquam idei ne sic quidem a vexando regis amico destitit. Pari ratione cogita mecum de divina condescensione : non enim necessitate aliqua premente ad suppri menda scandala venit, sed ut hominem liberaret. Porro ut male vel bene agamus, id nostri arbitrii est atque conscientia; quandoquidem utriusque rei nobis scientiam impertitus est.

πον. Τὸ δὲ πράττειν πονηρὸν εἴτε ἀγαθὸν τῆς ἡμετέρων τῶν ἀμφοτέρων γνῶσιν ἡμῖν ἀνέθηκεν.

11. Dicit Saracenus : Cum vosmet dicatis pretioso sanguine emptos, age dic a quonam venditi fueratis, et pro quonam Christus sanguinem suum profuderit ? Insuper dicitis, vos antea fuisse diaboli famulos, Christum vero advenientem vos redemisse. Atqui si Christus sanguinem suum diabolo dedisse pretium dicatur, nonne hæc exitiosa blasphemia sit ? Ait Euthymius : Misericordiam Dei ejusque ineffabilem benignitatem, vocamus nos venditionem atque emptionem : venditionem quidem, quia nos in adversari partem declinantes, abjecti a Deo sumus, ab eoque recessimus. Emptionem autem dicimus immensam ejusdem benignitatem et condescensionem. Proferam tibi exemplum, quoniam id mysterium non capis ; sed hac recitata similitudine, id demum comprehendere poteris. Rex quidam regionem egregiam possidebat ac magnam. Verum illuc [morbus] irrepens funditus eam desolabat. Dolens itaque rex, convocatis optimis medicis, sententiam illorum rogavit, multisque missis, morbus tameu sanari non potuit. Erant autem in ea

Α ἀστραπῆς ή τοῦ ὀστράκου ; Λέγει δὲ Σαρακηνός. Τοῦ ὀστράκου. Ἐφη δὲ Εὐθύμιος. Οὗτος καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ γέγονεν ή σάρκα μόνη ἐσταυρώθη καὶ ἀπέθανεν. Λέγει δὲ Σαρακηνός. Καὶ ἀποθανούσης σαρκός, ἀπεχωρίσθη ή θεστης ἐκ τῆς σαρκός, ή οὐ ; Ἐφη δὲ Εὐθύμιος. Χωρίζεται ή φύσις τῆς ἀστραπῆς ὅταν πάσχει τὸ διτράκον ; Λέγει δὲ Σαρακηνός. Οὐχί. Εἰπεν δὲ Εὐθύμιος. Καὶ εἰ ή φύσις τῆς ἀστραπῆς οὐ πάσχει, πῶς ή θεστης είχε συμπασχῆσαι τῷ σώματι ; Λέγει δὲ Σαρακηνός. Πῶς γοῦν, τοῦ τοιούτου μυστηρίου γεγονότος, καὶ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου γενομένου, ίνα σώσῃ τὸν ἀνθρωπὸν, ω; λέγετε, πῶς δὲ διάβολος οὐ παύεται ἀενάνως τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων πολεμῶν ; Ἐφη δὲ Εὐθύμιος. Εἰπω σοι δόμοιωμα. Βασιλεὺς τις εἴχε φίλον πάνυ γνησιώτατον. Ἐχθρὸς δὲ τις βλέπων τὴν διπειρὸν τιμῆν καὶ ἀγάπην ἣν πρὸς αὐτὸν ἐκέντητο δι βασιλέως. ἐλθὼν δὲ δι χθρὸς μετὰ δόλου ἐσκύλευσε τὸν τοῦ βασιλέως φίλον καὶ ἀπώλετο τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. καὶ τὸν μὲν φίλον τοῦ βασιλέως λαβὼν δι χθρὸν ; ἐτυφεν ἀνηλεῶς, καὶ κλο:οίς βαρεσι πεδήζεις τούτον ἐν βαθυτάψι καὶ σκοτεινῷ φρέατι ἀπέθετο. καὶ ἣν μείνας ἐλεινῶς ἔκει καθάπερ ἀπαργόρητος. Μνησθεις οὖν δι βασιλεὺς τῆς προτέρας μακαριότητος ; τοῦ ἐσυτοῦ φίλου, καὶ πάλιν τῆς δευτέρας αὐτοῦ ἀθλιότητος, κατελθὼν διὰ σπλάγχνα ἐλέους οἰκονομικῶς ἐν βασιλικῇ δυνάμει πρὸς τὸν ἔχθρον, οὐκ τὴν ἡγωνίσατο περὶ τῶν πργμάτων, ἀλλ' ἡγωνίσατο τοῦ ἐλευθερῶσαι τὸν ἐσυτοῦ φίλον ἐκ τῆς πυκρᾶς καὶ δεινῆς βασάνου. Τὸν δὲ γαιρέκακον ἐκείνον καταλύσας καὶ συντρίψας παρέδωκε τοῖς βασανισταῖς ἐκείνος δὲ πάλιν οὐκ εἰσανει, ἀλλ' οὐδὲ οὔτως τὸν φίλον τοῦ βασιλέως. Τοιούτως δὲ τῇ θεστῇ συγκατεβάσει νόει μοι. οὐδὲ γάρ ἐξ ἀνάγκης ἥκει παῦσαι τὰ σχάνδαλα, ἀλλ' ἐλευθερῶσαι τὸν ἀνθρώπον. Τὸν δὲ γαιρέκακον

ια'. Λέγει δὲ Σαρακηνός. Ὑμῶν λεγόντων δι τι γοράσθητε τῷ τιμών αἰματι, παρὰ τίνος ἐπράθητε ; καὶ ὑπὲρ τίνος ἐδωκεν ὅληριστὸς τὸ αἷμα αὐτοῦ ; Καὶ πάλιν λέγετε δι τοῦ δούλοιο ἐστε πρώην τοῦ διαβόλου, καὶ ἐλθὼν δι χριστὸν, ὑμᾶς ἡγράψαν. καὶ ἐκ τῷ διαβόλῳ ἐδωκεν αὐτοῦ τὸ αἷμα (5). ἀρκέσει τοῦτο εἰς βλασφημίαν καὶ ἀπώλειαν. Ἐφη δὲ Εὐθύμιος. Τοὺς οἰκτηρούς τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν διπάτον αὐτοῦ εὐσπλαγχνίαν καλοῦμεν πρᾶσιν καὶ ἀγοράν. πρᾶσιν μὲν δι τι καλιναντες εἰς τὰ ἐναντία ἀπερρίφημεν ἀπὸ Θεοῦ καὶ ἀπέστημεν. ἀγοράν δὲ τὴν αὐτοῦ διπειρὸν εὐσπλαγχνίαν καὶ συγκατέβασιν. Εἴπω σοι δὲ καὶ δόμοιωμα, δι τὸ μυστήριον τοῦτο οὐκ ἐχώρησε, καὶ ἵκ τοῦ δομοιώματος δυνήσει καταλαβεῖν τοῦτο. Βασιλεὺς τις εἴχε χώραν πολλήν καὶ μεγάλην. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐσυτοῦ χώραν [νόσος] ὠστε παντελῶς ἀφανισθῆναι. Περίλυπος οὖν γενόμενος δι βασιλεύει, προσκαλεσάμενος τοὺς ἀρίστους αὐτοῦ λατρούς. ἐπινθάνετο παρ' αὐτῶν, καὶ πολλοὺς τῶν λατρῶν ἔξαποστείλας, οὐκ τὴν θυμηθῆσαν θεραπεῦσαι. Ὑπῆρχον δὲ εἰς τὴν χώραν τοῦ βασιλέως καὶ ρέκαοι ἀνθρώποι καὶ γό-

edidimus Script. ret. tomo primo), ei docte soler terque dissolvit.

(5) Quæstionem hanc appellat veterem Photius in Amphilochiana dissertatione xxiv (quæ nos

τες. Τί οὖν ποιεῖ δὲ βασιλεύς; "Εναὶ υἱὸν ἔχων μονο-
γενῆ, ἀνέδεσεν αὐτῷ προβάτου δοράν, καὶ ἐξ-
επίστειλεν εἰς τὴν ἔστων χώραν. Ἰδόντες δὲ τοῦτον
οἱ χαιρέκακοι παῖδες τῆς χώρας ἐκείνης, λαθόντες
τοῦτον ἀπέκτειναν. Καὶ λαβὼν δὲ βασιλεύς ἐν ταῖς
χερσὶ ταῖς ίδιαις τὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ αἴμα, καὶ ποτί-
σας τὸν λαὸν, ἐξωποιήσεν ἐκ τοῦ θανάτου τὴν ἔσυ-
τον χώραν. Νέοι μοι καὶ ἐπὶ τοῦ φοιτεροῦ σώματος
καὶ αἷματος τοῦ Χριστοῦ ὅτι οὗτε δύγγελος οὔτε
προφήτης ἡν δυνατὸς ἐξελέσθαι τὸν ἀνθρωπὸν ἐκ τῆς
τυραννίδος τοῦ διαβόλου εἰ μή δὲ αὐτὸς ἀρχῆγος τῆς
ζωῆς τοῖς καὶ τῆς σωτηρίας Θεὸς διὰ τοῦ ίδιου σώ-
ματος καὶ αἷματος.

ιβ'. Λέγει δὲ Σαρακηνός· Διὰ τί δὲ Μωάμεδ ὑπὸ τοῦ
προφήτου Ἡσαΐου κτηριτόμενος προφήτης, καὶ ἐν τῇ
ὑμετέρᾳ γραφῇ κηρυττόμενος προφήτης καὶ γεγραμ-
μένος ὡν, ἐξεώσατε τοῦτον; "Ἐφη δὲ Εὐθύμιος·
Στῆσον τὸν νοῦν σου καὶ τὴν συνειδήσιν σου ἐνώπιον
τοῦ Θεοῦ τοῖς λόγοις τοῦ Ἡσαΐου. Λέγει δὲ Σαρα-
κηνός· Εἰ δὲ Θεὸς, οὐκ ἀμφιβολοῦ· Λέγει δὲ Εὐθύμιος·
Τί σοι δοκεῖ περὶ τούτου τοῦ προφήτου Ἡσαΐου;
Θεράπων ἡν Θεὸν καὶ ἀληθινὸς προφήτης ή οὐ; Λέ-
γει δὲ Σαρακηνός· Καὶ πάνυ προφήτης καὶ θεράπων.
"Ἐφη δὲ Εὐθύμιος· Τοιούτος θεὸς προφήτης καὶ μέ-
τας Ἡσαΐας τάδε φησι περὶ τοῦ Μωάμεδ· Ἀγεί-
λε Κύριος ἀπὸ Ἱερουσαλήμ μέγτας καὶ μικρός,
μεγαλήρης καὶ οὐράρ, προφήτης ἀριομορ διδάσκοντα
ἄνομα· οὐ τι ή οὐρά; καὶ έστω πλανῶν καὶ πλα-
νώμενος· ταῦτα φάσκοντος τοῦ Ἡσαΐου περὶ τοῦ
Μωάμεδ. Λέγει δὲ Σαρακηνός· Εἰπὲ ήμιν, τῆς θείας
Γραφῆς ιερούσης· Οὐαὶ οἱ μετὰ τυμπάνων καὶ
αὐλῶν τὸν οἴνον πίνοντες καὶ Μή μεθύσκεσθε
οἴνος ἐν φέρετε τὴν ή δσωτεα πῶς δρῶμεν τοὺς
Χριστιανοὺς ἐν τῇ μέθῃ καὶ ἐν ὀρχήμασι δαιμονι-
κοῖς; Καταχριστιανικῶς τοῦτο πράττουσιν. Ἐρά-
γε μέτοχοι εἰσὶ τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας; "Ἐφη
δὲ Εὐθύμιος· Μή γένοιτο· μή πλανᾶσθε, τῆς θείας
Γραφῆς ήμων λεγούσης¹³· Δικαιος Κύριος, καὶ δι-
καιούστης ἡγάπησεν· Οὔτε πόρνοι, οὔτε μοιχοί,
οὔτε μέθυσοι, οὐκ ἀλέπται, οὐ μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοῖται εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν
εἰ μή δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

ιγ'. Καὶ μεθ' ἔτερα δὲ Εὐθύμιος· πρὸς τὸν Ἀγαρ-
ιὸν ἐφη· Εἰπὲ ήμιν, ὡς σοφώτατε τῶν "Ἄγαρ· ὑμεῖς
λέγετε τὸν Μωάμεδ καλεῖσθαι προφήτην Θεοῦ καὶ
ἀπόστολον· πόθεν ἔχετε τοῦτο δεῖξαι, καὶ ἐκ ποιῶν
μαρτύρων; Ὁρῶμεν γὰρ οὐτε κρίσιν, οὔτε συζητίας,
οὔτε πώλησιν, οὔτε ἀγοράν, οὔτε χωρισμὸν συ-
ζητίας, οὔτε ἀλλήν τὴν οἰανοῦν ὑπόθεσιν ποιεῖτε
πάρεξ μεμαρτυρημένας γραφάς· Ό δὲ Μωάμεδ
οὗτος, δην λέγετε εἶναι προφήτην ὑμῶν, παντά-
πασιν ἔστιν ἀμάρτυρος καὶ ἀνυπόστατος· γάρ
μος γάρ ἔστι παρὰ πάντων διτὶ μίσθιος ἦν· καὶ δὲ
τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνος πεντήκοντα καὶ πέντε ἔτη
ζῶν ἐν ἀσωτείᾳ καὶ πάσῃ ἀκαθαρσίᾳ τεσσαράκοντα
ἔτη, εἰδωλολατρῶν ἐν πάσῃ ἀσεβείᾳ. Τὰ δὲ πέντε καὶ
δέκα ἔτη ἤρξατο φευδοθεοσεβεῖν, παρὰ τινος ἀστρο-
νόμου μοναχοῦ, δις καὶ αὐτὸς οὐκ ἦν δρθὸς τῆς ὀρθο-

A regis provincia maligni homines et malefici. Quid ergo rex fecit? Filium habens unigenitum, huic imposuit ovinam pellem, atque ita in regionem illam dimisit: quem visum maligni illi homines captumque interemerunt. At rex manibus suis filii sanguinem sumens, eoque populum illum potans, regionem suam de exitio ad vitam revocavit. Par modo igitur reputes velim de venerando corpore et sanguine Christi; quod nempe neque angelus, neque propheta, poterat hominem de diaboli tyrannide eripere, prater quam ipse nostrae vitae auctor et salutis Deus, per proprium corpus et sanguinem.

12. Dicit Saracenus: Cur Mohamedem a propheta Isaia proclamatum prophetam ei diserte scriptum, B vos repudiatis? Ait Euthymius: Intendementem tuam atque conscientiam, ceu ante conspectum Dei, Isaiae verbis. Dicit Saracenus: Si Deus est, non erit ambiguus. Ait Euthymius: Quid tibi de hoc propheta Isaia videtur? servusne Dei est verusque propheta, neque? Dicit Saracenus: Propheta magnus Deique famulus. Ait Euthymius: Divus hic magnusque propheta Isaias haec de Mohamede dicit: Abstulit Dominus de Jerusalem magnum parvumque, caput et caudam, prophetam impium impia docentem. Cujus quid cauda est? eritque decipiens et deceptus; haec enim dicit Isaias de Mohamede¹⁴. Dicit Saracenus: Dic nobis, cum divina Scriptura dicat: Vae illis qui iumpa- C tenentes vinum suum bibunt¹⁵; item: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria¹⁶, cur Christianos videamus ebrietati et diabolicis choreis indulgentes? Prorsus hoc a Christiano instituto alienum agunt. Num igitur Dei regnum participabunt? Ait Euthymius: Absit! Ne decipiāmini, quoniam, ait Scriptura: Justus Dominus, et justitias dilexit¹⁷. Neque scortatores, neque adulteri, neque ebriosi, neque fures, neque molles, neque masculorum concubitores, intrabunt in regnum cœlorum¹⁸; nisi qui fecerit voluntatem Dei.

13. Et post alia Euthymius Agareno dixit: Dic mihi, o sapientissime filiorum Agaris: vos dicitis Mohamedem vocari prophetam Dei et legatum. Unde nam D hoc ostenditis, et quibus testibus? Namque ut certimus, vos neque judicium, neque conjugia, neque venditionem, neque emptionem, neque conjugii dissolutionem, neque aliud quodvis negotium facitis, sine scripto testimonio. Hic autem Mohamedes, quem dicitis esse prophetam vestrum, prorsus omni testimonio caret et fundamento. Constat enim apud omnes mercenarium suis, et quod totonc vitæ suæ tempus quinquaginta et quinque annorum, in omni luxuriae et impuritatis genere exegerit, et quidem usque ad quadragesimum annum impius idololatra. Postremis vero quindecim annis cœpit falsam religionem colere, ab astronomo quodam monacho eru-

¹³ Isa. ix, 13, 15. ¹⁴ Isa. v, 11. ¹⁵ Ephes. v, 18. ¹⁶ Psal. x, 8. ¹⁷ I Cor. vi, 9, 10.

ditus, qui nec ipse rectus erat orthodoxæ fidei cultor, sed prava Nestorii doctrina falsisque dogmatibus laborabat, quem etiam Mohamedes meraco ebrius gladio suo occidit; quam ob rem vini potum interdixit. Post susceptam autem rectam, ut ei videbatur, religionem, tota vita ejus nihil aliud fuit quam luxuria, obsceni actus, adulteria, masculorum concubitus, cædes, latrocinia, injuriæ. Et si quid diabolus mali fecit, in hac mundi vanitate, id Mohamedes quoque patravit; imo et parentem suum Satanam superavit: quod si vos negaveritis, nihilominus doctrina ejus id testatur, et facta ipsa conclamat. At verus noster Christianorum Deus in impuris hujusmodi turpibusque hominibus non requiescit, sed longe ab his abest.

14. Audi itaque politiam ejus, vitæque mercedem, et doctrinæ exitum. Ait numerum prophetarum Dei sui fuisse centum et viginti quatuor millia. Nunc dicite mihi: fuisse Deo adversus aliquem bellum, ut tot auxiliaribus egeret? An defecerant adversus eum angelii, ideoque tantum quasi vallum ferebat ut obicem bello oppoveret? Atqui noster vere Christians Deus, uno terræmotus ictu consternat, concutiturque cœlum ac terra et quæ in terra sunt. Reliquum est ut mihi demonstretis, cur opus fuerit centum ac viginti quatuor millibus prophetarum? Cæterum recitate nobis nomina illorum, et unde fuerint, et illorum patrias, atque stationes. Nam postquam religiose vel potius irreligiose vixerunt, vestros quoque pseudoprophetas erudiverunt: quorum prophetarum nomina Mohamedes scripta reperit in herba quadam. Illebam illam coemit, quæ eī profuit ad scorlationem protervam et effrenem, adeo ut nunquam ejus cupiditas et lascivia expleri potuerit. Cur ergo hominem impuram, homicidam, præpotentem, rapaciem, latronem, planum, dicitis prophetam legatumque Dei? et quod Deus augelum suum miserit ad Mohamedem? Quis adest testis, hunc a Deo missu esse prophetam ac legatum? Quibus ex miraculis ostendis eum prophetam? Ubinam ipsius prophetiam? Qualis fuit angelii visio, qua ille edoctus fuit scortari, et cinaedum agere, aliisque flagitiosis actibus operam dare, quos ego recitare prohibebo ne mentem auditorum inquinem? Vere vanus vester Deus, ejusque angelus, qui vos docuit omne genus luxuriarum patrare.

σθατ; Ἀληθῶς μάταιος ὁ Θεὸς ὑμῶν καὶ ὁ αὐτοῦ ἀκόλαστον.

15. Deinde dicit vobis tres esse in paradiso fluvios, quorum primus melle fluit, alter lacte, vino tertius. Aqua nusquam est. Jam meracum vinum bibentes, necessario ebriati, et absque sensu jacentes cum gravedine, paradiso non fruemini, præterquam laboris requie: et honoris loco ignominiam, pro regno pœnam, vermeinque vigilem experiemini. Narrate nobis etiam de camelio semina, quam

(6) Sic affirmantem facit Mohamedem Zamchacerius apud Ma'acciūm in refutatione suræ 22.

(7) Φωσσάτων vocabulum, quod Græci etiam

Α ἐδέσου πίστεως, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐιδαχῆς ἦν τοῦ Νεστορίου ἐσφαλμένων δογμάτων· ὅντινα καὶ μεθυσθεὶς οἶνον ἀκρατον ἀπέκτειν τῇ αὐτοῦ μαχαίρᾳ· καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν οἰνοποσίαν ἐκάλυσεν. Μετὰ δὲ τὴν δικούσαν αὐτοῦ θεοσέβειαν, ἢ μᾶλλον ἀσέβειαν, δῆλος ὁ βίος αὐτοῦ ἦν ἀσωτεῖαι, πράξεις; αἰσχρα, μοιχεῖαι, ὁρτονοκοῖται, φόνοι, ἀρπαγαὶ, ἀδικίαι· καὶ εἰ τι κακὸν ἐποίησεν ὁ διάβολος; ἐν τῷ κάστρῳ τούτῳ τῷ ματαλῷ, ὁ Μωάμεδ οὗτος ἐποίησεν, καὶ ἦτι πλέον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ Σατανᾶ. Καὶ ἐὰν ὑμεῖς ἀρνήσεσθε, ἡ διδασκαλία αὐτοῦ μαρτυρεῖ καὶ βοᾷ τὰ πράγματα. Ὁ δὲ ἀληθῆς Θεὸς ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν ἐν τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις αἰσχροῖς; καὶ ἀκαθάρτοις οὐκ ἀναπαύεται, ἀλλὰ καὶ μακρὸν ἀπέχει ἀπ' αὐτῶν.

Β ιδ. "Ακούοντος γοῦν τὴν πολιτείαν καὶ ἐπαύθα τῆς ζωῆς αὐτοῦ, καὶ τὰ πληρώματα τῆς διδασκαλίας, λέγοντος ὅτι ἀριθμὸς ὑπάρχει (τῶν προφητῶν) τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ χιλιάδες ἔκαστον εἰκοσιτέσσαρες (6). Εἴπατε τὴν· εἰχεν δὲ θεὸς κατά τινος [πόλεμον], καὶ ἐδέστη συμμαχίας τοιαύτης; "Η ἀπέστησαν αὐτῷ οἱ διγγελοι αὐτοῦ, καὶ ἐν τούτῳ ἐψερε τοσούτον πλῆθος φωσσάτου (7) πρὸς τὸ ποιῆσαι ἀντιπαράταξιν πολέμου; Καὶ γάρ δὲ ἡμέτερος ἀληθεινὸς Χριστὸς δὲ θεὸς ἡμῶν διὰ μικρᾶς στιγμῆς σεισμοῦ συστέλλεται, καὶ συντρομάσῃ δὲ οὐρανός καὶ ἡ γῆ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ. Λοιπὸν δεῖστε τὴν· τίς ἡ χρεία αὕτη τῶν εἰκοσι τεσσάρων καὶ ἔκαστον χιλιάδων προφητῶν· πλήν φέρετε πρὸς ἡμᾶς τὰ ὀνόματα αὐτῶν, καὶ πόθεν εἰσὶ, καὶ ἐκ ποιας χώρας, καὶ ἐκ ποίου τόπου. Καὶ γάρ μετὰ τὸ θεοσεβῆσαι ἢ μᾶλλον ἀσεβῆσαι ἐδιδοῦσαν καὶ ταύς ψευδοπροφήτας ὑμῶν· ὃν τὰ δύναματα αὐτῶν τῶν προφητῶν εὑρε γεγραμμένα ἐν τῇ βιβλίᾳ. Βοτάνην ἔκανησατο συμβαλλομένην αὐτῷ εἰ; πορνείαν δισχετον καὶ ἀκόλαστον, ως μὴ κορέννυσαι αὐτὸν τῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς λαγνείας. Πῶς οὖν δινθρωπὸν ἀκάθαρτον, φονέα, δυνάστην, ἀρπαγα, λῃστὴν, πλάνον, λέγετε αὐτὸν προφήτην καὶ ἀπόστολον Θεοῦ; καὶ διὰ ἀπέστειλεν δὲ θεὸς τὸν διγγελον αὐτοῦ πρὸς τὸν Μωάμεδ; Τίς ἐστιν δὲ μαρτυρῶν περὶ τούτου, ὅτι ἐκ Θεοῦ ἐπέμψθη προφήτης καὶ ἀπόστολος; Ἐκ ποίων σημείων δειχνύεις αὐτὸν προφήτην; Καὶ ποὺ εἰσιν αἱ αὐτοῦ προφῆτεις; Ἀλλὰ καὶ δύοια ἦν ἡ τοῦ ἀγγέλου θέα, δι' οὐκ ἐδιδάχθη πορνεύειν καὶ ἀρσενοκοῖτεύειν, καὶ ἀλλας ἀθεμίτους πράξεις, ἐξ ὧν οὐ δύναμαι λέγειν διὰ τὸ νοῦν ἡμῶν μαλύνεις γελοῖς, δι' διέταξεν ὑμᾶς τοῦ πράττειν πᾶσαν

γε. Εἴτα πάλιν λέγει πρὸς ὑμᾶς ὅτι ἐν τῷ περιφερεῖσφε εἰσὶ τρεῖς ποταμοί· δὲ μὲν εἰς βάσεις μέλι, δὲ ἔτερος γάλα, δὲ δέ τρίτος μετάθεις οἶνος· ὅπωρ δὲ οὐδαμῶς. Ἀλλὰ τὸν οἶνον ἀκράτον πίνοντες, ἐξ ἀνάγκης ἐκ τῆς μένης τοῦ ἀκράτου οἶνου ἐν ἀναισθησίᾳ κειτόμενοι καρηβαροῦντες, οὐδὲν ἀπολαύουσιν ἐν τῷ παραδειών ἀλλ' ἢ κύπον ἀνέσεως, καὶ ἀντὶ τιμῆς ἀτιμίαν, καὶ ἀντὶ βασιλείας κόλασιν, καὶ multo antiquiores Euthymio a Latinis iam asciverant.

σκώληκα τὸν ἀκοίμητον. Εἶπατε ἡμῖν καὶ περὶ τῆς καμῆλου, ἣν λέγετε νεμομένην ἐν τῷ παραδεῖσῳ, ἢ κατ' ἄρχας κτισθεῖσα τὴν ἀθανασίαν Ἐλασσεν ἐν τῷ παραδεῖσῳ, φευδομένου τοῦ ὑμῶν προφήτου, τοῦ Θεοῦ ἡμῶν προπέμποντος; τὸν Ἀδάμ εἰς τὴν γῆν ἐξ ἡς ἐγεγόνει. Καὶ ἔκτοτε τὰ πάντα θάνατον ἐνεδύσαντο· μόνη δὲ ἡ κάμηλος ὑμῶν Ἐλασσεν ἀθανασίαν. Εἰ οὖν ἀθάνατός ἐστιν ἡ κάμηλος ὑμῶν, καθὼς ὑμεῖς φατε, ἐντὸς τοῦ παραδεῖσου, κατ' ἕτος αὐξανομένη τοὺς τοσούτους χρόνους, ἐγέμισεν ἀνὸς παράδεισον; ἐκ τοῦ δικοῦ αὐτῆς, καὶ οὐδεὶς τῷν ἀνθρώπων δυνήσεται εἰσελθεῖν ἐκεῖσε.

ιε'. Θσαύτως λέγετε καὶ περὶ τοῦ Μίκη, δτι οίκος Θεοῦ. Λεγόντων ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν πρὸς ὑμᾶς, Πόθεν ἀπέρχεσθε καὶ προσκυνεῖτε ἡμερῶν τοσούτο θιάστημα; καὶ πὴν οὖν ὁ τόπος ἐκεῖνος; καὶ πρὸς ἡμᾶς φατε δτι δσπίτιον ἥν τοῦ Θεοῦ, κελάρην, ἢ μαγίριν, ἢ ἀγχούρην, ἢ χαζήναν. Σαφηνίσατε ἡμῖν, περὶ τοῦ τοιούτου δσπίτιου· καὶ πῶς οὐ γιγνώσκετε τὸν τάφον τοῦ ὑμετέρου προφήτου, καὶ τιμῆτε αὐτοῦ λειψανα ώς προφήτου τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποστόλου. Καὶ εἰ μὲν ἀναπαύεται ὁ Θεὸς ἐν τῷ θιάστημα ἐκείνῳ καὶ μόνῳ, ἐξ ἀνάγκης ἥν καὶ φοβερὸν μυστήριον ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ· ὁ τι κάνει ὑμεῖς εἰπῆτε τὸ γεγενημένον περὶ τοῦ μαγνήτου, περὶ πεπλανημένων θυμάτων, & πάντες κτρύττουσιν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ κύων, ὁ ἐκ τῆς λίμνης ἐξερχόμενος; καὶ πρὸς ὑμᾶς ἐπιφοιτῶν, δν ὑμεῖς καλεῖτε χάριν Θεοῦ· βανδαλ τῆς τοιαύτης ἀπανθρωπίας καὶ ἀγνωσίας! Τοιεῦτά εἰσι τοῦ προφήτου ὑμῶν τὰ ληρῆματα, & τίς τῶν εν φρονούντων δυνήσεται εἰπεῖν; τὸν μεμισημένον κύνα χάριν Θεοῦ. Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς Μωάμεδ διδάσκει λέγων δτι ἐντὸς τοῦ παραδεῖσου κατενώπιον Θεοῦ ἀσύνετος καὶ ἀκορεύτως πορνικὴ μίξις γίνεται (8)· ἐπιλήψει γάρ με διηγούμενον ὁ χρόνος, ἵνα μὴ καὶ αὐτὸν τὸν ἀέρα μολύνω ἐγγιγούμενος τοὺς πεπλανημένους λήρους καὶ μεμισημένους, λόγους τοῦ Μωάμεδ. Λέγει δὲ Σαρακήνος· Νενίκημα, νενίκημα. Οὐ πῶς μεγάλη ἡ πίστις τῶν Χριστιανῶν! Χάριν οὖν ἔχω σοι περὶ τῆς θεογνωσίας ταύτης, ως τοῦ Θεοῦ ἀνθρωπε τὰ γάρ παρ' ὑμῶν θεός μαρτυρεῖ· καὶ δεῦρο, δοῦλε Θεοῦ, βάπτισάν με.

A dicitis in paradiſo herbis pasci, quæ ab initio creata immortalis esse in paradiſo meruit, prout vester propheta mentitur: nam certe Deus noster Adamum præmisit in terram, de qua sumptus fuerat. Ex quo tempore omnia morti fuerant obnoxia, solaque vestra camelus immortalitatem sortita est. Si ergo immortalis est vestra camelus, ut vos dicitis, intra paradiſum; eaque singulis annis per tota sæcula augetur, certe paradiſus pondere illius laborabit, nullusque jam homo illuc ingredi poterit.

16. Narratis pariter de Mecca, quod Dei domus sit. Rogantibus certe vos Christianis, quoniam adorare pergalis tanto dierum spatio? et ubinam sit B illo locus? dicitis nobis, illud esse hospitium Dei, et dicitis, in Dei hospitium ejus celarin, et magirion, et achurin, et ehazenan. Explanate nobis, quæsumus, quid sit hoc hospitium: et quomodo prophetæ vestri sepulcrum ignoratis, et ejus reliquias honoretis ut Dei prophetæ atque logati. Et siquidem habitat Deus in illo hospitio, necessario tremendum mysterium est in loco illo: quidquid vos dicatis de iis quæ illuc sunt per magnetem prodigiis, quæ omnes buccinant. Sed et ipse canis de stagno emergens et ad vos profectus, quem vos Dei gratiam appellatis. Papæ tantam inhumanitatem et insecitiam! Hæ sunt prophetæ vestri nugæ, quas narrare quis cordatus queat? abominabilem nempe canem esse gratiam Dei! Item Mohamedes vos docet, intra paradiſum ante conspectum Dei stolidæ et insatiabiliter fornicariam copulam frequentari. Destituet me tempus talia narrante, ipsumque aerem inquinaverim, si pleras falsitate nugæ, et detestabiles Mohamedis sermones referre velim. Dicit Saracenus: Victor sum, manus do. Quam magna est Christianorum fides! Ago igitur tibi gratias de hac tradita mihi Dei notitia, o homo Dei. Nam quæ vos dicitis, o Christiani, vera sunt. Deus ipse testis. Adesum o Dei famule, baptismum mibi impetrator. λεγόμενα τῶν Χριστιανῶν ἀληθῆ εἰσιν· Κύριο, δ

λεγόμενα τῶν Χριστιανῶν ἀληθῆ εἰσιν· Κύριο, δ

Dixi superior me Panopliam quandum adversus Mohamedis sectam hoc volumine instruxisse, Attamen reliquias est in alio codice Vaticano Dialogus Christiani hominis cum Ismaelita, cuius tamen ego scripti nūnquam breve specimen proferam, ne plura capita cumulem, quæ easdem fere objectiones responsiones que, mutatis verbis, continent.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΙΣΜΑΗΑΙΤΟΥ ΔΡ ΕΡΩΤΑΠΟΚΡΙΣΕΩΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΜΟΜΗΤΟΥ ΠΙΣΤΕΩΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ.

DIALOGUS CHRISTIANI CUM ISMAELITA PER INTERROGATIONES ET RESPONSIONES DE IRREPREHENSIBILI CHRISTIANORUM FIDE.

Ο ΧΡΙΣΤ. Όμολογεῖς τὸν Χριστὸν εἶνας Δόγον καὶ Πνεῦμα Θεοῦ, ως λέγεις, κτιστὸν;

CHRIST. Fateris Verbum Spiritumque Dei Christi esse, quem tamen creatum dicis?

(8) hoc perperam imputari corano ab imperitis legendi Arabicos libros Græcis, jam ostendimus in

adnotationibus ad Nicetam Byzantinum, p. 519, adn. 2.

ISMAELITA. Utique sic eum dico¹⁷.

CH. Ipsum vero Deum, creatumne dicas an in-
creatum?

I. Deum increatum aio.

CH. Spiritalem rationalemque dicas Deum, an
secus?

I. Spiritalem ac rationabilem aio.

CH. Age vero Christum Verbum Spiritumque
hujus Dei increati, spiritalis ac rationalis dicas, an
alterius Dei?

I. Profecto hujusce Dei hunc esse dico et con-
fiteor.

CH. Contingit itaque, ut Deus increatus, spiritua-
lis ac rationalis, ut inquis, utque dici par est,
Verbum habeat et Spiritum increatum. Ecce enim
cum fatearis Deum increatum¹⁸, spiritalem ac
rationalem; postea vero Verbum ejus ac Spiritum
creaturn dicas, sequitur ut Deus quoque irrationa-
lis et sine spiritu sit, etc.

I. Mariam dicisne virginem, et absque semine
Christum genuisse, et postquam hunc peperit, vir-
ginem permansisse, necne?

CH. Sane hanc virginem dico, et absque semine
Christum genuisse; et post partum virginem per-
severasse¹⁹, etc.

¹⁷ Sur. III, 45. ¹⁸ Sur. v, 84, 125. ¹⁹ Sur. xxi, 91.

A. Ο ΙΣΜΑΗΛΙΤΗΣ. Ναὶ οὖτας λέγω αὐτόν.

X. Καὶ τὸν Θεὸν κτιστὸν λέγεις, ἢ ἀκτιστὸν;

I. Ἀκτιστὸν λέγω τὸν Θεόν.

X. Ἐμπνουν καὶ λογικὸν τοῦτον τὸν Θεὸν λέγεις,
ἢ οὐ;

I. Ἐμπνουν καὶ λογικὸν τοῦτον λέγω.

X. Καὶ τὸν Χριστὸν Λόγον καὶ Πνεῦμα τοῦ αὐτοῦ
Θεοῦ λέγεις; τοῦ ἀκτιστοῦ καὶ ἐμπνου καὶ λογικοῦ, ἢ
ἄλλου Θεοῦ;

I. Ναὶ τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ τοῦτον λέγω καὶ ὅμολογῶ.

X. Καὶ γίνεται ἀκτιστὸς Θεὸς ἐμπνους καὶ λογι-
κὸς, ὡς λέγεις, καθὰ εἴ, ἔχειν Λόγον καὶ Πνεῦμα
κτιστὸν· ίδοι ὅμολογες θεοὶ ἀκτιστον, ἐμπνουν καὶ
λογικόν· ἐπειδὴ τὸν Λόγον καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ
κτιστὸν λέγεις, δρα καὶ οὗτος ἀλογός εστι καὶ
ἀπνούς, κ. τ. λ.

I. Τὴν Μαρίαν παρθένον λέγεις, καὶ ἀνευ σπο-
ρᾶς γεννῆσαι τὸν Χριστὸν, καὶ πάλιν, μετὰ τὸ γεν-
νῆσαι τοῦτον, παρθένον μείνασαν, ἢ οὐ;

X. Ναὶ παρθένον λέγω ταῦτην, καὶ ἀνευ σπορᾶς
γεννῆσαι τὸν Χριστὸν, καὶ μετὰ τὴν γέννησιν πάλιν
παρθένον μείνασαν, κ. τ. λ.

ΕΓΘΥΜΙΟΥ ΖΙΓΑΒΗΝΟΥ

ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΘΡΙΑΜΒΟΣ

ΤΗΣ ΒΛΑΣΦΗΜΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΥΓΕΙΔΟΥΣ ΑΙΡΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΘΕΩΝ ΜΑΣΣΑΛΙΑΝΩΝ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΦΟΥΝΔΑΛ-
ΤΩΝ, ΚΑΙ ΒΟΓΟΜΙΛΩΝ ΚΑΛΟΥΜΕΝΩΝ, ΚΑΙ ΕΥΧΙΤΩΝ, ΚΑΙ ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΤΩΝ, ΚΑΙ
ΕΓΚΡΑΤΗΤΩΝ, ΚΑΙ ΜΑΡΚΙΩΝΙΣΤΩΝ.

EUTHYMII ZIGABENI

CONFUTATIO ET EVERSIDO

IMPIÆ ET MULTIPLICIS EXSECRABILIJ MASSALIANORVM SECTÆ, QUI ET
PHUNDAITÆ ET BOGOMILI, NEC NON EUCHITÆ, ENTHUSIASTÆ,
ENCRATITÆ, ET MARCIONITÆ APPELLANTUR.

Tradidit nobis, fratres dilectissimi, Dominus Deus C ac Servator noster Jesus Christus per sanctos di-
scipulos suos et apostolos, purum sincerumque
fidei mysterium, ac simul præmonuit fore ut in
diebus ultimis multi falsi prophetæ et falsi Christi
exsurerent, a quibus nobis suum opere cavendum
foret. Neque secus apostolus Paulus in Epistola ad
Timotheum prædictit: *Multos extremitates temporibus a fide desicciros, spiritibus auscultantes seductoribus et doctrinis dæmonum, sub personis impostorum latenter, cui conscientiam suam canterio exusti con-*

τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ διὰ τῶν ἀγίων αὐτοῦ μαθητῶν καὶ ἀπο-
στόλων καθαρὸν τὴν πίστεως παραδόντος
μυστήριον, εἰρηκότος δὲ καὶ ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέ-
ραις πολλοῖς ἐλεύσεσθαι φευδοπροφήτας καὶ φευδο-
χρίστους, καὶ παραγγελμάτος προσέχειν ἀπὸ τῶν
τοιούτων, ἀκολούθως δὲ καὶ τοῦ θεοκήρυχος Παύλου
πρὸς τὸν Τιμόθεον ἀποστείλαντος, διτοις Ἐρ ἐσχάτοις
καιροῖς ἀποστήσονται τινὲς τῆς πίστεως προ-
σκόποις πνεύμασι πλάνοις, καὶ διδασκαλίαις
δαιμονίων, ἐτοπορίσει γνωδολόγων κεκαυτη-

μασμένων τὴν ιδιαν συνειδησίν, καλυπτόντων, καὶ ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἀ τὸς ἔκτιστος εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἀπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν, δι τὸν κτίσμα Θεοῦ καλύτερον μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον. Ἀγάπεται γάρ διὰ λόγου Θεοῦ, καὶ ἀπεινέται. Καὶ πάλιν· Ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἀνθρώποις εἰς τὰς οἰκιας, καὶ αἰχμαλωτίσθαις γραικάρια σεσωρευμένα ἐπιθυμίαις ποιεῖσθαις, πάρτοτε μαρτύρωνται, καὶ μηδέποτε εἰς ἀπίγνωστον ἀπηθείας ἐλθεῖν δινόμενον. Ταῦτα τοῦ Σωτῆρος καὶ Θεοῦ ἡμῶν προειρήκτος, καὶ τοῦ Ἀποστόλου χηρύξαντος, προτέχωμεν, ἀγαπητοί. Κατὰ γάρ τὰς τοιαύτας προφήσεις ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς γενομένων ἡμῶν, ἡ πολυώνυμος τῶν Μασσαλιανῶν, εἰσιν Βογομίλων, αἱρεσίς ἐν πάσῃ πόλει, καὶ χώρᾳ, καὶ ἐπαρχίᾳ, ἐπιπολάζει ταῦν καὶ οἱ τάντης εἰσηγηταὶ οὐ παύονται διαφθείροντες τοὺς ἀπλουστέρους; τῶν ἀνθρώπων. Χριστιανοὺς γάρ ἐκπούλους διομάζοντες οἱ μισόχριστοι, τῷ εὐφήμῳ τοῦ δόνδματος ἀναμίγνυνται τοῖς δροδόδοις, καὶ ἀγνοούμενοι, δι τῷ καδίφῳ τὸν ἱύκον κρύπτεσθαι, ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν τυπῶν Γραφῶν τὰς ἀρχὰς ποιοῦνται τῆς κενοφωνίας αὐτῶν. Καὶ ἐπειδάν εὐπαράδεκτοι γένωνται διὰ τοῦ προσωπείου, καὶ δρᾶνται προτέχειν αὐτοῖς οἱ ἀκούοντες, τότε τὸν ἴδιον ἐξεμοῦσι. Καὶ ὡς ἡδη συνήνεις γενόμενοι τὰ ἐναγῆ τοῦ Σατανᾶ ἐξερεύνονται δηγματα, ἀ δὴ καὶ σὺν αὐτοῖς τῷ ἀναθέματι καθυπάγομεν, ὡς νῦν καὶ βέβηλα, καὶ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀλλότρια.

una cum ipsis ut falsa, ac impia, atque ab Ecclesiæ catholicæ sententia ac fide aliena, anathemati subiiciamus.

Ἀραθεματισμοὶ α'.

Πέτρῳ τῷ ἀρχηγῷ τῆς Μασσαλιανῶν, ἡτοι Λυκοπέτριανῶν, καὶ Φουγδατῶν, καὶ Βογομίλων αἱρέσεως, τῷ Χριστὸν φαυτὸν ἀποκαλέσαντι, καὶ μετὰ θάνατον ἀναστήσεσθαι ἐπαγγειλαμένῳ, Λυκοπέτρῳ δὲ διὰ τοῦτο ἐπονομασθέντι, δι τοιούτου μαγγανείας καταχωθεὶς ὑπέσχε μετὰ τρεις ἡμέρας τοῖς πονηροῖς αὐτοῦ συμμύσταις ἀναστήσεσθαι, καὶ προσκαθημένοις αὐτοῖς τῇ βδελυρῷ αὐτοῦ λειψάνῳ μετὰ τρεις ἡμέρας ὡς λύκος ἐν αὐτῷ δαιμόνων ἐφάνη τῆς οπούν τῶν λίθων ἐκερχόμενος, ἀνάθεμα.

Ἀραθεμ. β'.

Τυχικῷ τῷ τούτου συμμύστῃ, καὶ μαθητῇ, τῷ ταῖς ἑτέρας μὲν θείας Γραφάς διαφθείραντι, καὶ παρερμηνεύσαντι, κατ' ἑκάρετον δὲ ἄπαν τὸ κατὰ Ματθίων Εὐαγγέλιον, καὶ πάσας τὰς περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ἕτι δὲ καὶ περὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἥρησις εἰς τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ Πατέρα παρερμηνεύσαντι, καὶ οὕτω τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν πρὸς τοὺς τῆς βδελυρᾶς αὐτοῦ αἱρέσεως ἀρχηγοὺς μεθελκύσαντι, ἀνάθεμα.

Ἀραθεμ. γ'.

Δαδόν, καὶ Σάρφ, καὶ Ἀδελφειῷ, καὶ Ἐρμῇ, καὶ Συμεὼν, καὶ τοῖς διλοίς, οἱ τὸν τῆς τοιαύτης

¹ Tim. iv, 5. ² II Tim. iii, 6, 7.

A jugis interdicant, et ciborum abstinentiam injungant, quos Deus ipse humano generi suppeditavit, ut iis fideles, et veritatis illustrati lumine, cum gratiarum actione fruerentur: siquidem omnis creatura bona est, dummodo cum gratiarum sumatur actione. Sanctificatur enim verbo Dei; atque ita ad sumendum apta est¹. Idem et alibi ait: Ex hisce sunt, qui in domos irreperentes, multierculas variis concupiscentiis oneratas captivas tenent, semper discentes, et nunquam ad cognitionem pervenire valentes veritatis². Quare æquum est, fratres, ut hisce Servatoris nostri Domine nos præmonentis, et Apostoli prædictiis verbis attentas aures præbeamus. Uti enim nobis prædictum, in extremis illis jam nunc versamur temporibus, et confusa illa ac multinominis Massalianorum, sive Bogomilorum secta per omnes urbes, omnesque regiones atque præfecturas latissime sparsa dominatur: ejusque antesignani simpliciores animas nusquam corrumpere cessant, et in partes suas traducere. Cum enim isti Christi inimici Christianos se nominent, specioso illo obiecti nomine facile recta sentientibus semet imminent, ignoratique, quod sub agnina pelle rapaces lateant lupi, e sacris ac venerandis litteris occasionem viamque sibi aperiunt vanas suæ et mendacis proferendæ propalandæque doctrinæ. Uli vero sub hac larva semel admissi sunt, et auditorum sibi animos auresque conciliarunt, tum denique virus suuī evomunt, et jam familiares facti nefanda Satanae dogmata eructant: quæ nunc

C

Anathematismus 2.

Petro Massalianorum, sive Lucopetrianorum (quiet Phundætæ, et Bogomili dicti) hereses antesignano, qui se ipse Christum appellavit, et post obitum resurrectorum promisit, eaque propter Lucopetrus cognominatus fuit, quod, cum summo jure ob iniurias imposturas lapidibus obrutus esset, pessimis symmystis ejus, qui abominabilis hujus cadaveri eam, quam post triduum ipsis pollicitus fuerat, resurrectionum exspectantes assidebant, malus dæmon lupi specie acervo lapidum egreditus sit, anathema.

Anathem. 2.

Tychico ipsis symmystæ et discipulo, qui cum cæteras sacras Scripturas corruptit, praveque interpretatus est, tum præcipue universum secundum Matthæum Evangelium, quicque omnes de Deo patre, atque etiam de Spiritu sancto sententias, sive dicta, ad spiritualem suum Patrem traxit, et explicuit, et hoc pacto Dei gloriam in abominandæ sua sectæ auctores transtulit, anathema.

Anathem. 3.

Dadō, et Sabæ, et Adelphio, et Hermæ, et Symeoni, cæterisque aliis, qui hereses hujus venorum

emovuerunt, simplicesque homines cum viros, A mulieres deceperunt, atque ita in pernicie barathrum præcipaverunt, anathema.

Anathem. 4.

Iis, qui dicunt, præter sanctam et salutiferam Trinitatem, Dei scilicet Patris Verbi, quod caro factum est, Filiique Dei et Domini nostri Iesu Christi, et Spiritus sancti, aliam quamdam esse Trinitatem, vel etiam superiorem potentiam, in supremo septem cælorum cælo sedem suam habentem, secundum exsecrandam, et falso ab ipsis Isaïæ tributam, ac inscriptam visionem, anathema.

Anathem. 5.

Iis, qui alias introducunt Scripturas, seu libros sacros, quam quos Spiritus sanctus pronuntiavit, et sancti nobis Patres tradidere, anathema.

Anathem. 6.

Iis, qui dicunt nuptias, que in nomine Domini contrahuntur, carniumque esum a Deo permis- rum, Deo abominabilia esse, illaque propterea rejiciunt et condemnant, anathema.

Anathem. 7.

Iis, qui traditas nobis preces, et cantiones sacras, ac primum quidem ab sanctis Apostolis impre- ratas (ut, cum divus Paulus ait: *Implemini spi- ritu, loquen's in vicem in psalmis, hymnis, et cantio- nibus spiritualibus* ¹.) Tum et quæ deinceps a di- vinis beatisque Ecclesie Patribus et doctoribus elicite sunt: his, inquam, qui eas omnes, ut latilem acinacem repetitæ invocationis loquacitatem rejiciunt, et culpant: in principio autem suæ a Deo discessionis solummodo: *Pater noster, qui es in cælis, cum adoratione orare docent, absque dominico figuræ crucis in facie signaculo; Domini- num nostrum Iesum Christum orationem istam nobis tradidisse prætexentes; revera autem, ut exsecrandum patrem suum Satanam invocent (hujus enim gratia a sanctæ crucis signaculo abhor- rent, et illud a divinis Ecclesie luminiibus ac duci- bus additum extreum, quod orationi dominicæ in gloriam consubstantialis, et individuæ Trinitatis in precando subjicitur corollarium: *Quia tuum est regnum, et potentia, et gloria, Patris, et Fili, et Spiritus sancti, ne audire quidem sustinent).* Iis igi- tur, qui ita sentiunt, ac docent, et ad finem usque in istiusmodi prava initiatione perseverant, ana- thema.*

Anathem. 8.

Iis, qui conveatus in ecclesiis aversantur, et in privatis locis præsident, docentque, specie quidem majoris quietis causa, reapse autem, ut profani eorum erroris dogmata redargui nequeant, sed ignobilia delitescant, adeoque ut in abdito omne sectæ suæ venenum animis a se in errorem deduc- torum eo facilius infundant; hisce, si ad vitæ extreum terminum in errore perseveraverint, ana- thema.

¹ Ephes. v. 18, 19.

A αἱρέσεως ἐξεμέσαντες, καὶ τοὺς ἀγροκοτέρους; τὸν ἀνθρώπων, ἀνδρας τε καὶ γυναικας; ἐξαπατήσαντες, πρὸς τὸ τῆς ἀπώλειας κατέπασαν βάραθρον, ἀνάθεμα.

'Αραθεμ. δ'.

Tοὶ λέγουσι, πλὴν τῆς ἀγίας καὶ ζωαρχικῆς Τριάδος, ἥγουν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς τοῦ σωρκω- θέντος Λόγου, καὶ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἐτέραν τινὰ εἶναι Τριάδα, ή καὶ ὑπερκειμένην ἐξουσίαν, τὴν τῷ ὑπερτάτῳ τοῦ ἐπὶ τὰ οὐρανῶν ἐπι- καθημένην, κατὰ τὴν βδελυρὸν ψευδεπίγραφον παρ' αὐτοῖς τοῦ Ἡσαίου ἔρχεται ἀνάθεμα.

'Αραθεμ. ε'.

Tοὶ παρεισάγουσιν ἑτέρας Γραφὰς, ή τὰς ὑπὸ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, καὶ παρὰ τῶν ἀγίων Πατέρων ἡμῶν παραδοθεῖσας, ἀνάθεμα.

'Αραθεμ. σ'.

Tοὶ λέγουσιν ὡς ὁ ἐν Κυρίῳ γάμος, καὶ ἡ κατὰ Θεὸν κρεωσαγία, βδελυκτά εἰσι τῷ Θεῷ, καὶ διὰ τοῦτο ἀμφότερα ἀνατρέπουσιν, ἀνάθεμα.

'Αραθεμ. ζ'.

Tοὶ τὰ παραδοθεῖσας ἡμῶν εὐχάς τε καὶ ὑμνῳ- δίας, πρῶτον μὲν παρὰ τῶν θεων ἀποστόλων, *Π.Ι.η- ροῦσθε γάρ, φησιν, ἐπικρέματι, λαλοῦτες ἐν τοῖς ψαλμοῖς, καὶ ὑμρους, καὶ φόδας παρεμματικάς.* "Ἐπειτα δὲ καὶ καθεξῆς παρὰ τῶν θεων καὶ μα- καριτῶν Ἐκκλησίας Πατέρων καὶ διδοσκάλων. Τοὶ οὐν ταύτας πάσας ὡς βατολογίας ἀνατρέπουσι, καὶ διαβάλλουσι· ἐν ἀρχῇ δὲ τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ δια- στάσεως, μόνον τὸ Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρα- τοῖς, μετὰ τῆς εἰς γῆν κατακλίσεως ἐκπαιδεύουσιν ποιεῖσθαι, ἀνευ τῆς τοῦ δεσποτικοῦ σημείου τῷ προσώπῳ σταυρικῆς ἐκτυπώσεως, προφάσει μὲν, ὡς τοῦ Δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν τίταντην εὐχήν παραδόντος, τῇ δ' ἀληθείᾳ, ἐπικλήσει τοῦ βδε- λυροῦ αὐτῶν πατρὸς τοῦ Σατανᾶ· τούτου γάρ χάριν καὶ τὴν σταυρικὴν σημείωσιν ἀποβάλλοντα, καὶ τὸ παρὰ τῶν θεων φωστήρων καὶ τῆς Ἐκκλησίας κα- θηγητῶν προστεθὲν ἀκροτελεύτιον ἐπιφώνημα, εἰς δόξαν τῆς δόμουσσον καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος, τέ· "Οτι σοῦ έστιν ἡ βασιλεία, καὶ η δόξα τοῦ Πα- τρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Οὐδέποτε ἀκούσαι ἀνέχονται. Τοὶ οὖν οὕτω φρονοῦσι καὶ διδάσκουσι, καὶ ἀχρι τέλους τῇ τοιαύτῃ πονηρᾳ ἐντάσσει ἐμμένουσιν, ἀνάθεμα.

'Αραθεμ. η'.

Tοὶ τὰς ἐκκλησίας συνάξεις βδελυτομένοις, καὶ ἐν ιδιάσσοντος τόποις προσκαθημένοις, καὶ διδά- σκουσι, προφάσει μὲν ἡσυχίας χάριν, τῇ δ' ἀληθείᾳ ἐπὶ τῷ τῆς βεβήλου αὐτῶν πλάνης ἀνεξέλεγκτα μέ- νειν, καὶ ἀδιάγνωστα, ἵνα οὕτως ἐν παραβύστῳ τὸν ὅλον ἐν τῆς αὐτῶν αἰρέσεως; τοὶς ὑπὸ αὐτῶν πλανη- θεῖσιν ἐκχέωσι, τούτοις πᾶσαν δχριτέλους; τῇ τοιαύτῃ πλάνῃ ἐμμένουσιν, ἀνάθεμα.

'Αραθεμ. Α.

Τοις τας εις δέξαν Θεοῦ παραδοθείσας; ήμεν παρά τῶν ἀγίων ἀποστόλων Ἐκκλησίας οἰκοδομείσθαι, ὡς ἔργα χειρῶν διεπάλλουσιν, καὶ κατοχητήριον δαιμόνων ταῦτας λέγουσι, καὶ οὕτως δόψη βαδίζουσιν ἀκολούθως, καὶ τὴν τῶν θείων καὶ ιερῶν εἰκόνων σεπτήν ἀναστήλωσιν, καὶ τὴν τούτων τιμὴν καὶ πρωτεύην ἀνατρέπουσιν, ὡς δὲς διεφθαρμένοις καὶ σεσηπόσι μέλεσιν, ἀγάθεμα.

'Αραθεμ. Β.

Τοις σπεύσουσιν ἐπ' ἀνατροπὴν τῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος; ήμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διδοσκαλίας, ἢν τοὶς ἀγίοις; αὐτοῦ μαθηταῖς ἀνετελατο, ὥστε τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας βαπτίζειν εἰς τὸ δνομε τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, καὶ, ἐπειδὴ μή τις γεννηθῇ δι' ὑδοτοῦ; καὶ πνεύματος, οὐ μὴ εἰσαλθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Τοις οὖν πρὸς ταῦτα πάντα τυφλωτούσι, καὶ ὑπὸ τῆς ἐνεργοῦς ἐν αὐτοῖς Σατανικῆς ἐνεργείας τολμῶσι φλυάρισιν, τὸ ἄγιον βάπτισμα ὑδωρ εἰναι φιλον, ὡς ξένω καὶ τῆς πίστεως ἡμῶν οὐσι, καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἔλλοτροις, καὶ καθάπαξ Θεου, ἀνάθεμα.

'Αραθεμ. Β'.

Τοῖς ἀκολούθῳς τῶν τοιούτων ληρημάτων καὶ παραφρονημάτων καὶ τὸν τίμιον καὶ ζωτικὸν σταυρὸν πούλησαν ἀποκαλοῦσι, καὶ τὸ ἄγιον βάπτισμα ὑδωρ ψύλδον, μιδὲ διφερον ἔχον ἀμαρτιῶν, μήτε ἐκ Πνεύματος, ἀλλὰ παρ' ἑαυτῶν ὑπισχγουσκένοις δίλογοις ἐδὲ ἐκ Πνεύματος, ὅτε τοὺς ἑαυτῶν βδελυκτοὺς μύστας τὸ θευδομοναχικὸν σχῆμα μεταμφιάσουσι, καὶ τοιούτην τηνικαῦτα ποιουμένοις κατ' αὐτῶν τὴν ἐπίκλησιν, μᾶλλον δὲ τῶν τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων αὐτῶν καταποντισμὸν, ἀνάθεμα.

'Αραθεμ. Β'.

Τοῖς λέγουσιν, ὡς ἡ μετάληψις τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἷματος τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἄρτου ψιλοῦ καὶ οἶνου ἐστὶ μετάληψις, [ώς καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ἐκ λαϊκῶν μεταβληθέντας μετὰ τροφῆς προσέρχεσθαι, καὶ μεταλαμβάνειν ὑποκρίσεως χάριν, καὶ τοῦ λανθάνειν παραγγαλίας· τοὺς δὲ ἐκ προσιντέρων μετατεθέντας, φυγόντας] καὶ τὰ τῆς θείας καὶ φρικτῆς λεπρουργίας ἐπιτέλεια ἐπιτρέπουσιν, ὡς φανερῶς ἀντιχριστοῖς, καὶν αὐτοὶ Χριστοκολίτας ἑαυτοὺς διομάζωσιν, ἀνάθεμα.

'Αραθεμ. Β'.

Τοῖς ἐπ' ἀνατροπὴν τῆς δόης εἰ; Θεὸν πίστεως, καὶ δίλλα μὲν πονηρὰ τοῖς; δόπ' αὐτῶν ἀθλίως τελουμένοις τελοῦσι, καὶ ἀντὶ μὲν τοῦ θείου καὶ ιεροῦ ἐμψυχήματος, δι πρὸ τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ παρελάθομεν, ἐπὶ τῇ τοῦ ἀγίου Πνεύματος μυστικῇ ἐμπνεύσει, ἐμπτεύουσι τοῖς δόπ' αὐτῶν τελουμένοις ἐμπτεύσμασιν, ὃν καὶ αὐτοὶ εἰσιν δέξιοι· ταῦτα τοῖς δόπ' αὐτῶν τελουμένοις ποιοῦσιν, καὶ κατὰ τῶν δαιμόνων αὐτοὶ πιστεῦμεν, προσέτι καὶ διάτι μεμισμένων καταθεν ἔως ἀνα διὰ σπόργων ἀναχρίσουσιν ἐπ' ἀνατροπὴ τοῦ τε ἀγίου βαπτίσματος, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ Πνεύματος φωτιστικῆς παρουσίας, ἀνάθεμα.

A

Anathem. 9.

Ilis, qui Ecclesias a sanctis apostolis nobis traditas in honorem Dei adificari non debere sentiunt, easque ut opera manuum calumniantur, et dæmonum esse dicunt habitacula, atque ita prava via incedentes, consequenter et divinarum sacrarum que imaginum venerandam rejiciunt erectionem alque cultum, velut omnino corruptis putridis quo membris, anathema.

Anathem. 10.

Ilis, qui ad evertendam Domini ac Dei, et Servatoris nostri Iesu Christi doctrinam properant, quam sanctis discipulis suis commendavit, ut in se credentes in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti baptizarent, et qui non per aquam et Spiritum renascerunt, eum non introitum regnum cœlorum, predicarent; His igitur ad hæc omnia executientibus, et qui ab operante in ipsis diabolica efficacia agitati effutire non verentur, sacrum baptismum membrum aquam esse, velut hominibus a nostra fide alienis, et ab Ecclesia, atque ipso omnino Deo remotis subjunctisque, anathema.

Anathem. 11.

Ilis, qui consimilibus itidem nugis et contemplibus indulgentes, venerandam et vivificam crucem surcam appellant, et sacrum baptismum aquam memram esse existimant, quæ remissionem non afferat peccatorum: neque ex efficacia Spiritus, sed ex ipsis dare se promittunt, quod Spiritus sanctus est beneficium, cum abominandos suos sacerdotes ueste falso dicta monachica induunt, ac deinceps per se ordinis nomen conferunt, seu potius animæ ipsis et corporis interitum afferunt, anathema.

Anathem. 12.

Ilis, qui dicunt, communionem venerandi corporis et sanguinis Domini ac Servatoris nostri Iesu Christi meri panis et vini esse participationem (sic ut ea propter et hi qui e laicis transierunt, cum cibo accedant, ac simulandi latendique gratia delatoribus, illum pro Spiritus coena sumant; qui vero e presbyteris ad eos accesserint), atque ita divini ac tremendi sacrificii institutionem evertunt, ut plane Christi hostibus, tametsi se ipsi Chrysopolitas vocant, anathema.

D

Anathem. 13.

Ilis, qui ad universæ in Deum fidei subversionem cum multa alia pessima in his qui ab ipsis infeliter initiantur, observant, tum pro divina sacra quo insufflatione, quam a Domino nostro Iesu Christo in Spiritus sancti inspiratione adhibitam accepimus, initiandis ab se sputa inspiunt, quibus sans ipsi maxime digni sunt: his igitur, qui hoc in initiantis ab sese exsequuntur, quod nos adversus dæmones facimus: quique insuper aqua eos immunda ab infimo ad summum, sive a calce ad caput, spongiis illunt, quod certe sacri baptismatis, et illuminatricis Dei Spiritus presentiæ subversio efficitur, anathema.

Anathem. 14.

Cunctis insimul hæreticis anathema.

Deus optimis imperatoribus (1) vitam longavam largiatur. Vivat diu rex noster orthodoxus. Vivat rex noster orthodoxus Porphyrogenitus. Custodiat Deus imperium eorum. Pacem Deus regno eorum impertiatur. Rex cœlestis, terrestres, quæsumus, reges custodi. Vivat diu sanctissimus et œcumenicus patriarcha (2). Hæc sunt præve impietatis semina, hæc pessimi Satanæ Deo aversantis propagines. Nos autem Christi electus populus divinas et apostolicas, ac a Patribus ad nos transmissas toto animo teneamus traditiones, tota mente impura illa impietatis dogmata fugientes, longeque a perniciosa eorum doctrina remoti, ac puro pectore Deo servientes, qui nobis in personarum sive subsistentiarum Trinitate patescunt rite colitur: cui sit gloria et potentia, in secula seculorum. Amen.

(1) Alexio nempe Comneno, et filio ejus Joanni. Alexius regnabit ab anno 1081 ad 1118.

A

'Araðem. i^o.

"Όλοις τοις αἱρετικοῖς ἀνάθεμα.

Πολλὰ τὰ ἔτη τῶν καλῶν βασιλέων. Τοῦ δρθοδόξου ήμῶν βασιλέως πολλὰ τὰ ἔτη. Τοῦ δρθοδόξου ήμῶν βασιλέως τοῦ Πορφυρογεννήτου πολλὰ τὰ ἔτη. 'Ο Θεὸς φυλάξει τὸ κράτος αὐτῶν. δ Θεὸς τὴν βασιλείαν αὐτῶν εἰρηνεύσει. Οὐράνιες βασιλεῦ, τοὺς ἐπιγείους φύλακον. Τοῦ ἀγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου πολλὰ τὰ ἔτη. Ταῦτα τῆς πονηροῦ Σατᾶν τὰ βλαστήματα. 'Ημεῖς δὲ, δ τοῦ Χριστοῦ λαδεῖ, δ ἔξαιρετος τῶν θελῶν καὶ ἀποστολικῶν διδάγματων, καὶ τῶν πατρικῶν δλοφύχως ἐχώμεθα παραδίσεων, φεύγοντες δλῇ φυχῇ τῷ μυστρὶ τῆς ἀσεβείας διδάγματα, καὶ πόρκω τῆς αὐτῶν ὀλεθρίας γνώνμενοι θρησκείας, Θεῷ δὲ καθαρῶς λατρεύοντες, τῷ ἐν Τριάδι προσώπων, εἰτουν ὑποστάσεων, γνωρίζομένῳ καὶ σεδομένῳ. δ ἡ δέξα, καὶ τὸν κράτος εἰς τὰς αἰώνας; τῶν αἰώνων. 'Αμήν.

(2) Nicolaus nempe, qui obiit a. C. 1117.

ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΗΣ ΣΕΒΑΣΜΙΑΣ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΛΕΠΤΟΥ

ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΣΤΗΛΙΤΕΥΤΙΚΗ

ΤΗΣ ΤΩΝ ΑΘΕΩΝ ΚΑΙ ΑΣΕΒΩΝ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ ΤΩΝ ΛΕΓΟΜΕΝΩΝ ΦΟΥΝΔΑΓΙΑΤΩΝ
ΑΙΡΕΣΕΩΣ,

Καθὼς ἐξ αὐτῶν τῶν διδασκάλων ὑποκριθεὶς μαθητοῦ προσωπεῖον ἀδιδάχθη, καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ μαθητοῦ Συμεὼν πλαινηθέντες ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ πάλιν μεταμεληθέντος.

EUTHYMII MONACHI

VENERABILIS CŒNOBII PERIBLEPTÆ

LIBER INVECTIVUS

CONTRA HÆRESIM EXSECRABILUM ET IMPIORUM HÆRETICORUM
QUI PHUNDAGIATÆ DICUNTUR,

Secundum ea, quæ personam discipuli simulans ab ipsis eorum magistris accepit, nec non a Symone discipulo suo, qui cum ab illis deceptus fuisse postea resipuit.

Exsecrabilium Phundagiatarum, qui seipsos Christopolitas appellant, in Occidente autem Bogomili dicuntur, talis est hæresis. Illi Deum cœli terræque factorem non venerantur, neque Deiparam, neque pretiosam crucem, neque sacra mysteria, neque imagines, neque divina templa, neque sanctum baptisma, neque ex iis aliquid, quæ Christiani venerantur et colunt; sed omnia exsecrantur atque contemnunt. Credunt autem et venerantur mundi principem, qui est Satanæ, et ad dolos comparati Christianismum, habitumque monachorum et sacerdotium dolose simulant; divinasque Scripturas, velut escam præferunt in ore, non quod

"Εστιν ἡ αἱρεσίς τῶν ἀθέων Φουνδαγιατῶν τῶν ἐσυτούς ἀποκαλούντων Χριστοπολίτας, ἐν δὲ τῇ Δύσει καλουμένων Βογομίλων αὐτῇ. Οἱ τοιοῦτοι θεὸν ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς οὐ σέβονται, οὔτε θεοτόκον, οὔτε τίμιον σταυρὸν, οὔτε ἄγιον, οὔτε εἰκόναν, οὔτε θείους ναοὺς, οὔτε ἄγιον βάπτισμα, οὔτε ἐξ ὧν οἱ Χριστιανοὶ σέβονται καὶ τιμῶσιν, ἀλλὰ πάντα βδελύσσονται, καὶ ἀτιμάζουσι. Πιστεύουσι δὲ καὶ σέβονται τὸν ἀρχοντα τοῦ κόσμου, δὲ ἐστιν ὁ Σατανᾶς, ὑποκρίνονται δὲ δολίως οἱ δόλιοι τὸν Χριστιανισμὸν, καὶ τὸ τῶν μοναχῶν σχῆμα, καὶ τὴν λερωσύνην, καὶ τὰς θείας Γραφὰς ὡς δελεαρ ἐπὶ στόματος φέρουσιν, οὐ ποδοῦντες ταῦτα, ἀλλ' ὅπως πλανοῦσι τὸν

ἀπίστουσά τε τούς, τὴν ἐνδομυχοῦσαν ἀσέβειαν ἐξ ποιῶντας. **A** illas ament, sed ut simpliciores seducant: etenim latentem in eis impietatem experientia me edo-

"Ετυχε γάρ μέ ποτε συνοδεῦσαι μετά τινος τῶν ἀδέων, σχῆμα ἔχοντος μοναχοῦ, καὶ τὸ τῆς Ιερωσύνης, ὡς εἶπεν, ἀξίωμα· τὴνδούν δὲ ἐγὼ ὅτι ἀσεβής ἐστιν. Εἰς λόγους οὖν μοι ἐλθὼν ἀναιδῶς, καὶ ἀνυποστόλως εἶπέ μοι τὸ ἀσεβές τοῦτο βῆμα ὅτι ἀναστασίς, νεκρῶν οὐκ ἐστί· προσιχλήμενος δὲ δόλιο γραφικὴν μαρτυρίαν ἀπὸ τῶν τοῦ ἀγίου Παύλου Ἐπιστολῶν, ἔξ ἐν μᾶλλον ἡλεγχετο κακῶς λέγων. 'Τπολαδῶν δὲ ἐγὼ ὅτι ἔξ ἀμαθίας, καὶ ἀφελεῖται τοῦτο τὸ βλάσφημον ἐξ ἐπειρήματος, ἔσκιψα αὐτὸν, ἀναθεματίσαις καὶ τὸν αὐτὸν τοῦτο ἐκδιδάσκαντα, καὶ εἰπὼν αὐτῷ· Σὺ, ἀδελφὲ, οὗτε γνωστικότερος εἶ, οὗτε ἀγιώτερος, τῶν τριακοσίων δεκακοτὼν ἀγίων Πατρῶν, οὗτος νέος ἐξεθέντο καὶ τὸ ἄγιον Σύμβολον, καὶ ἐνεβαίνωσαν τὴν ὁρθόδοξον πίστεν, ὃν τὸ δόγμα ὑπέγραψαν καὶ δύο προτετελευτηκότες ἄγιοι ἐπίσκοποι Χρύσαντος καὶ Μουστόνιος, παραδόξως τοῦ τοιούτου θαύματος γεγενημένου ἐκ Θεοῦ εἰς αἰσχύνην τῶν βλασφημῶν αἱρετικῶν, βεβαίωσιν δὲ καὶ πληροφορίαν τοῦ πιστεύατον καὶ ὁρθόδοξού λαοῦ· οὐδὲ τῶν ἐν Χαλκηδόνι: ἐξηγεῖσιν τριάκοντα ἀγίων Πατρῶν, οὗτοις τὸ αὐτὸν δόγμα ἐνεβαίνωσαν, καὶ ἐπέθνητο ἐν τῷ τετράτελον τοῦ λειψάνου τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ μάρτυρος Ἐρύημίτης ἕμπει τῷ τῶν αἱρετικῶν συγγράμματι· καὶ τὸν μὲν τῶν αἱρετικῶν τόδιον μῆλος εὑρεῖν ἡδυνήθησαν ἐρήμιμένον εἰς τοὺς τῆς ἀγίας πόδες, τὸν δὲ τῶν ὁρθόδοξων τῇ δεξιᾷ χειρὶ δρακεῖ, ἐνηγή, καὶ φυλάττουσαν εὑρον. Οἶδα δὲ ὅτι καὶ τὸ τοῦ μεγάλου Βασιλείου θεῦμα οὐκ ἀγνοεῖ· καὶ γάρ τοις πᾶσι τοῦτο κατάδηλον ἐστι, πῶς ἐν τῇ Νικαέων ἐκκλησίᾳ δὲν μιᾶς νυκτὸς δενθέντος αὐτοῦ μετὰ τοῦ ὁρθόδοξου λαοῦ, καὶ σύνευχη σφραγίσαντος τὰς τοῦ ναοῦ πύλας, συνετρίβησαν αἱ κλείδες τῶν βωμανισίων, καὶ αὐτομάτως ἤνωγη αὐτοῖς ἡ ἐκκλησία· οἱ δὲ αἱρετικοὶ τρεῖς ὅλας ἡμέρας καὶ νύκτας ἀγρυπνήσαντες οὐδὲν ἤνυσσαν, ἀλλ' ἐστράφησαν μετ' αἰσχύνης μεγάλης. 'Ομοίως καὶ ἐν ἔτεροις ἐγένοντο καὶ ἀλλαὶ μεγάλαι σύνοδοι, καὶ πάντες οὗτοι οἱ ἄγιοι, καὶ οικουμενικοὶ διδάσκαλοι καὶ φωστῆρες ἐνεβαίνωσαν, καὶ ἐπεκύρωσαν τὸ ἄγιον Σύμβολον, ἐνῷ γράφει· 'Ομολογῶ ἐν βάπτισμα εἰς ἀμετίστη ἀμαρτιῶν, προσδωκῶ ἀνάστασιν τεκρῶν, καὶ ζωὴν τοῦ μελλοντος αἰώνος. *unctum baptismum in remissionem peccatorum, e seculi.*

‘Ανταπεκρίθη δέ μοι δ ἀσεβής εἰπών· Ὡλλὰ τὸ τοῦ Ἀποστόλου ρήτον δυνατόν ἔστι· λέγει γάρ διε τὰρκ καὶ αἷμα βασιλείας Θεού κληρονομῆσαι οὐ δύναται, οὐδὲ ή φθορὰ τὴν ἀχειρούιαν κληρονομεῖ. Εἶπον δὲ πρὸς αὐτόν· Ω; οἵμαι, ἀνθρώπε, ή αἰρετικὴ συνέτυχες, ή τάχα καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν ε;. Ἐπει οὐκ ἀν εἰχε προσθεῖαι λόγον ὑπὲρ τῶν τοιούτων βλασφήμου ρήματος, καὶ ἡρξατο καταθεματίζειν, καὶ ἀμύνειν διε. Οὐκ εἰμι ώς ὑπέλασες, ἀλλ’ ὥφελείς ζάριν ἐρωτῶ. Καὶ λέγω αὐτῷ· Εἶνι ἐξ

A illas ament, sed ut simpliciores seducant: etenim latenter in eis impietatem experientia me edocuit.

Contigit enim, ut olim ego iter instituerim una simul cum quodam ex hisce viris execrabilibus, qui habitum monachi, et sacerdotii, ut siebat, dignitatem habebat; et ignorabam quod a recta fide esset alienus. Cum igitur mecum loqueretur, impudenter et libere impianam hanc sententiam mibi dixit non esse resurrectionem mortuorum, asserens dolosus Scripturæ testimonium ex Epistolis sancti Pauli, unde potius ejus sententia falsitas evinebatur. Respondens autem, quod ex imperita et simplicitate blasphemiam illam protulisset, ipsum irridens, et qui talia ei tradidisset anathematizans, dixi: Profecto, frater, neque sapientior, neque sanctior es tu trecentis decem et octo sanctis Patribus, qui sanctum Symbolum composuerunt, orthodoxamque fidem confirmaverunt, quorum dogma subscriptse-
runt etiam duo jam defuncti sancti episcopi Chrysanthus, et Musonius, quo tempore magnum ac plane stupendum miraculum ad blasphematos haereticos confundendos, et fidem, et orthodoxum populum confirmandum roborandumque factum est a Deo; neque pariter plus sapis sexcentis triginta sanctis Patribus, qui Chalcedone hoc ipsum dogma confirmaverunt, illudque super pectus cadaveris sanctæ Christi martyris Euphemiae una cum haereticorum volumine collocarunt: et hoc quidem volumen ad sanctæ martyris pedes projectum vix invenire potuerunt, contra vero orthodoxorum librum ipsam sanctam manu dextra arreptum tenere, eumque custodire reprehenderunt. Puto autem, neque te ignorare magni Basilii miraculum (omnibus enim manifestum est), quomodo in Nicæna ecclesia, cum ille una nocte, populo orthodoxo comitante, orasset, et inter preces portas templi signasset, repagula et vectes conciderunt, et sponte sese illis aperuit ecclesia: haeretici autem cum tribus integris diebus et noctibus evigilassent, nihil assequi potuerunt, et multo rubore suffusi discesserunt. Similiter, et alibi aliæ magnæ synodi coactæ sunt, omnesque hi sancti, et cœcumici magistri, et lumina sanctum Symbolum ratum habuerunt et con-
firmaverunt, in quo scriptum est: *Confiteor exspecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi*

Contra vero mihi ille impius respondit dicens ;
sed Apostoli effatum magni est roboris, ait enim
quod *caro, et sanguis regnum Dei possidere non
possunt, neque corruptio incorruptelam possidebit*¹.
Ego vero sic ad eum dixit : A ut in hæreticum, o
homo, ut opinor, incidisti, aut forte et tu ex illis
es. At postquam ne verbum quidem super bla-
sphehum hujusmodi dictum addere potuit, cœpit
affirmare et jurare, se *talem non esse, qualem
ego suspicabar, sed utilitatis gratia interrogare.*

¹ I Cor. xv, 50.

¶ **um ego: Si ex imperitia blasphemum illud verbum protulisti, et, ut dicas, discere veritatem queris, non me sane pigebit, neque saluti tuae invidet, sed quod Deus dederit, illud te edocebo. Sic enim in epistola ad Romanos scribit; Quia patrem multarum gentium posuit te ante Deum, cui credidisti, qui vivificat mortuos, et vocat en quae non sunt, tanquam ea quae sunt³. Et in prima Epistola ad Corinthios: Si autem Christus predicatur, quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quod resurrexio mortuorum non est⁴, et reliqua. Et in secunda Epistola ad Corinthios dicit: Configurati morti ejus, si occurramus ad resurrectionem, quae est ex mortuis⁵. Et ad Thessalonicenses: Si enim credimus, quod Jesus mortuus est et resurrexit, et mortui qui in Christo sunt resurgent primi⁶. Et in prima ad Corinthios Epistola: Si omnino mortui non resurgent, ut quid baptizantur pro illis⁷ et reliqua. Et uno verbo quaecunque mihi suggestit Deus, ego dixi illi de resurrectione mortuorum: et ore quidem execrabilis ille credere fatebatur, non habens quid illis opponeret; sed erat infidelis animo, vere infidelis qui oblatam lucem, ut erat tenebris immersus, deliberata mente nolebat videre: erat enim Satanæ operarius, et apostolus, ut a multis qui eum cognoscebat, deinceps didici. Verum ex divina dispositione in hujusmodi canem me incidere contigit, ut ad hosce inpios homines melius ac perfectius cognoscendos mea mens excitaretur. Discipulum enim meum cum ego Hierosolyma discessissem, invenerunt qui eadem ac præfatus ille impius, sentiebant, eique persuaserunt, cum illitteratus esset, et idiota, ut corum sententia se adiungeret, et neutiquam Deum qui est in cœlis, crederet, sed mundi hujus principem qui est diabolus.**

Cum autem me a malo illo comite disjunctussem, et ex ea quam dixi, usque Hierosolymam peregrinatione reversus essem, in venerabili monasterio Peribleptæ miserum meum discipulum deceptum inveni. Circumdeunt enim impii isti, et in urbibus, et extra ubique docentes. At vero discipulus meus, ut qui bono animo erga me esset, et bonum, quod ad suam, ut opinabatur miser, utilitatem acceperat, quasi ex charitate etiam me vellet edocere, ne expers viæ invenirer, quæ ad salutem ducit, blasphemia impietatis verba, quæ ab illis didicerat, utilitatis meæ gratia, accurate me docuit. Ego, autem cum hæc audissem, terrorremque, in quem inciderat, cognoscerem, quod ex inali illius comitis colloquio mentem ad hæc excitatam haberem, sermones ejus velut approbare simulans, vultumque tanquam de re grata exultantem ei ostendens, doctrinæ illius magistros, ut mihi distincte ostenderet, precatus sum: valde utilius est, dicens, ut ab ipsis ambo erudiamur; fieri enim non potest,

Α ἀπειρίας εἰρήκης τὸ βλάσφημον τοῦτο βῆμα, καὶ ζητῆσ. ὡς λέγεις, μαθεῖν τὴν ἀλήθειαν, οὐχ ὁκνησμένον, οὐδὲ φθονήσ: μεν τῇ σωτηρίᾳ σου, ἀλλ' ὅπερ ὁ Θεὸς δίδωσιν, ἵνα εἰπωμεν. Γράφει γάρ εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολὴν οὕτως· Ὁτι πολλών ἐθνῶν πατέρα τέθεικα σε κατέρατει οὐ ἐπίστευεις Θεοῦ τοῦ ζωοποιῶντος τοὺς τεκνῶν, καὶ καλοῦντος τὰ μὴ διτα ως διτα. Καὶ εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους πρώτην Ἐπιστολὴν· Εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται, διτι ἐκ τεκνῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσι τινες ἐν ἡμῖν διτι ἀρδστασις τεκνῶν οὐκ ἔστι, καὶ τὰ λοιπά. Καὶ εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους δευτέραν Ἐπιστολὴν ἔγει· Συμμορχούμενοι τῷ θανάτῳ αὐτῷ, εἰπερ καταρατήσομεν εἰς τὴν ἐκαρδστασιν τῶν τεκνῶν. Καὶ πρὸς Θεσσαλονικεῖς· Εἰ τὰρ πιστεύομεν διτι Ἰησοῦς ἀπέθανε, καὶ ἀρέστη, καὶ οἱ τεκνοὶ ἐν Χριστῷ ἀραστήσονται πρώτοι. Καὶ ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους πρώτῃ Ἐπιστολῇ· Εἰ δλως τεκνοὶ οὐκ ἐγερονται, τι βαπτίζονται ὑπέρ τῶν τεκνῶν; καὶ τὰ λοιπά. Καὶ ἀπλῶς διτι ὁ Θεὸς ἐδωκεν εἰπον αὐτῷ περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν τεκνῶν, καὶ στόματι μὲν δι κατάρας ὡμοιόγεις πιστεύειν, μὴ ἔχων τι ἀντιφθ. γέξοθα· πρὸς ταῦτα· τῇ γνώμῃ δ' ἦν δι πιστος, ἀπιστος, καὶ τὸ φῶς ἔκων μὴ θέλων βλέπειν δι θεοκτισμένος· ἐργάτης γάρ ἦν δι τοιούτος; τοῦ Σατανᾶ, καὶ ἀπέτολος, ὡς παρὰ πολλῶν εἰδότων αὐτὸν θετερον, Εμαθον. Τὸ δὲ τοῦ τοιούτου κυνδονάημα ἐκ θειας οἰκονομίας συνέδη εἰς ἐμὲ γενέσθαι, πρὸς τὸ διαγείραι μου τὸν νοῦν εἰς ἀκρίβειαν, καὶ προσοχὴν τῶν τοιούτων διεδῶν. Μαθητὴν γάρ ἐμδυ, ἀποδημοῦντός μου ἐν Ἱεροσολύμοις, εῦρον οἱ τοῦ προλεχθέντος ἀσεδοῦς ὅμορφονες, καὶ ἐπεισαν αὐτὸν ἀγρύματον διτι καὶ ιδιωτην, τῷ διαυτῶν φρονήματι συνεπερθῆναι, καὶ μηδῶς πιστεύειν θεὸν ἐν οὐρανοῖς, ἀλλὰ τὸν ἄρχοντα τοῦ κόσμου τούτου, δι ἔστιν δι διάδοσος.

Ομως ἀποχωρισθεὶς τοῦ τοιούτου κακοῦ συνοδίτου, καὶ ἐκ τῆς ἀποδημίας, ὡς εἰπον, τῶν Ἱερού λύμων ἐπανελθών, ἐν τῷ εὐάγει μοναστηρὶ τῆς Περιβλέπτου εὗρον τὸν ταπεινὸν μοῦ μαθητὴν ἀποπλανθέντα. Περινοστεῦσι γάρ οἱ τοιούτοις ἀσεβεῖς, διδάσκοντες πανταχοῦ ἐν τε πόλει, καὶ ἐν τοῖς ἔξω. Ο δὲ μαθητὴς μου εὐνοϊκῶς ὥσπερ διατείμενος πρός με, καὶ τὸ ἀγαθὸν διῆρεν διπερ μεμάθηκεν εἰς ὡφέλειαν αὐτοῦ, ὡς ὑπελάμβανεν διδλοῖς, βουλόμενος καὶ μὲν δι ἀγάπης τοῦτο διδάξαι, ἵνα μὴ δμοιρος καταληφθῶ τῇ πρὸς σωτηρίαν φερούσῃς διδοῦ, ὡς ὑπενδει, τὰ τῆς ἀσεβείας, χάριν ὧφελείας μου, βλάσφημα διηματα ἐπιμελῶς ἔνδιδασκέ με διαλέξεως, ἐν ὑποκρίσει τοὺς αὐτοῦ λόγινος ὡσπερ ἀποδεξάμενος, καὶ χαριεντιζόμενον προσωπείον αὐτῷ ὑποδεξαί, τοὺς διδασκάλους ἐκείνης παρεκάλουν αὐτὸν ἐπιμελῶς ὑποδεξαί μοι· ὡς κρείττονος ὧφε-

³ Rom. iv, 17. ⁴ 1 Cor. xv, 12. ⁵ Imo Philipp. iii, 10, 11. ⁶ 1 Th. ss. iv. 14. ⁷ 1 Cor. xv, 29.

ιείς λέγων περ' αὐτῶν ἀμφότεροι ἐπιτευχώμεθα· οὐ γάρ μήπω τὴν τοικούτην διδασκαλίαν ἀχριθῶς δε- γνωστά, διδάσκαλον ἔχειν ταύτης ἀδύνατον.

Καὶ δέ εὐθὺς μηδὲν περὶ τούτου ἀναβαλλόμενος χά- ρων χάροντας, καύτους ὡς μέγα τι, καὶ θεῖον δώρομα ἐμοὶ τούτους προσέφερεν ἐν τῇ τοικούτην μονῇ τότε αὐτοὺς ὑπάρχοντας. Ἐγώ δὲ καὶ εἰς αὐτοὺς τὴν ὑπόκρισιν μή παραιτησάμενος, πατέρας ἐκάλουν καὶ σωτῆρας τοὺς ψυχῶν ἡμῶν καὶ διδασκάλους τοὺς ἀσεβεῖς, καὶ ἀπατεῶντας ἀλλως γάρ οὐκ εἶχον πᾶς διαγνῶντες τὰ τῆς ἀσεβεῖς αὐτῶν μυστήρια, Ἡμέ- ρας δέ τινας ἐν τῷ κελλῷ μου ἔχων αὐτοὺς διελ- γόμην. Ὁ δὲ πρῶτος αὐτῶν τὰ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἀποστόλου ἥρτα πάντα διπλάνος Ἐφερεν ἐπὶ στόματος· ἔτι δὲ καὶ τὰ τοῦ Θεολόγου, καὶ τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ ἀπὸ τῶν πατερικῶν λόγους ἀγίων γερόντων, καὶ τοῦ Ψαλτῆρος, καὶ ἀπὸ πασῶν Γρα- φῶν· αἱ τινας θείας Γραφάς, μετὰ τὸ ἀποκλινθεῖσαν αὐτοὺς, τινὰς καὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν ἀποστῆσαι διθεόδοξου πίστεως, διδάσκουσι μή πιστεύειν καὶ τιμῆν. Τὸν γάρ ἀγιον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, φυροδότομον ἀτιμάζουσιν οἱ πατμάραι· ὅμοιως καὶ τοὺς λοιποὺς ἀγίους. Καὶ τι θαυμαστὸν, οἱ τὸν Χριστὸν καὶ θεὸν ἡμῶν ἀθετοῦντες, καὶ ἀτιμάζοντες, πῶς Γραφάς ἀγίας, καὶ ἀγίους οὐκ ἀτιμάζουσι; Καὶ μή θαυμάζετε, εἰ τὰς θείας Γραφάς οἱ ἀσεβεῖς ἐπὶ στόματος φέρουσιν ἀπὸ γάρ συνεργίας Σαταν- οῦ· τούτο γίνεται, ὡς καὶ αὐτοὶ θετερον ὡμολόγη- σαν. Καὶ γάρ ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ πολλαχοῦ εὐρίσκο- μεν ὅτι· καὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησούν Χριστὸν δι- σταγῆς· πειράζων ἐν τῇ ἑρήμῳ, γραφικῶς διελ- γετο· καὶ τοις τῶν ἀγίων Πατέρων, εἰς τὸ γερο- τικὸν γράψαι ἀπὸ τοῦ Ψαλτῆρος σχῆμα τοῦ μοναχοῦ ὑποκριθόμενος, διελέχθη. Καὶ τοιαύτη ἐστὶν ἡ πα- νουργία τοῦ διαβόλου, ἵνα διὰ διαφόρων Γραφῶν διλέσῃ τινὰς τῶν τοῦ θεοῦ δούλων· ἀλλως γάρ ἀποπλανῆσαι τινας, εἰ μή ταῦτα προβάλλεται, οὐ δύναται.

Τούτους γοῦν, οὓς εἶρον, τέσσαρας ἀσεβεῖς δι- δικάζουσι ἐν τῇ προδηλωθεῖσῃ μονῇ τῆς Περιβολῆ- του φανερώσας, καὶ χωρισθέντας ἀπ' ἀλλήλων, ιδίᾳ ἐκαστον αὐτῶν φανερῶς ἡμῖν ἐξειπεῖν κατη- νάγκασσ. Ὁ πρῶτος οὖν αὐτῶν ἐρώτηθεις πόθεν τούτη φὴ τῶν Γραφῶν μάθησει, καὶ πῶς εἰς διδα- σκαλίαν προβάλλεται ἀπότερον μή πιστεύειν προ- τρέπεται τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Ἐφη· ὅτι ἀλλως ἔξα- πτηται Χριστιανὸν οὐ δυνάμεθα, εἰ μή τὸ μοναχι- κὸν σχῆμα ὑποκριθῶμεν, καὶ Χριστιανὸν ἔσατούς δυομέστομεν, καὶ τὰ τῶν Χριστιανῶν πάντα ποιοῦντες φανύμεθα, καὶ τὰ τῆς θείας Γραφῆς εἰς διδασκα- λίαν προθῶμεν. Ὅτι δὲ ἐπὶ στόματος τὰς Γραφάς φέρειν δυνάμεθα, έστι συνεργῶν ἡμῖν διποτέλλων εἰς τὰ αὐτοῦ κηρύγματα. Χριστὸν δὲ οἱ ἀσεβεῖς δυ- μάζουσι τὸν ἀρχοντα τοῦ κόσμου, διὰ τοῦ διαταν- οῦ τῶν ἀγίων Εὐαγγελίων δύναμεν, καὶ δισ- τῶν Ἐπιστολῶν εἰς αὐτὸν ἐπιγράφουσι, καθὼς καὶ αὐτοὶ ὡμολόγουσαν, καὶ διὰ ποπλανηθεῖς μαθητῆς μεν

Αὐτοὶ, qui nondum eam doctrinam perfecte εἰ- assecutus, in eadem habere magister.

At ille confessim nihil super hoc immoratus, gaudens, gaudentes illos, tanquam magnum quod- dam et divinum donum mihi obtulit, atque hoc ipsum monasterium incolentes. Ego vero etiam erga illos eadem utens simulatione, Patres et sal- vatores animarum nostrarum, et magistros, quos im- pios, et deceptores agnoscebam, vocabam; aliter enim quomodo impietatis eorum mysteria cognoscere possem, non habebam. Per aliquot autem dies in cellula mea cum illis disserui. Eorum vero pri- minus, Evangelii, et Apostoli verba omnia, necnon Theologi, et Chrysostomi sententias ad seducendum paratas habebat in ore, et ex libris etiam, qui Patriarchοι dicuntur sermones sanctorum senum, et Psalterii, omniumque Scripturarum textus recitabat, quibus plane divinis Scripturis, postquam aliquem- ita deceperint, ut ab orthodoxa Christianorum desciscat fide, nullam fidem, nullumque honorem habendum esse docent. Sanctum enim Joannem Chrysostomum, φυροδότομον seu inquinatum os habentem irrisorie vocant scelestissimi, atque ita cum ceteris sanctis agunt. Quid vero mirum? Quac- modo enim qui Christum, et Deum nostrum flocci faciunt, atque contemnunt, divinas Scripturas, et sanctos non contemnent? Nec miremini, si divi- nas Scripturas impii illi in ore gerant: hoc enim ex diabolica cooperatione fit, ut et ipsi deinceps fassi sunt. Etenim in divina Scriptura non semel invenitur, quod Satan in eremo tentans Domini- num nostrum Iesum Christum scripturaliter cum eo loquebatur, et in seniorum vitis scribitur, eum- dem monachi habitum cum Psalterio simulatum cum quibusdam ex sanctis Patribus disseruisse. Atque haec est plane diaboli calliditas, ut per diversas Scripturas, tanquam escas, quosdam ex Dei servis seducat, neminem enim, nisi haec praeferat, valet decipere.

Cum itaque hos quatuor impios magistros, quos in praefato monasterio Peribleptae adiunxerit, dete- gissem, et alterum ab altero se junxissem, ea quae eorum quisque sentiebat, seorsim, ac manifeste mihi enuntiare coegi. Primus itaque illorum a me interrogatus, unde tantam haberet Scripturarum scientiam, et quomodo discenda proponeret, quae postea ejus discipulos, ne crederent, cohortabatur, inquit: Quia aliter Christianum seducere non possumus, nisi monasticum habitum simulemus, et Christianos nos vel ipsos nominemus, et omnia quae Christianorum sunt facere videamur, eaque quae diuinæ Scripturae continent ediscenda proponamus. Quod autem in ore Scripturas ferre possimus, no- bis auxiliatur, qui in sui præconium nos mittit. Christum vero impii nisi nominant principem mun- di, qui est Satan, et sanctorum Evangeliorum potentiam, et quotquot in Epistolis leguntur in illum referunt, quemadmodum et ipsi fassi sunt,

et deceptus discipulus mihi enuntiavit; et veros **A** ἔξειπέ μοι· καὶ ἀληθινοὺς Χριστανοὺς αὐτοὶ έσυ-
Christianos seipso vocant.

Ego vero non audeo, fratres, hujuscemodi im-
piorum blasphemias, quas contra pretiosam et vi-
vificam crucem, sanctasque, et venerabiles imagi-
nes, et contra ipsum Christum Deumque nostrum
scelesti proferunt, litteris tradere, quas neque in-
sideles Hebrei audent dicere, et tamen dolosi in
medio nostrum ambulantes, et conversantes cum
hypocrisi, omnia nobiscum sentire videntur. Ec-
clesias aedificant impii, sicut ipsi hæc omnia con-
fessi sunt, non ex fide, sed ut eas illudant, et con-
taminent, cum in ipso altari obscenos actus, tur-
pesque coitus facere non abhorreant. Pingunt item
im-
magines, non ex fide, sed ut eas injuria afficiant
et inquinent. Faciunt cruces, ut eas conculeant,
et fœdant. Exsecrables corum infantes in ecclesiis
manifeste baptizant: dominum autem reversi aqua
conspurcata, et urinis eos lavant, et spongia deter-
gunt, diabolicum super illos carmen recitantes,
easque ex ablutione sordes in turpem fœdumque
locum effundunt, a sancti baptismatis gratia ita
eos alienare cogitantes. Ad immaculata et vivifica
mysteria sumenda non jejuni accedunt: ac si eos
latere contingat, vere scelesti sancta evspuunt, et
conculeant, ea panem vinumque communem exi-
stimentes.

Nec fœdem hanc impietatem exsecrabilium ma-
gistrorum discipuli statim ac brevi queunt addi-
scere. Tironibus eorum discipulis intensum jejunium,
nec non ut per septem dies, et septem noctes pre-
ces fundant, ut unam tunicam gestent, et a sua
sese uxore absineant ex lege præscribunt. Ita Dei
legem subvertentes impii, cum eos in horum
præceptorum observantia diu perseverantes vide-
rint, tunc et baptisma eis pollicentur, sancti nempe
baptismatis abstersionem, et alienationem, et dia-
bolici carminis recitationem, quæ omnia impii
baptismum vocant. Verum ne tunc quidem scelesti,
impietatis eorum mysteria prodere confidunt, sed
ab iis certa juramenta diligenter requirunt, ne vul-
go ea quæ ab ipsis didicerunt, manifestent: tunc
vero multum caute unum aut alterum illis reve-
lant. Cum eos viderint illud facile suscepisse,
etiam alia eis dicunt et ita paullatim, et non nisi
longo temporis cursu discipulos impietatem vix
docent. Tunc deum eos educunt, ut diabolum
tenebrarum principem sensibiliter adorent, ex quo
magistri, et non amplius discipuli miserrimi illi
fiunt. Qui autem adorant diabolum, veluti per
sonnum terribiles rerum imagines vident. Sed et
subscriptions manu propria signatas requirunt ma-
gistri, quibus discipuli nunquam amplius ad Chri-
stianorum fidem se rerversuros policeantur.

At vos, fratres, ne sitis contra tales impios tam
bono affecti animo ut eis credatis, cum Patrem,
Filium et Spiritum sanctum credere asseverant.
Omnes enim hæreses hoc profitentur, et Pauliciani
et reliqui omnes idem dicunt. At vero impii isti,

Οὐ τολμῶ δε, ἀδελφοί, τὰς τῶν τοιούτων ἀτεῖδων

βλασφημίας, ἀς κατὰ τὸν τιμίον καὶ ζωτικού
σταυροῦ, καὶ τῶν ἀγίων, καὶ σεπτῶν εἰκόνων, καὶ
καὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν βλασφημοῦ-
σιν, ἐγγράψως ἐκύρισθαι, ἀς οὐδὲ οἱ ἀπόστοι Ἐβραῖοι
τολμῶσιν εἰπεῖν· ὅμως οἱ δόλιοι μέσον ἡμῶν πε-
ριπατοῦντες, καὶ συνανατρεψόμενοι ἐν ὑποκρίσει
φαίνονται τὰ ἡμέτερα πάντα φρονοῦντες. Κτιζούσι
ἐκκλησίας οἱ ἀσεβεῖς, καθὼς αὐτοὶ ταῦτα πάντα
ώμολόγησαν, οὐ πίστει, ἀλλ' εἰς τὸ ἐμπαῖξεν, καὶ
μιαίνειν αὐτὰς, ἐν αὐτῷ τῷ θυσιαστρῷ ψάλτης μια-
ράς πράξεις, καὶ μίξεις αἰσχράς ποιεῖν μὴ παραι-
τούμενοι. Ζωγραφοῦσιν εἰκόνας, οὐ πίστει, ἀλλ'
B εἰς τὸ ὑπερβούσιν, καὶ μιαίνειν αὐτάς. Ποιεῦσι σταυ-
ροὺς εἰς τὸ καταπατεῖν, καὶ μιαίνειν αὐτούς· βα-
πτίζουσι τὰ ἄθεα αὐτῶν νήπια ἐν ἐκκλησίαις; φα-
νερῶς, οἷοι δὲ ἀπελθόντες ἀποπογγίζουσιν αὐτὰ
ἐξανάτριχα μετὰ μεμιασμένου ὄδυτος, καὶ οὐρων,
ὑπαναγινώσκοντες αὐτοῖς Σατανικήν ἐπιφῆν, καὶ
τὸ τοῦτον ἀπόλουμα χέουσιν ἐν αἰσχρῷ τόπῳ καὶ
μιαρῷ, ἀπαλλοτριοῦντες αὐτὰ τῆς χάριτος τοῦ ἀγίου
βαπτισμάτος. Κοινωνοῦσι τῶν ἀχράντων καὶ ζω-
ποιῶν μυστηρίων, οὐ νήστεις· εἰ δὲ καὶ λαθεῖν δυνη-
θεῖσι, πτύσουσι τὰ ἄγια, καὶ καταπατοῦσιν οἱ πυμ-
πίαροι, κοινὸν ἄρτον ταῦτα καὶ οἶνον ἡγούμενοι.

C Καὶ οὐδὲ αὐτοὶ οἱ παρὰ τῶν ἀθέων μαθητεύμε-
νοι δύνανται συντόχως ταύτην τὴν μιαρὰν ἐπαινοῦσαι
ἀσεβειαν. Κανονίζουσι γάρ τοὺς ἀρχαρίους αὐτῶν
μαθητὰς ἐπιτεταμένην νηστείαν, καὶ εύχας· ἐπτάκις
τῆς ἡμέρας, καὶ ἐπτάκις τῆς νυκτὸς, τὸ μονοχλιώ-
νας εἶναι, ἀποχὴν παντελῆ τῆς ἰδίας γυναικὸς, ἐν
τούτῳ οἱ ἀσεβεῖς τὸν τοῦ Θεοῦ ἀνατρέποντες νόμον.
Καὶ ὅτε χρονίσαντας ἰδωσιν εἰς τὴν τοιαύτην ἐντο-
λὴν, τότε καὶ τὸ βάπτισμα, ὑπισχνοῦνται, τὴν τοῦ
ἀγίου βαπτισμάτος ἀποπογγιστὸν τε καὶ ἀλλοτρίω-
σιν, καὶ τῆς Σατανικῆς ἐπιφῆς τὴν ἐπανάγνωσιν, &
τινα οἱ ἀσεβεῖς βάπτισμα δύναμον ουσίαν. Καὶ οὐδὲ οὐ-
τῶς οἱ ἀσεβεῖς τὰ τῆς ἀσεβείας αὐτῶν θαρροῦντες μυ-
στήρια, ἀλλ' ἀσφαλέως καὶ δρκους αὐτοὺς ἀπαίτουσι,
τοὺς μὴ δῆλα τοῖς πολλοῖς ποιῆσαι τὰ παρ'
D διδασκόμενα· καὶ μόλις μετὰ σκέψεως θαρροῦντες
τοὺς μαθηταῖς τὴν ἀσεβείαν. Καὶ λοιπὸν τότε φέρου-
σιν αὐτούς, καὶ προσκυνοῦσιν αἰτηθητὰς τὸν διάσωτον,
τὸν δρχοντα τοῦ σκότους, καὶ γίνονται διάσκαλοι· οἱ
πανάστιοι, καὶ οὐ μαθηταί. Βλέπουσι δὲ ὡς ἐξ
ηπονο φαντασίας φοβεράς οἱ προσκυνοῦντες αὐτὸν·
ἀπαιτοῦνται δὲ καὶ ιδίσχετρα τοῦ μηχανίτεοιτερέψει.
εἰς τὴν τῶν Χριστιανῶν πίστειν.

Mή ἀπλῶς δὲ διακεῖσθαι, ἀδελφοί, πρὸς τοὺς
τοιούτους ἀσεβεῖς, πιστεύοντες αὐτοὺς λέγοντας
Πατέρα, Υἱόν, καὶ ἄγιον Πνεῦμα πιστεύειν· πᾶσαι
γάρ αἱ αἱρέσεις τὸ αὐτὸν λέγουσι, καὶ Παυλικιανό,
καὶ οἱ λοιποί· ὅμως οὖτοι οἱ ἀσεβεῖς, καὶ ἀθεοί

ἴκνουσιν ίδειν Τριάδα, εἰ; ήν πιστεύουσι. Πατέρα γάρ
καλοῦσι: τὸν ἄρχοντα τοῦ σκότους, τὸν διάβολον τὸν
ἐκ τῶν οὐρανῶν πεσόντα, ὃς καὶ αὐτὸς ὡμολόγησεν,
καλῶ; καὶ δὲ Χριστό; φησίν, ὅτι Ὑμεῖς ἔκ τοῦ
πατρὸς ὑμῶν τοῦ διαβόλου ἐστέ. Υἱὸν δὲ, τὸν υἱὸν
τῆς ἀπωλείας, καὶ Πνεῦμα, τὸ πνεῦμα τῆς πονη-
ρίας. Αὕτη ἐστίν ή τριάς τῶν ἀσεβῶν, καὶ αὐτὴν
διμολογοῦσι καὶ σέβονται. Χριστιανὸς δὲ ἐαυτὸν
ἐπιφημίζουσιν, οὐχ ὡς ἐκ τοῦ ἀληθινοῦ Χριστοῦ τοῦ
Θεοῦ ἡμῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ Ἀντιχρίστου. Περὶ δὲ τῆς
ἀπωλείας τοῦ υἱοῦ, θν οἱ ἀθεοί καὶ ἀσεβεῖς ἀντὶ τοῦ
Τιοῦ τοῦ Θεοῦ σέβονται, καὶ Χριστὸν ὄνομάζουσιν,
οἱ Ἀπόστολοι πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστέλλων, φησίν.
Μή τις ὑμᾶς ἔξαπατησῃ κατὰ μηδένα τρόπον,
ὅτι ἄτο μηδὲλῃ ή ἀποστυσία πρώτον, καὶ ἀπο-
καλυψθῇ δὲ ἀνθρώπος τῆς ἀτρομαίας σὺν τίς τῆς
ἀπωλείας, δὲ ἀντικεμένος καὶ ὑπεραιρόμενος
ἐπὶ πάρτα λεγόμενος Θεόν, ὡστε αὐτὸν εἰς
τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ καθίσαι, καὶ τὰ λοιπά.

Τὸ δὲ Πάτερ ήμῶν, ὃς παρ' αὐτῶν ἐκδύομεν,
σκοπῷ τοιούτῳ λέγοντι· πατέρα γάρ ἔχονταν κα-
λοῦσις τὸν διάβολον. Ἐκ τοῦ οὐρανοῦ δὲ τοῦτον ἐπι-
καλοῦνται κατὰ δύο σκοπούς, ἕνα μὲν, καθώς γέ-
γραπται ἐν τῷ Ἱών. Καὶ ἐγένετο ὡς η ἡμέρα αὐτῆς,
καὶ ἥλιθον οἱ ἀγγεῖοι τοῦ Θεοῦ παριστῆραι τῷ
Κυρίῳ, καὶ ὁ διάβολος ἐν μέσῳ αὐτῶν· καὶ εἶπεν
θ Κύριος τῷ διάβολῳ· Πόθεν σὺ ἐρχῃ; Εἶπε δὲ ὁ
διάβολος· Ἐραντι Κυρίοι, διαπορευθεὶς τὴν ύπερ
οὐρανὸν, καὶ ἐμπεριπατήσας τὴν γῆν, πάρειμι.
Καθ' ἔτερον δὲ σκοπὸν τολμῶσιν οἱ πάσης ἀσεβείας
καὶ βλασφημίας πεπληρωμένοι, λέγειν τὸν οὐρανὸν,
τὴν γῆν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς τὸν διάβολον δη-
μιουργήσατε, καὶ οὐ τὸν Θεὸν, καὶ διτὶ τὸν παράδεισον
αὐτὸς ἐποίησε, καὶ τὸν ἀνθρωπὸν αὐτὸν ἐπλάσε, καὶ
οὐχ ὁ Θεὸς, δύο μόνα λέγοντες εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ
τούτῳ ἐκ τῆς δημιουργίας τοῦ ἐπουρανίου Θεοῦ, τὸν
ἥλιον, καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου· καὶ διτὶ ὁκτώ
εἰσον οἱ οὐρανοί, ἐπτὰ μὲν, οὓς ἐποίησεν ὁ ἐπουρά-
κος Θεὸς, καὶ καθέξεται ἐπάνω αὐτῶν· ὅγδοος δὲ
ἐστιν ὁ ὑπὸ κάτω πάντων, ὁ καὶ παρ' ἡμῶν ὁρώ-
μενος, ὃν δὲ ἔχονταν τοῦ κόσμου τούτου ἐποίησεν.....

Aet exsecrabilis propriam quamdam Trinitatem habent, in quam credunt. Nam tenebrarum principem diabolum, qui e cœlis decidit, vocant patrem, prout ipsi fassi sunt; quod recte convenit cum iis quæ Christus dixit: *Vos ex patre diabolico estis*¹. Filium autem filium perditionis, et Spiritum spiritum iniquitatis appellant. Hæc est impiorum trinitas; hanc illi confitentur, et venerantur. Christianos vero seipso decantant, non tanquam ex vero Christo Deo nostro, sed tanquam ex Antichristo dimanantes. De filio autem perditionis, quem exsecrabilis, et impii pro Dei Filio venerantur et Christum nominant, ita loquitur Apostolus scribens ad Thessalonicenses: *Ne quis vos seducat ullo modo, quoniam nisi venerit discessio primum, et revelatus*
Buerit homo peccati filius perditionis, qui adversatur, et extollitur supra omne, quod dicitur Deus, ita ut in templo Dei sedeat²; et reliqua.

Illud autem *Pater noster*, ut ab ipsis acceperimus, hac mente dicunt. Patrem enim suum vocant diabolum, eumque dupli ex causa advocant de cœlo: ac primum quidem secundum ea, quæ scripta sunt in Job: *Et factum est sicut dies haec, et venerunt angelos Dei ut astarent Dominum, et diabolus in medio ipsorum;* et dixit Dominus diabolo: *Unde venis? Dixit autem diabolus: In conspectu Domini postquam peragravi eam, quæ sub cœlo, et perambulavi terram, adsum.* Ex altera autem causa, eo quia audent isti omni impietate, et blasphemia pleni dicere cœlum, et terram, et omnia, C quæ in eis sunt, diabolum, et non Deum creasse, itemque paradisum cum fecisse, hominemque plasmasse, nam duo tantum esse in mundo dicunt, quæ ex supercœlestis Dei operatione prodierunt, solem nempe, et animam hominis. Octo etiam esse cœlos quidem aiunt, septem quidem quos supercœlestis Deus fecit, et super illos sedet, octavum autem, qui sub omnibus est, et a nobis cernitur, quem mundi huius princeps efformavit.

Curera desiderantur.

⁷ Joan. viii, 44. ⁸ II Thess. ii 3, 4. ⁹ Job ii 1 seqq.

anno domini MCXXX

ΑΝΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ

ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΙΣΣΗΣ

ΑΛΕΞΙΑΣ

ANNÆ COMNENÆ

PORPHYROGENITÆ CÆSARISSÆ

ALEXIAS

SIVE

DE REBUS AB ALEXIO IMPERATORE VEL EJUS TEMPORE GESTIS

LIBRI QUINDECIM

EX BIBLIOTHECA BARBERINA PRIMUS EDIDIT, LATINA INTERPRETATIONE DONAVIT
ET GLOSSARIO ILLUSTRAVIT

PETRUS POSSINUS

S. J. PRESBYTER.

ACCESSERUNT CAROLI DUFRESNII DU CANGII NOTÆ HISTORICÆ
ET PHILOLOGICÆ.

Textui subjicitur lectionum varietas ex codice Coisliniano CCCXI, ipsius Annæ tempore, ut videtur, descriptio.

AMPLISSIMO ILLUSTRISSIMOQUE VIRO DD. PETRO SEGUIERIO, FRANCIE CANCELLARIO.

Non eget apud te quidem interprete vetustas ulla, aut eruditarum litteræ gentium : tamen hæc Græcæ princeps facundiæ cuius arce dignum Opus e tenebris in lucem publicam nunc emergit, me interpretem apud te jubet esse, non orationis certe aut sermonis sui, ubi nihil eruditioni tuæ non pervium est, sed animi grati atque officii, quorum significaciones nunquam satis magnas, satisque vel tuo merito, vel suæ voluntati respondentes edere se ulla posse, quantumvis accumulet plurimas. Anna ea est Comnena, decima Musarum, et Palias quædam Byzantinæ Græcæ, cuius Porphyrogenitæ licet ac primogenitæ moderantis orbem principis, si quis ingenii opes æstimet, Augustos natales, atque illam cunarum purpuram in minimis ornamentiis numerabit. Hæc nullius eruditarum rudis artium, præsertim autem eloquentiæ consulta ; religionis quoque omnibus et humanitatis elimata officiis ; ac collectis iis cunctis una florens dotibus quæ omnibus absolvere numeris non regiam matronam quamlibet, sed eam possent quam sui ævi miraculum jure diceres ; contenderaut omnes nervos in-

distrīm in elucubratione operis ingentis, in quo decorum istorum omnium insignia specimina extarent: Historiæ videlicet rerum longo patris sui principatu maximarum ac mire variarum terra marique tota fere Asia Europaque gestarum: quas accuratestima collectionis diligentia, nec minus scita descriptione ordinis, atque explicationis ornatu complexa, simul præclare a se consultum rebatur rationibus publicis tantæ utilitatis libro vulgando; simul privatas spes famæ ac memoriæ perennis, quas isto pietatis codem facultatisque suæ consignasset monumento, non male constitutas gratulabatur. Cœterum quam vere illud olim scriptum a quodam sit: *Quantumvis docta disertaque opera, blattis nihilo secius ac tineis epulas datura, nisi potentis et benigni genii efficaci providentia curentur*: non alio melius exemplo, quam hujus libri misera et lamentabili fortuna comprobatum est. Tam venusto is quidem elocutionis flore comptus ortu ipso primo prodiit, ut si fabellas et nugas meras ista elegantia garrire aniliter, ornatu solo dictionis honoratum inter scriptores Atticos primi subsellii eb'anditurus sibi facile locum fuerit. Rursus tam grave tamque scitu necessarium, tali dispositionis arte, tantaque maturitate judicii argumentum explicat ac digerit, ut si loqueretur inquinatissime, tamen splendore sensuum illuviem verborum, et historiæ non alibi narratæ præstantia, labem barbaræ ac balbutientis orationis posset redimere. Postremo quod mulierem eamdemque in regno natam ac nutritam Operis spissi prolixique fuisse auctorem constat, res est profecto ejusmodi quæ scriptio nec stili alioqui nec materiæ genere tolerabili, raritate ipsa et admirabilitate scriptricis regiæ pretium apud æquos estimatores rerum abunde magnum conciliatura videretur; ut non ferri solum et legi, sed celebrari etiam atque expeti jure deberet. Et tamen: o rem miramne magis dicam an miseram! tamen ille tot nominibus ad famam atque ad celebritatem commendatus liber, spretus, abjectus, neglectu omnium obrutus annis quingentis in situ ac tenebris jacuit: ac cum olim tot aliæ nulla huic ex parte comparandæ Græcorum, ultimæ, mediæ, citimæ vetustatis lucubrations, vel a Venetiensibus Aldi typis, vel a Basileensibus Frobenii, vel ab aliis alibi lucem accepérint; et cum multi exstiterint ultraque docti lingua homines qui Latine interpretandos e Græco libros ambitiose conquererent, una ferme omnium Annæ Alexias fuit quam sua quædam incredibilis infelicitas prohibuerit, ne in ulla unquam Græcum typographum, in Latinum interpretem ullum incideret. Nam Hœschelianorum excerptorum Augus'tanam emissionem illam nemo æquus opinor magis gratulandam Cœsarissæ putaverit quam puerperæ aborsum passæ infelicem ejectionem fetus monstrose mulili et mortui. Fuit tamen cum respxisse Annam melior fortuna visa est. Jacobus Cujacius, vir longe omnium ingenio, juris scientia, linguarum notitia clarissimus, Alexiadis codicem nactus, legit, suspexit, prædicavit. Denique, quo nihil Annæ, nihil rei litterariæ consulere opportunius potuit, viro illam ornatissimo eruditissimoque commendavit Petro Fabro, a quo. editionem. cum interpretatione Latina conjunctam sperare ipsam oportet. At, o fallacem reconciliatæ cum sorte adversa gratiæ fidem! recruduit brevi atrocior quam antea fatorum in Annam rigor: nunquamque desperavimus de illa justiæ quam ubi proxime spem veneramus. Subtrahitur rebus humanis re infecta Faber. Exemplar unicum Alexiadis ex ejus scriniis clam aversum in nescio quod barathrum quasve latumias contruditur inexorabilis custodiæ: nisi potius (quod verisimiliter alii rentur) casu quodam infesto absumptum est funditus. Hic tua quædam, vir amplissime, rerum fato prudentia major et in rem litterariam nullis deterrenda difficultatibus, nullis coercenda finibus benignitas, velut e machina Deus, adfuit. Capessis hanc curam, adhibes animum, lustrari bibliothecas jubes, versas, inquiris, qua vales propter summam auctoritatem potestate longe, prope, in nostrate, in extero solo, moliris, indagas, retegis, satagis plurima. Postquam satis constitit nihil in Gallia, nihil in Germania, nihil uspiam Cisalpinarum gentium spei aut præsidii ad Annam esse, in Italiam transvolas, Romæ rem curas, accessum inde codicem bibliothecæ Barberinæ non optimum aut integerritum illum quidem, tamen ejusmodi quo interpres non hebes, nec plane imperitus consolari desiderium melioris posset, cum nonnulla fiducia operæ navandæ; allatum, inquam, ad te Roma Lutetiam ejusmodi codicem ad me Tolosam mittis. Affixis implicitusque tum eram curis toto, ut ita dicam, cœlo diversis; neque iis aut numero paucis, aut genere levibus. Hinc Marcus, Lucasque, Matthæo jam perfecto promissam reposcebant operam. Aliunde divinæ litteræ professorem suum jure manu consertum tenebant ne ad humanæ historiæ interpretationem descenderem. Denique cepta varii generis complura clausulam colophonemque flagitabant. Quid agerem? tua Mæcenas haud mollia juxsa. Inducis utcunque impetratis; et quasi ab

urgentioribus creditorum mora solutionis exorata, totum Annæ me tribui, totum impendi : et totum ita res poscebat ut nec totus sufficerem. In scriptione passim incerta exemplaris tumultuaria collatione concinnati conjectura et suspicione utendum plurimum. Lacunæ divinationibus supplendæ. Cavendum ne longe ornatissima Comnenæ oratio nimis inæquali versioni Latinæ compararetur; non minori fastidio convitioque oculorum, quam si holosericus viva purpura lucens pannus sacco cilicino aut pullo centoni assueretur. Verendum ne (quod parum vi-
tasse aliquos querela nitorum est) interpretationem Latinam facerem similem setacei eribelli, quod immissæ in cerniculo farinæ florem ipsum ac purum pollinem transmittit, surfures ac sordes meras retinet et exhibet. Ad hæc quoniam in Cæsarissæ familiam nomine alque auctoramento interpretis transcribebar; tenenda vis hujus officii, quod quæ sit, ex munis ejusdem generis, principalium scribarum et palatinorum commentariensium potest intelligi. Iis reges reginæque uti solent ad scribendas quas quoquaversum missitant litteras, quarum sententiam ubi verbo aut nutu indiearunt, istorum jam negotium est, pro sua cujusque facultate, mentem subscripturi deinde principis, ex ejus dignitate reique merito quam aplissime quamque disertissime disserere. Postremo conandum ut Græci quem exprimendum suscepérant archetypi non superficiariam solum formam aut extima duntaxat linea-
menta (qualia viventium in mortuo restant cadavere) stylo utcunque assimulata redde-
rem : verum illum insuper vigentem ac vegetantem intus, subindeque vivis ex arcano evibrationibus micantem Latinæ quoque expositioni penitus inderem atque i halarem, si possem, spiritum, velut ignem, aiunt, ætherea subductum domo luteo Prometheus operi miscuit, nihil alioqui supra massam vilem madefacti pulveris futuro. His ego tot cautionibus, tot circumspectionibus, ac destinationibus tam variis præmunitam, imo defixe intentam, atque anxie sollicitam mentem habui tota in functione demandati hujus a te mihi muneris ruculentissimæ historiæ Latinis edendæ litteris. Quanquam inæ me imbecillitatis conscientia nimium timere cogit, non modo ne quod sequebar non asserutus sim, verum etiam ne in alias diversi generis reprehensiones incurrerim. Scio nimium scio, hæc de qua dixi, quam profiteor, libere politeque interpretandi secta et ratio, cui quantæquam offensioni exposita sit tristium censurarum. Sunt qui nares corrugent, qui superciliosæ renuant quoties occurrit Latina oratio super Græcas modum; quoties vicissim fluentem velut sinum Asiatici Syrmatis Romanæ munditiæ breviore succinctum nodo cogunt. Quis omnes enumeret delicias fastidiorum, quarum in censum veniunt oscitationes male feriatorum spinæ interdum et semisomni lectione nihil nisi ansas vellicandi captantium. *Hic enimvero, aiunt, Graicæ acumen argutæ pinguem interpretem haud pupugit.* Alias subsannant: *Hui quam patulum circa orbem errat! est ubi flagitium!* increpant, quod judicio ipsorum strangulentur aucto-
ris sensa, quod mutentur aurea plumbeis. *Quod stricti sales intemperanti Latinæ copiæ superfusione liquefiant.* Denique interim hilem crumpunt indignantes: *Exurdato barbarie palato non sapisse salivam Atticam.* Hæc et ejus generis cætera præterque longum, etiam nec mihi promptum, et alioqui exitu anceps fuerit velle purgando ac pro me dicendo re-
sellere. Nunquam equidem soleo mihi nimis tribuere. Quin adeo plerumque ipse mihi parum æquus sum; quippe ingenii ac facultatis quanta sit tenuitas conscius animus, judicia reprehendentium vel excipit assensu facilis, vel ultra conscientia censura præoccupat. Nunc vero etiam plusquam alias male metuo, ne alibi vis, alibi ars, alibi felicitas satagenti licet mihi frustraque molienti defuerit. Quamobrem singula objecta si persequar, quædam forte sint quibus diluendis nec coronæ, nec judicibus satisfaciā, nonnulla etiam in quibus accusatori reus sponte confitens palam dem manus. Innocentia meæ lamen et fidei hoc in negotio optimæ non a criminationibus magis alienis quam ab ipsius mei morositate judicii per-
clitantis, ne penitus causam deseram, profitendum hic est, me nutu ac jussu tuo suscepta provincia quam minime male defungi studuisse, in eo nec tempori nec labori, nec contentioni pepercisse unquam. Successus quis tandem conatui responderit, ut producendæ ne-
quidquam multis clepsydris apologiæ compendium uno verbo faciam, tui, vir maxime, judicii, tui arbitrii res esto. Nemo erit omnium (sat scio) tam pervicax qui si minus propter amplissimum magistratum, quo juris et æqui moderamen tibi sumnum attributum est, certe propter notissimam omnibus, et ultra etiam quam imperii fines Gallie pertinent, celebrem ac venerabilem æquitatem, doctrina varia omnisque generis sapientia conjunctam, non tuæ standum definitioni putet: me quidem ipso, quoctunque alea verterit, adeo nihil contra excepturo vel provocaturo, ut subscriptorem astipulatoremque cujuscunque sensus tui jau-

Hinc uero pollicear. Te fere in scribendo spectabam unice, tibi me singebam parabamque: tibi si placui, abunde mercedis est. Nam præterquam quod laudis publicæ præjudicium, favor tantæ auctoritatis certum habet: vel si probares solus damnantibus cunctis ad famæ rationem fructumque animi, unus mihi tu instar millium, instar omnium merito fores. Sin vero reprehendis, non continuo lusisse me operam aut plane votis excidisse judicabo. Ab irretorta mentis vi, ab aquilina intelligentiæ illa tuæ acie, cui fucum nullus color facere, nulla se probare mendax gratia, nulla placere nisi viva nativaque pulchritudo potest, ad indulgentissimam clementiam benignissimæ humanissimæque voluntatis me recipiam; ibique asylo tutus certissimo spem in sinu dulcem alam, fore ut venia consoleris quod remunerari laude minus potes; et trans vitia ineruditæ manus, benevoli pectoris officio agnito nec spreto, quodcunque hoc est quamvis illepedi munusculi, monumentum æternum esse patiaris ejus observantæ ac veneratiois qua te summa verissimaque prosequitur,

ILLUSTRISS. AMPLITUDINI TUÆ

Deditissimus PETRUS POSSINUS, e Societate Jesu.

Scribebam Tolosæ III Kalend. Quintiles anno CIIICXLIX.

LECTORI.

Nec miror nec æmulator mature disertos illos qui libros in librorum principiis faciunt, et inexhausta loquacitate Proæmiorum sedulo id agunt, ut oculi legenti doleant priusquam ipsum Operis versum viderit. Ego tibi, Lector, quominus statim fruaris tamduo optato Byzantinæ Cæsarissæ colloquio, moram unam objicio (nam Glossarium Annæum transvoles licet: non enim ante omnia perlegendum; sed in tempore consulendum seponitur) moram, inquam, necessariam interpono unicam, Præfatiuncula paucis complexuræ; quo casu, quoevere status Alexias Annæ Comnenæ meas in manus venerit; qua spe quave conditione in tuas transeat.

Jam tum ab adolescentia, quam mihi transigere Tolosæ contigit, ingenti desiderio flagravi Alexiados Annæ Comnenæ explicandæ Latinis litteris, et luce publica donandæ. Alebat id rotum lactabatque blanda spe sedes illa ipsa studiorum: quod in qua rivebam litterisque operabar civitas unicum ejus operis antiquissimum et integerrimum exemplar habere dicebatur. Egi ergo, sategi, per me, per amicos movi multa, quo istius mihi copia fieret codicis. A nobilissima clarissimaque Fabrorum Saniorianorum familia in Musæum τοῦ μακαρίου eruditissimi Petri Fabri humanissime admissus, versatis illic otiosissime curiosissimeque cunctis multum frustra bibi pulverem. Indagavi etiam omnibusque vestigiis odoratus sum eequam in urbis aliam rara et peregrina hæc avis evolasset domum. Non plus profeci quam Cadmus cum Europam quæreret. Atque hic prædicandæ locus est officiosissimæ benignitatis illustrissimi D. Caroli de Montchal archiepiscopi Tolosani, qui pro cætera humanitate qua studia semper mea prosecutus est, tunc etiam non indignum celsitudine sua credidit in istam mecum curam descendere; et auctoritatis interpositione suæ tantæ hujus effectum voti mihi confidere conari. Elusit tamen indagationes, petitiones, machinationes omnes vel nescio quis casus alius, vel obstinatissima iniqüitas eorum qui captivam illustrem æternis delinere tenebrie cum incommodo et gemitu orbis totius deliberatissimum habent. Multi deinde anni mihi alia cogitanti omnia et Alexiados jam plane oblito fluxerant, cum vir honoris causa nominandus Petrus Seguerius cancellarius Franciæ, qui amplissimæ dignitati parem religionis, justitiae, virtutisque omnis, tum vero etiam eloquentiae et eruditionis excellentiam adjunxit, animadvertisens a collectione Historiæ Byzantinæ quam typis edi regiis jusserat, Alexiadem Annæ Comnenæ non tolerabilius abesse posse quam ver ab anno, egit Romæ per litteras et certos homines cum eminentissimo cardinali Francisco Barberino, principe juvandis litteris nato, ut si quem locupletissima sua librorum veterum et rarissimorum penu Annæ Comnenæ codicem haberet, ejus copiam ad editionem prelis regiis ne commodare gravaretur. Misit is statim librum in charta scriptum non antiqua

manu, nec integrum : sed Lucæ Holstenii viri doctissimi, Barberinæ bibliothecæ curatoris diligentia solers fecerat, ut usui esse pene pro integro posset. Is codicem hunc multis locis mutilum cum alio per velusto in membranis, imperfecto et ipso lacunis que deformato, quem ante hos paucos menses in bibliotheca Medicea Florentia vidi, accuratissime contulerat : ac quia non sere iisdem locis ambo exempla deficiebant, unius hiatibus ex altero explendis, non exiguo nec parum nobis prædicando labore suo proxime integratatem perduxerat Barberinum codicem : quem illustrissimus cancellarius ad se Roma perlatum, cui vertendum Latine traderet, non diu quæsiit. Magiarum est et regendis terris a cælo paratum mentium, nihil quanvis obscurum atque humile nescire. Igitur mei quoque nominis quædam usque ad istum apicem forte appulsa mentione ; cum præterea memoraretur me operam olim aliquam in currendo posuisse Tolosano Fabri codice ; voluntatemque ostendisse Alexiadiis interpretandæ, negotium statim datum est honesto in primis viro Sebastiano Cramoisy officinis typographiæ regie præfecto, mittendi quamprimum ad me recens allati Roma codicis ; quod ille sive summa, mora nulla præstilis, adjunctis litteris quibus significabat, gratum me, amplissimo cancellario facturum, si, quod primum suppeteret otium, in versionem Alexiadiis conferrem. Eram ego tum haud parum diversis sacrarum Litterarum studiis immersus : primusque illie ac juvenilis ardor operæ navandæ in Græcis interpretandis, et tempore ipso consenserat, et experientia molestie nequaquam pari fructu compensata quæ pertricoso isti negotio inest, resfixerat sane plurimum. Tamen reverentia venerandi nominis instinctus, sublatis repente ac sepositis quæ in manibus erant cunctis, totus ad exhaustendum tantæ auctoritatis mandatum incubui. Ac principio sic constitueram : duo esse precipua in quibus elaborare me oporteret. Nam et faciendum esse, ut Græcum exemplar quam emendatissimum exiret, tum adnitendum postea, ut quæ ex eo exprimeretur Latina versio, veram auctoris sententiam rectissime assequeretur, planissimeque redderet. Quarum rerum cum is ordo comparatus natura sit, ut illam huic præveri sit opus, appellenti mihi ad priorem animum, experientique operam, gravis ecce primo difficultatis oborta species, paulo etiam post desperationem injectit cepti perpetrandi. Codex qui ad manum erat unicus tumultuarie, ut dixi. ex duobus mutilis congestus consutusque passim incertæ, palamque interim mendosæ lectionis vocibus scatebat ; lacunis ad hæc hiabat toto sparsis operis corpore, cuius caput ipsum, hoc est elegantissima et libro dignissima Præfatio Annae desiderabatur tota ; quam ex Augustanis Excerptis, prout licuit, supplerimus. Clausula porro Historiæ, postrema scilicet quinti decimi pars libri, creberrimis fatiscaens rimis, pertusi passim vetusta carie centonis, aut collahascentis ruinosæque maceræ speciem habet. Quid hic auderem sperare ? Aggreder ad emendationem archetypi contextus ? quam non nisi conjecturis et divinationibus, tam multæ contentionis, quam nullius auctoritatis, in exemplarium defectu meliorum, reprezentare me putarem posse ? An desponderem continuo animum, editionisque consilium abjecrem ? ac cum Daridi Hæschelio sua viros apud doctos gratia constiterit, quod is non dubitasset mendosa incredibiliter et lacera Historiæ Annae fragmenta, pauca, temere coacervata, præfixo Alexiadiis titulo edere ; ego totos quindecim ejus operis libros nactus, propter nescio quos nœvos magis interpellaturos in lectore sensum elegantiae, quam rerum cognitioni gestarum, aut Historiæ integratati subtracturos quidquam, publicis invidendos desideriis et æternarum rursus addicendos tenebrarum ergastulo censerem ? Neutrum opinor quisquam æquus eruditusve suasisset ; ne probasset quidem. Illa igitur mihi sententia necessario reliqua facta est, qua decernerem contextum quidem Græcum plane intactum relinquare, ne manifestis quidem sollicitandis mendis, quandiu veræ lectionis fundum non haberem majoris antiquitatis et auctoritatis codicem. Totam vero industriam in elaboratione Latinae versionis expromere, qua judicio, si quod esset, ac diligentia in subsidiorum deficientium locum subrogundis, explendis hiatibus, corrigendis ex conjectura vitiiosis locis, modis denique omnibus assequi conarer, ut nitor primigenius Operi pulcherrimo, quoad per quinque sæculorum squalorem, et exitiabiles infestissimorum omnis generis casuum injurias liceret, hodierna editione redderetur. En quid volucrim, quo studium et conatum intenderim. Nam re ipsa quid perfecserim, non meæ professionis, tuæ, lector, sententiae definitio est. Cujus ut non ciblandiri gratia favorem, ita nec deprecari abjecta demissione severitatem : multo autem minus contumaci pervicacia refragari censuræ relim. Uttere ut libet jure atque arbitrio quod tibi ego, vel si non per se suppeteret, ulro largirer, probandi reprehendendique quod dignum duxeris. Paratum ecce me in utrumris habes, et quocumque alea verterit, proviso re-

ceptu quieturum. Gratificari publico volui, servire amicis, obsequi viris magnis : voluntate ac fide optima in negotio vereatus sum. Hic semper, utcurque alia ceciderint, conscientiam sustentabit fructus. Peto tamen, id quod æquitatis est tuæ, ne præcipites atrum calculum ad quamvis se primum offerentem speciem culpe. Fere non primas, ac ne secundas quidem sepe, quas vulgo laudant, cogitationes chartæ illevi ; at nonnunquam quartas quintasve. Fieri potest ut quod tibi primum advertenti animum in mentem venerit, ne me quidem ipsum sugerit : cæterum ego illud alteri nondum tibi animadverso posthabuerim ; te paria facturo sibi esses, probaturo quin etiam ubi cognoveris. Cognoscere autem poteris quædam quidem e Glossario, longe plura e Notis ; quorum illud nunc damus ; hos retinere adhuc cogimur, paulo post cum tibi grato publiceque utili auctario reddendas. Quando nimurum Annæ nostræ, quam modo solam emittimus sua unius ornatam majestate, comitatum addemus proprium, justo brevi edendo volumine, quo Cæsarissæ primum vita ipsius e veteribus collecta monumentis exhibebitur. Alexii deinde Augusti Panegyricus, ipsi coram a Throphylacto dictus, Alexiadis totius elegans compendium, addetur. Subiectetur Abacus chronologicus certo digerens ordine res omnes quindicim Alexiados libris expositas. Postremo iidem ipsi libri quindicim, partim universti recensebuntur ope codicis optimi, cuius recentissime nobis inopinata ostentata spes est : partim in locis obscurioribus, collatione aliorum scriptorum, et cætera ejus generis accuratione, pro captus ac tenuitatis nostræ modulo illustrabuntur.

VIRIS NOBILIBUS ET ILLUSTRIBUS

MARCO VELSERO, sacrae Cæs. M. a Consiliis, JOANNI JACOBO REMBOLDO, Aug. Vindel. Duumviris
Præfect., Septemvirumque Collegio, Dominis ac Patronis pl. observandis S. P.

Quod Democritus Abderites optandum censuit, eæ ut imagines hominum sive oculis sive animis obversarentur, quæ virtutis et commodi potius alicujus, quam vitii atque incommodi administræ ipsis essent, in eo ridiculum et superstitiosum illum fuisse, non injuria dicas. Ad vitæ enim rationem quamcunque laudabiliter ineundam, nihil nobis opus est τὴν χαρὰν εἰδῶλον φαντασίαν Democritica, cum exempla ante oculos viva quotidie versentur, ex jucundissima etiam historiarum lectione quam plurima peti possint : unde quid decorum, quid indecorum, quid honori atque emolumento, quid ignominia ac detimento futurum, perspiciatur.

Φεῦ, φεῦ, τι τούτου χάρησα μεῖνον ἀν λάθοις ;
Πρὸς ἐπινόρθωτιν ἡθῶν ἐνεργότερον ;

ut philosophus Chæronensis pulchre asseverat. Ne abeamus longius, vel in his Alexiados VIII libris, modo in lucem quos edimus, quoniam occurunt virtutis, quoniam vitiorum exempla ! Hos autem, viri nobilissimi, A. V. cur dedicem, satis causæ vel hoc esse arbitror, quod ab annis quinquaginta illorum editio aliunde exspectata fuit frustra, a doctis non semel expedita : nunc e vestra bibliotheca eruti illi, juris publici fiunt. In quibus partim menda librarii tollendo, partim lacunas explendo, nonnusquam etiam notis quædam illustrando, quantum ingenii tenuitas est passa, temporisque angustia, si quod opere pretium candide judicaturis videbor fecisse, laboris non absque magni viri auctoritate suscepti minus me pœnitibet ; et ad alios scriptores vel integrius atque emendatius, vel etiam novos ex eadem vestra illust. bibl. publicandos facilius invitabor. Deus Opt. M. A. V. cuius auspicio et liberalitate laboribus id genus vacare possum, florentem atque incohatum quam diutissime conservet.

Augustæ Vind. pridie Non. Septembr.

A. S. N. MDCLX.

A. V. O.

DAVID HOESCHELIUS. A.

AD LECTOREM.

Ex quindecim Annæ Comnenæ Porphyrogenetæ Alexiadis libris, quos illustrium bibliothecarum Catalogi dudum jactant, octo hic damus perpetuo sere lacunatos : quot et quales nimirum ex Augustano autographo repræsentare licuit. Satius enim visum rem litterariam nobis hunc semissem nunc quidem debere, quam toto æternum carere. Integrorum et meliorum exemplariorum domini, utinam invidiam non ferant, et luminibus nostris quamprimum obstruant. Præstantissimum Fabrum Regium Tolosæ senatorem nominatim appellamus, apud quem mugni Cujacii codicem extare aiunt.

Porro Annæ fidei periculum in me non recipio. Memini apud Vopiscum legere, neminem scriptorum, quantum ad historiam perlinet, non aliquid esse mentitum ; cum contentionibus incalueret animi, difficile veritatem recto oculo tuerentur, et vix est quin aliquid patriæ et propinquis, inter quos pater primo loco, concedant, si præsertim seminæ manus calamum ducat. Hic est sœdissimorum conviciorum fons, quibus Anna interdum muliebriter in Latinos, pontificem aliosque principes indulget. Cordatus lector historiam suis momentis, non auctorum affectibus ponderet : Tacitum et Suetonium adversus Christum et Christianos injurios manibus tamen excuti non patimur. Quo ordine apud posteriores Græcos Romani omnes, scimus ; Anna præterea proprias se odii causas habere existimabat, quod Gregorius pontifex acerrimum Alexii hostem Robertum Guiscardum, patrem Boemundi, quem illa etiam mirifice insectatur et exagit, in amicitiam receperat. Bertoldus Constantiensis, anno 1084, hæc habet : His temporibus Constantinopolitanus maximam pecuniam Heinrico quondam regi transmisit, ut Ruodbertum Wiscardum, ducem Calabriæ et Apuliæ, conjuratum militem domini papæ, in ultiōnem ejusdem regis bello appeteret. Nam Ruodbertus jamdudum fines Constantinopolitanorum invasit, iterumque illi expeditionem mouere dispositus : sed Heinricus acceptam pecuniam, non in procinctum contra Ruodbertum, quod juramento prouisit, sed ad conciliandum sibi vulgus Romanorum impendit. Cum Urbano deinde pontifice Alexius in gratiam rediit anno 1089, ut idem Bertoldus habet. Dominus papa Constantinopolitanus ab excommunicatione per legatos suos absolvit : Quin ex Casinensi Chron. iv, c. 48, colligimus, eum postmodum Occidentis imperium a Paschali pont. sperare ausum. Alexius imperator strenuissimos ex suo imperio viros Romam cum suis litteris misit, quibus se injuriam ab imperatore illatam pontifici atque Romanis, dolenter audisse significans, agebat postmodum gratias, eosque laudabat quod viriliter illi obstitissent. Atque ob id, si illorum animos paratos promptosque sensisset (ut sibi jamdudum nunliatum fuerat) velle vel se, vel Joannem suum, juxta morem priscorum fidelium imperatorum, a summo pontifice Romæ coronam imperii sumere. Verum eo redeamus ; ut Annæ fidem in iis quæ contra nostros scripta reliquit, præstare non lubet, ita et eorum quæ nostri adversus Alexium pleno horreo remensi sunt, auctoritatem defugimus : nam largiter hanc Comnenæ retulere gratiam, quod sequentia aliquot loca docebunt ; longum visum omnia exscribere.

LATINORUM ALIQUOT

DE ALEXIO COMNENO TESTIMONIA.

Guilielmus Tyrius De bello sacro lib. II, cap. 5. Præterat autem per id tempus Græcorum imperio vir nequam et subdolus, Alexius nomine, cognomine Comutio (Comnenus) dictus. Qui cum esset in imperiali palatio a domino Nicephoro, cognomento Bothomath (Botaniate) qui tunc in sceptris agens principabatur, plurimum honoratus, et megadomestici dignitate (pœnus nos maiorem senescalum appellare consuevimus) fungeretur officio, ab imperatore

secundus, contra dominum et benefactorem suum malitiose recalcitrans, quinto vel sexto anno antequam populus noster accederet, depulso domino imperium invaserat, et retinere præsumebat quod violenter occupaverat. — CAP. 10. Dum vero hæc in castris aguntur, ecce domino Boamundi nuntius præsens ante ducem astiit, prædicti principis litteras deferens in hæc verba : Noveris, virorum optime, quod tibi contra feram pessimam et cum homine nequam (*Alexio*) incumbit negotium : cujus propositum est semper fallere, et omnem Latinorum nationem usque ad mortem modis omnibus persequi : et quod de eo recte sentiam, tuo aliquando approbabitur judicio, novi enim Græcorum malitiam, et odium adversus Latinorum nomen pertinax et obstinatum. — CAP. 13. Verumtamen sicut vir erat (*Alexius*) subdolus, potens simulare et dissimulare propositum, missis quibusdam nobilibus ex suis domesticis ad eundem virum egregium, verbis pacificis ei locutus est in dolo, tentans si quoquo modo eum posset decipere. — CAP. 14. Hic demum plenius innotuit, quod quidquid eis imperator (*Alexius*) loquebatur, fraus erat et circumventio. — CAP. 19. Quodque principibus liberaliter contulerat (*Alexius*) nec liberalitatis erat nec gratiæ, sed timoris desperati, et fraudulentæ versutiæ. Nostris autem in simplicitate spiritus et sincera fide incidentibus, vix persuaderi poterat Græcorum malitia, et nequam illorum principis fraus et circumventio perinax, maxime cum erga eos tanta liberalitate et simulata gratia redundaret. CAP. 20. Sicque quotidie magis et magis Græcorum dolus, et fraus imperatoris (*Alexii*) delegebatur, ita ut jam nemo esset de principibus cui non esset manifestum, et luce meridiana clarius, quanto odio prosequebatur populum nostrum, et omne genus Latinorum haberet in visum. — CAP. 21. Quidquid autem loquebatur (*Alexius*) dolus erat et circumventio. — LIB. VII, CAP. 20. Fraudes enim imperatoris (*Alexii*) et ejus versutia, quas sœpius experti fuerunt, declinare judicabant commodius, ne ejus labyrinthis et ambagibus iterum se involverent a quibus non satis facile postmodum possent-expediri. — LIB. X, CAP. 12. At vero idem (*Alexius*) imperator, vetusto Græcorum more nostrorum successibus invidens, quamvis eos, ut prædictimus, apud se satis benigne habuisset, occulte inde per internuntios frequentes in eorum perniciem hostes sollicitabat, et ab eorum adventu crebris epistolis et nuntiorum discursibus reddebat instructiores, eos præmonens, ne tantum populum suo periculo libero transire patientur. Vicem scorpionis agens, qui cum noa sit in facie quod formides, prudenter feceris si caudæ posterioris declinare poteris maleficium. — LIB. XII, CAP. 5. Per idem tempus (anno 1118) Constantinopolitanus imperator Alexius Latinorum maximus persecutor, rebus humanis exemptus est.

Robertus monachus, De Christianorum principum profactione in Syriam, lib. II. Subdolus itaque imperator (*Alexius*) videns crescere castra Dei, et de die in diem augmentari, inops animi, expers sensus, pauper consilii, ira vehementi cœpit anxiari. Mens enim fraude plena semper anxiatur et est sollicita, et quod machinatur alteri pertimescit sibi semper machinari. In mente imperatoris semper mansit fraudulenta fictio. Quidquid juravit totum exinanivit, quia perjurii noxam incurrere maluit, quam gentem Francorum a suis finibus non elongari.

Conradus abbas Urspergensis Chron. anno 1101. Ecce subito murmur exoritur, in visum imperatorem (*Alexium*) Turcorum potius quam Christianorum parti favere, exploratisque quæ circa nos erant, frequentibus illos contra nos nuntiis animare. Hic est, inquiunt, perfidus ille Alexius, qui domino suo Nicephoro, per quorumdam Alamannorum conductitiorum auxilium depulso, imperium ejus usurpavit, ipsosque sui sceleris cooperatores, exilio damnatos necari fecit : nuncque se tanti dixit facere Francos cum Turcis præliaentes, quanti canes se invicem mordentes. Cum autem navigia quisquam conducere tentaret, audivit Cæsarem insidias peregrinis etiam in mari posuisse, multasque dudum eodem facinore naves eum submersisse. Quapropter omnes eum maledicebant et anathematizabant, omnes illum linguae non imperatorem, sed traditorem appellabant. ANNO 1106, invidus et occultus eatus Ecclesiæ persecutor Alexius, diu lectam suæ perfidiæ toxicatam rabiem evaginat : Turcis, quibus jam nulla vel rara in Oriente regnandi spes remanserat, se tutissime conciliat, et o turpissimum facinus ! Nicæam, quam olim fidei nostræ turrim, dudumque multo Christianorum sanguine comparatam præscripsimus, Solimanni tyranni filii reddidit : custodias ad prohibendum transitum peregrinis terra marique constituit. Cujus classes contra Antiochenos directas, ipsi bello ceperunt, et in confusionem Alexii, nasis atque vollicibus omnibus

abscissis, unam de scaphis inde onerantes, hujusmodi pulmentum eidem reo multorum millium homicidæ, transmiserunt. — *Albertus Stadensis eadem fere ad verbum habet.* — *Otto Frisingensis, Chronic. lib. vii, cap. 10.* Alexius imperator perfidissimus, jandiu conceptam corde malitiam celare amplius non valens, cum Turcis, qui jam pene desperati erant, turpisimè fœderatur, eisque Nicœam, multo nostrorum sanguine acquisitam, impiissime tradidit.

Gotsfridus Viterbiensis, Chronic. parte XVIII. Constantinopolim pervenerunt, ubi multum dolum et impedimentum a rege Alexio perpessi. Tunc Alexius rex Constantinopolitanus, christianæ prosperitatis adversarius, Turcos in desperationem jam positos, in amicitiam suam consœderavit, eisque turrim Nicœam, Christianorum sanguine conquisitam, concessit.

— *Matthæus Paris in Historia majori, anno 1096.* Alexius autem imperator Græcorum, vir nequaui et subdolus, cum esset in palatio Nicephori successoris sui summus, et princeps militiæ, contra dominum suum malitiose recalcitrans, quinto vel sexto ante hanc expeditionem anno, domino depulso imperium invaserat, et invasum nequiter detinebat. Hic semper propositum habens fallendi, sæpe cum peregrinis verba pacifica loquebatur in dolo, suspectam jugiter habens multitudinem cruce signatorum, et militiæ probitatem. Unde si quandoque nocere cessavit, non hoc virtutis exstitit, sed timoris. — ANNO 1108. Tunc imperator Alexius, et proditor nequissimus, nostrorum invidens successibus, Turcis infidelibus, per quorum terras peregrini transituri erant, crebras transmisit epistolæ, exhortans attentius, ne tantum Christianorum populum libere transire in suam perniciem paterentur.

Matthæi Westmonasteriensis, Flores histor. anno 1095. Alexius tunc temporis Græcis imperabat, vir quidem subdolus, et nostratisbus semper parans cum insidiis nocumentum.

Atque hæc de Alexii moribus vulgo apud Latinos opinio obtinuit: unus quem ego legerim Albertus canonicus Aquensis, a Reineccio titulo chronici Hierosolymitani, sine auctoris nomine editus, commodius de illo non uno loco sensit. Sic ut alicubi ejus apologetem fere ex professo egerit, LIB. VIII, CAP. 46. Fecit enim fama in populo catholico, quod ipsius imperatoris (Alexii) occultis et perfidis consiliis, a comite Reymundo et militibus Turcopolis, deductus sit exercitus Longobardorum per deserta et invia et solitudines Flaganiæ, ut illic a Turcis facile præ fame et siti exhaustus, superatus occideretur. Verum ut a veridicis et nobilibus viris relatum est, nequaquam hoc nefando scelere culpandus erat. Nam sæpius exercitum præmonuit, et edocuit solitudines et defectiones, et Turcorum insidias in inviis Flaganiæ, et ideo eos non secure et tutos per hanc viam posse incedere. — CAP. 47. Imperator (Alexius) universam petitionem regis, cum muneribus sibi præsentatis, in bono accepit, et de omni suspicione necis Longobardorum, quam adversus eum Christiani habebant, iusjurandum in Dei nomine faciens, se excusavit, promittens se deinde omnibus misericordem fieri, regem Baldewinum se velle honorare et amare. In eadem legatione ab imperatore decretum est, ut episcopus de Barcinona eum apud Romanum pont. Paschalem de traditione sibi imposita excusaret. *Sed prævaluisse suspicione, ex sequentibus appareat.* — CAP. 48. Engelradus autem miles quidam in Jerusalem repertus, muneribus magnis ab imperatore honoratus, bona nuntia reportavit, et amicitiam et fidem regi Baldewino imperatorem velle observare, et peregrinos non ultra offendere. Sed episcopus aliquantulum xenius est imperatori, propter infidelitatem erga Gallos, quam ab eo extorsit. Quapropter in amaritudine animi Romam tendens, ipsum imperatorem criminatus est in ecclesia Beneventana, et ideo assumptis litteris ipsius apostolici, querimonia gravis apud omnes principes Galliæ super ipso imperatore facta est.

ELOGIUM ANNÆ COMNENÆ,

HEROINÆ INCOMPARABILIS AC ERUDITISSIMÆ,

Ex R. A. P. Ludovici Jacob a S. Carolo, Cabilonensis, Carmelitæ, consiliarii et eleemosynarii ordinarii regii: necnon illustrissimi ac reverendissimi D. D. Joannis Pauli Francisci Gondii, Corinthiorum archiepiscopi et coadjutoris Parisiensis, Bibliothecarii, Bibliotheca illustrum seminarum que scriptis claruerunt desumptum.

Anna Comnena, Græca, Alexii Græcorum imperatoris et Irenes filia, ac Nicephori Melisseni conjux augustissima. Multiplici sane laude nomen suum Anna immortale reuocat.

Nam varia eruditione et judicii acumine doctissimas inter sui ævi seminas inclaruit. Hæc heroïna incomparabilis non solum in linguis Græcis eruditissima exstitit, sed etiam in rebus historicis domesticis versatissima, et quæ studiis (teste Joannæ Zonara) erat addicta, et exquisite atticissabat et acutissimo erat ingenio ad abstrusissimus quasque contemplationes. Scripsit Græce hoc ingens Musarum Chaitiunque delicium. *De rebus Alexii parentis sui gestis* libros XV, quos Alexiada vocavit. Hoc est *Historiam Ecclesiæ Constantinopolitanæ et controversiarum religionis in Orientalibus ecclesiis ortarum*. Exstant Ms. Romæ in celeberrima bibliotheca eminentissimi principis Francisci Barberini S. R. E. cardinalis, Augustæ Vindelicorum in bibliotheca publica, Florentiæ in San-Laurentiana; et etiam in variis Italiæ bibliothecis. *Libri primi octo* prodierant, Augustæ Vindelicorum, 1618, in 4°, cum notis Davidis Hoeschelii. Omnes vero nunc prodeunt e bibliotheca Barberina, Lutetiae Parisiorum, typis regiis, 1651, in folio, cum eleganti versione Latino, Glossario, ac Præfatione R. P. Petri Possini, societatis Jesu, theologi magni nominis. *Multa vero* (inquit Gerardus Joannes Vossius, libro secundo *De historicis Græcis*, cap. 27) *de parente suo longe aliter narrat, quam Latini solent: qui omnes prope, si unum excipias Albertum, canonicum Aquensem, Cæsarem eum describunt, tanquam hominem fraudulentum ac perfidum. Sed satis verisimile est, tum Latinos suo erga Græcum imperatorem odio, tum filiam Connenam amori erga patrem suo, aliquanto amplius indulsisse, quam per leges historiæ liceret.* Hanc Alexiadæm continuavit Joannes Sinnamus, regius grammaticus, quæ nunc lucem aspexit e codice Vaticano 319, cum versione et notis P. Possini.

Claruit circa annum Incarnationis Dominicæ 1130.

De Annæ Comnenæ laudibus et scriptis præclaræ reddunt testimonia, Joannes Zonaras, monachus Græcus, tomo III *Historiæ Catholicae*, pag. mihi 242; — Conradus Gesnerus, Tigurinus medicus, in *Bibliotheca universalis*; — Antonius Possevinus, Mantuanus, soc. J. in *Apparatu sacro*; — Jacobus Gretserus, soc. Jesu in *Refutatione Alogiarum Annæ Comnenæ in Alexiade contra Gregorium VII Rom. Pont*; — Gerardus Joannes Vossius, *De quatuor artibus*, et lib. *De historicis Græcis*; — Leo Allatius, Chitus, lib. *De Psellis et eorum scriptis*; et libro de *Ecclesiæ Occident. et Orient. perpetua consensione*; — Gilbertus Gauminus, Molinensis, libellorum supplicum magister, in notis ad Michaelis Pselli *De operatione dæmonum Dialogum*; — Franciscus Balduinus J. C. *De institutione historiæ universalis*; — Jacobus Gaffarellus, provincialis, libro pereruditio *De curiositatibus inauditis*; — Elias Ebingerus, Augustanus, in *Bibliotheca Augustana*; — Augustinus Mascardus, Tractatu II *De arte poetica*; — Paulus Bolduanus, in *Bibliotheca historica*; — Simon Scardius, J. C. Germanus, in *Præfatione ad IV scriptores Germanos*; — Remaclus Mosi, in *Museo historiali*, Leodii 1610 in 4° edito; — Aubertus Miræus, in *Bibliotheca ecclesiastica Auctario*; — Franciscus Augustinus ab Ecclesia, Salutiarum episcopus, in *Theatro illustrum doctrina mulierum*; — Joannes Meursius, in *Glossario Græco-Barbaro*, et in *Notis ad Expositiones in Canticum cantorum Pselli*, pag. 174; — Philippus Glasserus, Argentinensis, in *Syngrammate historico*; — Martinus Crusius, in *Prolegomenis ad Commentationes in primum librum Iliados Homeri*; — Joannes Seldenus, Anglus, in *Commentario in Eutychii Origines*; — Josephus Maria Suaresius, Avenionensis, præsul Vasionensis, in *Diatriba prima de universalis historiæ syntaxi*; — Gabriel Naudæus, Parisinus, in *Dialogo politico*; — P. Philippus Labbe, Bituricensis, soc. Jesu, in *Protreptico et Delineatione Apparatus Byzantinæ Historiæ*; — Jacobus Cujacius, Tolosas, in *Operibus juris*; — Nicetas Acominatus Choniates in *Historia Græca*; — auctor anonymus *Synopsis vitæ Annæ Comnenæ*, quam brevi exspectamus, cura et studio R. P. Petri Possini.

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΣΥΝ ΘΕΩ

ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΝΑΚΤΑ

ΚΥΡΟΝ ΑΛΕΞΙΟΝ ΤΟΝ ΚΟΜΝΗΝΟΝ

ΜΟΝΗΣΟΝ

ΠΑΡΑ ΤΗΣ ΘΥΓΑΤΡΟΣ ΛΥΤΟΥ ΚΥΡΙΑΣ ΛΝΗΣ

ΤΗΣ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ,

Ο ΚΑΙ ΕΚΛΗΘΗ ΑΛΕΞΙΑΣ ΠΑΡ' ΑΥΤΗΣ *.

SYNTAGMA DEO JUVANTE

RERUM

AB IMP. ALEXIO COMNENO GESTARUM

AB EJUSDEM FILIA DOMINA ANNA

PORPHYROGENITA PRINCIPÆ

ELABORATUM ET ALEXIAS INSCRIPTUM.

Tempus in primum fluens victore inorarum atque obicum et semper vigente cursu, fert agitque ac secum abripit ab ortu cuncta, ignorabilis cum memorabilibus pariter obruens, et in letheum quemdam abolenda propellens gurgitem; volubilisque ac desultoria varietate modo (ut tragœdia loquitur) res ignotas ex abditis producens, modo vicissim premens aliquandiu speculas. Verum ad hunc torrentem historia olygicatur, velut invictæ soliditatis moles, præcipitem quodammodo inhibitura lapsum temporis; certe prohibitura, ne quæ in eo gesta sunt omnia irreparabiliter oblitterentur: dum nonnulla saltem ex iis seligil quæ composita digestæ utique ad memoriam reservet.

Hæc reputans ego Anna, imperatorum Alexii et Irenei filia, in purpura nata lactataque, nec litterarum rudis; sed et Græci sermonis rationem acri

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

223 (1) *Sophocl. Ajac. flagel.*

(2) *Ερυμα καρτερώτατον.* Max. Tyrius Ser. 42 de Historia. Τούτο τὸ έκουσμα ἐφήμερον τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος; καὶ φθειρόμενον ταχὺ, καὶ ἀπολύμενον, καὶ υπορθέον τῇ μνήμῃ σύζετι, εἰτ.

(3) *Πορφύρας τιθνήμα.* Porphyrogenita, nata patre imperatore. Εἰσέμ. Anna infra, καὶ τὴν πορφύραν ἀφ' οὗ ἐβλάστησα, εἰ lib. 45. Εγωγε γυνὴ καὶ τῆς πορφύρας τὸ τιμιώτατον, καὶ τοῦ Ἀλεξίου πρώτοτον βλαστήμα. Niculaus Callicles in Epigr. Ἐξ Εύδοκια; ταῦτα πορφύρας κλάδου. Constant. Ma-

Τέων δ χρόνος ἀκάθεκτα, καὶ ἀεὶ τι κινούμενος, παρασύρει καὶ παραφέρει πάντα ἐν γενέσει, καὶ τὸ βαθὺ ἀφανεῖσας καταποντοῖ. διου μὲν οὐκ ἄξια λίθου πράγματα, διου δὲ μεγάλα τε καὶ ἄξια μνήμης, καὶ τὰ ταῦτα φύων (κατὰ τὴν τραγῳδίαν[1]) καὶ τὰ φανέντα χρυπτόμενος. Ἀλλ' δ γε λόγος τῆς Ιστορίας ἔρυμα καρτερώτατον (2) γίνεται τῷ τούτῳ χρόνῳ φεύματι, καὶ Ιστησ τρόπον τινὰ τὴν ἀκάθεκτον τούτου φύην, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ γενόμενα πάντα, ὅποςα ὑπερέληφε, ξυνάγει [ξυνέχει] καὶ περισφίγγει, καὶ οὐκ ἄξι διοιστείνει εἰς λήθη; βιθούς.

Ταῦτα διεγνωκυῖα ἐγώ Ἀννα, θυγάτηρ μὲν βασιλέων Ἀλεξίου καὶ Ειρήνης, πορφύρα; τιθνήμα (3) ταῦτα γέννημα, γραμμάτων οὐκ ἀμοι-

nasses, Κομνηνάδην Μανουὴλ πορφύρας χρυσοῦν δόδον. Αριδευνιδειν non semel, Πορφυρόφυτο; κλάδος, πορφυρόπτης, πορφυροδάστητος. Nicerh. Χανθιοριούς in Catal. imp. Ο πορφυρανθής εὐσεβής Κωνσταντίνος. Incertus poeta apud Leonem Allat. dissent. 4, *De libris Eccles. Græc.* :

“Αναξ δηλης ἡλιος τῆς πορφύρας
Βασιλειος, τὸ θρέμμα τῆς ἀλουργίδος
Narratio ms. de Bertrando Romano Græco-Barbara,
Πορφυρόβλαστες γέννημα τῶν χρείων. Vita S. Marise

* Hanc titulum habet ms. Augustanus apud Hæschelium: Possinus: ΠΡΟΛΟΓΟΣ. ΠΡÆFATIΟ. ΕΦΙΤ. ΡΑΤΑ.

ρος (4), ἀλλὰ καὶ τὸ ἀλληνίζειν ἐς ἄκρον ἐσπούδα-
κυῖα, καὶ φητορικῆς οὐχ ἀμελετήτως ἔχουσα, καὶ
τὰς Ἀριστοτελικὰς τέχνας εὖ ἀναλεξαμένη, καὶ
τοὺς Πλάτωνος διαλόγους καὶ τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς τε-
τρακτύος τῶν μαθημάτων (5) πυκάσσασα (δεῖ γάρ
ἔξιρχεσθαι ταῦτα, καίπερ ταυτολογία [ἰσ. εἰ καὶ
περιστολογία] τὸ πρᾶγμα, ὅσα ἡ φύσις καὶ ἡ περὶ^B
τὰς ἐπιστήμας σπουδὴ δέδωκε, καὶ ὁ Θεὸς ἀνωθεν
ἐπειράθεντος, καὶ ὁ καιρὸς συνεισήγετος) βούλομαι
διὰ τῆσδε μου τῆς γραφῆς τὰς πράξεις ἀφηγησασθαι
τοὺς 'μοῦ πατρίς, οὐκ ἀξίας οιγῇ παραδοθῆναι, οὐδὲ
τῷ φεύματι τοῦ χρόνου παρασυρῆναι, καθάπερ εἰς
πέλαγος ἀμνημοσύνης· ὅστις τε τῶν σκήπτρων ἐπει-
λημμένος κατεπράξατο, καὶ ὅστις πρὶν τοῦ διαδή-
ματος ἔδρασεν, ἐπέροις βασιλεύειν ὑπηρετού-
μενος.

Ταῦτα δὲ λέξασα ἔρχομαι, οὐχ ὡς ἐπίθεξιν τινα
τῆς περὶ λόγους ποιουμένη ἀσκήσεως, ἀλλ' ὡς ἀν μὴ
πρᾶγμα τηλικοῦτο τοῖς ἐπιτειτα γενησομένοις κατα-
λειπθεῖν ἀμάρτυρον. Ἐπει τοις καὶ τὰ μέγιστα τῶν Ἑρ-
γῶν, εἰ μὴ πως ἀρε διὰ τῶν λόγων φυλαχθεῖη, καὶ
τῇ μνήμῃ παραδοθεῖη, τῷ τῆς σιωπῆς ἀποσθέννυ-
τας σκότῳ. Ἡν γάρ ὁ ἐμὸς πατήρ, ὡς αὐτὰ τὰ
πρᾶγματα ἐθεῖξεν, ἐπιστάμενος· δρχειν, καὶ ὑπεί-
κειν, ἐς δυον χρή, τοῖς ἄρχουσιν. Ἀλλὰ καὶ τὰς
ἐκείνου πράξεις προελμένη συγγράφειν, δέδοικα
τὸ ὑφορμοῦν τε καὶ ὑποτρίχον· μή ποτε λογίσαιτο
τις τὰ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς συγγράφουσαν τὰ ἐντῆς
ἐπανεν, καὶ φεῦδος ἀπαν δόξῃ τὸ τῆς ἰστορίας
πρᾶγμα. Καὶ ἐγκώμιον ἀντικρύς, εἰ τῶν ἐκείνου
θαυμάζοιμι· εἰ δέ που αὐτὸς ἐνέγκοι, καὶ τὸ πρᾶγ-
μα βιάζοιτο, ὅστις καθάπτεσθαι τι καὶ τῶν ἐκεί-
νου· οὐ δι' ἐκείνον, [ἄλλα] διὰ τὴν τῶν πραγμάτων

A studio complexa, et rhetoriarum exercitationum nequaquam expers; Aristotelicis quoque in artibus, et Platonicis in libris opera navata, nullaque non calia disciplinarum quatuor quibus fangi ornarique mentes eleganter institutorum solent (liceat enim hæc pene insolentius mihi commemorare de meipsa quæ vel ingenio vel studio, vel Dei dono, vel occasiois felicitate in me bona convenerunt ad huius scriptioris munus sive defungendum sive commendandum) non inutilia decrevi mandare litteris res mei patris, tum quas jam sceptri potens propriis auspiciis, tum quas ante diadema alii principibus obsequens gessit, neutrās sane dignas quæ silē-
tio damnata flumini temporis in oblivionis pelagus exportandas permittantur.

Appuli autem ad hanc cogitationem animum, non spe aut cupiditate ulla facultatis ostendandæ; sed una sollicitudine transmittendæ in notitiam posteritatis memoriae tantorum eventuum, quantis et quam variis patria mei vita contexta est, hominis in utraque fortuna probati, quique tum imperandi, tum imperantibus obsequendi, quatenus fas est, atque oportet, peritum sese rebus ipsis et experimentis demonstravit. Porro ista taliaque quantacumque sint, nisi testimonio scriptorum memoriae commendentur, plane silentii tenebris extincta pereant. Cæterum in ipsis auspiciis negotii lubrici atque in contrariarum reprehensionum offensiones expositi, vereri subit ne me aliquis patris mei res gestas describentem, ubi quidem commendabilis aliquid altulero, mentiri liberaliter existimet, et veritatis domino domesticæ ac propriæ gloriæ ser-

Car. Dufresnii Du Cangii motæ.

Junioris. Εἶχε μὲν τὰ σκήπτρα τῆς βασιλείας οὐχ
διὰ τῆς πορρότερης βιαστής, ἀλλ' ὁ Μακεδών. V. No-
tata ad pag. 166.

224 (4) Γραμμάτων οἰκή μοιρος. Nicetas Chon-
iates in Joanne Cinneno n. 3, de Annæ nostræ
eruditio; "Ἡτοι δὴ τὸν ἐπιστημῶν πεπῶν ἐποχὸν
φιλοσοφίας ἐδείχνυτο μέλημα, καὶ πρὸς πάσαν
ἔρθυματο μάθησιν. Ζοναρας in Alexio, de Nic-
ephoro Bryenio, et Anna conjugi: "Ἡν γάρ καὶ
λόγοις προσκείμενος ὁ ἀνήρ, καὶ ἡ σύνοικος; δὲ οὐδὲν
ἡτοι, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον ἐκείνου, τῆς ἐν λόγοις πε-
δειας ἀντείχετο, καὶ τὴν γλῶτταν εἶχεν ἀκριῶν ἀτ-
τικῶσαν, καὶ τὸν νοῦν πρᾶξις ὑπόθεσις θεωρημάτων
δέσματον. Ταῦτα δὲ προσεγένετο φύσεως δεύτητη
καὶ σπουδῆ. Προσετείχει γάρ τοις βιβλίοις, καὶ
λογίοις ἀνδράς, καὶ οὐ παρέργως οὐδὲν αὐτοῖς.

(5) Τετρακτύος τῶν μαθημάτων. Sic Synesius
epist. 140, et Constantinus Porphyrog. in Basilio,
cap. 51, τετρακτύον τῶν ἀριστῶν διξερunt, quadrifur-
riam virtutem. Senator, lib. vi, epist. 3. Hic vero
μαθηματικῆς τετρακτύος, de qua Ignatius diac. in
Vita S. Nicæphori patr. C.P. cap. 15, seu quatuor
mathematicæ partes intelligi Anna, quas se atti-
gisse haud leviter non uno loco prolixiatur, astrolo-
giā, geometriā, ari-hemisicā et musicā, quas
Μαθήματα Græci veteres appellant, ut auctor est
A. Cellius, lib. 1, c. 9. Elogium S. Pantaleonis:

Τοῦτον διαπρέποντα τοῖς θεοῖς λόγοις,
Οἶην διαρκῶς τῶν μαθημάτων τρίδον
Τὸ τηγικάντα ταῖς ἐπιστήμαις πρόδημῳ

Εὐφροσύνην δίδωσι, etc.

Carmen de Carolo Magno apud Canarium :

Et priscos superat dialectica in arte magistro,
Quatuor autem artes, quæ jure sequuntur,
Discernit simili rerum ratione magistra.

Atque inde Litteræ quadrigviales dicuntur Mathematicæ
scientiæ Thomæ Cantipratano, Quadrivialis in
Charla R. cardinalis an. 1215, pro reformatione
Academie Parisiensis: Non legant in festiis diebus
nisi philosophos, et rhetoricas, et quadrivialis, et
barbarismum, et ethicam, et quarum Topicorum.
Quadrivium cæteris scriptoribus avi mediis passim.
Hugo Flavinio, abb. an. 753: Intrat ex hoc qua-
drivium, ubi cubos arithmeticæ, sonos musicæ, mo-
dos geometricæ, radios astronomiæ perspicaci percip-
iens mente, ad perfectionem duplicitis thesis, id est,
theoria pervenit et practice. Wibertus in Leone IX
PP. Quippe quadrivium naturali ingenio vestigantes
deyuntur. Math. Paris. an. 1252: Vir quidem
in trivio et quadrivio excellentissimus. Et mox. Om-
nem trivii et quadrivii noverat difficultatem. Ubi per
trivium, grammaticam intelligit, rhetoricam et dia-
lecticam. Wibertus loco citato, nempe ut primum
competit rudibus, decurso artium trivio, non solum
clarerunt prosa et metro, etc. Epitaph. Giseleri
Crispini abbat. Westmonast. an. 1114.

Mitis eras, justus, prudens, fortis, moderatus,
Docuisti quadrivio, nec minus in trivio.

Vide J. Tzetzem Chil. II, cap. 377, et Senator-
rem lib. 1, epist. 45.

vire: sin contra res ipsa coegerit ut minus inter dum probari dignum memorem quidquam, non desit ex istis ad maledicendum promis qui Chami exemplum illius paternæ ignominiae traductoris, usque ab Noe repetitum in me impingat. Per has ego utrumque positas insidias sic parato pergam animo, ut susdeque habita impotentia cæcariam ad recti pravique dijudicationem mentium, quæ invidia maleque dicendi libidine præcipites ex æquo in omnia incurruunt; culpæque (ut Homeris habet) expertia pectora culpant, officium historicæ profes ionis utique teneant, quod favore pariter atque odio interdicit ei qui ad memoriam gestarum rerum litteris tradendam operam proficitur suam; jubetque ex æquo dispensare vituperationes ac laudes etiam maximas in eos qui merentur; nullo amiciæ necessitudinis hostilitatis simulatissime discimine. Itaque et sperare hostes et timere cives aique amicos jubeo, auditurum a me quæcumque pollicita prout suis recte secusve consultis ac factis reprehensione præstrictos offendero, quosque forte laudatione delinitos mihi conciliavero, moneo ne potius ex meo judicio, quam ex veritate ac fide rerum ipsarum gaudendi causas doleundive capiant; nec mihi publicæ memorizæ interpreti, atque in conscientia oculatorum testium, qui partim hodie vivunt, partim hodie viventium patres aut avi fuerunt, affirmationis meæ receptum ac firmamentum paratum habenti, imputandum putent, quamcumque in partem narratio mea propenderit, veritati actorum exacte respondens.

Nunc quæ mihi occasio exquisitiorem rerum gestarum patris mei cognitionem paraverit exponendum est. Maritus mihi fuit legitimo ritu conjugatus Nicophorus Cesar, generis seriem ad Bryenios referens, vir et formæ præstantia et consummatione prudentia, et perfectione doctrinæ, longe supra omnes quæcum erant, antecellens. Miraculum prorsus oculis videntium auribusque auscultantium offerens. Sed ne de via excursus me quidam effret. age quod nunc opus est reddamus. Hic inter omnes illustrissimus cum militarem operam Iosephi Augusto navaret fratrem meo, tum aliis adversus Barbaros bellis, tum illo quod in eos gessit qui Antiochiam obtinebant, ne inter ipsos quidem expeditionis labores carere litteris sustinens, commentandi vices prout res sinerent negotiorum turbis inserebat. Qua diligentia cum alia perfecit luce laudeque digna, tum potissimum incubuit in opus quod complectetur Acta imperatoris Romanorum Alexii patris mei, id ab eo Augusta efflagitante. Quoties igitur laxamenti aliquid ac spatii labor illi militaris dabat, totum illud rarum otium subsecuorum temporum ex intervallis constanti perseverantia dicabat elucubrandis libris, quibus res ab Alexio, præsertim jam imperante, gestas ad memoriam exponere, initio scriptioñis usque ab Romani Diogenis ætate repetito (prout ab ipso eadem auctor istius consilii domina nostra concenterat); inde secundo fluxu temporum rem ad

A φύσιν δέδοικα πάλιν τοὺς φιλοσοφόμενας, μή μοι τὸν τοῦ Νῷ Χάμ ἐπενέγκομεν ἐποκαὶ αἱρετοὶ πρὸς ἄπαντας, καὶ οὐ καθορῶντες τὸ καλῶς ἔχον [ὑπὸ βασικία;] καὶ φθόνου, καὶ τὸν ἀνατείον (καθ' Ὀμηρον [δ']) αἰτιῶνται. Ὅταν γὰρ εἰς τὸ τῆς [τις τὸ] ἱστορίας ἥθος ἀναλαμβάνη, ἐπιλαθέσθαις χρὴ εὐνοίας καὶ μίσους· καὶ πολλάκις κομετὴν τοὺς ἔχθρους τοῖς μεγίστοις ἐπαίνοις, διανεὶς πράξεις ἀπαιτῶστον τοῦτο· πολλάκις δ' ἐλέγχειν τοὺς ἀναγκαιοτάτους, διανεὶς τὸν ἐπιτηδευμάτων ἀμαρτίαις τοῦ καθ' ὑποδεικνύσι [τοῦθ' ὑποδεικνύσι]. Διόπερ οὗτε τῶν φύλων καθάπτεσθαι, οὗτε τοὺς ἔχθρους ἐπαίνειν ὄντητον. Ἐγώ δὲ καὶ τούτους κήκεινους, καὶ τοὺς πληγούμενος ὑφ' ἡμῶν, καὶ τοὺς ἀποδεχούμενος ἡμᾶς, παραμυθησάμην ἀν διπλῶν πραγμάτων αὐτῶν, καὶ τῶν ἐωρακότων τὰ πράγματα· αὐτούς τε καὶ τὰ πράγματα μαρτυρούμενη. Ἐντὸν γὰρ τῶν νῦν διτῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν πατέρες, οἱ δὲ πάπποι ἔγενοντο, οἱ τούτων συνιστορεῖς.

B B pollicita prout suis recte secusve consultis ac factis reprobatione præstrictos offendero, quosque forte laudatione delinitos mihi conciliavero, moneo ne potius ex meo judicio, quam ex veritate ac fide rerum ipsarum gaudendi causas doleundive capiant; nec mihi publicæ memorizæ interpreti, atque in conscientia oculatorum testium, qui partim hodie vivunt, partim hodie viventium patres aut avi fuerunt, affirmationis meæ receptum ac firmamentum paratum habenti, imputandum putent, quamcumque in partem narratio mea propenderit, veritati actorum exacte respondens.

Mάλιστα δὲ εἰς τὴν ἱστορίαν ἀλλήλῳ τῶν τοῦ πατρὸς πράξεων ἐκ τοιδεῖδε αἰτίας. Ἐμοὶ δικῆρ ἐγένετο κατὰ νόμους συναρπεῖς δὲ Καῖσαρ Νικηφόρος (6), εἰς τὴν Βρυσενίων στιράν ἀναγέμμενος· δικῆρ καὶ κάλλους ὑπερβολῆς, καὶ συνέτσεως ἀκρότητος, καὶ λόγων ἀριθμείᾳ μακρῷ τοὺς κατ' αὐτὸν ὑπερβάλλων. Θεόμας γὰρ ἦν διντικρυς καὶ ὄρώμενος, καὶ ἀκρώμενος. Καὶ ἵνα μή δι λόγος τῆς λειψίρου ἐκτρέποιτο τὸ παρδὺ, τῶν ἐφεξῆς ἔχωμεθα. Ἡν μὲν ἐν ταῖς ἐπιφανεῖστας, συνεστράτευσος δὲ Τιάννη τῷ αὐτοχράτορι ἐμῷ διδελφῷ, καὶ κατ' ἄλλων μὲν Βαρβάρων ἔχοντι τὴν Ἀντιόχου πόλιν. Ἄλλ' δὲ γε Καῖσαρ, οὐδὲ εἰδὼς ἀμελεῖν τοῦ λόγου καὶ ἐν κόποις καὶ πόνοις, συνέγραψε μὲν καὶ ἄλλα τὰ συγγράμματα [τινά συγ.] μνήμης καὶ λόγου δέξια· προσέλετο δὲ μάλιστα τὰ κατὰ τὸν Ἀλέξιον, τὸν αὐτοχράτορα Ῥωμαίων, καὶ ἐμὸν πατέρα συγγράψας ἐξ ἐπιταγῆς τῆς βασιλίδος· καὶ ἐν βίθοις ἐνθενταὶ τὰς πράξεις τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐν ὧπερ δὲ καὶ πρὸς ἀδέσποτον τούτῳ, τῶν ὅπλων καὶ τοῦ παλέμου βράχοι τι [βραχύ τι] ἀπαλαγόντι, ἐπιβλέψαι πρὸς συγγραφὰς καὶ λογικούς τινας πόνους. Καὶ δῆ καὶ ἡράτο τῆς συγγραφῆς, εἰς τοὺς ἀνέκαθεν ἀνενέγκας χρόνους τὸν λόγον, τῷ τῆς δεσποτίνης ἡμῶν κάν τούτῳ ὑπείκων προστάγματι. Ἀπὸ διο. τοῦ αὐτοχράτορος Ῥωμαίων, ἀρξάμενος, καὶ καταβαλνων εἰς αὐτὸν ἐκείνος [ἐκείνον], περὶ οὐ τὴν πρότασιν ἐποιήσατο. Τότε γὰρ καὶ ἀνθρῶν ἐχεν δ χρόνος τὸν ἐμὸν πατέρα μειράκιον παραγγείλαντα. Τό γάρ πρὸ

Car. Dufresnii Du Cangii nolæ.

(5) *Iliad.* a. v. 653.

(6) Ο Καῖσαρ Νικηφόρος, de quo nonnulla atti-

gimus in stemmate Comnenico. (Vide in Joanne Cin-
namo, *Patrologia t. CXXXIII.*)

σούδε ούδε μειράκιον ἦν. Καὶ ούδὲν δὲ τι καὶ ἀξιον. συγγραφῆς αὐτῷ πέπρακτο, εἰ μή τις ἄγκωμιον λόγου καὶ τὰ παιδικά αὐτῷ θήσοιτο. Οὐ μὲν οὖν αποκίνε τῷ Καίσαρι τοιοῦτος, ὡς ἡ τούτου ἁγγραφὴ βούλεται. Οὐ μήν τὰ τῆς ἐλπίδος ἐκθέσηκεν, οὐδὲ τὴν ἴστοριαν πᾶσαν ἐτελεύσατο· ἀλλὰ μέχρι τῶν χρίνων τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου τὸν λόγον ἀφελκυσάμενος, ἐκεῖσε τοῦ συγγράφειν ἐπειδότο, περαιτέρω τοῦ καιροῦ μή διδόντος προκόψαι τὴν συγγραφήν. ζημιαν μὲν τοῖς ὑπὸ τὴν συγγραφήν πράγμασι περιποιησαμένου, ήδοντὸν δὲ ἀποστερήσαντος τοῖς ἀναγιώσκουσι. Διὰ τοῦτο αὐτῇ δὲς τῷ ἐμῷ πατρὶ πέπρακτο συγγράψασθαι προειδόμην, ἵνα μή τοιαύτα ἔργα τοὺς ἐξ ὑστερον πιραδράμῃ. Οἷαν μὲν γάρ εἰχον τὴν ἀρμονίαν, ἥποσην δὲ τὴν χάριν οἱ τοῦ Καίσαρος λόγοι, Ισασιν ἀπαντεῖσαν τοῖς ἐκείνου ἐντευχήστες συγγράμμασιν. Ἀλλὰ μέχρι τούτου ἐλθὼν, καθάπερ εἶπον, καὶ τὸ σύγγραμμα σχεδίασας, καὶ ἡμιτελὲς ἐκ τῆς ὑπερορίας κομίσας ἡμῖν· συναπεκόμισεν (οἱ μοι!) καὶ θανάσιμον νόσημα, τάχα ἐκ τῆς ἀπειρου κακοπαθείας, τάχα ἐκ τῶν συγνοτέρων στρατηγημάτων, τάχα ἐκ τῆς ὑπὲρ ἡμῶν ἀφάτου μερίμνης. Μέριμνα γάρ ἐμφύτος, καὶ πόνοι ἀνένδοτον [ἀνένδοτοι]. πρὸς δὲ καὶ δέρων ἀνωμαλίαι (7) τε καὶ κακότητες, ποτῆριον αὐτῷ θανάσιμον ἐκεράσαντο. Ἐνθεν μὲν γάρ εἰς Σύρους καὶ Κιλίκιας δεινῶν· νοσῶν ἐξετράτευον [ἐξετράτευεν]. εἰτα κάκεθεν Συρίᾳ τοῦτον μὲν ἀπέδωκεν ἀρρωστοῦντα, Κιλίκες δὲ Παμφύλιοι, Παμφύλιοι δὲ τοῖς Λυδοῖς, καὶ ἡ Λυδία τῇ Βιθυνίᾳ, καὶ ἡ Βιθυνία τῇ βασιλείᾳ τῶν πλεων, καὶ ἡμῖν, ἐξαρθρότες ἡδη τὸ σπλάγχνον ἐκ τῆς πολλῆς κακοπαθείας. Καίπερ δὲ οὕτως ἔχων ἀσθενείας, καὶ θέλων τὰ συμπεσόντα οἱ ἐκτραγψδεῖν· τὸ μὲν δὲ τοσῶν οὐκ ἤδύνατο, τὸ δὲ διτὶ καὶ παρ' ἡμῶν ἐκαλύστο, ὡς μή τὸ τραῦμα ἀν δῆξοι διηγούμενος. assiduo desiderio coquebat. Nisi verius dixerim, nem remissionis expertem, εὐλι ac tempestatum virtutis exitium conspirantes, lethale ipsi, proibitionis adversus Syros et Cilicas comes ac partice mato animo perseverasset, vietus tandem ingravesco coactus, e Syria primum relatus æger in Ciliciam, denique jactatione regisæ urbi ac nobis est redditum patientiam. Quo ipso in statu cum narrare tamen cum prævalente morbo non potuit, partim prohibitiu m errandi vulnus rupideret fatumque maturaret.

Ἐγώ δὲ οὐταῦθεν [τούτων] μένη [μεμνημένη],
οὐκοτιθίνης ἐμπίπλαμαι τὴν φυχὴν, καὶ ρεῖθρος
δακρύσσων περιτέγγω τούς διβαλμεούς. Ω οἶον Ῥω-
ματικῶν ἀποδικούς βούλευμα! Ω πειράς μὲν ἀκριβε-
στάτης, περὶ τὰ πράγματα, καὶ δῆσην ἔκεινο; συν-
ειλοχει! λόγων δὲ ἐπιστήμης, ποικίλης; δὲ σορτάς,
λέγω διὸ τῆς θυρατῆς καὶ τῆς ἡμετέρας αὐλῆς! Ω

(7) Ἀέρων ἀνωμαλίας, Anna lib. 1: Περιέγνως ἀνωμαλίας. Theophrast. lib. vi *De causis plantarum*, Ἀνωμαλία τοῦ ἀέρος καὶ τῆς τροφῆς. *Inequalitas aeris*, in *Decretis Liberii PP.* et in

A eum perdueens quem celebrandum præcipue su-
scepserat. Biogenis siquidem imperio efflorescere
cœpit præclara mei patris indoles tum primum ado-
lescentiam ingressi : ante quam scilicet etatem ,
nisi si quis bullis et crepundiis laudandis abuti
otio styloque velit , nihil esse fere in hominibus
magnopere commendandum solet. Hoc illi argu-
mentum, hoc propositum scribendi fuit : ceterum
ejus spei non est compos factus : nec enim patrare
inceptum et suis numeris ac partibus Historiæ in-
choatæ corpus absolvere ipsi licuit. Verum ad
tempora imperatoris Nicephori Botaniatæ narra-
tione perducta, ibi tempore exclusus desiit, magno
et Historiæ et lectorum damno, propter lucem
quam ab ejus ingenio accipere maximam res gestæ
B poterant; et voleptatem quam ex lectione cultissimi
operis eruditæ oculi merito sperarent. Miram siqui-
dem ejus fuisse quamdam tum in orationis stru-
ctura concinnitatem, tum elocutionis ac styli sua-
vitatem, facile mihi assentiantur omnes quicunque
ipsius elegantæ capere specimen quoddam cuiusvis.
ex illius opusculis lectione potuerunt. Tanta vero
intercepta spe, ne vel acta patris mei scriptoria
qualiscunque suffragio, vel scripta mei conjugis
peregre ac tumultuari inter militiæ strepitus de-
properata, nec perfecta, coronide ac luce publica
in perpetuum carerent, ausa ego sum, aut potius
pene coacta, succenturiare ad istum laborem ope-
ram meam viro deficienti. Nam is simul cum hisce-
C quas dixi schedis, lethalem , heu mihi ! secum ab
expeditione morbum domum ad nos rediens pertu-
lit : forte contractum ex duritie victus ac cultus,
qualem asperitas vitæ militaris individuam habet
comitem : forte ex contentionibus ac crebra fati-
gatione præliorum, quotidianarumque pugnarum :
forte ex incredibili nostri amore ac cura quæ illum
hæc simul omnia, curam penitus insitam, jactatio-
varietatem, infestosque casus, tot causas in tanta
dolor ! miscuisse poculum. Utul sit, cum expedi-
ps, adversa licet valetudine revocante, diu obsir-
cente vi languoris, ac domum aliquando respicere
, inde per Pamphyliam, Lydiam et Bithyniam longa
is, tumefactis intestinis per assiduam laboris improbi
cuperet quæ sibi ea expeditione contigissent, par-
us a nobis est, merito verentibus ne contentione

D Miti vero funesti temporis illius memoriam hoc
loco relegendi caligine ac tenebris appletur ani-
mæ, lacrymisque torrentibus oculi exundaant. O
quantum res Romana consiliorum auctoritatem in
Cæsare Bryenio perdidit! Quis majorem sibi un-
quam experientiam paraverat gerendarum rerum
ipso usu ac tractatione jam gestarum? Quis item

Capit. Garoli M.

meditatione scientiarum lectioneque ac eruditione varia, sive externam sive nostratem malis, eodem hoc instructior? Jam quis gratiae lepos ex tota efflorescens perque totam effusus compaginem membrorum, specie ac forma non solum, quod dici solet, digna imperio, sed divinam quanquam spirante majestatem? Evidem ignara malorum non sum, aliis passim a pueritia gravibus et multis exercita casibus. Ubi enim quis excepit nascendi felicitatem, augustos parentes, et purpuram in qua reptare mihi contigit, cetera quidem nostra si attenderit facile agnoscet: fortunam statim a regiis illis, quas dixi, cunis ac fasciis, quasi post modicum et perfidum arrisum, repente obnubilato vultu in vitam deinde meam reliquam nihil nisi nimbus et procellas immisisse. Quibus enim, heu me! quantisque jactata fluctibus, quam saevis ac vehementibus incursibus impulsibusque concussa sum! Orpheum ferunt dum caneret concitasse in motum rupes ac silvas, cæteramque naturam sensus expertem. Timotheum quoque tibicinem ubi carmen, quod Orthilum vocant, coram esset Alexandro modulatus, ita imis sensibus permovisse Macedonem, ut is ad arma repente ac gladium rueret. Ego si meas calamitates explicare pergerem narrando, non equidem ad progressionem aut cursum, neque ad arma pugnamve, sed certe ad lacrymas speraverim me commoturam auditorem. Auditorem dico? etiam animal quodvis, etiam res animæ ac sensus expertes me in commiserationis sensum tali oratione adacturam crederem. Verum tamen cum illa tanta tamque varia sint quæ sum in vita perpessa, tum inter illa tamen tantum eminet inopinatissima mors mei Cæsar, itaque mihi penitus in medullas animi pervasit id vulnus, ut mala priora omnia ad cum collata casum guttae instar ac stillæ habere soleam ad pelagus Atlanticum fluctusve Adriaticos comparatae. Nimirum illa præludebant tanto majori ac multo maximæ cladi proœmia rudimentaque miseriærum, sumus illa bujus ignis fuerant, meque tum cum illa paterer prævius duntaxat et tolerabilis afflabat vapor immensi adhuc distantis incendii, cuius nunc me demum præsens flamma consumit. O ignem sine materia flagrantem! ignem penetrabilis animi secretissimis arcana face subditum! et urentem quidem, non consumentem tamen! Ignem qui cor ita concremat, ut speciem relinquat ventis ejus adhuc et vigentis, tum maxime cum usque ad ossa medullasque, cum usque ad divisionem animæ ac spiritus vis ejus flammæ penetraverit! Sed jam me sentio perturbatione faintiliari elatam in questus alienos a proposito. Fecit

A καὶ χάριτος ἐπιτρεχούσῃς τοῖς μέλεσι, καὶ εἰδούς οὐκ ἀξίου τυραννίδος (ῶς τινες λέγουσιν (8)) ἀλλὰ καὶ θειοτέρας καὶ χρείτερος! "Ἐγω" οὖν καὶ πολλοῖς ἀλλοῖς προσωματίκειν δεινοῖς (9), ἐκ μέσων τῶν πορφυρίθεν σπαργάνων, ὡς οὐτως εἰπεῖν, καὶ τύχαις ἐχρησάμην οὐκ ἀγαθαῖς· εἰ μή τις θεῖο τύχην οὐκ ἀγαθὴν καὶ προσμειδῶσάν μοι τὴν τε γειναμένην αὐτὴν καὶ τὸν τεκόντα τοὺς αὐτοκράτορας, καὶ τὴν πορφύραν ἐφ' ἣς ἐβλάστησα· τὰ γὰρ δέλλα, φεῦ τῶν κυμάτων! φεῦ τῶν ἐπαναστάσεων! Ὁρθεὺς μὲν οὖν ἄδων καὶ λίθους ἔκινει καὶ ξύλα, καὶ τὴν δύψυχον ἀπλῶς φύσιν· Τιμόθεος (10) δὲ ὁ αὐλῆτης τὸν δρθιόν ποτε Ἀλεξανδρῷ αὐλήσας, εἰς τὰ δυτικά παραχρῆμα καὶ τὸ ἔιρος ἔκινει τὸν Μαχεδόνα. Τὰ δέ γε κατ' ἐμὲ διηγήματα οὐ τοπικὴν τινὰ κίνησιν, οὐδὲ πρὸς δύπλα καὶ μάχην, ἀλλ' ἐς δάκρυα τὸν ἀκροστὴν συγκινήσει· καὶ οὐκ αἰσθητικὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ δύψυχον φύσιν εἰς πάθος καταναγκάσῃ. Τὸ μέντοι πάθος; τὸ περὶ τὸν Καίσαρα, καὶ δικαῖον αὐτὸν ἀνέλπιστος θάνατος, αὐτῆς μου καθίκετο τῆς ψυχῆς, καὶ ἐς βάθος τὸ τραῦμα εἰργάσατο. Καὶ τὴν οὐδεὶς προειληφυίας συμφορὰς πρὸς ταῦτην τὴν ἀπληστὸν συμφορὰν φεκάδα ὡς θνάτας (θντω.) πρὸς δόλον Ἀτλαντικὸν πέλαγος, ἢ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους τὰ κύματα. Μᾶλλον δὲ, ὡς ξοικεῖ, ήσαν ἔκειναι τούτων προσομία· καὶ με προκατελάμβανεν δικανδήσας τοῦ καμινιαίου τούτου πυρὸς, καὶ δικανδήσας τῆς ἀρρήτου ταύτης φλογώσεως, καὶ τὰ καθ' ἡμέραν πυρὸς τῆς ἀφάτου πυρκαϊδῖς. Οἱ πυρὸς δινευ θλῆς ἀποτερροῦντος; πυρὸς ἐν ἀπορθῆτοις δρδουχούμενου! καὶ καλοντος μὲν, μὴ καταφλέγοντος δέ· καὶ τὴν καρδίαν [μὲν] περιφρύγοντος, δόξαν δὲ παρέχοντος, διτὶ οὐ συνεφρύγημεν· καίτοι μέχρις διτέων, καὶ μυελῶν, καὶ μερισμοῦ ψυχῆς τὰς πυρακτώσεις δεξάμενοι. Ἀλλὰ γὰρ ἐμαυτῆς αἰσθάνομας, διὰ ταῦτα παρενηγμένης τοῦ προκειμένου. Καὶ δικαίορος μοι ἐπιστάταις, καὶ τῇ τοῦ [τὸ τοῦ] Καίσαρος πένθος, πένθος μοι ἐπέσταξε διωλύγιον. Ἀποψήσασα οὖν τὸ δάκρυντον τῶν διμμάτων, καὶ ἐμαυτὴν ἀναλεξαμένη τοῦ πάθους, τῶν ἔκτης ἔξοματι, διπλᾶ (κατὰ τὴν τραγῳδίαν [11]) κερδανουσα δάκρυα, οἷον ἐπὶ συμφορὴς συμφορῶς μεμνημένη· τὸ γὰρ εἰς μέσον προθεῖναι τοιούτου βασιλέως ὑπόθεσιν, καὶ τοσούτου πρὸς ἀρετὴν, ἀνάμνησίς ἔστι· καὶ τῶν κατ' ἔκεινον θαυμάτων· ἀπερ κάμε πρὸς δάκρυα θερμότατα καταφέρει, μετὰ πάσης τῆς οἰκουμένης δάκρυουσαν. Τὸ γὰρ ἔκεινου μεμνῆσθαι, καὶ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν εἰς μέσον ἀγειν, ἐμοὶ μὲν θρήνων ὑπόθεσις, τοῖς δέλλοις δὲ ζημιαὶ ἀνάμνησις. Ἀρκτέον τοῖνυν ἐνθύνει τῆς Ιστορίας; τοῦ 'μοῦ πατρὸς, δόθεν καὶ ἀρχεσθαι διμειον· διμειον δὲ θεν σαφέστερος τε καὶ Ιστορικώτερος ὁ λόγος γενήσεται.

Car. Dutresni Du Cangii notæ.

(8) Porphy. Περὶ εἴδους Stobæus λόγῳ ξγ'. Athen. I. xiii εἰς Euripide.

(9) Ἀλλοὶς προσωματήκειν δειποῖς. Annæ calamitates ex parte narrat Nicetas in Joan.

(10) Timotheos. Timothei Citharoedi præclarum extat elogium apud Himerium Sophistam.

(11) Eurip. Hecub. v. 518

hoc *Cæsar meus fortuita recordatione admotus sensibus, ægroque adhuc animo rursus impositus ad luctum aeternum et nulla consolatione procurabilem.* Abstergam tamen lacrymas ab oculis, mentemque ut potero a luctu ac lamentatione revocatam instituto reddam operi. Cujus ipsius tamen operis ipsa defunctio meditatioque cum novarum mihi suggerat lacrymarum fontem alterum, duplices nempe, ut tragœdia loquitur, lacrymas lucrabor, quippe quæ quasi ad deliniendum cladis unius sensum, cladis alterius recordationem ad vocem, mortis nimirum patris mei. Sane scriptio ipsa Vitæ imperatoris tanti, totque virtutibus exornati viri, gustum videlicet ex intervallo renovatura est admirabilium earum rerum quarum conspectus fructusque ipso imperante beabant homines: quæque tristi me miseram nunc desiderio consciunt, manareque cogunt jugibus lacrymis, sed mihi cum orbe universo communibus, ut arbitror, futuris. Describere siquidem atque oculis subjecere imaginem imperii Alexii, mihi quidem privatim mentione domestici luctus lamentabile argumentum fuerit: idem tamen et aliis nihilominus admonitione publicæ jacturæ funestum erit ac lacrymabile. Verum aliquando inchoanda est Historia rerum patria mei; et quidem ab eo loco inchoanda, unde accessita narratio dilucidior distinctiorque futura est.

ΑΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ

ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ Α'.

ANNÆ COMNENÆ

ALEXIADIS LIB. I.

I ARGUMENTUM.

Alexii res gestæ ante imperium: et causæ belli quod deinde gessit cum Roberto Calabriæ duce.

PERIOCHE.

Alexii rudimenta militiæ sub Romano Diogene Augusto, quem adversus Persas expeditionem suscipientem secutus, ab eo ad matrem, morte recens nuntiata Manuels Comneni marentem, e via remittitur. Urselius sub Duca Michaele imperio formidabilis, ex humili fortuna potens, manu strenuus, multos duces vincit. Alexius postquam fratris auspiciis res gerens fortitudinem probavit, proprio exercitui præpositus Urselium in arctum cogit. Is Tutachum Barbarum sibi adjungere conatur. Sed præoccupatus ab Alexio Tutachus, Urselium vendit, pecunia pactæ obsidibus acceptis. Alexius inops pecunia Amasenos & rogat ut eam numerent. Ii in seditiōne concitantur, quæ Alexii prudentia sedatur. Simulatur exercitatio Urselii. Pecuniam Amaseni conferunt. Alexii redditus in urbem, ubi cum Urselio debellatum fuit. Admiratio Doceani visis oculis Urselii. Nicephorus Bryenius imperium invadit. Occiduum omnem limitem sibi obnoxium habet. Ejus forma, indoles, fortitudo. Miserrimus status Romanæ militiæ. Alexius contra Nicephorum militatur, cum exiguis copiis, quarum paucitatem consilio supplet. Alexii et Bryenii comparatio. Acies utriusque quomodo structa. Prælium committitur. Bryeniani in insidias ruunt. Joannis Bryenii fortitudo. Alexii phalanx fracta. Præcepit consilium Alexii a Theodoto correctum. Scythæ victores in prædam versi. Causæ cladis Bryenianorum. Equum Bryenii regie phaleratum Alexius a se captum Bryenium cecidisse persuadet. Id pluriū ad victoriam prodest. Nimia securitas Bryenianis nocet. Franci ad Bryenium transeunt. Turci Bryenianos a successu parum cautos incedunt cum magna pernicie ipsorum. Specimen roboris Bryenii. Bryeniani fusi. Bryenius capitur. Alexii clementia, ipsi periculosa. Exercitatio Bryenii non imputanda Alexio. Basilacius quis et quam potens. A Dyrrachio ad Thessalonicam omnia obtinet. Ejus dotes animi et corporis. Castra ingeniose ab Alexio ad Bardarum amnem. Irruplio nocturna Basilacii in castra Alexii. Alexius cur Blæsus dictus. Jussu matris seniorem monachum in cubiculo secum habuit quoad uxorem duxit. Alexii pugna nocturna felix contra Basilacium. Alexii in summo æstu prælii mire tranquilla præsentia mentis. Manuel Basilacii frater a Curtricio capitur. Basilaciani fugiunt Thessalonicam cum duce suo. Quæ urbs breri portas aperit Alexio. Basilacius in arcem confugit. Ibi præditione suorum captus deditur Alexio,

Is eum ministris Botaniatæ tradit a quibus excœatur. Alexius acclamatur Sebastus in senatu. Imprudens consilium Michaelis Ducæ filiam Roberti Normani filio suo desponentis. Roberti patria, fortuna, indoles, dotes animi et corporis. E latrone fit gener Mascabelis ducis valde potentis in Italia. Socerum proditione capit, excruciat, excœatur. Ejus ditione potitur. fines propagat. Imperium affectat. Prætextu ad id ultur Pseudo-Michaelis monachi. Quem ipse subornarat. Status rerum Europæ Roberto commodus. Pontifex Romanus et imperator Germaniæ inter se infensi Roberti gratiam ambient. Fœdus icit cum pontifice. Cujus preces eludit. Rei sue intentus. Baimundus Roberti filius patri simillimus. Aulonem occupat, lateque circum rastat omnia. Gaitæ uxor Roberti virilis animus. Robertus Brundusium tenit. Raül legatus a Roberto Constantinopolim missus. Inde revertens dissuadet bellum, et iram in se Roberti vertit, quam fuga declinat. Pseudo-monachi rectoris impotentia. Roberti uasra simulatio. Navium et militum Roberti numerus. Brundusium cur trajectui electum a Roberto. Corypho urbs a Roberto occupata. Monomachatus factione Borili et Germani amandatus Dyrrachium. Alexio pecunias negat. Roberto spem facit Dyrrachii dedendi. Exarchos præterea Dalmatas sibi conciliat

ΑΛΕΞΙΑΣ Α'

3 Imperator Alexius pater meus etiam ante A sumpta principatus sceptra, magnum imperii Romani ornamentum et firmamentum fuit. Militiae rudimenta posuit sub Romano Diogene: cui annorum non plus quatuordecim adolescentis, labiosissimam periculosisimamque in Persas expeditionem ducenti, summa voluntate se discriminatum socium adiunxit: mirificam jam tum ad res bellicas fronte ipsa indolem præferens, periculisque promptissime adeundis, et cætera strenuitate facile ostendens sese, ubi pugnæ copia cum Barbaris fieret, magnas eorum strages gladio daturum.

Ceterum jam progressum aliquousque pietas, et principis imperium domum revocavit. Lugebat tum ejus mater primogenitum suum, Manuelem extinctum, juvenem eximiae fortitudinis, et maximis nuper rebus publice probatæ. Id reputans imperator Alexium pergere ulterius secum retinuit, ne matronæ miseræ calamitatem augeret in eam gravitatem, quæ consolationem deinde non caperet: si ei deliberanti, ubi filiorum alterum sepeliret, alter in incerta bellorum abduceretur, forte, ut sunt expeditionum longinquarum casus, ibi occubitus, unde nec loci notitia pervenire ad matrem posset. Ea causa regredi Alexium coegit, sane per invitum, et a commilitonum consuetudine ægre se avellentem. At tempus inde consequens abunde magnum bellicis ejus facinoribus æquor aperuit. Nam imperante mox Michaeli Duca post abdicationem Diogenis, quanta esset fortitudo, probavit rebus adversus Urselium gerendis. Is Gallus genere, Romanae pridem militie ascriptus, indulgentia fortunæ in magnum auctus, et opum, et insolentiaz modum, propriis jam sibi, nec iis con-

τοῦ τῶν σκηπτρῶν ἀπειλῆθει τῆς βασιλείας μέγα δρεῖος (1) τῇ βασιλεᾳ Ῥωμαίων γεγένηται. Ἡρκατο μὲν γάρ στρατεύειν ἐπὶ Ῥωμανῶν τοῦ Διογένους θαυμαστὸς γάρ ἐφαίνετο ἐν τοῖς κατ' αὐτὸν καὶ φιλοκινύνθετος. Οὗτος γάρ, τεσσαρεσκαιδεκάτου ἔτους ὥν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, συνεχεστρατεύειν ἡπείρητο τῷ βασιλεὶ Διογένει κατὰ Περσῶν βαρυτάτην ἀγοντει στρατιὰν, καὶ ἀπὸ γε τοῦδε μηνύματος ἀπειλὴν κατὰ τῶν Βαρβάρων ἐμφαίνων, καὶ ὡς εἰ συμπλακήσεται τοῖς Βαρβάροις τὸ δίφος αὐτοῦ μεθύσει ἀφ' αμάτος· οὕτως ἡ φιλοπόλεμος δι νεανίσκος.

Αλλὰ τότε οὐκ ἔμεχρον δι αὐτοκράτωρ Διογένης αὐτῷ ξυνέπεσθαι, ἵτε πάθους καταλαβόντος B τὴν μητέρα βιρυτάτου· ἐθρήνει γάρ τὸ τηνικαῦτα θάνατον τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ Μανουὴλ (2), ἀνδρὸς μιγάλα καὶ ἀξιάγαστα Ἑργα ἐνδεδειγμένον τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ, καὶ ἵνα μὴ ἀπαραμύθητος εἴη ἐκείνη, τὴν μὲν τῶν υἱῶν μηκέτι γινώσκουσα οὐ κατορύξει, τὸν δὲ ἀποτέλλουσα ἐν πολέμοις, καὶ δεδοικυῖα μή τι ἀπαίσιον συναντήσοι τῷ νεανίσκῳ, καὶ οὐδὲ οὐ γῆς πεσεῖται ἐπιγνωσται. Διὸ ταῦτα ὑποστέψασθαι πρὸς τὴν μητέρα τὸ μειράκιον Ἀλέξιον κατηνάγκασε, καὶ τότε μὲν ἀπειλῆθει καὶ ἀκον τῶν συστρατευομένων. Ἄλλ' δι γε ἐφεδῆς κατέρδες πέλαγος ὑπανέψεν αὐτῷ ἀνδραγαθημάτων. Ἐπὶ γάρ τοι τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Δούκα μετὰ τὴν τοῦ Διογένους βασιλείας καθαίρεσιν δοὺς ἡν εἰς ἀνδρίαν, παρέδειξε τὴν κατὰ τὸν Οὐρσέλιον (3) πράγματα. Ἡν μὲν γάρ οὕτος Κελτὸς ἀνέκαθεν τῇ στρατιῇ Ῥωμαίων κατειλεγμένος, εἰς δὲ μέγα τύχης δησηρωθεὶς καὶ δύναμιν συνεθροίσας ἀμφ' αὐτὸν, καὶ στρατιὰν ἀξιόλογον, τῶν μὲν ἐκεῖθεν δυτῶν δθεν καὶ αὐτὸς θρητό, τῶν δὲ καὶ ἔξ ἀλλού γένους

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

225 (1) Μετὰ δρεῖος. Respxit illud Homeri Γαλ.-ρ. "Ος τοι πόλλ' δρεῖος γένετο, πτόλει τε καὶ αὐτῷ Σῶος ἐών.

(2) Μαρουὴλ. V. Stemma Comnenieum.

(3) Οὐρσέλιον. V. Notas ad Bryennium (Patrol. tom. CXXVI).

τανταποῦ, μαρὺς ἦν αὐτόθιν τύραννος, πολλὰς δὲ ταλαντεύεσις λαδούσης τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας; καὶ τῶν Τούρκων καθυπερτερησάτων τῆς τύχης Ῥωμαίων, τῶν δὲ εἰς τὸ κατόπιν ὑπαχθέντων ὑπὲρ ψάμμου ποδῶν ὑποσπαθεῖσης. Τηνικαῦτα καὶ αὐτοῖς τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων ἐπέθετο.

rum recenti victoria ferocium incumbente fortuna, plane ut lapsante in arena vestigio pugil, manu insuper, et obnoxio impulsus impetu, vix se a casu sustinebat. Tali perturbatione rerum innata boni-
nis ambitio, occasionis invitatioe proritata, in apertam usurpandi regni audaciam erupit.

Καὶ ἀλλως; μὲν ὁν τυραννικώτατος τὴν ψυχὴν, τότε δὲ καὶ μᾶλλον ἐξαφθεῖς πρὸς καθαρὸν τυραννίδα διὰ τὸ κατηφὲς τῶν τῆς βασιλείας πρεγμάτων, τὰ τῆς Ἐψης πάντα σχεδὸν ἐλήσατο. Πολλῶν δὲ πι-
στευθέντων τὸν μετ' αὐτοῦ πόλεμον ἐπ' ἀνδρεῖα δια-
βεβοημένων, καὶ πειραν εἰσενεγκαμένων πλείστην πολέμου καὶ μάχης, αὐτὸς ὑπερπαίων ἐφαίνετο καὶ τὴν ἐκείνων πολυπειρίαν, τῇ μὲν αὐτὸς προσβάλλων καὶ τρέπων, καὶ καθάπερ πρηστήρ ἐμπίπτων τοῖς ἀντικαθισταμένοις αὐτῷ, τῇ μὲν αὐτὸς συμμαχῶν λαμβάνων ἀπὸ τῶν Τούρκων, ἀνυπόστατος ἦν ταῖς δρμαῖς, ὡς τε καὶ τῶν πάνυ μεγιστάνων εἰνάς κατα-
σχεῖν καὶ τὰς ἐκείνων κλωνῆσαι φάλαγγας. ὅτε δὴ καὶ ὑπὸ ταῦτα φύη ἐτάτετο δὲ ἐμὸς πατήρ Ἀλέξιος, καὶ ἀντικρυς ὑπεστρατήγει τούτῳ τὰ στρατεύματα πάντα Ἐψης καὶ Ἐσπερίου λήξεως ἔγκεχειρισμένῳ. Ταῦτα δὲ ἐν ἀμηχάνοις ἦν τὰ πράγματα τηνικαῦτα Ῥωμαίων τοῦ Βαρβάρου τούτου δίκην χεραινοῦ τὰ πάντα ἐπερχομένου, εἰς ἀξιόλαχον ἀντικαθάστασιν ἐπινοεῖται δὲ ἀξιάγαστος οὗτος Ἀλέξιος, στρατη-
γὸς αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Μιχαὴλ ἀναδεειγ-
μίνος δὲ δὴ καὶ πᾶσαν ἀνακινήσας φρόνησιν τε καὶ πολυπειρίαν, στρατηγικὴν τε καὶ στρατιωτι-
κὴν, καὶ ταῦτα οὐκ ἐν πολλῷ χρόνῳ ταῦτην συλλε-
ξάμενος. Ἀλλὰ γάρ διὰ τὸ πάνυ φιλόκον τοῦ ἀν-
δρὸς, καὶ πανταχθεν διγρηγορὸς εἰς ἀκρον ἐληλυ-
θεῖναι στρατηγικῆς ἐμπειρίας τοῖς τῶν Ῥωμαίων λογάσιν ἐδοκεῖν, οἷος Αἰμιλίος ἐκεῖνος δὲ Ῥωμαῖος,
ἀπολος δὲ Σκηπίων, οἷος Ἀννίδες δὲ Καρχηδόνιος. Νεώ-
τατος δὲ τοῦ διηγήσατο πρώτως ὑπηρήτης, δὲ φασιν,
τὸν τε Οὐρσέλιον ἐκείνον εἴλε τὸν πολὺν κατὰ τῶν
Ῥωματῶν βίοντα, καὶ τὰ πράγματα τῆς Ἐω κα-
τέστησεν οὐ πολλῶν δεπθεὶς ἡμερῶν. Ἡν γάρ καὶ
δεῖς φερόσαι τὸ ἔνυμφέρον, καὶ δεῖταιρος καταπρά-
ξασθαι. Τίνα δὲ τὸν τρόπον εἴλεν ἐκείνον, δηλοί
μέν καὶ Καλοσαρ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῆς κατ' αὐτὸν Ἰστο-
ρίας βίθιλῳ πλειτύτερα, δηλώσομεν δὲ καὶ ἡμεῖς
ἐφ' ὅσον εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Ἰστορίαν συνήνεγκεν.

Ἄρτι γάρ τοῦ Βαρβάρου Τουτάχ ἐκ τῶν βαθυτέ-
ρων τῆς Ἀνατολῆς μερῶν κατεληλυθτος μετὰ βα-
ρυτάτου στρατεύματος ἐφ' ὃ τὰ τῶν Ῥωμαίων λητίζεσθαι, δὲ Οὐρσέλιος, πολλάκις ὑπὸ τοῦ στρατο-
πεδάρχου στενοχωρούμενος, καὶ ἀλλὰ ἐπ' ἀλλοις;
φρούρια ἀφαιρούμενος, καίτοι στρατιὰν πολλὴν
ἐπαγδύμενος; καὶ πάντας λαμπρῶς καὶ γενναῖς κα-
θηταὶς εἰσέμενος, εὐμήχανὸς παρὰ πολὺ ἡττῆτο τοῦ
μοῦ, πατρὸς Ἀλεξίου. Τέλος δὲ οὖν ἐπ' ἐκεῖνο κατα-
συγεῖν ἐδοξεῖ τελευταῖον· τοῖς πᾶσιν ἐξαπορούμε-
νος ἔμμιγνυσι τῷ Τουτάχ, καὶ φίλον ποιεῖται, καὶ

A temendis copiis, partim ex ea gente, unde ipse oriundus erat, partim ex alio quovis genere collectis, pro se rem gerebat, nihil principali fastigio humilius spirans. Et erat idoneum constituendae tyrannidi tempus nactus, quo Romana res haud dubiis inclinationibus in præceps vergens, Turco-
rum recenti victoria ferocium incumbente fortuna, plane ut lapsante in arena vestigio pugil, manu insuper, et obnoxio impulsus impetu, vix se a casu sustinebat. Tali perturbatione rerum innata boni-
nis ambitio, occasionis invitatioe proritata, in apertam usurpandi regni audaciam erupit.

4 Volitabat eum expedita manu prædabundus, et passim inimicis, hostilibusque incursionibus Orientales fere infestas habebat regiones, vim quoquoversum, terroremque circumferens. Adversus hunc missi viri laude bellica celebres, nibil nisi confidentiam ejus suis cladibus auxerant: quippe alios ignei turbinis ritu improvisa celeritate irruens pereulerat, alios, auxiliis sibi Turcicis adjunctis, justa jam acie ausus congregri fuderat: nonnullis quoque captis; neque enim phalanges ineluctabilem illam suam, isto contra nitente, satis praestare firmitatem poterant. Per id tempus exercitibus tam Orientalis, quam Occidui limitum patrui mei præfecturæ demandatis, Alexius pater meus, fratri auspicis ductuque militabat. Verum Imperator Michael, cum omnia pessum ruere cernere, Barbaro isto cuncta perniciete ac perniciose fulminea pervolitante, lateque vastante, proprio pessum exercitui cum summa potestate præses jussit, et si qua posset, grassanti pesti obsistere. His copiis et mandatis Alexius acceptis vim omnem atque industriam soertis animi fortisque pectoris ad rem bene gerendam intendit: præferebatque jam in illis primis experimentis bellatricis adolescentiæ, vix dum primore lanugine malas signantis, hand dubium instar dilauidatorum illorum nominum æmiliis, Scipionisque Romanorum, et Carthaginensis Annibalis, quorum fortissimam patientiam laborum, et nusquam conniventem providentia vigiliam æmulatus est tanta felicitate, ut Urselium tunc illum torrenti victoriarum cursu præcipitem, ruentemque pessum ejus impulsu Romanam rem, paucorum opera dierum unus homo sisteret. Erat enim tum mire perspicax ad statim videndum quid oporteret fieri, tum ad idem exsequendum etiam promptior. Qua vero Alexius Urselium ratione ceperit, exponit Cæsar in secundo Historiæ suæ libro fusius: narrabimus et nos, quatenus ad nostram quoque historiam id confert.

Moverat ex remotionibus Orientis partibus in Romanos fines infesta signa Barbarus Tutach cum valido et præde cupido exercitu: quo tempore Urselium, magnis licet et speciose robusteque armatis instructum copiis, Alexius industria non minus propria, quam legionum suo ductui permissarum vi adortus; in magnas sensim angustias redigebat, aliis subinde atque aliis et munitionibus auferendis, nec jam sere ulterius recedendi spatio relicto. Sic ille deprehensus, consiliique inops, tandem ad Tutachum adit: ab eoque delinito, ac

sibi conciliato, impetrare ntitur, ut concilia, copiasque **5** secum jungere in belli communiter gerendi societatem velit. Sensit, et isti concordia, ne coalescat, omni ope intercedere statuit Romani exercitus dux Alexius. Nec mora: præoccupat animum Barbari; nec verbis, donis, modisve ullis, aut machinis, ad eum sibi adjungendum idoneis parcit. Erat enim, si quis alius, talium excogitandorum componendorumque mirus artifex: neque unquam tam in arcto res erant, quin plures ad exitum vias versuta illi ac secunda consiliorum expediret mens. Hujus industriae specimen tum dedit aggrediendo Tutacho, demulcendoque his fere verbis: *Amicitiam inter se colunt inus sultanus, et meus imperator; Barbarus vero hic Urselius vim utriusque, atque arma ostentat, unusque infestus, ei formidolosus ambo his: nam quod modo nos incursat paulatim carpens, atque atterens Romanam rem, Perside interim abstiens; mihi crede, non vobis parcit, aut facit, sed quas deesse adhuc sibi ad eos oppugnando vires intelligit, consilio et mora collegit: sine illum dum se corroboret, dum, si queat, mecum debellat, dum a Romanis securus sit, mox in te conversum, vehementem hostem vicissim senties. Nec vero ego te ad commune in commodum communis mecum opera tollendum publicæ duntaxat utilitatis mercede provoco. Pecunias opta quam multas voles, eas a te capti, ad nosque missi Urselius habebis præmium. Vide igitur an cunctari debeas in eo consilio capiendo, ex cuius effectu tria tibi quantitatis pretii bona evenient. Primum enim pecunias tibi parabis, quantas restorum unquam lucratus est nullus. Deinde gratiam ab imperatore inibis maximam, cuius ope in summam deinde felicitatem proverbi poteris. Tertio sultano quoque magna lætitia causam afferes, Ursilio per te sublato, nomine ambiguo, jam suspectæ potentia, ac mox hoste, qui Turcos inter ac Romanos esse dudum exerceat ad uitrorumque periculum.*

His per internuntios a patre meo, Romani duce exercitus, tali tempore cum Tutacho actis, et videlicet tam ipso, quam qui cum eo erant, persuasis Barbaris, tum ut caveretur de summa promissa pecunia, deque solutionis die: obsidibus ex maxime insignium numero datis, capitul ex condictio repente Urselius, et Amaseam ad Alexium perducitur. Cæterum exspectatae inde pecunia modicabantur: neque ipso, unde solveret, habente, et imperatore negligente totam rem. Itaque non jam tardio incedebat pede (ut tragœdia loquitur), sed plane nusquam aderat pecunia. At Tutachus cum suis instabat, aut appendi pactum auri modum flagitans, aut eo, unde frustrata emptione, adducens fuerat, remitti, ac restitui captivum. Hic Ale-

xis: συμμαχίαν αύτην κατελιπαρεῖ. 'Αλλ' δ' στρατοπεδάρχης Ἀλέξιος ἀντιστρηγεῖται πρὸς ταῦτα καὶ δέσποτον οἰκειοῦται τὸν Βαρβάρον (4), καὶ ἐπισκάπται πρὸς ἑαυτὸν καὶ λόγοις καὶ δώροις, καὶ πᾶσι τρόποις καὶ μηχανήμασιν. Ἡν γὰρ εἰπερ τις ἄλλος ἐφευρετής, καὶ πόρους ἐν τοῖς ἀπορωτάτοις ξυμηλανώμενος. 'Ο γοῦν δυνατώτατος αὐτῷ τῶν τρόπων τοιοῦτος τις ἦν, ὡς ἐν τύπῳ εἰπεῖν, δεξιώσασθαι τὸν Τούταχ, καὶ φησι. Φίλοι μὲν διμφω ἀλλήλοις δ τε σὸς σουλτάρος καὶ διμής βασιλεύς. 'Ο δὲ Βαρβάρος οὗτος Οὐρσέλιος καὶ πρὸς διμφω ἀνταρπεῖ τὰς χεῖρας, καὶ ἐγχρόδης καὶ ἀμυγότροποις καθίσταται γεμεφωτος, ἐκέλτρον μὲν καταρρέχων, καὶ δει τι τῆς μερίδων Ρωμαλῶν κατὰ μηρὸν ψυσταμένος, πλοστερόσκων δὲ τῇ Περσίδι ἀπερ ἀν καὶ ἔκηρ, κάκεινη περιγενέσθαι. Τέγην δὲ τὸ ἀκαν ἐκέρχεται, τύρν μὲν ἐξε καρποκιάζων διὰ τῆς σῆς δυνάμεως, αὐθίς δὲ τοῦ καρποῦ τούτῳ συμπερεύσατος ἀχέμενος ἀμοῦ, ὡς ἡδη ἐν ἀκιδόνῳ καθεστηκώς, πάλιν ἐξ ψυστροφῆς κατὰ σοῦ ἀρίται τὰς χεῖρας. 'Αλλ' εἰ τι ἦτορ κατέθη, ἀκειδάρ καὶ αὐθίς ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς, γρημάτων πολλῶν κρατήσαι τὸν Οὐρσέλιον, καὶ πρὸς ὑμᾶς ἐπακοστεῖαι δεσμώτην. Τρία γὰρ ἀτεύθυνος, φησι, καρδανεῖς, δὲ μὲν γρημάτες πλῆθος δυον καὶ ολοὶ οὐδεὶς καὶ πρότερον, ἔτερον δὲ τὴν εὐρουμ τοῦ αὐτοκράτορος συνεκισκάση, δέρον δὲ τοῦ εἰς ἀκρον εὐδαιμονίας φθάσεις ἐληλυθὼν, τρίτον δὲ ζει δ σουλτάρος τὰ μεγάλα ἡσθίσται ἐχθροῦ τηλικούτου ἐκπόδων γεροστός, καὶ τὰς χεῖρας δοκούντος καθ' ἀκατέρων κατὰ τε Ρωμαλῶν καὶ Τούρκων.

Ταῦτα διαπερεβευσάμενος πρὸς τὸν ἀνθεν εἰρημένον Τούταχ δὲ μής κατήρ καὶ τῆς Ρωματικῆς στρατιᾶς ἀρχηγὸς κατ' ἐκεῖνο καρποῦ, καὶ ἀμα καὶ δμήρους πέμψας τῶν ἐνδοξοτάτων τινάς ἐπὶ συγκειμένῳ χρόνῳ, καὶ χρημάτων ποσότητι πείθει τοὺς ἀμφὶ τὸν Τούταχ Βαρβάρους κατασχεῖν τὸν Οὐρσέλιον, καὶ τούτου ταχὺ γεγονότος ἀποστέλλεται εἰς Ἀμάσειαν (5) τῷ στρατοπεδάρχῳ. 'Αλλ' ἐντεῦθεν ἐχρονοτρίβει τὰ χρήματα. Αὐτὸς μὲν γὰρ οὐκ εἰχεν διάθεν ἀποτληρώσεις, τὰ δὲ ἐκ βισιλέως ἡμέλητο, καὶ οὐκ ἐπὶ βραδεῖ ποδὶ κατὰ τὴν τραγῳδίαν ἐστείχεν, ἀλλ' οὐδαμοῦ κατεφαίνετο. Οἱ μὲν γὰρ ἀμφὶ τὸν Τούταχ ἐνέχειντο τὸν τῶν χρημάτων ἀπιτεοῦντες δύχον, οἱ τὸν ἐωνημένον ἐξόπισθεν λαμβάνειν καὶ παλινδρομεῖν ἐξην τούτον διδεν κατεληπτο. δ δε

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(4) Οἰκειοῦται τὸν Βαρβάρον. Noverat quippe Alexius Turcorum mores, qui alias insidi, donis et pecunia facile capiantur. Leo Aug. in tact. cap. 18, § 48. Περίεργα δὲ εἰσὶ τὰ τῶν Τούρκων ψῆλα, καὶ χρύστοντα τὴν βουλὴν αὐτῶν, δριλα δὲ καὶ διπίστα, καὶ διὰ τῆς ἀπιτησίτης τῶν χρημάτων χρατούμενα, δρου περιφρονοῦσιν. Hinc proverbum apud hodiernos Graecos, ut auctor est Hermodorus Rhegius: Τούρκων εἴδες, ξεπρα θέλει,

καὶ δίλον εἴδες, καὶ διλλα θέλει.

(5) Αμάσεια. Amasia urbs est Ponti Galatici in Cappadocia, de qua præter Ptolemaeum et Strabonem, qui patriam sibi illam suisse scribit, consulendi Eustathius presb. in vita S. Euthymii Patr. CP. cap. 37, 39. Auger. Busbequius in itinere Amasiano, et Juan. Leuclavius in Pand Turk. cap. 6.

οὐκ εἰχεν δύεν ἀποδοίη τὴν τοῦ ἐωνημένου τιμῆν. Τοῖς δλοις οὖν δι' δλῆς νυκτὸς ἔξαπορούμενος ἐκράντεσθαι παρὰ τῶν οἰκητῶν Ἀμασειας ἐλογίσατο τὴν τιμὴν, καὶ αὐγαζούσης ἡμέρας, καὶ ἀργαλέον ἰδόκει, ἀλλ' ζμως συνεκαλείτο διπαντας καὶ μᾶλλον τοὺς τὰ πρώτα φέροντα; καὶ χρημάτων εὐπορούντας, πρὸς οὓς μᾶλλον θεατάμενος; ἐφη· Ἰστε πάρτες δικας δ Βάρβαρος οὐτοὶ τὰς τοῦ Ἀρμενιακοῦ (6) διέθετο πόλεις ἀπάσας, δσας τε κωμοπόλεις ἐκδρόμησε, καὶ διπόσους κακῶς διέθετο συμφοραῖς ἀπορήτοις ὑποβαλλούς, δόπσα τε χρήματα ἀργόν ὑμῶν ἐκομίσατο. Ἀλλὰ καιρὸς ἥδη πάρεστι τῶν ἐξ αὐτοῦ ὑμᾶς ἀπαλλάσσειν κακώσεων, εἰ βούλεσθε. Δεῖ τοιχαροῦν μὴ προέσθαι τούτον· δράτε τάρας δ.σμωτῆς ἥμιν δ Βάρβαρος τενύει πάτεως Θεοῦ, καὶ ἡμετέρᾳ σπουδῇ. Ὁ δὲ τούτοις ζωγρήσας Τονιάχ έξ ἡμῶν αἰτεῖ τὴν τιμήν. Ἡμεῖς ἀποροῦμεν πατεάσασιν ἐπ' ἀλλοδασῆς τε δρτες, καὶ συχρότερη ἥδη χρόνος μετὰ τῶν Βαρβάρων μαχόμεσθαι, καὶ τὰ προσόντα δεδαπατηκότες. Εἰ μὴ γοῦν πόρρω δ βασιλεὺς ἦρ, καὶ καιρὸς ἀραιοτῆς ἐδίδου δ Βάρβαρος, διπενυσα ἀρ ἐκεῖθεν κομισθῆται τὰ τῆς τιμῆς. Ἐπει δ ὡς ἰστε καὶ αἴτοι οὐδέτεροι τούτων ἔξεστι πράττειν, δέον ὑμᾶς συρεισεντηκεῖν τὴν τιμήν, καὶ ληγεσθε πάντα δι' ἡμῶν ἐκ βασιλέως δόπσα παρδοχούτε. Εἴπε ταῦτα καὶ ἔξερούθη παραντίκα, καὶ θόρυβον ἀνήψε φροδρότατον τῶν Ἀμασειανῶν, εἰς ἀποστασίαν κεχινημένων. Ἡσαν γάρ ο! τούτους εἰς θυμὸν καὶ θόρυβον τρέθιζον ἀνδρες κακουργότατοι τίνες, καὶ ρέκται πραγμάτων εἰδότες δτρύνειν δῆμον εἰς ταραχήν θόρυβος τοινυν ἥρτο πολὺς, τῶν μὲν βουλομένων σώζεσθαι τὸν Οὐρατέλιον καὶ τὸ πλήθος ἀντιλαβέσθαι τούτου ἐρεθίζοντων, τῶν δὲ ἐκτεραποτεμῶν, τοιοῦτον γάρ τὸ συρφετῶδες πλῆθος, καὶ τὸν Οὐρατέλιον ἀρπάζειν θελόντων καὶ τῶν δεσμῶν ἀπολύειν. Δῆμον οὖν δ στρατοπεδάρχης τοσοῦτον δρῶν μαινημένον, ὡς ἐν στενῷ κωμιδῇ τὰ κατ' αὐτὸν ἔγνώκει: κατεπεπτώκει μὲν οὐδαμῶς, ἀλλ' ἐπιβρῶσας ἔχυτὸν κατεσίγαζε τῇ χειρὶ τὸν θόρυβον, δύεις καὶ μᾶλις τούτους καταπαύσας, καὶ πρὸς τὸ πλήθος τὸν λόγον ἀνενεγκών ἐφη·

qui sine certo consilio serverent tamen, et, quod tali tempore vilis plebecula solet, cum strepitu ac jactatione tumultuerentur. Ejusmodi perturbatione furentem populum, resque sibi arctissimo loco positas cernens Alexius, non tamen animo concidit; sed sustentans seipsum, atque erigens, manu silentium indixit; quo sero, ac vix impetrato, ad plebem sermone directo:

Θαυμάζεις ἐπεισοι μοι, ἀδρες Ἀμαρτιαρο, δτι
τὴν συνεκνήρ ταύτην τῶν ἐκατάντερων ὑμᾶς
κατέπασιν ἡγούμενα τὴν σφῶν αὐτῶν σω-
τητιαν τῷ ὑμετέρῳ αἵματι ἐκώνουμένων, καὶ

xius, qui neque, si se apoliaret, pretium matre mercis, quod condixerat, representare de suo posset, **G** tota nocte deliberationibus anxiis transacta, consilium demum expedit, impetrandi ab Amasenio; ut necessariam pecuniam praesenti collatione consicerent. Igitur orto die, haud ignarus, quam difficile negotium aggrederetur, convocatis omnibus, ac iis maxime, qui auctoritate, divitiisque principes civitatis habebantur; hos potissimum intuens dicere coepit: *Scitis profecto, ut se hic Barbarus gesserit adversus omnes Armeniaci limitis civitates: quot oppida vastaverit, quot cives male multaverit, quot libera corpora paenitentia intolerabilibus subjecerit, a vobis ipsis quo pecunias extorserit, meministis.* Tantis ecce his malis, ac metu eorum quae a tam infesto vobis hostile imminent, in omne, si vultis, tempus una hac die, et occasione defungemini; si prohibere hodie curabitis ne dimittere liberum cogamur istum ipsum Barbarum, quem divino plane, restroque studio vincum tenemus. Eum qui vivum cepit, nobisque rendidit Tutech, operae ac praedae suae pactum pretium repetit a nobis; qui quoniam et peregre sumus, et longa cum Barbaris militia, quae domo extuleramus, consumpsimus omnia, solvendo profecto non sumus. Atque ultius indulgere saltem idoneam moram Barbarus vellet, et pecuniae numeranda condiciam diem sineret diffundi. **E**xcurrerem ad imperatorem, concessu spatin, et aurum inde necessarium referrem. Nunc quando satis perspectum vobis quoque est, nihil horum in mea esse potestate, unum restat, ut vos representare pecuniam ne gravemini; brevi eam cum magna gratia ab imperatore recepturi. Talia ut dixit, non modo ingenti offensione ac convicio repulsa est, sed tumultum quoque concivit vehementem Amasenorum, defectionem haud dubie spectantium. Nec deerant concitatores plebis turbarum artifices factiosi, qui motos semel et ruentes incitarent; ardentique plus satis seditione faces insuper subjicerent. Horum ferebantur voces, servandum, vinculis eripendum Urselium, et misere circumvento manu succurrendum. Erant qui hoc agerent; erant

Mirari mihi vos subit, inquit, virti Amaseni, qui plane nondum intelligatis, quid isti parent, qui vos concitant? Semperne hominibus subdolis, suam ipsorum salutem vobis sanguine redditmentibus, vestram

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(G) Ἀρμενικοῦ. Scilicet Θέματος. Cappadocia circa tempora Justiniani in tres partes divisa fuit, mediterraneam, superiorum et inferiorem. Mediterranea Charsianum, a quodam Charsia praeside; superior Antima Lycaonie et Tauri, Cappadocia minor; inferior denique, que Pontum Euxinum spectat, Armeniaca, quia Armeniis vicina appellata sunt. De postrema Cappadociae parte, non de ipsa Armenia proprie sumpta hic potissimum.

mum agit Anna : neque enim Armosia fuit Armeniæ urbs, sed prima e septem Armeñiaci Thematibus, ut auctor est Constantinus Porphyrius, lib. *De administr. imp.* cap. 7, et lib. II. *De Thematibus.* cap. 2. Occurrit præterea Armeniaci Thematibus mentio apud Nicephor. CPol. a. 741 : Nicetam in Joan. Comin. cap. 9, Landulf. Sig. lib. xviii. Hist. Misc. ; eundem Constant. in Basilio, cap. 30, Scylitz. Zonar. et al. Vide pag. 331, 342.

Is eum ministris Botaniatæ tradit a quibus excœatur. Alexius acclamatur Sebastus in senatu. Imprudens consilium Michaelis Ducæ filiam Roberti Normani filio suo despondentis. Roberti patria, fortuna, indoles, dotes animi et corporis. E latrone fit gener Mascabelis ducis valde potentis in Italia. Socerum proditione capit, excruciat, excœatur. Ejus ditione potitur, fines propagat. Imperium affectat. Prætextu ad id utitur Pseudo-Michaelis monachi. Quem ipse subornarat. Status rerum Europæ Roberto commodus. Pontifex Romanus et imperator Germaniæ inter se infensi Roberti gratiam ambiant. Fœdus icit cum pontifice. Cujus preces eludit. Rei suæ intentus. Baimundus Roberti filius patri simillimus. Aulonem occupat, lateque circum rastat omnia. Gaitæ uxoris Roberti virilis animus. Robertus Brundusium renit. Raül legatus a Roberto Constantinopolim missus. Inde revertens dissuadet bellum, et iram in se Roberti vertit, quam fuga declinat. Pseudo-monachi rectoris impotentia. Roberti vasra simulatio. Navium et militum Roberti numerus. Brundusium cur trajectui electum a Roberto. Corypho urbs a Roberto occupata. Monomachatus factio Borili et Germani amandatus Dyrrachium. Alexio pecunias negat. Roberto spem facit Dyrrachii dedendi. Exarchos præterea Dalmatas sibi conciliat

ΑΛΕΞΙΑΣ Α'

3 Imperator Alexius pater meus etiam ante A sumpta principatus sceptra, magnum imperii Romani ornamentum et firmamentum fuit. Militærudimenta posuit sub Romano Diogene: cui annorum non plus quatuordecim adolescentis, labiosissimam periculosisimamque in Persas expeditionem ducenti, summa voluntate se discriminatum solum ad res bellicas fronte ipsa indolem præferens, periculisque promptissime adeundis, et cætera strenuitate facile ostendens sese, ubi pugnæ copia cum Barbaris fieret, magnas eorum strages gladio datum.

Cæterum jam progressum aliquousque pietas, et principis imperium domum revocavit. Lugebat tum ejus mater primogenitum suum, Manuelem extinctum, juvenem eximiae fortitudinis, et maximis super rebus publice probatae. Id reputans imperator Alexium pergere ulterius secum velluit, ne inatronæ miseræ calamitatem augeret in eam gravitatem, quæ consolationem deinde non caperet: si ei liberanti, ubi filiorum alterum sepeliret, alter in incerta bellorum abduceretur, forte, ut sunt expeditionum longinquarum casus, ibi occubiturus, unde nec loci notitia pervenire ad matrem posset. Ea causa regredi Alexium cœgit, sane per invitum, et a commilitonum consuetudine ægre se avellentem. At tempus inde consequens abunde magnum bellicis ejus facinoribus æquor aperuit. Nam imperante mox Michaelie Duca post abdicationem Diogenis, quanta esset fortitudo, probavit rebus adversus Urselium gerendis. Is Gallus genere, Romanæ pridem militia ascriptus, indulgentia fortunæ in magnum auctus, et opum, et insolentia modum, propriis jam sibi, nec iis con-

τοῦ τῶν σκῆπτρων ἐπειλῆφθαι τῆς βασιλείας μέγα δρελος (1) τῇ βασιλεὶ τῷ Ρωμαίων γεγένηται. Ἡράτο μὲν γάρ στρατεύειν ἐπὶ Ρωμανοῦ τοῦ Διογένους θαυμαστὸς γάρ ἐφαντετο ἐν τοῖς κατ' αὐτὸν καὶ φιλοκινδυνήταος. Οὗτος γάρ, τεσσαρεσκαιδεκάτου ἔτους ὃν κατ' ἐκείνο καιροῦ, συνεκστρατεύειν ἡπειρέτο τῷ βασιλεὶ Διογένει κατὰ Περσῶν βαρυτάτην ἄγοντι στρατιὰν, καὶ ἀπὸ γε τοῦδε μηνίματος ἀπειλήν κατὰ τῶν Βαρβάρων ἐμφαίνων, καὶ ὡς εἰ συμπλακήσεται τοῖς Βαρβάροις τὸ ἔπιφος αὐτοῦ μεθύσει ἀφ' αἰματος· οὕτως ἡν φιλοπόλεμος ὁ νεανίσκος.

'Αλλὰ τότε οὐκ ἔκεχωρησεν διάποροτε τῷ Διογένης αὐτῷ ξυνέπεσθαι, ἢτε πάθους καταλαβόντος τὴν μητέρα βαρυτάτου· ἐθρήνει γάρ τὸ τηγικαῦτα θάνατον τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ Μανουὴλ (2), ἀνδρὸς μεγάλα καὶ ἀξιάλατα ἔργα ἐνδειγμένου τῇ τῶν Ρωμαίων ἀρχῇ, καὶ ἵνα μὴ ἀπαραμύθητος εἴη ἔκεινη, τὸν μὲν τῶν υἱῶν μηκέτι γινώσκουσα οὐ κατορύζετε, τὸν δὲ ἀποτελλουσα ἐν πολέμοις, καὶ δεδοκινα μή τι ἀπαίσιον συναντήσοι τῷ νεανίσκῳ, καὶ οὐδὲ οὐ γῆς πεσεῖται ἐπιγνώσεται. Διὰ ταῦτα θυστοὶ ἐψήσαντες τὸν μητέρα τὸ μειράκιον Ἀλέξιον κατηγάγκασε, καὶ τότε μὲν ἀπελείφθη καὶ ἀκον τῶν συστρατευομένων. 'Αλλ' ὁ γε ἐφεξῆς καιρὸς πέλαγος οὐ πανέψειν αὐτῷ ἀνδραγαθημάτων. Ἐπὶ γάρ τοι τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Δούκα μετὰ τὴν τοῦ Διογένους βασιλέως καθαίρεσιν δοσις ἡν εἰς ἀνδρίαν, παρέδειξε τὰ κατὰ τὸν Οὐρσάλιον (3) πράγματα. 'Ην μὲν γάρ οὕτως Κελτὸς ἀνέκαθεν τῇ στρατιῇ Ρωμαίων κατειλεγμένος, εἰς δὲ μέγα τύχης ἐξογκωθεὶς καὶ δύναμιν συναθροίσας ἀμφ' αὐτὸν, καὶ στρατιὰν ἀξιόλογον, τῶν μὲν ἐκεῖθεν δυτεων δθεν καὶ αὐτὸς θρησκευτο, τῶν δὲ καὶ ἐξ ἀλλού γένους

Car. Dufresnii Du Cangii noīs.

225 (1) Μετὰ δυσελος. Respexit illud Homeri Piat. p. "Ος τοι πόλλα δυσελος γένετο, πτόλει τε καὶ αὐτῷ Σωδος ἐών.

(2) Μανουὴλ. V. Stemma Comnenicūm.

(3) Οιρσάλιον. V. Noīas ad Bryennium (Patrol. tom. CXXVI).

παντοδαποῦ, μαρύς ἡν αὐτόθιν τύραννος, πολλάς δὲ ταλαντεύσεις λαδούσης τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίζει; καὶ τῶν Τούρκων καθυπερτερούσιων τῆς τύχης Ῥωμαίων, τῶν δὲ εἰς τὸ κατόπιν ὑπαχθέντων ὑπὲρ φάμμου ποδῶν ὑποσταθείσης. Τηνικαῦτα καὶ αὐτος τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων ἐπέθετο.

τρυν recenti victoria ferocium incutiente fortuna, insuper, et obvix iūpulsus impetu, vix se a casu sustinebat. Tali perturbatione rerum innata hominis ambitio, occasiois invitatissime proritata, in apertam usurpandi regni audaciam erupit.

Καὶ δίλλος μὲν ὁν τυραννικώτατος τὴν ψυχὴν, τότε δὲ καὶ μᾶλλον ἐξαφθεῖς πρὸς καθαρὸν τυραννία διὰ τὸ κατηφές τῶν τῆς βασιλείας πρεγμάτων, τὰ τῆς Ἐψης πάντα σχεδὸν ἐλήσατο. Πολλῶν δὲ πιστευθέντων τὸν μετ' αὐτοῦ πόλεμον ἐπ' ἀνδρεῖα διαβεβογένεν, καὶ περίαν εἰσενεγκαμένων πλείστην πολέμου καὶ μάχης, αὐτὸς ὑπερταίων ἐφαίνετο καὶ τὴν ἐκείνων πολυπειρίαν, πη μὲν αὐτὸς προσβάλλων καὶ τρέπων, καὶ καθάπερ πρηστήρι ἐμπίπτων τοῖς ἀντικαθισταμένοις αὐτῷ, πη δὲ καὶ συμμαχίαν λαμβάνων ἀπὸ τῶν Τούρκων, ἀνυπόστατος ἦν ταῖς δρυμαῖς, ὥστε καὶ τῶν πάνυ μεγιστάνων εινάς κατασχεῖν καὶ τὰ; ἐκείνων κλονῆσαι φάλαγγας· ὅτε δὴ καὶ ὑπὸ ταῦδελφῷ ἐτάττετο ὁ ἡμὸς πατὴρ Ἀλέξιος, καὶ ἀντικρυς ὑπεστρατήγει τούτῳ τὸ στρατεύματα πάντα Ἐψης καὶ Ἐσπερίου λήξεως ἔγκεχειρισμένῳ. Επειδὲ ἐν ἀμηχάνοις ἦν τὸ πράγματα τηνικεύτα Ῥωμαίων τοῦ Βαρβάρου τούτου δίκην κεραινοῦ τὰ κάντα ἐπερχομένου, εἰς ἀξιόμαχον ἀντικαθάστασιν ἐπινοεῖται ὁ ἀξιάγαστος οὐτος Ἀλέξιος, στρατηγὸς αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ βασιλέως; Μιχαὴλ ἀναδεδειγμένος· δὲς δὴ καὶ πᾶσαν ἀνακινήσας φρόνησιν τε καὶ πολυπειρίαν, στρατηγικήν τε καὶ στρατιωτικήν, καὶ ταῦτα οὐκ ἐν πολλῷ χρόνῳ ταῦτην συλλέξαμενος. Ἀλλὰ γάρ διὰ τὸ πάνυ φιλόπονον τοῦ ἀνδρὸς, καὶ πανταχόθεν ἐγρηγορδὲς εἰς ἀκρον ἐληλύθεναι στρατηγικῆς ἐμπειρίας τοῖς τῶν Ῥωμαίων λογάσιν ἐδοξεν, οἷον Αἰμιλίος ἐκείνος ὁ Ῥωμαῖος, ἀπειὸς ὁ Σκηπίων, οἷος Ἀννίβας ὁ Καρχηδόνιος. Νεώτερος γάρ ἦν, καὶ ἔρτι πρώτως ὑπῆνητης, ὁ φασιν, τὸν τε Οὐρσέλιον ἐκείνον εἰλε τὸν πολὺν κατὰ τῶν Ῥωμαίων ρέοντα, καὶ τὰ πράγματα τῆς Ἐω κατέστησεν οὐ πολλῶν δεηθεῖς ἡμερῶν. Ἡν γάρ καὶ δῆν φιεράσται τὸ ξυμφέρον, καὶ δῆντερος καταπράξασθαι. Τίνα δὲ τὸν τρόπον εἰλεν ἐκείνον, δηλοὶ μὲν καὶ Καίσαρ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῆς κατ' αὐτὸν Ἰστορίας βίθιλφ πλατύτερα, δηλώσομεν δὲ καὶ ἡμεῖς ἐφ' ὅσον εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἴστοριαν συνήνεγκεν.

Ἄρτι γάρ τοῦ Βαρβάρου Τουτάχ ἐκ τῶν βαθυτέρων τῆς Ἀνατολῆς μερῶν κατεληλυθότος μετὰ βαρυτάτου στρατεύματος ἐφ' ὅ τὰ τῶν Ῥωμαίων λητίζεσθαι, ὁ Οὐρσέλιος, πολλάκις ὑπὸ τοῦ στρατοπέδαρχου στενοχωρούμενος, καὶ δίλλοις φρύγιρια ἀφαιρούμενος, καίτοι στρατιὰν πολλήν ἐπεγέμνενος καὶ πάντας λαμπρῶς καὶ γενναῖος καθωπλισμένος, εὐμηχανῆς παρὰ πολὺ ἡττᾶτο τοῦ μοῦ, πατρὸς Ἀλέξιου. Τέλος δὲ οὐν ἐπ' ἐκεῖνο καταφυγεῖν ἐδοξε τελευταῖον· τοῖς πᾶσιν ἐξαπορούμενος ξυμπίγνυσι τῷ Τουτάχ, καὶ φίλον ποιεῖται, καὶ

A lemendis copiis, partim ex ea gente, unde ipse oriundus erat, partim ex alio quovis genere collectis, pro se rem gerebat, nihil principali fastigio humilius spirans. Et erat idoneum constituendæ tyrannidi tempus nactus, quo Romana res haud dubiis inclinationibus in præceps vergens, Turcorum plane ut lapsante in arena vestigio pugil, manu insuper, et obvix impulsus impetu, vix se a casu sustinebat. Tali perturbatione rerum innata hominis ambitio, occasiois invitatissime proritata, in apertam usurpandi regni audaciam erupit.

B Volitabat eum expedita manu prædabundus, et passim inminens, hostilibusque incursionibus Orientales sere infestas habebat regiones, vim quoquoversum, terroremque circumferens. Adversus hunc missi viri laude bellica celebres, nibil nisi confidentiam ejus suis cladibus auxerant:

C quippe alias ignei turbinis ritu improvisa celeritate irruens pereulerat, alias, auxiliis sibi Turcicis adjunctis, justa jam acie auras congregati fuderat: nonnullis quoque captis; neque enim phalanges ineluctabili illam suam, Isto contra nitente, satis praestare firmitatem poterant. Per id tempus exercitibus tam Orientalis, quam Occidui līmitum patrui mei præfecturæ demandatis, Alexius pater meus, fratriis auspiciis ductuque militabat. Verum Imperator Michael, cum omnia pessum ruere cerneret, Barbaro isto cuncta pernicitate ac pernicie fulminea percolitante, lateque vastante, proprio ἥρου exercitu cum summa potestate præsesse jussit, et si qua posset, grassanti pesti obsistere.

D Ilis copiis et mandatis Alexius acceptis vim omnem atque industriam solertia animi fortisque pectoris ad rem bene gerendam intendit: præferebatque jam in illis primis experimentis bellatricis adolescentiæ, vix dum primore lanugine malas signantis, haud dubium instar dilaudatorum illorum nominum Aemili, Scipionisque Romanorum, et Carthaginensis Annibal, quorum fortissimam patientiam laborum, et nusquam conniventem providentia vigiliam æmulatus est tanta felicitate, ut Urselium tunc illum torrenti victoriarum cursu præcipitem, ruentemque pessum ejus impulsu Romanam rem.

paucorum opera dierum unus homo sisteret. Erat enim tum mire perspicax ad statim videndum quid oporteret fieri, tum ad idem exsequendum etiam promptior. Quia vero Alexius Urselium ratione ceperit, exponit Cæsar in secundo Historiæ suæ libro fusiū: narrabimus et nos, quatenus ad nostram quoque historiam id confert.

Moverat ex remotioribus Orientis partibus in Romanos fines infesta signa Barbarus Tutach cum valido et præde cupido exercitu: quo tempore Urselium, magnis licet et speciose robusteque armatis instructum copiis, Alexius industria non minus propria, quam legionum suo ductui permissarum vi adortus, in magnas sensim angustias redigebat, aliis subinde atque aliis et munitionibus auferendis, nec jam fere ulterius recedendi spatio relieto. Sic ille deprehensus, consiliique inops, tandem ad Tutachum adit: ab eoque delinito, ac

sibi conciliato, impetrare mititur, ut consilia, copiasque **5** secum jungere in belli communiter gerendi societatem velit. Sensit, et isti concordiae, ne coalescat, omni ope intercedere statuit Romani exercitus dux Alexius. Nec mora: præoccupat animum Barbari; nec verbis, donis, modisve ullis, aut machinis, ad eum sibi adjungendum idoneis parcit. Erat enim, si quis alius, talium excoigitandorum componendorumque mirus artifex: neque unquam tam in arcto res erant, quin plures ad exitum vias versuta illi ac secunda consiliorum expediret mens. Hujus industriae specimen tum dedit aggrediendo Tutecho, demulcendoque his fere verbis: *Amicitiam inter se colunt unus sultanus, et meus imperator; Barbarus vero hic Urselius vim utriusque, atque arma ostentat, unusque infestus, et formidolosus ambo his: nam quod modo nos incursat paulatim carpens, atque alterens Romanam rem, Perside interim abstinenus; mihi crede, non vobis parcit, aut faret, sed quas deesse adhuc sibi ad eos oppugnandos vires intelligit, consilio et mora colligit: sine illum dum se corroboret, dum, si queat, mecum debellat, dum a Romanis securus sit, mox in te conversum, vehementer hostem vicissim senties.* Nec vero ego te ad commune in commodum communis mecum opera tollendum publicæ duntaxat utilitatis mercede provoco. Pecunias opta quam multas voles, eas a te capti, ad nosque missi Urselii habebis præmium. Vide igitur an cunctari debeas in eo consilio capiendo, ex cuius effectu tria tibi quantitas pretii bona evenient. Primum enim pecunias tibi parabis, quantas vestrorum unquam lucratus est nullus. Deinde gratiam ab imperatore inibis maximam, cuius ope in summam deinde felicitatem proferis. Tertio sultano quoque magnæ lætitiae causam afferes, Urselio per te sublatu, homine ambiguo, jum suspecte potentie, ac mox hoste, qui Turcos inter ac Romanos sese dudum exerceat ad utrorumque periculum.

A εἰς συμμαχίαν αὐτὸν καταλιπαρεῖ. Ἀλλ' ὁ στρατοπέδαρχης Ἀλέξιος ἀντιστρατηγεῖται πρὸς ταῦτα καὶ δύτερον οἰκειοῦται τὸν Βάρθαρον (4), καὶ ἐπισπάται πρὸς ἑαυτὸν καὶ λόγοις καὶ δώροις, καὶ πᾶσι τρόποις καὶ μηχανήμασιν. Ἔν τὸν γὰρ εἰπερ τις ἄλλος ἐφευρετής, καὶ πόρους ἐν τοῖς ἀπορωτάτοις ξυμμηχανώμενος. Ὁ γοῦν δυνατώτατος αὐτῷ τῶν τρόπων τοιοῦτος τις ἦν, ὡς ἐν τύπῳ εἰπεῖν, δεκιώσασθαι τὸν Τουτάχ, καὶ φησι· Φίλοι μὲν διμφω ἀλλήλοις δ τε σὸς σουλτάρος καὶ δμὸς βασιλεύς. Ὁ δὲ Βάρθαρος οὗτος Οὐρσέλιος καὶ πρὸς διμφω ἀτελεῖς τὰς χεῖρας, καὶ ἔχθρος καὶ ἀμυντέροις καθίσταται γενεφώτος, ἐκείνου μὲν καταρρέχων, καὶ ἀλλ τι τῆς μερίδου Ῥωμαλῶν κατὰ μυρόν ὑποσπλάμενος, ἀποστερίσκων δὲ τῇ Περσιδὶ ἀπερ ἀρ καὶ ἔχηρ, κάκειρη περιγερέσθι. Τέχνη δὲ τὸ ἄπαν ἐπέρχεται, νῦν μὲν ἔιδι παρασκιδῶν διὰ τῆς σῆς δυνάμεως, αὐθίς δὲ τοῦ καιροῦ τούτῳ συμπτενόστος ἀφέμενος δμοῦ, ὡς ἡδη ἐν ἀκινθύνῳ καθεστηκὼς, κάλιτ ἔξ ὑποστρυφῆς κατὰ σοῦ ἀρεῖται τὰς χεῖρας. Ἀλλ' εἰ τι ἐγιοι πελθη, ἐπειδάν καὶ αὐθίς ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς, χρημάτων πολλῶν κρατήσαι τὸν Οὐρσέλιον, καὶ πρὸς ὑμᾶς δεκαποτεῖλαι δεσμώτην. Τρία γὰρ ἐτεεύθει, φησι, κερδανεῖς, δι' μὲν γρηγόρων πλῆθος δοσο καὶ ολοι οὐδεὶς πω πρότερον, ἔτερον δὲ τὴν εὐροιν τὸν αὐτοκράτορος οὐτεπισπάσῃ, ἀφ' οὐ περ εἰς δικρον εὐδαιμονίας γέθεσις ἀλιμυθώς, τρίτον δὲ εἰς δ σουλτάρος τὰ μεγάλα ησθίσται ἔχθρον τηλικόντου ἀποδῶν γεγονότος, καὶ τὰς χεῖρας δασκούντος καθ'

C ἀστέρων κατὰ τε Ῥωμαλῶν καὶ Τούρκων.

His per internuntios a patre meo, Romani duce exercitus, tali tempore cum Tutacho actis, et videlicet tam ipso, quam qui cum eo erant, persuasis Barbaris, tum ut caveretur de summa promissa pecuniae, deque solutionis die: obsidibus ex maxime insignium numero datis, capitur ex dicto repente Urselius, et Amaseam ad Alexium perducitur. Cæterum expectatae inde pecuniae morabantur: neque ipso, unde solveret, habente, et imperatore negligente totam rem. Itaque non jam tardio incedebat pede (ut tragœdia loquitur), sed plane nusquam aderat pecunia. At Tutachus cum suis instabat, aut appendi pactum auri modum flagitans, aut eo, unde frustrata emplione, adducens fuerat, remitti, ac restitui captivum. Hic Ale-

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(4) *Olkheiōntai tōi Bárkeis*. Noverat quippe Alexius Turcorum mores, qui alias insidi, donis et pecunia facile capiuntur. Ieo Aug. in tact. cap. 18, § 48. Περίεργα δέ εἰσι τὰ τῶν Τούρκων ψῆλα, καὶ κρύπτοντα τὴν βουλὴν αὐτῶν, ἅρπα δὲ καὶ δίπτα, καὶ διὰ τῆς ἀπίστατος τῶν χρημάτων χρατούμενα, δρόκου πειρφορούσιν. Hinc proverbum apud hodiernos Græcos, ut auctor est Hermodorus Rhegius: Τοῦρκον εἶδες, ξέπρα θέλει,

καὶ ἄλλον εἶδες, καὶ ἄλλα θέλει.

(5) *Audosear.* Amasia urbs est Ponti Galatici in Cappadocia, de qua præter Ptolemaeum et Strabonem, qui patriam sibi illam suisse scribit, consulendi Eustathius presb. in vita S. Euthymii Patr. CP. cap. 37, 39. Auger. Busbequius in itinere Amasiiano, et Joan. Leunclavius in *Pand. Turc.* cap. 6.

οὐκ εἶχεν δθεν ἀποδοῖ τὴν τοῦ ἐνημένου τιμῆν. Τοῖς δὲ οὖν δι' ὅλης νυκτὸς ἔξαπορούμενος ἔρανθας παρὰ τῶν οἰκητῶν Ἀμασείας ἐλογίσατο τὴν τιμὴν, καὶ αὐγαζούσης ἡμέρας, καὶ ἀργαλέον ἔδειξε, ἀλλ' ἡμῶν συνεκαλεῖτο ἀπαντας καὶ μᾶλλον τοὺς τὰ πρώτα φέροντας; καὶ χρημάτων εὐπορούντας, πρὸς οὓς μᾶλλον θεασάμενος; ἐφη· Ἰστε πάντες δικαίως δέ Βάρβαρος οὐτοσὶ τὰς τοῦ Ἀρμενικοῦ (6) διέθετο πόλεις ἀπόστας, δοσας τα κωμοπόλεις ἐπόρθησε, καὶ ὀπόσους κακῶς διέθετο συμφοραῖς ἀφορήσοις ὑποβαλλών, δόπσα τα γρήματα ἀφ' ὧν ἡμῶν ἐκομίσατο. Αλλὰ καιρὸς ἡδη πάρεστι τών ἐξ αὐτοῦ ὑμᾶς ἀπαλλάξτειν κακώσεων, εἰ βούλεσθε. Δεῖ τοιγαροῦν μὴ προέσθαι τοῦτον· ὅρατε γάρ ὡς δισμώτης ἡμῖν δέ Βάρβαρος τείνει πάντες Θεοῦ, καὶ ἡμετέρᾳ σπουδῇ. Ο δέ τοῦτον Λατρήσας Τονιάχ ἐξ ἡμῶν αἰτεῖ τὴν τιμὴν. Ήμεῖς ἀποροῦμεν παντάκασιν ἐξ ἀλλοδασῆς τε δωτες, καὶ συχνὸν ἡδη χρόνος μετὰ τῶν Βαρβάρων μαχόμενοι, καὶ τὰ προσότατα δεδαπανηκτές. Εἰ μὴ γοῦν πόρδων διβασιλεὺς ἦν, καὶ καιρὸς ἀναμορήσης ἐδίδουν δέ Βάρβαρος, ἐσπενσα ἀτεκνίσθησαν παραντίκα, καὶ θύρυσον ἀνήψει σφροδρότατον τῶν Ἀμασειανῶν, εἰς ἀποστασίαν κεκινημένων. Ήσαν γάρ οἱ τούτους εἰς θυμὸν καὶ θύρυσον ἡρέθιζον δινδρες κακουργάτας τίνες, καὶ δέκαται πραγμάτων εἰδότες ὀτρύνειν ὅμηρον εἰς ταραχήν. Θύρυσος τοινύν ἡρτο πολὺς, τῶν μὲν βουλομένων σώζεσθαι τὸν Οὐρσάλιον καὶ τὸ πλήθος ἀντιλαβέσθαι τούτουν ἐρεθίζοντων, τῶν δὲ ἐκταπατομένων, τοιούτον γάρ τὸ συρφετῶδες πλήθος, καὶ τὸν Οὐρσάλιον ἀρπάσαι θελήτων καὶ τῶν δεσμῶν ἀπολύειν. Δῆμον οὖν δέ στρατοπεδάρχης τοσοῦτον δρῶν μαινόμενον, ὡς ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ κατ' αὐτὸν ἐρώκειν κατεπεπτώκει μὲν οὐδαμῶς, ἀλλ' ἐπιρρέσας ἐστὸν κατεσίγαζε τῇ χειρὶ τὸν θύρυσον, δψὲ δὲ καὶ μᾶλις τούτους καταπαύσας, καὶ πρὸς τὸ πλήθος τὸν λόγον ἀνενεγκὼν ἐφη·

qui sine certo consilio serverent tamen, et, quod tali tempore vilis plebecula solit, cum strepitu ac jactatione tumuluerentur. Eiusmodi perturbatione loco positas cernens Alexius, non tamen animo concidit; sed sustentans seipsum, atque erigens, manu silentium indixit; quo sero, ac vix impetrato, ad plebem sermone directo :

Θαυμάσιεις εἶτειοι μοι, ἀδρες Ἀμασιαροί, δτι δὲ τὴν συσκευὴν ταύτην τῶν ἔξαπατῶν ὅμας κατέπλασιν ἡγοήσατε τὴν σφῶν αὐτῶν σωτηριαν τῷ ὀμβρέφῳ αἷματι δέωνυμέτων, καὶ

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(6) Ἀρμενικοῦ. Scilicet Θέματος. Cappadocia circa tempora Justiniani in tres partes divisa fuit, mediterraneam, superiori et inferiorem. Mediterranea Charsianum, a quodam Charsia praeside; superior finitima Lycanum et Taso, Cappadocia minor; inferior denique, quæ Pontum Euxinum spectat, Armeniaca, quia Armeniis vicina, appellata sunt. De postrema Cappadociae parte, non de ipsa Armenia proprie sumpta hic potissimum agit Anna : neque enim Amasia fuit Armenia urbs, sed prima e septem Armeniaci Thematibus, ut auctor est Constantinus Porphy. lib. De administr. imp. cap. 7, et lib. ii. De Thematibus. cap. 2. Occurrat præterea Armeniaci Thematibus mentio apud Niceph. CPol. a. 741 : Nicetam in Joan. Comin. cap. 9, Landulf. S.ig. lib. xviii. Hist. Misc.; eundem Constant. in Basilio, cap. 30, Scylitz, Zonar. et al. Vide pag. 331, 342.

Digitized by Google | Распознавание текста
ABK/FR

operam ad vestram perniciem commodabilis? Fin-
gite quod clamatis, quod molitum itis, regnare Ur-
seum; quid ex **7** eo in vos præter cades, exces-
siones, mulierationes, redundabit? Iste vero, qui tanli
furoris vobis auctores sunt primum quidem se, remque
familiarem indemnem tuebuntur, demerendo interim
Barbaro; mox, si fortuna tyranni titubaverit, parati
præoccupando imperatore, in vos quidem invidiam,
et penas rebellionis vertere, sibi vero gratiam fidei
constantis, et præmia amplissima pacisci; tanquam
scilicet per ipsos unos steterit, quominus Amasena
civitas irreparabiliter imperio periret. En qua licen-
tia cives improbi fortunis et capitibus vesiris lu-
dunt; vobis, pro simplicitate vestra, fraudi eorum
malitiæque farentibus; dum illis ipsis obsecundatis,
ad seditionem instigantibus, qui postmodum iram
imperatoris adversum vos, ob ea ipsa, quæ illorum
impulso peccaveritis, malignis accusationibus ac-
cident. Ergo istis, si quid mihi creditis, valere
jussis, in domum vos suam quisque recipite, ubi si
attente, quæ dicta sunt, reputabitis, facile statuetis,
utri vobis salubriora consilia suggerant, tumultus
auctores, an ego.

His auditis, velut lapsa in terram testula, priori,
quam domo altulerant, in foro deposita sententia,
tectum quisque suum reposit; Alexio in præsens
metu soluto, ut non sollicitudine in posterum.
Reputans enim quain facile levis multitudo sen-
tentias conceptas deponere, abjectas resumere
solita sit, præserit ubi a turbulentis inceptoribus
instigata fuerit, vereri coepit, ne insequenti mox
nocte, resumpta insania, de novo in se coniuncti
ruerent, Urselium custodia et vineulis erepturi;
ad quod prohibendum se nequaquam satis firmis
instructum esse coplis sibi erat conscius. Palame-
deum ergo quemdam astum in subsidium imbecil-
itatis advocans, Urselium exsecare simulat, at-
que ad famam ejus rei facte certius spargendam,
ministrum talis supplicii publicum adhibet, eumque
ferro ad eruendos oculos armatum, humi
per viam afflito, resupinatoque, quasi ad patien-
tiam supplicii Urselio imponit, frenedeni gemen-
tique nihil leone capio moderatus: quæ omnia
in vanam speciem comparabantur. Ergo ad quos
pervenit acutus, et impotens metuentes ejulatus,
ii sibi et aliis persuaserunt, editas illas voces
lamentabiles ab Urselio tortoris ad aspectum
torum, atque illætabilem supplicii horrore præ-
sentis efferrato. Et iactabat ille se, quanquam solo
timore perstrictus, tam efferrate ac sæve ut sidem
faceret rem ad experientiam supplicii ultra me-
tum minasque processisse. Diditur itaque per

Car. Dufresnii Du Cangii note.

(7) Οστερδχον μεταπεσθτος. Proverbialis for-
mula, επὶ τῶν ταχέως τι ποιούντων, ait Suidas. V.
Paræmiographus Diogenianum centur. 7; Apo-
stol. Byzant. cent. 15, et al. Occurrit iterum apud
Anuam, lib. vi. Platon. in Phæd., Eunapium in
Proæresio, Marinum in Proclo, Const. Manasseum,

Α μετίστηρ ὅμιλος τὴν βλάσην αροξερούντων δει.
Ποὺ γάρ ὑμίρ τῆς τοῦ Θύρσελίου τυραννίδος η
ἀρέλεια μὴ σφαγαὶ, καὶ κηγάσσεις καὶ αἱρωτη-
ριωσμοὶ μελῶν; Οὗτοι δέ οἱ τῶν τοιούτων ὅμιλοι
κρότεροι ἔνθε μὲν τὰ οἰκεῖα δοτῆν διετέρουν
τὸν Βάρβαρον θεραπεύοντες. ἔκειθε δὲ οὐδίς
τῶν ἐκ βασιλέων διεργούντο διωρημάτων, χα-
ριζόμενοι τούτῳ, δτι μὴ ὑμῶν τε καὶ τῆς πόλεως
Ἀμασίας παρεχώρησαν τῷ Βαρβάρῳ. Καὶ ταῦτα
μηδὲν οἱ πολλοὶ ὑμῶν ποιησάμενοι πώλοτε.
Διὰ τούτο καὶ τὴν τυραννίδα συντίσασθαι βου-
λόμενοι, τῷ μὲν τυράννῳ χρηστὸς ὑποστηρί-
τες ἐπιτίδας ἀστῆν τὰ οἰκεῖα διατηρῶσιν, ἐκ
βασιλέων δὲ οὐδίς ἀπαίτωσι τιμάς τε καὶ δω-
ράς, ἢν δέ τι καὶ τεωτερισθεῖη, αὐτοὶ μὲν πάλιν
έαντον τοῦ δράματος ἔξαρτωσι, τὸν δὲ βασι-
λέως θυμὸν καθ' ὑμῶν ἔξαγγωσιν. Εἰ τι οὐν δύο
πειθεούσθε, τούτους μὲν ὑμᾶς πεδὸς θύρων ἐρεθί-
ζοντας· τὸ παρόν ἐρέθωσθαι ἔσταις, δικαστος
δὲ ὑμῶν οἰκαδες ἀπελθὼν τὰ δεχθέντα σκοπείτω,
καὶ εἰσεσθε ὅποιος ὑμῖν τὸ ξυμφέρον βουλεύε-
ται.

Τούτων ἀκούσαντες τῶν φημάτων, ὡς περ διτράκου
μεταπεσόντος (7), τὴν γνώμην μεταβαλόντες, οἵκειδε
ἀνεγώρουν. Οἱ δὲ στρατοπεδάρχης, γινώσκων τὸν
δῆμον ἐν ροπῇ τὰς γνώμας μεταβάλλειν εἰωθότα καὶ
μᾶλλον εἰ ὑπὸ χαιρεκάκων διτρύνεται, δείσας μὴ
διὰ τῆς νυκτὸς κατ' αὐτοῦ μελετήσαντες ἐπέλθωσι,
καὶ τὸν Οὐρσέλιον ἔχαγαντες, μὲν τῆς φρυρᾶς,
λύσαντες δὲ τῶν δεσμῶν ἀφῶσιν, ἐπει μὴ ἀποχρώ-
σας εἰχε δυνάμεις πρὸς τοσούτους ἀντικαταστῆνα·
μηχανάνται τὸ ἐντεῦθεν Παλαμήδειόν (8) τι μηχά-
νημα. Ἐες μὲν τὸ φανερὸν ἀποτυφλοῖ τὸν Οὐρσέλιον,
καὶ ἡ πλωτὸς μὲν τῇ γῇ, ὁ δὲ δῆμος ἐπῆγε τὸν σιδη-
ρον (9), δὲ ἐπωδύρετό τε καὶ ἔστενε καθάπερ λέων
βρυχόμενος· σχῆμα δὲ πάντα ἤσαν τῆς τῶν ὅμι-
μάτων ἀποστερήσας· παρήγγελτο δὲ καὶ ὁ τῷ δό-
δει τυφλούμενος βοῆν τε καὶ κεχραγέναι, καὶ δὲ
μέχρι τοῦ δοκεῖν τοὺς διθαλαμοὺς ἐξορύτεων, δριμύτε
ἐνορῆν πρὸς τὸν ἔχειμενον, καὶ μανιώδη τὰ πάντα
δρῶν, μᾶλλον δὲ σχηματίζονται τὴν ἀποτύφλωσιν.
Καὶ δὲ μὲν ἀπετυφλοῦστο μὴ ἀποτυφλούμενος. Οἱ δὲ
δῆμος ἐκρότει, καὶ πανταχόθι, τὴν τοῦ Οὐρσέλιου
τύφλωσιν διεβόμενοι. Ταῦτα, ὡς περ ἐν σκηνῇ δραματ-
ουργηθέντα, πέπεικε τὸν δχλὸν δλον, δσος ἐγχώριος,
καὶ δσος ἔξαθεν εἰς ἔρανον κατὰ τὰς μελίσσας συλ-
λέγεσθαι. Τοῦτο γάρ ἀπαν τὸ σκέμμα τῆς Ἀλεξίου
φρονήσεως, ἵνα οἱ πρὸ τοῦ δοῦναι χρήματα διαχε-
ρῶσ ἔχοντες, καὶ ἀφελέσθαι τὸν Οὐρσέλιον ἐπιδου-
λεύοντες ἐκ τῶν χειρῶν. Ἀλεξίου τοῦ μοῦ πατρὸς,
ἀποκαραδοκήσας τε, ὡς ἐντεῦθεν αὐτοῖς τῆς ἐπιδου-

Pachymer. lib. v. cap. 2, Metaphrastem in Actis
S. Babylæ Mart. cap. 1, etc.

(8) Παλαμήδειος. Anna. lib. II, pag. 47. τὸ δὲ
σκέμμα σοφὸν καὶ Παλαμήδειον.

(9) Τὸν σθνηρον. Μύδρον. Vide infra, pag. 49,
et notata ad pag. 480.

ληκάνωφελοῦς καθεστηκύα; καὶ ταχὺ πρὸς τὸ βούλημα τοῦ στρατοπεδάρχου τράπονται τῆς πρώην ἀστροχόντες βουλῆς, αὐτὸν τε φίλον ποιούμενοι, καὶ ὅργην βασιλέως ἐκκλίνοντες. Τοῦτον τοίνυν οὕτω κατασχών τὸν Οὐρσέλιον ὁ δειάγαστος στρατηγὸς ἔλεγεν ὡς ἐν ζωγρίᾳ τὸν λέοντα, ἐπικαλύμματος τοῦ; ὅφθαλμος φέροντα τὰ σύμβολα τῆς δῆθεν ἀποτυφλώσων. Οὐ μήν τρέκετο οἰ; εἰργασταί, οὐδὲ ὡς κῦδος ἀράμενος πρὸς τὰς τάλλα τῶν πραγμάτων ἀνακεπτώκει. Ἀλλὰ πόλεις ἀλλας πολλὰς καὶ φρούρια κατεκτήστο, καὶ ὑπὸ τὴν τῆς βασιλείας ἔκουσαν πεποιηκεν, ὅταν ἐπὶ τῶν Οὐρσελίου καιρῶν πονήρως προπέραγεν. Ἐντεῦθεν οὖν τὰς ἡνίας στρέψας πέθυντες βασιλίδος; πόλεως ἡλισυνεν. Γενόμενος δὲ ἐν τῇ Παπάρῃ πόλεις (10) καὶ μικρὸν ἀναπαύων τῶν πολλῶν καμάτων ἕαυτὸν τε καὶ τὴν σύμπασαν στρατιὰν πρόδγμα ἐντεῦθεν ὥπετο πεποιηκός διπέρην Ἡρακλῆς ἐκεῖνος ἐπὶ τῇ τοῦ Ἀδμήτου "Ἀλκήστιδι. Ή; γάρ εἶλεν ὁ Δοκειανὸς (11) ἐκεῖνος ὁ τοῦ πρεσβεδασιλευκός; Ἰσακέλου Κομνηνοῦ ἀδελφιδοῦς, καὶ τούτου ἔξαδελφος, ἀνὴρ δὲ οὗτος τῶν ἐπιδόξων καὶ γένει καὶ ἀξιώματι, τὸν Οὐρσέλιον τὰ τῆς τυφλώσεως σύμβολα φέροντα, καὶ ὑπὸ τοῦ χειραγωγούμενον, βύθισν τι στενάξας καὶ ἐπιδαρκύσας τῷ Οὐρσελίῳ, ὡμότητα κατηγορήκει τοῦ στρατηγοῦ, καὶ μέμψιν αὐτῷ ἐπῆγε τούτου καταδώμενος, ὡς τοιούτου ἀνδρὶ γενάδαν τε καὶ ἀντικρυς ἡρωα τοὺς ὅφθαλμοὺς ἀφελομένου, ἵνα ἔχρην ἀτεμώρητον διασώσασθαι. Ἀλλ' ἐκεῖνος τότε μὲν, Τάς αἰτίας τῆς ἀποτυφλώσεως εἰς αὐθίς ἐπακούσειας, ἐπειπόν. Φύλατέ μοι, μετά βραχίνεις οἰκίσκον ἀγαθῶν αὐτὸν τε καὶ τὸν Οὐρσέλιον ἀνακαλύπτει τὸ πρόσωπον, καὶ δεικνυσιν Οὐρσελίου τοὺς ὅφθαλμούς; πυρωπὸν ἀπαστράπτοντας. Ἐξεπλάγη ταῦτα ὡς ἐθεάσασο καὶ ἐθάυμασεν ὁ Δοκειανὸς καὶ εὐών εἶχεν ὅτι καὶ χρήσαιτο τῷ πλήθει τοῦ θαύματος, καὶ θαμῷ ταῖς ἡγεσί τὰς χείρας ἐπέβαλε, μήπου καὶ διαρέστη τὸ θεωρώμενον ἢ τις μαρτυρήσεται, ή ἄλλο τι τοιούτον ἀρτι περώτως καίνοτομομένον. Ής δὲ τὴν ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ φιλανθρωπίαν τοῦ ἔξαδελφου κατεμάνθανε καὶ μετὰ τῆς φιλανθρωπίας τὴν τέχνην, περιχαρῆς γεγονὼς ἐνηγκαλίζετο τε αὐτὸν καὶ κατεψήλει πολλάκις τὸ πρόσωπον, εἰς ἡδονὴν τὸ θαῦμα μεταβαλών. Ταύτη δὲ τούτῳ πεπόνθασι καὶ οἱ περὶ τὸν βασιλέα Μιχαὴλ, καὶ βασιλεὺς αὐτὸς καὶ πάντες.

spirantes, vegetosque Doceano monstravit, mirari nunquam desinenti, constrectantique sibi ipsi subiuste oculos, quasi ut probaret, num hæc vere, an non potius per somnum cerneret, magicisve præstigiis, aut alia nova fraude illuderetur. Tandem ubi plane perspecta est humanitas Alexii, industrie laude cumulata, versa in gaudium admiratione, sæpius amplexatus est, suavitasque patruelis; laetitiamque, ac gratulationem suam, vulgata mox fama, in comitatum Michaelis universum, ipsu[m]que adeo in Augustum propagavit.

Ἐντεῦθεν πάλιν ἐπὶ τὴν ἐσπέραν πέμπεται περὰ Νικηφόρου τοῦ αὐτοκράτορος ἡδη τὰ Ῥωμαῖα σχῆμα περι κατεσχήκοτος κατὰ Νικηφόρου τοῦ Βουε-

A vulgus rumor, vere exactum Urselium; unde, ista jam necessario damnata spe, ad simulandum obsequium versi cives, pariter atque advenæ, pro se quisque, apiculatum more, symbolas pecunie contulerunt: successumque habuit solers consilium.

¶ Alexii, talia tanquam ad scenæ ludum componentis, ut excuteret spes improbas cupidis rerum novarum, quorum in audacia potentiaque Urselii studium ac fiducia conquiescebat, quemque idem, quod re integra, sanum, ac utilem sibi adjungi posse considerent, plane vim potius experirentur, quam in erogationem consentirent, facilem ipsis, ac pronam futuram, semel persuasis, eum luminibus orbatum, quem ducem ipsi sibi rebellaturis scilicet destinassent. Hunc igitur tali quadam ma-

B chinatione virum captum mirificus belli dux habuit in custodia sic tanquam in cavea leonem, obligatum oculos ad continuandam execrationis famam. Nec vero hæc satis putavit, aut quasi abunde parta fructurus gloria, successibus indormiit: verum conueissis partibus toto impetu incunabulum ratus, arbes, arcesque, quæ supererant plurimæ, aggressus, plane non prius quievit, quam omnia quæ ab initio Urselianorum temporum defecerant, imperio restiteret. Quibus jam patratis,

victor in regiam urbem est injectus; ubi domestica quiete se atque exercitum paulisper ab expeditionis difficilis laboribus dum recreat, contigit ipsi edere miraculum, ejus non absimile, quo dicitur Hercules Admeto mortuam lugenti, vivant repente, atque vigentem reddidisse conjugem. Erat Doceanus Isaaci Comneni, qui nuper imperaverat, ex sorore nepos, Alexii patruelis, vir, et genere,

et dignitate clarus in paucis; is cum Urselium vidisset suæ calamitatis mendacibus obnuptum symbolis, manuque ductum a quopiam tractis ex intimo suspitiis indigno viri fortis illacrymatus casui, non se tenuit, quin crudelitatis inhumanæ damnaret Alexium, qui tam generosum heroem tam misere deformasset, quem servasse incolument oportuerat. Cui ille: Execrationis istius causas alia occasione a me, inquit, audies, charissime. Nec aliud tunc quidem. Cæterum paulo post deduxit hominem in domunculam, ibique oculos Urs-

D ili fasciis involuerisque remotis, vivido lumine spirantes, vegetosque Doceano monstravit, mirari nunquam desinenti, constrectantique sibi ipsi subiuste oculos, quasi ut probaret, num hæc vere, an non potius per somnum cerneret, magicisve præstigiis, aut alia nova fraude illuderetur. Tandem ubi plane perspecta est humanitas Alexii, industrie laude cumulata, versa in gaudium admiratione, sæpius amplexatus est, suavitasque patruelis; laetitiamque, ac gratulationem suam, vulgata mox fama, in comitatum Michaelis universum, ipsu[m]que adeo in Augustum propagavit.

¶ Hinc iterum in Occidentem Alexius mittitur a Nicephoro imperatore, Romani jam secptri compote, adversus Nicephorum Bryenium, occiduas

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(10) Εἰ τῷ Παπάρῳ πόλει. Non Constantiopolis, quod vult disertus interpres, sed Castamone in Cappadocia. V. Bryenium, lib. ii, n. 26.

(11) Δοκειανός. Theodorus Doceanus Scylitzes dictus, de quo et ejus familia pluribus agimus in Stemmate Comnenico.

omnes provincias perturbantem, seque, assumpto Aντιοχia (12), τὴν δύσιν ὅλην κλονούντος, καὶ τὸ διάδημα ἑαυτῷ περιθεμένου, καὶ βασιλέα Τρωμαλὸν ἀνακηρύτοντος. Ἀρτὶ γάρ τοῦ αὐτοκέφατος Μιχαὴλ τοῦ Δούκα τοῦ θρόνου καθαιρεθέντος, καὶ ἀντὶ ταντας τε καὶ στέμματος τὸν ποδῆρην (13) καὶ τὴν ἐπωμίδα τὴν ἀρχιερατικὴν ἐνδεδυμένου, ὁ Βοτανειάτης ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου καθίσας, καὶ τὴν βασιλίδα Μαρίαν, ὡς προτῶν ὁ λόγος σαφέστερον παραστῆσι, μνηστευσάμενος, τὰ τῆς βασιλείας διθύνε πράγματα. Ἀλλ' ὁ Νικηφόρος Βρυνέος, τὴν δουκικήν (14) περιεζωάμενος ἀρχὴν Δυρραχίου ἐπὶ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ, καὶ πρὸ τοῦ βασιλεύσαι τὸν Νικηφόρον, βασιλεῖαν τε ἡρέστη καὶ ἀποστασίαν, κατὰ τοῦ Μιχαὴλ ἐμελέτησε. Τὸ μὲν ὅθεν καὶ ὅπως οὐκ ἀναγκαῖν ἔστιν ἡμῖν διηγεῖσθαι· φάνεται γάρ ἡ τοῦ Καίσαρος ἔνγγραφὴ τὸ αἴτιον τῆς ἀποστασίας ἔξιστορήσαι· τὸ δὲ ὅτι ἐκεῖθεν, ὡσπερ ἡ ἔρμητηριον τινὸς τῆς πόλεως Δυρραχίου, πάντα τὰ τῆς ἐσπέρας κατέδραμε, καὶ ὑφ' ἐαυτὸν ἐποίησε, καὶ ὅπως οὗτος ἀλλώ, τούτῳ τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐστὶν ἐν βραχεῖ διηγῆσαθαι. Τὸ γάρ ἀκριβές τῆς ἱστορίας τὸν βουλδρίμονον μαθεῖν ἐς τὸν Καίσαρα παρατέμπομεν. Κράτιστος γάρ ὁ ἀντρὸς τὰ πολέμια καὶ ἀμά καὶ γένος ὡν τῶν ἐπιστημοτάτων καὶ ἀναδρομῆς σώματος (15) καὶ κάλλει προσώπου κοσμούμενος, καὶ ἐμβριθείᾳ φρονήματος, καὶ βραχιώνων ἐνύματι τῶν κατ' αὐτὸν διαφέρων ἀνδρών, ἐπάξιον ἦν βασιλείας τὸ χρῆμα, καὶ τοσοῦτο; ἦν εἰς πειθώ δυνατόδη, καὶ πάντα; ἐφέλκειν καὶ ἐκ πρώτης ὅψεως καὶ ὅμιλας δυνάμενος, ὥστε πάντες πανθημεὶ καὶ στρατιώταις καὶ ἰδιῶταις τῶν περιτελῶν αὐτῷ ἔνυσχώρουν καὶ βασιλεύειν τὴλιον ἀπόστης ἄκρας καὶ ἐπεπλας λήξεως. Καὶ γάρ ἐπιόντα τούτον αἱ πόλεις ἀπαστασίας ὑπῆλας χερσὶν ὑπέδεχοντο, καὶ ἀλλη πρὸς ἀλλη μετὰ χρόνου παρέπεμπεν. Ταῦτα ἐτάραξε μὲν τὸν Βοτανειάτην, ἐξεύκα δὲ καὶ τὸ περὶ αὐτὸν στράτευμα, καὶ εἰ; ἀμηχανίαν τὴν βασιλείαν ὅλην ἐνέβαλλε. Πέμπτον οὖν διεγώντεσαν τὸν ἔμδν πατέρα τὸν Κομνηνὸν Ἀλέξιον κατὰ τοῦ Βρυνέος, δομέστικον (16) τῶν σχαλῶν ἄρτες προχειρισθέντα,

Car. Dufrestii Du Cangii ποτε

(12) Νικηφόρος Βρυνέος. Nicephori Bryenii rebellionem et historiam narrant præterea Nicephorus Bryenius ex filio nepos, Zonaras, Scilitzes, Glycas, etc.

(13) Τὸ ποδῆρην. Michael Ducas Parapinacius, abrogato imperio, in Studiense monasterium concessit, eo translatus a Botaniata, prid. Paschatis, hoc est, 7 April. an. 1078. Dein Ephesi antistes dictus, cum semel eo venisset, Constantinopolim reversus, in monasterio Manuelis viuē reliquum exegit. V. Bryen. Zonar. Scyl. Glyc. Manass. Joel. etc.

(14) Τὴν δουκικήν. Inter Δυτικὰ θέματα recensetur a Const. Porphyrogeneta 226 lib. II, de Themat. cap. 9: Ἐπαρχία τῆς Νίας Ἡπείρου, τοῦτο ἔστι τοῦ Δυρραχίου. Huic suberant provinciae aliquot, urbesque complures, quarum aliæ a consularibus, quædam a duicibus regebantur. Harum præcipua et caput Dyrrachium fuit, a qua toltus Thematis appellatio. Vide Notit. Græc. in *Geographia sacra*, pag. 24. Dyrracheni igitur tractus ducatum oblitum Bryenius, Michael imperante: cui tunc eum tenuenti Theophylactus Bulgariæ archiepiscopus

epistolam scripsit cum hoc titulo, Τῷ δουκὶ Δυρραχίου τῷ Βρυνέῳ. Eumdem ducatum obtinuerunt postea Nicephorus Basilicus, Georgius Monomachus, et Joannes Comnenus Isaaci sebastocratoris filius. Sed et inde ducis honorariam appellationem Dyrrachii dominis ex gente Francica attributam jam olim a nobis observatam in *Hist. nostra Gallo-Byzantina*, lib. VIII, n. 2.

(15) Ἀγαθοροή σώματος. Infra de Bryenio, pag. 11, Καθάπερ τις γίγας ὑπερωμαῖς εἰς πήχυν τὰ τῶν ἀπάντων ὑπερανθηχεῖ. V. Not. ad. pag. 24.

(16) Δομέστικον. Affilius Romanorum imperatorum rebus, ac Constantini M. partitione, varia- rumque gentium irruptionibus mutato imperio, quod reliquum fuit Constantinopolitani principatus, in duas partes distributum fuit, Orientem videlicet et Occidentem, ita dictas respectu Byzantii. Hæ rursum divisæ in provincias, sen Θέματα, quæ Constantinus Porphyrogeneta duobus libris eleganter complexus est. Themata vero partim a duicibus, partim a consularibus, quemadmodum in stante Romana rep. provinciarum aliæ a prætoriis, aliæ a consularibus, regebantur. Dicibus

μετὰ τῶν ἐνουσῶν δυνάμεων, εἰς γάρ τὸ μέρος τοῦτο ἡ βασιλεῖα Ἀρματῶν εἰς τονσχατον ἐληλύθει. Τά τε γάρ ἔψα τῶν στρατευμάτων ἀλλο ἀλλαχοῦ διεσκέδαστο, τῶν Τούρκων διαπλωθέντων, καὶ πάντα σχεδὸν περισχόντων, δσα Εὐξείνου πόντου ἐστὶ μεταξὺ καὶ Ἐλλησπόντου καὶ Αἰγαίου τε καὶ Συριακού πελάγους, καὶ πάντων τε τῶν ἄλλων, καὶ μάλιστι ἐπότοι: Παμφυλίαν τε καὶ Κιλικίας παραμείνοντες, ἐτοι πέλαγος ἐκπέμπουσι τὸ Αἰγαῖον. Τὰ μὲν οὖν ἔψα στριτεύματα οὐτως ἔσχον· τὰ δὲ τῆς ἑσπέρας; ἐτοι τὸν Βρευνίον συρρέεσαντα εἰς στενὸν κυματῆ τοι διάλυγον στράτευμα τὴν βασιλείαν ἀφήκει Ἀρματῶν. Ἀλλά τοι (17) τε γάρ τινες αὐτῆς κατελείφθησαν χθες καὶ πρώτην ἔψας ήμερον καὶ δέρατος, καὶ τινες ἐκ τοῦ χώματος (18) στρατιώταις διάλυσι, καὶ Κελτική τοις στρατιάς εἰς διάλυσις τινάς περισταμένην. Τούτους δὴ τῷ ἐμῷ πατρὶ Ἀλεξίῳ διδόσαι, καὶ ἀμα συμμάχους ἀπὸ τῶν Τούρκων προταλεσάμενοι ἔψαντοι οἱ πετροὶ τὸν βασιλέα προσέταττον καὶ ἔψαμέ τοι τῷ Βρευνίῳ, οὐ μᾶλλον εἰ; τὴν ἑψεπομένην στρατιὰν θαρροῦντες ἡ εἰς τὸ φρόνημα τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὴν ἐν πολέμοις καὶ μάχαις δεινωτητα. Οὐ δὲ, τὴν ἔψαμχίαν μή περιμείνας δέξας ἐπερχόμενον τὸν ἔχθρον ἀκούων, κάντευθεν καλῶς καὶ ἐαυτὸν καὶ τοὺς ἔψαντο πομένους φραζίμενος, ἔψειται τῆς βασιλίδος τῶν πολεων, καὶ κατὰ τὴν Θράκην γεγονὼς περὶ τὸν Ἀλμυρὸν ποταμὸν στρατοπεδεύει δικεν τὰ φύρων καὶ χάρακος. Μενθάνων γάρ τὸν Βρευνίῳ, ίνα μή κατάφωρα γένοιτο τὰ τῆς δυνάμεως, καὶ μή δοιη δύσκος τοῖς ἐστὶ τὴν στρατιάν αἰσθησιν τῷ ἔχθρῳ. Μετ' διάλυγων γάρ πρὸς παλλούς, καὶ ἀπειροπολέμων πρὸς ἀπειροπολέμους ἐμελλε ἔψαντεν, καὶ τοῦ θαρρεῖν ἀφέμενος, καὶ ἀναρπασθὲν ἐμπίπτειν, κλωπιτεύει τὴν νίκην (20) τούτοιο.

intelligeretque se plurimos cum non multis, exercitatissimum. Ergo Alexius non hoc audendi tempus, palamne aperto marte invadendi ratus, cautis grassari artibus, et furari, si posset, victoriam, satis sibi tunc quidem videri debere statuit, idque conari decrevit.

Car. Dufresnii Du Cangii note.

denique ac consularibus praeerant domestici duo: prior qui Orientalibus provinciis imperabat, domes-
ticus τῶν Ἀνατολικῶν θερμάτων, posterior qui occidentalibus, τῶν Δυτικῶν dicebatur. Hac pos-
trem fuctum dignitate Alexium tradit, praepter
Grecos scriptores, Willermus Antistes Tyrinus,
lib. II, cap. 5.

(17) Ἀδαρατοι. Quemadmodum olim apud Persos erat legio militaris, quam τῶν Ἀθανάτων ap-
pellabant, ut docemur ex Procopio, lib. II De
bello Persico; Theophane in Theodos. Jun. an. 18;
Freculpho, tom. II, lib. V, cap. 10, et aliis scri-
ptoribus, quos laudat Brissonius lib. De regno
Persar., ita habebant Byzantini imperatores, Per-
siorum principum simiae, suos immortales, quos a Nicephoro logotheta, qui sub Michaeli Duca
rerum potitus est, tum demum institutos refert
Bryenius, lib. IV, n. 4, quibus id nominis vide-
tur inditum, quod pacis æque ac belli tempore
militarent, essetque eorum cohors *schola vocatio-*

brabat, incertum, uti tandem domino cederet. Visum tandem est opponendum Bryenio Alexium Comnenum, patrem meum, dignitate magni domes-
tici Scholarum recens auctum, datis ad hoc ipsi
copiis, quæcunque ad manum erant, sane perxi-
gris: nam ad militarem rem quod attinet, plane
ad extremum imbecillitatis Romanum imperium
devenerat; Orientales siquidem exercitus, alii alio
dispersi, necessaria lilitibus statione tenebantur.

10 Turcis latiss me dominantibus, et per omnes
sere regiones, quæ Euxinum, Hellesque pontum
interjacent; quæque hinc Αἴγαος, hinc Syriaco
mari clauduntur, sinibusque maxime iis qui Pam-
phyliam, Ciliciamque præterlapsi, in mare Αἴγyp-
tium delabuntur, munitiones obtinentibus. Unde
B siebat ut cum Orientales exercitus Turco periculo
distinerentur, Occidui ad Bryenium confluxissent:

quæ supererat Romana potentia, exili sane numero
censeretur. Reliqui nimurum erant immortales
quidam, qui heri, ac nudius tertius tractare gladios,
hastasque cœperant. Accedebant alii, et ipsi rari,
a Chonate nuncupati milites, et Gallici non nulli
et anipuli summam ad paucitatem redacti. Ejus-
modi copias, qui pro Botaniate res administrabant,

patri meo dant, polliciti auxilia Turcorum, quæ
conductum miserant: simulque edicunt, sine mora
capessat bellum, cumque Bryenio decernat, freti
utique non tam exercitus robore, quam consilio,
hellicheque virtute ducis; qui, ne Turcicis quidem
exspectatis auxiliis, statim se, suisque quam cœ-
pime potuit instructis, adventantem quippe hostem
audiens, ex urbe regia in Thraciam progressus,
castra circa Salsum fluvium sine fossa, et vallo
metatus est; quoniam enim in Cedocli campis

concedisse Bryenium audierat, idoneo se ab illius
conspicu disjungere spatio studuit: id cavens, ne,
si suos illi aduersa fronte oljiceret, facile is sen-
sum paucitatis, imbecillitatisque ipsorum caperet;

C C *auxiliis*, statim se, suisque quam cœ-
pime potuit instructis, adventantem quippe hostem
audiens, ex urbe regia in Thraciam progressus,
castra circa Salsum fluvium sine fossa, et vallo
metatus est; quoniam enim in Cedocli campis
concedisse Bryenium audierat, idoneo se ab illius
conspicu disjungere spatio studuit: id cavens, ne,
si suos illi aduersa fronte oljiceret, facile is sen-
sum paucitatis, imbecillitatisque ipsorum caperet;

intelligeretque se plurimos cum non multis, exercitatissimum. Ergo Alexius non hoc audendi tempus, palamne aperto marte invadendi ratus, cautis grassari artibus, et furari, si posset, victoriam, satis sibi tunc quidem videri debere statuit, idque conari decrevit.

11 Bryenio. Vide notata ad pag. 92.
(19) Κηδόκτου. Τὸν Κηδόκτου χώρον habent
Scylitzes et Zonaras in Michaeli Rhangabe et
Mich. Balbo.

(20) Κλωπιτεύει τὴν νίκην. Boni enim duces,
aut Vegetius lib. III, cap. 10, non aperto Maris
prælium, in quo est commune periculum, sed ex
occulto semper attentant, ut integris suis, quantos
possint hostes interimant, certe vel terreat. V.
Leon. Tact. cap. 12, § 12.

Verum antequam duos generosissimos duces, nec fortitudine, nec scientia rei bellicae sibi quidquam invicem concedentes, decretorio inter se certamine committimus, id quod jam instituit sermo noster, age ante aciem structam utrimque, collataque signa, augurium successus ex ipsorum consideratione captemus. Erant ex aequo hi viri ambo heroica specie, fortique pectore, robur autem et experientiam militiae quod attinet, paribus laudis momentis, tanquam in trutina librati: ultra lani tandem, fortuna degradante, subsederit, mox videndum erit. Interim quidem Bryenius magnis spebus palmam ambiebat; ut qui et copias ducaret, quarum virtuti jure sideret; et ad hoc ipse tum peritiam belli magno usu partam, tum seitam aciei structiōem ex se conferret. **¶** Alexio minimum fiduciā in copiis, summa spei in seipso; itaque contra eas, quas diximus, adversarii opes, ac vires ingenium versutum ad belli dolos, artemque astuti Martis opponebat. Jam odorari se invicem ceperant, aderatque committendi tempus. Prior Bryenius, cognito itinera sibi ab Alexio ad progressum mature incidi, infestus in ipsum movet circa Calauram, prout exploratores retulerant, castris positis harentem. Diviserat copias in duo cornua. Dextrum, quod fratri suo Joanni regendum commiserat, quinque milibus constabat fere Italorum, et e reliquis copiarum Maniaci illius. Accedebant equites e Thessalia; tum pars quædam eorum qui de societate dici solent, non imbellis. **¶** Sinistro cornu Tarchaniotes Catacalo præterat, Thracas, et Macedonas graviter armatos, numero trium milium ductans. Mediam ipse aciem Bryenius temuit, fortissimo equitatu e Macedonibus, et Thracibus, et flore ipso, ac delectu prætorianæ militiae constante succinctus. Equis omnes vehement Thessalis, loriciis ferreis, et galeis, galareumque insignibus late fulgentes: ita ut arrectis equis in aurem dexteram, simul cum fletu sese invicem

κατεστήσατο, τὸν τε Βρυένιον καὶ τὸν ἐμὸν πατέρα τὸν Κομνηνὸν Ἀλέξιον (οὐδὲν γὰρ ἔτερος τοῦ ἔτερου πρὸς ἀνδρίαν ἀπελιμπάνετο, οὐδὲ τὰ τῆς ἐμπειρίας ἔτερον παρ' ἔλαττον εἶχεν), ἀξιὸν ἔστι καταστησαμένους τούτους εἰς φάλαγγας, καὶ ἀντιπορτάξεις, ἐκεῖθεν ἀποσκοπῆσαι τοῦ πολέμου τὴν τύχην. Τὸν μὲν γὰρ ἄνδρες τούτων καὶ ἀμφῶ θετεῖν καλῶ καὶ γενναλῶ, καὶ τὰ γε εἰς χειρας καὶ περάνθησοι: ὁ περ πέπερ ἐπὶ τρυπάνης ιστάμενοι· δράν δὲ ἡμᾶς; γρεών δπου τὰ τῆς τύχης ἀπέδρισεν. Οἱ μὲν γὰρ Βρυένιος; μετὰ τὸν θαρρέειν ταῖς δυνάμεσι καὶ τὴν πειραν προύσταλετο καὶ τὴν εὐταξίαν τῆς παρατάξεως· ὁ δὲ Ἀλέξιος ἐκ τοῦ ἔτερου ὀλίγας μὲν ἐλπίδας καὶ πάνυ ἀφελεῖς εἶχεν δοσον ἐπὶ τῷ στρατεύματι, ἀντιπροσθάλλετο δὲ τὴν ἀπὸ τῆς τέχνης ισχύν, καὶ τὰς στρατηγικὰς μηχανὰς, γῆδη γὰρ ἀλλήλοιν αἰσθόμενοι, καὶ ὅτι πολέμων ἡδη καιρὸς, δὲ μὲν Βρυένιος; ἐπειδὴ τὰς ἐφόδους; αὐτοῦ προϋποτέμνεσθαις τὸν Κομνηνὸν Ἀλέξιον μεμαθήκοι καὶ περὶ Καλαυρῆην (21) στρατοπεδεύειν, οὖτε ξυνταξάμενος ἀντεπίρχετο. Εἰς τε γὰρ δεξιὸν κέρας καὶ εὐώνυμον τάξις τὸ στράτευμα, τὸν μὲν δεξιοῦ κατάρχειν τὸν αὐτάδελφον Ἰωάννην ἐπέταττε, πεντακισχίλιοι δὲ ήσαν οἱ τούτο τὸ μέρος συμπληροῦντες, Ἰταλοὶ τε καὶ τῆς τοῦ Μανιάκου (22) ἐκείνου ἀποσπάδος· καὶ μήν καὶ ἐκ Θετταλίας ἄνδρες ἵππεις καὶ μοιράτις τῶν ἀπὸ τῆς ἑταίρειας (23) οὐκ ἀγενής· θάτερον δὲ τὸ εὐώνυμον κέρας ὁ Ταρχανειώτης (24) εἶχε Κατακαλῶν, Μακεδόνας τε καὶ Θρῆκας ἐξωπλοιούμενους εἰς τρισχίλους τοὺς ἔνυπαντας συναριθμουμένους. Αὐτὸς δὲ ὁ Βρυένιος; τὸ μέσον κατεῖχε τῆς φάλαγγος. Ἐκ τοῦ Μακεδόνων καὶ Θρῆκῶν συντεταγμένον, καὶ τοῦ ἀρχοντικοῦ (25) σύμπαντος δοσον ἐπίλεκτον. Πάντες δὲ ἐφ' ἵπποις θετταλοῖς (26) ἐποχούμενοι καὶ τοῖς σιδηροῖς θώραξι καὶ τοῖς περὶ τὴν κεφαλὴν κράνεσιν ἐξαστράπτοντες, τῶν τε ἵππων διεγειρομένων ἐς δρόθον οὖς καὶ τῶν ἀσπίδων πρὸς ἀλλήλας παταγυσσῶν, πελλήτις τις αὐγὴ ἀπέτων

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(21) *Καλαυρήν*. Καλαβρόν, Ζοναρά et Scylitzæ, regio sic dicta, διὰ τὸ κατάρρυτον εἶναι τὸν τόπον βρύσεσσιν ὄδατῶν πολλῶν τε καὶ ἀγαθῶν.

(22) *Μανιάκου*. Is est Georgius Maniacus, qui in Italiā, seu Calabriā, ab imp. Basilio missus, Siculos, Normannis juvantibus adoratus, et ab iis postea **227** derelictus, defectionem molitus est, Monomacho imperante; sumptisque imperii insignibus, tandem cum ad Servios se contulisset, commisso ad Strobūm prælio, debellatus est. Historiam narrant Zonaras, Scylitzæ, Glycas, Gagfridus Malaterra, lib. 1, cap. 7 et 8; Leo Ost. lib. 11, cap. 18; et Ordericus Vitalis, lib. 4, qui Manicheti nomen, et ob affectataū fortassis tyrannidem, imperatorium titulum ei tribuit.

(23) Απὸ τῆς ἑταίρειας. Ex cohortibus scilicet conslatis ex Romanorū sociis, quas peculiari appellatione ἑταίρειας appellabant. Scylitzes in Michaelie Balbo, ἐν τῷ παλατῳ σχολάς εἰληφώς, καὶ τὰς ἑταίρειας, ἔξειται κατὰ τοῦ τυράννου. Atque, ut ex hoc loco videtur posse colligi, militabant illæ in palatio, ad imperatoris custodiām, quibus qui præterant ἑταίρειας et Μεγάλος ἑταίρει-

ριας dicti Constantino Porphy. *De Adm. imp. cap. 51*; Willelmo Tyrio, lib. xxi, cap. 16; Pachymeri lib. ii, cap. 24. Cantacuzeno lib. 1, cap. 55, lib. ii, cap. 6; Scylitzæ, Zonarae, Manassæ, et al. a Menrius et Fabroto laudatis: quod præterea firmat Cinnamus lib. v, n. 8. Γεώργιον δὲ ἑταίρειας τῷ τότε ἡγετῷ τῆς βασιλικῆς. Idem Pachymeres lib. iv, cap. 29, ait eorum munus fuisse in Palatio ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς, unde *Admissionales* veritatem cruditus interpres. Huiusmodi sunt apud nos, *les Intermédiateurs des Ambassadeurs*.

(24) *Ταρχανειώτης*. Cuius meminit Zonaras in Romano Diogene.

(25) *Ἀρχοντικοῦ*. Ἀρχοντες Græcis scriptoribus aevi sequioris, idem qui nostris Barones dicuntur: Ἀρχοντικὸν 'verò idem quod Barnagium. V. Noi. ad p. 204.

(26) *Ἐφ' ἵπποις θετταλοῖς*. Thessalicos equos olim in pretio fuisse adnotant præterea Herodotus, lib. vii; Varo, *De re rustica*, lib. ii, cap. 7; Theodoritus Etet. id. Oppianus, lib. i. Kunyη, Lucanus, lib. vi, et alii.

τ. καὶ τῶν κορύθων ἐκεῖθνος ἐξεπιπτεῖ μετὰ δειρατοῖς. Οὐ δὲ εἰς μέσους κυκλούμενος ὁ Βρυένιος καθάπερ τις Ἀρτεμίσης ἡ γῆγας ὑπερωρυματας εἰς πῆχυν ἔνα τῶν ἀλλων πάντων ὑψούμενος καὶ αὐτόχρονα θάμβος ἦν καὶ φόδος τοῖς θεωμένοις. Ἐξωθεν ὁτὲ τοῦ σχήματος (27) δόλου ὥστανει δυοῖν σταθίων διάστημα Σκύθαι τινὲς ἡσαν σύμμαχοι βαρβαρικοῖς κενοτυμημένοι τοῖς δηποτοῖς. Παρήγετο δὲ, ἐπειδὴν οἱ πολέμιοι προφανεῖεν καὶ ἡ σάλπιγξ πολέμιον ἀλαλάζειεν, εὐθὺς κατὰ νότων ἐμπίπτειν καὶ βάλλειν τοὺς Σκύθας τοῖς πολεμοῖς καὶ θλίβειν αὐτοὺς τοῖς πυκνοῖς καὶ συνεχέστει τοξεύμασι, τοὺς δὲ λοιποὺς πυκνὰ συνασπισαμένους ἐμπίπτειν κατὰ τὸ καρπερώτατον. Οὐτωμὲν οὖτος τοὺς ἀμφ' αὐτὸν διετάξατο. Οὐδέ γε ἐμὸς πατήρ δο Κομνηνὸς; Ἀλέξιο; τοῦ τόπου τὴν θέσιν κατασκεψάμενος τὸ μὲν τοῦ στρατεύματος κατέστησεν ἐν τισικοιλάσι, τὸ δὲ ἀντιμέτωπον ἐστήσει τῇ στρατιᾶς Βρυένιου. Αὐτῷ δὲ παραταξάμενος τὸν ὑποκαθήμενον καὶ τὸ πρυφανὲς, καὶ πτερώσας; λόγοις ἀνδρα ἔκκαστον, καὶ εἰς ἀνδράν ἐπίχρεας, τῷ μὲν ἐπέσκηπτε τῷ προλογίζοντι τάγματι, ἐπειδὴν κατὰ νότου γένοιντο τῶν πολεμίων ἐξιτριδίου προτοπίπτειν, καὶ μεδ' ὥρμης ἐν πολλῆς καὶ σφοδρᾶς; ἐπαράττειν κατὰ τοῦ δεξιοῦ κέρατος. Τοὺς δὲ ἀθανάτους λεγομένους καὶ τινας ἀπὸ τῶν Κελτῶν ἔστι τῷ παρακατέσχε, καὶ τούτων προύτετακτο τῶν δὲ Χωματικῶν καὶ Τούσκων Κέαρχον τὸν Κατακαλῶν κατέστησε, καὶ πρὸς τὸ Σκυθικὸν ἀπαν ἔχειν τὸν νοῦν καὶ τὰς διεκδρομὰς τούτων ἀπαλλάττειν παρεκελεύσατο. Ταῦτα μὲν οὖτας εἶχε καὶ ἐπει ταῦτα τοὺς κοιλώδεις τόπους τὸ τοῦ Βρυένιου γέγονε στράτευμα εὐθὺς, σύνθημα δεσμῶτος τοῦ μοῦ πατρὸς Ἀλέξιου, μετὰ βοῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ ἐμπηδήσαν τὸ περὶ τὴν ἐνέδραν στράτευμα τῷ τε αἰχνηδιῷ κατέπληξαν τοὺς πολεμίους ἔκκαστος τῶν παρατυχόντων πλήττων τε καὶ φονεύων, καὶ εἰς φυγὴν κατηνάγκασαν. Ἀλλ' ὁ Βρυένιος Ἰωάννης καὶ τοῦ ἡγεμόνος αὐτάδελφος, μνησθεὶς ἐνταῦθι θούριδος ἀλκῆς καὶ θυμοῦ, τῷ φαλλίῳ τρέψας τὸν Ιππον καὶ τὸν ἐπιόντα στρατιώτην ἀθάνατον πληγῇ μιᾷ καταστράλων ἐστήσει τε κλονουμένην τὴν φάλαγγα, καὶ οὗτα συντάξας ἀπῶσε τοὺς πολεμίους. Οὐτως οἱ ἀθανάτοι προτροπάδον μετά τινος ἀκοσμίας ἐφευγον ὑπὸ τῶν κατόπιν ἀεὶ στρατιώτῶν ἀποκτιννύμενοι. Οὐ δέ γε ἐμὸς πατήρ, εἰς μέσους ἔστιθν ἐμβαλὼν τῶν πολεμίων, ναι γεννανῶς ἀγωνιζόμενος ἐκλίνει μὲν καὶ οὖτος τὸ μέρος: ἐφ' ὅπερ ἀν παραγίνοιτο πλήττων ἔκκαστον τὸν πρὸς αὐτὸν ιόντα καὶ εὐθὺς καταβάλλων ἐπίζων δὲ ἔνυπεσθαι καὶ τινα; ἀμύνων αὐτῷ στρατιώτας, ἀκατεχέτως. εἶχετο τοῦ ἀγώνος, αἰσθέμενος δὲ διερρήγειται τὴν ἐκτοῦ φάλαγγα, καὶ ἡδη πολλαχοῦ σκεδασθεῖσαν, τοὺς εὐθυγετέρους, ἐξ δὲ ἡσαν οἱ σύμπαντες, συλλεξάμενος ἐθουλεύσατο σπασαμένους τὰς ἔιφη, ἐπειδὴν ἐγίσαιεν τῷ Βρυένιῳ, κατ' αὐτοῦ χωρεῖν ἀναστοιχωτῶς, καὶ δέος κάκείνους αὐτῷ συναποθανεῖν. Ἀλλ' ἀπειρῆς τοῖς τοιούτου βουλεύματος θεόδοτος;

Car. Dufresnii Du Cangii note.

(27) Ἐξωθεν τοῦ σχήματος. Edit. Hoeschel. Ἐξωθεν δὲ τοῦ εὐνωμόυμου κέρατος.

decreverat strictis omnes gladiis in Bryenium, A ubiunque esset, ducere, eumque inventum generose aggredi, certus vincere, aut mori: sed ab hac eum temeritate revocavit Theodosius quidam miles, vetus minister patris mei; qui fidi, et sancti capitis, sibique a pueritia probati consilio, a facinoris imprudenter audacis cogitatione deduci se sinens, secessit paululum a Bryenii exercitu, collectisque, ac sibi adjunctis insignioribus suorum qui dispersi fuerant, operi rursus instabat. Prius vero quam eo se modo, ac proposito subduceret, Scythæ in Chomatenos Catacaloni subjectos irruerant, et clamore vario, atque ululatibus inconditis facile territos in fugam verterant. Quo animadverso Barbari ad prædandum versi, mox onusti, retro respicere, et quo spolia in tuto ponerent, priora castra, unde venerant, requirere ceperunt. Scytharum id solemine vitium bellantium est: primam ad hostis fugam, nondum confirmata victoria, spoliorum raptui vacantes, successum cupiditate corrumpunt, quod et hic contigit. Nam fixæ, (alonesque, cæteraque ministeria castrorum, ne quid a prædantibus Scythis incommodi paterentur, ad extremam se aciem Bryenianorum pugnantium applicuerunt, tantaque erat, et tam 13 effusa concursatio sese immiscentium manipulis suorum, ut Barbaros effugerent, ut inde exsisteret perturbatio non exigua ordinibus permisit, signorumque militarium discrimine confuso, ipsis plus nimio inter se admotis, alteroque alterius in locum illato. In his deprehensus forte meus pater, qui, ut superius docuimus, intra ipsam Bryenii aciem penetraverat, perque

Cat. Dufresnii Du Gangii notæ.

(28) Ἐπισυρόμενος. Equum scilicet ex iis, quos Byzantini vocabant Συρτούς, seu Συρτά, ut docemur ex Codino *De Offic. cap. 5, n. 7*; Latini vero *Dextrarios*, quod dextra, vel manu ducerentur. Joannes de Janua: *Dextrarius dicitur, quia per dextram ducitur. Jacobus cardinalis, lib. II, De coronat. Bonifacii VIII, cap. 9*:

Post ipsum quadratus equus detectus ad ante Cygneus ad dextram vehitur.

Δεξιὸν ἐππον dixit Leo Grammaticus in Michaelo. Sed de Dextrariis plura nos in Glossario ad Villharduimum.

(29) Ἀλουργῷ ἐφεστρίδι. Byzantinos Augustos palliis et stragulis purpureis equos, maxime dextrarios, instravisse, sat multis ostendimus ad eumdem Villhard. N. 83. Addo hunc morem hauisse illos a Persis, a quibus pleraque regiorum ornamentorum et insignium acceperant. Sic enim Xenophon, lib. viii, *Περὶ Κύρου παιδ. Cyri magnitatem incessum describens, οἱ δὲ αὐτῷ Κύρῳ τρεφόμενοι ἐπποι παρήγοντα χρυσοχάλινοι, ραβδωτοὶ ἱματοὶς καταπεπταμένοι, ἀμφὶ τοὺς διαχοστούς. V. Annam p. 140.*

(30) Ρομφαῖας. Rhomphæas Codino dicuntur κοντάρια, seu δόρχτα χειρυσωμένον ἔχοντα ξύλον. Annæ, lib. v, p. 140, ἀργυρότελα δόρχτα; lib. vi et xi, p. 175, 176 et p. 314, ἀργυρότελα σκῆπτρα.

Ιλιας pariter argenteas rhomphæas describit Julianus ex prefectoris epigrammate, *Εἰς ἀρχωντεύοντας πέλεκυν, quod exstat in Anthologia Graeca, lib. iv, cap. 42*:

τις στρατιώτης, ἀνὴρ τῷ μῷ πατέρι παιδόθεν ὑπτριτήσας, ὡς ἀντικρυ; πιραβόλου τοῦ ἐγχειρίματος δύνος. Τὴν ἐναντίον σὺν τρεπόμενος δὲ Ἀλέξιος δίλιγον μὲν ὑπέξαγεν ἐαυτὸν τῆς τοῦ Βρυενίου στρατιᾶς ἔδοιλος, γυωρίμους δὲ τινας τῶν διασκεδασθέντων ἐπιτυπλέζει, καὶ τυπτάμενος, αὐθίς τῷ ἔργῳ ἐνέκειτο. Μήπω δὲ τούτοις πιτρός ἐκείθεν ἐαυτὸν ὑπεξαγαγόντος, οἱ Σκύθαι τοὺς περὶ τὸν Κατακαλῶν Χωματηγοὺς ἐκλόνουν βοῇ πολλῇ καὶ ἀλαλαγμῷ χρώμενοι, καὶ ἐπειδὴ καὶ τούτους ἀπώσαντο καὶ εἰς φυγὴν εὐκόλως ἐτρέψθντο, πρὸς λαχυραγωγαῖαν ἀπέβλεψαν καὶ φυγὴν καὶ τὰς ἐαυτῶν ἀνεξήτουν διατριβάς. Τοιούτον γάρ τὸ θύνος τὸ Σκυθικὸν· μήπω καθαρῶς τρεψάμενοι τὸν ἀντίπαλον καὶ τὸ κρήτος ἀναδησμένοι, διαφθείρουσι τὴν νίκην τῇ λαφυραγωγῷ. Τὴν γάρ οὐραγίαν τοῦ Βρυενίου στρατεύματος καταλεῦν διπάν τὸ θητικόν ταξίς τάξεσιν αὐτῶν ἑνεμπίγνυτο φύσις τῶν Σκυθῶν τοῦ μή τι παθεὶν ἐνεχα παρὰ τούτων δεῖ δέ τι συρρέειν ἐπὶ τούτους ὅσον ἐξέφυγε τὰς χειρας τὰς Σκυθικές, σύγχυσιν οὐ μικρὸν ταῖς τάξεσιν ἐνεποίησε τῶν σηματῶν ἀναμιγθεισῶν ἀλλήλαις. Ἐν τούτοις δὲ ἐναπειλημένος ὃν οὐμδεὶς πατέρος Ἀλέξιος ὡς καὶ πρόσθιν ἐλέγομεν, περιχορεύων ἐντὸς τοῦ στρατεύματος τοῦ Βρυενικοῦ, ὅρᾳ τῶν Ιπποκήμων ἔνα τοῦ Βρυενίου ἵππον τινὰ τῶν βασιλικῶν ἐπιτερπόμενον (28) τῇ τε ἀλουργῷ ἐφεστρίδι (29) κεκοσμημένον καὶ κατάχρυσα τὰς φάλαρα ἔχοντα, καὶ δὴ καὶ τοὺς κατέχοντας τὰς ἐξ θεοῦ τοῖς βασιλεῦσι παρεπομένας βομφαῖας (30) ἐγγύειν αὐτῷ παραθέοντα. Τούτο οὖν θεασάμενος καλύπτει μὲν τὸ πρόσωπο, τῷ θωρακίδιῳ (31), δ τῆς κόρυθος κύκλῳ ἐξιργιτο.

Du Gangii notæ.

"Η μὲν ἀλυτραίνης, πέλεκυν βλεψάροισι δοκεύεις.

"Η δὲ σαοφρονέης, ἀργυρός εἰμι μόνον.

Interdum etiam dicuntur σχῆπτρα simpliciter, ut apud Xenophontem in descriptione incessus Cyri, Ἐφείποντο δὲ οἱ περὶ αὐτὸν σχηπτοῦχοι ἐφ' Ἰππων χειροσημηνοῖς σὺν τοῖς παλτοῖς ἀμφὶ τοὺς τραχούσας. Papias *rhomphæam*, *spatham* suisse scribit; *spatha* vero sicut major gladius. *Rhomphæa* est *gladius* ex utraque parte acutus, quam *vulgo spatham* dicunt. *Ipsa est et framea*. Papia assentitur Abbo, lib. II, *De bello Paris*.

Nostra manens turris, clypeus, nec non bisacuta Rhomphæa, fortis et arcus erat, fortisque sagitta.

B 228 Gloss. Graco-lat. *ρομφαία*, *framea*, *gladium*. Rhomphæas tenebant quatuor ex honoratoribus proceribus, bini videlicet ex qualibet parte, latera imperatoris, legentes, qui inde ρομφαῖον πάτορες dicti Codino, *De offic. cap. 17, n. 54*. Corippus, lib. III:

Pilaque suspiciunt alto splendentia ferro Aurea, et auratos conos, cristasque rubentes.

(31) Θωρακίδιον. Bryenius, καλύψας τὸ πρόσωπον τῷ ἀπτυγρυμένῳ θωρακίδιῳ κόρυθον. Editio Annæ Hæscheniana θωρακίστρος babet. Bucculæ loriculam in fronte galeæ pendentem his locis interpretatur eruditus Possimus; ea n. videlicet galæ, sen potius ἐλαῖον πατέρι, foraminibus distinctam, quæ laxata, aut demissa, vultum tegebat. Nasale appellatur ab Aegidio de Roya an. 1571 quod nasum demissa tegeter; Visière, nostris, unde βιζηέρα Graecis recentioribus apud Anon. *De nupti. Thesei. Joan. Cinnamus*, lib. III, n. 9,

οφθρίς δὲ καὶ αὐτῶν ἔξορμήσας σὺν τοῖς ἔξι
στρατιώταις οὓς δινωθεν δ λόγος ἐδήλωσεν, κατα-
βάλλει μὲν καὶ τὸν ἵπποκόμον, αἱρεῖ δὲ καὶ τὸν
βασιλικὸν ἵππον, συναφαῖρεῖται δὲ καὶ τὰς φορμφαλας
καὶ λάθρος ὑπέξεις τοῦ στρατεύματος. Ἐν τῷ ἀκιν-
δύνῳ δὲ καταστάς τὸν τε χριστόλαρον ἐκείνον ἵππον
ἔξειμψεν, καὶ τὰς παρ' ἑκάτερα τοῦ βασιλικοῦ
σώματος στρεφομένας φορμφαλας, καὶ κήρυκά τινα
μεγαλοφωνότατον παρακελευσάμενος ἀπανταχοῦ τοῦ
στρατεύματος διαθέοντα βαρὺν ὥς δ Βρυένιος ἐπεπ-
τώκει (32). Τοῦτο γενόμενον πολλοὺς τῶν σκεδα-
ζοντων τοῦ στρατεύματος τοῦ μεγάλου Δομεστίκου
τῶν σχολῶν καὶ ἐμοῦ πατρὸς ἀπανταχόθεν ἔυνέλεγε
καὶ παλιμπορεύους ἐποίει, τοὺς δὲ καὶ ἐπειθεν
ἴγκαρτερει, οἱ δὲ ἐστήκεσαν ἀτρεμοῦντες ἵνα ἔκα-
στος ἔτυχε, καὶ εἰς τούπισα τὰς δημιεις στρέψαντες
ἴσεπληττεντο ἐφ' οὓς παρ' ἐλπίδα ἔωρων. Καὶ ἦν
ἰδεῖν ἐπ' αὐτοῖς καινόν τι γενόμενον τῶν ἵππων ἐν οὓς
ἴπωχοῦντο τὰς κεφαλὰς ἐπὶ τὸ πρόσω δρώσας, τὰ
ἢ αὐτῶν πρόσωπα εἰς τούπισα ἐτραμμένα, καὶ
μήτε ἐπὶ τὰ πρόσω πχωροῦντας, μήτε εἰς τούπισα
στρέψας τοὺς χαλινοὺς ἐθέλοντας, ἀλλ' ἐκθάμβους;
ἢ τις καὶ ἐξπορούμενους οἶον ἐπὶ τοῖς ἔνυπεσοῦσιν.
Οἱ τε γάρ Σκύθαι νόστου μησάμενοι καὶ οἰκαδε-
πιώντες οὐκ ἐμελλον ἔτι ἐπιδιώκειν, ἀλλὰ πόρρω
τῶν στρατευμάτων ἔμφοιν γεγονότες μετὰ τῆς λείας
αὐτοῦ πει πειπλάνηντο, τότε διακηρυκεύμενον
ὅς δρα δ Βρυένιος ἔλλω καὶ κατενήνεκτο ἐθαρσο-
ποίει τοὺς τέως δειλοὺς καὶ φυγάδας, καὶ τὸ κηρυτ-
τόμενον αὐτόθιν εἰχε τὸ πιθανὸν ἐνδεικνυμένου
πανταχόθι μετὰ τῶν βασιλικῶν παρασήμων τοῦ
ἵππου, καὶ τῶν φορμφαιῶν μονονούχη διαγγελλουσῶν
ὅς φυλατόμενος; ταύτας Βρυένιος κειρὸς πολε-
μίζεις γέγονεν Εργον.

imperatoris insignibus, romphæis ipsis tantu-
paratæ custodiendo erant, in manus secum venisse
Eίτα τὸ τύχη ἐνέθελε καὶ τι τοιούτον. Ἀπόδοιρά
τις ἐκ τῆς συμμαχίας τῶν Τούρκων καταλαμβάνει
τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν Ἀλέξιον, καὶ ὡς καθει-
στήκει τὸ τοῦ πολέμου μαθύντες; καὶ τοὺς πολεμίους
ὅπου καὶ εἰσεν ἐπιζητήσαντες, ἐπὶ λόφου τινὸς συνε-
τρίψανθέτες τῷ Κομηγηνῷ Ἀλέξιῳ καὶ ἐμῷ πατρὶ,
ἰκένου δεικνύντος τῇ χειρὶ τὴν στρατιὰν, ἐθεῶντα
τούτους ὥπερ ἀπὸ τινος σκοπιᾶς. Είχε δὲ ὡδε τὰ
κατ' αὐτούς. Συγκεχυμένοι: τε γάρ ἦσαν μῆτρα συν-
τάκταντες ἐπιτούς, καὶ ὡς τὴν νίκην ἥδη ἀράμενοι
καταφρονητικῆς εἶχον, καὶ ἔξι κινούντων ἐσαυτοὺς
ῶστο. Μάλιστα δὲ ἀναπεπτώκεισαν τῶν τῷ ἐμῷ
πιτρὶ ἔνεπομένων Φράγγων προσκεχωρηκότων τῷ
Βουεύῳ, διὰ τὴν προγεγενταμένην τροπήν. Καὶ γάρ

Car. Duſresnii Du Cangii notæ.

Παραπέτασμα *vocal* : Βαχχίνος μὲν τῷ βασιλεῖ τῆς σιγύνος τὸ δίφος κατενεγκών ἐπλήξεν, οὐ μὴν καὶ οὐελάν τὸ ἐκ τοῦ πράνου ἐπὶ τὰς ὑγειες ἡρτημένον τὸν θηρήν παραπέτασμα. *Verum non desunt qui pulant θιωραῖδουν vocabulo intelligi lemniscum, seu velum quod cassidi imminebat, cuiusmodi passim exhibent sigilla veterum militum. Φάλαμουλον τι φλαμουλίτικον dicitur Mauritio, lib. 1, Strateg. cap. 2, et Leonī in *Tact.* cap. 5. § 5. Κεσσίδια οὐ-*

A eam pugnans, infestusque ferebatur, videt quendam ex agasonibus Bryenii equum trahere, purpura instratum, frenoque, ac phaleris insignem aureis. Sed et non procul erant, qui portarent eas, quae proxime stipare imperatoris (qualem se ferebat Bryenius) latera romphæa solent. His Alexius conspectis, statim bucculæ loricula, in fronte galeæ pendente, vultum obnubens summa vi cum sex, quos dixi, comitibus istuc repente invehitur, facileque dejecto agasone, non solum equo regio, sed etiam romphæis potitus, clam se acie subducit. Moxque in tuto consistens, illum auro phaleratum equum, et romphæas, quæ utrinque circa imperatoris corpus versari assidue consueverunt, misit qui late ostentarent; præconemque simul vocalissimum passim proclamare per exercitum jussit, Bryenium cecidisse. Id magno domestico patri meo, plus quam credi posset, profuit. Nam et qui ex ejus exercitu palabundi errabant, fuga dispersi, ad eam vocem revocati, collectique iterum præsto fuerunt, et qui steterant in acie, haud parum in constantia pugnandi confirmati sunt. Oblatumque tunc novum spectaculum est equitum Alexii pugnantium, qui admiratione auditæ rei ora vertentes, capitibus equorum hostes spectantibus, ipsi retro intuebantur, in eoque habitu diutius hærebant stupefacti: adeo inopinatum ipsis acciderat, Scythas, quos paulo ante imminentes humeris passi erant, videre jam lato spatio divisos, patriam, domumque, alia certe omnia, quam pugnam cogitantes, longe ab utroque exercitu circa prædam cursitare, quam modo fecerant. Sed et movebat, quod præconio verberabat aures, cæsium, sublatumque Bryenium, cuius vocis fides specie præsenti sanciebatur equi circumducti non clamantibus illum, cui utique soli comhostium ab hisque consuetum.

Jam hic casus quoque quidam ad propagandam
prosperitatem cœptorum nonnihil contulit. Cohors
quedam auxiliarium Turcorum forte occurrit meo
patri, tum commodum cum ipse fortunam pugnæ
restituerat: quod ipsum cum didicissent ab eo,
hostesque ubi essent, requirerent, **14** ipse iis
secum in quemdam tumulum convenientibus,
manu hostilē exercitum velut e specula mon-
Dstrabat. Apparebat porro ipsa ex specie non optimo

Dstrabat. Apparebat porro ipsa ex specie non optimores loco apud hostes esse. Confusi erant temere que permisi, nondum restitutis ordinibus, in summa securitate, quasi victores e primo illo successu magnum hostium contemptum, suique fiduciam nacti, velotj iam plane in tuto essent.

Du Cangii notæ.

τα τούφια μικρά, καὶ φλάμουλα κατὰ τῶν μήλων.
Vetus poetæ vernaculus in poem. cui titulus, Le Roman de Guiteclin :

Li gonsanon de soie sor hiaume li vantele

Sed potior videtur Possini sententia

(52) ος δ Βρυέριος ἐπεπτώκει. Eiusmodi
στρατήγημα tempore prælii usurpandum præcipiū
Leo Aug. in *Tact.* cap. 14, § III.

Reddidit is conspectus animos sociis; mirabiliter enim consternati fuerant, tum rebus aliis improsperis, tum præsertim defectione Francorum. Franci siquidem illi ipsi, quos secum in pugna esse, si-
viique comitari jusserat A'lexius, post primam illam, quam diximus, fugam nostrorum, desultorie transierant ad Bryenium, dextrisque oblatis (ut patrini ipsorum mos est) fide accepta, dataque, primum pauci, deinde alii ait unde post alios ad Bryenianos confluxerant, spectaturi quid futurum esset. Id malum strenue per exercitum nuntians fama, multo pejus fecerat. Inde enim senescebat Alexianorum impetus bellantium, et fortitudinem optimi eujusque labefactabat desperatio subrepens. Cæterum cum ita se res hostium habere cernerent tam iij qui dudum erant cum Alexio, quam qui se recens adjunxerant, Turci, consilio ex tempore capto, cuius auctor Alexius fuit, tres turmas faciunt; duas in loca subsistere, tertiam vadere in hostes visum. Porro Turci, non conserto agmine, densatisque ordinibus, simul omnes ferebantur, sed solutum per manipulos, cærbrioribus globis spatio quodam ab invicem disjunctis, per alas sigillatim hostes adoriebantur, equis in ipsos admissis, et pharetrarum pondere ejaculatione in eodem plurima, consumpto. Post hos sequebatur qui universam hanc militiam uno consilio devinxerat pater meus Alexius, collectis circa se ex dispersorum numero iis, quoscumque occurrentes allicere milites potuisset. Illic aliquis ex iis qui circa Alexium erant, immortalibus, audaci vir pectori, et usque ad temeritatem præfildens, admisso equo ultra ordines procurrens, ipsum recta Bryenium, habenis immisis omnibus, petuit, et hastam ille quidem vehementissime adverso pectori Bryenii applicuit. Cæterum is, antequam hastæ mucro thorace terebrato infigeretur altius, et ipsum hastile confregit statim, et vibrantis brachium a summo humero exorsus, quanquam ferreo munitione tegmine, totum secuit, humique prostravit. Ac Turci quidem sibi succedentes, totum agmen Bryenii sagittarum assiluis quibusdam nubibus inumbrabant. Contra quos Bryeniani, licet repentina nonnihil incursione turbati, colligentes se 15 tamen, et in ordines eunes obsistebant, prout poterant, et belli pondus sustentabant utcunque, adhortantes sese invicem ad strenue agendum. Verum et Turci, et pater meus post impressionem exigui temporis recesserunt, ex composito fuga si-

τῶν ἵππων ἀποδεσμούτων τῶν Φράγγων καὶ δεξιά; διδόντων (53) αὐτῷ καὶ ἄπερ δὴ πάτερι ἐστι διδόναι τὰς πίτεις, δόλος ἀλλοχθόν πρὸς τούτους ξυνέργεον οεασμένοι τὸ γινόμενον. Διεσάλπιζε γάρ ἡ φήμη τὸ στράτευμα ὡς ἄρα καὶ οἱ Φράγγοι τούτοις προσέγνοτο τὸν ἀρχιστράτηγον καταλειπούτος Ἀλέξιον. Οὗτοι δῆτα συγκεχυμένως ἔχοντας τούτους, οἱ ἀμφὶ τὸν ἐμὲν πατέρα καὶ τοὺς νεήλυδας Τούρκους θεατάμενοι εἰς τρεῖς μοίρας ἐσυτούς διενέμεντο καὶ τὰς μὲν δύο ἐλλοχεῖν αὐτοῦ που διέταπτον, τὴν δὲ τρίτην περίδια χωρεῖν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἐκέλευον. Καὶ τὸ ξύμπαν τῆς τοιάτης διαταγῆς ἐς τὸν ἐμὸν πατέρα Ἀλέξιον ἀνέφερετο. Οἱ μέντοι Τούρκοι οὐ κατὰ φάλαγγα συντεταγμένως ἐπήσαν διμα πάντες, ἀλλὰ μεμερισμένως κατά τινας ὀμίλους ἀπὸ ἀλλήλων διεστηκτές ἐκκισταχοῦν. Είτα προσδάλλειν ἐκάστην Ἰην τοὺς ἵππους ἐπὶ τούτους ἐλαύνοντας καὶ πυκνοὶς ἀποχρῆσθαι τοξεύματιν. Συνεπειτο δὲ τούτοις καὶ δὴ τὴν ὅλην στρατιγίαν ἀναδραμένος ἐμὸς πατήρ Ἀλέξιος συλλέξας ἀπὸ τῶν σκεδατθέντων δοσους ὁ καιρὸς ὑπηγόρευε στρατιώτας. Ἐνταῦθι τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀλέξιον ἀθανάτιν θρασύπλαγχνός τις ὁν καὶ τολμητλας προξελάστας τὸν ἵππον, καὶ τῶν ἄλλων προεκδραμών, ἀντικρυς κατὰ τῶν Βρυενίου ὅλους χαλάσσας βυτῆρας ἐφέρετο. Καὶ αὐτὸς μὲν τὸ δύρυν μάλα σφοδρῶς ἐρέθει κατὰ τῶν στέρνων ἐκεῖνου ὁ θεός, γηργῶς τοῦ κολεοῦ τὸ ξίφος ἐλκύσσας μήπω φθάσαντος τοῦ δύρτος κραταιότερον ἐρεισθῆναι, τούτο τε ἀπέκοψεν αὐτίκα καὶ τὸν τρώσαντα κατὰ τῆς κλειδὸς πλήξας ὅλῃ βραχίονι κατενεγκείν τὴν πληγὴν, ἀμα τὴν χείρα πᾶσαν ἐξέτεμεν αὐτῷ θύρακι. Οἱ μὲν οὖν Τούρκοι δόλος ἐπὶ ἀλλω καταλαμβάνοντες τοῖς συνεχέσι βέλεσι τὸ στράτευμα κατεσκίαζον. Οἱ δέ γε περὶ τὸν Βρυενίον ἐπίληγησαν μὲν τῷ αἰρηνιδιψ, δύως συλλέξαντες ἐσυτούς καὶ εἰς τάξεις καταστησάμενοι τὸ τοῦ πολέμου βάρος ἐδέξαντο, δόλος δίλον παρακαλούντες ἀνδροτεσθαι. Οἱ μέν τοι Τούρκοι καὶ δὲ ἐμὸς πατήρ βραχὺ τι πρὸς τοὺς πολεμίους ἀντικαταστάντες ἐκφεύγειν ἐσχηματίζοντο, κατ' ὀλίγον ἐφέλκοντες εἰς τὰς ἐνέδρας τοὺς πολεμίους καὶ τεχνικῶς ὑποσύροντες ἐπει δὲ κατὰ τὴν πρώτην γεγόνατον ἐνέδραν, ἐξ ὑποστροφῆς κατὰ μέτωπον τούτοις εἰστήκεσαν. Καὶ συνθήματός τινος γεγονότος εὐθὺς καθάπερ σφηκαὶ τινὲς δόλος ἀλλαχθέν διεξιππάζοντο τῶν ἐλλοχιζόντων, καὶ ἀλλαχμῷ πολλῷ καὶ βοῇ καὶ τοῖς ἐπαλλήλοις τοξεύμασι τὰ τε ὡτα κατάκροτα τῶν ἀμφὶ τὸν Βρυενίον ἐποιήσαντο, καὶ τὰ σύμπατα ξυνεζόφυσαν τῇ πυκνότητι τῶν βελῶν ἀπανταχθεν διεκπιπτόν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(53) Δεξιάς διεδότων. Patrium Francorum manum in dandis dexteris, in fidei, seu fidelitatis argumentum, hic exhibet Anna. Bifariam vero a Franci data dexteras potissimum observare est, primum cum a subditis, aut vassallis, regibus vel dominis fides præstabilitur; cuius moris, qui etiam in præstandis hominibus obtineat, exempla proferunt auctor Vitæ Ludov. Pii an. 837, Regino et Annal. Franc. Ful. an. 884 et 889, Marculf. lib. 1, form. 18; Witikindus, lib. 1, et alii sine

numero. Dabant præterea dexteras nulli clientele, vel servituti, obnoxii: quo casu ut plurimum dexterarum datio, seu potius implicatio, reciproca erat. Sic dexteras datas et acceptas legimus in Annalibus Franc. Ful. an. 869 et apud Willelm. Tyrium, lib. xix, cap. 16. Inde Dextra, pro fæderibus apud Hincmarum, De ord. palat. cap. 30. Franci igitur Alexiani in Bryenii partes transeuntes, dexteras porrigit, fidemque dant, vicissimque accipiunt V. p. 413 et 440.

των. 'Ενταῦθα δὲ μὴ ἀντιστῆναι δυνάμενον τὸ τοῦ Βρυενίου στράτευμα, ἡδη γάρ πᾶς κατετέτρωτο, καὶ ἵππος καὶ ἀνθρωπός (πρὸς τροπήν ἀπέκλινε) τὴν σημαῖναν καὶ τὸν νῶτον παίσιν παρέσχε τοῖς ἑναντίοις. 'Αλλ' ὁ γε Βρυενίος καίτοι πολλὰ φαρυγμενος ὅπλο τοῦ πολέμου καὶ σὺν βίᾳ ὀθούμενος, ἰδεῖκνυ τὸ ἀνδρεῖον καὶ ἐμψυχον ἀεὶ μὲν ἐπιστροφάδην τούτων τὸν ἐπίστοντα, ἀεὶ δὲ τὰ τῆς φυγῆς κελῶς καὶ ἀνδρείως διοικονομούμενος. Συνήραντο δὲ τούτῳ γὰρ ὁ ἀδελφὸς; ἐξ ἑκταύρου μέρους καὶ ὁ νιδός, καὶ κατ' ἐκείνον καιροῦ θαύμα τοῖς πολεμοῖς ἐδίχθησαν ἡρωϊκῶς ἀνταγωνισάμενοι. 'Ηδη δὲ τοῦ ἐπιπού καμδόνος, καὶ μὴ δυναμένου φεύγειν ή καὶ διώχειν ἐγγὺς γάρ ή τοῦ ἀποπεπνευκέναι διὰ τοὺς ἐπαλλήλους δρόμους ἀνασειράσας τούτον δι Βρυενίος, καθάπερ τις ἀθλητὴς γενναῖος; εἰστήκει πρὸς τὰς λαζίδας (34), πρὸς ἑαυτὸν δύο τῶν Τούρκων γενναῖονς ἐξεκαλέσατο, ὃν δὲ μὲν εἰς παίσι τῷ δόρυτι, ἀλλ' οὐκ ἔθη δοῦνας; βαρεῖαν πληρήν, καὶ λιμβάνει ἀπὸ τῆς δεξιᾶς τάνδρος βαρυτέρων· φθάνει γάρ ἀποκρύπτεις τούτου τὴν χεῖρα δι Βρυενίος τῷ ξίφει, ή μετὰ τοῦ δέρατος πρὸς τοῦδεφος ἐξεκαλίσθη. Διτερος δὲ τούτων τοῦ ίδιου ἐπιπού καταπλήσσας, καθάπερ τις πάρδαλις ἥγιλατο ἐπὶ τοῦ Βρυενίου, ἐναρμόσας ἐσυτὸν ἐπὶ τῆς δοσφύος καὶ ὁ μὲν εἰχετο τούτου ἀπρίξ, καὶ ἐπιζηνειν ἐπιειράτω τοῦ νῶτου· δ δὲ, καθάπερ θηρίον ἐπιστρέψκες ἐσυτὸν, ἐκκεντεῖν διὰ τοῦ ξίφους ἐδούλετο, οὐ μέν τοι κατὰ νοῦν ἔχώρει αὐτῷ τὰ πράγματα, ἀεὶ τοι τοῦ κατὰ νῶτον Τούρκου λογιζόμενον καὶ τὰς τρώσεις ἐκφεύγοντος. 'Επει τὸ δὲ καὶ ἡ δεξιὰ αὐτῷ ἀπειρήκει κενεμβατοῦσα καὶ ἀπειπεν διθλητής, ἐνταῦθα πρὸς ἀπασχον χεῖρα πολεμίων ἐνδέδωκεν ἐσυτόν. Οἱ καὶ συλλαβόμενοι τούτον καὶ ὡς περ μέγα κύδος ἀράμενοι κομίζουσιν 'Αλεξίῳ τῷ Κομνηνῷ, οὐ πάνυ μέντοι πορθωτέρω καθεστηκότι τῆς τοῦ Βρυενίου ἀλώτεως, ἐκτάττοντι δὲ τὰς τε τῶν Βερβάρων καὶ τὰς ἐσυτοῦ φάλαγγας. Καὶ πρότερον μὲν διά τινων κηρύκων τὴν διλιούσιν τοῦ ἀνδρὸς διεπέμψατο. 'Επειτα δὲ καὶ αὐτὸν παριστώσι τῷ στρατηγῷ, θέαμα δ. τως φοβερὸν καὶ πολεμοῦντα καὶ ἀλισκήμενον. Οὕτω μὲν οὖν τὸν Βρυενίον εἰς χεῖρας ἔγινον δ Κομνηνὸς 'Αλέξιος δορύκτητον τῷ βιτιλεὶ ἐκπέμπει Βοτανειάτη, μηδὲν μήντοι λυμηνάμενος τὰ δυματα δλως δ ἀνήρ. Οὐ γάρ δι τοιοῦτος δ Κομνηνὸς, διτε μετὰ τὴν ἀλωτῶν ἐπεξέρχεσθιν τοῖς ἐπ' αὐτὸν καταστάσιν, ἀλλ' εἰς τειμωρίαν αὐτάρκη ἐνόμιζε τὴν τοῦ πολεμίου ἀλωσιν. Τὰ δ ἐντεῦθεν φιλανθρωπίαι τε καὶ φιλοφροσύναι, καὶ φιλοτιμίαι πολλή, διπερ καν τῷ Βρυενίῳ ἐνεδειξατο. Καὶ γάρ ἵκανὸν αὐτῷ μετὰ τὴν ἀλωτῶν συμπορευθῆσις διείστερμα, ἐπὶκαὶ τὸν οὕτω καλύμμενον τόπον κατέλαβεν, ἀνακτήσασθα τῇ λύπης κοροταῖς ἐπίπτει τὸν ἀνδρα βιοληθεῖς, πρὸς αὐτὸν ξφῇ· 'Αποβάντες τὸν ἐπιπού καθεξώμενα μικρὸν ἔστιος διαναπαύσαντες. 'Ο δέ, τὸν πεοτι ψυγῆς δι-

A mulata, paulatim trabentes hostem, quoad in insidiarum locum perducerent. Ubi vero ad locum, in quo primum agmen subsederat, ventum est, ecce fugaces repente versa facie sequacibus obsistunt, et insidiatores, signo quodam dato, cramborum ritu, alius aliunde hostes inequitant voeferatione immensa, et jaculatione perpetua, ut et Bryenianorum aures assiduo clamore obtunderentur, et jaculorum nimbis corpora umbrarentur. Hic necessitas iis incubuit retrocedendi cum jam resistere nequirent amplius, equis juxta virisque magno malo eoactis tutiora respicere. Signo igitur in fugam praeunte universi terga dant adversariis. At Bryenius, quanquam vehementer adversa pugna fatigatus, summaque vi compulsa cedere, quam praesente, et generoso esset animo, monstravit, subiude respectans, sibique instantem feriens, semperque necessarium recessum honeste, ac generose ex prescripto artis bellicae gubernans. In quo adjutores strenuos utrimque habuit, fratre, et filium, quorum omnium heroica prorsus illo die facinora etiam hostibus miraculo fuerunt. Sed cum equus jam desiceret Bryenii, et propter reciprocatos longissimo tempore omnem in partem cursus, fugiendo juxta, sequendoque impar parum ab exspirando abesse videretur, desiliens generose Bryenius, stansque, correptis habenis, duos insequentium Turcorum ferociores ultiro provocavit: quorum illum unus cum hasta pulsasset, priusquam perferret ictum gravius, ab illo repercussus est, occupante uno ictu abscindere manum ejus, quæ telum complexa, solo subsedit in imo. Interim Turcorum alter agillimo saltu ex equo proprio in equum Bryenii transiliit, ephippioque ipsius apte insedit. Ipse nibilominus habenas tenuit, tergumque inscendere summa ope adnitens frustra erat, flectente se anguis instar, ac resupinante Barbaro: quem nec, mutato consilio, ense confodere conatus, libare unquam potuit, assidue vitabundum. Denique lassata, jactandis in vanum ictibus dextera, hunc posse cædere desperans, medium se in hostium circumstantium turbam injectit, qui comprehensum virum, rem se afferre magnam merito rati, ad Alexium duxerunt, non longe hinc occupatum suis, Turcorumque phalangibus ad pugnandum generose perurgendis. Atque illi primum victoriae suæ indicium, misso nuntio, **16** dederunt. Mox ipsi adfuerunt cum illustri captivo, quem ut paulo ante pugnantem, ita tunc quoque vincitum cernere terribile spectaculum erat. Tali casu captum Bryenium Alexius ad imperatorem mittit Botaniatem, nihil ejus nocens oculis. Absit hoc ab eo quidem. Sic enim erat natus, factusque pater meus, ut irasci post prælium hostibus nesciret; sed abunde illi ad omnem ultionem calamitas captorum esset.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(5.) Εἰταρήσει παρά τὰς λαβάς. Plutarch. in Fabio, Οὐαπεο ἀθλητῇ; λαθήγ ξηρῶν. Nos Galli dicimus, εἰταρήσεις.

Cui etiam levanda, consolandaque omne genus humanitatis invitationibus, largitionibus, signisque benevolentiae ceteris adhibere prolixissime consueverat. Hujus facilitatis specimen Bryenio tum in primis non sine suo periculo exhibuit: cum enim eum captum non parvo viæ spatio usque ad..... locum ita dictum, secum duisset, levandi ejus mœroris studio, speique inspirandæ melioris, ad eum comiter conversus: Quin, ait, paulisper ex equis in herbam, umbranque subjectam corpora demittiuit, modica quiete fructuri? Hæc ille. Cæterum Bryenius nihil festivo animo accipere tali tempore poterat, neceum momentis singulis exspectans, ideoque impacatus, et furenti similis, sensumque prosperitatis nondum capiens, quippe quem etiam vitæ tæderet ipsius. Tamen ingenio servientium, præsertim bello captorum, quorum est omnia dominis annuere, voluntati loquentis acquievit. Ambo igitur, ubi desierunt ex equis duces, Alexius quidem viridanti thoro densi graminis obdormivit incumbens; Bryenio autem, licet exstanti radici altum verticem quotientis querens caput imposuerat, nequaquam dulcis (quod suuissimus poeta diceret) tentavit lumina somnus: sed cum resupinus, sublatis oculis, pendente et ramis vidisset ensem, et neminem circum arbitrum, afflictum animum in audaceam sibi cogitationem excitari sensit Alexii confodiendi, cuius rei summa facultas adasset. Persecutusque cogitatum, nisi (quod ego ex ipso saepius audire narrante memini) divina quædam obstitisset vis, quæ sœvum in tempore cor demulcens, respicere Alexium suasit intuitu quodam blando, et hilari misericordia perfuso. Unde obiter sentire cuiilibet licet divinam invigilasse peculiari cura providentiam Comneno, pretioso nempe capit, cui jam tum imperium, Romanique sceptri decus non obscura destinatione despondebat. Si quid vero postea Bryenius inhumanius, acerbumque passus est, aliocto consilio quorumdam, qui tum apud imperatorem omnia poterant, nulla ejus pars criminis patrem attingit meum.

Hic exitus expeditionis Bryenianæ fuit, qua perfunctus magnus domesticus **17** pater meus, non eo scilicet fato natus, ut quieto ipsi esse liceret, continuo in alia ex aliis pericula, militatur. Progressus enim ei obviam extra urbem Borilus Barbarus, intimus Botaniæ, cupide accepit ex ejus manibus Bryenio (festinabat enim jam tum ad id, quod mox perfecit, exæctus virum tantum) ab Imperatore mandatum attulit contra Basilacum vadendi, qui et ipse diadema sumpserat, et Occidentem hand minus vehementibus, minusve periculis, quam paulo ante Bryenius, agitabat motibus. Fuit autem hic Basilacius vir ea tempestate inter omnes præcellens strenuitate, animi præsentia, audacia, et fortitudine. Ambitiosum natura

Car. Dufresnii

(35) *Ἀραιτίος*. Ita Michaelem Gabram in se' o se' orulis privatum ab aulicis dixit Manucl, apud Cinnamum lib. vi extremo.

(36) *Ο γάρ Βορίλος*. Borilum et Germanum, quorum opera Botaniæ in rebus gerendis utebatur, origine et moribus Barbarus, mire insectatur, præter Zonaram, Scylitzem et Glycam, Constantius Manasses :

Καὶ τὰ μὲν πράγματα χεροῖν ἐπίστενεν ἀνθρώπων

A διώς κίνδυνον, μεμηδόσιν ἐψήσει, καὶ οὗτε φαστώνης ἐν χρείᾳ ἦν. Πῶς γάρ δὲ καὶ αὐτήν ἀπολεγμένος τὴν ζωὴν; Ἀλλ' ὅμως τῷ τοῦ στρατηγοῦ εὐθὺς ὑπετάχη φουλήματι· τοιοῦτον γάρ τὸ δούλον, πρὸς ἀπαν τὸ ἐπιταττόμενον ἁρδίως ὑπεῖκον καὶ μᾶλλον εἰ δορυδλωτὸν ἀγοίτο. Ἀποδάντες τούτους οἱ δημαρχοὶ τῶν ἵππων, ὃ μὲν ἔνθεν ὡς ἐπὶ στιθάδος ἐπὶ πόλεως εὐθὺς ἀνέκειτο χλοερᾶς, ἐκεῖθι δὲ δὲ Βρεύνιος; βίζης ὑπερθεὸν ὑψικλόνου δρυδὸς τὴν κεφαλὴν ἀνέχων, κάκείνος μὲν ἐκάθευδε, τὸν δὲ οὐκ ἔχει τῆρα μοῦς ὑπνος, τούτο δὴ τὸ τῆς γλυκείας ποιόσεως, ἀλλὰ τὸν δρθαλμὸν ἀνατείνας, καὶ τὸ ἀπηρωμένον τοῖς πεδρούς ἔιφος θεασάμενος ἐπεὶ μηδένα μηδαμοῦ τότε παρόντα ἐώρα, ἀνακτησάμενος τῆς ἀθυμίας ἐστὸν κρείττονος; γίνεται λογισμοῦ, καὶ ἀποκτεῖνα: τὸν ἐμὸν πατέρα φουλεύεται. Καὶ τάχα ἂν εἰς Ἑργον ἀπέβη τὸ βούλευμα, εἰ μή τις ἀνωθεν θεία τοῦτον διεκώλυσε δύναμις; τὸ δῆρον τοῦ θυμοῦ ἐκημερώσασα, καὶ ἵλαρὸν τῷ στρατηγῷ ἐνατενίζειν παρασκευάσσων. Ταῦτα ἔγω ἀκείνου διηγουμένου πολλάκις ἤκουον. "Ἐνεστι δὲ τῷ βουλομένῳ ἐντεῦθεν κατανοεῖν δπως τὸν Κομνηνὸν ἐξ μείζονα ἀξίαν παρεχυλάττετο δὲ θεός καθάπερ τι χρῆμα τίμιον, τὰ 'Ρωμαίων σχῆπτρα δὲ αὐτοῦ ἐπανακαλέσασθαι θέλων. Εἰ δέ τι μετὰ ταῦτα συμβένητε τῷ Βρεύνιῳ τῶν ἀδουλήτων αἰτίᾳ τῶν δμφ; τὸν βασιλέα τινῶν, δὲ μὲν πατήρ ἀντιτιαστος (35).

Persecutusque cogitatum, nisi (quod ego ex ipso saepius audire narrante memini) divina quædam obstitisset vis, quæ sœvum in tempore cor demulcens, respicere Alexium suasit intuitu quodam blando, et hilari misericordia perfuso. Unde obiter sentire cuiilibet licet divinam invigilasse peculiari cura providentiam Comneno, pretioso nempe capit, cui jam tum imperium, Romanique sceptri decus non obscura destinatione despondebat. Si quid vero postea Bryenius inhumanius, acerbumque passus est, aliocto consilio quorumdam, qui tum apud imperatorem omnia poterant, nulla ejus pars criminis patrem attingit meum.

C Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν Βρεύνιον οὕτω διήγυστο. Οὐ δέ μέγας δομέστικος Ἀλέξιος; καὶ ἐμὸς πατήρ οὐκ ἔμελλεν ἀτρεμήσειν, ἀλλὰ ἐξ ἀγώνων εἰς ἀγώνας μεταχωρεῖν. Οὐ γάρ Βορίλος (36) τῶν δμφ τὸν Βατανειάτην οἰκειότατος βάρβαρος ἐξελθὼν τῆς πόλεως καὶ ὑπαντήσας τῷ μεγάλῳ δομέστικῷ καὶ ἐμῷ πατρὶ, τὸν Βρεύνιον ἐν τῶν χειρῶν αὐτοῦ παραλαβὼν ἔδραμε πρὸς δὲ δὴ καὶ ἔδρασεν. Ἐπισχήπτει δὲ παρὰ τὸν βασιλέας τῷ ἐμῷ πατρὶ χωρεῖν ὡς ἐπὶ τὸν Βασιλάκιον, ἥδη καὶ τοῦτον βασιλέας περιθέμενον διάδημα, καὶ τὴν ἐπιστρέψαν μετά γε τὸν Βρεύνιον ἀκατασχέτως κυμαίνοντα. Οὐ γάρ τοι Βασιλάκιος (37) οὗτος ἀνὴρ μὲν ἥν τὸν πάνυ θαυμαζούμενων ἐπ' ἀνδρίζει τε καὶ θυμῷ καὶ τόλμῃ καὶ φύμῃ ἀλλα, δὲ ἀνθρωπος τυραννικὴν ψυχὴν

Du Cangii notæ.

Βαρβαρόζητων τὴν φωνὴν, μῆτ' ὀρθοδόξημονούτων, Κράτορες πανημέροις ἐσθόντων καὶ πινστάντων.

Οἶς ἥν τὸ γένος τρίσουλον, καὶ πάπποι καὶ πατέρες. Τριβάρβαροι, καὶ τὴν ψυχὴν βάρβαροι, καὶ τὴν γνώμην Καὶ Σκυθογλώσσους λαλιάς δυσφράστως λαζαγούντες.

229 (37) *Βασιλάκιος*. Nicephorus Basilacius, dignitate magister et protoproedrus, dux Theodosiopolites, post Bryenium Dyrrachii dux. Zonar. Scyl. Glyc. Bryen.

Εγν. οὐ φείλειν εἰς; έσυντον τὰς ὑπεργράφους τιμάς, καὶ ἀναρρήσεις, τὰς μὲν ἐπενοεῖτο, τὰς δὲ προσέτιττε. Τοῦ γάρ Βρυενίου καθατερθέντος οὗτος καθάπερ ἐκείνου διάδοχος γεγονὼς τὴν πᾶσαν εἰς έσυντον ἀνεδέξατο τῆς τυραννίδος ὑπόθεσιν. Καὶ ἀπὸ τῆς Ἐπιδάμνου ἀρξάμενος, μητρόπολις ἐπὶ αὐτῇ προκαθημένη τοῦ Ἰλλυρικοῦ, μέχρι τῆς τῶν Θετταλῶν πόλεως ἥκε πάντα καταστρεψάμενος, αὐτὸς έσυντον καὶ χειροτονήσας εἰς βασιλέα καὶ εὐφρυγίας, καὶ τὸν πλάνητα τούτου στρατὸν ὅποι καὶ βεβούοιτο μετατρέπων. Ἡν γάρ καὶ διλῶς μὲν θαυμαζόμενος δάνηρος ἐπὶ τοις μεγέθεις σώματος καὶ κράτει βραχιώνων καὶ προσώπου σεμνότητι, οἷς μᾶλλον ἀλίσκεται τὸ ἀγροικικὸν τοῦτο καὶ στρατικὸν θένος. Οὐ γάρ διορθεῖ εἰς ψυχήν, οὐδὲ ἔνατεν εἰς πρόδη ἀρετὴν, ἀλλὰ μεῖχρι τῶν τοῦ σώματος ἀρετῶν ἴσταται, τόλμαν καὶ ῥώμην καὶ ταῦτα κρίνον δέξια ἀλουργήδος καὶ διαδήματος. Οὐ δὲ καὶ ταῦτα ἔχων οὐκ ἀγεννή, καὶ τὴν ψυχὴν εἶχεν ἀνδρεῖαν καὶ ἀκατάπληκτον. Καὶ διλῶς οὗτος δὲ Βασιλάκιος τυραννικὸν τι καὶ ἔπεις καὶ ἐδίλεπε· φύσγμα τε γάρ αὐτῷ βροντῶδες γαὶ οὖσαν καταπλήξας στρατιὰν δῆλην, καὶ ἐμδόημα ἤκανδυ συστελλαί ψυχῆς θρίσσος, καὶ διμαχος ἐν λόγοις, ἐπισῆς ἐπιχειρῶν ἐπᾶραι τε καὶ συστελλαὶ τὸν στρατιώτην εἰς πλεύσιον καὶ φυγὴν.

Si in exercitus conp[er]eret aures; et, sive ascendere
tremere in fugam vellit, uno clamoris sono conqueretur.

Μετὰ τοιούτων πλεονεκτημάτων στρατευόμενος δάνηρος, καὶ περὶ αὐτὸν συλλεξάμενος διμαχον στρατὸν τὴν Θετταλῶν πόλιν καταλαμβάνει, καθάπερ ἔγημεν. Οὐ δέ γε ἐμδὲ πατήρ δὲ Κομνηνὸς Ἀλέξιος ὡς πρὸς Τυφῶνα μέγαν ἦ ἔκτοντάχειρα (38) γίγαντα ἀντιπαραταξάμενος καὶ πᾶσαν έσυντον ἀνεγέρας στρατηγικὴν μηχανὴν καὶ φρόνημα γενναῖον ὡς πρὸς ἀντίπαλον ἀξιόμαχον παρεσκεύαστο. Καὶ μῆπω τὸν ἔκ τῶν προτέρων ἀθλῶν κονιορτὸν ἀποτιναξάμενος μηδὲ τὸν λύθρον τοῦ ἔιφους καὶ τῶν χειρῶν ἀποκτινύσαμενος, ὁσπερ λέων ἔγωρεις βλοσυρδὲς πρὸς τὴν χαυλιεῖδοντα τοῦτον σὺν Βασιλάκιον τὸν θυμὸν αὐτοῦ ἀνεγείρας. Καὶ καταλαμβάνει δῆτα τὸν ποταμὸν Βαρδάρον (39), οὗτῳ γάρ ἐγγωρίως αὐτὸν δυομάζουσιν. Ρεῖ μὲν γάρ ἄνωθεν ἀπὸ τῶν ἐγγύθεν τῆς Μυσίας δρῶν· παραμείνων δὲ πολλοὺς μεταξὺ τόπους, καὶ διορίζων πρός τε τὴν ἔω καὶ τὴν ἐσπέραν τὰ τε Βερβόλι (40) καὶ τὰ Θεσσαλονίκην προστίκνοντα ἀκόδωσιν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς καὶ νοτίαν θάλασσαν. Πάτσουσι δὲ οἱ μέγιστοι τῶν ποταμῶν τοιούτων τι, ἐπειδὰν διὰ τῆς προσχώσεως ἀνάστη-

Car.

Dufresnii

(38) ἔκτοντάχειρα. Theophylact. Bulgar. archiep. epist. 41: Καὶ τοῦ μύθου ἔκτοτάχειρας ἐκείνους, ἦ ἔκτοτογκεφάλου; Βριάρεως; ἦ Τυφῶς; λέγους εἶναι πρὸς τὴν ήματα πέισαντες.

(39) Βαρδάριος. Iuſta, Βαρδάρης. Bardarus, Bardarius, vel Barduarus (varie enim vox ista effertur) celeberrimus in Macedonia fluvius, in sinum Thermaicum erumpens, olim Axius dictus. Hujus crebra apud scriptores mentio occurrit, Theophylact. epist. 55 Acropolit.; Gregor. lib. viii; Zonar. in Bulgaroctono; Codin. De Offic. c. 5; Fulcher. Garnot. lib. 1, cap. 3.; Robert. Monach.

A mentem ad imperii cupiditatem applicuerat, et in partes traxerat insigniores magistratus, suffragia sibi ad summam dignitatem partim consilio, atque arte, partim imperio, ac vi consiciens. Nempe is sublati Bryenii quasi hæres, aut successor, causæ illius famam omnem, auctoritatemque, ac gratiam nominis, et affectus, studiaque novis rebus faventium in se collegerat. Ergo impetu capto ab Epidamno (quæ est princeps civitas Illyrici) prono cursu proiectus est usque ad Thessalorum civitatem, agens ferensque late omnia, imperator electus, et acclamatus a seipso, vagum, et errabundum exercitum, quacunque collibuerat, circumferens, ohvias ubique votis, ac plausibus excipiebatur agrestis illius, et militaris multitudinis; quæ formam non habens veræ laudis animum comprehensam, nec ultra sensum, ac speciem acie judicii penetrans, sucatis ejus virtutibus, speciosisque dotibus capiebatur, easque abunde dignas diademate, ac purpura sanciebat. Vir certe is erat animo ad quidvis audendum intrepido, et magno labore, agilitate, proceritate corporis præstans. Forte illi consilium imperturbatæ mentis, et casus ad omnes paratæ, conjectu oculorum, ac forma oris regium spirans, voce tonanti ac terrifica, quæ et totius ad pugnam, sive restinguere impetum, vertereque in fugam vellit, uno clamoris sono consequeretur.

B His naturæ, fortunæque dotibus instructus, invicto insuper lectissimarum legionum comitatu cinctus Basilicus Thessalorum urbem occupat, ut diximus: quem contra pater natus Comnenus Alexius, velut adversus Typhonem Magnum, aut centimanum giganta occurrere in armis ausus, omnem ad usum exprompsit militarem suam industriam, artemque, totumque, quam foris, ingensque erat, suum animum, tanquam in periculum sibi par, et adversarium se dignum, comparavit.

C 18 Ergo certaminis prioris needum excusso pulvere, needum ense, aut manibus hostili cruento detersis ut leo effrus, in istum exerentem dentes Basilacium impetu ruit. Ac primo in ipsum cursu fluvium occupat, Bardarum dictum, incolarum lingua. Fluit is e montibus vicinis Mysiae, obitisque multis interior locis, et quæ Berbœam inter et Thessalonicam interjacent, in duas partes, occiduum unam, orientalem alteram divisis, in nos trum australe insuit mare. Solemne autem id est majorum fluviorum, ut cum alluvione assidua.

Du Cangii notæ.

lib. ii; Willelm. Tyr. lib. ii, cap. 13 et 14. Leunclov. in Pann. Tur. cap. 84, etc.

(40) Βερβόλας. Tres hoc nomine urbes statuunt geographi: primam in Syria, quæ Anna et Cinnamio Χαλέπι, hodie Aleppo; alteram in Thracia, Nicopolim Μæsia; inter et Philippopolim Thraciæ oppida, ad Bermii montis radices sitam: tertiam in Macedonia Themate, ut habeat Constantinus Porphyrog. lib. ii De Them. in Emathia regione, quam Irenopolim ab Irene imperatrice dictam scribit Cedrenus. Postremam hic intelligit Anna.

terram multam invenientes antiquos alveos obli- maverint, demum exclusi restagnent in novas sedes, et alias sibi vias prono fluxu moliantur, in- tervalle plerumque duos inter, novum et veterem alveum, intercepto quodam. Id eo loci passum Bardarum conspicatus Alexius pro sua militari sagacitate locum inibi castris legit inter fluvium utrumque, nativis hinc inde munitum fossis. Dis- tabat vero a Basilacio non plus duobus aut tribus stadiis. Hic vero jam quasi ex condicto duces ambo idem in consilium concurrere nocturnarum vicissim cavendarum ac militendarum fraudum. Ergo in utrisque ex aequo castris interdui quidem homi- nibus somni quies, jumentis cibus prebebatur: noctibus in cautione ac vigilia sollicita omnes erant. Id adeo a Basilacio inchoatum, vel sagaci- tate vel felicitate divina quadam, apud se quoque pater meus tenuit, pro sua cætera vel ex bellorum usu prudentia, vel solertia naturali. Quin etiam ex ingenio adversarii et loci propinquitate ducta conjectura cum providisset verisimiliter fore, ut nocturnam in se impressionem Basilacius medita- retur, armatis suis repente omnibus, sub vesperam profectionem secum indicit peditibus juxta equi- busque, velut ad pugnam instructis ornatisque. Cum eo autem præceperat relinquì ignes in ta- bernaculis ad olentum inopinati consilii late noctu reluentes. In proprio vero tabernaculo relictis omnibus, quæ ad victum, quæque ad cultum per- tinebant, iis familiarem quendam suum, veterem monachum Joannicium præfecerat; interea ipse cum suis quam longissime et secretissime a cas- trorum conspectu subsedit, in rei gerendæ occa- sionem intentus. Nam suspicatus id, quod evenit, Basilacium per noctem in suos facturum impetum, atque in tabernaculum, præsertim suum ipsius, ubi scilicet indicia lampadum accensarum securum dormire ducem et redigi facile in potestatem posse suadebant, sustinebat se **19** Alexius in insidiis, dum id fieret: nec frustrata eum sua exspectatio est. Adeo, irruitque ferociter in castra Basilacius, equites peditesque instructos dicens. Decem mil- lium omnes numerum implebant. Ac cum vigiles passim ignes in tentoriis, ducis vero tabernaculum altius cæteris latiusque per noctem resplendens intueretur, in id, quanto potuit maximo, contendit impetu, concitatum nescio quid ac turbidum clama- nus. Nusquam vero apparente Alexio, neque, quod fieri par erat, ex locis prætorio vicinis ullo centurione aut tribuno, ne milite quidem extante, paucis tantum ex humili famulitio sordidis et contemptilibus occurribus, eo magis instabat

Car.

Dufresnii

(41) 'Ο τραυ. ιδ. Idipsum refert Bryenius, lib. iv, n. 22, atque inde Alexio, quod balbūlūret, cognomen, vel potius, *nomen jocularē*, ut verbo utar Ausonii, inditum ab invidentibus, Βαμβακί- ρρχος, uti ex epistola Honorii III PP. 284 lib. vi, docetur; quod nimurum inarticulata, et instar corvi crocitanando verba effunderet, quod faciunt

Λ μά τι δξιδλογον ἐπιφορήσωσι γῆς, τότε δὴ ἐπὶ τὰς κατάρροπα ρέουσιν, ὥσπερ δὴ μεταμείνοντες τὰς πρώτας κοιτας αὐτῶν, καὶ τὴν μὲν πελαῖν κατα- λείπουσι πάροδον διάκενον ύγρον καὶ χτερένουσαν θάτος, ἢν δὲ νῦν διοδεύουσιν ἐμπιπλῶσι φευμάτων πολλῶν. Τούτων οὖν τῶν δυοῖν παρδόν τῆς τε πα- λαιδὸς χαράδρας καὶ τῆς ἀρτί γενομένης πορείας τὸ μεταξὺ θεατάμενος διστρατηγικώτατος οὗτος Ἀλέ- ξιος καὶ ἐμδὸς πατήρ, καὶ τὸν μὲν δλκὸν τοῦ ποταμοῦ ὡς ἀσφάλειαν θέμανος ἐκ θαύρου, τῇ δὲ παλαιδὶ διέλθω δῆμον φάραγγις γεγονότι ἐκ τῆς τοῦ βεύματος, ἐπιβρόλας καθάπερ αὐτοφυεῖ ἀποχρησάμενος διώ- ρυχις ἐστρατοπέδευσεν οὐ πλεῖον τῶν δυοῖν ἡ τριῶν σταδίων ἀλλήλων ἀποδιεστρέψαν. Καὶ εὐθὺς ἐν παραγγελίᾳ πάντες ήσαν ἡμέρας μὲν ἀναπαύσασθαι καὶ παραμυθῆσαι ὑπνῳ τὸ σῶμα καὶ τοὺς ἱπποὺς τροφὴν δοῦναι τὴν ἀρκοῦσαν. Μέλλουσι γάρ τῇς ἐπτέρας κατελαβόντης ἀγρυπνῆσαι τε καὶ ἐλπίζειν ἀδόκητὸν τι παρὰ τῶν πολεμίων ἐπιειμοδῆναι. Ταῦτα δὲ, οἵματι, διψκονδυμητο δὲ ἐμδὸς πατήρ κινδυνον διφο- ρώμενος κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην παρὰ τῶν πο- λεμίων. Ἐπιθήσεσθαι γάρ ἐκυτῷ τούτους ἥπτειν, εἰτ' ἐκ πολυπειρίας τοῦτο προμαντεύμενος, εἰτε ἀλλως εἰκάσας οὐ μήν τὰ τῆς προφητείας αὐτῷ εἰς μακρὰν ἀληγούσει, οὐδὲ προέγνω μὲν, οὐ τὸ δέον δὲ διψκήσατο. Ἀλλ' ἀπάρας τῆς τούτου σκηνῆς ἀμφὶ τοὺς ἀμφὶ αὐτὸν στρατιώτας σὺν δπλοῖς καὶ ἵπποις καὶ πᾶσι τοῖς πρδ; μάχην ἐπιτιθέσοις, ἀπέστη μὲν τῆς σκηνῆς λαμπάδας καταλειπούντος τοῖς ἐκείθι παν- ταχόθεν φαινούσας καὶ τινα τῶν ἀμφὶ αὐτὸν οἰκεῖαν Ἰωαννίκιον πάλαι τὸν μοναχικὸν ἐλόν βίον, τὴν σκηνὴν καταπιστεύσας, καὶ δσα ἐπεφέρετο εἰς τε τράπεζαν χρειώδη καὶ τὴν διληγὴν παρασκευὴν· αὐτὸς δὲ πορφύρατω ἀπιών ἐκάθητο μετὰ τῆς ἐνδιπλου στρατιᾶς τὸ μέλλον καραδοκῶν, τοῦτο τεχναζόμε- νος, ήνδε δὲ Βασιλάκιος ἀνημμένας πανταχόθεν πυρ- καλές ίδων καὶ λαμπαδοχούμενην τὸν τοῦ λιμοῦ πατρὸς σκηνὴν οἰήσατο ἐκείθι τοῦτον εἶναι διαναπαύμε- νον, ως ἐντεῦθεν ἐκείνων τοῦτον ἀλώτιμον εἶναι καὶ διποχείριον. Οὐκ εἰς μάτην, καθάπέρ εἰρήκειμεν, ἡ μαντεία τοῦ λιμοῦ πατρὸς Ἀλεξίου. Ἐπῆλθε γάρ τῷ προσδοκωμένῳ στρατοπέδῳ ἀθρόδον δὲ Βασιλάκιος τὸν ιππεῦσι τε καὶ πεζοῖς μυρίαν δρόν στρατιὴν ἐπα- γόμενος, καὶ τὰς μὲν κλισίας ἐφευρών ἐκασταχοῦ ἀναλαμπούσας πυρί, ἐξιστράπτουσαν δὲ καὶ τὴν τοῦ στρατηγοῦ σκηνὴν θεατάμενος, ὡς εἶχε βύμης εἰς ταύτην εἰσελθόντει πολυτάραχόν τι καὶ θορυ- βῶδες βίων. Ής δ' οὐκ ἡν δούσμον δ προσδοκώμε- νος, οὐδὲ τις ἀνέστη στρατιώτης ἐκείθεν τὸ παρά- πειν ἡ στρατηγὸς, εἰ μή πού τινες καταλειπμένοι: τῶν θητεύντων εὐκαταφρόνητος, έτι μᾶλλον ἐδύε καὶ ἐκεράγει. Ποῦ ποτέ ἐστιν δ τραυλός (41); οὐ-

Du Cangii notæ.

βαμβαλίζοντες, qui dentibus crepant potius, quem loquuntur. Gloss. Græcol. φελιστής, Vambal: Adamantus martyris apud Senatorem, *De Orthogr.* cap. 5, 'Bambalo, φελιστής. Bambalio, forte: sic enim nescio quem M. Fundum, Antonii triumviri sociorum, propter hæsitantiam linguae, vocal Cicero Philipp III.

των: καὶ τοῖς διμασιν εἰς τὸν μέγαν δομέστικον ἀποσκάπτων. Ἄλλη τάλλα μὲν οὗτος δὲ ἐμὸς πατὴρ Ἀλέξιος εῖστομος, καὶ οὐδεὶς οὕτω διήτωρ ἦν αὐτοφυῆς ἐν τε ἐνθυμήμασι καὶ ἐπιχειρήμασι, μόνον δὲ κατὰ τὸν φύσιγγον τοῦ [Ρῶ] ὡς ὑπωλισθαινέ τε μετρίως καὶ ἀσυμφανῶς διώκλα ἡ γλώττα, καὶ τοις κατὰ τάλλα στοιχεῖα τὸν διοῦν ἀκάθεκτον ἔχουσα. Ἄλλος δὲ μὲν οὕτως ὄντειδίζων ἐσδύα, καὶ διηρευνάτο καὶ ἀνέτρεπε πάντα, καὶ κινδύνια καὶ σκληρόδας, καὶ σκεύη, καὶ αὐτὴν δὴ τὴν τοῦμοῦ πατρὸς κλίνην, μήπως ὁ στρατηγὸς ἐν τινι τούτων κέχρυπτο. Καὶ θαμὰ πρός τε τὸν μοναχὸν οὕτω καλούμενον Ἰωαννίκιον ἐνέβλεπε· καὶ γάρ διὸ σπουδῆς ἐπεποίητο τὸ μήτηρ ἐν ἀπάσαις; τοῖς αὐτοῦ ἐκστρατείαις ὀδύσσηνον ἔχειν τῶν τιμιωτέρων τινὰ μοναχὸν, καὶ δὲ εἶνους οὗτος; οὐδὲ ὑπέκει τῷ μητρικῷ θελήματι οὐ τὰ ἐν βρέφεις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐς μείρακας παραγγείλας καὶ μέχρις ἂν γυναικὶ συνηρμόσθῃ· καὶ τὰ τῆς σκηνῆς ἀπαντὰ δὲ Βασιλάκιος; διηρευνάτο, καὶ τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Ἀριστοφάνους (42), ἐρεθνοδιφῶν οὐκ ἀνίει, πυνθανόμενος διὰ καὶ τὸν Ἰωαννίκιον περὶ τοῦ δομεστικοῦ. Τοῦ δὲ πρὸ δύος ἔξιεναι ξὺν παντὶ τῷ στρατεύματι διετχυρίζομένους, γνοὺς δὲ τοὺς πλάνους ὑπέμεινε, καὶ τοῖς ἀπασιν ἀπειπάμενος ἀλλας ἐξ ἀλλων φωνὰς μεταμείων ἐσδύα· Ἀνδρες συστρατεῖσθαι. ἡ πατήμεθα· δὲ πόλεμος ἔξαθεν. Οὐ πω τέλος ἔσχεν δὲ λόγος αὐτῷ, καὶ ἔξιοῦσι τοῦ στρατοπέδου, ἐψισταται τούτοις δὲ ἐμὸς πατὴρ δὲ Κομνηδὸς Ἀλέξιος προπτῆσας τῆς στρατιᾶς σὺν δύλιοις τοῖς μετὰ σφοδρότητος. Καὶ τινα εἰς τάξιν συνιστῶντα τὰς φάλαγγας θεασάμενος (καὶ γάρ οἱ πλείους τῶν στρατιωτῶν τῶν δύμφις τὸν Βασιλάκιον εἰς τὴν λεῖλαν θαυτοὺς ἐπιδεδωκότες καὶ τὰ λάγυρα· τοῦτο γάρ καὶ πάλαι τούτῳ πατρὶ ἐμεμηχάνητο· οὐπω ἐφθησαν συνελθεῖν καὶ εἰς παράταξιν καταστῆναι, καὶ ἐπέστη αὐτοῖς ἀθρόον κακὸν δὲ μέγας δομέστικος), ἤδη δὲ τὸν καθιστῶντα τὰς φάλαγγας καὶ νομίσας εἶτε ἀπὸ τοῦ μεγέθους εἰτε ἀπὸ τῆς τῶν διπλῶν λαμπρότητος (καὶ γάρ ἀντέστιλθε τούτῳ τὸ σπλαπτὸν τὴν ἀπειπόντην φοιλήν) ἔκεινον εἶναι τοῦτον τὸν Βασιλάκιον, συναντήσας αὐτῷ γοργῶς παλει κατὰ τῆς χειρός· ἡ δὲ εὐθὺς μετὰ τοῦ ἔξιους εἰς γῆν Ἐρίποτο, ὅπερ μεγάλως τὴν φάλαγγα συνετάραξεν. Οὐ μήν δὲ Βασιλάκιος ἦν, ἀλλὰ τις περὶ τὸν Βασιλάκιον γεννακεύτατος, οὐδὲν τοῦ Βασιλακίου δοσον γε τὰ εἰς ἀνδρίαν λειπόμενος. Βαρύς οὖν τοῦ λοιποῦ κατ' αὐτὸν κυλινδόμενος καὶ τοξεύμασι βάλλων καὶ δόρατος τιτρώσκων καὶ ἀλαλαγμοῖς ἐμδοῶν καὶ νυκτὶ συγχέων καὶ πάντα καὶ τόπον καὶ χρόνον καὶ δργανων εἰς νίκην λαμβάνων, καὶ τούτοις προσφυῆς ἀποκρύμπενος, ἀκλονήτῳ φρονήματι καὶ ἀσυγχύτῳ τῇ διενοίᾳ καὶ ἀλλοσ φεύγοντα προλαμβάνων, πάντα διέκρινε καὶ τὸν ἐχθρὸν καὶ τὸν ἄλλον. Ἄλλα καὶ τις ἀνήρ Καππαδόκης Γούλης τὸ ἐπώνυμον εἶνους θεράπων τοῦμοῦ πατρὸς τὴν χίρα γεν-

A voce magna percontans, ubi tandem esset illo Blæsus, sic magnum domesticum per ludibrium vocabat. Cum enim patri meo Alexio lingua volubilis esset, et sermo promptus naturali quadam facundia profluens, offendebat is tamē leviter in sono caninæ litteræ: et cum per alia omnia fluxu decurrent, ad istius occursum elementi quinti decimi paulisper impingens adhærescebat. Hinc ergo conviciandi occasione Basilicus arrepta, Blæsum inclamabat, scrutans investigansque ac vertens omnia, arcas, mensas, vasa, cubile quin etiam ipsum patris mei, ne sub eo is forte mussaret latens. Quod dum ageret, identidem respectabat Joannicium (id nomen erat monacho cubiculi Alexii custodi: magnopere id siquidem mater Alexii studio habuerat, ut quoties ille in militiam proscisceretur, secum duceret, perpetuoque habebret contubernalem ex venerabilioribus monachis quempiam: cui maternæ voluntati pius filius, non tantum primis adolescentiæ temporibus, sed plenioribus etiam adulstæ juventutis annis, atque adeo, quoad uxorem duxit, obsecutus est). Hunc igitur Joannicium assidua interrogatione de magno domestico lassessens Basilicus, interim dum tabernaculum ejus ferret ageretque, vertens, resupinans, excutensque suppellecilia ejus omnia, ac plane quasi usque in Erebo scrutari latenter vellit (quod uno verbo Aristophanes dixit) sic omnia indagans et pervestigans, donec perseverante Joannicio asserere prodiisse extra castra magnum domesticum ante horam cum universo exercitu, sero tandem persuasus se in magno errore versatum, mutata repente oratione: Commititones (aiebat) decepti sumus. Bellum et periculum ab extra est. Nondum absolverat, cum exenti castris cum exercitu occurrit atque incurrit pater meus Comnenus Alexius, strenue progressus ante agmen cum paucis suorum. Apparuit hic unus quidam militaris memor officii, qui aciem instrueret, **20** dispersosque in ordinem revocare conaretur. Unus, inquam, nam cæteri prædæ studio abrepti spesi compotem patrem meum fecerant, qui spol a castrorum ob id ipsum hostili cupiditati exposita reliquerat, ut iis occupati corradendis, irruente se cum suis cædi facilius et vinci possent. Hunc igitur inter omnes unum restituere satagentem ordinem, tum a proceritate corporis, tum ab armorum splendore (nam astrorum ea radiis lœvi nitore repercussis egregie nictabant) Basilacium esse suspicatus ipsum accedit comitus, et manum ei dexteram valide percudit, qua, ut erat cum ferro stricto, in terram abjecta, ii pauci, qui viri ejus auctoritate atque adhortationibus digerere se in ordinem cœperant, consternati vehementer, iterumque dissipati sunt. Cæterum non is quidem ipse Basilicus, verum ex intimis ejus quispiam

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(42) Ἀριστοφάνους. In Nubibus: Οὗτοι δὲ ἐρεθνοδιφῶσι γένος τῶν Τάρταρων.

generosissimus, ac ne ipso quidem Basilacio in A valet, τὸν θυμὸν ἐν πολέμοις ἀκάθεκτος, τὸν Βασιλάκον θεασάμενος καὶ ἀκριβῶς ἐγνωκώς πάλει κατὰ τῆς χόρυθος. Ἀλλὰ τοῦ Μενέλεω πρὸς τὸν Ἀἰεῖανδρον πέπονθε. Τὸν γάρ ξῖρος αἰτοῦ τριγύθα τε καὶ τετραγύθα διατριφθεῖ, ἐξέποσε τῆς χειρὸς τῆς λαβῆς καταλειφθεῖσες ἐν τῇ χειρὶ. Ὁν δὲ στρατηγὸς θεασάμενος, εὐθὺς διελοιδορεῖτο διτὶ μῆ κατάσχοι τὸ ξῖφος, καὶ διαναδρόν δικεκάλει τούτον. Ἀλλὰ δὲ στρατιώτης τὴν καταλειφθεῖσαν τοῦ ξίφους λαβήν παραδεικνὺς πραότερον ἐποίει τὸν μέγαν δομέστικον. Καὶ τις δὲ διδίλος Μακεδών, Πέτρος τὴν κλήσιν, Τορνίκιος (43) τὴν ἐπωνυμίαν, μέσον τῶν πολεμίων ἐμπεσών, πολλοὺς τούτων ἀνήρει. Ἡ γάρ φάλαγξ εἰπετο ἀγνοούσα τὰ δρώμενα· ἐν σκήτει γάρ τῆς μάχης καθισταμένης, οὐχ οἷος τε ἡσαν ἄπαντες τὰ γινόμενα ὄραν. Ὁ δὲ Κομνηνὸς ἐπὶ τῷ μήπω διστασθεὶ τῆς φάλαγγος ἵτο πάλων τοὺς ἀντικαθισταμένους, καὶ ἀνύποτοτρέψαν αὐθίς, εἰς τοὺς διποσθεῖς καὶ παρακελευθμένος μῆ μέλειν ἐπεσθαίσαι οἱ καταλαμβάνει ταχύτερον. Ἐν τοσούτῳ δὲ ἀνήρ τις Κελτὸς τῶν ἀμφὶ τὸν δομέστικον, ήν ἐν βραχεῖ τὰ πάντα διηγήσωμαι, γενναῖος; στρατιώτης καὶ Ἀρεος δόλος ἐμπλεως; τὸν ἐμδὸν πατέρα ήδων μεσθεῖν τῶν ποιειμένων ἀρτὶ ἔκιντα ἐπιπατεμένον τὸ ξίφος θερμὸν ἀπὸ τοῦ αιματος ἀναπέμπον ἀτμὸν, καὶ τῶν πολεμίων νομίσας ἔνα, ἀθρόον αὐτῷ ἐμπεσών παῖεις τῷ δόρατι περὶ τὸ στέρνον, καὶ τάχα ἀντὶ ἔκεδρον τὸν στρατηγὸν ἐπεποιήσει, εἰ μῆ αὐτὸς ἀμά τε πρὸς τὸ ἔκραιτερον ἐαυτὸν ἐφηδράσατο, καὶ ὑνομασθεὶ τούτον ἐκάλεσεν, ἀποκάθιειν ἀπειλησάμενος διὰ τοῦ ξίφους παραχρῆμα τὴν κεφαλήν. Ὁ δὲ ἐπειδὴ πως τὸν ἀγνοούντα προύβαλετο καὶ τὴν νύκτα καὶ τὸ συγκεχυσθεῖ περὶ τὴν μάχην μετὰ τῶν ζώντων ἤριθμητο.

in 21 idipsum secum incumberent, agebat tum voce ac manu per seipsum ad eos qui aderant, tum missis nuntiis ad retro distantes, omnes admouens, ut se ruuent in phalangem hostium sine coniunctione sequerentur. Hac vice rerum, ut breviter cuncta perstringam, Gallus quidam ex militibus magni domestici, vir plane generosus ac mortem spirans, patrem meum cernens e medio hostium eo, quod dixi, consilio ad suos regredientem, stricto gladio, eoque cruento ac fumante a recenti cæde, facile opinatus esse ipsum ex hostibus quempiam, magno in eum ruens impetu hasta ferit circa pectus. Quo ietu parum absuit, quin Alexium ex ephippiis excuteret nisi se ille sedili simul obfirmsans, simul compellatum nominatim hominem, se illi caput abscissurum minitans cohibuisset multa excusantem, et nocte ac perturbatione, quæ tunc erat ad impetrāndam erroris sui veniam obtendenda, lucrisficiente pœnam præsentis necis.

Hæc fere per noctem illam magnus domesticus D τὰ μὲν νυκτὸς ἔργα τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν σὺν διλγοῖς τοιαῦτα· ἡμέρας δὲ ἀρτὶ διαγείωστες (44) καὶ τοῦ ἥλιου τοῦ ὀρίζοντος ὑπερκύψαντος, οἱ

Car. Dufresnii notæ.

(43) Πέτρος Τορνίκιος. Eiusdem gentis fuit et originis cum Tornicio, qui Italiae præfecturam obtinuit Basilio et Constantino imperantibus, de quo hæc Guillelmus Apuliensis, lib. i Rerum Normann.:

Turnicij tandem rumor pererit ad aures,
Qui Catapan iuerat Græcorum missus ab urbe,
Cui Constantinus nomen dedit editor urbis,
Et Constantinus pariterque Basilius illi
Tunc dominabantur.

Theophylactus Simocatta, epist. 24: Οὐτε φρεωρύχοι τὰ τῆς γῆς ἐρεθίστρουντες ἀπέρρητα.
(44) Ἡμέρας διαγείωσης. Loquendi formula Ἐρωτικῶν scriptoribus familiaris, Heliodor. lib. i; Eustath. De Ismen. amorib. v, et viii; Elogium S. Panteleemonis, ηδη γράψας ἡμέρας; γρυποχρόνον. Utuntur præterea Procopius, lib. i De AEdif. Justin. Nicetas in Isaacio, lib. ii, et ipsa Anna, pag. 252 et 254. Vide Bourdelot. ad Heliodorum.

τῷ Βασιλακίου φαλαγγάρχαι ἐσπεύδον ὅῃ, γνώμῃ ἐκισυλλέγειν τοὺς περὶ τὴν λίσιαν ἐσπουδακότας καὶ ἀπολειφθέντας τῆς μάχης. 'Ο δὲ μέγας δομέστικος, τὸ ίδεον καταστήσας στράτευμα, κατὰ τοῦ Βασιλακίου αὐθίς ἐστο. Πάρθενος δέ τινας αὐτῶν οἱ τοῦ δομέστικου θεατέμενοι καὶ κατ' αὐτῶν σφοδρῶς ἐξομήσαντες ἐτρέψαντο, καὶ τίνας αἰτήσας γάρ ταν ἐπανεληυθετες προστήγον. 'Ο δὲ τὸν Βασιλακίου ἀδελφὸς Μανουὴλ ἐπὶ λόγου τινὸς ἀνείθων, ἐπεργάννυε τὸ στράτευμα μεγαφώνις ὡδε. Τοῦ Βασιλακίου η σύμμερός ἐστιν ἡμέρα καὶ νίκη. Εἰς δέ τις Βασιλειος τὴν αλῆσιν, Κουρτίκιος τὴν ἐπωνυμίαν, γνωστὸς καὶ συνήθης τοῦ Βρυενοῦ ἐκείνου Νικηφόρου, περὶ οὐδὲ λόγος ἐμνήσθη, καὶ τὰ εἰς πολέμους ἀκάθεκτος, προθέων τῆς τοῦ Κομνηνοῦ παρατάξεως δίνεισι πρόδη; τὸν λόγον. 'Ο δὲ Βασιλάκιος Μανουὴλ, τοῦ κολεοῦ τὸ ξίφος σπασάμενος, ὅλας ἡνίας χαλάσας σφοδρῶς κατ' αὐτὸν ἐστο. ὁ δὲ Κουρτίκιος οὐδὲ λίθους, ἀλλὰ τὴν ἀπηγρημένην τῇ ἐφεστρίδι ὥσθιον ἐφελκύσας πάλει τούτον κατὰ τοῦ κράνους καὶ παραχρῆμα καταβάλλει τοῦ ἱππου, καὶ δεσμώτην τούτον ἐπισυρόμενος καθάπερ τι λάφυρον τῷ μῷ πατρὶ προσῆγεν. Ἐν τοσούτῳ πόδε καὶ τὸν Κομνηνὸν μετὰ τῶν ίδιων ἀναφανέντα ταγμάτων τὸ ἐκλειπόμενον τοῦ Βασιλακίου στράτευμα θεασάμενον μικρὸν διπτεσχὸν εἰς φυγὴν ἔξωρμησε. Καὶ δὲ μὲν Βασιλάκιος πρόσθιεν ἔφευγεν, δὲ Κομνηνὸς Ἀλέξιος ἔδιώκει. Καταλαβόντων δὲ εἰς θεσσαλονίκην, εὐθὺς οἱ θεσσαλονικεῖς τὸν Βασιλάκιον ἐδέξαντο, τῷ στρατῆγῷ ἐπιμνώσαντες παραχρῆμα τὰς πύλας. Ἀλλ' οὐδὲ ὡς ἀνῆκεν δὲ ἐμδὸς πατήσῃ, οὐδὲ ἀπεδύσατο θώρακα, οὐδὲ τὸ κράνος ἀπέθετο, οὐδὲ τὴν ἀσπίδα τῶν διημάτων παρείτο οὐδὲ τὸ ξίφος ἀπέρριψεν, ἀλλὰ στρατοπεδεύσας ἡπείρει τεχομαχίας τῇ πλειεσ καὶ πέρθησιν ἀντικρυς, καὶ ἐθέλων δασῶσαι τὸν ἄνδρα, διὸ τοῦ συνεφεπομένου αὐτῷ μοναχοῦ Ἰωαννικείου (ἀνὴρ δὲ οὗτος ἐπ' ἀρετῇ διαβόητος) τὰ περὶ εἰρήνης πρὸς τὸν Βασιλάκιον ἡρώτα, ὥστε τὰς πίστεις λαβόντα μηδὲν δεινὸν πεισσεθαι, ἐγχειρίζειν αὐτῷ ἔκυτον τε δύοις καὶ τὴν πόλιν. Καὶ δὲ μὲν Βασιλάκιος ἀπειθῆς ἦν, οἱ δὲ θεσσαλονικεῖς δέει τοῦ μὴ ἀλῶνται τὴν πόλιν καὶ δεινόν τι παθεῖν, παρεχώρουν τῷ Κομνηνῷ τῆς εἰσόδου. Ἀλλ' δὲ Βασιλάκιος αἰσθάμενος τοῦ γινομένου ἀπὸ τοῦ πλήθους ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν μεταβαίνει, καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς ἐκείνην ἐφάλεσται, καὶ οὐδὲ ὡς ἐπιλανθάνεται πολέμου καὶ μάχης, καίτοι τοῦ δομέστικου πίστεις αὐτῷ διδύνετος μηδὲν τι παθεῖν ἀνήκεστον. Ἀλλ' ἐωράτο γε τὸν Βασιλάκιος καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς, καὶ ἐν οἷς ἐστενοχωρεῖτο λίαν ἀντήρ, οὐδὲ γάρ ὑρεῖται τι τοῦ ἀνδρώδους καὶ τοῦ γενναίου ἴδιους τοτο, ἔως ἐκείθεν αὐτὸν οἱ τῆς ἀκροπόλεως οἰκήτορες καὶ φύλακες ἐξελάσαντες ἀπαντες, ἔκοντα καὶ βίᾳ τοῦτον τῷ μεγάλῳ δομέστικῳ πειρέωνται. Εὐθὺς δὲ πρὸς τὸν βασιλέα τὴν τούτου ἔλωτιν διαμεμηνυκός, αὐτὸς ἐπ' διέγον τῇ θεσσαλονίκῃ ἐγκατερήσας, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ καταστησάμενος, λαμπρὸς στεφανίτης ἐπανήσει. Οἱ δὲ πρὸς τοῦ βασιλέως πεμφθέντες, μεταξὺ Φιλίππων καὶ Ἀμφιπόλεως τῷ μῷ πατρὶ συναντήσατες, τὰς περὶ αὐτοῦ

A silaciani toto animo conabantur suos in prædam dispersos in ordine iterum atque in phalangem cogere. Magnus e contrario domesticus, sua et ipse acie de novo structa, rursus in Basilacium infestus ferebatur. Ac quidam ex Alexianis Basilacianos longe conspicati, vehementi facta in eos impressione fuderant sugarantque, nonnullis captis, quos ad magnum domesticum reversi duxerunt. Interim vero Basilacii frater Manuel colle consensu quodam suos magna voce confirmabat inclinans in hunc modum: *Hec dies, haec Victoria Basilacis est.* Quidam autem Basilius nomine, Curtricius cognomento, familiaris et nuper comes Bryenii illius Nicephori, cuius paulo ante nieminius, vir fortis et imperterritus in audendo, ex acie Comneni B procurrens collem ascendit. Adversus eum Basilacius Manuel, gladio stricto, totis habenis equo admisso, ferox ruit. At illum Curtricius non ensed suspenso ex ephippiis baculo vehementer in vertice pulsatum, statim ex equo dejicit, et captivum trahens, velut spolium, patri meo sistit. Tum vero, quod erat reliquum Basilacii agmen, post constantiam brevem terga vertit, Basilacio ipso fugæ duce. Quos dum Comnenus Alexius Thessalonicam usque persequitur, Thessalonicenses, Basilacio admisso, portas Alexio claudunt. Ea res patris mei non infregit animum: quin nec loricae exuit, nec galeam **22** posuit, nec humeros clypeo nudavit, nec ensem abjecit, sed castra statim materialis oppugnationem et direptionem urbi minatis est. Quia vero servare, ac vivum capere Basileum malebat, per monachum Joannicum spectatae virtutis virum agere cum eo de pace institit, fidem dans, si se illi cum civitate dederet, nihil illum incommodi passurum. Ad hæc obsurdescente Basilacio, Thessalonicenses sua curantes, veritique direptionem civitatis, ejus ingressum Comneno permiserunt. Quo animadverso Basilacius ex urbe in arcem evadit: ubi rursus iisdem conditionibus, nullius incommodi, si se dederet, subeundi a magno domestico tentatus respondit pacati nihil: quin eruptiones ac pugnas meditabatur, nihil plane iniquitate loci ac fortunæ de statu erectæ menis ac forti consilio intrepidi pectoris remittens: donec cum arcis ejusdem illius incolæ ac custodes conspirantes omnes vi adhibita ejjectum, frustra reluctantein magno domestico dediderunt. Cujus successus nuntio Alexius statim ad imperatorem destinato, ipse Thessalonicæ moratus aliquandiu, constitutisque illic omnibus, splendidæ victoriae compos reversus in urbem est. Unde qui illi ob viam imperatoris jussu processerant, cum Philippo inter et Amphilopolim occurrisse, scriptis ipsi mandatis principis traditis in manus, indeque Basilacio, prout in iis jubebatur, ab eo recepto, circa locum quempiam Chlempinam dictum, ac prope fontem, qui in ipso est, oculos ei effoderunt; ex quo hactenus invaluit, ut sors ille Basilacii vocaretur. Tertius hic fuit labor ante imperium, velut

a quodam Hercule, a Magno Alexio exantlatus. Sane enim qui Erymanthium Aprum Basilacium istum dixerit, patrem vero meum Alexium generosissimum Herculem nominaverit, a veritate non aberret. Hæc ejus decora facinoraque illustria adhuc privati hactenus memorata sunt: quorum omnium præmium ab imperatore habuit sebasti dignitatem, sebastus acclamatus in medio se- natu.

γενναιότατον τὸν ἐμὸν πατέρα Ἀλέξιον οὐχ ἄν διάρτοι τῆς κατηματα καὶ πρὸ τοῦ θρόνου κατορθώματα τῷ Κομνηνῷ ἀπέκλεισεν, οὐδὲ τοῦ Σεβαστοῦ ἀξίαν Σεβαστὸς ἀναρρήθεις ἐκ μέσης συγκήτησον.

Ut laborantibus corporibus non uniusmodi cause languorum sunt, sed ex succis aliquando intus male coctis, noxiiorumque humorum indigesta copia B morbos contrahunt, a iuando circumstantium ap- puli qualitatum, aut ciborum intemperie male salubrium lèduntur: ita R̄miana res per ea tem- pora nunc quidem ipsa ex sese lethales sibi ægri- tudines peperit, puta illos quos dixi Urselios, Ba- silios. 23 et si qui alii ad turbam quæ tum ebiliū tyrannorum accensendi sunt: nunc præter hos intestinos motus, exterius quoque ingruentes passa calamitates, tyrannos Barbaros aliunde or- tos indigno ludibrio fortunæ sævos inse-losque sensit. Hujus generis insanabile atque ineluctabilis pernicie malum dixerim celebre illud exemplar ty- rannicæ dementiæ fastuosum impotentemque Ro- bertum, cui genitrix quidem Northmania, vasrities malitiaque omnis generis obstetrix altrixque fuit. Hunc sibi hostem armavit in seque proritavit Ro- mana res publica intempestiva imprudentique affi- nitatem quæ res natura dissociabiles Græca cum Barbaris, nostra cum alienigenis connectere ag- gressa bellum interneccivum et exitiabile innupti infaustique conjugii prolem sustulit. Id adeo mali contractum est ejus imprudentia qui tum rerum potiebatur Michaelis ex Ducarum familia propa- gantis genus, unde meum quoque maternum pro- fluit. Cæterum indulgeri mihi jam hinc postulo, aut potius meo mihi jure sumo, ut ne ab iis qui- dem qui mihi quantavis cognatione aut consanguini- tate conjuncti sunt, abstinere reprehensionem in tempore debeam: utique quandiu hoc singulari- nere proflendæ publicandæque sine fisco veritatis:

Α τοιγάρας προστάξεις βασιλικὰς αὐτῷ ἐγχειρίσαν- τες παραλαβόντες τὸν Βασιλάκιον περὶ τις χωρίον Χιεμπίναν καλούμενον ὁ παγαγόπες, ἐγγὺς τῆς ἐν αὐτῷ πηγῆς τοις ἐφθαλμούς αὐτοῦ ἐξορύζουσιν· ἐξ οὗ καὶ μέρος τῆς δεῦρος ἡ πηγὴ Βασιλάκιον (45) κέχληται. Τοῦτο τρίτον ἀθλο, πρὸ γε τῆς βασιλείας καθάπερ τινὶ Ἡρακλεῖ τῷ μεγάλῳ Ἀλέξιῳ γεγέ- νητο. Ἀν γάρ τις Ἐρυγάνθιον κάπρον τὸν Βασιλά- κιον τοῦτον καλέσειν, Ἡρακλέας δέ τινα καθ' ἡμέ- τον αὐτοκράτορον, τὴν τοῦ Σεβαστοῦ ἀξίαν Σεβαστὸς ἀναρρήθεις ἐκ μέσης συγκήτησον.

Καθάπερ οἷμα τὰ πονηρούς μεν τῶν σιωμάτων πῆ μὲν ταῖς ἔξωθεν αἰτίαις κακοῦνται, ἔστι δὲ ὅπου καὶ τὰ αἰτια τῶν νοσημάτων ἀφ' ἐκατῶν ἀναθλύ- ζουσι, καὶ αἰτιώμεθα ποιλάκις μὲν τὰς τοῦ περιέ- χοντος δομιλαῖς, καὶ τινας τροφῶν ποιότητας, πυ- ρετῶν γενέσεις, ἔνιοτε δὲ καὶ χυμῶν ἡρπεδίνις· οὗτω δῆτα καὶ ἡ τῶν Ψωμαίων κακότης κατ' ἔκεινον καρποῦ νῦν μὲν ἀνεβλάστησε θανατώδεις κῆ- ρας, τοὺς προεργμένους ἀνδρας ἐκείνους λέγω δῆ Οὐρσελίους καὶ Βασιλάκιους, καὶ δύος τὸ τυραννι- κὸν συνεπλήρουν πλῆθος· ὃν ἐὰν ἔξωθεν τινας καὶ ἐπεισάκτους τυράννους τὰ τῆς τύχης ταύτη ἐπειση- γάγετο, ἀπρόσμαχόν τι κακὸν καὶ ἀνίστον νόστημα, καθά γε καὶ τὸν ἐπὶ τυραννικῆ γνώμῃ ἀναθέτον Ρομπέρτον (46) ἐκείνων τὸν ἀλαζόνα, δὺν Νορμανία μὲν ἡγεμονε, φυλότης δὲ παντεδαπή καὶ ἔθρεψτο καὶ ἐμπάλευσεν. Η δὲ Ψωμαίων ἐχθρὸν τηλικοῦτον ἐφ' ἐκατῆς εἰλικρινες πρόφασιν δεδωκυτα τῶν ἀπ' ἐκείνου πολέμων τοῖς πρὸς ἡμᾶς κῆδος, ἐτερόφυλόν τε καὶ βάρδαρον καὶ τὰ πηδεῖς ἡμᾶς ἀπροσάρμοστον, μᾶλλον δὲ ἀπροσεξία τοῦ τόπου κρατοῦντος; Μιχαήλ, τοῦ τάξις τοῦ γένους σειράς πρὸς τοὺς Δούκας ἀνάπ- τοντος. Εἰ δὲ καὶ καθαπτούμην τινὸς τῶν καθ' αἰμα μοι προσηκόντων (καὶ γάρ κάμοι τὰ πρὸς μητέρος ἐκείθεν καταρρεῖ), νεκεστάτω μηδείς τὴν τε γάρ ἀλήθειαν ἐξ ἀπάντων προειλικρηνης ἐνυγγράφειν, καὶ διον ἐπὶ τούτῳ τὰς ἐξ ἀπάντων μέμψεις ἀνετειλά- μην. Ἐκείνος γάρ δὲ εἰρημένος αὐτοκράτωρ δ Δού- κας Μιχαήλ τὴν τὸν βαρβάρου τούτου θυγατέρα (47) εἰς τὸν ἐκατοῦντον κατηγγυήσατο Κωνσταντίνον (48), κάντευθεν ἀνερθάγη τὰ τῶν πολεμίου. Κατ D περὶ μὲν τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως τουτοῦ Κωνσταν- τίνου καὶ τοῦ περὶ αὐτὸν γαμικοῦ συναλλάγματος,

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(45) Ηγρὴ Βασιλάκιον. Bryenio, Βασιλάκια πτηγάδια. Scylitzæ Βρύσις Βασιλάκου. Unde forte nomen inditum urbi cuiusdam Βρύσις, et alteri Μεγάλη Βρύσις, in jure Græco-Rom. pag. 223. Vide Meursium in Βρύσις, et Gloss. eruditæ inter- pretis.

(46) Ρομπέρτος. Robertum Normannum Apuliae Principem, cuius Stemina delibavimus in Observatiōnium istarum prolegomenis. (vide t. CXXXIII.)

(47) Θυγατέρα, filiam Roberti quam Constanti- nopolim adductam, mutato nomine, ait Scylitzes, Helenam vocavit, filioque suo Constantino despon- dit Michael Ducas. Quæ quidem affinitas effici- caruit propter immunitam pueri aetatem, et remissa postmodum a Botaniate ad patrem Helenam, 230 ut

auctor est Zonaras. Constantinopoli reclusam, et diligentia custodia observata seribit Gaufr. Malaterra, lib. III, cap. 13: *Ne forte, inquit, si alicui potenti nuberet, quia hæreditati imperatori semel in Palatio coronata fuerat, ab ipso cui nuberet, aliqua hæreditas per ipsam in palatio proclamare ur.* Nec dissentit Ordericus Vitalis, lib. VII, de Botaniata scribens, *filias duas Roberti Wiscardi.* quarum unam idem juvenis (Constantinus) desideraverat, cu- stodia mancipavit.

(48) Κωνσταντίνος. Constantimum Porphyro- gennetam, a patre infantem adhuc, puniceis cal- ceis donatum, et imperatorem appellatum, Zona- ras, Anna, etc.

καὶ ἐλα; τοῦ βαρδαρικοῦ κήδους; καὶ δὴ καὶ δπω; καὶ καὶ καὶ δπω; τε καὶ μεγέθους ὁ ἀνήρ, καὶ ὅποις ἦν τὸν φύσιν καὶ ποδαπὸς κατὰ καιρὸν ἐρούμεν, ἐπειδὴν ἀπολογούμενην καὶ τὰς ἐμάς; συμφορὰς μικρὸν μετὰ τὴν τοῦ κήδους τούτου διῆγγαν καὶ τὴν ἡτταν τῆς βαρδαρικῆς ἀπάστις δυνάμεως, καὶ τὴν ἀπώλειαν τῶν Νορμανδίνων τυράννων οὓς ἐξ ἀλογίας κατὰ τῆς τῶν Ρωμαίων ἐθρέψατο. Ἀλλὰ πρότερον δεῖ ἀναγαγοῦταν τὰ περὶ τοῦ Ῥωμέρτου τούτου διηγήσασθαι, δπως τε εἰχε γένους καὶ τύχης, καὶ εἰς οἶον χράτος; καὶ ὅφες ἡ φρᾶτα τῶν πραγμάτων τοῦτον ἀνήνεγκε, μᾶλλον δὲ ίν τοις ἐντελεστερον φαίην, οὔπερ ἔχωρης τοῦτον ἡ πρόνοια προελθεῖν ἐνδοῦσα πρὸς τὰς ἐκείνου κακοτρόπους ὅρμας; τε καὶ μηχανάς. Οὐ δὲ Ῥωμέρτος οὔτος, Νορμάνος τὸ γένος, τὴν τύχην ἀσημός (49), τὴν γνώμην τυραννικής, τὴν φυχὴν πανουργίατος (50), τὴν χείρα γενναῖον, ἐπιθέτθαι μὲν δεινότατος πλούτων καὶ περιουσίᾳ μεγάλων ἀνδρῶν, καταπρᾶξαι δὲ ἀφυπτότετος ἐς τὸ ἀναντίφθητον τὰ τοῦ σκοποῦ περιάγων. Τὰ δὲ τοῦ σώματος (51) τοσοῦτος; εἰς μέγεθος, ὡς καὶ

A cuius propositi atque officii præscriptione omnibus me omnium in hoc genere querelis satis occuruisse arbitror. Hic igitur quem diximus imperator Ducas Michael filium istius Barbari suo ipsius filio despondit Constantino atque hinc ille lacrymæ et prætextus hostibus abrumpendæ pacis, siveoque nos bellum lassendū. Sed de hoc Michaelis filio Constantino deque ipsius nuptialibus conventis, deque toto hoc negotio barbaricæ affinitatis, ut et qua forma quave proceritate corporis floruerit is juvenis, quoque indole ac patria fuerit, suo tempore dicemus: tum nempe cum pro; ras ero miseras lamentabor meas, post narrationem expletam et affinitatis hujus et malorum quæ ex ea redundarunt omnium, cladisque ultimæ exercitus barbarici, cum supremo exitio tyranorum Northmanniensium, quorum vim atque impotentem audaciam inconsulte Michael Ducas tali affinitate contrahenda in Romanum imperium vertit. Verum prius oportet resumpto altius sermone Roberti hujus primordia exponere: quo genere ortus, qua

Car. Dufresnii Du Gangii note.

(49) Τὴν τύχην ἀσημός. *Infra*, ἐξ ἀφανοῦς τάνον τύχης περιφανῆς, et lib. iv, pag. 104, ἀπὸ ἀσχάτης πενίας καὶ τύχης ἀφανοῦς. Leo Ost. lib. iii, cap. 15, de Roberto, *cum esset admodum pauper.* Joan. Brompton, *Iste Robertus licet probus, et de familia regis (Willelmi Risi Angl. regis), pauper tamen erat, et nullam dilatam gratiam apud Regem illam potuit invenire.* Robertum ex eorum militum ordine, quos vassavores vocant, ortum dixisse auctor est Odo Frisingensis, lib. i *De gestis Frider.* cap. 3: *Robertus iste ex mediocri stirpe in Normannia ex eorum ordine quos vassavores vulgo illi dicere solent, in plaga, quam Constantiam indigenæ vocant, editus.* Idem in Chrou. lib. vi, cap. 55: *Ea tempeste Normannorum gens inquietissima, Roberto Guiscardo duce, humiliis conditum nisi viro, sed strenuissimo, Apuliam invadit.* Ordericus lib. v: *Hic Tancredi de Altavilla, n̄ ediocris cuiusdam vir filius fuit.* His, præter Richardum Pictavium, concinit Guntherus, lib. i Ligurini:

Normannia quondam Ediderat, media rerum seu stirpis agentes Fortuna, sed mente suis et pectori longe Præstantes, validosque manu, formaque venustos, Laudis amatores, magnarum semina rerum Quærentes, cupidosque suis notescere factis. Quique magis sese claro de sanguine regum, Quam de privata Gallorum gente docerent.

Denique Philippus Mouskes, episcopus Tornacensis in ms. Francorum Historia, ne quid intactum relinquat, hæc de Guiscardi natalibus refert:

Cil Robers estoit un bevere, Uns chevalier fort tramelere, Tant fist que riens ne li remest, Fors qu'un seul manoir û il mest, Si parent tout le blastangierent, Un seul escuier li baillerent, etc.

Certe humilis fuit ac tenuis Roberti familia, si ducalem et regium spectemus apicem, ad quem postea pervenit, quæ honesta tamen, et præter nobilium vulgarem statum et conditionem illustris habita est; et, ut verbis utar Willelmi Malinesbriensis *De gest. Angl.*, lib. iii, quæ nec humi reperet, nec altum quid tumeret. Fuit enim Tancredus, Wiscardi pater, ex eorum numero militum, quos

C banneretos appellabant, et in Richardi II, Normanniæ ducis, cui imprimis charus sunt, obsequio militari 15 militibus imperans, meruit, ut auctor est Malaterra lib. i, cap. 40. Ortum porro duxit Robertus in ea Friseæ provincia quam Neustria, postea Normanniam, a Normannis septentrionalibus, quibus inhabitanda concessa est a Caroli Simplicie apellarunt nostri, in eo p. tractu quæ Constantinus vulgo dicitur. Orderic. Vital s. i. iii: *Hujus pater Tancredus de Altavilla de pago Constantino exstitit.* Malaterra lib. i, cap. 3: *In cuius quidem provincia civitas est quæ Constantinum dicitur, in cuius territorio villa est quæ Altarilla nuncupatur: non quidem tantum 231 pro excel lentia alicuius montis, in quo sita sit; sed quiam, ut credimus, aliquo auspicio ad considerationem prænotant s eventum: et prosperos successus ejusdem villæ futurorum haeredum, Dei adjutorio, et sua strenuitate, gradatim honoris culmen scandentium.* Loco etiā tum nomen inquit, *Hautenille la-Guichard*, in celeberrimi Roberti memoriam. Porro Annæ Ῥωμέρτος, Robertus dicitur, μ ante π præposito, ex usu Græcorum, qui b Latinum per μα effere solent, ut observavit Mart. Crusius ad Hist. polit. pag. 46.

(50) Τὴν φυχὴν πανουργίατος. Fuit Robertus animo versutissimo, und ab Umfrido fratre, Apulie priuipice, Guiscardum, ob vafratiem cognomatum tradunt Willel. Gemetensis, lib. vii cap. 50; et Robertus de Monte ann. 1129, Leo Ost. lib. iii Chrou. cap. 45, ita appellatum fuisse per jocum narrat a Gerardo, cuius amitam conjugem duxerat. Vnde vocabuli expressit Guntherus lib. ii Ligurini:

Cui propter sensus agiles, animique rigorem, Cognomen Guiscardus erat.

Et Guillelmus Apuliensis, lib. i: *Rer. Norman.: Cognomen Guiscardus erat, quia calliditatis Non Cicero tantæ fuit, aut versutus Ulyses.*

Testatur Joannes Tyreanus, Guillelmi Apul. edito, nostra etiā aetate, vulgo apud Normannos, cautos et astutos viros, *Guischards*, appellari.

(51) Τὰ δὲ τοῦ σώματος. Solemne est omnibus pene scriptoribus procerum corporis staturam virus heroicis tribuere, cuiusmodi Nicephoro Bryeno, supra, et Boemundo lib. xiii aspigit Anna, et cum

fortuna usus, quantum in apicem potentia series A eum et velut casus quidam ac fortuita congeries variorum eventuum extulerit; vel, ut religiosius loquar, quo cum usque provehi divina providentia permiserit, sapienti coniunctio malitiosis ejus ausibus atque artibus successum indulgens. Fuit hic Robertus Normannus gener, fortuna ignobilis, ingenio tyrannico, animo versutissimo, manu strenuus, ac cum in opes et fortunas **24** magnatum hominum adjectis cupiditatis oculis incurseret, ineluctabilis violentiae: postquam vero semel aliquid destinaverat ac perfidere decreverat, invictæ in urgendo cepto perseverantiae. Tantus erat statuta corporis ut maximus excederet, cutis colore rutilo, coma flavus, latis humeris, oculis ita vegetis ut hand dubie scintillare viderentur, cætera B ruris.

conformatio membrorum ubi latior extensio decebat, concinne porrectus et sine labe vastitatis, ubi cogi in angustum usus aut formæ ratio postulat, arte quadam naturæ tornatus in lævitatem expeditissimam: adeoque a summo vertice, ut a multis audivisse memini cum visa referrent, ad imos talos, omni absolitione perpolitus et quasi ad ideam fictus exstabat. Vocis sonum quod attinet, Homerus quidem de Achille memorat eo loquente videri solitum astantibus sese vocem audire tumultuantis multitudinis: hujus autem, ut aiunt, clamor myriadas ipsas integras percilleret in suamque verteret. Sic a natura, a fortuna, ab animi ac spiritus indole comparatus, libertatis erat **re**gentissimus, ac nemini plane omnium servire aut obnoxie obsequi sustinens; quem magnatum momentum, utcumque humili fortuna depressarum, esse characterem ferunt.

Ab hoc tædio dominatus alieni patiendi, mox e Normania patria, cum equitibus omnino quinque, peditibus triginta; cum iis saltus insedit ac speluncas circa montes avios Longobardiaæ, ubi latrociniis in viatores exercendis equos, pecunias, arma sibi suisque comparavit. Hæc ei rudimenta C vitæ atque exordia fuerunt cædibus et sanguine humano maculosa. In iis cum esset diutius venit in notitiam Guilielmo Mascabeli qui per ea tempora ditione tenebat magnum partem objacentium Longobardiaæ regionum. Unde et magnos colligens annuos redditus, justos ex iis exercitus alebat: quæ

τῶν μεγίστων ὑπεριόδους, πυρσὸς τὸ χρῶμα, τὴν κόκκινην ἔξαθλον, τοὺς δάκρυα, εὐρὺς, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀλλὰ πῦρ ἀπ' αὐτῶν μονονούχη ἀπεσπινθηρίζετο, καὶ ὅπου μὲν ἔδει διοργανῶσαι τὴν φύσιν τὸ πλάτος, εὔμηχλον δικαίον δικαιολογεῖτο. Οὕτως ἐξ ἀκροτερίας κεφαλῆς ἐξ πόδες ὁ ἀνήρ κατερήθυμιστο, ὡς πολλῶν λεγόντων πολλάκις ἀκήκοα. Τό δὲ φύγαμα, "Ομηρος μὲν περὶ Ἀχιλλέως ἐποίησεν, ὡς δρα φωνήσαντος ἐκείνου φαντασίαν ἐσχήκεσαν οἱ ἀκούοντες πολλῶν θρυσσούντων, τούτου δὲ τοῦ ἀνδρὸς ὡς φασὶ τὸ ἐμβόημα πολλὰς ἐτρέπετο μυριάδας. Οὕτως ἔχων καὶ τύχης καὶ φύσεως καὶ φυγῆς, ἀδεύτως δὲ, ὡς εἰκός, μηδενὶ τῶν ἀπάντων ὑπετατέμενος. Τοιαῦται γάρ αἱ μεγάλαι φύσεις ὡς φαστικῶν τύχης ὡσιν ἀφαυροτέ-

τοιούτος δὲ ὁ ἀνήρ καὶ ἀγεσθαις δῶρας μὴ ἀνεχόμενος ἀπὸ Νορμανίας ἀπάρας μετὰ τῶν ἵππων, πέντε δὲ ἡσαν ἵπποις, καὶ πεζοῖς τριάκοντα οἱ πάντες, ἐξειλθὼν τῆς πατρίδος (52) περὶ τὰς ἀκρολοφίας, καὶ τὰ ἀντρα καὶ τὰ δρη τῆς Λογγιναρδίας διέτριψε χειρὸς ληστρικῆς κατάρχων (53) καὶ τοῖς ὀδίταις ἐπιτιθέμενος, δησού μὲν ἵππους δους δὲ καὶ πράγματα διλλὰ τε καὶ διπλα προτεπικτύμενος. Καὶ τὰ προσούματα τοῦ βίου τούτῳ αἰμάτων ἡσαν ἐκλύσεις καὶ ἀνδροφονίαι πολλα. Χρονοτριβῶν δὲ ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Λογγιναρδίας (54), οὐχ ἐλαθε Γελελεμον τὸν Μασκαβέλην (55), δε τοτε ἐκείνο καιροῦ μέρους; με-

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

tis Normannis Italiciis Leo Ost. lib. ii cap. 38: *Viri et statuta proceri, et specie venusti: quos tam ut breviores et pusillos ab Alainannis et Teutonicis, qui in Italianum cum Henrico imp. venerant, Indubio habitos scribit Guilielmus Apuliensis lib. ii :*

*Teutonici, quia casaries et forma decoros
Fecerat egregie proceri corporis illos,
Corpora derident Normannica, quæ breviora
Esse videbantur, nec eorum nuntia curant.*

Alemanni quippe statuta sunt proceri. Willielmus Guiart in S. Ludovico :

*Alemans, qui selonc nature
Sont grans et gros comme iariant,
Vont là leurs forces essaient.*

Idem de iis testatur Cinnamus, lib. ii.

(52) Ἐξελθὼν τῆς πατρίδος. Guibertus lib. iii Hist. Hieros., cap. 2, non equitem, sed peditem a patria digressum Robertum tradit: *Is a nativa, quam præmisimus, regione, utrum sponte egressus nescio, an pulsus, pedes in Apuliam abiit: ibi equos et arma quibus eques fieret, qua potuit arte commeruit. Vide Malaterram, lib. i, cap. 5 et 6. Brompton. et alios.*

(53) Χειρὸς ληστρικῆς κατάρχων. Annæ con-cinit Philippus Mouskes :

*Puis alla tant par le païs,
Qu'en Pule vint, si fu routiers,
Et tint sergents et cavaliers.*

D (54) Λογγιναρδίας. Longobardia nomen olim tam late patuit, ut universa Italia hoc vocabulo intelligeretur. Charta Caroli M. pro divisione imperii: *Italiæ vero, quæ et Longobardia dicitur, etc. Postmodum Græcis ea potissimum pars Italiæ Longobardia dicta fuit, quæ in eorum imperio remansit, Calabria scilicet et Apulia, in thematis seu provinciæ formam sub hac appellatione redacta, uti refert Constantinus Porphyry, lib. ii De Themat., cap. 41. Recentiores denique Longobardiam appellarunt eam Italiæ partem quæ 232 Emiliam et Liguriam continet, ut auctor est Albertinus Mussatus, lib. vi De Gest. Henrici VII, cap. 14.*

(55) Γελελεμον Μασκαβέληρ. Robertus, Alberada priore uxore repudiata, seu, ut vult Seylitz s, extincta, ex qua Boemundum suscepit, filiam Sacerdoti Principis in secundam conjugem adserit. Hunc Gaimarum, vel Gaimarium Malaterra, lib.

γίστου τῶν περαχειμένων τῇ Λογγιναρδίᾳ τὸ γερμῶν Ιτεγχανεν δων δθεν τὰς εισδους; δαψιλεῖς ἀν ἔτος θεμένων, κάντευθεν δυνάμεις ικανάς ἐπαγόμενος Ιπειφανής ἡν ἀρχηγός. Μεμαθήκως δὲ περὶ τοῦ Ἀρμπέρτου ὁπειδές ἐστι κατ' ἀμφο, ψυχήν καὶ ὄμηρον φημι, προσήκετο τε ἀδούλως τὸν ἄνδρα, καὶ μέλι τῶν θυγατέρων (56) τούτῳ κατηγγυήσατο, καὶ πληρώτας τὸν κήδος θαυμάσας αὐτὸν τῆς τε φύσεως καὶ τῆς περὶ τὰ στρατιωτικά ἐμπειρίας, οὐμενούν τὰ κατὰ γνωμήν τούτωντεν, καὶ γάρ καὶ πόλιν καθάπερ εἰ τις ἔδον αὐτῷ διδεδώκει, καὶ δῆλα τὰ προσεπιφιλοτιμήσατο. Οὐ δὲ περὶ αὐτὸν δύσους γενόμενον, καὶ ἐπανάστασιν κατ' αὐτοῦ μελετήσας, τὰ μὲν πρῶτα τὸν εύνουν ὑπεκρίνετο καὶ τὰς δυνάμεις προστοθεῖς τοὺς πεζοὺς ποιησάμενος. Καὶ τούτευθεν ὑπέρβει τὰ τῆς εύνοιας, καὶ κατὰ μικρὸν παρεγμούστο ἡ κακοθεία. Καὶ οὐ διελμπανε προφάσεις καθεκάστην σκανδάλων διδούν καὶ λαμδάνων, καὶ τρόπους συνεχεῖς μηχανώμενος, ἀφ' ὧν ἔρδες τε καὶ μάχαι καὶ πόλεμοι εἰώθασι τίκτεσθαι. Ἐπειδὲ ὁ ἥρθεις Γελίζλμος ὁ Μασκαβέλης πλάντων καὶ δυνάμεις κατὰ πολὺ διέφερεν αὐτοῦ, ἀπογονὸς ὁ Ἀρμπέρτος τὴν κατὰ πρόσωπον πρὸς αὐτὸν μάχην, βουλήν βουλεύεται πονηρὸν, καὶ προσάλλεται μὲν τὴν εύνοιαν, καὶ τὸ μεταμέλον πλάττεται, καὶ ὑπορύττεις δέλον αὐτῷ δεινὸν καὶ δυσφράτον, τὰς τε πόλεις αὐτοῦ κατατρέψει καὶ κύριος γενέσθαι τῶν προσόντων ἀπάντων τῷ Μασκαβέλῃ, καὶ πρῶτα μὲν τὰ πρὸς εἰρήνην ἐπερωτᾶ καὶ συνελθεῖν τὰ εἰς λόγους αὐτοπροσώπως διαπρεσεύεται, ὁ δὲ τὴν πρὸς αὐτὸν εἰρήνην ἀσπάζεται φιλῶν τὴν θυγατέρα ἔξωχος, καὶ συνίθεται τὴν δμητίαν ἐς νέωτα. Οὐ δέ Ἀρμπέρτος καταγγέλλει τόπον αὐτῷ, ἐν τῷ συνελθόντας διαλεχθῆναι προσήκει καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους συνθέσθαι σπονδάς. Ἀκρολοφεῖς δὲ ἡσαν δύο ἔξ Ιου τῆς πεδιάδος ἐξυπανέχουσαι κατὰ διάμετρον τὴν θέσιν λαχοῦσαι, τὸ δὲ μεταξὺ τούτων ἐλώδες ἦν καὶ κατάσκινον δένδροις παντοδαποῖς καὶ φυτοῖς ἔνθα καὶ λόχον ἐστήσατο ὁ δεινὸς ἔκεινος Ἀρμπέρτος

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

I cap. 30; Leo IX PP. in Epist. et Leo Ost. non semel nuncupant; quem Willelmus Geneticensis, lib. vii, cap. 30, et Ordericus Vitalis, lib. iii et ii, Wilmachum, et Gilmachum vocant, vocabulo, ut videtur, magis ad Willelmum Mascabelem accedente, ut ab Anna indigitatur. Sed fallitur illa, cum scribit superstitio Gaimarii Roberti initas cum eius nata nuptias: cum longe ante Gaimarius a suis per insulam sublatas esset, Leone IX. PP. Ecclesiam gubernante. Guill. Apul. lib. i.

Hoc Normannorum Drogo, Gaymariusque priores Tempore defuncti fuerant, a civibus aititer Ex consanguineis occisis fraude Salerni: Alter ubi in dingenis, nimurum quia credulus illis, Monilarii catus.

Et lib. ii diserte ait a Gisulpho, Gaymarij filio, Sigelgaitam in uxorem obtinuisse Robertum, quod etiam tradit Leo Ost. lib. iii. cap. 15.

Cum prius parentatus capisset crescere nomen, Variusque cum, legatos mittere caput, Qui cum afferrent generoso verbo Gisulfo

FATROL. GR. CXXXI.

Res eum potentiae nomine 'ata inclytum fecerat. Is Roberto dotes animi ac corporis quas diximus prædicari audiens, conciliare sibi hominem affinitate statuit inconsulte, ut exitus monstrav'it. Igitur ei unam ex filialibus despondet suis, nuptiisque post paulo perfec is beatus sibi videbatur quo. I. talem, tantæ fortitudinis, tamque experientem rei bellicæ sibi adjunxit generum. Suamque hanc gratulationem ac latitudinem magnificis sancvit dñis, cum Roberto et dotalē civitatem unam e suis attribuit propriam, et multis eumdem alij liberalissime munieribus donavit; quorū beneficiorum fluctum nequaquam eum quem speraverat, quemque par erat, miser recipit. Cito enim sacerdos invidens Robertus vimque in eum cogitans 25 paransque, malum animum dissimulatione presit aliquandiu, quoad videlicet confirmaret sese. Mox tamen ubi turmam suorum equitum in tripulum auxisset, perditum vero duplicasset numerum, abunde se jam instructum sentiens larvam deponit, nudaque ac libera grassari malitia incipit; gradibus tamen in eo procelens quibusdam, et sensim serens atque obtendens alij ex aliis simultatum causas, vafer artifex jaciendorum seminum unde contentionum ac bellorum seges exsisteret. Quoniam vero usu ipso ac reputatione virium tum suarum tum adversarii facile se imparem aperto certamine Robertus sensit homini opibus amplissimis ac copiis subnixo, versus ad arces subdolas amicitiam cum eo redintegrat, pœnitentia simulanda nuper ausorum. Simul interim insidias moliens quarum fraude ac successu ditione sua universa censibusque ac vectigalibus miserum spoliaret. Pacem igitur ultra ac reconciliationem postulat, utque convenienter inter ambos de re tota condici diem ac locum expectit mutuo colloquio. Mascabeles qui filiae ingenti amore tenereur spem recuperandi generi cuius gratulatione accipit, congressumque pro ejus libito condit. Locum Robertus eligit. Colles erant duo pari fere altitudine campo prominentes, e diamet. o

Gaymarii g. rito, germanæ nobile poscens Conjugium, quia conjugio tunc ipse carebat, Prima conjugie pro consanguinitate repulsa, De qua natus erat Boemundus, strenuus proles, Insignia nimia virtute potensque futurus.

(56) *Miar τιν θυγατέρων.* Roberti uxorem, Gaymarii Salernitanū principis filiam, Gisulphi seu Seonolfi principis sororem, Gisulam nuncupant Anna et Scylitzes, Malaterra, lib. i, cap. 3; Sigelgaitam, ut et Willelm. Genetic. lib. vii, cap. 45; Sigelguadam Ordericus lib. vii; Sicelgaitam Leo Ost. lib. iii, cap. 57; Sicelgaitam, Guill. Apulensis, lib. ii. denique Sicelgaitam, vetus diploma Rogerii ducis et Boemundi, apud Baron. an. 1090, n. 19. Obiit illa an. 1090, ut auctor est Petrus Diacon. lib. iv Chron. Cassin. cap. 8. Diem adnotat Kalendarium S. Mauritii Andegavensis: 17 Kal. Maii ob. Sicelgaita ducissa Apuliae. V. Baron. an. 1090, n. 18. Porro nuptias Roberti in an. 1038 conjugit Malaterra, lib. i, cap. 31.

oppositi. Horum intervallum palustre atque arbustis fruticibusque densum aptum ad insidias Roberto visum. Ibi quatuor fortissimos armis instructos viros collocat, cum mandato ut omnem in partem circumspicerent, simul autem scipsum manus cum Mascabele conserente animadverterissent statim ad se accurrerent omnium securi. His ita dispositis fraudulentissimus Robertus alterum quidem collum quem colloquio delegerat nullis incessum copiis habuit, alium praesidio sibi asseruit equum quindecim, peditum sex supra quinquaginta, quos ipsu[m] consendere obtinereque jussit; cum paucis tantum ex principiis eorum consilii summa communicata: unique nominatum ipsorum negotio dato, ut sua ipsius arma secum ferret, clypeum, galeam, et acinacem, quibus facile cum opus foret induitus una cum quatuor in imo subsidentibus ad primam speciem conserentis manus cum Guillermo Roberti huic suppetias accurrerent. Horum ignarus Guillermus constituta die venit in designatum sibi a Roberto locum, quem et ipsum eodem se conserentem procul cernens, benevolentissime procurrit ei obviam in equo, salutationeque et complexu[m] amicissimo dignatur generum. Ventum in congressus locum est, qui erat in proclivitate collis statim infra verticem. Ibi **26** quæsitis sermonibus aliquo tempore consumpto: Quidni, Robertus ait, omissis equis aliquando commodius in herba confabulatur residemus? Acquiescit simpliciter Mascabales et prius desilientem Robertum et ipse initatus, humi accumbens cubitoque innixus caput sermonem continuabat. Hic Robertus simulata verboru[m] officia ingeminat. Fidem aeternam pollicetur socero, benefactorem eum saepius et dominum appellans. Quos tam familiariter tamque amanter agentes inter se conspicati Mascabelis comites, conspicique ex captata sessione longum ipsis colloquium fore, desilientes et ipsi ex equis, paulo etiam cum et æstu media jam die et fame ac siti laborarent, tum ex vertice quem insederant meridianis infesto radiis in vallem umbrosam descendere, imo nonnulli frenis equorum ad ramos ligatis humi procumbere frigusque captare; quidam denique domum etiam repetere. Ita illi. **27** Dum intentus destinato sceleri Robertus ubi maturum censuit re-pente voce ac vultu mutato inclemius insurgit in Mascabelem, proque oculo niti et obnoxio sanguinarium et inflammatum ferens, manum quoque infert violentam socero: qui cum sibi et ipse manu succurreret, commissa lucta est, per quam vario utriusque conatu ad extremum per declive in praeceps ambo devolvebantur. Hoc animadverso qui la-

A téssarac[on] ἀνδρας ἐνόπλους; γενναιοτάτους; παρεγγησάμενους; πανταχόσ παπτανειν τὰ δηματα[on] ἐπειδὸν δὲ ἰδοιεν αὐτὸν μετὰ τοῦ Γελιέλμου συμπλεκόμενον εὐθὺς πρὸς ἐκεῖνον ἀναδρυμεῖν μηδὲν τὸ περάπαν μελήσαντας. Ταῦτ' οὖν προκατατεκνάσας ὁ κακουργότατος ἐκεῖνος Ἱούπερτος, τὴν μὲν τῶν ἀκρολοφῶν εἰς τὴν μετὰ τοῦ Μασκαβέλη δμιούλιαν χρησιμεύουσαν κατέλιπε, φύσις; ταύτην ὑποδεῖξαι αὐτῷ, θατέραν δὲ οἷον ἰδιοποιησάμενον, πεντεκαῖδεκα ἵππας καὶ πεζῶνς ὡς τέξιν ἔξι καὶ πεντήκοντα ἀνελθεῖν ἐν αὐτῇ συνέταξε, τὴν βουλήν πᾶσαν τοὺς ἀξιολογωτέρους τούτων ἐξορχησάμενος, καὶ ἐν τούτων παραγγέλας τὰ αὐτοῦ ὅπλα βαστάζειν ἀσπίδα καὶ χρόνος, καὶ ὀχινάκην, ὡς ἐξδίως διὰ τούτων ἐξοπλισθεῖν, καὶ τοῖς λοχῶις τέσσαροι ἐπιστήφας ἵνα ὁ πόνηκα τῷ Μασκαβέλῃ συμπλακέντας τούτον θεάσαντο, θάττον ἀναδράματι πρὸς αὐτόν. Καὶ ὁ Γελιέλμος κατὰ τὴν συγχειμένην ἡμέραν ἤρχετο πρὸς τὴν ἀκρόπολειαν εἰς τὸν τόπον δὲ φύσας αὐτῷ ὁ Τομπέρτος ὑπέδειξε τὰς μετ' αὐτοῦ συνθήκας πληρώσας. Ὁν ιδὼν ἐγγύθεν ἐκεῖνος γενόμενον, αὐτῷ τε ἵπποτῆς προσυπαντήκει, καὶ ἀσπασίμενος ἐδεξιούτο μάλα εὐθύμως. Ἔστησαν ὡν διπλω εἰς τὸ πράνες μικρὸν τῆς ἀκρολοφίας ὑποκλίναντες, δμιούλιντες ἄττα καὶ ἐμελλόν ποιεῖν. Ὁ δὲ δεινὸς ἐκεῖνος Ἱούπερτος ἀδύος ἐκ λόγιων συνέρων ἐτριβε τὸν καιρὸν, εἰτά φησι πρὸς τὸν Γελιέλμον. Ἰνα τὶ τοῖς ἵπποις ἐποχούμενοι κοπιῶμεν, ἀποδάντες καθεδούμεθα εἰς τοῦδερος, καὶ C ἀφροντίστως περὶ ὧν χρὴ ὀμιλήσομεν. Πειθεται δὲ Μασκαβέλης νῆπις ἀγνοήσας τὸν δόλον καὶ ὃν κακοῦ φέρεται, καὶ ἀποδαίνοντα τὸν Ἱούπερτον τοῦ ἵππου θεασάμενος πεζὸς καὶ αὐτὸς τηνικαῦτα εἰστήκει καὶ τῇ γῇ τὸν ἀγκῶνα διερεισάμενος αὐθῆς λόγων κατήρχεται. Ὁ δὲ Ἱούπερτος δουλείαν ὡμολόγει τοῦ λοιποῦ τῷ Μασκαβέλῃ καὶ πίστει, εὐργέτην αὐτὸν καὶ κύριον ὄνομάζων. Θεασάμενοι δὲ τούτους οἱ τοῦ Μασκαβέλη τῶν ἵππων ἀποδάντας, καὶ λόγων ἀλλων ὑπεράρχομένους καμόντες ἀπό τε τοῦ καύσωνος ἀπό τε τοῦ δεηθῆναι καὶ τροφῆς καὶ ποτοῦ (ῷρα γὰρ θέρους ἦν, ὁπιγίκα τὰς ἀκτῖνας δὲ ἡλιος κατὰ κορυφὴν εἰσῆθε βάλλειν), καὶ τῆς ἀλέας ἀφορήτου γινομένης, οἱ μὲν τῶν ἵππων ἀποδαίνοντες τοὺς χαλινοὺς περὶ τοὺς πεύρθους τῶν δένδρων ἀναδειποῦντες εἰς τοῦδερος κατεκλίνοντα, ταῖς ἀπὸ τῶν ἵππων καὶ τῶν δένδρων σκιαῖς ἀντψυχόμενοι, οἱ δὲ οἰκαδε ἐχώρουν. Ἀλλὰ οὐτοι μὲν οὐτως. Ὁ δὲ τὰ πάντα δεινὸς Ἱούπερτος οὐτως ταῦτα προκατατήσας ἀθρόν ἐπιφύεται τῷ Μασκαβέλῃ, καὶ τὸ ἡμερον ἀφεις βλέμμα πρὸς τὸ δρυιλώτερον μεταδίλλεται, καὶ φύνον αὐτῷ ἐπιβάλλει τὴν χείρα. Καὶ συμπλακεῖς (57) ἀντιευ-

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(57) Καὶ συμπλακεῖς. Falli præterea hoc loco constat Annam, quæ posteris imposuit, dum quod auditu accepit de quodam Bisiniacensi principe, id Salernitano ascrispit. Quod facile concedet quisquis hanc Annæ narrationem cum Historia Petri de Turra Bisiniacensis principis conseret,

quam cum iisdem adjunctis pluribus recitant M—laterra, lib. i, cap. 17; et Leo Ost. lib. iii, cap. 15. Cessum per insidias Salerni ab Alphanis proceribus Gaymarium tradunt. Idem Leo Ost. lib. ii, cap. 86, et lib. iii, cap. 3; Petrus Damian. lib. i, epist. 9; et Guill. Apul. lib. ii.

παλέκεται τε καὶ εἶλκε καὶ εἶλκετο καὶ ἐκυλίοντο
κιμφώ κατὰ τοῦ πραγοῦ¹. Τούτους δὲ οἱ λογώντες
τέσσαρες ἔκεινοι ἀνδρες θεασάμενοι, ἀναδύντες τοῦ
ἔλους ἐπέδραμον ἡδη τῷ Γελιέλμῳ, καὶ ἔυνδήσαντες
ἀπανταχθέν αὐτέρεχον ὡς πρός τοὺς εἰς τὴν ἐτέραν
ἀκείνειαν Ισταμένους; Ἰππεῖς τοῦ Ἱούπερτου ἡδη
καὶ αὐτῶν ὑποκολπαζόντων κατὰ τοῦ πραγοῦς πρός
αὐτούς². διεσθεν δὲ ἐδίωκον οἱ τοῦ Γελιέλμου. Οὐ
δέ γε Ἱούπερτος ἐπιδάς τοῦ ἵππου κράνος τε καὶ δόρυ
λαβὼν καὶ γοργῶς ἐναγκαλισάμενος, καὶ ἀσπίδι πε-
ριφρέξας ἐισέβην ἐπιειταφεις πλήγτες ἔνα τῶν τοῦ Γε-
λιέλμου διὰ δόρατος³; δός ἄμα τῇ πληγῇ καὶ τὴν ψυχὴν
συναγγίρητο. Ἐν τοσούτῳ τὴν φορὰν τῶν ἀμφὶ τὸν
πενθερὸν ἵππέων ἀναγκαιτίσας καὶ τὴν ἀπὸ τούτων
βοῆθειαν ἀνακόψας; (οἱ δέ γε λοιποὶ τοὺς ὑπὲρ κε-
φαλῆς αὐτῶν καταβαῖνοντας ἵππότας τοῦ Ἱούπερτου
ώς καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου βοῆθουμένους θεασάμενοι,
περιφρέξαμε τὰ νῶτα διδάστιν), οὗτοι γοῦν τὴν φορὰν
τῶν τοῦ Μασκαθέλη ἵππέων ἀνακόψκυνος τοῦ Ἱού-
περτου, διγεταὶ τηνακαταβοῦσα δισμοῖς καὶ
αἰχμαλωτούσεις διπερ δέδωκεν αὐτῷ εἰς πρίκα φούριον,
ὅτε τὴν θυγατέρα τούτῳ κτητηγγυήσατο, καὶ εἶχεν ἄρα
τότε τὸν οἰκεῖον δεσπότην ἡ πόλις ξυφρούρην, φρούριον
ἐντεῦθεν εἰκότως προσαγορευομένη. Οὐδὲν δὲ χείρον
καὶ τὴν ὡμβτητα τοῦ Ἱούπερτου διηγήσασθαι.
Ἐπειδὴ γάρ ἀπαξ ἐγκρατή; ἐγεγόνει τοῦ Μασκα-
θέλη, τὰ πρώτα μὲν τῶν ὀδόντων ἀπάτων ἀπο-
στερεῖ ἐφ' ἔκάστῳ τούτων προσαπαιτῶν πολυτά-
λαντον ὀλκήν νομισμάτων, καὶ πυνθανόμενο; οὐ
γετόντες ἀπανταχθέντες, καὶ ἄμα εἰς τε δέδοντες ἔξελι-
μον ἐπιβάλλεις τοὺς ὀφθαλμούς ὁ Ἱούπερτος, καὶ
μάτων.

Πάντων ούν τὸν ἐγκρατῆς γενόμενον; ηὗξαντεί τε τὸ
ἐπεινθὲν δσημέραι καὶ εἰς τὸ τυραννικώτερον ἀπο-
κλίνων ταῖς πάλεσι τε προσετίθετο πόλεις καὶ τοῖς
χρήμασι χρήματα. Καὶ ἐν βραχεῖ πρὸς τὴν δουκικὴν
περιωπήν ἀναβενθεῖ, χώς, δοῦξ Λογγινόρδιας (58) ἀπάσις
ἀνομάζετο. Ἐντεῦθεν ούν διπάντες; πρὸς τὸν κατ'
αὐτοῦ φθόνον ἡρεθίζοντο. Ὁ δὲ φρενήρης ὡν ἀνήρ
ὅπου μὲν θωπεῖαις χρησάμενος πρὸς τοὺς ἀντικαθ-
ισταμένους αὐτῷ, ὅπου δὲ καὶ δωρήμασι τοὺς μεταξὺ^{τοὺς} πλήθους θορύβους ἐξωμαλίσασο καὶ τὸν κατ'
αὐτοῦ φθόνον τὸν μεγιστάνων εύμηχάνως κατέστει-
λεν, ἕστι δ' οὐ καὶ ὄπλοις χειρωσάμενος; ἀπαν τὸ
χράτος; Λογγινόρδιας τε καὶ τῆς δμορούσης χώρας
εἰς ἐσυτὸν ἀνεδίσατο. Λει δέ τις δ' Ὀρμόπερτος οὔτος
ἐπινοῶν τυραννικώτερον καὶ φωνατάζομενος; τὴν βα-
σιλείαν Ῥωμαίων προφάσεως, ως ἔφην, τῆς πρὸς τὸν
αὐτοκράτορα Μιχαήλ συμπενθερας ἐπιδραζάμενος;
τὸν πρὸς Ῥωμαίους ἀνερρίπτεις πόλεμον. Ἐφθημεν
γάρ εἰρηκότες, ὅτι Μιχαήλ ὁ αὐτοκράτωρ οὐκ οἰδ'
τις τὴν τοῦ τυράννου τούτου θυγατέρα (Ἐλένη ὁ

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(58) Δοῦξ Αργιβαρδίας. Obtinuit a Nicolao PP. ducis titulum Robertus anno Chr. 1060, quod testantur Gregorius VII, PP. lib. II, epist. 9; lib. VIII, epist. 1; Malaterra, lib. I, cap. 25 et 36, et Leo Ost. lib. III, cap. 45; Guillelmus Apul. lib. II.

A tebant in insidiis viri quatuor, emergentes e paludo strenue accurrunt adversus Guillelum quem facile vincum attrahebant ad equites Roberti alterum, ut diximus, incidentes collem: qui et ipse re procul observata per pronam jugi costam festinare ad eos ceperant. Interim sero animadversa fraude comites Guillelmi, quasi vindicaturi dominum a tergo insequebantur. At Robertus equo conseruando, induta galea, sumpta et vibrata ferociter hasta, objecto que in sui munimen clypeo conversus unum ex eis hasta transverbatur interficit: quo facinore refrigeravit impotum Guillielmianorum, spemque ipsis excussum sui principis recuperandi. Ergo exemplo reliqui, alia insuper specie perculti apparentium jam equitum Roberti inque ipsos infestis hastis B pergentium, terga verterunt. Dicitur itaque impune captivus vinctusque Mascabeles, et in ipsam quam in filiae dotem egregio genero miser donaverat arcem includitur. Habuitque tum illa civitas sub presidii custodia proprium dominum merito propria Frurium, hoc est praesidium sive arx dicta. Nihil autem vetat reliquam pertexere Roberti crudelitatem. **27** Semel enim socero potitus dentes ipsi sigillatim omnes excutit, immensam quamdamnum numorum sumam in singulos pronuntians, et ubi dicta summa reperiri posset indicare cogens. Ad extremum exhausta pecunia cum dentibus, in oculos involat Guillelmi, quos eruit crudelissime. ταῦτα ἐναπόθετο. Ἐπει δὲ οὐκ Ἐληγεν ἀπαράσσων πον καὶ τὰ χρήματα, ἐπι τοὺς δρόπλακούς Γελιέδωνονήσας τούτῳ τὸν δψεων, ἀποστερεψε τὸν δμ-

C Haec præda locupletatus majoribus deinde in dies augmentis siebat seipso potentior : urbes urbibus, pecunias pecuniis adjungens donec brevi ducale fastigium adeptus, dux Longobardiae universæ nominari coepitus est : unde omnium irritata invidia est, quam ipse pro solita atque innata sibi prudenter facile placavit ; partim adulatio[n]ibus et flattery obsequis deliniens potentes adversantium sibi ; partim plebeios maxime homines in se coorientes donis ac largitionibus exarmans : interdum ubi ars non sufficeret, vim adhibens, ac cum armatis irrumpens, denique omnem qua manu qua consilio non Longobardiam solum, sed vicinam quoque circumquaque sibi subjicit firmavitque regionem. Ille jam altius semper aliquid cogitans et præ-

D sentem magnitudinem pro gradu ad speratam habens, ausum etiam est ad imperium aspirare Romanorum, occasione tantæ rei tentandæ unde dixi sumpta : videlicet ex affinitate quam Michael imperator, nescio quo usus consilio, cum ipso

*Finita synodo, multorum Papa rogatu
Robertum donat Nicolau honore ducali.
Hic comitum solus concesso jure ducatus
333 Est Papæ factus jurando jure fidelis :
Unde sibi Caluber concessus, et Appulus omnie
Est locus, et Latia patriæ dominatio gentis.*

contraxit, despondenda tyranni hujus filia Helena vocata Constantino suo filio. Iterum autem illata mentione adolescentis hujus magnis mili motibus agitur et fertur animus, ratioque conturbatur. Non digrediar tamen, nec totam de eo rationem hic alieno loco inseram, quam in proprium, ut jam dixi servo; illud silere non sustineo, quanquam importune dici sentiam: suisce illum juvenem pulchritudinis exemplar quasi a natura nihil sibi reliqui faciente sicutum: imo Dei manum potius opus excellentissimum, et ex quo de artificis industria statui posset. Quem vel de primo aspectu quilibet intuens, illico percussus exclamaret: ejus plane quem Græci fabulantur aurei generis hunc verissimam esse propaginem, adeo splendens et rapax vis in eo absolutissimam pulchritudinis existit. Mihi sane nec tot annorum lapsus ex quo illum non vidi, delere aut hebetare in animo speciem ejus adhuc potuit; adeo ut ne nunc quidem illius recordari sine uberibus lacrymis queam. Teneo tamen ut possim lacrymas, et eas in idoneos meorum temporum locos reservo, ne privatus questus calamitatum propriarum, publicarum rerum narrationibus inimiscens, historiam perturbeam. Illic porro adolescentis cuius jam iterum minimum nobis aliquanto natu major, jam **28** tum antequam nos solem videremus sponsus Helenæ Roberti fuerat, plane impollutus ac purus. Conscriptaque inter ipsos connubialia pacta fuerant, quanquam ea inconsueta manserunt, nihil ultra promissiones progressa, tum quidem propter immaturam pueri aetatem, deinde etiam mutata republica. Occupans siquidem imperium Nicephorus Botaniates, ea penitus abrupit. Verum a narrandi serie digressam me sentiens ad iter redeo. Robertus igitur ex obscuris natalibus in excelsum evectus fortunæ verticem, nihil supra spes suas, et earum quibus se succinctum videbat opum ac viuum facultatem ratus, in eo quoque elaborare

• Car. Dufresnii

(59) Πρὶν ὑμεῖς τὸν ἡλιον. Desponsus fuit Constantinus Helenæ, Michaelæ imperante, proinde multo ante quam Anna nasceretur, quæ lucem aspexit, patre Alexio jam imperatore.

(60) Παικτωρ. Remi narrant Gregor. VII. PP. lib. viii, cap. 6, Malaterra lib. iii, cap. 13, et Guillelmus Apul. lib. iv, qui Roberti Expeditionem commemorans, haec subdit:

Modico remoratus Hydrunti
Tempore, præstolans adventum conjugis, atque
Maiorum comitum, quos noverat ipse futuros
Esse viæ socios, menitus se Michaeli,
Venerat a Danais quidam seductor ad illum,
Immerito raptus jux imperiale reposcens,
Se profugum lacrymans, lacrimantem dux et honeste
Suscipit et tractat, placidoque favore benignum
Exhibet obsequium. Populus quoque credulus omnis
Assurgebat ei flexa cervice salutans.
Hunc adhibens socium sibi dux, ut justior esset
Causa viæ, secum, dum transiret, ipse reducuit.
Anonymous B. tensis: an. 1030, ind. 5, ipse dux
fecit fine cum Bari, et mense Aprili fecit Tarenta
cum illo, et Trane, et familiare [i. εὐφρατῖ] fecit
iि Michael imp. Adde Lupum pretospathum hoc

Α αὐτὴ προτηγερεύετο, τῷ υἱῷ Κωνσταντίνῳ κατηγγυήσατο. Πάλιν δὲ μεμνημένη τοῦ νεανίσκου τούτου, παθανομαὶ τὴν τε φυχὴν καὶ τοὺς λυγισμοὺς συγχέομαι ἀνακόπτομαι δὲ τὴν ἀμφὶ τούτον διήγησιν, φυλάττουσα πάντα καιρῷ τῷ προσήκοντι. Τοῦτο δὲ μόνον οὐχ ὑπομένω μὴ λέγειν, καὶ ἔξα τοῦ καιροῦ λέγομε, ὡς ἄγαλμα φύσεως ἦν ὁ νεανίας ἐκεῖνος, καὶ Θεοῦ χειρῶν ὡς δυτικὸς εἰπεῖν φελοτίμημα. Εἰ γάρ καὶ μόνον ἐθέάσατο τις αὐτὸν, εἰπεν ἄν ὡς τοῦ πατρὸς Ἐλλησ: μυθεύομέ· οὐ χρυσοῦ γένους; ἀπορρόῃ· οὐτως ἀμήχανον εἶχε τὸ κάλλος. Ἐγὼ δὲ μετὰ τοσούτους ἐνιαυτοὺς μεμνημένη τοῦ νεανίου τούτου δακρύων ἐμπίπλαμαι· ἐπέχω δὲ σῆμας τὸ δάκρυον καὶ ταμιεύω πρὸς τοὺς ἐπικαίρους τῶν τέσπιων, ἵνα μὴ τὰς μονῳδίας τῶν ἐμῶν ἀναμιγνύσα ταῖς Ιστ. ρ. καὶς διηγήσει τὴν ἱστορίαν συγχέοιμι. Οὗτος γάρ δὲ νεανίσκος περὶ οὐ κάνταῦθα καὶ ἀλλαχότε εἰρήκειμεν προχρόνιος πρὸς ήμῶν καὶ πρὸς ἡμέτερος τὴν ήλιον (59) ἐδιεμεν, μνηστήρῳ ἐγεγήνει τῆς τοῦ Ρομπέρτου Ἐλένης καθαρὸς καὶ ἀμάλυντος, καὶ τὰ ἔγγραφα συναλλάγματα ἐπ' αὐτῇ ἐγγεγράφεισαν, καὶ διέλεστα, καὶ ἐν ἐπαγγελίαις μόνον, ἀτελοῦς τὴν ήλικιαν δυτος τοῦ νεανίσκου· διεσπάσθη δὲ ἄμα τῷ τῆς βασιλείας ἐπιδημῆι τὸν βασιλέα Νικηφόρον τὸν Βοτανειάτην. Ἀλλ' ἐξεραπόμην τοῦ λόγου, ἐπανελέύσομαι δὲ αὖθις ἀφ' οὐπερ ἐξεραπόμην, διὰ τοις Ρομπέρτος ἐκεῖνος ἐξ ἀφύοντος πάντα τύχης περιφανῆς γεγονός, καὶ πολλὴν δύναμιν ἀθροίσας περὶ αὐτὸν, ἐπεσάλλετο καὶ Ρωμαίων αὐτοκράτωρ γενέσθαι, καὶ προφάσεις εὐλόγους δῆθεν ἐπιάτετο τῆς πρὸς Ρωμαίους δυσμεγείας καὶ τῶν πολέμων. Διττὸς δὲ ἐντεῦθε φέρεται λόγος. Οὐ μὲν γάρ φημι· ζεταὶ τε καὶ διαβρέται καὶ μέχρι τῆς ἡμετέρας ἀκοῆς ἐφθασεν, διτις τις μοναχὸς Ραίκτωρ (60) δομαζόμενος ὑπερκρίθη τὸν βασιλέα Μιχαήλ καὶ πρὸς τὸν Ρομπέρτον τούτον καὶ συμπένθερον (61) αὐτομολήσας τὰς οἰκείας συμφορὰς ἀλοφύρετο. Οὔτε γάρ μετὰ τὸν Διογένην τῶν σκῆπτρων Ρωμαίων ἐπειλημένος, καὶ βραχύν τινα χρόνον διαπρέψεις

Du Cangii notæ.

A. Tradit Order. Vitalis, lib. II. Michaelem istum, quem perperam Romani Diogenis filium facit, in comitatu fuisse Boemundi, cum Gallam adiit an. 1106, aliisque de Gracis, seu Thracibus, illustres, quorum, inquit, querela de Alexio imperatore, qui per prodictionem illis antecessorum stemmata suorum abstulerat, magis ad iram contra eum seroces Franc. s. incitat. Vide cumdem, lib. VII, p. 640, 641. Fuit porro Rectorum familia Constantinopoli perillustris, e qua memoratur apud Zonaram et Leonem Grammaticum Joannes rector, ab Alexandro imperatore, Constantino Porphyrogeniteta ex fratre nepoti, tutor datus.

(61) Συμπένθερος est affinitas inita inter duos, ex filiorum ac filiarum nuptiis, sic ut uterque sacer dicatur, hic quidem respectu natus, alter respectu generi. Συμπένθερας et συμπενθέρων mentio passim occurrit, apud Balsamonem in Nomoc. Phot. tit. 13, cap. 2, Theophylactum Bulg. epist. 51, Nicetam in Isaac. lib. 1; Niceph. Gregoriam, lib. III; Codinum, De Oīrc. cap. 2. Phranz et al. Hinc συμπενθεράζειν apud Constantium Porphyrogenitum De aīm. imp., cap. 13. V. G. eger. VII. PP. lib. viii. Ep. 6.

τὴν βασιλείαν, παρελύθη μὲν τῇς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Βοτανειάτου (62) ἐπαναστάντος αὐτῷ, τὸν δὲ τῶν μοναχῶν ὑπέδυν δύον, μετὰ δὲ τοῦτα τὸν ἀρχιερατικὸν ποδῆρη καὶ τὴν κίδαρην ἡμιφιέσσατο, εἰ διούλει δὲ καὶ τὴν ἐπωμίδα. Τοῦτο δὲ συνεδούλευσεν ὁ Καῖσαρ Ἰωάννης (63) διὰ πρὸς πατρὸς αὐτῷ θεῖος, τὸ κούφων εἰδὼς τοῦ τηνικαῦτα χρατοῦντος καὶ μή τι πάντοι δεινοτέρων δεδιώς. Τοῦτον ὑπεκρίθη ὁ εἰρημένος μοναχὸς ἐκεῖνος; καὶ ὁ Πατέρων ἦ καὶ ὡς οὐτως εἰτίν, δέκτης (64) τῶν διπανταχοῦ τολμηρότατος. Πρότεινος τε τῷ Ρομπέρτῳ ὡς δῆθεν συμπενθέρῳ καὶ τὰ τῆς ἀδικίας; ἐκτραγῳδεῖ, ὡς καθαιρεθεῖν μὲν τῶν βασιλικῶν θρόνων, καὶ εἰς διπερ σχῆμα τοῦτον ἀράγη περιελθεῖν. Καὶ διὰ τούτων πάντων εἰς ἀμυναν ἔξεχαλετο τὸν βάρδοντον. Τὴν γὰρ κατὰν φῆσι μείραχα τὴν αὐτοῦ νῦμφην Ἐλένην (65) ἀπεριστατον καταλέψῃς; καὶ χήρων ἀντικρυψ; τοῦ νυμφίου. Τὴν γὰρ υἱὸν Κωνσταντίνον καὶ τὴν βασιλίδα Μαργαρίταν (66) προσοργήναι τῷ Βοτανειάτῃ καὶ ἀκοντας διὰ τὴν τυραννίδα ἴδει. Ταῦτα λέγων περιρύξυνέ τε τὸν θυμὸν τοῦ βαρδάρου καὶ πρὸς πόλεμον κατὰ τὸ Ρωμαίων ἔξιπλιζε. Τοιοῦτος μὲν λόγος διερήθει μου τὰς ἀκοὰς, καὶ οὐκ ἔχω γε διὰ θαύματος, εἰ τινες ἀδικηταῖς τινας τοὺς ἐπὶ δόξῃς καὶ γένους εὐγενοῦς ὑποκρίνονται. Ἐπερος δέ με περιθομεῖ πιθανώτερος λόγος ἐτέρωθεν φημιζόμενος, ὡς οὗτε μοναχὸς τις τὸν βασιλέα Μιχαὴλ ὑπερικάστο, οὗτος τοιοῦτόν τι τὸν Ρομπέρτον πρὸς τὸν κατὰ τὸ Ρωμαίων ἐκίνητα πόλεμον, ἀλλὰ αὐτὸς διὰ βάρδαρος πολυτροπώτατος ὃν τὰ τοιαῦτα δράδιως ἐπιλάττετο. Ἐχει γὰρ ὃδε τὰ ἐρεῖσθαι. Αὐτὸς μὲν ὡς φισιν διὰ Ρομπέρτος δράδιουργήτατος ὃν καὶ τὴν κατὰ τὸ Ρωμαίων ὡδίνων μάχην καὶ πρὸ πολλοῦ πρὸς τὴν πόλεμον περισκευαζόμενος, ἐκωλύετο μὲν ὡς ἀδικιῶν πολέμων ἀρχων καὶ κατὰ Χριστιανῶν εὐτρεπεῖς δρόμενος παρὰ τινῶν τῶν περὶ αὐτὸν ἐνδοξοτάτων ἀνδρῶν καὶ αὐτῆς; τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Γαττῆς, καὶ ἀνεκόπτετο πολλάκις ἐπιχειρήσας τῆς τιτιάτης δομῆς. Βουλόμενος δὲ πιθανήν τὴν πρόφισιν τοῦ πολέμου ποιήσαθαι, πέμπει τινὰς ἀνδρας εἰς Κοτρώνην τὰ ἀπόρρητα καταπιστεύσας αὐτεῖς τῶν βεβουλευμάνων καὶ ἐπισκήπτει τοιαῦτα· ὡς εἰ τινα μοναχὸν εὑροιεν βουλόμενον ἐκεῖνον ἐνθάδε

Car. Dufresnii

(62) Ὑπὸ τοῦ Βοτανειάτου. Ordericus, lib. vii: *Ecce sicut Michael pepulit Diogenem vitricum suum de regali solio, sic ipse de esdem culmine precipitatus est a Bithynacio, qui nihilominus simili repulsa defecit est ab Alexio.*

(63) Καῖσαρ Ἰωάννης. Joannes Cæsar Ducas, Constantini Ducæ imp. frater, Michaelis imp. patruus.

(64) Ρέκτης. Alludit ad nomen pseudo-imperatoris: Ρέκτης enim, est homo strenuus, δραστήριος. Sic supra eadem Anna, "Ανδρες κακουργότατοι καὶ δέκται πραγμάτων. Et Synesius: Ἐδόκει γὰρ οὐος νέος τε εἰναι καὶ δέκτης ἀντρος, οὐος ἐξιρος τε κακῶσαι, καὶ φίλους ποιῆσαι..

(65) Ελένη. Helenam custodiæ mandatam a Botaniata jam supra observavit, postmodum remissam ad patrem ab eodem Scylitzes scribit. Verum id serius accidit, si qua fides Orderico, lib. vii: *Filias quoque Wiscardi præfatus* 234

A statuit, si posset consequi, ut imperator Romanorum crearetur. Ac belli quidem et offenditioñ p̄textus speciosos ei suppeditavit affinitas de qua diximus. De re porro ut se habuit duplex ad nos fama emanavit. Prior qua maxima invaluit, quoque fateor occupatas aures meas, habet: *Monachum quemidam cui nomen fuit Rector, simulata persona imperatoris Michaelis, ad Robertum tanquam ad affinem et filii sui sacerdotum consugisse, lamentatumque apud eum cladem suam, auxilium implorasse.* Nam is Michael sumpto Romanorum sceptro post Diogenem, non diu fruitus imperio exauctoratus a Botaniata fuerat in ipsum rebellante. A quo et adactus est monachi primum professionem ac vestem, postea vero archiepiscopalem talarem ac cicarim induere. Cogitarat quin etiam epomidem, consilio sui patrui Cæsaris Joannis, qui levitate illius qui tum potens rerum erat perspecta, merito verebatur ne suspectus ei factus gravius quiddam pateretur. Hunc se esse simulavit monachus ille quem diximus Rector, vere actor alienæ personæ atque impostor omnium qui unquam existiterunt audacissimus. Ac cum ista larva Robertum tanquam vicelicit consocerum adit, eique quid esset injuria passus miserabiliter exponit: exturbatum se nempe regio throno eo sortis ac vestitus redactum: Proinde implorare se opes ac potentiam ejus ad ultiōrem de Botaniate sumendam, cuius rebellionis scelere non ipse tantum Michael, sed Robertus quoque violatus esset, genero ipsius Constantino per vim in tyranui partes abstracto, una curu imperatricis Maria, filia vero Roberti Helena per tale facinus vindua reddit. Hæc dum vociferatur facile commovit irritabilem aliqui Barbarum, atque ad bellum Romanis inferendum armavit. Ea ut retuli sic ferri passim audiui; nec magnopere miror existere hujusmodi vilissima capita qui personarum genere ac dignitate illustrium sibi larvas circumdant et ostentent impudentissime. 29 Verum alia me aliunde, eademque credibilius fama circumsonat: neminemuisse plagiarum monachum qui ultro in Michaelis quondam imperatoris nomen invaserit, Robertumque provocarit: nugas eas præstigiasque esse: nibil-

Du Cangii note.

D *Heros (Alexius) ac si ipso genuisset eas, amavit blanditer, et pie tractavit: et sere 20 annis in deliciis educavit. Officium illarum erat mane, dum imperator de suo stratu surrexisset, manusque suas ablueret, mappulam et pectinem eburneum afferre, et barbam imperatoris pectere. Nobiles ruelæ facili gratoque servitio a liberali principe deputatae sunt, quæ post longum tempus Rogerio comiti Sicilie, Augusto sañente, ut amico redditæ sunt. At quæ sunt altera Roberti filia, quam una cum sorore Helena Constantinopolim missam auctor est Vitalis, unaque cum ea remissam ad Rogerium, non plane constat: tametsi probabile videatur, fuisse Mahiliam, quæ patre jam extincto nupsit, cum tres aliae, ex quinque quas extulit filiabus Robertus, ipso superstite nupias iniisse tradantur.*

(66) Μαρια. Mariam Alanam, Michaelis Ducæ imp. uxorem.

que aliud nisi artificis scelus Roberti ipsius, sed cundissimi ad fraudes ingenii. Niitrum is dudum concepta cupiditate Romani imperii sibi bello parandi, apparatibus rei tantæ jam, ut sibi erat conscientis, maturis, parturiebat impotens animi, et rumpere consilio exitum omni conatu moliebatur. At obstabant præcipiti incepto' injusti belli adversus Christianos suscipiendi tum plerique principum qui ei aderant, tum ipsa ejus conjux Gaita, qui quoties istam pruriginem lacescendi Romani nominis Robertus ostenderet, nullam finem dissuadendi faciebant. Eos igitur ad suam sententiam trahendi tales viam iniit. Mittit certos homines Crotonem atque mentis suæ conscos: clam nempæ in aurem monitos ut si quem ibi reperirent monachum e Græcia limina apostolorum cogitantem, quem aspœctu et congressu non inidoneum ad rem quæ parahatur judicarent, excepirent hominem comprehenderentque officiis, omninoque ad se adducerent. Occurrit istis Crotone commodum is quem dixi Rector homo versutus et simulandi quidvis dissimulandique summus artifex. Aptius nihil visum ad Roberti propositum. Litteras ergo ad ipsum Salernum mittunt in eam formulam scriptas quam ipse præscripserat: quibus signis-
cabant, consocerum ipsius Michaelis imperio pulsuni profugumque in Italiæ Crotone esse, mox ad ipsum transmissurum auxilli rogandi causa. Haec litteras tempeste Robertus ut adhuc primum patentes in manu habebat, conjugi primum legi, tum comitatus sui viros illustres ac principes convoca-
cans, quid nuntii perferretur docet. Illi omnes re facile credita, nequaquam negligendum affinis principis casum Roberto assenserunt. Qui mora nulla facta accersit hominem, cultu et comitatu ambitiose ornatum personam decenti quam mem-
tiebatur. Iste autem actor nequaquam malus, aut immemor, tragœdiam apud omnes totam plausibili-
ter agebant: gestu, vultu, verbo, habitu, extur-
batum se throno, uxore ac filio privatum a tyranno Botaniate ferens: quin etiam ab eodem injustissime tænia exitum ac diadema, monachica veste circumdatum: quibus tantis injuriis adactum advenire se supplicem. Hæc a Roberto

Α διαπεράσαι εἰς προσκύνησιν τοῦ νεώ τῶν κορυφαίων καὶ πολιορκῶν τῆς Ρώμης ἀποστόλων, ἐξ αὐτῆς δψεως μὴ πάντα τὸ δυσγενὲς ἐμφαίνοντα τούτων ἀσμένων; ἐναγκαλίσασθαι καὶ οἰκειωταμένους πρὸς αὐτὸν ἀγαγεῖν, ἐπει δὲ τὸν προειρημένον ἐψεῦρον Ραίκτορα, ἀνδρα ποικίλον τέ καὶ πρὸς πανοργίαν ἀπαράμιλλον δηλοῦσι τῷ Ῥομπέρτῳ διὰ γραμμάτων κατὰ τὸ Σαλερνὸν διατρέθοντι, διει περ δ σὸς κηδεστῆς Μιχαὴλ δ τῆς βασιλείας ἐκεωνεις κατέλαβε τὴν ἀπὸ σοῦ ἐκειούμενο; βοήθειαν. Οὕτω γάρ αὐτοῖς δ Ῥομπέρτος ὑπέθετο τὰς πρὸς αὐτὸν ἐκ-
θεῖναι γραφάς. 'Ο δὲ ἐν χερσὶ ταύτας λαβὼν, παρευθὺς μὲν τῇ ὁμευντίδι ὑπαναγινώσκει, εἴτα συν-
αγαγὼν τοὺς κόμητας (67) ἀπεντας ὑποδέκνυσι καὶ τούτοις τὰ γράμματα ὡς μηχεῖται κινδύνευσθαι παρ' αὐτῶν εὐλόγου τάχα αἰτίας δραχάμενος. Συν-
τιθένται ἀπαντες παραχρῆμα τῇ τοῦ Ῥομπέρτου βουλῇ, καὶ σῦντας προσήκαστο τε αὐτὸν καὶ εἰς διμιλίαν ἐλήλυθεν. Ἐντεῦθεν τὰ πάντα δραματουργεῖ καὶ σκηνὴν περιτίθεσιν ὡς δ βασιλεὺς εἰη Μιχαὴλ δ μοναχὸς ἐκεῖνος ὡς καθαρεύειν τῶν θρόνων, ὡς τὴν γυναῖκα καὶ τὸν παῖδα καὶ ταῦλλα πάντα πρὸς τοῦ Βοτανείατου ἀφιερεύειν τυράννου, καὶ ὡς τοῦτον ἀδίκως καὶ παρὰ πάντα δίκαιον λόγον τῆς ταινίας τε καὶ τὸν διαδήματος τὸ μοναχικὸν περιέθεντο σχῆμα, καὶ νῦν ἵκετης ἡκὲ, φησι, πρὸς ἡμᾶς. Ταῦτα εἰς μέσους ἐδημηγόρει δ Ῥομπέρτος, τὴν τε βασιλείαν αὐτῷ διε τὸ κῆδος ἐπανασωθῆναι πρεσβεύων, καὶ ἀξιῶν ἐκάστης ἡμέρας τὸν μοναχὸν ἐκεῖνον ὡς δῆθεν τὸν βασιλέα Μιχαὴλ καὶ προεδρίας καὶ θρόνων ὑψηλοτέρων καὶ τιμῆς ὑπερβαλλούσης, καὶ δῆλο τε δῆλως τὰς δημηγορίας πλαττόμενος νῦν μὲν ἐλεινολογούμενος οὐτα πέπονθεν ἐπὶ θυγατρὶ, νῦν δὲ τοῦ συμπενθέρου φειδόμενος ἐφ' οἰς τισι κακοῖς περιπέτωταν, νῦν δὲ προπαροξύνων τε καὶ διεγέρων πρὸς πόλεμον τὸ περὶ αὐτὸν βάρβαρον, ποικίλως ἐπαγγελόμενος τούτοις χρυσοῦ θημῶνας οὓς ἐκ τῆς Ρωμαίων ἔχειν τούτοις κατεπιγγέλετο. Ἐντεῦθεν πάντας ἐλκυσάμενος τῆς βινδὸς καὶ πλουσιωτέρους καὶ πενεστέρους ἀπάρας τῆς Λογγιθορδίας, μᾶλλον δὲ πᾶσαν αὐτὴν ἐλκυσάμενος καταλαμβάνει τὴν Σάλερνον μητρόπολιν οὖσαν Μέλφης (68), ἐν ᾧ τὰ κατὰ τὰς δῆλας θυγατέρας αὐτοῦ πάντα καταπράξας καλῶς, ἐντεῦθεν τὰ πρὸς

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(67) Κόμητας. Cum Normanni in Apulia, in-
pellente ac simulante Hardoino Mediolanensi,
sedem ligere, et cum Græcis decertare decre-
sent, primores ex suis 12, quibus parerent, ele-
gunt, liisque comitum indiderunt nomen et digni-
tatem. Guillelmus Apul. lib. I.

Normanni quamvis Danaum virtute coacti
Appula rura prius dimittere, rursusque adire
Hoc stimulante parant, numero cum viribus aucto,
Omnes convenient, et bis sex nobiliores,
Quos gentis et gravitas morum decorabat, et octak,
Elegere duces, proiectis ad comitatum
His atq; parent, comitatus nomen honoris
Quo donantur erat, hi totas undique terras
Divisere sibi, etc.

(68) Μητρόπολιν οὖσαν Μέλφης. Non Melsam,
vel Melpham, primam Normannorum in Apulia

D sedem, sed Amalphim hic intelligit Anna, quæ, ut est apud Tyrium, lib. xviii, cap. 4: *Est civitas inter mare et montes eminentissimos constituta, ab Oriente habens urbem munitissimam Salernum, tix 7 milliaribus marino ab ea distantem itinere, ab Occidente vero Surrentum et Neapolim. Hanc expugnarat paulo ante Guiscardus C. an. 1173. Gisulus soror Salernitano principe frustra proponnante, uti narrat Guillelmus Apul. lib. III, et Gaufredus Malaterra, lib. III, cap. 3, apud quem Malsa nomen patitur. Porro Anna Salernum Melphæ, seu Amalphis, metropolim appellat, quod ea tempestate, ut et nostra, circumiecta regio, totusque qui Amalphi adiacet maritimus tractus, ab hac urbe appellationem sortiretur; quod testantur Alexander abbas Celcis, lib. III, cap. 23, Raphael Volaterr. et Leander Albert. Alia autem sicut Malsa,*

τὸν πόλεμον ἐξαρτύεται. Λύο δὲ ἡστὴν (69) αὐτῷ· τὴν γὰρ τρίτην τὴν βασιλίς τῶν πόλεων εἶχεν ἐξ αὐτοῦ θαλάκου δυστυχή. Οὐ γὰρ νεανίας ἐκεῖνος ἐξ ἀρχῆς αὐτῆς οὖπω ἐφῆδος ὡν ἀπεστρέφετο τοντὸν τὸ κῆρος καθάπερ τοὺς μορμολυττομένους τὰ βρέφη. Τεύτων δὲ τὴν μὲν Παίμεντιφ (70) τῷ υἱῷ κόμητος Βραχενῶν, κατηγγυήσατο, τὴν ἐπέραν δὲ συνέβευξε τῷ Εὐδόκῳ (71) ἐπιφανεστάτῳ καὶ τούτῳ κόμητι. Οὐδὲ ταῦτα τὰ συναλλάγματα πρὸς τὸ ἀσύμφορον ἐώρας Τομπέρτῳ, ἀλλὰ πανταχθεν, γὰρ συνεκέχρητο καὶ συνηθροίζετο δύναμιν, ἐκ γένους, ἐκ τυρχνίδος, ἐξ ἀγχιστείας, ἐξ ἀλλων τρόπων παντοδαπῶν ὃν διὰ τις οὐδὲ ἐπινοήσατο.

cari se aiebat a suis ipsius malis memorandis. fabulæ varie inducens ad conscientium hand dubitanter bellum cum Romanis, ex quo ipsorum quisque opum acervos ac revera montes aureos relatus erat. Tali mimo Robertus inductus animis, egentibusque juxta ac locupletibus spe cuique propria oblata in novarum pariter rerum cupiditatem animatis, Longobardia discedens, aut potius universam secum trahens Longobardiam.

Car. Dufresnii Du Cangii note.

seu Melsis, vel Melsia, prima Normannorum in Apulia sedes, ab iis, quo se adversus Grecos tuerentur, aedificata, seu potius instaurata, ut auctor est Malaterra, lib. 1, cap. 9. Jaret illa Asculum inter et Venusam, in extremo Apuliæ limite, Calabriam versus, unde caput et jona totius Apuliæ dicitur in Chronico Cassin. lib. 11, cap. 68, et apud Guillelmum Apul. lib. iii :

Caput hæc erat urbibus illis.

Omnibus, est et adhuc quas continet Appula tellus. Sic vero describitur ab eodem Guillelmo lib. 1.

Appula Normannis intrantibus arva, repente Melsia cap'a fuit; quidquid prædantur, ad illam Urbem deducunt. Hac sede Basilius ante. Quem supra memini, modicas fabricaverat aedes, Esse locum cernens inopinatae commoditatis. Accessu populi nunc urbs illustris habetur, Finibus Italiæ celeberrima, dives amæni

235 Fertilitate loci, Cereris nec egena nec amnis. C Et qua pars sita est insignis honore ducali.

Vide notata ad pag. 161.

(69) Λύο δὲ ἡστὴν. Quinque Roberto natus assignat Willelmus Gemeticensis, et ex eo Philippus Mouskes in Hist. Franc. ms. quarum prima, inquit idem Muskins, imperatori Constantinopolitano enupta est, Helena videlicet, Constantino Dueæ Porphyrogenetæ, qui a patre imperatorio titulo donatus est, et ab Anna, pag. 35, Basileus itidem appellatur, despontata. Guillelmus Apul. lib. II, de Sigelgaita Roberti uxore :

Edidit hæc pueros sibi tres, et quinque puellas, Egregiam sobolem sexus utriusque futuram.

(70) Παιμοντάρτῳ. Altera Roberti filia Mathildis, Raimundo-Berengarii II marchionii et comiti Barcinon. primum nupsit, deinde Aimerico II vicecomiti Narbon. Nuptias Raimundi, ut et Ebali, de quo mox, attigit Guill. Abul. I. iv.

Partibus Hesperiæ, quem Barcinona tremebat, Venerat insignis comes hanc Raimundus ad urbem, Ut nuptura ducis detur sibi filia poscere, Huic major natu nuptum datur: altera nupsit Egregio comiti Francorum stemmate claro: Ebalius hic dictus, succumbere nescius hosti, Belligeras acies ad prælia ducere doctus, Et facundus erat, linguaque manuque vigebat.

De Mathildis nuptiis agunt præterea Joannes archidiacus Barenensis in Hist. Invent. S. Sabini, cap. 1, n. 2; Surita, lib. 1 Ind. rer. Arag. an 1176; Will. Catellus, lib. iv Rer. Occitanar. p. 583;

Auctore dramatis dictata reddebat non illepidè. Bonachus Ræctor: nec ipse suis partibus Robertus debeat. Palam ferens dignum videri hominem sic de se 30 meritum qui per se ac suos priori fortunæ redderetur. Ergo ipsum toto choragio talis pompe adornabat, quotidie assectans, priorique sede ac sublimiore throno dignans, honoreque in omnibus præcipuo, necnon studiose aptatis ait somnium fortunæ prioris compellationibus prosequens. Quem ille vicissim nunc de injuriis quas esset in filiæ persona passus, consolabatur: nunc respectu consocieti et metu facessendæ molestiae pietati ejus ad condolendum paratissimæ, revo- Nunc comites atque insignes duces spectatores

B Baron. an. 191, n. 13. Chifletius in Vindic. Hisp. p. 357; Martinus Carillus, in Annal., et alii.

(71) Εὐδόκῳ. Ebalo Comiti Ruciæcensi, seu de Roceio (de Roucy), in Campania Gallica, filio Hilduini comitis de Arcies et de Ramerut, et Aelidis, Ebali comitis Ruciæcensis filia primogenitæ. Cenit autem Ebalus iste II (verba sunt Alberici an. 1119) de Sibilia Roberti Guiscardi filia comitem Wiscardum de Roceio, et comitem Hugonem Chote, et Thomam de Roceio, etc. Ex quo unigeniti fallor, scriptore tertiae Wiscardi filia nomen discere es. Quarta Hugoni III Cenomanensi comiti, Azonis marchionis Estensis, ex filia Hugonis II Cenomanensis comitis, filio, uxor a patre data est. Is quo t conjugem nulla de causa dimisisset, a summo Pontifice sacris interdictus est, ut habeat idem Ordericus, lib. viii. Has nuptias Guillelmus Apul. lib. iii, pluribus commemorat.

Dumque moraretur Trojanæ mænibus urbis, Nobilis advenit Lombardus marchio quidam, Nobilibus patriæ multis comitantibus illum. Azo vocatus erat, secum deduxit Hugonem Illustrum natum, ducus huic ut filia detur, Exigit in sponsam: comites proceresque vocari Quæque facit super his consulturus ab urbe. Horum consilia Roberti filia nata Tradituri Axonis, tædas ex more jugales, Et convivio celebrant, et multa ferendo, Cunctis conjugij quæ postulat ordo peractis, Sollicitat comites dux, et quoscunque potentes Dona petens, lati quibus et vir et uxor abire Donati valeant, etc.

236 Hugonem hunc, ut et Cenomanensem affinitatem, omiserunt Joan Bapt. Pigna et Hieron. Faletus in sua Estensium Historia et Genealogia. Quinta denique ejusdem Roberti nata, Mabilia, cognomento Cantalupa, Willelmo de Grentemesnil, nobili Normanno, nupsit an. 1088. De hac agunt Malaterra, lib. iv, cap. 21; Albertus Aq. lib. iv, cap. 37; Guibertus, lib. iii, cap. 2; et Ordericus Vitalis, lib. viii. Sextam Roberti filiam, nullo, ut reor, auctore, addit Pistorius, Stephani II Hungarie regis conjugem. Cæterum Ruciæcensem arcem, Lutzelensburgum inter et Theodonus villam sitam, quæ comitatui nomen dedit, Ruthiam et Ruthicum appellant veteres Chartæ, et Chronicon Trierense, apud Duchesnium in Probat. Hist. Luxemb. p. 15, et Browerum, lib. II Annal. Trevir. p. 640.

Salernum venit. Melphorum ea metropolis est. Ubi duarum quæ restabant filiarum celebratis nuptiis (nam tertia, ut diximus, Constantinoli morebat, ab ipsis primis sponsalibus vidua, quippe quam ejus sponsus impubes adhuc plane sic versabatur atque omnem affinitatis mentionem ejus ut pueri spectra larvasque monstruosa solent) celebratis, inquam, ibi filiarum duarum nuptiis quarum alteram Raimundo filio comitis Barcinonensis despondit: alteram conjunxit Eubulo illustrissimo et ipsi comiti. Quæstuosis Roberto et ad propositum præsens capessendi belli magno iudicio quæsitis affinitatibus potentissimorum hominum; adeo prudens Barbarus tela congregebat ex omni silva. Galios communione generis, Hispanos atque Italos necessitudine variarum affinitatum, subditos vi atque imperio, alias aliis incredibilibus atque insuspiciabilibus perpellens artibus ad nomen in destinatam sibi militiam prostatum.

Non est autem silendum cur qui tum erant Occidentis principes crescere hanc novam ex nihilo exortam Roberti potentiam in tantum impue sive-rint; neque indignationem atque invidiam quæ sine dubio in eum commovebantur, prodire passi sint usque ad conatum disturbandi atque obtredendi res istius novi principatus in teneris adhuc inititis fragiles: in quo non vulgare perspici documentum potuit felicitatis ejusdem Roberti, hominis quem fortuna in omnibus eximium habuerit, cuique augendo atque ornando vires suas hand parce semper impenderit. Disciderat Occidentem universum in duas tum factiones magna exorta inter Papam urbis Romæ (est is principatus non inermis, sed multis undique ac magnis militaribus succinctus copiis) et Henricum regem Alamanniæ controversia. Avertit ea res utriusque partis principes a cura obstanti profectibus **31** Roberti ad studium ejusdem adjungendi sibi. Papa præsertim qui vicinior erat, majori spe atque ambitu ad Normannum suæ causæ conciliandum incubuit. Porro ea quam dixi controversia in his sere verteatur*. Accusat regem Henricum Romanus Pontifex quod Ecclesiæ non gratis ut par erat conferret, sed interposita pactione donorum venderet. Quod etiam indignis hominibus sacerdotia et epi-

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(72) Πάπας. Gregorius VII.

(73) Γερραῖη δὲ αὐτῇ ἀρχῇ. Notanda hic sumorum pontificum idioxratopis et potestas.

(74) Ρηγὸς Ἀλαμαρας. Fecit more gentis suæ Anna, et avito quadam odio et invidia adversus Latinos, dum Henricum IV Germanicum imperatorem Ρηγὸς, seu regis titulo donat, cum Βασιλεῖ, vel imperatoris ad solos Constantinopolitanos Augustos spectare persuasum haberent Graeci. Willelmus Tyr. lib. xvi, cap. 21: *Moleste siquidem ferunt quod eorum (Theutonicorum) rex Romanorum se dicit imperatorem: in hoc enim suo detrahi videtur imperatori, quem ipsi monacham, id est, singulariter principari omnibus dicunt, tanquam Romanorum unicum, et solum imperatorem. Eadem habet auctor Vitæ Ludov. VII Franc. reg. cap. 8.* Alia in hanc sententiam suggestur Baron. an. 871; Feder. Morellus ad lib. II, *De Themat. Porphyrog.*; Meursius V, *Ρῆγες et Dissertatio nostra xxvii*, ad Joinvillam pag. 516.

(75) Οξεῖας Ἐκκλησιας. Beneficia, ecclesiasticas dignitates. Tradunt ejusce ævi scriptores sacris interdictum a Gregorio Henricum, quod episcopatum, abbatiatum, cæterarumque ecclesiasticarum dignitatibus investituras indignis conferret, pretio-

A Ευμπίπτει δὲ μεταξὺ καὶ τι τοιοῦτον, ἐπερ ἀξιον ἀφηγήσασθαι. Έστι γάρ καὶ τοῦτο εἰς εὐφημίαν τούτου καὶ εὐτυχίαν ἀναφερόμενον, καὶ γάρ καὶ τοὺς τῆς δύσεως ἀπαντας; ἀρχηγὸς ἀναγκαῖτεσθαι τῆς πρὸς τοῦτον φορᾶς; σφόδρα τῆς τῶν πραγμάτων εὐρολας τῷ βαρβάρῳ λογίζομαι, ἀπαντάθεν τῆς τύχης αὐτῷ συνεργούστης, καὶ ἐπαιρόμενος εἰς τυραννία, καὶ πᾶν τὸ ἐπωφελές περαιουμένης. Ο γάρ τοι πάπας τῆς Ρώμης (72) (γενναῖα δὲ αὐτῇ ἀρχῇ (73), καὶ στρατεύμασι παντοδαποῖς περιφρατομένη), μετὰ τοῦ ἑργὸς Ἀλαμανίας (74) Ἐνερίχου διαφορὰν ἐσχηκὼς ἐδούλετο πρὸς συμμαχίαν ἐλκύσας Ρούπερτον ἑδη περιφανέστατον γεγονότα καὶ πρὸς μεγάλας ἀρχὲς ἀκμάσαντα. Η δὲ διαφορὴ ἥργος τε καὶ πάπτω τοιαύτη τις ἦν. Ο μὲν γάρ κατηγιάτο τὸν ἑργα Ενέριχον ὡς τας ἐκκλησίας (75) οὐ προσκα διδόντα, ἀλλὰ δωρημάτων ἀπαδόμενον, καὶ που καὶ ἀναξίοις ἀνδράσις τὴν ἀρχερωσύνην καταπιστεύοντα, καὶ τοιούτων ἐγκλημάτων ἐδίωκεν. Ο δέ γε ἦργος Ἀλαμανίας τυραννίδος τὸν πάπκων ἐγράφετο, ὡς ἀτερ γνώμης (76) αὐτοῦ τὸν ἀποστολικὸν ἐξηρπάσας ορόν. Καὶ που καὶ ἀπηναίσχυντήκει πρὸς τοῦτον, καὶ λαμπτέροις ἐχρήσατο λόγοις, ὡς εἰ μὴ ἐκστατή τῆς αὐθαρέτου προεδρίας, μεθ' ὑδρεως ἐκείνους ἀπελαθεσται. Τούτων οὖν ἀκούσας δ πάπτω τῶν ἀδρῶν

B C que divenderet. Henricus ipse in Epist. ad Gregor. apud Hugonem abb. Flaviniensem in Chron.: *Non solum enim nos res ecclesiasticas invasimus, verum quoque indigne quibuslibet, et simoniacato felle amaricatis, et non per ostium, sed aliunde ingredientibus ecclesiæ ipsas vendidimus, et non eas, ut oportuit, defendimus. Id passim objectum Henrico notant scriptores, Willelmus Tyr. lib. I, cap. 13; Bruno, De bello Saxon.; Conradus Uspurg. et Lambertus Schafnaburg. an. 1074; Will. Malmesburg. lib. IV De gest. Angl.; Guillelmus Apuliensis, lib. II; Robert, de Monte an. 1111; et alii sine numero.*

(76) Ατερ γνώμης. Otho Frising. lib. I de gest. Frid. cap. I, de Henrico IV: *Apud Bajoariæ civitatem Brixinoram, in ipso Pyreneo, haud procul a valle Tridentina sitam, coadunatis episcopis, princeps curiam magnam celebravit, ubi omnibus advenientibus, injurias sibi a Romana Ecclesia irrogatas affectuose conqueritur, quod videlicet ipso inconsulto, qui tanquam rex et patricius primus in electione suæ urbis episcopi esse deberet, Romani sibi pontificem præficerent, cum a patre suo imperatore plures ibidem, quasi sine electione, inthronizati fuerint. Vide eumdem in Chron. lib. VI, cap. 34.*

(*) Cauta legenda quæ sequuntur in Romanam sedem schismatico spiritu declamata. Possint.

κατὰ τῶν πρέσβεων εὐθὺς ἐμεμήνει, καὶ αἰκισάμενος; (77) πρότερον ἀπανθρώπως εἶτα καὶ κείρος τὰς κεφαλὰς καὶ ἐπικείρας τοὺς πώγωνας τὰς μὲν φαλίσι, ἔνυρῷ δὲ τοὺς πώγωνας, καὶ δὲλτος προτεξέργαστρενος ἀποτωτάτον καὶ φαρβαροκήνην ὑπερελαῦνον ἀφήκεν. Εἶπον δὲν καὶ τὴν ὑδρίαν εἰ μή με καὶ γυναικεῖα καὶ βασιλικὴ ἐπεί/εν αἰδούς. Ἐκεῖνο γάρ οὐχ δηλώς ἀνάξιον ἀρχιερέως τὸ παρ' ἔκεινον πραχθὲν, ἀλλ' οὐδὲ ὅλως ἀνθρώπου Χριστιανικὸν ἐπιφερομένου καὶ τοῦνομα οὐδελυξάμην καὶ τὸ δένομημα τοῦ βαρεάρου μή το! γε τοῦργον ἐπει καὶ τὸν γραφέα κάλλιμον καὶ τὸν χάρτην ἐμβλύνα ἀν εἰ τὸ πραχθὲν κατὰ μέρος διεξῆνεν. Ἀλλ' εἰς παράστασιν καὶ φαρβαροκήνης ὑδρίεως καὶ δῆτις δὲ χρόνος, βέρων ἡδη ἀνδρῶν πιντοδαπὸν πρόδι; κακίαν ἀναφύει καὶ πάντοιμα, ἀρκίσει αὐτὸν τοῦτο τὸ μηδὲ μικρόν τι τοῦ πραχθέντος; ἀνασχέσθαι τῆμάδις παρεμφῆται δὲ διηγήσασθαι, καὶ ταῦτα ἀρχιερέως, ὡς δίκη, καὶ ταῦτα πρώτους ἀρχιερέως, καὶ ταῦτα προκαθημένου τῆς οἰκουμένης ἀπάσης γενόμενον, ὡς περ οὖν καὶ οἱ Λατίνοι λέγουσι τε καὶ οἰονται, Εἴτε γάρ καὶ τοῦτο τῆς ἀλαζονείας αὐτῶν. Μεταπεπτωτῶν γάρ τῶν σκήπτρων (78) ἐκεῖθεν ἐνθάδε εἰς τὴν ἡμεδικήν τε καὶ ἡμετέραν βασιλίδα πόλιν καὶ δῆτις τῆς συγκλήτου καὶ ἄμα πάσης τῆς τάξεως, μεταπέπτωτε καὶ διάδεινασθαι τὴν ἡ τῶν θρύσιων ἀρχιερετοῦ τάξιν, καὶ δεδιώκαστιν οἱ ἀνέκαθεν βασιλεῖς τὰ πρεσβεῖα τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μάλιστα ἡ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος εἰς περιωπήν πρωτείστην τὸν Κωνσταντινούπολεως ἀναβιβασμένη, τὰς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην διοικήσεις ἀπέκεις ὑπὸ τοῦτον ἐτέλεστο. Μήποτε οὖν ἡ τοιαύτη πρὸς τοὺς πρέσβεας ὑδρία ἀνεψέρετο πρὸς τὸν πεπουφῆτα οὖσα, οὐδὲ μόνον ἐτι τούτους ἐκόλασεν, ἀλλ' ὅτι καὶ καὶντιν τινὰ τὴν εἰς αὐτοὺς γενομένην ὑδρίαν πρώτης ἐξεύρετο γάρδιν· ὃν ἐποίει τὸ τοῦ φργός, ὡς οἵμαι, εὐκαταφρόνητον, ὡς περ τις ἡμίθεος ἡμίσιφ διαλεγθενος διὰ τῶν καθυδρισμένων τοιτων πρέσβεων. Οἱ μὲν οὖν πάπας, ἐπειδὴ ταῦτα πεπραχώς, καὶ τοὺς πρέσβεις οὖτες, ὡς εἶπον, ἀποπεμψάμενος πέρδε τὸν φῆγα μεγίστου πολεμον ἀνηρθίσεν· ἵνα δὲ μή τῷ Ρομπέρτῳ προσθέμενος δὲ φῆγος ἀφροτόπερος γένοιτο, φάλαντες τὰ πρός εἰρήνην τῷ Ρομπέρτῳ διακηρυκευσάμενος, οὐδὲ πρότερον φιλίως διακείμενος πρός αὐτὸν. Πυθόμενος γάρ τὸν δοῦκα Ρομπέρτον κατειληφότα τὴν Σάλερνον, ἀπάρας ἐκείνος τῆς Ρώμης; (79) εἰς Βενε-

Car. Dufresnii

Du Cangii note.

(77) *Kai alikisámosroç.* Male acceptos a Gregorio PP. legatos suos queritur Henricus Epist. ad Annonem archiep. Colon., nisi illa fictitia sit, quod vult Baronius. Vide Notas Hoeschelii et Gretserum, in Refut. Alogiarum Annæ Comnenæ contra Gregor. VII edita cum Gerbodo Reichersberg.

(78) *Μεταπεπτωτῶν τῶν σκήπτρων.* De hac controversia copiose perinde ac eruditè scripserunt idem Gretserus, in Notis ad Cantacuzen, pag. 943, et Leo Allatius 237 lib. II, *De Ecclesiæ Occident.*

(*) *Haec dehonestatio legatorum Germanis Henrico defensoribus et ipsi Henrico prorsus ignota, conficta est a Græcis schismaticis in odium Rom. pontificis et cœlibatus sacerdotum Ecclesiæ Latine, ut manifeste demonstrat David Hoeschelius in suis ad hunc locum notis. Id.*

(**) *Qui amant sibi somnia singunt. Canon II e, quem vide recitatum in notis, nihil nisi secundas a vetere Roma Constantinopolitanæ sedi tribuit. Quam impudenter audaces suis oportet eos qui hac Annæ suggesterunt! Id.*

et Orient. perpet. consens. cap. 16 et seq.

(79) *Απέδρας τῆς Ρώμης.* Guillelmus Apuliensis, lib. IV :

Illi Gregorius Beneventum papa diebus Advenit : urbs erat hæc Romano subdita papæ, Atque sui juris, quia dux obsederat urbem, Agre papa tulit. Veniam Robertus ut hujus Impetrat offensæ, pape properavit ad urbem. Supplicat et pedibus sancti dans oscula Patris Suscipitur. Tanti persona vigoris honore

videri posset, quam ipse relatam ad regem ipsum A volebat intelligi: ideo enim præter cæteram, quo miseros male multavit auctoritatem, etiam illud primus excoxitavit inusitatum genus injuriæ, ut per id innueret quæ vili loco et existimatione regem haberet, quem nempe ipse ut semideus quidam, velut mulum se despiceret, ipso genere dishonestationis injuriosissimæ qua erat in legatos ejus debacechatus ostendebat. Hoc tanto regis contemptu pontifex cum magnum ejus in se ac formidolosum concitasset bellum, veritus ne si Henricus se Roberto coniunxisset, parum et ipso antea benevole affecto erga papam, sustineri non posset impetus amborum simul, hunc sibi natura reconciliatione præoccupandum omnino decrevit. B Auditio igitur ducem Robertum Salerni esse, Roma ipse discedens Beneventum est. profectus. Unde convento duce per legatos obtinuit ab eo ut ambo in colloquium venirent. Ad quod cum papa quidem Benevento cum propriis copiis, dux Salerno cum sua et ipse militari manu sibi progressi essent obviam, ubi ambo exercitus in conspectu mutuo fuerunt, ipsi principes jussis stare armatis soli congressi fœdus pepigerunt, sive etiam quam vi-cissim dederunt acceperuntque jurejurando utrinque firmata. Pactorum hæc fere sententia fuit: ut pontifex quidem regis nomen ac dignitatem duci tribueret, eidemque auxiliares copias submittere, ubi opus esset aduersus Romanos Orientales. Dux vero pontifici alesset in omnibus quando is C et ubi vellet. Talia jucarunt illi quidem, sed malo uterque animo, ac sine proposito præstandi. Nam

бездон παραγίνεται. Καὶ διὰ πρέσβεων πρὸς ἀλλήλους διαλεχθέντες, εἴθ' οὕτως καὶ αὐτοπεστώπως; ἐντευχηκότες ἀλλήλοις· καὶ γὰρ δὲ μὲν τῆς Βενεδενδοῦ μετὰ τοῦ οἰκείου ἔνυπάγματος, δὲ δὲ τῆς Σαλέρνου μετὰ στρατιᾶς ἔξιόντες, καθ' οὕτως τῶν στρατευμάτων γεγονότων ἐκ διατήματος ἰκανού, ἔκάτερος τοῦ οἰκείου τάγματος ἀποτάξεις συνηθέτητε τῷ ἀνδρεῖ πίστεις παρ' ἀλλήλων καὶ δρκους λαθόντες; ὑπέστρεψαν. Οἱ δὲ δρκοι ἵν' δὲ μὲν πάπις τὴν τε τοῦ ἥρηδες ἀξίαν περιθείη αὐτῷ καὶ συμμαχίαν δούτι καὶ ροῦ καλούντος κατὰ Ρωμαίων. Οἱ δὲ δούξ ἀνθωρακίζετο τῷ πάπᾳ προσδοθείεν ὅποις βούλοιτο. Μάταια δ' ἄρα ήσαν τὰ δρκῶν παρ' ἀμφοτέρων τελούμενα. "Ο τε γὰρ πάπας κατὰ τοῦ ἥρηδες εὖ μάλα παρώντυντο καὶ διὰ πρήστην πόνος κατήπειχεν, δὲ δούξ Ρομπέρτος τῇ Ρωμαίων ἐποφθαλμίᾳ, καὶ ὀσπερ τις κάρπου δηγριος τοὺς ὀδόντας κατὰ τούτων ἐτετρίγει τε καὶ τὸν θυμὸν ἔθηγεν, ὥστε μέχρι λόγων οἱ δρκοι τούτων. Καὶ δύνυντες αὐτίκα τὸ πρῆστος ἀλλήλους οἱ Βάρβαροι, τὸ παραυτίκα καὶ παρεσπόνδουν. Οἱ μὲν δούξ Ρομπέρτος συστρέψας τοὺς χαλινοὺς ἐπὶ τὴν Σάλερνον ἐσπευδεν. Οἱ δὲ κατάπιτυτος οὕτως πάπας (οὐδὲ γὰρ ἔχω τί ποτ' ἀλλο τοῦτον ἐπονομάζειν τὴν ἀπάνθρωπον ἐκείνην ὅντες ἐνθυμηθείσα τὴν εἰς τοὺς πρέσβεας), μετὰ πανεμπατικῆς χάριτος καὶ εὐχαγελικῆς εἰρήνης ἐπὶ τὸν πόλεμον δὲ σπήτης ἔχώρει, θληγνώμῃ καὶ δλαις χερσὶ τὸν ἐμφύλιον δὲ εἰρηνικὸς ταῦτα καὶ τοὺς εἰρηνικούς μαθητής. Τοὺς γὰρ Σάλερνας αὐτίκα καὶ τοὺς Σαξόνων ἡγεμόνας Λαντούλφον (79^η) τε καὶ Οὐέλχον (80) μεταπεμψάμενος, καὶ πολλὰ μήνα διλα τὸν ὑποσχέσειν ὑποτείνας καὶ βῆγας ποιήσειν τῆς Ἐσπέρας ἀπόστης ἐπαγγειλάμενος εἰς θαυμὸν

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

Digna videbatur, considere papa coagit.
Soliolum cunctis aslanibus inde remotis
Consilium tenuere diu. Tum papa fideles
Convocat: ex papa secretum jussibus horum
Panditur, allatus liber est Evangeliorum.
Dux papæ jurat, fuerit dum vita superstes,
Observanturum fidei se jura perennis
Ecclesiæ sanctor, totus cui subjacet orbis.
Romani regni sibi promissoe corona
Papa serebatur, quia rex damnatus ab illo
Henricus fuerat, propter commissa nefandis
Accumulata modis: nec enim venundare sanctas
Ecclesiæ veritus, perversum dogma colebat
Simonis, et nullum donabat pontificali
Culmine, præter eos qui maxima dona tulissent.
Ex his satis patet quid velit Anna, dum ait in eo
quod habitum est ad Beneventum colloquio, Gre-
gorium regis nomen ac dignitatem, τὴν τοῦ ἥρηδες
ἀξίαν, duci pollicitum suis; imperatoriam scili-
cat dignitatem, non nudum regis titulum.

(79^η) Λαρτούλφος. Rudolphum Sueviæ ducem, a principibus Germanis in regem electum an. 1077.

(80) Οὐελχός. Welphonem IV Bajoariæ ducem, præcipuum belli Saxonici contra Henricum incen-
torem, uti habent Bruno, *De bello Saxon.* pag. 133; Lamb. Schafnab. an. 1076, *Chron. Weingartense*, cap. 8; et Otho Frising. lib. 1 *De gest. Frider.*, cap. 6, proinde pro Οὐελχόν, substituendum
Οὐελφόν apud Annam censerem, nisi docerer a monacho Regaviensi in *Hist. Wiberti Groicensis*, *Wlf.*, et *Wolf*, promiscue apud Germanos efferi.
Ita enim ille: *Urbem quæ Poduwic, id est, urbs*

Wolfi Barbarica lingua dicitur. Ubi Barbarica lin-
gua, Germanica intelligitur, quod pridem monuit
Goldastus ad Walafrid. *Strab. lib. 1, De vita S. Galli.*
Idem porro est *Wolfs*, et *Guelfus*. De vocis apud
Germanos significatione, sic *Aventinus*, lib. vi
Annal. Boic.: *Qui primus Welphonis nomen tulit, ab auspicio rei militaris, bonoque omni traxit.*
Canis enim, lupus, atque vulpes, quorum catulos
*welphones Teutones vocant. Germaniæ genti bellis-
cosæ animalia peculiaria, Martique dicata.* Ille allu-
dit auctor *Vitæ S. Altonis abbatis* in Bavaria
superiore apud *Wigilium Hontium in metrop.*
Salisburg. t. II de Welphone II Bavariæ duce:
*Quidam ex Alamannia, parente videlicet illius comi-
tis, qui vulgo nomen quoddam sortitus est, quod*
Latine exprimitur catulus. Certe constat apud Ger-
manos *Welf*, unde Belgæ *Welp*, et *Wlp* efformarunt,
catulum significare. Apud *Manuum Orbium in*
Hist. Slavor. pag. 100, *Wolk*, *Vandalis*, et *Wlk*,
Slavis, *tupum* sonat, ut et *Anglo-Saxonibus Wlf.*
Bavarum porro ducem a Gregorio in Henricum
conceitatum scribit etiam *Guillelmus Apuleius*,
lib. iv.

238 His virtutis virtus sancti contraria papæ
Gregorii, regno deponi judicat illum.
Saxonibus mandat perhiberi rea apud ipsos
Desinat ultertus, totis et viribus obstant.
Accitosque duces Guelfumque ducemque Rodulphum
Admonet, Henrico patri pro parte resistant,
Et Pauli Simon quibus insurrexerat alter,
Esse putabatur concessa corona Rodulpho.

ύπο:ύρει τοὺς δικαιούς. Οὐτεώς ἐκεῖνος εὐκολὸν είχε τὴν δεξιὰν εἰς χειροθεσίαν ῥηγῶν, τοῦ Πάυλου παρακούων, ὡς ἔτοικε γείρας ταχέως μηδενὶ ἐπιθεῖναι λέγοντος. 'Ο δὲ τὸν δούκα Λογγίναρδος ἐταίνιον καὶ τοὺς Σάξωνας τούτους ἔστεφε (81). Συναγηρόστος τοίνυν ἐκατέρου τάξις δυνάμεις αὐτῶν τοῦ τέ φηγὸς Ἀλαμανίζε. Ἐνεργίου καὶ τοῦ πάπα, καὶ πρὸς ἀλλήλους παρατάξαμένων, ἡ τε κερατίνη σάλπιγξ τὸ διάδοσμον ἔδειπνει, καὶ συνεργάσαν εἰδύνοις αὐτῷ φάλαγγες, καὶ μάχη (82) ἐξ ἐκατέρων ἀνερριπτίσθαι μεγάλη καὶ παραμένειμος. Ἐπὶ τοσοῦτον γάρ ἐξ ἐκατέρου μέρους ἡγρίσαντο, καὶ ταῖς ἀπὸ τῶν δοράτων τρώσεις καὶ τοξευμάτων βολαῖς ἐνεκρητέρησαν, ὡς ἐν βραχεῖ χρόνῳ πάσαν τὴν ὑποκειμένην πεδίζεια ὑπὸ τῶν αἰμάτων τῶν ἀπὸ τῶν φόνων ἐνθαλαττεύεσθαι καὶ τοὺς ὑπολοίπους διδραστικούς ἐμπλέοντας τῷ πολλῷ λύθρῳ μάχεσθαι. Ἐστιν δικούς καὶ τοῖς νεκροῖς σώμασι συμποδιζομένους διαπίπτειν, καὶ τῷ ποταμῷ τῶν αἰμάτων ἐμπνίγεσθαι. Εἰ γάρ ὑπὲρ τάξις τριάκοντα χιλιάδας ἀνδρες κατ' ἐκεῖνην τὴν μάχην, ὡς φασιν, ἐπεκπώκεισαν. Πόσος δοῦς αἰλιατος κατερρήσυ, πόσον διστητα· α γῆς τῷ λύθρῳ πεπάλακτο. Εἴχον οὖν, ὡς οὐτως εἰπεῖν, ἵσας ὑσμήνη τάξις κεφαλὰς καὶ ἐκατέρα μερὶς ἔσω δ τῶν Γαζῶνων ἡγεμώνων Λαντούλφος διείπε τὴν τέλεμον. Ἐπει δὲ ἐκεῖνος καιρίτιν ἐδιήθη καὶ αὐτίκα τὴν Φυγῆν ἀφῆκεν, ἐξέκλινεν δὲ φάλαγξ τοῦ πάπα καὶ τὰ νῶτα τοῖς ἔχθροῖς διδεῖπνει, οὐκ ἀναιμάκτιως, οὐδὲ δικεν τραυμάτων φεύγοντες, ἔφεπε δὲ τούτους κλινέων δ Ἐνέριχος, καὶ μάλα θαρρήσας τὴν μεταδιώξιν, ἐξέποι τὸν Λαντούλφον ἐπύθετο πεπτωκότα καὶ πολεμίας χειρὸς ἔργον γεγενημένον. Ἄλλ' ἔστη τοῦ δρόμου καὶ ἀναπνεῖν ἐπέταττε τὰ σφραγίσματα. Καὶ ἐξοπλισάμενος αὐθις ἐπὶ τὴν Ρώμην ἐσπευσε πολιορκήσειν αὐτὴν προθυμούμενος. Ἐνθύμιον ἐνταῦθα λαμβάνει δ πάπας τάξις συνθήκας καὶ τοὺς δρόκους τοῦ Ρομπέρτου, καὶ διαπρεσσεύεται πρὸς αὐτὸν εἰς συμμαχίαν ἀποκειρώμενος. Καὶ δὴ κατὰ ταυτὸν καὶ δ Ἐνέριχος συμμαχίαν ἐζήτει πέμψας κατὰ τῆς πρεσβυτάτης Ρώμης δρμώμενος. Ἄλλ' ἐδοξεῖν ἐκάτερους τότε Ρομπέρτῳ λῆρος τοιαῦτα ἐπιζητῶν. Ἐκεῖνος δὲ πρὸς μὲν τὸν βῆγα ἀλλον τρόπον καὶ ἀγράφως ἀποκερίνατο, πρὸς δὲ τὸν πάπαν ἐπιστολὴν διεχάρακεν. Εἶχε δὲ τὰ τῆς ἐπιστολῆς ὕστερα παῖς·

A nec papa in ea convenerat volens, sed magna vi adactus instantे metu imminentis a rege belli : et Robertus qui rebus Constantinopolitanis cupiditatis adiecisset oculos : atque ut aper ferus dentes et iram in nos exacueret, ut ille quidem non inutile putaret pacem sibi a papa esse, qui aliquid facere negotii et morari a tergo pergere stulte posset : haud tamen id tanto emptum vellet ut immiscere se propterea controversiis ejus cum Henrico, et copias suæ dignitati augendæ paratas alienæ defendendæ addici pateretur. Verborum ergo tenuis a mox pejeraturis juratum Barbaris : quorum Roberto quidem versis habenis se recipiente Salernum, desputabilis hic papa (non enim aliter vocare possum dum atrocis et inhumanæ **B** injuriæ memini qua legatos deformavit) cum spirituali gratia et evangelica pace in bellum Dominus serebatur, toto animo tolisque viribus, pacificus et pacifci discipulus, civilem discordiam movens ciersque. Accitis enim repente Saxonibus, et ducibus eorum Lantulpho ac Welco, eos cum aliis **33** pollicitationibus multis, tum promittendo se illos Occidentis universi facturum reges, sibi suisque partibus adjungit. Ita ille promptam habebat dexteram regibus inaugurandis, Paulum negligens negantem cito esse cuiquam imponendas manus. At iste tam facile tñiam duci Longobardæ, Saxonibus coronam imposuit. Cum igitur uterque suas ex adverso congregasset copias Henricus et papa, dato repente utrinque tubarum signo ingens et constans coorta pugna est, parte ex æquo utraque pro se obnitente hastis cominus sagittis eminus intortis, tanta vi ut brevi tempore subiecta planities in cruoris quoddam pelagus verteretur : quique supererant cæde ac sudore cruentoque luto madidi pugnarent. Quorum quidam offensantibus ad cadavera pedibus prolapsi flumine sanguinis hausti præfocabantur. Tanta eluvies humani cruxris per amplissimum campi æquor exundaverat. Et eatenus quidem patribus utrinque librata spei momentis pugnæ fortuna stetit, quoad suæ parti præfuit Lantulphus dux Saxonum : at is ubi lethali vulnere exanimatus cecidit, declinavit in fugam papæ phalanx et terga hostibus præbuit, mactatim late dux scilicet ridens et utrumque in

Cap. Dufresnii Du Cap. 111. notm.

(81) *Kαὶ τοὺς Σάξονας ἐκτείνε.* Rudolphum in regem electum, se inconsulto, Gregorius PP. in Excommunicationis Decreto, quod exstat lib. vii, post epist. 14, et apud Hugonem Flaviniacensem in Chron. pag. 223, juratus asserit. Idipsum verbis sat disertis testatur idem Hugo scriptor coævus: *Ultramontani audientes illum (Henricum) non servare quod promiserat, quasi de eo desperati, abreque Domini papæ consilio, elegerunt sibi Rudolphum ducem in regem Scriptor Vitæ Henrici, de Rudolpno: Fuere tunc qui dicenter ab apostolico eum immissum, nec unquam tantæ virtutis virum magis*

D avaritiae quam consilio cersisse. Et hoc in argumen-
tum sibi sumebant, quod apostolicus tacuit, dum
post absolutionem regis Rudolphus regnum invas-
erit. Scribunt alii Rudolphum Gregorio suadente re-
bellasse, cui postea ille imperii diadema trans-
miserit, atque in iis, Leo Ost. lib. III, cap. 48;
Otho Frising. lib. I *De gest. Frid.*, cap. vii; Hel-
modius, lib. I, cap. 28; et Fragm. Hist. tom. IV
Hist. Franc., p. 89.

(82) *Kal pāxη*. De prælio in quo cæsus Rudolphus, agunt Scriptores Germanici omnes sub au. 1080.

(*) Haec vero schismatica petulantia est. Nam Gregorius VII, de quo hic agitur, et sanctitate sacerdotii et vita honestate, merumque innocentia maxime venerabilis omnibus fuit.

secutio:rem et consumptionem integrum fugientium, continuuit tamen et reflexit impetum suorum, quos brevi laboris interspiramento recreatos recta duxit oppugnatum Romam. Eo periculo papa territus misit ad Robertum qui ex ferdere auxilia poscerent; venerant ad eundem Henrici legati et ipsi regis sui nomine a duce auxiliares copias ad Romæ veteris oppugnationem petentes. Cæterum utros que Normannus irridens, regi quidem alio modo ac sine litteris respondit, papæ vero hanc scripsit epistolam.

*Summo pontifici et domino meo Robertus dux in A Τῷ μεγάλῳ ἀρχιερεῖ καὶ κυρίῳ μου Ῥομπέρτῳ
Dco.*

Incursionem in te hostium fieri audiens diu famæ fidem abnui, piane persuasus neminem ausurum in te insurgere. Quis enim nisi furore amens arma in Patrem et filium ac tantum Patrem tollat? Me vero scias ad bellum gravissimum armari, cum gente gerendum bellicosissima: cum Romanis nempe, qui terras 34 ac maria omnia suis tropæis implerunt. Ad te quod attinet, fidem tibi ex intimo animo me debere prositeor, quam et præstabo cum tempus aderit. Hac ille partim epistola, partim alia elusione ludificatus utrumque demisit.

σωμαχταν καλούντων τοὺς πρέσβεις, τοὺς μὲν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ, τοὺς δὲ πιθανοῖς τις λόγοις διακριτάμενος ἀπεπέμψατο.

Sed ne omittamus quæ in Longobardia fecit B antequam ex ea cum exercitu moveret in Aulonem; vir enim cætera vitæ acerbitate ac tyrannicis imperiis intolerandus, tunc etiam Herodis immanitatem sanguentis in pueros æmulatus, ad delectum prius habitum nova succenturavit supplementa tirronum rudium, nulli plane in iis consciendis iatati parcens quominus et emeritos ex æquo et nondum maturos in militiam traheret ex cuncta Longobardia Apuliaque. Et erat miserabile spectaculum videre puerulos imbellies et seniculos effatos, qui ne per somnum quidem arma unquam cogitaverant, lorica repente oneratos, et impeditos clypeo, qui arcum nec scite tendere nec laxare nosset, ubi vero ingredi oporteret prædeabilitate in faciem caderent. Ea res questibus et lamentatione Longobardiam implevit viris passim et mulieribus suis pro se affectus varie miserantibus, cum alia uxor emeritum virum ad militiam cogi, alia mater rudem puerum ad signa trahi, alia soror fratrem aut adolescentulum, aut aliis operibus occupatum violenter abduci quereretur. Furor hic tyranni erat etiam Herodianus major; ille siquidem, ut diximus insanire in pueros satis habuerat: hujus in ætatem omnem amentia grassabatur. Per eam tamen ille invidiam ac luctum recta pergebat ad prepositum, nihil pensi habens volum impotentis animi quavis aliorum calamitate ac publico malo consciere, nihilo quotidie sanguis colligens exercensque tirronum supplementa Salerni, priusquam Hydruntum se conferret. Huc enim præmiserat magnam copiarum partem præstolaturam adventum suum, quo ad ipse compositis omnibus in Longobardia, et legationibus quæ re-

Tὴν γεγενημένην κατὰ σοῦ τῷ ἐγθρῷ ἔφοδον διακηκὼς, οὐ πάντα τι τῇ ἀνοῇ προσεθέμην, εἰδὼς ὡς οὐκ ἀν τις τοιμήσιεν ἀνταραῖ σοι κεῖρας. Τις γὰρ κατὰ τοσούτου Πατρὸς ἐπιχειρήσειεν εἰ μὴ μινούσιος; Ἐμὲ δὲ ίσθι πρὸς πάλιμον βυρύτατον ἔξοπλισμένον, καὶ πρὸς ἔθνος δυσκαταγνωτον. Ρωμαῖοι γάρ εἰσι πρὸς οὓς διπλεμος, οἱ πάσας γὰρ καὶ θάλισσαν τροπαιῶν ἐτέτλησαν. Σοὶ δὲ διλέγοντος πρὸς παράσχοιμι. Οὐτως ἐκεῖνος καὶ ἀμφοτέρων τῶν εἰς βαθεῖας πίστιν δρεῖλα, ἢν καὶ καιρὸν καλούντος παράσχοιμι. Οὐτως ἐκεῖνος καὶ ἀμφοτέρων τῶν εἰς λόγοις διακριτάμενος ἀπεπέμψατο.

Αλλὰ μὴ παρῷμεν τὰ κατὰ Λογγιθαρδίαν αἰτῶ διαπεπραγμένα πρὶν ἤκειν εἰς τὸν Αὐλῶνα (83) σὺν τῷ στρατεύματι. Οἱ μὲν γὰρ καὶ ἄλλως ἦν τυραννεῖκὸς ἀνήρ καὶ πικρότατος. Τότε δὲ καὶ Ἡρώδου μιμεῖται μανίαν· μὴ γὰρ ἀρκούμενος τοῖς ἀνέκαθεν ἐστρατευμένοις ἀνδράσι καὶ πρὸς μάχην ἐπισταμένοις ὀπλίζεσθαι, νεοσύλλεκτον ποιεῖται στράτευμα μηδεμιᾶς; φειδόμενος ἡλικίας. Άλλὰ καὶ τὴν ἔξωρον καὶ τὴν δώρον πανταχόθεν συναγηγόκως Λογγιθαρδίας τε καὶ Ἀπουλητας εἰς ἑαυτὸν ἀφειλκύσατο. Καὶ ἦν ίδειν καὶ παῖδας καὶ μειραχίσκους, καὶ γέροντες ἀνθρώπους οἰκτροὺς οἱ μηδ' ὅσον ἐν διείροις δπλον ἔθεάσαντο, τότε δὴ ἐνδεδυμένους θώρακα καὶ ἀσπίδα κρατούντας, καὶ τόξον ἀφυῖς πάντη καὶ πλημμελῶς τείνοντας καὶ κατὰ στόμα πίπτοντας ἐπειδὸν βαθεῖτες ἔχην. Ταῦτα δὴ αὐτὰ θορύβου μὲν πρόφασις ἤσαν τῇ χώρᾳ Λογγιθαρδίας ἀκιταπαύστου, καὶ πανταχοῦ κλαυθμὸς ἀνδρῶν, καὶ διολυγμὸς γυναικῶν, καὶ ἐμερίζετο ταύταις τὰ τῆς συγγενεῖας· ἡ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀστράξευτον διδρυχία ἔθριψε, ἡ δὲ ἀπειροπόλεμον παῖδα, ἀλλη δὲ ἀδελφὸν νέον ἡ πρὸς διλλα Ἑργα ἡσολημένον. Ταῦτα μὲν ἀντικρυς καθάπερ εἰπον μανίας ἤσαν Ἡρώδου ἡ καὶ πλέον Ἡρώδου. Ἐκεῖνος; μὲν γὰρ κατὰ τῶν βρεφῶν ἐμερήνει μόνον, οὗτος δὲ καὶ κατὰ παῖδων καὶ πρεσβυτέρων. Άλλα καίπερ οὐτως; ἔχοντας τούτων ἀνασκέπτως, ὡς οὗτως γε φάναι, ἐγύμναζε τε καθ' ἡμέραν ἐκάστην καὶ συνεχρότει τὰ τῶν νεοσυλλέκτων σώματα. Ταῦτα μὲν ἐν Σαλέρνῳ συνεπεπτώκει Ῥομπέρτῳ πρὶν εἰς Ὑδρούντα παραγενέσθαι. Ἐκεῖτε γὰρ προξέπεμψε στράτευμα ἰκανώτατον αὐτὸν ἀπεκδιχμένον, ἐπειδὸν ἀπαντά καταστήσεις τὰ κατὰ τὴν χώραν Λογγιθαρδίαν καὶ πρὸς τοὺς πρέσβεις τὰς προστηκότας ἀποκρίσεις ποιήσειτο. Τοσούτον μέν

Car. Dufresnii Du Cangii ποιεῖ.

(83) *Αὐλῶνα, Aulon, urbs in Macedonia Theate apud Constant. lib. ii De Them., cap. 2; Aulon Malaterra, et Fulcherio Carnot. lib. ii,*

cap. 56; *Valona, Alberto Aq. lib. ii, cap. 18;*
lib. viii, cap. 25; lib. x, cap. 39 hodie Velona

τοι τῷ πάτερι προσέθετο, ὅτε τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἱογέ-
ρῃ (84) ἐν Ἀπολιτίᾳ ἀπάσῃ; κεχειροτονητεν ἀρ-
χοντα, καὶ Βοριτύλαν (85) τὸν ἀδελφὸν, ἐπέικηψεν
ἐπειδὴν δὲ τῆς Ἀράμης θρόνος πρὸς θοήθετον αὐτοὺς
προστκαλοῦτο κατὰ τοῦ Ἐνερέχου βῆγδος προσθύμετο
πρὸς αὐτὸν ἀφιέσθαι καὶ τὴν δυνατήν εἰσενεγκεῖν
συμμαχίαν. Τὸν μέντοι Βαῖμοντον (86) τὸν νεώτε-
ρον τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ κατὰ πάντα παρεμφερῆ
τῷ πατρὶ καὶ τόλμαν καὶ φύμην καὶ γενναιότητα,
καὶ οὐκέτι ἀκατάσχετον. Ὁλας γάρ οὖτος τοῦ πα-
τρὸς ἀποστράγγισμα ἦν, καὶ τῆς ἐκείνου φύτεως
ἔμφυλον ἐκμαγεῖον, μετὰ βαρυτάτου στρατεύσατο;
ἐν τοῖς καὶ οὐδὲν ἡμᾶς ἀποστέλλει χωρίοις, τοῖς δὲ φύ-
τον Αἰλῶνα τόποις ἐπιπλέοντα. Οὐ δὲ αὐτίκα ξὺν
ἀπειλῇ καὶ τῇ ἀκατασχέσι φύμη καθίσπερ τις ἐπιδί-
ρυεις; κεραυνὸς, τῶν τε Κανίνων (87) καὶ Ἱερι-
χώ (88) καὶ τοῦ Αἰλῶνος παντὸς ἐπελάθετο καὶ ἀσ-
τι τὰ ξυμπαρρχεῖμενα ἤρει καὶ ἐπυρπάνει μαρά-
μενος, καὶ ἦν ὡς ἀληθῶς πρὸς τοῦ πυρὸς κατάνο-
δρυμότατο; καὶ πρὸ τῆς μεγάλης πολιορκίας, πολι-

A sponsum expectabant, dimisis, eodem sequeretur.
Papae autem eatenus duntaxat rationem habuit
quatenus Rogerio filio quem Apuliae præfeciit
universæ, et fratri ejus Borytilæ mandavit, si quando
ab eis Romana sedes auxilia flagitaret adversus
Henricum regem, promptissime in ipsum perge-
rent et pro facultate auxiliarentur. Baimundum
enim minorem his natu filium, simillimum per
omnia patri prolem: animo, inquit, audacia, ro-
bore plane geminum et vivis characteribus ex-
pressissimum ectypum indolis Roberti, cum exer-
citu præ se miserat irrupturum in nostros 35
fines, et loca circum Aulonem inequitare incursio-
nibus habereque infesta jusserat. At ille fulminis
ritu, ineluctabili ruens impetu, cum minarum stre-
piti immenso, Caninos et Jericho, Aulonemque
adeo universum occupavit, obvia quaque ferro ac
flammea vastans, sic plane ut vere dici posset index
ignis secuturi sumus importunissimus, et ante op-
pugnationem magnam præludium oppugnationis

Car. Dufresnii Du Cangii note.

(84) *Ποτέρην*. Rogerium Roberti filium, vivo
parente, Apuliae principatum obtinuisse resert præ-
terea eadem Anna, lib. v et vi, pag. 151 et 162, eo
scilicet tempore, quo Robertus in Dalmatiam pri-
mum transire statuit. Guillelmus Apul. lib. iv.

Advenit interea conjux, comitesque rogati,
Egregiam sobolem multo spectante Rogerum
Accersit populo, cunctisque videntibus, illum
Hæredem statuit, prepont et omnibus illum,
Ipso quibus prælatus erat dignissimus hæres,
Iste patris tantu patruelibus atque paternis
Moribus ornatus; quanta foret indolis, ipso
Primævæ cultu virtutis significabat:
Jus proprium Latii totius, et Apuliae quæque
Cum Calabria, Siculis, loca dux dat habentia Rogerio.
Addit. Malaterram, lib. iii, cap. 42; et Ordericum
Vital. lib. vii, pag. 611.

(85) *Bοριτύλαν*. Mendose indubie, pro Λοριτίᾳ. Est enim hoc loco Loritellæ, quem vulgo
Robertum comitem Loritelli appellant scriptores.
Fuit ille Wiscardi ex fratre nepos; unde pro
ἀδελφὸν apud Annam, ἀδελφοῦν etiam reponen-
dum constat. Robertum hunc comitem Loritelli,
Wiscardi ex fratre nepotem non semel memorat
Ordericus Vitalis, lib. iii et vii patrum in præliis
individuum comitem, quique eo quo ille interiit
anno, inter præcipios belli duces habebatur. Tra-
dit Anna a Wiscardo expeditionem in Dalmatiam
parante, præscriptum suisse Rogerio filio, quem
iun Apuliae præfecerat, et Loritellæ, qui una cum
Rogerio remanserat in Italia, ut Romano pontifici
Gregorio aduersus Henricum imperatorem auxilium
præstarent. 239 At quem Loritellam Anna indi-
gitat, Guillelmus Apul. idipsum lib. iv, enarrans,
comitem Robertum vocat, additique Rogerio, a
patre Wiscardo recens Apuliae duci creato, comi-
tem et tutorem datum:

Roberto comiti committitur, atque Girardo
Alter fratre satus, fidissimus alter amator,
Et virtutis amans erat et probitatis uteisque.
Hos rogat ut papæ solatia, si qua valebunt,
Non adhibere negent.

Subscribit idem Robertus rescriptum ejusdem Ro-
gerii Apuliae ducis et Boemundi fratrum pro mon-
asterio Bantino an. 1090, apud Baron. hoc an. n. 19.
De Roberti parente nihil certi habeo quod statuam,
praterquam quod Collenutius, lib. iii *Hist. Neap.*
scribit filium tuisse Gaufridi, Wiscardi fratri,

quem comitem Capitanate suisse ait Malaterra, lib. i, cap. 15, 23 et 24, qui præterea meminuit Radulphi Loritelli, seu Loracelli, sub an. 1086, qui una cum Rogerio comite, Rogerii Apuliae et Calabriae ducis, Wiscardi filii, contra Boemundum, quem ille de bonis paternis contenebat, patres acriter tutatus est, lib. iv, cap. 11. Verum illuc sit quem Anna et Ordericus memorant, non tenere definitio: tanetsi quem bis tunc Rodulphum, semel Robertum nominat Malaterra. Robertus porro co-
mes Loritelli, Roberti filius, Willibon. Apuliae C ducem comitatus legitur, cum an. 1120. Callig. PP. Beneventi conveni, quo ille, prestito fiduci sacramento, ab eo in ducatum confirmaretur. Occurrit etiam Robertus a ter Loritelli comes, Willibon. I regis Siciliae consanguineus, Rogerii regis ex fratre nepos, de quo nos ad Cinnamum, et in *Familia Normannicis*. At longe alter, quam par est, de Gaufridi Wiscardi fratris filii disserit Philadelphus *Mugnos in Theatro general. famil. Sicul.*

(86) *Βατμούντον*. Anna postremum filiorum Roberti Boemundum facit, manifesto errore, ut et infra, pag. 431, cum unicus ex Alberada, priore Roberti uxore, prodicerit, ut scribit Malaterra, l. i, cap. 50. Licit etiam post Rogerium fratrem in Diplomaticis subscrispsione constet ex Baronio an. 1090, n. 19, cuius Rogerio, propter duralem titulum quo ille exornatus erat, primas haud agre concederet: quod quidem Annam et ceteros Scriptores in errorem forsitan induxit. Trajetit vero Boemundus in Illyricum, parente in Apulia remanente, mense Maio an. 1081. Vide eundem Malat. lib. iii, cap. 24. At cur Boemundo Sanisci cognomen tribuit Anna, pag. 131, fa eorū nibi hactenus incom-
pertum.

(87) *Καρίρων*. Κατινα, numero multitudinis, Cantacuzeno, lib. iii, cap. 33, urbs supra Aulonem posita, Arianita Comneni olim regia apud Laonum, lib. v *Cauna* Malaterræ, lib. ii, cap. 23; et Guillelmo Apuliensi, lib. iv, non semel, ubi captus a Roberto Caninorum urbis meminit. Defecit illa postmodum, et denuo a Roberto expugnata, funditus excisa est, ea ferme tempestate, qua in Italiam postremo rediit. Vide notata ad p. 93, et Leunc. in *Pand. Turc.* cap. 142.

(88) *Ιεριχώ*. Malaterra, *parsque portum applicat, qui-Herico dicitur*. De hoc portu Anna rursus pag. 107.

non multum ipsa tolerabilius. Ac filium patrem- enim residuum bruchi comedit locusta, ita quæ Baimundus illæsa reliquerat absumpsit Robertus sequens. Verum nondum Robertum in Aulonem transmisimus; considerandaque sunt antea quæ in adversa continente prius gessit.

Salerno igitur novens Hydruntem tenuit: ubi paucis diebus exspectata uxore Gaita (nam et ipsa expeditionis viri participes terrible quiddam in armis dicebatur, ubi sago stolam occulasset). Hanc tandem amplexatus venientem nulla iam mora solvens cum universo exercitu Brundusium tenuit. Est is portus universæ Japygiae tutissimus commodissimusque. Quo cum prævolasset, exspectabat donec universus ibidem exercitus, navesque omnes tam onerariæ quam longæ ac bellicis aptatae usibus, congregarentur. Inde si quidem in terras Romano imperio subjectas trahi ere se velle demonstrabat. Cæterum jam antequam Salerno discederet legatum Constantinopolim miserat unum quemdam ex magnatibus qui cum ipso erant Raulem nomine, ad imperatorem Botaniatem, extortum Michaeli Duæ sceptrum obtinenter, expostulaturum apud ipsum Roberti nomine, quod filium ipsius Constantino, ut diximus, desponsatam a sponso abstraxerit; Constantino vero ipsi abstulerit imperium cuius participationem erat adeptus. Quibus injuriis se provocatum ultionem mediari denuntiabat. Ad magnum vero, qui tunc erat, domesticum, occidentalium exercituum ducem, patrem neque meum Alexium, munera quædam miserat cum litteris amicitiam offertibus. Ilorum successum exspectans Brundusii morabatur. Ubi vero nondum omnibus copiis collectis, navibus jam plerisque deductis in mare, adfuit Byzantio redux Raul nullum ad mandata responsum referens, excanduit videlicet in majorem iram tali sui contemptu Barbarus: cui accessit irritamentum novum inopinata oratio Raulis magnopere dissuadentis Romanum bellum. Primum enim nihil nisi plagiarium agyrtam hunc esse monachum **36** quem pro Michaeli Duæ secum haberet tantæ rei auctorem et causam. Nam ipsum omnino Michaelem sese Constantinopoli vidisse veste indutum pulla, degentemque in mona

D

disse vestem indutum pulla, degentemque in mona. Radulphi et Rogerii, quos hic Anna commenorat, meminit Albertus Aquensis, lib. II, cap. 9: **240** aitque eorum opera usum Alexium, quo Godefri- dum Bullonium a depradatione revocaret: *Imperato- rator autem intelligens regionem graviter depopu- lari, Radulphum Peel-de-Lan, et Rotgerum filium Dagoberti, viros disertissimos de terra et cognatione*

A orphias προσόμιον. Βρούχους καὶ ἀκρίδας εἶπεν ἀντιούσας τὸν πατέρα καὶ τὸν οὐρανόν. Τὰ γὰρ κατάλοιπα Ρομπέρτου ὁ τούτου οὐδὲ Βαΐμοῦντος προσενείματο καὶ κατέφαγεν. Ἀλλὰ μήπω γε τούτον εἰς τὸν Αὐλῶνα διαπεράσωμεν· προεκεταζόθω δὲ τὰ κατὰ τὴν ἀντιπέραν ἡπειρον αὐτῷ πεπραγμένα.

Ἄπαρας γάρ ἐκεῖθεν γίνεται κατὰ τὸν Ὑδροῦν: εἰτί^B ἐκεῖθι διακαρπερήσας ὀλίγας ἡμέρας καὶ τὴν γυναικαν Γάιαν ἀπεκεχρύμενος (καὶ γὰρ καὶ αὐτῆς ἔνυεστράτευε τῷ ἀνδρὶ, καὶ χρῆμα ἦν ἡ γυνὴ φο- βερὸν ἐπειδὴν ἐξοπλίσατο), ὡς ἐνηγκαλίσατο ταύτην ἐπελθοῦσαν, ἄρας ἐκεῖθεν πάλιν ὀλιφ στρατεύματι τὸ Βρεντήσιον καταλαμβάνει. Εστι δὲ τοῦτο ἐπί- νειον τῆς ὀλης Ἰαπυγίας εὐλιμενώτατον. Ἐνταῦθα δὲ καταπάτες ἐκαραδόκει τε τὸ στράτευμα πᾶν ἐ- ταῦθα συναθροισθῆναι, καὶ τὰς νῆσας ἀπάσας ὅσαι τε φορτίδες ἥσαν καὶ ὅσαι μακραὶ καὶ πολεμοστή- ριοι ἐκεῖθεν γάρ ἐπὶ τάδε τὸν ἀπόπλουν ἔδικε ποιεῖν, καὶ ἀμαρτίας ὀπτίταν κατὰ τὴν Σάλερνον ἦν, πρέσβυν ἐξαποστόλεις τινὸς τῶν ἀμφ' αὐτὸν μεγι- στάνων Παοὺλ (89) ἐπονομαζόμενον πρὸς τὸν γα- σιλέα Βοτανειάτην. Ήδη μετὰ τὸν αὐτοκράτορα δούκαν τῶν σκήπτρων ἐπειλημμένων ἐκαραδόκει καὶ τούτου τὰς ἀποκρίσεις, αὐτῷ τε γάρ ἐπεδύ- φει μέμψει; τινάς καὶ προφάσεις δῆθεν εὐλόγους τοῦ προκειμένου πολέμου, ὅτι τὴν θυγατέρα μηνηστευ- θείσαν τῷ βισιλεῖ Κωνσταντίνῳ, ὡς διδύος φθάσας ἐδηλώσει, τὴν μὲν ἀπέξενης τοῦ νυμφίου, τοῦ δὲ τὴν βασιλείαν παρεῖλετο, καὶ ὡς τὸ δικηγόρος πρὸς ἀμυναν αὐτὸς εὐτρεπίζοιτο. Τῷ δὲ τηγικαῦτα με- γάλῳ δομεστίκῳ καὶ ἔχιρῳ τῶν δυτικῶν στρα- τευμάτων. (Οὗτος δέ τοιούτος οὐδὲν ἐμὸς πατήρ Ἀλέξιος), δῶρα τέ τινα ἐπιτίμφει, καὶ γράμματα φίλιαν ἐπιχειρεῖται. Ταῦτα καραδοκῶν ἡτρέμει τῷ Βρεντήσιῳ. Ἐπειδὲ μήπω τῶν στρατευμάτων συλ- λεγέντων ἀπάντων καὶ τῶν νηῶν ἀπωθεσῶν τῶν πλειόνων εἰς θάλασσαν, ἡκεί Βυζαντίθεν καὶ δὲ Παοὺλ μηδεμίαν ἀπόκρισιν πρὸς τὰ μεμηνυμένα ἐπεν- εγκίνει εἰς θυμὸν ἀνερθρίπτεις πλέω τὸν βίρρηρον, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ δικαιολογίας ἡπτετο πρὸς τούτον τοιαύτης τοῦ πρὸς τοὺς Πρωμαίους πολέμου διπλούσης. Πρῶτα μὲν ὅτι ὁ ἀφεπόμενος αὐτῷ μοναχὸς ὑποκριτής ἐστι καὶ γόρης ἀνήρ, καὶ ὑποδέεται τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ, καὶ ὅλως πλάσμα ἐστι τὸ

¹ Joel 1, 4.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

Francigenarum, duci misit, rogans ut a præda re- gni sui et vastatione cessaret exercitus, ut captivos quos petebat, sine dilatatione redderet. Hoc autem loco Pel-de-Leu, legendum censuerim, eoque agnominé donatum Radulphum, quod sagum militare ex pelle lupina conjectum superindueret. Sed familiam ex his vestigiis vix agnoscí posse fateor. Ro- gerium Dagoberiti filium diserte appellat Anna, lib. xiiii, pag. 400. Rogerii Normannici Proceris memi- nit Guillelmus Apuliensis, lib. II, qui an idem cum Annæ, non satis exploratum:

Sunt equites aliquot, Torstenus dicitur unus, Alter Arenga velox, valensque ad bella Rogerus.

κατ' αὐτὸν, ἐκείνον γάρ ίδειν φησι μετὰ τὴν ἀπὸ θρόνου καθαρεύειν ἐν τῇ βασιλείᾳ πόλει φαιδνὸν ἐνδεδυμένον τρισώνιον. Καὶ ἐν μοναστηρίῳ διάγοντα ἐπιμελές ποιησάμενος τὸ αὐταῖς ὄφεις τὸν καταβεβηγμένον βασιλέα θέάσασθαι. Ἐπειτα πρωτεῖθει καὶ τοῦτο δὲ καὶ κατὰ τὴν ὑποστροφὴν συμπεπικαδεῖ ἡχητέος· διὸ γάρ ἐμὸς πατὴρ τῆς βασιλείας; ἐπιδραξάμενος, ὡς; οὐτερον διηγήσομαι, τὸν Βοτανειάτην τῶν βασιλείων ἔξιλασε, καὶ τὸν τοῦ Δούκα υἱὸν τὸν περιφανέστατον Κωνσταντίνον ἐκείνον ἐν τοῖς; ὡρ' ἥλιον προστηκάμενος μετεδίδον αὐθοις τῆς βασιλείας. Τοῦτο κατὰ τὴν ὅδην ἀκηκοώς δὲ Παοὺλ εἰς πειθώ καὶ ταῦτα προσῆγε, παραλύειν πειρώμενος τὴν τοῦ πολέμου σκευὴν. Τίνι γάρ δικαίῳ λόγῳ πρὸς Ἀλέξιον, φησὶ, πολεμήσομεν τοῦ Βοτανειάτου τὰς ἀρχὰς δεδωκότος τῆς ἀδικίας, καὶ τὴν θυγατέρα τὴν σὴν Ἐλένην τῶν Ρωμαϊκῶν σχήπτρων ἀποτερήσαντος; Τὰ γάρ παρ' ἀλλων εἰς ἡμᾶς γινόμενα οὐκ ἀντέροις τοῖς μὴ προσκεκρουκόσι κατὰ δίκην ἐνέγκοι πόλεμον. Μή ἔχοντος δὲ τοῦ πολέμου δικαίων πρόφασιν, τὰ ἔμπαντα φρούδα καὶ νῆσες καὶ ὅπλα καὶ διδρές καὶ παρασκευὴ πάσα πολεμιστήριος. Ταῦτα ῥήθεντα ἔξωργισεν ἐπὶ πλέον Ρομπέρτον, ἐμεμήνει γάρ καὶ ἔμελε τῷ κείρε τούτῳ ἐπιβαλεῖν. Ἐκ θατέρου δὲ καὶ δὲ πεπλασμένος ἐκείνος δοῦκας καὶ φυσιδονιστὴς Μιχαὴλ δὲν καὶ Παΐκτωρα ὀνομάκαμεν ἐσχετλαῖσε τε καὶ ἐδυσφόρει, καὶ οὐκ εἰχεν διπάς κατάσχοι τὴν ὅργην οὐτω σαφῶς ἐξελεγχόμενος ὡς οὐκ εἴη βασιλεὺς ἐκείνος δοῦκας, ἀλλὰ φυευδεπίπλαστος βασιλεὺς. Ὡν δὲ καὶ ἀλλως ἔξωργος δι τύραννος κατὰ τοῦ Παούλ τοῦ ἀδελφοῦ Ρογέρη πρὸς Ρωμαίους αὐτομολήσαντος, καὶ διαμεμηνυκότος ἀπαντά τὰ κατὰ τὸν παρασκευαζόμενον πόλεμον, ἡδουλήθη κακόντι δράσας τῷ Παούλ τὸν παραυτίκα θάνατον ἀπειλήσας. Ὁ δὲ μηδόλως πρὸς τὴν φυγὴν ἐρρήθυμηκὼς πρὸς τὸν Βαΐμούντον ἰδραπέτευσεν ὡστερ τι κρητοφύγετον ἐκ τοῦ σχεδὸν αὐτὸν ἐφευράμενος. Ἐτραγύψει δὲ καὶ δὲ Παΐκτωρ τὰς παλαμανιοτάτας ἀπειλάς τάδελφῷ τοῦ Παούλ τῷ πρὸς Ρωμαίους αὐτομολήσαντι μεγάλα τε κεκρηγώς καὶ τὸν μηρὸν τῇ δεξιᾷ πλήττων καὶ δέξιατομένος τὸν Ρομπέρτον καὶ λέγων ἐν τοῦτο καὶ μόνον αἰτῶ ὡς; Εἰ τῆς βασιλείας ἐπιδραξόμην καὶ ἀποκαταστάην τοῖς θρόνοις παραδοῦναι μοι τὸν Ρογέρην, καὶ εἰ μὴ τοῦτον οἰκτίστῳ θανάτῳ παραδοῖην αὐτίκα ἐν μέσῃ τῇ πόλει ἀνασταυρώσας τάδε καὶ τάδε πεισομαι ἐκ Θεοῦ. Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν διηγήσεων τούτων γελῶν ἐπεισι μοι τοὺς διδράς τούτους καὶ τῆς ἀπονοίας καὶ τῆς κουφότητος, μᾶλλον δὲ τῆς κατ' ἀλλήλων ἀλαζονείας. Ὁ μὲν γάρ τοις Ρομπέρτος πρόφασιν εἰλέ τὸν ἀπατεῶνα τοῦτον καὶ δίεισαρ καὶ οἴδιν τι πρόσχημα τοῦ συμπενθέρου, καὶ βασιλέως, καὶ διεδείκνυ τοῦτον ταῖς πίλεσι, καὶ πρὸς ἀποστασίαν ἐπῆρεν ἐφ' οὐδὲ δι παραγένοιτο καὶ συμπειθεῖν τὸν θάνατον, ἐν νῷ ἔχων ἐπειδὴ κατὰ ροῦν αὐτῷ τὰ τοῦ πολέμου καὶ τῆς τύχης ἐπέλθοι, ἐπὶ τοῦ τραχήλου βαπτίσας ἀποπέμψας σὺν γέλωτι· μετὰ γάρ τὴν θήραν καταγελάται τὸ δίεισαρ. Ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ἐλπίσιν ἡπατημέναις

sterlo, curiosisque otiose spectatum oculis plane emperisse illum esse ipsum qui nuper posse imperio excidit. Deinde subjungit id quod post sium ex urbe discessum modo gestum audierat, dum in itinere ad redditum esset: Alexium nempe occupasse imperium ejecto Botaniate (quod nos postea narrabimus) Constantiūnumque illustrissimum illum omnium quos sol aspicit Michaelis Ducæ filium enectum ex priore fortuna regiis insignibus denuo cohonestatum imperio reddidisse. Ex quibus sic colligebat Raul: Minime videri justam esse Roberto belli causam in Alexium ob injuriam quam Botaniates intulit. Botaniatis enim profecto crimen esse impeditas Helenæ nuptias, et abdicationem Constantini: quæ quomodo juste imputari Connēno queant eorum ulti et restitutori, non apparet. Porro si bello causa justa non subsit parum præsidii ac spei ponendum in navibus, armis, viris, cæteroque omni apparatu belllico. Hæc disseverbat Raul tanto dolore Roberti ut vix furorem ac manus a legato dum diceret pulsando contineret. Cum autem esset præterea fraterni quoque transfigii nomine Roberto suspectus Raul (nam ejus germanus Rogerius ultra ad Constantinopolitanos indicatum de belli consilio atque apparatu transierat), collecta in unum tempus invidia offensionis geminæ tyrannum plus nimio irritabilem eo perpulit ut etiam necein Rauli minaretur: ex quo ille intelligens quanto in periculo versaretur, haud segni fuga se in Baimundi comitatum, idoneum tali tempore asylum, proripuit. Pseudo-Michael vero Ræctor monachus incredibile est quanta cum indignatione tulerit palam deprehensum testimonio Raulis impudentissimum suum plagium: instabat ergo impotentissime apud Robertum, oleum inflammam mittens, ejus in Raulem iracundiaæ querelis artificiosissimis augendæ. In Rogerium vero transfigam violentius commotus, perturbatissima voce clamabat, semur simul percutiens, etiam se atque etiam id unum a Roberto petere, ut cum primum in suum se thronum atque imperium restituisse, dederet sibi Rogerium, tum enim nisi eum confessim in media Constantinopoli alto patibulo asfixum horrenda nece contrucidandum daret, optare se ultro quidvis malorum a Deo perpeti. Mihi vero hæc 37 serio narranti scribentique risus oboritur. An enim parum salsa res videtur levissimi utriusque capitis vaserrima in sibi invicem illudende constantia? ut cum Robertus quidem præclare sciret quanti demum deberet esse imperator scenicus ex mendaci monacho, tamen eum talem Augusti loco haberet atque consoceri coleretque ambitione atque ostentaret urbibus, quas ab imperatore abducere moliebatur, hunc verum ipsorum principem mentiens, eoque tanquam illecebria utens ad captandos animos, quem certum haberet simul atque perpetrasset quod destinaverat cum ludibrio ab se repellere, plane ut aucupes aut piscatores præda capta, escam quam hamis induerant

projiciunt. E contrario vero nimis ille flagitiosis-
simus sue licet sibi personæ ac fallacie conscius
priorisque vilitatis, spes tamen improbas eo usque
phreneticus toleret, ut thronum Constantinopoli-
tanum somniare posset: quasi Robertus victor cui-
quam potius diadema quam sibi tanto sumptu ac
labore quiescitum vellet. Quod si Rector sue fortu-
næ congruentiora cogitans, saltem dignitates quas-
dam atque opes simulationis sue pretium spera-
bat, nœ illum fallebat avaritia emp'oris sui, qui
jam decreverat semel absoluta fabula exultum cho-
ragio minimum ergastulo reddere.

Verum hæc risisse obiter satis sit ad Roberti
reliqua pergentibus, qui cum Brundusii naves
simul et milites coegisset (naves erant centum quin-
quaginta numero, milites ad triginta millia, mili-
tibus ducentis cum armis et equis in navem quam-
que contributis), inde solvere cum omnibus decrevit,
cursu intento ad Epidamnum urbem quæ hodie
frequentius Dyrrachium appellari consuevit.
Sed et quidem antea ex Hydrunte recta ad Nico-
polis classem dirigere, ac Naupactum adiacentiaque
loca cum arcibus circum omnibus primum occu-
pare. D. inde tamen reputanti laius interjacere
Hydrunte inter et Nicopolis pelagus, quam quod
inter Brundusium et Dyrrachium patet, hic tra-
jectus pre illo placuit ut brevior ac tutior, utpote
qui non plus exigeret temporis quam quantum
dies unius, ejusque brusalis, quales tunc erant,
sole ad australes circulos et Capricornum appro-
pinquante, spatium tenditur. Ne igitur hiberna
tempestate nocturne navigationis periculo tanta
classis expuleretur, Hydrunte Brundusium oram
legere jussam inde per angustius Adriatici fretum
trajicere statuit. Nec vero ut antea destinaverat
Rogerium filium in Italia reliquit, **38** quem ad id
discedens Apulia principem creaverat: sed eum
dem postea nescio quo casu quave ratione muta a
sententia expeditionis comitem habuit. Interim au-
tem dum Dyrrachium aspirat, Corypho urbem
munitissimam aliasque nonnullas arcis nostras
inmissis præsidio tenuit, ac tum receptis ex Lon-

168
τινος οὐχ φιλέι πολλάκις γίνεσθαι περιπλόγως. 'Αλλ' εκεῖνο; μὲν τῇ βασιλείᾳ ἀπρὶς ἐπιδράξοιτο, ὡς οὐκ ἀν τὸν βάρθαρον Ρομπέρτον προστηκαμένου εἰς βασιλείαν τοῦ Ρωμαῖκοῦ δῆμου καὶ τοῦ στρατεύ-
ματος, αὐτῷ δὲ τῷ τέως ἀπογράφτῳ καθάπερ δρ-
γάνῳ εἰς τὴν ὅλην τῆς σκευωρίας οἰκονομίαν. Ταῦτα
ἐνθυμουμένη μοι μεδίζων ἐπέρχεται καὶ γέλως
ἐπιτρέψει τοῖς χεῖδεσι πρὸς λύχνον ἐπισύρουσι τὸν
κάλαμον.

'Ο μέντοι Ρομπέρτο; πᾶσαν δύναμιν συναγηγρῶ; κατὰ τὸ Βρεντήσιον τάς τε ναῦς αὐτῷ καὶ τοὺς στρατιώτας (αἱ μὲν γάρ νῆς; (90) εἰς ἐκατὸν καὶ π' ν-
τήκοντα συνηρίθμηντο, οἱ δὲ στρατιώται εἰς τριά-
κοντα χιλιάδας ἔν μπανες ἐπέγγανον συμποστύμε-
νοι, ἔκαστης νηὸς ἐνδρός; ἀπολαμβανούσῃς διακο-
σίους μεθ' ὅπλων καὶ ἵππων), καὶ εὐταῖς ἐχόντων
παρασκηνῆς, ἐπειδὲν οἵς προσοκεῖειν ἀπλισμένοις
τούτοις καὶ ἐπιπτάταις περιτυχεῖν, ἐμέλεις δ αφεῖναι
πρὸς τὴν Ἐπιδαμνον πόλιν ἥν Δυρδάχιον κατὰ τὸ
νῦν ἐπικρατήσαν ἔθος προσονογράζομεν. 'Εδόκει μὲν
γάρ ἐξ Ὑδρούντος πρὸς τὰ Νικοπόλεις; (91) διαπε-
ράν, καὶ τὴν τε Νάυπακτον καὶ τὰ ξυμπαραχεί-
μενα χωρία καὶ προσύρια πάτα χυλιῇ περιλαβεῖν.
'Αλλ' ἐπειδὴ περ εἰς πολὺ πλάτος ἡνέψκυτο τὸ ἐκεί-
νον ἐνθάδε πέλαγος ἢ τὸ ἀπὸ Βρεντήσιου πρὸς τὸ
Δυρδάχιον, παρείλετο μᾶλλον τοῦτον τὸν κατάπλουν
ἐκεῖνον, ἅμα μὲν καὶ τὴν ταχίστην κέλευθον προ-
αἱρούμενος, ἅμα δὲ καὶ τὴν δραστώνην τῷ στόλῳ
περιποιούμενος. Καὶ γάρ χειμέριος; ἥντα ὡρα καὶ δ
ἡλιος; πρὸς τοὺς νοτίους κύκλους ἀπελαυνόμενος;
καὶ τῷ αἰγαλέωρι πλήσιας ὑπετέμνετο τὸ ἡμε-
ρίσια¹ διαστήματα. 'Ιν' οὖν μή ἐξ Ὑδρούντος ἀφ
τῆς ἀρχομένης ἡμέρας ναυπλιωτεῖς² καὶ κλύδωνι
τοι προσπελάστειν, ἐπὶ τὸ Βρεντήσιον³ ὅλις ιστίος
ἀπενεγκθῆγα: ἐθουλεύσατο. Τὰ μῆκη γάρ τοῦ δια-
στήματος τῆς ἐδύν⁴ ἐνταῦθα συνετέμνετο, ἐπιστε-
νούμενον τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους ἐκεῖθο. Οὐ μέν-
τοι γέ⁵ τὸν υἱὸν Ρογέρην κατόπιν ἀπέλιπε καθάπερ
βεβούλητο πρότερον Ἀπουλητας αὐτὸν κεχειροτονη-

Variæ lectiones ex cod. Coislin (*).

¹ ἡμεράσια. ² γυντοπλοήσει cum Hoeschelio in marg. ³ ἐπὶ τὸ Δυράχιον ἐκ Βρεντήσιου. ⁴ Deest hæc vox. ⁵ οὐδέ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(90) *Al mēr ῥάρ νῆς.* Cum multo pauciore na-
vium et militum numero in Illyricum trajecisse
Robertum scribit Malaterra, qui expeditionem istam
refert, lib. iii, cap. 24, 25 et 26; n. que enim plus
quam quindecim naves, aut armatae militiae plus
quam mille trecentos milites habuisse Robertum
testatur. Malaterra consentit Guill. Apul. lib. iv.
... . Quod cœperat ipse subire
Acceleravit iter, decies et quinque Liburnis

D *Adria sulcatur, Coryphi tremit insula, tanti*
Principis accessu selectio milite fulti.
Leo Ost. lib. iii, cap. 48, quindecim, Ordericus
lib. vii, decem milia pugnatorum Roberto assi-
gnant.

(91) *Tacitum Nicopolis, Epiri urbs ad*
ostium Ambraciī sinū. Vide Constant. lib. ii De
Them., cap. 8.

(*) Codex CCCXI, olim CCCXXX, membranaceus, XII saeculi, foliorum 217. Annæ Comnenæ Alexii Comneni impe-
ratoris filia Alexia. Codex ipsius Annæ tempore descriptus videbitur, esique multus ab initio, incipiisque ab his illis
primi verbis: πάλιον τούτον τὸν κατάπλουν ἔχεινος ἄμα μὲν καὶ τὴν ταχίστην; que in editione Regie Typographiæ
anno 1611 habentur pag. 37. D. 3. Libro decimo quinto et ultimo postrema folia coiūs lacera sunt. Ex hoc tandem
hiatus quidam sarciri possunt. Eiusnus sane codex, cuius lectiones variæ rerum Byzantinarum studiis offeramus:
cum maxime hic errores non pauci sarciantur.

κώς κύριον, [άλλ] ἐπει οὐκ οἶδα δπω; μεταδιδεῖται σπάλιν αὐτὸν συνεφεπέμενον εἶχε. Μεταξὺ δὲ τοῦ πρὸς τὸ Δυρράχιον κατάπλου, τὴν τε Κορυφὴν (92) πόλιν δχυρωτάτην καὶ ἡλια τὰ ημέτερα φρύνεια ἐξ ἀποστολῆς κατέσχε. Καὶ δύτηρος ἔχει τε Λογγιναρδίας καὶ Ἀπολιτίας ἀναλαβόμενος καὶ τὴν χώραν ἀργυρολογήσας ἀπασαν καὶ φορολογήσας, προσδοκήσιμος ἦν τῷ Δυρράχιῳ προσεσχήκεντα. Δούξ δὲ τηνικαῖς ἐτύγχανε παντὸς τοῦ Ἰλλυρικοῦ Γεώργιος ὁ Μονομάχος (93) περὶ τοῦ αὐτοκράτορος Βετανειάτου ἀποστάλις. Καίτοι γε πρότερον τὴν ἀπεστολὴν ἀπεπέμπετο,

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

* μεταδιδεῖται.

Car. Dufresnii Du Cangii note.

(92) *Κορυφὴ*. *Corypho* urbs *Coreyræ* insulae minitissima, ita nuncupata quod in excelsæ rupiæ cacumine exstructa sit, a qua postmodum toti insulae nomen mansit. Perperam enim *Malaterra* de *bar* Roberti expeditiōne scribens, lib. iii, cap. 24, insulam castro, seu oppido nomen dedisse ait: *Aliud castrum quod ex nomine insulae Carofo nomen accepit, cum tota insula suæ māncipat seruitati. Roberti Corcyrensem expeditionem his verbis prosequitur Guillelmus Apulensis, lib. iv :*

Dux transire volens mare, præcipit arma parari. Miliibusque suis se prætolentur Hydrunti Imperat, aptari naves facit, ipse Salerni, Undique dona petens et supplementa, moratur, Huc illuc apices non cessans mittere secum Nasibus armulis fidias monet ire cohortes. Insolitum multis iter illud et acre videtur, Præcipue quibus uxores, et pignora cara In domibus fuerant: non exercere rolebant Militiam talem: sed verba minantia blandis Dux addens precibus, multos properare coegit. Conveniunt omnes, sicut mandatur, Hydrunti, Dalmaticas naves oneri dux eligit aptas, Auxilio sibi qua gena miserat illa petitas. Has armis et equis, sumptuque, virisque repletas Ad Coryphum mittit: hac insula non procul urbe Distat Hydruntina, placidis: piranibus auris, Huc citu transitur, dimis:is navibus illam

241 *Acrier inveniunt equites ducis, atque timorem omnibus incutunt, qui circumquaque morantur. De expugnata Coreyra sic etiam anonymous Barensis in *Chronico*: Anno 1081 ind. 4, mense Martio, ipse dux Robertus direxit navigia, et obsevit Corso, et postea iuit ille cum multis, et decimo die stante magi comprehendit Corso et Botronto, ubi decimus dies stans, aut stantis Maii, est 22 ejusdem mensis. Quippe isti usi scriptores Italicici, interdum etiam Gallici, mensem in duas partes secant ac dividunt, quarum prima iurans, altera extens et stans mensis dicitur. Ut Graeci enim primam mensium Atticorum partem ἀρχόμενον μῆνα vocabant, ita Latini intrantem. Octavius Horatianus, lib. iv, *Rerum Medicarum*, pag. 107: *Qui autem quadragesimo die figuram hominis accepit nono mense intrante, decimo die nascitur. Dives sa porro sunt utriusque partis numerandæ ratio; nam prima mensis pars ordinis consueto dinumerabatur, sumpto a primo ejusdem die initio usque ad decimum quintum; alterius autem partis ab ultimo mensis die initium sumitur, ordine retrogrado, non vero a Kalendis, et a primo succedentiis mensis, ut apud Latinos, ita ut decimus sextus mensis dies fuerit ultimus secunda partis. Verbi gratia, apud Rollandum lib. vi *Chron.* cap. 10, *Fredericus II imperator dicitur obiisse anno 1250 in festo S. Luciae, scilicet die xii intrante Decembri; qui quidem dies festus S. Luciae cedit in 13 ejusdem mensis. Exsistat in palatio episcopi Veronensis *vetus inscriptio*, cuius memi-***

A għoħardia Apuliaque obseidibus, et impe at's per totam ditionem suam pecuniis instrucis, nihil jam in votis atque in mente habebat aliud quam ut quam primum Dyrrachium appellaret. Dux erat tum Illyrici totius Georgius Monomachus missus ab imperatore Botaniate. Is initio quidem proculationem eam aspernatus oblatam fuerat, verum servi duo barbari Scythici generis familiares imperatoris Borilus et Germanus, invidentes ei, et quotidianis apud imperatorem obtrectationibus eum perdere conantes, eo successu ut Botaniates

*nit Hieronymus d'alla Corte in *Hist. Veron.* lib. v, pag. 285, in qua hæc leguntur: Eodem anno (1172) septimo die intrante Julio combusta est civitas Verone. Chronicum dicum Benevent. : Occisus est a Normanniis 7 die intrante mense Febr. anno 1075, Anonymous Barenensis, an. 1083, perrexit super civitatem Canni, et 10 die intrante Julii comprehendit eam. Vide Joannem archidiac. Barensem in *Hist. Translat. S. Sabini*, cap. 2, n. 5; Henschenium 15 Febr. pag. 809; Schraderum, in *Monument. Ital.* pag. 16; Bedam, lib. *De Minutione sanguin.*, etc. Hæc de prima mensis parte. Altera vero *Exiens* dicitur, ut apud Græcos pars mensis Attici ultima (nam in tres distribuebatur) φθίνων μῆν. Apud monachum Paduanum, lib. iii obitus Alexandri IV P P, narratur accidisse die septimo exeunte Madio anno 1261, quem scriptores omnes in 25 Maii coniiciunt. Unde evidenter patet dies exeuntis mensis numerari solitos ab ultimo, ut intrantis a primo. Ita in *Vita Arnoldii Catanei* abbat. n. 10, duodecimus exeuntis Junii (non Januarii, ut perperam editum advertit Blandus) dicitur fuisse decimus nonus ejusdem mensis: ut duodecimum exeuntis Martii an. 1094, in veteri charta, vicesimum Martii recte interpretatur Hieronymus d'alla Corte, lib. vi, pag. 311. In *Registro homagiorum nobilium Aquitanie* quod exstat in Camera Comput. Paris. an. 1272 10 die exitus Martii, introitus Aprilis, etc. Porro qui *exiens* mensis est in supralaudatis scriptoribus, s'ans appellatur sere semper in *Chronico Barense* an. 1068: Quinto die stante Augusti venit dux Roberto, et obsevit Bari per mare et terra. Idem an. 1082: Et octavo die stante Febr. ipse dux cepit in Lurachi. Rursum an. 1081: Decimo die stante Magi comprehendit Corso. Anonymous, in serie comitum Capua: Undecimo die stante mense Martio ingressus Ademari in Capua. Acta Alexandri lib. P. P. 13 die residua stante mensis Martii ad portum Venetiam pervenit. Eadem Acta: *Sequenti die Dominica octava scilicet die residua stante mensis Julii in vigilia B. Jacobi, etc., ubi octava Julii evidenter est 24. Romualdus Salerni annus: Nono die stante mensis Augusti Barolum descendebant. Infra: Secundo die stante ejusdem mensis Sipontum applicuit. Quibus in locis stantem mensem, videatur r maneritem interpretari Barolius an. 1177, 242 quasi residua esset mensis pars, forte quod in Actis Alexandri legitur: *Die residua stante mensis, etc.* Sed ibi, ut et apud anonymous Barensem, et alios, dies stant mensis, dicitur pro, dies stant mensis. Latini igitur stantem mensem vocarunt secundam mensis partem, contra quam Graeci, qui τοτατεον μῆνα primam appellabant. Itac non adeo trita ac vulgata monuisse per parergon intererat.**

(93) *Γεώργιος ὁ Μονομάχος*. Successerat Georgius post Nicēphorūm Basilacium in præfecturam Dyrrachii.

aliquando Mariæ conjugi diceret hostem imperii videri Monomachatum, effecerunt tandem ut ille periculo suo cognito relatione summi amici sui Joannis Alani, ultiro iam ambiret ab imperatore quod munus antea repudiaverat. Et habuit in ea petitione faveentes invidos qui suam ad rem satis tunc putabant esse submoveri aula hominem. Itaque imperatore salutato mandatisque ipsius scripto acceptis, instantibus Borilo et Germano ut postridie discederet, Byzantio Epidamnum et Illyricum versus iter arripit. Prolisciscenti forte occurrit magnus domesticus pater meus ad locum qui Fons dicitur, ubi templum visitur inter Constantinopolitanam celebrerrimum adscicatum in honorem Dominae meæ Virginis Dei Matris. Ad quem accedens Monomachatus nebuliter narrat, ejus causa sese ablegari in exsilium specie honoris. Servos enim qui hauc sibi profectionem necessariam fecerant, haud alia magis in se causa commotus quam quod fidissimum magno doméstico amicum nossent. Inde hos Scythas furore concepto totum invidiæ orbem in se volvisse. Sibi ergo deinceps conspectu dulcissimo patriæ carandum, et urbe pulso regia peregre vivendum, honesto præfecturæ nomine malum exsilii dissimulanti. Haec pluribus lamentans Monomachatus, calumniasque servorum, ceteraque calamitatis suæ partes ac causas distinctius exponens, consolatorem ut optabat, pro amicitia benevolentissimum, pro facultate copiosissimum, nec parum **39** efficacem habuit Alexium, quo sub sermonis finem his malis ultiorem pollicito Deum, rogatoque Monomachato ut amicitia ipsorum meminisset, hic Dyrrachium institutum iter tenuit, Alexio ingrediente civitatem. At Monomachatus ubi Dyrrachium pervenit, auditio hinc Roberti apparatu, illinc successu Alexii qui jam imperium occupaverat, caute suis rebus prospicere cœpit. Ac primum præ se tulit neutrius se partes sequi. Sic tamen ut ista exterior aversio signis non careret animi profundius aliquid cœlantis. Cum enim ad eum scripsisset Alexius sese magnis injuriis et præsenti execrationis periculo adactum adversus tyrannos insurrexisse, eoque in præclaro non minus quam necessario conatu implorare cum spe magna auxilium amici veteris, quem par esset collectuæ undecunque posset quam maximum per unum numerum ad se quamprimum mittere, ad perpetrandam rem tantam quantum aggressus esset nihil satis habentem, ad ea Monomachatus peccatarum quidem, nihil verborum officiorumque plus

A καὶ οὐδὲ ὅλως ἦν εὐπειθῆς πρὸς τὴν λειτουργίαν ταῦτην, ἀλλ᾽ οὐχεὶς βάρβαροι δοῦλοι τοῦ αὐτοκράτορος; (Σκύθαι γάρ ήσαν Βουργίλος⁷ τε καὶ Γερμανοί), ἐστηκήτες⁸ τῷ Μονομαχάτῳ καὶ δεῖ τι δεινότερον κατ'⁹ αὐτὸν ἐνοίουντες, κατέπονταν αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, συρράψαντες δπον τε¹⁰ καὶ βούλοντο καὶ τοσοῦτον ἀνέφελεξαν τὸν τοῦ βασιλέως κατ'¹¹ αὐτὸν θυμὸν, ὡς ἐπιτραφέντα ποτὲ πρὸς τὴν βασιλέων Μαρίαν ἔρεν, Ἐχθρὸν τῆς Ρωμαίων ἡγεμονίας τὸν Μονομαχάτον τοῦτον ὑπώπτευκα. Τοῦτο ἀχροατίμενος Ἰωάννης δὲ Ἀλανός, φίλος ἐστάμενος¹² ὃν τοῦ Μονομαχάτου, γινώσκων δὲ καὶ τὴν τῶν Σκυθῶν πρὸς αὐτὸν μῆνεν καὶ τὰς συγκῆς καὶ αὐτοῦ εἰσηγήσεις, πάντα τὰ τοῦ βασιλέως ἔτη μάτα, τὰ τε τῶν Σκυθῶν, πρὸς τὸν Μονομαχάτον ἀπελθόντας ἐξορχίται¹³, καὶ περὶ τοῦ συμφέροντος βουλεύεσσαντας συμβουλεύει. Οὐ δὲ (νουνεγκής γάρ ἦν) καὶ τῷ βασιλεῖ προσελθόντας ἐξαιτεῖται. Προσχράζει τὴν ἐπὶ τῷ Δυρράχιον λειτουργίαν λόγοις κολακεύτηκοις καταθέλλεις αὐτὸν, καὶ ὡς πρὸς τὴν Ἐπίδαμνον συνταχάμενος, καὶ τὰς ἐπὶ τῇ δουλικῇ ζώῃ προστάξεις ἐγγράφως ἀνειληφώς, ἐπισπεύδνταν εὖ μάλα πρὸ¹⁴ τοῦτο τῶν Σκυθῶν ἐκείνων Γερμανού καὶ Βορίλου, εἰς δευτέρουν ἡμέραν τῆς βασιλέως πόλεως ἔξειται τὴν Ἐπίδαμνον ἀφορῶν καὶ τὴν Ἰλλυρίαν χώρων. Ἀλλὰ περιτυγάντες περίπου τὴν λειγομένην Πηγὴν (94), ἐνθα καὶ ναὸς φύκοδομηται τῆς ἐμῆς Δεσποίνης Παρθένου καὶ Θεοφύτορας, ἐν τοῖς ἀνά Βυζαντίον πόλιν ναοῖς περιβόλοις¹⁵, τῷ ἐκῷ πατρὶ ἀλλεῖψ. Οἱ δὲ ἡδη ἀλλήλους καὶ διὰ μὲν Μονομαχάτος ἀρχεται λόγων πρὸς τὸν μέγαν δομέστικον περιπαθῶν¹⁶, καὶ ὡς ὑπερδρός γένοντο¹⁷ δι' ἐκείνον, καὶ τὴν πρὸς τοῦτον φιλίαν, καὶ διτὶ οἱ Σκύθαι οἱ πᾶσιν ἐποφθαλμιώντες¹⁸ Βορίλος καὶ Γερμανὸς δόλον τοῦ φθόνου τὸν τροχὸν κατ'¹⁹ αὐτοῦ ἐξεκύλισαν, καὶ τῶν οἰκείων καὶ τῆς φιλάτης²⁰ ταῦτης πόλεως εὐπροσώπως ἐξορίζουσι. Καὶ πάντα κατὰ μέρος ἐκτραγωδήσας, δσα τε πρὸς τὸν βασιλέα συκοφαντηθείη καὶ πάθοι παρὰ τῶν δούλων τῇσιούτο παραμυθίας διτὶ πλειστης παρὰ τὸν δομέστικον τῆς δύσεως, οἵος ἐκείνος Φυχὴν ἐπικυνφίσαι βαρυομένην ταῖς συμφοραῖς. Καὶ τέλος ἐπειπόντος ὡς²¹ ἄρα Θεὸς εἴη τῶν τοιούτων ἐκδικητής, καὶ ὡς μεμνήσθαι φιλίας τῆς πρὸς αὐτὸν ὑπομνήσαντος, διὰ μὲν ἐπὶ τῷ Δυρράχιον ὄρμα, τὸν δὲ ὄφηκεν εἰσδύνατο τὴν βασιλεύουσαν πόλιν. Οἱ δὲ Μονομαχάτος καταλαβόντες Δυρράχιον, καὶ ἀμφοτέρων τὴν παρασκευὴν ἀκτηκούς τὴν τε τοῦ τυράννου Ρομπέρτου, καὶ τὴν ἐπινάστασιν Ἀλεξίου, ζυγῷ καὶ σταθμῷ τὰ κτήτα αὐτὸν διετίθετο. Καὶ πρὸς μὲν τὸ φανερὸν, ἀντίξων

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁷ Βορίλος. ⁸ ἐνεκάστουν. ⁹ ὀπόσα γε. ¹⁰ ἐς τὰ μάλιστα. ¹¹ ἐξηγήται. ¹² πρός. ¹³ περιβόλος. ¹⁴ περί. ¹⁵ γένοιτο. ¹⁶ ἀποφθαλμιώντες. ¹⁷ φίλης.

Car. Dufresnii Du Cangii nolæ.

(94) **Πηγὴ.** Celeberrimum et pulcherrimum templum, quod Justinianus M. ad portam Auream, ad fontem qui ibi aederat, exstruxit. Deiparaque sagravit. Agunt de eo Procopius, *De Aedif. Justin.*; Zo-

naras et Cedrenus in *Justin. Monolog. Sirleti* 9 Jul. Petrus Gyll. lib. iv, cap. 8. Adde Notas nostras al. Villhard. n. 93.

είχεν ἐν ἀμφοτέροις, είχε δὲ τι τὰ τῆς προδότου μάχης καὶ τοῦ φιλονόμου βαθύτερον. Ὁ μὲν γάρ μάχης δομέστικος γράμμασιν αὐτῷ μεμηνύκει τὰ συμπεσόντα, ὅτι τα τῶν ὄμμάτων ἀποστέρησις τούτῳ ἡ πειθήτη, καὶ ὡς ἀρά διὰ ταύτην τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν μελετωμένην τυραννίδα τοῖς τυραννοῦσιν ἀντεπιθίθεται. Καὶ χρή τούτον δικαστῆναι ¹⁹ ὑπὲρ τοῦ φίλου καὶ πρὸς αὐτὸν ἑβελῆσαι πέμψαι διον δήποτε χρῆμα τούτῳ συνειλεγμένον. Δεῖ δὴ ²⁰ γάρ, φησί, χρημάτων, καὶ ἀνευ τούτων οὐδὲν ἔστι γεννέθαι τῶν δεδοτῶν. Ὁ δὲ χρήματα μὲν οὐκ ἔπειρψε, φιλορρονησάμενος δὲ τοὺς πρέσβεις, γράμματα τούτοις ἐπιτίθησαν ἀντὶ χρημάτων, τοιόνδε νοῦν περιέχοντα, ὡς αὐτὸς μὲν εἰς τὴν τῆμερον τὴν ἀρχαλανθίλαν διεψυλάττοι εἰς τὸ ἔχτος φυλάττειν κατεπαγγέλλοιτο, περὶ δὲ τοῦ ἐπιτεταγμένου χρυσοῦ, ἀρδόσα μὲν καὶ αὐτὸν γάλησθαι πέμπειν δόσσα γε βούλοιτο χρήματα, ἀλλὰ γάρ ἐπέσχε με ²¹ πρᾶγμα δικαιον. Καὶ γάρ πρὸς τοῦ βασιλέως Βοτανειάτου παρφθεὶς, καὶ τὰς πλοεις τῆς δουλείας αὐτῷ δεδωκός, οὐ καλὸς ἀν οὐδὲν σοι δόξω καὶ εἴνους τὰ εἰς βισεύδες ἀνήρ, εἴγε τοῖς ἐπιτάγμασιν ἐκ τοῦ σχεδὸν ὑπεξίομα. Εἰ δὲ τὴν βασιλείαν σοι ἐπιδρασεύσειν ἡ διωθεν πρώτια, ὡς πρῶτον φίλος ἔγω πιστὸς ἦν ²², καὶ μετὰ ταῦτα δοῦλος πιστότατος ἐσομαι. Ταῦτα τοῦ Μονομάχάτου πρὸς τὸν ἐμὸν πατέρα σχεδιάσαντος, καὶ ἐν ταύτῃ αὐτὸν τε ἄμφι, λέγω δὴ τὸν ἐμὸν πατέρα, καὶ τὸν βατανειάτην ὑποκοιουμένου, πρὸς δὲ τούτοις καὶ πρὸς τὸν βάρβαρον Ῥομπέρτον γυμνοτέρους ²³ ποιησαμένου λόγους, καὶ εἰς λαμπρὸν ἀποστολαῖαν ἀναρρήγνυμένου ²⁴, πολλὰ κατηγορεῖν ἔχω. Ἀλλὰ ξοκέ πως τὰ τοιαῦτα ἥμη τῶν ἀνθρώπων παλιμβολα, καὶ ποιλὰ χρώματα μεταλλαγμένοντα κατὰ τὰς τῶν πραγμάτων μεταβολάς, καὶ τῷ μὲν κοινῷ οἱ τοιοῦτοι πάντες ἀξύμφοροι, ἔχοντος ²⁵ δὲ εἰσιν ἀτραπέστατο, τὰ κατ' αὐτοὺς καὶ μόνους ἔμμφέροντα διπτονομούμενοι, καὶ ὡς τὰ πολλὰ ἀποτυγχάνοντες. Ταῦτα μὲν οὐτως δ τῆς ἴστορίας ἵππος τῆς λεωφόρου ἔξεδραμε· πάλιν δὲ τοῦτον εἰς τοὺς προτέρους δρίμους ἐπαναγάγωμεν καὶ γεγονότα ἔξηγον. Ὁ γάρ τοι Ῥομπέρτος, καὶ πρότερον σφαδάζων πρὸς τὴν καθ' ἡμῶν περαίωσιν, καὶ τὸ Δυρράχιον φανταζόμενος, τότε δὴ καὶ μᾶλλον ἔξεφλεγετο, καὶ χειρας καὶ πόδας ἀκάλεκτος ἦν πρὸς τὴν ναυστολίαν ²⁶, καὶ τοὺς στρατιώτας ἐπέτευδε, καὶ λόγοις παροξυνικοῖς περιθάρβυνεν. Ὁ δὲ Μονομάχας ταῦτα καρασκεύασας, καὶ ἀλλην τινὰ ἀστάλειαν ἔστιψε ἐπιφοδομεῖτο. Τόν τε γάρ Βοδίνον καὶ τὸν Μιχαηλάν (95) τοὺς

A satis reddidit. Legalis enim per amanter exceptis litteras in duas ad Alexium perferendas dicit: quibus magnifice praesatus se veteris inter ipsos amicitiae fidem et coluisse hactenus et ut aeternam sibi ea laus foret operam porro daturum. De pecunis quod indicarat equidem voluisse quam multas optaret mittere, tamen esse retardatum ea causa cuius aequitatem ipsi se probaturum Alexio consideret. Jurejurando teneri se in verba atque in nomen Botaniatis qui ipsum miserat devincto, cuius necessitudinis inviolata sanctitas non modo ad conscientiam religionis, sed etiam ad famam judicium omnino ei retinenda sit, qui salutis et existimationis dissolute prodigus esse nolit. Ejusdem ipsius interesse Alexii postquam ad istum jam apicem evolasset, nullo respectu violabilem talis juramenti religionem statui. Scireque se si scinel fluxus fidei deprehenderetur, apud ipsum quoque in cuius gratiam pejerasset arcanæ existimationis jacturam passurum. Sanc in ceteris moram obsequendi facturum nullam. Quod si magnum inceptum coelestis illi providentia fortunaret, sese ipsi fore ut prius amicum fidum, ita deinde fidissimum sublitum. Ille Monomachatus ad patrem meum quibus se inter Botaniatem et Alexium fluctuare utriusque adulando, neutri adherendo demonstrabat. Majori flagitio cum Roberto egit palam defectio- nem pollicens. Nempe id genus eaque indoles est vasorum et versatilium ingeniorum desultoria levitatis fortunam sequentium, coloresque mutantium prout est rerum aut temporum varietas in quae inciderunt, inutilis plane secta publicæ rei. Privatis enim unice inhiant spebus et commodis, a quibus tamen utcunque sibi canti astutique videantur ²⁷ exidunt non raro. Sed evagatus extra gyros historici negotii sermo licentius, jam in orbem reductis velut habenis reflectendus est. Robertus incredibili jam ante cupiditate flagrans Dyrrachii potiundi, Monomachati prouissis in tantum jam inflammabatur, ut nec teneri ipse amplius a trajectu posset, et alias qua classiarioris quam milites ad eundem transitum expediendum urgendi, suum aut modum nullum haberet. Ac Monomachatus nequaquam ita composite cum Roberto conventioni acquiescendum putavit, ut non aliud quoque in omnem eventum sibi persugium prospiceret. Exarchi erant Dalmatarum Bodinus et Michaelas; hos litteris et munieribus sibi adjungit;

Variae lectiones ex cod. Coislin.

¹⁹ διαστῆναι. ²⁰ Deest vocula με. ²¹ Deest hæc vox. ²² εἴην. ²³ γυμνότερον. ²⁴ ἀπορρήγνυμένου. ²⁵ ξαυτοῖς. ²⁶ ναυστολ. i. ναυστολίαν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(95) **Βοδίνος καὶ τὸν Μιχαηλάν.** Fuit Bodinus iste, cognomento Constantinus, Serviæ ac Dalmatice rex, Michaelis regis filius, ut auctor est Sylitzes, seu, ut scriptor Historiæ Dalmaticæ anonymus, Michaelis ex Priasla filio nepos, scriptoribus nostris notus, dum Boemundi Antiocheni principis Constantinopolim ad Gotos rediit, ceteraque saepe militiae duces, sese conferens, per regnum

illius transitum commemorant. Vide Raymundum de Agiles, pag. 139; et Ordericum Vital. lib. ix, pag. 724. Habuit Bodinus ex Jacinta, Argyri nobilis Borensis illia, uxore, filios quatuor: Michaelum, qui forte idem cum Michaeli Amico, Georgium, Archirizum, seu Argyrizzum, et Thomam. Sed de Serviæ regibus pluribus agimus in nostro opere de Familia Orienti.

tas sibi ad salutem quasi patentes a tergo januas providens quibus elaberetur, si quid vel in Roberto vel in Alexio spes offenderent. Sed haec hactenus. Jam enim ad imperium Alexii nos tempus vocat; exponendumque deinceps est nobis quomodo quibusve occasionibus ac causis pater meus ad imperandum evectus sit. Evidem id propositum est scriptio[n]is h[ab]ujus; non enim unquam curavi vitam Alexii privatam commendare memoriaz; verum ea quæ in imperio bene ac secus gessit lucubrationi meæ argumentum proposui. Quæ bene, inquam, ac secus gessit; non enim si uspiam offenderit, velut patri parcam; nec pietatis sensu efferr[em] me sinam usque ad labem injuriamque veritatis. Roberto igitur illic tantisper quo eum perduximus relicto, propriaque narratione inse-
cuti belli alii reservata libro, age hunc qui sequitur in Alexio coronando consummamus.

σταή¹⁹ τι τῶν ἔκεινω²⁰ μὴ καλῶς πεπρχμένων, οὐδὲ διὰ τὴν ὑποτρέχουσαν ὑποβίαν, διετήρη ἔστι. περὶ οὐ συγγράφομεν τὰ κατορθώματα, τοῦτο παραδραμούμεθα. Ἐντὸν ἔκεινοις ἔχοντες σκοπὸν ἀνων, καθάπερ πολλάκις εἰρηται, ὑπόθεσις δ πατήρ καὶ βατέλες ὑποδιῆληται. Τὸν οὖν Ῥομπέρτον ἔκειται²¹ καταλεοιπότες, οὐπερ δ λόγος αὐτὸν ἡγάγετο, τὰ κατὰ τὸν βασιλέα σκοπῶμεν ἡδη, τούς τε πολέμους καὶ τὰς μάχας τις πρὸς τὸν Ῥομπέρτον ἐν ἀτέρῳ λόγῳ ταμιευσόμεθα.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁹ εὐστοχήσειτε. ²⁰ εὐρεῖν. ²¹ περισταή. ²² ἔκεινου. ²³ ἔκεινον.

Car. Dufresnii Du Cangii nota.

(96) Ἐξάρχους τῶν Δαλματῶν. Habuit ista tem-
pestate varios monarcas Dalmatia, binos præser-
tim regio titulo donatos. Alii eum Serviæ impera-
bant, regesque sese inscribant Serviæ, Dioclia, Tri-
buniæ, Dalmatiæ, atque Ochlumiæ, ut ex Inno-
centii III P P. Epist. et aliunde constat. Alii vero
Croatie Dalmatiæque reges dicebantur. Priorum
regia fuit Dioclia, posteriorum Salona. Priori

τὴν Δαλματῶν (96) διά τινων γραφῶν δια-
τῷ ὑπεπομπαῖς τὸ φίλους καὶ δωρεαῖς προκατείληφε
τὰς γνώμας αὐτῶν, θύρας παντοδιπάς ἔστιν ὑπα-
στογῶν. Εἰ γάρ τιν τε Ῥομπέρτου καὶ Ἀλεξίου ἀστο-
χήσει²², καὶ ἀμφοτέρων ἀποχριθεῖη, εὐθὺν Δαλμα-
τεῖας ἐλάσσεις, πρὸς τε Βοδίνον καὶ Μιχαηλίν
μολος; γενησόμενος. Ἐγχρῶν γάρ τούτων ἀναφανέν-
των, λοιπὸς ἄρχειος Μιχαηλᾶς κατηλπίζετο τούτηι,
καὶ ἐτέρωθεν δι Βοδίνος πρὸς οὓς καὶ φυγεῖν παρε-
σκεύαστα, τῶν ἀπὸ τοῦ Ῥομπέρτου δηλονότεροι καὶ Ἀλεξίου
ἀντιπνευσάντων αὐτῷ. Ταῦτα μὲν ἔχετω τεῦτα.
Καὶ ρόδος δὲ ἡδη τραπέσθαι πρὸς τὴν βασιλείαν τοῦ
ἔμοι πατρὸς καὶ διπώς καὶ ἐξ οἰων ἀφορμῶν εἰς τὸ
βασιλεύειν ἐλτήσθε διηγήσασθαι. Οὐ γάρ τὰ πρὸ
τῆς βασιλείας αὐτῷ ἐσκεψάμην ἔρειν²³, ἀλλὰ καὶ
οὐας βασιλεύων κατώρθωκεν, ἡ ἐξήμαρτεν, εἴτε τέως
σφαλέντα τοῦτον εὐρήσομεν ἐν ἀπασι δι' ὧν βιδού-
μεθα. Οὐ γάρ ὡς πατρὸς φεισαίμην, εἴγε μοι παρα-
σταθείη.

B Δαλμatiæ imperabat Alexii anno Bodinus: posteriori
Denierius cognomento Suinimir, regio titulo donatus a Gregorio VII PP., an. Chr. 1076, ut ex
Gregor. Regesto discere est lib. vii, epist. 4, apud
quem pro Suinimur, Zuilimir legendum moneo, ex
Thwroczie, Bonifacio, et aliis in istorum pariter
regum serie genealogica, in eo quod mox laudavi
opere.

ΑΝΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ

ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ Β'.

ANNÆ COMNENÆ

ALEXIADIS LIBER II.

41 ARGUMENTUM.

Comneni contra Botaniatæ rebellant. Eorum exercitus Constantinopolim capit, ac diripit.

PERIOCHE.

Res Botaniatæ descriptæ fuse a Cæsare Brienio. Comneni tres Manuel, Isaacius et Alexius, filii Joannis Isaacius et Alexius, hic præcipue, imperatoribus, præseritum Botaniatæ, cari. Borilus et Germanus gratiosi apud Botaniatæ Comnenis invident. Artes aulicæ in Comnenus. Qui contra eas Augustæ Mariæ gratia nituntur. Isaacius Augustæ patruelæ uxorem

deuit. Alexio conciliat Augustæ gratiam. A qua is adoptatur. Comneni præalentibus invidorum malis artibus fugam cogitant. Synadenus successor imperii a Botaniate destinatur præterito Constantino Augustæ filio. Augustæ inde mæror et metus. Cujus occasione Comneni utuntur ad ejus animi sensa eruenda. Sed frustra sunt primum 42 dissimulatione illius elusi: sed iterato conatu voti compotes sunt, fædusque cum Augustæ arcanum ineunt. Hinc Comneni, quid contra se diceretur aut pararetur certiores, statim Augustæ opera fabant. Moniti de insidiis alternis, veniunt in aulam. Botaniates ad nuntium captæ Cyzici Alexium accersit. Ambos Comnenos ad mensam adhibet, insidias timentes. Comneni ministros aulae demereri soliti. Promptum ingenium Alexii ad quidvis ex quovis signo momento pervidentum. Comneni Augustum consolantur. Nimia facilitas Botaniatæ Comnenis suspecta. Comnenorum execratio decreta. Ea re illi cognita rebellare statuunt. Alexius accusatus se purgat. Borilus imperium ambit. Alanus magister insidiarum Comnenis index. Pacurianus et Imperiopolus cum Alexio conjurant. Alexius ob liberalitatem charus. Nocte Dominicæ Tyrophagi Alexius secedit. Botaniatæ nepos matris Comnenorum gener. Nocturna fuga Comnenorum. Mulieres domus Comnenæ ad asylum templi consugiunt. Imperatoris querelæ de Comnenis. Eos Dalassena mater ipsorum libere purgat. Et altaris asylum arripit. Crux major in securitatis pignus expedita. Custodia mulierum Comnenianarum. Comneni regios equos abducunt. Georgius Palæologus ægre tractus in partes Comnenorum. Mulieres in divæ ad Blachernas Virginis depositæ. Conjurati Tzurulum convenient. Cæsar Joannes Ducas ad defectionem invitatus a Comnenis. Aliquandiu deliberat, tandem aleam jacit. Ejus eloquentia. Redemptorem vectigalium cum pecuniis, et auxilia Turcorum secum ad Comnenos dicit. Sudet in urbem tendant. Alexio tam ipse quam ceteri Ducæ in petitione imperii suet. Eorum opera et Isaaci assensu Alexius Isaaci excluso in solum exchit. Sanctus Joannes Theologus Alexio apparet imperium pollicetur. Concordia subita inter infensos. Litteræ Melisseni ad Comnenos. Postulata ejus rejecta. Quid illi oblatum. Templum Sancti Demetrii et unguentum mirificum Thessalonicae. Manganis scribæ artes. Aretarum descriptio. Urbs velitationibus tentata. Botaniatis desperatio de rebus suis. Consternatio publica. Immortales et Baturgi fidissimi. Dux Nemitzorum urbem prodit. Manganis versuta prudentia. Ultimorum responsum ad Melissenum. Georgius Palæologus expugnator urbium. Constantinopolis capitata seria quinta majoris hebdomade, et sede diripitur. Botaniates Melissenum accersere cogitat. Palæologus ne id fiat impedit. Nautas et classem universam Alexio adjungit. A patre oburgatur. Nicephorus Palæologus Botaniatæ ad extremum fidus, boni auctor consilii sepiet; ad Comnenos de pace legatur. Joannes Cæsar moras Comnenorum inorepat. Legationem Botaniatæ et oblatas conditiones pacis rejici jubet. Borilus armatos in Comnenos cogit; sed vocatur a Botaniate Cosmæ patriarchæ consiliis pacificis acquiescente. Botaniates in templum Sanctæ Sophiæ confugit.

ΑΛΕΞΙΑΣ Β'.

Οθεν μὲν ⁸² οὖν δὲ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ὡρμητο ^Α τὰς ἔξοδου γένους (97) τὸν βιολόμενον εἰσένει: εἰς τὰς τούμου Καίσαρος; συγγραφάς παραπέμπομεν. Ἀλλὰ δὴ καὶ τὰ περὶ τοῦ βασιλέως Νικηφόρου τοῦ θεωρείας εἰς τὸν έκείθεν ⁸³ ἐλκύσσεται. Μανουὴλ μὲν οὗτος τὸν πρωτεύον ἀδελφὸν Ἰσαάκιον καὶ Ἀλέξιον, καὶ λοιπῶν τοῦ ⁸⁴ ἐξ Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ πρὸς πατέρας ἐμοῦ πάππου καταγομένων [κατηγμένων] στρατηγὸν αὐτοκράτορα ἡ Ἀστια εἶχεν ἀπασατῶν προθεσμιαὶ εὐκεντος Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένους τοῦ: τον προχειρισμένου. Αὐθίς δὲ καὶ τὸν Ἰσαάκιον δευτεροκατά τὴν Ἀντιόχου (98) ἐκληρώσατο, πολλοὺς πολέμους μὲν

⁴³ Ex qua quamque illustri serie generis imperator Alexius prodierit, qui nosse cupiet distinctius: cum ad nostri Cæsaris Commentarios remittimus: inidem quoque plenam hausturum notitiam rerum Nicephori Augusti cognomento Botaniatis. Mihi ex memoria priori repeteret hic sufficit: Joannem Comnenum avum paternum meum cum aliis, tum in primis tres illustres reipublicæ filios dedisse Manuelem, Isaacium, atque Alexium. Primogenitus Manuel rem bellicam universam tota in Asia supremi ducis auctoritate ac nomine, Romano Diogene, qui tum habenas regebat imperii hanc ei

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁸² Deest vocula μέν. ⁸³ ἐκείθεν. ⁸⁴ Deest vocula οὖν. ⁸⁵ τὸν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(97) Ἐξ οὐλοῦ γένους. V. Bryenium in Praefat. B ditione a prefectis ducum titulo honestatis administrata, usque ad Turcorum irruptionem. Duces

B. 9, et nostrum Stemma Comnenicum.

(98) Δούκιον τὴν Ἀρτιόχου. Antiochiam Cœlesyriæ metropolim, a Chosroe Persarum rege prius vastatam, mox a Saracenis Heracio imperante expugnatam, Nicephori Phocæ auspiciis, Michael Burzes tursum Romanis asseruit, manusque illa in eorum

praefecturam demandante. Ab isto secundus Isa-
cius dux Antiochiae factus id cum fratre majori
commune habuit ut heroicis ambo facinoribus vi-
ctorisque ac tropaeis plurimis Romanum late no-
men suumque ipsorum illustrarent. Post hos pater
mens Alexius cum summa potestate praefectus ex-
peditioni est adversus Urselium decretae a Mi-
chaele Duca tunc imperante. Illic vero qui suc-
cessit Nicephorus multis auxiliis auditis de Alexii
ejusdem arte virtuteque bellica, deque iis quae plu-
rima et memorabilia per Orientem Isaacii fratris
auspiciis militans in variis certaminibus summa
laude fortitudinis gessit, quæque ductu ipse suo
adversus Urselium quem plane vicit, fortiter pru-
denterque fecit, præcipuo eum amore non minus
quam Isaaciū prosequebatur. Nec verum ac sin-
cerum in ambos affectum vultu dissimulabat: non
alios letioribus intuebatur oculis; mensæ quin
etiam non raro communione dignabatur. Haec cum
aliorum in ipsis accenderunt invidiam, tum duorum
maxime quorum superius meminimus Barbarorum
Slavici generis Borili et Germani. Hi enim Comne-
nos cum viderent frustra omnibus invidit telis as-
sidue petitos stare ac florere tamen constantique
imperatoris gratia potiri, eumvero tabescerant.
Uebat eos Alexius præsertim quod adhuc imberbis
honorificissimum Augusti iudicio electus unus
esset ex omnibus tanquam inter omnes primus qui
cunctis occidui tractus exercitibus cum summa
potestate præficeretur, dignitate præsidis jam antea
ornatus. In illa porro militia quam strenuam quam-
que felicem operam navaverit tot erigendis tropis,
tot ymannis debellandis et aī imperatore vincitis

A μηνις καὶ μάχαις ἀγωνισαμένους ²⁶, πολλὰ καὶ ²⁷ τρό-
παια κατὰ τῶν ἀντικειμένων στήσαντας ²⁸. Καὶ μετ'
αὐτοὺς ούμδ; πατήρ Ἀλέξιος στρατηγὸς αὐτοχράτωρ
πρωθέσθιτο κατὰ τοῦ Οὐρσελίου παρὰ τοῦ τότε βα-
σιλεύοντος Μιχαὴλ τοῦ Δούκα ἀποσταλεῖς. Ός δὲ καὶ
ἐ βασιλεὺς ὁ Νικηφόρος περιδέξιον τούτον περὶ τὰ
πολεμικὰ ἐθεάσαστο, ἀκρικῶς δὲ ὅπως περὶ τὴν Ἰω-
συνῶν τάξιν φῆρε Ἰσαακίῳ ὑπὲρ τὸν αὐτοῦ χρόνον ἐν
διαφόροις ἀγῶνις ἐμπέπικην ἀριστεύεις ἀναφανεῖς,
καὶ διποις τὸν Οὐρσελίου κατετροπώσατο, διαφερόν-
τως τρίπα καὶ τοῦ Ἰσαακίου οὐκ Ἐλαττον. Καὶ ἐν-
στρυνθέμενος ἀρρώστῳ τάξις λαγῶ Ιλαρδὸν ἐνητένιζεν.
Ἐστιν οὐ καὶ τῆς αὐτῆς ²⁹ τραπέζης ἀξιῶν. Ἀνέφιεγε
τοῦτο τὸν κατ' αὐτῶν φθόνον, καὶ μᾶλλον τῶν εἰρη-
μένων δύο βαρδάρους Σθλαβογενῶν (99), τοῦ τε Βορί-
λου φημὶ καὶ τοῦ Γερμανοῦ. Ὁρῶντες γάρ τὴν τοῦ
βασιλέως ἐς αὐτοὺς εὐμένειαν, καὶ διτὶ καθ' ὅραν
ταῖς; τοῦ φθόνου τοξείαις βιλλόμενοι διτρώτοι δια-
μένουσιν, ἐξετήκοντο. Τὸν γάρ Ἀλέξιον, κληνοῦσι πάν
τούλον (1) ἐπανθύντα εἶχεν, ἐν πᾶσιν εὐδοκιμοῦντα
ἔρῶν δι βασιλεὺς, στρατηγὸν αὐτοχράτορα τῆς ἐπέ-
ρης ἀναδείκνυται, τῷ τῶν προξεδρῶν τετιμήκων ἀξιώ-
ματι (1'). "Οὐα μὲν οὖν καὶ κατὰ τὴν ἐσπέραν οὗτος
ἀνέστησε τρόπαια, καὶ διποιούς ἀποστάτας κατα-
γινωσάμενος, ζωγοίας ἡγε τῷ βασιλεῖ, ἀρκούντας
προλέκεται. Ἀλλὰ ταῦτα τοῖς φθονοῦσιν οὐκ ἡρε-
σκεν, ἐξέκας δὲ μᾶλλον αὐτῶν ἀναψλέγοντα τὸν
φθόνον. Οἱ καὶ πολλὰ μὲν ὑπετονθύρυζον βυσσοδι-
μοῦντες κατ' αὐτῶν ³⁰, πολλὰ δὲ καὶ κρύψια λέγοντες
τῷ βασιλεῖ, τινὶ δὲ καὶ εἰς τούφανες, ἀλλὰ δὲ καὶ
δι τέτρων μεθοδεῖας τοῖς χρώμενοι, ἐκποδῶν τού-
τους τενέσθαι παντοῖως ἐπούδαζον. Ἀπορίᾳ τοῦ
συνεχίμενοι: εἰ Κομηνοῦ, δέοντο ἐλογίσαντο τοὺς περὶ

Variae lectiones ex cod. Coislin.

²⁶ ἀγωνισάμενον. ²⁷ πλλὰ δὲ καὶ. ²⁸ στήσαντα. ²⁹ αὐτῆς τῆς. ³⁰ αὐτοῦ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

Constantino Basili fratre; Constantino u Carente-
num, sub Romano Argyro, ejus sorore ³¹ in uxo-
rem duxerat: cui Spontylis, mox Nicetas a
Mythea successores ²⁴³ dati. Ilos exceptore Ni-
cketas et Constantinus Michaelis Paph'agonis fratres,
inso imp rante: d. inde Sclerus Constantino Monou.
Maurocatalon, et Michael Uranus magister, Mi-
chaele Stratotico, et Catagirus Diogene Romano
imperantibus: Joseph Tarchaniotn, sub Michaelie
Duo, quo extincto, Isaacius Comnenus, Alexii
frater primogenitus, eandem praefecturam et di-
gnitatem obtinuit a Botaniata, eoque ducatum
tenente, Antiochiam occupavit Philaretus Armenius,
sub quo urbs in Turcorum potestatem concessit.
Vide Niceph. Beyenium, et Annam, pag. 409,
412, 414.

(99) Σθλαβογενῶν. Servilis conditionis et ob-
noxie: ita Borilum et Germanum perstringit
Anno. Plerique principes, ait Plinius in Paneg.,
cum essent ciuitum domini, libertorum erant servi:
horum consilii, horum mutu regebantur, per hos
audiebant, per hos loquebantur. Fresta, reposit
hoc loco Meursius Σθλαβογενῶν, ut et apud Con-
stantinum de Adu. Iap. ἐκλαβόθη, pro ἐκβι-
ζών; quos enim Latinū scriptores Slavos seu
Slavos vocant, Graeci Σθλάβους et Σθλαβίους
appellarunt. Ita Nicetas in Man. lib. iv, cap. 1;

lib. v, cap. 10. Zonaras pag. 98. Cedrenus, ad
an 7 Rhinotmeti: quanquam hand inficias ierim
vocein Σθλάβος nonnumquam usurpari a Græcis;
hanc enim reperire est in Chron. Alexandrino,
apud Theophylactum S'mocattam. Caucacenum,
Canarium, etc. Porro Slavorum nomen tam late
patuit, ut pene careat estimatione, ait Helmodius.
lib. 1, cap. 1; effusi enim in septentrionem et
orientem, provincias et amplias regiones suo as-
sernunt imperio. Tandem a principibus sensim,
et variis subinde temporibus debellati, servire
coacti sunt, coramque nomen in contemptum et
probrum trahi coepit, quo appellati servilis et
obnoxie conditionis homines.

(1) Οὐκω τὸν τουλον. Aeschylus, Επεὶ ἐπὶ³² θῆ.

Στείχει δὲ τούλος δρει διὰ παρτίδων.

Vide Seloliastem.

(1') Προέρων ἀξιώματι. Horum dignitas in p-
latio perillustris, a Nicophoro Phoca instituta.
ut auctor est Cedrenus. Erant autem imperatoribus
Byzantinis Προέρων, qui hodie regibus nostris
consiliarii consilii secretioris. Horum praeses πρωτο-
πρεδρος dicebatur, ejus mentio non semel
occurrit apud Bryenium, Cedrenum, Zonar-
ium, etc.

τὴν γυναικωνίτιν (2) ὑποποιήσασθαι, καὶ δι' αὐτῶν τῆς βασιλίδος ἐπὶ πλέον εὐμένειαν ἐπισπάσθαι. Ἐπαγωγοὶ γάρ οἱ ἀνδρες (3) καὶ λιθίνην κιταμαλάξαι ψυχὴν δυνάμενοι καὶ κανοτοῖς ἐπιχειρήμασι. Τοῦτο δέη κατώρθου ὁ Ἰσαάκιος πάλαι πρὸς αὐτῆς (4) ἐπὶ τῇ ἴδιῃ ἐξαδέλφῃ (5) εἰς κῆδος προσληφθεὶς, δι γενναιότατος ὅν ἐν λόγοις καὶ πράξεσι, καὶ τὰ πλείστα τούτῳ πατρὶ ἐμφερής. Ἀλλ' ἐπει τὰ περὶ αὐτὸν καλῶς προκεχώρηκε, πολλὰ φροντίζων ἦν περὶ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ δισον ἐκεῖνος τούτῳ εἰς τὴν τοῦ κήδους τότε συνήρετο ὑπόθεσιν, τοῦτον οὖτος ἐπισπούδακει μηδὲν αὐτὸν τῆς βασιλίδος πορθῶτέρω καθεστάναι. Ὁρέστην μὲν οὖν καὶ Πυλάδην φίλους διτελεῖ, τοσοῦτον τὸν πρὸς ἀλλήλους πόθον ἔχειν φάσιν, ὡς ἐν καιρῷ μάχης ἀμελεῖν μὲν ἐκάτερον τῶν καθ' ἑαυτοῦ πολεμίων, ἀμένειν δὲ τοὺς ἐπιφερομένους θατέρῳ καὶ προσπάτειν ἀτερον τὰς πρὸς θάτερον (6) ἐρχομένας τῶν διτελῶν βολᾶς, τὰ στέρνα ὑπέχοντας. Τοιοῦτον καὶ ἐπὶ τούτοις ἦν συνορφέν. Ἀμφοι γάρ τ' ἀδελφῷ καὶ τοὺς κινδύνους προσπάτειν ἔβούλοντο, καὶ τὰς ἀριστεῖας καὶ τὰς τιμὰς, καὶ ἀπίλως τὸ ἀραβόθι θατέρους (7) ἔδιον ἀτερος; ἔλογιζετο, καὶ αὖ τούναντον. Τοσοῦτον τὸν πόθον πρὸς ἀλλήλους εἶχον. Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν Ἰσαάκιον οὖτας ἐκ θείας φύκονδμητο προνοίας. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ καὶ οἱ περὶ τὴν γυναικωνίτιν ταῖς τοι Ἰσαάκιου ὑπόθημοσύναις παραπείθουσι τὴν βασιλίδα υἱοθετήσασθαι τὸν Ἀλέξιον. Πείθεται τούτοις, καπετιδή περὶ τὰ βασιλεῖα κατὰ τινὰ κυρίαν τομέραν καὶ ἀμφω γεγόνατο, ἡ βασιλίς υἱοθετεῖ τὸν Ἀλέξιον (8), κατὰ τὸν

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

(1) αὐτὸν. (2) πρὸς τὰς εἰς θάτερον. (3) θάτερον.

Car. Dufresnii Du Cangii nota.

(2) Τοὺς περὶ τὴν γυναικωνίτιν. Eunuchos, qui in palatiis imperatorum primas obtinebant. Corinthus, lib. iii. De laud. Justinii:

Adsuīt obsequio castorum turbas virorum,
Illi summa fides, et plena licentia schris
Deservire locis, atque aurea fulcra parare,
Regales mensas epulis onerare superbis,
Conservare domum, sanctumque intrare cubile.
Internas munire fores, vestesque parare.

Ille qui praeberat Ἀρχειενοῦσχος dicitur in Chronico Alexandrino, an. Valentini 5.

(3) Ἐπαγωγοὶ γάρ οἱ ἀνδρες. Eunuchorum nutritis in palatiis gestas, σερπετούσας, legimus. Lompridius in Severo: Eunuchos nec in consiliis, nec in ministeriis habuit, qui soli principes perdunt, dum eos more gentium, aut regum Persarum, volunt vivere: qui cum emp̄i sint, et pravi fuerint, quid tandem possunt boni sapere? Hinc spadones et auxilios tineas, soricesque palati appellabat Licinius apud Aurelium Victorem: ut omnium malorum artifices non semel perstringit Constantinus Magianus:

Καὶ δὴ γάρ ἐν ἔδρασαν οἱ Οαλαχηπολοῦντες, Εύνοῦχοι, δυπαράψυχοι, πάντων κακῶν ἐργάται.

244 Et alio loco:

Ἐρως καὶ πότε τῆς ἀρχῆς τὸ κράτος ιθυγοῦσιν Εύνοῦχοι, γυναικοψυχοι, πότιμοι πρὸς κακίαν, ήδη τῶν ἐφευρεταὶ κακῶν, πάντων κακῶν ἐργάται, Ανθρώποι μαλακόψυχοι, σκέψη πονηρευμάτων, Τῶν ἀθεμίτων ἀγωγοῖς σωλήνες κακονυργίας.

Nota Chrysostomii vox illa apud Cedrenum, εἰ μὲν

A ducendis, abuende in superioribus expositum est. Verum ea nequaquam invidis placebunt, quorum ex his livor tanquam flamma injecto oleo crescebat. Hinc multa clam secum machinabantur in Comnenos Germanus et Borilus, multa in aures imperatoris insurribant, multa palam 44 obtrectabant, per se aliosque, arte atque impetu variis ad unum propositum incubentes utriusque de medio tollendi. His in sui sollicitudinem versi Comneni, quae ab imperatoris alienatione impendebant mala optimum factu putarunt si gratia imperatricis avertere conarentur. Ergo assidui esse in Augustae aula, illam colere, illi assentari, unam omnibus officiis obsequiisque ambiens lo demereret. Et erant facti ad talia ut qui maxime: adeo quidem ut quem dignum putarent animum in quo sibi adjungant, laborarent, eum utique licet alioqui saxeum flelterent. Ac quod Augustam attinet jam operam in ea sibi concilianda Isaacius navaverat, dudum ab ea electus ex omnibus (et erat sane pacis bellique artibus primus omnium, pleraque similis patri meo), electus, inquam, inter omnes eximie in sponsum regis virginis ipsius Augustae patruelis. Verum ei nequaquam erat satis quod res in luto videret suas, quandiu periclitari fratrem animadverteret; seriam igitur concepit curam ejus quoque in eumdem secum subducendi portum, decrevitque plane omnem gratiam quam ei novam paraverat affinitas, in Augustae benevolentia Alexio procuranda impendere. Pyladen atque Oresten se-

C ἔχεις εὐνοῦχον, φύνευσον εἰ δ' οὐκ ἔχεις, ἀγόρασσον, καὶ φύνευσον. V. Henricum Valesium ad 18 Maccellini, pag. 153; et Salmasium ad Hist. Aug. p. 240.

(4) Ἐξαδέλφη. Sic pag. 48. At editio Hæschelianæ ἀδελφῇ habet, cui faveat Zonaras, qui Irenem Isaacii uxorem Mariæ imperatricis sororem fuisse scribit. Vide Stemma Comnenicum.

(5) Υἱοθετεῖ τὸν Ἀλέξιον, etc. Cum pronupserit de ejusmodi adoptionibus honorariis et spiritualibus fuse satis egerim in Dissertat. xxi et xxii ad Joinvillam, nihil est quod hoc loco jam dicta repetam. Tantum moneo ad Itemandrum, qui hic observatus fuisse in istis adoptionibus innuitur ab Anna, ritum, fugisse me tum insignem Pachymeris locum, a quo hauserat que in hanc rem habet Maurus Orbinius in Hist. Slavorum a me laudatus: ex quo tandem docemur has adoptiones in ecclesia, coram sacerdote, conceptis in eum finem precibus, accensisque ad id funalibus, potissimum celebratas; et ad rei ceremoniam, adoptantem adoptionum illum expanso pallio circumcidisse. Ita enim Pachymeres Mariam Cantacuzenam, seu Palaeologinam, Constantino Tœcho Bulgarorum rege marito extineto, Sphendosthlavum, despota Bulgarum (non illum vero qui Mytzæ in regnum successit, ut habet Orbinius), adoptasse scribit, et diducto pallio, Michaelem illum, ipsumque Sphendosthlavum hinc atque inde ulnis admississe. Sed præstat solemniem istum ritum verbis ipsius Pachymeris astruere, quæ ejusmodi sunt: Ο δέ, τοῖς ὄροις θαρρήσας, εἰς Τέρνον ἤξει, καὶ δὴ παρηγέρεται νιετοσισθαι τέρνον. Καὶ δὴ

runt tam arcto vinculo amoris junctos, ut in pugna, proprio quisque neglecto, periculo alterius occurseret et celorum ietus qui alium peterent certatum occupasse oblato pectore præriperet. Simile in his quiddam cernere erat. Adeo tuta licet et tecta fraterno tamén discrimine commotorebatur pietas: et parum putabat honorum honorumque florere copia, nisi propriæ felicitatis usuram extendere in fratrem communicando posset. Igitur brevi factum est ut, Isaacio bonum quod sibi divinitus contigerat ad germani commodum conferente, consilium Augusta ceperit, familiaribus ejus ut id ei suaderent ab Isaacio exoratis, Alexii in filium adoptandi. Cum igitur ambo condicta die in palatio adessent, Augusta legitimis omnibus adhibitis juris cauti-
nibus ac formulis olim ad eam rem statutis, rite Alexium adoptat. Quo facto jam securus et magna exoneratus sollicitudine frequentabat cum fratre aulam, quotidianaque Augusto et ejus conjugi, liber ab invidorum metu, salutationum officia reddebat, quanquam magis uterque assiduus apud Augustam erat; et eo quasi statum recepium habebant, ubi satis in imperatori astiterant. Haec tanta Comnenorum cum imperantibus familiaritas novum invidiae pabulum fuit: cuius ii ut sumum senserunt, merito veriti ne flamma subito exardescente, ambo simul corriperentur, intentius consulere

καρακοῖσι θήσαντας περὶ τῶν τοιεύων πάλαις τύπον. Ἀνέτρελε γοῦν τοῦ λοιποῦ τῆς παλλῆς φροντίδος διέγας τῶν ἔτερων στρατευμάτων δυμέστικος, κακότος θεαμάτος: βασιλεῖσις ἄμφω φιτιώντες, καὶ τὴν τοῖς βασιλεύσι προσήκουσαν ἀποτληροῦντες; προσκύνησιν, καὶ μικρὸν ἐγκαρπεροῦντες, τῇ βασιλίδε προτίχοντο. Ταῦτα ἐπὶ πλέον τὸν κατ' αὐτῶν φθόνον ἔξεισαν. Τούτο δὲ διὰ πολλῶν οἱ Κομνηνοὶ βεβαιούμενοι, δεσπαντες, ἵνα μὴ ἀμφότεροι ταῖς πάγχις αὐτῶν διλόντες οὐδὲν τὸν ἐπαρήγοντα ἔχωσι, τρόπουν ἔχοντιν, δι' ὃν τὸ ἀσφαλὲς Θεοῦ σύλλαμβανομένου διατοιχίσαντο. Πολλοὺς οὖν λογισμοὺς σύναμα τῇ μητρὶ ἀνελίγαντες καὶ πολλὰ πολλάκις διασκεψάμενοι, μίαν εὑρον κατὰ ἀνθρωπον σωτηρίας ἐπίπλον. Ή δὲ ἦν τῇ βασιλίδι προσελθεῖν, ὑπηργίκα αἰτιαν τινὰ εὐπρόσωπον πρὸς τοῦτο σχήσεν, καὶ τὴν ἀπόδημον ἔξειπεν. Εἶχον δὲ δύμας ὑποδρύχιον τὴν βουλὴν, καὶ οὐδενὶ τὸ παράπαν τὸ σκοπόμενον ἔκεκλιπτον. Προτείχον δὲ καθάπερ οἱ θαλάττιοι, μὴ τὸ θήραμα προσοθήσασιν. Ἀποθράψαν μὲν γάρ εμελέτων. Ἐπεφόδηντο δὲ ἀρι τοῦ προ; τὴν βασιλίδην εἰπεῖν, μήπως ἔχειν φθάσῃ τῷ βασιλεῖ παραδηλώσαι τὰ κατ' αὐτοὺς, καὶ ἀμφοτέρων κηδομένη, καὶ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἀνδρῶν. Τούτου τοινύν κατεγνωστές τοῦ σκέμματος, ἀλλοτε τρέπουσι τὴν βουλὴν δεινοὶ γάρ τοῖς παραπεπτωκόσι κακοῖς ἀποχρήσασθαι.

45 in medium cœperunt, ecqua spes esset ac ratio inter insidias tantas expediende Deo juvante salutis. Una humanitas æstimantibus rectissima ad eum scopum via visa est, Augustam adire, captata occasione commoda, eique mysterium omne arcani, quod mente volvebant, consilii pandere; id autem erat ex imperatoris comitatu fugere; quo lato conditum habebant pectore, summa attentione cœientes, ut piscaiores ne prædam immature terrefaciant, ita ipsi ne insidiatores eorum consilium odorarentur decretæ fugæ, quam facinore repræsentando præverterent. Verum periculi plena reg videbatur hoc Augustæ dicere. Quid si enim ipsa imperatori renuntiaret, quasi utrisque consulendi studio; viro, inquam, et Comnenis in eo cœmōdare simul rata? Talis ergo desperato consilii successu alio vertunt animos ad captandas occasionum ansas experrectos et agiles.

Imperator effeta ætate orbus et gignendo impar mortalitat's conditionem reputans, circumspiciebat quem sibi successorem designaret. Erat tum Syudanus quidam ex Oriente profectus, illustri genere, forma eleganti, profundus animo, manu fortis, ætate pueritiam supergrediens. Hunc sibi nonnulla consanguinitate juncto hereditatem imperii transmittere Botaniates affectabat. Imprudenter: qui domi haberet privignum Constantiūm patre avoque Augustis ortum, cui si se favere ostenderet, præterquam quod jus et æquum faceret, etiam benevolentiam Mariæ Augustæ matris pueri sibi

Variae lectiones ex eod. Cosslin.

“οὐδένα. “διαδεξιμένου.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

ἐπ' ἔκκλησίας περιφενῶς τῇ Μηρόῃ ἔκστνος υπο-
πεποιητο. Μετὰ γάρ τὰς τοῦ λερέως ἐντεύξεις, καὶ τὰ ἐπ' αὐτᾶς φύτα, διασχούσα τὴν ἐπενδύτην, ἄμφω Μηχαήλ καὶ Σφεντεσθάνον παρ' ἔκάτερα τῶν αὐτῆς ἀγκαλῶν ἐπίθει, καὶ συνθεσιῶν γενημένων, ἀπελύετο ἐπ' οἰκουν οὐδὲ κεχλημένος τῆς τῶν Βουλγάρων δεσποτίνης μετὰ Μηχαήλ δὲ Σφεντεσθάνος. Ad e Novellam Leonis 24.

(6) Διὰ τὸ γῆρας. Erat enim Nicophorus effeta glata, cum imperiori gubernacula capessivit, Ma-

τριανque uxorem duxit. Joannes Cinnamus, lib. 1 Hist. de Nicophoro, ἀνδρὶ πόρρῳ τῆς ἡλικίας θυκτοῖ, καὶ τοῦ δυτικαῖς βίου γεγονότοι. Niceph. Bryennius, ἀνήρ συνετῆς μὲν τὰ πρώτα, καὶ ικανώτατος τῇ χειρὶ, γῆρας δὲ ἀλλώς καὶ χρόνων κατειργασμένος. et alibi de eodem, προσεγγίσας τοῦ γῆραος. Comst. Manasses,

“Οἱ γέρων, ὁ παλαιγνής οὗτος δὲ Νικηφόρος. Τῇ γαμετῇ τοῦ Μηχαήλ ζεύγνυται νόμῳ γάμου, Καὶ ταῦτα γέρων τρυφερὶ πέμπετον νεανίουσα.

τὴν τὴν αὐτοκράτορος ἔξουσιαν τῷ τῆς βασιλίδος οὐκέτι Κωνσταντίνῳ καταλιπεῖν, καὶ ὡς οὖν τίνα κλῆρον πρὸς πάπτου καὶ πατέρες αὐτῷ διαφέρουσαν, καὶ τὴν βασιλίδος μᾶλλον διὰ τοῦτο ἐπ' αὐτῷ θερβάνην, καὶ τὸ εἶνον ἐπαύξειν⁴⁷, λέληθεν ἐκεῖνον διηρεύσας ἀδικά τε καὶ ἀξύμφορα διασκοπούμενος, καὶ τῆς⁴⁷⁻⁴⁸ ἐκεῖνον κεφαλῆς τεκταίνων κακά. Τούτων ὑποψιθυρίζουμένων θύσθετο τῇ βασιλίδι προσελθεῖν ἐδουλεύσαντο. Τῆς δὲ πρὸς αὐτὴν διμιλίας τὴν καταρχὴν τῇ μῆτηρ τῷ Ἰσαάκιῳ ἐπέτρεψε, συμπαρόντος αὐτῷ τὸ ἀδελφοῦ Ἀλεξίου. Τῶν δὲ προσελθόντων τῇ βασιλίδι ὁ Ἰσαάκιος φησι πρὸς αὐτὴν· Οὐχ ὡς χθὲς καὶ πρότεριτα δρῶμέν σε, δέσποινα, ἔχουσαν, ἀλλ' ὡς ὑπὸ λογισμῶν ἀνεκχόρων δακνομένην καὶ σκεπτομένην, ως μὴ θαρρέειν ἔχουσαν πρὸς δν ἀνακαλύψειας⁴⁹ τὸ ἀπόρρητον. Ή δὲ τάξις μὲν ἀμφιστένει οὐκέτι θύεται. Βύθιον δὲ τι στενάξασσα. Οὐ χρή, φησι, τοὺς ἀλλοτρίους οἰκοῦντας ἀπερωτέαν, αὐτῷ γάρ τοῦτο εἰς λύπην αὐτοῖς ἀξόχρεων. Ἐμὲ δὲ, φυσι! οὐαὶ ἐξ οἴων διεδέξατο καὶ ὅποια μοι, ως δούκε, μετ' οὐ πολὺ ταμιεύεται! Οἱ δὲ ἀποστάντες πλέιστοι μὲν ῥῆματα οὐ προσέθεντο· ἐπειδὴν δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπερείσαντες, καὶ περιστελλάντες ἀμφορά τῷ χείρε, σύνους⁵⁰ πρὸς μικρὸν εἰστήκεσσαν, εἰτα τὴν συνήθη προσκύνησιν ποιησάμενοι οἰκαδέπτεσσαν ἀγωνιῶντες. Τῇ δὲ ὀστεραίᾳ πάλιν προσερράσμενοι ἔχουσιν. Ἰλαράτερον δὲ τὴν πρώην ἀτενίζουσαν τούτοις, δρῶντες προσκάσιν ἀμφορά καὶ φασιν· Σὺ μὲν δεσπότις, ήμεις δὲ δοῦλοι εὐνόστατοι, πᾶν δ τοι εἰν ἐτοίμας ἔχοντες ὑπὲρ τῆς σῆς βασιλείας πειθεῖν, καὶ μὴ σε λογισμὸς τις διαταραττέτω, εἰς διψυχίαν δὲντος εἰσάγων. Ἐκ τούτων οὖν τῶν λόγων, τὰ πιστά δεδωκότες τῇ βασιλίδι, καὶ ἀπαλλάξαντες ἀστυτοῦ: ὑποψίας ἀπάσης, τὸ ἀπόρρητον ἡδη συνίεσσαν. Οὔτε δὲ δυτεῖς καὶ ἀγχίοντοι, καὶ δεινοὶ θηράσαι ἀνθρώπων ἐξ δέλγων ῥημάτων βαθέως ἐγκειμένην τηνῶμην, καὶ τέως ἀπόρρητον καὶ αὐτίκα μᾶλα προστιθεντο τότε δὴ βασιλίδι, καὶ ἐπειδὴν εἴνους εἰποῦς φανερῶς κατατήσαντες. Καὶ πᾶν εἰς διπεράν μὲν αὐτοῖς προσκαλούτο, ἐκθύμως ἐπαμύνειν κατεπηγγείλαντο⁵¹. Συγχαρεῖν τε συγχαρούσῃ καὶ λυπημένη συνανιδοθαι, τοῦτο δὴ τὸ ἀποστολικὸν μᾶλα προθύμως συνέθεντο. Καὶ ως αὐθιγενεῖς τέξιον τούτους λογίζεσθαι καὶ συνήθεις κάκεθεν δρμωμένους, δθεν καὶ αὐτή, τοσοῦτον ἐπειπόντες, ως εἰ τι παρὰ τῶν φθονούντων αὐτῇ τε τῇ δεσποινῇ καὶ τῷ αὐτοκράτορι κατ' αὐτῶν εἰσηγήσαστο, τοῦτο αὐτοὺς μὴ δικλανθάνοις τὸ παραχυτίκα, ἵνα μὴ λάθωσι ταῖς πάγαις τῶν ἔχθρῶν ἐμπεσούμενοι. Τοῦτο τε τέξιον, καὶ θαρρέειν ἐκέλευσον ως σὺν Θεῷ γε φάναι τὴν δυνατὴν μετὰ προθυμίας εἰσενεγκεῖν βοήθειαν, ως

A tanto certius assereret; rem ad salutem ac securitatem ipsius utilem non parum. Itaque in uno facto simul injustus, simul incanus senex, et de pupillo male est meritus, et suo ipse capiti perniciem struxit. Porro istius consilii rumore clanculariis susurris sparsa admonita Augusta incredibiliter quo eo: mota est, periclitari de spe imperii filium cernens; in luctu itaque ac sollicitudine erat, nemini tamen animi vulnus ausa detegere. Non fecellit Comnenos regitudo ejus. Decreverunt igitur adire ipsam confidentius, ubi ejus rei horam commoda manciserentur; quam in observationem excubabant. Ac talis sermonis primum ingressum mater Comnenorum moderatrix consilii totius Isaacio committendum decreverat. Is igitur fratre Alexio presente intime admissus ad imperatricem: Quid est, inquit, o domina, quod te non ut heri et nondiustertius hilarem cernimus; sed vultu ac fronte hand dubia judicia ferentem arcuæ curæ, dolorisque profundum animi morientis, quem, quasi neminem habeas satis filium cui communicare recte possis, in conscientiæ abdito supprimas? **46** Hic illa, quid rei quidem id esset exponere nondum voluit; alto autem suspirio attractio: Nempe, inquit, qui peregre vitam degunt procul a natali solo rogari non debent qua re angantur, abunde siquidem magna mœrendi causa illud ipsum est. Me vero, heu mihi! ut alia ex al'is mala sucedentia excepereunt! ut alia nec leviora in futurum, immo in proximum impendent! Ad huc illi nullo verbo redditio obtutibus solo desixit complicatisque ambo manibus tristium habitu, postquam aliquandiu astiterunt taciti, consueta deinde salutatione perfuerunt recesserunt. Postridie redeuntibus hilarior quam prius intuitus Auguste animos fecit ut huc dicerent: Tu, Domina nostra es, nos autem servi tibi ex animo addictissimi, ac plane parati quidvis pro tua majestate pati; ne te igitur cura contrubet illa, aut ægrum animum metu tacito emaciari sinas. His verbis confirmatae Augustæ, suspicione omni ab se abstensa, deum arcaum emunxerunt; quod iam ante, qua erant sagacitatem in vestimentis ex vultu animis hominum, solertibus conjecturis quale esset agnoverant. Tum vero in magnifica proiecti promissa sunt. Scse silem ad extreum illi servaturos, quodcunque tempus incidet vocaret, sequi paratos absque exceptione; propulsaturos ab ea natuque ejus totis viribus quodvis capitis dignitatisve periculum: fortunam se suam ipsorum cum fortuna Augustæ æterna societate devincire, gavisuros cum gaudente, cum fliente flenturos, juxta illud Apostolicum. Quare ne patriæ longinquitatem charorumque ac necessarium absentiam, sese illi propinquorum ac consanguineorum officia omnia exhibituros, effecturosque

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁷ ἐπάξειν. ⁴⁷⁻⁴⁸ καὶ κατὰ τὴν. ⁴⁹ ἀν ἐκκαλύψειας. ⁵⁰ σύνους. ⁵¹ κατεπεγγείλατο.

ut intelligeret Comnenos perinde illi fidos et benevolos ac si eadem civitate iisdem cum illa ortilaribus essent. Unum ab ipsa enique contendere ut si quando invidi ipsorum quipiam adversus eos apud imperatorem ipsamve proferrent, de eo illa admonendos ipsos extemplo curaret; alias enim improviso in casses inimicorum utique casuros; hoc modo unum ex animo polliceretur ipsis et cum fide præstaret, bono animo esset in ceteris. Specare se Deo juvante bonam Augustæ causam valido ipsorum auxilio munitam superiorem invidiæ fore: neque ulla unquam machinatione eujuscunque aut conversione rerum velle ipsam possessione, vel solum ejus Constantium spe ac successione imperii privandos. Hæc utrimque pacis transacta et ius-jurandi religione sancta sunt. Longiora quippe colloquia limis invidorum oculis notarentur. Talis pactione sceleris magna sollicitudinis mole levati Comneni, hilariori jam fronte imperatorem alloquebantur. Quanquam enim erant summi uterque artifices doloris arcani dissimulanda, (vincente in hoc etiam fratrem Alexio), vix tamen antea **47** sufficerat oīis constantia vulneribus animi tegendis. Verum ex hac ipsa confidentia ipsorum adolescenti invidorum odio, et arcana obtricatione non cessante, cum admonitionibus Augustæ promissis stantis certo comperrissent, constitutum esse apud servos duos qui facilitate imperatoris abutabantur, Comnenos de medio tollendos, decreverunt, non ut antea solebant ambo simul quotidie, sed alternis tantum diebus singuli aulam adire: cuius solertis consilii ea ratio erat, ut si quis forte iprorum interciperetur insidiis Scytharum illorum qui tum omnia poterant, altero saltem matura se fugia subducente familia funditus non deleretur. Verum meliori loco res ipsorum erant quam suspiciones minabantur: adeoque ambo apud imperatorem pluris revera erant quam insidiatores ipsorum quantumcunque potentes viderentur: facile id apparuit ea occasione quam hic distinctius exponam.

Occupatae a Turcis urbis Cyzici accepto imperator nuntio Alexium subito accersit. Erat is dies quo juxta conventa apparere in palatio solus debebat Isaacius: qui propterea ad occursum fratris non parum admiratus, causam ex eo percontatus breviter audivit. Deinde admissos ambos solitaque adoratione functos imperator exspectare paulisper jussos, quoniam erat hora prandii, accumbere secum jussit. Divisi sunt fratres in utrumque mensæ latus, hic ad dexteram, ille ad sinistram ex opposito: unde mensas circumstantium facies et habitus nescio quid in vicem insusurrantium videntes pari uterque metu commovebantur, ne arte insidiorum congregati ad præsens exsilium vocarentur. Ergo ut poterant furtivis oculorum conjectibus

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁸ ὄποδαποι. ⁴⁹ ἐγίνωσκε. ⁵⁰ καθῆστο.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(7) Συσκιάσαι ἀπόρρητον. Theophylactus Bulg. archiep. epist. 41, de Alexio, Τὸν δέ γε βασιλέα, καὶ τοι στεγανόταν ἀνθρώπον δύτα, καὶ οὐ ράδιον διδόναι φευδολογίας, δύμας κατεμάθαξεν διπλόνησος. Nicetas in Joanne Comn. de eodem Alexio, Ἡν γάρ, εἰ καὶ τις ἄλλος δὲ ἀνήρ, οὗτος καὶ σορὸν ἡγούμενος δεῖ τὸ περιέργον, μηδὲ τὰ πολλὰ ἐξαγγελτικά τοῦ ποιητέου δεινούμενος. Ille objecitum ab uxore Alexio in extremis agenti apud

Αἴσιτων γε ἔνεκα μὴ ἐκπεπτωκέναι τῆς βασιλείας; τὸν ταύτης οὐδὲ Κωνσταντίνου. Καὶ δὴ καὶ δι' ὅρκων ἐμπεδοῦν ἔσθελον τὰ συνδέξαντα. Οὐδὲ γάρ ἐνīη διετρίβειν διὰ τοὺς ἐποφθαλμιῶντας. Τῆς τε πολλῆς ἀνεκουφίσθησαν λύπης οἱ ἀνδρες καὶ ἐξινέφερον. Καὶ τὴν ἀπὸ τοῦδε μεθ' Μαρωτέρου προσώπου τῷ βασιλεῖ διελέγοντο, ἐποδαπά; ⁴⁸ οἱ ἐκεῖνοι, καὶ μᾶλλον ἄτερος τούτων Ἀλέξιος, συσκιάσαι ἀπόρρητον (7) ἔννοιαν, καὶ βισσεδουμενόνηγε πεισουλήν τοῖς φρινομένοις προσχήμασιν. Ἐπει δὲ διὸ φύδος μᾶλλον εἰς πυρούν ἐνήπειτο μέγιστον, καὶ οὐδὲν τοῦ λοιποῦ τὴν πρὸς τὸν βασιλέα κατ' αὐτῶν λεγομένων αὐτοὺς διελάνθανε, κατὰ τὰ πρῶτην συνδέσαντα, ἐγίνωσκον ⁴⁹ δὲ καὶ τοὺς δύο παραδυναστεύοντας δούλους βουλευομένους ἐκποδῶν τούτους ποιήσασθαι, οὐκέτι κατὰ τὸ σύνηθες ἀριοῦ τοῖς βασιλεῖσις ἐφοιτῶν, ἀλλ' ἐπερήμερος ἦν ἐκάτερος. Τὸ δὲ σκέμμα σοφὸν τε καὶ παλαμῆδειον, ἵνα εἰ γένοιτο τὸν ἔτερον τούτων κατεσχεθῆναι διὰ τὰς λαθρεῖς ἐπιβούλας τῶν παραδυναστεύοντων ἐκείνων Σκυθῶν, ἄτερος ἀπειράσεις, καὶ μὴ ἄμα καὶ δημφω ταῖς πάγαις τῶν Βερβάρων ἐμπεσοῦντα. Άλλὰ τὸ μὲν σκέμμα τοιοῦτον ἦν. Οὐδὲν μὴν κατὰ τὴν ὑποψίαν ἐκείνων ἀπηντήκει τούτοις τὰ πράγματα. Ἐφθασαν γάρ χρείττους γενέσθαι τῶν πεισουλεύοντων ἀνδρῶν, ὡς ἔνθεν δὲ λόγος ἀφορηθεὶς διὰ πάσης σφρηνείας δηλώσεται.

C Τῆς πόλεως τοῖνυν Κυζίκου (8) κατασχεθεῖσης παρὰ τῶν Τούρκων, πυθόμενος τὴν τῆς πόλεως ἄλωσιν δὲ αὐτοκράτωρ, τὸν Κομνηνὸν αὐτίκα μετεκαλεῖτο Ἀλέξιον. Ἐτύχει γάρ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην δὲ Ἰσαάκιος ἐλήλυθώς. Ήτο δὲ εἰςερχόμενος τοῦτον παρὰ τὴν συνήθηκην δὲ ἀδελφὸς Ἰσαάκιος ἐθέσαστο, προσελθὼν ἡρώτα δουτού χάριν παρεγένετο. Οὐ δὲ εὐθὺς τὴν αἰτίαν εἰρήκει, "Οτι με, φησίν, δὲ αὐτοκράτωρ προσεκαλέσαστο. Εἰσελθόντων οὖν ἀμφοῖν καὶ τὴν συνήθη προσκύνησιν ποιησαμένων (ἐπει ἀρίστου καιρὸς ἥδη παρῆν) προσμείναι μικρὸν παρακελευσάμενος, προστάτεις κοινῆς αὐτῷ τραπέζης μετειληχέναι, καὶ δὴ διαιτεθέντες δὲ μὲν περὶ τὸ δεξιὸν μέρος ⁵⁰ τῆς τραπέζης, δὲ δὲ περὶ τὸ εὐώνυμον ἀντικρὺ ἀλλήλων. Μετ' ὀλίγον δὲ τοῖς πε-

D επιμείπει, "Ο ἀνερ, καὶ ζῶν μεθοδεῖαις παντοῖαις ἐκέκαστο, ἀντιφθογγον τὴν γλώτταν πλουτῶν τοῖς νοήμασι: καὶ νῦν δὲ δισαυτως τοῦ βίου ἀπαλλαττόμενος, ἀμεταπτώτας; ἔχεις οἰς καὶ πρώην προσέκεισθα.

(8) Κυζίκου. Cyzicium, urbem ad Propontidem, in Themate τοῦ Ὀφικίου, expugnaverant antea Agareni, imperante Copronymio, ut auctor est Cedrenus.

ρεστῶσιν ἐνατενίσαντες μετὰ συνθρωπότητος φίθιν. Αἱ σεσε μιτον consulēbant confirmabantque. Prosternit
μέζοντας ἑώρων. Δεῖσαντες οὖν μή τι κατ' αὐτῶν δέξῃ
μελετῶσιν οἱ δούλοι, καὶ μπόγυιος αὐτοῖς ὁ κίνδυνος
εἶη, λαθρόδιοις βλέμμασιν ἀλλήλοις ἐνητένιζον, μή
ἔχοντες δι τι καὶ δράσαιεν. Ἐπει δὲ πρὸ πολλοῦ τούς
πι: τὸν βασιλέα ἀπαντας μειδείχοις λόγοις, προ-
πομπαῖς τε καὶ παντοῖαις δεξιώσεσιν ἐσφετερίζεντο,
καὶ αὐτῶν τὸν δύσποιὸν δεξιωσάμενοι, πλαρναὶ αὐτοῖς
προσβλέπειν ἀνέπεισαν, τούτῳ προτελθών τις τὸν
θεραπόντων Ἰσαάκιον τοῦ Κομνηνοῦ φησιν. Ἀπάγ-
γειλον τῷρ χυρῷ μην τὴν τῆς Κυζίκου ἀλωτινὴν
τάσσεσιν]. Γράμμα γάρ ἐκεῖθεν φέκει τούτῳ μηγύον.
Οὐδὲ εὔδης ἀμπει τε ἔκα τῇ τραπέζῃ παρεῖθει, καὶ
ἔπειρ παρὰ τοῦ ὑπηρέτου ἀνεδίδαχθη, ἀνεδίδασκε
τὸν Ἰσαάκιον τρεμαλὸν φωνῇ. Οὐ δὲ μικρὸν ὑποκι-
νήσας τὰ χειλὶ ἐσῆγανε τὸ ἀδελφῷ τὸ λεχθέν. Οὖδης
δὲ ἄν περ τὸ νοεῖν καὶ πυρὸς θερμότερος δὲ Ἀλέ-
ξιος, αὐτίκα προήρπασε⁵⁵ τὸ λεγόμενον. Ἀνένευ-
σαν⁵⁶ οὖν καὶ ἀμφο τῆς κατασχούσης αὐτοὺς ἐγ-
νοῖσα. Καὶ γεγονότες ἐκατῶν ἐκστοῦντο ίν' εἰ που
τις αὐτοὺς ἔριτο περὶ τούτου ἐτοίμων ἀποχριθτων-
ται, εἰ δὲ καὶ δι βασιλέως αὐτοὺς εἰς βουλὴν ἀγάγοις
προστράντως αὐτῷ βουλεύσοντο. Τοιαῦτα τούτων
λογιζομένων, δι βασιλεὺς ἀπιδῶν πρὸς τοὺς διδράσα-
ντας δὴ ἀγνοοῦντας αὐτοὺς τὰ κατὰ τὴν Κύζικον, τὴν
ἄλωσιν αὐτῆς ἐλεγεν. Οἱ δὲ (καὶ γάρ ήσαν ἔτοιμοι
φυχὴν θεραπεῦσαι κυμανομένην βασιλέων ἐπὶ πορ-
θῆσει πόλεων) ἀνήγειράν⁵⁷ τε τὸ πεπτωκός τοῦ
αὐτοχράτορος φρόντη, καὶ πρὸς ἐλπίδας ἀγαθὰς
ἀνεδίρμηναν, βρεδίως τὴν πόλιν ἐπαντεωθῆντι κατ-
ετργάμενοι. Μόνον, φησι, τὸ σὸν κράτος ἀχέτω κα-
λῶς· οἱ δὲ γε πολεορκηταὶ τῆς πόλεως ἐπιταπλάσιον
εἰς τὸν κόλπον αὐτῶν ἀπολήφονται ὡν εἰργάσαντο.
Τότε μὲν οὖν ἴγαστε τούτους δι βασιλέως, καὶ τῆς
εὐνχίας ἀπολύτας τὸ ἔξης τῆς ἡμέρας ἀπεριμερί-
κων; ἔσχε. Τὸ ἀπὸ τούτων τοίνυν ἐπιμελὲς ἔσχον οἱ
Κομνηνοὶ τοῖς βασιλεῖσιν προστέναι, καὶ τοὺς περὶ
τὸν βασιλέα ἔτι μᾶλλον ἐνταχαλίζεσθαι, καὶ αὐτοὺς
μὲν μὴ διδόναι λαβῆν τὸ παράπαν τοῖς αὐτῶν⁵⁸ με-
λιτῶσι, μηδὲ δι τὴν τινὰ οὖν πρόφασιν ἀπεχθεῖας αὐ-
τοῖς ὑπανοίγειν· πάντας δὲ ἀναπειθεῖν στέργειν αὐ-
τοὺς καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτῶν φρονεῖν τε καὶ λέγειν.
Προσεποιοῦντο⁵⁹ δὲ πλέον ὑποποιεῖσθαι καὶ τὴν βα-
σιλίδα Μαρίαν, καὶ δουλοὺς αὐτοὺς ἔκείνην καὶ βλέ-
πειν καὶ ἀναπνεῖν. Οὐ μὲν γάρ Ἰσαάκιος καὶ τὸ
χήρος τὸ ἐπὶ τῇ ἐξαδέλφῃ αὐτῆς προσβαλλόμενος τὴν
πιρήρησαν ἔνυτεινεν· δὲ ἐμὸς πατήρ οὐχ ἡτον
μὲν καὶ διὰ τὴν ἔξ ἀγχιστείας συγγένειαν, πλέον δὲ
τὸν οἰοθεσίαν λαμπρὸν ὑπόθεσιν τῶν πρὸς τὴν βα-
σιλίδα εἰσόδων ποιούμενος, παντάπασιν ἀνέμφαντος;
ἡν καὶ τὸν φθόνον τῶν πονηρευομένων αὐτῷ συνε-
σίαζεν. Οὐδὲ γάρ ἐλάνθανεν αὐτὸν τὸ βαρύμην τῶν
θερβάρων ἔκείνων δούλων καὶ τὸ τοῦ βασιλέως κου-
ρφτασον. Καὶ εἰκότας μὴ ἐκπεσεῖν τῆς ἔκεινῆς
εἰνοίσα· ἐφρόντιζον, ίνα μὴ ἐντεῦθεν τοῖς ἐ, ὅροις
παρενάλωμα γένοιντο. Τὰ γάρ τοι κουφτατα κρήτη

hic illis humanitas sua qua ex longo tempore erant
soliti omnes aulae ministros blandis verbis, hono-
rificis assecuratiōibus, et omni genere officiorum
demerteri. Dapiferum in primis hac sibi arte devin-
xerant, qui cum idecirco lato ipso et benevolo
aspectu intueretur, accedens ad eum quidam fa-
mulus Isaacii, ait: Nuntia, quæso, domino meo
captam Cyzicum; id enim affirmant allatae inde
litteræ. Ille autem statim inter imponendum mensa
sercula submissa voce quæ acceperat Isaacio redi-
dit, qui ex igno motu laborum continuo id ipsiū
indicavit fratri. Erat Alexius ingenio promptissimo,
qui ex signo quamlibet parvo sententiam raperet.
Ignea igitur velocitate prævolans, omnia uno nutu
48 percepta habuit. Nec iam vocationis aut si-
lenții inestitiae causas ignorabant: et quod erat
consequens cura inde orta solvebantur, compara-
bantque tranquille animum ad ea quæ respondenda
imperatori essent, inox interrogaturo consulturo-
que ipsos quid tali tempore opus factio foret? Talia
illis cogitantibus intuens Comnenos imperator Cy-
zici cladem, ipsis, ut putabat, adhuc ignotam ex-
positit. Illi autem quibus nec esset improvisa res
et locum haberent consolationis paratum in jactu-
ris et expugnationibus urbium, facile afflictum
Augusti aniūnum apposito et copioso sermone re-
crearunt, et excitarunt in meliorem spem: cum
disputarent curabile id vulnus esse valeret, modo
salvumque ac florens vigeret imperii caput, Axi-
stus neupre ipse, brevi profecto deprædatores bar-
baros septuplum in sinum ipsorum recepturos.
Delectatus imperator et verbis et viris dimisso
convivio reliquum diem illum securè transegit.
Hinc jam Comneni quem locum obtinerent gratiæ
non ignari, assidue frequentare aulam et familia-
res imperatoris diligentioribus officiis delinire:
cavereque instantius ne adversariis ullam ansam
capiendi sui, aut etiam odii pretextum darent:
omnem autem adhibere industriam ut favorem sibi
amoremque omnium allicerent. Præcipue in eo
perseverandum decreverunt, in ilque incumben-
dum, ut Augustam Mariam plane suam facerent,
sequi ipsam totos spirare atque intueri unam ipsi
persuaderent. Et habebat ad illam magnos acces-
sus Isaacius ob conjugium patrelis ejus; Alexius
præter inde contractam affinitatem, etiam adoptio-
nis necessitudinem, qua maxime nitens sine adini-
tatione aut suspicione cuiusquam velut ad matrem
libere itabat, invidiam malignantium obrueus. Non
enim eum latebat implacabilis ira barbarorum
duum, et imperatoris facilitas nimia, quam illi pro
sua libidine quoconque verterent. Unde ambo fra-
tres merito tiniebant ne non tantum imperatoris
amicitia exciderent, verum illius fiducia illecti ho-
stilis servorum duorum odii præda victimaque

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁵⁵ προήρπασε. ⁵⁶ ἀνένευσαν. ⁵⁷ ἀνήγειραν. ⁵⁸ τοῖς κατὰ αὐτῶν ⁵⁹ προσεποιοῦντο

rent. Quid enim certo potest statui de voluntate A εὐμετάροφτι πως καὶ Εὐρίπου διεκην, ὡς ἐν παλιρ-
animorum ejusmodi molilium et Euripi more re-
fluis motibus levium studiorum reciprocatione
perpetua æstuantium?

Interim hæc videntes servi ne ipsi quidem sibi
ac concepiō proposito deerant. Sed frustra esse
insidias et Comnenos quotidie crescere ac corro-
borari reputantes, non multa denique ultiro citro-
que dicta statuerunt, longam viam compendio ab-
solvere. Quonam autem? Evocando nocte una
Comnenos ambos imperatoris nomine quantumvis
inseci: sic comprehensis eruendos 49 o'ulos falso
crimine imposito. Hec summa consilii. Quo ad
Comnenos certo perlato, post deliberationem an-
xiam et longa uisum utriusque est unam expediendam
salutis viam in defectione sitam esse, eo se ex-
trema necessitate trulii; quis enim exspectare sus-
tinent dum ferrum candens applicitum oculis lucis
insum ac solis usura privet? Occultum autem, ut
par erat, id dect. tum habebant, quoal brevi perpe-
trandi ejus occasio se obtulit talis quædam. Datum
erat negotium Alexio, quippe magno tum domes-
tico Occidentis, inducendi in urbem partem quam-
dam exercitus armandam adversus Agarenos qui
urbem Cyzicum dirupuerant. Hoc ille prætextu du-
ces exercitus sibi maxime fidos evocavit scri-
tis litteris. Quibus undique magno studio in urbem
festinantibus, adiit imperatorem quidam subornatus
ab altero servorum Borilo, quæsivitque ex eo
num jussu ejus copias universas in urbem regiam
magnum domesticum induceret. Imperator magnum
statim domesticum accersens, rogat equeid vera
nuntient. Alexius partem quidem exercitus fatetur
a se prout erat jussus evocatam; de universis co-
pilis pernegat; idque ita verisimiliter, ut fidem fa-
ceret. Nempe hic rumor, aiebat, inde ortus est,
quod, cum cohortes illæ quæ hic coire jussæ sunt
alio disparsæ forent, dum ex suo quæque loco
ad conditum confluit speciem ignaris fecit uni-
versi exercitus urbem petentis. Borilo autem multa
contra disputante (nam Germanus insidiatorum alter
natura simplicior minus tum Alexium lassivit)
prævaluuit tamen Alexii rem pernegantis auctoritas,
et omnium calculis accusatio rejecta est. Hoc
successu consternati duo barbari, quod, inquam,
tam verisimilis delatio imperatoris animum nihil
adversus magnum domesticum commovisset, actum
de rebus et spebus suis nisi maturassent, rati,
eam ipsam in noctem cuius mox seruturæ vespere
illuxerat, exitium Comnenorum indixerunt. Est
omne servile genus dominis infensum, quod si no-
cere dominis nequiverint, ita in conservos versa,
si quos ipsorum injuriis opportunos fortuna fecer-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

“ Dæst vox Kuſíku. “ ὁν. “ Βορίλα. “ καὶ. “ ἀ.θυπενεγχόντος. “ Desunt voces κατὰ τοῦ δομεστικοῦ.

Car. Dufresnii

245 (9) “Eστι μὲν γάρ Theophilus Antecessor,
lib. 1, tit. 8. § 2: Φύσει γάρ ἐδύλος τοῦ δεσπότου
πολέμιος. Tritum illud, Nulla vestis efficacior,

Ταῦτα δρῦντες οἱ δοῦλοι καὶ δημοις οὐ κατὰ σκο-
πὸν αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα προβεῖ, οὐδὲ ἡ τὸν τοιούτων
ἀνδρῶν ἀπώλεια εὐχερής ἐστιν αὐτοῖς, τῆς τοῦ
αὐτοκράτορος ἐς αὐτοὺς εὐμενείας διημέραι αὐ-
τοῖς οὐδὲ μὲν εἰπόντες, πολλὰ δὲ καὶ ἀπει-
πόντες, ἐκ' ἑτέρων ἀτραπὸν ἑτράπησαν. Τῇς δὲ
αὐτῇ; “Ινα ἐν μιᾷ υπαὶ μεταχαλεσάμενοι τού-
τους βουλῆς ἀπερ τοῦ κρατοῦντος ἐκποδῶν τοὺς
ἀνδρας ποιήσωνται, τοὺς αὐτῶν διθαλμοὺς ἔξο-
ρύζοντες, ψευδὴ αἰτίαν ἀναπλαστόμενοι. Τοῦτο τοὺς
Κομνηνοὺς οὐ διέλαθε. Καὶ ἐπει πολλὰ γνωσμαχή-
σαντες, ὑπόγυιον τὸν κίνδυνον ἔγνωσαν, μίαν σω-
τηρίας ἐπίδια τὴν ἀποστασίαν ἰδόκουν, πρὸς ταύτην
κατ' ἀνάγκην πολλὴν συνωθούμενοι. Τί γάρ δει πε-
ριμένειν τὸν ἐπενεγχόντα μύδρον τοῖς δημασι, καὶ
τὸν ἐν αὐτοῖς ἥλιον ἀποσθέσοντα; Ὅποδρύχιον οὖν
ἐν ταῖς ψυχαῖς τὴν γνώμην ταύτην είχον. Ἐπει δὲ
μετ' οὐ πολὺ προσετέτακτο δ' Ἀλέξιος τίνα μερίδα
τῆς στρατιᾶς εἰσαγαγεῖν μέλλουσαν ἔξωπλεσθεις
κατὰ τῶν πορθησάντων τὴν πόλιν Κυζίκου⁴⁹ Ἀγα-
ρηνῶν (ἔτιχε γάρ την ικανῆτα δομέστικος ἐκ τῆς
ἐσπέρας), ἀφορμῆς εὐλόγου δραξάμενος, τοὺς εἶνας
πρὸς αὐτὸν ἔχοντας τῶν τοῦ στρατοῦ ἡγεμόνων μετὰ
τῶν ὑπ' αὐτοὺς διὰ γραμμάτων μετεκαλέσατο.
καὶ δὴ κινηθέντες ἀπαντες πρὸς τὴν μεγαλόπολιν
τηπείγοντο. Ἐν τοσούτῳ δὲ εἰσελθόντας τις ἐξ ὑπεθή-
κης θατέρου τῶν⁵⁰ δούλων τοῦ λεγομένου Βούριλα⁵¹
[Βορίλου] ἤρετο τὸν βασιλέα εἰ κατὰ γνώμην αὐτοῦ
τὰς δυνάμεις ἀπάτας δ μέγας δομέστικος εἰς τὴν
βασιλεύουσαν πόλιν εἰσάγει. Ὁ δὲ εὐθὺς μετακα-
λεσάμενος τούτον ἤρωτα εἰ ἀληθές ἐστι τὸ λεγόμε-
νον. Καὶ δὲ αὐτίκα τούτῳ μὲν οὐκ ἤρνετο, διτι στρα-
τιά τις εἰσάγεται τῇ ἐκείνου κελεύσει, πρὸς δὲ τὸ
πέδον ἀπανταχθεῖν ἐνταυθοῖ συναθροίζεσθαι, πι-
θανῶς παρεκρούετο. Ὁ γάρ τοι στρατός, φησι,
διεσπαρμένος ὡς ἀπανταχθεῖν, ἀλλοις ἀλλοις ἤκειται
λαθὼν τὸ ἐνδόσιμον. Καὶ οἱ τούτους δρῶντες ἐκ διε-
φόρων μερῶν τῆς τῶν Ρωμαίων ἡγεμονίας ἀθρόους
ἀφικνουμένους νομίζουσιν ὡς ἀπὸ συνοήματος
πάντα τὸν στρατὸν ἐνταυθοῖ συναθροίζεσθαι, τῇ θέρῃ
καὶ μόνῃ ἔξαπατώμενοι. Κατοι⁵² τοῦ Βορίλου πολλὰ
πρὸς τούτους τοὺς λόγους ἀντεπενεγχόντος⁵³, Ισχυ-
ρότερος καὶ οὐτως ἡν δ' Ἀλέξιος, καὶ διλαὶς ἔκρατες
ψήφοις. Ὁ δὲ Γερμανὸς ἀπλούστερος ὡς οὐ πάνυ
τοῦ Ἀλέξιον κατέτρεχεν. Ἐπει δὲ οὐδὲ τὰ εἰστη-
θέντα ταῦτα κατὰ τοῦ δομεστικοῦ⁵⁴ τὴν τοῦ βασιλέως
ἔξετάρεις ψυχὴν, καιροῦ λαθόμενοι καὶ ἀδειας
(ἐσπέρα δὲ ἦν), τὴν κατὰ τῶν Κομνηνῶν ἐνέδραν
ἔξτητον. Εστι μὲν γάρ (9) ἀλλως φύσει τὸ δοῦλον

Du Cangii nolæ.

quam familiaris inimicus. Will. Brito, lib. viii,
Philipp.:
Peior enim quavis est peste domesticus hostis,

τοῖς; δεσπόταις πολέμιον· δταν δτ τῶν δεσποτῶν ἀστοχήση, ἔξυσία; δραξάμενον κατὰ τῶν ὁμοδούλων ἀνύποιτον γίγνεται. Τοιούτου γοῦν ἐπειράθη καὶ ήσους τε καὶ φρονήματος των εἰρημένων δούλων ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος. Ἐντεύθεν οἱ ἡδη ῥηθέντες οὐχ ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος κατὰ τῶν Κομνηνῶν ἐμήνιον· ἀλλ' ἔθασιλεια μὲν ὁ Βορδός⁴⁰ ὡς τινες; ἔφασαν· δέ γε Γερμανὸς κοινωνὸς ὃν αὐτῷ τοῦ σκέμματος ἐπιμελῶς σὺν αὐτῷ ἐνέδραν ἔξηρτε. Καὶ πρὸς ἀλλήλους τὰ βουλευμένα διελέγοντο, καὶ σπουδαῖς ἀντανταῖς κατὰ νοῦν ἀποδαίη τὸ πρᾶγμα. Καὶ εἰς τούμφανὲς ἡδη ἔξεφερον τὸ ὑπ' ὅδόντα τέως λαλούμενον. Ἡροδότος τις τῶν λεγομένων Ἀλανὸς τὸ γένος, μάγιστρος τὴν ἀξίαν (10), ἐκ πολλοῦ προσφειωμένος; τῷ βασιλεῖ, καὶ τοῖς οἰκείοις δικτελῶν. Τριναῦτα γοῦν ἔξελθων⁴¹ μέστης ἡδη φυλακῆς τῆς νυκτὸς ἐκτρέχει πρὸς τοὺς Κομνηνούς, ἀπαγγέλλων⁴² ἀπαντά: τῷ μεγάλῳ δομεστίκῳ. Τινὲς δέ φασι μηδὲ τὴν βασιλίδα τὴν πρὸς τοὺς Κομνηνούς τοῦ μαγίστρου ἀφιέντας παντάπασιν ἡγνοηκέντας. Οἱ δὲ εἰσάγει τούτον τῇ μητρὶ καὶ τάδελφῳ. Ἐνωπούσιντες δὲ οἱ ἀπευχταῖς ἐκείνην ἀγγελίαν, δέοντες ἐλογίσαντο τὸ τέως χρυπτόμενον εἰς τούμφανὲς ἀγγεῖν, καὶ ἔνν Θεῷ τὴν σφίν των σωτηρίαν περιποιήσασθαι. Ἐπειδὲ μετὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἐμεμαθήκει τὸ στράτευμα καταλαβεῖν τὴν Τζουρουλὸν (πολίχνιον δὲ τοῦτο περὶ ποιητὴν Θράκην κείμενον) δομεστίκος περὶ πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς, φοιτά πρὸς τὸν Πακούριανόν (11). Ἀνήρ δὲ οὐτος μικρός; ἢν δέμα; κατὰ τὸν ποιητὴν, πλὴν ἀλλὰ μαχητῆς, γένους λαμπτροῦ, ἐξ Ἀρμενίων ὁρμώμενος. Καὶ ἀνακοινοῦται τούτῳ τὰ πάντα, τὴν μῆνιν τῶν δούλων, τὸν φόδνον, τίνην ἐκ ποιλοῦ κατ' αὐτῶν μελέτην, καὶ τὴν ἐξ ὑπογύριον⁴³ μελετώμενην τῶν ὄφθαλμῶν ἐκκοπὴν αὐτῶν, καὶ ὡς οὐ χρή ὡς ἀνδράποδα παθεῖν, ἀλλὰ δράσαντάς τι γενναῖον ἀπολέσθαι, εἰ καὶ τούτου δεῖσθαι καὶ τούτο γάρ ίδιον μεγαλοφύγιος; Ελεγεν. Οἱ δὲ, ἀπαντά διακηκώς καὶ συνιδῶν ὡς οὐ χρή μάλλειν ἐν τοῖς τοιούτοις, ἀλλὰ ταχέως γενναιοτέ-

A rit, eos intolerabiliter incurvant. Taleum quamdam naturam atque indolem servorum quos dixi duorum expertus tum est Comnenus Alexius. Imperium affectare dicebatur Borilus, adjutante ac conseco Germano. Imperatorem ergo ipsum solio extorbare meditabantur: tantum aberat ut studio salutis ac dignitatis ejus Comnenus irascerentur. Itaque cum nondum tutum aut inutrum putarent Augustum ipsum aggredi, in capite atque in pernicie Comnenorum exercere crudelitatem parabant. 50 Jamque in procinctu negotii palam dixerunt quod antea nonnisi sub dentibus immurmuravarent. Hausit præsens auribus nefariam vocem quidam Alanus genere, magister dignitate. Is verus minister imperatoris ad mentionem exborrescens B audiit sceleris, concubia ipsa, ut erat, nocte excurrit ad Comnenos, magnoque domestico cuncta nuntiat. Sunt qui dicant non absque conscientia Augustæ id egisse magistrum; ut ut sit, eum Alexius ad matrem atque ad fratrem introducit: qui horribili nuntio audito matrum esse decreverunt cogitata exsequi, et, quod bene Deus verteret, unicam relictam inire viam tuendæ salutis. Quoniam ergo magnus domesticus didicerat exercitum tertio hinc die futurum Tzuruli (est id oppidulum in omnibus Thraciæ) repente prima vigilia noctis Pacurianum convenit. Vir is erat mole quidem parvus, juxta poetam, sed pectore firmo bellator, genere illustri, ex Armenia ortus. Ad hunc Alexius referunt omnia, iram atque invidiam servorum, machinationes olim cæptas, novissime reprehensum facinus execrationis sibi ac fratri decreta, consulete se ipsim, quid censeret, extremane obnoxie tollerarent, principiorum instar: an, siquidem perennandum est, agendo fortiter potius quam serviliter patiente morerentur. His pro innata magnanimitatis indole ab Alexio peroratis Pacurianus celeritate opus esse intelligens sic respondit: Si eras prima aurora discedis hinc, ero tecum sequarque

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁰ Βορδός. ⁴¹ Λεγεται νοχ. ἔξελθων. ⁴² ἀπαγγελῶν. ⁴³ ὑπογύριον. Sic semper u pro ut posito.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

D Officiis regerem cum regia jura magister.

Constantinus Manasses :

Ἄλλ' ἔρα δυσοπτερότερον οὐδέν ἔστιν ἀνθρώπου ἔχοντος τοὺς ἔχθραντας οἰκείους ταυτοτέταγμα. Theogenes, *De gest. Lud. Pii*, cap. 1: *Summopere carentum est ne amplius fiat, ut servi sint consiliaři, quia, si possunt, hoc máxime construant, ut nobiles cōpriment, et eos cum vilissimis propinquitate eorum exaltare studeant.*

(10) Μάγιστρος τὴν ἀξίαν. Magistri dignitas magna olim in palatio fuit. Constantinus Porphyrog. in *Basilio*, cap. 16, τῶν μαγίστρων ὑπερλαμπρὸν τεμῆν νοεῖται, cui concinuit Childebertus Francorum rex Epist. ad Theofororum magistrum, *Hist. Franc.* tom. I: *Prælati mugisteri vestri dignitas excolenda, que licet per se magna sit, ut cognoscimus, etc. Ita autem primus, et κατ' ἕοτι δicitος officiorum magister, de quo Rutilius Numatianus,*

Postmodum plures hac dignitate donati. Luitprandus usque ad 24 fuisse sua ætate in palatio Constantinopolitano scribit, lib. vi, cap. 5, unde Anastasium quæstorem et magistrum primas tenuisse inter magistros auctor est Corippus in ejus Panegyrico :

Summe magistrorum, procerum decus, arbiter orbis. Vide *Salmasium ad Capitolinum*, pag. 83, 84.

(11) Πακούριαρός. Diversus est a Pacuriano magno domestico Gregorius Pacurianus Sebastus, ad quem binæ scriptæ exstant epistola Theophylacti Bulg. archiep. 7 et 25. Ex prioris inscriptione diacinus uxorem duxisse filiam magni drungarii, Nicephori videlicet Comneni, Alexii imperatris. De Pacuriano domestico, Gregorii, ut probabile est, patre, agit non semel postea Anna. V. Baron. an. 1073, n. 77. Et confer. epist. Theophylacti 26.

fortunam tuam; si momentum ultra cunctaris, a-
sic habe, iturum me ipsum ad Augustum ultra in-
dicatum quid pares. Video, reponit Alexius, salutem
tibi meam esse cordi, quod eundem Dei erga me
beneficæ providentie acceptum fero. Exsequar ergo,
ne dubites, quod suggestis; verum age, firmemus
jurejurando fidem. Mox utrumque juratam in hac
verba, ut si Alexio thronus imperii contingere,
statim is dignitatem magni domestici qua modo
frueretur, Pacuriano conferret. Ab hoc digressus
Umbertopulum adit Alexius virum et ipsum cum
primis fortem, qui ubi quid ageretur, quæ fugæ
causa, quæ novandi necessitas, audivit, diu rogan-
dus non fuit: pene ulti in societatem consilii pe-
riculique se obtulit: Promptissimum en me, in-
quiens, in omni capitis dignitatique tuæ discrimine
constantissimumque propaginatore ai habebis. His
virorum fortium amicitias Alexio paraverat cum
perspecta fortitudo prudentiaque ejus, tum polis-
simum effusissima **51** liberalitas qua in omnes
utebatur. Etsi enim non circumfluebat ille quidem
divitiis, quoniam nec rapinis accumulare opes cu-
rarat unquam, nec rei augendæ magnopero stu-
dierat, tamen quia vera munificentia non tam
testimoniari solet mole aut pretio donorum quam lar-
gientis animo, et plerumque illi ut minuta prolixe
ac regie, magna sordide atque avare donentur,
consecutus erat pater meus jam tum in privata
fortuna, pecunia non magna non parce dispensan-
da ut longe illis opum defossoribus Croesis ac Midis
auro incubantibus et cyminum minute angustisque
secantibus præferretur. Ilac igitur aliisque virtutibus
ejus longo sibi usu perspectis illecti quos dixi
viri, priuam ipsam mentionem evehendi illius in
imperium summo illico favore excepunt. Ille vero
et ab hoc quoque recepto juræ jurando festinatione
summa repetit donum, cunctaque suis narrat.
Nox erat Dominicæ diei quam Tyrophagum nuncupant.
Illijs aurora nondum exorta pater meus cum
suis egreditur ex urbe. Quo cognito in vulgus plebs
quam faveret Alexio populari cantilena per civi-
tatem celebranda declaravit, et sciri jam tum et
probari consilium ejus omne significante. Carmen
erat idiota lingua compositum in hanc sere sen-

τοιούς ἔργου ἀφάπτεσθαι, φησιν, Εἰ μὲν αὐγαζούστε
τῇσι αὔριον ἐξελθῆτε; τῶν ἐντευθοῖς, συνέφοροι τοι
καὶ γῶ προθύμως; ἐπιχωνισμένος· εἰ δὲ ἐτοίμα
φυλάξεις; τὸ βιολεντενον, ἀλλ' ἐμέ γ' ἵσθι, αὐτὸν
ἔμε, προσελύντες τῷ βασιλεῖ, παραυτίκα καὶ σοῦ καὶ
τῶν σὺν σοὶ κατειπεῖν, μηδὲ μικρὸν ἀναβαῖλόμε-
νον. Οὐ δέ, Ἐπει τοι τῆς ἐμῆς κηρόμενον ὥρῳ σω-
τηρίας, Θεοῦ δὲ τοῦτο πάντως ἔργον, οὐκ ἀποστή-
σομεις σου τῆς βουλῆς· πάλιν ἀλλὰ χρή δι' ὅρκου τὸ
ἀσφαλὲς ἔκάτερον ἔχειν. Ἐνθεν τοι καὶ πίστεις πρὸς
ἀλλήλους δὲ ὅρκων ἐπικεπάτην, ὡς ἄρτι, εἰ εἰς τὸν βι-
σιλεσιον θρόνον αὐτὸν ἀγάγῃ Θεῖς, ἐκείνον εἰς τὴν τοῦ
δομεστικοῦ ἀξίαν ἀναγάγῃ, ἢν νῦν αὐτὸν; ἐν τῷ τέως
κατείχεν. Ἐξελθὼν ὡντος ἐκεῖθεν δὲ Κομνηνὸς Ἀλέξιος,
καὶ τοῦ Ιλικουριάγου ἀπαλλαγεὶς πρὸς ἔτερον ἀνδρὸς
καὶ αὐτὸν ἀρειμάνειον τὸν Οὐμπερτίου πουλὸν (12)
ἀπεισει καὶ τούτῳ τὸν ἰδοντα πάπαγγέλλει σκοπὸν, καὶ τὴν
εἰτίαν παρίστησε καθ' ἣν διαδράμνει βουλόμενος εἰς
συμμαχίαν καὶ αὐτὸν προσκαλείται· δὲ ὁ εὐθὺς κατ-
ενενέκει· Κέμε δ', ἔρη, πάντως ἔξεις εὐψύχω; σου
καὶ μάλα προκινούντεντα. Προσέκειντο δὲ τῷ μᾶλλον
Ἀλέξιῳ ¹⁰ οἱ εἰρημένοι ἀνδρες τά τε ἄλλα, καὶ
διότι ἀνδρεῖα καὶ συνέσεις τῶν ἄλλων διέφερε. Φιλο-
δωράσατόν τε ¹¹ ὄντα καὶ τὴν χειρανείπερ τοις ἄλλος
περὶ τὰς δόσεις εὐκίνητον λίαν ὑπερηγάπων, καὶ
τοι μὴ πάντα γε πλούτῳ περιρρέδμενον. Οὐ γάρ ἡν
τῷ, ἀρπαζόντων καὶ πρὸς τὸ πλούτον διασκηνό-
των. Τὸ γάρ ἐλευθέριον οὐκ ἐν πλήθει παροχῆς
χρημάτων κρίνεσθαι: εἰωθεν, ἀλλὰ γνώμῃ ταλαν-
τεύεσθαι πέφυκεν. Εἴτε γάρ τὸν δίλγα κεκτημένον,
καὶ πρὸς λόγον τῶν ἐνόντων καταβλόντα ἐλευθέριον
εἰναι, τὸν δέ γε πλούτον πολὺν ἔχοντα καὶ τῇ γῆγε κατ-
ορύττοντα, ἢ μὴ κατὰ ¹² λόγον τούτον παρέχοντα¹³,
ἄλλον Κριστὸν ἢ χριστυμανὴν Μίδαν, κιμβικά τε καὶ
γιλσχρον, καὶ ἔντα τῶν διαπρότυπων τὸ κύμινον, εἰ-
πών διν τις οὐ διαμάρτυς τοῦ δέοντος. Πάσταις τοίνυν
ἀρεταῖς κεκοσμημένον τὸν Ἀλέξιον εἰ δηδη ἥρθέντες
ἀνδρες ἀνέκαθεν καὶ πάλαι γεννώσκοντες, τὴν αὐτοῦ
ἀνάρρηστην ¹⁴ καὶ ἡγάπων καὶ ἐπηγχοντο. Οὐ δέ
Ἀλέξιος καὶ ἐξ αὐτοῦ αἰτήσας ὅρκον καὶ λαβών,
δρομαῖος ἀπεισει σοῖς δεῖ, καὶ πάντα ἀνακοινοῦται
τοις αὐτοῖς. Νῦν ἡ τῆς Τυροφάγου Κυριακῆς (13),
καθ' ἣν οὐδές πατήρ ταῦτα ἐσκέπτετο. Τὴν δὲ
μετ' αὐτὴν δρθρους βαθέος ¹⁵ μετὰ τῶν ἀμφ' αὐτὸν

Variae lectiones ex cod. Coislin.

¹⁰ καὶ τῷ Ἀλέξιῳ μᾶλλον. ¹¹ τοι. ¹² πρός. ¹³ τούτον τῷ δεομένῳ παρέχοντα. ¹⁴ ἀνάρρηστον.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(12) Οὐμπερτόπουλος. Constantinus, cogni-
mento Humbertopulus, id est, Humberti filius,
quo adjutore Alexius imperium capessivit, Celta,
seu Francus fuit, uti diserte Anna refert, lib. iv et
viii; et Zonaras in Alexio, filius forte Humberti,
Tancredi de Altavilla filii, Wiscardi fratribus, cuius
meminuit Malaterra, lib. i, cap. 4, qui cum Nor-
mannis, quos Maniacatas appellant infra Anna,
lib. vii, in Graeciam transierat, et Constantinopoli-
tanis Augustis meruerat: cuius filio Constantino
Humbertopuli cognomentum de nomine Humberti
patris mansit: ea est enim vis vocabuli pos-

D λέσ, quod infra moneo. Porro exstitit familia
ejusce cognominis posterioribus sæculis perili-
stris Constantinopoli, ab hoc forte Constantino
prognata. Memoratur enim a Pachymere, lib. xii,
cap. 30; et lib. xiii, cap. 22. Humbertopulus Μέ-
γας Τζαούσιος.

(13) Τυροφάγου Κυριακῆς. Dominica τῆς Τυ-
ροφάγου, quæ et Τυρήνη Αινα, et Pachym. lib. vii,
est Dominica Quinquagesima. Nomini rationem
pluribus exponit Leo Allatius, *De Dominicis et*
hebdom. Græc. cap. 2.

ξεληλύθεις τῇ, πολεως. Ἔνθεν τοι καὶ τὸ πλῆθος ἀποδεξάμενον τῆς ὁρμῆς τὸν Ἀλέξιον καὶ τῆς ἀγ-
χιναὶς ἐξ αὐτῶν πραγμάτων ἀσμάτιον αὐτῷ ἀνε-
πλέκαντο, ἐξ ιδιώτιδος μὲν ⁷⁶ συγκείμενον γλώτ-
της ⁷⁷, καὶ παρεμφαίνον ⁷⁸ τὴν τε προαίσθησιν τῆς; κατ' ἐπιθυμίαν ἐπιθυμίας καὶ τὸ παρ' αὐτοῦ μεμη-
χανημένα. Τὸ δὲ ἀσμάτιον αὐταῖς λέξεισιν εἶχεν οὕτως. Τὸ Σάδετατο τῆς τυρινῆς, χαρεῖς Ἀλέξιος
ἐτρέσσέτο το, καὶ τὴν δευτέραν τὸ πρωτείλα παλᾶς τεράχιν μου. Εἶχε δὲ ὡδέ τις οὐνοίας τὸ
διαφημιζόμενον ἐκείνο ἀσμάτιον. ὡς Ἀρχ κατὰ μὲν τὸ τυρώνυμον ⁷⁹ Σάδετατον ὑπέρευγέ σοι τῆς ἀγκι-
ναὶς, Ἀλέξιος τὴν δὲ μετὰ τὴν Κυριακὴν δευτέραν (14) καθάπερ ⁸⁰ τις ὑψιπέτης λέρας ἀφίπαστο
τῶν ἐπιθυμίαν διεύθυντων βαρβάρων.

Ἐπειτὴ δὲ ἡ μῆτρη Κομνηνῶν ἡ Διαλασηρή (15)
Ἄννα γαμβρὸν ἔφθασεν εἰσποιήσασθαι εἰπὶ θυγατρὶ ⁸¹
Μαρουσῇ τοῦ πρωτοτόκου τῶν οἰων αὐτῆς, τῶν τοῦ
Βιτανειάτου ἔγγονον ⁸², πιονθεῖσα μὴ δ παιδαγωγός
αὐτοῦ ⁸³ γνόντ, τὴν ἐπιθυμίαν προσαγγεῖλη τῷ βα-
σιλεῖ, βουλὴν ἀριστεῖν βουλεύεται. Καὶ δὴ προσκυνή-
σισ τὸν τοῦ Θεοῦ ἀγίων ἐκκλησιῶν ἀθροι-
σθῆναι κελεύει πάντας ἐσπέρας. Ἡν γάρ αὐτῇ
τὸν θυμὸν εἰ; τὰ ιερὰ τεμένη φοιτεῖν. Γίνεται τοῦτο.
Καὶ δὴ πάντες, ὡς Εθος, παρῆσαν, ἐξῆγόν τε τοὺς
ἴπους τῶν Ἱπποστάθμων ἐπιμελῶς στρωνύμειν σχη-
ματιζόμενοι τὰς γυναικαὶς πρεπούσας ἐφεστρίδας. Ο
δὲ γε τοῦ Βιτανειάτου ἔγγονος σὺν τῷ παιδαγωγῷ
ὑπὲρ [ὑπνωτῶν] βαρούμενος ἀπομεμέριστο γάρ τι
τούτοις οἰκηματικοῖς. Περὶ πρώτην δὲ φυλακὴν τοὺς
πυλεῶνας ⁸⁴ κλείσαντες οἱ Κομνηνοὶ μέλλοντες ἕδη
ἐπιλέγεσθαι ⁸⁵, καὶ τὴν βατιλευόστης πόλεως ἀφίπτα-
σθαι, τῇ μητρὶ παρέσχον τὰς κλεῖς, ἐκλεισάν τε
ἀφίρητη καὶ τὰς θύρας τοῦ δῶματος ἐν ᾧ δὲ ἐπ'
ἐγγόνη γαμβρὸς αὐτῆς δ Βιτανειάτης ἀφύπνωτεν,
οὐ μέν τοι ἀκριδῶς κατασφαλισάμενοι ὡς ἀφαρμόσαι
τὰς αἰλῆλας, ἵνα μὴ φόφος τις γεγονὼς διπνίσῃ
αὐτόν. Τούτων οὕτω γιγανένων τὸ πλεῖστον παρω-
χήκει τῆς νυκτός. Πρὸ διεκτοροφιωνίας οὖν πρώτης
τούς πυλεῶνας ἀνοίξαντες, τὴν τε μητέρα καὶ τὰς
ἀδελφάς (16) καὶ τὰς σφῶν γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά
συμπαραλαβόντες μέχρι τοῦ Κωνσταντινείου φό-
ρου (17) δομοῦ πεζῇ ⁸⁶ συναπήσαν. Κακεῖθεν συν-
ταξάμενοι ταύταις, ἐκεῖνοι μὲν πρὸς τὰ ἐν Βλα-
χέρναις βασιλείας (18) μάλιστας ἐξέραμον αὐ-

A tentiam : *Sabbato a caseo nuncupato quam callide agis,*
Alexi! ultera vero post Dominicam die velut præpæ-
accipiter evolasti ex cassibus insidianibus burba-
rorum.

Anna vero Dalassena Comnenorum mater gene-
rarium antea sibi ascliverat Botaniatæ nepotem filia
Manuelis primogeniti sui ei desponsandæ. Verita
igitur ne pædagogus adolescentuli comperta defec-
tione nuntiatum repente ad imperatorem accurre-
ret, hanc ejus rei cævendæ rationem init. Edicet
vespere præsto esse comitatum suum omnem, lau-
quam pro more proditura ad adorationem in sanctis
Dei ecclesiis faciendam. Adfuerunt mox om-
nes, ut solebant, eduxeruntque equos e statulis
insternere ipsos ornareque studiose simulantes
lanquam matronis prodituris, propriis ipsarum
ephippiis et cingulis. Interim Botaniatæ nepos cum
pædagogo dormiebat, in assignata ipsis ædium
parte. Circa primam ergo eu-to-liaem claus's Comneni
majoribus domus ipsorum valvis cum essent in
procinctu ad arma sumenda fugamque ex urbe ca-
pessendam, claves interiorum ædium matri tradi-
derunt. Observaverant autem et fores comitatis in

C quo 52 neptis ipsorum sponsus dormiebat; sed
quia studuerant quam minimo id strepitu facere,
ne puer excitaretur, valvarum oras nequaquam
satis apte commiserant. His ita gerendis appar-
disque major pars noctis abierat. Paulo igitur ante
gallicinium primum apertis repente quas prius
clauerant vestibuli ipsorum portis, in viam se-
dant per plateas, et cum matre, sororibus, uxori-
bus, et pueris ipsorum, pedibus usque ad Con-
stantinianum procedunt forum. Ibi mulieribus vale
dicto illi quidem ad palatia Blachernarum raptim

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁷⁶ δι. ⁷⁷ Deest νοι γλώττης. ⁷⁸ κατεμφαίνον. ⁷⁹ τυρώνιον. ⁸⁰ δευτέραν ήμέραν, καθάπερ. ⁸¹ εἰπὲ
τῇ θυγατρὶ. ⁸² ἔγγονον. ⁸³ αὐτῆς. ⁸⁴ πυλώνας. ⁸⁵ ἐπιλέγεσθαι. ⁸⁶ παζοὶ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(14) Τὴν δὲ μετὰ τὴν Κυριακὴν δευτέραν. Ἡμέ-
ραν addit. Allatius lib. De hebdom. Gr. cap. 2,
ubi hunc Annæ locum laudat, ut sensus sit, post
Dominicam Tyrophagi seria II, Alexium urba-
egressum.

(15) Διαλασηρή. Vide Stemma Comnenicum.

(16) Καὶ τὰς ἀδελφάς. Vide Stemma Comneni-
cum.

(17) Κυροταρτινείων φόρον. Inter præclaras,
quæ in nova urbe a se condita ædificia 246 ex-
struxit Constantinus M. forum illud fuit, quod a
suo nomine Constantiniæ appellavit, statuitque
in ea urbis parte, ubi ante nomen et porte By-
zantii veteris stabant, porticibus, forniciis, sta-
tuis, et aliis undeque adiectis antiquitatis mo-
numentis inire exornatum, ut passim testantur
Themistius, orat. 17; Zosimus, lib. II; Eusebius,
lib. III. De Vita Constantini, cap. 52; Cedrenus,

D Zonaras, et alii sine nomine. Situm et formam
describit idem Zosimus: Ἀγορὰν δὲ ἐν τῷ τέλῳ
καθ' ὅν ἡ πύλη τὸ ἀρχαῖον ἥγιον δικαῖομένης καὶ κλο-
τερῆς, καὶ στοῖς δισταῖς ταῦτη περιλαβόντες,
ἀψίδας δύο μαρμάρου Πρὸ χοννησίου μεγίστας; ἀλλή-
λων ἀνταῖς ἀπετύπωσε, δι' ὧν ἔνεστιν εἰς τὰς Σεβή-
ρους στοῖς, καὶ τὴν πάλαι πυλεῶς ἐξένεσται. Νομο-
abulit Hesychius Milesius, scribens muros anti-
quos οὐκ ἔχω τοῦ ἐπωνύμου ἀγορᾶς; τοῦ βασι-
λέως processuisse. Vetus urbis descriptio forum
Constantini partim in 6, partim in 8 regione
fuisse ait. Πλάκων et Glycas, quod lapidibus planis et lati-
quis πλάκας Græci appellant, stratum fuerit a
Constantino.

(18) Τὸ ἐν Βλαχέρναις βασίλεια. Palatii Bla-
cherniani, quod existuit in angulo civitatis juxta
portum, ut Tyrius auctor est, non vero ad ostia

festinant. Feminæ autem ad Magnæ Sophiæ tem- pli accurrunt. At Botaniææ paedagogus cum evigilans cognovisset quid esset actum, proripit se domo facem manu gestans, et magno impetu su- gientes assequitur prope templum sanctorum Quadrangula Martyrum. Quem conspicata Dalassena Comnenorum mater: Delatum, inquit, a l imperatore falsum de me cri uen audivi, consugio igitur ad sanctas ecclesiæ, religione ipsarum et jure asyli interim fruitura, dum mane facto ad palatium me conferam. Præcede nos tu illo, ut, cum primum janitores valvas aperient, de nostro ipsos mox fu- turo adventu certiores facias. Haec ille statim ad exsequenda properavit. Matronæ vero ad Sancti pontificis Nicolai templum veniunt, quod refugium etiamnum solent appellare, prope Magnam eccle- siam, dum erectum ad salutem et tutelam eorum qui deprehensi essent in criminibus, velut magni ipsius templi pars quædam, de industria, ni fallor, in illum ipsum asyli usum paratum a se priscis imperatoribus, qui magna indulgentia regere sibi subjectos et querere causas parcendi peccatiibus

A ταῖς δὲ πρδ; τὸν τῆς μεγάλης Σοφίας νεών σὺν επουδή έπιον. Οὐ δὲ τοῦ Βοτανιάτου πατέρωνδ; εἰς πνισθεῖς καὶ γνών τὸ γενέμενον, ἐξῆι πρὸς εὐ- τοὺς; δόδα ταῖν χεροῖν ἔχων, φθάνει τε κατὰ τάχη; αὐτοὺς, τοῦ τῶν ἀγίων Τεσσαράκοντα (19) τεμάνους ἐγγύς μήπω κατειλήφεταις. Θεαταμένη δὲ τούτον εὐθὺς, ἡ Δαλασσηνὴ καὶ μήτηρ τῶν ἀριστέων ἐκείνων πατέων φησι· Κατεῖπον ἡμῶν τινες, ὡς ἐπ. Θύμην, τῷ βραστεῖ. "Ἄπειμι· γοῦν εἰς τὰς ἀγίας ἐκκλησίας, τῇ αὐτῶν χρωμάτιν, καθὼς δὲν δυνάμην, ἐπαρωγῇ. Κάκειθεν αὐγχεύσῃς; ἡμέρας; ἀπελεύσομαι πρὸς τὰ βασιλεῖα. "Ἄπισι τούνναν αὐτὸς; Ιν', ὀπηνίκα οἱ πυλώνοι. ἀντίζωσι περὶ τῆς ἡμῶν αὐτοῖς ἀπογγελῆς ἐλεύ- σεως. Οὐ δὲ εὐθὺς πρὸς τὸ κελευσθὲν ἡπειρετο. Αἱ δὲ φθάνουσι πρὸς τὸ τοῦ Ιεράρχου Νικολάου τέμε- νος (20), δ προσφύγον μέχρι τῆς δεύτερος εἰώθαπιν δνομάζειν, ἀγχοῦ τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας καὶ πρώην ἐνιδρυμένον πάλαι ἐπὶ σωτηρεῖα τῶν ἐπ' ἐγ- κλήμασιν ἀλισκομένων, ὡς μέρος τυγχάνον τοῦ με- γάλου τεμένους (21) καὶ ἐπίτησες οίμαι κατασκευα- σθὲν τοῖς ἀρχαῖοις, ἵνα τὰς δὲ ἐγκλήματα ἀλούς, καὶ φάσα; εἰσω τούτου γενέσθαι, τῆς ἐκ τῶν νόμων

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

εἰ τὸν. ^{εἰ} δυνατόν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

Euxini Ponti, quod vult Lambecius, descriptionem graphicam ex Odone de Diigilo lib. iv, de Ludo- vici reg. Fr. perfectione in Orient. iis adjungere hic libet, quæ de hocce palatio congregissimus in Notis ad Villard. n. 85: *Venientes ad urbem, brachium S. Georgii ad dexteram, et quemdam pro- fumum qui de ipso procedens ad quatuor fere millia tenditur, habens ad lievam ibi palatium, quod dicitur Blacherna. Fundatur quidem in humili, sed sumptu et arte, deceni proceritate consurgit, et triplici con- finio triplicem habitantibus jucunditatem afferens, mare, campus, urbemque visibus alternis despicit. Exterior ejus pulchritudo fere incomparabilis est. Interior vero quidquid de illa dixerit superabit. Auro depingitur undique, variisque coloribus, et marmore studiose artificio sternitur area, et nescio quid ei plus conferat pretiis, vel pulchritudinis, ars subtilis, vel pretiosa materiæ.*

(19) Τὸν διώρ τερραγεότα. Εδει SS. XL Martyrum juxta Thermas Constantianas, cuius fundamenta jecerat Tiberius Aug. cum Anastasia uxore, absolvit Mauricius, an. 8, ut pluribus narrant Theophanes, Cedrenus, Glycas, Manasses, Paulus Diae. lib. xvii, Codinus, *De Orig.* et alii. Ejusdem sphæram terræ motu collapsam refecit Basilius Porphyrogeneta, ut auctor est Scylitzes. Templum ipsum de novo instaurasse Andronicum Comnenum, proximeque aedes magnitudo ex- struxisse tradit Nicetas in Andronico, lib. ii. Illud denique Joannes Palæologus imperator evertit, et ex ruderibus duas ad portam Auream turres adi- dicavit, uti Ducas refert, cap. 13. Juxta templum XL Martyrum columnam erexit Phocas an. 7 cui postea imperante Heraclio crux imposita est, quæ corruit terræ motu sub Andronico Semore, ut est in *Chronico Alexandr.* et apud Nicephor. Gregor. lib. ix. Exstitisse porro ædem SS. XL Martyrum juxta æneum Tetraptylum tradit auctor ejusdem *Chronico Alexandrini.* Meminit præterea hujus templi Innocentius III PP. lib. xiv, epist. 84; Pachymeres, lib. iv, cap. 18, et Bondelmontius.

(20) Τὸν Ιεράρχου Νικολάου τέμενος. Ille

emendandus Zonaras, qui hoc loco habet μονῆν τὸν Κανικλεῖον, pro Νικολάou. Exstitit vero ædes D. Nicolai prope Magnam ecclesiam, intra magul palatii septa, aut sane juxta ipsum palatium: quod etiam Anna videtur indicare his verbis, καὶ εἰτε δὲς οἵμαι κατασκευασθὲν τοῖς ἀρχαῖοις: quo loco malim ἀρχαῖοις; est enim ἀρχεῖον, palatium, Nicetæ, Cinnaino, et alii. Hanc condidit Basilius Mæcuso, ut scribit Scylitzes, ἵνα Βαρβάρρη, ut auctor est idem Pachymeres, lib. iv, cap. 8, id est, in ea regione in qua Iuit aedes D. Barbaræ sacra, versus Acropolim, ex qua 247 porta S. Barbaræ arci vicina dicta est. Vide Codinum, in *Orig.* p. 61, edit. Meursii; Suidam in *Βερβίην*, et *Θεοτοκον*, lib. xix, cap. 3. Exstitit ædes alia Constantinopoli D. Nicolao sacra ad Blachernas, de qua Anna, lib. x; eadem fo te quan extuctum refert Codinus in domo Basilidis, qui patricius et quæstor fuit Justiniano imperante. Aliam præterea S. Nicolao et S. Augustino Cantuariensi epi- scopo dicataν ædem Constantinopoli habet Got- selinus, lib. de miracul. ejusdem B. August. cap. 26, conditam a nobili Anglo, qui post expugnatam a Willielmo Notho Angliam Constantinopolim con- cesserat. Alteram denique extra urbem, Molibonum dictam, in qua humatus Constantinus Ducas, Scylitzes commemorat. Vide Leon. Allat. lib. ii, *De Eccles. Orient. et Occid. consessione*, cap. 2, pag. 645; et notata ad. pag. 294.

(21) Μέρος τυγχάρων τοῦ μεγάλου τεμένους. Εδει D. Nicolai ideo, ait Anna, asyli jure donata est, quod esset quodammodo appendix Magnæ ecclesiae, quam Justinianus ejus conditor hoc privilegio exornarat: Constantinus Porphyrogeneta, Nov. 12. περὶ τῶν φονε., etc. de Justiniano, ἐ τὸν ναὸν τὸν μέγαν ἀετοῖς τόπον διορεάμενον. Quo etiam jure ante Justinianum gaudebat eccle- sia major Constantianæ, seu potius Constantia a, ut auctor est Zosimus lib. v. Vide Pachymerem, lib. iii, cap. 14; Cantacuzenum, lib. i, cap. 12; lib. iii, cap. 2, 50, 80, 88; Jus Græco-Rom. lib. ii, pag. 72, 73, etc.

τηνικαῦτα ἐλευθερῶται ποιηῆς. Λι γάρ πάλαι βασι-
λεῖς τε καὶ Καίσαρες πολλῆς προμηθείας ἤξιον τὸ
ὑπέκουον. Ὁ δέ γε ἐν τῷ τοιούτῳ τεμένει προσμέ-
νων ταχέως αὐταῖς οὐκ ἀπεῖγου τὰς θύρας, ἀλλ'
ἴπινθάνετο, τίνες καὶ δύεν εἰεν. Εἰς δέ τις τῶν σὺν
αὐταῖς, Γυναικεῖς, φησιν, ἐξ Ἀνατολῶν. Τὰ δέ πρὸς
χρείαν ἀπαντά δαπανήσασαι, ἐπισπεύδουσι τὴν προσ-
κύνησιν εἰκαδες ἑθέλουσαι ἐπανελθεῖν. Ὁ δ' εὐθὺς
ἀποκυνώσας τὰς θύρας πιραχωρεῖ αὐταῖς τῆς εἰσό-
δου. Τῇ δ' ἐπαύριον ἐκκλησιάσας δ ἀντοκράτωρ τὴν
σύγκλητον, ἐπειδὴ τὰ κατὰ τοὺς ἀνδρας ἐμεμάθηκει,
τὰ εἰκότα πρὸς τούτους ἐδημηγόρησε, καταδρομὴν
τοῦ δομεστικού ποιούμενος. Ἐκπέμπει δὲ τηνικαῦτα
πρὸς τὰς γυναικαῖς τὸν τε καλούμενον Στρατορω-
μάνον (22) καὶ τινα Εὐφημιανὸν τὴν κλῆσιν, μετα-
καλούμενος αὐτὰς εἰς τὰ βροτεῖα. Η δὲ Δαλασσηνὴ^C
πρὸς αὐτοὺς, Εἰπατε, φησὶ, πρὸς τὸν αὐτοκρά-
τορα, Οἱ παιδεῖς οἱ ἀδελφοὶ δοῦλοι εἰσὶ πιστοὶ τῆς
σῆς Βασιλείας, καὶ προθύμως ἐξυπηρετοῦντες ²³
αὐτῇ ἐτ πάσιν, οὐκ ἐγείραστο οὐτε ψυχῶν οὔτε
σωμάτων ἀλλ' προκινθύνευντες ἐκθύμως ὑπέρ
τοῦ σοῦ κράτους. Ὁ δέ κατ' αὐτῶν φθόρος, μή
φέρω τὴν εἰς αὐτοὺς εὐροίαν τε καὶ κηδεμονίαν
τῆς σῆς Βασιλείας, μέγαρ τὸν κτίσμαν καθ' αὐ-
τῶν καθ' ὥραν ἐξηρτεῖν. Ος δὴ καὶ τοὺς ὁδοβα-
λμοὺς αὐτῶν ἐξορύττειν ἐμελέτησαν, τοῦτο αἰσθ-
μενοι καὶ μή φέροντες τὸν τοιοῦτον ἀδικον κτί-
σμαν, οὐχ ὡς ἀποστάται ἐξῆλθορ τῆς πόλεως,
ἀλλ' ὡς δοῦλοι πιστοί, ἀμα μὲρ τὸν ὑπότιμον
ἀποδιδράσκοντες κτίσμαν, ἀμα δὲ τὰ κατ' αὐ-
τῶν μελετώμενα τὸ κράτος σον ἀραδιδάξαντες ²⁴,
καὶ τὴν ἀπὸ τῆς σῆς Βασιλείας διαιτησμένοι
βοήθειαν. Οἱ δὲ ἐπέκειντο σφόδρα μετακαλούμενοι
ταῦτην. Ἀγανακτήσασα δὲ ἡ γυνὴ φησὶ πρὸς αὐ-
τούς, Παραχωρήσατε μοι εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκ-
κλησίαν εἰσελθεῖν προσκυνῆσαι. Ἀτοκορ γάρ
ἐστιν εἰς τοὺς πυλεῶρας αὐτῆς φθάσασαν, μή
εἰσελθεῖν καὶ μεστιδι τῇ παραχράντῳ δεσκολῃ
καὶ Θεομήτορι κρήσασθαι εἰς τε τὸν Θεόν καὶ
τὴν τοῦ Βασιλέως ψυχήν. Τὴν εὐλόγον οὖν αἰτη-
σιν τῇς γυναικεὶς αἰδεσθέντες οἱ πρέσβεις, παρα-
χωροῦσιν αὐτῇ τῆς εἰσόδου. Η δὲ βραδεῖ ποδὶ στε-
χουσα ὡς εἰον ἀπὸ τῆς λύπης καὶ τοῦ γήρως κεκρη-
κυίς, μᾶλλον δὲ καὶ τὸν κεκμηκότα ὑποκρινομένη,
πιρὶ τε αὐτά του τὰ εἰσόδια τοῦ Ιεροῦ βῆματος (25)

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²² ἐξυπηρετοῦντες. ²³ ἀναδιδάξοντες.

Car. Du Fenestrel Du Cangii notæ.

(22) Στρατορωμάτος. Straboromanum, dignitatem
Magnum Petriarcham, qui a Botaniata ad Ale-
xandrum Galus missus est, Pentapolis, Phrygia op-
pido, oriundum, et Botaniata consanguineum fuisse
scribit Nicephorus Bryennius. Eiusdem præterea
mentionem invenimus Scylizes in Michaelie Duca,
Zonaras et Glycas.

(23) Τοῦ λεπού βῆματος. Distributa erant apud
Cœcos tempa in tres poussimum partes. Prima
τὸ βῆμα, altera ψῆψις, tercia denique νέφθηξ, seu
serula appellabatur. Βῆμα erat sacrarij adi pars,
sacrarium nempe, et aucta ipsa, ad sacra munia

(a) In Reg. Chartar. p. 5.

PATROL. GR. CXXXI.

A consueverant. Verum ejus templi custos non sta-
tim ipsis valvas aperuit, sed percontabatur, qui et
undenam essent? Hic aliquis ex comitatu, Mulie-
res, inquit, ex Asia quæ consumpto viatico adora-
tione defungi festinat, ut se quamprimum in viam
dant ad domos repetendas. Quo audito nihil cun-
ctatus ædilus templi fores ipsis aperuit. Postridio
convocatio imperator senatu post cognitam Com-
nenorum fugam, orationem habuit in eam senten-
tiā quam quisque suspicari facile potest, vehemen-
ter in magnum domesticum invehens. Tum ad
matronas misit quendam Straboromanum et
alium Euphemianum nomine qui eas ad palatium
diceret. Ad quos Dalassena, Renuntiate, inquit,
imperatori, filios meos fidelitate atque obsequio
erga majestatem ejus nemini concedere, idque adeo
satis testatos periculis laboribusque maximis pro
53 ea libentissime adeundis. At ipsorum invidi tuam
in eos benevolentiam non ferentes, nullum finem
sicerunt insidiarum ipsis struendarum, statuta etiam
et purata excaecatione ipsorum. Hujus metu mal-
quod se nullo malefacto meruisse præclare sibi erant
conscit, urbe profugerunt ad necessariam declina-
tionem periculi præsentis, non ad ullum defectionis
consilium. Perstant enim nunc maxime in fide; nihil
que spectat aliud secessio illorum, nisi ut spatium
habere possint demonstrandi tibi, quanta iniquitate
oppimantur a circumventoribus improbissimis, im-
plorantique auxilium tuum adversus infestam po-
tentiam illorum. Ilæc cum illa dixisset, nihilominus
perseverabant quos imperator miserat in ea
evocanda, eo incumbentes, ut quacunque demum
ratione illam adducerent. Quod illa moleste ferens,
Sinite me, inquit, prius in magnam Dei ecclesiam
ingressam ibi adorare. Non enim consentaneum
fuerit, postquam ad portas venerim, recedere ante-
quam ingressa adorauerim immaculatam Dominam
Dei Matrem, ipsamque mediatrixem adhibuerim od
mihi conciliandam Dei et imperatoris gratiam.
Æquum piusque postulare visus assenserunt le-
gati. Ergo illa tardo et debili progresea motu, qua-
si a malorum præsentium sensu languens, aut ab
ætate imbecilla (porro ita non habebat, sed arte
simulabatur infirmitas), cum ad ipsum ingressum
D sacri Bematis processisset, genuflexionib[us] duabus

obenunda assignata, velis et cancellis a reliqua
temp[or]i parte seclusa. Ναὸς, seu chorus, novis can-
cellis obstrictus, sacerdotibus divinas laudes de-
cantantibus, νάρθηξ vero Christi fidelibus, qui
sacris intererant, adductus erat: quam appellatio-
nem, ut hoc obiter moneam, sortitus videtur, quod
ferula speciem referret, quæ cum esset forma
quadrigata, longior tamen paululum erat quam latior,
cujusmodi fuit narthecis forma, quem sceptri loco
præ manibus gestabat Byzantinus imperator, uti
ex Bullarum archetypis a nobis describitur in
Historia Gallo-Byzantina (a): quæ est etiamnum

factis in tertia subsedit humi, sacrisque portis vi. lidissime arreptis audacter clamabat se nisi manus sibi absconderentur, nulla unquam vi dimovendam sancto loco, nec templo discessuram quod promissæ ab Augusto salutis pignus accepisset erucem. Straboromanus hæc audiens quam serebat erucem de collo suspensam osterebat. Cui Dalassena: Non a vobis, inquit, præstari mihi cautionem et fieri fidem volo, sed ab imperatore talia postulo eorumque signum et arrhabonem erucem peto, non minutam aut molis exiguae, sed magnitudinis idoneæ. Ideo dicebat ut manifestum exstaret indicium jurisjurandi sibi præstiti. Si enim in parva cruce promissio facta esset, latuisset ea plurimos. Ita igitur, pergebat illa, renuntiate imperatori, quid suppliciter orem, quamque ad rem judicium ejus et misericordiam invokeam. At altera nuruum ejus uxor Isaacii, quæ maturius irrepsera in sarcam ædem jam tum cum occasione hymni matutini ostia patescata fuerant, velo quo faciem obnupseral dempto, ait illis: Illa quidem abeat, si libet. Nos certe sine idonea cautione templo non egredimur, vel metu mortis oblato. Legati constantia mulierum perspecta, quam mora ipsa crescere experiebantur, insuper veriti ne quis tumultus oriretur, si vim adhiberent, redeunt ad imperatorem **54** eiique cuncta narrant. Ille autem natura bonus, flexus precibus matronæ ad ipsam mittit erucem quam petierat, securitatem illi plenam sanciens, siveque demum egressam templo concludi præcepit cum filiabus et nuribus in gynæceo Petriorum prope Ferream. Vocavit etiam con-

πελάσσος καὶ γονυκλισίας δύο παιταράμενη, περὶ τὴν τρίτην καθεσθεσα χαμαλ, ἀπὸ δὲ τῶν ἀγιῶν εἶχετο θυρῶν (24), ἐπιβούμενη, ὡς Εἰ μὴ τὰς χεῖρας ἀποτμηθείη²⁵, οὐκ ἀν τοῦ ἵεροῦ τεμένους ἐξέλθομε, εἰ μὴ τὸν τοῦ βασιλέως ὑπαπερ ἐχέγγυον τῆς σωτηρίας δεξαίμην σταυρὸν. Ἐκβιλῶν ἐκ δὲ Σαρανδορωμάνο; ἐνπερὶ πεζέρετο σταυρὸν ἐγκόπιο; (25) ἐδίδου. Ἡ δὲ Οὐκ ἀρ̄ ὑμῶν τὴν πληροφορίαν αἰτῶ, ἀλλ̄ ἐδικτύον τοῦ βασιλέως; ἐπιειητῶ τὴν εἰρημένην βοήθειαν. Καὶ οὐδὲ ἀπλῶς ἐν μικρῷ γάρ σταυρῷ τῆς ὑποσχέσεως γενομένης τάχα ἀν τοὺς πολλοὺς τὰ ἐμπεδούμενα διελάνθανον. Ἐκείνου τοίνυν τὴν χρίσιν καὶ τὸν Ελεον ἀνακαλοῦμεται. Ἀπιθε, ἀπαγγείλατε αὐτῷ. Ἡ δὲ ἐπὶ τῷ Ισαακίῳ νύμφῃ αὐτῆς (ἔφθασε²⁶ γάρ εἰς τὸν ναὸν εἰσελθεῖαι ἀματῆς τὰς πύλας ἀνερχθῆναι διὰ τὴν δρύιον ὅμνον (26) τὴν ἐπικαλύπτουσαν θύρην τὸ πρόσωπον περιελοῦσα φησι πρὸς αὐτούς· Αὐτῇ μὲν εἰ βούλοιτο²⁷ ἀπερχέσθω. Ἡμεῖς δὲ πληροφορίας ἀπέτελον τοῦ ἵεροῦ οὐκ ἐξερχόμεθα, καὶ θαυμαῖν ήμας πρόσκειται. Ἰδόντες οὖν τὸ ἐνστατικὸν²⁸ τῶν γυναικῶν, καὶ διπλὰς ἀναισχυντέον αὐτοῖς ἢ πρότερον προσεφέροντο, καὶ πτοηθέντες μὴ θόρυβος γένηται, ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν πάντα τῷ βασιλεῖ. Οὐ δὲ φύσει ἀγαθὸς ὁν, ἐπικαμφθεῖς καὶ τῆς γυναικεύς λόγοις, ἀποστέλλει τὸν ἐπιειητὸν σταυρὸν πρὸς αὐτήν, πᾶσαν ἀφροντησίαν²⁹ αὐτῇ διδούς. Καὶ οὕτω τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγίας ἐκκλησίας ἐξελθοῦσαν περιορισθῆναι³⁰ παραχειλεύει μετά τε τῶν θυγατέρων καὶ τῶν νυμφῶν

Variae lectiones ex cod. Coislin.

²⁴ ἀποτρηθείην. ²⁵ προέξοιτε. ²⁶ βούλεται. ²⁷ ἐνστατικόν. ²⁸ ἀρρονισθεῖσαν. ²⁹ περιορισθεῖσαν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

et olim fuit istius templorum partis, quæ laicis addicta erat, cum e contra Naōū figura esset orbicularis, uti est D. Sophiae Constantinopoli pars hæc templi; unde et χοροῦ, seu chorii appellatione donatur vulgo locus in ecclesia, ubi clerus laudes divinas decantat. Brito in vocabul. *Chorus*, *locus cleri in capite ecclesie*. Scio aliam reddi hujusce nominis rationem. A fernæ præterea figura forte medici quidam libros a se editos Nāρθηκας, et Nāρθηκa inscripserunt, quod eadem esset liberum, seu codicum. Laudantur enim Hera, Cratippi, et Sorani Nāρθηκas apud Galenum et Aetium. Sed de Narthecie ecclesiæ, ut et alii templorum apud Græcos partibus, integrum Dissertationem instituit vir magnus Leo Allatius, quem adi, si libet.

(24) Τὸν ἀγῶνα ἔχετο θυρῶν. A Nao seu templo, quod cancellis a Bemate seclusum erat, ad ipsum Bemam per tres portas aditus pœbatur. Portæ istæ ἀγίαι dictæ, ut pluribus loco citato monet Allatius, et Goarus ad Eucholog.

(25) Σταυρὸν ἐρχόμενον. Ia appellavit Græci crucis saecorum reliquias, aut vivisæ crucis particulas contiuentes, quas catenulis de collo ad pectus pendentes **248** gestabant. Anastasius Biblioth. ad act. 5 octavæ synodi: *Crucem cum pretioso ligno, vel cum reliquis sanctorum ante pectora portare suspensam ad collum, hoc est quod vocant encolpium*. De quo more Gretzerus, tom. I, *De S.*

Cruce, lib. II, cap. 27. Eiusmodi vero cruces ab imperatoribus, aliis gestari solitas, et sive faciende, vel securitatis firmitatis gratia sive transmissas lestantur passim scriptores Byzantini, atque in iis Nicetas Paphlago in Vita S. Ignatii p. r. CP.; vni synod. CP. act. 5; synod. Ephes. can. 22. act. 8; Gregorius in Vita S. Basilii Junioris, c. II; Theophanes an. Justiniani Rhinotmeti 6; Leo Grammaticus, in Michael et Constantino; Scylitzes in Theophilo, in Michael Paphlago, et in Romano D.og.; Nicetas Chon. in Andron. I. II, c. II; Cinnamus, lib. V, cap. 16; Pachymeres, lib. IV, cap. 6; Acropol. cap. II; Cantacuzen. I. I, cap. 58; lib. II, cap. 14, 17 et 20; Gunther. in Hist. CP. cap. 26; Anna, lib. III, pag. 94, et lib. VIII, pag. pag. 242; Auctor Narrationis historicæ in restitut. imagin. pag. 724 et 732; D. Chrysostomus *Demonstrations contra gentes*; Gregor. Nyssenus in Encomio Macrine, etc. Sed et in mutui pacti ac sacramento confirmationem, ejusmodi encolpia invicem consumabant. Pachymeres, lib. I, cap. 31: Ταῦτα συνέθεμάν ἔκεινων, καὶ ἀνταλλακάντων εἰς τοὺς ὄρχους τὰ λεπτὰ περιάμματα, συρρήγνυται μαχή μεγίστη. Quo spectant quæ de arborum commutatione diximus in Dissert. xxi, ad Juvilliam, pag. 261.

(26) Ορθρίον ὅμνον. Horas matutinas. Vide Goarum ad Codim.

αὐτῆς, εἰς τὴν ἀγχοῦ τῆς Σιδηρᾶς; (27) διακειμένην τυναίκειαν μονῆν τῶν Πετρίων. Μετάληπτον δὲ ποιεῖται καὶ τὴν συμπενθέραν αὐτῆς, τὴν τοῦ Καίσαρος Ἰωάννου νῦμφην (πρωτοθεσταρία) ²⁸ δὲ ἡν αὐτη τὸ ἀξιωματο, ἀπὸ τοῦ ἐν Βλαχέρναις τεμένους (28), δὲ επ' ὀνδραῖς τῆς Δεσπότιδος ἡμῶν Θεομήτορος φύκοδόμητο, καὶ εἰς τὴν ἡρείαν μονῆν τῆς Πετρίων (29) καὶ αὐτὴν εἶναι παρακελεύεται. Καὶ προστάτει τούς τε πιθῶνας καὶ σιτῶνας αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ ταμεῖα τηρεῖσθαι ἀμειαγώητα. Καθ' ἐκάστην οὖν πρωταγόραν, εἰ τι ἀπὸ τῶν παιδῶν αὐτῶν μεμαθήκεσσαν ³⁰. Οἱ δὲ ἀπλοικώτερον αὐταῖς προσφέ-

ρονται τοις οὐρανοῖς. Σιδηραὶ διακειμένην την προτοθεσταρίαν αὐτὴν τοῦ Καίσαρος την πρωταγόραν μονῆν την Πετρίων (29) καὶ αὐτὴν εἶναι παρακελεύεται. Καὶ προστάτει τούς τε πιθῶνας καὶ σιτῶνας αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ ταμεῖα τηρεῖσθαι ἀμειαγώητα. Καθ' ἐκάστην οὖν πρωταγόραν, εἰ τι ἀπὸ τῶν παιδῶν αὐτῶν μεμαθήκεσσαν ³⁰. Οἱ δὲ ἀπλοικώτερον αὐταῖς προσφέ-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²⁷ πρωτοθεσταρία. Sie semper. ²⁸ μεμαθηκέτωσαν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(27) Σιδηρός. Eadem habet Bryennius, l. m. cap. 25. Sideram in meridionali urbis parte statuit Scylitzes in Leone Philos. Ἐγένετο δὲ ἐμπρησθεὶς κατὰ τὸ μεσημέριον μέρος τῆς πλεως, ἐν τῇ λεγομένῃ Σιδηρᾷ. Sideræ meminunt præterea Co inus, l. De orig. CP. καὶ τὸ Αστρὸν πρὸς τὴν Νέαν κείμενον, καὶ μεχρὶ τῆς δυομαζομένης Σιδηρᾶς. Certe Autum, seu Αστρὸν juxta Novam ecclesiam statuit etiam Constantinus Porphy. in Basilio, cap. 58. Unde cum Actus Sideræ vicinus fuerit, Sidera vero monasterio Petri proxima, consequens videtur locum, qui alii Aetii dicuntur, domum scilicet regiam a sui sublimitate sic appellatam, et ab eodem Basilio conditam, cui vicinum fuit Petrium, eundem esse cum Aeto. Vetus Scheda apud Martinum Crusius, lib. iii Turcogr. pag. 190, 275, βίδος αὐτῆς τῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου τῆς κείμενῆς ἔγγιστα τοῦ Αστρου, ἀρχαὶ δὲ τῇ μονῇ κληταὶ Πέτρα. At unde Sideræ appellatio fluerit, haud planum videtur, cum de ea sileant Byzantini scriptores. Nec enim ausim affirmare id nominis loco indinum, aut quod forte in eo exstiterint officinae ferrarie, quemadmodum ἀραιαὶ Chalcoptoriorum vico nomen dederunt; aut sane quia ibi oīu, et ante Constantimum fuerit Moneta, seu domus in qua cudebantur nummi ferrei. Nam Petrii vicinitas ostendit exstisse illam intra vetus Byzantinum. Docemur quippe ex Aristophane ἐν Νερέδαις, νομίmos ferreos cūsisse Byzantinos.

Ποιοὺς θεοὺς ὑμεῖς οὖν, πρωτον γάρ θεοί
Ἴημέν νόμισμα' οὐκ ἔστι. δρ. τῷ γάρ δύνυτ', ή
Σιδηρέσιν διαπερ ἐν Βαζαντίῳ.

Αἱ quem locum scholasticæ: λεπτοῖς δὲ νομίσμασιν φίνονται κεχρήσθαι Βαζαντοι. Idque firmat auctoritate Platonis in Pisan. Iro: Χαλεπῶς ἀν οἰκισται μὲν ἐν Βαζαντοις, ὃπου οιδηρότεροι νομίσμασι γέρωνται. His consentit Hesychius, ἐν τῷ λεπτῷ νομίσματι, ψιδηρῷ καὶ ἐλαχίστῳ ἔχρωτο οἱ Βαζαντοι. Spartanos abrogato aureorum et argenteorum nummorum usu, ferreis etiam usos docet Porphyrius, lib. iv Περὶ αποχής. Aliud porro fuit porta Ferrea, Σιδηρὰ πύρτα, a loco, Sidera, dicto, etsi locus uterque mari ouversaretur. Sed Sidera, cuius Anna meminuit, ad Iretum Syceum fuit, ut et Petrium: Porta vero ferrea Propontidi adiacevit, eademque videtur, quae postea τῶν Σορτῶν, hoc est, Sophianarum porta 249 dicitur a Codino, De orig. qui prioris appellationis rationem et originem affert pag. 51 edit. reg. qua videlicet ad palatium ita nuncupatum ibatur, proinde porta Sophianarum vicina. Meminuit porta Ferrea Leo Grammaticus, pag. 458 et 489.

(28) Τοῦ ἐν Βλαχέρναις τεμένους. Blachernianum templum Deiparæ sacrum, a Pulcheria Aug. Marcianni uxore conditum, habent passim scriptores. Nos infra quædam.

(29) Μονὴ τῶν Πετρίων. Petrium monasterium a loco sic est appellatum, cui Πέτρα olim nomen fuit, Jane ante instauratum a Constantino Byzantium, ut ex Dionysio Byzantio docet Petrus Gyllius, lib. ii De Bosp. Thrac. cap. 2; a petris scilicet exstantibus, et loci difficulti situ: unde et locus, et monasterium Πέτρα et Πέτρος promiscue appellantur a scriptoribus. Versus muros urbis maritimis ad fretum Syceum Petrium exstitisse auctor est Nicetas in Alexio Com. lib. iii, cap. 10, οἱ μὲν τὰ πλοῖα χέροντες ἔστησαν κατέναντι τῶν Πετρίων. Quo loco codex Barbaro-Graecus habet, τοῦ κάστρου τῶν Πετρίων λεγομένων. Quod quidem castrum, si alius a monasterio Petri, nescio an idem fuit cum palatio Petri, quod Παλάτιον τοῦ Πετρίου vocat Scylitzes in Nicephoro Phoca, et ita appellatum ait Codinus in Orig. Lambecianis, pag. 57, quod a Petro Barsymiano patricio, Justiniano imperante, exstructum fuerit. Certe non uni D. Joannis Baptiste monasterio concessum fuit nomen Petrii, cum in Petri varia fuerint aedificia et monasteria. Nam præter illud, cuius hic Anna meminuit, monasterium, exstitit templum, quod τὸν Ἀγίον Ηλίαν τὸ Πέτρον vocal Codinus De orig. CP. τὸν Ηλίου τοῦ προφήτου κατὰ τὸ Πέτρον vad. Constantinus in Basilio cap. 54. Præterea templum S. Euphemiaz, quod τὴν Πέτραν appellat Codinus. ἐν τόπῳ ἐπιλεγομένῳ Πέτρῳ exstructum ait S. Nicephorus in Catal. patriarch. Constantinopolit. Τοῦ Πέτρα Theodorus Lector. Eccl. ii, ἐνδον τοῦ Βαζαντοῦ, Nicephorus Coll. lib. viii, cap. 6, hoc est, intra veteris Byzantii incensia; seu potius ad ipsos muros veteres, qui ἀπὸ τοῦ καλουμένου Πέτρου, ἔως τῆς πύρτας τοῦ Ἀγίου Αιμολιανοῦ prætendebantur, ut habeat Chronicum Alexandrinum. Jam vero monasterium Πέτρου, καὶ ἐξοχήν a scriptoribus dictum, D. Joannis Baptiste dicatum fuit, ut auctores sunt Ducas, cap. 59, et Codinus, De offic. aulæ CPal. cap. 15, n. 11 et 13, qui illud monῆ τῆς Πέτρου vocant; Cantacuzenus vero lib. iii, cap. 55, Πέτραν tantum. Feminarum fuisse indicat hoc loco Anna, ut et Scylitzes et Zonaras in Argyro, et Constantinus in Basilio, cap. 50. Hujus præterea mentionem agit Nicetas in Murtzuplio, cap. 5. Crusius sua astate adhuc stetisse scribit, nec procul absuisse a Blacherniana æde, et Palatio, quod Constantini appellant Graeci hodierni. Vide Cinnamum lib. vi, pag. 160.

narrandum habebat, ita ut nihil eorum quæ gere- A βόμενοι, ἀπήγγελον ἄπαν τὸ ἀκουσθέν. Ἡ δὲ πρω- bantur non mature ad ipsas perferretur. τοβεστιαρία^ο (30), ἐλευθέρα καὶ χείρα καὶ γνώμην οὖσα, βουλομένη τε τοὺς φυλάσσοντας σφετρίσασθαι¹, ἐπέτατεν αὐτοῖς ἀναλαμβάνεσθαι ἀπὸ τῶν βρωτίμων² εἰς ἴδιαν χρῆσιν δόπσα καὶ βούλοιντο· ἐφείτο γάρ αὐτοῖς ἀπαρεμποδίστως εἰςάγεσθαι τὸ πρὸς χρέαν. Ἐντεῦθεν προθυμότεροι πρὸς τὰς ἀπαγγελίας οἱ φύλακες ἐγεγόνεισαν, κακτοτε ξε- φοροι πάντα ποιούντων ἔκειναν οὐδὲν αὐτὰς διελάγουσι.

Et de mulieribus hactenus. Interim Comneni, occupata porta exterioris ambitus Blachernarum, clavibusque contractis, tutum et securum egressum habuerant in regia stabula, ubi quos reliquerunt equos, illis posteriora crura a femoribus ipsis ad calcis incidenter ferro: optimis vero et quos sibi fore utiles crediderant secum abductis, statim ad monasterium transeunt urbi proximum Cosmidium nomine. Hic protovestiariae vale dicunt pro- fecturi (erat enim hæc ibi antequam ab imperatore accerseretur, quod paulo ante narrare occupavimus) et Georgium Palæologum in suas partes pertraxerunt. Non enim prius ausi fuerant commu-

Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὰς γυναικας τοιαῦτα. Οἱ δέ γε Κομνηνοί, φθάσαντες τὴν περὶ τὸ βραχιόνιον (31) τῶν Βλαχερῶν ισταμένην πύλην (32), καὶ τὰς κλεῖς κατεδάξαντες, ἀδεῶς· ἐξεληλύθεισαν εἰς τοὺς βιστιλί- κούς ἵπποτάθμους (33), καὶ τοὺς μὲν τῶν ἵππων αὐτοῦ που καταλιμπάνουσι, πρότερον τοὺς δημιουρούς ἀπ' αὐτῶν τῶν μηρῶν τῷ ξίφει ἀποτεμόντες, τοὺς δ' ἀναλαβόμενοι δισοι τούτοις ἔδικαν χρητιμώ- τεροι ἐκεῖθεν ταχέως τὸ ἀγχοῦ που τῆς μεγαλοπό- λεως μοναστήριον, δ Κοσμήτον (34) ἐπωνόμασται, καταλαμβάνουσι. Καὶ γάρ ἵνα μεταξύ πως ἐπιδημη- γησαμην γιαταφέτερον τὴν διάλογος προσήρ, τὴν εἰρημένην δινωθεν πρωτοβεστιαρίαν³, πρινή τὸν

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^ο πρωτοβεστιαρία. ¹ σφετρίσασθαι. ² βρωτίμων. ³ πρωτοβεστιαρέων.

Car. Dufresni Du Cangii notæ.

(30) *Πρωτοβεστιαρία.* Protovestiarii uxorem interpretatur Meursius. Sane *consulares*, *seminas dicimus consularium uxores*, inquit Ulpianus, l. 1, π. *De senatorib.* Verum suisse dignitatem in familia imperatricis omnino Anna indicat, eaque donatanam Mariam Joannis Duca uxorem. Protovestiarie suberat, ut opinor, Ζωστή, cuius officium erat Augustam succingere, ut auctor est Codinus, in *Orig.* CP. Ομοίως καὶ οἱ Ζωσταὶ ἔζωνυν τὴν Δέσποταν. Meminit hujusmodi dignitatis Ζοναράς, pag. 116, et Scylitz, pag. 703 et 716. Eiusmodi fuerunt *ornatrices*, et aliae quæ Augustis et reginis suisse dicuntur *a cubiculo, a vesti, a mundo muliebri*, quarum passim mentio in veteribus Inscript. V. pag. 166.

(31) *Περὶ τὸ βραχιόνιον.* Βραχιόνιον et βραχιόλιον *brachiale* est, et brachii ornementum, aut tegumentum, ut mox ostendemus ad pag. 68. Sed aliud habet etymon βραχιόνιον hoc loco apud Annam, quo quidem vocabulo propagnaculum ad portam Blachernam designavit, quod προτεχτημένη τὸν Βλαχερῶν 250 appellat S. Nicēphorus in Heraclio, an. 626; eiusmodi opera non Galli *Braies* dicimus, a braccis, seu femoralibus, quæ Suidæ (in V. *Ἀναξυρίδες*) βράχια, Glossis Basilic. apud Carol. Labbeum βράχια appellantur, voce, ut videatur, traducta. Βραχιόλιον eadem notione usurpat Herio in *Παρεκκολαῖς*: Ἐπιμελεῖσθαι δεῖ τοῦ βραχιόλου, καὶ εἰς βάδος ἐπὶ πολὺ ἐκτείνεται, et *Chron. Alexantrinum*, an. 18 Heraclii, καὶ περὶ ἐπιφέρων ἐπιτησαὶ δίλιγα μαγγανίας, καὶ χελώνας, ἀπὸ βραχιόλου καὶ ἔως βραχιού. *Paulus Diaconus*, lib. xix, *Brachialis Aureæ* p. rite memini- nunt. Neque aliud videtur *Sbaratum* apud Sanutum, lib. iii, part. xii, cap. 21: *Fecit quoque plures mines, sive cuniculos, respondentes ad Turrim Ma- ledictam, et ad Sbaratum, sive Barbicanum regis Ilugonis.* Certe constat nihil aliud esse Brachiale, quoniam quod nostri *Barbicanas*, et *Antemuraria* ve- cant, quibus ut plurimum portæ oppidorum et castrorum earumque exitus muniebantur. Willelmus ab Oldenborg in itiner. T. S. de Tripoli: *Quorum portas et introitum speciales quondam si- niuosa Barbicanæ intricant et observant.* Idem de Tyro: *In quibus (murus) dispositæ et transpositæ erant 5 portæ, quæ introitum civitatis adeo intricant*

et observant, ut qui eas introcunt, in domo θεατῶν errare et laborare videantur. At cur ejusmodi pro- pugnacula brachialia, nostris *braies* dicantur, nou- dum sum assecutus; nisi forte quod ut pars iu- mani corporis inferior braccis vestitur, ita pro- pugnaculorum, quæ urbium portis opponuntur, ima, bracarum speciem altioribus muris praefe- rent. Proinde *Bracea* hac notione idem erit, quod *murus antepectoralis* in *Charta*, an. 1184, in *Reg. seodor. Burgundiæ*, i. part. fol. 93, in *Camera Comput. Paris*, sic nempe dictus, quod *infra muri pectus*, seu partem medianam exstructus sit, et brac- carum instar *propugnaculorum* inferiora tegat: *Muro quoque permisi idem claustrum claudi, cuius altitudo a ripa interiori sit unius lanceæ absque bat- talliis et muro antepectorali.* Exstat idem diploma etiam in *Burgundie's V. C. Steph. Perardi* pag. 259. *Anpits* dicitur in *Consuetudinibus* mss. Ca- talauniae inter dominos et vassallos, cap. 55: *Tenentur operari in muris, et vallis et lizis et ante muralibus, sive anpits, et propagnaculis sive Bar- becanis.* Notum autem nostris *pis* esse pectus. *Charta Petri regis Majoricarum* an 1252: *Cum antemurali quidicitur barbecana, qui est murus brevis ante murum nostri orti.*

(32) *Τὸν Βλαχερῶν πύλην.* Muris Blachernia- nis adjacuit porta, quæ ab iis, aut vicino palatio, vel templo Blachernarum nomen habuit. Τις mentio sit apud Nicēphorūm CP. et Cedreūm in Heraclio et Monomacho, Paulūm Diae, lib. xxii, in Epist. Ilugonis Com. S. Pauli, *De prima urbis expugnat*, et in *Gestis Ian. cent. III PP.* pag. 406.

(33) *Βασιλικὸν ἵπποτάθμον.* Scribit Codinus, in *Origin. CP.* porticus ambas in signatis figuris exstructas olim stabula suisse, easque Cortem, seu Atrium, ambivisse. Stabulum quod- dam τριπλωτόν, seu co. cameratum, Michaelis Theophilii filii opus, recenset auctor *Τὸν Πατριών* CP. et Leo Grammaticus in Michaelē, pag. 463. Denique *Imperialis Stabuli* meminunt auctor *De exstic* S. Martini PP., et Guill. Bibliothecarius, in Adriano PP. At Regia Stabula, de quibus Anna, extra orbem, ad muros Blachernianos erant.

(34) *Κοσμήτον.* Monasterium SS. Cosmī et Damiāni extra urbem, de quo nos pluribus ad Vill- hard. n. 86.

βρασάντα ταυτην μετακαλέσασθαι, ώς δ λόγος φοά-
σα; έδήλωσε, καθίθι καταλαβόντες ταύτη τε συνεπά-
τοντο ἐπὶ τῷ ἔκειλαντειν ἔκειθεν, καὶ Γεώργιον τὸν
Παλαιολόγον (35) ἀνέπειθον μεβ' ἔκαυτῶν καὶ * συ-
απατίρειν αὐτοὺς⁹ κατηνάγκαζον. Οὕπω γάρ ήσαν
ἔκφορος τὰ κατ' αὐτοὺς θέμενοι πρὸς τὸν ἄνδρα δι'
ὑπάρχειν εὐπρόσωπον. Ἡν γάρ δ πατήρ τοῦ Γεωρ-
γίου τουτοῦ τῷ βασιλεῖ εὐνομεστατος ἐς τὰ μάλιστα,
καὶ τῆς τοιαύτης βουλῆς πρὸς τούτον ἀπογύμνωσις
οὐκ ἀκίνδυνος. Τὰ μὲν οὖν πρῶτα δ Παλαιολόγος
πρὸς τούτους οὐκ εἶχεν εὐαγγώγως, πολλά τε ἀντι-
τεινόμενος; καὶ προσονειδίζων τὸ εἰς ἔκεινον τούτων
βούλημα καὶ ὅτι ὑστερον τοῦτο δὴ τὸ πεπαρο-
μισμένον, νοῦν οἰσταντες καὶ τοῦτον ἀνακαλοῦν-
ται. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ πρωτοβεστιαρία ἡ τοῦ Παλαιο-
λόγου πενθερὴ βαρεῖα ἐνέκειτο τούτῳ συνεξελθεῖν,
καὶ ἀπειλοῦσα αὐτῷ τὰ δεινάτατα, μαλακώτερος
γίνεται. Φροντίζει: δὲ τὸ ἐντεῦθεν περὶ τὸν γυναι-
κῶν. τῆς ἔκαυτοῦ¹⁰ γαμετῆς Ἀνηνῆς καὶ Μαρίας τῆς
πενθερᾶς αὐτοῦ, τὰ πρῶτα τοῦ γένους ἵκε τῶν
Βουλγάρων ἔχούσῃ, καλλούς δὲ τοσοῦτον ἐπισυρο-
μένης καὶ εὐαρμοστίας; μελῶν καὶ μερῶν, ὡς τε
μηδεμίαν φανῆναι κατ' ἔκεινον καριοῦ τὴν ταύτης
ἀγωιστέραν. Οὐκ δέντε οὖν φροντίδος ἔσται τὰ κατ'
αὐτὴν τῷ Παλαιολόγῳ, καὶ Ἀλεξίῳ. Ταύτη τοι καὶ
γνώμης¹¹ ἔσχον οἱ ἀρχφιλοφοροῦσι τὸν Ἀλέξιον, ἐκεῖθεν ἀνελ-
μενοι ταύτας, οἱ μὲν εἰς τι φρούριον ἀπαγαγένειν,
δὲ δὲ Παλαιολόγος εἰς τὸ ἐν Βλαχέρναις τέμενος
τῆς Θεομήτορος. Καὶ χρατεῖ ἡ τοῦ Γεωργίου γνώμη.
Εἴθες οὖν ἀπελθόντες μετ' αὐτῶν παρέθεντο ταύτας
τῇ πανάγνωφ Μητρὶ τοῦ πάντα¹² συνέχοντος Λέγουν.
Αὐτοὶ δὲ παλινοστήσαντες δέθεν ἔχεισαν, ἐσκόπουν
δὲ δὴ καὶ ποιήσαντεν. Οἱ δὲ Παλαιολόγος, Ὅμηρος
μὲν, φησὶν, ἀπέρχεταις χρή· ἔγω δὲ τάχιον ὑμᾶς
καταλήψομαι, τὰ προσόντα μοι χρήματα συνεπιφε-
ρόμενος. Ἔτυχε γάρ πάτερ τὴν ἐν κινητοῖς αὐτοῦ
θεωρουμένην περιευσίαν ἔχων ἐγκειμένην ἔκειται.
Μήδη μελήσαντες γοῦν εὐθὺς τῆς προκειμένης δόδι-
πορίας εἰχοντο· ἔκεινος δὲ τοῖς τὸν μωναχῶν ὑπο-
ζυγίοις ἐπεισάκα; τὰ ἔαυτοῦ, δπισθεν αὐτῶν ἥκλυνε.
Καὶ φέύγεις σὺν τούτοις εἰς Τζουρουλὸν (χώμη δὲ
καὶ αὐτὴ Θρακικὴ διασώζεται), κακεῖσε τυχίων τῷ
ἔξι ἐπιταγῆς τοῦ διοικητού καταλαμβάνοντι¹³ στρα-
τεύματι ἥγνθησαν ἀπαντεῖς. Δέον οὖν χρίναντες
περὶ τῶν συμπεσόντων αὐτοῖς; δηλῶσαι τῷ δύούκῃ
Ιωάννῃ τῷ Καίσαρι ἐν τοῖς ίδιοις κτήμασι τοῦ
Μωροβούνδου (36) αὐλικούμενῷ, ἀπεστάλκασι τὸν
τὴν πρᾶξιν ἔκεινον¹⁴ μηνύσαντα. Φθάσας δὲ δ τὴν
ἀγγελίαν ἔκεινην κομίζων περὶ δεῖλην ἔψυχν, ἔξω
τῶν οὐδῶν τῆς αὐλίδος εἰστήκει, τὸν Καίσαρα ἀνα-

Variæ lectiones

D ex cod. Coislín.

* ἔκαυτῶν συλλαβεῖν καὶ. * αὐτοῖς. * τῆς τε αὐτοῦ. * γνώμην. * τοῦ τὰ πάντα. * καταλαβόντι.
** ἔκεινων.

Car. Dufresnii Du Cangii поим.

(35) Γεώργιος τὸν Παλαιολόγον. Nicophori,
eujus meminuit Bryennius, lib. iii. n. 15. Scylitz.
pag. 834, et Anna pag. 54, 56, filium, ad quem
scribit Theophylactus Bulg. archiep. epist. 33
et 70.

(36) Κτήματοι τοῦ Μωροβούνδου. Possessio
forte Merobaudis, qui cos. suit i cum Gratiano
Aug. an. Chr. 377. Iterum cum Saturnino an. 382,
aut alterius ejusdem nominis, ortu Hispani, Aste-
rii cos. generi, de quo Idacius in Chron.

Comneni ad eum mitterent memoriter reddidit. Erant ea ingeniose teatram invitationem deficiendi tali quadam obtentientia figura: *Paravimus, aiebant, obsonium optimum, nec imperite aut parce conditum; tu si epularum vis esse particeps, fac quamprimum adsis.* Hoc Joannes audito in sedem erectus reclinatoque in dextrum cubitum capite, introduci nuntium jubet: a quo cum audivisset quæ gesta erant, in majorem sollicitudinem versus: *Heu mihi!* inquit, injectisque in oculos manibus, barbaque **56** conprehensa, multa secum reputans, hæsit aliquandiu. Tandem certus adhucere Comnenis equis inibus edicit, equos expediant: statimque Tzurulum pergens occurrit homini non mollicam auri summam portanti, quem Homericis illis excipiebat: *Qui vir es? unde venis?* cognovit vettigalium redemptorem esse, qui pensionem haud parvam ad regium cubiculum ferret. Ergo eum secum acquiescere noctem illam postulat, postridie quo vellet, abire passurum: cunctantem et moleste fermentem Cæsar, ut erat torrenti fluxu verborum, sensibus vehemens, persuadendi facultate nec *Æschine* inferior nec Demosthene, sermone tamen in assensum traxit. Cum hoc igitur in quodam hospitio diversans nullam omisit industriam demerendi hominis, mensa eum dignans, et ut lectus illi commodus daretur curans. Sub solis ortum Byzantius frenato equo in urbem serebatur. Quem via inminentem intuitus Cæsar, *Desine, inquit, et nobiscum veni.* Ille vero quo ductor suus pergeret ignarus, et jam exquisitas illas blanditias quorsum pertinuerent suspectans renuebat; contra orare Cæsar et pellicere verbis, quæ cum minus blanda profluerent, ad asperiora ventum, ne sic quidem cedente Byzantio; quare Cæsar sarcinas pecuniasque ejus suis adjungi præcepit, tum ei prolixe indulget, cat jam sane quofert animus. At ille quæstorum regiorum iram veritus si se illis vacuum sisteret, ad imperatorem quidem ire noluit. Regredi vero tutum non putavit

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹¹ δροναῖς. ¹² μεταπλασίαι. ¹³ Desunt voces ταῖς δύεσιν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(37) *Prods τ' ἡ κοιτῶρα.* Moix, δεδώς μὴ καὶ ἐμφρύριος γένηται, διὰ τὸ κεναῖς χερσὸν τοῖς ἀμφὶ τὸν βασιλικὸν κοιτῶνα διφθῆναι. Quibus locis κοιτῶν, idem est *quod cubiculum*, Cassiodoro lib. iv, epist. 51, lib. v, ep. 14, 39, 44, et Latinis ævi sequioris, **251** *Camera*, thesaurus nempē, et si- scus regius. Ockam cap. Quid sit *Scacarium*: *Ca- mera est locus in quem thesaurus recolligitur, vel conclare in quo pecunia reservatur.* Vita Lud. Pii, an. 850: *Jussit fratri suo Orogoni ut ministros Ca- meræ sua ante se venire faceret, et rem familiarem, quæ constabat in ornamenti regalibus, per singula describi curaret.* Hist. archiep. Bremens. an. 1155, ubi Fridericus imp. *Magna requiritis, o viri Romani, de exinanita Camera nostra.* *Camera Regia*, eadem notio in Diplom. Hugonis et Lotharii regum Italie apud Joan. a Bosco in Vienna. Ita in mona- sticis *Camera* dicitur monachorum ærarium. *Chron. Besuense*: *Quidquid in lucro aut neq[ue]to aliquid*

A ζη:ών. Ίδιων δὲ τοῦτον δὲ ἔγγονος αὐτοῦ Ηὐάνης, νέος ἔτι ὧν καὶ μῆπω μειράκιον καὶ διὰ τοῦτο ἀδιασπάστως τυνάν τῷ Καίσαρι, δρομικὸς¹¹ εἰσεῖσαι καὶ καθεύδοντα τοῦτον διυπνίσσει, ἀπαγγέλλει: τὸ περὶ τῶν Κομνηνῶν γινόμενον [τὴν ἀποστασίαν]. Ο δὲ εὐθὺς πληγεὶς τῇ ἀκοῇ φαπίζει τὸν υἱὸν [υἱών] κατὰ κόρητον καὶ μῆτραν τοιαῦτα ληρεῖν ἐπειπὼν, ἀπώσατο. Κάκενος μετὰ μικρὸν πάλιν εἰσελθὼν, τὴν αὐτὴν ἀγγελίαν κομίζει πεοσθέμενος καὶ τὸν ἀπὸ τῶν Κομνηνῶν πρὸς αὐτὸν ἀποτοξεύμενον λόγον. Εἶχε δὲ δόλος μεταξὺ που καὶ τὶ ἀστειότατον, τὴν τοιαύτην πρᾶξιν [τυραννίδα] αὐτοῦ συγνινιττέμενον· ὡς Ἡμεῖς μὲν, φησιν, δύον μᾶλα καὶ δύο ηγερεπίσαμεν, καὶ καρυκελας οὐκ ἀπερ: σὸν δὲ αὐτὸν εἰς βούλειτὴς εὐνάχιας μετατιλυχεῖ¹², τὴν ταχίστην ἡκε τῆς πανδαισίας μετατηληφύδερος. Ἀνακαθίσας οὖν καὶ ἐπὶ τὸν δεξιὸν ἀγκῶνο: ἐαυτὸν ἐπερεισας εἰσαγαγεῖν τὸν ἐκείθεν ἐλθόντα κελεύει. Τοῦ δὲ πάντα τὰ κατὰ τοὺς Κομνηνοὺς διηγησαμένου, Φεῦ μοι! δὲ Καίσαρ εἰπὼν εὐθὺς ἐπιδάλλει τὰς χεῖρας ταῖς δύεσιν¹³, ἐπὶ μικρὸν δὲ καὶ τῆς ὑπήνης περιδραχάμενος, οἷον ἐν τοσούτῳ λογισμοῖς ποιλοὺς ἀνελίττων, εἰς ἐν τοῦτο ἡρεισεν ἐσυτὸν συνακολουθῆσαι [συναποστατῆσαι] κάκειν τῷ τούτων θελήματι. Εὐθὺς οὖν μετακαλεσάμενος τοὺς ἱπποκόμους, καὶ τοῦ ἵππου ἐπειδὲς τῆς πρὸς τοὺς Κομνηνοὺς φερόσης ἥψατο. Καὶ Βυζαντίῳ δέ τινι καθ' ὅδὸν ἐντυχών χρυσοῦ βαλάντιον Ικανὸν ἐπιφερομένῳ, καὶ πρὸς τὴν μεγαλόπολιν ἀπίστητι, ἡρετο αὐτὸν τοῦτο δὴ τὸ Ομηρικὸν, Τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν; καὶ ἐπειδὴ πάρ' αὐτοῦ ἐμάνθανεν διὰ τε πολὺν χρυσὸν ἐπιφέρεται ἀπὸ τινῶν εἰσπράξεων, καὶ διὰ πρὸς τὸν κοιτῶνα (37) τοῦτον διακομίζει, βιάζεται τοῦτον συγκαταλῦσαι αὐτῷ, ὑπισχνούμενος ὡς ἄμα ἡμέρᾳ οὐπερ δὲ βαύλειτο βαδίειται. Τοῦ δὲ ἐνισταμένου καὶ βαρέως φέροντος τοῦτο, δὲ Καίσαρ σφοδρότερον ἐπιτίθετο, καὶ ἐπεισε λέγων, δποιος ἐκείνος ἐπιτρέχαλος ἐν λόγοις, καὶ δεινὸς ἐν νοήμασι, πειθώτε ἐν γλώττῃ φέρων ἥπερ Αἰτχίνης δλλος; ή Δημοσθένης. Συμπαραλαβὼν οὖν τὸν τοιούτον, καταλύει. Ἐγ τινι

D exinde potuerunt lucrari redent ad vestitum fratrum in Camera supradicti loci. Adde Eckardum Junior. De casib. S. Galii, cap. 10; Math. Paris, pag. 255. 857; Prinleg. Eccl. Hamburg, pag. 169; Gesta Dagob. pag. 35. Camera igitur qui præverat, Camerarius dictus, fisci regii præfector, custos regii census. Idem Ockam: *Officium cameriariorum in recepta consistit in tribus. scilicet claves arcuum bajulant, pecuniam numeratam ponderant. et per centenas libras in foros mitunt.* Quæ adnotare opere pretium visum est, ut tandem percipiatur qui fuerint camerarii provinciarum in regno Neapolitano, de quibus passim Falandus, *Gesta In- noc. III PP.*, etc. in Gallia nostra magni cam- merarii, quos vulgo cum *cambellaris* temere con- fundunt, et in monasteriis *camerarii*; horum enim omnium officium fuit ararii præfectora. Sed nac de re alias, si Deus faverit, pluribus.

δωματίῳ, καὶ πνυτοίως φιλοφρονησάμενος τραπέζης τε ἀξιώσας, καὶ διαναπαύσας καλῶς παρακατέσχε διδρά. Κατὰ τὸ περίορθρον δὲ ἥδη ὅτε καὶ ὁ ἥλιος τὸν ἀντοικὸν δρίζοντα καταλαμβάνειν ἐπείγεται, δὲ μὲν Βυζάντιος ἐπιθέμενος τὰς ἐφεστρίδας τοῖς ἵπποις εὐθὺς Βυζαντίδος ἐλαύνειν ἡπείγετο. Τοῦτον δὲ ὁ Καίσαρ θεοτάτης, 'Εσ, φρσι, καὶ συμπορεύον μεθ' ἡμῶν. 'Ο δὲ μηδὲ δους πορεύεται γινώσκων, παντάπατος: δὲ καὶ τὴν αἰτίαν δὲ' ἦν τῆς τοιαύτης φιλοφροσύνης τέλεωται ἀγνοῶν, πάλιν δυστανασχετῶν ἦν καὶ ὑπόπτως είχε πρὸς τὸν Καίσαρα, καὶ τὰς φιλοφροσύνας τοῦ Καίσαρος. 'Ο δὲ ἐπέκειτο ἔλκων αὐτὸν· ὡς δ' οὐχ ὑπήκουε, μεταβαλὼν τραχυτέροις πρὸς τοῦτον ἐκέρητο ρήμασιν, εἰ μὴ τὸ παρατατέμενον¹⁴ ποιήσειε. Μή ὑπεκρύψοντος δὲ προστάτεις τὸ μὲν προσόντα αὐτῷ ἀπαντα τοῖς ἰδίοις ἐνωθήναι ὑποζυγίοις, καὶ τὴν προκειμένην πορεύεσθαι, ἐκείνῳ δὲ ἀδειαν διδωσιν ὅπῃ βούλοιτο ἀπένειν. 'Ο δὲ τὴν μὲν εἰς τὰ βασιλεία εἰσοδον παντελῶς ἀπαγρέυσας, ἀπε δεδιώς μὴ καὶ ἐμφρούριος γένηται διὰ τὸ κεναῖς χερῶν τοῖς ἀμφὶ τὸν βασιλικὸν κοιτῶνα ὀφθῆναι, παλινδρομῆσαι δὲ πάλαι μὴ θέλων διὰ τὴν τοῖς πράγμασιν ἐπεισπεσούσαν ἀκαταστασίαν καὶ σύγχυσιν ἐκ τῆς ἀνακυψάσης ἥδη τῶν Κομηνῶν ἐπιχειρήσεως, καὶ μὴ βουλόμενος συνείπετο τῷ Καίσαρι. Γίνεται δέ τι κατὰ συντυχίαν τοιοῦτον. Νικαπερῶσι τὸν Εὔρον (38) καλούμενον ποταμὸν¹⁵. Ἀνασειράσας οὖν τὸν χαλινὸν ἐπυνθάνετο ὅθεν καὶ δηνοὶ πορεύονται, ἀλλὰ δὲ καὶ ὑπισχνεῖτο χρήματά τε πολλὰ δώσειν, καὶ παντοίας θεραπείας ἀξιώσαι. εἰ πρὸς τὸν Κομηνὸν οὖν αὐτῷ φοιτήσουσι. Συντίθενται οὖν τρικαΐτα. Καὶ δε; ὄρχων¹⁶ ἐκ τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν ἀπαιτεῖ, ἐμπεδῶσαι τὰς συνθῆκας διὰ τοῦτο βουλέμενος. Οἱ δὲ εὐθὺς κατὰ τὸ εἰοισμένον αὐτοῖς τὸν ὄρχον ἐπλήρουν, συμμαχῆσαι τῷ Κομηνῷ μάλα προτύμως διαβεβαίουμενοι. Ἀπειστοίνουν συμπαραλαβῶν καὶ τοὺς Τούρκους πρὸς τοὺς Κομηνούς. Οἱ δὲ πάρθω τοῦτον θεασάμενοι, καὶ τὴν κανήν ἀγράν ὑπερχασάμενοι, καὶ μάλιστα τούτων οὐκέτι πατήρ | Ἀλέξιος, οὐκ εἴχον ὑψ' ἥδοντος δὲ τι καὶ δράσαιεν. Πριν παντήσας δὲ καὶ περιπλακεῖς τὸν Καίσαρα κατησπάστο. Τι τὸ ἐντεῦθεν; Τῆς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἀπαγένσης ἥψαντο, τοῦ Καίσαρος τοῦτο ὑποθεμένου καὶ ἐπιεπεύδοντος. Ἀπαγέντες οὖν οἱ κατὰ τὰς κωμοπόλεις; αὐτόμολοι προσερχόμενοι: ἐφήμιζον τοῦτον βασιλέα, πλὴν τῶν κατὰ τὴν Ὀρεστιάδα. Ἐκείνοι γάρ ἐγκοτοῦντες πάλαι αὐτῷ διὰ τὴν τοῦ Βρυενίου κατάσχεσιν τῷ μέρει τοῦ Βοτανείατου προσέκειντο. Καταλαβόντες οὖν τὸν Ἀθύρων (39) κάκεισας διαναπαυσάμενοι, τὴν μετ' αὐτῇ ἐκείθεν ἀπάραντες, τὰ Σχίζα κατέβασιν (κώμη δὲ καὶ τοῦτο Θράκικη), καὶ οἱ τὸν χάρακα πηγέζουσι.

Μετέωροι δὲ ἡσαν ἀπαντες καραδοκοῦντες; τὸ μέλλον καὶ τὸν ἐλπιζόμενον ἀναρρήθηνται βασιλέα ἐπιποθοῦντες; Ιδεῖν¹⁷. Οἱ πλείους δὲ Ἀλέξιψ τὸ κράτος; ἐπηγόντος, ἀλλ' οὐδὲ οἱ περὶ τὸν Ἰσαάκιον ἀναπεπτώκεσσαν ὡς ἐνδιαφέροντας μεταχειρίζομενοι. Στάσις δὲ ἡν ἀσύμβατος κατὰ τὸ φαινόμενον, τῶν μὲν τοῦτον, τῶν δὲ ἐκείνον οἰλακοστρόφον τῆς βασιλικῆς περιπατῆς; ἡμειρομένων¹⁸ γενέσθαι. Παρῆσαν δὲ τότε καὶ οἱ ἀγγιστεῖς τῷ Ἀλέξιψ προσήκοντες, δὲ ἀνωθεν μημονευθεῖς Καίσαρι ἱωάννης δὲ σοῦκας, ἀνήρ καὶ βουλεύσασθαι ἵκανός καὶ καταπάξασθαι περιδέξιος, δὲ κάγω ἐπ' ὀλίγον φθάσσα τεθέαμαι· καὶ Μαχετήλ

A propter increbrescentes motus late jam serpentis deflectionis Comnenorum; Cæsarem ergo vel invictus est secutus. Forte autem contigit ut pergens Cæsar Turcis occurreret qui modo fluvium trajecerant Eurum appellatum. Inhibitum ergo habenis equum sistens, postquam unde et quo irent quæsivit, sallicitare promissis et multæ pecuniae et beneficiorum omnis generis Barbaros instituit ut secum ad Comnenum se conserre vellent. Assentiuntur, et jusjurandum a ducoribus eorum exigente Cæsare, nulla illi mora facta in verba Comneni alacriter jurant. Cum hoc opportunissimo supplemento sociorum adventantem Cæsarem 57 mirati procul Comneni, pater meus præsertim, incredibiliter letati sunt; progressusque obviam Alexius Cæsarem osculatus et arte complexus est. Quid deinde? Viam quæ in urbem dicit arripiunt; auctor consilii Cæsar, in festinatione spem successus ponens. Hinc jam Alexium euntem concurrentes passim homines ex oppidis pagisque imperatorem acclamabant, exceptis Orestiadensisibus ipsi adhuc ob captum Bryenium insensis, ideoque a Botaniate stantibus. Athyra igitur occupata, diem ibi morati, Schiza tenuerunt (vicus et hic Thracius est) illic munita castra sunt.

Ἄπερχομενος δὲ Καίσαρι περιέτυχε Τούρκοις δρτι διαπερῶσι τὸν Εὔρον (38) καλούμενον ποταμὸν¹⁵. Ἀνασειράσας οὖν τὸν χαλινὸν ἐπυνθάνετο ὅθεν καὶ δηνοὶ πορεύονται, ἀλλὰ δὲ καὶ ὑπισχνεῖτο χρήματά τε πολλὰ δώσειν, καὶ παντοίας θεραπείας ἀξιώσαι. εἰ πρὸς τὸν Κομηνὸν οὖν αὐτῷ φοιτήσουσι. Συντίθενται οὖν τρικαΐτα. Καὶ δε; ὄρχων¹⁶ ἐκ τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν ἀπαιτεῖ, ἐμπεδῶσαι τὰς συνθῆκας διὰ τοῦτο βουλέμενος. Οἱ δὲ εὐθὺς κατησπάστο. Τι τὸ ἐντεῦθεν; Τῆς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἀπαγένσης ἥψαντο, τοῦ Καίσαρος τοῦτο ὑποθεμένου καὶ ἐπιεπεύδοντος. Ἀπαγέντες οὖν οἱ κατὰ τὰς κωμοπόλεις; αὐτόμολοι προσερχόμενοι: ἐφήμιζον τοῦτον βασιλέα, πλὴν τῶν κατὰ τὴν Ὀρεστιάδα. Ἐκείνοι γάρ ἐγκοτοῦντες πάλαι αὐτῷ διὰ τὴν τοῦ Βρυενίου κατάσχεσιν τῷ μέρει τοῦ Βοτανείατου προσέκειντο. Καταλαβόντες οὖν τὸν Ἀθύρων (39) κάκεισας διαναπαυσάμενοι, τὴν μετ' αὐτῇ ἐκείθεν ἀπάραντες, τὰ Σχίζα κατέβασιν (κώμη δὲ καὶ τοῦτο Θράκικη), καὶ οἱ τὸν χάρακα πηγέζουσι.

Suspeuso autem animo omnes quid futurum esset exspectabant, dum pro suo quisque studio imperatorei depositunt. Plerique Alexium malebant. Sed et suos pro se habebat Isaacius nec lenis studiis nec spebus languidis nitentes. Species erat implacabilis discordiae, distractis in partes et coniunctissimis votis multititudinis armatae. Aderant Alexio quos ei conjugium Irenes fecerat affines, Joannes Cæsar cuius paulo ante memini, vir in consulendo sapiens, in agendo gnarus atque industrius: deinde Michael et Joannes hujus nepotes, iuniorum qui horum sororem in matrimonio habebat

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁴ προστατέμενον. ¹⁵ Deest vox ποταμόν. ¹⁶ ὄρχον. ¹⁷⁻¹⁸ Deest vox Ιδεῖν. ¹⁹ ἡμειρομένων.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(58) Εὔρος. Eurum, seu Hebrum, Thracie flumen, hodie Mariza dictum.

(39) Αθύρων. De Athyra et Schizis, diximus in Notis ad Villhard. n. 220.

Georgius Palæologus. Hi pro se quisque agere, ambire, prensare, omnem, quod aiunt, movere funem, omnem adhibere machinam ut Alexius eligeretur. Erat Joannes Cæsar summus auctoritatis pondere, ingenio atque eloquentia quidquid aggredierentur expugnare certis, rega insuper forma et heroica proceritate corporis quidquid ageret commendantibus, quidquid peteret impetrantibus, aut potius extorquentibus vi quadam blanda. Itaque cum dissuadendis iis qui salvabant Isaacio multum profligeret, incumbebant eodem cæteri Ducæ pro sua quisque gratia et facultate obnoxios studiis. Quid enim non factum, quid non dictum, quid non promissum ab iis, vel privatim ad singulos ducum ac tribunos, vel publice ad militarem concionem pro Alexio agentibus? *Ille, inquietabant, ille vos milites maximis donis maximisque honoribus afficiet, neque id casu ac sine delectu, prout solent qui per se res non gerunt, quibus virtus virorum fortium, nonnisi fortuito saepiusque maligno relatu comperta est.* Vedit, interfuit, præfuit facinoribus vestris, laboris et periculi particeps, notavit unumquemque, imisque infixa sensibus ex præsenti visu merita vestra circumfert, nequaquam otiosa conscientia; sed in remunerandi largitatem simul facultas per vos adseruit eruptura. Recordamini quot spatia terrarum, quot planities ac montes illo ductore peragraveritis, quoties in acie ordinante illo steteritis, quoties signa contuleritis illo classicum cani jubente, illo irruente inter primos, et periculum præoccupante. Scit expertus quid sit labor; quam aqua merces sit quæ pro sauguine ac vulneribus redditur **59** usu æstimat proprio. Vestra interest qui fortium vobis operum estis consciæ hunc esse arbitrum rerum. Novit quemque vestrum de facie et de nomine; versatus inter vos tandem dum exercitus ducem, dum magnum Occidentis domesticum tanto tempore agit. Tantumque salis vobiscum absumpsit, plane vester, commilito, contubernialis, sodalis, alumnus qui ut nunquam in pugnis ac certaminibus suis membris suoque corpori pepercit, ita nec præmiorum erit avarus, quippe idoneus æstimator bellicæ virtutis, cuius ipse decus deperit, sic natura, sic institutione ac studio formatus ut nihil pluris quam generosos et strenuos milites faciat. Taliæ Ducæ per exercitum serebant. At Alexius ipse palam Isaacio salvabat: vel sui oblita pietate majori fratri primas honoris deferens: vel, quod verius dictu est, cognitis exercitus in se studiis petitionis sua certus, fraternalm repulsam simulatione cedendi consolans, humanitate nihil sibi noicitura. In his terebatur tempus quoad aliquando collecta circa tabernaculum militari concione universa, suspensis omnibus et pro sua unoquoque spe vota facientibus, exsurgens Isaacius purpu-

A καὶ Ἰωάννης οἱ τούτου ἔγγονοι· ναὶ μὴν καὶ ἐ τούτων ἐπί ἀδελφῇ γαμβρὸς Γεώργιος ὁ Παλαιολόγος, συμπαρόντες αὐτοῖς καὶ διγνιῶντες, καὶ τὰ ἀπάντων πρὸς τὸ αὐτοῖς βουλῆτὴν διεστρέψοντες γνώμας, καὶ πάντα κάλων, δι φασι, κινοῦντες, καὶ πᾶσαν μηχανὴν εὐφυῶς τεχναζόμενοι²⁰, ὥστε τὸν Ἀλέξανδρον διαρρήθηναι. Τοιγαροῦν καὶ τὰ ἀπάντων πρὸς τὸ αὐτοῖς βουλῆδον μετέφερον γνώμας. Ἐνθεν τοι καὶ τοὺς τῷ Ἰσαάκιψ προσανέχοντας κατὰ βραχὺ ἐλατοῦσθαι συνέβιεν. Ὁπου γάρ Ἰωάννης ὁ Καῖσαρ ἦν, οὐδέτες τῶν ἀπάντων ἀντέξειν τὸν τόπον. Ἡν γάρ ἀπαράμιλλος οὐτος κατά τε φρονήματος δύκον καὶ σώματος μέγεθος, καὶ μορφήν τυράννῳ προστήκουσαν. Τί μὲν οὐκ Ἐπραττον οἱ Δοῦκαι; Τί δὲ οὐκ ἐλεγον; Τί δὲ οὐχ ὑπισχυσαντο ἀγαθὸν ἔσεοθαι τοῖς τε λογάσι καὶ τῷ κινηῷ τοῦ στρατοῦ, εἰ ἐπὶ τὴν βασιλείαν περιιωπήν Ἀλέξιον ἀναβαίνη; φάσκοντες, ὡς Μεγίσταις ὑμᾶς δωρεάῖς καὶ τιμαῖς ἀνταμείψεται, ὡς ἐκάστῳ προσήκει, καὶ οὐχ ὡς ἔτυχε, καθάπερ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀπειροι τῶν ἡγεμόνων, διὰ τὸ καὶ στρατοπεδάρχης ὑμῶν γρόνον ἡδη πολὺν γρηματίσαι, καὶ μέγας τῆς ἐπέρας δομέστικος, καὶ κοιτῶν ἀλών ὑμῶν μετασχεῖν, ἐν λόγοις [ιδροῖς] τε καὶ τοῖς κατὰ συστάδην πολέμους γενναλως ὑμῶν συνυγωνιζόμενος, μὴ συρκῶν, μὴ μελῶν, μηδὲ τῆς ψυχῆς αὐτῆς ὑπὲρ τῆς ὑμῶν φεισάμενος²¹ σωτηρίας, δρη τε καὶ πεδιάδας μεθ' ὑμῶν πολλάκις ἐλθὼν²², τὰς δὲ τῶν μόδων²³ κακοπαθείας ἐπιστάμενος, καὶ ἀκριβῶς ἄπαντας ὅμοι καὶ καθ' ἔτα γινώσκων, Ἀρητῆριδός τε ὁν, καὶ τοὺς γενναίους τῶν στρατιωτῶν ἐξόχως ποθῶν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἱ Δοῦκαι. Οὐ δέ γε Ἀλέξιος πολλῆς τιμῆς ἔχειν τὸν Ἰσαάκιον, ἐν πᾶσιν αὐτὸν προτιμώμενος, εἰτε διὰ τὸ φύλτρον τῆς ἀδελφότητος, ή καὶ μᾶλλον, οὐ καὶ λεχέον, ἐπειδὴ ή μὲν στρατιὰ ἔμπασα πρὸς τούτον ἔνυρέβει, καὶ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν κατέπευδε, πρὸς δὲ τὸν Ἰσαάκιον οὐδὲ ὑπιστοιοῦν ἐπεστρέψετο, ἔχων ἐκεῖθεν τὸ κράτος καὶ τὴν Ισχὺν καὶ κατ' ἐλπίδας αὐτῷ τὸ πρᾶγμα γινόμενον δρῶν παρεμυθείτο τὸν ἀδελφὸν τῇ πρὸς τὴν βασιλείαν ὑποποίησε, πρᾶγμα οὐδὲν ἐκ τούτων πάτσων ἀδεύλητον· εἰ αὐτὸς μὲν παρὰ τῆς στρατιᾶς ἀπάστης εἰς τοὺς ὑπερηφάνους ἀξονας· ἀναρπάζοιτο, δὲ λόγοις ὑποσαίνοι²⁴ τὸν ἀδελφὸν καὶ πρόσχημα ποιοίτο τὴν τοῦ κράτους δῆθεν ἐκχώρησιν. **D** Τοῦ καροῦ γοῦν οὕτω τριβολέντου συνελεκτο τὸ ἀπλιτικὸν ἀπαν περὶ τὴν σκηνὴν μετέωροι δύτες, καὶ τὴν ἵλιαν ἔκαστος ἐπιθυμίαν εὔχριμενος τελεσθῆναι. Ἀναστὰς δὲ ὁ Ἰσαάκιος καὶ λαβὼν τὸ φοινικοῦρφες πέδιλον, ὑποδιδύσκειν ἵλιαν ἀδελφὸν ἐπειράτο. Ω; δὲ ἐκεῖνος πολλάκις ἀνένευεν. Ἐσα, φησὶν, σ Θεός διά σου τὸ γένος ὑμῶν ἀνακαλέσασθαι βούλεται, ἀναμνήσας καὶ ὡν δ φανεῖς ποτε περίπου τὰ Καρπιανῶν²⁵ λεγόμενα ἐκ τῶν βασιλείων οἰκαδες ἀπερχομένων ἀμφιστέρων τῶν ἀδελφῶν, πρὸς αὐτὸν ἀπεφοίτασεν. Ἐκεῖτε γάρ γενομένοις ἀνήρ τις τούτοις ἀπηγνηκώς²⁶ (εἰτε τῶν κρειττόνων τις ὡν, ή ἀλιώς

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²⁰ τεχναζόμενοι. ²¹ φειδόμενοι. ²² διελθών. ²³ μέχλων. ²⁴ ὑποσαίνοι. ²⁵ Καρπιανοῦ. ²⁶ ὑπηντηκώς.

δυνθρωπος) των μελλόντων, ως ἀληθῶς εἰπεῖν, διορατικώτατος; ἐδόκει δ' οὖν Ιερεὺς τῇ φαινόμενον, ἀπὸ γυμνῆς τῆς κεφαλῆς προσερχόμενος, πολὺς τὴν τρίχα, τὸ γένειον λάσιος· ἐπιλαμβάνεται τῆς κνήμης τοῦ Ἀλέξιου καὶ πρὸς ἐκατὸν πεζὸς ὥν ἱππέτην ἐφελκυσάμενος, πρὸς τὸ οὖς τούτο δὴ τὸ τῆς Δαυΐτεως ἄνευφέγγα· οἱ λύραις· "Ἐρτειρε¹·, καὶ κατενοδοῦ, καὶ βασιλεὺς ἐγενεράληθειας καὶ πραστηρος καὶ διεισιστόντης. Καὶ προσείπε τῷ λόγῳ Ἀυτοκράτωρ² Ἀλέξιε. Ταῦτα εἰπὼν καὶ οἰον προμαντευσάμενος ἀρανῆς ὁρετο. Οὐδὲ γάρ ἦν τῷ Ἀλέξιῳ ἀλώσιμος, καίτοι πανταχός περιπατάνοντε, εἰπον καὶ τούτον θάσατο, καὶ δὴ καὶ οὖς³ λύσαντι χαλινούς καὶ τούτον κατεδάχωντι, εἰ που καὶ καταλάβοιτο⁴ ἵνα τίς τε εἴη καὶ διόδειν ἀκριβέστερο μάθοις. Ἀλλ' ὅμως ἀφανέστατον ἦν τὸ θεατέν. Ἐκεῖθεν δὲ ὑποστρέψαντας ἐδελφός· Ἰσαάκιος· πολλὰ τε περὶ τοῦ φανέντος ἔξενθυνθάσθο καὶ τὸ ἀπειδηρτὸν ἤξιον⁵ παριχυμνοῦν· ως δὲ ἐνέκειτο ἀπαιτῶν δὲ Ἰσαάκιος, δὲ Ἀλέξιος τὸ ἐντεῦθεν τὰ πρώτα μὲν ἀναβαλλομένῳ ἐψκει, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τὸ λαληθὲν μυστικῶς, πρὸς αὐτὸν ἐξωρχεῖτο. Αὐτὸς μὲν τοῖς ἔωσιν λόγοις καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν πλάσμα τὸ λεχθὲν ἐπιγνούμενος καὶ φενάκτην, κατὰ τοῦν δὲ ἔλκων τὸν φανέντα ἐκείνῳ λεποπτεῖ. Ἡδὲ τὸ διάπειρον ἐπιθυμίαν πρὸς τὸν Ἀλέξιον. Καὶ τὸ διετεῦθεν ἐξῆρχον οἱ δούκαι τῆς εὐηγμίας, τὰ τε ἄλλα τὸν ἀδραίαν καὶ οὖς· ἀποδεχόμενοι καὶ διέτυ⁶ ἡ τοτεμην προσγενής Εἰρήνη καὶ μήτηρ ἐμή κατὰ νόμους

A reum calcum induere fratri conabatur: quo saepius abnuente: *Sine, inquit, per te atque in te Deus familiam nostram in possessionem imperii restituere vult.* Simul illi revocavit in memoriam id quod ipsi fuerat olim prædictum a vate ignoto repente apparente. Fratribus quippe ambobus et palatio domum repetentibus occurrit circa loca quæ Carpianorum dicuntur, quidam sive homo sive homine major, viri certe specie, capite aperto procedentis, cana coma, barba hispida, sacerdotali habitu, quem præscientissimum futurorum sua verba monstrarunt. Pedes enim ad equitem accedens, Alexium crure correptum ad se attraxit insusurratus in aurem illud Davidicum, *Intende, prospere procede, et regna: propter veritatem, et mansuetudinem et justitiam*⁷. Quibus adjunxit, *imperator Alexi*, simul his dictis evanuit, frustis curiosis omnem in partem oculis querente hominem Alexio, totis etiam habenis equo admisso, ut ex comprehenso si uspiam posset consequi, disceret, quis, unde talia vaticinaretur. Reversum ex vano cursu flagitabat Isaacius, celari se non sereus quid id demum esset: tandem victa diu recusantis⁸ 59 constantia conscientiam arcani accepit a fratre: qui tamen deinceps in familiari sermone sive cum aliis sive cum ipso Isaacio rem totam erat solitus pro illusione ac præstigiis traducere. Quanquam intimo animo speciem tum oblatam deinde repetens non multum abhoruisse a forma Theologi filii tonitru illum sibi visum præsulem statuebat secum. Quoniam igitur Isaacius quæ lunc ferri verbis rememorat, spectabat præsens exhibita rebus ipsis (quippe conspirationem universi exercitus in acclamacionem Alexii norat), vehementius instituit per-

¹ Psal. xlv, 5.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

² Εγενερ. ³ αὐτοκράτορ. ⁴ δὴ οὖς. ⁵ εἰπον καταλάβοιτο. ⁶ ἤξιον. ⁷ Deest vox παρείκαζεν. ⁸ ἐπει.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(40) *Bpōrētēs vñdr.* D. Joannes evangelista a Gracis κατ' ἔσοχην Θεολόγος dictus, quod de Christi genealogia sublimius quam ceteri senserit et scripserit. Eadem causa Bpōrētēs vñdr. ab iisdem non semel indigitatur, ut qui tanquam tonitru, de cœlo. Verbi divinitatem enarrando, intonuerit; sed quod ejus dicta qui legit, non credit dicere, sed inuare, quod de S. Hilario dixit Fortunatus. Paulinus epist. 24, de S. Joanne: ...qui solus' e iuuminis ex ipso summo divini capitilis fonte decurrens, de nube sublimi totat: In PRINCIPIO ERAT VERRUM. Vide S. Augustinum, lib. i De consensu erangelist. cap. 4 et 6. Suidas v. Ἀδάμ. "Εντεῦθεν δὲ τῆς βροντῆς γάνος, τῇ. "Ἐν ἀρχῇ ἦν δὲ ἀλόγος, ἐξ οὐρανῶν νεφελῶν ἀπαστράφας ἐβρόντησε, καὶ πάσαν τὴν οἰκουμένην ἐλάμπουν. Theophilacius Rulgar. archiep. Prefat. in Joan.: Ἐπεσκεψάμενος δὲ καὶ τὶ θυματιώτερον συμβάν περὶ τούτον δὴ τούτον εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην μόνος γάρ οὖν τρεῖς μητέρας ἀναμβάνεται ἔχων, τὴν φυσικὴν, τὴν Σαλμην., τὴν βροντὴν. Υἱός, τράχη βροντῆς δὲ τὴν βλασφημίαν μεγαλοφυίαν· καὶ τὴν θεοτοκίαν. Germonius Byzantius. Τὸν υἱὸν τῆς βροντῆς, τὸ θεοέιδειον τῶν θεών ἀλόγων, τὸν ἀρχηγὸν τῆς θεολογίας, καὶ κήρυκα περώτιστον τῆς ἀληθοῦς δογμάτων θεού εσφίας, τὸν τριανταράντην καὶ παρθενόν γε-

ρπων γένος κατὰ χρόνος εὐθημήσαμεν. *Vetus Epigr.* de S. Joanne:

Bpōrētēs πέφυκεν δὲ θεογόρος λύρα.

Bpōrētēs, κηρύττουσα τῇ οἰκουμένῃ

Ἰωάννης δρόφητον οὐσίαν μόνην.

Θεοῖς τριφεγγή, δημιουργὸν τῶν οὐλων.

Ἐγένετο γάρ ὅντως, καὶ γράψει θειά βιβλίῳ.

Καὶ νῦν δρόφητε, καὶ κατανύάζει φρένας.

Aliud de eodem:

Bpōrētēs γάρ, βρόντησον ὑψόθεν μέγα

Καὶ σήμερον πῶς δὲ προάρχοις φυσίς

Θεοῦ βρόντης τὰ καὶ θεῖς πάλιν μένει.

Notum illud Martiani Capellæ, *Philolog. de rhetorica*, lib. v: *Hac cum in progressu armæ concusserat, velut fulgureæ nubis fragore colliso, bombis dissulantibus, 252 fracta dices crepitare tonitrua. Denique creditum quod instar Jovis eadem*

posset etiam fulmina jaculari. Verum aliter de ejusce epitheti etymo censet Beda, et ex eo Ordere-

ricus Vitalis, lib. ii Hist. Eccl.: Jacobus et Joannes filii Zebedai a Christo apellati sunt Boanerges, id est filii tonitrui, ex firmitate et magnitudine fidei, quam tenerunt inviolabiliter, et docuerunt immaculatam legem Domini. Vide Epiphanius, hæres.

73; Joann. Sarisber. lib. i; Polycrat. cap. 6; et

Ca:aubonum, exsert. 13 d. Annal. Baron. cap. 13.

neque vim intulit reluctanti fratri, qui tandem cedens rubrum indui sibi calceum passus est. Tunc initium acclamandi Ducæ fecerunt, cum aliis de causis in Alexium prionores, tum quod Irene mea mater ex familia ipsorum ei rite nupsisset. Subsecuti sunt Ducas, acclamandi alacritate pari, necessarii omnes agnatique ipsorum, universo mox exercitu voce consona et usque ad cœlum elata Alexium Augustum ingeminante: non sine miraculo contractæ tam repente concordiæ. Nam paulo ante multi fuerant tam cupide faventes Isaacio ut quidvis pacisci velle pro eo voto et nec seditionem nec pugnam recusaturi videbantur.

Dum hæc peragebantur didita fama est Melissenum cum sat magno exercitu usque ad Damalim progressum ibi esse acclamatum imperatorem, purpuraque indutum. Cunctantibus credere super-venierunt ab ipso legati quibus litteras commiserat in hunc modum scriptas: *Deus me usque ad Damalim incolumem cum exercitu servavit. Vobis quoque quid acciderit cognovi, quo nempe successu declinaveritis insidias mala vobis machinantium servorum, vestramque salutem in tuto locaveritis. Quoniam autem, id quod in divini beneficii parte numero, affinitate junctus vobis sum, porro animo atque affectu ita vobis vestrisque partibus affixus, ut in eo quidem ne consanguineorum quidem vestrorum (Deum consicum testor) ulli concedam, vestrae fuerit sapientiae ita in commune velle consulere ut, collatis ad stabilitamentum communis securitatis consiliis atque opibus, non jam omni vento circumferamur, sed recte constitutis imperii rebus tuta viæ crepidine pedem fagentes procedamus. Id autem sine dubio continget si post captam a nobis Deo juvante civitatem, vos quidem Occidentem arbitratu vestro gubernetis, ne vero sinatis regere Asiam corona et purpura induitum, velitisque nomen meum in solemnibus acclama-*

τιοντιον τῷ ἐμῷ πατρὶ. Συνάμα δὲ τούτοις καὶ οἱ ἐκ τοῦ αἰγαίου συμφυεῖς αὐτῶν ἀναβλαστήσαντες, τὸ αὐτὸν προθύμως ἐποίουν. Τὸ δέ γε λοιπὸν τοῦ στρατοῦ διαδεξάμενον τὴν εὐφημίαν (41) σχεδὸν [ἴξι] ἐπ' αὐτὸν τὸν οὐρανὸν ἀνέπεμπον τὰς φωνάς. Καὶ ἦν ἰδεῖν καὶ τὸν τι τηνικαῦτα συμβαίνον, τοὺς πρότερον διηρημένους τὰς γνώμας καὶ θάνατον ἐλέσθαι μᾶλλον ἢ τῆς σφῶν ἐπιθυμίας ἀποτυχεῖν βουλομένους, δμογνώμονας ἐν μιᾷ καιροῦ ῥωπῇ γεγονότας· καὶ τοσούτον, ὡς μηδὲ εἰποτε στάσις μεταξὺ τούτων ὅως ἢ γε πιγινώσκεσθαι.

'Ἐν δοψι ταῦτα ἐτελεῖτο, φήμη τις περὶ τοῦ Μελισσηνοῦ (42) διέτρεχε φθάσαι τοῦτον μηνύουσα περὶ τὴν Δάμαλιν (43) μεθ' Ικανῆς στρατιᾶς, εὐφημεῖσθαι τε ὡς βασιλέα ἡδη καὶ ἀλουργά ήμφιεσμένον· οἱ δὲ τῷ λεγομένῳ πιστεύειν τέως οὐκ εἰχον. Τὰ δὲ κατ' αὐτοὺς κάκεινος μαθὼν πρέσσεις ταχὺ πρό; αὐτοὺς ἔκπαστειλεν. Οἱ καὶ ⁴⁴ καταλαβόντες ἡδη τὰς πρὸς αὐτοὺς γραφὰς ἐνεχειρίζον, οὐτωσὶ που ⁴⁵ διεξιούσας· ⁴⁶ Ὁ Θεός με μέχρι Δαμάλεως μετὰ τῆς ἐπ' ἐμὲ στρατιᾶς δοιτῆ διστώσατο. Μεμάθηκα δὲ καὶ τὰ ὑμῖν ἔνυπτοστα, καὶ ὡς τῆς κακορολας τῶν δούλων ἐκείνων καὶ τῶν δειτῶν καθ' ὑμῶν ἐπιχιρημάτων θεοῦ προμηθεία δυσθέρτες, τῆς ἑαυτῶν πεφρότικα τε σωτηρίας. Ἐπει δὲ κάρω τῇ μὲν σχέσει θεοῦ τεύσει δὲ ἀρχιστελας ὑμῖν προσφεύλωμα, τῇ δὲ γνώμῃ καὶ τῇ πρὸς ὑμᾶς ἀφρήκτῳ διαθέσει οὐδενὸς τῶν καθ' αἰματος προσηκόντων ὑμῖν ἀποδέω, ὡς δ πάτερ ⁴⁷ κρίνων οἶδε θεός, δέος ήμᾶς ποιῶς σκοπήσατας περιποίησαθαι δαυτοῖς τὸ δογαλές τε καὶ ἀκατάσειτον, δπως μὴ κατέλινέμω περιφερώμεθα ⁴⁸, ἀλλὰ καλῶς τὰ τῆς βασιλείας θύνοντες, ἐπ' ἀσφαλοῦς βατρωμεν τῆς κρηπίδος. Τοῦτο δὲ κάτως ήμιν ἐστίται, εἰ θεοῦ τεύσει

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁴ Deest vocula καὶ. ⁴⁵ πω. ⁴⁶ Inter hæc duo verba est in ms. titulus sic: περὶ τῶν τοῦ Μελισσηνοῦ πρεσβέων. ⁴⁷ δ τὰ πάντα. ⁴⁸ μεταφερόμεθα.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(41) Εὐχημηλαρ. Codinus, *De off.* Γίνεται τοῖν τὴν βασιλικῶν δνομέτων εὐφημία. Cedrenus, Εὐφήμησαν οὖν τὰ μέρη. Ἀναστασίας αὐγούστης πολλὰ τὰ ἔτη.

Imperatoribus, dum renuntiantur, a militibus et circumstantibus acclamatum nemo nescit: ea autem acclamatio erat ut plurimum vitæ diuturnioris imprecatio. Corippus lib. ii: *Intonuit patrum subitus fragor, inde clientum Clamores crescunt, clamoribus adsonat æquor, Laudibus innumeris, regnatum nomina tollunt, Justino vitam tercentum vocibus optant.* Et lib. III: *Augustis vitam lætis clamoribus optant.*

Hinc frequens illud πολυχρόνιον Augustis acclamatum apud Byzantinos, de quo passim Codinus, quod Græci nuperi pro quavis impensa salute usurparunt, quo in iis salutationibus vitam diuturniore apprecederunt. Odo de Diogilo, lib. III: *Polychronias eorum suscipit, sed vilipendit: sic enim vocantur reverentiae, quas non solum regibus, sed etiam quibuslibet suis majoribus exhibent, caput*

et corpus submissius inclinantes, vel fixis in terram genibus, vel etiam sese toto corpore prosterentes.

(42) Μελισσηνοῦ. Laudat hunc Annæ locum Petrus Faber Sanjourianus ad leg. 11, de just. et iure, pag. 751. Is est vero Nicephorus Melissenus, qui postmodum Cæsar dictus, Alexii imp. sororem uxorem duxit, de quo Zonaras, Glycas, et Cinnamus. Hunc etiam, ni fallor, innuit Theophylactus Bulg. archiep. Epistola quam *Ad Cæsarem* inscripsit, in qua Sebastocratoris, Isaacii forte, obitum deplangit. Fallitur porro in ipso Annæ limine, seminarum doctrina illustrium encomiastes, qui Nicephorū Annæ maritum ex Melissenorum familia ortum dixit.

(43) Περὶ τῆς Δάμαλιν. Damalis est promontorium quod hodie Scutaricum vocant, positum e regione promontorii Byzantium continentis. De nomine et situ multa habent Hesychius Milesius; Codinus in Orig., Petrus Gyll. lib. III, *De Bosph. Thrac.* cap. 9, et Leouclav. in *Pand. Turc.* cap. 128.

τῆς πόλεως καρ' ἡμῶν ¹⁰ ἐαλωκυίας, ύμεις μὲν τὰ τῆς Ἐσπέρας διεξάγοντες πράγματα, ἐμοὶ δὲ τὰ τῆς Ἀσίας ἀποκληρωθῆνται ἐκχωριστοίτε ¹¹ στε-
πηποροῦντες καὶ ἀλογρά περιεβελημένω, καὶ
ἀραγορενομένων ὡς ἔθος τοῖς βασιλεῦσιν ἐστιν
οὐν τῷ ἀριφθότερι ἐξ ὑμῶν, ὡστε κοινὴν τὴν
ἡμῶν εὐφημίαν γίνεσθαι, καὶ οἱ τόποι καὶ τὰ
¹² καὶ ἄγματα ἡμῖν ἀπομεμέρισται, τὴν τε γνώμην
μιαρ καὶ τὴν αἰτὴν εἰλιται. Οὕτως ἡμῶν
ἐχόντων δοσασθαντα δι' ἀμφοῦ διεξάγοιτο ¹³ ἀρ-
τὰ τῆς βασιλείας. Ταῦτα οἱ πρέσεις ἀπαγγειλαν-
τες, ἀπέχρισιν μὲν αὐτοτελῆ τηγικαῦτα οὐκ ἐδέ-
ξαντο, τῇ δὲ μετ' αὐτήν, μετακαλεσάμενοι τούτους
διὰ πολλῶν τὸ ἀδύνατον τῶν παρὰ τοῦ Μελισσηνοῦ
μηνυθέντων ἐδείκνυν. τὰ δέ γε δοκοῦντα τούτοις
ἐν ¹⁴ νέωτα γνωρίσαι αὐτοῖς ἐπηγγέλλοντο διὰ
Γεωργίου τοῦ καλουμένου Μαγκάνη ¹⁵, ψ καὶ τὴν
αὐτῶν θεραπείαν ἀνέθεντο. Τούτων οὖτε γινομένων
οὐδὲ τῆς πολιορκίας κατερριθμύμουν παντάπασιν,
ἀλλὰ δι' ἀκροδολίσμων, ὡς ἐνδύν, τῶν τειχῶν ἀπε-
πειρῶντο τῆς πόλεως. Τῇ δὲ μετ' αὐτήν μετακα-
λεσάμενοι: ¹⁶ τούτους; τὰ αὐτοῖς εἶπον δοκοῦντα. Τὰ
δὲ ἦν τιμητήριαι τὸν Μελισσηρὸν τῷ τοῦ Καίσα-
ρος ἀξιώματι καὶ ταιριαῖς ἀξιωθῆναι καὶ εὐφη-
μίαις καὶ τῷρ ἀλλιώρ δσα τῷ τοιούτῳ προσήκει
ἀξιώματι, δοθῆναι δέ οἱ καὶ τὴν Θετταλοῦ με-
τίστηρ πόλιν (44). ἐτοῦτο δέ τοιούτῳ προσήκει τοῦ
μεγάλου μάρτυρος Δημητρίου ταῦτα (45) περικαλ-
λῆς φυοδόμηται, δοκοῦν καὶ τὸ μύρον ἐκ τῆς
ἐκείνου σοροῦ ¹⁷ βλύζον δει μετρίστας λάσεις τοῖς
μετὰ πίστεως προσιοῦσι παρέχει. Οἱ δὲ δυσχε-
ράνιοντες ἐπὶ τούτοις, ἐπει ἐφ' οὓς μῆτι Ελεγον οὐκ
εἰσηκούοντο, ἐώρων δὲ πολλήν τὴν κατὰ τῆς πόλεως
τούτων παρασκευὴν, καὶ παμπληθῆ τὴν ἐπ' αὐ-
τῶν ¹⁸ στρατιὰν οὔσαν, καὶ τὸν καιρὸν ἕδη αὐτοῖς
ἀποτενούμενον, δειδέτες μῆτι τῆς πόλεως ἀλούσης
τεθαρρήκτες οἱ Κομηνοί, οὐδ' ἀπερ νῦν ὑπισ-
τροῦνται. Θελήσωσι περατώσαι, διὰ χρυσοδούλων
άργους ¹⁹ ταῦτα γίνεσθαι δι' ἐρυθρῶν (46) βεδαιω-

Ationibus ac formulis ubi nomina imperatorum recipi-
tari solent, simul cum nomine illius vestrum cui
deseretur imperium, pronuntiari. *Hæc si recipitis,*
60 fieri poterit, ut discreti licet locis, divisisque
negotiis, conjunctis tamen animis concordique sen-
tentia imperium administremus non minus firma
tranquillitate duo quam unus. Talia legatis asse-
rentibus nihil in præsentia responsum. Postridie
vocatis longo sermone ostensem est quam non im-
petrabilia Melissenus peteret. Additur: indicatum
ipsis mox iri per Georgium cognomento Manganem
(hospes is erat et curator legatorum) quantum de-
mum concedi Melisseno posset. Inter has consu-
tationes non cessabatur tamen, sed urbis oppugna-
tio saltem per velitationes primas, et teorum mis-
Bsiones tentabatur. Postera die consilii sententia
de Melisseni postulatis, legatis ipsius exposita est
eiusmodi quædam: *Cæsaris dignitatem, tæniæ decus,*
acclamations solemnes, et quæ sunt ejus generis in-
signia secundi honoris concedi placere Melisseno:
attribui etiam eidem propriam Thessalorum urbem
maximam in qua præclarum templum in nomine
magni martyris Demetrii exstructum visitur; ubi et
unguentum ex venerabili ejus loculo scaturiens quo-
tidie curationes operatur in iis qui cum fide acce-
dunt. *Hæc legati, quanquam primo auditu haud*
satis ampla visa, tamen quoniam magnum appara-
Cutum ad oppugnationem urbis vehementemque co-
natum cernebant adhuc, veriti ne civitatis semel
potentes Comneni ne ea quidem quæ jam ostende-
bant prestare vellent, institerunt ut diplomate ru-
briæ scripto et bullæ aurea munito, talia ipsis
confirmarentur. Annuit facile novus imperator
Alexius, et accessito statim Georgio Manganui, qui
et ipsi a commentariis erat, negotium dat diplo-
matis istius in formam petitam expediendi. At is
toto triduo rem distulit, alias ex aliis excusationes
prætexens: et nunc quidem se diurno labore fra-
ctum noctu haud potuisse scriptiōnem absolvere

Variae lectiones ex cod. Coislin.

“ ὑμῶν. “ ἐκχωρήστε. “ Deest vescula τά. “ ἐξάριστο. “ ἐ. “ Μαγγάνη. “ μεταχαλεσά-
μενος. “ εἰ-μίας σοροῦ. “ ὑπ’ αὐτῶν. “ γρυποσούλλων λόγων.

Car. Dufresnii Du Gangii notæ.

(11) Τὴν Θερραῖαν μεγάστην πόλιν. *Monachus S. Marianianus* ad 1185: *Salonicam amplitudine opibusque præsignem. Joannes Camenitæ, De excid. Thessal. cap. 2.* ubi pluribus describitur: "Ἐστιν οὖν ἡ πόλις μεγάλη τε καὶ εὐρεῖται, τελέστη καὶ προβολῶς συγχωτεῖται καὶ υφαρμόσειν. *Cantacuzenus*, lib. iii, cap. 93, de eisdem urbe, μετά τὴν Μεγάλην πόλιν. Vide *Concil. Sardic.* cap. 16.

(15) *Máptirōs Ánūntplou rādç*. Celeberrimum sait, et apud Gracos Byzantinos decantatissimum. S. Demetrii temp'um Thessalonicense, de quo passim scriptores, Anna, lib. v; Nicetas in Isaacio, lib. i, n. 5; Innocentius III PP. lib. xii, epist. 101, 151; lib. xv, epist. 50 et 84; præser- tum vero ob corpus divi martyris in eo asservatum et cultum, ex quo continuo stillabat liquor sanan- dis morbis salutarius, ut hoc loco Anna scribit, quod etiam attigerunt Joannes Cameniata, De exid. Thessalon. cap. 2, 5, 6, 9; Nicetas, in Au- dionic. lib. i, n. 9; Scylitzes, in Michæle Pa-

D phlag. Aeropol. cap. 45; Cantacuzen. lib. I, cap. 53; Ducas, cap. 29, et Joannes Anagnosta, *De excisa Thessalon.* cap. 5 et 16. Vide **253** Gretzerrum ad Cantacuzen. pag. 915, 916; et *Historiam nostram Gallo-Byzant.* lib. II, n. 4.

(46) *Δι' ἐρυθρών. Punicis litteris. et cum Cin-
nabari Bullas aureas. et quælibet Diplomata et
Epistolas subscribebant imperatores. Const. Ma-
uasses.*

Ἐν ἐρυθροῖς γράμμασιν αὐτὴν ἐσημειοῦτο.

Alibi.

Καὶ πορφυρόβαπτος γραψὶς τὴν χάρτην ἐπιστούτο.
Αριδ ευμδεῖν, γραψφὴ ἐρυθροσήμαντο;. Pisides
in Hexaemero :

‘Αλλ’ αἱ ματῶσις τοὺς ἔσωτοῦ δακτύλους,
Επειδὴ τὸ δέρμα τοῦ ποντικοῦ παντούς

· Βαφτιστήριον ταστικών υπογραφεί.
Gregorius XI. BB. ad. Ioseph. Palae.

Gregorius XI. PP. ad Joann. adat. Regum Imp.
Imperiales litteras de rubro colore, ei ut videbatur,
tua manu in littera Graeca scriptas receperimus: apud
Wadding. an. 1575, n. 2. Sed haec nota. At quæ

causabatur: nunc affirmabat perfectam rem casu Α θέντος ^ο γραμμάτων ήτούγτο. Κατανεύει πρὸς esse corruptam; nempe cum ad lucubrum diploma ιοῦτο δ Ἀλέξιος δ ἀρτιφανεῖς βασιλεύς. Καὶ με-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^ο βεβαιωθέντων.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

fuerit ista subscriptio, et an imperatoris nomen expresserit, video controverti. Procopius, in *Hist. arcana*, tradit Justinum imp. quatuor litterarum characteribus subscriptissimæ: quæ fuerint istæ, non explicat. Anastasius ad act. 10 octavæ synodi subscriptio imperatorum nomina diserte scribit. Non tamen charactere distincto, sed arcans quibusdam nodis et implicationibus litterarum subscribebant, inquit Alamannus, et ut verbo dicam, monogrammate, quo nomen magis intelligi, quam legi promptum est, ut ait Symmachus, lib. II, epist. 42. Certe apud Latinos monogrammati usus antiquissimus deprehenditur in Diplomatibus summorum pontificum, imperatorum, et regum, ut et in eorum monetis. Rabanus Maurus, abb. Ful. lib. *De inventione linguarum*: Litteræ monogrammæ scriptæ nonnullis in locis inventiuntur, ubi pictura cum musæo in pariete imaginis, aut in velis, vel alicubi aliter facta fuerit, ibi eorum no-

mina cum congerie litterarum unum characterem pictores facere soliti sunt, quod monogramma dicitur. Charta Pipini I regis Aquit. apud Beslium: Ut autem hæc nostræ excellentiæ auctoritas inviolabilis et inconcussa omni tempore permaneat, monogramma inserere curavimus, ac de annuli nostri impressione insigniri subter fecimus. Annales Francor. Bertiniani, an. 854: Hæc communis procerum suorum consilio atque consensu decernunt, propriorum nominum monogrammatibus confirmant. Diploma Adalberonis I episc. Metens. apud Meursium: Manu propria nostri nominis monogramma subtus signavimus. Denique Odo Cluniac. In Vita Burchardi comitis Corhol.: Facto itaque testamento, monogrammate firmatur. Verum etsi in confesso sit sua nomina integra exarasse, aut in monogrammatiis formam contracta imperatores ævi prioris, secus tamen de iis qui post annum 1200 vixerunt, dicendum est. Servant enim in

τακελεσάμενος; εύθυς Γεώργιον τὸν Μαγχάνην, διατίθεται ὑπογραφέντας αὐτῷ ἔχρημάτιστον, ἀνατίθεται τούτῳ τὴν χρυσοβούλλον γραφήν. Οὐ διπλαῖς τρεῖσιν ἡμέραις διπεριθέτο, ἀλλὰ τε ἀλλας αἰτίας συνέρων, ποτὲ μὲν λέγων ὡς ἔρχεται κατάκοπος γέγο-

A descriptum a se jam fuisse, evolantis e lampade scintillæ ardore absumptum. Tali variarum iudicationum quasi mangonio Manganes negotii clausulam prorsum trudebat. Interim inde moventes Comneni Aretas occupant. Est is locus civitatis

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

Archivo regis Christianissimi Diplomata Baldiuni II imperat. Constantinop. annorum 1247 et 1248, bullis aureis et plumbeis instructa; Epistolæ præterea duæ Andronici Palæologi Senioris Latina lingua in papyro scriptæ, prior ad Carolum Pulechrum Franciæ regem, altera ad Benedictum de Cumis Dominicanum, simili ferme litterarum rubrorum expressione subscriptæ. Nec sunt litteræ in monogrammatis formam contractæ, sed majuscule, et in totam pergamini, vel papyri, latitudinem, atque adeo in ipsum Diplomatum aut Epistolarum scriptum diductæ; characteribus adeo anomalis, et intricatis, ut ne vix quidem unus litterarum apex deprehendi queat. Sed ut cuivis sit de ejusmodi subscriptiis divinandi facultas, enīdam fideliter excerpta ex ipsis archetypis, et in minorem redactas formam, cum in Diplomatibus longe majori exaratae sint, totamque explicatae membranæ latitudinem impleant. Prior igitur subscriptio est Baldiuni II, in Diplom. an. 1247, quod a Duchienu in Probat. Hist. duc. Burg. refertur, 254 pag. 139; altera est ejusdem Baldiuni in Diplom. an. 1248, mens. Mart. quod nos descriptissimus in Hist. Gallo-Byzant. pag. 22; tercias denique est Andronici Palæologi in Epistolis mox laudatis. Extant porro sparsim apud Martinum Crisium in Turcogræcia istiusmodi in Græcorum pontificum et nobilium Epistolis subscriptio-nes, quarum etsi interdum sensum et notationem reddiderit, vix est tamen ut ullus ex iis apex perciptiatur. At in prædictis Diplomatibus Baldiuni et Andronici, mensis videtur describi, non vero eorum nomen. Tradunt Pachymeres, lib. iv, cap. 29, et Gregoras, lib. iv, a Michaeli Palæologi imperatore concessum Andronico filio imperii collega, ut ei licet γράψατο δι' ἑρυθρῶν οἰκεῖας, ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ΧΑΡΙΤΙ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΦΩΜΑΙΩΝ. Ubi ms. Regius latet διεξοδιώς τραχαῖς δι' ἑρυθρῶν, etc, id est, πλατέων, uti vocem hanc interpretatur Hesychius, expansis et diductis litteris. Verum id nominatum exceptit Michael, ne μηγολογεῖν se vivo posset, id est ascribere μῆνας κατ' ἔθνοτον, ut habet Gregoras, quemadmodum, inquit Pachymeres, solent imperatores, οὐ ἔνος τοῦ; βασιλέων. Unde item auctor lib. vii, cap. 1, narrat Andronicum, post patris Michaelis mortitem, primum Diplomatibus mensem et diem apposuisse: ἀρτι πρώτως μηνολογόμενος πρόστιχα, et lib. vi, cap. 36, scribit Michaeli, cum in extremis ageret, hoc locum subscripte-rem, primam Novembri mensis litteram designasse, nec potuisse distinctis apicibus reliquum vocabuli explore. Ex quibus constat eodem encausto, seu eadem rubrica, qua nomen proprium, mensem et iudicionem exarasse imperatores. Quod præterea firmatur ex Novellæ Manuels de Ieris, in qua haec verba sub hinc habentur: Εἴχε τὸ, ΜΗΝΙ ΜΑΡΤΙΟΝ ΙΔΙΑΚΤΙΩΝΟΣ ἄρτι, ἐπί ἑρυθρῶν γραμμάτων τῆς ράστιχῆς χειρός, id est, Ascriptum iuit manu imperatoris rubris litteris, mense Μαρτίου iudicionis 14; et ex altera ejusdem Augusti, περὶ διαρρόων, etc.

quæ iis verbis clauditur. Εἴχε τὸ, ΜΗΝΙ ΜΑΡΤΙΟΝ ΙΔΙΑΚΤΙΩΝΟΣ ἄρτι, δι' ἑρυθρῶν γραμμάτων τῆς ράστιχῆς καὶ θειᾶς χειρός. Ubi observandum, iis in Novellis imperatoris nomen characteribus cinnabari-cis 255 exaratum fuisse nequaquam adnotari, sed tantum mensem et iudicionem: ita ut ea tempore state imperatores, non nomen suum, sed mensem duntaxat et iudicionem Diplomatibus et Bullis suis apponenter; cum alias non modo liberis, sed etiam præcipuis aulæ sue officiis subscriptiis sua nomina per cinnabarinam facultatem concederent, ut ex Niceta in Isaac. lib. iii, n. 5, constat. (a) Habeo præ manibus Epistolam Demetrii Palæologi Despotæ, Manuels Palæologi imperatoris filii secundo geniti, ad Carolum VII, Francorum regem, datam ex Peloponneso 12 Decembris 1455, quam mecum communicavit V. C. dominus de Vyon d'Heroual de litteratis omnibus bene meritus, subscriptam rubris et grandioribus hisce characteribus, Δημήτριος, τὸ χῶ τῷ θῶ πιστὸς Δεσπότης Ρωμαῖος. Ο Πατέρας ολόγος. Sigillum ex cera rubra papyro obducta litteris appositum aquilam, cum aliis expansis, bicipitem, et cum bina coronula utriusque capitii imminentem, representat. Sigilli vero inscriptio iisdem characteribus concipiatur, quibus Epistolæ subscriptio. Jam vero cur imperatores mensem tantum et iudicionem, litteris rubricatis, in Diplomatibus et Bullis, non vero sua nomina, describerent, id causa potissimum esse existimo, quod ex quo Bullarum, seu sigillorum, uti ex vocabula, pendentium, usus apud Græcos invaluit, subscribi in iis nomina desierunt. Certe apud Gallos nostros, qui sigillis pendentibus uti cœperæ ferme attate, qua Græci Bullis, tum aureis, tum plumbeis, nempe circa annum aut decimum saeculum, subscripti, inquam, nomina desire in Diplomatibus; cum antea non modo sigilla cerea ipsis charis affigerentur, sed etiam apponenter ipsorum monogrammata principium, aut eorum quorum erant Diplomata. Et certe, si bene auguror, in priore Baldiuni II Diplomate an. 1247 μῆνι Ιούλῳ, id est, mense Julio, exaratum videtur, quo illud emissum consiat, uti in altero, μῆνι Μαρτίῳ, (emissum enim meuse Martio) in tertio denique, quod est Andronici Senioris, μῆνι Μαΐῳ; ubi vox, μῆνι, contractis litteris describitur: atque ejusmodi subscriptio imperialis appellatur in Diplomate ejusdem Baldiuni an. 1241, quod habetur in Historia nostra Gallo-Byzantina: In cuius rei testimonium præsentes litteras fecimus annuari, et Bulla nostra plumbæ munimine roburri imperialis subscripsi, tuncis characteribus insignitas. Et in eo quod est an. 1268. In cuius rei testimonium litteras nostras præsentes dedimus Bulla nostra aurea robur, nostris characteribus rubris imperialibus insignatas. Quos quidem characteres rubeos, non sui nominis, uti solebant imperatores, antequam Bullarum usus invalueret, appellat Baldiunus, sed tunc characteres imperiales rubeos, id est, quos in Diplomatibus describere solebant decessores sui.

(a) Exstat tamen novella ali. ejusdem Manuels Comneni in codice ms. bibliothecæ Regiæ sign. 2023, in qua illius nomen δια κανικάλωτος, id est, per cinnabarinum, ex recepto tunc more subscriptum fuisse evincitur. Sic enim illa clauditur: ἐν ϕ τῷ ἡμερον, εὐσέβες, θεοπροσόντον ὑπερήματος κράτος εἰλη δὲ τὸ συνήθες κανικάλωμα, καὶ ὑπογραφὴν τοῦ Βασιλεὺν ταῦτα, Μανουὴλ ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστῷ; Βασιλεὺς, Πορφυρογεντος, καὶ αυτοκράτωρ Ρωμαίων δὲ Κομνηνός· κατὰ μὲν αποτηρμένην βουλιαν διὰ μετάξης διέτας καὶ ἐκάπεν τὸ, Δια τοῦ Ἐπικανιδείου καὶ Δικαιοδότου Θεοδώρου Στυπειατον τοῦ μεγαλου Ιογαναστου, κατὰ μῆνα Ιανουάριον, μηνὸς ζ. — Ex Addendis.

p^{ro}oximus, eminens supra planitiem, atque inferius A positis collis speciem ostentans, latere altero mare, altero urbem prospectantis; cæteris duobus ad septentrionem atque occidentem versis; omni vento perflabilis, limpida ac potabilis aquæ perennes habens scaturientes, plantarum tamen atque arborum **61** adeo sterile ut sedulo a lignatoribus decalvatum credas. Hic olim imperator Romanus Diogenes amoenitatem prospectus et coeli solique salubritatem secutus, ad rarum usum rusticationis suburbanae domos splendidas et excipiendis regibus pares ædificandas curaverat. In iis diversantes Comneni cum cæteris ducibus militebant qui tentarent muros urbis, non machinis aut ballistis tormentisve ejus generis, quarum rerum nec copia nec tempus aderat, sed velitationibus jaculatorum, ostentationeque hastatorum et cataphractorum militum quasi ad terrendos propugnantes.

χρής χάριν οικήματα λαμπρά καὶ ἀποχρώντα βασιλεῦσιν ἀνέγειρεν ⁵¹. Τοκετοί τοινύ γενόμενοι πέμποντες ἀπειρῶντο τοῦ τείχους οὐ δι' ἐλεποδεων ή μηχανῶν ή πετροβόλων τῶν ὀργάνων, ἐπειδὴς δὲ καὶ δένδρων παντάπασιν ἀμοιρῶν· εἰπεῖς δὲν τούτων δρυτόμων ἐκπεφαλακρώσθαι τὸν λόφον. Διεὶς γοῦν τὸ τόπου ἐπιτερπες καὶ ενκρατον καὶ

'Ρωμανὸς διογένης διοτοχράτωρ, φραστών μι-
χρῆς χάριν οικήματα λαμπρά καὶ ἀποχρώντα βασιλεῦσιν ἀνέγειρεν ⁵¹. Τοκετοί τοινύ γενόμενοι πέμποντες ἀπειρῶντο τοῦ τείχους οὐ δι' ἐλεποδεων ή μηχανῶν ή πετροβόλων τῶν ὀργάνων, ἐπειδὴς δὲ καὶ δένδρων παντάπασιν ἀμοιρῶν· εἰπεῖς δὲν τούτων δρυτόμων ἐκπεφαλακρώσθαι τὸν λόφον. Διεὶς γοῦν τὸ τόπου ἐπιτερπες καὶ ενκρατον καὶ ενκρατον καὶ δορυφόρων καὶ καταφράκτων ἀνδρῶν.
Sane non parum territus ipse Botaniates est; qui hinc Comnenos ad portas cum numero omni-
nis generis exercitu, illinc Melissenum Nicephorum ad Damalim progressum cum copiis non minoribus parique proposito principatus invadendi cernens, anicipiti circumventus malo, cum quid cuique op-
poneret non satis sui pateret, parum bene sperabat de summa rerum, nec abhorrebat a consiliis abdi-
candæ potestatis summa: scilicet jam senior, ac multum mutatus ab illo qui olim fortissimus ævo florente nunquam spes suas circumsciberet muris atque ambitu civitatis, nisi vigorem illum frigus ætatis hebetasset. Propagatusque in cives est iste non satis dissimulatus principis timor, tanta vulgo consternatione ut passim nullis jam munitionibus sideretur; et pervia undique omnia hostibus futura metu turbante persuasi plurimi, defensandi curam immaturo luctu mutarent. At Comneni, præsertim novus Augustus, difficultatem capiendæ civitatis tum ex rei magnitudine, tum ex genere tumultuarii exercitus, quo utebantur, par-
tim ex indigenis, partim ex alienigenis, nondum in tantam consensionem coaliti ut non levitas multiitudinis et fluctus mobilium studiorum merito timerentur, prudenter æstimantes, optimum factu duxerunt si voluntates propugnatorum allicere promissis et in partes trahere tentarent. Talia secum Alexius tota nocte meditatus, primo mane in tabernaculum Cæsaris se confert, communicaturn cum illo consilium quod nox suggesserat, ejusdemque opera in ipsius executione usurus. Egit enim cum illo ut secum venire vollet sinuol obi-

γως κατὰ τὴν ἡμέραν δῆλην, τῆς νυκτὸς μὴ δύνασθαι γραφὴν ἔνυτελέσαι, ἀλλο τε δ' ὅτι τὰ γεγραμμένα νυκ. δ; σπινθήρ ἐμπεσὼν ἀπετέρωτε. Τοιάντα καὶ ἄλλα τε ὁ Μαγκάνης προφασιζόμενος καὶ οἰον μαγ-
γανεύσμενος ἀλλο τε ἀλλως ὑπερετίθετο. Ἀπάραν-
τες δ' ἐκείθεν οἱ Κομνηνοί, καταλαμβάνουσι ταχὺ τὰς λεγομένας Ἀρετάς. Τόπος δὲ οὗτος; ἀγγοῦ τῆς πόλεως διατείμενος ὑπερκείμενος; μὲν τῆς πεδιάδος καὶ τοῖς κάτωθεν ισταμένοις καὶ πρὸς τούτον δρόσιν εἰς λοφίν ἀνατεινόμενος; καὶ τὴν ἐπέραν μὲν πλευ-
ρὴν πρὸς θάλατταν ἀπονεύων, κατὰ δὲ τὴν ἐπέραν πρὸς τὸ Βυζάντιον, ταῖς δέ γε λο:παῖς δυστοις πρὸς δρόσιν καὶ δύσιν, παντὶ ἀνέμῳ καταπνεόμενος, διει-
δες δὲ δύνωρ καὶ πότιμον ἔχων ρέον ἀει, φυτῶν δὲ καὶ δένδρων παντάπασιν ἀμοιρῶν· εἰπεῖς δὲν τούτων δρυτόμων ἐκπεφαλακρώσθαι τὸν λόφον. Διεὶς γοῦν τὸ τόπου ἐπιτερπες καὶ ενκρατον καὶ 'Ρωμανὸς διογένης διοτοχράτωρ, φραστών μι-
χρῆς χάριν οικήματα λαμπρά καὶ ἀποχρώντα βασιλεῦσιν ἀνέγειρεν ⁵¹. Τοκετοί τοινύ γενόμενοι πέμποντες ἀπειρῶντο τοῦ τείχους οὐ δι' ἐλεποδεων ή μηχανῶν ή πετροβόλων τῶν ὀργάνων, ἐπειδὴς δὲ καὶ δένδρων παντάπασιν ἀμοιρῶν· εἰπεῖς δὲν τούτων δρυτόμων ἐκπεφαλακρώσθαι τὸν λόφον.

'Ο δέ γε Βιτανειάτης τὴν τῶν Κομνηνῶν τοιαύτην ἐπιχειρησιν δρῶν πολυπληθῆ τε καὶ ἐκ παντοίων συνειλεγμένην ἀνδρῶν, καὶ πρὸς ταῖς πύλαις τῆς πόλεως ἐπειγομένην ⁵² ἡδη ἐγγίσαι, τὴν δὲ γε Με-
λισσηνὸν Νικηφόρον περὶ τὴν Δάμαλιν ψάσαντας οὐχ ἦταν τούτων δύναμιν ἔχοντα καὶ τῆς βασιλείας ὀσεύτως ἀντιποιούμενον, μηδὲ ἔχων δι τοις καὶ δράσαει, μηδὲ ἀντιπαλαμέσθα: δυνάμενος; πρὸς ἄμφω τὸ μέρη, ὑπὸ τοῦ γῆρας ὑπόδυχρός τε ὅν καὶ μᾶλιν περιδεῆς, καὶ ἐν νεότητι ἀνδρικώτατος ἦγε, τοσοῦτον τότε μόνον ἀπέπνει, ὀπόσιον αὐτὸν ἡ τοῦ τείχους περιθολή διεζύγνυε, καὶ ἀπενενεύει μᾶλλον πρὸς τὸ τέρας βασιλείας ἐκτῆναι. 'Ενθεν τοι καὶ ἐκπλήξεις κατεῖχε καὶ θύροι; ἀπαντας, καὶ ἀλώσιμα πάντα ἐδόκει γενήσεσθαι πάντοθεν. 'Ως δὲ δυτικῆρης ἡ τῆς πόλεως ἄλωσις; τοῖς Κομνηνοῖς κατεφαίνετο (αι δὲ δυνάμεις ἐκ διαφόρων ξενικῶν τε καὶ ἐγχωρίων συνελέγοντο· ὅπου δὲ πλήθης διάφορος; ἐκεῖ καὶ τὸ τῆς γνώμης διάφορον κατα: αἰνεται), ρέπων δ τὸ νέον ἐνδεδυκῶς πέδιλον Ἀλέξιος τὸ δυσάλωτον τῆς πόλεως καὶ τὸ τῶν στρατιωτῶν παλιρροϊον ὑποτο-
πάζων, εἰς ἐπέραν ἐτράπετο γνώμην, ἵνα οωπεῖαι; τιοι καὶ ὑποσχέσειν ὑποποιησάμενος; τινας τῶν φυλαττόντων τὰ τείχη καὶ κλέψεις; αὐτῶν τὴν γνώ-
μην, οὐτως; αἱρήσῃ τὴν πόλιν. Ταῦτα δὲ ὀλης νυκτὸς μελετήσας, εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Καίσαρος ἔμα προς πιραγίνεται, ἀπαγγέλλων τὰ σκοπούθεντα, καὶ ἀξιῶν ὅμα συνέψασθαι οἱ καὶ κατασκοπῆσαι τὰ τείχη, καὶ τὰς ἐπάλξεις ἀναθεωρήσαι, καὶ τοὺς φυλάσσοντας (ἥτιν γέρον ἐκ διαφ' ρων) καὶ διαγνοῦνται δηπαρ δυνατόν ἔστιν ἀλώναι τὴν πόλιν. 'Ω δὲ βρέφως; τούπιταγμα ἔφερεν, ἀτε τὸ μηγαχικὸν ⁽⁴⁷⁾

Variae lectiones ex cor. Coislin

⁵¹ ἀνέγειρεν. ⁵² ἐπαγομένην.

Car. Dufresnii D. Cangii notæ.

(47) Τοις μοραχικόν. Vetus et captus a Tureis una cum Ursellio Joannes ducas, Cæsar, a Michaeli nepote, lytro soluto, redemptus, Constantinopolim

adluctus est, cumque ad Propon idem pervenisset, mutata veste, positoque capillo, monachum induit, sibi metuens a nepote ob affectatum a se imper. u.

οὐπω πρώτην περιβεβλημένος ἄμφιον, καὶ συνεις ὅτις καταγελῆτο ἀντὶ τῶν περὶ τὸ τεῖχος ἴσταμένων καὶ τὰς ἐπάλξεις εἰκότως τὸν πληγασμὸν τῶν τειχῶν ἀνεδύετο. Ὅπερ καὶ πέπονθεν. Ως γάρ βιασθεὶς, τῷ Ἀλεξίῳ συνηχολύθηκεν, εὐθὺς αὐτὸν ἀπὸ τῶν τειχῶν ἐωρακότες τὸν ἄββαν (48) μετά τίνος προσοήχτης ὑδριστικῆς διετύμαζον. Οὐ δὲ ἐπισυνάξας τὸ ἐπισκύνιον καὶ ἔνδοθεν ὑδριζόμενος παρ' οὐδὲν ἐλογίζετο, πρὸς δὲ τὸν προκείμενον σκοπὸν διὸν εἶχε τὸν νοῦν. Εἰώθασι γάρ οἱ φρόνημα στάτιμον ἔχοντες ἐμμένειν ἐφ' οἷς ἀν κρίνωσιν, τῶν δ' ἔξωθεν ἐπισυμβαίνοντων καταφρονεῖν. Ἐπινθάνετο γοῦν, τίνες ἀν εἰεν οἱ ἔκασταχοῦ τοὺς πύργους φυλάσσοντες. Ως δὲ ἐνταῦθα μὲν ἐφεστάναι τοὺς Ἀθανάτους λεγομένους ἐμάνθανε (στράτευμα δὲ τοῦτο τῆς Ρωματικῆς δυνάμεως ἰδιαίτερον), ἐκεῖσε δὲ τοὺς ἐκ τῆς Θούλης Βεράγγους (49) (τούτους

Car. Dufresnii Du Cangii nota.

uti narrant Bryennius et Zonaras. Redacto in ordinem Michaelae, cucullam exuit, et in suburbano prædio hanc procul a Constantinopoli, quod Morobundi appellabant, ejusque erat, privatam et a palatii turbis semotam vitam exegit, Botaniata sceptrum obtinente, quod diserte innuit Anna. Verebatur igitur Joannes, ne si ad muros accederet, et militum, qui urbis custodiæ invigilabant, et quibus nota erat ea quam prouper deposuerat conditione, irrisiōibus et sannis traduceretur: Ατε τὸν μοναχὸν οὐ πάνω πρώτην βεβίημένος ἀφῆσαι, ut habeat eūtio Hæschelii, id est, ut qui non multo ante monachicū habitum exuerat. Atque hic est verus et genuinus hujus loci sensus, quem frustra vir doctus sollicitat.

256 (48) Τὸν ἄββαν. Non abbatem, seu ἡγούμενον, sed monachum et patrem Joannem appellabant et salutarunt milites. Ita lib. xv, pag. 489, Basiliūm monachūm, Bogomilicæ hæresis aucto-reim, τὸν δαμονιῶδην ἄββαν vocat Anna, id est, πατέρα, patrem, quo nomine paulo ante donaverat, et compellantur vulgo monachi, præsertim ac vita sanctitate venerandi, apud Cassianum Collat. 1, etc. Sacra Constantini imp. in sexta synodo, an. e. act. 1: Ἐκ δὲ τῶν Βυζαντίων μοναχηρίων ἐξ ἔκστοτον μοναχηρίου ἄββαδάς τε σερχετο. Ubi vetus interpres: Αἴτιονος μοναστηρίου monachos quatuor. Epiphanius, Hagiopolita, De locis SS. Έχει δὲ ἡ αὐτὴ μονὴ ἄββαδα: χῶλους, καὶ χίλια χέλλα, id est, monasterium monachos mille continet, et cellulas milie. Ubi Morellus perperam abbates vertit, perinde ac Goarus apud Theophanem in Leone II (a): Ἐκ τῶν ἄββαδῶν ἐν τοῖς πρωτίστοις ὅρνοις Μετροπολίτας προεβάλετο, ubi ex abbatis reddit, pro monachis. Recensius Combebius in Joan. Damasceni Epistola ad Theodoreum in Leone II (a): Ἐκ τῶν ἄββαδῶν κοινωνήστε, nulla item ulti monachο communione iungendοs interpretatur. Apud Suidam, ἄββα, est, ὁ πατήρ. Aimoin. de Vita S. Abbonis abbat. Floriac. cap. 2: Abba, ait, si ultima immutetur littera, patrem sonat in Achivorum lingua. Imo, in Syriaca, ut auctor est Isidorus, lib. vii. Orig. cap. 13: Regula S. Ferreoli, cap. 17: Abbas, cui nomen pater est. Eutychius patriarcha Alexandr. in Orig. Eccl. Alex. ex versione Seldeni: Cum vero homines audierant episcopos vocitare patriarcham, abba, seu Putrem, inter se dixerunt, Nos episcopum quemlibet abba, seu patrem appellamus: et appellant episcopi patriarcham abba. Unde

A turus circum muros lustraturusque propugnacula et quod militum genus cuique ad defensionem esset impositum exploratus, ut sic intelligeretur qua parte tentari proditio cum spe successus posset. Molestem id primo auditu accidit Cæsari. Cum enim is nondum monachicam unquam vestem induisset, merito verebatur cum tali habitu muris accedere propugnantium corona insessis quorum sannis et irrisiōibus se traducendum providebat: nec eum secessit sua provisio. Simul enim Alexium trahentem subiunxit **62** secutus apparuit, statim qui eum e muris viderunt abbatem cum contumelioso addito per irrisum et secommia salutarunt. At ille attracto in frontem cucullo alte abdens sese, de cætero obfirmatus, ludibriis cavillantium sus B deque habitis, agere quod ceperat strenue perirexit, more magnarum mentium quæ inconcessa

sane oportet ut vocemus nos patriarcham papam, id est, avum, cum sit Pater Patrum. Hinc qui vulgo abbates et archimandrite, Aimoino, lib. i, *De mirac.* S. Bened. cap. 3, lib. ii, cap. 23; Adrevaldo, in *Hist. Translat. corp.* S. Bened. cap. 3; S. Bernardo, *De vita et morib. relig.* cap. 10, et alii dicuntur *Patres monasteriorum*, vel *monachorum*; qua loquendi formula utuntur passim Regule veteres monastice, S. Pachomii, cap. 81, 107; S. Isidori, cap. 49, etc. Papias, Abbas, Pater monachorum, nam abbas, pater Syriæ dicitur. Concil. Meldense, an. 840: *Talis abbatia (quæ paternitas Latino nomine dicitur) removeatur.*

(49) Ἐκ τῆς Θούλης Baedigrovæ. Barangos, qui Malaterræ Varangi, Guaranos appellasse videtur Leo Ost. lib. ii *Chron. Cassin.* cap. 58. Anna et ceteri sere ex Byzantinis scriptores Anglos origine fuisse opinantur. Cinnamus, lib. i, de Varingis: Ἐθνος ἐξ ἑτοῖς τοῦτο Βρατανεῖον βασιλεῦσι: Ρωμαῖοι ξουλεύου ἀνέχασθεν. Pachymeres ms. l. vii, de iisdem: Οἱ ἐη οἱ κατ τὸ Ἐρέβη Ἑγκλίνων δυτὶ συναυτέροις καὶ τριτῷ πατοὶ εἰς φυλακὴν ἐπιτετράφατο. Consentient Bryennius, lib. i, cap. 20; Codinus, cap. 7; Nicetas et alii. Verum reliquias fuisse Danorum, qui ab Anglia exacti, et Constantinopolim profecti, operam suam imperatoribus locarunt, ex Orderico Vitali, satis superque ad Villharduinum demonstrasse arbitrator, qui quod origine Dani Angli incoluerint, promiscue Angli et Dani, eidem Villharduino coniunctum *Anglois et Danois* dicitur sunt. Nam Anglos, quos Will. Malmesburiensis, lib. ii, *De gest. Angl.* cap. 13, appellat, Danos vocat *Saxo Grammaticus*. Prior, de Alexio imp. verba faciens: *Multa noxia in peregrinos sacri itineris machinatus, Anglorum tamen fidem suspiciens, præcipuis familiaritatibus suis eos applicabat, amorem eorum filio transcribens.* Alter lib. xii *Hist. Danicæ*, de eodem Alexio, qui Erici regis Danicæ per urbem Constantinopolitanam transitum suspectum habuerat, dum ille Hierosolymam tenderet an. 1098: *Ad hæc Danos summa a se familiaritate culios eadem suspicionis occasione notabat, perinde ac majorem patrii regis (Erici), quam stipendiiorum suorum respectiva acuturos. Inter ceteros e. i. qui Constantinopolitanæ urbis stipendia merentur, Danicæ vocis homines primum militias gradum **257** obtinent, eorumque custodia rex salutem suam vallare consuerit.* Quæ quidem non militum præleræa firmant, quæ Anna de Varingorum erga Augustos Byzantinos fidei integritate commemorat. *Dani etiam dicuntur Alberto Aq.* lib. iv, cap. 40.

(a) V. Nebridium a Mundelheim *Antiquarii monastici* epist. 119.

rebus semel decretis constantia hærentes quæcumque adversantia extrinsecus ingruant, contemnunt. Interrogabat igitur urbem circumiens quinam essent qui quibusque turribus insisterent? Ut autem cognovit nonnulla quidem propugnacula, iis qui dicuntur *Immortales*, credita (est ea maxime peculiaris militia Romani exercitus), alia obtineri a Barangis e Thule profectis, (Barbari sunt armati securibus), alibi præsidere Nemitzos, gentem et ipsam barbaram, sed olim subactam a Romanis, et socia cum ipsis arma ferre assuefactam: Alexio suasit ne Barangos neve *Immortales* aggredieretur. Hos indidem oriundos pro patria periclitari doctos a puer, sacramento insuper et singulari fiducia atque affectu imperatori obstrictos, mortem millies oppedituros potius quam ad aliquid in eum moliendum adducerentur. Illos bipenni-

A δὴ λέγω τοὺς πελεκυφόρους βαρβάρους, ἀλλαγότες δὲ τοὺς Νεμίτζους (50) (ξένος; δὲ καὶ τοῦτο βιρβαρίκων, καὶ τῇ βισιλεῖᾳ Ῥωμαίων δουλεῦον ἀνέκαθεν), φησὶ πρὸς τὸν Ἀλέξιον παρατινόν, μήτε τοῖς Βαρβάροις ἐμβαλεῖν, μήτε τοῖς Ἀθανάτοις προσεμβαλεῖν. Οἱ μὲν γάρ αὐτόχθονες δυτες; τῷ βισιλεῖ πολλὴν τὴν εἰς αὐτὸν ἐξ ἀνάγκης ἔχοντες ενοιαν, θάττον διὰ τὰς ψυχὰς παραδοτέν τονηρόν τι κατ' αὐτοῦ μελετῆσαι πεισθήσονται· οἱ δέ γε ἐπὶ τῶν διμων τὰς ἔφη κραδαλόντες (51) πάτριον περάδοσιν καὶ οἶον παρακαταθήκην τινὰ καὶ κλήρον ^{εἰς} τὴν εἰς τοὺς αὐτοκράτορας πίστιν καὶ τὴν τῶν σωμάτων αὐτῶν φυλακὴν διλοῦ; ἐξ ἀλλού διατεχόμενοι τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν ἀκράδαντον διατηροῦσι, καὶ οὐδὲ φύειν πάντως ἀνέζονται περὶ προδοσίας λόγον. Τῶν δέ γε Νεμίτζων ἀποπειρώμενος, ίσως οὐ πόρθω βαλεῖ σκοποῦ, ἀλλ' εὐτυχήσει τὴν εἰσόδου

Variae lectiones ex cod. Coislin.

“Desunt voces καὶ κλῆρον.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(50) *Toὺς Νεμίτζους*. Ad imperatoris custodiam aliiuitos Nemitzos testatur etiam Scylitzes in Romano Diogene. Guibertus Alexii defectionem describens lib. i *De gest. Dei* cap. 4: Sed cum de officialibus palati sub principe, qui, nisi fallor (fallit dubio procul), Michael vocabatur, esset, et cuidam portioni plurimam Occidentalium militum præcesset, quos excellenter apud Græcum imperatorem, et ad ejus custodiam magis contiguos, ingenita eorum probitas fecit, collecta ex subjectis nilitibus audacia, voras res contra ipsum principem moliri cœpit. Natione Celtes fuisse Nemitzos scribit Zonaras, quo vocabulo non modo Galli, sed et Germani intelliguntur. Verum Nemitzos Germanis ascribit Leunclavius ad Glycam, atque sic appellari Tentones, Slavorum lingua, et in *Pand. Tusc.* cap. 63, ubi de Nemitzos hæc observat: *Habuerunt, inquit, vicinos Daci Germanos, puta Quados, Gothos, Cepidas, in quorum agro, qui nunc Cepisiensis dicitur, incolæ præsertim Casemarco vicini, se Nemetsassios nominant, voce de Nemetis (sic Ungari Germanos appellant, ut Wenedie nationes Newitzos) et Sassis composita, quæ Sassis seu Saxones Germanicos significat. Quam viri doctissimi de Nemitzos sententiam suicit Conradus abbas Usperg. scribens, Alexium Alemannorum ope imperium occupasse: Hic est per fidus ille Alexius, qui domino suo Nicēphoro per quorundam Alemannorum conductiſſiōrum auxiliū depulso, imperium ejus usurpavit. Germanos vero ad custodiam imperatorum longe ante hæc tempora fuisse delectos docet Lampridius in Alexandro Severe, quibus Scurrarum nomen tribuit, de qua voce multa habet Salmasius, Urbem Nemetti dictam, quod a Nemetzis condita esset, circa Bohemiam statuit Dithmarus, lib. vii pag. 101.*

(51) *Ἐπὶ τῷ δύο τὰ ἔλον κραδαίροντες*. Nicetas de Varangis, οἱ κατωτάδον τοὺς ἑτεροτομους πελέκεις ἀνέχουσι. Secures inter arma bellicæ, quorum in præliis usus fuit, reponunt tactici omnes. Harum aliaæ ancipites habebant, alteræ velut hastæ cuspideæ. Leo in *Taci. cap. 5* § 3: *Ἐπέρα τειχούρια αμφίστομα, ἐφ' ἑνὸς μέρους οἵοις σπαθίοις, ἐπὶ δὲ ἔτερον, οἶον ἔφοις κονταρίου. cap. 6, § 11. Σικισύριον διστομὸν, τοῦ ἐν στόμα ταξίν σπαθίου ἐπιμηκεῖς, καὶ τὸ ἔτερον τάξιν ἔφοις κονταρίοις, μαχρὸν καὶ ὅξῳ. Eadem habet § 25, et Constantini, in *Taci. pag. 10*. Alterum securis genus describitur a Leone, cap. 6, § 25: Τειχούρια ἐπέρα, ἔχοντα τὸ μὲν στόμα κοπτόν, τὸ δὲ ἔτερον*

στρογγύλον. Eiusmodi securimi ἡμιπέλεκχαν νοεbant Graeci, τὸ διμερον τοῦ πελέκεως, τὸ δὲ τοῦ ἑνὸς μόνον μέρους ἔχον ἀκμὴν, δὲ καὶ δεξτράλον καλοῦσι, ut est apud veterem Homerum interpretem. Qua quidem *dextralis* voce hac notione utitur *Victor Uticens. lib. i De persecut. Vandali.*: *Certamē icibus dextralium aditum ressabunt. De tertia denique securis specie, hæc ibidem subdit Leo: "Ἐπέρα τειχούρια διστομα, τάξιν πελέκιων. Prima ex his, a nostris bisacuta vulgo dicitur, quod esset ἀμφίστομος, seu διστομος, id est, ex utraque parte habet aciem. Ρομφαλαν διστομον in Apocalypsi cap. 1, gladium bis acuum verit. D. Hieronym. epist. 1. Willelm. Brito, lib. ii, Philip.*

— *Nunc clava caput, nunc vero bipennis
Excerebrat, sed nec bisacuta, sudisire, vel hasta,
Ota vel gladius ducit.*

Eodem libro:

*Axia dum dextris, bisacuta securis, et ensis
Fulminat.*

Et inter poetas nostrates, ille qui vixit an. 1376.
*Trop bien fesoit la besaguë,
Qui est par les deux bœufs aiguë.*

Alter:

*A la grant besaguë que le vieillart porta,
Le connent maintenant, cele part aprocha.*

At secures Danicæ, cujusmodi affinguntur Varangis, ἑτερότοποι fuerint, hoc est, una tantum parte acie instructæ, ut illæ quæ apud Leonem dicuntur habuisse στόμα, alterum κοπτόν, alterum στρογγύλον. Deserentur vero Dani secures suas in humero sinistro, ut auctor est Willelmus Malmesbur. lib. ii *de gest. Angl.* cap. 12: *Securis Dani-cam in humero sinistro, hastæ ferreum dextra manu gestantes, et Rogerus Illoedenus, pag. 439: Dani securis auro argenteoque redditum in sinistro humero pendentem. His que in admodum in præliis uterentur, indicat Silvester Giraldus in *Topogr. Hiberni.* pati. iii, cap. 10: *Securibus quoque amplis fabrili diligenter optime chalybais, quos a Norwegiensiis et Ostmannis sunt mutuati (videntur Hiberni), una tantum manu, et non ambabus in sec. ri percussunt, poll. ce acsuper manubrium in longum extenso, ietumque regente. a quo non galea caput in collum erecta, nec reliquum corpus ferre loricæ tricutura tuerit. A Danis igitur ejusmodi secures accepere Angli, Scotti, et Hiberni: unde et Anglicas vocat idem Malmesburiensis, lib. iii, pag. 98. Scoticas Thomas Walsingh. pag. 105.**

ἀπὸ τοῦ ὑπὸ αὐτῶν τηρουμένου πύργου. Πειθεταί τοινυν τὸ ἀντεῦθεν Ἀλέξιος τοῖς τοῦ Καίσαρος λόγοις, ὡσπερ ἐκ θείας ὀδυσσείας τούσδε⁵⁵ δεξάμενος. Διά τενος οὐν ἀποσταλέντος παρ' αὐτοῦ τὸν ἡγεμόνα τῶν Νεμίτζων (52) κάτωθεν ἐπιμελῶς ἀνέζητω⁵⁶. Θὰ δὲ ἀνωθεν προκύψας, πολλά τε εἰπὼν καὶ ἀκούσας, συντίθεται ταχὺ προδοῦναι τὴν πόλιν. Ἡκεν οὖν τὴν ἀγγελίαν ταύτην κομίζων ὁ στρατιώτης. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀμφὶ τὸν Ἀλέξιον τὸ παρ' ἐλπίδας, περιχρεῖς γενθμένοι, μάλα προθύμως ἐπιβαλλεῖν τις ἐποιεῖς ἡτοιμάζοντο.

aliter quam ut oraculo missa Alexius accipiens, certum a se statim hominem ad ducem Nemitzorum destinat qui eum ex muri exteriori crepidine sursum allocutus, post multa ultiro citroque verba de proditione mox perpetrandā cum illo convenit: rediitque statim ad Alexium ille ipse miles inchoandi negotii electus interpres, ejusdem spe citius confecti nuntiū: quo exhibitati duces alacriter se ad equos inscendendos comparabant.

Ἄμα δὲ τούτοις καὶ οἱ τοῦ Μελισσηνοῦ πρέσβεις σφοδρῶς ἐπέκειντο ἀπαιτοῦντες τὸν ὑπεσχυμένον χρυσόδουλον λόγον. Καὶ ὁ Μαγκάνης εὗδος μετεκαλεῖτο κομίσων αὐτὸν. Ὁ δὲ τὸν μὲν χρυσόδουλον λόγον γεγραμμένον ἔχειν ἐλεγε, τὸ δὲ γε χρησιμεύον σκεῦος(53)εἰς⁵⁷ τὰς βασιλικὰς ὑπογραφὰς σὺν τῇ γραφῇ: ἀπολωλεκέναι δισχυρίζετο, κρυψίνους⁵⁸ ὅντες ἀνήρ, καὶ δεινὸς τὸ μέλλον φέστα προΐδειν, καὶ ἐκ μὲν τοῦ παρεληυθότος θηράσται τι συνοίτον, τὸ δέ γε ἐνεστῶς ἀκριβῶς διαγνῶναι καὶ, πρὸς διπερ ἀνρρούλοιτο εὐφύως μετενεγκεῖν, ἐπισκιάσαι τὸ⁵⁹ πρᾶγμα, εἰ μὴ⁶⁰ θελήσῃ. Ἀνεδάλλετο γάρ τὴν τοῦ χρυσοδουύλου γράφην δι Μαγκάνης⁶¹, μετεώρους τὰς ἀλπίδας διδοὺς τῷ Μελισσηνῷ. Ἐδείτε γάρ, μὴ τοῦ χρυσοδουύλου τάχιον ἡ προσῆχε⁶² καταπεμφθέντος αὐτῷ, δὴ τὴν τοῦ Καίσαρος ἀξίαν τούτῳ ἐχαρίζετο⁶³, τὸν Καίσαρα μὲν ἀποπέμψαιτο⁶⁴, τῆς δὲ βασιλείας δῶλας⁶⁵ ἐξέχοιτο, καθάπερ καὶ πρὸς τοὺς Κομνηνοὺς διαμεμηνυκώς ἦν, καὶ ἐπουδάσει τι θρασύτερον. Καὶ τοῦτο ἦν ἡ τέχνη καὶ τὸ μαγγάνευμα τοῦ Μαγκάνη⁶⁶ περὶ τὴν ἀναβολὴν τοῦ χρυσοδουύλου λόγου τοῦ Καίσαρος. Τούτων οὕτω τελουμένων καὶ τοῦ καιροῦ κατεπείγοντος τὴν πρὸς τὴν πόλιν εἰσόδον, ὑποτοπάζοντες οἱ πρέσβεις τὸ δράμα σφοδρότερον ἐνέκειντο, ἐξαιτούμενοι τὸν χρυσόδουλον λόγον. Οἱ δὲ Κομνηνοὶ φασὶ πρὸς αὐτούς: Ἐπει τὸν χρυσὸν ἡδη εἰη τὸν ἀκινητὸν ἀκιμεῖν, ἐφ' ὃ θεοῦ ἐπαρήγοτος κατασχεῖν αὐτὴν⁶⁷, ἀπελθότες ἀπαγγείλατε ταῦτα τῷ δεσπότῃ καὶ κιρίῳ ὑμῶν. Καὶ τοῦτο ἐπειπόντες, ὡς εἰτε κατ' ἀλπίδας ἡμῖν ἀχαρτήσην⁶⁸ τὰ πράγματα, σοῦ πρὸς ἡμᾶς πυραγερούμενον⁶⁹, πάντα κατὰ φοῦν ἀκολουθήσειε, καὶ κατὰ τὸ ημῖν καὶ σοὶ βούλητο. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρὸς τοὺς πρέσβεις. Τὸν μέντοι Γεώργιον τὸν

A seros qui ferrum ex humeris suspenderent patrii inoris tenacissimos homines famam inviolatae in Augustos fidei, ad quorum ideo tutelam corporum adhibentur quasi transmissam a patribus pretiosissimam hereditatem constantissime tueri solitos et paratos, ne primam quidem proditionis mentionem aequis admissuros auribus. In Nemitzis unam restare spem; eorum si animos idoneis promissis experiretur, non longe fortasse aberraturum a scopo, et ostendi commodum in civitatem ingressum per turrem quam illi tuerentur. Ille non

B Tali rerum articulo legati a Melissenō vehementer instabant ut promissum diploma ipsis aliquando exhiberetur. Nec penes principem mora erat; verum accersitus Manganes scriptum quidem se habere perfectum dixit, ceterum thecam ubi ea quae sunt usui ad subscriptiones imperatorias asservari solent, una cum stylo ipso casu incommodo perditam non posse nunc quidem reperiri. Ille ille dissimulator summus pro ea prudentia 63 qua futurum providere facillime, ex praeterito utile aliquid venari, præsens demum accurate discernere, et in id quod ex usu esset dextre vertere consueverat: miro præditus artificio celandi, resque obvolvendi prætextibus quoties id factu bonum statuisset. Censebat autem e re tum esse si tenerentur adhuc suspensæ Melisseni spes; ad quem si aurea quam quærebant bullæ, qua ipsi dignitas Cæsaris asserebatur, citius quam necessæ erat mitteretur, periculum esset ne is honore delato non contentus, cupiditate quam prius ostenderat imperialis ipsius fastigii effterri se sineret, et ab hac ambitione in facinus aliquod audax erumperet. Id veritus Manganes tali ludificatione diploma tunc quoque expedire differebat. Procuratores contra Melisseni qui portas urbis patesfactas Comnenis cernerent; suspectasque ideo insidiarum et astuti artificii has moras haberent, incumbeant instantius in petitionem bullæ aureæ promissæ. At eos Comneni postremo hoc responso dimiserunt: Quoniam urbem habemus in manibus, mox ejus Deo juvante potentes futuri, ite renuntiatur id ipsum vestro domino: illudque addite, si cepta nostra Deus fortunaverit facile ipso veniente ad nos omnia ex utriusque partis commodo conven-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁵⁵ τούτους. ⁵⁶ ἀνέζητε. ⁵⁷ πρός. ⁵⁸ χρυψίνους. ⁵⁹ τε. ⁶⁰ μόνον. ⁶¹ Μαγγάνη. Sic semper. ⁶² προσῆχε. ⁶³ κατέχαρίζετο. ⁶⁴ ἀποπέμψιο. ⁶⁵ ὄλος. ⁶⁶ τῷ Μαγγάνη. ⁶⁷ κατασχεῖν αὐτὴν θεοῦ ἐπαρήγοντες. ⁶⁸ ἀπαντήσει. ⁶⁹ πρόφου γενομένου.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(52) Ἡγεμόνα τῶν Νεμίτζων. Qui infra Gilprætus nominatur. Hic nescio quem Flandrensem comminiscitur Ordericus Vitalis, lib. vii: Per Rai-

mundum Flandrensem, qui præcipius custos et janiator urbis erat, consulto civium patesfacta est.

(53) Χρησιμεύον σκεῦος. Vas scilicet in quo

ura. Ita expeditis Melissoeni legatis Georgium Palæo-
logum ad ducem Nemitzorum Gilpractum mittunt
plenus exploraturum quid is animi haberet, et si
plane in promissi exsequendi voluntate constantem
animadverteret, signum Georgius conditum ederet
ex turri, quo in idipsum intenti Comneni perspo-
cio, statim copias in patentem portam immitterent.
Perlibenter id sibi demandatum munus Georgius
acepit, vir in primis strenuus; et cum ad omnes
militares functiones, tum ad expugnations civi-
tatum tanto animo tantoque impetu ferri solitus,
ut qui ei, quod Homerus Marti tribuit, murorum
eversoris adjunctum accommodaret, nequaquam
inserius merito ejus illi nomen tribueret. Interca
Comneni armati ipsi, armatisque copiis perite or-
dinatis in aciem, versus urbem turmatim sereban-
tur. Cum igitur præcessisset Palæologus sub vespo-
ram, interimque dum rem transigit ex sententia
eum Gilpracto, eoque bene volente, in summam
evadit turrim cum suis, Alexiani ad conspectum
urbis instructa, ut dictum est, acie proiecti castra
palam metantur ac muniunt, speciem de industria
offerentes quasi morani illuc facturi essent. Verum
ubi exiguo duntaxat nocturni temporis spatio
concederunt eo loco, exsurgentes Comneni sic
aciem struunt ut ipsi phalangis medium obtinerent
cum lectis equitibus, et gravi armatura, **64** sfo-
reque ipso copiarum, velutibus circum dispositis :
sicque lento gradu procedentes sub diluculum mœ-
nibus se admovent, ferro stricto tanquam impetu
facturi : quo scilicet eos qui stabant in propug-
naculis subito metu percellerent. Eo ipso con-
modum puncto temporis cum signum ex alto Pa-
læologus constitutum edidisset patefecissetque
portas, mitem in urbem exercitus subiit, nullo
militari ordine servato, sed temere quisque prout
sors tulit cum clypeis, arcubus et hastis. Erat ea
dies feria quinta majoris hebdomadæ, qua mysti-
cum Pascha sacrificamus simul et comedimus,
indictione quarta, anno sexies millesimo quingen-
tesimo octogesimo nono, mense Aprili, quando
universus exercitus peregrinis et indigenis copiis

Variae lectiones ex cod. Coislin.

¹⁰ δὲ μάλα. ¹¹ Deceit vocula τάς. ¹² μηνὶ ἀπριλλ.

¹³ χρόνῳ διὰ τῆς χαράσου πύλης εἰσεληλύθασιν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

asservabatur sacrum encaustum ex murice, aut
cinnabari confectum, seu liquor purpureus, quo
imperatores ballos et epistolas subscribebant :
quod quidem aureum et gemmis distinctum depin-
git Nicetas in Manuele, lib. III, n. 4. Δοχεῖον ἐρυ-
θροδάνου διάλιθον χρύσεον. *Calamarium aureum*
margaritis et pretiosissimis gemmis insignitum,
dixit Petrus Diae, lib. IV, *Chron. Cassii*, cap. 15,
idque cum caniculis formam effigiemque preferret,
inquit Alamannus, ob id *caniculus* est appellatum,
et a caniculo erat, qui Cæsari ejusmodi vas pur-
puramentarium ministrabat. Sed de caniculo
plura nos infra ad pag. 358.

(54) *Ἡ δὲ ἡμέρα πέμπτη.* Capta est Constan-
tinopolis ab Alexio anno a mundo condito juxta
Græcos, 6589; Christi, 1084, indict. 4 april. 1.

A παλαιολόγον πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῶν Νεμίτων Γλ-
πράκτον ἔξεπεμψαν, ἀπόπειραν ποιήσασθαι τὴς
γνώμης Γλπράκτου, καὶ, εἰ διεγνοίη προδυμούμενον
δέξασθαι κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν τοὺς Κομνηνούς, τὸ
διθέν αὐτῷ σύνθημα ποιῆσαι, διπερ αὐτὸν μὲν θεα-
σάμενοι ἐπισπέντουσι τὴν εἰσέλευσιν, αὐτὸς δὲ εἰς
τὸν πύργον ἀνελθὼν, θάττον αὐτοῖς τὰς πύλας ὑπα-
νυιξει. Οὐ δέ¹⁰ προθύμως τὴν πρὸς τὸν Γλπράκτον
δόσιοπορίαν ἀνεδέξατο, πρόθυμος ὧν ἀνήρ εἰς τὰς¹¹
πολεμικὰς πράξεις καὶ πόλεων ἐκπορθήσεις, καὶ
τοῦτο¹² αὐτῷ, τειχειπλήτης αὐτόχρημα, εἰπες ἄν, δ
περ Ἀρεος Ὄμηρος (II. ε). Οἱ δὲ Κομνηνοὶ ὀπλισά-
μενοι καὶ τὸ διπλιτικὸν ἄπαν ἐμπειρίας πάνυ κατα-
στησάμενοι, βραδεὶ ποδὶ στείχοντες, ἵλαδὸν πρὸς τὴν
πόλιν ἀπῆσαν. Ἐσπέρας οὖν πελάσας τῷ τείχει δ
B παλαιολόγος Γεώργιος, καὶ σύνθημα ἀπὸ τοῦ Γλ-
πράκτου λαβών, ἀνεισιν ἐπὶ τὸν πύργον μετὰ τῶν
ἄμφι αὐτὸν. Οἱ δέ γε ἀμφὶ τὸν Ἀλέξιον τέως μὲν
βραχὺ τι πρὸ τῶν τειχῶν γεγονότες χάρακά τε
βάλλονται καὶ στρατοπεδεύσουσι λαμπρῶς. Καὶ βραχὺ¹³
τοι μέρος τῆς νυκτὸς ἐπ' αὐτοῦ αὐλισάμενοι, τὸ λοι-
πὸν αὐτὸν τὸ μεσαλτατὸν είχον τῆς φάλαγγος ἄρα
τοι; τῶν ἴππεων ἐπιλέπτοις καὶ τῇ κρείττονι στρα-
τῷ, τὸ τε ψιλὸν διατάξαντες, βάθην τε προϊντες
κατ' αὐτὸν τὸ περιόρθον πρὸ τῶν τειχῶν ἀθρόν
καθίστανται. Καὶ πολέμου σχῆμα διεπιπώσντες
ἐπιδηροφόρουν ξύμπαντες, ἵνα τοὺς ἐντὸς τοῦ Πα-
λαιολόγου, καὶ τὰς πύλας ἀνοίξαντος, συμμίγησην
εἰσήσαν, οὐ σὺν εὐταξίᾳ στρατιωτικῇ, ἀλλ' ὡς
ἔτυχεν ἔκαστος, ἀσπίδας καὶ τόξα καὶ δόρατα φέ-
ροντες. Η δὲ ἡμέρα πέμπτη (54) ἦν ἡ μεγάλη,
καθ' ἣν τὸ μαστικὸν Πάσχα θύομεν δύμα καὶ ἐστιώ-
μεθα, ἐπινεμήσας; τετάρτης ἔτους, στροφή¹⁴ μηνὸς
'Απριλίου¹⁵. Καὶ οὕτως ἄπαν τὸ στρατόπεδον ἐκ
ξεινῆς τε καὶ ἐγχωρίου δυνάμεως, ἐκ τ' αὐτοχθό-
νων καὶ τῶν παραξεμένων χωρῶν συνεληλυθός,
τὴν πόλιν ἐκ πολλοῦ παντοίος εὐθηνοῦσαν εἰδεσιν,
ἔξηπερον τε καὶ θαλάσσης συνεχῶς ἀρδομένην γι-
νώσκοντες, ἐν βραχεῖ χρόνῳ εἰσεληλύθασι¹⁶ διὲ τῆς
Καρσου πύλης (55) ἀπαγαγόντος σκεδασθέντες περὶ τε
τὰς λεωφόρους, περὶ τε τὰς τριόδους καὶ ἀμφόδους,

D Feria v. majoris hebdomadæ. Eusebius Pamphili in
Basilico, de Alexio: Οὗτος ἤρξε τῆς βασιλείας ἀπὸ
τοῦ σφρόντος ἔτους, Ἰνδικτῶνος δ', καὶ μηνὸς
'Απριλίου α', τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ, ὅτε καὶ ἡ ἀρπαγὴ¹⁷
γέγονε. Atque hinc supplenda littera numerals, α',
αριθμοῦ Annam, post vocem 'Απριλίου. Vide
pīg. 295.

(55) Διὰ τῆς Χαρσίου πύλης. Porta Charsiae
una fuit et Mediterraneis, ita nuncupata a Charsia
Veneta factionis ducē, qui Theodosio Juniore im-
perante murorum urbis instauratore, una cum
Eulamio Prasinæ factionis principe ædificando
rum mīdiūm curam suscepit, ut est apud Cadi-
num, in Orig. CP. Occurrit Charsiana porta apud
Theophanum et Cedrenum in Apsimaro et Rhi-

μὴ οἰκιῶν, μὴ ἐκκλησιῶν (56), μηδὲ αὐτῶν τῶν ἱερῶν ἀδύτων τὸ παράπαν φειδόμενοι, ἀλλὰ λείαν πολλήν ἐκεῖθεν ἐπιεινάγοντες; τούτοις μέντοι ἀποκτείνειν μόνου ἀφιστάμενοι, τὰ δ' ἄλλα πάντα ἵταμῶς πάντη καὶ ἀναισχύντας ποιεῦντες. Τὸ δὲ δῆμον διεῖ οὐδὲ εἰς αὐτούς θούμοντας τῶν τοιούτων ἀφίσταντο πράξεων, ἀλλ' οἶνον ἐκλαθμένοις ἔσυτῶν, καὶ τὰ σφῶν ἥμη ἐπὶ τὸ γῆραν ἀμειψάντες, ἀνερυθράστως καὶ αὐτοῖς, ἀπέρ οἱ βάρβαροι ἐπρεπτον.

avaritia armata grassabatur. Cædibus modo temperatum est: alique id, quod pejus erat, nihilominus aut verecundius miles indigena quam Barbarus perpetrabat. Adeo cives ipsi sui obliuii patræque in ejus viscera per omnem contumeliam debacchabantur.

Ταῦτα δὲ διὰ βασιλεὺς Νικηφόρος δρῶν, καὶ ὡς τὰ κατ' αὐτὸν ἐν στενῷ κομιδῇ κατήντηκέν, ἀπό τε τῆς δύσεως πολιορκουμένης; τῆς πόλεως ἀπό τε τῆς ἔω⁷³ Νικηφόρου τοῦ Μελισσηνοῦ περὶ τὴν Δάμαλιν ἡδη αὐλίζομένου, μὴ ἔχων ὅτι καὶ δράσεις, τῷ Μελισσηνῷ προτεθύμητο τῶν πρωτείων μᾶλλον περαχωρῆσαι. Κατασχεθείσης δὲ τῆς πόλεως ἡδη πρὸς τῶν Κομηνῶν, μετακαλεσάμενος τινὰ τῶν πιστοτέρων αὐτοῦ⁷⁴, παρεκελεύετο⁷⁵ τὸν Μελισσηνὸν εἰς τὰ βασιλεῖα, ὃτινι συνείπετο καὶ σπαθάρις τις (57) ἀνήρ μαχιμώτατος. Πρὸ δὲ τοῦ φθάσαι εἰς Εργον τὸν ἄνδρον, ἡ μὲν πόλις ἔλαω, δὲ διὰ Πελαιούδρος, ένα τῶν ὑπὸ αὐτὸν ἀναλαβόμενος, πεζῇ κάτεισιν ὡς πρὸς θάλασσαν πορευόμενος. Περιτυχών δὲ τινὶς ἀκατίφεισιν εὐθὺς καὶ τοὺς ἐρέταις παρεκελεύετο, ὃντος δὲ στόλος κατὰ τὸ εἰθισμένον προσώριστο, ἀπευθῆναι⁷⁶ τὸ σκάφος. Ἐγγίζων δὲ ἡδη πρὸς τὴν περαίαν⁷⁷, ὁρᾷ τὸν περά τοῦ Βοτανειάου ἀποστάλεντα, ἐφ' ὧ τὸν Μελισσηνὸν διαπεραιώται τὸν στόλον εὐτρεπίζοντες, καὶ τὸν σπαθάριον ἔντδε μιᾶς;

Variæ lectiones. ex cod. Coislín.

⁷³ Desunt voces. ⁷⁴ πιστοτέρων θεριπόντων αὐτοῦ. ⁷⁵ παρεκελεύετο διὰ τοῦ στόλου τόν. ⁷⁶ ἀπευθῦνεται. ⁷⁷ κεραίαν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

ποτεμεῖον, Nicetam in Isaac. lib. i, n. 6. Paulum Diae. lib. xx, xxii et xxiv. Hist. Misc.; Pachymerem lib. x, cap. 8; Cantacuz. lib. iii, cap. 85; Ducam, cap. 37 et 39, et alios. Eamdem putat Leuclavius, quæ ultimis temporibus, et ante expugnatam a Turcis Constantinopolim, Caligarea appellata fuit, a caligariis, sive sutoribus ad hanc portam habitantibus. Qui quidem locus idem etiam forte qui Τζέγγαρια apud Theophanem de seditione Victoriorum scribentem; Τζέγγα: enim calcei sunt, seu cothurni, ut pridem 259 monuerunt viri docti. De caligariis Constantino-politanis agit Benjaminus Tudelensis, ubi de Constantino-polli.

(56) Μὴ ἐκκλησιῶν. Guillelmus Apuliensis, lib. iv.

Regni sede senex hac tempestate repulsus
Prædictus fuerat, bellator Alexius illum
Expulit iuvans, quia non inuria fratris
Propter eum dimissa fuit, qui viribus auxit
Imperium totius, tot nactus ab hoste triumphos.
Omnibus imperii legionibus hunc comitato,
Præsidis vacua facilis labor urbe reperta
Est superare senem. Fit monachus ille coactus.
Deprædanda tribus datur urbs invasa diebus,
Lusquibus exliterat, manibus quoque sancta nefandū
Atroces per se loca non violare videntur.

A constans in civitatem quam ex longo referam norant epibus omnis generis, terrestribusque juxta et maritimis proventibus divitem magna prædandi cupiditate per obliquam et inobservatam portam penetrans, per omnes plateas ejus viros et angiportus innumerabiles et inæ timabiles clades sparsti. Non a domibus, non ab ecclesiis, ac ne a sacris quidem omnino adytis coercita rapacitas est, plane ubique præda erat, secura religionis plane: cætera crudelitati libidinique frena laxata. Atque id, quod pejus erat, nihilominus aut verecundius miles indigena quam Barbarus perpetrabat. Adeo cives ipsi sui obliuii patræque in ejus viscera per omnem contumeliam debacchabantur.

B Hæc videns imperator Nicephorus seque plane deprehensum in arco sentiens, undique obses-a civitate, Comnenis ab occidente instantibus Melissenο ad Damalim castra babente, diu pendulus animi quid in tam lubrico rerum articulo consilii cuperet, decrevit tandem experiri potius clemenciam Melisseni, et ipsi oblato principatu eum sibi adjungere conari. Id consilium antea conceptum jam capta civitate sero denique aggressus exequi, accersitum quendam e sibi fidissimum misit qui Melissenum in palatum induceret. Comes ibat isti nuntio Spatharius quidam vir fortissimus. Captus sub id tempus urbe Palæologus uno e suis secum assumptio progressus ad mare casu occurrentem naviculam ingreditur, remigibusque imperat recta in eum locum scapham provehant ubi classis consuetam habebat stationem. Appropinquabat jam adverso littori emenso fere trajectu, cum eum videt quem diximus a Botaniate missum classem expedire ut ea Melissenum mox in urbem at-

Vide Leonem Ost. lib. III, cap. 54, et Annam, lib. III, pag. 80, 81.

(57) Σταθρίδες τις. A spatha spatharii dicti. Est autem spatha, major gladius, Vegetio, lib. II, cap. 15, qualem Carolo M. tribuit monachus Sangall. lib. I, cap. 26; lib. II, cap. 11, 17, 19 et 23. Spathariorum vero in palatio officium erat imperatoris corporis custodia, ad quod admissi tantum nobiliores: unde gloriosi spathari dicuntur Alcuino epist. 3, crebroque ab imperatoribus ad principes legati missi, in Annal. Franc. an. 802, 811, eic. His præserat protospatharius, quæ dignitate functus, Alexio imperante, dicitur nescio quis Ravendinos, apud Ordericum Vitalem, lib. x et xi, pag. 778 et 830, qui forte idem cum Radino, qui præfectum urbi egit, de quo Anna, lib. III, pag. 70. Diversi porro aspatharii fuere in hites, quos σπαθάτους vocat Africanus, De apparatu bell. functione præsertim. Nam spatharii proprie dicti, palatinae custodiæ addicti; spathati vero universum milites spatha armati, seu spatha cincti, uti eos appellat Eunodius, epigr. 132. Idem etiam spatharii, qui alii armigeri. Sic Narses qui Corippo armiger, Marcellino comiti et auctori Chronicæ Alex. spatharius; et apud Anastasium in S. Martino PP Olympii exarchi satelles, promiscue armiger et spatharius dicuntur.

que in regiam transportaret. Comes porro ejus Spatharius unam armatarum ad 65 usus bellicos navium intraverat. Hunc longe Palæologus agnitus, quippe olim sibi familiarem propius accedens consueta illa percontatur unde et quo iret, ac ut se in navem admittat petit. Metuens Spatharius quod Palæologum cum scuto et gladio cerneret: Libenter te acciperem, respondit, nisi viderem armatum. Ne sit hoc in mora Georgius inquit, En acinacem protinus et arcum si recipere annuis insuper et galeam abjicio. Securus eo pignore Spatharius Palæologum in navem accipit, officiose amplectens atque oscularis veterem amicum. At is vir vehemens cunctandique nescius, ne minimam quidem moram interposuit quominus destinatum exsequeretur. In insiliens quippe in proram sic remiges alloquitur: Quid agitis, quove pergitis malorum institores ingentium quae in restra ipsorum capita recidunt. Cirtas, ut videtis, capita est. Magnus qui modo erat domesticus nunc est imperator acclamatus; armatos novi Augusti satellites cernitis, proclamationem ejus qua foras omnia personant auditis; non est alteri locus in throno regio. Bonus Botaniates, esto. Sed multo Comneni meliores. Numerosus Botaniatis exercitus, at longe noster numerosior. Non igitur oportet vestram ipsorum vitam, uxoresque ac liberos prodere vos, sed animadverso civitatis statu per quam totus noster vagatur exercitus palam signis erectis liberaque voce Alexium imperatorem ferens, illumque ipsum in insignibus imperii ornatum usque in ipsas jam palatii foras prosecutus, proram vertentes accedite viatori, et certamen vestra pernicie, si obsistere pergitis, duraturum matura deditioне dirimite, conditione vestra tanto futura meliore; quod si arripitis bene merendi occasionem novus princeps victoriae sive partem vestro beneficio debiturus est. His persuasi nautæ omnes in ejus sententiam transcurrunt; cum autem id spatharius moleste ferret, Georgius, quippe homo bellator et manu promptus, sorti ei voce minatus est sese illum si renuere pergeret repente supra foras navis astricturum vinculis, forte etiam inde præcipitem in profundum abjecturum. Mox acclamatione Alexii præit, quam alacriter excepero prosecutique sunt remiges. Quoniam vero nondum quiescebat Spatharius correptum illum et toto nisu reluctantem majore vi domans in navis constratae tabulatio, ut dixerat, vincutum deposituit. Paulum inde promoveus clypeo acinaceque resumpto, eo appellat ubi classis erat, cuius omnes vectores nautasque imperatorem acclamare Alexium magna voce præiens impulsi. Porro cum cui negotium Botaniates dederat classis

Variæ lectiones

⁷⁸ πρὸς τὴν. ⁷⁹ ἡπεὶ λησεν. ⁸⁰ δεσμότην καταβαλεῖν.

⁸¹ δεσμωτην.

(58) Τὴν Ἀκρόπολιν. Exsistit Acropolis Constantinopolitana ad orientem in prima urbis re-

Α τῶν πολεμικῶν νηῶν. Γνωρίσας οὖν αὐτὸν πόρρωθεν πάλαι συνήθη τοῦτον ἔχων, παραπλεύσας καὶ προειπὼν αὐτῷ τὰ συνήθη, ἐπινθάνετο ὅθεν καὶ ὅπῃ πορεύεται, καὶ μεῖδ' ἐσυτοῦ ἀναλαβέσθαι αὐτὸν τὴν τέλον. Οὐ δὲ Σπαθάριος ἐιφήρη τοῦτον ὄρῶν καὶ ἀσπίδα κατέχοντα, δειλιάσας φησὶ πρὸς αὐτὸν. Εἰ μή σε οὕτω καθωτλισμένον ἔώρων, περιχαρῶς δὲ ἐδεξάμην. Οὐ δὲ μάλα προθύμως καὶ τὴν ἀσπίδα καὶ τὸν ἀκινάκην καὶ τὴν κόρυθα ἀποβέσθαι κατετίθετο, εἰ μόνον θελήσεις τοῦτον ἀναλαβέσθαι. Ως δὲ καταθέμενον αὐτὸν τὰ ὅπλα ὁ Σπαθάριος ἐθέάσατο, παρεχεχωρήκει τηνικαῦτα αὐτῷ τῆς εἰς τὸ ἰδιον πλοίον εἰσελεύσεως, καὶ περιπλακεὶς κατησπάζετο μάλα περιχαρῶς. Οὐ δὲ Παλαιολόγος, ὅμδριμος ἡνὸς ἀνὴρ, οὐδὲ πρὸς βραχὺ περιμείνας, ἔργου ἤπειτο. Καὶ ως τὴν ⁷⁸ πρώρων ἀλλόμενος τοὺς ἔρετας ἐπινόαντο, Τί, λέγων, ποιεῖτε, καὶ δημητρεῖσθε κατὰ τὴν σφῶν κεφαλῆς κακὰ μέριστα ἐπενεγκείν παταγματενόμεροι; Ἡ πόλις, ως ὅρπτες, ἐάλιο. Ο ποτὲ μέτρας δομέστικος, νῦν βασιλεὺς ἀνηγρέενται, καὶ τοὺς διπλοφόρους ὅρπτες, καὶ τὴς εὐφημίας ἀκονέτες· καὶ οὐκέτι χώραν ἔτερος ἐτοῖς βασιλεῖοις ἔχει. Καλὸς μὲν οὖν ὁ Βοτανείτης, ἀλλὰ καὶ οἱ Κομητοὶ πολλῷ πρειττορεσ. Πολλὴ δὲ τοῦ Βοτανείατου στρατιὰ, ἀλλὰ πολλαπλάσιος ἡ ἡμετέρα. Οὐ χρὴ τοιγαροῦν τὴν σφῶν αὐτῶν λιών, τὰς τε γυναικας καὶ τοὺς παιδας προδεῦται, ἀλλὰ δὴ τὴν πόλιν περιαθρήσαντας, καὶ τὸ διπλιτικὸν ἄπαν ἔτεδες αὐτῆς θεασαμένους, τὰς τε σημαῖας καὶ τὴν εὐφημίαν λαμπρὰν γινομένην ἀκούοντας, τόν τε ποτὲ μέγατα δομέστικοι νῦν βασιλέα τοῖς βασιλεῖοις πελάζοντος, ἥπειληκεν ⁷⁹ ἐιφηφόρος οὖτος Γεώργιος ὁ Παλαιολόγος αὐτοῦ που ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τῆς νεώς δεσμότης καταλαβεῖν ⁸⁰, ἡ κατὰ τοῦ βυθοῦ ρίψαι. Εὔθυνς οὖν τὴς εὐφημίας ὁ Παλαιολόγος ἐξηρχε, καὶ σὺν αὐτῷ οἱ ἔρεται. Τὸν δὲ Σπαθάριον καὶ μὴ βουλόμενον καὶ δυσχεραίνοντα ⁸¹, κατὰ τοῦ καταστρώματος δεσμότης ⁸² κατέθηκεν. Παραπλεύσας δὲ μικρὸν, ἀναλαμβάνεται τὸν τε ἀκινάκην καὶ τὴν ἀσπίδα καὶ οὐτω προσορμίζει δπου δ στόλος καὶ πάνδημον ἐποιείτο ἥδη τὴν εὐφημίαν. Ἐντυχών δὲ καὶ τῷ ἀποσταλέντι παρὰ τοῦ Βοτανείατου, ἐφ' ὃ τὸν στόλον ἀναλαβέσθαι, καὶ διαπεράσαι τὸν Μελισσηνὸν, εὐθὺς κατέσχεν αὐτὸν, καὶ λῦσαι τὰ πρυμνήσια παρεκελεύετο τοῖς ναυτικοῖς. Ἀποπλεύσας οὖν ἐκεῖθεν σύναμα τῷ στόλῳ καταλαμβάνει τὴν ἀκρόπολιν (38), τὴν εὐφημίαν λαμπρὰν ποιούμενος.

ex cod. Coislin.

⁷⁸ πρὸς τὴν. ⁷⁹ ἡπεὶ λησεν. ⁸⁰ δεσμότην καταβαλεῖν.

⁸¹ δυσχεραίνοντα καὶ μὴ βουλόμενον.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

gione, et in primo colle, e regione Scutarii, sive Ænamlici promontorii, in extremo urbis angulo, qui

Κάκεισε τοῖς ἑρέταις παύσασθαι τῆς εἰρεσίας διεκελεύετο, καὶ ἀτρεμοῦντας ἐστάναι, ἐφ' ὧ τοὺς ἔκ τῆς ἔψας πειρωμένους ⁸³ διαπερδόν, ἀπείργειν. Μετ' ἀλίγον δὲ πλοίον θεασάμενος πρὸς τὸ μέγα παλάτιον (59) καταίρον, τοῖς τοῦ ἰδίου πλοίου ἑρέταις κελεύσας σφροδράν τὴν εἰρεσίαν ποιήσασθαι, φύάνει τοῦτο. Καὶ ὡς τὸν ἰδίον ἐθέασατο ἐν αὐτῷ πατέρα, ἀναστάς εὐθὺς τὴν προσῆκουσαν γονεῦσι προσκύνησιν αὐτῷ ἀπεδίδου. 'Ο δὲ οὐ περιχαρῶς αὐτὸν ἐθέασατο, οὔτε μὴ γλυκερὸν φάος ὀνόμαστε καθάπερ ποτὲ δὲ Ιθάκης οὐ; 'Οδυσσεὺς τὸν Τηλέμαχον θεασάμενος (Οδ. π. 25). Ἐκεῖ γάρ συμπόσιον καὶ μνηστήρες, καὶ ἀμιλλα, καὶ νευρά, καὶ τάξον, καὶ ἀλόν τῷ νικήσαντι ἡ ὄψφρων ἔκειτο Πηνελόπη, καὶ δὲ Τηλέμαχος οὐκ ἔχθρος, ἀλλ' ὡς οὐδεὶς πατρὶ ἐπαρήγω εἰσῆσθαι. Ἐνταῦθα δὲ μάχη καὶ πόλεμος καὶ ἀντικαθιστάμενος πρὸς ὀλλήλους κατὰ γνώμην ἡσαν ἀμφοῦ. Καὶ ἡ θατέρου διτερον οὐκ ἐλάνθανε σχέσις, καὶ εἰς Ἑργὸν οὕπω τὰ τῆς γνώμης ἀπέβαινεν ⁸⁴. Ἐνθεν τοι καὶ μωρὸν αὐτὸν καλέσας ⁸⁵ ἐπυνθάνετο λέγων· Τί ὁδε ποιήσων ἡκεῖς; 'Ο δὲ φρονῶν· Ἐπεδὴ ⁸⁶ σὺν δὲ κείμον πυρθαρόμερος εἶ, οὐδέτερ. Καὶ δὲ πρὸς αὐτὸν· Ἀρέχου μικρόν, καὶ εἶ μου δὲ βασιλεὺς ὑπακούσει, γνώσῃ μετ' οὐ πολὺ. Φθάσας οὖν δὲ ἡθεῖς Νικηφόρος Παλαιολόγος ⁸⁷ εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἐπεὶ ἐσκεδασμένους ἐώρα τοὺς ἔμπαντας, καὶ περὶ συλλογὴν τῶν χρημάτων ἡσχολημένους, εὐκαταγωνίστους αὐτοὺς οἰόμενος, ἤτειτο τὸν Βοτανειάτην ἀπεθῆναι οἱ τοὺς ἀπὸ τῆς Θουλίκης νήσου Βαρβάρους ⁸⁸, ὁστε δὲ αὐτῶν ἐξωθῆσαι τῆς πόλεως τοὺς Κομνηνούς. 'Ο δὲ γε Βοτανειάτης, ἀποξὺ τὰ περὶ αὐτὸν ἀπεγνωκώς, ἐσχηματίζετο μὴ θέλειν ἐμφύλιον γενέσθαι πόλεμον. Ἀλλ' εἰ τε πειθῇ μοι, Νικηφόρε, φρονῶν, ἐπει τεσσαράς πόλεως γενέσθαι οἱ Κομνηνοί, ἀπελθει πρὸς αὐτοὺς πρεσβεύωντα πρὸς εἰρήνην. 'Ο δὲ δυσπενσητῶν, δῆμος ἀπῆσει.

erant deleri facile posse existimans, a Botaniate petebat, a Botaniate comitatus, a Botaniate promittens. Verum Botaniates in semel concepia rerum suarum desperatione perseverans, abhorrere se a civili bello praetexebat. Sed si mihi credis Nicephore, inquit, quandoquidem in civitatem ingressi Comneni sunt, illos a me conveni pacis aliquam rationem cum ipsis initurus. Gravis ea legatio Palaeologo fuit; obivit tamen licet perinvitus.

Ως δὲ εἰσελθόντες οἱ Κομνηνοὶ τεθαρρήκοτες

ἡδη ἐκαρτέρουν περὶ τὸ πεδίον τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ καλουμένου τοῦ Συκεώτου (60),

βουλευόμενοι τὸν ⁸⁹ χρή πρότερον ἀπλοθεῖν εἰς τὰς

B ad Melissenum advehendum ducendae ibi ostendens captum detinuit; nautisque statim praecepit retinacula solverent. Quo facto cum classe **66** omni arcem occupat; ibique splendida lateque celebri Alexii Augusti proclamatione repellita, nautas omisso remigio jussit immotos quiescere. Quod ita fieri volebat ut tanto certius Orientales Melisseni copias qui non nisi hac classe trajicere poterant, freti transitu arceret, quem illa affectabant plurimum. Paulo post cum navem vidisset ad magnum palatium euntem, Georgius, repente nautis qui in eo in quo forte tum fuit navigio erant, remigium ut quammaxime intenderent imperat. Brevi ergo navim prius visam assecutus, patrem in ea suum præter spem ac votum invenit, cui cum statim exsurgens eam quæ parentibus debet venerationem exhibuisse, non eum ille blande intuitus est, nec dulce lumen appellavit, ut olim Ithacensis Ulysses Telemachum primum a reditu visum; ibi enim convivium et proci, et certamen, et nervi, et arcus, et præmiuム victori pudica Penelope proposita, et Telemachus non hostis, sed patri suppetias filius veniens: hic vero pugna et bellum et commissis ambo sententiis in partes contrarias adversis studiis distracti: nec alterum alterius cogitatio latebat, tametsi nondum in opus apertum, animi consilium prodierat. Prior ergo pater postquam stultum appellavit filium: Quid hic, inquit, facturus venis? Cui Georgius: Quandoquidem qui me interrogas pater meus es, nihil. At pater: Exspecta, inquit, paululum; et si quidem me imperator audiet, brevi scies quam te merito stultum vocarerim. His dictis institulum iter tenens Nicephorus Palaeologus venit in regiam: unde sparsos temere per urbem et prædæ studio palantes Alexianos animadvertis, recte ut tunc Interim Comneni quoniā ingressi erant urbem omnia jam tuta, et navigare se in portu rati, circa planitatem magni martyris Georgii qui Syceotes

Interim Comneni quoniā ingressi erant urbem omnia jam tuta, et navigare se in portu rati, circa planitatem magni martyris Georgii qui Syceotes

D dicitur, satis secure consultabant, an ad matres

Variæ lectiones. ex cod. Coislin.

⁸³ πειρώμενοι. ⁸⁴ ἀπέβαινεν. ⁸⁵ καλέσας αὐτὸν. ⁸⁶ ἐπει. ⁸⁷ δὲ Παλαιολόγος. ⁸⁸ βαραγγούς. ⁸⁹ εἰ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

a templo vicino, S. Demetrii vocatur; unde Μεγαλημέτριον ἀκρόπολιν, seu Acropolim S. Demetrii appellat Ducas, cap. 38 et 39, ubi olim ante instauratum Byzantium similis, si non eadem fuerat, ut auctor est Xenophon, et Codinus in Orig. CP. et ubi Bosphorus iupetu maximo ad ipsam crepidiæ collis (in quo Eskisaraium, seu novum Saraium hodie positum est) in Propontidem irruit. V. Cylium in CP. lib. II, cap. 2, et Leucl. cap. 139.

(59) Μέγα Παλάτιον. Quod ea tempestate Constantianum appellatum scribunt Odo de Dioglio, lib. IV, et Will. Tyrius, lib. XX, cap. 25, ad litus Propontidis, haud procul ab Acropoli et Sophaia æde inædificatum. Vide Notas nostras ad Villhard.

(60) Γεωργίου Συκεώτου. Superest etiamnum D. Georgii ædes in Sycis, sive Galatino oppido, uti testatur Mart. Crusius in Not. ad Malaxum.

ipsorum salutatum accursuri prius essent; an potius in palatum recta pergerent. Quo Cæsar cognito per quemdam e suis famulis illico missum graviter increpuit deliberationes otiosas imprudentesque moras. Castigata ergo tarditate strenue pergentibus occurrit circa domum Iberitzæ Nicæphorus Palæologus eum mandatis Botaniatæ, quæ ipsius nomine ejusque assumpta persona sic exprousuimus: **67** *Senex ego jam et solus sum, non filium, non fratrem, non consanguineum habens ullum quem ut successurum intueri queam. Si ergo volueris (ad novum imperatorem Alexium sermonem dirigens) tu esto mihi adoptivus filius: et ego nihil minuam ex iis quæ tuas partes militiamque sequentibus promisiisti, large omnia quantacunque sint præstabo; nec partem ullam imperatoriae potestatis usurpabo tanquam mihi communem tecum: sed ea tibi omni in solidum relicta vanam tantum imperii speciem nomine duntaxat tenus, acclamationeque ac rubris calceis satis habebo retinere, quibus addo habitacionem in palatio, libera administratione rerum plane omnium in tuo plenissime arbitrio relicta. Ibis Comneni auditis verba sibi aliqua excidere passi sunt quæ speciem præferent non abhorrentium. Id cum audisset Cæsar repente accurrit minaci vultu, incitaturus etiam atque etiam ad palatum sublata omni mora invadendum. Ut apparuit dextera porta domum subiens, Comneni desilentes ex equis obviam illi pedites occurrunt, quos ille torvo fixos intuitu graviter objurgabat: *Quid cessarent? cur infinita cunctatione pendere, periclitari, corrumpi sinerent spem ac successum inchoati negotii, sola, quam tandem different, principaliū cedim occupatione perpetrandi. Sic querens atque expostulans videt a lœva parte ingredientem Palæologum Nicæphorum cui pari vultu, nec obtutu magis placido: Quid tibi cum his? inquit, quidve nocturnus huc venis, consocer? nihil quidem ut video perfecturus, ait Palæologus. Simul exposuit eadem quæ prius a Botaniate mandata in id obfirmante animum ut saltem umbram aut speciem imperii scravaret, appellatione, rubris calceis, purpura, domus regia usu contentam, toto imperio universaque administratione rerum adoptionis nomine Alexio delata relictaque: homo alioqui senex et nullius tam rei, quam quietis otioque cupidus. Hunc talia memorantem Cæsar aceribus intuens oculis, superciliosque attractis: Abi, ait, renantia imperatori ea fortasse utiliter offerri potuisse ante captam urbem. Nunc seram mercis addictæ licitationem esse, nec**

Α σφῶν μητέρας, καὶ τὴν συνήθη προσκύνησιν κατὰ τὸ εἰθισμένον αὐταῖς ἀπονεῖμαι, εἰθ' οὕτω πρὸς τὰ βασιλεῖα χωρῆσαι, μαθὼν δὲ Καῖσαρ ἀποστείλας τινὰ τῶν αὐτοῦ θεραπόντων ἡπειρῆστο, τῆς βραδυτῆτος τούτους πολλὰ καταμεμψάμενος. Εὐθὺς οὖν ἀμφὶ ⁶⁸ τὸν οἰκον τὸν Ἰηρίτην (61) γενομένων, καταλαμβάνει Νικηφόρος δὲ Παλαιολόγος λέγων: 'Ο βασιλεὺς οὐδὲν τὰς μηνύει: Γέρων μὲν ἐτώ ηδη καὶ μόρος, μήδ' οὐδὲν κεκτημένος, μήτ' ἀδειγόρ, μήτε τινὰ τῶν γρησιών, καὶ εἰ βουλεῖται (πρὸς τὸν ἀρτιφανῆ βασιλέα τὸν Ἀλέξιον ἀποτελεῖται τὸν λόγον) σὺν τερού μοι θετὸς οὐδέ. Κάρω οὐκ ἀφέται τι τὸν ἐκάστη τῶν συστρατευομένων σοι πεφατείμησαι οὐδὲ τινός σοι ἔκουσταις ἐπικοινωνήσω βασιλικῆς, ἀλλὰ μόνον ἐσομαι ψιλοῦ τοῦ τῆς βασιλείας μετέχων ὀνόματος, καὶ τῆς εὐφημίας, καὶ τῶν ἐρυθρῶν πεδίων, έτι δὲ καὶ τοῦ διατακτισθαι εἰς τὰ ἀνάκτορα. Σοὶ δὲ τὸν τῆς βασιλείας πραγμάτων μελήσει πάντως διοικησις. Πρὸς ταῦτα οἱ Κομνηνοὶ φήματά τινα συγκαταθέτεις: ἐμφαντικὰ ἐνέφανον' ἀπερ ἐνωτισθεῖς; δὲ Καῖσαρ, φθάνει τάχος πρὸς αὐτοὺς ἐπαπειλούμενος, καὶ πρὸς τὰ βασιλεῖα κατεπειγων. Ήδε δὲ δεξιόθεν τῆς αὐλίδος εἰπήσει, ἔξελθόντες οἱ Κομνηνοὶ συναντῶσι πεζεύοντες αὐτῷ. Οὐ δὲ πολλὰ τούτους ἐμέμφετο. Ἀτενίσας δὲ ἐν τῷ εἰσιενται καὶ τὸν Παλαιολόγον Νικηφόρον θεασάμενος ἀπὸ τῆς λαιδές αὐθίς εἰσερχόμενον, Τί πρὸς τὰ ἔνταῦθα, φησι, καὶ εἰ βουλέμενος ηκεῖς, συμπένθερε; Οὐ δὲ, τελέσων μὲν ὡς οἰκεῖον οὐδὲν, τὰς δὲ αὐτὰς ταῖς πρώην κομισων ἥκια [αὐθίς ἥκια] παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἀγγελίας. Αἰερίστατο γάρ δὲ βασιλεὺς φυλάκαι τὰ ὑπερσχημένα, καὶ ὡς οὐδὲ μὲν χρήσασθαι τῷ Ἀλέξιῳ, ἐφ' ψ τὴρ αὐτοκράτορα "ἀρχήρ αὐτὸν ἀραδίσασθαι, καὶ τὰ τῆς βασιλείας κατὰ τὸ αὐτῷ διοικεῖν βουλητὸν, ἐκεῖνος δὲ μόνον" τοῦ τῆς βασιλείας μετέχειν ὀνόματος, καὶ τῶν ἐρυθρῶν πεδίων καὶ τῆς κατῆς ἀλουργίδος, καὶ τοῦ περὶ τὰ βασιλεῖα διαταπάνεσθαι, γέροντά τε ηδη διτα καὶ βαστώντης δεδμενον. Εὐθὺς δὲ πρὸς αὐτὸν δρῦμον ἐνατενίσας, καὶ τὰς δόρρους ἐπισυνάξας, αὐτῷ φησιν: Ἀπελθὼν ἀπάγγειλον τῷ βασιλεῖ, ὡς ταῦτα ησαν ἀπ συμφερόντα πρὸ τοῦ τὴν πόλιν ἀλῶνται· τὸ δὲ ἀντεύθεν χώρων οὐκ ἔχει διλως τὰ τῆς πρεσβείας. Γέρων δὲ ηδη ὡς ὑπεξίστατο ⁶⁹ τοῦ θρόνου, καὶ τῆς σαυτοῦ φρότεισον σωτηρίας. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὲ Καῖσαρ. Οὐ δέ γε Βορέλος τὴν τούτων μεμαθηκώς εἰσέλευσιν, καὶ ὡς δὲ οὐπ' αὐτοὺς στρατὸς ἀπανταχοῦ

Variæ lectiones

ex rod. Coislin.

⁶⁸ κατά. ⁶⁹ αὐτοκράτορος. ⁷⁰ μόνου. ⁷¹ ὑπεξίστασο.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(61) *Tὸν οἶκον Ἰηρίτην. Domum Iberitzæ statuit Codinus ad Acropolim: "Εστὶ δὲ καὶ δ ὁ οἶκος τοῦ Τουθάκη, καὶ τοῦ Ὀθωμάνη, δυνέπερ ἔχει δ Ἀχροπόλιτης. Scylitzes pariter, qui domum suisse scribit Gregoræ, cognovit Iberitzæ, dignitate magistrorum, Constantini Ducæ, qui imperium sibi asserere*

conatus est post Alexandri interitum, socii: Διὰ πυλίδος εἰσελθών τοῦ πρωτοβεστιαρίου Μιγανῆ, **260** πλησίον οἴσης τῆς Ἀκροπόλεως, ἐν τῷ οἴκῳ του Μαγιστρου Γρηγοροῦ τοῦ Ἰηρίτην. Huius Gregoræ meminuit præterea Leo Grammaticus in Leone, pag. 484.

σκεδασθείς, περὶ τὴν λείαν ἐνασχολεῖται, καὶ τῆς τῶν λαφύρων συλλογῆς ὅλος γεγένταις⁶¹ (οὗτοι δὲ μετὰ τῶν ἔξι αἰματος, καὶ ἔξι ἀγχιστείας προσηκόντων αὐτοῖς καὶ μετρίων ὅθεντων κατελείφθεισαν⁶²), ἀντικαταστῆναι διέγνω τούτοις, λίαν εὐχειρώτοις οὖτις διὰ τὸν τοῦ στρατοῦ σκεδασμὸν. Τοινυν καὶ συναγαγών τοὺς ἔκπι τῶν ὄμμων τὰ ἔιρη κραδαλῶντας ἀπαντας, καὶ ὀπέσσοι ἐκ τοῦ χώματος ὅρμητο ἀπὸ τοῦ Κωνσταντίνου⁶³ φόρου μέχρι καὶ τοῦ λεγομένου Μίλιου (62) καὶ ἀνωθεν, μετ' εὐταξίας διτοις πολλῆς στοιχήδον αὐτοὺς αυνέταξεν· οἱ δὲ συνησπικότες ἴσταντο πρὸς μάχην παρεσκευασμένοι, ἀτρεμοῦντες⁶⁴ τέως. Ἐπει δὲ ὁ τηνικάῦτα πατριάρχης (63) χρηματίζων ἱεροπρεπῆς τῷ δυτὶ ἀκτήμων, καὶ πάνι εἰδος ἀσκήσεως, ἥπερ οἱ ἐν ἑρμηταῖς καὶ ὄρεσιν ἐνδιαιτώμενοι τῶν πάλαι πατέρων, διεληπυθώς, κατηξίωτο προορατικοῦ καὶ θείου χαρισματος, πολλά τε πολλάκις προειπών⁶⁵ καὶ μηδέποτε διαφεύσαμένοι καὶ κανὼν καὶ τύπος ἀρετῆς τοῖς μετ' αὐτὸν χρηματίσας, οὐδὲ τὰ τῷ Βοτανείατη συμπεπόντα παντάπασιν ἀγνοήσας ἐφαίνετο. Ἀλλ' εἴτε ἐκ θείας ἐπιπνοίας, εἴτε καὶ τοῦ Καλασαρος ὄποθεμένου (ἐλέγετο γάρ καὶ τοῦτο) καὶ πάλαι φιλίως πρὸς αὐτὸν διακειμένου διὰ τὸ ὑψος τῆς αὐτοῦ ἀρετῆς ἐνυδρούλευε τῷ βασιλεῖ ὑπεκοστῆναι τοῦ βασιλείου θρόνου. Μή χώρει, λέγων, πρὸς ἐμφυλίους πολέμους, μήτ' ἀντίθεινε Θεοῦ προστάξει. Αἴμαται Χριστιανῶν μή θέλε μιανθῆναι τὴν πόλιν, ἀλλ' εἴκας Θεοῦ βουλήσει ὑπέκοστηθι τοῦ μέσου. Πειθεῖται τοῖς τοῦ ἀρχιερέως λόγοις δὲ βασιλεύς. Δεδιώς δὲ τὸ τοῦ στρατοῦ ἀτάσθαλον περιζώνυται καὶ κάτεστιν ὡς πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἀπονευκάς. Πλήρης δὲ συγχύσεως ἀν, λέληθεν ἡμιφιεσμένος ἐτι τὴν τοῖς βασιλεῦσιν πρέπουσαν στολήν⁶⁶. Οἱ δὲ Βορίος ἐπιστραφεῖς καὶ ἀφέμενος

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁶¹ γεγένηται. ⁶² κατελείφθησαν. ⁶³ Κωνσταντίνου. ⁶⁴ καὶ ἀτρεμοῦντες. ⁶⁵ εἰπών.

Cir. Dufresnii Du Cangti nol.

(62) *Milicu. Miliare aureum in 5 urbis regione ponit auctor urbis descriptionis, solus, quod sciām, qui *Miliare* dixerit, cum aliis *Miliov* appellant. Sed hic *Miliov*, pro foro, in quo fuit *Miliaris* illa columna, accipi videtur, uti passim apud scriptores, qui *Miliov* mentionem agunt, quod ἀγόραν τοῦ *Miliov* vocat auctor incertus in *Leone Bardæ Milio*. Illud esse quod *Augusteum* nuncupatur, et in eadem regione, quo *miliare*, collocatur, eonsel *Gylius*. Sane *Augusteum*, seu *Augusteonum*, forūm ita dictum, et *Miliare* vicina fuisse, nec procul a *Sophiana* æte, testatur *Nicetas* in *Alex. Man. F. cap. 6*, et in *Isaac. et Alex. cap. 2*. In *Milio* suspensa rebellum capita scribunt non selen *Theophanes*, *S. Nicephorus*, *Paulus Diae. et alii*. In eo etiam varias ades exstructas auctor est *Cedrenus*, *Codinus*, etc. unde evidens est non semper *Miliov* pro ipsis *Miliis*, seu *Miliaris*, forniciibus, de quibus passim scriptores, accipi debere. Existit porro *Miliov* ante instauratum *Byzan* um, ut docent ex *Hesychio Milio*.*

(63) *Πατριάρχης*. *Cosmas*.

(64) *Τὴν τοῖς βασιλεῦσι πρέπουσαν στολήν*. *Illeam* forte, quam καθημερινὴ vocat *Codinus*, *De off. autæ CP. cap. 6*, n. 44, seu quotidianum im-

compositioni relictum locum qua de re perdita tanquam adhuc sua pacisci pergeret. Senem quod se memorabat, eo valero debere ut natus ægre throno excederet aliam ætatem aliud robur poscent: salutique prospiciendum putaret quæ obtineri simul cum dignitate, ut res tum erant, minime posset. Hæc Cæsar. At *Borilus* comperto *Connenianorum* in urbem ingressu, animadversaque securitate ipsorum qui temere per omnes vios sparsi dissipati que uni spoliorum coacervationi vacarent, facile ratus eos in tali negligenter deleri posse, necessarios omnes atque amicos circum se suos coegerat: adiunctisque illis quos diximus, qui secures ex humeris pro ensibus gestant; insuper et iis qui a *Chomate* appellationem obtinenter, omnes perpetua serie pulchroque **68** ordine disposuit a *Constantini* foro usque ad *Milium* et supra; et illi quidem instructi clypeis firmo animo locum tuebantur ad pugnam parati. Verum qui tum temporis patriarcha erat vir plane dignus illo loco vere pauper et monasticam austoritatem nihilo remissius quam qui olim in desertis et montibus degebant Patres in urbe retinens, quem etiam ferebant prophetæ gratia prædictum, ut qui multa prædictisset quæ vere acciderant; certe ita viveret ut officii forma virtutisque exemplar æqualibus posterisque esset. Is, inquam, sive divino instinctu admonitus quo loco *Botaniata* res essent, quidque illo denique futurum esset, sive suggestione arcana Cæsaris (nam et id dicitur) qui admiratione virtutis ejus magnam a longo tempore cum patriarcha conjunxerat amicitiam, in tempore superveniens cum *Borilus* *Botaniatem* ad audendum excitabat, sapiens et denique creditum *Augusto* consilium dedit: ne dubitaret throno regio cedere, neve divino

Variae lectiones ex cod. Coislin.

peratoris amictum, quo ille induebatur extra statas cærenomias, et dies solemnies, non forma, sed ornatus opulentia diversum. Id enim arguit quod mox subdit, avulsa a *Borilo* brachiorum illa ornamenti margaritis intexta, quæ solius *Augusti* erant, et inter imperatorios ornatus conspicuntur in *Bulla Aurea Baldini II*, imp. cuius Extus in Observationibus ad *Villhard*. a nobis representatur, tum ut cujusmodi haec tempestate fuerint vestes imperatoriae, tum etiam illa brachiorum ornamenti attentius lector inspiciat; ubi in quolibet brachio binas armillas, seu ut a *Pisciano*, *Isidoro*, et *Anastasio Bibl.* appellantur, *brachialia*, advertere est. Prior namque armilla, eam brachii partem, qua humeris illud connectitur, occupat; cuius forte generis fuere armillas, quas viri militares, ab imperatoribus et ducibus in rerum bene gestarum præmium acceptas, deferebant, sic dicta, inquit *Festus*, quod antiqui humeros cum brachii armos vocarent. *Ebrardus de Bethunia* in *Græcismo*:

Annulus est manum, sunt armillæ scapularum.

Atque perichelides exornant brachia nymphis.

Willemus Brito in *Vocabulario*: *armillæ sunt propriæ ornamenta armorum*. *Armilla* altera inferio-

imperio repugnans rem publicam disserpendam civili bello, urbem Christiano cruore polluendam daret; sed potius Dei voluntati cedens de medio abiret. His parere certus imperator mox palatio egressus præcinctus se veritus petulantiam militarem, et capite demissso pudore ac miseria plenus ad Dei Magnam Ecclesiam tendit. Cum autem in magna perturbatione prodiret, regiam prius exuere qui præcedebat Borilus, arreptis quæ circa ejus brachium erant margaritis intextis vela distincta, ea disiunctis a ueste cætera, addens non sine sanna et irrißione mordaci: nempe Hoc tibi nunc vere convenit. Sic Botaniates in magnum divinæ Sapientiae consecratum templum perveniens ibi fretus loci sanctitate perstabat.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

rem exornat brachii partem; utraque latioris segmenti **261** instar, margaritis intextis distincta quod, armillis vulgo tribuitur; armillas enim latius extendi adnotat Hugucio. Sic Willelmus Malmesburiensis, lib. II, *De gest. Angl.* cap. 12, binas in unoquoque brachio armillas tribuit Anglis militibus, quos ad Hardeknutum regem misit Godwinus: *Ratem auro rostratam, habentem 80 milites, qui habent in brachis singulis armillas duas, unam quamque 16 unciamarum auri.* Eadem habent Florentius Wigorn. et Rogerus Hoved. Atque hæc brachiorum ornamenti, ut cæteros regios ornatus et vestitus, quod non semel monemus, accepisse vindicantur Byzantini Augusti a Persis, apud quos in usu illa fuisse, præter Ammianum, lib. XXIII extenso, testatur Xenophon, lib. VI *De instit. Cyri*, dum Abradat, ad prælium sese adornantis, armatiorum describit: *Προσφέρει αὐτῷ τὴν πάνθειαν γρυπούν κάρπον, καὶ περιβραχίωνα, καὶ φέλλιτα πλατάνα περὶ τοὺς κάρπους τῶν χειρῶν.* Nam per περιβραχίωνa videtur intellexisse armillam, quæ superiorem brachii partem exornabat: per φέλλιτα vero, quæ etiam πλατάνa, seu latiora, fuisse ait, inferiorem. Sed et apud Theophanem, anno 17 Heraclii, legimus post fusum et profligatum Rha zatem, Chosroë Persarum regis exercitus ducem, in ejus castris invenisse Grecos, seu Romanos, enes plurimos, zonas auro distinctas, clypeum et thoracem Rhazatis, ex auro solido conflatos, præterea τὰ βραχίωνα αὐτοῦ; quo loco Cedrenus βραχίωνa habet, quam vocem eadem notione usurpat Achines Ὄντεροχρ. cap. 127, et Joan. Tzotzes e hil. 10, cap. 318, cum ait brachialibus brachia sua exornasse Pannones:

Καὶ πήχεις δὲ στολίζουσαν τοὺς ἑαυτῶν δρόμως
Βραχιονοίς αἰδηροῖς, καλοῖς καὶ ψελίνοις.
Ἐνιστεῖσθαι τενά διστραγαλώδη,
Καὶ ἐπερα τοιαῦτα δὲ δίκην βραχιονῶν.
Δειμοῖς τοισι συνδῆσαντες βραχίωνας φοροῦσιν.

Sed et observo brachionarium vocari φέλτον ἀνδρὸς, in *Græco Lat.* Porro veterum Augustorum brachias apitatas armillas, testatur Lucifer Calaritanus lib. *De non parcendo in Deum delinq.*, ad Constantium scribens, ad quem legatus a Liberto papa missus fuerat, pag. 292: *Debimus vereri regni sui diadema, innarem etiam, et dextrocheria: debemus insignes quas esse censes uestes tuas honore, et despicer verum Creatorem atque Rectorem?* *Dextrale autem et dextrocherium idein esse pridem docuit Salmasius ad *Capitolinum*. Armillas etiam inter imperatorios ornatus habuere Germanici Augusti, quos illi (ut Byzantini a Persis) a Francis mutuo accepere. Witikundus, lib. II *Gest. Saxon.**

Α τῶν περὶ τὸν βραχίωνα χειρολημένων διὰ μαργάρων πέπλων παραλύει τηνικαῦτα τῆς ἑσθῆτος, φάμενος; μετά τινος μυκτῆρος, καὶ σεσηρότος ἡθους, ὡς Τοιοῦτο ἡμῖν ἐπ' ἀληθείας προσήκει νῦν. 'Ο δὲ εἰς τὸν μέγαν τοῦ Θεοῦ νεών τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας εἰσελθών ἐγκαρπερῶν τέως ἦν ἀύτῷ.

B describens inaugurationem Othonis Magni: *Procedit, inquit, pontifex cum rege, tunica stricta more Francorum induto. pone altare. super quod insignia regalia erant, gladius cum baltio, chlamys cum armillis, baculus cum sceptro et diademe.* Ubi observandum chlamydem armillis conjungi, quod ejus quodammodo pars essent, et cum chlamyde ad brachia aptarentur. Dux a Francis Germanos ejusmodi accepisse armillas, quod satis testatur Witikundus, qui Othonem more Francorum, nempe decessorum ex Francica gente Augustorum vestitum depingit. Adde quod aureas armillas Francis tribuit Gregor. Turon. lib. II *Hist. Franc.* cap. 42; *brachialia aurea*, S. Audoenus in *Vita S. Eligii*, lib. I, cap. 10. Idem scriptor lib. II cap. 39 de Balthide Regina (a): *Nec præter brachiles aureos super se quidquam ornamenti relictum.* Ubi editio Du Chesniana (b), *nihil præter manicas retinens.* Erant igitur brachialia et manicas Bathildis inter ornamenti regia. Fortunatus in *Vita S. Radegundis*, cap. 13: *Similiter accedens ad Cellam S. Jumeris, die uno quo se ornabat felix regina, composito sermone ut loquar barbaro, stacionem, camisas, manicas, coeas, fibulas, cuncta auro, quædam gemmis exornata per circulum sibi profutura sancto tradit altari.* Nec Francis duntaxat **262** nostris præcipuum fuit armilla regie dignitatis insigne, sed et apud Saxonicos Britanniae reges. Tradit enim Simeon Dunelmensis, lib. II *Histor. eccles. Dunelm.* cap. 13; *Guthredum a sancto Cuthberto posita in brachio ejus dextra armilla in regnum constitutum.* Virorum fuisse proprie armillas, pridem est cum adnotarunt criticorum filii (c). Ab iis postea ad feminas transierunt: Terullianus de *pallio*: *Armillis quas ex virorum fortium donis ipse quoque matronæ usurpassent, omnium pudendorum conscientias manus inserit.* Sed et non olim tantum, verum etiam sequioribus sæculis ejusdem fuerunt formæ, quæ D virorum, hoc est, in modum latioris segmenti, quod geminis et lapillis, opere Phrygio adornatum brachis adnectebatur. Papias, *Dextralia, brachialia, genus ornamenti commune viris et feminis: ante manicas portantur, et junguntur cum clavo.* Quæ non modicum illustrant quæ habet anonymous, *De mirac. S. Fidis virg. et martyr.* cap. 5; *Arsendis uxor Willelmi Tolosani comitis, fratris illius Poncii, qui ab Artaldo posthæc privigno suo dolo intersectus fuit, habebat armillas aureas, vel potius, quod ad cubitum continuabantur, manicas miro opere gemmisque insignitas.* Vita S. Eligii episc. Noviom.: *Quoties brachile aureum, pugnam (pungam) quoque auro gemmisque complam sibi subripuit, ut miseris subveniret?*

(a) Tom. III, *Spicil.*(b) Tom. I, *Hist. Fr.*, pag. 63.(c) Hæpping *De insig.* pag. 98.

ΑΝΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ

ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ Γ.

ANNÆ COMNENÆ

ALEXIADIS LIBER III.

69 ARGUMENTUM.

Alexius imperii res ordinat. Pacem dat Turcis. Bellum adversus Robertum parat.

PERIOCHE.

Botaniates monachi vestem et professionem suscipit. Maria ejus uxor qua fiducia quare causa domi exspectari Comnenos. Suspiciones hominum de illa. Laudes ejus filii Constantini Ducæ, Irene imperatricæ acclamatur opera Georgii Palæologi. Joannes Cæsar Cosmæ patriarchæ opera utitur ad Mariam palatio educandam. Maria forma describitur. Digressio causa et occasione nuptiarum ejus cum Botaniate, quarum conciliator Joannes Cæsar fuit. Alexius coronatur a Cosma patriarcha. Joannes Xiphilinus Cosmæ decessor quando obierit. Eustratii Garidae apud matrem Comnenorum grati. Irene Alexii conjux coronatur a Cosma patriarcha. Alexii descriptio. Irenes, genus, ætas et forma. 70 Isuaci descriptio; ejus fortitudo bellica. Creatur ab Alexio sebastocrator. Nicephorus Melissenus fit ex pecto Cæsar. Corona imperatoris qualis; et in quo distincta a coronis sebastocratoris et Cæsar. Taronitem sororis sue virum Alexius protosebastum et protovestiarium, mox panypursebastum renuntiat. Adrianum et Nicephorum ejus fratres, illum protosebastum, hunc magnum drungarium classis. Dignitates novæ cum novis nominibus eaurum ab Alexio excogitatae quam ob causam. Regnum ars artium. Cosmas patriarchatum abdicat. In ejus locum Eustratius Garidas eunuchus promovetur. Constantino Ducæ calcei rubri redditii. Maria palatio exxit. Alexius captæ direptæque urbis coram patriarcha et synodo culpam supplex fatetur, et in salutarem pænitentiam jejunium quadraginta dierum, cum humi cubatione totidem noctium accipit et implet cum suis. Matrem religiosum secessum cogitantem administrationi rerum imperii præficit, ea de re Bulla Aurea que refertur. Ejus mulieris prudentia, religio, cæteræ virtutes, compositissima vitæ ratio. Templum sanctæ Theclæ qua occasione construi jussum ab Isuacio Comneno imperatore. Imperii miser status imminentे hinc Roberto, illinc Turcis, ærario exhausto, militari re perdita. Alexius scribit ad præfectos provinciarum Orientalis tractus. Dyrrachium mittit Georgium Palæologum, muniturum eam urbem adversus Robertum. Scribit ad præfectos urbium Illyrici, ad Romanum pontificem, ad archiepiscopum Capuanum, ad principes ducesque Galliarum, ad ducem Longobardicæ, eos omnes qua promissis qua donis in Robertum incitans. Ad Henricum Alemaniæ regem legatum mittit cum litteris qua recitantur. Solymani Turcorum principis urbs regia Nicæa. Turcorum illinc ad Bosporum sive Damalin cuncta vastantium incursiones Alexius coeret, maritimisque pulsos oppidis petere pacem cogit, quam iis largitur metu Roberti. Monomachatum Dyrrachio in Illyricum profugum, missa ad securitatis fidem Bulla Aurea revocat. Robertus seda licet tempestate ac naufragio diminutis copiis, se ad Dyrrachii oppugnationem accingit. Ejus urbis, quæ olim Epidamnus, origines memorantur.

ΑΛΕΞΙΑΣ Γ.

Άρχη τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ^{οὐ}. Α

Initium imperii Alexii Comneni.

Οἱ δὲ Κομνηνοὶ τὰ βασιλεῖα καταλαβόντες, παρα-

Interim Comneni occupato palatio Michaelem, χρῆμα τὸν ἐπ' ἀνεψιῷ γαμβρὸν αὐτῶν Μιχαὴλ, δ; qui deinde logotheta secretorum fuit neptis ipsius.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{οὐ} Desunt.

rum virum ad Botaniatæ statim mittunt. Is profectus comitante præfecto urbis qui tunc erat, Radenus nomine, imperatorem introducit in naviculam parvam, cum eoque peruenit in celebre monasterium Peribleptæ, ubi ambo magnopere incumbebant ad suadendum Botaniati ut monasticum habitum vellet induere. Quo id in tempus aliud differente, illi veriti ne in tam lubrico rerum statu aliquid a factione **71** nondum obtrita servorum illorum, et a Chomatenis nondum reconciliatis novi motus orirentur, rursus idem consilium longe instantius obtrudendo pervicerunt tandem ut coma eo ipso die detonsa angelico habitu orna-

τὸν ὑστέροις¹ λογοθέτης (65) τῶν σεκρέτων ἔχρημάτισ, πέμπουσι πρὸς αὐτὸν. Ὁ δὲ ἀπελθὼν μετὰ τοῦ τότε² ἐπάρχου (δ' Πρδηνὸς (66) δὲ οὗτος ἦν), εἰσαγαγὼν τὸν βασιλέα εἰς ἀκάτιον τι μικρὸν, ἀπέρχεται μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν τῆς Περιβλέπτου μονὴν (67) περιώνυμον είτα τὸ μοναδικὸν αὐτῷ ἀμφω προτρέπονται³ ἀμφιάσασθαι σχῆμα. Τοῦ δὲ ἐς νέωτα τοῦτο ὑπερτιθεμένου, οὗτοι δεδίστες εἴτε ἐν συγχέσει καὶ ἀταξίᾳ τῶν πραγμάτων διτων, μήτι ἀπὸ τοῦ μέρους τῶν δούλων ἔκειναν, καὶ τῶν ἐκ τοῦ χώματος νεωτερισθῆ⁴, κατηπειγμένως τὴν τῶν τριχῶν ἀποκοπὴν αὐτῷ συνεδούλευον. Καὶ πειθεται τούτοις, καὶ τοῦ ὁγγελικοῦ (68) τηνικαῦτα ἀξιοῦται σχῆμα-

Variæ lectiones

¹ ὑστέροις καιροῖς. ² τηνικαῦτα. ³ προπέμπονται. ⁴ αὐθις νεωτερισθῆ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(65) **Λογοθέτης τῶν σεκρέτων.** Hac etiam functum dignitate Gregorium Camaterium, Alexio imperante, auctor est Nicetas in Joanne, cap. 3. Logothetas plures suis in palatio Constantinopolitanis, pridem obseruant viri docti. Logothetam vero qui ab Anna τῶν σεκρέτων indigitatur, eum putant Wolstius, Meursius. Salmasius ad Vopiscum, et Goarus, quem idem Nicetas in Man. lib. vii, cap. 1, cancellario æquiparat: quod secus se habet. Cancellarii enim dignitas convenient logothetæ τοῦ δρόμου, qui a Nicephoro patriarcha CP. dicitur δὲ τῶν δημοσίων πραγμάτων τὰς ὑπομνήσεις διαχωρίζων, quique Edicta et Aureas imperatorum Bullas subscripte, ut ex Novellis aliquot Manuelis Comneni apud Car. Lubbeum colligi datur: et quem eo nomine Bullarium et Caniculum servasse ostendemus ad pag. 338. At logothetae secretorum quis fuerit, quodve ejus munus, satis indicat idem Nicetas in Isaac. lib. iii, cap. 5, de Theodoro castamonia scribens, qui rerum summa Isaaciūs imperator tradiderat: Ἡ δὲ οὗτος περὶ πραγμάτων ἔγχετρον, καὶ μάλιστα περὶ τὰς δημοσίας συνεισφορὰς δεξιῶντας, καὶ λόγων αφωτέρων μέτρος διν καὶ λογοθέτην τῶν σεκρέτων προβαλλόμενος, etc. Ex quibus Nicetas verbis data videtur castamoniae dignitas logothetae secretorum, propter usum et experientiam in re æraria, seu vestigali. Et sane studio illi operam impendisse mox prodit, cum ait castamoniae concessisse Isaacium facultatem litteris puniceis, quarum usus solius Augusti erat, ὑποτηματεσθαι τοὺς τόμους δημοσίων λόγων, id est, subscribendi libellos publicarum exactiōnōn; δημοσίων enim est vectigal, quod Latini publicum vulgo vocant. **Gloss.** Græco-Lat. τελόνιον, publicarium; δημοσιωνης, publicanus. Tribunalia vero in quibus lites de tributis et vectigalibus, et de eorum immunitate pertractabuntur, δημοσιαὶ σέκρεται dicuntur Cedreno, ut his qui præcerat, δὲ προκαθημένος τῶν δημοσιαῖων δικαστηρίων, in Novella Manuels Comneni. Denique Scylitzæ in Leone Phil. σέκρετον τοῦ γενικοῦ νονcupatur tribunal, quod alias σέκρετον δημοσιαῖον. Fuit enim γενικὸν, ἀρες Constantinopolia a Constantino M. ut serunt, exstructa, vectigalibus et tributis recondendis, ut auctor est Codinus in Orig. ab Isaacio **263** Angelo deum eversa et destrueta. Hujus secreti preses λογοθέτης γενικὸς, seu τοῦ γενικοῦ dicitur eidem Codino, Constantino in Basilio, Gregoræ, lib. vii, et aliis. Nicophorus PC. καὶ τῶν δημοσιῶν φύρων λογιστὴν, δι λογοθέτην γενικὸν οἶδε καὶ εἰν ἡ συνήθεια. Interdum simpliciter γενικὸς apud Suidam in Anastasio, Scylitzem in Basil. Maced. Leconom. Nov. 44, etc. Inde Logothesium Generale apud Pauli. Diac. lib. xix

B Hist. Misc. Est igitur logotheta τοῦ γενικοῦ, qui promiscue scriptoribus λογοθέτης τῶν σεκρέτων appellatur, nempe subauditæ voce δημοσιαῖων, eratque præcipius istius tribunalis iudex. Hinc Nicetas Choniates, in librorum suorum Epigraphæ, dicitur obiisse officium τοῦ μεγάλου λογοθέτου τῶν σεκρέτων, καὶ ἐπὶ κρίσεων τοῦ γενικοῦ.

(66) **Ραδηνὸς.** Radenorū illustris fuit Constantinopolis familia, ut auctor est Scylitzes, pag. 723, et Nicetas, in Alex. Aug. lib. iii, n. 1, V. Notata ad pag. 64.

(67) **Ἐλξ τὴν τοῦ Περιβλέπτου μονὴν.** Monasterium Deipare sacrum, a Romano Argyro imp. exstructum, ut habent Zonaras, Scylitzes, Glycas, et Manasses, cuius haec sunt: Οἱ δύο μεγαλοπερπῶς τῇ Θεοτοκῷ κόρῃ Ἀνεδυμέστα μονὴν, ἡ Περιβλέπτος κλήσις.

Ad maritimos urbis viarios extitisse indicat, præter Arianum, Gregorius, lib. vii. Καὶ ἀπελθὸν οἰκητήριον τὸ πρὸς θάλασσαν τετραρμένον μέτρον τῆς Περιβλέπτου μονῆς. Ad locum nuncupatum Sigma statuit Scylitzes in Michaelo Calaph. Zonaras ab ipso Botaniata ita instauratum scribit, ut secundus ab Argyro ejus conditor habitus sit. In eo humatus Argyrus, ut auctor est Scylitzes et Glycas: in eo etiam plurimæ olim et variæ extitero sanctorum reliquiae, et quibus fuit caput D. Clementis papæ et martyris, quod capta a Francis Constantinopolit ad Cluniacense monasterium delatum tradit Rostangius monachus, et corpus S. Pauli primi eremitarum, quod Jacobus Lanzuolus Venetias in ecclesiam S. Juliani transtulit. an. 1240, ut est apud Sansovinum, in Venet. lib. II. In id denique Manuel Palæologus imper. sub vite exitum concessit, ut refert Ducas, cap. 28. Adhuc stare autem, Armeniorum sacris dicatum, et a Græcis Suluna vulgo appellari scribit Leunchavus in Pand. cap. 51. Fit præterea istius monasterii mentio apud Nicetam in Andronic. lib. II, cap. 9; Pachymer. lib. v et xiii, cap. 15; Phranzes, lib. i, cap. 39; Codin. De offic. cap. 15, n. 6; Leon. Allat. lib. ii in De Eccles. Occid. et Orient. perp. consens. cap. 12, etc.

(68) **Καὶ τοῦ ὁγγελικοῦ.** S. Nicophorus CP. καὶ δὴ ἀγγελικὸν δὴ τούτο, καὶ ἀποτοικὸν τοῦ μοναχικοῦ βίου σχῆμα. Bryennius, lib. i, n. 5, τῆς ἀλουργίδος τὸ ἀγγελικὸν ἀνταλλαξάμενον σχῆμα. Adde Vitam S. Eupraxis virg. cap. 10. Ita monachicum habitum vocant Græci scriptores passim, ut vitam et conversationem monasticam. Ἀγγελικὴ ποιεῖται, Gregorius Theologus Orat. in sanctum baptisma et Euchologium Græcorum: Διατριψὴν ἀγγελικὴν; Basilius in Ascetic. ἀγγελιῶν διατάξην; Ignatius Diac. in Vita S. Nicophori patr.

τος. Οὐα τὰ τῆς τύχης ! Ὅγοῦ μὲν αἴρει τὸν ἀν-θρώπινον βίον, δτε ἐπιμειδιζεῖν αὐτῷ θελήσει, καὶ διαδημα βασιλικὸν αὐτῷ περιτίθησι, καὶ περιπορφύρει τὰ πέδιλα· ἐπάν δὲ τὰς δφρῦς τούτοις ἐπισυνάξει⁶, ἀντὶ τῆς πορφυρίδος καὶ τῶν στεμμάτων τὰ μέλανα ράκη καταμφιέννυσιν. Ὅπερ δὴ καὶ τῷ βασιλεῖ Βοτανειάτῃ ξυμβένηκεν. Ἐρωτηθεὶς δὲ περά του τῶν συνήθων εἰ εὐφρόως τὴν μετασολήν φέρει, φησὶν · Ἡ τοῦ κρέως με⁷ μόνον ἀποχὴ (69) ἀνιδ, τῶν δ' ἄλλων δλῆγη μοι ἡ φροντίς. Ἡ μέντοι βασιλές Μαρία σύναμα τῷ οὐρῷ Κωνσταντίνῳ, δν ἐκ τοῦ προβεβασιλεύστος Μιχαήλ⁸ ἔσχε τοῦ δοῦκα, έτι τοῖς βασιλείοις προσέμενε, δεδοικυτα περὶ ξανθῶ Μ.νελάνῳ κατὰ τὴν ποίησιν, πρόφασιν ἀδιδοῦτον τῆς καρτερίας τὴν συγγένειαν ἔχουσα, καὶ τινες ὑπὸ φύσου παρακεινμένοι ἄλλῃ ἀπτα περὶ αὐτῆς ὑπετόπλαζον. Προσφάτεις γάρ τὸν μὲν γα-θρόνο (70), τὸν δὲ θετὸν οὐδὲν εἰσποιήσασθαι. Τεῦτα δὲ ἀνέκεισεν αὐτὴν οικοδομεῖν, οὐκ αἰτίᾳ τις κατὰ τοὺς πολλοὺς ἐπιψυχος, οὐδὲ τὸ τῶν ἀνδρῶν ἔκεινων ἐπαγωγὴν καὶ⁹ εὐπρόσιτον, ἀλλὰ τὸ ἐπ-έλλοτερίας εἶναι, καὶ μὴ συγγενῆ, μὴ συνήθη, μηδένα τὸ περάπαν δμόχθοντα κεκτημένην. Οὐκ διελεν οὖν ἀσυντάκτως ἔκειθεν ἐκστῆναι, δεδοικυτα μὴ τι κακὸν συμβαῖ τῷ παιδὶ, δν ἔκειθεν ἐξέθιθο¹⁰ τῷ τοῦ ἐχέγγυδν τι ἀσφαλείας λαβεῖν· ὅποια ἐν ταῖς μεταπτώσεις τῶν βασιλέων συμβαλνεῖν εἰθεν. Ἡν γάρ τὸ παιδὸν καὶ ἄλλως ὥρατον καὶ έτι: νέον, εἶπε τὸν ἔδδομον χρόνον (71) ὑπερελάσαν (καὶ οὐ νέμεται; ει τοὺς ἐμοὺς ἐπανοίην, ὑπὸ τῆς τῶν πρα-

A return. Ut fortuna in hominibus ludit ! modo alicui excitata de pulvere quasi arridens diadema et purpureos calceos induit : mox ubi supereiliū attraxerit pro purpura et corona saccum ei pul- lum centonesque circumdat, ut nunc Botaniati : qui a quodam familiarium interrogatus quo animo mutationem ferret, respondit : molestam sibi accidere abstinentiam a carnibus, cetera minus negotii facessere. At Maria Augusta una cum filio Constantino quem ex Michaeli Duca Botaniatis decessore susceperebat, adhuc in palatio hærebat, metuens flavo Menelao, ut cum poeta dicam, eau-sam fiduciam talis nulli calumniæ obnoxiam neces-situdinem cum Comnenis habens, quorum alteri socius, alteri mater per adoptionem erat, uti supe-rius expositum est. Scio invidos, maledicos, ac male serios quosdam alia omnia eique parum ho-norifica de ea cogitasse jactasseque, quasi flore statis ac formæ freta conspectum victorum juve-num nec natura ferorum aut aditu placatuque diffi-cilium experiri affectasset. Quæ nec vera, nec si-milia verorum reor ; minime dubitans quin tota commemorationis istius ratio fuerit, quod mulier alibi nata, necessarios fidosque omnes procul habens aliquem fiduciam aditum ad victores nacta, eo ita uti decreverit ut nequaquam temere ac tumultario regiarum ædium possessione cederet, quod fieri nequiret absque periculo filii permagno, prius quam adversus casus omnes qui in perturbationi-nibus istiusmodi solent contingere suam salutem

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

* ἐπισυνάξῃ. * Deest vocula με. * Deest vocula καὶ. * ἐξέλθῃ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ

CP. cap : 12 : Angelicam vitam, Petrus Damian. lib. vi, epist. 4, quia quod angelii semper agunt in cælis, hoc fratres jugiter faciunt in ecclesiis, seu monasteriis, ut ait auctor Vita S. Vedasti, n. 1, apud Bollandum : vel ut D. Augustinus, lib. De sancta virginitate, cap. 13, quia virginalis integritas, et per piam continentiam ab omni concubitu immunitas, angelica portio est, etc. Eodem loquendi modo usi sunt etiam interdum latini scriptores ; anonymous in Vita S. Pauli Virdun. cap. 2. n. 5 : Votis itaque omnium, cum benedictione Patris mo-nasterii, angelicum monachi schema induit. Flo-rentinus Wigorn. an. 1084 : Quia finem vitæ suo apsiciebat, tacito indebat se angelicam restem. Cardinalis Ruthenensis in Epist. de ultima expu-gnatione CP. tom. VIII. Spicileg. Acher : Omnes vos qui Deo perfecte dedicati, 264 habitum ange-licum vitæ monasticæ estis induti, etc. Quemadmo-dum autem angelii oúρανοπολῖται vulgo a Græcis appellantur, a Latinis vero cælicolæ, ut est in ve-teri Glossario Latino Arabico apud Scaligerum in Proleg. ad lib. De emendat. temp. ita monachi Davidi monacho, τὸ τοῖς δρεσιν οὐρανοπολῖται, et Pachymeri lib. iv, cap. 27. οὐρανοπολῖται ἐπίγειοι. Brailioni Cæsaraugustano in Vita S. Æmilianii Cueullati, cap. 12, SS. Antonius et Martinus cæli-colæ dicuntur. Metaphrastes, seu auctor Vita S. Theophanis Sigriani. cap. 14, Καταλημάνεις πάλιν ὁ μακάριος τὸ παρ' αὐτῷ νεουργηθὲν οὐρανομίμητον μοναστήιον. Vide D. August. lib. x De ciuit. Dei, cap. 10.

(69) Ἡ τοῦ κρέως ἀποχὴ. Abstinebant enim ab esu carnium monachi San-Basiliani. Vide Nicet. in Man. lib. iv. cap. 6.

(70) Γαμβρός. Cum utroque nempe Comneno, Isacio et Alexio, necessitudinem habebat Maria Augusta. Isaacus enim Mariæ cognatam uxorem duxerat ; Alexius vero adoptionis iure habebatur illius filius. Quippe adoptione etiam honoraria et spirituali contrahabebatur affinitas, ut ex Senatore, lib. viii, epist. 1, ostendi in Dissert. xxii, ad Join-villam, lib. x satis indicat, ubi de pseudodiogeno agit. Sed nec proinde Maria Isaceli socrus fuit, sed affinis. Γαμβρὸς namque non semper generum significabat, sepe affinem, inquit Budæus, ut apud Latinos vocem, gener, passim usurpari constat, Witikindum, lib. i et ii, Gest. Saxon. non semel, Arnolium Lubec. lib. ii, cap. 41 ; lib. iii, cap. 1 : Malaterram, lib. ii, cap. 23, et alios passim. Vide pag. 273, 276.

(71) ἔδδομον χρόνον. Χρόνος, pro annus, cre-bro utuntur scriptores Byzantini. Chron. Alexand. an. 42 Theodos. Jun. Ἐκράτησαν γάρ δύο ἀρχας ἐπι χρόνους τέσσαρας. Anastasius Patr. Antioch. Orat. in Annuntiat. Deip. Ο δὲ καὶ ἐκ πατέρων παρέλαβεν ἀρχὴν εἰδέναι χρόνου τὸν μῆνα τούτον, etc. Constant. Manasses, Καὶ χρόνους ἐκολόνωσε πρὸς τοὺς δέκα.

Exstat Nicephori Xantopuli opus, cum haec Epi-graphæ : Σύνοψις τῶν ἀγίων χρόνου. Vide Glosso-graphos.

Aliisque statum ac dignitatem idonea cautione a ^A γιμάτων ἀναγκαζομένη φύσεως), ἡδὺ μὲν οὐκ ἐν victoribus expressa munivisset. Erat ea justissima matris cura pro pueri festivitatis et elegantiae admirabilis, adhuc septenni, (liceat mihi ubi res sinunt indulgere laudationi meorum) cuius suavitas sive loquentis, sive ludorum genere vario quos serebat ætas corpus scilicet moventis, judicio spectantium comparatione omni superior erat. Flava cæsaries, cutis candore lactis, vivido ubi opus foret rubore resperso, florens, qualis est rosarum primum calices rumpentium. Oculi non albi, sed quales accipitrum, scintillantes sub ciliis et tanquam ex aurea pala gemmeum fulgorem incredibili astantium voluptate vibrantes; coelestis plane forma et terrenæ concretionis usu major, quam qui cerneret dignam putaret quæ amori tribueretur. Talis pueri charitas Mariæ vera causa fuit in palatio manendi; ^B 72 quidquid contra singant quos obtrectandi prurigo tenet, quorum nec imitari vitium nec probare sententiam possum, certioribus ad veri fidem informata documentis Augustæ de qua loquor ipsis, in cuius ego a pueritia nutrita sinu ad ætatem usque supra octuaginta adolevi. Quo jam tum illa ex tempore pro tenerrimo amore quo me complectebatur nihil mihi suorum arcanum volebat esse: itaque ex illa memini me sæpius audire cum narraret quantum in metum de filii præsertim salute tum inciderit cum cedentem imperio Botaniatem vidit. Quod equidem meo et veritatis, ut spero, amantium judicio haud paulo est ve isimilius, quam alia quæ multa seruntur a variis varia prout quisque benevole aut secus erga illam affectus est. De qua modo dicta sufficient. Cæterum Alexius pater meus novus imperator ingressus palatium, propriam conjugem quintum decimum ætatis agentem annum cum sororibus ac matre, Cæsareque, paterno ipsis avo, in inferiori palatio reliquit. Sic enim a situ loci vocari consueverat. Ipse autem cum fratribus matre ac propinquis affinibusque superiorius palatium obtinuit, quod et Bucoleon cognominatur, tali quadam de causa. Non longe a muris ejus portus visitur marmore ædificatus, magno olim sumptu, ubi leo lapidus taurum capit, ut species simulat, vivum et reluctantem. Sed leo fortior arrepto bovis cornu cervice: ejus mordicus premens usque in ipsum

Variæ lectiones ex cod. Cuislin.

⁹ πατερίθεν. ¹⁰ παλάτιον.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(72) *Kαὶ λάμποντες.* Vel ex hoc Anne loco patet minime a Botaniata, post actum in ordinem Michaelem, ademptos Constantino ejus filio oculos, quod perperam tradit Ordericus Vitalis, lib. vii, pag. 640, ut nec ab Alexio in monasterio S. Cyri translatum Constantinum, ubi ut mundo inutilis monachus factus sit, omnique vita sua cum servis Dei commoratus sit: quod sequentia satis declarant.

(73) *Εἰς τὸ ὑπερφελμένον.* Superioris palatium, seu potius Magni palati triclinium, ita appellatum respectu inferioris, cuius hoc loco meminit Anna: Ταῦτα περιείμενα τῶν ἀναχθέων eidem Anne, lib.

xiv, pag. 443; τὰ παλάτια τὰ ἐπάνω. *Codino.* in *Orig.* pag. 50; *supereminens regia*, *Willemo Tyrio*, lib. xx, cap. 25; quod scilicet ea palatii pars in tumulo mare attingenti in altitudinem circiter centum passuum edito, ut auctor est *Gyllius*, lib. 1, *Descr. CP.* cap. 7, exstructa esset. *Hujus conditorem Nicæphorum Phocam suis censet Rhamnusius*, quod eam palatii partem, quam immodicis impensis, muris cinxisse, et novis operibus manibus

(74) *Βουκολέων.* Anna, lib. viii, de *Porphyre*

μάζεται ἐξ αἰτίας τοιδεσ. Καὶ γάρ ἀγχοῦ τῶν τούτου τειχῶν λιμήν (75) δι' ἑγχορήγου (76) καὶ μαριάρων πάλαι τῶν χρόνων ψυχοδόμητο, ὅπου ὁ λιμνος λέιον ζωγρεῖ τὸν βοῦν. Ἐχεται γάρ του κέρας τοῦ βοῦς, καὶ ἐξαυχείσας αὐτὸν, ἐμφύεται πως τῷ λατιμῷ ἐξ οὐδὲ δῆ καὶ Βουκολέων δότος δόλος ὠνόμασται, τά τε ἐν ἡπερφώ οἰκοδομήματα καὶ αὐτὸς δῆ δὲ λιμήν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

Imus munitione Phocam narrant Zonaras et Scylitzes, ad Bucoleontem statuere videatur Nicetas, in Mancule, lib. iii, n. 4, cui sententiae faveat loci situs editor, et munitionibus aptus, adeo ut palam a Byzantinis Acropolis et tyrannorum nidus pars hæc palatii appellaretur. Certe Constantinopolitanum palatum non pulchritudine solum, verum etiam fortitudine omnibus quas unquam viderit munitionibus praestitisse tradit Luitprandus, lib. v, cap. 9. Unde non mirum si castellum non semel dicitur Villarduino, quod castri potius quam palatii formam præserret. Sed altere de Bucoleontis palati 265 conditore scribit Codin. in Orig. Lambeciaris, qui illud Theodosio Jun. ascribit: Τὰ ἐπάνω τοῦ τείχους παλάτια τοῦ Βουκολέοντος δι Μιχρὸς ἀγένειο Θεοδόσιος. triclinio, ἀφρώδη μήνις πρὸς θάλατταν πρὸς τὸν μέντα, οὐπέρ οἱ πέτραιοι βίσεις καὶ οἱ λέοντες. Scylitzes in Leone Armenio, εἰς τόπον ἐρχομένη, ἐν φύσει τε καὶ λέωνις λόρνται λίθινοι κάκη τούτων εἰσὶ τὴν προστηγορίαν δέ τόπος, Βουκολέων δυομαρτυρεος. Zonaras in Niceph. Phoca, Βουκολέων διπορὸς ὠνόμασται, διτὶ λίθινοι λέωνις λελάξευτο ἐν αἰτῷ, βοῦς δὲ πικεθηκὼς δόμοιον, καὶ τῷ εὐωνύμῳ ποῖοι κατέχων τὸ κέρας αὐτοῦ, καὶ περιστρέψων τὴν αἰγάλειαν τὴν τοῦ βοῦς. Quæ non parum illustrant quæ hic ab Anna de leonis et bovis invicem collucentiam lapideis, vel marmoreis statuis enarrantur: de quibus egisse Will. Tyrium lib. xi, cap. 23, ut Gyllium in CP. lib. i, cap. 7, monuimus in Notis ad Villard. n. 123. Hinc patet Rigordum an. 1205. Innocentium III, papam, lib. xv, ep. 53, perperam Buccam Leonis, et Sanutum, lib. iii, part. ii, cap. 1: *Os Leonis palatum Bucoleontis nuncupasse, cum a bove et leone, quasi βοῦς καὶ λέων dictum sit, non vero a bucca, aut ore leonis. Bucchelyon, dicit etiam Villarduinus.*

(75) Αἴμην. A palatio vicino, seu potius a stan-
tibus in ipso litore bovis et leonis statuis, Buc-
leontis portus appellatus est. Nicetas, in Mancule,
lib. viii. : Ἐκ τοῦ κατὰ τὸν Βουκολέοντα λιμνοῦ τὸν φύρρο τοῦ παλατίου νεῶν ἀνήγαγε. Scylitzes,
et τὸν παλατίου νεώριον ἐν τῷ Βουκολέοντι.
Βουκολέων σινοπλικiter dici ut apud Leone et Gram-
mat. in Leone et Constantino, pag. 479, 484, et
481. Interdum ab ipsa regia, seu palatio, λιχήν-
τον παλατίου, Scylæ in Nicophoro; λιχήν περὶ τὰ ζωάκτορα, Zonarae in Theophilo; βασιλικὸν
ποτόν, Pachymeri, lib. v; Portulus imperatoris,
Bondelemtio. Ad hunc portum et palatio patebat
census, qui Nicetas in Alxis, lib. iii, ἀποδῆρα
τοῦ βιστλέως nuncupatur, et a Wilhelmo Tyro,
lib. xi, cap. 25, graphice describitur. Primitus
τοῦ, et ante receptam Bucoleontis appellationem,
τοῦ Portus dictus fuit, ut est in veteri urbis
scriptio, et Portus Juliani, de nomine Juliani
trabatæ imperatoris, a quo exstructum fuisse
ribi Zozimus, lib. iii, et lex 5 Cod. de calcis
ectorib. ab Anastasio Dicoro purgatum, et mole
p. dum latiorem effectum tradunt Marcellinus
imes, et Suidas in Anastasio. Justinianæum
appellatum de nomine Justiniani imperatoris, qui
e antequam imperaret habitat, auctor est
mannus ex veteri scriptore. Domus vero Jus-
tini exstitit eo loci, ubi exstructa postea gedes
Sergii et Bacchi, iuxta portum Juliani. Tan-
tem Justinus Junior, denuo purgatum, de nomine
Sophie Augustæ, priori abrogata appella-

A guttur dentes insigit. Hinc non tantum locus totus, sed quæ circumstant in continentia ædificia, una cum portu ipso Bucoleon dicantur.

tione, Sophie Portum nuncupari voluit, ut pluribus narrant Zonaras, Cedrenus, Glycas et Codinus. Describi a Corippo, lib. i De laudib. ejusdem Justinini, cum agit de palatio Sophianarum in opposito Asiatico litore ædificato, facile concedet quisquis ut his Constantinopolitanæ descriptiōnem, quam ex Bondelmontio damus, seria intuebitur :

*Pars prospicit una
Immensum pelagus, pars prospicit altera pontum :
Pontum quem geminæ complexant brachia ripæ,
Mænibus appositis rapi'os contemnere ventos
Et faciunt, præbentque solum statione quietum,
Aequoreos frangunt abjecto marmore fluc'us,
Et prohibent restuas angustiis faucibus undas.*

Hodie exageratum et obrutum tradit Gyllius, lib. ii, cap. 15, locumque appellari Catergalimena, quasi portum triremium, unde Portæ vicina Catergalimenis nomen mansit ut auctor est Leuncavius in Pand. cap. 200.

266 (76) Δι' ἑγχορήγου. Lapidés ad structuram peregre advectos hic designari opinatur eruditus interpres. At materiam quandam, non lapides, ἑγχορήγον fuisse diserte inuitit Anna, lib. ii pag. 439, dum enarrat, ut Cantacuzenus, munitionem, vel si mavis, arcem, ad Laodiceam, quam obdione cinxerat, tumulatio extruxerit: cuiusmodi arcæ describuntur a Leone in Tact. cap. 15, § 67 et seq. Ait enim murum διὰ ἑρῶν λιθῶν, ex rudi saxo, circulari forma, molitum in intervallo quod arenain, seu littus, et urbis mœnia adjacet: deinde intra illum ambitum arcem aliam. Ἐπερο πολύγονο, δι' ἑγχορήγου ὅλης continuo ædificasse. Nec discrepat Porphyrogenneta, lib. De Adm. imp. cap. 29, ubi ἑγχορῆγα a lateritio opere, et rudi perinde ac polito et quadrato lapide distingui: Τὸν οὖτε κάστρον οὗτε ἀπὸ βραχίλων ἐστιμένον, οὗτε ἀπὸ ἑγχορήγου, ἀπὸ λιθῶν τετράδικων. Cum igitur ἑγχορήγον neque lateritium fuerit opus, neque ruderatio, aut quadratum saxonum, sed aliud quidpiam ab his diversum, multo videbatur probabilius non ex aliun e importatam, sed in ipso loco, ubi ædificatur, erutam materiam designari, qualis est ex congestis respitus struc-
tura, et quam locus ipse suppeditat et χορηγεῖ, vel τὸ χώρον, seu loco ipso inventam; unde etiam accersi potest vocis etymon: ταῦτα lapides, quos regio ipsa suppeditat, incores, seu encores, ut præfert codex Memmianus, appellat Frontinius, lib. De coloniis; quo loco apposite Rigalius incores, quasi ἑγχολογι, dictos censet, indigenas scilicet, nativos, natos in ipso solo. Grammatici quippe et Agrimensores sæpen numero solent Graeca barbaræ inflectere, quod in iis scriptoribus passim observare est. Frontinus, sed et lapides incores signati sunt. Arceriana fragmента, alii ponunt s. slices, alii tiburtinos, alii enchoros, alii peregrinos, alii autem politos et scriptos. Quibus in locis incores, et encori lapides sunt quos idem Frontinus, De condit. agror. et Latinus, portas naturales; Balinus, nativas; Innocentius, lapides nativos, quod est ex ipso solo; Mago et Vegoia, sara ex ipso metallo vocant, hoc est, lapides erutos et effossos ex ipsis soli fodinis: nam et lapidum metallum dixit Ulpianus, ut et Cassiodorus, lib. iii, epist. 9. Sic in Vitis Patrum enchoris opponuntur peregrinis: *Dixit quidam senex quia duo fratres erant vicini, unus peregrinus, et unus enchoris. Isidorus, lib. xii Orig. cap. 7, aliose (ave) enchoræ, que manent in locis semper, ut stru-*

Tunc occasione commorationis in palatio Marie Augustæ, cuius superius meminimus, obortæ plorisque suspiciones sparsusque clanculariis susurris est rumor, novum principem Mariam Augustam ducturum conjugem. Id Ducæ, qui nibil cum vulgo sapiebant, non credebant illi quidem: sollicitos tamen eos non parum habebat matris Comnenorum antiquum in ipsos nec unquam dissimulatum odium, id quod ego sibi ex ipsis audivisse memini. Cum ergo Georgius Palæologus ad arcem, uti dixi, classe perducta magna totius exercitus voce proclamaret Alexium et Irenem Augustos, despectantes e fenestræ qui circa Comnenos erant, vetabant mentionem Irenes fieri. Quibus audacter Palæologus, atqui non *vestra*, inquit, *causa tantam rem suscepit perficieque, sed ejus quam sili frusta jubaris* **73** *Irenes*. Simul igitem inari attollique altius voces imperat Irenem cum Alexio proclamantium. Ea suspicionum semina ubere in curarum segetem genti Ducarum proginebant: populo vero materiam sermonum dabant in Mariam. Verum impe-

πολλοὶ μὲν οὖν, ὡς δινούσιν εἰρηται, τὴν τῆς βασιλίδος; περὶ τὰ βασιλεῖα χαρτερίαν ὑποπτεύοντες, ὑπετονθόρυζον, ὡς εἰς κῆδος ταύτην ἀγαγέσθαι μέλλει ὁ νῦν τῆς βασιλείας ἐπιδραζάμενος. Οἱ δὲ δοῦκαι οὐδὲν μέντοι τοιοῦτον ἐνενόουν¹¹ (οὐ γὰρ συνεφέροντο ταῖς τυχούσαις ἐννοίαις;) ἀλλὰ τὴν τῆς μητρὸς τῶν Κομνηνῶν ἀπροφάσιστον κατ' αὐτῶν μῆνιν ἐκ μακροῦ γινώσκοντες, περιδεεῖς ἡσαν, ὑποπτεύοντες αὐτὴν, ὡς κάγω πολλάκις: διηγουμένων ἀκήκοα. Ἐπει δὲ καὶ ὁ Παλαιολόγος Γεώργιος μετὰ τοῦ στόλου φύάσας τῆς εὐφημίας ἐξῆργετο, οἱ περὶ τοὺς Κομνηνοὺς προκύπτοντες δινούσιν κατεσγάζον, μή τὴν Εἰρήνην τῷ Ἀλεξίῳ (77) καν τῇ εὐφημίᾳ συνάψαντας κοινῶς εὐφημεῖν. Οὐ δὲ μεριμνησάμενος κάτωθεν αὐτοῖς φησιν· Οὐ δέ ὑμᾶς τὸν τοσοῦτον ἀγῶνα ἀνεδυσάμην¹² αὐτὸς, ἀλλὰ δὴ ηγρίζεται Εἰρήνη. Ἀμα δὲ καὶ τοῖς ναυτικοῖς παρεχελεύετο Εἰρήνην σὺν τῷ Ἀλεξίῳ ἀνευφημεῖν. Ταῦτα ταῖς μὲν φυχαῖς τῶν Δουκῶν πολὺν ἔνθετε θύρον, τοῖς δέ γε μωμοσκόποις λοιδορίας ὅλη κατὰ τῆς βασιλίδος Μαρίας ἐγένετο. Οὐ δὲ βασιλεὺς Ἀλέξιος μηδὲν νῷ τοιοῦτόν τι βαλλόμενος (καὶ πῶς

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹¹ ἐνέσιν. ¹² ἀνεδησάμην. ¹³ δι' ἦν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

thio, alie adventitiæ. Sic quippe legunt viri quod pro *incotæ*: est enim ἔγχωρος Græcis, idem, quod ἔγχωρος. Lycophron, θάμδος ἔγχυροις μέγας. Ex istiusmodi lapidibus nativis, absque calce ulla, aut materia simili, compactos muros ante urbium portas refert Cinnamus, lib. iv, ut forte lapides isti rudes et in ipso loco eruti, Annæ ἔγχροηγον fuerint. Illius verba sunt: "Ἐφθι μὲν γάρ ὁ δούκας ἐπὶ τι τῶν ἐκ λίθου πεποιημένων τείχων πεφυγίων, & πρὸ τῶν πυλῶν εἰθίσται τείχου διευ, ή τινος ἀλλῆς ἐπιχρίσεως τοὺς λειμῶνας περιζωνύνειν, περισσεωσάθαι. Ita Pachymeres, lib. II, cap. 27, τὸν ἐπὶ τῇ πύλῃ τῆς Πηγῆς ἐκ λίθων ἔηρῶν ἐπιτειχισμὸν Constantinopoli exstitisse scribit. Plurimumque etiam videimus munitiones, aut moles, quæ ad urbium munimenta, vel oppugnationes eriguntur, ex ipsa adjacentes terra, seu ἐκ χώματος, ut est in *Tactic.* Leon. cap. 17, n. 13, excitari, quæ ne coniunctur lapsu, vel injuria temporis, cespiti et ulva palustri, vel quadrato, si adsit, lapide, aut denique lateritio opere contineri solet. *Vallos* vocabant Latini muros istos cespitiarios, ut observatum a Salmasio ad Spartianum, pag. 139. Græci βωλερούς, a βῶλος, *cespes*, unde nostrum *Bolteret* accersunt viri docti. Sic porro tradit auctor Titæ Ludovici VII, Fr. reg. cap. 20, in Damasceno tractu propter penuriam lapidum, prædia passim *interclusa suis muris terraceis compactis bitumine*. Eiusmodi autem sicut portus Juliani, seu Bucoleontis, quem χειροποιητον suisse constat ex Scylite et Glyca in Nœcph. Phoca, aggesta telluris mole, marmoribus subinde **267** vestita confessus Manufactos portus, *cothones* a Latinis appellatos auctor est Festus. Sidonius in Panegyrico Anthenio dicto, Portum Juliani describens, aggeres istos in mare procurrentes, materia aliunde importata, pulvere nempe Puteolano, congestos suisse ait, quem ad structuras, quæ in aqua liebant, translati solito docet Vitruvius, lib. v, cap. 12.

Itur in aquor
Molibus, et veteres tellus nova contrahit undas.
Namque Dicarshæa translatus pulvis arenæ

Intratis solidatur aquis, durataque massa
Sustinet advectos peregrino in gurgile campos.
Hæc quidem Sidonii, quodammodo interpretis sententiam videntur firmare. Fateor tamen non plane mihi haecnen factum satis de hujus vocabuli notione, adhucque hærcere scrupulum, ut et in his Codini locis in *Orig. CP.* "Extiτε δὲ αὐτὸς καὶ τέσσαρας ἐμβόλους, ἀπὸ τοῦ παλατίου μέχρι τῶν χερσῶν τεττῶν ἔγχροηγους θόλους. Εἰ μον, Ἐπόλιτες καὶ γάδους ἔγχροηγους ἐπὶ πάσαις τὴν πόλιν, ubi ἔγχροηγος adjectivum videtur, vocisque significatio, quam profert Salmasius ad Solinum, pag. 1232, admitti potest. Ait enim apud Constantiū et alios dici ἔγχροηγος, parietes in orbem compositos, seu τὸν χορὸν τάξει. In alio apud Leonem loco, in *Tactic.* cap. 15, § 77: Μάχος οὐ ἔγχροηγοι αἱ κινοτέραι γένονται, vox ἔγχροηγος pro *capax*, videtur usurpari; idque firmant *Acta SS. Thyrsi* et *sociorum ex ins.* Tolosano edita a Bollandio 29 Jan. cap. 5, n. 22: *Sylvanus dixit: Capacem grossum afferre, et aqua eum complete.* Ubi alia *Acta* habent *tinam, vas, aut lebetem.* At cum hoc loco adjectivum *capax*, pro ipso vase capaciori suinatur, quid velat itidem adjectivum ἔγχροηγος, pro eo quo muniantur propugnacula, fossato, seu vallo a Græculis, postmodum vero pro ea quæ ex ipsis fossis geritum terra usurpatum existimare? Sic nempe Græci δεξαμενὴν cisternam vocant, quod aquas pluviales excipiunt.

(77) *Εἰρήνη ὁρ' Αλεξίῳ.* Imperatoribus et imperatricibus acclamatum simul sæpe legimus. In synodo Oecum. Chalced. act. 7, Martiano et Pulcheriæ Patres acclamant. Corippus, lib. II:

Justino vitam ter centum vocibus optant,
Augusto, Sophiæ, votis quam pluribus orant.

Nœcph. Gregoras, lib. II: Καὶ τοῖς πομπικοῖς θεάτροις τῶν πανηγυρικῶν ἐστῶν Βαττιλετου καὶ Εἰρήνης ἡ μνήμη τὴν εὐφημίαν ἐκρέτει.

γάρ;) ἀλλὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων βασιλείαν¹⁴ παρα-
λειών, ἀνὴρ ἐν πᾶσι δραστήριος τῶν ὅλων εὐήνων;
τραγιμάτων γίνεται, καὶ ὡς ἀν εἰποι τις ὡς ἀπὸ¹⁵
κέντρου τῶν ἀπάντων κατάρχεται. Ἀνίσχοντος γάρ
ἡλιοῦ εἰς τὰ βραστούς εἰσελθόν, πρὶν ἡ τὸν ἀπὸ τῆς
στάσεως κονίσαλον ἀποτινάξασθαι, καὶ τὸ σῶμα
διεναπαύσαι, εὐθὺς τῆς τῶν στρατιωτικῶν ὅλος
ἔγερόνει φροντίδος. Καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἰσαάκιον ὡς
πατέρα σεβόμενος, κοινωνὸν εἶχεν ἐν πᾶσιν ἄμα
καὶ τὴν μητέρα ἐν ταῖς τῶν κοινῶν διοικήσεσιν
ὑπερειδόντας, καὶ τὸ μεγαλόνουν αὐτῆς καὶ δραστή-
ριον, οὐ πρὸς μιᾶς;¹⁶ βασιλεῖς διοίκησιν, ἀλλὰ
πολλαῖς καὶ διαφόροις ἐξήρκει. Αὐτὸς δὲ πρὸς τὸ
κατεπέλγον ἀπονευκών ἦν τὸ τῆς ἡμέρας ἐπίδοι-
πον καὶ τὸν ὅλην νύκτα ἐς φροντίδα καταναλώσας,
τοῦ στρατιωτικοῦ πλήθους σκεδασθέντος εἰς τὸ
Βυζάντιον δια καὶ ἀτάκιοις ὅρμας κεχρημένου,
ὅπους μὲν θορύβου ἀτερ αὐτοὺς τῆς ἀτάκου ἀνα-
κόψῃ ὅρμης, ἀφροντησάν¹⁷ δὲ τῷ κοινῷ τοῦ λοιποῦ
περιποιήσηται. Ἐδεδει καὶ¹⁸ ἀλλως τὸ ἱσταμὸν τῶν
στρατιωτῶν, καὶ μᾶλλον ὅσωπερ ἐκ διαφόρων
συνελεκτο, μὴ καὶ κατ' αὐτοῦ χείρον διενοήσαστο.
Ὦ δὲ Καῖσαρ Ἰωάννης ὁ Δοῦκας βουλόμενος τάχιον
τὴν βασιλίδα ἀποσκευάσασθαι, καὶ τῶν βασιλείων
ἀπελάσαι, ὑποψίας τε πολλοὺς ἀπαλλάξαι φευδοῦς,
εὐθὺς μὲν τὸν πατριάργην Κοσμᾶν παντοίως ὑποπε-
ποιείτο¹⁹, ἀξιῶν τὰ ὑπὲρ αὐτῶν φρονεῖν, καὶ τοὺς
ἀγροὺς τῆς τῶν Κομηνῶν μητρὸς μηδαμῶς ὑπελ-
εῖν ἐκεῖθεν δὲ τὴν βασιλίδα Μαρίαν νοονεχῶς
ὑπετίθετο, ἔγγραφόν τι τοῦ αὐτοκράτορος ἔξαιτησα
μένην, αὐτῆς τε χάριν κατέτης τοῦ παιδὸς ἀσφαλείας,
εὗτας ἐκεῖθεν ἀποχωρεῖν²⁰, Πάτροκλον πρόφα-
σιν (78) ταῦτ' ἐσχηκώς. Ἐφθασε γάρ ἀνειλαβέσθαι
ταῦτης, διπνύκα δι βασιλεὺς Μιχαὴλ ὁ Δοῦκας τῆς
βασιλείας ἐξεστη, καὶ τῷ μετ' αὐτοῦ βεβασιλευκότι
Νικηφόρῳ τῷ Βοτανειάτῃ συμδουλεύσασθαι συνα-
χθῆναι (79) ταῦτη πρὸς γάμου κοινωνίαν, διτὶ ἐξ
ἀλλοδαπῆς ἐστι, καὶ συγγενῶν δόχος οὐ προσήν
αὐτῇ. δι' ὃν δι βασιλεὺς ὁριστο, περὶ τε γένους²¹,
καὶ τῆς τοῦ σώματος ὥρας ἀπαγγέλλων πολλά, καὶ
πολλάκις ἐπαινῶν αὐτήν. Καὶ γάρ ἦν εὐμήκης μὲν
τὴν ἡλικίαν καθάπερ ἡ κυπάριστος, λευκὴ δὲ τὸ
σῶμα ὡς ἡ²² χιών, πρόσωπον κύκλον μὲν οὐκ
ἐκπαρτίζον, τὸ δὲ χρώμα δι' ὀλου ἀνθος ἡρινὸν ἀντι-
γρύς. Τὰς δὲ τῶν ὄμμάτων αὐγὰς τὶς ἀνθρώπων
ἐξείποι; Ὁφρὺς ὑπερανεστηκαί καὶ πυρσή,
βλέμμα χαροπόν. Ζωγράφος²³ μὲν οὖν χείρ τὰ
χρώματα τῶν ἀνθέων πολλάκις ἐμεμήσατο, δόπος
ῶραι φέρειν εἰώθαστο τὸ δὲ τῆς βασιλίδος κάλλος,
καὶ ἡ ἐπιλάμπουσα αὐτῇ²⁴ χάρις καὶ τὸ τῶν ἥθῶν

Variae lectiones ex cod. Coislin.

¹⁴ ἡγεμονίαν. ¹⁵ μίαν. ¹⁶ ἀφροντισίαν. ¹⁷ γάρ καὶ. ¹⁸ ὑπεποιείτο. ¹⁹ ὑποχωρεῖν. ²⁰ τοῦ γένους.
²¹ ἀσεί. ²² ζωγράφος. ²³ αὐτήν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(78) Πάτροκλον πρόφασιν. Proverbi. Ἐπὶ τῶν
μη δυνατέων διὰ φόνου θρηνεῖν τὰς οἰκεῖας συμ-
φοράς, ἐξ ἑτέρων δὲ θλιψεων αὐτὰς ἀποκλαιόντων.
Diogenianus. cent. 7, Aprosfol. cent. 15. Occurrunt
semel ac iterum apud Annam, pag. 191, et

A rator Alexius nihil unquam tale ne primarum qui-
dem cogitationum tenus in animum admiserat.
Sed Romanæ rei primum administrationem in
manus sumens, homo acer et strenuus adeo curas
omnes in primordiis tanti negotii desinxerat ut de
removendis quas dixi suspicionum causis parum
ipsi vacaret cogitare. Sane is a centro rerum, ut
sic dicam, exorsus cum oriente sole in palatum
intrasset, priusquam pulverein tanti certaminis
exciteret, aut corpus curaret, statim in curam
seriani incubuit, adhibito in consilium fratre majore
Isaacio quem patris colebat loco, et matre cujus
maριανη et strenuam mentem non uni sed pluribus
simum administrandis parein imperiis intelligeret,
ut militum rapinis qui adhuc in civitatis visceribus
B grassabantur modus quam præsentissimum adhibe-
retur. Totus is dies noxque insequens in ea re
deliberanda tentandaque abiit, non sane facili. Nam
et omnino securitati civium consulendum erat: et
exercitui effusissimo disperso, atque ob id pericli-
tanti, restituendis ordinibus succurrentum. Verum
in tanto numero ac tanta varietate cupiditateque ho-
minum ex quibus ex exercitus constabat, erat id appa-
rebatque difficillimum. Nec de re periculum ne miles
ferox et insolens si coiceretur imperiosius aliquid
in novum Augustum pejus moliretur. At Cæsar Jo-
annes Ducas in animo habens Mariam quam primum
educere palatio, suspicionumque causas tollere, du-
plici ad eam finem via pergere instituit. Primum enim
Cosmianum sibi firmius astrinxit jam olim familiarem,
præmuniuitque ne a matre Comnenorum in patres
trahi posset. Deinde Mariam ipse aggressus suasioni-
bus et monitis, pro ea qua valebat auctoritate apud
ipsam jam tum ex quo illi auctor fuerat, cum vir
eius Michael Ducas throno ejectus est, ut Botani-
ati nuberet, magnopere instiit, ut, si suis rebus
consultum vellet, securitate sibi filioque scripto
accepta, palatio excederet. Et fuerat illud quod
dixi Joannis in Mariam officium non parvum. Nam
Botaniates in ejus nuptias neutiquam propendens,
quod eam mulierem alienigenam sciret nullis sub-
nixam consanguineorum opibus; a Joanne illam
ipsam ob causam, nempe ut illius solitudini con-
suleret, studiosissime interveniente, non asperna-
retur: quod obtinuit generē ac forma ejus sæpius
et multis verbis apud Augustum prædicandis. Ac
formam quidem quod attinet, excelluit ea parte
Maria; ²⁴ corpus erat celsum proceritate maje-
statis plena cyparissumque referente, iam totum
candore plane nivali persusum. Facies non in or-

apud Pachymerem, lib. xii, cap. 13. Vide Glossar.
eruditus interpretis.

(79) Νικηφόρῳ... συναρχοῦσαι. V. Niceph. Brye-
nium, lib. iii, cap. 25.

ben tornata perfectum, sed oblongior, tota liliis ac
rosis apte temperatis florens. Oculorum fulgura
quis hominum assequi dicendo queat? imminebat
curvatum alte ac rotulum supercilium, aspectus
mitis et amoenam spirantes gratiam. Pictorum
quidem manus flores omne genus quos varia tem-
pestates ferunt arte coloribus assimulat, florem
vero formæ ac gratiæ toto ex Augustæ habitu,
motu, conspectu radiantem nullus Apelles, nullus
Phidias, aut idea designare, aut penicillo exprimere
posset. Laudantur insignia opea statuariorum;
nullum unquam tale humani corporis simulacrum
exstitit. Ferunt Gorgonis caput vertere solitum ex
hominibus in saxa qui ipsum cernerent: hanc qui
videret ingredientem repente percusus et desixus
occursu primo astabat inhiens in ipso habitu sine
voce, quasi anima privatus et sensu. Tanta siqui-
dem erat proportio membrorum vel inter se om-
nium, vel singulorum ad singula, vel sigillatim
cuiusque ad totum, quantam et quam concinnam
lepidique dimensam ac descriptam in humano
nemo adhuc unquam viderat corpore. Simulacrum
ad ideam pulchritudinis ac totam decori vim uno
compendio colligendam, et hominum qui rerum
pulchrarum sensum aliquem haberent amores in
se omnium vertendos fictum; aut potius amor
plane ipse corporatus in hunc terrestrem orbem
delapsus e cælo. Hæc validum Joanni Cæsari sup-
peditarunt argumentum ad molliendum doman-
dumque Botaniatis animum in gratiam desiderium-
que Mariæ; cui ut præferret Eudociam multi erant
auctores: quam et sermo emanaverat imperii
regustandi cupidam ubi Botaniatem ad thronum
properantem occupasse Damalim cognovisset,
voluisse conciliare sibi eum per litteras (quod ta-
men alii tentatum ab illa non ambitione regni sibi
parandi, sed amore Zoes Porphyrogenitæ cui con-
sultum cuperet contendunt) cogitatumque fuisse
perfecturam nisi quidam ex ejus domesticis Leo
eunuchus illam a tali consilio deduxisset, multis
apud eam in tempore commemorandis, quæ distin-
ctius referre sit nefas nobis quidem, judicio na-
turæ atque institutionis disciplina ab obrectandi
maleque dicendi vitio abhorrentibus. Abunde ac
plus satis talia suggerent sparsores collectoresque
popularium rumorum. Cæterum Joannes Cæsar diu
obsessum et varie tentatum Botaniatis animum
tandem perpulit ut Mariam Augustam conjugem
duceret, quæ res illi magnam apud eam gratiam
paravit, qua fretus, ut dixi, suadere ipsi aggressus
est ut palatio exiret. Verum cum ea res lenta

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁶ ὑπαντιώσας. ¹⁷ Deest vox περίγειον. ¹⁸ τρ. ¹⁹ περιωπήν. ²⁰ Πορφυρογενήτου. ²¹ καρία.

²⁰ πάντως. ²¹ εὐνοίας.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(80) *Eudociar.* Eudociam Dalassenam, Con-
stantini Ducæ imp. viduam. Scylitz., Zouar.,
Glyc.

(81) *Zaῆς.* Zoes Ducænæ, Constantini Ducæ impe-

A ἐπαγωγὸν τε καὶ εնχορι ὑπὲρ λόγον καὶ τέχνην
ἔφαντο· οὐκ Ἀπελλῆς, οὐ Φειδίας, οὐδὲ τις τῶν
ἀγαλματοποιῶν τοιοῦτον ποτε παρτγαγεν ἀγαλμα. Καὶ ἡ μὲν τῆς Γοργοῦς κεφαλὴ λίθους ἐξ ἀνθρώπων
τούς δρῶντας ἐποιεῖ ὡς λέγεται, τὴν δὲ ίδων ἀν τις
βαδίζουσαν, ἢ αἰρηντς ὑπαντιάσας ²² ἐκεχήνει τε καὶ
ἐπὶ ταῦτον σχήματος ἐφ' ὃ ἔτυχεν ὃν ἵστατο ἐννέα
ώς ἀφηρῆσθαι τηνικαῦτα δοκεῖν, καὶ ψυχὴν, καὶ
διάνοιαν. Ἀναλογίαν γάρ τοιαύτην μελῶν καὶ μερῶν
τοῦ διου πρὸς τὰ μέρη, καὶ τούτων πρὸς τὸ δίον,
οὐδὲς οὐδέπω τοιαύτην ἐν ἀνθρώπου σώματι ἔθεά-
σατο· ἀγαλμα Ἐμψυχον καὶ ἀνθρώπωις φιλοκάλοις
ἔρασμιον. Ἰμερος γάρ ἀντικρυς ἦν σωματωθεὶς
οἰον εἰς τὸν περίγειον ²³ κόσμον. Τούτοις οὖν
δι Καῖσαρ συγχρησάμενος τότε, τὴν τοῦ βασιλέως
καταμαλάττει καὶ χειροῦται ψυχὴν, καὶ πολὺ οὐτῷ
συνεδούμενον τὴν βασιλίδα ἀγαγέσθαι Εὐδοκίαν (80),
περὶ οἵ διεπονθρύβον τινες ὡς τῆς βασιλείας καὶ
αὐτοῖς ἐμειρομένη τὸν Βοτανειάτην δημιουρίαν
δάμαλιν κατιλαβεν, ἐπειγόμενος εἰς τὸν ²⁴ βασιλείον
ἀναχθῆναι περιωπήν ²⁵, διὰ γραμμάτων ἐσφετερί-
ζετο· οἱ δὲ οὐ χάριν ἔστησαν, ἀλλὰ τῆς ίδιας
Ζωῆς (81) τῆς Πορφυρογενῆτος ²⁶. Καὶ τάχι δη-
νύκει ἀν τὸ σπουδαῖόμενον, εἰ μή τις τῶν θραπόν-
των τῆς ὄρμης ταύτης ἀνέκοψε, Λέων ἐκτομας δ
Κυδωνειάτης πολλὰ καὶ καιρίως ²⁷ πρὸς οὐτὴν εἰρ-
κώς, ἀ κατὰ μέρος ἀπαγγέλλειν ήμιν οὐ θέμις,
φύει τὸ διαβάλλειν ἀποστρεφομένοις, τοῖς δὲ τῶν
τοιούτων λογοποιοῖς παντὸς ²⁸ καὶ περὶ τούτων
μελήσει. Οὐ μέντοι Καῖσαρ Ἰωάννης παντοίως
οὐτὸν μετελθὼν πέρας δέδωκε τῇ βουλῇ πείσας
συναφθῆναι τῇ βασιλίδι Μαρίᾳ, καθὼς δὲ λόγος
σαφέστερον φθάσας ἐδήλωσε, κάντεῦθεν παρθησαν
πολλήν ἐσχήκει πρὸς οὐτόν. Ἐπει δὲ ἐν τισιν
ἡμέραις ταῦτ' ἐτελεῖτο, μήτη βουλομένων τῶν
Κομνηνῶν, ἀθρόον οὐτὴν ἀπελάσαι τῶν βασι-
λείων, ἀτε πολλῶν οὐτῆς εὐεργετημάτων τυχόντων
παρ' οἷον τὸν τῆς βασιλείας οὐτῆς χρόνον, οὐχ
ἥτον δὲ καὶ δι' οἵ ἐσχον πρὸς οὐτὴν συνήθειαν τῇ
προφάσει τῆς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν συμπε-
σούσης συγγενείας, πολλοὶ ἐκ πολλῶν συνείροντο
λόγοι νοημάτων διαφόρων ἐξαγγελτικοῖ, τῶν μὲν
διλλῶς ἐκλεμβανομένων τὰ πραττόμενα, τῶν δὲ
ἐτέρως, ὡς ἔκαστος ἐννοίας ²⁹, ή μίσους εἰς τὰ
πρὸς οὐτὴν, τῶν εἰωθότων ἐκ προσιρέσσως, καὶ μή
ώς ἔχουσι κρίνειν τὰ πράγματα. Καὶ δὴ στέφεται
τέως δὲ Ἀλέξιος μύνος παρὰ τῆς δεξιᾶς τοῦ ἀρχιε-
ρέως Κοσμᾶ. Καὶ γάρ τῷ τετάρτῳ ἐτεί τῆς βασι-
λείας Μιχαὴλ τοῦ Δούκα καὶ τοῦ υἱοῦ Κωνσταντί-
νου αὐτοκράτορος τελευτήσαντος τοῦ ἱερωτάτου
πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Σιφιλίνου (82) μηδὲ

ratoris ex eadem Eudocia filiæ.

(82) *Σιφιλίου.* Joannes Xiphilinus, patria
Trapezuntinus, patruus Joannis Xiphilini, qui
Dionis epitomenη consecit, Michaelē Duca impe-

Ἄγονύστου ³³ δευτέραν ἀγοντος, ἐπιγεμήσεως τρισ-
καῖδεκάτης, χειροτονεῖται τηνικαῦτα οὗτος ὁ ³⁴ ἀνὴρ
ἱεροπρεπῆς καὶ πλήρης ἀγῶνος. Τοὺς Δούκας δὲ
τὸ μῆτω τὴν βασιλέων τῆς βασιλικῆς ταύτας ἀξι-
θῆναι, ἐπιπλέον ἐξεδειμάται· ἐνίσταντο δὲ ὅμως καὶ
τὴν βασιλίδα Εἰρήνην τοῦ στέφους ἀξιωθῆναι.
Ἐπυγέδει τοις μοναχοῖς Εὐστράτιο; τὴν κλήσιν,
Γαριβέδ; τὴν ἐπωνυμίαν, τὰς οἰκήσιες ἀγῶνος τῆς
τοῦ Θεοῦ Μεγάλης ἐκκλησίας ποιούμενος, καὶ
ἀρετὴν δῆθεν ὑποκρινόμενος, οὗτος θαρὰ πρὸς τὴν
μητέρα τῶν Κομνηνῶν πάλαι παραγενόμενος, περὶ³⁵
βασιλείας προβλεγεν. Ἡ δὲ καὶ ἀλλως φιλομήναχος
οὐτα, ἀλλὰ καὶ τοῖς τοιούτοις ὑποσαίνομένη λόγοις
τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν ὅστημέραι αὐξίνουσαν
ἐδείκνυν, κάντενθεν τῷ ἀρχιερατικῷ τῆς μεγαλοπο-
λεως θρόνῳ ἐγκαθιδρύσαι τοῦτον προτεθύμητο. Καὶ
τὸ ἀπλοῦν καὶ ἀπραγμόν τοῦ τηνικαῦτα ἀρχιερέως;
προφασιζούμενη, ἐπειδὲ τινας λόγους παρατήσεως;
Ἐν σχήματι συμβουλῆς πρὸς αὐτὸν ἀνακινεῖν, ὡς δῆ-
θεν διέξει τὸ αὐτῷ συμφέρον τοῦτο ἔνυδουλεύοντας,
ἀλλὰ τὸν Ἱερὸν ἐκεῖνον ἀνδρα τὴν σχῆψις αὐτη οὐ
διελάνθανε· καὶ τέλος τὴν ιδίαν ἐπομεσάμενος
κλήσιν φησι· πρὸς αὐτούς· Νὴ τὸν Κοσμᾶν (83),
εἰ μὴ διά τῶν ἐμῶν χειρῶν ή Εἰρήνη τοῦ στέ-
φους ἀξιωθῆ, τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου οὐκ
ἀποστήσομαι. Οἱ δὲ ὑποστρέψαντες ³⁶ ἀπαγγέλ-
λουσ: τῇ δεσποινῇ (84) τὰ μηνυθέντα· Ἐγέθασαν γάρ
ἡδη οὐτω ταῦτην καλεῖν ἀπαντες, τοῦ φιλομήτορος
βασιλέως τοῦτο βουλομένου. Ἐδόμοιτε τοῖνυν μετὰ
τὴν τοῦ Ἀλεξιου ἀνάρρησιν καὶ τὴν αὐτοῦ διμευνέτε;
Εἰρήνη διὰ τοῦ πατρούρχου (85) Κοσμᾶ ἀξιοῦται
στέφουσ.

erat patriarcha, dabat negotium adeundi hominem et quasi pro amicitia adiuvandi nihil eum ipsis
sibi utilius facere posse quam si ulti dignitatem abdicaret. Non fecerit ea machinatio virum sanctum; auditisque aliquandiu amicis subornatis, per proprium nomen jurans dixit illis: *Per Cosmam non cedam patriarchali throno prius quam mea manu Irene Augusta coronata fuerit.* Quo illi
auditio responso redierunt ad Dominam (sic jam tum omnes matrem Comnenorum appellabant, imperatore, quippe matris amantissimo, id maxime volente) et functa illi reuelerunt. Septimo igitur posse
inaugurationem Alexii die utor quoque ipsius Irene ministerio Cosmæ patriarchæ solemnum coronæ impositionem accepit.

Δι μὲν οὖν μορφαὶ τοῖν βικτιλέοιν ἀμφοῖν Ἀλε-

Amborum porro imperantium Alexii, inquam,

Variae lectiones ex cod. Coislin.

²⁹ μην! Αὔγούστῳ. ³⁰ De: t vocula δ. ³¹ ἐπὶ πλέον αἰξάνουσαν? ³² ἐπὶ πλέον αἰξάνοντας.

Car. Dufresnii I
rante, ut ipsem in Augusto testatur, Constantino
Lichude patriarcha extincto, in ejus locum suff
fex est a Constantino Duca in peratore, vir et
morum probi probitate et omnigenae eruditio
fama illustris. Obiit 2 Augusti anno Michaelis
268 4. Christi 1075, indict. 13, seditque annos
11, menses 7. Ejus Homilia aliquot edidit Gret
zarus tom. II *De sancto cruce*.

(83) *N̄ y z̄r Koçmār.* Vide Seldenum ad *Marmora Arundel.* pag. 151, ubi de ejusmodi juramenti formula.

(84) *Tū δεσποίη.* *Despoltas*, et *Dominas*, vel *Dominas appellatas* olim *Augustas* *observatum a Fabroto ad Theophil.* lib. II, tit. 6, § ult. et *Seldeno, De titulis honorariis*, 1 parte, cap. 6, § 7. *Concessa etiam* *ereditam honoraria appellatio matris* *Annae Fallassenae* ab *Alexio*, et si *Zonaram* *audi-*

mus, τῆς Βασιλίδος, et Augustæ (quam ipsa etiam neptis Anna avice tribuit, pag. 88): 'Π ί δε μήτηρ τούτων παραστομον μη μετατρέψα βιστίκιν, δά το δινδυμα μοναχικύν, μήτε μὲν εὐφημίας καὶ ἀνερήσεως, μὲν μετείχε τού τῆς βασιλείας δικαστος. Idque egit Alexius Constantini M. exemplo, qui matrem Helenam non Domine duntaxat, sed et Σεβατίης, seu Augustæ appellatione donaverat, ut auctor est Sozomenus, lib. II, cap. 4, et ex eo Nicenp. Callist. lib. viii, cap. 1.

(83) **Διά τοῦ πατρόφρονος.** Nonnum forte invaserat, quo tον postmodum inductum legimus, ut imperatrices et Augustae, non a patriarcha, sed ab imperatoribus maritis recens coronatis coronarentur, ut auctor est Cantacuzenus, lib. i, cap. 41; lib. iii, cap. 82; lib. iv, cap. 4, 58; et ex Cantacuzeno Codinus, *De officiis*, cap. 18.

et Irenæ majestas et decor emicabat incredibiliter **76** splendens, et plane inimitabilis arte quantavis. Neque enim pictor illum archetypæ pulchritudinis florem intuens exprimere ut maxime conetur in tabula queat: neque statuarius, ut summæ industriae nervos contendat omnes, etiam si tota vita illa Polycleti elaboratissima signa magno simulandi studio contemplatus sit, ita unquam materiam inaniam fingere, sculpere conformareque possit ut spirantium istorum naturæ simulacrum, Augustos dico recens coronatos, speciem admirabilem repræsentet. Horum Alexius quidem statura fuit non multum cimimenti, cæterum plena, nec modum tamen excedente, habitudine corporis. Itaque illius pedibus insistentis non tantum percellebat intuentes majestas, quantum in throno residentis regio, et acrem inde oculorum aciem contra vibrantis. Tunc enim nihil minus terrificum præstinguebat visus astantium quam quod elisis nubibus fulgor resplendens conuivere audacissimos cogit; tanta ex toto non solum vultu, sed etiam corpore ac conformatioне universa membrorum lux imperiosæ ac venerationem exiورquentis emicabat dignitatis. Nigrum utrinque supercilium concinne curvabatur: et sua cuique subiecta pupilla blandos simul eadem terribilesque dabat: ut a jactu obtutum, a fulgore vultus, a dignitate genarum apte insperso rubore micantum, misti majestatis clementiæque radii simul vereri, simul considere homines juberent. Jam latitudo humerorum, lacertorum torositas, prominentia pectoris, heroica omnia, et simul admirationem, simul voluptatem afferentia spectantibus; idem enim in eo et speciem habebat et gratiam et pondus atque instar gravitatis inaccessæ: quod si os aperiret linguamque solveret, videres insidere viri labris igneo spirantem impetu rhetorican ipsam Demosthenis effuso quodam vehementium et brevium argumentorum quasi torrente aures omnes animosque rapientem. Nec vero vis ejus eloquentiæ satis explicari dicendo potest, nec par quidquam victrix impetus perorantis linguæ, nisi fortes ictus aut inevitabiles jactus dextræ pugnantis habuit, utraque invictus: verum lingua delectabat, manus afflgebatur quos vinceret. At Augusta Irene mater mea tum adhuc adolescentula quintum decimum nondum annum excesserat. Andronici filia, qui Joannis Cæsaris primogenitus erat, conspicuo utique genere cuius ab Andronicis illis et Constantini, qui cognominati sunt Ducæ, series repetebatur. Surgebat porro instar speciosæ arboris recta et florenti statura, summa

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

³⁶ ἀρχετυπίαν. ³⁷ βολῆς. ³⁸ μετώπου. ³⁹ καὶ βάρος. ⁴⁰ Desunt voces καὶ τῶν γάρ. ⁴¹ μὴν γάρ. ⁴² κατὰ ἀλλήλοις. ⁴³ Ασυρίας. ⁴⁴ ὑπεκάλετο.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(86) Θυγάτηρ δὲ ἦν Ἀρδπορίκου. Perjuri illius et perlixi, cuius insigni proditione Romanus Diogenes imp. cui merebat, in Turcorum potestatem

A Εἰψ τε καὶ Εἰρήνη ἀμήχανοι, καὶ εἰς ἄπαν ἀμίλητοι καὶ οὔτε γραφεὺς γράψαντες ἀν πρὸς ἀρχετυπίας ³⁶ τοῦ καλλους δρῶν, οὔτε λιθοξόος δύψυχον οὔσιαν οὕτω ρυθμήσεις, εἰ τις ἄν πρὸς τὰ τῆς φύσεως ἀγάλματα ταῦτα, λέγω δὴ τοὺς ἀρτιστεφεῖς; αὐτοκράτορας, καὶ πρὸς τὰ τοῦ Πολυκλείτου ἐκείνου σπουδῆτα πανταχού. Οὐ μὲν γάρ Ἀλέξιος οὐ πάνυ μὲν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπῆρτο ἐπὶ πόλην, εἰς ἔνρος δὲ συμμέτρως πως ηγέρυντο. Καὶ ιστάμενος μὲν οὐ τοσοῦτον θάμβος ἐδίου τοις θεωμένοις, εἰ δὲ ἐπὶ τοῦ βασιλέος καθίσειεν οὗτος θρόνου καὶ γοργωπὸν σέλας ἀφήσειε τῶν ὀφθαλμῶν, πληστὴρ ἐδόκει, καὶ ἀμαχον αὐγὴν ἀποστέλλειν καὶ τοῦ προσώπου καὶ τῆς δλῆς διεργανώσεως. Μέλαινα μὲν γάρ ἡ δφρὺς ἔκατέρωθεν ἐκυρτοῦτο, τῇ δὲ δρυθαλμὸς ὑπεκάθητο βλοσυρὸν διμα B καὶ ἡμερὸν ἐνορῶν, ὡς ἀπὸ τε τῆς βολῆς ³⁷ τῶν διμάτων καὶ τῆς στιλπνότητος τοῦ προσώπου ³⁸, καὶ τῶν παρειῶν τῆς σεμνότητος; καὶ τοῦ ἐπιτρέχοντος αὐταῖς ἐρεύθους δμοῦ καὶ δεδοιχέναι τε καὶ θαρρεῖν. Τῶν τε ὅμων ἡ εὐρύτης καὶ τῶν βραχιόνων τὸ στερβὸν καὶ τῶν στέρων ἡ προσοδὴ, ἡρωϊκὰ πάντα, καὶ ὀλωσεῖς θάμβος καὶ τέρψιν τοὺς πολλοὺς ἐκκαλούμενα. Τὸ γάρ αὐτὸς τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὥραν είχε καὶ χάριν, βάρος ³⁹ καὶ δρόνον ἀπρόσιτον. Εἰ δὲ καὶ εἰς δμιλαν ἥλθεν ἐκείνος, καὶ τὴν γλώτταν ἐκίνησεν, εἰδες δὲν αὐτόχρημα τὴν πυρίπνουν ἐπικαθημένην τοις χελεσιν ἐκείνου φθορικὴν Δημοσθένους. Καὶ τῶν γάρ ⁴⁰ κατακλυσμῷ τῶν ἐπιχειρημάτων πᾶσαν καὶ ἀκοήν, καὶ ψυχὴν κατεσύρετο, καὶ ἀμύθητος ήν καὶ δμαχὸς καὶ τὴν γλώτταν δμοῦ καὶ τὴν χεῖρα, τὴν μὲν πρὸς δόρατος ἀφεσιν, τὴν δὲ πρὸς ἀκήρατα θέλγητρα. Η δέ γε βασιλὶς Εἰρήνη καὶ μήτηρ ἐμὴ μείρας τε ἦν τὸ τηνικάδε, καὶ οὐδέπω τὸν πεντεκατέξατον παραδεδραμήκει χρόνον. Θυγάτηρ δὲ ἦν Ἀνδρονίκου (86) τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ τοῦ Καίσαρος, τὸ γένος περιβλεπτος, εἰς Ἀνδρονίκους ἐκείνους καὶ Κωνσταντίνους τοὺς Δούκας ἀναζέρουσα τὴν τοῦ γένους σειράν. Ἀνίστατο γάρ ⁴¹ καθάπερ τι ἔρνο; δρθιον καὶ ἀειθαλὲς συμμέτρως καὶ πλατυομένη καὶ στενουμένη καταλλήλως ⁴² ἐκαταχοῦ τῶν μελῶν, καὶ μερῶν, καὶ ἐπέραστο; μὲν ίδειν, ἐπέραστος δὲ ἀκοῦσαι, καὶ δψεώς τε καὶ ἀκοῆς ἀκόρεστον ὡς δητας; ἀκούσμα τε καὶ θέαμπ. Αὐτὸς μὲν γάρ τὸ πρόσωπον, σελήνης μὲν ἀπέστιλος φέγγος, οὐ μὴν εἰς κύκλον ἀκριβῆ διαπέλαστο κατὰ τὰς Ἀσυρίας ⁴³ γυναικας, οὐδὲ ἀλλως ἐξεμηκύνετο κατὰ τὰς Σκυθίδας, ἀλλ ὑπεκαλείτο ⁴⁴ μικρὸν πως τῆς ἀκριβεῖας τοῦ κύκλου. Ἀνεπέπτατο δὲ αὐτῆς δ λειμῶν ἀπὸ τῶν παρειῶν, καὶ τὴν ῥοδωνίαν καὶ τοις πόρρω προύβαλλετο. Ομμα δὲ χαροπὸν καὶ ἔν δονη φονερὸν ἐνητένιεν, ὡς τῶν δρώντων τὰ δματα τῇ μὲν ἡδονῇ καὶ τῷ κάλλει

venit: quem postmodum contra datam fidem effossis oculis, nec curatis vulneribus, perire coegit. V. Zonar. Scylitz. Manass. Glycam.

ιλκειν πρὸς ἑαυτὴν, τῷ δὲ φόδῳ μύειν καταναγκά· Ηλκειν, οὐκ ἔχόντων δπως ἀποβλέψωνται, η ὅπως ἀν ἀποκρύψωνται. Καὶ εἰ μέν τις ἡν Ἀθηνᾶς τοῖς πρώτην ἐφευρημένην ποιηταῖς τε καὶ συγγραφεῦσιν οὐκ οἶδα ἔγωγε· μῆθον δὲ ταύτην ἀκούων περιφερόμενον καὶ περισυρμένον· τὴν δὲ βασιλίδα ταύτην Ἀθηνᾶν, εἰ τις εἰπερ ⁴⁸ ἐν τοῖς τότε χρόνοις φανεῖσαν τῷ ἀνθρωπίνῳ φύᾳ, η καταρράγεταις ἐξ οὐρανοῦ μετά τενος οὐρανίας αἰγλής καὶ ἀπροσίτου μαρμαρύγης, οὐκ ἀν ἔξιμαρτε τοῦ εικότος. Καὶ τὸ θαυματούτερον, διερ οὐκ ἀν ἐν ἀλλῃ τῶν γυναικῶν εὐφεθεῖη, τοὺς μὲν θαυμούς ⁴⁹ τῶν ἀνδρῶν συγέστελλε, τοῖς δὲ φόδου συνεσταλμένοις θαρρεῖν ἐνεδίδου ἐκ μόνης δύεως. Τὰ δὲ χειλὶ ἐμεμύχει μὲν τὰ ποιλὰ καὶ ἀδείκνυν σιγώσαν, ἐμπινούν ὡς ἀληθῶς ἀγαλμα καλλονῆς καὶ στήλην ἐμψυχον εὐρυθμίας. Ἡνίσχει δὲ τὰ ποιλὰ η χεὶρ τῷ λόγῳ σὺν εὐρυθμίᾳ μέχρι τοῦ καρποῦ παραδεικνύσα τὸ μετακάρπιον, καὶ εἰπεις ἀν ἐλέφαντα ἐκτετορεῦσθαι παρὰ τεχνίτου τινὸς εἰς διακτύλων καὶ χειρῶν διάθεσιν. Ἡ μέντοι Ἱρις τῶν ὀφθαλμῶν θάλατταν ἐμιμεῖτο γαληνίωσαν ἐν βαθυκύμοις διαθέσει τὸ κυανοῦν ἔξαγαγόσουσα. Ἀντέστιλθε ⁵⁰ δὲ καὶ τὸ λευκὸν τῶν ὅμμάτων κύκλῳ τῆς ἑρδος, καὶ χάριν ἀπέλαχμπον διαχον καὶ ἡδονήν διατον ἐνεδίδουν ταις ἔψεις. Τοιούτοις μὲν τὴν ιδέαν Εἰρήνη καὶ Ἀλέξιος. Ὁ μέντοι θεῖος ἔμδες Ἰσαάκιος τὴν μὲν ἡλικίαν ἔψεις τὰδελφῷ, οὐδὲ τὰ ἀλλα ⁵¹ πολὺ ἀπεψέκει. Ὅπωρχρος μὲν οὖν ἡν αὐτὸς τὴν δψιν καὶ τὴν ὑπήνην οὐ πάνυ δυσώς, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰς γνάθους ψιλωτέραν εἶχε τῆς τάδελφοῦ. Ἀμφω δὲ τάδελφῷ συντρεσίοις μὲν πολλάκις ἀπένενον, δηηνίκα οὐ πολλὴ τις αὐτοῖς ἐπέρθει ⁵² πραγμάτων φροντίς, πολεμικοῖς δὲ μᾶλλον η κυνηγετικοῖς ἔχαιρον πράγμασιν. Ἐν δὲ ταῖς ἐμβολαῖς τῶν πολέμων, οὐδὲ ὅπηγίκα τῶν ταγμάτων αὐτὸς κατῆρχε προέτρεχε τις αὐτοῦ, ἀλλ' ἄμα τε τὴν παράταξιν ἐωράκει τῶν πολεμίων ἔκεινος καὶ πάντων καταφρονήσας τῶν δλων, ἐς μέσους ἐνέπιπτε καθάπερ τις κεραυνός, δέξας διακόπτων τὰς φάλαγγας. Κάκ τούτου ἔλα (87) καὶ ἄπαξ καὶ δις κατὰ τὴν Ἀσίαν συμβιέταις Ἀγαρηνοῖς. Καὶ τοῦτο μόνον εἶχε φόγου ἔξιον ἐν τοῖς πολέμοις οὐδὲς θεῖος δτι πρὸς συμβολὰς ἀκατάσχετος ἦν.

similis, ne in cæteris quidem valde discrepabat, densa, quin et ad malas minus pilorum habuit quam frater licet junior. Amborum jun fratum communione studium, si otium esset a negotiis, indulgere venationi, cui tamen cum occasio aderat militiam præserebant. Isaacius porro qui exercitus saepe ductarat, cum committendum esset prælium, nonquam aliis primas periculi aut lacessendi hostis dabat: verum ipse princeps simul hostilem aciem viderat in eam præcepis mediam cæco at fulmineo impetu ferebatur, magna plerumque strage ac disjunctione phalangum. **78** Unde et contigit ut semel atque iterum in Asia pugnans cum Agarenis, caperetur. Atque hoc solum in bellicis rebus vituperabile patruus habuit meus, quod in congressiis non regebat impetum.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁸ εἰπεν. ⁴⁹ ιταμούς. ⁵⁰ ἀπέστιλθε. ⁵¹ οὐ κατὰ ἀλλα. ⁵² ἐπερέθει τούτοις.

Car. Dufresnii Du Cangii nolæ.

(87) *Ed. Iw.* Ut a Saracenis captus fuerit Isaacius, pluribus narrat Bryenius.

A proportione ubi erat opus modo dilatata modo arctata, membris sibi exacte respondentibus, visu pariter et auditu sic amabilis ut nec spectaculum suavius, nec acroama dulcius ejus vultu voceque homines haberent. Facies quidem pleno micabat lunæ fulgore: non tamen in perfectum circinata orbe more Assyriarum, nec immodice longa qualis **77** in Scythis feminis cernitur, sed producta prælulum ultra gyros exacti circuli. Pervolabat vero illam qua tendebantur genæ species atque aura quædam vernantis prati et viva purpura flagrantem florentis rosarii colorem in oculos vel procul spectantium ejaculabatur; intuentis aspectus vivide serenus, et pariter delectans, pariter terrens, ut occurrentium oculos et specie in se verteret, et majestate connivere cogeret, inter utrumque incertos, ac nec abstinere a cernendo nec sustinere contra intuentem valentes. Quam Palladeim poetæ pictoresque celebrant, ea an unquam exstiterit nescio, plerique fabulam autumant; at formam hujus nostræ Augustæ similem exstisset olim in terris et admiratione sui ac fulguribus oculorum radiisque acribus percellentis speciei, celestis originis facile fidem fecisse si quis dixerit, næ is a vero, certe verisimili non aberraverit; ac quod mirabile et hujus plane mulieris singulare, audaces impudentesque conturbabat reprimbatque, humiles contra metuque contractos erigebat in fiduciam solo aspectu. At labia, patebant illa quidem plerumque, sed ad speciem, non ad vocem, totaque cernebatur spirans simulacrum pulchritudinis, et animata concinnitatis columnæ. Sermone fere gubernabat manus, summo lepore ac elegantia usque ad juncturam brachii nudata, nivalculo intuentium qui candidissimum ebur in digitos et volam ac cæteram manum a præstanti quodam artifice tornatum videre sibi videbantur. Iris oculorum mare tranquillam referebat, in profunda quiete undarum cærulea serenitate renidens. Candor porro circumdans pupillum vivum et ipsum ac lucens, mistumque ex his omnibus gratiam evibrabat incomparabilem, et voluptate incredibili pascebat intuentes. Talis fere Irene et Alexii forma exstitit. Patruus vero meus Isaacius statura fratri

sub pallidiori tamen facie; nec barba mulum densa, quin et ad malas minus pilorum habuit quam frater licet junior. Amborum jun fratum communione studium, si otium esset a negotiis, indulgere venationi, cui tamen cum occasio aderat militiam præserebant. Isaacius porro qui exercitus saepe ductarat, cum committendum esset prælium, nonquam aliis primas periculi aut lacessendi hostis dabat: verum ipse princeps simul hostilem aciem viderat in eam præcepis mediam cæco at fulmineo impetu ferebatur, magna plerumque strage ac disjunctione phalangum. **78** Unde et contigit ut semel atque iterum in Asia pugnans cum Agarenis, caperetur. Atque hoc solum in bellicis rebus vituperabile patruus habuit meus, quod in congressiis non regebat impetum.

Quoniam vero Melisseno Nicephoro Cæsaris dignitas ex pacto debebatur, et Isaacium natu maiorem fratrem insigiori aliquo decorari honoris titulo par erat, alius autem preterquam Cæsaris non erat, exegitavit novum Imperator: et iustis *Sebasti* sive *Augusti* et *Autocratoris*, hoc est, Imperatoris, nominibus titulum constavit sebastocratoris, quasi dices, secundi Imperatoris, cui Cæsaris gradum subiunxit: eo cum Isaacium honestasset, uni eum concedere Augusto voluit, Melissenum Cæsarem tertio denum loco in acclamacionibus appellari. Sed ne similibus quidem aut æqualiter ornatis redimiri coronis, diebus solemnibus, sebastocratorem et Cæsarem est passus, sed proportione gradus inter se diversis. Sicut et illæ ambae quod ad sumptuositatem magnificientiamque altinet, sanc plurimum Augustali quo ipse imperator utebatur diademi concedebant. Imperatorum siquidem diadema plane instar hemisphaerii undique conceavi ac clausi omni æque ex parte caput amplectebatur; margaritis et cæteri generis gemmis partim subsidentibus, et quasi operi intextis, partim existantibus ac foras pendulis speciosissime ornatum. Nam utrinque ad tempora ex margaritis ac gemmis pluribus compacta monilia pendebant, verberabantque genas; atque id eximium et proprium insigne Imperatoriae potestatis erat. At sebastocratorum et Cæsarum coronæ cinctum habebant solum sparsione margaritarum per intervalla distinctum, sine ullo imminentis superne cavitatis orbe. Peridem tempus Taronita qui Alexii sororem in matrimonio habebat protosebastus et protovestiarus declaratus est: paulo etiam post ad panyperebasti dignitatem promotus et concessu dignatus Cæsaris. Ejus vero prior titulus protosebasti Adriano collatus est ipsius fratri, addita illustrissimi appellatione. Denique tertius et minimus horum frater Nicephorus et magnus drangarius classis est creatus, et in sebastorum ipse quoque solium proiectus. His dignitates et earum nomina primus exegitavit pater meus, partim eas componens ex prius distinctis, ut diximus, partim prius notas in novos detorquens usus. Etenim panyperebastus et sebastocrator composita sunt; sebasti vero sive Augusti nominis notio immutata est ab Alexio. Imperantium enim id olim quasi 79 cognomen era. Alexius autem communem

A 'Επει δὲ τὸν Μελισσηνὸν (88) Νικηφόρον τὴς τοῦ Κατσαρος κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν ἔδει ἀξίας μετειληγέναι καὶ τὸν Ἰσαάκιον (89) δὲ πρῶτον τῶν ἀδελφῶν κατὰ γρόνον δυτα μειζόνιν ἐχρήν τιμηθῆναι ἀξιώματι: (ἔτερον δὲ ἀξιωμα πλὴν τοῦ Κατσαρος οὐκ ἦν), νέον δονοματοποιήσας δὲ βασιλέως Ἀλέξιος ἀπὸ τε τοῦ Σεβαστοῦ καὶ τοῦ αὐτοκράτορος σύνθετον ὕνομα τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος;⁹⁰ τὰς δὲ ἀδελφάς τοῦ ἐφημέρωτος, οἰνον δεύτερον βασιλέως πεπιστηκών, τὸν Κατσαρα τούτου⁹¹ ὑποβιβάσας καὶ τρίτον ἐν ταῖς εὐημημίαις ἀριθμησάμενος μετὰ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος εὐφημίαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ στέμμασιν ἐν ταῖς πανδήμοις ἡμέραις αὐτοὺς στεφανοῦσθαι προσίτατε, τὸν τε σεβαστοκράτορα καὶ τὸν Κατσαρα, κατὰ πολὺ διαφέρουσι τῇ πολυτελείᾳ τοῦ διαδήματος ὡς αὐτοῖς ἐστεφάνωτο. Τὸ μὲν γάρ βασιλεύκην διαδήμα (90) καθάπερ ἡμιτσφαῖριον εὐγυρον⁹², τὴν κεφαλὴν διαδεῖ πανταχθέν, μαργάροις⁹³ κοσμούμενον, τοῖς μὲν ἔχειμένοις, τοῖς δὲ καὶ ἔξηρημένοις. Ἐκατέρωθεν γάρ τῶν κροτάφων δρμαθοί τινες (91) ἀπαιωροῦνται διὰ μαργάρων καὶ λίθων καὶ τὰς παρειὰς ἐπικένουσι. Καὶ ἔστι τοῦτο ἔξηρημένον τι χρῆμα τοῖς βασιλεῦσι στολῆς. Οἱ δὲ τῶν σεβαστοκρατόρων καὶ τῶν Καισάρων στέφανοι, σποράδην ἐστὶν διου τῶν μαργάρων καὶ λίθων μετέχοντες δινευ τοῦ ἐπιτσφαιρώματος. Κατ' ἔκεινο δὲ καιροῦ τετίμηται καὶ δὲ Ταρωνεῖτης (92) καὶ γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ βασιλέως πρωτοσέβαστος τε καὶ πρωτοβεστιάριος. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ πανυπερτέβιστος ἀναδεικνυται καὶ σύνθωκος⁹⁴ τῷ Καισάρι γίνεται. Πρὸς δὲ καὶ Ἀδριανὸς δὲ ἀδελφὸς; αὐτοῦ πρωτοσέβαστος ἀξιοῦται περιφανέστατος· καὶ Νικηφόρος; (93) δὲ διαδήμας μέγας τε δρουγγάριος τοῦ σεβαστοῦ προύδελητο⁹⁵ καὶ εἰς τὴν τῶν σεβαστῶν καὶ οὗτος ἀνηγέθη βαθμίδι. Τούτων δὲ τῶν ἀξιωμάτων τὴν καινοτομίαν δὲ ἐμδε πατήρ προσεξέντατο, τὰ μὲν συνθετικά, καθάπερ ἀνωθεν εἰρηται, τοῖς δὲ καὶ παρχρησάμενοι. Τὸ μὲν γάρ πανυπερτέβιστος· καὶ σεβαστοκράτωρ καὶ διτὸς τοιαύτα συντέθεικε, τῇ δὲ τοῦ Σεβαστοῦ ἀξιὰ παρχρησάμενος φαίνεται. Σεβαστοὶ γάρ οἱ βασιλεῖς ἀνέκαθεν ἐπιθετικῶς ὀνομάζοντο, καὶ ἦν ἔξιδιαζόντως εἰς βασιλέας λεγόμενον τὸ τοῦ Σεβαστοῦ ὕνομα· αὐτὸς δὲ εἰς τὸ κοινότερον πρῶτον κατήγεγε τὴν τοιαύτην ἀξιαν. Εἰ γάρ τις εἰς ἐπιστήμην καὶ τινὰ ὑπερτάτην φιλοσοφίαν ἀνάγοι τὴν βασιλείαν, ὡς περ τέχνην οὐσαν τεχνῶν καὶ ἐπιστήμην ἐπιστημῶν, θαυμάσαιτο ἀν καὶ τὸν ἐμδὸν

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁹⁰ Desunt voces σύνθετον ὕνομα τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος. ⁹¹ τοῦτον. ⁹² Deest vox εὐγυρον. ⁹³ μαργάροις καὶ λίθοις. ⁹⁴ ξύνθωκος. ⁹⁵ Desunt voces καὶ Νικηφόρος δὲ διαδήμας μέγας τε δρουγγάριος τοῦ στόλου πρεσβύτερος.

Car. Dufresnii D.1 Gangii notæ.

(88) *Tūr Melissēnōr. Codinus, De offic. cap. 2, n. 2.*

(89) *Tūr Isāakīor. Ex hoc Annæ loco hausit que habet dicto capite idem Codinus.*

(90) *Baσιλεύδιάδημα. Vide que adnotamus in Dissertat. xxiv, ad Joinvillam, ubi fuse eginus de Imperatorum Constantinopolitanorum coronis.*

(91) *δρμαθοί τινες. Ενώτια et κρεμαστήρα*

τοῦ στέμματος dicuntur Achmeti cap. 248.

(92) *Taρoτεῖτης. Confer Codinum, De offic. cap. 2, n. 5. Uxorem duxerat Michael Taronites majorem natu sororum Alexii. Vide *Stemma Comnenie.**

(93) *Νικηφόρος. Vide Ζωνaram et Glycam. De dignitate et officio magni drangarii classis multa viri docti congesserunt, quæ non exscribo.*

πατέρα οἶν τινα ἐπιστήμονά τε καὶ ἀρχιτέκτονα τὸν ὑπὸ τὴν βασιλείαν κατινομοῦτα καὶ πράγματα καὶ διδασταῖς πλήν δυσον οἱ μὲν τῶν λογικῶν ἐπιστημῶν προστάταις διὰ σαφῆνειαν τὰ τοιεῦται τῶν ὄντων ἀφεύραντο, δὲ ἐπιστημονάρχες οὗτος τῆς βασιλείας Ἀλέξιος πρὸς τὸ συμφέρον⁸⁶ ἀπαντα τῇ βασιλείᾳ διψκούμητο, ξενίζων πολλάκις καὶ περὶ τὴν τάξιν τῶν πραγμάτων καὶ περὶ τὴν κλησιῶν τῶν ὄντων ἀφεύραντο. Οἱ μέντοι λεπορεπῆς ἐκεῖνος καὶ πατέρος τῆς Κοσμᾶς⁸⁷ (94), οὐ καὶ πρότερον διεμνημονεύσαμεν, μεθ' ἡμέρας τινάς κατὰ τὴν μνήμην τοῦ λεπάρχου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τὴν λεπτελεστίαν⁸⁸ τελέσας ἐν τῷ κατὰ τὸ Ἐβδομάδον⁸⁹ ἐπ' ὄντας τοῦ ἡδη βρέντος σηκῷ, τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον διαπρέψας ἐπι⁹⁰ πέντε καὶ μῆνας ἐννέα, παρατείται τὴν ἀρχιερωτύνην, καὶ ἀπεισιγεῖται τὴν τοῦ Καλλίου μονῆν⁹¹ (96). Ἐγχειρίζεται δὲ τοὺς τῆς ἀρχιερωτύνης οἰκακας μετ' αὐτῷ δὲ προσθηθεὶς ἐκτομίῃς Εὐστράτιος δὲ Γαριδᾶς. Επειδὲ δὲ τῆς βασιλίδος Μερίκης υἱὸς Κωνσταντίνος δὲ Πορφυργένητος, μετὰ τὴν παράλυσιν τῆς βασιλείας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Μιχαὴλ τοῦ Δούκα τὸ ἐρυθρὸν μὲν ἐκών απεδύσατο πέδιλα, τὰ δὲ κοινὰ καὶ μέλανα⁹² ὑπεδύσατο, Νικηφόρος δὲ Βοτανείάτης δὲ μετὰ τὴν ἐνόχην καὶ πατέρα τοῦ Κωνσταντίνου τὸν εἰς πτρων ἐπειλημένος, τὰ μὲν⁹³ μέλανα ἐκεῖνον ἀποβαλεῖν διαρίσατο, ἐκ ποικίλων δὲ σηρικῶν ὑφασμάτων ὑπόθηματα προσέταττε περιδειπτοί, ὥσπερ τὸν νεανίσκον ἐπαισχυνόμενος, καὶ τοῦ κάλλους ὅμοιος καὶ τοῦ γένους ἀγάμενος. Τὸ μὲν⁹⁴ κόρκκινον διδύλου ἀπαστράπτειν αὐτὸ⁹⁵ τῶν πεδίλων οἶν ἐψθνει, τὸ δὲ τινας τὸπος ἐκ τῶν ὑφασμάτων ἀγθεῖν τὸ κόρκκινον, ὑπεδίδουν. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλέξιον ἀνάρρησιν ή βασιλίς Μαρία καὶ μήτηρ ἐκεῖνου, ταῖς ὑποθημοσύναις πεισθεῖσα τοῦ Καίσαρος, Ἑγγραφον πίστιν ἥτησατο δὲ ἐρυθρῶν βεδαιωμήσομένην γραμμάτων καὶ σφραγίδος χρυσῆς περὶ τοῦ αὐτοκράτορος, ὡστε μή μόνον ἀπινῆς σὺν τῷ υἱῷ διατηρηθῆναι, ἀλλὰ καὶ συμβασιεύειν αὐτῷ κάτεινος⁹⁶, τὰ τὸ ἐρυθρὸν ὑπόδιμοσκόμενον, καὶ στεγνηφοροῦντα καὶ ὡς βασιλέα σὺν αὐτῷ ἀναγρευδημένον. Καὶ οὐκ ἡστέγησε τῆς αἰτήσεως, ἀλλὰ τιμβάνεις χρυσέθουλλον λόγον βεθειοῦντα τὰ αὐτῆς θελήματα ἀπαντά. Τηνικαῦτα καὶ δὲ πεδίδιδύσκετο εἰς στρικῶν ὑφασμάτων περιελόντες, τῶν διδύλου ἐρυθρῶν ὑπόθημάτων τούτων μεταδιδόσαι, καὶ ταῖς

A pluribus summo principi propius admodum eam appellationem nova inventa dignitate fecit. Vir si quisquam unquam alius magnitudine mentis atque consilii consecutus ut regnandi scientiam, quae vere ars artium et doctrina doctrinarum est, in certam methodum digereret; cuius pars haec non minus innovatio et excoigitatio dignitatum ad variam distributionem honoris, non parum ad finem universi negotii prudenter dispensata conferebat. Nec vero ut caterarum disciplinarum magistri ita hic scientiae regnandi consultissimus vir, nomina rebus aut instrumentis ad usum indicationis imponebat, sed ad ambitionem varie satiandam, suspendendas ex usu reipublicæ inhiantium spes, multosque simul ostentatione unius mercedis, quod varie vocata ornataque foret, vise multiplicis, ad res gerendas alliciendos, hanc dignitatum fabricationem et nomenclaturam factitabat. Interim is cuius superius meminimus patriarcha Cosmas post aliquot ab Irene coronata dies ipsa memoria confessionis sancti Joannis Theologi, peracto sacro in templo ejusdem sancti apostoli ad Hebdomatum sito, patriarchalem dignitatem ultra abdicavit, postquam eam tenuisset annos quinque et menses novem, secessitque in monasterium Calliæ. Gubernacula vero patriarchalis sedis suscepit in manus prius memoratus eunuchus Eustratius Garidas. Quoniam vero Mariæ Augustæ filius Constantinus Porphyrogenitus, post abdicationem patris sui Michaelis Ducæ ultra se ille quidem in ordinem redigerat, rubris cothurnis deponendis, vulgaribusque ac nigris sumendis; verum successor patris ejus Botaniates, reveritus adolescentem et formam et genere conspicuum, nigra quidem calceamenta exuere ipsum jussérat, non usque cotamen indulgens ut plane rubra concederet, sed quae sparsos duntaxat raris flosculis haberent purpure clavos, quasi ad fortunæ mediae inter privatam ac regiam indicationem elaborata ex coloribus utriusque textura, obtinuit ab Alexio jam imperatore Maria Augusta, idque Joannis Cesaris usa consilio caveri sibi ac firmari rubris litteris sigilloque aureo voluit, ut præter incolumitatem suam filiique, status etiam pristinus filio eidem redderetur, hoc est, participatio imperii qualem habuerat patre regnante: atque adeo deinceps et rubris

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁸⁶ Ευμφέρον. ⁸⁷ λεποτελεστίαν. ⁸⁸ Επη. ⁸⁹ μέλανα. ⁹⁰ Ορεστιούλα μέν. ⁹¹ μὲν γάρ. ⁹² αὐτῷ. ⁹³ ἐκεῖνον.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(94) Κοσμᾶς. Patriarchali dignitate se abdicavit ultra Cosmas Hierosolymitanus, quod reipublicæ administrationem improbaret, 7 Maii, quo Greci S. Joannis evang. festum agunt, an. Chr. 1481, cum sefisset annos 5, menses 6.

(95) Ἐρ τῷ κατὰ τὸ Ἐβδομάδον. Ἀδεις S. Joannis evangelista in Hebdomado conditorem Constantiū M. agnoscit Codinus, in Orig. Lambecianis. In eo huius Basilium Bulgaretonum scribunt Scylitzes, Glycas, Joel et Pachymeres, lib. II.

(96) Καλλίου μονήρ. De hoc monasterio silent ceteri scriptores Byzantini, nisi illud sit, quod ab Antonio patriarcha Constantinopolitano instauratum suisse tradit Nicophorus Gregoras in illius vita, quam laudat Allatius in Diatribâ de Simeonibus, quæ sic inserbitur: Βίος τοῦ ἐν ἀγίοις πατριάρχων ΚΠ. Ἀντωνίου, τοῦ τὴν μονὴν τοῦ Καλέων συστημένου. Vetus membrana apud Ughellum, in Patriarch. Venet. n. 28, eidem patriarchæ Antonio abbatilis monasterii Caleos dignitatem tribuit.

cothurnis et corona augustali uteretur, et nomen **A** δωρεαῖς καὶ χρυσοῖσιν λόγοις δεύτερος τοῦ ejus cum Alexii nomine proclamaretur. Hæc scripto diplomate bullaque munito aurea concessa in usum statim sunt redacta, positisque Constantinus **80** polymitis ac variegatis, perfecte rubros induit calceos, et in largitionibus, bullis aureis, similibusque chartis, rubrica subscrivebat una cum Alexio Augusto, et in supplicationibus ac pompis eum nullo medio cum tiara sequebatur. Quidam aiebant hæc jam illi cavisse ac pactam suisse Mariam Augustam cum Comnenis antequam illi rebellarent. Utul se res habeat, his certe sic perfectis excessit illa palatio, magno comitatu deducentium, ac præ cæteris Isaacii sebastocratoris; migravitque in ædes a Constantino Monomacho Georgii, quæ lingua vulgari Mangana dici solent.

Cæterum imperator rectissime institutus a puero monitisque religiosissimæ matris ad Dei timorem verum intimoque conceptum animo fictus ex longo formatusque, mordebat acerbo sensu pœnitentia ad memoriam ubique obviam cladi civitatis, cuius omnes passim incolæ extrema malorum ac calamitatis perpessi erant in ingressu Comnenorum. Effectum habet interdum malum res optima, innocentia lapsus exp̄rs omnis, eum qui nihil unquam offendit in superbiam ac tumidam præsidentiam efferens. At qui offendit, si et bene institutus in Dei cultu et natura prudens sit, statim Dei timore compunctus commovetur animo ac salutari turbatur metu, præsertim si magnas res aggressus et in altum ac præceps fasligum evertus, egere tunc cum maxime se sentiat præsenti Numinis auxilio: quo abnente ac averso quid exspectandum aliud, quam fore ut errore, amentia, contumelia præceps qui Deum habet infensum, in scelus omne ruens et divinam in se iram exaugeat, et hominum ultione provocata throno quem insidere vix cœperat statim exturbetur atque evolvatur in miseriā ultimam? Qualia passum quondam Saulen scimus, cuius ob crimen scindens scindit Deus regnum ipsius. Haruin tristi occursu cogitationum intimis mœrens sensibus Alexius, formidansque et æstuans animo tanquam mox incubitura in capit ipsius vindicta Dei severissima, quippe ob tantum ac tam multiplex crimen expilate desformatæque civitatis. Nam quidquid illa colluvies mistæ multitudinis scđum improbumve per licentiam victoriarum in capta urbe designaverat ac fecerat, imputabat

B imperatore constructas prope templum magni Martiris Georgii, quæ lingua vulgari Mangana dici solent.

Ta μὲν οὖν τὰ κατὰ ⁶⁷ τὴν βασιλίδα Μαρίαν οὗτω παρὰ τῶν Κομνηνῶν φύκονδμητο. Οὐ δέ γε αὐτοκράτωρ παιδεῖας ἐκ νηπίου τυχὼν ἀγαθῆς, καὶ πρὸς τὰς νοοθεσίας τῆς μητρὸς ἔσυτὸν ἀπευθύνων, τὸν τοῦ Θεοῦ φόδον ἐντερνισάμενον ⁶⁸ καὶ ἐγκάρπιον ἔχων, ἐδάκνετο ἀνιώμενος ἐπὶ τῇ τῇ πόλεως προνομῇ, ἢν κατὰ τὴν εἰσέλευσιν αὐτοῦ πάντες πανδημεὶ ἐπεπόνθεισαν. Τὸ μὲν γάρ ἀπταιστὸν Σωτῆς εἰς ⁶⁹ ἀπόνοιαν δίγει τὸν μηδὲ δύπις: τι οὖν προσκεκρουχάτα τοῖς πράγμασιν ὃ δέ γε ἐξαμπτών, εἰπερ ἐστὶ τῶν εὐλαβεστέρων καὶ τῶν νοῦν ἔχοντων, αὐτίκα τὸν τοῦ Θεοῦ ⁷⁰ βάλλεται κατὰ φυχὴν καὶ δλῶς κατακλονεῖται καὶ δέοικε, καὶ μᾶλλον εἴγε πραγμάτων μεγάλων ἐπιδραζάμενος εἰη, καὶ εἰς ὑπερηφάνους ἀνέλθοι πειριωπάς. Δέος γάρ αὐτὸν ὑποθράττει, μή πως ἀμαθίῃς καὶ θράσει καὶ ὅντει πορευόμενος τὸν τε θυμὸν τοῦ Θεοῦ εἰς ἔαυτὸν ἐκκαλέσηται καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκκυλισθεὶς ἀποπέσηται, ὃν τέως ἐγκρατής γέγονεν. Οἴα καὶ τῷ Στοὺλ συμβενήκει ποτέ· καὶ γάρ δὲ θεὸς διὰ τὸ τοῦ βασιλέως ἀτάσθαλον διαρρήσσων διέρρηξε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. Τούτοις ἀλύων ⁷¹ τοῖς λογισμοῖς δὲ Ἀλέξιος καὶ παθαινόμενος τὴν φυχὴν μῆπου καὶ Θεοῦ ἀντικρυς μῆνιμα γένοιτο (τὸ γάρ εἰς δῆλην τὴν πόλιν γεγονός κακὸν παρ' ἔκάστου ⁷² τῶν στρατιῶν, δόποσος τηνικαῦτα συρφετὸς ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ἐπέδρευσεν, ἕδιον ἐλογίζετο) καὶ ὡς αὐτὸς ὃν ἐκεῖνος δὲ τὰ πάνδεινα ἐκεῖνα κακὰ ἐργασάμενον ⁷³ κατετιτρώσκετο τε καὶ ἐξεφλέγετο βασιλείαν, καὶ κράτος, καὶ ἀλουργίδα, καὶ διάδημα λιθοκόλλητον, καὶ ἐσθῆτα χρυσῆν τε καὶ περιμάργαρον οὐδὲν, ὡς γε τὸ εἰκός, λογιζό-

C Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁶⁷ γίνοιτο. ⁶⁸ οἰχοδομηθεῖσιν. ⁶⁹ εἰστε. ⁷⁰ κατά. ⁷¹ ἐντερνισάμενος. ⁷² κατετιτρώσκετο. ⁷³ ἐργασάμενος.

D Car. Dufresnii Du Cangii notæ

subscribere,

E (98) 'Er τοῖς κατὰ την μονήν. Vide et confer Zonaram. Palatium Manganorum extruxit Basil. Macedo, ut auctor est Scylitzes. In interiore Philopatris statuit Nicetas, qui præterea ab Andronico Comneno destructum refert. Vide Tract. nostrum de cap. S. Joan. B. cap. 8, n. 8.

(97) Διὰ κινναβάρεως. Leo Grammat. in Leone Philos.: Τοῦτο καὶ πεποίκην δὲ βρατίλευς, γράψας διὰ κινναβάρεως, καὶ ἀποστείλας μετὰ χρυσοῖσιν λόγοις ἐνδοθεν φροθίου βραχέως τράχτου. **269** Gregorius II. PP. ad Leon. Isaur. Imp. Cum litteraturā, et non alieno sigillis imperatoris obsignatae essent, ac accuratæ intus subscriptiones per cincinabarim propria viam tua, ut mos est imperatoribus

μενος πρεδς την τότε κατασχούσαν ἀπεριήγητον συμφοράν τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων. Τὰ γάρ περιστοιχήσαντα “ταύτην δεινὰ κατ’ ἐκείνο καιροῦ οὐδεὶς ἄν καὶ θέλων διηγήσασθαι”⁷⁸. Καὶ γάρ καὶ αὐτὰ ιερά, καὶ τεμένη, καὶ τὰ κοινά, καὶ τὰ ίδια, ἀπανταχθεν ὑπὸ πάντων καθηράζοντο· τὰ δὲ ὡτα τῶν ἀπάντων κατακερότηντο ταῖς βίπτουμέναις ἀπανταχοῦ βροις καὶ φωναῖς· εἰπερ δὲ τις λόγων σειρμὸν⁷⁹ εἶαι τὸ γινόμενον. Ταῦτα εἰς νοῦν βαλλόμενος δὲ Ἀλέξιος ἡγιάτδ τε τὴν ψυχὴν καὶ κατεσπαράττετο καὶ οὐκ εἶχεν ὁ τι τῷ πλήθει τῆς λύπης χρήσαιτο. Ἡν γάρ δὲ ἀντὶρ εἰς αἰσθησιν ἐλθεῖν τοῦ κακῶς πεπραγμένου παντάπαις δέχεταις. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ προγεγούστα τῷ οὐρανῷ τὸν πονηρῶς ἐπραξεν, οἵτινες μὲν ὡς ἐπέρων χείρες καὶ γνῶμαι διενηργήκασιν, ἀλλὰ συνήδει καὶ τοῦτο γε ἀκριβέστατα, ὅτι τὰς ὑποθέσεις καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ πάθους αὐτὸς δέδωκεν· αὐτῷ δὲ πάλιν τῆς ἀποστασίας αἰτιοὶ οἱ δῆμοι ἡγένετος δοῦλοι γεγόνασιν. Ἀλλὰ καὶ ὡς ἐσαυτῷ τὴν ἀπασαν προσάπτων αἰτίαν θεραπεῦσαι τὸ τραῦμα καὶ ἐπεζήτεις καὶ ήθελεν· οὗτω γάρ δὲ καὶ μετὰ τὴν τοιαύτην θεραπείαν καὶ τῶν⁸⁰ τουτοὶ καθαρμὸν ἐπιχειρούσθι τοῖς τῆς βασιλείας πρόγμασι καὶ τὰ κατά γε [τε] τὸν στριτὸν κατά τε τοὺς πολέμους καλῶν διεθύνοις καὶ διεξάγοις. Προσέρχεται τοίνυν τῇ μητρὶ, ἀνακοινοῦται τὸ ἐπικινετὸν πάθος· ἐκείνο, θεραπείας τρόπον ἀντιζητεῖ καὶ ἀπαλλαγῆς τῶν ὑποχνιζόντων αὐτοῦ τὴν συνείδησιν. Ἡ δὲ ἀσπάζεται τὸν οἰδόν καὶ ἀσμένως δέχεται τὰ λεχθέντα. Μετακαλοῦνται τοίνυν (τούτου συνδέαντος) τόν τε πατριάρχην Κοσμόν⁸¹ (οὗπω γάρ τὸν τότε⁸² τὸν θρόνον παρήτητο) καὶ τίνας λογάδας τῶν τῆς Ιερᾶς συνόδου (99) καὶ τοῦ μοναδικοῦ συντάγματος. Πρόσειτοι τούτοις δὲ βασιλεὺς ὡς ὑπόδικος, ὡς κατάκριτος, ὡς εὐτελής ἡ⁸³ καὶ τις· ἀλλος τῶν ὑπὲξουσία⁸⁴ τεταγμένων, καὶ τὴν ψῆφον δοσον οὐδέποι παραδοκούντων, ήν κατ’ ἐκείνου ψηφιεῖται τὸ δικαστήριον. Ἐξαγγέλλει πάντα, μη προβολήν, μη συγκατάθεσιν, μη πρᾶξιν, μηδὲ αἰτίαν τῶν πεπραγμένων παραδραμῶν, ἀλλὰ πάντα⁸⁵ μετὰ φόδου καὶ πίστεως· ἔξαγορευσάμενος, καὶ τὴν θεραπείαν ἐξ ἐκείνων θερμῶς ἔχαιτει, ἐπειπιμοις ἐσαυτὸν καθυπόβαλλον. Οὐ⁸⁶ δὲ οὐκ αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκ ταύτου αἰματος προστήκοντας καὶ πρὸς τὴν ἀποστασίαν συναραμένους τοῖς αὐτοῖς ἐπιπιμοις καθυπόβαλλουσιν, νηστείαν, καὶ χαμεύνιαν, καὶ τὰ τούτοις ἐφεπόμενα πρῆς τὴν τοῦ Θεοῦ⁸⁷ ἔξιλέωσιν ἐπιτάξαντες. Δεξάμενοι δὲ τὰ ἐπιτίμια προθύμως ἱρύλαττον⁸⁸. Ἄλλ’ οὐδὲ αἱ⁸⁹ σφῶν αὐτῶν γυναικεῖς

A ipse sibi, et tanquam propriis atque unus auctor
actorque talium omnium sic convulnerabatur ure-
baturque imis præcordiis ingenti vi pœnitentiae,
quam non imperium, non purpura, non diadema con-
textu gemmarum efflorescens, non vestis auro col-
lucens **81** et unionibus, ulla ex parte consolabatur.
Horum enim fructum omnem amarissimo luctu
obrutum corrumpebat occursans semper animo tri-
stissima imago afflictæ conculcanteque ludibriis con-
tumeliisque omnibus, atque extrema calamitate ob-
tritæ Augustæ urbis. Sane quantum in illam tum
malorum ingruerit nemo fando assequi unquam
queat. Nam et privata et publica et sacra maxime-
que religiosa expilata direptaque sunt avarissime
passim ab omnibus: tantique ac tam variis misera-
B biliter lamentantium questus audiebantur, ut terra
motu periclitari urbem crederes: nihil horum fu-
giebat sensum fallebatque memoriam Alexii,
hominis quo nemo erat aut perspicacior aut prom-
ptior ad judicium expers gratiæ de suis ipsius
prave factis ferendum. Nam cum ipse patronus sui
sibi suggereret militum eam suisse culpam, respon-
debat a se occasionem, licentiam, et initium iis
sceleribus datum rebellione ipsa, cuius licet in
servos illos insidiatores rejicere invidiam poterat,
malebat sibi ascribere ac propriæ conscientiæ cu-
randæ per dolorem ac pœnitentiam vacare potius,
quam alienæ accusandæ: sic statuens se tum de-
mum auspicatum ac felix capessendæ reipublicæ
C domi militiæque initium habiturum, si non nisi
eluta labe culpisque procuratis per religiosa piacu-
la, manum nentemque gubernaculis rerum admove-
ret. Ab hoc proposito matrem adit eique laudabili-
lem illam suam perturbationem aperit, simul
exquirit modum sedandi morsus conscientiæ. Illa
filium materne excipit, consolatur, collaudat, li-
benterque recipit se facturam quod petebat. Com-
muniter igitur consilio habito advocant patriarcham
Cosmam (nondum is dignitati renuntiaverat) cumi-
que eo præcipuus quosque ex sacra synodo et ordi-
ne monachorum. Ad hos in unum congregatos
ingreditur imperator rei habitu cultuque, nec rei
tantum, sed jam condemnati; sic vestitus, sic
oculos sic vultum ferens, plane ut vilissimus de
D plebe quispiam coram judicibus assisteret, mox
atrum in ejus caput calculum daturis. Hic jam
cuncta constet, non primum impetum ac cogita-
tionem, non consensum, non progressionem in
opus et execusionem, non suum et scopum prepo-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁷⁰ περιστοεχίσαντα. ⁷¹ διτριγήσασθαι δυνήσται. ⁷² χισμόν. ⁷³ τόν. ⁷⁴ Πεεει νοχ Κοσμδν. ⁷⁵ γρρότες. ⁷⁶ ή. ⁷⁷ ἔξουσίαν. ⁷⁸ Desunt νοεες μή προδοήγην. μή συγκατάθεσιν, μή πρᾶξιν, μηδὲ alt̄flav τῶν πεπραγμένων παραδραμών, ἀλλὰ πάντα. ⁷⁹ ol. ⁸⁰ θείου ἐδέξαντο. ⁸¹ ἐδέξαντο. ⁸² Deset vocula αι.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(99) *Tῆς ἱερᾶς συνόδου.* Divisa et distributa
olim fuere officia Magistrorum ecclesie Constantino-
politanæ in ix Pentadas. Harum prima, magnum oco-
nomum, magnum sacellarium, magnum chartophyl-
lacum, chartophylacem, et curatorem sacelli

continebat. Atque isti erant præcipui patriarcharum consiliarii et assessores, solique jus habebant sedendi in synodo cum patriarcha: Οὗτοι κάθηνται ἐν τῇ θεραπείᾳ καὶ τερπνόδιῳ μετὰ τοῦ ἀρχιεπέποντος, sicut Codinus.

situm in toto illo facinore præteriens, quin singulatim cum magna et timoris Dei et vivæ fidei significatione exponeret omnia: rogans ad hæc ut morbo cognito pro sua peritia et potestate mederentur; nec poenitentia ac suppliciis parcerent quibus se ultra serebat obnoxium. At illi non solum Augustum, sed alios quoque sive sanguine ipsi sive **82** amicitia conjunctos, qui defectionis quoquo modo participes adjutoresque fuerant, iisdem omnes piaculis subjiciunt, præscripto ipsis jejunio, humicubatione, cæterisque quæ cum his injungi solent poenitentiam propositentibus, ad reconciliationem cum Deo impetrantur. Libenter accepere subiereque sententiam cuncti. Nec ipsæ mulieres eorum imitantes squaloris ac luctus istius esse sustinuerunt: vicunque armorum ac rebellionis participes esse nequivissent: pertinere siquidem ad nuptialis necessitudinis et charitatis officium putabant etiam incommodorum in quibus versari viros suos cernerent, ultra communicationem appetere. Voluntariæ igitur se adjungunt conjugi quæque suo, ad jugum poenitentiae communi patientia trahendum. Itaque videre erat per id tempus palatium universum plenum lacrymarum ac luctus. Luctus non ignavi ac vituperabilis, animi abjecti imbecillitatem prodentis: sed honesti ac laudabilis, gaudiumque procuratur nunquam auferendum. Quia in re imperator non minus eminebat quam in cæteris; quippe qui religionem longe pluris quam aliorum quidvis ficeret. Itaque sub purpura saccum ciliicum nudæ cuti admotum gestabat per dies noctesque quadraginta, non alio per id tempus ad somnum excipiendum lecto utens quam humo ac pavimento, lapide autem pro cervicali ad fulciendum caput. Atque hac tandem religione perfunctus sic demum puras manus regni gubernaculis admovit.

Cum autem exonerare negotiorum curam a se in providentiam matris suæ percuperet, initio tamen arcum id consilium habuit: veritus ne si præ se ferret, perterrita ea metu imminentis molis, festinaret exequi quod dudum parturiebat animo propositum recedendi a regia, vitæque ad processionem vulgari sublimioris transeundi. A qua illam Alexius ut sensim cogitatione abduceret, itabat ad illam consilii ejus exquirendi causa, nec quidquam quamvis minutum ac facile ipsa non consulta expediebat. Sic paulatim assuescens illam gubernationi, sibique in dies arctius indissolubiliusque devincens, planeque illi persuadere atque aliis satagens, in una matris providentia se spem habere repositam imperii bene gerendi, quod absque consilio ejus fore, pessum iturum videretur. Illa vero quanquam magno pondere in secedendi cogitationem propendebat, nihilque libentius quam monasterium in quo vitæ reliquum quiete transigeret cum mente agitabat, tum affectabat volis, tamen charitate filii, quo affectu nulli mulierum cedebat, vehementer impellebatur ad conferendam suam operam magnam rem aggresso, navemque nec firmam nec instructam satis iratis mari cæloque, cum præsentis periculo regenti nato: præsertim adhuc **83** inexperto, nuncque primum istos ventos, istos fluctus sentienti, nondum, inquam, usu rerum et

A Εἶναι τοὺν ἐπιτεμίων ἔστανται ἡγεμόνοι· πῶς γάρ φίλανδροι οὖσαι; εὐτόμοιοι δὲ τὸν τῆς μετανοίας ζυγὸν ἀναδέχονται. Καὶ ἣν ἰδεῖν τὰ βασιλεῖα τότε δικρύων καὶ πένθους ἀνάμεστα, πένθους οὐκ ἐπιφύγου οὐδὲ ἀσθένειαν ψυχῶν κατηγοροῦντος, ἀλλ' ἐπινευτοῦ καὶ χαρᾶς προξένου τῆς κρείττονος, καὶ μηδέποτε λυσμένης. Οὐ δὲ αὐτοκράτωρ ὅποιος ἔκεινος τὴν εὐσέβειαν πλέον τι⁸⁷ ποιῶν, ἐντὸς τῆς βασιλείης ἀνουργίδος σάκκον περιεβέλητο ἐν χρῷ φαύοντα τῆς σαρκὸς ἐπὶ τεσσαράκοντα νυχθμέροις. Ἐν δὲ ταῖς νυἱ ταῖς ἀμεύνης ἔκειτο ἐπὶ πέτρας μόνον ἀνέχων τὴν κεφαλὴν καὶ πενθῶν ὡς εἰκός. Εἰδος οὖτας τῶν τῆς βασιλείας πραγμάτων ἀγναὶς ἀπτεται τοιούτων.

per id tempus palatium universum plenum lacrymarum ac luctus. Luctus non ignavi ac vituperabilis, animi abjecti imbecillitatem prodentis: sed honesti ac laudabilis, gaudiumque procuratur nunquam auferendum. Quia in re imperator non minus eminebat quam in cæteris; quippe qui religionem longe pluris quam aliorum quidvis ficeret. Itaque sub purpura saccum ciliicum nudæ cuti admotum gestabat per dies noctesque quadraginta, non alio per id tempus ad somnum excipiendum lecto utens quam humo ac pavimento, lapide autem pro cervicali ad fulciendum caput. Atque hac tandem religione perfunctus sic demum puras manus regni gubernaculis admovit.

B Οἰακωστρόφον δὲ μᾶλλον ἔστοι τὴν μητέρα ἴμερόμενον;⁸⁸ εἶναι, τὴν βουλὴν ὑπερβύχον τέως εἰχε, δεδιώς μη τοῦ τοιούτου γνωσθέντος αὐτῇ λογισμοῦ καὶ τῶν βασιλείων ἔξελθοι, πρὸς ὑψηλότερον βίον (1) γινώσκων αὐτὴν ἀποθή/έπουσαν. Ἐν πᾶσι μὲν οὖν τῆς⁸⁹ προσπίπτουσι βουλῆς αὐτῆς ἀτερ μηδὲ τὸ τυχὲν ἦν ἐνεργῶν, ἀλλὰ κοινωνὸν εἰχε τῶν βουλημάτων ὅμοιον καὶ συλλήπτορα τὴν μητέρα⁹⁰ καὶ καταμήκρην ὑφέρπων αὐτῇ, καὶ κοινοποιούμενος τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν. Καὶ που καὶ φανερῶς ἐνείκηνος ὡς ἀτερ τῆς ἔκεινης φρενὸς καὶ γνώμης ἀπολεῖται τῆς βασιλείας; τὰ πράγματα. Οὖτας εἶχε καὶ ξυνεδέσμει πλέον ἔστω⁹¹ τὴν μητέρα, καὶ τοῦ κατὰ σκοπὸν ἀπεῖργε καὶ ἀπεκώλυεν. Ή μὲν γάρ πρὸς σταθμὸν ἀπέβλεπεν ἐσχατον, καὶ μονὰς διενοεῖτο, ἐν αἷς τὸν ἐπιλογικὸν χρόνον μετ' εὔφρονος λογισμοῦ ἔλκυσει τοῦ βίου. Καὶ ταῦτ' ἐνδεῖ καὶ ἔστοι διὰ παντὸς ἐπτρύχετο τεύξασθαι. Ἀλλ' εἰ καὶ τοιαῦτα κατὰ νοῦν συνδιεσκοπεῖτο καὶ δῶς πρὸς ὑψηλότερον ἐντεῖνεις βίον, ἀλλ' ἦν γε καὶ φιλόπαις εἰπερ τις ἀλλη γυνὴ, καὶ πως τὸν τεύξασθαι συνδιενεγκεῖν μετὰ τοῦ νιοῦ τὸ τῆς βασιλείας κλυδώνιον, καὶ οὐριοδρομοῦσαν τὴν ναῦν ἦ καὶ πανταχθὲν βαλλομένην τοῖς κύμασιν, ὡς ἀριστα οἰακωστροφῶν⁹² καὶ μάλιστα τοῦ παιδὸς δρτὶ ἐπὶ τὴν πρύμναν καθίσαντος, καὶ τῶν οἰάκων ἐφαψαμένου, καὶ μήπω πρώην θαλάττῃ καὶ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁸⁷ εὐσέβειαν ἦν πλέον τι. ⁸⁸ βουλόμενος. ⁸⁹ τοῖς. ⁹⁰ Desunt voces τὴν μητέρας. ⁹¹ ἔστω. ⁹² οἰακωστροφεῖν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(1) Υψηλότερος Βλρ. Vide Zonaram, p. 234.

χύμασι καὶ ἀνέμοι; ὡμιληκότος τοιούτοις. Ταῦτα δὲ λέγουσα, τὴν τῆς βασιλείας αἰνίτομαι πολυμερῆ καὶ πολυτάραχον⁹³ δηλήσιν. Τὸ τοίνυν μητρῶν πάθος κατεῖχεν αὐτὴν, καὶ συνδιεκυδέρνα τῷ οὐρῷ καὶ βασιλεῖ καὶ τὰς ἡνίας ἔστιν ὅπου καὶ μόνη παρτλα-
δοῦσα, ἀπροσπταῖστως τε καὶ ἀναμαρτήτως τὸ ἔρμα τοῦ χράτους; ἤλαυνεν.⁹⁴ Ήν γάρ καὶ φρενήρης ἀλλας καὶ βασιλείος γνώμη αὐτόχρημα καὶ θρόνων κατ-
θρωσις· ἀνθεῖλκε δὲ ταύτην ἔκ θατέρου καὶ διά-
θος δὲ πρᾶς Θεόν. Ἐπει δὲ κατὰ τὸν Αἴγυουστον μῆνα (2) ἐπινεμήσεως; τῆς αὐτῆς έτοι τρεχούσης ἡ τοῦ Ρομέρου διαπεράσις τοῦτον ἔξελθειν κατ-
ηνάγκαζεν, εἰς φῶς ἡδη καὶ ἔργον τὸ τῆς ψυχῆς ἴννόμηρον ἔξαγων, τὴν αὐτοκράτορος διοίκησιν τῇ μητρὶ καὶ μόνῃ ἀπεκληρώσατο, καὶ διὰ χρυσοβούλλου λόγου τὸ βεβούλευμένα εἰς προύπτον πᾶσι κατέστη-
σεν. Ἐπει δὲ τὸν Ιστορίαν συγγράφεντα οὐ παχυ-
μερῶν; τὰς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν πράξεις καὶ τὰ θε-
ιστήσματα παραπέμπειν χρή, ἀλλὰ τὰς μὲν κατα-
λεπτύνειν ὡς ἔννον, τὰ δὲ ἐκείνοις δεδογμένα ἔκτιθε-
σθαι, εἰμὶ⁹⁵ καὶ αὐτὴ τοῦτον τὸν τρόπον τὰ τοῦ
θρηνότος χρυσοβούλλου ἐκθησομένη, τὰς τοῦ γρα-
φέως μόνον κομφείας⁹⁶ περιελοῦσα· ἔχει δὲ οὕτως.
Ιούνιονque indicasse contenti, etiam ipsis æternis tantæ rei monumentis intexendis huic
operi pleniorum ejus distinctioremque notitiam posteritati transmittamus descriptione istius
ipsius bullæ aureæ, quam hie deinceps cum sive reddimus, superfluo duntaxat scriptoris ornata
detracto.

Τὰ τοῦ χρυσοβούλλου τοῦ γεροντος περὶ τῆς
διοικήσεως τῶν κοινῶν τῇ μητρὶ τοῦ βασιλέως.

Οἰδὲν ισοστάτιον μητρὸς συμπανοῦς καὶ φιλό-
ταδος, οὔτε ταύτης Ισχυρότερον φυλακτήριον, καν
κίνδυνος; προσράται, καν δόλο τι τῶν ἀπευχταίνων
λογίζοιτο [ἐλπίζοιτο]. Εἰ γάρ βουλεύεται αὐτῇ,
πάγιον ἔσται τὸ βούλευμα· εἰ ἐπεύξεται, στήριγμα
ἔσσονταις αἱ εὐχαὶ καὶ φύλακες ἀκαταγώνιστοι. Το-
αὐτῇ γοῦν καὶ τῇ βασιλείᾳ μου ἔφάνη⁹⁷ ἐξ αὐτῆς
τοις ἀτελοῦς ἡλικίας πρακτικῶς ἡ γηιασμένη μήτρ
αὐτῆς καὶ δέσποινα, τὰ πάντα μοι γεγονοῖα, καὶ
τροφδες καὶ ἀναγωγδες. Καὶ γάρ τῷ συγχλητικῷ
καταλόγῳ αὐτῆς συνούσιης, μητρὸς πόθος προέδραμε,
καὶ οἰσι πίστις ἀκεραία συνετηρήθη. Μήτρ ψυχὴ ἐν
βίῃ ημένοις τῶμασιν διεγνώσθη⁹⁸, καὶ χάρις: Χρι-
στοῦ καλῶς διετηρήθη μέχρι τοῦ νῦν, οὐ τὸ ἐμδυ, ή
τὸ σὸν, τὸ ψυχρὸν τοῦτο ἔχει ἐρήθητη, καὶ τὸ δῆ
μελένον, διτοι αἱ αὐτῆς εὐχαὶ τὸν πάντα χρόνον πλη-
θυνμέναι εἰς τὰ ὕδατα Κυρίου εἰσέδυσαν, καὶ εἰς τόδε
τὸ έτος⁹⁹ τῆς βασιλείας ἡμᾶς¹⁰⁰ ἀνήγαγον. Ἀλλὰ ἐπει
καὶ μετὰ τὸ ἐπιλαβέσθαι τῶν τῆς βασιλείας σκη-
πτρῶν οὐκ ἔφερε μή συμπονουμένη ἐπίσης τῇ βα-
σιλείᾳ μου, καὶ τοῦ συμφέροντος; αὐτῇ ἀντεχομένη

Variæ lectiones ex col. Coislin.

⁹³ πολύτεχνον καὶ πολυτάραχον. ⁹⁴ εἰμι. ⁹⁵ κομφείας. ⁹⁶ Deest vox ἐφάνη. ⁹⁷ ἐγνώσθη. ⁹⁸ οὐψος.
⁹⁹ Deest vox τοις ἡμᾶς.

Car. Dufresnii Du Cangii nota.

(2) Κατὰ τὸν Αἴγυουστον μῆτρα. Non sibi con-
stat hoc loco Anna. Nam lib. 1, pag. 57, Brundusio
solvisse Robertum narrat sub hincem, sole ad
Australes circulos et Capricornum vergente. Hic

A præteriorum memoria subacto quantum oportet
ad multiplicem et spissam publicæ rei procura-
tionem, in tanto imperio tamque male affecto, ac
tot undique tantisque hostibus tentato. Evicit igitur
maternus amor ut conmodare manum filio mater
ad habendas imperii tractandas, ipsumque quasi
currum reipublicæ aurigæ vicem ipsa interdum
sola velle incitare, inoffenso cursu semper ac
prospero. Erat enim prudentissima et regnis nata
moderandis. Postquam autem nuntiata mense Au-
gusto currentis adhuc inductionis irruptione ac
trajectione Roberti cogi se ad prodeundum illi ob-
viam cum copiis sensit Alexius, maturum id tem-
pus ratus arcani hacenus sui de matre rebus
præficienda consilii prodendi patrandique, auream

B palam bullam edidit: qua matre suæ uni admi-
nistrationem plenam rerum imperii universa rum
atribuit. Quoniam vero ad officium historici per-
tinet non solum designare summatum consulta
gestaque virorum præstantium, verum etiam
in iis subtilius enucleatiusque edisserendis
exactiori diligentia versari: age nos quoque
pium Alexii affectum in matrem non quomo-
dumque indicasse contenti, etiam ipsis æternis tantæ rei monumentis intexendis huic
operi pleniorum ejus distinctioremque notitiam posteritati transmittamus descriptione istius
ipsius bullæ aureæ, quam hie deinceps cum sive reddimus, superfluo duntaxat scriptoris ornata
detracto.

Bulla aurea imperatoris Alexii Comneni, qua matris
sue plenam potestatem tribuit rerum imperii
administrandarum.

Nihil comparabile bona matri et bona malaque
sue prolixi ducenti propria; nullum illo amuletum
præsidiumque potentius: seu providetur imminens
periculum, seu triste aliquid aut illatibile timetur.
Siquidem illa sive in periculi provisione consilium
suggesserit, erit id firmum et efficax: sive ad
malum arcendum humana vi potentius preces ad
Deum ac vota direxerit, erunt ea instar invictorum
satellitum adversus quantasvis insidias latera uti-
que ac salutem tutantium. Id adeo experientia nos
ipsi longa comperimus, in sanctæ ac venerabilis
parentis nostræ ac dominæ providentia usque a
prima ætatula ad hanc diem educati. Haec enim
nutrix, hæc institutrix, hæc una plane omnia nobis
fuit. Quare cum illa nos ex suo sinu in senatu
ac reipublicæ tractationem jami solios emancipa-
tosque dimitteret, non tamen tanti ejus hacenus
impensi amoris oblivisci nos aut obsequii semper
illi debiti potuimus, sed præcedens matris amor
consequentem ac respondentem habuit filii pieta-
tem, omnibus fidei 84 officiique testatam docu-
mentum.

verò, et pag. 98, Augusto mense, lib. iv, pag. 102,
105, Juli 17 die, ea ipsa qua coronatus est
Alexius inductione 4. Vide Malaterram, lib. iii,
cap. 24.

mentis. Unus sensus, una concordia, una in cor-
poribus anima duobus perspecta semper est, charitasque per Christi gratiam tanta inter nos hactenus tamque fuit integre servata ut nec sono tenus atque aurium, mentione mel ac in, frigi illius verbi, perstricta unquam libataque fuerit. Cujus rei cum alios fructus cepimus, tum illum maximum: quod cum illam nostri charitas ad vota facienda pro nobis precesque religione atque officio incensas apud Deum assidue fundendas impulerit, iis, ut pie credimus, exoratum cœleste numen nos in istum imperii apicem extulit. Ex quo illa tempore nunquam cessavit, quasi ut priorem benignitatem novis semper cumularet meritis, in laboris partem ultro accedere, nostrasque curas ac sollicitudines partim consolari miserando, partim suggestendo consilio in commune utili sublevare ac minuere. Cum igitur majestas nostra in procinctu expeditionis necessariae et Deum ut considimus habituræ faventem adversus hostes Romanæ, delectibus habendis et tota constituenda militari disciplina supra modum occupata sit: eidemque tamen ex parte alia, non minus operosa, nec minus nostri officii propria rei judicialis et politicae negotia impendeant, tot simul curis recte defungendis vix satis pares nihil melius ducimus quam si earum quas diximus rerum omnium administrationem sapientiæ venerabilis ac sanctæ matris nostræ committamus.

Decernimus igitur ac præsenti diplomate bulla B aurea munito sancimus, ut prædicta venerabilis mater nostra, pro magna qua pollet peritia rerum humanarum ac sacerularium, tametsi eas semper religioso animo contempsit, plenam deinceps potestatem habeat rerum omnium pro suo nutu arbitrioque constituendarum, seu viva voce, seu scripto, sive is ad eam retulerit qui rei universæ judicariæ præest, sive inferiorum illo officialium quilibet, qui vel commentariorum vel libellorum, vel sententiæ curam gerat, horum cuivis quidquid illa responderit, quidquid etiam in cætera politicarum rerum gubernatione; puta rationibus fisci, et remissione publicorum debitorum in populi egenitis sublevationem relaxanda; plane ratum haberi nobisque imputari præcipimus, nihilque minoris obtinere firmitatis robur, quam si ab ipsa præsente, pronuntiante, dictanteque serenitate nostra statuerentur. Quæcumque, inquam, ab ipsa dubiorum oborientium solutiones ac responsa proferentur, quæcumque præcepta, scripta, non scripta, cum

A καὶ τοῦ κοινοῦ, ἐτοιμαζομένη, δὲ ἡδη ἡ βασιλεία μου σὺν Θεῷ πρὸς τὴν κατὰ τῶν ἔχθρων τῆς Ῥωμανίας ἐξέλευσιν, διὰ φροντίδος, μὲν πολῆς ποιεῖται καὶ τὴν τοῦ στρατιωτικοῦ συλλογῆν τε καὶ διευθέτησιν, οὐχ ἐλάχιστον δὲ ταύτης νενόμισται καὶ ἡ περὶ τῆς τῶν σεκρετικῶν (3) τε καὶ πολειτικῶν πραγμάτων διοικήσεως φροντίς. Εὗρε γοῦν οἶον ἀριστοκρατίας ἀνεπιδούλευτον δχύρωμα, ὡς ἀν τῇ ἡγιασμένῃ καὶ πανεντιμοτάτῃ μητρὶ αὐτῆς ἀνατεθῇ ἡ τῶν ἀπάντων δοκίησις.

Διορίζεται γοῦν ἡ βασιλεία μου καθαρῶς διὰ τοῦ παρόντος χρυσοῦσθλου, ἵνα δι' ἣν ἔχει πολυπειράν περὶ τὴν βιωτικὰ πράγματα, εἰ καὶ τέλεον τούτων καταπεφρόνηκεν, ἀπέρ ἀν¹ ἐγγράφως διορίσηται, καὶ παρ' αὐτοῦ² προεστῶτος τῶν σεκρέτων (4) ἀναφέρωνται ἢ τῶν ὑπὸ αὐτὸν σεκρετικῶν ἢ τῶν ἀλλων ἀπάντων, ὃν αἱ ὑπομνήσεις ἢ αἰτήσεις ἢ κρίσεις ἐτοιμασθεῖσαις δημοσιεκτίς ὀφίλαμάτων, τὸ κύρος ἔξουσις μόνιμον, ὡς παρὰ τοῦ γαληνίου κράτους τῆς βασιλείας μου οἰκονομούμενα, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ στόματος αὐτῆς τὰ γραφέντα ἀποστοματικόμενα. Οἵτι γάρ ἀν λύσεις παρ' αὐτῆς ἀποφανθήσονται, ἢ καὶ προστάξεις ἐγγράφων ἢ ἀγραφῶν, καὶ εὐλογοὶ καὶ ἀνεύλογοι, σφραγίδα φέρουσαι αὐτῆς τὴν μεταμόρφωσιν καὶ τὴν κοίμησιν (5), ὡς αὐτῆς τῆς βασιλείας μου λογισθήσονται. Τῷ δὲ μηνὶ τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν διοκοῦντος τὰ σεκρέτα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ προσολῶν καὶ διαδοχῶν τῶν σεκρέτων, καὶ τῶν θεμάτων³, καὶ ἐπὶ τοῖς ἀξιώμασι καὶ δρφικοῖς καὶ δωρεαῖς ἀκινήτων βασιλικῶς ἢ ἀγία μήτηρ αὐτῆς ἔξει ἀδειαν, δ δόξει

Variæ lectiones ex cod. Cujisl.

¹ Deest vocula ἄν. ² παρὰ τοῦ. ³ Desunt voces καὶ τῶν θεμάτων.

Car. Dufresnii Du Cangii nolæ.

(3) Σεκρετικῶν. Σεκρετικὰ πράγματα Annæ dicuntur res judiciales, ut recte interpretatur Possinus: σέκρετον enim Græcis medie astatis est tribunal, et forum judiciarium. Glossæ Basilic. Σέκρετον, δικαστήριον. Κονστατόριον. Βασιλικὸν σέκρετον. Iesychius, σέκρετον, συνέδριον. Nicephorus Cpol. processuum, seu processionum (ut lites apellantur a D. Gregorio, lib. iv, indict. 13, epist. 40) ælem vertit: Τῶν προόδων οἰκους, δέ τοι προστάτης καλοῦσι. Secretum judicantis, in l. xiv Cod. de fide instrum. Judiciale secretum, apud Ammianum, lib. xv. Secretarium nude et simpliciter apud Severum Sulpitium, lib. iii de Vita S. Martini, et in l. iv Cod. Theod. de exact. In Anastasiæ Biblioth. Collectaneis, secretarium dicitur locus in quem se naus collectus est. SECRETARIUM AMPLISSIMI SEXATUS REPARATUM; in veteri Inscript. apud Gruter. CLXX,

5; et Marlianum, lib. ii De topogr. urbis Romæ, cap. 3. Hinc σεκρετικοὶ in Nov. ii Constantini Porphyri. Et apud Annam, dicti senatores, et judicium assessores: σεκρετικὸν ὀξιώμα, dignitas curia lis, seu senatoria, in Jure Græco-Rom.

(4) Προεστῶτος τῶν σεκρέτων. Quatuor potissimum secreta, seu foræ civilia recenset Manuel Comn. in Nov. Primum, magnum Drungarii; secundum, ejus qui προσαθήμενος τῶν δημοσιεκτῶν δικαστηρίων dicebatur; tertium, τοῦ πρωταστηρίου; quartum denique, τοῦ δικαιοδότου. His oīnūlūs qui præter προεστῶτας τῶν σεκρέτων dicitur Annæ. Laudat porro hunc locum Cujacius ad tit. vii C. de primicer. lib. xii. Vide Notata ad pag. 157.

(5) Κοινησιν. Assumptionem Deiparae. Vide Getzer. ad Codin.

τάντη ποιεῖν. Ἀλλὰ καὶ εἰ τινες προβληθήσονται δι; τὰ σάκρετα, η καὶ εἰς θέματα καὶ διαδεγθήσονται, τιμηθήσονται δὲ καὶ ἐν μεγίστοις ἀξιώμασι, καὶ μέσοις, καὶ ἐλαχίστοις, έσονται εἰς τὸ ἔξης ἀμετακίνητοι καὶ ἀμετάπτωτοι. Ἀλλὰ καὶ αὐξήσεις ρογών (6), καὶ προσθήκας δόσεων, καὶ συμπαθείας τῶν λεγομένων συνηθειῶν (7), καὶ σχιδευσμούς (8), καὶ ἀποσχιδευσμούς⁴, προστάξει αὐτῇ ἀνενδιάστας καὶ περιεκτικῶς εἰπεῖν, οὐδὲν ἀσυντελὲς λογισθήσεται διπερ αὐτῇ κελεύσει ἐγγράφως τε καὶ ἀγράφως. Τὰ γάρ ρήματα ταύτης καὶ τὰ προστάγματα ὡς τῆς βασιλείας μου λογισθήσονται, καὶ οὐδὲν τούτων ἀθετηθήσεται, ἀλλὰ καὶ κύρια καὶ μόνιμα έσονται εἰς τοὺς ἔξης χρόνους. Καὶ οὗτε εὐθύνην, οὗτε ἡγιασμῶν ἀνάκρισιν ὑποπτεύση⁵· νῦν η̄ εἰς τὸ μετέπειτα παρ' οὐτινοσῦν τῶν ἀπάντων οὗτε τις τῶν ἔξυπηρετουμένων αὐτῇ, η̄ αὐτὸς δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν λογοθέτης τῶν σεκρέτων, καὶν εὐλογα καὶν περάλογα τὰ πραχθῆσάμενα δίξῃ. Τὸ γάρ παντελῶς ἀλογοπράγητον⁶ έξουσιν ἔσαιει διπολα ἀν καὶ εἰη τῷ παρόντι χρυσοδούλῳ λόγῳ στηρίζεινεν.

rem, remissiones misericordes eorum vectigalium quae consuetudines vocantur, scissiones et rescissiones sine ulla dubitatione pleno jure ipsa instituet, constituet, decernet, pro voluntate. Denique ut breviter colligamus, nihil irritum infirmumque censemur quod ipsa transegerit, vel scripto, vel sine scripto. Verba enim ejus ac praecepta, ut ab ipsa maiestate nostra profecta reputabuntur :

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

* σχιδευσμούς; καὶ ἀποσχιδευσμούς. * ὑποπτεύση. * εὐλογοπράγητον

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(6) Αὐξήσεις ρογῶν. Roga hoc loco est honorarium, sive donativum, quod ab imperatore quattuor annis magistratibus dabatur, sive erogabatur (unde et vocis etymon), ut infra hoc lib. Ἡ ρόγα τῶν δοθέντων εἶναι δέκαμάτων. Et lib. vi : Καὶ αὐτὸν τὸν δούκα Βενετίας τῷ τῶν πρωτοτεθάστων ἀξιοματι, μετὸν τῆς ἀνάλογου ρόγας ἐπιμένειν. Quemadmodum vero ejusmodi ρόγα magistratibus, ac proceribus, ab ipso Augusto distribuerentur, belle narrat Luitprandus, lib. vi Hist. cap. 5, qui id sibi solitum scribit ea hebdomadē, quae Ramos Palmarum praeceedit. Sic etiam vocabunt dona annua militum, de quibus Hincmarus, De ord. palat. c. 22, aliave donativa, quae iisdem erogabantur ab Augustis, unde et Augustiaca dicuntur Marcellino Comiti. Anastasius Biblioth. in S. Deudedit PP. 270 Et data roga militibus, pax facta est in tota Italia. Idem in S. Severino : Miles iste nihil exinde subventus habet, quomodo et roga vestra, quas D. imperator vobis per vices mandavit, ibi sunt a sancto viro reconditæ. Will. Tyrius, lib. xviii, cap. 25 : Effusa in populum civitatis, more solito, roga liberalissima. Interdum roga pro stipendio sumitur. Hinc non semel : Miles in roga imperatoris. De roga imperatoris legitimus apud Robertum Monach. lib. ii; Baldricum Dolens. et Raimundum de Agiles. V. D. Gregor. lib. ii, indict. 2, epist. 52; lib. vii, indict. 2, epist. 130.

(7) Συνήθεια. Συνήθεια Græcis sunt tributa, vectigalia. Gloss. Græco-Lat., salarium, παροχή, συνήθεια. Leo in Tact. cap. 19, § 18 : Η τὸ οἰονού δῶρον παρ' αὐτῶν λαμβάνειν, η̄ τὰς λεγομένας συνήθειας. Sic Latinis consuetudines eadem notione, apud Cassiod. lib. i, epist. 2; lib. iii, epist. 25; lib. vii, epist. 2, etc.; Gregor. Turon. lib. ix, cap. 30; Willel. Tyr. lib. iii, cap. 1; lib. xii, cap. 15; lib. xx, cap. 20; Anastas. in Vita PP. pag. 213 edit. Reg. et alias pa. sim.

A causa, vel sine causa, impressa modo sigillo ejus, quod Transfigurationis et Mortis icones exhibet, omnino sic accipi haberique volumus, tanquam a nostra ipsa maiestate summi jure imperit præscripta mandataque. Mense quoque ejus qui pro tempore rem judiciale administrat, etiam de promotionibus aut successionibus judicum aliorumque officialium fori ac consistorii, sed et in collationibus præfecturarum militarium, ceterarumque dignitatum et officiorum, insuper in donationibus immobilium quæ regiæ auctoritati reservatae sunt, sancta eadem parens nostra liberram quidvis volet decernendi obtineat potestatem. Et quicunque per illam promoti fuerint in consistoriis vel in militares dignitates, aut ejus natus in eas voluntateque successerint, aut quomodounque admissi fuerint, promotive auctoritate illius ad honores summos, medios, insimos, immobiliter eos possideant, exerceant, fruantur, ab omni iis excidendi periculo 85 plane securi. Sed et augmenta stipendiiorum, incrementa donativorum, remissiones misericordes eorum vectigalium quae consuetudines vocantur, scissiones et rescissiones sine ulla dubitatione pleno jure ipsa instituet, constituet, decernet, pro voluntate. Denique ut breviter colligamus, nihil irritum infirmumque censemur quod ipsa transegerit, vel scripto, vel sine scripto. Verba enim ejus ac præcepta, ut ab ipsa maiestate nostra profecta reputabuntur :

(8) Σχιδευσμούς. Scissiones et rescissiones rerum judicatarum, vel contractarum, postquam solemnibus juris formulis firmate sunt, hic auguratur eruditus interpres. Verum nemo, opinor, rem adeo injustam in principe justum colente animo concipiet, ut res judicatas solo regiæ auctoritatis jure contra fas rescindendi velit, aut sinat. Quin potius malum σχιδευσμόν hoc loco esse donativorum, seu stipendiiorum magistratibus debitorum rescissionem, quam Galli vocant, retranchement de gages et d'appointements. Solent enim interdum principes annua officialium suorum stipendia propter maiores bellorum, quibus premuntur, impensas, aut omnino, aut ex parte rescindere. Sic ipse Alexius, ut auctor est Zonaras, σπανίων γρημάτων, τὰς τε τοῖς δέκαμασιν ἀνηκούσας ἀνέκαθεν ἐπηλασθεῖσαι δούλευσιν, & δὴ καὶ βασιλεῖς ἐξ ἀρχαὶ εἰς μίσθους ἐτίθουσιν ἀναγκαῖους, τοῖς ὑπηρετουμένοις ἔχεινοις ἐκεκενοῦτο. Et lib. xii, cap. 8 : Τὰ γὰρ τῶν μισθῶν τῶν κατὰ τὰ ἀνάκτορα ἐκδουλευσάντων ἔχεντο. Sic denique Philippus VI Francorum rex binis edictis annorum 1337 et 1343, quae existant in registris Camerae Computo, Paris. signatis Crux et Pater; et alii deinceps qui subsecuti sunt reges non semel, iisdem de causis, magistratibus annua exsolvi solita stipendia, aut penitus abrogarunt, vel eorum partem fisco adjudicarunt. Quemadmodum igitur, ut rogas, sive donativa, angere, ita et rescindere posset, matri concessit Alexius.

nullumque illorum abrogabile aut effectu cassum, omnia, rata, firma, immobilia in omne tempus erunt, nulli examini, cognitioni, retractationi cujusquam omnium unquam obnoxia, nec approbationis confirmationis ulla, ut plane valeant plenumque effectum sortiantur, egentia. Neque quisquam qui illi ministraverit obsecutusve in aliquo fuerit, neque ipse qui pro tempore fuerit logotheta secretorum, quantumvis bene secusve consuta decretaque videantur quæ mandata fuerint, eo unquam a quoquam nomine vocari in jus ad causamque dicendam rationemque reddendam cogi poterit. Quippe cum omnia quæcumque tandem ac qualiacumque sint quæ mater nostra decreverit ac fecerit, vi præsentis bullæ aureæ vindicata nobis, nostræque auctoritali imputanda planeque in omne tempus rata, firma, valida decernamus, declaremusque.

Hactenus bulla aurea. Quam qui attendet jure **A** utique mirabitur esseretque laudibus pietatem patris mei Alexii Augusti, qui nihil plane sibi reliquum fecerit quominus omnia supremæ potestatis jura decoraque matri filius suæ communicaret, ipsoque adeo imperiali solio ac fastigio, ut matrem loco sui regendo quasi currui reipublicæ præficeret, descendere quodammodo sit visus, circumappendi ac cursandi, velut ministerii causa, partibus sibi tan'ummodo reservatis, soloque imperatoris nomine reterito: et hoc ex adolescentem jam in virum evadens, qua ætate cupiditas imperandi major esse solet in hominibus sic natis, sique institutis, talique fortuna usis. At sane non segnem desidiam prætextu materni honoris oblegit, aut otium securum astuta pietate redimit. Nempe bellum in barbaros periculaque illa ac labores sibi deposita, speciosa et quæstuosa cætera, gubernationem negotiorum, electiones magistratum, vectigalium sunptuumque publicorum rationes, mati committit. Nimum id quidem liberaliter ac prodige, dicat fortasse quispiam, qui autam in gynæceum transferri, et imperii tanti administrationem universam uni credi mulieri minime probandum putet. Verum is si sciat ac reputet quam exquisita fuerit ejus mulieris prudentia, quanta virtus, quam rara vis ingenii, vituperationem profecto in approbationem statim consilii talis et admirationem vertat. Tanta enim fuit in avia mea dexteritas in gerendis expediendisque rebus, tanta ordinandi dixeritque civilia negotia facultas ac quasi capacitas magnæ mentis, ut non tantum Romano imperio quantum erat, sed regnis quæ sub sole sunt omnibus una optime regendis par videri posset. **86** Magno scilicet ex longa experientia usu prædicta rerum humanarum, ingenio insuper ad naturas rerum facultatesque negotiorum pervidendas mire solerti: cui numeratum esset ac promptum, unde inchoandum quidlibet? qua et quo provehendum? quæ quibusque adversarentur, quæ quibusque juvandis nata aptaque essent: quid opus facto, celerrime pervidens; id ipsum ad prudenter exsequendum strenua et constans. Nec vero cum tantis ingenii consiliique partibus commendaretur, deficiebat illam lingua; quin habebat facultatem ejus generis innatam quæsitæ similem, naturæ bono, non industrie beneficio rhetor quæ-

A 'Αλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τοῦ χρυσοῦ οὐλλου. Θαυμάσεις δ' ἄν τις: ἐν τούτοις τὸν ἐμὸν πτερέα καὶ αὐτοκράτορα τῆς εἰς τὴν μητέρα τιμῆς, καὶ ἡπαριστήρας τῶν ἀπάντων, αὐτὸς τῇ: βασιλεικῆς ἡνίας οὐλοῦ ὑπεξιστάμενος, καὶ τρόπον τινὰ ἐποχουμένη τοῦ βασιλικοῦ δρματος αὐτῇ παραθέων, καὶ φιλικὸν μόνον τοῦ τῆς βασιλείας μετέχων ὄντας. Καίτοι κατὰ τὴν τιμὴν τὸν μετράκα ἡδη παρῆλαττε, καὶ διὰ μάλιστα καὶ διὸν ἐπιχρύσεται τοῖς τοιούτοις ἡθεσιν δ τῆς φιλαρχίας ἔρως. Τοὺς μὲν γάρ πρὸς τοὺς Βερβάρους πολέμους καὶ ἐστα τὸν ἀθλῶν καὶ τῶν ἀγώνων ὑπῆρχε, αὐτὸς ἀνεξώσατο, πᾶσαν δὲ τῶν πραγμάτων διοικησιν καὶ πολιτικὰς ἀρχὰς, καὶ τοὺς περὶ τῶν εἰσφορῶν λόγους, καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς βασιλείας ἀναγωμάτων ἡ πηγὴ μητρὶ κατεπίστευσε. **B** Καὶ τοὺς μὲν διὰ τις ἐνταῦθα γινόμενος καταμέμψοιτο τὴν οἰκονομίαν, ὡς γυναικωνίτιδις καταπιστεύσαντος τούμου πατρὸς τὴν τῆς βασιλείας διοικησιν. 'Αλλ' εἰ τὸ φρόνημα τῆς γυναικὸς ἡ πίστα τοῦ, καὶ διη τις ἡ ἀρεστὴν καὶ τὸν νοῦν καὶ ὥπως εἰχε δραστηριότητος, ἀφέμενος μέμψεως πρὸς θαῦμα τὴν μέρχιν μετέβαλε. Τοσούτη γάρ ἡ ἐμὴ μάρμη περὶ τὸ πράγματα δεξιωτάτη καὶ τάξιν καὶ καταστήσασθαι πολιτείαν εὐμήχανος, ὥστε μὴ μόνον τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν διοικεῖν δύνασθαι, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν δικήν ποτε βασιλείαν ὀπόσην τιλοῖς ἐφορᾶ. Πολυπειρός τε γάρ ἡν καὶ πολλῶν πραγμάτων ἔγινωσκε φύσεις, καὶ ὥπως ἀρχεται, καὶ εἰς δ κατανήσειν ἔκπιστατο, καὶ τίνα μὲν τίνων εἰσὶν ἀναρτικά, τίνα δὲ μᾶλλον ἐπιβρώνυμεν τέτερα, δευτέρητη **C** τε τὸ δέσον καταμαθεῖν καὶ μετὰ ἀσφαλείας καταπρᾶξι δεινή. Καὶ οὐχ ἡν μὲν τὴν γνώμην τοιαύτη, γλωτταν δὲ εἰχεν ἀπόδουσαν πρὸς τὴν γνώμην ἀλλ' ἡν αὐτόχρονα βήτωρ πιθανότητος ⁸, καὶ εότε λάλος καὶ εἰς μῆκος τοὺς λόγους ἐκτείνουσα, εὐτεταχέως ἀπελιμπανεν αὐτῇ τὸ πνεῦμα τοῦ λόγου, ἀλλ' ἐπικαίριως ἀρχιμένη εἰς τὰ καιριώτατα πάλιν κατελήγει. Καὶ δὲ μὲν βασιλεῖος θρόνος αὐτὴν παρηκμακύνειν κατεληγεν, ὅτε καὶ μᾶλλον τὸ φρονύμον ἡχημαζει καὶ ἡ σύνεσις ἐπήνθει καὶ ἡ περὶ τὸ πράγματα ἐπιστήμη συνήχημαζεν, ἐξ ὧν οἰκονομίας καὶ διοικησις τὸ κράτος ἔχουσιν. 'Εγει δὲ ὡς: ἡ τοιαύτη τὸ εἰκός τιλοῖα οὐ μόνον τι λέξαι τῶν νέων σοφῶρον, ὡς: ἡ τραγῳδία φησιν, ἀλλὰ καὶ συμφορώτερον πρᾶξι. 'Ο δὲ κατέπιν γρένος καὶ δόποταν ἐκείνη ταῖς: νεωτέραις συνεξτάτητο γυναικί, θαῦμα ἀντικρυός ἡν, πολιθν ἐν νεαρῷ τιλοῖται.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁷ ἀναλωμάτων. ⁸ πιθανότατος.

τειδεικανυμένη φρόνημα. Καὶ παρεῖχεν ἐξ αὐτῆς ἡ διεύθετη φύσις τῷ βουλομένῳ καταθεῖν τὴν ἐνοῦσαν αὐτῇ ἀρετὴν δικοῦ καὶ ἐμβρίονα⁹. Ἀλλ' ὅπερ ἐλεγούν, ὃ ἐμδέ; πατήρ τῆς βασιλείας; ἐπιδραξάμενος τοὺς μὲν ἀγῶνας καὶ ἰδρῶσας ἐστι¹⁰ τεταμένεις θεωρήν τῶν ἀγώνων τὴν μητέρα ποιούμενος, ἐκείνην δὲ δισπότιν καταστεράμενος, τὸ παρ' ἐκείνης κελευθερωνον, καθάπερ δοῦλος, ἔλεγε τε καὶ ἐπραττεν. Ἐστεργεν οὐν αὐτὴν δι βασιλεὺς ὑπερφυῶς καὶ τῶν αὐτῆς θεουλευμάτων ἐξήρτητο (τοσοῦτο¹¹ ἦν φιλομήτωρ), καὶ τὴν δεξιὰν ἐδίδου τῆς ἐκείνης γλώττης ὑηρέτιν, καὶ τὴν ἀκοήν τῶν ἐκείνης φωνῶν εἰς ἀκράσιν, καὶ εἰς ἀπαντα ταύτη δι βασιλεὺς συγκατένευεν, τὸ ἀνένευεν, ἐφ' οἷς ἀραι ἐκείνη κατανεύεις ενη ἀναεύσιεν. Καὶ ἦν τὸ πρᾶγμα δὲως τοιοῦτον. Ἐκείνος μὲν γάρ σχῆμα βασιλείας ἔχειν, ἡ δὲ τὴν βασιλείαν αὐτῆν καὶ ἡ μὲν ἐθεσμοθέτει, διώκει τὸ πᾶν, ἐπρυτάνευεν, δὲ τὰς διοικήσεις ἐκείνης καὶ τὰς ἐγγράφους καὶ τὰς ἀγράφους, τὰς μὲν χειρούς, τὰς δὲ φωνᾶς, ἐπεφράγξε, καὶ ως οὐτω γε φάναι, ὑργανον ἦν αὐτῆς βασιλείας, οὐ βασιλεύς. Ἐρέσκετο γάρ ἐφ' ἀπασιν οἷς ἡ μητρὶ διαγνοίη καὶ διορίσει, καὶ οὐχ ως μητρὶ μόνον καταπειθεῖστας ἦν, ἀλλὰ γάρ ως εἰάρχω βασιλεῖκης ἐπιστήμης ταύτης προσείχε τὸν νοῦν. Ἡδει γάρ ἀκριδῶς τὸ ταύτης ἐφ' ἀπασιν ἐπὶ τὸ κράτειστον συγκεχωρηκτό, καὶ δι τοιαφερίντως κάντας τοὺς κατ' ἐκείνο κατερού γεγονότας ἀνθρώπους εἰς φρόνησίν τε καὶ σύνεσιν πραγμάτων ὑπερέλαύσει.

ransque longe ultra communem modum, quadam humilitate mancipii: ex ejus consiliis totus pendens, dexteram non aliud quam maternæ linguæ famulam, aures nihil aliud quam vocum ac præceptorum ipsius exceptrices volens esse: quin etiam nutus omnes renutusque suos ex maternum præjudicis ducerebat; eadem cum illa postque illam semper abnuere juxta annuereque solitus. Planeque sic seres habebat: ille speciem, hæc rem ipsam obtinebat regni. Illa jus dicebat, leges condebat, gubernabat, dispensabat omnia. Ille autem placita ejus sive scripto edita subscriptione firmabat; sive sola declarata voce, vocis item suæ suffragio corroborabat: ita ut, si dicere liceat, non imperator Alexius, sed matri instrumentum imperii fuerit. Adeo grata et rata habebat quæcumque illa decerneret statueretque; neque ut matri solum obedientissime **87** obsequebatur, verum etiam ut magistræ consultissimæ artis regnandi attentum et docilem præbebat animum. Quippe ipsi exploratissimum erat, illam, quod esset in quaue re factu optimum, videre semper optime sequique rectissime; eamdemque haud parvo intervallo omnes qui tunc erant homines prudentiæ laude peritissaque negotiorum antecellere.

Τοιαῦτα τὰ τῆς Ἀλεξίου βασιλείας; προσέμα. Οὐ γάρ τις αὐτοκράτορα τούτον εἰκότως τέγε νῦν δομάσεις, τῆς αὐτοκράτορος; περιπλῆκτος ἄπαξ ἀποκληρωθείσης παρ' αὐτοῦ τῇ μητρὶ. Ἀλλος μὲν οὖν νόμοις ἐγκωμιαστικοῖς ὑπείκων, πτερίδα τῆς θεουματίας ἐκείνης μητρὸς ἐπανείτω, καὶ γένος πρὸς Ἀδριανὸς ἐκείνους τοὺς Δαλασσηνοὺς (9) ἀναφερό-

Variae lectiones ex cod. Coislin.

* καὶ ἐμβρίθειαν. ¹⁰ τοὺς ἰδρῶτας ἐστι. ¹¹ τοσοῦτον.

Car. Dufresnii Du Cangii nota.

9) Τοὺς Δαλασσηνούς. Exstitit Dalassenorum familia Constantinopoli perillustris, ex qua recesserunt Constantini patricius, quem Constantinus imperator, Basilius frater, successorem sufficeret decreverat, qui affectati postmodum imperii reus, in Protanam insulam relegatus est a Michaeli Paphlagonie; Theophanes et Romanus, itidem patricii, Constantini fratres; et Adrianus horum

dam, ad persuadendum instructissima: non loquax illa quidem, aut garrulitatis inexhaustæ; non rursus in dicendo curta, et cito deficiente quasi spiritu, medio in cursu subsidens: verum ab ea ei initia sermonis captari opportune et finis ad maturum exitum perduci solitus. Contulit ad hæc non parum quod imperii gubernaculis admota est matura iam aetate, quando prudentia rerum usu parta confirmataque viget maxime; et negotiorum perite tractandorum ars, gubernandique ac dispensandi res humanas scientia multiplex consummationem, si unquam, obtinet. Nec enim solum habet ista artas quod illi tribuit tragœdia, loqui solere jurenibus prudentius, sed etiam utilius consulere sapereque verius. Hujus porro de qua loquimur mulieris quantas senectus opes sapientiae longo aevi congestas habuerit, astimare licet ex eo quod ejusdem etiamnum junioris prudentia miraculo solebat esse, canitatem quandam consummatæ maturitatis in ipsa adolescentia præferens: ac specie compositioneque vultus ac motuum huius dubium vel primo ac forte intuentibus, virtutis gravitatisque sibi penitus insitæ ostentans specimen. Talem hanc, ut dixi, matrem meus pater statim a suscepto imperio certaminum sudorumque spectatricem atque arbitram suorum alto in regni solio constituit, dominam illam suam non appellationis magis blanditia quam obsequii obedientia ferens ac probans. Amans eamdem obser-

C. Hujusmodi fuere initia regni Alexii, quem peregit autocratorem, sive rerum omnium pleno arbitrio potentem, quæ summæ potestatis vulgaris est appellatio, dicere; cum is istam potestatem pro libito gubernandarum rerum semel in omne tempus a se in matrem transulerit. Hic jam per me qui volet et poterit laudationum rhetoricas leges in

Scylitzæ, et Glyca.

patruelis, de quo hoc loco Aena; præterea Damianus Dalassenus, cuius titulus Theophylactus Bulgarianus imperante vixit; Damianus alter Scoporum dux, sub Michaeli Duca; Theophylactus alter, cuius meminit Nicophorus Bryennius; denique Constantinus Dalassenus, thalassocrator ab Alexio dictus. Memorantur hi passim ab Aena, Zonara,

argumento expromens in primis digno, genus heroinæ hujus ab Adrianis illis Dalassenis et Charonibus repeatet, et albas eloquentiaæ quadrigas in vastissimum campum laudis illorum immixtæ effusæ habenit. Mibi enim historiam conscribenti, non ex genere aut sanguine, vel illa vel alia persona quavis, sed ex moribus ac virtute, idque ipsum quatenus opus est et institutæ scriptionis genus ac consilium patitur, insignienda est. Ergo ut de ea pergam exsequi quod silere non debedo. Fuit illa magnum ornamentum non mulierum modo sui temporis, sed etiam virorum, ac plane commune decus humanæ naturæ: cuius palmaræ exstitit facinus jam tum primis illis administrationis sue temporibus, quod palatum Augustarum unde homines et bona fama exsulabat jam ex eo tempore quo Monomachus ille habendas imperii arripuit, quando levitati et pudendis amoribus augustum illud sacrarium patere cœpit, plane sanctitati restituit pristinæ, nisi etiam et majore cumulavit. Tam conciunum enim tamque laudabilem rerum omnium instituit ordinem, ut in formam religiosæ familiæ regum diversorum mutatum esse dici possit. Stata erant Dei laudibus canendis audiendisve descripta tempora; suæ cibo sumendo, suæ urbanis ac politicis negotiis horæ tractandis certæ assignatae dimensæque. Ipsa omnibus exemplum et forma laudis omnis, plane usu vulgari naturæque captu majus quiddam praebat rapiebatque secum aulam universam; tam puris undique resplendens honestatis ac pudicitiae radiis, ut si vel illis priscis exemplaribus probitatis decantatissimis heroinis compararetur, sol quidam plane videretur cum stellis compositus. Jam quis ejus misericordiam in pauperes, quis liberalem in egentes manum satis exprimere, nedum prædicare sermo queat? Omnibus e cognitione minus copiosis commune receptaculum domus ejus fuit: nec minus eadem alienis quoque patuit indigentibus. Jam sacerdotes et mo-

A μενον, καὶ Χάρωνας (10), καὶ τῷ πελάγει τῶν κατ' ἐκείνους προτερημάτων ἐπαφίεται τὸν λόγον· ἐμοὶ δὲ Ιστορίαν ἔνγγραφούσῃ, οὐκ ἐκ γένους καὶ αἰματος προσήκει ταύτην χαρακτηρίζειν, ἀλλ' ἐκ τρόπου καὶ ἀρετῆς καὶ τούτων ὀπόσων¹¹ ὁ τῆς Ιστορίας ὑποίθεται λόγος. Ινα γάρ πρὸς ἐκείνην ἐπιναδρύμοιμαι καὶ αὐθίς, ἀξιώματα μὲν οὖν μέγιστον αὐτῇ οὐ γυναικῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀρρένων καθίστατο, καὶ κόσμος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τὴν δὲ περὶ τὰ βασιλεῖα γυναικῶντιν παντάπασι διεψθορυίαν, ἔξτου ὁ μονομάχος ἐκεῖνος τὸ τῆς βασιλείας ἀνεδίστατο κράτες, καὶ εἰς ἔρωτας ἀλόγους (11) ὑποκλίνασαν¹², καὶ μέχρι τῆς βασιλείας τούμον πατρὸς, ἐπὶ τὸ βέλτον ἀλλοιώσασα, εἰς κήμενον ἐπαιγνούμενον μετήνεγκε. Καὶ ἦν ίδειν¹³ τηνικαῦτα τάξεως ἐπινομένης μετειλήχοτα· καὶ γάρ δρους τε τῶν θείων ὑμνων ἔταξε, καὶ καιροὺς ἀριστου τε καὶ ἀρχαιρεσίας ἐπήκατο, στάθμη καὶ κανῶν τοῖς πᾶσιν αὐτῇ γεγονοῖα, ὡς τὰ βασιλεῖα μᾶλλον ἵερὰ φροντιστήρια (12) εἶνα: δοκεῖν. Τοιαύτη τις ἦν ἡ ὑπερέψυχης καὶ διντως ἵερά ἐκείνη γυνή. Σωφροσύνη μὲν γάρ τὸ τοσοῦτον ὑπερῆρε καὶ τὰς πάλαις ὑμνομένας, περὶ ὧν δὲ πελὺς λόγος, ὀπόσουν ἀστέρας ἥλιος· τὸν δὲ περὶ τοὺς πέντας οἰκτον αὐτῆς καὶ τὴν δαψιλῆη πρδ; τοὺς διομένους χείρα, τίς παραστήσεις λόγος; Κοινὸν μὲν ἦν ἡ αὐτῆς ἑστία καταγγώγιον τοῖς ἐξ αἰματος πενομένοις, κοινὸν δὲ καὶ ἔνιοις οὐχ ἥτιον. Ἱεράς δὲ καὶ μοναχὸς διαφερόντως; ἐτίμα, καὶ ἔνδειπνοντας¹⁴ εἶχε, καὶ οὐδενὶ ἀτέρ μοναχῶν τὴν αὐτῆς τράπεζαν θεάτσαθαι ἐνήν. Ή δὲ ἔξωθεν ἐπιφαινομένη τοῦ ἥλιους κατάτασις καὶ ἀγγέλοις; αἰδεσίμος καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς δαίμοσις φοβερὰ, ἀνθρώποις δὲ μὴ ἔχέροσιν, ἀλλὰ περὶ τῶν βλέμματος, τοῖς δ' αὐτοῖς σωφροσύνης ἐπιμελομένοις ἵλαρά τε καὶ προσηγής. Μέτρα γάρ ἔγνω κατηφεῖς καὶ σεμνότητος, ὡς μήτε τὸ κατηφεῖς ἄγριόν πως καὶ θηριώδες δοκεῖν, μήτε τὸ ἀπαλὸν κεχαλασμένον τε καὶ ἀκόλαστον, καὶ δρον οἷμα τοῦτ' εἶναι κοσμιότητος, κρα-

Variæ lectiones

¹¹ δόπσων. ¹² ἀποκλίνασαν. ¹³ ίδειν τὰ βασιλεῖα.

.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(10) *Kai Xáρωraç*. Fuit enim Anna Alexii mater, Alexii Italæ præfeciæ filia, cui Xáρωνος cognomen inditum communisicitur Nicephorus Bryennius, quod quemcumque telo ille aggredetur hostem, statim neci daret: Ο καὶ τὸ ἐπώνυμον ἐκ τῆς ἀνδρείας κεκλήρωτο, οἷον τινα γάρ ἐναντίων βαλῶν, ἐπει νερρὸν ἀπόδειχε, Xáρων ἐντεῦθεν **271** ἐπωνομασθεν. Verum ante Alexium Charonum laudiam observare est apud Scylizen: memini enim illius Constantini enijsdam, cognomento Charonis, qui a Nicephoro Phoca imp. clava in caput impacta, ad Charontem ipsum et ad inferos de- trusus est.

(11) *Eis ἔρωτας ἀλόγοις*. Monomachum Augustum ob illicitos et pudendos amores infamant passim scriptores; vivente enim Zoes Porphyrogenita uxore, Constantini imperatoris filia, feminam quamdam, ex nobili Sclerorum gente ortam, non superduxit modo, sed eo venit alientiæ, ut Augustam appellaret, eique domicilium assignaret in

D palatio, mediusque Zoes inter et pellicem, populo spectante, sederet. De utraque intelligendus Iohannes Euchaitarum episcopus carmine eti τὸ βιβλίον τῆς Διακονίας τοῦ Τροπαιοφόρου, quod Monomachus inscripsit:

Πιστὸς βασιλεὺς, εὐσεβὴς αὐτοκράτωρ,
Σεβαστός, δρύσθιος ὁ Μονομάχος, εtc.

Et mox :

Ἐπειτα ταῖς σαῖς πανεβάσταις Αὐγούστας.

Et alio carmine in eumdem :

Καὶ τὰς Αὐγούστας ὡς συνέργους λαμβάνω.

Pari insania post Zoes interitum mulierculam aliam, Alani cuiusdam principis filiam, quæ obses a patre data Constantinopoli morabatur, in regiam induxit, et Augustam appellavit. Vide Zonaram, pag. 207.

(12) *Φεοτ στήρια*. Vide Notas ad Cinnamii pag. 5.

ἴετο; τοῦ φιλανθρώπου τῷ τῆς ψυχῆς ἀναστήματι. Ιδὸς δὲ θίος αὐτῇ ὑποκεκτήμενον πρός ἐνθυμήσεις ἡλίῳ καινοτέρας ἀνελιττούσῃ τὰς γνώμας, οὐ φέρεται τοῦ κοινοῦ, ὡς τινες ὑπετονθόρυζον, ἀλλὰ σωστικάς, καὶ διεφθορυζαν θῆρα τὴν βασιλείαν ἐς Ἰλοκληρίαν ἐπαναγούσας, τὰ τε τοῦ κοινοῦ εἰς τὸ μηδὲν ἐληλαχότα ἐπενορθόυσας, ὡς δύναμις. Πλὴν, εἰ καὶ τῇ τῶν κοινῶν διοικήσει ἐνησχολείτο, τῆς τοῖς μοναχοῖς προστηκούσης διαγωγῆς οὐδαμῶς καταπεφρονήκει. Ἀλλὰ τὸ πλεῖον μὲν τῆς νυκτὸς, τοὺς ιεροὺς ἀπεπλήρους ὑμνούς, προσευχῇ τε συντόνῳ καὶ ἀγρυπνίᾳ συντετηκούσια, περὶ δὲ τὸ θρυρίον, ἔστι δὲ καὶ διυτέρας ἀλεκτοροφωνίας (13) ταῖς τοῦ κοινοῦ προστέκειτο διοικήσεις, περὶ τε ἀρχαιρεσιῶν σκοπούσα καὶ τὰς τῶν δεομένων αἰτήσεις ἐπλέυσα, ὑπογραμματεύοντος αὐτῇ Γρηγορίου τοῦ Γενεστού. Ταῦτα εἰ τις ἡδούλετο δῆταρ εἰς ἔγκωμιον λόγους ἀγαγεῖν, τίνας δὲν οὐκ ἀπεκρύψατο τῶν πάλαι περιθόντων ἐπ' ἀρετῇ καὶ κατ' ἀμφότερα τὰ γεννητάντας περιφανεῖς, τοῖς ἐπιχειρήμασι καὶ ταῖς πρὸς ἀλλούς συγχρίσειν ἔξογῶν εἰς μέγα τὴν ἐπανουμένην, ὥστερ νόμος ἐστὶ τοῖς ἔγκωμιάζουσιν; Ἀλλὰ τὰ τῆς Ιστορίας οὐχ οὖτας ἀδειαν δίδωσι τῷ συγγράφοντι. Διόπερ εἰ περὶ ταύτης τῆς βασιλείους λέγοντες τὰ μεγάλα σμικροπρεπέστερον εἰπωμεν, μηδεὶς ὑπὲδει μέμψιν ἀγέτω τὸν λόγον, δοι τὴν ἐκείνης οἰδασιν (14) ἀρετὴν καὶ τὸν δύκον τοῦ ἀξιώματος, καὶ τὸ ἀγχίουν ἐν ἀπασι, καὶ τὸ ἀκροφύστατον τοῦ φρονήματος. Ἡμεῖς δὲ διθεν περὶ αὐτῆς λέγοντες μικρὸν τι ἐξετραπόμεθα, πάλιν ἐπανακάμψωμεν. Ἐκείνη τοίνυν τὴν βασιλείαν, ὡς ἐφημεν, διεθύνουσα, οὐδὲ τὴν πᾶσαν ἡμέραν ταῖς κοσμικαῖς (14) φρονίσιν ἀφώριστο, ἀλλὰ τὰς ἐκ τούτου λειτουργίας εἰς τὸ ιερὸν τέμενον; τῆς μάρτυρος Θέκλας (15) ἀπεπλήρους, ὅπερ ὁ αὐτό-

A nachos præcipuo semper 88 in honore habuit familiariterque adhibuit ad mensam: et hos quidem ita assidue, ut nemo illam accumbentem videbit sine monachis convivis. Species erat ejus tota venerabilis angelis, demonibus terribilis, lascivos et voluptarios, si qui occurserent, tam acribus sivebat oculis, ut severitatem aspectus illius ferre non possent: modestis sane ac probis hilareum se ac propitiam ferens. Nam tristitiae modum perinde atque hilaritatis norat tenebatque, ut neque gravitas ejus tetrica nimium ac fera, nec rursus affabilitas justo blandior; et levitatis allnis videri posset: adeo mediocritatem amabilem simul et venerabilem ex mistione humanitatis cum austernitate temperaverat, arte quadam et conatu virtutis; B nam suapte natura propensior ad triste ac meditandum silentium erat, per quod novas et novas semper concipiebat versabatque animo cogitationes, non perniciose reipublice, ut malevoli murmurabant, sed omnino salutares, et perditum iam imperium penque ad nihilum redactum in totum decus amplitudinis pristinæ, quantum fieri poterat, reparantes. Cæterum quantacunque negotiorum moles incumberet, nequaque illa se opprimi sinebat, ut ad religiosa officia vitæ monasticæ quam usurpare in palatio decreverat, præripi sibi tempus pateretur. Verum pleramque noctis partem divinis hymnis, juxta descriptionem ecclesiasticam in diurna toto anno pensa dispensatis, integre redendis ac celebrandis insumebat: tum non exiguum spatiū somno detractum fundendis ad Deum privatim precibus et cæteræ religioni dabat, haud dubiis nocturnæ contentionis et vigilarum in conferti exhaustique macie corporis signis extantibus. Sub ea circa diluculum fere, nonnunquam a se-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁶ Ισασιν. ¹⁷ Θέκλης.

Car. Dufresni.

Dn Cangii notæ.

(13) Ἀλεκτρυοφωνίας. Romani, ut auctores sunt Macrobius, lib. 1; Saturn. et Censorinus, *De die natali*, cap. 24, diem civilem a media nocte incipiebant, cuius primam partem de media nocte, alteram *gallicinum*, tertiam *conticinum*, quartam denique *diluculum* vocabant. Tunc subit mane, cum lux videtur solis. Alii noctem in septem partes dividunt: Joannes de Janua, *Prima pars noctis dicitur crepusculum, secunda concinnum, tertia gallicinum*, (primum scilicet) *quarta intempestum, quinta iterum gallicinum*, (secundum nomen, quod hic διεντέρα ἀλεκτρυοφωνία dicitur) *sexta matutinum, septima diluculum*. Primum gallicinum innuit hinc verbis Acta S. Thyrsi, cap. 8, n. 37: *Vix primum pullus dederat cantum. Nam pullum a grammaticis pro gallo gallinaceo sumi notum ex S. Ambrosio ad Iren. Quid in pueris? quam canora vox galli, nocturnisque vicibus solenne manus ad excitandum et canendum?* Hinc pullus pro gallicini, in *Regula magistri*, cap. 33: *In hieme canendum est ne nocturnos pullus aut antecedat, aut deprendat. Alias pullorum cantus dicitur in eadem Regula, in Vita S. Fursei confess. cap. 1, n. 6; in Vita S. Davidis archiepisc. Meneuensis, n. 17, etc. Pulli cantus in Hist. translat. S. Joann. abb. Reomanens. cap. 3. Quin et observatum pridem a*

D virus doctis apud evangelistam, in ms. bibliothecæ Regiae legi: *Tertio pullo ter me negabis*, ubi lectio Vulgata habet: *Antequam gallus cantet, ter me negabis*. Ita apud Ammianum Marcellinum, lib. xx, *pullum silentem, gallicinum interpretatur Valesius*, ubi de Juliani inauguratione: *Impositusque scuto pedestri, et sublatius eminens, pullo silentie Augustus renuntiatus*. Sic enim præferunt mss. et editiones Romana et Florentina, non vero nullo, ut Vulgata. His enim verbis designavit Marcellinus ὥραν τρίτην, qua se imperatorem proclamatum testatur idem Julianus in Epist. ad Athenienses. Vide Arnob. in Psal. pag. 382, 485 edit. Froben.; Vitam S. Materni episc. Trevir. apud Bosquet. pag. 49; Heinssium ad Theocrit. id. 7, et Bourdotum ad Helioid. lib. 1.

(14) Κοσμικᾶς. Glossæ Græco-Lat. κοσμικῶς, secularis. Utuntur Canones Apostol. can. 7; Concil. Sardic. c. 7; Ephesin. part. 1, c. 30, § 3; Chaledon. can. 3, 24; Harmenopulus, lib. 1, tit. 5, § 12, 13; Theophylactus Bulg. epist. 14, Pachymeres, lib. v, et alii. *Mundialis* Victori Uticensi, Prudentio, Joanni Diacono in Vita S. Gregor. et aliquot aliis.

(15) Τέμερος τῆς Θέκλας. Quatuor potissimum D. Theocle sacra tempa Constantinopoli, vel in

cundo gallicinio, negotiis expeditiis operam dabat de comitiis et magistratum lectionibus statuens; et libellis potentium consulentiumve respondens, ad hæc illi scribæ ministerium navante Gregorio Genesio. Ilæc si quis rhetor ornare dicendo et coloribus artis illuminare aggredieretur, quos non veterum ex utrovis sexu laude virtutis illustrium ab ista superatos, gloriæque majoribus radiis obscuratos demonstraret? Utique si res hujusce nostræ vel per se spectatae celebrare vibratis collectisque sententiis, et exquisito apparatu lectorum sensuum, vel comparare cum aliis, et quanto iis intervallo præstent copiosius docere conaretur, prout artis dicendi præcepta præscribunt. At nobis quibus historiæ simplicitatem professis certe tam disertis esse non licet, ignosci æquum est ab iis qui cum virtutem matronæ istius magnificamque dignitatem, presentiam in omnibus solertis animi, atque excellentissimam sapientiam, usu forte ipsi ac visu perspexerint, res tantas tamque præclaras jejune a nobis exilianterque tractatas vel mirabuntur, vel etiam succensibunt. Me vero ne hæc fortasse quidem ipsa suscepit operis **89** ratio tam multis exequi patitur: quæ tametsi recordatio assidue aurem vellit ac revocat, non prius tamen, quandoquidem digredi semel cœpi, redire in viam placet quam adhuc paulo ulterius excurrerim. Solebat eadem avia mea non totum negotiis sacerularibus diem impendere, sed statim quotidie horis sacris operam dare, sacrificio-que liturgico juxta usum canonicum interesse in templo pia martyris Thecle quod imperator Isaaciæ Comnenus ipsius levir exstrui curaverat tali quadam ex causa. Cum principe Dacorum icti olim fœderis pertæsi bellum in Romanos meditarentur, jamque aggredi cœpissent: id animadverentes Sauromatæ, Mysi a veteribus appellati, ne ipsi quidem continere se intra limites ac quiescere volebant. Sed cum ulteriore Istri ripam, qua id flumen Romanam ditionem suo alveo terminabat, incolerent, inde in fines nostros irruperunt, injurias a Getis quos infestos alia parte patiebantur

Vario lectiones ex cod. Coislin.

¹⁹ Desunt voces ἡθελον ἡζυχάζειν. ²⁰ ἐπανίσταται. ²¹ παρὰ τοὺς Λοιπούς.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

suburbanis, observo. Primum quidem Codinus, D illud, perinde ac Anna, ab elegantia cominendat *De orig. C P.* a Constantino M. in loco Contrario dicto exstructum, et Deipara primo dicatum referit, deinde a Justino Europalata inoperat, in nomine S. Theclæ transfusum. Alterum a Justiniano adhuc priuata ad urbis portum Ceratium adficatum narrat Procopius, lib. 1 *De ædif. Justin.* quod idem Justinus postmodum renovavit, ut auctor est Zonaras. Tertium juxta Galatam (nisi idem fuit cum Justiniano) occurrit in Chronicæ S. Nicephori in Catalogo patriarch. C P. et in Novella Justiniani 159, ubi portæ Sycenæ regionis, τῆς ἀπαγούστης εἰ; τῷ Μαρτύρῳ τῆς ἀγίας Θέκλας meminit, quæ potuit esse maritima porta, quæ, emenso fratre, ad illud ibatur. Quartum denique condidit Isaaciæ Comnenus ex ea quæ hic ab Anna, Zonara, Scylitzæ, et Glyca refertur occasione, intra Palatū septa, Blacherniam scilicet, ut habet idem Scylitzæ, qui

A κράτῳ Τσακίος δὲ Κομνηνὸς καὶ ἀνδράδελφος αὐτῆς ἐκ τοιαύτης αἰτίας ἐδειματο. Ἐπει τὸρ ἀς πάλαι εἶχον οἱ τῶν Δακῶν ἀρχηγῆται μετὰ τῶν Ρωμαίων σπουδὰς τηρεῖν εἰσέτι οὐκ ἤθεον, ἀλλὰ παρασπονόδησαντες διέλυσαν, τούτου δὲ δῆλου τοῦ; Συνρομάταις (16) γεγονότος, οἱ πρὸς τῶν πάλαι Μυσοὶ προσηγορεύοντο, οὐδὲ αἰτοὶ τοῖς Ιδίοις ὄροις ἐμμένοντες ἡθελον ἡζυχάζειν ¹⁹ νεμόμενοι πρότερον ὄπότα δὲ Ιστρος πρὸς τὴν Ρωμαίων διορίζει τηγεμονίαν, ἀλλ' ἀθρόον ἀπαναστάντες πρὸς τὴν ἡμεδαπήν γῆν μετωχισθῆσαν. Αἰτία δὲ τῆς τούτων μετοικησεως ἡ τῶν Γετῶν κατ' αὐτῶν ἀσπονδὺς ἔχθρα, δμορούντων μὲν ἐκείνοις, τούτους δὲ λητευόντων. Διὰ ταῦτα καὶ ρὸν ἐπιτεροῦντες, ἐπει τὸν Ιστρὸν ἀποκρυσταλλωθέντα εἰδον, ὥσπερ Βηπέριψ τούτῳ χρησίμενοι ἐκείθεν πρὸς ἡμᾶς μετανισταντες ²⁰, δὲν Εθνος τοῖς ἡμετέροις ἐπιφορτισθὲν ὄροις, καὶ δεινῶ; ἐλτίζοντο τὰς παρακειμένας πόλεις καὶ χώρας. Τοῦτ' ἐνωτισθεὶς διττοὺς Ιστράκιος, δέον ἔκρινε τὴν Τριάδιτζαν (17) καταλαβεῖν, ἐπει τοὺς ἔρωντος Βαρδάρους τῶν ἐπιχειρημάτων φύλασσας ἀνείρεε, καὶ τοῦτο δὴ ἀπραγμόντατον αὐτῷ ἐγεγόνει τὸ τμῆμα. Καὶ δὴ τὸ ὄπλιτικὸν ἄπαν συλλεξάμενος, τῇ; πρὸς τὰ ἐκείτε φερούσης δόσιν ἤψατο, ἀπελάσαι βουλόμενος τῶν Ρωμαϊκῶν ὄρων αὐτούς. Οἱ δὲ τούτον θεασάμενοι, εὐθὺς διαιρεθέντες διαφέρου γνώμης γεγόνασιν. Οὐ δὲ οὐ πάνυ πιστεύειν αὐτοῖς ἔχων, ἐπει τὸ καρτερώτατον καὶ δυσμαχώτερον μέρος αὐτῶν σὺν καρτερῷ τῇ φάλαγγι ἔστο. Καὶ δὴ πλησιάσας αὐτοῖς, ἐσαυτῷ τε καὶ τῷ στρατιοπέδῳ κατέπληξε, πρὸς μὲν τὸν οἴλα δὴ κεραυνοφόρον ἀντωπεῖν οὐκ ἐτόλμων, τοῦ δὲ στρατιοπέδου τὸν ἀρρεγῆ συναπισμὸν βλέποντες αὐτὸι διελύσαντο. Ὅποιωρήσαντες οὖν πρὸς μικρὸν, πόλεμον εἰς τρίτην αὐτῷ ἀναγγειλάμενοι, τὰς σκηνὰς αὐθίμερον ἀφέντες φυγαδεῖς ἐχρήσαντο. Οὐ δὲ καταλαβὼν ἐνθαῦτον, καὶ τάς τε σκηνὰς αὐτῶν κατασκάψας καὶ τὴν εὐρημένην λείαν ἀπαγαγών, τροπαιοφόρος ἐπάνεισι. Γενομένου δὲ περὶ τοὺς τοῦ Λαδιτῶν (18) ²¹ πρόποδας φρυγαῖος δμόρος αὐτὸν

(16) Σανρομάταις. Qui Zonara et Scylitzæ in Isaaciæ Hungari dicuntur.

(17) Τριαδίτζαν. Quæ olim Sardica, urbs Thraciæ, vel ut aliis placet, Illyrici, aut Daciæ, concilio Sardicensi celebris. Vide Nicetam in Man. lib. iii, n. 1; Glycam in Const. M. Sirmond. ad Sidon. Paneg. Anthem.; et Caroium a S. Paulo in Geogr. sacra, pag. 201.

(18) Λαδιτζοῦ. Castrum in Mysia, de quo Zonar. Scylitzæ, Glycas, et Nicetas in Isaac. Ang. lib. ii, n. 1.

κατέλαμβάνει καὶ νιφετός ἔξωρος, εἰκοστήν πρὸς τῇ τετάρῃ τοῦ Σεπτεμβρίου διγοντος ἐν ᾧ ἡ τῆς μεγαλομάρτυρος Θέκλης μνήμη τελεῖται. Πλημμύρας οὖν γενομένης τῶν ποταμίων διευμάτων, καὶ ὑπερχειλήσαντος τοῦ ὄδατος θάλασσαν ἦν δρᾶν ἀπαν τὸ πεδίον ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ἡ τε βασιλικὴ σκηνὴ καὶ τὸ ὅπλιτικὸν ἀπαν κατεσκήνου. Ἐντεῦθεν τὰ πρὸς χρείαν ἀπαντα ἡ τρανίσθησαν τοῖς ποταμίοις διέμυχοι παρασυρέντα, οἱ ἀνθρώπων δὲ καὶ τὰ κτήνη ὃποι τοῦ χρόνου ἐπήγνυντο. Ἐμυκάτο δὲ καὶ βρυοντῶν δὲ οὐρανὸς, ἀστραπαὶ δὲ συνεχεῖς χρονικήν μή διχούσαι τὸ παράπαν διάστασιν τὸ περιγείον ἐκεῖνο ἀπαν ἐμπρῆσα: οἷον ἡ πελλούν. Ταῦτα ὄρῶν ὁ βασιλεὺς ἐν ἀμηχανίᾳ ἦν ἀναστολῆς δὲ μετρίας γενομένης, πλείστους τε ἀποβαλῶν ταῖς δίναις: τῶν ποταμίων συσχεύοντας διευμάτων ἐκεῖθεν μετὰ τῶν λογάδων ἔξεστος, καὶ ὃποι φηγόν τινα μετ' αὐτῶν ἀπελθόντων ἴστατο. Ἡχοῦ δὲ μεγίστου καὶ βοῆς ἀπὸ τῆς ¹¹ δρυὸς οἷον ἔξερχομένης ¹² αἰσθέμενος, καὶ σφοδροτέρων ἀνέμων τηνικαῦτα πνεύτων, πτονθεὶς, μή τῇ τούτων βίᾳ ἡ ¹³ δρῦς κτινενχθῇ, τοσοῦτον διάστημα ἀποτάξει ὑπόσσον ἡ ¹⁴ δρῦς, εἰ κατενεχθείη μή φθάσῃ πατάξῃ ¹⁵ αὐτὸν ἐννεδε ἴστατο. Ὁ δὲ εὐθὺς ὡς περ ἐκ συνθήματος διζήθεν ἀνασπασθεὶς εἰς τὴν δρῦτο κείμενος. Ὁ δὲ βασιλεὺς θευμάτων εἰστήκει τὴν τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτὸν κηδεμονίαν λαγοποιουμένην δὲ ἀποστασιαν περὶ τὴν ἔω (19) μαζῶν, εἰσεσιν εἰς τὰ βασιλεῖα, καὶ τηνικαῦτα ἐπὶ τῷ ὄνδριστι τῆς μεγαλομάρτυρος Θέκλης: ναὸν περικαλλῆ ἐδείμητο, μεγαλοπρεπῶς μὲν κατεκευασμένον καὶ ἰκανῆ δαπάνη, χειρός τε τὸ πικέλιον ἔχοντα, σῶστρά τε θύσας (20) ἐν αὐτῷ Χριστιανούς προστήκοντα τοὺς θείους ὅμοιους διὰ παντὸς ἐν αὐτῷ ἀπεπλήρου. Οὕτω δὴ τὸ ἡδη ἐηθὲν οἱρὸν τέμενος ἐπ' ὄνδριστι τῆς μεγαλομάρτυρος Θέκλης ἀνψκοδόμητο, ἐν ᾧ τὰς ἐντεύξεις, ὡς δὲ λόγος φθάσα: ἐδήλωσεν, ἡ βασιλὶς καὶ μῆτρη τοῦ αὐτοκράτορος; Ἀλέξιον συνεχεῖς ἐπεποίητο. Ἡν κάγιώ βραχύν τινα τεθέαμαι χρόνον καὶ τεθαύμαχα καὶ: ἐτοι μή κόδιπος τὰ δηδη ὥραντα, θύσαις ἀπαντες καὶ: διμολογήσαιεν, εἰγες θυσίαντο, ὄποσσι διτερο πάθους τὴν ἀλήθειαν ἱκανῶς πετειν ἐθέλουσιν. Εἰ μὲν γάρ ἐγκωμιάζειν προειδόμην, ἀλλὰ μή ιστορίαν ποιεῖν, ἐτοι πέλεον διν ἐπαφῆκα τὸν λόγον τοῖς περὶ τούτων διτγίμασι, καθάπερ φθάσασας ἐδήλωσαν δὲ ἀπαντέον αὐθις αὐτὸν πρὸς τὸ προκείμενον.

Variae lectiones ex cod. Coislin.

¹¹ τοῦ. ¹² ἔξερχομένου. ¹³ δ. ¹⁴ δ. ¹⁵ καταδράξῃ. Sed hoc altera manu. ¹⁶ Deest vocula δη.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(19) Αποστασιαν περὶ τὴν ἔω. Ex falso rūmore, in iuit Scylites.

(20) Σωστρά τε θύσας. Solebant veteres ob re-sūtutam sanitatem, et ob vitatum periculum diis sacrificia offerre in gratiarum actionem, idque σωτήρας et σωστρος θύειν, et παντογρίζειν dicebant. De quo more Xenophon Αντιθέτως, lib. iv; Dion. lib. xli; Herodot. lib. i; Herodianus, lib. i, et iv; Pselius, De operat. Demon. pag. 95; Achilles Tatius, lib. i; Eustathius xzth 'Τριπληνη, lib. vi et x; Martialis, lib. xli, epigr. 45; Statius, lib. i; Sylv.

A assiduis incursionibus ac latrociniis acceptas, cum in autores minus possent, in Romanos innoxios uturi. His igitur instigantibus causis ad iram, nostrique contemptum, occasione captata congelati Istri per ejus solidam superficiem velut per continentem progressi, non expeditione sed migratione integra, tota gens in nostros fines incubuit, gravi calamitate regionum atque urbiū ejus limitis. His auditis imperator Isaacius operae pretium putavit occupare Triaditzam, quo facto ubi Orientales Barbaros, audiendi causa ipsis nocendique ablata facultate, quiescere vel invitatos compulit, facili opera factus securus ab ea parte, cum universo exercitu in Mysos mouet, eos a Romanis finibus repulsurus. Hi et imperatorem et exercitum primo conspectu veriti, dissidere sententiis ab invicem, quibusdam inclinantibus ad pacem. Quibus parum fidendum Augustus ratus, phalangem instructam castris ipsorum, qua parte munitissima erant, adiuvet ipse praesens et infestus. Quo inopinato accessu, oblati repente sui copiarumque tam propinquuo conspectu, utraque specie vehementer Barbaros percutit. Nam et ipsum in armis ducem fulgura quadam terrifica vibrantem contra intueri nequam audebant: et structura phalangis consertusque contextus clypearum indissolubili nexu cohærentium horribile spectaculum consternatis erat. Recesserunt igitur paulatim, sed ita ut intra illum ipsum diem tabernaculis ibi omnibus relictis, in fugam se dederint, reversuri tamen, ut aiebant, nam in tertium ab eo diem condicebant prælium. At Isaacius castris eorum occupatis disiectisque tabernaculis, **90** prædaque omni qua reperta est illic, convasata secumque ablata victor revertitur. Verum cum eo itinere ad radices montis Lobitzæ pervenisset, ibi cum vehementissimus imber opprimit, et nix intempestiva; erat enim is viscerimus quartus Septembbris dies, qua memoria magnæ martyris Theclæ celebratur. Immensum ergo intumescentibus fluiis, et longe supra ripas extantibus, planities momento universa, in qua et australis imperatoris et cetera exercitus totius tentoria erant, in faciem subiti pelagi versa est. Annona cuncta cum sarcinis hausta abreptaque Buctibus. **D** Homines et jumenta frigoris vi congelabantur. Mugiebat cœlum horrendis tonitribus; et non jam

Marmora Arundel.. et ibi Seldenus pag. 72, et alii sine numero. Sacrificabant autem ut plurimum Jovi Φ. ξιφ. ut auctor est Apollodorus, lib. i, vel Jovi Salutari; veteris inscript. Jovi SALUTARI ULMIANUS GRAVI INFIRM. TATE LIBERATUS Vide Trebellianus Pollio in Gallienis. Guillelm. Brito in Vocabul. Pacifica dicitur oblatio, quæ fiebat pro pace ad Deum, vel ad homines, vel quod ad bonum pacis fiebat: sicut sacrificia, pro salute data, vel servanda offerebantur.

fulgurabat quæ res intervallum habet conniventis subinde coelestis flammæ; sed continent late incendio sœvi fulgoris omnia, quoquoversum ferrentur oculi, corripuerat. His aliquandiu summo animi angore conflictatus malis imperator respiraro paulisper visus est, senescente aliquantulum impetu procellæ: quo laxamento cupide usus cum lecto numero suorum, qui vorticibus undarum plerosque haurientium se explicuerant, sub magnam et patulam succedit sagum. Sed brevi excitatus ingenti voce ex mediis ipsis perlata frondibus ramosæ arboris, animadversaque violentissima rabie ventorum sagum unlique succutientium, trepide se proripit e ruinoso tecto in cœlum liberum; ac cum tanto spatio recessisset quantum arbor si rueret obiectura videretur, ibi attonitus metu stabat cum ecce velut idipsum exspectasset, radicibus avulsa imis cum fragore ac motu late ingenti afflita terræ quercus apparuit. Sensit statim Augustus nec dissimulavit beneficium servati divinitus capitis sui: ac mox rumore vulgato defectionis in Oriente cujusdam, festinantis domum rediens nihil habuit antiquius quam ut magnæ martyri Thecla templum elegantissimum conderet, magnificeque haud parvo sumptu instrueret atque insigniret, ornamenti et genere variis, et tum materia tum arte manuque pretiosis. Ibi et tum vota Comnenus pro salute sibi mirabiliter servata Deum venerans Christiano ritu persolvit; et omni deinceps tempore sacris illie hymnis religiosam dare operam consuevit. Eam tali occasione constructam Deoque sacram tam adem, ut dicere ceperam, imperatrix, mater Alexii Augusti, delegerat in qua publica religionis officia quotidie obiret: quam seminam et mihi brevi quodam tempore videre ac mirari contigit: licet que hic posui non magis oculato testimonio scribentis, quam publica omnium conscientia et libera confessione non invidentium **91** fidem plenam habitura confidam. Quod si ut dixi, laudationem non historiam scribere instituisse, otiosius profecto immorarer in cæteris ejus matrone recte pieque factis edisserendis, verum ad intermissam narrationem publicarum rerum nos jamdudum revocantem, aliquando redeundum est.

Alexius imperator palpitantem extremis singulatibus rem Romanam cernens, Turcis in Oriente cuncta vastantibus, occidis provinciis imminentibus, nullumque non funem movente ut Pseudo-Michael in in perium evcheret, vel potius prætextu hominis fœneci vase utente ad olim concepsum et hactenus pressam imperii sibi ipsi parandi cupiditatem explendam; qua ex sumo ac einere in flammam late minacem exardescente, magnum jam et vehemens Romanos ab occasu fnes ambovare incendium ceperat, tot simul copiis terrestribus ex tota continente collectis, et ex universa littorali regione marium illorum tanto apparatu congregato triremium, biremium, remulco trahendarum, et per se euntium oneriarum navium: haec, inquam, videns et secum reputans in imperii primordiis generosus juvenis, aestuabat animo, non satis expediens quo se verteret; cum eum illinc ad pugnam Turci vocarent, hinc Northmanni raperent. Ægre in primis eum habebat miser ac deploratus status Romanæ militiæ, ad trecenta demum capita Chomatenorum redactæ, corundemque nec robore nec experientia valen-

A Ἀσπάρουσαν δὲ οἷον κατανῶν τὴν βασιλείαν, ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος (καὶ γὰρ τὰ μὲν πρὸς ἀνίσχοντα ήλιον οἱ Τούρκοι δεινῶς ἐλέγοντο, τὰ δὲ κατὰ τὴν Ἐπέρχεν λιαν εἶχε κακῶς τοῦ Ῥωμέρου πάντα κάλων κινοῦντος ἐφ' ὧ τὸν προσελήλυθτα αὐτῷ φευδώνυμον Μιχαὴλ εἰς τὰ βασιλεῖα εἰσάκει· ὅπερ ἐμοὶ σκῆψις μᾶλλον δοκεῖ καὶ φιλαρχίας ἔρως, ἀναφέγγων αὐτὸν καὶ τρεμεῖν τὸ παράπον μὴ συγκρῖνον· ἐνθεν τοι: καὶ πάτροκλον πρόφασιν τὸν μοναχὸν Μιχαὴλ εὐρηκόν, τὸν τέων ὑποτυφόμενον τῆς φιλαρχίας σπινθῆρα, εἰς πυρὸν ἀνῆψε μέγαν, καὶ δεινῶς κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς ὠπλίζετο, δρόμωνάς (21) τε καὶ διήρεις ἐτοιμάζων, καὶ τριβεις, καὶ σέρμωνας (22), καὶ φορταγωγούς ἐτέρας παμπιθεῖς ναῦς ἐκ τῶν παραλίων εὐτρεπίῶν χωρῶν, κακὰ τῆς ἡπείρου δὲ δυνάμεις πολλὰς συλλέγων ἐς τὸ προκείμενον αὐτῷ συνεπαρηγούσας), ἐν ἀμηχανίᾳ δὲ γενναῖος ἐκεῖνος μείρας γεννήσενς, καὶ μῆτραν ὄποτέρως νεύσειν, ἐκατέρα ²¹ [ἐνάστου] τῶν πολεμίων πρὸς ἐσυτὸν τὴν μάχην εἰς προαρπάζοντος, ἦνιατο καὶ ἡσχαλλε, μήτε στρατιῶν ἀξιόμαχον τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας ἔχουσης (οὐ πλειον; γὰρ τῶν τριακοσίων στρατιωτῶν ἦσαν,

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²¹ ἐκάτερα.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(24) Ἀρδμωρας. Dromones dicuntur naves bellicæ majores, a velocitate appellationem sortitæ, inquit Procopius, lib. i Vandal. Papias ex Isidoro: *Dromones sunt longæ et velocissimæ naves.* Robert. de Monte, an. 1191: *Invenit navem pagnorum maximam, quam Dromontam vocant.* Philippus Mouskes:

Esneques, et dromons fieres,
Roges, et busses, et visseres.

Hinc dromonarii, remiges dromonum, apud Senatorem, lib. ii Nar. Sed de dromonibus passim agunt scriptores Græci et Latini, Theophyl. Simoc. lib. vii,

cap. 10, lib. viii, cap. 9; Leo in Tact. cap. 49, § 4, etc.; Albertus Aq. lib. ix, cap. 23, lib. x, cap. 14; Willel. Tyr. lib. xx, cap. 14; Jacobus de Vitriaco **273** lib. i, cap. 29; Matth. Patis. an. 1191; Walsingh. an. 1292; Malaterra, lib. ii, cap. 8, etc.

C (22) Σέρμωνας. Navis species nondum nota: nec enim ausim affirmare hoc loco sermones vocari navigia, quæ germundi dicuntur Malaterra, lib. ii, cap. 8: *Nostri denique tantummodo germundos et galeas, Sicilienses vero całos et golasros, et dromundos, sed et diversæ fabricæ naves habebant.*

καὶ τούτων ἐκ τοῦ Χώματος ἀναλκίσαν πάντη, καὶ τούτων ἀπειροπολέμων, καὶ ἔνικῶν τινων εὐάριθμήτων βαρβάρων (23) τῶν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ εἰωθίτων χραντίνειν ὥρου τὸ ξίφος; μήτε σωρῶν χρημάτων τοῖς περὶ τὰ βασιλεῖα ταμείοις ἐναποκειμένων, δι' ὧν συμμαχίας²³ τινάς ἐξ ἀλλοδαπῶν μετακαλέσοιτο. Λίαν γάρ ἀτέχνως περὶ τε τὰ πολεμικὰ καὶ στρατιωτικὰ διατεθέντες οἱ πρὸ αὐτοῦ βεβασιλευκότες, ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ τῶν Ρωμαίων συνήλασαν πάντα τὰ πράγματα. Ἐγὼ γοῦν καὶ στρατιωτῶν εἰτῶν καὶ πρεσβυτέρων ἀνδρῶν ἐνίων ἀκήκοι, ὡς οὐδεμία τῶν πόλεων ἀπ' αἰώνος ἐξ τοσοῦτον ἀλιτηρίας κατήχθη. Εἶχεν οὖν τῷ αὐτοκράτορι δυσκόλιας τὰ πράγματα, μεριζόμενός φροντίσει παντοδιπάτις. Ο δὲ, γενναῖος ὧν καὶ διπεπτος, καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ ἔργα ἐμπειρίαν πολλήν κεκτημένος, ἐνύλετο ἐκ πολλοῦ αλιθώνος; εἰς ἀλύπους ἀκτὰς; τὴν βασιλείην αὐθίς ἐγχυθορμίται, τῶν ἐπινισταμένων ἔχορην εἰς ἀφρόν, Θεού ἀρωγῆ, δικιοσύνην κυμάτων δικτην, ὑπηνίκα ταῖς πέτραις προσαράξουσι. Δέον οὖν ἔγνω πάντας τοὺς κατὰ τὴν Ἀνατολὴν τοπάρχας ταχὺ μετακαλέσασθαι, ὅποιοι φρούριά τε καὶ πόλεις κατέχοντες γενναῖοι; τοῖς Τούρκοις ἀντικαθίσταντο. Εὐθὺς οὖν πρὸς ἀπαντάς; διαφόρους σχεδίαζει γραφάς πρός; τε τὸν Δασατηρὸν τοποτηρητὴν (24) τηνικάυτα τῆς κατὰ πόντον Ἡρακλείαν καὶ Παρλαγονίαν; χρηματίζοντα, καὶ τὸν Βούρτζην (25) τοπάρχην, ὅπτα Καππαδοκίας καὶ Χώματος (26), καὶ τοὺς λοιποὺς ἀπολογάδας, ὅπλώσας μὲν καὶ ὑπόσα αὐτῷ ἔμπεισόν τα.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²³ Εὐμαχίας.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(23) *Βαρβάρων*. Varangorum.

(24) *Τοποτηρητής*: Glossis Graeco-Latinis, τοποτηρητής est *vicarius*, qui nempe vices alterius in urbis, castri, vel provinciae prefectura obit. *Chronicon anonymi Barense*, an. 1041: *Arduino Lambardo intravit in Melfi, erat topoteriti de ipso Catepano*. Id est, *Arduinus Mediolanensis*, cuius non semel occurrit mentio apud *Scylitzem* et *Zonaram*, *vicarius* erat *capitanei Calabriae* in *praefectura* *Utriusque* *provinciæ*, vel *saltem Melfensi*. Apud *Paulum Warnetridum*, lib. vi *Hist. Langob.* cap. 5 et 8, quidam *Ado* *ducatum Foro Juliensem sub nomine loci servatoris* dicitur aliquandiu *gubernasse*, cum *dux* ipse non esset: *sub nomine* *scilicet vicarii* *ipsius* *ducis*. In antiqua charta anni 47 imperii Constantini, et 10 Romani ejus filii, 2 *indicti*, data Neapoli, anno nempe Chr. 958, *Gregorius loci servator* subscrivit. Vide *Leges Langob.* lib. 1, tit. 26, § 78. *Observo* *præterea* *ex Porphyrogenetel. lib. 16, de adm. imper. cap. 50*; et lib. 1 *De themat.* cap. 16, *στρατηγῶν*, seu *thematum*, vel *provinciarum* *praetectorias*, *divisas* *fuisse* *εἰς τούρμας*; *τυρμας* *vero εἰς βάνδα*, *ἥτοι τοποτηρησάς*: *quas* *quidem τοποτηρούσαι* *praetectoras* *erant* *urbiūm*, *ορπιδορυν*, *et* *castrorum*, *quarum* *certus* *numerus* *turmam* *conniciebat*: *Καὶ ἐγένοντο ταῦτα τὰ ἐπὶ τὰ βάνδα τούρμα μία*. *Qui* *τυρμα* *præcerat*, *τουρμάρχης*, *ejus* *præsecura* *τουρμορχάτον* *dicerebatur*, *ut* *auctor* *est* *idem* *Porphyrogenetta*, *qui* *præterea* lib. 1 *De themat.* c. 2, *scribit*: *Τουρμάρχης*, *εἰς ὑπουργίαν* *τῶν στρατηγῶν* *institutos*. *Certe* *τυρμαρχας* *cosdein* *esse* *cum* *iiis* *quos* *κατεπάνω*, *seu* *capitaneos*, *appellarunt*, *probabile* *est*. Vide *notata* *ad pag. 94*. *At* *in conciliis*, *τοποτηρητας* *dicuntur*

A *līm. Auxiliaries* *vero copiae* *ex paucis* *omino* *constabant* *Barbaris* *ejus* *generis* *quod* *ancipites* *utrumque* *ac manubriatos* *instar* *securium* *gladios* *dextro* *humero* *gestare* *suspensos* *solet*. *Nec* *vero* *suppetebant* *ex* *arario* *exhausto* *pecunia* *quibus* *delectus* *haberi*, *et* *evocari* *ex* *sociis* *gentibus* *armati* *possent*. *Adeo* *enim* *dissolute* *ac* *sine* *ulla* *providentia* *qui* *prius* *imperium* *tenuerant* *abīne* *retro* *annis* *aliquot* *res* *agi* *ferri* *que* *qua* *jusserant* *qua* *siverant*, *ut* *fortuna* *Romani* *nominis* *plane* *tum* *illorum* *vitio* *ad* *incitas* *redacta* *videretur*. *Equidem* *ipsa* *memini* *a senioribus* *atque* *adeo* *a* *fortibus* *et* *militaribus* *vi:is* *qui* *temere* *non* *pa-* *vent*, *audire* *me* *cum* *dicerent*, *tantam* *tunc* *misere-* *riam* *hujus* *fuisse* *sub* *hoc* *capessentis* *imperium* B *Alexii* *primum* *tempus*, *personante* *omnium* *au:es* *atque* *animos* *belli* *simul* *Turcici*, *simil* *Northman-* *ni* *tumultus* *expectatione* *ac* *fama*, *quātam* *nullius* *unquam* *urbis* *in* *omni* *retro* *exstisisse* *me-* *moria* *sando* *esset* *auditum*. *Ea* *imperatoris* *quidem* *mentem* *in* *varias* *dividebant* *curas*, *sed* *generosum* *tamen* *bellicaque* *usu* *rei* *ac* *scientia* *fretum* **92** *non* *frangebant* *animum*, *quoniam* *ad* *huc* *spera-* *ret*, *sese* *navem* *reipublicæ* *Deo* *bene* *juvante* *inco-* *lumem* *ab* *ista* *tempestate* *in* *securiam* *stationem* *appulserunt*; *hostibus* *qui* *nunc* *undique* *insurge-* *rent*, *in* *spumam*, *ut* *fluctus* *solent* *cum* *in* *scopulos* *impingunt*, *evanescentibus*. *Ab* *hac* *spe* *ac* *pro-* *posito* *manum* *rebus* *admovens* *primum* *omnium*

C *episcopi* *provinciæ* *eujustiam*, *seu ἐπαρχίας*, *legati*, *a* *cæteris* *episcopis* *ad* *synodum* *missi*, *vel* *ad* *pri-* *matess*, *qua* *notio* *ne* *passim* *accipi* *Τοποτηρητὰς* *τῶν* *ἐπαρχῶν* *τῆς Ἀφρικῆς*, *constat* *in* *Codice Canon.* *Eccles.* *Afric.* *Concilium Chalcedonense* *act. 1*: *Τὸν* *δισιστάτων* *τοποτηρητῶν* *τεῦ θεοφιλεστάτου* *καὶ* *ἀγιοτάτου* *τῆς πρεσβυτέρας* *Ρώμης Λέωντος*. *Qui* *quidem* *vicarii* *interdum* *dicuntur* *in* *εοδει* *con-* *ilio* *φύλακες* *ἀποστολικοῦ* *θρόνου*.

(25) *Βούρτζες*. Vide *Notata* *ad pag. 471*.

(26) *Χωματος*. *Vel* *ex* *hoc* *loco* *abunde* *patet*, *quam* *procūl* *a* *vero* *aberrat* *vir* *doctissimus* *in* *Notis poster.* *ad Codin.* *De off.* *cap. 6, n. 46*, *ubi* *milites* *ἐκ τῶν χώματος* *apud* *Annam*, *indigenas* *interpretatur*, *a* *νο:ε* *χώμα*, *que* *Grecis* *terra* *est*, *seu* *agger*, *ut* *definatur* *in* *l. 10 D.* *de extraord.* *criminib.* *ita* *ut* *hac* *appellatione* *distinguantur* *ab* *alienigenis*, *extrancis*, *et* *conductiis*, *enjusmodi* *sunt* *illí*, *quos* *ἐγχωρίους* *voeat* *Synesius*, *epist. 78*. *Χῶμα* *enīm* *thema* *esse*, *et* *provinciam* *ita* *dicitam*, *indicat* *Anna* *hoc* *loco*, *et* *lib. II*, *pag. 324*. *Ἐξι-* *σεο* *διὰ τὸ* *χώματος* *διελῶν*, *τὴν Λάρμην* *χα-* *τέλαθε*. *Nec* *a* *Laodicæa* *Phrygiæ* *procūl* *absuisse* *satis* *innuit*, *cum* *ait*, *Joannem* *Ducam* *Sardibus*, *Philadelphia*, *et* *Laodicæa* *obiter* *occupatis*, *Chon-* *mate* *transito*, *Lampem* *intercepisse*. *Nicetas* *par-* *ter* *in* *Man.* *lib. VI*, *cap. 4*, *inter* *Laodicæam* *et* *Chon-* *as*, *Chonas*, *Lampem*, *et* *Celenas*, *ubi* *sunt* *Mæandri* *fontes*, *statuit*. *Et* *sane* *necessè* *fuerit* *Chonmati* *viciam* *fuisse* *Cappadociam*, *siquidem* *Barztes* *utrique* *provincie* *imperabat*, *ut* *Anna* *commemorat*. *Neque* *alud* *huit* *Chonmati*, *quam* *il* *a* *Asia* *pars*, *quam* *Lyciam* *nuncuparunt* *veteres*, *Pamphyliæ* *et* *Tauro* *proxima*, *in* *qua* *oppidum*

faciendum sibi putavit ut eos qui per Orientalem limitem urbibus aut arcibus præfecti fortem reipublicæ operam sustinendo Turcorum impetu navabant, ad se omnes accenseret. Statim ergo ad Dabatenum Heracleam Ponticam et Paphlagoniam obtinente, ad Burzen Cappadociæ et Chomati cum imperio ac præsidio præpositum, ad alios per ea loca insignes scribit, significans sese ex præsenti insidiarum periculo in solium imperii divinæ Providentiae beneficio emersisse; ad hæc jubens eos idoneo locis quibus præerant præsidio relicto cum cætera militia festinare ad se in urbem cum delectu novorum militum quam numerosissimo possent. Sub hæc rerum Occiduarum cura sumpta, rationes inibat obsistendi Roberto, et impediendi quod posset, ne duces ac comites, ut facere ceperant, ad eum confluere pergerent. Quo in genere sollicitum habebat Alexium Monomachatus de quo jam diximus qui ipsi nondum imperii compoti de pecuniis interpellatus verba sola remiserat, excusans fidem Botaniatæ obstrictam: de quo proinde justus erat metus ne audita abdicatione Botaniatæ, Roberto accederet. Ad hunc igitur præoccupandum congenerum suum Georgium Palæologum Dyrrachium destinat, cum mandatis, ut omnem adhiberet machinam quo sine vi ac armis inde Monomachatum ejiceret: nam ad rem aperto marte tentandam vires haud aderant. Addebat, ut Dyrrachium adversus apparatus Roberti præmuniret, muris machinisque vel instaurandis, vel de novo moliebdis: adiunctoris ut propugnaculorum pinnis liguis nullis clavis devincta relinqueret, quo ea in insulentes scalis admotis Latinos everti a propugnatis facile possent. Scripsit etiam præfectis maritimorum civitatum, ipsisque insularibus, pluribus verbis adhortans ne caderent animis, neve indormirent rebus, verum in Robertum **93** oculo intento satagerent ne is socordia ipsorum maritimas urbes ejus limitis et insulas adeptus, summae deinde rerum atque imperio negotium faccaseret.

His in faciem contra Robertum paratis, alia quoque in ipsum molitus a tergo est. Concitare videlicet in eum studuit ducem Longobardicæ Germanum, papam Romanum, archiepiscopum

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²⁹ κατινοπρεπέστερον. ³⁰ ἔσταντα. ³¹ περιφρατομένου.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

Choma statuit a Ptolemaeo, cuius etiam mentio **274** sit in concilio Ephesino parte II, act. 1, cui Eudoxius Xanthos, tñ: Auxilia; episcopus interfuit. Sunt igitur milites ex toū Xanthos, qui a Bartze Chonatis principe, Alexio tanquam foederato, vel fortassis domino, suppeditabantur.

(27) Σύγγραμμορ. Glossar. Græco-Lat. Σύγγραμμος, congener. Congeneri dicuntur, qui ex eadem famâ, seu duas sorores, uxores sibi asciscunt, ita ut respectu socii ambo generi dicantur. Hesychius, ἀλλοι (alias αἰλλοι), οἱ ἀλλοὶ;

A Θεοῦ προνοίᾳ εἰς τὴν αὐτοκράτορος περιωπήν ἀνεβίσαντε, ἐξ ὑπογυίου κινδύνου παραδέξας σιωθέντα, παρακελευόμενος δὲ τῶν σφετέρων χωρῶν πρόνοιαν Ικανὴν ποιησαμένους κατασφαλίσασθαι αὐτὰς καὶ ἀποχρώντας πρὸς τοῦτο στρατιώτας καταλιπεῖν μετὰ δὲ τῶν ἐπιλοίπων εἰς τὴν Κυνισταντίνου παραγίνεσθαι, συνεπαγόμενους καὶ νεολέκτους ἀκμῆτας δύσσουσι δύναιντο. Είτα δεῖν ἔγνω καὶ τὰ κατὰ τὸν Ἱούλιον (ώς ἐννέα) προκατασφαλίσασθαι καὶ τοὺς προσρυμένους ἐκείνων ἀρχηγούς τε καὶ κόμητας ἀπελρῖξαι τοῦ ἐγχειρήματος. Ἐπειδὴ δὲ πρὸ τοῦ τοῦ πόλιν αὐτὴν κατασχεῖν πρόδης τὸν Μονομάχιον ἀποσταλεῖς, δι' οὐ εἰς βοήθειαν αὐτὸν μετεκαλέστο, χρήματά τε ἐπεκήτει ἀποσταλῆντει αἱ γραμματα μόνον κομίζων ἤκειν αὐτῷ προφάσεις δηλοῦντα, καθάπερ φύσαντες ἱστορίας μεν, εἰς δὲ δῆθεν ἔτι τοῦ Βοτανειάτου τῆς βασιλείας ἐγχριτοῦ δυτος βοηθεῖν οὐκ τὸντο. Ταῦτα ἀναγνοῦς, καὶ πτοεθεὶς, μὴ μαθὼν τὴν ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Βοτανειάτου ἐκπτωσιν, προσρυψῆ τῷ Ἱούλιον, ἀδύομεν εἰχε παντάπασι. Τοιγαροῦν μετακιλεσάμενον; τὸν σύγγραμβον (27) αὐτοῦ Γεώργιον τὸν Ιωάννιον δημονέοντα πρὸς τὸ Δυρράχιον ἐξαπέστειλε (πόλις δὲ τοῦτο Ιωλυρική) παρακαλεσάμενος πάσῃ μηχανῇ χρητισθαι, ὃντες ἀμαχητὶ ἐκεῖθεν ἐξεῶσαι τὸν Μονομάχιον, ἐπειδὲ μὴ ἀποχρώσαντα εἶχε δύναμιν, δι' ἣς τοῦτον ἀκοντα ἐκεῖθεν ἀπελάσεις πρὸς δὲ τὰς τοῦ Ἱούλιον ἀπειδῆναι περιτριπαντι ταῦτα καὶ σὺν τούτοις καταπτωσιν εἰς τοῦδε φορος. Ναὶ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς τῶν ἔύλων ἔάσοντα ³⁰, ἵνα, εἰ ποι διὰ κιλιμάκων συμβαίη τοὺς Λατίνους ἀνελθεῖν, ἀμα τῷ τῶν ἔύλων ἀπειδῆναι περιτριπαντι ταῦτα καὶ σὺν τούτοις καταπτωσιν εἰς τοῦδε φορος. Ναὶ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς τῶν ἔύλων παραλίων πέλεσιν καὶ αὐτοῖς δη τοῖς νησιώταις πολλὰ διὰ γραφῶν παρηγγυάστο μὴ ἀντιπτωκέναι, μηδὲ καταφέρθυμεν δύοις, ἀλλὰ ἐγρηγορέναι καὶ νῆρειν διὰ παντὸς περιφυλαττομένους ³¹, καὶ τὸν Ἱούλιον καραδοκοῦντας, μὴ ἐξ ἐφόδου τῶν παραλίων πόλεων ἐγχρατῆς γενόμενος καὶ αὐτῶν δὴ τῶν νῆσων, πράγματα ἐσύτερον τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων παρέξῃ.

Ταῦτα μὲν οὖτα παρὰ τοῦ βασιλέως περὶ τὸ Ιωάννιον φυκονδητο, καὶ καλῶς τὰ τέως κατὰ πρόσωπον καὶ ἐν ποσὶ κείμενα τῷ Ἱούλιον κατοχυρώσες ὕπτο· ἀλλ' οὐδὲ τῶν κατὰ νότων ἐκείνων προσιστα-

γυναικας ἐσχηκότες, ἥγουν σύγγραμβοι. Apud auctorem incertum, qui editus est post Theophanem, Micheal patricius Melissenus σύγγραμβος narratur suisse Constantini Copronymi imper. κατὰ τρίτην αὐτοῦ γυναικα, ob tertiam ejus coniugem, Eudociam scilicet, cuius sororem uxorem duxerat Melissenus. Hic vero Alexius et Palæologus invicem σύγγραμβοι, congeneri suisse adnotantur, quia ut eterque Andromici Ducea filium duxerat, Alexius Ireneum, Palæologus Annam Duceam. V. Harmonopatum, lib. iv, tit. 6, § 14.

μένων κατερράθυμηκώς ἦν. Γράμματα τοῖνυ πρῶτον μὲν πρὸς τὸν ἀρχηγὸν Λογγῖνοντος Ἐρμᾶνον (28) ἐκθέμενος, εἴτα καὶ πρὸς τὸν πάπαν Πόμπηον, πρὸς δὲ καὶ πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Καπούνης Ἐρβιον (29), πρὸς τοὺς πρίγκιπας, ἵτοι γε μὴν καὶ πρὸς ἀπαντας τοὺς ἀρχηγούς τῶν Κελτικῶν χωρῶν, δώροις τε μετρίοις τούτους δεξιωτάμενος καὶ ὑποσχέσεσσι πολλῶν διωρεῶν καὶ ἀξιωμάτων, πρὸς τὴν κατὰ τοῦ Ῥωμέρου Ἐκθραν ἡρέθιζεν· ὡν οἱ μὲν τῇ πρὸς τὸν Ῥωμέρουν φιλίας ἡδη ἀπέστησαν, οἱ δὲ ὑπισχνοῦντο, εἰ πλεῖστα λάθοιεν. Υπὲρ πάντας δὲ τούτους τὸν ὅργα ἀλλαμανίας γινώσκουν δυνάμενον, παν δὲ τι καὶ βούλοιτο κατὰ τοῦ Ῥωμέρου καταπράξασθαι, ἀπαξ καὶ δὲς γράμματα πρὸς αὐτὸν ἐκπέμψας καὶ διὰ μειδιχῶν λόγων καὶ παντοῖων ὑποσχέτεων ὑποποιησόμενος, ἐπει καταπειθῆ τοῦτον ἐγνώκει καὶ τῷ αὐτοῦ ὑπεῖξαι θελήματι ὑπισχνούμενον³⁰, μεθ' ἑτέρων αὐθίς γραμμάτων τὸν Χερσάκτην (30) ἐξίπεψε τάδε ὑπάγορευόντων· Τὰ κατὰ τὴν σὴρ μεγαλοδύναμον τελευταρίαν καὶ τὸν ἔργον ἐστὶ τῇ βασιλείᾳ μουν, πανευγενέστατε, καὶ τῷ ὅρτι Χριστιανῶτας ἀδελφές (31). Καὶ πῶς τὴν οὐκ εξέσται τῇ τοῦ κράτους ἡμῶν θεοσεβείᾳ ἐπεύχεσθαι σοι τὰ κρείττω τε καὶ λιπτελέστερα τὴν ἐρ σοι καταμαδούσῃ θεοσέβειαν; Η γέρ τρόπος τὴν ἡμετέραν βασιλείαν ἀδελφική σου³¹ αὐτὴν φέπῃ καὶ διάθεσις καὶ δι μετά τοῦ κακομηχάρου ἀνδρὸς συμφωνηθεὶς ἀραδεχθῆναί σοι κάματος, ήτο τὸν παλαιμάνον καὶ ἀντίτηρον καὶ τοῦ θεοῦ πολέμιον καὶ τὸν Χριστιανὸν ἀξιωματοῦς τῆς κακοφροσύνης αὐτοῦ, πολλήν σοι τὴν ἀραιοκλειαν τῆς ψυχῆς διαδεκτήν, καὶ τὸ ἔργον τοῦτο φαρερά τὴν πληροφορίαν παραστησούτων κατὰ θεόν σοῦ φορητας. Τὰ δὲ κατὰ τὴν ἡμε-

A Capite Herbiū, missis ad omnes in eam rem litteris. Quin etiam principes et duces Gallicarum regionum universos, et dōnis in praesens satis magnis, et promissione multo ampliorum in posterū, speque dignitatum concitare in Robertum eumdem studebat; nec frustra. Nam et illorum quidam his pollecti Roberto aci etiam renuntiabant, et alii polliciti sunt se si plura darentur idem facturos. Intelligens vero plus omnibus contra Robertum posse regem unum Alemanniæ, diligentiam in eo demerendo captandoque peculiarem exprompsit. Tentatum enim semel et iterum blandissimis litteris, promissisque maximis, ut non abhorrentem sensit, totum jam effundens animum hanc ad eum tertiam per Chœrospactem misit epistolam: *Prospere se habere res et regnum late potentis dominatios tuæ, proficerisque in dies atque augeri optandum rotis ac gratulandum sibi quoque ducit imperialis majestas nostra, longe nobilissime ac vere Christianissime frator. Quid enim sane religione nostræ magis convenit, tuam in Dei cultu pietatem perspectissimam habenti, quam meliora tibi semper et florentia vorere, petereque a communi Domino. Cum et propensio amicæ voluntatis quam in nos ostendis, et conatus quem præ te sers, ac decretum conditumque habes ad scelestum illum et fanaticum Dei et Christianorum hostem prout dignus est tractandum, magnam perfectionem ac sanctitatem tuæ mentis ostendat; certumque rebus ipsi documentum sit fidei erga Deum tuæ studiique sinceri. Porro quod imperii hujus nostri res attinctæ ex magna ex parte florent ac præclare constant, una ferme tantum ex parte titubantes, qua Robertus turbat. Sed si quid Deo ejusque justis judiciis fidendum est, velox interitus hominem injustissimum excipiet: neque enim*

B *pere se habere res et regnum late potentis dominatios tuæ, proficerisque in dies atque augeri optandum rotis ac gratulandum sibi quoque ducit imperialis majestas nostra, longe nobilissime ac vere Christianissime frator. Quid enim sane religione nostræ magis convenit, tuam in Dei cultu pietatem perspectissimam habenti, quam meliora tibi semper et florentia vorere, petereque a communi Domino. Cum et propensio amicæ voluntatis quam in nos ostendis, et conatus quem præ te sers, ac decretum conditumque habes ad scelestum illum et fanaticum Dei et Christianorum hostem prout dignus est tractandum, magnam perfectionem ac sanctitatem tuæ mentis ostendat; certumque rebus ipsi documentum sit fidei erga Deum tuæ studiique sinceri. Porro quod imperii hujus nostri res attinctæ ex magna ex parte florent ac præclare constant, una ferme tantum ex parte titubantes, qua Robertus turbat. Sed si quid Deo ejusque justis judiciis fidendum est, velox interitus hominem injustissimum excipiet: neque enim*

C *pere se habere res et regnum late potentis dominatios tuæ, proficerisque in dies atque augeri optandum rotis ac gratulandum sibi quoque ducit imperialis majestas nostra, longe nobilissime ac vere Christianissime frator. Quid enim sane religione nostræ magis convenit, tuam in Dei cultu pietatem perspectissimam habenti, quam meliora tibi semper et florentia vorere, petereque a communi Domino. Cum et propensio amicæ voluntatis quam in nos ostendis, et conatus quem præ te sers, ac decretum conditumque habes ad scelestum illum et fanaticum Dei et Christianorum hostem prout dignus est tractandum, magnam perfectionem ac sanctitatem tuæ mentis ostendat; certumque rebus ipsi documentum sit fidei erga Deum tuæ studiique sinceri. Porro quod imperii hujus nostri res attinctæ ex magna ex parte florent ac præclare constant, una ferme tantum ex parte titubantes, qua Robertus turbat. Sed si quid Deo ejusque justis judiciis fidendum est, velox interitus hominem injustissimum excipiet: neque enim*

Variae lectiones ex cod. Coislin.

³⁰ Desunt voces ἐπει καταπειθῆ τοῦτον ἐγνώκει καὶ τῷ αὐτοῦ ὑπεῖξαι θελήματι ὑπισχνούμενον.

³¹ Deest vocula σου.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(28) Ἐφμάρον. Hermannum comitem, Abagelardū fratrem uterinū, qui ea tempestate cum Roberto bellum gerebat, a quo demum ditionibus et bonis suis exatus, cum fratre Constantinopolim ad imperatorem Alexium concessit, a quo Cannorum in Dalmatia præfecturam postmodum obtinuit. Hermannum itaque, Roberto alias infensum, Alexius in eum acris concitare studet, ut majus Roberto negotium facesseret. Guillelmus Apul. lib. vi:

Dux postquam Cannas sibi comperit esse rebelles,
Obsidet, obcessas evertit humo tenus illas,
Rexerat has genitus genitrice Hermanus eadem,
Onfredi fuerat qua filius Abagelardus:
Non tamen unus eis pater extitit, illa duobus
Est sociata viris, miles præclarus in armis
Frater uterque fuit: sed cessit uterque potenti
Roberto, cui par vix orbe potentia toto.

Hermannus præterea meminit Malaterra, lib. iii. cap. 5 et 6.

(29) Ἀρχιεπίσκοπον Καπούνης Ἐρβιον. Hermannum Caput archiepiscopum, cuius meminit Gregorius VII. P. P. lib. ix. epist. 23; et Leo Ost. lib. iii Chron. Cass. cap. 41. Vide Ughellum.

(30) Χοιροσφάκτην. Occurrunt ex hac familia viri aliquot illustres in Historia Byzantina, Leo scilicet patricius chœrospactes sub Leone Phil. et Constantino ejus filio circa an. Chr. 915, alter ejusdem nominis et dignitatis, præterea dux excubitorum, sub Romano Argyro, apud Scylitzem pag. 610, 726; Zonaram, pag. 142, 148; idem forte cuius necem refert Anonymous Barenensis ad an. 1010: *Ipsi conterat interfecerunt chirospacti Crisi* Fi Michael Chœrospactes, cuius meminit auctor Gestorum S. Niconis, sub an. 969.

(31) Χριστιανῶτας ἀδελφές. Frequenter oī, ut et hodie, mutuo sese reges fratres appellabant. Eginoartus in Carolo M. Invidiam tamē suscepti nominis. Constantinopolitanus imperatoribus s. p. r. hec indigneatus, magna tulit patientia, vicitque eorum contumaciam magnamitate, qua ei præcul dubio lo. ge præstantior erat, mittendo ad eos crebras legationes, et in epistolis eos fratres appellando. Vide Atenin. epist. 41, 85 et in: Marculf. lib. i, cap. 9; Gregor. Turon. lib. ii Hist. cap. 55; Chronic. Alexandrin. pag. 918; Menandr. in Except. de legat. Odon. de Diogilo, lib. i, de proposit. Lud. in Orient. pag. 13; Henricum Valesium ad Ammian. lib. xvii.

omnino relinquet Dominus virginem peccatorum super sortem suam prævalere diutius. Jam quod inter nos conveniat ut ab imperiali majestate nostra ad potentissimam dominationem tuam centum et quadraginta tria millia nummorum et centum blattæ mitterentur, ea jam missa **94** sunt per Constantinum protoprophedrum et præpositum dignitatibus, juxta placitum tibi fidissimi et nobilissimi comitis Bulchardi. Dicta vero summa pecunia constat argento facto et romanato antiquæ qualitatis. Cum autem tua nobilitas juramentum perficerit, tibi reliqua et promissa ducenta sedecim milia nummorum, et stipendia concessionum viginti dignatum, per fidelissimum majestati tuæ Bagelardum, quando in Longobardiam pervereris. Quomodo vero perfici juramentum debeat significatum haud dubie jam fuerit nobilitati tua: B

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

επαφεσθαι.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(32) **Βλάττα.** **275** Quid sit blattæ, et blatta, docet *Glossar. Latino-Gr. Blattia, θερμός αἷματος, blattela, θρόμbos αἷματος τῶν κογχυλῶν.* Concinuit Actuarius, qui blattæ ait esse δὲ τὴν ἔκ (vel τὸ δοῦν) τῆς βινδοῦ πορφύρας, quod ex naribus conchæ marinæ, quam Graci πορφύραν vocant, fluit; sic enim legendum reor, pro τοῦν. Est igitur blattæ, item quod purpura. Ita in lib. 1. C. Quæ res venund. non poss. purpura, quæ blatta, vel oxyblatta atque hyantina dicitur. Ubi observo triplicis coloris fuisse blattam, purpuream nempe, quæ mero blattæ vocabulo intelligitur; alteram intensioris et vividioris coloris, quam δέσμοβλάτταν vocabunt, βλάττον δέν, Cedrenus in Tiberio, pag. 393; teriam denique violaceam, sive jantinam. Fuit olim in pretio blatta Tyria, vel purpura. Sidonius carin. 5:

Pontus Castorea, blattam Tyrus, æra Corinthus. Neapolitanam commendat Anastasius Bibliothec. in Leone IH, *De blattin Neapolitano*; sed præsertim Byzantinam, pag. 150, 151, 152, 153. Idem Scriptor in Paschali: *Obtulit in sacro altari restem de blattin Byzantea.* Et mox: *In dicta ecclesia fecit vela Tyria (ex blatta nempe Tyria), eum periclysi de blattin Byzantea.* Blattæ *Buçaytov* landat etiam Actuarius. Nil mirum igitur si imperator Henricus ab Alexio ἔκατον blattæ ad se initti petierat, quia Byzantina præsertim in pretio erant. Jam vero vocem, βλάττα, hoc loco uestes significare vult Gretznerus ad Codinum: *Pannos ipsos holosericos ostrinu colore tintos, glossator Annæus; quod magis probem. Nam extrema et senescente Graecia, βλάττον pro serico usurpatum constat.* Vide Salmas. ad *Hist. Aug.*

(33) **Κατεπάνω.** Dicitur Constantinus iste, propter dignitatem prætoriæ dñorum, κατεπάνω τῶν ἀξιωμάτων, hoc est magistratum supremum, seu qui magistratibus, axiomaticis, et præordiis, vel consiliariis, præest. Nam Græcis ἀξιωμάτα sunt dignitates. Hinc ἀξιωματικός, honorarius, qui honorem gerit, in *Gloss. Græcolat.* Aliud *Gloss. dignitosus, δέσμωματικός.* Occurrit vox ista non semel in *Basilicis lib. vi*, et apud Modestinum, lib. vi. Excusat. Guillelm. Biblioth. in Adriano II: *Eum pontificali pallio impositum, præcedentibus axiomaticis, et subsequentibus reliquis turbis in urbem redire conspererant, Arastasius in Hist. Eccl.: Cum aliis quinque, tribus quidem comitibus, duobus vero axiomaticis. Hinc ἀξιωματικόν salarium quod axiomaticis a principe pensitabatur apud Photium in*

Α τέραρ θαυματελαρ τὰ μὲρ ἀλλα ἔχει καλῆς, ἐν ἀλαχίστοις δὲ ἀστατεῖ καὶ ταράττεται τοῖς κατὰ τὸν Ρομπέρτον κυματομέρου. Ἀλλ' εἰ τι δεῖ πιστεύειν τῷ Θεῷ καὶ τοῖς ἐκείνους δικαιοῖς χριμασι, ταχεῖα ἡ καταστροφὴ τοῦ ἀδικωτάτου ἀνθρώπου παρέσταται. Οὐδὲ γέροντες τάρτως Θεὸς φύλαρος ἀμαρτωλῶν κατὰ τὴς πληρομαλιας αὐτοῦ ἐπὶ τοσοῦτον δίζενθαι ^{τις}. Τὰ μέρτοι παρὰ τὸν κράτον τῆς ἡμῶν στριμωχηθέται ἀποσταλῆται τῇ μεγαλοδυνάμῳ σου ἐξουσίᾳ αἱ ἔκατον τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες, τῶν ρομισμάτων, καὶ τὰ ἔκατον βλαττά (32) ἀπεστάλησαν τοῦ διὰ τὸν πρωτοπροέδρον Κωνσταντίου καὶ κατεπάνω (33) τῶν ἀξιωμάτων κατὰ τὴν ὁρέ σκειαν τοῦ πιστοτάτου σου καὶ εὐγενεστάτου οὐδὲ μηδέ τοῦ Βουλγάρου (34). Καὶ τὸ φημένον πο

*Nomoc. tit. 8, cap. 7; et in *Glossis Basilic.* Porra vox κατεπάνω, sequioribus Græcis, sive ab ἐπάνω, et κατὰ, seu a vocabulo Latino *capitanus*, deflexa, quenvis praefectum ordinis, aut provincie signilicat. Apud Scylitzem, pag. 727: *Κατεπάνω* κατὸν Μερδαῖα. Pag. 741: *Κατεπάνων Ιθρίας.* Pag. 843: *Παῦλος πρεσβέτος, δὲ ηγέτης ἡδεστος κατεπάνω.* Pag. 858: *Κατεπάνω τῆς πηλεωτῶν.* Apud Constantinum, *De admin. imp. cap. 50: Κατεπάνω τῶν Μερδαῖων Ἀτταλεῖας.* Apud Theophylactum Bulg. archiep. epist. 19, κατεπάνου vox occurrit. Atque inde facile est haurire, unde appellationem sortiti sint *catepani*, seu *catapani* Italiae sub imperatoribus Byzantinis, ante Normannorum adventum, quorum crebra est apud scriptores neutio. Falcondum, Falconem, Beneventanum, anonymous Barensem, scriptorem Vitæ S. Vitalis Siciliæ, et alios. Sed et ab uno ex iis capitaneis, seu, ut eos vocant *catapanis*, provinciam *capitanatæ* nuncupatam scribit Leo Ost. lib. ii, cap. 51. At falli constat, cum catapani viri nomen fuisse existimat, cum fuerit dignitatis. Neque error est in oppidorum appellatione, quidquid garriat corrupte *capitanata* dici, cum ex auctoris nomine, inquit, *catapanata* vocandu sit. Nam qui Græcis *catapanus*, Latinis est *capitanus*. Proinde *capitanata* appellata est praefectura aliquot oppidorum uni *capitaneo* subdita, quam κατεπανίκον vocat Nicetas in Man. lib. ii, et vetus charta apud Rhamnusium, *De 276 bello Constantinopolit.* lib. iv, pag. 167. Hinc etiam castiganda quæ habet Glaber Rodulphus, lib. iii, cap. 4. Tunc etiam *imperator Basilios sancti imperii Cpolitani præcepit* cuidam satrapæ suo, illi qui cognominabatur *Cataponti*, eo scilicet quod juxta mare inhabitat, ut a transmarinis civitatibus, quæ Romano debentur imperio veniens tributa exigeret. Quo loco non leviter fallitur Glaber in voce *cataponti*, et ejus etymo, cum ille quem memorat, *catepano*, seu *catapanus* vocaretur, ex dignitate, vel praefectura provincie, hoc est, *capitanus*. Neque feliori conjectura vocabuli originem assecutus videtur Guillelmus Apul. lib. i:*

Multa Græcorum cum gente Basilius ire Jussus, in hunc audax anno moret arma sequenti. C. i Catapan facto cognomen erat Bagianus (a). Quod Catapan Græci, nos juxta dicimus omne. Quisquis apud Danaos vice fungitur hujus honoris, Dispositor populi parat omne quod expedit illi, Et juxta quod cuique dari decet, omne ministrat. (34) *Βουλγάρου.* Fuit is Burchardus comes

(a) *Scylitzæ Bozæm;* et in *Jure Græco-Rom.*, tom. I, p. 283.

σὲν τῶν ἀποσταλέρτων ἀπεληρώθη διά τε εἰρ· γιασμέρον ἀργυροῦ καὶ Ῥωμαρδοῦ (35) παταῖας ποιότητος. Καὶ τελειομέρουν τοῦ ὄρκου παρὰ τῆς εὐγενείας σου, σταλιστοταῖ σοι καὶ αἱ ὑπόλοιποι διωκίσταις³⁵ δεκάεκ γιλινίδες τῶν τομισμάτων, καὶ η̄ βρέτα τῶν δοθέρτων εἰκοσι ἀξιωμάτων διὰ τοῦ πιστοτάτου τῆς σῆς ἔξοντα Βαρελάρδου (36), ὀπηρίκα εἰς Λογγιβαρδοὺς κατέληπτης. Ὁπως μέρτοι ὀψεῖται τελεσθῆται ὁ ὄρκος προεδηλώθη πάρτως τῆς εὐγενείας σου ἀπαγγελεῖ δὲ οὐ παρότερον καὶ ὁ πρωτοπρεθερος Κωνσταντίνος καὶ χατεπάρω, ὡς καὶ παρὰ τοῦ κράτους ήμων ἐρτατθεὶς ἔκαστος τῶν κεζαλατῶν, ἀπερ μέλλεντος ζητηθῆναι, καὶ παρὰ τοῦ γενησομέρου παρὰ σοῦ ὄρκου βελαιωθῆναι. Ὁπηρίκα τὸν η̄ συμφωρία ἀραιμεταξὺ τῆς βασιλείας μου καὶ τῶν παρὰ τῆς εὐγενείας σου ἀποσταλέρτων πρέσβεων ἐγίνετο, διεμημονεύθησά τινα τῶν ἀραιματέρων κεζάλατα· δι τοῦ δὲ περι τούτων μὴ ἔχειν πρόσταξιν εἰπον οἱ τῆς εὐγενείας σου ἀνθρώποι, καὶ τούτο καὶ η̄ βασιλεία μου τὸν ὄρκον αὐ-

A exponet tamen adhuc clarus proto robedrus et prae-
positus Constantinus, ut qui ab imperiali majestate
nostra mandata accepit de singulis capitibus quae
debent quærī, et jurejurando a te præstanto firmari.
Quando enim conventio inter majestatem meam et
missos a nobilitate tua legatos facta est, commemo-
rata sunt quædam capita magnæ necessitatis ac
momenti; de quibus quoniam se non habere manda-
tum dixerunt homines nobilitatis tue, propterea
majestas mea juramentum ipsis distulit. Perficiatur
ergo juramentum a nobilitate tua, ut fidelis tibi
Albertes majestati meæ juratus affirmavit; et ut ma-
jestas nostra petat, cum additione maxime necessaria.
Porro cunctationis ac moræ fidelissimi et nobilissimi
tui comitis Bulchardi causa fuit, quod majestas mea
voluit charissimum nepotem meum filium felicissimi
sebastocratoris dilectissimi gerianii majestati nostre,
videri ab ipso, ut redux nuntiaret tibi firmum pueri
ac solers ingenium in tenero aetatis statu. Exteriora
enim ei corporea minoris facere soleo, quanquam
et istis adolecentulus abunde ornatus est, prout n.r.

Variae lectiones ex cod. Coislin

³⁵ Drest vox διακόσιαι, sed spatiū vacuum relictū fuit, per quod postea quidam duxit lineam re-
tam, forte ut significaret nihil ibi deesse.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

coenomento Rufus, postea episcopus Monasteriensis, Henrici imp. legatus. Coradus Usperg. an. 1121: Dominus Henricus, qui Burchardo Russo dndum in legatione Henrici imperatoris apud Constantinopolim defuncto, per electionem ecclesiasticam in cathedrali monasteriensem successerat. Burchardi episcopi meminit præterea monachus Piegaviensis an. 1117, unde supplementus Catalogus episcoporum monasteriium apud Merssæum.

(35) *Ῥωμαρδοῦ*. Moneta aurea Romani Diogenis imperatoris effigie insignita. Bulla Anacleti papæ in Chronico Beneventani monasterii S. Sophie: Aliosque fideles nostros benigne convenimus, quicquidem quadringentos Romanos, quos eis Potifera accomodaverat, nobis persolverent. Charta Andrew comitis de Chelmo, an. 1241, apud Joann. Lucium in *Hist. Dalmat.* pag. 473: Solvat nomine pœnae comiti præfato M. Romanatos. V. eundem p. 141. Exstat in instructissimo Gazophylacio V. C. Dom. du Mont, in senatu Ambianensi consiliariorum decani, moneta aurea, in enjus anticae due habentur figuræ stantes: prior imperatoris habitu Constantinopolitano, dextram pectori apponentis, leva tenentis globum crucigerum; altera mulieris dextra capiti imperatoris stemma imponentis, cum hisce characteribus evanidis, DCCLIOHOMO P̄WMANO. In postica, Christus in throno sedet. Characters in hac parte exarati, visum effigiunt. Sic autem alios in antica descriptio legendos et concipiendos censuerim, DECHOTH M̄θ P̄WMANO, id est, 277 Δεκτηρη Ῥωμανῷ; imperatorum enim nomina in nummis ejusce avi tertio casu ponit solita arguunt nummi Alexii et Manue lis. Literæ vero M̄θ. idem sonant ac M̄ητρο Θεοῦ, do-
centque mulierem, quæ hic exhibetur, esse Deipara-
ram, a qua steinna excipit Romanus imperator,
uti visitur in altero, quem Manue li ascribit Octa-
vius Strada a Rosberg, pag. 358. Et in aneo alio,
quem videre contigit in eodem gazophylacio V. C.
D. du Mont, qui fortassis etiam eidem Romano
Diogeni ascribendus est, etiam si characteres

C a leo sunt attriti, ut vix quidquam ex iis percipi queat. Hunc describendum curavimus, ut exhibent idem Strada a Rosberg et Joannes Strada Mantuanus in factis Onuphrii. Sed vereor ne iste non tam fuerit nummus quam theca aliqua aut capsula, seu Ἐγχάλπιον Romani Diogenis, divi Joannis Theologi, seu Evangelistar, reliquias continens; quod deprehendi presentim potest ex Christi figura habentis ad pectus caput D. Joannis, cui Graeci Scriptores Ἐπιστῆθος epitheton vulgo attribuunt, et ex characteribus 10. quib. Joannem Theologum designari arbitror. Præterea in aversa parte primi hi characteres ΘΙΚΟ perspicue ostendunt legendum ΘΗΚΗ, id est *Theca* seu Ἐγχάλπιον pro Romano Diogene. V. Notata infra ad hanc pag. d. Sed de hæc conjectura statuat lector, eamque expendat per me leet. Romani Diogenis et Euclœi effigies habentur apud Chilli-
tum, lib. *De linteis sepulcr.* cap. 10, pag. 91.

(36) *Βαρελάρδου*. Abagelardus, Humfredi filius, Tancredi de Altavilla Normanni nepos, a patro Wiscardo hereditaria sorte privatus. Gisulfum Salernitanum principem primum adiit, ejusque partes sectatus est contra Robertum an. 1073, Gi-
sulfo demum sedibus suis perinde expulso et de-
turbato, cum viribus impar patruo obsistere non
posset, Constantinopolim cum Hermanno comite
fratre secessit, ibique tandem exsul diem ultimum
clausit, ut pluribus narrant Malaterra et Williel-
mus Gemeticensis locis citatis, et Blondus, *De-
instaur. Roma reg. xii.* Guillelmus Apul. libro iii.

Sic quia pace ducis non fungitur Abagelardus,
Et patrii juris loca deserit, et Danaorū
Exsul adit terras, cum rector Alexius esset
Imperii, clemens hunc suscipit ille benigne,
Tractat honorifice, dat mul'a: sed invida mul'i
Parcere que curat, jureviles mors subit artus:
Quique regressurum se credit esse potentem,
Diversi generis cum fascibus, atque triumphis,
Exsul apud Danaos et mortuus est, et humatus.

rabit tibit legatus tuus: qui post aliquam in urbe magna nostra et regia moram, puerum vidit et allocutus otiose est. Quoniam vero nondum mihi filium Deus dedit, et hic fratriss filius suavissimus, filii mihi loco est, si Deo placuerit, nihil impediet quominus amicitia contracta jam inter nos, necessitudine quoque affinitatis in posterum firmetur. Ut aeterna tali pignore concordia perduret, quæ nos non tantum ut Christianos, sed etiam ut nupliarum affinitate conjugios mutuo deviniciat. Ex quo siest ut alter alterius potentia roboretur terribilis, Deo jurante, simus adversariis. Mittimus nobilitati tuæ velut boni omnis causa, munuscula hæc, erucem auream cum margaritis majoribus aplatam pendere supra pectus. Thecam auream habentem intus particulas variorum sanctorum, quorum nomina, impressa cuique chartula scripto declarat, caucum præterea sardonychinum, crystallinum poculum, astrictiformem securiulam aureola connexam fibula, 95 et opobalsamum. Prolonget Deus vitam tuam, dilatet fines ditionis tuæ, ponat omnes adversantes tibi in approbrium et conculeationem. Pax et tranquillitas sit dominationi tuæ, et sol serenus illuccescat omni terræ tibi subditæ. Fiant omnes hostes tui in approbrium, cælesti Dei potentia inexpugnabilem vim et certam tibi victoriam desuper largiente, qui verum ejus nomen tantopere amas, et in hostes illius manum armas.

plorw¹⁹ (40), Θήκη διάχρυσος (41) ἔχουσα τμῆματα ἐφ' ἐκάστου αὐτῶν ἐρτεέρτος χαρτού (42) γραφίσται, κανκλορ σαρδωρύχιοι (43), καὶ ἐμπότης

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁹ αὐτῆς. ²⁰ Ἀερτῆς. ²¹ ἐβεβίωσε. ²² δεύτερον. ²³ παιδίον μὲν οὖπω. ²⁴ ἀπεστάλη. ²⁵ μαργάρων.

²⁶ τοῦ

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(37) *Tūr ulor τοῦ σεβαστοκράτορος.* Joannem Commenum, postea Dyrrachii ducem. V. pag. 131. A.

(38) *Ir' ἐρτεύθερ.* Hugo Francie rex ad Basiliū et Constantīnum in pp. Constantiopolitano apud Gerbertum epist. iii. *Sed hæc conditio, quæ nostri juris sunt, vestra efficit, magnoque usui, si placet hæc nostra conjunctio, erit, magnosque fructus afferet.* Etenim nobis obstantibus nec Gallus, nec Germanus fines incesset imperii Romani.

(39) *Ἀπεστάλησαν.* Huc pertinent quæ habet scriptor vita Henrici IV: *Ipse rex Græcia, ut metum dissimularet, amicitiam ejus expelebat, et quem futurum hostem timuit, munieribus, ne fieret hostis, præveniret.* Testatur hoc aurea tabula Spirensis altaris, etc.

(40) *Ἐγκόλπιον μετὰ μαργαριτωρ.* De Encolpio dictum supra. *Μαργαριτάριον,* pro 278 μαργαρίτης. Constantinus, in Historia Apollonii Tyrii:

Τόσον λογάρην καὶ καλὸν στολαῖς μαργαριτάρια.

(41) *Θήκη διάγρυσος.* Theca sanctorum reliquiis instructa. Inscriptio crucis, quæ est Trajecti ad Mosam, apud Appianum et Gretzorum:

Οὐ τὴν δὲ Θηκὴν Θωμανῆς γῆς δεσπότης,
Ωραῖότεστον δρετῶν ἐστεμμένος,
Χάρισιν ὠράτε τιμίων λόγων.

Vide Acropol. cap. 2, Vita S. Eligii episc. Noviom. *Inter alia bonorum operum insignia, multas sanctorum ex auro, argento, atque gemmis fabricavit thecas, sive tumbas.*

A τοῖς ²⁶ ἀνήρτησε. Τοίνυν καὶ τελεσθήτω ὁ ἐρ καὶ παρὰ τῆς εὐτερείας σου. ὡς ὁ πιστός σου Ἀλέρτης ²⁷ ἐτρωμάτως τῇ βασιλείᾳ μου ἴστησασθαος ²⁸, καὶ ὡς τὸ ἡμέτερον κεάτος κατὰ προσθήκην ἀραγκαιοτέρων αὐτοῦ ἔητε. Ἡδὲ βέβη δύτης τοῦ πιστετάρου καὶ εὐτερετάρου σου καὶ μητος τοῦ Βουλχάρδου γέγοις διὰ τὸ τὴν βασιλείαν μου βούλεσθαι τὸν γέλτατόν μου ἀνεψιον τὸν νικὸν τοῦ παρεντυχεστάρου σεβαστοκράτορος (57) καὶ περιποθήτου αὐταδέλφου τῆς βασιλείας μου, θεατῆραι καὶ αὐτοῦ, ὡς ἀν ἐλθον ἀπαγγελήσῃ σοι τὴν ἐν ἡλικίᾳ ἀπαλῷ καταστήματι βεβηκυταν σύνεστι τοῦ παιδός τὸν γάρ ξένω καὶ σωματικά, δεύτερα ²⁹ τίθεται λόγου η ἁστιλεία μου εἰ καὶ ἐν τούτοις πολὺ διχει τὸ περιουσιον. Ως γάρ την μεγαλοπλει ἀνδημήσας ἀθεστατο τὸ παιδίον, καὶ δου εἰκός ὡμιλησει, ἀπαγγελεῖ σοι δι πρέσβυτος σου. Καὶ ἐπει οὖπω παιδίον ³⁰ δι Θεὸς τῇ βασιλείᾳ μου διχαρίσατο, τέκον δὲ μοι γηγελον παιδός δι γέλτατος οὗτος ἐπέχει ἀδελφιδοῦς, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, οὐδέτερος δέστι τὸ παιδίον ἐτοι ἡμᾶς δι μητρὸς συγγενειοῦ, καὶ φίλα μὲρ ἀλλήλοις γενετεῖν ὡς Χριστιανοῖς, οἰκειούσθαι δὲ καὶ τὰ ἀλλήλων ὡς συγγενεῖς. Ιρ' ἐρτεύθερ (58) ἐκαστος δι ἀλλήλων δυναμούμενοι φέροι τοῖς ἐρτεύθοις ἀμερ μετὰ Θεοῦ. Τῇ μέρτοι εὐτερετη σου νῦν διεστάλησαν ³¹ (39), δειξιωμάτων ἐτεκνει ἐγκόλπιον χρυσοῦν μετὰ μαργαριτῶν διαφόρων ἀγίων, ὡς ἐκαστος διὰ τῶν ³² μαργάρων σαρδωρύχιοι (43), καὶ ἐμπότης

(42) *Χαρτού.* Vide Dissert. ad Joinvillam 26, pag. 514.

(43) *Κανκλορ* Σαρδωρύχιον. Calicem e Sardonyce. *Gliss.* Græcolat. καύκα, patera. Suidas, κανκλον παρ ἡμῖν, κάλυξ δὲ παρα σορος. Occurrit præterea in Vita S. Eupraxis virg. n. 26, 28: Vita S. Endociae Samariet n. 2, et alibi passim. Scribit Theophanes A. C. 609, circensisibus ludis hæc in Phocam jactasse Prasinos, πάλιν εἰς τὸν καύκον ἐπεις, πάλιν τὸν νοῦν ἀπώλεκες. Quia verba sic vertit Paulus Diaconus: *Iterum in gabata bibisti, iterum sensum perdidisti.* Est autem gabata idein quod paropsis, vas nempe concavum eludiis pulmentariisque aptissimum, qua voce utitur non semel Martialis. Glossa Basil. καύκους, γάβατα. Cum vero Prasini id Phocæ objicerent, pravis veneficiorum, seu venenariorum, uti vocantur a Tertulliano, Optato, Firmico et aliis, artibus et poculis illi porrectis, aut caucis venenatis, mentem illius perturbatam innuebant. Unde ejusmodi venefici cauculatores dicuntur in Capitul. Caroli V, lib. 1, tit. 64; quos minus recte, ut opinor, Salmasius in Notis ad Spartanum, eos esse putat, quos nostri joueurs de gobelets appellant. Sed et apud Theophanem in Philippico, Καυκοδακόνους; eos esse arbitror et diaconos, qui calicem sacerdoti sacra facturo porrigebant: Τόδι ἀπὸ τῶν Καυκοδακόνων οφιστατη γεγονέται τῆς λατρεῖας ἐπιστήμης. Κοιτάσθαι τότε ὑπάρχοντα; vel certe qui discum, aut patenam. Nam apud Græcos patena, δίσκος dicitur, habetque lancis et discis profundiioris figuram, siveque appellatur vas illud, in

κρύος (44), ἀστροπελέκηρ (45) δεδεμένοι μετά χρυσυφίου (46), καὶ διπεδίσταμοι. Μαρφύραι διδεκ τὴν ζωὴν σου, πλευραὶ τὰ τῆς ἔξουσίας σου δρια, καὶ θελη σοι πάντας τοὺς ἀντιπάτορας εἰς ἀνειδισμόν καὶ εἰς καταπάτημα. Εἰρήνη εἰη τὴν ἔξουσία σου καὶ γαλήνη, ηὗος ἐπιλύμψος πάση τῇ ὑπηκόφ σου, καὶ γένοντό σοι ἀπάντες εἰς ἀνειδισμόν⁴⁴ οἱ ἔχθροι, τῆς ἀγωθεν κραταῖς ισχύος πατὰ πάτερων σοι χαριζομένης τὸ ἄμαχον, τοσοῦτον τὸ ἀληθινὸν αὐτοῦ ἔρομι ἀγαπῶτι, καὶ κατὰ τῷ ἔχθρῷ ἐκείνου τὴν χείρα διλίζοται.

Οὗτοι μὲν οὖν τὰ κατὰ τὴν Ἐσπέραν οἰκονομήσας, Α εὐτὸς πέρδε τὸ κατεπείγον καὶ ὑπέγιον τὸν κίνδυνον ἀπλοῦν⁴⁵ ἦτοι μάζετο ἐγκαρπερῶν ἔτι τῇ βασιλείᾳ τῶν πόλεων, σκοπῶν ὅπως διὰ παντοίας μεθόδου τοῖς εἰς προύπτοντον ἐπικειμένοις ἔχθροις ἀντικαταστατή. Καὶ ἐπειδὴς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, τοὺς μὲν ἀθεωτάτους Τούρκους περὶ τὴν Προποντίδα λύρα ἐνδιατρίβοντας, τοῦ Σολυμᾶ (47) τῇς Ἐώνας ἀπάστησε ἔξουσιάζοντος, καὶ περὶ τὴν Νίκαιαν αὐλιζομένου (οὗ καὶ σουλτανίκιον ἦν, διπερ ἀν τῆς θασίειον δονομάσταιμεν), καὶ προνομάς συνεχῶς ἀποτελλοντος καὶ ληζομένου ἀπαντά τὰ τε περὶ τὴν Βιθυνίαν διαχείμενα καὶ Θουλίαν⁴⁶ καὶ μέγρες αὐτῆς Βοσπόρου τῆς νῦν καλουμένης Δαρμάλεως ἴππηλασίας καὶ ἐπιδρομάς ποιουμένους καὶ λεῖαν ποιῶντας ἀφε-

Ilis per Occidentem ita dispositis, ipse in urbe adhuc regia commorans, et sedulo exquirens vias omnes per quas manifestis ac jam in rem conferri incipientibus adversum se rūmique Romanam consiliis hostium occurseret, sese ad instans præsensque periculum comparabat Augustus Alexius. Quoniam vero impiissimos Turcos videbat circa Propontidem, ut superius indicavimus, commorantes: Solyma, qui Orienti toti imperitabat, Nicæa habiente (ubi et sultanicum erat, quod nos palatum diceremus) et ad quotidiana latrocinia eos immittente, sieque omnem late oram quæ Thyniæ et Bithyniæ objacet, usque ad ipsum Bosphorum, quæ nunc Damalis dicitur, assiduis qua equestribus qua pedestribus incursionibus deprendente vaneque va-

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁴ ἀφανισμόν. ⁴⁵ ἀπειλοῦν. ⁴⁶ Θούλιαν.

Car. Dufresnii Du Cangii nota.

quoniam sanctum panem, seu ἄγια δῶρα, reponunt. Liturgia S. Joannis Chrysost. Ο δὲ διάκονος εὐτροπίζει τὰ λεπά, τὸν μὲν ἄγιον δίσκον ἐν τῷ μέρει τῷ διατέρῳ, τὸ δὲ ποτήριον ἐν τῷ δεξιῷ, etc. A forma καυχλοῦ, seu cauci, καυχλοῦς, aut καυχλα, appellatos quosdam Graecorum imperatorum numeros aurores et aereos alio loco obseruamus, qui, ni fallor, non alii sunt, aut diversi, ab iis quos Alexiana aetas sciphatos nuncupabat, quod eavi instar scyphi, seu cauci, quod idem est, illius formam quodammodo præferrent. Charta Roberti Guiscardi an. 9, ducatus, ind. 3, quæ exstat in Chronico monasterii Beneventani S. Sophie: *Volumus atque jure obligamus ut nonaginta aureos sciphatos eidem monasterio et curiae nostræ componat. Schifati dicuntur in variis chartis apud Baron. tom. XI et XII, non semel. Sed de his alias pluribus. Aliud porro est καῦχα, in Glossis Graeco-Barbaris, scilicet, ἄδρα, δούλη, παλλαχή, unde καυχτζα, et καυκοπούλα, ancilla; ex qua vocabuli C significatione percipi potest quæ sit alterius, cauculus, apud Anastasium Biblioth. in Hist. de exilio S. Martini PP. pag. 79: Eadem nocte tulerunt me de palatio, et non nisi cum sex puerulis et uno cauculo eduxerunt me ex urbe. Ubi caucus, videatur suisse fainulus, aut servus domesticus, nisi intelligatur parvulus canens qui ex eorum cyathorum specie fuerit quos viatores vocabant quod qui peregre proficiscebantur eos secum deferrent. Hesychius: Βάτωρ, κυάθον μικρόν, ἥγουν κοχλάριον. Caucum pro vase cavo, aut scypho, sæpe usurpant scriptores insuam Latinitatis. Papias, caucus, vase genus. Cauci lignei occurunt apud D. Hieronymum lib. II, in Jovinianum; et apud Marcellum Empiricum, cap. 25; argentei apud Spartianum in Pescennio, et in Epist. Heldeberti regis Cantiae ad S. Bonifacium Mogunt. episc.; ærei apud Bedam, lib. II, p. 279; Hist. Eccl. cap. 16; et Huntindonen-^Ds m. lib. II, 279 pag. 316; anactei in Hist. episcoporum. Auctiōd. cap. 20, tom. I, Bibl. Labbei, Adde Trebell. Pollion. in Claudio, et Ennodium, epigr. 25. Inde cauculus, parvus caucus, in Regula Magistri, cap. 27. Denique Leunclavius ad Glycam, pag. 584,*

B I edit. caucum poculum esse ait, a sono quem edit. effluente vino simul et aere, appellatum.

(44) Ἐμπάστης κρύος. Poculum crystallinum, crystallo dedolatum vaculum, Apuleio, lib. VI; κρύος enim crystallus dicitur Graecis recentioribus. Scholastes Aristophanis ad Nubes: Υπὸν δὲ ύμεις μὲν δρίως τὸ ἐκ θοτάνης τιδες κεκαυμένης, καὶ διὰ πυρὸς τηκόμενον εἰς κατασκευὴν ἀγγειῶν τινῶν λέγομεν· οἱ πλαστοὶ δὲ διαφανῆ λίθοιον αὐτὴν, λιθωτικῶς λεγόμενον κρύος, ἐσικτά δὲ ύπλωτο. Incertus auctor de templo S. Sophie: Εντοξέμενος καὶ πολυτίμους λίθους σὺν κιτώνων ἀλογρύσων, καὶ κρύσιον, καὶ ἀσπίδων, καὶ σαπφείρων. Fuit patro crystallus olium in pretio, et præcipuis munieribus accensetur a Claudiiano in Epigr. de crystallo:

Marmoreum ne sperne globum, spectacula transit Regia, nec Rubro vilior iste mari.
Informis glacies, saxum rude, nulla figura
Gratia, sed raras inter habetur opes.

Informem crystallum vocat Claudianus, quam impictam appellat Apuleius, Metam. lib. 2; asynthetam Plinius, lib. xxxvii, cap. 2; Annales Franc. an. 872: Mense Januario, circa Epiphaniū, Basiliū Graecorum imperatoris legati cum muneribus et epistolis ad Ludovicum regem Radaspam venerunt, atque ei inter cetera xenia crystallum miræ magnitudinis, auro gemmisque pretiosis ornatum, cum parte non modica salutis erat crucis, obtulerunt.

(45) Ἀστροπελέκηρ. Αστροπελέκηρ apud Simoni Portium in Lexico Graeco-Barb. est κεραυνός, πτυχτήρ. Sed hoc loco aliud indubie sonat.

(46) Μετά χρυσαράτον. Corona pretiosa, χρυσάρτη, aurum. Nicetas, in Alex. lib. III, "Αευ τῶν βλαστῶν, καὶ τοῦ ἀστηροῦ, κατιχουσαράτον, καὶ ἐτέρας δῆλη. Vide Goarum ad Codini cap. 4.

(47) Σολυμᾶ. Solymanni sultani, qui ea tempestate in Oriente imperabat, sedebatque Nicæa. Solymanni Stemma ex Familia nostris Orientalibus hisce Notis præfiximus. Vide Alb. Aq. lib. II, cap. 21; Fücher. lib. I, cap. 5; Tyrium, lib. III, cap. 1, et alios.

stante : tam secura licentia grassantibus Barbaris ut tantum non mare ipsum incendere, urbemque ultra invadere ausuri viderentur : quos cernentes Byzantii sine ullo metu moras agere in oppidulis circum littora positis, atque in sacris templis, nemine illos inde absterrente, aut pellere parante, terrore ac consternatione pleni quid consilii caperent non habebant. Hac, inquam, imperator videns, alteque comprehendens animo, post fluctuantium diu cogitationum aestus varios, in una tandem sententia consedit, quam et extemplo in rem deducere aggressus est, hoc ferme modo. Ex iis quos ad præsens perieulum collegerat Romanis et Chomatenis militibus decuriones cum suis manipulis naviculis imponit, partim leviter armatos a circu dumixat et clypeo, partim loricatos præterea, galatosque et hastis instructos. Hos obire per noctes littora jubebat : et sicubi Barbaros cernerent haud multo majore quam ipsi erant numero stationem habentes, clam exscensu facto in eos irruere, maturoque receptu mox regredi unde quisque exierat. Addebat etiam ad rem eam caute gerendam monita, ipsis ultra nona occursura ex eo suspicans quod rudes adhuc illos et bellicæ rei inexpertos sciret : præciperen nautis ut quam minimo strepitu remigarent, ipsique caverent sibi a subsidere solitis ad insidias Barbaris in scissuris petrarum. His per dies aliquot excursionibus eruptionibusque frequentatis, paulatim **96** Turci ex maritimis locis in interiora recedebant. Quo imperator cognito suis mandat oppidula et adiicia eadem quæ paulo ante Turci obtinuerant, ipsi jam vacua occupent, in iisque pernoctent : indeque primo mane, quo tempore Turcos prodiere castris comeatus necessitas, aut alius usus cogeret, impressiones in eos facerent, quæ si essent prosperæ, primo tamen successu contenti nihilominus recederent in sua præsidia, ne lucrum ulterius ullo periculo paciscerentur; in quo quantulacumque incideret offensio, magnos hostibus prævalere assuetis animos faceret, illico igitur receptu canerent. Haud dudum ea ita fieri ceperant cum retulere adhuc ulterius pedem Barbari et tuioribus retro locis castra munivere. Tum vero imperator suos eatenus pedites equitare jussit hastamque vibrare, ac reciprocis vicissim incurcionibus fatigare hostes sollicitosque habere, non jam irruendo furtim per noctis tenebras, sed luce palam audaci marte lassessendo : atque id ut confidentius porro facerent decuriones qui prius fuerant quinquagenarios facit, ut mirarentur Barbari,

A ρουμένους: ¹⁷ καὶ μονονοὶ ὑπεράλλεσθαι καὶ αὐτῆς ἐπιτυχεῖσθαις: ¹⁸ τῆς Οὐαλάτης ¹⁹, οὓς οἱ Βυζάντιοι ὀρῶντες ἀφέως πάντη ἐνδιατρίβοντας, ἐν τοῖς περὶ τὰς ἀκτὰς διακειμένοις πολιχνίοις καὶ λεπροῖς τεμένεσι, μή τινος ἐκεῖθεν αὐτοὺς ὑπελαχύνοντος, ἔντρομοι δὲ παντὸς δύντες δηποροῦντο ὅτι δὲ διαπράξασθαι ταῦτα δρῶν ὁ βασιλεὺς πολλοῖς κυριανῷμενος ἐοισμοῖς; καὶ πάλιν διαπέρας μόνον, τοὺς δὲ καὶ ἀλλως θιαρήξασθαι εἰδότας κύρουσι τε καὶ ἀσπίαι καὶ δόρατι, νυῖς περὶ τὰς ἀκτὰς καὶ τοὺς αἰγιαλοὺς ἐρχομένους λάθρια ἔξαλλεσθαι τε καὶ ἀθέοις εἰσπίπτειν ἐκέλευσεν, εἰγέ κατανοοῦν μὴ πολλαπλοῦς τῆς αὐτῶν ποσότητας ἐκείνους εἶναι καὶ εὐθὺς παλινοστεῖν ἔκαστος ἐθειέει. Ἀπειροπολέμους δὲ πάντη γινώσκων αὐτοὺς ἐπέστηπτεν ἀκορητὴ τὴν εἰρεσίαν τοῖς ἐρέταις παραγγέλλειν ποιεισθαι, φυλαττούμενος; ἄμφι καὶ ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς ἡγαμαῖς ²⁰ τῶν πετρῶν λοχώντων Βερβέρων. Τούτων γοῦν ἐπὶ τισιν ἡμέραις οὐσια τελουμένων, κατ' ὀλίγων τῶν περὶ τὴν θάλασσαν χωρὶς ἀνωτέρω ²¹ ἔχωρουν οἱ Βάρδαροι. Ὁπερ δὲ αὐτοκράτωρ μεμαθηκώς, τοῖς ἀποστάλεισι παρεκλεύετο καταλαβεῖν ἄπειροι ἐκεῖνοι πρώην κατεῖγον πολιχνια καὶ οἰκοδομήματα, καὶ εἰσω τούτων διανυκτερεύειν· περὶ δὲ τὰς ἡλιακὰς αὐγὰς, ὀπηρίκας χορταγωγίας χάριν ἡ τινος καὶ ἑτέρας χροῖς τοῖς ὑπεναντίοις ἔμμαθεν: ²² ἐξιέναι, ὀλίροιο αὐτοῖς ἐπιτιθεσθαι, καὶ εἰ τι κατ' αὐτῶν δυνηθεῖν, ἀρκεῖσθαι τούτῳ, κανμικρόν ἦ, καὶ μὴ πλείον ζητούντας παρακινούντειν, καὶ θάρρος τοῖς ἐχθροῖς ἐγένετο διδυνατι, ἀλλ' εὐθὺς ὑποστρέψειν, καὶ εἰσω τῶν φρουρίων γίνεσθαι. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ καὶ πορθετέρω αὖθις οἱ Βάρδαροι ἐγίνονται, ὅστε ἀποθαρρῆσαι τὸν αὐτοκράτορα τοῖς τέως πεζοῖς καὶ ἵπποσσι τοις δόρῳ κινεῖν καὶ πολλοὺς διαύλους ἐπιπασταῖς κατὰ τῶν ἐναντίων ποιεῖν, οὐκέτι ἐν νυκτὶ οὐδὲ λάθρᾳ ἐμπιποτεῖν, ἀλλὰ καὶ ἡμέρας ἔρτι αὐγαζούσης. Καὶ οἱ τέως δεκάρχαι πεντηκοντάρχαι γεγόνασι καὶ οἱ πεζοὶ, οἱ καὶ νυκτὸς μετὰ δέοντος πολλοῦ τοῖς ἐναντίοις μαχόμενοι, ἐθινοὶ αὐτοῖς ἐπετίθεντο, καὶ ἥπιοι ἐς μεσουράνημα ²³ φύλαντον, μετὰ θάρσους λαμπροὺς ἔμνιστων ²⁴ πολέμους. Οὕτως οὖν τοῖς μὲν εἰς τούπισαν προύχωρεις τὰ πράγματα. Τῇ δὲ Ρωμαίων ἀρχῇ ἀναλάμπειν κατὰ μικρὸν τὸν ὑποτυφόμενον τῆς ἐξουσίας σπινθῆρα

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁷ ἀφαιρούμενοι. ¹⁸ ἐπιτυχεῖροῦνται. ¹⁹ Οὐαλάτης. ²⁰ ροχμαῖς. ²¹ ἀνωτέρων. ²² συμβαίνει. ²³ μεσουράνημα. ²⁴ συνίστων.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(48) Δεκάρχας. *Gloss. Graeco-Latin.* δεκάρχης, decurio. Dividebant Graeci istius ævi universum exercitum εἰς τάγματα, ἥσουν τὰ λεγόμενα βάνδα δάζορα, id est, in cohortes, quas *banda* appellabant. Kursum τάγματα subdividebant εἰς δεκάρ-

χαῖς, sive decurias. Decuriae vero in contubernia, quæ quinque viris constabant. Bandis, seu cohortibus, præterat comes, decuriae vero decarcha, vel decurio. Vide Leonis *Tactica*, cap. 4, § 2 et 6.

τωνίσιειν. Οὐ γάρ ἀτὸς τῆς Βοσπόρου μόνον καὶ τὸν τῇ Θαλάττῃ παραχειμένων χωρίων ἐ Κομνηνὸς τύπος πόλεων⁵⁵ μάλιστα ἀπέβλεψεν, ἀλλὰ καὶ τὸν περὶ Βιθυνίουν καὶ θυγατρὸν⁵⁶ τοῦ πατέρος, καὶ τῶν τῆς Αικαπήδεων ὁρίων ἐκδιώξας, τὰ περὶ εἰρήνην ἀνέπεισε τὸν τουλάτανον μάλιστα θερμῶς ἔξαιτεσθαί. Ως δὲ τὴν ἀκατάτυχον τοῦ Ρουμπέτου ὁρμὴν ἐκ πολλῶν ἐδέσθαι: καὶ ὡς ἀπειροπληθεῖς συναγηρούως δυνάμεις ἡδη πρὸς τὴν τίσσαν τῆς Λογγιδαρδίας ἐγγίζειν ἐπείγεται, δισμενος τὸν περὶ εἰρήνης δέ-
γεται λόγον. Εἰ γάρ μηδὲ τὸν Ἡρακλέα πρὸς δύο μέρη θεού τοντον, ὡς δὲ παραιμάδης αἰνίττεται λόγος, πολλῷ μᾶλλον νέον ὀρχηγὸν νεωτερὶ διεφθορούσας ἐ-ιδαρεῖταινον ἡδη ἀρχῆς κατὰ μικρὸν μὲν πρὸ ποικίλης φύνεταις, εἰς τούσχατον δὲ ἡδη ἐληξα-
κτίας, μὴ δυνάμεις, μὴ χρήματα κεκτημένον· προπέποτο γάρ ἀπαντα ἐν μηδενὶ χρησίμω κατ-
αναλαθέντα. Ἐνθεν τοις καὶ τοὺς Τούρκους διὰ παν-
τίτις μεθίδους τῆς τε Δαρμάλεως, καὶ τῶν περὶ αὐ-
τῆς παραλίων τόπων ἐκδιώξας ἄμα καὶ δώροις δεξιωτάμενος, ἐξεδίάσατο⁵⁷ εἰρηνικὰς ἀπονεύσταις σπουδῆς, καὶ ἔποι αὐτοῖς τὸν καλούμενον Δρά-
κοντα (49) ποταμὸν δεδωκόν, μήδη ὑπερβαλλειν διως αὐτοῦ, μῆτε ποτὲ πρὸς τὰ δρις Βιθυνῶν
ἔξορμον ἐπεισερ.

μη πεσσον τυρε διδυμον ceperat, iam plane pervenisse ad inum præcipitii, et tota ruina præ-
missa videbatur, nec copias habens, nec pecunias, devorata enim prius cuncta fuerant, et sine ulla
stilate publica prodige absumpta. Ea extrema necessitas rerum 97 Alexium quamvis invictum com-
pulit ut Turcis a Damali atque a maritima ora longe prius recedere coactis, præter dona quibus
tali tempore supplices Barbaros excipere utile visum est, pacem quoque largiretur, his legibus:
Ut Dracontem fluvium deinceps pro ditionis suæ termino. haberent: eum ne unquam manu facta
trajicerent, neve in fines Bithyniorum irrumperent.

Οὗτοι μὲν οὖν τὰ περὶ τὴν Ἔω κατηγόραστο. Κα-
ταλαβόν δὲ τὸ Δυσκράχιον δὲ Παλαιολόγος ταχυδρόμον
τοποτελέας τὰ περὶ τοῦ Μονομάχάτου (50) ἐδήλων,
διὸ τὰ περὶ τὴν ἐκείνου ἀρχεῖν μεμαθηκὼς σπου-
διώς πρὸς τὸν Βοδύνον⁵⁸ τὸν Μιχαηλῖν προσσ-
τήλθει. Ἐδεδίει γάρ διὰ τὸ μὴ ὑπακοῦσσαι, ἀλλὰ
καὶ νῦν ἀποπέμψαι, δην πρὸ τοῦ τὴν μελετωμένην
ἐποστασίαν εἰς φῶς ἀγαγεῖν, δὲ βασιλεὺς Ἀλέξιος
πρὸς αὐτὸν ἀποπεπόμψεις γραμματοκομιστὴν, χρή-
ματα δὲ αὐτοῦ αἰτούμενος, καὶ δὲ βασιλεὺς μηδὲν
κατ' αὐτοῦ ἐγνωτεον διενοείτο, εἰ μὴ τὴν τῆς ἀρχῆς
παράλυσιν, διὰ τὴν ἡδη ἡθεῖσαν αἰτίαν. Διαγνοὺς
δὲ τὰ κατὰ τὸν Μονομάχατον δὲ αἰτοράτωρον, χρυσό-
σουλλον λόγον πρὸς αὐτὸν ἐξαποστέλλει πάσταν
ἀρχοντισταίναι ταρέχων· δην ἐν χερσὶν ἐκείνος

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁵⁵ πλέρω που. ⁵⁶ Θυγατρ. ⁵⁷ ἐξεδίάστο. ⁵⁸ Βοδύνον καὶ τὸν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(49) Δράκοντα. Quis iste fluvius Dracon, et qua in provincia aquas suas egesserit, mihi fateor in-
congitum. Quaenam probabile est in Bithynia, siquidem Tunc tunc temporis Niceam, et cæteras
Asiae provincias, præter Bithyniam possidebant,
nisi forte quis malit hocce into Alexium inter et
Solymannum sœdere, vel pacto, cautum ne Turci
Orientali, versus Orontem prævergerentur, qui
esset in posterum terminus Turcorum ditionis.
Nam Orontem fluvium, qui Antiochiam præterfluit,
Draco:tem appellatum auctor est Eustathius ad

A eos qui modo pauci et pedites, noctium obtentu
frei surari successus exiguo satis habebant, nunc
sole orto atque adeo medium tenente cœlum, justa
fortissime prælia conserere. Sic paulatim res Tur-
corum retro labebantur: Romano vero imperio En-
beras et dignitas quasi ex favilla pene extincta
vixque fumante, in novam et late splendidam reluc-
cere flammam ac reviviscere videbatur. Non enim
a Bosphoro solum atque a maritimis locis longe
submovit Comnenus Turcos, verum etiam ex locis
quæ Bithyniæ et Thyniæ objacent; atque adeo e
Nicomediæ finibus expulsos, eo compulit ut ipso-
rum sultanus irepide atque instanter pacem orare
eogeretur. Nec respuit Alexius, adigente ipsum ad
id fama undique certissimis auctoribus percrebre-
sciente expeditionis Roberti, quem cum immensis
copiis, vehementissimo impetu in bellum adversus
imperium ruere; atque adeo jam non longe a littor-
ibus Longobardicæ, mox in Romanos trajecturum,
abesse constabat. Atqui ne Hercules quidem, quod
vulgo aiunt, cum duobus uno tempore unus hosti-
bus pugnam suscipiat: nedum juvenis imperator
in ipsis initiis novæ gubernationis rem publicam
inveniens funditus perditam: non enim ut a longo
jani tempore, vergebatur in interitum sensim, sed
pessum ruere dudum ceperat, iam plane pervenisse ad inum præcipitii, et tota ruina præ-
missa videbatur, nec copias habens, nec pecunias, devorata enim prius cuncta fuerant, et sine ulla
stilate publica prodige absumpta. Ea extrema necessitas rerum 97 Alexium quamvis invictum com-
pulit ut Turcis a Damali atque a maritima ora longe prius recedere coactis, præter dona quibus
tali tempore supplices Barbaros excipere utile visum est, pacem quoque largiretur, his legibus:
Ut Dracontem fluvium deinceps pro ditionis suæ termino. haberent: eum ne unquam manu facta
trajicerent, neve in fines Bithyniorum irrumperent.

Ita res Orientis compositæ sunt. At Palæologus
simul atque pervenit Dyrrachium, missis cursoris
indicavit per litteras Alexio: Monomachatum, au-
ditæ Palæologi profectione, mature ad Bodinum et
Michaelam se recepisse. Timuerat enim ne Geor-
gius magnum sibi malum ab Alexio portaret, apud
quem offendisse se graviter non erat nescius: quod
eo tempore quo excusso jugo Botaniate imperium
Comnenus affectabat, missum ad se ab eo certum
hominem cum litteris pecuniam rogantibus, vacuum
remisisset. Quam tamen ob injuriam nihil in eum
imperator gravius decreverat quam ablationem
prefecture. Cum hæc autem de Monomachato Au-
gustus audisset, Auream ad ipsum Bullam nisit,
qua plenam ipsi securitatem dñat; ea ille accepta

Dionysii Περιῆγησιν versu 919. Antiochia vero ca-
tempestate Solymanno parebat, uti a nobis in
Notis ad Bryenium, et in Familia Orient. indi-
catur.

(50) Περὶ τοῦ Μονομάχατον. Ut Georgio Mon-
machato Dyrrachio excedente, in illius urbis præ-
fecturam successerit Palæologus, attigit etiam
Guillelmus Apul. lib. iv:

280 Multos Palialogus Argos
Dyrrachium duxit, pulsusque Georgius urbe
Fraude fuit, missum sibi quædet Alcius hostem.

regressus in aulam est. At Robertus postquam ita-
lice ditionis suæ curam ac potestatem omnem Ro-
gerio filio apud Hydruntum commendasset, inde
solvens Brunius portum occupavit: ubi audito
Palæologi Dyrrachium adventu, impigre in ma-
joribus navigiis adfiscari tresses jussit e lignis, quas
corio bubulo circumambiendas contegendasque
apte curavit: tunc cæteris quæ ad munitæ urbis
oppugnationem opus erant cunctis, in naves summa
diligentia comportatis; equis ad hæc et cataphra-
ctis equitibus naves celeres, quas dromones dicunt,
incedere jussis, reliquisque undique necessariis
aut utilibus ad bellum strenue comparatis provi-
sisque, trajectum urgebat. Decreverat autem na-
valibus simul terrestribusque copiis ac machinis
urgere undique Dyrrachium, vel pereulsum se
primo impetu ac de repugnandi proposito dimicu-
rum ejus urbis propugnatores ratus; aut certe si
obstinarent animos, numero posse ipsos obrui
majoreque vi domari. Quod ejus consilium fama
vulgatum magnam et insularibus, et iis qui Dyr-
rachini littoris oram incolunt, auditu ipso con-
sternationem objecit. Denique omnibus quæ in
procinctu solvendi fieri aut facta esse oportuerat
ex sententia consecutis retinacula rumpi præcipit,
dromones, triremes, uniremesque arte atque opera
nautarum in acie bellicæ formam eleganti **98**
ordine, præclaraque procul specie dispositas in
altum invehens prospero afflante vento, cuius
beneficio facile adversam ad Aulonem ripam te-
nuit: indeque oram legens usque Buthrotum,
ibique adjunctio sibi Baimundo filio, qui prius
trajecerat et Aulonem primo impetu ceperat, epi-
pias universas bifariam dividit: partem ipse unam
mari cum classe ad Dyrrachium ducturus; alterius
itineri terrestri eidem urbi Dyrrachio ad-
movendæ, ductum permisit Baimundo. Tali consilio
prætergressa classe Coreyræ oram, in ipso versus
Dyrrachium flexu, circa promontorium quod
lingua sicitur, maxima in eam subito procella

A λαβὼν παλινδρομεῖ πρὸς τὰ βασίλεια. Ὁ δὲ Το-
μέρτος εἰς Ὑδροῦντα ⁵⁰ παραγενόμενος καὶ τὴν
ἄπασαν αὐτοῦ ἔξουσίαν καὶ αὐτῆς δῆ τῆς Λογγο-
νορᾶς (51) τῷ υἱῷ αὐτοῦ ὢρορῃ ⁵⁰⁻⁵¹ ἀναθέμενος,
ἔκειθεν ἐξελθὼν, τὸν λιμένα τοῦ Βρεντείου ⁵¹ κατέ-
λαβε, κάκεσε τὴν τοῦ Παλαιολόγου εἰς τὸ Δυρρά-
χιον ἔλεσιν μεμυθηκώς, παραχρῆμα ἐν τοῖς μεῖζοις
τῶν πλοίον πύργους δειμάμενος διὰ ἔσθλων, διὰ
βύρσης τούτους περιέστειλε, καὶ πάντα τὰ πρὸς
τειχομαχίαν ἐπιτήδεια ἐν ταῖς ναυσὶν εἰσαγαγών
σπουδαῖς, εἰς τοὺς δρόμωνας ἐπποιεῖται, ταῖς
ἐνόπλους ἵπποις εἰσελάτας καὶ πάντοθεν τὰ πρὸς
πλέμενος δέξιας μάλα ἐξαρτήσας διεπερφύνει τρείς γέτε.
Ἐσκέπει γάρ δηνήκα τὸ Δυρράχιον καταλάβη,
περιζώσας τούτο διὰ τῶν ἐλεπόλεων ἀπό τε θαλάτ-
της καὶ ἡπείρου, ἵνα δέ μὲν καταπλήσῃ τοὺς ἐντὸς,
ἄλλα δὲ καὶ πανταχθὲν περιστοιχίσας αὐτοὺς,
ἔξι ἐφόδου τὴν πόλιν αἱρέσται. Θόρυβος τοινυν
ἐντεῦθεν τοὺς τε νησιώτας, καὶ τοὺς περὶ τὴν ἡδόνα
τοῦ Δυρράχιου ταῦτα μεμαθηκότας κατέσχε πολὺς.
Ἐπεὶ δὲ κατὰ γνώμην αὐτῷ πάντα ⁵¹⁻⁵² τετίλεσται,
λύσας τὰ πρυμνήσια, τοὺς τε δρόμωνας, καὶ τὰς
τρήρεις, ὡνήας καὶ μονήρεις, κατὰ τὴν τῶν γυναι-
κῶν ἐμπειρίαν εἰς πολέμου σχῆμα διατυπώσας σὺν
εύταξι ⁵² τοῦ πλοὸς ἀπεπειράτο. Οὐρίου δὲ τυχὸν
πνεύματος, τὴν κατὰ τὸν Αὐλῶνα περαίαν κατέλαβε,
καὶ τὴν ἡδόνα παραπλέων, ἀπῆλθεν ἐν ⁵³ μέχρι
Βοθρεντοῦ (52). Κάκεσε ἐνωθεὶς μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐ-
τοῦ Βαῖμούντου προφθάσαντος περάσαι (53), καὶ
τὸν Αὐλῶνα ἔξι ἐφόδου κατασχεῖν, διχῇ τὸ ἄπαν
διελῶν στράτευμα, τὸ μὲν αὐτὸς κατεῖχε διὰ θαλάτ-
της, τὸν ἀπόπλουν ὡς πρὸς τὸ Δυρράχιον ἐθέλων
ποιήσασθαι, τοῦ δὲ τὸν Βαῖμούντον ἀρχεῖν ἐπέ-
τρεψεν, διὰ ἔηρδες μέλλοντα πρὸς τὸ Δυρράχιον
διεδύσαται. Καὶ ἐδὴ τὴν Κορυφὴν διελθὼν, καὶ πρὸς τὸ
Δυρράχιον ἀποκλίνας, κατὰ τὸ ἀκρωτήριον Γλώσ-
σαρ (54) καλούμενον, μεγάστη φύσιδιον αἴρεις
περιπεπτώκει. Νιφετὸς γάρ πολὺς καὶ ἀνεμοὶ τῶν
δρῶν κινηθέντες τὴν θάλατταν σφοδρῶς συνεπάρχε-
τον. Κάντεῦθεν ἡγείρετο τὰ κύματα καὶ ἐπω-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁵⁰⁻⁵¹ Λογγονορᾶς. ⁵¹ Βρεντείου. ⁵¹⁻⁵² πάντα ἡδη. ⁵² ἀταξία. ⁵³ Deest, et recte, vocula tū.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(51) ὢρορ. Ordericus, lib. vii: Rogerius au-
tem frater ejus (Boemundi) cognomento Bursa, jussu
patris in Apulia remanserat, et ducatum sibi ex
hereditate matris debitum custodiebat. Vide Malat-
terr, lib. iii, cap. 50.

(52) Βοθροῦ. Seu Βουθροῦ. Buthrotum
oppidum est in Epiro, a quo Βουθρῶν κόλπος.
Expeditionem istam Wiscardus pluribus comme-
morat Guillermus Apul. lib. iv, ex quo excerptemus
illa tantummodo quæ ad illustrandam Annam vi-
dentur conferre. Vide Notata ad pag. 159.

(53) Προφθάσαντος περάσαι. Vide supra p. 34,
et Malaterram, lib. iii, cap. 24.

(54) Γλώσσαρ. Promontorium forte Dyrrachio-
num, hodie Capo di Durazzo, nisi proximum in-
telligat, quod Capo de Redoni in charta Sophiani
nuncupatur. Festo, Lingua est promontorii genus,

D non excellentis, sed molliter in planum devexi. Quo
quidem vocabulo non semel hac utuntur notione
scriptores, Pacuvius apud Agellium, l. iv, c. 47;
Livius, lib. xxxvii et 44; et Ammianus, lib. xiv.
Sic Ovidius, lib. xiii Metamorph. tria Siciliæ pro-
montoria Lingas vocal:

Tribus hæc excurrit in aquora lingnis.

Nec alia fortassis ratione insula quæ Catanae in
Sicilia adjacet, Lingue nomen obtinuit, apud
Blandianum monachum in Miracul. S. Agathæ virg.
et marty. cap. 2; Ligulas vocat appellative Cæsar,
lib. in De bello Gall. hujusmodi loca in longum a
contineat in mare exorrecta; ut et Victor Ulti-
censis, lib. i De persecut. Vandal.: Dum ad Massa-
litonum litus egisset, quod Ligula vulgi consue u-
dine vocatur. Vide infra, pag. 309.

ρίετο, αἱ τε κῶπαι τῶν προσκύπων καθιέντων ιθραύοντο, τάδ' ιστια διαδιδρώσκοντες ἡσαν οἱ δινεροι, αἱ δὲ κεραῖαι συνθλώμεναι κατὰ τοῦ καταστρώματο; Ἐπιπτον, καὶ αὐτανδρες ἡδη τὰ σκύψη κατεποντεῖζοντο, καὶ θέρους ὥρα ἥν (55), τοῦ ἡλίου τὸν καρκίνον ἡδη παρελθόντος καὶ πρὸς τὸν Λέοντα ἐπιγομένου, δόποτε καὶ τὴν τοῦ κυνὸς ἐπιτολὴν εἶναι φασιν. Ἐταράτοντο οὖν ἀπεντες ἐξαπορούμενοι, καὶ οὐκ εἰχον δι τι καὶ δράσιεν, πολεμίοις τιμωτοῖς ἀντικαθίστασθαι μή δυνάμενοι. Θροῦς δὲ ἐπῆρτο πολὺς, φύμαζον, ἐποτινῶντο, ἐθεοκλήτουν⁶⁶ θεὸν Σωτῆρα ἐπικαλούμενοι καὶ τὴν ἡπειρὸν θεάσασθαι ἐπεύχοντο. Οἱ δὲ κλύδων τέως οὐκ ἐνεδίδουν, μηνίοντος ὥσπερ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἀροπέρτου ἀκάθετον καὶ ὑπέρογκον φρύγαμα καὶ τὸ τέλος εἰς πρώτης ἀφετηρίας οὐκ εύτυχες παραδεικνύοντος ἡροῦ. Τὰ μὲν οὖν τῶν πλοίων σὺν αὐτοῖς πλωτῆροι κατεποντεῖσθη, τὰ δὲ ταῖς ἀκταῖς προσαρχθέντα συνεθλάσθη. Τὸν δὲ περιστελλούσῶν τοὺς πύργους βυρτῶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαλαρωτέρων γεγονούιν, οἱ τε ἥλοι τῶν οἰκείων τόπων ἐξέστησαν, καὶ τὸ ἐντεῦθεν αἱ βύρται βίρος εἰλληφιταὶ τοὺς ἔυλινους ἐκείνους πύργους ταχὺ πειρέτρεψαν, καὶ καταρράγετες τὰς ναῦς κατέδυσαν. Τὸ δὲ γε σκάφος (56) ἐν φόδῳ Ἀροπέρτος ἐνήν, ήμιθραυστὸν γεγονὸς μάγι; διεσώθη; ἐσώθησαν δὲ καὶ τινες τῶν δλκάδων σὺν τοῖς πλωτῆροις παραδέξωνται. Πολλοὶ δὲ μὲν οὖν ἡ θάλασσα⁶⁷ ἀποπτύσσεται⁶⁸, οὐκ δέ τις δέ τις βαλάντια, καὶ δὲλλα τὰ ἐξ ὧν τὸ ναυτικὸν τοῦ Ἀροπέρτου συνεκεφέρετο περὶ τὴν φάρμακον κατέστρωτε. Τοὺς μέντοις νεκροὺς οἱ αὐθέντες περιστέλλοντες ἔθαπτον, κανένευθεν ποιλῆς τῆς ἐκ τούτων δυσωδίας ἐμπίμπλαντο. Οὐ γάρ ἐνήν αὐτοῖς τοσούτους ἁδίως ἐνσωράται⁶⁹. Τῶν οὖν ἐδοδίμων⁷⁰ ἀπάντων ἀφανισθέντων, τίχα ἀν καὶ ὑπὸ λιμοῦ διεφθάρησαν οἱ τέως αὐθέντες, εἰ μή τὰ λήια πάντα καὶ οἱ ἀγροὶ, καὶ οἱ κήποι τοῖς καρποῖς ἐδριθον. Συνετὰ μὲν οὖν ταῦτα ἥσαν τοῖς⁷¹ φρονούσιν ὀρθῶς, τὸν δὲ Ἀροπέρτον οὐδὲν τῶν γεγονότων ἐφόδεις ἀκαταπτοήτως ἔχοντα καὶ εἰς τοσοῦτον, οἷμαι, τὴν ζωὴν ἐαυτῷ διαρκέσσι εἰπενχόμενον, ἐφ' οὖσον πρὸς οὓς ἐθέλει μάχεσθαι δύνατο ἀν. "Ἐνθεν τοι καὶ τοῦ προκειμένου σκοποῦ οὐδὲν⁷² ἀπειρήσεν αὐτόν. Ἀλλὰ μετὰ τῶν αὐθέντων (ἥσαν γάρ τινες οἱ Θεοῦ ἀμάχῳ δυνάμεις τοῦ κανδύνου ρύθμοντες) ἐδόδυμην ἡμέραν εἰς τὴν Γλαζενίτζαν (57) ἐγκαρτερήσας, ἐφ' ὧν αὐτὸν ἀνατητασθαι, διαναπαύσαι δὲ καὶ τοὺς ἐκ τοῦ κανδώνος τῆς θαλάττης διασωθέντας, φθάσαι δὲ καὶ τοὺς εἰς τὸ Βρεντήσιον καταλειφθέντας καὶ μήν

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁶⁶ ἐθεοκλύτουν. ⁶⁷ θάλασσα. ⁶⁸ ἀποπτύσσεται. ⁶⁹ ἐνσωράται. ⁷⁰ ἐδοδίμων. ⁷¹ πᾶσι τοῖς. ⁷² τῶν γεγονότων οὐδέν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(55) Θέρος ὥρα ἥν. Vide notata ad pag. 83.
(56) Τῷ δή γε σκάφος. Guillelmus Apuliensis,
lib. iv :

Sed ducis æstivo perpessæ tempore naves
Nausfragium, impediens viam, navique procellis,
In qua dux aderat, vehementibus undique fracta,

ingruit. Nivalis erat imber largus et vehemens, venti ex montibus validi mare perstantes commovebant a fundo, surgentibus immensum cum horrendo fragore fluctibus. Frangebantur passim in remigantium manibus remi, discerpisque momento vi ventorum velis communite antennæ in foros cadebant: naves ipsæ cum viris haustæ mergebantur. Incidit hic casus alieno tempore: æstatem agente anno, soleque post Cancerum magna jam ex parte obitum, ad Leonem festinante, quod tempus esse aiunt exorientis caniculae. Gravis hinc perturbatio invasit milites juxta ducesque adversus hoc novum genus tot taliumque hostium nec paratos. Ergo in magna consternatione inopiaque consilii passim omnium, confusum exaudiebatur murmur e mistis partim flentium, partim querentium, partim Deum Salvatorem invocantium vocibus; votaque facientium ut saltem spectare terram daretur. Quæ omnia mari surdo hauriebantur, nihil reuissius saeviente tempestate: ut satis appareret infensum Deum superbis atque immodicis Roberti ausis, hac in ipsis carceribus offensione ominosa, admonere voluisse hominem, ne alium quam ruinosum speraret exitum expeditiois naufragio ceptæ. Naves ergo pars cum vectoribus mari absorbebantur, pars frangebantur vadis ac littoribus illisæ: ac eum largo imbre mollita illa quæ diximus bubula coria, quibus turres lignæ tegebantur, in laxos diffuerent sinus clavosque quibus affixa ligno fuerant suis loculis vellerent, hinc jam vastæ pelles largis sinibus aura concepta, sumptoque pondere facile turres in ruinam trahebant: machinæque ingentes tum casu ipsæ suo contrebantur, tum naves mole atque impetu depressas in profundum mergebant. Praetoria in qua Robertus ipse dux erat vix multo denique labore semifracta servata est: servata per miraculum et aliae quædam onerariae. Porro per littora miserabile specimen exstabat, ejectorum fluctu cadaverum strages ingens; zonis⁷³ manusque ac cæstro instrumento classiarie multitudinis temere simul sparsis per arenam. Nec pietas superstitioni suscepta fænerum cura sufficeret libitinæ poterat: quoniam præter intolerandum factorem, ipse condendorum terra corporum numerus omnem sepelientium diligentiam ac facultatem longe superabat. Cum vero præterea comeatus omnis corruptus undis aut assumptius esset, fame pereundum ejectis naufragis fuerat, nisi, ut anni

Vix evadendi fuit impertita facultas
(57) Γλαζενίτζα. In veteri Notitia apud Gorium, Glaznitz urbs est episcopal, Dyrrachium metropoleos suffraganea, Acroceraunia olim dicta. Acroceraunia vero mentio est apud Æthiicum, Antonin. auctorem Itin. Marit. etc.

tempus erat, maturis passim paratisque segetibus, horis insuper ac viridaria mitibus undique gravata fructibus annonæ supplementum opportunissimum offserrent. In his qui saperet, facile intelligeret Dei numen, et porro temerariis cœloque damnatis admonitus ceptis absisteret. At non is Robertus, homo giganteo confidentiæ sub ictu fulminum audere pertinax, quem equidem crediderim in ipsa extremi acie periculi haud alia fecisse vota, quam ut sibi vita suppeteret eatenus quoad videre hostem et destinatas pugnas obire posset: hoc est, id ipsum exsequi ob eujus meditationem vapulabat. Nihilo ergo segnius in designatae oppugnationis propositum incumbens, eos qui divina vi periculo erepti fuerant, collegit: cumque iis Glabinitæ substituit ad diem septimum: partim ut se illosque a mari atque a jactatione resiceret, partim ut conveniendi circa se spatiū copiis daret, vel iis quas Brundusii reliquerat, vel quas aliunde classe advehendas exspectabat, vel quas Butbroto solvens, itinere terrestri versus Dyrrachium progredi jussserat; equites videlicet cataphractos, peditatumque loricatum, et levem armaturam totius exercitus. Hos sicut congregavit universos, nulla jam mora fuit quin infesta signa in agrum Illyricum simul a mari simul a terra inferre aggrediretur. Erat tum cum illo Latinus quidam, ex quo hæc audivi quæ hic scripsi, legatus, ut aiebat, episcopi Barensis ad Robertum missus: quo munere dum fungitur, in ejus comitatu se perstuisse aiebat toto eo tempore quo per istam planitatem Robertus castra posuit aut movit: quoad in ipso veteris Epidamni solo ac ruderibus vallum fixerunt, legionibus ordine dispositis intra vestigia et parietinas destructorum olim ejus urbis munium. In qua qui regnavit quondam Epirota Pyrrhus Tarentinis suppetias accurrens, gravissimum cum Romanis in Apulia bellum gessit, tanta suorum cæde, ut omnibus Epidamni civibus ea expeditione consumptis, ipsa civitas plane deinde desolataque manserit. Donec postea (ut Græci narrant, et sculpi in eadem urbe antiquis litteris monumenta testantur) ab Amphione et Zetho in eam quæ nunc visuntur **100** restaurata formam, nomen quoque cum fortuna mutans Dyrrachium appellata est. Et de originibus urbis istius, hactenus; metamque hic sigimus libri tertii; reliquam seriem gestarum libro mox sequente reddituro.

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁷³ Ταραντῖνος. ⁷⁴ ἐπ. ⁷⁵ δ. ⁷⁶ παριστορεῖσθω.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(58) *Ἐπισκόπου Βάρως.* Ursonis, Wiscardi Fidi consiliarii, de quo multa Joannes Archid. in tractatu *De invent. S. Sabini*, apud Baron, an. 1091, n. 43; et Bolandum 9 Febr. cap. 1, et in tractatu *De translat. corporis S. Nicolai de Myra in Barum*, qui exstat apud Ordericum Vitalem, lib. vii, et Surium, tom. III, 9 Jun. Memini: etiam Ursonus Albericus, an. 1087. Obiit ille an. 1073, ut auctor est *Anonymous Barensis*, xvi Kalend. Mart.

(59) *Totiūtrig. διέτριβε πεδίαδι.* Aut Anna legatum episcopi Barensis in comitatu Roberti fuisse toto illo tempore, quo bellum istud gestum est. Est enim διατριβὴ πεδίαδι hoc loco, si bene auctor, quod Galli dicimus, *passer une campagne*. Porro Barum expugnarat paulo ante Robertus. Vide *Chronicon Cassin.* lib. iii, cap. 44.

(60) *Ἐπιδάρου.* Ab Anna excepisse videtur, quæ de Dyrrachii origine habet, Guillelmus

A καὶ τοὺς ἀλλοθεν προσθόκωμένους διὰ στόλου καταλαβεῖν, τοὺς τε πρὸ μικροῦ φθάσαντας διὰ τῆς ἡπείρου διαπερατωθῆναι ἐπέπεις ἐνόπλους καὶ πεζοὺς, καὶ τὸ φιλὸν τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, ἀπαντας συναγηρογός, διά τε τῆς ἔηρας καὶ τῆς θαλάσσης τὸ Ἰλλυρικὸν πεδίον κατέλαβε μετὰ πτοσῶν τῶν αὐτοῦ δυνάμεων. Συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ τεῦτα μηδειγούμενος Λατίνος, ὃς ἐλεγε πρέσβυς τοῦ ἐπισκόπου Βάρως (58) πρὸς τὸν Ἱρουπέρτον ἀπῆσταλες, καὶ ὡς διεθεασιοῦτο σὺν τῷ Ἱρουπέρτῳ ἡγεμόνη τὴν τοιαύτην διέτριβε πεδίαδα (59). Καὶ δὴ ἐντὸς τῶν ἐρειπωθέντων τειχῶν τῆς πάλαι καλουμένης πόλεως Ἐπιδάμνου (60) καλύβας ἐπήγυντο, ήδην τὰ δυνάμεις κατατιθέμενοι. Ἐν δὲ βιούεις ποτε Ἐπιειρωτῆς Πύρρος Ταραντῖνος ⁷¹ ἐνωθεὶς, Ἄρωμαῖς ἐν Ἀπουλίᾳ καρτερὸν πολεμον συνεστήσατο: καὶ ἀνδροκτατίας ἐκεῖθεν πολλῆς γεγονοῖται, ὡς ἀρδην ἀπαντας ἔφορος παρανάιμιτα γεγονέναι, διοικος πάντη καταλέπειπται. Ἐν ὑστέροις δὲ χρονοῖς (ώς: Ἐλληνές φασι, καὶ οὐτά δὴ τὰ ἐν τῇ πόλει γλυπτά γράμματα μαρτυροῦσσιν) ⁷² Ἀμφίονος καὶ Ζήου ἀνοικοδομηθείσα εἰς δ ⁷³ νῦν ὄραται σχῆμα αὐτίκα καὶ τὴν κλῆσιν μεταμείψασα Δυρράχιον προστηγόρευται. Τοσαῦτα μὲν οὖν περιστορεῖσθω ⁷⁴ καὶ περὶ ταύτης τῆς πόλεως καὶ ἡμῖν τὰ τοῦ τρίτου λόγου ἐνταῦθοι συμπεπεράνθω, τὰ δὲ ἐφεξῆς μετὰ τοῦτον εὐθὺς ἴστορήσαιεν.

B ⁷⁵ Ταραντῖνος. ⁷⁶ ἐπ. ⁷⁷ δ. ⁷⁸ παριστορεῖσθω.

C *Apuliensis:*

*Quondam fuit urbs opulenta,
Maguaque, præcipue tegulosis obsita muris.
Rex Epirotarum dicier hunc Epidaurum
Pyrrhus præcepit, quia fortia ferre Quiritum
Bella Taurentinis sociatus non dubitavit.*

281 *Inde frequens bellum, varius et passa labores,
Evacuata viris fuit, ad nihilumque redacia.
Destructam spatio post composuere minori
Zethus et Amphion, et præcepere vocari
Dyrrachium: ducus h.c circumdatur obseidione.*

De Epidauri, seu Dyrrachii nomine, origine et situ, adeundi præterea Thucydides, lib. i; Appian, lib. ii *De bello civili*; Xiphilinus, in Pompeio; Mela cap. iii; Constant. *Historia*, lib. ii, cap. 9; Will. Tyr. lib. ii, cap. 4, etc. Vide infra, pag. 370, 384.

ΑΝΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ

ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ Δ'.

ANNÆ COMNENÆ

ALEXIADIS LIBER IV.

101 ARGUMENTUM.

Robertus Dyrrachium oppugnat : Alexium Augustum acie vincit.

PERIOCHE.

Robertus immensis copiis terra marique Dyrrachium oppugnat. Propugnatorum Dyrrachii timor. Georgii Palæologi pectus intrepidum. Ejusdem experientia et peritia rei militari s' Omnia parat ad propugnationem. Alexium admonet per nuntios de urbis periculo. Robertus imperii, non prædæ, cupidus. Ejus machinæ et turris lignæ. Interrogatus quamobrem Lyra-chium oppugnaret, quid responderit. Pseudo-Michaelem ob sessis ostendit, qui eum irridet Eruptio Græcorum in Latinos. Variae opiniones de Ræctore monacho. Sollicitudo Alexii ob potentiam Roberti. Turcos in auxilium accersit. Venetos donis et promissis in Robertum concitat. Eorum classis valida prope Dyrrachium appellit in locum Pallia dictum. Classem Roberti adoriri primo non audent. Mittit 102 ad eos Baimundum Robertus, jubentem ut Michaelem imperatorem agnoscerent. Id illi facere differunt. Deinde melius parati præfra te negant. Baimundus, irrideri se non serens, eos aggreditur suo damno. Nam tantum non perit illa pugna, nave in qua erat perforata haustaque fluctibus. Etiam terrestri pugna Veneti Robertum lassunt. Erumpente eodem tempore Palæologo, Veneti recidunt. Alexius gratias iis agit, et munera largitur. Robertus nec per hiemem ob sidionem deserit. Veneti redeunt. Cum iis Romana classis. Robertianos in fugam vertunt. Robertus mari pulsus nec terra possessionem tuerit, Epirotis tribulum pendere ipsi recusantibus, quem mari exclusum scirent. Classem ergo iterum parat. Difficulitas annone Roberti exercitum vexat; et pestis qua tribus mensibus decem hominum millia perierunt. Equitatus Roberti vastatus morbo. Comites aut duces viri fortissimi ad quingentos fame morboque absunti. Naves in fluvium subductæ cum exhausto amne in mare duci non possent, Robertus arte illi incommodo medetur. Alexius Pacuriano scribit ut copias contrahat, sibi que præsto sit. Ipse imperator adversus Robertum pergit. Fratrem Isaacum Constantinopoli relinquit ad tutelam urbis, et prævertendos motus. Alexius instructa acie proficiscitur. Quæ ejus copiæ, quique illarum duces. Robertus Dyrrachium vehementer oppugnat. Palæologi fortitudo et vulnera. Alexius Thessalonico subsistit. Roberti castra munitissima instructissimaque, jactu tantum sagittæ a muris Dyrrachii distantia. Turris lignæ Roberti inutilis redditæ et incensa a Palæologo. Alexius in conspectum hostium venit. Palæologum invitum et repugnantem Dyrrachio ad se evocat. Qui cum aliis senioribus ducibus prælium dissuadet, junioribus contra suadentibus. Robertus pacem offert Alexio frustra. Robertus ducibus et comitibus permittit electionem ducis alterius, cui se ipsum obsecuturum spondet. Persuadet suis ut impedimenta comburant, et naves frangant, ne spes ulla mox præliaturis fugam ostendat. Robertus tota nocte orat, ante prælium, et sacra mysteria percipit: tum aciem instruit. Alexius item. Pugna committitur. Gaita Roberti conjux milites a fuga retrahit. Barbari omnes auxiliares Alexii gladio aut igne pereunt. Cædes Alexianorum. Imperator generosissime pugnat. Solus fugere cogitur. Mirabiliter se ab insequentibus expedit, incredibili quodam equi saltu. Roberti dolor et ira in suos quod elabi Alexium sivissent. Alexius, nec vulnere nec fuga conturbatus, Achriden se recipit, et inde curam Dyrrachii gerit.

ΑΛΕΞΙΑΣ Δ'.

Πιὸν οὖν "Πηπερος τὸν Ρομπέρτον εἶχεν ἐν αὐτῇ αὐλικέμενον ἐπτὸν καὶ δεκάτην ἄργοντος τοῦ Ιουνίου

Cepit Robertus Epitum insidere castris positis quarta decima die mensis Junii indictione quarta,

cum equestribus pedestribusque copiis numerum excedentibus; isdemque peritissime ex militaris artis disciplina strictis ordinatisque, in speciem plane terribilem. Jam enim post naufragium omni ex parte coacti milites 103 una in castra converant. A mari vero navium omnis generis ac formæ ingens numerus, alium habentium exercitum lectissimorum juvenum navalis militiae peritorum, sedulo nautarum innumerabilium ministerio agebatur. Ita ut qui Dyrrachium obtinebant præsidiarii, cum se tanta mole ac conatu peti undique viderent, terrifico spectaculo tot navium, machinarumque, multitidineque incredibili hominum haud parum conturbarentur. Nihil tamen ista movebant Palæologum Georgium, virum fortissimum, et bellicis olim curis ac periculis exercitum: quique dum longa in Oriente militia, sèpissime cum hostibus manum conserit, nec minus sepe vincit, decus meruerat palmarum plurimarum. Hic tum suæ virtutis scientia securus, totus erat in communienda civitate: nec oblitus quid in eo genere sibi esset ab imperatore demandatum, propugnacula non divincta clavis, sed que impulsu evolvi in ascendentibus possent erigebat undique: ballistas insuper et id genus murales machinas saxa ejacularentes per Quin etiam si quos metu percusos ac torpentes cerneret, erigebat verbis generosis, et ex abundantia propriæ fortitudinis ad ignavorum corroborationem conferebat. Nihil aliunde cautionis aut diligentiae tali tempori congrue omittens. Nam et speculatores per murum late omnem habebat dispositos: et ipse murorum ambitum stationesque militares noctu interdiuque sèpius obiens, vigilare unumque in propugnationis officio jubbat esse.

Eo etiam tempore expedivit ad imperatorem nuntios cum litteris irruptionem Roberti, consiliaque ejus, et plane decretam ipsi expugnationem Dyrrachii nuntiantibus; jam enim non ipse magis præsili Præfector, quam militum quisque intellexerat tum ex illa ipsa tam formidolosa operosaque specie ac mole machinarum, præscrum turris igitur lignæ ipsis Dyrrachii muris altioris, tormenta bellica et ballistas saxis jactandis in fastigio habentis; tum ex tam studiose undique conclusa circumvallatione civitatis afflaxuque continuo auxiliarium ex omni parte copiarum, ad illam in dies arctandam admovendamque magis: postremo ex eo quod animadvertebant ex vastatis obiter uribus ac vicis circumpositis, comportari ea sedulo que ad usum tabernaculorum castrensis et mili-

A μηνὸς (61), τῆς τετάρτης ἐπινεμήσειως, μεν ἐπίπεδων καὶ πεζῶν δυνάμεων ἀριθμὸν ὑπερβαίνουσαν καὶ φοβερὸν ίδειν ἡπέ τε τοῦ σχῆματος ἀπό τε τῆς στρατηγικῆς καταστάσεως ἥδη γέροντας θεοῦ θαλάττην παντοῖον εἶδος πολίων μεθ' ἑτέρων στρατιωτῶν ἐμπειρίαν πολλὴν τοῦ διὰ θαλάττης⁷⁷ πολέμου ἔχόντων, τὸν ναυτικὸν αὐτοῦ διεπλοῖσθε⁷⁸. Περιστοιχισθέντες⁷⁹ οὖν οἱ τοῦ Δυρράχιου ἐντὸς ἐξ ἐκατέρου μέρους, θαλάττης φημι καὶ ἡπέρου, καὶ ἀπειροπληθεῖς τὰς τοῦ Ρομπέρτου δράμντες δυνάμεις καὶ πάντα λόγον ὑπερβαίνουσας, μεγίστῳ δέει συνείχοντο. Οἱ δὲ γε Παλαιολόγος Γεώργιος, γενναῖος ὡν ἀνήρ καὶ στρατηγικὴν πάσαν ἐξηστημένος, μυρίους δὲ πολέμους ἀγωνισάμενος κατὰ⁸⁰ τὴν "Εώ, καὶ νικητὴς ἀναδειχθεὶς, ἀκατάπληκτος ὁν, τὴν πόλιν κατωχύρων, τὰς τε ἐπάλξεις κατασκευάζων, κατὰ τὰς ὑποθήματας τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ λισσόδοις τὰ τείχη καταπυκνῶν μηχανήμασι, τούς τε ἀναπεπικάθατας τῶν στρατιωτῶν ἀνατάχωμενος, καὶ σκοποὺς δι' οὓς οὐκέτις τοῦ τείχους. Καὶ αὐτὲς δὴ περιπλεύων διὰ πάσην νυκτὸν καὶ ἡμέρας ἐπαγρυπνεύντος; φυλάσσοντας παρεκελεύετο.

inueniunt coronam certis intervallis distinguebantur. Quin etiam si quos metu percusos ac torpentes cerneret, erigebat verbis generosis, et ex abundantia propriæ fortitudinis ad ignavorum corroborationem conferebat. Nihil aliunde cautionis aut diligentiae tali tempori congrue omittens. Nam et speculatores per murum late omnem habebat dispositos: et ipse murorum ambitum stationesque militares noctu interdiuque sèpius obiens, vigilare unumque in propugnationis officio jubbat esse.

Τηνικαῦτα δὲ καὶ διὰ γραμμάτων (62) τὴν τοῦ Ρομπέρτου ἐφόδουν ἐδήλουν τῷ αὐτοκράτορι, καὶ οἵτε τὴν πόλιν πολιορκήσων τὸ Δυρράχιον παρεγένετο. Οἱ δὲ ἐντὸς, ὅρῶντες τὰς ἔξωθεν ἐλεπόλεις καὶ τὴν κατασκευασθέντα ὑπερμεγέθη μόσυνα (63) ὑπερανεστηκότα καὶ αὐτῶν τῶν τοῦ⁸¹ Δυρράχιου τείχων, βύρσας τε πανταχόθεν⁸² περιτεφραζμένον, καὶ τὰς λισσόδοις μηχανήματα κατεῖχοντας τούτους ιστάμενα, τὴν τε πάσαν περιβολὴν τῶν τείχων ἔξωθεν τοῦ στρατοπέδου περιβαθεῖσαν, καὶ τοὺς ἀπανταχόθεν συβρέοντας συμμάχους, πρὸς τὸν Ρομπέρτον, καὶ τὰς παρακειμένας, πόλεις ἐξ ἐπιδρομῆς πορθουμένας⁸³, δέει συνείχοντο, διαγνώσκοντες ἥδη τὸν σκοπὸν τοῦ δουκὸς Ρομπέρτου, ὡς οὐκ ἐπὶ τῷ πλειεστῷ καὶ χώρᾳ δηρώσασθαι καὶ λειαν πολλὴν διὰ τούτων συγκομισάμενος, αὐθίς εἰς Ἀπούληταν

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁷⁷ θαλάσσης. ⁷⁸ διεπλωζετο. ⁷⁹ περιστοιχίσαντες. ⁸⁰ περί. ⁸¹ Deest vocula τοῦ. ⁸² παναχεῖν.

⁸³ πορθουμένας, καὶ τὰς καλύπτεις πόλεις παλαιστιζομένας.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

iii, cap. 25 :

Constantinopolim Cartula mittitur,
Hostes in prælio adfere dicitur.
Ereptum veniant cum pretio quereritur.
Ne subdant hostibus.

(63) Ὑπερμεγέθη μόσυνα Guill. Apuliensis :
Oppugnare modis dux nittitur omnibus urbem,
Atque operis miri fabricatur lignea turris;
Hanc super est ingens erecta petraria, magnos
Projiciens jactus, ut moenia diruat urbis.

(61) Ιορδιον μηρός. Ordericus, lib. vii : Deinde prosperis ventis aspirantibus, per mare Dyrracio applicuit, et oppitanis viriliter obstantibus in fine mensis Junii urbem obsedit. Vnnyomus Barensis an. 1081 : In mense Junii pervenit (dix. Robertus) per mare et terra super Durachio, et conquiravit eam per mare et per terram, pugnauique ea cum multis machinis. Incidit vero indictio 4 in an. Ch. 1081.
(62) Διὰ γραμμάτων. Gausfredus Malaterra, lib.

παναστρέψαι, ὡς ἀπανταχοῦ διεκχρυσεύετο⁶⁴, τὸ Παλαιολόγος δινωθεν πολιορκήσαις τὴς Ἀρχῆς τῆς Ἀρματίνων βασιλείας ἐμειρόμενος, τὸ Δυρράχιον ὁ φασιν, ἐκ πρώτης ἀφετηρίας πολιορκήσαις ἡπειροτοπειτο. Κελεύει τοινύν ὁ Παλαιολόγος δινωθεν πολιορκήσαις τὴς Ἀρχῆς τῆς Ἀρματίνων παραγέγονεν. Οὐ δέ φησιν (64). Οὐτε τὸν τῆς βασιλείας ἔκωσθέντα Μιχαὴλ, τὸν ἐμπόριον τῆς τὴν Ἰδίαν τιμήν αὐθις ἀποκαταστήσαι, καὶ τὰς εἰς αὐτὸν γεγονίας ὑδρεις ἐπεξελθεῖν καὶ τὸ δόλον ἐκδικῆσαι αὐτὸν. Οἱ δέ φασι πρὸς αὐτὸν ὡς. Εἰ τὸν Μιχαὴλ θεασάμενον γνωρίσομεν, προσκυνήσομέν τε εὐθὺς αὐτὸν καὶ τὴν πόλιν παραδόμεν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἀρμέπετος προστάσσει εὐθὺς τὸν Μιχαὴλ λαμπρᾶς ἀμφισθέντα, ὑποδειχθῆναι⁶⁵ τοῖς τῆς πόλεως οἰκήτορσιν. Ἀπταγήντες δὲ τοῦτον⁶⁶ μετὰ λαμπρᾶς προπομπῆς, παντοῖος ὀργάνοις μουσικοῖς, καὶ κυμβάλοις κατακτυπούμενον ὑποδεικνύουσιν. Ἀμα δὲ τῷ τοῦτον θεάσασθαι, δινωθεν μυρίαις⁶⁷ ὑδρεσιν ἐπλυνον⁶⁸, μή ἐπιγινώσκειν αὐτὸν δῶλος δισχυρίζομενοι. Οὐ δέ Ἀρμέπετος παρ' οὐδὲν ταῦτα θέμενος, τοῦ προκειμένου ἔργου εἶχετο. Ἐν δῷσι δὲ ταῦτα οἱ τε ἐντὸς; οἱ τε ἐκτὸς⁶⁹ πρὸς ἀλλήλους ἐλεγον, ἀφων τῆς πόλεως ἐκπηδήσαντες τινες, μετὰ τῶν Λατίνων συναίρουσι πόλεμον· καὶ μερικῶς αὐτοὺς καταδιώκαντες αὐτοὺς εἰσῆλθον εἰς τὸ Δυρράχιον.

Michaelēm producant, regieque ornatūm cum splendida pompa et musicorū omnis generis instrumentorū cantū, Dyrrachiensib⁹ ostentent. Ita factum est. Verum ad id spectaculum milites ex propugnaculis cooriri contra magnis vocib⁹, exsibilareque ac convitorū plaustris desuper conspice hominem; tum dicere monstrari quidem sibi os importunum plagiarii nebulonis, non Michaelis oīm Augusti, quem præclare nossent. His pro nihilo Robertus habitis, sedulo instabat ceptis, ad finem expugnationis propositūm toto impetu festinans. Per id ferme colloquii tempus insperato erumpentes e civitate quidam certamen conseruere cum Latinis, detimentoque illato recessere.

Μερι δέ γε τοῦ συνεφεπομένου μοναχοῦ τῷ Ἀρμέπετῷ διαφέρου γνώμης ἡσαν οἱ πλείους. Οἱ μὲν διεκήρυξτον τὸν οἰνοχόον λέγοντες εἶναι Μιχαὴλ βασιλέως τοῦ Δούκα, οἱ δὲ αὐτὸν ἐνονδεῖνον διεβαίειντο τὴν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ τὸν παρβάρου συμπέθερον (65), δι' ὃν καὶ τὸν πολὺν ἀνέλετο πόλεμον ὡς φασιν· ἔνιοι δὲ διενίσταντο ἀκριβῶς εἰδέναι, ὅτε σκῆψις ἦν τὸ ἔλον τοῦ Ἀρμέπετου. Οὐ γάρ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁶⁴ διεκχρυσεύετο. ⁶⁵ λαμπρῶς ἀμφισθῆναι καὶ ὑποδειχθῆναι. ⁶⁶ τὸν τοιοῦτον. ⁶⁷ μυρίαις. ⁶⁸ ἐπέλυνον. ⁶⁹ καὶ ἐκτός.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(64) Οὐδὲ φησιν, Idem poeta :
Legatos mittunt, cur tenerit ipse, requirunt.
Dux renisse refert se, regni sede repulit
Immerito Michael ut restituatur honori.
Illi promittunt urbis quos ipse petebat
Ingressus, nunquam viso Michaelē negandos.
Cornicinum sonitu circumdatus atque tubarum
Et plectr. s. qui se Michaelē finzerat esse,
Mōre coronatus deducitur imperiali.
Circumtallatus cantibus undique turbis.
Unanimi cives, hunc ut videre, cachianno
Visum derident, dicentes, ipse solebat
Crateras mensis plenos deferre lyso,
Et de pincernis erat inferioribus unus.
(65) Συμπέθερος. Michael Ducas imp. dicitur
conoscer Roberti, propter nuptias initas inter

PATROL. GR. CXXXI.

A tarium luguriorum, qualia in obsidionibus excitari solent, prodesse poterant, ideoque jam ex ista materia multas esse domunculas constructas, aliasque quotidie construi. Ex his, inquam, omnes intellexerant, nequaquam, ut percrebuerat, prædæ solius cupidum esse Robertum, ideoque post vastatam direptamque regionem, onusto exercitu et satata cupiditate, plenum mox in Italianum regressum; sed expeditioni ejus ditionem atque imperium esse propositum, cuius clavim hanc quamdam atque arcem Dyrrachium sibi quovis sumptu conatuve subjicere omnino in animum induxisset, quod ad eum quem sequebatur assequendum finem ex isto progrediendum initio videbat. Ut autem id ipsum præterea confirmaretur ex verbis ipsius, jussit Palæologus percontari superne milites suos a Robertianis 104 ipsoque illorum duce, quam ob causam contra ipsos venirent? Quibus responderi Robertus jussit: expeditionem a se susceptam eo animo, ut affinem suum Michaelē imperiali solio exturbatum, dignitati pristinæ restitueret, injuriasque ac contumelias ipsi factas ulcisceretur. Ad ea Dyrrachienses: se Michaelē vidiisse, si is ostenderetur ipsis, continuo se agnitos veneratosque nec moram facturos ullam dedendas civitatis. Quo Robertus audito, suis edicit Pseudo.

C Quanquam vero quæ diximus de ostendo explique monacho Michaelē simulante, ita successerunt; grossabantur tamen per obsessam civitatem locaque circumposita Romanæ ditionis variæ de illo sententiæ, scindebantque in contrarios sensus incertum vulgus. Erant qui tanquam de noto ipsis capite haud dubie pronuntiarent, suis illorum pincernam Michaelis: alii enimvero confirmabant utriusque liberos, quæ vis est vocis συμπέθερος. Vide supra pag. 28, 52. Ceterum quandoquidem erant non pauci qui noui larvam, sed genuinum Michaelē esse existimabant, et affirmabant, jure in dubium vocari potest, fuerint in vivis Michaelē, cum Dyrrachinam obsidionem aggressus est Robertus. Nam si etiamnum superstes fuisset, vix est ut credatur Rectorem hunc monachum eo venisse impudentiæ, ut Michaelē nedum existentem effingere voluerit. Deinde id saltem indicasset, vel certe non 282 sibiisset Anna. Scio Scylitzem referre Michaelē a Botaniata exactum in monasterio Manuelis vitam produxisse usque ad Alexii tempora a quo benigne habitus est, eoque imperante mortem obiisse. Verum hac in re fidem ne mercatur Scylitzes, aliorum judicium.

Michaelem esse ipsum Augustum, cuius calamitate excitus pro iure ac necessitudine afflictitatis Robertus armis cepisset. Nonnulli perseverabant, plane sibi compertum, meram eam esse fabulam, ictumque comitentum vasri hominis Roberti bello injusto praetextum plausibilem obtentis. Neque enim ulla esse modo verisimile Michaelem Ducam ad Robertum transfiguisse, aut aliam quærendam belli causam esse, quam ejusdem Roberti avaritiam, quæ primis successibus illecta, irrevocabiliter in cetera feratur; dulcedine primi quesitus ad ceteram prædæ adhuc intactæ rapinam instigante: nihilque adeo id mirum in tali homine, qui cum ex ultima egestate humiliata fortunæ, inquietudine naturæ, audacieque non minus quam felice industria, prudentia non vulgari dirigente, se ipsum excitaverit usque ad regni apicem, urbibus et regionibus omnibus Longobardis primum, deinde etiam Apuliæ sibi, ut superius memoratum est, subjiciendis, jam ut consentaneum usitatumque est, degustato semel lucro, cupiditatem continere nequeat; quin adjectis ad Illyrici oram civitatesque tractus istius oculis, experientiam in iis et consolandom rapacitatem suam interim censeat: certus, si votis eventu nunc quoque responderint, grassari semper ulterius in quæque obvia pro more ac natura avaritiae, 105 quam merito gangrenæ comparaveris: ut enim illa lues si semel membrum quodvis arripuerit, serpit in cetera continuo, nec uspiam quiescit donec corpus universum tabefecerit: sic ea pestis animi quidquid quavis in parte admomorderit, universam comprehendere absorbereque irrevocabili impetu pergit: ac nisi ceperis aut progressibus efferis vis resistantium inajor occurserit, prossus absumat usque ad extenuum.

Allatis porro ad imperatorem Palæologi litteris quæ de trajectu Roberti mense Junio facta, deque naufragio ac cœlesti in eum ira, quæ frustra illum admonuerat, item de occupato obiter Aulone, deque infinitis copiis nivium instar hibernarum ad eum undecunque confluentibus, indicabant: nec illud dissimulantes, esse aliquos qui persuaderi sibi sinerent Michaelem olim Augustum revera cum Roberto esse, eoque in ejus partes trahi; his, inquam, omnibus Alexius acceptis, in gravem de summa rerum sollicitudinem incidit, magnitudinem periculi in quo res publica versaretur etiam atque etiam secum reputans. Ac cum facile cerneret, quas haberet ad manum speraretve copias, ne unam quidem partem ex plurimis quæ Roberti exercitum confabant æquare multitudine posse, statuit sibi esse ex Oriente Turcos evocandos; idque agere missis nuntiis cum sultano cepit. Venetos quoque (a quibus color in circensibus ludicris ad discriminem factionis alterius celebri usu adhi-

8. Ό δε αὐτοχράτωρ πάντα διὰ γραμμάτων τῶν Πλαταιολόγου ἀναδιδαχθεῖς, καὶ διὰ κατὰ τὸν Ίούνιον μῆνα δ.απεράστας (ώς δὲ λόγος φύσας ἐδήλωσε) καὶ τοσούτῳ κλύδωνι καὶ ναυαγίῳ κατασχθεῖς καὶ οἵθεομηνίᾳ περιπεσών, οὐχ ὑπεστάλη, ἀλλὰ τὸν Αὐλῶνα μετὰ τῶν τὸν αὐτῷ συνελθόντων ἐξ ἀφόδου κατέσχε, καὶ διποιαὶ αὐθις ἀπανταχόθεν ἀπειροπληθεῖς δυνάμεις ἐς αὐτὸν συρρέουσι νιφάσιν δοικυταὶ χαίμερίσιοι καὶ οἱ κουφότεροι τὸν φευδώνυμον ἐπ' ἀληθεῖας Μιχαήλ εἶναι τὸν βασιλέα πιστεύοντες προσέρχονται τῷ 'Ρομπέρτῳ, ἐδεδει τὸν πρὸς εἰ τῆς ὑποθέσεως ἀποβλέπων μέγεθος. Καὶ τὰ; οὐπ' αὐτὸν δυνάμεις μηδὲ τὸ πολλοστὸν τῶν τοῦ 'Ρομπέρτου σωζούσας κατανοῶν, δέον ἔχοντες ἐκ τῆς Εἴρας Τούρκους μετακαλέσασθαι, καὶ τηγικαῦτα περὶ τούτου δηλοὶ τῷ σουλτάνῳ (66). Ἀλλὰ καὶ τοὺς Βενετικούς; (67) προσκαλεῖται δι' ὑποσχέσεων καὶ δώρων (ἀφ' ὧν, ὡς φασι, καὶ τὸ Βενετὸν χρῶμα (68) ἐν ταῖς ἱππικαῖς ἀμιλλαῖς 'Ρωμαῖοις ἐξεύρηται), τὰ μὲν ἐπαγγειλάμενο;, τὰ δὲ καὶ προτείνων

Variae lectiones ex cod. Coislin.

“οὐκεῖνον. οὐκεῖνος γίνεσθαι. οὐκεῖνος τό. οὐκεῖνον.

Car. Dufresnii

(66) Σουλτάνῳ. Solymanno Nicæensi toparche, quocum paulo ante sœdus pepigerat Alexius. Vide pag. 97.

(67) Τὸν Βενετικούς. Venetos in auxilium Græcorum aescitos narrant etiam Guil. Apul. Malaterra, lib. 5, cap. 26; anonymous Barensis, et Sabellius dec. 1 lib. iv extremo.

(68) Τὸν Βενετὸν χρῶμα. Seu, ut alii, quod Venetos caruli colores fuerint. Anonymous scriptor, τὸ Βενετὸν, ἀπὸ Βενετίας ἀνόμαστας, ἐν ἡγίνεται τὰ κυανᾶ γρώματα. Adeo Isidorum, lib. xix Orig. cap.

Du Cangii notæ.

17, et Vegetum, lib. v, cap. 7. Ma.c, inquit Alamanus, nam ante conditas Venetas id nomen fuit, cum Suetonius Venetæ factionis meminerit in Vitell. cap. 14. Ita sane si Venetas hodiernas intelligat. At fuerunt ante Suetonium non Veneti modo, sed et Venetis, quod nomen reperitur apud Liviū, Pliniū, Florum, Velleium, et alios, quos laudat in Italia sua Phil. Cluverius, lib. 1, cap. 17. Vide præterea Paulum Warnefrid. *De gest. Langob.* l.b. ii, cap. 14; et S. Augustin. lib. vi, *Contra Faustum Manichæum*, cap. 8.

D

ξῆρη, εἰ μόνον θελήσαιεν τὸ ναυτικὸν ἀπάσχεις τῆς Αχώρας αὐτῶν ἔξωπλίσαι καὶ τάχιον εἰς τὸ Δυρδάχιον κατελαθεῖν, ἐφ' ὃ τοῦτο μὲν φυλάξῃ, μετά δὲ τοῦ στόλου τοῦ Ῥομπέρτου καρτερὸν συστήσασθαι πόλεμον. Καὶ εἰ κατὰ τὰ μηνυθέντα ⁶¹ αὐτοῖς ποιήσαιεν, εἴτε Θεού ἐπαρήγοντο; τὴν νικῶσαν σχῆμα, εἴτε (ὅποια συμβαίνειν εἰώθεν) ἡττηθεῖεν, ἔκεινα αὐτὰ ληφονταις κατὰ τὰ ὑπερχρήματα, ὡσπερ εἰ κατὰ κράτος ἐνίκηταν. Ἀλλὰ καὶ ὑπόσα τῶν θελήμάτων αὐτῶν μή ἐπισχαλῇ τῇ τῶν Ῥωμαλῶν ἀρχῇ εἴεν, ἀποπληρωθῆσονται ⁶² διὰ χρυσούσούλων λόγων ἐποπεδωθέντα. Οἱ δὲ τούτων ἀκούσαντες, πάντα ὅσα περ ἡθελον αὐθίς διὰ πρέσβειων ἐκαιτησάμενοι, τὰς ὑποσχέσεις βεβαίας λαμβάνουσι. Τηνικαῦτα γοῦν [τοῖνυν] στόλου εὐτρεπείσαντες διὰ παντοῖου εἰδους πλοίων τὸν πρὸς Δυρδάχιον ἀπόπλον ἐποιοῦντο σὺν εὐταξίᾳ πολλῇ. Καὶ πολλὰς κελεύθους διανηξίμενοι κατέλαβον τὸ ἐπ' ὄνδρατι τῆς ὑπεραρμάμου θεοτόκου πάλαι ἀνοικοδομηθὲν τέμενος; εἰς τόπον Παλλία καλούμενον, ἀπέκοντα τῆς παρεμβολῆς τοῦ Ῥομπέρτου, ἔξωθεν τοῦ Δυρδάχιου κειμένης, ὡσεὶ σ. αδίσις δικεωταθέντα. Θεατάμενοι δὲ τὸ ναυτικὸν τοῦ Ῥομπέρτου ἐκεῖθεν τῆς ἀδελεως Δυρδάχιου παντούφ εἰδεις πολεμικῶν ἀργάνων περιπεφραγμένον, ἀπειδειλασαν πρὸς τὴν πόλεμον. Μεμαθηκὼς δὲ τὴν τούτων ἔλευσιν δ' Ῥομπέρτος, πέμπει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βειμούντον πρὸς αὐτοὺς μετὰ στόλου, μηνύων εὐθυμῆσαι τὸν βασιλέα Μιχαήλ καὶ αὐτὸν τὸν Ῥομπέρτον. Οἱ δὲ εἰ; νίωται τὴν εὐφημίαν ἀνήρτων. Ἐσπέρας δὲ καταλαδούσης, ἐπει οὐκ ἐνῇ αὐτοῖς ταῖς ἀκταῖς προσπελάσει, νηνεμίας οὖσῃς, συναρτήσαντες, τὰ μείζωνα τῶν πλοίων, καλωδίοις τε δισμήταντες, καὶ τὸν λεγόμενον πελαγολιμένα (69) συναπαρτίσαντες, πύργους τε ἔξιλίνους (70) ἐν τοῖς

bitus nomen invenit) concitare adversus Robertum studuit, oblatione promissioneque donorum ab eis contendens, ut nauticam οἰκουμενικην apparatus quam primum educerent suis portibus, Dyrrachiumque peterent ac tuerentur, pugnamque navalium cum Roberti classe committerent, certis sibi in quovis eventu suis praemissis. Sive enim, Deo juvante, vincerent; sive ut sunt easus rerum, humanitas aliquid paterentur, eadem se representarum quæ polliceretur. Quod si quæ præterea euperent, quæ salva republica concedi possent, facillimum in annuendo se futurum, concessionibusque firmitatem eternam, Bullarum Aurearum expeditione adjuncturum. Hæc nequaquam aspernanda Venetis sunt visa. Misericordia ergo legatos qui postulationes ipsorum proponerent: quibus cum plane satis esset factum solvit versus Dyrrachium validam Venetorum classis, multitudine navium omnis generis et militari disciplina, ordinatissimaque dispositione terribilis. Ea magnos emensa maris tractus, appulit tandem ad locum dictum Pallia, ubi visobatur templum olim extactum in nomine purissimæ et superimmaculatae Dei Matris, distans a Roberti castris extra Dyrrachium munitis, intervallo stadiorum ferme octodecim. Inde Veneti speculati Roberti classem **106** e regione Dyrrachii positam, copiissime instructam οἰκουμενικarum machinarumque genere, quibus aut secessu, aut nocere hostibus posset, ainsi sano non sunt eam lassore, præliisque aleam jacere. At Robertus eorum adventu comperto, Baimundum comitante classe ad ipsos misit, cum mandatis: ut Michaelum Augustum ipsumque Robertum agnoscere, velationemque acclamatiōne testarentur.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁶¹ διαμηνυθέντα. ⁶² ἀποπληρωθῆσται.

Car. Dufresnii

Du Cangii notæ.

(69) *Πελαγολιμένα.* Portum in mari ipso fabricant, aut quando cessante vento, proximo littori naves adiuvare non poterant, ut hic apud Ααανα: aut si in loca in portuosa et arenosa incederant. Tunc enim majora navigia in unam seriem, in speciem lunæ crescentis, ordinata; eaque saccis arena completae in modum anchorarum pendentibus communiebant, idque πελαγολιμένα ποιεῖται appellant Anna hoc loco et lib. vi, pag. 160: et Leo Aug. in Tactic. cap. 20, § 196. Willerimi. Nangius in S. Ludovico. a. 1269: Circa zero solis occasum venitur ad 10 millaria prope portum, sed vento verso in contrarium, non potuit accessus ad portum fieri tota die. Iactauit ergo anchoræ, et de non portu portus efficitur. Respexit forte Nangius illud Claudiani *De bello Gild.* Efficitur portus medium mare, tutaque ventis. *Omniibus, ingenti mansuescunt stagna recessu.* Huc etiam spectant illa Vegetii, lib. v, cap. ult. Quod si cauila hostium evitatis iustidias publico Marte configat, tunc liburnarum instruendæ sunt acies, non directæ, ut in campo, sed incurvæ ad similitudinem lunæ: ita ut productis cornibus acies media simuletur, ut si adversarii perrumpere tentarent, ipsa ordinatione circunficiantur. Vide Joan. Schellerum lib. iii *De militia veterum*, cap. 5.

(70) *Πίργους τε Εντέρους.* Malaterra, lib. iii, cap. 26, de hoc natali prelio scribens: Venetiani naves suas pluribus communibus aggregatas nocturno silentio exonerando levigantes, et in summittate malis uniuscuiusque navis solium duorum vel trium hominum arte componentes, lapidibusque et pilis ad jaciendum munitentes, sese ad defensionem, potius, quam ad deditiōnem aptaut. In majoribus porro liburnis propugnacula turresque constituebantur, ait Vegetius, lib. v, cap. 14: Ut tanquam de muro, illa de excelsioribus tabulatis facilis vulnerarent inimicos. Castellatas naves vocat ejusmodi navigia Paulus Diac. lib. xviii *Hist. Msc.*: πλοῖα κατσιλιμένα, Theophanes; ipsa vero castella, εὐλόκαστρα, Leo in Tact. cap 19, § 7, e quibus milites in medium hostilem navem jaciebant, ἢ λιθους μολισχους, ἢ ολέρηα βαρέα, οἷον μάζις ἔιφοεισεῖς, δι' ὧν ἡ τὴν ναυν διατρύουσιν, ἢ τοὺς ὑποκειμένους συθλάσσουσιν σφρόνως καταχρέψεις. Tactica Philippi ducis Clivensis D. Ravestani: Aussi pareillement leur nef devant et derrière est toute pomplée, et couverte de gros châbles pour garder les pierres et les barres de fer, que ceux des hunes jetent en bas: car c'est la chose qui fait le pis, quand l'on est à aborder, que les corps qui viennent des hunes.

Ea re Veneti in crastinum dilata, insequente vespera, quoniam cessante vento admoveare se littori non poterant, majora navigia in unam seriem ordinata rodentibus inter se devincient, eumque, qui dici solet, *maritimum portum ipsa sinuata acie structura, naviumque objectu magnarum undique disposito, efficiunt. Tum vero lignas turres in loco velorum excitant, in quas attrahunt funibus ordineque in iis locant scaphas omnes suas, certo armatorum numero in singulas tributo; congesa ipsis telorum copia. Erant autem ea tela hujus formæ. Crassissimos stipites in partes dissecuerant, longitudine non ultra cubitatem: eos caudices duiores gravioresque, ideo ad nocendum aptiores reddiderant magnis undique atque acutis insixis clavis. Sic comparati Francie classis opperebantur adventum. Nec defuit illucescente iam die Baimundus, promissam heri acclamationem repetens: sed cum nihil aliud nisi grandes in faciem contumelias referret, ignominiae impatiens toto impetu in navigia Venetorum invehitur: quem cetera mox classe consequente atrox pugna consummavit a Baimundo præsertim; quem ultra innatum ardorem aculei conviciorum irritaverant. Ergo dum instat ferocius prætoriamque suam fixis Venetorum navigiis licentius admoveat, illi uno ex truncis quos diximus ex alio in navem Baimundi devoluto, eam perforant; quæ subeunte per labem aqua cum sorberetur fluctibus, repente vectores pro se quisque fugere, et scilicet in idipsum quod fugiebant malum fuga ipsa ruere: mergi enim in navi metuentes, mergebantur in mari. Hoc ferme fato absunti sunt omnes qui Venetorum ictibus in ipso prælio non ceciderant. Baimundus vero in*

A iστοις; αὐτῶν οἰχοδομήταντες, διὰ καλωδίων ἀνήγαγον ἐν αὐτοῖς; τὰ ἔκαστα αὐτῶν συνεφεπόμενα μηκρὰ ἔκτισαν. Ἐνθε; δὲ τῶν τοιεύτων ἀνδρας ἐνδιπλίους εἰσαγάγοντες, ἐξίλα τε παχύτατα εἰς μέρη διατεμότες, οὐκ εἰς πλεῖστον πήχεως ἐνδισαντες, ἐν αὐτοῖς, τὴν τοῦ Φραγγικοῦ στόλου ἐξεδάγοντο ἐλευσιν. Ἐμέρας δὲ ἡδη αὐγαζούστης, καταλαμβάνει ὁ Βαῖμοῦντος τὴν εὐφημιαν ἔχιτούμενος. Τῶν δὲ εἰς τὸν πώγωνα (71) αὐτοῦ ἐφυρισάντων, τούτο ὁ Βαῖμοῦντος μη ἐνεγκών, αὐτὸς πρῶτος κατ' αὐτῶν ἐξορμήσας, τοῖς μεγίστοις τῶν αὐτῶν πλοίων προτείπλασεν, εἴτα καὶ διοικήσας στόλος. Καρτεροῦ δὲ πολέμου συδραγέντος, ἐπειδὴ ὁ Βαῖμοῦντος καρτερώτερον αὐτοῖς ἐπεμάχετο, ἐκ τῶν εἰρημένων ἔγκλων ἀνωθεν βίφαντες, εὐθὺς διέτρησαν τὴν ναῦν, ἐν δὲ Βαῖμοῦντος ἐτύγχανεν ὡν. Ω; δὲ, ἀναρροιβοῦσαντος τοῦ ὄνδρος, καταποντίζεσθαι ἐμελλον, οἱ μὲν ἐξερχόμενοι τῆς νεώς ἐξ ἡσπερ ⁷⁰ ἐρυγόν, εἰς τούτον αὐτὸν ἐνέπιπτον καὶ ἐδυθίζοντο, οἱ δὲ μετὰ τῶν Βενετικῶν μαχήμενοι ἀνηρέθησαν ἐκεῖνος δὲ εἰς κίνδυνον ἡδη ἀληλακώς, εἰς δὲ τῶν αὐτοῦ πλοίων εἰσπηδήσας, εἰτεισιν. Ἐπειδὴ πάλον δὲ θαρρήσαντες οἱ Βενετικοὶ, καὶ τὴν κατ' αὐτῶν μάχην θαρρηλεώτερον συνάφαντες καὶ τελειώς κατετροπωσάμενοι τούτους, ἐδίωξαν ἀχρι τῆς τοῦ Ῥομπέρτου σκηνῆς. Ἀμα δὲ τῷ τῇ χέρσῳ πελάσας, εἰσπηδήσαντες δὲλλον πόλεμον μετὰ τοῦ Ῥομπέρτου συνάπτουσι. Τούτους θεασάμενος ὁ Παλαιολόγος, ἐξελθὼν καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ κάστρου Δυρράχιου μαχόμενος ἦν μετ' αὐτῶν. Καρτεροῦ γοῦν γεγονότος πολέμου, καὶ μέχρι τῆς Ῥομπέρτου παρεμβολῆς φθάσαντος, ἐκεῖνον ταύτης πολλοὶ ἐδιώχθησαν. πολλοὶ δὲ καὶ παρανάλωμα ἔισιν (72) γεγόνασιν. Οἱ δὲ Βενέτικοι, λείαν πολλὴν ἀφελόμενοι, εἰς τα

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁷¹ οὐπερ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

283 (71) Πώροι. Est sane quod miremur, cur Veneti Boemundo Latino, seu Franco, barbam exprobarent, cum ea tempestate apud Latinos et Francos barbam rasitare passionis usu receptum esset. Guibertus coætaneus scriptor, lib. v. *Gest. Dei per Franc.* cap. 6: *Nostri autem in assiduo positis procinctu, fatiscentium genarum maciem horribilis primum situs ambierat, et Francio more incuria diuturnæ peregrinationis omisso, barbulam quisque rasitare distulerat.* Id ipsum de Latinis testantur. Willermus Tyrius, lib. ii, cap. 2; Jacobus de Vitriaco, lib. i, cap. 73; Radevicus, lib. iv *Gest. Frieder.* cap. 30; Nicetas in Isaac, lib. i, n. 10; Gregoras, lib. ix, et alii sine numero. Sed præsertim morem hunc Normannis ipsis ascribit Willermus Malonesbur, lib. iii *De gest. reg. Angl.* dum narrat speculatorum ab Haraldo Anglorum rege in Willelmi usihi castra submissos, retrahisse, pene omnes in exercitu illo presbyteros rideri, quod totam faciem cum utroque labro rasam haberent. Et Matthæus Paris, an. 1196. Willelmo itaque filio Roberti, cognomento, cum barba, cuius genus avitum ob indignationem Normannorum radere barbam contempserat, etc. Quin et ipse Baimundus, quod Anna intert, pag. 404, mentum acie novacuse ad eutem radebat, ita ut cuius fuerit coloris ejus barba, dicere illa non po-

tuerit. Au igitur Veneti ipsi barbati Boemundo imberbes genas objecere, quemadmodum semiviris solenius? Nam constat ejus avi Venetos non receperunt a cæteris Latinis usum amplexos, sed Graecorum instar, quorum mores etiam in vestibus retinuere, barbam nutritivisse. Quod Ordelaſti Falieri ducis, qui hoc saeculo vixit, effigies, quæ in ecclesia S. Marci Venetiis conspicitur, et aliæ aliquot veterum nobilium Venetorum, quas repræsentant Cæsar Væcellius, lib. *Degli habitu antichi et moderni*, satis confirmant. Unde cum post Alexii excessum, inter Joannem filium et Venetos simultas nescio quæ ora esset, *decreatum fuit ut Veneti, qui huc usque barbas nutritiverant, de cætero imberbes efficerentur*, ut auctor est in *Annalibus Dandulus*, ad an. 1126. V. Notata ad pag. 465.

(72) Παραλλαγμα ἔισιν. Victoriam Venetorum attigit etiam Guillelmus Apulensis.

Crastina progrediens aurora fugaverat umbras,
Ad bellu u populus navale paratur uierque,
Amplius hujus erit, quia gnura Venetica belli
Genus ruit audacter: classis ducis exparsfacta
Ad portum fugitiva redit, sic pugna remansit
Ter redcunte die, gens multa Venetica portum
Appetit, et naves Roberti Marte lacerat.

τὸν πλοῖον παλινοστήσαντες εἰσήσαν. Ὁ δὲ Παλαιο-
λόγος εἰς τὸ κάστρον εὐθὺς εἰσεισιν. Ἡμέρας γοῦν
τινὰς εἰς Βενετικὸν διαναπαυσάμενος, ἀποστέλλουσι
πρὸς τὸν βασιλέα πρέσβεις διαμητύνοντες τὰ γεγο-
νότα. Ὁ δὲ φιλοφρονησάμενος αὐτὸν ὡς εἰδὼς, καὶ
μυρίων εὐεργεσιῶν ἀξιώσας, ἀπέλυτεν, ἀποστέλλας
μετ' αὐτῶν χρήματα ἵκανα πρὸς τὰ δοῦλα Βε-
νετίας (73) καὶ τοὺς ὑπὸ αὐτῶν ἄρχοντας.

ἱμπελούμενος εἰς τὸν Βενετό, οὐδὲν μανū hostes adoritus, periculum usque ad castra Roberti pro-
movit, εἰς εἰναὶ usque fuga et trepidatio perlata est, cæsis per campos gladio plurimis. Veneti
prædam multam in navigia sua 107 reportarunt: Paleologus vero se in arem recepit. Post haec
aliquot diebus ibi morati Veneti, nuntios ad imperatorem miserunt, indicaturos quæ contigerant:
qui eos ut par erat benevolentissime exceptos beneficiis onustos innumeris remisit, cum non mo-
dica pecunia summa qua et ducem Venetiarum et alios sub ipso ejus reipublicæ magistratus nunc-
rabantur.

Οὐ δέ Ρομπέρτος, μαχιμώτατος ὁν, δεῖν ἔγνω μὴ ἄριστασθαι τοῦ πολέμου, ἀλλὰ καρτερῶς μάχεσθαι. Χειμῶνος δὲ ὄντος οὐκ ἤν τὰ πλοῖα εἰς τὴν θά-
λασσαν καθελκύσαι· ἀπειργες δὲ καὶ τοὺς ἀπὸ Λογγι-
θρόδας ἐρχομένους, καὶ τοὺς τὰ πρὸς χρέαν αὐτῷ
ἴκειθεν κομίζοντας, δὲ τὸ Ρωμαῖκὸν, καὶ δὲ τῶν Βενε-
τικῶν στόλος, τὸν ἀναμεταξὺ πορθμὸν ἐπιμελῶς
τηροῦντες. Ποτὲ δὲ τὸ ἔαρ (74) ἤδη παρῆν, καὶ δὲ
θαλάττιος κλύδων ἐπέπαιτο⁸⁷, πρῶτον μὲν οἱ Βενε-
τικοὶ λύσαντες τὰ πυρυμήσια κατὰ τοῦ Ρομπέρτου
ἴξωρμησαν· ἔχομένως δὲ τούτοις δὲ Μαύριξ κατὰ τοῦ
Ρωμαῖκου ἀπέκλευτος στόλου, καὶ συναρτεῖται πόλε-
μος· ἐντεῦθεν βαρύτατος, καὶ οἱ τοῦ Ρομπέρτου
τα νῦντα διδάσταιν. Εἴτα δεῖν ἔγνω δὲ Ρομπέρτος
ἄπαντα τὸν αὐτοῦ στόλον ἐλκύσαι εἰς τὴν χέρσον. Οἱ
δὲ ντσιώται, καὶ τὰ παρὰ θάλασσαν τῆς ἡπειρου πο-
λιχνία, καὶ ὀπόσιοι ἀλλοι φόρους παρείχον τῷ Ρο-
μπέρτῳ. τεθαρρήστες διὰ τὰ συμπεσόντα αὐτῷ, οὐχ
ετοίμως τὰ ἐπιτεθέντα βάρη ἐδίδουν, τὴν αὐτοῦ κατὰ
θάλασσαν μαθόντες ἤταν. Δεῖν οὖν ἔγνω πλεονοὶ⁸⁸
τεριεργίῃ πολέμου χρήσασθαι. καὶ διὰ τε θαλάσσης
καὶ ἡπειρου μάχεσθαι. Ἐπει τὸ οὐκ ἔην τὰ κατὰ
γῆνην εἰς ἔργον ἀγειν⁸⁹, δεδιώκει τὸ ναυάγιον, ἀνέ-
μων μεγάλων τηνικαῦτα πνεόντων, ἔχαρτερήσας

A extremum discrimen adductus, ægre in aliud na-
vigium evadens se subduxit. Duce sic amoto in
reliquos jam perculos Veneti vehementius inventi,
plane omnes in fugam averterunt, insegnentes
usque ad tabernaculum Roberti: quin etiam ex-
scensione subito facta manum cum Roberto con-
serunt: quod conspicatus ex speculis arcis suæ
Paleologus, erupit et ipse de repente, conjunctoque

impetu cum Venetis, haud segni manu hostes adoritus, periculum usque ad castra Roberti pro-
movit, eo enim usque fuga et trepidatio perlata est, cæsis per campos gladio plurimis. Veneti
prædam multam in navigia sua 107 reportarunt: Paleologus vero se in arem recepit. Post haec
aliquot diebus ibi morati Veneti, nuntios ad imperatorem miserunt, indicaturos quæ contigerant:
qui eos ut par erat benevolentissime exceptos beneficiis onustos innumeris remisit, cum non mo-
dica pecunia summa qua et ducem Venetiarum et alios sub ipso ejus reipublicæ magistratus nunc-
rabantur.

At Robertus vir animi imperterriti atque adversus
omnes bellicorum castum offensiones invicta con-
stantia muniti, plane decrevit non aliud huic bello
finem quam victoriam facere; talique proposito
obdurare contra tum cœli ac procellarum, tum
hostilium terra marique incursionum commicatum
annonæ prohibentium, incommoda. Nam nec ipse
per tempestatem poterat navigia in tutum subducta
mari committere: et idem illud incommodum
clausi mari, transitum Italicarum navium e Ro-
berti ditione necessaria ad ipsum comportare pa-
rantium arcet. Accedebant imposita portibus
circum omnibus præsidia Romana Venetæ clas-
sis, quorum intenta custodia mare adhuc magis
invium Roberti usibus fecerat. Ut vero jam libe-
rum mitiori cœlo mare suit, Veneti obsidere non
contenti velis remisque oppugnatum Robertum
pergunt. Quibus cum se adjunxisset Maurix cum
classe Romana, gravissimo prælii contracto Ro-
bertiani terga verterunt. Ex quo tempore Robertus
faciendum sibi putavit, ut omnes suas naves in
continentem subducere, libera possessione maris
hostibus permitta. Sed et illa ejus offensione in-
sulare erecti, quique oram Epri littoralem oppi-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁸⁷ ἐπέπαιτο. ⁸⁸ προάγειν.

Car. Dufresnii Du Cangii nolit.

(73) Δοῦκα Βερστίας. Dominicum Silvium, cuius
statu ob lusum Robertum hocce inscriptum ἐπι-
γραμμα testatur Sansovinus:

*Obsesso repuli Guiscardum marte Robertum
Dyrachio, hinc dominum [δεσπότην] me vocal
præsul Alexis.*

(74) Οὐ δέ τὸ έωρ. Anno scilicet 1182.
Μαύριξ. Classis Alexianæ præfector. Guillelmus
Apul. lib. iv.

Classis Alexianæ dux Mabrica renerat illuc.

Alteri igitur navalī isti prælio non interfuit Alexius,
sed Maurix magnus dux, vel certe classis præ-
fector, ab Alexio submissus, quod contra historiæ
silem scriptis Petrus Luccarus, lib. i Annal. Ra-
gnas. Nam tempore initi Graecos inter et Normanos
prælii, Alexius Constantinopoli adhuc morabatur,
quod diserte tradit Anna. Sed præstat ad illu-
strandam Alexiadem subjungere quæ in hanc rem
conveniuerat Luccarus. S'accostarono parimente

a Roberto Guiscardo re (il duca) di Puglia e Calarria,
fratello del conte Gofredo, e come si legge ne' no-
stri archi, ed in Baldazar de Spalato, i Spalatini
284 gli mandarono in aiuto una galea, ed i Rausei
due, quando che egli faceva guerra ad Alessio Con-
neno imp. ed ad Domenico Silvio doge di Venetia,
all' hora avenne, che attaccandosi queste due armate
a combattere, la galea rausea venne a caso alle mani
con la galea imperiale, sopra di cui montati i sol-
dati rausei, uno di loro voleva ferire l'imperatore,
ma il suo capitano gridando ad alta voce, Non fare,
che costui è l'imperatore, egli si ritirò indietro. Certe
Ragusinos Roberti partes amplexos contra Venetos
et Graecos auctor est præterea Guillelmus Apul.

*Gens comitata ducem cum Dalmaticis Ragusa, Telorum densis consternit jactibus æquor:
Non tamē a portu procul audent ducere naves
Castrorum dederat tutum vicinia porum.
Funibus incisis quasdam violenter ab ipso
Littore propulsas vi turba Venetica duci.*

dulis tenebant, et alii circum, antea Roberto vectigales, aperte detrectare tributi pensitationem ausi jam sunt. Unde Robertus cito sensit quanti momenti maris imperium, aut saltem usus liber, ipsi esset ad rerum suarum non solum famam, sed etiam salutem, successumque ceptorum. Constituit ergo renovato impetu bellum iterum terra simili marique movere. Non tamen altum statim tenuit: quoniam qui tunc mare tenebant venti vehementes, memoria illi refrianda naufragii præteriti, futuri alterius metum incusserant. Duobus igitur mensibus portu se continuuit urbis Jericho, magna interim cura ac diligentia se comparans ad bellum, ut dixi, maritima conjunctim terrestriique impressione instaurandum. Nihilo vero segnus remissus per id tempus Venetæ Romanæque classes claustra maris obtinebant, transitui hostilium navium intentæ prohibendo: quia, ut primulum remissa tempestate patiens navigationis æquor esse ceperat, ex Italia transfretare ad Robertum conabantur: sed per obsidentes littora nostros, minimè poterant. Quin nec terra frumentatio, cæterique vectura comineatus, facilis Roberto erat, cuius castra metata ad Dulcem fluvium, impositos quasi cervicibus patiebantur præsidiarios Dyrrachienses, assiduis eruptionibus eos incessentes qui frumentandi **108** aut usus similis alterius cuniuscumque gratia ultra vallum prodire audenter. Inde fames primum exercere ipsos; deinde etiam ab insuetudine cœli morbis crebrescentibus, pestilentie tanta vis exarsit, ut ea tribus mensibus facile hominum decem millia dicatur absumpsisse. Et quoniam in equitatum præcipue florentissimum Roberti pestis incubuisse visa est impetu sæviori, eam plane copiarum ejus partem lectissimam deformavit miserum in modum, si non penitus ad nihilum redigit. Constat quippe ex comitibus ipsis ac cæteris magnatibus nobilitate ac fortitudine insignibus viris, qui istud militare corpus conflabant, extintos esse, qua lue, qua fame, ad quingentos; equites autem fortunæ humilioris, qui similiter perierint, numerum iniri præ multitudine non potuisse. Quoniam vero, ut dictum est, subductæ naves fuerant in alveum Dulcis fluvii, contigit ut cum eas inde educere oportuit, tanta urgeretur siccitate id flumen, ut squalenti voragini aridi torrentis, quam alveo perennis amnis esset tum quidem similius, ac ne tantum quidem aquæ haberet quantum in plerisque torrentibus cernitur, **In**commoda sane res consiliis Roberti classem, ut diximus, mari reddere parantis; at naves interceptæ vallo, trudi secundo flumine in mare nequivant. Sed homo industriae mirificæ, secundique ad artium excitationem pectoris, viam inivit ejus expediendæ difficultatis talenti quamdam. In maxime declivi ac demissa parte alvei jam sicci, sibi utrinque paxillos in arenam jussit invicem oppositos, continua in longum serie; tumque cum sibi utrovis ex latere contiguo, viminum implicatione plurima quam arctissime vinciri. Vallum sic fixum roborari voluit a parte exteriori ripas versus, aplicitis in longum ingentibus arboribus, ad eam rem radicitus avulsa. Supra eas exaggerari subigique ac apprimi multa vi arenam imperat, latentes rimas omnes expleturam. Intra hunc sic angustatum sicquon directum alveolum, omnes jam reliquias aestivantis fluvii, ac toto sparsas vasto

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁹⁰ δ. ¹ διαπερδεῖν ἀπεισογεῖν. ^{ως} δε. ² πρὸς. ³ ποσουμένων. ⁴ Γλυκήν. ⁵ ⁶ Desunt voces μετὰ τὸν χειμῶνα καὶ τὸν ἐπιγεγούς ἐπὶ τὸν θέρους θερμότερον ἐπιβάλλοντος, καὶ μηδὲ ὄποις τοῖς. ⁷ Desunt voces ὑπεισεν καταστρωνύειν φάμμον ἐπιπάττοντας ἀνθειν, ὡς εἰς ἐνα τὸν θερμόν, ἐπιβάλλοντος, καὶ μηδὲ ὄποις τοῖς εἰσεν πήγνυσθαι τοῦ ποταμοῦ, συνδεῖσθαι δὲ τούτους διὰ λύγων πυκνῶν, εἰτα δένδρα παρμεγέθη κόπτονται βιζύθεν διπισθεν αὐτῶν καταστρωνύειν φάμμον ἐπιπάττοντας ἀνθειν, ὡς εἰς ἐνα τὸν θερμόν, διπερεῖται διάρρυχα μίλια τὴν ἐκ τῶν πεσσῶν γεγονόταν συναθροιζόμενον. Καὶ κατὰ μικρὸν ἀναλιμάζον τὸ θερμόν, τὴν κρηπίδα πάσταν ἐπλήρου τοῦ ποταμοῦ, καὶ εἰς βάθος ἀξιόλογον ἤρχετο, ἐνας τὰς νιῦς ἀνεκούψεις καὶ τὰς τέως ἐρημοσιμένας νῆσας τῇ ἣν ἀνέσχε τε καὶ ἀκρόπολις ἐποίησε. Καὶ τὸ ἀπὸ τούτης εύπολιτας ἐπιδραμένα τὰ πλοῖα, εύκολως πρὸς τὴν θάλασσαν εἰλικύσθησαν.

alveo temereque errantes aquarum venas, corrivari manu præcipit. Nec longum tempus in mediceum aqua sensim confliens usque ad summa labra ejus quam descriptsimus factiæ eripidinis increvit, profunditate abunde magna ut naves jam levaret hærentes saburræ, prorsumque in mare pelleret.

Μεμαθηκὼς δὲ τὸ κατὰ ⁷ Ρομπέρτον διαυτοκράτορα, παραχρῆμα διὰ γραφῆς τῷ Παχούριάνῳ τὴν εὐτούς ἀκάθετον ἐρμήνην παρίστησι, καὶ διπλῶς τὸν Αὐγούστον κατέλαβε, μή περ φροντικῶς διλας τῶν συμπεσόντων δεινῶν ⁸, κατ’ ἡκειρόν τε καὶ θάλασσαν, μήτε τῆς ἡττης ἐκείνης, ήν ἐκ πρώτης, διφασιν, ἀφετηρίας ἐπεπόνθει· καὶ ὡς χρή μή μέλλειν, ἀλλὰ θάττον τὰς δυνάμεις ἐπισυναγαγόντα ἐνωθῆναι ol. Ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τὸν Παχούριάνον. Αὐτὸς δὲ αὐτίκα ⁹ ἔξεις τῆς Κωνσταντίνου εἰς μῆνα Αὔγουστον (75) τῆς τετάρτης ἐπινεμήσεως τὸν Ισαάκιον εἰς τὴν μεγαλόπολιν καταλιπών, ἐφ’ ὃ τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἐδράζεσθαι, καὶ εἰς πού τινες λόγοι ἀπάροντες ¹⁰ ἐξ ἐχθρῶν ἐξακούσιον, ὅποια εἰσθεν, οὐτὸν διεσκεδάσσειν τε καὶ φρουρεῖν τὰ βασιλεῖα καὶ τὴν πόλιν, διὰ τοῦτο τὸ τῶν γυναικῶν φίλοτεν’ ἐξ ἀνακτώμενον. Τὸ δέ γε εἰς τὴν μητέρα ἥκον εὐδεμίας, ὡς οἶμαι, βοηθείας ἐδέξιο, βωμαλεωτάτης καθισταμένης ἐκείνης, καὶ ἀλλὰς μεταχειρίζεσθαι τὰ πράγματα δεξιωτάτης. Τοιγαροῦν τὸ γράμμα δι Παχούριάνος; ἀνελίξας, τηνικαῦτα ὑποτράπηγον προχειρίζεται. Νικήσαντον τὸν Βρανδάνην, ἄνδρα γενναίον καὶ πολλὴν ἐμπειρίαν ἔχοντα περὶ τὰ πολεμικά. Οὐ δέ, μετὰ τοῦ διπλιτικοῦ παντὸς καὶ τῶν τῆς μετίζονος τύχης τῆς Ὁρεστιάδος σπουδαῖως ἔξεισιν ἐνωθῆναι τῷ βασιλεῖ ἐπειγόμενος. Ἐφθακώς δὲ καὶ διαυτοκράτωρ εὐθὺς εἰς πολέμου σχῆμα τὸ διπλικτικὸν ἀπαν κατέστησεν, ἡγεμονας τῶν λογάδων ἐπιστήσας; διδρας γενναιοτάτους; παρακελευσάμενος ¹¹ οὐτω τῆς δδοικπορίας ἐκεῖθαι οὐπερ διόπος αὐτοῖς τοῦτο διδωτιν, ήτα, τὸ σχῆμα τῆς παρατάξεως διαγνόντες; καὶ τὸν ίδιον ἐκαστος γνωρίσας τόπον, ἐν τῷ καιρῷ τῆς μάχης ἀσύγχυτοι μένωσι, καὶ μή βρεδίως μεταφέροιντο, καὶ ὡς ἐπυχεν. Ἐξῆρχε μὲν οὖν τοῦ τῶν ἐξουσιῶν [ἰσ. ἐξουσιῶν] τάγματος Κωνσταντίνου δι Πότος, τῶν Μακεδόνων δι Αντίοχος, τῶν Θετταλῶν δὲ Ἀνδρόνικος, η ¹² Ἀλέξανδρος δι Καβασίλας. Οὐ δέ γε Τατίκιος (76) καὶ μέγας τῷτε Πριμικήριος (77) τῶν περὶ τὴν Ἀχρι-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁷ κατὰ τὸν. ⁸ αὐτῷ δεινῶν. ⁹ παραυτίκα ¹⁰ ἀπάροντες. ¹¹ παρακελευσάμενος. ¹² Δερσιονάλια.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(75) Εἰς μῆτρα Αὐγούστον. Igitur Alexius statim atque Robertū in Illyricum adventum rescivit, CPoli eodem anno ind. 4, cīmī exercitu prosectorus est.

(76) Τατίκιος. Is est Taticius, magnus Turcorum Achridensium seu Bardariotarum primicerius, quem origine et genere Saracenum suisce docemur ex hoc Annæ loco, quique a teneris annis Alexii conuolutiætates et sūntropos fuerat, ut auctor est Bryenius, lib. iv, n. 20. Postmodum Gothosredum et Francos in expeditionem Hierosolymitanam proficiente, cum idoneo exercitu, ab eodem Alexi missus, comitatus est. Tatinus truncatus maris, seu Rhinotomus, dicitur Alberto Aq. lib. ii, cap. 12 et 37; Taticius naribus truncus et omni virtute, Raymundo de Agiles; Tatingus, Baldrico lib. ii; Tacingus, Guiberto, lib. iv, cap. 10; Tetigus,

A At imperator factus certior de omnibus dedit ad Pacurianum litteras, quibus, indicata irruptione Roberti, irrevocabilique illo impetu, quem nec naufragium, nec adversæ terra mariquo pugnæ, nec fames luesve, ac tanta omnis genoris in ipso limine offensio, reflectere a ceptis aut ad sui curram tutioraque avertere consilia posset, significabat magnopere se velle, ut ipse contractis quam id cerebrime fieri posset, omnibus copiis quamprimum ad se præsto esset, exercituque imperatoris suum in itinere adjungeret. Ipse siquidem Augustus Alexius Augusto mense inductionis quartæ Constantinopoli prosectorus ¹⁰⁹ est commendata urbis cura, custodiamque palatii, fratri Isaacio, illuc quasi in specula relieto, ad observandum eequi orientur novi motus, ut in nuper constituto principatu, quos pro sua prudenter et fortitudine in ipsis statim primordiis opprimeret: quinetiam illa cum cura ad Isaacium domi relinquendum impulit, ut is ad consolationem nubilierum Comnenæ familiæ, aut aliarum afflitione præsto esset. Quas alloqui nimius mœror ex virorum absentia periculoque augeret. Quanquam, matrem quidem Comnenorum quod attinebat, sua illam firmitas animi, peritiaeque ac dexteritas expedientiarum rerum cui nihil novum occurreret, nihil ita perplexum quod non explicaretur consilio præsentis, a talis auxiliis ac providentiae necessitate removebat. Interim Pacurianus resignatis Augusti litteris, intellectoque quid a se vellet, elegit, qui exercitui C sub se præcesset, Nicolaum Branan, virum fortem, et multa experientia rei bellicæ. Ipse autem cum gravi armatura universa et flore omni nobilitatis militantis, Orestiade celeriter egreditur, imperatori conjungi festinans. Quod ubi factum est, imperator statim graviter armatos milites in aciem ac phalangem ordinat, ducesque nobilibus præficit viros strenuissimos: iterque sic facere jussit, observata figura totius aciei ac situ et distantia cuiusque ab altero quæ tunc erat, quantum soli per

Roberto Mon. lib. iv; Tatinus, Willelmo Tyrio, lib. ii, cap. ult. lib. iii, cap. 2; denique Statius, Giloni Par. lib. v Histor. vte Hieros.

Robertus, Stephanus, Tancetius, Hugo, Statius, Qui dum vivebat, nato non laude carebat.

(77) Πριμικήριος. Primicerii dignitas ut Palatina, interdum et militaris fuit. Præsertim vero ita nuncupatus in palatio Constantinopolitano Bardariotarum fœderatorum, seu Turcorum Achridensium, quid ad Bardarium Macedonia fluvium hababant, præfectorus, ut constat ex Codino De off. cap. 5, n. 54, quo tum munere fungebatur Taticius, Turcus ipse Achridensis et Bardariota. V. lib. ii, 317.

quod ingredierentur natura pateretur. Id eo praescribebat, ut assuescerent servandis locis agnoscendisque, ut deinde cum prælium fore non temere statim moverentur et passim exerrarent. Per hunc modum præfectus est excubitarum (1) agmini Constantinus Opus, Macedonibus Antiochus, Thesalensis Andronicus aut Alexander Cabasilas. At Tatiensis magnus tunc primicerius, Turcos circum Achridas habitantes ductabat; vir fortissimus, et in præliis imperturbati pectoris, non libere ille quidem a proavis conditionis ac fortunæ; pater enim ejus Saracenus cum esset ac more gentilis

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹² Ἀχριδῶ. ¹³ περιστόθων. ¹⁴ ἀπογεύεσθαι. ¹⁵ κύτῳ.

Car. Dufresnit Du Cangii notæ.

(78) *Ἀχριδῶν Achris Bulgariorum Macedoniorum* *Metropolis*, *πόλις ἐπαρχίας ὅπερ τὴν Πιερίαν τὸ δρός, κατέμέρι, Κανταριζένο*, lib. ii, cap. 20. In sublimi colle prope lacum maximum, unde Drinus, seu Drymon Septentrionem versus effluit, ut est apud Nicephorum Call. lib. xvii, cap. 28, olim Lychnidus, ut quidam putant, postea Bederina, deum prima Justiniana dicta est a Justiniano, cui ea natalis fuit, a quo etiam maximis donata est privilegiis: quanquam Procopius in *Anecd.* Lychnidum a Bederina videtur distinguere. Postremo Achris, Achrida, seu ut habet Tyrus lib. xv, cap. 2. Acedra, nunquam est, a Macro Bulgarorum rege hanc appellationem sortita, uti Anna innuit lib. xii, pag. 371. De Achride et privilegiis episcoporum Achridensium, vide Theophylactum Bulgar. arch. epist. 27; preterea Alamannum ad Procop. *Hist. Arc.* Joannem Morinum, lib. i Exercit. Eccles. cap. 27; et Leonem Alat. lib. i *De Eccl. Occid. et Or. perpet. cons.* cap. 25, n. 4.

(79) *Μανιχαῖος*. Manichæos, seu Paulicianos intelligit, qui ex ævo circa Philippopolim habitabant, quosque non semel ab animi fortitudine commendat Anna. *His ex Armenia et Asia in Thraciam a Constantino Copronymo traductos scribit Theophanes: Ο δὲ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος Σίρους τε καὶ Ἀρμενίους.* **285** *οὓς ήγγειν ἀπὸ Θεοδοσίου πλεως καὶ Μελιτηνῆς, εἰς Θράκην μετέφεισεν, ἐξ ὧν ἐπληθύνθη αἵρεσις τῶν Ηαυλικανῶν.* Idem auctor est a Leone Copronymi filio Syros hereticos, eos 'en forte cum Paulicianis, in Thraciam pariter translatos. Manichæorum Philippopolitanorum meminit etiam Scilizies, pag. 868, ut et Villardus noster, n. 208, ubi hand adeo trita de Paulicianis adnotavimus. Porro Guillelmus Apul. lib. i Manichæos Græcis meruisse ex ævo refert:

Cum Græcis aderant quidam, quos pessimus error fecerat amentes, et ab ipso nomen habebant. Plebs solet ista Patrem cum Christo dicere passum, Et fronti digito signum crucis imprimunt uxo: Non aliam Nati personam quam Patris esse, Hanc etiam sancti Spiraminis esse docebant. Vide Notata ad pag. 154 et 431.

(80) *Βεστιαρῖται*. De vestiario et vestiariorum dignitate multa viri docti. *Βεστιαρῖται vero iidem qui βεστιαρῖται, scio controverti.* Certe ut vestiariorum officium erat circa vestes imperatoris, ita et vestiariorum. Ecce apud Cedrenum, an. 22 Justiniani προκένσου γενομένου ἐν τῷ Ἐεδδῷ, ἀπόστολος οἱ βεστιαρῖται τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως. Quo loco Theophanes habet, οἱ βεστιαρῖται; quæ quidem vox non se vel reperitur i in iisque inscriptionibus. Ronie in Exequiliis: d. PHENIX VESTI-

A δῶν ¹² (78) οἰκούντων Τούρκων ἡγεμονεύεις, γενναῖτας ὧν καὶ ἀκατάπληκτος ἐν μάχαις, οὐκ ἐλευθέρις μὲν ὧν τύχης ἐκ προγόνων· καὶ γὰρ δι πατέρα αὐτοῦ, Σαραχηνὸς ὧν, ἐκ προνομῆς περιῆλθε ¹³ τῷ πρὸς πατρὸς ἐμῷ πάππῳ Ἰωάννῃ τῷ Κομνηνῷ. Τῶν δέ γε Μανιχαίων (79) πρὸς τοῖς ὀκτακοσίαις εἰς δισικλίους ποτούμενων ἡγεμόνες ἤσαν ὁ Σαυτᾶς καὶ ὁ Κουλένον, τῆς αὐτῆς αἰρέσεως; καὶ οὗτοι, ἀγδρες ἀπαντες οὗτοι μαχιμώτατοι, καὶ αἰματος ἀπογεύσασθαι ¹⁴ τῶν ἔχθρῶν, καὶ ροῦ καλούντος, ἔτοι μότατοι, καὶ πρὸς γε ἐτι: καὶ ἵταπολ καὶ ἀνασχυτοι τῶν δέ γε οἰκιστέρων αὐτῶν ¹⁵, βεστιαρίτας (80)

B TORI. M. AVG. PHAEDER. FRATRI. PISSIMO. Alia que exstat in *Roma subterranea*, lib. iii, cap. 3: hic POSITVS. EST. BENEMERITVS. EL... VESTITOR. IMPERATORIS. QVI. VIX. DEPOSITVS. D. VIII. KAL. SEPTEMBR. DOMINI. HONORI AVG. VI. COSS. Præsertim vero vestiaritæ dicti videntur Anna ævo domestici palati, qui ex familia imperatoris erant, quos Franci nostri vulgo inde *Familiares* vocabant, et ut Anna verbo utar, *οἰκεῖτεροι* principis. Id diserte indicat Willenius Tyrus, lib. xx, cap. 26: *Sed et suis nihilominus non longe ab eodem Palatio honesta simul et commoda fecit hospitia præparari, ubi etiam, sicut prius, impensis non solum necessaria et voluptuaria supereffuentes vestiaritæ, et hi, quibus il officii deputatum erat magnifice et superabundanter non cessabant ministrare.* At unde vestiaritæ appellati sint domestici isti palati, disquirendum. Constat vestiaritæ dici *ædem* in qua vestes asservantur: proinde vestiarium imperatoris erit, τὸν τὰ βασιλεῖα ἐνδύοντα φυλάσσονται, ut est apud Moschopulum. Illud postea Ἀλλαξιμάρτον vocatum scribit Codin. *De off. cap. 2*, quod imperator ex eo novas subinde vestes promeret, et mutaret. Unde cerebro apud eumdem scriptorem, ἀλλάσσειν, pro induere usurpat: et vestes ipse que mutantur, ἀλλάγματα, et ἀλλαγὴ apud Marcum hieromonachum, et eumdem Codinum vocantur: apud auctorem, *De offic. Eccl. CP. editum a Medonio. ἀλλάξιμα.* Sic passim mutatoria ejusmodi, quæ subinde mutantur, vestes appellant Will. Tyrus lib. vi, cap. 6; Bruno, *De bello Saxonico*, Udalricus, lib. ii, *Consuet. Cluniac. monachus Pegavensis. Mathæus Paris, et alii scriptores Latini.* Sæpe etiam vestiarium pro ærario sumuntur, in quo depositæ opes imperatoris, atque hoc vocabulo (*βεστιαρίτων*) perpetuo nuntiatur Nicetas in codice Barbaro-Graeco, iis locis ubi editus βασιλεὺχ ταυτον, ἡ χρυσῶν habet, ita sacram ærarium vertum Græci.

D ad l. n. Cod. Ne fiscus vel Resp. Eoque sensu legitimus in Relatione quadam Ogerii protonotarii apud Waddingum, an. 4769 bona confiscata *intromissa ad imperiale Vestiarium.* Et apud Leonem Ost. lib. i, cap. 28: *Rupit ipsum monasterii vestiarium, et inde tuli solidos mazatos 24 millia.* Adde l. iv, cap. 61 et 78. Nec pecunie duntur, vestes, aut panni asservabantur **286** in vestiario, sed etiam cimelia variæ generis, et majoris pretii, cuiusmodi sunt τὰ ἀργυρᾶ μνισκοῦτα τὰ ἀνάγλυφα, ut est apud Porphyrogennetam, lib. i, *De themat.* et Leonem Grammaticum in Basilio. Anastasius Bibl. in Severino papa: *Sigillaverunt omne vestiarium Ecclesiæ et cimelia episcopi.* Quæ quidem omnia inibi asservata constat, ut essent munera, quibus interdum donarentur principes fœderati, interdum

¹² Forte excubitarum, aut etiam, excubitorum, rite *Gloss.*

ἡ συγθετικαὶ καλεῖ, καὶ τῶν Φραγκικῶν¹⁷ ταγμάτων ἡ Πάνου κομῆτης (81), καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Οὐμπερόπολες¹⁸ ἡ γένους τὴν ἐπιωνυμίαν λαβῶν¹⁹. Οὐτῶς οὖν τὰ τάγματα καταστήσας πανστρατὶ κατὰ τοῦ Ῥομανίου ἐξώρμησε. Συναντήσας δέ τινι ἐκείθεν ἴερογομένῳ περὶ τῶν κατὰ τὸ Δυσβάστιον πυθόμενος ασφέστερον ἐμεμαθήκει διὰ ὁ Ῥομανίου νικήσας [κινήσας] πίντα τὰ πρὸς τειχημαχίαν ἐπιτίθεται δρυγίνα τοῖς τείχεσι προσεπλέσαν. Οὐ δὲ Παλαιολόγος Γιώργιος διὰ πάντης νυκτὸς καὶ ἡμέρας πρὸς τὰς ἐξωθεν ἐλεπθεῖς; (82) καὶ τὰ μηχανήματα ἀντικαθιστάμενος καὶ ἀπαγορεύσας ἡδη, καὶ τὰς πύλας ἀναπτάσσεις καὶ ἐξελόων μετ' οὐτῶν²⁰ καρτερὸν συστηθείσατο²¹ πόλεμον. Καὶ καιρίως ἐν διαφόροις τοῦ σώματος τόποις ἐπλήγη, καὶ μᾶλλον περὶ τῶν κρότφον βέλους διελόντος; διτεχόμενος ἐξελεῖν καὶ μὴ δυνηθεῖς, μετακαλεσάμενός τινα τῶν ἐμπειρῶν περιεῖται τὸ ἄκρα, τὸν τε στύρακά φημι, καὶ οὐ τὸ βέλος πτερύσσεται, τὸ δὲ ἐπίλοιπον μέρος τῷ τόπῳ τῆς πληγῆς ἐναπέμεινε. Δεσμήσας δὲ τὴν κεφαλὴν ὡς ὁ καιρὸς ἐνεδίζου²², αὖθις ἐς μέσους τοὺς ἐναντίους ἐπεντέλης ὀθίσας; μαχόμενος μέχρι δειλῆς ἐσπέρας ἀκλόνητος ἴστατο. Ταῦτα ἀκτηκοῦς ὁ βασιλεὺς καὶ διαγνοὺς; ἀρωγῆς ταχείας τοῦτον διεῖσθαι, ἐπέτειος²³

Varii lectiones ex cod. Coislin.

¹⁷ φοργάκων. ¹⁸ Ούμπερόπολος. ¹⁹ λαγών. ²⁰ αὐτῶν. ²¹ συνέστησε. ²² ἐδίδου. ²³ ἐπέτειος.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

etiam subtili ipsi bene de imperatore meriti. Unde recte observat Cujacius thesaurum imperatorium, largitiones, appellatum, et dignitatem ipsam comitis sacrarum largitionum munieriam dignitatem a Senatore, lib. vi, epist. 7, dictam, quasi numeribus potissimum et liberalitatibus exercendis thesauri imperii addicti sint. Sed et vestis sacræ curam penes comitem sacrarum largitionum fuisse adnotat idem Senator, additique: *Quidquid in vestibus, quidquid in ore, quidquid in argento, quidquid in gemmis ambitio humana potest habere pretiosum, illius ordinationibus obsecundasse.* Qui igitur olim comes sacrarum largitionum, postea, a vestiario, seu arario, πρωτοστατηρίτης dictus est, sub quo erant βεστιαρι, seu nobiles ex familia imperatoris selecti, qui vestibus ceterisque numeribus ad principes deferendis destinabantur; cuius dignitatis meminit Pachymeres, lib. 1, cap. 20, lib. vi, cap. 19, lib. ix, cap. 8. Solebant quippe imperatores Byzantini et reges alii vestes et pannos magni pretii ad principes confederatos mittere, qui etiamnum mos familiaris est Turcicis sultani, quibus eorum animus demulcerent, quod infra Anna testatur, pag. 428, et Nicetas in Alexio, lib. 1, n. 3. Joannitus Bulgarorum rex in epist. ad Innocent. III PP.: *Misi autem ad præsens in signo parva recordationis examita duo epicima dupla, unum est rubeum, et aliud album.* Leo Ost. lib. iii, Chr. Cass. cap. 19: *Ibi 20 pannos sericos emit, ut si esset necessarium, haberet quod donaret regi (a).* Erant igitur vestiaritæ nobiles selecti, qui in comitatu imperatoris erant, cuiusmodi sunt quos in regum nostrorum curia gentilshommes ordinaires de la maison du roi, vulgo appellamus. Nam aliud fuit vestiariorum munus. Papias, vestiarius, qui vestes curat. Vetus inscript. L. AGRI. VESTIARIO. TE-
NIARIO. IMP. Atque ita vocem hanc usurpat Joan-

latrocinaretur, incursione militari captus, aeo meo paterno Joanni Comneno in prædæ partem servus cesserat. Manichæis porro octingentis supra bis millenos duces dati sunt Xantas et Culeo, hæresis ejusdem homines; omnes hi viri fortissimi et ad libandum, ubi occasio se offert, hostilem sanguinem paratissimi, ferocissimi præterea audacissimique. Familiaribus denique ipsis, quos vestiaritas consuetudo vorat, et Francicis cohortibus Panucometes et Constantinus Umpertopulus, a genere appellationem nactus, præpositi fuere. Sic constitutis Alexius ordinibus cum universo exercitu in Robertum movet. Quo tempore per quendam qui ab illis partibus recens veniebat, distinctius cognovit quoniam ibi statu res esset. Admovisse nimirum Robertum **110** Dyrrachii mœnibus omnes machinas murales, quibus eum Palæologus per noctem diemque continuo summa vi obstitisset, desperantem ad extremum isto genere pugnae vincere, patescisse urbis portas, irrisseque in hostes ut eos a machinis averteret, atrocique prælio commisso, graviter in variis corporis locis sauciatum esse, præsertim circa tempora telo trajectum, quod ipse conatus vellere cum non potuisset, advocate chi-

B nes Diaconus in Vita S. Gregorii M. PP. I. i, c. 1. Sed ad vestiariorum idem fuerint cum vestiariorum, vix ausim quidquam certi definire. Vestiariorum passim meminit Anastasius, in Vitis PP. edit. Reg. pag. 114, 213, 219, 283, 285, 292. Id constat, ejusmodi munus Longobardis peculiare fuisse, ex Chronico monasterii Benevent. S. Sophie, pag. 615, 625, 638, 641. Ex quo emendandus auctor Vitæ S. Petri Cavensis abbat. n. 29, ubi perperam Odo quidam vestiarius pro vestiariorum, dicitur. Erat enim Odo vestiarius Cavensis monasterii, qua dignitate in eodem monasterio functus legitur quidam Caloctus, apud Ughellum, tom. VII Ita^l. sacr. pag. 610. Exstat in tabulario S. Benigni apud Perardum in Burgundicis, Epistola Joannis ejusdem monasterii abbatis inscripta *Domino III. sacri palatii vestiarario, primo senatori, necnon unico Romanorum duci.* Ex quibus coniicere est illustrem fuisse vestiariorum in palatii dignitatem. Inter ecclesiastica munia fuisse etiam vestiariorum docet vetus charta an. 1247. Apud Ughellum in archiep. Benevent. n. 15, pag. 210, tom. VIII. Certe vestiariorum munus fuit, ni fallor, circa vestiarium, seu ararium. Addo Paulum Warnefr. lib. v *De gest. Langob.* cap. 2. Diversus porro πρωτοστατηρίος in aula Constantinopolitanæ, a protovestiarita, nam is vestiariorum præserat. De utraque dignitate passim scriptores Byzantini. Occurrunt præterea apud Leonem in Grammaticum in Constantino Porphyrog. Πρωτοστατηρίος τοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου, quæ quidem dignitas constitutive sacrarum largitionum olim fuisse annexa colligitur ex senatore loco citato.

(81) Παρονομήτης. **287** Nicetas Panucometes, infra pag. 346.

(82) Πρὸς τὰς ἔλωθερ ἐλεπθεῖς. Nam oppugnantium machinis per alias machinas consuevit obsistit, ait Vegetius, lib. iv, cap. 8, 22 et 29.

rugo extantem e plaga cuspidem qua parte pen-
nula affligi solent, incidi curavisse, reliqua sagitta
in vulnera relicta, sicque obligato prout tempus
sivit, capite in medios rursum hostes præcipiti
impetu ruisse, fortissimeque ibi pugnasse, quoas
per lucem licuit, de loco nulla vi dimotum usque
ad profundam vesperam, quando nocte certamen
est diremptum. His imperator auditis facile intelli-
gens maturo auxilio esse opus obsessis, corripere
gradum instituit. Quo itinere Thessalonicanam dela-
tus, inde certius exploratis rebus hostium, satis
comperit: instructissimum copia rerum omnium
et virorum fortium maximo numero Robertum di-
lignantissime munivisse castra loco non amplius
quam jaetu arcus a Dyrrachio distante: mate-
riam ad eam munitionem ex universa per circui-
tum campestri regione comportatam: idoneis
eumdem præsidis suorum obtinere montes circum
omnes, angustiasque vallium, ac arces collium:
sed et vigilantem ac fortem propagnationem Pa-
laeologi audiebat ibidem ex multis studiose narran-
tibus, eum inflammare cogitantem turri Roberti
ligneam, præsto habuisse secum in muris naphtam
placem et aridorum lignorum paratam copiam, dis-
positis insuper balistis: sicque insultum hostium
et machinarum hostilium vim forti et certo exspe-
ctasse animo. Quod autem sciret magnum ad spem
arcis expugnandæ a Roberto momentum constitui
in turre linea quam dudum magno sumptu com-
paraverat; aliam et ipsam similem ex adverso C
turrem excitasse, quæ venienti a foris hostili turre
pari mole responderet: ac tota nocte quæ insultum
præcessit, fuisse occupatum in experientia ma-
china, tentandoque, num trabes, quæ in summa
turre Dyrrachiensi parata portæ quæ erat in fasti-
gio posita contra venientis hostilis molis, recta
occurrere debelat, sicque patefactionem ejus im-
pedire, satis apte suspensa expeditaque ad istum
effectum esset: ea probatione cum comperisset
recte ac facile, prout opus erat, moveri trabem,
magna jam fiducia hostium impressionem exspe-
ctasse. Postridie igitur, jussisse Robertum ingredi
turrem eos omnes qui ad pugnandum ex ea ma-
china delecti fuerant. Erant hi partim graviter ar-
mati pedites, partim equites, omnes sere numero
111 quingenti. Quibus ingressis admotaque turre

A tὴn δօσιορῖαν. Καταλαβὼν δὲ τὴn Θεσσαλονίκηn
διὰ πολῶν τὰ κατὰ τὸν Ὅμηρον ἐπὶ πλέον ἐβε-
βαιώντο. Καὶ γὰρ ἔτοιμος ὁν δ Ὅμηρος καὶ γεν-
ναλοὺς μὴν ⁸⁴ παρετοιμάτας στρατιώτας, πολλὴν δὲ
καὶ ὅλην κατὰ τὴn πεδιάδα συναθροίσας τοῦ Δυρ-
ραχίου τὴn παρεμβολὴν κατέθετο, ὡσεὶ τέσσαν βολὴν
τῶν τειχῶν τούτου ἀπέχουσαν· πολλὰς μέντοι τῶν
ὑπὸ αὐτὸν δυνάμεις καὶ περὶ τὰ δρη, καὶ τὰ τέμπη,
καὶ τοὺς θυνοὺς; κατέθετο. Ἀλλὰ καὶ τὴn τοῦ Παλαιο-
λόγου ἐπιμέλειαν ἐκ πολλῶν κατεμάνθανε. Ἡδὴ γάρ
δ ἡ Παλαιολόγος, ἐμπρῆσαι διανούμενος τὸν ἔτοιμα-
σθέντα παρὰ Ὅμηρον μόσυνα, καὶ τοὺς τειχεῖς
ἐπιθετές νάρθαν, καὶ πίσσαν, καὶ ἡγρῶν, ἔξιλων σχί-
δασας, καὶ λιθοβόλια δργανα, τὴn τοῦ πολέμου συμ-
βολὴν ⁸⁵ ἐκταραδόκει. Προσδόκιμον δὲ τὸν Ὅμηρο-
ν ἔχων ἐς νέωτα, διν προφθάσας ἡτοίμασεν ἐντὸς;
ἔξιλων πύργον κατευθὺν τοῦ ἔξιωθεν ἐρχομένου πύρ-
γου καταστῆσαι, δι' ὅλης νυκτὸς δοκιμαστὰν ἐπε-
ποίητο τοῦ ἀνωθεν τούτου δοκοῦ διν προβάλλεσθαι
ἔμελλον κατὰ τῶν θυρέτρων τοῦ μόσυνος τοῦ ἔξιωθεν
ἐνηγελμάνου ⁸⁶, εἰ δὲ φέστα τε κινοίτο, καὶ ἀντιπρόσω-
πος ἀντιπεπτῶν ταῖς θύραις οὐκ εὐκόλως ἀνοίγνυ-
σθαι ξυγχωρήσειεν. Διαγονὸς δὲ ὡς εὐπετῶς τὸ
ἔξιλον ὀθεῖται καὶ εὐστοχήσει ⁸⁷ τοῦ πράγματος,
ἀπεθάρησεν δηδὴ πρὸς τὸν ἐλπιζόμενον πίλεμον.
Τῇ μετ' αὐτὴν δὲ σιδηροφορῆσαι κελεύσαντος
τοῦ Ὅμηροτου ἀπαντεῖς καὶ ἐντὸς τοῦ πύργου
πεζούς τε καὶ ἵππεῖς ὀπλοφόρους ὡσεὶ πεντα-
κοσίους εἰσαγαγόντος, ἐπὶ τῷ τείχει τούτον προσ-
πελάσαντες δηδὴ τὴn ἀνωθεν οὖσαν θύραν ἀναπε-
τανύειν ⁸⁸ ἡ πείγοντο, ὡς γεφύρᾳ (88) ταύτῃ χρησά-
μενοι ⁸⁹ πρὸς τοῦ κάστρου ⁹⁰ εἰσέλευσιν, δ ἡ Παλαιο-
λόγος ἐντὸς τὸ παμμέγεθες ἔξιλον τηνικαῦτα ὀθήσας
δι' ὅν φθάσας προκατετεκνάσεις μηχανῶν καὶ ἀνδρῶν
πολλῶν καὶ γενναλῶν, ἀπραχτὸν τὴn τοῦ Ὅμηρο-
του μηχανὴν ἐποίησε, τοῦ δοκοῦ τὸ παράπτων μὴ
συγχωροῦντος ἀνεψιθῆναι τὴn θύραν. Εἴτα βάλλων
τοὺς ἀνωθεν τοῦ πύργου Ισταμένους Κελετοὺς συ-
εχῶς, οὐκ ἀνείτο οἱ δὲ τὰς βολὰς μὴ φέροντες ἐκρύ-
πτοντο. Κελεύει τοῖνυν ἐμπρῆσθῆναι τὸν πύργον.
Καὶ οὐπω πᾶν εἰρητὸ ξπος, καὶ εὐθὺς ἔργου ⁹¹ ἡ
τοῦ πύργου πυρκαϊδὶ ἐγένετο. Καὶ οἱ μὲν ἀνωθεν
ἐκρημνίζοντο, οἱ δὲ κάτωθεν ἀνοίξαντες τὴn περι-
πέζιον τοῦ πύργου θύραν ἐφευγον. Τούτους δὲ
φεύγοντας ὀρῶν δ ἡ Παλαιολόγος τηνικαῦτα γενναλῶν
ἀνδρᾶς ὀπλοφόρους ἐξάγει διὰ τῆς πυλίδος τοῦ κά-

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁸⁶ μὲν. ⁸⁷ συμπλοκήν. ⁸⁸ ἐνηγελμάνου. ⁸⁹ ἡστοχήσει. ⁹⁰ ἀναπετανύειν. ⁹¹ χρησάμενοι. ⁹² πρὸς τὴn τοῦ ἀντικατέτρου. ⁹³ ἔργον.

Car. Dufresnii Du Cangii nolæ.

(83) Λογιστὴ. Similem machinam sic describit Sugerius, in Lud. vi, cap. 10: Erigitur tristegias tres pugnantibus porrigena supereminens ma-
china..., hærebat machinæ eminenti pons ligneus,
qui se excelsius porrigena cum paulisper demitteretur
super glandem faciem descendantibus pararet in-
gressum. Et Nicolaus de Braia in Gestis Ludo-
vici VIII:

Tunc ex quadratis, visu mirabile, lignis
Erigitur turris, a cuius culmine cerni

De facili poterat quidcumque fiebat in urbe
Quodque suis majus, pons ligneus arte paratur
Longus, et extremus, et muris allior urbis,
Armatis via lata viris, Marti timor ingens,
Quem duplex gessere rotæ, etc.

Exstant ejusmodi turrem pontibus instructarum
figuræ apud Nic. Rigaltium ex Bitone, et aliis, in
notis ad Onosandrum, et apud Lipsium in Polior-
ceticis.

ορου, καὶ ἐτέρους μετὰ δῖνων. ὡς ἀν δι' αὐτῶν διδύκινος²² πύργος ἀφανισθῇ. Καὶ οὐδὲ τούτου ἡστοχήσει, ἀλλὰ τοῦ πύργου τὰ μὲν ἄγωθεν ἐμπρήσας, τὰ δὲ κάτω διά τινων λαξευτηρίων ὀργάνων ποδοκήσας τελείως²³ ἥψαντες.

validam ex turri aequali, vi machinarum brachiorumque promotam Palæologus portæ illi exteriori applicui, valideque incussit obnixo constanter, et nulli contrario impulsu unquam codente conatu: qua arte factum est ut trabe omnino impidente apertionein januæ, machina sine effectu remanserit. Neque hoc contentum Palæologum insuper jussisse sint ulla intermissione peti telis creberri: mis Francos existentes in summa turri, qui jactationem assiduam non ferentes, cum se occultarent: tum demum imperasse admoveri flammas machinæ. Nondum id dicere absolverat, cum turris in incendium versa tota in ignibus relaxit. Hic jam qui in superioribus tabulatis erant præcipites certatim se deorsum dare: quibus vero in inferiori parte statio fuerat, portam turris infumam summa celeritate revellentes ardentem domum incitatissimo fugiebant cursu. Illos ita effuse currentes conspatum Palæologum immisisse in eos per posticum armatos viros fortes, aliosque post submisisse cum securibus ad turrim excindendam, ac nec huic conatu successum defuisse, sic turrim superiori quidem parte absumptam flammis, inferiori vero excisam ferro ac manu laceratam, funditus perditam dissipataque concidisse.

Ἐπει δὲ ὡς²⁴ τρῦτα διηγησάμενος Ελεγεν, ὡς δ Ρομπέρτος αὐθὶ ἔτερον κατασκευάζειν μόσυνα²⁵ τηςίγετο²⁶ παρόμοιον τῷ προκατασκευασθέντι, καὶ ἐπεόλεις κατὰ τοῦ Δυρράχιου ἡτοίμαζε, διγνοὺς διτσιλεὺς ἀρωγῆς τοὺς ἐν τῷ Δυρράχιῳ ταχὺ²⁷ διτσιλαι, καταστῆσας τὰς ἰδίας δυνάμεις, τῆς πρὸς τὸ Δυρράχιον ὅδον εἰχετο. Καταλαβὼν οὖν ἐκστοτε²⁸ καὶ τάχρον ποιήσας, καὶ τὰ στρατεύματα καταθέτεις, εἰς τὸν λεγόμενον Χαρζάνην (84) ποταμὸν, εἰδὼς διά τινων ἀποστελλας ἡρύτα τὸν Ρομπέρτον, ὃντος ἔχριν παρεγένετο, καὶ τις αὐτῷ δικοπός; Εκεῖνεν δὲ ἀπάρας ἔρχεται εἰς τὸ ἐπόνδιματι τοῦ ἐν ιστρήχαις μεγίστου Νικολάου ἰδρυμένον²⁹ τέμενο; (85), τισσαρας σταδίους τοῦ Δυρράχιου ἀπέχον, καὶ τὴν τοῦ τόπου διεσκιπεῖτο θέσιν, ὡστε τὸν ἐπικαιρότερον τόπον διοι καὶ τὰς φάλαγγας ἐν καιρῷ μάχης καταστῆσαται, προκαταλαβεῖν. Πεντεκαιδεκάτη δὴν τηγκαῦτα τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς; (86). Αὐχὴν δὲ ἡγι ἀπὸ Δαλματίας διήκων εἰς θάλασσαν ἀποτελευτῶν εἰς³⁰ ἀκρωτηρίον τι διπερ οἴον³¹ Χερδόνησδ; ἐστιν, ἐν φυλαὶ τὸ δῆμον φύκοδημηται τέμενος. Ἡρέμα δὲ τὸ τοῦ αὐχένος πρανές συμβάλλων³² τῇ πεδιάδι πρὸς τὸ Δυρράχιον ἀπονευευκός, ἐξ εὐωνύμου μὲν τὴν θάλασσαν, δεξιόθεν δὲ δρος ὑψηλὸν καὶ ὑπερκείμενον ἔχει. Ἐκεῖσε γοῦν τὸ ὄπλιτικὸν ἀπαν συναγαγών καὶ τὴν χάρακα πηγάδενος τηγνικαῦτα καὶ τὸν Πελαγιολόγον μετεκαλεῖτο Γεώργιον. Οὐ δὲ πεῖραν σχῶν τῶν τοιούτων ἐκ μακροῦ, μὴ συμφέρον τοῦτο λογιζόμενος, ἀνένευε τὴν ἐξέλευσιν, αὐτὸ τοῦτο

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²² Νρεστ νοιχ ξύλινος. ²³ τελείως. ²⁴ δ. ²⁵ μόσυνον. ²⁶ ἐπεγέρει. ²⁷ ταχεῖας. ²⁸ ἐκεῖθεν. ²⁹ Deest νοιχ ιδρυμένον. ³⁰ πρός. ³¹ Deest νοιχ οἴον. ³² συμβάλλον.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(84) Χαρζάνην. De quo fluvio infra non semel qui Panyasus, uī fallor, olim dictus, et ad Dyrrachium in duos scinditur alveos, quorum alter Arzenta Sophiano nuncupatur, vocabulo ad Charzanem haud abludente.

(85) Νικολάον τέμενος. Meminit hujus pariter templi Malaterra, lib. iii, cap. 28, et Guillelmus April. lib. iv.

(86) Ὀκτωβρίου μηνός. Ordericus Vitalis,

μονεύσι, cum in eo jān inclusi essent ut portam ad id paratam in muri pinnas dejicerent, qua deinde ipsi tanquam ponte uterentur ad invadendam urbem, frustra ipsos porta deorsum trudenda laborasse, propterea quod eodem tempore trabem

validam ex turri aequali, vi machinarum brachiorumque promotam Palæologus portæ illi exteriori applicui, valideque incussit obnixo constanter, et nulli contrario impulsu unquam codente conatu: qua arte factum est ut trabe omnino impidente apertionein januæ, machina sine effectu remanserit. Neque hoc contentum Palæologum insuper jussisse sint ulla intermissione peti telis creberri: mis Francos existentes in summa turri, qui jactationem assiduam non ferentes, cum se occultarent: tum demum imperasse admoveri flammas machinæ. Nondum id dicere absolverat, cum turris in incendium versa tota in ignibus relaxit. Hic jam qui in superioribus tabulatis erant præcipites certatim se deorsum dare: quibus vero in inferiori parte statio fuerat, portam turris infumam summa celeritate revellentes ardentem domum incitatissimo fugiebant cursu. Illos ita effuse currentes conspatum Palæologum immisisse in eos per posticum armatos viros fortes, aliosque post submisisse cum securibus ad turrim excindendam, ac nec huic conatu successum defuisse, sic turrim superiori quidem parte absumptam flammis, inferiori vero excisam ferro ac manu laceratam, funditus perditam dissipataque concidisse.

Ἐπει δὲ ὡς²⁴ τρῦτα διηγησάμενος Ελεγεν, ὡς δ Ρομπέρτος αὐθὶ ἔτερον κατασκευάζειν μόσυνα²⁵ τηςίγετο²⁶ παρόμοιον τῷ προκατασκευασθέντι, καὶ ἐπεόλεις καταστῆσας τὰς ἰδίας δυνάμεις, τῆς πρὸς τὸ Δυρράχιον ὅδον εἰχετο. Καταλαβὼν οὖν ἐκστοτε²⁸ καὶ τάχρον ποιήσας, καὶ τὰ στρατεύματα καταθέτεις, εἰς τὸν λεγόμενον Χαρζάνην (84) ποταμὸν, εἰδὼς διά τινων ἀποστελλας ἡρύτα τὸν Ρομπέρτον, ὃντος ἔχριν παρεγένετο, καὶ τις αὐτῷ δικοπός; Εκεῖνεν δὲ ἀπάρας ἔρχεται εἰς τὸ ἐπόνδιματι τοῦ ἐν ιστρήχαις μεγίστου Νικολάου ἰδρυμένον²⁹ τέμενο; (85), τισσαρας σταδίους τοῦ Δυρράχιου ἀπέχον, καὶ τὴν τοῦ τόπου διεσκιπεῖτο θέσιν, ὡστε τὸν ἐπικαιρότερον τόπον διοι καὶ τὰς φάλαγγας ἐν καιρῷ μάχης καταστῆσαται, προκαταλαβεῖν. Πεντεκαιδεκάτη δὴν τηγκαῦτα τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς; (86). Αὐχὴν δὲ ἡγι ἀπὸ Δαλματίας διήκων εἰς θάλασσαν ἀποτελευτῶν εἰς³⁰ ἀκρωτηρίον τι διπερ οἴον³¹ Χερδόνησδ; ἐστιν, ἐν φυλαὶ τὸ δῆμον φύκοδημηται τέμενος. Ἡρέμα δὲ τὸ τοῦ αὐχένος πρανές συμβάλλων³² τῇ πεδιάδι πρὸς τὸ Δυρράχιον ἀπονευευκός, ἐξ εὐωνύμου μὲν τὴν θάλασσαν, δεξιόθεν δὲ δρος ὑψηλὸν καὶ ὑπερκείμενον ἔχει. Ἐκεῖσε γοῦν τὸ ὄπλιτικὸν ἀπαν συναγαγών καὶ τὴν χάρακα πηγάδενος τηγνικαῦτα καὶ τὸν Πελαγιολόγον μετεκαλεῖτο Γεώργιον. Οὐ δὲ πεῖραν σχῶν τῶν τοιούτων ἐκ μακροῦ, μὴ συμφέρον τοῦτο λογιζόμενος, ἀνένευε τὴν ἐξέλευσιν, αὐτὸ τοῦτο

B Hæc accepit Thessalonice Augustus; quibus adjunctum mox est ab eodem qui priora illa restulit, Robertum nihil his fractum statim alteram construere cepisse parem priori turrim, aliasque de integro cum maxime apparare admovereque machinas obcessæ urbi, non absistere, nisi victorem, certum. Unde facile imperator intellexit auxilio et quidem celeri ac representato rem Dyrrachiensem indigere. Instructis itaque copiis Dyrrachium versus iter exempli pronuntiat capessitque, promotisque castris ad flumen Charzanen', inde certos ad Robertum destinat, qui ex eo, nomine suo, quererent, quorsum expeditionem suscepisset, quidve isto paratu peteret. Movet inde ad templum erectum in nomine sanctissimi inter pontifices ac maximi Nicolai, quatuor stadiis distans Dyrrachio, unde prospectu commodo situm locorum speculabatur ad usum futuræ pugnæ; quis præoccupari mature deberet, quis explicande phalangi aptior deligi, jam tum constitueret. Agebatur tum quinta decima mensis Octobris dies. Collum porro aut jugum erat quoddam a Dalmatia versus mare sese attollens, longiusculo eminentioris terræ tractu, postremo in 112 promontorium desinens, peninsulæ fere formæ. Ibi, cuius modo meminimus, templum erat situm. Eminentia vero illa non præfracte suggesta, sed miti et fallente declivitate, planitiei mista, versus Dyrrachium vergebat, mare a sinistris, a dextris

D lib. 7: Mense Octobri Alexius imperator Dyracio appropinquavit, etc. Et Malaterra loco citato: Dux ergo videns hiemem sibi imminere, mensis enim erat Octobris, inde progressus super fluvium Demoniorum (Drymonem), castrum ad astivandum construxit, quod ex suo nomine Montem Guiscardi appellavit. Sed hæc post initum cum Alexio prælium accidere. Vide infra pag. 114.

montem excelsum late dominantem habens. Talis probato loci situ, in eum universas imperator copias congregat; vallumque jacere ac munire in eo castra jubet, et in ea evocari Palæologum Georgium e civitate obsessa curat. Ille vir omnium ex longo usu peritissimus, cum universæ rei bellicæ, tum præsertim eorum quæ propugnationes urbium spectant, excusavit intempestivum egressum ex arce summa vi oppugnata, missoque certo ad imperatorem hominem, periculum ejus rei præsens demonstravit. Tamen Augustus perseverabat in sententia; iteratisque mandatis omnino ad se venire Georgium jubebat, qui ne tum quidem subsequens, mandata perferente suo nomine resurrecere hæc Augusto jubet: *Mihi nimis exitiosum videtur arcem arctissime obsessam vehementissimeque oppugnatam in summi discriminis articulo a præfecto suo deserit. Ergo nunquam committam ut tanti flagitiis possem argui, aut credam id vere a tua maiestate imperari mihi, quamlibet id multi confirmant nuntii. Ac plane nisi tuæ regiæ manus ipsum annulum ad me perlatum videro hinc non exibo. Misit imperator annulum, et eo Palæologus conspecto extemplo cum bellicis navibus ad ipsum venit. Ex eo Augustus multa percontatus de Roberto, totaque oppugnationis ac propugnationis ratione, omnibus distincte cognitis, consuluit hominem: ecquid censeret decertandum acie; et num alea decretorii de rerum summa prælia recte tali loco et tempore jaci posse ipsi videretur. Negavit ille, ut tum res erant committi spem fortunæ belli prudenter posse. Incumbebant eodem ducum plerique, ac sere ut quisque longiori usu experientior erat militiæ, ita pluribus verbis dissuadebat prælium Augusto: magno insuper consensu, factu optimum omnes affirmantes fore, si velitationibus et jaculationibus crebris coerceret Robertum intra vallum, nec ei frumentationem aut cæteræ annonaæ comeatum ulla ex parte liberum relinqueret. Idemque ut facerent, comeatum nempe subventionem in Roberti castra pro se quisque impedirent, mandata perferri curaret ad Bodinum et Dalmatas, reliquosque circum præfectos et duces adjacentium regionum: isto modo facile ac tuto debellari Robertum posse. Hæc seniorum ducum sententia fuit. At plerique juniorum pugnam malebant, ferociterque deposcebant, imperatore in modis omnibus in id pertrahere consilium conantes. In his primi erant Constantius Porphyrogenitus, Nicephorus Synadenus, Nampites Barangorum ductor, ipsique Romani Diogenis olim Augusti*

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁴ αὐτοῦ. ⁴⁵ συγχωρούμενον. ⁴⁶ Ρωμαίων. ⁴⁷ ἐπιχελησθέτε. ⁴⁸ αὐτοῦ. ⁴⁹ νῦν τεῦτο. ⁵⁰ πει. ⁵¹ δέ. ⁵² αὐτὸς τῆν. ⁵³ Desunt voces διὰ τοῦτο οὐδὲ πρὸς συμβιβάσεις ήθελον ἀπονεῦσαι. ⁵⁴ ξενο-

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(87) Λέων καὶ Νικηφόρος. Habuit Romanus Diogenes ex Eudocia Augusta conjugi filios duos. Prior Leo Diogenes Theodoram Comnenam Alexii imperatoris sororem uxorem duxit. Alter, Nic-

Α πρὸς τὸν βασιλέα δηλώσας. Ός δ' αὖθις δι βασιλεὺς ἐπιμελέστερον τοῦτον μετεκαλεῖτο, φησὶν, Ἐμοὶ Λαζαρίον δοκεῖ πολιορκουμένου τοῦ κάστρου ἔξειθεῖται, καὶ εἰ μὴ τὸ δακτύλιο τῆς χειρὸς τῆς σῆς βασιλείας θεάσομαι, οὐκ ἔξειλενσομαι. Ἀποσταλέντα δὲ τοῦτον θεάσαμενος, τρινικεῦτα φειτῷ πρὸς τὸν βασιλέα μετὰ πολεμικῶν νηῶν. Οὐ δὲ βασιλεὺς τοῦτον ἰδὼν, τὰ κατὰ τὸν Ἀρμέρτον αὐτῷ ἐπινθάνετο. Τούτου δὲ πάντα σύντῷ διασοφίζαντες, ἡρώτα εἰ χρή τὸν μετ' αὐτῶν ⁴⁴ ἀποθαρρήσαι πόλεμον. Οὐ δὲ πρὸς τοῦτον ἀνένευς τέλος. Αλλὰ καὶ τινες τῶν περὶ τὸ πολεμικὰ πεῖραν ἐκ μακροῦ χρόνου ἐτηχότων, ἐπιμελῶς τοῦτον ἐκώλυντον συμβουλευθέμενοι: καρτερήσατο δὲ ἀκροβολισμῶν σπεῦσαι στενοχωρῆσαι τὸν Ἀρμέρτον, μὴ συγχωρούμενον ⁴⁵ τὸν ὑπ' αὐτὴν χορταγωγίας χάσιν, ή προνομῆς, τῆς ιδίας παρεμβολῆς ἔξιέναι. Τούτο δὲ καὶ τῷ Βοδίνῳ καὶ τοῖς Δαλματίαις καὶ τοῖς λοιποῖς ἀρχηγοῖς τὸν πτραχειμένων, χωρῶν παρικελεύσασθαι ποιεῖν, διαβεναιούμενοι, ὡς τοῦτον τὸν τρόπον ἡρῷως δι Ρομπέρτος ἡττηθήσεται. Οἱ δὲ πλειονες τῶν νεωτέρων τοῦ στρατοῦ τὸν πόλεμον προνοτείησαν, καὶ πάντων μᾶλλον Κωνστάντιος δι Πορφυρογέννητος, καὶ Νικηφόρος δι Συναδηνὸς, καὶ δι τῶν Βαράγγων ἡγεμῶν Νεμπίτης, καὶ αὐτὸς οἱ τοῦ προθεσασιλευκότες Ρωμαῖοι ⁴⁶ τὸν Διηγένους υἱεῖς, δι τε Λέων, καὶ δι Νικηφόρος (87). Αμα δὲ καὶ οἱ πρὸς τὸν Ἀρμέρτον ἀποσταλέντες ἐπαναλησθέτες ⁴⁷, τὰ ἐκείνου πρὸς τὸν βασιλέα ἀπεστομάτιζον. Ός Εγώ μέν, φησὶν, οὐδαμῶς κατὰ τῆς σῆς βασιλείας ἔξειλινθα, ἀλλὰ ἐκδικήσω μᾶλλον τὴν γερομέτην εἰς τὸν ἡμὸν συμπέρθετορ δικιαλά. Εἰ δὲ σὸν τὴν μετ' ἡμῖν ⁴⁸ θελεῖς εἰρήνην, ἀσπάζομαι τοῦτο ⁴⁹ καύω, μόνον εἰ καὶ αὐτὸς τὰ μετὰ τῶν ἡμῶν δηλωθέντα σοι πρόσθετων προθυμηθῆς ἀποκληρώσαι. Επειδὴ ⁵⁰ ἀδύνατα παντάπαισιν ἐπεζήτει καὶ ἐπιβλαβῆ τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ ὑπεισχούμενος ἀμα εἰ τεύξεται τῶν παρ' αὐτοῦ ζητουμένων, καὶ αὐτὴν τὴν Λογγιαρδίαν ὡς ἀπὸ τοῦ βασιλέως λογίσασθαι καὶ βοηθείην δημητρία χρεία ἔσται, τὰ δὲ σκηψίς ήν, ίνα δέῃ δι' ὧν μὲν αἰτεῖται τὴν ⁵¹ εἰρήνην θέλειν, ἀδύνατα δὲ λέγων καὶ μὴ τυγχάνων, τῆς μάχης ἀνθέξεται, εἴτα τὴν τῆς μάχης αἰτίαν τῷ βασιλεῖ Ρωμαίων προστρίψειν. Διὰ τοῦτο οὐδὲ πρὸς συμβιβάσεις ήθελον ἀπονεῦσαι ⁵². Ἀτέλεστα γοῦν αἰτησάμενος καὶ μὴ τυχών, πίντας τοὺς κόμητας συγκαλεσάμενός φησὶ πρὸς αὐτοὺς. Οἰδατε τὴν παρὰ τὸν βασιλέως Βοτανεάτου τοῦ Νικηφόρου γεγονοῦντα δικιαλά εἰς τὸν ἡμὸν συμπέρθετορ, καὶ τὴν ἀτιμαλή ήτο ή ἐμὴ θυγάτηρ Ελένη ἐπεκόπθει τῆς βασιλείας σὺν αὐτῷ ἔξεωσθεῖσα⁵³.

phorus Diogenes, ab eodem Alexio, initæ conspirationis reus, opulis privatus est. Anna lib. ix, et Zonaras pag. 258. Vide Bryen. lib. 1, n. 29.

Τούτο δὲ μὴ φέροτες, εἰς ἀκόλησιν τούτων πατὰ τοῦ Βαταρειδίου τῆς χώρας ήμῶν ἀξελλόνθιμεν· ἀκείνου δὲ τῆς ἀρχῆς παραλυθέντος, τὴν πρὸς βασιλέα ἔχομεν τέοντας στρατιώτην τοντοῦ ψεύτην ψεύτην πεῖραν τῆς στρατιωτικῆς ἐπιστήμης δυσχήστα, καὶ οὐ χρὴ ὡς ἔτυχε τὴν μετ' αὐτοῦ ἀριθμέσθαι πόλεισιν. Ὁπου τῷρ πολυναρχίᾳ, ἐκεῖ καὶ σύγχυσις τῆς διαφόρου τρώμης τῶν πολλῶν ταύτην εἰσαγούσης. Λοιπὸν γρὴ ἐνός τινος ήμῶν ἐπακούειν⁸³, κακεῖνον μὲν τὴν ἐξ ἀπάρτων βουλῆς ἐπικήτειν, καὶ μὴ τοῖς οἰκείοις λογισμοῖς ἀπεριμερίμως χρῆσθαι καὶ ὡς ἔτυχε⁸⁴, τοὺς δέ τε λοιποὺς τὸ δοκοῦντας μετ' εὐθύτητος λέγειν πρὸς αὐτὸν ἐπομέρους ἄμμα τῇ τοῦ προκριθέντος βουλῆς. Καὶ ίδουν ἐγὼ εἰς ἐξ ἀπάρτων ἔτοιμος ὀντύπεικειν, φὰρ πάρτες προκρίνητε. Πάντες οὖν τὴν βουλὴν ταύτην⁸⁵ ἐπινέσαντες, καὶ καλῶς λέγειν τὸν Ἀριθμέτον φάμενοι, τηνικαῦτα αὐτῷ τῶν πρωτείων παρακεχωρήσαις ἀπαντεῖν, εἰς τοῦτο δομογνωμονήσαντες. Ὁ δὲ ἀκούσμενος⁸⁶ οἶον ἀνεβάλλετο τέως τὴν ἐγχείρησιν· οἱ δὲ μᾶλλον ἐπέκειντο τοῦτο αὐτὸν⁸⁷ αἰτοῦντες. Ὑπεικαζεῖν τῷρ φαινομένῳ ταῖς αὐτῶν παρακλήσεις, καὶ τούτῳ ὀδίνων ἐκ μακροῦ λόγους ἐκ λόγων περιέπλεχε, καὶ αἰτίας αἰτίας συνείρων εὐφυῶς εἰς διπέρ ιμερέτο, ἀλλων ἐδόκει τοῖς μὴ εἰς νοῦν βάπτουσιν ἐρχεσθαι. Λοιπόν φησι πρὸς αὐτούς· Ἀκούσατε τῆς ἐμῆς βουλῆς, κακίητες, καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ στρατοῦ, ἐπει τὰς σχῶν πατρίδας καὶ αἰαλοίπότες ἐτραυθοῦ παρεγερόμεθα, καὶ ηγροκειμένη μάχη πρὸς ἀνδρικώτατον βασιλέων⁸⁸ ἔστι, καὶ δρτὶ μὲν τοὺς τῆς βασιλείας οἰκας ἀταδεξάμενορ, πολλοὺς δὲ πολέμους ἐπὶ τῷρ πρὸς αὐτοῦ βεβασιλευκότων τερεικήστα, καὶ μερίστοντος ἀποστάτας δορυσλώτους αὐτοῖς προστηροχότα, διογύχως χρὴ τῆς μάχης ἀνθεξασθαι⁸⁹. Καὶ εἰ τὴν τικῶσαν ημῖν ἐπιψηφίσεται δ⁹⁰ Θεδὲς, οὐκ ἔτι χρημάτων ἐρ χρηστὸν⁹¹. Χρὴ τοιταροῦν (88) τὰς μὲν σκενὰς ἀπάσας διεπρῆσαι, τὰς δὲ διλκάδας διατρήσαστας (89) πατὰ τὸν πελάροντας ἀρεῖται, καὶ οὐτω τὴν μετ' αὐτῷ⁹² ἀναδέξασθαι μάχην, ὡς τηνικαῦτα τερηθέντας καὶ τεθρηξομέρους. Ἐπὶ τούτοις κατένευσαν ἀπαντεῖς.

pugnantium sententiarum conflictus existere, ex quibus non oriri perturbatio non potest. Opus igitur est esse aliquem unum ex nobis cui ceteri obediant; qui tamen suo ipsius iudicio nimium non tribuat, sed alio: in consilium adhibeat, sententiasque amplectatur quae optimae a quovis proferentur. Atque istum ad

Variæ lectiones ex cod. Coislin

⁸³ τῶν ἐφ' ήμῶν τοὺς λοιποὺς ἐπακούειν. ⁸⁴ ἀτυμβούλως. ⁸⁵ ταύτην οὖν τὴν βουλὴν. ⁸⁶ ἀκιζόμενος. ⁸⁷ αὐτόν. ⁸⁸ βασιλέα. ⁸⁹ ἀνθέξεσθαι. ⁹⁰ Deest vocula δ. ⁹¹ αὐτοῦ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(88) Χρὴ τοιταροῦν. Guillelmus Apuliensis: *Castra crebat veniente die dux providus horum, Ut duce digresso fas sit irrumpere nulli.*
(89) Τὰς διλκάδας διατρήσαστες. Malaterra, lib. iii, cap. 27: *Dux vero videns bellum certamen inimicinere, ut suis omneum spem auferendo ad*

A filii Leo et Nicephorus. Commodum sub id tempus quo juiores pugnam urgebant, redierunt a Roberto quos ad eum missos e castris ad Charzanen metatis 113 superius diximus, responsa ejus ad imperatoris interrogations talia reportantes: *Ego, inquietabat, contra tuam majestatem non suscipi expeditionem hanc, sed arma justa sumpsi, animo ultrascendi injuriam affini meo Michaeli factam. Quod si tu pacem mecum velis, amplector hoc et ego, modo ea quae tibi per legatos meos exponi curabo, inducas in animum perficere. Ita ille. At ejus legati petierunt res quae concedi nullo modo possent, utpote Romano imperio perniciosæ. Postulatorem tamen invidiam sublevabat Robertus cumulatione promissionum ingentium: adeo ut, si quæ peteret darentur, confirmaret se Longobardiam ipsam imperio imputaturum et non nisi precario aut beneficiario ab imperatore possessurum jure. Verum ea parum ex animo apparebat, ostendique duntaxat ad obtentum excusationemque in vulgo: tanquam per se haud stetisset quin pax componeretur, qui ad tam sibi damnosas conditiones descendisset: unde futurum erat ut secuturi prælii causa omnis atque invidia in imperatorem conferretur. Tali suspicione de malo et subdolo Roberti animo, disjecta consensu procerum compositionis tractatio est. Ab hac repulsa Robertus comites omnes qui cum ipso militabant convocans, in hunc modum ipsos alloquitur: *Scitis quam a Botaniate Nicephoro injuriam passus sit consocer mens Michael Augustus: quaque ignominia fuerit ab eodem affecta filia mea Helena, una cum ipso regia expulsa. Hujus, si meministis, doloris sensus nos patria excivit; jam tamen cum adhuc regnaret ille auctor injuriae Botaniates. Verum ex eo tempore converso illic orbe rerum, objicitur armis nostris pro reteri novus, et cum rebus ceteris, tunc aetate rigens ac florens imperator, pene adhuc adolescens ille quidem, at longe supra quam sperari a juvene poterat, subactus experientia longa bellicarum rerum. Qui cum ideo ego nequaque quam personæ aut vulgari duntaxat attentione conatuse capessendum bellum arbitror, verum cum exquisita ratione militaris disciplinae atque ordinis: cuius rei magna pars sita est in imperio unius religiosissime D servato. Ubi enim multi simul imperant, necesse est pugnantium sententiarum conflictus existere, ex quibus non oriri perturbatio non potest. Opus igitur est esse aliquem unum ex nobis cui ceteri obediant; qui tamen suo ipsius iudicio nimium non tribuat, sed alio: in consilium adhibeat, sententiasque amplectatur quae optimae a quovis proferentur. Atque istum ad**

defensionem sui ardenter inflammaret, naves suas a mari projectas omnes combussit, ne forte cum acrius prælium nostris immineret, timidi certamen declinando, spe transmeandi, illorum transfugient.

usum oportebit unumquemque, quid sibi reniat in mentem libere sincereque proponere. Deinde vero de liberatione conclusa sententiam quæ prævaluerit, ad ductoris arbitrium, sine ultra dubitatione exsequi. Agile ergo, ite in suffragia, eligit quemcunque utilissime præfuturum autumabilis. En ego eum agnoscam quicunque erit; et quidquid præscriperit faciam. Probata est magno audientium assensu tum orationis modestia Roberti. Datisque sortibus summa consensione omnium electus in ducem supremum, præpositusque cunctis idem ille est. At is delatum honorem callida simulatione recusare videbatur, sic studia sibi faventium magis accendeat: 114 et quem tanta fraudulentiarum artium serie principatum ambebat, nunc ista oblati repudiatione fucosa validius prensans certiusque sibi firmans. Ergo ubi multas veteratorie prætexuit refugiendi summi loci causas, quas eo animo coque artificio proponebat omnes ut plane contrarium persuaderent: tandem ut videri voluit expugnata constantia, tanto procerum consensui victas manus invitus scilicet dedit. Quando et reliquam hanc ad ipsos orationem in hunc modum pertexuit: Audite meum consilium, comites militesque reliqui. Quandoquidem relicta omnes patria huc progressi stamus in procinctu ad decernendum acie cum imperatore bellicosissimo, qui nuper admodum adeptus regnum nihil utique sibi faciet reliqui ad omnem artem conatumque, quo auspicio principatus sui potius honesta Victoria celebri, quam probrosa clade dedecoret. Est autem illi non insuetum vincere, qui sub prioribus Augustis multa et magna hella conficerit, tyrannosque non paucos victos acie captosque adduxerit. Quoniam hæc, inquam, ita sunt toto animo totoque pectore, nobis arbitror hanc pugnam esse capessendam, omnium securis rerum aliarum præterquam Victoria; quam si Deus annuerit, abunde divites copioseque instructi erimus ut præterquam inconsulti, etiam exilis angustique sit animi ex parcimonia præsenti sibi in tempus istud velle consulere. Non enim jam dubitabo dicere quid velim, quidve necessarium factu arbitrer. Plane oportet, itaque jubeo, rasa supellectiliique nostra cuncta comburere: onerarius vero perforatas et cum onere perituras, in mare trudere: sique cum Alexio pugnare tanquam ibidem modo natos, moxque morituros. Annuerunt his omnes singuli.

Talia versabat animo, consulebat, agebatque A Robertus: alia e contrario Alexius, magis etiam varia excogitataque acutius. In eo conveniebant ambo tamen, quod continerent uterque adhuc exercitum: per illam moram exquisitione attentissima indagantes pro se quisque quænam esset ratio vincendi certissima. Imperator quidem spem in stratagemate ponebat, quo se hostes conclusurum in medio crediderat. Auxilia videlicet universa, cunctam, inquam, sociarum gentium militiam circumducere clam hostili exercitui parabat, jussosque legere maris littus quam longissimo circuitu quo facilius Roberti providentiam fallerent, in eum se locum quam occidissime conserre imperabat, unde impetum a tergo facere in hostes aversos possem, eodem tempore quo ipse cum cætero exercitu a fronte Robertum adoriretur. Qui quidem Robertus tabernaculis vacuis relictis, pontem nocte transgressus (numerabatur tum octava supra 10 Octobris dies, indictione quinta) in templum antiquitus exstructum prope mare, in nomine martyris Theodori se contulit cum exercitu suo universo: ibique per totam noctem propitiatio precibus numine, immaculata divinaque mysteria perceper. Inde ad instruendam aciem versus, in ea ipse media sibi delegit cepitque locum. Cornu quod mare specta-

‘Αλλὰ τοιαῦτα μὲν τὰ τοῦ Ἱρομπέρτου διανοῖ ματά τε καὶ βουλεύματα ἀλλὰ ταυτὰ¹² τοῦ αὐτοκράτορος ποικιλώτερά τε καὶ δεύτερα. Συνεῖχον δὲ μας οἱ δημαγωγοὶ ἀμφω τὰ στρατεύματα, στρατηγίας καὶ δημαγωγίας πέρι βουλευόμενοι, διποτέρως μετ’ ἐπιτήμης δημαγωγίσατεν, καὶ στρατεύσοιντο. Καὶ δὲ μὲν αὐτοκράτωρ αἰφνης νυκτὸς ἐξ ἐκατέρου μέρους ἐπεισεσέν¹³ τῇ τοῦ Ἱρομπέρτου παρεμβολῇ σκεπτόμενος, τὸ μὲν ἐθνικὸν ἄπαν¹⁴ στράτευμα ἀπὸ τοῦ δημισθεν μέρους ἐπέτρεψε προσθαλεῖν διὰ τῶν ἀλυκῶν διελθόντας, καὶ τλείονα τὴν διοικορίαν ἀναδέξασθαι: αὐτοὺς διὰ τὸ ἀνύποπτον οὐκ ἀπῆγνυτο· αὐτὸς δὲ ἀπὸ τῶν ἐμπροσθεν, δηπηνίκα γνοὶ ἐφθακτάς τοὺς ἀποσταλέντας, ἡδούλετο προσθαλεῖν τῷ Ἱρομπέρῳ. Οὐ κενάς τὰς σκηνὰς κατατίπων, καὶ νυκτὸς διὰ τῆς γεφύρας διεληλυθός (διδόν δὲ ἦν πρὸς τῇ δεκάτῃ τοῦ παριπεύοντος¹⁵ μηνὸς Ὁκτωβρίου, ἐπινεμήσεως πέμπτη:) τὸ παρὰ τὴν θάλατταν ἐπ’ ὀνόματι τοῦ μάρτυρος Θεοδώρου πάλαι ἀνοικοδομηθὲν τέμενος κατέλαβε κατὰ (66) παντὸς τοῦ στρατεύματος. Καὶ δέ ὅλης νυκτὸς τὸ θεῖον ἐξευμενιζόμενοι, τῶν ἀχράντων καὶ θειῶν μυστηρίων (90) μετελάμβανον. Εἴτα τὰς ἴδιας καταστήσας φάλαγγας, τὴν μέσην εἰπετο¹⁶ τοῦ συντάγματος χώραν, τὸ δὲ γε πρὸς θάλατταν κέρας τῷ Ἀμηκέτῃ¹⁷ (91) ἐπέτρεψε κόμποι: ο

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹² ἀλλὰ δὲ αὐτά. ¹³ ἐπεισεσέν. ¹⁴ Deest vox ἄπαν. ¹⁵ ἐληλυθός. ¹⁶ παριπεύοντος. ¹⁷ μετά. ¹⁸ εἰς-χέτο. ¹⁹ Ἀμηκέτη.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(90) Τῷρ θεῶν μυστηρίων. Malaterra, Mane C compunctive confitentes peccata, muniantur sacra Viatici ministeriis.

(91) Τῷ Ἀμηκέτῃ. Meminit Amicetæ comitis anonymous Barenensis in Chron. an. 1068: Οὐ

κύμης δὲ εὐεργέτης τῶν ἐπιφανῶν γενναῖος, καὶ χείρα, καὶ γνώμην, θάτερον δὲ τῷ σιώπῃ αὐτοῦ Βαῖμούντῳ, τὴν ἐπίκλησιν Σανίσκωφ. Τούτων ἐν αὐτοκράτωρ αἰθόμενος δεινὸς ὁν τὸ συνοίσον ἐν δέσμῃ εὐρηκέναι δοκῆι μεθαρμοσάμενος ἐκυτὸν πρὸς τὸ συμπεπτὸν, αὐτοῦ που κατὰ τὸ πρανές παρὰ τὴν Οάλασσαν⁷¹, τὰς παρατάξεις κατέστησε. Καὶ διελὼν⁷² τὰ στρατεύματα, τοὺς μὲν ἐπὶ τὰς σκηνὰς τοῦ Ὀρμέπετου ἀπερχομένους Βαρβάρους τῆς ὁρμῆς οὐκ ἀνέκοψε, τοὺς δὲ ἐπὶ τῶν νημάτων τὰ ἐπερόκοπα φέροντας ξίφη παρακατασκόντα μετὰ τὸν σφῶν ἀρχηγοῦ τοῦ Ναμπίτου ἀποβάντας τῶν ἵππων ἔμπροσθεν ἐκ μικροῦ διαστήματος προπορεύεσθαι στοχηγήδην ἐπέτρεψε. τῶντο δὲ γένος ἀσπιδοφόρον ἔμπαντες⁷³. Τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ στρατεύματος εἰς φάλαγγας διελὼν, αὐτὸς μὲν τὸ μεσαίτατον εἶχε τῆς παρατάξεως, διξιθεν δὲ καὶ ἐξ εὐνώμου φαλαγγάρχας τὸν Καίσαρα Νικηφόρον τὸν Μελισσηνὸν ἐπέστησε, καὶ τὸν καλούμενον Πακούριανον, καὶ μέγαν δοκέστεκον. Τὸ δὲ μεσαίτατον αὐτοῦ τε καὶ τὸν⁷⁴ πεζῆς βαδιζόντων Βαρβάρων, ἵκανον εἶχε στρατιώτας τῆς τοξείας εἰδήμονας, οὓς κατὰ τοῦ Ὀρμέπετου προεκπέμπειν ἰδεύετο, ἐπιτρέψας τῷ Ναμπίτῃ, ὅπηνίκα βούλοιντο πρὸς τοὺς Κελτοὺς ἐκπιάσασθαι, καὶ αὐθὶς ὑποστρέψειν, χώραν αὐτοῖς ἐξ ἐφόδου διδίναι ἐφ' ἐκάτερα σχιζόμενους, εἰτιαὶ αὐθὶς συνεχίζεσθαι καὶ συνηρπικά ταῖς πορεύεσθαι. Οὕτω γοῦν τὸ ἀπὸν διατυπώσας στράτευμα, αὐτὸς⁷⁵ μὲν κατὰ μέτωπον ἰετοτῶν Κελτικῶν στρατεύμάτων τὴν ἡῦνα παραβάνων· οἱ δὲ ἀποστάλεντες Βάρβαροι τὰς ἀλυκὰς διεληυθύνεται, ἐπειὶ καὶ οἱ ἐνερδὲ τοῦ ἀνδρὸς αὐτοῦ τὰς πύλας ἀνεπέτασαν, τοῦτο αὐτοὶς τοῦ αὐτοκράτορος ἐπισκήψαντος, ἐν ταυτῷ ταῖς Κελτικαῖς σκηναῖς προσέβαλον⁷⁶. Κατ' ἀλλήλων δὲ τῶν δημαρχῶν ἐρχομένων ἀποσπάδας ἀποστέλλων ὁ Ὀρμέπετος ἵππασίας ἐκέλευε ποιεῖσθαι, εἰ που ἐκεῖθεν ὑποσύραι τινὰς δυνηθείεν τοῦ Ὀρμαῖκον στρατεύματος. Ἀλλ' εὐδὲ διαστιλεὺς πρὸς τοῦτο ἀνεπεπτώκει⁷⁷. ἐπειμπεὶ δὲ μᾶλλον καὶ συγχούντις ἀντικαταστήσομένους αὐτοῖς πελταστάς. Ἀκροβολισμοὶ⁷⁸ οὖν μετρίοις⁷⁹ διμοστέρων κατ' ἀλλήλων χρησαμένων, ἐπειὶ καὶ ὁ Ὀρμέπετος ἡρέμα τούτοις εἴπετο, καὶ τὸ μεταίχμιον ἡδη ἀπεστενότο διάστημα, τῆς φάλαγγος τοῦ Ἀμηκέτου⁸⁰ προεκδραμόντες πεζοὶ καὶ ἵπποις περὶ τὸ δάκρον τῆς παρατάξεως τῆς τοῦ Ναμπίτου προσέβαλον. Γενναιότερον δ' αὐτῶν ἀντικαταστάντων παλίνορφοι⁸¹ γεγόνασιν, ἐπειὶ οὐ πάντες λογάδες ήσαν, καὶ θαλάσση ἑαυτούς ἐπιβρίψαντες δάκρι τοῦ

A bat Amicetū commisit, 115 viro inter comites illustri manuque juxta ac consilio prompto. Alteri Baimundū præsse voluit, suum filium, cognomento Saniscum. His imperator comportis pro ea ingenii promptitudine qua valebat maxima ad pervidendum uno intuitu quid factio esset opus, seque momento ad occasionis oportunitatem transformandum; ibidem ubi forte tum fuit, per jugi declive præter maris oram aciem et ipse suam expli- cal; divisisque quas secum retinuerat copiis (nam Barbaros qui ad circumvenieundum Robertum Invadendaque a tergo ejus castra ire ceperant, revocandos non putavit) eos tantum qui anticipites in humeris gladios gestant, destinatos licet et ipsos circuitioni castrorum hostilium, retinuit; mutatoque imperio præcepit omnes omissis equis cum duce ipsorum Nampite ante universam aciem modico intervallo directos in seriem procedere. Suni hi omnes clypeis muniti. Reliquum exercitum in phalangas distribuit, tolius ipse aciei insidium medium, a dextris sinistrisque Nicēborum legioni us præfecit, Melissenum Cæsarem, et magnum domesticum, qui Pacurianus vocabatur. Occultaverat vero tam intra intimum phalangis suæ quam in medio agmine Barbarorum illorum quos diximus jussos equis descendere in hostem ivisse pedites, certos manipulos satis numerosos jaculatorum optioniorum, quos repente in Robertum immittere cogitabat: mandaveraique Nampite, ut cum plena ostendisset hostibus speciem mox in ipsos irrupturn, retrocederet statim, laxatisque in latus utrumque ordinibus suorum sagittariis locum daret erupturnis, moxque iterum suos in ubum cogeret, junctisque mutuo protectos clypeis, ire prorsum juberet. Ipse imperator e regione frontis ipsius aciei Francicæ, maritimam obibat oram. Interim Barbari ad circumvenieundum missi litteralem emensi tractum capioque circuitu, cum Dyrrachiensibus imperatoris iusso ad idipsum egressis juncti in castra Francicæ impetrari fecero. Jam vero ambo summimi utriusque partis duces in se invicem infestis vadebant, instructis aciebus. Et Robertus quidem tarmis levium equitum identidem submissis, velitationibus delibabat universam pugnam, in id maxime intentus, ut isto, si posset, modo, servidores aliquos ex Romani exercitus eliceret corpore. Nec fefellerit imperatorem astus. Ergo is diligenter cavit,

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁷⁰ Νεεῖ νοι κόμητι. ⁷¹ θαλάσσης. ⁷² διελθώνε ⁷³ ἀπαντες. ⁷⁴ τῶν. ⁷⁵ αὐτοῖς. ⁷⁶ προσέβαλον. ⁷⁷ ἀνεπεπτώκει. ⁷⁸ ἀκροβολισμούς. ⁷⁹ μετρίοις. ⁸⁰ Ἀμηκέτου. ⁸¹ παλίνορφοι.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

Argyro Proedro, et Apochara Catap, et Amicetta intravit Iurenacie. Idem videtur qui Amicus comes non semel appellatur a Guillermo Apul. et in rescripto quodam Rogerii Apuliae ducis et Boemundi fratribus, an. 1090, pro Bantino monasterio in Apulia, quod ita subscribit, Amicus gratia Dei inclitus comes. Exstat illud apud Baronium, hoc anno n. 17 et 18, apud quem ut præterea nientio

Goffredi, Amici comitis filii, in altero Urbani II. PP. Diplomatic. Ab Amico regem Croatiae captum habetur in Archivo monasterii SS. Cosmæ et Damiani Jadrensis, apud Joan. Lucium lib. II. Hist. Dalmat. cap. 10, et in Vita Joannis Traguriensis episcopi: Anno 1075 tempestate qua comes Amicus regem Croatiae cepit. Sed de Amico comite, et ejus familia, plura mox ad pag. 117.

cetratis extra ordinem objectis equitatui sistendo, ne sua inde turbaretur phalanx. Conserebantur ergo inter cetratos nostros Robertique velites proœmiales pugnæ, jaculationibus non creberrimis: donec Roberto sensim suos assectante campus inter acies medius magis ac magis aretabatur. Jamque Ameceti phalanx peditatu juxta equitatuque totum emenso spatium, Nampite agmen **116** invaserat, atque adeo barangis fortissime resistentibus aversa in fugam fuerat; neque enim eximiis militibus tota constabat. Hi ergo in mare fuga delati ad collum usque immergabant se fluctibus, studio contingendi Romanas Venetasque naves, in quibus persugium frustra sperabant petebantque: quando Gaita, ut quidam auctores tradunt, Roberti conjux, in bellum secuta virum, Pallas altera, licet non Minerva, conspicata fugientes, acri flos intuiti magna voce increpuit lingua patria tantum non Homericum illud inclamans: *Este viri, quoniam usque fugam tendetis inertem.* Qui cum haud si-sterentur clamore, ipsa longa in manum hasta correpta totis effusis habenis ignavos infesta perse-quitur. Ea re illi animadversa, colligunt sese in pugnamque se mutuo ad officium adhortati redeunt. Simul vero bipennigeri et ipse ductor eorum Nampites ardore pugnandi et successu primo per imperitiam elati, longo iam intervallo a Romanis disjuncti legionibus conserere festinabant manum cum ipsa Gallorum acie; quibus et suo et aliorum judicio nequaquam inferiores in belligerando ha-beri solent; eos Robertus contra venientes specu-latus facile coujicit ex celeritate gradus, ex magnitudine percorsi spatii, ex gravitate armorum, defatigatos ac anhelitu sublimi esse opportere. Ergo insilire in ipsos jubet globos quosdam peditum, qui eos degustatos, ubi longe nullius quam pro incessans audacia resistentes sentiunt, facile adnoto et ingeminato impetu cunctos ad unum delent, quibus tuendi loci animus aut cura superfluit. Cæteri fu-gam intenderunt versus templum summi coelestis militiae principis Michaelis, in quod, quanta loci capacitas fuit, constipati sunt quamplurimi: quos sacra ædes capere haud potuit, ascensum in te-ctum ejus ac fastigium moliti tutos ibi se miseri credebant; verum Latini igne immisso ipsis cum

B A τραχήλου ταῖς νησὶ τοῦ Ἀρματικοῦ καὶ Βενετικοῦ στόλου πελάζοντες, ἐκεῖθεν ἥτοιντο τὴν σωτηρίαν, καὶ παρ' ἐκείνων οὐ προσεδέχοντο. Ἡ δὲ γε Γαῖτα (92), ὡς λόγος τίς φησιν, ή τοῦ Ῥομπέρτου σύνευνος αὐτῷ συστρατευμένη, Παλλὰς δὲλη, καὶ μή Ἀθήνη, θεασαμένη τοὺς φεύγοντας, δριμὺ τούτους ἐνατενίσαται ^α, κατ' αὐτῶν μεγίστην ἀφέσσι φωνήν, μονονόν τὸν ^β Ὁμηρικὸν ἐπος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λέγειν ἐψήσι. Μέχρι πάσου φεύγεσθε; στήτε, ἀτέρες δέστε. Ός δὲ ἔτι φεύγοντας τούτους ἐώρα δόρυ μακρὸν ἐναγκαλισαμένη, δόλους ρυτήρας ἐνδύσσας κατὰ τῶν φεύγοντων ἔσται. Τοῦτο θεασάμενοι καὶ ἐστῶν γεγονότες, αὐθίς πεδὸς μάχην ἐστῶν; ἀνεκαλέσαντο. Ἐπει ^γ δὲ οἱ πελεκυφόροι (93) καὶ αὐτὸς ὁ τούτων ἀρχηγὸς ὁ Ναμπίτης δι' ἀπειράν ^δ **C** B καὶ θερμότητα διένετον βεβαίωτες, ἵκανον τῆς Ῥωμαϊκῆς παρατάξεως, ἀπέστησαν, σπεύδοντες ξυμβαλεῖν ^ε ἐν Ιω όυμῷ τοῖς Κελτοῖς (καὶ γάρ οὐκ ἡτον ἐκείνων περὶ τὰς μάχας, καὶ οὗτοι ἐκθυμότεροι εἰσι, καὶ τῶν Κελτῶν ἐν τούτῳ τὸ ^ζ μέρει μὴ ἀποδέσσονται), κεκοπιασθεὶς τούτους ἡδὴ καὶ δοθμαίνοντας ὁ Ῥομπέρτος θεασάμενος, καὶ τούτῳ ἀπό τε τῆς δεξείας κινήσεως, τοῦ τε διαστήματος βεβαιωθεὶς καὶ τοῦ ἀχθοῦ; τῶν δηλων, τι ἀς τῶν πεζῶν ἐπέσκηψε κατ' αὐτῶν εἰσπηδήσαται. Οἱ δὲ προκεκμητές ἡδὴ μαλακώτεροι τῶν Κελτῶν ἐφαίνοντο. Πίπτει γοῦν τηνικάτα τὸ βάρος προσώπου ἀπαν, καὶ διέσοι τούτων ἐσώθησαν περὶ τὸ τέμενος (94) τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ προσπεφευγότες, οἱ μὲν καὶ ὑπόσους ἐξεχώρει τὸ τέμενος ἐντὸς εἰσήσεσαν, οἱ δὲ ἀνωθεν τοῦ τεμένους ἀνελόντες εἰστήκεσαν, τὴν σωτηρίαν, ὡς φοντο, ἐκεῖθεν πραγματεύσμενοι ^η. Οἱ δὲ Λατῖνοι πύρ κατ' αὐτῶν ἀφέντες, σὺν τῷ τερμένει πάντας κατέκαυσαν. Τὸ δέ γε λοιπὸν τῆς Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος καρτεῶς πρὸς αὐτοὺς ἀπεμάχοντο. Οἱ δὲ Ῥομπέρτος καθάπερ τις πτερωτὸς ἵπποτης σὺν ταῖς λοιπαῖς δυνάμεσι κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐλᾶς, καὶ ὥθεται ταύτην, καὶ εἰς μέρη πολλὰ διασπᾶν. Ἐντεῦθεν οἱ μὲν τῶν ἀντικειμένων ἐν αὐτῷ τῷ πολέμῳ μαχόμενοι πίπτουσιν, οἱ δὲ φυγῇ τὴν ἐστῶν ἐπραγματεύσαντο σωτηρίαν. Οἱ δὲ βασιλεὺς Ἀλέξιος καθάπερ τις πύργος ἀκλόνητος ἔμενε, καὶ πολλοὺς; τῶν μετ' αὐτοῦ ἀποβεβήκει ἀνδρῶν καὶ γένει καὶ πειρῷ στρατιωτικῇ διαφερόντων. Πέπτωκε γάρ τηνικάτα ὁ Κωνστάντιος (95)

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^α ἐνατενίζουσα. ^β ἀφείσα. ^γ τὸ. ^δ ἐπειδή. ^ε ἐμπειράν. ^η συμβαλεῖν. ^ζ τῷ. ^η πραγματεύσμενοι.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(92) *H* δὲ Γαῖτα. Testatur etiam Guillelmus Apul. in hoc prælio Amazonis instar pugnasse Roberti uxorem, et in eo vulnerata: *Uxor in hoc bello Roberti forte sagitta quondam lassa fuit, que vulnera territa, nullam dum sperabat open, se pene subegerat hosti, Navigio cuius se commendare solebat, Instantis metuens vicina pericula leti: Hauc Deus eripuit, fieri ludibria nolens Matronæ tantæ, tam nobilis et reverandæ.*

(93) Ἐπει δὲ πελεκυφόροι. Malaterra loco ci-tato primam istam Varangorum cladem pariter

refert. Contigit vero hoc prælium *seria III, d' e S. Lucæ apostoli et evangelistæ, an. 1082*, ut auctor est *Anonymous Barenensis*, qui Annæ hac in re concinit. Sed errat Anna, cum ait initium indict. 4; uia hoc anno mense Octobri currebat indictio v.

(94) Περὶ τὸ τέμενος. Ecclesiæ S. Nicolai, non Michaelis, habet hoc loco Malaterra.

(95) Κωνστάντιος. Constantius Porphyrogeneta, Constantini Ducæ imperatoris ex Eudociæ filius, Michaelis Parapinacæ frater, idem, opinor, qui Zonaræ et Scylitzæ Constantinus. Narrant quippe ii scriptores liberos sex habuisse Constanti-

υθ; μὲν τοῦ προσθεταὶ δευτέρους Κωνσταντίνου τοῦ ἀνδρά, οὐκέτι θεόντος αὐτοῦ ἔτι ἀποτεχθεὶς, ἀλλ' ἐν πορφύρᾳ καὶ γεννηθεὶς, καὶ τραφεὶς, καὶ ταῖς τῷ τότε καιρῷ βασιλικῇ παρὰ τοῦ πατρὸς ἀξιωθεὶς· καὶ ὁ ^{οὐδέποτε} Νικηφόρος μὲν τὴν κλήσιν, Συνάδην; δὲ τὴν ἐπίκλησιν καλούμενος, ἀνὴρ γενναῖος, καὶ ὡραιότατος ^{οὐδέποτε}, καὶ σφαδάλων πάντων ὑπερτερῆσαι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην μαχόμενος. Μήτ' οὐδὲ ἡ δῆμη ἡγεμονίας Κωνσταντίνος περὶ κτήσιν ἵπτηται ἀδελφῇ πολλάκις ὡμοίει· ναὶ μήν καὶ ὁ τοῦ Παλαιολόγου πατέρος Νικηφόρος, καὶ ἔτερος τῶν ἐπιφανῶν· πλήρεται γάρ καὶ ὁ Ζαχαρίες καιρούς κατὰ τοῦ στέρνου, καὶ τὴν ψυχὴν ἀμα τῇ πληγῇ ἐπαφῆσι, καὶ ὁ Ἀσπέτης ^{οὐδέποτε}, καὶ πολλοὶ τῶν λογάδων. Τῆς δὲ μάχης μή διαλυμένης, ἐπει τὸν βασιλέα ἐώρων ἔτι ἀντικαθιστάμενον, ἀποχριθέντες τινὲς τῶν Λατίνων τρεῖς, ἀφ' ὧν εἰς ὁ δῆμη ἡγεμονίας Ἀμηκέτης ^{οὐδέποτε} ἦν, δὲ Πέτρος τοῦ Ἀλίφα (96),

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{οὐδέποτε} Deest vocula δ. ^{οὐδέποτε} Desunt voces καὶ ὡραιότατος. ^{οὐδέποτε} Ἀσπέτης. ^{οὐδέποτε} Ἀμηκέτης. Sic semper.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

tinum, tres masculos, totidem sequioris sexus: ex masculis Michaeli et Andronicum parentibus privatis natos, Constantiūm patre jam imperatore, ideo Porphyrogenetam dictum, et ornamentis imperatoriis a patre donatūm. Is a Nicēphoro Botaniata contra Turcos Orientem incursantes cum imperio missus, conciliatis militum animis, purpūram induit, a quibus postea Nicēphoro traditus, in monasterium trusus est, et in insulam relegatus. Botaniata in ordiuem acto, priori conditio- ni restitutus, Alexio militavit, ac demum in prælio Dyrrachino cæsus vita amisi. Guillelmus Apul. Occidit hoc bello regni spoliatus honore Constantinus, et est subhumatus honore decenti. Ubi Constantiūm ait spoliatum honore regni, quia vivo patre, ut refert hoc loco Anna, imperator acclamatus fuerat. Hanc etiam Porphyrogenetam eadem attigit Zonaras, de hac clade scribens: Καὶ ἡττηθεὶς ἀκλεῶς ἐφυγε, πολλῶν ἐκεῖ πεσόντων, οὐ τῶν τυχόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν ὑπεροχαῖς καὶ βασιλεῶν τυγχανόντων ἐξ αἰματος. Id attigit præterea Glycas.

(96) Πέτρος τοῦ Ἀλίφα. Petrus ille, Francigena Orderico lib. vii, pag. 645, dictus, deinceps sese adjunxit Alexio, cuius ille opera variis in negotiis usus legitur apud Annam lib. v, et cum Francis proceribus qui an. 1097 expeditionem Hierosolymitanam aggressi erant, dum per Thraciam et Byzantii fines iter faciunt, Constantiopolis in Syriam profectus est, uti narrat eadem Anna lib. xi. Petri cognomen tam varie apud Scriptores rerum Hierosolymitanarum exaratum inventur, ut familiæ et gentis vestigium ex iis aguoscis vix queat: etsi erunt forte qui Aliphæ, seu Alilæ, Samnii celebris quondam oppidi, dominium obtinuisse censemunt, cum Normanni provincianum istam occuparunt, eoque deturbatum a Wiscardo aut Rogerio ²⁸⁹ transiisse in partes Alexii imperatoris, indeque cognomen retinuisse: sed Aliphæ oppidum Normanni alicui proceri paruisse non tradunt istius ævi historiographi. Apud Tudebodium, edit. Du Chesnianæ lib. ii, Petrus de Aliph; apud Baldricum, lib. ii, et Ordericum, ix, Petrus de Aliphia nuncupatur. Tudebodus editionis Bongarsiane; Robertus Monachus, lib. iii; Guibertus lib. iv, cap. 1, Petrus de Aliphis appellant. Sane exstat in

A templo pariter concremarunt universos. Interea cætera nostrorum phalanx præclare ac generose repugnabat Gallis. Donec Robertus velut altus quidam eques, cum omnibus suis simul copiis ineluctabili insiliens impetu, Romanam loco movent et in multis partes discerpsit aciem. Duxes militesque qua in vestigio cæsi, qua in fugam abacti varia. At imperator Alcixius nihil secius velut fundatissima turris quæpiam extabat alte in campo, dimicans fortissime, stragem licet circa se undique virorum cernens, tum nobilitate generis, tum experientia bellicarum rerum, valde insignium. In iis erat Constantius, Constantini Ducæ quondam Augusti filius, patre jam Imperatore genitus, **117** in purpura natus nutritusque, quin etiam B jam tum imperatoria a patre tænia dignatus. Cecidit et Nicēphorus cognomento Synadenus, juvenis forma præstans, et illo præcipue die ausis factisque

provinciæ comitatu, in vicaria Barjolensi, castellum velut in veteribus chartis *de Alpibus*, et incolis *Alpæ* hodie vocitatum, quod Sibylla, Gaufrédeti de Agouto, Treti et Toloni domini, filia unica, testamento suo 14 Aug. anni 1261, in familiam Blacassiam, a qua etiamnum hac tempestate possideatur, transfudit, institutis hæreditibus Blacasseto et Guillelmo de Bellodinari fratribus, Bonifacii Blacassii cognati filiis, quos pueros penes se educarat, sibique invicem substitutis, uti ex *Legendario Ecclesiæ Tolouensis* docemur. Ab hoc castro, Petri derivatum cognomen in *Historia Gallobyzantina* statuisse me libens agnosco, nec discedo omnino ab sententia, cum hanc firmare videatur Amici comitis, de quo paulo ante egimus, cum Petro consanguinitas, quos iisdem constat parentibus, eademque familia prognatos. Amicorum porro, vel si mavis, Amicorum gens, non Normannica, sed Provincialis fuit, ex qua exstinctus Giraldus Amici Gravesonis in Tarasconensi vicaria dominus, qui a Nostradamo an. 1150, memoratur; ille, opinor, qui Adelam Raynerii de Castellari et Garcennæ Fore leariensis filium matrimonio sibi juuxit, ex quo prodit Guillelmus comes Forcalciensis, vulgo Adelæ filius, ex matre, cognominatus. Fallitur enim Antonius Rullius in *Hist. comitum provinciæ*, dum ait Adelam, Bertrandi comitis filium suisse, cum repugnat acta varia, quæ asservantur in D Archivo regis Christianissimi, in quibus Guillelmus, Raynerii gener dicitur. Subscriptit præterea Diploma Rainundi comitis Tolosani, an 1088. Guillaudus Amicus, in tom. viii *Spicilegii Acheriani*, pag. 160; Petrus Amici, et Berengarius Amicus chartam aliam Petri regis Aragonum et Mariæ Montispessul. an. 1204, ibid. pag. 218 et 219. Jam vero ad stabiliendam nostram de Petri et Amici familia, et consanguinitatis affinitatem conjecturam, præstat utriusque stemma, quantum ex Guillelmo Apuliensi delibera id lucit, perstringere. Petro et Amici patri communis fuit parentis. Petrus comitis titulo a Guillelmo donatus, et inter Francos et Normannos, qui primi in Italia sedem fixerunt, ditione habitus, ab Humsredo comite, et Drogone Humsredi fratre postea victus et caput, liberos habuit Goffridum et Petrum. Goffridus prior vita excessit, relicto filio impubere Richardo, cuius quoad suæ fieret ætatis,

(a) Arch. Reg. Tolosa, sacco 12, tit. 13; sac. 17, tit. 9; sac. 20, tit. 32.

PATROL GR. CXXXI.

12

fortibus magnopere affectare visus laudem pugnatoris generosissimi omnium. Cum hoc modo dictus Constantius de nuptiis cum sorore ipsius tractare cœbris congressibus cœperat. Eodèm quoque absumptus fato est Palæologus Nicephorus, pater Georgii, aliquie ex illustribus. Quippe Zacharias iœtu lethali trajectus pectus, simul accepit vulnus, simul animam reddidit. Similiter periit Aspetes, et eximiorum plerique. Stante tamen adhuc et vigente nihilominus post tantam cœdem prælio, quandiu scilicet impune existabat imperator locum

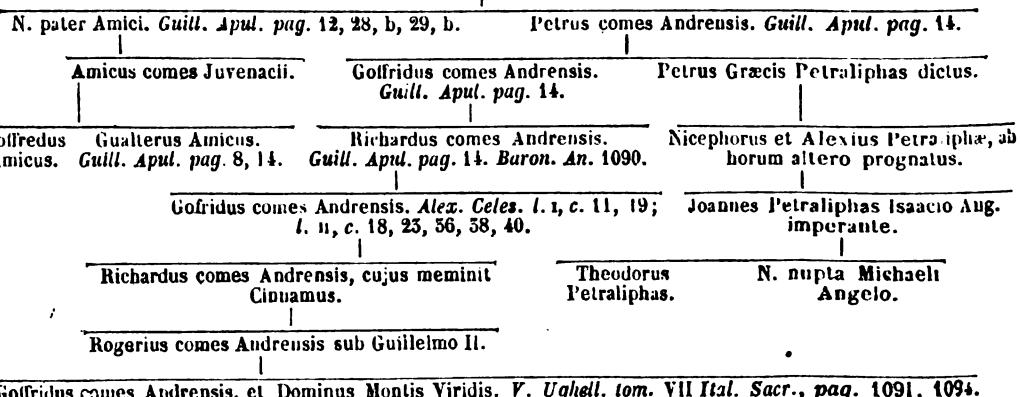
Α ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος ἔλεγεν, δὲ τρίτος κατ' οὐδὲν τούτων ἐλάττων, ὅλους ρυτῆρας ἐνδόντες τοὺς Ἰπποὺς, δόρχατα μακρὰ ἐναγκαλισάμενοι κατ' αὐτοὺς ἔνται. Καὶ δὲ μὲν Ἀμηχέτης διημαρτήκει τοῦ βασιλέως, μικρὸν παρεκκλίναντος τοῦ ἑππού τοῦ δὲ δλλού τὸ δόρυ διὰ τοῦ ξίφους διασιλεὺς ἀπωσθενεος, καὶ τονώτας τὴν χεῖρα, πάλι τοῦτον κατὰ τὴν κλεῖσθα, καὶ τὴν χεῖρα τοῦ λοιποῦ ἀποτέμνεις σῶματος, δὲ δὲ φρενήρης τε ὅν καὶ ἐδραίος τὸν νοῦν, μηδὲν δλῶς συγχυθεὶς τοργόττει γνώμης, ἐν ἀσκέπτῳ χρόνῳ τὸ δέον συνεῖς, ὑπτιον δυσα τῇ πληγῇ έαυτὸν

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

patrimonium rexit Petrus patruus. Erat illud potis simum in Apulia Peucetia, ubi oppida et castra, ab avo pleraque in ora maris exstructa, vel instaurata, obiinehat; Andrum videlicet, Tranum, Coretum, Barolum, Buxilias, præterea Tarentum. Quod oppidum cu. a Petro repeteret Guiscardus, qui illud a fratre sibi concessum contendebat, ortum est inter illos bellum. Petri partes sectatus est Amicus, Juvenacii et Spinacioli comes, aut dominus, Petri consanguineus; Amico enim patruus Petri pater exsisterat, inquit Guillermus Apul. Captus in hoc bello Petrus, pace tandem a Guiscardo impetrata, oppida quæ perdideraecepit, excepto Tranu. Sed haud multo post Petrus rursum in rebellionem delapsus, Jordano Capuano principi, qui a Guiscardu desciverat, una cum Amico, Abagelardo Hunfredi filio, Roberto comite Montis-scabiosi, Goffredo de Conversana Roberti fratre, et aliis adjungitur. Quo in bello Juvenatum Guiscardi partes secutum, frustra ab Amico, cuius erat, et sociis obsidione tentatum **290** est. Pace firmata inter Jordanum et Guiscardum, cum Amicus Spinaciolum, cui filius præcat, amisisset, cum Guiscardo reconciliatur. Petrus vero, cui Tranum et Tarentum abstulerat Guiscardus, recepto Tranu, ab eodem perinde pacem obtinet. Amico, præter Goffredum, filius fuit Gualterus, qui a Guillermo Apul. non semel memoratur. Gestæ esse haec bella an. 1082 auctor est Gaufridus Malaterra, lib. iii, cap.

B 53, 34 et 35; quibus exactis et finitis, Petrus et Amicus cum Roberto in Dalmatiam træcerunt, uti hoc loco Anna commemoarat. Extinctio Roberto, Petrus ad Alexium transiit, mox cum Francis nobilibus in Syriam profectus, prefecturam in ea expeditione, et principatum Cæsareæ in Cappadocia obtinuit. Inde in Greciam reversus, Alexio contra Boemulum meruit, ac denum Didymotichi in Thracia fortunæ suæ sedem fixit. Auctor est enim Nicetas in Man. lib. ii, n. 4, quatuor fratres Petraliphæ, ex Francia gente oriundos, qui eo ævo Dymoticum incobebant, Manuels imperatori bello contra Siculos C. an. 1152 militasse, in quibus fuere Nicephorus et Alexius Petraliphæ, de quibus Cinnamus, lib. v et vi. Quos quidem a Petro de Alpha, cuius hic mentio fit, prognatos suadet cognomen, et temporis vel annorum ratio. Enimvero constat Petralipharum familiam in palatio Constantinopolitano primas obtinuisse. Recensentur enim ab eodem Niceta in Isaacio, lib. iii, n. 8. Inter archontes, seu viros urbis primarios, qui in Isaacium Angelum conspirarunt, Joannes ὁ Πετραλίφας, a quo genus ducebat Theodorus, non semel ab Acropolita memoratus, cuius soror nupsit Michaeli Angelo Dyrrachii duci, quod etiam scripsit Gregoras. Intricatum hoc Petralipharum et Amiciorum stemma retexet subjectus index genealogicus.

N. pater Petri. Guill. Apul. pag. 12, 28.

ώ; ἐπ' οὐράνιον τοῦ ἵππου ἔθετο. Καὶ εὐθὺς τὸν χρῶτα τοῦ σώματος μικρὸν παραξέσασα ἡ τοῦ ἔιφους ἀκμὴ περὶ τὴν ἀκοὴν παραποδισθεῖσα τῆς κόρυθος, καὶ τὸν συνέχοντα ταῦτην ὑπὸ τὴν γένυν ἴμαντα διασάσσασα, ὡσε ταύτην εἰς γῆν. Τηνικαῦτα δὲ ὁ μὲν Κελτὸς ἐκεῖνος παραθέτει ὃν ὕετο καταχρημάτισαι τοῦ ἵππου, ὃ δὲ εὐθὺς ὁρθωθεί; ἐπὶ τῆς ἐφεστρόδος ἔρωτος ἐκάθητο, μηδὲν τῶν ὅπλων ἀποθαλὼν. Ἀλλὰ καὶ γυμνὸν τὸ δίφος κατέχων τῇ δεξιῇ, τῷ δὲ λύθρῳ τοῦ ἴδιου πεφοινιγμένος αἴματος, καὶ τὴν χεφαλὴν ἀπερικάλυπτον ἔχων, καὶ τὴν πυρσὴν καὶ τὴν ἀριθμὸν περιπλανωμένην ταῖς δύσεις, καὶ διωκολοῦσαν ^{θεούς} αὐτὸν. ὁ γάρ ἵππος τερατόμενος καὶ ἀποκτύων τοὺς χαλινοὺς καὶ φριμάσσων, ἀτακτότερον ἐμπίπτειν τῷ προσώπῳ τοὺς βοστρύχους παρεσκεύαζεν. ἀλλὰ καὶ ὡς ἔσυτον ἀνακιλεσάμενος, ὡς ἐνῆν, τοῖς ἐναντίοις ἀντικαθίστατο. Ἐπειδὲ καὶ τοὺς Τούρκους; (96') φεύγοντας ἐώρα, καὶ αὐτὸν τὸν Βοδίνον ἀπολέμητον ὑποχωροῦντα. ὁ πλιστὸς γάρ καὶ οὗτος; καὶ εἰς πολέμου τύπον ^{θεούς} τὸ αὐτοῦ διατυπώτας στράτευμα κατὰ ταῦτην ^{θεούς} τὴν ἡμέραν ἴστατο, ὡς ἐπεριήσων τάχα τῷ αὐτῷ ῥάτορι, κατὰ τὰς πρὶς αὐτὸν γεγενημένας συνθήκας. ἐκυρώσκει δὲ, ὡς ἔσικεν, ἵνα εἰ μὲν τὴν φοστὴν τῆς νίκης τῷ αὐτοκράτορι διδεῖσαν γνοῖσθαι, ἐπιτεθείη καὶ αὐτὸς τοῖς Κελτοῖς, εἰ δὲ τούναντίον, ἀτρεμήσῃ τε καὶ ὀπισθόπους γένηται· ταῦτα διαλογιζόμενος, ὡς ἐκ ὧν ἐπεράγει δῆλον, καὶ τὴν νικῶσαν ἀπάρτιαν Κελτούς; ἐγνωκὼς ἔχοντας, ἀγευστος πολέμου τὸ παράπεπτον, οἰκαδε ἐπαναδεδραμήκει. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ταῦτα θεασάμενος, καὶ ὡς ^{θεούς} μηδένα τὸν αὐτῷ ἐπαμύνοντα βλέπων, τὰ μετάφρενα καὶ αὐτὸς τηνικαῦτα δίδωσι τοῖς ἐναντίοις. Καὶ οὕτως ἐδίκων οἱ Λατεῖνοι τὸ Τρωματικὸν στράτευμα.

Ubi vero Turcos fugientes vidit, et Bodinum pugna non tentata recedentem (steit enim hic in armis eo die instructo que tanquam ad prælium agmine **118** s:orum, speciem ostentabat quasi totis viribus pro imperatoris causa dimicaturus esset, juxta pacta conventa quæ inter ipsos intercesserant. Revera tamen sibi parcere decreverat, spectareque quorsum vergeret victoria fortuna, ut si eam quidem laud dubie favere imperatoris partibus cerneret, tunc ipse in viatos facili, apud victores gratiosa impressione Gallos impeteret, si contra eveniret, abstineret pugna, incolumesque in tutum copias reduceret. Talia cogitasse a principio illum ex iis quæ fecit intellectum est. Simil enim satis perspexit stare victoriam a Gallis, bello prorsus ingustato domum strenue se retulit): ea, inquam, ubi vidit imperator, seque destitutum plane ab omnibus, tergum et ipse tandem hostibus dedit. Sieque iam omni ex parte Latini plane fusum fugatumque Romanum exercitum persecuerantur.

Ο δὲ Ῥομπέρτος καταλαβὼν τὸ τέμενος τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ὃπου καὶ ἡ βασιλικὴ σκηνὴ, καὶ ἀπεστεῖ τὴν τοῦ Τρωματικοῦ στρατεύματος, ὁπδοσίους εὐθύθεντες; εἰχε τὸν βασιλέα διώκειν ἐκπέπομφεν, αὐτὸν που αὐτὸς ἀγκαρτερῶν φανταζόμενος τὴν τοῦ αὐτοκράτορος κατάσχεσιν. Τοιούτοις γάρ λογισμοὶ τούτοις τὸ ὑπέροχον ἔξεισιον φρόνημα. Οἱ δὲ εὐ-

At Robertus postquam ipse Sancti Nicolai templum occupavit, ubi augustale imperatoris vasaque et suppellectilia omnia totius exercitus Romani erant, quos valentissimos in suis universis habuit copiis ad imperatorem insequendum capiendumque inisit, ipse interim ibidem opperens optatum nuntium, speiatumque conspectum Augusti cap-

Variælectiones ex cod. Coislin.

^{θεούς} δοχεῖοντα. ^{θεούς} τόπον. ^{θεούς} ταῦτην. ^{θεούς} Deest vocula ὡς.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(96') Τούρκους. Turcos hoc in bello Alexio militasse auctor est præterea Guill. Apuliensis.

Pars quoque Turcorum cum Gracis interit ingens.

tivi, quod haud dubie futurum augurabatur animo, vir cogitationibus assuetus vastis et spebus immensis. Porro haud segniter quos miserat operi instabant demandato, Alexium incitatissime secuti usque ad locum vulgari incolarum lingua *Malam costam* appellatum: cuius hic admodum situs ac forma est. Fuit amnis infra, Charsanes dictus; hinc alta exsurgit rupes. Inter utrumque transitus fuit fugientis et sequentium, ibique loci majori velocitate tandem assecutorum imperatorem, quem et hastis in lacum ejus latus vehementer illatis, magno insuper incumbentes impulerunt impetu (noveam autem erant) et facile videlicet in dextram partem inclinarunt. Dejecissentque omnino in terram, nisi muero longiusculi ensis quem manu dextera tenebat Alexius, dura superficie soli intrens, ipsum a casu sustinuisse. Cæterum in isto dextrorum impulsu aculeus calcaris laevi cum insinuanti oram ephestridis, qua ea cingulo inferiori, sive substramini adnectitur, admomordisset, totum equitem, loco motis ephippis, propendulum in partem alteram fecerat: at ipse laeva manu setas equini colli correptas tenens, sese ut poterat sustinebat, adminicculo non in longum suspecturo, nisi haud dubio numine divinæ potentiae salutem imperatori ex ipsis ejus inimicis mirabiliter offertenis, incurrisse in mox casuram ab illa parte in quam præcipitabat alii Galli, arrectis infestisque similiter hastis, quarum mucrones valide appliciti loricae dextræ commodum ruentem Alexium erexerunt, in medioque apte sedili ephippiorum, prout ille optare tali tempore poterat, collocarunt. Quanquam enim toto illi pellebant nisu, in partemque plane lèvam dejiciendi equitem animo ac spe, tamen nonnisi dimidium rei quam agebant peragere ipsis licuit per commilitones eorum, ex lavo, ut dictum est, latere obnixo impetu fixis hastarum cuspidis dextrum in latus eumdem equitem trudentes. **119** In quo cum utrumque perseveraretur obstinatus, prorsus inopinatum aliquandiu mira-

τῶν ἐγχωρίων καλουμένου Κακῆ⁹⁰ πλευρά. Ή δὲ τούτου θέσις ποταμὸς; δέων κάτωθεν διαχωρίζει τὸ Χαρξάνης καλούμενος, ἐνθεν δὲ ὑπερκειμένη πέτρα (ὑπὸ ὑψηλῆς) ἀναμεταξὺ δὲ τούτων φθάνουσιν αὐτὸν οἱ διώχοντες, οἱ καὶ παῖδες αὐτὸν κατὰ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν διὰ τῶν δοράτων (ἐννέα δὲ ἡσαν ἕξ μπαντες), καὶ ἐπὶ Οάτερα κλίνουσι. Τάχα δ' ἀν καὶ ἐπεπτώκει, εἰ μὴ τὸ ἔιρος, διὰ τὴν δεξιὴν κατείχει χειρὶ, ἐφθασεν ἐναπερεισθῆναι τῇ γῇ. Ναὶ μὴν καὶ τὸ μύωπες ἀκμὴ, τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς ἐνδικοῦσα τὸ ἀκρον τῆς ἐρεστρίδος, διὰ διστρωματα λέγουσι, κλίνεστερον τὸν ἐπόπτην ἐποίει. Καὶ αὐτὸς δὲ τῇ λαϊ τῆς κατητης τοῦ ἐπιπον δρακάμενος ἀνείχει ἐστόν. Βοηθεῖται μέντοι ἐξ θείας τινὸς δυνάμεως, σωτηρίαν παρ⁹¹ ἐχθρῶν αὐτῷ κομιζόντης παραδέξας· ἀναφύει γάρ δεξιόθεν ἀλλούς. Κελτοὺς τὰ δόρατα πρὸς ἔκεινον ὀρθώσαντας· οἱ καὶ τὰ ἄκρα τῶν δοράτων κατὰ τὴν δεξιὰν πλευρὰν ἐμβαλόντες, ὀρθωσάν τε ἀθρόον⁹² τὸν στρατιώτην, καὶ εἰς τὸ μέσον ἀντέστησαν, καὶ ἡγίαν θαῦμα παράδοξον. Οἱ μὲν γάρ ἐξ εὐνύμων ἀνατρέπειν τηπέγοντα, οἱ δὲ ἐκ τῶν δεξιῶν, τὰ δόρατα τῇ πλευρῇ πήξαντες, ὀσπερ τοῖς πρώνην ἐναντούμενοι· καὶ ἀντερεῖδοντες δόρατα δόρατα ἐπί ὀρθού σχήματος τὸν βασιλέα ἐποίησαν. Ἐδράσαντος δὲ ἐστὸν γενναιότερον καὶ συσφίγξαντος περιβάλλην τὸν ἐπιπον ὄμοιον καὶ τὴν ἐρεστρίδα, τηνικαύτα γίνεται τι⁹³ τῆς γενναιότητος ἐκίνου τεκμήριον. Ο γάρ ἐπιπον δλλως μὲν καὶ θερμάτας ὅν καὶ ὑγροσκελής, ἀλλώς δὲ ἀθλητικώτατος καὶ πολεμικός (ἔφθη γάρ διπον τούτον ἀναλαβέσθαι τοῦ Βρυεννίου μετὰ τῆς ἐρυθροσαφῆς ἐρεστρίδος, δόπτε τούτον εἰλεν ἐν τῷ καιρῷ τῆς μάχης, βασιλεύοντος Ἐτί Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου), τὸ δὲ ὅλον εἰπεῖν ὅποι θείας προνοίας ἐμπνευσθείς, πάλλεται τε εὐθὺς καὶ διαέριος γίνεται, καὶ ἐπ' ἄκρου τῆς εἰρημένης πέτρας ἐφίτεται, ὀσπερ ὑπόπτερος κουφισθεῖς, καὶ τοῦτο δῆ τὸ τῶν μύθων, Πηγάσου πτερὸν λαβών. Σχοινίτζην (98) τοιτον τὸν ἐπιπον ὁ Βρυεννίος ὀνόμαζεν. Τὰ δὲ τῶν Βρεβάρων δόρατα, ὀσπερ κενεμβατήσαντα, τὰ μὲν

Variæ lectiones ex cod. Coislin

⁹⁰ καὶντ. ⁹¹ Deest vox ἡσαν. ⁹² ἀκλινέστερον. ⁹³ μέν. ⁹⁴ ἐξ. ⁹⁵ ἀθρώας. ⁹⁶ Deest vocula τι.

Car. Dufresnii Du Cangii nol.

(97) Ὑπερκειμένη πέτρα. **291** Quin et ipsi rupi Petrae nomen tribuit Guillelmus Apuliensis:

*Et properare loco moneat, qui Petra rocatur,
Ecclesiæ Sancti Nicolai proximus iste
Est locus.*

Castrum dicitur Papiae: *Dyrrachium est mons Epiri. Ibi est castrum quoddam Petra dictum. Et alibi, Petra, forte castrum in Epiro. Certe petris inædificabantur castella. S. Prosper, De Provid. Dei:*

Non castella petris, non oppida montibus altis Imposita, etc.

(98) Σχοινίτζην. Ita dictus equus Bryennii, a colore subfuscō, subobscuro, seu Badio, uti vocant, nigro: Græcis enim recentioribus σχούρος, est obscurus. Narratio de Bertrando Romano

D Græco-barbara ms. ξανθός, καὶ σγουροχέφαλος, εὐόφθαλμος, καὶ ώραῖος. Ειςmodi coloris equos *Brunos bayos* vulgo appellantur. Computum hospitii regis Fr. an. 1512, ubi de equis, qui a rege militarem ordinem ab eo consecutis in festo Pentecostes concessi sunt, eorum colores sic recenset: *Ferrandus, bayus, gri.us grisus liardus, niger, brunus, brunus bayus, favus, brunus favus, baucantus, bayus baucantus, bayus favus, rufus liardus, varius, niger baucantus, brunus bayus signatus, liardus pommeletus, morellus, grisus pommeletus, niger stellatus in fronte, clarus bayus, niger malentius, albus ferrandus, albus grisus, niger grisus, brunus grisus ferrandus, morellus malentius, etc.* Sed de equorum coloribus consuls velim Gruterum pag. 541; Palladium *De re rustic. lib. iv.*, pag. 13; et *Idior. lib. xii Orig. cap. 1.*

καὶ τῶν χειρῶν τούτων ἐξέπεσον, τὰ δὲ διαπεπταρ- μένα τοῖς μέρεσι τοῦ ἐσθῆματος τοῦ βασιλέως ἐν- πωμέναντα, μετεωρούμενα τῷ ἐπίπεδῳ συνηστολούθη- σαν. Ὁ δὲ εὐθὺς ἀποκόπτει τὰ ἐπαγόμενα δόρατα, καὶ οὕτε τεθορύσθηται τὴν ψυχὴν ἐν τοσούτοις δει- νοῖς καταστάξῃ, οὕτε συνεθολώθῃ τοὺς λογισμοὺς, ἀλλὰ ταχὺ τοῦ συνοίσσοντος γίνεται, καὶ τὸ παράδο- ξον ἐκ μέσου ἔστιν τοις ποιεῖται. Οἱ δὲ γε Κελτοὶ κεχη- νέτες εἰστήκεσσαν, τὸ γεγονός ἐκπληγήτεμον: καὶ τὰρ ἦν ἐκπλήξεως ἀξιον· θεασάμενοι δὲ τοῦτον ἐφ' ἔτεραν τραπέντα, καὶ αὐθίς ἐδίωκον. Ὁ δὲ, ἐπὶ πολὺ νῶτα τοῖς μεταδιώκουσι στρατιώταις διδούς, στρέψας τὸν χαλκὸν καὶ συναντήσας ἐν τῶν διωκόντων, διελαύ- νει τὸ δόρυ τοῖς στέρνοις. Ὁ δὲ τηνικαῦτα εἰς γῆν ὑπτίος ἔκειτο. Ὁ δὲ βασιλεὺς, αὐθίς τὰς ἡγίας στρέψας, εἴχετο τῆς προτέρας ἔδον. Συναντεῖτονν ἀπὸ τῶν ἐμπροσθεν διωκόντων τὰς Ἀρματίκας δυνάμεις Κελτοῖς οὐκ ὀλ- γοῖς· οἱ δὲ, πόρχωθεν οἴτην θεασάμενοι συνησπεῖσθες ἔστησαν, τούς τε ἵππους ἀναψύξαι βουλόμενοι, ὅμα δὲ καὶ ζωγρῆσαι τοῦτον ἐθέλοντες, κάντεύθεν ὥσπερ τι λάφυρον τῷ Ἀρμπέρτῳ κομίσαι. Ὁ δὲ ὅμα μὲν τοὺς διεισθεν φεύγων διώκοντας, καὶ τοὺς ἐμπρο- σθεν θεασάμενος, ἀπεγνώκει τὰς σωζούσας ἐλπίδας. Συλλεξάμενος δὲ ἔστιν, ἐπὶ τῶν δλῶν μέσον τινὰ ἐθεάστο ἀπὸ τε τοῦ σώματος καὶ τῆς τῶν ὅπλων ἀποπειλομένης αἰγλῆς τὸν Ἀρμπέρτον εἶναι νομίσας, καταστήσας τὸν ἐπίπονον κατ' αὐτοῦ φέρεται· κάκενος δὲ ἔστεθεν πρὸς αὐτὸν τὸ δόρυ εὐθύνας, καὶ μέν τοι γε καὶ συνελάσπαντες δάμφια κατὰ τὸ μεσαίχμιον, κατ' ἀλλήλων θενταί. Πρότερον δὲ διατυράτωρ διδύνας τὴν χεῖρα παῖσι τοῦτον διὰ τοῦ δίδρατος· τὸ δὲ αὐτόθιν διεῖ τῶν μαζῶν εἰς τὰ μετάφρενα διεκ- δίλεται. Καὶ τὸν μὲν βάρδαρον αὐτίκα εἶχεν γῆ· εὐθὺς γάρ τοῦτον ἀφῆκεν καὶ ἡ ψυχὴ, τῆς τρώσεως κατιρίας γεγενημένης. Καὶ τοῦ λοιποῦ διὰ βασιλεὺς, διασχισθείσης τῆς φάλαγγος, διὰ μέσων αὐτῶν ἐξιπ- πάσαστο, ἀδειαν αὐτῷ ἐφευράμενος τὴν σφαγὴν τοῦ βαρδάρου τούτου. Οἱ δὲ εὐθὺς τὸν τρωθέντα εἰς γῆν ἐρήμημένον θεασάμενοι, περιχυθέντες κειμένῳ, περὶ αὐτὸν διεπονοῦντο. Καὶ οἱ διεισθεν⁷ τὸν βασιλέα διώκοντες, τούτους θεασάμενοι, ἀποδάντες τῶν ἵππων καὶ γνωρίσαντες τὸν ἀνέρα, ἐκόπτοντο διολύζοντες. Ἀλλ' δὲ Ἀρμπερτος μὲν οὐκ ἦν, ἔτερος δὲ τῶν ἐπι- φωνῶν καὶ δι τούτου δεύτερος. Τούτων δὲ ἀσχολου- μένων, διὰ βασιλεὺς ἐπὶ τὰ πρόσω τὴν πορείαν ἐπ-

A culique plenum spectaculum extitit loricati in equo imperatoris appetiti undique mucronibus hastarum, et earum vario se mutuo temperante impetu ita librati, ut nulla re alia quam mukitidine in ruinam urgentium erexitus staret. Cum is autem tali occasione strenue utens sese in sede certius firmasset, restitutaque in debitum locum ephestride equi habenas angustius compescens alte adduxisset, generosus sonipes natura præfervidus, et firmis cruribus, planeque aptus ad conatus circenses martiosque, non modo se in posteriores ungulas erexit, verum etiam impetu concepto, saltum expediens, sese equitemque suum in petrae adjacentis, cuius modo meminiimus, verticem instar Pegasi enjusdam volueris extulit. Dicebatur is equus Guritzes, quod nomen accep- perat a priori domino Bryennio. Ille enim ipse est quem insignibus imperialibus ac purpureis phale- ris ornatum Alexius in prælio contra Bryennium, imperante adhuc Botaniate Nicephoro, ut superius narravimus, ceperat. Cæterum quantæcumque ejus equi vires erant, nequaquam id sine divinæ erga Alexiūm providentiæ præsenti ope miraculoque manifesto potuisse tunc quidem visus est. Hasta porro Barbarorum, partim ipso equitis quem ur- gebant evolantis impetu excusæ de manibus tener- tium effluxerunt, partim infixaæ variis partibus imperatoriæ vestiūm ipsum imperatorem sese in alium efferentein, equi similiter raptæ saltu, consecutæ sunt. Quas statim Augustus cum ipsis unde pendebat vestiūm laciniis abscidit. Moxque nulla perturbatione mentis in tantis malis, aut turbida incertitudine consilii, statim expeditus quid facto esset opus, se mirabiliter inde prori- puit: Gallis inhianter circum suspectantibus, incer- dibilique stupore perculis. Et erat stupendi causa. Mox alio procul itinere fugientem conspicatu toto rursus insequuntur impetu; quorum strepitu instantium imperator admonitus, ubi tracia in longum fuga securos periculi victores fecerat, repente versis habenis unum insequentium, quem forte primum obvium habuit, hasta transverberans, adverso pectore, supinum dejicit in terram. Sicque converso iterum equo priore via continual fugam. D Eo itinere paulo post incidit in quasdam Gallorum cohortes quæ Romanos persecutæ fugientes in estra victrices redibant. Ili viso procul agnitoque Augusto ibidem in via media, qua necessarius erat transilius, conglobati scutisque commissis et invicem consertis exspectant, quo et equis longo cursu fessis aliquid laxamenti modica requie ad novos conatus darent, et imperatorem, quem vivum capere potius quam incursu occidere mallent, haud ignari quam gratum id Roberto manus oblaturi essent, sic melius redigerent in potestatem. Tum enimvero imperator qui tot a tergo insequentium hostium infestum impetum vix ac ne vix quidem jamdudum frustraretur, alios quoque occurrentes a fronte cernens, plane actum putavit **120** de salute sua. Ergo, quod unum supererat, honestam nec iniultam affectans mortem, postquam brevi spatio sese collegit, in consertam repente obstan- tium turbam irruit; mediumque ipsorum sublime exstantem animadvertis quempiam tum a sta- turæ modo, tum a fuligine armorum suspicatus Robertum esse, ipsum recta petit. Quem alter magno animo protentaque hasta ex adverso similiter invadit. Eo utriusque cursu medium spatum

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁷ ὅπισθεν δέ.

momento corruptum est. Concurrunt equites. Prior imperator directa manu adversario hastam incutit; ictus per manillas in dorsum traxit. Barbarus statim humi procumbit exanimatus lethali vulnere. Mox incitato Augustus equo per divisam phalangem cæpto itinere serebatur, redempta per necem istius Barbari securitate fugiendi. Nam Galli cæteri ad jacentem accurrerunt adjutandi causa curandique, illique ipsi qui dudum a tergo insequerantur Alexium, in eum perlati locum ubi postremo cæsus procumbebat Barbarus, descendenterunt ibidem ex equis, agnitoque viro mortem ejus lamentabundi plangebant ululantibus. Non sicut is quidem Robertus, verum ex illustrissimis principibus alias uni Roberto secundus. Sic igitur istis occupatis imperator purum iter ac liberum in tuta tenebat loca.

Verum ego inter hæc narranda parum memini. A nisse visa sum, vel historia: sive ac religione ad veri cuiusvis promulgationem urgente, vel admiratione me quoque effrente facinorum tantorum tamque incredibilius, me patris mei res gestas scribere. Etenim ne historiam fictionis suspectam reddam, soleo plerumque brevitate magna transcurrere quæ de patre meo narranda occurunt, cohibente me verecundia ne eas juvare arte efferreque dicendo ausim: quin etiam nec totam ipsius suam latitudinem in narrando tribuens. Atque utinam ista causa ne obstaret, et ego hujus affectus erga parentem pii suspicione libera totam orationis vim in istam uberrimam laudandorum facinorum segetem possem immittere: efficerem profecto et argumento supplete facultatem ab æquis juxta iniquisque magnifica dictione pervincerem, neminem in omni memoria exstisset in unum cuius res gestæ arctiorem cum omni genere laudis conjunctionem habuerint. Nunc gestientem in laudationem istam lingue stylique impetum metus ille retardat ac refrigerat: ne plerisque ex usu vulgari de me censemibus videar, in commendatione capitis ita mihi conjuncti ut laudum ipsius in me contagio redundet, indulsisse charitati damno veritatis: et res quæ proficiuntur esse prorsus inusitatæ atque mirabiles ex vano hausisse potius, proprieve ingenio finxisse, quam ex certa testa que prompsisse memoria.

Quanquam si cedere affectibus et ultra severitatis historicæ gyros exultare licentia quidvis dicendi inducerem in animum, næ ego non plus exsultationi triumphoque quam luctui lamentisque indulgerem: adeo tristia plerumque adversaque sunt quæ vitæ atque imperium mei patris describere aggressæ exprimenda narratione veniunt. Quorum equidem commemoratione sæpissime inter commentandum stillante in stilum 121 ac chartam oculo desungor; tum, non facilius erumpentes questus e pectore quam ex oculis lacrymas continens, remitto interdum dolori habendas luctumque exspirare in querimonia sino, quas, cum aliqui breves sint, ne litigiam intempestivas visum iri arbitror: ino si secus facerem, et domesticas calamitates tantas siccis oculis absque significatione mœroris ulla, plane ut silex sensu cassus, aut durissimus adamas præterirem, periculum esset ne tota historia sicta potius ad ostentationem artis, atque ad scenicarum exemplum fabularum mendaci videretur tragicorum casuum varietate concinata, quam narratio serio complexa vero in vita versatæ fortunæ intensæ acerbitates; tales profecto ac tantas ut earum interposita mentione jurare debeam, si esse audiireque patris amans velim, nihil hac in parte inferior illo juvare quem sic loquentem Homerus facit: *Non, Agelæ, Jovem patrisque mei mala juro, verum parentis mei clades virtusque quam ea evadenda vincendaque monstravit mihi privatim uni deploranda admirandaque relinquatur.* Nunc in orbem suscepta historiæ redeamus.

Post hæc Galli ad Robertum rediere; qui eos C. Μετὰ ταῦτα οἱ μὲν Κελτοὶ τῆς πρὸς τὸν Ρόμπερ-
insecta re vacuos cernens, auditis quæ acciderant, τοὺς δόδοις φερούστης εἶχοντο. 'Ο δὲ κεναῦς τούτους

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁸ Deest vocula καὶ. ⁹ μετατρέχω. ¹⁰ πάλιν. ¹¹ περιτιθεῖσα. ¹² ἐπηλυπάζει. ¹³ κατορθωμάτων
¹⁴ ἀπεστάλαξα. ¹⁵ πίστος κακοῖς. ¹⁶ Deest vocula μου.

θεσάμενος, πυθμενός τε τὰ τούτοις συμπεσόντα, μὲν μεγάλως κατηγεῖτο, ἵνα δὲ τούτων ἔχριτον καὶ μιστίειν ἡ πείλει, διανδρὸν τε ἀποκαλῶν καὶ ἀπειροπόλεμον. Καὶ διὰ μή καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς πίτρας μετὰ τοῦ ἵππου ἀγέθορς, καὶ τὸν βασιλέα Ἀλέξιον ἢ κρούσας ἀνέτειν, ἢ δραζάμενος ζῶντα ἤγαγε¹⁷, τὰ πάνδεινα πάσχειν ἔχετο. Ἡν γάρ δὲ ὁ Ἀριστοτέλης οὗτος, ταῦλα μὲν εὐψυχότατος; τε καὶ φιλοκινδυνότατος, πικρίζες δὲ δῆλος; ἀνθρωπος καὶ ἐπὶ¹⁸ βίσιν ἐπικαθίμενον ἔχων τὸν γέλον, καὶ τὴν καρδίαν μεστήν θυμοῦ καὶ δργῆς ἔμπλεων, καὶ οὐτος; Ἑλῶν περὶ τοὺς πολεμίους, ὡς ἢ τὸν ἀντικαθιστάμενον διαπέρας τῷ δέρατι ἢ ἐκυτὸν ἐισχέτασσι, παρὰ τὸν μοιραῖν, φησι, κλωστῆρα ἀπαλλαγῆτόμενος. Οὐ μέντοι στρατιώτης ἐκεῖνος, διὸ ὑπὲρ αἰτίαν¹⁹ δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ἤγε, τό τε ἀνεπίθατον καὶ δέν τῆς πίτρας μάλα σαφῶς διηγεῖτο, καὶ διὰ εἰς τὸ μετεωρότατον ὁ τόπος ἐπῆρο, καὶ ὡς ἡ πίτρα δέξια ἦν καὶ ἀκροσταλῆς, καὶ ὡς οὐδένεστι, οὐ πεζὸν, οὐχ ἱππότην ἐπιδηγῆναι ταῦτης δυνατὸν θέλας τοὺς μηχανῆς, μὴ διὰ γέ τινα πολεμούμενον καὶ μαχόμενον, ἀλλ' οὐδὲ ἀνευ πολέμου τινὸς εἶναι δυνατὸν ἀποπεράσθαι τῆς πίτρας. Εἰ δέ μοι, φησι, καὶ διαπιστοίτε, ἐπιχειρήσας ἢ αὐτὸς σὺ, ἢ τις ἄλλως²⁰ τὸν ἱπποτῶν διαρράκειαν τῶν ἀμηγάνων αἰσθήσεται. Εἰ δέ οὐν, ἀλλ' εἰ τις ἀναφανεῖται τῆς πίτρας περιγενόμενος, μὴ διὰ γέ ἀπτερος, ἀλλὰ καὶ ὑπόπτερος ὁν, ἔτοιμος αὐτὸς πᾶν δὲ τι δεινὸν²¹ ὑποστῆναι καὶ ἀνανδρίας²² κατακρ θῆναι. Ταῦτα εἰπῶν μετὰ θαύματος καὶ ἐκπλήξις δέ βάρβαρος τὸν ἐπιχόλον ὁ Ἀριστοτέλης κατέστειλε τε καὶ εἰς θαύμα ἐκπλήσιν ἀφέμενον τοῦ δργίζεσθαι.

subiectas ignaviasque condemnes. His miles dicitis, eo gestu atque habitu qui facile prodoret stuporem in quo erat adhuc ex harente sensibus **122** memoria saltus incredibilis quem oculis paulo ante usurpaverat, Robertum placavit, ira ejus in admirationem versa.

Οὐ δέ βασιλεὺς, τοὺς ἐλιγμοὺς τῶν παραχειμένων δρῶν καὶ πᾶσαν τὴν δύσσατον ἀτραπὸν, ἐν δυσὶ γυγνημέσοις διεξελθών, καταλαμβάνει τὴν Ἀχρίδα (99). Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τὸν Χαρίσινην διελθών, καὶ μεχρόν περὶ τὴν καλουμένην Βαβαγοράν ἐγκαρπερήσας (τέμπος δὲ αὐτὴ δύσσατον ἐστι), μήδοντὸν τῆς θετῆς, μήδοντὸν δὲ διλλων τοῦ μέθου²³ κακῶν τὸν νοῦν συγχυθεῖς, μήδοντὸν τῆς κατὰ τὸ μέτωπον τοῦ τραύματος ὀλόνης ὑποχαλάσσας, καὶ τὸν τὸν δέν τῆς λύπης, τῶν ἐν τῇ μάχῃ πεπτικότων, καὶ μᾶλλον τῶν γενναίων ἀγωνισαμένων ἀνδρῶν ἐξεφλέγετο. Ἀλλὰ δόμως τῆς πόλεως ἦν Δυρράχιον καὶ ταύτης ἐμέμνητο, ἀρθρόμενος διὰ ἀτερ ἡγεμόνος κατεχεῖστο, τοῦ Παλαιολόγου διὰ τὴν δέξιαν συμβοήτην τοῦ πολέμου μὴ δυνηθέντος ἐπαναστρέψατο. Καὶ ὡς ἐνδον²⁴ τοὺς κατ' αὐτὴν ἡσφαλίσατο καὶ τὴν τῆς²⁵ ἀκροπόλεως φρουράν τοῖς ἐκκρίτοις Βενετ-

A vehementer omnes objurgavit, insignem etiam quemdam inter ipsos flagris cædi se jussurum est minatus, ignavum imperitumque rei bellicæ incusans. Addebat imprecari se sibi mala omnia nisi in tali casu equum ipse suum simili saltu in eundem petrac verticem in quem Augustus evaserat, immissurus fuisset, ibique eundem aut equo dejectum occisurus aut capturus vivum. Erat quippe hic Robertus generosissimus ille quidem suminusque contemptor periculorum, at idem irritabilis ut qui maxime, nariibus ferme iram spirantibus, atque ubi quippiam offendere, minusve ad votum succederet, statim indignabundus, stomachique atque acerbatis plenus: hostes vero quod attinet, cum versaretur in prælio equitemque in adversum infestus vaderet, perire adversarium an se ipsum mallent, fatis perire illebat, securus et paratus in utrumque, se certus alterutrius. Cui cum contra exciperet is quem acriter incescebat miles, insuperabilem fuisse petram nimium quantum excuso acumine, ascensu undique ita abrupto, itaque præcipiti ac lubrico ut nisi Deo tanquam oblate machina juvante extollenteque, nemo, non dicam impeditus armis et in equo bellatore cataphractus, ac pugnans, sed ne pedes quidem otiosus et securus, perreptare in ejus verticem quantavis industria conatutu queat. Quod si mihi non credis, ajebat, age experire aut ipse tu aut quisvis alias equitum maxime audax maximeque peritus equi regendi; si quis vestrum eniti saltu re ipsa potuerit in saxy verticem, nisi non soluni alatus ipse, sed et alato vehens equo, non recuso quin suppicio quantumvis acerbo me

B subiectas ignaviasque condemnes. His miles dicitis, eo gestu atque habitu qui facile prodoret stuporem in quo erat adhuc ex harente sensibus **122** memoria saltus incredibilis quem oculis paulo ante usurpaverat, Robertum placavit, ira ejus in admirationem versa.

At imperator longos circuitus objacentium montium et impeditissimos calles inviae semitæ continuato labore duorum dierum totidemque noctium emensus, Achridem tenuit, trajecto per id iter amne Charizanc et paululum duntaxat in saltu impervio dicto Babagora moratus, animo ipse nihil perturbato, vel fatigationis ex jactatione tanta, cæterorumque malorum; ne dolore quidem tum maxime pungente accepti in fronte vulneris inflecti se quidquam aut in ullam remissionem strangi sinens. Quanquam illum intus in animo ingens urebat desiderium tot illustrum virorum qui fortissime dimicantes in pugna ceciderant. Tamen a cura justa illa quidem, sed in præsens inutili, ad instantium previsionem mentem transferens, totum se dabat exquirendi rationibus Dyrrhachii tuendi. Quæ civitas ut jam par esse posset oppugnationi victoris Roberti susti-

D Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁷ ἀνήγαγε. ¹⁸ ξν. ¹⁹ αἰτίασιν. ²⁰ ἄλλος. ²¹ εἰ τι δυνατόν. ²² ἀνανδρίαν. ²³ Desunt vocula τῆς.

Car. Dufresnii Du Cangii nota.

(99) Ἐπιλαμβάνει τὴν Ἀχρίδα. Hinc erroris arguuntur Sabellius et Collenius, qui Alexium in Peloponnesum fugisse scribunt.

nendæ, merito Alexius sua prudentia rem æstimans **Α** κοις (1) τῶν ἐκεῖτος ἀπόκων ἀνέθετο, τὴν δὲ γε ἐπι-
verebatur, quippe qui reputabat Palæologum cuius λοιπον πάσαν πόλιν τῷ ἐξ Ἀρβανῶν (2) δρμωμένω
ea virtute hactenus steterat, inde nunc abesse. Nam Κομισχρῆτη, τὰ συνοισοντα διὰ γραμμάτων ὑπο-
is semel evocatus, per fortunam deinde adversi prælli θέμενος.

haud situs est in suam arem iterum ingredi. Tamen imperator eos qui restabant Dyrrhachii
confirmare in officio quoad licuit sætegit. Electisque Venetis qui coloniam illuc duxerant, arcis custodia
mandata, cæleram gubernationem propugnationemque urbis universæ Comisorte ex Arbanis profecto
commendavit, scriptis ad eum de iis quæ tali tempore facienda viderentur, accuratis litteris.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(1) *Βενετίοις.* Malaterra, lib. iii, cap. 29 :
Erat autem ea tempestate apud Duracum Venetianus quidam, nomine Dominicus, nobili genere, cuius providentia major turris ad tuendum delegata erat, etc.

(2) *Ἀρβανῶρ.* Ἀρβανόλ, qui Ἀρβανῖται Scylitzæ in Niceph. Phoca, hodie Albani. Ἀρβανῖτις, Albania, in Poemate ms. cui titulus Θρῆνος, seu Lamentatio de capta a Turcis CP.
Ἐχεται δὲ τὴν Βουλγαρίαν, καὶ τὴν Ἀρβανίτιαν.

ΑΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ

ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ Ε.

ANNÆ COMNENÆ

ALEXIADIS LIBER V.

123 ARGUMENTUM.

Robertus Dyrrhachio in potestatem redacto in Italianum rediens, Henricum Alamaniæ regem fugat, castris ejus captis. Baimundus in Illyrico relictus, multis urbibus captis, Alexioque imperatore bis acie victo, tertio ad Larissam prælio non plene victor, quanquam nec omnino victus, redire tamen ad patrem cogitur conspiratione suorum, quos contra illum Alexius clam concitaverat. Italus quidam homo turbulentus, Constantinopoli revocare prava dogmata publice jubetur.

PERIOCHE.

Roberti deliberatio. Dyrrachienses urbem dedunt. Roberti charitas in suos et cura splendi exercitus. Imperatoris mæror generosa spe conjunctus. Comparatio Alexii cum Roberto. Illius præ hoc excellentia. Imperator Deaboli suos colligit. Novos delectus cogitat. Botaniatis 124 profusio. Exinanitio ærarii. Cur Alexius imperium non abdicavit. Principes pecuniam conferunt. Spec militum immensæ. A sacris pecuniis subsidium quæsitus. Sebastianator convocata synodo Ecclesiarum minus celebrium spolia petit. Repugnat ei libera voce Metaxa; Leo Chalcedonensis spoliatione templorum efferatur in Alexium: quem acriter incessit longa ejus abutens patientia. Pecunia sacra iterum tentatæ. Leo doctrinæ suspectæ reus factus. Licentissime in Augustum invehitur. Ejus reconciliationem oblatam spernit. Chalcedonensi sede deponitur; in exsilium mittitur. Imperator milites exercet. Legatis missis Alamaniæ regem in Robertum incitat. Constantinopolim revertitur. Manichæi ab eo recessunt. Robertus audita Henrici expeditione in Longobardiam Baimundum Illyrico præficit, ei bellum Romanum commendat. Italianum repetit. Exercitum Salerni congregat. Romam tendit. Hinc cum papa junctus in Henricum moret; qui territus fugit. Robertus ejus castris et spoliis potitus Romanum reddit. Ibi papa in sede firmato rex ab eo salutatur. Tum Salernum se recipit; ubi patrem Baimundus tristi vultu convenit, perfidia suorum a medio victoriarum cursu revocatus. Is post patris abscessum magnis copiis transfugio Romanorum auctis multis urbés capit, arces munit, regiones vastat, bis Alexium acie vincit et fugat insidiis ejus evitatis. Trium comitum conjurationem detegit et rindicat. Alexius auxilia Turcorum implorat. Baimundus Larissam obsidet, propugnante Leone Cephala. Alexius auxilio Larissenibus venit. Somnium videt; votum facit; insidias struit. Hinnitu equorum victorice omen capit. Simulata Romanorum fuga, Imperator castra Gallorum capit. Clades equitatus Gallici. Baimundi vanum gaudium. Fortitudo præsentis animi. Latini Romanos cœidunt. Landes Michaelis Dicæ. Stratagema Baimundi. Romani exercitus fuga. Uxæ fortitudo. Latini turbantur

inclinazione vexilli. Alexius comites Gallos colloquiis tentat: non frustra; conspirant enim contra Baimundum et recedere ipsum cogunt. Alexii studium pro religione et sana doctrina. Itali noratoris ortus et primordia. Litterarum studia imperante Alexio florent. Michael Psellus divinitus adjutus in studiis. Jurgia Itali cum Psello. Michael Ducas Augustus et fratres ejus amantes litterarum. Italus Epidamnum mittitur, Romam fugit, Constantinopolim revocatur. Principatum professionis philosophice obtinet. Virtus ejus et laudes. Doctrinæ qualitas et genus. Parum prodest discipulis. Digrressio de studiis Alexii et Irenes. Nam hæc deditissima lectioni suit præsertim operum sancti Marimi. Italus convincitur prævi dogmatis. Judicium ecclesiasticum eludit. Dogmata ejus anathemati subjiciuntur. Ea ipse revocat, et se Ecclesiæ reddit.

ΑΛΕΞΙΑΣ Ε'.

Ο μέντοι Ρομπέρτος (3), ἀμεριμνήσας παντά- πασι, τὴν λέσαν πᾶσαν, καὶ τὴν φασιλικὴν σχηνὴν ἀφελέμενος, τροπαιοφόρος, καὶ γαυριῶν τὴν πεδιάδα κατέλαβεν εἰς ἣν πρότερον ήγέλιζετο, τὸ Δυρδάχιον πολιορκῶν. Καὶ μιχρὸν διαναπαυσάμενος ἐδουλεύετο ἡ ⁴ χρὴ αὐθίς ἀποπειρᾶσθαι τῶν τούτου τετραχῶν ἡ τὴν μὲν ⁵ πολιορκίαν εἰς τὸ ἐπὶδὺν ξαρπαραφύλαξασθαι, τὸ παρὸν δὲ τὴν Γλασινίτζαν καταλαβεῖν, καὶ τὰ Ἰωαννίνα (4), κάκεστε παραχειμάσται, καταθέμενον τὸ ὀπλιτικὸν ἄπαν, εἰς τὰ ὑπερχείμενα τέμπη τῆς πεδιάδος Δυρδάχιου. Οἱ δὲ ἐντὸς Δυρδάχιου, καθάπερ δὲ λόγος ἐδήλωσεν, ἐπειδὴ οἱ πλείους ἀπὸ Μέλφης καὶ Βενετίας ἤσαν ἀποιχοί ⁶, τὰ ξυμπεσόντα τῷ αὐτοχάρτῳ μεμιθηκότες, καὶ τὴν τοσούτην ἀνδροκτασίαν, καὶ τὴν τῶν τηλικούτων ἀνδρῶν σφαγὴν, καὶ τοὺς στόλους ὑποκεχωρηκότας, καὶ ἐτὶ δὲ Ρομπέρτος εἰς τὸ ἐπὶδὺν ξαρπαραφύλαξαν ταμιεύεται, διεπικοπεῖτο ἔκαστος δὲ τι πράττειν χρὴ καὶ σώζεσθαι, καὶ μή αὐθίς; ἐξ τοσούτους ἐμπτιώτερον κινδύνους. Συλλεξάμενοι οὖν ἐκαυτούς, τὸ ἀπόρρητον ἔκαστος εἰς τὸ ἐμφανὲς ἀγουστὶ, καὶ περὶ τῶν ὀλων γνωστιμαχήσαντες, ὥσπερ ἐν ἀπόροις πόροις εὐρήκαις ὡρθίσαντες πεισθῆναι τε ⁷ τῷ Ρομπέρῳ, καὶ παραδοῦναι οἱ τὴν πόλιν. Ἐρθροὶ οἱ θεότες δὲ καὶ παρὰ τοῦ τῶν ἀποικιῶν ⁸ Μέλφης, καὶ ταῖς τούτου παισθέντες ὑποθημοσύναις, τὰς εἰσέδους ἀναπετάσαντες, πάροδον τῷ Ρομπέρῳ (5) δεδώ-

A 125 Cæterum Robertus belli securus, quippe plene jam victor, castris impedimentisque Romanis exercitus universis, et ipso Augusti tabernaculo, potitus, tropæis erectis exultabundus, triumphansque superbo gaudio, planitiem quam ante prælium castris insederat, cum Dyrrachium obsideret, repetit iterum, modicaque illuc mora, deliberavit: eequid oppugnationem urbis de integro resumere præstaret, murosque iterum quatere? an potius ea re in ver proximum dilata, nunc Glabinitzam occupare ac Joannina, ibique hibernare, universo exercitu distributo per amoenas et uberes valles quas ii montes efficiunt, qui aquabilem et cAMPestrem Dyrrachiensis soli regionem ab oriente terminant? Qui vero Dyrrachio inclusi, resistere ait huc velle, ut superius vidimus, videbantur; homines attenti suis rebus et Melphorum Venetorumque coloni plerique, audita imperatoris clade, cædeque tot ducum ac virorum principum, cum insuper classem utramque Romanam Venetamque recessisse cernerent: reputarentque secum, nec saltem experienda virtutis præsentem occasionem dari; quoniam percrebuerat decrevisse Robertum, eos lenta duntaxat per hiemem obsidione circumcludendos, in vernam tempestatem totis viribus oppugnandos differre; his, inquit, perculti qui Dyrrachium obtinebant cogitare pro se quisque

B 126 ait huc velle, ut superius vidimus, videbantur; homines attenti suis rebus et Melphorum Venetorumque coloni plerique, audita imperatoris clade, cædeque tot ducum ac virorum principum, cum insuper classem utramque Romanam Venetamque recessisse cernerent: reputarentque secum, nec saltem experienda virtutis præsentem occasionem dari; quoniam percrebuerat decrevisse Robertum, eos lenta duntaxat per hiemem obsidione circumcludendos, in vernam tempestatem totis viribus oppugnandos differre; his, inquit, perculti qui Dyrrachium obtinebant cogitare pro se quisque

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁶ ἐδουλεύετο εἰ. ⁷ τὴν. ⁸ ἀποικοι. ⁹ θεότες οινατά τε. ¹⁰ ἐποίκων.

Car. Dufresni Du Cangii notæ.

(3) Οὐεὶν Ρόμπερτος. Malaterra, lib. iii, cap. 27: Nostri itaque rictorium adepti, duce eos reprimente, haud longe fugientes persecuti sunt, sed ad castra rorum regressi, dux in tentoriis imperatoris hospitatur. Guillelmus Apul.

Dux in Alexiis remorari tempore castris.

Non multo propter putrefacta cadavera curat.

(4) Ιωαννίνα. Joannina, Acarnaniae, seu Aetolie oppidum, olim Cassiopæ dictum, episcopali sede insigne sub Metropolitano Naupacti. Iujus menilio est apud Porphyrogenitum, in Basilio cap. 16; Cantacuzenum, lib. ii, cap. 34; Joannem Anagnastam, cap. 18; Laonicum, lib. i, Gregorium, etc.

(5) Παρόδον τῷ Ρομπέρῳ. Venit Dyrrachium in potestatem Roberti, prædilectione Dominicæ, nobilis Veneti, cuius mox memini, qui in prædilectionis præmium sliam Willelmi principatus comitis, ejusdem Roberti ex fratre nepiem, in uxorem obti-

nuit, uti narrant Malaterra, lib. iii, cap. 18; Ordierius Vitalis, lib. vii, et Guillelmus Apul. lib. iv, qui pluribus historiam et modum capti Dyrrachii prosequitur. Unde mirum cur Anna prædotorem hunc 292 Melphensem faciat, cum in confessu sit ex prædictis scriptoribus suis natione Venetum. Huc spectant quæ habet Willerm. Malmesbur. lib. iv, Hist., a quo hausit quæ in eandem sententiam scribit Albericus, an. 1084: Cum oppidani fiducia mænium jactitarent ideo urbem Duracium nominatam, quod contra omnes obsidiones imperierrita duraret: Et ego, inquit Guiscardus, vocor Durandus, et eousque in obsidione durabo, quo civitati nomen auferam, ut non Durachium, sed Mollucium amodo dicatur. Cujus responsi constanza efficit, ut confessim pavefacti portas aperirent.

intentius ac disquirere privatim taciti cœperunt, A καστιν. Ἐγκρατής δὲ τούτου γενόμενος, τὰς δυνάμεις μετεκαλεῖτο, φιλοκριγῶν³¹ ἅμα εἰ που τίτρωται τις κατείλαν, ή ἐπὶ χρώτα παρεξῆσαντος³² τυχόν τοῦ ξιφους, καὶ διερευνώμενος ὅποιοι τε καὶ ὅποιοι πολέμου παρανάλωμα γεγόνασιν³³ ἐν ταῖς προηγησαμέναις μάχης, σκοπῶν³⁴ ὅμα, ἐπεὶ χειμώνιος ἡδη περήν, κατὰ τόδε κατεροῦ διὰ τούτου καὶ μισθοφορικὸν ἔπερον ἐπισυνάξαι, καὶ ξενικής ἐπισυλλέξαι δυνάμεις, καὶ ἥρος ἐπιφανέντος, τηνικαῦτα παντερχὴν κατὰ τοῦ βασιλέως χωρῆσαι.

in qua essent explicandæ viam, si cum Roberto agerent, eique certis conditionibus dederent civitatem. Exstitit præcipue in isto deditio[n]is consilio suadendo urgendoque obnixum studium eu-jusdam coloni Melphensis, quo multa in eam p[ro]t[er]em commemorante monenteque, tandem in ejus est sententiam deliberatio conclusa, decretu[m]que ut portæ p[ro]t[er]erent, Roberique protestati urbs permitteretur: qua is occupata copias in eam ex hibernis evocavit: ibique recreavit exercitum, diligenti cura sauciorum habenda; non corum duntaxat qui vulnerati graviter fuissent, verum et illorum quoque quos vel leviter in summa cuncte gladius strinxisset. Exquisivit etiam exacta quo qualesve suorum præteritis absu[m]pti pugnis perissent, quorum in locum, quoniam delectibus babendis aptum per hiemis otium tempus videretur, novas auxiliarium cohortes conducere vide-licet sibique adjungere parabat: in animo habens, simul ver illuxisset **126** instructio exercitu inse- stis signis recta in imperatorem tendere.

Talia victor, sibique victoriam ipse applaudens B ac magnifice gratulans Robertus cogitabat para-batque. E contrario imperator vixit fugatusque, insuper et vulnera in fronte deformatus, sed et majore intus in animo percussus plaga, prolo[n]ore nimirum tam acerbæ luctuosaque clavis, et desiderio tot fortium illustriumque virorum qui su-nesto illo prælio ceciderant: tacitus mōrenque ac velut malis attonitus aliquandiu stupebat, segni luctu desidens. Veram torpore isto cito ex-cusso brevi se sibi reddidit, atque in generosas spes curasque se dignas excitato animo, totum se dedit rationibus exquirendis reparandæ jacturæ, clavisque atque ignominia cumulate in hostes vere proxime secuturo refundendæ. Erat hoc par du-cum tanta utrimque similitudine præditum laudum, quanta fere odii atque hostilium irarum acerbitate discors: ute[r]que ad omnes bellicæ rei functiones ac partes manu juxta menteque promptissimus; ambo in providendo acres, in conscientia celanda cautissimi, neuter ullius rudis militaris artis, seu oppugnare arcem, seu struere insidias, seu aperto marte signa conserre opus esset, pariter expediti consilio, manu strenui, pectore firmi atque intre-pidi, ut nunquam ullo bello ad spectaculum orbis

C 'Αλλ' οὐχ αὐτὸς; μὲν δὲ Ρομπέρτος, καίτοι νικητὴν ἐσυνθὲν καὶ τρωπαιοῦντον ἀνευφημῶν, τοι[κο]ῦτα ἐλογίζετο, δ' ἡ ττηθεὶς βασιλεὺς, καὶ τραυματίας γεγονὼς, διὰ τὴν ἀνύποιστον ἐκείνην ἡτταν καὶ τοσούτους καὶ τοιούτους ἀποβεβηκὼς, μορμο-λυχθεὶς (6), οἷον συνέσταλται. ἀλλὰ μηδὲν σμικροπρεπὲς ἐσυνθοῦ³⁵ λογισάμενος, μηδὲ καλάσας ὅλως τὸν λογισμὸν, σπεύδων ἢν ὅλη γνώμη τὴν ἡτταν ἥρος φανέντος ἀνακαλέσασθαι. Ἡσαν γάρ ἀμφω πάντα προϊδεῖν καὶ συνδεῖν ἵκανοι, καὶ πολεμικῶν τεχνασμάτων οὐδενὸς ἀδειές, ἀλλὰ πάσαις μὲν τειχομαχίαις, πάσαις δὲ λοχήσεσι, καὶ ταῖς ἐκ παρατάξεων; ἀγωνίαις αὐθάδεις³⁶, τὰς δὲ διὰ χειρὸς πράξεις δραστικοὶ καὶ γενναῖοι, καὶ ἔχθροι πάντων τῶν ὑπὸ οὐρανὸν ἡγεμόνων³⁷, γνώμη καὶ ἀνδρὶς κατάλληλοι. Εἶχε δέ τι τοῦ Ρομπέρτου πλέον δὲ βασιλεὺς Ἀλέξιος, ὅτι νεάζων τὴν ἡλικίαν (7) ἔτι, κατ' οὐδὲν ἐλάττειν τοῦ ἡδη ἀκμάσαντος ἦν, καὶ τὴν γῆν μικροῦ σαλεύειν, ὅλας τε φάλαγγας ἐκ μόνου ἐμβοήματος αὐχοῦντος συνταράττειν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐτέροις συντηρε- σθωσαν τόποις. Μελήσει γάρ πάντως τοῖς ἐγκωμιάζειν ἀθέλουσιν. Ο δέ γε βασιλεὺς Ἀλέξιος. ἐν Ἀχρίδι μικρὸν ἐσυνθὲν ἀνακτησάμενος, καὶ τὸ σῶμα διαναπαύσας, καταλαμβάνει τὴν Δεάδολιν(8).

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

³¹ φυλοκριγῶν. ³² παρεξέσαντος. ³³ γέγοναν. ³⁴ καὶ σκοπῶν. ³⁵ περὶ αὐτοῦ. ³⁶ ἐθάδες. ³⁷ γεγένων.

Car. Dufresnii Du Cangli notæ.

(6) *Μορμολυχθεὶς*. Guillelmus Apuliensis :
Lacrymatur Alexius hostem
Prævaluisse sibi, cui nec par copia gentis,
Nec par census erat, discedit saucius ipse,
Cogitur et lacrymans inglorius ille reverti.
Gloria cui fuerat frustra sperata triumphi.

(7) *Νεάζων τὴν ἡλικίαν*. Erat Alexius cum im-perium accepit auctorum circiter 33, vixit enim juxta Zonaram, annos 70, a quibus si 57, cum ali-quot mensibus, quot imperavit, demantur, resta-

D bit numerus annorum supradictus.

(8) *Δεάδολην*. Deabolis Nicophoro Gregoræ, lib. iii, et Nicophoro Callist. lib. xvii, cap. 28 : Τὸ τοῦ Δεαδόλως ἄστυ, Acropolitæ, cap. 80, et Pachym. lib. ii, cap. 11. Duplicem Deabolini sta-tuit idem Acropolita, cap. 49 : Magnam et Par-vam. Unde forte Δεαδόλως πινέρο multitudo nisi effert Cantacuzenus, lib. i, cap. 55. Hodie *Diaboloi*, hau[er] procul a lacu Achridis. Vide Jus Graecor. pag. 285 et Not. ad pag. 380.

Καὶ τοὺς μὲν τοῦ πολέμου διεσωθεντας τῆς ἐκ τοῦ μέχους κακοπαθείας ὡς ἐνὸν ἐπανελάμβανε, τοὺς δὲ γε ἐπιλοίπους ἀπανταχθεν ἀποτελεῖας διεκρήγεν τὴν Θεσσαλονίκην καταλαβεῖν. Ἐπει τὸ πειραν τοῦ Ῥομπέρτου, καὶ τῆς τόλμης τοῦ τηλικούτου ἔσχε στρατεύματος, καὶ πολλὴν ἀφέλεια καὶ ἀνανδρίαν τῶν ὑπ' αὐτῷ κατεψήσατο (οὐ γάρ ἀν προσθείην στρατιωτῶν, διτ καὶ οἱ τέως παρόντες, ἀγύμναστοι τε τὸ παράπαν ἡσαν, καὶ πάστης ²⁸ στρατιωτικῆς ἐμπειρίας ἀδεις), διὰ τοῦτο γοῦν ἐδέξετο συμμάχων τόδε διετερ χρημάτων οὐκ ἐνήνγι τὰ δὲ οὐ περῆν, τῶν βασιλικῶν ταμειῶν, ἐπὶ μηδενὶ δύοντι κενωθέντων ὑπὸ τοῦ προθεσμοῦ εὐευχτοῦ Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου (9). ὡς ²⁹ μηδὲ τῶν ταμειῶν κεκλείσθαι τὰς θύρας, ἀλλὰ ἀνέτως πατεῖσθαι παντὶ τῷ βουλομένῳ δι' αὐτῶν ὁδεύειν προποπέτο γάρ. Ἐνθεν τοι καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ τὸ πᾶν συνίστατο, ἀσθενείας καὶ πενίας διοῦ συμπιεζούσῃς τὴν ὑπὸ Φωκαίους. Τότε δὲ, τότε, τι τὸν νέον βασιλέα, καὶ δρτι τῶν τῆς βασιλείας οἰκιών ἐπιβεβηκότα ἐχρήγ δαπράξασθαι; Πάντως καὶ ³⁰ ἐξαπορούμενοι τὸ πᾶν καταλεπίνεται ³¹ ἐκπειτηνει τῆς ἀρχῆς, ὡς μὴ ἐναντίον ³² δυτα αιτιώτο τις αὐτὸν ὡς ἀπειροπλεμον καὶ ἀνεπιστήμονας ἀρχηγὸν, ή ἐξ ἀνάγκης ήν; ἐνὸν καὶ συμμάχους μετακαλέσασθαι καὶ τὰ τούτοις [³³παρεξσοντα] διεθεσμενα χρημάτων ³⁴ θεν δήποτε συναγαγεῖν, καὶ τούτους ³⁵ ἀπανταχῇ διασπερνέτας τοῦ στρατεύματος διὸ δωρεῶν ἀνακαλέσασθαι, ἵνα ἐντεῦθεν μετέσους, ἐλπίδας κτητράμενοι, αὐτοὶ ³⁶ μετ' αὐτοῦ ἐγκαρπερήσασιν, καὶ οἱ ἀπόντες πρὸς τὸ ἐπανέρχεσθαι προθυμότεροι γένοιντο, καὶ οὗτοις γενναδετέρων πρὸς τὰ Κελτικὰ πλήθη ἀντικαταστῆναι δυνήσασιτο ³⁷. Ἀνάξιον μὲν οὖν καὶ ἀσύμφωνον τῆς αὐτοῦ περὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐπιστήμης ὄμοι καὶ τόλμης μηδὲν πεπραχέναι βουλόμενος, ποδὸς δύο ταῦτα ἀπέβλεψε, συμμάχους τε ἀπανταχθεν μεταπέμψασθαι ἐλπίσι πολλῶν δωρεῶν εὐηγχάνως τούτους ὑποσυρόμενος, τὴν δὲ γε μητέρα, καὶ τὸν ἀδελφὸν αἰτήσασθαι χρήματά οἱ ἔνυποροι σαμένους έθισ δήποτε ἐκπέμψαι.

quid rapaci ali forte transeuntium exponeretur. Hinc publica res magnis et at in angustiis, infirmitate simul et egestate Romanum imperium urgentibus: ut cui nec ad sui tutelam miles suppetret, nec ad delectus pecunia. Quid ergo facere oportebat juvenem imperatorem habendas tantumque male constituti principatus tractare tum primum exorsum? utrum desperata salute recipibile redire in privatam fortunam imperiumque abdicare? Atqui futurum erat, si hoc faceret, ut pusillanimitas atque ignaviae damnaretur: et quamvis honestas sui receptus haberet causas, tamen infamiam aeternam suo nomini consisceret: tanquam metu degeneri, conscientiaque inertis atque imbellis animi, non ullo laudabili consilio, turpes latebras oili privati, aulæ ac solio prætulisset. Quod dedecus cum morte peius homini esset sic nato siue institute, sustinenda illa plane ad extremum persona semel suscepta fuit, et ne anteacta vita rebusque prius gestis indignum aliquid sapere facere posset argui, summo undique conatu reparandum bellum, copiis omni ex parte cogendis, evocandiisque viris strenuis spe ingenti præmiorum; quorum fides et certa expectatio

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²⁸ πάστης, sine καὶ. ²⁹ τοσοῦτον, ὡς. ³⁰ ή. ³¹ κατελεπίνετα. ³² ἀνατίον. ³³ χρήματα. ³⁴ τούς. ³⁵ αὐτοὶ δέ. ³⁶ δυνήσασθαι.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(9) Βοτανειάτου. Addit. editio Hæscheliana, καὶ Μιχαὴλ τοῦ Ασσα.

præsentibus pignoribus donorum in antecessum oblatorum sancienda erat. Hoc ille consilium sequi certus duas in res magnopere incubuit. Primum enim dimissis quoquoversum magna celeritate viris idoneis auxiliares congregare copias studuit, magnisca ostentatione donorum ingentium. Deinde cum matre fratreque instantissimis egit nuntiis litterisque ut ii pecunias quomodocunque conseratas omnino ad se quāmprimum mitterent.

Ad ea illi mandata consiliis collatis, circum-
spectisque ac desperatis viis omnibus aliis pecuniae
rogendæ, ad voluntariam rerum omnium suarum
collationem consugerunt. Ergo quidquid mater,
quidquid frater, quidquid uxor Alexii Augusti auri
argentique habuere, totum ad fornacem publicam,
ubi moneta fundi cuique solet, in nummos com-
mutandum missum est. In quo eniuit imperatricis
matris meæ studium: quæ prima omnium sine
cunctatione ulla liberalissime prorupit in profu-
sionem rerum plane omnium quas vel a patre, vel
a matre, hæreditatis nomine unquam acceperat.
Magnum exemplum, et, quemadmodum rebatur,
imitatores habiturum, edens, contemnendarum in
tanto publico discrimine privataram rationum.
Sub hæc qui vel consanguinitate vel amicitia con-
junctiores Comnenis erant, pro affectus quisque
sui ac facultatis modo plus minusve contulere auri
argentique. Inde quantum plurimum conflari num-
morum potuit, partim sociis 128 stipendia po-
scentibus numeralium, partim Augusto suppedita-
tum est, nihil satis habenti ad præsentem usum.
Nam et illi qui prælio infasto qualemcunq;e
operam voluntarii navaverant, ita exspectabant
sua præmia, ut si ea spebus non responderent
recessuri viderentur: et qui stipendia merebant,
non modo repræsentari ea flagitabant, sed etiam
augeri. Ergo cum iis varie satiandis sedandisque
statim esset universa profligata recens pecunia,
tamen inhiante ad plura cupiditate plurimorum,
nihil actum apparebat, nutareque haud dubie
fides exercitus videbatur, nisi uberiores largi-
tiones affuerent, coactus periculo Augustus ite-
rum institut gravissime ut pecunia: plures sug-
gererentur. Res enim vero incommoda l quo enim
jam tenderetur ultra extremum? aut quid erat
demum reliquum post ipsam principalem domum
priori collatione spoliata? Consultationes igitur
inter potentes rerum trahebantur longæ, nullumque

A Οἱ δὲ πόρον πορισμοῦ μὴ ἐφευρέσκοντες¹⁷ ἔτερον,
πρότερον μὲν ἀπαντά τὰ αὐτῶν συναγαγόντες χρή-
ματα δόσσα ἐν χρυσῷ, καὶ ἀργύρῳ, τῇ βασιλικῇ
χωνεἴ παραπέδμφασι· πρώτη δὲ¹⁸ πάντων
ἡ βασιλὶς καὶ μῆτηρ ἐμὴ δόσσα ἐν τε πατρῷου
καὶ μητρῷου¹⁹ κλήρου ἐνυπῆρχον αὐτῇ κατεβάλ-
λετο, καὶ τοὺς ἀλλούς ἐντεῦθεν πρὸς τοῦτο ἐρεῖσαν
οἰωμένη²⁰ ἐδεῖται γάρ ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος, ἐν
στενῷ κομιδῇ τὸ κατ' αὐτὸν ὅρωσα²¹. Εἴτα δὲ
καὶ ἐξ ἑτέρων δόσσοις εὐνοϊκώτερον πρὸς τοὺς βα-
σιλεῖς τούτους διέκειτο αὐθαιρέτως προτείμη-
κότων καταβάλλεσθαι δόσσης²² ἐκαστος εἰχε προ-
θέσεως χρυσού καὶ ἀργυρίου πορισάμενοι, ἐξέπεμ-
ψαν τὸ μὲν τι τοῖς ἕνυμάχοις²³, τὸ δὲ τι πρὸς
τὸν αὐτοκράτορα. Ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐπικειμένην
χρείαν μηδαμῶς ἐξαρκούντων, τῶν μὲν χάριτας
αἰτούντων, ὡς συναγωνισαμένων δῆθεν, τῶν δὲ
δόσσον μισθοφορικῶν, δαψιλέστερον τὸν μισθὸν
ἐξαιτουμένων, ἐνέχειτο αὐθὶς καὶ ἐτερα ἀνακαλού-
μενος διὰ τὸ ἀπεγνωκέναι τὴν Ἀρματινὴν εἰνοιαν.
Οἱ δὲ ἐν ἀμηχανίᾳ γεγονότες, καὶ πολλοὺς λο-
γισμοὺς ἀνελέχαντες ἰδίᾳ τε καὶ κοινῇ, ἐπεὶ καὶ
τὸν Ἀρμέρτον αὐθὶς δόλιζδμενον πλεμαθήκεσαν
μὴ ἔχοντες ὅ τι καὶ δράσαιεν, εἰς τοὺς πάλαι
κειμένους νόμους (10), καὶ τοὺς κκνόνας (11) περὶ
τῆς τῶν ἱερῶν ἐκποιήσεως ἀπέδειψαν. Καὶ μετὰ
τῶν διλλων εὐρήκατες, διτιπερ²⁴ ἐπ' ἀναρρήσει
αἰχμαλώτων τὰ τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν
ἱερὰ ἔξεστιν ἐκποιεῖσθαι (ἐώρων δὲ δὲ τι καὶ τῶν
Χριστιανῶν δοι περὶ τὴν Ἀσταν ὑπὸ τὴν βαρβα-
ρικὴν ἐτέλουν χείρα καὶ δόσσοι τὴν σφαγὴν ἔξ-
ψυγον, ἐμισλοντο διὰ τὴν τῶν ἀπίστων συναναστρο-
φὴν), διλγ²⁵ ἀπτα τῶν πάλαι ἡργαχτῶν ἱερῶν καὶ
καταλευμένων, ὡς εἰς μηδεμίαν χρείαν συντε-
λοῦντα, ἀλλ' ἀφορμῇ μόνον ἱεροσυλίας, καὶ ἀσεβίας
ἄμα²⁶ τοῖς πολλοῖς παρεχόμενα, ὡς ὅλην χαρά-
γματος²⁷ (12) εἰς μισθὸν τοῖς στρατιώταις καὶ
συμμάχοις τὰ τοιῦτα χρηματίσαι ἐσέχεντο.

B C Οἱ δὲ πόρον πορισμοῦ μὴ ἐφευρέσκοντες¹⁷ ἔτερον,
πρότερον μὲν ἀπαντά τὰ αὐτῶν συναγαγόντες χρή-
ματα δόσσα ἐν χρυσῷ, καὶ ἀργύρῳ, τῇ βασιλικῇ
χωνεἴ παραπέδμφασι· πρώτη δὲ¹⁸ πάντων
ἡ βασιλὶς καὶ μῆτηρ ἐμὴ δόσσα ἐν τε πατρῷου
καὶ μητρῷου¹⁹ κλήρου ἐνυπῆρχον αὐτῇ κατεβάλ-
λετο, καὶ τοὺς ἀλλούς ἐντεῦθεν πρὸς τοῦτο ἐρεῖσαν
οἰωμένη²⁰ ἐδεῖται γάρ ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος, ἐν
στενῷ κομιδῇ τὸ κατ' αὐτὸν ὅρωσα²¹. Εἴτα δὲ
καὶ ἐξ ἑτέρων δόσσοις εὐνοϊκώτερον πρὸς τοὺς βα-
σιλεῖς τούτους διέκειτο αὐθαιρέτως προτείμη-
κότων καταβάλλεσθαι δόσσης²² ἐκαστος εἰχε προ-
θέσεως χρυσού καὶ ἀργυρίου πορισάμενοι, ἐξέπεμ-
ψαν τὸ μὲν τι τοῖς ἕνυμάχοις²³, τὸ δὲ τι πρὸς
τὸν αὐτοκράτορα. Ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐπικειμένην
χρείαν μηδαμῶς ἐξαρκούντων, τῶν μὲν χάριτας
αἰτούντων, ὡς συναγωνισαμένων δῆθεν, τῶν δὲ
δόσσον μισθοφορικῶν, δαψιλέστερον τὸν μισθὸν
ἐξαιτουμένων, ἐνέχειτο αὐθὶς καὶ ἐτερα ἀνακαλού-
μενος διὰ τὸ ἀπεγνωκέναι τὴν Ἀρματινὴν εἰνοιαν.
Οἱ δὲ ἐν ἀμηχανίᾳ γεγονότες, καὶ πολλοὺς λο-
γισμοὺς ἀνελέχαντες ἰδίᾳ τε καὶ κοινῇ, ἐπεὶ καὶ
τὸν Ἀρμέρτον αὐθὶς δόλιζδμενον πλεμαθήκεσαν
μὴ ἔχοντες ὅ τι καὶ δράσαιεν, εἰς τοὺς πάλαι
κειμένους νόμους (10), καὶ τοὺς κκνόνας (11) περὶ
τῆς τῶν ἱερῶν ἐκποιήσεως ἀπέδειψαν. Καὶ μετὰ
τῶν διλλων εὐρήκατες, διτιπερ²⁴ ἐπ' ἀναρρήσει
αἰχμαλώτων τὰ τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν
ἱερὰ ἔξεστιν ἐκποιεῖσθαι (ἐώρων δὲ δὲ τι καὶ τῶν
Χριστιανῶν δοι περὶ τὴν Ἀσταν ὑπὸ τὴν βαρβα-
ρικὴν ἐτέλουν χείρα καὶ δόσσοι τὴν σφαγὴν ἔξ-
ψυγον, ἐμισλοντο διὰ τὴν τῶν ἀπίστων συναναστρο-
φὴν), διλγ²⁵ ἀπτα τῶν πάλαι ἡργαχτῶν ἱερῶν καὶ
καταλευμένων, ὡς εἰς μηδεμίαν χρείαν συντε-
λοῦντα, ἀλλ' ἀφορμῇ μόνον ἱεροσυλίας, καὶ ἀσεβίας
ἄμα²⁶ τοῖς πολλοῖς παρεχόμενα, ὡς ὅλην χαρά-
γματος²⁷ (12) εἰς μισθὸν τοῖς στρατιώταις καὶ
συμμάχοις τὰ τοιῦτα χρηματίσαι ἐσέχεντο.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁷ ἐφευρέσκοντες. ¹⁸ δέ. ¹⁹ μητρῷου καὶ πατρῷου. ²⁰ ἐνορῶσα. ²¹ καταβαλέσθαι δόσσον. ²² συμμάχοις. ²³ δέ. ²⁴ Deest νοῦ δύμα. ²⁵ χαραγμάτων.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(10) Εἰς τοὺς πάλαι κειμέρους νόμους. Justiniæ leges intelligit, quibus rerum et cimeliorum ecclesiasticorum alienatio prohibetur, excepta causa redēptionis captivorum, l. Sancimus, Cod. de sacr. Eccles. nov. 7, 65 et 120.

(11) Καὶ τοὺς καρδιας. Vide D. Gregor. lib. vi, epist. 13, 35, lib. vii, indict. 2: epist. 14. D. Aribros. lib. ii De offic. cap. 28, a quo Gratianus deduxit canonem Aurum habet Ecclesia 12, quæst. 3. Exempla de distractis Ecclesiæ vasis ob redēptionem captivorum, vel alimoniam pauperum, prostant apud Priscum in Excerptis de legat. Vi-

D torem Uticens. lib. i; Possidum. in Vita S. Augustini, cap. 24. Socrat. lib. vii, cap. 21; Hoveden. pag. 751; Radulf. de Diceto pag. 630; Monachum S. Marianii an. 1179, etc. Vide præterea in eamdem sententiam Epistolam Melchioris Incosferi in Notis Allati, ad cap. 3, Acropolite.

(12) Χαράγματος. Χάραγμα est moneta signata. Ducas, Χάραγμα ἀργυρῶν χιλιάδος σ'. Character Paulo Diaç. lib. xix, Hist. Misc. Χάρασσον νομισματα καὶ μιλιαρχια apud Syncellum. Hinc Paracharagma, moneta adulterina, apud Cassianum, Collat. i, cap. 20, 22; et Collat. ii, cap. 9; et

gressionibus, tum in senatu ad ipsum vocato. Tandem prævalente in dies metu Roberti, perditis rebus, quasi ad sacram anchoram ecclesiasticorum thesaurorum adjecta naufragantis reipublicæ cogitatio est. Replicati ad obtentum rai parum in vulgo plausibilis veteres canones, quibus in redemptionem captivorum impendi sacras pecunias conflarique vasa templorum, fas esse cavebatur. Admonebant incidisse tempus illud. Servire enim servitutem miserabilem et in exitium animæ ac periculum salutis præsens sub dominis infidelibus Christianos per Orientem innumerabiles. Quibus succurri posset non ex ipsis quidem celebribus et quotidiana religione frequentatis sacris ædibus redemptionis pretio petendo: sed ex desertis nullumque jam fere usuhabentibus: quæ magna donariorum veterum copia resertæ nihil aliud nisi sacrilegia nocturnorum furum exspectarent provocarentque. Quæ quanto melius utiliusque in monetam cusa conducendo exercitu nostrorum sociorumque Christianos olim erexitur Turcicis vinculis, expenderentur?

Τούτου ούν⁶⁶ συνδόξαντος, ἀνέργεται ὁ σεβαστος. Αἱρέτωρ Ἰσαάκιος εἰς τὸ τοῦ Θεοῦ μέγα τέμενος τὴν οὐνόδον ἐκκλησίας, καὶ τὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀπαντήριμα. Θεοσάμενοι δὲ τοῦτον οἱ τῆς ἱερᾶς συνόδου ἐπ' Ἐκκλησίας ψ⁶⁷ συνεδριάζοντες⁶⁸ Πατριόρχη⁶⁹ ἔκθαμοι γεγονότες⁷⁰ ἡρώων ἐτον χάριν παρεγένετο. Ο δέ, Λέξων ἡκα τι πρὸς ὑμᾶς χρῆσμον τῇ θριάμβῳ πραγμάτεων παρεμπτώσει καὶ σωστικῇ τεῦ στρατοῦ. Ἀμα δὲ καὶ τοὺς περὶ τῶν μῆχρις τιμευόντων (13) ἱερῶν κανόνας ἀπεστομάτιζε. Καὶ πολλὰ περὶ τούτων δημηγορήσας, Ἀραγάκαιοις, φτοῖν, ἀραγάκαιοις, οὐδὲ οὐ βούλομαι ἀραγάκαιοις, καὶ γενναίους προτιθέμενος λογισμούς, ἐδόκει τάχα πείθειν τοὺς πλεονασ. Οδέγει Μεταξᾶς ἀντέτεινεν, ἀντυποφοράς⁷¹ τινας εὐλόγους Ἰσαάκιον, ἀποσκήπτων δῆμα καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Ἰσαάκιον. Ἀλλ' δῆμας τὸ δεδογμένα ἐκράτει. Τοῦτο ὅλη μεγίστης κατηγορίας τοῖς βασιλεύοις ἐγένετο (οὐδὲ ὅκων γάρ καὶ τὸν Ἰσαάκιον ἀπόρφυρον βασιλέα κατονομάσειν), οὐ τός μόνον, ἀλλὰ καὶ μέχρι καιροῦ διαρκέσσα. Καὶ γάρ ἀρχιερεύς τις τηνικαῦτα Χαλκηδόνος Λέων προύσθητο, οὐ τῶν πάνυ σοφῶν καὶ λογίων, ἀρετῆς δὲ ἐπιμεμελημένος, τὸ δὲ ἥθος αὐτῷ σκληρὸν καὶ ἀπόκροτον. Οὗτος οὖν τῶν ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις (14) πυλῶν, ἀφαιρουμένους⁷² τοῦ ἐπικειμέ-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁶⁶ γοῦν. ⁶⁷ Deest vocula ψ, sed spatium vacuum relinq. ⁶⁸ συνεδριάζοντα. ⁶⁹ Desunt voces ἔκθαμοις γεγονότες. ⁷⁰ ἀνθυποφοράς. ⁷¹ ἀφιερούμενος.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

Paracaraximus, apud Petrum Damianum lib. II, epist. 1, quam vocem sic interpretatur *Ælfricus* in *Gloss. Saxon.* *Paracaraximus*: *Fals pening*, id est, falsus denarius. Inde etiam *Paracharactæ* dicti, qui falsos nummos cundunt L. 8. Cod. Theod. de *Falsa* moneta. *Paracharættæ* τὸ δικαῖον dixit *Anastasius Sinaita*. Vide *Innoc. Ciron.*, lib. III. *Obser. Jur. canon.* cap. 2 et *Meursium*.

(13) *Περὶ τῶν μῆχρις τιμευόντων*. Vasa superflua Ecclesiæ distrahi posse sauxit Justinianus Nov. cxx, non tamen ex omni causa, sed tantum si ipsa Ecclesiæ debitis prægravat. Porro iam ante Heraclius moturus in Persas, cum ærarium prioribus bellis exhaustum esset, ex templorum et ædium sacrarum donariis et vasis nummos conflaverat, ut auctor est Theophanes.

(14) *Χαλκοπρατεῖοις*. **293** Chalcopratia forum æris venale interpretatur hoc loco *Possinus*. Sane ex itis olim Constantinopoli vicum, seu plateam sic dictam ab officiis ærariis, testantur Codinus in *Brig.*, et *Leunclavius* in *Pand. Turc.* cap. 248: quemadmodum alia sicut ab argenteriorum officiis, ἀργυροπρætoriis appellatione donata, ut auctor est

llanc ubi tentare viam placuit, sebastocrator Isaacius in magnam Dei Ecclesiam se consert, ibique indicto coelum sacrorum ministrorum, non modica est exceptus admiratione præsulum assessorum patriarchæ, verentium quorsum hic talis viri adventus spectaret; denique ad interrogationem ipsorum, cuius rei gratia adesset ultra percontantium, sic Isaacius respondit: *Veni huc dicturus vobis aliquid in hoc deploratissimo republicæ statu necessarium, utpote quo uno spes servandi exercitus continetur*. His subiicit mentionem eorum quos dixi canonum, et templorum minus celebratorum religioso fidelium concursu e quibus minimo incommodo aliquid opum acerbatum congregistarum delibari posse videretur. Disseruit in eam

B sententiam verbis sane multis: tum facundia vim regni autoritate corroborans, non dissimulavit, extorquere se paratum, si oporteret, id quod impetrare perorando conatus esset hactenus. Deprecatus tamen invidiam odiosi verbi, sic eam in fortunam ac necessitatem transtulit: *Cogo vos, inquit, sed coactus ipse prius ad utendum coactione ista, coactus autem extrema necessitate rerum et supremo periculo nominis Romani*. Ita ille partim **129** rogans, partim imperans, plerosque flexerat,

Theophanes, an. 5 Justiniani. *Vicum Argentarium* dixit S. Augustinus, lib. vii *De civit. Dei*, cap. 4. Verum secus censem Cujacius, ad l. vii C. *De colleg. et chartoprat.* lib. ii; contendit enim locum hunc perpræam Chalcopratia a scriptoribus vocari, cum *Chariopratia* dicere debuissent, in quo nempe erant officiæ, ubi chartæ distrahebantur. Nam fuit in urbe Constantinopolitana, ut ait Justinianus Nov. xliii, πολλὴ ἡ τῶν χαρτῶν ἀφονία. Sed sive Chalcopratia officiæ lucrūtærariæ, seu chartariæ, id pro certo haberet eas officinas non intellexisse Annam; siquidem de templis agit, a quibus τὰ μῆχρις τιμευόντα τερά abstulit Alexius, in quibus fuerunt valvae argenteæ Chalcopratiorum ædis, Deiparæ sacræ, cui id nominis a loco, ubi inædificata erat, inditum. De ejus conditore variæ sunt scriptorum sententiae. Cedrenus enim Theodosium Juniores condidisse templum Chalcopratiorum, et Deiparæ sacrasses commemorat, cum locus is antea esset Iudeorum synagoga. Cedreno concinnunt Glycas et Joelus. Theophanes vero, et ex eo Anastasius in *Hist. Eccles.*, et Paulus Diae. lib. xii *Hist. Misc.* Justinum ædis Chalcopratianæ condit-

at non Metaxam, qui ci constanter obstitit. **A** vnu αὐταῖς ἀργυρίου καὶ χρυσίου, εἰς τὸ μέσον εἰσ-
multasque contra rationes attulit plausibiles, loquendi libertate etiam usque ad sugillationem
Isaacii proiecta: verum pluribus cedentibus, frustra fuit, et in sententiam sebastocratoris
conclusa res est. Ea magnarum adversus imperato-
res (nam Isaacum non dubitem imperatorem circa
purpuram dicere), gravium ea, inquam in fratres
Comnenos querelarum causa exstitit, non in
præsens modo aut finitimum tempus, sed et in
longe consequens invidia durante, cui accendens
non segnem dedit operari Leo quidam Chalcedo-
nensis tum antistes, non ille quidem valde doctus
aut eloquens, ceterum virtutis cultor, homo duris
austerisque moribus. Is cum e valvis temporum
quæ ad forum aeris vænalis procul ab opportunitate
populi sita minori concursu terebantur, auri argen-
tique laminas atque emblemata revelli cerneret, in
medium irruens voce liberrima intercessit; nec
ulli excusationi necessitatis aut allegationi priso-
rum canonum concedere quidquam voluit. **Q**uin etiam ex eo tempore contumeliose atque impotenter
invehi consueverat in Augustu, præsentemque in
os objurgare, quoties ille redibat in urbem regiam;
dabatque animos homini, abutenti ea re quæ
venerari debuerat, patientia incredibilis et huma-
nissima facilitas principis talia dissimulantis. Nunc
vero cum occasione primæ Alexii expeditionis in
Robertum Isaacius justissimis de causis ex Sena-
tusconsulto, impetrato etiam consensu præsulū, pecunias servandæ rerum sumimæ necessarias e
tempis peteret, opposuit hic sese subimpudentius,
eaque contumacia gravem sebastocratoris in se iram
movit. Consequentibus deinde temporibus, cum
Augustus aliquot a Gallis acceptas clades sexcentis

δὺς ἐπαρθησάσθετο, μηδ' ὅλως ἡ οἰκονομίας, ἡ τῶν
περὶ τῶν λεπῶν κειμηλίων νόμων ἐκαισανόμενος.
‘Υβριστικώτερον δὲ καὶ οίον εἰπεῖν ἀταχτότερον τῆς
τηνικαῦτα, κρατοῦντι προσεφέρετο, διάκις εἰς τὴν
βασιλεύουσαν ἐπανῆσει, τῇ ἀνεξικαχίᾳ ἐκείνου, καὶ
τῇ φιλανθρωπίᾳ κατεχρώμενος. Καὶ ὅπωνίκα μὲν τὰ
πρώτα κατὰ τοῦ Ρωμέρου διάτοκράτωρ τῆς βασι-
λίδος πόλεως ἔζησε, Ἰσακίου τοῦ σεβαστοκράτορος
καὶ αὐταδέλφου αὐτοῦ χρήματα, μετὰ τῆς καινῆς γνώ-
μης, ὅπερες δήποτε συμποριζομένου, μετὰ τῶν νόμων
ἄμα καὶ τοῦ δικαίου, εἰς θυμὸν ἐκίνει τὸν βρήθεντα
ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως ἀναισχυντότερον αὐτῷ προσ-
φερόμενος. Ότις δὲ καὶ διάτοκεν, πολλάκις μὲν ἡ-
τηθεὶς καὶ μυράκις αὐθίς καταπληγασθεῖς τῶν Κελ-
τῶν, Θαοῦ νεύσει νικηφόρος; καὶ στεφανίτης; ἐπαν-
ελτήθει, ἐπει καὶ αὐθίς; διλλο νέφρος ἐκθρῶν, τοὺς
Σκύθας φῆμι, κατ' αὐτοῦ ἐξορμῶν τῇδε μεμαθήκει,
καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῇ συλλογῇ τῶν χρημάτων, καὶ τοῦ
βασιλέως ἐν τῇ μεγαλοπόλει ἐνδημούντος ἐφ' ὅμοι-
αῖς αἰτίαις; ἐσπουδάσθετο, διάρχειρες ἐκείνος ἀναδι-
στέρον προσέπεσε τῷ διάτοκράτορι. Καὶ συγτήσεως
ἐντεῦθεν πολλῆς; πεζὸς τῶν λεπῶν γενομένης¹¹, λα-
ρυντικῶν;¹² οὐ σχετικῶν (15) δὲ προσκυνεῖσθαι τὰς
ἄγιας εἰκόνας παρ' ἡμῶν ἐδογμάτικες ἐν τοῖς μὲν
εὐλόγως καὶ κανονικῶς;¹³ ἄμα ἐνιστάμενος, ἐν τοῖς
δὲ καὶ οὐκ ἀρθρῶς δογματικῶν οὐκ οἰδα εἴτε δι' Ἑριν,
καὶ τὴν πρὸς τὸν βασιλέα ἀπέχθειαν τοῦτο πεπονθώς,
εἴτε δι' ἀγνοιαν. Ἐξαρχιβοῦν γάρ ἀσφαλῶς τὸν λό-
γον οὐκ εἰχεν δι τοι λογικῆς μαθήσεως ἀμέτοχος
διῆρχε παντάπασιν. Ότις δὲ πλέον πρὸς τοὺς
βασιλεῖς ἐθρεύνεται, χαιρεκάκοις ἀνδράσις πειθόμε-
νος; διόδοι πολλοὶ τότε ὑπῆρχον τοῦ πολιτεύματος;
εἰς τοῦτο παρανυτόμενος; καὶ πρὸς θρησκείας καὶ βλα-
σφημίας ἀκαρποῖς ἐτράπετο, καὶ ταῦτα παρακα-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹¹ γενομένης. ¹² λατρευτικῶς. ¹³ ἀρχιερατικῶς.

Car. Dufresnii Du Cangii nolæ.

tem agnoscunt, traduntque eo perinde exstisso
loco, ubi antea fuerat Iudeorum synagoga, hanc
procul a Magna ecclesia. A Theophane et ceteris
dissentis Chronicon Alexandrinum, in quo Marciiano
et Pulcheria uxori attribuitur. Theodorus Lector,
Ecl. 1, quem sequitur Nicephorus Call. lib. xiv,
cap. 2 et 49, solam Pulcheriam conditricem agno-
scit. Denique Justinianus Nov. iii, cap. 1, a Verina
Leonis M. uxore ædificatam scribit. Sed hæc ita
concilianda sunt, ut iam olim monutus, ut dicam
a Theodosio inchoatam, a Pulcheria confe-
ctam, a Verina postmodum et Justino de novo in-
stauratam. De hoc templo agunt præterea idem
Theodorus Lector, Ecl. ii; Gregorius II. PP.
epist. 2, ad Leonem Isaurum, Cedrenus in Mauri-
cio, Porphyrogen. De adm. imp. cap. 29, et Gyll.
lib. ii, cap. 21.

(15) **Λατρευτικῶς**, οὐ σχετικῶς. Id est, cultu
latriæ, qui soli Deo competit, non vero per acci-
dens, et respectu prototypi, qui Theophani A.
Leonis Isauri X. σχετικὴ τῶν σπειρῶν εἰκόνων
προσχύνεται dicitur: affectram imaginum adora-
tionem veritatis Anastas. in Hist. Ecl. Quo spectant
illa ex Act. iv synodi Romanae sub Stephano IV
PP. apud Holstenium in Collectione Romana:
Non sicut deos imagines adoramus nos fideles, absit,

sicut pagani; sed tantummodo affectum et charila-
tem animæ nostræ ad vultum faciei imaginis apta-
mus. Quæ verba sumpta sunt ex vii synodo, act. 1:
Καὶ προσκυνῶν οὐκ ᾖ θεός, μή γένοιτο! ἀλλὰ τὴν
σχέσιν καὶ πόθον τῆς ψυχῆς μου, διὰ οἰχοντος τὸ πρός αὐ-
τοῦ τὸ πρώτον καὶ ἀρτιώς ἐνδεικνύμενος, παρα-
καλῶ πάντας αὐτοὺς ὀλοψύχως πρεσβεύειν ὑπὲρ ἐμοῦ
πρὸς θεόν, εἰτ. Act. ii, De imaginibus: Καὶ ταῦτας
σχετικῶς πάθω προσκυνοῦμεν. Constantin. Manasses
in Theophilo κατὰ σχέσιν dixit:

Καὶ γάρ ἀπεχθανόμενος; ταῖς λειρογραφίαις,
Καὶ τοῖς ἀπαικονίσμασι Χριστοῦ, καὶ τῶν μερ-

τύρων, |
Τούς ἀπονέμοντας αὐτοῖς τὸ κατὰ σχέσιν σέβας
Ἐν υποφρόνιοις καὶ δειναῖς στρεβλώσεσιν ἐκάστου.

Joannes Damascenus, lib. iii De cultu imag. Pro-
σκυνοῦμεν οὐκ ταῖς εἰκόσιν, οὐ τῇ ὑλῇ προσφέροντες
τὴν προσκύνησιν, ἀλλὰ δι' αὐτῶν τοῖς ἐν αὐταῖς εἰ-
κονιζόμενοις· ἡ γάρ τῆς εἰκόνος τιμὴ εἰς πρωτότυ-
πον διαβαίνει. Eadem habet vii synodus, act. vii,
p. 686 edit. 1618. Vide Theophan. Ceram. Homil.
de SS. Imagin. Vitam S. Theophanis **294** Confess.
editam ab Henschenio 12 Martii cap. 16; et Turcogr.
Crusii pag. 51 et 498.

λοῦντος αὐτὸν τοῦ βασιλέως μεταβαλεῖν τὴν περί; Τῶν εἰκόνων γνώμην, ἔτι δὲ ^{οὐ} καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀποχέσθαι ^{οὐ} ἀπέχειται; ὑποτιχνούμενου ἄμα καὶ τὸν ἵερά ταῦτα; ἀγίας Ἐκκλησίας λαμπρότερα ἀποδούνται, καὶ πᾶν δι τούτου δέον ποιεῖν πρὸς διάρθρωσιν, καὶ ἡδη καὶ δι ὄρθωμένου ^{οὐ} παρὰ τῶν ἐλλογιμωτέρων τότε τῆς συνόδου, οὐδὲ οἱ τῷ τοῦ Χαλκηδόνος μέρει προσκείμενοι κόλακας; ἐκάλουν, καθαίρεσσι κατεδικάζετον ὡς δὲ μηδὲν ὑποτιχῆσσαν οὐδέλως ἡρέμει, ἀλλὰ καὶ αὐθίς συνετάραττε τὴν Ἐκκλησίαν, οὐκ ἀγενῆ φρατρίαν συνεπαγόμενος, ὡς ἀτακτος; ἦν πάντη καὶ ἀδιόρθωτος, μετὰ πολλῶν ἐναυτῶν παρέλευσιν, πάντες ὅμοι τοῦ ἀνδρὸς κατεψηφίσαντο, καγτεῦθεν ὑπερορίσσων καταδικάζεται. Καὶ δέχεται τοῦτον ἡ περί τὸν Πόντον Σωζόπολις (16), παντολα; προνοίας καὶ θεραπείας βασιλικῆς ^{οὐ} ἀξιούμενον, καὶ οὐδαμῶς χρῆσθαι ταύταις ἡδούλετο, θυτερον, δι' ἣν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐτρεψε μῆναν ὡς ξύχεν.

obsistendi imperatori a quo dudum abhorrebat, an denique ignorantiae veri assignandam putem, in ultimam tamen hanc partem suspicione propendeo. **130** Quoniam enim is vir multam operam litteris non dederat, artisque ratiocinandi funditus rudis erat, facile fieri potuit ut quedam minus ad theologicę canones exacta inter disputandum effutierit; verum in dies successibus ipsis adolescentem ea quam impune lacessendis imperatoribus usurpare semel cooperat audacia, incitantibusque ad ipsum ultro currentem male serialis plurimis, quibus ea quae tum erat reipublicę gubernatio non placebat, homo sui parum potens in contumelias maledictaque intempestiva et intolerabilia efferebatur, Augustum licentiasime proscindens, placare hominem e contrario conantein, suadentemque amicissime ut et quae temere de sacris imaginibus dixerat mature revocaret, et deposita similitate, redire secum in gratiam vellet: se enim restituere paratum quae e sacris abstulerat alibus, imo splendidiora repositurum, ad emendationem porro culpae istius qualiscunque nihil legitimi piaueū recusaturum: quo in genere praecipuis sacrorum, antistitum adeo iam satisfecerat, ut ii causam ejus diligenter tuerentur, eoque ipso nomine ab iis qui Chaledonensis partes sovebant assentatores audirent; verum ad ea illo obsurdescens omnia, irrevocabiliter quo impeium cœperat ruerat. Quare ad necessarium remedium animadversionis caponicę ventum tandem est, homoque multis nominibus id meritus de sede quam occupabat est depositus. Non fregit indomitum animum es res; turbat iterum et factiones ciet in Ecclesia, non exigua sibi adjuncta secumque abducta multitudine sectariorum. Quod dum per multos annos agit, turbulentique sui ingenii et inflexibilis pervicacia plenam fidem facit omnibus, denique omnium calculis damnatus exaulare jussus est apud Sozopolim ad Pontum: ubi providerat imperator, ut officiosissime exciperetur, curareturque copiose: quanquam, ille contumacia se involvens sua, et in concepta semel adversus Augustum ira animum, ut apparebat obfirmsans, oblata ejus uti liberalitate noluit.

‘Αλλὰ ταῦτα μὲν ὡδὸς τη περιγεγράφθω. ‘Ο δέ γε **C** αὐτοκράτωρ τοὺς νεήλυδας (συνέρθεον γάρ ἵκανοι περισσάθεντα τοῦτον μεμαθηκότες) ἐπιμελῶς ἐξεπάθευεν, δπως ἐπιπεύειν χρή καὶ τοξεύειν εὐστοχώτατα, δπλιτεύειν τε καὶ ἐνεδρεύειν ἐπικαιρότατα. Ἐπεπόμφει δὲ αὐθίς πρὸς τὸν ἥηγα Ἀλαμανίας πρέσβεις, ὡν προεῖχον ^{οὐ} δι Μεθύμην; (17) κα-

A de illis reportatis victoriis ultus esset, Deo juvante; coronatusque inde ac triumphans in urbem regiam esset invictus: exortaque nova Scytharum in imperium irrumpentium gravissima procella, in non dispari periculo ad simile præsidium simili omnium consensu, præsente insuper et rem urgente imperatore, confugeretur, idem hic homo solita sua pervicacia magnopere apud imperatorem offendit. Porro hac occasione cum de sacris ædibus signique et imaginibus multa ut sit disputarentur, hic antistes in eam sententiam disseruit, ut contendere, sacras imagines absoluto a nobis et in ipsis hærente cultu affici, non autem duntaxat relativo. Itaque ut ille quidem nonnulla plausibiliter eanomiceque et pro dignitate sacerdotii dicere **B** ageretque, tamen in aliis prolabebatur parum orthodoxe sentire deprehensus: cuius erroris causam haud scio an æstui contentionis, excurrentis plerumque longius quam par est, an studio

reputatus: quo in genere præcipuis sacrorum, antistitum adeo iam satisfecerat, ut ii causam ejus diligenter tuerentur, eoque ipso nomine ab iis qui Chaledonensis partes sovebant assentatores audirent; verum ad ea illo obsurdescens omnia, irrevocabiliter quo impeium cœperat ruerat. Quare ad necessarium remedium animadversionis caponicę ventum tandem est, homoque multis nominibus id meritus de sede quam occupabat est depositus. Non fregit indomitum animum es res; turbat iterum et factiones ciet in Ecclesia, non exigua sibi adjuncta secumque abducta multitudine sectariorum. Quod dum per multos annos agit, turbulentique sui ingenii et inflexibilis pervicacia plenam fidem facit omnibus, denique omnium calculis damnatus exaulare jussus est apud Sozopolim ad Pontum: ubi providerat imperator, ut officiosissime exciperetur, curareturque copiose: quanquam, ille contumacia se involvens sua, et in concepta semel adversus Augustum ira animum, ut apparebat obfirmsans, oblata ejus uti liberalitate noluit.

Sed de his hactenus. Ad imperatorem enim redeundum est, qui recens appulsos milites (multi siquidem ad eum, ut salvum esse constitit, confluxere) sedulo exercebat ad omnes partes functionis militaris: docens, equum scite regere, collimare arcu quam certissime, vadere exsertis armis in adversos, rursusque tempestive subsidere in insi-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

“ γάρ. ^{οὐ} ἀπέχεσθαι. ^{οὐ} διωρθουμένου. ^{οὐ} Deest νον βασιλικῆς. ^{οὐ} προεῖχον.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(16) Σωζόπολις. Sozopolim ad Pontum Euxinum pariter s'atuit Cantacuzenus, lib. 1, cap. 3: Τὴν Σωζόπολιν κατά τὸν Εὔζενον Πόντον, πολυάνθρωπον οὐσαν καὶ μεγάλην πόλιν. Sozopoleos mentio sit præterea apud Annam pag. 362. Tzetzem, chit. 12, hist. 396, et Samuelleum Guichenonum, in *Altobrogum principum Historia*, ad an. 1360. Aliam ejus-

dem appellationis urbem in Pamphylia statuunt Nicetas in Joan. n. 4; Scylitzes et Tageno Pataviensis; in alterutra natus Joannes patriarcha Constantinopolitanus, de quo Gregoras, lib. vi.

(17) Ο Μεθύμης. Methymna Ptolemaeo et aliis, est Lesbi insulæ oppidum. Vide infra, p. 206. Est etiam Eliano, lib. xiv Περὶ ζώων, cap. 20, urbs

diis. Misera vero denuo legatos ad regem Alama-
niæ, sub quodam Methymne dicto, quem legationis
esse principem jussérat. His et litteras et mandata
dederat quibus magnopere instigare Henricum
conabatur ad rumpendas omnes moras invadendæ
Longobardizæ, juxta pacta conventa inter ipsos an-
te transacta. Iret ergo quamprimum moveretque
infesta signa in Roberti ditionem, quo, ejus viribus
ad necessariam rerum suarum defensionem a Roma-
no imperio tantisper aversis, respirare interim a
clade Alexius posset, et conductis iterum auxilia-
ribus copiis comparare se ad Robertum toto Illyrico
pellendum. In eo si rex Alamanizæ operam commo-
dare ipsi facillimam vellet, maximam ab se initurum
gratiam, quam omnibus officiis et beneficiis
rependeret ac remunerari **131** paratisimus esset
imperator Alexius, in primis vero connectenda
quamprimum affinitate quam Henrici legali regem
ipsorum cupere significaverant, cujusque ipsis spes
facta fuerat. His ita dispositis Augustus Paurianum
magnum domesticum ibi relinquens, ipse in urbem
regiam revertitur, auxiliares illuc undecunque
copiae comodius convocaturus, et alia quædam
pro tempore ac rerum præsentium statu dispositu-
rus. Manichæi Xantas et Culeo, cum iis quos
ductabant, numerum æquantibus quingentorum
supra duo millia, temere atque injussu domum
revertuntur: sapiusque ab imperatore revocati,
promittebant quidem, sed nullo morarum fine
differebant redditum. Quare in id sedulo incumbebat
imperator donis et honoribus per litteras pollicen-
dis, ut eos reduceret: in quo tamen frustra fuit,
illis ne sic quidem reverti curantibus. Dum hæc
ita imperator adversus Robertum comparat, veuit
ad eundem Robertum trepidus nuntius, regem Ala-
manizæ in procinctu esse ad invadendam Longobardiam
contrarias sententias alternavit animum aliquandiu,
rurum factu esset optimum, tandem reputans se Rogerio filio ditionem Italicam attribuisse, jam tum
cum in istam expeditionem versus Illyricum solveret, Baimundo vero alteri filio nullam adhuc assignasse

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁰ μετὰ τῶν συγχειμένων συνθήκων. ¹¹ Ἀλαμάνων. ¹² ὑπειχνοῦντας. ¹³ Ἀλαμάνου. ¹⁴ κατέλειπε.
¹⁵ Βαῖμούνδῳ. ¹⁶ ἀπενείματο. ¹⁷ θεεστος τούς. ¹⁸ ὀπλητικοῦ. ¹⁹ Βαῖμούνδον. ²⁰ γεανίσκον.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

Cretæ insulæ. Ab alterutra dictus, quisquis fuit, D legatus iste, quem Methymna episcopum suisse conjicio. Est enim Methymna urbs episcopatu insignis apud Allatum, *De Eccl. Occid. et Orient. consens. lib. II, cap. 12.* In concilio Nicæeno i sub- scriptis Andreas ἐπίσκοπος τῆς Μεθυμναῖς πόλεως τῆς Λεσβίων νήσου, ut est in schedis Sambuci apud Seldenum ad Eutychii *Origines*, pag. 127. De hac porro Alexii ad Heinricum legatione Bertholdus agens: *His temporibus Constantinopolitanus imperator maximam pecuniam Henrico quondam regi transmisit, ut Robertum Guiscardum ducem Calabriæ et Apuliæ, conjuratum militem Domini Papæ, in ultiosem ejus tem regis bello appeteret.* Conradus abbas Uspurg. an. 1083: *Eodem tempore legati Græcorum venerunt munera multa et magna in auro et argento, vasisque ac sericis afferentes.*

¹⁸ Κῆδος ἐκπληρῶσαι. Vide supra, pag. 94.

¹⁹ Τὴρ τοῦ βρητὸς Ἀλαμαραῖς. De hac Henrici IV in Italiæ expeditione consulendi Berthold. Argentin., Uspurgensis, Leo Ost., Hugo Flavius., Marianus Scotus, Otto Frising., Sigebertus, et alii.

²⁰ Βαῖμούντος. Guillelmus Apuliensis:

*Robertus geminis exacto navibus anno,
Adriacis undis loca rursus ad Appula transit,
Is primogenito populum commiserat omniem,
Cui nomen Boemundus erat, pariterque Brieno.*

²¹ Κατ φησιν. Comparanda hæcce Roberti oratio cum ea quæ exstat apud Ordericum, I. vii, p. 642. Consulendus etiam Gaufr. Malaterra, lib. iii, cap. 33.

regionem cui præcesset summo jure, comitibus et lectis ex toto exercitu viris in consilium vocatis, accersitoque Baimundo, ipse ad orandum altiori loco considens, sic locutus est :

Οἰδας, κύριες, διτὶ τὸν φιλατέρον μου νιῶν **A** Seitis, comites, charissimum filium meum primogenitum Rogerium a me cum in Illyricum trajicerem constitutum fuisse dominum ditionis Italicæ meæ. Non enim oportebat me illinc ad tantæ aleæ ac periculi negotium solventem, solum proprium ac quasi naturæ meum, sine custode ac principe cuiusvis expositum cupiditati relinquere, velut paratam prædum omni tollere ausuro. Quoniam vero rex Alamania, ut certis indicibus compertius, in eam spem se accingit, et magno exercitu invadere nostras domos ac terram parat, utique faciendum nobis est ut ejus conatibus obviam eatur. Quæ enim ratio sinit, ut qui alienis acquirendis insistimus, propriorum jacturam ignava desidia feramus? Ego igitur hanc spississimam operæ partem ultro deposco mihi **B** et sumo: bellum, inquam, cum rege Alamania ego ipse gesturus toleratusque propero; huic vero juniori meo filio Dyrrachium et Aulonem urbesque ac insulas cæteras quæ belli hujus nondum licet patrati, quasi anticipata præmia in pignora reliquorum jam habemus, relinquo, addico, commendoque. Quod ut prospere feliciterque cedat oro obtestorque vos, ut eum non alio habeatis loco quam me ipsum: ita ut sicut pro me fecisti, sic pro ejus causa atque capite toto animo totoque pectore pugnandum vobis arbitremini. Tibi vero, fili charissime, pro jure atque affectu patrio impero **132** commendoque (hæc dicens vultum et orationem ad Balmundum veritatem) ut omni honoris atque observantiae genere quo par est, comites prosequaris, consiliisque ipsorum: tantum tribuas, ut nihil plane rerum prius gerere agyrediaris quam eorum sententiam exquisieris; quam quidem tanti apud te momenti esse volo, ut nunquam ei privatam tuam quantumvis ea tibi scita calliduque videatur, præferendam putes. Præcipue autem præ cæteris omnibus etiam atque etiam mando tibi Romanum bellum. Et vide ne nulla unquam hujus tibi curæ remissio subrepat. In Romanum, inquam, bellum, fili, jam a nobis affectum, tu patrandum incumbe. Res tibi reliqua est cum imperatore magno prælio victo, ab ingenti clade vix incolumi elapso. Qui hoc ipsum in lucro posuit, quod cæsis deletisque plerisque omnibus suis copiis, ipse unus tantum non occisus, tantum non captus, e manibus nostris evaserit. Tu ne vim, ne impelum remittas; insta; incumbe in concussum semel; illud metuena, ne is colligendi sui spatium per te nactus, formidolosior existat ultor acceptæ cladis, majoresque ac vehementiores ipso dolore ac sensu ignominie in nos spiritus colligat. Non est is, mihi crede, de vulgo aliquis, et quem impune possis contemnere. Homo a pueri in bellis prætissime nutritus, qui Orientem Occidentemque victoriis peragraverit. Audivisti omnino quam

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{οἱ Ἀδάμ. οἱ ὑμᾶς. οἱ τοιτῷ. οἱ παρεγγυῶματ. οἱ Βαλμοῦνδον. οἱ Deest vocula ἐν. οἱ καταμελήσῃς. οἱ συλλέξαι. οἱ Deest vocula ἐν. οἱ ημεδαπῆς.}

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(22) Τραυθεντεῖν. Hesychius, Αθενεῖν, ἔξουσας. Phrynicus, Αὐθέντης. ἐπὶ τοῦ δεσπότου, οἱ περὶ τὰ δικαιστηρία βήτορες. Vide quæ de hujus

voce notatione habent præterea Meursius et Fabrotus, in Gloss. et Allatius, lib. 1 De Eccl. Occid. et Orient. perpet. consens. cap. 21, n. 4.

multos quamque potentes tyrannos prioribus imperatoribus ipse armis manuque vicos ac vincitos adduxerit. In hoc tali tu hoste si attentionem laxas, si aliter in eum quam tolis viribus summaque contentione ferris, brevi quæ ego molimine ac labore promovi magno, in nihilum tua culpa tuoque damno recident omnia. Tuo, inquam, damno; nam tibi si, quod Deus avertat! secus quam mando faceres, acerbi fructus tuæ desidiorum otiose gustandi longo tempore obtruderentur. In his verbis et mandatis rute tibi dico, fili, vobisque, comites, alia hinc ad pericula aliaque bella sine mora pergens, decertaturus cum rege Alamaniæ, ipsamque e nostris finibus pulsurus, ut charissimo meo filio Rogerio possessionem olim a me datam idem vindicem atque asseram propriam.

Hæc locutus monerem concendit, et in oppositam oram Longobardicam trajecit; momentoque Salernum delatus (quæ civitas dudum a plerisque qui ei terrarum tractui imperitare affectaverant in ducalis curia ac comitatus sedem totiusque principatus quasi metropolim delecta fuerat), ibi per otium delectibus habendis, convocandisque magno undique studio ac sumptu copiis, tum ex civibus atque indigenis, tum ex aliis etiam remotis gentibus, quamplurimis quamque firmissimis, vacavit. Interim rex Alamaniæ, juxta ea quæ Augusto promiserat, se ad invadendam Longobardiam accingebat. Qua re comperta, Robertus festinavit Romam, ut ibi conjunctis cum papa copiis certiori spe successus ad arcendum suis filiis Henricum pergeret. Consensit in id papa facile. Ergo ambo communī impetu adversus Alamannum vadunt: qui magnis ostentatīs minis haud-quaquam consentanea subjungens, quippe refregeratus Orientalibus munitis de imperatoris prælio adverso, quo amissis maximam partem copiis, ipse vulneratus multis locis, mira generositate invicti animi, conatibusque **133** heroicis, Deo superiusque omnibus juvantibus vix salvis evasisset, tutiora respicere consilia decrevit, nec necesse aut con-

A Οὗτοι μὲν οὖν ξυνταξάμενοι; αὐτῷ, εἰσεληλυθὼς εἰς μονῆρες, τὴν περαταν τῆς Λογγιναρδίας κατέλαβε· καὶ ἔξιας εἰς τὸ Σαλεργὸν (23) ἔκειθεν παραγίνεται (ὅπερ πάλαι ποτὲ εἰς κατοικίαν τῶν τῆς δουκικῆς ἀξίας ἀντιποιουμένων ἀφώριστο). Κείθι γοῦν ἐγκαρτερήσας ἵκανδες συνελόχει δυνάμεις, καὶ μισθοφορικὸν ἐξ ἀλλοδιῶν ὅτι πλεῖστον. Οὐ δέ ἦτις Ἀλαμανίας κατὰ τὰς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ὑποσχέσις καταλαμβάνειν ἥδη τὴν Λογγιναρδίαν ἡπείχετο. Τοῦτο μεμαθηκὼς ὁ Ρομπέρτος ἔσπευδε τὴν Ῥώμην καταλαβεῖν, ἐνωθησάμενός τε τῷ πάπᾳ καὶ τὸν Ἀλαμανίας ἀπειρξαν τὸ προκειμένου σκοποῦ. Ἐπειδὴ ²¹ οὐδὲ ὁ πάπας πρὸς τοῦτο ἀνένευεν, διμφως κατὰ τοῦ Ἀλαμανίας ²² ἐξώρμησον· ὁ μέντοι ἦτις πολιορκεῖν τὴν Λογγιναρδίαν ἐπειγόμενος, ἐπειὶ τὸ κατὰ τὸν αὐτοκράτορα ἐμεμαθήκει, καὶ ὅτι μεγάλην ἤτταν ἥττηθεις, τῶν μὲν τοῦ στρατεύματος ἑφῶν παρανάλωμα γεγονότων, τῶν δὲ ἐκασταχοῦ διασπαρέντων, αὐτὸς εἰς πύλας λοὺς καταστὰς κινδύνους ἐν τῷ γενναῖοις μάχεσθαι, κατιρίως ἐν διαφόροις τοῦ σώματος πληγεὶς μέρεσι, τόλμῃ καὶ γενναιότητι γνώμης, παραδέξως; ἐρρύσθη, στρέψας τὰς ἤτας ²³ (24), πρὸς τὴν ἐνεγκαμένην ἐχώρει, τοῦτο νίκην λογισάμενος τὸ μῆτι κινδύνους ἔσυντο ὑποβαλεῖν ἐπὶ μηδενὶ δέοντι.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²¹ ἐπεὶ δέ. ²² Ἀλαμάνου. ²³ ἤτας.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(23) Εἰς τὸ Σαλεργόν. Robertus, relicto Illyrico, in Italiā Gregorio papa opem latus traxit anno Christi 1082; ita Malaterra, lib. iii, cap. 33, 37, Leo Ost. lib. iii, cap. 52; et Suger. in Ludov. VI, cap. 9. Totam expeditionis istius Historiam sic exsequitur Guillelmus Apuliensis, lib. iv :

C Cannis destrutis Romani molitur adire
Contra Gregorii Romani præsulis hostem
Henricum, cuius jamdudum obsederat urbem
Plurima barbaries annis remorata duobus,
Alteram tormentis murorum mœnia fregit,
Et turres multas invictæ diruit urbis.
Iamque sibi fœrata pars subdita Transyberina,
Gregorius quadam fœrata conclusus in arce,
Quæ munita satis, non expugnabilis ulli,
Es e videbatur, miri structura laboris.
295 Hanc et manierat fidem custodia gentis.
Robertum tantos ubi novit inisse paratus,
Et sibi cum tantis inferre conatibus arma,
Rex fugit Henricus, ducis hunc audacia terret,
Et virtus totam jam notificata per urbem,
Exspectare verens hunc, ad loca tutæ recessit.
Robertus Romanum properans vi perforat urbis
Egregie muros; tamen auxili iunctibus ipsi
Paucis Gregorii sautoribus: inde quibusdam
Ædibus exustis, violenter ab obsidione

Liberat obsessum **jam** tanto tempore papam :
Hunc secum magno deducit honore Salernum.
Post ducis abscessum, papam concesserat illis
Ipse Ravennatem Guibertum, qui scelerata
Mente pari insurgeus, regnum præsul: psii adire
Sedis apostolicæ, Clemens a plebe vocatus.
Agmina Romuleæ dux urbe reducta Salerni
Dimisit, nunquam par huic exercitus hæsis.
Millia sex equitum, triginta millia Romam
Duxerat hic peditum : sic uno tempore ricti
Sunt terræ Domini duo, rex Alemannicus iste,
Imperii rector Romani maximus ille :
Alier ad arma ruenæ armis superatur, et alter
Nominis auditi sola formidine ces:it.

(24) Στρέψας τὰς ἤτας. Willelmus Gemelicensis, lib. vii, cap. 43 : Hic Robertus duos imperatores in uno vicit prælio, Alexium Græcorum in Græcia, Henricum Romanorum in Italia. Satis enim victus est Henricus, qui audita fama ducis Roberti, nec viribus Saxonum, nec Alamanorum, nec etiam mœniis urbis quæ caput est orbis, confisus, vel tutus, concitus a fugiit. Willelmus Malinesib. lib. iii De gest. Angl. Nec sustinuit nuntium advenientis (Robertii) Henricus, quin cum falso papa, sola fama territus terga daret. Vide Ilugonem Flaviniaceus. in Chronic. pag. 229.

Ούτο; μὲν ὁν εἶχετο τῆς πρὸς τὰ οἰκοι φε-
ρώντος. Ὁ δὲ Ἱρομέρτος, φθάσας εἰς τὴν τοῦ
φρήγα; παρεμβολήν, αὐτὸς μὲν προσωτέρω διώκειν
οὐκ ἔθελεν, ἀπόδοιραν δὲ ἱκανὴν τῶν αὐτοῦ ταγμά-
των διελών, διώκειν τὸν Ἀλαμανίας ^{οὐ} προύτρέ-
φατο ^{οὐ}. Αὐτὸς δὲ τὴν λεῖαν πᾶσαν ἀναλαβόμενος
μετὰ τοῦ πάπα, πρὸς Ῥώμην ἀπένευσεν, καὶ τοῦτον
ἐπὶ τοῦ ιδίου θρόνου καθίστας ^{οὐ}, εὐφημίας αὐθίς
παρ’ ἔκεινον ^{οὐ} τυγχάνει, κακεῖται πρὸς τὸ Σαλερη-
νὸν ἐκπανέρχεται, τῆς ἐκ τῶν πολλῶν ^{οὐ} μόχθων ^{οὐ}
κακοπαθείας ἔκυρτὸν ἀνακτησόμενος.

proprio firmasset, viciissini ab eo iterum rex appellatus.
iota bellorum modica sese quiete refecturus.

Μετ’ οὐ πολὺ δὲ καταλαμβάνει τοῦτον ὁ Βαΐμοῦν-
τος ^{οὐ}, τὴν ἀγγείλαιν τῆς ἐπισυμβάσης; αὐτῷ ἡτ-
τῆς (25) ἐπὶ τοῦ προσώπου φέρων. Ὁπως δὲ ἔνυ-
έπειτα τὰ τῆς τύχης αὐτῷ δὲ λόγος ἡδη δηλώσει. Καὶ
γάρ τῶν ἔκεινου μεμνημένος παραγγελμάτων, καὶ
ἴδιων δὲ ἀρητφίλοις ὃν ἀνήρ καὶ φιλοκινδυνότατος,
ἀτριξ κατὰ τοῦ βασιλέως μάχης εἶχετο. Καὶ τὰς
ἴδιας δυνάμεις ἀναλαβόμενος, συνεφεπομένους ἔχων
καὶ δόποις ἐλλογιμώτεροι, καὶ λογάδες Ῥωμαίων
στρατιώται καὶ ἡγεμόνες τῶν παρὰ τοῦ Ἱρομέρτου
κατασχεθεισῶν χωρῶν καὶ πόλεων (ἀπεγνωκτές
γάρ καθάπακ τοῦ αὐτακράτορος, δῆλοι τῆς τοῦ Βαΐ-
μούντου ^{οὐ} γεγόνασι ^{οὐ} γνώμης), καταλαμβάνει διὰ
τῆς Βαγενητίας τὰ Ἰωάννινα, καὶ τάφρον κατὰ τοὺς
Ιζωθεν διακειμένους ^{οὐ} ἀμπελῶνας ποιήσας πρότε-
ρον, ἀμά δὲ καὶ τὸ διπλητικὸν ^{οὐ} ἀπαν ἐν ἐπικαίροις
τόποις καταθέμενος, αὐτὸς ἐντὸς τὰς σκηνὰς ἐπ-
έξατο ^{οὐ}. Τὰ δὲ τείχη περιαθρήτας, καὶ τὴν τοῦ κά-
στρου ἀκρόπολιν ἐπιστρατῆ διαγονούς, οὐ μόνον αὐ-
τὴν ἀνορθοῦν ὡς ἐνδὸν ἡπειρέτο, ἀλλὰ καὶ ἐπέραν
ἐν ἀλλῷ μέρει τῶν τείχων, οὐ μᾶλλον αὐτῷ συνοίσον
δέδοστο, ἐρυμοτάτην ^{οὐ} ἀνωκοδόμει, ληζόμενο; οὐ καὶ
καὶ τὰς περικειμένας πόλεις καὶ γύρας. Ταῦτα
μεμαθηκώς δὲ αὐτοκράτωρ, εὐθὺς μηδὲν μελλήσας
θῶσι, τὰς δυνάμεις ἀπάσας; συναγαγὼν τῆς Κων-
σταντίου πόλεων σπεύσας ἔκειται μῆνα ^{οὐ} Μάιον (26).
Τοιγχροῦν τὰ Ἰωάννινα καταλαβόντα, ἐπειτα δὲ τοῦ πο-
λέμου καὶ τῆς μάχης καιρὸς ἡδη παρῆν τὰ ^{οὐ} οἰκεῖα
στρατεύματα, μηδὲ τὸ πολλοστὸν τοῦ Βαΐμούντου ^{οὐ}
δυνάμεων δητα κατανοῶν, καὶ ἀλλως δὲ ἀπὸ τῆς
τοῦ Ἱρομέρτου προηγησαμένης μάχης, γινώσκων
τὴν πρώτην κατὰ τῶν ἐναντίων ἵππασιν τῶν Κελ-
τῶν ἀνύποιστον (27), δέον ἔκρινε πρῶτον μὲν διὰ
κατέλοστῶν μετρητῶν τινων καὶ ἐκκρίτων ἀκρο-
λισμοὺς ποιήσασθαι, ἵνα ἐντεῦθεν ἔνδειξῃ τινα καὶ

A sultum eredit, magnæ rei aleam tali tempore
jacere, nullo idoneo spei pignore aut operæ pro-
posito pretio. Magnis igitur itineribus retro in
patriam contendit, in victoriæ parte numerans
salvum atque incolument reportare domum caput
suum. At Robertus ubi castra regis occupavit,
insequi ipse quidem fugientem tanti non putavit;
cæterum delectis ex toto exercitu copiis eo nego-
tio dato, ut vestigia Alamani strenue premerent,
ipse præda potitus omni Romam versus iter in-
tendit, una cum papa, quem cum illic in throno
iota bellorum modica sese quiete refecturus.
Salernum se recepit, ibi ex fatigatione

Non longum inde tempus, cum patri se sistit
Baimundus, indicia sucessus improsperi in dejec-
tū vultus moestitia palam serens. Res ejus ut se
habuerint, quaque fortuna bellum gesserit, deinceps narrabimus. Relictus in Illyrico ferox juvenis
non magis patris mandatis quam proprio impetu
in occasionem conserendi cum imperatore prælij
totus imminebat. Ergo assumptis secum tum suis
copiis, tum Romanis transfugis, qui, desperata im-
peratoris fortuna, victorem secuti, non plebeii so-
lum, sed viri etiam insignes magno numero ad
Baimundum accesserant: quibus adjungendi præfe-
cti urbium ac regionum quæ nuper ditioni Roberti
subjectæ fuerant, cum bis omnibus per Bagene-
tiam profectus Joannina tenuit, ubi adjacentes loco
vineas fossa primum circumdedit, exercitumque
universum idoneis dispositis stationibus. Tum ipse
C tabernacula intus sicut exploratisque muris et
castri arce parum firma ac semiruta, non modo
restituere illam omni ope conatus est, sed aliam
quoque in altera murorum parte, loco ad id ipsi
viso commodo, firmissimam ædificavit; simul cir-
cumiacentes urbes et regiones assiduis illiis emissis
incursionibus prædatorum vastans. His imperator
auditis confestim summa diligentia collectis copiis
Constantinopoli erumpit mense Maio: citoque ad
Joannina perlatus, cum hostis pugnæ copiam affa-
tim faceret, non tamen prius experiundum decre-
torio certamine de rerum summa putavit quam
velitationibus specimen cepisset virtutis Baimundi
peritiaeque militaris. Id adeo consilii probavit illi
primum conscientia paucitatis suorum (constabat
enim satis multis partibus numerosiorem esse Bai-
mundi exercitum), deinde quod nupero cum Ro-
berto conflixt expertus fuerat, primum impetum

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{οὐ} Ἀλαμάγον. ^{οὐ} προύτρέπετο. ^{οὐ} ἔδρασας. ^{οὐ} ἔκεινον. ^{οὐ} Deest vox πολλῶν. ^{οὐ} μόθων. ^{οὐ} Βαΐμοῦνδος.
^{οὐ} Βαΐμοῦνδου. Sic semper postea. ^{οὐ} γεγόναν. ^{οὐ} Deest vox διακειμένους. ^{οὐ} διπλιτικόν. ^{οὐ} ἐπήξατο.
^{οὐ} ἔρυμοτάτην. ^{οὐ} κατὰ μῆνα. ^{οὐ} καιρὸς ἡδη παρῆν, τὰ. Sic manuscriptus distinguit colon periodi.
^{οὐ} Βαΐμοῦνδου.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(25) Ἡττης. Cladem Boemundi ad Larissam
intelligit, quia in hoc libro commemorat. Adde
Zenarum, pag. 236.

(26) Μῆνα Μάιον. Anno scilicet C. ir. 1083.

(27) Ἀρύποιστον. Primum Gallorum impetum
mucissimum semper suisse, ut nec sustineri posset,

testantur passim scriptores, Memnon, Polybius,
lib. II Livius, lib. xxvii; xxxiv et xxxviii; Silius Italic.
lib. viii: Frontinus, lib. II etc. Vide præterea eam-
dem Annam pag. 134, 135, 285, 325; Petrum
Diac. lib. IV; Chronic. Cassin. cap. 41, et Joan. Sa-
risberiensem, lib. VI; Polycrat. cap. 16.

equitatus Gallici plane ineluctabilem esse. Delibatos igitur ex universa acie lectorum militum **134** globos subinde missitare institit, qui hostem eminus jaculando lacercent, ut ex successibus singulariorum manipulorum minimo periculo velitantiū, augurium de spe tota ac fortuna universi prelii capere posset, posteaque securius et prudenter pugnam committere. Sic igitur in conspectu munitione positis et certare utrinque gestientibus exercitibus, reputans semper animo Alexius primam illam quavis resistendi constantia majorem Latinorum ruentium vim, tale quiddam ad eam sistentiam frustrandam commentus est. Leviores quos tam paravit currus, quibus pauciores quam vulgo solet, hoc est qualior duntata inuitus contus. His pedites imposuit loricatos, quos jussit ubi primum irruentes fusis habenis Latinos cernerent, currus in occursum propellere: quæ res necessario contextum phalangis et contesseratum aciei nexus perrupta erat. Adeò ecce hora prælii commodum exorto sole perque sudum ab ortu renidente. Struit imperator aciem eaque sibi locum in media sumit. Baimundus promptus ad prælium, nec imparatus adversus insidias, sic tanquam plane compertum haberet quid contra machinatus esset Alexius, ordinem aciei suæ mutat, prout præsens poscebat usus. Divisit enim bisariam copias, curribusque in medio relictis, utrumque magno impetu in Romanam invehitur aciem. Miscentur phalangibus phalanges, viri cum viris cominus congreguntur; multi utrinque cadunt; tandem vincente Baimundo, stabat tamen imperator imperterritus, turris instar inconcussæ, ab omni licet parte telis ac jaculis petitus. Ac nunc eques infestus in adversos irruerat Gallos, manum conserens, cædentesque, et vicissim vapulans: nunc fugientes suos crebris clavoribus revocans. Ut autem phalanges suas in partes plurimas dissecatas discriptasque vident, tandem decrevit se sibi consulere oportere: non ullo ille quidem degeneri corruptus

A τῆς τῷ Βαῖμοντε ἐνυπαρχούσῃς στρατηγικῇς ἐπιστήμῃς σχολῇ, καὶ γένοιτο ¹¹ οἱ διά·τῶν μερικῶν προσδολῶν ¹² τὴν τοῦ δοῦλου γνῶσιν ἐσχηκέναι κάντεύοντες ἐν τῷ εἰπεῖσθαι πρὸς τὸν Κελτὸν ἀντιπαρατάξεσθαι. Οὕτω γοῦν τὰ στρατεύματα κατ' ἀλλήλων ἐσφάδαζεν. Οὐ δὲ βασιλεὺς τὴν ἀνύποιστον τῶν Λατίνων δεδιὼς πρώτην προσδολὴν, καὶ νόν τι ποιεῖ. Ἀμάξας κουφοτέρας κατασκευάσας, καὶ τῶν συνήθων ἡτούς ἐφ' ἐκάστη τούτων κοντοὺς ἐνέπτηξε τέσσαρας, καὶ πεζοὺς; διπλοφόρους ἐπέστητεν, ὅπετε δημόκοι οἱ Λατίνοι δολούς βυτῆρις χαλάσσαντες κατὰ τὴς Ἀρματικῆς ὀρμήσουσι φάλαγγος; τὰς ἀμάξες ὥθεισθαι πρόσω διὰ τῶν ὑφισταμένων διπλοφόρων πεζῶν, ἵνα οὕτω τὸ συνεχὲς διακόπτεται τοῦ συναπτιζομοῦ τῶν Λατίνων. Καὶ ἐπειδὴ πολέμου περήν, τοῦ τλίου ἡδη τοῦ δρίζοντος λαμπρῶς ὑπερκύψαντος, διάτοκράτωρ τὰς φάλαγγας εἰς πολέμου τύπον καταστήσας, αὐτὸς τὸ μεσαίτατον εἶχεν. Οὐ γοῦν Βαῖμοντος οὐδὲ ἀνέτοιμος τῆς μάχης συγκροτουμένης πρὸς τὸν ¹³ μηχανὴν ἐφάνη τοῦ αὐτοκράτορος. Ἀλλ' ὡσπερ προγονοὺς τὸ βεβουλευμένον, μεθαρμόδεται πρὸς τὸ ξυμπεσόν, καὶ τὰς ἰδίας δυνάμεις δίχα διελῶν, καὶ τὰς ἀμάξας παρεκκλίνας ¹⁴, κατὰ τῆς Ἀρματικῆς ἐκατέρωθεν ἰσταται [ἴσται] παρατάξεως. Καὶ φάλαγγες μὲν φάλαγγες τηνικαῦτα ἐμίγνυντο, καὶ ἀνέρες ἀνδράσις κατὰ στόμα ἐμάχοντο. Οὕτω δὲ πολλῶν ἐκατέρωθεν ἐν τῷ μάχεσθαι πετόντων, τὴν μὲν νικῶσαν (28) εἶχεν διάτοκρος, δὲ γε αὐτοκράτωρ καθάπερ τις πύργος ἀκλόνητος ἴστατο ἐξ ἐκατέρου μέρους βαλλόμενος, καὶ διποὺ μὲν ἐπιπλέζομενος κατὰ τῶν ἐπιόντων Κελτῶν καὶ συμπλεκόμενος ἐνὶ οἰκισμοῖς, πλήττων, καὶ κτείνων καὶ πληττόμενος, δηποὺ δὲ καὶ τοὺς φεύγοντας συχνοὶς ἐμβοήμασιν ἀνακτώμενος. Οὐδὲ εἰς μέρη πολλὰ τὰς φάλαγγας διαπατθεῖσας ἐώρα, δεῖν ἐλογίσατο καὶ αὐτὸς ἐστῶ τὸ δισφαλὲς περιποιήσασθαι, οὐ σώτων ἐστὸν, οὐδὲ ¹⁵ ὑπὸ δειλίας συγχυθεὶς, ὡς τάχα ἀντιεποίησεν, ἀλλ' εἰ που τὸν κίνδυνον δι' ἐκ φυγῶν ¹⁶, καὶ συλλεξάμενος ἐστὸν αὐτὸς γενναῖστερον τοῖς

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹¹ γένηται οἱ. ¹² προσδολῶν. ¹³ τὴν. ¹⁴ παρεκκλίνας. ¹⁵ οὐδὲ. ¹⁶ διεκφυγῶν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(28) Τὴν ρικώσταρ εἰχεν. Expugnatilis Joannis-
nis, ad Artam, urbem ad Ambracium sinum positi-
tam, castra statuerat Boemundus; cui, dum obsi-
detur, opein dare volens Alexius, a Boemundo fu-
gatur. Hanc Boemundi victoriā narrant Mala-
terra, lib. iii, cap. 29; Ordericus Vitalis, lib. vii,
pag. 644; et Willelmus Malmesb. lib. iii, pag.
107, præsertim vero Guillel. Apul. lib. v hisce
versibus:

Post ubi Robertum cognovit Alexius esse
Æquore transversum, rires reparare minutus
Nilatur, absentisque ducis perfringere castra.
Hiec duo servabant vi consilioque potentes,
Filius ille ducis Boemundus, et iste Brienus.
Hand procul a Janina, non parvi nominis urbe,
296 Partis Alexine populus sua castra locarunt.
Multipli partem præmunit Alexius illam
Obice plaustrorum, quam p.rria planicie

Ad pervadendam facilem vicinia reddit.

Ferrea cum tribulis omnes saliunca viarum
Præpedit accessus, ut laxis hostis habentis
Dum dimittet equos, pedibus sigatur equorum.
At nebula Danaum prospectus impediente,
Illi Normanni per viibus aspera densis,
Plenaque carectis loca pervenere latenter.
Obstai congregiens paulisper Alexius illis:
Sed non instantes sifferre diutius illos
Evaluui, petiisque fugam, victusque recessit.
Urbem Thessaliam superatus Marie secundo
Appetit egregiam, vulgus hanc vocal Salonicin.

Anna non Thessalonicanam, sed Achridem post hanc
cladem Alexium venisse scribit; in ceteris con-
sentit Guillelmus, nisi quod unicam, ex duabus,
quas ipsa agnoscit Anna, victoriis confitit. Nam
in prori prælio plaustrorum obice, in altero tri-
bulis usum Alexium Anna commemorat.

μοχομένοις Κελτοῖς ἀντικαταστατή. Ὅποφεύγων οἱ τοὺς ἔχθροὺς μετ' ὀλίγων πάνυ τινῶν, καὶ τῶν Κελτῶν τιστιν ἐντυχών, αὐθις ἐκείνοις ὁ ἀκαταπτηδήτος στρατηγὸς ἐδίκνυτο. Ἀναρρώσας τὴν τοὺς σὺν αὐτῷ καὶ σφοδρῶς ἡγήσας καὶ αὐτῶν ἴππασίαν, ὡς σμερόν τεθνήσκενος ποιήσας, ἢ κατὰ κράτος ἡτοῖς, κτενεῖς μὲν αὐτὸς παίσας ἔνα τῶν Κελτῶν, καὶ δόποις δὲ σὺν αὐτῷ ἀρρέων¹⁷ ἐγένετο ὁ πατέστατος, πολλοὺς τρώσαντες ἐκεδίωξαν, καὶ οὐτως διετρήτους καὶ μεγίστους δι' ἐκφυγῶν¹⁸ κινδύνευς, αὐθις σύνεται διὰ τῶν Στρούγων (29) διελθόν εἰς Ἀχρίδα. Κάκειο¹⁹ ἐγκαρπτερήσας, καὶ παλλοὺς²⁰ τῶν πεφευγότων ἀνακαλεσάμενος, αὐτοῦ που μετὰ τοῦ μεγάλου διοικετίκου πάντας καταλιπών, καταλαμβάνει τὸν Βαρδάρην οὐ φραστῶν; χάριν· βασιλικὰς γάρ φρασμάτας καὶ ἀναπαύσας οὐδαμῶς ἐπειδὴ πάπεμέτρει· καὶ²¹ συναγαγών τὰ στρατεύματα, καὶ μισθοφορικὸν συλλεξάμενος κατὰ τοῦ Βαζιμούντον χωρεῖ, ἔτερόν τι σκοτήσας δ' οὐ καταγωνίσατο τοὺς Κελτούς. Τριβόλους γάρ σιδηρὰς κατασκευάσας, ἐπει τὴν μάχην ἐς νέωτα προσέδοκα, ἐπέρρεας τούτους²² ἐν τῷ μεσαιχμίῳ²³ τῆς τετράδος κατέστρωσεν²⁴, οὐπερ σφοδροτέραν ἴστοχάζετο τοὺς Κελτούς τὴν ἴππασίαν ποιήσασθαι, μηχανώμενος τάχα τὴν πρώτην καὶ ἀνύποιστον τῶν Λατίων δρμήν διὰ τούτων ἀποθραῦσαι περιπαρέγεντας τῶν τριβόλων τοὺς τῶν ἴππων ποστούς, καὶ τοὺς μὲν κατὰ μέτωπον ἰσταμένους τῶν Ῥωμαίων δόποιος δόρατα ἔφερον μεμετρημένας τὰς ἴππασίας ποιεῖσθαι, καὶ δόποιον μὴ τοῖς τριβόλοις περιπαρείεν, ἀλλ' ἐφ' ἐκάτερα σχιζομένους ὑποστρέφειν, τοὺς δὲ πελταστὰς πόρρωθεν τῶν²⁵ Κελτῶν σφοδροὺς ἐκπέμπειν τοὺς οἰστοὺς, τὸ δὲ γε δεξιὸν καὶ εὐώνυμον κέρας ἐξ ἐκατέρου μέρους ἀσχέτῳ ρύμῃ τοῖς Κελτοῖς ἐπεισπεσεῖν. Τοικῦντα μὲν τὰ τοῦ ἐμοῦ πιτρῆς διανοήσατα. Τὸν δὲ Βαζιμούντον ταῦτα οὐ διέλαθε. Συνέβαντε γάρ τι τοιοῦτον. Ὅπερ δὲ βαττλεὺς ἐσπέρρας καὶ²⁶ ἐκείνους ἐδουλεύτατο, πρωτας δὲ Κελτὸς μεμάθηκε. Καὶ πρὸς τὸ ἀκούσθεν εὐφυῶς μεθαρμοσάμενος τὴν μάχην ἀνεδέκετο, καὶ οὐκ ἔτι

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁷ ἄρεος. ¹⁸ διεκφυγῶν. ¹⁹ κάκειος. ²⁰ Ιχανούς. ²¹ καὶ αὐθις. ²² ταῦτα. ²³ μεσαιχμίῳ. ²⁴ κατέστρωσαν. ²⁵ κατὰ τῶν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(29) Διὰ τῶν στρούγων. Editio Hoeschelii habet στρούγων. Sunt vero στρούγαι, Bulgarica lingua, fossæ, stagna, vivaria, e quibus magnus pīs iūm proventus parabatur, pro quo tritulum pensisatur quotannis fisco imperatoris. Theophylactus arch. Bulg. epist. 41: Καὶ γάρ ἐπὶ τε τοῖς μῶλοις διπλασίων οἱ κληροκοὶ, ἢ οἱ λατκοὶ ὑπετίθεσσαν. Καὶ ἐπὶ τῶν Βουλγάρων μὲν γλώτταις λεγομέναις στρούγαις, (Ἐλλην δ' ἀνήρ διώρυχας ἀντίτας ἐρεῖ) ἰχθύων ἀγραν προξενούσας, καὶ ἐπὶ ταύταις δὲ πολλαπλασίων τῶν του κοινοῦ πλήθους ἐπικυάθησαν. Et paucis interiectis, τοπάριον λιμναῖον, strigas interpretatur; Καὶ ἐπὶ τινι τοπαρίῳ λιμναῖῳ ἰχθύων ἀγραν διδόντι πένισσαν. Joannes Phocas in Descript. Terræ Sanctæ, p. 20, Achridis sicutum describens, paludi inædificatain tradit, unde aqua emerget, in variis terræ convallibus restans, quas strigas accolat vocant: Ἐγει τὸν

σχήματος ἡ πλευρὴ Ἑρημος, καὶ δ' Ἰορδάνης ἢ μη τῇ Νεκρῷ τῶν Σαδόμων θαλάσσῃ κατὰ τὸν ἡμέτερον οποχασμὸν τῆς τοῦ θεάματος θέτεως Ἀχρίδος, τὸν τούτῳ τὴν ἐναλλαγὴν μόνην φαινομένην, ἐν τῷ μὲν ἀπὸ τῆς λίμνης Ἀχρίδος ἐξέρχεσθαι ὑδωρ εἰς διαφρόν τῆς γῆς περιειμαζόμενον φάραγγας ἢς σερούτης οἱ τῆς ἐκείνες γῆς οἰκήτορες διομάζουσιν, etc. In his pārro Αυταῖς, Theophylacti et Phocæ locis, intelligi planum est alveos illos, quos olim Samuel Bulgarorum rex, Lychnitidem paludem, cui Achridis inædificatum oppidum, exhaire volens, fecerat: qua quidem in palude maximam vim piscium suis testatur Nicephorus Callist. lib. xvii, cap. 28: Ἐξ οὖς καὶ πλῆθος τοιούτων ἰχθύων ἀγρεύεται. Anna, lib. xii, fossas istas et alveos Lychnitidis paludis τάρρους; vocat. Vide pag. 371.

ta is mandaverat, ut quam densissimam possent tel rum nubem procul in Gallos jacularentur, interim dum dextrum lævumque cornu, ex sua quodque parte, vehementissimo impetu in eosdem inumberet. Hæc quid profuit tam sapienter exco- gitasse patri meo quorum indicium statim ad Baimundum deferebatur; in quo versabatur cœta proditorum fraus, cuius perfidiosa diligentia quidquid vesperi decrevisset, primo mane compertissimum Gallo erat. Nec surdo dictum aut parum prompto ad præcavendum subita mutatione aciei. Explicat ergo suas copias ad prælium; at non qua parte, quoque modo solebat certamen invadit. Odo- ratus videlicet consilium imperatoris exercitum et ipse suum bisarium scissum irruere ab gemino la- tere in Romanos jubet, aciem ipsam medium et frontem exercitus stare immotam, quasi exspe- c' autem donec hostes per infestam planitiem in ipsos tenderent. Hæc ita facta sunt. Nec vero Ro- mani Latinorum impetum diu sustinuerunt; terga statim vertunt, nec fere occursum contra ruen- tium nupera velut clade adhuc attoniti audent. Turbatur Romana acies, frustra imperatore con- suetam exhibente constantiam, et manu menteque strenue rem gerente. Non enim stabat solum im- perterritus, sed lacescebat ultiro adversos, vulnera in- ferens vicissimque accipiens. Tandem cum exerci- tum dilapsum cerneret, seque desertum cum paucis, officii sui credidit non temere diutius nullo operæ pretio periclitari. Quæ enim ratio sit desatigatum et solum contra **136** victorem exercitum nisi pertinacia pugnandi, projicereque salutem in dis- crimen nulla spe vocante? Postquam igitur aliquan- diu dextro lævoque cornu suorum fugato, totum exercitus Baimundi pondus atque impetum unus stitisset sustinuisseque Alexius, demum persuaderi sibi sivit a sua prudentia ut se a præsenti periculo, in quo frustra tentari fortunam palam esset, ad aliam aciem aliudque periculum se servaret. Agi- tabat enim vel in illa calamitosa fuga, homo in- fracti animi, magnifica consilia resumendi meliore sorte contra Baimundum belli, reponendique illi clades omnes istas: ita quodammodo dum vince- batur vincens, et dum fugiebat, persequens, nun- quam vero infringi sibi generosam fiduciam, aut desperationis laqueis se constringi patiens. Erat quippe fide præditus in Deum maxima: ejusque numen quasi præsens assidua in omnibus cogita- tione circumferebat: juramentoque abstinebat om- nino. Cum igitur desperata, ut modo dixi, victoria impetu retro verso cederet, insequente Baimundo, cum lectissimis quibusque comitum, conversus ad

A ως ἔθος αὐτῷ τὴν δρμὴν τῆς μάχης ἴποιει, ἀλλὰ προτρπάσας τὴν τοῦ αὐτοκράτορος βουλὴν, αὐτὸς ἐξ ἔκατέρου μέρους τὸν μόδον μᾶλλον ἀνερίπησε²⁶ τὴν κατὰ μέτωπον φάλαγγα ἀτρεμεῖν τέων; παρακε- λευτάμενος. Τῆς γοῦν μάχης ἀγχεμάχου γεγονούσας οἱ τοῦ Ῥωμαῖκοῦ στρατεύματος τὰ νῦντα τοῖς Λα- τίνοις δεσδώκασι, μηδ' ἀντωτῆσαι τούτοις τοῦ λοιποῦ ισχύοντες, προχατεπτομένοι διτες διὰ τὴν προργη- ταρμένην ἡτταν. Καὶ σύγχυσις τηνικαῦτα τῆς Ῥω- μαῖκης πιρατάξεως ἦν, καὶ ὁ βασιλεὺς ἀκλόνητος μένων γενναῖς καὶ χειρὶ καὶ γνώμῃ ἀντικαθί- στατο, πολλοὺς μὲν τρώσας, ἔστι δὲ οὐ καὶ τρω- θεῖς. Καὶ ἐπει τὸ ἄπαν ἐκρεῦσαν ἡδη στράτευμα ἀθεάσαστο, καὶ ἐαυτὸν μετ' διέγων καταληγθέντα²⁷, δέον ἐλογίσατο μὴ ἀλδγως ἀνθιστάμενος κινδυνεύ- σαι. Ἐπὸν γάρ τις, ποιὸν μοργῆσας, μὴ πρὸς ισχύος ἔχει²⁸ τοις ἔχθροις ἀντικαθίστασθαι, μάταιος δὲ εἴη²⁹ εἰς προύπτον κινδυνὸν ἐαυτὸν συναθῶν. Τοῦ γοῦν δεξιοῦ καὶ εὐωνύμου κέρως τῆς Ῥωμαῖκῆς φάλαγγος φυγαδεῖᾳ χρησαμένων, ὁ βασιλεὺς; Εἰτι ἐγκαρπερῶν μετὰ τῆς τοῦ Βαῖμούντου φάλαγγος γενναίως ἀπεμένειτο, τὸν δὲν αὐτὸς ἀγαδεῖδεμενος; πόλεμον. Τὸ δὲ ἀναντίθητον συνεῖτο τοῦ κινδύνου, δέον ἐκρινεῖ ἐαυτὸν περισῶσαι, ὡς αὐθὶς δύνασθαι μάχεσθαι πρὸς τὸν καταγωνιστάμενον καὶ ἀντίπαλος ἔσεσθαι καρτερῶτας, καὶ μὴ τὸ πᾶν τῆς νίκης δρασθαι τὸν Βαῖμούντον. Τοιούτος γάρ ἦν ἡ ττωμε- νος καὶ νικῶν, φεύγων καὶ αὐθὶς διώχων, καὶ μηδὲ ποτε ὑποπτήσσων, μήτε μὴν ἀνελπιστίας βρόχοις ἀλισχόμενος. Ἡν γάρ καὶ εἰς Θεὸν (30) μεγίστην ἔχων πίστιν, καὶ τοῦτον μὲν ἐξ μέσου διὰ παντὸς περιφέρων, ὅρκου δὴ³⁰ παντάπασιν ἀπεχόμενος. Ἀπειρηκὼς οὖν, ὡς ἀνωθεν εἰρηται, δὲ πισθρόμητος καὶ αὐτὸς γέγονε, διωκόμενος παρὰ τοῦ Βαῖμούντου καὶ ἐκκρίτων κομήτων. Ἐν τούτοις δέ φησι πρὸς τὸν Γουλῆν (οὗτος δὲ πατρῷος αὐτοῦ θεράπων) καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. Μέχρι πάσου φενιξδεμεθα; Καὶ στρέψας τὸν χαληὸν³¹ καὶ τοῦ κολεοῦ³² τὸ ξίφος ἐξαγαγών, παλεὶ τὸν πρώτως αὐτῷ συναντήσαντα κατὰ τῆς δύσεως. Τούτο οἱ Κελτοί θεασάμενοι, καὶ διαγνόντες αὐτὸν τῆς ίδιας ἀπεγνωκότα σωτηρίαν, ἐπειδὴ τοὺς τοιαύτης γνώμης γεγονθας, δινδρας ἀκαταμαχήτους πάλαι ἐγίνωσκον, ὑποσταλέντες τοῦ διώκειν ἐπαύσαντο. Καὶ οὗτω τῶν διωκόντων ἀπολαγεῖς, ὀπεζῆσι τοῦ κινδύνου. Οὐδὲ φεύγων δὲ διώς ἀνεπεπτώκει, ἀλλὰ τῶν φευγόντων τοὺς μὲν ἀνεκαλεῖτο, τοὺς δὲ καὶ ἐπέσκαπτε, καὶν οἱ πολλοὶ τὸν ἀγνοοῦντα ὑπεκρίνοντο. Οὗτω γοῦν τὸν κινδύ- νον σωθεῖς, εἰσέρχεται εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐφ' ϕ συναγαγεῖν αὐθὶς στρατεύματα καὶ κατὰ τοῦ Βαῖμούντου χωρῆσαι.

Gulen (palernus hic illi ex longo filius erat famu-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²⁶ ἀνερίπησε. ²⁷ καταλειφθέντα. ²⁸ ἔχῃ. ²⁹ η. ³⁰ δε. ³¹ χαλινόν. ³² κουλεοῦ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(30) *Eiç Θεόν*. Pietatem Alexii, et cæteras animi- dotes commendat etiam Ordericus Vitalis, lib. vii: *Erat, inquit, prudens et probus, autax et largus et amabilis omnibus*. Et mox: *Erat multum sapiens et misericors pauperibus, bellator fortis et magna-*

nimus, affabilis militibus, munerumque dator far- gissimus, divinae legis cultor devotissimus. Fuit tamen Alexius, ut ait Malmesburiensis lib. II, astutia et fraudibus, quam probitate notior. *Vid. Annam*, pag. 231.

Ins tum fugae comes) et ad paucissimos qui cum eo erant: *Quonam, inquit, usque fugiemus?* Et simul cum dicto flexis habenis ac stricto gladio, eum in facie vulnerat qui forte primus ex insequentibus se obtulit. Id Galli cum vidissent, et ex eo inteligerent desparatam ab illo salutem, menores vinci non posse qui tales sunt, remissa sequendi cura, quievere. Sic spatum recedendi Augustus habuit, quo usus est ille quidem, ceterum ita soluto securaque animo, ut illi vacaret quos obiter cerneret fugere, partim revocare, partim increpare, quanquam plerumque audire dissimilantes. Tanto periculo defunctus in urbem regiam se recipit, animo reparandi exercitus, moxque domo in Baimundum movendi.

Ἐπει δὲ, τοῦ Ῥομέρου πρὸς Λογγιναρδίαν πα- **A** λυνστήσαντος, τὴν μετὰ τοῦ αὐτοχράτορος μάχην ὁ Βαΐμουντος ἀνεδέσπιτο ταῖς ἐκείνου ὑποθημοσύναις χρώμενος, καὶ διὰ παντὸς μάχας καὶ πολέμους ἀναρρίπτειν, τὸν μὲν Πάτρον τοῦ Ἀλίφα μετὰ τοῦ Πουντέση (31) εἰς πολιορκίαν ἐν διαφόροις τόποις ἴξεπειψεν· ἐνθεντος καὶ τοὺς μὲν δύο Πολόδους ^α εὐθὺς δὲ Πέτρος τοῦ Ἀλίφα κατέσχε· τὰ δὲ Σκόπια (32) δὲ προρρήθεις Πουντέσης· αὐτὸς δὲ μηνύθεις περὶ τῶν Ἀχριδιωτῶν, ταχὺ τὰς Ἀχρίδας καταλαμβάνει. Καὶ πρὸς μικρὸν ἐγχαρτερήσας τοῦ Ἀριένθη φρουροῦντος τὸ κάστρον, ἀπράκτος ἀπῆλθεν εἰς τὸν Ὀστροβόν (33) ^α. Κάκειθεν κενὸς ἀποπεμψθεὶς διῆλθε διὰ τοῦ Σοσκοῦ, καὶ διὰ τῶν Σερβίων (34) ἀπῆλθεν εἰς Βέρβοιαν. Καὶ προσβάλλων ἐν πολλοῖς καὶ πολλάκις τόποις καὶ μὴ ἀνύσσας, διὰ τῶν Βοδίνων (35) καταλαμβάνει τὰ Μόγλενα (36), καὶ ἐνεγείρει ταπετέλλιόν τι ^α πρὸς χρόνου ἐρειπωθέν. Είτε καταλιπὼν ἐκεῖ μεθ' Ικανῶν κάμητά τινα Σαρακηνῶν (37) ἐξ ἐπωνυμίας καλούμενον εἰς τὸν Βαρδάρηγ, κατατέλαβεν εἰς τὰς καλούμενας

Qui quidem tanquam jam abunde satisfecisset patriis Longobardiam repetentis mandato, quo praeerat urgere bello Alexium, et prælium cum illo committere, maturum putavit oppugnioni arcium operam dare. Duobus ergo ducibus, Petro Aliphæ et Puntesi, attributis idoneo numero copiis, negotium dedit capiendarum urbium: eos in diversas partes ad res uno tempore plures gerendas mittens. Petrus Aliphæ duos Polebos statim cepit. Scopia vero Punteses. Ipse Baimundus ultro arcessitus ab Achridiotis Achridas occupavit. Verum arce cui Ariebes præerat deditioνem abnuente, postquam ad eam spem tentandam brevem illi moram fecit, re infecta Ostrobū adiit: unde similiter repulsa per Soscum et Servios Berrbōeām petiit, ubi multis successu nullo tentatis locis, tandem per Bodinos pervenit Moglena 137, ubi castellulum quoddam olim dirutum restauravit; comitemque ibi quemdam Saracenum nomine, cum idoneo præsidio requit, qui regionem tueretur usque ad Bardaren.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^α πολέμου. ^α εἰς Ὀστροβόν. ^α κατέλιόν τι.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(31) *Pountéson*. Expressit, ni fallor, hocce vocabulo Anna Gallicum Pontoise, seu Pontese, uti perpetuo esset Ordericus Vitalis, dum de oppido Pontesiano agit, ut et Ivo Carnot. epist. 28. Sed et fluvius Isara, cui illud adiacet, hodie *Oyse* dictus, *Exia* nuncupatur a Vibio Sequestro. Fuit igitur Pontes iste comes Annaeus ex familia Pontesica, seu Velocassium, vel, si inavisi, Vilcassini 297 comitum: cuius cognominis eo florebant *ævo Radulfus cognomento Delicatus*, et *Heremarus de Pontesia*. (cuius mentio est apud Vitalem, lib. iii, pag. 496) *Amalrici filii*, *Drogonis Pontesiae*, seu *Vilcassini*, et *Ambianorum comitis nepotes*, qui quidem *Radulfus* et *Heremarus*, eorumque liberi, quod Pontesiani oppidi partem aliquam hereditatio jure possiderent, nonnunquam Pontesia comites indigitantur in veteribus tabulis. *Radulphi* meminerunt aliquot quæ habentur in *Histor. S. Martini de Campis*, pag. 504, 505, 506, et in *Histor. Bellovacensi a Lowelo* edita tom. I, pag. 691. *Stemma vero Pontesianæ familiae* exstat apud *Du-hesniūm in Hist. Monmorenciaca*, lib. II, cap. 7.

(32) *Σκόπια*. Urbs ad Axium amnum. *Scopia* numero singulari apud *Cataeuzenum*, lib. III, cap. 42, lib. IV, cap. 19. Tὸ τῶν Σκοπῶν πολύγονον apud Nic. *Gregoram*, lib. VIII, τὰ Σκόπια apud *Laon*, lib. I; *Scylitzem*, pag. 705; *Annam*, pag. 252; et *Tzetzem* chil. 12, cap. 396; *Σκόποι* *Stephano Byzantino*.

(33) *Οστροβορ*. *Οστροβός* λίμνη, haud procul a *Bodenis*, *Acropolite* et *Scylitzæ*, pag. 705, 711.

Meminit etiam istius paludis *Cantacuzenus*, lib. IV, cap. 19, hodie *Ostro*, in charta *Sophiani*.

(34) *Σερβίων*. Urbs ad confinia *Bentie* et *Thesaliam*, τὰ *Σέρβια* *Scylitzæ*, pag. 705, numero multitudinis, non *Servii*, uti vertit interpres, quo parinde in errore versatur *Pontanus* ad *Cantacuz.* lib. IV, cap. 19, cuius hæc sunt: 'Εξεστράτεον αὐθίς κατὰ Σερβίων πόλις δὲ ταῦτα οὐ μικρὰ, τὸ μεθόροις κειμένη καὶ θεταλίας.

(35) *Βοδηρών*. Tὰ *Βοδηρά*, oppidum aīl *Erigonium* fluvium, hodie *Vodena*. Vide *Cantacuz.* lib. I, cap. 54; *Bodena* in *Bulgaria* statuit *Scylitzes*, pag. 709, situm urbis exhibet pag. 705, his verbis: Φρούριον δὲ τὰ *Βοδηρά* ἐπὶ πέτρας ἀποτόμου κείμενον, δι' ἣς καταρρέει τὸ τῆς λίμνης τοῦ Ὀστροβού ὄνδρο ἡγῆς κάτωθεν δέων ἀφανῶς, κλίσεις πάλιν ὑποδύμενον. Tὰ τῶν *Βοδηρῶν* τέμπηι habet *Acropolita*, cap. 80.

(36) Tὰ *Μόγλενα*. Urbs episcopatu insignis apud *Scylizem*, pag. 709, 710; *Cantacuzenum*, lib. I, cap. 44 et 46; Tὸ τῶν *Μογλένων* θέμα habet *Zonaras*, p. 237.

(37) *Σαρακηνῶν*. De comite, *Saraceno cognominato*, silent scriptores rerum *Normaunicarum*. Fuit olim in *Campania nostra* familia hocce cognomine, cuius alicubi meminit *Joinvillæus* in *Hist. S. Ludov. et Charta Philippi III. Regis Franc.* an. 1270; *Probat. Hist. Castilioneæ*, pag. 69. De eadem etiam quædam habent *Scipio Aemiratus* et *Campanilis in Familia Neapolit.* Alium ejusdem cognominis comitem memorat *Anna*, pag. 390.

Ipse in locum Aspras Ecclesias vocatum se contulit totisque in eo mansit tribus mensibus. Quo tempore detecta conjuratio est trium insignium comitum, Puentes, Rebaldi, et Guillelmi; qui communicato invicem consilio decreverant ad imperatorem transfugere. Ex his Puentes rem proditam odoratus, matura fuga se subduxit, ad imperatorem se recipiens. Alii duo more Francis usitato singulari certamine se purgare jussi sunt.

Variae lectiones ex cod. Coislin.

²⁶ τινές. ²⁷ Ριχάλδος. ²⁸ Γελελέλμος. ²⁹ λοιποί.

Car. Dufresnii

(38) Ασπράς. Ασπρὸς hoc loco Album significat. Vide Glossaria.

(39) Ρεβόλδος. Malim Ρεβόλδος, ut sit Renaldus, vel Renaldus, cuius nomenclaturæ occurrit Rainaldus Musca, inter comites Normannicos, Guiscardi socios, apud Willelmum Apul. lib. II.

(40) Γελελέλμος. Inter nobiles Normannos, qui in Italia sedes oxerunt cum Guiscardo recensetur a Guillelmo Apul. lib. III, Guillelmus filius Yvonis, cui dux concesserat urbem Betontinam. An vero idem, qui hoc loco ab Anna memoratur, non p'anc constat.

(41) Κατὰ τὸν ρόρον Κελτῶν. Licebat veteranum Francorum legibus de objectis criminibus duello se purgare, quo victus pro convicto habebatur. Id passim videre est in LL. Burgundicis, Bajoar. Alaman. etc. Barclaius, in Irone animorum, de Gallis: His auctoribus quondam factum, ut in dubiis judiciis, cum utrimque argumenta essent obscura, armis litigantium crederebatur. In circum arenam dimissi pugnabant, victus pro nocente habebatur. Et inde vesania origo hanc statem infestans, quæ jam auctis finibus, cum olim magistratum arbitrio esset, hodie ad privatorum libidinem desinevit. Vide Savaron. in tract. De duellis, et Isaac. Pontanum, 298 lib. VI, Orig. Franc. cap. 17. Transiit etiam in imperium Grecanicum duellorum usus επὶ τοῖς ἀδήλοις. Vide Pachymer. lib. I, cap. 40.

(42) Καὶ ἡττηθεὶς. Jussi igitur monomachiam cum delatoribus inire Renaldus et Guillelmus comites, ab iis in arena cotam judicibus devicti, tanquam rei Dei judicio convicti, poenas dederunt. Poena vero illa, quæ victo irrogabatur, varia et diversa erat pro criminis objecti, vel dengati ratione: gravior nempe in capitali, levior in leviori criminis. Verum quia leges et edicta principum duelli judicium, seu examen, nusquam sere nisi in capitalibus causis admitebant, factum inde ut extremo affectos supplicio victos plerumque legamus, aut membris mutilatos. Philippus, cogn. Pulcher, Franciæ rex in ea, quam de duellis edidit, constitutione an. 1306: Encore voulons et ordonnons, que se le vaincu est vis, qu'il soit en estant leué, et par les rois d'armes, ou heraus luy soient les esguillettes coupées, et tout son harnois çà et là par le champ iette, et puis à terre couché: et se il est mort, soit ainsi desarmé et là laissé jusqu'à nostre ordonnance, qui sera de pardonner, ou faire justice, tout ainsi que bon nous asemblera. Harduinus de la Saille, in tractatu ms. du Champ de Bataille, ad questionem, qua multari poena victus debet, sic reponit: Si c'est pour trahison ou meurdre droit d'armes, raison et iustice veulent qu'il soit par le sergent criminel couché, lié, et traîné sur une cloie, les pieds devant hors du champ, et de là par cheveux au gbet, pour estre pendu, ou en la place de la ville auoir la teste tranchée, et le tout selon la coutume du duché, etc. His consentanea sunt quæ haber

Α Ἀσπρας (38) Ἐκκλησίας. Καὶ τριμηναῖον χρόνῳ διατρίβοντος ἐκεῖ, ἐν τῷ μεταξὺ Ἐκκριτος τρεῖς ²⁶ τῶν κομήτων, δ τε Πουντέσης, δ Ρεβόλδος (39) ²⁷ καὶ Γελελέλμος (40) ²⁸ τις καλούμενος, συνωμοσίαν πεποιηκότες αὐτομολῆσαι πρὸς τὸν βασιλέα, ἐφωράθησαν. Καὶ δ μὲν Πουντέσης, τοῦτο προγνούς, ἀποδράσας προσῆλθε τῷ αὐτοκράτορι, οἱ δὲ λιποὶ ²⁹ δύο κατεσχέθησαν, καὶ ἀπελύθησαν κατὰ τὸν νόμον τῶν Κελτῶν (41) εἰς πόλεμον. Καὶ ἡττηθεὶς (42)

ex cod. Coislin.

Du Cangii notæ.

Butelerius in *Summa rurali*, part. I, tit. 39. At poena non accusato duntaxat, si superari contineret, infligebatur, verum etiam accusant et delatori, si duello succumheret, qui hoc in casu talionis poena plectebatur. Comes Glocestrensis. in tract. ms. de duellis: *Bonne soy et bonne loy d'armes ren̄t, que l'appelant ait encore mesme peine que le defendant deueroit auoir, s'il estoit jà vaincu et desconfit. Id disertis verbis in legibus a Friderico I imperatore conditis cantum scribit Guntherus, lib. vii Ligarini :*

*Vulneris, aut cridis convictus, voce duorum,
Qui modo non fuerunt viola' o sanguine junci,
Hic caput, ille manum perdat. Si teste carebit
Altera pars, facinusque volet formidine poenæ
Abjurare reus, poterit jurare, volentem
Quilibet oblatu liceit reprobare duello,
Passurus similem, non victo criminis, paenam.*

Idipsum statuit Philippus Augustus Franciæ rex in Neustria, seu Normannia nostra deinceps observandum: cum antea, non ut in cæteris Galliæ provinciis, ex veteranum Normanniaæ ducum edictis usus invalueret, ut delator duello victus, certam pecuniam summam reo numeraret, ab omni poena de cætero liber. Willelmus Brito lib. VIII, Philipp.

*Quædam aut in melius juri contraria mutans
• Constituit, pugiles ut in omni talio pugna
Sanguinis in causis ad poenas exigat æquæ:
Victus ut appellans, sive appellatus endem
Lege ligaretur, mutilari aut perdere ritam,
Moris enim extiterat apud illos (a) hactenus, ut si
Appellans victus in causa sanguinis esset,
Sex solidos decies cum nummo solveret uno.
Quod si appellatum vinci contigeret, omnis
Re privatetur, et turpi morte periret.
299 Injustum justus hoc juste rex revocavit,
Reque pares Francis Normannos fecit in ista.*

Sane in legibus Willelmi Nothi a Bromptone, Lambardo, et Seldeno editis nihil a me ejusmodi observatum, iis locis ubi de duello agitur. Porro duello victos supremo multatos supplicio passim tradunt scriptores: *Annales Franc. Bertiniani*, an. 890; *Chron. Hildesheimense*, an. 969; *Dithmarus*, lib. III; *Simeon Dunelensis* et *Radulfus de Diceto*, an. 1096; *D. Bernardus, epist. 39*; *Henricus de Knighton*, an. 1385; *Monstrelletus*, i vol. cap. 23; *Edwardus Bysseus in Not. ad Uptonum* pag. 36, etc. Arina vero duello succubentis, comitis Stabuli erant, qui certaminis judicis loco præterat, vel domini, per leges Hierosolymitanæ regni, quas *Assissios* vocant, cap. 96: *Et celui qui sera mort el champ, le seignor le doit faire traîner et pendre: et les armes dou vaincu doiront estre dou Connétable, et celles dou vainqueur qui sont brisées, et cheent sur le champ. Et se pais est faite*

χατεσθήθη δ Γελιελμος, ⁴⁰ δν κατασχών ἐπύφλωσεν. Τὸν δὲ γε ἔτερον Τεβόλδον ⁴¹ ἀπέστειλε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ Τομπέρτον εἰς Λογγιβαρδίαν, διφέροντα καὶ οὗτος τοὺς δρυθαλμούς. Οὐ δὲ Βαΐμουντος, ἀπάρας ἀπὸ τῶν Ἀσπρῶν Ἐκκλησιῶν, ἀπῆλθεν εἰς Καστορίαν. Τοῦτο μαθὼν δέ μέγας δομέστικος καταλαμβάνει τὰ Μόγλενα, καὶ κατασχών τὸν Σαρακηνὸν, κτείνει παρτυτίκα ἐρειπώσας τελείως τὸ καστέλιον ⁴². Οὐ δέ γε Βαΐμουντος, ἐξελθὼν τῆς Καστορίας (43), ἔρχεται εἰς τὴν Λάρισσαν, καὶ θύ ⁴⁴ παραχειμάσαι βουλδμενος.

Καταλαβὼν δὲ τὴν μεγαλόπολιν δὲ αὐτοκράτωρ, καθάπερ εἰρηται, εὐθὺς ἔργου εἶχετο ὅποιος ἐκεῖνος θερμουργὸς καὶ μηδέποτε δραστώνης μετειληχὼς, δυνάμεις τα ἡτεῖτο τὸν σουλτάνον μετὰ ἡγεμόνων πελαραν ἐκ μακροῦ ἐσχηκότων. Οὐ δὲ τηνικαῦτα πέμπει πρὸς αὐτὸν χιλιάδας ἐπτὰ μετὰ ἡγεμόνων λίαν ⁴⁵ ἐμπειρῶν, καὶ αὐτὸν τὴν ⁴⁶ Καμύρην χρόνῳ καὶ πείρᾳ τῶν δλλῶν ὑπερέχοντα. Ἐν δοφ δὲ ταῦτα διβασιλεῖς ὥκονδμει καὶ ἡτιμάζετο, δὲ Βαΐμουντος μέρος τι τοῦ ίδιου στρατεύματος ἀποδιέλμενος; Κελτῶνς καταφράκτους δλους ἀποστείλας ⁴⁷ ἐξ ἐπιδρομῆς κατέσχε τὴν Πελαγονίαν (48), τὰ Τρίκαλα, καὶ τὴν Καστορίαν. Αὐτὸς δὲ δὲ Βαΐμουντος, μετὰ ξύμπαντος τοῦ στρατεύματος καταλαβὼν τὰ Τρίκαλα (49), ἀποσάδα τοῦ δλου στρατεύματος ⁵⁰ γενναλους δλους καὶ ⁵¹ ἐξ φύδου κατέσχε τὴν Τζιβίσκον (46). Κάθ' οὐτῷ καταλαβὼν τὴν Λάρισσαν κατ' αὐτὴν τὴν τοῦ

A Victus Guillelmus pro convicto est habitus, quem idcirco Bainundus exceccavit. Reboldum suspicione laborantem ad Robertum patrem suum in Longobardiam misit a quo et oculis privatus est. Post hanc Bainundus ab Aspris Ecclesiis mōvens, Castoriam se contulit; qua re magnus domesticus cognita Moglena occupat, Saracenoque occiso castellum oīnnino destruit. Tunc Bainundus Castoria egressus prope Larissam venit, biemare illic in animo habens.

At imperator simul in urbem regiam, ut diximus, pervenit, nulla parte quietis capta, pro sua vigili strenuaque indole, statim in opus incubuit, cuius causa venerat, congregandarum copiarum. Ad eam B rem milites a sultano petiit, cum ductoribus militiæ peritis, et longa belli experientia subactis. Tunc ille ad Augustum misit septem millia Turcorum sub disciplina experientissimorum ducam: inter quos Camyres ætate ac usu supra omnes eminebat. Interim duni ea tractat paratque imperator, Bainundus parte copiarum a suo exercitu divisa, excursione Gallorum cataphractorum quotquot habebat Pelagoniam occupavit. Ipseque iterum junctis copiis cum universo exercitu cepit Tricala. Rursusque emissa manu lectissimorum ex universo numero militum, impressione subita Tzibiscum subjecit sibi. Inde iam Larissæ copias admovens

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁰ Γιλιελμος. ⁴¹ Τρεβόλδον. ⁴² καστέλιον. ⁴³ ἐκεῖθι. ⁴⁴ Deest vox θλι. ⁴⁵ δὲ τὸν. ⁴⁶ στρατεύματος ἀποστείλας. ⁴⁷ Deest vocula καὶ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

de la bataille, puis que les champions s'en sont laissé aler ensemble, toutes les armures, qui sont chez le champ brisees et entieres, doivent estre dou Comestable: et se il n'y a connestable, doivent estre dou seignor. Quin etiam ipsa vici bona fisco domini, cuius cliens, seu vassallus erat, addicebantur, siquidem capitale esset crimen, de quo accusatus fuerat. Harduinus supra citatus: Et le reste de ses biens sont au prince confisques. Libera ab omni ære alieno, ut est apud Philipnum de Beaumanoir ms. cap. 61: Cil qui est vaincus perd le cors, et quanque il de quelque signeur qui le tiegne, et vient le forfeture a casque Signeur de qui il tenoit, et si mueble, et sera tel aussi assignement dessous qu'il est troué. Et en cette maniere quiconques est condamné de lait fet, par lequel fet il doie perdre le cors, si mueble et si heritaige sont demené en cette maniere; ne li signeur qui ont le sien par reson de forfeture, ne sont tenus à paier riens, que cil qui est condamné du fet deute de dete. Inter Arresta Sarcaril Paschatis, an. 1267. In secundo Regesta Joannis de S. Justo, quod exstat in Camera Comput. Paris. fol. 37, hæc de ejusmodi bonorum confiscactione habentur: De quodam homine vice comitis Auribeci (Orbec) petente bona adversarii sui, quem per vadum belli devicit, et suspendi fecit, ad ipsum pertinente per consuetudinem Normanniarum, ut dicebat, quæ quidem bona dilectis vicecomes tenebat pro rege, concordatum fuit, quod dictus homo victorium habens, bona mobilia habebit, et immobilia dominis in quorum terra consistunt remanebunt, si de consuetudine debeat habere. Denique si victus veniam et vitam a prin-

C eipse impetrasset, pro mortuo habebatur, ejusque bona principis, aut domini, cuius cliens erat, fisco adjudicabantur. Vel si duellum initum esset in provincia, ubi honorum confiscaatio locum non haberet, transibant statim in legitimos hæredes. Exstat Arestum, seu Placitum, senatus Parisiensis latum in festo S. Martini, an. 1284, adversus Hugonem de Tiffuges valatum, sive armigerum, qui tertiam partem Belle Villæ sibi deberi contendebat, ut quæ uxori ex Mauricium de Foresta militis, patrui, successione obvenisset, quem dicebat pro mortuo haberi debere, pro eo quod in duello facto inter dictum Mauricium de Foresta ex una parte, et Mauricium de Castromuri ex altera, in curia vicecomitis Thoarensis domini sui, dictum Mauricium de Foresta victimus fuisse dicebat.

(43) Καστορια. Castoriam paulo ante expugnarat Robertus, capto scilicet Dyrrachio, ejusque praefecturam Fortino de Rosana commiendaverat, uti narrat Malaterra, lib. iii, cap. 29.

(44) Πελαγονια. Pelagonia Macedonia oppidum, Livio notum, Castoriam inter et Axium fluvium, ut habent Tudebodus, lib. i, et Cantacuzenus, lib. i, cap. 51, in patentibus campis extrinctum, ut est apud Nicetam, in Man. lib. iii, 300 n. 1. Vallis Pelagonia meminuit Raymundus de Agiles. Vide Cinnainum, lib. iii, pag. 73 A.

(45) Τρίκαλα. Urbs ad Strymonem fluv. Tzetzæ chil. ix, cap. 280. Cantacuzeno, lib. ii, cap. 28, Castrum de la Tricala Sanuto epist. 3. Vide Belo-num, lib. i, Observ. cap. 55.

(46) Τζιβίσκον. Meminuit etiam Guillelmus Apul. Tzibiscus capti, et obsessæ Laodiceæ, lib. v :

ad ipsam magni martyris divi Georgii memoriam Junctis omnibus copiis castra posuit: moxque muris vallo cinctis obsidere aggressus est civitatem. Erat urbi præfectus Leo Cephalas cuius pater dum patri imperatoris Alexii fūdem atque industriam probaverat, in familiare ministerium adhucbitus; a quo hic filius neutiquam degener, adversus impetus machinasque Baimundi Larissam totis sex mensibus fortissime defendit. Is a principio missis nuntiis diligenter edocuit imperatorem per litteras de adventu impetuque Barbari. Ac gestiebat quidem jam tum Augustus recta in Baimundum vadere; tamen consilio impetum regens satius iudicavit supplere primum exercitum otioso mercennarii undique militis delectu: qui ubi satis magnus est visus, omnibus quique olim quique nuper nomen dederant copiose armatis instructisque, prodit imperator cum renovato **138** exercitu, et movens a Constantinopoli in loca Larissæ vicina venit. Iter ejus tale fuit. Per collem Celliorum dictum via publica a dextris relicta, et colle vulgari indigenarum lingua vocato *Cissabo* *Exeban* descendit. (Oppidum id Blachicum est proxime Androniam situm.) Hinc cum rursus in alterum transisset pagum, quem Plabitzam consueverunt appellare, prope cognominem præterfluentem amnem, castra ibi posuit, et fossa valloque munivit, quantum opus fuit. Hinc surgens in hortos Delphinæ se transtulit, indeque Tricala. Quo loco litteras ei quidam reddidit Leonis Cephalæ, cuius est superius facta mentio, liberius in hunc modum scriptas: *Scis, Auguste, me summa ope summoaque conatu incolumem hactenus quam mihi credideras arcem conservasse. Nunc in extrema quedam rentum est. Nam cibis quibus vesci Christianos fas est deficiens, ad seros insuetosque versi, horum quoque jam copia destituimus. Si ergo nec voluntas, nec facultas tibi deest auxiliandi quamprimum nobis, erit cur magnas Deo agamus gratias; sin minus, ego*

μεγαλομάρτυρος Γεωργίου (47) μνήμην σὺν ἔλαις δυνάμεσι, καὶ περιέώτες τὰ τείχη ἐποιήσκει αὐτήν. Οἱ δὲ ταῦτην τὴν πόλιν φυλάττων πατρόφου τοῦ αὐτοκράτορος θεράποντος υἱὸς Λέων δι Κεφαλᾶς γενναῖς πρὸς τὰς τοῦ Βαζιμούντου ἀντικαθίστακα μηχανὰς ἐφ' ὅλοις: ⁴⁸ μησὸν ἔξ. Διτοῖ δὲ τὴν τοῦ Βαρθάρου ἔφοδον διὰ γραφῶν τηνικαῦτα τῷ αὐτοκράτορι. Οἱ δὲ οὐ παρεχοῦμα κατοις σφαδάζων τῆς πρὸς τὸν Βαζιμούντον φερούστες ἡπτετο, ἀλλὰ πλειστον ⁴⁹ μισθοφορικὸν ἐπισυνάγων ⁵⁰ ἀπανταχθέν, ἀνεβάλλετο τὴν ἔξελευσιν. Εἶτα καρτερῶς ὀπλίσας ἀπαντας, ἔξεισι τῆς Κωνσταντίνου. Καὶ τοῖς μέρεσι τῆς Λαρίσσης ἐγγίσας, καὶ διελούν διὰ τοῦ βουνοῦ τῶν Κελλίων (48), καὶ τὴν δημοσίαν λεωφόρον δεξιόθεν καταλιπὼν καὶ τὸν βουνὸν τὸν οὐτωτὸν ἔγχωρίως καλούμενον *Kισσαβον* ⁵¹, κατῆλθεν εἰς Ἐξεβάν ⁵² (χωρίον δὲ τούτο Βλαχικὸν (49) τῆς Ἀνδρονίας ἔγιστα διακείμενον). Ἐκεῖθεν δὲ καταλαβὼν δὲ ἐτέραν ⁵³ αὐθίς κωμόπολιν *Πλαστίζαν* συνήθως καλουμένην ἀγχοῦ που τοῦ οὐτωσί πας καλουμένου ποταμοῦ ῥέοντος διακείμενην ⁵⁴, τὴν σκηνὴν κατέθετο ἀποχρῶντα ⁵⁵ τάχρον διωρύξας ⁵⁶. Καὶ ἐγέρθεις ἐκεῖθεν δι βασιλεὺς ἀπῆλθεν διχρι τῶν κηπουρείων ⁵⁷ τοῦ Δελφινᾶ, κακεῖθεν εἰς τὰ Τρίκαλα. Γράμμα δέ τις τηνικαῦτα ἤκε ⁵⁸ κομίζων τοῦ Κεφαλᾶ Λέοντος παρθησιαστικώτερον ⁵⁹ γράφοντος. "Ισθ', ὁ βασιλεὺς, δτι μέχρι τοῦ νῦν σπουδήῃ πολιητὴν εἰσενηροχώς ⁶⁰ διετήρησα τὸ κάστρον ἀράλωτον. "Ηδη δὲ τῶν ἐφωμένων ⁶¹ Χριστιανοῖς τροφιμῶν στερούμενοι καὶ τῶν μὴ προσηκόντων ηγεμόθεα. "Αλλὰ καὶ ταῦτα ἡμῖν ἀπέλιπον ⁶². Εἰ γοῦν βοηθῆσαι ἡμῖν θέλω σπενσεῖς, καὶ τοὺς ποιηρούντας ἐκδιώξαι δυνηθεῖης, τῷ Θεῷ χάρις. Εἰ δὲ οὖν τούμδρη ἡδη πεπλήρωκα καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἀνάγκη δουλεύοντες (καὶ τι γάρ δεῖ πρὸς γύστιν καὶ τὴν ἐκ ταύτης τυπαρρίδα ποιεῖν;) γράμμην ἔχομεν τὸ φρούριον καραδοῦραι τοῖς ἐπικειμένοις ἐχθροῖς καὶ φανερῶς ἀποτρίγονοιν. "Αλλ' εἰ ταῦτα δυστυχῆσαι συμβαῖη, ἀπάρατος

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁸ ἐπὶ ὅλοις. ⁴⁹ πλειον. ⁵⁰ συναγαγίν. ⁵¹ Κισσαβον. ⁵² Ἐξεβάν. ⁵³ ἐτέραν. ⁵⁴ δεεστιν διακείμενος διάλογος. ⁵⁵ διορύξας. ⁵⁶ σκηνή πτωρων. ⁵⁷ ἤκε. ⁵⁸ Λέοντος περὶ οὐ φάσας διάλογος παρθησιαστικώτερον. ⁵⁹ συνενηροχώς. ⁶⁰ ἐφειμένων. ⁶¹ ἐπέλιπον.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

Exsultans capti⁹ Boamundus honore Civisci, Obsidet insigni Larissam nomine claram, Ad quam delatos thesauros imperiales. Quamque opibus magnis audiverat esse repletam.

(47) Γεωργίου. 23 April. Monolog. Gr., Codin. De off. cap. 15. n. 9.

(48) Βούρον τῶν Κελλίων. *Cellia*, mons Larissæ vicinus, ita dictus a Cellis, seu monasteriis monachorum, quibus solempne erat montes et deserta sectari, quo vitam ab omni mundi strepitu seclusam agerent, ut alter ejusdem appellationis locus in Αἴγυπτῳ, apud Sozomenum, lib. vi, cap. 31, et Nicephor. Callistum, lib. ii, cap. 38, cui id perinde nominis inditum a monachorum cellis tradunt; κέλλα enim, et κελλίον, ut Latinis, ita et Græcis nuperis cella est et monasterium. Epistola concilii Sardicensis: Μαχάριον ἐληγθέντα εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ διεβασιούγτο. Iosannes Patr. Hieros.

D in Vita S. Joan. Damasceni: Ἀπῆν δέ ποτε τοῦ κελλίου δι τοῦ Ἰωάννου ἥγονονος. Vide Annam, pag. 489. Hinc κελλιώται dicti monachi, de quibus Goarus ad Codin. pag. 73. Cellarum Thessalicarum meminit *Itinerarium Hierosol.* et Antonini, ut et monasteriorum *Kellie Innocentius III. P.P. lib. xiiii. epist. 42*, qua queritur archiepiscopum Larissenum indebitas iis exactiones imperare. Meminit præterea septima synodus, Act. iv, Leonis Ἡγουμένου, seu abbatis monasterii τοῦ ἀγίου Γεωργίου τῶν Κελλίων. Ab ejusmodi monachorum cellis dictus etiam forte locus, *Cella in Αἴθαθια*, et *Cella in Bithynia apud Annam*, lib. xii.

(49) Βλαχικόν. De Vlachia, seu Walachia Macedonia, quam Μεγαλοβαχταν vocat Pachymeres, lib. i. cap. 30, diximus in Notis ad Villhard. n. 106. Adde Cinnamum, lib. vi, et ibi Notas nostras.

μὲν τρομῆτρα δὲ, τολμηρῶς δὲ καὶ κυτὰ τῆς σῆς βασιλείας τοῦτο καρέσσιαίσματι, εἰ μὴ τάχιοι σπεύσης [“] τοῦ κυδύνου ήμᾶς ἔξελέσθαι, μὴ πρὸς τοσοῦτον βάρος πολέμου τε καὶ λιμοῦ ἀντισχεῖν τὸν πλέον δεδυνημένους, σὺν δὲ οὐκέτερος βασιλεὺς, εἰς τὸν δυνάμενος βοηθεῖν οὐκέτεσπενσας τὴν βοηθείαν, οὐκ ἀντοδοτοῖς δηλημα προδοσίας ἀποφυγάρων.

καὶ τοῦ ad invidiam flagitiū progressa. Verum quo me vertam igitur? nisi si das veniam audacia qua in majestatem tuam istius mali causam consero; et te, nisi nos tuos tua causa, tui spe, belli famisque longis incommodis ad extremam jam imbecillitatis exhaustos, maturo properas auxilio eripere, si quidem id potes, vix effugere posse a te proditionis notam.

Οὐ δὲ αὐτοκράτωρ δεῖν ἔγνω διά τινος τρόπου ἐτέρου αὐτοὺς καταγωνίσασθαι. Λογισμῷ δὲ τοῦτον συνείχον καὶ μέριμναν. Καὶ δῆτα σκοπῶν δικαίου λόχους ἐντησσασθαι [“] δὲ δῆλης ήμέρας διεπονεῖτο, ἀργὸν τὸν θεῖν ἐπικαλούμενος. Μετακαλέσθιμενος οὖν τηνικαῦτα τῶν γερόντων τινὰ Λαρισσίων, ἐπινθάνετο περὶ τῆς τοῦ τόπου θέσεως. Καὶ ἀναθείνας [“] τοὺς δύτηλμούς δια καὶ τῷ δακτύλῳ ἐπιστημένων ἐπιμελῶς ἀνηρώτα διοι πάραγγες εἰσι διερδόγυλαι τοῖς τέσποις ή λόχαις τινὲς βαθεῖαι πρὸς αὐτὰς συνεχίζονται [“]. Ταῦτα δὲ τοῦ Λαρισσίου ἐπινθάνετο, βουλόμενος λόχον ἐπιστῆσαι καὶ δὲ ἀπάτης τοὺς Λατίνους καταγωνίσασθαι τὸν γάρ φυνερὸν καὶ κατὰ μέτωπον φθάσας ἀπηγόρευε πόλεμον πολλάκις συμβαλὼν καὶ ἡττηθεὶς, καὶ περί της συμβολῆς τοῦ Φραγγικοῦ πολέμου λαβών. Ἐπειδὲ δὲ ἥλιος κατέδυν, αὐτός τε δὲ δῆλης κεκοπιακῶς τῆς ήμέρας δὲ βασιλεὺς εἰς ὕπνον ἐτράπετο, δηνηρος [“] ἐφίσταται τούτῳ. Ἐδόκει ἐντὸς τοῦ ιεροῦ τεμένους τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου ἐστάναι, καὶ φωνῆς ἀκούστας [“]. Μή λυποῦ μηδὲ στέρε· αὐτοὶ τεκάρε. Τὴν δὲ φωνὴν βάλειν αὐτοῦ τὴν ἀκοήν φέτο ἐκ μιᾶς τῶν ἐν τῷ τεμένει ἀπηργμένων εἰχόνων, ἐν ή δὲ μεγαλομάρτυρις Δημήτριος κατεγέργαπτο. Διαπνισθεὶς δὲ καὶ περιχαρής γεγονὼς ἐκ τῆς δινερού ταύτης ὀμφῆς, ἐθεοκλήτει [“] τε τῷ μάρτυρι, καὶ προσυπισχείτο [“], εἰ γένοιτο οἱ νίκην κατὰ τῶν ἔχθρῶν δρασθεῖ, αὐτός [“] τε παραγένεσθαι, καὶ πρὸ σταδίων ικανῶν τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης οὐκ ἐφίππον, ἀλλὰ πεζῆσκοι βάδην ἐρχόμενον εἰς τὴν αὐτοῦ ἐλεύσεσθαι προσκύνησιν. Καὶ δὴ μετακαλεσάμενος τοὺς στρατηγούς τε καὶ ἡγεμόνας, καὶ συγγενεῖς ἀπαντας, βουλῆς ἡρχετο, τὴν ἐκάστου γνώμην ἀναζητῶν· είτα τὸ σκοπῆθεν ἀπήγγειλε. Τὸ δὲ ἦν παραδοῦναι [“] τὰ τάγματα ἀπαντα τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ· προεξάρχοντα δὲ τὸν Μελιστηνὸν (50) Νικηφόρου ἐφίστησε, καὶ τὸν Κουρ-

A quidem quod meum erat præstiti, quod restat, quoniam est, ut nobis per te quoque liceat, id quod ultima necessitate adacti cogitamus, exsequi. (Quid enim oportet diutius adversus naturæ vim atque imperium obniti?) Decrevimus autem arcem hostibus dedere, qui non iam oppugnant, sed præfocant palam nos. Me miserum! si enim hoc cludis ac dedecoris suscipio, diris devovebor scilicet, infortunii magnitudine

usque ad invidiam flagitiū progressa. Verum quo me vertam igitur? nisi si das veniam audacia qua in majestatem tuam istius mali causam consero; et te, nisi nos tuos tua causa, tui spe, belli famisque longis incommodis ad extremam jam imbecillitatis exhaustos, maturo properas auxilio eripere, si quidem id potes, vix effugere posse a te proditionis notam.

B Hæc Augustum, quauquam valde movebant, perpellere tamen nequiverunt ad præcipitandum prælium. Expertus erat sæpius plus satis Latino-rum vim, nec satis ad victoriam spei ponebat in recto et simplici conatu aperti Martis. Ergo post imploratum Dei numen animo in acrem et longam, per unum totum diem, meditationem merso, exquisivit secum attentissime, num qua strategematis et insidiarum occasio esset. Accersiverat Larissæum hominem, cuius indicio ad descriptionem locorum quorum situm procul explorantes oculi minus exacte discernerent, utebatur. Cum hoc satis locutus, intentoque in loca quæ simul ambo cernebant, digito curiose percontatus, ubi valles ac voragines profundique in iis ac inopinati recessus essent, sole demum occaso in altum et placidum, quippe diurna contentionem fatigatus, compositus soporem est: per quem oblato sibi somnio faustum C victoriæ augurium accepit. Visus enim sibi est stare intra templum magni martyris Demetrii, 139 vocemque hujusmodi audire: Ne angaris, neve gemas, cras vinces. Ferri autem in ejus aures videbatur ea vox ex una in templo alte suspensarum imaginum, in qua magnus martyr Demetrius erat pictus. Somno solitus cum gaudio ingenti ob tam lætum omen, attenta religione supplicat divo martyri, riteque vocet, si spei compos de hostibus vincendis conceperet fieret, sese statim peregre profecturum ad memoriam ejus; statimque aliquot antequam Thessalonicam pervenisset, equo rejeclto, processurum peditem ad venerationem sancti patroni. Sub hæc convocatis ducibus, tribunis, cognatisque suis universis ipsorum sententiam de re præsenti quæsivit audivitque primum, tum quod sibi visum erat protulit. Nempe bonum factu videri, atque ad victoriam utile, si totius aciei regimen cognatis suis ipse permitteret, omnibusque

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

[“] σπεύσεις. [“] ἐνδιαστῆσθαι. [“] ἀνατείνας. [“] συσχίζονται. [“] δηνηρος. [“] ἀκοῦσαι. [“] ἐθεοκλήτεις. [“] προσυπισχείτο. [“] αὐτόθι. [“] δοῦναι.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(50) Μελιστηνὸς. Meminit Guillelmus Apulensis Melisseni, cui auxiliares copias addicendas tradidit Alexius, cuius fratrem fuisse ait, quia Alexii sororem matrimonii jure sibi devinxerat. Socium præterea addit Melisseno adjunctum Adriani, Alexii fortassis fratrem, licet cognatum tan-

tum dicat: Plurima post triduum duo conductere potentes Agmina Graecorum Boamundo bella parantes Alter germanus Augusti Melisianus, Alter cognatus, nomen sicut Adrianus.

is Melissenum præficeret Nicephorum et Curticum Basiliūm, qui et Joannaces vocabatur, virque erat e numero illustrium, fortitudine et peritia rei bellicæ late inclitus, Adrianopoli oriundus. Nec vero legiones tantum istis tradidit, sed insignia quunque Imperii atque imperatoris: mandavitque ut aciem dirigerent eadem prorsus forma et modo, quibus in prioribus præliis usus ipse fuerat: priusque jaculationibus eminus pugnæ proluderent, sic deum classicis insonantibus universam in Latinos aciem moverent, ubi porro scutis adinotis consertisque manibus certari cœptum foret, terga repente Latinis darent, fugamque effusam tanquam versus Lycostomium simularent. Huc ita imperatore præscribente, concors omnium equorum qui erant in exercitu repente exauditus hinnitus est, mirantibus cunctis, imperatore vero et ingeniosioribus quibusque felix statim augurium agnoscensibus. Cum his mandatis suos reliquit ad dexteram arcis Larissæ. Ipse, exspectato solis occasu, sumit secum generosos viros ad idipsum segregatos, et angustiis Libolanini penetratis, effractoque Rebenico, per Allagen, sic dictum locum, ad sinistrum se contulit Larissæ latus. Inde circumspetio locorum situ depresso reque observata quadam quasi valli, in eam se cum suis abdit. Ea ut tufo pater meus

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁷³ Ἰωανάκην. ⁷⁴ Ἀνδριανουπόλεως. ⁷⁵ ὅρμῳ μενος. ⁷⁶ χρηματισμός. ⁷⁷ παριτυτίκα.

τίκιον Βασιλειον, τὸν καὶ Ἰωαννάκην ⁷³ καλούμενον· ἀντὶ δὲ οὗτος τῶν ἐπιφανῶν, περιβόητος ἐπὶ ἀνδρείᾳ καὶ στρατιωτικῇ ἐπιστήμῃ, ἐξ Ἀδριανουπόλεως ⁷⁴ ὅρμῳ μενος ⁷⁵. Οὐ τὰ τάγματα δὲ μόνον αὐτοῖς παραδίδωσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς βασιλείας παρίσημα (51) ἀπαντα. Ἐπέσκηπτε δὲ ποιησαθαι τὴν παράταξιν καθ' ⁷⁶ σχῆμα ἐν τοῖς προηγησαμένοις πολέμοις αὐτὸς παρετάτετο, παραγγείλας αὐτοῖς δι' ἀκροβολισμῶν ⁷⁷ πρότερον ἀπόπειραν τῶν ἐμπροσθεν τῶν Λατίνων ⁷⁸ ποιήσασθαι, εἴτα τὸν Εὐάλιον ⁷⁹ ἀλαζάνατας, πανστρατὶ κατ' αὐτῶν χωρῆσαι· ἐπάν δὲ δυναστισμὸς γένηται καὶ εἰς χείρας κατ' ἀλλήλων ἐλθωσι, νῶτα παρασχεῖν τοῖς Λατίνοις καὶ φύγειν ἀκρατῶς ὡς πρὸς τὸ Δυκοστόμιον (52) ὑποκρίνεσθαι. Ἐν φὶ δὲ δυναστεύειν ταῦτα παρεκελεύσθω, χρηματισμὸς ⁷⁶ ἀπάντων τῶν ἱππων τοῦ στρατοπέδου αἰφνῆς ἐκηρούσθη. Καὶ θάμbos ἐπὶ τούτῳ κατέσχεν ἀπαντας· ἀγαθὸς δὲ δύμας οἰωνὸς αὐτῷ τε τῷ βασιλεῖ τηγικαῦτα ⁷⁸ καὶ πέσοι τοῖς περιεργοτέροις ἐδόκει. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὖτας πας ἐπισκῆψας αὐτοῖς, καὶ καταλιπὼν δεξιόθεν τοῦ κάστρου Λαρίσσης, περιμενας τὴν τοῦ ἡλίου δύσιν, γεννάδας τινὰς ἀνδρας ἐπεσθαί οἱ ἐπιτάξας, τὴν τοῦ Λιθοτανίου κλεισούραν (53) διεληλυθώς καὶ τὸν Ἐρεβένικον (54) περικόψας, καὶ διὰ τῆς καλουμένης Ἀλλαγῆς (55) πρὸς τὸ εὐώνυμον τῆς κλεισούρας Λα-

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(51) Τὰ τῆς βασιλείας παρδίσημα. Historiam C et Stratagema narrat præterea Zonaras.

(52) Λυκόστομον. Lycostomum Thessalique πολιχνίου facit Cantacuzenus, lib. ii, cap. 28; lib. iv, cap. 19. Vide Ortel. in Peneus.

(53) Λιβοταρλον κλεισούραν. Clusuras vocabant Latini æque ac Græci recentiores τὰς τῶν στανῶν παρθένους, ut est apud Leonem in Tacticis. Anna, lib. x, pag. 272: Τὰ γὰρ τέμπη, ἀπέρ κλεισούρας ἡ ιδιωτικόλει γλώσσα. Hic vero clusuras vocabulo angustias ad alveum Penei, seu Salabryæ fluvii, qui Ossam inter ei Olympum fluit, haud dubie intellexit. Prælium enim ad Larissæ urbis conspectum, quæ Peneo adjacet, commissum narrat, a qua haud procul abest locus celebratissimus, Thessalica Tempe, circa Penei ostia, ad utramque ejus ripam, Larissam inter et mare. Quenadmodum enim non uno loco 301 Anna quaslibet clusuras, seu angustos montium aditus, Tempe vocat, ita ipsamet Thessalica Tempe clusuras numerouavit, vocabulo synonymous. Nec obstat quod hic Libolanini clusura dicitur, cum toto tractu, quem a Larissa ad mare percurrit Penens, montibus et collibus impedito et impedito, occurrant angustias plures, seu clusuras, quæ ab oppidorum, aut castrorum inibi extoritorum vicinia nomen sortitæ sunt, ut est illa quæ pag. 441, Dominici Palatium appellatur, in ipsiusmet Thessalicis angustiis. Tzetzes chil. 9, cap. 280.

Τέμπη δὲ καὶ κοιλάματα θετταλικὰ, καὶ δρη

* Α Πένειος διέκοψεν δὲ ποταμὸς ἔκρεων,

Καὶ μάτος δὲ φερόμενος δύον κατασύρει τούτων. Vide Clioßēnum ad viii Metamorph. Sic in Alpibus, quas Eustathius ad Dionysium a voce Gallica κλεισούραν denotante dictas opinatur, quæ exstant angustias a locis proximis nomen sortiuntur. Clu-

sas et clusuras in Alpibus passim legimus apud Prosperum Aquit. in Chronicō, Fredegarium, et alios Francicæ Historiæ scriptores. Quo quidem clusæ nomine in iis superest etiamnun castrum, in præruptis et altis Rhodano imminentibus saxis positum, de quo Hist. episcop. Autissiod. cap. 54, et Rhellicanus ad Jul. Cæsaris lib. i De bello Gallic. Illud idem, quod Ennodius in Vita B. Epiphanius clusuras vocat. Clusuras etiam statuit in Pyrenæis Julianus Toletan. in Hist. Wambæ reg. Pyrenæorum cloustra dixit Orosius, lib. vii, cap. 40. Puerto, seu Portus appellant Hispani, voce Ulpiano nota, l. 59 D. de verbis. signific. Portas dixit geographus Nubiensis, ut Græci πύλας, hiuc Thermopylae, Necropolyæ, etc. Porro non modo angustiæ clusuras dictæ, sed et ipsa quæ ad augustiarum munimenta adiificantur castra. Theophylactus Simoc. lib. vii, cap. 14: Ἐντεῦθεν οἱ Βάρδαροι τὰ δυχρώματα τῶν διαβάσεων περικάθηται, κλεισούρας τῇ πατρὶ φωνῇ ἀποκαλεῖ ταῦτα εἰώδεις; quæ totidem verbis habentur apud Suidam. Qui ejusmodi castris præfecti erant, κλεισούραχαι dicti Græculis, Liutprando, lib. v, cap. 8, clusurorum custodes. Sed hæc nota.

(54) Ρεβέννικον. Oppidum ad Thessalica Tempe, Ravennica Innocentio III. pp. lib. xiii, epist. 137, lib. xiv, epist. 119. Vide Hist. nostram Gallo-Byzantinam, lib. ii, n. 9.

(55) Αλλαγῆς. Meminit Allagæ, loci ita nuncupati, Gregoras, lib. iv, quem ad Lysimachiam statuit. Idem vero ἀλλαγὴ sonat, quod apud Latinos mutatio: unde conjicere est locum suis mutandis equis addictum, cuiusmodi passim recenterent Itineraria. Certe mutatiōes varias hoc in tractu habet Hierosolymitanum.

μίσσης] μέρος καταλαβών, καὶ περιαθρήσας τὴν ἄπα-
σαν τοῦ τόπου θέσιν, χθαμαλώτερον τόπον κατανοή-
σας, ἐκεῖθι μετὰ τῶν συνεφεπομένων αὐτῷ λόχων ἦν.
Οἱ δὲ ἡγεμόνες τῶν Ἀρματικῶν ταγμάτων, δημητρία δ
βασιλεὺς προλοχήσειν, ὡς εἰρηται ἐπαιγόμενος; τὴν
τοῦ Λειβοτανίνου ^{ει} κλεισούραν διέρχεσθαι ἔμελλε,
τηνικαῦτα ἀποσπάδα ^{ει} τῶν Ἀρματικῶν ἀποδιελό-
μενοι ταγμάτων κατὰ τῶν Κελτῶν ἐκέπεμψαν, ἐφ'
ῷ πρὸς ἑαυτοὺς ἐλκύσας ^{ει} ὡς μὴ ἐκεχειρίαν ἔχοιεν
φωρᾶσθαι ^{ει} τὸν αὐτοχράτορα ὃποι ^{ει} πορεύεται. Οἱ
καὶ, πρὸς τὴν πεδιάδα κατελθόντες, προσέβαλον τοῖς
Κελτοῖς, καὶ ἐφ' ἵκανον μαχεσάμενοι διέστησαν,
τῆς νυκτὸς ἀπ' ἀρτί μὴ παραχωρούσης τὴν μάχην.
Καταλαβών δὲ τὸν σκοπηθέντα τόπον διέβασιν
ἄπαντας ἀποβῆναι τῶν ἵππων ἐκέλευε ^{ει}, καὶ ἐπὶ γόνῳ κλιθέντας τοὺς χαλινοὺς χερσὶ κατέχειν. Καὶ
αὐτὸς δὲ, χαμιδρύψ περιτυχών, ὡσαύτως κατακλιθεὶς τὸν χαλινὸν ἐν χερσὶ κατέχων ἐπὶ πρόσωπον τὸ
ἐπίλοιπον τῆς νυκτὸς ἔκειτο.

'Ανίσχοντος δὲ τοῦ ἡλίου ἐπει τὰ τῶν Ἀρματῶν ι-
τάγματα κατὰ φάλαγγας ιστάμενα ὁ Βαΐμουντος
ἐθέαστο, τάς τε βασιλικὰς σημαῖας καὶ τὰ ἀργυ-
ρόηλα δύρατα, τοὺς ἵππους μετὰ τῶν βασιλικῶν ἐρυ-
θρῶν ἐφεστρέδων ὡς ἐνδόν, καὶ αὐτὸς τὴν ἴδιαν κατ'
αὐτῶν κατεστήσατο φάλαγγαν ^{ει} διχῇ διελών τὰς
δυνάμεις, καὶ τῶν μὲν αὐτὸς κατάρχων, τῶν δὲ
φαλαγγάρχην τὸν Βρυένιον (56) καταστήσας. Λα-
τίνος δὲ οὐδος τῶν ἐπιφανῶν, διν καὶ κονοταῦλον
ώνδρασκν. Οὐτω γοῦν τὰς ἴδιας καταστήσας δυνά-
μεις, τὸ σύνηθες καὶ πάλιν ποιεῖ, καὶ κατὰ μέτ-
ωπον τῆς παρατάξεως ὅπη τὰ βασιλικά ἐώρα περά-
σημα, ἐκεῖ τοι ^{ει} αὐτοχράτορα νομίσας εἶναι, ὡς
πρηστήρ τοῖς φαινομένοις ἐμπίπτει. Οἱ δὲ, μικρὸν
ἀντισχύντες, τὰ νῶτα τούτω διδόσαντι. ὁ δὲ τούτους
διώκων διπισθεν ἤλαυνεν ἀκρατῶς, ὡς ὁ λόγος
φθάσας ἤδη λαυσεν. 'Ο μέντοι βασιλεὺς, τὰ ἴδια
τάγματα ἐπὶ πολὺ φεύγοντα δρῶν καὶ τὸν Βαΐμουν-

A et sine sensu Latinorum faceret, jam tum a prima
dissessione ejus, quando Libotauini saltum cœpit
ingredi ad insidiarum locum tendens, duces exer-
citūs Romani cohortes quasdam in Latinos immi-
serunt: qui prodeentes illis obviam pugnam com-
miserunt in planicie, quoad nocte ingruens recedere
utrosque ad sua coegit. At imperator ubi designa-
tum locum **140** tenuit, desilire comites suos
omnes ex equis jussit, genuque posito habendas
frenorum tenere manibus. Quod ipso similiter fe-
cit, admoveens se humili, quem forte reperit,
Trissaginis frutici, ubi freno manu correpto ge-
nibusque positis, deinde per noctem reliquam pro-
cubuit in faciem.

B Oriente vero sole, cum vidiasset Baimundus in-
structam Romanam aciem ac signa ea producta
quæ non nisi imperatore præsente, et in ea loci
parte ubi ipse est erigi consuevere, hastas quoque
argenteis distinctas clavis, proprium insigne mi-
litum imperatore proxime stipantium, equos
denique purpureis tapetibus instratos, nihil dubi-
tans quin ibi esset Augustus, aciem et ipse contra
suam dirigit, copiis bifariam divisis partem alteram
sibi ipse ductandam sumpsit, alteri Bryenium præ-
fecit. Latinus hic erat ex illustribus quem et Co-
nstantiblum vocabant. Sic distributis Baimundus
copiis, ipse in acie Romanæ frontem, ubi esse
imperatore ex signis autumabat, repente pro
more suo solemni ritu ignei turbinis invehitur,
vana specie mendacium tunc signorum in spem
irritam opimorum spoliiorum elatus. Romani, ut
constitutum erat, terga statim vertunt; eos ille

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{ει} Λιβοτανίνου. ^{ει} ἀποσπάδα τινά. ^{ει} ἐλκύσας. ^{ει} φωράσαι. ^{ει} ὅπη. ^{ει} ἐκέλευσε. ^{ει} φάλαγγα. ^{ει} ἐκεῖ τιν.

Car. Dufresnii Du Cangii nota.

(56) *Brieni*. Qui Guillelmo Apul. *Brienus*.
Genus ducebat ille, non ex familia comitum Bri-
ennium in Campania Belgica, sed a comitibus
seu ducibus Britanniæ Armoricae; unde a Francis
ortum, et τῶν ἐπιφανῶν, hoc est, ex illustroribus,
fuisse dicitur ab Anna. *Brienum* enim illum esse,
seu *Brienum*, cuius mentio occurrit apud Willel-
mum Gemeticensem, lib. vii, cap. 41; *Ordericu-
m Vitalem*, lib. iv, ad an. 1068, et *Thomam Wal-
singhamum* probabile est; filium scilicet *Odonis*
Redonensis, *Penteuriæ* comitis, *Alani III*, *Britanniæ*
ducis nepotein, qui *Willelmum Nothum*, cuius
Diploma pro monasterio *Sandionysiano* subscrigit
apud *Doublum*, lib. iii, cap. 12, in *Angliam* se-
cetus, rerum præclare gestarum gloria non modice
inclaruit, fusis et deletis duobus *Haraldi* regis filiis.
In *Italiam* postea profectus, *Guiscardum* adiit, a
quo constabularii, quæ tum suprema erat, digni-
tatem obtinuit, quod hic indicat Anna: qua etiam
fungebatur, cum capta ab *Alexio*, cui ille præterat
Castoria (*), in patriam hoc est, in *Italiam*, **302**
rediit. Nam sub *Rogerio* duce, *Boemundi* fratre,
in *Apulia* et *Calabria* eodem functum munere do-
cent veteres chartæ annorum 1093 et 1097, quas
profert in epis copis *Melphensis* *Ferriandus*

(*). *Anna*, pag. 143, 152.

Ughellus. Unde patet *Brienum* non *Boemundi*, sed
Robertii, seu potius *Apuliae* constabularium fuisse.
Boemundi vero constabularius memoratur nobilis
Normaunus, nomine *Ilyrus*, qui *Boemundum* in
Galliam comitatus venit anno 1106, ut auctor est
Eadimerus, lib. iv *Nororum*, a quo *Magister militum
Boemundi* appellatur. Ab hoc *Brieno* familiam bar-
onum *Castri Brieni*, seu *de Chateaubrieni* in *Bri-
tannia* *Armorica*, orditum *Augustinus du Pas* in
Famil. Armorica. Vide *Gesta Steph. reg. Angl.* lib. 1
et II; et *Argentreum*, in *Hist. Brit.* lib. iv, cap. 40.
Caterum prælium istud ad *Larissam* sic perstringit
Guillelmus Apuliensis:

Obsidione suæ turbatus Alexius urbis
Innumera cum gente venit, pugnamque virilem
Contra Normannos exercuit. Obvia namque
Pugnando cædi sibi gens comitata Brienum,
Non modicum spectans Boamundus collibus agmen,
Imperii pariter rectorem credit adesse.
Irruit, et trepidos hostes, ut nisus alaudas,
Insequitur, populo Græcorum exercitus hujus
Terga dat: at tantus contexit pulvis utrumque,
Ut neuter videat, quorum pars altera tendit.
Abdita silvarum vici petiere Pelasgi.

acer insequitur, eodem illo impetu ipsi usitato quo in ipsos in acie stantes irruerat. Hæc imperator cernens, et ex contentione cursus ac spatio temporis in persequendo posito conjectans lato jam intervallo abesse Baimundum a castris suis, equo ipse concesso jussisque suis idem facere castra Gallorum invadit, multisque necalis qui illic reperti sunt præda omni ac spoliis potitur. Tum cura obtutuque in acies versis, fugere adhuc suos videt; instare impigre Baimundum. Post hunc et Dryenium eodem ferri. Accersit propere Pyrrum Georgium sagittandi arte celebrem; assignat ipsi selectum manipulum cetratorum, ac jubet celeriter Bryenium insequi: ea tamen cautione ut neutiquam accederent ad Gallos, copiamque iis consernendæ coninus pugnæ facerent: sed longe tantum jacularentur densos telorum imbræ, in equos maxime. Ut igitur intra jactum ventum est, equos Gallorum creberrimis sagittis sodiunt, magno equitum periculo damnoque. Nam sane ut homine Gallo equum agitante generosum et vegetum nibil vel terribilis ad aspectum, vel ad impetum pugnandi ineluctabilius est, ita si subducatur equus, nihil infirmius atque impeditius: pondere siquidem

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁰ Desunt voces τὸν Βαΐμούντον. ⁴¹ καταλαμβάνει. ⁴² εἰς ὅρμην. ⁴³ τὸ μέν τι.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(57) *Kal γάρ Κελτὸς ἀνήρ.* Vide pag. 398.

(58) *Πεδίλων προδόλματα.* *Calcarium aculeos* vertit crudius interpres. Verum, aut fallor, intelligit Anna hoc loco prominentes et ultra pedum longitudinem prosilentes extremas calceamentorum partes, desinentes in acumen quoddam: cuiusmodi videre est in plerisque nobilium nostrorum simulacris, ac præsertim in coinitibus Hollandiæ Philippi Gallæ, quibus visis, nemo est qui non ultra fateatur his extantibus aculeis incessum cursusque impediri. Atque ideo tactici Græcanici, cuius de militiis vestibus agunt, id potissimum velant, ne eorum calcei hisce aculeis prouineant. Leo Aug. cap. 6, § 26: Τὰ ὑποδήματα αὐτῶν μῆτερες ἔξεται ἐμπροσθεῖν. Istiusmodi rostrorum calceorum auctorem Fulconem Andium comitem facit Ordericus Vitalis, lib. viii, non quod ille eos adinvenierit, sed quod in Gallia primus illorum usum invexerit. Nam apud Romanos viguisse calceos repandos et uncinatos, doceat Cato apud Festum, Cicero lib. *De nat. deor.*; Tertullianus, *De pælio*, cap. 5, et alii, quorum ea erat forma, ut in arcuatum acumen desineret, unci ad instar in altum reflexa, unde uncipedes eidem dicti Tertulliano, qui calceis uncinatis utebantur. Sed et sanctus Augustinus serm. 248, *De tempore*, gravius inventitur in *testimentorum muliebrium affectatam similitudinem, calceamentorum quoque metas necessitatis excedentem simulatam longitudinem.* De Fulcone sic Ordericus: *Hic in multis infanis et reprehensibilis erat, multisque vitorum pestibus obsecundabat. Ipse nimis quia pedes habebat deformes, instituit sibi fieri longos, et in summitate acutissimos subtilares, ita ut operiret pedes, et eorum celaret tubera, quæ vulgo rocantur uniones (Latinis gemmæ). Insolitus inde mos in Occiduum orbem processit, leibusque, et novitatum amatoribus vehementer placuit. Unde sutores in calceamentis quasi caudas scorpionum, quas vulgo pigacias appellant, faciunt, idque genus calceamenti pene cuncti divites*

A τον δπισθεν τῶν Ἐρυθρῶν ταγμάτων ἀκρατῶς διώκοντα στοχασάμενος, Ικανὸν ἥδη διάστημα τῆς Ιδεᾶς ἀποτῆναι τὸν Βαΐμούντον ⁴⁰ παρεμβολῆς ἐπὶ τὸν ἐππον ἀναβάς, τὸ αὐτὸν δὲ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ παρακελευσάμενος, παραλαμβάνει ⁴¹ τὴν τοῦ Βαΐμούντον παρεμβολήν. Καὶ εἰσω ταύτης γενθμενος πολλοὺς μὲν τῶν παρευρεθέντων Λατίνων ἀναιρεῖ, καὶ τὰ λόφυρα ἔκειθεν ἀναιρεῖται. Εἴτα περιαθρεῖ τοὺς διώκοντας καὶ φεύγοντας. Καὶ ἐπει ἀτεχνῶς ἐώρα τὴν φυγὴν ποιουμένους καὶ τὸν Βαΐμούντον δπισθεν διώκοντα, καὶ ἔκεινον δπισθεν τὸν Βρενίον, μετακαλεσάμενος τὸν καλούμενον Πυρδὸν Γεώργιον ἐπὶ τοιεὶδη δμούμενον καὶ ἐτέρους; ἀνδρας γενναλούς, χωρίσας Ικανούς πελαστάς, δπισθεν τοῦ Βρενίου ὅξεως ἐλαύνειν ἐπέσκηψεν· φθάσαντας δὲ μὴ ἀγγέμαχον τὴν μάχην ποιῆσαι, ἀλλὰ πέρρωθεν κατὰ τῶν ἵππων μάλα συχνὰ πέμπειν τὰ βέλη. Ἐπικαταλαβόντες οὖν τοὺς Κελτούς, τοὺς ἵππους πυκνοὺς διστοῖς ἔβαλλον, ὡς ἐν ἀμηχανίᾳ τοὺς ἵπποτας καθίστασθαι. Καὶ γάρ Κελτὸς ἀνήρ (57) πᾶς, ἐποχούμενος μὲν ἀνύποιστος τὴν ὁρμὴν ⁴² καὶ τὴν θέσας τοτὲν, ἐπάν δ' ἀποδαίῃ τὸν ἵππον, τῷ μέντοι ⁴³ τῷ μεγέθει τῆς ἀσπίδος, τὸ δὲ τι καὶ διὰ τὰ τῶν πεδῶν προάλματα (58), καὶ δρόμον

C et egeni expetunt. Et mox: *At in istis diebus veterum ritus pene totus novis adinventionibus commutatus est. Feminæ molliitatem petulans juventus amplectitur, feminisque viri 303 curiales in omni lascivia summiopere adulantur. Pedum articulis, ubi finis est corporis, colubrinarum similitudinem caudaram imponunt, quas relut scorpiones præ oculis suis propiciunt. Idem scriptor, lib. ii: Pervicaces nempe filii Belial capita sua comis mulierum comunt, et in summitate pedum suorum caudas scorpionum gerunt, quibus se per molliitatem semineos, et per aculeos nempe serpentinos ostendunt.* Ex his Ordérici verbis jam in modo pércipimus, cur Robertus comes Atrebatis, apud Mathram Paris, an. 1250, Anglos ut caudatos non semel perstrinxerit, quos caudatis et aculeatis istis calceamentis plus solito usus constat: *Nunc bene mundatur magnificorum exercitus Francorum a caudatis.* Et infra: *O timidorum caudatorum formidolositas! quam mundus præsens foret exercitus, si a caudis purgaretur et caudatis.* Petrus Blesensis, epist. 66, de D Henrico II Anglorum rege: *Arcuati pedes, equestris tibiae, thorax extensor, lacerti pugiles, virum fortem, agilem et audacem denuntiant. Certe calceos rostratos in usu suis sub Roberto rege, cui coœvus fuit Fulco, doceat Adalbero Laudum. episcop. Carm. ad Robertum regem:*

Cœpit summa pedum cum tortis tendere rostris.

Neque unicus et solus est Ordericus in hoc ridiculo rostratorum calceorum more exagitando; Guibertus abbas Nogent lib. 1 de Vita sua: *Vestimenta qualitates in tantum sunt ab illa veteri frugalitate dissimiles, ut dilatio manicarum, tunicarum angustia, calceorum de Corduba rostra torticia, totius utique jacturam videoe clamare pudoris.* Petrus Damiani. lib. v, epist. 46: *Hic itaque nitidulus et semper ornatus atque conspicuus incedebat, ita ut caput ejus nunquam nisi Gibellina pelvis legeret, — calceus postrema ad aquilini rostri speciem non falleret.*

ἀνεκτήθειον εὐχειρθτατός τε τηνικῶν γίνεται, καὶ ἄλλοις παντάπασιν ἡ ^{οὐ} πρότερον, δικλα-
ζούσης οἶον καὶ τῆς ψυχικῆς αὐτῷ προθυμίας. Καὶ τοῦτο οἷμαι γινώσκων ὁ βασιλεὺς, μή τοις ἐπότας,
ἄλλο τοὺς ἵππους ἀναιρεῖν ἐπέταττε. Τῶν δὲ ἵπ-
πων τῶν Κελτῶν πιπτόντων περιεινοῦντο ^{οὐ} οἱ
τοῦ Βρυνέντος. Καὶ ἀπὸ τῆς τούτων πολλῆς συστρο-
φῆς, κονίσαλος ^{οὐ} (59) μακρὸς καὶ πυκνὸς ἴστατο
μέχρι νεφῶν κορυφούμενος ὡς παραδόλεσθαι τοῦ-
τον κατ' ἐκεῖνον καιροῦ τῷ κατὰ τὴν Ἀγυπτον γε-
γονότι πάλαι σκότει ψηλαφητῷ. Τάς τε γὰρ τούτων
δέρεις ἀπετύφλους ἡ πυκνότης τῆς κόνεως, καὶ
ἄγροιαν ἐμπαρεῖχεν, δόθεν καὶ παρὰ τίνων οἱ
διστοι πέμπονται. Τρέες δὲ Λατίνους ἀποστέλλας δ
Βρυνέντος, ἐδήλωσε τῷ Βαῖμοντε τὸ πᾶν, οἱ καὶ
κατέλαβον αὐτὸν εἰς τινας ηγεσίας ^{οὐ} ποταμοῦ τοῦ
οντω καλούμενου Σαλαβρίας ^{οὐ} (60), μετά τίνων ἴστα-
μενον δίλγων Κελτῶν καὶ σταψυλάς ἐσθίοντα, ἀμ-
πεὶ καὶ ὑπέρκμπτον τι καυχώμενον, διπερ καὶ μέχρι
τοῦ νῦν παρθεῖται καὶ περιφέρεται. Τοῦτο γὰρ,
πολλάκις Ελεγε, βαρβαρίζων τὸ Λυκοστόμιον, διτ
τὸν Ἀλέξιον εἰς λύκου στόμα ἐτέβαλον. Τοιοῦ-
τον γὰρ ἡ ὑπεροψία σφάλλουσα τοὺς πολλοὺς καὶ
πρᾶς τὰ ὑπ' ὅψιν καὶ ἐν ποσὶ κείμενα. Ἀκούεται
δὲ τὰ παρὰ τοῦ Βουενίου μηνυθέντα, καὶ ἐπιγνοὺς

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{οὐ} καὶ. ^{οὐ} περιεινοῦντο. ^{οὐ} κονίσαλος. ^{οὐ} ηγεσίας. ^{οὐ} σαλαβρία.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

Guillelmus Malmesb. lib. iv *De gest. Anglor.*: Tunc *fixus crinum, tunc luxus vestium, tunc usus calciorum cum acuminalis (al. arcuatis) aculeis inventus.* Gaufridus Vosiensis, cap. 74: *Longa in ocreis vel calciceis rostra gestant. Denique tradit auctor Magni Chronicus Belg. an. 1374, sectam Chorizantium Leodiensem, rostra calciorum clamaſſe se abhor- rere, unde in Leodio fieri tunc retatum. Eiusmodi etiam rostra vetat Regula Templariorum, cap. 29. In ea gravius invenitur Gersonus cancellarius Par- risiensis, ubi de corruptis clericorum ævi sui mo- ribus conqueritur, *Decl. def. vir. Eccl. § 59: Quid quod quarumdam Ecclesiarum canonici calciceis ro- strati, vestibus accurriti, abjecto clericali habitu, militarem assumunt?* Denique iis interdicuntur in concilio Senonensi, an. 1538, cap. 24, lunati et cornuti calcii. Cuspides autem ita demum porrexit ætas recentior, ut essent plus quam bipedales. Au- clor *Historia Caroli VI*, in Bibl. Thuania, an. 1396, de Francia ad Nicopolim: *Vestimenta lsimbrata et manicata superflue, et semper calcieamenta rostrata longitudinis duorum iedum, et quandoque amplius deferabant: quæ reprehensibilis dissolutio inter nobiles, et specialiter Franciæ vigebat.* Addit Spelmanius, ad eum producta ejusmodi rostra, ut hæc alii catenis argenteis, alii deauratis, plerique fibulis et lyso a tibis suspendere cogerentur: et Edwardus IV, Angliae rex, an. 1464, lege sanxerit, ut nemo cuspides illas ultra duos pollices produceret, sub pena 20 solidorum. Sed rostrorum in calciceis usus iam penitus in Gallia cœpit obsolescere Carolo VI regnante, uti docemur ex eodem scriptore Vita illius, quod ea potissimum in præliis, si aut pedes incedendum, vel pugnandum esset, haud leve in-
conveniunt militibus procrearent. Sic ille de Fran-
cis cum Bajazete pugnaturis: *Et ut levius pedestres possent incedere, rostra longa et superflud calciorum amputarunt: quæ, proh pudor! reprehensibilis et**

A ipso gravium armorum, clypeique immanis affi-
gitur, ut stare satis aut tueri locum nequeat: ne
vero fuga saltem sibi consulat, obstat moles mi-
litarium ocrearum, et ipsi, si nihil aliud, exstan-
tes aculei calcarium cursum impediunt, paratam-
que ac certam hosti prædam exponunt dejectum
equitem. Quin etiam non idem ille marius et se-
rox perseverare in excussis animus dicitur: et
calamitas casus usque ad pectus ac robur mentis
infringendum valet, 141 fortitudine quasi claudi-
ante ab offensione lapsus. Id, credo euidem,
perspectum imperator habens collineare sagitta-
rios in equos potius quam in equites jussit. Multis
igitur equis cadentibus ex agmine Bryenii, reliqui
scilicet efferali exsurgebant seseque vertebant,
multa jactatione pulveris, quo in auras et usque ad
nuhes excitato, vario strepitu jactationeque tot
quadrupedum, genus quoddam *Ægyptiarum illa-
rum palpabilium tenebrarum totum late circa cœ-
lum obsedit, ita ut ne se quidem mutuo videre
possent multoque minus explorare, unde et a qui-
bus sagittæ in ipsos ingruerent. Hic Bryenius tres
Latinos ad Baimundum mittit propere indicatum
quo loco res essent. Reperiunt illum cum paucis
suorum in parva insula fluminis, cui nomen Sala-*

G rana curiositas inter nobiles huc usque viguerat, et tunc terminata fuit. Quæ quidem non minimum illustrant hunc Annæ locum. Nescio an ad Orderici Pigacias spectent illa Willelmi de Guignevilla, poetæ vernaculi:

304 *Au lignolet le veux canchier,
Et neuies robe li baillier,
Li contoier de joielles,
De tabletes et de coudelles,
De gresle coroie ferrée,
Et de bourse papelotée,
De las de soie desguisez,
Rouges et rers entremeslez,
Du cointement ESP:GACHIER,
Le veux toujours, et couchier
Toutes les nuits mult noblement,
Et li faire son aisement.*

At unde pigaciarum vox iis sacerulis inducta sit, sa-
teor nihil inibi occurrere, ut et quare apud Mar-
tinum de Bosco-Gualteri, in Vita B. Marie de
Mallia, dicantur ejusmodi calciorum rostra
poulainiæ vocabulo istius auctoris ævo, hoc est C.
an. 1350 innotuisse. Sic vero ille scriptor, cap. 5,
§ 35: *In illis diebus nobiles et potentes illam solu-
larium acutiam longissimam, quam Poulainiam ro-
cabant, penitus contempserunt: inter quos miles
quidam Reginaldus nomine, tibia et pede protensis
illam a solularibus suis amputari permisit, volvit,
et præcipit: est hoc in domo reginæ, ut cæteris in
posteriorum transiret in exemplum.*

(59) *Korlaclio.* Idipsum observat Guillelmus Apulensis loco citato.

(60) *Σαλαβρία.* Ila dictus recentior ævo Peneus. Eustath. ad Dionys. : Σίνετος δὲ νῦν Σαλαβρία; καλύμνεος. Tzeizes Chil. 9, cap. 280 :

Καὶ Σαλαμβρία παρ' αὐτοῖς Βαρβάροις ιδιώτας.

bria, comedentem uvas, simulque insolentius glos- riantem, verbis illis, quæ deinde in vulgarem ab-lerunt irriga cantilenam. Repetebat enim sepius, notioneum nominis Lycostomii alludens, festivitate parum decente barbarum os, *sese Alexium in lupi fauces conjectisse*. En ut cæca superbia est, abscondens multis quavis alioqui callidis, quæ præ ocu- lis et ante pedes habent! Auditis vero Baimundus nuntiis Bryenii, doloque intellecto, ac victoria imperatoris fraude parta, commotus est quidem ut par erat; tamen animo non concidit, tam fortis atque ad sperandum pertinaci vir hic erat inuole! Raptim ergo electi ab eo catastrophæ quidam Galli condescendunt tumulum e regione Larissæ situm. Eos ibi simul Romanus exercitus vidit, concordi omnes alacritate poscebant in ipsos duci. Verum id imperator fieri vetuit. Delecti tantum ex variis cohortibus variis idoneo numero aduersus eos missi, ut ex iis ad quingentos occiderint. Tum imperator animo providens locum qua transiturus Baimundus videbatur, misit qui eum præoccuparent milites fortissimos cum Turcis, duce omnibus præfecto Migideno, quos ut prope fuerunt Baimundus primo impetu percellens vicit, fudit, fugavit, et usque ad fluvium insecurus est.

Postridie prima luce fluvium idem cum comi- tibus et ipso Bryenio transgressus, cum observasset palustrem quemdam locum prope Larissam, inter duos colles jacentem, ad eum recta tetendit, iter faciens per nemorosam planitiem in angustias valde arctas desinentem. Clisuræ, sive claustra, dici solent id genus loca. Hæc autem proprio nomine Domenici palatium vocabatur. Per eam in- gressus Baimundus vallum illic fixit munivitque castra. Eum ibi postera die sub diluculum aggreditur cum exercitu universo dux phalangis Michael Ducas, avunculus meus, vir prudentia laude celeberrimus, forma vero et magnitudine corporis excellens **142** non supra omnes modo qui tum erant, sed et qui unquam fuerant; miraculo enim erat intuentibus. Jam qui futurum provideret certissimo, qui quod instabat animadverteret introspicere que statim penitus, qui, quid opus, consuleret idem optime, dexterimeque exsequeretur, unus is erat; nevinem in his partibus habens comparabilem. Illi præceperat imperator ne omnes suos in clau- stri fauces introduceret, sed legiones quidem stare juberet extra, continua serie depositas. Paucos tantum e Turcis fere ac Sarmatis delectos qui sagittandi arte præstarent, penetrare intra fauces pateretur: hisque ipsis ediceret, ne alio ullo ge- nere armorum quam telis procul ac missilibus uferentur. Verum hi cum ingressi excursiones equestres in Latinos facerent, qui foris stabant magna pugnandi libidine præcepti reverentiam vincente, pro se quisque in saltum ingredi, nec sine mutuo prævertendi studio, cœperunt. Vide- bantur ad exploratam victoriam tendere, quod

A τὸν δόλον καὶ τὴν δι' ἀπάτης νίκην τοῦ αὐτοκράτορος, ἤχθετο μὲν ὡς εἰκὸς, κατέπιπτε δὲ οὐδαμῶς δ- ποιος ἐκεῖνος. Ἀποχριθέντες οὖν τινες τῶν ὑπ' αὐτῷ ¹⁰ κατάφρακτοι Κελτοὶ ἀνήλθον εἰς ἀκρώρειν τινα κατέναντι τῆς Λαρίσσης διακειμένην. Τούτους τὸ διπλιτικὸν θεασάμενοι, ἔνιν πολλῇ προθυμίᾳ ἔβι- ζον προσδαλεῖν ¹⁰ αὐτοῖς· δὲ αὐτοκράτωρ ἀπειργε ¹ τούτους τοῦ ἐγχειρήματος. Ἐκ διαφόρων δὲ πολλοὶ καὶ διάφοροι ἔμμιγέντες ταγμάτων, ἀνελθόντες προσέβαλον τοῖς Κελτοῖς· οἱ δὲ παραχρῆμα κατ' αὐτῶν ὠρμητότες ἀναιροῦσιν δχρι τῶν πεντακοσίων. Εἴτα τοῦ φασιλέως στοχασαμένου τοῦ τόπου δι' οὐδὲ Βαῖμοντος ἔμελλε διελθεῖν, καὶ ἀποστελλαντος γενναῖους στρατιώτας μετὰ ² Τούρκων, καὶ τοῦ Μιγιδηνοῦ προεξάρχοντος, δῆμα τῷ πλησίον γενέ- σθαι, εὐθὺς δὲ Βαῖμοντος, δρμῆσας κατ' αὐτῶν, ήττησε τούτους μέχρι τοῦ ποταμοῦ διώξας.

B in quos repente tanto impetu inuesti Latini sunt, την δέ μετ' αὐτήν αὐγαζούσης ἡδη τῆς ἡμέρας, παραδραμών τὸν ἡδη φηθέντα ποταμὸν μετὰ τῶν συνεφεπομένων αὐτῷ κομήτων, καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ Βρυενίου, ἐπει ἐλώδη τόπον ἐν τοῖς τῆς Λαρίσσης μέρεσιν ἐθέάσατο ἀναμεταξὺ δύο βουνῶν, πεδιάδα ἀλσώδη εὐρών ἀποτελευτῶσαν εἰς στενωπὸν ³ (χλεισ- ούρων τοῦτο ⁴ καλούσιν) τὴν λεγομένην Δομενίκου ⁵ παλάτιον, διὰ τούτου εἰσελθών, ἐκεὶ τὸν χάρακο ἐπήξατο. Τῇ δὲ μετ' αὐτήν κατὰ τὸ περιόρθον, καταλαμβάνει αὐτὸν δὲ φαλαγγάρχης Μιχαήλ δοσῆ- κας, δ πρὸς μητρὸς ⁶ ἐμῆς θείος μετὰ τοῦ διπλιτικοῦ παντὸς, ἀνὴρ ⁷ ἐπι φρονήσει διαβεδομένος, ώρα δὲ καὶ μεγέθει σώματος διαφέρων, οὐ τῶν τότε καιροῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν πώποτε γεγενημένων (θάμβος γάρ εἶχεν ἀπαντας τοὺς δρῶντας τὸν ἄνδρα), συνιδεῖν δὲ τὸ μέλλον καὶ φωράσαι τὸ ἐνεστὸς, καὶ καταπράξα- σθαι ⁸ δεινωτάς τε καὶ ἀπαράμιλος. Τούτῳ δὲ αὐτοκράτωρ ἐπέσκηψεν μή πάντας ἐντὸς τοῦ στο- μίου τῆς χλεισούρας εἰσελθεῖν, ἀλλὰ τὰς μὲν δυνά- μεις ἔξιθεν ἵστασθαι ἱλαδὸν, δλίγους δὲ διελεῖν ⁹ Τούρκων καὶ Σαυρομάτων τῆς τοξείας εἰδῆμονας. καὶ ¹⁰ τούτοις παραχωρῆσαι τῆς εἰσόδου, ἐπισκῆψαι δὲ τούτοις μηδενὶ ἔτερῳ ἔιφει πλήγη ὀίστοις χρήσα- σθαι. Εἰσελθόντων δὲ καὶ ἵππασις ποιουμένων κατὰ τῶν Λατίνων, οἱ ἔξωθεν ἵσταμενοι, πρὸς ἀλλήλους σφαδάζυντες, ἡριζον ὅποιος ἀν τὸ στόμεον εἰσίλθοι. Ο γάρ Βαῖμοντος, πλήρης ὧν φασιλικῆς ¹¹ ἐπιστήμης, τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐκάλευε συντηρικότας ἵστασθαι, καὶ ταῖς ἀσπίσιν ἐσαυτοὺς περιφράττοντας, ἀτρεμεῖν. Ο γε πρωτοστράτωρ θεασάμενος τοὺς ὑπ' αὐτὸν κατὰ μικρὸν ἐκρέοντας καὶ εἰσερχομένους διὰ τοῦ στομίου, εἰσῆλθε καὶ αὐτός. Ο δὲ Βαῖμον- τος τούτους θεασάμενος, ὠσπερ λέων ἔχαρη με-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁰ αὐτὸν. ¹⁰ ἔμμιγέντες. ¹ ὁπῆγε. ² μετὰ καὶ. ³ στενωπὸν ἔχειν. ⁴ τοῦτον. ⁵ Δομενίκου. ⁶ πα- τρός. ⁷ ἀνὴρ τοῦ. ⁸ καταπράξασθαι. ⁹ διελθεῖν. ¹⁰ Deest vocula καὶ. ¹¹ στρατηγικῆς.

γάλως ἐπὶ σώματι κύρσας, εἶπεν δὲ τις: Ὁμηρικῶς, ως καὶ οὗτος, ίδων ἐν αὐτοῖς ὁφθαλμοῖς ¹³ τούτους καὶ τὸν πρωτοστράτορα Μίχαηλ, δοχέτω βύμη πανουδὶ κατ' αὐτῶν ἵεται· οἱ δὲ παραχρῆμα νῶτα διδόσασιν. Οὐέδες (61) δὲ τὴν κλήσιν φερώνυμον ἔχει τοῦ γένους λαχών, ἐπ' ἀνδρίᾳ διαβεβοημένος, εἰδὼς ἡδὸνής ἐπὶ δεξιᾷ τῷ δέξιῷ ἀριστερῷ νωμῆσαι βῶν. ἀξιαλένηρ (61'), καθ' Ὁμηρον, ἐν τῷ τοῦ στομίου ἐξέρχεσθαι δεξιὰ παρεκκλίνας, γοργῶς ἐπιστριψεῖς, παίει τὸν αὐτῷ ὑπαντιάσαντα ¹⁴ Λατίνον. Ὁ δὲ εὐθὺς κύμβαχος κατὰ γῆς ἔκειτο. Ὁ δὲ Βαῖμουντος ἐδιώκει τούτους μέχρι τοῦ ποταμοῦ Σαλαβρίας ¹⁵. Ἐν δὲ τῷ φεύγειν ὁ δῆμος ἥρθεις Οὐέδες, παίει τὸν τὴν σημαῖαν τοῦ Βαῖμούντου κατέχοντα διὸ τοῦ δύρατος, καὶ τὴν σημαῖαν τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἀφράπασας, μικρὸν περιδινεῖ καὶ κλίνει πρὸς τὸ πρανές. Οἱ γοῦν Λατίνοι τὴν σημαῖαν ἔξι δρόσιου σχήματος κατακλιθεῖσαν ἐωρακότες, ἐν συγχύσει γεγόναστι, καὶ ἐφ' ἑτέραν ἐτράποντο ἀτραπὸν, δι' ἣς κατὰ Τρίκαλα καταλαμβάνουσιν ἥρη προκατασχεθέντα παρά τινας τῶν τοῦ Βαῖμούντου πρὸς τὸ Λυκοστόμιον φευγόντων. Κάκιστες τέως ηὐλίζοντο ¹⁶ εἰσαν τούτων γεγονότες· ἐκεῖθεν δὲ καταλαμβάνουσι τὴν Καστορίαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὑποστρέψας ἀπὸ Λαρίσης καὶ τὴν Θεσσαλονίκην καταλαβὼν, ὅποιος ἐκεῖνος περὶ τὰ τοιαῦτα ταχὺ μάλα πρὸς τοὺς σὺν τῷ Βαῖμούντῳ κόμητας ἀποστείλας, πολλὰς ὑποσχέσεις ἐπεποίητο, εἰ τὸν Βαῖμούντον τοὺς μισθοὺς ἀπαιτήσουσιν οὓς περ ¹⁷ αὐτοῖς καὶ ὑπέσχετο· τοῦ δὲ μῆτρος ἀποδοῦναι παραπείσουσι τοῦτον κατελθεῖν εἰς τὴν θαλασσαν, καὶ ἀναζητῆσαι ταῦτα ἀπὸ τοῦ ίδιου πατρὸς· Ὄμηρόν τοι καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον διαπεράσαι τοὺς αὐτῶν μισθοὺς ἐξαιτησάμενον. Καὶ εἰ τοῦτο ἀνύσσαιεν, πάντας τιμῆς καὶ εὐεργεσιῶν μυρίων ἀποπολᾶσαι. Καὶ δοῖς μὲν τούτων ἐπὶ μισθῷ δουλεῦσαι θελήσουσι, προσλαμβάνεσθαι τούτους, καὶ ἀποχρῶντα τὸν μισθὸν ἀποδοῦναι, κατὰ τὰ θελήματα αὐτῶν, τοὺς δὲ αὖ εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν βουλομένους ἀπελθεῖν ἀκινδύνως ¹⁸ διαβιβάσαις διὰ τῆς Οὐγγρίας. Ὅπειξαντες οὖν τῷ τοῦ βασιλέως προστάγματι οἱ κόμητες, τὸν τῶν παραδραμόντων τεσσάρων ἐνιαυτῶν μισθοὺς ἀσυμπαθῶς ἀπῆτον. Ὁ δὲ μῆτρας ἀποδοῦντες, μῆτρας δὲ τι καὶ δράσει, τὸν μὲν Βρυέννιον αὐτοῦ πουν φυλάσσειν τὴν Καστορίαν κατέλιπε, καὶ τὸν τοὺς Πολέμους φυλάσσοντα Πέτρον τοῦ Ἀλίφα· αὐτὸς δὲ τὸν Αὐλῶνα κατέλιπε. Τούτο δὲ μεμαθηκὼς ὁ βασιλεὺς νικητῆς εἰς τὴν βασιλεύουσαν τῶν πόλεων ἐπαναζεύγνυσε. *Hungariam daturum. Arrigunt aurem ad ea comites, et conspiratione facta in Baimundum coorunt.*

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

* δοθαλμοῖς. ¹⁸ ὑπαντησαντα. ¹⁴ Σαλαβρία. ¹⁵ αὐλίζονται. ¹⁶ ὄπειξερ. ¹⁷ ἀκινδύνους.

Cap. Dufresnii Du Cangii notæ.

(61) Οὐέδες. Usas vel Usus, a gente et natione, inquit Anna, nomen sortitus. Sunt vero Usi, Scythici populi et Hunnici, Patzinacis et generis praestantis et multitudine hand inferiores, *Huius Raimundo de Agiles*, et Tudebodo, lib. II dicti. De his

PATROL. GR. CXXXI.

A Latinos præter morem in loco stantes, cecidisse animis, et fugam cogitare temere crediderant. At ars erat illa versutissimi Baimundi, qui ad primas velitationes stare suos, objectis modo scutis, nec in hostes ferri, quoad plures affuerent, jusserat. Protostrator vero Michael cum suos per hunc modum paulatim intra saltum effluentes cerneret, ingressus cum illis et ipse est. Quem jam cum toto agmine penetrasse angustias ubi vidit, Gaudet, ut occursu prædæ leo raptor opimæ, diceret aliquis Homerice, videns, inquam, et vix oculis præ gudio credens Baimundus, protostratorem cum exercitu clausum loco, sibiique expositum, toto in Romanos suo suorumque simul incubuit impetu; at illi non ferentes terga verterunt. Uzas tamen appellationem a genere sortitus, vir fortitudinis laude inclutus, *Et clypeum dextraque sciens laevaque vibrare*, item ut Hector ille Homerius, in ipso angustiarum egressu cum a dextris, quo forte pronus erat currentium impetus, inopinato declinasset paululum, in Latinum proxime sequentem insurrexit vasto ictu, ex quo ille in caput præcepst statim afflictus in terram est. At Baimundus insectus Romanos est usque ad flumen Salabriam. Cæterum idem, cuius meminimus, Uzas inter fugiendum signiferum Baimundi hasta percussit, signumque ipsi de manibus extortum circumduxit inclinavitque terram versus. Turbavit ea res Latinos, quibus vexillum peculiare summi ducis e recto inclinatum infortunii ipsi oblati signum esse solet. De regione institutæ viæ ea illos perturbatio dimovit. Omissis ergo Romanis alio itinere Tricala contendunt, locum jam præoccupatum a quibusdam Baimundi militibus Lycostomium versus fugientibus. Illic igitur obiter diversati Castoram se recipiunt. Imperator vero cum e Larissa **143** Thessalonicam se contulisset, ut erat ex cogitator prudentissimus artium nocendi hostibus, missis qui clam agerent cum comitibus exercitus Latini, suasis illis promissione quantorum vellent præmiorum, ut stipendia sibi a Baimundo promissa representari modo flagitarent, cogerentque ipsum, si excusaret inopiam præsentem, ire ad patrem suum Robertum, et ab eo, trajecto mari, pecunias petere. Hæc si facerent omnes honores, omnia beneficia, sperare ipsos a se jubebat. Quod si qui eorum Romanæ militiæ dare nomen vellent, amplissima ipsis stipendia se numeraturum; sin redire in domos suas mallent, tutum illis iter per

agent Zonaras in Const. Duca et Romano Diog.; Scylitzes in Monomacho et Const. Duca; Porphyrogenneta, *De adm. imp. cap. 9, 10 et 37*; Tzetzes, chil. 8, cap. 224, et Anna, pag. 170, 201.

(61') Iliad. II, v. 226.

tur, armatis precibus stipendia proxime lapsorum annorum quatuor sibi sine ulla mora persolvi contendentes. Frustra ille diffundere quærebatur diem, aut spem eludendæ petitionis in cunctandi arte reponebat. Illi obnixi et a proposito immobiles ne horam quidem indulgebant. Quid saceret, nam æqua et vere sibi debita petebant? Cum aliud non posset, Bryennio commendata Castoria, arce vero Poloborum Petri Aliphæ custodiae commissa, ipse Aulouem petiit; quod cum imperator certo comperisset, in urbem regiam vinctus est.

Ibi vero cum perturbata et offensisset Ecclesiam factionibus Itali cuiusdam novam hæresim spar-gentis, vir qui apostolicum pectus augustali pur-pura tegeret, nulla, quamvis necessaria post tot militares labores, quiete gustata, bellicis quin etiam, utcunque urgerent, in aliud tempus dilatis curis, expellendi Castoria Bryennii, totum se im-pendit novo dogmatis refutando, Ecclesiæque paci-ficandæ. Hæc modicus hic tumultus fuit. De cuius auctore paulo diligentius, repetita ex ipsis princi-piis memoria, disserendum est. Fuit is ut nomine, sic et origine Italus, diu tamen commoratus in Sicilia. Insula ea est Italæ juxta obiacens. Cujus incolæ Romani imperii jugum excutere conantes magnum in se bellum concitarunt, per quod opus habuerunt auxilia ex vicina ipsis et favente accersere Italia. Tali occasione miles eo aspiravit Itali pater; filiolum secum dicens, sarcinam verius quam socium militiæ, quippe infra ætatem militarem puerum, meditante tamen iam tum pro captu bellicas res, assultantemque vestigiis paternis, atque assuescentem duris a tenero ut mos Itali-corum est, et sub parente magistro tyrocinium ponentem. Hæc prima institutio pueritiae Ital fuit; hoc fundamentum litterarum et doctrinæ; non Athenis aut in schola, sed in Sicilia et castris positum. **144** Cum vero exinde inclytus ille Georgius Maniaces, imperante Monomacho, ty-rannide assumpta, Siciliam occupasset, ægre illinc Itali pater trepida fuga cum filio se recepit in Longobardiam Romanis subiectam adhuc. Hinc jam nescio quo casu quave fortuna iste Italus Constantinopolim venit, in urbem eruditio-nis et artis ratiocinandi nequaquam tum egenam. Quan-quam enim inde usque a principatu Basiliæ Por-phyrogeniti, ad prius memoratum imperium Mo-nomachi, melioris doctrinæ studium a plerisque neglectum jacuerat, non tamen ut extinctum planeque sepultum esset. Existit ergo atque emer-sit illustrius, excitatum ingenii excellentibus, qualium circa tempora imperatoris Alexii magnus proventus apparuit. Ii serio veram eruditio-nem arriperunt; nugante ante bac fere juventute, otiosisque auctiis cothurnicum, aut aliis expro-brabilioribus ludicris ætatem discendi per inertem lasciviam conterente, in summo contemptu ele-

A Καταλαβὼν δὲ ταῦτην, καὶ ἐν συγχύσει τὰ κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν εὑρών, οὐδὲ πρὸς βραχὺν τινὰ χρόνον ἀνέσεως ἔτυχεν. Ἀλλ' ὅποιος ἐκεῖνος ἀποστο-λικὸς ὁν, ἐπει τυμαινομένην τοὺς τοῦ Ἰταλοῦ ¹⁸ δόγματι τὴν Ἐκκλησίαν εὑρε, καὶ τοῦ ¹⁹ Βρυ-εννίου ἐδουλεύετο (Κελῆς δὲ οὗτος τὴν Καστορίαν κατασχὼν ὡς εἰρηται), ἀλλ' οὐδὲ οὗτος; ἡμέλει τοῦ δόγματος. Ἐπὶ τούτοις γάρ καὶ τὰ κατὰ τὸν Ἰταλὸν περὶ τῆς αἱρέσεως τοῦ ²⁰ Ἰταλικοῦ ἐθλάστησαν με-γάλως τὴν Ἐκκλησίαν συνταράττοντα ²¹. Οὗτος δὲ δὲ Ἰταλὸς (δεὶ γάρ τὰ κατ' αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς ²² ὀικη-γῆσασθαι) ὥρμητο μὲν ἐξ Ἰταλίας καὶ ἐν τῇ Σικελίᾳ ἐφ' ικανὸν διέτριψεν νῆσος δὲ αὐτῇ ἀρχοῦ τῆς Ἰταλίας διαχειμένη. Οἱ γάρ Σικελοι (62) ἀποστάν-τες τῆς Ρωμαίων ἀρχῆς, καὶ εἰς πόλεμον κατ'

B ταῦταν καὶ μάχας ἀπονευκότες, τὸν; Ἰταλὸν εἰς συμμαχίαν προσύκαλεσαντα, μελ' ὁν καὶ δὲ τοῦ Ἰτα-λικοῦ πατήρ ἦν, ἔχων καὶ τὴν παῖδα μεθ' ἐαυτοῦ, καὶ μὴ στρατεύσιμον ²³ εἶχε τὴν ἡλικίαν, συνεφεπλε-νον τούτῳ καὶ συμπαρεσκαίροντα καὶ τὰ πολεμικὰ, οἷα τὰ τῶν Ἰταλῶν παιδεύματον. Τὰ μὲν οὖν πρῶτα τῆς ἡλικίας οὗτας εἶχε τῷ Ἰταλῷ, καὶ ἡ πρώτη τοιάντη τούτῳ κατεβολὴ τῆς παιδεύσεως. Ἐπει δὲ δὲ κλεινὸς Γεώργιος ἐκεῖνος δὲ Μανιάκης, τοῦ Μονομάχου τὰ αὐτῆς προτρέπει τῆς Ρωμαίων διέποντος, πυρανήσας τὴν Σικελίαν κατέσχε, μόλις ἐκεῖθεν δὲ τοῦ Ἰταλοῦ πατήρ καὶ τὸν παῖδα ἐπιφερόμενος πε-φευγε. Καὶ εἰς Λογγιναρδίαν φυγάδες ἀμφω κατή-χθησαν ἐπὶ οὐδὲ Ρωμαίους τελοῦσαν. Ἐκεῖθεν δὲ οὗτος δὲ Ἰταλὸς, οὐχ οἰδ' ὅπως, τὴν Κωνσταντινού-πολιν κατέλαβεν, ἀπάντης παιδείας καὶ τέκνης λο-γικῆς οὐκ ἐνδεῶς ἔχουσαν. Καὶ γάρ ἀπὸ τῆς οὐ-τοκρατορίας Βασιλείου τοῦ Πορφυρογεννήτου μέχρι αὐτῆς τῆς τοῦ Μονομάχου βασιλείας δὲ λόγος, εἰ καὶ τοῖς πλειστοῖς ἐβράθυμητο, ἀλλ' οὖν γε πάλιν οὐ κα-ταδευκότες, ἀνέλαρψε καὶ ἀνέθορε, καὶ διὰ σπουδῆς τοῖς φιλολόγοις ἐγένετο ἐπὶ τῶν χρόνων Ἀλεξίου τοῦ αὐτοκράτορος, τὰ πρὸ τούτου χλιδώντων τῶν πλειστῶν καὶ παιζόντων ἀνθρώπων καὶ δρυμοῖσι, καὶ διλοις αἰσχίσοις παιγνίοις, ἐνασχολουμένων ²⁴ διὰ τὴν χλιδήν, λόγον δὲ καὶ παιδεύσιν ἀπασαν τοῖς καὶ ἐν παρέργῳ τοῖς εργάσιν. Οὗτως οὖν τοὺς ἐνταῦθι ἔχοντας δὲ Ἰταλούς εὐρηκώς, καὶ ἀνδράσιν δημιοτέσσις σχο-λαστικοῖς, καὶ ἀμειλίκτοις καὶ τὸ θεῖος ἀγροῖς (ἥσσων γάρ τότε καὶ τινές περὶ τὴν βασιλεύσουσαν τοιούτοις), παιδείας τοίνυν λογικῆς ἐξ ἐκεῖνων μετασχών, καὶ

C **D** Variæ lectiones ex cod. Cuislin.

¹⁸ Ἰταλικοῦ. ¹⁹ κατὰ τοῦ. ²⁰ ταράττοντα. ²¹ ἀρχῆς αὐτῆς. ²² στρατεύειν. ²³ ἀσχολουμένων.

Car. Dufresni Du Cangii no¹ω.

(62) Οἱ γάρ Σικελοι. De Siculorum defectione a Græcis agunt Scylitzes, Zonaras, et M. de Terra, lib. 1, cap. 7 et seq.

Μιχαὴλ ἐκείνω τῷ Ψελλῷ (63) ἐν διτέρῳ προσωμβολῇ σεν, δεὶς οὐ πάνυ τοις παρὰ διδασκάλοις σοφοῖς ἐφοίτησε, διὰ φύσεως δὲ δεξιότητα, καὶ νοῦς δεξύτητα, τυχῶν μέντοι καὶ Θεοῦ ἀρωγοῦ πρὸς τούτοις, διὰ τὴν τῆς μητρὸς θερμοτάτην ἰκεσίαν αὐτοῦ ²⁴ ἐπαγγευσόντης συγχών τῷ αὐτῷ ναῷ τοῦ Κύρου (64) τῆς Θεοτόκου σεπτῷ ²⁵ εἰκονίσματι καὶ θερμοῖς τοῖς δάκρυσιν ὑπὲρ τοῦ παιδὸς ἐκκαλούμένης, εἰς δάκρυν σοφίας ἀπάσης ἐλληλακώς, καὶ τὰ Ἑλλήνων, καὶ τὰ Καλδαίων ἀκριβωάμενος, γέγονε τοῖς τότε χρόνοις περιδόντος ἐν σοφίᾳ. Τούτῳ γοῦν δὲ Ἰταλὸς προσομιλήσας ἐν ἀπαιδεύτῳ φήμει καὶ βαρβαρικῷ, οὐκ τὸ δύνατο φιλοσοφίας εἰς βάθος ἐλθεῖν, διδασκάλῳ ²⁶ δὲν οὐδὲν μηδὲ ἐν τῷ μανθάνειν ἀνεχόμενος, θράσους ὧν μεστὸς καὶ ἀπονοίας βαρβαρικῆς, πάντων τε καθυπερτερείν καὶ πρὸ τοῦ μανθάνειν οἰδημένος, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Ψελλὸν ἐκ πρώτης ἀφετηρίας ἀντετάξατο. Ἐμβαύνας δὲ τῇ διαλεκτικῇ, μεθημερινὸς θορύβους ἐν πανδήμοις συνελένεστιν ἐπιειτο, σοφιστικὰς συνείρων ἐρεγχείας, καὶ πᾶν εἰ τι τοιοῦτον, προτιθεῖ, καὶ αὖθις ὑπέρων λόγον τοιοῦτον, τούτον τρόπον ²⁷ προστητιρίσατο, καὶ δὲ τηγικαῦτα βασιλεύων Μιχαὴλ δὲ Δοῦκας, καὶ οἱ τούτου ἀδελφοί καὶ δευτέρου μὲν λόγου τοῦτον πρὸς τὸν Ψελλὸν ἐπιθέντο, δύμας δὲ περιεῖχον τότε αὐτοῦ καὶ ἐν λογικαῖς συνεχρῶντο ἀμιλλαῖς· ἡσαν γάρ φιλολογώτατος οἱ Δοῦκαι, καὶ οἱ τοῦ αὐτοχράτορος ἀδελφοί, καὶ αὐτὸς δὴ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ. Ὡς δὲ Ἰταλὸς θερμὸν ἀεὶ καὶ μανικὸν πρὸς τὸν Ψελλὸν ἐβλεπε; καὶ ἐκείνος ὡς ἀετὸς τῶν τοῦ Ἰταλοῦ ἐρεσχειῶν ὑπερίπτατο, διεγέρετο, καὶ ἐπρίετο, ἐνεπίμπρατο, ἢ ἐλυπεῖτο.

meridianos tumultus in foro ac circulis concurrentis rabiosas rixas conserens, et de quavis re proposita primum illud magno clamore jactans: **145** Si hoc tale est; deinde inferens aliud quippiam ex eo connexum, aut ei simile. His ille turbis admirationem sibi et plausum paravit, non plebis solum, sed magnatum quoque; atque adeo ipsius Michaelis Ducæ tunc imperantilis, et fratrū ipsius. Hi enim licet primum doctrinæ et existimationis locum Psello reservarent, Italo tamen isto delectabantur, et ejus opera utebantur in logicis concertationibus. Erant enim litterarum et eruditarum artium studiosissimi Ducæ, cum omnes, tum fratres imperatoris et Augustus ipse Michael. Quorum Italus favore alens confidentiam, aidenti Psellum semper in congressibus et furioso sivebat oculo, facile se extricantem ex ejus laqueis, et aquilina celeritate volucris mentis perplexas captiunculas odiosi sophistæ alte supervolantem: qua ille re urebatur primum intime ac ringebatur, tum stomachum eruppebat in jactationes corporis ac clamores impotentes.

Τί τὸ μετὰ ταῦτα; Ἐσχάδας τὰ τῶν Αστίνων **D** καὶ ²⁸ Ἰταλῶν κατὰ Ρωμαίων, καὶ ἡ τῆς Λογγι-
βαρδίας δῆμος καὶ Ἰταλίας ἐμελετήτῳ κατά-

A gantium litterarum atque eruditarum artium. Ceterum quando Italus in urbem venit excessus hic torpor fuerat; magnusque vigebat in studia liberalia cursus ingeniorum; cum quibus et ipse conflictatus, quotidianis concertationibus scholasticorum, contentiosorum, et agresti pertinacia cedere nesciorum hominum (cujusmodi hand pauci Constantinopoli tunc erant), logicam didicit. Deinde etiam Michaeli Psello dedit operam illi late inclyto, homini, non tam cura magistrorum sapientum, quorum limina non multum triverat, quam indolis præstantia et velocitate mentis divinitus adjutæ (id videlicet impetrantibus ardentissimis per crebras vigilias continuatis matris ejus precibus, in templo Cyri ad sanctam imaginem Dei Matris, haud sine serventibus lacrymis fundi solitis) in eminentissimum sapientiæ atque eruditio-
Bnis omnis apicem evecto; quippe qui ad Graecorum litteras atque artes omnes quas perfecte norat, etiam Chaldaeorum disciplinas adjunxerat, famamque meruerat doctissimi omnium qui tunc essent. Huic se Italus in disciplinam dedit, longe dispari vir ingenio, immitti acerbaque natura. Itaque nec per hebetudinem mentis penetrare in adyta potuit philosophiæ, nec per contumaciam sustinere institutionem magistri; quem loci atque officii auctoritate utentem, iste prætumidus et stolida ferox arrogantia, juriis impotentibus ipso primo congressu lassescere coepit; jam a rudimentis ipsis, longe se omnibus eruditione antecellere superbissime autem. Magnopere autem dialectica nitebatur, cui se arti penitus immerserat; et ex ea

C meridianos tumultus in foro ac circulis concurrentis rabiosas rixas conserens, et de quavis re proposita primum illud magno clamore jactans: **145** Si hoc tale est; deinde inferens aliud quippiam ex eo connexum, aut ei simile. His ille turbis admirationem sibi et plausum paravit, non plebis solum, sed magnatum quoque; atque adeo ipsius Michaelis Ducæ tunc imperantilis, et fratrū ipsius. Hi enim licet primum doctrinæ et existimationis locum Psello reservarent, Italo tamen isto delectabantur, et ejus opera utebantur in logicis concertationibus. Erant enim litterarum et eruditarum artium studiosissimi Ducæ, cum omnes, tum fratres imperatoris et Augustus ipse Michael. Quorum Italus favore alens confidentiam, aidenti Psellum semper in congressibus et furioso sivebat oculo, facile se extricantem ex ejus laqueis, et aquilina celeritate volucris mentis perplexas captiunculas odiosi sophistæ alte supervolantem: qua ille re urebatur primum intime ac ringebatur, tum stomachum eruppebat in jactationes corporis ac clamores impotentes.

Tí τὸ μετὰ ταῦτα; Ἐσχάδας τὰ τῶν Αστίνων **D** Quid postea? Mox eruperunt Italici motus:

quando illarum gentium hostilitate Romani lacer-
sati, occasionem sibi oblatam arbitrabantur Longo-

Variae lectiones ex cod. Coislin,

²⁹ Deest vox αὐτοῦ. ³⁰ σεμνῷ. ³¹ διδασκόντων. ³² τοιούς διτροπὸν τοῦτον. ³³ τε καὶ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(63) *Μιχαὴλ τῷ Ψελλῷ*. De Michaeli Psello consulendum omnino vir diffusæ lectionis Leo Allatius, in illa erudita et ubere, quam de Psellis instituit, dissertatione, Romæ edita, ut et in Diatriba de Simeonibus.

(64) *Ναῷ τοῦ Κύρου*. Άedes sacra Deipara, Cyri dicta, a conditore Cyro consule et praefecto praetorio, Theodosio Juniore imperante: cuius etiam iussu murorum orbis Constantinopolitanæ instantiationem suscepit. Theophylactus Simoc. lib. VIII,

cap. 8: Τῷ ἵερῳ τεμένει τῆς Θεομήτορος προσεπλαστεῖν, δέ Κύρον τὸν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ αὐτοχράτορος γεγονότα διμασθεῖ λόγος καθέστηκεν ἀψευδής. Agunt præterea de hocce templo Theophanes, an. Mauricii 20, Anastas. in Hist. eccl. pag. 84, Paulus Diacl. lib. xvi Histor. Misc.; Scylitzes in Mich. Paphlag.; Codinus, in Origin. pag. 54, edit. Reg. Meniniti vero Nicetas in Man. lib. vi, n. 5. imaginis Deiparae magno populi concurso ea in Άede cultæ.

bardia, atque adeo Italæ totius, imperio rursus adjungenda. Ea spe ac voto plenus imperator, simul ingenteum in Italo fiduciam collocatam habens, homine sibi ut putabat devinctissimo, et præterquam fideli ac strenuo, etiam res Italæ callente, illum ipsum Epidamnum mittit. Incidam narrationem secularum hinc rerum. In summa, certo deprehensum est proditas res nostras ab hoc halo, missusque est statim qui eum Epidamnum exturbaret. Sensit non incautus rabula, et suppli-
cium fuga matura lucrificit, Romanum se recipiens. Ibi omnis versatilis, vel simulat, vel concipit pœnitentiam facti. Mittit supplices ad imperatorem litteras, deprecatores adhibet. Quid multa? jussu Augusti revocatur Constantinopolim; eique illic ad diversanum attribuitur monasterium Pege sive Fons dictum, cum ecclesia sanctorum Quadriginta, ubi Psello tandem post detensionem Byzantio egresso, principi philosophiae cathedralæ magister impositus Italus idem est, summusque philosophorum declaratus: quam ad loci et honoris possessionem obtinendam Aristotelicos et Platonicos libros mox suscepit enarrandos, magnam in con-
negotio curam adhibens: et offerebant dissertatio-
nes ejus auditoribus speciem hominis varia erudi-
tione instruclissimi. Interpretandi porro genere utebatur tam acri subtilique, ut facile fidem faceret se cum ceteræ totius quantumvis abstrusæ Peripatetices, tum dialectices præsertim esse con-
sultissimum. Ad alias litteratas artes non ita feli-
citer a natura flectus erat. Nam circa grammaticam quidem claudicabat; rhetoricum vero nectar non gustaverat. Oratio nulla concinnitate collocationis partium, nullo delectu verborum aut elocutionis elegantia polita, horrida et squallens semperque involuta, et sibi velut ab hoste cavens. Atque haec tristitia genuinus character sermonis ejus fuit, supercilium cum ipso philosopho tollentis et per-
petuam spirantis acerbitatem. **146** Ac quanquam ejus scriptio, si quando stylum sumeret, incurso-
nibus dialecticis stolzachosa et tumultuans effere-

Variae lectiones

²⁰ τὰ ἡμέτερα προδιδούς. ²¹ μετακινῆσαι. ²² Deest λοῦ. ²³ ἀφικτοῦ. ²⁴ συντυχόντα. ²⁵ λαζυρίθους.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(65) "Υπάτος τῶν φιλοσόφων. Hinc discimus Joannem hypatum, natione Italem, cuius opera quedam philosophica et rhetorica recenset Gesnerus, in Bibl. cundem esse cum Italo Annae. Id enim suaderi omnino hypati, non cognomen, sed dignitas. Psello quippe urbe digresso, Italus" Υπάτος τῶν φιλοσόφων audiit. Erat autem dignitas, quæ recensetur inter cælera palatii Constantiopolitani officia apud Matth. monachum, omittitur tamen a Codino. Hanc præterea obtinuere Constanus Vestrarcha apud Allatum, Dissertat. II de libris Ecclesiæ. Greco, pag. 169; Michael Psellus sub Alexio apud Scylitzem; Amyrnæus quidam sub eodem Augusto, apud Theophylact. Bulg. arch. epist. 40; Michael Anchiali et Theodorus Irenicus Cuspas patriarcha CP. lib. IV Juris Greco-Rom. pag. 305, 504, et aliquot alii apud Balsamoneum ad Canon. apost.

A σχεσις. Κατό διατίλευς ἐκεῖνος τὸν Ἰταλὸν ὡς οἰκεῖον δῆλον καὶ ἀνδρὸς ἀγαθὸν καὶ τὰ τὸν Ἰταλὸν ἐπιστά-
μενον εἰς Ἐπίδαμον ἀπέστελε. Καὶ (ιναὶ συντέμω τὸν λόγον) ὡς κάκει ἐφωρᾶτο τὰ καταπροδιδόντας ἡμετέρα ²⁰, καὶ ἀπεστέλλετο δὲ μέλλων αὐτὸν μετα-
κινεῖν ²¹ ἐκεῖνον, τούτου αἰσθόμενος, φυγὰς εἰς Ἐρμηνὴν ὅχετο. Εἴδος διποῖς ἐκεῖνος μεταμεληθεῖς πρὸς τὸν βασιλέα παραλήσει χρησάμενος, κατὰ κέλευσιν ἐκεῖνου τὴν Κωνσταντινούπολιν κατέλαβε, τὴν μονὴν τὴν οὕτω καὶ οὐμένην πηγὴν ἐνδιατημσάλιδῶν, καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἀγίων τεσσαράκοντα. **B** "Ἐνθα καὶ τοῦ Ψελλοῦ μεταχωρήσαντο; Βυζαντίθεν μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν, αὐτὸς φιλοσοφίας ἀπέστης προ-
έστη διδάσκαλος, Σπατος τῶν φιλοσόφων (65) χρη-
ματίσας, καὶ τάς τε Ἀριστοτελικὰς βίβλους, καὶ τὰς Πλατωνικὰς ἐγγείσαται ἐπούδαζεν. Καὶ ἦν μὲν τῷ δόξῃ πολυμαθέστατος, δεινὸς δὲ μᾶλλον εἰπερ τὰς δόλλος διερευνήσασθαι ²² τῶν δόλλων τὴν δεινοτάτην περιπατητικὴν, καὶ ταύτης πλέον τὴν διαλεκτικὴν. Πρὸς δὲ τὰς δόλλας τέχνας τῶν λόγων, οὐδὲ πάντες ²³ εὐχώρῳ; εἰχεν, ἀλλὰ περὶ τε τὴν γραμματικὴν ἔχω-
λευτε τέχνην· καὶ τοῦ βητορικοῦ νέκταρος, οὐκ ἔγει-
σατο· οὐδὲ ἐκεῖνον δὲ λόγος τούτου ²⁴ ἐφήμερος καὶ εἰς κάλλος ἀπέξεστο. "Ἐνθεν τοι καὶ τοῦ χρακτῆρος εἰχε στρυφῶς καὶ τὸ πᾶν ἐμπεριβόλως. Καὶ συνε-
νεύκει δὲ λόγος αὐτῷ τὰς ὄφρυς, καὶ δόλου ²⁵ ἀπέ-
πνει δριμύτητος Διαλεκτικῶν δὲ ἐφόδων ἐμεμέστωτο τούτη τὸ σύγγραμμα, καὶ ἡ γλῶττα τῶν ἐπιχειρη-
μάτων ἐπεφόρητο, τῷ διαλεγομένῳ ἐν ταῖς δομίλαις μᾶλλον ἡ ταῖς γραφαῖς. Οὕτως εἰχεν Ισαύρως πρὸς τὰς διαλέξεις, καὶ τοσούτον διφυκτος ²⁶ ἦν ὡς τὸν ἀποκρινόμενον αὐτομάτως συνενεγκῆναι πρὸς τὴν σιγήν, καὶ εἰς ἀμηχανίαν ἐλθεῖν. "Ἐκτέρωθεν γάρ τῆς ἀρωτήσεως βθόνον ὑρυττε, καὶ εἰς φρέαρ ἀπο-
ριῶν ἐνέβαλλε τὸν προσδιελεγόμενον. Οὕτως ἐμπε-
ρως εἰχε διαλεκτικῆς ὁ ἀνὴρ, καὶ ταῖς ἐπαλλήλαις ἐπερωτήσεις κατέπινε τοὺς διαλεγομένους, συγχέων αὐτῶν καὶ συναράττων τὸν νοῦν. Καὶ οὐκ ἦν τὸν διπαξ αὐτῷ συντιχόντα ²⁷ τοὺς λαβρύνθους ²⁸ τού-
τους διελθεῖν. "Αμουσάτας δὲ δόλως ἦν καὶ θυμὸς αὐτοῦ κατεκράτει· καὶ ἦν τινά που ²⁹ προσεκτῆ-

ex cod. Coislin.

²⁰ νοῦς διερευνήσασθαι. ²¹ πάντα τι. ²² τούτωφ. ²³ δι-
δούς τινα.

D p. 621, 673. Nec obstat quod idem Gesnerus tradit

quædam Joannis hypati scripta Andronicu regi dicata. Fuit enim is Andronicus, non Comnenus, sed **305** secundus Constantini Dux imperatoris filius, quem parentis una cum aliis filiis, Michaeli et Constantino, imperatorem dixit, uti testantur Zonaras et Scylitzes. Sed et florebat Italus Michaeli Dux imperante, vel certe ante adeptum ab Alexio imperium, quod diserte Anna ait, pag. 448. Neque alium ab Italo fuisse Joannem illum Philosophum censuerim, quem idem Theophylactus, epist. 55, hortatur ad patientiam, et ut inimicis virtutem ejus impenitentibus viriliter obstat. Unde liquet epistola hanc scripsisse Theophylactum post exā. tum urbe Italum. Quædam alia ejusdem opera philosophica habet Philippus Labbeus, in *Nova B:bl.* pag. 113, 383.

οατο ἀρετὴν ἀπὸ τοῦ λόγου κατέλυε καὶ ἡ φάνιζεν δ θυμός. Διελέγετο γάρ καὶ ἔπειτα καὶ χερού (66) δ ἀνήρ, καὶ τὸν προσδιαλεγόμενον οὐχ ἡγέτει πρὸς ἀπορίαν διλος ἐλθεῖν, οὐδὲ αὐταρκες ἦν αὐτῷ τὸ ἐπιρράψαι τοῦ ἀντικειμένου τὸ στόμα καὶ σιγῆν αὐτῷ καταψήφιεῖσθαι, ἀλλὰ εὔθυς ἡ χειρ κατά τε τοῦ πώγωνος, καὶ ^{τὸν} τριχῶν προσεφῆλλετο, καὶ ὑδρίες εὐθὺς ἔνυμπόδιζεν ^{τὸν} ὑδρεύνειν καὶ ἀκάθετος ἦν δ ἀνθρωπός, καὶ τὰς χειράς διμού καὶ τὴν γλώτταν. Τοῦτο δὲ μένον οὐκ ^{τὸν} ἀγιλόσφορον εἶχεν, διτὶ μετὰ τὴν πληγὴν καταλίπανεν τοῦτον δ θυμός καὶ τὸ δάκρυνον κατελάρβανε, καὶ εἰς λαμπρὸν μετάμελον ἤρχετο. Εἰ δὲ τῷ φίλον, καὶ περὶ τῆς ἔψεως αὐτοῦ παθεῖν, μεγάλη μὲν αὐτοῦ ἡ κεφαλὴ, τὸ μέτωπον προπετέστατον, πρόσωπον ἐμψαντεῖ, καὶ δι μυκτὴρ ἐπεύθερον τε καὶ ἀνετον ἀπέπνει ^{τὸν} τὸν ἀέρα, καὶ περιφερῆς δι πώγων, τὰ στέρνα εὐρύες, καὶ εὐπαγῆς τὰ μέλη τοῦ σώματος, τὴν δὲ τῆς ἡλικίας ἀναδρομήν τῶν εὐμηκεστέρων ^{τὸν} ἥττων, τὴν δὲ φωνὴν τοιούτος οἵος ἦν ἀπὸ τῶν Λατίνων ἐληλυθός νεανίας εἰς τὴν ἡμεδαπήν γῆν τὰ Ἑλλήνων μὲν ἐκμάθοι, οὐ πάνυ δὲ καθαριεύοιτο ^{τὸν} τὴν φωνήν. Ἀλλ' ἔστιν οὐ καὶ κολοσσωτέρας ἐκφέρειν ^{τὸν} τὰς συλλαβάς· ἀλλ' οὐτε τὸ τοῦ στόματος οὐκ εὐαγκές, οὐτε τὸ εἰς δικρονὸν ἐλάνθανε τοὺς πολλοὺς, τοῖς δὲ βήτορικωτέροις ἀγροικίζων κατελαμβάνετο. Ἔνθεν τοι καὶ τὰ συγγράμματα τούτου συνέσφικτο ^{τὸν} μὲν ἀπανταχθεῖν τοῖς διαλεκτικοῖς τόποις, διουνταξίας δὲ, καὶ κακίαν, σολοικοῖς μὲν σποράδην διερρίμμενον παντάπασιν οὐκ ἔξερεν.

consumebat, statimque ubi percusserat adversarium, lacrymis obortis rogabat veniam; et penitentiam profitebatur. Quod si cui præterea tanti sit figuram hominis nosse, magnum ipsi caput, projectissima frons, conspicua facies, nasus largum aereum libere spirans, barba quasi circinata rotunditatis, pectus latum, membra corporis firma plenaque succi, statura procerissimis minor, vocis sonus qualem exspectari oportuit ab eo qui jam adultus e Latinis translatus in Græciam, multum præsisterit si linguam utcumque arripiat: nūdūtias quidem et ingenuam proprietatem nativæ pronunciationis, non si se ruperit, exprimat. Non ergo mirum si curtas vitioso accentu non raro syllabas efficeret. Neque vero incondita vastitas infantiaque oris barbari fallebat homines; quin apud omnes artis dicendi non plane rudes pro agresti traduceretur. Scripta porro ejus constipabantur illa quidem cumulatis acervatim dialecticis locis; cæterum vitiosæ compositionis, stribili- ginum, ac solœcismorum haud parce inspersis deformata maculis, offendebant oculos eruditos.

Οὐτοστοίνων προκαθήμενος φιλοσοφίας ἀπάσης, καὶ συρρεούσης εἰς αὐτὸν τῆς νεότητος (καὶ γάρ τὰ τέ Πρέκιον καὶ Πλάτωνος, καὶ τὰ φιλοσόφων ἀμφοῖν Περφυρίου τε καὶ Ἱαμβλίχου ἀνεκάλυπτε τούτοις δόγματα, καὶ μάλιστα τὰς Ἀριστοτέλους τέχνας καὶ τὴν ὡς δργάνου παρεχομένην χρεῖαν, ὑφηγεῖτο τοῖς

Variae lectiones ex cod. Coislin.

^{τὸν} καὶ τῶν. ^{τὸν} ἔνυμπόδιζεν. ^{τὸν} Deest vocula οὐκ. ^{τὸν} ἐπέπνει. ^{τὸν} εὐμηκεστάτων. ^{τὸν} καθαριεύει. ^{τὸν} ἐκφέρει. ^{τὸν} συνέσφιγχε.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(66) Διελέγετο γάρ καὶ ἔπειτα καὶ χερού. Quod in disceptationibus vitandum præsentim monet D. Ambrōsius, lib. i De offic. cap. 22: Absit pertinacias in familiari sermone contentio; questiones enim magis excitare inanis quam aliquid utilitatis effere solet. Disceptatio sine ira, sine amaritudine sit, monitio sine asperitate,hortatio sine offensione:

et sicut in omni actu vitæ id cuvere debemus, ne rationem motus excludat, sed teneamus consilii locum, ita etiam in sermone formulam eam lenore conuenit, ne aut ira exciteatur, aut odium, aut cupiditatis nostræ, aut ignavie aliqua exprimamus indicia.

præsertim quem inscripsit *Organum*, quo se potissimum jactabat Italus, ut in ejus meditatione plus otii triverat) clarissime se dogmata expositorum profitebatur. Id ille utcunque conatus est exequi, haud multum tamen prodesse discipulis valuit: iracundia credo et importunitate morum obstante perceptioni doctrinæ, rei natura lenis ac clementis. Ejus sane rei fidem faciat recordatio ipsa ac mentio auditorum Itali. Vide mihi Salomonem et Joannem illos, tum Jasitas quosdam et Serbias, et alios istorum temporum doctrinæ studiosos. Evidem plerosque postea memini videre me frequentantes aulam regiam, in quibus nihil unquam elegans, nihil politum, ne exacte quidem ac solide scitum, animadveri. Imitationem tantum inconditam dialectici præceptoris sui, cuius gestus efferos, vasta jactatione membrorum truces et inhumani repræsentabant: sani quidem sentiebant proferebantve nihil. Quin ideas loquebantur, et nescio quid de transanimatione nus-sitabant subobscure: ejusdemque alia sarinæ Christiano dogmate proscripta delirabant. Nec mirabitur, quod dixi frequentalam ab his aulam, qui reputaverit quanta et quam professa benevolentia sacrum illud par conjugum (parentes meos Augustos dico) litteras et litteratos amplecteretur. Qua re satis vulgata nullus oportino qui liueris initatus esset, non ad eos itabat considerenter. Porro studia non aliis sovere magis quam in seipsis exercere cura erat. Consumebantur dies, vigilabantur noctes ab utroque, in meditatione sacrorum Librorum. Atque hic libet uti facultate quam rhetorica indulget, breviter digrediendi.

Memini Augustam matrem meam nec cum mensa posita ad cœnam vocaretur potuisse depolare de manibus quos avidissime lectitabat libros, cum aliorum sanctorum Patrum qui de sacris dogmatibus egerunt, tum præsertim sancti Maximi philosophi et martyris. Delectabat enim illam non tam quæstionum explicatio naturalium, quam divinorum dogmatum perscrutatio, in quorum intelligentia verum germanæ sapientia fructum et sciebat situm, et quærebat. Mirar ea cernens ego, et aliquando ausa quid sentirem dicere: Quomodo, inquam, e piano in altitudinem suspicere te juvat? tremo quidem ego intuens, ac ne summis quidem auribus admittere mentionem audeo arcanorum tam sublimium. Stylus enim, ut aiunt, sancti Maximi evectus altissime supra nubes et captum humanorum sensuum, et in aliquatissimis contemplationibus assidue volitans, vertiginem quamdam assert legentibus. Ad hæc arridens illa, Laudabilem istum, ait, metum scio. Neque ego sine tremore ad 148 sacros hos accedo libros, tamen avelli ab eis nequeo: quin tu mihi paulisper exspecta, et ubi alia, in quibus formare ingenium prius par est, satis scripta cognoris, horum deinde suavitatem degustabis. Percussit mihi cor horum memoria dictorum; et quæs-

A έθέλουσ πραγματειαν, καὶ ταῦτη μᾶλλον ἐνηργήνετο καὶ ἐνηργόλητο), οὐ πάνυ τοι ⁴⁷ τούς μαθέ. νοντας ὥρειςσι: ἐξιγκος ⁴⁸, τὸν Ουμδὸν, καὶ τὸν δὲληγο τοῦ ήθους ἀκατατασίαν κώλυμα ⁴⁹ ἔχων. Καὶ δρα μοι τοὺς τούτους μαθητάς. Τὸν Σολομῶντα Ιωάννην, καὶ τινας Ἰασίτας (67), καὶ Σερβίλιον, καὶ δὲλλους τάχα περὶ τὴν μάθησιν ἐπουδακτής. ὃν τοὺς πλείους θαμὰ φοιτῶντας πρὸς τὰ βασιλεια, καὶ αὐτὴ ἐθεασάμην ὑστερον, τεχνικὸν μηδὲν τι κατὰ ἀγρίειαν εἰδότας, σχηματιζομένους δὲ τὸν διαλεκτικὸν, κινήσειν ἀτάκτοις, καὶ μορίων παραφρόντος τιστι μεταφοράς ὑγιεῖς δὲ οὐδὲν ἐπισταμένους, προβαλλομένους τὰς ίδεας ἥδη δὲ ⁵⁰ καὶ τὰς μετεμψύχωσις συνεπικιασμένων; πως, καὶ δὲλλος ἄττα διοιστροπα, καὶ παραπλησίως τούτοις δὲλλοκοτα, καὶ τὶς γάρ λόγου μετέχων οὐ παρῆν, τοῦ λεροῦ ζεύγους τοσοῦτον περὶ τὴν τῶν θείων λόγων ἐξερεύνησιν, διὰ πάτης νυκτὸς καὶ ἡμέρας διαπονούμενων, τοὺς ἐμούς φημι τοκέας καὶ βιστεῖς. Ἀλλά τι μικρὸν παρεδιηγήσομαι. δίδοσι ⁵¹ γάρ μοι τούτο νόμος ἥτοτεικός.

B

¶ Μέμνημαι τῆς μητρὸς καὶ βασιλίδος πολλάκις, ἀριστού προκειμένου, βιθόν ἐν χεροῖν φερούσῃς, καὶ τοὺς λόγους διερευνώμενης τῶν δογματιστῶν ἀγίων Πατέρων, μάλιστα δὲ τοῦ φιλοσόφου Μαξίμου καὶ μάρτυρος. Ἐπουδάκει γάρ οὐ τοσοῦτον περὶ τὰς φυσικὰς συγήτησεις, δόπτον περὶ τὰ δόγματα, τὴν δυτικὰς σοφίαν καρποῦσθαι βουλομένη. Καὶ μοι πολλάκις θαυμάζειν ἐπήει, καὶ θαυμάζουσα ἐφη ποτὲ πρὸς αὐτὴν. Πῶς αὐτόθιν πρὸς τοσοῦτον ὑδος ἐπέδειφας; Ἐγώγε τρέμω, καὶ οὐδὲ ἀκρος ὡστὶν ἀποτολμῶ τούτων ἐπαίτειν. Τὸ γάρ πάνυ θεωρητικὸν τε καὶ νοερὸν τοῦ ἀνδρὸς, ὡς φασιν, θιγγον παρέχεται τοῖς ἀναγινώσκουσιν. Ἡ δὲ μειδιάσασα ἐφη. Ἐπαινετήγονδα τὴν δειλίαν ταῦτην καὶ οὐδὲ αὐτὴ ἀτρέμας ταῖς βιθοῖς ταύταις πρόσειμι. Ἀλλ ὅμως ἀποπτόθει τούτων οὐ δύναμα. Σὺ δὲ μοι μικρὸν, ἀνάμεινον, καὶ ταῖς δλλαις ἐγκύψασα βιθοῖς πρότερον, καὶ τῆς τούτων ἀπογεύσεις τὸ δύτητος. Ἐτρωσέ μου τὴν καρδίαν ἡ τὸν ἥτηντων μνήμη, καὶ ὄντες εἰς πέκαγος δλλος ⁵² διηγημάτων ἐμπέπτωσα. Ἀλλά με θεσμὸς ἰστορίας ἀπείροτος: ἐνθεν τοι καὶ ποὺς τὰ κατὰ τὸν Ἰτελὸν ἀνατρεχέτω δ λόγος.

D

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁷ τι. ⁴⁸ ἐνίσχυσε. ⁴⁹ κωλύμην. ⁵⁰ Νεσunt voces ἥδη δέ. ⁵¹ διδωσι. ⁵² δλλων.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(67) *Ιασίτας*. Jasitam nescio quem habet Theophylactus, epist. 33. Alium ejusdem nominis, Joan. Tzetzes, chil. 5, cap. 17; Jobuni Jasitam,

Pachymeres, lib. v, cap. 17. Vide Notata ad pag. 502.

in aliud narrandarum rerum pelagus incidi. Sed cohibet et re oca. me lex historias. Hinc igitur ad Italum recurrit sermo.

Ἐν τούτοις οὖν τοῖς δινωθεν ρήθησίτεν αὐτοῦ μα- θηταῖς ἀκμάζων ὁ Ἰταλὸς, πᾶσι καταφρονητικῶς προσεφέρετο, τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνοήτων πρὸς ἀν- ταρσας ἀνακινῶν καὶ τυράννους ἐκ τῶν οἰκείων μαθημάτων ²³ οὐχ ἀλίγους ἀποκαθιστάς. Καὶ εἶχον πολλοὺς προσφέρειν, εἰ μή ὁ χρόνος με τὴν μνήμην ἀφείσθετο. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἡσαν χρὶ τοῦ ἀναγθῆναι τὸν ἐμὸν πατέρα εἰς τὴν τῆς θαυμάτειας περιωτῆν ἐκεῖνος τὰ ὀδόις περιπέτειας εὑρεῖν τὸν ἀπάστατον ἀνδεῶν, ἔχοντα, καὶ τέχνης λογικῆς τοῦ ἀρρένου πόρρω που ἀπελαύνεος αὐτὸς εἰ που σπινθῆρες τινες ἡσαν τούτου ὑπὸ σκο- δῷ κρυπτόμενοι ἀναχωνύειν ἡσείχετο, καὶ τοὺς δοῖς περὶ τὰ μαθήματα ἐπιρρέπεις εἶχον (ἡσαν γάρ τινες καὶ οὗτοι βραχεῖς καὶ αὖτοι μέχρι τῶν Ἀριστο- τελικῶν ἐστηκότες προσθύρων), τούτους πρὸς μάθη- σιν διερύνων οὐκανέδισσον, προσηγένεται δὲ τὴν τῶν θείων βίθιλων μελέτην τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ἐπέ- τρεπε. Τὸν δὲ Ἰταλὸν εὐρηκάς θερόνδων πάντα μεστὰ παιδίμενον, καὶ πολλοὺς ἔξαπατεντα, τῷ σεβαστοκράτορι Ἰσαακίῳ τὴν τούτου δοκιμασίαν ἀνέθετο· ἀνὴρ δὲ οὗτος φιλολογώτατος, καὶ μεγαλε- πηθελώτατος. Καὶ δεινὸς οὗτος ἔχοντα τὸν ἀνδρὸς εὐρη- κώς δημοσίᾳ ἔλεγε παραστῆσας εἰς μέσουν, εἰδ' οὗτω τῇ Ἑκκλησίᾳ παρέπεμψε κατὰ κέλευστον τοῦ ἀδελφοῦ καὶ βασιλέως. Ἐπειδὲ τὴν ἔαυτοῦ ἀπαι- δευσίαν χρύπτειν οὐχ οἶδε τε ἡν, κάκιστος ἔφυλα τῆς Ἑκκλησίας δόγματα ἔκηρεύσατο καὶ εἰς μέσους τοὺς τῆς Ἑκκλησίας λογάδες κωμῳδῶν οὐκ ἐπαύετο καὶ ἀλλ' ἀττα ποιῶν, ἥθους ἀπαιδεύτου καὶ βαρβαρι- κοῦ, προέδρου δινοτος τῆς τῆς Ἑκκλησίας τηνικαῦτα Εὐστρατίου τοῦ Γερυδᾶ ²⁴. δεινὸν παρακατέσχε περὶ τὰς οἰκοδομὰς τῆς Μεγάλης Ἑκκλησίας ἵνα τάχα πρὸς τὸ χρεῖττον μεταποιήσατο ²⁵. Ἀλλὰ μικροῦ διάτερον ἀγάθες τῆς ἔκεινου μετέσχε κακίας, η μετέδωκε χρείττονος γνώσεως, κατὰ τὸν φάμενον. Ὁ γάρ ²⁶ Ἰταλὸς τὸν Γερυδᾶν ἔλον ἔστησεν ἀπακή- σατο. Τί τὸ ἀτεῦθεν; Ὁ δῆμος διπας τῆς Κενωνιαν- τίνου πρὸς τὴν Ἑκκλησίαν συγκεκίνητο, τὸν Ἰταλὸν ἀναζητοῦντες, καὶ τάχα διὸ ἀφ' ὑψώσων εἰς μέσους τῆς Ἑκκλησίας ἐβρίπετο, εἰ μή λαβῶν ἔκεινος, εἰς τὸν δρόφον τουτοῦ τοῦ θείου τεμένους ἀνελθῶν, ἐν τινὶ φωλεψὶ ἔαυτὸν συνεκάλυψεν.

λεdice ac petulanter declamare non desineret; aliaque edere inhumane importunaque documenta indolis, Eustratio Garidae synodi tum ejus coetus et sedis præsuli dedocendus atque ad frugem reducendus est traditus; verum contra evenit. Nam paucis diebus quibus fuit cum Eustratio in superioribus aedificiis Magni Templi, ita illum patriarcham, hominem non doctissimum, verbis ac sophismatis obruit, ut e censore ¹⁴⁹ suo ac judice in suffragatorem errorum suorum, suique ac male causae patronum verteret ac vindicem. His populus auditus indignatus universus tumultuoso concursu coit in Ecclesiam, magnis ibi clamoribus Italum depescens: nihilque fuit proprius quam ut e summo fornicis in pavimentum præcepis dejiceretur; verum se ipse ad id queri sciens, consenso aedis sacrae altissimo fastigio se in quoddam gurgustium abdidit, quod scrutari nemini venit in mentem.

Ὦς δὲ τὰ παρ' ἔκεινου κακῶς δογματισθέντα πολ- ²⁷ λοις ²⁸ περὶ τὰ ἀνάκτορα ἐθρυλλεῖτο, καὶ μεγιστᾶς ἀλλαγῆς διερθάρησεν ἵπο ²⁹ τὸν φθοροποιῶν τού-

A Is fretus illa quam diximus turba discipulorum despiciebat præ se cunctos, et insanos ad rebellio- nes concitabat: adeo ut non pauci ex ejus schola tyranni eruperint: quos concitare nominatim poteram, nisi longinquitas temporis ignorabilia alioqui nomina memoriae subtraheret, haud magno narrationis bujus damno, quæ in imperio mei pa- rentis professam exprimit operam. Cætera quæ illud antecessere qualia ista sunt, non sequitur anxie. Pater ergo meus imperium capessens pro suo in litteras amore quas coli videbat a perpaucis veramque ratiocinandi artem exsulare a seruone, ubique scrutabatur si quas eruditionis scintillas sub cinere uspiam latentes excitare in lucem pu- blico urbis atque orbis bono posset. Quæ ergo apta ad doctrinas et ad studium prona ingenia notabat (erant ea non multa, nec magnis comen- data progressibus, quippe non ultra vestibulum Aristotelicæ preæcta philosophiæ) orani ratione ad discedendi contentionem adhortari atque incitare non desistebat. Sedebat porro magnopere, ut primum inter doctrinas honoris et estimationis locum sacrorum Librorum meditatio haberet: post eam deinde censeretur Graeca eruditio. Cum autem compirisset hunc Italum cuncta turbis et tumultibus misereare, multosque decipere, explo- randi curam hominis Isaacio fratri ac sebastocra- tori commendavit, viro ad id peridoneo; quippe qui al amantissimus, et nequaquam expers litterarum, animo esset præditus ingenti, et ubi sus- cepisset quidpiam, cuncta ejus perpetrandi obsta- cula certo rumpere. Is talem reipaa esse depre- hendit Italum qualem erat suspicatus imperator, iudicio famæ publicæ. Palam ergo convincit nebulonem, apparere se coram in corona multo- rum iussuim. Deinde, idipsum jubente Augusto fratre, illum ejusque causam ad tribunal ecclesias- ticum remisit. Ubi cum tanto magis homo amens rueret, et imperiū occultare amplius suam non valens, dogmata effutiret canonī fidei contraria: ac præterea coram venerabili cœtu Patrum ac præsidum Ecclesiæ multa nugatorie, acerbe, ma-

ledice ac petulanter declamare non desineret;

et non paucos ex comitatu ipso imperatoris ma-

gnalos viros jam corripiasse ferabantur. Quæ res

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²³ μαθητῶν. ²⁴ Γερυδᾶ. ²⁵ μεταποιήσῃ. ²⁶ καὶ δ. ²⁷ πολλοῖς τῶν. ²⁸ ἀπό.

moestum religioso principis animo injiciebat scrupulum. Dedit igitur operam ut nefariorum istorum dogmatum catalogus ad se deferretur. In capita undecim redacta sunt, quæ imperator retractare ipsum ac condemnare, anathematiique subiecere, productum ex ambone nudo capite ad concionem universi populi jussit. Ingeminabatur a multitudine anathema singulis sententiis prolatis. His ita factis indignari Italus ignominiaque impatientia furor: quin eadem quæ palam damnaverat iterum docere in circulis. Admonuit Augustus hominem; at is ruere pergens impotenter effebatur. Igitur anathemati, cui subjecta prava ejus doctrina fuerat, ipsum jam quoque nomen ejus ac caput est subjectum. Postea tamen pœnitentiam iterum profidente ipso, anathematismus magna acerbitalis parte levatus est. Ac dogmata quidem ipsa pleno confixa anathemate manserunt; nomen vero Itali obscure duntaxat atque oblique, paucis modo consciis, ecclesiastico anathemate deformatum est. Nam, ut dixi, securis temporibus recepit se hic vir in bonam mentem, sententiasque priores revocavit, negans animarum transitus ex uno in aliud corpus, contemnere ac damnare desinens venerabiles imagines sanctorum, et quæ perperam de ideis docuerat ad doctrinæ orthodoxæ regulam corrigens: denique omnibus indiciis demonstrans se plane condemnare quæ prius nilei adversa protulerat, et longe mutatum ab illo esse qui tot illas

A των δογμάτων, καὶ μεγάλως ἡ τοῦ βασιλέως ψυχὴ διὰ τοῦ ἐδήκνατο⁵⁹, εἰς ἐνδεκά τινα κεφάλαια τὰ δογματισθέντα κακῶς παρὰ τοῦ Ἰταλοῦ συνεκεφαλιώταντο, καὶ τῷ βασιλεῖ ἐξαπέστειλαν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ αὐτὸν ταῦτα τὰ κεφάλαια τὸν Ἰταλὸν ἀναθεματίσαι ἐπ' ἀμβωνος ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἐκέλευσεν ἀνακεκαλυμμένη τῇ κεφαλῇ, τῷ πλήθους ἀπαντος ἀκροωμένου, καὶ λέγοντος αὐτοῖς τὸ ἀνάθεμα. Ός οὖν ἐγένετο ταῦτα, καὶ δὲ Ἰταλὸς ἀκάθετος ἦν, καὶ πάλιν ἐν πολλοῖς τὰ τοιαῦτα ἐλεγεν ἀναφανδὸν, καὶ παραινόμενος παρὰ τοῦ βασιλέως, ἀπακτόν τι καὶ βαρβαρικὸν ἀπεπήδα, ἀναθεματίσθη⁶⁰ καὶ αὐτὸς, καὶ ἐσύστερον αὐτὶς ἐκείνου μεταμεληθέντος, μετριώτερος καὶ δὲ τούτου γέγονεν ἀναθεματισμός. Καὶ τὰ μὲν δόγματα ἀπεντεῦθεν ἀναθεματίζεται, τὸ δὲ ἐκείνου δυομά πλαγίως πως, καὶ διποχερυμμένως, καὶ οὐδὲ τοῖς πολλοῖς γινώριμας ὑπάγεται τῷ ἐκκλησιαστικῷ ἀναθέματι. Καὶ γάρ οὗτος ἐν ὑπέροις καιροῖς μετεβέβητο, περὶ τὸ δόγμα, καὶ ἐφ' οἷς ποτε ἐπεπλάνητο μεταμεμέλητο. Ἡρνεῖτο δὲ καὶ τὰς μετεμψυχώσεις, καὶ τὸ διερίζειν τὰς σεπτὰς εἰκόνας τῶν ἀγίων, καὶ τὸν περὶ τῶν θεῶν λόγον μεθερμηνεύειν πως πρὸς τὸ δρθθοῖον ξπευδεῖ, καὶ δῆλος ἦν καὶ αὐτὸς καταγινώσκων ἀντοῦ ἐφ' οἷς πρώην τοῦ εὐθέος μετετέτραπτο⁶¹.

se plane condemnare quæ prius nilei adversa protulerat, et longe mutatum ab illo esse qui tot illas conciverat turbas.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁵⁹ ἐδάκνετο. ⁶⁰ ἀναθεματίσθη. ⁶¹ μετέτραπτο.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(68) Τὰ δόγματα ἀναθεματίζεται. Joannis Itali anathematismi recitantur in Ecclesia Graeca die orthodoxyæ sacro, editique sunt in Triodio, ex

quo hominis dogmata cuivis cognoscere licet, cui haud absimilis fuit, qui in Gallia post aliquot annos floruit Abaillardus.

ΑΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ Σ'. —

ΑΝΝÆ COMNENÆ ALEXIADIS LIBER VI. —

150 ARGUMENTUM.

Roberti expeditio secunda. Pugnæ cum Venetis, et mors. Res cum Turcis feliciter gestæ. Bella ipsorum civilia. Initia belli Scythici.

PERIOCHE.

Consilium et apparatus oppugnandæ Castoriæ. Ejus arcis descriptio et oppugnatio. Strategia imperatoris. Deditio arcis et transfugium præsidiorum. Pauliciani evocantur blandis litteris, in custodiā dantur, publicatis bonis. Pœna remissio clemens et sententia in nocentes. Murmur in imperatorem ob spoliatas sacras ædes. Conventus ab Augusto indictus cognosc-

scit de donariis templorum ablatis. *Apologia imperatoris ab ipso perorata. Humilis ejusdem concessio, et justa restitutio. Conjuratio detecta. Clementia imperatoris publicatione bonorum contenta. Blæsus Manichæus Augusto iratus, fugit, Beliatobam occupat. Fædus cum Scythis init. Frustra revocatur ab imperatore qui Manichæos 151 cæteros sibi reconciliat. Baimundi reditus ad patrem. Roberti maror et generosum propositum. Apparatus ad expeditionem novam. Gidas Roberti filius non frustra ab Alexio tentatus. Filii Roberti Aulonem et Buthrotum capiunt. Robertus Hydrunte trajicit Aulonem. Imperator Venetorum opem implorat. Classem parat et armatam mittit. Veneti Robertum vincunt semel iterumque. Venetorum secura negligentia, causa ipsi magnæ cladis. Roberti victoria insignis crudelitate fædata. Fides Illyricianorum in Alexium. Victoria Venetorum de Roberto reportata. Imperatoris liberalitas in Venetos. Robertus Cephalleniam invadit. Vetus vaticinium de Roberti morte male intellectum. Moritur is prope Hierosolymam desertam Ithacæ civitatem. Filius ejus Apuliam repetit. Sepelitur Robertus in monasterio S. Trinitatis. Dyrrhachium imperatori deditum. Sethi astrologi vaticinium de Roberto. Digressio de Genethliacorum disciplina. Unde Anna cognita habeat que de Genethliacis scribit, et cur ea scribat. Alexius Genethliacis insensus, qua de causa. Varii Genethiacæ artis consilii. Alexandreus Genethliacus exsilio multatus. Eleutherius et Catananges Genethliaci celebres. Prædictio duplex mortis Alexii vana. Cur Catanangem Alexius non expulerit. Elogium Roberti. Defenditur Alexius adversus criminationes male seriatorum. Purpura domus Augustarum puerperis divata. Anna Comnenæ ortus miraculo insignis. Pictas Annae in parentes. Popularis lætitia in natalitiis principum. Familia Ducarum proprium gaudium in ortu Annae. Constantinus Michaelis filius et Anna acclamazione conjuncti. Annae soror secundogenita. Tum Calojoannis ortus quanta populi lætitia celeber. Descriptio pueri. Status rei Turcicæ. Summa dicendorum. Philaretæ desperatio. Filii ejus consilium atrox. Amer Solymas Antiochiam occupat. Charatæcæ Sinvæpem expilat. Tutuses Amerem Solymam vincit. Qui sese interficit. Magni sultanis ad imperatorem legatio, ab eo contempta. Sed legatus, ejus interpres a sultane abductus. Charatæcæ violati Deiparæ templi pœnas præsentes luit. Arces maritimæ sultanis imperatori redditæ. Siauzus baptizatur. Satrapæ arcium ipsis commissarum dominos se faciunt. Apelchasemus sultanicum ambit. Bithyniam incursat. Taticius contra eum mittitur. Galli ad Nicæam Turcos fugant. Taticius recedit. Apelchasemus in sequente. Pugnatur ad Prenetum Romanis Gallorum ope victoribus. Apelchasemus Cium occupat piraticam meditans. Manuel Bumita contra eum missus. Taticius item. Nares Apelchasemus combuster. Latini pugnandi facultatem extorquent et Apelchasemum vincunt. Is Nicæam fuga perlatus invitatur ab imperatore blandis litteris. Mox Constantinopolim venit; ibique regie habetur; interim dum Eustathius arcem maritimam contra Turcos exstruit. Apelchasemus Augustissimi titulo et donis maximis auctus Constantinopoli discedit. Comparatio Alexii cum Themistocle. Proscuchs Nicæam oppugnat. Apelchasemus auxilium imperatoris implorat et impetrat. Angustiæ imperii cum ejus veteri amplitudine comparata. Alexius imperii limites dilatat et restituere antiquos cogitat. Obsidio Nicææ metu Romanorum solvitur. Puzanus a sultane contra Apelchasemum mittitur. Sultanes affinitatem imperatoris ambit. Nicæa iterum et sepius frustra tentatur 152 a Puzano. Apelchasemus cum muneribus ad sultanem profectus, non auditur: pauloque post circumventus strangulatur. Alexius affinitatem sultanis re ipsa aversatur, specie non repudiat. Tutuses sultanem fratrem duodecim sicariis immisus interficit. Chasiorum secta. Puzanus Tutusen prælio adortus vincitur et occiditur. Tutuses a Spargi-richo acie superatur et necatur. Pulchases Nicæa præfectus ab imperatore tentatur. Solyma filii Nicæa recepti. Clizias thlan sultane creatus Pulchases loco movet. Euphorbeni Alexandri clades, quam Opus ulciscitur. Satrapæ Alexio conciliati. Pacurianus et Branasicie vici et cæsi a Scythis. Qui vicissim a Taticio vincuntur.*

ΑΛΕΞΙΑΣ 5.

Τοῦ μέντοι Βρυεννίου κατέχοντος τὴν Καστοριανήν παθάπερ ἀνωθεν εἱρηται, τοῦτον ἐκεῖθεν ἐξελάσαι, καὶ ταύτην⁶⁹ κατασχεῖν αὐτοχράτωρ σπουδῶν τὸ σπλιτικὸν αὐθις ἀνεκαλεῖτο. Καὶ δῆλοις ἀπαντας περιεράξεις πρὸς τειχομαχίαν, καὶ τὰς κατὰ τὸν ἔχωντα πολέμους συμπλοκὰς, τῆς πρὸς τὸ κάστρον φερούσης εἶχετο. Εστι δὲ η θέσις (69) τοῦ τόπου

A Occupari Castoriam a Gallis, præsidioque ipsorum obtineri a Bryennio, ut diximus, a greco serebat imperator. Ergo eos inde pellere arcemque suam recipere constituens, cogit exercitum armatique; omnibus eum quæ vel ad congressiones cum hostibus, vel ad murorum oppugnationem erant apta muniens. Sic paratis iter pronuntiat, capessitque Castoriam

οὐ τὴν Καστοριανήν.

Variae lectiones ex cod. Coislin.

Car. Dufresnii Du Cangii nota.

(69) Εστι δὲ η θέσις. Castoriam lacu cinctam cap. 54. Καστοριας δὲ αὐτῆς διχυρωεάτης οὖσης δια παραχθεν περικλύζεσθαι τῇ λίμνῃ. Ad Botines

versus. Ejus loci talis fere forma est. Stagnat late palus quæ Castoriæ dicitur; in eam terre tractus excursit a continenti, primum angustus, in summo sese latius explicans, atque in scopulosos desinens tumulos. In angustiis isthmi, quem diximus, adiecta munitione visitur in castri speciem, excitatis per intervalla turribus et corona mænium intercapedinem terruum explete. Arx ea Castoria vocatur. In qua Bryennium conclusum imperator obidens, virum experiri ad extremum Martis aleam certum, sibi primum omnium patavit faciendum ut muros torresque tentaret machinis. Quoniam vero statu-ⁿcm esse oportebat militibus paratam quamquam, unde admoveare se muris, et quo iutum, cum opus esset, habere receptum possent: in eam rem val-^{lum} aggerarique circum jubet, tum per dimensa spatha turre attollit ligneas ferreis per articulos structuræ, commissurasque nexum devinetas lau-^{inis} et clavis. Hinc velut ex urbe arceve quadam ad omnes belli gerendi cum Francis usus et occasio-ⁿes prodibatur. Tunc machinis admotis displosis-^{que} ac laxatis balistis quasi nocte dieque conti-^{nus} Castoriæ muri sunt; nec dubie labefactati ruinam minabantur; nihil tamen eo periculo de constantia fiduciae propugnandi remittentibus Gallis. Qui etiam ne mox quidem prolapsa mænium parte ad ullam deditio-ⁿis cogitationem inflecti visi sunt. Parvam ergo successus spem in vi aperta sitam imperator intelligens, ad consilium se vertit, simul generosum et callidum. Decrevit enim circumducere clam hostibus per stagnum suorum manum qui Gallos a tergo, a qua parte securi

τοιαυτη λίμνη τῇ έστει καὶ τῆς Καστορίας, ἐν ἣ τρίγηλος ἀπὸ σῆς χέρτου εἰσέργεται, καὶ περὶ τὸ ἄκρον εὑρύνεται, εἰς πετρώδεις βουνοὺς ἀποτελε-^{τῶν}. Περὶ δὲ τὸν τράχηλον, καὶ πύργοι, καὶ μεσο-^{πύργια} φύκοδόμηνται κάστρου δίκην, δύπερ (70) καὶ Καστορία διομάζεται. Ἐκεῖ καταλαβὼν δι βασι-^{λεὺς} τὸν Βρυέννον, δέοντις οὐρανοῖς τῶν πύργων καὶ τῶν μεσοπύργων πρῶτος δι' ἐλεπόλεων ἀποπερά-^{σθαι}. Ἐπει δὲ ἀλλως οὐκ ἔην, εἰ μὴ ὡς ἐκ τινος δρμητηρίου, τοὺς στρατιώτας τοῖς τείχεσι προσπε-^{λάζειν}, χάρακα μέντοι πρώτως ἀπῆξτο, είτε πύρ-^{γους} ξυλίνους κατασκευάσας, καὶ σιδήρῳ τὰ τούτων συνδέσας περισφύγματα, ἐκ τούτων ὡς ἐκ τινος φρουρίου τοὺς κατὰ τῶν Κελτῶν συνίστατο πολέ-^{μους}. Τάς γοῦν ἐλεπόλεις, καὶ τὰ πετροβόλα μη-^{χανήματα} ἔξωθεν καταστήσας διὰ πάσης νυκτὸς καὶ ἡμέρας μαχθμενος, καὶ κατασείσας τὸν τοῦ τείχους περίβολον, ἐπει κρατερώτερον οἱ ἀνθε-^{σταντο} (οὐκ ἐνδίδουν οὐδὲ τοῦ τείχους καταρρά-^{γέντος}), ὡς δὲ οὐκ ἔην αὐτῷ ἔτι τῶν κατὰ σκοπὸν τυχεῖν, βουλήν βουλεύεται γενναλαν ἄμα καὶ συνε-^{την}, ἐν' ἐξατέρου ἔκ τε τῆς ἡπέρου καὶ τῆς λίμνης διὰ πλοίων εἰσαγαγών γενναλούς; τινάς ἐν ταυτῷ τὸν πόλεμον ποιήσηται. Ήδονών δὲ μὴ ἐνδι-^{νων}, ἐν ἀμάξαις ἐπιφορτίοις; ἀκάτια τενα μικρὰ δεκ τοῦ μολισκοῦ (71) ἐν αὐτῇ εἰσήγαγεν. Όρῶν δὲ τοὺς μὲν ἀνίσντας τῶν Λαζίνων, ἐξ ἐνδὸς μέρους ταχέως, τοὺς δὲ ἐξατέρου κατιόντας, πλεονα χρόνον τρίβοντας ἐν τῷ κατιέναι, τὸν Παλαιολόγου Γεώργιον μετὰ ἀλκίμων ἀνδρῶν ἐν αὐτοῖς εἰσελά-^{σας}, εἰς ^α περὶ τῶν βουνῶν παρόποδας προσορμή-^{σαι} ^α προσέταξε, παραγγελλας ὄπηγίκα τὸ δοθέν

Variae lectiones ex cod. Coislin.

^α εἰς τούς. ^α προσορμίσαι.

Car. Dufresnii Du Cangii nota.

confinia statuit idem scriptor, lib. II, cap. 24. Intra Tantessones montes, lib. IV, cap. 21. Castoriæ occurrit præterea mentio apud Scylitzem, Gregoram, lib. II. Alderisium Clim. v, part. 4. Castoriæ vero ab Alexio expugnata apud Zonar., sub mensem Nov., ind. 7, an. Chr. 1083, ut est apud Annam, pag. 166.

(70) "Οξερ. Rectius editio Hoeschelii διόπερ (α); a castro enim in isthmi angustiis exstructo, Castoriæ dictam vult Anna.

(71) Διὰ τοῦ μολισκοῦ. Quid hoc loco Anna ve-^{lit}, disquirit in Glossario Possinus, putatque hocce vocabulo aggere firmatam molem, cuiusmodi ob-^{jecti} stagni ac fluminibus solent, intelligi: ita ut Alexius advectas curribus scaphas trahi per cre-^{pidinem} paladis, deponique in eam iusscerit. At alia mihi, pace tanti viri, suboritur sententia, reorque μολισκοῦ nihil aliud esse quam parvulum portum, seu angustum meatum, quo egeruntur paladis, Castoriæ incingentis, aquæ in Erygonem fluvium, per quem scaphas suas immiserit Alexius. Nam et a molibus, seu crepidinibus portuum, quarum objectu maris atrocitas refunditur, portus ipsi, *males*, *nostris* et *Italis* dicuntur. Vita S. Virgilii archiep. Arelatensis: *Ad littus aequoris, quod vocatur Molis, accessit, ubi insidiator ille quasi navem onerariam advenisse fallacie speciem imaginis ante*

oculos ausus est configere, etc. Hinc Graeci μόλον et μούλον efformarunt eadem notione. Theophan. an. v Phocæ, ait Constantinus Mauricij imp. uxorem, endem quo coniugij loco, sublatum a Phoca, ἐν τῷ 306 μούλῳ Εὐτροπίου. Idem enarrans Scylitzes, habet ἐν τῷ μόλῳ Εὐτροπίου, ex quibus emendandum Chronicum Alexandr. in quo perper-ram, librarii forte oscitantia, εἰς τὸν μῶνον τοῦ Εὐτροπίου irrepit, pro μόλον, aut μόλον, ubi istorum scriptorum interpres μόλον, et μούλον, recte *portum* vertunt. Simocatta enim lib. VIII, cap. 41, et Codinus, in Orig. CP., pag. 58, cæsum Mauricium scribunt Chalcedone εἰς τὸν λεγόμενον Εὐτροπίου λιμένα. Idem Theophanes an. Copronymi 24 narrat Christinum quemdam Magaritam, seu Apostamatam, ἐν τῷ μούλῳ τοῦ ἀγίου Θωμᾶ ignis supplicio extinctum. Exstat in Antholog. Græc. lib. IV, cap. 28, epigramma εἰς μόλον ἐν Σμύρνῃ τῇ θαλάσσῃ ἐπικείμενον, in quo μόλος sic descri-^{bitur}:

Τίς βύθον ἡπέρωτε, τίς ἐν βοθίοισιν ἔτευξεν
Ἄχτην ἀμφιρύτην λάσι ταρμορέοις;

Est igitur μόλισκος diminutivum a μόλος, parvulus portus; quia vocem pro lapide molari usurpasse videtur Leo in Tacit. cap. 19, § 7.

(a) Quid receplimus

αὐτῷ σημείον θεάσοιτο, τηγικαῦτα τὴν ἀκρολοφίαν καταλαβόντα ἐξ ὀπισθίων σύντονος⁴⁸, καὶ διὰ τῆς ἀποκήτου καὶ φαδιωτέρας εἰσελθείν καὶ ὑπηνίκα τὸν αὐτοκράτορα θεάσηται ἀπὸ τῆς χέρσου τὸν μετὰ τῶν Λατίνων πόλεμον ἀναδεξάμενον, καὶ αὐτὸν επεύσαις ὡς δύναμις, ἵνα μὴ ὡσταύτως πρὸς ἔκτερα μάχεσθαι δυνάμενοι, ἀλλ’ ἐξ ἐνδοῦ μέρους τοῦ τόνου τῆς μάχης χαλάσσαντες, ἀλώσιμοι τηγικαῦτα ἐκ τοῦ αὐτοῦ μέρους γένωνται. Οὐ μὲν οὖν Παλαιολόγος Γεωργίος ταῖς ἀκταῖς τοῦ ἡδη ῥιθέντος βουνοῦ προστορμήσας⁴⁹, ὀπλισάμενος εἰστήκει, σκοπὸν ἀναθεν ἐπιτείχας τούτῳ ἐνα τοι⁵⁰, τὸ διθέν αὐτῷ περὶ τοῦ βασιλέως σημείον⁵¹ ἐπιτηροῦντα ἰδεῖν σύνημα, καὶ παρῆγγειλεν ὡς ὑπηνίκα τοῦτο θάσσωτο, αὐθίς αὐτῷ τοῦ τοῦ⁵² ἐπιτημήνασθαι. Αὐγα-
ζούσης δὲ τῆς ἡμέρας ἡδη, τὸ ἐνυάλιον ἀλαλάζαν-
τες οἱ τοῦ αὐτοκράτορος πόλεμον μετὰ τῶν Λατίνων
ἀπὸ τῆς χέρσου συναίρειν ἡπείροντο. Οὐ δὲ σκοπὸς
τὸ δοθὲν σημείον θεάσαμενος, δι’ ἑτέρου σημείον⁵³
δηλοῖ τῷ Παλαιολόγῳ. Οὐ δὲ εὐθὺς μετὰ τῶν σὺν
αὐτῷ τῇ ἀκρολοφίᾳ θάστον καταλαβὼν, συνησπι-
κώς ἵστατο. Τὴν γενν ἐκτὸς πολιορκίαν δὲ Βρεύννιος
ἀρῶν, καὶ τὸν Παλαιολόγον κατ’ αὐτῶν βρύχοντα⁵⁴,
οὐδὲ οὔτε; ἀνεδίσμ, ἀλλὰ τοὺς κόμητας ἐκέλευς
γενναίωτερον ἀντικαθίστασθαι. Οἱ δὲ ανοισχυτότε-
ρον αὐτῷ προσφερόμενοι ἔλεγον. Ὅρᾳς ὡς κακῶ
ἐπὶ κακῷ ἐστήρικται. ἔξεστι γοῦν ἐκάστῳ
ἡμοῖν⁵⁵ τοῦ λοιποῦ τὴν δαυτοῦ σωτηρίαν πραγ-
ματεύσασθαι, καὶ τοὺς μὲν τῷ βασιλεῖ προσελ-
θεῖν, τοὺς δὲ ἐπὶ τὴν οἰκεῖαν παρέβατε πατακεῦ-
ξαι. Καὶ παραχρῆμα ἔργου ἀψάμενοι, ἔχαιτονται
τὸν αὐτοκράτορα, μίαν μὲν σημαίαν πρὸς τῷ τοῦ
μαγαλομάστυχος; Γεωργίου τεμένει στῆναι (ἴδεντες
γάρ ἐπ’ ὀνόματι τούτου τοῦ μάρτυρος ἐκεῖσε ἀνο-
χοδομηθῆναι διὰδικτος οὐδὲ οὐτοῖς), τὴν δὲ ὡς πρὸς τὸν
Αὐλάνων, ἵν’ ὀπρόστιοι μὲν ἡμῶν ἡγεῖται θη-
τεύσας θυμόλοιντο, τῇ πρὸς τὸν Αὐλάνωνα ἀφορύ-
ει προσχωρήσας. Ταῦτα αἰτάντες παραχρῆμα
προσῆλθον τῷ βασιλεῖ. Οὐ δὲ Βρεύννιος γενναίος
ῶν ἀνὴρ προσελήνθενται μὲν⁵⁶ οὐδαμῶς ἔδολετο,
ἐπόμνυτο⁵⁷ δὲ μηδέποτε κατ’ αὐτοῦ ὅπλα καθῆσαν
εἰ μόνον διῃτο τοὺς τοῦτον μάχητες τῶν ὀρίων τῆς τὸν
Τριμαλίων βασιλεὺας ἀκινθύνως δικαστόρωντες, καὶ
θεωρεῖς πρὸς τὴν ίδεαν ἀπολῦσσαι χώραν. Οὐ δὲ αὐτο-
κράτωρ μάλα ταχέως ἐπλήρων τὸ αἰτηθέν· αὐτὸς
δὲ τῆς πρὸς τὸ Βιζαντίον εἶχετο μακρής ἐπαφ-
νέσσατο.

imperii libera eum oratione submovent: *Licetne, inquietes, conclamata spe vincendi, nos prodigere animas? Vides prosector malum malo cumulatum et insuperabilem magnitudinem periculi. Quin potius sibi quisque ut libuerit consulat: et vel ad imperatoris militiam transeat, vel ab eo redditum in patriam paciscatur.* Verba illico conseruntur in rem. Imperatur ab Augusto ut militare signum alterum ad Divi Georgii (erat ibi templum istius sancti martyris) constitui juberet, alterum versus Aulonem;

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁸ αὐτῶν. ⁴⁹ προστορμήσας. ⁵⁰ Desunt voces τούτῳ ἐνα τοι. ⁵¹ Deest νος σημείον. ⁵² αὐτὸς τούτῳ. ⁵³ ἐέρου σημείου. ⁵⁴ Desunt voces καὶ τὸν Παλαιολόγον κατ’ αὐτῶν βρύχοντα. ⁵⁵ ἡμῶν. ⁵⁶ Deest νοικία μέτρον. ⁵⁷ ἐπωμνυτο.

A erant, eodem tempore adorirentur quo ipse cum aliis e continentis a fronte ipsos urgeret. Tale machinanti perincommoda accidit quod nulla toto eo stagno navis fuit. Scaphas igitur **153** adiectas curribus trahi per crepidinem paludis deponique in eam jussit. Observarat autem jam ante Gallos facile ac brevi tempore ascendere ex una parte in fastigia tumulorum ilorum qui, ut diximus, istud quasi promontorium versus stagnum terminabant; per aliam vero exteriorem si qui moliri descensum vellent id non nisi longa mora conifice. Unde conjectat scopulos istos interius mihi elivo superabiles, ab latere opposito quod stagnum spectabat præruptos esse atque avios, ac propterea verisimiliter male custoditos, præsidiariis, ut sit, in situ loci nimium fiducia ponentibus. Palæologum ergo Georgium cum lecta manu fortium viro-
rum scaphis imponit, cum mandato ut eas ad oram stagni prope radices tumulorum istorum rupicium clam appellerent, ibique exscusione facta exspectarent a se condictum signum: quo conspecto confessim per asperos scopulos sursum perreptando niterentur usque ad juga colliculorum; unde postea prono cursu per purum campum nulloque sedificio interruptum adorirentur a tergo hostes toto impetu, quo tempore vidarent ipsum imperatorem cum reliquo exercitu ipsi negotium a fronte facessere: sic enim haud dubie fore ut cum pari robore utrobius obsistere hostes nequarent, ea parte in qua remissior vis ipsorum esset superarontur. Horum memor Palæologus ad pedes collinum appellit ibique mussat interea dum speculator, quem edito loco stare jusserset intentis in estra oculis, viso imperatoris signo significaret tempus esse surgendi. Luco interim prima Romani qui cum Augusto in castris erant magno tubarum classicorumque sonitu hostes admoneant impressio-
nis, mox futura: ad quam illi sustinendam dum toto animo se obfirmant, speculator constitutum signum editum indicat Palæologo, qui statim cum suis impigre jugo superato ibi se in armis ostentat, cum manipulo clypeis consertis ad promovendum in hostes parato. Vidi Bryennius; et quanquam occupatus iam satis muris tutandis repellendisque oppugnatoribus, novam intus impositam cervicibus bellii molem corneret, paratam ad irruendum in aversos validam manum, nequaquam tamen despou-
dum apimum, sed equites horatius est, ad fortissime resistendum. At illi periculoso sollicito reverentiam

D oppugnatoribus, novam intus impositam cervicibus bellii molem corneret, paratam ad irruendum in aversos validam manum, nequaquam tamen despou-
dum apimum, sed equites horatius est, ad fortissime resistendum.

At illi periculoso sollicito reverentiam

velletque, et in eo fidem suam interponeret, ut qui ad templum magni martyris se conserrent sub imperio Augusti deinceps viverent, qui ad alterum Auloni obversum signum 154 ferrentur, lis liber in patriam permitteretur redditus. His utrinque pactis stipulatis comites ad imperatoris partes acedunt; id quod Bryennius generositate indignum sua statuens, nunquam adduci potuit ut imitetur. Juravit tantum imperatori se nunquam in eum moturum arma, modo se idoneo ad securitatem præsidio deduci juberet ad limites imperii, unde se recipere domum posset; quod ei prolixe Augustus indulxit. Iterque mox versus Byzantium splendidæ victoriæ compos arripuit.

Digrediar hic paululum ad narrandum quomodo A Paulicianos ultus Augustus sit. Defecerant illi, ut prius dictum est, pudebatque imperatorem redire in domum regiam priusquam istius perfidiæ supplicio auctorum, labem eluisset. Victoriae igitur ex Victoria serens, dum gloriæ ejectorum Castoria Gallorum decus ultionis de Manichæorum contumacia sumptæ adjungit, facinorum suorum illustrium orbem ac coronam implet. Nec enim quaerat excelsitate animi, pati poterat tropæis magnifice de occiduis hostibus erectis hanc maculam inultæ Paulicianorum fugæ velut inustam extare, ad interpellandam gratulationem publicam. Cæterum rem eam ferro ac Marte aperto transigi noluit, sanguini tum suorum, tum ipsorum nunc hostium, mox reconciliandorum parcens. Norat animos gentis ac sectæ periclitari promptos, indomitiq[ue] in præliis impetus: nec cum lis pugnam sine multa utrinque cæde committi posse compertissimum habebat. Decrevit ergo arte grassari, ac sceleris quidem auctores capere insidiis et punire; multitudinem servare, ac cæteræ sue corpori militiæ postmodum inserere. Sane viri fortes tanto numero in criminis sui conscientia quieti tamen adhuc seque domibus suis ac finibus sine vicinorum noxa, sine præda continentem temere lassessendi non erant, et ostentato terrore armorum in desperationem conjiciendi per quam sinistrum forte aliquid et reipublicæ valde noxiū possent conciscere. Scribit igitur ad eos in ipso versus Constantinopolim reditu magnis promissis invitans ut ad se venirent. Jam illos perculerat nuntius reportatae victoriæ de Gallis. Spes igitur promissionibus excitata novis, cum prius concepto timore conspirans, homines diu reluctatos tandem perpulit ut viam aulam versus capesserent. Substitut interim Mosynopoli Alexius, scilicet morarum causis, revera ut Manichæos illic opperiretur. Illi ut adfuerunt privatim quemque ipsorum cupere se nosse imperator simulat. Nomina exquirit singulorum et prescribi jubet. Hinc jam aspectu in severum mutato multitudinem Manichæorum non ad se confertam, sed

Μικρὸν δὲ ἐνταῦθα, τὴν τοῦ λόγου διῆγησιν δια-
χόλασσα⁷⁸ δπως τοὺς Παυλικιανοὺς (72) κατηγωνί-
σατο διηγησομε. Ούκ ἐφερε μηδὲ τούτους τοὺς
ἀποστάτας καταγωνίσασθαι πρὸ τοῦ τὰ βασιλεια
καταλαβεῖν, ἀλλ' ὥσπερ ἀπὸ τινος νίκης ἐτέραν
νίκην πρυτανεύμενος, καὶ τὴν πληθὺν τῶν Μανι-
χαίων τὸν κύκλον συμπληροῦσαν τῶν ἐκτοῦ κατορ-
θωμάτων ἐποιει. Οὐδὲ γέρ ἐνīη τῷ λαμπρῷ τρο-
παῖῳ τῶν ἐσπερίων πολεμίων, οἷον σπῖλον ἐνειναι
τοὺς ἐκ Παυλικιανῶν δρμαμένους ἐκείνους. Διὰ
πολέμου δὲ καὶ μάχης οὐκ ἔθελεν, ἵνα μὴ ἐν τῇ
συμβολῇ τοῦ πολέμου πολλοὶ ἐξ ἐκατέρων ἀναιρε-
θῆσονται, πάλαι τούτους γινώσκων ἐκθυμοτάτους
ἀνδρας, καὶ δριμὺν κατὰ τῶν ἔχθρῶν πνέοντας.
Ἐσπειδεν οὖν διὰ τοῦτο τοὺς πρωταπίσους μὲν τι-
μωρήσασθαι, τοὺς δὲ γε λοιποὺς τῷ τοῦ στρατοπέ-
δου συγκαταλέξασθαι. Ἐνθεν τοις καὶ διὰ τρόπου
τούτου⁷⁹ μετῆσι. Γινώσκων δὲ τὸ φιλοκίνθυνον τῶν
ἀνθρῶν ἐκείνων, καὶ περὶ τοὺς πολέμους καὶ τὰς
μάχας ἀκάθετον, ἐδεῖται μὴ ἀπογνόντες γειρόν τι
μελετήσασιν ἥρεμον γέρ τέως; τὴν σφῶν οἰκουντες
πατρίδα, καὶ οὐποια πρὸς λεγασίας ἐλας καὶ προ-
νομάς ἐξετράποντο. μετεπέμπετο οὖν διὰ γραμμά-
των τούτους ἐν τῷ πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐπανέρχεσθαι
συγναῖς ὑποσχέσεσν. Οἱ δὲ τὴν κατὰ τῶν Κελτῶν
νίκην αὐτοῦ μεμαθήκατες ἐδεδίσαν, εἰ τάχα καὶ τὰ
γράμματα χρησταὶς αὐτοὺς ἐλπίσιν ὑπέσαινον.
δμως καὶ μὴ βουλόμενοι τῆς πρὸς αὐτῶν εἰχοντο.
Ἐκεῖνος δὲ τὴν Μοσυνούπολιν (73) καταλαβών, αὐ-
τὸθι προσέμενεν, ὑποχρινθμένος [αὐτοῦ που] δ' ἀλλ'
ἀττα ἐγκαρπεῖν, τὸ δέ γε δλον τὴν αὐτῶν ἀναμένων
δριξιν. Καταλαβόντας⁸⁰ δὲ ἐσχηματίζετο ἀναθεωρῆ-
σαι τούτους βούλεσθαι, καὶ ἐκάστου τὴν δυναμίσιαν
ἐγγράψασθαι⁸¹. Ἐνθεν τοις καὶ φοβερὸς προύκάνθητο,
καὶ⁸² οὐ φύρδην, ἀλλὰ καὶ δεκάδας τοὺς λογάδας⁸³
τῶν Μανιχαίων ποιεῖσθαι ἐκέλευσε, τὴν τῶν κοινῶν
θάυα ἐς νέωτα ὑποσχύμενος, καθ' οὐτας εἰσω τῶν
πυλῶν ἀπογραφομένους εἰσέρχεσθαι. Ήτοι μασμένοι
δὲ δυτες οἱ τούτους δεσμεῖν δρεῖλοντες, τοὺς ἐπικους
καὶ τὰ ὅπλα ἀναλαμβανόμενοι, τούτους ἐν τοῖς ἀπο-
τεταγμάντοις φρουρίοις ἐνέκλειον. Οἱ δὲ γε ἐφεξῆς
ἐρχόμενοι παντελή τῶν πραττομένων ἀγνοιαν ἔχου-

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁷⁸ τεμοῦσα. ⁷⁹ τούτους. ⁸⁰ καταλαβόντων. ⁸¹ ἀναγράψασθαι. ⁸² κατά. ⁸³ Desunt voces τοὺς λο-

γάδας.

Car. Dufresni Du Cangii notæ.

(72) Παυλικιδροῦς. Pauliciani cum Manichæis hoc loco Anna et alibi sacer confundit; erant enim Pauliciani Manichæorum esseculæ. Timotheus presbyter, lib. Περὶ τῶν προσερχομένων τῇ ἀγίᾳ Ἐκκλησίᾳ. Γειτονεύουσι δὲ πως καὶ ἀγχίθυροι, εἰσὶ τινες τῶν αἱρετικῶν, ήγουν ἐν τισι τῶν δογμάτων

D αὐτῶν βλασφήμων πρής ἀλλήλους, οἵτες Αετιανοὶ τῷ Ἀρειῳ, Ναύαται Σαδδατανῷ, — καὶ Παυλικιανοὶ τοῖς Μανιχαῖοις. Vide Notata ad pag. 450.

(73) Μοσυνούπολις. Villarduino Μοσυνορε. Vide Observ. nostras ad hunc scriptorem.

τες εἰσῆταιν ἀγνοοῦντες τὸ ἀποδημεῖν ἐκάστῳ. Τούτους μὲν οὖν οὐτα κατέσχε, καὶ τὰς αὐτῶν περιουσίας δημιεῖσει καθιποδαλίων, διενέμετο τοῖς συγχεκοπακόδαις ⁸¹ τούτῳ ἐν ταῖς συμπεσούσαις μάχαις, καὶ τοῖς κινδύνοις γενναιοῖς ἐκείνοις στρατιώταις. Ἀπελθὼν δὲ ὁ τὴν οἰκονομίτιν ταύτην ἀναδέξαμενος, καὶ τὰς αὐτῶν γυναικας τῶν οἰκιῶν ἀπέλασας, κατὰ τὴν ἀχρόπολιν ἐμφρούρους εἰχεν. Τοὺς δὲ γε κατασχεθέντας τῶν Μανιχαίων συμπαθεῖς κατὰ μικρὸν ὁ αὐτοκράτωρ ἤξισεν. ὅπεροι δὲ καὶ τοῦ θείου βαπτίσματος τυχεῖν προείλοντο, οὐδὲ τούτου ἀπετύχανον. Διὰ παντοίας δὲ περιελθόντων αὐτούς μεθόδου, καὶ διαγνοὺς τοὺς αἰτίους τῆς τοιαύτης ἀπονοίξεις ἐν νησίοις περιορίσας, καθεῖρξε· τοῖς δέ γε λοιποῖς δέξιαιν δεδωκώς, δποιοι ⁸² βουλητὴν αὐτοῖς ἀπένειν ἀπέλυσεν. Οἱ δὲ τὴν ἐνεγκαμένην (74) τῶν ἀλλών προτιμησάμενοι αύτίκα πρὸς αὐτὴν ἐπανέτρεχον, ὡς ἐνδὸν τὰ κατ' αὐτοὺς οἰκονομήσαντες.

injudicis magnam paulatim remisit pœnæ partem: admissis etiam ad eam invitatis non renuerunt. Omnibus denique usus artibus ad liquidum explorandæ veritatis, quos ipsorum comperit mali consilii suisse autores eos solos deportatione in insulas punivit, ceteris dimissis potestatem fecit quo mallem⁹⁹ enunciari. Eo illi arbitrio ita usi sunt ut nullam terrarum oram præferendam patiæ putarent, ad eam ergo festinarent universi sua illic pro se quisque curatur.

Ἐκεῖνος δὲ πρὸς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων ἐπάνειστο. Οὐκέτι Ελαύς, δὲ τοῦτον τὰ κατ' αὐτοῦ ἐν τριδόις τε καὶ γνωταῖς ὑποφθυριζόμενα ⁸³. Ἀλλὰ ἀκούων ἐτιτρώσκετο τὴν ψυχὴν, διειποτελεῖσθαι τοῖς εἰργασμένοις πολλαπλασίᾳ τὰ στόματα τῶν συκοφαντούντων, εἰχεν ἐστῷ περιχαίνοντα. ᘾ Ἐκεῖνος γάρ χρεας κατεπειγόστης, καὶ κοσμικοῦ κλύδωνος ἐξ ἀπορίᾳς τῶν βασιλικῶν ταμείων, πρὸς τοῦτο ἀπέβλεψε καὶ ὡς δάνειον ἐλογίζετο, ἀλλ' οὐχ ὡς ἀρπαγμα ἢ τυραννικῆς χειρὸς ἐπιδουλήην, ὡς οἱ διαιλοδορούμενοι λέξιαιν. Ἀλλὰ καὶ γνώμης οὐτως εἰχεν ὡς μετὰ τὸ κατορθῶσαι τοὺς ἐπικειμένους πολέμους ἀποδώσων ταῖς ἐκκλησίαις τὸν ἀργητήμενον κόσμον αὐτῶν. Καὶ οὐκ ἔφερεν ὑπαναζεύξας ⁸⁴ τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων ὑπόθεσιν γίνεσθαι τοῖς ἐθέλουσι διασύρειν ⁸⁵ τὰ ἐκεῖνου. Ἔνθεν τοις καὶ ἐκκλησίαιν κηρύττεται, καὶ συνδροιον μέγιστον εἰς τὰ ἐν Βλαχέρναις ἀνάκτορα, ἐκτὸν ἐθέλων πρῶτων ὑπόδικον καταστήσασθαι, καὶ οὕτω τὰ ὑπὲρ ἐκτοῦτο ἀπολογήσασθαι. Παρῆν δὲ ἡδη καὶ ἡ σύγκλητος ἀπασα, καὶ τὸ στρατιωκόν, καὶ δσον τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου καραδοκοῦντες τὸ τι ἀν βούλοιτο ἡ τῶν ἀπάντων συνέλευσις. Τὸ δὲ ἔρα ἔλλο οὐδὲν, ή τὰ κατὰ τοῦ βασιλέως θρυλλουμένων ἀνάχρισις. Παρῆσαν οὖν τηνικάτα εἰ τῶν ἱερῶν φροντιστηρίων κηδεμόνες καὶ τὰ βιθίλα ἐς μέσον τηνικάτα προύτιθεντο ⁸⁶ (βρέσια (75) ταῦτα ἡ συνήθεια οὐδὲ καλεῖν), ἐν οἷς

per decadas digestam introduci jubet. Velle se cum iis sic ad colloquii facilitatem divisis modo agere de privatis rebus, de publica legationis accessiæ causa deinde acturum. Ex hoc decreto admitterebantur intra januas, 155 quorum ex catalogo nomina recitabantur; introducti paratis occurrerant qui eos equis armisque ablatis vinctos in custodias deducerent cuique constitutas. Vocabantur mox alii omnium quæ prius ingressis contigerant quæque sibi ipsis impenderent ignari. Per hunc modum capita ipsa tumultus cepit, ex eorumque publicatis bonis fortes et fideles milites qui constantem in periculis ipsi ac præliis et laboriosam navarant operam remuneratus est. Misit etiam qui uxores detentorum dominibus ejicent, bonaque omnia fisco vindicarent: ipsis interim sub tuta munitarum arcium custodia pœnas desertæ militiæ luentibus, quibus tamen postmodum suæ naturæ revertentem porro imperatorem in urbem regiam nec latuit, nec parum commovit murniūr sinistrum male in ipsum animati vulgi quo trivii atque angiportus personabant. Enimvero urebat hominem tantis modo periculis pro republica perfundit nihil tot talibusque rebus gestis lucrari se visum aliud nisi ut illorum ipsorum quos servasset ingratissimorum civium tanto plura in ejus contumeliam ac sugillationem ora paterent. Susurri mussitantium hi serebantur: spoliatas ab imperatore sacras ædes quas ornari ab ipso cumularique oportuerat. Atqui fatalis impulsu necessiatis, ad frangendos impetus sevissimos procœliæ eujusdam ineluctabilis ex mundi pene totius in unum Romanum nomen conspiratione coorientis, ultimo reipublicæ periculo vocante, in extrema inopia fisci ad istud ultimum mutui a templis sumendi remedium ventum fuerat. Mutuo enim duntaxat ad tempus discriminis urgentis illa sumebantur aliquando cum usura refundenda, non ut maledici obrectabant, tyrannica grassatione rapiebantur. Ac quanquam sibi erat conscientia recti propositi quo post primam a bellis requiem decreverat ornamenta sua templis reddere, non neglexit tamen in præsens famæ suæ succurrere laboranti, et sermonum qui tunc serebantur causam quoad licuit curavit tollere. Convocat igitur

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁸¹ συγχεκοπακόδαις. ⁸² δπη. ⁸³ ὑποφθυριζόμενα. ⁸⁴ ἐπαναζεύξας. ⁸⁵ διασύρειν. ⁸⁶ προύτιθετο.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(74) Τὴν ἐνεγκαμένην. Philippopolitanam præviciam. Vide infra, pag. 158 et 450.

(75) Βρέσια. Laudant hunc Anna locum Cujac.

ad leg. 4 de convenient. fisci debit. P. Pithœus in Gloss. ad Capit. Car. M., Meursius, Gretzerus et alii. Est autem Brevis, inventarium, rotulus, vñ

magnum conventum in palatum Blachernarum coram quo se reum imperator primum sistere, deinde pro se ipse causam dicere in animo habebat. Convenerat jam senatus universus, tum militaris omnis nobilitas, postremo lotus ordo sacerorum hominum. **156** In magna omnes exspectatione, quorsum vocarentur. Id non erat aliud, nisi ut eorum quæ de imperatore jacabantur cognitio deferretur ad talem cœstum libere de re tota judicaturum. Adsunt sacrarum domum curatores; proferuntur in medium libri (*Brevia vulgaris sermo vocare solet*) in quibus perscriptus exstat exactus catalogus omnium, vasorum, operum, ornamenti quæ templo cuique sunt propria. Sedebat imperator excelsa in sede totum in speciem judicium moderans ipse ac gubernans, re autem vera subiens potius, seque examini atque arbitrio judicium submittens. Habebatur diligens ratio numerusque imbibatur donariorum quæ cuique sacro loco multorum olim liberalitate addicta fuerant. Comparabatur alius catalogus ablatorum vel ab illis ipsis qui dederant, vel ab ipso nunc imperatore. Tanta disquisitione nihil aliud Alexii jussu sublatum deprehensum est nisi ornatus auri argenteique tumulo Zoes illius Augustæ impositus, et alia quædam per pauca vasa parum ad sacri ministerii usum necessaria. His ita disquisitis palam se imperator reum proflctet judiciumque de se permittit cuivis cognoscere parato; tum inuitata sensim dicendi forma, et sono vocis: *Quantis, inquit, Barbarorum undique oppugnationibus appetitum imperium invenerim, quamque desitutum necessariis ad se tuendum contra tales hostes præstidio, scitis profecto ipsi et ego plus salis expertis sum coactus ea causa et cura salutis publicæ objectare caput meum periculis innumeris et maximis, inter infestos plurimorum hostium*

Varia lectiones ex cod. Coislin.

⁸⁷ τὸ μὲν φαινόμενον. ⁸⁸ ἀνατείνεται. ⁸⁹ διλλ. ἢ μόνον δ. ⁹⁰ ἐπελήσθητε. ⁹¹ συνένευε. ⁹² διπλιτικόν. ⁹³ ὅτι τά.

Car. Dufresni. Du Gangi notæ.

chartula continens indicem, seu summariam rerum quarumpiam descriptionem. *Glossæ Græco-Lat.* *Hærtáxion*, *Pittacium*, *Brevis*. *Glossæ Juris*, βρεῖον, ἡ καταρχὴ. *Brebitoīz*, *Xarbitoīz*. *Codex Canonum Eccles. Afric.* Kal. τὸ βρεῖον, διπερ τὴν ἐπιστολὴν προσέδησαν. *Can. 34*: 'Ἐν τούτῳ τῷ βρεῖῳ τῷ ἀποδρεψθεῖτι ἐκ τῆς ἐν Ἰππωνὶ συνόδου. *Add. can. 93*. *Veget. lib. ii. cap. 19*: *Quando quia comineatum acceperit, vel quot dierum, annotatur in Brevibz. Lampridius, in Alexand. Severo: Milites succ sic ubique scivit, ut in cubiculo haberet Breves, et numerum, et tempora militum. Annales Fr. Bertiniani, an. 869: Ut episcopi, abbates, et abbatissæ Breves de honoribus suis, quanta mansa quisque haberet—deferre curarent. Acta Murensia: Continentur in supradictis capsulis reliquæ aliorum quorundam sanctorum, cum quibus Breves non inveniuntur. Utuntur passim hac notione scriptores; S. Hieron. epist. 5; S. Bened. in Steg. cap. 32, 41; Gregor. M. lib. ii. ind. 2, epist. 41; Gregor. Tur. lib. iv *Hist. cap. 41*; Lupus Ferrar. epist. 80; Udalric. lib. i *Consuet. Clun. cap. 52*; Capit. Car. C. lib. 31, cap. 19. Ille in breviare, in Breves re-*

digere, describere, apud Eckeard. Jun. *De casib. S. Galli*, cap. 16; *Minimæ. In Presat. opusc. LV*; *Hoveden. pag. 779*; *Annal. Fr. Bertin. an. 866*; *Ignat. Cassiu. cap. 6*, etc.

D (76) *Σόρφι τῆς βασιλ. Ζώνης*. Refert Zonaras *Constantinum Monomachum imp. extinctum Zoem Porphyrogenetum conjugem multibet luxisse, novaque illam apothoeosi cœlitum numero ascripsisse, et pari cum angelis ipsis honorasse cultu: quod fungus ex ejus tumulo germinasset, tanquam fuerit, ut dicere solebat, σημεῖον ἀναθενοῖσκον, ἵνα μὴ ἀγνοῖται ἡ βασιλὶς τοῖς νοεροῖς συρτεταχμένη δυνάσται: id est, signum aliquod ex industria procuratum, quo imperatricem Zoem eodem, quo cæteræ potestates angelicæ, in cœlis ordine **307** collocataæ mortales intelligerent. Tunc etiam ex hac sicuti miraculi occasione probabile est etiam a Monomacho conjugis thecam a loco, ubi jacebat, varioque auri et gemmarum ornatu decorataæ in *Secretarium* denum translatam, repositamque inter cæteras diورium thecas.*

τον, τῆς ἐξιδικαιότητος ἤρεθσι τροφῆς ιδιώτην
ἄγασθαι. Καὶ ἀλλας δὲ καταμαθεῖται ἐστι τοὺς
ιεροὺς καρδιας ἐν ἑσφροῖς ἐνδιδόντας τὰ ιερά¹
κινητούσι τοις ὑπὲρ θνητῶν αἰγματάνων.
Εἰ δὲ αἰγματικούμενης οἰκουμένης καὶ δομα-
λώτων ἡδη τῷν αὐτοῖς καὶ αὐτῆς τῆς Κυριατ-
είου τερέσθαι κινδυνευσούσων, διλήτω τινῶν
καὶ οὐδὲ πάρν τῆς τῶν ιερῶν μετεχόντων ἀξιας,
ἐν βίᾳ τοσαύτῃ ἀφάνειοι εἰς τὴν ἀλευθερίαν
τούτων συνεχρησμείθα², οὐδεμιαν ἄρα κατη-
τοπλαν εἰλεγον τοῖς φιλοσοφώμασι³ καταδικ-
πάρομεν. Ταῦτα εἰπάν τοι μετατρέψας τὸν
λόγον, ἔνοχον εἶναι ἐστιν ποιεῖται, καὶ καταδικάζει
αὐτὸς ἔχοτόν. Εἴτ' αὖτις τὰ βρέβια ἀνελίπτειν
πραστάτει τοῖς ἔνοχοις, ἵνα καταφανῇ γένηται τὰ
ἀφηρημένα. Καὶ παραγρῆμα τῷ μὲν σεκρέτῳ (71)
τοῦ Ἀντιφωνητοῦ (78) χρυσίου ποσότητοι ἵκανην
ἐλογίσατο κατ' ἐτοις εἰσακομίζομένου τοῖς τοῦ δημο-
σίου φροντιστοῖς, δὲ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀπαρεά-
λευτον διαμεμενήκει· ἐκεῖσε γάρ ἡ τῆς δηλωθείσης
βασιλίδος σωρὸς⁴ ἐναπέκειτο· τοῖς δὲ Χαλκοπρα-
τεοῖς ἐτησίαν εἰσαδόν χρυσίου ἀρκοῦντο; τοῖς τῷ θείῳ
τερμέναι τῆς Θεομήτορος συνήθισ ταῖς ὑμνους ἐπι-
τελούσιν ἐκ τῶν βασιλικῶν ταριξίων πρυτανεύσθαι
παρεκελεύσατο.

excepit quo licet non sacerdotibus edere panes istos. At iidem illi sacri qui nabis ad invidiam obtenduntur canones clare permittunt vasa quæque sacra **157** distraxi ac venumdari cum id necesse erit ad redemptionem captivorum. Magnum ergo nos piaculum contra canones admisimus qui ut captivum liberaremus Christianum orbem, et plerasque civitates maximas, interque illas Constantinopolim,

Variae lectiones ex cod. Coislin.

²⁴ κατεγρησάμεθα. ²⁵ φελοσοφώμενοι. ²⁶ σορός.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(77) Σέξφετο. *Diximus supra ad pag. 84, Secretum apud scriptores Byzantinos pro foro judiciali, seu loco in quo exercentur judicia vulgo accipi, quod potissimum ex Novella Manuels Comneni prohavimus. Id præterea astruit Codinus in Orig. ubi de loco Tótor dicto: Ἐνθά Ζῆνων ἔκριψε τοὺς μετὰ Βασιλίσκου, καὶ Σέξφετον τὸν τόπον ἐποίησε.* Primus a civili ad ecclesiasticum forum Secreti nomen transtulit Paulus Samosatenus episcopus, quod ei inter damnationis capita objectum esse fuit in synodo Antiochena, ut auctor est Eusebius, lib. vii *Hist. eccles.*, cap. 30. Ecclesiastica secreta Constantinopoli octo recensent scriptores; patriarchæ duo, magus et iunius; alia inagni oecumeni, inagni saecularii, magni aeuouylacis, chartophylacis, minoris saecularii, ultimum denique magni protecdici, quod exeteris postremo est adjunctum. De Secreto majori patriarchæ, seu potius æde ita nuncupata, in qua judicia sua exercebat, agunt Theophanes, Paulus diaconus et sanctus Nicephorus, qui ædi Sophianæ proximum, sive in ipso patriarche, exsistisse scribit, imaginibus ex opere musivo adornatum. Ejusdem etiam meninuit Michael Cerularius patriarcha Constantinopolitanus in edicto de projecto pittacio, apud Leonus Allatum. Secretum minus ita nuncupatum est, quia erat ædes priori capacitate inferior; unde μικρὸν δόμημα dicitur eidem Nicephoro, imaginibus ex opere musivo æque adornatum. De hoc posteriore secreto agunt Theophanes, Seylitzes, et Xiphilinus patriarcha in sancto quodam apud Leunciativum. In utroque secreto synodos ecclisis patriarcham ex prædictis scriptoribus colligitur. An vero in altero horum secreto aservata

C fuerit Zosis theca (seu copisdcis) vix ausim definire, cum parum vero consentaneum sit in loco judicario collocatam suis a Monomacho. Existit præterea ædes alia Constantiopolis Secreti nomine donata, quam in ipso palatio statuere videntur Simocatta, lib. viii, cap. 8; et Theophanes an. 25 Justiniani, illa forte, quam a Prasina factione una cum pretorio, scribiis et carceribus incendio consumptam, an. Phocæ 7 narrat idem Theophanes.

(78) *Αρτιφωνητοῦ*. 'Αντιφωνητῆς *Harmenopula*, lib. iii, tit. 6, *Basilicis* et J. C. Græcis dicitur reus pecuniae constitutæ, qui pro alio constituit, quem Galli vocant ex verbo répondant, uti *observatuum* a *Cujacio* ad *Paulum* lib. i *Sentent.*, tit. 20, et ex *Narratione de Salvatoris dicti*. 'Αντιφωνητοῦ *imagine*, quæ exsistit *Constantinopoli* in *Tetra-style*, edita a *Combesfisio*, abunde constat. Qua etiam *notione responsalis vox usurpata legitur* in *veteri charta Hugonis Lingonensis* episcopi an. 1221. In *Tabul. Campaniæ Thuani*, fol. 171: *Nos nobiliss. mulierem Blancham illustrem comitissam Campaniæ constitutimus plegiam et responsalem*. *Est* igitur *verborum Aures sensus*, *Alexium* certius *pecuniae summa quotannis Secreto ex æario pu-*
blico a vescigalium curatoribus decrevisse inf-
rendam, vice sponsonis ejus quæ ex auro et
argento thecæ Zoæ circumposito confitilla erat. *Porro* *emissa* *ab Alexio* *hac ipsa tempestate* *Novella, seu Bulla Aurea*, *de ornamentiis Ecclesiæ* *non auferendis, quæ exstat in Jure Orientali data* *mense Augusti, 5 indict. an. mundi 6398, Christi* *tunc.*

præsentî servitutis periculo eriperemus, non rasa quidem sacra, sed quosdam ornatus et accessiones sacrarum rerum, paucas et comparatione relictorum non magni pretii, mutuati sumus, ad alioquin ine-
ritabile tantæ miseriae discrimen removendum. Tanta in hoc facto ego quidem conscientiæ fiducia nitor ut
non dubitem quamvis iniquos et malignos modo non plane cæcos experiri judices: satis certus nullam inde justam posse trahi vituperandæ administrationis nostræ rationem. Hæc locutus mox
dejecto vocis sono reum se tamen et pœnæ obnoxium humiliiter professus est, sese ipse condem-
nans. Inde rursum explicare Brevia custodes illorum jubet inireque aestimationem ac summam
atlatarum rerum. Ac statim secreto Antiphonetæ notabilem auri summam in annos singulos pen-
dendam a curatoribus fisci constituit. Quod et in hunc diem perpetua fide præstitum est. In isto
enim templo prius memoratæ imperatricis erat tumulus ex quo aliquem ornatum erasum diximus.
Chalcoprateis vero annum vœctigal auri sussecutum ad alendos eos omnes qui in ista Dei Genitricis
sacra aede divinas laudes celebrare quotidie solent, ex ærario regio suppeditari jussit.

Sub idem fere tempus detecta conjuratio in **A** imperatorem est. Consenserant in eam præcipui quique senatores ac duces, tribunique exercitus; nec obscuris aut dubitabilibus indicis vestigata res, sed producti accusatores certi omnes ad quos quomodocunque contagio cogitati sceleris aut conscientia pervenisset ulla, invictis argumentis convictos fateri crimen coegerunt. Nec tamen imperator infligi poenas iis quæ præscribunt leges, pro sua clementia, passus est; publicatione modo honorum et exsilio animadvertere in auctores contentus. Hic finis conspirationis istius fuit. Nunc ad Manichæos, de quibus nuper egimus, revocanda narratio est. Quando Alexius in magni domestici dignitatem evectus est a Nicephoro Botaniate Blæsum quendam Manichæum in familiarium ministrorum numerum ascivit, quem et sacro baptisme dignatum uni ex imperatricis famulibus matrimonio copulavit. Ei viro quoctuor in patria sorores erant, quas illi, de qua paulo ante diximus, Manichæorum calamitati implicitas cum cæteris in custodias abduci bonis omnibus spoliatis cernens, majorem commotus in modum est, majusque id malum esse quam ut ferri posset, statuit. Circumspiciebat igitur occasionem elabendi e manibus imperatoris. Nec sefelli ejus conjugem haud dubiis deprehensa signis cogitatio transfugii. Adit cum cui per id tempus **158** commissa gubernatio Manichæorum erat, illique de viro suo quæ norat aperuit. Sensit Balbus rem proditam, eoque maturandum ratus omnibus qui-buscum consilia contulerat, quique illi vel consanguinitate vel alia necessitudine juncti erant ad se rapiti convocatis cum iis erupit et Beliatobam occupat. Oppidulum id est alto et munito situ, quippe impositum montis vertici, et in convallem loco subjectam imminens. Invenerunt eas sedes incolis vacuas, eoque tanquam proprias occupantes, indeque quotidianis excursionibus loca fini-

B 'Ἐν τούτοις ἐπισουλὴ ἀν ἐφάνη'⁹⁷ (79) κατὰ τοῦ αὐτοχράτορος, μελετωμένη παρὰ τε τῶν τῆς συγχήτου λογάδων, καὶ τῶν τοῦ στρατοῦ χορυφαίων· καὶ διεμηνύθη τηνικαῦτα τῷ αὐτοχράτορι. Καὶ οἱ κατηγοροὶ παρέστησαν, καὶ τοὺς συνίστορας τῆς τοι-
αύτης βουλῆς ἐξῆλεγχον. 'Ἐκδήλου δὲ τῆς μελέτης ἡδη γεγονοίας, καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ⁹⁸ ἀδμων ποιῆσης κατ' αὐτῶν βαρείας ἐπερχομένης, ὁ αὐτοχράτωρ ποιῶν μὲν οὐδεμῶς ἐπενεγκείν αὐτοῖς προτεθῆμητο, δῆμευ-
σιν δὲ μόνον καὶ περιορισμὸν κατὰ τῶν πρωτατίων ἀπεφήνατο, καὶ μέχρι τούτου τὴν τῆς τοιαύτης ἐπι-
σουλῆς ἐπεξέλευσιν ἐστησεν. 'Αλλὰ γάρ ὁ λόγος ἀνα-
τρεχέτω διεν⁹⁹ ἀπερρύη. 'Οπηνίκα δὲ αὐτοχράτωρ
εἰς τὴν τοῦ δομεστικάτου (80) ἀξίαν παρὰ Νικη-
φόρου τοῦ Βοτανειάτου ἀνηγέχθη, τραυλὸν τινα Μανιχαίων προσλαβόμενος μετὰ τῶν γηγενῶν αὐτοῦ θεραπόντων συγκατέλεξε, καὶ τοῦ θείου βαπτισμά-
τος ἀξιώσας, μιδὲ τῶν τῆς βασιλίδος θεραπαιγίδων συνέζευξεν. Οὗτος οὖν τέσσαρας ἀδελφαὶ; ἔχων, ὡς ταύτας ἀμφορύους μετὰ τῶν λοιπῶν τότε συναπ-
χθείσας ἐθεάσατο, τά τε προσόντα ἀφαιρεθείσας ἄπαντα, ἥχθετο καὶ φέρειν οὐκ εἰχεν, ἀλλὰ διεσκο-
πεῖτο δικαίον τῆς τοῦ αὐτοχράτορος χειρὸς ἀπαλλάξειν. 'Ἐν γάρ τοις δὲ τούτων ἡ αὐτοῦ διεμε-
νέτις ἡδη γεγονοία, καὶ ἀποδιδράσκοντα τούτου δρῶσα δηλοὶ τῷ τηνικαῦτα τὴν οἰκενομίαν τῶν Μα-
νιχαίων ἐμπειτευμένηρ. Οὐ διελαθε τοῦτο τὸν τραυλὸν καὶ τηνικαῦτα δόποσις φθάσαι τὸ ἀπόρρητον ἀνεκάλυψε, πρὸς αὐτὸν ἐσπέρας μεταπέμπεται. Καὶ δόποσις δὲ ἐκ συγγενείας ἡσαν αὐτῷ προσήκοντες; ή; αὐτὸν συνεληλυθότες καταλαμβάνουσι τὴν Βελιάτο-
C θανάτου πολίχιον δὲ τοῦτο διακείμενον κατὰ τὴν ἀκρο-
λοφίαν τοῦ κατὰ ταυτηνὶ τὴν Βελιάτοβαν τέμπους. 'Αοικον δὲ τοῦτο ἐφευρηκότες. ὡσπερ Ἰδιών τι λάρος λογισάμενοι, ἐν αὐτῷ τὰς οἰκήσεις ἐποιοῦντο. Εἴτα τὰς καθ' ἐκεῖτην ἐκείθεν ἐκδρομὰς ποιούμενοι, καὶ μέχρι τῆς σφετέρας φθάνοντες πόλεως Φιλίππου (81), λείαν πολλὴν ἀναλαμβανόμενοι¹ ἐπανέστρεφον. 'Ο δὲ τραυλὸς τούτοις μὴ ἀρκούμενος σπονδάς μετά τῶν

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁹⁷ ἀνεφάνη. ⁹⁸ τῶν. ⁹⁹ αὐθις διεν. ¹ ἀναλαμβενοι.

Car. Dufresni Du Cangii notæ.

(79) Βουλὴ ἀγεγάρει. Confer Zonaram in Alexio.

(80) Δομεστικῶν. Dignitas domestici, quæ vox occurrit rursum apud Annam pag. 168 et 304. In Novella Theodos. de scholariis apud Balsamion.

ad Can. apost. et Gregor. Turon. lib. II Hist. cap. 8.

303 (81) Φιλίππου: Πόλις Φιλίππου, non est Philipporum urbs, sed Philippopolis, cuius coniuncta incolebant eo anno Pauliciani.

παρίστριον νεμομένων Σκυθῶν (82) ἐποιεῖτο, τοὺς γλαβινίτζαν καὶ δρίστραν ἡγεμόνας, καὶ τὰ ταύταις παραχειμένα ὑποποιούμενος, μνησευτάμενος ἄμα ἐστῷ καὶ τῶν λογάδων Σκυθῶν ἐνδεθεῖατέρα, σπεύδων δῆλη χειρὶ λυπήσαι τὸν αὐτοκράτορα διὰ τῆς τῶν Σκυθῶν ἐπελεύσεως. Ταῦτα δὲ διαβασιλεύειν, καθ' ἐκάστην μανθάνων, τὸ μέλλον προμηθευτάμενος, ἐσπεύδειν ὑποποιεῖσθαι τοῦτον διὰ γραμμάτων καὶ ὑποσχέσεων, ὑφορίμενος τὸ δὲ αὐτοῦ τεχνησμένον κακόν. Ἀλλὰ καὶ χρυσερούλλον λόγον ἀπειθείας (83), καὶ πάτης ἐλευθερίας ἐκθέμενος, ἐκπέπομψε πρὸς αὐτὸν. Ἀλλ' δὲ καρχίνος (84) δρόβια βαδίζειν οὐκέτι μάνθανεν. διὰ τὸ δὲ ἦν δὲ καὶ πρότριτα τοὺς τε Σκύθας ὑποποιεύμενος, καὶ πλειόνας αὐτῶν σφετέρων μεταπεμπόμενος χωρῶν, καὶ ληζέμενος τὰ παραχειμένα ἀπαντά.

reddendam ei curavit; verum cancer recta ingredi nudiussterius, Scythas in Romanos concitans, armata emissariorū manu late infestans viciniam circum omnem.

Είτα δὲ μὲν αὐτοκράτωρ, δόδοι πάρεργον καὶ τὰ κατὰ τοὺς Μανιχαίους ποιητάμενος, ὑποσπόνδους αὐθίς εἶχεν. Ὁ δέ γε Βαῖμοντος κατὰ τὸν Αὐλῶνα χρονοτρόπον ἦν (ἐπαναγέσθιον γάρ πρὸς αὐτὸν αὐθίς διάλογος), καὶ τὰ κατὰ τὸν Βρεύνιον μεμαθηκός, καὶ τοὺς διλῶν, κόμητας, ὧν οἱ μὲν θητεῖντας τῷ αὐτοκράτορι προείλοντο, δᾶλοι δὲ διλῶσες διεσπάργονται, τὴν ἐνεγκαμένην ἀνάκητησας, διαπερδεῖς Λογγιναρδίαν, καὶ καταλαμβάνει τὸν ίδιον πατέρα² εἰς τὸ Σαλερηγνύν, ὡς δὲ λόγος φύσασας ἐδήλωσε, καὶ τολλάκι κατὰ τὸν βασιλέως εἰπών, ἡρέθιζε κατ' αὐτοῦ. Ήν θεατάμενος δὲ Ρομπέρτος τὴν δεινήν ἐκείνην ἀγγελίαν ἐπὶ τοῦ προσώπου φέροντα, καὶ τὰς τολλάκις ἐκείνας διὰ τὸν πατέρα εἶχεν ἐλπίδας διστράκου δικῆν εἰς τούναντίον μεταπεσούσας, αὖν ἐφ' ἐκανὸν εἰστήκει ὡσπερ ὑπὸ κερχυνοῦ βληθεῖς. Περὶ πάντων δὲ πυθόμενος, καὶ μαθὼν τὰ πατέρα³ ἐλπίδας αὐτῷ συμπεσόντα δινυμίκι κατεσχέθη. Ἀγενές μὲν οὖν οὐδὲ οὕτω τι ἐλογίσατο, οὐδὲ τῆς ἀνδρείας καὶ τοῦ μητρὸς ἀνάξιον. Μᾶλλον μὲν οὖν καὶ πρὸς μάχας πλέον⁴ ἡρέθιστο, καὶ φροντίδες τοῦτον καὶ μέριμνας αὐθίς τῶν προτέρων μεῖζους συνεῖχον. Ἕν γάρ δὲ ἀνήρ ισχυρὸς προστάτης τῶν οἰκείων βουλευμάτων τε καὶ προλήψεων καὶ μηδημῶς ἐθέλων ἀνεί-

τιμαντας, interdum usque ad suam ipsorum urbem Philippus latrocinando proiecti, multa onusti præda revertebantur. Nec his contentus Balbus fœdus init cum Scythis Istri vicina contibus. Duces enim illius gentis qui Glabiniacum et Drestram adjacentesque iis regiones obtinenter adeo sibi conciliavit, ut etiam filiam illustris inter Scythas viri magna ipsorum voluntate acceperit conjugem. Hæc magna ira machinabatur fugitivus, tota, quod aiunt, manu ingens imperatori malum cedens, irruptionem videlicet Scytharum. Cujus periculi momentum solita sua sapientia providens et reputans Augustus crebras benevolentissime scriptas et promissis plenas ad Balbum revocandum litteras misit; auream etiam bullam qua B impunitas ipsi plenissimaque libertas sanciebatur non didicit. Idem erat homo postea qui heri et nudiūstertius, Scythas in Romanos concitans, armata emissariorū manu late infestans viciniam circum omnem.

In cæteris tamen ejus popularibus Manichæis imperator operam non perdidit, sed eos obiter ad frugem revocatos fidei rursus atque obedientiam imperii adjunxit. Interim Baimundus (ejus enim jam tempus revisendi est) Aulone moras trahebat: cum ecce ad ipsum perferuntur quæ Bryenio conseruant; audivit et de aliis comitibus, partim in partes ipsos imperatoris transisse, partim alium alio dispersum. His ita compertis æger animi in patriam transfretat, patremque Salerni convenit, ut jam superius indicatum est, multa congressu primo adversus imperatorem expostulans, quæ instigare Robertum in eum possent. Robertus vultu jam ex ipso moestitiaque filii aurgorio infortunii præcepit, ubi ejus oratione distinctius cognovit in quid recidissent ingentes illæ spes quas in Baimundo ejusque exercitu rediens ab Illyrico collocasset, quam omnia tegulae instar momento in contrarium versa essent, ut aspectu primo aliquandiu pallidus hæserat, velut fulmine afflatus, ita post auditum tragediæ totius ingenti moestitia oppressus est. Ignavum tamen nihil aut generositate 159 indignum conscivit sua. Martios potius concepit spiritus, et in heroicas assurrexit ex cod. Coislin.

Variæ lectiones
ἀναλαβόμενοι. * πατέρα Ρομπέρτον. * ἐπιπλέον.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(82) Παρίστριον νεμομένων Σκυθῶν. Scythæ Istri fluvij accioke Παρίστριον Σκύθαν dicuntur Scylizæ in Monoimacho. Constantinus Manasses: Ἐδλεψε τοῦτον Δάνουδις, καὶ Σκύθης Ἰστρογείτων. Παρίστριος πεδιάς, apud Nicetam, in Man. lib. vi, n. 1; παρίστρια, eidem lib. iv, n. 1; τὰ κατὰ Βραγιζόδαν καὶ Βελεγρίδα. V. Annal. p. 290, 271, et notata ad pag. 242.

(83) Αὔτοις διαθέσας. Anna rursum, pag. 249, 293. Verbum securitatis dixit. Paulus diac. lib. xxiii Hist. Misc. Velleum effugere et venire ad te, transmette ergo mihi verbum securitatis, et quos hic habeas amicos, ut hoc eis credam, et necum occurrant. Aliibi rerum nude, lib. xviii et xix. etc. Ita Sermo Iustitiae apud Marculfum, lib. 1, cap. 24. In verbo ponere, in leg. Salica, tit. 14 et 59, et

apud Gregor. Turon. lib. ix Hist. cap. 19 et 27. hoc est, in suam tutelam recipere. Hinc nostris loquendi usus familiaris, donner sa parole, en parole de roi. Quo spectanti quæ de verbis episcoporum habet Petrus Blesensis, epist. 51: Verba episcoporum, qui apostolorum sunt filii et heredes, vim juratoriam in se habent, ut in eis iurandum sit, quod est verbum simplex in aliis, et quod in aliis est simplex perjurium, sacrilegium sit in illis. Id etiam convenit regum et principum promissis, quibus solemine est fidem suam nude interponere, præsertim quando cum subditis quidpiam agunt, aut iis aliquid pollicentur.

(84) Ο καρχίνος. Vide Michaelem apostolium Proverb. cent. II, § 11, et infra pag. 247.

minas cladis hosti reponenda. Nequam igitur versare ac parare animo expeditionem cœperit, et in curas ac sollicitudines reparandi exercitus prioribus aciores mentem dividere. Erat is natura vehementis promotor semel cœptorum: quæ cogitasset, quæ decesset, ab iis absistere nunquam inducturus in animum, quantævis contra occursarent malorum et periculorum moles: imperterriti plane vir pectoris, fiduciæque sui tantæ, ut nihil non expugnabile vel ad primum suum impetum duceret. Cito igitur excusso torpore quem illi mœror improperi successus induxerat, dimissis in omnes partes strenue nuntiis secundam in Illyricum tractionem expeditionemque pronuntiat, fortis ad se ac militares viros juvenesque gloriæ cupidos convocans. Nec longum in medio tempus, et confluebat undique numerus militum ingens equitum petitumque; armati omnes erant splendide et oculo ac vultu Martium spirabant. Multitudinem sic Homerus exprimeret:

*Crebra ut apum glomerata minuto examina vulgo,
confluebant autem non ex vicinis magis quam ex longinquis et alio sub cœlo sitiis regionibus et urbibus. Et Robertus ad magnitudinem propositi apparatus modum exæquans, tam valide sese armabat, quam putabat necessarium ad ulciscendam filii cladem. Collectis exercitibus filios convocat, Rogerium, et qui dicebatur Gidas, quem imperator Alexius occulta legatione tentaverat offerendis nuptiis et consanguinitate sua: quam affinitatem delatione honorum insignium et liberalissima largitione pecunia immensa se cumulaturum promittebat: audiente libenter ea iuvene, fidemque jam tum ac consensum dante, quanquam cogitatæ defectionis iudicia cautissima dissimulatione oppressit ne in notitiam patris aut fratum emanarent. Hos ergo Robertus tum ad se vocatos filios equitatui præfecit universo: præseque ambos misit cum mandatis, ut Aulonem mature occuparent; quod illi mari trajecto, primo statim incursu fecerunt; idoneoque illuc præsidio relicto Buthrotum cum suis copiis profecti urbem quoque illam facile ceperunt. Interim Robertus cum classe uni-*

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

* δι. * ως πρός. * Ἰδροῦντος.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(85) *Flidar.* Tres existere Wiscardo ex Sigelgaita conjugi filii masculi; Rogerius, dux Apuliae; alter Robertus qui subscrribit Diploma Rogerii fratris ducis Calabriæ pro Ecclesia Consentina, an. 1093, apud Ughellum, tomo IX *Ital. sacr.* pag. 257, nec inulto post obiit; tertius Guido. Is navalii prælio cum Venetis initio interfuit, ut Anna commemorat. Fratrem deinde Boemundum in expeditionem sacram proficiscentem comitatus, fortiter iis in bellis se gessit, eoque nomine celebratur a Tudebodo, lib. iv; Roberto Mon. lib. vi; Baldrico, lib. iii; Guiberto, lib. v, cap. 26 et 27; et Willelmo Tyrio, lib. vi, cap. 41. Perit tandem ille ex febri, Boemundo Dyrrachium obsidente anno Christi 1107, ut docemur ex scriptore *Historiæ Hierosol.*, pag. 608, apud Bongarsium, tametsi probabilius soluta jam obsidione et pace Alexium inter et Boemundum firmata obiisse, ex iis quæ ab Anna narrantur, lib. xiii, pag. 388

et seqq.; Orderico Vit. lib. xi, pag. 824, et vet. scriptore qui exstat tom. IV *Hist. Franc.* pag. 90.

(86) *Bôdperzor.* Rogerus Hovedenus: *Ad extum insulae de Cucurus in Romania est castellum desertum, quod dicitur Butenrost, super littus maris, in quo Judas proditor natus erat. Buthrotum, geographis, uti supra monuimus. Servius ad illud Virgilii lib. iii *Aenid.*:*

*Et celsam Buthroti ascendimus urbem;
hæc civitas est in Epiro, cuius pars est Chaonia,
quaæ ante Molossia dicta est.*

(87) *Διεπέρσαν.* Trajetit iterum Robertus in Illyricum mense Septembri, anno scilicet Christi 1081, ut auctor est Malaterra, lib. iii, cap. 40. Gesta in hac ultima Roberti expeditio ne multis refert Guillelmus Apul. lib. v, que ad illustrandam Annam integræ, etsi prolixiora, hoc loco damus, cum hic egregius scriptor, licet semel editus, haud omnibus obvius sit.

διετῆς ἀναμεταξὺν τοῦ Αὐλῶνος καὶ τοῦ Βοθρεντοῦ παραλίας μετὰ τοῦ στόλου αὐτοῦ παντὸς διελθὼν ἤνιον μετὰ τῶν ίλῶν αὐτοῦ. Ή; δὲ ἡ Κορυφώ προσκατασχεθεῖσα παρ' αὐτοῦ αὖθις ἀπεστάτησε, τοὺς νιοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν Βοθρεντὸν καταλιπὼν αὐτὸς μετὰ τοῦ ναυτικοῦ παντὸς ἀπέπλευσε πρὸς τὴν Κορυφών. 'Αλλ' ὁ μὲν Ρομπέρτος τοιαῦτα. Corypho prius occupata defecerat, sibi Buthroto relictis ipse cum classe Robertus 160 Coryram petiit, arcem amissam recuperaturus.

"Απέρ μεμαθηκὼς ὁ αὐτοχράτωρ, οὐδὲμῶς ἀνεπεπώκει, ἀλλὰ τοὺς Βενετίκους διεῖ γραμμάτων ἔξωτρυνε, παρασκευάσας αὖθις τὸν μετὰ τοῦ Ρομπέρτου ἀναδῆσασθαι πόλεμον, στόλον ἰκανὸν ἐξωτείσαται⁷ καὶ τὰς δαπάνας πολλαπλασίους λήψεσθαι ὑποτρχόμενος, αὐτὸς δὲ διήρεις, καὶ τριήρεις καὶ παντοῖον εἶδος ληστρικῶν κατασκευάστας κατὰ τοῦ Ρομπέρτου ἐξέπεμψεν, ὅπλιτας εἰσαγαγών, τῆς διεθαλάττης μάχης εἰδήμονας. Τὴν δὲ κατ' αὐτοῦ τῶν στόλων ἐφοδον μεμαθηκὼς ὁ Ρομπέρτος τὴν μάχην προαρπάζων ὅποιος ἐκείνος λύσας τὰ πρυμήσια μετὰ τοῦ ναυτικοῦ αὐτοῦ παντὸς τὴν λιμένα Κασσόπης (88) κατέλαβεν. Οἱ δέ γε Βενετίκοι κα-

A versa ad littus Buthroto oppositum provectus, indeque coram legens Brundusium tenuit, inde trajicere in Illyricum cogitans: sed cum didicisset breviorem esse trajectum Hydrunte, in eam reversus urbem Aulonem versus solvit cum exercitu. Mox Aulone tota classe comitante rursus oram legens filii se Buthroto junxit. Quoniam vero

petiit, arcem amissam recuperaturus.

Ilæc agente Roberto nequaquam cessabat imperator, aut ad tantas apparatus minas despondebat animum. Scripsit primum omnium ad Venetos, omni ratione suadeus ut rursus in Robertum classem armarent: pecunias in sumptum navium, in stipendia militum, largissimas liberalissime pollicens. Ipse biremes, triremesque, formæque omnis ac modi piraticas naves, magno iis numero imposito exercitatorum maritimis pugnis militum, in hostem immisit. Nec recusavit, qua erat audacia, certamen Robertus, sed potius ultiro occurrere accersereque periculum generositate dignum sua creditit. Adventu ergo auditio ambarum in se clas-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁷ ἐξοπλίσαντας.

Car. Dufresnii Du Cangii nota.

His ita comple:is animos intendit ad illud
Propositorum, quod mente diu tractarant agendum.
Electos igitur nautas, et quos magis aptos
Militiæ novit, secum facit ire Tarentum.
Huc cum gente sua navis convenerant omnis.
309 Classis magnificos ibi militiæque paratus
Instruit, expensis naves implicant et armis.
Portum Brundusii, qui tutor esse videtur,
His comitatus adit. Transire veretur Hydrunti,
Quo bæterior transversus erat, quia tempus adesse
Cuperat autumni, tranquilla recessaret æsus.
Unde timens ratibus, mora ne qua noceret Hydrunti
Ex tempestatis subitis incursibus orta,
In portu tuto fit tutus classe recepta.
Exspectat flatus prudenti mente secundos.
Inde valefaciens uxori littore stanti,
Restantique simul populo cum conjuge, cœpit
Finibus Ausoniis jam non redditurus abire.
Armatis certum viginti navibus æquor
Transfretat Adriacum, genito comitante Rogerio,
Qui patris esse sequax armorum strenuitate,
Et placida cunctis affabilitate studebat.
Duxit præterea naves, oneraria quarum
Lex erat, has et equis sumptuque replevit et armis,
Et variis rebus, quas æquoris exigunt usus.
Æquore transvectos exercitus ille coegit
Quem ducis egregii servabat filius alter.
Lægere sere menses in littore binos,
Tempestate gravi bellum differre coacti.
Temperie placida portum redeunte relinquent,
Et contra Venetum naves, Danaumque chelindros
Certamen navale parant. Dux quinque triremes
Ducit, ducendos commisit quinque Rogerio:
Roberto totidem fratri, totidem Boemundo.
His aderant ratium suffragia juncta minorum.
Innumeris bello Danai duxere chelindros:
Altera turba novem confusa triremibus altis,
Quas habiles bello magis esse Venetia novit,
Roberti naves dum conspiciit inferiores
Fisse suis, audacter eis congressus recessit,
Atque in erpositis Danaum præfulta chelindris,
Sæculibus innumeris teliorum desuper hostes
Scautat, et ferri se pondera magna minatur

Jacturum, ne classis eis inimica propinquet.
Vix in ea navi, quæ fert ad bella Rogerum,
Quilibet illæsus reperitur, et ipse lacerio
Saucius, obstanti stat cedere nescius hosti,
Immemor illati sibi vulneris: ardor honoris,
CQuantus adesse solet vitoribus, incitat illum.
Hunc pater insigni decoratus sape triumpho
Accit, et accitum majori classe chelindros
Dissociare jubet. Patris impiger ille jubentis
Jussa sequi properans, cum quinque triremibus illi:
Quæ sibi commissa fuerant, inferre chelindris
Bella parat, Danai nihil hoc pugnante repugnant,
Sed passim fugiunt, ut aves obstante volant
310 Non autent aquilæ, cursuque latere sagac
Coguntur lepores, dum ne rapiantur aduncis
Ungibus, et rostro metuunt cibus esse voraci.
His ita dimotis stat sola Vene ica classis.
Robertus, genitique sui, dum stare fugatis
Græcorum ratibus, solas videre triremes,
Invasere suis cum ratibus acriter illas,
Tamque suit vehementi impulsus impetus horum,
Ut septem mersis non posse Venetica classis
Elati speret, solis sed stare duabus
Navibus ad bellum nil profuit: hostibus omnes
D Cedere coguntur, solito dux more triumpuat
Classe triumphata secum duo millia vitor
Ad portum ducit de pugnatoribus istis,
Qui magis obstiterant, et quorum audacia major
Præter eos, alios quingentos adnumeravit.
Qui capti fuerant, septem, fugientibus Argis,
Argolicæ naves sunt hoc certamine capti.
Qui castrum Coryphi servare fideliter illi
Sollliciti fuerant, solvantur ab obsidione
Quam passi fuerant, dux dum metuendus abesset,
Exin victrices, et victus ducere naves
Procurat tutis stationibus, ut locet illas
Temporis hiberni dux incubente pruina,
Naves et nautas ibi collocat, et remorari
Dum placidæ redeunt æstatis tempora jussit.
(8) Κασσόπης. Urbs portu insignis, a qua
Brundusium navigabatur. Ulpian. Leg. 1, § 42 v.,
de exercit. act. : Ut ecce naves qua Brundusium &
Cassiope, vel a Dyrrachio iectores trajicunt. Quis

sium ipse suam instructam ac pugnam solvens portum Cassopes insedit. Venetorum prima statio in Passarorum portu fuit: ubi comperto Roberti occursu recta in portum Cassopes infesta classe invehuntur. Vehemens pugna fuit, nec missilibus procul gesta sed manu conserta cominus; ad extremum victus Robertus est. Sed indomitus animus victum se haud fatebatur; reliquias colligit, majore vi et ope ad alterum prælium priore atrocius se parat. Non secessit utriusque classis duces, qui recenti victoria subnixi ultiro ad tertium diem occurruunt, vehementique prælio commisso Robertum iterum splendide superant. Sicque in portum Passarorum revertuntur. Hic sive, ut sit, ex præteritis successibus nimis sui fiducia, sive contemptu hostium, quasi jam debellatum cum illis esset, solutius jam et securius se gerere cœperunt quam in veterani et generosissimi ducis Roberti adhuc armati vicinia par esset; ac præter ceteram negligentiam naves celeres haud exiguae navalis exercitus partem Venetias dimittunt, quasi tot opus esset nuntiis ad præconium relata de Roberto nobilissimæ victoriæ illic faciendum. Didicit ista Robertus a quodam Veneto Petro Contarino recenti ad ipsum transfuga; itaque quanquam ex sensu ac dolore literæ clavis, incredibili ægritudine ac mœrore oppressus, excitavit tamen ad occasionem novæ spei fortæ animum, et redintegrato impetu decrevit Venetos rursus aggredi. Eum contra venientem inopinato audientes non sine admiratione et perturbatione Veneti majora sua navigia funibus inter se alligant e regione portus urbis Corypho, et facto, quem vocant, pelagolimene, sive maris portu, parvas scaphas in medium coegerunt, sicque armati omnes operiebantur hostem. Neque is moram fecit. Conseritur atrocius longe quam unquam ante prælium, summis viribus animisque; **161** stant utrumque obnixi seque ubique adversos ferunt: nemine initium præbendi tergi faciente. Quoniam vero Veneti longa militia commeatus absumperant quibus fetas et gravatas habuerant naves, eæ jam nihil præter milites et arma conti-

Variae lectiones

* ληστρικῶν νηῶν. * Desunt voces οἱ Βενέτικοι.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

loc Laz. Baysius, lib. *De re navalı*, Cassopa le-
gendum censet, ut et apud Ciceronem, lib. xvi,
Epist. fam. epist. 9, atque oppidum esse Corcyrae
insulæ ex Plinio, lib. iv, cap. 42, ubi etiam ab
Anna videtur statui. *Catope* dicitur Illoeden et
Bromptono, an. 1191; *Cassiopi Castrum*, D. Gregorio M. lib. xii, epist. 2, 3 et 8, hodie *Cassopo*.
Vide Thoniam Porchaccum, *De insul.* Est præterea
ejusdem appellationis Thesprotiorum urbs in
Epiro, de qua geographi.

(89) Διμέτρια Ηυσσάρων. Πάσσαρον Molossiæ in
Epiro locus apud Plut. in Pyrrho, et Livium, lib. xlvi.

(90) Κορταρίου. Ex illustri Contarenorum Veneti gente, ex qua prodicere Duces aliquot reip. Venetæ

A talabondes tὸν λιμένα Πασάρων (89) καὶ μικρὸν κάκεθι: τὴν τοῦ Ρομπέρτου ἔφοδον μεμάθητες, θάττον καὶ αὐτοὶ καταλαμβάνουσι τὸν λιμένα Κασσόπης. Καὶ συμβολῆς καρτερᾶς γενομένης, καὶ τῆς μάχης ἀγχεμάχου; ἡττᾶται ὁ Ρομπέρτος. Ὁποῖος δὲ ἐκεῖνος φιλοπόλεμος, καὶ ἐκθύμως ἔχων πρὸς μάχας, οὐδὲ μετὰ τὴν ἡττὴν ἐκείνην τὸ παράπαν ἐνεδίδου, ἀλλ’ αὐτοὶ ήτοι μάχετο πρὸς ἐτέραν μάχην καὶ συμβολὴν πολέμου μείζονος. Ὁπερ οἱ τιγρεμόνες ἀμφοτέρων τῶν στόλων μεμάθητες, κάκη τῆς προηγησαμένης νίκης θαρρήσαντες μετὰ τὴν τρίτην ἡμέραν προσβαλόντες αὐτῷ οἱ Βενέτικοι⁹, λαμπρὸν τὴν κατ’ αὐτοῦ γίγην ἡραγτο. Εἰδύ οὕτως ἐπανέρχονται πάλιν εἰς τὸν λιμένα Πασάρων. Εἴτε δοῦσι ἐν τοῖς τοιούτοις ὡς τὰ πολλὰ φιλεῖ γενέσθαι Β ἐπαρθέντες ἐπὶ ταῖς προγεγενημέναις νίκαις, εἴτε τοὺς ἡττηθέντας ἀπελπίσαντες ἀναπεπτώκασιν ὡς ἡδὴ τὸ πᾶν ἡυκότες, καὶ καταφρονητικῶς πρὸς τὸν Ρομπέρτον διετίθεντο. Είτα διελόντες τὰ ταχύδρομα τῶν πλοίων ἀπέστειλαν εἰς Βενετίαν διηγησομένους τὰ ἔμπεσόντα, καὶ δι-ως κατὰ κράτος τὸν Ρομπέρτον ἡττησαν. Ὁ δὲ Ρομπέρτος ταῦτα μεμάθηδε; ἀπό τινος Βενέτικου Κονταρίου (90) Πέτρου καλουμένου ἀρτὶ προσπεφευγότος αὐτῷ, ἐπὶ πλέον ἥθυμει, καὶ οὐκ εἴτι ἀνεκτῶς εἶχεν ἀγνοισμοῖς δὲ κρείττοναν ἀναρρήσας ἐκυτὸν αὐθίς κατὰ τὸν Βενέτικον Ιεταί. Οἱ δὲ Βενέτικοι τῷ ἀπρόστιφτῳ καταπλαγέντες τῆς αὐτοῦ ἐλεύσεως, εὐθὺς δεσμῆσαντες τὰ μείζω τούτων πλοῖα καλαδοῖς παρὰ τὸν λιμένα τῆς Κορυφώ καὶ συναπτίσαντες τὸν λεγόμενον πελαγολιμένα, τὰ σμικρὰ τούτων σκάφη¹⁰ εἰς μέσον ἤλασαν· σιδηροφροτῆσαντες δὲ ἄπαντες, ἐκαραδόκουν τὴν τούτων ἐλεύσιν. Ὁ δὲ πόλεμος διενδεχόντων καὶ τῶν πρώην Ισχυρότερος, ἐκθύμως μιχομένων ἦτο πρότερον. Καρτερᾶς οὖν μάχης ἀναμεταβὴν γεγονοίας, καὶ μηδενὸς τῶν μερῶν νῦντα διδόντος, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ πρόσωπον ἐρχομένων, ἐπει οἱ Βενέτικοι τὰ προσόντα τούτοις φθάσαντες προκατηναλώκεσαν, καὶ οὐδὲν δλλο πλὴν τῶν ὀπλιτῶν ταῖς ναυσὶν παρῆν, αὐταὶ δὲ τῇ κουφότητῇ ἐπεπλάκαν οἵον τοῖς οὐδοῖς ἀνεγόμεναι, ὡς μηδὲ διχρι δευτέρου ζωστῆρος (91) τοῦ οὐδοῖς

ex cod. Coislin.

¹⁰ Deest vox σκάφη.

Textus

(91) Ἀχρι δευτέρου ζωστῆρος. Theodorus Prodomi. lib. v. τῶν κατὰ Ροδάνθην pag. 225.

Ἐκ δευτέρου ζωστῆρος διχρι καὶ τρίτου Πίλοις κατεσκέπαστο ναυτοῖς παχέσιν.

Τρίτος ζωστῆρος apud Constant. Manassem in Theophilο, et Nicetam in Man. lib. ii. N. 1, qui ἔσχατος ζωστῆρος dicitur Ζόναρα in Theophilο. Dicuntur autem ζωστῆρες Αθηναῖοι lib. v. ὑποζώματα, ubi describit πανεμ a Philopatore exstructum: ὑποζώματα ἐλάμδανε δώδεκα, φασε quidem ὑποζώματα appelleantur ὑποζώματα a Scholiaste Aristoph. in Euplitibus: ζωμενάματα, τὰ λεγόμενα ὑποζώματα εἰσὶ δὲ ἔστι τῶν νεῶν. Lignorum enim seu assorum latiorum, quibus navis latera constant, una cumque series ζωστῆρος dicitur, ita ut tot

φθάνοντος, παντού δὲ τὴν ἐτέραν πλευρὰν τὴν ὡς πρὸς τοὺς πολεμίους συρρέεισαντες, τηνικαῦτα ἐσ-
θίσθησαν. ἡσαν δὲ ὡσεὶ χιλιάδες τρισκαθεῖσα. Αἱ δὲ
ἴδιαι τῶν νηῶν σὺν αὐτοῖς πλωτῆρες κατεσχέθησαν.
Οὐ δὲ Ἐρυπέτης μετὰ τὴν λαμπρὰν ἐκείνην νί-
κην (92) ἀπηγὼς διατεθεὶς, πολλοὶς τῶν κατασχε-
θεῖσιν ὀμοτάτως ἔχρησατο, τῶν μὲν τὰς δῖεις πη-
γώσις, τοὺς δὲ ρινοτομήσας, τινῶν δὲ καὶ χεῖρας ἦ-
δας; ή καὶ ἀμφὶ τεραὶ ἀφελόμενος. Περὶ δέ γε τῶν
λοιπῶν, ἀποστέλλας πρὸς τοὺς ὁμοχώρους αὐτῶν
διευφῆμισεν ¹¹, ἵν' δὲ βιωλόμενος πρίασθαι τὸν ίδιον
τιμῆς, ἀφθως παραγίνοιτο. Ἀμαὶ δὲ καὶ τὰ περὶ^B
ειρήνης αὐτοὺς ἡρώτα. Οἱ δὲ μηνύουσι πρὸς αὐτόν·
Ἴσθι, δοῦξ Ἐρυπέτη, ὡς εἰ καὶ τὰς σφῶν ἡμῶν
τυρανίκας καὶ τὰ τέκνα ἀποστρέψεις θεαστι-
μεθα, σὺν ἀριστοῖς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξιον
συνθήκας ἀπαρησθεσθα. οὕτε μὴ τοῦ ἐπαρχῆς
αὐτῷ, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκθύμως μάχεσθαι δλως
εὐδώσομεν ¹².

a te contrucidari cernere mus, inducere posse nos in animum ut fidem Alexio juratam fallamus, aut in ejus propugnanda causa conatibus periculisve parcamus ullis.

Καιροῦ δὲ ὀλίγου παρερθυηκότος, δρῦμανάς τε καὶ
τριήρεις εὐτρεπίσαντες οἱ Βενέτικοι (93), καὶ ἀλλ'
διττα τῶν μικρῶν καὶ ταχιδρόμων νηῶν, μετὰ πλείο-
νος δυνάμεως κατὰ τοῦ Ἐρυπέτου ἔργονται. Καὶ
δὴ καταλαβόντες αὐτὸν περὶ Βοθρενὸν ¹³ αὐλικήμε-
νον, τὸν μετ' αὐτοῦ συνάπτουσι πόλεμον, καὶ κατὰ
χράτος νικῶσι, πολλοὺς μὲν ἀποκτεναντες, πλεονας
δὲ καὶ βιθίσαντες^C μικροῦ δὲ δεῖν καὶ αὐτὸν τὸν
γνήσιον υἱὸν αὐτοῦ Γλύκαν, καὶ τὴν διευνέτιν κατ-
έτχον Γαῖταν ¹⁴. Καὶ νίκην κατ' αὐτοῦ λαμπρὰν
ἀράμενοι, δηλοῦσι πάντα τῷ βασιλεῖ. Οὐ διὰ πολ-
λῶν τούτους ἀμειψάμενος διωρεῶν καὶ τιμῆς, καὶ
α. εἰδὼν τὸν δοῦκον Βενέτον (93) τῷ τοῦ πρωτοσεβά-

A nentes leviores innatabant quam ut regi possent
commodè, aqua ne ad secundum quidem usque
cingulum pertingente. Ergo cum eam partem quæ
hostes spectabat urgerent corporibus suis milites,
naves omnes in illud latus invertebantur sensim
donec ad extremum demersæ sunt. Erant in iis
ad tredecim hominum millia. Aliæ porro naves
simil cum vectoribus capite sunt. Robertus illustri
ea victoria usus crudelissime præteritarum dolorem
cladum studuit ulciscendo consolari. Multos eorum
quos repit inhumane cruciavit deformavitque.
Quibus tam oculos eruit, aliis nares abscedit, non
nullis manus aut pedes. Fuere quibus utraque illa
simil demeret. De reliquis, admonuit dimissis per
vicina loca præconibus qui suos numerato pretio
redimere vellent innoxie ad se ac secure venire
posse; simul jussit tentari eorum animos de pace
componenda secum. At illi sic responderunt:
Scito, dux Roberte, neque si uxores et filios nostros
εὐδώσομεν ¹⁵.

Non longum inde tempus fluxerat cum dromo-
nibus et trieribus Veneti paratis nonnullisque aliis
parvis et veloribus navibus exercitu in majorem
quam antea numerum reparato, in Robertum in-
festi invenient stationem habente in circa Butthrotum,
consertoque acri prælio illam plane vincunt multis
ex ejus exercitū cæsis, pluribus demersis. Parum-
que absuit quin filium ejus Gidam et uxorem
Gidam caperent. Cujus splendidae victoriae simul
imperator, ipsorum nuntiis indicantibus, certior
est factus, multis eos munieribus magnisque hono-
ribus prosequens est. Duci Venetiarum protosebasti
dignitatem cum congruo censu annuo contulit:

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹¹ διεφῆμισεν. ¹² ἐνδώσομεν. ¹³ περὶ τὸ Βοθρενόν. ¹⁴ Deest vox Γαῖταν.

Car. Dufresni Du Cangii nota:

habet ζωτηρας; navis, quod ejusmodi asseres
quorum primus est qui supremus et altior, qui
πρῶτος ζωτηρος vocatur. Adile Heliodorum,
lib. 1.

(92) Λαμπρὰν τικην. Hanc Roberti navalem vi-
ctoriam in mense Novembri conficit Romual-
dus archiepiscopus Salernitanus: *Dux Robertus*
collecto agmine iterum in ultramarinas partes sta-
tuit proficisci. Quod dum imperatori Alexio compa-
rum esset, sunum direxit exercitum cum multiuidine
navium simul cum exercitu Venetiorum, ut maris
iter duci prohiberetur. Contra quos *dux Robertus*,
una cum filio Rogerio, cum navibus suis non segui-
ter progressus, cum iis acriter confixit mense No-
vembri, et navali prælio commisso, *dux Robertus*
una cum filio suo **311** Rogerio, victoriam capiens,
maxima cæde prestravit eos, quorum quidem multi
in mare demersi, plures autem capti, nonnulli vero
per fugam rix elapsi sunt, sive prostratis hostibus
dux ipse simul cum Rogerio filio exultans tripudio,
adiit Baemundum filium suum, quem in letris, quas
ibi conquisiuit, dereliquit, cum suo exercitu impe-
rium *Consul* nitionipotum invadere cupiens. Ano-
nymus vero Boensis initum Januario mense an.
C. 1085. Robertum inter et Venetos navale præ-
bum scribit: An. 1085, indict. 8, transiit Robertus
in Romania in mense Octobri. In mense Januarii

commisit bellum in mare cum ipsis Beneticis, et vicit.

(93) Βερέτιοι. De tertio hoc prælio, vel saltem
Venetorum ista victoria, silent prorsus scriptores.
Sabellicus, dec. 4, lib. v, ter Venetos cum Roberto
mari dimicasse tradit, ac primo quidem prælio
Roberti classem dehellaſſe, aliis cladem passus:
Nec ita multo post in Alexii gratiam Veneti in Nor-
mannos moverunt, eodem ferme loco ubi prius, sed
longe alio eventu pugna commissa est. Vici quidem
adeo insignem cladem Veneti accepere, ut ex num-
erosa classe, quam ex Silvius duxerat (quia alii me-
diis aquis cœsi, alii capti essent) paucissimi erasissæ
dicantur. Et mox de tertio prælio: Circa Dyrra-
chium per hoc quoque tempora a Gracis Venetisque
Phalerii (ducis Venet.) ductu adversus Guiscardum,
nec meliore eventu quam antea Silvio duce pugnatum
reperio.

(94) Δοῦκας Βερέτας. Oh præstita sibi his in
bellis a Venetis auxilia, Venetorum ducem, qua-
tum dignitate fungebatur Vitalis Phalerius, seu
Falerius, qui illam inierat an. 1184, protosebasti-
num dixit Alexius, cæterosque Venetos multis mu-
neribus magnisque honoribus est prosecutus. Quo
quidem titulo ornatum Vitalem prodit etiam Franc.
Sansovinus in *Venetia*, lib. ii, pag. 187, prior.
edit. ubi aliquot alics Venetorum duces similis
titulis identidem ab Imperatoribus Byzantiniis co-

ecclesiis omnibus quæ Venetiis sunt, satis magnum auri numerum quotannis ex imperiali æario pendendum constituit. Eximie vero ecclesiæ structæ in nomine evangelistæ apostoli Marci vesticigales fecit Melphenses omnes qui officinas Constantinopolis haberent. Omnesque præterea officinas ac tabernas alias quæ a veteri Hebraica scala ad Biglam, sic dictam, pertinent; simul et eas scalas

A στῶν ἁξιώματι μετὰ τῆς ἀναλόγου δόγα: ἐτίμησεν.¹⁰ Ἐλλὰ καὶ πάσας ταῖς ἐν Βενετίᾳ ἐκκλησίαις χρυσίου ποσότητα ἴκανην ἔτησαν, διατείμεσθαι ἀπὸ τῶν βιστιλικῶν ταριελῶν ἐκέλευσε. Τῇ μέντοι ἐπ' ὄντα ματὶ τοῦ ἐναγγελιστοῦ ἀποστόλου Μάρκου ἐκκλησίας ὑποφόρους διπάντας τοὺς ἐν Μέλφης (95) ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐργαστήρια (96) ἔχοντας πεποίχεν, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς παλαιᾶς Ἐβραικῆς σκάλας (97)

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁰ Deest vox επιμησεν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

honestatōs testatur, quibus ii ad vitam uterentur. Hoc autem verborum initio Vitalis diplomata concepta leguntur: *Nos Vitalis Faletro dux ac imperialis protosevastus. Additur in editione Hoeschiana, Ὑπέστησαν δὲ καὶ τὸν πατριόδοχον σωῦν τῆς ὁμοίωσες μετὰ τῆς ἀδόγου (legendum ἀναλόγου) δόγα: Ηγετητορum dignitas metropolitanorum erat, quo-ru^u ali^u Ἑξαρχοι καὶ ὑπέρτιμοι, alii tantum ὑπέρτιμοι dicebantur, ut est in Notitia Andronici. Erat porro ea tempestate Venetorum patriarcha Dominicus Contarenus, de quo Gregorius VII papa lib. I, epist. 18; lib. II, epist. 14.*

(95) *Tοὺς ἐν Μέλφης. Melphitani, seu Amalphitani, navigationi et mercaturæ operam non modo impenderunt, sed eo potissimum nomine celebrantur a scriptoribus, quod primi peregrinas, et quas Oriens non noverat, merces, in remotiores orbis plagas, lucri faciendi gratia, inferre tentaverint, et in plerisque maritimis oppidis domicilia et officinas, ubi moram facere possent, et commercia sua exercere, nutu quibus illa parabant principum, possiderent: quod præter Annam hoc loco, et pag. 425 et 463, testantur Willelmus Tyrius, lib. xviii, cap. 4; Alexander abb. Calesin, lib. III, pag. 366; et Leander Albert. in Descr. Ital.; Guillelmus Apul. III:*

Urbs hæc dives opum, populoque referita vi'etur: Nulla magis locuples argento, vestibus, auro, Partibus innumeris, hac pluribus urbe moratur Nauta, maris calique vias aperire peritus. Huc et Alexandri diversa seruntur ab urbe, Regis et Antiochi: hæc freta et plurima transit, His Arabes, Indi, Siculi noscuntur et Afri: Hæc gens est totum pene nobilitata per orbem, Et mercanda ferens, et amans mercata referre.

312 (96) *Ἐργαστήρια. Amalphitanorum, qui Constantinopolis commercii exercendi causa com- morabantur, aliasque in urbe tabernas, vel officinas, seu potius, quæ ex iis in imperatorum fiscum inferri solebant vesticigalia, Ecclesia D. Marci ultro largitur Alexius; nam hac tempestate Amalphis, seu Amalphia, quæ a suis antea regebatur duci- bus, Roberto parebat, proindeque Amalphitanis bellum erat cum Alexio. Extincto enim Joanne duce Amalphitano, Joannis ducis filio, an. 1070, Sergioque Joannis filio exacto, Robertus Ducatum Amalphitanum nactus erat an. 1075, urbe occupata, cui postmodum successit Rogerius illius, uti narratur in Chronicō Amalphitano. Ut ergo Amalphitanorum mercatorum animos sibi conciliarent Greeci, varia iis in urbe privilegia indulserant, embolumque, (de qua infra) ergasteria, quæ estaciones dicuntur in charta Boemundi II principis Antiocheni, et ecclesiæ concesserant. Amalphitanorum vero ecclesia Constantinopolis vocabatur Ecclesia S. Mariæ Amalphitanorum de Latina, ut ex Bulla Alexandri IV PP. apud Ughellum colligitur. Erant porro varia et complura in urbe Constantinopolitana ἐργαστήρια ἐμπόρων καὶ κραγματείας διαφέρου, ut ait Justinianus Nov. 43, quorum nomine im-*

peratori pensatio præstabatur, cuius reditus pro certa quantitate ad præbenda luminaria, et ædificia publica, ac tecta reparanda impendebatur, l. 49 Cod. de oper. publ. aut in sumptus funerum. d. Nov. XLII et LIX, et Nov. Leonis XII, a qua pensatio- tatione, aut intributione cæteræ officinæ, quæ ad ecclesiæ, vel alias domos pietati dedicatae, vel ad viros illustres, vel ad domum in peratorium perti- nebant, immunes non erant. Meminit lex 12, Cod. de episc. et cleric. ergasteriorum, vel tabernarum, ad ecclesiæ pertinentium, de quibus agit etiam Gyllius, in Constantinopoli, lib. II, cap. 4. sub si- nem; Benjaminus vero Tudemensis in Itinerario, vesticigalibus quod cogebatur ex tabernis Constantino- politanis: *Ipsius civitatis tributum singulis diebus viginti aureorum millia confidere aiunt, cum ex lo- catione tabernarum, tum ex foris venalitatis et mer- catorum vesticigalibus.* Ἐργαστηριαδύ dictum illud tributum, quod pro officinæ solvebant mercatores, in Diplomate Andronici imp. apud Phranzem, lib. III, cap. 24, quod nostris Stallagium. Charta Com- muniæ urbis S. Quintini in Veromanduis apud Hemerenum: *Quisquis in forum reverit, stallum suum statuere possit, ubi terram vacuam repererit, suumque solvat stallagium.* Philippus Mouskes in Chilpe- rico :

Si leur don' u le vienç, Des nés et tout le rontenage, Et l'estalage, et les merciers.

(97) *Ἀπὸ τῆς Ἐβραικῆς Σκάλας. Quemdam CPolitanea urbis angiportum assignatum et conces- sum Venetiis ab Alexio resert Cinnam. lib. VI, n. 10, quem "Εμβολὸν a multis appellatum ait, forte quod esset ea urbis pars porticibus exornata, cuiusmodi variae erant CPoli sparsim in omnibus pene regio- nibus, quas ἐμβόλους vulgo appellabant. Nam et ἐμβόλους, seu Porticos, Troadeenses, Domini, Fa- nionis, Eubuli, Marciani, Areodianas, Regias, Argyroportiorum, Novas, Fori, Palatii, etc. passim habent scriptores Byzant. Isidor. Gloss. *Imbulus, ab ambulando, Ambulatorium, Papias: Imbuli dici, vel quia sub volumine surt, vel quia sub his ambula- mus: sunt enim platearum porticus hinc inde.* Sic autem Cinnamus, eo loco, ubi immunitates et pri- vilegia Venetiis ab Alexio, propter præstitum bello contra Robertum auxilium, concessa commemorat: Οὗτος Ἀλεξίπ ποτὲ θαυματεῖ χειρα παρατρέμενοι σύμμαχοι, δηπνίκα Ρόμπερτος ἐκεῖνος ἐπὶ Ἰταλίας ἐπὶ Δυστράχιον μεταβὰς ἐποιέρχει τὴν χώραν, ἀμοι- βῆς τυγχάνουσι τῆς ἀλλῆς, καὶ δὴ καὶ στενωπὸς κύτος ἐν Βοζαντίῳ ἀποτέτακτο, δν "Εμβολὸν ὀνομάζουσιν οἱ πόλλοι, μένοντες τῶν ἀπάντων διάτοιτο κατ' ἐμπορίαν δεκάτας οὐδενὶ Ῥωμαλων παρέσχοντο. Quo ἐμβόλου 313 vocabulo non tam porticus quam urbis portio, seu regio (nos quartier dicimus) intelligitur. Ita etiam Pisani sacerdotes imperatores Constanti- nopolitani embolum et scalas concesserant, quod Calojoanni, seu Joanni Comneno ascribere viden- tis Annales Pisaniorum editi ab Ughello, tom. III Ita iā sacræ. Hæc enim in veteri diploma e au-*

μέρος τῆς καλουμένης Βίγλας (98) διήκοντα ἐργα-
στηρία, καὶ τὰς ἐντὸς τοῦ διαστήματος τούτου ἐμε-

Α quo intra istud totum spatium continentur, dona-
vit. Præter magnas iminobilium largitiones tum

Car. Dufresnii Du Cangii note.

116¹, quod ab eodem Ughello in *Archiepiscopis Pisani*, pag. 466, refertur, legimus: *Tibi Benedicto dilecto fratru recipienti in vice Joannis operarii operis Pisana Ecclesiae S. Mariae pro loco ipsius operis damus et irrevocabiliter concedimus ecclesias, videlicet embolum, et scalas, et stateram que sunt in Constantinopoli, et sunt ab imperatore operi Sancte Mariae concessa, etc.* Atque in eo Diplomatic embolium dicuntur Pisani, qui embolum istum incolebant, aut certe quibus emboli præfectura demandata erat: *Ita ut neque archiepiscopus, neque consules Pisani, neque Misnatici, neque vicecomes, neque embolari, qui modo sunt, vel pro tempore erunt, nec aliqua persona occasione Pisana civitatis potestatem habeant aliquo modo de predictis omnibus rendendi, vel pignorandi, aut alienandi.* In alio instrumento, an. 1224, annū eundem Ughellum dicto tomo, pag. 501 et 503. fit mentio *emboli pellipariorum* in urbe Pisana: nos dicemus, *le quartier des tanneurs*. Vide eundem, tom. VII, pag. 278. Quod vero spectat ad ecclesias, quas Veneti Constantinopoli tenebant, una fuit Sancti Archidani, vel Aikidani, cuius mentio sit in Bullis Celestini III et Honorii III PP. apud Ughell, in patriarch. Gradiens. Porro scalrum vocabulo navalia intelligi pridem docuerunt vii docti. Alii scalas *trajectus maritimos* interpretantur, per quos videlicet navibus exsensus adiutus patebat in portum, vel in urbem. Sic auctor *Descript. CP.* in reg. 6, scalam Sycenam, *trajectum Sycenum*, dixit, quæ alias πέρατα Justinianarum numerantur in Nov. LIX, cap. 5; *Syca enim Justinianus dicit, uti tradit Stephanus Byzantius.* Sed et aliae urbis scalæ περάτων in eadem Nov. appellantur: *Ἐξο τὸν νέων τεχνῶν, ή ἐν δλοῖς περάτων*, id est, *extra novos muros et alias trajectus*, quenadmodum hæc verba reddidit Cujacius. Atque inde περάτων nomenclaturam servant etiamnum scaphæ ipsæ quibus fretum Sycenum trajectur, ut auctor est Petrus de Valle, epist. 2. Horum trajectum sub scalarum nomine meminit Nov. CLIX, in princip. et l. 7 Cod. de aquæ, lib. XI. Quin et ipsæ in continentis Cilicis, seu angustiæ, scalæ videntur etiam nuncupatae. Certe Cinnamus, lib. I, meminit loci, *Mala Scala*, Κακὴ Σκάλα, dicti, quod, uti scribit, esset χωρὸν ἐρυνῶν et ἀπόχρων. Scala igitur non tam portus, quam ipse trajectus dictus est vocabulo a Latio ducetur, ex en quod Græci veteres trajectus omnes, seu freta βάθρα (que vox Latinis *scalas notat*) appellarunt Ita Euripides, in *Aulide*, v. 80, στενόπορον Αὐλίδος βάθρα, vocavit angustum fretum, quod Aulidem Bæotiacæ a Chalide distinxat, tam modicum ut ponte jungatur, teste Plinio, seu ut Solinus, per fabricam brevissimæ machine adaeatur pede. Ab eodem fonte trajectus iidem gradus a Latinis nuncupantur. Nec enim sunt gradus, quod vult Surita, pontes ad maris, aut majorum fluviorum littora, sed freta, et angustiæ maris, atque interdum fluminum meatus. Annianus, lib. XV, ubi de Rhodano: *Galico mari incorporatur per patulum sinum quem voant, Ad Gradus.* Rhodani gradus occurunt præterea apud auctorem *Itinerarii maritimi*, quam appellationem tribuunt etiamnum Rhodani accolæ ipsis meatus, seu trajectibus, per quos fluvius in mare evolvit, reliquo fluvii ipsius ostio arenis ferme undique obsoito. Illos enim trajectus *gras* appellant, adjuncta quadam ab locis viciniis, aut a pelagi natura, aut soli denominatione. Superest præterea ejusdem vocabuli vestigium in Occitania ad stagnum Magalonense, quod ad septentrionem continentis adhaeret, ad

meridiem a 314 Gallico mari, validissimo aggere disjungitur. Hand procul a Magalona urbe in modum insulæ stagnantibus aquis circumfusa, Montis-pessulani præsumul cathedral olim insigni, disruptus aeger iste meatum ac trajectum navibus a mari venientibus præbet in stagnum, quod portus vicem præstat. Canalem istum versus antiqui in Arnoldum episcopum Magalonensem scripti, circa an. 1078, *aradus vocant*, indigenas vero *le gran*, apud Catellum, lib. II, *Rer. Occitan.*

Hic muros fecit, turres hic undique fecit,

Clerum divinis contulit officiis.

*Iste gradus clausit, quo prædo piraticus hausit
Sæpe latrociniis littora nostra suis.*

Navibus introitus per eum gradus alter apertus,
Non procul a terra, o Magalona, tuis.

In diplomate Ludovici VII, reg. Franc. an. 1155, apud Sammarthanos, in *Episcopis Magalon.* n. 24, gradus isti portus nomine donantur: *In comitatu Sustantoniensi portus, qui dicitur gradus. In Annalibus Pisaniis editis ab Ughello, tom. III; Ital. sacr. sub an. 1165, gradus Mergierii dicuntur, pro Mergorii, seu de Merqueil. Gradus etiam in stagno Salsarum in comitatu Ruscinonensi habent chartæ aliquot veteres ex Charliophylacio regis Christianissimi. Id porro vocabuli notione ista non nuperum: eo quippe utitur Valerius Maximus, lib. III, cap. 6, ubi observatum a viris doctis: *P. Scipio augendo exercitum, trajiciendoque in Africam, opportunum quæreret gradum.* In sequiori vero Latio non semel usurpatum legimus. *Annales Pisani*, de S. Petro Apostolo: *Transfretavit circa littora Pisaniorum, ubi hodie dicitur Ecclesia S. Petri ad gradus.* Infra, de eadem re: *In quo loco cum per meensem moram fecisset, ad gradus maris ecclesiæ construxit.* Idem *Annales*, sub an. 1178: *Saraceni coperunt bellare, et invadere insulam Sardiniar, et ire in partibus Pisaniorum et usque ad gradus Romæ.* Neque aliunde nomen accepit insula Venetiis proxima, quæ *Gradus*, vulgo *Grao*, dicitur, quod in ea exsensiones fierent, et portus vice esset Venetis. A predictis dissentit Petrus Gyllius, lib. II, *De Bosp. Thrac.* cap. 11, cuius sententia favere videtur Cujacius, ad leg. VII, Cod. de aquæductu; contundit enim scalas esse crepidines ac moles portum, quarum objectu pelagi furentis atrocitas frangitur, quas, inquit, *Ἐλλῆνες, a figuræ similitudine χῆλας appellant, posteri Græci βάθρα.* Latinæ scalæ seu gradus, quia ex illis ad naves velut gradus jactur. Factum deinde ut quæ vetustioribus Græcis χῆλα, iisdem jam ignorantibus χῆλα, denique a vulgi consuetudine, quæ litteras depravatae soleat, *scalæ* appellatae sint. Sed hæc accuratae agent discussione, quæ non est hujus loci. Unde *Ἐβραῖχς Σκάλα*, nomen huic scalæ accesserit, hand plane constat; nisi dicamus ita nuncupatum, quod vicina fuerit monasterio Stauracii quod τὰ Βράχα, et τὰ Ἐβραῖχα vocabant, de quo Theophanes, Zonaras, et Cedrenus in Mich. Rhang. et Paulus Diacon. lib. XXIV; vel quod adiacuerit portæ urbis, olim Neorii, postea a recentioribus Græcis, ipsique Duxæ cap. 28 et 29, ὥρα, alius *Heuræ*, seu *Hebræ* dictæ, ab auct. Hebraeorum, seu Iudaorum huic portæ obversantibus, ut Gyllius, lib. IV, cap. 4, et Leunclavius in *Pand.* cap. 200, tradidit. Vel denique, quæ mea est sententia, quod ab hac scalæ exsensus fieret pergentibus in eam στενοῦ regionem, in qua erant Iudaorum, aut Hebreorum sepultura, quæ *Vilthardino Juicerie*, seu *Judæaria* ideo nominatur. Vide notas nosiras ad hunc scriptorem. (98) *B'γλας.* Locus ita dictus a virginis, seu*

Constantinopoli tum Dyrrhachii, **162** tum ubiunque alibi illi petierunt. Quodque maximun omnium fuit, mercimonia ipsorum cuncta quovis portorio aut vectigali decrevit immunita in omne tempus esse in cunctis Romanæ ditionis locis, ut quidquid exportarent importarentve nihil, ne obolum quidem, redemptoribus fisci aut publicanis similibusve regiæ pecuniaæ collectoribus, commercii alteriusve tributi nomine pendere cogerentur. Sed plane liberam cunctaque Romanorum magistratum protestati exemptam haberent mercaturam.

At Robertus (revertatur enim oratio unde dicens est, et reliquam pertexat narrationem) ne post hanc quidem eladem quiescere potuit, sed cum jam antea navigia e suis quædam duce iis suo filio præfecto in Cephalleniam misisset, studio civitatis quæ in ea insula est, occupandæ, ipse navigiis quæ ad manum tum habuit reliqua, in statione relictis ad Bontizam, ubi et castris positis

¹⁶ χομμέρχου.

Vario lectiones ex cor. Coislin.

Car. Dufresni Du Cangii notæ.

eveniunt. Bylæ enim Duce cap. 38, et aliis, quos laudant Rigaltius, Meursius, et Fabrotius, vigilia est, seu **315** custodia. Est igitur Bylæ, locus ubi erat statio vigilum, in quo exercabant milites, qui urbis et civium securitatem invigilabant: *Moris* quippe Constantinopolitanorum erat, ait Luitprandus, lib. 1, cap. 3, ne a vicinis gentibus opprimentur, singulis quibusque noctibus per totius civitatis bivium, quadriviumque armatos milites causa custodienda civitatis, qui eam invigilarent, posere. His qui præterat tribunus, drungarii vigilæ dicebatur, qui nostris miles quieti, seu vernacula lingua, chevalier du guet, cuius quidem officii apud Parisienses ea erat dignitas, ut nonnisi a milie obiri posset, ut est in veteri Aresto parlamenti, 13 Januarii an. 1457. Meminit etiam Codinus, in *Orig. CP.* loci ita dicti in urbe: Tâ δὲ λεγόμενα Κοντάρια, bylæ διη μεγάλη τὸ πρότερον.

(99) Εμπειριομένος σκάλας. Hoc est, portoria, quæ ex scalis intra illud spatum positis cogeabantur. Erant enim in ipso Ceratino portu plures scalæ, seu, ut ita dicam, in ipso portu plures portus, cum scala pars esset portus; unde Moschopulus dixit scalam esse μέρος τοῦ λιμένος, et δια τὸν νῆσον δέδενται. In isto quippe sinu exstitit *Scala Chalcedonensis*, quæ collocatur in 5 regione in vet. urb. descript. cuius meminit *Chronicon Alexandr.* an. 12 Arcal, et 7 Theod. Jun., de qua etiam habet quædam Gyllius in *CP.* lib. iii, cap. 4. *Scala Sycena* in regione 6. *Trajectus Justinianarum* appellata in *Novell.* lxx; de qua idem Gyllius, lib. iii, cap. 2; et Leunclavius in *Pand.*, cap. 127. *Scala Timasi*, quam in 7 regione statuit urbis Descriptio: *Scala Acropoleos*, apud Theophanem, pag. 365. Cedrenum in Copron. et Paulum Diaec., xxii *Hist. Misc.* Exstitit præterea locus *Heptascalon*, a septem scalis proximis dictus, de quo Scylitzes, Cantacuzenus, lib. iv, cap. 22, et Gyllius, lib. iii, cap. 9. Ad Proponitidem recensentur scalæ aliquot: *Scala τῶν Πηγῶν*, apud Scylitzem in Romano, quæ *Portus Aureæ* portæ dicitur Duce, cap. 58; *Contoscalium*, seu parva scala, a qua porta urbis vicina dicta Contoscalii, cuius mentio occurrit apud Cantacuzenum, lib. iv, cap. 2; et Phranzem, lib. iii, cap. 41. Vide Leunclav. in *Pandect.*, cap. 200. Meminit porro portiorum, quæ ex scalis pendebantur, lex 7,

πιεχομένας σκάλας (99) ἐδωρήσατο, καὶ ἑτέρων πολλῶν ἀκινήτων δωρεάς, ἐν τῇ βασιλευόσῃ, καὶ τῇ πόλει Δυρραχίου, καὶ δποι ποτ' δικαίους ἡγεμόνας. Τὸ δὲ δῆ μεῖζον τὴν ἐμπορίαν αὐτῶν ἀζήμιον ἐποιήσεν ἐν πάσαις ταῖς ὑπὸ τὴν ἔξουσιαν Ρωμαίων γύρων, ὡστε ἀνέτω; ἐμπορεύεσθαι καὶ κατὰ τὸ αὐτό; βουλητὸν, μήτε μήτε ὑπὲρ κομμέρχου ¹⁶ (1) ή ἐτέρα; τινὸς εἰσπράξεως τῷ δημοσίῳ εἰσκομιζομένης παρέχειν δχρι καὶ ὀδοῖο ἐνδε; δλλ' ἔξω πάσης εἰναι Ρωμαίης ἔξουσιας.

'Ο δέ γε Ρομπέρτος (ἐπαναγέσθω γὰρ αὐθις; διλόγος δθεν ἐξίπεσε καὶ καθ' εἰρμὸν ἐχέσθω τῇς διηγήσεως), οὐδὲ μετὰ ταύτην τὴν ἡγεμίαν αὐτούς τηρεῖται ἀλλ' ἐπει προφθάσας τενά τῶν πλοίων αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἰδίου υἱοῦ (2), κατὰ τῆς Κεφαλληνίας ἀπέστειλε σπειδόνων τὴν ἐν αὐτῇ πόλιν κατασχεῖν, τὰ μὲν ἐνόντα αὐτῷ πλοῖα τῇ Βοντίτῃ (3) προσώρμισε μετὰ τῆς παρεμβολῆς πάσης, αὐτὸς δὲ (4) εἰς μο

Cod. de aqueductu, lib. ii, ubi omnia vectigalia, quæ colligi possunt ex universis scalis urbis, in reparationem aqueductuum CP. impendi jubentur. Quæ Græci sic verunt: Εἰς ἀνανέωσιν τοῦ ἀγωγοῦ τὰ παρεχόμενα εἰς τὰ σκάλας ἀνατεχέσθω. Σκαλιτικά εἰςmodi vocal diploma Andronicī Junioris apud Phranzem.

(1) Υπὲρ κομμέρχου. Cinnamus loco supra laudato, de Venetis: Μόνοι τε τῶν ἀπάνων διὰ τοῦτο τὰς κατ' ἐμπόριαν δεχάταις οὐδενὶ Ρωμαίων παρέσχοντο. Hic vero κομμέρχουν sumitur pro telonio, vel tributo, quod pro ipso commercio, mercatura, vel negotiatione pensit: haur. Sic enim passim hanc vocem usurpant Græculli sequioris ævi. Glossæ Basil. τελένιον, κομμέρχιον. Conventions Michaelis Palæol. imp. et communis Januens. an. 1261 edita post Villhard. Permittet contrahere de toto jam dicto imperio omnibus et singulis Januensibus, et deferre libere et expedite sine aliquo impedimento dacitæ, commercii, sive exactionis. Sanulus, lib. ii, part. ii, cap. 4. Quod præfata tributa, dalia et commercia, atque necessaria nequaquam transferri valeant. Hinc κομμέρχιαριος dictus εἰςmodi vectigalium exactor. Constantino, *De adm. imp.*, cap. 43, et auctori Chronicæ Alex., pag. 900. Vide præterea Glossaria Meursii et Fabroti.

(2) Μετὰ τοῦ ἰδίου υἱοῦ. Rogerii in Cephalleniam appulsum, resque ibi actas attigit Guillermus Apuliensis, lib. iv :

Hoc abeunte Rogerum
Jussit adire suo cum milite Cephalonia,
Ut tanta fuerat quæ tempestate rebellis
Victa refrenetur, hæc insula dum capietur,
316 Undique terrendas Græcorum morerat urbēs.
Jussa patria sequitur, jussumque Rogerus ad urbem
Cum ducis agminibus properavit, et obsidet illam.

(3) Borylīn. Idem poeta :
Ipse suos equites hymali tempore secum
Bundicium ducit manusurus, ibique moratur
Caeterum Bundicium jam ante expugnarat Robertus.
Idem Guill. lib. iv :
Bundicium nautæ vi captam depopulantur.
(4) Αὐτὸς δι. Guillermus Apul.:
Continuis hujus soboles generosa Rogerus
Pererrare minis non cessat Cephaloniam.

νήρη γαλέαν (5) εἰσελθών τὴν Κεφαλληνίαν κατέλα-
θε. Καὶ πολὺ ἡ ταῖς λοιπαῖς δυνάμεσι, καὶ τῷ υἱῷ
αὐτοῦ ἐναθῆναι ἐγκαρπερῶν ἔτι περὶ τὸν Ἀθέ-
ρα¹⁷ (6) (ἀκρωτήριόν εἰ τοῦτο τῆς Κεφαλληνίας)
λάρῳ κατέχεται πυρετός. Μή φέρων δὲ τὴν τοῦ πυ-
ρετοῦ φλύγωσιν, ὑδωρ ψυχρὸν αἰτεῖ. Τῶν δὲ περὶ¹⁸
αὐτῶν ἀπανταχοῦ σκεδασθέντων εἰς τὴν τοῦ ὑδα-
τοῦ ζήτησιν, τῶν ἐγχωρίων τις πρὸς αὐτούς φησιν.
Ορδέται τρυπητὴν τὴν νῆσον τὴν Ἰθάκην· ἐν αὐτῇ
πρώην πόλις μεγάλη ἀνψικόδημητος Ἱερουσαλήμ κα-
λουμένη, καὶ τῷ χρόνῳ τρέπεται· ἐν αὐτῇ πηγὴ¹⁹
ἡν πότιμον ἐσται καὶ ψυχρὸν ὑδωρ ἀναδιδοῦσα. Τού-
των δὲ Ρομπέρτος ἀκούσας, δέει πολλῷ τηνικαῦτα
συνεχθῆναι. Συμβαλὼν οὖν τὸν Ἀθέρα καὶ τὴν πόλιν
Ἱερουσαλήμ, τὸν ἐφιστάειν αὐτῷ θάνατον ἐπεγί-
νωσκε. Καὶ γάρ πρὸ πολλοῦ τινες αὐτῷ ἀνατένοντο,
ὅποια εἰδώσιν οἱ κόλακες²⁰ τοῖς μεγαστάτοις εἰσ-
γίγνονται ὅτι Μέχρι τοῦ Ἀθέρος αὐτοῦ ἀπαντα μέλ-
λεις ὑποτέλεσαι. Ἐκεῖνον δὲ εἰς Ἱερουσαλήμ ἀπερ-
χόμενος, τῷ χρεῶν λειτουργήσεις. Είτε δὲ ὁ πυρε-
τὸς τούτον ἀνάλωσεν, είτε πλευρίτις ἡν ἡ νόσος
ἀκριῶς λέγειν οὐκέτι. Τέως δὲ²¹ ἐξ ἡμερῶν τελεο-
τῷ (7), καταλαμβάνει δὲ τοῦτον τὰ ἔσχατα πνέοντα

A totus exercitus considerat, monere galea invictus
Cephaleniam tenuit: ubi antequam et aliis suis
post securoris copiis et ipsi qui jam præcesserat
filio suo se conjungeret, cum apud Atherem mo-
raretur (est Ather promontorium quoddam Cephal-
leniae) vehementi corruptus febre est, cuius ardorem
non ferens frigidam petuit. Ad quam ejus vocem
dispersis qui circa erant ad inquisitionem fontis,
indigenarum quispiam respondit: Vide hanc
insulam Ithacam. In ea constructa olim fuit magna
civitas Jerusalem vocata. Jam vetustate collapsea
est. Cæterum in ejus solo fons perennis est aqua
limpidæ ac potabilis. Iis Robertus auditis magno
metu concussus, quippe ex loci ubi erat nomine
et urbis Jerusalem vicina instare sibi mortem in-
tellexit. Etenim olim sibi predictum meminerat a
quibusdam ex eo quæstuo so vatuum genere qui
magnorum principum gratiam adulatoris artibus
captare solent, se usque ad istum Atherem ditioni
sue cuncta subjectorum; hinc proficiscentem Hiero-
rosolymam debitum naturæ soluturum. Porro
febris ardens is morbus fuerit, an, ut alii tra-
dunt, dolor lateris, parum habeo compertum.

Variae lectiones ex cod. Coislin.

¹⁷ ἀέρα. ¹⁸ περὶ αὐτῶν. ¹⁹ πηγὴ. ²⁰ οἱ κόλακες.

Car. Dufresni²² Du Cangii nota.

*Incola Roberto proponitur esse petenda,
Ad quam missus erat canientiam filius ejus.*

Ab hoc porro in Cephaloniam Roberti appulsi
portui insule, seu sinui, qui Illyricum respicit,
mansit Wiscardi portus appellatio. Falsum enim
quod Hovedenus et Bromptonius scribunt, ita
dictum, quod in loci mortem obierit, et tumulo
mandatis fuerit Wiscardus.

(5) *Γαλάκτων*. Cedrenus, pag. 584: Μετὰ εἴκοσι
καὶ ἑπτά κοινωρίων, ἐς δὴ γαλέαν κατονομάζεται
εἰδῶσιν. Matthæus Paris: *Navibus rostratis,*
quas galeas vocant. Otho Fris. lib. *De gest. Frid.*,
cap. 33: *Apatis—triremisibus et biremisibus, quas*
modo galens, seu sagittas vulgo dicere solent.
Guill. Tyrus, lib. x, cap. 28: *Navium rostratarum,*
quæ vulgo dicuntur *galeæ*. Lib. xv, cap. 14: *Eranit*
in præfato exercitu *naves longæ rostræ, geminis*
remorum instructæ ordinibus, quæ vulgo galeæ
dicuntur.—Hist. Hieros., pag. 1167: *Quod antiqui*
dicere liburnam, moderni galeam, media producta,
nominant. Ascerus, an. 877: *Jussit cymbas et*
galeas, id est, longas naves, fabricari. Malaterra,
lib. iv, cap. 25: *A duabus piratarum navibus,*
quas galeas appellant, hostiliter aggreditur. Vox
notissima, de qua præterea consulendi Meursius,
Vossius, Spelmanius, Watsius, Somnerus et
Fabrotus in *Gloss.*

(6) *Περὶ τὸν Ἀθέρα*. Asteriam habet Sophianus
in Cephalonia insula, haud procul ab ipsa Ce-
phalonia urbe. Asteridem insulam, Cephaloniam
inter et Ithacam, statunnt Plinius, lib. iv, Ste-
phanus et Nicetas in *Man.*, lib. ii, n. 5. At Anna
Atherem promontorium Cephalonie insulae fuisse
dit. Cum igitur æger Robertus de Ithacæ oppido,
Hierusalem nuncupato, inaudisset: insuper et
Atherem revocasset in mentem, continuo subiit
oraculi memoria, quod olim sibi pronuntiatum
meminerat, Atherem usque ditioni sue cuncta
subjectum; hinc proficiscentem Hierosolymam,
debitum naturæ ibi soluturum. Fallax fuit vali-
catio, ut sunt ejusmodi præstigiorum vali-
cinationes. Nam Hierusalem in sola Judea animo

observabatur, ut et Ather, quem Palæstinæ locum
noverat ex libro Josue, cap. 15. Simili deceptum
prædictione Gerbertum, seu Silvestrum papa fixit
Beno cardinalis, a quo hauserunt quæ habent,
Willelmus Malmesburiensis, lib. ii *De gest. Angl.*
c. 10; Albericus, an. 1011; Matthæus Westmonast.
et Brompton, an. 1092; et Baldinus de Aypnis
in Chr. vernaculo ms., cap. 73. Is enim cum
statuam, quam certa siderum inspectione sibi
suderat, ad interrogata negative, vel affirmative,
tantum respondentem interrogasset, an moreretur
antequam cantaret missam in Hierusalem, respon-
dissetque illa negative, tandem se dubio oraculi
sensu deceptum cognovit, cum post missam a se
ex more Romæ in ecclesia Hierusalem dicta de-
cantata, in valetudine ictus, et consuetæ statutæ
deceptionem, et ultimum vitæ sue diem imminere
sensit.

(7) *Τελευτὴ*. Robertum ex veneno ab uxore,
Alexii ipsius persuasione, propinato exstinctum
narrant Ordericus Vitalis, lib. vii; Guibertus,
lib. iii *Gestor. 317 Dei* cap. 2; Willelmus Mal-
mesburiensis, lib. iii et vi *De gest. Angl. Reg.*
Rogerus Hovedenus, Richardus Pictavinius, Al-
bericus, an. 1085; Gaufridus Vosiensis, Brem-
ptonius et aliquot alii. Romualdus vero et Guillel.
Anul., lib. v, morte communis defunctum proba-
biliter assurunt cum Anna, quæ ex pleuritide,
vel febri, e vivis sublatum refert. Apud insulam
Cassiopeum mortuum scribit Romualdus, contra
quam Anna, que ut et Alexander Monach., lib. iii
Chron. Monasterii 8. Bartholomæi de Carpineto,
in Cephalonia insula extinctum refert. Nec minor
de anno, quo excessit, apud scriptores, discrepan-
tia. Nam Malaterra, lib. iii, cap. 41, Roberti
mortem accidisse auctor est mense Julio, an. 1084,
atque insigni solis eclipsi, quæ 6 Febr. et anno
contigerat, veluti prænotatam, ut et Gregorii VII
papæ et Gui lelui regis Anglorum. Atque Gregorius
mortuus legitur an. 1085, 24 Maii; Willelmus
vero, mense quidem Septembri, sed an. 1087, ut
est apud Ordericum, lib. viii et alios: adeo ut

Istud constat sexto die quam languere cœperat, Robertum ibi esse mortuum. Supremum spirantem assecuta uxor ejus Gaita offendit, et filium ut in tali spectaculo ac easu flentem. Nuntiatur obitus alteri filio quem Robertus principatus successorem designaverat adhuc vivens; is incredibiliter eo nuntio consternatus est, sese tamen ut potuit confirmans exercitui convocato rem aperit inconfidibiliter lugens talis ac tanti jactoram patris. Jurata deinde sibi ab omnibus fide copias in Apuliam deportata. **163** Quo in trajectu, tametsi a statem agebat annus, sed tempestate vexata classis est, adeo quidem ut navigiorum quedam mergerentur, quedam illis vadis a laborecerent. In iis que mortuum Robertum vehebat navis cum fracta fuisset media sui parte: quibus cura erat commissa cadaveris, arca in qua id servabatur ægre correpta, vix tandem Venusium salvi tenuerunt. Sepultus deinde Robertus est anud monasterium in nomine Sanctæ Trinitatis olim exstructum, ubi et fratres ejus ante ipsum depositi fuerant. Excessit e vivis anno vicesimo sexto ducatus sui, etatis

τὴ γυνὴ κύτου Γαῖτα (8), καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ κλαίοντα ἐπ’ αὐτῷ. Ἀπαγγέλλεται γοῦν τὸ συμβόλιον τῷ υἱῷ αὐτοῦ (9), δηπερ ἔτι ζῶν διάδοχον τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ἐποίει. Ος τοῦτο μαθὼν λύπη μὲν ἀφορήτω τηνικαῦτα συνείχετο, κρείττος δὲ λογισμοῖς ἐκυρών ἀνακτησάμενος, καὶ συναγαγόν τὸ φρονῶν αὐτῷ τῆς ψυχῆς, μεταχαλεσάμενος ἀπαντας, περπότον¹¹ μὲν ἀπαγγέλλει τὸ συμβόλιον ἀπαράκλητα κλαίων ἐπὶ τῇ τοῦ πατρὸς τελευτῇ, δρκίζει δὲ ἀπαντας εἰς ἐκυρών. Καὶ ἀναλαβόμενος τούτους εἰς Ἀπούλαν διεπερέθη. Ἐν τῷ διεπερέθην δὲ μεγίστῳ κλύδωνι (10) καὶ ὅρᾳ θύρους ἦν περιπέπτωκεν, ὅπος τὰ μὲν τῶν πιλῶν βυθίσθηνται, τινὰ δὲ τῇ ψύχμῳ προσαέδαξαντα συνθραυσθῆναι. Τὸ δὲ τὸν νεκρὸν κομίζον πλοῖον ἡμίθραυστον γέγονε· μόδις δὲ τὸ τοῦτο συνέχον κιβώτιον οἱ ἀμφ’ αὐτὸν ἀναλαβόμενοι εἰς τὸ Βενούσιον (11) διεσώσαντο. Καὶ εἰς τὴν ἐπ’ ὄνδρατοι τῆς ἀγίας Τριάδος πάλαι ἀνοικοδομηθείσαν μονὴν, οὐ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ προετάφησαν καὶ αὐτῆς ἐνσωράζεται. Τελευτὴ δὲ ὁ Ρομπέρτος εἰκοστῷ ἔτει¹² (12) χρόνῳ τῆς δουκικῆς αὐτοῦ ἀρχῆς, τὸν ἀπαντα γρήνων βιώσας ἐτη ἐδομήκοντα. Μεμαθηκός δὲ ὁ βασι-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹¹ πρῶτα. ¹² πέμπτῳ.

Car. Dufresnii

falsum sit Robertum, Gregorium et Guillelmum ante elapsum a solis isto defectu annum extintos, uti ait Malaterra. Robertum denatum mense Julio, anno 1085, recte tradunt Ordericus, lib. vii, pag. 146; Leo Ost. lib. iii, cap. 56; Anonymus Barenensis, Albericus, Surita, scriptoresque aliquot a ii; perpperat vero *Chronicon Amalphitanum*, Kat. Aug. an. 1086, indict. 10; Matthæus Paris, an. 1087; Guillelmus Malmesburiensis et Ptolemæus de Luca, an. 1088, cum constet Robertum ex Anna et Romualdo, vicesimo ducatus anno mortuum esse, proin leque an. 1085, quo quidem anno sub mensem Octobris Robertus filius ducatum Apuliae adeptus erat, ut patet ex veteri diplomate, quod descripsit Ughellus in *Archiepiscopis Salernitanis*. At diem, quo excessit, notat Kalendarium sancti Mauritii Andeg. xvi Kal. Aug. ob. Robertus fortissimus dux Calabriae et Apuliae. In sequentem vero reicit Necrologium Molismense, diem scilicet xv Kal. Augusti, in ipsas Kal. Augusti. *Chronicon Amalphitanum*.

(8) *Faſta*. Sigalgaita, sive Sikalgaita, ut ipsa met in Diplomate, quod extat apud Ughellum, tom. viii Ital. sacræ, pag. 393, se nominat. Guillelmus Apuliensis:

*Uxor ab Italia non multo reverat ante,
Et caſtris aderat, dum nati caſtra revisit
Dux quibus exierat populo cum claſſe relicto.
Hæc ubi Robertum cognovit febricitare,
In quo tota ſuī ſpes erat, u'pote tanto
Conjuge, diſciſiſis ſtans reſtibus, acceleratiſ
Curiſibis accessit, etc.*

(9) *Tῷ νῷ ἀντοῦ*. Guillelmus Apul. lib. v:

*Caſtra Rogerus adit patriis, interitusque paterni
Notitia populi communical anxius omnem,
Con iliumque petit, privandum namque ſatetur,
Ni redeat propere, ſe juris honore paterni,
Hæredem cuius pater hunc indixerat eſſe.
Illi promittunt omnes ſe corde fideli,
Sicut ſervieran pati, ſervire puratos.
Si que coadjutor transgressibus æquoris illis
Unanimes rogant, populo ſavet ille rogant, etc.*

(10) *Μεγίστῳ κλύδωνι*. Ille tempeſtatem atti-

Du Cangii notæ.

git etiam Guillelmus Apulensis, ut et naufragium, quod passum esse navim, quæ vehebat Roberti corpus, observat Anna :

318 *Jamque rates fuerant secus Appula littora* [ducta]
*Tempeſtas tumidum quoniam intolerabilis æquor,
Naufragium passi quamplures sunt ibi naua,
Pars hominum cum claſſe perit, fractaque procelli;
Qua, fuerat corpus humatum nobile, navis.
In m're delapsum non absque labore cadaver
Extrahitur, fetor ne prodent inde nocivus.
Viscera corque ducis subhumari jussit Hydrunti
Prædicta consilii ſemper prudentibus uxor.
Et multo reliquum condunt aromate corpus
Hinc deportari Venusinam fecit ad urbem,
Qua fuerant fratribus constructa ſepulcra priorum.*

(11) *Berovōſior* Roberti cadaver Venusium translatum scriunt nariter Malaterra. Leo Ost. Ordericus, et alii. Ptolemæus de Luca: *Sepeſtirque apud Venusium in Apulia in monasterio monachorum nomine S. Trinitatis, quod nunc est Hospitiorum; quod quidem monasterium aedificaverat ipse Guillelmus*. Ab ipso Roberto exstructum Venusinum monasterium tradit Ordericus Vitalis, lib. iii, pag. 482, ejusque curam demandatam Roberto de Grentemaln, Uticensi, poste S. Euphemia in Calabria abbatii, qui tum exsul in eas terras secesserat. Huic fatis functo postmodum successor datus Berengarius, itidem Normannus, mox Aversæ episcopus, ut est apud eundem scriptorem, lib. vii, pag. 646. *Epitaphium Roberti tumulo inscriptum recitat Malmesburiensis.*

(12) *Elxostῷ ἔτει*. Extinctum Robertum anno ætatis 70 Anna et Alexander monach. lib. iii. *Hist. S. Bartholomæi de Carpineto*, sexagesimo majorem, ſupra laudatus Romualdus tradunt: uterque ducatus 26, idque recte; nam ducis titulo donatus est Robertus an. 1060, ut auctor est Malaterra, lib. i, cap. 58, ipſeque Robertus, qui in Diplomate an. 1080, indict. 4, mense Oct. ducatus ſui cum annum vicesimum esse ait, apud Ughellum in Salernitanis archiep.

λεὺς (13) τὸν τοῦ Ἱούπερτον αἰφνίδιον θάνατον, ἀνέτρας ¹⁴ μὲν διχθος τοιοῦτον ἀπωμισάμενος· ἐπιτίθεται δὲ παραχρῆμα τοῖς τὸ Δυρράχιον ἔτι κατέχουσιν εἰς διχόνοιαν τὸν τοὺς ¹⁵ διὰ γραμμάτων καὶ παντοῖας μεθόδου εἰσάξει σκεψάμενος, καὶ οὐτας βάστα τὴν πέλιν Δυρράχιον ἐλπίζων λήψεσθαι. Ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει παρατυχόντας Βενετούς παρασκευάζει διὰ γραμμάτων ἔμβολου εἰσαγγελεῖς τοῖς τε Ἀμαλφινοῖς ¹⁶, καὶ Βενετίκοις, καὶ ὅσοι ἐπικοινεῖς ἐπίδαμνον ἔτυχον ὑπελέαι τῷ αὐτοῦ θελήματι καὶ παραδοῦναί οἱ τὸ Δυρράχιον. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δι' ὑποσχέσεων καὶ δωρεῶν οὐκ ἐνεδίθου θῶ; ὥστε τὴν πόλιν Δυρράχιον παραδοῦναι (14) αὐτῷ. Καταπαθεῖς οὖν γένοντες (15) τοιοῦτον γάρ τὸ Λατονίκὸν ἄπαν γένος ἐρεστιχρήματον (τε καὶ ὀδοῦ ἐνὸς πιπράσκειν εἰωθδεῖς καὶ αὐτὸς δὴ τὰ φίλτατα) μεγάλα ἐλπίσαντες, καὶ συνωμοσίαν ¹⁷ ποιησάμενοι, ἀναρροῦσι μὲν τὸν πρώτως αὐτοὺς ἀναπεισάντα τὸ κάστρον τῷ Ἱούπερτῳ πρόδοσιν καὶ τοὺς συνωμότας αὐτοῦ· ἐκεῖνοι δὲ προσελθόντες παραδίδοντες τὸ κάστρον (16) τῷ βασιλεῖ πάτης ἐλευθερίας παρ' αὐτοῦ ἀπολαύσαντες.

ſuerant arcis Roberto tradendæ, tum et illos qui alīhuc perstabant in ejus fide. His peractis ipsi ultra Augustum adeuntes arcem ei dedunt; liberalitatemque vicissim ipsius plane prout speraverant in donis atque immunitatibus largiendis experti abunde sunt.

Τὴν δὲ τοῦ Ἱούπερτον τελευτὴν μεμαθηκώς, τὸς Σήτος (17) καλούμενος μεγάλα ἐπ' ἀστρολογίῃ αὐχῶν, Roberti porro mortem multo ante præviderat ac prædixerat quidam, cui nomen Seth, venditare se

Variae lectiones ex cod. Coislin.

¹⁴ ἁνέσφηρε. ¹⁵ τούτους. ¹⁶ Ἀμαλφινοῖς. ¹⁷ συνωμοσίαν τηνικαῦτα.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(13) Ο Βασιλεὺς. Orderic. Imperator vero, licet C infidum, et avaritia inexplibilis. Guillelmus Apulensis, lib. 1:

Est acquirendi simul omnibus una libido.

Infra :

Sed quia mundanus mentis meditamina prona:
Sunt ad avaritiam, vinctique pecunia passim.
Nunc hoc, nunc illo contemp'o, plus tribuendi
Semper adhærebant, servire libertius illi
Omnes audebant, a quo plus accipiebant:
Bella magis populi quam fædera pncis amantes,
Servitique vices pro viribus et ratione
Temporis expendunt, plus dantem pluris habebant.

IItem lib. II de Alexio :

Audit enim quia gens semper Normannica prona
Est ad avaritiam: plus, qui plus præbet, amatur.

(16) Παραδίδοσι τὸ κάστρον Extincto Roberto, Gracia, inquit Malaterra, hostibus recedentibus lata quievit. Ita quod proditione in Roberti potestatem venerat Dyrachium, proditione pariter amissum est.

(17) Σήτος. Circumferuntur opera quædam domini et magistri Seth, Chronicum nempe vulgari Graecorum lingua scriptum a mundo condito ad Constantiūnum Ducam; exactus præterea somniorum index secundum alphabetum conversus ab eodem ex lingua Arabica; denique Paulus Aræb ab eodem pariter conversus: quorum operum mentio sit in libro De Antiq. et Bibliothecis Constantinopoleos, n. 3 et 6. Qui quidem Seth, idemque sit cum Annæo, etsi id pro certo statuere vix ausim, videtur tamen proprius vero: cum et ævum quo vixit, et librorum ab illo scriptorum materia id ipsum suadeant. Neque alius est a Simeone Vesto, seu Setho (utroque

solitus exquisita cognitione astrologie. Is post Roberti trajectiōnem in Illyricum vaticinum istud suum in charta descriptum sigillo munita deposituit in manib⁹ quorumdam familiarissimorum imperatoris, rogans ut id scriptum ita servarent usque ad certum tempus. Deinde Roberto mortuo jussu auctoris resignata charta est, in qua sors est reperita in hunc modum scripta: *Magnus hostis ex occasu multum tumultus repente cadet. Mirati sunt omnes viri peritiam. Sane is ad summam p̄fessionem hujus divinandi scientiæ pervenerat.*

164 De qua euidem paulisper omissa Historiæ serie nonnihil breviter disseram. Sic se res habet de istis astrologorum responsis eventura prænuntiantibus; novitium id inventum est, ignoratum ætati veteri. Neque enim cum Eudoxus floruit astronomorum summus, ars erat adhuc ista divinandi; neque Plato hanc scientiam habuit; ne Manetho quidem ille apotelesmaticus ad exactum calluit disciplinam istam. Debet illis absoluta numeris omnibus suis methodus horoscopis; quippe qui fixionem accuratam cardinum et usquequaque exactam ad observationem natalis momenti positionem cœlestium aspectuum ac totius schematis delineationem non haberent: usi neque aliorum notitiam eodem spectantium quorumdam, que idem ille quisquis est perfector scientiæ istius superiorum inventis addita posteris tradidit, perquam scita illis videri solita qui stultam in nugis ejusmodi operam ponunt. Delibavimus et nos primorem aliquam istius doctrinæ notionem, non ut divinare inde conaremur quippiam (avertat id quidem Deus!).

Car. Dufresnii Du Cangii nolæ.

namque cognomine insignitor⁹ magistro Antiocheno, cuius circumferuntur editi libri: de cibariis et condimentis, et alii non pauci in rebus philosophicis et medicis in bibliothecis latent, quorum elenchem pluribus descripsit Leo Allatius in Databiba de Simeonibus, ut et eruditus Annæ interpres ad Pachymerem, tom. I, pag. 390. Floruit alter ejusdem cognominis divinator, astrologus, et praestitor insignis, imperante Manuele Comneno Alexii nepote, quem ille ob scelerā et imposturas execrari jussit, ut auctor est Nicetas in Man. liv. v, et in Andron. lib. II.

(18) *Neōtēporōs ἐπεντροφα.* Vide in hanc sententiam Nicopliorum Gregoriam, lib. v, cap. 16.

(19) *Ἐδδέξον.* Eudoxus enim Cnidius primus Græcorum astronomiam et penetralibus Ägyptie philosophia erutam ad populares suos eduxit, uti referri Diogenes Laert. lib. viii. Vide Vitruvium, lib. ix, cap. 7.

(20) *Ἀποτελεσματικός.* Astronomie duæ sunt partes, una circa stellarum motus versatur, vocatur μετωρολογία; altera est circa effectus ipsos, et vocatur ἀποτελεσματική, et ποιητική. Manethon igitur ἀποτελεσματικός Annæ dicitur, quod plurimum genitilias, scilicet horoscopia operam impenderit.

(21) *Ὥροσκοπον.* Sumitur ea vox pro signo, quod ὥροσκοπον vocant astrologi, nempe pro ea cœli parte, quæ genituras tempore ab Oriente emergit in hemisphærium nostrum, unde et *'Ανατολή* dicitur. Manilius, lib. II Astron.:

*Tertius æque illi pollens in parte, nitentem
Qui levè exortum, qua primum sidera surgant,*

A μετὰ τὴν εἰς τὸ Ἰλλυρικὸν αὐτοῦ διαπεράσιν προειρήκει διὰ χρησμοῦ, ὃν ἐν χάρτῃ ἐκθέμενος καὶ σφραγίσας τιστὸν τοῦ βασιλέως οἰκειοτέτου ἐνεχείρησε παραγγεῖλας: κατέχειν αὐτὸν μένοι: Εἴτα τοῦ Ἐρυθροῦ τετελευτῆκότος: Ξεῖται αὐτοῦ λύνοις τὸν χάρτην. Εἴχε δὲ ὁ γραμμῆς αὐτοῦ λύνοις τὸν χάρτην. Μέγας ἀχρόδες ἐξ ἀσπέρας πολλὰ κικηταὶ ἔπειται. Θεάμασαν δὲ πάντες τὴν τοῦ ὄντος ἐπιστήρην: ἦν γὰρ ἐπὶ ταύτῃ τῇ σφραγὶ εἰς ἀγνοήσιν καὶ ἐληλακώς· καὶ ἵνα τὸ βραχὺ παραδράμωμεν τοῦ λόρου, τῆς ἴστοριας μικρὸν ἀποστάτες, οὗτοις ἔχει τὰ κατὰ τοὺς χρησμούς. Νεώτερον μὲν τὸ ἐφεύρεμα (18), καὶ οὐκ οὐδὲ τὴν ἐπιστήμην ταύτην δύλαιος χρόνος. Οὗτε γὰρ ἐπὶ Ἐδδέξον (19) τοῦ ἀστρονομικῶτα τοῦ ἡ τῶν χρησμῶν μέθοδος ἦν, οὗτος δὲ Πλάτων τὴν σύνεσιν ταύτην ἔδει, ἀλλ' οὐδὲ Μανέθων ἀποτελεσματικὸς (20) περὶ ταύτης τηρίσιν. Ἀλλὰ λεῖψις ἦν ἐκείνοις ὠροσκοπία: (21). ἐν οἷς προσύμπτεύοντο καὶ πῆξις τῶν κέντρων, καὶ τοῦ ὄλου διατέματος (23) ἐπιστήρησις, καὶ ὅπσα δίλαδα δὴ τὴν μέθοδον ταύτην εὑρηκώς τοῖς ἐσύστερον περιέδωκεν, ἀπερὶ δινετὰ τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ματαιζουσιν. Ἡμεῖς δὲ ἐκείνοις ποτε δίλγον τι τῆς ἐπιστήμης ταύτης: ἡδύμεθα, οὐχ ἵνα τι τοιοῦτον διαπραξίμεθα (μή γένοιτο!), ἀλλ' ἵνα τῆς ματαιολόγου ταύτης ἀκριβέστερον καταγράντες, καὶ τῶν περὶ αὐτὴν ἐσχολημένων καταγινώσκοιμεν. Τρύπα δὲ γράφω οὐκ ἐπιδείξεις ἔνεκα, ἀλλ' ἵνα ἐνδείξειμην, διτὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοχράτορος τούτου πολλαὶ τῶν ἐπιστημῶν εἰς ἐπίδοσιν ἀληγόθησαν τιμῶντος τούς φιλοσόφους καὶ φιλοσοφίαν αὐτὴν, εἰ καὶ πρὸς τὸ μάθημα τούτο τῆς ἀστρολογίας δυσχερίνων πας

Unde dies reddit, et tempus describit in horas, Hinc inter Graias horoscopus editur urbes.

Vide Martianum, Capellam, lib. viii.

(22) *Πῆξις τῶν κέντρων.* **320** Quatuor κέντρα γενέσεως (Latini cardines, cuspides, angulos, vocati) statuunt astrologi, ὥροσκοπον, seu ἀνταστολὴν ὑπάγετον, seu ἀντιμεσουράνημα, δύσιν, et μεσουράνημα, quorum verborum notionem ampliorem qui νοεῖ, consulat quæ ad Manili lib. II adnotavit Josephus Scaliger.

(23) *Διαθέματος.* Rectius editio Hæscheliana διάστηματος habet. Ita Plutarchus lib. De exilio κέντρον ἐπὶ διάστημα jungit: Κέντρῳ καὶ διάστηματι περιγράψα τὴν τῶν ἀνταστολῶν φύσιν. Julianus patriarcha Hierosol. in Vita S. Joann. Chrysost. : Περὶ δὲ ἀστρονομίας, δύσιν ἐν διαστήμασι καὶ σχηματισμοῖς, καὶ ἀναλογίαις τῶν διαστάσεων, καὶ μέγα διεξῆλθε περὶ αὐτῶν εἰς βραχεῖαν τῶν ἰδιωτῶν εἰδέσιον, οἷος δὲ Ἰωάννης ἐξ ὧν γέγραψε καταρινεῖται. Manilius lib. II:

Nec contentus eris percepto cardine quoquam, Intervalla etiam memori sunt mente tenenda, Per majus dimensu suas redditia vires, etc.
Denique Sidonius Apollinaris, lib. viii, epist. II: *Qui videlicet amici nascentis anno, quemcunque clementem planetarum siderum globum in diastemate Zodiaco prospexit ortus exererat, etc. Idem ad Paleamicum, carm. xiv: Videres utrum aures quoūdam per imperitiam temere mentionem centri, proportionis diastematum, dimatum, vel mirarum epithalamia conducibilem non putent.*

κατεφαίνετο, οἷμα, διότι τοὺς πολλοὺς τῶν ἀκέραιο-
τέρων ἀφίστασθαι ἀνέπιειθε τῶν ἀνωθεν ἐλπίδων, καὶ
κεχηγένεται τοῖς ἀστρασιν. Αὗτη αἰτία γέγονε πόλεμον
ἔχειν τὸν αὐτοκράτορα πρὸς τὸ μάθημα τῆς ἀστρο-
λογίας. Οὐ μήν διὰ τοῦτο αὐχμός τις ἡνὶ ἀστρολόγων
εἰ τηνικάδε. 'Αλλὰ καὶ ὁ εἰρημένος; Σὴθ καὶ ἐκεῖνο
χιροῦ ἐξηνθῆσε, καὶ ὁ Αἰγύπτιος ἐκεῖνος Ἀλεξανδρεὺς
πολὺς ἦν τὰ τῆς ἀστρολογίας ἐμφαίνων δργια. ²⁴
"Ο; καὶ παρὰ πολλῶν ἐρωτώμενος, ἀκριβέστατα
προεμπαντεύετο· ἐν ἐνίοις δὲ οὐδὲ ἀστρολάδου δεδμε-
νος, ἀλλὰ διὰ τινας φηγηφορίας τὰς προρόήσεις
ἐπεποίητο. "Ην δ' ἄρα καὶ τοῦτο μαγικὸν μὲν οὐδε-
μῶς, ἀλλὰ τέχνη τις Ἀλεξανδρέως ²⁵ λογική (24).
"Ορῶν δὲ ὁ αὐτοκράτωρ τὴν νεωτητα ²⁶ συζήσουσαν
ἐπ' αὐτὸν, καὶ ὡσπερ τινὰ προφήτην τὸν ἀνδρα λο-
γιζόμενος, δις καὶ αὐτὸς τούτον ἐπερωτήκει καὶ το-
αυτάκις καὶ ὁ Ἀλεξανδρεὺς εὐστοχήκει τῆς ἐπερω-
τήσεως· δειπλάσις δὲ ἵνα μὴ πολλῶν βλάβη γένηται,
καὶ πρὶς τὴν ματαιότητα τῆς ἀστρολογίας ἀποκλί-
νωνται ἀπαντες, κατὰ τὴν 'Ραιδεστὸν τούτῳ τὰς δι-
ατομὰς ἀφώρισε, τῆς πόλεως ἀπελάσας πολλὴν τὴν
περὶ αὐτὸν ²⁷ προμήθειαν ἐνδειξάμενος, ὥστε δαψι-
λῶς αὐτῷ τὰ πρὸς χρῆσιν ἐκ τῶν βασιλικῶν τα-
κμίων ἐπιχορηγεῖσθαι. Ναὶ μήν καὶ ὁ διαλεκτικώ-
τας Ἐκλευθέριος, Αἰγύπτιος καὶ οὗτος ἀνήρ, τὰ
τῆς ἐπιστήμης ταύτης προσθέων, εἰς ἄκρον ἤιαυ-
νεν εὐφυτας, μηδὲν μηδαμῶς τῶν πρωτείων περι-
χωρῶν. Ἐν ὑστέροις δὲ καὶ ὁ καλούμενος Κατα-
νάγκης; (25) Ἀθήνησεν εἰς τὴν μεγαλόπολιν κατα-
λισθων τὰ πρωτεῖα τῶν πρὸς αὐτοὺς φιλονεικῶν φέρειν
ἐπερωτηθεῖς πικρά τιναν περὶ τοῦ αὐτοκράτορος
πότε τεθνήσοιτο, καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ προκαταγ-
γείσιας, ὡς φέτο, ἐψεύσθη τοῦ στοχασμοῦ. Συνέδη
δὲ τηνικαῖται τὸν θῆρα λέοντα ἐν τοῖς βασιλείοις
διαιτώμενον, ἐπὶ τέσσαροις ἡμέρας πυρέζαντα τὴν
ψυχὴν ἐξερεύνασθαι· εἰς δὲ τοῖς πολλοῖς ἔδοξεν ἡ
τοῦ Κατανάγκηος ²⁸ πρόφρησις τελευτῆσαι. Καιροῦ
δὲ παρερθυκήτος, ίκανοῦ, αὐθις τὸν τοῦ αὐτοκρά-
τορος θάνατον προύμαντεύσατο καὶ διεψεύσθη· ἐτε-
θήκει δ' ὅμως ἡ βασιλὶς Ἀννα καὶ μήτηρ αὐτοῦ
κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἦν ὁ Κατανάγκης πρόει-
πεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ἐπεὶ πολλάκις πέρι αὐτοῦ προ-
μαντεύσαμενος, τοσχυτάκις διήμαρτε, τῆς πόλεως
τούτον μεταστῆσαι οὐκ ἥθελεν αὐτελέγητον ²⁹ γενό-
μανον, ἀμα δὲ καὶ ἵνα μὴ δ' ἐμπάθειαν δέξῃ τοῦτον
ἐκεῖθεν ἀπελαύνειν. 'Αλλ' ἡμεῖς γε ἐντεῦθεν πάλιν
θεῖν ἐξεληλύθαμεν ἀναστρέψωμεν. Ἰνα μὴ δοκοῦμεν
μετεωρολέσχοις τινὲς καὶ ἐξ ἀστρολογίας ὄνδρας τὸ
σῶμα τῆς ἰστορίας κατατεφορύοντες ³⁰.

busdam de imperatore, quandonam foret moriturus? diem præsinvit qua die perire ipsum in fatis
erat. Transmisit id tempus Augustus incolumis; at tunc contigit serum leonem servatum in cavea
quadam apud palatium post quatuor febris dies animam effare. Multis ergo visum est in eam be-
stiam prædictionem Catanangæ a capite imperatoris aberrantem incidisse. Post tempus satis lon-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²⁴ Ἀλεξανδρέων. ²⁶ νεωτητα. ²⁷ αὐτοῦ. ²⁸ Κατανάγκη. ²⁹ αὐτελέγητον. ³⁰ καταζηφούντας.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(24) Ἀλεξανδρέως λογική. Editio Hæschli. Ἀλεξανδρέων.
(25) Κατανάγκης. Hæschli. Κατανᾶς.

gum iterum Catananges rationibus ut putabat melius subductis imperatoris ebitum prædirit, nec minus falsus est. Tamen eo die quem morti Augusti assignaverat mater ipsius Anna decessit. Hunc ergo imperator toties in falsitate suprum vaticiniorum dprehensum ejiciendum urbe non putavit: quod ad infamandam artem præsentia ipsa arioli sæpius in tam illustri capite decepti valere posse videretur; simul metuens ne qualemcumque vatem mortis suæ, non studio boni publici, sed privati doloris ultione multasse posset argui. Nos vero jam receptui canere tempus est: ne sublimum sermonum ostentatiores odiosi, quæsitis ex astrologia nominibus, Historæ corpori velle videamur caliginem offundere.

Robertus, id quod ex sensu verbisque eorum A constat quorum in publicam opinionem samamque sermo percrebuit, eximius belli dux fuit. Promptæ ad consilium extemporaneum mentis, decora majestate oris ac vultus, urbanus et comis in familiaris sermone, acuto vocis sono, sed pleno eodem ac magno, humanus occursu et aditu facillimo, proceritate corporis heroicæ, cui respondentem comæ prolixitatem circum caput undique pendens, necnon densitatem promissæ barbae studiose adjungebat, tenaci constantia patriorum morum. Cæterum spirans ex vultu vegetus vigor totoque reliquo e corpore eminens, idem a prima ætate ad extremam illi permanit diem. Nec id non sentiebat ipse, qui se vel eo nomine formæ ac roboris, dignum imperio putabat. Honoris porro ut sui avidus, sic alieni non parcus infra se positos dignatione multa prosequebatur, præsertim eos a quibus se amari eximie sciebat liberalissime atque honoriscentissime tractans. Auri et pecuniarum collector cupidus, dispensator parcissimus, præ studio immenso congerendarum opum nullum quæstum quantumvis humilem, etiam mercaturæ ac commutationis sordidæ, fastigio suo indignum habuit. **166** Nihilominus super hæc omissa avidissimus gloriae fuit. Unde, quod tot unus tam variis cupiditatibus simul succumberet, facile in reprehensiones omnium incurrit. Vituperatum scio patrem meum Augustum ut hominem exigui consili quod Robertum expeditione prima non vicerit:

quod facile potuisse aiunt nisi festinatione inconsulta voluisse aliquandiu, conclusurum undique ac Arbanitis, qui vocantur, illine Dalmatis quos tibibus. Talia censores imperiti extra teli jactum secure disputant in caput ac samam virorum for-

Variae lectiones ex cod. Coislin.

²³ εὐμεγεθέστατο. ²⁴ ἐσπάσατο. ²⁵ οἱ μωμοσκόποι.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(26) βαθυπώγων. Vel ex hoc Annae loco conji- cere liceret, Normannos ea tempestate barbam nutrisses, quamvis ex observatis ad pag. 106, ut et ceteros Francos, barbam rassisce constet. Sane Richardum I, Normannia ducem barba canifera et prolixa honoratum depinxit Dudo, lib. iii *De moribus et act. Normann.* Sed et Ordericus Vitalis, lib. ii, ad an. 1104, auctor est Serlonem Sagensem episcopum persuasisse Henrico I regi Angl. Roberto II Normannia duci, ceterisque Normannis, ut capillos et prolixa barbas ponerent; de quibus aiebat Serlo: *In barba prolixa hircis assimilantur, querunt petulantie sordibus forniciari et catalimæ turpiter maculantur.* Et infra: *Barbas suas radere devitant, ne pili suas in osculis amicas præcisi pungant, et setos Saracenos magis se quam Christianos*

simulant. Verum testatur idem Ordericus, lib. vii, eo anno quo in Illyricum postremo transiit, Robertum ex concepto voto, seu potius sacramento, barbam nutritisse: *Per animam patris mei Tuncredi juro, inquit Robertus, et hoc jurejurando ro- bis assero, quod donec reversus ad vos fuero, non utor balneo, barba mea non radetur, neque cæsaries mihi tonsurabitur.* Unde consequens videtur Robertum barbam antea rassisce, eoque sacramento Gallos et Francos veteres imitatum, quibus in more erat, ut victi connam, aut barbam squalere permitterent, nec ante novacula eam raderent, aut orzarent, quam se de hoste vindicasse; quod tradunt Tacitus, lib. iv *Hist.* et lib. *De morib. Germ.*; Sidon. lib. i, epist. 2; Gregor. Turon. lib. v *Hist.* cap. 15; et Paulus Diac. lib. iii *De gest. Longob.* cap. 7.

immin pericula cominus lacescentium sudantiumque in aie prælii, obtricationum acerbissimorum tela ex iuto jaculantes. Porro fortitudinem Roberti, dexteritatemque in administrando bello, præsentianque imperturbali ad omnes casus animi, res omnibus notas, qui reputaverit, næ is intelliget difficillime omnium virum tam superari posuisse, qui etiam ex offensionibus belli, si quæ incidenter, animosior audaciorque exsurgere soleret.

Ο δὲ βασιλεὺς μετὰ τῶν αὐτομολησάντων πρὸς ^A A Cæterum imperator cum, ejecto Castoria comite Bryenio, Latinis quos in suas partes traxerat comitantibus, prout superius narratum est, victor tropæis positis in urbem regiam inveheneretur, Kalendis Decembris inductione septima, Augustam suam conjugem in ea palatii parte diversantem reperit quæ olim puerperis Augustarum est dicata. (Ædes istæ antiqua appellatione Porphyra, sive Purpura vocantur, unde Porphyrogenitorum nomen orbe toto Romano celebre profluit.) Ibi circa diluculum die Sabbati nata ipsis puella est, haud dubiis lineamentis patrem referens, ut notarunt jam tum prædicaruntque qui viderunt. Illa ego fui. Meos ipsis natales scribo. Nec illud omittam, quod imperatricem matrem meam sæpe referentem audire memini, sese laboribus paritutinis tentari cœptam triduo antequam ingressurus urbem Augustus diceretur (constabat enim eum Roberti bello periculisque illis ac sudoribus perfunctum tantis aliquando domum cogitare, istoque jam in itinere versari, eo duntaxat spatio distanteu quod

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²⁶ πρὸς αὐτὸν τοῦ κόμητος Βρυενίου Λατίνων, τροπαιοφόρος. ²⁷ πρὸς. ²⁸ ἡκουον.

Car. Dulresii Du Cangii notæ.

(27) Μετὰ — τοῦ κόμητος Βρυενίου. At contra supra pag. 154, ait Anna Bryenium adduci non posuisse, ut cum cæteris perfidis, vel transfugis, in partes imperatoris transiret.

(28) Ἐβδόμης ἐπινεμήσεως. Incidit prima Decembris inductionis 7, in an. Chr. 1083, qua Anna in lucem edita est.

(29) Πορφύρα. Porphyra, seu purpura, triclinium fuit in magno palatio, forma quadrata, ad Bucoleontis portum, ex marmore purpurei coloris constructum, unde Triclinio nomen mansit, ut Anna docet infra, lib. vii. Constantimum Irenes filium in ea palatii parte excœcum tradunt Theophanes, Cedrenus, Paul. Diaconus, lib. xxiii, et Manasses, cuius sunt ista de Porphyra palatio :

321 Ἐξει τὰς δύεις, ἐκεῖ σθεσθεῖς τὰς κόρες,
Οποὺ τὸ πρώτον ἔβλεψεν τὴν τὰς λαμπάδας.
Ἐρχυραν ὄνομάζομεν ἐκείνον τὸν οἰκεῖον.

In illo præterea Triclinio fætus suos edidisse Augustas testatur Nicetas in Man. lib. v : Τῆς δὲ Δεσποινῆς πρὸς τὸ τεκνίνον ἔλθουσῆς, ψυχονομήθη μὲν ἡ Πορφύρα, καὶ ηὔτεπιτιθη πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῆς γεννήσεως. A Constantino M. exterritum prodidit Liuiprandus, lib. 1, cap. 2. Ædifici formam describit Anna, lib. vii, p. 190.

(30) Πορφυροπερῆτων. A purpura, palatii triclinio, Porphyrogenetas, seu Porphyrogenitos (nam et hanc hybridam agnoverit in dia latinitas) dictos imperatorum liberos auctor est etiam Liuiprandus. Non desunt tamen qui ita appellatos censem, quasi in purpura natos, patre scilicet imperatore. Claudianus in Paneg. de tertio Honori consulatu, de ipso Honorio, qui ab Idacio in *Barpuris natus* dicitur :

*Et regnum cum luce dedit, cognata potestas
Excepit Tyrio venerabue pignus in ostro.*

C Et alibi :

Natus in ostro

Purvus Honoriades.

Iam in vi, Honor. consulat.

Te rudem vitæ quamvis diademate necdum

Cingebare comes, socium sumebat honorum

Purpureo foton gremio.

Commodus imp. apud Herodianum, lib. 1 : Καὶ μὴ πειραθέντα με ἰδωτικῶν σπαργάνων, ἀμα τῷ τῆς γαστρὸς προελθεν, ἡ βασιλεὺς ὑπεδέξατο πορφυρ. Sic Alexium, Manuels imp. filium, *Purpuratum* vocat Willelmus Neubrig. lib. iii, cap. 4, ut Senator, lib. iv, cap. 39. Amianum quendam genere purpurato ortum dixit. Sic etiam *Purpuratum infantiam*, filium vocat Athalaricus rex apud eumdem Senatorum, lib. viii, epist. 5, quippe statim atque in lucem editi erant, purpureis f. s. iis diligabantur. Certe Aureliano et Clodio Albino, apud Julianum Capitolinum, omen impiorum fecere crepundia purpurea; unde et Clodio *joco nutricis* *Porphyrii nomen inditum*. Ita Marcus diaconus apud Baronium an. 401, n. 25, Theodosium Junorem post septem a matris puerperio dies, ab *Amantio cubiculario in purpura oblatum Porphyro* episcopo, ad baptismum resert. Sic denique *Porphyricum* appellavit Ludovicum Balbum, Francie regem, Joannes VIII papa.

(31) Πρωτοβεστιαρία. At si protovestiaria Joannis Ducæ Cæsar. uxor fuit, ut supra indicatur, pag. 54, avia fuit Irenes Augustæ, non mater, ut Anna hoc loco scribit. Nec obstat quod non Cæsarissa dicatur, a conjugis dignitate; nam protovestiarie dignitate illa ipsamet gaudebat, quod eadem Anna disertis verbis tradidit. Fuit potro Irenes mater, Andronicus ux r, filia Trojaui, Samuelis Bulgarorum regis filii,

trihis diebus emensurus esset) grave atque in-
commodum putasse si viro suo tam modico
locorum et temporum intervallo absente prolem
ipsa eniteretur. Itaque ad illum primum partus
erumpentis sensum crucis forma ventrem consi-
gnasse, simulque dixisse: *Mane, puer, et exspecta
patris reditum.* Quod ubi protovestiaria cognovit
eius mater, multum objurgasse filiam, illique cum
stomacho dixisse: *Quid? Tu scis an vel post
mensem venturus sit? et quomodo par eris susti-
nendis doloribus dilati ultra naturales terminos
partus?* Haec Augustae mater. Augusta tamen voti
compos existit. Precessaque istud quasi signum
veri obsequii erga parentes mei, constantibus
deinde vita totius officii sanciendum, **167** in
quo freta conscientia, interrogare testimonia non
vereor omnium qui me viderunt: *ii profecto sciunt
me nulla unquam in parte pietati defuisse, tan-
tumque semper prae me tulisse adversus patrem
meum matremque charitatem quantum nulla dif-
ficultas rerum, nulla acerbitas temporum, nulla laborum moles, ne pericula quidem quantavis ter-
rere unquam aut retardare potuerint, quominus pro eorum amore bonorem, pecuniam, *ii:am liben-
tissime in discrimen objicerem, paratissima omnia pro istius laudis officio pacisci.* Nec vero intra
designationem solam stetimus; in rem sepe atque aleam animae ac capitis pro ista causa occasione
vocante decurri. Sed nondum de his agendi tempus est. Illa potius referamus quae mihi statim ab
ortu contigerunt.*

Cum enim quae fieri solent in natalibus regiae
prolis, tum, ut in ortu primogeniti, omnia impren-
sus atque effusus frequentarentur: cumque et
munera in populum, et donativa in militem, et
honoraria in senatores largissime spargerentur,
indeque exsisteret publica omnium gratulatio, ta-
men pars multo maxima communis exultationis
ad Augustae consanguineos hanc dubie pertinebat.
Ii cum omnibus laetitiae sinecederent palamque
triumphant, nullo tamen motu, nullo canto aut
ovatione satis poterant declarare vim tantam gau-
dii quantam habebant in sinu animi conceptam.
Post dies aliquam multos corona me ac regio dia-

Variæ lectiones

¹⁰ διδύνατε. ¹¹ τελεσθέντα, ¹² δ τι.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

semina præcellenti forma corporis, et egregia vir-
tute animi, ut auctor est Bryenius, lib. iii, cap. 6,
a qua exstructum Constantinopolis Choræ mona-
sterium narrat Nicephorus Gregorius, lib. ix.

(32) *Συμβασιαλεύοντος.* Zonaras de Constantino
Porph. : "Et ταῦτα πάτησε περιέκειτο τὰ τῆς
βασιλείας γνωρίσματα, καὶ εὐφημεῖτο μετὰ τὸν
αυτοκράτορα, καὶ τὰς χρυσοδούλους γραφὰς μετ'
ἔχεινος ὑπεστημένητο. Profert Octavius Strada a
Rosberg πυνθανομ, quem putat esse Alexii, in
cujus antica duæ visuntur figuræ trabeatae. Prima
Alexii, habens in capite stemma crucigerum, glo-
bum, cui crux insistit, dextra gestans; secunda
est alterius imperatoris. Utraque labarum tenet, in
cujus sibarō inscripta nota labari, cum hac inscrip-
tione, *FL. ALEX. FL. CONST.* in quo quidem nummio
si Alexii est, Constantinus Ducas Porphyrogeneta
Alexio συμβασιλεύων, cuius nomen in eo descri-
bitur, videretur repræsentari, nisi fictitium et
adulterinum arguerent non Flavii duntaxat præ-

A ταμεμψιμένη ἔφη μετ' ὅργης: Εἰ δὲ μετὰ μῆνα
ἀλλεύσαται οἰδης; καὶ πῶς αὐτὴ τοσαύταις ὀδύναις¹⁰
ἔγκαρπερήσας; Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἡ ἐκείνης μήτηρ·
τὸ δέ γε τῆς βασιλίδος ἐπίταγμα πέρας εἰλήφει, ὅπερ
καν τῇ γαστρὶ τὴν εἰς τὸ μέλλον πρὸς τοὺς γειναμέ-
νους εἴνοις αὖτε δῆλως; ὑπεστημένητο. Καὶ γάρ μετὰ
ταῦτα εἰς ἡλικίαν ἐπινεδωκοῦται καὶ ἀπολαβοῦσα τὸ
φρονοῦν καθαρῶς, φιλομήτωρ κατὰ ταυτὸν ἐγεγό-
νειν καὶ φιλοπάτωρ. Καὶ μάρτυρες τοῦ τοιούτου
ἡθους εἰσὶ μοι πολλοὶ μὲν τῶν ἀνθρώπων, ἕδη δὲ καὶ
πάντες ὅποσι τάκμα γινώσκουσι, προσεπιμαρτυρού-
των αὐτοῖς καὶ τῶν πολλῶν μου ὑπὲρ γονέων ἀθλῶν,
καὶ καμάτων, καὶ τῶν κινδύνων ἐκείνων εἰς οὓς
ἔμειντον διὰ τὸ πρὸς ἐκείνους φιλτρον ἐνέθαλον,
ἀφεδῆσασα μὲν καὶ τιμῆς, καὶ χρημάτων, καὶ αὐ-
τῆς τῆς ζωῆς: οὐτω γάρ με τὸ πρὸς αὐτοὺς φιλτρον
ἔξεχαν ως καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν δι' αὐτοὺς προέσθαι
πολλάκις. Ἀλλὰ μήπω περὶ τούτων. Ἀνατρεχέτω
οὐδὲν δὲ λόγος πρὸς τὰ ιδιαῖς αὐτῆς μοι ἔμπεσθαι
γενέσεως.

B Πάντων γάρ τῶν συνήθων ἐπὶ τοῖς νεογνοῖς τῶν
βασιλέων παῖσι δακύλεστερον τελεσθέντων ¹¹, ὡς
λέγεται, εὐφημιῶν δηλαδὴ καὶ δωρεῶν, καὶ φιλο-
τιμημάτων παρεχομένων τοῖς λογάσι τῆς συγκάτη-
του, καὶ τοῦ στρατοῦ, πλέον εἰπερ ποτε ἔχαιρον,
ἔσκιτων, ἐπαιάνιζον ἀπαντεῖς, καὶ μᾶλλον οἱ τῇ
βασιλίδι καθ' αἵμα προσήκοντες οὐκ εἰχεν ὑφ' ἥδοντος
οἱ τι ¹² καὶ γένοιντο. Μετρητῶν δὲ τινῶν παρείθου-
σῶν ἡμερῶν, στέφουσι κάμελάξιον οἱ γονεῖς καὶ
βασιλικοῦ διαδήματος. Ἐπειδὲ δὲ Κυνοστατινοῦ τοῦ
νιοῦ τοῦ προσθεταίλευκότος Μιχαὴλ τοῦ Δούκα,
περὶ οὐ πολλάκις δ λόγος ἐμνήσθη, συμβασιλεύον-
τος (32) οὐτι τῷ αὐτοκράτορι καὶ ἐμῷ πατρὶ, καν-

ex cod. Coislin.

D nomen, quod ab ejusce atri Augustis usurpatum
nemo sanus dixerit, sed et genuini quos videre com-
tigit Alexii et Manuelis nummi **322** aurei et con-
cavii, cuiusmodi καυχίους vocari in Nov. cv, cap.
2, observat Cujacius, in Museo V. C. D. Charroni
in Camera Compit. Paris. auditoris τοῦ μαχαρί-
του. Prior nummus, qui est Alexii, ejusdem Au-
gusti stolati effigiem in parte concava exhibet, det-
tra Nartheceum, sinistra globum, cui crux insistit;
tenentem; supra globum Crucigerum, manus, velut
de nube, ad oram nummi exiens appetet, quæ imper-
atoris capiti stemma imponit. Ad latus dextrum
ipsius figuræ imperatoris scripti hi characteres: ΑΛΕ-
ΞΙΩ ΔΕΣΠΟΤ. Ad sinistrum isti, quantum conjectari
licuit, Τω ΚΟΜΗΝΩ. In altera et convexa parte
Christus sedens c. inspicitur, cum hisce charac-
teribus τ ΚΕΡΟ — ΗΑ supra Christi caput, ic. Η.
In altero nummo Manuel Comnenus, Alexii ex
filio nepos, eodem habitu repræsentatur, nullo
aliо discrimine, quam quod crux, quæ globo in-

ταις δωρεαῖς δι' ἔργων συνυπογράφοντος τούτῳ, καν ταις προπομπαῖς μετὰ τιάρας αὐτῷ συνεφεπομένου, καν ταῖς εὐφημίαις δευτέρου⁴² εὐφημουμένου, καὶ τὸν εὐημεῖσθαι: Εμελλον, Κωνσταντίνον καὶ Ἀννην⁴³ ἐν ταύτῃ ἔξεφωνουν ἐν τοῖς τῆς εὐφημίας καιροῖς, οἱ τῆς εὐφημίας προεξάρχοντες (33). Καὶ τοῦτο δὴ μέχρις καιρῶν ἵκανῶν ἐτελεῖτο ὥστε⁴⁴ μοι τῶν συγγενῶν καὶ ἐμῶν γεννητέρων ἐν ὑστέροις πολλάκις δηγουμένων ἀκήκοα. Προμάντευμα δὲ ἴσως τοῦτο τῶν ἐμοὶ ξυμπεσόντων ἦν, εἴτε εὐτυχημάτων, εἴτε τούμπων δυστυχημάτων. Ἐπειδὲ τοῖς βασιλεῦσι καὶ δευτέροις ἐτέχθη θῆλυ (34) ἀναφέρον μὲν κατὰ τὴν θύψιν εἰς τοὺς προγόνους, ἐμφαῖνον δὲ ἄμα καὶ τὴν ἐπούτερον ἐπιλάμπουσαν αὐτῷ ἀρετὴν τε καὶ φρόνησιν, ἐπεπόθουν καὶ δέρρεν τεκεῖν, καὶ δι' εὐγῆς αὐτοῖς τοῦτο⁴⁵ ἦν. Ἐπινεμήσεως οὖν ἐνδεκάτης (35) ἀπερχούσης, τίκτεται τούτοις καὶ δέρρεν. Εὐθὺς οὖν οἱ μὲν γονεῖς ἐγεγήθεσαν, καὶ πένθους οὐκέτι ἔχοντες εὐτοῖς ἐπιλέλειπτο, τῆς σφῶν ἐπιειμίας εἰς ἔργον προσαχθῆσας⁴⁶. Τὸ δὲ ὑπήκοον ἀπαν ἐσκίρτων, τῶν κρατοῦντας αὐτοῦ⁴⁷ χαίροντας δρῶν, συνέχαιρον ἀλλήλοις, ἐγεγήθεσαν. Ἡν⁴⁸ ίδεν τὰ βασιλεῖα χαρμονῆς ἀνάπλεω καὶ πένθος οὐδαμοῦ, οὐδὲ διέρας οἰασθηποτοῦν ἐννοίας, τῶν μὲν ἐκ μέσης θαλάμης καρδίας χαιρόντων ὀπόσιοις εὗνοι, τῶν δὲ συσχηματιζομένων χαίρειν. Ἐστι μὲν γάρ τὸ ὑπήκοον ὡς ἐπίπαν δύσοντας τοῖς κρατοῦσιν, σχηματιζόμενον δὲ τὰ πολλὰ καὶ διὰ κολακείας ἐπισπύμενον τοὺς ὑπερ-

Variæ lectiones

⁴² δευτέραν. ⁴³ Κωνσταντίνου καὶ Ἀννης. ⁴⁴ ὥσπερ. ⁴⁵ προσαχθεῖσης. ⁴⁶ οὕτω. ⁴⁷ καὶ ἦν.

Car. Dufresni Du Cangii notæ.

sistit, duplex est. Characteres qui ad figuræ dextræ describuntur, perspicue consciunt hæc verba, **ΜΑΝΟΥΗΑ ΔΕΣΠΟΓ**. Αδ λενναν vero, **ΤΩ ΠΟΡΦΥΡΟΓ**, id est, τῷ Πορφυρογεννήτῳ, ita ut forte Manuel eo epitheto in imperii successione Isaacio fratri, superstiti licet et primogenito, jure se præferri debuisse ostenderit, cum cæteri Joannis parentis filii, Manuelis fratres primogeniti, Alexius, Andronicus, et Isaacius, ante adeptam a patre imperatoriam dignitatem in lucem editi sint, solus Manuel post Alexii avi excessum patre imperatore natus fuerit; atque id potissimum cause fuit, cur in nummis et Bullis, seu Diplomatibus, atque adeo Novellis, istud epitheton affectaret. Tradit quippe Cinnamus, lib. i. Manualem cum patrem in expeditionem Neocæsariensem secutus est an. 1142, ætatis annum attigisse duodevicesimum. Unde conicitur natum post adeptum a Joanne imperium, qui illud demum inquit an. 1118, 15 die Aug. quo Alexius parentis ex vivis excessit. Hanc porro Manuels Monetam *Manuelatum* vocabant, quod ex instrumento pacis, seu initio inter Theodorum Lascarium imp. et Venetos foedore colligitur, cuius mentio est apud Julianum a Puteo Veronensem in *Genealogia familiæ Lascariæ*: *Nelle monete che si battevano füssero differenti, gli Yperperi, et i Manuлатi ne gl' i perii loro. Mox addit, Manuлатo era moneta di riputazione fatta battere da Manuel, che ne fu l'Autore. Manlat, pro manulat. nuncupatur ab Arnolfo Lubecensi, lib. iii, cap. 53, qui ejus materiali, quantumvis auream, viliorem tamen suisse ait: Est autem, inquit, manlat de riliorum numismate, qui nec totus sit aureus, nec totus cupreus, sed quasi de confusa et vili constat materia. Certe quidquid fuerit de isto Arnoldi Manuelato,*

PATRUL. GR. CXXXI.

A demate parentes dignati sunt; et quoniam imperii consorium tam obtinebat is de quo multis aliis egimus **Constantinus Michaelis Ducæ olim Augusti filius**, ita ut donationibus rubramento subscriberet, et in pompis solemnibus proxime Augustum tiara insignis sequeretur, postremo in acclamationibus secundo loco nominaretur, constitutum est: ut quoniam mei quoque jam coronatae mentio in acclamatione facienda erat, talium deinceps clamorū præcentores **Constantinum et Annam acclamarent**: id quod satis longo tempore ita esse factum a parentibus deinde meis ceterisque cognatis sapienter audivi. Augurium videlicet illud aut omen fuit eorum quæ deinde mibi in vita vel prospera contigerunt vel adversa. Nata porro deinde B **Augustis et alia puella**, referente et ipsa parentes vultu, et indicia jam tum aliqua monstrante virtutis ejus ac sapientiæ quæ in ea postea eluxit: desiderium ipsos incessit votis incensis flagrans, prolixi quoque virilis edendæ: cuius et compotes facti sunt currente indictione undecima. Quando **Augusta puerum marem enixa**, immensa quædam in parentem utrumque lætitia redundavit, ita ut præteriti luctus ipsa memoria novi gratulatione gaudii abstera erasque videretur. At populus, ut ad nutus imperantium fangi solet, **168** in omnes latitiae significaciones effundebatur. Cernere erat exultantem aulam, exultante jam plane mœrore ex cod. Coislin.

C **is** cuius memini ex probo conslatus auro videtur. Proferat præterea supralaudatus **323** Strada numnum alium aureum, quem Manueli pariter ascribit, in cuius antica visuntur duæ figuræ stantes, prior imperatoris barbati dextra bastam cum sapiro et nota labari, læva gladium lateri adhærentem tenentis: altera est mulieris (quam Deiparam esse par est credere) coronam imperatoris capiti imponens, cum hisce characteribus, DN **ΜΑΝΟΥΗΑ**. . . . hunc, etsi nescio quid adulterinum ex litteris DN. suspicari quis potest, hic describendum curavi, una cum altero Isaacii Comneni imperatoris ne, quid ad historiam Comnenicæ familiæ illustrandam desit. Servatur is in instructissimo gazophylacio Thuano. Habetur in antica princeps habitu Constantinopolitano, cuius caput manus de cœlo tangit, dextra crucem hastæ impositam ferens, sinistra gladium seu ensim angelii manus recipiens, cum hisce characteribus **ΙΑΛΑΚΙΟΣ ΔΕ**. . . PA. . . MI. In postica visitur virgo sedens, icunculæ caput in sinu sovans. Nummus est aureus, sed ponderis non æquantis solidum Justinianum.

(35) **Ἐνηρημαὶς προεξάρχοντες**. Interdum psaltæ et cantores πολυχρόνοι, seu acclimationes incipiabant, præsertim cum libabant illæ in templis, ut auctor est Codinus, cap. 6, n. 5; interdum etiam proceres; idem cap. 8, n. 2 et 3.

(36) **Δευτέροις θῆλυ**. Maria forte, quam primam e tribus Alexii filiabus nominat Zonaras. Vide lib. xv, sub finem.

(37) **Ἐπινεμήσεως ἐνδεκάτης**. Joannes Comnenus, postmodum imperator, *Calojoannes* Petro abb. Clun. dictus lib. II, epist. 39, nascitur ind. 11, au. Chr. 1088.

enim : aliis ex intimo animi vere benevoli sinu gratulationem sinceram promentibus, aliis invidiām ægri cordis serenitate tamen jussa et risu simulato celantibus. Animos enim sere subditi aversos a principibus gerunt, utenique fictis obscuris et affectatis assentationibus demererit studeant quibus invident. Tunc tamen conspirantibus in unam celebritatem publicæ lœtitiae vel veris vel simulatis studiis omnium, nihil ad triumphalem gratulationem deesse videbatur. Cæterum puerulus fuso erat colore cutis, lata fronte, aridulis genis, naso neque simo neque insexo in formam aquilini rostri, sed figuræ inter utrumque mediae, nigri oculi, tota indoles, quantum augurari ex recens nati corpusculi specie licebat, subreconditionis illa B quidem, verum acriter ex abdito crimpens motibus. Nihil antiquius parentes habuere quam ut pueri imperii hæreditatem assererent. Illi ergo ad Magnam ecclesiam perlato et sacri baptismi gratiam et regiæ coronæ decus simul impertivint. Hæc nobis Porphyrogenitus ab ipsis ortus primordiis contigere ; cætera quæ per vitam evenere suis quæque reddentur locis.

Item ut ad seriū historiæ redeamus, imperator Alexius postquam, ut superioris diximus, Turcis ab ora Bithyniæ atque ab ipso Bosphoro superiorebusque regionibus expulsis pacis sœdus cum Solymano contraxerat, sicutque versis in Illyricum habenis omnium laboriosissimo periculosisimoque bello Robertum denique ac filium ejus Baimundum egregie vicerat, occiduumque limitem calamitate maxima liberaverat : inde rediens comperit non modo totam orientalem imperii oram Turcorum qui Apelchasemo parebant, incursionibus conculcatum, sed eos in ipsam etiam usque Propontidem maritimasque tractus ejus regiones successibus audaciam alentibus secure progressos ostendit. Quomodo igitur amer Solymas Nicæa exiens hunc Apelchaseum præsidii præfectum illic reliquerit, Puzanæ vero a sultane Persarum missus in Asiam, et a sultani fratre Tutuse victus occisusque fuerit ; quomodo denique Tutuses ipse post superatum Puzanæ a consobrinis ipsius strangulatus perierit, hinc narrare incipiendum est. Vir sicut ex Armenia

A ἔχοντας. "Ομως δὲ οὖν καὶ οὐκ ἔτε τὴν χαρι - νῆν συνδομένων ἀπάντων. Τὸ δὲ παιδίον μέλαν (36) ἦν τὴν γροιάν, μέτωπον τούτῳ εὐρὺ, παρειὰ ὑπέξη - ροι, ρἱς οὔτε ὁ κάμπτουσα πρὸς τὸ γρυπὸν, ἀλλὰ μέση πως ἀμφοῖν ἔψυχα μοι μελάντεροι, καὶ τὸ θυ - καθῆμενον ἥθος, καὶ ὁ δὲ δόσον ἐκ βρεφινὸν σώ - ματος εἰκάσαι ἐμφανοντες. Ἐθέλοντες τοιγαροῦν τοιτὸ παιδίον εἰς τὴν αὐτοκράτορο, περιωπῆν ἀναβάσσαι, καὶ κλήρον οἰον αὐτῷ τὴν βασιλείαν Ἀρματῶν καταλιπεῖν, εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ Μεγάλην ἐκ - κλήσιν θέλου τοῦ βαπτίσματος, καὶ τοῦ στέφους (37) αὐτὸ δικούσιν. Τοιαῦτα τοίνυν τὰ τοῖς πορφυρογεν - νῆτοις ἡμῖν ἐξ αὐτῶν βαλεῖδων τῆς ἡμῶν γεννή - σεως ὁ ξυμβάντα · τὰ δὲ γε ἐσύστερον ξυμπεπόντις κατὰ τὸν προστήκοντα βροθῆσεται τόπον.

B "Ο μέντοι αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος τῶν παραλίων τῆς Βιθυνίας καὶ αὐτῆς Βοτσέρου, καὶ τῶν ἀνωτέρων χωρῶν τοὺς Τούρκους ἀπέλασται μετὰ τοῦ Σολύμου, εἰς εἰρηνικὸν ἐλαγύθει (38) ἀπονόδας, καθὼς ὁ λόγος ἀνωτέρου (38) φύάτας ἐδήλωται, καὶ οὕτω πρὸς τὸ Ἰλυρικὸν τὰς ἕντας στρέψας, τὸν τε Ἄρμερτον, καὶ τὸν οὐδὲν αὐτοῦ Βαζιουντὸν πιλλὰ μογήσας κατὰ κράτος ἔττησε καὶ μεγίστης συμφορῆς τὰ κατὰ τὴν ἐσπίραν ἐβρύσατο, κακάθειν ἐπανελόνων αὐτοῖς τοὺς ὑπὸ τὸν Ἀπελχαστήμ Τούρκους, οὐ τὴν ἔω ἀπλῶς κατατρέχοντας εὑρεν, ἀλλὰ μέχρις αὐτῆς Προπονῆ - δος, καὶ τῶν παραλίων ταύτην χωρίων κατεληγεῖται. "Οπως μὲν οὖν δὲ ὁ δῆμόρος (39) Σολυμάτης, τῆς Νικίας ἐξελόνων, τοιτὸν τὸν Ἀπελχαστήμ φρουρὸν αὐτῇ κα - ταλέσιπεν, δὲ Πουζάνος παρὰ τοῦ Περσῶν σουλ - τῶν πρὸς τὴν Ἀσίαν ἐξεπέμψθη καὶ παρὰ τοῦ ἀδελ - φοῦ τοῦ σουλτάνου Τουτούσην ἤττηθεις ἀνηγέτης, καὶ τὸν Τουτούσην μετὰ τὸ τὸν Πουζάνον ἤττηθεις εἰς ἀνεψιαδεῖς αὐτοῦ ἀπένιξαν, ἀρητέον (40) ἥδη δηγετ - σθαι. Ἀντέρ τις ἐξ Ἀρμενίας δρμώμενος, Φιλάρετος (40) τὴν ἐπωνυμίαν, περίλεπτος ἐπ' ἀνδρεῖ

Variae lectiones

48 βίς οὔτε σιμῆ, οὔτε. 49 ὁξύ. 50 γενέσεως. 51 ἐξεληλύθει. 52 ἀρκτέον.

Car. Dufresni Du Cangii notæ.

(36) Τὸ δὲ παιδίον μέλαν. Willelmus Tyrius, lib. xv, cap. 23, de Joanne : *Fuit autem statura mediocris, carne et capillo niger, unde et cognomento dicitur etiam hodie Maurus, facie despiciabilis, sed moribus conspicuus, et actibus insignis militaribus. Si (quod asseverat Nicetas) ad Joannem spectat pars posterior primi oraculi Leonis imperatoris, belle ibi describitur hoc versu : vultus color :*

Βιπτόμενος μέλανι, καὶ μέλας ὄλος.

(37) Καὶ τὸν στέφους. Nicetas in Joanne : "Ο βασιλεὺς τοίνυν καὶ τοκεὺς Ἀλέξιος μάλιστα τῶν διλῶν παιδῶν τῷ Ἰωάννῃ προσέκειτο" ἀμέλει τοι καὶ τοῦτον ἐπικρίνεις καταειδεῖ τῆς βασιλείας διά - δοχον, ἐρυθροῦ τέ οἱ πεδίου μετεδεδίκει, καὶ βασιλέα ἐδεδώκει ἀναγορεύεσθαι. Imperator porro a parente Alexio dictus est Joannes circa an. Chr. 1091, aut sequentem, ut patet ex Diplomate quod ab Ughello profertur in archiepiscopis N. apolitan. n. 10 : *In nomine Dei Salvatoris N. J. C. imperante*

D domino nostro Alexio Magno imperatore anno 14, sed et Joanne Porphyrogenito Magno imperatore ejus filio anno 3, die 17, mensis Sept., indict. 3, etc. Profert etiam idem Ughello aliud Diploma an. 19 imperii Alexii, ind. 8, in quo Joannis pariter imperii anni describuntur.

(38) Ἀντέρω. Pag. 95.

(39) Ἀρμεν. Apud Arabes id vocabuli κύριον seu dominum sonat, quod varie effrant scriptores nostri. Interdum enim, ἀμμιρabilis, dicunt, ut Albertus Aq. lib. iii, cap. 59; ἀμμιράτος, ut Tu - dehodus, lib. v; admirabilis, ut Otto Frisingens. lib. vii, cap. 4; et admirarius, ut Leo Ost. Ille admirāldorūm, seu thallassocratorum nata vox apud Latinos, quod ita nostris Turcicarum classium dices indigentur. Vide pag. 205 b.

(40) Φιλάρετος. Cuius meminat Zonaras in Ro - mano Diogene.

καὶ φρονήσει, εἰς τὴν τοῦ δομεστικάτου ἀξίαν παρὰ προτοῦ προδεκτούς εἰσιν. Ἄρμανοῦ τοῦ Διογένους ἀνενεγθεῖς, καὶ τὰ συμβάντα τῷ Διογένει θεατάμενος, καὶ τὴν τῶν δημάτων αὐτοῦ στέρησιν βεβαίωσεις, καὶ τὴν τῶν δημάτων αὐτοῦ ποιῶν, οὐκ ἔφερεν. Ἀλλ' ἀποστασίαν μελετήσας τὴν τῆς Ἀντιόχου ἔξουσίαν ἔκτιστη περιεποιήσατο. Καθολικόν ἔκάστη τὸν Τούρκων ἡγεμόνων τὰ πέριξ, ἐπὶ λιμήν τοῦ Τούρκου, καὶ περιστημένον ἔθος αὐτοῖς. Οὐ δὲ οὐδὲς αὐτοῦ ἐνέκειτο σφέδροι τοῦτον τῆς περιφέρειας ἀνακίνητον. Περίλυπος τοῖνυν γενέμενος δι' ἡμερῶν ὀκτὼ κατέλαβεν [καταλαμβάνει] τὴν Νίκαιαν, καὶ προσελθὼν τῷ ἀμήρῳ Σολυμᾶς διεγίρει τοῦτον εἰς πολιορκίαν τῆς Ἀντιοχείας τὴν τοῦ σουλτανικοῦ τηγυκαῦτα περιβεβηλημένον ἀξίαν, καὶ πρὸς τὸν πόλεμον τὸν κατὰ τοῦ πατρὸς παροξύνει⁴¹. Πελθεται τούτοις δὲ Σολυμᾶς, ἐν δὲ τῷ πρὸς Ἀντιόχειαν μέλλειν ἀπέρχεσθαι, τὸν Ἀπελχαστήματελίπει φύλακα τῆς Νίκαιας, ὑπερέχοντα πάντων τῶν ἡγεμόνων, ἡγεμόνα τοῦτον κατονομάσας. Ἐκεῖνος δὲ συνεφερόμενος ἔχων καὶ τὸν τοῦ Φιλαρέτου οὐδὲν διέτι δώδεκα νυκτῶν (διέτι τὸ ἀνύποπτον, τὰς γὰρ ἡμέρας ἡρέμει) καταλαμβάνει τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ ἐξαρθίσου ταῦτην κατέσχειν (41). Ἐν τούτοις δὲ καὶ ἐξαρτεικῆς λαθραῖς οὐλῇ τὴν Σιωπὴν⁴², χρυσὸν ἰκανὸν καὶ χρημάτων⁴³ βασιλικῶν ταμιείων κεῖται ἐναποκείμενα μεμβρηκῶς.

commisit, viro quem quanti faceret gloria appellatione declaravit: nomen enim ei dedit quo nomine illum ducum esse omnium praestantissimum ducem significabatur. Ipse perro Amer Solymas filio Philareti secum assumpto duodecim itinere noctium (diebus siquidem quiescebat, sic consilii sui sensum eripiens hostibus) Antiochiam improvisus facile imparatam occupavit adventu ipso impetuque primo. Quidam quoque, Charatices nomine, Sinopen per id tempus expilavit grassatione clandestina, indicio ad id pellectus copiosi auri multæque cæteræ pecuniae ibi depositæ in regiis thesauriis.

Οὐ δὲ Τουτούστης (42) τοῦ μεγάλου σουλτανὸν ἀδελφὸς τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς Μεσοποταμίας ἀπίστημις, καὶ τοῦ Χάλεπ, καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ Βαγδά (43) ἔξουσίαζων, καὶ τῆς Ἀντιοχείας ὀντιποιούμενος, ἐπειδὴ τὸν ἀμήρο Σολυμᾶν ἀφηγιάζοντα ἔβλεπε καὶ τὴν τῆς Ἀντιοχείας ἀρχὴν ἔαυτῷ ἡδη περιποιούμενον, σὺν διαιτές δυνάμεσιν, ἐν μεταιγμῷ τοῦ Χάλεπ καὶ τῆς Ἀντιοχείας καταλαμβάνει. Συντητήστο; δὲ αὐτῷ τοῦ ἀμήρο Σολυμᾶ πόλεμος;⁴⁴ εὐθὺς ἀναβήγνυται μέγας, καὶ ἀγχεμάχου τῆς μάχης γεγονούσας

A oriundus Philaretus nomine, fortitudine ac prudenter insignis, quem Romanus Diogenes tunc imperans in domesticatus dignitatem evexerat. Is partim coram intuitus quæ misera et calamitosa Diogeni contigerant, partim auditu certior factus de crudeli execratione ejusdem, tanti tamque bene de se meriti principis indignissimam abdicationem suppliciumque iniquissimum 169 non ferens: tum quod subesse tortoribus ejus nec decorum sibi nec tutum putaret, spectare defectionem cœpit, viamque sibi ad hujus consilii perpetrandi facultatem urbis Antiochenæ occupatione præmuniuit. At cum eum quiescere illic importunissimæ Turcorum loca circum vicina assidue infestantum incurioses non sicerent, homo qui omnem a Romanis B damnaret spem, ad consilium immane quam atrox atque impium animum adjecit. Decrevit enim transire in mores superstitionesque Turcorum, et circumcisionem suscipere. Exborruit ad mentionem abominabilis flagitiæ filius ejus, patremque diu frustra revocare inde ac dehortari conatus, ad extremum desperata curatione illius, Nicæam octodierum cursu pervenit, amoremque Solymam sultanicæ dignitatem illic adeptum, ad Antiochiam obsidem patremque in ea urbe suum ipsius oppugnandum incitat. Haud sognem ad ea virum reperit. Totus ergo in apparatu expeditionis Antiochenæ Solymas Nicææ custodiam Apelchasemo

C At Tutuses, magni sultani frater, Hierosolymorum et Mesopotamiae universæ, Chalepi quoque, ac usque ad Bagdad ipsam, potestatem obtinens majorem in modum cupiebat Antiochia potiri. Amere porro civitatem eamdem haud minus sollicite retinente quam cupide invaserat, prouuntiat iter exercitui Tutuses Chalepo Antiochiam versus, unde contra signis infestis occurrente Solyma prælium conseritur magnum atque atrox: in quo postquam a jaculatione ac telis ad manus et gla-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴¹ περιτμηθῆναι. ⁴² πάροτρύνει. ⁴³ Σιωπὴν. ⁴⁴ Desunt voces πλεμος, etc., νῶτα εἰ τοῦ Σολυμᾶ.

Car. Dufresni i Du Cangii notæ.

(41) Εξ ἑρόδου κατέσχετ. Venit Antiochia in Turcorum potestatem sub Abulcasemo Claliphā circa an. Chr. 1084, Alexio imperante. Tradunt siquidem Raimundus de Agiles, pag. 148; Oder. Vital. lib. xiiii, pag. 914; et Willelmus Tyrus, lib. v, cap. 11, eam, antequam a Francis expugnaretur, quod accedit 3 Jul. an. 1098, Saracenos per annos 14 oblinuisse. V. Elmæcimum.

(42) Τεντούστης. 324 Tutusæ nomen varie efficiunt ab El Macini interpretibus. Erpenio enim Taginddaulas Nitus, Vaterio vero Tagcoldulas

D dicitur. Fuit ille Giesaluddaulæ, seu Gelaloldulae Mæsocose Summi Turcorum sultani frater, Barseلامi Salgeucide sultani filius, Damasci Ameras. Siaruddaula, seu Serfodulo, Musteni filio, Corosi nepote, Aleppi, seu Berrohoæ Amera, a Solymanno, cui illa Antiochiam auferre adnixus erat, interfecto an. heg. 477, Chr. 1084, ipse Aleppum non modo invasit, sed et ipsam Antiochiam, cæso Solymanno ex fratre nepote, expugnavit, totiusque Syriae principatum nactus est an. Chr. 1085.

(43) Βαγδᾶ. Vide Albericum, an. 1098.

diis aīmota pugna est, non ferentes Tutsano-
rum vim Ameris copiæ terga passim præbent. Eas
magno convicio mistis suasionibus et promissis
ad officium militare a flagitiosa fuga nequidquam
revocare conatus Solymas, tandem ubi valentius
remedio malum vidi, haud ignarus quantum sibi
periculum impenderet, declinavit et ipse in tutum,
ut putabat, locum, clypeoque humi abjecto tristis
incedit. Non latuere latebræ consanguineos ejus.
Frequentes ad eum satrapæ concurrunt, et ser-
monibus ambient fallacibus, suadentes ut veniret
secum: patruum quippe ipsius Tutsensem magnopere
cupere videre ipsum atque amplecti. Ad hæc
ille, satis certus nihil inde sperandum sibi, sed
metuenda omnia, constanter renuebat. Ad extre-
num incumbentibus **170** satrapis, et suasioni-
bus exosæ viæ sese paulatim intendentibus usque
ad ostentationem violentæ abductionis, quæ repu-
gnando eluctari solus nequiret, eductum repente
gladium Amer in propria impulsu viscera, trans-
verberatoque corpore malus male perit. His ma-
gnus sultanes auditis et a Tutsene hac victoria in
soenidolosam potentiae molem aucto metuendum
sibi ac eavendum putans, Siauso ad imperatorem
missu affinitatem ejus ambiit, pollicens, si postulati
compos fieret, abducturum se Turcos ex cunctis
oræ maritimæ partibus, castraque ipsi atque arcis
ibi sitas traditurum, denique ex toto animo auxi-
liaturum ubi opus esset. Lectis imperator sultani
litteris affinitatis quidem mentionem in iis factam
tacitus contempsit; at Siausum intuitus et ex
vultu, habitu, verbisque ejus indicio capto, pru-
denter esse virum statuens, interrogavit unde
domo, et quibus ortus ex parentibus esset? Eo vero
respondente matrem sibi ex Iberis suis, patre
tamen Turco se genitum fatente, magnopere im-
perator institit ut sacrum suscipere baptismum
vellet. Nec respuit Siausus; quin etiam fidem
obstrinxit se non reditum ad Turcos amplius
ubi divini compos baptismatis factus foret. Quo-
niam autem scriptum Siausus subscriptioneque
ac sigillo rite munitum penes se habebat diploma
sultani, quo ostento satrapas maritimorum ur-
bium atque arcum ejicere ex iis posset, et in illas
vicissim missos ab imperatore præfectos inducere,
postquam idem imperator de affinitate cum sultane
contrahenda fidem dedisset: egit cum Siauso im-

Variæ lectiones ex coll. Coislin.

⁵¹ Deest vox ἀνέπειθον. ⁵² κουλεοῦ. ⁵³ Οὐσιάς. ⁵⁴ Σιαούς. ⁵⁵ ἐδεδώκει. ⁵⁶ ἐνδε δοδοῦ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(44) ⁵⁷ Ο δὲ μέτρας Σουλτᾶρ, Adversus Tutsensem,
seu Tageoldulam, tot successibus elatum, bellum
suscepit Gelaloldulæ sultani frater, captumque
Alepuin Casmaloldulæ commendavit, nec multo
post hominem exiit anno heg. 485, Chr. 1092,
transmissa in Mechanidum sultana dignitate.

(55) Σιαούς. Magistratus Turcicus, qui etiam
num Chiaous apud Turcos appellatur. Leunclavius
in Pandect. Turc. n. 172: Zauzii comparandi ve-
niunt cum nostris nobilibus aulicis, ii. que præsertim,

A νῦτα οἱ τοῦ Σολυμᾶ ὑποσχόντες προτροπάδην ἐφευ-
γον. Ποιλλὰ δὲ τούτους θαρρύνων δ Σολυμᾶς, ἐπει
τῆς φυγῆς ἀποσχέθαι οὐκ ἔπειθεν, ὑπὲρ κεφαλῆς
τὸν κινδύνῳ τάχα ἐδόκει καθεστάναι, καὶ κατὰ γῆς τὴν
ἀπίδια τεθεικώς, ἐπ' αὐτῇ προσουδίσας ἐκάθητο. ⁵⁸ Ἀλλ' οὐ διέλαθε τοὺς δομοφύλους. Προσελήνυθότες
γάρ αὐτῷ τινες τῶν σατραπῶν Ἐλεγον τὸν θεῖον
αὐτοῦ Τουτούσην μεταπέμπεθαι αὐτὸν ὄντει-
θον ⁵⁹. ὁ δὲ ἀνένευεν ὑφορώμενος τὸν ἐξ αὐτοῦ
κινδύνουν. Ἐγκειμένων δὲ τῶν σατραπῶν, ἐπει οὐ
πρδ; Ιερύος αὐτῷ ἀντικαθίστασθαι ήν, οἷα μόνη
δντι, τοῦ κολεοῦ ⁶⁰ τὸ ξίφος σπασάμενος, κατὰ τῶν
ἰδίων ὡς σπλάγχνων διαμπερὲς τὸ ξίφος ἐλάσσει,
καὶ κακῆς κακῶς ἀπώλετο. Παραχρῆμα γοῦν οἱ
σωθέντες τῶν τοῦ ἀμήρ Σολυμᾶ δυνάμεων προ-
χωροῦσι τῷ Τουτούσῃ. Ὁ δὲ μέγας σουλτᾶν (44)
ταῦτα μεμαθηκώς, καὶ δεδιώς τὸν Τουτούσην ισχυ-
ροτοιύμενον ήδη, ἀπίστειλε πρὸς τὸν αὐτοκρά-
τορα τὸν Οὐσιάν ⁶¹, μηνύσας αὐτῷ περὶ κήδους,
καὶ ὑποσχόμενος, ἐὰν τοῦτο γένηται, ἀναστεῖλαι
μὲν τοὺς Τούρκους τῶν τῆς παραλίας; μερῶν, καὶ
πτραδοῦναι οἱ τὰ κάστρα καὶ ἐλούχως βοηθεῖν.
Τοῦτον θεατάμενος δ βασιλεὺς, καὶ τὰς τοῦ Σουλτᾶν
γραφὰς ὑπαναγούν, περὶ μὲν τοῦ κήδους οὐδένα
λόγον ἐπεποίητο, τὸν δὲ Οὐσιάν ⁶² νονεχῆ δινδρα
θεασάμενος, ἐπινθάνετο πόθεν τε ἀρμηται, καὶ
τίνεις οἱ τούτου γονεῖς. Τοῦ δὲ μητρόθεν μὲν ἐξ
Ἰθήρων εἰνι λέγοντος, τὸν δὲ τούτου πατέρα
Τούρκον ἀνομολογοῦντος, πολλὴν δ αὐτοκράτωρ
πραγματεῖαν ἐπεποίητο ὥστε τοῦ θείου βαπτίσματος
τοῦτον τυχεῖν. Συνέθετο πρὸς τοῦτο δ Σιαούς (15),
καὶ πίστεις ἐδεδόκει ⁶³ τῷ αὐτοκράτορι, ὥστε μὴ
παινιστῆσαι τοῦ θείου βαπτίσματος τυχών. Καὶ
ἐπεὶ ἐντεταλμένον ήν αὐτῷ δι' ἔγγραφου προστάξεως
σουλτανῆς ἵνει περ δ βασιλεὺς; πρὸς τὸ τελέσαι τὸ
μετ' αὐτοῦ κήδος προθυμηθείη, ἀπαντας τοὺς τῆς
παραλίας πόλεις παρασχόντας σατράπας ἀπέλασαι
ἐκεῖθεν, τὸ περὶ τούτων διαλαμβάνον σουλτανικὴν
γράμμα ὑποδεικνὺς αὐτοῖς, ταῦτη τῇ γραφῇ συγ-
χρήσασθαι δ βασιλεὺς τῷ Σιαούς ὑπέθετο. Καὶ ἐπὶ τὸν
τούτους ἐκεῖθεν ἀπέλασε, τὰς σουλτανικὰς ὑπο-
δεικνύων γραφὰς αὐτοῖς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν
ἐκαναστρέψατο. ⁶⁴ Ο δὲ μάλα προσύμως τὴν Σινώπην
πρότερον καταλαβὼν, καὶ τὰς σουλτανικὰς ἐπιστολὰς
ὑποδεικνύας τῷ Χαρατικῇ, ἐκεῖθεν αὐτὸν ἀπῆλασεν
μηδ' ἀχρις ἐνδε ⁶⁵ τῶν βασιλικῶν ὑποκρατήσαντα

quorum opera principes utluntur in expediundis να-
riis negotiis, quas commissiones vocare consuevimus.
lis qui præfectus est zauziorum Bassa vocatur, de
quo magistratu idein agit Leunc. n. 228. Habeant
etiam Byzantini imperatores suos chiausios, quos in
vulgo τζαουσους nuncupant scriptores, atque in
iis Aeropolita, cap. 60, quibus qui præterat, Μίαζ
Τζαουσος dicitur Pachymeri lib. vii, cap. 1; lib.
xi, cap. 30; lib. xiii, cap. 22. Vide præterea
Meurs. in Τζαουσος.

χρημάτων. Γίνεται δέ τι τοιοῦτον ἐν τῷ τῆς Σινάπης οὐρανῷ εἰσχεσθαι αὐτὸν κατέάξας τὸ ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπερασώμου Δεσποτίνης ἡμῶν Θεοτόκου τέμενος, δαιμόνιον τοινού καθάπερ ἀλάστορι ἐκ θεας; προνοίας παραδοθεῖς, ἔκεστο ἀφρίζων· καὶ οὕτως ἔκειθεν δαιμονιῶν ἐξεληλύθει. Καὶ τὴν μὲντοι κυρίαν τῆς Σινάπης δὲ Σαοὺς Κωνσταντίνην τῷ Δαλασσηνῷ ἀνέθετο ἐπ' αὐτὸν· παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντι, καὶ οὕτω τὰς διλασ πόλεις περιιών καὶ τὰς σουλτανικὰς τοῖς επαράπταις; διοδειχνύνων γραφάς, ἔκειθεν ἐξήλαυνε παραδιδόντας πρὸς τοὺς τοῦ αὐτοκράτορος σατράπας. Ταῦτα οὖν δὲ Σαοὺς διαπραχάμενος ὑποστρέψας πρὸς αὐτὸν, καντεύθεν τοῦ θεου βαπτισμάτος τετυχάντας, καὶ πολλῶν δωρεῶν ἐπαπολαύσας δοὺς Ἀγ-χάλου προχειρίζεται.

Plena potestate a Siauso eodem translata est in Constantino missum. Inde alias similiter civitates Siausus Turcica ex omnibus praesidia cum ducibus eduxit; destinatisque ab imperatore praefectis ac copiis arces urbesque tradidit. Tum iis rite perfectis ad Augustum reversus, sacro baptimate **171** dignatus est, ac cum multis aliis munieribus tum ducatu Anchiali donatus.

Τῆς σφαγῆς δὲ τοῦ ἡμήρα Σαλουμᾶ κατὰ τὴν Βασίλειαν ἀπασχεν διαδραμούσης, δόποιο: τῶν σατραπῶν πόλεις καὶ πολίχνια ἔτυχον φυλάσσοντες, ἔκκαστος διπερ ἔτυχε φυλάσσων κάστρον κατέσχε καὶ τίτειοποιήσατο. Καὶ γάρ ὅπηνίκα πρὸς τὸν Ἀπελχασθήμ τὴν Νίκαιαν παρεῖδου φρουρεῖν ἐν τῷ πρὸς τὴν Ἀντιόχειαν αὐτὸν ἀπίεναι, διαφόροις σατράπαις, τὰ τε κατὰ τὴν παραλίαν, καὶ τὴν Καππαδοκίαν, καὶ τὴν ἀπασαν Ἀσίαν, ὡς εἰρηται, ἀνέθετο, ὡστε ἔκαστον τὸ ἰδιον λάχος φρουρεῖν τὴν αὐτοῦ ἔκειθεν ἐπανέλευσιν ἀπεκδεχόμενον. Οὐδὲ Ἀπελχασθήμ ἀρχῆσατράπης τῷ τότε τῆς Νίκαιας ὡν ταύτην κατασχών, ἐν ἥ καὶ τὸ σουλτανίκιον ἦν, καὶ τῷ ἰδίῳ ἀδελφῷ Πουλχάσῃ τῶν κατὰ τὴν Καππαδοκίαν παραχωρήσας, ἐν ἀμεριμνίᾳ τε ἥν¹⁸, τὴν τοῦ σουλτανίκου ἀξίαν¹⁹ περιζώσασθαι οἰόμενος, καὶ ἥδη ἐν χεροὶ νομίζων κατέχειν (δεινὸς γάρ ἥν διανήρι καὶ φιλοκίνδυνος), καὶ ἀρκεῖσθαι τοῖς ἐνοῦσιν οὐκ θῆσεν, ἀλλ' εἰς προνομάς²⁰ ἀποστέλλων, τὴν Βιθυνῶν ἐληγέστο ἀπασαν καὶ μέχρις αὐτῆς Προποντίδος. Τῇ γοῦν προτέρᾳ μεθίδιῳ χρησάμενος διατοκράτωρ, τοὺς μὲν προνομές ἀνέστελλε, τὸν δὲ Ἀπελχασθήμ πρὸς εἰρηνικὰς σπουδὰς συνήλαυνε. Βυσσοδομεῖοντα δὲ τοῦτον διεγινώσκων ἀετ κατ' αὐτοῦ, καὶ τὰς σπουδὰς ἀναβαλλόμενον, δεῖν ἐλογίσατο κατ' αὐτοῦ ἀξιόμαχον ἐκπέμψαι παράταξιν [στράτευμα]. Τὸν Τατίκιον δὲ, περὶ οὐ ἐν πολλοῖς διάργος ἐμέμνητο, μετὰ δυνάμεως ἀποχρώσης πέπομφε κατὰ τῆς Νίκαιας ἐντειλάμενος αὐτῷ μετὰ νοινεχείας τοῖς ἔχοροις ἀντικαταστῆναι, εἰγε τέως ἐντυχεῖν ἔξωθεν τισι γένοιται Ἀπελθόντος²¹ δὲ τοῦ Τατίκιου, καὶ ἀγχοῦ τῶν τειχῶν σχῆμα παρατάξεως διατυπώσαντος διὰ τὰ μηδένα τῶν Τούρκων τηνεκάντα παρεῖναι, ἀναπτετίσαντες οἱ Τούρκοι, εἰς διακοστίους ποσούμενοι ἀθρώας κατ' αὐτοῦ ἔξιπ-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁸ αὐτῷ. ¹⁹ ὑποστρέψει. ²⁰ τέως; ἥν. ²¹ ἔξουσίαν. ²² προνομεῖς. ²³ εἴγε τέως ἔξωθεν τισιν ἔντυχοιεν, ἀπεκθύντας.

perator ut ad urbes arcesque istas se conferret, Turcosque ipsarum praesidiarios cum Romanis commutaret, litteris sultani ostendendis, eaque re perfecta Constantinopolim se recipere. Annuit his Siausus libentissime, Sinopenque proiectus primum, sultanicis litteris Charatici oblatis eum inde expulit, ne uno quidem numino potitum regiae pecuniae quam concupierat. Contigit ei siquidem tale quippam. In illa grassatione de qua diximus cum superimmaculatae Dominæ nostræ Matris Dei fanaticæ templum violasset, ulti re penite dæmoni divinitus est traditus, ita ut statim humi afflatus voluntaretur spumans. Eodem porro adhuc in statu erat quando cum Siausus mandato sultani illinc ejecit. Praefectura vero Sinopes cum Constantiū Dalassenū, ad idipsum ab imperatore obiens sultanicasque satrapis ostendens litteras, destinatisque ab imperatore praefectis ac copiis arces urbesque tradidit. Tum iis rite perfectis ad Augustum reversus, sacro baptimate **171** dignatus est, ac cum multis aliis munieribus tum ducatu Anchiali donatus.

B Cæde porro Ameris Solymæ per Asiam vulgata, quicunque satraparum urbes aut oppida praesidiis obtinebant, vindicare illa sibi privatim, ac castrum quisque sibi creditum ut rem deinceps propriam babere ac tueri cooperunt. Etenim quo tempore is Nicææ custodiam Apelchensem comitit, Antiochiam festinans (ut dictum est) plerasque cum ore maritimæ, tum Cappadociæ, atque adeo universæ Asiæ, civitates diversis obiter distribuit satrapis, ea lege ut quisque quem sortitus esset, cuin ille ac cura tueretur locum, quoad ipse Amer reverteretur. At Apelchensem Nicææ archisatrapa quæ in civitate stata sedes et palatium sultanicum erat, Sultanicium appellatum, cum fratri suo Pulchase Cappadociam concessisset, securus erat, nihil dubitans quin evehendus ipse mox esset in sultanicij dignitatem, ac tanquam eam rem jam teneret manibus, homo acer et inquieti pugnacisque ingenii, possessis haud contentus erumpebat in rapinas alienorum, et Bithyniam universam usque ad ipsam Propontidem, quotidianis latrociniis infestam per suos habebat. Adversus eam vim imperator, experta dudum methodo usus, et latrocinantes repressit, et Apelchensem ad pacem ac sedis cogitandum compulit. In qua tamen cogitatione cum ille cunctaretur, multa meditans, facileque indicans, se non nisi magno coactum aut malo aut metu ad quieta consilia appulsum animum; id imperator sentiens, convenientum hominem D armata manu, et validum contra eum exercitum mittendum decrevit. Dux ad id electus Taticius, cuius multam et alibi hæc Historia mentionem habet. Huic armæ instructæque idoneo numero datæ copiæ sunt, cum mandatis ut recta in Nicæam movens ciuite rem gereret, nec temere præcipitaret

pugnam, nisi habita ratione numeri hostium et locorum situs explorata videretur victoria spes. Progressus cum his ad Nicæam Taticius, cum aciem muris admovisset, magnum a Turcis aliquandiu silentium fuit: tandem tamen, apertis subito portis, ducenti equites erupere, quos Galli conspicati (erant ex ea gente sicut multi tum in exercitu) sine mora longis armati hastis in adversos procurrunt, multisque percussis reliquos in arcem contruserunt. Quo facto, stare nihilominus instructam ad prælium aciem Taticius eodem loco jussit usque ad occasum solis: nemineque Turcorum extra portas apparente, regressus Basileam versus, idoneo loco munivit castra, duodecimo fernie citra Nicæam stadio. Ibi excitatur Taticius nocturno nuntio rustici cujusdam, affirmantis adesse Prosuchum, cum quinquaginta millium exercitu, a novo sultane Pargiarucho missum. **172** Eadem et alii dixere, ut dubitandi non superesset locus. His Taticius compertis, se imparem tanto numero sentiens, remittere de audacia initiorum, et tuta magis quam gloria sequi consilia decrevit: præclare secum actum iri reputans, si vitata necessitate committendi paucos suos cum longe pluribus et instructioribus hostibus, ad perniciem rei Romanæ certam, copias incolumes servare ac reducere suas posset. Ab hoc decreto Constantinopolim haud dubie respiciens, per Nicomediam iter indixit. Quem primo castorum motu contemplatus e muris Apelchensem, ac quo pergeret intelligens, raptim eductis copiis instare vestigiis recentium cœpit, eo animo ac spe, ut cum eos via ratio in locum iniquum compelleret, ipse arbitratu suo facilem capesseret cum fessis et situs natura circumventis. Venerant Prebetum Romani. Apelchensem, occasionem vincendi se nactum putans, copias explicit lassissimæ prælium. Coactus Taticius et ipse contra struit aciem, primam in hostes impressionem Galis equitibus in fronte collocatis tribuens; hi correptis manu longis lanceis, totis effusi habentis ignea velocitate Barbaros impetum confractasque phalangas magna cæde ac tumultu in fugam vertunt. Sicque Constantinopolim per Bithynos feliciter tenuit Taticius cum suis.

Verum Apelchensem quiescere non potuit. Vir

'Ο μέντοι Ἀπελχασῆμον δυδαμῶν ἡρεμεῖν θελεν.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁷⁰ Παργιαρούχ. ⁷¹ δυνάμεις τὰς. ⁷² δπλητεικὸν. ⁷³ ισχυρώτερα. ⁷⁴ τῆς.

Car. Dufresni Du Cangii notæ.

(46) Δρατα μαχρά. Celebrantur potissimum Franci nostri a scriptoribus quod egregie hastas quaterent. Nicetas in Man. lib. iii, n. 3, de Lationis, seu Francis: Καὶ τὸ ἐκ τῶν Λατίνων ἔκειτο στρατιωτικὸν μέγα τῷ δρατι ἐγκυρυχρέων. Cinnamus, lib. ii de Iisidemi Francis: Ἐππον τε ἐνταλῶς ἀναθῆνται, καὶ ἔνι θρατι ἐπελάσται: δεξιοὶ μάλιστα. Fulcher. Carnot. lib. ii, cap. 41: Sed quia sciebant milites nostros esse probissimos bellatores, et mirabiles de lanceis percussores, non sunt ausi cum eis bellum committere. Albertus Aq. lib. iv, cap. 6, de Hierosolymitanis Francis: Horum ferreæ restes, clypei auro et gemmis inserti, variisque coloribus depicti, galeæ in capitibus eorum splendentes super scolis splendorem coruscant, hastæ fraxineæ in manibus eorum ferro acutissimo præfixæ

D sunt, quasi grandes perticæ: equi eorum cursu et bello docilissimi rexilla in hastis eorum nodis aureis et simbris argenteis montes in circuitu nimio turris cædere cornucare faciunt. Vide Annam, pag. 172, 277, 445 et 469.

(47) Βασιλευερ. An idem oppidum, quod Basileum vocat Constantinus Porphyry. statuitque in Thematæ Buccellariorum, episcopatu insigne sub Aucyranæ Metropoli?

(48) Ηραγιορούχ. Berciarucus, seu ut effertur ab Epenio. Barchiaruchus, alter Gelalolduli seu Topare sultani filius, parente a Tutuse patruo, qui eum immisis Chazilis interfecerat, sublato, et in orburnum acto Mechamudo fratre, sultanicam dignitatem invasit an. heg 487, Chr. 1094. Vide not. ad pag. 179.

Ἐπιθυμητικῶς⁷⁸ γὰρ εἶχε τὰ σκῆπτρα τῆς Τρωαλίων ἀναδίσασθαι ἀρχῆς, εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἀλλά τὸν περὶ τὴν θάλατταν πάντων, καὶ αὐτῶν δὴ τῶν νίσιν τὴν ἔξουσιαν ἐσχρῆναι. Τοιαῦτα οὖν λογίζομενος πρότερον μὲν ἡγετικάς νῆας κατασκευάζειν διενοεῖτο τὴν Κίον (49) καταλαβών. Πόλεις δὲ αὖτη Βιθυνῶν παρὰ θάλατταν διακειμένην· καὶ πρόσθινεν ὡς ὅπερ κατὰ σκοπὸν αὐτῷ ἀπαρτίζομένων τῶν νηῶν. Οὐδὲ τοῦτο τὸν αὐτοχράτορα διέλαθεν. Καὶ παραχρῆμα τὰς παρατυχούσας διῆρεις; καὶ τριήρεις καὶ λειπά τῶν ναυτικῶν ἔξοπλίσας, Μανουὴλ τὸν Βουτουμίτην δοῦκα (50) προσβαλλόμενος, κατὰ τοῦ ἀπελχοτήμου ἀπέστειλεν ἐπισκήψας σπεύσαι τὰς ἡμιτελεῖς τοῦ Ἀπελχασήμυντας διαπόντιον μετὰ σφρόδρας τῆς βύμης ἥδη καταλαμβάνοντας ἐθεάσατο, ἐμεμφάνισεν δὲ καὶ τῶν ἐξ ἡπείρου ἐπικαταλαμβανόντων⁷⁹, καὶ τὸν τόπον ἐνῷ ἔτυχε μὴ συμβιβλήμενον αὐτῷ λογίζεται⁸⁰ διὰ τὸ τραχὺ, καὶ στενὸν, καὶ τοῖς τοξίταις πάντη ἀκατάλληλον ὡς μὴ ἀποχρῶντα τούτοις πρὸς τὰς κατὰ τῶν Τρωμαλίων ἐπιπατίας ἀπέρριφας ἐκείνευ εἰς ἐπίκαιαρον τόπον ἐδουλεύσατο τὰς δυνάμεις καταθεῖναι. Καταλαμβάνει τοινυν τόπον, παρὰ μὲν τῶν Ἀλυκᾶς ὀνομαζόμενον, παρὰ δὲ τῶν Κυπαρίσσιον. Ἐφθακὼς δὲ δὲ Βουτουμίτης διαπόντιος, θάττον ἡ λόγος τὰς τοῦ Ἀπελχασήμυντας διέπρησεν. Τῇ δὲ χετε⁸¹ αὐτὴν ἐξ ἡπείρου ἐλληνιστῶν καὶ δὲ Τατίκιος ἐν ἐπικαιροῖς τὸ στράτευμα κατέθετο τόποις, καὶ ἀπὸ πρωίας μέχρι ἐσπέρας οὐκ ἐνεδίου πῆ μὲν ἀκροβολιζόμενος, πῆ δὲ μάχας συνάπτων κατὰ⁸² τοῦ Ἀπελχασήμυντας δῆλαις πεντεκαὶ δεκα τριῶν. Τοῦ δὲ Ἀπελχασήμυντας δηλώς ἐνδιδόντος, ἀλλ' ἰσχυρῶς ἀντεκαθισταμένου, ἐκκακήσαντες οἱ Λαζίνοι, καὶ μῆ τὴν ἐκ τοῦ τόπου εἰχον βοήθειαν, ὥχλουν διμεις τὸν Τατίκιον, ἵνα οὖτοι καὶ μόνοι τὴν μετὰ τῶν Τούρκων ἀναδέξωνται μάχην. Οἱ δὲ καὶ τὴν μῆτραν τὴν πρᾶγμα ἐδόκει αὐτῷ, ἀλλὰ καθ' ἐκάστην δρῶν δυνάμεις Τουρκικὲς προσχωρούσας τῷ Ἀπελχασήμυντα, ὑπειξε τῇ βουλῇ τῶν Λαζίνων. Καὶ περὶ ἀνατολῆς τὴν τὰς φάλαγγας καταστήσας, τὸν κατὰ⁸³ τοῦ Ἀπελχασήμυντας διῆρεις πόλεμον. Πολλοὶ μὲν τῶν Τούρκων τηνικαῦτα κτείνονται, πλεῖστοι δὲ καὶ ἀλίσκονται. Οἱ δὲ πλείους τὰ νῶτα διδάσται, μηδὲ τῶν οἰκείων σκευῶν φροντίδα ποιησάμενοι. Καὶ αὐτὸς δὲ Ἀπελχασήμυντας διέλασας μόλις διασώζεται. Λείαν οὖν πολλὴν ἐντεῦθεν ἀναλαβόμενοι οἱ ὄπλοι τὸν

Variō lectiones ex cod. Coislin.

⁷⁸ ἐπιθυμητικῶς. ⁷⁹ Βουτουμίτην. ⁸⁰ καταλαμβανόντων. ⁸¹ λογίζοιτο. ⁸² τὴν δὲ μετά. ⁸³ μετά.

Car. Dufresnii Du Cangii notis.

(49) *Klor.* Cittu, urbem maritimum in Bithynia habent. Strabo, lib. xii, Theophanes, pag. 200, 405. *Chiaous*, nisi fallor, hodie, in Itinerar. D. de Breves, pag. 9.

(50) *Δουκα.* Dux sc. ipsorum Byzantinis est

A qui animo tam superbas spes versaret, ut vel imperii apicem sibi Romani despondere auderet; vel si tanta res non succederet, maritimæ certe oræ potestatem universæ, ipsarumque adeo insularum, cupiditate præcepisset. His tam vastis cogitationibus tumidus, primum quidem piraticam classem instruere decreverat, occupata ad eam rem Cio (urbs ea maritima Bithyniorum est) consiliumque ipsi e sententia processerat, quod talis loci occupatione navale aptum sibi paraverat ad classem adsciscandam; cui operi haud segnis opera dabatur. Nihil horum imperatorem latnit. Ergo confestim quas forte habuit ad manum biremes triremesque caterasque armavit naves, ducique ipsis præposito Manneli Butumitæ mandatum dedit proclisciendi contra Apelchensem summa celeritate, ne is otium haberet liberum absolvendarum navium quarum adificationem multum promoveret. Porro naves ipsas quoquaque in statu reperiret, statim incenderet. Hacc mari curata. Per continentem missus Taticius est eodem tempore cum firmis copiis. Horum simul duorum ducum et exercituum uno tempore contra se ab Augusto immissorum ex urbe regia famam Apelchensem audivit, moxque fulminea celeritate adiectum consperxit Butumiten; certis quoque exploratorum indiciis comperit adventare terra Taticium; consultatione de summa rerum raptim habita, constituit, locum in quo tunc esset minime aptum videri

173 ad pugnam ex eo cum Romanis capessendam, quod is asper, angustus, incompositus, nequaquam commodam præheret stationem sagittariis aī arcendum equitatum Romanorum. Ergo inde translati copiis, locum occupat a quibusdam *Alycas* nominatum, ab aliis *Cyparissium*. Interim Butumites prævertente vocis sonum velocitate mari invectus naves Apelchsemi combussit. Postridie cladis hujus pervenit in ejusdem conspectum Taticius. Lectoque idoneo castris Romanis loco, nullo momento remissionis Turcis indulto, statim fatigare ipsos qua immissis manipulis suorum, qui manum cominus consererent, qua eminus jaculationibus assiduis, cœpit; instititque sic agere per dies continuos quindecim, Apelchsemi per totum id tempus parem audaciæ aggredientium Romanorum resistendi constantiam opponente. Fa mōra tedium Latinis attulit tum sub Taticio merentibus. Ergo frequentes institere apud ducem ut Turcos quantavis loci opportunitate fretos de-

classis prefectus: Δοὺξ τοῦ ταῦλου apud Nicetam in Isaac, lib. iii, n. 4; in Alex. lib. ii, n. 4; Annam, lib. vii, 9, etc. Supra dices erat Δοὺξ μέγας, de quo eadem Anna, pag. 209, et Nos ad Villhard.

hellandos sibi unis daret. Alienæ res a militari **A** Ταξικον, πρὸς τὴν οἰκεῖαν παλινοστοῦσι παρεμ-
prudentia Taticio videbatur : tamen quod augeri δολήν.

quotidie Apelchasemi exercitum novis copiarum Turcicarum accessionibus cerneret, periculo con-
silium vincente in sententiam Latinorum transiit, et sub ortum solis acie instructa pugnam cum
Apelchasemo capessivit. Multi tunc cæsi Turci, plurimi capti, plures obliiti castrorum vasorumque
ac suppelleciliis, salutis spem in fuga posuere. Ipse Apelchasemus vix salvus Nicæam tenuit. Præda
omni potiti Taticiani propria in castra divites redierunt.

His imperator auditis, pro sua prudentia vulgi
captum atque usum excedente, proque ea qua po-
tissimum pollebat peritia tractandarum quantum-
vis pervicacium mentium et quam in partem vel-
let captato tempore impellendarum, inopinatum
consilium extemplo cepit provocandi ad pacem
Apelchasemi. Scribit ergo perhumanas ad eum
litteras, quibus magnopere auctor ipsi est : absti-
neat deinceps conatibus vanis, neve frustra verbe-
rare perget aerem. Quin potius ad se Constantino-
polim veniat, amplissimis ibi et muneribus et
honoribus a se qui scriberet, et fidem suam regiam
ad id quod ostendebat præstandum obstringeret,
statim cumulandus. Lectis hisce Apelchasemus
litteris, simul eodem tempore Prosuchum audiens
expugnatis plerisque arcibus quas satrapæ quidam
occupaverant, Nicæam jam adventare ut eam ob-
sitione cingeret, necessitate, quod aiunt, in ambi-
tionem versa, sicut imperatoris experiri constituit :
sperans etiam isto congressu penitus se introspe-
ctum Augusti mentem, ac pacem, si firmam ei
utilem fore cerneret, coram facilius quam legatis
intermediis initurum. Verum Alexius alia omnia
machinabatur adversus Barbaros quibuscum nulla
sida pax esset, omnem honestam esse rationem
statuens publicæ obtinendæ securitatis, quam alio-
qui necessariam imperio, tamen neque vi aperta,
ob præsentem rei Romanæ debilitatem, nec per
Turcorum perfidiam ulla tractatione confidere pos-
set. Nuntiis igitur imperatoris **174** liberaliter
invitantibus ut Constantinopolim venire ne grava-
retur, pollicentibusque Augusto curæ futurum, ut
et honoriscentissimo ibi exciperetur habereturque
et voluptatibus ac spectaculis omnis generis recrea-
tus, muneribusque cumulatus amplissimis, domum
quando vellet reduceretur, assensus est Apelcha-
semus et Constantinopolim se transtulit : ubi nihil
minus quam speraverat demonstrationum honoris
ac deliciarum expertus, iis fruebatur. At impera-
tor, qui haberet in animo expellere Nicomedia Tur-
cos (neb) ea primaria est Bithyniæ quam Turci

Ταῦτα μεμαθηκὼς δ αὐτοκράτωρ δποῖος ἐκεῖνος ^{ετ}
θηράσαι φυχὴν ἀνθρώπου, καὶ λιθηνὸν μαλάξαι φύ-
σιν, γραψὴν τηνικαῖα διετίθεται πρὸς τὸν Ἀπελ-
χασῆμ, συμβουλεύων ἀποσχέσθαι μὲν τῶν τοιούτων
χενῶν ἐπιχειρημάτων, καὶ μὴ εἰς ἀέρα πατεῖν, ἀλλὰ
προτεληθεῖν τε αὐτῷ καὶ πολλῶν καμάτων ἐσυ-
τὸν ἀπαλλάξαι, δωρημάτων τε δαψιλῶν ἐπαπολαῦσαι
καὶ τιμῆς. Ο δὲ Ἀπελχασῆμ ἐπεὶ καὶ τὸν Προσούχ
ἐμάνθανε πολιορκοῦντα τὰ κατεχόμενα ὑπὸ τινῶν
στρατῶν κάστρα, ἥδη δὲ καὶ τῇ Νικαλῷ προσπε-
λάξειν ἐφ' ὧ πολιορκῆσαι ταῦτην, τὴν ἀνάγκην (51)
φιλοτιμίαν δ φασι ποιησάμενος, ἅμα δὲ καὶ τῇς τοῦ
βασιλέως γνώμης καταστοχασάμενος, καὶ τεθαρή-
χὼς τὴν μετ' αὐτοῦ εἰρήνην ἀσπάζεται. Τῶν δὲ ἀνα-
μεταξὺ εἰρηνικῶν σπουδῶν τελεσθεισῶν, μελετήσας
καὶ ἔτερόν τι συνοίσον δ αὐτοκράτωρ, ἐπεὶ καὶ ^{ετ} οὐκ
ἀνὴρ ἀλλως ἀνυσθῆναι τὸ σκοπούμενον, μετακαλεῖ-
ται τούτον εἰς τὴν βασιλεύουσαν, ἐφ' ὧ καὶ χρήματα
λαβεῖν, καὶ τρυφῆς ἀλις ἐπαπολαῦσαι, καὶ οὕτως οἰ-
καδὲ ἐπαναστρέψαι. Πείθεται δ Ἀπελχασῆμ καὶ
εισελθὼν εἰς τὴν βασιλεύουσαν παντοίας ἀξιούται
ριωφροσύνης. Ως δὲ τὴν Νικομήδους (πόλεις δὲ αὗτη
μητρόπολις Βιθυνίας) κατεῖχον οἱ τῆς Νικαλαὶ ἐξ-
άρχοντες Τούρκοι, ἐκεῖθεν δ βασιλεὺς ἐλάσαι τούτους
βουλόμενος, ἔτερον παρὰ θάλατταν οἰκοδομῆσαι πο-
λίχνιον (52) δεῖν ἐκρινεῖν, ἐν διψῃ τὰ τῆς ἀγάπης
ἡδραστο. Τοιγαροῦν ἐν φορταγαγοῖς ναυσὶν ἀπαντά-
τα πρὸς χρήσιν χρειώδη σὺν αὐτοῖς οἰκοδόμοις ἐμ-
βαλὼν ἐξαπέστειλε, τὴν τούτου οἰκοδομήν Εὔσταθίῳ
τῷ τοῦ στόλου δρουγγαριῷ ἀναθέμενος, καὶ τὸ ἀπόρ-
ρητον ἐγκαλάψαι ^{ετ} ἐπισκήψας, εἰ τινὲς τῶν Τούρ-
κων διέρχοντο παντοίων φιλοφρονεῖσθαι, καὶ ἐς κό-
ρον διδόντας, ἐπικαλύνειν ^{ετ} τῶν διωρεῶν ^{ετ}, προστιθέναι
δὲ τοῦ μετ' εἰδῆσεως τοῦ Ἀπελχασῆμ τοῦτο οἰκοδο-
μεῖν, εἴτα ἀπαν πλοίον ἀπειρξαι τῶν τῆς Βιθυνίας
περαλίων μερῶν, ὡς μὴ δῆλον αὐτῷ γενέσθαι τὸ γι-
νόμενον. Τῷ δὲ Ἀπελχασῆμ καθ' ἐκάστην χρήματα
διδοὺς, οὐκ ἐνεδίδου, εἰς βαλανεῖα τε προτρεπόμενος
καὶ ἐπηγλασίας, καὶ κυνηγέσια, πρὸς δὲ καὶ τὰς
κατὰ τὰς λεωφόρους ισταμένας στήλας ἀναθεωρεῖν
ἀλλὰ καὶ ἐπιπικόνδια ἀγῶνα δι' αὐτὸν ἐντητησαθεῖται τοῖς

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{ετ} ἐκεῖνος δεινός. ^{ετ} Deest vocula καὶ. ^{ετ} ἐκκαλάψῃ. ^{ετ} ἐπαπολαῦνειν. ^{ετ} χρειωδῶν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(51) *Taύτην τὴν ἀράτην.* **325** Proverbialis
fornula, qua non semel utitur Anna, lib. xiii,
p. g. 399 et 402, nostris frequens, *Faire de neces-
sité vertu*. Will. Tyrius lib. x, cap. 17: *Faciens de
necessitate virtutem*. Albericus an. 1062: *Necessitatem
vertens in voluntatem*. Nangius in Phil. 3, initio: *De
necessitate fecit virtutem*.

(52) *Oikodomῆσαι πολίχνιον*. Oppidum, seu

castrum forte, quod Kibatōn Græci, nostri *Civitatis*
appellarunt, in Nicomediensi sinu exædificatum
ab Alexio, ut auctor est Ordericus Vitalis, lib. iv,
qui id Varangis inhabitandum et tuendum ab
codem Augusto concessum narrat. Vide Notas no-
stras ad Villhard. n. 89 et 240. Ciboti *πολιχνίον*
etiam *Pachymeres*, lib. vi, cap. 25.

διφρηλάταις ἐκέλευσε κατὰ τὸ πάλαι τῷ μεγάλῳ Κωνσταντίνῳ οἰκοδομηθὲν Θέατρον (53), καὶ καθ' ἐκίστην ἐν τούτῳ παραγγένεσθαι, καὶ τάς τῶν ἱππων δοκιμασίας ὁρῆν ἡρέθισεν ⁸⁷, ἵν' ἐντεῦθεν τριδομένου τοῦ κατιροῦ, ἐκεχειρίᾳ τοῖς οἰκοδόμοις διδοται. Ὡς δὲ τὸ πολλοῖχον ἥδη τετέλεσται, καὶ πέρας τὸ σκοπούμενον ἐτρέχειν, πλεῖστοι δωρεαί; τοῦτον ἀμειγέμενος, τῷ σεβαστοτάτῳ τε ἀξιώματι τιμῆσας καὶ ἐπὶ πλέον τὰς συνθήκας ἐμπεδώσας διὰ τιμῆς ἐξέπεμψεν αὐτὸν διεπόντειον. Ἀγγελθείσης δὲ αὐτῷ τῆς τοῦ κάστρου οἰκοδομῆς, καὶν ἐπὶ τῇ τούτου ἀνεγέρσει τὸ παράπαν κατετέτρωτο ⁸⁸ τὴν ψυχὴν, ἀλλ' οὐν τὸν ἀγνοοῦντα ὑποκριθεὶς τὸ παράπαν ἐσίγησεν. Τοιοῦτον τι καὶ περὶ Ἀλκιβιάδους ἴτερηται. Οὗτον γάρ κάκεινον; ⁸⁹ Λακεδαιμονίους ἐξηπατήκει μὴ συγχωροῦντας ἀνοικοδομῆσαι Ἀθήνας καθαιρεθείσας ὅπλα Περσῶν. Παραγγείλας γάρ ἀνοικοδομεῖν Ἀθηναίους, ἐκεῖθεν ἀπώχετο πρεσεδένων εἰς Λακεδαίμονα. Εἴτα τῆς πρεσεδέας τὸν χρόνον τρίβοντος, καὶ διδόντος τὸ ἀνδόσιμων τοῖς οἰκοδομοῦσιν, μετὰ τὴν ἐξαπάτηην δῆλην ἱκουσαν Λακεδαιμόνιοι τὴν οἰκοδομὴν Ἀθηνῶν. Καὶ μέμηνται τῆς καλῆς ἀπάτης ταυτῆσι καὶ δι Παιανιεὺς ἐνιαχοῦ τῶν λόγων αὐτοῦ. Τοιοῦτον ἔπειρ καὶ τούμοῦ πατρὸς τὸ ἀπίνημα ἦν, μᾶλλον δὲ καὶ Ἀλκιβιάδους στρατηγικώτερον. Ἰπποδρομίας γάρ καὶ τρυφαῖς ἀλλαῖς τὸν Βάρβαρον τοῦτον ὑποσκίνων, καὶ εἰς ἡμέρας ⁹⁰ ἐξ ἡμέρας περαπεμψμενος ἔφθασεν ἀπατήσας τὸ φρούριον. Καὶ τηνικαῦτα τοῦ σύμπαντος τελεσθέντος ἔργου, τὸν ἀνδρα τῆς βασιλίδος ἀπέλισε πόλεως.

publica columnarum statuarumque in plateis extantia. Quin etiam ejus in gratiam unius certamen equeorum curulum apparari coiunctaque jussit in theatro quod magnus olim struxit Constantinus: delectarique eo ludicro potissimum hominem sentiens, blande urgebat, ut eo quotidie itaret spectatum, vel quadrigarum cursus, vel domitaciones eorum. Per has remissiones Apelchasemo tempus suaviter terente, perfecta munitio est: cuius rei certior Augustus factus, hospitem majoribus adhuc onustum donis et sebastotati (quasi augustissimum diceres) dignitate honestatum, firmatius quam maxime conventorum pactis, a se cum bona gratia honoriscentissime dimisit itinere maritimo. Ei cum paulo post nuntiata esset arcis constructio, quanquam ea res alto illi vulnere penetravit animalium, habuit tamen vultum et vocem in potestate, et quasi audire dissimulans in silentio se continuuit. Tale quiddam et de Alcibiade memoratur. Cum enim Lacedæmonii non sinerent instaurari Athenias deletas a Persis, 175 dato suis consilio ut suuma ope totisque simul omnes viribus in urbis aedificationem incumberent, ipse legatus pergit Lacedæmonem, ubi negotiatione tracta per lentas moras otium Atheniensibus confecit perpetrandi eopli: seroque tandem se delusos Lacedæmonii sensere, nuntiis indicantibus restitutam in integrum stare urbem atque arcem Athenarum: prout hanc egregiam prudentissimi ducis fraudem alicubi suorum operum Pæanensis narrat. Nec isto inferius patris hoc mei stratagema fuit; quin dicere ausim et solertiū Alcibiadeo illo, per quod epulis ac spectaculis deliniens Barbarum, diemque ut ex die securus traheret blande impetrans, munitio nem interim arcis absolvit; tumque demum opere perfecto ex urbe regia virum dimisit bene pastum et egregie delusum.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁸⁷ ἡρέθιζεν. ⁸⁸ ἐτέτρωτο. ⁸⁹ κάκεινος, recte. ⁹⁰ εἰς ἡμέραν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(53) Θέατρον. Theatrum ante Severi tempora Constantiopolis extitisse produnt passim scriptores. Eversum restituit idem Severus Byzantinis reconciliatus, ut auctor est Cedrenus, e regione templi Veneris, ut est in Chronico Alexandrino: quod quidem theatrum illud esse opinor, quod Veteris urbis Descriptio statuit in 2 regione, quæ intra veteris Byzantii fines fuit. Theatrum illud Minus nuncupatur, ad ejus forte discrimen, quod

A Nicæenses præsidio tenebant) ad eamque rem opus esse videret constructione maritimæ arcis, quæ usum Nicomediæ suppleret, perficere id decrevit eo ipso tempore quo Apelchasemus Constantinopolis relaxans animum, de pacis conditionibus per otium tractaret. Omnibus ergo quæ ad ædificationem esse poterant usui in naves onerarias impensis, cum magna cæmentariorum atque ejus generis opifcum manu, Eustathio classis drungario, totius negotii curam demandat, suggestaque in au rem quid arcum quidem habere, cæterum exsequi strenue opus sit. Omni nempe ratione, moris et impedimentis perruptis omnibus, quam celeri me construendam arcem: ei rei si qui forte Turcorum intervenirent, ii pecuniis, ii conviviis, ii beneficiis omne genus obruerentur: tum admonerentur quasi obiter, ut de re quam ipsorum causa vulgari nondum oporteret, Apelchasemu esse Constantinopoli conjunctissimum imperatori, nihil eorum quæ viderent sine conscientia et voluntate ipsius fieri, interim sedula opera daretur ne qua navis ex maritima Bithyniæ ora Constantinopolim venire sineretur, quæ indicium Apelchasemo novæ constructionis afferre posset. Hæc Eustathio præscripta. Interim Apelchasemu imperator quotidiani implere largitionibus non cessabat: ad balneas hominem officiosissime invitans, tum ad spectacula equestrium ludorum, atque ad venationes secum dicens, ostentansque hospiti ornamenta

exsilit in 14 regione. Neutrū tamen hoc loco ab Anna intelligitur; nam Hippodromum, seu Circus ita appellasse constat, quo I et Nicæa, Marcellino comiti, et aliis non semel evenit, quem a Severo inchoatum, a Constantino M. instauratum et confectum tradunt Zosimus, lib. II; Glycas et Codinus, in Origin. C.P. Θέατρον τοῦ Ἰπποδρομοῦ dixit Gregorius in Vita S. Basillii Junioris, n. 11.

Ceterum Prosvchus, justa id quod Taticius in die nocturni tunc nuntii comperit, cum valido exercitu totis ipse incumbens viribus Nicææ oppugnationem urgebat, vi se illam subacturum autumnans, spe ad trimestrem jam usque contentiōnem pertinaci, nihilque in futurum certa remittere. Jamque intus arcto loco res erant Apelchaseimo et ceteris oppugnationem cum ipso tolerantibus. Ergo illi maturum rati consulere in medium, sic communiter statuerunt: implorandum videri auxilium imperatoris; neque enim se posse aut diutius obsistere Prosvcho armis rem gerenti, nec porro tam aut honestum ducere ejus clementiæ ejus iram tam acerbam experientur capita sua credere; præstareque omnino cervices imperatoriae servitutis jugo, quam manus victoriæ Prosvchi dare. His imperator acceptis repente Taticium cum flore copiarum quæ tum forte ad manum suere, vexillis et sceptris argento clavatis ad speciem justi ac regii exercitus additis, suppetias obssessis misit, datis clam mandatis, ut ostentatum Apelchaseimo auxilium potius ex mente imperatoris atque ex usu rei Romanæ, quam ex utilitate aut voluntate ipsius Apelchaseimi administraret. Neque enim se magnopere curare hunc Barbarum, neulum quovis pretio periculoque pacisci salutem ejus velle, verum allici tamen eundem liberationis spe quoadam, factu opportunum ducere. Quoniam duobus Barbaris æque Romanæ reipublicæ insensis, inter se tum hostiliter commissis, politica ratio dictaret debiliorem sublevandum sustentandumque, non ut plane vinceret, sed ne prorsus succumbere; si que illum quidem expelleret, huic autem creptam urbem ditioni Romanæ restitueret, successu non per se solum aestimando, sed quod ad alias aliasque recuperationes amissarum urbium regionumque Romanis gradus futurus esset. Multum siquidem imperii Romani limites, ex quo Turci præsertim invaluerant, a pristina latitudine coarctati coierant inter se sibi invicem admoverant. Quippe cum olim ambæ columnæ, quæ ortum occasumque finiunt, altera ad Gades in extrema plaga occidua, Herculea dicta, 176 in orientali altera prope Indum flumen a Bæcho posita, ditionis Romanæ longitudinem mettentur (longitudinem, inquam, nam latitudo tanta fuit imperii Romani, quantam vix complecti oratio possit: ex australi quidem latere comprehendens Ægyptum, Meroen, Trogodylitacen universam et eas omnes quæ zonam torridam proxime accedunt regiones; a septentrionali vero parte decantatissimam Thulen gentesque quæcunque boreale clima

A 'Ο δὲ Προτούχης μετὰ δυνάμεως ὡς τὸ πίστοιο κατατάσθιαν ἐποιήσατε τὴν Νίκαιαν καθὼς ὁ τῷ Τατικῷ νυκτὸς προσεληνθώς τότε ἐλεγε. Καὶ ἐπὶ μησὶ τρισὶ πολιορκῶν ταῦτην οὐκ ἐνεδίδου. Ἐν στενῷ δὲ κομιδῇ τὰ κατ' αὐτοὺς οἱ ἐντὸς καὶ αὐτῆς δὲ δ' Ἀπελγαστὴμ ἐωρακίτες, καὶ μή ἐπιπλέον ἀντέχειν πρὸς τὸν Προτούχης δυνάμενοι, διαπεμψάμενοι πρὸς τὸν βασιλέα τὸν ἐξ αὐτοῦ βοηθείας τυχεῖν, κρείττον λέγοντες; ἡγείσθαι δούλους αὐτοῦ δυναμάζεσθαι τῇ τῷ Προτούχης δοῦναι χεῖρας. 'Ο δὲ παραχρῆμα τούς τοὺς παρατυχόντας ἐκκρίτους διειλῶν, σημαῖα; ταὶς καὶ σκῆπτρα ἀργυρόλα τεπιδιδοὺς εἰς ἀρωγὴν τούτους ἐκπέμπει. Οὐ γάρ ἀντικρυς βοηθῶν τῷ Ἀπελγαστὴμ στρατιὰν ἐπεμπεῖ, ἀλλὰ τὰ τῆς βοηθείας ἐντεῦθεν κατὰ τὸν νοῦν τοῦ αὐτοκράτορος εἰς καταλύσιον τοῦ Ἀπελγαστὴμ περιίστατο. Δύο γάρ πρὸς ἀλλήλους μαχομένων ἔχθρων τῆς τῶν Ρωμαίων ἡγεμονίας, ἐδει τῷ ἀσθενεστέρῳ συνθέσθαι, οὐχ ἵνα ἐπικρατέστερος γένηται, ἀλλ' ἵνα τὸν μὲν ἀποκρούσθεται, ἀφ' οὗ δὲ τὴν πόλιν ἐξέληται, καὶ τὴν τέως μή οὔσαν ὑπὸ τὸν κύκλον αὐτοῦ ιδίαν ποιήσηται, καὶ κατὰ μικρὸν ἐκ ταῦτης ἐπέραν καὶ μάλα ἀλλήν ἐλέμενος τὴν τῶν Ρωμαίων ἀρχὴν πλατυτέραν ποιήσηται, εἰς στενὸν κομιδῇ καταστᾶσαν, καὶ μᾶλλον ἐξότου τὸ τῶν Τούρκων δύρυν ἐπικρατέστερον γέγονεν. Ἡν μὲν γάρ ὅτε οἱ ὅροι τῆς τῶν Ρωμαίων ἡγεμονίας αἱ ἀμφοτέραι στῆλαι ἡσαν ἀνατολὴν καὶ δύσιν περιορίζουσαι, ἐξ ἑσπέρας μὲν αἱ τοῦ Ἡρακλέως δυομαζόμεναι, ἐξ ἡσαν δὲ αἱ ἀγχοῦ πουστάμεναι τοῦ Ἰνδικοῦ πέρατος αἱ τοῦ Διονύσου (54). Κατὰ γάρ πλάτος οὐκ ἔστιν εἰπεῖν δύσιν ἥν τῆς τῶν Ρωμαίων βασιλείας τὸ κράτος. Αἴτιοπος, καὶ Μεροή, καὶ Τρωγλοδυτικὴ πᾶσα, καὶ τὰ ἐκείθεντα τῆς διατεχανυμένης, καὶ τὰ ἐξ ἐπέρου μέρους; ἡ πολυθρύλητος Θούλη, καὶ δυσα ἔνη βροσκει τὸ κλίμα τὸ Βόρειον, οἵς κατὰ κορυφὴν δέ Βόρειος ἔταται πόλος, 'Αλλ' ἐπ' ἐκείνῳ γε τοῦ καιροῦ ἐκ μὲν ἀνατολῆς δέ γειτων Βόσπορος δύριον τῶν Ρωμαϊκῶν σκῆπτρων, ἐκ δὲ τῆς ἐσπέρας καὶ Ἀδριανοῦ καθίστατο πόλις. 'Αλλ' ὅγε βασιλεὺς Ἀλέξιος ὁσπερ πάλιν χεροὶ τοὺς ἐκατέρωθεν ἐπιτιθεμένους Βαρδάρους καὶ καθάπερ ἀπὸ κέντρου τῆς Βυζαντίου περιορχούμενος ηρύνετο τὸν κύκλον τῆς βασιλείας, καὶ ἐκ μὲν ἐσπέρας τὸν Ἀδριανοῖς πόντον θετεῖ δύριον, ἐκ δὲ τῆς ἀνατολῆς Εὐφράτην καὶ Τίγρητα. Καὶ εἰς τὴν προτέραν εύδαιμονίαν τῆς βασιλείαν ἀνενεώσατο ἀν⁹¹, εἰ μή γε οἱ ἐπάλληλοι ἀγῶνες καὶ οἱ πυκνοὶ πόνοι καὶ κίνδυνοι (ἥν γάρ καὶ ἀμφοτέραις δι αὐτοκράτωρ μεγαλοκίνδυνος; τε καὶ πυκνοκίνδυνος) τοῦτον ἀπέστησαν τοῦ δρμῆματος. 'Αλλ' ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἐλεγον, ὅτι στρατιὰν ἀποτέλλων τῷ τῆς Νίκαιας πυράννῳ Ἀπελγαστῷ,

B

C

D

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁹¹ Ἑγγύθεν. ⁹² Deest vocula ἄν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(54) Αἱ τοῦ Διονύσου. Dyonsius in Peric-
gesi: Ενθα τε καὶ στῆλαι Θεοταιγέτεως Διονύσου

Ἐστᾶσιν, πυμάτοι παρὰ δύο ώκεανοιο
Ἰνδῶν ὑστατίοισιν ἐν οὐρεσιν, ἐνθα τε Γάγγης
Λευκὸν ὑδωρ Νυσσαῖον ἐπὶ Πλαταμῶνα κυλίνθει.

γνώμῃς εἶχεν οὐχ ἵν' ἐκεῖνον ἐξέληται τοῦ κινδύνου, ἀλλ' ἵπος ἀν' ἑαυτῷ τὴν νίκην περιποιήσται. Οἱ μήνης τὸν ἕπεται τὸν πόλεμον συνέπνευσεν⁹³. Ἐστε γὰρ οἵτινα τὰ κατ' αὐτούς. Οἱ γὰρ ἀποσταλέντες τῷ τοῦ χωρίου Γεωργίου δύνομαζόμενον κατέλαβον πολέμους. Οἱ δὲ Τούρκοι παραχρῆμα τὰς πύλας αὐτοῖς ἀντέτασαν. Οἱ δὲ ἀνθεύεν τῆς ἀνατολικῆς πόρτης περὶ τὰ κορδεμνα τοῦ τείχους ἀνελθόντες, τὰς σημαῖας καὶ τὰ σκῆπτρα λαζδὸν κατέστησαν ἀλαζόνες ἄμα καὶ τὸ ἐνυάλιον συνεχῶς ἐνηχοῦντες, ὡφὲν οἱ μὲν ἔξωθεν ἐκδειματωθέντες διὰ νυκτὸς ἐκεῖνον φέροντο, αὐτὸν ἐληυθέντας τὸν αὐτοκράτορα νομίσαντες· αἱ δὲ Ἦρωμαίκα δυνάμεις αὐθίς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ὑπέστρεψαν. Οὐ γὰρ ἡσαν δύσιμαχον πλῆθος πρὸς ἑφοδὸν Περσικὴν ἐπιτιζομένην ἐκ τοῦ βάθους τῆς Τουρκικῆς⁹⁴ ἔξουσίας αὐθίς ἐλεύσασθαι⁹⁵.

B C *re lantæ assecutione retardassent. Cæterum ut eo redeam unde digressa sum, ex isto proposito imperii dilatandi hauserat Augustus consilium mittendi Nicæam exercitus suppetias Apelchasemo, non quo illum periculo eriperet, sed ut sibi victoriam pararet. At enim non aspiravit tum quidem ei cœptio fortuna. Sic enim res ibi tum gesta se habuit. Missi auxilio Romani oppidulum occuparunt a domino Georgio nomen habens: quo comperto, qui obsidebantur Nicææ Turci portas exemplo ipsis aperuerunt. Inde illi cum condescindissent supra portam orientalem in pinnas et propugnacula murorum, signaque illic ac sceptræ in seriem terrifica procul specie statuissent ostentabundi, simul alacribus vociferationibus jugiter minaciterque personantes, perfecerunt deum ut qui Nicæam oppugnabant Barbari Romanum ipsum imperatorem cum omnibus suis copiis in eam ingressum, terrore ac desperatione inde ortis conturbati per noctem abscesserint. Post quæ Romanus exercitus Constantinopolim rediit; non enim se parem sentiebat excipiendis, in ipsorum reditu, Barbaris: quos satis constabat animo revertendi recessisse in intimam ditionem Turcicam; inde mox ancto exercitu in numerum quantum maximum conflare ultimo conatu Turcicum nomen universum valet, ad expulsionis sua vel ignominiam eluenitam, vel injuriam ulciscendam denuo venturos.*

Tὴν δὲ τοῦ Σιασὸν ὑποστροφὴν δισυλτεῖν ἀπεκ- C *την δεχόμενος, ἐπει ἐώρα τούτον ἐμβραδύνοντα, ἐμεμυθήκει δὲ τὰ κατ' αὐτὸν, ὡς τὸν Χαρατικὴν μετὰ τρόπου τῆς Σινώπης (55), ἀπῆλασεν τοῦ θεοῦ βαπτίσματος⁹⁶ ὡς τετυχκει καὶ κατὰ τὴν ἐσπέραν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἀποστάλη, τὴν δουκικὴν ἔξουσίαν Ἀγχιάλου περιζωτάμενος, τηνίστο καλήσχαλλεν. Δειγνοὶ δὲ τὸν ἀλογίσατο τὸν Πουζάνον αὐθίς μετὰ δυνάμεων κατὰ τοῦ Ἀπελχασθμ ἀποστεῖλαι, ἥμα δὲ καὶ πρὸς τὸν σύντοκράτορα γραφὴν περὶ τοῦ αὐτοῦ κήδους διαλαμβάνουσαν αὐτῷ ἐγχειρίσαι. Εἴχε δὲ τὰ γράμματα οὕτως· Ἡκηνόειν, ὡς βασιλεῦ, τὰ κατὰ σὲ καὶ δύνας τὴν βασιλείαν ἀραδηνάμερος ἀρχήν, ἐκ προοιμίου πολλοῖς ἀρώσιν ἐμπέπτωντας, καὶ ὡς ἀρτὶ τὰ κατὰ τοὺς Λατίνους κατευράσαστος, οἱ Σκύθαι κατὰ σὸν ἐτοιμάζονται, καὶ οἱ αὐτῖς⁹⁷ δὲ ἀμήρ Ἀπελχασθμ τὰς μετὰ σὸν⁹⁸ τοῦ Σολυμᾶ σκονδᾶς καταλύσας μέχρις αὐτῆς Δαμάλεως τὴν Ἀστραπήν. Εἰ γοῦν βούλεις καὶ τὸν Ἀπελχασθμ τῶν αὐτόθι μερῶν ἀπελαθῆναι καὶ τὴν Ἀστραπήν δὴ τὴν*

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁹³ τοῦτον συνένευσεν. ⁹⁴ δουκικῆς. ⁹⁵ ἐλεύσεσθαι. ⁹⁶ ὡς τὸν θεοῦ βαπτίσματος. ⁹⁷ αὐτὸς δ. ⁹⁸ Dux est vocula σου.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(55) Σινώπης. Sinopem in potestate fuisse Alexii, cum nostri Hierosolymam profecti sunt, observat etiam Albertus Aq. lib. viii, cap. 22.

denique noster ipse Amer Apelchensem, induciis, quae tibi erant cum Solyma compositae, solutis, usque ad ipsam Damalim Asiam vastet. Si ergo volueris Apelchensem ex istis partibus expelli, tum Asiam, ipsamque adeo Antiochiam potestati tuae restitui, mitte tuam ad me filiam nūrum mihi charissimam futuram, sponsam vero primogenito filiorum meorum. Id si feceris nullum tibi deinceps impedimentum obstabit, sed omnia facile perficies, me adjuvante, quacunque aggredi libuerit, non per Orientem solum, verum etiam usque ad Illyricum et per occidas regiones universas, opera copiarum auxiliarium quas mittimus tibi. Ilactenus Persicus sultanes. At Puzanus, admotis Nicæa copiis, tentaque iterum et saepius frustra civitate, repugnante toties fortiter Apelchensem, et ubi opus erat, auxilia tum petente, tum accipiente ab Alexio, ad ceteram urbium arciumque reliquarum recuperationem impetum convertit. Recedens ergo a Nicæa vicinia longius, castra munit ad Lampen fluvium circa Lopadium. Ejus Apelchensem abscessu comperto, tredecim mulos oneravit auro, quantum ferre potuerunt, cum iisque ad sultanem Persarum ipse prosciscitur, tanti, ut sperabat, munieris gratia impetraturus ab eo, ne sua sibi praefectura abrogaretur. Sultanes in quodam tum loco Spacha dicto comimorans certior de Apelchensi adventu factus, ne admittere quidem in conspectum eum voluit; ipso porro deprecatores adhibente, illis importunius instantibus os occlusit ad exterritum hoc responso: *Quoniam semel Ameri Puzano potestatem istam tribui, abdicare ipsum cibentem et inauditum nolo. Dei ergo Apelchensem curum ad Puzanum se conferens, cum eoque ut rolet de rebus suis tractet. Quidquid inter ipsos convenierit ratum habebo. Multa contra hæc Apelchensem per se suosque allegavit, multa movit. Sed cum tempus terere se animadverteret, desperans denique iter ad Puzanum suscipit. Non longum processerat, cum illi occurrunt expediti ducenti viri fortes 178 et primarii contra ipsum missi a Puzano, quem nequaquam Apelchensi ab Nicæa proscriptio latuerat. Il captum miserum laqueo ex nervo torto strangularunt.*

At imperator, lectis sultanis litteris, ne primarum quidem cogitationum ac deliberationis tenuis admittere in animum sustinuit mentionem ejus quæ petebatur rei. Quomodo enim? cum regia virgo, si, quod ista epistola postulabat, primogenito sultanis despensa in Persidem duceretur, miserrima utique in totam vitam foret, regni cunctos quavis egestate tristioris. Sed neque id lex

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁹⁹ πρωτοτόκῳ. ¹ ἐπισάξας. ² Deest vocula ἀν. ³ ἀφαιρήσεσθαι. ⁴ ἐκεῖθεν δι. ⁵ Desunt voces ἀνδράσι καλ. ⁶ λαβεῖν. ⁷ πρωτοτόκῳ. ⁸ ἐπέτρεψεν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(56) Αδύτην. Urbem hoc nomine habet Anna, pag. 524. Vide Notas ad p. 94.

(57) Λοπάδιον. De oppido Lopadio et fluvio ejusdem nominis habet quædam Leunclynius in

Α Ἀριστοχειαρ ὑπὸ τὴν σὴν γενέσθαι χεῖρα, ἀπόστειλόρ μοι τὴν σὴν θυγατέρα εἰς τύμφην ἐμὴν τῷ πρωτοτόκῳ⁹⁹ τῷρ ἐμῶν νιῶν. Καὶ τοῦ λοιποῦ οἰδέν σοι σκῶλορ δεσται, ἀλλὰ πάντα φαδιας ἐξεσται σοι ἀρύειν, ἐμοῦ σοι ἀπαρήγοντος, οὐ κατὰ τὴν ἐφαρ μόρον, ἀλλὰ μέχρις Ἰλινρικοῦ καὶ τῆς ἐσπέρας ἀπόσης, διὰ δινάμεων ὑποστελλομένωρ σοι παρ' ἡμῶν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τῶν Περσῶν σουλτᾶν. Οὐ δε Πουζάνο; μέχρι Νικαίας καταλαβών καὶ ἀπέπειραν ταῦτας οὐχ ἀπακ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ποιησάμενος καὶ διεμαρτῶν τοῦ σκοποῦ, τοῦ Ἀπελχασῆμ γενναῖως ἀνταγωνιζομένου, ἐξαιτησαμένου καὶ ἀπὸ τοῦ βασιλέως βοηθειαν, καὶ λαδόντος, πρὸς τὴν τῶν λοιπῶν πλεύων τε καὶ πολιχνιών κατάσχεσιν ὥρμησιν, ἐκεῖθεν ὑποχωρήσας, τὴν σκηνὴν κατὰ τὸν Λάμπην (56) πηξάμενος (ποταμὸς οὗτος περὶ Λοπάδιον [57])¹ μετὰ δὲ τὴν τούτου ὑποχώρησιν ἐν δεκατέσσερι τημίσιοις χρυσοί ἐπεισάξας² δὲ Ἀπελχασῆμ ἐπόντον φέρειν ἡδύναντο, ἀπέρχεται πρὸς τῶν Περσῶν σουλτᾶν, δῶρον αὐτῷρ κομίζων ἐφ' ὧ μὴ παραλυθῆναι τῆς ἀρχῆς. Καταλαμβάνει δὲ τοῦτον περὶ τὸ πάσχα [σπασθῆ] αὐλιζόμενον. Ως δὲ οὐδὲ θεάσασθαι τούτον δ σουλτᾶν ἡξίου, μεσίταις ἐχρῆτο. Οὐ δὲ δχλούμενος ὑπ' αὐτῶν ἐφη: Ἐπει καθάπαξ τὴν ἐξουσιαρ τῷ Ἀμήρ Πουζάνῳ μετέθεμην³, οὐκ ἔτι ταύτην ἐξ αὐτοῦ ἀφαιρεθῆσθαι⁴ βούλομαι. Ἐπιδέντα τοιρυτὰ χρήματα ἀπελθὼν πρὸς αὐτὸν, καὶ τὰν δ βούλεσται εἰπάτω. Καὶ τὸ δέξαρ αὐτῷ, καὶ ἐκδέσται θέλημα. Ἐφ' Ιχανὸν εὖν ἐγκαρπερήσες ἐκεῖνος καὶ πολλὰ μογήσας, καὶ μηδὲν ἡνυκώς, ἀπάρας ἐκεῖθεν ὡς⁵ πρὸς τὸν Πουζάνον ἀπεργόμενος συναντεῖ τοῖς ἐξ εκείνου κατ' αὐτοῦ ἀποστάλεῖσι διακοσίοις ἐκκρίτοις ἀνδράσι καὶ⁶ σατράπαις. Οὐδὲ γάρ τι ἐκείνου τῆς Νικαίας ἐξέλευσις τούτων διέλαθεν. Οἱ καὶ κατασχόντες αὐτὸν καὶ βρόχον ἐκ νευρᾶς ἐπικλώσαντες τῷρ τραχήλῳ τούτῳ περιβαλόντες ἀπέπνιξαν. Τὸ δὲ δόλον οὐ τοῦ Πουζάνου ἦν κατ' ἐμὸν λόγον, ἀλλὰ τοῦ σουλτᾶν ἐκείνου τοιαῦτ' οἰκονομῆσαντος κατὰ τοῦ Ἀπελχασῆμ δηλώσαντος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν κατὰ τὸν Ἀπελχασῆμ.

C proscriptio latuerat. Ii captum miserum laqueo ex

Ο δὲ βασιλεὺς τὰς τοῦ σουλτᾶν ὑπαναγνοὺς γραφάς, οὐδὲ εἰς νοῦν τὸ δηλούμενον βαλεῖν⁷ θελε. D Καὶ πῶς γάρ; τὸ γάρ βασιλεὺς θυγάτεριν διπερ τὸ γράμμα ἐζήτεις κατεγγυηθῆναι τῷ πρωτοτόκῳ⁸ αὐτῷ νιῷ, ἦν ἄρα δυστυχές ὡς ἔσοικεν, εἰ διελθήσθεις εἰς Περσίδα, βασιλείας μετεσχηκὼς ἀπάστος, κακοδαίμονεστέρας πενίας. Ἀλλ' οὐτε θεός τούτο ἐπέτρεψεν⁹, οὐτε δ βασιλεὺς εἶχε γνώμης οὐτω ταῦτα

Pund. Turc. n. 16 et 86. Luper dicitur Oloni de Diogilo lib. v, De proscript. Lud. reg. Franc. in Orient. Adde Notas nostras ad Villhard.

προσθηναι, οὐδ' ἀν εἰς στενὸν κατηνήκει στῦψη τὰ πράγματα. Εὐθὺς γάρ καὶ κατὰ πρώτην ἀκοήν τοῦ γράμματος, τῆς τοῦ Βαρβάρου κατεγέλασεν ἐρέξεως, ὑποφεγγάμενος, ὅτι ὁ δαίμων τοῦτο εἰς νῦν αὐτοῦ ἀνεβίασεν. Περὶ τοῦ μὲν κήδους οὕτως ἔσχεν διαντοχάτωρ ἐλπίσι δὲ κεναῖς τὸν τοῦ σουλτᾶν λογισμὸν ἀπαιωρεῖν δεῖν λογισάμενος, καταπεμψάμενος τὸν Κουρτίκιον μεθ' ἑτέρων τριῶν, ἀποστέλλει τούτους πρέσβεις, καὶ γράμματα δί' ὧν τὴν εἰρήνην ἐνέφαινεν ἀσπάζεσθαι, καὶ πρὸς τὰ μηνυθέντα κατανεύειν, ἀπαιτῶν ἄμα καὶ αὐτὸς, ἀλλὰ τὰ τοῦ χρόνου παράτασιν εἰσάγοντα. Οὕπω οἱ ἐκ τοῦ Βυζαντίου πεμφθέντες πρέσβεις τὸν Χοροσάν (58) κατέλαβον, καὶ τὴν τοῦ σουλτᾶν ἀναίρεσιν (59) μεμαθηκτές ὑπέστρεψαν. Καὶ γάρ διάταξεις αὐτοῦ Τουτούσης, μετὰ τὸ ἀνελεῖν τὸν ἀμήρ Σολυμᾶν, καὶ τὸν ίδιον γαμβρὸν ἐξ Ἀραβίας ¹⁰ κατ' αὐτοῦ στρατεύσαντα, τυφωθεῖς, καὶ τὸν σουλτᾶν μεμαθηκώς εἰς εἰρηνικὰς σπονδὰς μετὰ τοῦ αὐτοχρίτορος ἡδη ἐπείγεσθαι, πρὸς τὸν τάδελφοῦ φόνον ἀπέβλεψε. Δυοκαίδεκα τοῖνυν Χασίους (60) οὕτω τῇ Περσίδι διαλεκτικῷ καλουμένους φύνιον πνέοντας μεταχαλεσάμενος, ὃς πρέσβεις τάχα πρὸς τὸν σουλτᾶν ἔξεπεμψε καὶ τὸν τρόπον αὐτοῖς ὑποθέμενος ἄμα τῆς τοῦ ἀδελφοῦ σφιγῆς, "Ἄπιτε, φάμενος, καὶ πρώτα μέτρο διακηρυκεύσατε ὡς ἀπέρρητη τιτανέειρ τῷ Σουλτᾶν ἀκαγγεῖλαι, ἐπάλλ δὲ παραγωγῆτε τῆς εἰσόδου ὡς τάχα πρὸς οὓς αὐτῷ ὡμοιληκταί βούλεσθε ¹¹, πλησίασατες παραχρῆμα τὸν ἐμὸρ διαμελήσατες ἀδελφόν. Οἱ δὲ πρέσβεις ή μᾶλλον φονεῖς καθάπερ εἰς διπλον ἡ εὐωχίαν πεμπόμενοι, προθυμότατα πρὸς τὴν τοῦ σουλτᾶν σφαγὴν ἀπῆσαν. Μεθύοντα τοῦτον καταλαβόντες, ἐπει πάσα ἐκεχειρίᾳ τούτοις ἐδίδοτο, τῶν ἐμπειστευμένων τὴν τοῦ σουλτᾶν φυλακὴν, πόρρωθεν ἐστηκότων, αὐτοὶ πλησίασαντες, τὰ ἔιφα τῆς μάλης σπασάμενοι διπλελίζουσι: (61) παραχρῆμα τὸν ἀλιον. Τοιούτον γάρ τὸ τῶν Χασίων ἐστίν αἴμασι χαλρον, καὶ τρυφήν αὐτὸς τοῦτο λογιζόμενοι, εἰ μόνον διὰ σπλάγχνων ἀνθρώπων τὸ ἔιφος ἐλάσσειν, τοῦ λοιποῦ ¹² δὲ καὶ τινες αὐτοὺς θαυμαστοὶ εἰπεῖν λοιπούς τούτῳ ἐπιθέμενοι κα-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁰ ἀλλά τε τὰ. ¹¹ Ἀραβίας. ¹² βούλεσθαι. ¹³ Desunt voces τοῦ λοιποῦ, etc., καταχορδεύσεται.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(58) Χοροσάν. Ia dicta Persis interior scripto-
ribus rerum Orient. passim. Vide Leunel. n. 4.

(59) Τοῦ Σουλτᾶν ἀράρεστον. Toparæ sultani,
ut mox pag. seq.

(60) Χασίους. Chasios hoc loco vocat Anna, quos nostri vulgo Assassinos, Persica, inquit, lingua: qua appellatione utitur etiam Nicetas in Isaacio, lib. i, n. 6, et in Alexio, lib. iii, n. 6. Χασίους dicuntur Joanni Phoca in *Descript. Terræ Sanctæ*, cap. 3. Saracenicam fuisse sicutiorum istorum nomenclaturam auctor est etiam Willen-
mus Tyrius, lib. xx, cap. 21. Caisinos in Arabia memorat non semel Theophanes, pag. 356, 358 et 363, quibus fortassis originem et nomen dedit Cai-
sius ille Ismaelita Arabus, cuius meminit Abraham Echellensis in *Hist. Arabum*, cap. 3. Sed an ab iis Chasios appellationem mutuati sint, non ausim affirmare. Vide Notas nostras ad Joinvillæ

divina sinebat, et paternus imperatoris ab ipsa prima infasti conjugii specie statim abhorrebat animus: atque ut tum res ejus erant satis ex sententia fluentes, nulla imperii necessitas cogebat amicitiam Barbarorum tam chari capitatis pretio emere. Risit ergo spem audacem Persæ primo auditu litterarum ejus, subiectisque, istud ipsi votum a malo videri dæmone suggestum. Verum idem tamen pro sua politicarum rerum prudentia non putavit opportunum significare sultani quantopere affinitatem ejus aspernaretur. Quin potius spe inani lactare ipsum, et velut trahenda tractatione talis negotii tenere interim hominem atque incertis cogitationibus suspendere suarum esse partium ereditit. Curticium igitur, tresque simul alios ad eum legatos misit, cum mutuis officiis scriptis litteris, quibus significabat per gratiam sibi accidisse pacis allatam ab eo mentionem, habereque in animo postulatis ejus annuere, verum petere et ipsum aliqua vlcissim, quæ distinete declarabat; non spe impetrandi, sed arte eludendi, extenden-
dique Barbaro deliberandi tempus, quo durando innoxius is futurus esset Romanæ rei. Cæterum priusquam hæc Byzantio profecta legatio Chorozanum pervenisset audita sultanis cædes Curticio comitibusque redditum suasit. Nec porro sultanis auctorem habuit quem minime oportuit fratrem ipsius Tutusen. Is, sublato amere Solyma, gene-
roque insuper proprio ex Arabia contra ipsum cum copiis progresso victo similiter atque occiso, tamis successibus inflatus accipere non potuit æquis auribus quod de fratre sultane nuntii ferebant: serio eum de pace cum imperatore agere, multumque jam promotum id negotium esse. Cujus prævertere clausulam tollendo mature fra-
tre certus, duodecim accersitos cædem spirantes Chasios (sic lingua Persica vocantur) legatorum nomine ac jure strenue pergere ad sultanem jussit: modum insuper tradens circumveniendi ejus. Ite, inquiens, et primo adrentu p̄æ vobis ferte habere vos arcana quæ sultani nuntietis; sic admissi et se-

D pag. 87.

(61) Διαμελίζονται. Ḡ-laloldulum sultanum a fra-
tre Tutuse, seu Tageoldulo inmissis Chasios, vel
Assassinis, interfectum hic refert Anna, qua in re
cum rerum Turcicarum et Saracenicarum scripto-
ribus non consentit. Tradit quippe El-Macinus
sultanum in urbe Bagdatensi fato naturali extin-
ctum an. hegiræ 485, Christi 1092, illiusque
percepta morte Tageoldulum sese sultanum appelle-
sse, mississeque ad Chaliphum Muquetadibillam,
quo ab eo Bagdati inauguraretur: sed repulsam
passum esse. Vereor igitur, ne quod idem scriptor
de Chasiorum fiducia et temeritate ingerit sub an.
heg. 326 483, Chr. 1090, Annæ imposuerit:
quo loco El-Macinus Battias vocat, qui aliis As-
sassini et Chasii proimiscue appellantur. Vide
euundem an. Heg. 493.

cedentibus cæteris ad aurem progressi cominus, fratrem statim meum trucidate. Cum his legati, vel potius sicarii, mandatis, 179 pro more istius generis hominum alaci vigentes gaudio, sic prorsus tanquam ad epulas irent, ad cædem sultanis properant. Commodum eum offendunt comessantem et semiebrium. Habetur sine discussione si les legatis fraternis. Scedunt familiares sultanis, sicarii se ipsi undique admovent, gladiisque quos sub ala gestabant improviso eductis infelicem momento conscient. Istiusmodi propria facinora Chasiorum sunt, hoc institutum infantæ sectæ, delectari sanguine et summam putare volupatem inergendi in viscera hominum ferri. Quod si in flagranti scelere ira succurrentium discerpantur, votorum summa, nihil opinione ipsorum magniscentius et expetibilius tali morte eum qua nec imperia commutare velint. Jam tota ipsis vita in facinorum ejusmodi meditatione consumitur: tota vi- cies et status ratio inde est, hæc ars, hæc res, hæc patriæ ipsis hæreditatis loco audacia est. Scedunt alii aliis in professione ista, et successores sibi camdem in vitam educant. Horum quidem duodecim intersectorum sultanis nemotum ad Tutusen rediit; omnes præsentem perfidie mercedem statim contrucidati penderunt. Ea Puzanus simul audiit, movet impigre cum copiis Chorosanum versus: quo eum appropinquaret, excipit eum occisi frater Tutuses, venitur ad manus, miscetur atrox cominus prælium, et diu an- ceeps obnoxia utrinque summa vi exercitibus, certisque non cedere, quoad Puzanus generosissime pugnans et totas unus conturbans phalanges hostium, lethali percussus vulnera cecidit. Tunc enim milites ejus consulere sibi pro se quisque, ac fugam alias alio tendere cœperunt. At Tutuses, ob victoriam triumphans, superbo gaudio Chorosanum rediit in sultanitii apicem mox, ut ipsi videbatur, evehendus, miser qui periculum atque adeo exitium suo imminentis capiti non cerneret.

Variae lectiones ex cod. Coislin.

¹⁸ Παργαρούχ. ¹⁹ ει. ²⁰ πρὸς τὸν. ²¹ ἀπεκδεχόμενος. ²² νιούς.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(62) *Puzanus*. Quem Anna Puzanum, El-Macius *Extacarum*, seu *Icsancarum* vocat, ubi a Tagzeoldulo superatum et cæsum refert mense Giunada, an. leg. 487, Ch. 1094.

(63) *Tutusen*. Sultanum, qui eo aeo hac gaudebat dignitate, Tutusæ fratrem, Gelaluddaulam, seu Gelaloldulum, cognomento Malcosam, vel Melicsai, appellari ab Elmacino, jam supra monui. Proinde haud scio unde *Taparem* consecravit Anna. *Melec-La*, vel potius *Melec-Si* nuncupari videtur ab Athono.

(64) *Araipetrai* δὲ αὐτός. Cæsum perinde et deletum Tagzeoldulum a Bileiarocco ex fratre nepote traditum idem El-Macius, mense Salaro an. leg. 488, Ch. 1095.

(65) *Ta Navátor* φυσῶν. Anna, lib. x, de Hungone Veremanduorum comite pag. 288, φυσῶν τὰ Ναύτον, hoc est, qui instar Novati illius heresiarchæ tumidus gestiebat. Novatus enim, qui a

A ταχορεδύειν, καθάπερ τι καὶ τὸν τοιοῦτον λογίζονται θάνατον ἡσπερ τινὰ πάτριον κλήρον τὰ φυνικὰ ταῦτα ἔργα, διλος πρὸς διλον διαβούλευσι τε καὶ παριπέμποντες. Ἐκείνων μὲν οὖν ὑπέστρεψεν οἰδεῖς πρὸς τὸν Τουτούστην ἀντίλυτρον οἷον τὰς ίδιας ὑποσχόντων σφαγάς: δι μέντοι Πουζάνις (62) ταῦτα μεμαθηκὼς σὺν διλαις δυνάμεσι πρὸς τὸν Χοροσὸν ἐπινέστρεψεν. Ἐπὶν δὲ τῷ Χοροσὸν προσεπέλασε, δέχεται τοῦτον δι τοῦ ἀναιρεθέντος ἀδελφὸς Τουτούστης. Καὶ εὐθὺς ἀγγεμάχου τῆς μάχης γενομένης, ἐπει καρτερῶς διμφω τὰ στρατεύματα ἐμάρχοντο, καὶ θάτερον θατέρῳ τῆς νίκης οὐδειχμῶς παρεχώρει, τίπτει καὶ δι Πουζάνος καιρίαν πληγεῖται, γεννιώτας ἀγωνιζόμενος, καὶ διλας συνταράττων τὰς φάλαγγας. Ἐκαστος δὲ τῶν αὐτῶν φυγῇ τὴν συντηρίαν ἐπραγματεύσατο, διλος διλος σκεδασθέντες. Οὐ δὲ Τουτούσης νικητὴς πρὸς τὸν Χοροσὸν ἐπινέστρεψεν ὡς ἡδη τὴν τοῦ σουλτανικού ἀξίαν περιζωμένος, καὶ ταῦτα τὸν κινδυνον ὑπὲρ κεφαλῆς ἔχων. Καὶ γάρ συνητηκίως αὐτῷ δι τοῦ ἀναιρεθέντος Ταπάρη (63) σουλτάνου οὗτος δι Σπαργαρούχ¹³ ὀστε λέων ἐγέρη μηγδικό ἐπὶ σώματι κύμσας, κατὰ τὴν ποίησιν. Καὶ συμβαλὼν διηρχεῖται καὶ γνώμη εἰς πολλὰ τὰς Τουτούσης δυνάμεις διέσπασε, καὶ τρέψεις ἀναχράτος ἐδιώκεν. Ἀναιρεῖται δὲ καὶ αὐτὴ; (64) δι τὰ Ναύτον φυσῶν (65) Τουτούσης. Τοῦ δὲ ἀπελχασθῆμεν μετὰ χρημάτων τότε πρὸς τὸν Τουτούσην σουλτάνῳ ἐξετριψθότος, ὡς δι λόγος φύλασσας τετράρσεων,¹⁴ δι ἀδελφὸς αὐτοῦ Πουλχάσης τὴν Νικαλαν καταλαβῶν κατέσχεν. Αἰολόμενος δὲ τούτου δι αὐτοκράτωρ, διψήλεις τὰς δωρεὰς ὑπισχνεῖται καὶ¹⁵ ταύτης αὐτῷ παρακεχωρηκὼς ἐκεῖθεν ἐκστάτη. Οὐ δὲ Πουλχάσης ἤθελε μὲν, ἀλλὰ ἀνεβάλλετο αὐτοῦ; ἀποβλέπον πρὸς τὸν Ἀπελχασθῆμεν, καὶ λόγους ἐκ λόγων πρὸς¹⁶ αὐτοκράτορα διεπέμπετο, ἀπαιωρῶν οἷον αὐτὸν, τῇ δὲ ἀληθεῖται τὴν τοῦ ἀδελφοῦ ἀπεκδεχόμενον¹⁷ ἐπινέλευσιν. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ γνεταῖται τοιωτὸν. Οὐ παρὰ τῶν Χασίων ἀναιρεθεὶς τοῦ Χοροσὸν σουλτάνῳ, ἐψθωσε κατασχεῖν τοὺς τοῦ μεγάλου Σολυματίδον οὐτείς¹⁸ (66). Οὗτοι δὲ μετὰ τὴν

D Græcis scriptoribus Ναυάτος passim indigitatur, a D. Cypriano, epist. 49, *arrogantia et stupore superbi tumoris inflatus fuisse* dicitur. Sic Novatianus, Novati socium erroris, ob superbiam carpit. 52, et *doctorem superbiam vocat* epist. 57. At Novatus propter λογιτημού φυσῶσιν, et τῆς φυγῆς ὑπερηφάνεται perstringitur etiam ab Eusebijo, lib. vi *Hist. Eccl.*, cap. 35; Niceta in *Thes. orth. fid.* lib. iv, *hæres.* 27, et Nicephoro Call. lib. vi, cap. 5. Omnibus prope hæreticis communis sunt ambitio et arrogancia, qualem Anna hic in Novato carpit: *Omnes enim timent, inquit Tertullianus, De prescript.*, et S. Augustinus, lib. v, *Contra Faustum*, cap. 7, *hæreticis typhum et intolerabiliem superbiam sugiliat*. Ita Donatus, Novati assecla et similia, *fasius et arrogantiæ arguitur* ab Opta o Mileviti, lib. iii.

(66) Σολυματίδον δύο νιεῖς. Solymannes duos hanc ipsa tempestate agnoscunt scriptores. Prior Nicæas

ικείνου σφαγήν ἀποδράσαντες¹⁰ τοῦ Χοροσάνη. Καὶ οὗτος οἱ ἐντὸς Νίκαιαν κατέλασσον. Τούτους οἱ θέσεις θεασάμενοι, δημοκρατοῦντες αὐτὸν περιχαρῶς ιδέαντο. Καὶ δὲ Πουλχάσης καθάπερ τινὰ πατρῷον κλῆρον τὴν Νίκαιαν προθύμως αὐτοῖς παραδόδωσε. Προχειρίζεται δὲ σουλτάνη δὲ πρωτογενῆς; τῶν δύο Κλιτιασθλῶν¹¹ τὴν κλήρον. Ἐκεῖνος δὲ τὰς γυναικας καὶ τὰ παιδία [τέκνα] τῶν τηνικαύτα τὴν Νίκαιά περόντων μεταπεμψάμενος, ἐν αὐτῇ καθίρεσεν, ἀποκαταστήσας τὴν πόλιν ταύτην, σουλτάνων ὡς ἂν τις εἴποι κατοικητήριον. Οὕτω δὲ τὰ κατὰ τὴν Νίκαιαν οἰκονομήσας, τὸν μὲν Πουλχάσην τῆς ἀρχῆς μεθίστησι, τῷ δὲ ἀρχισατράπῃ Μοχούμετ¹² τὴν ἡγεμονίαν τῶν ἐν Νίκαιᾳ δυτικῶν σατράπῶν ἀναθέμενος, καὶ αὐτοῦ που καταλιπὼν κατὰ τῆς Μελιτηνῆς ἔξεισιν.

ratum prætextibus unam veram obtegens trahendæ tractationis causam: ea erat successus itineris fraternali, 180 quem observans ejusque redditum opperiebatur, verba interim imperatori dabat, ita ei spem ostentans, ut rem sibi semper servaret integrum. Interim tale quiddam contigit. Trucidatus a Chasiis sultanes, paulo ante ceperat, apudque se habebat magni Solymæ duos filios. Hi post sultani necem Chorosano fugientes Nicæam celeriter se conserunt, ibique benevole ab iis sunt excepti qui plus poterant apud populum, rem gratulatione publica dignam putantibus in tali perturbatione imperii Turcici principes habere sanguinis regii. Accessit his Pulchases et Nicæae principatu in velut paternam quamdam hæreditatem cum fide juvenibus reddidit. Eorum natu major, Cliztiasthlan nomine, sultanes creatus, uxores et liberos Turcorum, qui tum erant Nicææ in eam civitatem accersendos, ibi ut habitarent urbemque tot familiarum accessione frequentiorem redderent edixit: quo nimur illa sustinere dignitatem regie civitatis et principi sultani domicili ac quasi metropoleos regni Turcici, posset. Sic constitutis Nicææ rebus Pulchases ejus præfectura mouet, et archisatrapæ Mochumeti potestate tradita in omnes qui tunc erant Nicææ satrapas, ipse hunc ibi relinquebat, aduersus Melitenem egreditur.

Ἄλλὰ τοιαῦτα μὲν τὰ περὶ τῶν σουλτάνων. Οἱ δὲ Εἰλχάνης ἀρχισατράπης μετὰ τῶν ὑπὸ αὐτὸν καταλαβόν τὴν Ἀπολλωνιάδα καὶ Κύρικον (πόλεις δὲ αὗται καὶ ἅμφω περάλιοι) τὰ παρὰ θάλασσαν ἐλητεῖτο ἄπαντα. Τοῦτο μεμαθήκως δὲ αὐτοκράτωρ, ἀπὸ τῶν παρατυχόντων ἀκατίων (οὐδέπω γάρ στόλος τὴν τρέπειστο) ξενὸν παρασκευασάμενος, καὶ ἐλεπόλεις ἐν αὐτοῖς μετὰ στρατιωτῶν γενναίων εἰσαγαγόντις, τὸν Εὐφορβῖνὸν Ἀλίξανδρον, ἀνδρα τὸν ἐπιφανῶν μὲν κατὰ γένος, καὶ κατὰ ἀνδρείαν περιθηκόν, τὴν ἡγεμονίαν τούτων αὐτῷ ἀναθέμενος, κατὰ τοῦ Ἐλχάνην ἐξέπεμψε. Καταλαβὼν δὲ Ἀπολλωνιάδα, παραχρῆμα ἐποιεῖσκε. Δι' ἕξ δὲ ἡμερῶν μῆδος ἐν νυξὶ¹³ τῆς τειχομαχίας ὅλως ἀφιστάμενος, κατέσχε τὸν ἔξωθεν τοῦ κιστού κύκλον, ὅνπερ ἔξωποιον (67) ἡ συνίθεσια γὸν καλεῖται εἰώθεν. Οἱ δὲ

Erre enim occurrent illi occisi sultanis Tapare filius Spargiaruchus, Gestit ut oblatu magni Leo corporis esca, juxta poesim, viresque corporis item atque animi omnes in ultiōis officiū effundens, incluctabili plane impetu cunctas disjectis diffusavitque copias Tūtūsis, susasque sumina vi persecutus est. Ipse quin etiam supina paulo ante securitate instar navati illius præsidentis tumidus interficitur Tūtūses. Cæterum quo tempore Apelchases eum pecunis ad sultanem Chorosanum se contulit, ut superius narravimus, frater ejus Pulchases Nicæam occupavit. Id imperator sentiens magnificis donorum ingentium promissionibus tentare animum hominis incipit, non plane frustra. Verum homo non minus cautus

B quam cupidus, cunctabatur, aliis atque aliis modis prætextibus unam veram obtegens trahendæ tractationis causam: ea erat successus itineris fraternali, 180 quem observans ejusque redditum opperiebatur, verba interim imperatori dabat, ita ei spem ostentans, ut rem sibi semper servaret integrum. Interim tale quiddam contigit. Trucidatus a Chasiis sultanes, paulo ante ceperat, apudque se habebat magni Solymæ duos filios. Hi post sultani necem Chorosano fugientes Nicæam celeriter se conserunt, ibique benevole ab iis sunt excepti qui plus poterant apud populum, rem gratulatione publica dignam putantibus in tali perturbatione imperii Turcici principes habere sanguinis regii. Accessit his Pulchases et Nicæae principatu in velut paternam quamdam hæreditatem cum fide juvenibus reddidit. Eorum natu major, Cliztiasthlan nomine, sultanes creatus, uxores et liberos Turcorum, qui tum erant Nicææ in eam civitatem accersendos, ibi ut habitarent urbemque tot familiarum accessione frequentiorem redderent edixit: quo nimur illa sustinere dignitatem regie civitatis et principi sultani domicili ac quasi metropoleos regni Turcici, posset. Sic constitutis Nicææ rebus Pulchases ejus præfectura mouet, et archisatrapæ Mochumeti potestate tradita in omnes qui tunc erant Nicææ satrapas, ipse hunc ibi relinquebat, aduersus Melitenem egreditur.

C Et hec quidem hæc tenus de sultani bus. Melcanes autem archisatrapa cum suis occupatis Apolloniade ac Cyzico, civitatibus ad mare sitis, maritimam in le universam oram infestam latrociniis habebat. Id simul imperator audiit, naviculis quæ forte ad manum fuere (nam classis nondum parata erat) satis magno numero expeditis, impositisque in eas machinis ad oppugnationes urbium aptis, una cum fortibus militibus, præfectoque omnibus Euphrbeno Alexandro viro et genere illustri, et fortitudine inclito, apparatum istum oninem adversus Melcanem misit. Pervenit cito Apolloniadem cum his Alexander, urbemque impigre adortus, continua oppugnatione sex dierum, ne noctibus quidem relaxata, totum exteriorem civitatis ambitum, quem nunc Exopolon vulgari verbo consuetudo

Variae lectiones ex cod. Coislin.

¹⁰ ἀποδράσαντες, I ἀποδράσαντες. ¹¹ Κλιτιασθλῶν. ¹² Μουχούμετ. ¹³ νυκτί.

Car. Dufresnii Du Cangii note.

princeps, qui Antiochiam cepit: retus Tudebodo, pag. 783, dicitur, ad discrimen Solymanni Junioris, veteris bili, cuius primogenitus frater fuit Cliztiasthlan, qui Nicæam occupavit: quam urbem Solymanno fratri Cliztiasthlanem cessisse par est credere in partem hæreditatis paternæ, reservata sibi Lycaonia, vel Cappadocia. Nam et tempore expugnatæ a nostris Nicææ, urbi imperitabat Solymannus, Cliztiasthlan vero Lycaoniæ et Iconiensi urbi. Vide Anna, pag. 318.

(67) ἔξωποιον. Reponit interpres ἔξωποιον.

D Si ita se res habet, erit ἔξωποιον porta exterior, uti appellatur a Ilovedeno, pag. 736, que etiam a Græcis recentioribus ἔξωπορτον, et ἔξωπρτη; dicitur. Verum nihil hoc loco temere immutandum; est enim ἔξωπολον, ὁ ἔξωθεν τοῦ κάστρου, seu πόλεως, κυκλοῦ; hoc est, extra urbem munitionis, seu murus exterior, Latinis *antemurale* et *barbecanum*, nuncupatus. Joan. de Janua in *Catholico*: *Procestria*, *loca extra civitatem*, *sicut procastria*, *loca extra castra*. Laonicus, lib. ix, ἔξωκαστρον, dixit: προτείχισμα, Procopius, ut et Anna, lib.

vocat, redigit in potestatem, Helcanemque in ar- A cem contrusit sortiter inde repugnantem auxiliū mox adfuturi fiducia, quæ nequaquam ipsum est frustrata. Brevi enim apparuit multitudo ingens barbarici exercitus cui suum longe imparem Alexander sentiens, melius putavit cœptis absistere, quam copiis sibi creditis in certum exitium committendis, dedecus tentatae sine successu arcis unius tot fortium virorum jactura cunulare. Obsidione igitur trepide soluta, vicissim ipse jam conclusus atque in arco res suas positas sentiens, ideoque anxie circumspectans salutis expedienda vias omnes, denique nihil tutius reperit quam si mare versus iter intenderet. Sua ergo suosque in eas quas dixi naviculas impositos propelli per stagnum jubet. Præsentit Helcanes consilium, 181 præoccupatoque præsidiis tum stagni ostio tum ponte fluminis, Romanos omni ex parte circumvenit. Visitur illic templum olim ædificatum a sancta Helena in nomine Magni Constantini, a quibus appellationem pons iste hodieque obtinet. Eo ubi cum suis scaphis Romani pervenere, cooruntur ex insidiis repente milites Helcanæ inter fortissimos delecti, maximoque numero hinc pontem insidentes, illinc stagui, quod diximus, ostium. Nostris, sero intelligentes sese incidisse in paratos laqueos, quod extremum desperatio fortibus facit allis ad littus scaphis exsidentes in terrain ad hostes audacter vadunt. Nec desunt sibi Turci; pugnatur atrociter; tandem paucitas op- primitur a numero; multi nostrorum et in iis eximii quique capti, multi hausti fluvio. Percul- sus tristi nuntio Augustus Opum cum justo exer-

‘Ελχάνης καρτερῷ; ἀντεποιεῖτο τῆς ἀχροπόλεως, δυνάμεις ἐλπίζουν ἔξαθεν ἐλθεῖν. Καὶ δὴ στρατιὰν βαρβαρικὴν ἀξιόμαχον ἐπικαταλαμβάνουσαν εἰς ἀριστὴν τοῦ Ἐλχάνη ὡς ἐθέσαστο δὲ Ἀλέξανδρος, τοὺς δὲ ὑπὸ αὐτὸν μηδὲ τὸ πολλοστὸν τῆς ἐπικαταλαμβανούσης δυνάμεως σώζοντας, βέλτιον ἐγνω καὶ νικῶν, ἀλλά γε τοὺς ὑπὸ αὐτὸν ἀσινεῖς διατηρῆσαι. Ἐν στενῷ δὲ κομιδῇ τὰ κατ’ αὐτὸν ἐληλακότα συνορῶν, καὶ ὅτε σωτηρίας τρόπος οὐχ ὑπολέει πται, ὡς πρὸς τὴν θάλασσαν ἀπονενεύκει. Καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ εἰσελθὼν ἐν ταῖς ἴδιαις ναυσὶ πρὸς αὐτὴν διεπλοῖστο ²¹. Στοχαστέμενος δὲ ²² Ἐλχάνης τὸν Ἀλέξανδρον σκοπὸν ²³, προκαταλαβὼν τὸ τῆς λίμνης (68) κατέσχε στόμιον, καὶ τὴν τοῦ ποταμοῦ ²⁴ γέφυραν ἐν ᾧ καὶ τέμενος πάλαι παρὰ τῆς ἀγίας φύσιδόμητο Ἐλένης, ἐπ’ ὅνδιματι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἐξ ὧν τὴν ἐπωνυμίαν ἡ γέφυρα μέχρι καὶ νῦν ἔκτησατο. Τῷ γοῦν ἥδη ῥήθεντι στομίῳ, καὶ αὐτῇ δὴ τῇ γεφύρᾳ ἀνδρας πολεμικωτάτους ἐπιστῆσας ἐφ’ ἐκάτερα, παρήγγειλε τὴν τῶν πλοίων δίοδον ἐνεδρεύειν. Ός δὲ ἀπαντες ἐν τοῖς ἥδη ῥήθεισιν ἀγγαροῖς (69) εἰσελθόντες διὰ τοῦ στομίου τῆς λίμνης, ταῖς πάγαις τοῦ Ἐλχάνη ἐμπεπτώκαστι, θεασάμενοι τὸ καταλαβόν αὐτοὺς διινὸν, καὶ μὴ ἔχοντες δὲ τι καὶ δράσειν, τῇ χέρσῳ τὰς νήσας ἀφορμίσαντες, κάκειθεν ἀλλόμενοι, περὶ τὴν ἥπειρον ἐξεληλύθεσαν. Καταλαβόντων δὲ αὐτοὺς τῶν Τούρκων, μέγας ἀναρρήγνυται πόλεμος. Καὶ πολλοὶ μὲν τῶν λογάδων ἀλίσκονται, πολλοὶ δὲ καὶ ταῖς δίναις τοῦ ποταμοῦ ἐμπεπτώτες παρεσύρησαν. Ταῦτα μεμαθηκὸς δὲ βασιλεὺς καὶ μὴ φέρων τὴν ἥπειρον, ἀξιόμαχον ὑδναμίν μετὰ τοῦ Ὅπου διέ τῆς ἥπειρου, κατ’ αὐτὸν ἐξέπεμψεν. Ός καὶ τὴν Κύζικον καταλαβὼν ἐκεπδρομῆς ταύτην κατέσχε.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²¹ διεπλωῖστο. ²² δὲ δ. ²³ τῶν. ²⁴ σκοπῶν. ²⁵ τῷ ποταμῷ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

xiv, pag. 426 : Ἐπειρούρπτο δὲ ἡ πόλις καὶ ἀλλοις μὲν ἀρρόγεστι τείχεσι, καὶ δὴ μάλιστι τριστὶ προτείχισμασι κύκλῳ τείχην περιλαμβάνουσιν, δὲ γὰρ ἔξωτας τοιοῦτος κύκλος περιείχε τὸν δεύτερον. Anastasius in *Hist. Eccl.* pag. 95, προτύργια αριδα Theophanem, *antemuralia* verit. In *Glossario Greco-Lat. pro- cœntrium*, δὲ πρὸ τῆς παρεμβολῆς τόπος exponit. Est igitur ἔξωτολον murus exterior, quo cætera urbis vel castri mœnia cinguntur et muniuntur, ne ad illa statim hostibus accessus pateat; unde et promurale appellatur ab Isidoro, lib. xv, *Orig.*, cap. 2; eo quod, inquit, sit pro munitione muri. *Gesta Stephani* reg. Angl.: *Exterius promurale quod ad castellum muniendum aggere cumulatissimo in altum sustollebatur*. 327 Interdum non modo murius aut parietibus muniuntur illud pro- castrium, sed sæpe fossis et vallis. Willelmus Brito, lib. ii *Philipp.* :

Opposuit medium flumen natura fluentem,
Qui burgum vallo distinminat exteriori.

Et ante :

... Vallum quod erat munitio prima.

Petrus monachus Vallis Sarmæi cap. 63 : *Adver- surum autem quodam extra fossata repagula de li- gnis fecerant, et post illa repagula aliud fossatum, manebantque semper inter duo illa fossata, et inde*

exibant sæpius, et infestabant nostros. Quæ quidem fossata et repagula eidem scriptori paulo infra Barbecanæ dicuntur. Vide notata ad pag. 54, et Ciuniam, lib. iv, n. 4.

(68) *Tὸ τῆς Ἀλεξανδρεῖας. Lacum Lopadium intelligit, e quo annis profluit, Rhyndacus olim dictus, ad enjus ostium exstincta fuit Apollonias, ut est apud Plinnum, Ptolemaeum, et Stephanum. Hujus s. a- gni, vel lacus, ut et pontis ad annem exstructi, de quo Anna, mentio sit apud Laonum, lib. iv. Vide Leuncl. n. 86, et notas nostras ad Villard., n. 169.*

(69) *Ἄγραροις. Persuasum haberemus ἄγραρια ita dicta τὰ πρὸς τυχόν ἀγράριαν σκυρφη, de quibus Nicetas in Isaacio, lib. I, n. 6, nisi doceremur a Constantino Porphyrog. De adm. imp. cap. 51, imperatores, cum peregre (unde etiam forte ejusmodi navigio nomen) et in suburbana prædia Byzantii ultra Bosphorum secedebant, iis vehi solitos. Proinde matrum *agrarias* ejusmodi naves, easdem esse, aut iis personiles, quas *Agrarienses* vocat lex un. Cod. Theod. de lusorii Danubii; ita ut iis uterentur, cum ἄγραριαν vellent, id est, in suburbana prædia secedere. Ille sy. hinc, ἄγρα- ρεύει, περιέρχη. De lusorii, vide Salmasium ad Vopiscum; de agrariis vero, rursum Annam, pag. 205.*

Διειλών δὲ καὶ τῶν ιδίων ταγμάτων δινόρας τειχίσεις καὶ φιλοκινδύνους ὡσεὶ τριακοσίους κατὰ τοῦ Ποιμανηγοῦ (70) ἔξαπέστειλεν. Οἱ καὶ ἐξ ἐφόδου τούτῳ κατέσχον, καὶ τοὺς μὲν τῶν ἐντὸς τούτου αὐτοῦ που κτείνουσι, τοὺς δὲ καὶ ζωγράφιαν πρὸς τὸν Ἀπόνο πεπόμφασιν. Ὁ δὲ θάττον τούτους πρὸς τὸν βασιλέα ἐκπέπομφεν· αὐτὸς δὲ ἐκεῖθεν ἀπάρας, τὴν Ἀπολλωνιάδα καταλαμβάνει, καὶ πολιορκῶν ταῦτην οὐκ ἐνεδίδου. Ὁ δὲ Ἐλχάνης ἀποχρῶσαν ἀπ' ἀρτί πρὸς αὐτὸν μὴ ἔχων δύναμιν, τὴν μὲν πόλιν ἐθελοντῆς παρεῖδεν, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν καθ' αἷμα προστάκων αὐτομολεῖ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ μυρίων μὲν ἐπαπολαύεις δωρεῶν· τυγχάνει δὲ καὶ τοῦ μεγίστου, τοῦ ἀγίου φημὶ φωτίσματος⁷⁷. Ὁπόσοι δὲ συνέψεσθαι τῷ Ὀπῷ οὐκ ἥθελον, δὲ τε Σκαλιάριο;⁷⁸ καὶ δὲ ὁ ὑστέροις Ἐπερπερίλαμπρος· τιμηθεῖς. Ἀρχιεπατράκαι δὲ⁷⁹ οὗτοι τῶν ἐπιφανῶν μαθόντες [μεμαθητεῖσεν] τὰς εἰς τὸν Ἐλχάνην φιλοφροσύνας καὶ δαψιλεῖς δωρεάς τοῦ αὐτοχράτορος, προσεληλυθότες καὶ αὐτοὶ, τῶν ὅμιλων⁸⁰ ἐπιτυγχάνουσιν. Ἡν γάρ δὲ βασιλεὺς οὗτος ἀντικρυῖσθαις, καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν λόγον, ὡς εἰπεῖν εὐεσθείας ἀπάσης ὀρχιερεύς. Διδασκαλικώτατός τε γάρ ἦν τοῦ ἡμετέρου δόγματος, καὶ ἀποστολικὸς τὴν προαιρεσίν καὶ τὸν λόγον, καὶ εἰσὼν τῆς ἡμετέρας πλοτεως ποιῆσαι βουλδμενος, οὐ μόνον τοὺς Νομάδας τουτουσι Σκύθας, ἀλλὰ καὶ τὴν Περσίδα πᾶσαν, καὶ δόποις τὴν Αἴγυπτον καὶ Λιβύην νέμονται Βάρβαροι, καὶ τὰς τοῦ Μωάμεθ τελεταῖς δργιάζουσιν.

gionem propagare Christianam, vir et virtutis usu doctrinæ, ultra modum captumque vita laicæ, usque ad æmulationem episcopalium curarum, et studii Apostolici progressus, promptissimus ad docendum per se ipse promulgandumque dogma nostrum, tum nulli ad id sumptui, nulli labore certus parcere: qui nihil sibi amplius, nihil expetibilius hungeret, quam si quo modo posset consequi, ut, non modo isti Nomades Scythæ, sed 182 Persis quoque universa quæsta est, et quolquit Ægyptum Africamque incolunt Barbari profanis Moamethis iniciati orgiis, ad sacros nostros ritus, patria ipsorum damnata superstitione, se transferrent.

Ἄλλα περὶ μὲν τούτων ἄλις. Βουλομένη δὲ δεινο-^C τέραν καὶ μεῖονα τῆς προλαθούσης κατὰ τὴν τῶν Ρωμαίων ἀρχῆς ἐφοδὸν διηγήσασθαι, εἰς ἀρχὴν αὐθίς καθιστῶ τὸν λόγον ἀλλὰ γάρ ἐπ' ἀλλοις διεκυμάνθησαν. Γένος; τι Σκυθικὸν (71) παρὰ τῶν Συνροματῶν καθ' ἔκαστην σκυλευόμενοι ἀπάραντες τῶν οίκων κατῆλθον πρὸς τὸν Δάνουσιν. Ὡς δὲ πρὸς ἀνάγκης ἦν αὐτοὶς μετὰ τῶν κατὰ τὸν Δάνουσιν οἰκούντων σπείσασθαι, τούτους συνδέσαντος πᾶσιν εἰς δημιλλαν ἥλθον μετὰ τῶν ἐκκρετῶν, τοῦ τε Τατοῦ (72), καὶ Χαλῆ ὀνομαζομένου, καὶ τοῦ Σεσθλάδου, καὶ τοῦ Σατέζ⁸¹ (χρή γάρ καὶ τῆς ἐπωνυμίας μεμνήσθαι τῶν κατ' αὐτοὺς ἀρίστων ἀνδρῶν, εἰ καὶ τὸ

ciū ad clādis istius ultionem destinat. Pergit is actutum per continentem et Cyzico capta obiter præsidioque firmata, trecentos fortes et oppugnandis arcibus exercitatos, a cæteris avulso copiis, contra Poemianenum misit: qui et ipsi navarunt operam et istud quoque castrum prima ipsa incursione ceperunt, iis qui intus erant partim occisis, partim in servitutem subjugalis jure belli, quos et ad Opum miserunt; ille statim ad imperatorem curavit ducendos. Hinc jam Opus recta ducit ad Apolloniadēm validaque oppugnatione cito expressit Helchanæ confessionem infirmatis suæ. Is necessitate in consilium versa urbis ultro atque arcis quin etiam et sui quoque deditiōnem facit; nam consanguineis secum assumptis ad partes imperatoris transiens Constantinopolim ad eum venit. Nullum in eum liberalitatis genus omisit Augustus, donorum tamen omnium longe maximum sacer baptismus fuit, a Barbaro susceptus suadente Alexio. Vulgate mox fama quam splendide quamque honorifice Constantinopoli Helchanes haberetur, duo archisatrapæ ex illustribus inter Turcos, quos frustra invitarat Opus ut ire ipsi quoque ad Augusti comitatum vellent, voluntarii adsuere similiaque consecuti. Nomen uni, Scaliarius; alter is fuit qui deinde hyperperilampri, quasi diceret, supercerberimi titulo coherestatus est. Fuit hic imperator sic affectus animo, ut nihil mallet quam reliquæ cultu, et meditatione ac exquisitione sacræ Apostolici progressus, promptissimus ad docendum per se ipse promulgandumque dogma nostrum, tum nulli ad id sumptui, nulli labore certus parcere: qui nihil sibi amplius, nihil expetibilius hungeret, quam si quo modo posset consequi, ut, non modo isti Nomades Scythæ, sed 182 Persis quoque universa quæsta est, et quolquit Ægyptum Africamque incolunt Barbari profanis Moamethis iniciati orgiis, ad sacros nostros ritus, patria ipsorum damnata superstitione, se transferrent.

Sed de his quidem satis. Hinc jam novo initio accingenda Historia est ad narrationem formidolosioris priore belli. Major rerum turbulentarum mihi moles nascitur: et in alios ex aliis oratio mea simul cum republica fluctus trahitur. Gens quædam Scythica genus ducens a Sauromatis, propriis sedibus relictis ad Danubium descendit. Quoniam vero necessarium ipsis erat convenire in certas conditiones pacis cum accolis Danubii, mittuntur utrumque qui communiter consulerent, ex novis quidem colonis præcipui quique, ex aliis Tatus, et qui Chale nominatur, et Sesthabus et Satza (nam et virorum inter hos Barbaros illu-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁷⁷ βαπτίσματος. ⁷⁸ Σκαλιάρης. ⁷⁹ δὲ καὶ. ⁸⁰ Ιμαρομένων. ⁸¹ Σατέζ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(70) Ποιμανηγοῦ. Urbs Villharduino Pumenienor noncupata, in provincia Helleponiti. Notitiae veteres passim.

(71) Γένος Σκυθικόν. Patzinacarum bellum cum Alexio narrat etiam Zonaras. Sunt vero Patzinacæ gens Scythica, ut idem testatur in Isaacio Comi.

D et Scylitzes, pag. 775. De iis multa passim habet Constantinus, De adm. imp. cap. 1, 2, 3, 4 et seq. et 37.

(72) Τάτου. Tati, seu Tatæ, Patzinacarum ducis meminat præterea idem Zonaras in Mich. l'ura.

strium meminisse oportet nominationm; tametsi **Λ** σῶμα τῆς ἱστορίας; τούτοις καταμιαίνεται; τοῦ μνήμην τὴν Δρίστραν (73) κατέχοντος, τῶν δὲ τὴν Βιτζίναν (74) καὶ τόλλα. Σπεισάμενοι γοῦν μετ' αὐτῶν ἀδεῶς τοῦ λοιποῦ διαπερῶντες τὸν Δάναοντιν, ἐλλιπόντο τὴν παρακειμένην χώραν, ὡς καὶ πολίχνια τινὰ κατασχεῖν. Κάντευθεν ἐκεχειρίαν τινὰ σχίντες, ἀριτρῶντες ἐπιειρόν²¹ κέγχρους τε καὶ πυρών. Οὐ δὲ Τραυλὸς (75) ἐκεῖνος; Μανιχαῖος; μετὰ τῶν συνεφεπομένων αὐτῷ, καὶ οἱ τὸ κατά τὴν ἀκρολοφίαν τῆς Βελιατόνης πολίχνιον κατασχόντες δύμάροντες περὶ ὧν διάρος, φθάσας ἐδίδαξε πλατύτερον, τὰ κατά τοὺς Σκύθας μεμαθήκοτες, διπλαῖς ὡδινον, εἰς φῶς ἐξηγαγόν. Καὶ κατασχόντες τὰς τραχίας ὁδούς, καὶ στενωπούς, κατεκαλοῦντο²² τοὺς Σκύθας. Κάντευθεν τὴν διπλαῖν Ψωμαῖον ἐλλιπόντο χώραν. Γένος **B** γάρ αἱ Μανιχαῖοι φύτει μαχιμώτατον καὶ αἰματινὸν ἀνθρώπων λαφύσσειν κακύπερ²³ οἱ κύνες αἱτινοὶ μεμερόμενον. Ταῦτα διατείχισεν Ἀλέξιος μεμαθήκως παρακελεύεται τῷ δομέστικῷ τῆς ἐπέρεις Πακούριανῷ, γινώσκων αὐτὸν Ικανώτατον οἰκονομῆτας στράτευμα, καὶ κατέφαλαγγα στῆναι, καὶ πράγματα²⁴ διαμηχυνήσασθαι ποικιλώτατον²⁵ σὺν αὐτῷ τῷ Βρανδῷ (ινήρ δὲ καὶ οὔτος μαχιμώτατος) τὰς δυνάμεις ἀναλαβόμενον κατ' αὐτῶν ἀπέλθειν. Καταλαβὼν δὲ τοὺς Σκύθας; διελόντας τοὺς στενωπούς καὶ τῆς Βελιατόνης ἔνθεν²⁶ τὸν χάρακα πτεριζόμενούς, πλήθος ἀναριθμητον τούτους θεσαμένος, πρὸς τὸν μετ' αὐτῶν εὐθύνης ἀπενάρχοντας πλεμονήν, βέλτιον νομίζων τὰς ίδιας; τὸ παρόν ἀμυχητὶ διεσώσας δυνάμεις; ή τὸν μετὰ τῶν Σκυθῶν ἀναδυόμενον πόλεμον, καὶ τιτηρόντα πολλοὺς ἀπολαμβέναις. Ἀλλὰ τῷ Βρανδῷ φιλοκινδυνοτάτῳ τε καὶ θρασεῖ δοτι ταῦτα οὐκ ἡρέσκεν. Οὐ δέ γε δομέστικος, ίνα μὴ δειλίας ὑπογίγια τις κατ' αὐτοῦ ἀναβαλλομένου τὸν πόλεμον δοθῇ, ἐνεδίδου ταῖς δρμαῖς τοῦ Βρανδοῦ, καὶ θωράξασθαι τε ἀπατοι κελεύσας καὶ πολέμου σχῆμα διατυπώσας, κατέ τῶν Σκυθῶν ἐχώρησε, τὸ μεσαίτατον αὐτὸς διέπων τῆς φάλαγγος. Ἐπει δὲ οὐλέτη τὸ πολλοστὸν τοῦ πλήθους τῶν ἀντιτεταγμένων τὸ Ψωμαῖκὸν ἔσωζε στράτευμα, ἐκ μόνης δύνεως περιδεξεῖ ἐγεγόνεισαν ἀπαντες. Προσθαλάντες δὲ δύμας τοῖς Σκύθαις, ἀνατροῦνται μὲν πολλοὶ ἐν τῷ μάχεσθαι, πίπτει δὲ καιρίαν πληγεῖς δὲ Βρανδός. Οὐ δέ γε δομέστικος, ἐκθύμως μαχόμενος καὶ σφοδράς τὰς **C** κατὰ τῶν ἐναντίων ἴππασίας ποιούμενος, φργῷ προσκεκρουκώς ἀφήρηται παραχρῆμα τὴν ψυχήν. Τὸ δὲ ἐπίλοιπον τοῦ στρατοῦ δόλος; ἀλλοχοῦ δεσπόζησαν.

Quorum cum pars vel una de multis longe nostros numero vinceret, et ea tanta imparitas Romanorum ad pugnam eundem oculis cert-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²¹ Εσπειρον. I. Εσπειρον. ²² μετεκαλοῦντο. ²³ καθαπεροί. ²⁴ παράταξιν. ²⁵ ποικιλώτατα. ²⁶ Εύθ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(73) Δρίστρα. Dristra, seu Drista, ut est apud Cedrenum, olim Dorostolium dicta, Moesiae inferioris urbs ad Istrum sita. Vide Notitias vet. apud Carolum a S. Paulo in *Geograph. sacra*, pag. 20 et 52, et Excerpta *Geograph.* Bon. Vulcanii.

(74) Βιτζίνα. Occurrit in Notit. Andronici. Vide infra pag. 195.

(75) οἱ δὲ Τραυλός. Cujus meminit Anna rursum, pag. 157.

neretur, perculsi nimirum omnes aspectu sunt, et sœdo cladis angurio conturbati. Congressi tamen cum Scythis, multi quidem in pugna cœsi sunt; ipse autem Branas lethali vulnere cecidit. At domesticus fortissime dimicans, sœpiusque collecto impetu infestus equitans in cohortes hostiles, deinde ad sagum cursu offendens exanimatus est. Reliquis exercitus quo quemque sors tulit varie dispersus dissipatusque est.

¶ Ταῦτ' οὖν μεμαθηκὼς ὁ αὐτοχράτωρ ἐπένθει μὲν τοὺς πεπτωχότας ἀπαντας, Ιδίζ, καὶ καὶ ἔκαστον, καὶ ἔμοι. Ἐπὶ δὲ τῷ τοῦ δομεστίκου θανάτῳ, καὶ μᾶλα ^α στενάζων, χρουνός τὴν δακρύων. Ἐρέτει γέροντος τὸν ἀνδρα, καὶ πρὸ τῆς ἀναρρήσεως. Οὐ μέντοι διὰ ταῦτα ἀναπέπτωκεν, ἀλλὰ μεταπιμφάμενος τὸν Ταττίκιον ^β, μετὰ χρημάτων ἰκανῶν ἐκπέμπει πρὸς Ἀδριανούπολιν, ἐφ' ὃ τοῖς μὲν στρατιώτας τοὺς ἐπετείους διδόναις μισθίους, συλλέγειν δὲ ἀπανταχόσες δυνάμεις, ἵνα στράτευμα ἀξιόμαχον αὐθίς συστήσηται. Τὸν δὲ Οὐμπερτόπουλον εἰς Κύζικον φρουράν ἀξιόμαχον καταλιπόντα, μετὰ μόνον τῶν Κελτῶν, εἰς τὸν Ταττίκιον ^γ γοργῶς ἐψυχάνεις παρεκελεύσατο. Οὗτος δὲ τοὺς Λατίνους καὶ τὸν Οὐμπερτόπουλον θεασάμενος, καὶ τεθαρρήκως (ἐπειδὴ καὶ ἰκανὸν προεψύκτει συλλέγειν στράτευμα) κατευθὺν Σκυθῶν ἔχωρης παραχρήμα. Καταλαβὼν δὲ τὰ περὶ τὴν Φιλιππούπολιν παρὰ τῷ χείλει ^δ τοῦ κατὰ τὸν Σαλίνον ^ε (76) βέοντος ποταμοῦ, χάρακα πήγνυται. Ἐπάν δὲ τοὺς Σκύθας ἐκ προνομῆς ἐπανερχόμενους ἐθεάσατο, λείαν πολλῆν καὶ δορυσλῶτους συνεπαγομένους μήτων σχεδὸν τὰς σκευάς εἰσω τοῦ χάρακος καταθέμενος ἰκανὸς ἀποτελέμενος κατ' αὐτῶν ἐκπέμπει. Αὐτὸς δὲ ὁ πλισάμενος, καὶ πάντας θωρῆξασθαι κελεύσας, τὰς φάλαγγας καταστησάμενος τοῖς προπεμφθεῖσι παρείπετο στρατιώταις. Θεασάμενος δὲ τοὺς Σκύθας μετὰ τῶν λαφύρων καὶ δορυσλῶτων, τῷ ἐπιοἰπτῷ στρατεύματι τῶν Σκυθῶν ἐνωθέντας, κατὰ τὸν σπιορὸν ^ζ ὅχθον, διχῇ τὸ στράτευμα διελών, καὶ τὸ ἐνυάλον ἐκατέρωθεν ἡχῆς ταῖς κελεύσας, σὺν ἀλαζυμῷ καὶ βοῇ πολλῇ προσθάλλεις τοῖς Βαρδάροις. Καὶ καρπερᾶς τῆς μάχης γενομένης πλησιεῖ τῶν Σκυθῶν οἱ πλείονες, πολλοὶ δὲ καὶ διεπαρέντες ἐσώθησαν. ^η Οὐ δὲ τὴν λείαν πᾶσαν ἀναλαβόμενος, νικήτης τὴν Φιλιππούπολιν καταλαμβάνει. Κεῖθι δὲ τὸ ὁπλικὸν ^η ἀπαν καταθέμενος, ἐσκήπει δθεν χρή καὶ δπως τοῖς Βαρδάροις αὐθίς προσβαλεῖν. Ἀπειροπληθεῖς δὲ τὰς αὐτῶν γιώσκων δυνάμεις, σκοτοῦν ἀπανταχόσες ἐξέπεμπταιν, ἵνα ἐκεῖθεν ἔχοι τὰ κατὰ τοὺς Σκύθας συχνάσκεις μανθάνειν. Ἐπαναδεδραμηκότες δὲ οἱ σκοποί, τίθονται Βαρδάρων Ελεγον πολὺ περὶ τὴν Βελιάτοβαν ἀνδατρίσειν, καὶ τὰ πέριξ ληίζεσθαι. Καὶ ὁ Ταττίκιος προσδόκιμον ^η τὴν τῶν Σκυθῶν ἐπέλευσιν ξένων, καὶ πρὸς τοσούτους μή ἀποχρώσας ἔχων δυνάμεις τὸ πέδην, ἀναλύων ^η τοῖς λογισμοῖς, ἐν ἀμηχανίᾳ καθειεστήκει. Ἀλλ' ὅμως καὶ τὸ σιδήρον

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^α μᾶλα. ^β Ταττίκιον. Sic semper postea. ^γ Ταττίκιον. ^δ τὰ χείλη. ^ε Βλίσινον. ^η πιθρόν. ^η ἐπιτελεύταινον. ^η προσδοκήσιμον. ^η τὸ παράπαν ἀλύων, optimè.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

¶ 76) Σάλινον. Rectius editio Haeschel. Βλίσινον habet. Vide Not. ad Villhard. n. 232.

A Gravem luctum ejus cladis nuntius imperatori attulit, nunc communiter universos qui ceciderant, nunc sigillatim unumquemque lamentanti; acriori tamen illum urebat doloris sensu mors magni Domestici quem et præcipue amabat et dudum, jam tum ex eo scilicet quo ante susceptas imperii habebas viri ejus virtutes consuetudine familiari militiæ et vita civilis usu perspexerat. Ergo non se continuit quin ad talis amici jacturam et suspiria ex imo duceret pectore, et rivos lacrymarum ex oculis funderet. Nec tamen animo concidit, aut in isto dedecore ac periculo rei Romanæ ignavis defungi questibus satis habuit, verum accersitum curriculo Taticium cum pecunia multa Adrianopolim misit, annua illuc stipendia numeraturum jam B conscriptis miliibus, novosque præterea circum undique delectus habiturum quoad consulatus esset exercitus ejus firmitatis ac roboris ut tuto Scythis opponi posset. Jussit etiam Umpertopulum, præsidio, quantum sufficeret, Cyzici relieto, cum solis Gallis ad Taticium strenue pergere: qui paratis jam idoneis copiis Umpertopuli Gallorumque adventu aspectuque non parum confirmatus, nulla jam amplius expeditionis capessendæ mora facia signa infesta in Scythes movet. Eo itinere circa Philippopolim perlatus, dum castra munit prope ripas fluminis fluentis Salinum versus, videt revertentes e prædatione Scythes cum magno rerum et personarum captivarum impedimento. Nondum vasa intra vallum deposuerat; tamen momentorum in occasione pretium æstimans, immittit statim in Scythes viros fortes a cætero abscissos copiarum corpore, idoneo numero. Armatur ipse interim et omnibus ut armatur edicit structisque phalangibus et acie descripta, paratus ad prælium sequebatur velites præmissos. Sed cum vidisset hostes cum præda et captiis sese adjunxisse reliquis Scytharum copiis ad bumentes ripas stagnantis amnis, ipse bisariam divisus suis, dari classico signum ultrinque jussit, simulque cum clamore alaci et consono invadit 184 Barbaros. Pugna consecritur acris, qua Scytharum plurimi cecidere, multi dispersi fuga servati sunt. Taticius, præda omni recepta, victor Philippopolim tenuit; ibique exercitu omni collecto, quasi ex specula imminebat in occasionem rursum congregandi cum Barbaris. Cum autem innumerabile ipsorum circumstare undique copias sciret, minus suæ unius specula-

D

Digitized by Google

lationi fidens, alios omnem in partem speculatores misit: qui ei, quæ quisque observarat statim nuntiantes, quantum maximam consequi posset rerum quæ a Scythis agerentur pararentur, cognitio- nem impertirent. Horum speculatorum concors in- dicium fuit, multitudinem ingentem Barbarorum metatas habere sedes circa Beliatobam, indeque populationibus objacentia vastare. Ad eum Taticius nuntium, quanquam audiebat alium aliunde insuper advenire exercitum Scytharum, et facile vi- debat sibi nequaquam pares adesse aduersus tan- tum hostium numerum copias, quibus de causis haud bene de summa rerum sperans, consternatus aliquandiu et miserens haeserat; ad extre- um tamen innata generositatis memoria resumpta ferrum simul et animum exacuit, exercitumque ad pugnandum animavit. Id ille agebat, cum procur- rans quispiam, nuntius, ut apparebat, magna rei, trepide indicat infestis in Romanos signis venire Barbaros, adeoque jam esse in proximo confirmat. Perturbasset imparatos is rumor; at nostri quod agere antea ceperant, alacrius nova jam ex causa, exequi pergentes armati universi prodeunt, Ebrumque audacter trahicunt. Taticius ultra hunc annem legiones explicat, aciemque apte ac perite describit, medium in ea sibi locum sumens. Bar- bari contra suo et ipsi modo aciem instrunt, copiasque ad prælium ordinant. Uterque exercitus eas minas vultu ac motu præferebat ut lacessere hostem velle, pugnamque ambire videretur; re- la- men vera timore in utrinque mutuum istis audacie significationibus celabant. Nam et Romanis anceps videbatur, paucos ipsos cum Scythis innumerabilibus congregari, et Scythas percellerebat terribili spe- cie Romani acies exercitus aperto explicata campo, emicantibus tot signis vexillisque, tum armis et vestibus splendorem sole adverso vibrantibus. Soli ex omnibus thrones et temerarii Latini pugnam ultra deposebant, et lacessere utique ac cunctan- tem præcipitare conabantur: quorum ferociam mulcebat vimque cohibebat Taticius, sedati vir animi, et sagacissimus unus omnium ad conje- cturem cito et certo statuendam de futuris eventi- bus incertorum casuum. In eo statu et conspectu perseverarunt ambo exercitus diem totum; nemine uno ultravis ex parte progredi aut equitare in medium auso. Denium occidente sole ulti- que Imper- rator receptui suis cecinit, recessum in castra utrinque ac duobus continuo diebus haec quasi pompa ostentatio repetita productaque est, duxoribus 185 utrorumque nihil omittentibus quo minus mox commissuri certamen violerentur. Verum cum neutri ultra minas processissent, circa diei tertiae diluculum Scythæ retrocedunt. Nec Taticium fefeller, qui statim toto impetu abeuntes insecurus est. Sed pedes, quod aiunt, ad Lydium currunt. Siquidem illi Sideram sive Ferream trans- gressi (nomen id loci est in concavis angustiis vallium) ubi recepti jam in tutum fuere, cum Ro-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁷ αὐτῶν. ⁴⁸ οὐδενὶ voces τῶν στρατευμάτων. ⁴⁹ πεζούς.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(77) Αλλὰ πεζοί. Proverbium Pindaricum, de quo Diogenian. centur. 6, n. 28; Apostol. Eu- stath. ad D.on. Moschopulus Ηερὶ σχεδῶν, etc.

Λ Εθηγε καὶ πρὸς μάχες ἐόδησε τὸ στράτευμα. Καταλαβὼν δέ τις τὴν Βαρβάρων καὶ αὐτοῦ Εἰευσιν διεμήνυε καὶ φθάνειν ἡδη δεινῶς Ισχυρίκετο. Ὁ δὲ εὐθὺς ἐν τοῖς ὄπλοις ἦν. Καὶ ἄπαν τὸ στρά- τευμα ἔσοπλίσας, τὸν Εύρον παραχρῆμα διαπερά- σας, τὰς φάλαγγας Ηαδὸν καταστήσας, εἰσῆκει, πολέμου σχῆμα διατυπώσας. Λύτος δὲ τὸ μέσον εἶχε τῆς παρατάξεως, καὶ οἱ Βάρδοροι Σκυθ- κῶς παρατάξαμενοι, καὶ τὰς αὐτὸν ⁵⁰ δυνάμεις πρὸς μάχην κατιστησάμενοι, ἐψκεσαν μὲν πόλεμον ἀναζητεῖν, καὶ τοὺς ἀντιπάλους ἐρεθίζειν οἷον πρὶς μάχην. Ἐδεδεισαν δὲ δύμως καὶ διμφά τὰ στρατεύ- ματα, καὶ τὴν συμπλοκὴν ἀνεβάλλοντο, τὸ μὲν Ῥω- ματικὸν, τὸ ὑπερπλήθες τῶν Σκυθῶν ὑποπτήσαν, τὸ δὲ Σκυθικὸν τεθωρακ· σμένους ἀπαντας ὁρῶν. Β τάς τε σημαῖας, καὶ τὸ λαμπρὸν τῶν ἀμφίων, καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἀποπαλλομένην αἰγλήν, πρὸς τὴν ἀστρώπων βολὴν ἀντιστέλλονταν. Μόνοι ἀπάντων δὲ οἱ τολμηταὶ Λατῖνοι καὶ θρασεῖς, τὴν μάχην προσχράζειν θεολόγον, θήγοντες ὁδόντας ὅμοιον καὶ σιδήρια. Ἀνέστελλε δὲ αὐτὸν; δ Ταττίκιος, Ἀνήρ γάρ οὗτος εὐσταθής, καὶ τοῦ μέλλοντος ῥάστα καταστοχάσεσθαι δυνατός. Ἰσταμένων οὖν ἀμφο- τέρων τῶν στρατευμάτων ⁵¹ καὶ οἷον ἐτέρου τὴν ἐξ ἐτέρου κίνησιν ἀπεκδεχομένου, καὶ μηδὲ τίνος οὐν [μηδὲ οὐτισσοῦν] τῶν στρατιωτῶν κατὰ τὸ μεσαχίμιον ἐξ οὐδετέρου τῶν στρατευμάτων ἐπά- σσασθαι κατατολμῶντος, ἐπει ἐν δυσμαῖς ἡδη ὁ ἥλιος ἦν, ἔκαστος τῶν στρατηγῶν ἐπὶ τὴν ίδιαν παρεμ- βολὴν ἐπάνεισι. Τούτο ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις ἐγένετο, καὶ πρὸς μάχην εὐτρεπιῶμένων τῶν δημαρχῶν, καὶ πολέμου σχῆμα καθ' ἐκάστην διατυπώντων. Ἐπει μηδὲ τὴν πρὸς ἔπειρον ἀπεθάρρηστος μάχην, κατὰ τὸ τῆς τρίτης περίορθον ἀναχωροῦσιν οἱ Σκύθαι. Αἰσθόμενος δὲ δ Ταττίκιος τούτου, παρα- χρῆμα κατέπιν αὐτῶν ἡλικινούς. Ἀλλὰ πεζοῦ; ⁵² (77), φασιν, περὶ Λύδιον ἀρμα. Προφθάπαντες γάρ οἱ Σκύθαι, διηλθον τὴν Σιδηράν (78) (τέμπε δ οὐτω; εἰσὶ κατονομαζόμενα), κάκεισε δὲ τούτους μὴ κατα- λαβῶν, ἀναλαβόμενος τὰς ὀλας δυνάμεις, πρὸς Ἀδριανούπολιν ἐπαναζεύγνυσι. Καὶ τοὺς μὲν Κελ- τούς αὐτοῦ που καταλιπών, τῶν δὲ στρατιωτῶν οἵκοι πορευθῆναι ἔκαστον καλεύσας, μετά τίνος μερίδος τῆς στρατιᾶς, αὐτὸς ἐπαναζεύγνυσι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν.

meno ultravis ex parte progredi aut equitare in medium auso. Denium occidente sole ulti- que Imper- rator receptui suis cecinit, recessum in castra utrinque ac duobus continuo diebus haec quasi pompa ostentatio repetita productaque est, duxoribus 185 utrorumque nihil omittentibus quo minus mox commissuri certamen violerentur. Verum cum neutri ultra minas processissent, circa diei tertiae diluculum Scythæ retrocedunt. Nec Taticium fefeller, qui statim toto impetu abeuntes insecurus est. Sed pedes, quod aiunt, ad Lydium currunt. Siquidem illi Sideram sive Ferream trans- gressi (nomen id loci est in concavis angustiis vallium) ubi recepti jam in tutum fuere, cum Ro-

(78) 328 Σιθηράρ. Clusura ad Hænum montem sic nuncupata; ejus iterum meminit Anna, lib. x, p. 231, et Scylitzes, pag. 784.

mannis insequentibus nihil sui nisi vestigia relinquenter, Taticius universas copias Hadrianopolim reuexit, Gallisque ibi relictis, ac dimissis. domum unoquoque suam, militibus reliquis, ipse cum parte quadam exercitus in urbem regiam instituit redditum.

ΑΝΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ Ζ.

ANNÆ COMNENÆ ALEXIADIS LIBER VII.

186 ARGUMENTUM.

Alexius acie vincitur a Scythis. Cum Tzacha Turco bellum vario eventu per suos duces gerit. Ipse, consilio et arte supplens defectum virium, contra Scythes iterum ac tertio prospere pugnat.

PERIOCHE.

Tzelgu dux Scytharum Chariopolim incursat. Id Romani ulturi ac prohibituri veniunt. Anx a Romanorum deliberatio, ecquid acie periclitandum? Scythæ vincuntur a Romanis. Tamen fines Romanos incursare pergunt. Imperator cum magnis copiis contra Scythus vadit, decernendumque cum ipsis prælio censet. Quam importuna calamitus belli Scythici surrit. Bryenii et Maurocatalaco pugnam cum Scythis dissuadent. Descriptio Purpuræ, domus Augustarum puerperis dicatae. Bryenii cæci præsagum dictum. Is erat rei bellicæ consutissimus. Historia conscripta a Bryenio Cæsare hujus cæci nepote Anne marito. **187** Laudes et dotes Bryenii Cæsar. Ister binominis. Scytharum metus et insidiosa legatio, cuius fraus Augusto subolet: quare illam rejicit. Solaris deliquii occasione ingeniose utitur imperator. Scythæ oratores in custodiam dati elabuntur. Alexius Sideram transit. Pabulatores Romani bis cæci. Scytharum subita et vehemens irruptio in castra Romana. Imperator Dristrum expugnat, arces duas obsidet. Tati mandata ad suos. Consultatio Romanorum de prælio. Sapiens Palæologi et Maurocatalalonis sententia. Peristhlabæ magna quæ civitas? ubi sita? cur sic dicta? Diogenis filii seroces et inexperti rerum juvenes imperatorem in pugna consilium trahunt. Ordo Romanæ aciei. Sex imperatoris in prælio comites. Forma aciei Scythicæ. Mandata imperatoris ad suos procinctos. Mors Leonis filii Diogenis Augusti. Adriani fuga. Novus Scytharum exercitus. Alexius Pallium B. Marie Dei Matris pro vexillo manu ipse sua gestat in prælio. Alexii periculum consilio et fortitudine discussum. Moderatio Alexii. Protostratoris salubre consilium. Imperatoris fuga sapiens et generosa. Protostratoris casus et amor in Alexium. Confusio in fuga. Fortitudo Alexii. Nicephori Diogenis in periculo dexteritas. Alexius a jactantia suspicione purgatus. Cogitur Alexius vexillum relinquere. Incolumis Beroen pervenit. Palæologus amissio equo ulium divinitus accipit, apparente ipsis Leone Chalcedonensi præsule. Ejus antistitis quæ laudes, quæ virtus ferantur. Palæologus ei addictissimus. Centum quinquaginta milites a Scythis conclusi Palæologi opera evadunt. Mirabiles casus Palæologi. Melissenus Cæsar captivus impedit ne captivi occiduntur. Commanorum ad Scythes victores oratio, et pugna in eos victrix: Ozolimna paludis magnitudo. Non ab odore, sed ab Hunnis alias Uzis dictis nomen ea palus sortita est. Loca plurima imperante Alexio nomen mutarunt. Comparatio ejus in hoc cum Alexandro. Obsidio Scytharum ad Ozolimum a Commanis soluta. Flandriæ comes imperatori juramentum præstat. Scythæ in fines Romanos irrumpunt. Pax cum iis per Synesium tractata, et conclusa. Commani facultatem pugnandi cum Scythis ab imperatore non impenitent. Scythæ a pace pulta resilunt, et Philippopolim usque promovent. Nova belli gerendi ratio ab imperatore inita. Prudentia ejus ad præsentem rerum usum accommodata. Scytharum impetus ineluctabilis. Pux cum Scythis facia. Mitydeni alius cæsus. Mitydeni mors et luctu. Scythæ pacem violant. Archontopotorum cohors ab Alexio instituta, cur sic dicta. Archontopoli ceduntur a Scythis, magno Alexii dolore. Imperator oppidum Aprum præoccupat. Taticius Scytha pabulatores cedit. Quingenti equites e Flandria Imperatori auxilio veniunt. Tzachas classem armat, et Clazomenus occupat. Mitylenem quoque totam, excepta Methymna. Mox totam etiam insulam Chium. Classem Romanam duce Niceta Castamonita

Tzachas idem vincit. Dalassenus arcem Chii oppugnat. Aperto muro insultus militum a ducibus differtur. Turci dato spatio impigre usi novum murum faciunt. Iis Tzachas auxilio venit. Nova ratio classis instruendæ. Romana classis fugit. Dalassenus obsidionem Chii solvit, et suos instruit ad pugnam. Galli a Turcis fusi. Romani sine pugna fugiunt. Periculum classis Romanæ. Colloquium pacis componendæ causa et spe cum Dalasseno 188 expeditum a Tzacha. Tzachæ ad Dalassenum oratio. Responsum Dalasseni. Joannes Ducas contra Dalmatas et Bodinum missus. Undecim annis prospere ac fortiter rem gerit. Inde revocatur mittendus contra Tzacham. Tzachas Smyrnam se recipit. Dalassenus Bolissum capit. Chium iterum oppugnat et expugnat. Neantzes Scytha transfuga proditor. Velitatio cum Scythis funesta Romanis. Latini Maniacatae auxilio veniunt Romanis. Stratagema imperatoris perfidia Neantzes irritum. Impudens fiducia Neantzes proditoris, qui accusatori suo caput amputat; inde plus suspectus. Ejus scelus cur dissimulatum ab Augusto. Neantzes ad Scythas transit. Scytha ejus maxime consilio Romanos vincunt. Imperator fugiens vultum hostibus obvertit, multosque necat. Pyrrhum Georgium Scythis opponit. Exercitu redintegrato in Scythas iterum movet eosque terret. Romanus exercitus augetur. Trutanes Scytha perfidie pœnitens Alexio addictus. Ejus sapiens et fidum consilium, fidelisque ac utilis opera. Imperator suos ad prælium parat. Scytha in Romanos infesti eunt et in fugam vertuntur. Domestici imperatoris tiri fortes. Castra Romana Tzurulum translata. Scytha Tzurulum et ibi imperatorem circumcidunt. Is ex angustiis stratagemate se expedit. Rotæ e muro suspensæ. Scytha, in insidias pertracti, rotarum evolitione cæduntur fundunturque Postridie iterum vincuntur. Imperator Byzantium repetit.

ΑΛΕΞΙΑΣ Ζ.

Vere primo Tzelgu dux supremus Scythicae militæ, transgressus angustias montium qui Danubio superjacent, cum mixto ex variis gentibus exercitu octoginta fere millium, partim Sauromatarum ac Scytharum, partim etiam Dacorum (nam et hujus generis haud parva manus ductore Solomone quodam Tzelgu sequebatur) objacentes Chariopoli civitates, atque ipsam adeo Chariopolim latrociniis agebat serebatque; plurimamque ex omnibus corradens prædam in stativa convehebat apto situ munita, ad locum Scotinum vulgo sive *Tenebrosum* dici solitum. His cognitis Nicolaus Maurocatacalo, et Bempetziot nomen a patria sortitus, cum suis quisque copiis Pamphylum occupant, locum ita vocatum. Ibi cum viderent rusticos pagorum villarumque circumiacentium passim cum magna trepidatione in urbes aut arces munitas se suaque in tutum recipere festinantes, ut regionem ab incursionum metu tegerent, promovent a Pamphyllo ad oppidulum cui nomen est Cule, eoque in loco universas copias congregant. Hanc mente ac destinationem, sive, ut ea res vulgo exprimi solet, vocabulo militibus usitatissimo, scopum hunc Romani exercitus, odo-
rati Scytha, conjuncti et ipsi sequi Romanos 189 institere, vestigiaque ipsorum indagare ac premere.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁸ Desunt voces ὡσεὶ χιλιάδας, etc., Δακικοῦ στρατεύματος. ²¹ οὐκ. ²² ἐσουλεύσατο.

Car. Dufresnii

Du Cangii notæ.

(79) Σολομών. Salomon Hungariæ rex, qui ea tempestate bellum gerebat cum Geisa fratre, quoniam fatus inierat Alexius. Thwirocz. in *Chr. Hung.* part. II, cap. 50, 51 et 52; et Bonfin. dec. 2, *Rer. Hung.* lib. III et IV.

(80) Χαριούπολις. Oppidum notum Villhar-

“Εαρος; οὐς ἐπιφανέντας διελθων δ Τζελγού τὸ ὑπερχείμενα τοῦ Δανούνεως τέμπη (ἥγεμῶν δὲ οὐτοις ὑπερέχων τοῦ Σκυθικοῦ στρατεύματος) σύμμικτον ἐπαγόμενος στράτευμα ώτε χιλιάδας ²⁰ δρυδοφέντα ἔκτε Σκυροματῶν καὶ Σκυθῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ Δακικοῦ στρατεύματος οὐκ ²¹ διλίγους, ὃν δ οὐτω καλούμενος Σολομῶν (79) δημαργὸς ἦν, τὰς κατὰ τὴν Χαριούπολιν (80) παρακειμένσις πόλεις ἐλήσετο. Καὶ εἰς αὐτὴν δὲ φύσας τὴν Χαριούπολιν, καὶ λείαν πολλήν ἀναθέσθμενος, κατέλαβε τόπον τινά, Σκοτεινὸν καλούμενον. Μεμαθηκὼς τούτο δ Μαυροκατακλῶν Νικόδην, καὶ δ Βεμπετζιώστης (81) τὴν ἐπωνυμίαν ἀπὸ τῆς ἐναγκαμένης λαχῶν, μετὰ τῶν ὑπὲρ αὐτοὺς δυνάμεων καταλαμβάνουσι τὸ Πάμφυλον (82). Ὁρῶντες δὲ τοὺς περὶ τὰς κωμοπόλεις τῶν παρακειμένων χώρων πρὸς τὰς πόλεις, καὶ τὰ φρούρια συνελαυνομένους διὰ ποτοῦ πολλήν, ἀπέραντες τοῦ οὐτωσι καλουμένου Πάμφυλου τέπου, καταλαμβάνουσι τὸ τοῦ Κούλη πολίχνιον, τὸ ἀπαν συνεπαγόμενοι στράτευμα. Ὁπίσθεν δὲ τούτων ἐρχόμενοι, καὶ τὸν οὐτωσι καλουμένον σκοπὸν τοῦ Ρωμαῖκοῦ στρατεύματος (λέξις δὲ αὐτὴ συνήθετος στρατιώταις) εὐρόντες οἱ Σκύθαι, παρείσποντο Ιχνατοῦντες οἰον τὸ Ρωμαῖκὸν στράτευμα. Αύγαζούσης δὲ ἡδη τῆς ἡμέρας τὰς ίδιας δ Τζελγού καθιστῷ δυνάμεις, καὶ τὸν κατὰ τοῦ Μαυροκατακλῶν ἐθουλεύετο ²²

duino, et aliis.

(81) Βεμπετζιώτης Nomen, inquit Anna, a patria sortitus, Bempetzo forte, urbe circa Euphratem, de qua Nicetas in Joan. n. 7.

(82) Πάμφυλος. Cujus oppidi pariter mentio sit apud Villhard.

πόλεμον. Ἐκεῖνος δὲ κατὰ τὸν ὑπερκείμενον τῆς ποδιάθεος αὐχένα ἀνῆλθε μετὰ τινῶν λογάδων, σκοπήσων ^{εἰς} τὰς βαρδαρικὰς δυνάμεις. Ὁρῶν δὲ τὸ πλῆθος τῶν Σκυθῶν, ἐσφέδρας μὲν τὴν συμπλοκὴν τοῦ πολέμου, ἀνεβάλλετο δὲ, τὴν Ῥωμαϊκὴν στρατιὰν κατανοῶν μηδὲ τὸ πολλοτέρον τῶν οὐρανῶν. Ἐπινεύθων δὲ μετὰ τῶν λογάδων, τοῦ ὀπλιτικοῦ παντὸς, καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰωαννιάκη ^{εἰς} διεσκοπεῖτο, εἰ χρὴ προσδιδεῖν τοῖς Σκυθαῖς. Τὸν δὲ πρὸς τοῦτο ἐποτρυνόντων, ἐπειδὴ αὐτὸς μᾶλλον πρὸς τοῦτο κατάρρθος ήν, τριχῆ διελὼν τὰ δυνάμεις, καὶ τὸ ἐνυάλιον ἤχησαι κελεύσας, ἔυμμιγνυται τοῖς Βαρδάροις. Πολλοὶ μὲν οὖν τηγικαῦτα τρωθέντες πίπτουσι, κτείνονται δὲ οὐχ ἥπτονται. Καὶ αὐτὸς δὲ Τζελγὸν γενναῖος μαχήμενος, καὶ δῆλας συνοράσσων φάλαγγας, καιρίαν πληγεῖς, ἀγήρηται τὴν ψυχήν. Οἱ πλείους δὲ ἐν τῷ φεύγειν πίπτοντες, εἰς τὸν ἀναρρεταῖν τοῦ καλούμενου Σκεταίνου, καὶ τοῦ Κούλη ρύακα, ἀπεπνίγοντο ὑπὸ ἀλήλων συμπατούμενοι. Λαρμάραν τοίνυν τὴν κατὰ τῶν Σκυθῶν νίκην ἀράμενοι οἱ τοῦ βασιλέως ^{εἰς}, εἰσῆλθον εἰς τὴν Μεγαλόπολιν. Αωρές δὲ καὶ τιμᾶς ἀπὸ τοῦ βασιλέως δεξάμενοι κατὰ τὸ ἀνάλογον, ὑπέστρεψαν μετὰ τοῦ τηγικαῦτα προχειρισθέντος μεγάλου δομεστίκου τῆς Δύσεως Ἀδριανοῦ Κομηνοῦ καὶ αὐταδέλφου τοῦ αὐτοκράτορος. Οὐτων δὲ τῶν κατὰ Μακεδονίαν, καὶ Φιλιππούπολιν μερῶν ἀπελαθέντες, παρὰ [περὶ] τὸν Ἰστρὸν αὐθίς ἐπαναστρέψαντες ηὔλιζοντο.

Magnam ingressi civitatem, postquam donis ibi et honoribus cum nuper creato magno doméstico Occidentis Victoria Macedoniam Scythis, et regiones Philippopolis vicinas. Ex quibus retro pulsi unde venerant Barbari, bæsere tamen cis Istrum, perrexereque solita licentia undique objacentem Romanorum in cursare ac deprædari ditionem.

Ταῦτα ^{εἰς} δὲ βασιλεὺς ἀκούσας οὐκ ἤνεσχετο, τῶν Ῥωμαϊκῶν δρίων εἶσω τοὺς Σκύθας παροκείν, ἀμαδὲ καὶ δεσμῶς μηδὲ τῶν στενωπῶν διελθόντες, αὐθίς χειρόνα τῶν προτέρων ἀπεργάσωνται. Ἐνθεν τοι παρεσκευασμένος, καὶ καλῶς ἐξοπλίσας, τὸ στρατεύμα, καταλαμβάνει τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ ἐκελθεῖν πρὸς τὸν Λαρδίαν (83) διπεισιν ἐν μεταγγίγιφ τῆς Δαμπόλεως (84) καὶ Γολένης (85) διακείμενον. Κάκεισε προχειρισμένος ἡγεμόνα Γεώργιον τὸν Εὐφόρβηνον ^{εἰς} κατὰ τῆς Δρίστρας διαπόντιον ἐξέπεμψεν. Οἱ δὲ οὐτοκράτωρ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέραις αὐτοῦ που ἐγχριτερῶν ^{εἰς}, τὰς ἀπανταχθέν δυνάμεις μετεπέμπετο. Ἰκανὸν δὲ συνειλοχῶς στρατεύμα ἰδουλεύετο, εἰ χρὴ, τὰς κλεισούρας διεληύσας, τὴν μετὰ τῶν Σκυθῶν ἀναδέξασθα: μάχην, οὐ χρή, λέγων, ἐκχειρίαν δλῶς τοῖς Σκύθαις δίδω.

A Die illucescente sistit suos Tzelgu, et ad pugnam cum Maurocatacalone mox lacesendam instruit. Ille cum lecto comitatu tribunorum eminentiorem cetera planicie locum superat, barbaricas inde copias speculaturus: quarum ingens animadversa multitudo magnam ei dubitationem objicit: ecquid e re foret Romanas quae ibi tunc erant legiones nec cum parte quidem una de multis Scy. hici quem spectabat exercitus numero comparabiles, tali loco committere cum Barbaris? Multa dehinc reversis a speculando deliberatio fuit quid factio esset opus; adhibiti sunt ceteri cohortium ductores, in quibus Joannaces. Plerique omnes contra Maurocatacalonis sententiam, non detrectandū prælium censebant, frequentesque incumbebant ad adhortandum ducent, prudentiæ ratione, non frigore animi aut ignaviae vitio cunctantem, ut virtuti sua suorumque sideret. Quid multa? pervicerunt. Ipseque Maurocatacalo propriæ generositatis impetuū commilitonum suffragiis probatum contra suæ ipsius interdicta sapientia secutus, trifariam divisas copias ducit in Barbaros, acrique cum ipsiū conserit prælium, quo illorum multi vulneribus prostrati, multi occisi, Tzelgu ipse dux fortiter pugnans, phalangesque conturbans totas interfecit. Plerique per fugam trepidam temere se mutuo incurrentes concutantesque indeque in voraginem medio inter Scotinum et Culen itinere hiantem acervatim prolapsi, suffocati sunt. Romani, splendidæ compotes victoriae, magnis pro cujusque merito cumulati sunt, redire cum nuper creato magno doméstico Occidentis Adriano Commeno Augusti fratre. Purgavit ea victoria Macedoniam Scythis, et regiones Philippopolis vicinas. Ex quibus retro pulsi unde venerant Barbari, bæsere tamen cis Istrum, perrexereque solita licentia undique objacentem Romanorum in cursare ac deprædari ditionem.

C Id imperator audiens, et rem indignam ratus intra Romanos fines injussu habitare Scythas; simul metuens ne penetratius iterum angustiis novam priori periculosiore perniciosioriisque irruptionem molirentur, exercitum copiosissime instructum præclareque armatum ipse in eos ducens Adrianopolim processit: indeque versus Lardeam movit, locum inter Dampolim et Goloen situm. Illinc segregatam partem exercitus duce ipsi præfecto Georgio Euphorbeno, mari tendere in Ostroram jussit. Ipse mora quadraginta dierum ibidem tracta convocatis undecimque copiis, cum jam idoneum exercitum congregasset, deliberabat, ecquid expediret claustris transgressis adoriri Scythas, belli fortunam experiri prælio, in 190 partem aientem hanc obscura erat inclinatio Augusti, dictitantis instan-

Variae lectiones ex cod. Coislin.

^{εἰς} κατασκοπησῶν. ^{εἰς} Ἰωαννακίου. ^{εἰς} Desunt voces οἱ τοῦ βασιλέως. ^{εἰς} ηὔλιζοντο, καὶ ὥσπερ δίδω τὴν ἡμεδαπήν ἀνέτως πάντη παροικοῦντες ἐληγόντο. Ταῦτα. ^{εἰς} Φορδηνόν. ^{εἰς} καρτερῶν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(83) Λαρδίαν. Occurrerit locus iste apud Nicetam in Isaac. lib. II. n. 1.

(84) Δαμπόλεως, Dampolis, φρύγιον haud pro-

cul ab Adrianopoli, Scylitzæ pag. 783.

(85) Γολένης. Memoratur Goloe ab eodem Scylitzæ pag. 787.

dum victis, nec indulgendum ut loco ullo consiste-
rent. Sane importunissima horum prædonum vici-
nia erat; neque enim unam aliquam ex quatuor
annis tempestatibus feriatam habebant saltem, aut
eum per æstatem atque autumnum omnia late in-
cursionibus vastassent, per hiemem cessabant.
Verum continualis uno tenore furoris duodecim
totis mensibus annos insuper plures una perpetua
calamitatis intolerabilis acerbitate conjuvnxere lantis
Romanorum malis ac damnis ut eorum vix partem
e multis unam assequi memoria, et complecti nar-
rando valeamus. Accedebat horum intractabilis na-
tura Barbarorum et eximia præ cæteris pertinacia,
atque in odio nominis Romani obstinatio prorsus
irrevocabilis. Nullius unquam eorum in fide suarum
partium titubavit aut alternasse visus est senten-
tiam. Nemo tot annorum spatio quibus bellatum
est, non dico sponte, sed ne amplissimis quidem ab
imperatore invitatus præmiis vel clanculum fur-
titum ad nos transfugit. Hæc taliaque Augustus re-
putans audendum manu, et genus alio modo indom-
itum ferro excidendum censebat suadebatque.
Obstabant Nicophorus Bryenius et Maurocatacalo
Gregorius, quem imperator captum a Scythis pretio
quadraginta millium redemerat. His neutiquam plati-
cel at prope Istrum cum Scythis acie decerni. At
Paleologus Georgius et Nicolaus Maurocatacalo et
si qui alii ætate ac ferocia juvenes incumbeant
frequentes in sententiam Augusti, ulroque instan-
tiant ut trans Hæmi tempe duceret, acieque in pla-
nitie Istro vicina structa prælium committeret cum
Scythis. Magnopere idem suadebant filii duo Dio-
genis Augusti Nicophorus et Leo, qui post evectionem
ipsum in imperii apicem ex eo in Purpura nati-
erant. Est autem Purpura ædificium quoddam intra
septa imperialis palatii ab ipsa basi usque ad tertii
suggrundia quadrata constructum forma: hinc in
pyramidem desinens. Prospectum habet mare ver-
sus, in eum portum in quo lapidea visuntur boum
et leonum simulacra. Sola exhedrarum constrata
marmore: parietes crustarum ex eodem lapide tectorio renident. Marmor porro istud non de vul-
gari genere, aut modicis parabile sumptibus, verum ejusmodi quod propter eximiam excellentiam
priors imperatores quando sedem imperii Byzantium transtulerunt deportare huc usque a Roma
vetere tanti duxerint. Est is lapis purpureus sere totus: nisi quod punctulis arenosa tenuitate pas-
sim inspersis canticat: meaque sententia est, a colore horum lapidum aulam istam Purpuram a priscis
dictam. Rodeo ad rem.

Cum victrix audendi sententia tubarum undique D Ω; ον δι σάλπιγξ μέγα ήχησατα δπασι την
elangoribus iter ad Hænum aduersus Scythas in-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

“ τουτον των. “ ἀπηντωμόλησεν “ Βρυέννιος. Sic semper post. “ ἐτέχθησαν. κάντεύθεν πορφυρ-
γέννητοι προσηγορεύθησαν. δέ. “ ἐπεσύροντο. “ τὸ δλον.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(86) Τὰ τέμπη τοῦ Αἴμου. Tempe montis Hæmi, clusuras, seu stenaptoύς, ut vocat Theophylactus Symocatta, lib. II, cap. 11, describit Leunclavius in Pand. Turc. n. 107: In Thraciam ex Bulgaria prosectoris duplex iter est ad superrandum Hænum: unus aditus a Trajano plerisque putatur factus, ubi adhuc quadrato lapide porta maxima spectatur:

Α σθαι, εἰκότω; τοῦτο περὶ τουτων ⁸⁰ Βαρβάρων σκο-
πίσας. Οὐδὲ γάρ ἀπὸ τίνος καιροῦ τῶν τεσσάρων
χαταρξάμεναι αἱ τῶν Σκυθῶν προνομαὶ εἰς τὸν ἐφε-
ῆς κατέληγον, θέρους τυχὸν εἰς τὸν καιρὸν τῆς
διώρας, ή καὶ χειμῶνος; ἐν φθινοπώρῳ παυσάμεναι.
Οὐδὲ κύκλος εἰς ἐνιαύσιος τουτὶ τὸ κακὸν περιέγρα-
ψεν. 'Αλλ' ἐφ' Ικανοῖς ἐτεσι τὰ Ψωμαίων ἐκμα-
νετο, καὶ ἐκ πολλῶν ὀλίγων τινῶν αὐτοὶ ἐπεμή-
σθημεν. Οὐδὲ διπλοὶ ἐμερισθησαν λογισμοῖς, καὶ
δι αὐτοχράτωρ πολλάκις διὰ παντοίων τούτους ἐφελ-
κετο. 'Αλλ' οὐδέ τις λαθὼν πρὸς τὸν βασιλέα ἀπη-
τομόλησεν ⁸¹, ἐτι ἀμετάθετον τέως τὴν γνώμην
ἔχοντες. 'Ο μὲν οὖν Νικηφόρος δι Βρυέννιος ⁸¹, καὶ δι
Μαυροκατακαλῶν Γρηγόριος δι τιμῆς τεσσαράκοντα
χιλιάδων δι βασιλέως παρὰ τῶν Σκυθῶν ἐαλωκότα
ἐπράτο, οὐδαμῶς τὸν μετὰ τῶν Σκυθῶν κατὰ τὸ
περίστριον συνεχώρουν πόλεμον. 'Ο δέ γε Παλαιο-
λόγος Γεώργιος, καὶ Νικόλαος δι Μαυροκατακαλῶν,
καὶ ὅποις διλλοι νέοι καὶ ἀκμάζοντες, τῷ τοῦ βασι-
λέως προσκείμενοι θελήματι ἐπέτρεπον τὰ τέμπη
τοῦ Αἴμου (86) διελθεῖν, καὶ κατὰ τὸ περίστριον τὴν
μετὰ τῶν Σκυθῶν ἀναδέξασθαι μάχην. Σὺν οἷς καὶ
οἱ δύο οἰτες Διογένους τοῦ αὐτοχράτορος Νικηφόρος
τε καὶ Λέων, οἱ μετὰ τὸ ἀνενεγθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν
τῆς βασιλείας περιπήην ἐν τῇ πορφύρᾳ ἐξ αὐτοῦ
ἐτέχθησαν ⁸². 'Η δὲ πορφύρα οἰκημάτι ἐστι κατὰ
τὰ ἀνάκτορα ἐξ αὐτῆς τῆς βάσεως; μέχρι τῆς ὅρφου
κινήσεως διὰ τετραγώνου συμπληρούμενον σχήμα-
τος, ἐκεῖθεν δὲ εἰς πυραμίδα ἀποτελευτῶν, διφορῶν
μὲν ὡς πρὸς θάλατταν πρὸς τὸν λιμένα, οὐπερ
οἱ πέτρινοι βόες καὶ οἱ λέοντες, διὰ μαρμάρων δὲ
τὸ τε ἐδαφος κατέστρωτο, καὶ οἱ τοῖχοι περιε-
στέλλοντο, οὐ τῶν τυχόντων, οὐδὲ τῶν διλλων ἐπόσεω
εὐποριστέρων τῶν τιμιωτέρων λίθων εἰσὶν, ἀλλ'
ἐξ ὧν ἀπὸ 'Ρώμης οἱ ἀνέκαθεν βασιλεῖς ἐπεσύ-
ραντο ⁸³. 'Εστι δὲ οὗτος δι λίθος δλως ⁸⁴ εἰπεῖν, πορ-
φυροῦ; δι' δλου, καὶ οἰον στίγματά τινα ψαμμοειδῆ
λευκὰ αὐτῷ περιτρέχουσιν. 'Ἐκ τουτων τῶν λίθων
οἵματι πορφύραν τὸ οἰκημάτι, οἱ ἀνέκαθεν ὠνόμα-
σαν. 'Αλλ' ὅπερ ἐλέγον.

Cum victrix audendi sententia tubarum undique D Ω; ον δι σάλπιγξ μέγα ήχησατα δπασι την
elangoribus iter ad Hænum aduersus Scythas in-

aker ad parvum est annem, quem Stoditzam Bul-
gari vocant. Vide euindem n. 20. Viam Trajani in
Hæmo monte agnoscit etiam Simocatta, lib. VIII,
cap. 4; portas, seu claustra S. Basilii ibidem me-
morant Willelmus Tyrius, lib. II, cap. 4; et Ano-
nymus, De Expedit. Asiat. Fred. I. Adde Busbecq.
in Itiner. CP. pag. 26.

τρέπετο, δέ Βρυένιος πολλά καλύων τὸν αὐτοκράτορα τὸν ἐγχειρίματος, ὃς οὐκ ἐπειθεν, ἐπιφωνηματικῶς ἔητο. Ἰσθι, ὦ βασιλεῦ, εἰ τὸν Αἰγαορ διέλθητε, τοὺς δρομικωτέρους τῷν Ιππων δοκιμάσεις. Ἐρωτήσαντος δὲ τίνος τῇ δλόγος οὐτοις βούλεται, Ἐγ τῷ φεύγειν, φησὶν, ἀπαγαγας. Οὗτος γάρ δ ἀνήρ, εἰ καὶ τοὺς ὄφθαλμοὺς δ' ἀποστασίαν ἔξεχόποτο, ἀλλὰ τὸ γε εἰς στρατηγικωτάτην βουλήν καὶ παράταξιν δεινότατος τῶν πολλῶν καὶ ποικιλώτατος ἔγνωρίζετο. Ὅπως δὲ τῶν δύμάτων δ πριμημονευθεῖς⁶⁶ Βρυένιος ἀπετέρητο δι' ἀποστασίαν ἡ ἐπανάστασιν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Βοτανείάτου, καὶ διε, παρὰ τοῦ Κομηνοῦ Ἀλεξίου τότε μεγάλου δομεστίκου τυγχάνοντος τῶν δυτικῶν τε καὶ ἀνατολικῶν στρατευμάτων κατασχεθεὶς, τῷ Βορείᾳ παρεδθη τὰς ἄψεις; ἀδιλαβεῖς ἔχων, τοὺς ἐθέλοντας λεπτομερέστερον μαθεῖν, παραπέμπομεν εἰς τὸν μάγιστρον Καίσαρα. Ὁ γάρ Καίσαρ οὗτος τοῦ μὲν Ἀλεξίου ἡδη τὰ Ὀρμαίων διέποντος σκῆπτρα, γαμβρὸς ἐγεγόνει, τοῦ δὲ Βρυένιου ἐκείνου ἀπόγονος (87). Ἀλλ' ἐνταῦθη γενομένη συνέχομαι τὴν ψυχῆν, τοῦ καὶ πάθους ἐμπίπλαμαι⁶⁷. Σοφὸς μὲν γάρ τὴν γνώμην ἦν οὗτος δ ἀνήρ, καὶ τὸν λόγον σοφώτατος. Πάντα γάρ καὶ φύμη, καὶ τάχος, καὶ κάλλος σώματος, καὶ ἀπλῶ; ἐς ταυτὸν⁶⁸ συνελθόντα δοσα ψυχῆς καὶ σώματος ἀγαθὰ τὸν ἀνδρα ἐκεῖνον ἐκάλυψαν. Ἐναγένετο δὲ τοῖς ἀπασιν ἐδιόγειν τὸν Καίσαρα ἐν τοῖς ὑπὸ τὸν Κλεοπάτην ἀναπεφηνότα. Οὗτος τοινὸν δ Καίσαρ καὶ τὰ στρατιωτικὰ γεγονώς δριστος οὐκ ἀμελετήτως ἔσχε πρὸς λόγους. Ἀλλὰ πᾶσαν βίδλον ἀναπτυξάμενος, καὶ εἰς πᾶσαν ἐπιστήμην ἐγκεκυφώς πολλὴν σοφίαν⁶⁹ ἐκεῖθεν ἡρύσατο, δοση τε ἡμετέρω. καὶ δοση ποτὲ οὐχ ἡμετέρα. Ὅτερον δὲ καὶ πρὸς συγγραφὰς ἐξέδωκεν ἐκεῖνον, καὶ δῆ καὶ σύγγραμμα ἐξ ἐπιταγῆς; τῆς ἐμῆς δεσπότιδος καὶ μητρὸς, τῆς βασιλίδος, φημι. Εἰρήνης, ἐκεδεδισεν δῖσιν λόγου καὶ ἀναγνώσεως; Ιστορίαν συντεταχώς τῶν πρὸ τοῦ ἀναδησασθαι τὰς τῆς βασιλείας ἡνίας πράξεων τούμου πατρὸς, ἐν ἥ τά κατὰ τὸν Βρυένιον ἀχριστερον ἐπεξέρχεται. Καὶ δομοῦ τάς τε τοῦ προγόνου συμφορὰς ὡς ἀλτηῶς ἀφηγήσατο, καὶ τὰς τοῦ πενθεροῦ ἀριστείας συνέγραψε, καὶ οὐκ ἀν ἐψεύσατο, καίτερον⁷⁰ ἀμφοῖν ὡς τοῦ μὲν ἀγχιστεύς, τοῦ δὲ καθ' αἴμα προστήκων. Καὶ μέμνηται [μεμνήμεθα] τούτων καὶ τοῖς προτέροις λόγοις τῆσδε Ιστορίας. •

rat? Existant documenta eritudinis ejus; contulerat enim posterioribus temporibus sese ad scribendum,

interque alia hortatu dominis ac matris meae imperatricis Irenes opus lectu ac laude dignum elucu-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁶⁶ φῆσιν. ⁶⁷ προμηνονευθεῖς. ⁶⁸ καὶ πάνθους ἐμπίπλαμι. ⁶⁹ ταυτό. ⁷⁰ καὶ περι.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(87) Ἀπόγονος. Nicephori Bryenii, qui tyrannide affectavit Botaniata imperante, filius fuit Nicephorus Cæsar, Annæ maritus, si Zonaria in audimus. At secus Anna ipsa, scribit enim lib. x, pag. 274, Nicephorum Bryenium, Nicephori tyranni filium, una cum patre captum, oculis

A dicentibus promulgaretur, Bryenius multis conatus imperatorem ab incepio revocare, **191** ut sensit se verba perdere, ad extremum: *Sic habe, inquit, Auguste, si Hænum ultra processeritis, explorabitis quantum eorum quisque valeat cursu.* Cuidam vero percontant: quid sibi hoc vellet? *Nimirum dum omnes fugient, respondit.* Erat is vir, quanquam ob rebellionem multatus oculis, consultissimus tamen adhuc bellicarum rerum: ita ut eo nemo circumspectius, nemo certius de momentis præliorum, de aciei forma, de tota ratione multiplici ac varia trahendi patrandique belli sententiam diceret. Quo ille casu cuiusque jussu ac manu calamitatem cœcitatatis inciderit, utque ipsum aduersus Botoniatem Angustum forti cum exercitu rem gerentem Alexius tunc magnus domesticus et copiis orientalis occiduique limitis præpositus acie victum captumque Borilo tradiderit, nihil adhuc in oculis Iæsum, qui nosse distinctius cupierint, eos ad maximum remittimus Cæsarem, qui Alexii ejusdem deinde Augusti gener fuit, idemque Bryenii Istius nepos. Verum hæc memoranti scriptionis propositum excidit, et unius mentionis admonitu revolvitur in familiarem luctum gravi desiderio icta mens. Heu quale columen quantumque nobis decus in Cæsare nostro subtractum est, viro in quem sapientia et eloquentia, robur, agilitas, forma, bona corporis pariter universa cum omnibus una simul dotibus animi, quales singulæ singulos abunde commendarent rara consensione convenerant. Unus plane is erat in illa natura editus, a Deo factus, ut omnium in omni genere præstantissimus, variam vim ac formam diversarum laudum exempli unius miro compendio colligeret; nec dicere dubitaverim qualem ac quantum Homerus celebravit Achillem inter Græcos, talem revera, nihiloque inferiorem Cæsarem existisse meum inter omnes qui sub sole vivunt. Idem bellicis aptus, idem tranquillis artibus. Dubitares magisne ad togam an ad militiam natus videretur. Par ingenium robori: nec contentio aut constantia dispar in utriusvis meditatione virtutis. Nemo illo tritior, nemo subactior in omni experientia militaris functionis, ad quam et unice factus audiebat; nemo rursus eodem in disciplinis exercitior, nemo ab eloquentia parior. Quem ille librum non evolverat? in quam doctrinæ partem non se penitus immiserat? quantum vero inde sapientiæ nostræ pariter et exteruæ hausta in se flumina corrivaverent enim posterioribus temporibus sese ad scribendum,

D ab eloquentia parior. Quem ille librum non evol-

verat? in quam doctrinæ partem non se penitus immiserat? quantum vero inde sapientiæ nostræ

pariter et exteruæ hausta in se flumina corrivave-

re- enim posterioribus temporibus sese ad scribendum,

perinde privatum fuisse. Nicephori, tyranni filii, non semel meminit Bryenius Cæsar, qui patricii dignitatem ei videtur assignare, lib. iii, cap. 9; lib. iv, cap. 12, 13 et 14. Fuit igitur Nicephorus Cæsaris tyranni ex filio nepos, quod evincit vox apophypono.

braverat, quo complectitur historiam rerum a patre meo per id tempus gestarum quo nondum hebenas imperii sumpserat in manus: in quo cum Bryenianum bellum enarret diligenter, ea in avi calamitatis, et socii factis fortibus memorie prodendis incorruptæ fidei religione versatur, ut ei **192** ad auctoritatem plenam sincerae veritatis, neutiquam tam arcta cum alterutro commissorum isto bello duum necessitudo, fraudi suisse visa adhuc sit, judicio æqui lectoris ullius. Meminimus et nos ejus Historiæ in superioribus; nunc quæ reperamus hoc loco dicere, reddimus.

Ubi Euphorbenum Georgium cum exercitu et A **193** classe contra se per Istrum venientem Scythæ viderunt (influit ab occiduis partibus is amnis per cataractas in Euxinum Pontum quinque ostiis, magis et redundans, perque vastas planities navigabilis, non lembis modo, sed maximis quoque et onere gravatissimis navigis, non uno ubique nomine, verum cum superioribus et origini vicinioribus sui partibus Danubius appelletur, deinceps qua pronus in Pontum vergit, Ister habet nomen). Per hunc, inquam, fluvium ubi navigantem infestis velis, armatum in se Georgium Euphorbenum conspexere pars Scytharum quædam, a continente vero magnis simul itineribus cum magno exercitu imperatorem audire ipsum contra ipsos tendere, hanc dubie circumventos se rati, planeque desperantes utrique simul impressioni sustinendæ se pares esse posse, tempus laxando periculo, tractandæ pacis simulatione furari decreverunt. Centum ergo et quinquaginta suæ gentis oratores ad imperatorem delegant, negotio illis dato ut pacem quidem petant, ceterum humilitatem supplicationis, minarum apte intexta confidentia corroborent, promissorum quoque ostentatione in tempore admista, de quorum fide nihil laborarent. Policerentur ergo sane, si res ferret, si Augustus Scythis annueret quæ vellent, habiturum eos fidos cuiusvis belli socios numero equitum triginta millium. Facile imperator sensit fraudem gentis Barbaræ: quoque terrore ad compositionis mentionem ultra usum vitandi præsentis periculi nequaquam duraturæ, compellerentur. Itaque nihil dubitans quin securitati mox redditæ, conventorum fide susque deque habita infestiores quam unquam, concepti favillam odii, simulationis cinere excusso in magni flammam incendiï excitaturi forent, legationem admittere noluit. Dum autem de eo ipso disceptarent, commodum ecce scribarum imperialium quidam Nicolaus nomine imperatorem accedens in aurem insusurrat hæc verba: *Scito, Auguste, fore mox hac ipsa hora deliquium solaris luminis. Quo exploratane indica-*

τεπεὶ δὲ τὸν Εὐφορβηνὸν Γεώργιον μεθ' Ιχανῆς στρατιᾶς καὶ στόλου διὰ τοῦ Ἰστρου ἐρχόμενον κατ' αὐτῶν οἱ Σκύθαι θεάσαντο (δὲ ποταμὸς οὗτος φίλ μὲν ἐνωθεὶς ἀπὸ τῶν δυτικῶν μερῶν (88) [δρῶν], ἐκδιδοται διὰ τῶν καταρράκτων (89) καὶ μετὰ ταῦτα διὰ πέντε τεινῶν στομάτων εἰς τὸν Πόντον τὸν Εὔξεινον μέγας τε καὶ πολὺς διὰ πολλῆς ποδιάδος ἐρχόμενος καὶ ναυτιπόρος ὁν, ὡς καὶ τῶν πλοίων τὰ μέγιστά τε καὶ φορτηγότατα τούτων τῷ ποταμῷ ἐπινήσθατο: οὐ μιλῶν δὲ προσηγορίαν (90) λαμβάνει, ἀλλὰ τὰ ἀνωτέρω ^{τοῦ} μὲν καὶ πρὸς τὰς πηγὰς ^{τοῦ}, Δάμνους: δινομα τούτων, τὰ κάτω δὲ καὶ πρὸς τὰς ἐκβολὰς ^{τοῦ} Ἰστρος δὲ ποταμὸς ἐπονομάζεται: ἐπεὶ δὲ τοίνυν διὰ τούτου τοῦ ποταμοῦ τὸν Εὐφορβηνὸν Γεώργιον ἡ τῶν Σκύθων μερὶς, θεάσαστο: ἐξ ἡπείρου δὲ μετὰ στρατεύματος πλείστου τὸν αὐτοκράτορα αὐτοὺς ἦδη κατελαμβάνοντα μεμαθήκεσαν, ὡς ἀμήταντήν μεθ' ἐκατέρων μάχην εὐρίσκοντες, τρόπου ἐπειζητούν δι' οὐ γένοιτο ἀντοῖς τὸ ἔξι τοῦ κινδύνου διεκρυγεῖν. Πέμπουσι τοίνυν πρέσβεις ἐκατό, (91) πρὸς ταῖς πεντήκοντα Σκύθας, ἐπερωτῶντας τάχα τὰ περὶ εἰρήνης, ἀμα δὲ καὶ ἀπειλήν τινα μεταξὺ τῶν λόγων παρενέφορτας, ἔστι δ' οὐ καὶ ὑπισχουμένους, εἰ ταῖς τεύτων νεύσεσι, καὶ αἰτήσεσι κατανεῦσαι θελήσεις, μεθ' ἵππων χιλιάδων τριάκοντα συμμαχεῖν τῷ αὐτοκράτορι, δηπνίκα βούλοιτο. Ο δὲ αὐτοκράτωρ, τὴν ἀπάτην διαγνοὺς τῶν Σκύθων, καὶ ὅτι τὸν ὑπόγυιον κινδύνον φεύγοντες τοικαῦτα διαπρεσβεύονται, καὶ εἰ ἀδειας διλοις τύχοιεν, τὸν ὑποκριπτόμενον τῆς αὐτῶν κακίας σπινθῆρα εἰς πυρσὸν ἀνάψουσι μέγαν, τὴν πρεσβείαν οὐκ ἐδέχετο. Τούτων δὲ τῶν λόγων συνειρομένων, Νικόλαδς τις τῶν ὑπογραμματευόντων (92) τῷ αὐτοκράτορι προσειθῶν πρὸς τὸ οὖς, καὶ ὑποψιθυρίσας φησι: Κατὰ ταντηρὶ τὴν ὥραν, βασιλεῦ, ἐκλειγίν τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς προσδόκα γενήσεσθαι. Τοῦ δὲ διαπιστεύοντος, ἐκεῖνος ἐπώμυντο μὴ διαψεύσθαι. Οποῖος δὲ ὁ αὐτοκράτωρ γοργὸς περὶ τὰς ἐνθυμήσεις, φησι τοῖς Σκύθαις ἐπιστραφεῖς: Θεῷ τὴν κρίσιν ἀριστούμενος καὶ εἰ μέρι τι σημεῖον ἔξι οἰσταρικαὶ ταντηρὶ τὴν ὥραν ἐκδηλον γένηται, εἰσε-

Variae lectiones ex cod. Coislin.

^{τοῦ} ἀνώτερα. ^{τοῦ} ταῖς πηγαῖς. ^{τοῦ} ταῖς ἐκβολαῖς.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(88) Αὐτὸς δυτικῶν μερῶν. De origine, fonte, et decursu Danubii, multa Alderius, Strabo, Procopius, Delius, et Seneca Medeani, Ortet, et al.

(89) Διὰ τῶν καταρράκτων. Septem Danubii ostia ponit Vibius Sacerdos, sex Plinius, lib. iv, cap. 6; quinque Arianus in Periplo Ponti Euxini.

(90) Προσηγορια. Nomina magni hujus fluvii mutationem ponit Plinius, lib. iv, cap. 12, ubi p. imum Illyricum alluit; Strabo, lib. vii, ad ejus

cataractas; Ptolemaeus, ad Axiopeum urbem; Apianus, in libro qui *Illyricus* inscribitur, ad Savini fluvii confluenteum.

(91) Πρέσβεις ἐκάστοτε. Ita *Ægyptii* centum legatos Romanum olim miserant ad regem Ptolemaeum accusandum, teste Dionis.

(92) Τῶν ὑπογραμματευόντων. Secretarius, seu a secretis. Constantinus Manasses: Ἀνάκτων ὑπογραμματεύεις, ον φασι ἀστροφήην.

σθε πάντως ὡς ἔτρω μὲν ὑποπτον οὔσαν τὴν
ὑμῶν πρεσβείαν εὐλόγως οὐ δέχομαι, διτι οὐκ
ἴκανος οἰ φαλαρίφραχαι ὑμῶν τὰ περὶ εἰρή-
νης διαπρεσβεύονται· εἰ δὲ οὐδὲ, διαμαρτών αὐτὸς
τοῦ στοχασμοῦ, ἀλεγχθήσομαι. Δέο οὖποι παρῆλ-
θον ὥραι, καὶ τὸ ἥλιακὸν φῶς ἐπιλέοιπεν, ὡς ἀφεγγῆ
τὸν δίσκον γενέσθαι, ὑποδραμούσης αὐτὸν τῆς
σελήνης. Καὶ οἱ μὲν Σκύθαι τηνικαῦτα ἔκθαμοι
γεγόνασιν· δὲ δέ γε αὐτοκράτωρ δίδωσιν αὐτοὺς
λίσται τῷ Νικερίτῃ (ἐκτομίας δὲ οὐτος; καὶ τοὺς
στρατιώκοις νηπίσθεντες ἐνδιατρίψας, καὶ ἀφανής⁷⁰
δοκιμώτατος), ἐπισκήψας μεθ' ίκανῶν διασώσαι
τούτους μέχρι τῆς βραστίδος τῶν πόλεων. Οὐ δὲ μάλα
προθύμως τῆς περὶ τὴν Κωνσταντίνου ἡφατο. Οἱ δὲ
Βάρβαροι, διὰ παντὸς τῆς ἐκατὸν⁷¹ φροντίζοντες
ἴλευμερίας, ἐπὶ τὴν μικρὰν Νίκαιαν (93) ἐκθασαν,
νυκτὸς ἀναιροῦσι τοὺς φύλακας, ἀμελῶς περὶ τὴν
αὐτῶν διατεθέντας φύλακήν. Καὶ διά τινων σκολιω-
τέρων ἀτραπῶν ἐπαναστρέφουσι πρὸς τοὺς πέμψαν-
τας. Οὐ δὲ Νικερίτες, μόγις μετὰ τριῶν σωθεῖς,
κατέλαμβάνει τὸν αὐτοκράτορα εἰς Γολόην.

Ιανθαρι αἰτινι in occasione recuperandæ libertatis, ubi ad parvam Nicæam pervenere, custodibus suis, negligentius agentibus, noctu obtruncatis, per obliquas seinitas ad eos redire a quibus missi fuerant. Nicerita cum tribus ægre servatus, Goloen ad imperatorem pervenit.

Ταῦτα μεμαθηκὼς, δὲ βασιλεὺς καὶ πτονθεὶς μὴ οἱ
πρέστεις τὸ ἄπαν Σκυθικὸν στράτευμα κατ' αὐτὸν
ἐρεθίσαντες ἐπεισπέσσωσιν αὐτῷ, οὐκ δνείρου δεγ-
θεὶς· τρόδος μάχην αὐτὸν ἐποτρύνοντος, καθάπερ
ποτὲ τὸν Ἀτρέως Ἀγαμέμνονα, δὲλλ' ἀναζέσας
πρόδος μάχην, καὶ τὴν Σιδηράν μετὰ τῶν ταγμάτων
δελθών, τὸν χάρακα περὶ τὴν Βιτζίναν ἐπῆκατο·
ποτερμὸς δὲ οὐτος; ἀπὸ τῶν παρακειμένων δρῶν
ζέων. Πολλοὶ δὲ τηνικαῦτα χορταγγίας χάριν
τοῦ χάρακος ἐξελθόντες καὶ πορέωτέρω γενόμενοι
ἀνηρέτησαν⁷², πολλοὶ δὲ καὶ κατεσχέθησαν. Οὐ
δὲ αὐτοκράτωρ κατὰ τὸ περίορθρον ταχὺ κατα-
λαμβάνει τὸν Πλισκόνα (94), κάκειθεν εἰς ἀκρο-
λοφίαν τινὰ τὴν τοῦ Συμεώνος⁷³ καλουμένην ἀνει-
σιν, ἥ καὶ βουλευτήριον⁷⁴ τῶν Σκυθῶν ἐγχωρίως
ἀνομάζετο. Τὰ αὐτὰ δὲ πάλιν τῇ; τῶν χρειωδῶν
συγχομιδῆς χάριν τοὺς τῆς παρεμβολῆς μακράν
γενομένους συνέβαινε. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν⁷⁵ παρά
τινα ποταμὸν Ἐρχεταις ἀγχοῦ τῆς Δρέστρας ρέοντα,
καὶ ὑσεῖ σταδίους εἰκοσι πρόδος τοὺς τέσσαρεν

D

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁷² ἀφανεῖς. fors. ἀναφανεῖς. ⁷³ ἐκατὸν. ⁷⁴ ἀνηρέτησαν. ⁷⁵ Συμεών. ⁷⁶ βουλευτήριος. ⁷⁷ αὐτῶν.

Car. Dufresnii Du Cangii nota.

(93) *Μικρὰς Νίκαιας*. Quæ in edit. Hæschel. *Νικητάς* ὑποκοινωνικῶς dicitur, ad discriumen Ni-
καιæ in Bithynia, quam *Magnam* vocat Villardui-
vus, n. 237 et 247. *Nic* Willemo Tyrio, lib. II,
cap. 4. *Nic* et *Nic* Odoni de Diogilo, lib. II, *Nissa*
in *Exped. Frider. Nissæa*, Tagenoni Pataviensi,
Νίκη τῆς Θράκης Socrati, lib. II, cap. 56; et
lib. IV, cap. 11. *Theodorito*, lib. II, cap. 21. *Nice-
phoro Cal.* lib. IX, cap. 41. *Procopio*, *De Aedif.*,
I. b. IV. *Nice*, *Animiano* lib. XXXI, et *Auctori* 329
Itinerarii Burdigal. Ναϊδὸς *Cinnamo* non semel,
Nixata simpliciter *Sozomeno*, lib. IV, cap. 15, et
Arnoldo Lubec. lib. II, cap. 4. Ille prius *Usto*

dizo dictam asserunt Fragmenta S. Hilarii, pag.
36; et mansionem tantum suisce, hoc est, locum
mutandis equis publicis dicatum. Exstitit postea
civitas egregia, ut ex ruinis cernitur, sed hodie
instar vici redacta est, et a Turcis et Bulgaris ha-
bitata, ut auctor est *Felix Petancius*, in libello *De
itinerib. aggrediendi Turcum*, cap. 1, ubi *Nesus*
nuncupatur.

(94) *Πλισκόνα*. Pliscobam expugnavit, Bul-
garis abstulit *Basilius Bulgaroct.* uti tradunt
Zonaras et *Seylitzes*. A Constantino M. xdficataam
auctor est *Codinus*, in *Orig. CP.*

depositis sarciniis castra munit, irruentes ex altero latere subito impetu Scythæ in ejus Augustale, magnam stragem edidere gregariorum militum, quosdam, etiam animosius repugnantes cepere Manichæos. Hinc tumultu orto universus trepidavit exercitus, adeo ut temere ultro citroque ferventium passim equitum concursationibus tabernaculum imperatoris impulsum corruerit: quod ab iis qui parum savebant Angusti rebus in sedi **194** augurii significationem est raptum. Cæterum imperator cum exercitus parte facile Scythas submovit procul a tabernaculo. Et ne iterum trepidandi causa esset, motis inde castris cum instructo exercitu iter faciens ad Dristrum pervenit (civitas ea est inter Istro vicinas celebris), obcessurus mox eam ac machinis muralibus oppugnaturus. Nec mora operi fuit. Circumdata undique tormentisque quassa, per ruinas lateris unius Romanos accipere coacta irruentes est. Verum arcis restabant duæ quas cognati cuiusdam Tati ducis Scytharum paulo ante inde ad corroganda Comanorum aliorumque Scytharum auxilia profecti cum præsidio tenebant. Is Tatus vale suis in discessu dicens, et proximum cum manu valida pollicens redditum, sic manda se dicebatur: *Non dubito quin imperator oppugnaturus hoc castrum sit. Id ne vos moveat. Sed cum eum videritis in ista planicie castra posuisse, festinate occupare jugum immensum, valloque ibi rite fixo facite ut assiduis incursionibus satigetis eum, ne satis vacare oppugnationi queat, continuo coactus respecture metu impendentis a vobis mali. Ergo nec diem illi nec noctem ullam sinite quietam, quin divisis inter vos partibus succedentes alii alii Romanos in momenta lassissatis, nullo spatio dato respirandi.*

μὴ ἐκεχειρῶν ἔχειν τὸν αὐτοκράτορα πολιορκεῖν τὸν τοῦ, τὴν ἐξ ὑμῶν ὑφορμένον βλάβην. Υμεῖς δὲ παρημέριοι καὶ παντούχοι κατ' αὐτοῦ πέμποντες

Hæc expertus imperator, optimum factu duxit non obfirmare animum in oppugnatione arcium: ea itaque omissa, circa rivum quemdam non longe ab Istro castra metatus est. Consultabatque de integro, ecquid expedire prælio decernere cum Scythis? Palæologus et Maurocatacalo Gregorius differendam putabant pugnam cum Patzinacis: interim vero suadebant ut armato instructoque quasi ad pugnam exercitu ad magnam Peristhlabam proficerentur. Sic enim, inquietabant, paratos nos et servatis ordinibus euntibz ubi Scythæ viderint, ne quæquam audebunt aggredi: quod si qua illas insanias perurgeat ut inmissis sine curribus equitatu

“ Ο δὲ αὐτοκράτωρ στοχασάμενος τοῦ δέοντος καταλιπὼν τὴν τῶν ἀκροπόλεων πολιορκίαν, κατέθεν ἐξελθὼν, περὶ τινα βύσακα ἀγχοῦ τοῦ Ἰστρου διακείμενον τὸν χάρακα ἐπῆξατο, βουλευόμενος εἰ χρὴ προσβαλεῖν τοῖς Σκύθαις. Οὐ μὲν οὖν Παλαιολόγος, καὶ δὲ Μαυροκατακαλὸς Γρηγόριος τὸν μετὰ τῶν Πατζινάκων (95) ἀνεβάλλοντο πόλεμον, δπλισαμένους δὲ συνενούλευον τὴν μεγάλην Περισθλάσαν (96) καταλαβεῖν. Οἱ γάρ Σκύθαι: οὐτω πορευαμένους ἡμᾶς καθωπλισμένους μετ' ἐνόχοις θεώμενοι, οὐδαμῶς τὸν καθ' ἡμῶν ἀποθαρρήσουσι πόλεμον, θλεγον. Εἰ δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς ἀπερ τῶν ἀμαξῶν τῶν πολέμου τοῦ κατατολμήσειαν, εὐ ισθι

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

“ τοῦ πολέμου.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(95) Πατζινάκων. Qui scriptoribus Latinis perperam Pincinnati, Pincenates, Pecinaci, Pezinati, Pizennaci, etc., appellantur.

(96) Περισθλάσαν. Persilavam Magnam, Bulgariae regum regiam, expugnavit Joan. Zimisces, magnique Magnam et Parvam Basilius. Magnam ad

Istrum statuit Anna; Zonaras et Scylitzes haud procul a Dorostolo; ad Hænum montem Nicetas in Isaac. lib. 1, n. 5, quo loco eam describit. A Constantino M. exstructam prodit Codinus, in Orig. CP.

ώς⁴⁰ ἡττηθήσονται, καὶ ἡμεῖς τοῦ λοιποῦ ὀχύρωμα ἐρυμέστατον τὴν μεγάλην ἔξομεν Περισθάδαν. Πλοις δὲ αὐτῇ περιφανῆς περὶ τὸν Ἰστρὸν διακειμένη ποτὲ μὲν οὖς⁴¹ δνομα τούτο ἔχουσα τὸ βαρθαρόκεν, ἀλλ' Ἐλληνίζουσα περὶ τὴν προσηγορίαν Μεγάλη πόλις καὶ οὖσα καὶ λεγομένην ἀφ' ὧν δὲ Μόχρος⁽⁹⁷⁾ δὲ τῶν Βουλγάρων βασιλεὺς καὶ οἱ ἔκεινοι γενόμενοι, καὶ προσέτι γε Σαμουῆλ ὁ τελευταῖος τῆς Βουλγαρικῆς δυναστείας, καθάπερ ὁ Σεβᾶκλας τῶν Ἰουδαίων, τῆς ἐπέρεας κατέδραμον⁴², σύνθετον ἐκτῆσατο τὴν προσηγορίαν ἀπὸ τῆς Ἐλληνικῆς σημασίας, Μεγάλη ἐπονομαζομένη, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν Σλαβογενῶν ἐπισυρμένη λέξιν⁴³, μεγάλη Περισθάδα πανταχόθεν τούτοις φημιζομένην. Ταῦτην τούτην χρηστιφύγετον ἔχοντες, οἱ ἀμφὶ τῶν Μαυροκατακαλῶν Ἐλεγον, καὶ διημέραι δι' ἀκροβολισμῶν τεῖς Σκύθαις προσδάλοντες, οὐ πανδιθέα ζημιοῦντες αὐτοὺς, μηδέδως τούτους τῆς οἰκείας παρεμβολῆς χορταγωγίας, χάριν ἢ τῆς τῶν χρειωδῶν συγκομιδῆς συγχωροῦντες ἔξεληνθένται.

lignationis aut alterius annonae comportionis liberum sinentes: dum eos qui harum rerum gratia paululumque castris ipsorum procererint haud dubie obturcabitur.

Τούτων οὖν τῶν λόγων τριδομένων, ἀποδάντες οἱ τοῦ Διογένους οὐσιὶ τῶν σφετέρων ἱππων οὐα νέοι, καὶ τῆς τῶν μέθων κακότητος διγευστοι δ τε Νικηφόρος, καὶ δὲ Λέων τοὺς χαλινοὺς ἀφελόμενοι, πλήξαντές τε αὐτοὺς κατὰ τῶν κέγχρων ἔξηλασαν, ἐπειπόντες, Μὴ δέδιοι, βασιλεὺν αὐτοῖς γάρ τοὺς ἀκινάκεις σπασάμενοι διαμελίσσομεν αὐτούς. Ο δὲ βασιλεὺς φιλοκινδυνότατος ὡν καὶ προαρπάζειν πεψυκώς τὰς μάχας, οὐδὲ εἰς νοῦν διώσ τῶν ἀπειργότων αὐτὸν τοὺς λόγους ἔδαλλετο, ἀλλὰ τὴν βασιλικὴν σκηνὴν, καὶ τὰς σκευάς ἀπάσας ἀναθέμενος τῷ Κουτζομίτῃ⁴⁴ Γεωργίῳ πρὸς τὸ Βέτρινον ἔξεπεμψε. Τὸ δὲ στράτευμα ἐπέταξε μηδὲ λύχνον, μηδὲ πῦρ ἀνάψαι τὸ παράπαν κατὰ τὴν ἐσπέραν ἔκείνην, ἀλλὰ τοὺς ἵππους κατέχοντας ἐγρηγορέναι μάχης ἡλίου ἀνατολῆς. Αὗτος δὲ κατὰ τὸ περιόρθον ἔξεισι τῆς παρεμβολῆς καὶ τὰς δυνάμεις διελῶν, καὶ τὰς φάλαγγας εἰς πολέμου καταστησάμενος σχῆμα παραθέων ἔθατο τὸ στράτευμα. Είτα τὴν μεγάλην [μέσην] τῆς παρατάξεως χώρων εἶχεν αὐτὸς συμπληρουμένην ἀπὸ τε τῶν ἐξ αἰματος καὶ ἀγχιστείας προσηκόντων αὐτῷ συγγενῶν, καὶ τάδελφοῦ Ἀδριανοῦ τῶν Λαζίνων τῷ τότε ἡγεμονεύοντος καὶ ἐτέρων γενναίων ἀνδρῶν, τοῦ δὲ γε ἀριστεροῦ κέρως κατῆρχε Νικηφόρος Κατσαρὸς Μελισσηνὸς ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς αὐτοῦ. Κατὰ δὲ τὸ δεξιὸν ἡγεμόνες Ισταντὸν δ τε Κασταμωνίτης, καὶ δὲ Ταττίκιος. Τῶν δὲ θυνικῶν δ τε Οὐζᾶς, καὶ δ Καφατζᾶς οἱ Σαυρομάται. Ἐξ δὲ τὸν ἀριθμὸν διε

A nos lassent, certum est temeritatem eos n.ox præsenti clade huituros. Nos autem, tutissimo deinceps loco, magna potiti Peristhlabo, civitate munissima, res spesque nostras habebimus. Est hæc urbs inter Istro circumposita nobilis in paucis, Tunc quidem isto Barbaro quod retulimus, deformata vocabulo, Græcam tamen ex vero appellationem obtinens Megalopolis, quæ civitatis ipsi magnæ titulum merito vindicat, est enim revera talis. Ex quo autem Mocrus Bulgarorum rex, et qui ex illo fuere, postque hos Samuel, qui ultimus Bulgaris regnavit, ut Sedecias Judæis, 195 occiduum incursavere limitem: nomen isti urbi factum est partim ex Græco veteri compositum, partim ex colonorum recentium a Sthlavis genus trahentium, B genili nomine, ut Magna Peristhlabo passim apud gentes circumposita jam audiat. Ex hac civitate lanquam ex tuto receptaculo (inquebat Maurocallaco et qui cum eo sentiebant) quotidie prodeuntis velitabimur cum Scythis, carpemusque ipsos et satigabimus assidue, nullum illis usum pabulationis.

His talibusque sermonibus pendente deliberatione, Diogenis filii feroes juvenes inexperti maiorum, servoreque ætatis elati, equis repente desilientes, frænis eos exutos in milii sege:em pastum admittunt, simul imperatorem sic allocantes: *Ne dubites, Auguste, nos enim acinacibus strictis concidemus hos Barbaros.* Erat in imperatoris pectore ipsius, qui ferociæ adolescentum faveret, similis impetus consuetudine audendi nutritus, ad occupanda præliorum pericula sponte prominens. Inde haud adeo dissuadentium rationum apud præjudicato inclinatum studio momenta valuere. Ergo Augustale ac ejus instrumentum onine, vasaque ac sarcinas exercitus totius, Cutzomita Georgio commendata Beirinum tuto perferranda curat. Exercitu edicit ne ignem, neve lampadem illa uspianu nocte accenderent, sed paratis ad manum equis usque ad solis ortum excubare vigiles perseverarent. Ipse circa diluculum castris prodit, divisisque copiis et phalangibus in aciei formam digestis, obiens ordines exercitum lustrabat: ubi satis placuere omnia, media in acie sibi de legit locum, circum ibidem dispositis necessariis suis, qui proxime illum vel consanguinitate, vel affinitate contingebant: fratre nimirum Adriano Latinos tum ductante, et aliis viris juxta illustribus et fortibus. Sinistro cornu præfuit Nicephorus Cæsar cognomento Melissenus, qui sororem imperatoris in matrimonio habebat. Dextrum cornu ductores habuit Castanmonitem et

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁰ Deest vocula ὡς. ⁴¹ κατέδραμεν. ⁴² τάξιν. ⁴³ Κουτζομύτη.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(97) Μόχρος. Qui et Samuel dictus. Vide infra, lib. xii, pag. 371, et seriem regum Bulgar.æ in Familia Slavonicis. scu Dalmaticis.

Tatricium; ibidem auxiliares ex sociis gentibus Uzæ parebant; Sauromatis Caratza dux erat proprius. Sex porro selecti ex multitudine omni astare in prælio imperatori jussi sunt, uni adesse, unum spectare, cæterorum securi omnium. Ii fuere duo filii Romani Diogenis, tum Nicolaus Maurocatacalo, vir magnam, longa militia, bellorum experientiam adeptus, deinde Joannaces, et dux Barangæ Naupites; postremo Gules quidam nomine, paternus Augusti famulus. Nec vero interim cessabant **196** Seythæ, sed et pro se ipsi toti erant in acie struenda: non litteris illi quidem ad hoc disciplinisque formati, at naturali judicio usque, cuiusmodi ex regulis, et subsidia in depresso usque ad occasionem quietura deposuerunt, et pugnatos acie prima curos per seriem figuramque apiam explicatos, ordinibusque devinctos, ac commissos certis, perite produxerunt. Illo etiam ex moribus patriis, specie procul eleganti sinu et terribili, adjuncto, ut dispositis per exercitum curribus quasi turribus quibusdam munitæ velut civitatis instar quoddam oculis objicerent. Tali forma instructuque descriptum Scytharum agmen audacter in Romanos procedebat, eminus ejaculandis præ se telorum imbris pugnam interim delibans. At imperator cum cohortes turmis arte coaptasset, graviter edixit ne armatorum ullus prosiliret ultra locum, contererationemque scutorum ac phalangis contextum rumperet, prius quam ventum ad manus cum Scythis foret: verum ubi accessu hostium, in eum modum arctatum medium inter acies spatiū cernerent, ut jam non amplius quam in unam equorum admissionem pateret, tunc sane in hostem ipsi vaderent. Sic paratis ex parte imperatoris omnibus apparent ecce procul Scytharum currus ac plaustra liberis conjugibusque onusta cum ipsis in pugnam ruentibus; miscetur varie prælium atrocis, produciturque a prima luce ad vesperam multa cæde utrimque pluriuorū. Inter hæc Leo Diogenis filius solita atque innata vehementia inequitan Scythas seque ad currus ipsorum propius trahi, quam par esset, martio elatus æstu, non sentiens, lethali percussus vulnere cecidit. Eo dejecto ruentes ineluctabili jam in ipetu Scythas cernens Adrianus imperatoris frater, illa die ductor Latinorum,

A λόμενος τὴν αὐτοῦ φυλακὴν ἐπέτρεψε, πρὸς αὐτὸν τε ἑρῆν παραγγεῖλας καὶ μηδὲν παράπαν προσεσχήκειν ἐτέρῳ, τούς τε δύο νιούς φημι Ὦραντος τοῦ Διογένους καὶ Νικόδαιον τὸν Μαυροκαταχαλῶν πολλὴν ἐκ μαχροῦ πεῖραν τῶν πολέμων ἐσχήκτα, καὶ τὸν Ἰωαννάκην⁸⁴, καὶ τὸν ἄρχοντα Βαραγγίας (98) Ναυπίτην, καὶ Γούλην τινὰ καλούμενον πατρῶον θεράποντα. Ἀλλὰ καὶ οἱ Σκύθαι σχῆμα πολέμου διατυπώσαντες ἐκ φυσικῆς ἐπιστήμης πολεμεῖν εἰδότες, καὶ κατὰ φάλαγγα ἵστασθαι, καὶ λόχους καθίσαντες, καὶ τὰς τάξεις τοῖς τακτικοῖς δεσμήσαντες σφίγματι, καὶ καταπυργώσαντες οἰονεῖταις ἀρματάξαις τὸ στρατευματικὸν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἥξεν καὶ ἡχροβελίζοντο πτέρῳθεν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ συγαρμότας ταῖς Παιαῖς τὸ στρατόπεδον, τῶν ὀπλιτῶν οὐδὲν προπήδην ἐντέλετο, οὐδὲ τὸν συνασπισμὸν λύειν, μέχρις ἂν ἀγχέμαχοι τοῖς Σκύθαις γένωνται. Εἴτ' ἐπειδὸν⁸⁵ τὸ μεσαίχμιον ἀποχρῶν πρὸς χαλινὸν ἔνα ἀμφοτέρων τῶν στρατευμάτων κατ' ἀλλήλων ἱεμένων θέαζοντο, δομότες κατὰ τῶν ἐναντίων χωρῆσσι. Οὐτοίνυν τοῦ αὐτοκράτορος ἐτοιμαζομένου πόρρωθεν ἀνεφάνησαν οἱ Σκύθαι σὺν αὐταῖς ἀρματάξαις καὶ γυναῖκι, καὶ παισὶν ἐρχόμενοι. Συρράγενοις δὲ τοῦ πολέμου ἀπὸ πρωτας μέχρι δεῖλης ἐσπέρας ἀνδροκτασία γέγονε πολλὴ ἐξ ἐκατέρων τῶν μερῶν πεπόντων συχνῶν. Ὁπηνίκα καὶ Λέων δοῦλος Διογένους οὐδὲ σφοδρότερον κατὰ τῶν Σκύθων ἔκπασάμενος καὶ πλέον τοῦ διοντος πρὸς τὰς ἀμάξας παρασυρεῖς, κατέβαν πληγεῖς πέπισθεν. Ἀδρανὸς δὲ δοῦλος κρατοῦντος ἀδελφὸς δὲ καὶ τὴν τῶν Λατίνων ἡγεμονίαν ἐμπειστευμένος τότε τὴν τῶν Σκύθων ὀρμὴν ἀνύποιστον θεασάμενον: οὐλις βυθῆρας ἐδούς καὶ μέχρι τῶν ἀμαξῶν ἐκαύτην ἐμβαλὼν, ἐπειτα γενναῖος ἀγῶνος σάμενος, μετὰ ἐκτὰ μόνον ἐπινέπτερες τὸν ἀλλων ἀπάντων παρὰ τῶν Σκύθων ἀποσφαγέντων, τῶν δὲ κατασχεθέντων. Τῆς δὲ μάχης ἐπὶ τριτάντες Ισταμένης, ἐπὶ οἰκδύματος ἀμφοῖν τῶν στρατευμάτων μαχομένων, ἐπὶ λοχαγοῖς τινες; τῶν Σκύθων μετὰ τοιάκοντα πρὸς ταῖς ἐξ χιλιάδων πόρρωθεν ἐρχόμενοι ἀνεφάνησαν, οὐκέτι στέγειν πρὸς τοσούτους οἱ Ὦραιοι ἔχοντες τὰ νῶτα τηνικαύτα διδάσσεν. Ὁ μέν τοι βασιλεὺς προσδέλητο τῆς οἰκείας δυνάμεως, καὶ ἐιφῆφόρος εἰστήκει· τῇ ἐτέρᾳ δὲ τῶν χειρῶν **B** τῆς τοῦ Λόγου μητρὸς τὸ ωμόφορον (99) σημαῖαν

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁸⁴ Ἰωαννάκην. ⁸⁵ ἐπειδή.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(98) Ἀρχοντας Βαραγγίας. Hoc est Varangorum Αχολουθὸν, seu præfectum, qui Πελεχυφόρων ἐξ-άρχων dicitur Cinnamo, lib. vi.

(99) Τὸ ωμόφορον, seu ωμόφορον, vestem esse patriarcharum, vel episcoporum, quæ bimaculata tegebat, pridem docuerunt viri docti. *Humeralē* vocant auctor *Actorum Murensium*, pag. 29; et *Paulus Diacon.* lib. xxii *Hist. Miscell.* At quid sit apud Annam τῆς τοῦ λόγου μητρὸς τὸ ωμόφορον στηματαν κατέχων, vix audirem delinire, nisi lumen daret facemque præferret Scylitzes in Lecapeno, ubi narrat *Simeconem* *Bulgarorum* regem de pace acturum Romani Lecapeni imperatoris

colloquium expetiisse: Romanum vero, præiusquam ad locum conditum proficisceretur, cum patriar-cha in ædem Blachernianam venisse, et aperta sacra theca, accepisse omophorium. *Deiparæ*, quo se aduersus Barbari insidias tutaretur. Eius veritas sunt: *Ο δὲ βασιλεὺς ἔν τῷ ναῷ γενόμενος τοῖν Βλαχερνῶν δάκι πατριάρχη, καὶ ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σορῷ εἰσελθών, καὶ λειτηρίας ώδις ἀποδούσι τῷ Θεῷ, τὸ ωμόφορον τῆς Θεοτόκου λαδῶν, ἐξῆται τοῦ ναοῦ, τοῖς ὅπλοις; ἀσφαλέστερος φραζάμενος.* Ex quibus patet Alexium cum Patzinacis pugnaturum, his se sacriss perinde *Deiparæ* reliquis munuisse, ejusque bimaculata, vexilli instar expansum, altera gestasse

κατέχων ἵστατο μεθ' ἵππιών γεννατῶν ἀνδρῶν εἰ- A ut torrentem, si posset, sistet, totis habenis equis
κοις καταλειφθεῖς, Νικηφόρου φημὶ τοῦ νιοῦ τοῦ laxatis usque ad plaustra processit, ibique memo-

Car. Dufresni Du Cangii notæ.

manu: quod cum perflante vento vehementiori, et
hostibus majori numero, atque acriori impetu ad
insequendum incumbentibus, retinere hanc posset,
intra vepres et dumeta complicatum abscondentis,
ώς μηχέτι δρόσισι παρά τον, ita ut a quoquam ho-
stium animadversum non fuerit: vel, ut habet editio
Hæscheliana, παρ' αὐτοῦ, ita ut ab Alexio deinceps
visum non fuerit, vel repertum. Fuit porro Omo-
phorum Deiparæ, non pallium quod ab humeris
ad talos usque porrigeretur, cum Leceppinus et
Alexius illud præ sui pondere gestare manibus vix
potuissent, sed vestimentum illud, quod μαρφόριον
τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου nuncupatur in inscriptione
tabula argenteæ particulam Dominiceæ crucis
continens, quæ apud Trevirenses in monasterio
insulæ S. Nicolai asservatur, illuc post Constan-
tinopolens direptionem ab Henrico de Ulmena al-
lata anno Christi 1207. Læva dextraque lateribus
Crucis hærent abditiæ argenteæ theca, variis intus
reliquiis referitæ, quibus insculpti sunt earum ti-
tuli charactere Græco, et singulis conditoriis præ-
fixi. Ac primum sinistrorum hæ visuntur inscrip-
tiones: Τὰ στάργανα τοῦ Χοῦ τοῦ βίου τοῦ Θεοῦ.
Οὐ δαχνύθοις στέφνων τοῦ φιλατοῦ 330 Χοῦ Ις
Θο. ήμ. Ἡ Σινδών ἀθανάτου Χοῦ καὶ Θεοῦ. Τὸ Μα-
ρφόριον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. Ἡ Ζώνη τῆς
άγίας Παρθένου Θεοῦ. Dextrorum vero, Τὸ λέντιον
(linneum) τοῦ πλαστούργου ἡμῶν Χοῦ τοῦ Θεοῦ. Τὸ
πορφυροῦ ἴματον τοῦ ζωδότου Iu. Ο σπάνγος
τοῦ μαρφούρου Χοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν. Ζώνη τῆς
ἀγίας πατερένου Θεοτόκου ἐκ τῶν Χαλκοπρατ. Αἱ τί-
μαι τοῦ ἀγίου λι τοῦ Προδρόμου τρίχες. Censet
Browneus, lib. xv Annal. Trevir. a quo prædicta
hausimus, μαρφόριον pro linteo, vel panno hic
sumi, vocemque ab Hebræorum *Maphora*, quam
sudarim, aut sudarium interpretantur, deductam,
ad recentiores Græcos postea transiisse. Verum
quoniam μαρφόριον illud sit idem quod ὄμβροφορον, apud
Scylitzem et Annaia, et *Mavors*, seu *Mafors*, apud
Latinos scriptores aīi medii, nullus dubito. Sed
an μαρφόριον, postremaque istaæ voces Latinæ a
Græco ὄμβροφορον deductæ sunt, vel effictæ, vix
ausiū stabiliare. Est autem μαρφόριον, uti definiunt
Glossæ verborum juris apud car. Labbeum, στέ-
πας τῆς κεφαλῆς, σεμιναρινοῦ νετρε, ut diserte
habet Achmetes, cap. 265. Neque aliud fuit *mavors*.
Papias ms. *Mavorte*, *matronale* *operimentum* quod
caput operit. *Vocatum autem quasi marie.* Idem,
Pepulum, *restis volta*, *mavorte*, *mafuritæ*, *restis*
muliebris, *picta stola vel pallium*, *quo matrona*
utuntur. Isidorus, lib. xix Orig. cap. 23: *Stola* —
et *Ricinium* *Latino nomine appellatum*, *eo quod*
dimidia ejus pars retro ejicitur, *quod vulgo Mavor-*
tem dicitur, etc. Denique Philo Carpathius, ad
xxv Proverb. Theristrium, *quod et theristrum, et*
maphorium appellant, muliebre capitæ et facie est
velamentum et operculum, quo feminæ aestate præci-
pre utuntur. Neque alia notione mavortem usur-
pavit Gregorius Turonensis, lib. x, cap. 16; et
Fortunatus, in Vita S. Radegundis, cap. 9.
D. Iheronymus, epist. 22: *Et per humeros tæna*
mavorte voltantur. Malores etiam monachis tribuit
Cassianus, lib. i De inst. mon. cap. 7: *Angusto*
pallio — colla pariter atque humeros tegunt, quæ
mæfortes tam nostro, quam ipsorum nuncupantur
eloquio. Enimvero Deiparæ capitæ ἐπικάλυψμα,
cum ejusdem zona, asservatum in Blacherniano
templo docet Nicephorus Call. lib. xvii, cap. 38.
Ex quibus tandem confitetur ὄμβροφορον, apud
Annam et Scylitzem, esse capitæ tegumentum,
quod humeros etiam operiebat, cuiusmodi sunt
mulierum nostratrum pepla, seu velamenta, dum

sunt in lugubri habitu. Nec est quod quis miretur
ipsum imperatorem in prælio illud altera gestasse
manu, ad instar vexilli, cum Thomas Walsingham
in Hypodigmate Neustriæ narret Walterium
Carnotensem episcopum, una cum civibus contra
Rollonem Normannum urbem obsidentem pugna-
tum, supparum (camisiam vocant) hecatæ Marie,
quod Carolus Calvus Constantinopoli cum aliis
reliquiis, ut fluit, adixerat, in modum vexilli
prætulisse; præterea Willermus Tyrus, lib. ii,
cap. 19, Bakduinum Hierosolymitanum regem, cum
Saracenis, Adeinarus vero Cabanensis Robertum
Francorum regem, cum Carolo Simplice, dimi-
cantes, vexilla prætulisse, ac præ manibus gestasse
scribant. Blacherniani templi, (neque enim rem
ingratam lectori fore arbitror, si sacrarum Deiparæ
vestium historiam hisce Commentariis attexam)
amplitudine, licet et artificiæ elegantiæ percelebris,
venerationem mirifice auxere depositæ in eo Dei-
paræ vestis et zona, quærum depositionis anniver-
sarium diem agunt scorsim Græci, vestis scilicet
2 Iulii, zonge vero 31 Augusti. Deiparæ ædem in
Blachernis extra urbem ædificatam a Pulcheria,
Marciani imperatoris conjugi, prædicant passim
Theodorus Lector, Eclog. 1; Theophanes, et ex eo
Anastasius, an. 1 Marciani; Chronic. Alex. Zona-
ras, Nicephorus Call. lib. xiv, cap. 2; Codinus,
De Orig. CP. et alii. Hanc postea intra urbis
ambitum inclusit Heraclius, an. 15, exstructo
ultra Blachernas muro, quo a Barbarorum in-
cursibus, qui regionem istam hactenus perva-
serant, tutæ esset. *Chronicon Alex.*: Τὸ τε ἔτος 331
τῆς βασιλείας Ἡράκλετον ἐκτιθην τὸ τεῖχος ἐξ οὐεν
Βλαχερῶν, καὶ ἀπεκλεψθη ἵστεν δι ναδες τῆς πανα-
γίας Θεοτόκου, καὶ ἡ Ἀγία Σορός προην γάρ ξέων.
Idipsum testatur S. Nicephorus Patr. CP. τεῖχος
εὐθὺς δομησάμενοι τοῦ ἑκάτου ντοῦ φρούριον κατέ-
στησαν. Atque inde ab adjacente Blachernarum
regione, sive templo ipso, τεῖχος τὸν Βλαχερῶν
dicitur murus iste eidem Nicephoro et Paulo
Diac. lib. xx, Hist. Misc. Addit Nicephorus Call.
lib. xiv, cap. 2; lib. xv, cap. 14 et 24, Pulcherias
opera et rogatu, Deiparæ sepulchrales fascias (τὰ
ἐντάφια σπάργανα) a Juvenali patriarcha Hierosolymitano Constantinopolim transmissas, repositas
fuisse in illo templo, ἔγγιστα τῆς τερᾶς καὶ θεας
τραπέζης, ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σορῷ, juxta sacrum altare,
in Theca aurea, Marciano adhuc superstite. Quo
deum extincto, Leo Magnus imperii fæces ade-
pus, ejusdem Deiparæ venerandam vestem, τιμίαν
ἐσθῆτα, Constantinopolim pariter allatam, in ro-
tundu quod ipse exsiruxit templo depositus: C
Kai ἀπετέθη ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι ντὸν ἐν
Βλαχερώναις, ἐν ἀργυρέᾳ σορῷ, δ' ἡν καὶ δι ναδες
Ἀγίας Σορᾶς κατανόσασται. Iohannes in Leone :
καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει διαχομισθείσα, ἐν Βλα-
χέραις, ἀπετέθη ἐνθά δι βασιλεὺς ναὸν ζωδόμησε
τῆς Θεομήτορος, καὶ σορὸν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου
κατασκευάσας κατέστη ταῦτη. Nec dissunt Codinus,
De orig. CP. qui cum magnum Deiparæ in
Blachernis templum (quod eidem Nicephoro in
Praefat. Τὸ οὐρνιό καλεῖ ἀνθεμιλλωμένος οἶκος
dicitur, a Pulcheria ædificatum dixisset, hæc sub-
dit: Τὴν Ἀγίαν Σορὸν, τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου ἀν-
τίτερος Λεων δι Μακέλης, ἐνθα κατετίθετο τὴν λεπάν
Σορὸν, ἡ θεῖα ἐσιής τῆς Θεομήτορος ἐναπέκειτο. Οἱ
Quamq[ue]am ex predictis Blachernianum templum
anūd videatur fuisse ab eo quod Leo M. condidit,
et Ἀγίαν Σορόν appellant passionis scriptores, quæ
tamen id procul absit a vero, quæve fides Græ-
culis istis, aīi præsertim postremi, præstantia sit,
vel hinc patet, cum certio certius constet unum

D

rabili pugna edita vix denique cum solis reliquis **A** Διογένους, καὶ Μιχαὴλ πρωτοστράτορις τοῦ Δουκᾶ, septem, omnibus aliis gladio Scytharum absumptis καὶ ἀδελφῷ τῆς Λύγουστης συμπαρίντων, καὶ πα-

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

islemque esse, ex melioris notæ scriptoribus. Cedrenus in Romano scribit Sacticium quemdam, accepto in prælio contra Bulgarios lethali vulnere, ad Blachernas evasisse, positumque ēν τῷ νῷ τῆς Ἀγίας Σορᾶν statim exspirasse. Mox, ut Lecapenus cum Simeone Bulgorum rege collocuturus urbe excesserit, idem Cedrenus commemorans, addit Augustum prius cum patriarcha sanum Blachernianum, et Ἀγίαν Σορᾶν ingressum, post fusas ad Deum preces, accensu Deiparæ humerali, inde exiisse, ut ex supra laudato Cedreni loco colligitur: ex quo facile quivis evincat Ἀγίαν Σορᾶν templi Blacherniani partem et appendicem suisse tantum, vel potius sacellum, in quo asser-
vabatur sacrum illud λεψίαν, quod cum a Leone forte extratum fuerit, inde factum ut scriptores totius ædis conditorem agnoscant; seu, quæ probabilis videtur conjectura, quod templo Blacherniano, cuius Marcianus et Pulcheria fundamenta jecerant, ultimam manum imposuerit. Cedreno suffragatur Leo Grammaticus, qui in Michaelie Balbo diserte indicat, sacram Deiparæ ὁμοφόρion in templo Blacherniano asservatum, quod alii ēν τῇ Ἀγίᾳ Σορῷ scribunt: Ο δὲ βασιλεὺς, καταλαβὼν μόλις ἴσχυσας διαπεράσαι, καὶ σὺν τῷ πατριάρχῃ Φωτίῳ εἰς τὸν ἐν Βλαχέρναις ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Μητρὸς παρεγένετο, κακεῖ τὸ θεῖον ἔχοντας. Elta μεθ' ὑπνῳδίας τὸ ἀγιον ἐξαγαγόντες τῆς Θεοτόκου ὁμοφόρion, τῇ θαλάσσῃ ἀρκψ προσέβαλον, etc. Idem auctor in Leone: Θεοφάνων δὲ ἡ γαμετὴ αὐτοῦ οὐ παρῆν ἐκεῖσε, ἀλλ' ἐν Βλαχέρναις ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σορῷ προσεκχρέτει εὐχομένη. Neque abudit Codinus ipso, dum ait Deiparæ zonam in Chalcopratiana æde repositam, ὁμοφόρion vero ἐν Βλαχέρναις as-
servatum. Denique Nicephorus Call. lib. xviii, cap. 38 (adeo parum sibi constat), asservatas scri-
bit in Blacherniana æde vestes Deiparæ et par-
tem zonæ, una cum capitio amiculo. Quod ictum
præterea potest ex Metaphrastæ verbis, quæ ad Codinum laudat Lambecius, pag. 201. Jam vero
Deiparæ vestes a Gelbio et Candido patriciis **332**
Hierosolymis Constantinopolim delatas, et in tem-
plo, quod postea in Blachernis ab imperatore ex-
structum est, depositas, docent Menæa, ad 2 Julii.
Historiam fusiori Commentario narrat Theodorus presbyter, seu quivis alias auctor Narrationis historicæ in depositione vestis S. Mariæ, editus a Combesfio in *Hist. Monothel.* qui in æde Bla-
cherniana factam disertis verbis tradit, κατὰ τὸ ἀρχιτέκτονος μέρος, circa partem scilicet septentrional-
em. Ex Palæstina pariter Constantinopolim aspor-
tatas, Leone M. imperator, auctor est etiam Zonaras. Cedrenus vero, Glycas, et Joetus Hierosolymis apud Hebream quādam virginem inventas com-
memorant, indeque allatas Constantinopolim, et in sacra theca depositas sub an. Leonis 1018, in
qua quidem theca, σορῷ, seu ὅντῳ χρυσοπάστῳ, περιστόλια τῆς Παρθénου Μαρίας asservata narrant Theophylactus Simocatta, lib. viii, cap. 5, et Codinus, *De offic. auctæ CP.* cap. 15. Prætereo μέρος της αὐτῆς αἰαγάστου ζώνης, καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς ἐπιτάλυμα depositum testatur Nicephorus Callist. loco citato. Vestis Deiparæ materiam descripsit auctor Narrat. historicæ in depositionem vestis Deiparæ: Η δὲ ἐσθῆς ἡ θεῖα ἐξ ἑριῶν εὐφθάρτων ἐξυφασμένη, καὶ δὲ στήμων γάρ καὶ ἡ κρόκη, ἐριόν ἐστιν τὸ αὐτὸ δόμεοδες καὶ ὀμόχροον. Εἰ in Leone M. Joetus: Καὶ σορᾶν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κα-
τακενάσας, κατέστη ταῦτην, ἥτις ἐξ ἑριῶν εὐφθάρ-

των ἐξυφασμένη, καὶ στημάνων δομοιεσιῶν, καὶ δομοχρῶν, ἀδιάφαρτῆς ἐστιν, καὶ ἀδιάλυτος μέχρι τοῦ νῦν, τῆς Ἀειπαρθένου τὸ θαῦμα σαφῶς κηρυ-
τουσα. At quod Joetus περὶ ἀφθαρτῆς zonæ Dei-
paræ scribit, id etiam habent Euthymius et Ger-
manus patr. CP. oratione mox laudanda. Synaxa-
ria ad 2 Aug. vestem et zonam in eadem capsula,
seu copiō reconditas notant. Sed errant, cum ea-
rum inventionem et translationem Arcadio, Theodo-
sii filio, ascribunt, quod ex ipso, quem inuenit,
annorum calculo perspicuum est. Tradunt enim
ab earum translatione elapsis 410 annis, Zoen
Leonis Philosophi imperatoris uxorein, cum a
dæmone vexaretur, divino monitum oraculo, si
sacra Deiparæ sibi apponenteret zona, fore ut libe-
raretur; mox Augusti precepto adēperta capsula, in
ea repertæ Deiparæ zonam, aurea sigillatam
bulla, cum codicillo, seu brevi, annum, indictio-
nem et diem continentem, quibus Constantinopoliu
allata, et in capsula ab ipso imperatore deposita
fuerat: qua quidem zona a patriarcha supra Au-
gustæ corpus expansa et explicata, in pristinam
illa redierit sanitatem, quo facto sacra zona in
capsam rursum relata fuerit. Ex hac, inquam,
narratione manifeste patet perperam synaxaria
inventionem vestis et zonæ Deiparæ Arcadio ascri-
psisse, a quo ad Leonem intersunt anni P. M. 480.
Sed neque idem annorum 410 numerus Pulcherie,
cui eamdem translationem tribuit Nicephorus,
convenire potest, quæ excessit an. Chr. 453, a
quo ad Leonis principatum, quem ille inuit an.
886, numerantur anni 429. Proinde satius Cedreno
fidei habere, scribenti inventionem et transla-
tionem facias A. Leonis M. 17, quo ille obiit, hoc
est, Christi 474, a quo ad initium principatus
Leonis Philosophi anni intersunt 412. Existit Theodo-
dori presbyter Magnæ Ecclesiæ λόγος διαλαμβά-
νων, καθ' ὃν ἡ τῆς Θεομήτορος ἐσθῆτος τῇ βασιλεῖ
τῶν πόλεων ἐπεδημησεν. Sed et Simonis Meta-
phrastæ Homilia, quam in Deiparæ laudem con-
scripsit (a), titulus concepitur Ήερὸς τῆς φανερώ-
στος τῆς τιμᾶς αὐτῆς ἐσθῆτος, καὶ δυος ὁ μέγας
οὗτος θησαυρὸς Χριστιανοῖς τεθησαύριστα. Utin-
que ista se res habeat, id pro certo haberi debet
festum depositionis zonæ Deiparæ, quod Græci
agunt 31 Aug. esse de miraculo, quod in Zoen Augustia
factum narrant: vel etiam quod eadem die Zela, Heleno-
ponti oppido, sub Justiniano imperatore, in
æde Blacherniana, vel Chalcopratianam, est
relata. Menologium Sirleu card. 31: Aug. com-
memoratio zonæ sacratissimæ **333** Deiparentis Ma-
rie reposite in venerabili ejus æde, cum zonæ ipsa
relata est ab episcopatu Zela sub Justiniano imper-
atore, et factum miraculum per impositionem pre-
tiosæ zonæ super reginam Zoen conjugem Leonis
imperatoris. Unde conjici daretur zonam tunc
primum Constantinopoli visam Justiniano M. re-
gnante, et una cum ejusdem Deiparæ veste (b) in
Chalcopratianum templum, et Ἀγίαν Σορᾶν, illa-
tam. Festum vero, quod Græci celebravit 2 Julii,
est de inventione seu depositione vestis in eadem
æde Blacherniana, facta sub Leone M. idque το-
την καταθέσεων τῆς τιμᾶς ἐσθῆτος τῆς Θεο-
τόκου vocal Codinus, *De off. auctæ CP.* cap. 15,
n. 26; qua quidem die imperator in templum Bla-
chernarum cum suis p. latini itare consueverat.
Certe depositas primum in æde Chalcopratiana
sacras Deiparæ reliquias, vestem et zonam, vel
vestis partem aliquam extitisse, testantur passim

(a) Allat. i: Diatriba de Simeon.

(b) V. Metaphr. in orat. de Translat. marus S. Joan. Bapt. cap. ii.

τρέφων θεραπόντων. Εἰσπηδήσαγες; δέ τινες πεζοὶ Σκύθαι τρεῖς, οἱ μὲν αἰροῦσιν αὐτὸν ἐκατέρωθεν τοῦ χαλινοῦ, ὁ δὲ ἀπὸ τῆς κυήμης, τῆς δεξιᾶς. Ὁ δὲ τοῦ ἐνδός τὴν χείρα εὐθὺς ἀποτέμνει, ἔτερον δὲ τὸν ἀκινάχην ἀνατείνας καὶ ἐμβριμησάμενος; διπισθόμητον ἐποίησε· τὸν δὲ τῆς κυήμης τούτον κατέχοντα, πλήττει κατὰ τῆς κόρυθος. Τὴν δὲ φορὰν τοῦ ἔιφους ἐλαφροτέραν ἐπήνεγκε, οὐδὲ δῆλη χειρὶ τὴν πληγὴν ἐποίει πτερούμενος μή δυοῖν θάτερον αὐτῷ συμβαλη̄, τῆς σφροδωτέρας φορᾶς τῶν ἔιφῶν, ὡς ἐπίπαν διοικισθαινούσης, καὶ ἡ τὸν ἐσαυτὸν πέδα πλήξῃ⁸⁰, η τὸν ἵππον, ἐν φέτος τοῖς ἐκθροῖς γένηται. Διὰ τοῦτο καὶ δευτέραν αὐτῷ γοργῶς ἐπάγει πληγὴν, μετὰ νουνεχεῖτας τὰς τῆς χειρὸς κινήσεις ποιούμενος. Ἐν πάσαις γάρ ταῖς πράξεσι, καὶ τοῖς λόγοις, καὶ τοῖς κινήμασι τὸν λόγον εἰχεν ἐπιστατοῦντα, οὐδὲ ὅπερ θυμοῦ ἐκφερόμενος, οὐτε ἐπιθυμίας ὑποσυρόμενος, τῆς κόρυθος δὲ προαναδραμούσης τῇ προσέρφᾳ πληγῇ, τῇ τοῦ Σκύθου κεφαλῇ ψιλῇ τὸ ἔιφος προσέπαισεν⁸¹, δέ εὐθὺς διφωνος κατὰ γῆς ἔκειτο. Τὴν οὖν ἀμετρον φυγὴν θεασάμενος⁸² δὲ Πρωτοστάτωρ (αἱ φάλαγγες γάρ ἡδη διεσπάσθησαν φευγόντων ἀκρατῶς), *Ira τι, φησὶν, ὁ Βασιλεὺς, τοῦ λοιποῦ ἐταῦθα πειράσαι ἐγκαρπεῖν*; *Ira τι τὴν ζωὴν προδίδως, ἀφειδήσας πατέρασι τῆς ἁντοῦ σωτηρίας*; *Ο δὲ Πρωτοστάτωρ, Εἰ φη, ἡ ἀγρενές τι πεποιηκότας σωθῆται.* Ο δὲ Πρωτοστάτωρ, *Εἰ μὲν τῶν κοιτῶν εἰς τις ὁρὶς τοῦτον ἐλεγεῖς, ἐκαίριον ἡς ἀξιος· εἰ δὲ σὸς θάρατος κοσμικὸν ἐπάγει τὸν κινδυνον,* *Ira τι μὴ τὸ βάλτιον αἰρῆ· εἰ γάρ σωθεῖς (1),*

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁸⁰ παρέξῃ. ⁸¹ προσέπειν. ⁸² φυγὴν τῶν ταγμάτων θεασάμενος.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

Menæa, ipsaque Trevirensis Crucis inscriptio: quæ quidem ædes inde, Blacherniana, Ἀγία Σορὸς appellata fuit. Codin. *De Orig. C. P.* τὴν Ἀγίαν Σορὸν τὴν ἐν τοῖς Χαλκοπρατεῖον λουστίνον καὶ Σορία ἀνήγειρεν, — ἔκειται γάρ ἐναπόκειται ἡ τιμὴ ζώνη, καὶ ἡ ἐσθῆτα τῆς Θεοτόκου. At Nicephorus Call. lib. xiv, cap. 49, de veste silet, zonam vero in templo Chalcoptaliano agnoscit ab Eudocia ibi repositam: Τὴν τιμίαν τὴν Θεομήτορος καὶ τεράν ζώνην κατέθεστο ἐν αὐτῇ τῇ τῆς ἀγίας τραπέζης οὐρῷ· καὶ ἐξ ἔκεινου Ἀγία Σορὸς ὁ τῆς Θεοτόκου εἰκός οὐτος ἐπώνυμον ἐκλήρωσατο. Et cap. 2, ejusdem libri: Καὶ τὴν τῶν Χαλκοπρατείων αὐτὶς ιερὸν τέμενος ὁ Ἀγία Σορὸς δυνον. Editus est propter a R. P. Francisco de Combelis, Germani patriarchæ Constantinopolitanæ Λόγος εἰς τὰ ἔγκατνα τοῦ ναοῦ τῶν Χαλκοπρατείων, καὶ εἰ, κατάθεσιν τῆς ἀγίας ζώνης, καὶ τῶν σεβασμῶν σπεργάνων τοῦ Λαττίρος ἡμάν. Laudatim ab Allatio Λόγος, seu sermo alter Euthymii Monachi, εἰς τὴν προτεύγηντον τῆς ἀγίας Θεοτόκου, καὶ εἰς τὰ ἔγκατνα τῆς ἀγίας αὐτῆς; Σοροῦ τοῦ ἐν Χαλκοπρατείοις. Prostat denique Andreæ Creteensis, vel alterius innotinati scriptoris ἔγκατνον εἰς τὴν κατάθεσιν τῆς τιμίας ζώνης τῆς ὑπεραγίας Δεσποινῆς ἡμῶν Θεοτόκου, ab eodem Combelisio publicatum in *Itisi. Monothelitarum*. Verum integrane zona fuerit in hac æde, dumnum videtur, cum lib. xviii, cap. 58, partem ejusdem zonæ, una cum humerali sacra-
uissimæ Virginis, in Blacherniana asse: vatnum fuit: se

A salvus revertitur. Stabat tamen adhuc in æquilibrio quodam belli fortuna, amboque exercitus paribus obnixi animis sustinebant pondus prælii, donec duces quidam Scytharum suppetias suis accidentes cum copiis recentibus armatorum sex et triginta millium procul in conspectum se dedere. Tum enimvero spes omnis extorta Romanis, nec mora jam ulla facta fugiendi. At Augustus acie suorum egressus, stabat mistus hostibus ense stricto, palium Matris divini Verbi in vexilli militaris usum explicatum manu tenens altera. Aderant ei relicti ex omnibus viginti equites, viri fortissimi: Nicephorus Diogenis alter filius, et protostrator Duenus Michael, et cæteri familiares aut paterni cientes ipsorum. Inter hos penetrarunt Scythæ: tres ad Augustum usque; duo frenos equi ejus corripiuerent utrimque. **197** tertius manu tenebat tibiam dexteram. Augustus unius frenum tentantium manum abscedit; alterum minaci fremitu et vasto simul illato ictu scinacis retro territum avertit. Denique prehensorem tibieæ pulsavit in galea, levius tamen, nec tota manu in plagam incumbente. Quippe fugare Barbarum quam percutere tum satius ducenat. Quoniam enim vehementiores ictus raro ad destinatum succedunt, periculum erat (ideoque id adhuc non tentatum mirabatur) ne irritatus plaga non statim necante Barbarus, vel pedem Augusti quem tenebat ferro foderet, vel equi, quo is vehebat, ventrem plaga cominus hauriret: moliri ergo et scite gubernare ad gemini istius abolitionem mali novum ictum oportuit, quod et confessum fecit, eo sedati animi frigore ac

ex cod. Coislin.

tradat idem Callistus. Aliæ præterea ædes existit juxta S. Romani templum, Ἀγίας Σοροῦ appellatione exstructa a B. Helena, ut auctor est Codinus; sed an Deiparae λείψανα possederit, omnino silet. Magna porro fuit imperatorum erga has sacras reliquias veneratio, cuius præcipuum est argumentum, quod cum Heraclio imperante Barbarus Persa et Mysorum Chaganus urbem gravis obsidione premerent, patriarcha muros obierit, circumferens ἀχειροποιητὸν τοῦ Χοιστοῦ εἰκόνα, καὶ τὰ τίμια καὶ ζωόποια ἔβια, προσέστη δὲ καὶ τὴν τιμὴν ἐσθῆτα τῆς Θεομήτορος; ut est in Triodio Græcorum: et Michael Balbus, cum a Thoma tyranno terra mariquæ in urbe ob sideretur, τὸ τε ζωόποιον τοῦ Σταυροῦ ἔβια, καὶ τὴν ἐσθῆτα τῆς πανάγην Θεοτόκου, supra μενια, præsumente patriarcha, circumtulerit; Romanus denique Lecapenus et Alexius Comnenus, hic contra Bulgari insidiis, ille contra Patzinicarum incursus, his se reliquias tutati sint. Vide Acrop. cap. 11; Anor. Saussarium in *Mariyrol. Gall.*, 25 Jul.; Godefr. Henschen. in *Act. SS*, 2 Febr. de Hypapante, § 4, n. 20; et Honoratum Niquetum, in *Iconologiu Mariana*, lib. 1, cap. 8.

(1) *Εἰ γάρ σωθεῖς. Cinnamus, lib. iv: Φεύγειν τε γάρ ἔστιν ὅτε χρη μηδὲν αἰσχυνόμενον, εἰ τοῦτο διοικεῖ κατερή.* Eusebium Emma Regiae Angl.: *Est procul dubio certa victoria ab fortiori hoste elabi fuga, cui nequit resisti per arma. Hinc Petrus Chrysost. serm. 150: Bellicosus, quod in bello fuit,*

tranquilla destinatione prudentiæ, qualis in eo quantravis in turba rerum semper sui compote admirationi solebat esse. Neque enim ita ei unquam ira vel cupiditas dominabatur, ut vel gestum unum rationis imperio subtraheret, sed cunctis ejus actionibus, verbis, ac motibus arbitra moderatio sedati judicij præsidebat. Commodum autem priore iam ieci exrussa Scythæ galca, in nudatum barbari caput plaga sic altera incidit, ut mutus is statim ac mortuus sterneretur. Hic protostrator irrevocabilem Romanorum passim omnium fugam cernens, dissipatæ quippe jam phalanges solutique ubique ordines erant, *Quid tu, inquit, Auguste, hoc loco amplius moraris? vel quo opere pretio vitam prodigis?* Cui ille: *Nempe, inquit, præstat generose pugnantem mori, quam vitam ignavam turpis fugæ ignominia emere.* Laudabiliter hæc dices, respondit protostrator, si de vulgo essem quispiam; nunc cum fatum tuum separari a publico mundi periculo non possit, quid causæ offers cur projicere tecum res humanas in certam perniciem velis? quin potius elige sine mora quod manifeste melius est; et meliori fortune te serva. Si enim ab hac clade te proripneris, erit tempus cum egregie victor, ejus dedecus sanguine hostium eluas. His verbis et rerum conspectu ipsarum, cum Scythæ undique irruerent, spesque plane restaret nulla, persuasus denique Augustus: *Cedamus, inquit, sane, sic tempus cogit, et nobis consulamus si possimus. Verum si fugientium nostrorum vestigiis insistimus, Barbaris ab sorum insecutione redeunibus occurremus malo nostro.* Alia tenenda via est. *Videlis adversos in acie Scy has (ostendet alia manu frontem exercitus hostilis), per hos perrumpendum est.* Eo me pro se quisque mox ducturum inducat in animum sequi, sic parato in successum pectore, tanquam hoile natus, ante noctem moriturus. Simul transitum, his dejectis, invenerimus, apparebit tutum iter ad recessendum, cui nos exemplo committemus. Hæc locutus, motisque ad audiendum alloquio sociis, primus ipse sigilla celeritate **198** in Scythas involat, primumque obvium ex equo proturbat. Sic via facta seculuris est, semel interruptio contextu sculorum Scythicorum: qua penetrantibus mox cæteris, in eam per ventum est regionem, quæ a tergo Barbaris in eumtibus prælium fuerat. Augustus quidem evaserat: non item protostrator, qui eq. i prola pse afflictus in terram, simul opportuno familiari cuiusdam sui proprium ei equum concedentis officio a præsenti pernicie liberatus est, novo equo post imperatorem admisso, cito eum assecutus,

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

[“] διασχισθέντος. [“] κατέλαβε. [“] τὸν. [“] διεγίσταντο. [“] οὐδὲ περιδεξιότητα. [“] Desunt τοις διατάξεις.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

artis est, non timoris; et vox illa Caroli M. apud Dittmarum, lib. vii Chron.: *Carius mihi ut populi exprobrantes dicant me hinc fugisse, quam hic cecidiisse: quia duni viro injuria pondus illutus vindica-*

A καὶ αὐθις πολεμήσας τικήσεις. Τὸν οὖν κιδίνυον ὑπὲρ κεφαλῆς ἡδη ἵσταμενον ὄρῶν ὁ αὐτοκράτωρ, ἀναισχύντως τὸν Σκυθῶν αὐτῷ προσθέλλονταν, καὶ τὰς σωζόντας ἀπεγνωκάντος ἐλπίδας, Καιρὸς θῇ τῆς ἑαυτῶν σὺν Θεῷ πεφροτικέται σωτηρίας, εἶπε, πλὴν ἀλλ’ οὐ τὴν αὐτὴν τοῖς φεύγοντις πορεύεσθαι δεῖ, διτὸς μὴ οἱ τοὺς ήμετέρους διώκοντες, ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαι συναντῶσιν ὅμιτρον, ἀλλὰ χρῆ, ὑπὸδεξίας τῇ χειρὶ τοὺς κατὰ τὸ δάκρυν τῆς πατατάζειντος ισταμένους Σκυθας, κατ’ αὐτῶν ἐξικαδσυσθαι, ὡς σήμερος τερρηθέρτας καὶ τεθρηξομένους, καὶ οὐτεώς διπισθερ, Θεοῦ ἐπαρήγοτος, τῆς τῶν Σκυθῶν τερροτύτες παρατάξεως ἐφ’ ἐπέραρ πρυξάδον βαδιούμεθα. Ταῦτα εἰπών καὶ τοὺς ἄλλους ἐπιτρύνας, πρῶτος αὐτὸς ὡς πρὸ ταῦτα τὸν Σκυθῶν ισταται, καὶ εδὺ συναντήσαντα πατεῖ. Ὁ δὲ εὐθὺς ἐξευλίσθη τῇς ἔδρας, καὶ οὐτε τοὺς Σκυθικοῦ συνασπισμοῦ διασχισθέντας [“], μετὰ τῶν ἀμφ’ αὐτὸν τὴν διπισθεν τῶν Σκυθῶν ἐλαῖς [“] χώρων. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν διατίλευτον. Τὸν δὲ περιωστρότορα, διλιθίσαντος; αὐτῷ τοῦ ἵππου, κατενεγδήνατο συνέδηχεν. Εἴτε δὲ τις τῶν αὐτοῦ θεραποντῶν περιχρῆμα τὸν ἴδιον αὐτῷ διδώσας ἵππον, ἐφθακώς δὲ τὸν αὐτοκράτορα οὐκέτι αὐτοῦ χωρίζεται, οὐδὲ βῆμα ποδὸς, ἔξικλως τοῦτον ποθῶν. Συγχύσεως; δὲ πολλῆς οὖστες τῶν μὲν φευγόντων, τῶν δὲ διωκόντων, φθάνουσιν αὖθις ἔτεροι Σκύθαις τῶν [“] βασιλέων. Καὶ δε παριχρῆμα ἐπιστραφεῖς πλήττει τὸν διώκοντα, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ δίλιους, ὡς οἱ τότε συμπρόντες ἐδιηγήσαντο [“], ἀνείλεν. Εἰς δέ τις Σκύθης Νικηφόρον τὸν διογένην ἐξ διπισθείνων φύάσας πλήττειν ἐμελλεν, διν διατοκράτωρ θεασθεμένος πρὸς τὸν διογένην ἐφώνει, *Ορα καὶ διπισθερ, Νικηφόρε.* Ο δὲ γοργῶς ἐπιστραφεῖς πλήττει αὐτὸν κατὰ τῆς διεσπάσθετος. Καὶ ὡς τοῦ διατίλευτος ἐν οὐστέροις χρόνοις διηγουρένους ἡχητείμενον [τηκούμενον] οὐδέποτε τάχος τοιούτον ἤπερ δεξιότητας [“] ἀνδρὸς θεάσατο. Καὶ ὡς Ἐγώ, φησίν, εἰ μὴ τὴν σηματαριαν κατεῖχον κατ’ ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ὑπὲρ τὰς ἴδιας τρίχας αλιξίας ἀρ Σκύθας ἀνεῖλον, οὐ περιαυτολογῶν· τις γάρ τοιούτον εἰς ἔσχατον ταπεινότερος; ἤλασεν; ἀλλὰ γάρ διάργος καὶ τὸν πραγμάτων ἡ φύσις αὐτὸν ἡνάγκαζε, καὶ τὰ καὶ αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς κυκλόθεν τοὺς ἴδιους αὐτοῦ ἐντοτες ἐκλαδεῖν, καὶ ταῦτα παρ’ ἡμῶν πολλὰ βιαζόμενον· πρὸς δὲ τοὺς ἔκωθεν οὐδεὶς τῶν ἀπάντων ἤκουεν ὑπέρκομπόν τι τὸν αὐτοκράτορα διηγούμενον. Ανέμου δὲ σφρόδρου πνεύματος, καὶ τῶν Πατατάζων προσθελλόντων, οὐκέτι εὐτόνως; εἰχε τὴν σηματαριαν κατέχειν διατίλευτον. Επεὶ δέ τις Σκύθης μεταχειράσθεν; δόρυ μακρὸν δι’ ἀμφοτέρων τῶν

turum **334** me si ero. Tartari, auctore Al. hono, cap. 48, in pugna nec terentur fugere, si fugæ prospic. Idipsum de illis testatur Sanulus, lib. iii, part. iv, cap. 24.

χειρῶν ἐπληγέν αὐτὸν κατὰ τοῦ γλουτοῦ, διέτρηγε μὲν τὸν χρῶτα οὐδαμῶς, δόύνην δὲ ἐνεποίησεν ἀνήκεστον, ἡτοις ἐπὶ πολλοῖς διέμεινεν αὐτῷ ἔτεσιν. Διὰ τοῦτο ἐπὶ τοσοῦτον βιασθεὶς τὴν σημαῖαν περιστελλας ἐν τινὶ τῶν χαμαιδρίῶν κατατίθησιν, ὡς μηκέτι ἡρᾶσθαι παρά του (2). Οὗτος δὲ διὰ τῆς νυκτὸς διεσώθη εἰς Γολόγην, καὶ μεθ' ἡμέρας καταλαβὼν τὴν Βερόην διεκαρτέρει, πρασθατοὺς δορυαλῶτους ἔθελων. εὐνοῦ solum ipse unus, ut qui præsentes tum suere confirmarunt, sed alios quoque qui cum eo sequentur, interfecit. Unus autem quidam Seytha Nicphoro Diogeni a tergo ferebat ictum. Id Augustus videns Diogenem claimans admonet: *Vide retro, Nicephore.* Qui strenue conversus, cædere Barbarum in facie occupat. Ac memini ab imperatore hujus repetente diei memoriam, audire me eum diceret, nullius se unquam velocitatem et dexteritatem tantam notasse hominis, quantum tum is juvenis ostendit. Addebat de se ipso: *Ego vero nisi resillo tuendo impeditam manum eo die habuisset, tot occidisset Scythas, quos pilorum meorum numerus non æquaret.* Ita ille, non jactabunde glorians; quis enim eo usque ad insimum Christianæ humilitatis depressior gradum? Sed eum interdum narrationis nostrὸn domesticorum rogatu initæ cogebat ipsa series ac veritas de scatéri, in privatis duntaxat nostris intimorum circulis, idque ipsum non nisi multum fere urgentibus nobis. Nam in vulgaribus sermonibus ad externos nemo unquam imperatorem tale quippianū prædicantem audiit. Flante porro tum forte vento vehementi et Patzinacis majori numero atque impetu ad insequendum incumbentibus, laborabat Augustus in vexillo retinendo; ubi vero unus ex instantibus a tergo Scythis longam ultraque manu impellens hastam graviter eum in clunibus percussit, plaga, tametsi non terebravit cutem, gravissimum tamen inferente dolorem, qui et multis deinceps duravit annis; tandem malo coactus imperator vexillum complicatum inter trissaginis forte occurrentis frondes absconditum depositit, ea cura ut speraret neminem id hostium animadversurum. Ipse nocturna fuga Goloen incolunis tenuit. Luce insequenti perlatus Beroen, ibi permanxit, de captivis suis redimendis inde tractare 199 habens in animo.

Ο δὲ Παλαιολόγος ἐν τῷ φεύγειν τῶν ταγμάτων ἡττηθέντων κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην κατενεχθεὶς τοῦ ἱππου, ἀπώλεσε τοῦτον ἐν ἀμπηχανίᾳ δὲ ὃν καὶ τὸν χίνδυνον ἰστάμενον ὑπὲρ κεφαλῆς ὀρῶν, περιαθρήσας, εἰποι γένοτο οἱ τοῦτον θέάσασθαι, ὀρῷ τὸν τῆς Χαλκηδόνος πρόδρομον Λέοντα, περὶ οὗ ἀγω-

A absistere ab eo amplius nec passum unum statuit: amoris enim eximii erga eum sui putabat esse tali ei tempore indivulsum adhædere comitem. Cum autem confusissima passim essent omnia, fluctibus fugientium et insequentium omnem temere in partem effervescentibus, nec raro collidentibus semet, pervenient ad imperatorem alii Scythæ. Is repente conversus primo ex his occurrentem cædit: nec eum solum ipse unus, ut qui præsentes tum suere confirmarunt, sed alios quoque qui cum eo sequentur, interfecit. Unus autem quidam Seytha Nicphoro Diogeni a tergo ferebat ictum. Id Augustus videns Diogenem claimans admonet: *Vide retro, Nicephore.* Qui strenue conversus, cædere Barbarum in facie occupat. Ac memini ab imperatore hujus repetente diei memoriam, audire me eum diceret, nullius se unquam velocitatem et dexteritatem tantam notasse hominis, quantum tum is juvenis ostendit. Addebat de se ipso: *Ego vero nisi resillo tuendo impeditam manum eo die habuisset, tot occidisset Scythas, quos pilorum meorum numerus non æquaret.* Ita ille, non jactabunde glorians; quis enim eo usque ad insimum Christianæ humilitatis depressior gradum? Sed eum interdum narrationis nostrὸn domesticorum rogatu initæ cogebat ipsa series ac veritas de scatéri, in privatis duntaxat nostris intimorum circulis, idque ipsum non nisi multum fere urgentibus nobis. Nam in vulgaribus sermonibus ad externos nemo unquam imperatorem tale quippianū prædicantem audiit. Flante porro tum forte vento vehementi et Patzinacis majori numero atque impetu ad insequendum incumbentibus, laborabat Augustus in vexillo retinendo; ubi vero unus ex instantibus a tergo Scythis longam ultraque manu impellens hastam graviter eum in clunibus percussit, plaga, tametsi non terebravit cutem, gravissimum tamen inferente dolorem, qui et multis deinceps duravit annis; tandem malo coactus imperator vexillum complicatum inter trissaginis forte occurrentis frondes absconditum depositit, ea cura ut speraret neminem id hostium animadversurum. Ipse nocturna fuga Goloen incolunis tenuit. Luce insequenti perlatus Beroen, ibi permanxit, de captivis suis redimendis inde tractare 199 habens in animo.

B Palæologo vero ea funesta die contigit, ut cum is legionibus plane fractis dissipatisque sine controversia victus necessario ficeret, equo in tumultu excuteretur, et, quod erat importunus, ipsum auferret. Unde in periculo præsente incertus animi quo se verteret, circumque spectans omnem in

Car. Dufresnii Du Cangii note.

(2) Παρὰ τοῦ. Monui supra in edit. Höschel, haberi παρὰ αὐτοῦ, ut sensus sit, humerale Deipara ab Alexio amplius non visum, proindeque deperditum in ea prælio. Sequuntur in eadem edit. hæc verba: Οὗτος δὲ διὰ τὴν νύκτα διεσώθη εἰς Γολόγην, ὅτε καὶ ξειγονοὶ πολίται, Ἀπὸ τὴν Διστραν εἰς Γολόγην καλλὸν ἀπλήκτον, Κέμυνην, id est, *A Distras ad Golarem bella castra, Connene;* est enim ἀπλήκτον castrorum locus, unde idem quod fossatōn dicitur Leonii in *Tact. cap. 11, § 1:* Κυρίως φοσσάτον τὸ ἀπλήκτον τοῦ δόλου στρατοῦ καλεῖται. Sic autem vocantur castra, quod fossis undique ad exercitus securitatem circumcingantur. Postmodum tamen φοσσάτον pro ipso exercitu usurpationem passim observare est: atque ita Constantinus, *De adiu. imp. cap. 44*, φοσσάτον ab ἀπλήκτον distinguunt: Καὶ εἰσὶ φραγμὸς καὶ ἀπλήκτα τῶν φοσσάτων. Dicitur autem ἀπλήκτον a Latino applicare, quod est divertere, hospitari. *LL. Wisigoth. lib. viii, iii. 2, § 3:* *Qui in iūnere constitutus, cuiuscumque forsan cum campo applicaverit, et ad coquendū cibūm frigoris necessitate compulsus ignem fecerit.* Et *tit. 4, § 25:* *Viam per quam ad civitatem aut ad provincias nostras ire consuevimus, nullus — ram excludat vel astringat, sed utrimque medietas ariennis libera reseretur, ut iūnerantibus applicandi studium non vetetur.* Lex Burgund. *tit. 38, § 7:* *Si quis in agro regio, vel colonia voluerit applicare, et non permisus fuerit, colonus fustigetur.* Lex Langob. *lib. iii, tit. 12, § 5:* *Neque per fortiam*

scam in mansione armanni se applicet. Quibus in locis applicare non hospitari duntaxat significant, sed et in campo sub tentoriis degere, tentoria ipsa figere, quod satis ostendunt hæc verba, *in campo, in via, in agro applicare.* Sub dio enim, in tentoriis noctes exegisse Francos et Germanos, cum iter agerent, par est credere, quod solemne fuit populis septentrionalibus, ὅπου τὸν νομάδα *flor* εἴλοντο, quod de Walachis dicit *Agn. lib. viii*, proprie autem *applicare*, est ad locum aliquem divertere, pervenire. Terent. in *Audr.:* *Tum ille egens forte applicat primum ad Chrysidis patrem se.* Quin illianus, *decl. 388: Dum pirata applicat.* Regula Magistri, *cap. 57:* *Ad mansionem cum applicaverit. Charta Domini de Canneto in Provincia an. 1328: Quoties dominus provinciæ, vel fratres, vel filii, vel officiales ad castrum ipsum applicant. Ubi igitur in itinere exercitus applicat, hic locantur castra, quæ applicata, Græcis ἀπλήκτα, seu ἀπλήκτα, ut scribitur apud Leonem loco citato, dicitur. Gloss. Lat. Græc. *Applicatio*, καταγώγιον. Gloss. Græc. Lat. ἀπλήκτον, *diversorium*; ἀπλήκτων, *maneo, divisor.* *Vita S. Simeonis Mirabil.* *montis: Καὶ εἰλόνετς τινὲς αὐτῶν εἰς Γάδαλα, τὰ λήκευσαν εἰς τινὰ ναὸν τῆς πόλεως.* Perperam igitur *Æmilius Portus ad Onorsandri cap. 9*, ἀπλήκτα, seu castra censuit dicta, φημι τοὺς στρατιώτας φυλάσσοντα, καὶ ἀμολόρους ποιοῦντα τῶν χινδύνων καὶ πληγῶν. Gloss. Gr. *Lit. ἀπλήκτος, impervensus.**

partem, si forte uspiam equus appareret, videt ecce Chalcedonensem praesulem Leonem, cuius superius meminimus, sacerdotali vestitum stola, equum ipsi offertem, quo ille strenue concesso perrexit fure: non prius tamen quam oculis circum quæsitum sacrum illum antistitem, nusquam amplius apparere deprehendit. Erat is in sentiendo ac dicens liberrimus: verumque in eo quidem characterem praferens Christiani praesulit, sententiae tamen nisi interdum ad ostensionem mollis ac pene morosæ, zelumque non nusquam haud secundum scientiam ostendens, ac neque sacramentum canonum exactam habuit notitiam. Quamobrem, id quod narravimus superius, mala sibi creavit ipse, thronoque excidit. Porro illum qualemque Palæologus constati et nonquam dissimulato neque mediocri prosecutus honore est: impulsus ad id abundantis ejus opinione virtutis. Sive igitur divinam istam Palæologus apparitionem ferventissimæ suæ erga hunc virum, quem sancrum putabat, fidei præmium habuit: sive alud quid arcuum celestis providentiae in hoc tum præsule divinitus eluxit, equidem rem totam in medio relinquit; nec enim quid potissimum statuam satis expedio. Cæterum Palæologus nondum periculo defunctus, Patzinacis insequentibus, fugæ fortuna delatus est in palustrem et fructicosum saltum: ubi milites offendit e nostrorum numero quinquaginta supra centum. Hi cum circumcessos undique se a Barbaris cernerent, magnam jam devenerant in desperationem salutis, quod se tantulo numero nequaquam pares longe pluribus Scythis intelligerent. Recreavit eos ut in malis Palæologi conspectus, talis viri, cuius imperterritam in periculis animi ac consilii præsentiam olim norant. Ergo ex ejus mutu ac sententia pendentibus Palæologus edixit unam superesse spem salutis, si negligere funditus salutem possent, ea in certissimum discrimen offerenda; qui tali essent animo iis se polliceri aliquid posse. Verum oportere ante omnia, ut qui assentientur in ea verba jusjurandum darent, Deoque quisque adhibito teste confirmaret, sese neutiquam sibi parsurum quo minus ipse per se in Scythas irrueret, neque, quod ignavi solent, satis habiturum in turba latere, delegareque sociis periculum quod subire posset ac deberet, verum tam

saltem quam discrimen omnes et singulos in commune collatueros. In hæc juratis et paratis, universis Palæologus in Barbaros vehementi equitatione inventus, primum illorum qui occurrit graviter vulnerat; at is caliganti oborta vertigine humi statim afflictus jacuit. Cæteri nullo principio turbati, ac per 200 hoc partitis inter impetum audendi et recedendi cogitationem animis, occurrerunt in equis tamen, sed continuata a Palæologo in aliquorum ex his capita prioris elate, cæteri statim in latebras densi saltus, unde eruperunt, tutum et celerem receptum in lucro posuerunt. Inde cum Palæologus idem, iterum Patzinacis insequentibus, locum editum quemdam superaret, contigit equum ejus vulneratum cadere, ipsum vero, eo omisso, in speluncam subire montis adjacentis. Unde tutum receptum, rem tali loco et tempore difficilem, incertis dierum undecim erroribus quærens, tandem incidit in viduam militis cuiusdam, apud quam hospitio recreatus per aliquot dies, denique indicio

Variæ lectiones ex coll. Coislin.

¹⁰ Desunt voces οὐκ ἔχω λέγειν. ¹¹ Desunt voces δὴ καὶ γέγονεν. ¹² ὡς εἰς.

filiorum eiusdem videlicet qui et ipsi simili defuncti periculo, in tempore adsuere, iter didicit quo secure posset ad fugam uti.

Αλλὰ τοιαῦτα μὲν τῷ Παλαιολόγῳ συμπεσόντα οἱ Αἴγαθοι τῶν Σκυθῶν λογάδες, οὓς κατέσχον δορυαλάτους ἀποκτείνει τὸ έβουλεύοντο, τὸ δὲ πλῆθος τοῦ κοινοῦ τὸ παράπεπτον τοῦτο οὐ συνεχώρει, βουλδρεονταί πεποιησατο τούτους τιμῆς. Ταύτης γοῦν τῆς βουλῆς κυριωθεῖσης, δίδοται γνῶσις τῷ βασιλεῖ διὰ γραμμάτων τοῦ Μελισσηνοῦ, ὃς πολλὰ πρὸς τοῦτο, καὶ δορυαλάτως ἦν, τοὺς Σκύθας ἡρέθιεν. Οὐ δὲ βασιλεὺς εἰ; Βερόγη ἐτι: ἐνδιατρίθων, τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων χρήματα ἤκαντα μετακομίσας, ἐπρίατο τοὺς δορυαλάτους. Καταλεμάνει δὲ τηνικαῦτα καὶ δὲ Τατός;²⁰ τὸν Ἰστρὸν μεθ' ὧν ὑπεποιήσατο Κομάνων οἱ τὴν τοικύτην²¹ λείαν καὶ τὸ πλῆθος τῶν δορυαλάτων θεσάμενοι, τοις ἡγεμόνισι τῶν Σκυθῶν ἔφασαν, ὡς Ἡμεῖς μὲν τὰ οἰκοι καταλιπόντες, εἰς ἡμετέραν διθυμοντος βοήθειαν, τὴν τοῖν τε δόδον διηρυκότες, ἐφ' ὧ καὶ τοῦ κινδύνου καὶ τῆς τικης συγκοτωρού τηνισσοσθαι, τὸ γοῦν ἡμέτερον ἀπαντονιστεγκότες οὐ χρὴ κερούς αὐθίς ἀποκεψθῆναι. Οὐ γάρ ἐκ προαιρέσεως τοῦ¹ πολέμου κατέπιν παιροῦ ἐψημειερ ἐιητινθέτες, οὐδὲ αὐτοὶ τούτου αὐτοὶ τούτοις ἐσμετέρ, ἀλλ' ὁ προαιρέσας τὸν πόλεμον βασιλεύεις. Ηγοῦν κοινῇ μεθ' ἡμῶν τὴν Ιελυν πάσαν διαιρείσασθε, ἡ ἀντὶ σιγμάχων πολεμίους ημῖσις ἔξετε. Πρὸς τοῦτο ἀνένευσαν οἱ Σκύθαι. Τῶν δὲ Κομάνων τοῦτο μῆτι φερόντων, σφοδρός; ἀναμέσον αὐτῶν ἀναρρήγνυται πόλεμος, καὶ κατακράτος; οἱ Σκύθαι ήττηθέντες, εἰς τὴν καλούμενην Ὁζολίμνην (3) μόλις ἐσώθησαν. Στενούμενοι δὲ παρὰ τῶν Κομάνων ἐφ' ἤκαντες διέτριθον, τὴν μετάβασιν μῆτι ὀποιαρρέουντες. Ηγοῦν παρ' ἡμῖν Ὁζολίμνη κατονομάζομένη μεγίστη μὲν ἔστι κατά τε εἰάμετρον καὶ περίμετρον² καὶ τῶν ὅπου δὴ ποτε φτυμίζομένων παρὰ τοῖς γεωγράφοις λιμνῶν, μηδεμίᾳ; εἰς μεγέθους λόγον ἐλλείπουσα, κείται δὲ τὸν ἔκατὸν βουνῶν ὑπερθεν, καὶ εἰς αὐτὴν μέγιστοι τε καὶ κάλλιστοι συρρέουσι ποταμοί· καὶ κατὰ νότου πολλάς τε καὶ μεγάλας καὶ φρετηγούς ἀνέχουσι νῆσος, ὡς εἰναι κάντεῦθεν δῆλον τὸ βίθος αὐτῆς διπλῶν τοῖς ἔστιν. Ὁζολίμνη δὲ κατωνόμασται, οὐχ διεκού τινος: καὶ βαρυδάμου ἀγαδίωσιν ἀποφοράν, ἀλλ' οὐδὲ Ούννικης [Ούνγγρικης³] ποτε στρατιᾶς ἐπιφυτησάσης τῇ λίμνῃ (τούτους δὲ τοὺς Ούννους Οζόους τῇ ιδιωτικῇ ἀπεκάλεσεν γλώσσα) καὶ περὶ τοὺς δύθους τῆς λίμνης αὐλισαμένης⁴; Ούζολίμνην τὴν τοιαύτην προσηγορεύκασι λίμνην μετὰ προσθήκης, οἷμας, καὶ τοῦ οὐ, φωνήντος. Καὶ ἀπὸ μὲν τῶν πιλαῶν

ΙΙΙ. casibus exercita Palæologi virtus est. Jam Suthas revisamus. Optimatum inter eos fera erat sententia, captivos omnes nostros occidendas. Intercessit multitudo, et crudelitatem avaritia vincente, pervicit ut pretio redimendi offerrentur. Ea imperatori nuntiata sunt litteris Melisseni, qui etsi captivus, non parum operæ atque industriæ contulerat, quo istud Romanis salutare apud Scythas consilium prævaleret. Curatis igitur extemplo ex urbe regia pecuniis Augustus ex eo in quo tunc erat, et ad id permanxit, loco, nempe Berœ, captivos redemit. Porro post victoriam Scytharum perenit ad Istrum Tatus cum iis, quos collegerat auxiliariis Comanis, quibus cum prædæ Romanæ tantæ multitudinisque captivorum conspectus præsens cupiditatem irritasset, egerunt ii cum principibus Scytharum: Sese ad ipsorum evocatos auxilium domibus relictis longam emensos viam eo animo venisse, ut et periculi participes et victoriæ forent. Ad talem spem quanquam festinatione contenderint summa, nihilque sibi ad omnem strenuitatem reliqui fecerint, arte imperatoris prælium præoccupantis factum esse, ut certamine excluderentur. Victoriam tamen restare, cujus parte aliqua ius aequumque esse tanto cursu vexatos socios aspergi. Communicarent igitur si videretur, prædam secum: si nollent, quos socios a pernarentur, mox hostes exspectarent. Talia Comani. Moxque renuentes Scythas magno et atroci adorti prælio viceunt, reliquiis eorum ægre ad Ozolimnam se recipientibus: ubi circumdidentibus Comanis, diu mussarunt in angustiis, prodire metu hostium non ausi. Est haec quæ jam a nobis Ozolimna nominatur, palus plane amplissima, sive trajectus, sive circuitus mensuram spectet, nullique earum quæ uspiam a geographis celebratae sunt magnitudinem quod attinet, inferior. 201 Sita est supra centum colles, in eamque maximi simul et pulcherrimi confluent fluvii. Quin etiam qua parte meridiem spectat, multas magnasque et oneribus plenissimas magnis sustinet naves: haud dubium eo ipso profunditatis suæ indicium serens. Cæterum Ozolinnæ vocabulum, utecumque Græci sermonis vim sentientibus auctum videre possit, nequitam tamen ita est: sed ab Unnico exercitu circa nundinante, atque ad ripas ejus metante castra, nomen id tra-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹ Τατοῦ. ² τοιαῦτην. ³ τὴν τοῦ. ⁴ καὶ τὴν διάμετρόν τε καὶ τὴν περίμετρον. ⁵ Ούννικη; etiam in lexi; sed in margine reponuntur Ούγγρικης. ⁶ αὐλισμένους.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(5) Οζολίμνη. Existit palus illa ultra Istrum, in ea regione, quam Wallachiam hodie vocant. Binus autem potissimum illis in locis observat Strabo lib. vii, quarum alia mari, in quod effunditur, adiacet (magis forte Ptolemaio), altera meatu caret. Certe

constat Hierassam fluvium, qui in Istrum hanc prout a Dorostolo, seu Dristra, influit, quo loco bellum istud gestum est, lacum permaximum efficerere, qui idem fuerit cum Ozolimna.

etum est; quoniam *quos Unnos dicimus vulgaris A* agrestium ac plebeiorum lingua *Uzos* solet appellare. Inde puto *Uzolimnam* primum hanc paludem nominatam, una vocali abundantate supra hodiernum vocis ejusdem istius sonum; porro littera *Græca* u ipso usu deinceps extrita, redactum id nomen in eam quæ hodie invalidit formam, *Ozolimna* sonat. *Tempus si quis quærat denominationis hujus, sane in veteribus historiis non facile reperiatur expeditionum Unnarum mentio quæ appulit ad hanc paludem castris antisquam originem nomenclationis istius probet. Nempe Alexio imperante id contigit. Tunc, inquam, Unnorum gens magno undique concussa excitaque motu, in eum quem dixi locum armata consiliens, ei nomen istud novum fecit. Primamque talis rei memoriam Historia hæc nostra complectitur. Elenum ad cæteram patris mei claritatem illud quoque accessit, quod obiter annotasse tanti fuerit, ut passim effervescentibus per orbem, partim ejus auspiciis ac ductu, partim hostium ipsius coorientium undique variis exercitibus, loca inde plurima recentes appellations traxerint. Tale quid et de *Alexandro* rege *Macedonum* accepimus. Cuius regno innovata nomina et quæ apud *Egyptum* *Alexandria* visitur, et quæ alia isti cognomina apud Indos est civitas, invenere; imo et ab *Lysimachio* *Lysimachiam* *scimus* appellationem esse nactam. Quid ergo mirum si virtutem æmulatus *Alexandri* *Alexius* ista saltem illius felicitatis parte frauditus non fuerit, videritque hic quoque insignitam imperii sui memoriam mansuris nominibus, quorum alia concursum conjuratarum in eum gemitum æternis vocum monumentis inurerent, alia voluntate institutoque ipsius imposita locis, rerum a se in iis sapienter fortiterque gestarum indicationem in posteros propagarent? Hæc ex officio historici de paludis novo nomine istius admonenda breviter fuero. Cæterum Comani cum diu *Scythas* ad *Ozolimna* ripas obseditissent, penuria coacti commeatuum ad sua redierunt, ibique annona parata, expeditionem rursus contra *Scythas* suscepere.*

Interim imperator congregatis copiis castra posuerat ad *Beroen*: ubi cum milites copiose instruxit

B *συγραμμάτων οὐχ εὑρηταί πω συνελεθὲν ἐνταῦθα Οὐννικὸν στράτευμα, ἐπὶ δὲ τοῦ αὐτοχράτορος Ἀλεξίου τότε πάντες ἀπανταχθέν ἐκεῖσε συνερχόγδες, τῷ τόπῳ δεδώκασι τοῦνομα. Τὰ μὲν οὖν περὶ τῆς λίμνης ὡδές πη ἔχετο, ὡτπερ παρ' ἡμῶν νῦν πρώτως Ιστορούμενα, ἵν' ἐνδειξαίμεθα διτι τοῦ αὐτοχράτορος Ἀλεξίου ταῖς πολλαῖς καὶ πολλαχοῦ [πανταχοῦ] στρατηγίαις, νῦν ἀφ' ἐκυρτοῦ, νῦν δὲ ἀπὸ τῶν ἐπισυρθέντων ἔχθρῶν πολλὰς ἐλάμβανον οἱ τόποι προστιγράται. Τοιούτον δὲ τι καὶ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ τῶν Μακεδόνων βιστίλέως καταμαθάνων. Καὶ γάρ ὅπου μὲν Ἀλεξάνδρεια ἡ κατ' Αἴγυπτον, ὅπου δὲ ἡ Ἀλεξάνδρεια ἡ κατ' Ἰνδοὺς ἀπ' ἐκείνου ὀνόμασται, θεμεν δὲ καὶ ἀπὸ Λασιμάχου τινὸς τῶν ἀμφ' αὐτὸν στρατιωτῶν Λασιμάχειαν κατονομάζεσθαι. Οὐκ ἐν οὐν θαυμασαίμην εἰ καὶ διασιλεὺς Ἀλεξίος ζῆλον Ἀλεξάνδρειον ἀναλαβὼν, ὅπου μὲν ἐξ ἐθνῶν. ἡ συρθαγέντων, ἡ προσκεκλημένων παρ' αὐτοῦ περιῆψε τοὺς τόπους ὀνομάτων καινισθηταί, ἡ ἀφ' ὧν αὐτὸς κατεπράξατο, τῆς ἐκυρτοῦ προσηγορίας τοῖς τόποις μετέδωκε. Τοσαῦτα μὲν περὶ τῆς ἀνωθεν εἰρημένης λίμνης ἐπερβήκιθω Ιστορικώτερον. Οἱ δὲ Κόμανοι ἐπει τοπάνιν τῶν χρειωδῶν εἰχον, παλινδρομοῦσιν εἰς τὰ ίδια, ἐφ' ὧ τὰ χρειώδη συγχομισάμενοι αὐθις κατὰ τῶν Σκυθῶν ὑπαναστρέψανται* ⁷.

ejusdem regis quondam milite *Lysimachio* *Lysimachiam* *scimus* appellationem esse nactam. Quid ergo mirum si virtutem æmulatus *Alexandri* *Alexius* ista saltem illius felicitatis parte frauditus non fuerit, videritque hic quoque insignitam imperii sui memoriam mansuris nominibus, quorum alia concursum conjuratarum in eum gemitum æternis vocum monumentis inurerent, alia voluntate institutoque ipsius imposita locis, rerum a se in iis sapienter fortiterque gestarum indicationem in posteros propagarent? Hæc ex officio historici de

paludis novo nomine istius admonenda breviter fuero. Cæterum Comani cum diu *Scythas* ad *Ozolimna* ripas obseditissent, penuria coacti commeatuum ad sua redierunt, ibique annona parata, expeditionem rursus contra *Scythas* suscepere.

C Συνάγεται ἐν τῷ μεταξὺ διασιλεύεις κείμενος εἰς Βερόην, ἐξοπλίζει τοὺς αἰχμαλώτους, καὶ τὸ λοιπὸν ἄπαν διπλιτικόν. Τότε καὶ διαφέρει τοιούτοις

Variae lectiones ex cod. Coislin.

* *Deest vox πάντες.* * *Οζολίμνης.* * *οἱ ἐπαναστρέψανται.*

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(4) *Φλάρτρας καὶ μῆτρας.* Fuit is Robertus cognomento *Frisius*, comes *Flandriae*, qui ante duodecimum fere quam proceros nostri *Hierosolymitanum* aggredenter iter, *scum* multis opibus *Jerusalem*, orationis gratia est profectus, rediensque per *Thraciam*, cum *Alexio* imperatore locutus est. Hæc ferme *Guibertus*, lib. 1, *Hist. Hier.* cap. 4; et lib. vii, cap. 34. *Peregrinationem Hierosolymitanam suscepit Robertus*, an. 1085, a qua needum redicem, **335** an. 1089, auctor est *Meretus*, lib. iii. *Hanc, præter Andream Sylvium in Chronic. Marciān.* lib. iv, cap. 3, et aliquot alios attigit *Robertus monachus*, ex cuius cod. ms. proferre hic libet Epistolam, qua *Alexius* imperator *Flandrensem* comitem, *exteriorisque orbis Christiani* principes, ad suppeditandum contra *Saracenicis* gentes promissum toties urget auxilium, cuiusmodi plures eodem argumento scripsisse litteras ad *Urbanum pontificem* testatur *Uspurgensis*. At cum illius *stylus*, et *scriptionis character* paulo humilior, *græcanicum* minime redoleat fastum, jure fortasse addubitari potest num ejus sententiam bona fid reddiderit *Robertus*, sive alius quivis interpres:

nam solempne erat *Byzantinis* istis *Augustis*, cum ad principes, *Latinos* præseruit, scriberent, verbis uti *ampullosis*, et quæ *fastum regalem Græcumque superent tumorem*, ut est apud *Ratzevium*, lib. iii. *Hist. Frider.* cap. 6. Verum ejusmodi fuit *Græcorum* ingenium ut cum timerent, nimia sui dejectione vilescerent, et frangerentur in feminas: cum vero prævalerent, gravi subditorum dejectione superarent. Verba sunt *Odonis de Diogilo*, lib. iii, quod de Gallis ipsis ait Ann. pag. 402. Certe istius, aut similis Epistolæ meminit idem *Guibertus*.

Argumentum Epistolæ.

Hoc exemplar Epistolæ quarto anno ante gloriosum Hierosolymitanum iter a Constantinopolitano imperatore omnibus Occidentalibus Ecclesiis directum est, præcipue tamen Flandrensi comiti Roberto; ipse enim comes jam redierat a Sepulcro Domini in baculo et pera, in quo itinere se viderunt, et affabile atque amicabili colloquium ad inriem habuerunt. Isdem vero imperator, ut ipse in eisdem conqueritur litteris, nimis oppressus fuerat a nefanda gente paganorum, quorum principatus in

Τερροσολύμων ἐπανεργήμενος ἔκειται καταλαμβάνει **A** armavit ipsos. In his enim augendi exercitus curis τὴν αὐτοκράτορα, καὶ τὸν συνήθη τοὺς Αατίοις commodum deprehendit Flāndriæ comes Hierosolo-

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

nebat Solymannus Veteranus, pater Junioris Solymanni, quem nostri postea (ut liber iste meminit) bellicoconflictu devicerunt, enique fugere compulerunt. Unde non parum miretur, cur dictus imperator tam venenosum animum contra nostros semper habuerit et reddere mala pro bonis non formidaverit.

EPISTOLA ALEXII IMP.

« Domino et gloriose Flandrensis comiti Roberto et omnibus totius regni principibus. Christianæ fidei amatöribus, tam laicis quam clericis, imperator Constantinopolitanus, salutem et pacem in eodem Domino nostro Iesu Christo, et Patre eius, ac Spiritu sancto.

« Ininelysime comes, et maxime fidei consolator, notificare prudentie vestrae volo quantum sanctissimum imperium Christianorum Graecorum angustiatur fortiter a Pincinosis (a) et Turcis quotidie, et deprudatur et acquiritur sine intermissione, et sunt cædes diversæ, et inenarrabiles Christianorum intersectiones et derisiones. Sed quia sunt multa mala, quæ agunt; et, ut diximus, inenarrabilia, de multis dicamus pauca, quæ tamen sunt auditi horribilia, et conturbant etiam ipsum aërem. Nam pueros et juvenes Christianorum circumcidunt super baptisteria Christianorum, et circumcisio sanguinem in despectum Christi fundunt in eisdem baptisteriis, et desperu eos minere compellunt, et deinceps in circuitu ecclesiæ eos violenter deducunt, et nomen et filum sanctæ Trinitatis blasphemare compellunt. Illos vero nolentes et diversis poenis affligunt, et ad ultimum eos interficiunt. Nobiles vero matronas ac eorum filias depredatas invicem succedendo ut animalia adulterando deludunt. Alii vero corrumpto turpiter virgines statuunt ante facies eorum matres, compellentes eas nefarias et luxuriosas decantare cantilenas, donec compleant supra ipsa nefaria. Sic 336 enim legimus actum in Dei populo antiquius, quibus impiis Babylonis post diversa delubria deridendo dicebant: *Hymnum cantate nobis de canticis Sion* (Psal. cxxxvi, 3). Sic et in stupro filiarum matres compellunt nunc cantare cantilenas nefarias, quarum voces non cautum, sed magis, ut credimus, plus resonant planetum, sicut scriptum est in morte innocentium: *Vox in Rama auditæ est, ploratus et ululatus multus: Rachel plorans filios suos, et noluit consolari quia non sunt* (Matth. ii, 18). Sed licet matres innocentium, quæ per Rachel figurantur, non valuerint consolari pro morte filiorum, valuerint tamen consolari pro salute animarum. Ista tamen nullatenus, quod pejus est, consolari valent, quia et in corporibus et in animalibus perennit. Sed quid adhuc? Veniamus ad deteriora. Totius ætatis et ordinis viros, id est pueros, adolescentes, juvenes, senes, nobiles, servos, et, quod pejus et impudentius est, clericos et monachos, et bene pro dolor! et quod ab initio non dictum neque auditum est, episcopos Sodomitico peccato deludunt, et etiam unum episcopum sub hoc nefario peccato iam creperunt. Loca vero sancta innumerabilibus modis contaminant et destruunt, et pectora eis minantur. Et ad hæc quis non plangit? Quis non compatitur? Quis non horret? Quis non orat? Nam pene tota terra ab Ierusalem usque Graeciam, et tota Graecia cum suis regionibus

superioribus quæ sunt Cappadocia minor, alia major, Phrygia et Bithynia et minor Phrygia, id est Troja, Pontus, Galatia, L'bya, Pamphylia, Iauria, Lycia et insulæ principales (b) Chios, et Miltina, et multæ aliae regiones et insulæ, quas non valens modo enumerare, usque Thracias, ab eis iam invasæ sunt, et fere jam nihil remansit, nisi Constantinopolis, quam ipsi minantur citissime nobis auferre, nisi auxilium Dei et fidem Christianorum Latinorum velociter subvenire. Nam et Propontidem, qui et Aridus dicitur, et ex Ponto juxta eamdem Constantinopolim in mare Magnum decurrat (c), cum ducents navibus invaserent, quas Graeci ab eis prædati fabricaverunt, et reuigiis, velint nolint, deducunt, et minantur tam per terram quam per eamdem Propontidem Constantinopolim, ut diximus, velociter capero. Hæc pauca de innumerabilibus malis, quæ hæc impissima gens agit, diximus et scripsimus tibi, comes Flandrensis. Christianæ fidei amatör.

Cetera vero ob fastidium legi ntuus dimitiamus.

« Igitur pro Dei nomine et pro omnium preconum Christianorum pietate rogamus, ut quoscumque fideles, Christi bellatores, tam majores quam minores, cum mediocribus in terra tua acquirere poteris a te auxilium mei et Graecorum Christianorum, hue deducas, et sicut Galiciam et cetera Occidentalium regna anno præterito a jugo pagani aliquantulum liberaverunt, ita et nunc ob salutem animalium suarum regnum Graecorum liberare tentent, quoniam ego, quamvis imperator, nullum tamen mihi remedium, neque idoneum consilium scio invenire, sed semper a facie Turcorum et Pincinorum (d) fugio, et tardi in singula civitate maneo, donec adventum eorum propositio. Et quia subjectus esse vestris Latinis empio quam capiatur ab eis Constantinopolis, certare totis viribus maxime debetis, ut gloriosam et ineffabilem mercedem in cœlo gaudentes recipiatis. Nam melius est ut vos habeatis Constantinopolim quam pagani, quia in ea habentur pretiosissimæ reliquias Domini, id est statua ad quam fuit ligatus; flagellum unde fuit flagellatus, chlamys coccinea qua fuit induitus, corona spinea qua fuit coronatus, arundo quam vice sceptri manibus tulit, vestimenta quibus ante crucem spoliatus fuit, pars maxima ligni crucis in qua crucifixus fuit, clavi quibus affixus fuit, linteumina post resurrectionem in sepulcro inventa, duodecim cophini fragmentorum de quinque panibus et duobus pisibus, caput cum capillis integrum et barba sancti Joannis Baptiste, reliquie vel corpora multorum innocentium, quorumdam prophetarum, et apostolorum, et martyrum, et maxime sancti Stephani protomartyris (e), et confessorum et virginum, quæ ob nimium incrementum singulariter scribere intermissimus. Quæ tamen omnia predicta Christiani magis quam pagani labere debent, et munimenta magnum erit omnibus Christianis, si hæc omnia habuerint; 337 detimentum vero et iudicium, si perdidierint. Quod si ob hoc certare noluerint, et aurum magis amaverint, in ea plus invenient aurum quam in toto mundo. Nam sol thesauri ecclesiæ Constantinopolis in argento, auro, gemmis et lapidibus pretiosis et pannis servicis, id est polbis, sufficere possint omnibus mundi ecclesiis; quos tamen omnes thesauros.

(a) Al. *Pincinatis*.

(b) Al. *Pincinatiorum*.

(c) Anna p. 203, 206.

(d) Vide Greg. VII ep. 49 lib. 1 et Berthold. Constanti ad an. 109.

(e) Vid. *Syntagma nostrum de capite S. Joan. Baptista*, cap. 7, n. 14.

mis revertens. **202** Is juramento quod Latini solent imperatori præstito, pollicitus insuper se simul ditionem attigisset suam, missurum ipsi auxilio equites quingentos. Hunc regie imperator acceptum donisque cumulatum atque honoribus, ketum ad sua dimisit. Movit inde Augustus postea exercitumque quantum maximum congregare summum cura potuit Adrianopolim transiit. At Scythæ penetratis angustiis montium qui Goloen inter ac Diampolim siti sunt, circa locum Marcellam dictum castra sunt metati. Ea re Augustus cognita, cum etiam didicisset esse in itinere Comanos expectarique redditum eorum, veritus est ne facile contracta inter se pace utrique Barbari, consensu incuberent in perniciem Romanæ rei. Misit ergo Synesium ad Scythas bullis aureis, quantum ad fidem faciendam esset opus, instructum, cum mandatis pollicendi eis ab imperatore largam copiam rerum omnium necessariarum, modo inducere in animum, atque in eo fidem obligare suam traditione obsidium, vellent, manere in loco quem jam occupassent, nec ulterius tendere. Cogitabat nempe imperator providus periculum in auxilium vertere, et adversus imminentes Comanos, si ad Istrum, quod fama ferebat, denuo moverent, irrumperet in Romanos conarentur fines, horum præsidio Scytharum ad tutanda ostia uti. Addiderat conditiones Scythæ præberent, cito illis ibi relictis ad se reverteretur, nec sustineret diffidet sibi responsum quoad illi castra promovissent. Egit cum Scythis ex imperatoris voluntate Synesius prudenter, nec sine successu. Eunt frequentes in sententiam iciendi cum imperatore fœderis. Fuit cum illis idoneo spatio Synesius, suaque comitate ac liberalitate imperatoris apie usus ad demulcentes feros animos offensionumque causas omnes accurate removendas, pacem stabilivit, quantum provideri humanitus potuit.

Interim reversi Comani animo et apparatu committendi eum Scythis prælii, ubi hostes non reportos transisse claustra didicerunt, atque apud Marcellam pacem cum imperatore pepigisse; mittunt qui ibi eodem paterent, sibi ut per eum liceret

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

inestimabiliter thesaurus matris ecclesiæ, scilicet Sanctæ Sophie, id est Dei sapientia, superat, et absque dubio thesauro templi Salomonis coæquari potest. Quid iterum de infinito nobilium thesauro dicam, cum thesaurum negotiatorum rusticorum nemo estimare possit? Quid inventur in præteriorum imperatorum thesauris? Pro certo dico, non erit lingua que illum recitare valeat, quoniam non solum Constantinopolitanorum imperatorum ibi thesaurus habetur, sed etiam omnium antiquorum Romanorum imperatorum thesaurus ibi est translatus, et in palatiis absconditus. Quid amplius dicam? Quod certe patet oculis hominum, nihil est quantum ad illud absconditum. Currite ergo cum tota gente vestra, et omnibus vestris viribus certate, ne talis thesaurus in manibus Turcorum et Pincinatorum cadat, quia cum sint infinita, adhuc LX millia exspectantur quotidie, et timeo ne per illum thesaurem paulatim nostros seducant cupidos milites, quemadmodum Julius Cæsar olim fecit, qui regnum Francorum cupiditate invasit, et quomodo Antichristus capturus totum mundum in fine mundi est acturus. Agite ergo dum

(*) Anna pag. 170, 176.

ἀποδιδωτιν δρκον (5), ὃ ποσχδενος δικα τῷ τὰ οἰκοις καταλαβεῖν συμμάχους ἀποστεῖλαι οἱ ἵππεις πεντακοσίους. Φιλοτιμητάμενος τοιν τὸν τοιούτον διβασιλεὺς, πρὸς τὰ σφέτερα χιλίοντα προέπεμψεν. Ἀπάρας οὖν ἐκεῖθεν ὁ αὐτοκράτωρ μεθ' ὃν αὐθίς συνελέξατο δυνάμεων καταλαμβάνει τὴν Ἀδριανούπολιν, οἱ δὲ Σκύθαι διεληλυθότες τὰ μεταξὺ τέμπη, μέσον Γολόης καὶ Διαμπόλεως, κατὰ τὴν λεγομένην Μαρχέλλαν (6) τὸν χάρακα ἐπήξαντο. Οἱ δὲ γε αὐτοκράτωρ τὰ κατὰ τοὺς Κομάνους μεμαθηκός, ἐπεὶ προσδόκιμοι ἐπαναστρέψαι ἤσαν, ἐδεδει τὴν ἐκείνων ἑλευσιν ὑφορίμενος. Μεταπεμψάμενος τοιν τὸν Συνέσιον, καὶ τοὺς πρὸς τοὺς Σκύθας χρυσοδούλους; λόγοις ἐφοδίασας ἐκκέμπει παραγγελίας, ὡς εἰ μὲν πεισθεῖν σπείσασθαι, καὶ δολεν ὅμηρους ἀνα-

βαχαισσαὶς αὐτοὺς τῆς ἐπὶ πρόσω φορᾶς, καὶ παρασκευάσαι μένειν ἐν ὧ προκατέλαβον τόπω, καὶ οὐτω χορηγεῖν αὐτοῖς δχψιλή τὰ χρειώδη· ἐσκόπεις γὰρ τούτοις κατὰ τῶν Κομάνων χρήσασθαι, εἰ τὸν Ἰστρὸν αὐθίς καταλαβόντες; πρὸς τὰ πρόσω χωρεῖν ἐπιχειρήσασιν, εἰ δέ γε οἱ Σκύθαι μὴ πειθονται, αὐτοὺς που καταλιπεῖν αὐτοὺς καὶ ὑποστρέψαι. Κατέλαβο τούτους δι βηθεὶς Συνέσιον, καὶ τὰ εἰκότα προσομηλίσας ἐπεισεν ὑποσπόνδους γενέσθαι τῷ βασιλεῖ. Κάκεσσε προσκαρτερῶν πάντας αὐτοὺς θεραπεύεις τίσιν, πᾶσαν περιαιρῶν σκανδάλου πρόφασιν.

mandatis Synesio dati, ut si difficile se ad eas eam conditiones Scythis præberent, cito illis ibi repletis ad se reverteretur, nec sustineret diffidet sibi responsum quoad illi castra promovissent. Egit cum Scythis ex imperatoris voluntate Synesius prudenter, nec sine successu. Eunt frequentes in sententiam iciendi cum imperatore fœderis. Fuit cum illis idoneo spatio Synesius, suaque comitate ac liberalitate imperatoris apie usus ad demulcentes feros animos offensionumque causas omnes accurate removendas, pacem stabilivit, quantum provideri humanitus potuit.

C Ἐπιχνιστρέψαντες δὲ αὐθίς οἱ Κύμανοι παρεκενατηγένοι πρὸς τὸν κατὰ τῶν Σκύθων πόλεμον, καὶ μὴ ἐντυχόντες αὐτοῖς, ἀλλὰ μεμαθηκότες τὴν τούτων δι τῶν κλεισουρῶν ἑλευσιν, καὶ ὅτι τὴν Μαρχέλλαν καταλαβόντες εἰς εἰρηνικὰς ἔλθον μετὰ

tempus habetis, ne Christianorum regnum, et quod maius est, Domini perditatis sepulcrum, e in le noui iudicium, sed mere deum h-beatis in cœlum. Amen.

Hactenus A' exlii epistola, quæm genuinam et non confundam esse, vel minime adulterinam, abulue probant quæ ex illa delibavit, scriptisque suis inseruit, sed longe elegantioribus vestita verbis, Guibertus, lib. i Hist. Jer., cap. 4; scripta vero hic immutur anno post redactas in Grecorum protestatione (*), Alexii arte et industria, Galatiae et Paphlagoniae urbes, quas inter præcipuum locum obtinuit Sinope: proinde panto ante Gelalobduli sultani obitum, quem an. Christi 1095 contigisse supra a nobis est observatum.

(5) *Opozor.* Bonum, cuiusmodi eidem Alexio a Gothofredo Bulhoniensi, ceterisque proceribus Franci presutum narrat Anna, lib. viii, pag. 289.

(6) *Μαρχέλλας.* Paulus Diae, lib. xxii Hist. Miscell. in Constantino Ireneō libro: *Julio mense exercitum movit adversus Bulgares, et construxit castrum Marcellum.* Eodem libro *Marcella* dicitur. Ego veriam ad Marcellam.

τῷ βασιλέως σπονδάς, ἐξαιτοῦνται διελθεῖν τὰς κλειστούρας, καὶ προσβαλεῖν τοῖς Σκύθαις. Ὁ δὲ πρὸς τοῦτο ἐνένευσε προεψιθακῶς σπείσασθαι μετὰ τῶν Σκυθῶν, εἰπὼν, ὡς⁹ Οὐ γρελα τὸ παρὸν βοηθεῖας ἡμῖν, λαδόντες ἵκανά ἐπαναστρέψετε. Καὶ φιλοφρονησάμενος τοὺς πρέσβεις, δῶρά τε ἵκανά ἐπιδίους μετ' εἰρήνης ἀπέστειλε. Τοῦτο θάρσος τοῖς Σκύθαις ἐνέδαλε, καὶ πιρατοποδῆσαντες τῆς προτέρας ἀπανθρωπίας εἰλοντο ληίζουσεν τὰς παραχειμένας πόλεις καὶ χώρας. Ἀστατεῖ γέρως ὡς ἐπίπαν ἀπαν τὸ βάρβαρον, καὶ σπουδᾶς φυλάττειν οὐ πέψυκε. Τοῦτο θεατήσμενος ὁ Συνέτιος ἐπανέρχεται πρὸς τὸν βασιλέα αὐτεπάγγελτος [αὐτάγγελος], μηνυτῆς γεγονός τῆς τῶν Σκυθῶν ἀγνωμοσύνης καὶ παραβάσεως. Τὴν Φιλίππου πολιν δὲ τούτων καταλαμβνόντων¹⁰, τοῦτο μεμαθηκὼς ὁ βασιλεὺς, ἐν ἀμηχανίᾳ καθίστατο, ἀποχρύσας πρὸς τοσαῦτα πλήθη μὴ ἔχων δυνάμεις, ὥστε δὲλως τὴν μετ' αὐτῶν μάχην ἀναδέξασθαι. Ὁποῖος δὲ ἐκεῖνος ἐν ἀμηχανίαις πόρους εὐρίσκων, καὶ μηδοπωσοῦν καταπίπτειν ἐν περιστάσειν εἰλωθώς, δεῖν ἔγνω δι' ἀκροβολισμῶν καὶ λόχων τὴν τούτων μελετῆσαι καθαίρετιν. Καὶ οὕτω στοχασθείνος τῶν τόπων, καὶ τῶν πόλεων, ἐνθα καταλαμβάνειν ἐκείνοις πρωτας ἐμελλον, αὐτὸς ἐσπέρας τὴν τούτων προκατελάμβνειν Ἐλευσιν, εἰ δὲ ἐπέρχεται τούτους ἐμεμαθήκει τόπον τινὰ καταλαβεῖν, ἐκείνος τὸν τοιούτον πρωτας κατελάμβανε. Καὶ ὡς δύναμις δι' ἀκροβολισμῶν καὶ λόχων πόρβωθεν πρὸς αὐτοὺς ἀπεμάχετο, ὡς μὴ ἔγκρατεῖς αὐτοὺς γίνεσθαι τῶν φρουρίων. Καταλαμβάνουσιν δὲ ἀμφισ οἱ τε Σκύθαι καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τὰ Κύψελα (7). Ἐπει δὲ τὸ ἐπιζόμενον μιθοφορικὸν οὖπω κατέλαβε, γινώσκων ὁ αὐτοκράτωρ τὸ δέσμοντον τῶν Σκυθῶν, καὶ ὅρν αὐτοὺς ἥδη καὶ αὐτὴν τὴν βασιλίδα καταλαμβάνοντας τῶν πόλεων ἔντα τάχει πολλῷ ἐν ἀμηχανίᾳ ἦν. Καὶ μὴ ἀποχρώσας δυνάμεις πρὸς τοσαῦτα πλήθη ἔχων, τὸ μῆχιρον, δ φασιν, βέλτιον λογισάμενος, πρὸς εἰρηνικές αὐθις ἀπειδεῖ¹¹ σπονδάς. Ἐρωτᾷ γοῦν, πρέσβεις ἀποστειλας πρὸς αὐτοὺς τὰ περὶ εἰρήνης. Οἱ δὲ αὐθις τῷ τοῦ βασιλέως ὑπειχαν θελήματι. Προέφθατε¹² δὲ πρὸς τῶν εἰρηνικῶν σπονδῶν αὐτόμολος παραγενέσθαις ὁ Νεῖνος· Πέμπεται τοῖνυν ὁ Μιγιδηνός, ὥστε πανηγύρεις ἐξάγειν ἐν τῶν παραχειμένων χωρῶν, οὐ διατελεῖσθαι τὸν γεγονότα διάτερον πέμπειν κατὰ τὸν δέξιον τὸν Πατζινάκων ἡρμήσας, καὶ παρασυρεῖς παρὰ γυναικεὶς Σκυθίδος λέλω δὲ οὐδηράς, ἔρπης εἰσὼ τῶν ἀμαξῶν ἐλκυσθεῖσις. Οὐ τὴν κερατήν ἀπομηθεῖσαν ἐποίειτο ὁ βασιλεὺς ἐξ αἰτήσεως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ὑπὸ δὲ τῆς ἀφορήτου θύλιψεως εἰπει τρισὶ νυχθημέροις διαγεμάσσεις¹³ λιθους τύπου¹⁴ τὸ στέρνον ὁ πατήρ τελετῇ.

Ιασκει γανούσιον usque ad Cypella Scythæ promoverant. Nec defuit imperator quin castris illic de-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁹ Deest vocula ὡς. ¹⁰ καταλαμβνόντων. ¹¹ ἐπειδεῖ. ¹² προέφθασ. ¹³ οὐδεὶς γερμάνος. ¹⁴ τύπων.

Car. Dufresnii Du Cangii

(7) Κύψελο Θρακικής urbis ad Helenum, de qua geographi

mis revertens. **202** Is juramento quod Latini solent imperatori præstito, pollicitus insuper se simul ditionem attigisset suam, missurum ipsi auxilio equites quingentos. Hunc regie imperator acceptum donisque cumulatum atque honoribus, letum ad sua dimisit. Movit inde Augustus postea exercitumque quantum maximum congregare summum cura potuit Adrianopolim transtulit. At Scythæ penetratis angustiis montium qui Goloen inter ac Diampolim siti sunt, circa locum Marcellam dictum castra sunt metati. Ea re Augustus cognita, cum etiam didicisset esse in itinere Comanos expectarique redditum eorum, veritus est ne facile contracta inter se pace utrique Barbari, consensi incumbenter in perniciem Romanæ rei. Misit ergo Synesium ad Scythas bullis aureis, quantum ad fidem faciendam esset opus, instructum, cum mandatis pollicendi eis ab imperatore largam copiam rerum omnium necessiarium, modo inducere in animum, atque in eo sicut obligare suam traditione obsidium, vellent, manere in loco quem jam occupassent, nec ulterius tendere. Cogitabat nempe imperator prouidus periculum in auxilium vertere, et adversus imminentes Comanos, si ad Istrum, quoniam fama ferebat, denuo moverent, irrum pereque in Romanos conarentur fines, horum præsidio Scytharum ad tutanda ostia uti. Addiderat mandatis Synesio datus, ut si difficiles se ad eas conditiones Scythæ præberent, cito illis ibi relictis ad se reverteretur, nec sustineret differri sibi responsum quoad illi castra promovissent. Egit cum Scythis ex imperatoris voluntate Synesius prudenter, nec sine successu. Eunt frequentes in sententiam iciendi cum imperatore fæderis. Fuit cum illig idoneo spatio Synesius, suaque comitate ac liberalitate imperatoris apte usus ad demulcendos feros animos offensionumque causas omnes accurate removent, pacem stabilivit, quantum provideri humanitus potuit.

Interim reversi Comani animo et apparatu committendi cum Scythis prælii, ubi hostes non reperitos transisse claustra didicerunt, atque apud Marcellam pacem cum imperatore pepigisse; mitunt qui ab eodem patarent, sibi ut per eum liceret

Car. Dufresnii

inestimabiliter thesaurus matris ecclesiæ, scilicet Sanctæ Sophie, id est Dei sapientie, superat, et absque dubio thesauro templi Salomonis coæquari potest. Quid iterum de infinito nobilium thesauro dicam, cum thesauro negotiorum rusticorum nemo estimare possit? Quid invenitur in præteriorum imperatorum thesauris? Pro certo dico, non erit lingua quæ illum recitare valeat, quoniam non solum Constantinopolitanorum imperatorum ibi thesaurus habetur, sed etiam omnium antiquorum Romanorum imperatorum thesaurus ibi est translatus, et in palatiis absconditus. Quid amplius dicam? Quod certe patet oculis hominum, nihil est quantum ad illud absconditum. Currite ergo cum tota gente vestra, et omniis vestris viribus certate, ne talis thesaurus in manibus Turcorum et Pincinatorum cadat, quis cum suis suis infinita, adhuc **lx** millia exspectantur quotidie, et timeo ne per illum thesauro paulatim nostros seducant cupidos milites, quemadmodum Julius Caesar olim fecit, qui regnum Francorum cupiditate invasit, et quoniam Antichristus capturus totum mundum in fine mundi est acturus. Agite ergo dum

ἀποδίδωσιν δρκον (5), διοσχδμενος δμα τῷ τὸ οἶκος καταλαβεῖν συμμάχους ἀποστεῖλαι οἱ ἐπεῖς πεντακοσίους. Φιλοτιμητάμενος τοίνυν τὸν τοιοῦτον διβασίες, πρὸς τὰ σφέτερα χαροντα προέπεμψεν. Ἀπάρας οὖν ἐκεῖθεν διατοχράτωρ μεδ' ὃν αὖθις συνελέξατο δυνάμεων καταλαμβάνει τὴν Ἀδριανούπολιν, οἱ δὲ Σκύθαι διεληυθέτες, τὰ μεταξὺ τέμπη, μέσον Γολδῆς καὶ Διαμπέλεως, κατὰ τὴν λεγομένην Μαρκέλλαν (6) τὸν χάρακα ἐπήξαντο. Ὁ δὲ γε αὐτοχράτωρ τὰ κατὰ τοὺς Κομάνους μεμαθηκὼς, ἐκεῖ προσδοκεῖται ἐπαναστρέψαι ἡσαν, ἐδεδει τὴν ἐκείνων Ἐλευσιν ὑφορίωμενος. Μεταπεμψάμενος τοίνυν τὸν Συνέσιον, καὶ τοὺς πρὸς τοὺς Σκύθας χρυσοδούλους; λόγοις ἐφοδίας ἐκπέμπει παραγγελας, ὡς εἰ μὲν πειθεῖσεν σπείσασθαι, καὶ δοσεν δημήρους ἀναχαίσας αὐτοὺς τῆς ἐπὶ πρόσω φορᾶς, καὶ παρασκευάσαι μένειν ἐν φροντατέλαβον τόπῳ, καὶ οὗτω χορηγεῖν αὐτοῖς διψιλῆ τὰ χρειώδη: ἐσκόπει: γὰρ τούτοις κατὰ τὸν Κομάνων χρήσασθαι, εἰ τὸν Ἰστρὸν αὖθις καταλαβόντες πρὸς τὰ πρόσω χωρεῖν ἐπιχειρήσασεν, εἰ δέ γε οἱ Σκύθαι μὴ πειθούται, αὐτοὺς που καταλιπεν αὐτοὺς καὶ ὑποστρέψαι. Κατέλαβε τούτους δὲ ῥῆσεις Συνέσιος, καὶ τὰ εἰκότα προσομηλίσσεις ἐπεισεν ὑποσπόνδους γενέσθαι τῷ βασιλεῖ. Κάκεισε προσχαρτερῶν πάντας αὐτοὺς θεραπεῖς ἔξιου, πᾶσαν περιαιρῶν σκανδάλου πρόφρασιν.

B Επενεχτρέψαντες δὲ αὖθις οἱ Κύμανοι παρεπεινατέρουν πρὸς τὸν κατὰ τὸν Σκύθων πόλεμον, καὶ μὴ ἐντυχόντες αὐτοῖς, ἀλλὰ μεμαθηκότες τὴν τούτων διὰ τῶν κλεισουρῶν Ἐλευσιν, καὶ ὅτι τὴν Μαρκέλλαν καταλαβόντες εἰς εἰρηνικὰς ἔχον μετ-

C Επενεχτρέψαντες δὲ αὖθις οἱ Κύμανοι παρεπεινατέρουν πρὸς τὸν κατὰ τὸν Σκύθων πόλεμον, καὶ μὴ ἐντυχόντες αὐτοῖς, ἀλλὰ μεμαθηκότες τὴν τούτων διὰ τῶν κλεισουρῶν Ἐλευσιν, καὶ ὅτι τὴν Μαρκέλλαν καταλαβόντες εἰς εἰρηνικὰς ἔχον μετ-

Du Cangii notæ.

tempus habetis, ne Christianorum regnum, et quod maius est, Domini perditis sepulcrum, ei in le non iudicium, sed mercidem habentis in cœlum. Amen.

Hactenus A'xxii epistola, quam genuinam et non conficiam esse, vel minime adulterinam, abunde probant que ex illa dehincavit, scriptisque suis inseruit, sed longe elegantioribus vestita verbis, Guibertus, lib. i Hist. Jer., cap. 4; scripta vero hic inuitor anno post redactas in Grecorum protestatione (7), Alexii arte et industria, Galatia et Paphlagonie urbes, quas inter præcipuum locum obtinuit Sinope: proinde paulo ante Gelatoldum sultani obitum, quem an. Christi 1095 contigisse supra a nobis est observatum.

(5) Ὁρκον. Hominum, eujusmodi eidem Alexio a Gothofredo Bullionensi, cæterisque proceribus Francis præstitum narrat Anna, lib. viii, pag. 289.

(6) Μαρκέλλας. Paulus Diae., lib. xxiii Hist. Miscell. in Constantino Irene's filio: Julio mense exercitum movit adversus Bulgares, et construit castrum Marcellum. Eodem libro Marcella dictor. Ego veniam ad Marcellum.

(*) Anna pag. 170, 176.

τοῦ βασιλέως σπονδᾶς, ἵκαιοῦνται διελθεῖν τὰς πλειστάρας, καὶ προσβαλεῖν τοῖς Σκύθαις. Ὁ δὲ πρὸς τοῦτο ἀγένευσε προεψιθακῶς σπείσασθαι μετὰ τῶν Σκυθῶν, εἰπὼν, ὡς⁹ Οὐ γρεία τὸ παρὸν βοηθεῖας ἡμῖν, λαβόντες ἵκανά ἐπαναστρέψατε. Καὶ φιλοφρονητάμενος τοὺς πρέστεις, δῶρά τε ἵκανά ἐπιδοὺς μετ' εἰρήνης ἀπέστειλε. Τοῦτο θάρσος τοῦ; Σκύθαις ἐνέδαε, καὶ πιρεζπονδήσαντες τῆς προτέρας ἀπανθρωπίας εγγονοτο ληζόμενοι τὰς παραχειμένας πόλεις καὶ χώρας. Ἀστατέλ γίρ ώς ἐπίπαν ἄπαν τὸ βάρδαρον, καὶ σπουδὰς φυλάττειν οὐ πέψυχε. Τοῦτο θεατράμενος δὲ Συνέισιος ἐπανέρχεται πρὸς τὸν βασιλέα αὐτεπάγγελτος [αὐτάγγελος], μηνυτῆς γεγονός τῆς τῶν Σκυθῶν ἀγνωμοσύνης καὶ παραβάσεως. Τὴν Φίλιππούπολιν δὲ τούτων καταλαμβάνοντων¹⁰, τοῦτο μεμαθηκὼς δὲ βασιλεὺς, ἐν ἀμηχανίᾳ καθίστατο, ἀποχρώτας πρὸς τοσαῦτα πλήθη μὴ ἔχων δυνάμεις, ὥστε δὲ τὴν μετ' αὐτῶν μάχην ἀναδέξασθαι. Ὁποῖς δὲ ἐκεῖνος ἐν ἀμηχανίαις πόρους εὐρίσκων, καὶ μηδοπωτοῦν καταπίπτειν ἐν περιστάσεσιν εἰωθὼς δεῖν ἔγνω δι' ἀκροβολισμῶν καὶ λόχων τὴν τούτων μελετῆσαι καθαίρεσιν. Καὶ οὕτω στοχασθείνος τῶν τόπων, καὶ τῶν πόλεων, ἐνθα καταλαμβάνειν ἐκεῖνοι πρωτας ἔμελλον, αὐτὸς ἐσπέρας τὴν τούτων προκατελάμβανεν ἔλευσιν, εἰ δὲ ἐσπέρας τούτους ἐμεμαθήκει τόπον τινὰ καταλαβεῖν, ἐκεῖνος τὸν τοιοῦτον πρωτας κατελάμβανε. Καὶ ώς δύναμις δι' ἀκροβολισμῶν καὶ λόχων πόρρωθεν πρὸς αὐτοὺς ἀπεμάχετο, ώς μὴ ἔγκρατεῖς αὐτοὺς γίνεσθαι τῶν φρουρίων. Καταλαμβάνουσιν δὲ ἀμφιοί τε Σκύθαις καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τὰ Κύψελλα (7). Ἐπειδὲ τὸ ἐλπιζόμενον μισθοφορικὸν οὐ πάντα κατέλαβε, γινώσκων δὲ αὐτοκράτωρ τὸ δῆμοντον τῶν Σκυθῶν, καὶ δρῶν αὐτοὺς ἥδη καὶ αὐτὴν τὴν βασιλίδα καταλαμβάνοντας τῶν πόλεων ἔν τάχει πολλῷ ἐν ἀμηχανίᾳ ἤν. Καὶ μὴ ἀποχρώσας δυνάμεις πρὸς τοσαῦτα πλήθη ἔχων, τὸ μὴ χείρον, διφασιν, βέλτιον λογισάμενος, πρὸς εἰρηνικὰς αὐθις ἀπειδὲ¹¹ σπονδάς. Ἐρωτᾷ γοῦν, πρέστεις ἀποκοστελας πρὸς αὐτοὺς τὰ περὶ εἰρήνης. Οἱ δὲ αὐθις τῷ τοῦ βασιλέως ὑπεξέχουσι θελήματι. Προέφθατε¹² δὲ πρὶν τῶν εἰρηνικῶν σπονδῶν αὐτόδολος παραγενέσθαις ὁ Νείντης. Πέμπεται τοίνυν δὲ Μιγιδηνὸς, ὥστε πανηγύρεις ἔνταξις ἐκ τῶν παραχειμένων χωρῶν, οὐ δὲ αὐτὸς εἰς τὸν γεγονότα θάστερον πόλεμον κατέλαβεν τοῦτον δέσμων κατὰ τῶν Πατζινάκων ἡρμήσας, καὶ παρασυρεῖς παρὰ γυναικεῖς Σκυθίδος ἔπλω δὲ τὸ σιδηρᾶς; Ἐρπτῆς εἰσὼν τῶν ἀμαξῶν ἐλκυσθεῖς. Οἱ τὴν κεχαλήν ἀποτιμηθεῖσταν ἐπρίσσο διβασίλεις ἐξ αἰτήσεως τοῦ πατρὸς; αὐτοῦ. Ὅπο δὲ τῆς ἀφορτητοῦ θλίψεως ἐπὶ τρισὶν νυχθμέροις διαγερούσις¹³ λίθου τύπτον¹⁴ τὸ στέρνον δὲ πατήρ τελευτᾷ.

cepit. Itaque jam usque ad Cypella Scythæ promoverant.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁸ Deest νοειλα ώς. ⁹ καταλαβόντων. ¹⁰ ἐπειδὲ. ¹¹ προέρθατε. ¹² δὲ καρμάδης. ¹³ τύπτων.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(7) Κύψελλα. Thraciæ urbs ad Hebrum, de qua geographi passim.

A claustris penetratis pugnare cum Scythis. Non potuit id annuere Augustus, sedere paulo ante Scythico concluso. Legatos tamen Comanorum benevolæ ac munifice accepit, donisque oneratos dimittens, mandavit ut suo nomine Comanis referrent: imperatore in præsens quidem halere ipsis gratias, nec enim auxilio egere: cupere autem ut ipsi muneribus non parvis quæ ad ipsos missurus esset, acceptis, redirent in domos suas. Eo facto, liberati metu Scythæ, nullo jam fœderis respectu audaciam contineuerunt, sed in latrociniis ut prius effusi vicinas late urbes et regiones crudelissimis grassationibus infestas et deprædationibus habebant. Inquietissima quippe natura Barbarorum est, indocilisque maxime **203** indoles ad pectorum cœnventorum observationem. Redit ergo ad imperatorem Synesius oculatus index mutata voluntatis atque ingratissimæ perfidiae Barbarorum. Brevi præstea nuntiatur pervenisse jam eos Philippopolim; quæ res curam ingentem incussit imperatori ad prælium contra tantam multitudinem haud quaque idoneis instructo copiis. Tamen, ut animo erat erecto semper ac præsenti, quem nec adversa dejicerent, nec conturbarent, dubia casuum, quo minus certum in rebus quilibet incertis consilium expediret, decrevit tali tempore insidiis tantum ac fortis belli, subitisque velitationibus rem gerendam. Isto adeo consilio procedere audet cum paucis in innumerabilium occursum, obstare certus progressibus ruentium. Intercludebat iter hostium positis contra suorum castris: quæ ut fidam et hostilibus imperviam assultibus stationem haberent, loci delectu et valli munitione consequebatur. Hinc exploratoribus quoquoversum missis intentus, et pro se ipse acri vigilia in omne momentum occasionis, motum progressu inque exercitus ad belli usum accuratissima ratione gubernabat. Odorabatque videlicet sagacitate mira quo potissimum cogitarent Scythæ; eo comperto, quam urbe in quemque locum adire illi postridie destinassent, ea ille præoccupabat jam præcedente vespera: rursus quo iidem venturos se vesperæ putabant, eo imperator summo mane præcesserat. Ad haec jaculationibus procul tutis, subitisque coorientium ex occulto impressionibus suorum carpebat assidue Barbaros, successibus vel ea re non contemnendis, quod nulla jactura, ne periculo quidem, empli, tamen ad morandum victorum cursum impediendumque ne arcibus aliisque subinde invadendis ditionem Romanam arctarent, suam extenderent, conserbant plurimum. Non poterat tamen plane sisti torrens, quin evolutis obicibus quantisunque iret semper et ferretrur quo penderbat præcepit. Itaque jam usque ad Cypella Scythæ promoverant.

D ex occulto impressionibus suorum carpebat assidue Barbaros, successibus vel ea re non contemnendis, quod nulla jactura, ne periculo quidem, empli, tamen ad morandum victorum cursum impediendumque ne arcibus aliisque subinde invadendis ditionem Romanam arctarent, suam extenderent, conserbant plurimum. Non poterat tamen plane sisti torrens, quin evolutis obicibus quantisunque iret semper et ferretrur quo penderbat præcepit. Nec desuit imperator quin castris illic de-

more objectis regionem adhuc intactam tegeret: verum remedio fortiori res egebat. Cum autem quæ dudum exspectabantur auxiliares copiae conducti militis nondum adesserent, videreturque Augustus sustineri amplius non posse inflammatum prædæ cupiditate Scytharum impetum in urbem regiam ruentium, quo, ut se habebant quotidiani progressus eorum, cito perventuri videbantur; coactus magnitudine periculi conscientiaque paucitatis atque instritatis exercitus quem ducbat, denique melioris inopia consilii, tentandam iterum pacis spem decrevit, missis ea de re legis ad Scythas, non frustra. Nam hi pro imperatoris voto in fœdus consenserunt. Antea porro quam id fieret, transfugerat ad Romanos Neantzes. Mittitur ergo Migidenus, ut ex regionibus et locis adjacentibus conventus educeret. Hujus filius contracta deinde pugna cum Barbaris ad locum ^{***} nominatum, cum in Patzinacæ servide invehernetur, seque illorum plaustris admovisset audacius, a muliere Scythide falce aut unco ferro in plaustrum attractus et captus est: cuius amputatum caput imperator patris ejus rogatu redemit. **204** Miser autem pater dolore amens per tres dies noctesque continuas pectus sibi saxo pulsare non desinebat, quoad luctum morte finiit.

Cæterum haud longi temporis pax fuit, cito Sy- **A** *Oὐκ ἐπὶ πολὺ δὲ τὰ τῆς εἰρήνης; τῶν Σκυθῶν διήρκει, ἀλλ᾽ αὖτις πρὸς τῶν ίδιον ¹⁶ ἔμετον, ὡς κύνες ἐστράφησαν. Ἀπάραντες οὖν ἀπὸ τῶν Κυψέλλων καταλαμβάνουσι τὸν Ταυρόκωμον, κακεῖ παραχειμάσαντες ἐλπίζοντο τὰς παραχειμένας κωμοπόλεις. Ταῦρος δὲ ἔδη ἀναφανέτος, ἐκεῖνεν εἰς Χαριούπολιν ἔρχονται. Οὐ δὲ βασιλεὺς εἰς τὸ Βούλγαροφυγὸν (8) διατρίβων οὐκέτι ἐν ἀναβολαῖς ἦν, ἀλλὰ μέρος τοῦ πτρατοῦ ἀποτεκμένος ἰκνεύν, λογάδας ἀπαντας, καὶ αὐτοὺς δῆ τοὺς ἀρχοντοπόλους; ¹⁷ (9) καλουμένους νέους, ἀρτεφεῖς πάντας τὸ γένειον, τὴν δρμήν ἀνυποστάτους, προσέταξεν ἐξ ὀπισθίων τοῖς κατὰ τὸ ἀκρον τῶν ἀμαξῶν ἰσταμένοις προσβαλεῖν. Τὸ δὲ τῶν ἀρχοντοπώλων τάγμα παρὰ*

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁶ τὸν ίδιον. ¹⁷ Ἀρχοντοπώλους. Sic semper.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(8) *Bouλγαροφυγος. Bulgarsle*, Villhardulno. Vide notæ ad eumdem scriptorem.

(9) *Ἀρχοντοπώλους*. Quemadmodum apud Gallos, Italos, Hispanos, Anglos, aliosve divisis olim fuit nobilium ordo in tres classes, baronum scilicet, milium, seu equitum et domicellorum, seu scutiferorum, ita apud Byzantinos, qui Latinorum mores, velut simiæ, ævo sequiori æmulati sunt, nobilium ordo in tres pariter classes distributus fuit. Universum vero nobiles et magnates aulae Constantiopolitanæ ἀρχοντες appellantur, ut ex Luitprando, lib. iii, cap. 9; Willelmo Tyrio, lib. xx, cap. 18, et Byzantinæ Historiæ scriptoribus colligere quivis potest. Horum uxores ἀρχοντες dicitur Nicetas in Isaacio, lib. iii, n. 41. Ordo ipse nobilium, ἀρχοντichn ab Anna, ἀρχοντichn τάξις appellatur a Cantacuzeno in Proemio Hist. Nobiles igitur qui sanguinis nexu imperatoribus proximi erant, aut qui generis, officii et dignitatis prærogativa cæteris præstabant, præterea ἀρχοντes vocantur in diplomate Andronici apud Phranzein, lib. iii, cap. 24, προτερεύοντες τῶν ἀρχόντων, apud Theophylactum Simocatt., lib. viii, cap. 9: 'Οπόσοι τῆς μεῖζον τύχη, apud Annam, p. 221, εὐγλητικοὶ ἔρχοντες apud Scylitzem, pag. 857. Cæteri quorum minor dignitas, ἀρχοντes nude ac simpliciter, Constantino Porph. in Novel. Περὶ δυνατῶν, etc. κατωτέρω ἀρχοντes dicuntur. Erant præterea ἀρχοντes oulor, seu **338** ἀρχοντes oulor, (neutro enim genere non semel vocem hanc efferrunt Byzantini scriptores, Codinus, *De offic.*, cap. 6, n. 38; Cantacuzenus, lib. i, cap. 48; Constantinus, in *Hist. Apol. Tyr.*, etc.), qua appellatione indigitabantur nobiles, qui nullum officium in aula, aut militia Byzantina obibant, præsertim vero nobilium et procerum filii, nulla propter ætatem di-

gnitate insigniti. Quemadmodum enim apud nos milites, seu equites, domini, qui autem nondum militari ordine donati erant, quantumvis nobiles, et illustri natalium splendore, vel serie, consiprū, *domicili* nuncupabantur, tanquam minores domini, aut certe dominorum liberi: sic etiam Byzantini nobilium suorum et archontum filios, non ἀρχοντas, sed ἀρχοντes ouloros appellarent, vocabulo mixoharbaro, quo non tam ἀρχοντes, quam ἀρχόντων oulii, quandoque etiam inferioris ordinis ἀρχοντes indicantur. Terminatio enim πουλος, seu πωλος, vocabulorum notioni quidpiam detrahit, viisque habet minnendi. Plurimque etiam filium significat; ita apud Zonaram in Bulgariotonio καρτητοπολοι, sunt comitum filii, et Humbertopolis apud Annam, est Humberti filius; quæ loquendi formula Anglo-Normannis familiaris olim fuit, nomen patris, oulii nomini præponentibus; quod præterea de Hybernis observat Camdens. Enimvero ἀρχοντes oulor, cuiuslibet essent conditionis, aut generis, vel etiam dignitatis, in palatio imperatoris nudis stabant capitibus, cum cæteri ἀρχοντes; et proceres sciadiis pro ratione officii, aut ordinis, capita operirent, uti testantur Nicephorus Gor Goras, lib. ii extremo, et Codinus, *De offic.*, cap. 3, n. 12, et cap. 7, n. 32. Totum hunc aule Constantiopolitanæ procerum ordinem discimus ex supra laudato Andronici diplomate. Eta τῶν πρωμεῶν (leg. πρότερων) ἀρχόντων τῆς βασιλειας που, καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων, καὶ ἀρχοντes ouloros autiç. Ex his igitur satis liquet quæ fuerit τῶν ἀρχοντes oulorow phalanx ab Alexio instituta, constata scilicet ex nobilioribus adolescentibus aulae Constantiopolitanæ, quibus ἀρχοντes ouloros nomencclatur primus indidit: Καὶ ἀρχοντes ouloros ὕστερας, ὡσαντες ἐξ ἀρχόντων οιοὺς γεγονέας.

Αλεξίου πρώτως ἐφεύρητο. Ἀστρατίαν γάρ Α ἐχούστης τῆς τῶν Τρωμαίων ἀρχῆς διὰ φαθυμίαν ἀνέκαθεν¹⁰ αὐτοκρατήρων, συλλεξάμενος ἀπανταχθέν αὐτούς τῶν ἀποπεπτωκότων στρατιωτῶν υἱεῖς ἐγύμνασέ τε πρόδ; δηλα καὶ πόλεμον, καὶ ἀρχοτοπώλους ὥνδμασεν ὡςανεὶ ἐξ ἀρχόντων υἱοῦς γεγονότας ἵνα διὰ τοῦ δύναματος εἰς τὴν τῶν γονέων εὐγένειάν τε καὶ ἀνδρίαν ἀναφεύδμενοι καὶ οὗτοι, θούριδος ἀλκῆς μνήσαντό τε καὶ ἀνδρείστεροι γένοντο, τοῦ καιροῦ τούτοις τόλμαν καὶ ρώμην ὑπαγορεύοντος. Τοιοῦτον δὴ τὸ τῶν ἀρχοντοπώλων τάγμα, ὡς ἐν ὀλίγῳ εἰπεῖν, εἰς δύο χιλιάδας συμποσούμενον, ὥστε ποτὲ καὶ τοῖς Λάκωνις ἐφεύρητο διερδε λεγόμενος λόχος. Οὗτοι τοῖνυν οἱ νεολεκτοὶ ἀρχοντόπωλοι ἐσταλμένοι πολεμικῶς ἤξαν. Οἱ δὲ κάτωθεν τοῦ αὐχένος προλοχίζοντες Σκύθαι¹¹ τὰς τούτων ἐφδους ἐπετήρουν· καὶ θεασάμενοι τούτους κατὰ τῶν ἀμαξῶν ἀφωρημένας, ἀσχέτωρ βύμη κατ' αὐτῶν θενταί. Καὶ ἀγχεμάχου τῇ; συμπλοκῆς καταστάσης, πίπτουσι τῶν ἀρχοντοπώλων ὥστε τριάκοσιοι ἐκβύμως μαχόμενοι. Περὶ ὧν πολὺν¹² χρόνον βύθιον ἔστενεν διασιλεὺς, δάκρυα θερμά ἔχεων, καὶ δύομαστὶ ἔκαστον καθάπερ¹³ ἀπόδημον ἀνακαλούμενος. Ήττησαντες οὖν οἱ Πατζινάκοι τοὺς ἀντιτεταγμένους, διὰ τῆς Χαριουπόλεως; διελθόντες, ἀπονενεύκασι πρόδ; τὸν Ἀπρον, ἀπαντα ληζόμενοι. Τῇ γοῦν προτέρᾳ μεθδῷ χρησάμενος αὐθὶς διασιλεὺς προκαταλαμβάνει τούτους, καὶ εἰσεισιν εἰς τὸν Ἀπρον (10)· οὐ γάρ προσῆσκεν αὐτῷ ἀποχρῶσαι δυνάμεις, καθάπερ πολλάκις εἱρηται, πρόδ; μάχην τοῖς ἀντικαθισταμένοις. Τοιγαροῦν γινώσκων αὐτοὺς κατὰ τὰς αὐγὰς ἥλιου εἰς προνομήν ἔξερχομένους, μετακαλεσάμενος τὸν Ταττίκιον, οὐ δ λόγος ἐν πολλοῖς ἐμέμνητο, ἔνετελλατο συμπαραλαβεῖν μεθ' ἐστού τούς τε καλουμένους ἥνδρειωμένους τῶν ἄγούρων (11) καὶ τῶν περὶ τὴν θεραπείαν αὐτοῦ οἰκειοτέρων τοὺς λογάδας καὶ τοὺς λατίνους ἀπαντας καὶ κατὰ τὸ περιόρθον τὰς Σκυθικὰς ἐκέρομάς διευπισθέντας τηρεῖν, ὡσθ' ὅπηνίκα τοὺς Σκύθας εἰς προνομήν ἔξιόντας τῇς ἰδίας πόρχω γενέσθαι παρεμβολῆς στοχάζοντο, κατ' αὐτῶν τηνεκαῦτα δίλους ῥυτῆρας ἐνδούναι. Ο δὲ κατὰ τὸ ἐντεταλμένον πεποιηκώς, κτενεῖ μὲν τετραχοῖσιν, ἰκανούς δὲ καὶ ζωγράφας¹⁴ διγει. Τί τὸ ἐντεῦθεν; Καταλαμβάνουσιν οἱ τοῦ¹⁵ Φλάντρα ἀποσταλέντες ἵππαις ἐκκρίτοι ωσεὶ πενταχόσιοι, χάρισμα κομίζοντες τούτῳ πεποιηκότους τὸν ἀριθμὸν ἔκατὸν πρόδ; τοῖς πεντήκοντα· ἀλλὰ καὶ θεούς τῇς προκειμένης αὐτοῖς χρεῖας είχον ἐπέκειν, ἀποδεδώκασι τούτῳ τειμῆς. Ο δὲ διασιλεὺς Ἀλέξιος δεξιωσάμενος

B *conduci a ieso Scythas adorabantur eos qui e summis exstabant planis. Hæc archontopolorum cohors inventum Alexii est, nullum non moventis lapidem ut labefactatam ac funditus perditam superiorum desidia imperatorum Romanum in militiam restituere, si qua ratione posset. Illud ad istum finem utile inter alia ei occurrit: militum defunctorum filios congregavit undique, conscriptosque in novum agmen armavit, exercuitque diligenter ad pugnam, indito archontopolorum nomine toti isti turimæ proprio, ex origine indicante esse ipsos filios tribunorum centurionumque aut similium qui ducentis ordinibus operam bello navassent: quo vocabuli admonitu verisimile erat concepturos eos generosum propositum non degenerandi a paterna virtute, et heroicis in occasione facinoribus sanguinis fidem ac nobilitatem affirmandi. Exerevit brevi ea cohors usque ad numerum duum millium: simileque habere quippiam visa est illi sacro agmini a Laronibus olim excogitato nominatioque. Illi ergo recens lecti archontopoli juvenes in Scythas ut iubebantur armati vadunt. At Barbari loco depresso prope jugum ex quo eminebant, insidiis positis exitium incautis machinabantur: adeoque jam commissio cum insessoribus plastrorum intentos certamini, a ieso summo impetu aborti, conserisque acri prælio, trecentos ex ipsis generose pugnantes necant: quos longo tempore altis suspiriis calidisque lacrymis prosecutus imperator est, nominatim unumquemque inclinans, tanquam non mortuos, sed peregre profectos cum spe redditus arbitraretur. Victores Patzinaci transita Chariopoli ad Aprum tendunt cuncta obiter vastantes. Quid faceret imperator nova clade dominus, nisi audacia non succedente ad Fabianas artes et expertam paulo ante rediret sustentandi belli methodum? Occupat ergo destinationem Barbarorum et cum suis copiis ad aperte pugnandum, ut sepe diximus, nimium paucis, ad tardandum 205 victorum cursum ut cunque sufficiuntur, Aprum ingreditur priusquam eo Scythæ pervenissent. Eodem admotis Barbarorum castris cum cognovisset imperator postridie suis solis ortum prodituros inde prælatores, accersito, cuius sepe meminimus, Tatticio mandavit, ut sumptis secum e pædagogio aula regiis pueris bello jam maturis (cohors erat e re nomen nacta, ut epheborum in virile robur adulorum diceretur) flissimis quoque quos haberet domesticis suis ipsius ac famulis, præterea Latinis universis, primo diluculo excubaret ad observandas excursions*

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁰ τῶν ἀνέκαθεν. ¹¹ Deest vox Σκύθας. ¹² ἐπὶ πολὺν. ¹³ καθάπερ. ¹⁴ ζωγράφας. ¹⁵ παρὰ τοῦ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(10) Ἀπρον. Apros, Thraciæ urbs, archiepiscopali et metropolitana dignitate insignis, de qua Cantacuzenus, lib. 1. et Veteres Notitiae.

(11) Ἀγούρους. Hoc vocabulo ephebos a Thracibus nuncupatos ex Eustatbio pridem docuit

H. Stephanus, qua etiam, notione eadem, usum Nicetam observat Meursius. Leo Grammat. p. 419: Θεασάμενος οὖν αὐτὸν ἐπιχειρουσὸν καὶ μεγάλην κεφαλὴν ἔχοντα, ἐπέθηκεν Κεφαλᾶν.

Scytharum, ut cum eos qui predandi causa exissent procul iam abesse a castris ipsorum appareret, equos ipse cum suis in eos totis habentis immittens, circumventos opprimeret. Haud secus quam imperaverat est factum. Scythæ quadringenti censi, nec pauci captivi ducti. Quid postea? Adveniunt missi a comite Flandrie egregii equites fere quingenti, munus a domino suo imperatori offerentes equos eximios quinquaginta supra centum. Quin et ipsi privatum pro se quisque quoniam habuere supra usum eidem vendidere. Quibus Augustus benevolæ ac munificæ exceptis, gratias insuper multas habuit retulitque. At cum paulo ante certi allati essent ab Oriente nuntii, quibus constabat Nicææ præfectum (vulgo Persarum satrapam vocant, sed nunc a Persis qui Turcis parent nominari solet amiras) Apelchasenium expeditionem in Nicomediam quanta maxima posset cura ac diligentia parare, Flandrenses eo equites ad urbem regionemque tutandam misit.

Per id quoque temporis Tzachas probe eductus B quantopere nutaret in Occidente Romana res quantoque imperator labore ac miseria vix ac ne vix quidem Patzinacarum contra incumbentium pondus sustineret, occasionem magnæ rei sibi oblatam ratus, decrevit armare classem, ac Smyrnæum forte cuidam occurrens navalium operum peritissimo, curam dedit piraticarum apparandarum navium numero quam posset maximo. Agraria insuper (nomen est navigiorum alterius generis), agraria, inquam, tecta quadraginta experientibus nantice militiae viris onusta, cum piraticis addidisset, solvens cum sis omnibus Clazomenas tenuit, et eam urbem primo adventu occupavit. Iude Phocæam appulsa et ipsam cepit. Ex hoc loco litteras dat ad Mitylenensis ditionis curatorem Alopum, quibus sese illi consulere significans minaciter denuntiabat: abiret mature, si saperet, alioquin, si eum illuc mox deprehenderet, graves pœnas daturum. His territus curator nave noctu consensa Constantinopolim petitivit. Quo Tzachas comperto nihil cunctatus Mitylenem occupavit facile, una illi negotium Methymna faciente. **206** Est ea in promontorio istius insulae sita civitas, cuius sicutem simili cognovit imperator, exemplo submissis navibus præsidia idonea suggessit, quibus oppugnationem Tzachæ posset repellere. Verum hic ea civitate non tanti habita, ut ei obsidenda tempus alibi collocandum utilius vellet terere, tota statim classe invectus in Chinn, totam et istam primo incursu occupavit insulam. Ibis Tzachæ progressibus imperator motus, D

A toύτους, ικανὰς ἀπεδίδου τὰς χάριτας. Ἐγγείλας δὲ ἐκ τῆς ἑψίς καταίκενος δύον ἥπην ἀπλιξεθεὶς τὸν τὴν Νίκαιαν φρουροῦντα, ἐν ἡ συνήθεια μὲν τὸν Περσῶν σατράπην (12) ἀποκαλεῖ, οἱ δὲ νῦν τὰ Περσῶν φρουροῦντες Τούρκοι Ἀμηράν δνομάζουσι, τὸν Ἀπελχασήμ (13) κατὰ τῆς Νικομήδους, ἀποστέλλει τούτους πρὸς φυλακὴν τῆς χώρας.

Tότε δὴ καὶ δὲ Τζαχᾶς (14) τὴν τοῦ βασιλεὺς περὶ τὴν δύσιν πολυσχιδῆ δχλησιν, καὶ τοὺς τῶν Πατζενάκων μετ' αὐτοῦ συχοὺς πολέμους βεβαιωθεῖς, εὐκαιρίαν εὑρών, δέον ἀλογίσατο στίλον κτήσασθαι¹⁵. Σμυρναίρι δὲ τινὶ ἐντυχών τὴν κτίσιν αὐτῷ τῶν λητρικῶν ἀνέθετο πλοίων, ὡς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐμπειρίαν πολλὴν ἔχοντι. Αὐτοῦ που δὲ πολλὲς κατασκευάσας ναῦς, πρὸς δὲ καὶ τεσσεράκοντα ἀγράρια σκεπαστὰ, καὶ ἐν αὐτοῖς ἀνδρες εἰσαγαγὼν ἐμπειρίους, λύσας τὰ πρυμνήσια πρότιώμισε ταῖς Κλυζομεναῖς (15), καὶ ἐξ ἐφόδου ταύτας κατέσχεν. Ἐκεῖθεν δὲ εἰς Φύκαιαν ἀπελθὼν εἶλε καὶ ταύτην ἐξ ἐπιδρομῆς. Κάκειθεν ἀποστέλλας πρὸς τὸν τὴν διοίκησιν Μιτυλήνης ἐμπειριστευμένον κουράτορα (16) τὸν Ἀλωπὸν, πάνδεινα ἡπειρήσατο, εἰ μὴ θάττον ἐκεῖθεν ἀπελθοι, κτήδεσθαι τε αὐτοῦ λέγων, καὶ διὰ τοῦτο προμηνύειν τὰ μέλλοντα τούτων ἔσεσθαι δειγμὸν, εἰ μὴ ἐκεῖθεν ἐκεῖται. Ὁ δὲ ἀπὸ τῶν τοῦ Τζαχᾶ ἀπειλῶν ἐκδειματωθεὶς, νυκτὸς εἰς ναῦν εἰσελθὼν, τὴν βασιλέυσαν ἀνεζήτησε. Τοῦτο δὲ μεμαθηκὼς δὲ Τζαχᾶς οὐκέτι ἐν ἀναδολαῖς, δην, ἀλλὰ παραχρῆμα ἀπελθὼν ἐξ φόδου τὴν Μιτυλήνην κατέσχεν. Ἐπειδὴ δὲ η Μήθυμνα περὶ τὸ ἀκρον ταυτεῖ τῆς νῆσου διακειμένη οὐ προσέληνθει τῷ Τζαχᾶ, δὲ βασιλεὺς περὶ τούτου πυθόμενος, παραχρῆμα διὰ πλοίων ἀποστέλλας ἀποχρῶσαν δύναμιν, κατοχύρωσατο ταύτην. Ὁ μέν τοι Τζαχᾶς οὐέντα λόγον τῆς Μήθυμνης ἐποιήσατο, ἀλλ' εὐθὺν τῆς Χίου τὸν ἀπόπλουν ποιησάμενος ἐξ ἐφόδου κατέσχε καὶ ταύτην. Ὁπερ δὲ αὐτοκράτωρ μεμαθηκὼς πέμπει κατ' αὐτοῦ στόλον ἀποχρῶντα μετὰ στοιατιῶν

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹² κτίσατ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(12) Σατράπην. Clizasthlanem, Solimanni veteris filium.

(13) Ἀπελχασήμ. Atqui e vivis sublatu erat Apelchaseum, cui successorum Clizasthlan Solymanni filius, ope Pulchasis, Apelchaseum frateris, qui hic intelligi debet; proinde lego, τὸν Ἀπελχασήμ ἀδελφόν.

(14) Τζαχᾶς. Tzachæ (Zachatam vocat Glycas) Turciæ proceris in Hellespontio insulas irruptionem narrant etiam Zonaras et Glycas.

(15) Κλυζομεναῖς. Eadem, opinor, que Clazomenæ, urbs Ionie maritima: ut credam, facit

Phocæ et Mitylenes, seu Lesbi, insulae vicinia.

(16) Κουράτορα. Erant apud Byzantinos cura orum varia genera; interdum enim et saepius, curatores dicuntur aedium publicarum præfecti, seu prorosores, uti vocantur in Vita Ludovici PII. Quandocque etiam præfecti aerarii. Gloss. S. Benedicti cap. De magistrat. Curator, φροντιστής, λογιστής, Gloss. Graco-Lat. λογιστής, curator. In vel. Inscr. Curator avari Mediolanensis. Hac igitur functioni dignitate in Lesbo insula Alopum constat. Summus autem aerarii præfectus μέγας κουράτωρ dicebatur. Vide tom. I, Hist. Fr., pag. 86!.

ικανον, ἡγερόντα τούτων καταστησάμενος Νικήταν τὸν Κασταμονίτην. Ὁ δὲ ἀπελθὼν καὶ τὸν μετὰ τοῦ Τζαχᾶ συνέργα: πόλεμον ἤττας παραχρῆμα, καὶ πολλίς τῶν συνεπαγομένων αὐτῷ νηῶν ὁ Τζαχᾶς ἀφείστητο. Τοῦ συμβάντος δὲ τῷ Κασταμονίτῃ ὁ βασιλεὺς ἐν εἰδήσει γενόμενος ἔτερον ἔξοπλίζει στὸν, ἐπιστήτας δύσκα τούτου Κωνσταντίνον τὸν Δαλασσητὴν²² ἀνδρα μαχητῶντον καὶ μητρόθεν τούτῳ προσήκοντα, διὸ κατὰ τὴν ἡδύνα τῆς Χιού γενόμενος παραχρῆμα τῆς τοῦ κάστρου ποιησορίζεις εἴχετο, ἐκθύμως μαχόμενος καὶ σπεύδων τὴν πέλιν ἐλεῖν πρὸ τοῦ τὸν Τζαχᾶν ἀπὸ τῆς Σμύρνης καταλαβεῖν. Διὸ πελλῶν οὖν ἐξεπλεων καὶ πετροθόλων δραγάνων πλήξας τὰ τείχη καθαιρεῖ τὸ μεταξὺ τείχος τῶν δύο²³ πύργων. Οἱ δὲ ἐντὸς Τούρκοι θεασάμενοι τὸ γεγονός καὶ ἐγνωκτεῖς, ὡς ἀνυπόστατοι ταῖς ὁραῖς οἱ Ρωμαῖοι εἰσιν, εἰς Ἐλεον (17) τὸν τῶν ἀπάντων ἐπεκαλούντο Κύριον, ἥρων οἰκουμένης. Οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Δαλασσητὴν²⁴ καὶ τὸν Ὁπον ἀκάθεκτος, σπεύδοντες εἰσαν τοῦ κάστρου εἰσελθεῖν, κάν περ²⁵ αὐτῶν διεκαλύπτοντο, δεδιέτων μῆπως τὴν προαρτούσθεαν πάρα τοῦ Τζαχᾶ λειταν ἀπασαν καὶ τὰ χρήματα, εἰσελθόντες ἀναίσθιαται, καὶ λεγόντων ὡς Τῆς εὐφημίας τοῦ αὐτοκράτορος λαμπρᾶς ἡδη παρὰ τὸν Τούρκων γιρούμηντης ἀκούετε, καὶ ὡς ὑπέσπονδοι ὑπὲρ γερμάνων. Οὐ γρὴ εὐρεῖται οὐδὲν τούτους ἀπηρῶντες εἰσαν τοῦ κάστρου κατασχάττειν. Ἐπει δὲ τὸ πᾶν τῆς ἡμέρας ἥδη παραφήκει καὶ νῦν παρήν, οἱ Τούρκοι ἔτερον τείχος ἀντὶ τοῦ ἐρειπωθέντος ἀνοικοδομήσαντες ἀπηρῶρησαν τούτου ἔξιθεν στιβάδας καὶ βύρσας (18) καὶ πᾶν τὸ παρατυχόν πέπλον, ὡς ἂν ἡ σφρόδρητης τῶν περιπομένων λίθων ἐντεῦθεν ὑποχαλῶστα μερικῶς ποσῶς²⁶ ἐνδέωσι.

lus omnisque generis centonibus diligent et protegunt: quo mollities tormenti vim tormentorum ac machinis ejaculatorum infringeret lapidum enervemque omnem saceret et inefficacem ejaculatoriem.

Καὶ δὲ μὲν Τζαχᾶς τὸν προσόντα στόλον αὐτοῦ ἔξοπλίσας, καὶ διὰ τῆς ἡπείρου ὡσεὶ δύτῳ γλάσσας: στρατεύεις, τοὺς ὄρχους²⁷, τὴν πρὸς Χιον φέρουσαν ἐθάδιζεν. Ὁ δὲ γε στόλος αὐτῷ ἐπηκολούθεις παραχύσαν τὴν ἡδύνα. Ὁ δὲ Δαλασσηνὸς τοῦτο μεμαθηκώς, λῦσαι τὰ πρυμνήσις τοὺς ναυάρχας τοῦ στόλου παρεκείευσατο, ἀπογράντας εἰσαγαγάντων ἐν αὐτῷ στρατιώτας, καὶ ἡγεμόνα τὸν Ὁπον, βουλήμενος εἰποῦ τούτῳ συναντήσει διαπλοῖομένων²⁸,

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²² Δαλαστηγόν. ²³ δυεῖν. ²⁴ Δαλασηνόν. Sic semper postea. ²⁶ διποσῶς. ²⁷ Τούρκους. ²⁸ διαπλωτούς.

Car. Dufresni Du Cangii notæ.

(17) *Εἰς Εἰσον.* Graeco idiomate Dei misericordiam implorasse Turcos ait Anna, quod Turcicis hisce verbis facere solent: Ἀλλὰ οὐδὲ Κουσδρὸ ἀλλὰ, ut est in Saracenicis Sylburgii, pag. 195: Ρασούλ, Ρασούλ Μαχουμέτη, vel, ἀλλὰ ταγχρὶ Μαχουμέτη. Vide Scip. Ammirat. ad T. cib., iii. xiv, cap. 5.

(18) *Στιβάδας καὶ βύρσας.* Vegetius, lib. iv, cap. 25: *Adversum arietes vel falces sunt plura remedia; aigriunti centones et cu citas fustibus calcant, et iatis opponunt locis, qua cædit aries, ut i. petus machinæ materia molliore fractus, nou*

A nauticas contra eum copias satis, ut putabat, multas firmasque misit, duce tis praefecto Niceta Castamonita. Ille primo statim congressu victus plerasque navium eripi sibi ab Tzacha passus est. Ad ejus clavis nuntium imperator aliam rursus classem armat, duce illi proposito Dalasseno viro fortissimo, materna ipsi cognatione juncto. Is appulsus Chium nullam arcis oppugnandæ moram fecit: quin suam occasionem ratus absentiam Tzachæ Syryna, ut fama erat, redditum parantis, nihil sibi ad conatum omnem siciebat reliqui, quo expugnatio civitatis auxiliariorum adventum præverteret. Ergo machinis et balistis vehementer incumbens, tandem muri spatiū, quantum inter duas tenetūr tures, dixit ac sternit. Eo Turci qui erant intus animadverso, gnari quam ineluctabiles in muro nudatas arcēs Romanorum insultus esse soleant, Romanas coni vores misericordiam implorabant communis omnium Domini. At milites apud Dalassenum et Opum frequentes instabant, permitti sibi flagitantes irruptionem in apertam arcem. Recusabat duces, continebantque impetum multitudinis ad certam victoriā ruentis. Causa cunctandi erat metus, ne post expugnationem certo futuram, si miles ire sineetur, direptio mox consequens prædam multam ac variam a Tzacha comportatam in istam arcem, temere consumeret: quam ipsi restitutam dominis aut fisco servatam ac sibi mallent. Prætextus ab ostentata Turcorum deditiōne sumptus: *Audistis, inquietabat, ut Turci nostrum imperatorem agnoscunt et ipsi, veneranturque. Cur vestros supplices et deditiōes trucidat in itis?* Sic extracta die Turci secuta nocte murum pro subverso muro alium attollunt, eumque qua parte spectabat hostes culcitrīs, pelli-

Interim Tzachas cum sua classe ad alterum insulæ appulsus latu terrestri versus urbe in Chium itinere pergere instituit cum exercitu Turcorum sere octo milium: sequente ipsum et classe 207 ac circumlegente oram. Ille ubi Dalassenus dicit, solvere navarchos jubet et aduersus classem hostilem infestos ferri. Præfecerat Opum Romanis navibus, et idoneo ipsos virorum fortium numero firmarunt: jusseratque pugnam invadere quamprimum cum

destruat murum. 339 Leo in *Tact.*, cap. 15, § 48: Καὶ πρὸς τοὺς χριστούς δὲ ἀντίκενται τυλάρια καὶ σακκία γέμοντα ἀχύρα καὶ φάμψι. Wilhel. Tyrus, lib. viii, cap. 15: *Cives a propugnaculis stramine plenos et palea saccos suspenderant, vestes quoque et tapestia, trabes ingentis magnitudinis, et cui cūtis reflectas bombyce a turribus et muro aliquantulum demiserunt, ut per eorum mollitatem et mobilitatem contortiorum molarium ictus eluderent, et laborantium eracarent conatum.* Adde cap. 18, et Albert. Aq. lib. vi, cap. 9.

vacuis milite navigiis Turcorum. At Tzachas terram repente deserens classem concendit cursuunque infestus dirigit recta in obsecram urbem. Occurrit illi Opus circa noctem medianam, novoque ac inopinato classem hostium instructu dispositam miratur. Magno siquidem rudente aut catena Tzachas ad id parata ipsum naves suas universas complexus astrinxerat, ut nec retro ulla cedere, nec prorsum ultra ceterarum ordinem posset excurrere, ac si quis navalis sic formam corrumpere. Tali specie perculsus Opus, ne accedere quidem ausus propius, versis statim gubernaculis Chium repetit. Tzachas recentem caute ac sine tumultu contenta remigratione sequebatur, intervallo non magno. Sic appropinquabant ambo civitati. Primus Opus in portum urbis, quem antea Dalassenus occupaverat, naves induxit. Tzachas circumducta classe ultra portus ambitum, moenibus obsessae arcis naves admovit. Quarta dies hebdomadis erat. Postridie eductos e navibus numeravit descriptsque omnes. Dalassenus oppidulum quoddam portui propinquum conspicatus, avulso coagulatoque priori vallo, nova ad illud metatus et molitus castra est, in eaque pro tempore ac pericolo satis munita suas copias universas transluit. Sequenti die ambo exercitus armati prolempes instruebantur ad pugnam. Ceterum Romanus immotus in leco manebat, sic jussus a Dalasseno, qui rumpi phalangis textum contesseratione inque coharentium scutorum, discessu a se invicem discursuque militum veterat. Contraria ratione Tzachas totum ipsum corpus acie barbaricæ infestum in Romanos immittebat, paucis turmatim equitibus pone jussis sequi. Turcos sic contra venientes intuiti Latini repente longis protensis hastis in eos adversi procurrunt. Barbari telorum procul ac jalorum nimis, non in Gallos collimantes ipsos, sed in equos eorum, multos straverunt in itinere ipso, alios emenso spatio admissos, hastis et ipsis usi confoderunt. Ita plerique cæsis cæteros effusa concitatos fuga intra vallum compulere: at illi ne hic quidem se tutos rati præcipiti ad naves cursu ferebantur. Romani spectaculo passim ac sole fugientium Gallorum perculsi consternatique loco paulisper moti sunt: et ad muros ejus quod diximus oppiduli constiterant. Turci **208** obstante nullo ad littus usque proiecti naves quasdam occuparunt. Id conspicati nautici funes abscondunt, avulsique a ripa anchoris iactis in conspectu sistunt rei eventum speculantes. Juhet eos Dalassenus legera insulæ oram ab occiduo latere, et circumvectos occupare Boliissum, ibique suum adventum præstolari. Est Boliissum exiguum oppidum in promontorio situum hujus insulæ. Venit id consilium Dalasseni Scytharum quorundam in notitiam, qui statim Tzacham adeuntes, indicarunt ei; at is quinquaginta exemplo speculatorum exploratum misit, quandonam

A κατ' αὐτοῦ συμβίξαι πρὸς πίλευον. 'Ο δὲ Τζαχᾶς τὴν ἡπειρον καταλιπὼν κατεύθυντο Χίου τὸν ἀπόπλουν ἐποιεῖτο. Καὶ συντετέσας αὐτῷ περὶ μέσας; νύκτας δὲ 'Οπος, ὡς εἰδός καὶν ἡνακτικὰ τὴν νυκτοῦ ποιούμενον (καὶ γάρ ἀλιστιν κατατεκνάσσες παμμεγέθη ἀπνυτα¹) τὰ αὐτοῦ ἐδέσμητε πλοῖα, ὡς μήτε τοὺς τρεπομένους ἀποδιδράσκειν δύνασθαι, μήτε αὖ πάλιν τοὺς προεκτρέχειν ἐθέλοντας τῆς ναυτικῆς συν ἀξεως διακόπτεσθαι), ἐκδειματωθεὶς καὶ μηδὲ ποσπελάσαι τούτους θαρρήσας δλιος, στρέψας τοὺς οἰκας, τὴν Χίου αὐθίς ανεζήτει. 'Ο δὲ γε Τζαχᾶς σὺν ἐπιστήμῃ ἀκολουθῶν αὐτῷ οὐκ ἐνείδου τῆς εἰρεσίας Ἐπάν δὲ τῇ Χίῳ προσπελάζειν ἐμέλλον· δὲ μὲν 'Οπος τῷ λιμένι πρώτος τὰς νυῖς προσώρμισε τῆς Χίου προεφάκει γάρ τούτον κατασχεῖν διαλασσηνός δὲ δὲ Τζαχᾶς περιπλεύσας τούτον τὸν ἡδη ῥηθέντα τῆς Χίου ὅρμον, τῷ τείχει τοῦ κάστρου τὰς ίδιας προσπελάσει νυῖς. Τετράς δὲ τῆς ἐθδυμάδος ἦν. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν ἐκείλασας τῶν νηῶν παντας ἡρίθμει τε καὶ ἀπεγράφετο. 'Ο δὲ γε διαλασσηνός πολίχνιν εἰς ἄγχος τοῦ λιμένος εὐρηκώς, ἡφάντος μὲν τὸν χάρακα δι προφθάσας διώρυξε, κείθι δὲ κατελθῶν καὶ διληγην διώρυχα ποιήσας εἰς ἀποχρῶντας τάφρους αὐτοῦ που τὸ διπλιτικὸν κατέθετο. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν διμφω τὰ στρατεύματα ἐξοπλισάμενα, κατ' ἀδιλων παρετεκνάζοντο. Άλλὰ τὸ μὲν Ρωμαϊκὸν ἀτρεμοῦν ξεστάτο τοῦ διαλασσηνοῦ κελεύσαστος, μηδένα τὸν συνασπισμὸν λύειν. 'Ο δὲ γε Τζαχᾶς τὸ πλείστον τῆς βαρδαρικῆς παρατάξεως κατὰ τῶν Ρωμαίων λέναι παρέθηξεν, διλιγοστοὺς δὲ καὶ ἵππας μένους συνέπεσθαι τούτοις. Τοῦτον οἱ Λατίνοι θεασάμενοι, δόρατα μικρὰ ἐναγκαλισάμενοι κατὰ τῶν Βαρδάρων ἐξιππάσαντο. Οἱ δὲ οὐ κατὰ τῶν Κελτῶν, διλὰ κατὰ τῶν Ιππων τὰς βολὰς πέμποντες, καὶ διὰ τῶν δοράτων δὲ τινας πλήκαντες πλείστους ἀνεῖλον, καὶ εἶσω τοῦ χάρακος τετράχρημόνους οὕτω συνήλασαν. Οἱ δὲ ἐκείθεν ἐνέπιπτον εἰς τὰς νυῖς ἀλογίστην φορῆ. Τοὺς δὲ Κελτοὺς προτροπάδην φεύγοντας οἱ Ρωμαῖοι θεασάμενοι καὶ ἐκδειματωθέντες, μικρὸν τι ἀναποδίσαντες πιρὸν τὸ τείχος τοῦ ῥηθέντος ξεστήσαν πολιχνίου. Κέρος οὕτως οἱ Βάρδαροι εἰς τὴν τίμια κατεληθότες τινάς τῶν νηῶν ἀφείλοντο. Τούτο οἱ ναυτικοὶ θεασάμενοι, λύσαντες τὰ πρυμνήσια ἀπέρριψαν τῆς χέρους, καὶ τὰς ἀγκύρας χλάσαντες ξεστάτο, καραδοκοῦντες τὸ μήλον. 'Ο μέντοι διαλασσηνός παραπλεύσαντας τὰς περὶ τὸ διπλικότερον μέρος ἀκτὰς τῆς νῆσου, καὶ τὴν Βολισσὸν καταίσθεν παρεκελεύσατο, καὶ τὴν αὐτοῦ ἀπεκδύσθεις ἐλεύσιν· ή δὲ Βολισσὸς πολίχνιον κατὰ τὸ ἔκρωτήριον ταυτηστὸν τῇ νήσου διακείμενον. Σκύθαι δέ τινες προσεληθότες τῷ Τζαχᾶς τὴν τοῦ διαλασσηνοῦ βουλήγη προκατήγγειλαν. 'Ο δὲ ἐνθέν μὲν τὴν κατενήσασθαι, δηνήκα τὸ ναυτικὸν τοῦ διαλασσηνοῦ τὰ πρυμνήσια λύειν ἐπείγεται. Ἐκεῖθεν δὲ τὸν διαλασσηνὸν μετεπέμπετο, ὡς τάχα περὶ ²⁰ εἰρήνης βουλέ-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹ Deest vox διπλαντικα. ²⁰ τὰ περὶ.

μενος ἐπεριυτῆσαι, ἀπεγνωκός οἷμα παντάπασι, πρὸς τὸ τοῦ Δαλασσηνοῦ γενναῖον καὶ φιλοχίνδυνον ἀφρῶν. Οὐ δὲ εἰς νέωτα κατὰ τὸ ἄκρον τῆς παρεμβολῆς ἐξεληγεύεται τῷ Τζαχᾶ ἐπηγγεῖλατο, καὶ ἀκούεται τε καὶ εἰπεῖν ὅπέσα ἀμφοῖν τούτοιν συνδέειν. Οἰδ' ὁ Βάρβαρος πρὸς τοῦτο ἀνένευσεν. 'Ἄλλα πρώτα; ἀμφοῦ τῷ στρατηγῷ κατὰ ταύτην ἐληγύθην, καὶ τῆς δμιλίτσις τῷ Τζαχᾶ; κατήρχεν δύναμαστι τοις· ων καλέσας· 'Ισθι ἐμὲ εἰραι τὸ μειράκιον ἐκεῖνο, διπερ ἀκάλαι τὴν Ἀσίαν κατατρέχον, καὶ τεθύμως μαχθμερον, ἐξ ἀπειράς ἀπατηθέτην εἴλιον παρὰ τοῦ Καβάλικα ἐκείνου Ἀλεξάνδρου. Κάρτενθεν ζωγρία παρ' αὐτοῦ τῷ αὐτοκράτορι Νικηφόρῳ τῷ Βοταρεάτῃ προστεχθείσῃ, παραγρῆμα τῷ τῷ πρωτογενελλιστήμων (19 20) ἀξιότετημημα, καὶ δωρεῶν μεγάλων ἀξιωθέσις, ὑπερηγόμην δοιαίσιαν αὐτῷ. 'Εξότου δὲ τούς τῆς Σασιλειας ήριας ὁ Κομητηρός Ἀλέξιος περιεξώσατο, ἐκκέκαπται ἀπαρτα. Κάλω μὲν οὐρή δηνη τὸ τῆς έγχρας αἰτιοράκαγγέλλων ἥκω. Μαθέτω δὲ ταῦτα καὶ διατηρήσω, καὶ εἰπερ βουληθήτη τὴν ἀμυνσίσιν έχθρας διαλυθῆται, διπόσα λαβεῖν ὀργεῖλων ἵστερηματι, ἀνελλικῶς ἀποδοθήτω μοι ἀπαρτα. Εἰ δέ σοι δοκεῖ²¹ καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν συναρρεῖται, προσβελήσθω μέσον ἡμῶν ἐγγραφος ὑπὲρ [ἢ περὶ] τούτου συμφωνίᾳ, ὡς ἔθος τοῖς Βαρβάροις ἔστι. Καὶ²² οὐεώ τῷ τῷ ἀπάτετων δημήτρην πέρας ἐσχηκότων, διάσας τὰς γῆσσονς ἀς αὐτὸς καταδραμῶν τῆς Ρωμαϊκῆς ἔξουσίας ἀφειλόμην, διὰ σοῦ ἀντιτρέψω²³ πρὸς τῷ αὐτοκράτορα, καὶ τὰς μετ' αὐτοῦ σκορδὰς ἀποληρώσας πρὸς τὴν ἐμήν ἀπαταστρέψω πατρίδα. Ταῦτα δὲ δαλασσηνὸς σκῆψιν λογισάμενος, ὡς ἔτε τὸ τῶν Τούρκων δῆμος δολερὸν πάλαι γινώσκων, ἀνεβάλλετο τέως τὴν τῶν αἰτουμένων ἐκπλήρωσιν, πιραγυμνώσας; δῆρα καὶ ἥν ἔσχε περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν, καὶ φάμενο, ὡς Οὗτε σὺ, ὡς ἐρησθε, τὰς γῆσσονς πρὸς ἐμὲ παραδώσεις, οὗτε ἐτὸν βουλῆς διερ τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς ἄπερ αὐτὸς ἐκείνετος ἐξείρουν καὶ ἐμοῦ ἐπιμέτρεις καταδέσθαι δύναμαι. 'Αλλ' ἐπει δοὺς μέτρας ὁ Ιωάννης καὶ τυραικαδελψός τοῦ αὐτοκράτορος δοσον δημήτρην μετὰ πατρὸς καταλιμβάνει τοῦ στριῶν δὲ ήπειρον τε καὶ θυλάττης δυνάμεις πολλὰς συνεπαγόμενος, ἐξ ἐκείρος ἀκονσάι τῷ παρὰ σοῦ λεγομένων. Καὶ οὐτως, εὖ λοιπο, μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος συνοδα, αὐτοῦ τὴν εἰρήνην μεστάζοντος²⁴, πέρας λάβοιεν. Καὶ γάρ τουτον τὸν δούκαν Ιωάννην εἰς Ἐπίδαμνον διατηρήσατο πετάστητος.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²¹ δοκεῖ. ²² αὐτὰς στρέψω. ²³ μεσάσαντος.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(19-20) Πρωτογενελλιστήμων. Dignitas palatina, quæ nomen dedit familiæ illustri in regno Neapolitano, forte quod gentis auctor ea donatus fuisset. Filius non semel mentio occurrit apud Scip. Annalatum in Famil. Neapol., tom. II, ubi etiam illius stemma perstrinxit, pag. 233, 234, 297, 309. Meminuit pariter illius Cesar Nostratamus, in Hist.

classis Dalasseni solvere pararet, de eo se curriculo moneri jubens. Ex alia vero parte tempore eodem delegavit ad Dalassenum ipsum qui significanter expetere se colloquium ejus pacis causa compendere. Ad eam cogitationem impulsum puto suisso Tzacham desperatione quadam vincendi Dalasseni, quod quam is esset generoso malisque ac periculis imperterriti animo, videret. Promisit dux Romanus se postridie summa castrorum porta proditum, paratum audire Tzacham et cum eo de communis traciare concordia. Locum et tempus Barbaro probante, convenienti mane duces ambo: mox initium loquendi Tzachas occupans, sic Dalassenum nominatum prius appellatum est assatus: Scito illum ipsum esse me qui ulti adolescentulus, incursum Asia orsus, post acrem pugnam circumventus et captus sum a Cabalica illo Alexandro; indeque imperatori Nicephoro Botaniatæ oblatus, statim protonobilissimi dignitate cohonestatus, donisque magnis dignatus, fidele ipsi obsequium promisi. Verum ejus pacti vinculis teneri nebuligam me amplius interpretor ex quo Nicephoro extortas Commemus Alexius habens imperii sumposuit in manus. Hæc vera ruptæ concordia, expromptique a me in Romanos odii causa est, quam ultro jam profero, nec recuso quin imperatori declaratur: qui si tollere inimicitias et reconciliari gratiam inter nos velit, ea in id ego lege consentiam, si mihi honorum bonorumque fructus omnium, quibus a Nicephori abdicatione privatus sum, cum fide restituantur, aut compensentur. Quod si etiam affinitate sancire concordiam placet, ne id quidem recusaverim. Scribantur modo nostros inter liberos pacta nuptialia more ac ritu vobis Romanis, nobisque Barbaris legitimo ac recepto. Hæc ubi rite conclusa perfectaque fuerint, omnes insulas quas Romanæ ditioni subiectas bello cepi, tuæ permittam potestati, per te imperatori restituendas, siue conditionibus sacerdis quæ me spectant, cum fide impletis, in meam me patriam recipiam.

209 Ea Dalassenus, quippe qui fraudem ac fallaciam Barbarorum nossel, nequaquam bona fide offiri dicique autumans, assentiri cunctabatur, et eam ad Tzacham orationem habuit quæ et facile nudar t suspicionei de en suam, et ipsius Dalasseni libertatem ac fiduciam testarebatur, sic ipsi respondens: Neque tu quas memoras insulas mihi trades, ut dixisti: neque ego sine imperatoris voluntate ac natus, quæ ab illo pariter a meque postulas annum. Verum quoniam dux magnus Joannes imperatricis frater in

Prov., an. 1335. Occurrit in Jure Græco-Rom. πρωτογενελλιστοῦ πέρτας, adeo ingeniosi fuere Græculi isti in flingendis dignitatum nominibus, quorum nullæ erant functiones, cum ex solis rogis annis, et gradu in aliquo pretio haberentur. Vide Alamannum ad Procopium et Meursium in Gloss. Nobilissimi dignitas occurrit infra pag. 574.

diis atque in horas expectatur, cum ingentibus terra
marique huc copiis veniens, reservetur ei hujus co-
gnitio negotii. Illum adi, simul advenerit, illi expone
quid vis. Si probaverit, unus ille omnium idoneus
est maxime ad consciendum quam ambis pacem, qui
tanta valet apud Augustum gratia, ut nihil non ejus
interventu impetrari ab eo possit. Hæc Dalassenus,
et verissimum erat quod memorabat de Joanne.
Quem cum dudum imperator cum idoneis copiis
miisset Epidamnum, tum invigilaturum in Dyr-
rachii custodiam, tum bellum gesturum cum pugna-
tientibus Dalmatis, quos Bodinus, et ipse indole
atque animo bellator, et fraude simul ac malitia,
simul prosperæ fortunæ copiis abundans, ad rebel-
liarem hanc dubiam concitabat, incursans cum iis
Romanos fines, et vicina ejus limitis oppida vi
occupans ac Dalmatiae adjungens. Is consilio ac
fortitudine præstanti sic operam in ea perdiisse. In
provincia per annos undecim navaverat, quibus
Dyrachii sere mansit, ut et multas arces Bolcano
ereptas imperio aijunxerit, et bello captos Dalmatias
plurimos ad Augustum miserit, denique valido
cum Bodino prælio commissso ducem hostium ip-
sum ceperit. Talem ac tantis rebus probatum virum,
qui et militaris rei peritiam haberet summatam, et
fide atque obsequio totus ex imperatoris nutu pen-
deret, aptissimum unum esse omnium qui contra
Tzacham mitteretur, facile vidit Alexius. Accersi-
tum ergo ad eam rem magnis maritimis terrestribusque
appellatum ire, quod bene verteret, adversus Tzacham jussit. Eo bello quo pugnas Joannes pugna-
verit, quo ac quantis audacter lacessitis ac fortissime superatis e periculis victor evaserit, historia
consequens docebit. Ad eum Dalassenus adventantem suo ad Tzacham responso velle se integrum
compositionis oblatæ tractationem reservare significavit. At Tzachas Ilomericum sibi videbatur illud
intus ipse cauere:

Nox est, nocte frui lucrum, fas fidere nocti.
Receperat postridie se copiam commissum **210**
missurum: sed hæc verba erant. Nam diluculo ad
litus progressus, et ventum nactus ferentem, navi-
gavit Smyrnam animo plores illic congregandi copias
cum quibus Chium reverteretur. Nihil tam versutis
artibus profecit Tzachas in Dalas eni frandem, quin
ille ut machinationes omnes Barbari subdolas, in-
genio ac sollertia perviderat, ita per eas perruptas
atque elusas ad finem sibi propositum progredere-
tur. Ingressus enim in oblatas forte naves simul
cognovit fugam Tzachæ, impositisque in eas uni-
versis suis copiis Bolissum, ut dudum destinaverat,
cepit in eaque moratus urbe quoad et naves con-
gregaret plures, et machinas pararet alias, simul
milites e fatigatione reliqueret, ad extremum cum
majori eorum parte, unde discesserat rediit: re-

A ἀξιομάχου κατέπεμψεν, ἅμα μὲν καὶ περὶ τὴν τοῦ
Δυρράχιου φρουράν ἐπιμελῶς διαπονεῖσθαι, ἅμα δὲ
καὶ τὴν μετὰ τῶν Δαλμάτων ²² ἀναδῆσασθαι ²³ μά-
χην. Οὐ γὰρ οὕτω καλούμενος Βοδίνος μαχιμώτας
ῶν καὶ φρούργιας πλήρης, οὐ μέρι τενὶς θίλων
ὅρων ²⁴ ἔστανται ἡδουλετο, ἀλλ᾽ διημέραι τὰς Ἑγ-
γιστα Δαλματίας κωμοπόλεις κατατρέχων, τοῖς
ἰδίοις προσετίθει δρίσις. Οὐ δὲ Δούκας Ἰωάννης
ἐνιαυτοὺς τῷ δέκα πρὸς ἑνὶ ²⁵ εἰς τὸ Δυρράχιον
ἐνδιατρίψας, πολλὰ μὲν ὑπὸ τὴν ²⁶ ἔξουσιαν Βοΐχα-
νου (21) ἀφηρείτο φρουρία, πολλοὶ δὲ καὶ ζωγρίαν
Δαλματίας ²⁷ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐξαπέστειλεν.
Καὶ τέλος καρτερὸν μετὰ τοῦ Βοδίνου μάχην συμφέ-
ρεῖται ²⁸ καὶ αὐτὴν κατέσχεν. "Ανδρα δὲ τὸν Δούκαν
τοῦτον Ἰωάννην μαχιμώτατον ὁ αὐτοκράτωρ ἐκ
πολλῶν ἐγνωκὼς καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ ἐπιτεχειον,
καὶ μηδὲ διποσοῦν ²⁹ τὰ παρ' αὐτοῦ ἐντεταλμένα
ἀθετεῖν ἐθέλοντα, ἐπεὶ τοιούτου ἀνδρὸς κατὰ τοῦ
Τζαχᾶ ἐδέστο, μεταπεμψάμενος αὐτὸν ἐκεῖθεν ὁ
αὐτοκράτωρ μετὰ πολλῶν δυνάμεων ἐξ ἡπερέρου καὶ
θαλάττης κατὰ τοῦ Τζαχᾶ ἐξέπεμψεν, δούκα τοῦ
τούτου μάχας συνῆψε, καὶ ἐν δσοῖς κινδύνοις ἐσυνέ-
έκειρθίψας νικηθῆς ἀνεφάνη, ὁ λόγος ἐν ὑστέροις
δηλώσειε. Τοῦτον προσδόκιμον ὁ Δαλασστήν ἔχων
ἐν τῇ πρὸς Τζαχᾶν ³⁰ ὀμιλίᾳ τὸ πᾶν εἰς τὸν ἐρχόμε-
νον δούκα ἐφαίνετο ἀνατιθέμενος. Οὐ δὲ Τζαχᾶς τὸ
Ομηρικὸν ἐκεῖνο ἔπος ἐδόκει λέγειν.

C Νέξη δῆῃ τελέσει, ἀγυθέτην καὶ γυναικεῖ πιθέσθαι.
Ἄλγαζουσης δὲ τῆς ἡμέρας πολλὰ τῶν χρειωθῶν
κομισταὶ ὑπέσχετο. "Απαντά δὲ δόλος ἦν καὶ ἀπάτη"
ὁ Δαλασσηνὸς οὐ πόρχω σκοποῦ ἐθαλλε. Κατὰ γὰρ
τὸ περιόρθον λαβὼν ὁ Τζαχᾶς καὶ περὶ τὴν τήσιαν
τῆς Χίου κατεληλυθὼς, οὐρίου τυχών πνεύματος;
τὴν Σμύρνην κατέλαβεν, ἐφ' ὧ πλείονας συναγρο-
γέναι δυνάμεις καὶ αὐθίς ἐπιναστρέψας ἐν Χίῳ κα-
ταλαβεῖν. "Αλλ' οὐδὲ" ὁ Δαλασσηνὸς δεύτερος πρῆ-
τας τοῦ Τζαχᾶ μηχανᾶς ἐφαίνετο. Εἰσελθὼν γάρ ἐν
τοῖς παρατυχοῦσι πλοίοις μετὰ τῶν ὑπὸ αὐτὸν τὴν
Βοΐσθον κατέλαβε. Καὶ τάς τε ναῦς περιποιηθεμέ-
νος καὶ ἐλεπόλεις ἐτέρας παρσκευασάμενος, τούς
τε στρατιώτας διαναπαύσας, καὶ πλείονας τούτους
συμπαραλαβὼν, αὐθίς δὲν ἔχειται ἐπανέστρεψε. Καὶ
καρτερὸν μετὰ τῶν Βαρβάρων συντρίψας ³¹ πόλε-
μον, καὶ καθελὼν τὰ τείχη ἐχειρώσατο τὴν πόλιν,

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²¹ Κελτων. ²² ἀναδῆσασθαι. ²³ ὄριον. ²⁴ ἐνιαυτοὺς δέκα πρὸς τῷ ἑνὶ.. ²⁵ τῶν ὑπὸ. ²⁶ ζωγρίσας Δαλ-
μάτας. ²⁷ συρρήξας. ²⁸ ὀπωσοῦν. ²⁹ τὸν Τζαχᾶν. ³⁰ συντρίψεις.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(21) *Βοΐσθον*. Fuit is Volcanus, seu, ut a Dio-
cletie nuncupatur, Belcanus, Rassie Zupanus,
quam provinciam clientele jure regno Seviri ob-

tinuerat a Bodino Dalmatiae et Seviri
rege, cuius hoc loco meminit Anna. Vide nota
ad pag. 40.

τοῦ Τζαχᾶ τὴν Σμύρνην ἔπειτα περινοστοῦντος. Κάκει-
θεν λεισκύμονα τὴν θάλασσαν εύρηκώς, εύθυπλοι-
σας;⁴⁴ μετὰ τοῦ στόλου παντὸς κατέλαβε τὴν Μιτυ-
λήνην.

tandem instructus satis, et mare navigationi opportunum nactus felici navigatione classem univer-
sam suam ad Mitylenem appulit.

Οὗτως δὲ ὁ αὐτοκράτωρ τὰ κατὰ τὸν Τζαχᾶν
διαδέμενος, ἐπει τοὺς Σκύθας αὐθίς τὸ Ρούσιον (22)
καταλαμβάνειν ἐμεμαθήκει, καὶ κατὰ τὸν ⁴⁵ Πολὺ⁴⁶
βοτὸν (23) τὸν χάρακα πήξασθαι, ἐξελθυθώς ὡς
εἶχε τῆς Κωνσταντίνου τὸ Ρούσιον κατέλαβε. Συν-
είπετο δὲ τούτῳ ὁ αὐτόμολος Νεάντζης, δεινὴν τινὰ
καὶ βύθιον μελέτην κατ' αὐτοῦ τεκταινόμενος. Συμ-
παρῆν δὲ καὶ ὁ Καντζοῦς καὶ ὁ Καταράνγης ἀνδρες
πολέμων ⁴⁷ μεμνημένοι καὶ ζέοντα πρὸς τὸν αὐτο-
κράτορα πόθον ἔχοντες. Ἀπόδοιραν δὲ ικανὴν τῶν
Σκυθῶν πόρχων θεασάμενος, τὴν μετ' αὐτῶν ἐναπο-
δύεται μάχην. Πολλοὶ μὲν οὖν τῶν Ῥωμαίων ἐν
τῷ μάχεσθαι πίπτουσι, τινὲς δὲ καὶ ζωγρηθύντες
παρὰ τῶν Σκυθῶν κτείνονται, ικανοὶ δὲ καὶ μέχρις
αὐτοῦ Ρουσίου κομίζονται. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ
κατὰ τοὺς προνομεῖς τῶν Σκυθῶν. Οἱ δὲ βασιλεὺς
τῶν καλούμενων Μανιακάτων (24) Λατίνων κατα-
λαδόντων, θαρσήσας, ἐδουλεύετο τῇ μετ' αὐτὴν τὸν
μετὰ τῶν Σκυθῶν κατὰ συστάδην ἀναδέξασθαι πί-
λεμον. Ἐπει δ' οὐ πολὺ τὸ μεταίχμιον ἀμφοῖν
τοῖν στρατευμάτοιν ἔτυχεν δν, τὴν ἐνυάλιον οὐκ
ἀπεθάρησεν τὴν τῆσαστα σάπτιγγα, θέλων προαρπάσαι
τὴν μάχην μεταπεμψάμενος οὖν τὸν περὶ ⁴⁸ τῶν βα-
σιλέων ιεράκων (25) διαπονούμενον θεραπείαν Κων-
σταντίνου προστάττει τύμπανον ἐσπέρας ἀναλαβόμε-
νον τύπτειν δι' ὀλης νυκτὸς περινοστοῦντα τὸ στρά-
τευμα, καὶ διακηρυχεύειν ἔτοιμάζεσθαι, ὅτι περιαν-
γαζούσης τῆς αερίου ἀπερισαλπίστως [ἰσ. ἀπερισαλ-
πίγκτως] τὸν μετὰ τῶν Σκυθῶν διατοκράτωρ βούλε-
ται συνάψαι πόλεμον. Οἱ δὲ Σκύθαι τοῦ Πολυδότου
ἀπάραντες προκαταλαμβάνουσι τόπον τὸν καλούμε-
νον Ἀδηρ, κάκειθι τὸν χάρακα πήγυνται. Οὗτως
μὲν οὖν ὁ αὐτοκράτωρ ἐξ ἐπέρας αὐτῆς παρ-
εσκευάζετο. Αὐγαζούσης δὲ ἡμέρας διελών τὸ στρά-
τευμα, καὶ εἰς φάλαγγας καταστήσας, ἔτει κατ'
αὐτοῦ ⁴⁹. Οὐπω δὲ τῆς συμβολῆς τοῦ πολέμου γενο-
μένης, ἀλλ' ἐκάστου τῶν ταγμάτων ἡδη καθισταμέ-
νου, ὁ Νεάντζης, κατὰ τινὰ παραχειμένην ἀκρολο-
φίαν ἀνελθών, ἐφ' ὧ κατασκοπήσαι μὲν τὰς Σκυθ-
ικὰς παρατάξεις, ὡς ἐλεγεν, ἀγγελίαν δὲ τῷ
αὐτοκράτορι τῆς αὐτῶν καταστάσεως συγκομίσαι,

Variis lectiones

⁴⁴ εύθυπλοισας. ⁴⁵ κατὰ τό. ⁴⁶ πολέμους. ⁴⁷ τὴν τῶν. ⁴⁸ αὐτῶν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(22) Ρούσιον. Rusa Roberto monacho. Vide not. ad Villbard.

(23) Πολύβοτον. Polybotus Thracie orbs Canta-
cuzeno dicitur, lib. II, cap. 42, et lib. III, cap. 76.
Eiusdem noniniis iu Phrygia oppidum statuit Pro-
copius, in Historia arcana.

(24) Μανιακάτων. Latinos, seu Normannos in-
telligit, qui Maniacæ olim in Italia et Sicilia me-
truerunt, de quibus supra pag. 41. Auctor est autem
Lambertus Scasnaburg. ad annum 4971, Norman-

A sumptaque acris quam unquam oppugnatione ur-
bis Chii, murisque iterum subratis, eam tandem
sibi subjecit, frustra Tzacha ostentante redditum
et auxilia jam sera Smyrnæ adhuc parante. Qui

Illi ita contra Tzacham provisis Augustus, cum
Scythes didicisset iterum tendere Rhusium versus,
jamque ad Polybotum castra posuisse, quanta ma-
xima celeritate potuit Constantinopoli profectus
præoccupavit Rhusium. Sequebatur eum transuga
Neantzes, fidem vultu simulans, proditionem in
imperatorem ingratissimam occultis machinationi-
bus moliens. Aderant et Cantzus et Catranes viri
bellicosi longeque aliter affecti; quippe quorum in
Augustum ardens studium veris existabat indiciis.
Hic conspicatus imperator avulsam a cætero exer-
citū manū quādām prædantium Scytharum,
missis contra Romanis pugnām conseruit non fau-
stam: cæsi nostrorum in congressu multi, nonnulli
vivi capti a barbaris deinde trucidati sunt, plurimos
Rhusium fugā retulit incolumes. Nec deterruit
Alexium prima ea belli offensio, quominus qui
velitatione cum prædatoribus inferior recesserat
decretorium cum tota gente prælium pararet. Cu-
mulavit fiduciam tam audacis cæpti opportunus
adventus Latinorum qui Maniætæ dicebantur.
Promotis ergo in eam copiis, spatioque medio inter
duos exercitus arctato, metu multitudinis hostilis
dare signum pugnæ consueto classico imperator
noluit, imparatos barbaros, si fieri hac arte posset,
ab improvisis suis opprimi cupiens. Vespre autem
præcedenti missō circum exercitū Constantino
regiorum accipitrum curatore et tympanum per
totam noctem pulsare jussō, satis omnes admonue-
rat, constituisse imperatorem **211** prima luce
sine ullo tubæ cantu Scythes adorū: velleque ac
jubere universos ad id duces ac milites præsos
paratos se præbēre. At Scythæ Polyboto moventes
præoccupant locum Haden sive Orcum dictum,
ibique vallum figunt. Porro illucescente die, sic
jam a pridiana vespera paratis imperator rebus
describit distribuitque ordines, acieque instructa
infestus in hostem ducit, Verum ante congressum
D exercitū Neantzes specula conceensa collis adja-
centis, specie quidem et mendaci affirmatione
perfidii, ut aciei Scythicæ formam observaret, re-
ex cod. Coislin.

nos imperatoribus Constantinopolitanis militasse
ante existūnū Robertum, post cuius mortem
constat ex Orderico Vitali, lib. VII, plures ex ejus
comitatu in Græciam transiisse, et sibi Alexii
stipendiis meruisse.

(25) Τῶν βασιλικῶν ιεράκων. Fuit enim in aula
Constantinopolitana dignitas τοῦ πρωτοτεραρχοῦ, cui-
jusmodi est M. Falconarii apud nos. Verum hic
agitur de eo penes quem cura erat aleendarum
accipitrum.

ferretque imperatori quod in spem victoriae utile putaret, revera ut contraria omnia ficeret, quis Scythis propria ipsorum lingua ex illo edito jugo loquens auctor fuit ut plaustra continuam in seriem disposita Romanis objicerent, nec imperatorem magnopere metuerent adhuc ex nupera clade trepidum fugamque meditantem, qui nec suos idoneo numero nec auxiliares a gentibus sociis milites haberet. His dictis altritam frontem sic ad imperatorem descendens retrulit, quasi summa fide fuculus exploratione foret. Cæterum misti quidam inter Græcum et barbarum generis, ac per hoc non inscius Scythicæ linguae, cum orationem transflugæ auribus hauisset, indicatum de persidia bilinguis ultro ad imperatorem venit. Sensit Neantzes se detectum, nec dissimilandi tamen spem adhuc aut consilium abjecti; falsum impingi sibi crimen queritur, indicem proferri remque iudicio discuti flagitiat. Procedit audacter mixobarbarus in medium, Neantzesque in os coram omnibus perseverat auitus testis quæ comperta præsenti sensu de ejus scelere habebat. At barbarus stri. to confessum ferro caput amputavit homini, Augusto cernente ipso, et phalangibus utrumque astantibus: nova et barbarica defensionis gladio perorata ratio. Quæ reum, meo quidem iudicio, nece accusatoris convictionis necessitatem prævertere ausum, multo magis afflitem suspicione reddit sceleris vere suscepti. Cur enim, si conscientia niteretur innocentiæ, non exspectabat dijudicationem criminis? Nempe prius excendi linguam oportebat cuius refutando testimonio nulla par audacia dissimulationis quamvis impudentis esse posset: satisque apparebat indicium et coartationem arcanarum fraudum inusitata temeritate, immane quam truculenti atrocisque facinoris esseratum barbarum luxuriascere conatum. Evidem miror continere se Augustum potuisse, quominus, ut par erat, ulcisceretur statim, et discripi juberet crudellem homicidiam. Verum is, pro consueta sapientia, effervescentem in justum iram animum consilio repressi, tempus exspectandum reputans, nec ut tum res erant, opportunum censens id agere quo procinetus ad prælium turbari phalanges possent, et præda nox induenda cassibus præmature strepitu terrori. Ergo de proditione quidem Neantzes, **212** erupturaque brevi aperta defectione, tum his recentibus tum prioribus plane persuasus indicis, non dubitavit imperator amplius; sed in acie periculi positas res et momentum lubricum ancipitis in quo versabatur temporis reputans, sententiamque non expediens, cessare potius habuit, integrumque rem servare, indignatione cohinda, quam multum in pectore latrantem, exaudire ne quis posset, dedit operam; vultu ad dissimulationem prudentem doceili sic ad Neantzen usus, ut barbarus fiducia inde

A ἐπαν τούναντίον ἐποίει. Καὶ τῇ ἵδιᾳ διαλέκτῳ τοῖς Σκύθαις τηνικῦτα συνεδούλευε τὰς ἀμάξας μὲν στοιχῆδν κατατῆσαι, αὐτοὺς δὲ μὴ δεδέναι τὸν αὐτοκράτορα, τετραμμένον τε δυτα ἡδη ἐκ τῇ; πρώτης ἡττῆς καὶ πρὸς φυγὴν ἐτοιμον, σπάνιν τὸν στρατευμάτων καὶ τὸν συμμάχων ἔχοντα. Ταῦτα εἰπὼν κάτεσι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Μιξοδράρος δὲ τις εἰδῆμων τῆς Σκυθικῆς διαλέκτου, συνεις τὰ πρὸς τοὺς Σκύθας παρὰ τοῦ Νεάντζη λεχέντα, ἀπαγγέλλει πάντα ^{οὐ} τῷ βασιλεῖ. Ἐν αἰσθήσει δὲ τούτου γενόμενος δὲ Νεάντζης, ἀνεζήσει τὸν ἐλεγχον ἀναισχύντως δὲ μιξοδράρος εἰς μέσον ἐλῶν ἥλεγχεν. Ἐκείνος δὲ, τὸ ξίφος ἀλρόν σπασάμενος, ἀπέκοψε τὸν θρόνον τὴν κεφαλὴν, αὐτοῦ τε τοῦ βασιλέως δρῶντος καὶ ἔκατέρωθεν τῶν φαλάγγων ισταμένων καὶ, οἷμαι, τὴν ὑποψίαν τῆς συκοφαντίας δὲ Νεάντζης ἐκκλίνων, ἐκ τῆς σφαγῆς τοῦ συκοφαντοῦντος ὑποπτον μᾶλλον ἔαυτὸν καθιστᾶ. Τι γάρ μη τὸν ἐλεγχον περιέμενεν; Ἀλλ' ὡς ξοικε γλῶτταν ἐθέλων προσαντείνειν ἐξορχουμένην τὰς κατ' αὐτὸν δολιθτας, τολμᾶς τι καὶ παραβολώτερον, πρᾶγμα ποιήσεις βαρβαρικῆς μὲν ψυχῆς δξιον, ὑποπτον δὲ τοσοῦτον, δσον καὶ τόλμης ἐφίκετο. Οὐ μήν δ βατιλεὺς εὐθὺς ἐτιμωρήσατο ^{οὐ} τὸν βάρβαρον, οὐδὲ ὑπεξῆλθε ^{οὐ}, δέον δν. Ἀλλὰ τὴν μὲν καρδιὰν παλλομένην εἰς θυμὸν καὶ δργὴν ἐπέσκεψεν αὐτίκα, ήνα μὴ προσοδήη τὴν θήραν καὶ ταράξῃ τὰς φάλαγγας; ἐταμιεύετο ^{οὐ} δὲ καὶ ὑπώρυτες τὴν δργὴν τῷ Νεάντζη τούτου προδοσίαν τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὴν ἀποστασίαν καὶ ἀπὸ τῶν προιργασμένων καὶ ἐξ ἀλλῶν προμαντευόμενος· ἐπὶ ξυροῦ γάρ ἀκμῆς εἰσήκει τὰ τοῦ πολέμου· καὶ διὰ τοῦτο περιυλατοῦντα τὸν θυμὸν δ βατιλεὺς τέως ἐπείγεν, ἀπόρων τὸ τηνικᾶτα δι τι καὶ δράσειν. Ὁ μέντοι Νεάντζης, μετὰ μικρὸν προσελθὼν, καὶ τοῦ σφετέρου ἀποδέξας ἵππου, δλλον ἥσετο τὸν βασιλέα. Καὶ διδώσιν αὐτῷ πιργηρία μέπον τῶν ἐκκρίτων μετὰ βασιλικῆς ἐφεστρόδος, εἰς δν ἀναβάς, ἐπει τὰ τάγματα κατ' ἀλλήλων διὰ τοῦ μεσαιχμίου ἡδη ἥσαν, σχῆμα κατὰ τῶν Σκυθῶν ἵππας ποιησάμενος, τὴν ἀκωκὴν τοῦ δρόπτος ὅπισθεν στρέψας, πρῆς τοὺς δμογενεῖς φοιτᾶ, πολλὰ κατὰ τῆς βασιλικῆς πιργηρίας αὐτοῖς παρατινῶν. Οἱ δὲ ταῖς ὑποθημοσύναις αὐτοῦ χρώμενοι, καρτερὸν μετὰ ^{οὐ} τοῦ αὐτοκράτορος συγάγαντες πόλεμον, τρέπουσι κατακράτος. Ὁ δὲ βασιλεὺς διασπασθείσας τὰς φάλαγγας; δρῶν καὶ φεύγοντας ἀπαντας, ἐν ἀμηχανίᾳ γενόμενος, παρακινδυνεύειν ἀλόγως οὐκ ἥθελεν. Ἐνθεν τοι καὶ τὶς ἡνίας στρέψας μέχρι τοῦ βέοντος ποταμοῦ ἔγγυς τοῦ Ρουσίου καταλαμβάνει, κάκειον τὸν χαλιγὸν ἀναστρέψας μετὰ τινῶν λογάδων ὡς ἐνδὸν ^{οὐ} πρᾶς τοὺς διώκοντας ἀπεμάχοντος, ἵππας κατὰ τὸν ποταμὸν, πολλοὺς δὲ ^{οὐ} καὶ κτείνων, ἐστιν οὐδὲ αὐτὸς πληττόμενος. Ἐπειδὴ δὲ ἐξ ἐτέρου μέρους καὶ Γεώργιος δύπρός καλούμενος φεύγων τὸν ποταμὸν κατελάμβανεν, ἐμβριμησάμενος τοῦτον ^{οὐ} δ αὐ-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{οὐ} Deest vox πάντα. ^{οὐ} ἐπεπορεύσατο. ^{οὐ} ἐπεξῆλθε. ^{οὐ} ἐταμιεύσατο. ^{οὐ} τὸν μετά. ^{οὐ} ἐνδὸν. ^{οὐ} μέν.

^{οὐ} τούτῳ.

τοκράτωρ μετεκαλέσατο πρὸς ἔκυτόν. Ὡς δὲ τὸ Α. sumpta paulo post ex equo proprio desiliens alium ιταμὸν τῶν Σκυθῶν ἕώρα καὶ ὅτι ὅσαι ὥραι πληθύνουσι καὶ ἀλλων ἐρχομένων εἰς τὴν αὐτῶν ἀραιγῆν, τὸν μὲν Γεώργιον αὐτοῦ που καταλέοιπε μετὰ τῶν λοιπῶν, παραγγείλας μετὰ φειδοῦς ἀτεκανίστασθαι τοῖς Σκύθαις, μέχρις ἂν αὐτὸς ἐπανέλθοι. Γοργῶς δὲ τοῦ ἵππου τὸ ψάλιον περιστρέψας, τὴν περιζλανταν τοῦ ποταμοῦ καταλαβάνων, εἰσεισιν εἰς τὸ Ἱούσιον, καὶ ὅσους τῶν φευγόντων στρατιωτῶν κείθι κατέλαβε καὶ τοὺς αὐτόχθονας ἀπαντας. Πουσιώτας, δόποις στρατεύσιμον τὴν ἡλικίαν εἶχον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν; δὴ τοὺς ἀγρότας μετὰ τῶν Ιδίων ἀμαξῶν παρεκελεύσατο θάττον ἐξεληλυθότας παρὰ τῷ χίλειο⁵⁷ τοῦ ποταμοῦ καταστῆναι. Τούτου δὲ θάττον ή λόγου γεγονότος, καταστοίχους⁵⁸ τινάς καταστήσας αὐτοὺς αὐθίς πρὸς τὸν Γεώργιον ἀναδεδραμήκει, καίτοι ὑπὸ τεταρταῖον⁵⁹ κακοῦ βίγους (26) πιεζόμενος, ὡς καὶ τοὺς δόδυντας ἀπὸ τῆς φρίκης προσαράσσειν. Ἐπισυναγθὲν δὲ καὶ τὸ ἀπαν Σκυθικὸν στρατευμα, ὡς τὴν διττὴν ἐθεάσαντο περίταξιν, καὶ τὸν αὐτοκράτορα οὕτως [τοσούτον] ἀγωνιζόμενον, τὸ φιλοκλύδυον αὐτοῦ ἐπεγνωκότες, καὶ ὅτι ὁ αὐτὸς κάν ταῖς νίκαις, κάν ταῖς θρησι; έστι, τὴν ἀνύποιστον τούτου ἐπεγνωκότες; δρμῆν, εἰστήκεσαν μὴ ἀποθαρρύντες τὴν μετ' αὐτοῦ συμπλοκήν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τὸ μέν τοι ὑπὸ βίγους συνεχόμενος, τὸ δὲ πλεῖστον ὅτι οὕτω οἱ σκεδαζόμεντες ἀπαντες ἐφθασαν συνεληλυθέντες, θιστασι καὶ αὐτὸς παραθέων καὶ μετρίως ἐπικαζόμενος, καὶ κατ' αὐτῶν θύρσος ἐνδεικνύμενος. Συνέδικεν οὖν ἀμφω τὰ στρατεύματα ἀτρεμοῦντα μέχρις ἐπέρχεταις θετάναι. Ἐπει δὲ ἡ νέη δῆμη προσήζει, ἀμαχητὶ πρὸς τὰς Ιδίας ἀπαντέτρεψαν παρεμβολάς. Ἐδεξεσαν γάρ καὶ ἀποθαρρέειν οὐκ εἶχον τὸν πόλεμον. Οἱ δέ γε κατὰ τὴν πρώτην μάχην ἀλλοι ἀλλαχοῦς⁶⁰ [ἀλλοισ ἀλλαχή] σκεδαζόμεντες, κατὰ μιγρὸν αὖθις πρὸς⁶¹ τὸ Ἱούσιον ἀπανήρχοντο· οἱ πλειονὲς δὲ τούτων καὶ μάχης παντελῶς ἀγευστοι. Ὁ δέ γε Μοναστρὸς καὶ Οὐζῆς καὶ ὁ Συνέσιος, ἀνδρες ἀρητοὶος καὶ μαχιμάτατοι, διὰ τοῦ⁶² Αἰτρου καλουμένου τῷ τότε διαλθόντες χωρίου, ἀπόμαχοι καὶ αὐτοὶ τὸ Ἱούσιον καταλαμβάνουσιν.

una duplice Romanam aciem viderunt, imperatorem preferentem, 213 euius satis aliunde promptum ad pericula, et victoriis iuxta cladibusque imperitorum animum noverant, verentes ut ultimum generosae desperationis impetuū sustinere satis

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁵⁷ τὸ χεῖλος. ⁵⁸ κατὰ στοίχους. ⁵⁹ τεταρταῖον. ⁶⁰ ἀλλαχοῦ. ⁶¹ εἰς.

Car. Dufresnii Du Cangii note.

(26) *Tetrapetalov βίγους*. Apud medicos, ἐπιδολή, ἐγρήγορις in febre accessio, δῆγη περιοδική, rigores febrium circuitu redeuntes; Marcellio Epidirico, cap. 16, *horrores febrem præcedentes, qui circuitum habent*; Celsus, lib. III, cap. 3, ait quartanas febres incipere semper ab horrore. Hic vero universum βίγος pro ipsa febri sumitur, quæ ρυροπύρετος dicitur apud Gregorium, in Vita sancti Basilii Junioris n. 7. Sic *frigores*, apud Latinos medii ævi, dicuntur febres, quæ faciunt homines frigere, sicut Balbus in *Catholico*. *Frigora* dicit eadem notione Gregorius *Turoneus* *De glor. confess.*, cap. 24, 85; *Frigus febrium*, lib. IV *De Mirac.*

A. sumpta paulo post ex equo proprio desiliens alium ab imperatore poposcerit, velut ad pugnandum strenue pro eo paratus. Dari confessum imperator eximium ipsi et regie phaleratum jubet, quo persidus consenso, cum jam exercitus contra se invicem vaderent, et ipse velut infestus in *Seythias* equitavit, verum progressus satis hastæ mucrone in nostros verso suis se miscuit: multaque illis et nimium utilia suasit, ex ea quam habebat consiliorum imperatoris et structure aciei Romane notitia. Itaque hujus maxime ductu sententiaque *S. y hæ toto impetu aggressi Romanos plene fundunt fugantque*. Imperator discipras phalanges dissipatosque suos omnes ac passim sparsos in fugam cernens, frustra omnia expertus inopsque B consilii tandem periclitari sine spe, sine ratione diutius noluit; versisque habenis usque ad flumen non longe a *Rhusio* fluentem progressus, illinc cum lectis quibusdam viris fortibus reflexit impetuū et vultu perseqentibus ferociter obverso, multos ex iis occidit, interdum et ipse percussus. Cum autem ex altera parte *Pyrrhus* *Georgius* pariter fugiens ad eundem flumen pergeret, hunc increpatum imperator ad se accersivit, sibique adjunxit. Tum feritatem ac ferociam *Seytharum* reputans, augerique in horas videns numerum eorum aliis assiduo super alios auxilio venientibus, *Georgium* quidem cum reliquis subsistere ibi jussit, mandato addito ut *Seythis* ea cautione obsisteret ne faceret pugnam copiam, aut in necessitatem periclitandi se trahi pateretur, ante redditum suum, ipse alacriter, equo converso ulteriore annis ripam tenuit, *Rhusium* que ingressus quotquot illic fugi servatos reperit milites, omnesque insuper indigenas *Rhusiotas*, quicunque militarem actatem habuere, sed et ipsos quoque rusticos, cum plaustris propriis, prodire confessum et ad ripam fluminis stare jussit. Quibus dicto citius factis, descriptioque in series certis assignatas ducibus novo milite, ad *Georgium* recurrit; frigore quartanæ cum maxime rigens dentibusque horrorem collisu testantibus. At *S. y hæ* universis licet congregatis copiis, tamen ut pro ad pericula, et victoriis iuxta cladibusque imperitorum animum noverant, verentes ut ultimum generosæ desperationis impetuū sustinere satis

D *S. Mart.*, cap. 21. Ilinc *frigoreticus morbus*, apud *Hepidannum* in *Vita S. Wiboradæ*, lib. I, cap. 27, pro ipsa febri; et *frigoretici*, pro febricitantibus, apud *Flodardum*, lib. II *Hist. Rem.*, cap. 44; lib. IV, cap. 44; *Baldricum* 340 in *Chron. Camerac.*, eundem *Gregor. Turon.* passim, etc. Etsi *frigus*, seu, ut tunc loquebantur, *frigorem* ab ipsa febri distinguere videatur *Fortunatus Pictiensis* in *Vita S. Germani* *episcopi Parisiensis*, cap. 20. *Waddo*—*typum duplice incurrens febris et frigoris, expurgandus sancti viri præsentatur obtutibus*. Quo loco satis innuit *frigorem* esse febrem, quæ per ἐπιδολήν βίγους excitatur.

possent, congressum experiri non sunt ausi steteruntque in loco. Nec eos lacescendos putavit imperator partim ob id quo, ut dixi, male quatiebatur, febrile frigus, partim, idque præcipue, quod nondum omnes suos ex fuga collectos haberet. Simulavit tamen pugnaturientis audaciam generoso statu, modicisque pro cursibus crebrarum equitationum. Eo ferme modo transacta dies est, exercitibus ambo bus sese innoxie usque ad vesperam spectare perseverantibus, primaque nocte se in castra utrimque recipientibus; mutuo alter alterius metu a prælio invadendo retardati: cuius sane causa justior Romanis erat adhuc a recenti clade dispersis, quorum sensim perique confluabant Rhusium, multique in iis pugnam non experti. Eodem tempore Monastras, Uzas et Synesius, viri omnes fortes et peritissimi rei bellicæ, ne ipsi quidem postremi prælii participes, Rhusium venere.

Hic Augustus urgente quem dixi rigore coactus A decubuit paululum, ut brevi quiete sese resiceret. Nec tamen se omni belli cura vel in tantillum tempus plane relaxavit, quin respiceret disquireretque secum interim, quid cras esset faciendum? Talia meditanteum convenit Tatranes. Vir hic erat Seytha, qui sapientiter ad Augustum transfugiis, non pauciora violata fidei flagitia subjecerat, toties ad suos persidiosa fuga reversus. Is quod in tot reciprocis penitentia ac sceleris vicibus semper facilem et tutum in Alexii patienti clementia receptum habuisset, pudore quodam virtus amare serio cuperat virtutem tam licenter spretam, et jam expertus honestatis domino toto pectore studebat, adeoque a vera imperatori consulendi voluntate hæc ejus, quam ad illum tum habuit, proficisciebatur oratio: *Non vanâ mihi opinio est, Auguste, Seyhas in animo habere cras circumcludere nos et sic nobiscum omni ex parte circumventis prælium capessere. Opus igitur est prodire nos mænibus illucescente die, et aciem in campo struciam offerre hostibus, ad istud perniciuosum nobis quod dixi consilium prævertendum disturbandumque. Laudavit virum imperator, probatoque atque accepto consilio ejus, se ita ut svadebat postridie oriente sole facturum recepit. Tatranes his dictis auditisque duces Seytharum adiens allocutus in hunc modum est: Ne efferamini propter victorias quas de imperatore reportastis, neque quod paucos nos esse rideatis propterea pugnam nobiscum vobis ad victoriam processuram certa fiducia præsumite. Cum imperatore invicti roboris atque animi vobis res est; nec duci miles deerit. Scitote enim ingentes conducti militis copias in itinere esse, nobis propediem jungendas. Id et certio erit: et simul fuerit, vñ vobis; nisi prius pace composita rebus vestris provideritis, præfecto vestra cadavera vulturibus epulas dabunt.* Hæc Tatranes ad Seythas. At imperator licentissime palantes tota 214 passim planitiæ innumerabiles equos barbarorum diu noctuque sine cessatione ulla prædantium abigere meditans, accersitos Uzom et Monastram jussit cum lectis equitibus per noctem capio circuitu Seythas a tergo adoriri sub diluculum, progrediente in planitiem, equis et jumentis quæ in ea paccebunt omnibus una cum pastoribus præse abactis. Nec de successu dubitaveritis, aiebat, B nobis enim ex adverso conserta pugna Seythas a facie distincentibus, non poterit non tutus esse ac facilis

'Ο δὲ αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ συνέχοντος αὐτὸν, ὡς ἔφην, φίγους βιαζόμενος κατεκλιθη, μικρὸν ἔσυτὴν ἀνακτησόμενος. 'Αλλ' ὅμως οὐδὲ οὕτως ἡρέμει, σκεπτόμενος τὶ ἂν χρὴ τὸν ^α αὐτὸν ποιῆσαι. Προσελθὼν δ' ὁ Τατράνης [Τραγάνης] (Σχύθης δὲ οὗτος δ ἀνήρ πολλάκις αὐτομολήσας πρὸς τὸν αὐτοκράτορα καὶ παλινδρομῆσας αὖθις οἰκαδεῖ, καὶ τοσαύτα κι; ^β παρ' αὐτοῦ συμπαθεῖας ἀξιωθεῖ; καὶ ποιὸν τὸν πόθον εἰς αὐτὸν διὰ τὴν τοσαύτην ἀνεξικακλαν ἐσχηκὼς), τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ ὅλῃ ψυχῇ καὶ φρονῶν καὶ πραγματεύμενος, ἔφη. 'Ελξίς ἐστι μοι, βασιλεῦν, κατὰ τὴν αὐτιῶν τοὺς Σκυθίους κυκλῶσαι ημᾶς, καὶ οὕτω τὸν μεθ' ημῶν ἀράντησαι πολεμορ. Χρὴ τοινυ προλιθέτας ἔξω τῶν τειχῶν αὐγαζούσης ημέρας παρατάξασθαι. 'Ἐπαινέσας δὲ τοῦτον ^γ δ βασιλεὺς καὶ ἀποδεξάμενος τῆς βουλῆς, συνέθετο ἡλίου δινίσχοντος πέρας ταύτην λαβεῖν. 'Ο δὲ ταῦτ' εἰπὼν, ἀπειλῶν τοιεῦτα πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ἀπεστομάτισε τῶν Σκυθῶν. Μή ἐπαρέσθε διὰ τὰς προργενημένας ἡττας τοῦ αὐτοκράτορος, μηδὲ δλιγοστοὺς ὅφωντες ημᾶς τὴν μεθ' ημῶν ἀγαθαῖς ἐλπίσι θυρφέτες μάχην. 'Αμαχος τὴν Ισχύν ἐστιν ὁ κρατῶν καὶ πολὺ μισθοζορικέρδοσον ηδη ἐλπίζεται καταλαβεῖν. Καὶ εἰ μὴ τὴν μετ' αὐτοῦ εἰρίηντες σπάσοσθε, τὰ σώματα ὑμῶν οἰωροί ἐδορται. Τοιαῦτα μὲν τὰ τοῦ Τατράνη πρὸς τοὺς Σκυθας. 'Ο δὲ γε αὐτοκράτωρ μελετήσας τοὺς κατὰ πεδιάδα νεμομένους; Ἱππους αὐτῶν ἀναλαβέσθαι (ἥσαν δὲ πατμηθεῖε): λητούμενων δημέραι τὰς νύκτας τὴν ἡμεδαπήν χώραν, μεταπεμψάμενος τὸν τε Οὔξαν καὶ τὸν Μοναστράν, ἐπέστηψε μεθ' Ἱππέων ἐκχρίτων ἐξ διποισθιών τῶν Σκυθῶν διελθόντας κατὰ τὸ περίορθον, τὰς πεδιάδας καταλαβεῖν, καὶ τοὺς Ἱππους ἀπαγατας καὶ τὰ διλλὰ κτήνη σὺν αὐτοῖς νομεῦσιν ἀναλαβέσθαι καὶ μὴ δεδιέναι παρεκελεύετο ^δ. 'Ημῶν γάρ κατὰ πρόσωπον αὐτοῖς μαχομένων, θύμεῖς φραδίως τὸ κελευσθὲν ἐκπληρώσετε. Οὐδειῶς δὲ τοῦ σκοποῦ διημάρτηκεν. 'Ο γάρ λόγος ἔργον εὐθὺς ἐγεγόνει. Αὐτὸς δὲ τὴν κατ' αὐτοῦ τῶν Σκυθῶν ἐπέλευσιν προσδίκιμον ἔχων, οὐκ ἐδίδου πονον τοῖς ὄφθαλμοῖς, οὐδὲ ἐπινυστάζων ὀλως ἤν. 'Αλλὰ μεταπεμπόμενος δι' ὅλης νυκτεὸς τοὺς στρατιώτας, καὶ μᾶλλον τοὺς τῆς τοξείας εἰδήμονας, πολλὰ περὶ τῶν Σκυθῶν ὡμίλει, ἐπαλεῖφων οἷον αὐτοὺς, καὶ τὰ συνοισαντα πρὸς τὴν ἐλπίζομένην ἐς νέωτα μάχην ξυμβουλεύων, δπως δει τόδιον τείνειν, καὶ βέλη πέμπειν, ἔστιν οὐ καὶ τοὺς Ἱππους ἀν-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^α τὴν. ^β τοσαύτης. ^γ τοῦτο. ^δ παρεκελεύσατο.

σειράζειν, καὶ αὗθις ἐνδιδόναι τὸν χαλινὸν, καὶ ἀποβαίνειν τῶν ἵππων, εἰ καὶ τοῦτο χρή. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τῆς νυκτὸς ἔργα. Μικρὸν δὲ ὑπνώσας, ἐπεὶ τῆς ἡμέρας ἡδη ἐπιφωσκώσης ⁶⁶ οἱ λογάδες ἀπαντεῖς τῶν Σκυθῶν διαπεραιωθέντες τὸν ποταμὸν ⁶⁷. . . τὸν πόλεμον ἀναζητεῖν ἐώχεσαν, καὶ ἡδη πέρας δὲ τοῦ αὐτοκράτορος ἐλάμβανε στοχασμὸς (δεινὸς; γάρ διαδέσθαι τὸ μέλλον, ἐμπειρίαν πολλὴν τῇ πυκνότητι τῶν ὀσμέραι κατ' αὐτοῦ ἐπανισταμένων πολέμων λαβῶν) ἐπίδεις παραχρῆμα τοῦ ἵππου, τὴν ἐνυάλιον ἡχῆσαι προσέταττε σόλην γγα, καὶ τὰς φάλαγγας καταστησάμενος αὐτὸς ἐπὶ τοῦ μετώπου εἰτίχει. Ὁρῶν δὲ τοὺς Σκύθας ἰταμώτερον ἡ πρότερον ἐπικαταλαμβάνοντας, παραχρῆμα τοὺς τῆς τοξείας εἰδήμονας ἀπεβήναι τῶν ἵππων καὶ βάθην κατ' αὐτῶν ιέναι ἐπέσκηψεν, καὶ συνεχῆ τὰ τόξα τείνειν· τὸ δὲ γε λοιπὸν παρατάξεως κατέπιν τούτων ἐτο; καὶ αὐτὸς δὲ τοῦ παρατάξεως κατέπιν τούτων τοῦ παρατάξεως τὸν βελῶν, τὸ δὲ καὶ τὸν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ συντάγματος συναπτισμὸν ἐρῶντες, καὶ αὐτὸν ὅτι τὸν αὐτοκράτορα ἐκβύμω; μαχόμενον, ἐκδειματωθέντες παλιμπόρευτοι γεγόνασι τὸν ποταμὸν, εἰς τούπισα σπεύδοντες διαπεράν πρὸς τὰς αφῶν ἀρματάξεις τὴν φυγὴν ποιούμενοι. Ἐδίκων γάρ διους βοτῆρας ⁶⁸ ἀφέντες οἱ τῆς Ῥωμαϊκῆς ⁶⁹ φάλαγγος, οἱ μὲν τοῖς δύρσαις κατὰ τῶν μεταφρίνων παίσοντες, οἱ δὲ τοῖς βέλεσι τούτους βάλλοντες. Πολλοὶ μὲν οὖν πρὸ τοῦ παρὰ τὸ χείλος ἐφθακέναι τοὺς ποταμούς ἀνατρέθέντες πίπτουσι, πολλοὶ δὲ καὶ ἀνὰ κράτος φεύγοντες ταῖς δίναις ἐμπίπτοντες τοὺς ποταμούς παρασυρόμενοι ἀπεπνήγοντο ⁷⁰. Ἐκθυμότερον δὲ ἀπάντων κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ περὶ τὸν αὐτοκράτορα διαπονούμενοι θεράποντες ἡγωνίσαντο. Ήσαν γάρ ἀκμῆτες ἀπαντεῖς. Οἱ δέ γε αὐτοκράτωρ ἐδῆλος ὁριστεῖς κατὰ ταυτὴν τὴν ἡμέραν ἀναδειχθεῖς, νυκητῆς πρὸς τὴν ἰδίαν παρεμβολὴν ὑπέστρεψεν.

Velites et acri eminus commisso certamine incredibili ingesta multitudine telorum hostilem hand dubie retardant impetum. Semel concussis extremum ad terrorem fugaque consilium momentum accessit formidolosa species Romanæ aciei, consertæque nexus phalangis: super omnia facies ipsa minæque spirantis martem, ruentisque in perniciem ipsorum non dubiam imperatoris. **215** Ergo tergis hand dissimulanter versis fluvium impigre repetunt, iterumque trajiciunt, ad sua plausa castraque properantes. Instat fugacibus toto impetu Romanæ phalanx et partim hastis comitans fodiendo terga, partim eminus sagittis flagendo, multos antequam ad annem pervenissent sternunt: multi ulterius fuga evecti verticibus fluminis hausti præfocatiisque periere. Animadversum est inclinuisse potissimum factis fortibus eo die virtutem domesticorum faniculorum imperatoris, quos ad quotidianum ministrium adhibebat intimos, lecos omnes, et pleno ævi robore juvenes. Ipse Augustus beroica virtute aliquo consilio splendidissimæ victoriae compos ista luce factus in castra se recepit sua.

Ἐπὶ τρισὶ γοῦν ἡμέραις αὐτοῦ που διαναπαυσάμενος; ἐκείνειν ἀπάρας καταλαμβάνει τὴν Τζουρουλδν. Σκοπήσας δὲ ὡς γρὴ μὴ ταγέως ἐκείνειν μεταστῆναι, τάχρον ἀποχρῶσαν πρὸς τὸ ἀνατολικώτερον μέρος τοὺς πολιχνίου ταῖς προσούσαις αὐτῷ δυνάμεσι διορύξας, τὴν τε βασιλικὴν σκηνὴν καὶ τὰς σκευάς

A nobis impetus in eosdem a tergo factus, improvitus item et vehementer. Dictum, factum. Nec executio præcepit, nec incepto destinatus exitus desuit. Extemplo Augustus in partem operis sibi desumplam intentus ad fortiter excipiendos quos in se avertire cras parabat Scythas curam omnem ac contentioneum verlit. Somnum illa nocte non vidit, ac ne conniverre quidem palpebram passus est, totus in accersendis, confirmandis, commonendisque militibus, jaculatoribus præsertim quibus præcipiebat multa ad usum pugnæ crastinæ, de modo quam maxime nocendi barbaris, deque optima ratione tendendi arcius jaculique collimeandi: nec erudire verbo ad ea contentus etiam exercebat, formabatque manu, monstrans etiam uti compescere interdum angustis habenis ac reflectere oportet equum, ut admittere rursus laxatis frenis, ut perite expediteque in tempore desilire. Hæc illam noctem imperatoris opera fuerunt, nisi quod sub vigiliam extremam modica quiete sumpta, die illuccecente audivit moxque ipse vidit duces Scytharum cum instructis, ut apparebat, ad prælium copiis vadere in Romanos, jamque tracieisse fluvium. Sic quod imperator Uzæ Monasteraque futurum prædixerat evenit. Et novum id unum de plurimis experimentum fuit eximia peritiae conjectandi certoque pronuntiandi de futuris belli casibus, qua se inper Alexius excelluit, eum fructum ex magno usu longaque et laboriosa experientia rerum militia toleritarum gestarumque, inter alios adeptus, reputando videlicet comparandoque, et memoriam animadversionemque cunctis eventibus adhibendo. Tunc ergo statim equo consenso simul phalanges ordinali, acieque descripta ipse in fronte locum sumit. Inde animadvertisens ferocius concitatusque solito venire Scythas, jaculatores rapim exscendere ex equis jubet, sicque procedere adversos barbaris, maturo gradu, nusquam remissa jaculatione; post eos universum ipse medius agmen animans ducat. Audacter imperata faciunt præmissi

C adeptus, reputando videlicet comparandoque, et memoriam animadversionemque cunctis eventibus adhibendo. Tunc ergo statim equo consenso simul phalanges ordinali, acieque descripta ipse in fronte locum sumit. Inde animadvertisens ferocius concitatusque solito venire Scythas, jaculatores rapim exscendere ex equis jubet, sicque procedere adversos barbaris, maturo gradu, nusquam remissa jaculatione; post eos universum ipse medius agmen animans ducat. Audacter imperata faciunt præmissi

Trium ibi dierum quiete capita, Tzurulum se transtulit: unde non cito sibi migrandum cum statuisset, castra suis, quæ tum erant, omnibus copiis satis ampla capiendis ad orientalem oppidi metatus partem, vallo ea fossaque munivit, quoad abunde tuta credidit, ut iis, quod mox fecit, Augustale suum,

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁶⁶ ἐπιφωσκώσης. ⁶⁷ ποταμὸν τὸν πόλεμον. ⁶⁸ βοτῆρας. ⁶⁹ Ῥωμαῖων. ⁷⁰ ἐναπεπνήγοντο.

vasaque ac militarem universam principalis domus in oppidum Tzurulum Scythæ quoque veniebant; sed ut præoccupatum ab imperatore cognoverunt, trajecto amne qui per planitatem non longe a Tzurulo fluit (Xerogypsum (27) indigenæ nominant) medio spatio inter fumen et oppidum castra posuerunt, sic amplexi ambitum murorum urbis, ut eam undique clausam obseptamque circumcisiderent: imperator vero intus interceptus quasi obsessus teneretur. At succedente nocte *Di reliqui pariter bellatoresque sub armis* (quod Calliope Homeri caneret) carpebant somnos. Verum imperatori Alexio *dulcis non sovit lumina somnus*, sed vigil ingenium torquebat, exquirenda secum ratione, si qua expediti posset, audaciam barbaricam arte frangendi; quandoquidem ad id aperto Marte tentandum vires minus suppetebant, longe impari Romana paucitate ad innume-rabilitatem exercitus Scythici, ita ut pugna æqua patente campo sine culpa temeritatis, quam certæ clavis præsens supplicium exciperet, iniri nullo modo posset. Observavit autem dux sagacissimus structum exstare oppidum Tzurulum in eminenti colle, unde pronus despectus esset in vastum camporum æquor per quod se immensa Scytharum multitudo diffuderat. Hunc situm et stativorum hostilium et sui oppidi solertia trabendum ad occasionem furti bellici acre ad talia iugenum decrevit. Res in hunc modum composita est. Conquisitos agro toto atque oppido con-portari currus imperiali-um eorum rotas axibus commissas, sed a plaustris ac temenibus avulsas funibus religandas curat, sicque ordine continuo dispositas **216** suspendit e pinnis viuri summo collis jugo ædificati. Nec mora parentibus pro se cunctis, quippe urgente jubentis præsentia, constituitur una hora spectaculum inopinatum pendentium serie perpetua, e meanium Tzuruli pinnis, qua in præcepit imminent, revin-ctorum funiculis orbium ligneorum transvexit axibus ita fixorum ut bini connecterentur. His nocte paratis diluculo imperator surgens sese ipse armat, armarique omnes jussos portis mox edicit, adver-sosque hostibus quasi ad prælium statuit. Contigit autem ut ex ea ipsa parte in quam imminebant suspensæ in meanium pinnis rotæ, Romana quoque explicaretur acies, et eadem linea e diametro contra staret hostilis exercitus. Imperator in mediis de more Romanis copiis præsens, edixit, ut quam primum classicum insouisset omissis milites equis lento et otioso gradu in hostem vaderent, arcu maxime ac jaculis procul utentes, sicque arciem in se Scythicam elicere conarentur. Ubi vero barba-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²⁷ εῖχεν. ²⁸ ἡδυμος. ²⁹ κατασοφίσηται. ³⁰ Desunt voces ιδῶν τοίνυν ὡς το πολύχνιον. (sic) τούτο ή Τζουρουλός ἐπί λόφου ἀνεστηκότος τετέλχιστο. ³¹ ἀναθαρέψησαι. ³² ἐνενόησε καὶ. ³³ ἀλλήλοις. ³⁴ δεσμούμενοι. ³⁵ τοὺς στρατιώτας τοῖς βαρβάροις. ³⁶ μὲν τῆς. ³⁷ τχῆση.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ

(27) Xerogypsi fluvii ieminiuit Theophylactus Simoc., lib. vi, cap. 3.

τροχοὺς μετὰ τῶν ἀξένων ἀνωθεν κατὰ κατακρη· Τοῦτο ταῦτα κατὰ τὸ τοῦ βασιλέως παράγγελμα. Καὶ ἀθρόοι μὲν ἐπαράξαντες ἡσαν οἱ Σκύθαι σὺν ἀλαλαγμῷ βαρβαρικῷ ἐπόται κατὰ τῆς ἡμεδαπῆς παρατάξεως, πεζῇ καὶ βίδην κατ’ αὐτῶν λεμένων πάντων, μόνον δὲ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπέχου συγκατίντος αὐτοῖς. Οἱ δὲ κατὰ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος τέχνην ὀλίγον γόνυ γουνὸς ἀμελέψαντες καὶ οἶον ἀναποδίσαντες διεσχίσθησαν ἀπ’ ἀλλήλων, ὡς οὐκ ἀν τις ἡλπίσεν, ὥσπερ θύραν τοῖς Βαρβάροις πλατυτάτην εἰς τὴν εἰσόδον ἀνεψάντες⁸³. Καὶ ἄμα οἱ μὲν Σκύθαι εἰσὼ τοῦ⁸⁴ στρατίου τῆς ἐκατέρωθεν φάλαγγος⁸⁵ ἐγένονται, οἱ δὲ τροχοὶ μετὰ τινος ῥοίζου καὶ καταφορᾶς; ἐνεχθέντες ὑπὲρ πτήχων, ἀπὸ τοῦ τείχους ἔκαστος ἐφαλάρμενοι⁸⁶, ἀτε τῶν χυτοτήτων ἐκάστου τροχοῦ⁸⁷ ἀποκρουσθεισῶν ἐκ τοῦ τείχους, καὶ οἶον ἀποσφενδονηθεισῶν, εἰς μέσους τοὺς ἐπότας τῶν Βαρβάρων ἐξεκαλύθησαν, βύμην λαδόντες σφοδροτέραν⁸⁸, τὸ μὲν καὶ ἀπὸ τῆς ἀθρόας καταφορᾶς τῷ φυσικῷ πειθόμενοι βάζει⁸⁹, τὸ δὲ καὶ ῥοπήν λαδόντες ἀκάθεκτον ἀπὸ τοῦ κατάντους τοῦ τόπου⁹⁰ σφοδρῶς τε τοῖς Βαρβάροις ἐνέπιπτον⁹¹, καὶ πανταχθέν αὐτοὺς περιέθισον τὰ σκέλη τῶν ἐππων ὥσπερ θερίζοντες καὶ ἀμφότερα ἐκατέρωθεν ἀπὸ τε τῶν ἐμπροσθῶν καὶ ὀπισθίων μερῶν διατεμόντες, ὅκλασσες τοὺς ἐππους ἐφ’ ἀ μέρη τὴν πληγὴν ἀνεδέκαντο⁹² κατηνάγκασσαν, καὶ τοὺς ἐπότας συγκιτασαλεῖν, ὃν ἐπ’ ἀλλήλων καὶ συχῶν πιπτόντων, ἐξ ἐκτέρου δὲ καὶ τῶν στρατιώτων κατ’ αὐτῶν λεμένων, καὶ δεινῆς τῆς μάχης τοῖς Σκύθαις πανταχθὲν ἐφεταμένης, οἱ μὲν τοῖς πεμπομένοις ἀνηροῦντο βέλεσιν, οἱ δὲ διὰ τῶν δοράτων ἐπλήγοντο, τῶν δὲ λοιπῶν οἱ πλείους ὑπὸ τῶν τροχῶν σφεδρῶς καταφερομένων συνωθόμενοι πρὸς τὸ βένμα τοῦ ποταμοῦ ἀπεπνίγησαν. Τῇ δὲ μετ’ αὐτήν ἐπει πάλιν τοὺς καταλεφθέντας Σκύθας πρὸς πόλεμον ὀρμῶνταις ἐώρα τοὺς ὑπ’ αὐτὸν δπαντας τεθαρρήκοτας κατανοήσας, δπλείσαθαι παρκελεύσατο. Σιδηροφορῆσας δὲ καὶ αὐτὸς καὶ πολέμου σχῆμα διατυπώσας πόλεις τὸ πρανές κάτεισιν. Είτα δὴ τὰς φάλαγγας ἐπιστέψας κατὰ πρόσωπον τοῖς Σκύθαις ἵστατο, ἐφ’ ὃ τὸν μετ’ αὐτῶν, ὡς ἐνδόν, συνάψαι πόλεμον. Αὐτὸς μὲν οὖν τὸν⁹³ μέσην τῶν ταγμάτων εἰχε χώραν· μάχης δὲ καρτερᾶς γενομένης τὴν νικῶσαν τηνικαῦτα παρ’ ἐλπίδας αἱ Ῥωμαῖκαι εἶχον φάλαγγες καὶ ἐδίωκον τούτους ἀκρατῶς. Ἐπεὶ δὲ ἵκανον διάστημα τούτους ἐώρα διώκοντας δὲ αὐτοκράτωρ, δεδιὼς μὴ λιχῶντες τινες αἰρινθίως ἐπειπεσάντες τοῖς Ῥωμαῖοις παλιντροποῦ τὴν τῶν Σκυθῶν φυγὴν ἀπεργάσωνται, καὶ προστεθέντες τούτοις καὶ οἱ φεύγοντες, μέγα τὸ δειγόν τῇ Ῥωμαῖκῇ στρατιῇ ἐπάκωσιν, ἐπιπασίας πυκνῆς ποιούμενος, ἀνασειράζειν τοὺς χαλινοὺς καὶ τοὺς ἐππους ἀναψύχειν, τοῖς στρατιώταις ἐκέλευεν. Οὕτω γοῦν κατὰ τὴν

A ros pronos in impetum contra se ruendi cernerent jamque ad coniunus accedendum exhortari equos audirent, terga ex composito verterent; sic tamen furiosam fugam moderarentur, ut in aliam alii partem a se invicem discedentes, hixtum in medio patente quasi phalangis perrupta relinquerent, per quoniam penetrantes hostes admoveant se propius muri oppidi. Et erant supra murum dispositi qui in id unum invigilarent: quibusque mandatum erat ut ubi scissam in partes duas Romanam aciem ingressosque per eam scissuram proiectos ad muri viciniam Scythas cernerent, gladiis repeante strictis funes quibus rotæ religabantur e pinnis rumperent easque conjugatas cum axibus una præcipites dorsum darent. Successere omnia e sententia voloque B imperatoris. Itum in Scythas lento incessu, solo inter Romanos Augusto equitante præsentemque dante operam ut cuneta ex usu cogitati strategematis apte fierent. Furunt contra Scythæ, minisque eum ira crescentibus expedient serocem impetum spe mox invadendæ cominus pugnæ cum iis quorum jaculatione procul tuta petebantur. Ruentibus addit calcar fuga simulata Romanorum, discessioneque phalangis obliquatis mutuoque aversis artificiose recedentium genibus, iter aperit blande pellax, et sine suspicione insidiosum, pari nostri contemptu sive fiducia sese inferentibus barbaris. Per illi quasi latissimum ostium, ut cum magno clamore ac convicio coeparent inveni, per reverunt equites Scythæ: donec in eos divisa phalangis velut fauibus nimirumque clausos superne devolutæ rotarum orbite subitum obiecere terrorem. Alta ruina in durum allisi solum orbes lignei reflectebantur resultu plusquam culitali; tum in pronum vergentem nacti declivitatem, apte librati transversis axibus, impetu juxta 217 strepituque ac fragore maximis, in barbaros intorti evolvebantur, nihilo lenius quam si muralibus machinis excussa pondera fulminea perniciitate ruant. Circumveniuntur novæ undique appulsi pestis Scythæ, crura equorum quibus vehebant varie demetente plastrorum procella: alii ab anteriore parte incidens malum volubile pedes priores armatos contuderat; alios forte aversos nacta rotarum præcepis vis in posterioribus læserat calcibus. At quacunque parte vulnus equus acceperat, in eam necessario elandicans excedere cogebat equitem, nisi secum afflictum trahebat in casum. Strages ergo liebat virorum equorumque, in acervos se cumulans grassante assidue pernicie, non modo incursu præcipitanum rotarum, sed jam etiam multo allisi impulsuque, dum qui rotæ ruentis incursu, sternunt, comitem et commilitonem suum mole sua in casum communem abripit: ac ne in hoc ruina sistit, sed ab uno percusso toti ordines pessum truduntur, et Romanis nova felicitate ipsa Scytharum

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁸³ ἀνοίξαντες. ⁸⁴ τῶν. ⁸⁵ φαλάγγων. ⁸⁶ ἀφελόμενοι. ⁸⁷ τροχῶν. ⁸⁸ σφοδροτάτην. ⁸⁹ βάζει. ⁹⁰ τοῖς. ⁹¹ τὰ βάρικρα ἀνέπιπτον. ⁹² ἐδέξαντο. ⁹³ τὴν.

corpora in Scythes vicem telorum fungentia, militanti. Coorluntur inter hæc ab utroque latere nostri barbarosque impeditos et percusos, qua procul ejaculandis sagitis, qua coninus fodiendo eos infestis hastis otiose concidunt. Nec sola rotarum impellentiumque corporum calamitas fuit; accessit in partem cladis torrens unda propinquai amnis, in quem multi rotatorum superne axium mole motuque correpti barbari submersi sunt. Postridie residuos Scythes repelere prælium velle conspicatus imperator, suos et ipse recenti successu audaces armari ac contra prodire jubet; et in ipsa declivitate acie formam ubi ex arte descripsit, sibique in ea media locum pugnaturo sumpsit, vertant in hostem vultus, pugnamque cum adversis capessant, edicit suis. Nec penes Scythes mora fuit; miscetur prælium atrox. Vincunt præter spem Romanæ phalanges, barbarosque in fugam incumbentes longo spatio magnis animis sequuntur. Suspecta res prudentissimo imperatori fuit, verenti ne quo forte in loco subsidentium insidiarum Scythæ consciæ in eas astu Romanos abreptum irent; sicque nostris aut cæsis aut vicissim fugientibus insidiatores cum prius fugacibus pugnam acriorem instaurarent magna clade modo vincentium. Conventis ergo laboriose per equitationes crebras commonitisque plerisque suorum, ut frenos reflecterent equisque requiem darent, incolumes re luxit universos. Sic ea die ambo a se invicem exercitus disjuncti sunt, Scythico in fugam verso, Romano cum suo imperatore manifestæ victoriae compote in propria castra redeunte. Vici Scythæ et victos confessi Bulgarophygum inter ac parvam Nicæam tabernacula fixere.

Adulta porro jam hieme, putavit imperator e re fore, si Constantinopolim rediret, quo et se ipsum, et majorem partem exercitus, e longa et varia tot certaminum fatigatione resiceret. Divisis ergo bisariam copiis, quod earum magis vegetum integrumque fuit, id opponendum hostibus adhuc armatis reliquit ibidem sub cura ducum duorum, **218** Joannis nempe et Maurocatalonis Nicolai, de quorum utroque sæpe superius mentionem fecimus, dato ipsis mandato, præoccupandi præsidii idoneis oppida singula, ne in Scytharum potestatem venire cogerentur: præterea corradendi abducendi ex regione universa pedites rusticos una cum plaustris et bobus ipsa trahentibus. Jam tum enim providens parabat quæ ad expeditionem veris insequentis, qua conatum omnem intendere decreverat ut Scythes debellaret, sibi profutura opinabatur. Hunc in modum dispositis omnibus, Byzantium revertitur.

Α ήμέραν ἐκείνην ἅμφω διαστήτην τὰ στρατεύματα. Οἱ μὲν γὰρ φυγάδες, ὁ δὲ βασιλεὺς χαίρων νικητῆς λαμπρὸς πρὸς τὴν ίδεαν παρεμβολὴν ἐπάνεισιν. Οἱ δὲ Σκύθαι καταχράτος ἡττηθέντες μεταξὺ τοῦ Βουλγαροφύγου καὶ τῆς μικρᾶς Νικαίας τὰς σκηνὰς ἐπήγνυντο.

Β Χειμῶνος δὲ ἡδη ἐπικαταλαβόντος, δεῖν Ἔγω διυτοκράτωρ εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανελθεῖν, ἐφ' ὃ ἐαυτὸν τε καὶ τὸ πλέον τοῦ στρατοπέδου τῶν πολλῶν ἀγώνων ἐπανακτήσασθαι. Διελδμενος οὖν τὰς δυνάμεις, καὶ εἰς ἀντίπαλον μοίραν ἀποκρίνας δόπσοι εὐψυχτεροι τοῦ παντὸς ἡσαν στρατεύματος ἡγεμόνας τούτων τὸν τε Ἰωάννην καὶ τὸν Μαυροκαταχαλῶν Νικόλαον προεβάλλετο, περὶ ὧν πολλάκις φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωτεν, ἐντειλάμενος αὐτοῖς ἐν ἐκάστῳ μὲν τῶν πολιχνίων ἀποχρῶντας εἰσαγαγεῖν στρατιώτας εἰς τὴν αὐτῶν φρουρὰν, πεζοὺς δὲ ἐξ ἀπίστῃς τῆς χώρας μετὰ ἀμάξιον καὶ τῶν ταύτας ἐλκήντων βοῶν ἐξελάσαι. Βουλόμενος γὰρ Ἐαρος ἐφισταμένου τῆς κατὰ τῶν Σκυθῶν καρτερώτερον ἀνθέξεσθαι μάχης προεμέλετα τε καὶ ηύτρεπτις τὰ συνοίσοντα. Οὕτω γοῦν ἀπαντα διαθέμενος ἐπανέρχεται πρὸς τὸ Βυζάντιον.

ΑΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ Η'.

ANNÆ COMNENÆ ALEXIADIS LIBER VIII

219 ARGUMENTUM.

Debellatum cum Scythis ingenti prælio, quo gens universa uno die delecta est. Conspiraciones duæ detectæ.

PERIOCHE.

Imperator ad opem ferendam Chærocabachis advolat. Suis tempus constituit sequendi. Cura ejus ad custodiam oppidi Chærocabchorum. Exploratio solers hostilis exercitus. Consilium audax. Imperatoris adhortatio ad suos; eorum timor. Eruptio Alexii in Scythes improvisa et felix. Romani Scythicis induiti vestibus Scythes fallunt et vincunt. Reditus imperatoris Constantinopolim triumphali quadam pompa. Palæologi eum procul cernentis dubitatio. Comitas imperatoris. Ejus mores atque ingenium Palæologo perspectissimum. Admiratio et gratulatio publica ob celerem victoriam. Palæologi dolor quod pugnæ non interfuerit. Totum hujus victoriae decus uni Alexio proprium. Byzantinorum plausus 220 et acclamationes. Exceptio subinvida Nicephori adversus victoriam Alexii. Scythæ nihil debiliores aut mitiores hac clade facti, usque ad suburbia Constantinopolis excurrunt. Templum S. Theodori martyris concursu Byzantinorum antea celebre, tunc desolatum. Tzachas mari potens et Romanis infestus, portus et oras omnes piraticis grassationibus vexat. Anxietas imperatoris. Consilia Tzachæ funesta Romane rei. Fœda hiems Constantinopoli. Diligentia Alexii. Exercitus terrestris cur ad oram maritimam collectus. Veterani in urbium præsidia dispersi. Novi delectus. Quæ genera tyronum Alexius probaret. Ejus solers exploratio locorum. Situs castrorum ad Cherenum vicum peropportunitus. Sollicitudo Alexii forti fiducia conjuncta. Comani colloquio de pace tentati faciles se præbent. Obsides dant et jurant fœdus, ac pugnam in Scythes depositum. Velitationes inter ipsos. Cautio providi ducis in trajectione annis. Metuendum et a sociis. Agmen auxiliare procul visum hostile existimat. Rhodomerus fidus explorator. Prospera Romanorum in Scythes pugna. Neantzes proditor in custodiam datus. Alexii dexteritas in Scythis eludendis. Scythæ Comanos frustra sibi conciliare conantur. Hi pugnam contra eos flagitant, additis minis ni concedatur. Incertus imperatoris animus. Prælium tandem decernit. Ad id Dei opem implorat cum universo exercitu. Lampadum et cereorum religiosa succensio. Velites graviter armati. Romane aciei forma. Scytharum immensa multitudo et plaustrorum vallum insuperabile. Quidam e Scythis transfugiunt. Imperator a Comanis cavit. Ingens carnificina Scytharum. Aqua pugnantiibus in aciem delata. Scytharum tota gens una die deleta. Romani primo prælio Scythes contempserant, ideo vici justo Dei iudicio. Nunc contra in infirmitatis suæ conscientia divinitus videntes. Synesius cum imperatore agit ut captivi Scythæ interficiantur. Id imperator præ humanitate renuit. Scythæ captivi nocte trucidati. Augusti eam ob rem ira in Synesium. Comani abeunt insulatato imperatore. Castra Romana cur alio translata. Melisseni Cæsaris adventus et gratulatio. Augusti constans promissorum fides. Perfidia speciem ipsam vehementer horret. Liberalitas ejus in Comanos. Joannaces cum Comanis recedentibus missus. Finis belli Scythici. Virtus in eo ingens Alexii perspecta. Ariebis et Umpertopuli conjuratio. Clementia imperatoris in eos convictos. Expeditio in Dalmatas. Joannes Sebastocratoris filius Dyrrhachii dux meditatae defectionis accusatus. Argyrus Caratza missus Dyrrhachium. Litteræ Augusti ad Joannem. Aliæ ad Dyrrhachenses. Mandata Caratæ data. Sebastocrator ad imperatorem pro filio accurrit. Familiaris charitas fratribus imperatoris et sebastocratoris. Sebastocrator filium accersit. Et ejus causam iracunde atque impotenter agit. Mansuetudo imperatoris. Minæ sebastocratoris in Adrianum magnum domesticum ejus et Augusti fratrem. Joannes liberalitate Augusti criminis solutus. Theodori Gauræ virtus et felicitas. Gregorius ejus filius filiam sebastocratoris sibi despondet. Affinitate dirimuntur ea sponsalia. Gregorius tamen ab imperatore in aula retentus, ægre ferente patre, quem frustra delinire conatur Augustus. Gauræ filium secum injussu imperatoris abducit. Sed eum remittere cogitur. 221 Sponsalia Gregorii Gauræ cum una ex sororibus Annæ. Pueri contumacia, et consilium de fuga, communicatum et probatum quibusdam imperatoris ministris. Michael pincerna coniurationem Augusto indicat non credenti. Gauræ puer sacrum mucronem quo latus Christi punctum est subripit. Deprehensus in custodiam datur. Ejus conjurati alii alio dispersi sub custodia.

ΑΛΕΞΙΑΣ Η.

Μεμαθηκώς δ αύτοκράτωρ ὡς ἀπόδοιράν τινα οι τῶν Σκυθῶν ἡγεμόνες ἀπολεξάμενοι, κατὰ τῶν Χοροβάκχων (28) ἐξέπεμψαν, καὶ προσδόκιμος ἡ τούτων ἀρχὴς ἦν, δοκοῦ; ἐκεῖνος θερμούργης περὶ τὰς

A Ibi cum didicisset imperator segregasse duces Scytharum ex toto exercitu lectam manum, quain adversus Chœrocabchos miserant, exspectarique illuc adventum eorum, vir ad rei gerendæ occasio-

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(28) Χοροβάκχων. Chœrocabchorum oppidum exstinctum Constantinopolim inter et Adrianopolim, ad Meleam fluvium. Adjacentes oppido campos explicando aciei, et castris locandis percommodos, ele-

ganter describit Nicetas in Manl., lib. I, n. 5. Agunt etiam de iisdem Zonaras, Scylitzes, et Glycas in Constantino duca, et Otho Frising. in Chiron. Vide Notas ad Cinnam. pag. 41.

nes igneus, et ad omnia quamvis subita nunquam non parato ac præmeditato similis; etsi nondum diem septimum in aula regiae quiete transegerat, nondum balneas inierat, ne pulverem quidem adhuc nuperis præliis collectum excusserat, convocat tamen confessim præsidiarios urbis, et quolquit recentis ascripti militiæ ad manum fuerunt, omnes sere numero quingentos; quos cum nocte armasset tota, circa diluculum cum iis exit, missis eodem tempore qui, cognatis, affinibusque suis ac consanguineis, tum cæteris quoque magnatibus et enectoris fortunæ viris, ad Romanam militiam allectis suo nomine nuntiarent se proficiisci contra Scythas. Erat ea dies Parasceve Dominicæ quam vocant Carnis priviæ, qua die consignatas litteras ad eos quos dixi quoquoversum dimittens, in ipso procinctu expeditionis subitariæ, mandare jam nunc occupabat (quoniam repentina coactus nuntio incursionis Scytharum in Chœrobacchos, eo suppetias accurrens necessario absuturus esset) ut ipsi quoque per hebdomadam Dominicæ quæ ab eis casei vulgare Tyrophagi obtinet nomen, sibi cum copiis auxilio venirent: Intermedios enim, inquietabat, hos dies vobis ad quietem indulgeo, ne importune rigidus, primumque imbecillitatis humanæ memor æxiliu- rum militarium continuator videri queam. Ab his recta Chœrobacchos tendit, ingressusque oppidum obserat, clavesque ipse sumit; tum quos habuit famulorum fidissimos per murorum circuitum dispositus, addito gravi mandato, ne indormiscerent custodiæ creditæ, sed intenta vigilia muros obeuntes, observarent caverentque, ne quis eo civium ascendens Scythas alloqueretur. Oriente sole apparuerunt expectatae Scytharum turmæ, collem insidentes Chœrobacchorum muro contiguum. Ex iis ibidem ad sex millia divulsi, prædatum in omnem late circum regionem excurrerunt, usque ad Decimimum, locum decem 222 sere stadiis Constantiopolis remotum, unde puto et nomen invenit. Reliqui Scythæ in eo quod dixi jugo manserunt. At impe-

A ἐγχειρίσεις, καὶ τοῖς αἰφνιδίοις δεὶς ὡς προπαρεκευασμένος δεικνύμενος, μήπω ἔδδομην ἄμεραν θαυμὸν ἐν τοῖς βασιλείοις διαναπαυσάμενος, μηδὲ βαλανέου τυχῶν, μηδὲ τὸν ἐκ τῶν 36 πολέμου κονιορτὸν ἀποτινάξαμενος, παραχρῆμα τούς; ἐπὶ τῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως τεταγμένους, καὶ δόπτοις νεόλεκτοι, ἀναλαμβάνεται ὡσεὶ πεντακοσίους τὸν ἀριθμὸν, καὶ ὀπλίσας δι' ὅλης νυκτὸς, κατὰ τὸ περιόρθον ἔξεισι. Τηνικαῦτα δὲ δῆλην καθίστησι τὴν αὐτὸν πρὸς τοὺς Σκύθας ἐξέλευσιν· τοῖς δὲ ἐξ αἰματος καὶ ἀγχιστείας προστήκουσιν αὐτῷ συγγενέσιν, καὶ τοῖς ἀλλοις ὀπόσιοις τῆς μείζονος τύχης ἡταν, καὶ τῷ Ρωμαϊκῷ στρατεύματι συγχετειλεγμένοι (Παρασκευὴ δὲ ἡ τῆς Ἀπόκρεω [29], ταῦτα διὰ τῶν ἀποστολῶν παραχειλευσάμενοι; ὡς δρά γοῦν Ἐγὺν μὲν δπειμ τὴν Σκύθων κατὰ τῶν Χοιροβάχχων δξεῖαν μεμαθηκώς κίνησιν, ὅμεις δὲ ἀλλὰ κατὰ τὴν ἔδδομάδα τῆς Τυροφάγου (30).) στρατεύσατε πρὸς ἡμᾶς. Τές 30 γάρ μεταξὺ τῆς τε Παρασκευῆς τῆς Ἀπόκρεω καὶ τῆς Τυροφάγου δευτέρας ἡμέρας ὅμιλη ἐφίμη μικράν τινα φρατώνην, ὡς μὴ βιρύς τις καὶ ἀδάκριτος δόξαιμι. Ἐκεῖνος μὲν οὐν παραχρῆμα κατευθὺν Χοιροβάχχων διλαυνε, καὶ εἰσαθῶν κλείει τὰς πύλας· τὰς δὲ κλεῖς αὐτὸς ἀναλαμβάνεται. Εἴτα τοὺς εῖνους ἀπαντάς τῶν θεραπόντων περὶ τὰ κρήδεμνα καθίστησι τοῦ τείχους, ἐγκελευσάμενος 31 μὴ ἀναπεπικέναι, ἀλλὰ ἀπαγρυπνοῦντας 32 περιαθράν τὰ τείχη μη πού τις ἀνελθῶν καὶ προκύψας δμιῆσεις τοῖς Σκύθαις. Ἀνισχοντος δὲ τοῦ ἡλίου, καὶ οἱ ἐπικόμενοι τῶν Σκύθων κατελαβόντες, κατὰ τὸν συγχειλημένον τῷ τείχει τῶν Χοιροβάχχων αὐχένα ἔστησαν. Ἐξ ὧν τηνικαῦτα ἀποκριθέντες, ὥστε ἐχιλιάδες, εἰς προνομήν διεσκεδάσθησαν, ἐφθακτές μέχρις αὐτοῦ τοῦ Δεκάτου (31) ὥστε δέκα σταδίους τῶν τείχων ἀπέχοντος τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων ἐξ οὗ, οἵμαι, καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἔκτηστο. Οἱ δὲ λοιποὶ αὐτοῦ που διαμεμενήκεσσαν. Οἱ δὲ ἀνελθῶν διὰ τοῦ τείχους εἰς τὰς ἐπαλήξεις περιεσκοπεῖ τὰς πεδιάδας καὶ τοὺς βουνούς, εἰ που καὶ ἔτερα δύναμις 33 τούτοις ἐπεισιν, εἰ που λόγους καθίσαντες

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

34 Deest vox θαυμόν. 35 τοῦ. 36 τά. 37 παραγγέλλας. 38 ἐπαγρυπνοῦντας. 39 ἐπεραι δυνάμεις.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(29) Παρασκευὴ τῆς Ἀπόκρεω. Feria v hebdomadæ, quæ Latinis Hebdomada Septuagesimæ dicitur. Vide Allat. *De hebdom. Græcor. et Petavium ad Niceph. CP.*

(30) Ἐδδομάδα τῆς Τυροφάγου. Hebdomadæ, seu Septimanam Quinquagesimæ. Vide supra, pag. 51.

(31) Δεκάτου. Locus sicut ab urbe Constantinopoliana 10 stadiis dissipitus, unde, ait Anna, appellationem videtur sortitus. Illyrius meminit Theophanes, an. 32 Justiniani. Exstitit præterea aliis, ejusdem serme nominis, intra urbem, nisi quod pro Δεκάτῳ, voce a Latio dicta, Δεκάπον nuncupatur: unde porta Decimini dicta, quem in Hippodromum per cochleam ducebatur. Auctor Chronicæ Alexandr. tradit Gratianum Aug. cæsum suisse ἐν τῷ ἀνέρχεσθαι αὐτὸν εἰς τὸ πτερύγιον Κωνσταντινουπόλεως θεωρῆσαι διὰ τοῦ κοχλίου κατὰ τὴν θύραν λεγομένου Δεκάμου. Ex quo loco emendandum

D alter in Zenone, apud eundem scriptorem: Καὶ ἐσφάγη εἰς τὸ κοχλίον τοῦ παλατίου κατὰ τὸ Δέκατον, ὡς ἀνέρχεσθαι εἰς τὸ πτερύγιον θεωρῆσαι διὰ τὸ Δεκάτον. Perperam enim editum Δόκιμον, quois fugit eruditum interpretum. Porro vicos et oppida nonnulla a numero stadiorum et milliarium nomen sumpsisse notum est, ut fuere Hebdomodum juxta Constantinopolim, et aliis ejusdem nominis locis juxta Florentiam in Etruria, ubi hodie abbatia Septimaniana, ut tradit Ughellus, tom. II. Ital. sacra, pag. 54. Castella duo Qixi nominis appellata, in Dardania unum, in Mysia alterum, quorum Procopius meminuit, et tertium juxta Alexandria, ubi S. Anastasia patricia monasterium exstruxit, ut est in Synaxariis 10 Mart. Occurrit præterea Nonum juxta eundem urbem Alexandriam apud Moschum in Prato spiriti, quod ita dictum invenit, quod ab urbe novem milliaribus distaret, c. 105, 177, 181.

μελετῶσιν ἵσως τὸν τούτοις προσθαλεῖν ἐπιχειρή-
σοντα κατασχεῖν. Ως οὖν οὐδέν τι τοιοῦτον ἐθεάσατο
(περὶ δευτέρων τῆς ἡμέρας ὥραν ὅρῃ τούτους οὐ
πρὸς μάχην τύπεπισμένους, ἀλλὰ πρὸς τρυφὴν
καὶ ἀνάπτωσιν ἀποκλίναντας), πλῆθος δὲ πολὺ τού-
τος;¹⁰ ὅρων καὶ τοῦ μετ' αὐτῶν κατὰ συστάδην μὴ
κατατολμῶν πολέμου, ἐν δεινῷ ἐποιεῖτο, εἰ τὴν
πεπανταλημένην χώραν, καὶ αὐτοῖς τοῖς τείχεσι
τῇ, βασιλευούστης τῶν πόλεων προσπελάσαιεν, καὶ
ταῦτα αὐτοῦ ἐκεῖθεν ἀληλυθότος¹, ἐφ' ὅ τούτους
ἀποσοῦσι τῆς χώρας. Μετακαλεσάμενος οὖν τοὺς
ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας καὶ τὴν γνώμην αὐτῶν δοκι-
μάσαις βουλήμενος, ἐφη· Οὐ χρὴ ἀποδειλῆσαι πρὸς
τὸν πλῆθος τῶν Σκυθῶν ἀφορῶντας. ἀλλ' εἰς
θεὸν ἡλικίας τὸν μετ' αὐτῶν συνάγαι πόλε-
μον, καὶ εἰ μόρον διογνωμορήσαιμεν, πέποιθα ως
ἡττήσομεν αὐτοὺς κατὰ κράτος. Τῶν δὲ ἀπαναι-
νομένων πάντη καὶ πρὸς τὸν λόγον ἀναβαλλομένων,
ἴκενος εἰς φίδιον ἐμβάλλων πλείστους τοὺς αὐτοῦ, καὶ
ἀνεγέρων εἰς κίνδυνον, φησίν· Εἳρ οἱ εἰς προο-
μήν ἐξελθότες² ἐπανέλθουσεν αὐθίς, καὶ μετὰ
τῶν πυρότων ἐρωθεῖσεν, προύπτες δὲ κινδυνος,
ἡ τάρα κατὰ³ τὸν καστρον παρ' αὐτῶν κατασχεθήσε-
ται, καὶ ἡμῖς⁴ παρυάλωμα φόρου γενησόμεθα,
ἢ παρ' οὐδὲν ἡμᾶς λογισμίσοις ἵσως τοῖς τείχεσι
τῆς πόλεως προσπελάσατες οὐκ ἐγχωρήσουσιν
ἴμιν εἰς τὴν βασιλίδα πόλιν εἰσελθεῖν, αὐτοῦ
κού περὶ τὰς κύλας αὐτῆς αὐλισάμενοι. Λοιπὸν
κινδυνεῦσαι ημῖς κρήνη, καὶ μὴ ἀράρδων ἀποθα-
ρεύῃ. Ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἡδη δέξιμι, καὶ δύσσοις βού-
λεσθε προεκδραμότος ἐμοῦ, καὶ δεῖ μέσον τῶν
Σκυθῶν εἰσπηδήσατος, συνέψεσθε⁵ δύσσοις δὲ
τούτῳ οὐ δύνασθε, η μὴ βούλεσθε, μηδὲ τῶν
κυλῶν ἀκτός γένησθε.

occasioneaque negligite quoad qui prædatum abiere sex millium numero salvi revertentes his tot quos
horreis canjungantur. Quid tum? vincetis congregatos in vosque intentos scilicet, qui dispersos aliud-
que agentes formidatis contra intueri? Id tunc profecto præsentius haud paulo periculum erit, in cuju^s
flamnam ex hoc sumo resiliatis. Aut enim admoti muris expugnabunt oppidum, nosque universos occi-
dione occident: aut, si odorati nostram ignaviam indignos nos putabunt qui vel brevi tempore ipso-
rum impetum moremur, ultra progredientur usque in urbem regiam omisis nobis frustraque tum domos
ac socios, quo anhelare videmini, respectabitis, aditu patriæ per barbaros a restra inertia comeatum na-
clos castrorum suorum usque ad portas Constantinopolis promovere, deinceps vobis intercluso.
Quæ cum ita sint, reputandum unicuique secum est nihil restare aliud nisi occasio[n]m honestæ mortis
invadendo periculo pro aris et sociis oppetenda. Ego quidem in id certus paratusque sum; atque adeo
ecce jam nunc eo seror. Sequetur qui rolet restrum præcurrentem atque in medios recta Scythas irruen-
tem. Quicunque id non potestis aut non vultis, manete, licet, ac si tantus timor est, obdite pessulum portis
et muliebriter clausi brevem mortis moram obicibus valvarum lucramini.

Παραχρῆμα γοῦν διὰ τῆς ἀπονενευκαίας ὡς πρὸς
τὴν λίμνην (32) πύλης, διπλισάμενος ἔξεισι. Καὶ πα-
ραδραμῶν τὰ τείχη, καὶ μικρὸν παρεγκλίνας, ἐξ ὅπι-
σθιων τοῦ αὐχένος (33) ἀνεισιν. Οὐδὲ γάρ συνάψαι

A rator consensis murorum pinnis omnem undequa-
que regionem speculabatur, campos lustrans oculis,
collesque observans, ac curiosissime inquirens,
num et quæ qualesve aliae præterea barbarorum
copiae adessent: an non quædam alicubi jacerent
in insidiis, quæ in eos qui forte contra oblatas egre-
derentur repente consurgerent. Ut satis constituit
nihil eorum esse, iterum oculos advertit ad pro-
pinqua quæ dixi stativa hostium, observavitque
ipsos circa secundam diei horam, nihil inimis quam
pugnam cogitantes, remissione se passim ac lasci-
viæ dedere securos belli atque hostis. Occasio ap-
parebat egregia vincendi. Sed multitudo ingens
barbarorum infringebat andaciam suborientem la-
cessendi palam prælii. Aliunde tamen angribat ma-
gnuni animum licentia barbarica prælani late jam
comprehendens omnia, ipsaque stringere audens
urbis regiæ pomæcia; quod cum semper esset in-
dignum, tum eo tempore intolerabile, quo impera-
torem ad incursionses eorum arcendas eadem Au-
gusta civitate constaret egressum esse. Inter hos
alternos æstus convocatis militibus hanc ad eorum
explorandum animum accommodatam orationem
habuit: *Nou est despondendus animus conspecta,*
*quæ hinc appetat, multitudine Scytharum, sed con-*jecta in Deum fiducia audaci contra vadendum,**

capessendumque haud dubie prælium cum:
ipsis: quos equidem spero, modo unam in sententiam
conveniamus omnes, facile vincemus ac delebimus.

C Ad ea illi cunctari renuereque. Tum Augustus ex

ipso illorum qui sibi obstatat metu subsidium pe-
tens, exaggerando periculo admovendoque instan-

tius terrore pertrahere in sententiam sategit, in

hunc modum loqui pergens: *Quiescite ergo sane*

paludem vergit, armatus erumpit, obitisque muris

exterius cum modice declinasset, jugum a tergo

concedit, barbaris insessum. Vitandi adversi

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁰ τούτους. ¹ ἐξεληλυθότος. ² εἰσελθόντες. ³ κατ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(32) Τὴν λίμνην. Paludem, quam Melas fluvius
sestale arescens efficit. Nicetas loco citato, de
Melia: Οὗτος τούτους θέρους μὲν λειψυδρῶν εἰς χαρά-
δραν συνάγεται τεναγώδη.

(33) Τοῦ αὐχένος. Supra pag. 221, κατὰ τὸν
συγχειόλημένον τῷ τείχει τῶν Χοιροδάχων αὐχένα
ἴστησαν.

consensus ea illi causa fuit, quod utcumque perorasset, minus speraverat persuadisse se suis ut secum omnes venirent: quos si universos adesse crederet, nihil apertum Martem vereretur. A tergo igitur in medium invectus stationem Scythicam primum sibi occurrentem cedit ac sternit; nec comites continuerunt manum. Strages editur non exigua Scytharum, vivi etiam nonnulli abducuntur. Hic animo solerti ad belli artes cogitatio incidit vertendi spolia cæsorum in strategemis instrumentum; nec mora. Romanos milites Scythicis induit vestibus, Scythicisque inponit equis. Simum equos et signa militaria una cum præcisis capitis Scytharum per homines fidos advehenda intra urbem curat, dato negotio ut se illic præstolarentur. Ipse cum suis Scythica vexilla vestimentaque præferentibus descendit versus amnem non longe a Chœrobacchis flumine, qua trajecturos opinabatur Scythes alias ubi e præda redirent. Brevi revertentes illi cohortem intuerunt ad vadum fluminis, sed indicis delusi suam credentes, secure ac ludibunde se admovent. Enimvero non sic excipiuntur, at vastis ictibus; trepidatur ad inopinatum malum. Cæduntur partim, partim capiuntur barbari. Sub vesperam (Sabbatum ea dies fuit) revertitur eum captivis, posteramque lucem hæret ibidem totam. Illucescente secunda feria castro exit, bifariam divisis copiis. Prins ex iis constabat agmen qui signa vestesque Scythicas quibus usi erant ad victoriam ferebant: his accedebant captivi Scythes ab agrestibus indigenis sigillatum ducti: sequebantur ad extremum, qui capita Scytharum adempta truncis præfixaque longis hastis alte ostentabant. Post hos spatio quodam interposito procedebant Romani milites cum solitis insignibus vestibusque, iis admistus imperator claudebat agmen.

Hic incessus redeuntis erat. At Palæologus propter fervore bellicosæ indolis inoras quietis concessæ non sustinens, ipso jam diluculo Dominicæ Carnisprivii ante omnes alias Byzantio exivit, iterque locum versus ubi erat imperator non sine cura et circumspectione capesseebat, ut qui expertus nosset, quam celeres atque improvisæ Scytharum grassationes essent. In ejus cautionis usum præcedere jussera modico intervallo e servis familiaribus suis aliquot (hos enim istius viæ comites habebat) lustrareque curiose campos, nemora, semitas: ac si forte uspiam 224 Scythes observarent, curriculo nuntiatum ipsi regredenterentur. Tali cura talique proposito iter agentibus apparet procul in planicie Dimylia vulgo dici solita quos diximus imperatoris milites vestibus insignibusque Scythicis ornati. Exploratores haud dubii.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

* πλείονας. * ἀποτμηθίσας. * προσπίπτουσι. * Deest vocula καί. * παρεχομένους. * Deest vocula ὡς.

Car. Dufresnii Du Cangii nolit.

(34) Σκυθῶν ἐσθῆτας. Simile strategema recitat Polyenus, lib. 1 in Cimone.

(35) Πέροτα ποταμότ. Melam. Vide Nicetam.

A τούτο | συνέψεσθαι τούτῳ διέγνω τοὺς μετ' αὐτὸν πρὸς ἐὸν κατὰ συστάδην μετὰ τῶν Σκυθῶν πόλεμον. Καὶ πρῶτος αὐτὸς δόρυ σπασάμενος, ἐξ μέσου Σκύθας ἐκατὸν δῶμας, παίσας τὸν πρώτων: αὐτῷ ὑπαντάσαντα. Ἀλλ' οὐδὲ οἱ σὺν αὐτῷ στρατιῶται τῆς μάχης ἀπελειφθῆσαν, κάντενθεν τὸν μὲν πλείους ἔχετεναν, τοὺς δὲ καὶ ζωγράφαν ἤγον. Εἴτα ὅποια ἐκεῖνος μηχανᾶσθαι εἰλθει, τὰς τῶν Σκυθῶν ἐσθῆτας (34) τοὺς στρατιώτας ἀμφιένυντος καὶ τῶν Σκυθικῶν ἵππων ἐπιδῆναι κελεύει, τοὺς δὲ ἵππους τὸν στρατιῶτῶν, καὶ τὰς τούτων σημαῖας, καὶ τὰς ἀποτμητίσας; τῶν Σκυθῶν κεφαλὰς παραδόντες τις τῶν εὐνοιοτέρων, παραλαβόντας προσέταξεν εἰς τὸν κάστρου γενέσθαι ἀπεκδεχομένους αὐτὸν. Ταῦτα τοῖνυν οὕτως οἰκονομήσας ἐκεῖνος; μετὰ τῶν Σκυθικῶν σημαῖαν, καὶ τῶν τὰ Σκυθικὰ ἀμφιτρια περιβελλημένων στρατιῶτῶν, κάτεστιν ὡς πρὸς τὸν ἄγνο Χοροβάχχων ρέοντα πόταμον (35). διόπου καὶ τὸν ἀπὸ τῆς προνομῆς ὑποστρέφοντας Σκύθας ἐνθύει διελθεῖν. Οἱ δὲ προνομεῖς ἐκεῖνοι θεατάμενοι τούτους ἵταπέμενος; ἐκεῖστι, καὶ νομίσαντες καὶ Σκύθας αὐτοὺς εἶναι, διψιλάκτως τούτοις προσπίπτοντες; καὶ οἱ μὲν ἀγηροῦντο, ἀλλοι δὲ καὶ κατελγοντο. Ἐσπέρας δὲ καταλαβούστες (Σάβδατον δὲ ἦν), ἐπανέρχεται μετὰ τῶν δορυαλώτων. Καρτερήσας δὲ καὶ τὴν ἐπιούσαν, αὐγαζούσης; ἥδη τῆς δευτέρας, ἐξῆλθε τοῦ κάστρου, καὶ διελών τοὺς ὑπ' αὐτὸν, Ἐμπροσθεν μὲν εἰσήγαγε τοὺς τὰς τῶν Σκυθῶν σημαῖας κατέχοντας, διπισθεν δὲ τοὺς δορυαλώτους τῶν Σκυθῶν C παρὰ χωριτῶν ἔκαστον τούτων κατεχομένους?. Τὰς δὲ ἀποτμηθίσας κεφαλὰς δόρσας περιπείρας παρέτερων αὐθίς ἐν τούτοις ἀπαιωρουμένας παρεκελεύσατο οὕτω τὴν ἔδοιπορίαν ποιεῖσθαι. Τούτων δὲ διπισθεν ἐκ διαστήματος μετρίου ἀπέχων μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν καὶ τῶν συνήθων τοῖς Ρωμαῖοις σημαῖαν ἐπόμενος ἦν.

Αὐγαζούσης δὲ τῆς Ἀπόκρεω Κυριακῆς (36), δὲ Παλαιολόγος θερμούργος ὃν περὶ τὰς ποιεμικὰς πρᾶξεις πρὸ τῶν ἀλλων ἐξελγάνθει τῷ Βυζαντίου. Τὸ δὲ δεξύρβοπον τῶν Σκυθῶν ἐπιστάμενος, οὐκ ἀπεριμερίμνως τὴν ὁδοπόρων ἐποιεῖτο. Ἀλλ' ἀποδιελών τῶν συνεφεπομένων αὐτῷ θεραπόντων δλίγους παρεκελεύσατο αὐτοῦ προεκρήσιν διάστημα, καὶ τὰς πεδιάδας, καὶ τὰ ἀλτη, καὶ τὰς δύος περιαθρῶν, ἵνην εἰ πού τινες τῶν Σκυθῶν ἀναφανεῖν, ταχὺν ὑποστρέψαντες ἀπαγγεῖλωσιν αὐτῷ. Οὐτω τούν πορευόμενοι, ἐπει κατὰ τὴν πεδιάδην τὴν οὔτω χαλουμένην Διμυλίαν, τοὺς τὰ Σκυθικὰ περιβελλημένους ἀμφιτρια καὶ Σκυθικὰ σημαῖα; θεοάσαντο, εἰς τούπισω ἀναστρέψαντες, τοὺς Σκύθας ἥδη καταλαμένειν ἔφασαν. Οἱ δὲ παραχρῆμας ἐν τοῖς δπλοῖς ἦν. Κατὰ πόδας δὲ καὶ ἔτερος ἐλών διενίστατο λέγων ὡς διπισθεν τῶν τάχα Σκυθῶν

(36) Ἀπόκρεω Κυριακῆς. Dominica Sexagesima. Vide Allatium.

εἰς Ικανοῖς οἰαστίματός, Ὦρματικὴ ἀνεψάνησαν στρατιώτας, καὶ στρατιώτας κατόπιν θέοντες. Οἱ μὲν οὖν ταῦτα ἀπαγγέλλοντες τὸ μέντοι ἐστοχάζοντο τῆς ἀληθείας, τὸ δὲ καὶ παρεστοχάζοντο. Τὸ μὲν ¹⁰ κατόπιν ἐλαῦνον στράτευμα, ὡς ἀληθῶς Ὦρματικὸν ἦν, καὶ τοῖς σχήμασι, καὶ τοῖς πράγμασι, καὶ διαστάσεις αὐτῶν ἡγεμόνευε, τὸ δὲ προπορευόμενον καὶ Σκυθικῶς ἐσταλμένον τῆς Ὦρματικῆς μὲν ἥσαν ἄπαντες στρατιᾶς, Σκυθικὰς δὲ στόλας ἡμιφιένυντο, τὸν δὲ μὲν καὶ οὔτες ἐσχηκότες ὡσπερ ἡσταν ἀμφιασάμενοι ταύτας κατὰ τὸ τοῦ αὐτοκράτορος παράγγελμα, διέταν ὡς φαινόμενοι Σκύθαι τοὺς δυτικὰς Σκύθας ἐξηπατήκασιν, ὡς φθάσας δὲ λόγος ἐδήλωσε. τὸν δὲ καὶ ἀπερχόσατο τηνικαῦτα διβαστεῖς τῇ σκυνῇ τῶν Σκυθῶν πρὸς τὴν τῶν ἡμεδαπῶν ἐξαπάτην τε καὶ φενάκην, ἵνα οἱ προεντυγχάνοντες αὐτοῖς ἐξέρδασιεν, ὡσπερ Σκύθαις τοῖς στρατιώταις; ἥμων ἐμπιποτοντες, καὶ ἄμα παρέχοις στρατηγικὸν τε καὶ ὑππεον ¹¹ γέλωτα φόνῳ ἔξυμεμιγμένον, πρινὴ γάρ φοβηθῆναι σαφῶς, ἐθάρρουν, τὸν βασιλέα κατόπιν θεώμενοι. Οὕτως ἀφρόδισος διατοκράτιωρ τοὺς ὑπαντῶντας, ἐμορμολύτετο. Ἀλλὰ πρὸς μὲν τοὺς ἀλιούς διφόδος, ἦν ἐκ τῶν φαινομένων, δόδε γε Παλαιολόγος πολυπερίζη τοὺς ἄπαντας ὑπερβάλλων, καὶ εἰδὼς δύοις ἐστὶν Ἀλέξιος περὶ τὰς μηχανὰς ποριμώτατο; ἐγκρύωσεν αὐτίκα, ὅτι Ἀλέξιον τοῦτο ¹² μηχανῆμα, καὶ ἔσυτόν τε θαρρεῖν ἀνέπειθε, καὶ τοὺς διλούς ἐκέλευεν. "Ηδη δὲ καὶ τὸ πλῆθος ἄπαν τὸ κατόπιν συνέρρειν [συνέρρεεν], ἐκ τῶν συγγενῶν, καὶ τῶν καθ' αἷμα προστάντων ἔγκεκεμενον. Ἐπειδόν γάρ ὡς ὕστορος φθάσαι τὸν αὐτοκράτορα κατὰ τὰ πρὸ τούτου συγκείμενα. Φοίσαι γάρ τούτον συνέθεντο μετὰ τὴν Ἀπόκρεω, καθάπερ εἰρηται πρότερον ἐν τῇ Τυροφάγῳ. Οὐ μήν ἔφθησαν ἐκεῖνοι ἐξεληλύθετες τῆς πόλεως, καὶ διβαστεῖς τροπαιούγος ἐπάνεισι, καὶ κατὰ τούτο συμμίξαντες αὐτῷ, οὐκ ἀτιπείσθησαν διτὶ διβαστεῖς αὐτός ἐστι τροπαιοφόρῶν οὐτω τὴν νίκην ὁξέως ἐξεργασάμενος, εἰ μὴ τὰς κιφίδας τῶν Σκυθῶν ἐμπειρηγμένας ἔώρων ἐπ' ἄκρων δοράτων, καὶ τοὺς ἐπιλοίπους οὓς τὸ ἔιρος οὐπω ἐξέτεμε δεσμώτας ἡγμένους καὶ ἐξηγκωνισμένους, καὶ ἀλλον ἐπ' ἀλιώ ἀγρόμενον, καὶ συρρόμενον. Τὸ γάρ τάχος τῆς στρατηγίας τὸ θαυματικόν ἐποίει· πλὴν τοσοῦτον μανθάνω περὶ Γεωργίου τοῦ Παλαιολόγου (οἱ γάρ συμπαρόντες ἡμῖν διηγοῦντο), ὡς ἐσχετλαῖζε τε καὶ τοῦ καθυστερῆσαι τοῦ πολέμου ἐσυτὸν ἐμέμφετο, καὶ διτὶ μὴ συμπαρῆν τῷ αὐτοκράτορι κλέος τοσοῦτον ἀραμένῳ ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκήτῃ νίκῃ τῶν Βιρβάρων τούτων. Συμμετασχεῖν γάρ κάκείνος εὐκλείας τοσαύτης καὶ πάνυ ἐθούλετο. Περὶ δὲ τοῦ αὐτοκράτορος ἐκείνον ἀν τις εἰποι τὸ ἄσμα τοῦ Δευτερονομίου τότε καὶ τελούμενον καὶ ὄφρωμενον· Πῶς διώξεται εἰς χιλίους, καὶ δύο μετακινήσουσι μυριάδας; Μονονούχη γάρ κατ' ἐκείνο καυροῦ διβαστεῖς Ἀλέξιος πρὸς τοσοῦτον

¹ Εἰσοδ. xxxii, 30.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁰ μὲν γάρ. ¹¹ ἡπιον. ¹² τοῦτο τό.

A recurrente confirmantque adesse Scythas; arma expediente Palæologo alius ecce nuntius afferit post Scythas eadem via, intervallo quodam medio, conspici Romana signa et milites cursu insequentes. His dictis et creditis, trahuntur conjecturis in opiniones varias hinc inde animi, quibusdam alia omnia singulibus, nonnullis rem acu tangentibus. Nam, ut suspicabantur, insequens agmen ut habitu et specie, ita re quoque ipsa Romanum erat. Ductabatque illud imperator ipse præsens; quæ vero præribat cohors, utcumque Scythicis insignis vexillis, ornataque vestibus, Romanæ tamen et ipsa militiæ pars erat, sed iis tecta armis ac cultu quo feliciter usa jussu imperatoris ad fallendos vincendosque Scythas fuerat, prout narravimus. Quæ eadem hilari comitate victor Augustus ad amicum nunc gratumque suorum ludibriū adhibebat; ubique amabiliter ingeniosus, sive cum illudit hostibus, sive cum risum suis et gaudium miro spectaculo delusis parat, jucunditate eo ad sensum blandiori, quod ei præiverat brevis nec verus terror. Sane nondum eos tristis hostium specie incussus plene turbarat metus, cum mature succurrerit ex Augusti conspectu pone sequentis audax fiducia: ita temperatam et quasi conditam timore securitatem insueto procul spectaculo larvæ pompæ suis Alexius propinabat. Verum inter alternantium motus et primos quorundam horrores mature Palæologus pro eo quo vicebat omnes usu rerum, et C Alexianæ indolis ingeniique notitia, se aliosque inclamans confirmavit: Agnosco, inquiens, dolum, hæc ars, hoc imperatoris nostri stratagema est; audiendi gaudendique causam, non timendi, cernitis. Porro iam turba cætera consanguineorum affinumque Byzantio post Palæogum exierat, suppetias Augusto juxta conditum latura. Vix portis exceserant, cum ecce vident tropæis positis ac prælatis Augustum reverti victorem. Nec tempus reputantibus persuaderi poterat esse pugnatum, nisi elata contis capita Scytharum volucris victoriae fixa monumenta loquerentur, cumque iis captivorum græc abactus, vinctorum manus **225** et colla, longaque serie triumphalem pompam explicantum. Nec omiserim quod habeo compertum de Georgio Palæologo ex narratione tunc præsentium: multis eum et veris exsecutum questibus infelicitatem suam, quod nunc demum serus exiret negotio consecuto, nec tam gloriosi facinoris Augusto primum proficisci se participem futurum adjunxisset. Urebat incredibiliter laudis percupidum hominem occasionis tantæ jactura. At bene habet quod solidum ejus facili decus unus Alexius, uti et periculum, tullit: cui pene illud jure aptari et Denteronomio potuit: Quomodo persequeatur unus mille, et duo fugent decem millia ¹³? Pœrum enim absuit qui

contra nihil minorem multitudinem hostium sese tunc imperator Alexius unum opposuerit; tantumque ac tam impar in se versum belli pondus eate-
nus sustentaverit quoad excussum et abjectum vi-
etoria consilio parata in propriae evectionis usum
calcando verteret. Nec mihi quis coniuratum
ejus collatam tunc operam isti quidquam detrahere
gloriæ causetur: recte siquidem reputanti una
virtus, una solertia unius Alexii cum justo pugna-
cium barbarorum exercitu ea die, ea occasione
comparata, confecisse prælium, et illam audaciam,
illam contumaciam multitudinis indomitæ sola de-
bellasse videbitur. Merito ergo tum Byzantii prin-
cipis sui tam inopinato recentis victoriae decore
tum aucti, ingressum in urbem omni celebrandum
laetitia et gratulatione putaverunt. Quando alii alia in uno facinore mirantibus mistæ voces audie-
bantur inter publicos plausus, hinc periculi contemptum et magnanimitatem arduo probatum esse
proto, hinc dexteritatem in re tota gubernanda, temperandisque momentis auctiis negotiis, hinc
denique successum stratagematis et præsens discrimen extremi mali civibus in fructum victoriae et
triumphi panegyrim conversum abiisse gratulantium, Deoque gratias referentium, quod hunc ipes
Soterem, hunc Evergetem, hunc salutis, hunc bonorum auctorem beneficentissimum concessis-
set.

Atque harum acclamationum auditu aliquid B humanitus passus Melissenus Nicephorus nec satis dissimulans morsum invidiæ intus urentis, aut tacite comparationis quasi convicio quodam muto se verberari non amplius fereus, sic exceperisse contra hoc Alexii facinus dicitur: *Hæc victoria gaudium quidem sine lucro nobis; hostibus autem dolor sine damno est.* Favebat tali dicto, quod nihil minus insolenter Scythæ, quorum inexhausta multitudine nullius modicæ detrimentum clavis sentire poterat, tunc cum maxime omnia ubique per totum sparsi occiduum limitem populabantur: nullo casu, nullo contrario conatu inflammatum sera cupiditate sive a gentis impetum eluctari jam amplius, ne retardare quidem, valente. Nec solum in agris aut pagis iner- C abibus agebant ferebantque cuncta: sed et oppida expugnabant obtinebantque, ne civitatis quidem a principis reveriti viciniam quo minus audenter municipia ei proxima tentare, profundumque usque ad torrentem, sic vulgo appellatum, progredi latrocinando, locum ita Constantinopoli propinquum, 226 ut ad ibi situm maximi inter martyres Theodori templum quotidianus ex urbe concursus fieret religionis et supplicationis causa sauci memoriam visentium: Dominica vero redeunte effunderetur pene civitas, et pii passim omnes peregrinatione suburbana sacram ad istam delati ædem, totam illic noctem totumque diem vel circum ambitum,

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹³ τό. ¹⁴ Deest vox ἀπανταχοῦ. ¹⁵ ἀκάθεκτον. ¹⁶ Deest vox ἀγρῶν. ¹⁷ παρῆν. ¹⁸ τούτου.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(37) *Βαθέος ρύαχος.* Idem forte, qui θαύματος Dionysio Byzantio dicitur. Adi, si placet, et confer Petrum Gyll. lib. II *De Bosporo Thracio*, cap. 17. **341** Fuit etiam aliis ejusdem nomenclaturæ locus in Asia, haud procul ab Euphrate et Tephrice, cuius meminit Scylitzes in *Bulgaroctono*, an. 41.

(38) *Θεοδώρου τεμένος.* Adem D. Theodoro Tironi sacram a Sophoratio Cos. in loco urbis ex

A Βαρβάρων πλῆθος ἐστιν ἀντικαταστήσας, τὸ βάρος ζλον τοῦ πολέμου μέχρι καὶ τῆς νίκης αὐτῆς καὶ διψκονομήσατο. Εἰ γάρ τις τοὺς συνόντας λογίσαιτο ὅποιοι τε ἡσαν καὶ ποδαποι, καθ' οὐδὲς ἀντιπαρα-
βόλοι τὰ τοῦ αὐτοκράτορος μηχανήματα, καὶ τὸ τούτου πολύτροπον μετὰ τῆς βώμης καὶ τόλμης πρὸς τὸ βαρθερικὸν πλήθος καὶ τὴν ἴσχυν, μόνον ἀντεύ-
ροι τοῦτον τὰ τῆς νίκης καταπραξάμενον. Οὕτω μὲν οὖν τηγικαῦτα Θεὸς τὴν παράδοξον ταύτην τῷ ξε-
τοῦντι δέδωκε νίκην. Εἰσερχόμενον δὲ δρῶντες αὐτὸν οἱ Βυζάντιοι ἔχαιρον ἐκπληττόμενοι τὸ τάχος, τὴν τόλμαν, τὴν περιδεξιότητα τοῦ ἐπιχειρήματος, καὶ τοῦ ¹² ἐξ ὑπογυνοῦ τρόπαιον ἐπιτάνιον, ἐσκίρων, Θεὸν ἀνύμνουν, σωτῆρα καὶ εὐεργέτην τοιούτον αὐ-
τοῖς δεδωκότα.

Ο δὲ Μελισσηνὸς Νικηφόρος δανχνόμενος ἐπὶ τού-
τοις, καὶ μὴ φέρων, ὅποια τὰ ἀνθρώπινα, ἔφη· Ἡ νίκη αὐτη̄ χαρὰ μὲν ἀκερδῆς, λύπη δὲ ἀλιμίος. Οὐ μέντοι Σκύθαι ἀπειροπληθεῖς θντες ἀπανταχοῦ ¹³ τῆς ἐσπέρας διασπαρέντες ἐλῆζοντο ἀπαντα καὶ οὐ-
δὲν τὸ παράπαν τῶν συμπεσόντων αὐτοῖς τὴν ἐκεί-
νων ἀνάθεκτον ¹⁴ ἀνέκοπτε τόλμαν. Ἐνιαχοῦ δὲ τῆς
ἐσπέρας καὶ πολίχνια τινα κατεῖχον, μηδὲ τὸν
ἀγχοῦ ἀγρῶν ¹⁵ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων κωμοδ-
λεων φειδόμενοι, παραγενόμενοι καὶ μέχρις αὐτοῦ
τοῦ οὐτω καλουμένου βαθέος; ρύαχος; (37). Ἐνῷ
καὶ τὸ ἐπ' ὄντος τοῦ ἐν μάρτυσι μεγίστου Θεο-
δώρου τέμενος (38) ἰόρυται. Πολλοὶ μὲν γάρ καὶ
ἔφοιτων ἐντεύξεως τοῦ ἀγίου χάριν καθ' ἐκάστην
διπηνίκα δ' ἡ Κυριακὴ ἡν ¹⁶, πάνδημον οἱ εὐσεβεῖς
ἐπιοιούτο τὴν πρὸ τε ἱερὸν τοῦτο ¹⁷ τέμενος Πλευσιν
παννύχιοι καὶ πανημέριοι κύκλῳ τε καὶ κτετὸν
πρόσδρομον, καὶ διπισθόδομον τοῦ νεώ προσμένεντες.
Ἄλλα τοσοῦτον ὑπετεχύρισεν ἡ τῶν Σκύθων ἀκά-
θετος δρμή, ὡς μηδὲ τὰς πόλεις ὑπανοίξει τοῦ Βυ-
ζαντίου τολμᾶν τοὺς εἰς τὸν μάρτυρα φοιτὴν βου-
λομένους διὰ τὰς ἀθρόας ἐφόδους τῶν Σκυθῶν.

D ejus nomine appellationem sortito, exstructam
habent passim scriptores: sed fuit hæcce ad-
juxta ædem Sophianam. Illa vero, de qua Anna,
exstitit in suburbanis Byzantii. Nec aliam reor ab
ea, quam Procopius, lib. I *De aedif. Justin.* condi-
tam scribit ab eodem Augustio, in suburbanis nun-
cupato Raissio: Τὸ τοῦ Θεοδώρου ἀγίου τέμενος πρὶ-
τῇ; πόλεως κείμενον ἐν χώρῳ καλούμενῳ, Ραισσι.

vel in vestibulo, vel in postica templi parte continua religione perseverare consuevissent, usque ad hunc tumultum Scythicum: quando audita undique exempla gliscentium quotidie licentius et quoscumque jam obices transilientium grassationum, iam prope terrorem admoverunt, ut quos consueta religio trahebat ad venerationem vicini martyris, ne portas quidem aperire Byzantii metu Scytharum audenter.

Αλλὰ ταῦτα μὲν τὰ ἔξ ἡπείρου τῆς ἐσπέρας προσ-
πεσόντα τῷ αὐτοκράτορι δεινά. Οὐ μέντοι γε οὐδὲ τὰ
κατὰ θάλατταν ἀνέτως, ἔλεν, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπιχει-
δύνως, τοῦ Τζαχᾶ αὐθίς στόλον κτησαμένου³⁹, καὶ τὰ
περὶ θάλατταν ἀπαντά κατατρέχοντος. Ἐπὶ τούτοις
οὖν ἐβασιλεὺς ἡμέτο καὶ ἡσχαλλεν ἀπανταχθέν
βιβλιόμενος ταῖς φροντίσιν. Ἐπειδὴν δὲ τργγέλη τούτῳ,
ώς ἡδη καὶ πλεόνα στόλον ἐκ τῶν παραίων κτησά-
μενος, δὲ Τζαχᾶς, καὶ τὰς ἐπιλοίπους, ὃν προφά-
σας κατέσχε νήσουν, πορθῆσας, καὶ κατὰ τῶν ἐσπε-
ρίων χωρῶν διανοεῖσθαι ἐπιχειρήσκε, καὶ πρὸς τοὺς
Σκύθας διαπεμπόμενος, συνενθύλευε τὴν Χερβόνη-
τον καταλαβεῖν· οὐ μήν οὐδὲ τὸ ἐκ τῆς ἐώχει προσ-
εληλυθός τῷ αὐτοκράτορι μισθοφορικὸν, τῶν Τούρ-
κων φημι, συνεχώρει τὰς πρὸς αὐτὸν σπονδὰς ἀρ-
μαγεῖς τηρεῖν, ὑποσχέσει χρησταῖς ὑποσαίνων, εἰ
τὸν αὐτοκράτορα καταλιπόντες αὐτῷ προσχωρή-
σαιεν⁴⁰. ταῦτα γνοὺς δὲ βασιλεὺς, ἐπεὶ τὰ τε κατὰ
θάλατταν τὰ τε κατὰ τὴν ἡπείρον λίαν κακῶς αὐτῷ
διεῖθετο, καὶ δὲ χειμῶν σφοδρῶς⁴¹ ἐπικείμενος; τὰς
ἔξιδους παντάπασιν ἐκείνειν, ὥστε μηδὲ ἀποδυού-
σθαι τὰς τῶν οἰκημάτων θύρας διὰ τὸ τῆς χώρους
ἐπιδριθῆς (συνέβη γάρ τότε πολλὴν ἐπιφρηθῆναι,
καὶ δοτην οὐδεὶς πω πρίτερον ἔγνωκεν), ώς ἐνδὸν διὰ
γραμμάτων ἀπανταχθέν ἐσπεῦδε μισθοφορικὸν με-
τακαλέσασθαι. Τοῦ δὲ τὴν ἀρινὴν τροπήν
ἀπάρτι καταλαμβάνοντος (ἐπεὶ καὶ δὲ ἐκ τῶν νε-
φῶν ἀπειλούμενος πόλεμος φέγετο, καὶ δὲ θάλαττα
γραμμάτων ἀπανταχθέν διεπεῦδε μισθοφορικὸν με-
τακαλέσασθαι). Τοῦ δὲ τὴν ἀρινὴν τροπήν
τὰ κατὰ θάλατταν μᾶλλον καταλαβεῖν, ἵνα δομοῦ καὶ
τοῖς νυστιπόροις ἔχθροῖς ρρόδιοις⁴² ἔχη⁴³ ἀντικαθί-
στασθαι, καὶ πρὸς τοὺς ἔξ ἡπείρου εὐχερῶς μάχεσθαι.
Παρεχρῆμα τοίνυν τὸν Καίσαρα Νικηφόρον τὸν
Μελισσητὸν ἀποστέλλας μετεκαλεῖτο θάττον δὲ λόγος;
τὴν Αἰγαίον (39) καταλαβεῖν. Ἐφθασε γάρ διὰ γραμ-
μάτων δηλώσας συλλέξασθαι ὀπόσους; ἀν δυνηθεῖν
οὐκ ἀπὸ τῶν ἡδη ἐπετραπευμένων (ἐκείνους γάρ
φθάσας εἰς τὰς πόλεις ἀπανταχῇ τῆς ἐσπέρας δι-
εσπειρεν, ἐφ' ϕ φρουρεῖν τὰ κυριώτερα τῶν πολι-
χνῶν), διὰτὰ κατὰ μέρος νεολέκτους καταλέγων ὀπό-
σοι τε ἐκ Βουλγάρων, καὶ ὀπόσοι τὸν νομάδα βίον
εἶλοντο (Βλάχους τούτους δὲ κοινῇ καλεῖν οἶδε διά-
λεκτος) καὶ τοὺς ἀλλοθεν ἔξ ἀπασῶν τῶν χωρῶν
ἔχορμένους ἐπέλας τε καὶ πεζούς. Αὐτὸς δὲ τοὺς
τοῦ Φλάντρα παντακοσίους Κελτούς ἐκ Νικομη-
δίας (40) μεταπεμψάμενος μετὰ τῶν συγγενῶν

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

³⁹ κτησαμένου. ⁴⁰ προσχωρήσαιεν, δημητρία τὰς κριθὰς καταλάβοι· ταῦτα. ⁴¹ σφοδρός. ⁴² μετεβά-
λετο. ⁴³ ἔχοι.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(39) Αἴγαος. Urbs Thraciæ, Villharduino Aine.

(40) Έκ Νικομηδίας. Ubi milites Flandrenses collocarati ante Alexius.

bus remittentibus, putavit **227** imperator sa- ciendum ut, cum a terra simul atque a mari peteretur, quo utrique simul hostium generi posset occurrere copias ad loca maritima congregaret. Statim igitur ad Cœsarem Nicephorum Melissenum litteras dat, quibus dicto citius **Ænum** petere jubebat, cum legionibus recens conscriptis; manda- verat enim ei antea ut quam plurimos posset con- scriberet milites: non e veteranis (siquidem hos ipse occupaverat Augustus per occiduum spargere limitem, urbibus ejus tractus præcipuis præsidio futuros), sed novos et eatenus expertes belli, genera ipsa subtiliter explicans ex quibus hos fieri dele- ctus tyronum mallet, nempe Bulgarios et pastoritiae duratos vitæ laboribus, agrestes juvenes incertis sedibus vagos, quos communis dialectus Blachios vocare consuevit: præterea quoscunque advenas uadecunque se offerrent, sive ad pedestrem sive ad equestrem militiam. Porro ipse accersitis e Ni- comedia quingentis Gallis equitibus, ad ipsum, ut alias diximus, a comite Flandriæ missis, cum iis et magna cohorte propinquorum cognatorumve Byzanlio egressus **Ænum** celeriter se confert. Ibi navem ingressus undique apertam ad speculationis usum, ea per fluvium invectus, universum ejus si- tum, ripæ naturam utriusque, profunditatis modum, ac formam alvei exploravit accurate: locoque notato quem opportunissimum putavit castris metandis, reversus est. Mox per noctem congregatis ad se ducibus præcipuis exposuit sigillatum quid in exploratione fluminis comperisset: significavitque cupere se uili postridie secum ipsi anno trajecto transamanam planitiem lustrarent late omnem suis oculis: id ubi fecissent, sese considere, haudquaquam ineptum ad positionem castrorum visum ipsis iri locum quem ad eam rem a se designatum monstratus tum esset. Assenserunt omnes; ergo simul illuxit, ipse primus in ulteriorem evasit ripam; copiæ sequuntur omnes. Hic iterum convocatis ducibus fl. vii ripas ostendit, et iis adjacentem planitiem: tum locum castris delectum, prope oppidulum quoddam, Chœrenum ab indigenis vulgo dictum una ex parte habentem lumen, ex altera non minori alio monumento tutum, qua nempe in palustrem desinit campum: ita ut medianam munitionis partem necessaria ad securam metationem castrorum natura jam factam offerret: cunctis sine mora pro- banibus, fossa quamprimum ducta, totus illuc exercitus deponitur. Quo facte imperator cum idoneo cetratorum numero **Ænum**redit, animo reprimendi Scytharum impetus, ab ista potissimum parte incurrentium.

Tum qui castris ad Chœrenum prærant, certiores facti de adventu innumerabilium agminum Scythicorum, id ipsum indicium ad imperatorem deferunt **Æni** commorantem. **228** Ille speculatorio navigio maris ora obita, per ostiorum fauces v-

Variæ lectiones

²⁰ τὴν πεσαλαν. ²¹ πᾶσιν ὅποι. ²² περὶ τὴν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(41) Ἀμφιρύχῳ. Pag. seq. et 443: Εν ἀμφιρύχῳ πλοιῷ. Quid si ἀμφιρύτῳ, ita ut ἀμφιρύτον, vel ἀμφίρυτον πλοῖον scapha fuerit, quæ ex sui exiguitate, undis undique ad oram usque alluviat? Ἀμφιρύτην νῆσος hac notione apud Homer. Od. a, et Ἀκτὴ ἀμφιρύτη, lib. iv Anthol. cap. 24: Ἀμ- φιρύτος Οάλασσα, apud Cinnamum, lib. vi, p. 305; Hesychius, ἀμφιρύτη, πανταχόθεν περιφερομένη τῶν ὄδατων. Nilii tamen temere mitandum, sed legendum ἀμφιρύχῳ, est enim ἀμφιρύχον, in Schœnliis Thucydidis ad lib. iv Hist. πλοιάριον ἐκατέρωθεν ἐρεπόμενον, ἐν ὧ ἔκστος τῶν ἐλαυνόντων δικωπίας ἐρέται, et eidem Hesychio dicitur ἀχάτιον λῆστρι-

Α αὐτοῦ ἐξελησθὼς τῆς Βυζαντίδος, θάττον τὴν Αἰγαναταλαμβάνει. Καὶ τηνικαῦτα ἐν ἀμφιρύχῳ (41) εἰσελθὼν καὶ περαδραμών τὴν τινὸν ὄδου ποταμοῦ θέσιν, καὶ τὴν ὅλην αὐτοῦ κοίτην κατασκεψάμενος ἐκατέρωθεν, καὶ διαγνοὺς ὅποι τὸ στρατιωτικὸν καταθεῖναι βέλτιον, ὑπέστρεψε. Καὶ διὰ τῆς νυκτὸς τοὺς λογάδας συναγαγὼν τοῦ στρατεύματος τὰ κατὰ τὸν ποταμὸν καὶ τὰ τούτου παρ' ἐκάτερα διγείτο, καὶ ὡς χρὴ τὴν αὔριον διαπεράσαντας καὶ ὑμᾶς τὴν ὅλην περιαθῆσαι πεδιάδα. Καὶ τοῖς οὐκ ἀδεκμίος ὅμιλος ὑποδεῖξω ὅν αὐτὸς τόπον φανεῖται οὐ χρὴ τὰς σκηνὰς πῆγασθαι. Τοῦτο δὲ πᾶσι συνδέσαντος, αὐγαζούσης ἡμέρας πρώτος περαλαν²⁰ κατέλαβε, καὶ οὐτὸς ὅπαν αὐτῷ συνεπέπει τὸ στρατιωτικὸν, καὶ μετὰ τῶν λογάδων αὐτοὺς κατασκοπήσας τὰς δχθας τοῦ ποταμοῦ καὶ τὴν ὑπερκείμενην πεδιάδα καὶ τὸν ἀρέσκοντα τόπον αὐτῷ ὑποδεῖξας αὐτοῖς (ἀγχοῦ δὲ τὸ πολιχνίου τινὸς τοῦ οὐτωτοῦ Χοιρηνοῦς ἐγχωρίως ἐπονομαζομένου ἐξ ἐννέα μὲρους, ἔχοντος τὸν ποταμὸν, ἐξ ἑτέρου δὲ, βαλτώδης (42) ὄν), ἐπει λικνὸν ὀχύρωμα, καὶ πᾶς²¹ τοῖς στρατιώταις ἐφαίνετο, θάττον τάφρον διορύξας ὅπαν ἐκεῖ τὸ στράτευμα κατατίθοσιν. Αὐτος δὲ αὐτοῖς μεθ' Ικανῶν πελαστῶν πρὸς τὴν Αἰγανὸν ἐπάνειτον, ἐφ' ὧ τὰς τῶν Σκυθῶν ὄρμας εἰς ἡμᾶς ἐκείθεν ἐρχομένους ἀναστέλλειν.

G Πυθόμενοι δὲ οἱ κατὰ τὴν γενομένην εἰς Χοιρηνοῦς ταφρελαν ἀμυθήτων Σκυθικῶν στρατευμάτων ἔλευσιν, δηλοῦσι περὶ τούτων τῷ αὐτοχράτορι, τὴν Αἰγανὸν ἔτι ἐνδιατρίβοντε. Όδὲ παραχρῆμα ἐν ἀμφιρύχῳ πλοιῷ εἰσελθὼν, καὶ περιπλεύσας τὸν ποταμὸν

ex cod. Cojslin.

χνὸν, ἐν ὧ εἰς ἀλαύνει δύο κώπας. Ιδει: Ἀμφιρύτες νῆσοι ἀμφοτέρωθεν ὄρμαμεναι η ἐρεσθόμεναι. *Vid. Glossar. Annæum.*

(42) *Baltrawōn*. *Palustris. Constantinus*, De adm. imp. cap. 38: Η Βενετία τὸ μὲν παλαιό τόπος ἐρημός τις ἀοίχτος καὶ βαλτώδης. *Leoni* —, *Tact.* cap. 11, § 3, βαλτη εστι palus. Occurrit semel ac iterum apud Annam, pag. 392 et 441. Hinc βαλτολίδας apud Scylitzem, pag. 832: Διαναπαύσαντες δὲ ἔαυτος τὴν βαλτολίδαν, ὡς ἐνὸν ψήσαντο διὰ τῆς νυκτὸς. Ubi perperam interpres, in *Baltr. bade* vertit, mallem in *præto*, aut *locu palustri*, et *aqnis irriguo*.

δὲ τοῦ στοιχίου διελθών, ἡγάθη μετὰ παντὸς τοῦ στρατεύματος. Τὰς δὲ ιδίας ὁρῶν δυνάμεις μηδὲ τὸ πολλοστημόριον τοῦ Σκυθικοῦ σωζούσας στρατεύματος, ἐν ἀμηχανίᾳ καὶ φένει ἦν, μὴ ἔχων τὸν ἐπαργόντα κατὰ ἀνθρωπον. Οὐκ ἀνέπιπτε δὲ δύως ¹¹ οὐδὲ ἐμαλαχίζετο, ἀλλὰ πολλοὺς τοὺς παρέκτυτῷ κυματινομένους είχε λογισμούς. Μετὰ γοῦν τετάρτην ἡμέραν ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρους πέριθωβεν ὁρᾶται Κομανικὸν στράτευμα, ὡσεὶ τετταράκοντα χιλιάδας ἐπικαταλαμβάνον τὴν. Σκεψάμενος δὲ μὴ καὶ αὐτοὶ τοῖς Σκύθαις προστεθέντες δεινὸν τὸν ¹² κατ' αὐτοῦ ποιήσωνται πόλεμον (καὶ οὐδὲν ἀλλοὶ ἐντούθεν τὸ ἐλπιζόμενον ἡ πανωλεθρία), δεινὸν ἐλογίσατο ἕποτε οἵσασθαι αὐτοὺς, καὶ γὰρ προέρθη τούτους μετακαλέσασθαι. Τοῦ δὲ Κομανικοῦ στρατεύματος πολοὶ μὲν καὶ ἀλλοὶ ἡγεμόνες κατέσησαν, προσαγότ ¹³ δὲ πάντων ὁ Τογορτάς ¹⁴, ὁ Μανιάκ, καὶ ἔπειρος ἀνδρες μαχημάτατο. Τὴν δὲ πλήθην τῶν ἐπικαταλαμβανόντων τὴν Κομάνων ὁρῶν, ἔθειει, τὸ εὐάγωγον πάλαι γινώσκων τῆς αὐτῶν γνώμης, εἴτε οἱ σύμμαχοι ἔχθροι καὶ πολέμοι γεγονότες μεγίστην βλάσπεν αὐτῷ προξενήσειν. Ἀσφαλέστερον δὲ λογισάμενος ἔκειθεν ἀπάραντα μετὰ τοῦ ὀπλιτικοῦ παντὸς διαπεράσαι αὐθίς τὸν ποταμὸν, δεινὸν ἐλογίσατο πρότερον τοὺς ἡγεμόνας τῶν Κομάνων μετακαλέσεσθαι ¹⁵. Οἱ δὲ παραχρῆμα προσέρχονται τῷ βασιλεῖ, καὶ αὐτὸς ὁ Μανιάκ, καὶ ὁ φιλαρέτερον τῶν ἀλλών πρότερον ἀναβαλλόμενος. Διψιλῆ τοινυν τράπεζαν αὐτοῖς παρατεθῆσα: τοῖς δύο ποιοῖς ἐπέτεξε. Καλῶς οὖν εὐωχθήσαντες μετὰ τεῦτα φύλαφροντος αὐτοὺς, καὶ παντοῖων, δωρεῶν ἀξιώσας, δρόχον καὶ ὄμήρους ἐξ αὐτῶν ἤτετο, ὑποπτεύων τὸ τῆς αὐτῶν τυώμης εὐεξηπάττον. Οἱ δὲ ἐποίμως τὸ προσταχθὲν ἐπλήρουν, τὰς πίστεις παραχρέμενος, αἰτησάμενοι παραχωρηθῆναι τὸν μετὰ τῶν Πατζινάκων πόλεμον συνάργασθαι ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις: καὶ εἰ τὴν νίκην αὐτοῖς δοῖη ὁ Θεὸς, διεῖθη τὴν ἐπιλαχοῦσαν αὐτοὺς ἀπασαν λεῖται διελόντες. Θέτειον μέρος ἀφορίσει τῷ βασιλεῖ ὑποισχνοῦντο. Ὁ δὲ οὐκ ἐπὶ τρισὶ μόναις ἡμέραις, ἀλλ' ἐπὶ δύοις δέκτης μετελεύτεσθαι τοὺς Σκύθας κατὰ τὸ αὐτοῖς βωλευτὸν ἀδειαν ἐδεδώκει, καὶ τὴν ἔκειθεν ἀπασαν ἀφειρεθησομένην ¹⁶ λεῖαν, εἰ γε τέως; τὴν νίκην αὐτοῖς παράσχοι ὁ ¹⁷ Θεὸς, ἀποχειρισάμενος.

libenter. Ηδεque jurejurando facta, etiam illud alacris suæ voluntatis indicium addiderunt: ut ultro ambirent, ac permitti sibi poscerent præmium contra Patzinacas post tres dies incundum, cuius si quidem victoriam Deus ipsis annueret, pollicebantur sese prædam omniem divisuros hisariam, partemque unam imperatori reddituros. Collaudatis imperator, pro triduo quod apparande pugnae petierant, illucem dies si sic mallent, integras concessit: de præda insuper addens sese ipsis remittere libenter partem quam offerrent, facileque annuere ut eam ipsi totam pro victorie **229** præmio sibi habeant.

Ἔτσαν μὲν οὖν ἐπὶ ταυτοῦ τέως; μένοντες τὰ Σκυθικά καὶ καὶ Κομάνων στρατεύματα, τῶν Κομάνων δὲ ἀχροδολισμῶν πειρωμένων τῆς Σκυθικῆς στρατιᾶς. Τριῶν δὲ ἡμερῶν οὕπω διελθουσῶν, μεταπεμψάμενος

A remigii in adversi amnis inventus alveum, ad castra suorum venit: quorum inito numero, cum ex comparatione hostilis multitudinis, facile sensisset, infinitis propemodum partibus pauciores esse Romanas copias, consternabatur dux providentissimus metu quodam, et in tanta desituatione humani omnis auxilii, etiam inopia consilii laborabat: non tamen ut consideret animo, aut robur intentæ mentis ab ardore agendi audendique remitteret, verum omnem in partem inquieta sollicitudine nucabat, et alternantium æstu reciproco cogitationum servens fluctuansque jactabatur. His curis ægro haud lætum spectaculum offertur novi exercitus barbarici, Comanorum facile quadraginta milium, qui adventantes apparere jam cœperant in conspectu castrorum Romanorum quartum post diem quam in ea venerat Augustus. Formido erat ne facile naturarum et cupiditatum similitudine plus satix inter se conciliati seri omnes et Barbari Scythæ cum Comanis convenienter in unam societatem communis belli concordibus animis in Romanos gerendi, ex quo nihil aliud nisi supremum exitium imperii ac reipublicæ totius exspectari posset. Ad eam rati prævertendam disturbandamque cum Comanos præoccupandos sibi statuisset, misit qui eorum duces suo nomine ad colloquium invitarent. Adsuere cum ali frequentes iam primi omnium Togortas et Maniaco non paucis comitatis fortissimis ac summa inter Comanos d'gitatis viris. Interim accidente propius multitudine Barbarorum incertum amicorum aut hostium provide imperator caverat ut sui trajecto iterum fulmine in locum quocunque eventu lutum stativa transferrent. In ea nova castra invitati Comanorum principes venere; Maniac quoque ipse, quanquam subalienior initio et ad mentionem colloqui cunctantior fuerat. Opiparum illis convivium parari Alexius præceperat: regieque exceptis omnia officia, quantasque maximas potuit prolixæ benevolentæ significationes, cum donis omnis generis ingentibus cumulavit: vicissim ab iis jusjurandum et obsides postulans, quo mobilem eorum et fluxam fidem quam arctissime sibi astringeret et adversus innatae Barbaris levitatis periculum muniret. Præbuere omnia per-

D Ceterum in conspectu positi mutuo exercitus ambo Scythicus Comanicusque, non plane quiescebant: sed lacescentibus Comanis Scythæ jaculationibus tentabantur. Nondum triduum abierat,

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹¹ ὅλως. ¹² Deest vocula τόν. ¹³ προσγωγοί. ¹⁴ Τογορτάς. ¹⁵ μετακαλέσασθαι. ¹⁶ ἀφαίρεσθαι.

cum Augustus accersitum Antiochum, virum nobilem et strenuitate consilii atque industria excellentem, aedificare pontem iussit. Celeriter id perfectum opus est, naviis per longissimas trabes connexis, totam alvei diametrum lata et tuta via consternentibus. Tunc imperator vocatis ad se protostriori Michaeli Duece uxoris sue fratri, et proprio fratri Adriano magno domestico, negotium dedit, ut dum exercitus trajiceret, ipsi ad ripam fluminis astarent, intenti perturbationi ac confusione prohiberent: nec sinerent mistim equites transire cum peditibus, sed darent operam, ut genus virorumque prius discretum ordine ac seorsim pontem ingrederetur. Pedites primi transmissi; post eos plaustra cum sarcinis; tum muli clitterarii cum oneribus. Sic transportato peditatu metuens imperator a subitis insidiis et repentinis irruptionibus tum Scytharum tum Comanorum quoque scum quibus ita pacem colebat ut cavere tamen sibi ab iis, et in omnem eventum adversus mobilitatem eorum rebus suis prospicere optimum ducere) fossam summa celeritate circumduxit qua et legiones et impedimenta complexus ultraque in tuto habuit, quoad trajecisset etiam equitatus: quod ipsum ut quam ordinatissimo fieri praeceps ipse Augustus ac spectans curavit.

At Melissenus negotio sibi dudum per imperatoris epistolam manda, congregandi undecimquaque milites quam possit plurimos, tum denique perfundus, ingentem peditum multitudinem quam ex agris et pagis circum vicinis, non delectu, sed corrassione collegat, transmittebat ad Augustum, apparebatque iam procul vastum et plaustris permistum agmen (nam magnum ex universa contraria regione curruum rurestrum copiam bubus tractorum Melissenus suppeditaverat novo militi, commeatibus impedimentisque deferendis) cum trepida primum intuitus opinio invasit Scythicarum hauc quoque novam quondam copiarum partem esse: atque adeo primam forte aclem hostilis exercitus ad lacesendum cum imperatore praelium universo mox corpore barbarae armature secuturo. Multos in hanc sententiam subinde intentius cernentes trahebat auctor species longe adhuc distantis multitudinis, facileque hausta oculis in interiores quoque sensus atque in ipsas praejudicato terrore imbutas mentes penetrabat. Adeo quidem ut non nemo intentio adventantem multitudinem dixi imperatori commonistrans, quovis pignore auderet confirmare plane hos nihil aliud quam Scythas esse; idque ipsi persuasit, gravem inde, ut par erat, concipienti curam; et ex conscientia paucitatis suorum conspectuque innumerabilitatis hostieae angurium haud rurum certi excidii trahent. In his angustiis inops consilii Rhodomerum accersit

A ο διασιλες τον Αντιοχον (χνήρ δε ούτος των εύγενων δραστηριότητις³¹ γνώμης των πολλῶν διαφέρων) ἐπισκήπτει αύτῷ γέφυραν κατεσκευάσαι. θάττου δε διά πλοίων ἐπιζευχθέντων μακροτάτους ξύλοις κατεχειασθεσις, γεφύρας, μεταπεμψάμενος τὸν τε πρωτοστράτορα Μιχαήλ τὸν δούκαν καὶ γυναικάδελφον αὐτοῦ, καὶ τὸν ίδιον ἀδελφὸν Ανδριανὸν³², καὶ μέγαν δομέστικον, παρεκελεύσατο παρὰ τῷ χείλει τοῦ ποταμοῦ ἐστάναι, καὶ μὴ συγχωρεῖν συμμίγδην διαπερῆν πεζούς τε καὶ ιππότας, ἀλλι τοὺς πεζοὺς τῶν ιππέων πρότερον διακριθεῖσι, καὶ τὰς ἀμάξας μετὰ τῶν σκευῶν, καὶ τὰς φορτιγαρούς ήμιόνους. Διαπερασάντων οὖν τῶν πεζῶν δεδιώς τὰς Σκυθῶν καὶ Κομάνων δυνάμεις, καὶ τὰς λαθραίας τούτων ὑποπτεύων ἐφέδους, θάττον ἡ λόγος τάφρον πεποιηκώς, ἐντὸς τούτου εἰσήγαγεν ἀπαντα, εἰτα³³ καὶ τοὺς ιππότας παρεκείναστο διαπερῆν. Καὶ αὐτὸς δὲ παρὰ τῷ χείλει τοῦ ποταμοῦ ιστάμενος τοὺς διαπερῶντας ἐνρά.

B Β

Ο δὲ Μελισσηνὸς καθο³⁴ ἦν φύλαξ ἐδίδετο γραφῆν τοῦ αὐτοκράτορος πεποιηκώς καὶ συλλέξας δυνάμεις ἀπανταχθέν, ἀπὸ δὲ τὸν³⁵ ἑγγὺς καὶ πεζοὺς ἐξελάσας ἐπεισάκαντας³⁶ ἐν ἀμάξαις ὑπὸ βοῶν ἐκομέναις τὰς ιδίας σκευάς, καὶ τὰ πρὸς χρείαν ἀπαντα σκουδεταίς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐξέπειψεν. Οἱ δὲ φύλασσαντες ἤδη ἐκ διαστήματος καθέδσον ὄφθαλμος; Εξικνεῖται περιαθρεῖν τὸ δρώμενον, ἀποτεκτὸς³⁷ τὸν Σκυθῶν ἐδόκει τοῖς πλείστοις κατὰ τὸν αὐτοκράτορος λέναι. Ἡδη δὲ καὶ τις τεθαρρόκως καὶ τῷ δακτύλῳ ὑποδεικνύς τῷ αὐτοκράτορι Σκύθας διενίστατο εἶναι. Ο δὲ ἀλλητες τὸ ρήθρὸν οἰηθεὶς καὶ πρὸς τοσούτους μὴ ἐξισχύων, ἐν ἀμηχανίᾳ καθειστήκει. Μεταπεμψάμενος οὖν τὸν Ροδομηρὸν τηνικεῦτα (χνήρ ὁ ούτος ἐκ Βουλγάρων ὀρμάμενος εὐγενῆς καλμητόδεν συγγενής; (43) αὐτῆς καὶ μητρὸς ἡμετέρας) τοῦτον ἀποστείλας ἐπεμψε[έπεστηψε] κατασκοπῆσαι τοὺς ἐρχομένους. Ο δὲ τοχὺ τὸ κελευσθὲν διηνυκός, ὑποτερέψας, τοὺς ἐκ τοῦ Μελισσηνοῦ³⁸ πεμφθέντας εἶναι ἐλεγεν. Ο δέ γε αὐτοκράτωρ περιχαρής γεγονὼς καὶ μικρὸν ἐγκαρπερήσας φθασάντων, διαπερῆσαν αὐτοῖς, καὶ παραχρῆμα τὴν γενομένην ταχρέλαν ἐπιπλέον ἐπικυῆσας, ἥνωσε τούτους μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατεύματος. Οἱ δὲ Κοκάνοι παραχρῆμα τὴν τάφρον καταλαμβάνουσιν, διθεν διατίλευς μετὰ τοῦ ὄπλιτον παντὸς ἀπάρας διεπέρασαν³⁹, αὐτοὺς που κατασκηνώσαντες. Τῇ γοῦν μετ' αὐτὴν ἐκείνην ἀπάρας δ αὐτοκράτωρ καταλαμβάνειν ἐμπλεῖ τὸν κάτωθεν τοῦ ποταμοῦ πόρον τοῦ Φιλοκάλου ἐγχωρίων;

C D

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

³¹ δραστηριώτατος. ³² Αδριανὸν. ³³ Πεστ vox εἰτα. ³⁴ τον. ³⁵ Πεσοντικαντας, ειτα, πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. ³⁶ αποτεράς. ³⁷ Μελισσηνού. ³⁸ διαπερασ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(45) Μητρόθερ συγγενής. Quippe Joanni Duece Cesari, et Andronico filio Irenes Augustæ patrī,

uxores fuere nobiles Bulgaræ. Vide Stemma Comnenium.

καλούμενον. Ιχανοίς δὲ τῶν Σκυθῶν ἐντυχών καὶ τηνικαῦτα προσβαλῶν αὐτοῖς καρτερὸν συνῆψε πόλεμον. Κτείνονται μὲν ἐν τῷ μάχεσθαι ἐξ ἑκατέρων πολλοῖ. ὅμως δὲ τὴν νικῶσαν εἶχεν δὲ βασιλεὺς ἡττήσας τὸν Σκύθας κατὰ κράτος. Οὗτῳ γοῦν τῆς μάχης διαλυθεῖστις καὶ τῶν στρατευμάτων διακριθέντων πρὸς τὰς οἰκεῖας παρεμβολὰς, αὐτοῦ που τὸ Ρώματικὸν προσέμεινε στράτευμα δι’ ὅλης τῆς τότε νυκτός. Αὐγάζουσης δὲ τῆς ἡμέρας ἐκεῖθεν ἀπάραντες, καταλαμβάνουσι τόπον τινὰ καλούμενον τοῦ Αἰετού· βουνὸς δὲ τῆς πεδίου διπερικείμενος. Ἀνεισι μὲν οὖν ἐκεῖσε δὲ αὐτοκράτωρ. Ἐπει δὲ μὴ τὸ πᾶν τοῦ στρατεύματος δὲ ὑπερκείμενος ἐχώρει τύπος, περὶ τοὺς πρόπτευτας αὐτοῦ διώρυχα ποιήσας, καὶ τάφρον ἀποχρῶν τῷ πεντὶ στρατεύματι ἐκεῖ τούτους κατατίθεσι. Πρόσεισι δὲ τηνικαῦτα τῷ αὐτοκράτορι αὐτοῖς αὐτόμολος δὲ Νεάτης καὶ σὺν αὐτῷ θλίγος Σκύθαι. Ὁν θεατάμενος δὲ βασιλεὺς καὶ τῆς προτέρας ἀγνωμοσύνης ἀναμνήσας⁴⁴ διλλ’ ἀπὸ τα προσθέμενος; Ἐμφρουρον αὐτὸν μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ειδηροδέτην εἶχεν.

δεκτικε pernoctavit. Allucentie die moventes Romanii pervenient ad locum quemdam Lebune nominauitum. Tumulus est planitiei undique coquatae supereminens; concendit eum imperator; quoniam vero exercitui capiendo impar erat collis, ad radices ejus extensa fossa quantum oportuit, capacem copiarum omnium paravit stationem, in qua et eas posuit. Ibi rursus imperatorem adiit transiuga Neantzes et pauci cum eo Srythae: quem Augustus conspicatus ingratissimam suam per filia admonuit Barbarum; aliisque quibusdam exprobatis, constringi ferreis vinculis proditorem perfugam cum sociis, et arcia custodia teneri jussit.

Οὗτῳ μὲν οὖν δὲ βασιλεύς. Ὁ δέ γε⁴⁵ Σκύθαι κατὰ οὐρανούς καὶ τοῦ καλούμενου Μαυροποτάμου κείμενοι ὑπεποιοῦντο λαθραίς τοὺς Κομάνους συμμάχους προσκαλούμενοι. Ἀλλ’ οὐδὲ πρὸς τὸν βασιλέα πέμποντες ἡρέμουν τὰ περὶ εἰρήνης ἐρωτῶντες. Ὁ δὲ τοῦ δολεροῦ τῆς γνώμης αὐτῶν στοχαζόμενος προστικούσας καὶ τὰς ἀποχρέεις αὐτοῖς ἐπεποίητο, ἀπικινεῖν ἐθέλων τοὺς αὐτῶν λογισμοὺς, εἰ που καὶ τὸ ἐκ τῆς Ρώμης (44) προσδοκώμενον μισθοφορικὸν κατατάσσοι. Οἱ δὲ Κέδμανοι ἀκμφιέλους ἔχοντες τὰς τῶν Πατανάκων ὑποσχέσεις, οὐ πάντι αὐτοῖς προσεστίθεντο, διλλ’ ἐπέρετος μηνύσουσι τῷ βασιλεῖ. Μέχρι χόσου τὴν μάχην ἀταβαλλάμεθα; Ισθι τοιρυρ ὡς ἐξι πλέον οὐκ ἐγκαρτερήσομεν, διλλ’ ἡλίου ἀταβαλλοτος λύκου ἡ ἀρπίου⁴⁶ (45) κρέας θέδσμεθα. Ταῦτα δὲ βασιλεὺς ἀκούσας, καὶ τὸ δὲν τῇ τῶν Κομάνων γνώμης διαγνούς, οὐκ ἔτι ἐν ἀναβολαῖς τοῦ μάχεσθαι ἦν, ἀλλὰ τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην κρίτιν τοὺς πολέμου δημοσελῆ θέμενος, ἐκεῖνοις μὲν κατὰ τὴν ἐπούσαν τὸν μετὰ τῶν Σκυθῶν ὑπέσχετο πόλεμον, αὐτὸς δὲ παραχρῆμα μετακαλεσάμενος ἡγεμόνα;⁴⁷ καὶ πεντηκοντάρχας, καὶ λοιπὸν προστάξεις

A (vir hic erat oriundus ex Bulgaris domo nobilis et materno genere ad consanguinitatem attinens Auguste matris nostrae) hunc; exploratum prodire quinam ii essent, 230 et accidentem quinam prope ad dijudicationem oporteret, certa remuntiare jussit. Is strenue re perfecta regrediens, missos a Melissenio esse dixit: ex quo haud vulgari perfusus imperator gaudio, suos paulo post exceptos secum duxit trans fluvium: et aucto circuitu valli recentes copias cum veteribus una in castra conjunxit. At Comani cum ipsum locum quem amnem transiens modo reliquerat Romanus exercitus, castris insederunt. Imperator vero posiditie inde movens per ripas secundo amne occipare parabat vadum quoddam Philocali vulgo dicatum. Eo itinere in copias Seytharum haud contemendas incidit: cum quibus mox acri certamine contracto, multa utrimque cæde victorian tandem retulit minime dubiam, Seythis reliquis in sua se castra trepide referentibus: dum Romanus exercitus campi dominus in loco perstitit, ibi Atque hæc quidem imperator. Interim Seythæ intra et circa depressas ripas fluvii, cui nomen Mauropotamus, subsidentes, clam nitebantur conciliare sibi Comanos: nec minus missatione legatorum tentabant imperatoris animum, tractatione pacis offerenda. Ille autem cum in orationis insidiis illorum fraudulentam versutiam, qua valebat plurimum, conjectandi solertia, penetraret facile, tamen egregie dissimulans ejusmodi responsiones edebat quæ fallaces fallerent, suspenderentque incertos animos eorum, quod ipsum in hæri partem rapiebat imperator, eximere tempus ista elusione cupiens, quoad quas ab Roma spectabat mercede conductas copias pervenienti spatium haberent. At Comani haudquaque satis fideli Patzinacarum promissionibus adhibentes, apernari eas totamque abrupte rejecere mentionem pacis maluerunt. Iude sub vesperum imperatorem cum his verbis adiunxit: Quousque pugnam differimus? Porro extremam hanc a nobis audis increpationem morarum. Sic enim habe: non sustinabimus amplius: sed oriente cras sole 231 aut lupi carnes

Variae lectiones ex cod. Coisl.

⁴⁴ μὲν οὖν. ⁴⁵ ἀναμνήσας καὶ. ⁴⁶ οἱ δέ γε. ⁴⁷ ἀρνεοῦ. ⁴⁸ τοὺς ἡγεμόνας.

Car. Du Fresnii Du Cangii notæ.

(44) Ἐκ τῆς Ρώμης. Auxiliaries copias Roma exspectabat Alexius, forte ab Urbano II, summum Pontificis, a quo an. 1089, per legatos ab excommunicatione absolutus fuerat, ut scribit Bartholodus, quoscum etiam, si non ea tempestate qua bellum

istud gestum est, saltem postea fœdera inita constat, ex Chronicō Cas. lib. iv, cap. 48. Vide Malaterra, lib. iv, cap. 43.

(45) Αὐτον ἡ ἀρπίου κρέας. Ποτε est, experiemur cum lupis an cum agnis cras nobis res erit.

aut agni comedemus. Intellecta in hunc modum A Augustus præcipiti sententia Comanorum, nullum jam restare sensit cunctationi locum. Expedito igitur statim postridiani prælli consilio de summa rerum decretorii futuri, alaer ad Comanos responso pugnæ procinctum condixit in proximam auroram; nec moram parandi fecit. Nam tribunis cæterisque usque ad quinquagenarios ducitoribus curriculo vocatis negotium dedit indicendi per castra universa in diem post-rem prælli. Verum enimvero utcunque ista decreverat gerebatque, gravis tamen cum intus cura mordebat copias immensas Barbarorum utrorumque reputantem, quorum inter notam feritatem et fidem non satis totam tota majestas Romani nominis spesque ac salus deprehensa esset, certa conditione supremi B exitii, si quod erat momentis omnibus facilius, ambæ gentes Barbaræ tractionem concordiaæ jam cœptam absolverent. Talia magno sollicitudiniskestu secum Augusto agivanti sistunt se commodum ex regionibus montanis duri homines et bellicosi haud pauciores quinque millibus, qui operam ultro suam ad prælium offerrent, locumque in acie deposcerent. Inclinavit adventus tam opportunus subsidii non parvi pendentem sententiam, ita ut pugnam quam differri amplius non posse videbat, plane jam in crastinum imperator decerneret, Deique præsentem opem ad victoriæ successum imploraret. Nec eam religionem obire solus aut privatum satis habuit: sed cum ipse prior occidente sole, non sine luculenta prælatione ardentiū facum sacris hymnis concinendis cœlestis auxilii adocationem inchoasset, operam dedit ut totis castris idem fieret; prudentioribus consilium, agrestioribus præceptum dans istius sui exempli imitandi. Paruere cuncti: mirumque statim speciaculum extitit innumerabilium lumen, quasi totidem astrorum, pro uno tum occumbente solari late aetrem collustrantium. Militum siquidem supplicantium singuli summis præfixas hastis sive lampadas, sive candelas cereas, prout quisque poterat, aut ad manum habebat, alte tollebant accensas: eo-que habitu ingeminabant religiosas voces quas equidem usque ad cœlorum verticem pervenisse arbitror; certe, ut nihil dicamus nisi certæ testataeque veritatis, ad Deum ipsum Dominum sursum ferebantur. Neque i. leve, opinor, documentum est religionis Augusti, qui tam palam, tam libenter declararet, nequaquam se parem esse posse vincendis acie hostibus absque auxilio cœlesti. Nimirum non ille in viris, non in equis, non in machinis bellicis fiduciam collocaverat, sed omnes ex Dei uno nuto nomineque suspensas habebat spei rationes.

Per hunc modum supplicatione ad medianum ex- C tracta noctem, breviisque deinceps gustato somno, exsurgens diluculo de lit operam ut leviter armati milites, quantum fieri posset, loricis cæteraque id genus armatura tegerentur; ac cum galeis omnibus consumptis que in armamentario reperiri potuerunt, 232 supererent adhuc armanti milites, iis ipse liberali collatione sericorum velorum ferruginei coloris, simulacra consecit quædam thora-

διὰ παντὸς τοῦ φοσσάτου⁽⁴⁶⁾ διαχηρυκτεῖσαι⁽⁴⁷⁾ τὸν ἐς τὴν αὔριον ταμιευθέντα πόλεμον. Ἀλλὰ καὶ τοιαῦτα ἐσκέπτετο, ἐδεῖται δῶμας τὸν ἀπειρά πλήθη τῶν Πατζινάκων καὶ Κομάνων, ὑποπτεύων τὴν ἀμφοτέρων σύμβασιν. Ταῦτα γοῦν διασκοπούμενοι τοῦ βασιλέως, κατέλαβον πρὸς αὐτὸν τῶν δρεινοτέρων μερῶν ἄνδρες τολματιαι⁽⁴⁸⁾ καὶ ἀρειμάνιοι, αὐτόμολοι, πρὸς συνασπισμὸν αὐτοῦ εἰς χιλιάδας ποσούμενοι πέντε. Ἐπει τὸν δὲ ἀναδολὴν ἔτι τὰ τῆς μάχης οὐκ εἶχε, Θεὸν ἀρωγὸν ἐπεκαλέστο. Δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου πρώτες αὐτὸς κατῆρχε τῆς πρὸς Θεὸν παρακλήσεως, λαβαπρὸν τε διδουχίαν ποιούμενος, καὶ προσήκοντας ὑμνούς ἄδων αὐτῷ· οὐ μήν οὐδὲ τὸ ἀπαν φοσσάτον ἤρεμεν συνεχώρει, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ ἐκάστη μὲν τῶν συνετωτέρων πράττειν συνεδουλεύει, τοῖς δὲ ἀγροικοτέροις ἐπεκάηπιε. Τηνικαῦτα γοῦν τὸν μὲν ἡλίον ἦν ὅρᾶν τοῦ δρῖζοντος δύνοντα, τὸν δὲ ἀέρα πεφωτισμένον, οὐχ ἐνδεικτερὸν ἡλίου λάμποντος, ἀλλὰ καὶ πολλῶν δὲ λαλῶν ἀστέρων λαμπρὸν τὴν φαῦσιν παρεχομένων. Ἀπαντες γάρ τοις ἴδιοις δύρασι λαμπάδας καὶ κηροὺς, ὡς ἔκαστος δυνάμενος εἶχε, ἀνῆψεν. Αἱ δὲ γε παρὰ τοῦ στρατεύματος ἀναπειπόμεναι φωναὶ μέχρις, οἷμας, τῶν οὐρανίων ἀντύγων ἐφθανον· μᾶλλον δὲ, εἰ χρὴ τάληθες εἰπεῖν, εἰς αὐτὸν τὸν Δεσπότην Θεὸν ἀνεφέρουντο. Ἐκ τούτου δὲ, οἷμας, τεκμαίρεσθαι χρὴ τὴν τοῦ βασιλέως εὐσέβειαν, ὡς ἀρά τὰς πρὸς ἔχθροὺς προσβολὰς οὐκ ἐδόκει ποιεῖν ἀνευ τῆς ἐκείθεν ἐπαριγγῆς. Οὐ γάρ ἐν ἀνδράσι καὶ Ἰπποῖς καὶ στρατηγικαῖς μηχαναῖς καὶ οὗτος ἡθάρρει, ἀλλὰ τὸ πᾶν τῇ ἀνω ῥοπῇ ἐδίδου.

Καὶ ταῦτα μὲν μέχρι μέσης ἐτελεῖτο νυκτὸς, μικρὸν δὲ τοῦ λοιποῦ τὸ σῶμα διαναπαύσεις ἀνέθορε τοῦ ὑπνου, καὶ τοὺς φιλοὺς τῶν στρατιωτῶν ὄπλας κατετερώς, ἔστιν οὖν καὶ τίνας ἀμφισσαὶ περιεκτικαὶς ἐκ σηρικῶν πέπλων ὁμοχρόων κατασκευάσσεις περιβάλλειν, ἐπει μή ἀπέχρη τούτων πρέδης πάντας ὁ σιδηρος. Ἡμέρας δὲ ἀπάρτις διαγελώσης, καρτερῶς ὄπλιαμένος τῆς φάλαγγος, [ἰσο. φάραγγος] ἔξεισι, τὸ ἐνυάλιον ἡχῆσαι κελεύσας. Καὶ κάτωθεν τοῦ λεγομέ-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁷ διαχηρυκτεῖσαι. ⁴⁸ τολματιαι.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(46) Φοσσάτου. Occurrit hæc vox rursum, pag. 281, 312. Est autem fossatum, exercitus ipse, vel castra ipsa. Gloss. Basil. κάστρον, ἡ τοῦ φοσσάτου. Chron. Alex. an. Heracl. 18: Πλησίον γάρ

αὐτῆς τῇ; πόλεως διστι τὸ φοσσάτον ήμῶν. Iulianus in Fastis, ipso anno profectus est Valens Augustus ex urbe ad fossatum. Consule Glossaria.

νου¹⁰ Λεβενίου (τόπος δὲ οὗτος) τὸ στράτευμα διελών, τὰς φάλαγγας; Ιλαδὸν ἵστησεν, κύτος δὲ ὁ αὐτοκράτωρ προμετώπιος ἵστατο δριπὺ μένος πνέων. Τοῦ μὲντοι δεξιοῦ καὶ εὐωνύμου μέρους καὶ κέρως ὁ Παλαιολόγος; Γεώργιος καὶ Κωνσταντῖνος κατῆρχον δὲ Δαλαστηρός¹¹; Ἐξ ὑπερδεξίων δὲ τῶν Κομάνων δὲ Μοναστρός; ὅπλισμένος μετὰ τῶν ὅπ' αὐτὴν ἵστατο· ἦδη γάρ κακεῖνοι τὰς Ὀρματικὰς φάλαγγας καθιστῶντα τὸν αὐτοκράτορα ὥρωντες, τὰς σφῶν ὄπτιζον δυνάμεις, καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν πολέμου διετύπουν σχῆμα· ἐξ εὐωνύμου δὲ τούτων ὁ Οὐξῆς καλούμενος, τὸ δέ γε πρὸς δύσιν ὅρῶν δὲ Οὐμπερτόπουλος μετὰ τῶν Κελτῶν. Οὗτων γοῦν δὲ αὐτοκράτωρ ταῖς φάλαγγῖς πυργώσας οἷον τὸ στράτευμα καὶ ταῖς θλιψὶς περιφίγεται, τὴν ἐνυάλιον αὐθίς ἔκελευσεν ἡχῆσαι σάλπιγγα.

μωγαναλις Romanam munire undique ac vallare et ab insidiarum et furtivarum a tergo impressionum sollicitudine ac periculo libera esset per excubias istarum circumvagantium turmarum. Tum denuo instari tubas et supremum invadendi certaminis signum edi jubet.

Οἱ δὲ Ὀρματοί, δεδιέτες τὸ ἀπειροπλῆκτον Σκυθῶν καὶ τὰς ἀμυθήτους ἀρματίξας, τειχῶν ὄπερ παρεχομένας αὐτοῖς χρείαν, τὸν δὲ οἶνον Κύριον εἰς ἔλεον μιᾶς φωνῆς¹² ἐπικαλεσάμενοι, δλας ἡνίας γαζάσαντες τὴν μετὰ τῶν Σκυθῶν μάχην ἐπέσπευδον, τοῦ αὐτοκράτορος ἀπάντων προπήροισθεν θέοντος. Μηνοειδῶν δὲ τῆς παρατάξεως γεγονούσας ἐν ταύτῃ καὶ ὄπερ ἐξ ἐνὸς συνθήματος παντὸς τοῦ στρατοῦ καὶ αὐτὸν δὴ τῶν Κομάνων τὴν κατ' αὐτῶν ποιησαμένων ὅρμην, στοχασάμενος τοῦ μέλλοντος Σκύθης¹³ τις τῶν ἐκκρίτων ἡγεμῶν τηνικαῦτα κατεστῶς¹⁴ προηρπάκει τὴν σωτηρίαν, καὶ θλίγους συμπαραλαβῶν πρόσεισι τοῖς; Κομάνως ὡς δμογώλωτοις. Καν γάρ κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐκθύμιως καὶ οὕτοι ἐμάχοντο, ἀλλὰ θαρρήσας μᾶλλον ἢ τοῖς Ὀρματοῖς, κατοῖς προσεληύθει, ἐφ' ὃ μεσίταις τούτοις πρήξειν αὐτοκράτορα χρήσασθαι. Τούτο δὲ αὐτοκράτωρ θεοσάμενος, καὶ πτονθεὶς μή τούτοις καὶ ἔτεροι τῶν Σκυθῶν προσχωρήσαντες ἀναπεισώσαι τοὺς Κομάνους τὰ ὑπὲρ αὐτῶν φρονήσαντας κατὰ τῆς Ὀρματικῆς φάλαγγος στρέψαι μετὰ τῆς γνώμης καὶ τὰς ἡνίας, παραχρῆμα ὄποιος ἔκεινος δραστήριος ἐν δεξερᾷ φοπῇ τοῦ συνοίσοντος καταστοχάζει.

Variae lectiones ex cod. Coislin.

¹⁰ καλουμένου. ¹¹ Δαλαστηρός. ¹² συνήθης. ¹³ καθεστώς.

Cer. Dufresnii Du Cangii notæ.

(47) Μοῆς φωνῆς. Ea fuit veterum tacticorum sententia, hostes terri si cum telorum jacta clamoris horror accesserit, ut est apud Vegetiu, l. iii, c. 18, quibus consona φωνὴν habet Leo in Tact. cap. 20, § 114. Erat autem clamor iste permisitus exhortatione, quemadmodum ait Sallust. De bello Iugurthi. Unice παραχεισμός dicitur Constantino Manasses, pag. 231 edit. Leyd. Interdum ἀλλαγμός, et λαλαγή ἀρετή, ἐνυάλιος κέλαδος, Heliodoro, lib. i; Barditum vorabant. Galli antiqui nostri, ut auctor est Tacitus. Verum (a) ex quo in orbem invecta est Christiana religio, desierunt confusa illa et incerte a militibus ad fiduciae spem, vel notam, proferri solitae voces, subiitque i: earum locum uno omnium ore in cœlum missa divini auxilii deprecatione. Cujus moris auctorem

(a) Ann., pag. 217.

A cum et cassidum eisque pugnaturos induit. Die denique jam exorta eques ipse cataphractus e vallo procedit, jubelque dari classico pugnae signum. Mox infra Lebunium (loci nomen id est), diviso exercitu phalanges turmatim ordinat. Ipso ante primos ordines et frontem aciei stabant in armis imperator, Martem haud dubie spirans. Dextrum levumque cornu a Palaeologo Georgio et Constantino Balasseno regebantur. Ultra dexteram extra corpus aciei, prope Comanicum exercitum (nam et Comani conspiciati Augustum educentes legiones armare suas et ipsi atque instruere copias cœpere). Monasteria cum suo agmine collocatus stabant. Ad eorumdem Comanorum levam constitutus Uzas est. Umpertopulus denique cum Gallis versus occasum sortitus locum est. His quasi projectis extra prope aciem imperator studuit, ut ea dum prælio intenta

B sortitus locum est. His quasi projectis extra prope aciem imperator studuit, ut ea dum prælio intenta

Procinctis Romanis formidolosum contra spectaculum oblatum immensæ multitudinis Scytharum insuperabili dispositorum curruntum quasi muro vallatæ protectæque terrorem incusserat a nemine dissimulatum, sed cuius unus tantum salutaris effectus fuit invocatio publica supremi omnium Domini, sine cuius præsenti ope frustra successum sperarent tam ardui cœpti. In eam implorationem divinæ misericordiæ cum voces simul omnium convenissent, non minori deinde consensu conspirarunt manus, pugna cum Scythis capessenda, in quos totis bahnis passim festabant, ipso ante omnes imperatore præcurrente. Cum vero a lunatis aciebus Romana Comanicaque magno undique ambitu in circumventos Scythas impetus concors velut ex condicto fieret, non vano instinctus augurio imminentis exitii dux quidam e præcipuis exercitus Scythici, saluti prospicere maturo transfigio decrevit, sumptisque secum paucis Comanis accedit, communis lingua fiducia plus sibi ab iis quanquam tum infestis hostibus, quam a Romanis sperandum interpretans;

C

D innuit Constantium M. Eusebius, lib. iv, de Vita ejusdem Constant. cap. 19 et 20, et in orat. de ipsius laudibus, dum scribit suis precepisse militibus, ut in pugna procinctu hacce oratione Deum sibi in præliis propitiū conciliarent: Σὲ μόνον οἴδαμεν Θεὸν, σὲ βασιλέα γνωρίζομεν, σὲ 342 βοηθὸν ἀνακαλούμεθα, παρά σου τὰς νίκας ἡράμεθα, etc. Exhinc apud Christianos invanuit, ut prælia omnia a Dei invocatione auspicarentur. Guntherus, lib. vii Ligar.:

Sic pulchro felix acies instructa tenere,
Carmine belligero, longeque sonantibus hymnis
Divinam sibi poscit opem.

Quibus autem verbis concepta fuerit ejusmodi deprecatio, diximus in Dissert. ii ad Joinvillam.

iusque se idoneis usurum sequestris automans ad gratiam imperatoris prouerendam. Vedit eam fugam qui stabat intentus in omnia imperator : et periculoso censuit si frequentarentur similes accessus Scytharum ad Comanos. Quid si enim adducerentur in consensum isto internuntiorum commercio utriusque nominis Barbari : versoque in ipsa acie simul animo, simul impetu, Romanos communibus armis opprimerent? Expedivit in hoc metu consilium strenue acer in subitis et momento perspicax Augusti mens. **233.** Ei siquidem cui signi militaris regii credita in acie custodia fuerat, praecepit, ut eum vexillo quod alte sublatum utraque gestabat mano, post castra Comanorum staret. Sic periculo disjecto barbaricæ conventionis, constantique fide partium pugnam utrimque seriam urgente, Scythæ inter duos apprime concordes deprehensi, exercitus, nihiljam nisi atrociter impuneque cædebantur, manifesto divinæ destitutioonis indicio. Cæles erat quantum nemo unquam vidisse alias dicitur : adeo ut actione ipsa trucidandi et assida jactatione brachiorum, ad novam semper et nolleinam abundante materia, incredibili lassitudine deflegerent nostri, et quasi messi colligende impares, victoriam absolvere posse desperantes, impetum ultra remitterent. Imperator interim medios inter hostes equitans phalanges totas conturbabat, obvios cædens comicos, procul positos minacibus percellens vocibus. Ubi autem animadvertit meridie commisso ferventiores solis radios pugnantum verticibus incumbere, missis repente certis hominibus curavit ut rustici undecunque in ipsam aciem atque ordines vincentium opportuna refrigeria inferrent, mulos utribus frigida distentis onustos præ se agentes. Cujus rei stimul primum a quibusdam siccuss exemplum est editum, alii mox ultra agricultoræ liberatores suos interfactores Scytharum faciliter utribus, amphoris, aliisque vasis eujusque generis, hausta frigida refecti repelebant præium, aut cæderet phen : qua quis satis explicet quanta res acta gentis integræ multitudo plane innumerabilis, una dem ulla superstitionis, sed viris pariter cum uxori interencionem tota defeleretur. Fuit ea fatalis genti feria tertia. Unde illa Byzantinorum letitia et verba concepta : *Una dies absuit quominus Scythæ :* porro jam sole perpetrata res erat, nullo ferme parvolorum cædes pervaigante gladio præter eos comparetur, parvo; si per se spectetur, non que suis, in castra revertens propria.

Plane mirabilis hic eventus fuit, præsertim repulsantibus ac cogitatione repentibus tristem illam memoriam initiorum belli bujus, quando qui aduersus Seythas Byzantio Romanum proficiscebantur, tam secura confidentia tumebant, ut funes ac lora quibus captivos vincirent Barbaros idonea copia pararent, ignari quam graves poenas daturi mox

Αισιοί⁸³, τῷ τὴν βασιλικὴν σημαῖαν κατέχοντι ἐπέ-
έτειξε ταῦτην ἐν χερούν φέροντι μετὰ τῆς τῶν Κο-
μάων στήναι παρεμβολῆς. Τῇ; Σκυθικῆς δὲ ὁμαχ-
μίας διασπαθείσης ἥδη, καὶ παρτχωρτσάντων ἀλ-
λήλοιν τοῖν στρατοπέδοιν, ἀνδροκτασίαιν ἥν Θεᾶσθαι
τηγικεῦτα, ὅποιαν οὐδεὶς πώποτε ἐθεάσατο. Τῶν δὲ
Σκυθῶν δεινῶν ἀποσφατομένων, ὡς ἐγκαταλει-
φθέντων ἥδη ὑπὸ τῆς θείας δυνάμεως, κεκοπια-
κήτες οἱ σφάττοντες τῇ σφοδρῇ καὶ πυκνῇ κινήσει
τῶν ἕφεν, λειποθυμοῦντες ἀνεκδόπτοντο τῇ; ὄρμῆς.
Οὐ δὲ αὐτοκράτωρ ἐν μέσοις τοῖς πόλεμοις ἐξιππα-
ζόμενος διὰς συνετάραττε φάλαγγας, πλήττων μὲν
τοὺς ἀντικαθισταμένους, καταπτήσσων δὲ καὶ τοὺς
πλέρῳ τοῖς ἐμβοήμασιν. Ἐπεὶ δὲ τὸν ἥλιον περὶ
κεφαλῆς τὰς ἀκτίνας βάλλοντα ἐώρι μεσημβρίες
B ἀπάρτι οὐσίης, προμηθεύεται τι τοιούσιον. Μετα-
πειμψάμενός τινας ἀποστέλλει ἐφ' φάγροτας ἀσκούς,
πλήγαντας ὕδατος καὶ ταῖς ἰδίαις ἐπεισάξαντας
τοιμίνοις ἐξελάσαντας ἀγαγεῖν. Τούτους δὲ ἥδη θεα-
σάμενοι καὶ οἱ μὴ προκληθέντες τῶν πλειστοῖς ρων
τὸ αὐτὸν τοῦτο⁸⁴ ἐπιούσιον, τοὺς τῆς δεινῆς τῶν Σκυθῶν
χειρίδης αὐτοὺς ἀπαλλάξαντας δὲ μὲν δι' ἀμφορέως, δ
δὲ δι' ἀσκοῦ, δὲ δι' ἐποιούν τύχον⁸⁵ ἄγγους ἀντψύ-
χντες ὑδάτι. Οἱ δὲ μικρὸν τοῦ ὑδάτος σπώμενοι αὐθίς
τῆς μάγχης ἀντείχοντο. Καὶ ἣν ίθεν θέαμα καινὸν,
Ἐθνος διὸν οὐ μυριάνθρωπον, ἀλλ' ἀριθμὸν ἀπαντά
ὑπερβολὴν τὸν γυναικῶν καὶ τέκνων ἀρδην κατὰ ταυ-
την τὴν ἡμέραν ἀπολαβός. Ἡν δὲ μηγὸς Ἀπρίλιον
σικεστὴ πολὺ τελείωτα διέβατε πάσης ἡμέρας.

εικοστήριο, την εννατημέρα, τριτην την, εποιεύμα-
δος. "Ενθεν τοι καλ παρθίδιόν τι οι Βυζάντιοι: Επίδον,
φάσκοντες" Διὰ μιαρ ἡμέραν οι Σκύθαι τὸν Μαλον
οὐκ ειδον. Ἐπει τὸ δὲ διλιος πρδ; δυσματις διδη ήν,
καλ ἀπαντες μὲν ἐφῶν ἔργον γεγόνας, καλ τὰ
τέκνα φηγητ καλ αι μητέρες, πολλοι δὲ καλ ζωγρία
ἐλιθφησαν, τὸ ὀνακήτηκδν κελεύσας ο αὐτοκράτωρ
τηχησας πρδ; Ιδιαν^{απ} επάνεισι παρεμβολήν.

eneficio prosecuti, assatum aque sitibundis ministrabant, quæ forte ad presentem usum casus obtulisset. Menses non potius usque ad integrum funestæ tragœdias catastrophæ spectacula fuerit? cum non jam exercitus, sed die, una prosperi prælli fortuna, ne reliquis quibus et liberis in eamdem stragem cumulatis ad Scythicæ dies nona et vicesima mensis Aprilis, gratulatione cantilena celebrata est, in hac fere una dies, quoniam Maium vidarent. Ocumbente Scytharum non interempto, per matrum quoque ac qui captivi servati sunt: numero, si cum orciis modico. Tunc receptui cani jussit imperator, præviti-

Δ Καὶ ἣν τῷ κατενοῦντι θαῦμα ἰδεῖσθαι, πῶ; οἱ πάλαι κατὰ τὸν Σκυθῶν ἔργον καλῶν; ὁ δὲ τοῦ Βυζαντίου ἔργον κατὰ ιμάντας δέ; ὁν δεσμώτας ἤγοιεν τοὺς τῶν Σκυθῶν ἐκλινήτας, τούγαντίον πεπόνισσιν αὐτοῖς τε παρὰ τῶν Σκυθῶν ἐλαχότες; καὶ δεσμώται γενέμενοι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τότε πεπηνάκα κατὰ τὴν Δοιττραν ὁ μετὰ τῶν

Variæ lectiones ex cod. Couslin.

⁵³ καταστογάσαται. ⁵⁴ τύγχαν. ⁵⁵ τὴν ἰδίαν. ⁵⁶ καιώνει.

Συκεύων γέγονε πόλεμος· καὶ γάρ τὸ φρύγαγμα τότε τῶν Πρωμαίων καθεῖται Θεος· ἐν ὑστέροις δὲ καθ' ὃν ὑφηγοῦμα: καὶ πρὸν δπτγίκα περιδιέταις τούτους ἔγνω, καὶ τὰς σωζούσας ἀπολελικότας ἐλπίδας πρὸς τοσαῦτα πιθήη μὴ ἔξισχύοντας, τὴν νίκην παραδόξιας ἔχαρισατο τούτοις, ὡς καὶ δεσμεῖν καὶ σφάττειν καὶ ξυγρίειν δγεν τοὺς Σκύθας, οὐ τοῦτο δὲ μόνον (τάχα γάρ ^α τοιούτον καν τοῖς μερικοῖς τοῖν πολέμων πολλάκις εἰνι: γίνεσθαι), ἀλλὰ καὶ δὸν ἔθνος μυρίανδρους κατὰ μίαν καὶ μόνην ἀφανίσαις ήμέραν.

sternatis iusto metu deque summa rerum ac salutis
multitu line confessis tam splendida tamque integrum
et trucidare, et vivos servitum abducere, quidvis
statuere pro libito potuerunt. Neque hoc solum
tetas utrinque committentibus copias, usquevenit ne
felicitatis habuit, ut gentem feram, infidam, infinita
aque infestam, deleret aboleretque funditus una ista
morabilis eventus merito transcripta.

Τών ταγμάτων δὲ τοῦ τε Κομανικοῦ καὶ Ἐρωματικοῦ
ἀπὸ διλλήλων διακριθέντων, καὶ τοῦ αὐτοκράτορος
περὶ λύχνων ἀφάς (48) πρὸς δεῖπνον ἀπιδόντος, Τί τὸ
διπλεγματίνων εἰστήκει ὁ καλούμενος Συνέστος, Τί τὸ
τρόμερον, καὶ τίς αὕτη ἡ καιρὴ οἰκιστροῦται; λέ-
γων πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Ἐκαστος τῶν στρα-
τιωτῶν ἀρὲ τριδκοτα καὶ πλειων⁴⁹ δεσμώτων
ἔχει Σκύθας. Η τὸν Κομάρων πληθὺς ἐγγένης
τιμῶν ἔστιν. Εἰ τοῦ ὑπρώσιεν οἱ σερατώτατοι,
καθά τοι διὰ τοσοῦτον κεκοπιασθέτες, καὶ οἱ
Σκύθαι ἀλλος ἀλλερ θύσαντες, καὶ τοὺς ἀκινά-
κας σαστρίσεοι ἀναιρίσοντιν αὐτοὺς, τι τὸ
λοιπὸν ἔσται; Ἀλλὰ κέλευσον ἀναιρεθῆναι θάτε-
τορ τοὺς πλειστούς. Οὐ δὲ βασιλεὺς, δριμὺ πρὸς
αὐτὸν ἐνίδων, ἐφ· Καὶ Σκύθαι, ἀλλὰ πάντας
ἀνηρωκού καὶ ἔχθροι, ἀλλ' ἐλέους δέξιοι. Αὐτῆς
δ' οὐκ ολδα τι φροντίσας ταῦτα ληρεῖς; Τὸν δὲ
ιντιστάμενον μετ' ὅργης ἐπεπέμψατο. Προσέταξε δὲ

Variæ lectiones

⁵⁷ γέρω τι. ⁵⁸ πλεῖον;

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(48) *Λύγρων δράσις.* Sic tempus vespertinum vorabant Graeci, quod Latini aevi posterioris *lucernarium*, quo scilicet prima pars vespertini officii obiti solebat, occaso sole, et quando lucernas aeeendi mos est; quod et inde *λύγρων* appellatum pluribus observatum a Meursio. *Horam incensi vocat D. Ambrosius*, lib. iii. *De virginibus; lucernarium devotionem*, Uranius presbyter, de obitu S. Paulini episc. Nolensis, n. 4, et auctor Vitae S. Severi episc. Nolani apud Ughellum. Fiebat autem istius officii vespertini introitus cum tribus cereis, ut est in *Menologio Græc.* canebanturque preces eucharisticae, quibus nimurum Deo gratiae agebantur, uti testatur D. Basilius, lib. *De Spiritu sancto*, ad Amphiloch. cap. 29. Has exhibent *Enchologium Gr.*, *Arcudius in Anthologio*, et *Usserius Arinachaeus in Syntag. de Symbolo apost.* Harum etiam meminit Epiphanius, *Contra hæres.* lib. iii. Cum vero accendebantur lucerne, statim canebatur *hymnus iste vespertinus*, φῶς δράσις, etc., qui pariter describitur in *Anthologio*, et a Nicephoro Call. lib. xviii, cap. 51; iam inde ab apostolis per manus Ecclesie Christi traditus fuisse dicitur, ita ut paganos imitati quodammodo videantur Christiani, qui, ut auctor est Varro, cum afferbatur

Aessent tam supini contemptus hostium : quos ipsi servos sibi destinatos victi postmodum vincitique agnoscere habereque pro dominis coacti sunt. **Vulnus**

234 illud refico Romani nominis ad Dristrani olim acceptum aduersa cum Seythis pugna, qua fretam humanis opibus Romani supercilii superbiam deprimere Deus voluit. Qui tamen idem Deus, hoc in quo narrando versamur tempore, contrario modo affectos Romanorum eorumdem animos, contrario item, nec minus insperato, successu recreavit, dum con-

propria desperantibus, ac se impares tantæ hostium mirabiliter victoriam gratificatus est, qua et vincere denique summa licentia victorum de S ythis obnoxiiis (quod in congressibus etiam non decretorii nec in raro) verum id præterea hæc pugna quasi auctorium juventutis pugnacis numero formidabilem semper et so'a die, ad memoriam æternam hujus tam me-

B *Discretis in suas quibusque stationes Comanicis: Romanisque copiis, et imperatore prima fice ad eum a corporis et cœnari verso, astitit vultu indignationem præ se ferente quidam nominis Synesius: Quid hoc malum (ad imperatorem inquiens) aut quæ ista nora res administrandi ratio est? Unusquisque milium ad triginta et amplius Scythas captivos habet. Ingens Comanorum multitudo prope abest nobis imminens. Si ergo quod post tantum laborem fieri primum est, nostri milites indormierint, et Scythæ commodata sibi inutuo opera vinculis solvendis, stricis acinacibus stertentes domino confoderint: quid sit aecuturum videri. Jube igitur præverti nefas, pleraque hac barbarie mature trucidanda. Ille dicentem imperator acribus sigebat oculis, et mox subdidit: Etsi Scythæ, et si hostes, homines certe sunt et humanitate nostra in sua calamitate digni. At tu noscias qua dementia in transversum actus,*

ex cod. Cousin

lumen, exclamare solebant, φῶς ἀγαθὸν. Atque ad hujus Græcanici hymni exemplum Latini Patres quosdam concinnarunt metrika oratione, quos etiam **Vespertinorum** appellatione donarunt; cuiusmodi ille est qui ab Ennodio exaratus legitur carm. 10, et alter a Prudentio, lib. *Cathemer. hymn.* 6, qui *Ad incensum lucerne inscribitur*. Auctor est praeterea Michael Psellus, lib. *De operat. dæm. in his vespertinis, seu lucernalibus officiis*, Dominicae Passionis actam memoriam, Ἐπέρας γὰρ πρὸς λύχνων ἀράς, ὅποι ἡλύς τὸ σωτῆρον ἐκμυεττατίθεται, etc. Atque ex his perspicue patet non mediocriter lapsuni Anastasiūm in Collat. S. Maximi Mart. cum Græca verba λύχνων ἀράς, seu λυχνάτας, tactum lucerne verili, et impositus vox ἀράς, quæ Græcis tactum, perinde ac accensionem significat: *Eadem die, circa tactum lucerne, Troilus*, etc. Verum in confessio esse debet longe ante Christianos hanc loquendi formulam in usu fuisse, et velutissimis Grecorum notam, ex Herodoto, lib. vii: Ὄμρέατο δὲ περὶ λύχνων ἀράς; ἐν τοῦ στρατοπέδου. De lucernario erit alius dicendi locus. Anna, lib. xiii, pag. 393, λύχνων ἀράς metaphorice usurpat pro operis cuiusvisnam sine et exitu. Vido pag. 483, et Cinnamum, lib. iv.

*telia deliras. Sic Augustus; instantemque ulterius Synesium, iratus increpum recedere utique jussit: tum edicto eadem hora per castra promulgato, admonuit milites exarmarent Scythas, cuiusclaque ipsis erepta tela unum seorsim in locum iuio depo- nerent: ipsi custodire captivorum curam gererent. His ita provisio securus reliquam transmisitbat noctem: cum ecce circa ejus medium, Deine nutu, an quo alio casu, incertum, in captivos Scythas simul quasi ex condicto insilientes Romani milites, ferme universos occiderunt. Ilac postera jam exorta luce cum cognovisset imperator, in suspicionem venit cædem a Synesio curatam. Accersitum ergo asperis incessit dictis, minisque atrocibus. Tu istius tempe (inquiens) tragœdia, tu crudelis facinoris istius auctor es. Eum vero jurantem se incho iudicium, constringi nihilominus et vincitum præcepit attineri; cum sic diceret: *Faxo expertus discribat quantum mali vel solis insit vinculis: nec de cætero tam inhumanas in captivos homines dicat sententias.* Nec vero eo contentus videbatur fore, nisi coeuntes magno numero viri magnates 235 vel consanguinitate, vel affinitate Augusto adiutori quam proxime, impetrassent ab eo conjunctis pre-ribas, ut gratiam supplicii Synesio ficeret. Eadem ipsa nocte, nescio quid nocturnæ fraudis ab imperatore veriti, plerique Comanorum præda omni secum sumpta iter arri- puere Danubium versus. Ipse Augustus prima luce migrationem indixit, tot cadaverum setorem et faci- lem in tantæ iubis vicinia pestilentiam cavens. Locus lectus novis castris fuit is cui a pulchris arboribus nomen est, stadiis octodecim a Chœrenis distans. Eo tendentem imperatorem assecutus Melissenensis (quem ne interesse prælio posset novorum illa quam diximus delectum procuratio transmissioque detinuerat) magno affectu et gratulatione victorem sa- lutavit, nihilominus honorifice atque amanter excipiiente Cæsarem Augusto. Ambo porro amplexibus et cætera letitiae amorisque significatione defuncti conjunctim ineuntes viam, casus hesternæ pugnae multiplices ac varios aptum tali tempore jucundæ confabulationis argumentum habuerunt. Inter hæc appulso imperatori ad Pulchras arbores, sero deum nonnulatur fuga Comanorum. At ille præmiorum fidem quæ ipsis ante pugnam excepere nihil ista incivilitate subiti discessus infringendam statuens, endem hora mulos omeratos mercedibus post fugaces misit: agasonibus imperans, ut quam maxima rassent celeritate vestigis ipsorum insisterent: certi non redire, nisi deprehensis vel ultra Danubium Barbaris distincta munera in manus traderent. Adeo grave ipsi planeque intolerandum videbatur, non modo in fraude ac perfidia revera deprehendi;*

Variæ lectiones

⁴⁹ αὐτῶν. ⁵⁰ ἀπερχόμενον. ⁵¹ τὴν τῶν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(49) Μή μόνοι ψεύδεσθαι. Eo tamen nomine passim a nostris perstringitur Alexius, tanquam dolosi vir animi, siueque ac verborum pars ob-

A τηνικαῖτα διαλαλιάν εἰς ἄπαν τὸ στράτευμα γενέ- σθαι, ἀπαντά τὰ τῶν Σκυθῶν ἀναλαβομένους δόπλα εἰς ένα καταθέσθαι τόπον, τοὺς δὲ δεσμώτες παραφυλάτ- τειν. Ταῦτα κελεύσας ἐν ἀμεριμνᾷ τὸ λοιπὸν τῆς νυκτὸς ἦν. Περὶ μέσην δὲ φυλακὴν τῆς νυκτὸς, εἴτε ἐκ Θεσσαλίας ὅμφης, εἴτε καὶ ὅπως οὐκ ὀδα, ὅμως δὲ οὖν ὡς ἐξ ἐνδεσμοθετοῦ μικροῦ πάντας εἰς στρατιῶτας ἀπέκτειναν. Τοῦτο δὲ βασιλεὺς αὐγαζούσης ἡμέρας ἀκηκοώς, ὑποπτὸν εὐθὺς τὸν Συνέσιον εἶχε. Με- τακαλεῖται τοίνυν παραχρῆμα τοῦτον. Καὶ αἰτιώ- μενος αρδορῶς ἡπειρίστο λέγων· Τοῦτο τὸ ἔργον σύν. Τοῦ δὲ ἐπομνυμένου μὴ εἰδέναι, ἐπέταξε δεσμη- θέντα τοῦτον κατασχεθῆναι, Γνώτω, λέγων, ἀποίν καὶ μόνον δὲ δεσμὸς κακόν ἐστιν, ὡς μηκέτι κατὰ ἀνθρίστων τοιωτάς ἀπεφάσεις ποιεῖσθαι. Τάχα δὲ ἀν καὶ ἐκδλασε τοῦτον, εἰ μὴ, προσελθόντες οἱ καθ' αἰμα καὶ ἐξ ἀγχιστείας προσήκοντες τῷ αὐτοκράτορι μεγιστᾶντας κοινὴν τὴν ὑπὲρ τοῦ Συ- νεσίου ἱκετηρίαν ἐποιοῦντο. Τῶν δὲ Κομάνων οἱ πλειονες πτογέντες, μὴ τι δεινὸν κατ' αὐτὸν ⁵⁰ δὲ αὐτοκράτωρ νυκτὸς μελετήσεις, τὴν λειαν πᾶσαν ἀναλαβομένοις, νυκτὸς φροντο, τὴν πρὸς τὸν Δάκου- διν φέρουσαν δέδευντες. Αὐτὸς δὲ αὐγαζούσης ἡμέ- ρας φεύγων τὴν τῶν νεκρῶν σωμάτων δυσωδίαν ἀπάρας ἐκεῖθεν ἔρχεται ἐπὶ τινα τόπον, Καλὰ δέν- δρα καλούμενον, σταδίους δέκα πρὸς τοῖς ὄχτες ἀπέχοντα τῶν Χοιρηῶν. Ἀπερχόμενος ⁵¹ δὲ ἐκεῖτες κατέλαβεν δὲ Μελισσηνός. Θύ γάρ ἔφθασε παραγ- θέσθαι ἐν τῷ καιρῷ τῆς μάχης ἀσχολούμενος τὴν πληθὺν ἐκείνην τῶν ⁵¹ νεολέκτων ἀποστεῖλαι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Ἀλλήλους τοίνυν ἀσπασάμενοι καὶ συγχαρέντες, ὡς εἰκὸς, τὸ λοιπὸν τῆς ὁδοπορίας περὶ τῶν συμπεισόντων ἐπὶ τῇ τῶν Σκυθῶν ἡττῆι ὥμιλουν. Μεμαθηκὼς δὲ διατηράτωρ, ὀπῆντα τὰ Καλὰ δένδρα κατέλαβε, τὸν δρασμὸν τῶν Κομάνων, ὄποσα τούτοις ἀνῆκε πρὸς λόγους τῶν συμφωνηθέντων αὐτοῖς, ἐπεισάχας ἐν ἡμίνοις ἀπέστειλε πρὸς αὐ- τοὺς, ἐντελάμενος σπεύσαι καταλαβεῖν αὐτοὺς, καὶ πέραθεν εἰς δυνηθεῖν Δανούσεως, καὶ δοῦναι τὰ ἀπο- σταλέντα. Βαρὺ μὲν αὐτῷ ἦν διὰ παντὸς μὴ μόνον ψεύδεσθαι (49), ἀλλὰ καὶ τὸ δέξιον ψεύδεσθαι, δμι- λιὰν ἱκενὴν πρὸς ἀπαντας περὶ ψεύδους ποιουμένων. ^D Αλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τῶν φευγόντων [πεφυγότειν] τοὺς δὲ γε λοιπὸν ἔφεπομένους αὐτῷ εἰστί τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας δακυλῶς. Δέον δὲ ἐλογιζατο μὴ τηνικαῦτα τοὺς εἰς ὄπον τραπέντας καταπέψαι τὸν οἶνον, καὶ οὕτω τὸ φρονοῦν τῇ; Ψυχῆς συλλεξαμένους ἐν ἐπιγνώσει γενέσθαι τοῦ πραττομένου. Τῇ μετ' αὐτὴν οὖν μετακαλεσάμενος ἀπαντας οὐ τὰ προ- ὑπερχρήματα δίδωσι μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείστα. Σκεψάμενος δὲ ἐπειδὴ παπούσιν τεύτους οἰκαδες ἔσο- οτο, μὴ ἐν τῷ ἀπέταξαι εἰς προνομήν σκεδασθέντες

ex cod. Coislin.

servator. Vide scriptores laudatos ab Hæschelio in Not. ad Annam.

οὐ μικρὸν ταῖς παρὰ ^{οὐ} τὴν ὁδὸν παρακειμέναις κακωτοῦθεος τὴν βλάβην ἐπάξιωσιν, διήρους έξι αὐτῶν λαμβάνει. Αἰτησαμένων δὲ καὶ αὐτῶν τὰ κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῖς ἀσφαλέσασθαι, ἐδωσιν αὐτοῖς τὸν Ἰωαννάκην ^{οὐ} (ἀνήρ δὲ οὐτος; ἀνδρὶ καὶ φρονήσει διαφέρων), τὴν τῶν ἀπάντων οἰκονομίαν διαθέμενος, καὶ τὴν μέρχοις αὐτοῦ τοῦ ζυγοῦ τῶν Κομάνων εὐθέτησιν. Τοιαύτα μὲν οὖν τὰ τοῦ αὐτοκράτορος θεῖς πάντας προνοιάς πάντα γοῦν κατὰ τὸ πλῆρες τελέσας, τροκαρόφρος αὐτὸς νικητῆς πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐπανέρχεται Μάλον παριπεύοντος μηδος. Ἀλλὰ τὰ μὲν τῶν Σκυθῶν ὅδε πῃ πέρας ἔχετο, καὶν ἐκ πολλῶν δλίγα μοι εἰρηται, ἀκριψη δακτύλων τοῦ Ἀδριατικοῦ ἀκματένη πελάγους. Τὰς γὰρ λαμπρὰς τοῦ αὐτοκράτορος νίκας, τὰς μερικὰς τῶν πολεμίων ἔττας, τὰς καθ' Ἑνα τούτου ἀνδραγαθίας, τὰ ἐν τῷ μεταξὺ συμπίπτοντα τοῖς τότε καποῖς, καὶ διπλῶς πρὸς ἀπαντας ἐποικιλλετό τε καὶ διὰ παντοῖς μεθέδοι διέλυε τὰ συμπίπτοντα δεινά, οὐδὲ ἀν Δημοσθένης; δλος, ή καὶ δ ἄπας τῶν βητόρων χορδος, οὐδὲ ἀν τῆς Ἀκαδημίας πᾶσα καὶ τῆς Στοᾶ εἰς ταῦτα συνεληυθέτηρ, καὶ προνῆργον παντὸς τὰς Ἀλεξίου πράξεις ἐποιήσαντο, τούτων ἐφικέσθαι ἐξίσχυσαν.

jugum, metu itineris, incolumes attigissent. Sic omnibus ad plenum exsolutis 236 officiis partibus ipse vicit ac tropae fulgens sub desinente Maium Byzantium rediit. Atque hæc hactenus de bello Scythico, cuius hanc quaque tamen partes omnes aut casus singulos retulisse me profiteor. Qui potuisse id quidem? cum et ipsum multum fuerit libasse pauca de multis: velut si pelagus Adriaticum summo digito stringerem. Nam cuncta quibus se per id tempus nobilitavit Alexius, facinora sigillatim exsequi; explicare, inquam, pro dignitate, quoties is victoriam de pluribus reportavit, quoties ex rebus perditis consilio emerserit, quanta varietate multiplicis virtutis ad omnes unus diversissimorum temporum iniquitates occurserit, neque alter Demosthenes queat, ac cum eo simili chorus universus rhetorum. Imo neque si Academias pariter ac Stoæ ingenia conspiraverint adscriptis celebrandas Alexii res gestas, speraverim æquaturos splendorem orationis cum argumenti merito, ut tolos intenderent facultatis nervos.

Οὐ πολλὰ διῆλθον ἡμέραι τῆς τοῦ βασιλέως εἰς τὰ ἀνάκτορα εἰσελεύσεως, καὶ δ Ἀριέδης (50) Ἀρμένιος, καὶ δ Κελτὸς Οὐμπερτόπολος (λογάδες οὗτοι διδρες τῶν ἐπιφανῶν ἀρειμάνιοι) κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος μελετήσαντες ἐφωράθησαν, πλῆθος οὐκ ἀγεννές πρὸς ταυτὴν τὴν βουλὴν ἐπισυρόμενοι. Καὶ οἱ ἐλεγχοὶ παρῆσαν, καὶ τῇ ἀλήθειᾳ ἐπαρθεῖσαν. Κατάκριτοι δὲ ἡδη καταστάντες οἱ ἐπίσουλοι, δημευσιν καὶ ὑπερορίαν τηνικαῦτα κατεκρίθησαν ^{οὐ}, τῶν ἐκ τῶν νόμων ποιῶν τοῦ αὐτοκράτορος σχριῆν παντελῆ κατεψήσιμένου, μηδὲνς τὸ σῶμα λαβηθέντος. Λογοποιουμένην δὲ Κομάνων ἐφοδον μανθάνων δ αὐτοκράτωρ, ἐκείθεν δὲ καὶ τὸν Βοδίνον καὶ αὐτοὺς Δαλματάς παρασπονδῆσαι τε καὶ κατὰ τῆς ἡμεδαπῆς χωρῆσαι βουλομένους, ἐμερίζετο τοῖς λογισμοῖς, πρὸς δόπτερον ἀν ἀπονεύσεις τῶν ἔχθρων. Δέον οὖν αὐτῷ ἴδοκει κατὰ τῶν Δαλματῶν πρώτως ἐξοπλίσασθαι, καὶ προκαταλαβεῖν τὰ ἀναμεταξὺ τῆς ἡμεδαπῆς καὶ αὐτῶν διαχείμενα τέμπη,

Variæ lectiones ex cod. Coislin

^{οὐ} κατά. ^{οὐ} Ἰωαννάκην. ^{οὐ} ἐκρίθησαν.

Car. Dufresnii Du Cangii nolæ.

(50) Ἀριέδης. Ariebis Armenii, cuius iterum meminit Anna, lib. v, et Constantini Hermenopoli conjurationem enarrant pariter Zonaras et Glycas.

A verum etiam in qualemcumque tantæ labis suspicionem incidere. Itaque hac etiam occasione sat longa ad omnes oratione de mendacii tu pitidime disputavit. Hæc erga fugaces Comanos ita constituit; alios ex ea gente qui remanserant, et secuti casta mutante imperatorem erant regio per diem reliquum convivio excepti. Nec representare promissa præmia tum temulentis voluit; at postridie ubi erupulam edormierant, et vini vapore somni beneficio discusso, eo jam statu erant ut liberalitatis sensum capere possent, convocatis ad se omnibus non ea solum quæ pollicitus ipsis erat, cum sile omnia persolvit, sed plura præterea munifice admensus est, unum ab eis vicissim exigens, neque in reditu ad quem se arcingebant vicos urbesse Romanæ ditionis diriperent obiter aut quoquomodo infestarent. Quam ad rem non contentus præsenti assensi etiam pignora in futuri fidem ex ipsis obsides accepit. Quibus et vicissim securitatem itineris potentibus virum fortitudine ac prudeutia præstantem Joannacem assignavit viæ comitem et necessariorum ipsis ac comimodorum provisorem dispensatoremque omnium, quoad Comanorum

B Romanæ ditionis diriperent obiter aut quoquomodo infestarent. Quam ad rem non contentus præsenti assensi etiam pignora in futuri fidem ex ipsis obsides accepit. Quibus et vicissim securitatem itineris potentibus virum fortitudine ac prudeutia præstantem Joannacem assignavit viæ comitem et necessariorum ipsis ac comimodorum provisorem dispensatoremque omnium, quoad Comanorum

C Non multi dies fluxerant ab imperatoris in palatium reditu cum deprehensa conjuratio adversus eum est Ariebis Armenii et Galli Umpertopoli, qui multitudinem non contemnendam in suam sententiam traxerant. Aderant testes, indicia, argumenta omnia: ipsaque adeo ad convictionem criminis manifesta veritas loquebatur; nec fugiendi spatium rei habuerant, sed astabant insidiatores conjurati propria ipsis conscientia et confessione prædantibus. Satis tamen imperator habuit exsilio eos et bonorum publicatione multare, poenarum acriorum præscriptarum legibus, corpus utique ipsum ac vitam potentium, gratiam convictis integrum faciens. Exinde duplex, nenter latus, increbrescens rumor, alter expeditionis infestæ Comanorum; Bodinum alter et Dalmatas novis studere rebus et irruptionem in nostros fines meditari serens, in anticipitem distractis curam imperatoris animum, non satis expedientem utri prius periculo videretur

D Bodinum alter et Dalmatas novis studere rebus et irruptionem in nostros fines meditari serens, in anticipitem distractis curam imperatoris animum, non satis expedientem utri prius periculo videretur

occursum. Vicit pars Dalmatas preferens, vi-
sumque factu necessarium ut quae inter Dalmatiam
Romanumque ab ea parte limitem sita in confinium
centralibus sunt, mature manu validas praeoccuparentur.
Placuisse convocatis communicatum ducibus, et
pro utilissimo exceptum consilium est. Pronuntiata
ergo expeditione in oram occiduum versus Illyricum
profectus Augustus urbe regia et Philippopolim
inventos ibi litteras accepit archiepiscopi Bulgariae,
qui tunc erat, affirmantes Joannem sebastocratoris
filium, ducem Dyrrachii defectionem machinari.
Gravem illi curam hic nuntius attulit, diem inde
noctemque disqu'renti secum anxie quam potissi-
mum negoti in ancipitis et lubrici tractandi rationem
iniret. Hinc occurrebat scilicet Isaacii patris ado-
lescentis necessitudo, et omnem cogitationem judi-
cialis examinis in reum delatum exercendi fraterni
nominis ac sanguinis discutiebat reverentia. At
aliumque verendum erat, si temere negligeretur indi-
cium cuius publica fama esset auctor, quorsum eti-
perent nullo freno cohibitae cupiditates **237** adolescentis
pro istius aetatis natura precipitis. Periculumque
videlicet ne dissimulatum intempestiva indulgen-
tia nascens malum in aliquam perniciem evaderet,
unde luctus intolerandi patruo patrique causa
aeterna nasceretur. Praestabilius ergo denique visum
dare sedulam ut arcanum juvenis consilium dete-
geretur explorando, et ei sic obviam iretur efficaci
providentia, ut neque res publica detrimentum ca-
pere, et adolescentis ipsius ruina praeverteretur, C
eui pro patruo affectu consultum in primis Augustus
enpiebat. Ab hac deliberatione accersitum magnum
heteriarcham, sive societatis ducem, Argyrum Ca-
ratzam, origine quidem Scytham, at prudentissi-
mum, ac spectate virtutis fideique virum, Dyrra-
chium mittit duplicitibus instructum litteris: quarum
alteras ad Joannem datae in hunc modum scripserat:
*Cerius facta majestas nostra parari contra nos ex-
peditionem barbaricam mox irrupturam per angu-
stiarum olaustra quae Romanum inter limitem ac
Dalmatiam interjacent, Constantiopolis prodit ani-
mo praevertendae refutandaeque audacie hostilis, et
confinium imperii Romani presidiis idoneis prae-
niendorum. Ta'i proposito in eas partes proficisci-
enti referre qui sit status rerum in provincia quam regis. Et est magnopere de quo agere tecum velim.*

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

[“] μεγαλουπόλεως. [“] διαβεβαιούμενος. [“] φρονημένατον. [“] ἐπιμελέμενον. [“] τοιαῦτα. [“] θεσυνο-
ντος ἐφ', φ ετc, ἀσφαλίσσεται.

Car. Dufresnii Du Cangii note.

(51) Ἀρχιεπισκόπου Βούλγαρας. Hoc est, Achridis Bulgariae metropoleos, cuius eo anno ar-
chiepiscopus erat Theophylactus, patria Constanti-
nopolitanus, scriptis in sacraam Scripturam et
commentariis notissimus. Floruit enim Alexio
Comneno imperante, non vero sub Romano Dio-
gene, aut Michaeli Duca, uti vult card. Baronius,
quod ex ipsius epistolis a **343** Meursio editis satis
constat, quarum quedam ad Adrianum Alexii
fratrem Nicophorum Melissenum Cæsarem, Grego-
rium Taronitam, Nicophorum Bryenium Alexii
conoscerunt, Bryenium Alexii generum, et alios ex
Alexiana et Comnena familia principes scriptæ

D sunt, una etiam ad Nicolaum patriarcham, qui
pontificatus inuit indicit. 7. an. Chr. 1084; præterea
ex Panegyrico Alexio imperatori dicto, qui asser-
tur in Bibliotheca Bavaria, n. 116, cuius editionis
spem nobis injectit eruditus Anus interpres. De The-
ophylacti scriptis multa habent Baronius, an. 1071,
n. 15 et seq., an. 1073; Bellarminus et Labens,
De script. eccl. et Leo Allatius, De Eccles.
Occid. et Orient. consens. lib. II, cap. 10, n. 2.
Archiepiscopos Achridenses, qui Theophylactum
præcesserant, aliquot recenset Scylitzes in Bota-
niata.

ius, etsi dudum animus Bolcani qui ne aliquid infidi, infestique consilii contra nos coquat male metuo. Quare tum de eo, an sordoris conditionibus se continet; tum de ipsa Dalmatia, quis in ea sensus populi? qui opum apparatus? quae fides commerciorum doceri a te exspecto, cui talia pro ratione magistratus et vicinia locorum par est comperta esse. Enimvero haud lati inde in dies mihi adveniunt vaniti. Quorum indicis nondum ad praetudicatum trahor ad tuum me colloquium reservans, in quo post liquidam explorationem periculi aut mali etiam de opportunis vel cautionibus vel remediis facile inter nos conveneturum anguror. Ac provideo jam nunc firmam illam videri fore gerendi hujus belli rationem, si te cognitis satis omnibus, et tum mandatis, tum copiis instructum novis remittamus in Illyricum: quo ex utroque latere, impetu concordi unum in hostem irruentes, citra periculum, Deo juvante, vincemus.

Ταῦτα μὲν ἡ πρὸς τὸν Ἰωάννην γραφὴ διελάμβανε· ἡ δὲ γε πρὸς τοὺς λογδάς τῶν ἐποίκων Δυρραχίου τοιαῦθεν πρηγόρευεν· Ἐπεὶ καθ' ἡμῶν μελετᾶτο τὸν Βολκάνον αὐθις μεμαθηκότες τῆς Βυζαντίδος ἐξεληλύθειμεν, κατασφαλισμένοι τὸν ἀνταρχόντης τοῦ Δαλματῶν διακομένη τέμπη, ἀμα δὲ καὶ τὰ κατ' αὐτὸν καὶ τοὺς Δαλμάτας ἀκριβώσασθαι· διὸ τοι ταῦτα δέοντο κριταρεῖς μετακαλέσασθαι τὸν ὄμετερον δοῦκα καὶ ποθούμενον ἀρεψιὸν τοῦ κράτους ἡμῶν, τοντοῦ τὸν τὴν ἡμετέρων ἐγχειρίζοντα ὅμηρον ἐξαπεστελλαμεν δούκα τοῦτον προχειρισμένοι. Δέξασθε αὐτὸν καὶ ὑμεῖς, καὶ εἰς πᾶν τὸ παρ' αὐτοῦ προστατέμενον ὑπελκετε. Ταῦτα οὖν τὰς γραφὰς ἐγχειρίσας τῷ Καρατζῇ, ἐνετελλατο ἀπελθόντα πρῶτα μὲν ἐγχειρίσαι τῷ Ἰωάννῃ τὴν πρὸς αὐτὸν γραφὴν. Καὶ εἰ μὲν αὐθιστρίων ἐπεται, ἐκείνον μὲν ἐκείθεν μετ' εἰρήνης προτίμων, αὐτὸν δὲ τὴν φρουρὰν τῆς χώρας ἀναδέξασθαι μέχρις ἂν ἐκείνος αὐθις ἐπανέλθοι· εἰ δὲ ἀγετείνη¹¹ καὶ μὴ πείθηται¹², μεταπέμψισθαι τοὺς ὑπερέχοντας τῶν Δυρραχίων, καὶ τὴν ἐπέραν ὑπαναγνωναὶ γραφὴν ἐφ' ὧ συνάρταντο αὐτῷ ἐπὶ τῷ Ἰωάννην κατασχεῖν.

ut sine offensione aut suspicione ulla discederet: ipso interim vicariam pro eo praefecturam ac curam provincie usque ad ejus propinquum redditum se gesturum proflente. Sin autem reluctaretur et parere recusaret, tum Caratza præcipuis Dyrrachiensium ad se vocatis alteras litteras ostenderet, insonitique, Augusti nomine ac jussu, auxilium exposceret al. Joannem capiendum.

Ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ σεβαστοχράτωρ ἐν Κωνσταντινούπολει διατρίβων σπουδαῖς ἔξιται, καὶ ἐπὶ δυσλυχθημέροις καταλαμβάνει τὴν Φιλιππούπολιν. Ἐπινότοπος δὲ τοῦ βασιλέως εἶσω τῆς βασιλικῆς στηγῆς ἀψοφητὶ εἰσελθόν, εἰς τὴν ἐπέραν κλίνην τοῦ βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ κατατλίθει; καὶ αὐτὸς ὑπκατέτε, τοὺς κατευνάοντας τὸν αὐτοχράτορα διὰ τῆς χειρὸς ἡσυχάζειν ἐπιτάξει. Ός τοῦν δὲ βασιλεὺς τοῦ δυπνου ἀνέθορε καὶ τὸν ἀδελφὸν παρ' ἐπιτίδας ἰθέαστο, ἡσυχάζων τέως ἣν, καὶ τὸν παρατυχόντα, αὐτὸν τούτο ποιεῖν καὶ αὐτὸς ἐκέλευεν. Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ σεβαστοχράτωρ ἔξυπνος γενόμενος τὸν ἀδελφὸν καὶ βασιλέα γρηγοροῦντα ἰθέαστο, κάκείνος ἐνθιῶν αὐτὸν, προσελθόντες ἀμφότεροι, ἀλλήλους κατησπάζοντο. Εἴτα δὲ μὲν βασιλεὺς ἐπυνθάνετο τὸν δρόμον καὶ βούλοιτο, καὶ τίς ἡ αἰτία τῆς αὐτοῦ ἐλεύσεως. Ταῦτα δὲ, Σοῦ ἔνεκα, ἔφη. Καὶ δέ· Μάτην σεαυτὸν συντείνας τοσοῦτον κεκοπίακας. 'Ο δέ

A Ille habuit epistola ad Joannem data. Quae vero præcipuis Dyrrachii civibus inscribatur in hæc sere verba concepta erat: Cum exciti nuntiis, qui de Bolcano feruntur bellum in vos parante, profecti Byzantio tendamus ad vestrum limitem, partim occupaturi præsidii claustra vallum et montium angustias qui Romanos Dalmaticosque interjacent fines, partim quid parent cogitentre Dalmatae certius ex propinquo exploraturi, ad ea duximus conducere ut jam hinc ad nos evocaremus ducem vestrum, charissimum nepotem majestatis nostrie: quod ut sine noxa restra, provinciæque istius fiat, mitiimus qui per ejus absentium rebus isthac præsit, eum ipsum qui hanc vobis nostram epistolam reddet: cui propterea honores omnes qui duci resto debentur exhiberi a vobis par est, et volumus; quippe ipsum jure quam optimo ducem Dyrrachii esse jubemus, confidimusque ac cipimus ut ei vos in omnibus quæ præscriperit, obsequentes præbeatis. His duas epistolas imperator Caratza tradens ei mandavit, ut Dyrrachium perlatus, prius Joanni redderet 238 eam quæ ipsi erat inscripta. Ac si ea lecta promptum ls se ad profectionem ostenderet, omnibus ipsum officiis atque honoribus prosequeretur, dareque operam

B Hæc dum ita parabantur, perfertur ad sebastocratorem trepidus nuntius de suspicione ac periculo in quibus versaretur Joannes ejus filius. Erat is Constantinopoli: unde momento citatis equis iter arripiens, continuo cursu duum dierum totidemque noctium, Philippopolim pervenit; ibi statim Augustale dormientis tum forte fratri familiariter ingressus sine strepitu, signo manus domesticos monuit ut quiescerent, nec somnum Augusti turbarent: simul in alterum regii cubiculi lectum se de via sessum composuit, citoque obdormivit. Experrectus Augustus cernit præter spem in cubiculi proximo sopitum: et ei vicissim ipse quoque ne quietem excuteret, obstrepere temperavit, snosque ut idem caverent monuit. Tandem excitatus sebastocrator ubi Augustum vidit vigilantem, sensitque ab ipso item se aspici, progressi utrumque ambo ad fraternum amplexum sese amantissimo osculati

Variae lectiones ex cod. Coislin.

¹¹ ἀντιτείνει. ¹² πείθεται.

sunt. Tum rogante imperatore quæ causa inopinati adventus esset? Isaacius: Tua, inquit, causa veni. Alexio vero sibi molestum esse officiose significantem, quod frater inutili sui cura tantum laboris exantlasset, nihil sebastocrator reposuit: nondum matruum statuens de filii negotio loqui, quoad a Dyrrachio quos exspectabat acciperet nuntios, ejus diligentia quem eo præmisserat. Nam ad primam auram sinistri de filio rumor sebastocrator brevissimas litteras per strenuum cursorem ad eum destinarat, quibus jubebat confessum eum ad imperatorem accedere: ad quem et ipse præoccupandum parandaque omnia purgando criminis jam nunc festinaret Philippopolim: ibi præstolatus aduentum filii, celerrime, ut sperabat, et necesse erat, eo accursuri. Ea sebastocrator opperiens tum quidem nihil aliud nisi vultu et familiaritate solitus fratre salutem, in assignatum ipsi tabernaculum concessit. Verum paulo post missus ad Joannem tabellarius magno cursu Isaacium convenit, proximum Joannis ipsius adventum nuntians. Tum vero is velut se omni suspicionis periculo iam defunctum existimans, fiducia concepta spiritibusque majoribus, imperatorem adit implacidus, iramque haud dubiam anhelans in eos **239** qui priuam suspicionis de Joanne mentionem apud imperatorem fecissent. Ille ita turbide accedentem Augustinus contra intuitus, quanquam intellexit statim commotionis causam, percontatus tamen officiose est, satim *salvæ?* et, *ut se haberet?* cui ille, *Male,* inquit, *ejusque incommodi tu ipse causa es.* Sic erat Isaacius; nunquam in vita didicerat iræ habendas moderari, et erat oppido irritabilis, ita ut vel verbi simplicis minus forte grati auditione efferretur. Porro illis tam stomachosis, hec nihilo placidiora mox adjunxit: *Nec majestati tuæ tantum succenso, quantum huic (Adrianum dígito monstrabat) calamitiose mentito.* Ad ea mitis ille ac suavis imperator prorsus nihil reposuit; norat enim qua arte flagrantem iracundiam germani mulcere ac sedare oportet: sed ad concessum invitat fratrem cum Melissenῳ Nicēphoro Cæsare, et quibusdam aliis consanguinitate ipsis intima aut affinitate conjunctis; ii soli circulo secreto disserehant inter se de iis quæ contra Joannem erant dicta. Ut autem sensit Isaacius tam Melissenum quam Adrianum fratrem suum oblique in filium suum invehi, erumpenti jam impar cohibendo stomacho trucibus Adrianum sicut oculis, simulque comminatur vulsurum se ipsi barbam, effecturumque ut condisceret non mentiri propalam, et talibus propinquis imperatorem orbare conari. Hac vice sermonum appulsus qui adventabat Joannes, statim intra intimum regii tabernaculi velum admissus est, ibique coram audiit que contra ipsum disputabantur; non tamen in rei subsellium aut ad examinis, criminisve purgandi necessitatem est

Α σεβαστοκρατωρ τέως; οὐκ ἀντεφθέγξατο, ἀλλ' ὀνειρώττων ἦν τὰ ἀπὸ τοῦ Δυρραχίου μετὰ τοῦ προπεμφθέντος παρ' αὐτοῦ κομισθησόμενα μηνύματα. Καὶ γάρ δμα τῷ ἐνωτισθῆναι τὰ θρυλούμενα περὶ τοῦ οὐρανοῦ αὐτοῦ, δισύλλαβον ἐγχαράξας πρὸς αὐτὸν γράμμα, παρεκελεύσατο θάττον πρὸς τὸν διάνυτον τοῦ πατέρος θάττον πρὸς τὸν διάνυτον τοῦ Βυζαντίου ἐξεληλυθότα πρὸς Φιλίππον πολιν ἐπειγεσθαι, ἐφ' ϕ τὰ κατ' αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα εἰσηγηθέντα κατασείται, τὰ εἰκότα πρὸς τὸν ἀδελφὸν καὶ βασιλέα ὅμιλον σαντα. ἄμα δὲ καὶ τὴν αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν ἐγκαρπερῆσαι διφίξιν. Ὑποχωρήσας δὲ ἀπὸ τοῦ βασιλέως εἰς τὴν ἀποτεταγμένην αὐτῷ σκηνὴν ἀπειστον. Παραχρῆμα δὲ καὶ δὲ πρὸς τὸν Ἰωάννην ἀποστελεῖς γραμματοκομιστῆς δρομαῖος εἰσεισιν ἐκείθεν ἐπανελθών, τὴν τοῦ Ἰωάννου ἀπαγγέλλων ἔλευσιν. Τῆς ὑποψίας οὖν τηνικαῦτα διεβαστοκράτωρ ἀπεταλαγεῖς καὶ κρείτοντιν ἀναρρόσας; ἐκυθὸν λογισμοῖς, θυμοῦ πλησθεῖς κατὰ τῶν πρώτως εἰσαγησαμένων τὰ κατὰ τοῦ οὐρανοῦ αὐτοῦ, τεταργμένος πρὸς τὸν βασιλέα εἰσῆσι. ὁ δὲ βασιλεὺς, τούτον θεατάμενος, ἐγνώσει μὲν παρευθὺν τὴν αἰτίαν, τρώσας δὲ ὅμως, ὅπως ἔχοι. Οὐ δέ, Κακῶς, Ἐφη, ἐξ αἰτίας σημειώσεως γάρ δὲ τὸν θυμὸν περιευλατεῖντα χαλιναγωγεῖν ἡπίστατο παρερέπετο δὲ καὶ ὑπὸ πυλοῦ εἰσυχεῖρητος. Ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ ἀλλο τι προσέθετο λέγων: Οὐ τοσοῦτον κατὰ τῆς σῆμας. Ιελύπτημα βασιλείας δύον κατὰ τούτον (τὸν Ἀδριανὸν τῷ δακτύλῳ ὑποδειξά) καταγένευθομέτερον. Πίρης ταῦτα δὲ ¹⁸ δραμᾶς ἔχεινο; καὶ ἡδὺς βασιλεὺς οὐδέτο. οὐν ἐφίλεξατο. Ἐγίνωσκε γάρ, διπλας ζέοντα τὸν θυμὸν τὰς δέκατας καταπάσεις. Συγκαθεσθέντες οὖν ἀμφορεῖς, μετὰ ¹⁹ τοῦ Μελιτηνὸν Νηκηφόρου τοῦ Καίσαρος καὶ τινῶν τῶν ἔξι αὐτοῖς καὶ ἀγριστεῖς; προτηκότων αὐτοὺς ²⁰, μόνον πρὸς ἀλλήλους ὡμίλουν περὶ τῶν κατὰ τοῦ Ἰωάννου ἥρθεντων. Ω; δέ τὸν Μελιτηνὸν καὶ τὸν ἰδίου ἀδελφὸν Ἀδριανὸν κατατρέχοντας ἐσχηματισμένως τοῦ ἰδίου οὐρανοῦ ἔώρα, αὐθίς τὸν θυμὸν παφλάζοντα μὴ δυνθεῖς κατασχεῖν, δριμὺν πρὸς τὸν Ἀδριανὸν ἀτενίσας, πυλῶσαι τὸν αὐτοῦ πώγωνα ἡπειρήσατο, καὶ διδάξαι μὴ προφανῶς φευδόμενον τοιούτων συγγενῶν ἀποστερῆσαι τὸν βασιλέα ἐπιχειρεῖν. Τὸν τούτοις δὲ Ἰωάννης κατέλαβε, καὶ παραχρῆμα εἰσὼν τῆς βασιλικῆς σκηνῆς εἰσάγεται, καὶ πάντων τῶν κατ' αὐτοῦ λαληθέντων ἀκούει. Οὐ μέντοι γε εἰς ἔξετασιν δὲ; ἄγεται, ἀλλ' διατάχειτος ἐλεύθερος Ιτατατας, τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτὸν εἰπόντος. Πρὸς τὸν σὺν πατέρᾳ καὶ ἀδελφῷ ἐμὸν ἀφορῶν, οὐδὲ ἀκοῦσαι τῷν κατὰ σοῦ λαληθέντων ἀρέχομαι. Εσο τοιρυρ ἀμερίμωας διάγωρ ὡς τὸ πρότερον. Ταῦτα μὲν οὖν ἔπαντα ἐντὸς τῆς βασιλείκης ἐρρήθη²¹ σκηνῆς, μόνων τῶν συγγενῶν, δικαιοίου δὲ οὐδενὸς παρόντος. Οὐτω γοῦν τῶν λαληθέντων ἡ μελετήθεντων ἴσως ²² κατευνασθέντων, τὸν ἰδίον ἀδελφὸν, τὸν σεβαστοκράτορά φημι Ἰσαάκιον, μετακαλεσάμενος σὺν αὐτῷ τῷ Ἰωάννῃ καὶ οὐδὲ αὐτοῦ, πολλὰ ὅμιλήσας

Variae lectiones ex cod. Coislin.

²³ Decet vocula δέ. ²⁴ κατά. ²⁵ αὐτοῖς. ²⁶ ἐρρήθη. ²⁷ ίσων.

πρότερον, ἐφη πρὸς τὸν σεβαστοκράτορα, Σὺ μὲν ἀπίθι πρὸς τὴν βασιλεύσουσαν τὰ καθ' ἡμᾶς τὴν μητέρα ἀρακούρωσθεντος· ἐγὼ δὲ τούτοις (τὸν Τινάννην φησὶν ὑποδεῖξας) αὐθιτικός, ὡς ὁρᾶς, ἐκπέμπω πρὸς τὸν Διοφάχιον, ἐφ' ὃ τὰ τῆς ἴδιας ἀρχῆς ἐπιμελῶς ἐτερεῖν. Οὕτως οὖν ἀπ' ἀλλήλων διακρίθετο, ὁ μὲν τῆς πρὸς τὸν Βυζάντιον τῇ μετ' αὐτῆς εἶχετο, ὁ δὲ πρὸς τὸν Διοφάχιον στέλλεται.

Νεώτερον. In hunc monili sopitis iis, quae vel reipka rem fratrem una cum Joanne ipsius filio ad sebastocratoris locutus, sebastocratorum ait: *Tu quidem in urbem regiam revertere, quo loco res nostrae sicut matris remuniamur. Ego vero hunc (Joannem indicabat manu), ut vides, Dyrrachium remitto curaturum gesturumque diligenter provinciam suam. Sic ab invicem disjuncti, ille quidem postridie Byzantium, hic Dyrrachium versus iter inservi.*

Οὐ μέγιστος δὲ τούτου τὰ κατὰ τὸν αὐτοκράτορα θέτη. Ἀλλ' ἐπει θεόδωρος ὁ Γαυρᾶς; (52) ἐνθημήσας ἦν ἐν τῇ βασιλευόσῃ, γιώσκουν τὸ τούτου ὀμβριμοεργὸν¹⁰, καὶ περὶ τὰς πράξεις ὅξει, βουλόμενος τούτον ἀπελάσαι τῇ; πόλεως, δούκα Τραπεζοῦντας (53) προώθηλετο, πάλαι τεύτην ἀπὸ τῶν Τούρκων ἀφέλλεινον. Πορεύητο μὲν γάρ οὗτος; ἐκ Χαλδαίας, καὶ τῶν ἀνωτέρω μερῶν, στρατιώτης δὲ περιφανῆς γενούμενος; ἐπὶ τε φρονήσει καὶ ἀνδρείᾳ ὑπερέχων ἀπάντων, μικροῦ καὶ μηδέποτε ἔργου ἀγάμενος καὶ ἀτυχίας, ἀλλὰ πάντων ἀεὶ τῶν πολεμίων κρατῶν, καὶ αὐτήν δὴ τὴν Τραπεζοῦντα ἐλόν, καὶ ὡς ἰδούν λάχος ἔστω ἀποκληρωτάμενος, ἀμαχος; ἦν. Τούτου τὸν υἱὸν Γρηγόριον ὁ σεβαστοκράτωρ Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνὸς εἰς μίαν τῶν θυγατέρων αὐτοῦ εἰσώκισατο. Ἀνήδων δὲ ἀμφορεῖς τῶν πατέρων δινῶν, γαμήλια μόνα σύμφωνα ἀναμεταξύ προέβησαν. Εἰτα τὸν υἱὸν αὐτοῦ Γρηγόριον εἰς χειρας τοῦ σεβαστοκράτορος παραβέμενος ἐν ὀπηνίκα νομίμου ἀψώνται οἱ παῖδες ἡλικίας, καὶ ἡ μνηστεία τελετεῖη, αὐτὸς συνταξέμενος; τῷ βασιλεῖ εἰς τὴν ιδίαν ἐπανήσεις χώραν. Τῆς δὲ ὀμευνέτιδος αὐτοῦ μετ' οὐ πολὺ τὸ κοινὸν ἀποδεδωκυίας χρέος, ἀλληγορεῖται ἐξ Ἀλανῶν ἡγάγετο εὐγενεστάτην. Ἐτυχε δὲ τὴν τε τοῦ σεβαστοκράτορος ὀμευνέτιν καὶ ἦν ὁ Γαβρᾶς; Ἐλαβε, δυοῖν ἀδελφοῖν θυγατέρας εἶναι. Τούτου δῆλου γεγονότος, ἐπει ἀπὸ τε τῶν νόμων (54), ἀπὸ τε τῶν κανόνων, ἡ τῶν παιδῶν ἐκώλυτο συνάφεια, διεπάτεθη τὸ τοιοῦτον συνάλλαγμα. Γινώσκων δὲ ὁ βασιλεὺς, ὅποιος ὁ Γαβρᾶς στρατιώτης ἐστι, καὶ ὅποια πράγματα συντεράττειν δύναται, οὐκ ἔθελε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Γρηγόριον διεσπασθέντος; τοῦ

A redactus, verum in eodem illo quo convictus damnabatur judicio ac furo liber et solitus assulit singulare beneficio Augusti patrui, qui sic ipsum allocutus est: *Patris cui germani mei respectu, ne audire quidem sustineo quae contra te dicuntur. Esto igitur securus, eodemque jure ac fiducia quibus prius fruere. Ille in intimo secreto augustalis gesta dictaque sunt solis cognatis presentibus, externo cogitata, vel delata fuerant, privatim sebastocrator se Alexius accersit, multaque cum utroque familiarissime locutus, sebastocratorum ait: Tu quidem in urbem regiam revertere, quo loco res nostrae sicut matris remuniamur. Ego vero hunc (Joannem indicabat manu), ut vides, Dyrrachium remitto curaturum gesturumque diligenter provinciam suam. Sic ab invicem disjuncti, ille quidem postridie Byzantium, hic Dyrrachium versus iter inservi.*

B Alia quoque tunc quædam fuit in imperatorem conspiratio, quam deinceps exsequar. Thedorus erat Gauras in urbe commorans regia, 240 prefectus aliunde, cuius vehementer et strenuum efficiace in novandis rebus veritus animum Alexius, duce ipso creato Trapezuntis, quam is urbem Turcis eripuerat, suspectum ab se hominem specie honoris ablegaverat. Oriundus hic e Chaldaea et ex superioribus regionis ejus prefectus partibus, eximiam in militia laudem tulerat, quod et consilio et manu facile se praestare omnibus comprohasset rebus ipsis, nullo unquam ne minimo quidem militari facinore susceptio sine successu, sed splendidis semper reportatis de hoste victoriis, ita ut Trapezuntem ipsam urbem Turcis extortam sibi propriam vindicans invictæ vir potentiae vulgo putaretur. Hujus filio Gregorio sebastocrator Isaacius Comnenus filiarum upam collocaverat, verum neutro puerorum alibi assecuto pubertatem non ultra pacta nuptialia res processerat. Thedorus tamen Gregorium filium sebastocratori commiserauit apud ipsum futurum, ut cum primum legitimam seatem pueri attigissent, rite ad nuptias procederetur. Atque his constitutis Gauras, Augustoque salutato, dominum revertiuit, ubi defuncta haud multo post ejus uxore, cum aliam ex Alanis nobilissimam duxisset, contigit novam Gauræ conjugem cum sebastocratoris matrona duorum fratum esse filias: quo palam facta, novaque inter ipsis affinitate deprehensa, ob quam nec per civiles nec per ecclesiasticas jam leges adolescentum perfici connubium fas erat, sponsalia prius facta dirempta sunt.

C

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁰ ὁδριμοεργόν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(52) Γαυρᾶς. Constat illum imprimis fuisse hanc familiam, quam a Chaldaea migravit Constantiopolim, ex qua recensentur a Scylite, Constantinus Gabras, seu Gauras, imperante Basilio Porphyro; Michael Gabras, qui in Michaelen Paphlagonem conspiravit; Theodorus Gabras Sebastianus, Martyr a Zonara ob quam nescio causam cognominatus, dux Trapezuntis remunniatus ab Alexio; Gregorius ejus filius, cui item Alexius Marianum filiam despondit, ut est apud Annam et Zonaram; Constantinus Gabras Philadelphiae praefectus, eidem Annæ, lib. xiv.

Idem, opinor, qui Manuele imperante tyrranidem invasit, ut auctor est Nicetas, lib. iv, cap. 6, et Michael Gabras, qui Eudociam Comnenam, Andronici Comneni sebastocratoris filiam, uxorem duxit, de quo idem Nicetas.

(53) Δούκα Τραπεζοῦντος. Trapezuntinam provinciam a praefectis duorum titulo administratam docet infra Anna, pag. 364, et Aithonus, in His. Orient. cap. 13.

(54) Τῷρ γόμων. Vide Balsamon in Nomocar. Phot. tit. 13, cap. 41.

Verum imperator reputans quantus bellator Gauras esset, et quam efficax turbandis rebus, noluit his sponsalibus solutis remitti ad patrem puerum, sed retinere ipsum Constantinopoli decrevit duabus de causis. Primum ut filii ac benevolentiae Gauræ obnsidem haberet, cuius ille respectu si quid jacta forte machinaretur, cœptis absisteret; deinde ut sensim adolescentis animum sibi demeraretur, traheretque volentem ad necessitudinem secum in eundam connubio eum una e meis sororibus celebrans. Haec differendi redditus Gregorii pueri cruxas imperator habuit. At Gauras interim Constantinopolim profectus, nihil eorum quæ imperator meditabatur, sciens, unum rem spectabat agebatque ut strepitu quam minimo receptionis ex aula suorum filium secum reduceret. Arcanum utrumque consilium erat, mihi tamen imperatore suum dissimulante. Is enim Gauram alloquens obliquis nec mihi observis subindicavit sermonibus quid de pueri cogitaret. Quæ tamen ille vel non intelligens, vel ob priorem ciremptionem sponsalium æstro adhuc animo suboffensus, vel ob aliam ignotam mihi rationem, dari suum sibi filium revertenti petiit. Hic non amplius dissimulatione natus Augustus, utique negavit. Tunc Gauras sic habitum, vultum sermonemque **241** componit, quasi non illibenter reliqueret filium, ejusque gubernationem omneum Augusti arbitrio permitteret. Salutato ergo imperatore Byzantio discedens, ab sebastocratore, pro veteri hospitio, quod designata licet frustra necessitudo affinitatis inchoaverat post eam quoque abruptam duraturam, exceptus est in suburbanam domum magnisca elegancia structam prope templum magni martyris Phocæ ad Propontidem sicutum. Prosequebatur eo usque adolescens discendentem patrem. Ilii post regias epulas cum sebastocratori Byzantium representanti Theodorus ad iter procinctus valedicaret gratiasque ageret, petitionem officio attexuit, licore

Variae lectiones

⁷⁹ δυεῖν. ⁸⁰ Desunt voces καὶ διατάξεις, etc., συστατικά.

Car. Dūfresni

Du Cangii notæ.

(55) Τῶν δύο διδαχῶν. Ζοναρας in Alexio: Τῇ μὲν οὖν Μαρίᾳ τὸν τοῦ Γαβρᾶ ἐκεῖνον Θεοδόρου τοῦ σεβαστοῦ καὶ μάρτυρος υἱὸν τὸν Γρηγόριον ἐμνηστεύεται, εἰτα τὴν μνηστείαν λύσας, οὕτω διέξαντας, κάκινον ἀποπεμψάμενος, ἔτερον μνηστήρα τῇ θυγατρὶ ταῦτη τὸν Εὐφορβίνον υἱὸν τοῦ Κατακαλῶν τὸν Νικηφόρον εἰσεποιήσατο.

(56) Φωκᾶ τέμενος. Celeberrimum monasterium in sinistra Stheni rīpa exstructum a quodam imperatoris cubiculario, eo loci ubi magnisca sub-urbanum ædificari Arsaverus patricius, Michaele Ballo imperante, quemadmodum narrat Scylitzes. A Basilio Macedone exstructam D. Phocæ ædem, ultra sinum (πέρα) auctor est Codinus, *De orig. Superest etiamnum, Græcique Agion Phocam vocant, uti tradunt P. Gyllius, lib. II De Bosp. Thrac. cap. 8, et Leunclav. in Pand. Turc. n. 128. Illius meminuit rursus Anna, lib. x, pag. 293.*

(57) Σωσθενος. Locus est in Anaplo, seu Europæo freti littore, veteribus *Phonea* dictus, ut auctor est Ducas, *Hist. cap. 34*, seu ut censet Gyllius, lib. IV *De Bosp. Thr. cap. 14, Lethosenes,*

A τοιούτου συναλλάγματος παλινδρομῆσαι πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ κατέχειν τοῦτον εἰς τὴν βασιλεύουσαν δυῖν. ἔνεκα, ίν' ἄμα μὲν ὡς δημηρον αὐτὸν παρακτέοι, ἄμα δὲ καὶ τὴν τοῦ Γαβρᾶ εἴνοιαν ἐπισπάσαντο κάντεύθεν δὲν πονηρὸν τι βούληται, ἀπόσχεται τῷ τοιούτῳ. Μήτι γοῦν τῶν ἐμῶν ἀδελφῶν (55) Γρηγόριον συνάψαι ἐδουλετο, διά τοι ταῦτα ὑπερείθετο τὴν τοῦ παιδὸς ἀποστολὴν. Καταλαβὼν δὲ αὐθίς ὁ Γαβρᾶς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων καὶ μηδὲν τῶν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος μελετωμένων συνεῖ, ἐκάπιε τὸν δίδων υἱὸν λελθότως ἀναλαβέσθαι. Εἴτε δὲ τέως τὸ βεβούλευμένον ἀνέχφορον, καὶ δὲ ⁸¹ αὐτοκράτωρ παρηνίσσετο τι καὶ παρενέφαινε αὐτῷ περὶ τοῦ συστομένου. Ὁ δὲ εἶτε μὴ γνοὺς, εἴτε καὶ ἀκριδίας δὲν τὴν πρὸς μικροῦ γεγονοῦν τοῦ τοιούτου κήδους διάζευξιν, οὐκ οἶδ' διώκει. Ήτείτο τὸν υἱὸν δοθῆναι οἱ ἐπαναστρέψοντι. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἀνένευε πρὸς τοῦτο. Σχηματιζόμενος δὲ ὁ Γαβρᾶς ἔκοντι τοῦτον καταλιμπάνειν, καὶ τῇ τοῦ αὐτοκράτορος τὰ κατὰ τὸ παιδὸν ἀναθέσθαι γνώμῃ, τοιὶ συνταξίδευσος αὐτῷ τοῦ ⁸² ἀπάρτι Βυζαντίου ἔξιται ἔμελλεν, ὑπερέθη παρὰ τοῦ σεβαστοκράτορος, διὰ τὸ παρακολούθησαν κήδος, καὶ δὴ πρὸς αὐτὸν ἐκ ταυτῆσι τῆς αἰτίας ἔκει συνήθειαν, ἔνθα τὸ τοῦ μεγαλομάρτυρος Φωκᾶ τέμενος (56) ἔργων προστείσιν τι τούτο περὶ τὴν Προποντίδα διατείμενον περικαλλές. Διψιλῶς οὖν αὐτοῦ που εὐωχθέντες, ὁ μὲν σεβαστοκράτωρ πρὸς τὸ Βυζαντίου ἐπανῆγε, δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡτείτο παραχωρηθῆναι οἱ καὶ τῇ μετ' αὐτὴν συνεῖναι ⁸³ αἰτῶ. Ὁ δὲ εἰδὼς κατίνειν: Ὁ δὲ πολλάκις ῥήθεις Γαβρᾶς ἐπει τῇ μετ' αὐτὴν χωρίζεσθαι ἡδη τοῦ παιδὸς ἐμπελλε, τοὺς παιδιγοὺς δὲν ἔξιου συνέψεσθαι οἱ μέχρι Σωσθενίου (57) κεῖθο: γάρ ἐμπιλλε κατασκηνοῦν. Οἱ δὲ κατανεύσαντες συναπήσαντες μετ' αὐτοῦ, καὶ δὲν τῷ μετέλειν αὐθίς ἔκειθεν ἀπαίρειν, τὸ αὐτὸν τοὺς παιδιγοὺς δὲν ἔξιται συνέψεσθαι τούτω τὸν υἱὸν καὶ μέχρι τοῦ Φάρου (58). Οἱ δὲ ἀνένευον. Ὁ δὲ σπλάγχνα τοῦ cod. Coislin.

⁷⁹ δυεῖν. ⁸⁰ Desunt voces αὐτῷ τοῦ. ⁸¹ συνιέναι.

vel *Lasthenes*. Hujus positionem describit Leonites Scholasticus, lib. IV *Anthol. cap. 25*. Ibi αἰτεῖν magnisca D. Michaeli sacram exstruxerat olim Constantinus M., ut tradunt *Cœlrenus* et *Nicophorus Call. lib. VII, cap. 50*, quam a Justiniano instauratam referit *Procopius*, I.b. I *De adiſ. Iust. rursum a Basilio Macedone Scylitzes*. Ilane tandem evertit Amurathes sultanus, et ex ruderibus castri ad Ponti fauces erexit, ut auctor est *Ducus* loco citato. Eademque quæ in *Estiis* apud *Sozomen.* lib. II, cap. 2, in *dubium* vocat idem *Gyllius*. *Monasterii Sosbenianii* mentio est apud *Constantinum* in *Basilio*, cap. 63, et *Nicetam* in *Isaæ. lib. I, n. 6*.

(58) Μόχρη τοῦ γάρου. **344** Exsilit in extremo freti littore Europæano, hand procul a Cyaneis petris, pharus, seu turris, in qua noctu accensae faces navigantium in ostium ponti cursum regeant. Ilujus mentionem faciunt *Dionysius* *Byzantius* in *Anaplo*, apud *Gyll. lib. II De Bosp. Thrac. cap. 20*; *Leo Gramm.* in *Constantino Porph.* et *Manuel Chrysoloras*, *De laudibus Novæ Romæ*, pag. 120;

πατρικὴ προεβάλλετο καὶ ἀποδημίᾳ μακρὸν καὶ ἀλλὰ ἀπότα συνείρων τούτοις κατέκλασε τὰς τῶν πιλιμαγιωγῶν κηρδίας, καὶ πεισθέντες; τοῖς αὐτοῦ λόγοις συνείποντο αὐτῷ. Τὸν Φάρον τοῖνυν καταλαβών, εἰς φῶς τὴν σκῆψιν προφῆτας. Καὶ ἀναλαβόμενος; τὸ παιδίον καὶ ἐμβαλὼν εἰς ἔλχάδα, τῷ τοῦ πόντου βοθίῳ ἐκαύτον τε καὶ τὸν υἱὸν ἐπαφῆκε. Μεμαθηκὼς δὲ τοῦτο ὁ αὐτοκράτωρ, θάττον ἢ λόγος δρομάδας νῆσος κατ' αὐτοῦ ἐξέπεμπτεν⁵⁹, ἐντειλάμενος τοῖς ἐπαρχομένοις⁶⁰ τῷ μὲν Γαβρῷ τὰς πρὸς αὐτὸν ἐγχειρίσαι γραφάς, τῷ δὲ πατέριον σπένσαι μετὰ τῆς ἐκείνου γνώμης ἀναλαβέσθαι, εἰ μὴ δρα ἐχθρὸν τὸν αὐτοκράτορα βιούσιτο ἐσχηκέναι. Καταλαμβάνουσι τοῖνυν αὐτοὺς⁶¹ οἱ ἀπελθόντες, ἔνθεν τῆς Αἰγαίου πόλεως (59) κατὰ τὴν πόλιν, τὴν οὐθωτὸν ἐγκαρπίας Κέραμον⁶² (60) καλούμενην. Καὶ δὴ τὰς βιτιλικὰς ἐγχειρίσαντες γραφάς, δι' ὧν ὁ αὐτοκράτωρ ἐνέψαινε, μιᾷ τῶν ἐμῶν ἀδελφῶν τὸ παιδίον βιούλεσθαι συναρμόσαι καὶ πολλὰ ἀττα πρὸς αὐτὸν ὀμιλήσθεται; πειθουσιν ἐκπέμψαι τὸν υἱόν. Ὁντερ θεασάμενος; ὁ αὐτοκράτωρ καὶ διὰ τῶν συνήθων ἐγγράφων μόνων τάχα τὸ συνάλλαγμα ἐμπεδώσας, παιδαγωγῷ περασθέδωκεν, ἐν τῆς⁶³ βασιλίδος θεραπόντων Μιχαὴλ τῷ ἐκτομῇ· καὶ δὲ οὐτω περὶ τὰ διάκτορα ἐνδιατρίβοντα πολλῆς ἐπιμελείας ἤξει, τά τε ἥδη⁶⁴ διορθούμενος καὶ πέσαι παιδείαν στρατιωτικὴν ἐκδιδάσκων· δπολα δὲ τὰ τῶν νέων, μὴ βιούλεμενος διλικὸς ὑποτάσσεσθαι τινι, ἡνίστο ὡς μὴ προσηκούσες⁶⁵ ἀξιούμενος τιμῆς. Αυσαρεστῶν δὲ ἀμα καὶ πρὸς τὸν παιδαγωγὸν, ἐσκέπτετο πρὸς τὸν διον φοιτῆσαι πατέρα, δέον μελλον εὐχαριστεῖν ἐπιμελείας τοσαύτης ἀξιούμενον. Οὐδὲ μέχρι δὲ τούτου περιστατο τούτῳ τὸ βιούλευμα, ἀλλὰ καὶ ἔργου ἤπειτο. Προσελθὼν οὖν ἀνακοινοῦται τις τὸ ἀπέρθητον. Ἡσταν δὲ ὁ τε Γεώργιος τοῦ Δεκανοῦ, Εὐστάθιος ὁ Καμύτζης, καὶ Μιχαὴλ ὁ οἰνοχόδος (θν καὶ πιγκέρνην (61) συνήθως οἱ τῆς βασιλικῆς αὐλῆς δημάζουσιν). Ἀνδρες; δὲ οὗτοι μαχιμώτατοι τε καὶ τῶν λίαν προσφκειωμένων τῷ βασιλεῖ. Τούτων ὁ Μιχαὴλ προσελθὼν, ἀπαγγέλλει πάντα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Ό. δὲ οὐ πάντα πιστεύων⁶⁶ ἔχων ἀνένευε πρὸς τὰ δῆματα. Ἐπικειμένου δὲ τοῦ Γαβρᾶ καὶ τὸν δρατιὸν ἐπέγοντος, οἱ εὐνούστερον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα διακιμένοι ἐφασαν· Εἰ μὴ δὲ ὅρκου ήμεν τὸ βεβουλευμένων πιστώσειας, οὐ συνέθετο τοι. Τοῦ δὲ κατανεύσαντο; τὸν ἄγιον ἥλον (62),

Variae lectiones

⁵⁹ ἐξέπεμψεν. ⁶⁰ ἀπερχομένοις. ⁶¹ αὐτοῖς. ⁶² Κάραβην. ⁶³ τῶν τῆς. ⁶⁴ ἥδη. ⁶⁵ προσηκούσες δῆθεν· πιστεύειν.

Car. Dufresni Du Cangii notæ.

S. Martinus PP. in Epist. apud Anastas. in Collect. Postquam egressi sumus ex eo, quod Ieron dicitur, a Constantiopoli navigantes sancta quinta feria Cenæ Domini pertransiimus Pharum, per diversa loca transiundo, — et Chersonem pervenimus. Vide Leunclav. Pand. cap. 128, et Gyll. De Bosp. Thr. lib. II, cap. 24.

(59) Αἰγαίου πόλεως. Stephanus Αἰγαίην, πολίχνιον καὶ ποταμὸν Παφλαγονίας facit. Εαυτὸν esse urbem cum Αἴγινη oppido, suadet Iter Trapezuntinum Gabræ, cui Paphlagoniæ littus legendum

A per eum nato postulans comitari abeuntem patrem postulidie quoque; facile id impetratum. At Gauras die postera jam lipsa aevilli a filio nondum sustinens curatores pueri rogabat, sequentur se usque ad Sosthenium; ibi enim diversaturus erat. Illi annentes eo usque processere. Inde ubi discedendum fuit, idem patrem affectus ad eamdem supplicationem impulit. Petebat prorogari sibi usuram filii usque Pharum. Enimvero id illi pernegrare. Verum ille cum paterna viscera, longinquitatem itineris, aegritudinem absentiam ejusmodique alia, qua valebat arte enumeraret, fregit tandem pædagogorum animos, et ut eo usque sibi obsequerentur evicit. Pharum sic proiectus, non jam amplius dubitavit expromere quid vellet; num arreptio pueri et in onerariam conjecto mari se illamque commisit. Id simul cognovit imperator dicto citius celeres post ipsum admisit naves, dato vectoribus mandato, ut ubi quam possent citissimum Gauram assequerentur, redderent ei statim quas tradebat ipsis litteras, puerumque confessum ab eo recipieren. Sin negarei, utique renuntiarent hostem ipsi futurum imperatoreων. Cum his mandatis festinantes assequuntur Gauram e regione Αἴγινη civitatis, ad urbem indigenarum lingua Carambim diciam. Reddunt ei imperatoris litteras quibus ciare fatebatur velle se unam sororum mearnam ejus filio dare conjugem; ad hoc ipsi legati multam sermonum suasionem adjunxerunt, perfeceruntque tandem ut filium remitteret, quem reducem Augustus videns, nihil dilatis sponsalibus coniunctialia conscribi curavit pœna ritu legitimio ac receptio, tum opperens matritatem ætatis puerum pædagogo tradidit, ut ex imperatricis ministris Michaeli ennucio, Gregoriumque Gauram designatum generum inde in palatio diversari juseum paterna plane cura complexus est, qua mores adolescentis ipse flingens, qua eumdem institutione prima militaris universæ artis insciens. Cæterum, ut ingenia puerorum sunt, disciplinæ handiquaquam 242 hic patiens, obsequiisque indocilis, non erat in potestate magistrorum, et utcunque pro merito vel clementissime correctus, minime habitam dignitatis locique sui rationem querebatur; graves iis de causis adversus pædagogum offensiones suscipiens ac præ se ferens; ac cum eum par esset pro tam diligenti sui cura et institutione ex cod. Coislin.

suit, antequam Trapezuntem perveniret.

(60) Κάραβην. Promontorium Galatia Ptolemaeo, Paphlagoniæ Eustathio, oppidum Plinio, cuius etiam meminit Arrianus in Periplo.

(61) Πιγκέρνη. Pincerna. Dignitas Palatina. Niciphorus Greg. lib. vi: Πιγκέρνης ἀξιωμα ὡν. Vide Glossaria.

(62) Τὸν ἄγιον ἥλον. Ἡλος, Annæ non clavus, sed cuspis et ferrum lanceæ dicitur hoc loco, et infra, lib. xii et xiv. Interdum etiam ipsa lancea, ut lib. II. Igitur imperatoris ministri, quo Grego-

gratias agere, ille potius fugam ad patrem meditabatur. Nec vero in meditatione sola constituit, ad opus quin etiam progressus ipsum socios atque adjutores effugii quæsivit. Erant Georgius Decani, Eustathius Comytzes, et Michael poccillator (pincernam vulgo palatii officiales consueverunt nominare) viri omnes fortissimi et lex intimis familiaribus Augusti, quibuscum sententiam communicavit suam adoiescens. Horum unus Michael indicium rei ad imperatorem detulit, credere recusantem; itaque remisso sine fide Michael, cum instaret incepitis Gauras junior et alios atque alios sibi conciliare ministrorum palatii tentare, quorum ex his erga imperatorem fides quovis respectu major fuit, ii cum facile novitatem spernarent, tamen laborabant quo tandem modo persuadere imperatori possent vere id agi quod ipse adduci ut crederet nequibat.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

*¹ ὑπεδείχνυτο. *² ἀναλαμβάνει. *³ ταῦτα.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

rium Gabram non tam fallerent, quam in casses conjicerent, darentque certius Alexio Gabræ consiliū de fuga argumentum, suadent adolescenti, ut sacrum lanceæ ferrum, quo Christi latus perforatum creditur, a templo abstrahat, colloque appenlat fidei ipsi facienda causa, qui tum erat Encolpiorum usus. Certe magna fuit eo ævo veneratione cultum Constantinopoli hæc Dominica Passionis instrumentum, quod Hierosolymis in urbem illatum est an. Heraclii 4, 27 Octobr. et in aede Sophiana depositum. *Chronicon Alex.* Τῇ καὶ τοῦ Ὑπερβερταφού, κατὰ Ρωμαίους Ὀρτωδροὺς μηνὸς, ἡμέρας 5, τῇ ἐπὶ Κυριακῆνινος νυκτὶ, ἡγέθη ἡ τιμὴ λόγχη ἀπὸ τοῦ ἀγίων τόπων, etc. Ubi λόγχης vocabulo, ferrum lanceæ ipsius innui infra docemus. Inter reliquias Constantinopoli in Franciam allatas, et a Balduino II imperatore D. Ludovico regi concessas recensetur in ejusdem Balduini diplomate an. 1247: *Ferrum sacræ lanceæ quo perforatum fuit latus Domini nostri Iesu Christi*, idque tradunt asservari in Sancta Capella Paris. At certe Ducas, in Monodia super urbe a Turcis capta, Historia sua c. 41, videtur sacram lanceam eo ævo Constantinopoli asservatam innuere, cum a Turcis expugnata est, eamque cum cæteris divisorum reliquias expilatam: Πλῶ τὰ τῶν ἀποστόλων τοῦ Κυρίου μου σώματα, τὰ πρὸ πολλοῦ φυτεύθεντα ἐν τῷ αἰθαλεῖ παραδέσιον, ἔχοντα ἐν μέσῳ τούτων τὸ πορφυρὸν ἱμάτιον, τὴν λόγχην, τὸ σπόργον, τὸν χάλαμον; Testatur etiam Christophorus Bondelmontius, in templo Studiano asservatam Dominicam lanceam, seu potius ferrum lanceæ, suo ævo, et paulo ante expugnatam a Turcis Constantinopolium. Quod præterea astruit Theodorus Spanduginus in *Hist. Turc.* scribit enim Bajazetem sultani ad Innocentium PP. quo eum demereretur, per Mustapham Bassam misse ferrum lanceæ, quo Christi latus transfixum fuit, spongiam, arundinem, et alias reliquias, quas Muchenetus parenti summo studio conservarat. Quod quidem lanceæ ferrum Romæ in ecclesia S. Petri in Vaticano servari, et quotannis feria vi Majoris Hebdomadæ populo colendum exponi auctor est Attilius Serranus, lib. *De septem urbis eccles.* Summa vero religione, præcipuoque cultu a Constantinopolitanis habitanti sacram lanceam hinc patet, quod cum morbo conflictarentur, 345 aut vulnere quoque laborarent, a sacerdote dolori sacra lancea, vel potius ejus ferro, Dominicæ crucis signum fieri postularent, quo levaretur, aut curaretur dolor. Exstant in Euchologio preces, quæcum recitabantur:

Α δι' οὐ τὴν τοῦ ἐμοῦ Σωτῆρος πλευρὸν οἱ ἀνομοὶ οὐνέχουν ὑπεδείχνυον ¹ οὐ ἔκειτο βουλευσάμενοι ἀναλαβόσθαι καὶ ἐξαγαγεῖν, ὅπερε εἰς τὸν δι' αὐτοῦ τρωθέντα ἐπομόσατο. Πείθεται τούτοις ὁ Γαβρᾶς καὶ εἰσελθὼν ἀναλαμβάνεται ² λαθραῖς τὸν ἄγιον ἡλον. Εἰς δὲ τις τῶν προκαταγγειλάντων τῷ αὐτοκράτορι τὴν βουλὴν, δρομαῖος εἰσελθὼν, ἐφη ὡς Ἰδε καὶ ὁ Γαβρᾶς, καὶ ἐν ἡλος ἐγκόλπιος αὐτῷ. Καὶ παραχρῆμα ἐπιστήφαντος τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ὁ Γαβρᾶς εἰσῆγετο, καὶ ὁ ἡλος τοῦ κόλπου εὐθὺς ἐξῆγετο. Ἐρωτηθεὶς δὲ ἀπῆγγειλε πάντα ³ ἐκ ψυλῆς ἐπερωτήσεως, τούς τε συντεταρας δομογόσας, καὶ τὰ βεβουλευμένα ἀπαντά. Αὐτοῦ μὲν οὖν καταψηφισμένος παραδίδωσι πρὸς τὸν δοῦκα Φιλιπποπόλεως Γεώργιον τὸν Μεσοποταμίτην (63), ὅπερε εμφρουρον τούτον τηρεῖν δεσμώτην ἐν τῇ ἀκροπόλει. Γεώργιον δὲ τὸν τοῦ Δεκανοῦ μετὰ

Οταν σταυροὶ δὲ ιερεὺς πάθος νοσήματος μετὰ τῆς ἀγίας λόγχης. De ferro lanceæ Constantinopoli asservato agit rursum Anna, lib. xiii et xiv, p. 415 et 419, cuius cuspidem, Constantinopoli allatam, Centulensi monasterio a Ludovico Pio concessam auctoρ est Hariolus, lib. iii *Chronic. Centul.* c. 5 et 20. De ipsa vero lancea quædam habent Brower, lib. iv et xvii *Annal. Trecir. et Malbrancus*, lib. v *De Morinis*, cap. 63; lib. vii, cap. 38. Sed et inolevit insignis olim de sacra ista lancea apud quosdam scriptores Germanicos error, qui lanceam, quam inter Regalia, seu sacra καιμῆλα imperatorum Germanicorum asservatam constat, illam esse putant, qua Christi latus transfixum fuit: atque in his est Henricus Rebdorff. in an. Chr. 1550. Verum lancea illa Alemannicorum Augustorum fuit Constantini M. vel ut quibusdam placet, S. Mauricii Mart. quam a Rudolpho Burgundionum rege obtinuit Henricus I imp. ut pluribus resert Conradus abbas Usperg. in eodem Henrico, ubi ejus formam describit. De ea etiam *Chronic. Reichersbergense*, an. 1004. De sacra vero lancea Hierosolymis a nostris inventa agetur, infra ad lib. II.

(63) *Mesopotamia*. Ille idem est, ni fallor, qui *Mesopotamius* dicitur in *Biblioth. Cluniac.* pag. 563, Cæsareae Cappadocia archiepiscopi ex fratre nepos, cui Michael Ducas imperator ex fratre aut sorore neptem in conjugem dedit, et postmodum in ordinem actis eodem Michael et Botaniata, ab Alexio tamen in honore habitus, illo adhuc imperante dicum extremum obiit. In sessa et mox capta a Turcis Cæsarea, Mesopotamia in urbem reversus, tabellam Græcanici, et elegantis admodum operis, non mediocrem Dominicæ crucis particulam continentem, ex metropolitana Ecclesia, in qua tum archidiaconi fungebatur dignitate, ablatam sibi retinuit, coluitque quoad vixit. Hanc serebant a magno Basilio Cæsariensi episcopo Ecclesiæ sua olim concessam, a successoribus summo cultu et observatione deinceps habitam. Extincto deumum Mesopotamita, Mauricius Braccensis in Hispania archiepiscopus, dum Constantinopoli ex Syria redux moraretur, ab uxore magno redemptam pretio, ad Cluniacense monasterium transmisit an. Chr. 1112, Basilium Mesopotamitam in castris Alexii ad Dyrrachenam obsidionem militasse memorat Guillel. Apul. lib. iv. Michaelis cuiusdam Mesopotamie sub Theodosio Patr. CP. meminit *Jus Græco-Rom.* tom. I, pag. 232.

γραμμάτων πρὸς Λέοντα ⁹⁴ Νικερίτην δοῦκα τῷ ⁹⁵ Α Sic ergo juvent respondent : Nisi vere te ita velle τότε τὸν περὶ Δουνάδου ⁹⁶ (64) τυγχάνοντα πέπομ- parareque, ut aīs, ad patrem tuum fugere nobis φεν, ὃς δῆθεν καὶ αὐτὸν σὺν ἐκείνῳ τῷ περὶ τὸν jurejurando confirmaveris, hauquaque assentie- Δάννουσιν ⁹⁷ φυλάττειν τὸ δὲ πᾶν ἵνα μᾶλλον ἐκεί- mur tibi. Puer vero quidquid vellent facturum νος παρὰ τοῦ Νικερίτου ἐπιτηροῖτο. Ἐμφρούρους recipienti ostenderunt ubi servaretur sacer inuic- δὲ καὶ αὐτὸν Εὐστάθιον τὸν τοῦ Καμύτην, καὶ τοὺς quo Salvatoris mei latus in pūpūrūtū, consu- λοτοποὺς περιορίσας εἶχεν.

enque per eum qui vulneratus illo ferro fuerat juramentum daret fidem apud quosvis habiturum. Paruit adolescens penetratisque claim sacris adytis venerabilēs abstulit cuspidem. sum vero eorum quispiam qui jam machinationes Gaurē pueri frustra indicarat Augusto detectanti credere, ad eum denuo accurreas. En, inquit, idoneo testimonio convictum Gauram. Sacrum mucronem de collo suspensum gestat ad devincendum conjurationis sacramentum. Vocatus extemplo puer clavum in sinu habens deprehensus est : nec cunctatus cætera fateri ad interrogationem primam consciorumque nominā ac destinationis totius ordinem pandere. Confessum reum præsens damnatio in arce custodiendum addixit duci Philippopolis Georgio Mesopotamitæ. Georgius Decani cum litteris missus est ad Leonem Niceritem ducem prope Danubianæ regionis, specie tanquam ei videlicet in Danubii custodia auxilio futurus, revera ut ipse potius a Nicerita custodiretur. Eustathium vero Çamytzæ et alios in certa loca relegatos, fido ubique conclusos præsidio habuit.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁹⁴ Λέοντα τὸν. ⁹⁵ Deest vocula τῷ. ⁹⁶ Δαννούσου. ⁹⁷ Δάννουσιν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(64) Δοῦκα τοῦ περὶ Δουνάδου. Id est, regionum B pag. 777, urbium nempe et munitionum ad Danubii Istro adjacentium ducem, qui Δοὺξ τῶν παριστρῶν ripas exstructarum, quarum meminit Procopius, Scylitzæ dicitur, et Zonaræ in Michaelo Ducas : Ἀρ- lib. iv De ædific. Justin. pag. 38 et 39, prioris edit. χῶν τῶν παριστρῶν πόλεων, eidem Scylitzæ,

ΑΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ

ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ Θ'.

ANNÆ COMNENÆ

ALEXIADIS LIBER IX.

243 ARGUMENTUM.

Carycæ ac Rhapsomatis rebelliones, quorum hic Cyprum, ille Cretam invaserat, in exortu feliciter oppressæ. Tzachæ bellum Abydenum nece ipsius terminatum. Expeditio Dalmatica triplex. Nicephori Diogenis conjuratio et insidiæ in Augustum deteguntur puniunturque

PERIOCHE.

Imperator limitem Dalmaticum invisit, et firmat munitionibus, labore magno. Spes et cogitationes Tzachæ imperatori compertæ, qui eis occurrit. Joannes Ducas in Tzacham cum terrestri maritimoque exercitu militatur. Scita munitio castrorum. Mitylene oppugnatur. Trimestre spatium quolidianis contra Tzacham præliis extractum, magna fatigatio Romani exercitus, tandem victoris solerti stratagemate imperatoris. Tzachas impetrata pace datisque et acceptis obsidibus, fidem ²⁴⁴ fallit. Perfidium ejus Dalassenus ulciscitur, invito Joanne Duca. Tzachæ naves capiuntur. Ipse ægre evadit. Pars Romanæ classis circum insulas missa. Samus a Joanne recepta. Carycæ et Rhapsomatis defactio. Creta cæso Carycæ Ducæ redditæ. Cyrene apud Cyprum a Duca capta. Rhapsomates invasor Cypri rei bellicæ rudis transfugio suorum percursus fugit et capitur. Calliparius procurator, Philocales Eumathius rei bellicæ præfector in Cyprum missi. Tzachas rursus bellum parat. Imperator adversus eum cum classe Dalassenum mittit. Sultanem contra eumdem litteris con-

cit. *Tzachas Abydum oppugnat. Eum mari Dalassenus, terra sultanes aggreditur. Tzachas ad sultanem confugit, a quo inter epulas occiditur. Pax sultanem inter et Augustum. Bolcanus Dalmatiae dynasta Romanos fines invadit. Imperator in eum cum exercitu vadit. Ejus impetum legatione fraudulenta Bolcanus infringit. Qui Romanam iterum ditionem vastat. Joannes Comnenus in eum mittitur. Is juvenis inexpertus et præceps eluditur a veteratore Bolcano, et nocturna impressione cæso exercitu fugatur. Bolcanus victor Romanam ditionem ruinis et incendiis deformat. Imperator tertiam expeditionem in eum suscipit. Qua Daphnium proiectus, ibi periclitatur ab insidiis Nicephori Diogenis. Securitas imperatoris sui custodiam ingenti fiducia negligere soliti. Dei protectio in eum. Deprehenso parricide vultum eumdem quem antea imperator exhibit. Excipitur a Constantino Duca in villam Pentegostim, ubi a Nicephoro Diogene tantum non occiditur. Deprehensus Diogenes ad Mariam Augustam fugere cogitat. Constantinus Pentegoste relinquitur. Romani Diogenis imperatoris duo filii superslites, exsilio cum matre multati, ab Alexio restituuntur. Eorum dotes. Imperatoris in eos favor. Leonis Diogenis gratus et moderatus animus. Nicephori machinationes imperatori detectæ. Is eis qua ratione occurrit. Diogenes socios defectionis parat, præsertim e magnatibus. Artes dotesque Nicephori. Descriptio ejusdem et laudes visque in animos. Imperatoris sollicitudo anxia, qui tandem statuit comprehendere Diogenem. Eum prius Adrianus Comnenus imperatoris frater Diogenis sororem in matrimonio habens ad confessionem sceleris et pœnitentiam frustra hortatur. Memorabilis eventus mutati præsenti Dei numine sicarii in Alexium immisso. Alexii lenitas in eum et liberalitas, ac fiducia in Deum. Alexius a male opinando de aliis alienissimis. Muzaces Diogenem capit, et torto confessionem sceleris exprimit. Maria Augusta conjurationis aliquatenus particeps ab Augusto criminis solvit. Flos ipse urbane ac castrensis nobilitatis conjurationi Diogenis implicatus deprehenditur. Alexii constans pietas in Mariam Augustam. Unde is insidias Diogenis rescierit. Omnia ingens consternatio. Imperatoris præcipua anxietas. Diogenes Cæsaropolim deportatur cum Cecaumeno et Taronita. Cæteris tenia indulgetur. Seritur fama excæcati Diogenis. Concio militaris ab imperatore convocata. Solium et ornatus imperatoris. Metus omnium. Oratione imperatoris. Acclamations imperatori factæ. Gratia criminis conjuratis facta. Diogeni et Cecaumeno eruuntur oculi. Incertum an volente Augusto. Bolcanus serio pacem petit et impetrat obsidibus datis. Imperator domum versus Diogeni 245 condoleat et ei bona reddit. Is rure studiis vacat, præsertim geometriæ, in qua excellit. Cogitationem tamen resumit inveniendi imperii conjurare ac rebellare iterum cupiens deprehenditur, gratiamque criminis ab Augusto accipit.*

ΑΛΕΞΙΑΣ Θ'.

His ita de Joanne et Gregorio Gaura constitutis, **A** imperator proficiscens Philippopolis valles occupavit et claustra montium quæ Dalmatian Romanamque interjacent ditionem. Ac totum, quam longe porrigitur, collum emensus ejus quod vulgo illie indigenarum lingua *jugum* dici consuevit (quæ via prærupta rupibus, voraginibus passim hians frumentum atque arbustorum perplexa densitate caligineque umbrarum curribus equisque invia, pedibus transmittenda imperatori fuit), oculis accurate suis exploravit omnia, qua transitus patebat hostibus munimenta opponens, fossas hic duci jubens, alibi excitari turres ligneas, interdum et oppida fundari justis ædificiis e latere aut saxo, ubi locus id posse ferre posse videbatur: quorum oppidorum inter se distantiam proportionem et magnitudinem cuiusque magna ipse ratione dimensus est. Est ubi celsissimæ arbores a radicibus exciæ sterni op-

A Οὗτος οὖν τὰ κατὰ τὸν Ιωάννην καὶ Γρηγόριον τὸν Γαβρῖον δὲ αὐτοκράτωρ οἰκονομήσας, ἀπάρτις τῆς Φιλιππούπολεως, τὴν ἀναιμεταξὺν Δαλματίας καὶ τῆς ἡμεδαπῆς τέμπη καταλαμβάνει. Καὶ τὸν ὅλον αὐχένα διαδρυμῶν τοῦ οὐτωσί πως ἐγχωρίων;²⁸ καλουμένου ζυγοῦ (15), οὐκ ἐποχούμενον²⁹ (οὐ γάρ ἐδίδου τοῦτο ἐστὶ ἀεὶ δ τόπος, διχώδης τε καὶ χαρδρώδης ὃν καὶ συνηρεφής καὶ μικροῦ ἀδιάτος), ἀλλὰ πενήπαντα διερχόμενος καὶ οἰκεῖος περιαθρῶν διφαλμοῖς μηδ διαλάθῃ τι ἀφύλλετον δι' οὗ φεδια τοῖς πολεμοῖς πολλάκις ἡ διόδος γένεται, καὶ οὐ μὲν διώρυχας ἐπιτρέπων γενέσθαι, οὐ δὲ καὶ ξυλίνους κατασκευασθῆναι πύργους καὶ πολιχνια ἐνθε δ τόπος, παρεῖχε γενέσθαι: διὸ πλεύων τὸ ιδίουν ἐπέταττε, τὰ δὲ ἀλλήλων διατήματα καὶ τὰ μελέθη¹ αὐτῆς διαμετρῶν. Εστι δὲ οὗ καὶ οὐρά ομήρη δένδρα φίλοτομοθέντα κατατεθῆναι εἰς τὸ ξένη φοῖς διετέλετο. Καὶ ὅτε τὰς τῶν πολεμῶν διεῖσου-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²⁸ Desunt voces πῶς ἐγχωρίως. ²⁹ ἐποχούμενος.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(15) Ζυγοῦ. Meminit istius *Jugi*, seu Ζυγοῦ, Nicetas in Isae. lib. 1, in Not. Wolphian. vi et Cinnamus, i Anna, pag. 274.

ἀποταρρεύσας, ἐπάνεισι πρὸς τὴν μεγαλόπολιν.
'Αλλ' ὁ μὲν λόγος φαδίαν ισως τὴν τοιαύτην οἰκονομίαν τοῖς ἀκροτεῖς παρίστησιν. ὅπόσον δὲ τὸν ἴδρωτα διάτοκράτωρ τῷ τότε ὑπέστη μαρτυροῦσι πολλοὶ τῶν τότε παρθένων καὶ εἰς ἔτι καὶ νῦν περιέντων. 'Αλλ' οὐ πολὺς παρεληλύθει καὶ ρός, καὶ τὰ κατὰ τὸν Τζαζάν ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐπηγγέλετο, ὡς οὐδὲν τῶν συμβάντων αὐτῷ κατὰ τε τὴν θάλατταν καὶ τὴν ἡπειρον τῆς πρότερον γνώμης ἀπέστησαν, ἀλλὰ τοῖς προστήκουσι βασιλεῦσι χρῆται παρατήμοις, βασιλέα ἔχουτα δονομάζων, καὶ τὴν Σμύρνην οἰκιῶν καθαπέρει βασιλειά τινα στόλον εὑπρεπῆς εἰ φῆτας τε νήσους αὐθις δηρώσασθαι καὶ μέχρις αὐτοῦ φθάσαι Βυζαντίου καὶ εἰς αὐτὴν δὲ, εἰ δυνατὸν, τὴν τῆς βασιλείας ἀνενεγδῆναι περιωπήν. Ταῦτα διάτοκράτωρ βεβαιούμενος δισμέραι, δεῖν ἔγνω μή ἀναπίπτειν μηδὲ μαλακίζεσθαι πρὸς τὰ θυραλούμενα, ἀλλὰ παρατεκμεύαζεσθαι: διὸ τοῦ ἔτι λεπίοντος ἔαριν καιροῦ, καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν χειμῶνος κατὰ τὸ ἐπιθυμεῖσαν καρπερώς πρὸς αὐτὸν ἀντικαταστῆναι· καὶ σπεῦσαι διὰ πάσης μηχανῆς μή μόνον φρούδα τὰ ἐκείνου ἀναδεῖξαι: ἀπαντά, τάς βουλᾶς, τάς ἐπιπέδας, τάς ἐγγερήσσεις, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ἀπελάσαι τῆς Σμύρνης, καὶ δια ἀλλα προφθάσαις κατέσχε τῆς ἐκείνου χειρὸς βύσσασθαι.

uentis haudquam pro vanis spernenda ru-
que modica supererat, rebus sub dio gerendis
mem, eos belli apparatus colligere quibus non tantu-
redderet, verum etiam eundem pelleret prius posse
loca quae latrocinio invasa tyrannide premebat, ipsi-

Τοῦ χειμώνος δὲ ἡδη παρηχηκότος, ἐπει προσμεδιῶντος ἡδη τὸ ἔχρ παρῆν, μεταπεμψάμενος ἀπὸ τῆς Ἐπιδάμνου τὸν γυναικάδελφον αὐτοῦ Ἰωάννην τὸν Δούκαν, μέγαν Δοῦκα τοῦ στόλου προεχειρίσατο. Καὶ ἡπερώτας δὲ στρατὸν ἐπίλεκτον ἐπιδούς παρεκελεύσατο αὐτὸν μὲν διὰ τῆς ἡπείρου τὴν πρὸς τὸν Τζαχᾶν πορείαν ποιεῖσθαι, τῷ δέ γε Κωνσταντίνῳ τῷ Δαλασσηνῷ τὴν τοῦ στόλου ἡγεμονίναν ἔχγειρίσαι, ἐντειλάμενον οὖν τὴν ἡδηνά παραθείν, Εἰ αματὴν Μιτυλήνην καταλαβόντες ἐξ ἀμφοτέν θαλάττης τε καὶ τηλέρου τὸν μετὰ τοῦ Τζαχᾶ συνάψωσι πόλεμον. Καταλαβόν τοινυν τὴν Μιτεύηνην δὲ Δούκας παραχρῆμα ἐξαίνους κατεσκεύασε πύργους καὶ ὀπτερεράς ἐξηίσθεν ἀφορμῶν καρτερώτερον τοῖς Βρεβάροις ἀντικαθίστατο. Οὐ δέ Τζαχᾶς τὴν τῆς Μιτυλήνης φρουρὰν τῷ ὁδελφῷ⁸ Γαλαβάζην προαναθέμενος, ἐπει μὴ ἔκαρκοντα τούτον πρδει μήχας τοινύτου ἀνδρὸς ἐγίνωσκε, θάττον φθάσαις καὶ πολέμου σχῆμα διατυπώσας, ἐνυμμίγνυται τῷ Δούκῃ. Καρτερόδε δὲ τῆς μάχης γενομένης ἡ νῦν τετύπη δέλισσε. Κάκτοτε δούκας διὰ τριτῆς σεληνιακῆς περιφύροδε; οὐκ ἐνεδίδου καθεκάστην ἡμέραν προσβάλλων τε τοῖς τείχεσι Μιτυλήνης καὶ μετὰ τοῦ Τζαχᾶ λαμπτρούς πολέμους συναίρων ἐξ τῆς οὖστης ἀνατολῆς⁹ μέχρι δυσμῶν. Καὶ οὐδὲν πλέον ἦν τῷ Δούκῃ τοῦ τοσούτου καμάτου. Οπερ μανθάνων δ

A ponique ad metus semitarum obstruendos jussit :
bac varia cura unam satis rem assecutus, ne irru-
ptiones in Romanos meditantibus Dalmatis nota et
solita impune diverticula paterent, in magnam ci-
vitatem Augustus revertitur. Nec vero mihi quis
expeditionem istam quasi facilem et a ludibrido
confectam, contemnendam putet. Videri talem
posse fateor otiosis auditoribus rem tanto compen-
dio narratam : cæterum spissum id opus et sudo-
ris ærumnaque Augusto suis plurimæ, multorum
adhuc superstitionis comitum istius viæ memori ho-
dieque constare testimonio potest. Non multo deinde
post tempore distinctiorem Alexius certiorcmque
notitiam accipit rerum et consiliorum Tzachæ. Di-
dicit enim idoneis auctoribus nihil eum de priori
B spe ac minis remisisse ob ea quæ illi minus pro-
spera terra marique contigerant, quin potius et in-
signibus uti regis, et illud ipsum supremæ potesta-
tis nomen haud dissimulanter usurpare, ac Smyrna
velut in regni metropolim delecta, ibi classes ædi-
ficare atque instruere quibus et insulas rursus va-
stet, et ipsam usque Constantinopolim terrorem
sui, prædandique licentiam, aut, si Deo placet, im-
perium quoque promoveat, soliumque illuc invadat
Romanæ potestatis. Ea quotidianis confirmata
imoribus imperator statuens, decrevit tum per eam-
aptam tempestatem; tum per consequentem hie-
um **246** spes, consilia conatusque Tzachæ irri-
cessis, et tam Smyruam ubi regnabat, quam alia
eriperet.

C Iliberno igitur sere tempore transacto, sub primulum veris exortum fratrem Augustæ Joannem Ducam Epidamnum ad id vocatum, magnum classis creavit ducem; eique ex continente lectam terrestrem nullitiam attribuit egregiam, cum eaque in nere terrestri vadere in Tzachiam jubet: assignataque Constantino Dalasseno sub Joannis auspiciis classis ductandæ præfectura, eum præcepit sie oram legere, sic motum progressumque moderari, ut ambo eodem tempore terrestris maritimusque exercitus Mitylenem pervenirent, et bellum simul cum Tzacha capasserent. Ut primum Ducas Mitylenem tenuit, castra est metatus ligneis egregie munita protectaque turribus, unde ex luto quodam oppido in omnes erumpendi, oppugnandi, reique cuiuslibet ex usu gerendæ occasiones immineret.

D At Tzachas Mitylenes custodiam fratri suo Galabatæ commiserat: verum ut eum haud parentibus et conatibus tantis adversarii tam acris facile sensit, non distulit occurrere contra ipse, et in laboris ac periculi partem se quoque digni properare. Age sane pugna committitur, quam nox diremit, neutro se victum putante. Et vero adeo neutra pars proemiali eo certamine vires absun- psit, ut ad tertium abhinc mensem quotidie Ducas aut Mitylenes muros quateret, aut explicata in

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

² βασιλείου. ³ σπεύσας. ⁴ ἦδυ. ⁵ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ⁶ ἀνατολῶν.

Tzacham acie, cum eo minime cunctante prælium conserceret, a prima diei ortu fere in vesperam durans. Atque hac tam pertinaci contentione laboris, sic semet Joannes ipsum, sic exercitum exhaurerat, ut nihil sibi jam fere reliquum ad extremam lassitudinem fecisset. Quo imperator audito, tum miseratione præsentis incommodi, tum metu imminentis exitii suorum, angebatur. Prosternum ergo e castris militem, quo ibi loco res essent percontatus, audivit ex eo pugnare Joannem omnibus horis nulla remissione aut mora. Quonam vero (Augustus ait) tempore cum Tzacha init quotidianu ista certamina quæ dicis? Sub solis exortum, respondit miles. Tum imperator: Utri autem pugnantium obversos in ortum vultus habent? Noster exercitus (miles inquit). Pervidit ex verbo causam statim pro sua rapidissima velocitate mentis, ob quam inferiores e prælio redirent sui, litterasque rapliri ad Joannem scriptas, quibus monebat: Ne aciem circueret mane radiis adversis, neve unus obstinaret pugnam contra duos simul, Tzacham et solem, sed post transgressum meridianum circulum sidere in occasum prono, certamen capesseret, militi statim dedit redire celeriter ad exercitum iusso, verbisque eadem mandata frequentavit quæ præscripta trididerat: sic ad extremum 247 graviter edicens, Si die in occasum inclinante pugnam cum hostibus invenitis, statim vincetis. Haec simul Ducas per militem accepit, alioqui solitus in omnibus ex imperatoris nutu pendere, consiliumque quocunque ipsius addicta vel in rebus minimis reverentia velut editum oraculo sectari, postera ipsa luce, cum se more solito paratos ad pugnam excipienda hostes obtulissent, phalangas Romanas armari prodireque vetuit, Turcis ignaris rei feriari eo die utique a pugna Joannem velle autumantibus; ideoque armis illic positis, considentibus securi. At ecce in cœli verticem altissime subjecto sole, suis Ducas edicit ut armantur: ac paulo post eodem sidere jam in primum despectante, aciem perite descriptam cum alaci et consona vociferatione cunctorum educti: ne sic quidem imparatus deprehendi potuit Tzachas. Prodiit contra et ipse armatus instructusque valide nec moram pugnandi fecit. Implicuere se utrinque acies magnis animis conatibusque; verum vento ab ortu flante ucheinanti, cum pulvis pedibus excitatus concurrentium, simul cum infestis inclinatae lucis radiis, in oculos vultusque Turcorum impingereatur, Romanique vegetius quam utquam antehac instarent, magna Turcos necessitas terga vertere coegit. Sensit fortunam partium mutatam Tzachas: cumque nec urbem jam oppugnationi sustinendæ, nec se ad pugnam æquo campo capessendam parem ultra cerneret, facili conditione pacem licitatus, impetravit a Duca quod unum petiit, ut sibi per eum

A autoxrátorē tñiāto xai: ἡχαλλεν. Ἐπεριθῆσαι: οὐ ποτε τὸν ἐκεῖθεν ἐλόντα στρατιώτην καὶ δισγνούς ὡς οὐδὲν ἀλλο τῷ Δούκᾳ οὐ μάχαι τε καὶ πόλεμοι, καὶ περὶ τοῦ κατιροῦ ἥρετο καὶ ὅποιαν ὄραν αἱ μετὰ τοῦ Τζαχᾶ μάχαι συνίστανται. Τοῦ δὲ περὶ αὐτὰς τὰς τὸν ἡλίου αὐγῆς εἰρηκότες, δὲ βασιλεὺς αὐθις· Καὶ τίνες τῶν μαχομένων πρὸς ἀνατολὰς; ἀποδέπουσι; Καὶ δὲ στρατιώτης, Τὸ διάτερον, Ἐρτ., στράτευμα. Συνεῖς οὖν τηνικαῦτα τὴν αἰτίαν ὅποιος; ἔχειν; ἐν ἀσκέπτει χρήνυψ τὸ δέον εὐρίσκων, γράμμα πρὸς τὸν Δούκαν σχεδιάζει ἐνμονούενων ἀποστῆται τῆς κατὰ τὰς αὐγῆς τοῦ ἡλίου μετὰ τὸν Τζαχᾶ μάχης, καὶ μὴ ἔτα πρός δύο μάχεσθαι, τὰς ἡλιακὰς ἀκτίνας δηλαδή καὶ αὐτεὐτὸς τὸν Τζαχᾶν ἐπάντα δὲ διλιος ἐπον μεσημβριόν κύκλον διελλώτερος πρὸς ἀπομάχειαν ἀποκλίνη, τηγικαῦτα προσβάλλει τοῖς ἐπαρτίοις. Ἐγχειρίσας οὖν τὸ γράμμα τῷ στρατιώτῃ καὶ πολλάκις; περὶ τούτου παραγγείλας, τέλος ἀποφαντικῶς ἔφη· Ἐὰν κιλινούτος τοῦ ἡλίου προσβαλέτε τοῖς ἐναντίοις, γικταῖς παραχρῆμα ἔτεσθε. Ταῦτα τοῦ Δούκα διὰ τοῦ στρατιώτου μεμαθηκότος, καὶ μηδέποτε τοῦ αὐτοχράτορος μηδὲ τὴν ἐπὶ τῷ τυχίντι παραβλέψαντον συμβούλην, τῷ δὲ αὐτήν κατὰ τὸ σύντηθες οἱ Βάρβαροι διπλεσάμενοι, ἐπει τῶν ἀντιμάχων οὐδὲς ἐφαίνετο (ἡρέμουν γάρ αἱ Ῥωμαϊκαὶ φάλαγγες κατὰ τὰς τοῦ αὐτοχράτορος ὑποθήκας), τὴν μάχην ἀπηλπικότες κατὰ τὴν ἡμέραν ἔτείνην, αὐτοῦ που μεμενήκαστον τὰ δύπλα ἀποθέμενοι. Ἀλλ' ὁ Δούκας οὐκ ἡρέμει. Εἰς μεσουράνημα τὰρ τοῦ ἡλίου ἡδη ἐφθακότος, αὐτός τε καὶ τὸ στρατιωτικὸν δέπαν ἐπὶ τοῖς ὅπλοις ἤν. Καὶ κιλινούτος ἥδη τοῦ ἡλίου πολέμου τάξιν διατυπώσας, σὺν ἀλαλαγμῷ καὶ βοῇ πολλῇ αἰτηθόδον κατὰ τῶν Βαρβάρων ἔτει. Οὐ μέντοι οὐδὲ ὁ Τζαχᾶς ἀνέτοιμος ἐφάνη, ἀλλ' εὐθὺς καρτερῶς διπλεσάμενος συμμίγνυσι ταῖς Ῥωμαϊκαὶς φάλαγγιν. Πινεύσαντος δὲ τηνικαῦτα καὶ ἀνέμου σφροῦ καὶ ἀγγυμάχου τῆς μάχης γεγονούσας, δὲ κονίσαλος ἐς οὐρανὸν αὐτὸν ἥρετο. Καὶ τὸ μὲν τοις κατὰ πρήσταν τὸν ἡλίον λάμποντα ἔχοντες, τὸ δὲ τοις ἀνέμοις τὰς ὄψεις διὰ τῆς κόντως τούτου τινὰ καταβολοῦντος, τῶν τε Ῥωμαίων καρτερώτερον εἶπερ ποτὲ προσβαλόντων¹⁰, ἥτεθησαν τὰ νῶτα δεδωκότες. Καὶ οὕτω μὴ φέρων ὁ Τζαχᾶς τὴν ἐπὶ πλέον πολιορκίαν, καὶ πρὸς τὴν ἀδιάστατον μάχην μὴ ἐξαρκῶν τὴν περὶ εἰρήνης ἀπερωτῷ, τοῦτο καὶ μόνον ἐξαιτούμενος ἐκχωρηθῆναι οἱ ἀδιλαδῆς τὸν πρὸς τὴν Σμύρνην ἀπόπλουν. Πιεύστεις τούτῳ ὁ Δούκας, καὶ λαβὼν διμήρους δύο τῶν ἐκκρίτων στρατῶν, ἐπει κάπεινος αὖθις ἀλλούς ἥτεθετο τὸν Δούκαν, ἐφ' ὃ τὸν μὲν μηδέντα τῶν Μιτολγνών ἀδικήσωι ἐξεργάσμενον ή συνεπαγγέσθαι ἀποκλίνεοντα πρὸς Σμύρνην, τὸν δὲ διατηρῆσαι αὐτὸν ἀδιλαδῆς, τὸν δὲ Σμύρνην ἀπόπλουν ποιούμενον, δέδωκε τούτῳ τὸν τε Εὐφορβηνὸν Ἀλέξανδρον, καὶ Μανουὴλ τὸν Βουτουμίτην¹¹. ἀνδρες οὖτοι φιλοπόλεμοι τε καὶ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁰ ἐνμονούενων. ¹¹ τῆς. ¹² τὸν. ¹³ προσβαλόντων. ¹⁴ τοῦ. ¹⁵ Βουτουμίτην. Sic semper postea.

γενναῖοι. Είτα πλοτεῖς ἐξ ἀλλήλων λαδόντες, δὲ μὲν ἀμεριμνίαν ἥδη εἶχε τοῦ μὴ ἐν τῷ ἐξέρχεσθαι τὸν Τζαχᾶν βλάδην τινὰ τοῖς Μιτυληναῖς; ἐπιγαγέν ¹³ ὁ δὲ ἐν τῷ διαπερδῷ μὴ παρὰ τοῦ Ψωμαίκου στόλου κάκωσιν ἐσχηκέναι. 'Αλλ' ὁ χαρκίνος δρθῶς βαδίζειν οὐκ ἐμάνθανεν, οὐδὲ ὁ Τζαχᾶς τῆς πρότερον ἀφίστατο πονηρίας. Πάντας γάρ τοὺς Μιτυληναῖους ἐπιπειράτῳ σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις ἐστῶ τοντοπιγαγέσθαι ¹⁴.

der et Manuel Butumites, viri ambo bellicosi et fortes; Mitylene abeuntes quidquam loci ejus incolis injurie molestissime inferrent: nec Romana vicissim classis redditum Turcicæ Smyrnæ versus ulla incursione infestaret. Verum eaneat recta ingredi non didicit. Quin ipso in pacis iusta: limine offendens Tzachas, adeo non abstinuit vim a Mityleneis, ut conatum omnem intenderit ait eos universos cum uxoribus et liberis abducendos secum.

'Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγένετο, ὁ Δαλασηνὸς ¹⁵ Κωνσταντῖνος θαλασσοκράτεω ¹⁶ τηνικεῦτα ὡν καὶ μῆτων ἐφθακώς κατὰ τὰ ἐντεταλμένα παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος; Δούκας εἰς ἀκρωτήριόν τι τὰς ναῦς προσορμήσας ¹⁷, ἐπει τεῦτα μεμαθήκοι, ἀλθῶν ἦξεν τὸν Δούκαν παραχωρθῆναί οἱ μετὰ τοῦ Τζαχᾶ συνάψαι πόλεμον. 'Ο δὲ τὸν προγεγονότα εὐλαβούμενες δικον, ἀνεβάλλετο τέινες. 'Ο δὲ Δαλασηνὸς ἐνέκειτο λέγων, ὡς Σὺ μὲν δρώμοκας, ἐγὼ δὲ παρῆντος καὶ σὺ μὲν τίμεις ἀδεδωκας πλοτεῖς ἀργαῖς ¹⁸, ἐγὼ δὲ μῆτρα δρώμοκως μῆτρας τινῶν συρδοξάντων ἀμφοῖν τινώντων ἀπάντοντομα πρόδος τὸν κατὰ τοῦ Τζαχᾶ πόλεμον. 'Ἐπει δὲ ὁ Τζαχᾶς τὰ πρυμνήσια λύσας ὡς εἶχε κατευθὺν Σμύρνης τὸν ἀπόποντον ἐποιεῖτο, καταλαμβάνει τούτον δὲ Δαλασηνὸς θίτον ή λόγος. Καὶ παραχρῆμα προσθάνων ἐδιώκεν. 'Αλλὰ καὶ δούκας τὸ ἐπίλοιπον τοῦ ναυ ἰκού τοῦ Τζαχᾶ λύσον τὰ πρυμνήσια ἐφθακώς, κατέσχε μὲν τὰς ναῦς, καὶ τῆς βαρβαρικῆς χειρὸς τοὺς δερματώτους ἀπαντάς καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς δεσμώτας αἰχμαλώτους ἐρήματο. 'Ο δὲ Δαλασηνὸς πολλὰ τῶν τοῦ Τζαχᾶ ληστρικῶν πλοίων κατασχών, τοὺς ἐνόντας οὖν αὐτοῖς ἐρέταις ἀναρρέσθαι παρεκελεύετο. Τάχα δὲ ἀν καὶ δ Τζαχᾶς αὐτὸς ἐαλώκει, εἰ μὴ πανούργος ὡν καὶ τὸ μέλλον ὑποφορώμενος, εἰς ἐν τῶν κουροτέρων ἀκατέλων μεταβάτε, διὰ τὸ ἀνύποπτον ἐισώθη λαθίν. Στρατεύενος γάρ τοῦ συμπεισόντος αὐτῷ ἐκ τῆς ἡπειρου Τούρκους παρεσκευάκει εἰς τις ἀκρωτήριον ἐστάναι καὶ ὅρῳ μέχρις ἀν ή τὴν Σμύρνην ἀκινδύνως αὐτὸς καταλάβοι, ή παλεμίτες περιτυχῶν πρὸς αὐτοὺς τὴν ναῦν ἐξορμήσῃ ¹⁹ καθάπερ εἰς ²⁰ κρησφύγετον. Καὶ δὴ τοῦ σκοποῦ οὐκ ἡσάσθεις ²¹, ἀλλ' ἐκεὶ τὴν ναῦν προσορμίσας γετὰ τῶν ἀπεκδεχομένων αὐτὸν Τούρκων ἐνωθεῖς, ως πρὸς Σμύρνην φέρετο. Καὶ δὴ καὶ ταῦτην κατελάβεν. 'Ο δὲ Δαλασηνὸς νικητὴς ὑποστρέψας ἐνοῦται τῷ μεγάλῳ δουκί. Καὶ δούκας τὸ κατὰ τὴν Μιτυλήνην ἀσφαλισάμενος, ἐπει καὶ δ Δαλασηνὸς ἐκεῖθεν ὑπέτρεψεν τὸν Ψωμαίκον στόλου ποὺν μέρος ἀφελόμενος κατὰ τῶν παρὰ τοῦ Τζαχᾶ κατεχομένων (καὶ γάρ ἵκανας ἐφθασσεν νήσους χειρώτασθαι) ἐξιπέστειλε.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹³ ἐπαγγεῖν. ¹⁴ συνεπαγγαγέσθαι. ¹⁵ Δαλασηνὸς. Sie semper postea. ¹⁶ θαλασσοκρατήσας. ¹⁷ προσφύγεις. ¹⁸ ἀγωγές. ¹⁹ ἐξορμήσῃ. ²⁰ εἰς τι. ²¹ ἡστοχήσῃ.

segregatum numerum navium adversus insulas misit quas Tzachas ditioni suae additas sat multas præsidii adhuc suorum obtinebat. Ipse obiter occupata Samo, aliisque nonnullis insulis in urbem regiam reversus est.

Non multi dies inde fluxerant, cum certior imperator factus, rebellasse Carycam, Cretamque occupasse, indeque profectum Rhapsomatem ingenti classe Cyprum invasisse, Joannem Ducam adversus utrumque misit. Is cum pervenisset Carpathum, freti ejus vicinia Cretenses, Carycam magna cæle adoruntur, afflictisque conjuratorum partibus, Cretam magno duci dedunt. In ea constitutis **249** Ducas omnibus, idoneoque præsidio relieto, Cyprum versus eurusum intendit, appulsuque ibi primo Cyrenem cepit: qua re Rhapsomates comperta valide sese in Joannem armavit, movensque a Leucosia, et præoccupatis jugis collum imminentium Cyrene, illie munivit castra, prælium differens, conque se rei bellicæ imperitissimum declarans, quippe qui tum imparatis superveniens, cum adorari eos vivo impetu, et spem victoriae minime dubiam sequi deberet, in roborando exercitu, quasi non abunde firmo, et molli tractatione pacis per legationem intempestivam, ut otiose sic inutiliter tentanda occasionem perdidit: dissolutius se ac negligentius in re seria gerens quam vel in ludo pueri soleant, eoque satis comprobans quod de illo ferri audivi: heri eum ac nudiustertius tractare hastam, censem stringere cœpisse, equum autem ne condescendere quidem scivisse: imo si qua fortuna impositus ei sit, ad quemvis ejus progressiū exhorrescere solitum, vertigineque tentari. Talis in militia Rhapsomates erat: cui vel sua imperitia vel nostrorum improvisa irruptio ita sensu animi iudiciumque perculit, ut tota passim belli ratione deerraret. Rem porro tandem gerere aggressus, nihilo in agendo felicior, quam in cessando sapiens, principium bellandi habuit ipsa timide inceptantis desperatione, quasi malo augurio afflatum; cui successum infelicitas egregie respondit. Nam primo Butumites quosdam ex ejus militibus ad transfigum pellectos suis copiis adiunxit. Postridie vero cuius instructam Rhapsomates aciem in Romanos per primum lente descendens diceret, ala equitum ipsius sere centum, effusis Ducam versus, velut ad pugnandum, habenis progressa, vultu repente verso infestas vibravit hastas, pro Duca jam pugnans. Perculit ea species Rhapsomaten: qui verso sta-

A Καὶ ἐξ ἐπιδρομῆς τὴν τε Σάμον καὶ τινας ἀλλα, νήσους κατασχὼν ἐπανέρχεται πρὸς τὴν βασιλεύουσαν.

Οὐ πολλαὶ παρῆλθον ἡμέραις καὶ μεμαθηκὼς ὁ αὐτοχράτωρ τὴν τοῦ Καρύκη ἀποστασίαν (66), καὶ διε τὴν Κρήτην κατέσχεν, ἐκεῖθεν δὲ ὁ Ἀρψομάτης τὴν Κύπρον μετὰ τοῦ στόλου μεγάλου κατ’ αὐτῶν τὸν Δούκαν Ιωάννην ἐξέπεμψε. Καὶ καταλαβόντα δὲ τὸν Δούκαν τὴν Κάρπαθον (67) οἱ Κρήτες μεμαθηκότες, ἐπει οὐ πόρδω ταύτην εἶναι ἐγίνωσκον, ἐπιλέμενοι τῷ Καρύκη δεινὸν τὸν φόνον κατ’ αὐτοῦ ἀπειργάσαντο, καὶ¹¹ οὕτω τὴν Κρήτην τῷ μεγάλῳ δουσὶ παραδεδώκασιν. Κατασφαλισάμενος δὲ τὸ περὶ αὐτὴν δούκας καὶ ἀποχρώσαν δύναμιν εἰς τὴν αὐτῆς φρουρὰν καταλαμών, ἐπὶ τὴν Κύπρον τὸν κατάπλουν ποιεῖται. Καὶ ἀμα τῷ ταύτῃ προσκοπεῖται ἐξ ἐφόδου τὴν Κυρήνην (68) κατέσχεν. Οὐ δὲ Ἀρψομάτης τοῦτο μεμαθηκὼς, καρτερῶς ὀπλιζεται κατ’ αὐτοῦ. Ἀπὸ Λευκουσίας; (69) τοιγαροῦν ἀπάρας καὶ τὰς ἀκρολοφίας τῆς Κυρήνης καταλαβόν, ἐκεῖ που τὸν γάρακα ἐπίξιατο, ἀναβαλλόμενος τέως τὸν πόλεμον ὡς ἀπειροπόλεμος καὶ στρατηγικῶν τεχνασμάτων ἀδεής. Χρέων γάρ τούτοις ἀνετοίμοις ἐπειπεστεν. Οὐ δὲ ἀνεβάλλετο τέως τὴν μάχην οὐχ ἔπιστις εἰς συμβολὴν πολέμου παρασκευασθεόμενος ὡς δῆθεν ἀνετοίμως ἔχων (παρεσκεύα στὸ γάρεν μάλα καὶ εἰπερ ἐδούλετα, συνεκρήτησεν ἀν αὐτίκα τὸν πάλιμον), ἀλλ’ ὡς ἀν μηδὲ συμπλακήναι βουλόμενος διπερ τὸν πολέμων ταῦτ’ ἐποιεῖ (ἥν γάρ, ὡς ἔγωγε περὶ τούτου ἡκουον, χθὲς καὶ πρώην τιμένος ἔιφους καὶ δόρατος καὶ μῆδ’ ἐπιθῆναι ἐφ’ ἐπον εἰδός, ἀλλ’ εἰ καὶ τύχοι ἐπιθενηκώς, καθ’ οὕτως ἐξιππάσασθαι βούλοιτο, ταραχήν εἶχε καὶ σάλον οὕτως εἶχε περὶ τὴν στρατιωτικὴν ἐμπερίαν ἀπελευθερώσας ὁ Ἀρψομάτης), ἢ τοίνυν διὰ ταῦτα ἡ καταπλαγεῖς τὴν ψυχὴν τῷ αἰφνιδίῳ τῆς ἐφόδου τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων, τὰς φρένας περιπεπλάνητο. **D** Ενθεντοι καὶ τὸν πόλεμον μετὰ τινος δυσεπιποτίας ἐπιχειρήσαντε, οὐκ εἰς καλὸν αὐτῷ ἀπηγνέτει τα πράγματα. Οὐ γάρ¹² Βουτουμίτης ὑποποιησάμενος τινας τῶν ἐκείνων συναραμμένων αὐτομολήσαντος τῷ ίδιῳ συγχατέλεξε στρατεύματος. Τῇ δὲ μετ’ αὐτὴν τὰς γάλαγας στήσας ὁ Ἀρψομάτης τὸν μετὰ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹¹ Deest vocula καὶ ¹² γοῦν.

Car. Dufresnii Du Cangii nolæ.

(66) Καρύκη ἀπεστασίας. Cariae et Rhapsomatis defensionem narrant etiam Zimaras et Glycas.

(67) Κάρπαθος. Insula haud procul a Creta, hodie Scarpanto.

(68) Κυρήνη. **346** Urbs Cyprī, cuius meminit Metaphrastes in Spiridone: Ceronia, vel Cerunia

Ptolemaio, *Cærinum* Plinio, hodie *Cerines* dicta. Vide Steph. Lusinianum, in *Hist. Cypr.* cap. 7.

(69) Λευκουσίας. Oppidum itidem Cypri, hodie Nicossia, de qua idem Lusinianus, cap. 8. Est etiam insula ejusdem nominis in Italico mari, de qua Cantorus, lib. iii *Norat. Lect.* cap. 10, et Cluver. in *Ital. Antiq.* lib. iv,

τοῦ Δούκα εἰχῆτε πόλεμον, διὰ τοῦ πραγμάτου τῆς ἀχρολογίας βραδεῖ πεδίο στεγάνων. Ός δὲ τὸ μεσολιγίων διμορφὸν στρατοπέδον ἀπεστενοῦτο ἥδη, ἀπόμοιρά τις τῶν τοῦ Ἀράβωνάτου εἰς ἔκατὸν ποσούμενη τὸν ἀριθμὸν διακριθεῖσα ὡς τάχα κατὰ τοῦ Δούκα τίς; ἤντας δὲς ἐνδόντες τὰς ἀκωνίτες τῶν δοράτων δημιούθετες, προσχωρούσιν αὐτῷ. Τούτο θεσσαλίενος δὲ Ἀράβωνάτης, τὰ νῶτα παραχρῆμα διέβατον δὲς; ¹⁶ ἤντας εἰς ψυγήν χαλάσσας ὡς πρὸς τὴν Νεμεσίδην ἀπονένευκων; ¹⁷ εἰ που γένεισθε οἱ ταύτην καταλαβάντες πλοιῷ ἐντυχεῖν, δι' οὐ τῇ Συρίᾳ προσορμήσας ¹⁸ τὴν σωτηρίαν ἐκατῷ περιποιήσατο: Μάνουσὴλ δὲ δεῖται οὐτούμενίτης εἰς διπισθίων αὐτοῦ διέβασθαι τὴν Ελασσονίδην. Ό δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ κατεπιγέμισθεν τῆς ἐπίδοσης διημαρτηκίνης, τῷ δὲ πλέον διέπειρα προσεγγύρησεν δρει, εἰς τὸν ἐπ' ὀντότατον τοῦ τείμου σταυροῦ ἀναγερθέντα πάλαι νεών προσπεφευγώς ¹⁹. Ό δὲ Βουτούμενίτης, οὗτος γάρ τὴν αὐτοῦ διωκήν παρὰ τοῦ Δούκα ἐπετέραποτο, τοῦτον αὐτοῦ που καταλαβάνων, ἵσχον ἀπαθείας αὐτῷ δίδωσι καὶ συμπαραλαβόντες πρὸς τὸν δούκα. Κάντεῦθεν πάντες τὴν Λευκούσιάν καταλαμβάνουσι. Κάκεθεν τὴν δλην ὑγιανὸν ὑπὸ τὴν Ιδίαν κείρα ποιησάμενοι ἡσαφαλίσαντο κατὰ τὴν ἐγχωρίαν τῷ αὐτοκράτορι τὰ συμπεσόντα διέξειν τραμμάτων δηλώσαντες. Ό δὲ βασιλεὺς ἀποδεξάμενος αὐτῶν τὸν ἔχωνα, δεῖν ἔγνω τὰ κατὰ τὴν Κύπρον ἀσφαλίσασθαι. Κριτὴν μὲν οὖν τηνικαῦτα καὶ εἰς σωτήρα (70) τὸν Καλλιπάραον προσέβαλλετο· διήρη δὲ οὗτος τῶν ἐπισήμων, μαρτυρίαν δὲ πολλὴν δικαιοπραγίας τε καὶ ἀφιλοχρηματίας, καὶ ταπεινοφροσύνης συνεπαγόμενος. Ἐπει δὲ καὶ τινος ὑγιανὸς ἐξεῖται τοῦ ταύτην φρουρήσαντος, τὸν Φίλοκάλην Εὐραθίου τὴν ταύτης ἀναθέμενος φρουράν τετραπεδάρχην προεχειρίσατο, ναῦς πολεμικῆς δεδωκὼς αὐτῷ καὶ ἐπόπτας ἐφ' ϕ τὰ κατὰ τὴν Κύπρον διὰ τε θαλάσσης καὶ ἡπέρου ἀσφαλίσεσθαι. Ό μέντοι Βουτούμενίτης, ἀναλαβόμενος τὸν Ἀράβωνάτην καὶ τοὺς συναποστατήσαντας αὐτῷ ἀθανάτους, ἐπάνειστος τὸν δούκαν, καὶ οὕτως εἰςεισι πρὸς τὴν Βασιλεύουσαν.

Τοιαῦτα μὲν οὖν τὰ κατὰ τὰς νήσους, τὴν Κύπρον φημι καὶ Κρήτην. Ό δέ γε Τζαχᾶς ἀνήρ ὁν φιλοπόλεμος δραστηριότητι γνώμης οὐκ θελεῖς ἡρεμεῖν, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ τὴν Σμύρνην ἐπελθὼν ²⁰ κατέκινε. Καὶ αὐθίς ληστρικῆς ἐπιμελῶς κατεσκευάζει νυζί, δορμωνάς τε καὶ διτρεις καὶ τριτρεις καὶ ἀλλ' ἀττα τῶν κουφοτέρων νηῶν. τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ ἐγέμενος. Ταῦτα μεμαθηκώς δὲ αὐτοκράτωρ οὐκ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁶ καὶ δλας. ¹⁷ ἀπονένευκων. ¹⁸ προσορμίσας. ¹⁹ Μιχήλ. ²⁰ προπεφευγώς. ²¹ ἀπαντεῖ διά. ²² ὑπελθών.

Car. Dufresnii Du Cangii note.

(70) Ἐξισωτήρ. Rebellaverant Cyprii, ut est verosimile, propter census intolerabiles, quibus pendens sufficere vix poterant. Eapropter Alexius malo remedium afferre volens, Calliparium, virum iustitiae et modestiae laude commendatum, delegit, qui iudicis et ἐξισωτοῦ munus in insula obiret, liberos censuales emendaret, et tributorum onus, habita ratione census, ex æquo inter eives dividere, quod fuit τῶν ἐξισωτῶν officium: unde peræquatores dicuntur Senatori, lib. vi, epist. 6; Eunodio, lib. i, epist. 6, in tit. Cod. de censibus, lib. ii, et Cod. Th. de censitorib. peræquat. et inscriptor. Vetus inscriptio, L. ARADIO. VAL. PROCUL. PERÆQUATORI.

D CENSUS. PROVINCIÆ. GALLECIÆ. Ἐπόπται etiam, et inspectores appellantur eodem tit. de Censibus. Minus ipsum peræquatio et inspectio, leg. 6 Cod. de adv. divers. Jud. et Nov. 16 Theodosii: ἐξισωται; D. Basilio, epist. 278. Constantinus Porphy. in Basil. cap. 68: Ὅπερνγης ποτε καὶ τῷ γεννατοῦ βασιλεῖ ἀπὸ τοιαύτης γνώμης δὲ τὴν τοῦ Γενικοῦ διέπτων ἀρχὴν, ἀποσταλῆναι εἰς τὰ διά την Ῥωμαϊκὴν ἐκουσίαν διπάντα τὰ θέματα τοὺς λεγομένους ἐπόπτας τούτους καὶ ἐξισωτάς, etc. Mox innuit peræquatores istos a magistris constitui solitos, quod et observat Senator. Vide Gregor. Nazianz. de calamitate animæ sue.

Sensit imperator : nec dubitandum cunctandumve ratus, terrestribus enim uno tempore maritimisque invadere copiis statuit. Navalis in Tzacham belli provincia Constantino Dalasseno commissa : cui ad id clas-sis quæ tum fuit universa est tradita. Ipse sibi Augustus negotium sumpsit, quod ad successum non parum utile providebat fore, concitandi contra Tzacham per litteras sultanis. Litteræ hunc ferme in modum erant scriptæ : *Scis, præcellentissime sultan Clizastiylan, sultanicii dignitatem hereditario jure quam optimo ad te pertinere. Tuus tamen gener Tzachas minime dubius, si quis intropiciat, insidiis avertere illam in se studet. Nam quod candidatum se fert palam imperii Romanii, bellumque nobis denuntiat, mihi crede, fucus est rafra artificis cui spes virisque metienti proprias satis liquidum est, Romanum imperium altioris rem esse fastigii, quam ut eo usque sua possit ipsum attollere fortuna. Quid igitur ? Te prosector intuetur, et ultimamente collimare in nos simulat, in tuum solium ambitionem intendit. Tu vero, si me audies, mora et dissimulatione excussa omni, nefarium insidiatorem occupabis, pro salute ac dignitate propugnans tua, periclitaturis omnino, si scelus nondum adulteri perfidae sese spatio et successu corroboraverit. Quod ad me attinet meis ego non deero partibus; prvidique adeo jam satis ne minæ impotentis latronis magnopere formi landæ Romanis sint.* **251** *Sollicitum metamen habet in hac securitate mea periculum tuum, cui vel communi necessitudine principum, vel privata benevolentia tui occursum velim. Planeque auctor tibi sum, ut quam primum in acrem curam erigiles tuendi a que asserendi principatus, isto ejus appetitore, vel pacatis artibus ac consiliis, vel, si parum illa processerint, armis et vi aperta subiugendo. His ab imperatore sic provisis, peruenit Abydum Tzachas per continentem cum copiis prosector, oppugnareque civitatem muralibus omnis generis machinis cœpit a terra, naves enim piraticæ, quas redicisci jussas a Tzacha vidimus, nondum iam absolutæ, præsto esse tempori non potuerant. His Dalassenus compertis, vir omnium ad pericula invadenda promptissimus, recta cum datis sibi copiis Abydum tendit. At sultan Clizastiylan accepto per litteras imperatoris indicio motus, cum toto repente exercitu in Tzacham movet. Sic Barbarorum ingenium est irritabile et in cædem præceps. Adventante porro a terra sultane, instante a mari Dalasseno, circumventus Tzachas, et hinc quidem destitutus navibus, quæ adhuc imperfectæ in manibus fabrorum erant, illinc uterunque instructus, minus certe validus quam necesse erat ad Romanum simul et Turcicum irati socii uno tempore contra*

A ἀνέπιπτεν αὐτοῖς, οὐδὲ ἀνεβάλλετο, ἀλλ' ἐκ θαλάττης καὶ ἡπειρου ἐπειποῦ τοῦτον καταγωγής τοῖς. Τὸν μὲν οὖν Κωνσταντίνον τὸν Δαλαστηνὸν θελασσοράτορα περιχειρίσαμενος, τηγικαῦτα μετὰ τοῦ ναυτικοῦ παντὸς ἐξέπεμψε κατὰ τοῦ Τζαχᾶ. Τὸν δέ γε σουλτάνον συνοίσσον ἐδίκει δικὸν γραμμάτων ἐφείσας.²¹ κατ' αὐτοῦ. Εἰχε δὲ οὐτω τὴν γράμματα· Οἰδας, μεγαλοδοξεῖτε σουλτάνον Κλιτζασθλάν,²² διτι τὸ σουλτανικὸν ἀξιωμάτοις πατρόθετον προσήκει. Οὐ δὲ σὸς γαμβρὸς δ Τζαχᾶς, καὶ κατὰ τῆς βασιλείας Ῥωμαίων τῷ συντομένῳ διτιζηται, βασιλέαν ἐαντὸν ἀποκαλῶν, ἀλλὰ τοῦτο πρόδηλος σκηνῆς ἐστιν. Οὐ γάρ οὐδὲν θελήσει αὐτὸν πολυπειρίαν ἔχοτα ἀκριβῶς²³ γνωσκοτα, ὃς οὐ προσήκει τούτῳ η βασιλείαν Ῥωμαίων, καὶ ἀδύνατος τοιαύτης ἀρχῆς ἐπιδράξασθαι. Τὸ δὲ πᾶν σκαίωρημα κατὰ σοῦ ἐξαρτεῖται. Οὐ γρὴ τοιαφούν ἀρκεσθεῖται αὐτοῦ, οὐτε μήτη ἀναπεπτωκέται, ἀλλ' ἐτρηγορέται μᾶλλον ήτα μὴ τῆς ἀρχῆς παρανθῆται. Εἰώ μὲν οὐρ τούτον τῶν ὑπὸ τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων δριών ἀπελάσω, Θεοῦ ἀρήγοτος, κηδόμενος δὲ σοῦ παρεγγυῶμαι ὡς ἀλλὰ καὶ αὐτὸς τῆς Ιδας φροντίσης ἴμρης καὶ ἔξονσιας, καὶ αὖ μὲν μετ' εἰρίηντς, πῆδε, εἰ μὴ ταύτην δοπάζοιτο, μετὰ ξιφούς σπεύσεις²⁴ αὐτὸν καθυστοράξαι. Τούτου οὐτε τὰ²⁵ παρὰ τοῦ βασιλέως οἰκονομηθέντων, καταλαμβάνει τὴν Ἀβυδον δ Τζαχᾶς μετὰ τῶν ὑπὸ αὐτὸν δυνάμεων, ἐξ ἡπειρου, καὶ ἐποιέρχει ταύτην δι' ἐλεπόλεων καὶ παντοίων πετροβόλων ὀργάνων. Οἰδὲ γάρ παρῆσαν τούτῳ ἐτί ληστρικαὶ νῆες μήτε ἀπαρτισθεῖσαι. Οὐ δέ γε Δαλαστηνὸς εἰχετο μὲν τις τῶν ὑπὸ αὐτοῦ δυνάμεων τῆς πρὸς Ἀβυδον φερούσης, φιλοκινδυνόταος καὶ εὐψυχόταος ὃν δὲ ἀνήρ. Οὐ δὲ σουλτάνον Κλιτζασθλάν, δεξάμενος τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως διαμηνυθέντα, ἐργονεύθης εἰχετο τῆς πρὸς τὸν Τζαχᾶν φερούσης ἀφάμενος σὺν πιντὶ τῷ στρατεύματι. Τοιούτον γάρ τὸ βάρδυρον ἀπαντεῖται πρὸς σφιγγᾶς καὶ πολέμους. Εγγιστα δὲ τούτου γενομένου, ἐπει ἐξ ἡπειρου καὶ θαλάττης τοὺς πολεμίους ἐώρα ἐπιόντας, πλοῖον δὲ οὐδαμοῦ, μήτω τῶν παρ' αὐτοῦ ἐτοιμαζομένων νηῶν ἀπαρτισθεισῶν, μήτε δυνάμεις ἀποχρώσας ἔχων πρὸς τε τὸν Ῥωμαῖον καὶ τὸ τοῦ κηδεστοῦ αὐτοῦ σουλτάνον²⁶ Κλιτζασθλάν στράτευμα, ἐν ἀμηχανίᾳ κατειστήκει. Πιστούμενος δὲ καὶ τοὺς ἐποίκους καὶ στρατιώτες· Ἀβύδου, δεῖν ἐλογίσατο προειληυθένται τῷ σουλτάνῳ, ἀγνοῶν τὴν τοῦ αὐτοκράτορος κατ' αὐτοῦ κατατεκνευθεῖσαν τυρεῖαν. Οὐ δὲ σουλτάνον τούτου θεατρίου, Μαρδον εὐθὺς ἐδείκνυν βλέμμα καὶ ἀσπασίων, ἐδέξετο. Τράπεζαν τοίνυν ὡς Εθος ἐποιμάσας καὶ συνδειπνῶν μετ' αὐτοῦ, ζωρότερον πίνειν τὸν Τζαχᾶν κατηγάγκειν. Οπηνίκα δὲ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²¹ καταγωγής τοῖς. ²² διερεθίσας. ²³ Κλιτζασθλάν. ²⁴ καὶ ἀκριβῶς. ²⁵ σπεύσεις. ²⁶ θεατρία. ²⁷ Deest vox σουλτάν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(71) Γαμβρὸς. Id est, affinis, non gener: duxrat enim Solymannus, Clizastiylanis frater, istius

Tzachæ filiam in uxorem, ut est apud Aboian, pag. 313, 322.

τούτον ἐμφορηθῆναι οἶνον δέγνω, σπασάμενος μὲν αὐτὸν νεκρὸς ἔκειτο· ὁ δέ γε σωλητὰν τὰ περὶ εἰρήνης τοῦ λοιποῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα διαπρεσβεύεται. Καὶ δὴ τοῦ σκοποῦ οὐδὲ τιμαρτεῖ. Δέχεται γὰρ αὐτοῦ τὴν αίτησιν διατοκράτωρ, καὶ τῶν εἰρηνικῶν σπονδῶν ὡς ἔθος τελεσθεῖσῶν ἐν καταστάσει τὰ παρὰ θάλασσαν ἥσαν δρᾶ.

parassent, sacerdotum adit, generi fiducia veniam et amicitiam exposcens; nec spem abnuit vuln obtutuque festivo excipiens hominem Clitziostulan. Quin paulo post mensa adhibitum liberalibus invitare porulis non destitit, quoad mero plenum et temulentum animadvertis, eductum gladium in ejus latu impulit, quo ille vulnere jacuit exanimis. Misit post hanc sultana qui cum imperatore de pace tractarent, facilique transacta res est, conditionibus utrinque cito probatis riteque juratis, tranquillitateque per hunc modum oras maritimam reddita.

Μήπω δὲ τοσούτων φροντίδων διατοκράτωρ ἀπαλλαγές, μηδὲ τῶν ἀπὸ τούτου κακῶσεων καθαρίσας (εἰ γάρ καὶ αὐτὸς μὴ παρῆν ἐν τισιν, ἀλλὰ γε ταῖς φροντίσαι καὶ ταῖς οἰκονομίαις συμπιρῆν καὶ συνέπαστεν), εἰς Ἐπερον ἀγώνα φύθιεις ἤπειγετο. Ὁ γὰρ Βολκάνος (ἀνὴρ δὲ οὗτος τὸ πάντα τῆς ἀρχῆς τῶν Δαλματῶν φέρουν, δεινὸς μὲν εἰπεῖν, δεινὸς δὲ καταπάξισθαι) μετὰ διτήν ἡλίου περιφορὰν τῆς τῶν Σκυθῶν καταλύσεως, τῶν ἰδίων ὅρων ἔξεληλυθὼν, τὰς παραχαιειμένας ἐλητεῖστο πόλεις καὶ χώρας· καὶ αὐτὸς δὲ τὸ Λιπένιον κατατρύνων, πῦρ ἐμβαλὼν ἐνέπρησε. Ταῦτα διβασίεν, μεμαθηκὼς οὐκ ἐτίνεις ἐγένεν, ἀλλ' ἀποχρώσας δυνάμεις συναγηγρῶν· καὶ τῶν Σερβῶν κατευθὺν τοῦ Λιπένιου διαγενεῖται δικαίων δικαιοσύνης τοῦ Λιπένιου (70) καὶ τὸ λοιπὸν διπαντα ἀνεγείραις καὶ εἰς τὸ πρότερον ἀποκαταστῆσαι: σχῆμα. Ὁ δὲ Βολκάνος τὴν τοῦ αὐτοκράτορος μεμαθηκώς ἔλευσιν, ἀπάρας ἐκεῖθεν καταλαυνάνται τὸ Σφεντζάνιον· πολίχινον δὲ τοῦτο ἀνωθεν τοῦ διδηροθέστος Ζυγοῦ διακείμενον ἐν μεσαιχθύι τὸν τε Ποιματικῶν ἔριων καὶ τῆς Δαλματίας· Ὁπρήνκα δὲ τὰ Σκήπτα διατοκράτωρ κατειλήσει, ἀποστείλας δὲ Βολκάνος διειθετο τὰ περὶ εἰρήνης, καὶ ἐκευθὺν ἔμα τῆς αἰτίας τῶν κακῶν γεγονότων ἀπολύτων καὶ τὸ αἴτιον διον τοῖς στράταις τῶν Ρωμαίων ἀντιτείλεις, λέγων ὡς ἔκεινοι τοῖς οἰκείοις ἔροις μὴ ἐμμενεῖν βουλόμενοι διαφέρουσ οἰκδρομάς ποιούμενοι οὐ μικρὸν τὴν βλάβην τῇ Σερβίᾳ προσηξάν. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἐτί τοιοῦτον τοῦ λοιποῦ διαπράξομαι, ἀλλ' ἐπιναστρέψας καὶ διμήρους ἀποστελὼν τῶν ἐμῶν συγγενῶν τῇ σῇ βασιλείᾳ· καὶ τῶν οἰκείων ὅρων οὐχ ὑπερβήσομαι. Πρέπει ταῦτα διβασίεις κατένευσε. Καὶ καταλείψας ἐκεῖστος τοὺς μέλλοντας τὰς ἐριπωθεῖσας πόλεις ἀνεγείραι καὶ διμήρους ἀνακαθέσθαι, πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανέζευξεν·

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²⁰ τύχοις ἀντικαταστῆναι.

Car. Dufresnii Du Cangii note.

(72) Λιπένιον. Meminit hujus loci Scylitzes.

A venientes exercitus sustinendos, in magnis rerum augustiis inopia consilii conflictabatur. Cum autem in hunc modum circumcessus undique, etiam eruptions Abydenorum et praesidiis civiumque obsessa urbis subitos a tergo impetus, dum ipse contra hostes aliunde irruentes rem gereret, formidaret, optimum factu putavit operam dare ut sibi sultaneum reconciliaret. Ignarus ergo quam non expiabilis ipsi a sultane odium imperatoris litteræ

B Vix hac cura solitus imperator (etenim is eorum etiam rerum quibus praesens cum gererentur non intererat, sollicitudinem haud minorem sustinebat absens), in aliam continuo nihilo leviorem incidit. Bolcanus quidem vir audax et strenuus Dalmatiæque opes ac ditionem universam arbitrio suo temperans, altero evoluto anno a victoria Romanorum Scythica e suis finibus erumpens objacentes nostri limitis urbes et regiones cum per suos immissos incursionibus habebat 252 infestas, tum ipse Lipenium invadens hostiliter succederat. Ea nequaquam tolerabili imperator reputans, contractas celeriter idoneas copias confestim per Serbos recta Lipenium ducit (oppidulum id est ad radices situm Jugi dirimenti Dalmaticam a Romana ditionem) animo committendi, si per hostem non staret, illuc prælii: ac si victoriam Deus annueret, tum ipsum Lipenium, tum alia loca similiter incensa in integrum restituendi. Verum Bolcanus adventu imperatoris Sphentzaniū inde movens se transtulerat. Est ea quoque parva civitas, supra id quod diximus Jugum posita, in ipsis Romania Dalmatiæque confiniis. Progresso vero imperatore ulterius cum exercitu, Scopia usque, missis ad eum Bolcanus legatis pacis impetranda causa, defectionem purgabat, culpam ejus in Romanos dures conferens, qui ultra suos fines excursionibus variis attentatis, non parvis cladibus Serbiā affecissent. Addebat se nihil simile posthac ausurum, sed et antequam recederet, in promissionis hujus suæ pignus, quæ sc ultra limites amplius non egressurum spondebat, obsides imperatori missurum viros primarios e consanguinitate sua ipsius. His Augustus annuit; reliisque illic qui destruxerat oppida resicerent, obsidesque recipierent, ipse in urbem est regiam reversus. At Bolcanus cum pelerentur obsides diem e die ducens, variis ludificationibus frustrabatur nostros. Donec tandem ante annum vertentem egressus e suis finibus cum exercitu Romanum

D

Sensit imperator: nec dubitandum cunctandumque ratus, terrestribus enim uno tempore maritimisque invadere copiis statuit. Navalis in Tzacham belli provincia Constantino Dalasseno commissa: cui ad id clas-is quæ tum sicut universa est tradita. Ipse sibi Augustus negotium sumpsit, quod ad successum non parum utile providebat fore, concitandi contra Tzacham per litteras sultani. Litteræ hunc ferme in modum erant scriptæ: *Scis, præcellentissime sultan Clitziasthlan, sultanicii dignitatem hereditario jure quam optimo ad te pertinere. Tuus tamen gener Tzachas minime dubius, si quis intraspiciat, insidiis avertere illam in se studet. Nam quod candidatum se fert palam imperii Romanii, bellumque nobis denuntial, mihi crede, fucus est vasri artificis cui spes viresque metienti proprias satis liquidum est, Romanum imperium alioris rem esse fastigii, quam ut eo usque sua possit ipsum attollere fortuna. Quid igitur? Te profecto intuetur, et utcumque collimare in nos simulat, in tum solium ambitionem intendit. Tu vero, si me audies, mora et dissimulatione excussa omni, nefarium insidiatorem occupabis, pro salute ac dignitate propugnans tua, periclitaturis omnino, si scelus nondum adulteri perfidiae sese spatio et successu corroboraverit. Quod ad me attinet meis ego non deero partibus; prvidique adeo jam satis ne minie impotentis latronis magnopere formi landæ Romanis sint.* **251** *Sollicitum me tamen habet in hæc securitate mea periculum tuum, cui vel communi necessitudine principum, vel privata C benevolentia tui occursum velim. Planeque auctor tibi sum, ut quam primum in acrem curam erigiles tuendi a'que asserendi principatus, isto ejus appetitore, vel pacatis artibus ac consilitis, vel, si parum illa processerint, armis et vi aperta subigendo. Ilis ab imperatore sic provisis, pervenit Abydum Tzachas per continentem cum copiis profectus, oppugnareque civitatem muralibus omnis generis machinis coepit a terra, naves enim piraticæ, quas sedisicari jussas a Tzacha vidimus, nondum tum absolute, præsto esse tempori non potuerant. His Dalassenus compertis, vir omnium ad pericula invadenda promptissimus, recta cum datis sibi copiis Abydum tendit. At sultan Clitziasthlan accepto per litteras imperatoris indicio motus, cum toto repente exercitu in Tzacham movet. Sic Barbarorum inge- genium est irritabile et in cædem præceps. Adventante porro a terra sultane, instante a mari Dalasseno, circumventus Tzachas, et hinc quidem desitutus navibus, quæ adhuc imperfectæ in manibus fabrorum erant, illinc utcunque instructus, minus certe validus quam necesse erat ad Romanum simul et Turcicum irati socii uno tempore contra*

Variae lectiones ex cod. Coislin.

²¹ καταγωγαίσασθαι. ²² διερθίσα. ²³ Κλιτζιασθλάν. ²⁴ καὶ ἀχριδῶς. ²⁵ σπευση. ²⁶ θεριστικά.

(71) *Γαμβρός. Id est, affinis, non gener: duxerat enim Solymannus, Clitziasthlanis frater, istius*

Tzachæ filiam in uxorem, ut est apud Αθηναῖς, pag. 313, 322.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

τούτον ἐμφορηθῆναι οὖν δέγνω, σπασάμενος ξέφος κατὰ τῶν λαγόνων ὡςεν αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς μὲν αὐτοῦ νεκρὸς ἔκειτο· ὁ δέ γε σωτείταν τὰ περὶ εἰρήνης τοῦ λοιποῦ πρὸς τὸν αὐτοχράτορα διαπρεσεύεται. Καὶ δὴ τὸν σκοποῦ οὐ διέμαρτε. Δέχεται γάρ τοῦτον τὴν αἰτησιν δ' αὐτοχράτωρ, καὶ τῶν εἰρηνικῶν σπονδῶν ὡς ἔθος τελεσθεῖσῶν ἐν κινητάσει τὰ παρὰ θάλασσαν ἤσαν δρόσα.

parassent, sacerum adit, generi fiducia veniam et amicitiam exposcens; nec spem abnuit vultu obvatuque festivo excipiens hominem Clitziastulan. Quin paulo post mensa adhibitum liberalibus invitare porculis non destitit, quoad mero plenum et temulentum animadvertisens, eductum gladium in ejus latus impulit, quo ille vulnere jacuit exanimis. Misit post hanc sultana qui cum imperatore de pace tractarent, facileque transacta res est, conditionibus utrinque cito probatis ritequo juratis, tranquillitateque per hunc modum oras maritimae redditia.

Μήπω δὲ τοσούτων φροντίδων δ' αὐτοχράτωρ ἐπαλλαγεῖς, μηδὲ τῶν ἀπὸ τούτου κακώσεων καθαρίσας (εἰ γάρ καὶ αὐτὸς μὴ παρῆν ἐν τοῖς, ἀλλά γε ταῖς φροντίσαι καὶ ταῖς οἰκονομίαις συμπιρῆν καὶ συνέπαττεν), εἰς ἔτερον ἄγνωνα φύθις ἡπείγετο. Οὐ γάρ Βολκάνος (ἀνὴρ δὲ οὗτος τὸ πάν τῆς ἀρχῆς τῶν Δαλματῶν φέρων, δεινὸς μὲν εἰπεῖν, δεινὸς δὲ κατεπράξισθαι) μετὰ διπλὴν ἡλίου περιφορὰν τῆς τῶν Σκυθῶν καταλύσεως, τῶν ιδίων ὅρων ἐξεληλυθός, τὰς παραχειμένας ἐλητέστο πόλεις καὶ χώρας· καὶ αὐτὸς δὲ τὸ Λιπένιον κατασχών, πῦρ ἐμβαλὼν ἐνέπρησε. Ταῦτα δὲ βασιλεὺς μεμαθήκως οὐκ ἐτίνειτος εἰχεν, ἀλλ' ἀποχρώσας δυνάμεις συναγρηγόρως κατὰ τῶν Σέρβων κατευθὺν τοῦ Λιπένιου ἤδησε (τοῦτο δὲ πολίχνιν τι μικρὸν περὶ τοὺς πρόποδας τοῦ Ζυγοῦ τοῦ διειροῦντος τὴν Δαλματίαν ἀπὸ τῆς ἡμεδαπῆς χώρας), ἐφ' ὧ τῷ Βολκάνῳ εἰ τύχοι ἀντικαταστῆσαι ²⁸ πόλειμον συνάψιφα καρπερὸν, καὶ εἰ τὴν νίκην δοιη ἀντῷ Θεός, τό τε Λιπένιον (70) καὶ τὸ λοιπὸν ἀπαντα ἀνεγείραι καὶ εἰς τὸ πρύτερον ἀποκαταστῆσαι σχῆμα. Οὐ δὲ Βολκάνος τὴν τοῦ αὐτοχράτορος μεμαθήκως ἐλευσιν, ἀπάροις ἐκεῖθεν καταλαυάνει τὸ Σφεντζάνιον· πολίχνιν δὲ τοῦτο δινθεν τοῦ ἤδη ῥιθέντος Ζυγοῦ διακείμενον ἐν μεσαιχμῷ τὸν τε Ῥωματικῶν ἥριν τοῖς ταῖς τῆς Δαλματίας. Οπηγένα δὲ τὰ Σκόπια δ' αὐτοχράτωρ κατειλήφει, ἀποστέλλεις δὲ Βολκάνος διετίθετο τὰ περὶ εἰρήνης, καὶ ἐσυτὸν ἵμα τῆς αἰτίας τῶν κακῶν γεγονότων ἀπολύτων καὶ τὸ αἰτιον δὸλον τοῖς σατράπαις τῶν Ῥωματικῶν ἀντιτίθεις, λέγων ὡς ἐκεῖνοι τοῖς οἰκείοις ὅροις μὴ ἐμπένειν βουλδεμενοι διαφόρους ἐκδρομὰς ποιούμενοι οὐ μικρὸν τὴν βλάβην τῇ Σερβίᾳ προσῆξαν. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἔτι τοιοῦτον τοῦ λοιποῦ διαπράξομαι, ἀλλ' ἐπιναστρέψας καὶ δυμήρους ἀποελὼ τῶν ἐμῶν συγγενῶν τῇ σῇ βασιλείᾳ· καὶ τῶν οἰκείων ὅρων οὐχ ὑπερβήσομαι. Πρέπει ταῦτα δὲ βασιλεῖς κατένευσε. Καὶ καταλείψας ἐκεῖστοὺς μέλαντας τὰς ἐριπωθείσας πόλεις ἀνεγείραι καὶ δυμήρους ἀντιτίθεσθαι, πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανέζευξεν·

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²⁸ τύχοις ἀντικαταστῆναι.

Car. Dufresnij Du Cangii note.

(72) Λιπένιον. Meminit hujus loci Scylitzes.

A venientes exercitus sustineudos, in magnis rerum augustiis inopia consilii conflietabatur. Cum autem in hunc modum circumcessus undique, etiam eruptiones Abydenorum et præsidii civiumque obssæ urbis subitos a tergo impetus, dum ipse contra hostes aliunde irruentes rem gereret, formidaret, optimum factu putavit operam dare ut sibi sultanem reconciliaret. Ignarus ergo quam non expiabile ipsi a sultane odium imperatoris litteræ

B Vix hac eura solutus imperator (etenim is earum etiam rerum quibus presens cum gererentur non intererat, sollicitudinem haud minorem sustinebat absens), in aliam continuo nihilo leviorē incident. Bolcanus quidem vir audax et strenuus Dalmatiæque opes ac ditionem universam arbitrio suo temperans, altero evoluto anno a victoria Romanorum Scythica e suis finibus erumpens obiacentes nostri limitis urbes et regiones cum per suos immissos incursionibus habebat **252** infestas, tum ipse Lipenium invadens hostiliter succederat. Ea nequam tolerabilia imperator reputans, contractas celeriter idoneas copias confestim per Serbos recta Lipenium ducit (oppidulum id est ad radices situm Jugi dirimentis Dalmaticam a Romana ditionem) animo committendi, si per hostem non staret, illuc prælii: ac si victoriam Deus annueret, tum ipsum Lipenium, tum alia loca similiter incensa in integrum restituendi. Verum Bolcanus adventu imperatoris Sphentzaniūm inde movens se transtulerat. Est ea quoque parva civitas, supra id quod diximus Jugum posita, in ipsis Romanis Dalmatiæque confiniis. Progresso vero imperatore ulterius cum exercitu, Scopia usque, missis ad eum Bolcanus legatis pacis impetranda causa, defectionem purgabat, culpam ejus in Romanos duces conferens, qui ultra suos fines exursionibus variis attentatis, non parvis cladibus Serbiā affecissent. Addebat se nihil simile posthac ausurum, sed et antequam recesseret, in promissionis hujus suæ pignus, quæ scilicet ultra limites amplius non egressurum spondebat, obsides imperatori missurum viros primarios et consanguinitate sua ipsius. His Augustus annuit; relictisque illuc qui destricta oppida reficerent, obsidesque recipierent, ipse in urbem est regiam reversus. At Bolcanus cum pterentur obsides diem e die ducens, variis iudicationibus frustrabatur nostros. Donec tandem ante annum vertentem egressus e suis finibus cum exercitu Romanorum

Digitized by Google

iterum vastavit ditionem. Cumque per id tempus non destitisset imperator refricare ipsi per crebras litteras memorian pactorum conventorum, ille tamen superba contumacia se involvens, in obstinatione negandi obsfirmavit animum. Igitur Augustus bello experiri coactus, Joanneum sebastocratoris fratri sui filium ad se accersitum sufficientibusque instructum copiis aduersus Bolcanum misit. Ceterum Joannes, quippe inexpertus bellii juvenis et calida cupiditate pugnandi, successus plerumque cunctantis moras exspectare non sustinens, statim Lipenium profectus amneque illac fluente ad Jugi radices trajecto, proxime Sphentzanium castra posuit. Non latuit Bolcanum quicum illi res esset; frustrari ergo juvenilem impatientiam præliandi optimum ducens, adolescentem ex tuto missis nuntijs per tractationes versutas aggreditur. Panem ultra poscens, quam se deinceps cum fide culturum pollirebatur, daturumque obsides quos ante promiserat. Verba hæc erant et ludificationes meræ, quo aversos a cura belli, et ab attentione custodiae ad intempestivam fiduciam remisso ex improviso adortus opprimeret. **253** Sane ipse Bolcanus, dum de his Joannes deliberabat, quan diligentissime armatus, in procinctu ad irruptionem subitam erat. Adeoque jam ipso prosciscente cum instructis copiis ad Romanos nihil minus cogitantes, præcurrens monachus quispiam indicat Joanni adventare hostem, idque constanter affirmat. Quem ille cum stomacho nec sine contumelia ut levem et nugaceum nulliusque fidei hominem rejicit. Sed mox fidem monachi res ipsæ sanxerunt. Irruunt in Romana castra per noctem Dalmatæ duce Bolcano, cæduntur intra tabernacula imparati plerique militum, alii trepida ruentes fuga, in proximum per errorem et impetum abrepti flumen aquis hausti perire. Pauci quibus aliquod robur animi et officii cogitatio superfluit, raptim per tenebras tabernaculae Joannis quæsito, pro eo strenue pugnarunt, catenug quidem ut ducenti utique suum a cæde aut servitute liberaverint. Sic dissipatis maximam partem Romanis copiis, Bolcanus suis convocatis Jugum rediens cum iis conseedit prope Sphentzanium insistens. Eos intuiti qui cum Joanne supererant perpauci, nec ulla janæ ex parte ad conserendum cum integro et victore longeque numerosiore hoste prælium pares, nihil se lutius posse consulere putarunt, quam ut flumine trajecto recederent. Promotis ergo ad duodecimum a Lipenio stadium castris Joannes reputans cum his ita diminutis copiis provinciam quam gereret obtinere se tali tempore non posse, Constantinopolim se contulit. Tum Bolcanus aucta confidentia, jam cura liber imminentis hostis, prædis agendis incursumque licentissime Romanæ ditionis pagis et agris per otium incubuit: ac regionem quidem Scopiis circumpositam vastavit plane omnem et deformavit ruinis atque incendiis, ultra quin etiam crudeli avaritia proiectus Polobum similiter destituit, et usque Braneas cuncta latrociniis exhaustis, prædaque omnius dōnum rediit.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

³⁰ Ελαθε. ³¹ γενομένου ³² ἀπίγονος. ³³ ὡς πρός. ³⁴ Πόλοβον καταλαβάνων. ³⁵ Βρανίας.

Ταῦτα δὲ βατιλεῖς μεμαθηκάς οὐκ ἔτι ἀνεκτῶς εἰ-
χει, δὲλλ' εὐθὺς αὖθις, ἔξωπλός τοι μὴ πάνυ τι γηδὲ τοῦ
αὐτοῦ Τίμοθέου πρὸς τοῦτο δεδμένος, καθάπερ
Ἄλεξανδρος; περιμείνας τὸν Ὀρθίον νόμον. Αὐτός
τε οὖν ὁ αὐτοκράτωρ περιθέμενος δῆλος καὶ τοὺς
ἄλλους δῆλοις τοὺς τότε παρατυχόντας, τῆς κατευθύ-
νας ματίας φερούστης εἶχετο, σπεῦδων τὰ μὲν φθά-
σαντα τρέπειν καταστῆναι σχῆμα, καὶ τοὺς
εἰς τὸ πρότερον ἀποκαταστῆναι σχῆμα, καὶ ἀντί-
ποντα τῶν παρ' αὐτοῦ πεπραγμένων, ἐκ περιουσίας
κατ' αὐτοῦ διαπράξασθαι. Ἀπάρας οὖν τῆς μεγαλο-
πόλεως⁴⁸ καὶ τὸ Δαφνούτιον⁴⁹ (73) καταλαβόν, B
(πόλις δὲ τοῦτο παλαιὸν τῆς Κωνσταντίνου⁵⁰ σταδίους
ἀπέγουσα τεσσαράκοντα), καὶ τοὺς μήπω ἐφθαχό-
τας τῶν συγγενῶν ἐκδεχόμενος, αὐτοῦ που ἐκαρτέρει.
Τῇ γοῦν μετ' αὐτήν καταλαμβάνει Διογένης ὁ Νικη-
φόρος (74) πλήρης θυμοῦ καὶ φρονήματος, τῷ συν-
ήθει δὲ χρώμενος; προσωπεύσι τὴν ἀλωπεκήν περι-
εβόλητο, καὶ τὴν δψιν χαριστέραν διατίθεις, τῷ
βραστεῖ προσφέρεσθαι ἐλευθέρως ἐσχηματίζετο. Τὴν
μάντοις σκηνὴν οὐ τῷ συνήθει ἀποστήματι τοῦ βασι-
λικοῦ κοιτῶνος ἐπήκατο, ἀλλ' ἀγχοῦ τῆς πρὸς τὸν
βραστεῖαν εἰσαγούσης ἀνδροῦ. Μανουήλ δὲ ὁ Φιλοκάλης
τοῦτο θεασάμενος καὶ ὡς ὑπὸ κεραυνοῦ βληθεὶς, ἐπει-
δὸν τὰ παρ' αὐτοῦ μελετώμενα τοῦτον διελάθανεν,
αὖς παραχρῆμα εἰστήκει, μόλις δὲ συναγαγών τὸν
φραντὸν τῆς ψυχῆς, πρόσεισιν εὐθὺς τῷ βασιτεῖ καὶ
φησιν. Οὐχ ἀπλοῦν τὸ γινόμενόν μοι δοκεῖ, ἀλλὰ
δέος μοι ἐπεισι, μήτι νυκτὸς κατὰ τῆς σῆς νεωτε-
ρισθῆ βασιλείας. Ρήμασι γοῦν τισι πρὸς αὐτὸν χρη-
σάμενος, ἐκεῖθεν μεταβῆναι τοῦτον παρατκευάσω.
Οὐ δὲ διπολος ἐκεῖνος ἀκατάσειστον ὡς ἐπίπαν ἔχων
τὸ φρόνημα, οὐδαμῶν παρεχώρει τοῦ ἔργου τῷ Φιλο-
κάλῃ. Πολλὰ δὲ τούτου βιεζούμενον, Εα. φησι· οὐ
γρὴ πρόφασιν τοῦτον ἐξ ἡμῶν ἐσχηκέται. Ἔστω
τῆς καθ' ἡμῶν μελέτης αὐτὸς ὁ αἰτιος πρὸς τε
θεόν καὶ ἀνθρώπους. Ἀχθόμενος δὲ ὁ Φιλοκάλης
καὶ τύπεων τὰς γείρας, μεματαυμένον τε τὸν βασι-
λέα ἀποκαλῶν μεθίστατο⁵¹. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ,
καὶ τοῦ βασιλέως σὺν αὐτῇ τῇ βασιλίδι ἀπεριμε-
ρίμνω; ὑπνωπτόντος⁵², περὶ μέσην φυλακήν τῆς
νυκτὸς, διεισιεν δὲ Διογένης. Ξιφος ὑπὸ τὴν μάλην
φέρων, καὶ ἐπιβεδηκώς τῶν οὐδῶν ἐστη. Κειμω-
μένῳ γάρ τούτῳ τῷ βασιλεῖ, οὗτε θύραι ἐπεξυγοῦντο,
οὗτε ἐκτῆς ἐπηγγύπνει φρουρά. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν
τὰ⁵³ περὶ τὸν βασιλέα. Τὸν δέ γε Νικηφόρον θεία
τι; τῷ τότε δύναμις ἀπειρῆσε τοῦ ἐγχειρήματος. Τὴν
παιδίσκην (75) γάρ θεασάμενον τὴν τὸν ἀρέα ἀναρ-

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁸ μεγαλουπόλεως. ⁴⁹ Δαφνούσιον. ⁵⁰ Κωνσταντίνου πόλεως; ⁵¹ μεθίσταται. ⁵² ὑπνώτοντος.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(74) Διογένης δ. Νικηφόρος. Conjunctionem hanc
Nicephori Diogenis attigerunt etiam Zonaras et
Glycas.

(75) Τὴν παιδίσκην. Martialis, lib. iii, epigr. 81:

Et astuanti tenui venit frigus
Supina prasino concubina flabello,
Fugaque muscas myrtlea puer virga

Xiphilinus in Severo: Καὶ αὐτοῦ τὰς μυστικὰς παῖς

73) Δαφνούτιον. Oppidum, inquit Anna, 40
sta his ab urbe dissitum. Δαφνούτιον πρὸς τῷ
Πρύγῳ habet Stephanus. Rhedium vero sicut ad
osiam Propontidis, hanc procul ab urbe. Pontis
Daphnitiāni mentio sit apud Nicetam in Isaacio,
lib. i, n. 9, proinde diversa a Daphnūtio sicut Da-
phnusia, quae existit in ora Pontica, mille stadiis
a Constantinopoli distans, de qua Nicephorus in
Bretiar., et G:egoras, lib. iv.

dormiente, circiter medium noctis custodiā, con-
neendit Diogenes enēm sub ala gestans, et regi
cubiculi limen ipsum nullo prohibente superat.
Mos hic imperatoris huius fuit, sui custodiā
negligere fiducia ingenti, adeo quidem ut eo de-
cumbente, paterent cubiculi fores, nec ulla extra
excubaret custodia. Cæterum tunc Nicephorum a
perpetrando scelere divina quædam vis avertit.
Cum enim jam ad cubile astans ancillam vidisset
eventilantem aerem supra imperatorum conjugum
vultus, ut sic culices illis locis tali tempore mo-
lestos abigeret, repente sicario inopinata specie
perculso, pallor faciem et tremor occupat artus,
ut cum poeta loquar, cædisque consilio in tempus
aliud dilato refugit. Tales istius erant exploratæ
jam et convictæ machinationes in imperatoris vi-
tam, in occasionem imminuentes semper. Nec imper-
atorum eæ latebant, cui puella expergesfacto nar-
ravit quid per ejus somnum accidisset. Dissimula-
vit lamen se id nosse, et itinere postridie resumptio,
eundem vultum quem prius exhibebat Nicephoro: B
simul ab eo sibi jam cavers, simul vitans sollicito,
ne qua illi vel species injuriae aut parum benignæ
tractationis offerretur, cuius deinde commemora-
tione ad obtentum vel excusationem quædam cumque
meditati sceleris posset abutu. **253** Hinc ergo,
cum via ducente in partes Serrarum venisset, ro-
gavit Augustum comes illi Itineris istius Constanti-
nus Ducas Porphyrogenitus ut ad villam divertire
ne gravaretur quam is ibi habebat per amoenam
Pentagostium dictam aquis abundantem salubribus,
ædificataam quoque ita laxe, ut commodum impera-
tori diversorium esse posset. Annuit sane Augus-
tus; ibique transacta nocte, cum iter postridie
cogitaret, intercessit Constantinus officiosisque
exoravit precibus longioream tanti hospitis apud se
moram, per quam is et recreare se paulisper a fa-
tigatione itineris, et pulverem ac sudorem expedi-
tionis abstergere balneis posset. Ea invitatione
tam humanam prensabat imperatorem Constantinus
Ducas fiducia ingentis apparatus; nam ad regias
multarum dierum epulas copiam exquisitam con-
gesserat. Ibi ergo prodeuntem a balneo conspicatus
imperatorem inhiens olim tyrannidi Nicephorus
Dingenes, viamque ad eam per parricidium alle-
etas cuius opportunitatem quærebat, acinace ac-
ciuctus ingreditur, quasi, ut solebat, e venatione
rediens. Quem Taticius enissilorum ejus non igna-
rus, repulit, hæc addens: *Quid tu huc injussus*

A ῥιπζουσαν καὶ πόρῳ ποι τοὺς κώνωπας ἀπωθο-
μένην τοῦ τῶν βασιλέων χρωτὸς, πιραχῆμα, ὃν
εἰ τρόμος Ἐλλασε γυνα, ὥχρος τέ μιν εἰλε παρεῖλα,
κατὰ τὸν ποιητὴν φάναι, ἐς νέωτα τὸν φόνον ἀνα-
τησαντα. Καὶ οὗτος μὲν τὴν ἀποφάσιστον τοῦ αὐτο-
χράτορος σφαγὴν ἐμελέτα διαπαντὸς, ἐκεῖνον δὲ
οὐδὲν τῶν μελετηθέντων κατ' αὐτοῦ διελάνθανε.
Ταχὺ γάρ ἡ παδίσκη τοῦτο προσελθοῦσα τὸ δρόμος
ἀπῆγγειλε. Τοιγαροῦν ἐκεῖθεν τῇ μετ' αὐτὴν ἀπέρας
τῆς προκειμένης ἐδοῦ ἐκέτο, τὸν ἀγνοοῦντα μὲν
ὑποκρινόμενος, οἰκονομῶν δὲ καὶ τὰ κατ' αἰδήν
τοσσοῦν, ὡς δῆμα καὶ ¹¹ φυλάττεοθαί, δῆμα δὲ καὶ μῆ
δί ἡγιαντα οὖν εὐλογὸν λαβὴν διδόναι τῷ Νικηφόρῳ.
Ἐν τοῖς μέρεσιν οὖν γενόμενος τῶν Σερρῶν, ἐπὶ
οἱ Πορφυρογέννητος Κωνσταντίνους ὁ Δούκας συνεπ-
μενος τῷ αὐτοχράτορι ἤστετο εἰς τὸν έσιον ἀγρὸν
καταῦσαι ἐπιτερῆ δύναται καὶ οὐδεὶς φυγοῖς καὶ
ποτίμοις κατάρρυτον, καὶ ἀπεγράντα οἰκήματα
ἔχοντα πρὸς τὴν ¹² βασιλέως ὑποδοχὴν (Πεντήγειστος
τούτῳ τὸ θνομα), δι βασιλεὺς ὑπείχα: τῷ τούτου
θελήματι, αὐτοῦ που κατέλυσεν. 'Ἄλλ' οὐδὲ τῇ μετ'
αὐτὴν βασιλομένῳ ἐξελθεῖν διοργάνων.
Οἱ δὲ καὶ αὐθεὶς τῷ τοῦ Πορφυρογέννητου θελήματι θε-
λήματι. Ήτος δὲ λουσάμενον καὶ τοῦ βαλανεοῦ ἐξε-
λύσαται τοῦτον μεμαθήκει Νικηφόρος; διογένης πάλοι
B τυραννιῶν, ἐπιτηρῶν δὲ εἰ που καὶ αὐτόχειρ δινηθῆ
τούτου γενέσθαι, περιζισάμενος τὸν ἀκινάχην εἰσὶν,
ώς δῆθεν ἐκ θήρας ἐπανάντια κατὰ τὸ σύγνθετος. Τοῦ
οὖν ὁ Τατίκιος θεσάμενος καὶ πάλαι γενότας
τὸ περ' αὐτοῦ μελτώμενον, ἀπάντασιον ἐπειπόν.
Ἴρα τὸ δοντάτωτα οὐτα καὶ ξερήρης εἰσέρχη;
Καιρὸς βαλανείου, καὶ οὐχὶ δομοπορίας εὐδίθερας
η μάγης ἐστιν. Οἱ δὲ τοῦ οικοῦ διτμαρτηκοι
ὑπεκώρητεν. Ὑπολαβὼν δὲ ὡς ἡδη ἐπέγνωσται (θε-
νύκ γάρ Ελεγχος ἡ συνελόγησις), δοσαυτὴ τὴν ἐκυ-
τοῦ σωτηρίαν πραγματεύεσθαι ἐθουλεύετο, καὶ εἰς
τοὺς δὲ Χριστουπόδεις ἀγροὺς τῆς βασιλεῖδος Μερίκης,
η εἰς τὸν Πέρνικον (76), η εἰς τὸν Περιτόν προσχω-
ρῆσαι, κάκεδνον αὐθις πρός τὰ συμπάτεντα τὰ καὶ
αὐτὸν εἰ διαθέσθαι. Προεφάκει γάρ ἡ βασιλεῖς Μαρία
C τούτον προλαβίσθαι: ¹³ ἀδελφὸν δύτα μητροῦν τοῦ
προθεβασιλευκότος ἀνδρὸς αὐτῆς Μιχαήλ τοῦ Δούκα,
καν τὰ ἐς ποτέρας διήλαττον. Καὶ οἱ μὲν βασιλεὺς
τριταῖος ἐκεῖθεν ἔξειται. Τὸν δὲ Κωνσταντίνον αὐτοῦ
που καταλιπόται φαστώντις χάριν, δεδώς τὸ ἀπόλιν

Variae lectiones ex cod. Coislin.

¹¹ ἀμα μὲν καὶ. ¹² τὴν τοῦ. ¹³ προσλαβέσθαι.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

εὐπρεπῆς ὡς δῆθεν καθεύδοντος πτεροῖς ταῦνος
ἀπεσάθετι. Propertius, lib. II:

Et modo pavonis caudæ fimbrella superbæ.

Clandianus, lib. I in Rutilium:

*Et cum se rapido fessam projecterat astu,
Puritius roseis pavonum ventilat alis.*

Interdum etiam boum Indorum caudæ in eum
usum adhibitæ, teste Ἀλιανο, lib. xv, Περὶ ζῴων,
cap. 14. Vide eundem, lib. II, cap. 14, et Theo-
phrastum in Charact. cap. περὶ δειλίας.

(76) Πέρνικος. Castellum Triadiæ vicinum,
Sevljizæ et Zonaræ in Bulgaroet.

καὶ δούνης τοῦ νεανίου τότε πρώτως τῆς ἐνεγκαμένης πρὸς ἐκτραπάταν ^{τοῦ} ἐξεληλυθότος. Ἐν γέροντος μονογενῆς τῇ μητρὶ καὶ διατράπατωρ σφόδρα τοῦ νεανίου καρδιμένος, πάσης ἀνέσεως συνεχώρει ἐπαπολαύειν αὐτὸν σὺν τῇ βασιλίδι μητρὶ, ἅμα τῇ καὶ ἡών θίσιν ἀπάρτι τέχνον ἔξιγχως φιλῶν τοῦτον.

ratrices Marie quae ad Christopolim sunt, vel Pernentium varietate sibi ex usu consulere. Ilunc Augusta, necessitudine conciliante, quod is uter chaelis Ducat, ex eadem, inquam, matre ex quatuor tertio die Constantino vale dicens eum ibidebat, atati tenerae, nec ante labores bellicos expertae gratia qui unicum eum filium habebat, vel pecuniam minus tenera quam filiolum proprium, complacitum faciens, reliquit ibi cum in sinu atque

Αλλά ήνα μή συγχειχυμένος; διάδογος προτοή, τά κατά τὸν Διογένην Νικηφόρον ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς ιστορεῖτο. "Οπως μὲν δι τούτου πατήρ Τρωμανὸς εἰς τὴν βασιλείου ἀντίχθη περιωπῆν καὶ διοίσον τέλος ἔσχε τὰ κατ' αὐτὸν, διαφόροις τῶν ιστοριογράφων ἐμέλητε. κάκειθεν ἐξίσται τὰ περὶ τούτου ἀναλέγεοθαι τοῖς βιωλομένοις. Ἐπὶ παισὶ δὲ ὅμις τετελευτήκει τῷ τε Λέοντι καὶ τῷ Νικηφόρῳ. Οὐ δὲ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ἐκ προοιμίων τῆς αὐτοῦ ἀναρρήσεως παραλεών τούτους Ιδιώτας ἐκ βασιλέων (καὶ γάρ διματῶν⁸⁸ τῆς βασιλείας ἐπιδηναι, δι Μιχαήλ καὶ⁸⁹ αὐτολέζος αὐτῶν, αὐτοὺς μὲν τῶν ἐρυθρῶν ἀπογυμνοῖ πεδίλων, καὶ τὰ στέφη τούτων (77) ἀραιρεῖται, καὶ ὑπεροπήτων ἔνιν τῇ μητρὶ αὐτῶν τῇ βασιλίσσῃ Εὐδοκίᾳ εἰς τὴν μονὴν τοῦ Κυπερούδη καταψήφιζεται), παντοῖς θεραπείας ἔξιον, τὸ μέν τι δι' ὅ πεπόνθεσιν οικτέρων αὐτοὺς, τὸ δέ τι καὶ τοὺς νέους ὄρῶν κατά τε σώματος; ὥραν καὶ Τρώμην διαφέροντας τῶν πολλῶν, χροάζοντας; μὲν καὶ ἀρτιψυζεῖς τὸ γένειον, ὑψηλοὺς καὶ Ισομέτρους; ὥταπερ ὑπὸ κανόνα τὸ μέγεθος, καὶ αὐτὸ τὸ νεοτήσιον ἕδη ἐκρύνοντας ἀνθεῖς, ἐξ αὐτῆς τε ὅψεως τὸ θυμοειδὲς αὐτῶν καὶ τεινατοῖς τοῖς; μῆδι διὰ πάθος τυφλώτουσιν ἀριστήλως ἐκφίλνοντας, καὶ σκύμνους οἷον λέοντος· καὶ διλλῶς ἐξ ὄπιος ἐκεῖνος μῆδι ἐπιπολαῖς ὄρῶν, μῆτε πρὸς τὴν ἀλήθειαν μύων, μηδὲ πάλεσιν ἀλισχόμενος; ἐπιφόρτους, ἀλλὰ ταλαντεύων τὸ ὄντεν ισορρόπῳ στάθμῃ τῆς συνειδήσεως, καὶ τὸ ὑψός ἐξ ὑπερ ἐπεπτώκεσσαν λογιζόμενος ἐνηγκαλίζετο ἵσα καὶ τέκνοις θίσιοις, τι μὲν οὐ λέγων, τι δὲ οὐ πράττων ἀγαθὸν ἐξ αὐτῶν, τι δὲ οὐ προμηθευόμενος; καὶ δι φθόνος βάλλων αὐτοὺς τοῖς⁹⁰ τοξεύμασιν οὐκ ἀντεῖ. Ἐκ πολλῶν γάρ κατ' αὐτῶν ἐρεθιζόμενος δι αὐτοκράτωρ, αὐτὸς μὲν πάσης αὐτοὺς ἐπικουρίας τξιον, ίλαιρὸν ἐνταντίζων ἀει⁹¹ καὶ ἐνωραΐζομενος οἷον ἐπὶ αὐτοῖς ἔμβολους τε διπανεδες τὰ συνοίσυντα. Ἀλλος μὲν γάρ ἵσως καὶ ὑπέπιπτους ἀν ἐλογίσατο τούτους; καὶ ἐκποδῶν διὰ παντοίας μεθόδους ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁵⁴ ἐξτατεῖαν. ⁵⁵ τούς. ⁵⁶ ἡ. ⁵⁷ Deest vocula ταῦς. ⁵⁸ αὐτοῖς.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(77) *Kal τὰ στέψη τούτων.* Nicephorus enim et Leo Diogenes a patre imperatores, statim atque in

lucem editi, remuniciati fuerant: Anna hoc ipso
loco, περαλαβὼν τούτους ιδιώτας ἐξ βασιλέων.

officiis ac beneficiis, imo charitate ac blanditiis paternis velut proprios filios amplexabatur. Quo enim non ipsos benigno dicto, quo non facto liberali ac benevolo consolari conatus est? quam denique non de rebus ac commodis eorum providentiam sumpsit? Idque cum nunquam invidia cessaret a suis in eos ejaculandis telis. Verum quo magis id agebant calumniatores ut assiduis in eos delationibus imperatoris animum exacerbarent, tanto imperator ipse majori eosdem auxilio ac præsidio dignabatur, blandum semper iis arrisum serenamque ac renidente exhibens faciem, planeque præ se ferens, sese rationibus ipsorum atque ornamentiis aucta semper cogitatione prospicere. Alius quidem istis editos natalibus, istis præditos dotibus suspectos habuisset homines, et velut non dubios imperii æmulos tollere de medio jam ab ipso principio omni arte ac conatu studiavit. At hic imperator adeo nullum unquam ex se tale concipere consilium potuit, ut ne suadentium quidem subinde talia multorum unquam orationem admiserit, semper constans in representandis officiis eximis in ipsos benevolentia; adeo quidem ut matrem quoque ipsorum Eudociam et donis prosequeretur liberalibus, et nulla honoris parte qui deferri soleret imperatricibus defraudandam voluerit; Nicephoro quin etiam huic ipse quo de agimus in propriam ac peculiarem possessionem et domicilium Crete insule principatum assignaverit. **257** Atque ex hisce fratribus alter, qui Leo vocabatur, placidiori fletus indole, ingenuoque, nec hebeti ad sensum gratiæ præditus animo, sinceram in se charitatem imperatoris et facile agnoscere, et mutuo pensare studuit affectu: acquiescensque præsenti fortunæ, quam erat Spartam nactus, in ea, juxta vetus verbum, exornanda securus elaborabat. Nicephorus ferocior natura, impotentioribusque astuans mortibus, volutabat semper animo cogitationes invadendæ tyrannidis, et defectionem rebellionemque adversus imperatorem machinari non desistebat. Diu tamen arcanum habuit consilium. Tandem maturum ratus, capessere opus et rei magnæ informare orsum aggressus, familiariora solito cœpit affectare colloquicū certis hominibus, firmis scilicet adjutoribus facinoris futuris; quæ res et animadversa statim et suspecta fuit plurimis, unde brevi ad imperatoris aures occultæ coitionis indicium pervenit. At ille nova quadam ratione, nec cæteris in tali casu usitata principibus, se gessit. Accersivit ad se nempe conjuratos singulos, idoneis quæcumque temporibus, eosque in summa dissimulatione auditu nuntii ac suspicionis suæ, appositis sermonibus ad officium fidemque hortabatur, con-

Variæ lectiones ex cod. Cosslin.

⁵⁰ ἔλαβες, ταύτην. ⁵⁰ τυραννεῖν συμμελετῶν οὐκ ἐπαύσατο. ⁵¹ κερδανεῖν. ⁵² μεγιστάνους. ⁵³ ὑποείτο. ⁵⁴ συναναστροφαῖς. ⁵⁵ αὐτὸν τὸν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(78) Οξύτερος ἀμφιστόμους ξιφον. **347** Tradit. Joannes Villanus, lib. v, cap. 36, comiti Guidoni, a quo conti Guidi Italiici originem ducunt, Bisacutæ inditum cognovem, propter animum

A ποιῆσαι ἐσπούδασεν ἀν· οὗτος δὲ ὁ αὐτοκράτωρ τὰς τῶν πολλῶν κατὰ τῶν νέων εἰσηγήσεις παρ' οὐδὲν ἐτίθετο, ἔξδικος τούτους φιλῶν, τὴν μέντοι μητέρα τούτων Εύδοχαν καὶ δωρεῶν ἀξιῶν καὶ τιμῆς τῆς προστηρούσης βασιλίσσαις; μη διποστερῶν, καὶ αὐτῷ δὲ τῷ Νικηφόρῳ τὴν τῆς νήσου Κρήτης ἀρχὴν ἀνέθετο εἰς ἐνδιάτετρα μίδιον. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ βασιλεὺς. Τούτων δὲ δὲ μὲν Λέων φρονήματος ὅν ἀγαθούν καὶ γνώμης ἐλευθέρας, δρῶν δὲ καὶ τὴν βασιλέων εἰς αὐτοὺς εὐμένειαν, ἐστεργε τὴν λαχεῖσαν ἐπιναπούμενος οἶνον ἐπὶ τοῖς ποροῦσι κατὰ τὸν εἰπόντα· Σπάρταν Ἐλαχεῖς, ταύταν ⁵⁰ κόδιμει. Ὁ δέ γε Νικηφόρος δύσοργος καὶ βαρύμηνις ὅν καὶ βυσσοδόμευν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ τυραννήσειν μελετῶν οὐκ ἐπαύετο ⁵¹. Ὅπορθρύχιον δὲ δημιος εἶχε τὴν βουλὴν. ⁵² Ἡδη δὲ καὶ τοῦ ἔργου ἀπαρχήμενος, γνησιώτερον τις προσωμίλει. Οὐκ ἐλάνθινε τούτο τοὺς πλειστούς· δι' ὅν καὶ εἰς τὰς ἀκούς ἐφθανε τοῦ βασιλέως. Ὁ δὲ βασιλεὺς καίνου τι ποιῶν μεταπεμπμένος τούτους ἐν καιροῖς ἀρμοδίοις οὐκ ἐνέφανε μὲν τὸ ἀκούσθεν, εὐφυῶς δὲ παρῆγε καὶ τὰ εἰκῆ συνεδρύσεις. Καὶ δισκό μᾶλλον τῆς ἐπιδουλῆς ἐν γνώσει ἐγίνετο, τοσούτω μᾶλλον ἐλευθερώτερον πρὸς αὐτοὺς διετίθετο, οὗτω βουλόμενος τούτους κερδάνειν ⁵³. Ἀλλ' οἱ Αἰθίοψ οὐκ ἐλευχαίνετο. Ἐμενε γάρ δὲ αὐτοὺς καὶ μετειδίου τῆς λύμης ὀπόσις ἀν προσεπέλκασε, τοὺς μὲν δι' ὅρκων, τοὺς δὲ δι' ὑποσχέσεων σφετερούδιμενος. Τοῦ μὲν οὖν κοινοῦ τοῦ στρατοῦ οὐ τοσοῦτον ἐμελετε τῷ Νικηφόρῳ· Ἡδη γάρ ἀπαντες πρὸς αὐτὸν ἀπονενεύκαστο· ἀλλ' οἶος πρὸς τοὺς μεγιστάνας ⁵⁴ ἀπονενεύκως, τῶν τε ἡγεμόνων καὶ τῶν τῇ συγκλήτῳ κατειλεγμένων προκρίτων ἀνδρῶν πιλήην φροντίζει ποιούμενος ὑποποιεῖτο ⁵⁵ αὐτούς. Ἡν γάρ τὴν φρένα μὲν δξύτερος ἀμφιστόμου ξιφούς (78), στάσιμος δὲ οὐδεμιῶς, εἰ μὴ ὅσον πρὸς τὸ τυραννήσειν τὸ ἀμετάθετον ἐνεείκυντο· μελιχρόδες ἐν λόγοις, ἐν συναναστροφαῖς ⁵⁶ ἥδης, ταπεινοφροσύνην μὲν ὡς ἀλωπεκῆν ποτε περιβαλλόμενος· ἐστιν οὖν καὶ τὸ θυμοςίδες· καθίπερ λέων ἐμφανῶν ποτὲ, φωμαλέος καὶ πρὸς γίγαντας· ἐγκαυχώμενος ἀμλιᾶσθαι, στόχρους τὴν οὐριν, εὐρὺς τὰ στέρνα, ὑπερωματις τῶν τότε καιροῦ διων ἀνδρῶν. Εἰ δὲ σφαιρίζοντα τούτον εἰδέ τε, εἰ δὲ πιπαζόμενον, εἰ δὲ διστὸν πέμποντα, εἰ δόρυ κριζίνοντα, καὶ ἵππασις ποιούμενον, θαῦμα ἐδίκει καὶν δεινοῦ θεᾶσθαι, ἐκεχήνει τε καὶ μόνον οὐ πιπιγώς ἥν. Διὰ τούτο καὶ μᾶλλον τὴν τῶν πολλῶν ἐπεσπάσο εννοιαν. Τοσοῦτον δὲ τὸ σπουδαζόμενον αὐτῷ προξεῖ, ὡς καὶ αὐτὸν ⁵⁷ ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ αὐτοκράτορος γαμηρὸν Μιχαὴλ τὸν Ταρωνίτην τῷ τοῦ Πανυπερσεβδούσου τιμώμενον ἀξιώματι ὑποποιήσασθαι.

sermonibus ad officium fidemque hortabatur, con-

ejus multiplicitem. Est autem bisacuta, ἀμφιστόμος εἰ διστόμος; ἀξιών, ut supra a nobis est observatum.

siliaque salubria quietis adamantib; dabat; et quo clariorem in dies conspirationis illorum contra se notitiam assequebatur, eo cum eis confidentius et liberalius agebat, sic demererit animos ipsorum sibi conciliare studens. Sed *Aethiopem* ut multum laveris haud album facias. Erat semper idem *Nicephorus*, nec vitium in se suum cohibens, late propagabat contagione quamdam rebellionis in quoscunque accederet, alios promissis simplicibus, alios interpositiue juramentorum sibi adjungens. Ac in multitudine quidem militari et corpore exercitus suis partibus asserendo, non multum putabat laborandum. Jam enim haud dubie omnes in ipsum propendebant. In eo totus erat ut magnates ipsos, tam qui dignitatibus militaribus in castris eminebant, quam qui magistratus amplissimos in republica gererent et eximium auctoritatis in senatu locum obtinerent, sibi omni cura demereretur ac devinciret. Ergo eos nullum finem prensandi faciebat. Et habebat mente acutiori accepiti gladio, sed instabili semper levitate volitabat: nullam ad aliam fere cogitationem cum aliqua constantia appellens animum, praeterquam ad ambitionem occupandæ tyrannidis. Homo erat sermone blandus, consuetudine comis modestiæ se plerumque quadam specie, tanquam pelle vulpina obtegens, sed non raro in occasionibus excandescendi sese exercebat leonis ungues et rabies. Robur erat fastu pari conjunctum, quibus se giganti quantovis parem in belligerando gloriabatur. *Triticeus* color oris, latum pectus; totis humeris eminebat supra statuam eorum qui tunc erant hominum. Porro sive pila luderet, seu equum domitaret, seu jaculum expediret in scopum, seu hastam quateret, seu simulacra cieret equestris pugnæ, admirationi spectantibus erat, nihil nisi hiare ac stupore valentibus. **258** Ea res incredibiliter valuit ad favorem multitudinis ipsi conciliandam. Nec plebis modo hæc studia erant; siquidem *Michael Taronita* quem imperator panhypersebasti dignitate ornatum a se propria ipsi sorore in matrimonium danda devinxisse sibi arctissime videbatur, his viri dotibus artibusque collectus ejus partes domesticis affectibus præstulit.

Αλλ' ἐπανακτέον τὸν λόγον αὐθις ὅθεν ἀπέρρηψη. Καὶ καθ' εἰρμὸν ἔκτειν τῆς διηγήσεως. 'Ο μὲν οὖν αὐτοκράτωρ, τοῖς λογισμοῖς ἀνατρέχων ἐξ οὐπερ τὴν καθ' ἐστοῦ τοῦ Διογένους μελέτην ἀνέγνωκεν, καὶ δπως ἐξ ἀρχῆς αὐτῆς τῆς αὐτοῦ ἀναρρήσεως ἀμφοῖν ἔχρησατο τοῖν ἀδελφοῖν, δπόσης τε φιλοφροσύνης καὶ κιδεμοίας ἐπὶ τοσούτοις ἔτεσιν αὐτοὺς τῆσιν καὶ εὐδὲν τούτων τὴν τοῦ Νικηφόρου γνώμην ἐπὶ τὸ βελτιστὸν μετῆλλοισιν, εἰς ἀμηχανίαν ἐπειπτεν. Ταῦτον δὲ βασιλεὺς ἀναλογιζόμενος πάντα καὶ ὅπως μετὰ τὸ σφαλῆναι αὐθις εἰσῆι, ὅπως ἀπώσθη παρὰ τοῦ Τατικίου καὶ γνοὺς⁶⁶ δπως τὸ φυλούργον σιδηρίον θήγων κατ' αὐτοῦ, αἱμασιν ἀναιτίοις σπεύσει χράνει τὰς χειρας, καὶ δ τέως ἐφεδρείων καὶ νυκτὸς τὸν φόνον ἐπιτηρῶν τελέσαι ἀπαρακαλύπτως τούτον ἤδη ἐπισπεύσει, πολλοῖς ἐχυμαίνετο λογισμοῖς. 'Ηθελε μὲν οὖν οὐδαμῶς τὸν Διογένην μετελεύσεσθαι δι' ὅν πρὸς αὐτὸν ἐγκάρδιον ἔχετητο πόθον, ἐξίχως τὸν ἀνδρα φιλῶν. 'Απαξισπλῶς δὲ ἀπαντα συνελὼν ὅπη τε προβήσεται τὸ δεινὸν ἐννοῶν, ἐπει τὸν περὶ ψυχῆς κίνδυνον αὐτῷ ἐφιτάμενον ἔγνω πλήττεται τὴν καρδίαν. Καὶ εἰς δὲ τὸ πᾶν συναγαγών, δεῖν ἐκρινεν κατασχεῖν τὸν Νικηφόρον. 'Εκείνος δὲ τὸν μελετώμενον ἐπισπεύσων ἐργσμὸν καὶ βουλόμενο; νυκτὸς τῆς πρὸς Χριστουπόλεως φερούσῃς ἀφασθαι, ἐσπέρας ἀποστέλλας εἰς τὸν Πορφυρογένητον Κωνσταντίνον τὸν δοθέντα αὐτῷ παρὰ τοῦ βασιλέως ταχυδρόμον ἵππον ἤττειτο⁶⁷ ἀποχρίσεσθαι οἱ. 'Ο δὲ καὶ⁶⁸ ἀνένευσε, λύγων μὴ δύνασθαι δῶρον τοιούτον αὐθῆμερον τοῦ βασιλίως ἀποποιήσασθαι. 'Ἐπει δὲ πρωΐας δ βασιλεὺς τῆς προκειμένης ὁδοῦ ἦψατο, συνείπετο τούτῳ καὶ δ Διογένης, τοῦ διασκεδάζοντος βουλάς, καὶ λογισμοὺς ἀθετοῦντος λαῶν Θεοῦ τούτον σφῆλαντος, γνωστιμα-

A Ut igitur eo reducatur unde digressa oratio est, seriesque historiæ reddatur, collegit se imperator his quæ retulimus compertis, et ex una parte reputans quam benevolè se a principio quamque indulgenter ac paterne ambos in fratres gessisset, tot annis familiariter illos adhibens, amantissimeque ipsos curans, quam nihil tamen ista profecisset ad deliniendum hujus animum *Nicephori*, iteratas insidias, deprehensamque nocturnam sicam, et disjectum Taticii occursu sanguinarium inceptum expeditarum ad parricidium manuum, eo majori dolore suo recordabatur, quo minus sibi erat conscientis facti ullius dictive quo ipsum læsisset. Tam n erat occurrentum denuntiatio periculo grassantis sceleris: et cum satis constaret imminentem periculum

B tunc cum maxime nocturna diurnaque attentione in omnes occasiones perpetrandæ cædis, non videbatur committendum ut dissolutissimo neglegi tantæ rei salus ac caput principis ferro parati parricidæ incustoditum objiceretur. Cæterum adversus hæc intercedente tenero amore veteris clementis, decerni gravius nihil in tam vere tamque diu dilectum *Diogenem* ab imperatore poterat. Verum ex adverso recurrente presentis specie periculi et formidolosius se admovente sensibus insidarum semel iterumque deprehensarum discriminine, ac cura perpetua, vix tandem conclusa deliberatio est, statutumque consilium *Diogenis* comprehendendi. Ipse porro *Nicephorus* admonente conscientia fugam in posterum diem cogitans versus *Christopolitanum* misit sub vesperam ad *Constantinum Porphyrogenitum* qui ab eo suo nomine pro amicitia peteret, ut sibi concederet equum celerem, quem in hospitii digressu ei dono dederat *Augustus*. At *Constantinus*

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁶⁶ Deest vox γνούς. ⁶⁷ ἤτειτο. ⁶⁸ Deest vocula καὶ.

renuit, excusans se non posse, salvo officio, egregium imperatoris munus ipso die quo accepserat alteri donare. Postridie igitur imperatore resumente incepsum iter, secutus et Diogenes est, manifesto numine dissipantis consilia hominum Dei; cum enim et fugae necessitatem perspectissimam Nicephorus haberet, et eam arripiere plane decrevisset, consili certus, exsecutionis anceps, horam ex hora trahebat, quoad comprehensus est, justo Dei iudicio sic meritum hominem in perniciem urgente. Cum ergo tetendisset prope Serras, ubi et ipse imperator tentorium fixerat, et consuetis illic conscientiae convictae seque deprebensem sentientis timoribus agitaretur, accersit imperator fratrem suum Adrianum magnum domesticum, **259** illa ipsa vespera qua magui martyris Theodori memoria celebrabatur; cumque ipsi breviter exposuisset quæ ille non ignorabat, ut irrupisset in sumum cubiculum cum sica Diogenes, ut iterum ab ostio esset repulsus, ut omni ratione conaretur, in occasionem inimicis momentis omnibus, decretam ipsi olim sui cædem perpetrare; mandavit, evocaret hominem in suum tabernaculum eique blandis verbis et promissionibus omnis generis persuadere niteretur ut fateri vellet omnia, conjurationis socios ac consilli particeps edere omnes; id si ficeret securitatem ipsi atque impunitatem plenam polliceretur, confirmaretque nullam penes imperatorem memoriam in posterum superfuturam quantoruncumque criminum quæ ipse reus ultra paenitens fateretur. Triste id negotium et odiosum erat. Tamen Adrianus nescunque fratris Augusti periculo et invisi sceleris specie ipsa conturbatus, quod jubebatur exsecutus est. Verum operam in Diogene ac verba perdidit. Nam quævis machinas admovit omnes, frustra fuit adversus invictam contumaciam, a qua nec severe minando, nec blande pollicendo, nec amice consulendo exprimere vel nutum unum potuit, quo eorum unum quodpiam, quæ tam multa se machinatum erat conscius, significasse Nicephorus videretur. Gravem ea obstinatio dolorem attulit magno doméstico haud ignaro quo malorum miser Diogenes irrevocabiliter rueret. Et erat Adriano causa domestica, Nicephoro favendi: quod is ipse Nicephorus minimam sororum propriarum, alterum tantum secum communem parentem habentium,

A χοῦντα μὲν τὸν δρασμὸν ⁶⁰, ὑπερτιθέμενον δὲ ὥραν εἰς ὥρας δοῦλα τὰ τοῦ Θεοῦ χρήματα. Κατασκηνώσας οὖν ἀγχοῦ τῶν Σερβῶν ⁷⁰ διοῦ καὶ διασιλεὺς αὐτὸς μὲν τῶν συνῆθων εἶχετο λογισμῶν ὡς πεφωραμένος ἔδη καὶ διδύμος τὸ μέλλον. Οὐ δὲ διασιλεὺς μετακαλεῖται τρινικῦτα τὸν ίδιον ἀδελφὸν Ἀδριανὸν καὶ μέγαν δομέστικον καταστάτη τὴν ἑπτάραγαν ⁷⁹ καὶ τὴν μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου (79) ἐτελείτο μνήμη. Καὶ κοινοῦται αὐθις τούτῳ τὰ τοῦ Διογένους, μηδὲ τὸ πρότερον ἀγνοοῦντι ὡς ἑψήργης εἰσῆιε, ὡς ἀπώσθη τῇ; Οὐρας, ὡς τὸ πάλαι βεβούλευμένον, εἰ δυνατὸν, ξισταὶ σπεύδων τελέσαι. Τρινικῦτα οὖν ἐπισχήπτει τῷ δομέστικῷ διασιλεὺς τὸν Διογένην εἰς τὴν ίδιαν μετακαλέσασθαι τηγήν, καὶ διὰ μειλιχίων λόγων καὶ παντοίων ὑποσχέσεων πεῖραι ⁸¹ ἀνακαλύψῃ: B ἀπαντα τὰ βεβούλευμένα, ἀπάθειαν αὐτῷ ὑπισχνουμένῳ ⁸² καὶ ἀμνηστίαν τοῦ λοιποῦ τῶν κακῶν, εἰ μηδ' ὅτιον ἀποκρύψειεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνίστορες ἔξεποι ἀπαντας. Οὐ δὲ ἀθυμίας πλήρης γενέμενος, δύμως ἐπλήρους τὸ κείευσθέν ⁸³. Ποτὲ μὲν οὖν ἀπελύν, ὅτε ⁸⁴ δὲ ὑπισχνούμενος, ὅτε δὲ καὶ συμβουλεύων, οὐκ ἔκειθε τὸν Διογένην δλως οὐδὲ ὅτιον τῶν βεβούλευμάν τονταλύψῃ. Τι τὸ ἐπὶ τούτοις; "Ηθετο μὲν διέμετρος καὶ τηνιάτο οὐ κακῶν φέρεται διογένης στοχαζόμενος. "Ἐσχε γάρ τοῦτον προφθάσας διογένης γαμβρὸν ἐπὶ τῇ ὑστάτῃ (80) τῶν ἐτεροθαλῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν. "Ἐνθεν τοι καὶ μετὰ δακρύων ἐκλιπαρῶν αὐτὸν οὐκ ἀνείται. ἔπειθε δὲ οὐδαμῶς, καὶ αὐτὸς ἐνέκειτο ἀναμιμήσκων ἄμα καὶ τῶν δπισθεν. Σφαιρίζονται (81) γάρ ποτε τῷ αὐτοκράτορι κατὰ τὸ ἐπὶ τῷ μεγάλῳ παλατίῳ ἱππηλάσιον ἀνήρ τις βάρδαρος ἐξ Ἀρμενίων καὶ Τούρκων φὺς ἔιφος ἐσωθεν τῶν ἀμφίων φέρων, ἐπὶ τὸν ⁸⁵ αὐτοκράτορα τῶν συσφαιρίζοντων ⁸⁶ ἀναστράπαντα τὸν χαλινὸν ἀπολειφθέντα ἐθέάσατο, ἐφ' φ πνευστιῶντα τὸν ἐπιπον ἀναψύξαι, πρότεισι μὲν τῷ αὐτοκράτορι γονυπετῶν ἄμα καὶ αἰτεῖσθαι ὑποκρινόμενος, δὲ δὲ ἀναστράψαι τὸν ἐπιπον εὐθὺς, καὶ ἐπιστραφεὶς ἐπιυθάνετο τὸ δὲ αἰτούμενον εἶη. Οὐ δὲ φονεὺς, μᾶλλον ἢ προσατίτης ὁν, τὴν χείρα ὑποθαλῶν καὶ τοῦ ἔιφους ἀψάμενος, εἰλίκε τοῦ κολεοῦ. Τὸ δὲ οὐ συνείπετο τῇ χειρὶ. "Απαξ οὖν καὶ δις τοῦ ἔιφους ἀποπειρώμενος, τοῖς δὲ χειλεσι ψευδεῖς αἰτήσεις συνείρων ⁸⁷, ἀπογνούς καὶ προσου- D δίσας ἔστιν τῇ γῇ, ἐκείτο συγγνώμηται ἔξαιτούμενος. "Οὐ δέ, πρὸς αὐτὸν, στρέψας τὸν χαλινὸν, ἤρωτα ὅτου

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

"Deest vox τὸν δρασμόν. ⁷⁰ Σερῶν. ⁷¹ πεισατ. ⁷² ἐπισχνούμενος. ⁷³ τὰ κελευσθέντα. ⁷⁴ π.τι.

Car. Dufresnii Du Cangii note

(79) Θεοδώρου. Theodori martyris et στρατηγού festum agunt Graeci 8 Febr., Tironis vero 17 ejusdem mensis.

(80) Γαμβρὸν ἐπὶ ὑστάτῃ. Habuit Nicephorus Diogenes tres sorores uterinas, illias scilicet Constantini Ducæ imp. ex Eudocia Dalassena, quæ extincio conjugæ, Romano Diogeni rursum nupsit. Ex quibus secundis Eudociae nuptiis nati Constantinus, Leo, et Nicephorus Diogenes. Prima igitur filiarum Constantini et Eudociae Anna, Joannem Comnenum Europalatam, Alexii imperatoris pater.

rentem, maritum habuit, altera fuit Theodora; tercia denique Zoë, quam Nicephorus Botaniates uxorem ducere in animo habuerat, quaque postmodum Adriano Comneno magno doméstico uxore data est. Ita materteram nepos uxorem duxit. Consule Familias nostras Byzantinas.

(81) Σφαιρίζονται. De Byzantinorum pila in equis ludendi more dissertationem instituimus ad Joinville, quam consulas velim ad hujus loci intelligentiam.

χέριν ταγγινώμην αλτεῖ. Καὶ δεὶς τὸ ξίφος σὺν αὐτῷ οὐκέτε ἐδείκνυν· στερνοτυπῶν¹⁸ δὲ ἄμα καὶ ἐκθετοῦμενος καὶ βιῶν ἐλεγεῖ. Νῦν σε δοῦλον τοῦ Θεοῦ γρήσιον ἔγρωκα, νῦν τέν μέγαρ Θεόν σκέπαντα σε ἐν ὁρθαὶμοῖς τεθέαμαι. Ἐπὶ τῇ σφαγῇ γάρ τῇ τούτῃ τὸ ξίφος κατασκευάσας καὶ λαβὼν οἰκοθερ, ἐρταῖθα πάρειμι ἐξ' ὧν κατὰ τὸν σῶν ὀθίσων σπλάγχνων. Ἀπαξ δὲ, καὶ δις, καὶ τρὶς τούτο σπασάμενος οὐδαμῶς ὑπεῖκον ἐστι; Τῇ βίᾳ τῆς ἀμῆς χειρός. Οὐ μὲν γάρ βιστίεν, καθαπερεὶ μηδέν τι τοιοῦτον ἀκηκοῶς, ἐπὶ ταύτου σχήματος; Θαρταλέος εἰστήκει. Συνέδραμον δὲ πρέδης αὐτὸν παραχρῆμα ἀπαντεῖ, οἱ μὲν ἀκροασθένεος τῶν λεγομένων, οἱ δὲ ἐκθετοῦμενοι ἐπὶ τούτοις, οἱ δὲ εὐνούστεροι¹⁹ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα διακείμενοι καὶ διασπαράττειν αὐτὸν ἐπεχθρούν, καὶν αὐτοῖς νεύματι τε, καὶ γερή, καὶ συγνοῖς ἐμδριμήμασιν ἀπειργε τῆς ἐγχειρίθεως. Τι τὸ ἐπὶ τούτοις; Παντελῆς ἀφέσεως δὲ φονεὺς ἐκεῖνος παραχρῆμα τυγχάνει στρατιώτης, οὐκ ἀφέσεως δὲ ρόνον, ἀλλὰ καὶ μεγίστων δωρεῶν· ἐπὶ τούτοις καὶ ἐλευθερίας παραποιάσει. Μολὸν μὲν εὖν τούτων καὶ ὀχλοῦντες ἐνέκειντο τῆς βασιλευούσης ἀπελαθῆναι τὸν φονέα ἐκεῖνον· δὲ οὐκ ἐπείθετο, λέγων· Εἳρ μὴ Κύριος γυλιδέη πόλιν, εἰς μάτην ἡγερύπτησερ ὁ φυλάσσων. Λοιπὸν Θεῷ ἐπεύχεσθαι δεῖ τὴν ἴμετέραν ἐκεῖθερ ἐξαιτουμένους διαμορήν καὶ φρουράν. Τυπεψιθύριζον οὖν τινες μετὰ τῆς τοῦ Διογένους γνώμης τῷ τοῦ αὐτοκράτορος φίνῳ ἐπικεχειρητρικέναι τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον, καὶν δ βασιλεὺς οὐδέ διλαμπάρηστος τούτοις τοῖς ἴδγοις· τὰ ὡτα, ἀλλὰ μᾶλλον ἐναρμονία καὶ αὐτῶν, τοσοῦτον αὐτοῦ ἀνεχόμενος ὡς μέγρις αὐτοῦ λαμπῶ τῆς ἀκωκῆς τοῦ ξίφους φθανούσται τὸν ἀγνοοῦντα ὑποκρίνεσθαι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως.

demonstrabat sicam, peccusque simul suum tuniceas haud dubie attonitus clamabat: *Nunc scio te verum Dei esse servum, nunc tui tutelam cordi esse superis agnosco ipsis oculis convictus: siquidem cum accesserim ad te instructu hoc ense ad tuam cædem parato, ubi perpetrandi facinoris tempus adfuit stringere ipsum iterum et tertio conatus quo in tua viscera conderem, expertus præter spem sum contumacem illum et manui obsequi recusantem.* Sicutis his auditis in vestigio immotus et imperturbatus imperator, plane tanquam alia omnia dicerentur. Concursus porro circa eum repente omnium est factus; aliorum nosse cipientium quid rei esset; aliorum re perspecta, mirantium. Fuere qui charitate imperatoris præcipua elati discerpere parricidam aggredierentur: quos nutu manuque ac minis ipse submovit imperator nocereque infelici vetus, cui præter criminis gratiam larga etiam dona cumulavit, quibus libere atque impune fruitus is deinde est: ne illud quidem quamvis importunis atque instantibus exambitum precibus impetrare valentibus amicis, ut tanti ausi compertum sicarium urbe saltem regia juberet exsulare, Augusto causam cur renueret his verbis exponente, nempe: *Nisi Dominus custodierit civitatem frustra vigilat qui custodit eam.* In Dei tutela præsidioque salutis et securitatis spes nostra omnis ac ratio sita est. Hinc exspectanda precibusque ac patientia promerenda bona cuncta sunt. Cæterum iam tuus percrebuit susurris clam serpentibus quorundam, e sinu ac sententia Diogenis prosectorum hunc percussorem ad conatum sceleris infandi: at eos imperator ne audire quidem sustinens, quasi temere suspicantes cum stomacho repellebat, obfirmatus usque adeo simplicitate bene de quovis opinandi, ut ne ab eo quidem qui clare sibijugulum admoto mucrone petere, metuere sinistrum aliquid posse videretur.

Τούτων οὖν ἀναμνήστις αὐτὸν δέ μέγας δομέστικος **D** Ηλεῖται οὐδὲν τοιούτοις, καὶ μηδαμῶς πειθῶν, προσελθόντων ἀπαγγέλλει τῷ domesticus, quo eum ad confessionem designauit

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁸ στερνοτυπῶν. ¹⁹ εὐνούστερον.

sceleris eliceret, verba perdidit: redireque re in-
fecta coactus ad Augustum, renuntiavit inexpugna-
bilem videri hominis in negando constantiam; quem
nullæ suasiones, nullæ preces deducere vel mini-
mum de pertinacia potuerint. Tum imperator accer-
suum ad se Muzacen, presto esse armatum ipsum
cum aliis armatis jubet: sicque Diogenem ex ta-
bernaculo magni domestici in proprium Muzacis
ipsius transferre, ibique habere sub tuta custodia.
Fecit ille plus etiam quam imperatum erat. Quippe
ubi receptum apud se Diogenem verbis sane multis
adhortatus ad latendum esset, tam nullo successu,
ut ad inficiandi contumaciam etiam impudentiam
conviciandi Diogenes adjungeret, ac quæsitionem
suum maledictis ultro acribus pungeret, ille impos-
subiijcere **261** tormentis reum, quod imperator
nunquam sineret, non tantum decrevit, sed etiam
aggressus est, Diogene ad primum doloris sensum
facile victo ac sese sassurum jam oinnia pollieito.
Remittuntur ergo fidicula statim, scribaque advoca-
tur cum tabulis Gregorius Camaterus in id offici
nuper ascitus apud imperatorem. Hic exceptit rite
omnia Diogene dictante, nec de cogitatione imperii
solum, sed etiam de cædis machinatione constiente.
Hisce diluculo tabulis Muzaces assumptis, simul
alia illis adjungens testimonia scripto missa indi-
cum quorundam absentium, ex quibus apparebat
Mariam quoque Augustam defectionis Diogenis
consciam fuisse, verum consilio cædis inferendæ
nunquam voluisse acquiescere; quin etiam dedisse
solitam operam quo Diogenem quam longissime ab
atrocis istius et nefariori ausi vel prima cogitatione
removeret. Cum his inquam Muzaces omnibus ad
imperatorem adit, qui cum inter evolvendas basce
relegendasque chartas plerorumque aulæ ac militiæ
principiū nomina passim offendiceret, atque adeo
florem ipsum ac robur illustrium virorum in se
conspirasse cerneret, in magnam rerum suarum
sollicitudinem venit. Erat Diogenes longo jam ex
tempore gratiosus apud plebem; ergo hac fiducia
minus multum operæ demerendæ multitudini posuit
sibi olim addictissimæ et ad nutum semper paratæ,
eo admodum nulla prensationis ejus ad plebeios
indicia fuere. In capitibus ipsis urbanæ ac castren-
sis nobilitatis expromptus labor: cuius vestigia
testium interrogationibus reiecta. Verum impera-
tor, quæ quidem imperatricem Mariam attinebant,

Variæ lectiones

⁸⁰ πλησθεῖς. ⁸¹ φθόνον. ⁸² αὐτοκρατόρι.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(82) *Γρηγόριος ὁ Καματηρός.* Ille idem qui Joanne Alexii filio imperante rerum administratiōni præfuit. Camaterum obsecro⁸⁰ atque ignobili
ortum genere in secretariorum ordinem allegit Alexius, et affinitate ex conjugio cognata cuiusdam
devinctum, tandem logothetam secretorum desi-
gnavit, ut auctor est Nicetas in Joau. n. 3. Prioris
dignitatis meminuit Theophylactus, epist. 6, ad illum scripta: Τῷ ἀνδρὶ, ὃν σμῆνος περιβομβεῖ βασι-
λικῶν πραγμάτων, καὶ τῷ περὶ ἑταῖρων γράμματα
παρηγόλκει: μὲν οὐχ ἡττον ἡ τὸ γράφειν ἐτέροις.

A βασιλεῖ τὴν τοῦ Διογένους ἔνστασιν καὶ δις ἕχαρος;
παντάπασιν δὲ Διογένης ἐστι, καίτοι πολλὰ παρ-
κληθεῖς ὡς περὶ αὐτοῦ ἐλεγεῖ. Παραπέμπεται τοῖνυν
τὸν Μουζάχην, καὶ ἐπισκήπτει ἔνοπλον μεθ' ἑτέρων
παραγενόμενον ἀναλαβέσθαι τοῦτον τῆς τοῦ μεγάλου
δομεστίκου σκηνῆς, καὶ εἰς τὴν ἰδίαν ἀπαγαγεῖν
κάκεσος μετὰ δσφαλεῖας τηρεῖν, δεσμῶν ἀπε-
καλεῖται ἐτέρας κακώσεως. 'Ο δὲ εὐθὺς τὸ κελευ-
σθὲν ἐπῆρος. Καὶ παραλαβὼν τοῦτον εἰς
τὴν ἰδίαν ἀπάγει σκηνῆν. 'Επει δὲ διὸ ὅλης νυκτὸς
παρακαλῶν αὐτὸν καὶ συμβουλεύων οὐ μόνον οὐχ
ἔπειθεν, ἀλλὰ καὶ ἀναισχύντως αὐτῷ προσφερόμενον
ἔνωρα, θυμοῦ πλεισθεὶς⁸¹ καὶ δὲ μὴ προστέτακτο
ἐπιχειρεῖν ἡπείρητο. Δοκιμάσας οὖν ἑτάσαι αὐτὸν,
ἥδη δὲ καὶ ἑτάρων, ἐπει οὐδὲ πρὸς τὴν πρώτην
προσδολὴν δὲ Διογένης ἀντισχὼν ἀπαντα ἀνομολογῆ-
σαι διεβεβαίουτο, τῶν μὲν δεσμῶν λύει παραχρῆμα,
καὶ γραφεῖν; τηνικαῦτα προκαλεῖται γραφίδας κατέ-
χων, Γρηγόριος δὲ ἡν δὲ Καματηρὸς (82) νεωτερί⁸²
προσληφθεὶς καὶ ὑπογραμματεύων τῷ αὐτοκράτορι.
Καὶ Διογένης ἀπαντα ἀπαγγέλλων, οὐδὲ τὸν φόνον⁸³
παρειώπτω. Ἀναλαβόμενος δὲ πρωτας δὲ Μουζάχης
τας τας ἔγγραφους αὐτοῦ δμολογίας καὶ δὲ ἀναζη-
τήσας εὗρε παρά τινων πρὸς αὐτὸν πεμπομένας
γραφὰς δι' ὧν ἡ ἐφαίνετο καὶ ἡ βασιλίς Μαρία τὴν
μὲν ἀποστασίαν τοῦ Διογένους εἰδένει, τὸν δὲ φόνον
μηδαμῶς συγχωρεῖν, ἀλλὰ καὶ μετ' ἐπιμελεῖς
ἀπειργεῖν αὐτὸν οὐκ ἀπὸ τοῦ φόνου μόνον ἀλλὰ καὶ
εἰς αὐτῆς φιλῆς ἐννοίας, κομίζει τῷ βασιλεῖ. 'Ο δὲ
C ταύτας ὑπανγνούς καὶ πλειστιν τῶν ὑποπτευομένων
ἔγγραφα μένειν εύρηκας καὶ τούτους ἐκκρίτους
ἀπαντας ἐν ἀμηχανίᾳ ἡν. Οὐδὲ γάρ ἐμελλεν τῷ
Διογένει τοσοῦτον τῆς κοινότητος: εἰχε γάρ αὐτοὺς
πύλαι δηλη ψυχῇ κεχηνότας καὶ πρὸς αὐτὸν ἀπονε-
νευκότας. ἀλλὰ πᾶν τὸ τὰ πρώτα φέρον τοῦ στρα-
τιωτικοῦ τε καὶ πολιτικοῦ συντάγματος ἐσπεύδεν
ὑποποίησασθαι. 'Ο μὲν οὖν αὐτοκράτωρ τὰ τῆς βα-
σιλίδος Μαρίας; ἀνέκφορα μένειν ἡδούετο Καὶ μέν-
τοι: καὶ διετήρησε τὸν ἀγνοοῦντα ὑποκριθεὶς δι' ἡν
πρὸς αὐτὴν εἰχε πίστιν καὶ δμολογίαν καὶ πρὸ τοῦ
τὰ τῆς βασιλείας ἀναδέξασθαι σκῆπτρα. Διεδίδετο
δὲ πανταχοῦ τὴν τοῦ Διογένους βουλὴν παρὰ τοῦ
Παρφυρογεννήτου Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως καὶ
ιεῦ αὐτῆς διεμηνυθεῖν: τῷ βασιλεῖ⁸⁴, καὶ δὲ
D εἰχε τὸ πρᾶγμα. Ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν ἐξυπηρετουμέ-
νων τῷ Διογένει τὰ τῆς βουλῆς ἡρέμα διεπορθ-
μένετο. Ἐπει δὲ δὲ Διογένης περιεωρθετο καὶ διέσυρος

ex cod. Coislin.

Primum deinde obtinuit inter secretarios locum,
et Παρωτατοχρῆτες, denique logotheta renuntiatus
est. Idem Theophylactus alia ad eumdem Epistolam,
quæ est: 'Ἄλικον σύτόν σε τὸ τοῦ λογοθέτου
ἀξιώματα τέθεις τοῦ πάλαι βασιλεῖ συνεδρεύοντος,
καὶ τὸ τοῦ πρωτατοχρήτους δράκιον. Gregorii fortassis
filius fuit Andronicus Camaterus, quem urbi pre-
fectum, et Manuelis imperatoris affinem fuisse
testatur Cinnamus, lib. v, de quo, ut et de easteris
fusius agimus ad hunc scriptorem.

ἥδη καὶ ὑπερόρθιος καθίστατο, καὶ οἱ τῆς αὐτοῦ θουλῆς Ἐκκριτοὶ ὑπόπτους ἔσαντος οἱ μὴ φθάσαντες ἀλλὰ ναι τῇδε γεγενημένους διαγνώντες, περίφεσοι τε ἐφείνοντο καὶ σκεπτόμενοι δι τι καὶ δράσαιεν. Τούτους οἱ ἀμφὶ τὸν βασιλέα σύντα χυμανομένους;⁸³ κατανοοῦντες ἐν ἀμηχάνοις ἔτταναι ἐδόκουν, ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ κατ' αὐτὸν δρῶντες ὡς εἰς βήτούς τινας; περιγραφείστης τῇδε τῆς τοῦ αὐτοκράτορος ἀγωγῆς, τὸν κίνδυνον ὑπὲρ κεφαλῆς ἐφιστάμενον τῇδε ἔχοντος. 'Ο δὲ βασιλεὺς τοῖς λογισμοῖς ἀναλύων εἰς τὰ ἐξ ἀρχῆς καὶ ποσάκις κατ' αὐτοῦ διαγένεντος ὄμρήσας καὶ σφαλεῖς ἐκ θείας δυνάμεως αὐτὸς αὐτόχειρ τούτου φονεὺς τῇδε ἐφίστατο, πολλοῖς ἐκινμαλνετο λογισμοῖς, καὶ πολλὰς; νοημάτων λαμβάκων μεταβολάς καὶ τροπὰς παρ' ἐστυψ, ἐπει ἄπαν τοῦ τι πολιτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ συντάγματος διεφθορδὲς ταῖς τοῦ Διογένους θωπείαις ἐπέγνω, ἀποχρῶσαν μὴ ἔχων δύναμιν ὥστε φρουράν πρὸς τοπούτους ἐπιστήσαι, μήτε μὴν ἀκρωτηριάσαι λαδὸν παρμπληθῆ ἐθέλων, τὸν μὲν Διογένην καὶ Κεκαυμένον⁸⁴ τὸν Κατακαλῶν τούς; πρωταίτοις ἐς Καισαρόπολιν ἐξέπεμψεν, ἐφ' ὧ ἐμφρούρους καὶ δεσμώτας εἶναι μόνον, μηδὲν ἄλλο δεινὸν τέως κατ' αὐτὸν θουλευσάμενος, καν πάντες ἀκρωτηριάσαι τούτους αὐτῷ ἔνυεδούλευον. Ἡγάπα γάρ τὸν Διογένην διαφερόντως καὶ τῆς προτέρας ἐτι περὶ αὐτὸν εἴχετο κτηδεμονίας. 'Ιπερόρτιον δὲ καὶ τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν αὐτοῦ Μιχαὴλ τὸν Ταρανίτην καὶ τὸν.... καὶ τὰς περιουσίας αὐτῶν ἀφελόμενος. Τὰ δέ γε κατὰ τοὺς λοιποὺς ἀσφαλές ἐλογίστατο μηδὲ εἰς ἐξέτασιν ἀγαγεῖν δλῶς, ἀλλὰ διὰ συμπαθείας τούτους; μᾶλλον καταμαλθάξαι. Κατὰ μὲν οὖν τὴν ἐσπέραν ἔκαστος τῶν ὑπερορίων τὴν λαχοῦσαν αὐτῷ κατελάμβανε, καὶ δι τὸ Διογένης τὴν Καισαρόπολιν· τῶν δ' διλων οὐδεὶς τῆς οἰκείας μεθίστατο καταστάσεως; ἀλλὰ ἐπὶ ταύτου ἀπαντες μιμενήκεσαγ.

salutis : reputabat scilicet vix evasisse se incolumem ab insidiis iterum et tertio positis; admotamque toties ad suum latus ac jugulum sceleratam siccum divina vi quadam ac fortuna, non humana ulla providentia opere declinasse. Unum auctorem immanis sceleris prehensum, restare innumeros conjuratos in id ipsum, quibus quos opponeret sibi fidos nequaquam habere se ulla ex parte comparabiles dignitate numerove. Attractum enim in partem et ambitionis Diogenis prensationibus corruptum florem ipsum urbanæ militarisque præstantiæ. Atqui ut multitudine polleret et prævalere tam multis posset vi aperta, durum erat et cætera indole vitaque alienum sævire mutilationibus in tot capita : et pœnæ quamvis legitimæ invidiam in præcipua reipublicæ membra propagare. Inter has curas illud primum statuit : Diogenem et Catacalonem Cœrauenum conjurationis auctores totius ac principes Cœsaropolium mittendos, ibique in vinculis duntaxat sub fida custodia habendos citra noxiam. Nam tametsi plerique omnes execinandos censebant, expedire tristem sententiam, clementia innata et longa consuetudine amoris ac benevolentiae pro Diogene intercedentibus, nunquam imperator potuit. Relegavit præterea necessitate magna vietus, sororis suæ virum Michaelem Taronitam et eorumque bona publicavit. Cæteris omnibus ne auditis quidem aut vocatis in examen, liberaliter facere gratiam criminis decrevit, eamque ultro represeñare, quo eos, si fieri posset, facilitate tanta reconciliaret sibi. Sub vesperam promulgata exæcutionique mandari cœpta hæc decreta sunt, Diogene jam tum Cœsaropolini, aliis alio quo erant relegati pergentibus. Conscii cæteri apud se quisque taciti mansere.

¹Ἐν τούτοις δὲ τοῖς δεινοῖς δυτῶν τῇ μετ' αὐτήν D In hac tanta difficultate rerum cogitabat imperator vocare postridie omnes in concionem. Sollicitus

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁸³ χυματινόμενοι. ⁸⁴ Καυμένοι.

premi utique aeterno silentio voluit, ac plane ipse se quidquam eorum novisse dissimulavit, eamdem officia ac charitatis constantiam ipsi deinceps quoque representans quam olim erat pollicitus, cum ante assumptas imperii habendas fœdus cum ea illud ac necessitudinem contraxerat, de qua suo loco egimus. Quin etiam vulgatum passim et quoquo-versus fama sparsum fuisse scio a filio hujus ejusdem Augustæ Mariæ Constantino Porphyrogenito imperii insignibus ornato didicisse imperatorem hæc quæ diximus omnia de Diogene. Id sane non erat verum, indicio tamen est quam nullum offensi animi signum, quod quidem in vulgi emanaverit notitiam, Alexius in Mariam ediderit. Cæterum notitia consillorum Diogenis ab ipsis ejus familiaribus atque administris subiecta sensim emuncta que est crebro et areano commeatu ipsorum ad Augustum. Eo porro tempore duo genera hominum contrarie licet affecta commoveri ex æquo contigit. Siquidem et quos sua conscientia reprehendebat adhæsisse Diogeni et in consiliorum societatem cum eo coivisse, vulgata jam convictione comprehensioneque illius, imo etiam ejectione in exsilium, non parum conturbabat cura salutis ipsorum, et in anxiā perniciel vitanda sollicitudinem trahebat incertos **262** quo se verterent. Qui vero ex animo imperatori studebant, dum reputabant conjuratorum in ejus exitium tum numerum ingentem, tum dignitatem ac potentiam præcipuam, facere non poterant quin spei dissiderent, et contentionis successum vererentur, in causa bona quidem, at ob paucitatem propugnantium ab incredebili oppugnantium multitudine valde periclitante. Pertinebat ad hanc classem ut periculi ita et sollicitudinis princeps imperator ipse, qui suam rem agi sentiebat maximam vertique supremo in discriminè spem status omnem ac

que impunita in libertate spoliata erat
m ab insidiis iterum et tertio positis; admotam
sicam divina vi quadam ac fortuna, non humana
immanis sceleris prehensum, restare innumeros
i blos nequaquam habere se illa ex parte compara-
em et ambitiosis Diogenis prensationibus corrup-
Atqui ut multitudine polleret et prævalere tam
ndole vitaque alienum sævire mutilationibus in tot
præcipua reipublicæ membra propagare. Inter has
em Cecaumenum conjurationis auctores totius ac
lis duntaxat sub fida custodia habendos citra
censebant, expedire tristem sententiam, clementia
e pro Diogene intercedentibus, nunquam impera-
vietus, sororis suæ virum Michaelem Taronitam et
eorumque bona publicavit. Cæteris omnibus ne au-
e gratiam eriminis decretivit, eamque ultro represe-
naret sibi. Sub vesperam promulgata exsecutio-
am tum Cæsaropolini, aliis alio quo erant relegati
transere.
O In hac tanta difficultate rerum cogitabat impera-
tor vocare postridie omnes in concionem. Sollicitus

ea res habuit cognatos consanguineosque ejus ac ceteros ei ex animo studentes. Ii acres alioqui ac fortes viri, ut erant magno impulsi metu, ne videlicet congregati prævalente numero conjurati furorem in aliquem erumperent, consilio inter se habito, de quo celatum imperatorem voluerunt, ejus intempestivæ, ut putabant, clementiæ diffisi, decreverunt seruandam in vulgus famam quæ pro certo affirmaret exercitum jam esse Diogenem. Valitum id putabant in eam partem, ut si qui periclitari pro Diogene quandum in spe foret **263** imperii adipiscendi, parati essent, sustinerent impetum mentemque mutarent ubi constitisset, inutilem jam illum imperio factum auissione oculorum. Nec rumor hic solum fuit; nam, ut postea dicemus, in rem sermo processit. Inde ubi postridianus sol supra finitorem serenus effulxit, quicunque alieni a coniuratione Diogenis erant, tum prætoriani milites, primi magno motu ac studio ad Augustale confluunt, hi ensibus accineti, hi hastis armati, alii magnæ molis ferreas rhomphæas suspensas ex humeris habentes: omnes continua utrimque dispositi serie, solium imperatoris in formam semicirculi sunt complexi, non ad honorem magis quam ad præsidium imperatoris. Iram haud dubiam reique gerendæ paratum impetum vultibus universi præstrebant, ac si non mucrones, certe animos cote quadam indignationis irritatæ acuebant. Proxime Augusti sedem ac corpus ordine utrimque in armis astitit flos ipse nobilitatis, quotquot imperatorem cognationis, sanguinis, aut affinitatis necessitudine contingebant: longius prætoriani ac milites cæteri dextra lævaque producebant terrificam seriem. Tum Augustus in solo apparuit, non regie magis quam militariter indutus. Suggestum non in magnam altitudinem evectum. Princeps non procerus corpore, insuper animi modestia fastuosam sublimitatem non affectabat. Substrata tamen auro sedes fuit, quam et superne imminens ex auro item umbella decorabat. Caput imperatoris corona lectum erat superne clausa, facies solito ardenter contentione ipsa negotii ac periculi præsentis innatum ruborem in intensiorem saturante purporam. In uno desixi oculi, altius quiddam attentiusque cogitantis speciem elebant: multorumque quasi conflicti internorum sensuum æstuans animi, facies et obtutus indicia monstrabat. Concurrebant cuncti pariter conterrati, imo consternati ac tantum non exanimati metu, quippe quos partim velut infixum vitalibus telum quovis aculeo acrius pungeret cogitatæ deflectionis conscientia, partim sollicitas habebat status rerum præsens, ne qua in ipsos suspicio criminis aspergeretur. In his curis muli omnes vestibulo astabant augustalis, in portæ custodem oculis intentis. Erat is Taticius vir strenuus et prudens; cui cum nictu oculi annuisset imperator

A τας καλ τὸ δοκοῦν αυτῷ διαπρέξασθαι, ὅπόσι εἰς τὸν αὐτοκράτορα πόθον ἐγκάρδιον Ἐτριφον, τῶν τε ἐξ αἰματος; καλ ἀγχιστεῖς; αὐτῷ προστηντῶν, καλ ὅπόσι πατρῷα ⁸⁵ θεράποντες τότε παρῆσαν. Οὐριμεργοὶ καλ ταχεῖ; μὲν τυνιδεῖν τὸ μέλλον, ἀγχίνοις ⁸⁶ δὲ τὸ τυνιδεῖν ἐν ἀσκέπτῳ καταπρέξασθαι χρόνῳ, δεδιότες μῆπως τῇ μετ' αὐτῆν τοῦ πλήθυσος συρρέεσταντος ἐφορμήσαντές τινες διαιμελίσασιν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου πολλάκις; Εἰς ἡνὶ τὰ δρυφαὶ φέροντες, ὥσπερ ποτὲ ἐκεῖνος, σφαιρίζοντι τούτῳ ἐν σχήματι προσαίτου προειδούν (τὸ δὲ οὐκ ἄλλην εἶχε τὴν θεραπείαν ἢ τὸ τέλος τὸν Διογένην ἀπάντων περιειδεῖν ἐλπίσας, τὴν τῶν τυντοῦ ὀρμάτων ὡς ἐν παρεξέντερῳ διαφημισάντων ἐκτύφλωσιν), μεταπεμψόμενοι τινας διετέμποντες τοὺς τοῦτο πρὸς πάντας διαχηρυκεύσαντας ἐν ἀπορρήτοις, καν μηδὲ εἰς νοῦν οὕπω τοῦτο τοῦ αἰτοκράτορος ὅλως ἀνήστη. Οὐ δὲ λόγος οὗτος καν ψιλὸς τότε; ἦν, εἰς Ἑργὸν ὅμως; προύδεσθηκε ⁸⁷, καθὼς δὲ λόγος κατωτέρῳ διετρεχνώσειν ⁸⁸. Ἐπάν τὸ δὲ δῆμος τοῦ δριζόντος ὑπερκύψας λαμπρὸς ἀνέθορεν, ὅποσι τῶν περὶ τὸν αὐτοκράτορα μὴ τῇς τοῦ Διογένους λύμης μετειλήχασι, καλ αὐτὸν δὲ οἱ πάλαι τῶν βασιλικῶν σωμάτων τεταγμένοι φύλακες πρῶτοι πρὸς τὴν βασιλικὴν ἐγώρουν σκηνήν, οἱ μὲν ἐίση περιεξωμένοι, οἱ δὲ δέρατα ⁸⁹ φέροντες, οἱ δὲ τὰς βρυσοδήρους φορμαῖς ἐπὶ τῶν ὄχων ἔχοντες, ἐκ διαστήματος τίνος τοῦ βασιλικοῦ θρόνου εἰς μηνολίδες; σχῆμα ἑαυτοὺς ἴλαβον καταστήσαντες, καλ οἵοι ἐναγκαλισάμενοι τὸν αὐτοκράτορα θυμῷ στρατηγούμενοι πάντες καλ θήγοντες, καν μὴ τὰς ἔισι, ἀλλὰ τὰς καρδίας. Οσον δὲ ⁹⁰ συγγενὲς ἐξ αἰματός τε καὶ ἀγχιστείας τούτῳ ⁹¹ προσῆκον ἀγχοῦ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου ἐφ' ἐκάτερα ἵσταντο. Δεξιόθεν δὲ καὶ ἐξ εὐωνύμων ἔτεροι καθίσταντο ὑπισπισταί. Οἱ δὲ φασιλεῖς ἐπὶ θώκου φορεόδηροι; προύκάθητο, οὐ βραστοῖς ἐστελμένος μᾶλλον ἢ στρατιωτικῶς, οὐδὲ ⁹² πολὺ μετέωρος ὅποια τὰ ἐκεῖνοι μὴ ἐπηρμένα. Χρυσὸς δὲ ὅμως τὸν θρόνον ὑπήλειψεν, ὑπερχνεστήκει τε τὴν κεφαλήν. Συνέστατο δὲ τούτου τὰ ἀπεικόνισε, τὰ δὲ παρειὰν ἐπιπλέον τότε δὲ ἀγῶν κατεφοίνισσε, τὰ δὲ δρυμάτα πεπηγότα ἐπὶ συνυπίας καλ πλήρη ἐνθυμητάτων ὑπεμαίνοντα ⁹³ τὴν ψυχήν. Συνέθοεν δὲ ἄπαγτες ὅμοι πεφοδημένοι, καλ τὰς ψυχὰς μηροῦ ἐξ ἀέρα ὑπὸ ἐκερεύξασθαι φόδου ⁹⁴ ἐκδιαζόμενοι ⁹⁵, τῶν μὲν ὁρέατερον βέλους ὑπὸ τῆς σφῆνης συνειδήσεως κεντουμένων, τῶν δὲ τὴν κατειηνὴν ὑποψίαν δεδιότων. Φωνὴ δὲ τις παρ' οὐδενὸς ἐξηγεύετο, ἀλλ' ἀτενὲς πρὸς τὸν ἐφεστήκατα τῇ πύλῃ τῆς σκηνῆς ἀπονεύοντες ἐπιτομένοι εἰστήκεσαν. Ἀντὶρ δὲ οὗτος καλ εἰπεῖν συγετὸς καλ καταπράξασθαι δυνατός; Τατίκιος τούτῳ τὸ δυνατό. Τούτῳ δὲ βασιλεὺς ἐναντεῖσας, δοῦνας τοῖς ἔκειθεν ⁹⁶ τὴν εἰσόδον διὰ τοῦ φλέματος ἀνέφηνεν. Οἱ δὲ παραχρῆμα τῆς εἰσόδου τούτοις παραχωρεῖ. Οἱ ⁹⁷ δὲ καίπερ δεσδιότες,

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁸⁵ πρώην οἱ. ⁸⁶ ἀγχίνοες. ⁸⁷ προδέσθηκε. ⁸⁸ τρανώσειεν. ⁸⁹ δώρα. ⁹⁰ Deest νοεῦσα δὲ. ⁹¹ αὐτῷ. ⁹² αὐτῷ. ⁹³ ὑπεμφαίνοντα. ⁹⁴ ὑπὸ φόδου ἐκερεύξασθαι. ⁹⁵ βιαζόμενοι. ⁹⁶ Εἴσω. ⁹⁷ οἱ.

αλλ' ὅγει; εἰσήσαν τετραρμένοι τε τὰς δύος καὶ οὐδὲν ποσὶ¹⁰ στείχοντες. Κατὰ στοίχους δὲ τὴν επάνω λαχόντες ἐκαροδίκουν τὸ μέλλον, ἔκαστος δεδίξις ὡς τὸν περὶ ψυχῆς λίστην δρόμου δραμούμενος. 'Αλλ' οὐδὲ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ ἐθάρρει παντάπειροι (κατ' ἀνθρωπὸν λέγω, εἰ μὴ δούσι εἰς Θεὸν ὀνταρέων τὸ πᾶν), δεδιώς τὸ σύγμικτὸν τὸν παρεστῶσι, μὴ ἀλλοι τι ὅδιον καὶ δεινὸν κατ' αὐτοῦ μετειπαίσαιεν. Στερβότεροις¹¹ δὲ λογισμοῖς ἔκατον ἕπράσσει, καὶ ἄπαξ τοῖς ἀγῶσιν ἐγκαταστάξει, τῆς πρὸς αὐτοὺς δημηγορίας ἡρχετο· οἱ δὲ καὶ αὐτῶν λιθίνων ἀφιωνότεροι εἰστήκεσαν, καθαπερεῖ τὰς γλώττας ἐγκεκομμένους. Ολδατε, λέγων, ὡς οὐδὲν δειπέρ παρ' ἐμοῦ διογέτης ἐπεπόνθει ποτέ. Οὔτε γάρ τὴν ἀρχὴν ταυτησοι τῆς βασιλείας ἐκ τοῦ πατρὸς πέτρου ἀφειλόμην ἔχω. ἀλλ' ἔτερος, οὐδὲ τι δειπέρην ηλικηρὸν τὸ παράπλανον εἰς αὐτὸν πέπραχα. Καὶ τῆς βασιλείας εἰς ἐμὲ Θεοῦ πάτητον νεύσει μεταβιβασθείσης, οὐ μόρον αὐτὸν καὶ τὸν αὐτοῦ ἀλειφέντα Λέοντα ἐπὶ ταύτον διεψύλαξα. ἀλλ' ὡς οἰστείοντος παῖδας καὶ ἀπόδημος καὶ ἐγρησάμην. Τὸν δὲ Νικηφόρον καὶ πολλάκις κατ' ἐμοῦ βουλευόμενον φωράσας τοσαντάκις συμπαθείας ἡξίωσα. Καὶ μηδὲ πάλιν διορθούμενος ἡρευχθῆντος ἀγαθῶν τὸ δολερὸν τῆς αὐτοῦ γνώμης ἡλιούσωσεν. 'Αλλ' αὐτὸς δρεῖ πάτητον θάρυτόν μοι ἐπεψύησατο. Ἐπεβόησαν δὲ ἐπὶ τοῖς διπάντες ὡς οὐ βούλοιντο· ἀντὶ τερον προεστηκότα ἐν βασιλείῳ ίδεν τοῖς σχήματι, οὐ τούτο οἱ πλείους βουλευόμενοι, ἀλλ' ἡσαν θῶπτες αὐτῶν οἱ λόγοι, τὸν ὑπόγυιον διαδρᾶντας κίνδυνον ἔντεινον μηχανώμενοι. Οὐ δὲ βασιλεὺς προπαράστας τὸν καρδόν, συμπαθείας κοινῆς τοὺς πλείονας ἡξίου, ὡς τῶν αἰτίων τῆς βουλῆς ὑπερορίαν πρότερον κατακρίθενταν. Ἐπὶ τούτου θροῦς ἥρτο πολὺς, οἷον οὐδὲν¹² τῶν τίτανες παρίντων εἰς ἔτι καὶ νῦν τῶν δυτῶν¹³ ὡς λέγουσιν ἔντδε εἰσεδέχοτο, τῶν μὲν ἐπαινούντων τὸν βασιλέα καὶ θυμαζόντων τῆς ἀνεξικαίας καὶ πραστητος, τῶν δὲ τοὺς ὑπερορίους διατυρόντων καὶ θανάτου ἀξίους εἶναι διενισταμένων, ὅποια τὰ τῶν ἀνθρώπων. Οὐ γάρ τὴν σήμερον μακαρισμοῦ¹⁴ ἀξιούσι, προπέμπουσι τε καὶ διὰ τιμῆς ἀγουσιν, ἐπὶ τὸν πειριτραπέντα τούτῳ τοῦ βίου τὸν κύδον θεάσαιντο, πᾶν τούναντίν εἰς αὐτὸν ἐνδεικνύμενοι οὐκ αἰσχύνονται. Οὐ δὲ βασιλεὺς νεύματι τούτους κατασιγάσσει, αὐθις ἐφη· Οὐ γρὴ θυρυσθεῖσθαι οὐδὲ συγχεῖται τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν. 'Εγωτε γάρ, καθὼς ἔψην, ἀπαρτατος σιμπαθείας ἀξιώσυς, πάλιν ὀποῖος τὰ πρότερα πρὸς ὑμᾶς ἐσομαι. 'Εν φ δὲ τούτους συμπαθείας δὲ βασιλεὺς ἡξίου, ἀτερ τῆς αὐτοῦ γνώμης ἀποστείλαντες οἱ τὴν βουλὴν ἐκείνην¹⁵ βουλευούμενοι τῶν ὅμματων τὸν διογένην ἐστέργησαν. Ταῦτα τούτω καὶ κατὰ τὸν Κεκαυμένου Κατακαλῶν¹⁶ ὡς

A ut intro almitteret eos qui foris expectabant, fores continuo ille panūit. Subiere illi, non dissimulata lauen formidine, quam in ipso ingressu testabentur anxiο circumductu oculorum et passu cuneabundo; mox stantes continua serie locis assignatis expectabant quid futurum esset, it: omnes suspensi turbatique tanquam de capite atque anima periclitarentur. Nec vero imperator ipse plane securus erat (secundum hominem dico, et seclusa fiducia qua in Deo acquiescere solebat); merito enim verebatur a mista ex omni genere multitudine astantium ne quid gravis audacisque facinoris **264** subito attentaretur contra ipsum. Tamen cum se obfirmasset, parata in eventum omnem consilii constantia verba facere hunc in modum cœpit, universis circa, plane ut si pisces essent aut linguis carerent, silentio astantibus: *Testes vos habeo nulla unquam in re laesum esse a me Diogenem. Non ego patri ejus imperium extorsi; alterum istu querela petit; nihil in eum iniquum molestumve unquam consului secire. Quin etiam imperio, Dei plane nutu, ad me translato, non modo ipsum et L'ouem fratrem ejus in statu ac gradu honoris proprio servavi, sed eos propciuo furore familiaritateque, imo paterna charitate complexus sum, velut si essent a me geniti.* Atque hunc privatim Nicephorum quod attinet, eum semper in ipso insidiosæ necis inferendæ mihi conatu nefario manifeste deprehendi, et renia toties prosecutus sum; ac eam parum ex illa mea indulgentia proficere ipsum ad correctionem sui cernerem, sustinui tamen in occulto habere que sciebam ab eo ingrate scelerateque aduersum me suscepta; id providens ne illa licet justa rerum verarum promulgatio invidiam communem omnium in istam familiam nova odii accessione accenderet. *Nihil horum tamen tot et talium a me in eum benevolē liberaliterque prosectorum militum ejus subdolumque delinire ac vertere iniuriae potuit, quo minus pro hisce omnibus beneficiis necem mihi crudelē rependere conaretur. Tollitur ad hanc vocem clamor ingens omnium. Absit hoc vero; nullum aliū præter te principem.* Fucus hic erat plerorumque nihil minus cupientium: at ex usu fuit præsens periculum, et pœnam quam metuebant sceleris concepti, acclamatione mendacis verbi lucifacere conari. Tamen imperator utcumque id sentiens, arrepto tempore, gratiam se facere criminis istius plerisque ceteris ejus afflinibus edidit: abunde sibi videri pœnarum significans, quod jam exsilio damnati principes conjurationis essent. Illic vero tumultus ingens oritur et murmur quantum nullius unquam commotæ conciosis audivisse se quisquam meminisset: aliis imperatoris clementiam, patientiam, benignitatem mirantibus, aliis in exsules probra congerentibus, et morte illos quavis dignissimos affirmantibus. Eni cujusmodi sunt homines! Quem hodie beatum prædicant, cui pompa

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁰ ποσὶ. ¹¹ στερβότεροι. ¹² οὐδεῖς; πω. ¹³ ὡτειν (sic). ¹⁴ μακαρισμῶν. ¹⁵ ἐκείνου. ¹⁶ κατακαλῶν.

faciunt, quem omni honore ac veneratione proxe-
quantur, eras si favere fortuna desierit, si tali
jactus e prono in supinum migrans fatale punctum
ediderit, impetere acerbitate omni parati, miseriæ-
que insultare prostrati, nullo pudore prohibente
quominus professis odiis eundem insectentur cui
paulo ante studiis effusis applauerant. Imperator
nuntu ac manu audientia indicta : *Tumultuari quor-
sum, inquietabat, attinet, nostræque orationi clamoribus
quod superest. Cæteros, inquam, omnes, præter eos quos dixi criminæ omni ac pœnæ metu solvo, solutes
volo, securos esse jubeo, futurus deinceps robis pariter universis et singulis qualis prius fui. Quo die
venia hæc promulgata in hunc modum est (lux erat principum apostolorum memoriam sacra), quidam
quibus imperatoris lenitas nimia videbatur collato*

*A tῆς αὐτοῦ βουλῆς κεκοινωνήκότα τῷ Διογένει κατε-
ψηφίσαντο. Ἡμέρα δὲ ἦν ἡ ἡ τῶν κορυφαῖων
ἀποστόλων μνήμη ἐτελεῖτο. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔκπο-
καταστήσαντες καὶ μέχρι σῆμερον λογοποιεῖται. Εἰ δὲ καὶ ἡ βασι-
λεὺς περὶ τούτου παρ' αὐτῷν εἰστηγήθεις ἐνδέδωκεν,
ἡ καὶ τὸ πᾶν τῆς ἐκείνου γνώμης ἦν, Θεὸς ἀνεί-
δεῖη. Ἕγως τέως οὐ πάνυ τι γινώσκειν ἔχω βε-
βαίωσ.*

*intempestivis obstrepare? Pax si rebus. Audire
quod superest. Cæteros, inquam, omnes, præter eos quos dixi criminæ omni ac pœnæ metu solvo, solutes
volo, securos esse jubeo, futurus deinceps robis pariter universis et singulis qualis prius fui. Quo die
venia hæc promulgata in hunc modum est (lux erat principum apostolorum memoriam sacra), quidam
265 consilio certum hominem mittunt qui tum
Diogeni tum conscientia ac participi consiliorum ejus omnium Catacaloni Cecauneno, erueret oculos.
Ita quidem id contigisse fama jam tunc in hunc diem emanavit. An autem id nequaquam isti auctoritate
propria perficere ausi Augustum adverint, periculoque ac rei necessitate demonstratis consensum
in id quod decreverant ejus expresserint, Deus videlicet sciverit: ego de eo quidem comperti ni-
hil habeo quod tradam.*

Tali modo a Diogene insidiae structæ erant impe-
ratori, quibus manifesto numine Providentiaæ divine
mirabiliter expeditus, nihil remissiore animo aut
impetu cœptum iter negotiumque exsequi perrexit,
recta movens in Dalmatiam; quem ubi Bołcanus
primum advenisse Lipenium audivit, deinde cominus
admoventem ipse spectavit, atque adversus illam
Romanæ aciei formidabilem structuram, illum pha-
langis contextum, et cæteram imperatorii exercitus
speciem apparatumque, handquaquam se pareo
sensit, missis statim legatis de pace tractare instituit,
sancte pollicens se et promissos obsides exhibitum
sine mora, et ab omni deinceps adversus rem Ro-
manam injuria temperaturum. Accepit perliberenter
Barbari legationem imperator, non quod non haberet
ac probaret aspernandi causas, sed expertus abunde
taedium civilis belli (civile hic diciuntur, quod licet
non inter unius reipublicæ cives, attamen inter
eiusdem fidei ac religionis participes geritur. Qua-
ratione bellum tam prius cum Northmanis gestum,
quam nunc imminens cum Dalmatis, civile dici

B Τοιαῦτα μὲν οὖν τὰ ἐκ τοῦ Διογένους συμπεσόντα
τῷ αὐτοχράτορι, παραδόξως τῆς ἀμάχου τοῦ Ὑψί-
στου χειρὸς ῥυταιμένης τοῦτον ἐξ ὑπογούσου κινδύ-
νου. Αὐτὸς δὲ πρὸς οὐδὲν τῶν συμπιπόντων ἐμα-
λακίζετο, ἀλλὰ καὶ ὡς κατευθὺν Δαλματίας ἡλιανε.
Μεμαθηκὼς δὲ ὁ Βολκάνος, τὴν εἰς τὸ Αιπένιον τοῦ
αὐτοχράτορος Ἐλευσιν καὶ ἐπικαταλαβόντα τοῦτον
θεασάμενος, καὶ πρὸς τὰς ῥωμαϊκὰς παρατάξεις
καὶ τὸν συνασπισμὸν ἐκείνον καὶ τὴν στρατηγικὴν
πανοπλίαν μηδὲ ἀντωπήσας δυνάμενος, ἀποστέλλας
παραχρῆμα τὰ περὶ εἰρήνης ἡρώτα, ὑποχνούμενος
ἄμα καὶ αὐτοὺς τοὺς προῦπεσχεθέντας ὁ διήρους
ἀποστεῖλαι καὶ μηδέν τι δεινὸν τοῦ λοιποῦ διαπρά-
ξασθαι. Δέχεται τοινυν τὸν Βάρδαρον ἀτμένως ὁ
αὐτοχράτωρ, ἀκηδίων οἶον καὶ ἀποστρεφόμενος τὴν
ἐμφύλιον μάχην καὶ γάρ Δαλμάτας ἡσαν, ἀλλ’
ὅμως Χριστιανοί. Ἐκείνος δὲ εὐθὺς τεθαρρηκὼς
προσστηλύθει συνεπαγόμενος τοὺς τε συγγενεῖς καὶ
ἐκκρίτους τῶν Ζουπάνων (83) καὶ προθύμως διή-
ρους τοὺς αὐτοὺς ἀνεψιαδεῖς τῷ αὐτοχράτορι παρα-
δέωκε, τὸν τε Οὗσειν (84) καλούμενον καὶ Στέ-

Variæ lactiones ex cod. Coislin.

*προῦπεσχημένους. * Deest vox τὴν ἐμφύλιον.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(83) Ζουπάνων. Ita appellabant Servii et Dal-
matæ regionum praefectos, seu qui proximam a
rege potestatem habebant, inquit Cinnamus, voce
Nicetæ nota in Isaacio, lib. iii, n. 4. Porphyrogen-
tito, *De adm. imp.* cap. 29, et eidem Cinnamo,
lib. iii et v; *zupani* dicuntur Gotefrido monach. S.
Pantal. an 1285, et 1290; *suppani* Willelmo
Tyrio, lib. xii, cap. 4, Nc scio illeme qui *sup-
parii* apud Polonus, de quibus Cromerus in Polon.
et Chopinus in LL. Polon. ad calcen lib. iii *De
dominio*. Auctor incertus *Historia Dalmaticæ*,
quem a natalium sede Dioceletum vulgo indigitant,
Banorum et Gimpianorum institutionem tribuit Sæ-
topeleco primo Dalmaticæ regi Christiano, qui in
concilio Dalmatico coæto, ut ait, sub Stephano
PP. provincias, episcopatus, et archiepiscopatus
regni sui divisit, et in ciascuna di queste provincie
institui li bani, overo duchi, sece etiando giupani,
cioe conti, Banorum dignitatis mentio occurrat apud
Porphyrog. *De adm. imp.* cap. 50 et 51, qui vo-
cem expresit per Βοάνος, quod inoneo, quia a
Meursio non intellecta. Μπάνος; vocat non semel

Cinnamus. At qui Banis et Zupanis supremo jure
imperabant, magni *jupani*, et *megajupani* dicuntur
Innocentio III PP. lib. i et ii Epist. in actis ejus-
dem, et Thomæ archidiae. in *Hist. Saloni*. cap. 26,
et ἀρχιεπόπανοι Nicetæ in Man. lib. ii, n. 7, apud
quem 348 frustria vir doctissimus in *Gloss. proto-
vestiarium* vertit, vana et salsa Meursii sententia de-
lusa, qui *zupanos* putavit appellatos praefectos
vestiariorum, quia ζοῦπα apud Achmetem est chla-
myx, seu penula. Sed hic, ζοῦπα, est pura vox Gal-
lica, *jupe*, *jupan*, sagum militare. Sanutus, lib. ii,
part. iv, cap. 8: *Est necessarium quod quilibet
homo armata prædictæ habent zupam unam aptam
et dextiram protinus ad serendum. Zupa vero, unde
deducta vox zupanus, aut zupania, populum Slavis
sonat, vel regionem a populo cultam; atque hinc
zupanus dux regionis, ut auctor est Joan. Lucius,
lib. i *Hist. Dalm.* cap. 13.*

(84) Οὗσειν. Uresis et Stephani nomina Servianis
et Toparchis familiaria posthæc fuisse, advertere
est passim ex Cantacuzeno et Orbino.

χανον τὸν Βολκάνον⁸, καὶ ἐτέρους τὸν εἰκοσι ἀριθμὸν. Α ποτερα : quod ambo illi populi, licet a potestate ἀποληροῦντας. Οὐ γάρ ἐνδύ ήν αὐτῷ ἀλλως πω; Romana liberi, Christiani tamen erant; civilis, inquam, belli pertesus Augustus quamlibet pacem

ei præoptavit. Quo Bolcanus cognito statim magna fiducia se ad eum confert, secum duces tum cognatos suos, tum præcipios magnatum et magistratum gentis, quos certo insigni honorariae vestis discrecos a cætæsis Zupanos vocare soleant. Mox bona fide obsides repræsentavit Augustoque tradidit consobrinorum suorum filios, unum Uresin dictum, alterum Stephanum Bolcanum, cum his alios ad vñt. Facere id illum cogit magnum discrimen rerum suarum quibus alia tum ratione consulere non poterat.

Ο δὲ αὐτοκράτωρ, δόξα διὰ μάχης καὶ σιδῆρου ἀνύεσθαι πέψυκεν εἰρηνικῶς διαλύσας, πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανέστρεψεν⁹. Τοῦ μέντοι Διογένους ἐκήδετο πάνυ, καὶ δακρύων ἔωράτο, καὶ βύθιον στένων δὲ αὐτὸν ἔηκούστο. Πολλήν τε τὴν περὶ αὐτὸν φλοιφροτύνην ἐπεδείκνυτο, καὶ ἀνακτᾶσθαι τοῦτον ἐσπεύδε, καὶ τοῖς πλείσι τῶν ἐξ αὐτοῦ ἀφαίρεθεν· τῶν αὐθις τοῦτον ἀποκατέστησεν. Αὐτὸς δὲ κατανῶχιμος ὑπὸ τῆς λύπης ὄν, καὶ τὴν ἐν μεγαλοπόλει διατοιδὴν ἀποστρεψόμενος, τοῖς ίδιοις ἀγροῖς ἐμφιλοχωρῶν ἥν, ταῖς τῶν παλαιῶν προσανέχων διδίου βίθιοις, ἀλλων ὑπαναγινωσκόντων αὐτῷ. Στερούμενος γάρ φωτῆς ἐτέρων ἔχριτο πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν¹⁰. Ἀνὴρ δὲ οὗτος τοσοῦτος οἶη φύσιν ὡς καὶ μῆτρῶντα τοῖς ἔρωσι δυστέκμαρτα ῥαδίως καταλαμβάνειν. Πᾶσαν μὲν δὴ ἔκτοτε παιδείαν διελθόν, καὶ αὐτὴν δὴ τὴν περὶκλυτον γεωμετρίαν τὸ καινότατον φιλοσόφων τινὶ ἐντυχών διὰ στερεῶν τούτῳ τὰ σχῆματα παρέχειν ἐπέταττεν· δὲ τῇ τῶν χειρῶν φυλαφῇσι ἀτάντων¹¹ τῶν τῆς γεωμετρίας θεωρημάτων τε καὶ σχημάτων ἔσχε καταλήψιν, καθάπερ ἐκεῖνος δὲ Δίδυμος δεῖ δέ τητητα νοῦ καὶ ἀνεύ δυμάτων μουσικῆς καὶ γεωμετρίας εἰς ἀκρον ἐλήλυθεν, εἰ καὶ μετὰ τὴν γνῶσιν τούτων εἰς αἱρεσίν ἀτοτον συνηλάθη τὸν νοῦν, ἔκτυψλωθεις ὑπὸ κενοδοξίας καθάπερ ὑπὸ πάθους τὰ ὅμματα. Θαυμάζει μὲν οὖν ἀπεις ταῦτα ἀκούων. Ἐγὼ δὲ καὶ τεθέαμαι τὸν ἀνδρα καὶ τεθαύμικα καὶ περὶ τοιούτων λαλοῦντος ἀκήκοος· μηδὲ αὐτῇ δὲ τῶν τοιούτων παντάπασιν ἀμελέτητος οὖσα ἐπεγίνωσκον τοῦτον ἀκριβῆ τῶν θεωρημάτων γνῶσιν ἔχοντα. Εἰ δὲ καὶ περὶ λόγους ἡσχάλητο τῆς παλαιεῖς, ὅμως κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος οὐχ ἀξιεστο μήνιδος, ἀλλὰ τὸν τῆς τυραννίδος λογισμὸν ὑποτυφόμενον εἶχε διδίου. Καὶ μέντοι καὶ τισιν αὐθις τὸν ἀπορήτου τούτου κεκοινώνηκε λογισμοῦ, ἀφ' ὧν εἰς τις τὰ βεθουλευμένα προσελθόν προσαγγέλλει τῷ αὐτοκράτορι· μεταπεμψόμενος δὲ τὸν Διογένην ἐπυνθάνετο περὶ ὧν τε βεθουλευται καὶ περὶ τῶν τῆς βουλῆς αὐτῷ κεκοινωνήστων. Καὶ δειπνάτην ἀνομολογήσας παραχρῆμα συμπαθεῖας ἤξιστο.

mentem in absurdam deinde hæresim allisit, infelicius prius calamitate fortunæ lumen oculorum amiserat. Licebit tamen mihi credere auritæ oculatæque testi; nam et spectavi ego mirataque coram sum cæcum hunc geometram, et specimen non vulgaris in eo genere peritice his auribus cepi eruditis ipsius de tota istius discipline ratione disputationibus audiendis : neque vero inidonea fui quæ judicarem de talibus, et ipsa in isto pulvere versata. Porre utcumque calamitatem solari litteris Diogenes videbatur.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁸ Βολκάνον. ⁹ ἐπανιστρεύειν. ¹⁰ ἀπάγωσιν δημασιγ. ¹¹ ἀπάντων.

alebat tamen adhuc crudum iræ atque ambitionis vulnus, imperiique usurpationem (quod mirabile sit) et ultiōem de imperatore repetendam; non modo versabat execus animo, et quasi savillas flammæ veteris sub illo casus sui velut cinere vivas adhuc fumigabundasque sovebat, sed etiam usque in sermonem conatumque protulit, tentare quorundam fidem ausus, et novæ conjurationis socios parare. Delata res est ad imperatorem ab eorum aliquo quibuscum ea de re verba Diogenes fecerat. Accersitus post hoc indicium reus, crimen ultro fassus iterum est consciente et consilii seriem prodidit omnem, siveque statim ab Augusto iterata venia impetratus est.

ΑΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ

ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ Ι.

ANNÆ COMNENÆ

ALEXIADIS LIBER X.

267 ARGUMENTUM.

Nili et Blachernitæ hæreses Alexii Augusti cura oppressæ. Pseudo-Diogenis impostura. Bellum Comanicum ejus instigatione inchoatum, ejusdem excæcatione et Comanorum clade patratum. Expeditiones sacræ Gallorum contra Turcos et quid earum occasione imperator Alexius egerit.

PERIOCHE.

Nili ortus, dotes, studia, celebritas, hæresis, contumacia, conjunctio cum ipso Armenorum, damnatio in synodo, item ut Blachernitæ. Pseudo-Diogenis impostura et rebellio. Unde is ortus. Quibus naturæ ac malitiæ partibus instructus. Chersonum relegatur. Fugit ad Comanos. Imperator ab eis acclamatur. Ii expeditionem clam parant. Imperator se contra instruit, limitem munit, Dei voluntatem exquirit. Comani Danubium trajiciunt. Adrianopolos periculio et præmunitio. 268 Geloe multæque urbes aliae Barbaris se dedunt. Res gesta apud Anchialum. Vana fiducia et jactantia Pseudo-Diogenis. Oppugnatio Adrianopolos. Bryenii fides constans. Constantinus Catacalo repellitur a Comanis. Virtus ejus filii Nicephori. Ingens eruptio Adrianopolitanorum. Mariani fortitudo. Alacuseus Zopyrum imitatur. Pseudo-Diogenem capit, qui excæcatur. Multiplex imperatoris victoria de Comanis quos cædit et spoliat. Limes Bithyniæ firmatur contra Turcos. Arx dicta ferrea ad Nicomedia tutelam conditur. Expeditiones sacræ Gallorum unde ortæ. Locustæ Gullicorum exercituum prodromi. Graci a Latinis sibi timent. Petri exercitus occisione occisus a Turcis. Ossa Gallorum exstructa montem faciunt. Ex his urbs ædificatur. Hugonis qui frater erat regis Franciæ naufragium, et deductio ad imperatorem. Comes Provinciæ mari vincitur. Latini sacerdotis cum Mariano pugna pertinax. Tzangræ descriptio. Gotthofredi cum imperatore simulates. Oppugnatio Constantinopolos, victoria imperatoris de Latinis. Gotthofredus malo dominus juramentum imperatori præstat. Regieque ab illo exceptus discedit. Raulis copiæ pugnantes prospere cum Romanis, circumveniuntur et vincuntur. In terram sanctam mari deportantur. Artes imperatoris in Latinos. Latinorum vicissim in imperatorem. Audacia Latini cuiusdam imperatorem contemnit, increpita a Balduino. Ejusdem jactantia, et modesta imperatoris responsio, prudensque consilium de vituñdis insidiis Turcorum. Baimundus relictis post se copiis imperatorem convenit. Mutua utriusque dissimulatio. Suspicio Baimundi de veneno sibi propinando. Prudentia imperatoris, imprudentia Baimundi suos irritantis. Juramentum ejusdem imperatoris præstitum. Liberalitas imperatoris in Baimundum. Ejus inconstancia. De astutia Baimundi Romanum imperium invadere cogitantis. Domesticatum Orientis petens eluditur ab Augusto. Qui de ratione belli Turcici copiose, subtiliter, benevole disserit ad Gallos ad eumdem procinctos. Isangeli imperatori percarus. Quas ob causas, ei animum suum imperator aperit. Judicium Isangeli de Baimundo. Imperator cur se Gallis non adjunxerit pugnaturis in Turcos. Pelecanum se confert. Nicæam ditione sibi facta Turcorum ipsorum, non concessione Gallorum obtainere cupit. Ad eam rem utilitatem Butumilæ opera.

ΑΛΕΞΙΑΣ Ι.

Ἐπεὶ δὲ τὸν Ἐκκλησίαν ὥσπερ τι βεῦμα κακίας Α θεῖλος ἐκείνος ἐπικλύων πολὺν τὸν σάλον ταῖς τῶν ἀπάντων ἐνεποίει ψυχαῖς, μετ' οὐ πολὺ τῆς τῶν τοῦ Ἰταλοῦ δογμάτων καθαιρέσεως ὀνταρχεῖς καὶ πολλοῖς ταῖς δίνας τῆς αὐτοῦ κακοδοξίας ἐβύθισεν. Ἀνήρ δὲ αὐτοῖς δεξίδεις μὲν τὴν ἀρετὴν ὑποχρέωσθαι. Οὐκοῦ οὐδὲ μὲν οὐν¹² ὅθεν. Τέως δὲ οὖν τοῦ¹³ μεγαλοπόλεως ἐροιτησε, ἔγγωνιάζων θεῷ μόνῳ δῆθεν καὶ ἐκυρῷ προσανείχει διαπαντῆς, ταῖς λεπραῖς βίσθοις ἐνασχολούμενος, ἀμύντος δὲ πάσης Ἐλληνικῆς παιδείας ὡν καὶ μηδὲ καθηγητὴν τινὰ τοχηρῶς ἀρχήθεν τὸν ὑφαπλοῦντα τούτῳ τὸ¹⁴ τῆς θείας Γραφῆς βάθος, ἐνεκαύψει μὲν ταῖς τῶν ἁγίων σιγγράμμασιν, διηγευτος δὲ πάσης παιδείας ἰσηγατῆς ὡν ἐπιπλάνητο περὶ τὸν νοῦν τῶν Γραφῶν. Οὐκοῦ ἀγεννῆ δὲ τινὰ χορὸν ὑποσυρθμένος¹⁵ ἐν μεγάλαις οἰκίαις εἰσέδυν διδάσκαλος αὐτοχειροτόνητος· τὸ μέν τι διὰ τὴν ἐπιφανειομένην αὐτῷ ἀρετὴν, καὶ τὸ κατεσκληκός ἐκεῖνο ήθος· τὸ δὲ καὶ διὰ τὴν ὑποκεκρυμένων; ἐμφανομένην αὐτῷ τάχα γνῶσιν. Ἐνθεν τοι καὶ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἐνωσιν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγνοήσας μυστηρίου, καὶ μήθ' δὲ τις τὸν ἐνωσις; ἀπλῶς συνιέναι δυνάμενος, μήδ' ὅ τι τὸν ἀλώς ὑπόστασις εἰδώς, οὐτε διακεριμένως¹⁶ ὑπόστασιν ή ἔρωσιν νοεῖν δυνάμενος, μήτ' αὐτοῖς τὸν μαμένως καθ' ὑπόστασιν ἐνωσιν, μήτ' ὅπως ἐθεώθη τὸ πρόσλημα παρὰ τὸν ἀγίων διδασκόμενος. Πόρρω τοῦ δυτοῦς ἐκενεχθεὶς, ψύσει τοῦτο θεωθῆναι ἐδόξαζεν ἀπατῶμενας. Οὐδὲ τοῦτο διέλαθε τὸν αὐτοκράτορα. Ἀλλ' ὡς ήσθετο τὸ περὶ τούτου, διεύρθοπον ἐπινοεῖ τὴν θοήθειαν, καὶ τὸν ἀνδρα μετακαλεσάμενος, πολλὰ τοῦ θράσους καὶ τῆς ἀμαθίας ἐμέμφετο¹⁷, καὶ πολλὰ τοῦτον ἐλέγχεις τὴν τε καθ' ὑπόστασιν ἐνωσιν τοῦ θεανθρώπου Λέγου τρανῶς ἐδίδισκε, καὶ τὸν τῆς ἀντιδοσεως τρόπον παρίστα, καὶ διτις ἐθεώθη τὸ πρόσλημα μετὰ τῆς ἀνωθεν ἐδιδασκε χάριτος. Ὁ δὲ τῆς ίδιας ψευδοδοξίας ἀπρίξ εἶχετο, καὶ πρὸς πλευράν κάκωσιν στρέβλων¹⁸ τε καὶ διετρέψας καὶ ξεσμούς σαρκὸς ἐτοιμότατος ἦν, ἢ ἀποστήναι τοῦ μὴ θεωθῆναι φύσει διδάσκειν τὸ πρόσλημα.

in eo quidem ultra veritatis catholicæ gyros evagatus. Ilæc nec ignorare nec dissimilare imperator potuit: sed errori viri celebris, quippe lubrico ad sui propagationem malo, ratus occurrendum remedio non lento, istum ipsum pravæ doctrinæ auctorem accersit: objurgataque non perfusorice audacia imperititiaque ejus, multis deinde qua testimoniis qua rationibus plane convicti pervicacem: eique, si sentire posset, manifeste demonstravit quid esset hypostatica unio Verbi cum humanitate: tum quatenus et qua ratione facta esset communicatio proprietatum inter naturas ambas exposuit; denique humanitatem **270** assumptam, non utique natura propria, sed gratia superna fuisse deificatam copiose docuit, superbo hæretico contumacia se interim involvente sua, et adeo non manus dante

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹² Deest vocula οὖν. ¹³ τῇ. ¹⁴ τοῦτο. ¹⁵ ἐπαγόμενος. ¹⁶ διακεριμένος. ¹⁷ ἐμέμφατο. ¹⁸ στρέπαστο.

manifeste veritati, ut se ad vineula, tormenta, mutilationem perferendam corporis, atque ad quodvis incommodum subeundum paratissimum ostenderet potius quam ut sibi extorqueri perteretur id aut sentiendi apud se, aut apud alios praedicandi libertatem, quod profleri coeperauit, nempe *humanitatem Christi natura fuisse deificatam*.

Erant tum Constantinopoli Armeni permuli, quibus ad non orthodoxe sentiendum pronis, novum ad id ipsum impetum atque incitamentum adinovabat hic Nilus. Inde frequentes collocutiones cum Tigrane illo atque Arsace, qui præ ceteris oratione ac consuetudine Nili ad nefarium prave sentiendi licentiam pertrahebantur. Hic imperator pereuntium animarum interitu commotus, quas plurimas malesanæ doctrinæ impune serpentis contagio corrumpebat: facione prave sentientium eo firmiori facta atque alicuius nocendum valentiori, quod malas per se seorsim Nili et Armenorum causas in unum implicasset conflassetque corpus prepotentis jam sectæ: cuius tanta vis erat atque auctoritas, ut passim abrogatis traditionibus Patrum veterum, doctrina catholica de unione hypostatica fere ignoraretur, palam vero voce sublata ac libera personaret impium dictum asserentium: *Humanitatem assumptam natura fuisse deificatam*; haec, inquam, imperator reputans et tempus esse statuens expediens opis, si quam afferre posset, ad tantum discrimen, ruenit pernicie sistenda, Ecclesiæ proceres unam in synodum convocat, ut collatis consiliis atque sententiis de praesenti rerum statu decernerent. Convenit universus episcoporum cœlus una cum ipso patriarcha Nicolo. Sistitur eorum illis Nilus in medio cum Armenis. Edere jubentur de incarnatione Verbi quid sentiant. Tum ille improbus superiora illa quæ retulimus palam asseruit, impudenti proflendi errandi temeritatem adæquante: ideo ut etiam pluribus verbis astruere male prolatæ conaretur. In sententias ut deinde itum est synodus satis comperta Nili contumacia, ne lues corrupti membra ad sanorum perniciem serperet, perpetuum in ipsum velut damnatum doctrinæ pertinacem assertorem anathema conclamavit, unionem vero hypostaticam juxta sanctorum traditiones manifestius explicatisque prædicavit. Post hunc aut potius cum hoc damnatus et Blachernita est, impia et ipse alienaque ab Ecclesia sentiens, quanquam sacerdos erat. Hic consuetudine Enthusiastarum lue contracta, quam in multis aliis fallendo propagabat, occultis velut cuniculis in magnas domos se insinuans et impia illie dogmata promulgans, saepius ab imperatore accersitus, monitus edocutusque fuerat quam errare velimenter: ad extremum cum a complexu errorum avelli non posset ad Ecclesiam delatus, et ab hujus ipsius synodi Patribus examinatus accurate, ubi ohisima-

A Eiχε δὲ τότε καὶ πολλοὺς τῶν Ἀρμενίων ἡ μεγαλόπολις, οἵς τῆς ἀσεβείας ὑπέκκαυμα δὲ Νεῖλος ἔκεινος ἤγινετο. Ἐντεύοντεν διαλέξεις¹⁹ τε συγναπτρίδες τὸν Τιγράνην ἔκεινον καὶ τὸν Ἀρσάχην, οὓς ἐπιπλέον τὰ τοῦ Νείλου δόγματα πρὸς ἀσεβείαν ἤρεθισε. Τί τὸ ἐντεῦθεν; Τὴν ἀσέβειαν πολλῶν ἐπινεμομένην²⁰ ψυχὰς δρῶν δὲ αὐτοχράτωρ, καὶ ἀλλήλοις τὰ τοῦ Νείλου καὶ τῶν Ἀρμενίων ἐπιπλεκόμενα, καὶ ἀπανταχῇ τὸ φύσει θεωθῆται τὸ πρόστημα, λαμπρῷ φωνῇ κηρυττόμενον, ἀστούμενας τε τὰς τῶν ἀγίων Πατέρων περὶ τοῖς τυρφᾶς; καὶ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν ἀγνοούμενην σχεδὸν, στήσας τὴν σφόδρα τοῦ κακοῦ ρύμην βουληθεὶς, τοὺς τῆς Ἐκκλησίας λογάδες συνγαγγίνων, σύνοδον περὶ τούτους γενέσθαι κοινῇ συνεσκέψαντο²¹. Καὶ παρῆν τηνικαῖτα διπάν τὸ τῶν ἀρχιερέων πάτηρωμα καὶ αὐτὸς δὲ πατριάρχης Νικόδιμος· καὶ δὲ Νεῖλος εἰς τὸ μέσον μετὰ τῶν Ἀρμενίων Ἰστατο. Καὶ τὰ τούτου ἀνεκαλύπτοντο δόγματα. Καὶ δὲ λαμπρῷ τῇ φωνῇ ταῦτα ἐδίδασκε, καὶ ἰσχυρῶς αὐτῶν διὰ πλειόνων ἀντείχετο. Τί τὸ ἐντεῦθεν; Ἡ σύνοδος ἦνα πολλῶν ἀπαλλάξῃ ψυχὰς τῆς διεφθαρμένης αὐτοῦ διδαχῆς, αἰωνίῳ τούτον καθυπέβαλεν ἀναθέματι (85), καὶ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν κατὰ τὰς τῶν ἀγίων παραδόσεις ἐμφανέστερον ἀνεκήρυξε. Μετὰ τούτον δὲ μᾶλλον εἰπεῖν σὺν τούτῳ καὶ Βλαχερνίτης δεδημοσίευτο, ἀπεβῆ καὶ ἔκφυλα τῆς Ἐκκλησίας φρονῶν, καὶ λερωμένος ἦν. Ἐνθουσιασταῖς (86) γάρ διμιήτας καὶ τῆς τούτων λύμης μετασχῶν, πολλοὺς δὲ ἔκπατῶν, καὶ μεγάλας τῶν²² ἐν τῇ μεγαλοπόλει: οἰκίας ὑπορύτων, καὶ παραδιδοὺς τὰ τῆς ἀσεβείας δόγματα, ἐπει πολλὰ πολλάκις μεταπεμόμενος καὶ διδασκόμενος παρὰ τοῦ αὐτοχράτορος, οὐδὲ ὅλως τῆς οἰκείας κακοδοξίας ἀφίστατο, τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τούτον δὲ αὐτοχράτωρ παρέπεμψεν. Οἱ δὲ ἐπὶ πλέον τούτον ἔξετάσαντες, αὐτὸν τε αἰώνιῳ ἀναθέματι καὶ τὰ τούτου δόγματα καθυπέβαλλον. Οὕτω μὲν οὖν ὅσπερ τις ἀγαθὸς κυβερνήτης ἀυτοχράτωρ τὰς ἀλλεπαλλήλους τῶν κυμάτων ἐπιδρομὰς ὅσπερ διανηζάμενος, καὶ πολλὴν ἀποκλισάμενος δλμην τῆς οἰκουμένης, καὶ τὰ κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν εὐ διαβέμενος, ἐπ' ἀλλὰ τὰ πάλιν²³ πελάγη πολέμων καὶ θορύβων ἐπάγεται: δεῖ γάρ ἔτερον ὑψὸν ἐτέρου πρωτίστατο, καὶ θαλάσσα, φασλν, ἐπὶ θαλάσσῃ καὶ ποταμὸς κακῶν ἐπὶ ποταμῷ, ὡς μηδὲ ἀναπνεῖν ἔχει, τὸ²⁴ τοῦ λόγου, τὸν βασιλέα, μηδὲ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁹ διατάξεις. ²⁰ ἐπινεμομένων. ²¹ συνεσκέψατο. ²² τάς. ²³ Deest vox πάλιν. ²⁴ ἐν αὐτῷ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(85) *Καθυπέβαλεν διαθέματι*. Recitatur Nili Anathematismus ex Ecclesia Graeca, die Orthodoxie sacro, legiturque in Triodio.

(86) *Ἐνθουσιασταῖς*. Qui et Εὐχίται, et Βεζόμελοι, de quibus ad lib. xv.

ἴπειμύσαι τὰ βλέφαρα· καν δημεῖς σταγόνα μικράν εἰπεν διν τις εἰκότως, ἐκ τοῦ Ἀδριαντικοῦ πελάγους ἀνιμησάμεθα, ὅλγα τῶν κατ' ἔκεινο καιροῦ πεπραγμένων τῷ βασιλεῖ περαγράψαντες μᾶλλον ἢ γράψαντες. Ἀλλ' ἔκεινος ἀντέσχε πρὸς ἀπαντά κύρια τε καὶ κλύδωνας ἔως τῆς βασιλείας οὐραδρομοῦσαν ναῦν εἰς λιμένας ἀκλύτως δρμίστει. Καὶ τις; διν ἢ Δημοσθένους ἡγίν, ἢ βούζος Πολέμωνας, ἢ Ὀμηρικαὶ πᾶσαι Μοῦσαι τὰ ἔκεινω κατωρθωμένα πρὸς ἀξίαν ὑμνήσειαν; Ἐγώ δ' ἀν φαίνοντος ἀν αὐτὸς Πλάτων, οὐδὲ διν ἔμμπασα στὰ καὶ Ἀκαδημία εἰς ταῦτα συνεληλυθεῖσαι, προσῆκον τῆς ἔκεινου ψυχῆς ἐπιλογῆσφησαν· μήπω γάρ ποτε σαμένων ²⁸ τῶν χειμώνων ἔκεινων καὶ τῶν πολύπλοκων πολέμων μήδε τοῦ κλύδωνος ἀφιθρίσαντος; ²⁹ Ετερος χειμῶν οὐδενὸς τῶν εἰρημένων ἐλάττων αὐτῷ ³⁰ ἐπεγέλτεται.

ad specimen ac memoriam excerpuntur a me, summisque potius fastigii delibantur quam exsequendi omnia spe aut consilio scribuntur, si ad universum corpus rerum ab Alexio gestarum comparentur, eam sere tueri proportionem qualis esset stillæ unius ex mari Adriatico huiusq; ad totam ejus petragi vastitatem. Verum per has tempestates perque hos fluctus, divini quidem favoris aspirante aura, salvam ille ac victricem imperii navem ad prosperum portum appulit. Quo nomine quam laudem meruit, non eam vox Demosthenis, non Polémonis torrens ingenium, non Homericæ omnes Musæ pro dignitate celebaverint. Ino ne ipse quidem Plato, neque si Porticus cum Academia conspirent, philosophari quidquam non heroicis Alexii meritis minus meo iudicio queant. Sed jam ad aliūm turbinein veniendum est qui priorum nullō formidolosus vehemensque minus vixdum sedatis illis ac compositis ingruit in fortunam ac statum patris mei.

Καὶ γάρ ἄνθρωπός τις οὐ τῶν ἐπιγανῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς κάτω τύχης ἐκ τοῦ χάρακος δρμάμενος, τὸν τοῦ Διογένους υἱὸν (87) ἔκαντὸν εἶναι Ἐλεγεν, καν ἔκεινος φύσας ἀνηρέθη ὀπηνήκα τὸν μετὰ τῶν Τούρκων κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν ³¹ πόλεμον δὲ Κομηνὸς Ἰσαάκιος καὶ αντάδελφος τοῦ αὐτοκράτορος συνεκρήτησεν. Ὁπως δὲ, τῷ λεπτομερέστερον ἔθελοντι μανθάνειν ἔξεσται ἀπὸ τῶν τοῦ κλεινοῦ Κατσαρος συγγραμμάτων διενυχεῖν. Παρὰ πολλῶν μὲν οὖν ³² ἐπιστομίζουμενος ὁ τοιῦτος ἐπινένετο οὐδαμῶς. Καὶ γάρ ἡδε μὲν οὗτος ἐξ ἀνατολῆς ³³ πάντης τε καὶ σισυροφορῶν πανουργάτας δὲ ὡν καὶ τὸ ἡδος πολύτροπο; περιενέστει τὴν πόλιν, κατ' οίκους τε καὶ βυμοτοίλας περὶ ἔκαντον ὑψηλά τινα διαγέλλων, καὶ ὡς εἴη τοῦ προβεβατίλευκτος Διογένους υἱὸς Λέων ἔκεινος, δεις κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν ὑπὸ βέλους, ὡς εἰρηται, πληγεὶς ἐπετελευτήκει. Ἀναβιώσκων τοίνυν τὸν τεθνήκατο οὔτος δὲ ἀλαζών τονομά τε τὸ ἔκεινου ἔκαντῷ περιειθεῖ, καὶ φωνεῶς ἐβασιλεῖα, καὶ τοὺς κουφοτέρους ὑπῆγετο. Καὶ ἦν δρα καὶ τοῦτο τὸ δεινὸν ἐπιθήκη τῶν τοῦ βασιλέως συμφορῶν, ὡς περ τι δρῆμα ἐπιτραγιμόδυσης αὐτῷ τῆς τύχης τοῦτον τὸν κακοδαίμονα. Καὶ ὡς περ, οἵματι ³⁴,

Variae lectiones ex cod. Coislin.

²⁸ παυσαμένων. ²⁹ ἡσυχάσαντος. ³⁰ αὐτῶν. ³¹ Ἀντιόχου. ³² Desunt voces μὲν οὐν. ³³ ἀνατολῶν. ³⁴ δρα.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(87) Διογένους υἱόγ. Pseudo-Diogenis rebellio-
nen et execrationem referit etiam Zonaras. Is au-
tem Diogenis imp. filius non Leo, ut habet Anna,
sed Constantinus vocatur. Ita enim diserte Bryen-
nius, lib. i, c. p. 6, et lib. ii, cap. 29, ubi ejus ad

A tus in contumacia deprehensus ab iis est, tam **271** ipse quam ejus dogmata perpetuo sunt pariter ana-
themati subjecta. Ita imperator, ut gubernator
bonus, cebros eluctatus incursus contra ruentium
undarum, et astutus mundi vastis fluctibus emen-
sis, ecclesiasticis insuper rebus recte constitutis in
alii jam ex aliis bellorum ac tumultuum discrimina
vocatur: vir eo natus fato ut ne respirandi quidem
unquam, aut quod ait, connivendi spatium ha-
beret. Adeo illius virtutem quasi firmam navem ex-
ercebant semper alii super alios affluentes malorum
annos periculorum vorticibus minaces; vel potius
sine portu ac littore in immensum vasta sævisque
procellis infesta maria. Quæ ego uteunque rerum
Alexii Augusti professa narrationem, non utique
omnia in hunc veluti angustum operis mei alveum
corrivare sperem posse. Quin ultiro fateor hæc que
ad speciem ac memoriam excerpuntur a me, summisque potius fastigii delibantur quam exsequendi
omnia spe aut consilio scribuntur, si ad universum corpus rerum ab Alexio gestarum comparentur, eam
sere tueri proportionem qualis esset stillæ unius ex mari Adriatico huiusq; ad totam ejus petragi vastitatem. Verum per has tempestates perque hos fluctus, divini quidem favoris aspirante aura, salvam ille ac
victricem imperii navem ad prosperum portum appulit. Quo nomine quam laudem meruit, non eam
vox Demosthenis, non Polémonis torrens ingenium, non Homericæ omnes Musæ pro dignitate celebaverint. Ino ne ipse quidem Plato, neque si Porticus cum Academia conspirent, philosophari quidquam non heroicis Alexii meritis minus meo iudicio queant. Sed jam ad aliūm turbinein veniendum est qui priorum nullō formidolosus vehemensque minus vixdum sedatis illis ac compositis ingruit in fortunam ac
statum patris mei.

C Exsistit subito e fæce castrensi terre filius qui-
dam homo nihil qui se Diogenem esse affirmaret
ejus qui olim istu nomine imperaverat filium. Satis
constabat illum cuius in nomen ac personam im-
vadebat plagiarius hic nebulo, intersectum fuisse
eo prælio quod, Isacio nunc sebastocratore, tunc
Romanum exercitum ductante, commissum cum
Turcis est ad Antiochiam, de quo qui distinctius
scire volet, habet commentarios nostri Cæsaris,
quos consulat: tamen multorum factiosis studiis
et adhortationibus confirmatus circumforaneus
agyrtæ perseverabat quod semel cœperat. Et erat
vafer astutusque homuncio, cui necessitas inge-
niū acuerat. Venerat enim ab Oriente Constanti-
nopolim egens et panno-^{us}; itaque versutiam pro
re arteque habens, eam strenue in usum explicabat,
obiens vicatim urbem, domosque penetrans,
atque illuc apud credulos mirum quam excelsa de
se prædicans. Nimurum se esse ejus qui nuper im-
D peraverat Diogenis filium Leonem illum qui apud
Antiochiam sagitta ictus, ut diximus, obierat; ta-
men **272** eum hic impostor excitarat a mortuis
scilicet, certe illius usurpato nomine haud dissimilans.

mulanter imperium affectabat. Fuit hoc non leve auctarium tot illarum gravissimarum aerumnarum quibus fortuna cum imperatore Alexio quasi professas inimicitias exercens, virtutem ejus tot annis exercitam habuerat. Quanquam nunc videri possit injuriam cumulasse contumelia, lu-librioque cum damno misto, simul nocere, simul irridere voluisse, hac veluti comica fabula post tot tragedias in cœnam danda. Et enim ut in epulis intempestivis asoti solent jam satiri, solidioribus cibis absumentis, per secundas mensas levius tragemata, liba mellita, et id genus cupedias ac scitamenta deliniendæ apponere nauser: sic ubi ad satietatem insultavit imperio fortuna, tot rebellionibus virorum inclitorum ac fortium adversus imperatorem Alexium concitandis, etiam hunc quasi artolaganum ambustum inopia, et ambitione regni ridicula sumanteum, e cinere sublatum ludo quodam insolenti in fereculum extulit. Dementiam porro impudentis agyræ plane contemnente Alexio, nec quidquam contra opponere tanti ducente, hand cessabat tamen furgus e vallio per trivia et angipor:us se venditare pro vero Diogene: indignantibus tum aliis qui fraudem norant, tum maxime omnium Theodora imperatoris sorore, Diogenis ejusdem vidua reicta: quæ post compertissimam viri cædem monastica professione suscepta, religiosam vitam diligentissime colere cœperat, sibi unijDeoque vacans. Tandem excitatus imperator circumforanei pervicacia, quem frusira iterum ac tertio commonuerat, Chersonam ipsum relegavit, deditque operam ut illic in custodia haberetur. Ibi turre conclusus, de nocte surgens de que fenestra despectans, sermonem saceriptum contulit cum Comanis, commercii parandaque annonae causa illuc ventitantibus. Tandem fide utrimque data per funem, Comanis juvantibus, ad ipsos delabitur, cum iisque ad terras ipsorum delatus, ibidemque commoratus aliquandiu, tantum apud Barbaros sibi fecit fidei ut imperator ab ipsis acclamaretur. Hinc porro iudem illi sipientes humani sanguinis, et inflammata cupiditate concitati, tum explendæ ingluvie hominum carnibus, tum prædis ac spoliis ex Romana ditione patriam inopiam supplendi, expeditionem in Romanos adorabant, plausibilem se nactos occasionem rati ac prætextum, sœne hujus videlicet Augusti paternum in thronum restituendi. Arcanum istud tamen consilium habebant: frustra id quidem, imperatore quamvis abstrusa penetrante. Ergo ille quam maximas potest copias instruit armataque, cæteraque parat quæ ad resistendum Comanis putat opportuna. Valles enim angustas in limitibus quas

Variæ lectiones

²² πανστρατι²³. ²⁴ χυροῦ Νικολάου.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(88) Ὁ χαρακηνός. Supra, ἐκ τοῦ χάραχος, gregarius miles.

(9) Νικολάον. Nicolaus monachus ad patriarchalem sedem evehitur Indict. 7, an. 1000, juxta Græcos 65^o2, Christi 1084. Hinc corrigendum

οἱ τρυφῶντες μετὰ τὸν κόρον ἐπιτραγηματίζονται τῶν μελιπήτων τινὰ προσφερόμενοι, οὐτιο δῆτα καὶ τὸν Ἀρματιὸν τύχη πολλοῖς ἐπορχησμένη κακοῖς καὶ διακορῆς γεγονούτα τοῖς τοιούτοις φευδατιλεύσι τὸν βασιλέα προσέπαιζεν. Οἱ μέντοι αὐτοκράτωρ κατεφρόνει τῶν λεγομένων παντάτασιν. Ἐπει δὲ ὁ χαρακηνός (88) καν ταῖς ἀγυιαῖς, καν ταῖς ἀκυρδίοις; ἐν παντὶ καιρῷ τοιαῦτα ληρῶν οὐκ ἐπαύετο, ἡλθε ταῦτα εἰς ἀκοὺς τῆς Ἀλεξίου τοῦ χριτοῦντος ἀδελφῆς Θεοδώρας, καὶ διμεύνων τοῦ ὀντορθέντος ἐκείνου υἱοῦ τοῦ Διογένους. Ἡ δὲ τοὺς ληρους ἐκείνους μὴ φέρουσα ἤχθετο. Ἐπὶ τῇ σφραγῇ γάρ τανδρὸς τὸν μονήρη βίον τὰλασσαῖον, τὸν ἀστητικὸν ἀκριβεῖτατα μετελγυθυῖα βίον, καὶ θεῖρ μάνη προσανέχευσα. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ, ἐπει μετὰ δευτέραν καὶ τρίτην παραίνεσιν δὲ ληρος ἐκείνος οὐχ ἤτιχεν, ἐς Χερσῶνα τοῦτον ἀποστεῖλας, Εμφρουρούν εἶναι παρεκελεύσαστο. Ἐκεῖνος δὲ παραγενόμενος, νυκτὸς ἀνερχόμενος διὰ τοῦ τείχους καὶ προκύπτων, τοῖς συνήθως φοιτῶσι Κομάνοις ἐμπράτα γάριν καὶ τοῦ τὰ πρὸς χρεῖαν ἐκείνειν κομιζούσι οὐκέταις καὶ διὰ διμιήτρας, καὶ πίστεις δύος καὶ λαβῶν, διὰ καλωδίων νυκτὸς ἐστὶν δεσμῆτας, ἔχαλισθη τοῦ τείχους. Συμπαραλαβόντες δὲ τοῦτον οἱ Κομάνοι πρὸς τὴν ίδιαν ἀπῆσαν γήραν. Συνουλέζομενος δὲ τοῦτοις ἐφ' ικανὸν, ἐς τοσοῦτον συνήλασσεν, ὡς καὶ βασιλέα αὐτὸν κατονομάζειν ἤδη. Οἱ δὲ, αἰματινὸν ἀνθρώπων λαφύρας ἱμερόμενοι καὶ κρεῶν ἀνθρωπίνων ἐμφορηθῆναι καὶ λείαν πολλήν ²⁵ ἐκ τῆς ἡμεδαπῆς ἐπισυνάξαι πάτροκλον εὐρηκότες τοῦτον πρόφρασιν κατὰ τῆς Ἀρματῶν πανστρατιδῶν χωρῆσαι ἐδουλεύοντο, ὡς δῆθεν τῷ πατρῷώψ τοῦτον ἔγκαθιδρύσαι θρόνῳ. Καὶ ἀπαιωρουμένην εἰγόντες τετυηγή τὴν βουλήν. Οὐκ ἐλαθε ταῦτα τὸν αὐτοκράτορα. Ἐνθεν τοι καὶ τὰς δυνάμεις ἡς δυνατὸν ἔχωπλιζε τε καὶ πρὸς τὴν τῶν Βαρβάρων μάχην ἡτοιμάζετο τὰ γάρ τέμπη, ἀπερ κλεισύρας τὴν ίδιατις οἰδες γλῶσσα καλεῖν, ὡς ἔφαμεν, φθάσας ἡγη κατωχρώσατο. Καιροῦ δὲ παρεληυθέτος, ἐπει τὸ παρίστριον τοὺς Κομάνους μετὰ τοῦ φευδωνύμου καταλοσεῖν μεμαθήκει τοὺς τὰ πρῶτα τοῦ στρατιωτικοῦ συντάγματος φέροντας καὶ αὐτοὺς δῆ τοὺς καθ' αἷμα καὶ ἐξ ἀγχιστειας αὐτῷ προσήκοντας συναγαγών, εἰ χρή κατ' αὐτῶν ἐξέναι ἐδουλεύετο. Πάντων δὲ πρὸς τοῦτο αὐτῶν ἀπειργόντων, αὐτὸς ἐκαυτῷ πιστεύειν οὐκ εἰγένει οὐτε μὴν τοῖς οἰκείοις ηθελεν λογισμοῖς χρήσασθαι, ἀλλὰ τὸ πᾶν τῷ Θεῷ ἀναθέμενος ἐξ ἐκείνου τὴν κρίσιν ἤτείτο. Τοιγαρῦν διπάντας μετακαλεσάμενος τοῦ λεπτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ καταλόγου εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ Μεγάλην ἐκκλησίαν ἐπέρας φοιτᾷ. Καὶ αὐτοῦ δῆ τοῦ πατριάρχου Νικολάου ²⁶ (89) παρόντος (ἔγθασε γάρ

ex cod. Coislin.

mendum quod in versionem irrepit. Exstant in Bibliotheca regis Christianissimi cod. 912, monachorum quorundam extra civitatem Acuminorum Quæstiones, et ad eas responsa synodi sub Nicolao patriarcha et Alexio Comn. imp.

εἰς εὖν πατριαρχαῖς ἀναβατέρικέναι θρόνου ἐπινει. Μήσεως παριπενούστης ἐδόμητο, ἐπος 'εὐκέδη' μετὰ τὴν Εὐστρατίου τοῦ Γαρίδη παραίτησιν). Ἐν δύσι δὲ πυκτίοις (90) τὴν ἐπερώτησιν περὶ τοῦ, εἰ δεὶ ἐξεληλυθότα τοῖς Κομάνοις ἐπιθέσθαι ή μή, ἐνσηματιάμενος ^α τῷ κορυφαῖον πάντων παρεκκείεσσατο καταθέσθαι εἰς τὴν ἱερὰν τράπεζαν. Παννύχου δὲ τῆς ὑμνωδίας τελουμένης κατὰ τὸ περιόρθον εἰσεισιν δὲ τεθεικόν, καὶ ἀναλαμβάνεται τὸν χάρτην, καὶ ἔχαγαίνων καὶ λύσας ἐνώπιον πάντων ὑπανεγίνωσκε. Τὸ δὲ διάστιμον οὖν ἐκεῖθεν ὕσπερ ἐκ θελας δύμφης δὲ αὐτοκράτωρ λαβών, δῆλος ἐγεγνεῖ τῆς ἐκστρατελας· καὶ διὰ γραφῶν ἀπαντογόθεν ἀνεκαλεῖτο τὸ στράτευμα. Καλῶς τοίνυν παρασκευασάμενος, τῆς κατὰ τῶν Κομάνων δόδοι εἴχετο. Ἀπαν οὖν τὸ στράτευμα μετακάλεσάμενος καὶ καταλαβών τὴν Ἀγχίαλον, τὸν μὲν ἐδον γαμβρὸν (91) Καλεσρα Νικηφόρον τὸν Μελιτηνὸν καὶ τὸν Πλασιολόγον Γεώργιον, καὶ τὸν ἀδελφούν (92) αὐτοῦ Ἰωάννην τὸν Ταρονίτην μεταπεμψάμενος εἰς Βερόην ἐκπέμπει, ἐψ' ὧδε ἐπαγρυπνεῖν καὶ ἀσχάλεσαν αὐτῆς τε καὶ τῶν παραχειμένων αὐτῇ ποιεῖσθαι. Τούς δέ γε λοιποὺς τὸν ἐκκριτῶν, διειλὼν τὰ στρατεύματα καὶ ἡγεμόνας τούτων αὐτοὺς καταστήσας τὸν Ασβατηνὸν, τὸν Εὐφροθηνὸν Γεώργιον, καὶ Κωνσταντίνον τὸν Οὐμπερτόπουλον, εἰς φυλαχήν τῶν περὶ τὸν ζυγὸν διεκειμένων κλεισουρῶν ἐκπέπομφεν. Ἐκεῖθεν δὲ τὴν Χορταρέαν καταλαβὼν (κλεισούρα δὲ τοῦ ζυγοῦ οὐτοις πιας δονομάζομένη), τὸν δόλον περιήσει ζυγὸν, κατασκεπτήμενος εἰ πάντα τὰ πρώην παρ' αὐτοῦ ἐντεταλμένα οἱ τὴν τοῦτων οἰκονομίαν ἀναδεξάμενοι τετελέκαστιν, καὶ εἰ τι ἡμιτελές ή ἐνδέον ἐστι, καὶ τοῦτο ἐπανορθώσασθαι, ὡς μή φρεδιῶς ἔξειναι τοῖς Κομάνοις διελθεῖν. Πάντα γοῦν οἰκονομήσας, καὶ ^β οὐτως ἐκεῖθεν ὑποστρέψας, περὶ τὴν ἱερὰν καλουμένην λίμνην (93) τὸν χάρακα ἐπέξιστο, τῆς Ἀγχίαλου ἀγχοῦ διακειμένην. Νυκτὸς δὲ καταλαβόντος Πουδίλου τινὸς ἐκκρίτου τῶν Βλάχων καὶ τὴν τῶν Κομάνων διὰ τοῦ Δανισύδεως διαπεριώσαν ἀπαγγέλλαντος, δέοντας ἐκρινεῖν αὐγαζούσης τῆς ἡγεμόνας μετακαλεσάμενος τοὺς ἐκκρίτους τῶν συγγενῶν τε καὶ ἡγεμόνων βουλεύσασθαι δι τοι δεῖ ποιεῖν. Ἐπει δὲ εἰς τὴν Ἀγχίαλον πάντες παραγενέσθαι δεῖν ἔλεγον,

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^α ἐνσημανάμενος.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(90) 'Ἐρ δυσὶ πυκτίοις. Στοιχειωμαντείας, seu potius illusionis species, qua usus Alexius, quo non tam sibi, quam populis et subditis imponeret, persuaderetque justam inenundat expeditionis esse causam, et titubantes, fractiosque prioribus bellis militum animos firmare, erigeretque; quam rursum artem adhibuit bello contra Turcos, ut tradit Anna, lib. xv, p. 471. Certe ex Vita S. Aniani ab Huberto edita, cam explorandæ divinæ voluntatis rationem longe antea obtinuisse docemur. Ubi enim de ejusdem sancti in episcopum Aurelianense in electione agitur, hæc habentur: *Atque ut id ipsum divinæ electionis claresceret, cum triduanum jejunium more ecclesiastico inaixisset, brevibus et libris super altare positis, neendum loquenter parvulum efferi oræcepit, ut ipse brevia ab altari sublevaret.*

A clisuris sive claustra lingua vulgaris vocat, ut diximus, præsidii præoccupavit. Cum autem aliquanto post tempore, apia 273 expeditionibus tempestate, in adjacentes Istro regiones venisse Comanorum exercitum una cum Pseudo-Diogene didicisset imperator, præcipuos duces exercitus cognatosque ac necessarios suos omnes convocat, cum iisque deliberat, erquid in occursum Comanorum prodire cum exercitu e re foret. Negantilus omnibus, cum Augustum verecundia non sineret suam unius sequi sententiam, Deo permittendum rei arbitrium putavit. Ducibus igitur ac tribunis sacerdotibusque simul universis ad se vocatis, cum iis vespere ad Magnam Dei ecclesiam se confert, patriarcha ipso presente Nicolao (nam is patriarchicum jam thronum ascenderat, inductione septima anni sexies millesimi sexcentesimi nonagesimi secundi, post Eustratii Garidæ abdicationem). Ibi descriptam in duabus tabulis interrogationem, prodeundum obviam Comanis, an domi manendum esset? omnium coryphæo tradit supra sacram mensam depouendam; inde tota nocte per religiosam hymnodiam traducta, diluculo accedens qui depouerat chartam recipit, delatamque ac resignata coram omnibus legit. Quod recitatum est non aliter quam divino editum oraculo imperator accipiens se totum expeditioni quam Deus suadebat apparandæ dedit. Litteris igitur quoquoversum datis copias undique contrabit; paratisque satis omnibus ipse Anchialum procedit, Cæsare Nicephoro Melisso et Palæologo Georgio, nec non ejus sororis filio Joanne Taronita Beroen dimissis, ut præsidio essent tum illi urbi, tum circumpositis regionibus. Ex cæteris vero ducibus tres item delegit, Dabatenum, Euphorbenum Georgium, et Constantinum Umpertopulum, quos traditis unicuique idoneis copiis ad custodiam mitteret angustarum faucium quæ circa Jugum præbere aditum hostibus possent. Una ex iis clisuris, sive angustis vallibus, Chortarea dicitur ad quam ipse processit imperator, indeque universum obiens lustravit Jugum, sedulo explorans, an quos ad excubias occulorum ejusmodi meatuum modo miserat, demandata custodia

Tunc Christi operante virtute, cum puer manum subiecisset altari, mox ut breve tetigit, vox inconsueta novella verba prodiit, tetesque populo proclamarat: « Anianus, Anianus, Anianus istius civitatis a Deo pontifex est institutus. » Vide Notas ad Cin-namii p. 422.

(91) *Ιδιον γαμβρόν.* Sororis maritum, ut supra p. 71.

(92) *Ἀδελφιδούν.* Joannem Taronitam, filium Michaelis Taronitæ, qui cum Humbertopulo rebellasserat, quicque Alexii sororem uxorem duxerat. Atque ex hoc loco Michaelem et Humbertopulum, qui ob conjurationem istam in exsiliū acti fuerant, revocatos conciuge est. Vide p. 364.

(93) *Ιερὰ λίμνη.* Juxta Anchialum: illa forte de qua Plinius, lib. iv, cap. 11, hodie Stagnara.

vigilanter fungerentur; *operaque* omnia quæ ad id præscripserat perfecta jam essent, iis quæ compre-
risset nondum absoluta, manum ipse *supremam* impositurus, aut male instituta correcturus. Hæc enim si ut oportebat se haberent, perdifficile fui-
rum Comanis erat illac penetrare. Omnibus e senti-
entia dispositis revertens inde ad Sacram, quæ di-
citur, paludem vallum sigit, prope Anchialum. Eo ad imperatorem de nocte venit Pudilus quidam e principiis **274** Blachorum, nuntians trajectum a Comanis esse Danubium. Quare primo mane pro-
scribus aulæ atque exercitus vocatis, quid opus esset facto consultabat. Censuere omnes occupandum Anchialum. Paruit imperator. Sed antequam eo pergeret, Cantacuzenum et Taticum ad Therma, quæ vocantur, misit cum quibusdam ex auxiliariis gentibus Scaliario, Elcane, et aliis quibusdam exiliis, ut excubarent ibi ad custodiā partium illarum. Ubi vero imperator comperit impetum Comanorum ad Adrianopolim incubuisse, proceres ad se urbis ejus universos evocat, in quibus longe omnium principes habebantur Catacalo Tarchaniota et Nicophorus Bryenii filius, olim imperio functi, ipse ob arreptam non feliciter tyrannidem multatus oculis. His ad se Augustus accersitis civitatis suæ custodiā enīe commendabat, admonens præterea ut Comanis ad Adrianopoleos conspectum promotis, non ignave illi quidem et frigide repugnarent, verum ne nimio se efferri ardore sinerent, sed telis ac sagittis eminus plerumque tutæ e muris jacula-
tione fatigarent Barbaros, portis urbis sere clausis. Atque his mandatis si exacte obsequerentur, multa ipsis beneficia pollicebatur. Sic bene animalis Bryenium et alios imperator Adrianopolim remisit. Idem porro Catacaloni Euphorbēo Constantino per litteras mandavit ut assumpto secum Monasteria (vir hic erat misti generis ex Græcis et Barbaris longo militiæ usu magnam peritiam rei bellicæ adeptus) et Michaelē Anemā cum cohortibus amborum, simul penetratas a Comanis clisuras didicisset, vestigia ipsorum sublegere pergeret, subi-
tisque ex tuto impressionibus agmen extreum subinde carperet. Cæterum Comani ducibus usi flexus explicando facile jugum transgressi, ubi priūum accesserunt prope Goloen statim ejus urbis incolæ præfectio præsidii ipsorum vineto et Comanis tradito, libentes et læsi cum faustis eos acclama-
tionibus excepérunt. At Catacalo Constantinus præsentem animo memoriam mandatorum imperatoris habens, Comanis pone assectandis in quosdam ipsorum incurrit e prædatione revertentes, in quos fortiter invectus ad centum ex iis vivos captos ad imperatorem ducit, adeo delectatim strenuitate viri ut statim eum nobilissimi dignitate ornaverit.

Interim adjacentium incolæ urbium, puta Diam- **D** Katakochontas δὲ τὴν Γολόνην τοὺς Κομάνους θεα-
polis et finitimarum, perculti nuntio occupatae a στέμενοι οἱ τῶν παρακειμένων πόλεων ἔποικοι Διαμ-

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁹⁴ Σκαλιάρη. ⁹⁵ ἐκεπηνί. ⁹⁶ τῶν. ⁹⁷ Ταρχανειώτης. ⁹⁸ τοῦτον.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(94) Θερμά. Θράκιον πόλισμα. Suidæ. Vide Not. ad Villhard, n. 235.

(95) Ταρχανειώτης. Tarchaniotarum familiam ex Macedonia oriundam auctor est Scylitzes. Ex ea viri aliquot dignitatibus illustres recensentur, Ba-

Α πιραχῆμα τὸν μὲν Κανταχοῦγην καὶ τὸν Τατίκιον εἰς τὰ καλούμενα Θερμὰ (94) ἐξαπέστειλε μετὸν καὶ τινῶν ἔθν. κών., τοῦ τε Σκαλιάρου ⁹⁵ τοῦ Ἐλχάν καὶ ἔτέρων τῶν ἐκκρίτων ἐφ' ὧ τὴν φυλακὴν τῶν ἔκεισε ⁹⁶ ποιεῖσθαι μερῶν· αὐτὸς δὲ ἀπέρχεται εἰς Ἀγχίαλον. Ἐπει δὲ πρὸς Ἀδριανούπολιν τὸ δρυμῆμα τοῦ ⁹⁷ Κομάνων μεμαθῆκει, μεταπεμψάμενος τοὺς ἐκκρίτους τῶν Ἀδριανούπολιτῶν διπάντας, ὡν ὑπερέχοντες δ τε Κατακαλῶν δ Τραχανειώτης ⁹⁸ (95) λεγόμενος, καὶ Νικηφόρος δ νιδς τοῦ πάλαι τυραννίσαντος Βρυεννοῦ, καὶ αὐτὸς τυραννήσας καὶ τῶν ὄφαλμῶν στεργθείς· τούτοις πολλὰ τὴν τοῦ κάστρου φυλακὴν ἐνετελλατο ποιεῖσθαι καὶ τῶν Κομάνων καταλαβόντων μή μετὰ μικροψυχίας τὸν μετ' αὐτῶν συναίρειν πόλεμον, ἀλλὰ μετὰ σκοποῦ καὶ ἐκ διαστήματος τὰς κατ' ἔκεινων βολὰς ποιεῖσθαι, τὰ δὲ πλεῖστα κεχεισμένας τὰς πύλας ἔχειν, πολλὰς ὑποσχόμενος; εὐεργεσίας εἰ τὰ προστεταχμένα τηρήσαιεν. Ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τὸν Βρυεννοῦ καὶ τοὺς ἄλλους δ αὐτοκράτιωρ πιρεγγυησάμενος οὖν μετὰ χρηστῶν τῶν ἐπίδων πρὸς Ἀδριανούπολιν ἐκπέπομψε. Τῷ δέ γε Κατακαλῷ τῷ Ἐφορθῆνῳ Κινυστατίνῳ διὰ γραμμάτων προσέταττεν ἀναλαβέσθ. Ι τὸν καλούμενον Μοναστρᾶν (μιξοδάρβαρος δὲ οὖντος ἀνήρ πολλὴν τὴν περὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐμπειρίαν κεκτημένος) καὶ Μιχαὴλ τὸν Ἀνεμᾶν μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς τεταγμένων στρατιωτῶν. Καὶ ἐπάν τοὺς Κομάνους τὰς κλεισούρας διελθόντας μάθοιεν, παρέπειθαι διπισθεν αὐτῶν καὶ ἀξυμφανῶς αὐτῶν **C** ἀποπειρᾶσθαι. Τῶν γοῦν Κομάνων διὰ Βλάχων τίς τῶν Κλεισουρῶν ἀτραποὺς μεμαθηκότων καὶ οὖτα τὸν ζυγὸν ῥᾶσίως διεληλυθότων, ἀμα τῷ τῇ Γολόῃ προσπελάσαι, εὐθὺς οἱ ἔποικοι ταῦτης δεσμήσαντες τὸν τὴν φυλακὴν τοῦ κάστρου πεπιστευμένον παρεδεδώκασι τοῖς Κομάνοις. Αὐτοὶ δὲ εὐφημήσαντες δισμενοὶ τούτους ⁹⁹ ὑπεδέξαντο. Οὐ δὲ Κατακαλῶν Κινυστατίνος ἐναύλους τὰς τοῦ βασιλέως ὑποθημοσύνας ἔχων, Κομάνους ἐντυχών εἰς προνομήν οἱ εὐεργομένους καὶ πρωσταλῶν θαρσελέως, ζωγρίαν εὐθὺς ἐκ τούτων ἀγει εἰς ἔκατὸν ποσούμενος. Τοῦτον δ βασιλεὺς ὑποδεξάμενος εὐθὺς τῷ τοῦ νωδελλιστήμου τιμῇ ἀξιώματι.

Blachis ad angustiorum perplexorumque callium flexus explicando facile jugum transgressi, ubi priūum accesserunt prope Goloen statim ejus urbis incolæ præfectio præsidii ipsorum vineto et Comanis tradito, libentes et læsi cum faustis eos acclama-
tionibus excepérunt. At Catacalo Constantinus præsentem animo memoriam mandatorum imperatoris habens, Comanis pone assectandis in quosdam ipsorum incurrit e prædatione revertentes, in

silius sub Isaacio Comneno apud eundem Scyl. Josephus Magister sub Komano Diogene apud Zonaram et Scylit. et aliquot alii apud Aerop. Cant. enen. Codinum, Ducam, etc. Vide Stemma Palæolog. in *Familias nostris Byzant.*

πλεων; τε καὶ τῶν λοιπῶν, προσελκυθότες; ⁴⁰ οὐτέδην ⁴¹ δισμενοι: ὑπεδέχοντο καὶ παρεδίδουν τὰς πόλεις, ἐπευφήμουν τε τὸν φευδώνυμον Διογένην. Ὅς μετὰ τὸ πάντων ἐγκρατῆς γενέσθαι ἀναλαβόμενος ἀπαν τὸ Κομανικὸν στράτευμα, καταλαμβάνει τὴν Ἀγχιαλὸν ἀποπειρᾶσθαι τάχα βουλόμενος τῶν ταύτης τειχῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐντὸς ὅν καὶ πολιῆτης ἐμπειρίαν περὶ τὰ στρατιωτικὰ ἔκ νηπίου ⁴² κεκτημένος, ἐπει τὴν τοῦ τόπου θέσιν διέγνω τοὺς μὲν Κομάνους ἀπειρουσαν τῆς ὁρμῆς, ὀχύρωμα δὲ τοῦ τειχοῦς οὔταν, διελών τὰς δυνάμεις καὶ τὰς πύλας ἀναπετάσας τοῦ κάστρου ἔξαθεν τούτου συνησπικότας ἵλαδὸν κατέστησεν. Περὶ δὲ τὸ ἄκρον τῆς Κομανικῆς παρατάξεως ἐγκεκραγότος μέρους τῆς Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος, ἐτρέψαντο μέχρις αὐτῆς θαλάσσης διώξαντες. Τοῦτο δὲ αὐτοκράτωρ θεατάμενος καὶ πρὸς τοσαῦτα πλήθη μὴ ἔχαρκούσας ἔχων δυνάμεις, μήτε ἀντικαταστῆναι δυνάμενος, ἐκέλευσε τοῦ λοιποῦ συνησπικότας ἀπαντας ἵστασθαι, καὶ μηδένα προθέειν τῆς παρατάξεως. Οἱ δὲ Κομάνοι παραταξάμενοι ἵσταντο καὶ αὐτοὶ προμετώπιοι ⁴³ τῆς Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος, μὴ προσδάλλοντες δὲ δῆμος μηδὲ αὐτοὶ. Τοῦτο δὲ ἐτελείτο ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις ἐκ πρωτας μέχρις ἐσπέρας τῆς τε τοῦ τόπου θέσεως ἀπειργούσης τούτου; ⁴⁴ ἐθέλοντας μάχεσθαι καὶ τοῦ μηδένα τῆς Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος προεκτρέχειν κατ' αὐτῶν. Τὸ δὲ κάστρον ἡ Ἀγχιαλος τοιαύτης ἔτυχε θέσεως. Δεξιόθεν μὲν τὴν ποντηράν εἶχε θάλασσαν, ἐξ εὐωνύμων δὲ τραχύν τινα τόπον καὶ δύσβατον καὶ ὑπάμπειον, καὶ τοῖς ἵπποτας ενδον τὸν δρόμον μὴ παρέχοντα. Τὶ δὲ ἐπὶ τούτοις; Τὴν τοῦ βασιλέως θεασάμενον ⁴⁵ καρτερίαν οἱ Βάρδαροι καὶ τὰ βεδουλευμένα ἀπληπικότες, ἐφ' ἐτέραν ἀτραπὸν τὴν πρὸς Ἀδριανούπολιν ἐτράποντο ἐξαπατῶντο; αὐτοὺς τοῦ φευδώνυμου καὶ λέγοντος, ὡς Ὁπηνίκα με τὴν Ἀδριανούπολιν δὲ Νικηφόρος Βρυέννιος καταλαβόντα ἀκούσῃ, ἀνοιξας τὰς πύλας μετὰ περιχαρίας ⁴⁶ ὑποδέξεται, χρήματά τε παρέξει καὶ παντοίας φιλοφροσύνης ἀξιώσει· καὶ γάρ μὴ ἐκ φύσεως, ἀλλὰ γε ἐκ προαιρέσεως τὴν πρὸς τὸν ἐμὸν πατέρα ἀδελφικὴν ἔσχε διάθεσιν. Ἐπὸν δὲ τὸ κάστρον ἡμῖν παραδοθῆ, οὕτως τῆς ἐπὶ τὰ ἐμπροσθεν καὶ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν φερούσης ἀψήμεθι. Θεῖον δὲ τὸν Βρυέννιον ὡνδράζε, παράκονσμά τι ἔχων ἀληθοῦς ὑποθέσεως. Καὶ γάρ διάλαβε βεβασίλευκὸν Ῥωμανὸς δὲ Διογένης ἀνδρα τοιούτον τὸν Βρυέννιον γινώσκων, φρονήσει τε ὑπερέχοντα πάντων τῶν τότε, εὐθῆ τε τὴν γνώμην καὶ ἐπαληθεύοντα ὡς ἐπίπαν ἐν λόγοις καὶ πράξεις τούτον ἀχριθῶς ἐπιστάμενος, ἀδελφὸν εἰποτησθαί (96) ἡσουλήθη. Καὶ δὴ καὶ τὸ ἔργον τετέλεστο ἀμφοὶ τούτου συνδέξαντος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀληθῆ καὶ παρὰ πάντων οὕτω γινώσκεται. Ὁ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁰ προσεληλυθότες. ⁴¹ αὐτούς. ⁴² υἱόθεν. ⁴³ προμετώπιον. ⁴⁴ τούς τ'. ⁴⁵ θεασάμενοι. ⁴⁶ περιχρεῖας.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(96) Ἀδελφὸν εἰσποιήσασθαι. De adoptionibus in fratre disservimus ad Joinvillam, Disser-
lat. XXI.

stum, cuius iste nebulo se prolem mentiebatur, admiratione captum virtutum Bryenii, quem nec parvis nec dubiis experimentis comparerat longe omnium prudentia atque ingenio **276** pæstantissimum, recto sinceroque animo virum, veracem in sermone, in omni vita: usu atque officio candidum siveque ac simulationis expertem, affectasse sibi adjungere necessitudine quam aretissima, et ipsius hand ægre accedente consensu contractam inter ipsos mutuam quandam germanitatis adoptionem: cuius jure planus iste Romanum Diogenem, si placet superis, agnoscebat patrum, et ea si: uia incumbebat in consilium Adrianopolis petendæ. Sunt Barbari omnes levis instabilisque mentis, indeque ad quasvis suasionum vices naturali quadam proprietate mobilitatis expositi. Magnificis itaque Pseudo-Diogenis sermonibus hand ægre impulsi Comani proficiscuntur Adrianopolim, et extra civitatem castia locant. Pugnatum ibi est continuis diebus octo supra quadraginta. Juventus enim ci-
vitatis ejus egregie pugnax nullum diem abire patiebatur, quoad illic substitere Comani, qui erumperet, pugnamque cum iis consereret. At in partes, ad colloquium consensit. Proferensque caput e mœnium turre, ubi vocem in postoris audiuit, fassus quidem est se fraternalm cum Augusto Diogene dum viveret affinitatem coluisse, filium quoque ejus preclare sibi et notum et charum quoad supersuit exstisset; nam is quia apud Antiochiam interfactus sit, nullum esse dubium. Improbè igitur atque impudenter agere eum qui se alloqueretur, manifestum invasorem alieni nominis. Cum his confusum explosumque personalium timor amandavit.

Cum vero in tam longum tempus oppugnatione procedente arctiora apud obsessos omnia fierent, scriptis ii ad imperatorem litteris auxilia petere coacti sunt. Is exemplo mandat Constantino Eu-phorbeno ut selecto sibi ex copiis comitum qui sub ipso erant idoneo numero fortium militum noctu Adrianopolim ingredetur per eam partem quæ Calathodorum dicitur. Paruit Catacalo; viamque confestim ingressus quæ dueit Orestiadem festinabat spe optima fallendi Comanos, et iis non advertentibus in urbeni ab illis obsessam, a parte minus custodita, penetrandi. Verum fortuna cœptio defuit. Nam odorati consilium ejus magno tum numero circumequitantes Barbari, totis in eum habenis innecti, recedere coactum etiam acriter insecuri sunt. Quo tempore ducis ejusdem Constantini Catacalonis filius Nicephorus qui postea sororem meam natu minorem Mariam Porphyrogenitam in matrimonio habuit, bastam longam ansato brachio protendens subito conversus est, et primum instantium ipsis Seytharum in adverso fodiens pectore humi mortuum affixit. Erat enim vero is juvenis ad omnes militaris officii partes ac functio-nes **277** varias decore ac strenue obeundas a

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁷ Deest vox τηνικαῦτα. ⁴⁸ Deest vox αὐτούς. ⁴⁹ Ρωμαῖον μὲν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(97) Κομῆτων. **349** Gallorum forte, qui Alexio eo ævo merebant.

(98) Νορμαρρόθερ. Est hæc, non Normanno-rum modo, sed etiam omnium Gallorum laus præ-

A δέ γε φευδώνυμος τοσοῦτον ἀπηναῖσχύντεσν, ὡς καὶ θεῖον ἐπ' ἀληθείας τοῦτον κατονομάζειν. Οὐτω μὲν οὖν τὰ τοῦ φευδωνύμου τεχνάτατα. Οἱ δὲ Κομάνοι ὡς Βάρβαροι τὸ κούφον καὶ εὐχετάλητον φυτεύν τι παραχολούθημι κεκτημένοι πείθονται τοῖς αὐτοῦ λόγοις, καὶ καταλαμβάνοντες τὴν Ἀδριανούπολιν ἔξυθεν τῆς πόλεως ταύτης ηὔσισαντο, ἐπὶ τεσσαράκοντα καὶ δικτὺ ἡμέρας καθεκάστην πολέμιων συγκριτουμένων. Καὶ γάρ οἱ νεώτεροι καὶ πρὸς πόλεμον σφαδάζοντες καθ' ἡμέραν ἔξερχομενοι, πολέμους συχνοὺς μετὰ τῶν Βαρβάρων συνεκρήτουν. Νικηφόρος δὲ Βρυννίος ἐπεὶ κάτωθεν παρὰ τοῦ φευδωνύμου ἔζητετο, πυργίθεν προκύψει, οὐσα γε ἀπὸ τῆς φωνῆς τοῦ ἀνδρὸς τεκμαριόμενος. Ελεγε μήτε οὐδὲν αὐτὸν ἐπιγινώσκειν Ὁρωμανοῦ τοῦ Διογένους, τοῦ ἐκ πρωταρέσεως ἀδελφοῦ αὐτοῦ χρηματίσαντος ὡς εἰρηται ὅποια φιλεῖ πολλάκις γίνεσθαι, καὶ δι τοῦ ἀληθείας οὐδὲν εἰς Ἀντιόχειαν ἀνηρέθη. Ταῦτα εἰπὼν μετ' αἰσχύνης τὸν ὑποκριτὴν ἀπεπέμψατο.

B Επεὶ δὲ οἱ ἐντὸς παρεκτεινομένου τοῦ καιροῦ ἐστενοῦντο ἡδη, διὰ γραφῆς ἡτῆσαντο βοήθειαν παρὰ τοῦ αὐτοχράτορος. Ὁ δὲ παρευθὺν παρακελεύεται Κωνσταντίνῳ τῷ Εὐφορηνῷ ἀποχρῶσαν ἀποδιελθοῖσι δύναμιν τῶν ὑπ' αὐτὸν κομήτων (97), καὶ δι τοῦ νυκτὸς μετ' αὐτῶν εἰς Ἀδριανούπολιν διὰ τοῦ μέρους τῶν Καλαθάδων εἰσελθεῖν. Καὶ δὲ Κατακαλὸν παραχρῆμα τῆς πρὸς τὴν Ὁρειτεῖδα φρούριος εἶχετο, μετ' ἀγαθῶν τῶν ἐλπίδων λήσεσθαι τοὺς Κομάνους οἰδέμενος. Ἀλλὰ διημάρτανε τοῦ σκοποῦ. Αἰσθόμενοι γάρ τούτου πολλαπλάσιοι τηνικαῦτα⁴⁷ ἔξιππασάμενοι καὶ προσβαλόντες, ἀπώσαντό τε εἰς τούπιδα καὶ δέέως ἐδιωχον. Οπηνίκα καὶ ὁ τούτου οὐδὲς Νικηφόρος καὶ ἐμδὲ εἰς οὔτερον γρηματίσας γαμβρὸς ἐπὶ τῷ μετ' ἐμὲ ἀδελφῷ τῇ Πορφυρογενῆτῳ Μαρίᾳ, δόρυ μακρὸν ἐναγκαλισάμενος καὶ συναντήσας ἔξι ὑποστροφῆς τὸν διώκοντα αὐτοὺς⁴⁸ Σκύθην, πλήγτεις κατὰ τὸ πτέρων, δ' εὐθὺς νεκρὸς ἐκείτο. Οἶδε γάρ ἐπ' ἀληθείᾳ δόρυ κραδίνειν καὶ ἀσπίδα περιφράττεσθαι. Καὶ ἵππαζόμενον ἐν τις αὐτὸν θεάσατο, οὐ Ρωμαῖον⁴⁹ εἶχασεν εἶναι, ἀλλὰ Νορμανόθεν (98) ἦνεν. Θαῦμα γάρ ἦν ὁ νεανίσκος ἐκείνος ἔξιππαζόμενος, καὶ διτως φιλοτίμημις φύ-

cipta, quod equitandi peritia, et equitatus robore ceteris nationibus præcellerent. Anna, lib. x, pag. 140: Καὶ γάρ Κελτὸς ἀνήρ πᾶς ἐποχούμενος μὲν ἀνύποτος τὴν δρυμὴν καὶ τὴν θεῖαν ἐστίν.

ceως, τὴν παρὰ Θεοῦ εὐσέβειαν πολὺς, τὰ πρὸς ἄνθρωπούς ἣν καὶ μειλιχιος. Οὕτω τεσσαράκοντα πρὸς τὰς ὅκτω διῆλθον τῷ μέρᾳ, καὶ παρακλευ-
σαμένου Νικηφόρου Βρυενίου (ἐν ἐκείνῳ γάρ τὸ πᾶσα ἔξουσία τῆς Ἀδριανούπολεως ἦν), τὰς πύλας ἀνήρον ἀναπετάσαντες ἐξῆλθον κατὰ τῶν Κομάνων γενναιοῖς στρατιῶται, καὶ πολέμου χαρτερῶς συ-
μπαγέντως πίπουσι μὲν ἵκανοι τῶν Ρωμαίων γεν-
ναῖς ἀγωνιζόμενοι καὶ τῆς ἐκυτῶν ζωῆς ἀφειδή-
σαντες, πλείους δὲ κτείνουσιν. Ὁπτείκα καὶ ὁ Μιριανὸς ὁ Μαυροκατακαλὸν τοῦ Τογορτᾶ²⁰ κατα-
στοχασμένος, ἡγεμῶν δὲ οὗτος ὑπερέχων τῆς τῶν Κομάνων στρατιᾶς, δύρι μαχρὸν ἐναγκαλισάμενος²¹ δλας τε τῷ ἐπιπο δοὺς τὰς ἤνιας, εὐθὺν κατ' αὐτοῦ ἤλαυνε, καὶ μικροῦ ἄν τοῦτον ἀνεῖλεν, εἰ μὴ προ-
φθάσαντες οἱ περὶ αὐτὸν τυχόντες Κομάνοι τοῦτον ἐξείλιντο μικροῦ καὶ τὸν Μιριανὸν ἀποκτείναντες. Οὔτος δὲ ὁ Μιριανὸς, κανὸν νέος; τὴν ἤλικαν ἦν καὶ ἐς μείρακας ἄρτι περαγγέλλων, ἀλλὰ πολλάκις τῶν τῆς Ὀρεστιάδος πυλῶν ἐξερχόμενος, μετὰ τῶν Κομάνων ἐράχετο, καὶ τοσαυτάκις πλήττων τῇ καὶ κτείνων, νικητῆς ἀνθυπέστερον· ἦν γάρ ὡς ἀιγα-
νῶς μαχητῆς γενναιότατος, καθάπερ τιγὰ κλῆρον πατερῶν τὴν ἀνδρίαν κληρωτάμενος ἐκ γενναιοτά-
των ἀνδρῶν γενναιότερος παῖς γεννηθείς. Ἐξ ὑπο-
γείου δὲ τοῦ θυνάτου βυσθεὶς, ἀναζέσας τῷ θυμῷ καὶ τὸν Ψευδοίσιγένους ἐχώρησε, πέραθεν περά-
τὸν κείνοις τοῦ ποταμοῦ καὶ αὐτοῦ Ισταμένου, ὅπου ὁ Μιριανὸς μετὰ τῶν Βαρθάρων ἐράχετο, καὶ θεα-
σάμενος ἐρυθροφορῦντα καὶ βασιλικῶς ἐσταλμένον καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν σκεδιασθέντας, ἀνατείνας τηνι-
καῦτα τὴν μάστιγα ἔπαιε τοῦτον κατὰ κεφαλῆς ἀφειδῶς²² φεύγωνυμον ἀποκαλῶν βασιλέα.

perī εἰ quod dīstīnāverat facinoris adhuc aestuans, conīmodum Pseudo-Diogenēm aspexit in ripa flu-
minis opposita ei loco ubi cum Comanis non prospere pugnaverat paulo ante Marianus ipse. In
eum purpura indutum regieque ornatum, ceterum dilapsis in pugna tumultu circum comitibus, de-
sertum, impetum Maurocatacalo faciens, flagelli verbere caput tyranni petiit, clementitum ipsum et
p'agiarium appellans principem.

Οὐ δὲ βασιλεὺς τὴν περὶ τὴν Ἀδριανούπολιν χαρ-
τερίαν τῶν Κομάνων μανθάνων καὶ τοὺς συγνούς
ἐκεῖνος πολέμους, δέοντος ἔκρινε καὶ αὐτὸς ἐξ Ἀγχιάλου κεῖθι παραγενέσθαι. Μεταπεμψάμενος οὖν τοὺς ἐκ-
κρίτους τῶν ἡγεμόνων καὶ προέχοντας τοῦ λαοῦ,
ἐκβιλεύετο τῇ ἀν ποιήσειν. Εἰσελθὼν δέ τις ἀνήρ Ἀλακασεὺς, ὄνομαζόμενος ἔφη· Οὐ δύος πατέρων
συνίθης πάλιν τῷ τοῦ ψευδωνύμου πατέρῳ ἔτυ-
χεν ὁ. Ἐγωρε τοίνυν ἀπελθὼν καὶ εἰς ἐν τῷ πολιχνιώτερον εἰσαγαγὼν αὐτὸν, κατάσχω. Ἐξητεῖσο
γοὺς τὴν καῦτα ὁ τρόπος τῇ: τοῦ τοιούτου ἔργου μεταχειρίσεως. Οὐ δέ, τὸν ἐπὶ Κύρου Ζύπυρον μι-
μηδέμενος, τὸν ἐκείνου τρόπον ὑπέθετο πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Αἰκίσασθαι γάρ ἐκυτῶν ἀπηγγεί-
λατο²³, καὶ τὸν πώγωνα καὶ τὰς τρίχας ἀποκερεῖν,
καὶ εἰς ἐκείνον φυτῆσαι, ὡς δῆθεν ταῦτα παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος πεπονθός. Ταῦτ' οὐκ εἶπε²⁴ μὲν, οὐκ
εἰργασατο δέ, οὐδὲ²⁵ ἐπηγγείλατο μὲν, εἰς ἔργον δέ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²⁰ Τογορτοῦ. ²¹ κατατείσας. ²² Deest vox ἀειδῶς. ²³ ἐπηγγείλατο. ²⁴ εἶπε. ²⁵ καὶ.

imploraturumque ipsum vindicem earum contumeliarum quas causa ipsius scilicet ab imperatore passus esset. Hæc ille neutiquam vane ostentans dixit, more illorum qui verbis magnifici, rebus cauti, plura minantur quam præstare cogitent. Hic autem simul animadvertis probari consilium imperatori, nulla uora seipsum in facie lacerat, cæterisque corpore vibicibus et plagis cruentato ad Pseudo-Diogenem fugit, eique cum alia commemoravit multa ad propositum facientia, tum in primis veterem inter ipsos amicitiam: *Cujus causa cum auctoritate a'que indigne, ut vides (inquietabat), ab eo qui tibi debitum imperium detinet Alexio tractarer, explicui me tandem, et fugam expedivi ad majestatem tuam, magnopere nitens ea fiducia quam nota familiaritas patrum inter se nostrorum et tuae bonitatis isti quo obtines fastigio congruentis, merito suggestit.* Ita ille suo quemque hamo piscari doctus, amictiosum nebulonem regni et majestatis appellationibus illudens denerebatur. Nec caruit successuceptum id, quod deinceps pergam exsequi. Etenim cum abeuntem Alacaseum litteris instraxisset imperator ad præfectum arcis cuiusdam, Putzæ nominatae, in hunc modum scriptis: *Quidquid tibi qui has litteras reddet dixerit, id tanquam a me imperatam sine mora fac (erat porro ideo delecta talis arx, quod loco commido ab Alrianopoli moventibus occursens ad destinatas insidias idonea visa est) cum his ille adortus Pseudo-Diogenem, plagiisque ac vibicibus ostensis, carcere quin etiam ac ferreis vinculis que ipsius occasione tolerasset ob invidiam amicitiae paternæ, querule ac dolenter deploratis, facile persuasit eam sibi ad ipsum dominum videlicet ac liberatorem suum causam exstisisse fugiendi. Exceptit supplicem larvatus princeps benevolentissime, ab eoque petiit quid sibi auctor esset ut facaret. Tum Alacaseus: *Viles, inquit, arcem illam, et illi subjectam latam plenitatem ex qua commeatus in quammulos roles dies toti vestro equitatu possit suppeterere. In ea te arce locum tibi sumere aio debere, Comanosque tuos circum ad prædam spargere: comportataque, quantum satis sit, annona, deinde recta imperii caput Constantinopolim petere. Id si tu facere in animum induxeris, recipio me arcem istam sine certamine tibi traditum. Est ejus custos mihi olim notus, totusque addictus. Visam hominem, et negotium momento conficiam. Quidni talia probare.* Pseudo-Diogenes? Ergo Alacaseus noctu epistolam sagittæ illigatam in arcem coniicit, qua præfectus lecta, paratum se præbuit ad dedendum castrum. Præximo 279 diluculo, accedit ad portas oppidi Alacaseus præfecto præsidii collocuturus. Constituerat autem prius Diogeni signum, quo a se edito, confessim is cum lecta suorum manu subiret oppi-*

Variæ lectiones ex cod. Coisl:in.

⁶⁶ Deest vocula τις. ⁶⁷ Deest vox πάλαι. ⁶⁸ δηγήσωμαι. ⁶⁹ Desunt vores καθάπερ εἴπομεν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(99) Πούτζης. Castrum in Adrianopolitano tractu, quod Pentace vocat Villharduinus, n. 186.

Α τὴν ἐπαγγελίαν οὐκ ἤγαγεν. 'Αλλ' ἔμα τε δι βασιλεὺς ἐπήνει τὴν συμβουλὴν καὶ δι 'Αλακασεὺς ἐν χρῷ τε ⁷⁰ κουρίας ἐγένετο καὶ τὰς σάρκας κατήξατο, καὶ πρὸς τὸν ἐπίπλαστον Διογένην ἐκείνον ἐφοίτησε· καὶ τὰ τε ἀλλα καὶ τὴν παλαιὰν ὑπέμνησε φιλίαν, καὶ ὡς Πολλὰ δεινὰ παρὰ τὸν αὐτοκράτορος πεπονῶς 'Αλεξίου ἦκα πρὸς σὲ θαρρήσας, ἔλεγεν, ἐπὶ τῇ πάλαι ⁷¹ τὸν μοῦ πατέρας πρὸς τὴν σὴν βασιλείαν γνησιότητι ἐφ' ϕ συντράποσθαι σοι πρὸς τὸ προκείμενον. 'Ἐγρῆτο γάρ καὶ τοιούτοις; δύναμιν κολακευτικοῖς ἵνα πλέον ἐφελκύστηται, καὶ ἵνα πλατύτερον τὰ κατ' αὐτὸν δηγήσωμαι ⁷², λαβὼν τὸ ἐνδέσμον παρὸ τὸν αὐτοκράτορος 'Αλεξίου καὶ γραφὲς ὡς εὐτέλειας παραδηλούσας πρὸς τὴν φυλακὴν πολιχνίου τινὸς Πούτζης (99) ὠνομασμένου πεπιστευμένον, ὡς "Οπερ ἀρ δ παρών σοι υπόθηται, ποιησορ εδιστάκτως υπακούσας αὐτούν· ἐκεῖς γάρ δι βασιλεὺς καλῶς ἐστοχάσατο τοὺς Κομάνους καταλαβεῖν ἀπὸ 'Αδριανουπόλεως ἀπάραντας. Τούτων οὐτως οἰκονομηθέντων, προστηξάμενος δι 'Αλακασεὺς, καθάπερ εἴπομεν ⁷³, τὴν ἐν χρῷ κουρίαν, πρόστις τῷ φευδωνύμῳ λέγων· Διὰ σὲ πολλὰ δεινὰ πέπονθα, διὰ σὲ ὑδρίσθην καὶ σιδηρόδετος γέγονυ, διὰ σὲ καθείρθην ἐπὶ πολλαῖς ἡδη τιμέραις ἐξέτου τῶν 'Ρωμαϊκῶν ὄριων ἐπίθης αὐτὸς, ὑποπτος διὰ τὴν τοῦ ἐμοῦ πατέρος πρὸς σὲ φιλίαν δῆκας τῷ αὐτοκράτορι. Λαβὼν οὖν αὐτὸς, σοι τῷ ἐμῷ δεσπότη προτέφευγα, ἐμαυτὸν τε τῶν δεσμῶν ἐλευθερώσας καὶ σοὶ τὰ συνοίσοντα ὑποθέμενος. 'Ο δὲ, καλὺς τοῦτον ὑποδεξάμενος, ἐπινθάνετο δι τοῦ πολλοῦ ἐφ' ϕ δι μέραις πολλαῖς σταταγμάτοις κατασχόντα καὶ τοὺς Κομάνους ἐξελθόντας, τὰ πρὸς χρεῖαν κομ' σασθαι, καὶ οὐτως τῆς πρὸς τὴν βασιλεύονταν ἄγασθαι. Καὶ εἰ διεστὸς δοκεῖ σοι τὸν πολιχνίου φύλακα πάλαι διορθῶν διὰ δύο διπλοὺς δύτας, θεάσομαι τε καὶ ἀμαχητὸν πυρασκευδῶ παραδούνας σοι τοῦτο. 'Ηρεσεν δι σκοπὸς οὐτοις τῷ Διογένει. Διὰ τῆς νυκτὸς δὲ τὴν βασιλικὴν δεσμῆσας γραψήν δι 'Αλακασεὺς, πέμπει διὰ βέλους ἐντὸς τοῦ κάστρου. 'Ην υπαγγούς δι τοῦτο φυλάσσων, παρεσκευάσθη πρὸς τὸ δυνατὸ τὸ εἰρημένον πολιχνίον. Πρώτις δὲ δι μὲν 'Αλακασεὺς, πρῶτος ταῖς πύλαις προτελάσσες, διμιλεῖν ὑπεκρίνετο τῷ φύλακι, πρότερον σημεῖον δοὺς τῷ Διογένει ἵν, διπηνίκα τοῦτο θεάσοιτο, εύθιν τοῦ κάστρου χωρῆσειν· ἐφ' ἵκανον δὲ προσποιουμένου τὴν μετὰ τοῦ φύλακος διμιλίαν, καὶ σπερ φθάσας δεδώκει τῷ φευδωνύμῳ ποιήσαν-

τος σημείον, καθώς δι Αιογένης τού· ἐθεάσατο, τι· νάς ἀναλαβόμενος επρατιώτας οὐ κάνυ πολλοὺς, θαρσαλέως εἶσει. Περιχαρῶς δὲ τῶν ἐντὸς; ὑποδεξαμένιν αὐτὸν, καὶ τοῦ φρουροῦντος τὴν Πούτζαν ἐπὶ τὸ βαλανεῖον αὐτὸν προκαλουμένου, συνωστούμενος; τε ἐπὶ τοῦτο καὶ παρὰ τοῦ Ἀλακασσέως, τείθεται τούτοις εὐθύς. Εἶτα δαψιλῆ τράπεζαν αὐτῷ τε καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ Κομάνοις παρέθετο. Οἱ δὲ, πάντες δομοῦ ίκανῶς εὐωχηθέντες πλησέντες τε οἶνον, δην ἐξ ἐμπελησμένων ἀσκῶν ἀπέρροφτοσαν, ἔκειντο φέγχοντες. Περιελθόντες δὲ εὐθύς αὐτὸς τε δι Ἀλακασσέως καὶ δι φύλαξ μετά τινων ἐπέρων τούς τε ἐπιπούς ἀφέλμενος; καὶ τὰ δόπλα, αὐτὸν μὲν αὐτοῦ που⁴⁰ καταλιμπάνουστι φέγχοντα, τοὺς δὲ ὑπ' αὐτὸν ἀναιρήσαντες, ἐν δινύρους τισιν εὐθέως ἀπέρροφαν, ὕσπερ εἰς τινας τάφους αὐτοφυεῖς. Ὁ δὲ Κατακαλών, παρεπόμενος τῷ Κομανικῷ στρατεύματος κατὰ τὰς τοῦ βασιλέως ὑποθήμοσύνας, ἐπει ἔκεινον μὲν ἐντὸς εἰσελθόντα τοῦ κάστρου ἐθεάσατο, τοὺς δὲ γε Κομάνους εἰς προνομήν διασκεδασθέντας, ἀπέλθων τὸν χάρακα ἐπέξιτο ἀγχοῦ που τῆς πόλεως ἦν φθάσαντες δυνομάσαμεν⁴¹. Ὁ δὲ Ἀλακασσέως, τῶν Κομάνων ἀπανταχοῦ διασπαρέντων, οὐκ ἐθάρρησ δηλῶσαι περὶ τούτου τῷ αὐτοκράτορι· ἀλλὰ ἀναλαβόμενος τοῦτον τὴν κατευθὺν Τζουρουσλοῦ ἡλαυνεν ὡς πρὸς τὴν⁴² βασιλεύουσαν ἀπερχόμενος. Μεμαθηκύτα δὲ τούτο ἡ τοῦ βασιλέως μῆτηρ περὶ τὰ βασιλεία εὐδιατρέθουσα εὐθύς τὸν δρουγγάρον τοῦ στόλου Κυμινιανὸν⁴³ τὸν ἐκτομίαν Εὐστάθιον διὰ τάχους ἀπίστειλεν ἐφ' ὃ τὸν τοιούτον παραλαβεῖν καὶ εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν μεγάλοποιν. Ὁ δὲ ἔχων μετ' ἑαυτοῦ Τούρκον τινα Καμύρη⁴⁴ δυνομάζμενον⁴⁵, εἰς τὴν τούτου ἐγτύφλωσιν τῷ τοιούτῳ ἔχρησατο.

὾ δὲ αὐτοκράτωρ ἔτι εἰς Ἀγγίσιον ἐγκαρπεῖων, μεμαθηκὼς τὸν ἐπὶ τῇ προνομῇ τῶν παρακειμένων χωρῶν σκεδασμὸν τῶν Κομάνων, ἀπάρας ἔκειθεν κτεταλαμβάνει τὴν μικρὸν Νίκαιαν. Ὡς δὲ μεμαθήκοι διει δι Κιτζῆς, ἡγεμών δὲ οὗτος εἰς τοῦ Κομανικοῦ στρατεύματος, ἀναλαβόμενος Κομάνους ποσούμενους εἰς δώδεκα⁴⁶ χιλιάδας, καὶ εἰς προνομήν τούτους διασπείρας λείαν τε πολλὴν συναγαγών, τὸν αὐχένα τοῦ Ταυροκάμου⁴⁷ κατείληφε, τὰς δὲ ὑπ' αὐτὸν ἀναλαβόμενος δυνάμεις κατελθών παρὰ τῷ χελεῖ⁴⁸ εἰστήκει τοῦ ποταμοῦ τοῦ κατὰ τὴν πεδιάδα τὴν κάτωθεν τοῦ τοιούτου αὐχένος διακειμένου φέοντος. Τόπος δὲ οὗτος πλήρης χαμαὶδρύων καὶ⁴⁹ ἀρτιφῶν δένδρων. Ἐκεῖσε γοῦν τὰς δυνάμεις καταστησάμενος, ἀπόμοιραν Τούρκων ίκανήν ἀποτέμμενος τῆς τοξίας⁵⁰ ἐκκρίτους εἰδήμονας κατὰ τῶν Κομάνων ἐπαφήζιν ὥστε τὸν μετ' αὐτῶν συνχρημένους πόλεμον καὶ Ιππασίας τινὰς ποιησαμένους ἐπισπάσασθαι τούτους πρὸς τὸ περανές. Οἱ δὲ Κόμαγοι προσβαλόντες τούτοις ἐδιώκον⁵¹ ἀκρα-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁰ Deest λοιπὰ που. ⁴¹ δυνομάσαμεν. ⁴² τηνικαῦτα. ⁴³ Κυμινιανὸν. ⁴⁴ Καμύρην. ⁴⁵ καὶ οὐμεγον. ⁴⁶ δέκα. ⁴⁷ Ταυροκάμου. ⁴⁸ τὸ γείλος. ⁴⁹ καὶ τῶν. ⁵⁰ τοξίας. ⁵¹ ἐδιώκον.

A dum. Productio ergo aliquandiu de industria sermone cum præfecto, datoque tandem signo haud cunctatus auctoer ingreditur cum paucis Diogenes, blande ipsum ac benevole accipientibus qui intus erant. Mox gubernator Putzæ comiter hospitem invitabat ad balneum, adjuvante Alacaseo et fabulæ serviente. Persuadetur. Apponuntur copiosæ lauto epulæ, unaque famelicis Comanis, qui tam strenuam exonerandis lanceis, et mero, quod totis utribus sorbeant, exauriendo posuerunt operam, ut brevi omnes ebrietate strati rōnchis late sonantibus sterterent. Tum caplo tempore præfectus et Alacaseus cum paucis aliis circumveniunt vino captos, et cum primum arma omnium et equos subduxissent, cæteros quidem interficiunt, et cadavera eorum in voragine quasdam velut in sponte para τα sepulcra conjiciunt, ipsum interim Diogenem, ut erat, sternente ibi ubi eum crapula oppresserat reliquere. Interim Catacalo, prout jussus ab imperatore fuerat, vestigia Comanorum legens, simul illum aree conclusum vidit, Comanosque vaga prædandi licentia passim ac secure circum sparsos, castra prope urbem posuit quam modo nominavimus Putzam. Verum Alacaseus late insessam Comanorum turmis omne in circa regionem reputans mittere illinc indicem perfectæ rei ad imperatorem non est ausus, sed captivo suo secum assumpto recta Tzuruluη petiit, Constantinopolim festinans. Diversabatur illuc in palatio mater imperatoris, quæ fama capti Pseudo-Diogenis accepta, extemplo drungarium classis Cymineanum Spadonem Eustathium summi celeritate misit, qui auctorem turbarum ab ejus comprehensoribus acciperet, in urbemque induceret. Hic porro eunuchus Turcum quemdam Camyren dictum secum habens, ejus opera ad τετελετον Pseudo-Diogenis est usus.

At imperator Anchiali adhuc hærens, audita dispersione Comanorum ad regiones deprendandas, promovet inde castra ad parvam Nicæam. Ibi cum compriisset Citizen (dux is erat unus et Comanicus exercitu) ducentem secum duodecim milia Barbarorum, quos postquam ad prædandum dispersi fuerant, rursus junctos una in eastrâ collegerat, cum iis ingenti præda onustis cōseditisse ad Collem

D Tauroconi, suis et ipse copiis secum sumptis descendens stetit ad ripas annis per planitiem isti colli subditam fluentis. Locus erat plenus trissaginibus et teneris adhuc stirpibus plantarum. Ibi subsidere suos jussit, **280** Turcorumque auxiliarium ob jaculandi peritiam delectum agmen in Comanos immissit, cum mandatis ut eos eminus iacesserent, equitationibusque apte temperatis sensim elicere conarentur in declivitatem quæ vergebant in campos. Hos Comani conspectos effuse persecuti sunt usque ad ipsam Romanam phalangem: illicque freno adducto modicum insistere coactis equis in-

struebant ordines, ad mox invadendum cum acie Romana prælium. At ecce proslit in medium ultra suorum ordines audacior quilani equus Barbarus ferociter obambulans despiciensque Romanas legiones, ac tantum non provocans unum aliquem qui conserre secum manum auderet. Nunc jamdudum mensis oculis, nec amplius tolerabilem ventosi thrasonis insolentiam statuens imperator, stante utrinque in vestigio dextro lævoque suorum cornu, primus ipse ac solus calcaribus equo subditis provocatorem audacem invadens medium transverberat hasta hinc extra pectus, illinc ultra dorsum extante, moxque districtum ensem per equi corpus adagit, ne hunc quidem suo domino superstitem ferens. Tale facinus eo die Alexius ostendit, milite aliquis dixerit, quam imperatore dignius. Tamen ea non exigua causa mox secuto victoriae fuit, Romanis legionibus magnam inde fiduciam, parem metum concipientibus Comanis: quorum in consertum agmen statim a primo illo successu, tanquam in obsecce urbis muros seipsum imperator admovens, perrupit contextum phalangis, duasque in partes discidit aciem. Nec diu postea prælium constitit. Fieri undique fuga cepta Comanorum, instantibus haud segniter Romanis: qui septem eodie Barbarorum millia interfecerunt, captivos ad tria millia duxerunt. Cum autem omni præda quam Barbari corraserant potiti Romani essent, haud est passus imperator eam, ut moris est, inter victores dividi, quod ex viis agrisq[ue] sinitimis rapiam a Barbaris sciret, sed illam decrevit dominis reddendam. Dispersa est volucri celeritate tam justi edicti fama per circumiacentem regionem. Collectique ad castra ingenti numero ii qui passi rapinam a Comanis fuerant, sua quique rite agnita recipiebant, tundentes pectora, et supplicibus in altum manibus sublatis, fusta omnia tam humano, tam benefico imperatori precantes: assurgente ad cœlum usque mistis virorum ac mulierum votis ac vocibus sono murmuris aut potius vociferationis ingentis. Sub hæc imperator lætus ac gratulans, victorem exercitum quo dicitur, Nicæam, ubi cum biduo resiliendis militibus substitisset, die tercia iuvens in le Adriapolim tenuit, multisque illuc diebus in Silvestri ædibus est diversatus.

Per id tempus præcipui quique Comanorum ad imperatorem ultra venerunt sermones ac specie pacem optantum, et militare deinceps ejus auspiciis paratorum. **281** Fucus hic erat et mera iudicatio tempus eximere volentium, ac spatium dare Comanicis copiis ulterius in loca opportuna se propriendii. Tres omnino dies simulatio duravit transfigurarum mendacium; quarta nocte silentio elapsi patriam versus fuderunt. Offensus imperator fraude ac perfidia Barbarorum per strenuissimos cursores mandata destinat ad eos quibus angustorum jugi callium custodia erat credita, ne indormiscerent, sed obseptas ita vias omnes aceribus et assiduis ex-

A τῶς μέχρι τῆς Ῥωμαϊκῆς φίλαγγος. Εἶτα μεκρὸν τοὺς ἵππους ἀναστρέψαντες, καὶ κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἑξορμῆσαι φάλαγγος ἡτοιμάζοντο καθιστῶντες τὰς παρατάξεις. Ἐπεὶ δὲ Κύματα τινα ἀγέρωχον ἴπποτην τῆς φάλαγγος προπῆδήσαντα ὁ αὐτοχράτωρ ἐθεάσατο καὶ τὰς παρατάξεις παραθέντα, καὶ μονονοῦ τὸν μετ' αὐτοῦ μαχεσθμένον ἀναζητεῖν ἐοικότα, οὐχ ἐφερεν οὐτε τὸ δεξιὸν καρπερεῖν, οὔτε τὸ εὐώνυμον κέρας Ἀλλ' αὐτὸς περὶ τάντων ὀλας τὰς ἡνίας χιλάττας τὸν ἀναζητοῦντα τὸν πόλεμον βάρβαρον πρώτως πάλει διὰ τοῦ δύρατος καὶ ἀμφὶ στήθεσιν διαμπερέ; Ἐλάττας τὸ διέφος τοῦ ἵππου κατέβαλλε κατὰ ταυτὴν τὴν ἡμέραν στρατιώτην μᾶλλον ἢ στρατηγὸν ἐαυτὸν ἀποδεῖξας⁷⁴. Μέγα τοινυ ταῖς Ῥωμαϊκαῖς παρατίκα θάρρος; Εμβαλῶν παρατάξειν, οὐχ ἡσσονα δὲ τοῖς Σκύταις; φόδον, ὡς πύργος τούτοις προσβαλῶν διεῖλε τὸ στράτευμα. Οὕτω γοῦν τῆς δυαιχμίας τῶν Βαρβάρων διατασθεῖσης, διασπαρέντες ἀπανταχῇ ἐφευγὸν ἀκρητῶς. Κόμανοι μὲν οὖν τηγικάῦτα πίπουσιν ὡσεὶ χιλιάδες ἐπτά. Ἀγονται δὲ καὶ ζωγρά τρισχιλίοι. Τὴν μέντοι λείαν ἀπατῶν ἀφείδεντοι οἱ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος, οὐ συνεχωρήθησαν περὶ τοῦ αὐτοχράτορος⁷⁵ κατὰ τὸ ειωθός ταύτην ἐπιμορφάσασθαι καθὸ δὲ ὑπογύιον τῶν περιφειμένων χωρῶν ἐσκυλεύθη, ἀλλὰ δοθῆναι τοῖς ἐποίοις. Τοῦ γοῦν βασιλικοῦ προστάγματος, πτηνοῦ διάρην εἰς πάσαν τὴν περίχωρον διεδεδραμηκότος, ἔκαστος τῶν σκυλευθέντων παραγενόμενος ἐπιγινώσκων τὸ δίον ἀνελαμβάνετο· στεργυστούντες οὖν καὶ χείρας ἱετίδας εἰς οὐρανὸν αἰροντες τῷ αὐτοχράτορι τὰ λόγον ἐπεγγόντο. Καὶ ἡν ἀκούειν φωνὴν⁷⁶ σύμμικτον ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν μέχρις αὐτῆς τῆς σεληνιακῆς σφαίρας φθάνουσαν⁷⁷. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὖτε. Οἱ δέ γε αὐτοχράτωρ χαῖρων τὰς δυνάμεις ἀνακτητάμενος, εἰς τὴν εἰρημένην μικρὴν Νίκαιαν αὐθις ἐπικατεύγνυσιν. Ἐξεισε γοῦν ἐπὶ δυσλητήμεραις ἐγκαρπερήσας, τριταῖος ἐκεῖθεν ἐξελθὼν καταλαμβάνει τὴν Ἀδριανούπολιν περὶ τὴν οἰκίαν τοῦ Σιλβεστρου Ικανᾶς ἐνιατρίψας τημέρας.

C Τῶν γοῦν Κομάνων οἱ λογάδες ἀπαντες ἀποκριθέντες⁷⁸ τοῦ λοιποῦ στρατεύματος, βουληθέντες τούτον ἀπατῆσαι, προσέρχονται τούτῳ φῶς αὐτόματοι, σπείσασθαι τάχι μετ' αὐτοῦ προσποιούμενοι. Ινα τριδομένου τοῦ μετ' εἰρήνης κατεροῦ προχωροῦ τὴν Κομανικὴν στράτευμα τοῖς ἐμπροσθεν. Ἐπει τριστὸν ὄντα τημέραις ἐγκαρπερήσαντες, μετὰ τὴν τρίτην ἡμέραν νυκτὸν; τῆς πρὸς τὰ οίκοι φερούσῃς ἡψαντο. Αἰσθάνενος δὲ τῆς τῶν Κομάνων ἀπάτης δ αὐτοχράτωρ ὑποπτέρους ἀποστελλας δηλοῖ τοῦτο τοῖς πεπιστευμένοις τὴν φυλακὴν τῶν τοῦ ζυγοῦ ἀτραπῶν ἐφ' ϕ μη ἀναπίπτειν ἀλλ' ἐγρηγορέντες διαπαντός, εἰπου τούτους κατάσχοιεν. Αὐτὸς δὲ τὸ δόλον στατεύμα

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁷⁴ ὑποδεῖξας. ⁷⁵ Desunt voces περὶ τοῦ αὐτοχράτορος. ⁷⁶ φωνῆς. ⁷⁷ φιλανύσης. ⁷⁸ δακριθέντες.

τῶν Κομάνων μεμαθηκὼς ἐπὶ τὰ πρήσω τὴν πορείαν τῶν οὐρανούμενον, εὐθὺς ἀναλαβόμενος τοὺς παρατυχόντας τῶν στρατιῶν καταλαμβάνει τόπον τινά Σκοτάριον καὶ λούμενον, σταδίους τῆς Ἀδριανούπολεως ἀπέχοντα δικτυωσίδεκα. τὴν δὲ μετ' αὐτὴν εἰς Ἀγαθονίκην. Ἐπειδὴ δὲ μεμαθήκοι τὸ Κομανικὸν φοσάτον ἐτικτά τὸν Ἀδιλεῖδῶν⁷⁷ διαχείμενον (τόπος δὲ οὗτος οὐ πορθωτέρω⁷⁸ τῶν εἰρημένων πόλεων κείμενος), ἐνταῦθα γεννόμενος καὶ τὰ ἀπειρά ἀπέρ ἀνήψαν πυρὶ πόρθωσεν ἔξελθῶν καὶ κατασκεψάμενος ἀποστείλας μετεπέμψατο Νικόλαον τὸν Μαυροκατακάλων, καὶ ἐτέρους τῶν ἐκκρίτων ἡγεμόνων τοῦ διπλιτικοῦ, καὶ τοῖς χρή ποιεῖν διεσκοπεῖτο. Δέον οὖν τηνικῦτα ἐκφίλη μεταπέμψασθαι τοὺς τῶν θινικῶν ἀργηγοὺς τὸν τε Οὐζᾶν (ἐκ Σαυρομάτων δὲ οὗτος), καὶ Καρατζᾶν τὸν Σκύθην, καὶ τὸν μηδοβάρον Μοναστρόν, καὶ παρατκευάσασθαι οὐαὶ ἀπελθόντες παρατκευάσασιν ἐφ' ἐκτέρος σκηνῇ πεντεκαθέδα καὶ πλείους ἀνάφαι πυρσούς, ὡς τε τοὺς Κομάνους τοσούτους πυρσούς θεαταρέμονος ἀπειροπληθεῖς τὸ Ἰωματίκην νομίσαι στράτευμα, καντεῦθεν ἐκδιεματιθέντες τοῦ λοιποῦ μὴ θρεπτάλεις τούτοις προσβάλειν. Τοῦτο δὲ γεγονός ταῖς τῶν Κομάνων ψυχαῖς μέγαν φέρον ἐνήσιν. Ὁ δέ γε αὐτοκράτωρ πρωτας διπλισάμενος καὶ τὰς ὑπὸ αὐτὸν δυνάμεις ἀναλαβόμενος, ιεταὶ κατ' αὐτῶν καὶ πολέμους ἔξι ἐκτέρων συρριγέντος, οἱ Κόμανοι τὰς νῶτα διδάσσουν. Ὁ δὲ βασιλεὺς διελὼν τὸ στράτευμα, τοὺς μὲν ψιλοὺς ἐμπροσθεν διώκειν ἐκπέπομψεν, αὐτὸς δὲ φευγόντων ἀκρατῶς ἐλεύθων ἐδίωκε. Τούτους δὲ περὶ τὴν Σιδηρῆν κλεισούραν καταλαβόν, πολλοὺς μὲν ἀναιρεῖ, πλείστους δὲ ζωγρεῖν ἔγει. Οἱ δέ γε προπεμφθέντες τῶν Κομάνων τὴν λείαν πάταν ἀναλαβόμενοι ὑπεχύρησαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς, περὶ τὴν ἀκρολοφίαν τῆς Σιδηρᾶς κλεισούρας πανύχιος διατελέσας, κειμένος δυτοῖς σφόδροῦ αὐγαζούστες ἡδη ἡμέρας τὴν Γολόνην κατεῖληφεν. Ἐκεῖσες δὲ ἡμερονύχτιον ἐν διακαρπερήσας ἐφ' ὧ τιμῆσαι πάντας τοὺς ἀνδρικῶς ἀγωνιταρέμονος καὶ δωρεῶν μεγίστων ἀξιώσαι, καὶ τὸ βιουλεῦθεν εἰς ἔργον ἀγαγόν καὶ μετ' εὐφροσύνης πάντας ἐκπέμψας οἰκαδε, ἐν δυσὶ νυχθημέροις κατέλαβε⁷⁹ τὰ βασίλεια. Καὶ μικρὸν ἐστὸν ἀνακτησάμενος τῶν πολλῶν μόρθων, ἐπειδὴ τοὺς Τούρκους τὰ ἐντὸς Βιθυνίας κατατρέχοντας εὑρε καὶ ληζομένους ἀπικνετα τῶν δυτικῶν πραγμάτων ἐκ θατέρου μέρους πρὸς ἐπιτίθην⁸⁰ ἐπισπύμενον τὸν αὐτοκράτορα, πλέον ἐν τούτοις ἥξεν ἐκείνοις κάμνων (πρὸς γὰρ τὸ κατεπείγον μᾶλλον ὁ πόνος ἥξεν), ἐπίνειαν ἐπινοεῖται; μάλιστα μεγάλουργὸν καὶ ἀξίαν τῆς ἐκείνου ψυχῆς καὶ πρὸς ἀτράπας τὸν Βιθυνίας ἀποταρρεύει τὰς ἐκείνων καταδρομὰς διὰ τοιαύτης κατασκεψῆς. δέξιον δὲ καὶ τὴν κατασκεψὴν ἐκείνην διηγήσασθαι.

periclitantibus neglectis coactus imperator fuerat. Verum ut in omne tempus ista prædonum, accolarum importunitate Bithyniam liberaret, opus animo concepit magnificentia et generositate sua dignum, quod quale fuerit paucis exsequar.

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁷⁷ Ἀγριεῖδῶ. ⁷⁸ πόρθω. ⁷⁹ κατεῖληφε. ⁸⁰ ἐπιτίθη.

Sangarls fluvius, cum ora maritima recto littore usque ad Chelem oppidum protensa, indeque se ad Septentrionem flectente, satis magnam regionem circumscribunt, in quam opportuno illati trajectu mali vicini Ismaelitæ, observata paucitate præsidiorum, per Maryandenos, et per eos qui ultra Sangarium habitant, facile illam deprædabantur vastabantque Nicomediam præsertim amne transito infestantes. Frænæ in posterum isti licentiae, a qua nunquam in occasione voluntas maleficæ gentis temperatura sibi esset, quærebat imperator artem ac modum. Cum ergo hac ipsa firmandi cura limitis illius, præsertim vero nobilissimæ civitatis Nicomediae securitati consulendi, loca illa Iustraret, animadvertisit longissimam fossam infra paludem Baanam: quam cum tanti putasset usque ad extreum ex-plorando persequi, plane statuit ex forma ac situ, neutiquam id naturæ opus, sed artis ac manus esse. Perquirenti curiosius quid ea de re indigenæ seniores ferrent, reperit obscuram famam quæ istum alveum jussu olim Anastasii Dicuri excavatum memoraret, qua id occasione quove consilio factum aut decretum dicere nequiret. Cæterum imperator Alexius ducta ex natura loci conjectura, studuisse quemicumque molitorem istius fossæ derivare in eam paludem proximam autumabat. Ut ut fore, hac occasione uti ad præsens propositum statuit. Purgari effodique altius istum alveum jubet. Veritus autem ne ad confluentes aquarum saburra hinc atque inde per fluctus illata processu temporis vada exsisterent trajectioni Barbaroruim opportuna, excitare instituit loco delecto arcem a fundamentis firmisimam, quam et amissus amnis objectu nativæ semper redundantis fossæ, et præcipue muri crassities atque altitudo, structuræquæ tota ratio ac forna muniret adeo ut non immerito arcis aut turris Ferreae nomen, quod hodieque obtinet, sustinere ac præstare posset. Huic quasi procivitati ad securitatem civitatis Nicomedensis Barbaricis excursionibus oppositæ, et velut antemurali Nicomedensium mœnium, imperator exstruendo quotidiana attentionem et operam dabant a primo mane usque ad vesperum: nihil illum vapore torrentis solis æstivum tunc tropicum obeuntis deterrente, **283** nec pulvere tantæ molitionis quo conspergi necesse erat assiduum operis testem ac præsideum; multo vero minus pecunia pepercit ullive sumptui quo ad firmatatem arcis quam munitissimam optaret

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁸¹ ἀναχάμπτουσαι. ⁸² περικλείεται. ⁸³ Μαριανδηνῶν. ⁸⁴ τοὺς τῆς Νικομηδίας. ⁸⁵ Δίκοπος. ⁸⁶ πρὸ πλεισ. ⁸⁷ γενέσθαι. ⁸⁸ εἰ ἔτυχεν. ⁸⁹ ἐφιστάμενον.

Car. Dufresnii Du Cangii nol.

(1) Σάγγαρις. Fluvius Asiae Minoris, seu Phrygia, de quo multa Philipp. Maussacus in Notis ad Plutarch. de Flum. Pontem lapideum in Sangario fluvio exstruisse Justinianum auctor est Procopius, lib. II *De adif. Just.* et ex eo Cedrenus, an. 53 Just. Hujus meminit etiam Sylvestres in Isaacio, et Constantinus Porph. in Themat. Obsequiano.

(2) Χηλῆς. Chelein, locum inter Apolloniæ et Sangarium habet Arrianus in Periplo Ponti Euxini.

(3) Μαριανδηνῶν. Asiae populi, quorum metropolis Claudiopolis, ubi sequiore Græcia exstitit Thema Buccellariorum. Porphyrus lib. I *De Theat.*

νοιτο²⁰. Οὗτως οὖν ἔχεινος καὶ ἐπινοῆσαι βαύτα- A adjici putaret aliquid posse. Animadvertisit ecce ad το; ²¹ καὶ καταρράξαι μεγαλουργότατος²². molis soliditatem videri facere si quam maximi lapides integri insercirentur in murum; jussit trahi tantos, quibus movendis quinquaginta, interdum centum opus esset viris quos ad idipsum ampla mercede provocabat. Inde autem orto, ut sit, certamine ac emulazione virium inter torosissimos quosque, quam etiam arte quadam imperator licet dissimilanter alebat, certatim accurrebant tam e militibus quam ex agrorum circumiacentium colonis qui se maxime lacertosos ingentibusque pares trahendis oneribus aut putarent ipsi aut haberi ab aliis honori ducerent; iis ubi experimentum sui roboris moliendo immanni lapide imperatore inspectante fecissent, praeter gloriam quam concupierant etiam ampla merces liberaliter rependebatur. Hoc unum de plurimis specimen esto ad intelligendum quam hic imperator ad dignoscendum quid oportet solers, quam ad idem perpetrandum, quamvis magnum et difficile, foret efficax.

Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν αὐτοκράτορα μέχρι τῆς ἐπινοήσεως.... (4) τοῦ ἔτους²³ κατὰ τὸν εἰρημένον τρίπον προβέβηκεν. Οὕτω δὲ μικρὸν ἐστὸν ἀναπύσας λογοτοιουμένην ἡκηκόεις ἀπέιρων Φραγγικῶν στρατευμάτων ἐπέλευσιν. Ἐδεδίει μὲν οὖν τὴν τοῦτων ἔφοδον γνωρίσας αὐτῶν τὸ ἀκατάσχετον τῆς δρυμῆς τὸ τῆς γνώμης ἀστατον (5) καὶ εὐάγωγον, καὶ τόλλα δόσσα τὴν Κελτῶν φύσις ὡς ἕδια η περιχαλούσθηματά τινα ἔχει διαπαντός· καὶ δπως ἐπιχειρήμασι κεχηνότες δει διὰ τὴν τυχοῦσαν αἰτίαν τές σφῶν συνθήκας εὐκόλως ἀνατρέποντες φυλονταί· εἰχε γάρ δει τούτο φύσις εἰναι· καὶ γάρ καὶ πλέω καὶ φορερότερα τῶν φημιζούμενων λόγων ἔσαν τὸ πράγματα. Πάσα γάρ τὴν Ἐσπέραν καὶ δόσσον γένος; Βαρδάρων τὴν πέραθεν Ἀδριανού μέχρις Ἰλρακλεών στηλῶν κατέψει γῆν ἀπαν ἀθρόον μεταναστεύσαν διποτὶ τὴν Ἀσίαν δικαὶ τῆς ἔξης; Εὐρώπης ἔδιαζε πανοική τὴν πορείαν ποιούμενον.

καὶ ποιεῖσθαι τὴν συγχένησιν τὴν αἰτίαν ἐνθένδε ποθέν. Κελτός τις Πέτρος τονομα, τὴν ἐπωνυμίαν Κουκούπετρος²⁴, εἰς προσκύνησιν

“Ἐσχε δὲ τὰ κατὰ τὴν τοιαύτην συγχένησιν τὴν αἰτίαν ἐνθένδε ποθέν. Κελτός τις Πέτρος τονομα, τὴν ἐπωνυμίαν Κουκούπετρος²⁴, εἰς προσκύνησιν

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²⁰ γνοιτο. ²¹ βαύτατα. ²² μεγαλουργότατα. ²³ τοῦ.... ἔτους. ²⁴ Deest vocula ἐπ’.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(4) Τῆς ἐπινοήσεως. Res ab Alexio parente præclare in bellis gestas hactenus prosecuta Anna, ad ea tandem pervenit tempora, quibus Franci nostri per Thraciam et Asie provincias in Palstremnam penetrarunt. Incidit autem Hierosolymitana ista expeditio in an. Ch. 1096, mundi juxta Graecos 6604, indict. 4, unde supplendus hiatus apud Annam.

(5) Τὸ τῆς γνώμης ἀστατον. Anna, lib. xi. p. 319, τὴν πατριδολον τῶν Αστίνων γνώμην ἐκ μαχροῦ ἐπιστάμενος. Et lib. xiii, pag. 402: Τοιοῦτον γάρ τὸ Κελτικὸν γένος ἀνώμαλον, καὶ ἐφ’ ἔχατερα ἐνέζει ροπῇ μεταφερόμενον. Vide not. ad p. 163.

(6) Κουκούπετρος. Ita vocatum ait Petrum Eremitam, primum et præcipuum Hierosolymitanum expeditionis auctorem, vel potius incentorem, quod viæ instituto monachus et eremita fuerit. Est enim vocabulum conjectum ex nomine viri appell-

molis soliditatem videri facere si quam maximi

lapides integri insercirentur in murum; jussit trahi tantos, quibus movendis quinquaginta, interdum

centum opus esset viris quos ad idipsum ampla mercede provocabat. Inde autem orto, ut sit, certa-

mine ac emulazione virium inter torosissimos quosque, quam etiam arte quadam imperator licet

dissimilanter alebat, certatim accurrebant tam e militibus quam ex agrorum circumiacentium colonis qui se maxime lacertosos ingentibusque pares trahendis oneribus aut putarent ipsi aut haberi ab aliis honori ducerent; iis ubi experimentum sui roboris moliendo immanni lapide imperatore inspe-

ctante fecissent, praeter gloriam quam concupierant etiam ampla merces liberaliter rependebatur. Hoc

unum de plurimis specimen esto ad intelligendum quam hic imperator ad dignoscendum quid oport-

eret solers, quam ad idem perpetrandum, quamvis magnum et difficile, foret efficax.

Res Alexii Augusti usque ad indictionem. . . . anni. . . . hunc ferme in modum quem hacte-

nus exposuimus se habuere. Porro is cum se re-

crearet ex tantis laboribus, famam accepit sermo-

nibus omnium tum celebrem, innumerabilium B Francicorum exercitum adventantium. Naud latu-

is nuntius Alexio fuit, merito timenti suspectum genus. Norat, expertus abunde Roberti bello, Fran-

corum subitos vehementes impetus, eorumdemque

facilitatem in sumenda mutandaque sententia, tum

blandos ad se insinuandum aditus; taliaque catena

quæ gentis ejus indoles tanquam naturæ appendices

inseparabiles quocumque locorum secum ducit, et

habet perspecta præclare; et ne in sui aliquam

injuriam erumperent haud ex vano metuebat.

Confirmabant providum principem in ista formi-

dine decantatae passim, nec a vero abhorrentes

vulgi voces, præter ea quæ Augustus experientia

senserat, de Gallis iisdem ferentes passim, inhibere

semper ipsos novis atque audacibus ceptis; ubi

C autem in pacta ac fidera consenserint, levibus

Hisce de causis Augustus nequaquam indor-

miscere rei tantæ, sed accurate armare copias, et in eventum omnem exercitum egregie instructum

ad manum habere constituit. Ostenderunt res ipsæ postmodum famam tum minora minusque terrifica

veris jactasse. Motus enim revera tum est universus Occidens, hoc est, quantum Barbararum gen-

tinum ultra mare Adriaticum usque ad Herculis columnas extendit, et universa velut Europa in-

opinatio exsurgens convulsis sedibus tumuloso cursu se in Asiam transtulit.

Haec porro commotionis tantæ vel occasio vel causa fuit. Gallus quidam Petrus nomine, cognomeno Circupeirus, adorandi causa Sepulcri Sancti

lativo et voce κουκούλλιον truncata, qua præter-

ea utitur, pag. 486, quæ Latini cucullam no-

nat; unde verosimile mihi videtur Petrum, ut

tunc vulgo vocitabatur, Eremitam, a¹ ipsis Gallis

militibus joculari vocabulo Petrum cucullatum, in-

digitatum, quod cucullia monachicæ caput operet,

quædammodum sanctus Emilianus confessor et

monachus Benedictinus in ejus Vita, et Petrus

Abælardus appellatur a Fulcone priore Diogili in

Epistola quæ inscribitur Petro cucullato. Enimvero

monachum sūisse Petrum scribunt Florentius Wi-

gornensis, Conradus abbas Uspurgensis, et auctor

Chronici Hildesheim. Alii sacerdotem et eremitam

faciunt; Albertus Aq. lib. 1 Hist. Hieros. cap. 2.

Sacerdos quidam Petrus nomine, quondam ere-

mita; Willermus Tyr. lib. 1, cap. 11, qui re et

cognomine cognominabatur Eremita, Guibertus, lib.

lib. II, cap. 8, quem ex urbe, ni fallor, Ambianensi

peregrinatione antea suscepta, gravissimis Turco-
rum et Saracenorum **284** Injuriis toto itinere
vexatus, vix tandem redire potuerat in patriam :
ubi perfidiarum gentium insolentiam secum repu-
tans, qui obstiterat ne susceptæ religioni ex animi
sententia satisfaceret, decrevit rem prima expe-
rientialia successu cassam, novo cepto majorique co-
natus capessere : satisque doctus memoria casuum
suorum non ejusmodi viam esse Sepulchri Sancti,
per quam incomitatum expediret incedere, ratio-
nem invit sane prudentem comitatus ingentis ad
istud iter sibi aijungendi. Nimirum per universas
Latinorum regiones promulgare institut : oraculo se
divino jussum denuntiare omnibus in Francia co-
nitibus, Denum velle jubere ut ad Sancti Sepulcri
adorationem patria relicta universi pergerent, in
idque toto animo atque impetu ferrentur, ut Hie-
rosolymorum sacram urbem ex Agarenorum impiis
manibus eriperent. Successus isti consilio atque
incepto respondit tantus, quantum sperare potuis-
set nemo. Concussi ea voce animi Gallorum omnium,
fervere undique vidisses cuncta, aliis aliunde cum
armis, equis cæteroque apparatu bellico affluentibus;
mira singulorum alacritas, mirus impetus
euntium, quorum assiduo accursu viæ semper pu-
blicæ terebantur. Nec turmis eæ modo ac cohorti-
bus militum Gallorum, sed et arenæ astrorumque
numerum vincente multitudine redundabant iner-

A τοῦ Ἀγίου Τάφου ἀπελθόντες καὶ πολλὰ δεινὰ πεπονθόντες παρὰ τῶν την Ἀσταν πᾶσαν ληίζομένων Τούρκων τε καὶ Σαρακηνῶν, μόγις ἐπανῆλθεν εἰς τὰ ίδια. Καὶ διαμαρτών τοῦ σκοποῦ οὐκ ἔφερεν, ἀλλ' αὐτοῖς ἐπού-
λετο τῆς αὐτῆς ἀψασθαι ὅδον. Συνιδὼν δὲ ὡς οὐ χρή
μόνον αὐτοῖς τῆς παρὰ τὸν Ἀγίον Τάφον διδοτοποίας
ἀψασθαι ἵνα μὴ χειρόν τι γένηται οἱ, βουλήν βου-
λεύεται συνετήν. "Ηδε ἡν διακηρυξεῖσαι εἰς ἀπάσας;
τὰς τῶν Λατίνων χώρας ὡς Ὁμηροῦ θεῖα (7) παραχε-
λεύεται με πᾶσι τοῖς ἐν Φραγγίχ κόμησι κηρύξαι,
ἀπαντάς τῶν ίδιων ἀπέραι καὶ εἰς προσκύνησιν τοῦ
Ἀγίου Τάφου ἀπελθεῖν, καὶ σπεῦσαι ὅλη χειρὶ καὶ
γνώμη τῆς τῶν Ἀγρηνῶν τὴν ιεροσόλυμα λυτρώ-
σασθαι χειρός. Καὶ μέν τοι καὶ κατόρθωκεν ⁸.
"Ωστέρ γάρ τινα θείαν δύμην ἐνθέμενος εἰς τὰς
ἀπάντων ψυχὰς τοὺς διπουδήποτε Κελτοὺς; ἀλλον ἀλ-
λαχόθεν σὸν δπλοὶς καὶ ἱπποὶς καὶ τῇ λοιπῇ τοῦ
πολέμου παρεσκευῇ συναθροίζεσθαι παρεσκεύαζε.
Κάκενος μὲν οὐτως εἰχον προθυμίας τε καὶ ὥρμης,
καὶ πᾶσα λεωφόρος τούτους εἶχε. Συνεπήσει δὲ τοῖς
στρατιώταις ἐκείνοις Κελτοῖς, καὶ φίλον ὑπὲρ τὴν
δύμην καὶ τὰ διστρα πλήθος, φοίνικας φέρον καὶ
σταυροὺς; ἐπ' ὅμων (8), γύναιά τε καὶ τέκνα τῶν
σφῶν ἐξεληλυθότα χωρῶν. Καὶ ἡν ὥρην αὐτοὺς κα-
θάπερ τινὰς ποταμοὺς ἀπανταχόθεν συρρέοντας, καὶ
διὰ τῶν Δακῶν ὡς ἐπίπαν πρὸς τὰς πρὸς τὴν πυ-
νοσύτων λαῶν ἐπελέυσεως, ἀκρὶς (9) τῶν μὲν πυ-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁸ κατόρθωκεν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

ortum in superiori nescio qua Galliarum parte soli-
tariam sub habitu monachico ritum duxisse compe-
rimus. Mox ejusdem Petri cucullam et vestes de-
scribens : *lanae tunica ad purum, cucullo super,*
utrisque talibus, byrrha desuper indebatur. De-
nicie Petrus Angelius Bærgues, lib. 1 Syriados :
— *Nec sanguine crevus*

Obscuro, solum montis secessit in antrum,
Cum primum obduxit teneras lanugine malas.

Jan vero quod Petrum in superiori Galliarum
parte eremiticam duxisse vitam ait Guibertus, fir-
mari videtur ex Chronicō canonici Laudunensis, in
quo narratur, Petrum eremitam de territorio Am-
bianensi primo monachum apud S. Rigaudum in
Foreis eisque, postea prædicatorem effectum, tanta
cōpissæ populorum multitudine vallari, tot cœli mu-
neribus donari, tantis denique sanctitatis præconis
350 acclamari, ut multæ cœtatis homines non me-
minerint honore simili quæpiam habitum. Sed ne-
que videtur improbanda eorum sententia, qui
Petrum putant in ipsa diœcesi Ambianensi, unde
ei natales, non vero ex Hispania, ut est apud Hel-
modum, lib. 1, cap. 31, et auctorem incertum
Historia Sclavon. cap. 14, vitam eremiticam in-
duisse, cum doceat idem Guibertus, lib. m, de
Vita sua, cap. 14, eadem ipsa tempestate eremita
exstitisse in Ambianensi territorio. Vitam, res
gestas, et mortem Petri, præter rerum Hierosolymitanarum scriptores, persistunt Albericus in
Chron. an. 1101, 1116, et 1208, sanctus Bernar-
dus, epist. 322; Aegidius monachus Aureæ Vallis, in Epist. Leod. cap. 16; et ibi Chapeauillus, Fr.
Petrarcha, lib. 11 *De vita solit.* tract. 4, cap. 1,
Molanus in SS. Belg. 15 Jul. et Petrus Dountre-
mannus peculiari libello, quem *De vita et genealogia*

Petri inscripsit, quam etiam altigit Adriannus Mor-
lerius, lib. 1 *Antiquit. Ambian.*

(7) Ος ἐμψῆ θεῖα. Albert. Aq. lib. 1, cap. 5; Willem. Tyr. lib. 1, cap. 12.

(8) Σταυροὺς ἐπ' ὅμων. Tudebodus, lib. 1: *In dextra, vel inter ultrasque scapulas crucem Christi bajulant.* Robert. Monach. lib. ii: *In fronte aut in scapulis dextris signum serebant sanctæ crucis.* Fulcherius Carnot. lib. 1, cap. 1: *O quam dignum erat et amœnum vobis omnibus cruces illas cernen-
tibus vel sericas, vel auro textas, aut quoilibet genere pallii decoras, quas in chlamydibus suis, aut birris,
sive tunicis, peregrini — super humeros suos consue-
bant!* Sed hæc nota. De colore vero crucium,
quem phœnicium seu coccineum fuisse hic ait
Anna, idem testatur Walsinghamus in Richar-
do II, an. 1333, p. 301: *Londonis multi apprenticesii,
plures servi sumptis albis capucis, et rubeis crucibus
in parte dextra, — profecti sunt. Postmodum tamē
in illa quam an. 1188 Philippus Franciæ et Henricus II Angliæ reges inierunt Hierosolymitanæ expe-
ditione: Statutum et provisum est inter eos, ut
omnes de regno Francorum, cruces rubeas, de terris
regis Anglorum, albas, de terra comitis Flandrensis.
virides haberent, uti scribunt Mathewus Paris., Ro-
gerius Hovedenus, Radulfus de Diceto, et Nicolaus
Trivetus.*

(9) Ἀκρίς. Baldricus Dolensis auctor est expe-
ditionem istam nostrorum quadam præcessisse et
prædixisse proligi. De locis, quas hic commen-
morat Anna, testatur abbas Uspurg. an. 1091:
*Visi sunt per multas regiones vermiculi nimis ignoti,
non longe a terra volantes, hoc est, ut vel manus
vel virga tangi possent, grossitudine quidem muscis
a quales, sed longitudine satis deductiores, quorum*

ρῶν ἀπεχομένη, τοὺς δὲ ἀμπελῶνας δεινῶς κατεῖθουσα. Ἡν δὲ ἄρα τοῦτο τὸ ⁹⁸ σύμβολον ὡς οἱ τότε συμβολομάντεις ἀπεμαντεύοντο, ὡς ἡ Ἐφοδὸς τοῦ τοσούτου Κελτικοῦ στρατεύματος, τῶν μὲν Χριστιανικῶν πραγμάτων ἀπόσχηται, δεινῶς δὲ πιθερίσεις κατὰ τῶν Βαρβάρων Ἰσμαηλίτων μέθη καὶ οἰκνὴ καὶ τῷ Διονύσῳ δεδουλευκήτων τοῦτο γάρ τὸ γένος Διονύσῳ τε διπέλει καὶ Ἐρωτὶ καὶ πρὸς παντοῖας μίξεις καταφορύτατον καὶ μὴ συμπεριτεμνόμενον τῇ σαρκὶ καὶ τῷ πάθῃ καὶ ἔστιν οὐδὲν ἄλλο, ἢ δυόλον καὶ τρίδυλον τῶν τῆς Ἀφροδίτης κακῶν. Ἔνθεν τοι καὶ τὴν Ἀστάρτην (10) αὐτὸν καὶ τὴν Ἀσταρώθ προσκυνοῦσι καὶ τέθονται, καὶ τοῦ διστρού τὸν τύπον περὶ πλείονος τίθενται, καὶ τὴν χρυσῆν παρ' ἑκείνοις Χοδάρ. Οἱ μέντοι αῖτος εἰς τὸν Χριστιανισμὸν τοὺς συμβολικοὺς τούτους ἑξελαμβάνετο διὰ τὸ ⁹⁷ νηφάλιόν τε καὶ τροφιμώτατον. Οὐτω μὲν οὖν οἱ μάντεις τὰς ἀμπέλους καὶ τὸν πυρὸν ἔξεδέξαντο. Ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τῶν μάντεων οὕτως ἔχεται, τὰ δὲ κατὰ τὴν Ἐφοδὸν τῶν Βαρβάρων οὐτω παρηκολουθήκει καὶ καινὸν τι κατανοεῖν τοῖς τε νοῦν ἔχουσιν ἐνῆν τῆς γάρ τῶν τοσούτων ἀλεύσεως οὐδὲ δύο καταταύτην γενομένης ⁹⁹. Καὶ πῶς γάρ τοσοῦτα πλῆθη ἔχ δαφέρων τόπουν ἔξορμήσαντα διμάδην τὸν τῆς Λογγινθράδες περιθύμον (11) διανήξεθα: ἐνῆν; εἰ μὲν πρῶτοι, οἱ δὲ δευτέροι, οἱ δὲ τούτων διποιεῖν, καὶ καθεῖξη; οἱ ἀπαντεῖς τὸν ἀπόπλουν οὕτω ποιούμενοι διὰ τῆς ἡπείρου διήρχοντο. Προηγέτεο δὲ ἐκάστου στρατεύματος τούτων ἀκρὶς ἀμύθητος ὡς ἔφριμεν ἄπαντες γοῦν ἀπαξ καὶ διὰ τοῦτο θεασάμενοι πουδρόμους ταύτας τῶν Φραγγικῶν παγμάτων

A mis piebis cum mulieribus ac parvulis peregruentis. Rubras in humeris gestabant cruces, id insigne ac quasi tessera militiae; occurrebatque sibi ac sociabantur invicem undique afflentes exercitus, instar amnium aquas in unum alveum confluxu miscerentur. Celebre illis ac frequens iter erat per Daciam venientibus ad nos. Vix quasi ducibus locustis utebantur, pari fere cum his populis numero, exercitum istorum adventum modico locorum temporumque spatio praecedentibus. Erat in hoc genere locustarum mirum quod segetibus parcerent, solas in vineas sacerarent. Quam rem talium conjectores in eam significationem trahebant, ut portendi putarent graviter nocituros hosce Gallicos exercitus Ismaelitis solis, Barbaris ebrietati ac vino deditis, Bacchique ac Veneris manciliis, temperaturos autem a Christianis, frumenti videlicet symbolo designatis, ob salubrem quam colunt temperantiam. Erant sane tunc si usquam alias perditissimi Saracenorum mores, a quotidiana crapula et intemperante meri potu ad nefaria omne genus flagitia licentissime ruerentur: ut hanc paulo plus concupiscentiae addere viderentur indulgentia immensa libidinum, quam carni detrahent patria circumcisione patienda. Hinc sumum deorum Cupidinem babebant et Astartem atque Astarton quotidianis ambibant sacris, anathema illis ac votivam in tabula suspendere soliti effigiem astri matutini, aureamque Chobareni apponere: impurissime hisce demonibus longe plus obscuritate vite nequissimae, quam insanæ superstitionis cæremoniis addicti devinctique. Hanc interpretes **285** cladem ad Saracenicas calamitatis præsagium pertinere. Quidquid sit nescio quid divina rei subesse miro eventui prudentiores suspicabantur. Quod cum innuinerabiles isti exercitus, non simul (qui enim id quidem posset?), sed partitis vicibus et certis inter se intervallis ex diversis locis in Calabriæ littora convenient, inde in adversam trajecturi continentem: simulatque unus aliquis ibi exercitus transfretaverat, præsto aderat quæ agmen iturum

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁹⁸ Deest vocula τό. ⁹⁷ τόν. ⁹⁹ γενομένης.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

iam infinitus exstisit exercitus, ut unum pene militarium in latitudine, duo vel tria in longitudine viderentur occupare, densitate vero sua ipsam solis lucem terris negare. Per quam prodigiam visionem solitam, quæ post quadriennium facta est, Hierosolymam tendentium profectionem quidam sunt interpretati. Uspergensis plane consentanea tradit Zonaras, hanc nostrorum expeditionem commemorans: Ως τὴν αυγήντην θεοσημία τις προεμψευσεν ἀκροδιων γάρ ἀπεισόν τι πλῆθος ἔχ τῆς Ἐσπέρας τὴν γένεσιν ἐσχηδε, καὶ τοσοῦτον, ὡς νέφεσιν ἐπτάμενον ἀπεικάσεσθαι, καὶ συσκιάσειν τὸν ήλιον, διὰ τῆς μεγίστης τῶν πόλεων, καὶ ταύτης ὀρίων, τὴν πτήσιν ποιούμενον πρὸς τὴν Ἐώχην ὡρμητο, κάκετος κατέπαυε. Simile locustarum multitudinem in Gallia et Germania visam, an. 874, narrant Regino et Annales Francorum Bertinianni; et anno 1032, Fragmentum Hist. quod exstat tom. IV Hist. Fr. pag. 86. Vide Paul. Warnefr. De gest. Langob. lib. iv, cap. 2, sed et anno, qui insignem hanc Francorum expeditionem præcessit, stellas in caelo visas ait in modum pluvias in terram descendisse. Codex ms. S. Albini Andegav. an.

1095, iv: Non. April. luna 25, Febr. 4, post Octavam Paschæ, nocte visæ sunt stellæ in modum pluvias de caelo in terra iisse. Sol quoque, octavo abhinc die totu, cœruleus extans, sed ei luna sequenti nocte similiter lucens **351** orbi prodigio fuerunt. Il præterea observant Baldric. loco citato, Alberic. Anonymus Cas. et auctor Gestorum Triumphantum per Pisanos factorum.

(10) Αστάρτην. De Astarte, seu Astarton et Chobar, copiose egerunt Josephus Scaliger, in notis ad Fragm. veter. scriptor. Gr. post libros De emend. temp.; Seldenus in syntagi u De dis Syris, cap. 2 et 4; Abraham Echellens. in Hist. Arabic., parte i, cap. 11, et Salmasius ad Solinum, a quibus lucem excipient quæ hic Anna de hisce impuris dæmonibus habet.

(11) Λογγινθράδας πορθμός. Petri adventum, Italorum, Ligurum, Longobardorum precesserat agmen. Fulcher. Carnot, lib. 1, cap. 9; Baldric. Dol., pag. 89. Ridiculum porro quod ait Anna singulos exercitus locustarum agmen præcessisse, quæ anno ante hanc initam expeditionem quinto in futuri præsagium visæ fuerunt.

præcederet infinita, ut diximus, multitudo locustarum; quas idcirco vulgari jam verbo, re scriptis observata, præcursores Francicorum exercituum homines vocabant.

Cæterum cum audivisset imperator crebros hosce A. 'Ως δὲ σπεράδην τινὲς τὸν τῆς Λογγιναρδίας εὶς Calabria trajectus copiarum Latinarum in multa distincta disjunctiarum agmina, vocatos ad se quosdam Romanæ militiae duces Dyrrachium et Aulonem versus se conferre jussit, eamque maritimam obtinere regionem. Porro mandabat ipsis ut qui Gallorū eo trājicerent, iis annonam empliūris offerri copiosam et forā passim præberi referta juberent, per omnes, qua forte iter esset, imperio subiectas regiones, ipsi autem euntis subsequerentur clanculum, ac si qua divertere illos e militari via in obliquentes pagos ad prædandum cernerent, studerent summovere modicis jaculationibus. Adjuncti de industria fuerant periti quidam Latinæ linguae qui ut quæque coorta rixa fuerat, procurrentes in medium omnia statim componerent. Hæc in genere ad omnes transitus pertinent Gallicorum exercituum: verum ut de singulis distinctius aliquid dicamus, primus ęsparsa illa quam diximus fama Gothofredus propria ditione vendita iter arripiuit versus Hierosolymam. Vir hic erat ditissimus generositate, fortitudine, nobilitate inferiore se nemini ducens. Is a deo certantibus pro se quisque Gallis sese mutuo prævertere princeps expeditiv exitum. Nunquam talis fando audita commotio est, virum mulierumque. Sanctum Domini Sepulcrum ejusque adorationem loquebantur omnes, spectabant et revera sequebantur simpliciores, ad visenda illa vitæ ac mortis Christi monumenta religioso animo festinantes: callidiores, in quibus Baimundus et C ejus consilii participes, spes improbas malitiosis animis versabant de urbe Constantinopoli obiter occupanda, imperioque specie belli Saracenicī quasi ex occasione comparando. Itaque omnium qui ingenium Baimundi norant Romanorum procerum ejus viri, præterquam quod cetera tam acris, ac bello formidandi, etiam imperatori peculiariter infensi, memoria vigente adhuc simultatum odiorumque veterum.

Interea primus expeditionis promulgator Petrus, primus quoque ut par erat expedito egressu et patria, Adriatico mari trajecto cum 286 peditum

διεπέρων ἡδη πορθμὸν δ ἀυτοκράτωρ μετακαλεσάμενος τινὰς τῶν Ῥωμαῖκῶν δυνάμεων ἀρχηγοὺς, ἐκπέμπει τούτους πρὸς τὰ μέρη Δυρραχίου καὶ Αὐλῶνος ἐντελάμενος; δέχεται μὲν προσηνῶς τοὺς διαπερῶντας, πανηγύρεις τε δαψιλεῖς ἔξι ἀπασῶν τῶν χωρῶν κατὰ τὴν ἔδον ἐξάγειν, εἴτα ἐνεδρεύειν παρακολουθοῦντας διόλου, καὶ ἐπάν τεκδομάς τινας τούτους; θεάσιντο ποιουμένους εἰς προνομήν τῶν παρακειμένων χωρῶν ἐκτρίχοντας, ἀναστέλλειν διὰ μετρίων ἀχροδοισμῶν. Συμπαρῆσαν δὲ τούτοις καὶ τινες τῆς Λατινικῆς διαλέκτου εἰδήμονες, ἵνα τὰς ἀναφυσμένας μεταξὺ μάχας καταστέλλωσιν. 'Αλλ' δπως σαφέστερον ἀφηγησαίμην τὸ πρᾶγμα, καὶ κατὰ μέρος, ταῦτης τῆς φήμης διαδραμώστες ἀπανταχοῦ πρώτος δ Γοντοφρὲ (12) τὴν ίδιαν ἀκεμπόλησας (13) χώραν τῆς προκειμένης ἔδου εἴχετο. 'Ανήρ δὲ οὗτος πολυχρήματος, καὶ ἐπὶ γενναιότητι καὶ ἀνδρίᾳ καὶ γένους περιφανεῖς μεγάλως αὐγῶν. 'Εκαστος; γάρ τῶν Κελτῶν ἐσπεύδε προτρέχειν τῶν ἄλλων. Καὶ γέγονε συγκίνησις οἵα οὐδέπω τις μέμνηται ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, τῶν μὲν ἀπλουστέρων, ὡς τὸν τοῦ Κυρίου Τάφον προσκυνῆσαι, καὶ τὰ κατὰ τοὺς Ιεροὺς ἴστορησαι τόπους ἐπειγομένων ἐπ' ἀληθεῖᾳ· τῶν δέ γε πονηροτέρων καὶ μᾶλλον δποίος δ Βαζιλιοῦντος καὶ οἱ τούτου διμόφρονες ἀλλον ἐνδομυχοῦντα λογισμὸν ἐχόντων εἰ που ἐν αὐτῷ δέρχεσθαι δυνθεῖσεν καὶ αὐτῆν τὴν βασιλεύουσαν κατασχεῖν, καθάπερ πόρισμά τι ταύτην εὑρηκότες. 'Ετάρασσα δὲ τὰς τῶν πλειόνων καὶ γενναιοτέρων ψυχὰς δ Βαζιλιοῦντος ὡς παλαιὰν μῆνιν κατὰ τοῦ ἀυτοκράτορος τρέψων.

Ο μὲν οὖν Πέτρος, μετὰ τὸ ταῦτα διακηρυκεῦται πάντων προηγησάμενος, τὸν τῆς Λογγιναρδίας (14) διεπέρασσε πορθμὸν μετὰ πεζῶν¹⁰ χιλιάδων δῆδαχ-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁰ πεζῶν μὲν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(12) *Γοντοφρές*. Gotosfredus Lotharingiae dux, princeps et dominus castri Bullonii. Albertus Aq., lib. II, cap. 22; Tyrius, lib. IX, cap. 5, 6, etc.

(13) *Απεμπολήσας*. Quo impensis tam operosæ et longinqua peregrinationis facere satis Gotosfredus, castrum Bullonii, quod illi præcipuum erat, Otherto Leodiensi episcopo mille et trecentorum argenti puri (non auri, ut habet Petrus Merssens) marcaram pretio vendidit. Invadatum et oppigneratum tantum pro vii millibus marcis scribit Ordericus, lib. x; pia vero liberalitate concessum Ecclesiae Leodiensi, Tyrius, lib. IX, cap. 8, commemorat. Rem conciliat Nicolaus canonicus Leodiensis, scriptor coætaneus, in Triumpho sancti Remaci de castro Bullonio, cap. 1, a quo hancit quæ de hoc ipso narrat Egidius, monachus Aureæ Vallis, cap. 13: Adiuit, inquit Nicolaus,

Divina misericordia. Permovit (Othertus) ducem ut offerat B. Virginis et pio martyri prædictum castrum ob memoriam animarum prædecessorum suorum, conditione interposita, ut si intra tempus præfinitum, a se vel a suis successoribus tribus, quos ipse præscriperat, non redimeretur, deinceps possessio, sicut dimiseral cum castello in totum tempus Ecclesiæ assignaretur. Mox refert, ut episcopus, conflatis 1500 marcis argenti puri undecimque corrasis castrum a duce emerit. Adde Albericum, an. 1096, et auctiorem Appendix. ad Chronicum Lobiense, tom. VI Spicileg., pag. 608.

(14) *Λογγιναρδίας*. Non Adriatico mari trajecto, quod vult Anna, sed Lotharingia, Franconia, Bavaria et Austria transcursis in Hungariam et Thraciam pervenit Petrus. W. Tyrius, lib. I, c. 49 et alii.

κοντα (15), ιππέων δὲ χιλιάδων ἀνδρῶν ἔκατον, καὶ τῶν μερῶν τῆς Οὐγγρίας τὴν βασιλεύουσαν κατέλαβεν. Ήστι μὲν γάρ τὸ τῶν Κελτῶν γένος, ὡς εἰκάσαι ¹ τινὲς, καὶ δὲλλως λίαν θερμότατον καὶ δέσι· ἐπὶ τὸν δὲ καὶ ἀφορμῆς δράξητο ἀκάθετον. Τῶν ² δὲ βασιλέως ἀπέρδ Πέτρος προεπεπόνθει παρὰ τῶν Τούρκων γινώσκοντος καὶ συμβουλεύοντος αὐτῷ καὶ τὴν τῶν λοιπῶν κομήτων καρτερήσαις ³ Ἐλευσιν, οὐχ ἐπείθετο, θαρρῶν εἰς τὸ πλῆθος τῶν συνεπομένων αὐτῷ· καὶ διαπεράτας ἐπήξετο τὸν χάρακα εἰς τι πολίχιον Ἐλευνόπολιν (16) ὀνομαζόμενον. Ἐπειδὲ καὶ Νορμάνοι τούτῳ συνείποντο εἰς δέκα χιλιάδας ποσούμενοι ἀποχριθέντες τοῦ λοιποῦ στρατεύματος τὰ κατὰ τὴν Νίκαιαν ἐληγόντο, πᾶσιν ὀμοτάτως χρησάμενοι. Τῶν τε γάρ βρεφῶν τὰ μὲν ἐμέλιζον, τὰ δὲ ἔλυοις περιπείροντες, ὕπτιζον ἐν πυρὶ, πρὸς δὲ τοὺς τῷ χρόνῳ προήκοντας, πᾶν εἶδος ποιῆσι· ἐπεδείχνυντο. Οἱ δὲ ἐντὸς τῶν γινομένων ἐν αἰσθήσει ⁴ γεγονότες, ἀναπετάσαντες τὰς πύλας κατ' αὐτῶν ἐξῆσαν. Καρτεροῦ δὲ τηνικαῦτα συρράγεντος πολέμου, παλίνορφοι εἶσαν τοῦ κάστρου γεγόνασιν ἐκβύμω; τῶν Νορμάνων ἀγωνισαμένων, καὶ ὡς τὴν λείαν ἀπασαν ἀναλαβόμενοι, κατέλασσον αὐτοὺς τὴν Ἐλευνόπολιν. Λόγου δὲ ἀναμεταξὺ αὐτῶν τε καὶ τῶν μη σὺν αὐτοῖς ἀπελθόντων κινηθέντος ὄποια φιλεῖ ἐν τοῖς τοιούτοις γένεσισι, τοῦ φθόνου τὸν θυμὸν ἀναφλέγοντος τῶν ἀπολειφθέντων. Κάντεῦθεν ἀψιμαχίας ἀμφοῖν γενομένης, οἱ τολμηταὶ Νορμάνοι ἀποχριθέντες αὖθις τὴν Σερίγορδον (17) καταλαβόντες ἐξ ἑφδου κατέσχον. Μαθὼν δὲ τὸ γεγονός ὁ σουλτάνος κατ' αὐτῶν μετὰ ἀποχρώσης δυνάμεως ἐκπέμπει τὸν Ἐλχάνην. Οἱ δὲ καταλασσῶν, αἱρεῖ μὲν τὴν Σερίγορδον, τῶν δὲ Νορμάνων τοὺς μὲν ξιφὸν παρανάλωμα ἐποιήσατο, τοὺς δὲ καὶ ζωγρείαν ἡγε μελετήσας ἀμα καὶ κατὰ τῶν συναπολειφθέντων τῷ Κουκουπέτρῳ, καὶ λόχους μὲν ἐν ἐπικαίροις καταστήσας τόποις, ὡς ἀν τῷ κατὰ τῆς Νίκαιας ἀπίεναι τούτοις ἀπρόσπτω; ἐμπίπτοντες ἀναρρόνται. Γινώσκων δὲ καὶ τὸ τῶν Κελτῶν ἐραστήματον, δύο τινὲς δραστηρίους τὴν γνώμην μεταπτυχάμενος ἐνετείλατο ἀπελθεῖν πρὸς τὸ στράτευμα τοῦ Κουκουπέτρου διακηρυκεύντας ὡς οἱ Νορμάνοι κατασχόντες τὴν Νίκαιαν, δασμὸν τῶν ἐν αὐτῇ ποιοῦνται. Αὗτη ἡ φήμη τοὺς τῷ Πέτρῳ συνόντας καταλαβοῦσα δεινῶς συνετάραξε· δασμὸν γάρ καὶ χρήματα ἀκηκοθες, παραχρῆμα τῆς παρὰ τὴν

Variæ lectiones

¹ ὀσεὶ κατά. ² τοῦ. ³ καρτερεῖν. ⁴ αἰσθῆσει.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(15) Χιλιάδων ὅρδοις κορτα. Exercitus Petri epiposus fuit ut arena maris innumerabilis, qui a diuersis regnis illi conjunctus advenerat, ait Albertus Aquileiensis, lib. 1, cap. 8. At idem scriptor. c. 13, et ex eo Tyrius, lib. 1, cap. 19, quadraginta millium hominum numerum non excessisse scribunt.

(16) Ἐλευνόπολιν. Transmissio freto, Petrum ad portum, qui vocatur Civitol, castram etatūm scribit Albertus Aquileiensis, lib. 1, cap. 16. Est vero Helenopolis Bithyniæ urbs ad Draconis fluvii ostium, in Nicomedensi sinu, Drepanum olim

octoginta millibus, et centum millibus equitum, per Hungariæ fines Constantinopolim se contulit, tanta velocitate, ut specimen id iter esse posset ardentis et facile victricis moriarum omnium strenuitatis ingeniorum Gallorum, quod genus aliis jam-pridem ducti conjecturis homines, præservida et imprimis efficaci natura præditum passim serunt. Huic Petro imperator in Turcos ruenti, peritus ipse rerum morumque gentis ejus, multa benevolè ac prudenter suadebat prævertendis, in quæ deinde is incidit, malis peropportuna: inter alia ut aliorum comitum quos in itinere esse constaret, adveniūm præstolaretur. Verum omnia ille sua fretus multitudine contempsit, transmissisque freto copiis, ad parvum oppidum, Helenopolim vocatum, posuit castra. Sequebantur hunc ducem Nortmani ad decem millia. Ili tum segregati a reliquo corpore, circumiacentem vastabant Nicæa regionem, tanta in omnes crudelitate ut puerulos lacientes pars dispergerent membratim, pars ligneis transfixos verubus igni assarent; adultis vero ac senibus omnis generis, nulla non supplicii ac contumelias immunitate illuderent. Harum sensu injuriarum erumpentes Nicæa Turci, prælium cum Nortmanis atrocis conserunt; sed his fortissime repugnantibus fracti victique repetunt urbem. Victores, Helenopolim ad reliquum exercitum profecti, hanc placide a sociis excepti sunt, audacem superbiam rem seorsim gerere volentium incusantibus, et alia querentibus qualia tali tempore inter tales personas invidia jacere novit discordiarum irritamenta. Res hanc procul seditione ac civili prælio fuit. Tandem feroceis Nortmani, sejuncti rursusq; ceteris, Xerigordum impetu capiunt, eamque obtinent. Quo sultanes audito cum idoneis copiis Elchanem mittit, qui recepta Xerigordu Nortmanorum alias gladio ceridit, alias captivos abduxit, simul adversus ceteras Cucupetri copias consilia et dolos moliens. Nam et insidias posuit locis idoneis per quæ transiūs erat Helenopoli Nicæam petentibus, et Latinorum avaritia perspecta, duos quosdam vasros submisit homines in Petri castra, qui passim per exercitum ferrent Nortmanos cepisse Nicæam, in eaque nunc diripienda versari, vix pares exportandis immensis opibus, interea sane dum ipsi apud Helenopolim otio torperent. Movit incredibiliter ea fama vulgus militum, nec teneri ultra potuere:

D ex cod. Coislin.

dicta, et ab Helena Constantini M. matre, quam ei natalem suisse aiunt, nuncupata, ut est apud Cedrenum, an. 20; Constant. Procop., lib. v De adif. Just. Eusebius, lib. iv De Vita Const., cap. 61; Philostorgius, lib. ii, cap. 13; Socrat. Niceph., etc. Ejusdem oppidi meminit Porphyrogenneta in Thematē obseq., ut et Scylitzes et Gycas in Romano Dingene.

(17) Σερίγορδον. Castrum ultra Nicæam, Exerogorgon nuncupatum Tudebodo. Baldrico, Guitberto et Tyrio.

verum, direptionis et urbis deprædandæ audita mentione, surgunt passim amentes, et nulla disciplina, nullo militari ordine, nulla forma aciei, ductuque signorum, tumultuosissime ruit Nicæam versus, quasi lymphati. Habet horum, ut dixi, Latinorum ratio, cum ad omne luci genus asperrimi sunt, tum ubi diripiendarum urbium **287** aut incursandarum latrocino regionum opulentarum occasio est, nullo periculo, nulla ratione frenari, ne retardari quidem valent. Tum igitur ut ordinibus solutis nullo instructu aut cautione pugnam ineuntibus solita, dispersi temere ferrentur, in Turcos ad locum Draconem dictum subsidentes in insidiis, incident, ibique miserabiliter ceduntur: ac tantam Gallorum Normannorumque Ismaelitum gladio carnificinam exercitam niemorant, ut comportatis in unum acervum deinde cadaveribus, non tumulus aut collis vertex in latam speculacionem eminens, sed magni plane montis instar exstiterit cum sublimi altitudine in justam crassitatem et latitudinem patentis. Ac plane ingens hodieque superest illic agger ossium, quanquam non pauca inde subracta constat. Siquidem postea quidam ex isto genere Barbarorum tum cæsorum, cum murum non longe hinc in civitatis formam ædificarent, multa inde sumpta lapidibus ossa miscerunt, cæmentioque devinxerunt in unam strueturæ molem, sepulcrum mortuis, vivisque urbem una opera molientes. Et hæc civitas hodie visitur cincta mœnibus ossium saxorumque mistura confectis. Deleto internecione Christiano exercitu, Petrus cum paucis Helenopolim se recipit: nec ibi tuto erat; intendebat Turci machinas ad ipsum intercipiendum. Movit imperatori misericordiam tantæ cædis certus nuntius, nec committendum sibi putavit, ut Petro in tanto discrimine deserrando, Turcos sineret victoriam tantam captivitatis ducis ipsius illustriorem facere. Misit igitur ei suppetias Catacalonem Constantinum Euphorbenum, cuius saepe meminimus superius, cum idoneis copiis quas in naves bellicas imposuit. Hunc Turci cernentes jam appulsum fugæ se dederunt. Euphorbenus non longum illic moratus Petrum cum sociis

A Níkaiam φερούσης ὁδοῦ ἀσυντάκτως; ἡψήντο, ἐπιλαθόμενοι μωγοὺς καὶ στρατιωτικῆς ἐμπειρίας καὶ τῆς πρὸς μάχην ἀποστολῆς εὐταξίας. Ἐτοι μὲν γὰρ καὶ ἄλλως τὸ τῶν Λατίνων γένος⁸ φιλοχρηματώτατον, ὃς περ ἀνωνεν εἰρηται· ἐπὸν δὲ καὶ πρὸς καταδρομὴν χώρας ἀπονεύσει καὶ λόγῳ μῆχαρμενον, ἀχαλιναγώγητον. Μή κατὰ στοῖχους; δὲ μῆτα θλαδὸν πορευόμενοι, τοῖς περὶ τὸν Αράκοντα λοχώσι Τούρκοις περιπότοντες, οἰκτρῶς; ἀνηροῦντο. Καὶ τοσοῦτον πλήθος Κελτῶν τε καὶ Νορμάνων ἔργον μαχαίρας (18) Ἰσμαηλιτικῆς ἐγεγόνει, ὡστε τὰ ἐκεσταχοῦ κείμενα λείψανα τῶν ἀποσφεγγέντων ἀνδρῶν συγκομίσαντες, μέγιστον οὐ λόφον φημι! οὐδὲ βουλόν, οὐδὲ σκοπιλόν, ἐποιήσαντο, ἀλλ' οἰνος δρος ὑψηλὸν καὶ βάθος καὶ πλάτος ἀξιολογώτατον ἀπολαμβάνον. Τοσοῦτος ἔκειτο δὲ τῶν δοτῶν κολωνῶς καὶ τινες ὑστερον τῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους τῶν ἀποτραχγέντων Βαρδάρων ἐν σχήματι πύλεως οἰκοδομήσαντες τείχος, μεσεμβόλιά τινα καθάπερ κάλληκτας τὰ διττὰ τῶν ἀπολωλότων ἐνθέντο, τρόπον τινὰ τάχφον αὐτοῖς τὴν πόλιν ποιούμενοι, ἥτις καὶ εἰς τήμερον ἔταται τετειχισμένη δομοῦ τε λίθοις καὶ ὅστοις ἀναμένει ἔχουσα τὸν περίβολον. Πάνεων οὖν ἔκφυν περανάλωμα γεγονότων, μόνος δὲ Πέτρος, μετ' ὀλίγων τινῶν εἰς Ἐλευσύπολιν αὐθίς οὐποτρέψας, εἰσῆσει. Οἱ δὲ Τούρκοι αὐθίς τοῦτον ἐντίδρευον ἐλεῖν θέλοντες. Οἱ δὲ αὐτοκράτωρ, ἀπαντα ἀκηκοός καὶ τὴν τοσαύτην ἀνδροκτασίαν θεωριώθεις, ἐν δεικνῷ ἐποιεῖσθα τοῦ καὶ δέ Πέτρος ἀλφῆ. Παραχρῆμα τούτουν μεταπεμψάμενος τὸν Κατακαλῶν Κωνσταντίνον τὸν Εὐφορβηνὸν οὖν διάγος ἐν πολλοῖς; ἡδη ἐμήτηθη, ἀποχρώσας δυνάμεις (19) ἐν ναυσι πολεμικαῖς ἐμβαλών, διαπόντιον εἰς ἀγωγὴν αὐτοῦ πάπορφρος. Θεασάμενοι δὲ τοῦτον οἱ Τούρκοι καταλαβόντα, φυγαδεῖς ἐχρήσαντο. Οἱ δὲ⁹, μικρὸν ἀναμείνας ἀναλαβόμενος τὸν Πέτρον μετὰ τῶν τὸν αὐτῷ (φητοὶ γάρ ήσαν), διατάξει (20) πρὸς τὸν βασιλέα. Τοῦ δὲ βασιλέως ἀνχυμηνήσκοντος αὐτὸν τῆς ἀρχῆθεν ἀδύοντας αὐτοῦ, καὶ διπάτεταις αὐτὸν ὑποθημούντας μὴ πειθόμενος τοσοῦτοις ἐνεπεπτώχει δεινοῖς, διοῖς Λατίνος ὑψάλην, οὐχὶ ἐστὴν αἴτιος τοῦ κακοῦ (21) ἐλεγεν, ἀλλ' ἐκείνους τούτους μητρῷ πειθομένους, ἀλλὰ τοῖς λίστοις θελήμασι χρωμένους, ληπτὰς ἀποκαλῶν τούτους καὶ ἀρπαγας, καὶ μηδὲ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁸ Dcest vox γένος. ⁹ δὲ μῆδα.

Car. Dusfrasni Du Caugii notæ.

(18) Ἐργον μαχαιρας. Cladem hanc narrant Albertus Aquileiensis Will. Tyrius et alii, quam accidisse scribunt mense Octobri an. 1096; Tudebodus, lib. 1; Guibertus, lib. II, cap. 11, Baldricus, etc.

(19) Ἀποχρώσας δυνάμεις. Auxiliæ copias Petro submissas ab Alexio tradunt etiam Albertus Aquileiensis, lib. 1, cap. 23 et alii.

(20) Διασώζει. Διασώζεται, est conducere salvum et incolumentem præstare. Chron. Alexandr. an. Heracilii 18: Ἀπελύσαντεν πρὸς αὐτοὺς Ἰλίαν τὸν ἐνδοχήτατον στρατηλάτην—μετὰ νεωτέρων καὶ κ' Ἰππων ἀδιστράτων σελλαρίων δρειδότων ἀπαντῆσαν καὶ διασώσαι αὐτοὺς πρὶς ἡμέρας. Epistola Constantini Pogonati imper. ante aci. I sextæ synodi: Καὶ κατετέλατους καράθινος παρατεθῆνται εἰς διάσωσιν

B αὐτῶν. ποὺς τὸ πάντη ἀδιλαθεῖς καὶ ἀκινδύνους—ἀποκαταστῆναι. Porphyrog. De adm. imp., cap. 13, Ἐπεξηγούσαν εἰς διάσωσιν αὐτῶν. Αριψ. comitem, cap. 7, et L'Intrprand. in Legat. διατάσσεται et ἀποτάσσεται sunt, qui ducens conductorii dicuntur Ganteio, De bello Antiocheno, pag. 460; ducatus, Galis; sunscenduit, apud Gregorium VII papam, lib. 1, epist. 77, et Brunoneum, De bello Sax., pag. 159; Conductus, apud Joannem Sarisber. in Polycrat

Dum tibi conauctus fnerit, securior'ibis.

Vide infra pag. 405, c. 479 B.

(21) Αἰτιος τοῦ κακοῦ. H̄ ipsum asserunt Tudebodus, lib. 1; Albertus Aquileiensis, lib. 1, cap. 16, et Baldricus, pag. 90.

περὶ τοῦ Σωτῆρος εἰς προκεκύησιν τοῦ Ἀγίου Α non multis certo periculo creptum imperatori sistit
Τάξου διὰ ταῦτα δεκτούς. incoluisse. Admonebat amice hominem Augustus,
quam non utili consilio sibi prius recta et tuta snadenti noluisse acquiescere. Ille ut Latinum
decebat ardore servicis et demittere se nescium, respondit haudquaque sine culpe imputaudam
cladem, sed pervicacie suorum qui temere precipitassent in exitium salubribus ducis sui manda-
tis negligendis. Quos etiam ira indulgens prædones raptoresque vocitabat : ideoque siebat merito
suppicio præoccupatos antequam attigissent metam religiosæ peregrinationis : Salvatore Chrisio
indignos eos habente quos admitteret ad adorationem Sancti sui Sepulcri.

Οι μὲν οὖν τῶν Λατίνων, ὁποῖος δὲ Βαῖμουντος καὶ οἱ τούτου διμόφρονες ἔρωτα τῆς τῶν Ὄρωμιλων ἀρχῆς ἔχει μακροῦ ἔχοντες καὶ ταύτην ἔκαντος περιποιήσασθαι θρυλόμενοι πρόσφασιν τὴν τοῦ Πέτρου διακηρύκευσιν εὐρηκότες, ὡς εἱρηται, τὴν, ταιεύτην συγκίνησαν ἐποίησαντο ἀπατήσαντες τοὺς ἀκεραιοτέρους, καὶ σχηματιζόμενοι κατὰ τῶν Τούρκων ἀπέργεισθαι εἰς ἐπίκηπτον⁸ τοῦ Ἀγίου Τάφου τὰς ιδίας ἐπιπράσκον (22) χώρας. Οὐδός (23) δέ τις ὁ τοῦ βηγδὸς Φραγγίας ἀδελφὸς ψυσῶν τὰ Ναυάγια, ἐπ' εὐγνενεῖ⁹ καὶ πιούτῳ καὶ δυνάμει τῆς ἐνεγκαμένης μέλλων ἔξιθετιν τέχα ώς πρῆτὸν Ἀγίου Τάφου, ἀποστείλας, ἀπονοίας ἕρματα ἐμήνυσσε πρᾶξ τὸν αὐτοκράτορα, προμηθευσμένος τὴν ὑπαντήσην αὐτῷ γενέσθαι λαμπρά· "Ισθι, ἕγων, ἐν βασιλεῦ, ὡς ἔτώ δὲ βασιλεὺς τῶν βασιλέων (24) καὶ δὲ μετέωρ¹⁰ τῶν ὑπὸ οὐρανού· καὶ καταλαμβάνορτά με ἕδη ἀνέρχεται ὑπατηῆσατε καὶ δέξασθαι μεταλοιπεπῶς καὶ ἀξίως τῆς ἐμῆς εὐήτερεις. Ταῦτα δὲ βασιλεὺς ἀκούσας, ἐπειδὴν μὲν ἐτυχεῖ Δυρδάχιου Ιωάννης υἱὸς¹¹ Ἱσααχίου τοῦ σεβαστοκράτορος, περὶ οὐ δινωθεν εἰρηται, τοῦ δὲ στόλου Νικόλαος δὲ Μαυροκατακαλῶν περὶ τὸν λιμένα τοῦ Δυρδάχιου ἔκ διατημάτων ἐνορμίας τὰς ναῦς κατέβιεν αὖτις· τὰς ἐνδοσυνὰς τοιούτηνες

as ex. sec. Coislin

⁷ ταῦτα. ⁸ περιττάνταν. ⁹ μετέπειτα πάγκων. ¹⁰ ἡ μέση.

Car. Dufresnii Du Gangii notæ

(22) *Ἐπιτραπον.* In his recentent scriptores
Harpinum Bituriensem comitem, Raimundum
Sanetegidianum Tolosae comitem, Boemundum
principem Tarentinum, Robertum Normannie
ducem, et aliquot alias e Gallia proceres. Vide
Notas nostras ad Joiviniam, pag. 52, 53.

25) **Obdoç.** Hugo cognomeno Magnus, Vermandororum comes, Philippi Francorum regis frater, Henrici I regis filius: *Is.*, ait Robertus Mon., lib. II, *honestate morum et elegantia corporis, et animi virtute, regalem de qua ortus erat, commendabat prosapiam: et licet aliorum procerum, addidit Gubertus, lib. II, cap. 18, multo major quam ipsius apud nos reputaretur auctoritas, apud exterorum tamen, praecepsit apud inertissimos hominum Graecos, de regis Francorum fratre prævolarat infinita celebritas. **Obdoç.** hic Hugo nuncupatur, non Obyoç, quia Gallis *Hues* tunc vocitabatur.*

(21) *Baσιλεὺς* *Baσιλέων*. Infinita sane apud Grecos, ut ex mox laudato Guiberti loco constat, de Hugone prævolarat celebritas, non quod rex regum diceretur, aut hosce sibi titulos arrogaret; quomodo enim regum se regem appellasset, qui ne regis quidem gaudiebat appellatione? sed quod regis Francorum esset frater, qui jampridem tanæ halebatur apud omnes nationes existimationis, ut non a Grecis modo rex regum haberetur, sed quoque inter Europæanos principes φῆς per excellentiam indigitaretur, Suida teste, sed etiam *Pauli Christiani Romanus* eamdem supra ceteros

monarchs obtineret prærogativam. Mathæus Paris, an. 1254 : *Dominus rex Francorum, qui terrestrium rex regum est, tum propter cælestem ejus inunctionem, cum propter sui potestatem, et militie eminentiam, in medio sedebat.* Et an. 1252 : *Dominus rex Francorum regum terrenorum altissimus et dignissimus.* Idem pag. 450, regn an Franco-
rum, regnum regnorum vocat. *Charter Amedei Com. Sabaudie, an. 1597, in Probat. Hist. Sabaudie.* Samuel. Guichenon : *Le roi de France, qui est le grand et le plus noble roi des Chrétiens.* *Froussartes*, vol. IV, cap. 45, de Carolo VI : *Le plus digne, et le plus noble et le plus puissant roi du monde.* Et cod. vol., pag. 201 : *Chef de tous les rois de ce monde.* Denique quo habetur loco, etiam se-
nescente Grecia, *Francorum rex, docent hi versus mixobarbari ex Lamentatione ms. de capta a Turcis Constantinopoli :*

Ὥ Κωνσταντίνε βασιλεῦ, τύχην βαρέαν ὅπουγκες,
Θέλω νὰ δώσω εὐնύμησιν στῶν αὐθεντῶν τῆς Δύσης;
353 Ῥήγαν τὸν ἐκλαμπρότατον καὶ τοῦ Πάρης ὁ
[πρώτος],
Πρωτόδρχος τῶν αὐθέντων τοπάρχιων τῆς Δύσης;
Ὦ Φράτεζ τιμιωτάτη καὶ πολιφουμισμένη,
Φρατζέτζιδες πολεμισταί, δυνάρες μου στρατιώτα;
[εἰς]

Regio apparatus et comitatu e Gallia profectum
Ilugonem testatur Anna, pag. 297. Vide Dis-
seriat. xxvii, ad Joinvillam.

Isaaci sebastocratoris filius, de quo superius actum est. Classi vero circa Dyrrachii portum discretis stationibus imminentibus in speculationem ac custodiā maris ejus totius, cum potestate praeerat Nicolaus Maurocatacalo, crebris illinc excursionibus erumpens, observansque late ne qua improviso piratica navis Romana littora tentaret. Ad hunc utrumque imperator acceptis Hugonis litteris, seorsum scribit, Joanni quidem duci Dyrrachii manans ut a continente atque ora littorali Calabriæ adversa Galli adventum opperiretur, deque eo quam celestine ad se nuntios daret, Hugonem interim ipsum exciperet magnifice; ducem vero classis vigilare jubebat acribus et assiduis excubiis intentum in occasionem omnem et semper paratum ad rem gerendam. Interim ad oram Longobardiaæ maritimam Hugo proiectus legatos ad ducem Dyrrachii mittit quatuor supra viginti, loricis omnes ocreisque, cum armatura cætera, cataphractos aureis. Erant cum eis comes Tzerpenterius, et Helias qui Thessalonica ab imperatore profugerat. Horum ad ducem hæc oratio fuit: *Notum tibi sit, o dux, dominum nostrum Hugonem quamprimum hic trajecturum sumpto nuper Romæ auroe vexillo S. Petri. Scias porro ipsum esse summum ducem Francicæ militiae universæ. Para igitur te ad eum exercitumque ejus pro dignitate ipsius excipiendum, meminerisque occursum illi debitum reddere. Talia dum isti mandant Hugo Roma in Calabriam, ut dictum est, delatus,*

Variae lectiones ex cod. Coislin.

¹¹ Dicit vox autón. ¹² Ζερπεντηρίου. ¹³ τοῦ. ¹⁴ ἐτοιμάσαι τοιχοῦν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(25) Τζερπεντηρίου. Fuit is Willemus Carpenterius, seu ut Gallico efferebatur tunc idiomate, quod suo reddidit Anna, Charpentier. De ejus familia et cognomine, sic Robertus Mon., lib. iv: *Willemus de regali prosapia ortus fuit, et vicecomes cuiusdam castelli, quod Milidunum dicitur, olim exstitit, qui ideo Carpenterius cœpit cognominari, quia in bello nullus valebat occursari. Nulla enim lorica erat, galea vel clypeus, qui duros lanceæ illius, sive mucronis sustineret ictus. Guibertus, lib. iv, cap. 7, hoc etiam cognomine donatum ait Willemum, non quia faber lignarius esset, sed quia in bellis cœdendo, more carpenterii, insistebat. At non desunt qui Carpenteriæ cognomine donatum putant, propter eximiam ejus in fabricandis bellicis machinis soleritatem, quemadmodum Fulcherius primus Lemovicensium comes industrius faber in lignis suis eadem de causa dicitur ab Ademaro Caivan. in Clr. an. 876. Robertus comes Biliensis, in exstruendis aedificiis et machinis, alibi que arduis operibus ingeniosus artifex, ab Orderico Vitali, lib. viii, Carpenterius porro faber lignarius ex scriptoribus avi sequioris. Idem Ordericus, lib. xii: *Carpenterios berfredum facientes docebat. Carpenterius servus, in l. Sal. tit. 11, § 5. Carpenterius aedificia, id est lignea, in Speculo Saxon., lib. i, art. 20. Carpenterius, locus ubi fabri lignarii operis suis incumbunt, apud Innocentium III PP., l.b. xiiii, epistola 55. Willemi virtutes longe deprimit ac elevat Guibertus loco citato, quo et ejus in Hispaniam expeditionem tangit, de qua etiam agunt Tudebodus, lib. i, et Besilius iii Comit. Pict., cap. 18 et 30. Una cum Hugone captum testantur Albertus Aquileiensis, lib. ii.**

Α καὶ τὴν πελάγη περιεικοῦν ὡς μὴ λάθοιεν αὐτὸν ¹¹ ληστρικαὶ νῆες παριπλεύσασαι· ὁ αὐτοκράτωρ εὐθὺς γράμματα πρὸς ἀμφοτέρους ἐκπέμπει ἐντελέχεμον; τὸν μὲν δοῦκα Δυρδαχίου διὰ τῆς ἡπέρου καὶ τῆς παραλίας ἐφεδρεύειν τὴν τούτου ἐλεύσεως δοῦναι γνῶσιν, αὐτὸν δὲ τὸν Οὐδονὸν ὑποδέξασθαι μεγαλοπρεψῶς, τὸν δὲ δοῦκα τοῦ στόλου παρακελεύσασθαι μηδεμῶς ἀναπεπτωκένα: μηδὲ καταρράκθυμεν, ἀλλ’ ἐγρηγορέναι διαπαντός. Κατὰ τὴν παραλίαν δὲ τῆς Λογγιθαρδίας ὁ Οὐδός διασωθεὶς πρέσβεις τηνικαῦτα ἐκπέμπει πρὸς τὸν δοῦκα Δυρδαχίου εἰκοσι τριάντας τοῖς τέσσαρις τὸν ἀριθμὸν, θώρακὶ χρυσέοις σὺν αὐταῖς κνημῖσι περιπεφραγμένους μετὰ τοῦ κόμπτος Τζερπεντηρίου (25) καὶ Ἡλία τοῦ ἐκ Θεσσαλονίκης ἀποδράταντος ἀπὸ τοῦ ¹² αὐτοκράτορος. Οἱ δὲ πρὸς τὸν δοῦκα τοιαῦτα ἐλεγον· Γρωτὸν ἔστω σοι, δοῦξ, διὰ τὸ κύριος ἡμῶν Οὐδονός, δοσον ἡδη καταλαμβάνει, ἀναλιθόμενος ἀπὸ Ρώμης τὴν χρυσῆντοῦ ἀγλαίαν Πέτρου σημαῖαν (26). Ἀρχηγὸν δὲ τούτον ἐπιστασο τοῦ Φραγγικοῦ στρατεύματος ἄπαντος. Ἐτοιμάσθητε ¹³ γοῦν πρὸς τὴν τούτων καὶ τῶν ὑπὸ αὐτὸν δινράμεων δοχῆν ἀξιῶν τῆς αὐτοῦ ἔκουστας καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ὑπαρτήρη κοινοσύμμερος. Τούτων τοιαῦτα πρὸς τὸν δοῦκα λεγόντων, ὁ Οὐδός; διὰ τῆς Ρώμης εἰ; Λογγιθαρδίαν, ὡς εἰρηται, κατελθὼν καὶ διὰ τῆς Βάρεως ὡς πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν τὸν ἀπόπλουν ποιούμενος, κλύδωνι μεγίστῳ (27) περιπεσῶν ἀπώλεσε τὰ πλεῖα τῶν

C cap. 9, et Will. Tyrius, lib. ii, cap. 5. De Helia hic memorato nihil succurrat; nullus enim, quod sciām, hoc nomine reperitur apud scriptores rerum Hieros.

(26) Τὴν χρυσῆν τοῦ ἀγλαίαν Πέτρου σημαῖαν. Hinc dicitur Hugo signifer et dux militiae, apud Robertum Mon., lib. ii, pag. 35. *Vexillarius*, apud eundem, lib. vi et vii, pag. 58 et 64. *Signifer et dux*, apud Albertum Aquileiensem, lib. iv, cap. 47. *Vetus* id fuit pontificum Romanorum institutum, ut ad principes Romanæ Ecclesiæ vexillum witterent, quo uterentur in præliis et bellis contra fidei hostes. Ita apud Anastasium Biblioth. legimus donasse Leonem PP. Carolo M. Ecclesiæ vexillum, quod illius esset defensor et advocatus; et in *Gestis Innocentii PP.*, pag. 59, eumdem pontificem simile mississe vexillum ad Joannitium Bulgarorum regem, quo contra illos uteretur qui honorant labii Crucifixum; cor autem eorum longinquum est ab ipso, hoc est contra Grecos schismaticos, ut est in *Epistola Innocentii*, ex qua præterea docemur cruce et clavibus geminum illud fuisse insignitum: *Prætendit autem, inquit pontifex, non sine mysterio crucem et claves: quia beatus Petrus apostolus et crucem in Christo sustinuit, et claves a Christo suscepit. Representat itaque signum crucis, ut ipse in quo Christus qui vincit, regnat et imperat, debellavit aeras potestates, etc. Clavem autem geminam representat, discretionis alteram, alteram potestatis. Exstat in Ceremonia i Romano formula benedictionis et traditionis ejusmodi vexilli*, lib. i, sect. 7. Vide Philippum Mazarium, in *Vita S. Petri Thomasi patriarchæ CP.*, cap. 3, apud Bolland., 29 Januarii.

(27) Κλύδωνι μεγίστῳ. Atqui nulla apud scri-

αὐτοῦ πλοίων σὺν αὐτοῖς ἔργαις καὶ ἐπιβάταις, ἐνδεκάτης μόνου σκάφους ἐν ὧ ἀντος ἔτυχε κατὰ τὴν μεσαλγίαν παραλίαν τοῦ τε Δυρράχιου καὶ τόπου τινὸς καλουμένου Πάλους, ἀποπτυσθέντος οἶον παρὰ τῶν κυμάτων καὶ αὐτοῦ ἡμιθραύστου. Παραδέξως δὲ τούτῳ σωθέντι περιτυχόντες δύο τινες περιεκοποῦντες τὴν τούτου ἐλεύσιν μετεκαλύπτοι αὐτὸν λέγοντες· ὡς· 'Ο δοῦξ ἐπεκδέχεται¹⁵ σου τὴν ἀριξίν¹⁶ ἐπιποθῶν σε θεάσσοθατ. Ο δέ εὐθὺς ἵππον ἔχεται. 'Ατερος οὖν τούτων ἀποβάτος τοῦ ἵππου τοῦτον αὐτῷ μάλα προσύμιας δίδωσιν. Οὗτον γοῦν¹⁷ ὁ δοῦξ σωθέντα θεασάμενος καὶ προσηγορίας ἀξιώσας, ὅπῃ τε καὶ θεν ἐπερωτήσας, καὶ ὅπως αὐτῷ διαπλωτῶνέντων τὰ δεινὰ ἐμβέβηκε μαθῶν καὶ ἐπανεκτησάμενος, χρησταῖς ὑποσχέσσεσι τράπεζαν αὐτῷ διψήλη τοῦ λοιποῦ παρατίθησιν. Μετὰ δὲ τὴν εὐωχίαν ἀνέτως μὲν¹⁸ οὐκ ἐλευθέρως¹⁹ (28) δὲ παντελῶς εἶχε, ταχὺ δὲ τῷ αὐτοκράτορι τὰ κατ' αὐτὸν δηλώσας ἐκαρτέρει τὸ ποιητέον ἐκεῖθεν δέξασθαι. 'Απαντα δὲ μεμχθηκὼς διατοκράτωρ, ὅξεως τὸν Βουτουμίτην πέμπει πρὸς τὴν Ἐπίδρυμον, ἣν πολλάκις Δυρράχιον κατωνομάσιμεν, ἐφ' ὧ τὸν Οὔδον ἀναλαβεῖσθαι καὶ μὴ τὴν εὐθείαν βαθίσατε, ἀλλὰ πιρεξκλίναιει καὶ διὰ τῆς Φιλιππουπόλεως αὐτὸν ἀγαγεῖν εἰς τὴν μεγαλόπολιν· ἐδοξεῖ γάρ τὰ δυισθενεῖ ἐρχόμενα Κελταῖς πλήθη καὶ στρατεύματα. Δεξάμενος δὲ τοῦτον δι βασιλεὺς ἐντίμως καὶ παντοῖς φιλοφροσύνης ἀξιώσας, χρήματά τε ικανὰ ἐπιδόντος, πειθεὶς παραγρῆμα ἀνθρωπον (29)

Variæ lectiones

ex cod. Coislin.

¹⁵ ἀπεκδέχεται. ¹⁶ Ελευσιν. ¹⁷ γοῦν τοῦτον. ¹⁸ Desunt voces ἀνέτως μὲν. ¹⁹ ἐλευθερον.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

piores ejusce ævi mentio occurrit naufragii, quo perire Hugois classem prodit Anna; ino imprudenter **354** cum raro agmine Dyrrachium prospera appulisse navigatione resert Guibertus, lib. II, cap. 19: *At Hugo Magnus non exspectava suorum et militum comp̄ principumque familia, inconsulte nimis præpropere adito Bari portu, navigationeque prospera derehitur Dyrrachium.*

(28) Οὐκ ἐλευθέρως. Fulcherius Carnot., lib. I, cap. 2, de Hugone M.: *Qui primus herorum mare transiens apud Duratum urbem in Bulgaria cum suis applicuit: sed imprudenter cum agmine raro radens, ibi ab ipsis civibus cupius est, et usque ad imperatorem Constantinopolim perductus, ubi per aliquantum temporis non omnino liber moratus est.* De Hugone a Gracis capto agunt præterea Tudebodus, lib. I, pag. 778 edit. Du-Chesn. Albert. Aq., lib. II, cap. 8; Robert. Mon., lib. II; Baldric. Dol., lib. I; Willel. Malmesb., lib. IV; Tyrius, lib. II, cap. 4; Math. Paris, Sanul., etc.

(29) Ἀρθρωτος. Quale fuerit, quod Alexio præstitero proceres Galli hominum, resertur a scriptoribus rerum Hierosol. Albertus Aq., lib. II, cap. 16: *Se in vassallum junctis manibus reddidit. Fulcher., lib. I, cap. 4: Facti sunt homines imperatoris. Baldricus. Juraverunt Alexio imperatori ritum et honorem, quod neutrum ei auferret, quoad ipse quod jurabat bona fide teneret. Guibertus, lib. I, cap. 3: Juraverunt quod nunquam sint sibi nocituri, vel suis. Lib. II, cap. 19: Quod per eum iitæ suis et honoris prorsus indemnis existaret. Ἀργε priimum et vix adduci potuerant palatini nostri comites, ut vocantur ab eodem Guiberto, ut hominum Byzantino facerent imperatori, cum nec ejus essent imperio subditi, nec prædia illius*

A illincque per Barium versus Illyricum navigauit, plerasque naves suas cum nautis et militibus fœda tempestate perdidit, una dumtaxat scapha qua forte ipse Hugo vehebat, et ipsa furore fluctuum semilacera, in **289** terram ejecta ad quemdam locum qui æquali hinc inde spatio distat a Dyrrachio et loco alio qui Pallus appellatur. Et per hunc modum inopinata servato duo quidam occurserunt ex iis quos dux Joannes per littora dimiserat ut ipsius adventum observarent. Hugonem hi accedunt compellatoque nuntiant ducem Dyrrachii dominum ipsorum, exspectare pridem illum, cuperaque aspectu ejus ac congressu frui. Ad hæc Hugo statim equum poposcit. Desiliens horum alter summi illi per officiose tradit. Sic delatum ad se Hugonem dux Joannes ad primum statim occursum salutatione per honorisca excepit: mox ille, humanissime consueta percontatus, quo et unde, auditaque ab eo cum cetera via fortuna, tum navigationis infastis periculis et naufragio, consolari vicissim hospitem studuit votis et promissionibus bene omni natis prosperiorum deinceps eventuum. Ad hæc regiis ipsum epulis adhibet, indeque liberaliter illum quidem, sed non plane libere apud se detinet. certus nequitiam eum ab se dimittere, aut etiam cupienti copiam abeundi facere, antequam reversis quos ad imperatorem miserat nuntiis quid is fieri vellet intellexisset. At Augustus re cognita Bute-

C clientele obnoxia possiderent. Legitimus præterea illos invaserat metus, ne Francia rex, aut Germanus Augustus, quibus plerique beneficiorum, aut fœderum nomine obnoxii erant, rem in sui contrameam et injuriam factam interpretarentur. Atque id causa fuit cur Raimundus Sanctægidianus comes ejusmodi sacramento obstringi abnuerit, uti narrant Fulcherius, lib. I, cap. 4, et alii ejusce ævi scriptores, ut et postmodum Robertus Perticensis, seu Drocensis comes, regis Ludovici VII germanus, qui ne Manuelli imperatori hominum, de quo enīe roga ns fuerat, profliteretur, clam se Constantinopoli substraxerat, et insulato hospite, Propontidem emensus, trajecerat in Asiam: *Turpe quippe, aiebat, in præsenti tam gloriosum habere dominum, et infideli facere hominum.* Alii vero quorum numerus et ratio superavit, hujusmodi respondebant. *Ea consuetudine post regem plures dominos habere possumus, quorum Ieodos possidemus, sed illi fidem principaliter observamus.* Si judicamus hoc esse turpitudinem, deleamus consuetudinem. Nunc autem imperator, sibi timens, nostrum requirit hominum. Si ergo turpe est nos ab eo timeri, si dishonestum quod minoribus facimus, nos facere imperatori, dimittamus consuetudinem. Si vero metus imperatoris, vel mos nostræ consuetudinis, nec regi facit injuriam, nec nobis verecundiam, acquiescumus nostræ consuetudini, pro nostro commodo providentes itineris necessitatibus. Nemo nostrum novit hanc terram. Igitur opus est duce; contra paganos properamus, Christianorum utamis pace. Verba sunt Odous de Diogilo, lib. IV, quæ hoc loco proferre duximus operæ pretium, ut tandem constet, quibus fulti rationibus proceres nostri Alexio et Manuelli imperatoribus Constanti-

mitem celeritate summa Epidamnum mittit, quam A αὐτοῦ γενέσθαι τὸν τοῖς Λατίνοις συνήθη ὄρχον ἐπο-
υρημ σæpe Dyrrachium vocavimus, abductum μοσάμενον.

hinc Hugonem et specie comitandi commonstrandæque via per Philippopolim circumducturum in
urbem regiam. Id ita constituit Alexius metu subsequentium copiarum Francicarum: quas erat
verisimile repertum Hugonem alias in itinere, si via recta et militari Dyrrachio Constantinopolim
proficiseretur. Excepit eum imperator honore magno, et cum aliis benevolentæ signis omnibus
tum munericibus pecuniisque haud modicis ita delinivit Gallum, ut is ei volens sacramento Latinis
usitato dixerit ac se hominem ejus profleri sustinuerit.

His de Hugone velut in præsumpti parte delibatis,
ad Bainundum, qui multam jam olim historiæ huic
nostræ materiam suggestit, transeundum est. Is
vix diebus hinc elapsis quindecim feliciori trajectu
Caballionis littus tenuit, cum comitibus plurimis et
exercitu omnem excedente numerum. Locus hic
est prope Bousam; nomina sunt locorum istius
tractus quorum si sonus absonus ad Græcas aures
minus gratus accidat, et sint qui contumeliam contextum historiæ barbararum vocum inimicione con-
querantur, eos placari par est nostram diligentiam
boni consulere ubi meminerint ne Homerum qui-
dem, qui mollitiae ac licentiae tanto majoris opus
conderet, indignum sua elegantia putasse nomi-
nare Biotos in poemate, ac quasdam insulas bar-
baricas nominibus præditas ad mentionem absurdis.
Bainundi vestigia premebat comes Provinciæ, qui

Αλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν Οὐδονὸν ἐχει-
μένου. Οὐδὲ γε Βαῖμουντος, οὐδὲνθεν δὲ λόγος πολιά-
χις ἐμήσθη, πεντεκαίδεκα ἡμερῶν οὐπω διελθου-
σῶν διετέρασεν εἰς τὴν ἀκτὴν τοῦ Καβαλίνος (50)
μετὰ κομῆτων διαφόρων καὶ στρατεύματος ἀριθμὸν
ὑπερβαίνοντος ἀπαντα. Τόπος δὲ οὗτος ἐγγὺς τῆς
Βοούσης, ὀνδρατα δὲ ταῦτα τῶν ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκεί-
νοις τόπων. Καὶ μεμφέσθω μηδεὶς ἡμῖν τοιούτοις
χρωμένοις ὀνδρασιν βαρβαρικοῖς, καὶ ἀφ' ὧν Εστι τὸ
ῦφος τῆς ιστορίας καταματινεῖται· οὐδὲ γάρ, οὐδὲ
Ομηρος ἀπῆγεις Βιωτοὺς ὀνδράκειν καὶ τινας Βαρ-
βαρώδεις νήσους διὰ τὴν τῆς ιστορίας ἀκριβεῖται.
Κατὰ πόδας δὲ τούτου καὶ δικῆμας Πρεβεντίζης (51),
ταῖς ἀκταῖς τοῦ πορθμοῦ Λογγιθνόδας προσπελά-
σας, ἐπει διαπερδὺν καὶ αὐτὸς ἐδούλετο, μυριοῦδρον
ναῦν ληστρικὴν μισθωσάμενος τριάρμενον ἐξαπισχι-
λίων χρυσῶν στατήρων, ἐν ᾧ ἐρέται μὲν διακόσιοι,

Car. Dufresnii Du Caugii notæ.

nopolitanis hominum et clientelam præstare non
recusaverint.

(30) *Καβαλλωρος*. Edit. Ille ch. habet Βοοβά-
λωνος. Locus, ut videtur Dyrrachio vicinus in
Ias enim plagas appulisse Boenundum testantur
Tudebodus, lib. i; Albertus Aq. lib. ii, cap. 48
et alii.

(31) *Κέρμης Πρεβεντίζης*. Raimundus Provincie
et Tolose comes, qui mox Annæ Ισαγγέλης,
seu comes S. Aegidii, Fulcherio, lib. i, cap. 2;
comes provincialis; aliis comes Tolose appellatur.
Profert Catellus diploma ejusdem Raimundi,
an. 1088, in quo comes Tolosa, dux Narbonæ,
marchio 355 Provincie inscribitur. At nunc
postrema hæc dignitas, et quo jure Raimundo
accesserit, cum pridem cum studio disquisierint
qui res Provinciales, aut Tolosanas aggressi sunt,
neinō tamen hæc omniō videtur attigisse.
Putavit Magnus Peirescius, ut auctor est in ejus
Vita Gassendus, lib. iii, Raimundum filium suis
Gaufredi Provincie comitis, qui anno Christi 1066
e vivis excessit, eoque possedisse nomine Provincie
partem. At cum ex veteribus tabulis, et omnibus
ferme scriptoribus constet Raimundum fratrem
suisse Guillelmum V Tolosani comitis, aliunde Rai-
mundo in Provincie comitatum jus quæsumum
oporet; cum præterea Gaufredu filium unicum
Bertranum tribuant ejus evi diploma. Censem
Antonius Rufus id accessisse juris Tolosanis comi-
tibus ex conjugio Emmae, Rothaldi Provincie et
Forecarii comitis filie, cum Guillelmo IV To-
losano comite: quæ quidem Rudi sententia, nullis
tacet eo argumentis ex professo fulciatur, haud
omnino videtur responda. Nam ex iis quas laudat
chartis, seu tabulis, discere est Guillelmum et
Emmaam conjugem aliquot prædia in Sistaricensi
pago, et Manoscensi, concessisse monasterio sancti
Victoris Massiliensi, an. 1024. Præterea Pontium
Tolosanum comitem et Bertranum fratrem, Guillelmi filios, in comitatu Guillelmi-Bertrandi Pro-
vincie comitis suis an. 1030 docet aliud diploma.

Ex quibus evincitur prædia varia et oppida posse-
disse in provincia Tolosanis comites ante Rai-
mundum, qui non minimum post hæc ius avitum
auxit, bello Forecariensem aggressus, atque adeo
ipsum Provincie comitem. Constat enim an. 1087,
qua tempestate Guillelmus V Raimundi frater,
Tolosanum comitatum adhuc possidebat, Provin-
ciam bellicia tumultibus et principum dissidiis
ita suis conturbatam et laceratam, ut quem populi
dominum agnoscerent vix scirent. Id haud est
ex tabulis ejusce anni, quæ exstant in Tabulario
Ecclesiæ Arelatensis, quæ aliquot prediorum do-
nationem continent factam cum consilio comitum,
sive comitissarum, qui tunc temporis regere videt-
bantur regnum Provinciam hominum, etc., quia
tunc temporis non erat dux, nec marchio, qui
rectam iustitiam faceret; adeo magna erat in eo
tracit ex mutuis comitum dissidiis et bellis rerum
perturbatio, quarum causa nulli alii videtur ascri-
benda quam Raimundo, qui, ut auctor es: Wil-
liam Malmesburiensis, lib. v, Catureensem comi-
tatum, quem a parente in hereditatis partem ac-
cepit, ut erat rivioris spissus, immane quanum
auxit Arelatensi et Narbonensi, et Provinciali
adjectis. Quæ quidem excaita a Raimundo bella
etiam post an. 1090 durasse arguit diplomaticis,
quod Historia sua intexit Catellus, subscriptio:
Quando R. comes municipium et fortalitatem sancti
Maximini invasit. Presertim vero dominus habuit Rai-
mundus isti Provincie regioni quæ Rhodano in-
minet, tum in Arelatensi, tum in Avenionensi
 pago; quin et ipsum Avenionensem comitatum
possedit, non pleno jure, cum Forecariensem
toparchas, qui Avenionenses comites sese hæc
inscriperant, hunc sibi asseruisse titulum, etiam
post Raimundi excessum, testentur veteres passim
chartæ, ipsosque Provincie comites ex Barcino-
nensi familia comitatus istius partem possedisse
doceat pactum initum inter Raimundum Barcino-
nensem comitem et Alphonsum Tolosanum comi-
tem, an. 1025.

έφοδοια δὲ τὰ συνεφεπόμενα ταύτη τρία. Τὸν ἀπό- πλουν οὐ πρὸς τὰ μέρη τοῦ Αὐλῶνος ἐπεποίητο καθ- ἀντὶ τὰ λοιπὰ τῶν Δατίνων στρατεύματα, ἀλλὰ τὸν Ἱωματικὸν ὑφερώμενος στόλον, λύσας τε ²⁰ πρυμνῆ- σια μιχρὸν παρεκκλίνας (32), κατευθὺν Χιμάρας τὸν ἀπόπλουν ἐποιεῖτο οὐρίου τυχῶν πνεύματος. Φέγων δὲ τὸν καπνὸν εἰς πῦρ ἐπεπώκει. Καὶ ²¹ γάρ οὐχὶ τοῖς σποράδην ἐνεδρεύουσι τὸν τῆς Λογγιδαρίας πορθμὸν ναυτικοῖς περιέτυχεν, ἀλλ' αὐτῷ τῷ δουκὶ τοῦ ὅλου Ἱωματικοῦ στόλου Νικολάῳ τῷ Μαυροκατα- καλών. Οὓς πόρθω περὶ τῆς ἡγετρικῆς ἐκείνης νηδὸς μεμαθηκώς, τὰς τοῦ ὅλου στόλου διήρεις καὶ τριή- ρεις, καὶ τινας δρομάδας ἀναλαβόμενος ναῦς, ἀπελ- θὼν ἰστατεῖ εἰς Καβαλίνα ταύτικρον τοῦ Ἀσωνος, ἐξ οὐπερ ἐξελήνθει τὸν μέγαν ἐκεῖτε στόλον καταλι- πών. Καὶ ἀπέστειλε τὸν καλούμενον δεύτερον κα- μῆτα (33) μετὰ τοῦ ὅλου κατέργου (34) ἐξουσι- στοῦ (35) παρὰ τοῖς ναυτικοῖς καλουμένου, ἐπιστήψας

A ad littus oræ Calabriæ **290** progressus cum de transfretando cogitaret, conduxit sex millium sta- terum aureorum pretio piraticam onerariam maxi- mā triūs velis utentem, decem millium pondo capacem, in qua erant remiges ducenti: naves porro tres aliae ab ea remulco trahebantur. Iiis comes inscensis navigavit: non ille quidem Aulo- nem versus, ut reliqui exercitus Latinorum, verum quod Romanæ classis occursum verceretur, mox a solutis funibus declinatione usus modica cursum ad Capram intendit. Sed fumum sagiens in ignem incidit; non enim sparsis et sigillatim excurrenti- bus ad oræ maritimæ custodiam nauticis occurrit, at ipsi classis universæ Romanæ duci Nicolao Mau- rocatacaloni, qui dudum indicio accepto soluturæ B onerariæ istius, biremes triremesque classis omnes et celeres aliquas assumpserat, locumque cum iis ceperat ad Cabalionem e regione Asonis. Classis

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²⁰ τὰ. ²¹ οὐ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(32) *Μικρὸν παρεκκλίνας.* Iter arripuit Rai- mundus per Scloviniam, uti testantur Raimundus de Agiles, seu de Aquilera, uti appellatur in ms. San-Victoriano, Tudebod. lib. 1; Fulcher. lib. 1, cap. 2, etc. De hoc navali prælio silent nostri; quam male vero ab Alexianis habitus fuerit Rai- mundus, pluribus narrat idem de Agiles.

(33) *Δεύτερον καμῆτα.* **356** Qui sint comites in re navali, cuivis notum. Hos inter maximus πρωτοχόμης dictus, proximus amiratio: hunc sub- sequebatur δεύτερος καμῆτας. Vide pag. 336, 369, et Pachymer. lib. iv, cap. 26.

(34) *Κατέργον.* Κατέργον est navicula. *Chronicon Veneto Byzantinum* editum a Bulialdo: 'Ἐπέρασεν δὲ Κωνσταντίης μετὰ κατέργων καὶ φούστων τὸ μέρος τῆς Πευκίας. Constant. in Hist. Apollon. Tyr. :

Στὸ κατέργον ἐμπήκαται καὶ ξιδησαν τὴν ὥρα.

Narratio ms. de Belissario, κατέργονοι, ήτε φριξάλιοι. Hinc *Catergalimena* dictus portus quidam Constantiopolis, de quo Gyllius et Leunclavini.

(35) *Ἐξουσισάτον.* Anna, lib. xii, pag. 369: Τὸν καλούμενον δεύτερον τὸν δρουγάρον τοῦ στόλου μετὰ τοῦ ἐξουσισάτου μονήρους κατὰ αὐτὴν γλώσσαν στοπέα κατέλεπτον. Ita appellatur a nautis, ut hic *observat* Anna, quoddam navigii genus. At cuius- modi illud fuerit, et unde vocis origo, non satis hactenus exploratum. Scitum quid sit ἐξουσισάτην in *Chronico Alexandr.* pag. 730; ἐξουσιστα apud Theophylactum Bulgār. archiep. epist. 41, et *jurisconsultos* Græcos. Verum nihil videtur habere commune *excusatio* cum navi: neque proclivius est divinare quid sit *excusatum* in *Capitulari* Sicardi principis Beneventani, lucet fortassis ab eodem de- ductum fonte, cap. 29, cuius lemma sic concipitur, nam ipsum deest caput: *Ut non tollatur a tertiatō tribus excusaticum et porcus.* Nisi forte idem sit, quo *ἐξουσιάτον*, apud *Justinianum Nov.* LIX, cap. 2, certum scilicet vestigal, quod pensabilatur pro quavis immunitate. Fuerit denique *excusati* apud Venetos, vox a plerisque nondum intellecta, ait *Sausovinus* in *Venetia*, qui lib. vi, vetera proficit Acta, in quibus horum sit mentio, hisce verbis: *Excusati de Mauriano, et eorum nomina, et sunt 44. Excusati de Muzorbo, et isti sunt de majoribus, et sunt 23 eis. Haec sunt nomina excusatorum qui serviant in pulatio, et sunt 124. Nomina excusato- rum nostri pulatii, et sunt 198.* Ubi *Sausovinus*

excusatos dictos, quasi *scutatos*, eosdemque esse censem, quos *scutiferos* vocavit *atas posterior*. Sed vix est ut id probem, cum potius haec videantur appellatione donati, propter indulgentiam munierum civilium et personalium, qua gaudebant ex quadam offici et functionis prærogativa, uti fuere *beneficiarii*, et ii de quibus est *titulus De excusationibus artifici- cum*, Cod. Theod. lib. xiii; quin etiam si fas est divinationi indulgere, censuerint *Venetos* istos *excusatos* non alios fuisse a vectoribus naviculariis, seu, ut vocant *Venetos*, *gondolariis*, quorum magnus semper fuit apud illos numerus, qui iis gaudenter privilegiis quibus naviculariis apud Romanos, ut est in *titulo De naviculariis*, Cod. Theod. et Just. Nam ab omnibus oneribus et munieribus immunes erant, leg. 5, 7 et 17 Cod. Theod. eodem titulo. Certum autem erat et definitum naviculariorum corpus, quorum præcipuum erat munus in annona urbis transvectione; unde et *naves eorum, quantæcunque essent, ad aliud munus ipsis invitit non tenebantur*, ait lex 5 eodem titulo. Agit præterea de ejusmodi naviculariis publicis Paulinus, epist. 36, ad Maca- riū. Cum igitur naviculariorum naves ista ga- dentem immunitate, nihil vetat *excusatos* inde ap- pellatas opinari, onerarias nempe, et quæ annona- riæ specie transvectione potissimum addictæ erant; ejusmodi enim sunt κατέργα et μονήρες, navicula, apud Annam ἐξουσισάτων nomine donatae. At Ludovicus Dominicus in *Ducum Venetorum Historia*, in *Urso Participatio*, ait, devictis a *Venetis* Naren- tanis, qui piraticam in Adriatico mari exercebant, Dorsodurum, quod propter eorum incursionses de- serunt fuerat, tunc auctore *Urso* duce incoli co- pissee, assignatasque eo in loco sedes iis qui ducis servitio ascripti, principis seu ducis *Excusati* ap- pellati sunt, propter eamdem, ut probabile est, munierum excusationem. Occurrit apud Nicetam in *Man.* lib. v, n. 9, et lib. vii, n. 4, vocabulum ab illo, quod Anna utitur, haud multum ab ludens, tametsi alia, ut videatur, notione. Est porro illud ἐγκουσάτος, et ἐγκουσάτος. Priore loco de *Venetis* agens, 'Ανδρας θαλάττης τροφίμους, κατὰ Φοίνικας ἀγύρτας, πανούργους τὸ φρόνημα illos vocat: quod haec verborum serie reddit codex *mixobarbarus*: Θαλασσόμαχοι, καὶ ὄρθοι ὡς Φοίνικες, πραγματεῖς ποιεῦντες, καὶ ἐγκουσάτοις θντες. *Itinerarium de Anco- nitanis*: **357** Ήτονες κέρδους θντες, καὶ ἀγυρ- τεύοντες, καὶ πρὸς τὸ λαθεῖν γείρα προτείνοντες;

corpore illic relieto, mittit eum qui secundus co-
mes dicitur cum propria trireme, Excusata vocari
a nauticis solita, cum mandatis speculandi quando
primum praedicta oneraria solveret. Quod simu-
observaret jubebat, facem accenderet id significa-
turam. Fecit is quod erat jussus, duxque Nicolaus
conspicto signo protinus et velis ventum dat, et
navibus quae non alii, sed quasi pedibus multis
remorum agebantur, remigium copiosum ac vali-
dum expedit, infestus vadens adversus transfretan-
tem comitem: quem vix tribus a continentem stadiis
proiectum in ipso impetu trajiciendi Epidamnum
reperit milites armatos habentem secum mille
quingentos, equos vero egregios octoginta. Specula-
tus Romanam classem gubernator onerariæ ait
comiti provinciæ: *Classis e Syria nobis infesta oc-
currit cædisque ac necis miseræ præsens nobis omni-
bus periculum imminet. His comes auditis indu-
loricis omnes jubet accingere quo se ad pugnam
validam. Iliens erat media. Quippo is dies sacer
memoriae divi episcopi Nicolai suit. Tamen erat
ventis silentibus mare tranquillum, et nox sereno
plenilunio resplendens. Quare piratica oneraria,
quippe vallis potissimum fracta de consueto ardore
cursus tantum remittere coacta est, auris alcedonia
feriantibus, ut sere immota exstaret aquis. Quo
loco velim euidem admittere pronam orationem
ad celebrandam Marianæ fortitudinem heroici juve-
nis. Qui cum ad primum onerariæ conspectum a
classis ductore patre suo leviora **291** navigia
inpetrasset, cum iis recta in eam invehitur. Ag-
gressus illam a prora est. Confluent in eam partem
quam insultu armati et ferociis bellatoris periclitari
videbant fortissimi vectorum instructissimique ad
prælium. At Marianus ad vocis commercium pro-*

²² μεγάλου Νικολάου. ²³ Ετι ή.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

ubi Codex Barbaro-Græcus: Πλέοντες καὶ πραγμα-
τεῖς ποιοῦντες, καὶ εἰς τὴν χώραν τῆς βασιλείας
ἔγκουςσάτοι δύνεται, καὶ ἐκ τούτων χερδαίνοντες:”
ubi Meursius ἔγκουστην εἰς ἔγκουστους ονυμάτους
vertit. Atqui Nicetas ita videtur appellasse πανούρ-
γους τὸ φρόνημα, εἰ πρὸς τὸ λαβεῖν χείρα προτεί-
νοντας, callidis præditos ingenii, εἰ τὸ τυρπα λογοτε-
νούσιον προclives; quales sunt excusati, qui foemus nauticum, et onerariis navibus mercino-
nia exercent.

(36) Τζάγγρας. Ducas, *Hist.* cap. 24: Αὐτοὶ ἐκ
τῶν τριήρων ἔχαγαν θύρακας, περικεφαλαῖς,
δόρυ, τζάγγρας, καὶ πᾶν εἰδος ἀρμάτων. Joann. Caenensis: Οἱ δὲ ἦν μάχονται ἐξ ἐκείνης, θρισσεύ-
μετα τζάγγρων τε καὶ τόξων, etc. Narratio ms. de
Belissario: Φαλκόνες, καὶ πετρίτες, τζάγγρας καὶ
μπλιγάτερόδες, τόξα, καὶ τοξατόρους, σκεύη καὶ
πουμπαρδειέδες, etc. Jam tandem percipiuntur,
Anna prævia, quod genus armorum fuerit τζάγ-
γρα; neque enim fuit arcus nudus, quod vult
Meursius, neque zagaia, seu jaculum, ut apud
Ducam interpretatur vir doctus, sed arcus balearis,
nostris arbaleste; cuius usum, suo ayo, Græcis
hactenus incognitum, a Latinis vero inventum et
exegitatum testatur Anna; unde eidem id genus
arcus, τέξον βαρβαρικόν, Cantacuzeno, lib. 1,

A αὐτῷ ἐν ὁπηνία τὰ πρυμνήσια τῆς; ήδη ρήθεισε;
νῆδος οἱ ἐρέται λύσαντε; εἰ; κύμα θαλάσσης ἐμβά-
λωσι, πυρσὸν ἀνάψῃ. Οἱ δὲ ἀπελθών παραχρῆμα τὸ
κελευσμένην ἐποίει. Οἱ δὲ δούξ Νικόλαος τοῦτο θεσα-
μενος, τὰς μὲν τῶν νηῶν τοῖς Ιστοῖς παραχρῆμα
ἐπτέρου, τὰς δὲ καὶ οἶνον πολύποδας ταῖς; κώπταις
ἀπεργασάμενος; κατὰ τοῦ διαπερῶντος χωρεὶ κόμητος. Οἱ πως δὲ
τρεῖς σταδίους ἀπὸ τῆς χέρσου δια-
πλωτάσμαν, καταλαμβάνει τοῦτον πρὸς τὴν περιθέαν
Ἐπιδάμνου σπεύδοντα, ἐνδόπλους μὲν στρατιώτας
ἔχοντα χιλίους πρὸς τοῖς πεντακοσίοις, ἵππους δὲ
τῶν ἐκχρίτων ὅγδοοικοντα. Ον θεασάμενος ὁ πηδα-
λιοῦχος τῆς νεὼς; φησι πρὸς τὸν κόμητα Πρεβίτεν·
Ἐκ Συρας δὲ ήδη καταλαμβάνων ημᾶς στόλος
ἔστι, καὶ κινδυνος μαγαλρας καὶ ξιφών παρα-
λιώμα τσερθοται. Παραχρῆμα σύν δὲ κόμης θωρῆξ-
θει τοις ἐκέλευσεν ἀπαντας, καὶ καρτερῶς μάχεσθαι.
Καν δὲ μέσος χειμῶν ἦν ὅποτε ἡ μνήμη τοῦ ἐν λε-
ράρχαις Νικολάου ²⁴ τελεῖται, ἀλλ' ὅμως νηγεμία
ἔτυχε παντελής καὶ ἡ νῦν πανούληνος φρίνουσα, τότε
μάλλον ἦν ἔαρι. Πεπαυμένων δὲ παντάπας τῶν
ἀνέμων οὐκ Ετι: ²⁵ ἡγετρικὴ ναῦς κινεῖσθαι πρὸς
Ισχύος εἶχε, καὶ συνέβαινε ταῦτη ἀτρεμεῖν ἐν τοῖς
ῦδαστεν. Αλλ' ἐνταυθοῖ τοῦ λόγου γενομένη βουλούμην
ἀν τὴν γλῶτταν ἐπιχειρεῖαι τοῖς τοῦ Μαριανοῦ κατ-
αβούμασιν. Ος παραχρῆμα τοῦ δουκὸς τοῦ στόλου
καὶ ίδιου πατρὸς τὰ κυριότερα τῶν πλοίων
αἰτήσας, κατευθὺν τῆς νηῶς ἐκείνης θεται: καὶ τῇ
πρώρᾳ συνειπεσάν ταῦτης ἀπεπειράτο, συνέρ-
θεον δὲ παραχρῆμα ἐκεῖσει οἱ Ενοπλοι καρτερῶς
τοῦτον ἐξωπλισμένον πρὸς μάχην θεασάμενοι. Οἱ
δὲ Μαριανὸς τοῖς Λατίνοις τῇ ἐκείνων ἀποχρώμενος
διαλέκτῳ παρεκελεύετο μή δεδιέναι μηδὲ μάχεσθαι
πρὸς ἔμοπλοτους. Βάλλει δὲ τις τοῦτον τῶν Λατίνων
διὰ τῆς τζάγρας (36) κατὰ τῆς κόρυθος. Ή δὲ τζά-

cap. 36, λατινικὴν dicitur. Apud Latinos eius usum
antiquissimum fuisse docemur ex II. Wisigoth.
lib. viii. tit. 4, § 23: *Si quis — laqueos, vel arcus
prætenderit, seu ballistras. Neque enim hoc locu bal-
lista pro majori machina, qua muri quauntur,
quam vulgo ballistram vocant, sumuntur. Glossar.*
Lat. Gr. Ballistra, σφενδήνη, μάχγανον πόλεμικόν.
Glossar. Gr. Lat. Βαλλίστρα, tormentum murale.
Κατατέτης, ballistra; ballistrari, σφενδονῆσαι;
tameis ab ejusmodi machinariis fabrica et forma,
ballistarum inventionem profluxisse constet, quod
nemo insciabitur, qui Rigaltium ad Onosandrum,
et Lipsium in Poliorcet. consuleat et comparabit.
Ballistarum vero usus sensim apud nostros desiit,
qui bellis istis Saracenicis frequens fuit, seu quod
a summis pontificibus, una cum insectis veneno
gagittis, vel gladiis, identidem interdictus sit in
Christianorum præliis (Concil. Rom. an. 1159,
cap. 29; lib. v Decret. Greg. tit. 15), vel quod iis
ut viro strenuo indignum putaretur, qui nulla arte,
nullave industria aut dexteritate hocce armorum
genere hostem prosterneret. Eo spectant verba
Joinville in Hist. S. Ludovici: — *Et devés sgaroit
que à cette fois là furent faiz les plus beaux faiz
d'armes, qui onques furent faiz ou veage d'autre
mer, tant d'une part, que d'autre. Car nul ne tiroit*

γρα τόξον μὲν ἔστι βαρδαρικὸν καὶ Ἐλλήσι παντε- λῶς ἀγνοούμενον. Τείνεται δὲ οὐχὶ τῆς μὲν δεξιᾶς ἀλκούστης τὴν νευρὰν, τῆς δὲ λατῆς ἀνθελκούστης τὸ τόξον, ἀλλὰ δεῖ τὸν διατείνοντα τὸ δργανὸν τοῦτο τὸ πολεμικὸν καὶ ἔκταφον μὲν τῶν ποδῶν ἐνερεῖσας τοῖς ἡμίευκλοις τοῦ τόξου, ἀμφοτέραις δὲ ταῖς χερσὶ τὴν νευρὰν μάλα γενναῖς ἀνθελκύσαι. Ἡν, κατὰ τὸ μέσον, σωλήνη ἔστι κυλινδικὴν ἡμίτομον ἔξημμένον αὐτῆς τῆς νευρᾶς, καὶ ὡπερ τι βέλος ἀξιόλογον μέγεθος ἀπολαμβάνων, διήκει ἀπ' αὐτῆς τῆς νευρᾶς ἐς τὸ τοῦ τόξου μεσαλτατὸν, ἀφ' οὐ βεληνοπαντοδιπλὰ διεκπίποτοιν. Ἐν τούτῳ τοῖνυν τὰ βέλη τιθέμενα βραχύτατα μὲν ³⁴ τῷ μῆκει, παχύτατα ⁽³⁷⁾ δὲ καὶ πρόσθιν ἀξιόμαχον βάρος σιδήρου λαμβάνοντα ³⁵, καὶ τῇ ἀφέσει ⁽³⁸⁾ τῆς νευρᾶς μετὰ σφραδρότητος καὶ βύμης ἀπάστης ἀφιεῖσθαι τὰ βέλεμμα ³⁶ οὐ ἀν τύχοι ἐπισπεσόντα, οὐκ εἰς τοῦμπαλιν ἀποκίπτει, ἀλλὰ καὶ ἀσπίδα διέτρησε καὶ θωρακα βραυσίδηρον διατεμόντα, ἐκεῖθεν διὰ θατέρου μέρους ἔξεπτάσθη. Οὕτως ἔστι σφραδρὰ καὶ ἀκατάσχετος ἡ ἄφεσις τῶν τοιούτων βελῶν. Ἡδὴ τοῦτο τὸ βέλος καὶ ἀνδριάντα διεπερδύησε χαλκοῦν. Καὶ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

³¹ θντα. ³² καταλαμβάνοντα. ³³ Βέλεμνα.

Car. Dufresni: Du Cangii notæ.

d'arc, d'arbaleste, ne d'artillerie. Mais estoient les coups qu'on donnoit l'un sur l'autre à belles masses, espées, et suis de lances. At istius armorum generis usum revocavit postmodum Richardus Anglorum rex, et in Galliam induxit in bellis contra Philippon Aug. Nam, ut ait Willelmus Brito, lib. ii Philipp. :

*Francigenis nostris illis ignota diebus
Rex erat omnino, quid balistarius arcus,
Quid balista foret, nec habebat in agmine toto
Rex quemquam sciret armis qui talibus uti.*

Joann. Bromptonus in Rich. : *Ipse siquidem hoc genus sagittandi, quod arcubalistarum dicitur, jamdudum sopitum in usum, ut dicitur, revocavit, unde et in ea peritus plures manus propria peremiti, quo et ipse postmodum in terra propria impræmunitus et inopinatae periiit. Willelmus Guiart in Phil. Aug. obsidionem Aconensem commemorans, Richardum ait primum eorum usum in Galliam invexit :*

*Venus estoit nouvellement
Des arbalestes li usages,
Richart qui de liex fais iert sages,
Tant soit il d'autres deporté,
L'ot poi ains en France aporté.
Si con les chroniques desquierent.*

Idem denique Willelmus Brito, lib. v de Richardi eade :

*358 Porridge Guidoni balistam qui tenet arcum,
Ut sua quæ misit Richardo missa remittat,
Hac rolo non alia Richardum morte perire,
Ut qui Francigenis balista primitus usum
Tradidit, ipse sui rem primitus exerciatur,
Quamque alios docuit in se vim sentiat artis.*

Verum unde ejusmodi balistas Graci τζάγγρας vocarunt, plane mihi incompersum. Nam ejusce avi scriptores Latini, Albertus Ag. lib. ii, cap. 55; lib. iii, cap. 41; lib. vi, cap. 9, 16, et alii passim *arcus baleares*; Willelmus Brito locis citatis, mo-

veatus, Latinos, propria ipsorum lingua utens, admonebat, ne metuerent, ne arma expedirent in ejusdem fidei ac religiosi homines. Hæc dicentem Latinorum aliquis excusso tzangra telo pulsat in galea. Est vero tzangra barbarici species arcus Græcis ignota funditus. Tenditur autem non dextera trahente nervum, leva costam arcus in contrarium diducente, sed oportet eum qui bellicam istam longissime jaculantem machinam intendit, utroque pede summe admittendo propellere curvaturam arcus, et simul ultraque manu magna vi attrahere transversum nervum, enjus circa medium tubus est forma cylindri dimidiata, aptus suspensusque ex ipso nervo; ac crassitie ac longitudine magni teli, per cordam quam trahit ad medium arcus punctum pertinens. Ex hoc quasi ea. ali concavo excutivuntur impetu magno in cum prius inserta tela, brevia illa quidem, sed crassissima, et ferro prægr. v. t. ad tanto validiore et ineluctabilem concipientium impetum. Sane ubi laxatione nervi tubo inserta sagitta ejicitur, tanta fertur vehementia nulla ut plane soliditas aut durities ei repellendæ par sit, adeo ut clypeus quamvis firmus

ex cod. Coislin.

nachus Vallis Sarnaii, cap. 42; Cæsarius Heisterb. lib. i, cap. 16, etc., *balistas nuncupant. Deinde etiæ variæ fuerunt balistarum species, quarum aliquot meminunt Sanutus, lib. ii, part. iv, cap. 4, alio vero recensentur apud script. vernaculos, Arbaleste de cor, et d'if, a tour, a haussepi et a un pie, a baudrier, ou baudreer, et a tailer; nihil tamen in his vocabulis deprehendas, quod ad τζάγγρα vocem accedat, quam etiam extrema retinuit Græcia, quæ inde τζάγγρατοςτα; et τζάγγρατοπας, quos balistarios nostri vocant, consecit. Apud Pachymerem quidam Σγούρδος στρατοπεδάρχης τῶν τζάγγρατῶν occurrit, quæ dignitas eadem fuit, quæ scriptoribus nostris dicuntur, le grand maistre des arbalestiers.*

(37) *Παχύτατα. Brevia illa quidem balistarum erant tela, sed spissiora et forma quadrata; unde quadrillos, nostri quarreaux vocabant. Willelmus Brito, lib. ii :*

*Nec tamen interea cessant balista, vel arcus,
Quadrillos hæc multiplicat, pluit ille sagittas.*

D G. de Podio Laur. cap. 57 : *Mortuus est ictu quadrilli. Quarrellos dixit Rigordus non semel, et Math. Paris. W. Guiart, an. 4219 :*

*A tant tendent de tous costez
Aux arbalestes devaler,
Et puis laissent quariaux aller.*

Idem in S. Ludovico :

*Messire Alfonso un iour ataignent,
Qui armez iert de son atour,
D'un quarrel d'arbaleste a tour.*

Le Roman de Garin :

*Volent pilet plus que pluie par pré,
Et les sajettes, et carriax empenez.*

(38) *Kai τῇ ἀργεστεί. Willelmus Brito, lib. v :*
*Guido nucem volvit balistæ pollice lato,
Dextra premit clavem, sonat una nervus, et ecce
In regis scapula stabat fatis arundo.*

perforetur, et lorica quantovis aere rigens, non ea solum parte qua telum excipit, verum etiam in adversa superficie per trajectum diametro corpus transverberetur; adeo nitil hunc ictum frustrari potest. Quin etiam ferunt ejusmodi teli acie transfigi signum aeneum. et si in omnibus civitatis maxime impactum fuerit, mueronem perterebrato muro ab interiori urbis parte spectandum se dare; aut certe, si crassior murus fuerit, totum in ejus medio haustum atque abditum manere. Talis quedam machina tzangra est; diabolicum plane inventum hominibus perdendis. Siquidem quem hoc tormento pestis excussa perculerit, miserrimum semel abripit, sine remedii spe, sine plagæ sensu morientem. Mariano igitur emissum tzangra jaculum in galeam incidens summam, diffregit obiter, ejus verticem transvolans, caput ipsum ne capilli quidem tenuis strinxit, Deo protegente. Irritatus Ierox juvenis telum librat in comitis collineans brachium; nec aberravit aut repulsa sagitta est, sed transadacto clypeo per intimam et ipsam vi trajectum loricam laminam latus hausit viri. Erat intimorum commilitonum comitis istius tertius decimus sacerdos Latinus quidam. **292** Is animadverso e puppi Mariani ausu in comitem, multis vicissim ulciscens jactibus Marianum petiit, nec ipsum propterea cessantem, sed et pro se pugnante ipsum strenue et suos ad generose rem gerendam animantem. Pugna ibi conseritur tam cruenta ut Latini sacerdotis milites qua vulneribus debilitati, qua pugna fessi tertio mutandi novis succendentibus fuerint. At sacerdos multis plagiis transfixus, cruroreque circumfluens, perstabat tamen in loco idem intrepidus. Non enim quæ apud nos viget sacerdotalis lenitatis disciplina Latinis in usu quoque est. Nos videlicet sacerdos jussi canonibus ac legibus, evangelicoque ipso persuasi dogmata, sancimus illud observatione inviolata teneri solitum: Ne stringas, ne inclaines, ne tangas, sacerdos enim es. At barbarus Latinus simul atque initatus sacris primitias sacrificii libaverit, clypeo statim in levam inserto, correpta in dexteram vibrataque lancea, simul divinum communicat corpus ac sanguinem, simul torvum ac sanguinarium inuenit, designans ad cædem homines

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁷ ἀθλιώτατα. ¹⁸ ἐντετάλμεθα.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(39) Λατῖνος. Id etiam Latinis objectum a Graecis scribit Petrus Diacon. lib. iv Chron. Casin. c. 117, apud quem Graecus sic Latino infert: *In occidentali climate propheticum illud videmus impletum: Erit ut populus sic sacerdos, cum pontifices ad bella prodeant, ut papa tesser Innocentius facit. Quod quidem, ut ait Petrus Damianus, lib. iv, epist. 9, satis videtur absurdum, ut ipsi Domini sacerdotes attentent, quod turbis vulgaribus prohibetur, et quod verbis impugnari, operibus asserant. Et sane non injuria in nostris objectum; nam etsi lege ecclesiastica et conciliorum canonibus arma tractare vetarentur sacerdotes, saepe tamen legimus ipsis interfuisse preliis, in iisque acriter dimicasse. Atque pravo mori isti ascribendum, quod arma tractare aut ferre clericis interdicant passim concilia Galliana et provincialia, c. 1; Matiscon. 1*

D c. 5; **359** Lipiu. c. 2; Vermeriense, an. 752, c. 16; Codex Carolin. epist. 77; Capitula selecta Caroli M. an. 800, cap. 2, 3, 4 et 5, apud Sirmund. tom. II Concil.; Capitulare episcopor. an. 802, c. 18; apud eundem, Concil. Mogunt. an. 813, c. 17; Meldense, an. 845, c. 37; Capitul. Herardi archiep. Turovens. cap. 50, 113; Concilium Metense, an. 888, c. 6, etc. Observat porro cardinalis Baronius, an. 888, exsecrandum plane diu istiusmodi lacinus inoleuisse in Gallia, ut tam episcopi, quam abbates ad bella procederent, in hostes irruerent, cederent ipsis, et ab ipsis cederentur; jureque conqueriunt ab ejus temporis scriptoribus laudatos reperiri nomine bellicæ fortitudinis, cum tanquam sacrorum canonum violatores, et munieris pastoralis et nominis desertores detestandi fuissent. Vide Observat. ad Joinvillæ pag. 50.

oculis vir sanguinum: quidni hoc enim tali ex Psalmis Davidicis non non apletur? Adeo barbarum hoc genus non minus sibi belli ac gladii ius usumque arrogat quam sacerdotii apicem depositum. Unde hic belligerator magis quam sacrificus eodem tempore et stolam sacerdotalem induit, et manubrio vel remi vel gladii manum admovit pugnæ navali lacessendæ promptam: ipse ad pugnandum cumque mari cumque viris simul ex aequo paratus. Quem equidem quando, quod facere cœpi, cum nostratis mystis compatio, illum et ejus similes bellicosum ac Pharaoni terra marique infestum Mosis Aaronisque gerere sacerdotium arbitror: nostros mansueti Domini, qui princeps Christianum sacerdotium instituit, agnoscere successores.

Ἄλλα τῆς μάχης ἔξι σπέρας αὐτῆς μέχρι Α μέσης τῆς ἐπιφανούσης, ἡμέρας καρτερᾶς γεγονούσας, ὑπέκουσι καὶ μὴ ἔδουλοντο οἱ Λατῖνοι τῷ Μαριανῷ, λόγον ἀπαθείας ἔξι αὐτοῦ αἰτησάμενοι καὶ τυχόντες. Ὁ δέ γε μαχιμώτατος ἵστρεν ἔκεινος, οὐδὲ τῶν εἰρηνικῶν σπονδῶν τελουμένων, τῆς μάχης ἐπέπαυτο, ἀλλὰ τὸν γωρυτὸν τῶν βελῶν ἐκκενώτας χερμάδα ἀναλαβόμενος λίθον πέμπει κατὰ τοῦ Μαριανοῦ. Τοῦ δὲ τὴν κεφαλὴν διὰ τῆς ἀσπίδος περιφράττοντος πλήξας τὴν ἀσπίδα διείλε τετραχῆ, καὶ τὴν κόρυθα κατέθραυσεν. Ὁ δὲ Μαριανὸς τῇ τοῦ λίθου βολῇ συγχυθεὶς ἀπολαλεκώς τὸ φρονοῦν τῆς ψυχῆς, ἀναυδος παραχρῆμα ἐφ' ικανὸν ἔκειτο, ὁσπερ δὲ Ἐκτωρ ἔκεινος ἀπὸ τῆς τοῦ λίθου βολῆς τοῦ Αἴαντος μικροῦ δεῖν ἐψυχοράγει. Μόλις δὲ ἀνένεγκων καὶ ἔσυντὸν συναγαγόν τρισσάκις τὸν παίσαντα ἐπληξε, βέλεμμα ^{το} κατ' αὐτοῦ ἐπαφεῖς. Ὁ δὲ πολέμαρχος ἔκεινος μᾶλλον ήτοι ἵστρεν μηδέποτε μάχης κορεννύμενος, ἐπει τοὺς λίθους ἀπαντας ἀπεπέμψατο τῶν χειρῶν, καὶ ἀπλῶς ἦν, καὶ λίθων κενὸς καὶ βελῶν, οὐκ ἔχων δὲ τι καὶ δράσειν, οὐδὲ δι' ὧν ἀμυνεῖται τὸν ἀντίπαλον, ἐσφάδαζε μὲν ἐνταῦθα καὶ ἔξεφλέγετο καὶ ἐμεμήγει καθάπερ θήριον εἰς ἔσυντὸν συστρεψόμενος. τοῖς γοῦν παρατυχοῦσιν αὐτίκα καὶ ἀποχρώμενος ἦν. Σάκκον οὖν μάζης μεστὸν ἐψευράγενος ἔκειθεν ἀπὸ τοῦ σάκκου καθάπερ χερμάδας τὰς μάζας ἔβαλλεν, ὑπεπέρ λεπτασθενῶν καὶ τελετὴν τινα ποιούμενος καὶ λεπτολεπταῖς τὸν πόλεμον. Μάζαν γοῦν τινα μᾶλαν ἀναλαβόμενος καὶ διῆ γειρι πολέμασ, ἐπαφίστοι ταῦτην κατὰ τῆς τοῦ Μαριανοῦ διέφεως, καὶ πλήττει τούτον κατὰ τῆς περιεδρᾶς. Ταῦτα μὲν οὖν τὰ κατὰ τὸν ἵστρον ἔκεινον καὶ τὴν ναῦν καὶ τοὺς ἐπιβάτας. Ὁ δὲ κόμης Πρεδίατζης πιεστεύσας ἔσυντὸν σὺν αὐτῇ τῇ νηὶ καὶ τοῖς ὑπὸ αὐτῶν, προθύμως τῷ Μαριανῷ εἰπετο τοῦ λοιποῦ. Ἐπει δὲ κατὰ τὴν χέρσον γενόμενοι ἀπέβαινον τῆς νηὸς, πολλὰ καὶ πολλάκις δὲ ἵστρεν ἔκεινος ἐξῆτε τὸν Μαριανὸν, τὴν κλήσιν μὲν αὐτοῦ μὴ ἐπιγινώσκων, ἀπὸ δὲ τοῦ χρώματος τῶν ἀμφίων τούτον ἀνακαλούμενος. Προσελθόν δὲ ^{το} περιχυθεὶς κατησπάζετο, ἐγκαυχώμενος ἄμα, ως Εἰ μοι κατὰ τὴν χέρσον ἐτετυχήκατε, πολλοὶ ἀν ταῖς ἐμαῖς χερσὶν ἀγρέθητε. Ἐκβαλὼν δὲ ἐπιδίωσας τούτῳ ἀργυροῦν θηρίκλειον (40), τιμῆς στατήρων ἔκατον πρὸς τοῖς

Verum ut de pugna pertexam, tracta ea magnis utrimque animis a vespera ad postridianam lucem, Latinos tandem vel ingratissimis cedere compulit, et cum Mariano ditionem pro incolumitatis fide pacisci. At pugnacissimus ille sacerdos handquam uti gratia oblata sustinuit, aut in luero ponere precariam salutem. Quin pacta quamvis proclamataque jam concordia, nihil minus acriter pugnam urgebat, ac quod exinanita telum manui pharetra negaret, saxum in Mariani caput impedit; provisam ille molem sublato in verticem exceptit sento. Porro lapis tanto impetu rubebat, ut scuto in partes quatuor distracto galeam perforaverit: quo iuctu concussus confususque ac tantum non exanimatus Marianus diu sine voce, sine sensu jacuit, ut Hector ille lapide appetitus ab Ajace, cuius vi quin expiraret parum absuit. Tamen postquam ægre se recepit 293 resiliuitque in pedes, copiose ultius percussorem multis appetitum telis triplici vulnere affecit. At tribunus iste militaris verius quam sacerdos satiari nunquam pugna poterat. Verum animo adhuc ardentis deerant instrumenta ire; nam et exhausta prius pharetra jaculis carebat, et saxa quæ succenturiare telis ceperat, ipsa quoque desecerant. Hic homo restuare tamen, jactareque se ac in omnem partem erumpere, impotens sui: et quod hosti quo plus nocere cuperet, minus posset, deficiente telorum copia, non minori furore quam irritatus aper aut alia venabulis circumventata bestia in seipsum incurrens seque contorquens. Ergo cum quidquid ei tum forte ad manum acciderat telum ira saceret, saccum conspicatus plenum panibus, cupide arripuit, expropriaque inde ponderibus ad prælium abutens, duratos nauticæ annoxinos bolos tanquam lapides in capita hostium liberallissime torquebat, velut ne sic quidem a sacerdoti ali functione deficiens, sed panem vel tunc in pugna distribuens, et eulogias spargens, quasi ut sanguinarium furorem belli cum pacifice sacerorum usu conciliaret. Correptum ergo valide manuque impulsum tota panem unum in Mariani vultum impingens in gena illum percutit. Ilactenus de nave illa Gallisque vectoribus, præclaroque in primis isto sacerdote. Cæterum provinciæ comes sui navisque

Variæ lectiones ex cod. Coislin

^{το} βέλεμνα. ^{το} δὲ τούτῳ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(40) Θηρίκλειον. Nicetas in Man. lib. III, n. 6. Adde Höschel. in Not.

suæ ac suorum deditio[n]e Mariano facta, securus in Α τριάκοντα. Ταῦτα δὲ διδοῦν καὶ διδοὺς ἔτεσ-
eius sile, duci se sinebat. Appellit in terram navis. πνεύκει.

Excedunt Galli. Ex iis sacerdos ille multum et anxie querebat Marianum, non nomine illum qui-
dem compellens proprio, id enim ignorabat, verum enim a colore vestium satis designans, et sic voca-
tans. Inventum tandem hominem amicissime amplexatus salutavit quam officiosissime; gratulans-
que simul et gloriosus allocutus hunc in modum est: *Si mihi terra occurrissetis, multi utique meis
eratis casuri manibus.* Mox argenteum calicem, pretii staterum triginta supra centum, Mariano in
manus dat, atque his dictis datusque exspiravit.

Interiu[m] comes Gotthofredus, jam tum mari trans-
ito cum aliis comitibus, et exercitu in quo equi-
tum decem, peditum septuaginta milia numerabantur, Constantinopolim ipse pervenerat, copiis circa
Propontidem intra vallum collocatis, eo ambitu ca-
strorum, ut a ponte prope Cosmidium sito usque ad
Sanctum Phœcam extenderet. Instabat apud Got-
thofredum imperator ut suas copias ultra Propon-
tidis fretum deportaret. At ille diem e die ducens
causasque alias ex aliis prætexens moras sedulio
necebat, Baimundum nimirum et ceteros oppre-
iens qui specie religionis ac belli sacri perniciem
Imperatori machinabantur; a quo nondum se ultio-
nem repetiisse meminerant splendidæ victoriae illi-
ius, qua is apud **294** Larissam Baimundum et
Gallos magno prælio frerat. Scio non omnes
Christianos qui sacro bello nomen dederant ista
ambitiosa et nobis infesta cogitasse. Evidem Pet-
rum illum quem dixi promulgatorem incentorem
que primum expeditionis Hierosolymitanæ talia me-
ditatum hanc crediderim; imo plerisque plebem
illam simplici religione proiectam facile arbitror.
Magnates solum illos et principes Gallos Baimundi
familiares aut necessarios, vel colloquia ejus, vel
propria versutia depravaverat in istam malitiam
Christianos feriendi dum Turcis minantur. Atque
illi utenque clam esse sua consilia putabant, non
fallebant tamen imperatoris solerter animum, qui
suæ prudentiae in discrimine tanto non oblitus pro-
vide congregatas accitasque insidetum copias cum
ducibus ex gentibus iisdem strenuis et belli peri-
tis, datis litteris subsidere jussit ad oram Ponti
littoralem, et divisos turmatim sparsis cohortium
stationibus, occupare quantum est spatii ab Athyra
ad ipsum Phileam (nomina sunt locorum regionis
eius), ibique observare excipereque insidiis, si qui a Gotthofredo ad Baimundum ceterosque qui sequebantur
comites, aut vicissim ab istis ad Gotthofredum mitterentur cuiusmodi commercium inter eos forendis
pronovendisque perniciosis consiliis utile, abrumpti interclusique magnopere intererat.

Dum hæc clam utrinque dissimulatione mutua
geruntur, contigit tale quippiam. Accersiverat ad
se imperator comitum aliquos eorum qui cum

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²¹ Βαῖμούντου. Et sic postea semper. ²² ἡ αὐτις ἐξεῖνων. ²³ αἰτῶν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(41) *Γοντοφρέ.* Eode in an. 1096, sub medium
mensis Augusti per Germaniam et Hungariam ex-
peditionem suam aggressus est Gotthofredus. Alb.
Ag. lib. II, cap. 4 et alii.

(42) *Μεγαλόπολις.* Pervenit Constantinopolim
Gotthofredus biduo ante Natalem Domini, et ad
urbis incaenum conspectum castra metatus est.
Haldricus, lib. I, pag. 91; et Guibertus, lib. II,
cap. 12.

‘Αλλὰ καὶ δικῆμες Γοντοφρέ (41) τῷ τότε καιρῷ
διαπεράσας μεθ' ἑτέρων κομήτων καὶ στρατεύματος
ἰππέων μὲν χιλιάδων δέκα, πεζῶν δὲ χιλιάδων
ἔδομαίκοντα, καὶ καταλαβόν τὴν μεγαλόπολιν (42),
περὶ τὰ μέρη τῆς Προποντίδος κατατίθησιν αὐτοῦ
τὸ στράτευμα. Διῆκον ἀπὸ τῆς Ἐγγιστας τοῦ Κοσμί-
δου διαχειμένης γεφύρας (43) μέχοι καὶ αὐτοῦ τοῦ
Ἀγίου Φωκᾶ. Παρα: εὐομένου δὲ αὐτῷ τοῦ βασι-
λέως τὸν τῆς Προποντίδος διαπεράσαι πορθμὸν
ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ὑπερτιθέμενος καὶ αἰτιαί αἰτια
συνείρισιν ἀνεβάλλετο (44). Τὸ δὲ πᾶν, τὴν τοῦ Βαῖ-
μούντου ²¹ καὶ τῶν λοιπῶν κομήτων ἀνέμενεν
δρῦξιν. Καὶ γάρ δὲ μὲν Πέτρος ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς εἰς
προσκύνησιν τοῦ ἀγίου τάρου τὴν τοσαύτην ὁδοπο-
ρίαν ἀνεδέξατο, οἱ δὲ λοιποὶ κόμητες καὶ τούτων
μᾶλλον δὲ Βαῖμούντος, παλαιάν μῆνιν κατὰ τοῦ
αὐτοκράτορος τρέψοντες, καὶ εὐκαιρίαν (45) ἡγούμενες;
ἀντίστοινα τούτην παρασχεῖν τῆς λαμπτρᾶς ἐκείνης
νίκης ἦν ἡρωταῖς αὐτοῦ δόσεις κατὰ τὴν Λάρισαν
τὸν μετ' αὐτοῦ συνῆψε πόλεμον, δομογνωμονίσαντες
καὶ αὐτήν τὴν μεγαλόπολιν κατασχεῖν διερρώτησαν,
εἰς τὴν αὐτήν ἐλλήνισταν γνώμην καὶ τούτου
πολλάκις ἐμνημονεύστηκεν δινωθεν, τῷ μὲν φυιομένῳ
τὴν πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα δδοιπορίαν ποιούμενο, τῇ
δ' ἀλληθείᾳ τὸν αὐτοκράτορα τῆς ἀρχῆς παραλῦσαι
καὶ τὴν μεγαλόπολιν κατασχεῖν ἐθέλοντες. ‘Αλλὰ δὲ
βιστεῖν τὸ πανοῦργον αὐτῶν πάλαι γινώσκων τὰς
τῶν ἑθνικῶν δυνάμεις σὺν αὐτοῖς ἡγεμοσί διὰ
γραφῶν παρεκελεύσαστο ἀπὸ τοῦ Ἀθύρα μέχρι
αὐτοῦ Φιέλα Ιλαδὸν καταστῆναι (τόπος δὲ παράλιος
οὗτος τοῦ πόντου), καὶ ἐφεδρεύειν εἶπον τις τοῦ
Γοντοφρέ κομήτων, ἐφ' ὃ τούτοις συμβουλεύεται:

D ‘Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ γίνεται τι τοιοῦτον. Μετ-
πεμφαμένου γάρ τοῦ βασιλέως τινὰς τῶν μετὰ τοῦ
Γοντοφρέ κομήτων, ἐφ' ὃ τούτοις συμβουλεύεται:

(43) *Γεφύρας.* De hoc ponte pluribus egimus ²⁴ Villhard. n. 85. Hujus præterea meminist Bryc-
nius, lib. III. n. 11; et Cinnamus, lib. II

(44) *Ἀρεβάλλετο.* Dilatioris causam afferunt
scriptores, alique in iis Albertus Ag. lib. II, cap.
4, 10, 11, 12.

(45) *Εὐκαιρίας.* Robertus Mon. lib. I, de Alexio:
Timebat enim ne tantus et tantorum exercitus in se
consurgeret, c. c.

ὑποθέσθαι αὐτῷ πληρῶσαι τὸν ὅρκον, τριβομένου τε τοῦ καιροῦ διὰ τὸ φύσει λάλον τε καὶ μαχρηγόρωταν τῶν Λατίνων, φευδῆς διέδραμεν εἰς αὐτοὺς φῆμη κατασχεθῆναι (46) τοὺς κόμητας παρὰ τοῦ βασιλέως. Εὐθὺς οὖν πυκνινὰ κατὰ τῆς Βυζαντίους κεκίνηται φάλαγγες, καὶ παραχρῆμα τὰ κατὰ τὴν Ἀργυρὸν καλουμένην λίμνην (47) διακείμενα παλάτια παντελῶς ἐηρίπωσαν, ὅμα δὲ καὶ τῶν τειχῶν τῆς Βυζαντίους ἀπεπειρῶντο. Κανὸν μὴ δι' ἐλεπόλεων, οὐ γάρ παρῆσαν, ἀλλὰ τῷ ἑαυτῶν πλήθει θαρροῦντες τοσοῦτον κατεκινδυνεύσαντο⁴⁸, ὡς καὶ πῦρ τολμῆσαι ἐπαφεῖναι κατὰ τῆς κάτωθεν τῶν ἀνακτόρων πύλης (48), ἀγχοῦ τοῦ ἐπ' ὄνδρας τοῦ ἐν λεπάρχαις μεγίστου Νικολάου (49) πάλαι παρὰ τοῦ τῶν βασιλέων ἀνοικοδομηθέντος τεμένους. Οὐ μόνον δὲ ὅπερι τοῦ συρφετίδους ἥχου τῶν Βυζαντίων καὶ ἀνάλκιδες πάντη καὶ ἀπειροπόλεμοι τὰς τῶν Λατίνων φάλαγγας θεασάμενοι ἐστενον, ὅμοδον⁵⁰, ἐστερνοκτύπουν⁵¹, μὴ ἔχοντες ὑπὸ φύσου τι καὶ δράσαιεν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὅπερι εὗνοι περὶ τὸν αὐτοκράτορα τὴν πέμπτην (50) ἐκείνην φανταζόμενοι: καθ' ἥντη τῆς πόλεως γέγονεν ἀλώσις. Καὶ δεδιάτες διὰ τοῦτο τὴν ἐνισταμένην ἡμέραν μῆτις ἔκτισις τῶν τότε γεγενημένων⁵² συμβαῖη, πάντες δὲ ὅσοι στρατιώτικῆς εἰδήμονες ἦσαν, ἀσυντάκτως πρὸς τὰ βραχίονα συνέρχεον. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὡπλίσατο μὲν οὐδὲν πολεμών οὐδὲν φωλιδῶδεν⁵³ περιεβάλετο θύρακα, οὐδὲν σάκος, οὐδὲν ἔγχος; ἐνηγχαλίσατο, οὐδὲν ξίφος περιεζώσατο, ἀλλ' ἐδραίως ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ ἐσταλμένης καθῆτο θρόνου, καὶ μεθ' θαρροῦ βλέψματος πάντας θαρρύνων καὶ θάρσος ἐνιεῖς ταῖς σφῶν ψυχαῖς καὶ τοῖς συγγενέσις δὲ καὶ ἡγεμόσι τοῦ στρατοῦ περὶ τῶν μελλόντων συγκυνουλεύδμενος. Τὰ μὲν οὖν⁵⁴ πρῶτα οὐδὲν δύτινα οὖν κατὰ τῶν Λατίνων τοῦ τείχους ἐξαγαγεῖν προτείνυμητο, τὸ μὲν διὰ τὴν ἐνισταμένην ἐκείνην σεβασμίαν τῶν ἡμερῶν⁵⁵ πέμπτη γάρ της μεγίστης καὶ ἀγίας τῶν ἐνδομάδων, ἐν ἦ⁵⁶

Variorum lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁸ κατηγεδεύσαντο (sic). ⁵⁰ ὅμοδον. ⁵¹ ἐστερνοκτύπουν. ⁵² γεγενημένων. ⁵³ φωλιδωτόν. ⁵⁴ μὲν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(46) *Κατασχεθῆναι*. Albertus Aq. lib. II, cap. 7, 8. Baldric. Guibert. Malmesb. Tyrius, etc. agunt de hac Francorum comitum detentione.

(47) Ἀργυρὸν λίμνην. Huius paludis meminit Pachymeres, lib. vii. Ait que fuerit palatiorum ad Argyrum paludem appellatio, haud constat, nisi in universum magnifica illa aedificia intellexerit Anna in Europaeano Bosphori littore exstructa: *Palatia nempe et turritas domos quæ sicutum 30 milliarium in littore maris comprehendunt*, ait Albertus Aq. lib. II, cap. 11. Argyre periude paludis prævalorem situm, et nominis rationem nondum comperi. Hand procul tamen a Blacherniana porta dissimilis suisse assequor, ex eo quod porta urbis eadem, senescente Graecia, ab Argyre pulude, vocabulo truncato, *Gyrolymne* dicta sit Canticuzeno, lib. I, cap. 51, 56; lib. 3, cap. 81; et Niceæ in Alex. lib. III, n. 10; et πύλη πόρος τὴν Γυρολίμην, Nic. Gregore, lib. VIII et IX. Aliud porro fuit Ἀργυρὸν, et Ἀργυρόνιον, locus ita dictus in littore Bosphori Asiatico, de quo Procopius, *De aedif. Just.*; Gyllius, *De Bosp. Thrac.* lib. III, cap. 6; Leunclavus, in *Pand.* cap. 128; et Historia Bucicaldi, part. I, cap. 33.

D

(48) *Τῷρ δρακτόρων πύλην*. Portæ palatiis, non Magni, quod ad Propontidis littus exstitit sed Blacherniani, quæ a vicino palatio Blacherniana dicta fuit, ut supra observatum. In eo enim tractu versus Consudium et Argyram paludem *castra possesse Gallos tradunt scriptores omnes*.

(49) *Nixολάον*. Proinde ædes D. Nicolao sacra, quam intra Magni palatiū ambitum, atque adeo Sphiano templo proximam diximus ad pag. 52. Hanc DD. Prisco et Nicolao primitus sacerdatis extra Urbem, ad Blachernianum murum, a Justino instauratum docet Procopius, lib. I *De aedif. Just.*, postmodum conflagrassæ Heraclio imperante, ignem immittente Avarum Chagano, tradit *Chronicon Alexandrinum*. Illam opinor esse ædem. 360 quam D. des Hayes in *Itinerario Orient.* a Dominicanis Patribus possideri hac tempestate scribit.

(50) *Πέμπτην*. Vide supra pag. 54. Mansit vero Gothosredus cum universo exercitu in confinibus urbis a Nativitate Christi ad Pentecosten. Hostiles tamen Gallorum excursus in medium Januarii an. 1097 videtur referre Albertus Aq. lib. II, cap. 10, 11 et 16.

fluebant ad regiam. At imperator non lorica interiori latu, non clypeo levam, non hasta dexteram armavit; verum ornatu regio quasi securus in imperatorio solio considens renidensque ad omnes, partim obtutu ipso letitiam animosque adstantibus, partim sermone non minus forti virilique faciebat: multa de rebus in futurum imminentibus ex usu præsentium sedate at prudenter disputans, tanquam majore omni solutus cura. Primum omnium venit proclire ullum in Latinos armatum aut hostile in ipsis quidpiam moliri. Dupli id ex causa constituerat; nam et dici religio, quæ tunc erat feria quinta maximæ sanctæque hebdomælis, quando Salvator ignominiosam pro omnibus necem subiit, colenda ipsi tali cessatione videbatur, et a civili bello fundendoque Christiano sanguine, pio abhorrens animo quidvis experiendum ferendo prætabat prius, quam ut in istam extremam insidiæ mali necessitatem veniretur. Crebris ergo et blan-
dis missitandis ad Latinos nuntiis rogabat illos, in-
cepto intempestivo desisterent: *Sacram, inquiens, lucem et cæsum hodie pro nobis omnibus rareremini Dominum: neque ei tantulum concessisse digne-
mini, qui Deus cum esset nec crucem nec clavos, nec lanceam, supplicia maleficis debita, sustinere nostræ salutis causa recusaverit. Quod si pugna tanta cu-
pido est, sustinete usque post instantem Dominicæ Resurrectionis diem. Tunc parati et nos ad prælium prodibimus.* His adeo non flexi motive Latini ut nihilominus densarent ordines jactusque telorum frequentarent, tam licenter quidem ut quemdam solium incidenti Augusto proxime apparentem ad-
verso pectore percusserint, unde factum ut plerique astantium hinc inde imperatori recesserint: ipso interim immoto, ac non modo sine ulla signifi-
catione metus in sede perstante, verum etiam placide incepante timorem circumstantium: quæ animi præsentia plerisque admirationi erat. Ad ex-
trimum ubi satis comperit compositionis spem om-
nioni ac morre disjectam: ruere hanc dubie Latinos irrevocabiles admodumque Jam se mox insulturos,

A Συντήρ τὸν ἐπονεῖδιστον ὑπὲρ ἀπάντων ὑπέστη θύ-
νατον· τὸ δὲ καὶ τὸν ἐμφύλιον παρεκκλινων φόνον.
Πολλάκις οὖν μεταπεμψάμενος ἐθούλετο τοῦ τοιούτου ἀπέχεσθαι Ἐργου, Αιδέσθητε, λέγων, τὸν ὑπέρ πάντων ἡμῶν τὴν σῆμερον σφαγέρτα Θεόν. μηδὲ σταυρόν, καὶ ἡ. λογική, καὶ λόγχην, τὰ "κακούργοις προστίχοτα, τῆς ἡμῶν ἐνεκα παραιτάμενος σωτηρίας. Εἰ δὲ μάχης ὑμῖν ἐξεσίς ἔστι, μετὰ τὴν ἀραστάσιμον τοῦ Σωτῆρος ἡμέραν καὶ ἡμέρας ἔτοιμοι παρεσθμεθα. Οἱ δὲ οὐ μόνον οὐχ ὑπελ-
κοντο", ἀλλὰ καὶ κατεπύκνουν τὰς φάλαγγας, συ-
χνὰς τὰς φολάς πέμποντες, ὡς καὶ τινα τῶν ἀγκού-
τοῦ βασιλικοῦ θρόνου ισταμένων κατὰ τὸ στέρνον πλῆγατ. "Οπερ οἱ πλείονες τῶν ἐφ' ἐκάτερα παρι-
σταμένων τοῦ βασιλέως θεσπάμενοι ἀνεχύρουσν. Οἱ δὲ ἀτρίμας ἐκάθητο ἀνακτώμενος τούτους καὶ πράως πως νεκρούς. Οἱ δὲ θάμβος πάσι παρε-
χεν. Ἐπει δ' ἀγασθύντως τοὺς Λατίνους τοῖς τεί-
χεσι πελάζοντας ἐώρα, καὶ τὸ συμφέρον βουλευο-
μένων μὴ ὑπείκοντας, τὰ μὲν πρῶτα μεταπεμψά-
μενος τὸν γαμβρὸν (51) αὐτοῦ Νικηφόρον τὸν ἐμὸν
Καίσαρα, παρεκκείνεστο ἀνδρας πολεμικωτάτους
ἀναλαθμένον καὶ τοξείας εἰδήμονας τοῦ τείχους
διώθεν καταστῆσαι, παρεγγυητάμενος συγχονὸς μὲν
διστοὺς κατὰ τῶν Λατίνων ἐκπέμπειν, μὴ κατὰ
οικοποὺς δὲ, ἀλλὰ διαμαρτάνειν τὰ πλείω, ὡς μό-
νον ἐκφοβεῖν τὴν πυκνήτητι τῶν βελῶν, ἀναιρεῖν
δὲ μηδαμῶς· ἐδεῖσι γάρ, ὡς ἀγωθεν εἰρηται, τὸ
τῆς ἡμέρας στιχίσμενον, καὶ τὸν ἐμφύλιον φόνον
οὐκ θελεν. Ἐτέρους δὲ τῶν ἐκκρίτων τριγενής
τοὺς πλείους μὲν τέξα φέροντας, τοὺς δὲ ἀγγεια-
καρπά ἐνγαχαλασμένους τὴν κατὰ τὸν Ἀγιον Ρω-
μανὸν πύλην (52) ἀναπετάσαντας σφοδρὸν ἐνδειξα-
σθα κατὰ αὐτῶν τὴν δρμήν ἐκέλευσ, τοιούτην κατα-
στηγαμένους τὴν παράταξιν, ἔκαστον τῶν τὰ δόρατα
φερόντων ὑπὸ δύο ἐξ ἐκατέρου φυλάττεσθαι πελτα-
τῶν μέρους, οὗτοι δὲ ἔσυτοὺς καταστήσαντας,
αὐτοὺς μὲν βραδεῖ ποσὶ στείχειν, διέγουν; δέ τινας
τῆς τοξείας εἰδήμονας, κατὰ τῶν Κελτῶν προεκ-
πέμπειν, πόρρωθεν μὲν τοὺς διστοὺς βίλλοντες,
καὶ ἐφ' ἐκάτερα πυκνὰ περιστρεφομένους· ἐπάνι δὲ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

• τοῖς. • οὐ πάκηνον. • οὐ. • ἔγχεα.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(51) *T' τὸ γαμβρόν. Vix crediderim ea tempe-
state Nicæphorūm Bryeumium Alexii generum fuisse.
Anna enim Constantino Duce Porphyrogennetæ
pacta, eodem prepostera morte sublato, jām nu-
bilis Nicæphoro uxor data est, ut auctor est Zonaras.
Hoc autem anno 1097, Anna vix 10 etatis
annum excesserat, utpote nata an. 1086. Istius
porro Græcorum cum Gallis conflictus eventum
longe aliter narrant Tudebodus, lib. 1; Albertus
Aq. lib. II, cap. 13; Syrius, lib. II, cap. 8 et alii.*

(52) *Kατὰ τὸν Ἀγιον Ρωμανὸν πύλην. Portæ
S. Romani crebra est mentio apud auctores Byzan-
tinos, præsertim illos qui ultimam urbis expugna-
tionem scriptis mandarunt, ex quibus constat portæ
esse ad muros, terrestres. In *Chronico Alex.* an.
Heraclii 44, legimus Chaganum urbem oīsidentem,
ἀπὸ τῆς Πολυχνηδίου πύρτας, ἡστὸς τῆς πύρτας τοῦ
ἄγιου Ἀρμανοῦ turres castellatas 12 apposuisse.
Apud Nicetam in Bald. Cantacuzenum, lib. I, cap.*

D 56; Gregoram lib. ix; Laonicum, lib. vii; Phran-
zem, lib. iii, cap. 8, 9, 16; Ducam, cap. 58 *Hist.
Polit.* etc. Portam S. Romani observare est, nullo
alio sius indicio, quam quod una e Mediterraneis
fuerit. Leunclavus in *Pandect.* Tūrc. cap. 200, et
Crusius in *Turco-Græc.* tradunt illum esse, quæ
hodie, vocabulo Turcico, *Topçapisi* nuncupatur,
quo significat porta Bombardaria, sive *Turmen-*
torum *bellicorum*, *sic dicta*, inquit idem Leuncl.
quod ultimæ ob sidionis tempore tormenta bellica fue-
rint huic opposita, quod etiam a Duca, Laonicu, Phranze, et aliis traditur: quam in urbis partem
præsula ante, an. scilicet 1422, urhem oīsidentis
Amuræthes tormenta sua statuerat, ut fuse prose-
quitor Joannes Canopus, ex cuius narratione por-
tam S. Romani Charsianæ portæ proximam fuisse
colligimus. Aedem vero Romani, a qua portæ vi-
cinæ nomen videtur inditum, a B. Helena ædifica-
tam auctor est Codinus in *Originib.* GP.

τὸ μεταξύμιον ἀποτενωθὲν θεάσαιντο, τηνικαῦτα πυκνοὺς ἐκπέμψαι τοὺς δίστοὺς κατὰ τῶν Ἰππων, οὐ τῶν ἐποχουμένων, δῆλας ἡγίας κατὰ τῶν Λατίνων λύσαι· τὸ μὲν ἵνα Ἰππων πληττομένων ἀποταύηται τὸ πολὺ τῆς ὁρμῆς τῶν Κελτῶν καὶ μὴ ἥρδιως κατὰ τὸν Ῥωμαίων ἵππωνται, τὸ δέ τι δ^η καὶ μᾶλλον ἵνα μὴ Χριστιανοὶ κτείνωνται. Ἐκθύμως τοῖνυν τὸ βασιλικὸν ἀπεπλήρουν πρόσταγμα, καὶ τὸ πόλεμον κατὰ ταυτηνὶ τὴν ἡμέραν ἐτρώθισαν. Οὗτοὶ μὲν οὖν ἐρήσθισαν. Ὁ δὲ ἐμὸς δεσπότης ὁ Καῖσαρ ἀναλαβόμενος, ὡς εἰρήται, τὸν τῆς τοξείας εἰδήμονας ἐπὶ τῶν πύργων ἵστατο τοὺς Βαρδάροις ἐπιτοξιάζόμενος. Καὶ πάντες μὲν εἰχον τόξα καὶ εύστοχα καὶ εὐθυδολώτατα⁴⁴· νεανίαι γάρ ἡταν σύμπαντες οὐχ ἥπτονται τοῦ Ὀμηρικοῦ Τεύχου εἰς τοξείην ἐμπειρίαν. Τὸ δὲ τόξον τοῦ Καῖσαρος, Ἀπόλλωνος, ἦν ἄρα τόξον αὐτόχρημα· οὐδὲ γάρ κατ’ ἐκείνους τὸν Ὀμηρικοῦς Ἐλληνας νευρῆτης μὲν μάζω, τέχνη δὲ σιδηροπήγη τε καὶ ἐφήρμοττε κυνηγετῶν ἀρετὴν ἐνδεικνύμενος κατ’ ἐκείνους, ἀλλ’ ὅσπερ τις Ἡρακλῆς ἐξ ἀθαράτων τόξων θαρασίμους ἀπέπεμπεν ὅστοις, καὶ οὐπερ ἀν στοχάσαιτο κατευστοχῶν εἰ μάνον θελήσεις. Καὶ γάρ ἐν ἀλλοις καιροῖς, ὅπηνίκα καιρός ἀγῶνος καὶ μάχης παρῆν, ὅτινα καὶ σκοπῶν ἔθετο, εὐθὺς οὐκ ἀστοχον ἔθαλλεν, καὶ φάντα μέρει ἐπετεκάσατο, κατ’ ἐκείνου τοῦ μέρους εὐθὺς ἐτίτρωτον ἀεὶ· οὐτας λαχυρὸν ἔτεινε τόξον ἐκείνος καὶ βέλος· ἥρει δέντατον, καὶ τῇ τοξείᾳ δὲ καὶ ὑπὲρ τὸν Τεύχον αὐτὸν καὶ τὸν Αἰαντας φαινόμενος. Ἀλλὰ καὶ επειδή τοισθέος ὅν, δεδιώκει τὸ τῆς⁴⁵ ἡμέρας αἰλέτιμον καὶ τὴν τοῦ αὐτοχράτορος παραγγελίαν ἐγκάρδιον ἔχων, ἔτεινε μὲν τόξον Ιταμῶς τούτους καὶ ἀλλήτως τοῖς τείχεσι πελάζοντας ὅρῶν, καὶ κυνέη καὶ ἀσπίσιν ἔχοντας περιφράττοντας τὸ βέλος ἐπίθετο τῇ νευρῷ, ἀλλ’ δύμως ἀστοχα θέλων ἔθαλλεν, ὅπου μὲν εἰσω πέμπων, ὅπου δὲ καὶ ὑπερπέμπων. Καν δὲ διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἡμέραν ὑπετέλλετο εὐστόχιον κατὰ τῶν Λατίνων βαλεῖν, ἀλλ’ ἐπειδή Λατίνος τις Ιταμὸς καὶ ἀναίσχυντος οὐ μόνον κατὰ τῶν ἀνωθεν ἴσταμένων πυκνοὺς ἐξέπεμπεν δίστούς, ἀλλὰ καὶ τῇ λοιξί διαλέκτω πολλὰ φωνῶν διθρίειν ἐδίκει, τείνει μὲν κατ’ αὐτοῦ δὲ Καῖσαρ τὸ τόξον. Τοῦ δὲ οὐχ ἄλιον βέλος ἐκθύρει γειρδός, ἀλλὰ διέτρησε μὲν τὸν θερέον⁴⁶· τὸν δὲ φολιδιωτὸν θώρακα σὺν αὐτῷ διελὼν βραχίωνι⁴⁷ τῇ πλευρῇ τὸ βέλος περιεπειρεν. Ὁ δὲ εὐθὺς ἀφωνος ἐκεῖτο χαμάζει, κατὰ τὸν ποιητὴν. Φωνὴ δὲ οὐρανὸν ἤκει, τῶν μὲν ἐπαγγαλλομένων⁴⁸ τῷ Καῖσαρι, τῶν δὲ ἐπὶ τῷ πεπτωκότι διοφυρομένων. Καρτερῶς δὲ⁴⁹ οὖν αὐθίς τῶν τε Ἰππέων ἐκείθεν⁵⁰ μαχομένων, τῶν τε ἐν τοῖς τείχεσιν ἴσταμένων, βαρὺς καὶ δεινὸς ἐξ ἀμφοτέρων ἀνεῳδόπιξετο πόλεμος. Ἐπιθαλῶν δὲ⁵¹ αὐτοῖς δ

A muris urbis, surdos ad pacata omnia, tum enim vero alio remedio tempus egere ratus, generum primum omnium accersit suum Nicēphorūm inēum Cēsareū, eique imperat ut viris secum fortissimis assumptis ex numero eorū qui 296 arte sagittandi præstarent coronam murorum superne obtineret, suosque illic jaculatorēs longa serie disponeret, mandans iis ut quam creberrimā ex alto in Gallos tela mitterent, sed pleraque innoxia, aberratione affectata; non enim interfici volebat imperator hostes, tum religioni, ut diximus, diei, tum propriæ lenitati et civilium bellorum odio cuidam innato serviens: satisque habebat, si densis missiliū imbribus ex alto ejaculatis, confidensissimum genus terrore posset aliquo percellere. Eodem tempore eruptionem instruit simili consilio magis speciosam quam perniciōsam. Lectissimos duces cum suis quemque cohortib⁹ partem maximam instructos arcub⁹, nonnullos armatos longis lanceis, prodire subito jubet ea porta qua sancto Romano est proxima, sieque vehementer impressionem ostentare hosti. Ordo cunctum hic erat ab imperatore præscriptus ipso. Hastatorum quisque inter arquitas duos clypeatos ibat medius quorum objectis utrumque ceteris protegebat. Sic dispositis edictum ut lente in hostem vaderent, paucis interim sagittariis ad Gallos eminus lacessendos premissis. Quibus mandatum ne unam continuo in partem intuerentur, sed crebro hue illueque se verterent. Ubi satis admota pugna esset, angustisque jam spatio acies distarent, tum quos ad latera lancearī sagittarios haberent, juberent uti arcu, collimando in equos hostiles, parcendo sessoribus, simul ipsi cum lis pariter remissis habenis toto equorum impetu in Gallos invehementur. His nempe rebus sperabat se consecuturum Augustus, primum ut equis vulneratis formidabilis ille Romanis primus Gallici equitatus impetus languesceret, deinde id quod potissimum optabat, ut quam minimum Christiani sanguinis sunderetur. Fecerunt hi quod jussi et valvis repente patefactis in hostem vadunt, equis modo admissis, modo reductis, impetuque arte varia dispensato; at eo successu, ut multi eo die ceciderint hostium, ex nostris pauci donaxat vulnerati fuerint. Verum his omissis ad se suo iure vocal dominus meus Cæsar. Is cum peritis, ut dictum est, sagittariis insidebat turre superne hostibus imminens. Arcum quisque suum tam ipse quam singuli ejus comites habebant. Et eo hi quidem utebantur egregie, nec iis quisquam aut collinearet certius, aut rectius expeditiusve laxatam chordam tenderet, tensam laxaret. Quippe illorum nemo sagittandi peritia Homericō illo Teucro concederet. At Cæsari arcum commodasse suum ipse longe jaculans deus videbatur, adeo is nihilominus eminebat supra socios

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁴ ο. ⁴⁵ εὐθύδολα. ⁴⁶ τὴν αὐτῆς. ⁴⁷ Ουρεόν. ⁴⁸ βραχίονι. ⁴⁹ ἐπαγγαλλομένων. ⁵⁰ Deest δ.

⁵¹ ἐκείνων.

quam Apollo supra Teucrum. Non hic sane, ut illi **A** αὐτοχράτωρ τὰς Ιδίας δυνάμεις, εἰς φυγὴν τὰς τῶν apud Homerum Græci, *nervum mammae, costæque* Λατίνων προύτρέψατο φάλαγγας. *sagittam aptabant tractu vario, venatorizæ duntaxat specimen edentes artis, sed velut quidam Hercules, Tela immortali lethalia destinat arcu, quæ frustra effugere quis speret, si 297 modo in eum ille collimare tanti duxerit; nihil enim petebat quod non assequeretur, nulli serio minabatur quem non feriret.* Neque hoc ista solum occasione de qua loquor, animadversum. Alias et alibi, quæcumque iudicri certaminis, aut veri prælii copia se dedit, quidquid aut quemconque sibi pro scopo proposuit, plane percussit ictu inevitabili. Quid corpus dico? qualecumque quamvis minutum, cuiuscumque membrum aut partem ferire collimando cuperet, statim disposi teli acies sivegebatur. Adeo longe Teucro et Ajaces omnes Cæsar Bryenius robore tendendi arcus, et celeritate exentiendi jaculi antecellere videbatur. Cæterum utcumque talis ac tantus in arte jaculandi fuit, tamen eum et diei religio sacræ et mandatum imperatoris ita placavit hostibus, ut iis quamvis iratis et mori merentibus volens parceret. Et obstare licet simulans in eos galeatos clypeatosque ac se toto furore admoventes mœnibus superne repugnans jacularetur, voluntaria lamen misericordia perdebat ictum, alio quam in vitalia declinans; interdum et solo strepitu terrere contentus. Expressit tamen importuna contumacia quantumvis ignoscere parato lethale vulnus unius e Latinis Thrasonis amentia. Is non contentus creberrimis quāam rectissime vibratis superne in muri corona stantes sagittis assidue laceſſere, etiam lingua propria multa vociferabatur, quæ sono ipso, licet rerum sententiam non perciperet, contumeliose jactari probrosequere in nos appareret. In hunc sic meritum intendit arcum Cæsar; at illi per clypeum perque interius thoracis adactum telum lateri brachium consuit. Tum vero ille quidem dejectus humo mutusque jacebat. Vocibus at mixtis perfertur in æthera clamor, nostrorum Cæsari gratulantium: hostium sui Thrasonis clade ac casu dolentium. Hinc jam coorta gravis pugna est, nostris uno tempore qui exierant equitibus et his de muro sagittariis in hostem vehementer incumbentibus. Quo nihilominus persistente submisit ad extremum imperator proprias Ipsiſ copias; quarum adventu impetuque recentium facile fusæ fugatæque Latinorum copiæ fuere.

Postridie Hugo profectus ad Gotthosredum auctor ei magnopere fuit pacis cum imperatore faciundæ, de-nuntians, nisi, quod exigebat illi, si delem illi se futu-rum jurejurando interposito sponderet Gotthosredus, periculum esse præsens ne copiæ ipsius a veterano du-ce veteranas ad manum habente legiones novam ite-rato cladem acciperent. Accepit hominem asperius Gotthosredus, indigna, ut putabat, suadentem: *Tune, inquiens, postquam regio comitatu spirituque egressus domo cum tantis copiis et opibus, in fortunam conditionemque humiliis clientis abjicere te ad Alexii pedes potuisti, etiam aedes tanquam rei præclaræ tibi conscius, ultro provocare me ad imitationem tui, 298 et tam parum consentanea meæ dignitati consulere?* Cui Hugo, *Atqui primum omnium oportebat, inquit, non excessisse nos, ausis improbis, et votis spe non nisi dubia subnixis, ultra fines nostrarum unum- quemque ditionum, cupiditatemque atque impetum ab alienis rebus abstinuisse contentos propriis. Post-quam vero qualicunque consilio huc loci proiecti sumus, ubi sine benevolâ cura et providentia ejus qui hic imperat salvi esse non possumus, plane si sapi-mus, dare debemus operam, audiendo eo, ejusque postulatis annuendo, ut ipsum demereamur nobis, alioqui frustra felicem exitum magnorum cæp-torum speraturis.* Reverso Hugone re infecta, certior aliunde factus imperator, alios quos in itinere constabat esse, quosque Gotthosredus exspectabat,

B Τῇ δὲ μετ' αὐτήν ἀπελθὼν δ Οὔδος (53) συνεδού- λεις τῷ Γοντοφρέᾳ τῷ τοῦ βασιλέως ὑπεῖξα: Θελή- ματι, εἰ μὴ καὶ δευτέρας βούλοιτο τῆς τούτου περὶ τὰ πολεμικὰ ἐμπειρίας πεῖραν λαβεῖν, καὶ δμωμα- κέναι καθαρὰν πίστιν φυλάττειν αὐτῷ. Ο δὲ πολλὰ τούτον κατεμέμφετο λέγων· Σὺ ὡς βασιλεὺς τῆς Ιδίας ἔξειληνθώς χώρας μετὰ τοσούτου πλούτου καὶ στρατεύματος, νῦν τέ οὐ φύους τοσούτου εἰς δούλουν τάξιν ἀντόν τινασσας. Είτε ὡς μέγα τι κατορθωκάς, καμόν τοιαῦτα συμβουλεύων ἦκεις. Ο δὲ, Ἐχρῆν μὲν ἡμᾶς, ἔφη, δν ταῖς Ιδίαις προσμένειν χώρας, καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἀπέχε- σθαι, ἐπειδὴ δὲ μέγρις ὅδε κατήλθομεν, πολλῆς της τοῦ βασιλέως κηδεμονίας δεδμενοι, εἰ μὴ τοῖς αὐτοῦ πειθόμεθα λόγοις, οὐκ ἀγαθὰ ἡμῖν συμβίσσεται. Ως δὲ κενὸν τὸν Ούδον ἐκεῖθεν ἐξ- ἐπειμψε, πληροφορηθεὶς δ βασιλεὺς καὶ τοὺς δπισθεν ἐρχομένους ἐγγίζειν ἡδη κομῆτας, ἀποστελας τῶν ἡγεμόνων ἐκκρήτους τινάς μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς δυνάμεων, ἐπέστηκεν αὐθις συμβουλεύσασθαι αὐτῷ καὶ καταναγκάσαι διαπεράσαι. Τούτους οἱ Λατίνοι θεασάμενοι καὶ μηδὲ μικρὸν ἀναμελενάντες, μῆτε μὴν τὸ τε ἀν βούλοιντο ἐπερωτήσαντες, πρὸς πολέμους καὶ μάχας ἐχώρουν. Πολέμου δὲ ἀναμεταξὺ συρράγεντος Ισχυροῦ, πίπτουσιν τέ εἰκατέρου μέ- ρους ἰκανοί. Τιτρώσκονται δὲ οἱ τοῦ αὐτοχράτορος; δπόσιοι ἀνατοσυντότερον αὐτῷ προσέβαλλον. Ἐκθυ- μέτερον δὲ τούτων μαχομένων τὰ γύτα οἱ Λατίνοι

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²² Deesi vox πολλῆς. ²³ Deest vocula τό.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(53) Οὔδος. Vide Guibertum, lib. II, cap. 49.

ὑπειχον. Καὶ οὕτως ὁ Γοντοφρέδης μετ' οὐ πολὺ τῷ ὅπερας ἐπιστέλεσεν θελήματα. Προτελθόντων οὖν τῷ βασιλεῖ ἐπωμόσατο ὅπερ ἀπῆτετο ὅρκον, ὡς τε ὁπόσας (54) πόλεις καὶ χώρας ἡ φρούρια φθάσει κατασχεῖν ὑπὸ τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων τὸ πρώτον τελοῦντα, πρὸς τὸν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποστελλόμενον ἀρχηγὸν παραδίδονται. Ταῦτ' οὖν ἐπωμόσαμενον, χρήματά (55) τε ἴκανὰ λαβῶν διέπαστος τε καὶ διοτράπεζος αὐτῷ γεγονὼς καὶ δαχτύλως εὐωχθῆσε διαπεράσας κατὰ τὸν Πελεκανὸν (56) ηὐλίσατο. Ό δὲ βασιλεὺς τηνικαῦτα ἐπέσχηψεν δαψιλεῖς πανηγύρεις ἐξάγειν αὐτοῖς.

ενεκτικοῦ τεταρτοῦ κομιντοῦ admota pugna Romanam aciem non dubitassent, alii tam fortiter rem gerentibus Romanis se impares fassi terga Latini præbuerent. Hoc malo Gotthofredus domitus, non ita multo post imperatori obsecutus est, jusque jurandum solemnū formula concepit, quod exigebatur. Teste nimis promisit Deo sese quascunque urbes arcesve bello forte capturus deinceps esset de barbaris, quae urbes arcesve imperii Romani antea fuissent, eas captas a se, bona fide traditum ducibus præfectis a Romano imperatore mittendis ad ipsum. His ita firmatis Gotthofredus magnis auctus ab imperatore innumeribus, exceptusque imperatorio palatio, et ad mensam regiam magnisce adhibitus, transmisit fretum, et apud Pelecanum stativa posuit: providente imperatore ut ampla ei copia utilium ad victimū rerum suppeditaretur ubique.

Κατόπιν δὲ τούτου ἐρθακῶς καὶ ὁ Παῦλος καλού· μενος κόρμης (57) μετὰ πεντεκαθέκα χιλιάδων ἵππων τε καὶ πεζῶν, καὶ κατὰ τὴν Προποντίδα περὶ τὴν καλουμένην μονήν τοῦ πατριάρχου (58) σκηνώσας μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν κομήτων, τοὺς λοιποὺς μέχρις αὐτοῦ Σωτείνηος κατέθετο. Ός δὲ καὶ αὐτὸς τὰ αὐτὰ τῷ Γοντοφρέδῃ φρονῶν ἀνεβάλλετο τέως τὴν τῶν διπισθενῶν ἐρχομένων ἀπεκδεχμένος Ἐλευσιν. ὁ βασιλεὺς στοχαζόμενος τοῦ μέλλοντος, ἐδεδίει τὴν τούτων διφίξιν, καὶ αὐτῶν δῆῃ χειρὶ καὶ γνῶμῃ τὴν διαπεριστασιν ἐπέσπευδεν. Ἀποστεῖλας τούτους τὸν Ὁπον μετεκαλεῖτο • εὐστενής (59) δὲ οὗτος φρονήσεις καὶ τῇ περὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐμπειρίᾳ μηδενὸς ἀποδέων. Καὶ ἐπειδὴ παρῆν μεθ' ἑτέρων γεννατῶν ἀνδρῶν διὰ τῆς ἡπείρου πρὸς αὐτὸν ἐξέπεμψε,

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

• εὐσθενής.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(54) Προτερες ὁπόσας. Albertus Aq. lib. II, cap. 28: *Promiserunt enim juramento nihil de regno imperatoris, non castra, non civitates, nisi ex ejus voluntate, aut dono retinere.* Willhem. Malmesb. lib. IV, de Alexio: *Tantum Graeca secundia valuit, ut a singulis hominum sacramentum exigeret, quod illi nihil mali machinarentur, quod urbes imperio suo appendices, si acquirere possent, redderent, etc.* Adde eundem Albertus Aq. lib. II, cap. 48.

(55) Χρήματα. Albert. Aq. lib. II, cap. 16; Fulcher. lib. I, cap. 4; Tyr. lib. II, cap. 7.

(56) Πελεκανός. Locus in Bithynia, cuius meminit Cantacuzenus, lib. II, cap. 6. Vide Alb. Aq. lib. II, cap. 17.

(57) Παῦλος κόρμης. Miror scriptores sacrarum expeditionum siluisse de Radulpho, et tam numeroso ejus exercitu, quem maritimo itinere ad Dominicum sepulcrum recta deducendum curaverit Alexius. Certe narrat Raimundus de Agiles, p. 179, Anglos quosdam percepta Gallorum expeditione Hierosolymitana, per mare Oceum et Mediterraneum portum Antiochiae, atque civitatem Landiceas, antequam noster exercitus terram illuc veniret, laboriose obtinuisse. At Anglus Constantopolitanum tractum attigisse ex itineris ratione

adventare comites, lectos duces cum copiis ipsorum ad exercitum Gotthofredi destinat suos, et quantum possent coacturos, ut quamprimum transfretarent. Hos Latini procul conspiciti venientes non sustinere, pro ardore præpropero grantis, exspectare quid afferrent, enjusque gratia rei accederent: sed nihil interrogatos contra progressi armis et prælio excipiunt. Nec recusantibus nostris, concurritur acri utrimque pugna, cadentibus hinc atque inde multis. Tandem cum sibi constantes imperatorii magnis vulneribus debilitassent eos omnes Latinorum qui consueta gentis audacia

evecti tentare comitus admota pugna Romanam aciem non dubitassent, alii tam fortiter rem gerentibus Romanis se impares fassi terga Latini præbuerent. Hoc malo Gotthofredus domitus, non ita multo post imperatori obsecutus est, jusque jurandum solemnū formula concepit, quod exigebatur. Teste nimis promisit Deo sese quascunque urbes arcesve bello forte capturus deinceps esset de barbaris, quae urbes arcesve imperii Romani antea fuissent, eas captas a se, bona fide traditum ducibus præfectis a Romano imperatore mittendis ad ipsum. His ita firmatis Gotthofredus

magnis auctus ab imperatore innumeribus, exceptusque imperatorio palatio, et ad mensam regiam magnisce adhibitus, transmisit fretum, et apud Pelecanum stativa posuit: providente imperatore ut ampla ei copia utilium ad victimū rerum suppeditaretur ubique.

Post hunc primus advenit comes qui vocabatur Raūl cum equitum peditumque millibus quindecim. Tenebant is cum viris primariis ipsum sequentibus ad Propontidem circa monasterium quod dicitur patriarchæ: copias cæteras usque ad ipsum Sosthenium disposuerat. Ut autem iste simili consilio cum Gotthofredo differebat in dies transitum, sequentium copiarum comitumque adventum operiens, imperator cui merito suspecta erat tot Gallicorum exercituum prope Constantinopolim conjunctio, faciendum sibi putavit ut hunc quoque quandiu solus erat, transfretare omni ratione cogeret. Eam ad rem Opum accersit virum fortitudine, prudentia et scientia rei bellicæ nemini secundum; adjunctoque illi comitatu idoneo virorum

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

(58) Μορῆρ τοῦ πατριάρχου. Monasterium patriarchæ illud esse censuerim, quod alias Satyri dicitur, in quo sepulcrum Stauratum imp. tradit Cedrenus. Hanc porro appellationem postea sortitum est de nomine S. Ignatii patriarchæ Constantinopolitani, qui antequam hanc dignitatem adcepit esset, in eo Hegumenus, sen abbas exstiterat: ab illo enim instauratum, et D. Michaeli dicatum, denique in eo humatum Ignatium produnt Nicetas Paphlago et Michael Syncellus in illius Vita et Encomio.

fortium itinere terrestri ad castra Raūlis iubet attendere, agereque prout res ferret modis omnibus ut quamprimum is suos omnes ultra fretum volens **299** nolensve deportaret. Expertus tentamentis primis Opus Gallorum animos facile sensit neutiquam paratos ad obsequendum imperatori: quin etiam insolentes eorum in ipsum minas audire amplius non sustinens expedivit arma: magis ille quidem ostentandi animo quam inferendi belli. Sed longe opinione falsus est qui vana simulatione inferendi prælii terrorem incutere se posse pugnacissimæ genti credidit: eisque ad metum objectando quæ in votis habere ac sperare solent, adacturum Gallos ad maturandam trajectiōnem se arbitraretur. Raūl Opum prælium parantem videns gaudet ut oblata magni leo corporis esca; nec **B** mora ulla dicto citius suos in adversum instruit, inque Opum invehitur impetu vehementissimo. Forte advenerat eodem per oram maris Pegasus evectus cum navibus Raūlis copias, si ei persuaderi trajectio posset, in Asiam transportaturis. Hic e mari speculatus littoralem pugnam, satisque visu ipso astimans haud pares ad extremum Romanos fore ardori flagrantissimo quo ruere in eos Galli jam ceperant, otiosus testis cladi suorum esse noluit. Excensione igitur repente facta Gallos a tergo invadit. Cædes hinc multorum, longeque pluriū vulnera. Quibus rebus fracta contumacia superstitum Gallorum ad trajectiōnem ultro petendam inclinari sese passa est. At imperator, pro sua novo periculo, si exercitus sic irritatus eadem via, qua Gotthofredus paulo ante præcesserat, ire sine-retur (hinc enim erat verisimile, Raūlis milites mox assecuturos Gotthofredianos, impleturos ipsos querelis aduersus Romanos: facileque persuasuros ut conjunctis consiliis et viribus ultiōnem de iis sumerent), petitioni quidem perlibenter annuit: cæterum compendiosiori compagno dñe ipsi se illos quo tenderent deducturum via profisit, impositos in naves itinere maritimo ad Domini sepulcrum misit: id ipsis magnopere volentibus.

Atque hactenus de comite Raūle. Porro sequen-tibus ipsum infinito pene numero regibus, ducibus, comitibus, ipsisque adeo episcopis, cum longe innumerabilissima multitudine ex Gallicis ferme omnibus provinciis et regionibus collecta, misit obviam suos imperator cum litteris officiosissimis fausta a se benignaque omnia sperare ipsis iubentibus. Nec vulgaris ista sapientia fuit præoccupantis infidos animos, et ultro representata liberalitate pellicientis ipsos suaviter ad morem sibi gerendum. Nam hoc ab ipsis tali modo definitis ubi Constantiopolim pervenere, imperator deinde omnibus obtinuit. Nec officia sola verborum erant. Nam simul dabant operam ex quo per terras imperio subjectas Gallici exercitus habebant iter, ut ampla ipsis ubique

A παρακελευσάμενος καταναγκάσαι τούτου τὴν δια-περαίωσιν. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτον ἐώρα τῷ βασιλεῖκῷ μηδαμῶς ὑπείκοντα προστάγματι, ἀλλ᾽ ἀναιτιχυν-τοῦντα καὶ πολλὰ κατὰ τοῦ βασιλέως φρυντόμενον, ὀπίλισάμενος παρετάξατο, μορμολυτόμενος τάχα τὸν βάρβαρον, καὶ διὰ τοῦτο οἰόμενος πείσειν αὐτὸν πρὸς τὴν περαῖαν διαπλωσασθαι. Ὁ δὲ θάττον ἦ λόγος μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ Κελτῶν παρατάξαμενος, ὡς λέων ἔχαρη μεγάλῳ ἐπὶ σώματι κύρσας, καὶ τηνικαῦτα μετὰ τοῦ Ὁμου μέγαν συνίστησι πόλεμον. Καταλαβὼν δὲ καὶ **30** ὁ Πτηγάσιος διαπόντιος ἐφ' τῷ τούτους διαπεράν. Καὶ θεασάμενος τὴν κατὰ τὴν ἡπειρον μάχην καὶ τὸν Κελτοὺς ἵταμώτερον τῷ Ρωμαϊκῷ στρατεύματι προσσάλ-λοντας, τῶν νηῶν ἐξεληλυθός, ἐξ ὀπισθίων προσ-βάλλει καὶ αὐτὸς τοῖς Κελτοῖς; Ἀναιροῦνται τοίνυν τηνικαῦτα πολλοὶ· πλεῖστοι δὲ καὶ τιτρώσκονται, καὶ οὕτως εἰ σωθέντες ἀνακαλοῦνται τὴν διαπε-ραίωσιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς μηχανικῶτας ὁν ἀνήρ, σκεψάμενος μὴ τῷ Γοντοφρὲ ἐνωθέντες καὶ τὰ συμβάντα τούτοις ἀφγηγησάμενοι, τοῦτον κατ' αὐτοῦ ἐρεθίσωσι, τὴν αἰτησιν τούτων ἀσμένως δεξά-μενος, ἐν πλοίοις τούτους ἐνίησι, καὶ διαποντίος πρὸς τὸν τοῦ Σωτῆρος τάφον ἐκπέμπει, τοῦτο καὶ αὐτῶν ἐξαίτησαμένων. Ἀποστέλλει δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐλπιζομένους κόμητας καὶ φιλοφροσύνης μη-νύει βήματα, χρηστὰς αὐτοῖς, ἐπιδίξας διδούς. Οἱ καὶ καταλαβόντες πᾶν τὸ προστατόμενον προθύμως ἐπλήρουν.

C perspicacissima prudentia, statim anima in verso novo periculo, si exercitus sic irritatus eadem via, qua Gotthofredus paulo ante præcesserat, ire sine-retur (hinc enim erat verisimile, Raūlis milites mox assecuturos Gotthofredianos, impleturos ipsos querelis aduersus Romanos: facileque persuasuros ut conjunctis consiliis et viribus ultiōnem de iis sumerent), petitioni quidem perlibenter annuit: cæterum compendiosiori compagno dñe ipsi se illos quo tenderent deducturum via profisit, impositos in naves itinere maritimo ad Domini sepulcrum misit: id ipsis magnopere volentibus.

Tοιαῦτα μὲν οὖν τὰ **30** τοῦ κόμητος Ταρούλ. Ανα-ριθμήτου δὲ καὶ ἑτέρου πλήθους; δημιθεν ἐρχομένου συμμίγδην ἐξ ἀπασῶν μικροῦ τῶν Κελτικῶν χω-ρῶν συνειλεγμένων μετὰ τῶν ἀγαγόντων αὐτοὺς ἡγεμόνων, ῥηγῶν (59) τε, καὶ δουκῶν, καὶ κομῆ-των, καὶ αὐτῶν ἐπισκόπων, ἀποστέλλων ὁ αὐτοκρά-τορ, φιλοφρόνως αὐτοὺς ὑπεδέχετο, καὶ ἐπιεικεῖς ἐξέπεμπε λόγους ὀποῖος ἐκεῖνος δεινὸς τὸ μέλλον προμηθεύσασθαι, καὶ προαρπάται τὸ συμφέρον. Επι-σκήπτει δὲ καὶ τὰ ζωαρκῆ τούτοις ἐρχομένοις ἐπι-χορηγεῖν τοῖς ἐπ' αὐτῷ τούτῳ τεταγμένοις, ὡς μὴ λαβῆν αὐτοὺς τὸ παράπαν ἐσχηκέναι μηδ' ἐξ οἰς οὐν αἰτίας. Οἱ δὲ πρὸς τὴν μεγαλόπολιν ἡπείροντο· τάχα δὲ εἰπέ τις οὐρανοῦ ἀστέρας είναι τούτους ἦ-**D** ψάμμου παρὰ τῷ χείλει τῆς θαλάσσης ἐκκεχυμένην.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

30 Deest vocula καὶ. **30** καὶ τά.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(59) Πηγῶν. Atqui reges nullos ea tempestate Hierosolymitanum arripuisse iter legimus; regum vero filios aliquot, Franciæ, Angliæ, Dania: nisi Edgarum Adelingum quem in regem Angliæ ele-ctum ait Ordericus, lib. v, intelligat, aut Ericum

Danæ regem, qui circa ea tempora Constantino-polim pervenit indeque in Cyprum appulit, ubi et vitæ diem clausit extremum, ut narrat Saxo Gram-maticus, lib. xii.

ἥσαν γάρ δσα φύλλα καὶ ἀρθεα γίνεται ὄφη. καθ' Ὀμηρον, τῇ Κωνσταντίνου πελάζειν ἥδη κατεπεγμένοις. Τὰς δὲ τῶν ἡγεμόνων κλήσεις καὶ προσυμουμένη περ ἔχειεπεν, οὐ βούλομεν ναρκᾶ γάρ μοι: ⁵⁷ δὲ λόγος, τὸ μέντοι: ⁵⁸ βαρβαρικὲς φωνὲς ἀπαγγέλλειν ἀδυνατούσῃ διὰ τὸ ἀναρθρον, τὸ δέ τι: καὶ πρές τὸ πλήθος ἔκεινων ἀποθέποντες. Καὶ ίνα τὸ τοσούτου πλήθους κλήσεις ἀπαρθμεσθαι πειρώμεθα, οὓς καὶ οἱ τότε παρόντες ἀκηδίας ἐπληροῦντο ὅρωντες; Ω; οὖν τὴν μεγαλόπολιν κατέλαβον κατατίθενταις ⁵⁹ τὰ τούτων στρατεύματα ἐπισικῆψει τοῦ αὐτοκράτορος ἀγχοῦ τῆς μονῆς Κοσμιδίου, καὶ μέχρις αὐτοῦ διήκοντα ιεροῦ (60). Οὐκ ἐννύσα δὲ κήρυκες καθάπερ ποτὲ τὸ Ἑλληνικὸν τούτους βοσκῶντες ἐρήτον, ἀλλ' ἵκανον καὶ γενναῖοι δπλίται οἱ τούτοις ἐφεπόμενοι τοῖς τοῦ αὐτοκράτορος; κελεύμασιν ⁶⁰ ὑπέκειν ἀνέπειθον.

prolucendis catalogis absonorum nominum: et perfuncti sunt molestiam: ut cum eo tempore non parum laboraverint in spectaculo ingratu tot innumerabilium exercituum Constantinopolim continua serie accedentium, nunc nominibus quoque illorum in hoc opere legendis negotium habeant plenissimum tedium. Hi porro simul ad magnam urbem pervenerunt exercitus, jussu imperatoris stationem sibi designatam habuere prope monasterium Cosmidii, tam late patentibus castris ut ad templum ipsum pervenirent. Tantam porro multitudinem non ut Græcum olim vulgus illud præcones decem clamoribus regebant coerebantque: sed milites idoneo numero fortes ac strenui qui efficacem operam dabant ut Latini jussis imperatoris audientes essent.

Βουλόμενος δὲ τούτους διβασιλεὺς ὑπὸ τῶν τοῦ Γοντοφρὲ συνελάσαι ὅρκων, διηρημένως προσεκλείστοισι, προσομιλῶν ἄττα καὶ βούλοιτο, καὶ τοῖς εὐγνωμονεστέροις; χρώμενος μεσασταῖς τῶν ἀπειθεστέρων. Ἐπει δὲ οὐκ ἐπείθοντο, τὴν τοῦ Βασιλούντου καραδοκοῦντες ἐλευσιν, ἀλλὰ ποικίλων τρόπους εὐρίσκοντες ἔχειτησεων, ἀλλ' ἄττα προσαπιτοῦντες ἥσαν, διβασιλεὺς τὸ παρ' αὐτῶν προτιθέμενον ἥψατα διαλύων, καὶ παντοίως τούτους μετελθῶν, συνήλασεν εἰς τὸν τοῦ Γοντοφρὲ ὅρκον μεταπεμψάμενος καὶ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Πελεκάνου ἐπὶ τῷ παρεῖναι τοῦ ὅρκου τελουμένου διαπόντιον. Πλάντων οὖν συνελθόντων καὶ αὐτοῦ δῆ τοῦ Γοντοφρὲ, ἐπει γαλ δέρκος ἥδη τετέλεστο, τολμήσας τις ἀπὸ πάντων τῶν κομήτων εὐγενής, εἰς τὸν σκίμποδα τοῦ βασιλέως ἐκάθισεν. Ο δὲ βασιλεὺς ἤνεγκετο τούτου μη-

A prostaret copia utilium ad victimum cultumque rerum, ne qua ipsis occasio vel ad prætextum relinquaretur hostile quidquam audendi. Jam qui multitudinis prorsus innumerabilis Constantinopolim infinita serie petentis informare imaginem cogitatione velit, is stellas quo 300 relucent innubi nocte, aut arenas copiam quanta jacet ad maris littus, obficere suæ menti debeat. Sane enim hominum capita tot erant quo folia et flores ver parturit, ut Homerus diceret. Porro ducum ipsorum principumque nomina etsi memoria suggestit, non tamen inducere in animum possum ut edam, id Historia ipsa respuente, cujus nativa mundities, ista colluvie barbarorum vocabulorum, ad quorum absurdos exprimendos sonos ne linguam quidem nobis Græcis B natura fixxit satis docilem, contaminari metuit.

Enimvero quid attinet perdere operam immensis

reddere oculis hominum nostratum hæc lecturis, qua perfuncti sunt molestiam: ut cum eo tempore non parum laboraverint in spectaculo ingratu tot innumerabilium exercituum Constantinopolim continua serie accedentium, nunc nominibus quoque illorum in hoc opere legendis negotium habeant plenissimum tedium. Hi porro simul ad magnam urbem pervenerunt exercitus, jussu imperatoris stationem sibi designatam habuere prope monasterium Cosmidii, tam late patentibus castris ut ad templum ipsum pervenirent. Tantam porro multitudinem non ut Græcum olim vulgus illud præcones decem clamoribus regebant coerebantque: sed milites idoneo numero fortes ac strenui qui efficacem operam dabant ut Latini jussis imperatoris audientes essent.

C Interea satagebat imperator ut Latini duces comitesque juramentum sibi præstarent idem quod a Gothofredo paulo ante impetraverat. In eam spem vocabat ad se singulos seorsum cum hisque otiose disserens varie affectos experiebatur, ac quosdam quidem faciliores nactus iis ad obstinationem duriorum moliendam adjutoribus utens, omniaque movens; frustra erat tanien, exspectantibus satrapis instantem adventum Baimundi et præcipuum in eo rerum suarum momentum ponentibus. Cæterum cunctationem istam arte surabantur; nec præ se ferebant moræ causam. Nimirum nova et diversa excogitabant quæ ab imperatore postularent, ut interim de his ille deliberaret, moxque cum ipsis discepitaret, tempus sensim eximeretur. Imperator, cui non facile illudebatur, sensit disjectaque cele-

Variæ lectiones ex cod. Coislin

⁵⁷ μοι. ⁵⁸ τι. ⁵⁹ κατατίθενται. ⁶⁰ κελεύμασιν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(60) Ιεροῦ. Hoc est a Cosmidio, ad ipsum usque Ponti ostium distributa erant castra Gallorum. Ιερὸν enim locus fuit, seu Promontorium in ipso Ponti ostio, in littore Europæano; unde a situ στόμα τοῦ Πόντου vocatum olim fuisse auctor est Nicephorus Gregoras, lib. v. Scylax Cariyandenus in Periplo ait ἀνάπλουν καλεῖσθαι τὸν τόπον ἡνα Βόσπορον μέχρις ἣν Εὐθῷ ἐφ' Ιερόν. Α Τemplo 12 dñis ab Argonautis dicato et adificato appellatum scribit scholiastes Apollonii, lib. ii Argonaut. vers. 534; Cantacuzenus, lib. iii, cap. 80 et 91, Ιερὸν pariter statuit κατὰ τὸ στόμα τοῦ Πόντου. Ad Petras Cyanæas Procopius, lib. i, De bello Vandali. πορθμὸν facit Gregoras lib. ii, et Anastasius in Collectaneis, pag. 106. Ibi olim portoria et vectigalia soluta pro mercibus, quæ e Ponto importa-

D bantur Byzantium, scribit Theophanes, et ex eo Cedrenus. His consentanea sunt quæ habet Cantacuzenus, lib. iii, cap. 85. Unde evidens est quam graviter impigerit vir doctissimus Nicoplaus Alamanus in Notis ad Anecdota Procopii, qui Theophanis verba de Blacherniano templo accipienda censuit, quod etiam adveruit Maliretus. Exstitit alius Ιερὸν in opposito littore Asiatico, Ινταπέρ στόμα τοῦ Πόντου, perinde ac Europæanum Hierum, sic nuncupatum a templo Διὸς Ούρφου, Portus, seu ἀρετήριον τῶν εἰς Ηέντον πλεόντων, ut est apud Artemidorum Ephesum in Geogr. de quo etiam Arrianus in Periplo Ponti Euxini, et Tabulae Peutingerianæ. Veneri dicatum fuisse scribit Ptolemaeus lib. v.

riter omnia, præterque velocitatem longe opinione potentium majorem in supplicationibus expediens, variis modo singulos modo universos aggressus modis tandem eo quo volebat Gallos principes perpolit: quam ad rem cum magni p[ro]iudicii momentum habuisset exemplum Gothofredi, adeoque ipse ejus intererat suum factum non damnari contrariis judicis aliorum, rem promoturus sua præsentia videretur, usque a Pelecano quo jam præcesserat navibus imperatoriis accersitus Constantinopoli præsto adfuit, ad celebritatem solemnis jurisjurandi quo se primores Latinorum imperatori obtrinxere. Congregatis ea causa apud aulam omnibus jureque jurando jam concepto, unus quidam inter comites sane nobilis, solium imperatorum ascendens in eo consedit. Dissimulavit imperator, nec quidquam contra locutus homini est, satis ex longo perspectam habens superbam indolem Latinorum. Accedens autem comes Balduinus manu prehensum excitavit audacem insessorem throni regli, multumque objurgans, dixit: *Tune postquam servitum imperatori solemnii sacramento es professus, et illum es pollicitus pro domino te agniturum habiturumque, jam audes te illi assessorem adjungere?* Atqui, si nescis, insuetum Romanis imperatoribus est iuratos **301** servos et ditioni sua subjectos homines

A δέν τι φθεγξάμενος, πάλαι τὴν ἀγέρωχον τῶν Λατίνων φύσιν εἰδὼς. Προσέλθων δὲ ὁ κόμης Βαλδουΐνος (61) καὶ ἀψίμενος αὐτοῦ τῆς χειρὸς, ἡγεμενὸν ἐκεῖνον, καὶ πολλὰ καταμεμψάμενος, Ἐφη· Οὐκ ἔξῆντοι τοιούτοις ἐνταῦθα ποιῆσαι δουλειῶν τῷ βασιλεῖ, καὶ τινὰ ὑποσχομένῳ· οὐδὲ τὰς ἔθιμοις τοῖς βασιλεῦσι· Ῥωμαίων συνέδρους ἔχειν τοὺς ὑπὸ αὐτὸν δουλους δὲ ὄμδεται τῆς αὐτοῦ βασιλείας γηγορίας, χρὴ καὶ τὰς θητὰς χώρας τηρεῖν. Οὐ δὲ πρὸς μὲν τὸν Βαλδουΐνον ἐφθέγξατο οὐδὲν, δριμύτερον δὲ ἐνατείσας τῷ βασιλεῖ πρὸς ἑαυτὸν τῇ οἰκείᾳ διαλέκτῳ λόγους τινὰς ἀπεθέγξατο λέγων· *Ίδε ποῖος* (62) *χωρίτης καθήηται μόνος καριστιμένων αὐτῷ τῷ τοιούτῳ.* Οὐδὲ τὴν κίνησις τῶν χειλῶν τοῦ Λατίνου τὸν βασιλέα διέλαβε⁶³· καλέσας δὲ ἔνα τῶν τὴν Λατινικὴν διάλεκτον μεθερμηνεύοντων, ἡρώτα περὶ τῶν λεχθέντων. Ἀκούσας δὲ τὰ παρ' αὐτοῦ φρήντα, οὐδὲν μὲν τέως πρὸς τὸν Λατίνον εἰρήκει, ἐτήρει δὲ ὄμως τὸν λόγον παρ' ἑαυτῷ. Συντασσομένων δὲ τῷ βασιλεῖ πάντων, μετεκαλέστο τὸν ὑψηλόφρονα Λατίνον ἐκεῖνον καὶ ἀναιδῆ καὶ ἐπυνθάγετο τίς, τέ οὖτις καὶ οὐδενὶ ὄμρηται καὶ τὸ ποιον γένους. Οὐ δέ, Φρέγγος (63) μέρει εἰμι καθαρὸς, ἔφη, τῷ τοιούτῳ. *Ἐρ* δέ ἐπισταμαι, διτὶ ἐτρισδιάτης χώρας δθερ αὐτές ὄμρημα, τέμενός (64) δέστι πάλαι οἰκοδομηθέν, ἐτῷ πᾶς

Variæ lectiones ex ccd Coislin.

⁶¹ διέλαθε.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(61) *Βαλδουΐνος.* Baldinus Gothofredi frater, C postmodum rex Hierosolymitanus.

(62) *Ίδε ποῖος.* Id ille, opinor, mussitat, indignatus et agrave ferens, Franci proceribus palatum invenitibus non assurrexisse Alexium. Albertus Aq. lib. II, cap. 16: *Sedebat autem imperator more suo potenter in throno regni sui, non duci (Gothofredo), non alicui assurgens ad porrigeenda oscula.* Vide infra, pag. 317, 401.

(63) *Φρέγγος.* Sum, inquit ille, vere Francus, et in ipsa Gallia, quam proprio **362** nomine Franciam vocant, provincia, ex nobilibus natus; sic enim ea verba capienda, produnt quæ infra, pag. 317, scribit Anna, ventosum hunc et arrogantis Gallum in prima stetisse acie, ac dimicasse in eo prælio, quod Solymannum inter et Boemundum commissum est, statim post expugnatam Nicæam, gravique accepto vulnere, hostibus terga deditisse. Unde probabilis adiudicium est conjectura cum esse, quem Albertus Aquensis lib. II, cap. 39, et ex eo Tyrius, lib. III, cap. 44, Robertum Parisiensem vocant, et miseric volentem succurrere, sagitta volatili confixum et extinctum tradunt. Cum igitur Roberto Lutetia Parisiorum natale solum esset, jure se purum putum Francum jactitabat, cum urbs illa non modo regni totius, sed esset etiam caput istius provinciæ, quam peculiari appellatione *Franciam* dicimus.

(64) *Τέμενος.* Nostram de Latini, seu Franci istius ostentatoris patria conjecturam non minimum firmant, que ille subdit, dum ait esse minimum intra istius provinciæ, unde ei origo et natales terminos, τριῶδον, seu tractum, vel potius pagum, aut regionem (Galli dicimus un Quartier), ubi inædificatum ab antiquo templum, quo, qui monachiam singulare certamen obire soleat priusquam in arenam descendant, orationis causa secedunt, et in eo pernoctant. Hoc enim verborum

circuito templum Deipare Suessionense, monasterio virginum insigne, ab Ebroino Majore Palatii olim exstructum, procul dubio denotavit, in quo D. Drausii episcopi Suessionensis corpus religiose asservatur et colitur, quem duello dimicaturi solebant invocare. Fuit autem tractus, seu pagus Suessionensis iam olim, ut et etiam innum, intra provincie Francæ limites, quod diserte testatur Villarduinus, n. 6. Gallorum vero, aliorumve erga D. Drausium in hisce occasionibus religionem et cultum prædicat in primis Joannes Sarisberiensis, epist. 159: *Est autem S. Drausius, gloriissimus confessor, qui sicut Franci et Lotharingi credunt, pugiles qui ad memoriam ejus pernoctant, reddit invictos, ut et de Burgundia et Italia in tali necessitate confugiatur ad ipsum.* Nam et Robertus de Montesori ei pernoctavit adversus Henricum de Essexia dimicaturus. Cujus quidem p[ro]p[ter]e in D. Drausius religionis originem Henrico duci nescio cui videtur ascribere vetus poeta vernaculus, qui Ludovico VII regnante vixit, in prolixiori illo poemate, quod *De Guarino Lotharen* inscripsit; qui fusis et deletis ad Augustam Suessionum Hunnis, vel Saracenis, fluvium, abstergendi pulveris et sanguinis causa, ingressus, atri crucem coloris adversa aqua innatantem subito conspectauit, et concitato in medias undas equo, inde eductam, nullo perflusus madore, ad monasterium S. Drausii detulit. Deinde subdit natalem inde religionis et cultus originem erga sacram hanc adem, ad quam passim confluunt duello dimicaturi:

*Si l'emporta au montier Saint Drosin,
Eucor i est, onques puis n'en parti,
Tres-bien le leuent et rieillart et meschim,
Veiller i vont encor li pelerin,
Cil qui bataille veulent fere et fournir.*

Istum præterea sibi Deum ante duella conciliandi, et sanctorum patrocinii sese compunctione adiuvare

ο προθυμούμενος μόρος πρὸς μένην μάχην ἀγαδύσασι, προσερχόμενος βοήθειαν μὲν τὴν τοῦ θεοῦ ἔκειθεν αἰτεῖται, βραδύτερι δὲ τὸν κατ' αὐτοῦ τολμήσαται ἀπεκδεχόμενος. Καθ' ἣν τριῶδος ἔχρονισα καὶ αὐτὸς, σχολάζων καὶ ἡτῶν τὸν μετ' ἔμον μαχεσθμένον. 'Ο δέ τοῦτο τολμήσων, οὐδαμοῦ. Ταῦτα δὲ φασίλες ἀκηκοώς, ἔφη· Εἴ πλειστον τότες ἡτῶν οὐχ ενδεις, πάρεστι σοι καιρὸς δὲ πολλῶν σε πολέμων ἐμπλήσων. Παρεγρινῶμεν δέ σοι μήτε πρὸς οὐραγίαν μήτε πρὸς λοχαρίαν (65) λογαριασθεὶς φάλαργος, ἀλλὰ τὸ μέσον ἔχειν τῶν ἡμιλοχιτῶν· ἐπιστήμην τὴν τῆς μεθύσου τῶν πολέμων⁶⁸ Τούρκων ἐκ μακροῦ ἐσχηκα. Οὐκ αὐτῷ δὲ μόνῳ ταῦτα συνεδούλευεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀλλοις πᾶσιν ὅποσα τούτοις συναντήσειν ἔμελλεν ἀπερχομένοις κατὰ τὴν ὅδον προλέγων, περγγυγάτῳ μήτ' ἀκρατῶς διώκειν διηνίκα τὴν νίκην αὐτοῖς κατὰ τῶν Βαρβάρων δοῃ Θεός, ἵνα μὴ τοῖς ἐνεδρεύουσι λοχαγοῖς περιπλητοντες ἀναρρώνται.

versarius qui conserere cum eo manum ausit. Ad id respectans. Nemo enim unquam fuit qui se mihi offerre adversum auderet. His imperator auditis, Alqui si tunc, inquit, hostem quarens non invenisti, tempus imminet beiorum tibi et hostium suppeditaturum affatim. Tu vero, si quid mihi credis, memento neque inter eos qui agmen claudent in postrema te usie locare, neque eminere inter primos qui hastam vibrant ir fronte exercitus novi expertus urtem et morem bellandi Turcorum. Periculosis ille uteque locus est; in medium te abde triariorum subsidentium turbam, ubi tuis septus undique circumventionem hostilem vites. Atque hoc salutare monitum non isti solum minus merenti dedit, sed et aliis omnibus, quibus praedixit quaecunque itinere isto ventura erant, magnopere suadens ne Turcos effusius insequerentur, quando Dei nutu illos viviscent, sed ab insidiis unice caverent omnino sibi a gente subdola fraudibusque et cautis artibus considerare solita, struendis.

'Αλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν Γούτοφρέτον Ραούλη τοὺς ἀλλούς τοὺς συνεπομένους αὐτοῖς. 'Ο δέ γε Βαῖκοῦνδος μετὰ τῶν ἀλλονομήτων καταλαβὼν τὸν Ἀπρον, καὶ μήτε ἐξ εὐγενῶν φύντα ἐαυτὸν ἐπιγινώσκων, μήτε δυνάμεις πολλάς (66) συνεπα-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁶⁸ Deest vox πολέμων.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

attigit idem poeta non semel, variisque in locis; ubi enim de singulari certamine Bononiensem inter et Bovonem Burgundia: comites Parisiis initio agit:

*A Nostre Dame en est Buès alés,
La nuit veilla, et Chevaliers assés.*

363 Alibi duellum Fromondini cum Bovoni Vasconum duce enarrans:

*Alés veiller Fromondin bians des suis,
En la nom Des qui en la Crois fu mis,
Qui vos defende de mal et de peril,
Et li Vales s'en vait à S. Sererin,
En sa compagnie de chevalier set vint,
La nuit veilla, grand luminaire fit, etc.*

Alio denique loco, ubi de ejusdem Fromondini cum Gerberto Lotharingie duce pugna singulari:

*Cele nuit reillent a Sainte Crois moutier,
Devant Girbert urdent trois cierges entier.*

Huc etiam spectant verba Ademari Cahanensis: *Permansit Stephanus vero et exsiliens corpore illatus, eadem hora venit, currens pedibus gratias Deo referre ad tumulum B. Eparchii, ubi nocte præterita*

*A sedis participes habere. Oportet autem, si nihil aliud, consuetudines tenere regionis in qua sumus. Hæc ille audiens, Balduino quidem nihil dixi, ceterum acribus oculis imperatorem intuens patria lingua secum immurmuravit quiddam quod in nosram redditum sic sonat: En qualis rusticus sedet solus, astantibus ei talibus ducibus. Non latuit Augustini motus labiorum hominis: advocatoque statim interprete, cum dicti sententiam rescisset, nihil Latino tum quidem dixit; at ubi re perfecta recessuri comites imperatori pro se quisque vale dicebant, prætumidum istum impudentemque Latinum seorsum accersitum interrogavit Augustus: quis et undenam esset, qualive ortus genere? At ille, Purus putus, inquit, *Francus sum, ex nobilibus;**

B unum autem scio, in trivio regionis unde prodiit templum esse olim adificatum, in quo, cui animus est soli cum solo singulari pugna congregati, quique in professionem audaciæ istius nomen edere suum palam non dubitat, auxilium Numinis implorare consuevit; moram ibi trahens donec apparuerit ad trivium longo ego mansi tempore, frustra semper

C Atque hæc hactenus de Gotthosredo, Raule, aliisque ipsos sequentibus dicta sint. At Baimundus cum aliis comitiis Aprum appulsus, cum sibi esset conscius neque se a proavis nobilitate cum aliis Gallis principibus comparanda præditum, nec

pervigil excubuerat. Id quoque actitare consueverant in ludicris certaminibus, sive torneamentis decertaturi, ut auctor est Joannes de Beka in Ottone II episc. Traject.; quin etiam qui in arenam duelli causa ineundi descendere cogebantur, quo sese ab objectis purgarent criminibus, Deum sibi propitium conciliabant, collatis in ecclesiis et ædes sacras donis, quæ oblationes championum dicuntur in Charia Manassæ episc. Lingon. an. 1185, apud Roverium in Reomon. Chronicon Besuense: Milo cum Odone Divisionensi præposito, qui neptem ejus in conjugio habebat, monomachū certaturus pugna, attribuit S. Petro terram quam habebat in Luco.

(65) *λοχαρίαν.* Apud Leonem in *Tacticis*: Λοχαρίδες δέγεται δὲ πρώτος τοῦ στόχου. ήτε δρόμον. Consule *Glossaria*, et *Annam*, pag. 379.

(66) *Μήτε δυνάμεις πολλάς.* Alqui habebat secum Boemundus in hac expeditione decem millia equitum, et plurimas copias peditum, ut auctor est Albertus Aq. lib. II, cap. 18. Maxima enim pars exercitus qui Amalium obsidione cinxerat, relicto Rogerio, Boemundum secuta erat. Ita Urbanus II PP. in Epist. ad Alexium apud Bar. an. 1097,

vero propter inopiam pecuniae exercitu instructum satis magno, tum ut illos suppleret defectus suos, tum ut quæ animo volvelat in imperatorem consilia occultaret altius, præcucarrit cum decem milia Gallis ante alios comites et Constantinopolium ad imperatorem venit. Imperator, cui nota dudum erat indoles viri, profundusque et insidiosus ait consiliis celandis abstrusus animus, simili commodum cupiditate tenebatur alloquendi ejus seorsum **302** a ceteris et antequam ceteri comites adesserent per otium audiendo afflaldoque illo mentem ejus arcana et cogitationes indagare intimas; simulque ab eo impetrare ut ante adventum aliorum suas transportaret copias, ne forte cum iis junctus eos ad aliquid contra imperatorem audendum pro nota sua malitia instigaret. Ingresso ad se igitur Augustus Baimundo blande renidens officiose percontatus de via est, et ubi reliquisset comites: quo ad omnia prout opus esse putabat ad res suas, respondente, urbane illi et amice familiari sermone refricavit memoriam olim inter ipsos gestorum circa Dyrrachium et apud Larissam, bellique et inimicitarum illarum. Ille ille dissimulator vafer: *Tunc hostis, tunc infestus fui, fateor. At ecce ultro nunc me sisto ad vos transfigam, fidus atque amicus majestati tuæ, ut qui maxime, futurus. Perrexit imperator dissimulanter explorare hominem, variis sermonibus pertentans atque eliciens; tandemque ut per multa circumducto expressit significacionem consensus, ad iusitium sibi præstantium, sat una vice perfectum ratus: Lassum, inquit, te de via detinei prolixo sermone non oportet; quin age quod necesse est quieti et curæ corporis sume otium. Erit mox cum pro roto colloquiis mutuis fruamur. Sie ille cum abiisset in Cosmidium ubi paratum ei hospitium fuerat, mensam reperit, sane opipare structam sacerorum et condimentorum omnis generis ingenti apparatu. Post eam oblatam Baimundo, accedunt eum coqui et condimentarii, sic jussi ab Augusto facere: magnam illi copiam crudarum carnium terrestris volucrisque generis exhibent cum his verbis: Nos quidem ut ars nostra fert et mos regionis hujus ea quæ viides imposita mensæ opsonia temperavimus et cozi-*

Variae lectiones ex cod. Coislin.

[“] ἀστεῖζόμενος. [“] κάν. [“] τῇ σῇ βασιλείᾳ. [“] ἀποπειράσας.

Car. Dufresnii du Cangii notæ.

n. 425: Tudebodus, lib. 1, et alii. Boemundus igitur dimisissis copiis, cum paucis comitibus CPoliam perrexit, ait Guibert. lib. III, cap. 3, iecto prius cum Alexio pacis soletere, cum quo bellum annis proxime elapsis gesserat in Illyrico. Order. lib. IX: *Coacius est itaque sagax Boemundus consilii Francorum, ut pacem saceret cum imperatore Gracorum. Quia facta, Alexius quemdam e suis admodum soleritem ad Boemundum misit, qui et eum, et ejus copias secure deduceret. Corporalium, Corpolicum, et Corpocatium appellant Tudebodus, lib. 1; Baldricus, lib. 1; Ordericus, loco cit.; et Petrus Diacon. lib. IV Chron. Casin. cap. 41; hoc est, curiae procerum, qui xouropakalatos dignitate fungebatur; qua tun insignis erat Joannes Thracius drung-*

A γόμενος δι' ἣν εἰχε σπάνιν τῶν χρημάτων, τὴν τοῦ αὐτοχράτορος βουλόμενος ἐπισπάσαςθα: εννοιαν, ἄμα δὲ καὶ συγχαλύψαι τὰ κατ' αὐτὸν ἰθέλων, μετὰ δέκα καὶ μόνων Κελτῶν προεξελθών τῶν ἄλλων κομήτων ἐσπευσε καταλαβεῖν τὴν βασιλεύουσαν. Οὐ δὲ βασιλεὺς τὰς αὐτοῦ μηχανὰς γινώσκων καὶ τὸ ὑπουροῦν καὶ ἐνεδρευτικὸν αὐτοῦ ἥθος ἐκ μακροῦ ἐπιστάμενος, ἐσπευσε πρὸ τοῦ καὶ τοὺς ἄλλους καταλαβεῖν κόμητας, διμιῆσαι τε καὶ ἀκούσαις τῶν παρ' αὐτοῦ λεγομένων, καὶ πεῖσαι πρὸ τῆς ἔκπισης διαπεράσαι, ἵνα μὴ ἐνωθεῖ: μετ' αὐτῶν καταλαμβανόντων ἥδη, καὶ τὰς ἐκείνων διαστρέψεις γνώμας. Εἰσελθόντι δὲ Ιλαρὸν εὐθὺς ἐναντείσας κατὰ τὴν δοιοπορίαν ἐπυνθάνετο, καὶ δῆπε τοὺς κόμητας κατέλιπε. Τοῦ δὲ ἀπαντα διασαζήσαντος αὐτῷ ὡς είχε γνωμής, ἀστεῖζόμενος [“] οὐ βασιλεὺς: καὶ τῶν κατὰ τὸ Δυσβράχιον καὶ τὴν Λάρισσαν τε τολμημένων παρ' αὐτοῦ ἀναμυνήσκει τηνικαῦτα καὶ τῆς ἔκθρας ἐκείνης. Οὐ δὲ πρὸς αὐτὸν ἐλεγεν, ὡς *“Εγὼ τάντον ἔχθρος καὶ πολέμιος τούτος ἦν, ἀλλὰ τοῦτον αὐτούλος ἦκα φίλος τῆς σῆς βασιλείας”*. Οὐ δὲ αὐτοχράτῳ διὰ πολλῶν μετελθόντων αὐτὸν καὶ ἀκροθίγως πω; ἀποπειράσας [“] τὸν αὐτὸν λογισμὸν, ἐπειδέγνω κατανεύσαντα τούτον δρκια πιστὸν δοῦναι πρὸς αὐτὸν ἔξη: Τὰ τοῦ μὲν κεκοπισκέτα σε ἀπὸ τῆς ὁδοιπορίας χρὴ ἀπελθόντα διατατάνασσαι, ἐξ οὗτοῦ δὲ περὶ ὅντες οὐδέποτε ἀμαλήσομεν. Απελθόντι οὖν εἰς τὸ Κοσμίδιον (67) οὐπερ τὰ τῆς κατοικίας αὐτῷ προητρέπετο, τράπεζα τούτῳ παρατίθεται δαψιλή; παντοιῶν δέκαν καὶ ἐδεσμάτων μεστή. Είτα καὶ ὡμάκρια χερσαίων τε καὶ πτηνῶν ζῶντων προσενεγκρήσεις οἱ ὄψοποιοι ἐφασαν. Ήμήν μὲν τὰ δύο ὡς ὅρφες ηὐτρέπτισται κατὰ τὸ σύνηθες εἰ δὲ μὴ ἀεστάσαι ταῦτα, Ιεὸν καὶ ὥμια καὶ κατασκευασθεῖσαν κανθάρον τε καὶ εἰπεῖν ἐντεταλμένον αὐτοῖς ἦν: καὶ γάρ ὅποιος ἐκείνος δεινὸς ἦνος; καταστάχασθαι ἀνδρές, δεινὸς εἰς καρδίαν βάψαι καὶ λογισμὸς θηράσαι ἀνθρώπουν, τὸ τοῦ ἀνδρός ἐπιστάμενος δύναντος καὶ κακόθεος; ἐστοχάστα τοῦ δυτοῦ; Ιναὶ οὖν μὴ ὑποψίαν τινὰ κατ' αὐτοῦ σχοῖη, καὶ ὡμάκρια ἐν ταύτῳ προσενεγκρήναι αὐτῷ προσέταξε, διαλύων τάχα τὴν ὑποψίαν. Οὐκ τιτάχει: δὲ τοῦ σχοποῦ-

D viii vigiliae, ut constat ex Novella Alexii an. mundi 6600, Chr. 1092. Illius meminit præterea idem Diacon. lib. IV, cap. 17.

(67) Κοσμίδιον. Robertus Mon. lib. II, præparatum aut Boemundo hospitium extra urbem; Baldricus, in suburbio civitatis; Guibertus. lib. III, c. 5. in ipsius civitatis burgo; Anna, in Cosmidio, quod fuit monasterium SS. Cosmæ et Damiani extra urbem, versus Blachernas, et ab hac Boemundi in eum mora postmodum a nostris Castellum Boemundi appellatum fuit. Nam et φρούριον ibi exstitisse diceret scribit Bryennius, lib. III, cap. 11; Pachymeres, lib. IX, cap. 5, πρὸς τὸ τοῦ Κέρατος τέλος Κοσμίδιον statuit. Consule quæ in hanc rem obseruamus ad Villard. n. 86.

ὸ γὰρ δεινὸς (68) Βαΐμοῦντος τῶν μὲν ὅψων οὐ μόνον ἀπογεύσασθαι ὅλως, ἀλλ' οὐδὲ ἄκροις δακτύλοις προσκαῦσαις ἡνέσχετο, ἀλλ' ἀπώσατό τε εὐθὺς καὶ μηδὲν τὰ τῆς ὑποδρυμούστης αὐτὸν ὑπονοίας ἐνφήνας;⁶⁹ τοῖς παρεστῶσ· πάντα διένειμε, τῷρ μὲν φαινομένῳ φιλοῖς· πόνοις· Ισθμοῖς τούτους ὑποκρινόμενος, τῇ δ' ἀληθείᾳ, εἰ τις καλῶς σκοποίη, θανάτου χρατῆρα κεράτας αὐτοῖς. Οὐδὲ τὸν δόλον ἐπέχρυστε, τοσοῦτον καταφρονητικῶς περὶ τοὺς ὑπ'⁷⁰ αὐτὸν διέκειτο. Τὰ μὲν ὡμάκια κρέατα κατὰ τὸ Εὔος τῆς ἐνεγκαμένης τοις ίδιοις ὁγύποιοις κατασκευάσαις ἐπέτατε. Τῇ μετ' αὐτήν δὲ τοὺς ὅψα⁷¹ ἐκεῖνα ἐδηδοκότας ἐπινθάνετο ὅπως αὐτοὺς διέθεντο. Τῶν δὲ καὶ λίσνων καλῶν εἰρηκότων, ὡς μηδὲ τῆς τυχούσης αἰτίαθμαι βλάβης, ἀποκαλύψας αὐτοῖς τὸ ἀπόρρητον ἔφη· Ω, ἔνωγε μεμνημένος τῶν μετ' αὐτοῦ πολέμων καὶ τῆς μάχης⁷² ἐκείνης, ἐδεδίειν μή τὴν ἐμὸν ἵσως ἐξαρτήσῃ⁷³ θάνατον, θανάτιμον τι φάρμακον τοῖς δύοις ἐπεμβαλόν. Τοιαῦτα μὲν τοῦ⁷⁴ Βαΐμοῦντος. Ἐγὼ δ' οὐποτε πονηρὸν ἐπεισάμην, μή τοῦ δρθῶν τι ποιεῖν πόρρω που ἐν πᾶσι λόγοις καὶ πρακτέοις θέοντα, δηνίκα γάρ τις τῆς μεστήτος ἐκστατική πρὸς διπτέρον ἀν τῶν ἄκρων νεύσεις πόρρωθεν τῆς ἀρετῆς ξετηκεν.

bus, nec ullum vel minimum incommodum sensisse. Atqui ego, inquit arcanum detegens, cum memoria repeterem bella olim a me gesta adversus imperatorem et pugnam illam qua ipsum fugavi, uti cibis ejus jussu paratis nolui, merito meiūs ne venenum iis inspersum esset. Ita ille sane imprudenter; quippe id committens ac prae se ferens quamobrem a suis superbū sui despectum ulciscētibus merito proderetur aut desereretur: cuius tanti periculi aleam utcunque alioqui callidus inconsultissime tum jicit. Raro enim (id quod ego longo usu animadveri) homines improbi quidquām recte consulunt faciuntur: adeo verum est quod sapientes sciscunt, ubi quis a mediocritate virtutis excesserit, utrumvis in extremum declinet parum interesse; semper enim longo intervallo ab honesto distare.

Μεταπεμψάμενος οὖν τὸν Βαΐμοῦντον τὸν συνήθη τοῖς Λατίνοις καὶ ἐξ αὐτοῦ ἔκτεινε δρόκον (69). Οὐ δέ, τὰ ἐαυτοῦ ἐπιτάμενος, καὶ διτὶ οὗτε ἐκ προγόνων περιφανῶν ἐγεγόνει, οὗτε χρημάτων εὐπορίαν εἶχε, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ δυνάμεις πολλάς, ἀλλὰ μετρίως⁷⁵ πάνω τοὺς συνεπομένους αὐτῷ Κελτούς, καὶ ἄλλως δὲ φύσει ἐπίσηρος; ὧν, μάλα προθύμως τῷ τοῦ αὐτοκράτορο; ὑπελῖξε θελήματι. Καθ' οὗτως ὁ βασιλεὺς, περὶ τὰ βασιλεία οἰκίσκον τινὰ ἀφορίσας, εἰς τοῦδε φός κατέστρωσε παντοίων εἰδος χρημάτων καὶ ἀμφίων, χρεάγματός (70) τε χρυσίου καὶ ἀργύρου, καὶ τῆς κατατέρω ὑλῆς, τοιράντων πληρώσας τὸ οἰκημα, ὡς μηδὲ βαδίζειν δύνασθαι τινὰ τῷ πλήθει τούτων συμποδίζειν. Τῷ δὲ μέλλοντι ὑποδεῖξε ταῦτα τῷ Βαΐμοῦντῷ ἐπέταττεν ἀθέρον τὰς πύλας ἀναπειάσαι. Οὐ δέ επὶ τῇ τούτων θέᾳ ἐκπλαγεὶς φῆσιν· Εἰ τοιαῦτα μοι περοσῆν χρήματα, πολλῶν ἀν χυρῶν κύριος πάλαι ἐγεγόνειν αὐτός. Καὶ δε-

A mus; rerum i hæc tibi forte alibi nutrito, aliter assueto, minus arriserint, en escas incocatas adhuc quæ prout jusserris tibique sapuerit condiri pararie a quibus roles poterunt. Id sic imperator constituit pro sua incredibili tractandorum hominum peritia. Cum enim, ut solebat ex vultu ac nutu penetrare in arca a mentium, facile comperisset Baimundum ingenio esse astuto ac suspicaci, providit fore ut, si ei apponenterent a ministris imperatoris olim hostis cibi cocti, metu inspersi aut admisti veneni concepto, iis vesici cunctaretur. Nec fecellit eum sua conjectura; Baimundus enim ne summis quidem digitis contingere, nedum gustare, susticuit paratos cibos; obexit tamen suspicionem ostentata liberalitatis specie; nam simulatione gratificandi astantibus cuncta eis ferula distribuit, revera pessime de iis merens, quibus cibos opinione sua infectos et mortiferos ministraret. Nec dissimulare saltem dolum putavit tanti, sed qua erat arroganti fiducia contemptuque prædictus suorum, ipse carnibus sibi oblatis adhuc crudis more patrio a propriis coquis præparatis eo die usus, postridie suos rogavit ecquid valerent, 303 et ut eos juvisset pridiana cena; iis vero præclare se habere aientibus.

Cæterum Augustus, accersito deinde Baimundo, consuetum Latinis jusjurandum et ab ipso exegit. Nec dubitavit ille aut cunctatus est vel quod minus se a probris nobilem, minusque a fortuna opibus comitatuque instructum sciens, causam non esse vidit, cur quod alii Galli principes rebus omnibus præstantiores non recusaverant, ipse detrectaret: vel quod homo ad religionis contemptum educatus, et longo usu quasi quadam natura perjurus, ridiculum putaret in juramento tergiversari, eniūs ipse susque deque habita reverentia nihilominus certus esset, eo quo spes et usus vocaret recta tendere. At ei postquam ita prompte ac perlubenter juramentum præstitit, nova benevolentia sue pignora injecit imperator. Curavit nimis clavum conclave quoddam Augusti palatii divitiarum omnis generis congesione ita compleri, ut pavimentum ipsum nummis passim monilibusque ac attalicis conchilia-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁶⁸⁾ Ο γὰρ δεινὸς. *Boemundus nullo modo Alexio fidere poterat*, inquit Alberti. Aq. lib. II, cap. 18

⁶⁹⁾ Ἐξῆτε δρόκον. Albertus Aq. lib. II, cap. 18;

Fulcher. lib. I, cap. 4; Robertus Monach. lib. II, pag. 38, Tyrius, et alii.

PATROL. GR. CXXXI.

⁷⁰⁾ Χαράγματος. **364** Albertus Aq. lib. II, cap. 18: *Statimque alata sunt Boemundo, sicut Godesfrido, munera miri et inauditi thesauri in auro et argento; vasa quoque pretiosa opere et decoro multo ampliora, quam ut ab aliquo possit aestimari.*

tisque vestibus temere abjectis obtegeretur : latera vero undique omnia usque ad lacunar nihil nisi pretiosissimam vestem, auri, argenti, æris, et id genus metallorum numismatis ac signis longe fulgentissimis ac locupletissimis circum renderent : coacervatis omnibus tam invidiosa copia, ut ne ingrediendi quidem spatium relinquerent, ad cumulos rerum pulcherrimarum offenduris necessario quoquo se verterent pedibus. Tum dato negotio quibusdam ut Bainundum more hospitum officiose deducerent, jussit ut inter palatium lustrandum ei conclave istud velut inter alia monstrarent, Idque ita facerent ut admirationem primo aspectu exprimere homini conarentur : id consecuturos monens, si valvis repente nec opinanti patescarent, et tantarum repente opum speciosissimam scenam percellendis oculis offerrent. Nec successus absuit. Percussus improviso fulgore Bainundus hanc sibi elabi vocem sivit : *Si tol ego divitiarum essem dominus, multarum olim urbium et ditionum imperium mihi parussem. Atqui, deductor inquit, tua ista, Bainundus, sunt : universa hæc tibi hodie dat, donat, largitur imperator. Admisit gaudens beneficium et multas Bainundus gratias egit. Verum postquam, quieturus in suum divisorium deductus, bajulos vidit omnia ista portantes, vastrum et versatilem animum pudor quidam subiit confessæ cupiditatis : et quasi admirationis parum se dignæ pœnitens, in hanc erupit vocem : Nunquam putassem tanta me ignominia ab imperatore affectum iri. Ite, onerate ista denuo et ad eum qui misit reportate. Imperator haud inscius Latinis usitatæ in consiliorum alternatione 304 levitatis, arridens vulgare verbum illud protulit : Mala res ad proprium auctorem redeat ; referrique jussit cuncta Bainundo jam acquiescente ac mutata tertio sententia placidis oculis spectante bajulos modo spretorum munerum, seque iis capi non dissimilante. Nec forte tam levitas hæc fuit aut instabilis mutabilitas placitorum, quam versutia mentis callidæ cuncta ex usu moderrantis, atque ad quemlibet occasionis flexum præsenti semper vigilia prudentiæ sese accommodare ac circummagere peritæ. Equidem duo quædam in hoc homine insignia notavi, astutiam et fortitudinem, quibus tantum antecellebat omnes qui tunc vicissim ab illis modo pecunia copiarumque numero vincebatur. Sed instar illi divitiarum erat thesaurus quasi quidam fraudum et malignæ diligentia solers dexteritas, qua omnes post se longe relinquebat. Ergo ut non negaverim in hac admissione refectioneque munerum aliquid agnosci potuisse illius imitate Latinorum animis, cuius nec ipse fuit expers, inconstantie decretorum : tamen aliquid in eo plus vidisse tantum fallaciæ artificem tam nihil simpliciter agentem, haud vana fuerit*

⁷³ συναιρόμενα. ⁷⁴ δὲ τὸν.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

(71) *Μηδὲ χώρας κεκτημέστος. Νοι omnino veram, quod ait hoc loco Anna, regiones nullas possedit Boemundum, cum non modica oppida, atque adeo ipsum Tarentinum principatum et Barensem in Apulia et Calabria possederit, inita cum fratre Rogerio concordia, uti tradunt Malaterra, lib. iv, cap. 4; Alexander abuas Calesin, lib. i,*

A *Ταῦτά σοι τὴν σῆμερον ἀποχαρίζεται ἀπαντα δ βισιλεύς. Οὐ δέ, περιχαρῶς ταῦτα δεξάμενος καὶ εὐχαριστήσας, ἀπῆλι ἀναπαυθησόμενος οὐ κατέλουσεν. Ἀποκομισθέντων δὲ τούτων αὐτῷ, μεταβαλὼν δ πρὶν τελαυμακῶς, ἔφη. Οὐδέποτε τοιαύτην ἀτιμιανή ἔσεσθαι μοι ἀπὸ τοῦ βασιλέως ἡλιποστα. Λαβόντες οὖν ταῦτα ἀπαγγέλτε τῷ πέμψαντι. Οὐ δέ βισιλεύς, τὸ φύτει παλιμβουλὸν τῶν Λατίνων γενώσκων, τὸν δημόδη λόγον ἀντέφητε. Κακίν πρᾶγμα πρὸς τὸν ίδιον ἐπαρερχέσθω αὐθέτητη. Ταῦτα δὲ Βαΐμοντος ἀκούσας καὶ τοὺς ἀποκομισαντας ἐπιμελῶς ἀναζητοῦντας αὐθίς αὐτὰ ὄφῶν μεταβαλὼν δ πρὸν ἀποπεμπόμενος ταῦτα καὶ ἀχθέμενος ἐπὶ τούτοις ἥλαρὸν βλέμμα τοῖς ἀποκομισταῖς ἐδέκεν, καθάπερ τις πολύπους μετασχηματιζόμενος ἐν βραχεῖ. Φύσει μὲν γάρ δὲ ἀνήρ πονηρὸς καὶ δέξις πρὸς τὰ συμπίποντα, πονηρίᾳ καὶ ἀνδρεῖτοστούτον ὑπερέχων ἀπάντων τῶν τότε διερχομένων Λατίνων, δότον δυνάμεσι τοῖς καὶ χρήμασιν ἡττητο. Ἀλλὰ καὶ ὡς πάντων ἐκράτει κακεντρεχεῖς περιουσίᾳ. Τὸ δὲ παλιμβουλὸν ὡς φυσικὸν τι τῶν Λατίνων παραχολούθημα παρείπετο καὶ αὐτῷ. Τὸ γοῦν χρήματα δὲ ἀπωθούμενος περιχαρῶς τηνικαῦτα ἐλάμβανε. Δύσνους γάρ δὲ τὴν γνώμην, ἐπει μηδὲ χώραν δὲν; κεκτημένος (71) τῆς ἐνεγκαμένης ἐξεῖται, τῷ μὲν φυινομένῳ χάρον τῆς τοῦ ἀγίου τάρου προσκυνήσεως, τῇ δὲ ἀληθείᾳ ἀρχὴν ἐαυτῷ περιποιεῖσθαι προμηθευόμενος, καὶ μᾶλλον, εἰ γένοιτο οἱ, καὶ αὐτῆς τῆς βασιλείας Ῥωμαίων (72) ἐπιδράσασθαι, χρωμένῳ ταῖς τοῦ πατρὸς ὑποθημοσύναις, καὶ πάντα κάλων, τὸ τοῦ λόγου, κινοῦντι, πολλῶν ἐδεῖτο χρημάτων. Οὐ δὲ αὐτοκράτωρ, τὸ δύσνουν καὶ κακότερος αὐτοῦ ἐπιειδόμενος, ἐσπευδεῖ τὰ συνειρόμενα πρὸς τοὺς ὑποτυφομένους αὐτῷ λογισμοὺς εὐψυνῶς περιαιρεῖν. Διὸ καὶ τὸ δομεστικάτον αἰτούμενος τῆς Ἀνατολῆς οὐκ ἔτυχε τῆς αιτήσεως πρὸς Κρήτην κρητίζων. Δεδιώς γάρ δὲ βισιλεύς μή ἔξουσίας δραξάμενος καὶ δι’ αὐτῆς δουλαγγήσας τοὺς κόμητας ἀπαντας, ἐφόιως περιάγοις τοῦ λοιποῦ δῆπτη βουλητῶν αὐτῷ ἔται. Μή δέλων τὸν Βαΐμοντον ὑπονοήσαι δὲν διη τὴν πεφύραται, ἐλπίσι χρησταῖς αὐτὸν ὑποσαλνων, ἔφη. Τούτου μὲν παρόδης οὐπω πάρεστι, διὰ δὲ τῆς σῆς ἐπερχεῖταις καὶ πίστεως μετ’ οὐ πολὺ καὶ τοῦτο γενήσεται.*

B *Constantinopoli transiere Latinos duces, quoniam ab illis modo pecunia copiarumque numero vincebatur. Sed instar illi divitiarum erat thesaurus quasi quidam fraudum et malignæ diligentia solers dexteritas, qua omnes post se longe relinquebat. Ergo ut non negaverim in hac admissione refectioneque munerum aliquid agnosci potuisse illius imitate Latinorum animis, cuius nec ipse fuit expers, inconstantie decretorum : tamen aliquid in eo plus vidisse tantum fallaciæ artificem tam nihil simpliciter agentem, haud vana fuerit*

C *Car. Dufresnii Bu Gangii notæ.*

cap. 13; et Ordericis Vitalis, lib. viii, pag. 677.

(72) *Βασιλείας Ῥωμαίων. Nec injuria id metuebat Alexius; nam, ut est apud Ordericum, lib. ix, pag. 727, Boemundus Francois proceres ad obsidemus Constantinopolim viriliter incitaverat, aut quam venisset ad Alexii conspectum.*

suspicio. Atque ut nihil divinum de simulata recusationis causis, acceptandæ quidem pecunia consilium ambitio dictavit. Videbat homo vastus animi speique immodiens se innutritum cogitationi regni postquam vivente patre magnos exercitus ductaverat, magnas res gesserat, et ad extremum eo redactum ut patria exiret prorsus extorris, quippe qui nec terram nec urbem haberet ullam quæ ipsum dominum aut principem agnosceret. Ergo religionis ille quidem et vindicandi Dominici sepulcri larvam cupiditati superposuit: cæterum per istam occasionem omni modo decreverat principatum sibi aliquem alieni parare: nec dubitaturus, si secunda spiraret aura fortunæ, Romanum ipsum cogitare solium et Alexio extruso se imperatorem facere. Hærebant imis sensibus patris monita bello Alexium persequi jubentis, in eo esse ac morari, nec nisi plena patrata Victoria desistere: inde enim rem, inde spem, inde vitæ ac rationum statum amplum et commodum ostendi. Porro istuc aspiranti magnarum opum erat necessarium viaticum: et omnem, quod ait, motu funem, ad tantam sibi prædam attrahendam, nervis nimiri opus erat belli divitiis. Igitur istius in partem sumptus dona imperatoris Baimundus admisit; satis jam sentiente Augusto ipso quo astuti Galli consilia spectarent; quo circæ is jam tum incidere clanculum occipit orsa omnia vasri hominis, et quidquid ille ad suas ambitiosas spes ex longo directa nectebat, ea mature tempore captato disturbare ac disjicere pergebat imperator; rationes ejus omnes hand modice conturbans. Hujus generis hoc exemplum sit. Satis se admotum imperatori Baimundus credidit ad domesticatum Orientis sibi ab eo peten hum. Sensit Augustus quo res tenderet, ac facile vidit istum magistratum occasionses oblaturum Baimundo plurimas demerendi sibi Latinos comites, et ad quidquid vellet sibi que utile putaret. **305** ad extremum obstrictos impellendi; idcirco artem Creticam, quod Adagium habet, adversus Cretensem experiundam ratus, plausibiles quæsivit negandi causas; lactans interim inhiantem ac suspendens, ne is sentire se deprehensum posset: *Nondum, inquiens, Baimunde, tempus est ejus quam dicis rei. Erit cum tua perspecta rebus fides et virtus confessionem exprimere omnibus esse te loco illo multo dignissimum: quando meum judicium corroborante fama publica, multo scilicet tibi amplius tuisque fuerit roce communi omnium efferti, quam nunc favore principis exponi ad invidiam.*

Ομιλήσας τούν αὐτοῖς καὶ παντοῖας διωρεάς τιμαῖς φιλοφρονητάμενος, τῇ μετ' αὐτήν αὐτοῖς ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ⁷⁵ καθῆστο θρόνου. Μεταπεμψάμενος δὲ αὐτόν τε τὸν Βασιλοῦντον καὶ τοὺς κόμητας ἀπίκατας περὶ τῶν κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῖς συμβησομένων ὡμίλει, βουλεύμενος⁷⁶ τὰ συμφέροντα ἀναδιδάσκειν ἄμα καὶ αἵς εἰώθασιν οἱ Τούρκοι χρήσσασι μεθοδείας ἐν ταῖς μάχαις, καὶ ὑποτιθέμενος ὅπως τε παρατάττεσθαι χρή, καὶ λόγους καθιστᾶν, καὶ μὴ ἐπὶ πολὺ διώκειν ἀπογίνκα τούτοις οἱ Τούρκοι τὰ νῦντα διδάσκοι. Καὶ οὖτος διά τε χρημάτων, διά τε λόγιων καταμαλέξεις αὐτῶν τὸ ἄγριον, καὶ τὰ ευοιστοντα ὑποθέμενος, τὴν διαπεράσωσιν προύτρέψατο. Τὸν δέ γε Σαγγάλην⁽⁷³⁾ ἡγάπα δι-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁷⁵ βασιλικοῦ. ⁷⁶ βουλέμενος.

Cæ. Dufresnii Du Cangii note.

(73) Σαγγάλην. *Sangeles* interpreti, et Tollo apud Cinnamum; rectius *Sancti Egidii comes*, hoc enim vocabulo, ut et Cinnamus, expressit Gallicum *Saint-Gilles*, seu *le conte de Saint-Gilles*, qua tum appellatione gaudiebat Raimundus Tolosæ et Provinciæ comes. *Willemus Brito*, lib. iii *Philipp.* :

Qui Sancti comes Egidii, Tolosæque vocatur.

Est autem comitatus S. Egidii Septimanice, seu Occitanie, urbs, ad Rhodanum, S. Egidii abbatia insignis, a qua sumpsit appellationem, quam cum in hereditatis sortem obtinuissest Raimundus, superstitio adhuc fratre, comes inde Sanctagidianus vocatus est, etiam post adeptum Tolosanum comitatum. Vide *Catellum*, lib. i *Hist. Tol.* cap. 3; et lib. ii, cap. 4. Oppidum pervetustum esse, et stante Romano in Gallis imperio notum in confessio est apud omnes, et ex ruderibus, et antiquorum ædificiorum parietinis abunde colligitur. At quo nomine olim, et ante receptam S. Egidii nomenclaturam, indigitaretur, ambigunt, nec invicem consentiunt scriptores. *Poldus* in *Ant. Nem.* creditit

B *Heracleam* esse, de qua *Plinius*, quidam *Vindomagum* *Ptolemaei*; *Catellus*, lib. iii *Rerum Occit.* *Rhodam* putat, cuius mentio apud eundem *Plinius*, seu *Rhodaniam*, *Marciani Heracleotæ*, a qui *Rhodanus* dictus *fluvius*. Verum si cum aliis licet *harioleari*, censuerim potius *vetus Egidiane* urbis nomen *Urgenum* fuisse, vel *Urgernum*, ut habent mss. *Strabonis* codices, *Sidonius* in *Paneg.* *Avito* dicto, *juxta Sirmondi* conjecturam, *Cyprianus Diacon.* in *Vita S. Caesarii Arelat.*; *Gregor. Turon.* lib. viii *Hist.* cap. 50; lib. ix, cap. 7; et *Tabulae Peutigeri*; vel denique, ut *note Tyronis*, *Uggernum*. *Divinationis* meæ fundus est *Benjaminus Tudelensis* in *Itiner.*, ubi oppidum S. Egidii *Nogheres* vocat, seu ut habet editio *Constantini l'Empereur*, *Nogres*, vocabulo haud multum ab *Ugerno* abluidente: *Nogheres*, inquit, *oppidum dic. um S. Egidii*, quo loco, si criticam licet manum apponere, *Ugheres* potius rependum putaverim. Hinc porro conjecturæ faveat *Tabulae Peutingerianæ*, que in *Itinere* a *Tolosa Arelatem* *Ughernum* statuunt, a *Nemauseo* octo, ab *Arclate* sex miliaribus dispara-

visque vestibus temere abjectis obtegeretur : latera vero undique omnia usque ad lacunar nihil nisi pretiosissinam vestem, auri, argenti, æris, et id genus metallorum numismatis ac signis longe fulgentissimis ac locupletissimis circum renderent : coacervatis omnibus tam invidiosa copia, ut ne ingrediendi quidem spatium relinquerent, ad cumulos rerum pulchrituarum offensuris necessario quoquo se verterent pedibus. Tum dato negotio quibusdam ut Balmundum more hospitum officiose deducerent, jussit ut inter palatium lustrandum ei conclave istud velut inter alia monstrarent, Idque ita facerent ut admirationem primo aspectu exprimere homini conarentur : id consecuturos monens, si valvis repente nec opinanti patescerent, et tantarum repente opum speciosissimam scenam percellendis oculis offerrent. Nec successus absuit. Percussus improviso fulgore Balmundus hanc sibi elabi vocem sivit : *Si tot ego dirittarum essem dominus, multarum olim urbium et ditionum imperium mihi parasse. Atqui, deductor inquit, tua ista, Balmunde, sunt: universa haec tibi hodie dat, donat, largitur imperator. Admisit gaudens beneficium et multas Balmundus gratias egit. Verum postquam, quieturus in suum diversorum deductus, bajulos vidit omnia ista portantes, vafrum et versatilem animum pudor quidam subiit confessæ cupiditatis: et quasi admirationis parum se diguae pœnitens, in hanc erupit vocem : Nunquam putassem tanta me ignominia ab imperatore affectum iri. Ite, onerate ista denuo et ad eum qui misit reportate. Imperator haud inscius Latinis usitatæ in consiliorum alternatione 304 levitatis, arridens vulgare verbum illud protulit : Mala res ad proprium auctorem redeat; referrique jussit cuncta Balmundo jam acquiescente ac mutata tertio sententia placidis oculis spectante bajulos modo spretorum numerum, sequiis capi non dissimulante. Nec forte tam levitas haec fuit aut instabilis mutabilitas placitorum, quam versutia mentis callidæ cuncta ex usu moderrantis, atque ad quemlibet occasionis flexum praesenti semper vigilia prudentia sese accommodare ac circumagere perita. Evidem duo quædam in hoc homine insignia notavi, astutiam et fortitudinem, quibus tantum antecellebat omnes qui tunc vicissim ab illis modo pecuniae copiarumque numero quasi quidam fraudum et malignæ diligentiae solers. Ergo ut non negaverim in hac admissione rejeci innatæ Latinorum animis, cuius nec ipse fuit ex in eo plus vidisse tantum fallaciæ artificem*

Variae lectiones ex cod. Coislin.
 τα συναρπόμενα. τε δὲ τόν.
 Car. Dufresnii Du Cangii notæ.
 (71) Μηδὲ χώρας κεκτημένος. Non omnino verum, quod ait hoc loco Anna, regiones nullas possedit Boemundum, cum non modica oppida, atque adeo ipsum Tarentinum principatum et Barentiam in Apulia et Calabria possederit, inita cum fratre Rogerio concordia, uti tradunt Malaterra, lib. iv, c. p. 4; Alexander abbas Calesin, lib. i, cap. 13; et Ordericus Vitalis, lib. viii, pag. 677.
 (72) Βαριτεῖς Ρωμαῖοι. Nec injuria id metuebat Alexius; nam, ut est apud Ordericum, lib. ix, pag. 727, Boemundus Frandos proceros ad obсидendam Constantinopolim viriliter incitaverat, aut quam venisset ad Alexii conspectum.

Car. Dufresnii Du Cangii note.

Car. Buitresm. Bu. Gaaghi notae.

(72) *Bagulsiac Pongalox*. Nec injuria sed per-

(12) *Bacchus et Proceri. Nec injuria id meritebat Alexius; nam, ut est apud Ordericum, lib. ix, pag. 727, Boemundus Franois proceres ad obsidem Constantinopolim viriliter incitaverat, aut quam venisset ad Alexii conspectum.*

suspicio. Atque ut nihil divinem de simulacre recusationis causis, acceptandæ quidem pecuniae consilium ambitio dictavit. Videbat homo vastus animi speique immodeum se innutritum cogitationi regni postquam vivente patre magnos exercitus ductaverat, magnas res gesserat, et ad extremum eo redactum ut patria exiret prorsus extorris, quippe qui nec terram nec urbem haberet ullam quæ ipsum dominum aut principem agnosceret. Ergo religionis ille quidem et vindicandi Dominicæ sepulcri larvam cupiditati superposuit: cæterum per istam occasionem omni modo decreverat principatum sibi aliquem alicubi parare: nec dubitatur, si secunda spiraret aura fortunæ, Romanum ipsum cogitare solium et Alexio extruso se imperatorem facere. Hærebant imis sensibus patris monita bello Alexium persecui jubentis, in eo esse ac morari, nec nisi plena patrata Victoria desistere: inde enim rem, inde spem, inde vitæ ac rationum statum amplum et commodum ostendi. Porro istuc aspiranti magnarum opum erat necessarium viaticum: et omnem, quod aiunt, motu funem, ad tantam sibi prædam attrahendam, nervis nimirum opus erat belli divitiis. Igitur istius in partem sumptus dona imperatoris Baimundus admissit; satis jam sentiente Augusto ipso quo astuti Galli consilia spectarent; quo circa is jam tum incidere elanulum occipit orsa omnia vasri hominis, et quidquid ille ad suas ambitiosas spes ex longo directa neciebat, ea mature tempore captato disturbare ac disjicere pergebat imperator; rationes ejus omnes haud modice conturbans. Hujus generis hoc exemplum sit. Satis se admotum imperatori Baimundus credidit ad domesticatum Orientis sibi ab eo peten tum. Sensit Augustus quo res tenderet, ac facile vidit istum magistratum occasiones oblaturum Baimundo plurimas demerendi sibi Latinos comites, et ad quidquid vellet sibi que utile putaret. **305** ad extremum obstrictos impellendi; idcirco artem Creticam, quod Adagium habet, adversus Cretensem experiundam ratus, plausibiles quæsivit negandi causas; lactans interim inhiantem ac suspendens, ne is sentire se deprehensum posset: *Nondum, inquiens, Baimunde, tempus est ejus quam dicis rei. Erit cum tua perspecta rebus fides et virtus confessionem expriment omnibus esse te loco illo multo dignissimum: quando meum judicium corroborante fama publica, multo scilicet tibi amplius tuiusque fuerit rore communi omnium efferti, quam nunc favore principis exponi ad invidiam.*

Ομιλήσας τούν αὐτοῖς καὶ παντοῖας δωρεαῖς **A** τιμαῖς φιλοφρονγάμενος, τῇ μετ' αὐτήν αὐτοῖς ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ ⁷³ καθῆστο θρόνου. Μεταπεμψάμενος δὲ αὐτόν τε τὸν Βαΐμοντον καὶ τοὺς κόμητας ἀπίντας περὶ τῶν κατὰ τὴν δόδον αὐτοῖς συμβούλων ὀμίλει, βουλευμένος ⁷⁴ τὰ συμφέροντα ἀναδιδάσκειν ἀμα καὶ αἴσι εἰώθασιν οἱ Τούρκοι χρήσασθαι μεθοδεῖαις ἐν ταῖς μάχαις, καὶ ὑποτιθέμενος ὅπως τε παρατάττεσθαι χρή, καὶ λόχους καθιστᾶν, καὶ μὴ ἐπὶ πολὺ διώκειν ἀπηγνίκα τούτοις οἱ Τούρκοι τὰ νῦντα διδάσται. Καὶ οὖτος διά τε χρημάτων, διά τε λόγιων καταμαλέξεις αὐτῶν τὸ ἄγριον, καὶ τὰ ευνοίσαντα διπλέμενος, τὴν διαπεραστιν προσύτερέψατο. Τὸν δέ γε Σαγγέλην (75) ἡγάπα δι-

Sub hæc Augustus donis honoribusque omnis generis delinitis Gallis, tandem eos discessum irgentes allocuturus ultimum imperatorio solo consedit. Vocatisque Baimundo ac comitibus cunctis multa disseruit de rebus ipsis per viam eventuris; simul de toto genere ac ratione belli Turcici, de moribus atque artibus gentis universaque consuetudine pugnarum; quidque illorum machinationibus ac dolis, opponere cautionis expediat, ut explicare contra illos aciem, ut insidias apud locis struere, ut non effuse persecui terga de industria præbentes, cæteraque de genere hoc præsentí sibi experientia comperta, dum bella cum gente ista varia gereret, familiarissime ad ipsos humanissime ex cod. Coislin.

⁷³ βασιλικοῦ. ⁷⁴ βουλέμενος.

Variæ lectiones

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(73) Σαγγέλην. *Sangeles* interpreti, et *Tollio* apud *Cinnamum*; rectius *Sancti Egidii comes*, hoc enim vocabulo, ut et *Cinnamum* expressit Gallicum *Saint-Gilles*, seu *le comte de Saint-Gilles*, qua tum appellatione gaudebat Raimundus Tolosa: et Provinciæ comes. *Willelmus Brito*, lib. iii *Philipp.* :

Qui Sancti comes Egidii, Toloæque vocatur.

Est autem comitatus S. Egidii Septimanice, seu Occitanæ, urbs, ad Rhodanum, S. Egidii abbatia insignis, a qua sumpsit appellationem, quam cum in hereditatis sortem obtinuisset Raimundus, superstitio adhuc fratre, comes inde Sanctægidianus vocitatus est, etiam post adeptum Tolosanum comitatum. Vide *Catellum*, lib. i *Hist. Tol.* cap. 3; et lib. ii, cap. 4. Oppidum pervetustum esse, et stante Romano in Gallo imperio notum in confessio est apud omnes, et ex rudieribus, et antiquorum ædificiorum parietinis abunde colligitur. At quo nomine olim, et ante receptam S. Egidii nomenclaturam, indigitaretur, ambigunt, nec invicem consentiunt scriptores. *Poldus* in *Ant. Nem.* creditit

B *Heracleam* esse, de qua *Plinius*, quidam *Vindomanum* *Ptolemaei*; *Catellus*, lib. iii *Rerum Occit.* *Rhodam* putat, cuius mentio apud eundem *Plinius*, seu *Rhodanum*, *Marciani Heracleotæ*, a quo *Rhodanus* dictus fluvius. Verum si cum aliis licet hiarolari, censurum potius *Urgenianæ* urbs nomen *Urgenum* fuisse, vel *Urgernum*, ut habent mss. *Strabonis* codices, *Sidonius* in *Paneg.* Avito dicto, *juxta Sirmondi* conjecturam, *Cyprianus Diacon.* in *Vita S. Caesarii Aretat.*; *Gregor. Turon.* lib. viii *Hist.* cap. 50; lib. ix, cap. 7; et *Tabula Peutigeri*; vel denique, ut notæ *Tyronis*, *Ugernum*. *Divinationis* meæ fundus est *Benjaminus Tudensis* in *Itiner.* ubi oppidum S. Egidii *Nogheras* vocat, seu ut habet editio *Constantini l'Empereur*, *Nogres*, vocabulo haud multum ab *Ugerno* abliudente: *Nogheras*, inquit, *oppidum dic. um S. Egidii*, quo loco, si criticam licet manum apponere, *Ugheras* potius rependum putaverim. *Huic porro conjecturæ* sicut Tabula Peutingeriana, que in *Itinere* a *Tolosa Arelatæ* *Ughernum* situavit, a *Nemauseo* octo, ab *Arclate* sex miliaribus dispara-

φερόντως διὰ τὸ περιὸν αὐτῷ τοῦ φρονήματος, καὶ τῆς ὁπολῆψεως τὸ ἀνθεύετον, καὶ τὸ τοῦ βίου καθαρόν· Γινώσκων ἄμα καὶ ὅποσον αὐτῷ τῆς ἀληθείας μέλει, μηδὲν ταύτης μηδέποτε προτιμωμένῳ τοσοῦτον γάρ ἀπάντων τῶν Λατίνων ἐν πᾶσι διέφερεν, ὃσον ἀστέρων ἡλιος. Διέ τοι τοῦτο περιχατέσχεν αὐτὸν τέως μετ' ἔαυτοῦ. Ἀπάντων οὖν συνταξμένων τῷ αὐτοχράτορι, καὶ διὰ τοῦ τῆς Πρωποντίδος πορθμοῦ τὸ Δαμαλίον καταλαβόντων, ἀνεβεῖς τῆς ἐξ αὐτῶν ὀχλησεως, συγχάκις τὸν Σαγγέλην μετεμέπειτο, ἀναβιδάσκων ἄμα καθαρώτερον τὸ κατὰ τὴν ὁδὸν συμβήσεσθαι μέλλοντα τοῖς Λατίνοις. Παρεγύμνου δὲ καὶ ἦν περὶ τῆς τῶν Φράγγων γνώμης εἶχεν ὑπόληψιν· ταῦτα πολλάκις ἀποστοματίας τῷ Σαγγέλῃ, καὶ τές τῆς ψυχῆς οἶον ὑπανοίξας αὐτῷ πύλας (74), καὶ πάντα διατερψάνσας, ἐπέσκηψεν ἀεὶ πρὸς τὴν τοῦ Βαῖμοντος ἐγρηγορέαν κακίαν, ἵνα βουλόμενον παραπονδῆσαι ἀπείργη τοῦτον τοῦ ἐγχειρήματος, καὶ διὰ πάσης μεθόδου διαλύῃ τές ἐκείνου μηχανάς. Οὐ δὲ πρὸς τὸν αὐτοχράτορά φησιν· Ἐκ προτότων καθάπερ τίταν αἰλῆρος τὴν ἐπιορκήσας καὶ τὸν δόλον δι Βαῖμοντος κεκτημένος, θαῦμα μέγιστον, εἰ τὰ διώμασμά την διατηρήσειεν. Ἐγὼ τοῦ δύματος ὡς ἐνδέι σπεύσω τὸ προσταχθέν δι αποληποῦν. Καὶ συνταξάμενος τῷ αὐτοχράτορι, ἀπεισιν ἐνωθόδομενος τῷ παντὶ στρατεύματι τῶν Κελτῶν.

auden:loque contra imperatorem clam palamve deduceret obsecravit: ac omni ratione dissolvendis ejus machinis prohiberet, ne quid Romana res a vasri hominis perfidia detrimenti pateretur. Ille se agenti Augusto sic Sangeles respondit: *Cum a proavis perjurium et dolum retulit hereditatem quamidam Baimundus accepit, mirum valde sit si permaneat in iis quae jurejurando interposito prorogavit. Evidem quantum erit in me situm, voluntati tuae isti aequissimae non deero, daboque fidem, utinam efficacem, operam, ut is se in officio contineat.* Sub hæc dicta salutato imperatore abiit et ipse, adiuncturus se quoque confluentibus in unum undique copiis Gallorum.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

" μεθ .

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

tum. Neque alio statuere videtur loco Gregor. Tur. dum scribit Recaredum Gothorum regem ab Hispaniis egressum apud Caput Arietis (*Castelnaudari*) cœstra obtinuisse, mox directo Tolosano pago, invasisse *Ugernum*, Arelatense castrum, resque cunctas diripiisse, sieque sese infra urbis Nemaensis inclusisse muros. Gregorio concinit Joannes Piclariensis in Chron. ubi agit de eadem Recaredi in Gallias irruptione, scribens castrum, quod *Ugerno* vocatur, tutissimum valde in ripa Rhodani fluminis repisse. Quæ quidem *Orgoni* nullo modo possunt convenire, ut Papirius Massonus, Catellus, et alii, qui *Ugernum* cum *Ernagino* perperam **365** confundunt, interpretantur. *Ernaginum* quippe ad *Druentiam* fluvium statuunt Antoninus in *Itiner.* et vetus haec inscriptio: *PATRONO. NAVTARVM. DRVENTICORVM. ET. VTRICULARIORVM. CORP. ERNAGINENSIVM.* Belle vero describitur *Orgoni* situs in *Itiner.* *Gregorii XI PP. :*

*In Orgone terra abundans lapidibus, die teria Pe-
trus jacitur,
Sed in humo petrea spinosaque granum inane seritur,
Arcta est via, ex uno latere alveo Druentiae claudi-
tur,
Ex altera ripa saxea macerie inerpgnabili modo
protectitur.*

A que disputavit; sperans qua sermone consiliisque tam benevolis, qua largitionibus pecuniarum quibus hand pepercera, mores asperos infensus gentis ad aliquem sui amorem aut respectum posse inflecti. Sic demum abire omnes ac trahicere permisit, uno Sangele retento. Ilunc imperator præcipue ex omnibus amabat, propter animadversam in eo eximiam prudentiam, conjuncta sinceritate faci experte, munditia vitæ ac candore morum admirabili: veritatis vero studio tanto ut nihil quantius pretii pro simulatione aut mendacio pacisci posse videretur. Hæ dotes virtutesque quibus supra Latinos universos non minus eminebat Sangeles quam sol in stellas cæteras, charissimum cum Alexio fecerunt, aleso ut ejus apud se moram expeteret magnopere, ac cæteris vale dicentibus abeuntibusque, utique retineret. Cum hoc digressis per fretum Propontidis, et ad Damalium proiectis aliis, levatus imperator cura turbaque, agere sapienter consueverat, edocereque distinctius quæ Latinis eventura per viam crederet. Quin etiam eo fiducia processit ut suspicionibus quas de Gallis conceperat communicandis, plane ipsi se nudaret, totasque animi hanas panderet; imploraret quoque illius opem vigiliamque in nostri custodiam aduersus malitiam Baimundi, quem pro ea quæ inter eos natura et usu coaluerat familiaritate, ut a pactis migrandis

B magnopere, ac cæteris vale dicentibus abeuntibusque, utique retineret. Cum hoc digressis per fretum Propontidis, et ad Damalium proiectis aliis, levatus imperator cura turbaque, agere sapienter consueverat, edocereque distinctius quæ Latinis eventura per viam crederet. Quin etiam eo fiducia processit ut suspicionibus quas de Gallis conceperat communicandis, plane ipsi se nudaret, totasque animi hanas panderet; imploraret quoque illius opem vigiliamque in nostri custodiam aduersus malitiam Baimundi, quem pro ea quæ inter eos natura et usu coaluerat familiaritate, ut a pactis migrandis

C prædictis addo locorum intervalla; nam *Ægidianum* oppidum tribus Francicis milliaribus ab Arelate distat, quæ sex milliaribus Peutingerianis conveniunt, numeratis in singula duobus, aut amplius, Romanis milliaribus. Deinde sicut *Ugernum* in Rhodani ripa collocatur a scriptoribus, ita constat *Ægidianam* urbem haud procul ab Hispaniensi Rhodani alveo, seu potius ostio, quod hodie *la Robine* incolæ vocant, distare. Scio aliter videri de *Ugerno* viro docto, et in geographicis peritissimo, qui *Bellocadrum*, seu *Beaucaire*, interpretatur. Meminit Catellus, lib. iv *Rerum Occit.* pag. 580, castri *Ugern* dicti in Septimania, sed an ad *Ugernum* pertineat, non temere desuio.

(74) *Τῆς ψυχῆς ὑπαροίξας πύλας.* Comitem S. *Ægidii* propter egregias animi dotes cultum impensis ab Alexio testantur, præter Annam, Albertus Aq. lib. ii, cap. 20; lib. viii, cap. 5 et 7; Tudehodus, lib. v, et Ordericus Vitalis, lib. x, pag. 779. Ab eo tamen nequaquam adduci potuit,

D ut quod verbis conceptis Alexio præstiterant hominum Hugo, Gotthofredus, cæterique Francorum præceres, ipse perinde profiteretur, *Contentus jura esse Alexio vitam et honorem, quod nec per se, nec per alium auferret, uti habent Raymundus de Agiles, pag. 44; Robertus Monach. lib. ii; Baldricus, Tudehodus, Wilhelm. Gemetie. etc.*

Ο μεντοι αυτοι κράτηρι ήθειε μὲν μετὰ τῶν Κελ- A τῶν κατὰ τῶν Βιρβάρων ἀπιέναι, ἐδεδει: δὲ (75) τὸ αὐτῶν ἀναρρόμητον πλῆθος· δεινοὶ οὖν ἐλογίσατο τὸν Πελεκάνον καταλαβεῖν, οὐ' ἐγγύθεν Νικαίας ἐνδια- τρίβων μανθάνη μὲν τὰ τοῖς Κελτοῖς συμβαίνοντα, ἀλλὰ δὲ καὶ τὰς τῶν Τούρκων ἔξωθεν ἐφέδους καὶ τὴν τῶν ἐντὸς Νικαίας κατάστασιν. Ἐν δεινῷ γάρ ἐποιεῖτο εἰ μή τι στρατηγικὸν ἐν τῷ μεταξὺ καὶ αὐ- τῷ; κατορθώσῃ, καὶ διεσκοπεῖτο⁷⁸ ταῦτα, ἐκνέπειδεια τὶς πράγματα εὐρήσει, αὐτῷς τὴν Νικαίαν ἀνέλῃ καὶ μή περὶ τῶν Κελτῶν αὐτὴν σχοῖη κατὰ τὰ περὶ ἐκτίνων δύμαμισμένα⁷⁹. Εἰχε δὲ τὴν βουλὴν ταῦτην ὑποδράχιον, καὶ πᾶν διπερ ἀν φύκονθει καὶ τὴν αἰ- τίαν δε' ἦν γίνεται, αὐτὸς καὶ μόνος τρίπτωτο, μόνοι τῷ Βουτούμιτῇ⁸⁰ τοῦτο ἐμπεπιστευκός. Καὶ τοῦτον ἀποστέλλεις ἐφ' ὁ νόποιοι εἰσθαι τοὺς ἐντὸς Νικαίας Βιρβάρους διὰ παντοίων ὑποσχέσεων καὶ ἀποθέτις τελεῖα· ἐν μέρει δὲ καὶ ἀπειλούμενος τέσσα καὶ τόσα πεισθεῖσα καὶ παρανάλωμα ἔξιους γενέσθαι, εἰ περὶ τῶν Κελτῶν διλῆνεν· καὶ πάλαι τὸν Βουτούμιτην γινώσκων εὐνόητετον καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα δραπτήριον. Ταῦτα μὲν οὖν ἐξαρχῆς τοῦτον παρηκλουθήκει τὸν τρόπον.

neris ministerium. Ei ergo demandavit cura et deliniendorum qui Nicæam oblinebant Barbarorum qua promissionibus tum rerum aliarum tum certæ impunitatis ac securitatis tutæ qua minis apte intextis intentatisque ac arte exaggeratis malorum immanium et inumerabilium quæ si exspectarent dum urbs a Gallis caperetur, subituri absque tubio, passuri sine remedio, sine solatio forent. Hæc uterant ab initio provisa, finem ex voto imperatoris habuere.

Variæ lectiones ex coa. Coislin.

⁷⁸ διεσκοπεῖτο γοῦν. ⁷⁹ δύμαμισμα. ⁸⁰ Βουτούμιτη.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(75) Εδεδει: δέ. Sollicitatus a Raimundo et aliis comitibus imperator, ut una cum Francis in sacram expeditionem proflisciceretur, sicut convenerat, hac se textit excusatione: Se nimirum præmetuere Ale-

mannos et Hungaros, et Comanos, aliasque ser-
gentes, quæ imperium suum depopularentur, si ipse
transitum cum peregrinis ficeret. Raym. de Agiles.
Robert. Mon., lib. II.

ΑΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ ΙΑ'.

ANNÆ COMNENÆ ALEXIADIS LIBER XI.

307 ARGUMENTUM.

Galli multis et ingensibus præliis Turcos vincunt, ac res eorum plane profligant. Nicæam, Antiochiam, Hierosolymam, urbes alias plurimas, partim imperatori, partim sibi subjiciunt. Gotthofredus eligitur ab iis Hierosolymorum rex; succedit ipsi mortuo, ejus frater Balduinus. Imperator res prospere terra marique contra Turcos gerit. Gallos cautissimum artibus, deinde aperto bello infestat.

PERIOCHE.

Galli Nicæam oppugnant. Imperator Pelicani sedem eligens tempore obsidionis Nicæensis versutis artibus id agit ut Nicæam Gallis eripiatur. Butumite ad id utitur. Sangeles primus a Turcis auxilio Nicææ venientibus invasus eos vincit. Atrox Turcorum cum Gallis prælium, diu anceps. Galli vincunt ad extremum. Sultanus permittit Nicæensibus ut sibi consulant. Gonatos turris Nicææ cur sic dicta. Manuelis 308 Erotici Comneni præfectura contra Sclerum sive Durum. Nicææ oppugnatio urgetur. Imperator ad eam machinas Gallis mittit. Cur se Gallicis copiis non junxerit. Nicææ adjunctus lacus ab imperatore occupatus. Insultus in urbem acer. Butumites solertia. Nicæenses Turci se illi dedunt. Imperatoris astutia. Copiæ ipsius Nicæam occupant Gallis exclusis. Butumites Nicææ præfectus Turcos satrapas ad imperatorem mittit. Rhodomerus et Monastras eorum ductores parum cauti. Galli comites evocantur ab imperatore. Tancredi dictum et factum audax. Taticius expeditionis sacrae comes adjunctus Gallis ab Augusto. Qui desertores militiæ Gallicæ colligit. Baimundus agminis primi dux atrociter invaditur a Turcis. Tria ingentia prælia et totidem victoriae insignes Francorum de Turcis. Trimestris oppugnatio Antiochiæ. Taticius cum copiis ab ea recedit. Fames in castris Latinorum. Astutia Baimundi in parando sibi Antiochiæ principatu. Antiochiam proditione cuiusdam Armeni Baimundus primus intrat. Galli undique simul irruentes urbem capiunt. Curpagan auxilio serus veniens Antiochiæ, clausos intra eam Gallos oppugnat. Baimundus novam arcem Antiochiæ imponit. Fortitudo Gallorum constans in summis rerum angustiis. Imperator Joannem Ducam contra piratas mittit. Is Caspacem classi præficit. Ei adventu primo Smyrna deditur. Ingens in ea urbe cædes occasione necati Caspacis. Hyaleus Smyrna præfector. Tangripennes et Maraces acie apud Ephesum victi a Joanne. Capti satrapæ per insulas sparsi. Petzea Epheso præfector. Sardes, Philadelphia, Lampe, Laodicea Joanni se dedunt. Turcos idem ad Polybotum rincit. Imperator in auxilium Gallorum apud Antiochiam extrema tolerantium procedit usque Philomelium. Ibi per legatos eorum de summa eorum necessitate plene eductus eosdem tamen metu victus deserrere statuit, reditu pronuntiato, mox peracto, frustra illum excusante filia. Christiani cum imperatore Turcos fugiente transmigrant, ejus suasu. Ismael archisatrapa Paipertum oppugnat. Galli, deserii ad hominibus, ad Deum consugiunt. Petrus episcopus eos ad pænitentiam hortatur. Et sacrum clavum querere monet. Is mirabiliter inventus Sangeli castissimo credito portandus traditur. Mirabilis victoria de Turcis qua Galli quatuor numerosissimum Turcorum exercitum fundunt. Strages ingens Turcorum. Triginta dies prædæ comportandæ vix sufficiunt. Baimundus Antiochiæ præficitur. Hierosolyma oppugnatur a Gallis et capitur. Gotthosfredus ejus rex creatur. Amerimnas Babylo-nius in Gallos movet. Primo ab iis vincitur, mox eos vincit. Ramelem de iis capit. Japham oppugnat. A Balduino denique vincitur. Gotthosfredus a fratre Balduino redimitur. Reliqui comites Galli Babylone captivi donantur imperatori. Sangelis in imperatorem fides. Arces ei multis subjicit. Ejus præclarum stratagema quo Atapacam apud Antaradum vicit. Idem arcem designat prope Tripolim. Tancredus Laodiceam oppugnat et capit. Gotthosredo mortuo succedere in regno Sangeles recusat. Balduinus ei sufficitur. Exercitus Normanorum novus millium equitum quinquaginta peditum centum, Constantinopolim pervenit. Duxus ejus Flandrenses duo consilia imperatoris respiciunt. Is eis Sangelem et Tzitam comites dat. Normanii Ancyram capiunt. Crudelitas eorum sacrilega, miserrima 309 ipsorum clade punita. Mors Sangelis. Ejus nepotem et heredem Gulielmum imperator sibi adjungere nititur. Imperatoris et Baimundi mutuae querelæ de se invicem. Butumites contra Baimundum missus. Michaelis et Bardæ contumacia ex fiducia favoris Augusti. Butumites prospere rem gerit in Cilicia. Galli Asiati auxilia Pisaniorum implorant. Pisana classis nongentiarum navium duce episcopo. Imperatoris contra eam apparatus. Taticius honore auctus. Pugna Romanæ classis cum Pisana, tempestate dirempta, Romanis tamen ope ignis missilis, inventum novi, vincentibus, fugientibus Pisani. Latini crudeliter a Romanis trucidati. Pisani ad Baimundum se conferunt. Baimundus de pace interpellatus a Romanis ducibus, eam mentionem superbe rejicit. Romana classis naufragio perit. Imperator Curicum præoccupat. Genuensis classis auxilio Francis advenit. Classis Romana contra eam missa magno naufragio debilitatur. Cantacuzenus Laodiceam oppugnat; urbem et portum. Arci Baimudus auxilia infert. Monastras Cilicium Gallis eripit. Baimundus in angustiis deprehensus mortuum simulat. Sic tuto Coryphum defertur. Unde grandes minas intentat imperatori.

ΑΛΕΞΙΑΣ ΙΑ'.

At Baimundus et omnes comites illic congregati A 'Ο δέ γε Βατμοῦντος καὶ πάντες οἱ κοδμῆτες unde trajecturi Cibotum versus post Gotthosredum ἐνωθέντες οὗ διαπλωτασθαι πρὸς τὴν Κιβωτὸν (76)

Cat. Dufresnii Du Cangii notæ.

(76) Κιβωτόν. Vide Not. ad pag. 174.

κεμελλον μετα του Γοντοφρδ, την του Σαγγέλη προσ-
μένειν⁸¹ διφιξιν. Πλῆθος δὲ δυτες ἀναρίθμητον (77),
ἐπει οὐκ ἡδύναντο αὐτοῦ που προσμένειν διὰ τὴν
σπάνιν τῶν βοσκημάτων (εἰ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως μετά
εοῦ Σαγγέλη ἀνέμενον διφιξιν, ἵνα κεῖθι συντρέ-
μενοι αὐτῷ τῇ πρὸς Νίκαιαν φερούσῃς ἄψωνται⁸²)
διχῇ διαιρεθέντες. Οὐ μὲν διὰ τῆς Βιθυνῶν καὶ τῆς
Νικομηδίας πρὸς Νίκαιαν ἤλαυνεν, οἱ δὲ τὸν τῆς
Κιεβωτοῦ διανηξάμενοι πορθμὸν, εἰς ταῦτα συνελή-
λύθεσαν. Καὶ οὕτω τῇ Νίκαιᾳ προσπελάσαντες,
τοὺς πύργους καὶ τὰς μεταξὺ κορτίνας (78) σφίσιν
αὐτοῖς διενείμαντο, κατὰ τάξις τινὰς τὴν τειχομά-
χιαν ποιεῖν βουλευσάμενοι, ἵν' ἐντεύθεν ἔτερος πρὸς
ἔτερον ἔριζοντες καρτερωτέραν τὴν πολιορκίαν
ποιοῦντο. Τὸ δὲ λάχος (79) τοῦ Σαγγέλη κενὸν
ἐάσαντες, τὴν ἐκείνου προσέμενον διφιξιν. Ἐν-
ταῦθα⁸³ δὲ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τὸν Πελεκάνον κατ-
έλαβε, κατὰ νοῦν ἔχων τὴν Νίκαιαν, ὡς ὁ λόγος
φθίσας ἐδήλωσεν. Οἱ δὲ ἐντὸς Νίκαιας Βάρβαροι
τὸν σουλτάνον (80) πολλάκις εἰς τὴν σφῶν αὐτῶν
ἀρρωγήν⁸⁴ μετεπέμποντο. Ἐκείνου δέ τι βραδύνον-
τος⁸⁵ καὶ τῆς πολιορκίας ἐξ ἀνατολῆς ἥλιος μέχρι
καταδύσεως αὐτῆς ἐν πολλαῖς ἡδη γινομένης ἡμέ-
ραις, ἐπει ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ κατ' αὐτοὺς ἐώρων
γνωσιμαχήσαντες, βέλτιον προσεληνούθενται τῷ βα-
σιλεῖ ἢ παρὰ τῶν Κελτῶν ἀλῶνται ἐγνώκεσαν. Με-
τακαλοῦνται τοίνυν ἐπ' αὐτῷ τὸν Βουτουμίτην τόσα
καὶ τόσα ἀγαθὰ παρὰ τοῦ βασιλέως πείσεσθαι διὰ
γραμμάτων συχνῶν πολλάκις αὐτοῖς ἐπαγγελμά-
τον⁸⁶, εἰ τὴν Νίκαιαν φύτῷ παραδίεν. Ότε δὲ τὰς
τοῦ βασιλέως φιλοφρούνας καθαρώτερον ἀπαγγείλας
καὶ τὰς ἐγγράφους ὑποσχέσεις ὑποδείξας εἰ τὸ κά-
στρον αὐτῷ παραδίειν, ἀδιάνως δέχεται παρὰ τῶν
Τούρκων ἀπειροκότων ἡδη πρὸς τοσαῦτα πλήθη
ἀντικαθίστασθαι⁸⁷, καὶ βέλτιον λογιζομένων τῷ
βασιλεῖ τὴν πόλιν αὐθαίρετως παραδίνει, καὶ χρη-
μάτων καὶ τιμῆς μετασχείν, ήξερους παρενάλωμα
γενέσθαι. Οὕπω τριτὴν⁸⁸ ἡμέραν ὁ Βουτουμίτης
ἐντὸς εἴχε, καὶ ὁ Σαγγέλης καταλαβὼν ἀποπειρόσθαι
τὸν τείχους δι' ὧν ἡτοιμαζεν ἐλεπόλεων ἐσπευδεν.
Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ φῆμη τις αὐτοὺς καταλαμβάνει
τὴν τοῦ σουλτάνου ἐλευσιν μηνύουσα. Τούτο οἱ

A erant, imperatoris, ut putabant, cum Sangale ad ipsos eo usque processuri, adventum operiri con-
sisterant, ut hoc secum assumpto, illo salutato,
infesti Nicæam pergerent. Verum illis cunctantibus,
cum is quem insederant locos innumerabili multi-
tudini eorum a gre alimenta suppeditaret, mutare
consilium coacti sunt. Freto igitur Ciboti maturius
trajecto, collecti rursus, Nicæa se muris admove-
runt: quo eodem se posterius per Bithynos et Ni-
comediam Saægeles contulit. Duxes porro Latini
primo ad Nicæam appulsi, turres urbis ejus et co-
ronam mœnium eas continuantem inter se partiti
continuo sunt, attributo unicuique certo muri spatio
quod arbitratu suo quibus vellet possetve machinis
atque artibus quateret; non temere arbitrantes,
oppugnationis universæ ardori hanc paulum posse
adjudici æmulatione singulorum: qui seu vincere
alios affectent, seu vinci ab aliis metuant, estimu-
landi comparatione ista videbantur ad impetum
intendendum tota contentionē virium. Ratio etiam
Sangelis absentis ea in sortitione habita est; et lo-
cus illi vacuus relictus mœnium, quem propriis co-
piis et consiliis adoriretur, ubi advenisset. Impe-
rator vero consilium executus ante memoratum,
se Pelecanum transtulit; ibique subiectens quas
dixi de Nicæa sibi adjungenda cogitationes agita-
bat. Cæterum qui Nicæam obtinebant Barbari cum
sæpe missis nuntiis Sultanis longius cunctantis
auxiliū frustra implorassent, tandem pertinaci
Latinorum et dies totos uno tenore aeris impetus
continuare solitorum oppugnatione fracti, adducti-
que in necessitatem 310 deliberandi de summa
rerum, post multam, ut usuvenit tali tempore, al-
ternationem sententiarum, decreverunt ad extre-
mum longe videri conducibilius ad imperatorem acce-
dere, quam a Gallis capi. Deliberatione sic conclusa
Butumiten accersunt, cuius litteris plurimis amplissima
præmia et beneficia ab imperatore ostentantibus,
provocati ad deditioνem sæpius fuerant. Is
præsens quæ scripserat affirmans, quin eadem
dilucidius et disertius pollicita frequentans, ac
chartas imperatoria quibus munitus venerat ad

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁸¹ προσέμενον. ⁸² διψωνται. ⁸³ ἐν ταῦτῳ. ⁸⁴ ἀρρωγήν. ⁸⁵ βραδύναντος. ⁸⁶ αὐ-
τοῖς καθίστασθαι. ⁸⁷ τρίτην.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(77) Πλῆθος ἀραβίμητος. Fulcher. Carnot. lib. 1, cap. 4. de obsidione Nicæa: *Tunc de exer-
citibus plurimis unus illic exercitus effectus est,
quorum centum millia loricas et galeis muniti erant:
quem qui de numero sapiebant, sexies centum millia ad
bello valentium esse aestimabant, exceptis inermibus,
ridelicet clericis, monachis, mulieribus et parvulis.*

(78) Καὶ τὰς μεταξὺ κορτίνας. Rymundus de Agiles, pag. 141: *Hanc igitur talem civitatem Boe-
mum dux obseruit a septentrione, dux et Alemanni ab
oriente, comes (S. Egidii) et episcopus Podiensis a me-
ridie, etc. Cæterum cortinas appellant nostri, ut et
Græci recentiores, murorum loricas inter binas
tum, illi hic usurpat Anna, a cortibus, sive ru-
sticis arcis, quæ muris incingebantur, fortassis di-*

D etas. Ilas curtes clausas vocant chartæ Alemannicæ.
apul Goldast. n. 60, 64; cortina, n. 33, et aliud
Diploma in Bibl. Sebus. centur. 1, cap. 78; Thwro-
ezius in Salom. cap. 52: *Milites autem Ladislai
agmina Salomonis 366 tanquam in cortinis conclu-
serunt. Atque inde ipsi qui areas claudunt muri
cortinae dicti videntur, ut et ab iis aulea, peripe-
tasniata, vela quibus aut lecti ambiuntur, aut loca
circumcluduntur. Anastas. in Leone III: *Facit
cortinam sericam habentem periclysim*, etc. Vide
Meurs.*

(79) Τὸ δὲ λάχος. Albert. Aq. lib. II, cap. 24.

(80) Σουλτάνος. Solymannum. Alb. Aq. lib. II,
cap. 21; Tyr. lib. III, cap. 2 et 3.

fidem dictorum faciendam monstrans; eo rem de- A Tοῦρκοι μεμαθηκότες καὶ τεθαρρήκτες τὸν Βουτού-
nique tractando deduxerat, ut Turci desperantes
se posse amplius Gallis obsistere, sequi spem
oblatam ab imperatore opum honorumque, inallent
scilicet; quam intentatam hostili gladio perniciem
mox subire. Nondum tertium hisce intra Nicæam
transigendis Butumites diem exegerat, cum Sange-
les partem sibi relictam oppugnationis strenue
capessens, paratis ante machinis tentare ac succu-
tere murum occipit conatu magno. Fama inter
hæc percrebuit sultani adventanlis, quæ ad Turcos
perlata Nicæenses facile effecit ut ii Butumiten
disjecto compositionis negotio ejicerent. At sultanes
præ se misit exercitus partem quasi exploraturam,
ecquid revera vacuus locus esset ille qui ut dixi,
reservatus Sangeli fuerat? Præceperat autem suis
ne si qui contra Galli incurrent, pugnam cum iis
detrectarent. Itaque cum ab ea parte quam inside-
bat Sangeles, signa primum apparere Turcorum
cepissent, ea conspicati prorul Sangelis milites
alacritate mira procurrentes obviam conseruere
eum Ture's prælium; nee cessarunt alii comites
festinare suppetias Sangelianis certantibus. Quin
ipse Baimundus ac cæteri plane omnes accepto
nuntio barbaricæ impressionibus, ut par erat, moti,
ex propria cujusque comitis militia ducentis ab
unoquoque militibus selectis, constatum tali colla-
tione numerosissimum exercitum statim ad auxi-
lium Sangelis expediunt. Adfuerunt copiae in tem-
pore; funduntur fuganturque Barbari, Gallis usque
vesperam insequentibus. Nihil hac prima belli
offensione fractus animo sultane postridie summo mane se ac suos armat, explicataque late acie pla-
nitiam, quæ multa objacet, Nicæam suburbanam occupat. Facile agnovere Galli specie procul ac nu-
mero audaciaque exercitus hostilis præsentem adesse illuc cun viribus ac copiis præcipuis sultanem
ipsum caput rei Turcice; ergo velut in periculo digno suis animis valide armati, moxque exsiliens
impetu ardenti, nihilo sane minori eo qui leones rabidos in prædam agit, adversus Turcos contus

B Α Τοῦρκοι μεμαθηκότες τὸν Βουτού-
μιτην παραχρῆμα ἔξεισαν. 'Ο δὲ σουλτάνος, μέρος
τοῦ στρατοῦ ἀποδιελόμενος, ἀπόστειλε⁸⁰ σκοφομένους;
τὴν τοῦ Σαγγέλη ἔφοδον, παραγγειλας ὡς, εἰ τις
τῶν Κελτῶν ἐντύχοιεν, μή ἀναβαλέσθαι τὴν μετ'
αὐτῶν μάχην. Θεατάμενοι δὲ τούτους πήρρωθεν οἱ
τοῦ Σαγγέλη ἔυμπλιγνυνται. 'Αλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ⁸¹
κῆρυτες καὶ αὐτὸς ὁ Βειμοῦντος, τὴν τουτωνὶ τῶν
Βαρβάρων ἐνωτισθέντες ἐφοδον ἔξικάστης κομη-
τούρας (81) ἀνὰ διακοσίους διελόμενοι καὶ εἰς πολὺ⁸²
πλῆθος ἔυμποσωσαντες, παραχρῆμα εἰς ἀρδωγήν⁸³
τῶν τοῦ Σαγγέλη πέμπουσι. Ἐφθακτές δὲ μέχρις
ἐσπέρας τοὺς Βαρβάρους ἐδίωκον. 'Ο δὲ σουλτάνος
οὐδὲμιῶς ἐπὶ τούτοις ἀνεπεπτώκει, ἀλλ' αὐγαζούστης
ἡμέρας ὀπλίζεται καὶ πανσυδὶ τὴν ἔξω τειχῶν
Νικαίας πεδιάδα κατειλήφει. Καὶ οἱ Κελτοὶ αἰσθό-
μενοι τῆς τούτου παρουσίας καρπερῶς ὀπλισάμενοι
καθαπερεὶ λέοντες κατ' αὐτῶν ἐνται, καὶ συρ-
ρήγνυται τηνικαῦτα πόλεμος δεινὸς; καὶ βαρύς. Ἐν
ἴσῃ δὲ μοιρῇ τῆς μάχης ἀμφοτέροις ἰσταμένης; τοῖς
μέρεσι δι' ὅλης ἡμέρας⁸⁴· ἐπειδὴ δὲ οἱ ήλιος ἐπὶ κνέφες;
ἡλθε, τρέπονται οἱ Τοῦρκοι, τῆς νυκτὸς αὐτῆς,⁸⁵
διατησάστης⁸⁶ τὴν μάχην. Πίπτουσι μὲν οὖν ἐξ
ἐκατέρων πολλοὶ, κτενονται δὲ οὐχ ἡττονες, τιτρώ-
σκονται δὲ οἱ πλειονες. Καὶ λαμπρὰν τὴν νίκην (82)
ἀράμενοι οἱ Κελτοὶ, πολλῶν δὲ καὶ⁸⁷ κεφαλὰς τοις
δόρασι περιπέραντες, ἐπανέρχονται καθαπερεὶ ση-
μαίας ταύτας φέροντες· ἵνα, οὐτω πόρρωθεν τὸ
γεγονός διαγνόντες οἱ Βάρβαροι, καὶ τὴν ἐκ πρώτης
βαλεῖδος; ἡτταν δειλιάσαντες, τῆς συντόνου μάχης
ἀποστήσωνται.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁸⁰ ἀπέστειλε. ⁸¹ ἀρωγήν ⁸² Desunt voces δι' ὅλης ἡμέρας. ⁸³ αὐτοῖς. ⁸⁴ διατησάστης. ⁸⁵ Dee t
vocula καὶ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(81) Κομητούρας. Apud Graecos J. C. κομητοῦ-
ραι sunt districtus et præfecturæ vicorum. Con-
stant. Porph. Nov. Περὶ δυνατῶν, etc. πρὸς τὰ ὑπὸ⁸⁸
τὴν αὐτὴν μητροχαμίαν χωρία, ήσοι ὅπη τὴν αὐτὴν
κομητούραν. Hic vero stationes intelliguntur comi-
tibus, proceribus, et potissimum exercitus ductori-
bus in castris ad Nicæam assignatae; Galli dicimus
quartier; unde censem eruditus interpres a comiti-
bus κομητούρας dictas, et hocce vocabulo intelle-
xisse Annam militiam propriam cujusque comitis,
ad obsidionem Nicæam; cui sententiae faveat vox
ipsa cum, δ, scripta. Sic comitis, et cometias, co-
mitum districtus, seu ipsos comitatus vocant non
semel scriptores Latini ætatis mediae, Specul.
Saxon. lib. iii, art. 64; Jus Feudale Sax. cap. 36;
Arnoldus Lub. lib. ii, cap. 8; Chronicon autæ reg.
cap. 1, 5, 9, etc.; Cesar. Heisterb. lib. viii, c. 26;
Historia archiep. Brem. an. 1133, 1144, et 1350, et
Diplomata varia apud Browerum, lib. xv Annal.
Trevr. et Frerherum in Orig. Palat. part. i, c. 41,
et pag. 81, 82. At jurisconsultis Graecis, seu potius,
Græculis Byzantiniis, videntur dictæ κομητούρας,
pagi et vici aliquot uni metropolitæ subditi;

ut metropolis caput materve est provinciæ, ita
metropoliæ mater vicorum. Igitur cum a comitibus
inferioris et tertii ordinis regerentur illæ, eorum
que essent obnoxia jurisdictioni, inde comitatus
appellatae sunt; nam et metropolitæ a comitibus
seu judicibus gubernatas probabile est, ut sunt
etiamnum illi quos comites parochiales, et parochia-
nos vocant Decreta Calomani, Andreæ, et Sigis-
mundi regum Hungariæ, et comites pagi Lupus
abbas Ferr. epist. 24. Proinde κομητούρα erit dis-
trictus comitis pagensis, seu vicani, vel potius
convicinorum cœtus et conventus, ut metropolitæ
accipitur, tit. Non licere habit. metrop. etc. lib. ii
Cod. Just. Dicuntur autem et concivani κωμῆται in
nov. 38; unde et κομητούρα; etymon posset ac-
cessi, si cum, ω, scripta vox reperiretur. Verum ut
sese res habeat, Anna κομητούρα ussurpavit μετα-
φορικῶς, pro statione militari certo in loco assi-
gnata, certisque limitibus, ut sunt metropolitæ,
definita et circumscripta.

(82) Τὴν νίκην. Tudebod. lib. ii; Albert. Aq.
lib. ii, cap. 27; Tyr. lib. iii, cap. 4, et alii.

involant. Colliduntur aries, acri, si unquam alias aut alibi, gravi et atroci prælio, nec minus diuturno; nam partis utriusque obnoxia pertinacia in æquilibrio fortune quodam toto ferme die pugna constituit. Sub solis tamen occasum vertuntur in fugam Turei; intempestivis victori scilicet, opportunis victo, tenebris prohibentibus, ne fugacibus insequendis, successus fructum periclie hostium Galli extenderent. **311** Qui splendidae victorie compotes triumphabundi revertebantur in castra, capita ræsorum hostium longis hastilibus infixa præferentes, ad terrorem videlicet obsessorum, quos ille conspectus de clade suorum admonitus erat, crepturusque eisdem omnem demum spem quam in sultani auxilio constituerant; a quo quam nihil exspectandum foret, satis esset clade ista prima et quasi ad limen offensione declaratum, ex quibus colligerent frustra vexari se cassa labore repugnandi, et pertinaciam fracti remitterent.

Τοιαῦτα μὲν οὖν οἱ Λατῖνοι πεπράχασθε καὶ **A** Ταῖς spe ac consilio Latini talia gerebant. Sultanes διελογίσαντο. 'Ο δὲ σουλτάνος, τὰ διπειρα τούτων Θεοτάμενος πλήθη, καὶ τὴν ἀκάθετον τόλμαν ἐξ αὐτῆς πεισθοῦσες ἔγνωκός, τοις ἐντὸς Νικαίας Τούρκοις τὸ ἐνδόσιμον δίδωσι. Πράσσετε τοῦ λοιποῦ, λέγων, πᾶν δι τοῦ βέλτιον κρίνετε· ήδες γάρ πρὸ πολλοῦ τῷ βασιλεῖ μᾶλλον προαιρουμένους παραδοῦναις τὴν πόλιν ή παρὰ τῶν Κελτῶν ἀλλῶν. 'Ο δέ γε Σαγγέλης, τοῦ προκειμένου ἔχθρου Ἐργου, μόσυνα κυκλοτερῆ τεκτηνάμενος, καὶ ἐξ ἔκατέρου μέρους βύρσας⁸⁵ αὐτὸν περιστέλλας, κατὰ δὲ τὸ μέσον λύγοις διεπλέξας καὶ πάντοθεν κατοχυρώσας, τῇ πλευρῇ⁸⁶ προσεπέλασε τοῦ λεγομένου Γονάτου πύργου. 'Ος τὴν ἐπωνυμίαν ἐκληρώσατο πάλαι, διπηνίκα Μανουὴλ⁸⁷ (83) ἐκεῖνος δὲ τοῦ προδεσιαστεύσας Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ δὲ⁸⁸ πατὴρ, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ⁸⁹ αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ πρὸς πατρὸς ἐμοῦ πάππου, στρατηγὸς αὐτοκράτωρ τῆς ἑώρας ἀπάστης, παρὰ τοῦ τότε βασιλεύοντος Βασιλείου προύστελλητο· ἐφ' ὧ τὴν μετὰ τοῦ Σχληροῦ ἔχθραν διαλύσσει, ή χειρὶ πρὸς τοῦτον ἀντικαταστάς ή γνώμη πρὸς εἰρηνικής σπουδᾶς τοῦτον συνελάσσας. 'Επει δὲ⁹⁰ δὲ Σχληρὸς μαχιμώτατος; ὃν⁹¹ αἴμασι χαίρων δεῖ τὴν μάχην τῆς εἰρήνης μᾶλλον ἡσπάσασθο, πελέρων μεγάλων καθο⁹² ἐκάστην συβρήγνυμένων, ὡς τοῦ Σχληροῦ μὴ μόνον τὴν εἰρήνην μὴ θέλοντος, ἀλλὰ δὲ⁹³ ἐλεπόλεων γεννελῶν ἀγωνιζομένου τὴν Νίκαιαν ἐλεῖν, καταρρέξαντος τὰ τείχη τοῦ πλείονος μέρους τοῦ πύργου ποδοκοπηθέντος κάτωθεν, συνέβη σάξαι τὸν πύργον ὡς ἐπὶ γόνου δοκεῖν ἐπικλιθῆναι, κακοτούτου τῆς τοιαύτης μετειληχέναι προσηγορίας. Οὗτω μὲν οὖν τὰ κατὰ τὸν Γονάτην παρηκολούθησε. 'Ο δὲ Σαγγέλης τὸν ἡδη βρέθεντα μόσυνα ἐμπειρίως πάντας κατασκευάσας, διὸ οἱ πλειόνα τῶν μηχανικῶν κεκτημένοι κελώνην (84) κατονομάζουσιν. ἐκτὸς τούτου δινδρας διπλοφύρους τειχεισπλήκτες⁹⁴ εἰσῆξε, καὶ ἐτέρους τοὺς τὸν πύργον κάτωθεν κατασείειν διὰ σιδήρων εἰδίτας· ἐφ' ὧ τὸν πρὸς τοὺς δινδρας διπλοφύρους μάγεισθαι, τοὺς δὲ ἐκεχειρίαν ἔχειν ἐντεῦθεν⁹⁵ τὸν πύργον διορύττειν. Οἱ καὶ κορμοὶς ἔξιλιν εἰσῆγον ἀντὶ τῶν ἐξαγομένων λίθων. Μέχρι δὲ τῆς ἐντὸς ἐπιφανείας ἐφθαρτεῖς ὡς καὶ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁸⁵ βύρσας. ⁸⁶ ταῖς πλευραῖς. ⁸⁷ Deest vocula δ. ⁸⁸ αὐταδέλχου. ⁸⁹ ὃν καὶ. ⁹⁰ τειχεισπλήκτας. ⁹¹ ὥστε.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(83) Μανουὴλ. Vide Nicophorium Bryenium, lib. I, n. 1, et Stemma Comnen.

(84) Χειρόηρ. Vide Albert. Aq. lib. II, cap. 31; et Rigalt. ad Onosand. pag. 57.

deerant extra machinam viri fortes qui turris latera undique foderent et perterebrare conarentur, simul additi et alii subruendorum mœnium artem callentes: qui clam submissi muroque insimo appliciti fundamenta turris ipsa scrutarentur, harpaginibus molientes atque uncis, instrumentisque id genus ferreis: quibus quos evellebant lapides, pro iis singulis colices aut tibicines ligneos moli sustinendæ **312** interim supponebant; idque agebant inobservati, quoniam qui propagulatores urbis petebant jaculis, et minas ostentabant insilire in muros parantium, attentionem Nicæensium in se totam vicerant. Isto ergo continuato labore terebrandæ turris, tandem lapidibus eruendis tignisque substituendis adeo prosectorum est ut jam usque intimam muri superficiem quæ urbem respicit opus perlingeret, ita ut rimis ab illa parte per viis transluceret dies. Tum vero injectus ignis supplementa illa lignea consumpsit molesque ædificii superstans fundo subsidente in se incubuit: novo affirmans eventu appellationem veterem inclinatæ in genua turris. Instabat sub hæc Sangeles et cæteri pro se quisque circumdandæ vallo, aggere bellicisque operibus, universæ per ambitum civitati. Fossamque jam comportata terra sic undique oppleverant, ut æquali coæquata superficie cum campis adjacentibus, inoffsam usque ad murum præberet viam.

Hoc quanquam ita erant, tamen imperator subductis accurate rationibus, sèpius apud se statuerat nequaquam posse capi Nicæam a Latinis, ut eunque illi multitudine innumerabili abundarent. Ergo in partem ipse communis voti conferre quod suum erat ratus opportunum, magnam confici vim jussit machinarum oppugnandis urbibus efficacium: nec earum modo quarum ratio et designatio nota erat, vulgarium artilegium inventis experimento comprobatis: sed novarum quoque, quarum ipsæ artem primus excogitaverat, istamque omnem copiam Gallis comitibus misit haud dissimilanter mirantibus vel liberalitatem vel ingenium Augusti. Cæterum ipse cum iis quas forte præsentes habuit transfretans copiis Pelecanum, ut dixi, tenuit, ibique mansit prope locum Mesampela vocatum, a vinearum videlicet continuata multitudine, medium late spatiū implente, ubi et exstructum olim templum visitur in nomine Sancti magni martyris Georgii. Propenderat aliquando in eam partem ut conjunctis suis cum Latinorum exercitu copiis uno consilio atque impetu bellum adversus atheum Turcorum gentem capasseret. Postea tamen cum attentata consideratione reputasset innumerabilem multitudinem castrorum Francorum, adversus quam Romanæ copiæ nullam proportionem comparabilis numeri illa ex parte tueri possent, adhuc desultoriam gentis levitatem in consiliis mutandis; præterea infidam societatem cupidarum et instabilium mentium, Euripi ritu sese assidue, in contraria plerumque, reciprocantium ac præ impotenti avaritia, pro spe quam viliasimi oblata lucri, uxori-

B 'Ο δὲ βασιλεὺς, πολλὰ πολλάκις ἀκριβολογεῖ μενον· καὶ διαγνοὺς ἀμφγανον εἶναι τὴν Νίκαιαν· παρὰ τὸν Λατίνων ἀλῶναι, καὶ πάντα ὑπερβιβλίων ἀριθμὸν, ἐν μέρει μὲν παντοῖς εἰδὴ ἐλεπέλεων κατασκευάσας· καὶ τὰ πλείω τούτων οὐ κατὰ τοὺς τὸν μηχανικῶν τρόπους, ἀλλὰ καθ' ἑτέρους τινὰς λόγους, αὐτῷ δοκοῦντας, δ καὶ θαῦμα πᾶσι παρείχε, τοῖς κόμησιν ἐκπέπομφε. Ἐκεῖνος δὲ μετὰ τῶν παρατυχόντων διαπεράσας, ὡς ἡδη φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, κατὰ τὸν Πελεκάνον διέτριψεν ἀγχοῦ τῶν Μεσαμπέλων, οὐ καὶ τέμενος ἐπ' ὅνδματι τοῦ Ἀγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου πάλαι φωδόμητο. Ήθελε μὲν οὖν σύτως διάτοχράτωρ μετὰ τῶν Λατίνων κατὰ τῶν ἀθέων συναπελθεῖν Τούρκων ταλαντεύων δὲ τὴν ὑπόθεσιν καὶ τὸ ἀπειροπλῆθες τοῦ Φραγγικοῦ φορσάτου ὡς πρὸς τὸ Ρωμαϊκὸν στράτευμα κατανοῶν ἀνυπέρβλητον, καὶ τὴν παλίμβουλον τὸν Λατίνων γνώμην ἐκ μακροῦ ἐπιστέμενος, ἀπέστη τοὺς ἐγχειρήματος· οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀδέβατον ἐκείνων καὶ ἀπιστον προειδὼς Εύριπου διέκην μεταφερομένων ἐς τάνατον πολλάκις, τάς τε γυναικας καὶ τὰ τέκνα ἐτοίμως ἀχόντων ὅθεοις ἐνδεικνυόμενοι διὰ φιλοχρήματον γνώμην. Τούτοις μὲν τοῖς λογισμοῖς ἐαυτὸν τῷ τότε ἀπειρέσεν διάτοχράτωρ τοῦ ἐγχειρήματος· δεῖν δὲ ἔγνω μὴ συμπαρεῖναι μὲν τοῖς Κελτοῖς, τοσαύτην δὲ αὐτοῖς διδόναι φοπήν ὀπόσην ἀν καὶ παρών. Τὸ οὖν ἐρυμνότατον τῶν τῆς Νίκαιας τειχῶν γινώσκων, ἀδύνατον τὴν ταύτης κατάσχειν παρὰ τῶν Λατίνων ἡπιστατο. Μανθάνων δὲ οἵ δραδίως διὰ τῆς παρακειμένης λίμνης (86) δυνάμεις ἰκανὰς καὶ τὰ ζωαρκῆ πάντα δ σουλτάνος εἰς

C D

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

* βιπῆ * ἀκριβολογησάμενος. * Desunt voces τῆς Νίκαιαν. * παλιμβολον. * τέως.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(85) Κλιθῆραι. Tudebod. lib. iv, pag. 781; Albert. Aq. lib. ii, cap. 36.

(86) Αιμρη. Rem narrant Albertus Aq. lib. ii, cap. 32, Raymundus de Agiles, pag. 141, 142;

Robert. Mon. lib. vii, pag. 40; Baldric. lib. i, pag. 96; Guibert. lib. iii, cap. 8; Tyr. lib. iii, cap. 6 et 7.

Νίκαιαν εισάγει, τὴν τῆς λίμνης ἐμελέτα κατά-
σχεσιν. Κατασκεύασας τοίνυν ἀκάτια ὅποια τὸ
ῦδιορ ἐκεῖνο ἀνέχειν ἡδύνατο, διὸ τοῦ μέρους τῆς
Κίου (87) ταῦτα ἐν ἀμάξαις ἐπεισάξεις⁸, εἰς τὴν
λίμνην εισήλασσεν, στρατιώτας ἐμβαλὼν ἐν αὐτοῖς
ἐπλοφόρους, ἥγεμόνα τούτων Μανούιή τὸν Βουτουμί-
την καταστητίμενος· καὶ σημαῖας τούτοις πλέοντις
τῆς γρατίας ἐπιδούς ὡς ἐντεῦθεν πολλαριστῶν δο-
κειν· πρὸς δὲ καὶ βυχία (88) τε καὶ τύμπανα. Ἀλλ'
οὕτω μὲν τὰ κατὰ τὴν λίμνην φύκονδηται τῷ αὐ-
τοκράτορι. Ἀπὸ δέ γε τῆς ἡπερου μεταπεμψάμε-
νος τὸν Τατίκιον καὶ τὸν καλούμενον Τζίταν μετὰ
πελταστῶν γεννάσιων, εἰς δισχιλίους ποσούμενων
κατὰ τῆς Νίκαιας ἀποστελεν, ἐπιστήψης ἄμα τῷ
τῶν νεῶν ἀποδῆναι τὸ τοῦ κυροῦ Γεωργίου καστέλ-
λινον καταλαβόντας, ἀν ἡμιόνοις μὲν ἐπεισάξαι⁹ ὁ
διπερ ἐπεφέροντο πλῆθος τῶν ἀπεισάντων, πόρρω δὲ τῶν
τειχῶν τῆς Νίκαιας τῶν ἵππων ἀπεισάντας καὶ βί-
δην πορευομένους κατευθὺν τοῦ πύργου τῷ καλου-
μένῳ Γονάτου τὸν χάρακα στήξασθαι· εἰτα ἐξ ἑνὸς
συνθήματος συνησπικότας, προσθέτη εἰν τοῖς τείχε-
σιν. Ἐφθακώς οὖν ὁ Τατίκιος μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν
στρατεύματος, διδωσιν εἰδῆσιν τοῖς Κελταῖς κατὰ
τὴν τοῦ βασιλέως ὑποθήκην· καὶ τριμαχῆτα ἐσιδη-
ροφέρησαν ἀπαντες, καὶ σὺν ἄλλαγμῷ καὶ βοῇ
πολλῇ προσέβαλον τοὺς τείχεις, τῶν μὲν τοῦ Τατί-
κιον συχνοὺς τηγνιγάντα πεμπόντων δίστοις, τῶν δὲ
Κελτῶν διπού μὲν διατιτραίνοντων τὰ τείχη, διπού
δὲ διὰ πετροβίλων δργάνων καταπυκνύντων τὰς
τῶν λίθων βολάς. Ἀπὸ δέ γε τῆς λίμνης διά τε τῶν
βασιλεῖκῶν σημαιῶν καὶ βυχίνων ἐκδειματούμενοι
παρὰ τὸν Βουτουμίτου ἐν ταύτῳ καὶ περὶ τῶν βασι-
λικῶν ὑποσχέσιων, πρὸς αὐτοὺς διαπεμπομένου, ἐξ
τοσοῦτον συνηλάθησαν οἱ Βάρβαροι, ὡς μηδὲ τῶν
χρηδέμνων Νίκαιας προκύψαι θαρξεῖν, ἄμα δὲ καὶ
τὴν τοῦ σουλεάνου ἀπεγνωστες ἔλευσιν, βέλτιον ἐλο-
γίσαντα τῷ αὐτοκράτορι παραδεῦναι τὴν πόλιν, καὶ
εἰς δημιλαν περὶ τούτου μετὰ τὸν Βουτουμίτου
ἐλθεῖν. Ὁ δὲ τὰ εἰκότα προσομιλήσας αὐτοῖς ὑπο-
δείχνυστ τὸν Χρυσάνθουλον λέγον, οὐ περ δ βασιλεὺς
αὐτῷ προενθείρισεν. Ἀκροατάμενοι τοίνυν τοῦ
χρυσανθούλου δι' οὐ ὑπισχνεῖτο δ βασιλεὺς οὐ μόνον
ἀπέθειαν, ἀλλὰ καὶ δαψύλη δόσιν τε χρημάτων καὶ
άξεωμάτων τῇ τε ἀδελφῇ καὶ τῇ γυναικὶ τοῦ σουλ-
εάνου (89), ητίς θυγάτριον ἦν, ὡς ἐλέχετο, τοῦ Τζα-
χᾶ, καὶ πάσιν ἀπλῶς τοῖς ἐν Νίκαιᾳ Βαρβάροις, καὶ
τοῖς ὑποσχέσεσι τοῦ αὐτοκράτορος τεθαρρήκοτες,
ἐνεδίδουν τὴν εἰσέλευσιν τῷ Βουτουμίτῃ. Ὁ δὲ πα-
ραχρῆμα διὰ τραμμάτων ἐδήλου τῷ Τατίκῳ, ὡς
τοῖς δίγραν ἐν χερσὶν ἥδη ἔχομεν, καὶ χρὴ πρὸς τει-

A res ac liberos pacisci paratarum, removit se pru-
denter ab ea sententia, pro qua statuit, non adesse
quidem ipse præsens castris exercitibusque Gallo-
rum, verum ductare copias ipsis auxiliares in tali
vicinia eorum, ut nihil fore minus momenti affer-
ret illis ad successum belli, quam si esset junctus.
Hoc animo intelligens frustra conari Latinos in
quatiendis firmissimæ urbis mœnibus, quandiu ea
per lacum adjunctum liberam haberet communica-
tionem cum sultane, qui liberrimo ultro citroque
commeatu, navibus exportabat importabatque Ni-
ceam plane quidquid volebat ad annonam præsidii
tutelamque arcis, decrevit 313 sibi faciendum ut
lacum occuparet istum, urbemque ab hac parte
circumcluderet. Ad eam ren parari comportarique
naviculas jussit quantis aqua illa non alta par esse
ferendis posset. Has a parte quæ Ciom spectat
curribus advectas imponit lacui militibus onustas
bene armatis quibus Manuelem præfecit Bu'umiten:
signa iis plura dedit quam pro numero, ut et buc-
einas et tympana, intentato videlicet ad terrorem
falso sed utili multitudinis majoris indicio. Hac per
lacum ab Augustio provisa. Jam Taticium et Tzitam
cum cetratis strenuis numero dum millium ab
ulteriori continente accitos, jussit ad Divi Georgii
castellulum exscensu facto, sagittas quas habebant
plurimas mulis imponere, sic se itinere terrestri
admovere Nicæam: proculque a muri desilientes ex
equis, recta lento gradu vadere adversum turrem
Gonaton dictam, illicque vallum figere: ac postea
communicato consilio cum Gallis ad unum undique
signum variis partibus insilire conatus, momento
eodem clypeatos muro succedere. Hanc secus fac-
etum, quam mandatum fuerat. Edocti a Tatio
Latini de consilio imperatoris, expediti pro se
quisque se undique ad oppugnationem acrem, ac
ferro furoreque armati omnes cum terrifica vocifer-
atione in muros irruunt. Tatioiani creberrimis
jaculis exstantes e pinnis Turcos feriebant; Galli
alibi quidem perforabant muros, alibi balistis et
molarium lapidum intorto per machinas pondere
ac creberrime multiplicatis iotibus quatabant. Si-
mul a lacu explicata feriebant oculos innumerabilia
vexilla Romanorum, baculaque illa tot percelle-
bant, terrente per hunc modum, ut Iesus erat.
Butumite, nec minus astute spem miscente metui.
Nam eodem tempore fidis hominibus submissis pro-
missa iterum imperatoris ostentabat Nicæensibus.
Qui tot rebus adeo jam territi ut nec eminere de
propugnaculis, aut despiceret inde auderent, ac

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁸ ἐκεῖνοις. ⁹ ἐπισάξεις. ¹⁰ ἐπισάξαι.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(87) *Kίου. Αὶ Κινωτοῦ?* Ita Albert. Aq. lib. II, cap. 32; Guibert. et alii.

(88) *Βυχία. Iuſtra*, pag. 314, μετὰ βυχίνων καὶ τυπάνων. Occurrunt non seleni apud Nicæam.

(89) *Γυραικὶ τοῦ σουλτάνου.* Quæ a Gallis post

terris easum, dum per lacum urbe elibi niteretur,
capta, cum duobus filiis, Constantinopolim ducta
fuerat. Albert. Aq. lib. II, cap. 36 et 37; Tyr.
lib. III, cap. 8, 10, 12.

plane sultani denuntiatione ipsius, auxiliis ab eo A γομαχίν ἔτοιμασθα.. Ταῦτα δὲ τοῦτο καὶ τοῖς cuius fiducia steterant desperassent; consilium de- Κελτοῖς παρασκευάσαι καὶ μηδὲν πλέον αὐτοῖς τε- θαρρήσειν, ή τὴν κυκλοτερῆ τειχομαχίαν, καὶ ὡς οὐράνιος ἡλίου, ἀποτειράσθαι. Τὸ δὲ ἅρα μηχανή τις ήν, ἵνα διέη τοῖς Κελτοῖς πολέμῳ ταυτηνὶ τὴν πόλιν ἀλώναι παρὰ τοῦ Βουτουμίτου καὶ λάθη τὸ μελετη- θὲν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος δρόμον τῆς προδοσίας. Απόρρητα γάρ τοῖς Κελτοῖς ὁ βασιλεὺς θύελλεν εἶναι τὰ παρὰ τοῦ Βουτουμίτου οἰκονομούμενα· τῇ δὲ μετ' αὐτὴν τὸ ἐνυάλιον ἀλαζάξαντες ἐξ ἐκατέρου μέρους τῆς πόλεως ἐκεῖθεν μὲν διὰ τῆς ἡπερόυσαν ἐκθυμότε- ρον οἱ Κελτοὶ τῆς πολιορκίας εἶχοντο· ἐνθεν δὲ Βουτουμίτης εἰς τὰς ἐπάλξεις ἀνεληυθῶς καὶ τὰ σκῆπτρα καὶ τὰς σημαῖας περὶ τὰ τείχη κτιστή- σας μετὰ βυχίνων καὶ σαλπίγγων ἀνευφήμει τὸν αὐτοκράτορα, καὶ οὐτως τὸ Ῥωμαῖκὸν ἀπαν στρά- τευμα εἰσω Νικαῖας (90) εἰσεληλύθει.

B **314** Praeām in manibus habemus; nobis quod restat indicenda expedienda que aggressio est. Fac, inquam, ut et Galli circum omnes et tu nihil segnius ad insultum experiendum murosque perrumpendos exsurgatis condicta simul hora, cras oriente sole. Hæc ita mandabantur ut consilia imperatoris et cum Nicæensibus conventio in occulto essent. Sic enim decreverat, suisque impense præceperat, dare cautam operam ne quid ejus rei ad notitiam Gallorum emanaret. Postridie igitur cum Galli dato undique oppugnationis signo magno tumultu atque impetu muros undique a terra tentarent, Taticiusque cum ipsis magnam speciem ascensum serio pro se conantis ostenderet: ecce Butumites subito e propugnaculis quasi victor, et a sua parte felicius aditu tentato voli compos, ap- paruit, vexillaque Romana in pinnis circum murorum figens, voce ingenti buccinarum tubarumque concentu adjuta imperatorem acclamavit: sive universus Romanus exercitus Nicæam introdu- etus est.

His ex sententia sic perfectis, Butumites a duplicit C aequa sibi genere cavendum de cætero statuit. Nam et multitudine ingens et levitas vehemensque natura atque impetus Gallorum suspecta illi erat, caven- dumque ideo putabat ne ii, si arcem ingredierentur, eam sibi occuparent: rursus vero Turcorum satrapas qui secum intra Nicæam erant, animad- vertebat et tanto esse numero et tali copiarum ac virium instructu, ut, si modo vellent, facile vincere inactareque Romanos possent. Adversus hoc utrumque periculum unam communiter cautionem pro- vidit sumendi sibi claves portæ quæ tunc unica patebat, aliis ob metum Gallorum antea occlusis. Eo modo sese arbitrum ingressus egressusque quo- rumvis efficit; qua re satis interim adversus Gallos tutus, intestinum a Turcis periculum ut amoliretur, minuere satraparum numerum hac arte adorsus est. Accersivit singillatim maxime audaces potentesque, plus ideo suspectos, magnopereque iis auctor fuit imperatorem adirent, præmiaque ab eo navales ipsi opera copiosa et perhonorisca coram acciperent. Substantans etiam spem plerisque impetrandi ab Augusto magistratus censusque annuos cum iure

D "Ο δὲ Βουτουμίτης, τὰ πλήθη τῶν Κελτῶν γε- γνώσκων, καὶ διὰ τὴς γνώμης αὐτῶν ἀδέβαιον καὶ τὸ τῆς δρυμῆς ἀκάθετον ὑπόπτους; ἔχων αὐτοὺς μὴ εἰσ- ελύσαντες αὐτοῖς τὸ κάστρον κατάσχων, δρῶν δὲ καὶ τοὺς ἐντὸς σατράπας ἵκανον δυτας πρός την αὐ- τὸς ἐίχεν δύναμιν, εἰ μόνον θελήσαιεν, καὶ δεσμεῖν καὶ σφάττειν δυνατῶς ἔχοντας, τὰς κλεῖς εὐθὺς ἀνα- λαμβάνεται τῆς πύλης. Μία γάρ τέως; ἥν τὴν εἰσάγουσα καὶ ἔξαγουσα, τῶν δλλων προκεκλεισμένων διὰ τὸν φόδον τῶν παραχειμῶν Κελτῶν. Τάς κλεῖς τοίνυν ταυτησι τῆς πύλης αὐτὸς ἔχων, δεῖν ἐλογίσαστο τοὺς σατράπας διὰ μεθοδείας ἐλαττῶσαι, ἵνα ἔχῃ τούτους δρῦμοις καταγωνίζεσθαι, ὡς μή τι δεινὸν κατ' αὐτοὺς μελετήσαιεν. Μεταπεμπόμενος τοίνυν αὐτοὺς συγ- ενεύλευς πρός τὸν αὐτοκράτορα ἀπέρχεσθαι, εἰ βού- λοιντο πολλά τε χρήματα ἔκειθεν λαβεῖν καὶ τιμῆς ἀξιωθῆναι μεγίστης, καὶ ἐτησίους τυπωθῆναι φιλο- τιμίας, πειθεὶ τοὺς Τούρκους, καὶ υπετδς διανοίγων ὀπέστελλε τούτους διὰ τῆς παρακειμένης λίμνης δλίγους; καὶ συχνάκις πρός τε τὸν Ῥωδομηρὸν καὶ τὸν μικήδραβον Μοναστράνδαμφι τὸ πολίχνιον ἐνδια- τρίβοντας¹¹ τοῦ οὐρατί πως τοῦ κυροῦ Γεωργίου ἐπονομαζόμενον, ἐπισκήψας αὐτοῖς ως, διηγίκα τῶν

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹¹ δατρίσοντας.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(90) Εἰσω Νικαῖας. Capta est Nicæa post 7 he-
bdomadum et 3 dierum obsidionem. Robert. Mon.
lib. 1, 20 Junii an. 1097; Albert. Aq. lib. II,

cap. 37; Tudebod. lib. II; Tyr. lib. III, cap. 12, et
alii.

νεῖν ἀποβαίεν, παραχρῆμα ἐκπέμπεσθαι τούτους πόδες τὸν αὐτοκράτορα καὶ μῆδε πρὸς βρχύν τινα χρόνον παρακατέχειν αὐτὸύς, ἵνα μή, μετὰ τῶν διποθεν πεμπομένων Τούρκων ἐνωθέντες, σκαίδην τι κατ' αὐτῶν μελετήσαιεν. Τὸ δὲ ἄρα προφητεία ἡν διντικρυς· καὶ τῆς πολλῆς τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου ἐμπειρίας στοχασμὸς ἀναντίρρητος. Καὶ γάρ ἔστ' ἀν ταχὺ πόδες τὸν αὐτοκράτορα τοὺς καταλαμένοντας ἐξέπειπον, ἐν ἀσφαλείᾳ τε ἡσαν, καὶ οὐδεὶς αὐτοῖς κινδυνος ἐφειστήκει. Ἐπάν δὲ ἀναπεπτώκεσαν, δι παρὰ τῶν Βαρβάρων οὐδὲ ἄρα παρακατέσχον κατ' αὐτῶν ἐκηρυγμένο τινόν. Καὶ γάρ πλεονάσαντες ἐβουλεύοντο διελύειν θάτερον ἡ νυκτὸς ἐπιθέμενοι τούτοις ἀποκτείναι, ἢ δεσμώτας τῷ σουλτάνῳ προσεγκελεῖν. Συνδέσαντός τε τούτου πάσι βελτίονος, νυκτὸς αὐτοῖς ἐπιθέμενοι δεσμώτας κατὰ τὰ προσεδουλευμάτα περιάγοντες, ἐκείνους ἐκήσαν· εἰτα δὴ τὴν ἀκρολογίαν τοῦ Ἀζαλᾶ κατειληφτές· τόπος δὲ οὗτος σταδίους.... τῶν τειχῶν Νικαίας ἀπέχων· κεῖθις γοῦν, ὡς λόγος, παραγενόμενοι τῶν ἵππων ἀποβάντες τούτους; ἀνέψυχον. Ἐπεὶ δ' ὁ μὲν Μοναστρᾶς μικοβάρβαρος ἦν καὶ τῆς Τούρκικης εἰδήμων διαλέκτου, καὶ αὐτὸς ὁ Ῥοδομηρὸς πάλαι πρὸς τῶν Τούρκων κατασχεθεὶς καὶ χρόνον συχνὸν μετ' αὐτῶν ἐνδιατρίψας, οἰδὲ αὐτὸς ἀδέκης τῆς τοιαύτης ἦν διαλέκτου, πιθανοὺς πρὸς αὐτὸν; συχνῶς ἀνεκίνουν λόγους, Ἰτα τοι, λέγοντες, ήμιν μέρι θαράτου ποτίσιον κυρτάτε, οὐδὲ μικρά τινα τὴν δηροσιν ἑαυτοῖς ἐτρεύθειν κρατητευόμενοι; οὐδεὶς δὲ τῶν ἀλλων πάτρων μεγάλων δωρημάτων παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἀπολαυσάτων καὶ ἐπηστών χρημάτων λῆψιν τυπωθέτων τῶν βαρβάρων, οὐδὲ ἄρα παρακατέσχον, ἐαυτοὺς τοσούτων¹⁹ ἀποτερεῖτε. Μὴ τοινυ τείτο περὶ ἐαυτῶν φρονεῖτε; Καὶ δεῖτε ἀκινδύνων σώζεσθαι καὶ πλούτῳ κομιώτας εἰς τὰ σχέτερα ἐπαναστρέψειν²⁰ καὶ χωρῶν ἐγκρατεῖς Ιωας γερεσθαι εἰς προύπτοντας ἐαυτοὺς ἐπιφύλαξες κινδυνον. Ιωας γάρ καὶ τοῖς λοχῶσιν αὐτοῦ που Ῥωμαίοις ἐτυχόντες φύακας ταῖς χεροῖν ἐπιδεξαῖτες καὶ διλώδεις τόπους ἀναρρηθήσεσθε. Καὶ γάρ ἐτεθρεύουσιν ὑμᾶς μάλιστας τοῖς πλεῖστοις οὐ Κελτοὶ καὶ Βάρβαροι μόνοι, ἀλλὰ καὶ Ῥωμαίων πλῆθος οὐ μετρητός. Εἰ γοῦν ὑμῖν²¹ πελθεσθε, στρέψαντες τὰς ἡγεμονίας διοικούσας φοιτησμάτων πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, καὶ θεότρον ὑμῖν ἐπομρύμεθα μυρίων ἀπολαύσαι τῶν ἔξι αὐτοῦ δωρημάτων, κάπιτις δηκη βουλητὸν ὑμῖν ἀπελεύσεσθε ἀρέτως²² ὡς ἐλεύθεροι. Πειθόνται τοῖς τούτων λόγοις οἱ Τούρκοι, καὶ πίστεις πρὸς ἀλλήλους δόντες ἀμα καὶ λα-εόντες τῆς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα φερούσσης εἴχοντο. Καταλαβόντων δὲ τὸν Πελεκάνον, ὡς τούτους; δι αὐτοκράτωρ ἐθεάσατο, μεθ' ίλαροῦ πάσιν ἐνατενίσας βλέμματος, καίτοι πολλὰ τὸν Ῥοδομηρὸν καὶ τὸν Μοναστρᾶν παρ' ἐαυτῷ νεμεσῶν, τὸ μὲν παρὸν ἀναπυθησομένους²³ τούτους ἐξαπέστειλε. Κατὰ δὲ τὴν ἐπιοῦσαν ὄποσοι μὲν τῶν Τούρκων αὐτῷ θητεύ-

A ac honore imaginis, quibus illi capti spibus et facile assensi noctu per lacum subinde simul pauci emittebantur ad Rhodomerum et hybridae Monastram, qui circa oppidulum a domino Georgio nomen obtinens, moralantur. Quibus Bucumites ad singulas transmissiones s̄traparum sedulo mandabat, ipsos ut sine mora, sic per turmas modica separatos seorsim ad imperatorem subinde mittent; nequaquam exspectantes quoad unus manipulus eorum cum sequente conjungi posset: quod si fieret, periculum erat ne illi conjunctione tali prævalidi audax quipplam in Romanos attentarent. Prudens hæc sapientis viri cautio prophetæ pondus hal uit Cassandreae cuiusdam et sero creditæ. Primæ transmissiones lutæ atque innoxiae fuerunt, cura ista quam diximus **315** adhibita. Deinde, ut sit diligentia elangescente, confluere permissi unam in manum numerosiorem quam pro ductorum paucitate, Barbari, se circumspicere viresque æstimare proprias, ducentibusque Romanis aut cædem aut servitutem decernere cœperunt, satis guari gratum se munus oblato sultano sui si Romanos illi tales et tanto numero captivos addueerent. Ergo ita comparato consilio ut capere Romanos quam occidere satius ducerent, noctu in eos insurgunt, vincinique cunctos: et multa repente regione νε, in eam partem iter cum iis intendunt qua peregrere oportebat ad sultanem ituros. Sic euntis pervenerunt in verticem Azalæ (locus hic est a muri Nicææ.... staliis dissitus) illic interquiescere Barbaris visum. Qui etiam desilentes ex equis captivos suos nonnulla humanitate consolabantur. Erat Monasteras, ut dixi, ex Turcis hybrida indequo lingue ipsorum callens. Rhodomerus vero, quod a Turcis oiliu captus multo cum iis tempore fuerat, nec ipse ignarus idiomatis Turcici. Ambo igitur data occasione haud sibi desuere quominus blandis et plausibilibus sermonibus causam apud satrapas perorarent suam: Quorsum, inquietes, attinet lethale nobis poculum sine ulla vel minima utilitate vestra miscere? imo magno cum damno jacturaque. Sic enim vos soli ex omnibus satrapis muneribus et honoribus Augusti carebiliis, quibus alii qui jam imperatorem præcesserunt commititones collegæque vestri abunde cumulantur. Qui nempe hoc ipso tempore et dona uique ingentia primo statim adiut congressaque ab imperatore congesta obiument: et ad certissimam futurorum spem nomina sua referri viderunt in catalogos eorum quibus pensiones annue a fisco in omne tempus constitutæ sunt. Esto ergo sa via, is in nos utcumque meritos: vobis quid fecistis ipsi quam obrem resto ipsorum vos judicio multare tot bonis debentis. Et cum in manu vestra, si relatis, sit et pecuniam in præsens ingentem adipisci, et certum in futurum confirmare vobis censem annum, eicque circumfluentes secura copia, honore ac divitiis flo-

Variæ lectiones ex cibd. Coislin.

¹⁹ ἀπάντων. ²⁰ ἐπαναστρέψθαι. ²¹ ἐμοι. ²² Deest vox ἀνέτως. ²³ αγαπανθομένους.

rentes recipere vos ab aula in domos vestras; aut porius in urbes ac regiones quarum præfecturas ab Augusto acceperitis; malitis tamen tot ac tantis bonis ac spebus adicatis projicere vos in non dubium periculum insidiarum quas partim Romani partim Galli magno utrique numero tot locis palustribus aut depresso per quæ vobis necessarius est transitus, collocarunt, ut declinare nulla cautione possitis quin aliquando in manus hostium misere cadatis. Vos vero, si nobis utilia suadentibus creditis, viam quam inire nobiscum cuperatis ad imperatorem omni ex parte tutum ac quæstuosam, reflexis ab hac hubenis resumetis. Id feceritis teste confirmamus Deo, fore, ut vobis ab Augusto innumerabilibus cumulati, plenam deinde ac securam quocumque libebit recedendi potestatem habatis. Movit Turcos hæc oratio, ita ut, data denuo acceptaque fide, ad imperatorem, ut cuperant, tenterent. Ilos appulso Pelecanum blandis omnes et levitis intuitus imperator oculis, dissimulata in præsens indignatione in Rhodomerum et Monastram, abire in parata hospitii quieturos perhuiusmeneri jussit. **316** Postridie qui Turcorum servire imperatori voluerunt, præsentemque operam in ejus obsequio navare, innumeris beneficiis affecti ab eo sunt: qui rependarum domum desiderio teneri se declararunt, multis et ipsis ac magnis cunctis munib[us] ire quo mens feret sunt benigne permitti. Tum deniem obiurgare de imprudentia Rhodomerum et Monastram aggreditur, tanto pondere verborum, ut immensa quadam homines verecundia constricti, ne intrerit qui[em] contra sustinerent. Quando humanitatis non oblitus Alexius s[ic]e, multata repente oratione consolari Iromines studuit. Porro a Butumite duce Nicæam ab imperatore declarato, petebant enixe Galli per eum ut liceret ipsis Nicæam ingredi, sacrasque quæ in ea erant urbe ades visere. Ad ea Butumites, qui mentem insidiosam Gallorum nosset, sic occurrit ut sine suo periculo humanus esset. Respondit enim sese illis aditum permittere, modo ne plures simul quam decem ingredierentur, itaque factum est. Galli per decadas admissi emis-que videre iuvideraque Nicæam, ut non occupare potuerunt.

Interim Augustus adhuc circa Pelecanum comminans, cum cuperet impetrare a quibusdam nondum sibi obstrictis comitibus Gallis, ut ipsis quæque sibi sacramento dicerent, litteras ad Butumitem dedit quibus præcipiebat ut auctor comitibus communiter omnibus fieret, non prius iter capessendi versus Antiochiam, quam imperatori vale dixissent; id enim si facerent, omnino fore ut novis ab eo donis cunumarentur. Arrexit autem primus omnium ad donorum mentionem Bainundus; ultrisque alios cito ipse persuasus, ad Augustum ut redirent perpulit: tanta virum lucri cupiditas urgebat. Exceptit omnes Pelecanum advectos Imperator magnifice, multaque prius benevolentie significatione definitis virilim, tandem congregatis dixit: *Scitis quo me vobis sacramento derinxeritis quicunque mecum antea egistis. Ejus si vos nondum paenituit, aut jam paenitet, jus fasque, n[on] fallor, est, ut eos vestrum qui nondum sub eam formulam fidem nobis obstrinxere, consilis eo vestris adducatis ut et ipsis vos imitentur et adiungan-*

C 'Ο δὲ αύτοχράτωρ ἔτι περὶ τὸν Πελεκάνον διατρί-
βων καὶ θέλων ὅπος μὴ ἐφθασαν τῶν κομήτων ὡμαροκέναι¹⁷ καὶ αὐτὸς ὅρκια πρὸς αὐτὸν δοῦναι, ἐνετείλατο διὰ γραμμάτων τῷ Βουτουμίτῃ συμβου-
λεῦται ἀπιστοι κοινῶς τοῖς κόρησι, μὴ πρὸ τοῦ συν-
τάξεισαι τῷ βασιλεῖ τῆς πρίς Ἀντιόχειαν φερούσῃς;
ἀπεσθαι¹⁸. Οὕτω γάρ ἀν γένοιτο τούτους καὶ πλειό-
νων αὐτοῖς δωρεῶν (93) τυχεῖν. Ἀπάντων δὲ πρῶ-
τος ὁ Βαῖμοντος χρήματα καὶ δωρεὰς ἀκούσας τοῖς τοῦ Βουτουμίτου λόγοις παρατίκα πεισθεῖς, ἀπαὶ συγεδούλευε πρὸς τὸν βασιλέα ἐπαγελεύσεσθαι, δόποῖς;
ἔκεινος περὶ τὰς λήψεις ἀκάθεκτον ἔχων τὸν ἔρωτα. Καταλαβόντας δὲ τούτους τὸν Πελεκάνον, ὁ αύτοχρά-
τωρ μεγαλοπρεπῶς δέχεται, πολλῆς κηδεμονίας δέξιας. Εἴτα συναγαγὼν αὐτοῖς ἔρη· *Tὸν δρόκον ἐπιστοσθε δρ πρὸς ἡμᾶς ἀπικτες ἐποιήσουτε, καὶ εἰ μὴ παραβάται ἀπετεύθει ἐστε, δρόσους Ιστε μὴ ὀμωμοκότας συμδουλεύσυσθε τὸν αὐτὸν δρόκον ἐπιτελέσωμεν. Οἱ δὲ πάραχρῆμα τοὺς μὴ ὀμω-
μοκότας μετεπέμποντο· καὶ δὴ συνεληλύθεσαν*

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁷ Εσπευσεν. ¹⁸ ὀμωμοκέναι. ¹⁹ δέξια.

Car. Dufresnii Du Cangii nolæ.

(91) Αὐτῷ θητεῦσαι. **367** Ex Turcis Ni-
cænibus, qui tum Alexio fidem dederunt, ejusque
adhæserunt partibus, fuere parentes Joannis Axu-
chii, qui cum Joannis Alexii filio, cui æqualis erat,
datus esset in collusorem, posthæc Joanne im-
perante ad præcipuas imperii dignitates pervenit.

Nicet. in Joan., n. 3.

(92) Δουκὸς Νικαῖας. Nam ducis titulo gaudebat
Nicæe præfector. Vide Not. ad Villhard.

(93) Δωρεῶν. Robertus Mon., lib. iii, pag. 40;
Tudebodus, lib. ii, pag. 785; Fulcher., lib. i,
cap. 4.

ἀπάντες καὶ ἐπλήρουν τὸν δρόκον. Ὁ δὲ τοῦ Βαῖ-
μούντος ²⁰ ἀνέψιαδος Ταγγρῆς (94) ἐλευθέρας ²¹ ὁν
γνώμης ἐνίστατο μόνῳ τῷ Β. Ιμοῦντι πίστιν χρω-
στεῖν, καὶ ταύτην φυλάξαι μέχρις αὐτοῦ θανάτου
βούλεσθαι. Ὁχλούμενος δὲ ὑπὸ τῶν παρεστώτων καὶ
αὐτῶν δὴ τῶν τοῦ βασιλέως συγγενῶν αἰχιζόμενος
οὗν, ἐντείνεσας πρὸς τὴν σκηνὴν ἐν ἣ δὲ βασιλεὺς
προσκάθητο, ἦν γάρ κατὰ μέγεθος ὅποιαν οὗτοι
τοῦτο οὐδεὶς ἐθεάσατο ²², Ἐδρ ταύτην, ἐγη, πλήρη
χρημάτων μοι δώσῃς. καὶ ἀλλια ὅποια τοῖς ἀπασι
δέξαις κόμησι, τελέσω τὸν δρόκον καὶ τὸν. Ὁ δὲ Πα-
λαιοὶ δύο δι' οὗν εἰχεν ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος ζῆλον,
μηδὲνεγκών τὸν τοῦ Ταγγρῆ λόγον ἐσχηματισμένον
δυτα, ἐξουθενήσας αὐτὸν ἀπεπέμψατο. Ὁ δὲ Ια-
ρώτατος, ὁν ὥρμησε κατ' αὐτοῦ. Τοῦτο ίδιων δὲ βασι-
λεὺς ἔξιναστας τοῦ θρόνου μέσος ἔστη, καὶ δὲ Βαῖ-
μούντος δὲ κατέσχε τοῦτον τῆς ὁρίζεις φάμενος ὡς
οὐ πρόπον ἐστὶ τοῖς τοῦ βασιλέως ἀνασχύντω;
προσφέρεσθαι συγγενεῖσι. Εἰτα αἰσχυνθεὶς οὕτω πρὸς
τὸν Παλαιοὶ δύο παροιήσας δὲ Ταγγρῆς, τὸ δέ τι καὶ
ταῦτα τοῦ Βαῖμούντος καὶ τῶν ἀλλων πεισθεὶς παρ-
ανέτει, δίδωσι καὶ αὐτὸς δῆρια.

Non decet, inquiens, in cognatos imperatoris insurgere. Ad extreum Tancredus pudore concepto sua
in Paleologum insolentia, simul etiam Baimundūlitorumque personas monitis, juramentum ei ipse præstitit.

Καὶ δὴ συνταξαμένων ἀπάντων τῷ βασιλεῖ πι-
ραδίδωτιν αὐτοῖς τὸν Τατίκιον μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν
δυνάμεων, μέγαν τηνικαῖτα Πριμικήριον χρημα-
τίζοντα, πῆ μὲν συνεπαρήγοντα τούτοις ἐν πάσι καὶ
προχινδυνεύοντα, πῆ δὲ καὶ τῶν παρ' αὐτῶν ²³ ἀλι-
σκομένων πόλεων, εἰγε καὶ τοῦτο δοἱ θεοὶ ἐπιδρα-
τήμενον. Διαπεράσαντες εὖν αὖθις οἱ Κελτοὶ τῇ μετ'
αὐτὴν, τῆς πρὸς Ἀντιχειαν εἰχοντο ἀπάντες. Εἰτα
στοχασμένος δὲ βασιλεὺς ὡς οὐ πάντες ἔξι διάγχης
συναπῆλθον τοῖς κόμησι, δηλοὶ τῷ Βουτουμίῃ, ἵνα
ἐπέσσοι τῶν Κελτῶν τῆς Ιθίας στρατιάς ἀπελεφθη-
σάν εἰ; φρουρὴν τῆς Νικαίας μισθώσατο. Ὁ δὲ
γε Τατίκιος μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατοῦ καὶ οἱ
κόμητες ἀπάντες καὶ τὰ ὑπ' αὐτὸς ἀναρίθμητά
Κελτικὰ πλήθη, ἐν δυσὶν ἡρέραις τὰς Λεύκας (95)
χατταλαβόντες, τῷ μὲν Βαῖμούντι ²⁴, τὸν διπροσθεν
ἀπεμερίσαστο ²⁵ τόπον, τοῦτο αὐτοῦ ἔκαιτησαμένου.
Ἐκεῖνοι δὲ διπισθεν αὐτοῦ παραταξάμενοι βραδεῖ
ποσὶ ἔστειχον. Ὁ οὗτέρων δὲ τὴν κλήσιν ποιούμε-
νον, ἐπει περὶ τὰς τοῦ Δορυλαοῦ (96) πεδάδας
Τοῦρκοι τοῦτον ἐθεάσαντο, οἰηθέντες τῷ παντὶ²⁶
στρατεύματι τῶν Κελτῶν ἐντευχηκέντι, καὶ κατα-
πεφρονηκότες αὐτοῦ, παραχρῆμα, τὸν μετ' αὐτοῦ
ευηγέναν πόλεμον. Ὁ δὲ γε τετυφωμένος ἐκεῖνος
Λατίνος, δὲ ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ σκίμποδος, καθεσθήνει

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²⁰ Βαῖμούντω. ²¹ ἐλεύθερος. ²² οὗπω. ²³ αὐτοῦ. ²⁴ Βαῖμούντηρ. ²⁵ ἀπεχωρίσατο.

Car. Dufresnii Du Cangii note.

(94) Ταγγρῆς. Albertus Aquensis, lib. II, c. 19;
Guibert., lib. IV, c. 4; Tancredus Odonis Bonimari-
chisi filius, Boemundi ex sorore nepos, ut et Ro-
gerii Siciliæ comitis, cuius diploma pro funda-
tione ecclesie cathedralis Scylacensis, an. 1093,
subscribit, apud Ughellum.

(95) Τὰς Λεύκας. Christiani post biduum itineris
copias partiuntur. Albertus Aquensis, lib. II, cap. 38;

A *lur nobis. Aequa res visa. Extemplo advocantur*
injuriali comites. *Ac cæteri quidem sine mora*
sacramento dixerunt. Ad Tancredum vero Baimundi
consobrinum ubi ventum est, liberrimi juvenem in-
genii, professus is est uni se Baimundo debere fidem
*et debere velle servareque ad mortem usque. Incri-
pitus vero convicio astantium suorum, neconon co-
nunt ruin imperatoris, versus ad quemdam acerbius objur-
gantem monstravit illi tabernaculum, in quo tunc re-
sidebat imperator, maximum et capacissimum quam*
quisquam vidisset unquam, tum haec addidit: Si
mihi dederis quantum cumulari pecuniarum in locum
ita vastum queat, addiderisque his præterea eadem
omnia quæ singulis comitibus dediti, non tamen vel
sic adducar ut eo quod petis me sacramento ligem.

B **317** Non tulit, pro eo quo flagrabit in imperato-
rem studi, exaggeratam Tancredi orationem Pa-
læologus, contemptuque virum ultus est, ad contumelias patientiam haudquaquam factum. Itaque is
haud dubie percessurus in Paleologum insiluit, quo
imperator animadverso propere exsurgens intervenit
medius. Baimundus quoque corripuit stitique juve-
nem. Non decet, inquiens, in cognatos imperatoris insurgere. Ad extreum Tancredus pudore concepto sua
in Paleologum insolentia, simul etiam Baimundūlitorumque personas monitis, juramentum ei ipse præstitit.

C Tum procinctis ad expeditionem cæteram et
vale imperatori dicentibus Gallis, ire is cum illis
jussit magnum tunc primicerium Taticium copiis
instructum propriis, tum ut eis auxilio esset, peri-
colorum laborumque particeps omnium, tum ut
quas forte Deo juvante Galli urbes caperent, ipse
imperatoris nomine obtineret vindicaretque imperio,
ipsis iuxta pacta conventa cedentibus. Hinc postridie
transfretantes iterum Galli viam omnes quæ ducit
Antiochiam capessivere. At Augustus reputans fieri
vix posse ut clientes ac milites Gallorum comitum
pergere ultra cum illis aut libentes vellent, aut
valentes possent, significavit Butuniti velle se con-
duci mercede in præsidarios Nicææ, quotquot
Gallorum discedentibus copiis retro relieti reperi-
rentur. At Taticius cum proprio exercitu, comites
que universi cum suis innumerabilibus Gallicis copiis
cum itinere bidui Leucas attigissent, ibi sic inter-
se de ulteriori conveniunt via, ut Baimundo id
poscenti mandarent præundi partes: cæteri deinde
instructo agmine lento gradu sequerentur. Cum au-
tem Baimundus strenue vaderet, Turci eum in
Dorylæi campis speculati, ratique quod lata
planitie nullas alias copias cernerent, distante paulo
latiore spatio exercitu cætero, universam esse illam

D instructo agmine lento gradu sequerentur. Cum au-
tem Baimundus strenue vaderet, Turci eum in
Dorylæi campis speculati, ratique quod lata
planitie nullas alias copias cernerent, distante paulo
latiore spatio exercitu cætero, universam esse illam

Fulcher., lib. I, cap. 4; Guibert., lib. III, cap. 9;
Baldric., lib. II; Robertus Mon., lib. III; Tyr., etc.

(96) Δορυλαοῦ. Dorylæum, Phrygiae oppidum
geographicus. In Dorylæi campis impeditum a Soly-
manno Boemundum ait Anna. At Albertus Aqui-
leiensis, lib. II, cap. 38, in valle Dorgoganki; quæ
eidem cap. 43, et Tyrio Gorgon nuncupatur.

militiam Latinorum, contempsere scilicet paucitatem in vectique audacter prælium invicere cum Baimundo. Hic contigit ut ferox et ventosus Latinus ille qui solium imperatoris insidere ausus, illa quam superius retulimus sese jactantia extulerat, consilii tum oblitus ab imperatore suggesti, prima in fronte aciei Baimundi, locum tueretur, elatusque ardore præcipiti ulterius etiam occurreret contra ruentibus Turcis. Successus obtigit temeritate incepti dignus. Amissis cæde præsenti quadraginta e suorum numero, ipse graviter sancius terga præbere hostibus coactus in medianam suorum aciem magno cursu se abdidit: factio ipso prædicans, utcunque vox sileret, veritatem prudentiamque consiliorum imperatoris. Cæterum Baimundus acrem et formidabilem Turcorum impetum sentiens, misit qui Gallicas copias pone sequentes sui periculi admonerent. Advolant illæ quam celeriter gravique cum Turcis redintegrato prælio tandem eos totis annixæ viribus, non sine Romanorum sub Tacticio **318** militantium fideli et sorti auxilio, superant. Ulterius tamen Galli cum turmatum pergerent offendunt Turcos iterum ad Hebraicam, ubi Taniscan sultan, et Asan qui solus ductabat armatorum octoginta millia. Confliktus fit acer et vehemens neutra sibi parte quidquam faciente reliqui quominus manu atque impetu summe contulererit; obnoxiae instabant acies neutris terga vertere aut ulla re cedere paratis. Curam Baimundo attulit dextrum ea die cornu ductanti, tam obstinata constantia Turcorum. Ergo eam ut frangeret a propriis divisus copiis ipsum in sultanem Cliziastram impetu ferocissimo cœpit inveni, plane ut *leo robore fretus*, juxta poetam. Perterriti ea res Turcos effecitque ut Gallis terga darent, hanc longe tamen seculis fugientes; meminerant enim mandatorum et consiliorum imperatoris. Verum contenti expugnasse die illa castra Turcorum ubi sese in illis paulisper refererent, iterum via resumpta Turcos ad Agrustopolim reperiunt, congressisque rursus summa vi fundunt fugantque. Ibi nos barbarici exercitus visque et audacia Turcorum cecidit. Superstites pauci, sparguntur alius alio, cura omni non rei solum publicæ sed uxorum liberorumque, quos passim abjiciebant, omissa. Nec ab eo die contra obsistere Latinis ausi sunt, unam adversus arma viisque illorum in fuga sibi repositam spem salutis arbitraentes.

Quid postea? Pervenient Latini una cum Romano exercitu Antiochiam, eique se admovent ab ea parte

Variae lectiones

²⁶ Ἐβραικήν. ²⁷ ἐνδόντος. ²⁸ ἐκδειματῶσαν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(97) *Μετελέμπετο*. Albertus Aquensis, lib. II, cap. 40, 41 et alii.

(98) *Τήρ τικώσταρ*. Albertus Aquensis, lib. II, cap. 42, 43; Fulcherius, lib. I, cap. 5; Tudebodus, lib. II, et alii. Commissum hoc prælium Kal. Jul. an. 1097, auctor est Baldricus, lib. II, et Tudebodus, pag. 785.

(99) *Κατὰ τὸν Ἐβραῖον*. Hanc procul ab iconio alteram hanc Turcorum cladem accidisse narrat Tudebodus, lib. II, pag. 784. De tertia ad Agrustopolim silent scriptores.

(100) *Τικώσταρ*. Idem qui pag. 365, *Τανισμά*, Solyannum Nicæe principis frater. Nec enim diversus est a Domimanno Nixandriæ urbis principe, cuius meminit Albertus Aquensis, lib. IX,

A τολμήσας, τῆς τοῦ αὐτοκράτορος ἐπιλαθόμενος ἔμβολης, τὸ ἄκρον εἶχε τῆς τοῦ Βαζιμούντου πρατάξεως· καὶ μικροψυχήσας τῶν λοιπῶν προεξέδραμε. Κτείνοντας μὲν οὖν τηνικαῦτα τεσσαράκοντα τὸν μετ' αὐτοῦ ἐκεῖνος δὲ κατίως πληγεῖς νῶται τοῖς ἔχθροις ὑποτροχῶν εἰς τὸ μέσον τῆς παρατάξης ἤλατο, ἐργα τὸν αὐτοκράτορα ὅποιος ἔμβολης ἔστι διακηρυκεύων καὶ μὴ λόγος τὸν διελέπετο. Οὐ δὲ Βαζιμούντος τούς Τούρκους ἐκθύμως μαχομένους ὅρῶν ἀποστείλας, τὰς Κελτικὰς μετεπέμπετο (97) δυνάμεις. Φθάνουσι δὲ τάχος, κάντεῦθεν συνίσταται πόλεμος βαρύς καὶ δεινός· καὶ τὴν νικῶσαν (98) εἰχετο Ρωμαῖκὴν καὶ Κελτικὴν στράτευμα, πορευομένων δὲ ἐκεῖθεν ἀλαδὸν τῶν ταγμάτων, συνέλαχον τούτοις κατὰ τοὺς Ἐβραικοὺς (99) ὅτε Τανισκάν (1) ὁ σουλτάν, καὶ δὲ Ἀστάν (2) δὲ μόνος ἤρχε χιλιάδων ἀνδρῶν ὁπλιτῶν ὅγδοηκοντα. Μάχης οὖν γενομένης κατερρεῖς ἐκ πολλῶν χερῶν καὶ δυνάμεων καὶ μηδὲ θατέρων μέρους, τὰ νῶτα, θατέρωφ διδύνοτος ²¹, ἐπεὶ θρήψαλεύτερον οἱ Τούρκοι τοῖς ἐναντίοις ἐμάχοντο, τοῦτο θεασάμενος δὲ Βαζιμούντος τοὺς δεξιούς κέρως ἐξάρων, τοῦ λοιποῦ στρατεύματος διαιρεθεῖς κατὰ τοῦ Κλιτζιαστράν σουλτάνιταρπῶν: ἐξώρμησε, λέων ὃς ἀλλοὶ πεποιθῶς, κατὰ τὸν ποιητὴν (3). Τοῦτο τοὺς Τούρκους ἐκδειμάτωσεν ²², τὰ νῶτα τοῖς Κελτοῖς δύνανται ἐποίησεν. Οἱ δὲ οὐκ ἐπὶ πολὺ τούτους ἐδέκαντο τῶν τοῦ αὐτοκράτορος μεμημένοι παραγγελμάτων, ἀλλὰ τὴν ταφρείαν τῶν Τούρκων καταλαβόντες κάκείσει μικρὸν ἐπιτούς διαναπάνταντες τοὺς Τούρκους κατὰ τὴν Ἀγρουστόπολιν (4) αὐθις καταλαμβάνουσιν καὶ προσβάλοντες τρέπουσι κατακράτος· κάντεῦθεν πίπτει τὸ Βάρβαρον. Οἱ δέ γε σωθέντες ἀλλοὶ; διλοσες ἀλλαχῆ διεστάρησαν τὰς τε γυναικας καὶ τοὺς πατέρας κατατιπόντες, ὡς τοῦ λοιποῦ μηδὲ ἀντωπήσαι τοῖς Λατίνοις ισχύοντες, ἀλλὰ φυγῇ τὴν οἰκεῖαν πραγματεύμενοι σωτηρίαν.

Τι τὸ ἐντεῦθεν; Καταλαμβάνουσιν οἱ Λατίνοι μετὰ τὴν Ρωμαῖκῆς στρατιᾶς, τὴν Ἀντιόχειαν διὰ τοῦ ex cod. Coislin.

(97) *Μετελέμπετο*. Albertus Aquensis, lib. II, D cap. 35, quo quidem Nixandriæ vocabulo Neocæsareum intellexisse eundem Albertum recte conjectat Reineccius. *Dalimannum* vocal *Ordoenius Vitali*, lib. x, pag. 796 et seqq. *Danišman* *Tyrius*, lib. ix, cap. 21, et auctor *Gest. expugn. Hier.*, pag. 579, 596. Id etiam cum *Tanismane Turco seu Persarmenio*, qui tum *Cappadocia* potiebat, et de quo Nicetas in *Joan.* n. 5 et 6, et *Cannanæ*, lib. I.

(2) *Ἄζωρ*. Qui *Tyrius*, lib. v, *Axianus*, *Raimundo de Agiles* et alii, *Cassianus*. Vide *Annam*, lib. xiv.

(3) *Ιλαδός*. E', vers. 229.

(4) *Αγρουστόπολιν*. Ita editio *Hoesch*. *An Aguusstopolin*, quam in *Phrygia* statuit *Suidas*? Vide *Annam*, pag. 478.

καλουμένου δέξιος ²⁹ δρόμου (5). Τῶν ἐψ' ἔκατερα μηδένα λέγον ποιούμενοι, ἀγχοῦ δὲ τῶν τειχῶν τάφρου ποιησαντες τάς σκευάς ἐναπέθεντο· καὶ ἐπολιόρκουν ταυτην τὴν πόλιν σειληνακαίς τρισι (6) περιόδοις. Οἱ δὲ Τοῦρκοι πτοηθέντες περὶ τῆς καταλαβούστες αὐτοὺς ἀνάγκης τῷ τοῦ Χοροσάν σουλτάνῳ μηνύσουσιν ἀποχρώσας δυνάμεις ἀποστείλαι πρὸς βοήθειαν ἔξαιτούμενοι· ἐφῷ τοῖς τε Ἀντιοχεύσιν ἐπαρδήξειν καὶ τούς ἔξωθεν πολιορκοῦντας Λατίνους ἀποδῶξαι. Ἐτυγχέ δέ τις ἄνωθεν τοῦ πύργου Ἀρμένιος, τηρῶν τὸ χληρωθὲν τῷ Βαζιμούντῳ μέρος τοῦ τείχους. Τοῦτον ἄνωθεν πολλάκις προκύπτοντα διαβαζοῦντος ἐκμετιστόμενος καὶ ὑποσχέσει πολλαῖς ὑποσανων, ἀνέπεισε προδοῦναί τοι τὴν πόλιν. Οὐ δέ Ἀρμένιος (7) πρὸς αὐτὸν· ὸπηρίκα δὲ βούλει καὶ σημεῖόν τι ἔξωθεν αὐτὸς ὑποδείξεις μοι, παραχρῆμά σοι τοντοὶ παραδώσω τὸ πυργίον· μόνον ἔστι μοις ἔστι τότες ²⁰ καὶ δύναμις γείρα σοι ἀπας λαδές, πηγερεπισμένας ἔχωρά μηδεὶς καὶ κλιμακας· οὐδὲ δέ μόνον ἔστι μοι εἰναι χρή, ἀλλὰ καὶ ἀπας τὸ στράτευμα θωρήξουσθαι, οὐδὲν διαθέτεις ταῖς ὑμάς οἱ Τοῦρκοι θεωτάμενοι καὶ τὸ ἐρυθρόν ἀλαλάζοτας ἐκδειματωθήστες, εἰς φυτήρα ἀπορεύεσθαι. Εἶχε μὲν ²¹ διαβαζοῦντος τὸ σκοτούμενον τέως ἀνέκχορον. Τούτων δὲ οὕτω διασκοπούμενων, κατέλαβε τις ἄλλων Ιαναίων πολὺ πλῆθος· Ἀγαρηνῶν καταλαμβάνειν διον ἔδη τοῦ Χοροσάν κατέλαβε τοῖς τειχούσιν καὶ αὐτῶν ἡγεμόνα συνεπαγόμενον διὸ καλούμενον ²² Κουρπαγάν (8). Ὁπερ μεμαθηκὼς ὁ Βαζιμούντος καὶ μὴ θέλων τὴν Ἀντιόχειαν παραδοῦναι πρὸς τὸν Τατίκιον (9) κατέτοις προγεγόντας πρὸς τὸν βασιλέα ὅρκους, ἀλλὰ ἔκτυπο μηνηστευόμενος ²³ ταῦτην, βουλήν βουλεύεται πονηράν, δι' ἣς αὐτὸν ἁκοντα μεταναστήσαι παρασκευάσειε. Προσεκλύων τοῖνυν αὐτῷ φησιν· Ἀπόδηπτόρ ²⁴ τι ἀποκαλύψαι σοι βούλομαι κηδόμενος σοῦ τῆς σωτηρίας· λόρος τις τοῖς ωστὶ τῶν κομήτων ἐρηχθεῖς συνετράπειται αὐτῷ τὰς ψυχάς, διτοὺς δέπτοις τοῦ Χοροσάν ἐρχομένους δι βασιλεὺς τὸν

A quae a perniciē cursu nomen obtinet: valloque fixo ac munitis castris prope muros civitatis sarcinas illic deposuere, neglectaque cura occupandæ objacentis utrumque regionis Antiochiam ceperunt oppugnare, in eoque perseverarunt per menses omniōes. At Turci instantē necessitate perculti, petunt a sultano Corosanis ut sibi Antiochiam ultra propagnare non valentibus suppicias mittat, copias idoneo numero, tum ad urbem novo præsidio firmandam, tum ad Latinos qui cam foris oppugnant acie vincendos indeqne pellendos. Erat inter conclusos Antiochiae Barbaros Armenus, quidam, cui forte propagnanda obvenerat ea muri pars adversus quam Baimundi propriæ copiæ pugnabant. Hunc sacerdos de summo muro despectantem, ita Baimundus deliniverat, totque ac talibus tentarat promissis, ut is se urbem illi prodiuturum recipere. Rei quin etiam executionem in hunc modum Armenus composuerat: *Da, inquietus, quandocumque voles, signum mihi condictum, statim hujus ego te turris in possessionem mittam. Tu rero vide ut tunc et expeditus ad rem gerendam ipse et pransos paratos ad manum tuas habeas, scalis instructos ad ascensum molendum. Imo si mihi credis, universum exercitum totis Latinorum castris armari minarique ac conari assultum expedit eodem tempore.* Sic enim fieri ut nec aversi alio vestrum ascensum Turci sentiant, et mox ubi superasse vos murum riderint, quasi anticipili **319** circumveni malo de tutela urbis et salute sua desperantes fugient. Hæc sic constituta premebat Baimundus C alio silentio. Interim advenit trepidus nuntius ingentis adventantis Agarenorum exercitus; ducente ipso Sultane Corosanis, cui nomen erat Curpagān, quam maximas congregare potuerat copias, quæ modice distare atque adeo mox ad futuræ dicebantur. Elegit suis fraudibus illum occasionis articulum Baimundus. Nolebat Antiochiam Taticio dedi, iuxta ea quæ ipse ac Galli cæteri, juratus imperatori

Variō lectiones ex cod. Coislin.

²⁹ δέξιος. ²⁰ σύ τε. ²¹ μὲν οὖν. ²² λεγόμενον, ²³ μηνηστευόμενος. ²⁴ Desunt voces ἀπόδηπτον τι, etc. τῆς σωτηρίας.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(5) Ὁξέως δρόμου. Fernam fluvium, seu *Farsar*, qui et *Orontes* dicitur, intelligit, qui eo loco quo Galli copias suas traduxerunt, rapidissimus est. Conferendum Albertus Aquileiensis, lib. iii, cap. 32. Porro Antiochiam pervenierunt nostri 12 Kal. Novembris 4 Feria, an. 1097; Tudebodus, lib. ii; Robertus Mon., lib. iii, Albertus Aquileiensis, lib. iii, cap. 38.

(6) Σειληνακαῖς τρισι. Atqui per novem menses durasse ostendit ostendit Antiochiam tradunt Albertus Aquileiensis, lib. iv, cap. 25; Otho Frising., l. vii, cap. 2 et alii; seu, ut babel Robertus Mon., l. vii, octo menses, diem unum. Sane obsessum civitatem 11 Kal. Novembris, captam vero 3 Non. Iun. refert Raimundus de Agiles.

(7) Ἀρμένιος. Pyrrhus nomine, seu ut est apud Týrium, lib. v, cap. 11 et 19, *Emir Fēirus*, id est, Dominus Pyrrhus. Hunc de genere Turcorum suis scribunt Tudebodus, lib. ii, pag. 792; Fulcherius, lib. i, cap. 9; Robertus Mon., lib. v, pag. 53; Albertus Aquileiensis lib. iv, cap. 16; et Baldricus,

lib. ii, pag. 109, contra **308** quam Anna, quæ Armenium facit. Sed hæc conciliat Raimundus de Agiles, pag. 148 et 149, qui *Pyrrhum unum de Turcatis* iussisse ait, hoc est, *de Armeniis et Graecis Antiochiae Incolis*, quos Turci capta paulo ante urbe, pro penuria domesticorum turcaverant, datus ex sua gente uxoribus. Adde Guibertus, lib. vi, cap. 17.

(8) Κούρπαγαρ. Jacobus de Vitriaco, lib. i, c. 19, *Corbagāk*, quem nostri vulgariter *Corbanum* appellant. Robertus Monachus, lib. vi; Tyrius, lib. v, cap. 14; Fulcherius, lib. i, cap. 14; Albertus Aquileiensis et alii *Corbaham* et *Corbalam*, Haytonus *Corbanam*, Vincentius Bellov. *Corbegath* vocant.

(9) Τατίκιον. Fugam Taticii, et discessum ab obsessum Antiochena narrant Albertus Aquileiensis, lib. iii, cap. 38 et 40; Robertus Monachus, lib. iv, pag. 48; Baldricus, lib. ii, pag. 103; Raimundus de Agiles, pag. 146; Tyrius, lib. ii, cap. 23; Guibertus, lib. iv, cap. 10. De Baimundi consilio silent omnes.

promiserat, verum ejus principatum civitatis spe sibi ac cupiditate ipse desponderat. Istius ergo quo voti compos fieret versum commentus est consilium eludendi Taticii, ab eoque impetrandi ut per se ultro ab Antiochia recederet. Accedit consideranter arcanum se aliquid afferre quo salus ipsius hanc dubie contineatur, vasre simulans ac præ se ferens: *Nempe, inquit, nescio quo pacto persuasum comitibus nostris est Barbaros qui adversum nos a Corosane veniunt acciui impulsuque imperatoris in nos ruere. Pro certissimo id habent comites, iraque in te inde servent omnes maxima; adeo quidem ut etiam de medio te tollere cogitent. Quod me attinet, officii mihi constat ratio, fidei et amicitia abunde quod debebam persolutum a me arbitror indicium detuli, denuntiavi periculum. Tu jam videris quid te tui capitum tuique exercitus a certa pernicie servandi causa conveniat facere.* His Taticius percusus, animadvertisens aliunde penuria ingenti ac fame urgeri Latina castra, ita ut stato illuc pretio caput bubulum tribus aureis staterebibus vñeret, ideoque non sperans capi unquam a Gallis Antiochiam posse, movit inde cum copiis, Romanaque ad Sudi portum classe consensa Cyprium tenuit. Post hujus discessum nondum statim Armeni proditionem proferre, in remque deducere maturum Baimundus credidit; verum eam occultavit sedulo, quoad expresso arte consensu comitum certam sibi parasset Antiochiae possessionem. Eam ad spem tali quadam oratione ad comites habita præmuniuit viam: *Videtis quantum hic temporis, quantum vero etiam operæ ærumnæque frustra contrivimus, nullo hactenus tot laborum fructu; quin etiam in præsenti periculo versumur fame pereundi, nisi rebus profligatis auxilium consiliumque expedimus aliquod. Ad hæc illis percontantibus quidnam vero ipse afferret quo succuri possit incommodo præsenti: Niimirum (perrexit Baimundus) non omnes ducibus rictorias ferro et manu largitur Deus; non, inquam, pugna semper tumultu pax, copia, quies queritur, consilium huc interdum ei sermo felicis conficit; blando ambitu, prensatione officiosa, pacatis artibus, amici-*

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁵ ξεντοῦ. ¹⁶ ὑπὲρ σέ. ¹⁷ Deest vox iostámenon. ¹⁸ κατωρθώσαμεν. ¹⁹ θυόμεθα. ²⁰ τοῖς δημαργοῖς δὲ οἰδίηρου διδωσιν δ Θεός. ²¹ κατωρθώσκτι. ²² κατωρθώσκεται.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(10) *Λιμόν.* De difficultate annonæ in castris Francorum agunt Albertus Aquileiensis lib. iv, cap. 50; Roberius mon., lib. iv; Guibertus, lib. iv, cap. 6, et alii.

(11) *Χρυστροῖς.* Χρύσιος, νημμus aureus. Concil. Chalced., act. 12: Τροφῆς ἔνεκα καὶ παραμύθιας καθ' ἔκστον ἐνιαυτὸν ἀνὰ διακοσίους χρυσίους λαρμανέτωσαν. Ita Dositheus, lib. iii, Synes. epist. 129. Constant. Manasses, pag. 101, 224, edit. Mears. Vide Leuncl. Pand. n. 48.

(12) *Σούδη.* Sic vocant Oronitis fluvii ostium. *Portus Soldini* dicitur *Santio*, lib. iii, part. iii, cap. 1: *Castellum et portus Souhaidæ Aldherisio*, v part., clm. 3 et 4. *Σούδιον* eidem Anne, pag. 412. Postmodum a S. Symone Styhte Juniore, quem Θαυμαστορέτην vocant Graeci, *Portus S. Symonis* appellationem sumpsit, quod in vicino Tauri monte monasterium olim idem divus extruxerit, et in

Α σουλτάνον ἔπεισε καθ' ήμῶν ἐκπέμψαι. Τοῦτο δὲ πιστὸν οἱ κόμητες ἡγετάμενοι κατὰ τῆς σῆς μελετῶσι ζῶντας. Κάλγα μὲρ τούμπων ἡδη πεπλήρωκα, καὶ τὸν ἐπερχόμενόν τοι προσίρηπα κίνδυνον· τοῦ λοιποῦ, σύν ἐστιν ὑπὲρ τῆς σεαυτοῦ ¹⁵ καὶ τῶν ὑπὸ σοῦ ¹⁶ ταγμάτων φροτίσαι σωτηρίας. Οὐ δὲ Τατίκιος, δρῶν μὲν καὶ τὸν λιμὸν (10) πολὺν (καὶ γὰρ ἡ κεφαλὴ τοῦ βοῦς ἐπὶ τρισὶ χρυσίνοις (11) στατήσας ἀπεμπολεῖτο), ἀπαγορεύων δὲ καὶ τὴν τῆς Ἀντιοχείας ἄλωσιν ἡδη, ἐκεῖθεν ἀπίσχει, εἰς τὸν ἐν τῷ λιμένι Σουδή ιστάμενον ¹⁷ (12) Πρωμαχίν τούτον εἰσελθών, τὴν Κύπρον κατέλαβεν. Τούτου δὲ ὑποχωρήσαντος τὸν λόγον τοῦ Ἀρμενίου ὑποβρύχιον ἔτι ἔχων δι Βαζιλεῦντος καὶ χρησταῖς ἀλπίζι τρεφόμενος, περιποιούμενός τε ἐστὶ τὴν τῆς Ἀντιοχείας ἔκουσαν πρὸς τοὺς κόμητας ἔφη· Ὁράτε ἐπόσον ἡδη χρόνον ἐτριπλάσια προσταλαιπωρήσατες οὐ μέρον οὐδὲν χρηστὸν μέχρι τοῦ νῦν κατορθώσαμεν ¹⁸, ἀλλὰ καὶ λιμοῦ δυον ἡδη γενώμεθα ¹⁹ παραγάλωμα, εἰ μή τι βέλτιον κεριτῆς σχῶν σωτηρίας σκεγγώμεθα. Τῶν δὲ τοῦ ἐν τούτῳ πυνθανομένων, αὐτὸς ἔφη· Οὐ κάσσας τοὺς νημάτους τοῖς δημαρτοῖς δ Θεός διὰ σιδήρου δίδωσιν ²⁰, οὐδὲ διὰ μάχης δει τὰ τοιαῦτα κατορθοῦνται, ἀλλ' ἀπέρ δι μόχθος οὐ δέδωκε, ταῖτα πολλάκις δι λόγος ἐχαρίσατο· καὶ ή μετὰ φιλίας καὶ υποτοιχίσεως περιόδος μείζονα τρόπαια ἔστησεν. Οὐ χρὴ τοιχαροῦν μάτην τὸν καιρὸν τρίσειν, σπεῦσαι δὲ μᾶλλον πρὸ τοῦ τὸν Κούρπαγήν καταλαβεῖν, τούτην τι καὶ ἀνδρικὸν διαπράσσοθαι τῆς ήμῶν ἔτεκα σωτηρίας, καὶ σπουδαῖς ἔκαστος ήμῶν τὸν τὸ Ιδιορ Λάχος τηροῦντα βάρβαρον ὑποτοιχίσθω. Καὶ εἰ βουλεύσθε, κείσθω καὶ ἀθλού (15) τῷ πρώτῳ τούτῳ τὸ ἔργον κατορθωκότι ²¹, ή τῆς πόλεως ταυτηρού φυλακὴ μέχρις ὅτι διέλλωται ταύτην ἐξ ήμῶν ἀραιακέσθωι ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἐλεύσεται. Τοσας μέρον οὐδὲ οὕτω κατορθωκέται ²² τε χρηστὸν δυνησθείσα. Ταῦτα δεινός Βαζιλεῦντος φιλαρχος ὃν οὐχὶ ὑπὲρ τῶν Λατίνων καὶ τοῦ κοινοῦ τοσοῦτον ὅσον ὑπὲρ τῆς ἐκατοῦ τιμῆς, καὶ σκοπῆς

Deo cum discipulis vitam exegerit, uti narrat Joannes Phocas in *Descr. Terræ sanctæ*, n. 2, quo nomine datur passim a scriptoribus, Alberto Aquileiensi, lib. iii, cap. 42; lib. iv, cap. 27, 35; Tyrio, lib. iv, cap. 10; Arnold. Lubet, lib. ii, cap. 4. Atque ex his emendandus Eusebius, *De distantia locorum Terræ sanctæ: Pharnabar per Syriam tendit Reblatam, id est, Antiochiam, labensque secus muros ejus decem milliaria ab Antiochia in portu Solim ortu scilicet S. Symonis, Mediterraneano mari se commendat.* Ubi loci nemo non videt legendum, portu Solin aut Solin, portu scilicet S. Symonis. A Francis Golsum Antiochiae appellatum auctor est Willebrandus ab Oldenborg in *Ilin.* Vide Annam, pag. 541.

(15) *Κελσθω* καὶ *ἀθλού*. Tudebodus, pag. 792; Baldricus, lib. ii, pag. 108, 109; Tyrius, lib. v, cap. 16.

καὶ εἰπὼν καὶ ἀπαντήσας οὐ διήμαρτε τοῦ σκοποῦ, Α τὸν πύργον ἀπῆγε, ὁ δὲ γε Ἀρμένιος κατὰ τὰς συνθήκας τὰς πύλας ὑπανοίγυσιν. 'Ο δὲ ἀλλεταῖ τε εὐθὺς μετὰ τῶν συνεπομένων αὐτῷ διναθεν θᾶττον ἦ λόγος, καὶ περὶ τὰ κρήδεμνα τοῦ πύργου ἐωράτο τοῖς ἐντέροις τε καὶ ἐκτῆς ἴσταμενος, καὶ τὴν ἐνύπολον τοῖς ἐγχελεύσων σάλπιγγα, καὶ ἦν ἵδειν τηνικαῦτα κατενόν τι γινόμενον, τοὺς μὲν Τούρκους ἐκδειματωθέντας εὐθὺς διὰ τῆς ἀπέναντι πύλης φεύγοντας, καὶ μόνους ἐξ αὐτῶν ἐναπολειφθέντας ὀλίγους καὶ γενναλους ἄνδρας διὰ τὴν τοῦ Κουλᾶ (14) φρουρὰν, τοὺς δὲ Κελτοὺς ἔξιθεν καταπέδας τοῦ Βαῖμούντου διὰ κλιμάκων ἀνελόντας, καὶ παραχρῆμα κατασχόντας τὴν Ἀντιόχου (15) πόλιν. Καὶ δὲ μὲν Ταγγρῆς, εὐθὺς ἀναλαβόμενος Ικανοὺς, ἐπισθεν τῶν φευγόντων ἐδιώκε, καὶ πολλοὶ μὲν κτείνονται, πολλοὶ δὲ τιτρώσκονται.

Tamen hoc tantulum experiri pro tanto volo, nisi quid res aliter sapitis, equidem opportunum reor. Hanc tantum astutiam ambitioni praetendebat suae vafer Baimundus, nihil ille in commune consulens: aut Latinæ rei universæ commodisive, aut rationibus exercitus Gallici curæ partem ullam impendens suæ, nisi quatenus ad spem honoremque, ubi votorum metam delixerat, pertinebat proprium. Nec sua illum quamvis improba fallaxque machinatio fefellerit, ut deinceps referam. Cum enim his anniisset facile comites et pro se quisque incumbenter operi deliniendorum quos adversos habebant Barbarorum. Ecco sub primam lucem Baimundus ad turrem adit ab Armeno proditore custoditam, quo statim juxta conditum portam aperiens, irrumpit cum suis Baimundus; et dicto citius superatis gradibus, alte de pinnis turris in obsessorum atque obsidentium repente conspectum eminuit, tubaque pugnae signum dari jussit. Hinc nova statim apparuit facies rerum. Turci haud dubie territi per adversam strenue portam fugere, paucis duntaxat quibus animus firmior, ad praesidium Culæ (arcis id nomen) remanentibus. At Galli exterius in urbem exemplo Baimundi motiri ascensum undique, sealis applicatis, potirique subito Antiocheni civitate. Nec eo contentus Tancres rapit secum promptissimos quosque idoneo numero, fugaciumque vestigia premat, quorum multi caeduntur, multi vulnerantur.

Ο δὲ Κουρπαγάν μετὰ ἀναριθμήτων χιλιάδων καταλαβὼν εἰς ἀρβωγῆν (16) τῆς Ἀντιόχου πόλεως, ταύτην εὐρηκώς χάρακά τε

τιαὶ ac gratiae trophyæ plerumque nihilo cruentis minus honorifica, plus sœpe utilia statuuntur. Censeo igitur faciendum quanum primum omnibus nobis, ante videlicet quam huc Curpagan pervererit, ut quos quisque sibi habet oppositos intra urbem Barbaros promissis blandisque sermonibus experietur ecquid ad sibi favendum queat spicere. Brevis occasio hujus rei; nam si nos hic ante muros Curpagan cum propinquus et properans cum suis innumerabilibus oppresserit copiis, videlicet prosector quid futurum sit. Quia igitur dum licet imminentem pericliem facto consultove aliquo viis 320 digno mature occurrentes prævertimus; et quia diligentiam atque ingenium quibus hic opus, acutis emulatio, porro emulacionem præsumit accedit, age, si videtur, decernamus com-

B muni consensu ei qui primus Barbarum muri sibi objecti custodem ad proditionis assensum pollexerit custodium urbis Antiochenæ cum plena potestate, quoad adsit qui eam imperatoris nomine accepturus a nobis est. Fortasse ne sic quidem difficile negotium succedet.

Sub hæc Curpagan tandem adveniens cum innu- meris chiliadibus Barbarorum, ubi, cuius in auxiliu venerat, captam jam invenit Antiochiam.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

• (16) καὶ αὐγαζούσης. (16) ἀρβωγῆν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(14) Κουλᾶ. Acropolis Antiochenæ, infra p. 321. Praesidium magistræ arcis in monte situm, apud Albertum Aquileiensem, lib. iii, cap. 38; lib. iv, cap. 24. *Castrum quod civitati imminet*, apud Robertum monachum, lib. vi, pag. 55. Adde Tyrium, lib. vi, cap. 1, et Benjaminum Tudel., pag. 54. edit. Plantin. *Acropolis Antiochenæ* nomen pariter prodit Raimundus de Agites: *In colle autem septentrionali castellum quoddam est, et in medio collis castellum aliud, quod lingua Graeca Colax vocatur.* Ut et Scylitzes in Nicophoro Phoca: *Ισχυρος λαβενην τὸ μέτρον ἐνὶ τῶν πρὸς δύσιν τῆς Ἀντιοχείας πύργων Καλὰ τούνομα.* Sed legendum Kouλᾶ Anna nostra satis convincit. Verum fuerit propria acropolis Antiochenæ appellatio, jure controverti potest, cum eamdem Anna arei Laodicensi, p. 339 et 340, Theorianus in legat. statim initio, quibusvis arcibus, seu potius clausuris, Nicetas in Bald., n. 3, acropoli Thessalonicensi, Chronicon denique Veneto-Byzantinum, pag. 198, arei Patrensi tribuant. Hinc enim patet κουλᾶ in universum acropoles Graecis dictas; voce fortassis mixobarbara a Latio ducta, a colie scilicet, quia in collibus et editiori-

bus tumulis ædificantur potissimum acropoles et castella; unde et nostris sequioris ævi motæ, id est, 369 tumuli et colles, quævis castra aut castella dicuntur. *Acropolis Antiochenam Orocasiadem* olim appellatam videtur innuere Procopius, lib. ii *De bello Pers.*, pag. 54 prior. edit. Mons vero cui imminebat adeo altus esse traditur a Willebrando ab Oldenborg, ut suo cacumine nubibus innitens cursum *Planetarum* puteatur impediare. Duos intra Antiochenæ civitatis ambitum montes miræ celsitudinis existere auctor est S. Antoninus, ii part. Hist., tit. 16, cap. 13, qui valle profundissima, sed angustissima separantur, per quam torrens dimissus per mediani influit civitatem. In horum alterius vertice, qui videtur eminentior, situm est praesidium mutuissimum, inquit Fr. Quatesius, lib. vii *Ele- cidad. Terræ sanctæ*.

(15) Τὴν Ἀρτιοχον. Capta est a nostris Antiochia 3 Jun., an. 1098, uti habent Albertus Aquileiensis, lib. iv, cap. 25 et alii passim; nam falli constat Lupum Protospatham, qui mense Aprili aptam referit.

castra fixit, in iisque fossa undique munitis cum deposituisset sarcinas, consultabat quid ageret: non primum propendens in sententiam obsidensque oppugnandæque civitatis. Sed eum adhuc in præcinctu stantem occupavit impressio vehemens ferociter erumpentium Gallorum: qui tamen sic a Turcis excepti sunt ut post pugnam atrocissimam tandem intra civitatem compingerentur, ubi nullam iis quietia partem assidua et concors interni simul externique hostis dabat impugnatio. Nam et strenue obsidentes urbe Barbari oppugnationem urgabant: et qui Culam obtinebant Turci præsidarii perpetuo infestabant eos qui clausi et circumventi tenabantur civitate verius quam tenebant illam. Illic rursus Baimundus versutæ non oblitus suæ, locum invenit machinationi novæ, ad Antiochiam principatum sibi certius asserendum. Etenim ad congregatos consilii causa comites, *Non est, inquit, consentaneum unos eosdem uno simul tempore contra duplicum pugnare hostem, prout usq; venit hactenus nobis internos exterioresque hostes* **321** *indiscrete sustinentibus.* Atqui ratio prescribit contra vim diuersam divisus viribus occurrere. Et quidem cum magna sit inæqualitas oppugnantium nos copiarum, censeo et a nobis nostrum exercitum in partes duas inæquales partiendum, quarum major et prius impugnantibus exterius Barbaris unice invigilat, interni secura mali; altera similiter extermi periculi cura deposita, tota sū in præsidariis arcis repellendis impetransque. Atque ad hanc partem operis non facilissimam ego me arbitror sufficere. In me, inquit, si ita videtur, unum onus rejicite coercendorum militum qui arcem servant. Faxo ut respicere non cogantini muros inter defensandos, sed securi et alacres cæteras omnes vestras copias educere tuto habere positis ad maxum ad vim foris ingruentem quoad successum opus est ardore conniisque refundam. Persuasi tunc quoque comites sunt. Ipsiisque protice concedentibus moliri extemplo Baimundus cepit murum quo medianam Antiochiam in obliquum scindens, arcem a Turcis incessam a reliqua urbe separaret. Tali specie ac prætextu munitissimam ædificavit arcem, belli quam longissime ducendi receptaculum instructissimum: cui acerrimum se ipse custodeim imposuit, non die non nocte connivens, sed horis expperctus omnibus in quasvis occasiones aut *sustinentorum* aut *vicissim laedendorum* hostium qui arcem tenebant Antiochensem, quos, ut dixi, sibi proprie depoposcerat. Nec minus alii comites Spartam suam curabant, insistentes propugnaculis pervigili custodia, ne qua vel claim falleret, vel palam perrumperet grassatio exterius imminentium hostium. Quin etiam partem sibi curæ talis Antiochenses ipsi deposcebant cives, quorum ne quis muros accedens inde cum obsidentibus Barbaris de proditione transigeret, ut periculum erat, ita sibi negotium impositum Galli dices putabant acri vigilia cavendi ne id fieri posset.

Tali loco res erant apud Antiochiam, quando **D** imperator magno interdum agitabatur impetu cum justis copiis eundi in auxilium Gallorum. Ve-

Λ ἐπήσατο καὶ τάφρον πεποιηκάς, καὶ τὰς σκευάς ἐν αὐτῇ καταθέμενος, ἐδουλεύετο πολιορκεῖν (16) τὴν πόλιν. Ἀλλ' οὐκω ἔργου ἀφάμενος, ἐπικαταλαμβάνοντιν αὐτὸν ἐξελθόντες οἱ Κελτοὶ καὶ τηνικάτα μέγας ἀναμεταξὺ ἀναρρήγνυται ¹⁷ πόλεμος. Εἶχον δὲ τὴν νικώσαν (17) οἱ Τούρκοι: καὶ οἱ Λατίνοι εἰσὼ τῶν πυλῶν συνεκλείσαντο τὸν μόδον ἐκατέρωθεν ἔχοντες, ἀπὸ τε τῶν τὸν ¹⁸ Κουλά (18) φρουρούντων (εἰτι γάρ τοῦτο κατεῖχον οἱ Βάρδαροι) ἀπὸ τε τῶν ἔξωθεν παρακαθημένων Τούρκων. Δεινὸν; δὲ ἀνήρ ὃν δικαιούντος, καὶ τὴν τῆς Ἀντιοχίας ἀρχὴν σφετερίσασθαι θέλων ἐν σχήματι συμβουλῆς αὐδίς, Οὐ χρή, φησι πρὸς τοὺς κόμητας, τοὺς αὐτοὺς καθ' ἔτερον ¹⁹ μέρος ἐν ταυτῷ, μετά τε τῶν ἀτεδός καὶ ἀτεδός μάχεσθαι, ἀλλὰ δικῆ διαιρεθέντας ἐν ἀτίσοις τμήμασι πρὸς λόγον τῶν ἐκατέρωθεν πρὸς ἡμᾶς μάχομενων ἐγέρων, οὗτοι τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀράβες μάχην. Ἐμοὶ μὲν οὐρ ἐξέσται μετά τῶν τὴν ἀκρόπολιν τηρούντων μάχεσθαι, εἰ καὶ ὑπὲρ τοῦτο συνδέεισθαι τοῖς ²⁰ γε λοιποῖς μετά τῶν ἔξωθεν μετίστηται καρτερώς συμπλέκεσθαι. Συντίθενται ἀπαντες τῇ τοῦ Βασιλεύοντος γνώμῃ. Ο δικαίος ἔργον ἔψατο, καὶ πιραχρῆμα τείχον ἀνείθετον ἐγκάρποιον ἀποδιαιρούν τῆς δῆλης Ἀντιοχείας τὴν ἀρχόπολιν ἐδείματο, ἔρυμα καρτερώτατον πολέμου ἀποχρῶντος. καθ' οὗτος ἀνύστατος φύλακας τοῦ τοιούτου τείχους καθίστατο διαπνευτὸς ἀπομακρύμενος, ὀπηνίκα καὶ πρὸς ἐδίδου πρὸς τοὺς ἐντὸς γενναίστατα. Οἱ δὲ ἄλλοι κόμητες πολλὴν τοῦ λάκχους αὐτῶν ἐπεποίητο τὴν φροντίδα, φρουρούντες μὲν τὴν πόλιν διαπαντός, καὶ ²¹ κατασκοπούντες δὲ τὰς ἐπάλεις καὶ τὰ κρήδεμνα τῶν τείχων μήπω; οἱ Βάρδαροι ἔξωθεν διὰ κλιμάκων ἀνελθόντες τὴν πόλιν κατάσχωσιν μή λάθη ²² τις τῶν ἐντὸς δικαιοθεν τοῦ τείχους γενέσθαι καθ' οὗτος διμελήσας τοῖς Βαρδάροις προδοσίας πέρι προδῶ τὴν πόλιν.

C ²³ Καὶ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὴν Ἀντιοχείαν εἴτιοι δέ γε αὐτοκράτωρ πολλὴν μὲν εἰχε τὴν προδυμίαν αὐτὸς εἰς ἀρρωγήν ²⁴ τῶν Κελτῶν γενέσθαι.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁶ ἀναρρήγνυται. ¹⁷ τό. ¹⁸ καθ' ἔτερον. ¹⁹ Deest vocula κατ. ²⁰ λάθοι. ²¹ ἀρωγήν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(16) Πολιορκεῖν. De obsessa a Turcis Antiochia agunt scriptores omnes.

(17) Τὴν νικῶσαν. Albertus Aquileiensis, lib. iv, cap. 27.

(18) Κουλά. Capta enim urbe, Turci in acropoli fuderant, a qua non pauca Franci illata dawaia ab obsidentibus.

Απειργε δ' αὐτὸν καίπερ σφαδάζοντα, ή τῶν κατὰ Θάλατταν διακειμένων πόλεών τε καὶ χωρῶν λεηλασία καὶ παντελῆς ἐρείπωσις· δὲ μὲν γὰρ Τζαχᾶς τὴν Σμύρνην ὡς περὶ ίδιον τι λάχος κατεῖχεν, δὲ γε Ταγγηριπερμῆς καλούμενος πόλιν τινὰ Ἐρεσίων ἄγχοῦ τῆς θαλάττης διακειμένην ἐν ἥπαλαι τέμενος ἐπ' ὄνδρας;⁸¹ Ἰωάννου ἀποστόλου τοῦ θεολόγου ἔδρυτο. Καὶ ἀλλος ἀλλα φρούρια τῶν σατραπῶν κατέχοντες, ὡς ἀργυρωνήτοις τοῖς Χριστιανοῖς ἐκέρηντο ἀπαντα λιγότεροι. Ἀλλὰ καὶ αὐτές δὴ τὰς νήσους Χίον τε καὶ Ρόδον, καὶ τὰς ἐπιδοιούσους πάσας κατέσχον, ἡγετούσες ἐκεῖθεν κατασκευάσαντες ναῦς. Διὰ τοις ταύτα δεῖν ἐλογίσαντο πρότερον τῶν κατὰ Θάλατταν καὶ τὸν Τζαχᾶν πρόνοιαν ποιήσασθαι, καὶ δυνάμεις διὰ ἔηρδες ἀρχούσας καὶ στόλου ἵκανὸν καταλιπεῖν· εἴτα δὲ αὐτῶν, τὰς τῶν Βαρβάρων ἀναχαιτίζειν δρμάς καὶ ἀντικαθίστασθαι αὐτοῖς, καθ' οὗτας μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατεύματος τῆς πρὸς Ἀντιόχειαν φερούσης ἀνασθατεῖ, μετὰ τῶν ἀναμεταξὺ Βαρβάρων ὡς ἐνδὸν μαχόμενος. Μεταπεμφάμενος τοίνυν Ἰωάννην τὸν Δούκαν καὶ γυναικάδελφον αὐτοῦ, παραδίδωσι δυνάμεις ἐκ διαφέρων συνειλεγμένας χωρῶν, καὶ στόλον ἀποχρῶντα πρὸς τὴν τῶν παραλίων πόλεων πολιορκίαν, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν τοῦ Τζαχᾶ θυγατέρα κατασχεθεῖσαν μετὰ τῶν διλλων ὑπόσοι ἐντὸς τῆς Νικαίας τότε Επυχονίας ἀποικήψας διακηρυκεύειν μὲν πανταχοῦ τὴν τῆς Νικαίας ἀλωσιν· εἰ δὲ μὴ πιστεύοιντο⁸², αὐτὴν τὴν τοῦ Τζαχᾶ θυγατέρα ὑπόδεικνύαι τοῖς σατράπαις τῶν Τούρκων καὶ τοῖς τὰ περὶ Θάλατταν νεμομένοις Βερβάροις, ὡς ἀν οὐ τὰς ἡδη ῥηθεῖσας πόλεις κατέχοντες, δρῶντες ταύτην καὶ βεβαιούμενοι τὴν τῆς Νικαίας ἀλωσιν, ἀπογνόντες ἀμαχητὶ παραδοὺν τὰς πόλεις. Ἐφοδίασας οὖν ἵκανως διὰ παντοίων τὸν Ἰωάννην ἐκπέμπει.

Fratre, eique tradit copias ex diversis collectas regionibus littorales arces quae a piratis istiusmodi tenebantur. Dedit eliam filium Tzachē nuper cum aliis e principali Turcorum familia qui Nicæa sunt reperti, occasione deditiois civitatis ejus illic captam. Dedit autem eam in usum confirmandi, ostensione puellæ istius, quam servari apud Nicæam notum erat Turcis, nondum satis vulgati nuntii expugnatæ Nicææ. Quem quidem late spargi a Joanne mandabat imperator: et satrapis, aliisque piratis Barbaris, si quos ad tantam rem credendam inventiret duros, tale captivum caput in fidei argumentum ineluctabile monstrari. Inde enim futurum sperabat ut certi tali testimonio ac pignore de Nicæa dedita latrones Turci, rebus jam suis diligentes, quas obtinebant arces pro vita ei securō abitu incruenta compositione paciscerentur.

Οπόσα δὲ κατὰ τοῦ Τζαχᾶ τρόπαια οὗτος ἐστή-^Dεστο καὶ ὥπας τούτον ἐκεῖθεν ἀπῆλας προιών δὲ λόγος δηλώσειν. Ο μὲν οὖν Δούξ καὶ θεός δὲ ἄρδες⁸³, πρὸς μητρὸς τῷ βασικοὶ συνταξάμενος τῆς μεγολουπόλεως ἔξεισι, καὶ διαπεράσας τὴν Ἀδυδον μεταπεμφάμενος τὸν καλούμενον Κάσπακα τὴν τε τοῦ στόλου ἔξουσίαν καὶ τὴν τοῦ πλεὸς ἀπασαν οἰκουμενίαν αὐτῷ ἀνέθετο, ὑποσχόμενος ὡς εἰ καλῶς ἀγωνίσοιτο δημητία συμβαίη τὴν Σμύρνην ἀλώναι τὴν γερμόνα τοῦτον αὐτῆς τε τῆς Σμύρνης, καὶ τῶν διμορούντων πάντων αὐτῇ καταστῆσαι. Ἐκπέμπει τοίνυν αὐτὸν διαπόντιον θαλασσοχράτορας τοῦ στόλου

A rum utcunque cupientem cohibusit maritimæ rei profligatus status et insularum maritimaruimque orarum atque urbium miserrima vastatio, aut destructio potius et desolatio extrema. Nimirum Smyrnam Tzachas ut sortem et hereditatem propriam tenebat. Quidam alias Tangripermis dicitur urbem quamdam Ephesiorum prope mare sitam, in qua olim exstructum templum est in nomine sancti Joannis apostoli Theologi; alii similes latrunculi alias opportunis locis arces inyaserant præsidiisque occupabant: e quibus erumpentes infesta late habebant omnia, Christianis quos magnō captivabant numero in vilissimam et aerumnosisimam servitutem mancipandis. Sed et insulas Chium, Rhodum ac plerasque cæteras insederant, easque tum pro navalibus habebant, ubi piraticas ædificarent classes, tum pro tutis receptaculis ac portubus in quibus prædam onusti deponerent. Primum igitur omnium faciendum sibi Augustus statuit ut et mari classem imponeret idonee instructam ad coercendum Tzacham, et continentis, qua mare respicit, disponendis per littoralem oram qua terrestribus qua navalibus præsidiis tutela provideret, non solum quantum erat opus ad reprimendas incursionses Barbarorum, 322 verum ita ut ad ipsos quoque, si res ferret, lassessendos debellandosque missæ contra eos copiæ sufficerent. His ubi magis urgentibus satisficeret curis reliquum omnem, quam cogere numerosissimum posset, ductare ipse Augustus præsens exercitum decreverat suppetias obessisse Antiochiae Latinis, cum coque pugnare totis viribus adversus Barbaros qui eos illic oppugnabant. Hæc animi consulta quo in rem conferret accersit Joannem Ducam uxoris suæ

fratrem, eique tradit copias ex diversis collectas regionibus littorales arces quae a piratis istiusmodi tenebantur. Dedit eliam filium Tzachē nuper cum aliis e principali Turcorum familia qui Nicæa sunt reperti, occasione deditiois civitatis ejus illic captam. Dedit autem eam in usum confirmandi, ostensione puellæ istius, quam servari apud Nicæam notum erat Turcis, nondum satis vulgati nuntii expugnatæ Nicææ. Quem quidem late spargi a Joanne mandabat imperator: et satrapis, aliisque piratis Barbaris, si quos ad tantam rem credendam inventiret duros, tale captivum caput in fidei argumentum ineluctabile monstrari. Inde enim futurum sperabat ut certi tali testimonio ac pignore de Nicæa dedita latrones Turci, rebus jam suis diligentes, quas obtinebant arces pro vita ei securō abitu incruenta compositione paciscerentur.

Variæ lectiones ex cod. Coislin

⁸¹ Desunt voces ἐπ' ὄνδρας. ⁸² πιστεύοιτο. ⁸³ οὐδές.

diu post qui Smyrnam tenebant Turci, simul Joanneum Ducam a terra contra se cum exercitu venientem, atque adeo jam non longe a suis mœnibus castra munitentem, simul a mari appellentem cum classe Caspaci, portuique applicantem attinanti cum vidissent, vulgata jam quoque antea perculsi fama Nicææ capitæ, nequaquam obfirmare animos ad resistendum potuere. Ventum ergo statim ad tractandum est; cumque nihil paterent aliud nisi sibi jurari a Joanne Duca securum ipsis et innoxium per Romanos recessum in domos suas fore, proque eo Smyrnæ deditioñem præsentem paciscerentur, visa Joanni est non aspernanda occasio tantæ urbis adventu primo sine cruento ac periculo recuperandæ. Pollicente igitur sine mora Duca quæ petebant Tzachenses Smyrnæ, abeunt illi continuo, urbisque præfectura ejus ac custodia cum fide **323** Caspaci, cui erat promissa, committitur. Verum incidit casus q[uo]d intervolum Caspaci præmium, oblatum exitium est. Deduxerat is abeuntem Joannem, officii causa. Inde Smyrnam redeunti occurrit Smyrnæns quidam conquerrens per viam sibi ablatos a Saraceno quoniam stateres aureos quingentos. Eo Caspax auditio duci utrumque causam dicturum imperat. Id cum mox fieret, Syrus, more sibi male conciorum, trahi se ad supplicium non ad judicium ratus, indeque in desperationem salutis actus, strictum rabide gladium per viscera Caspaci adigit, fratremque ejusdem pari furore conversus in semore pereutit. Multa hinc circum perturbatione orta, Saracenus elabitur; at classiarii passim omnes atrocè exciti fama, misis uno tumultu nautis, militibus, remigibus, urbem infesti petunt cæde per omne caput crudelissima grassantes: brevique lugubre spectaculum cæcus is furor dedit, hominum ad decem millia, uno momento atque impetu trucidatorum. Graviter Ducas accepit nuntium interfecti Caspaci, luctuque ad tantam jacturam aliquandiu tracto, curam de novo intendit omnem in arcis atque urbis Caspaci prius commendatae firmanda custodia. Lustratis ergo per se muris munitionibusque civitatis, explorataque per idoneos homines fide atque arcana sententia civium colonorumque Smyrnensium: quoniam opus esse videbat viro forti, quem omnium præstantissimum sibi perspectum ad manum tum habuit Hyaleum Smyrnæ præfectum declaravit, virum bello fortissimum. Ipse navalibus copiis ad Smyrnæ tutelam relictis, terrestres secum adversus Tangriperm et Maracen Ephesiis incubantes rapit. Hunc conspicati procul duo isti satrapæ, prodeunt acie statim instructa, pugnamque Joanni offerunt in planicie arci subiecta. Cunctatus parvum Ducas, inox tamen agmine et ipse quam peritissime structo, impigre in eos movet. Dimicata

A ώς εἰρηται. Ἐκεῖνον δὲ ταγματάρχηγε είχεν ἡ Βασιλεὺς, ἀμα τονν τὸν τε Κάσπακα διὰ τοῦ σθλοῦ καὶ τὸν Δούκα Ιωάννην διὰ τῆς ἡπείρου. Οἱ ἐντὸς τῆς Σμύρνης ἀμφω πρωτεάσαντας θεατάμενοι, καὶ τὸν μὲν Δεύκαν ἐκ διαστήματός τινος τὸν ἀγγοῦ γάρακα πηξάμενον τῶν τειχῶν ³³, τὸν δὲ γε Κάσπακι τῷ λιμένι προσοκείλαντα, ἐπει καὶ τῆς Νικαίας ἀλωτὶς ἡδη ἐγνωσθη αὐτοῖς, οὐδὲ ὅλως ἀντικαταστῆγαι τούτοις ἡθέλταν, ἀλλ' εἰς λόγους καὶ σπουδᾶς; εἰρηνικὰς ἐλθεῖν ἤστεισαντο, ὑποσχύμενοι, εἰπερ ὅμωμοκενταί αὐτοῖς δ Δούκας; Ιωάννης θείας, ὅστε παραχωρήσας ἀπαθεῖς κακοῦ πρὸς τὸ οὔκοιον τούτους ἐπαναζεῦξαι, ἀναματεῖ καὶ μάχης ἀπετεί τὴν Σμύρνην αὐτῷ παραδοῦνται. Συνιθεῖσαν τὸν δ δούκας τηνικαύτα τῇ τοῦ Τζαχᾶ γνώμῃ τὰ κατὰ σκοπὸν ἀπαντα πληρώσαι ὑποσχύμενος. Μετ' εἰρήνης οὖν ἐκεῖθεν αὐτοὺς ἀπελάσας, τῷ Κάσπακι τὴν πέτσαν οὐδεῖσαν ³⁴ τῆς Σμύρνης ἀνέθετο. Γίνεται δέ τι κατὰ συντυχίαν τοιωτόν. Τοῦ Κάσπακος ἀπὸ τοῦ Δεύκα Ιωάννου ὑποστρέψαντος προστῆθεν αὐτῷ Συγρναΐδης τις διεγκαλῶν ἀφαιρεθῆναι πιρά του Σχαρακηνοῦ χρυσίους πεντακοσίους στατήρας. Ὁ δὲ ἐγκίνει τούτους κριθησμένους ἐπέτεξεν. Ως δὲ ὁ Σύρος εἰλητο νομίσας ὡς ἐπὶ τῷ ἀναιρεθῆναι ἀγεταί, καὶ ἀπογονὸς τῆς ἐκτοῦ σωτηρίας σπασάμενος μάχαιραν κατὰ τῶν σπλάγχνων τοῦ Κάσπακος ὀθεῖ, ἐπιστραφεὶς δὲ πλήττει καὶ τὸν τούτου δμαίμονα περὶ τὸν μηρόν. συγχύσεως δὲ ἐπὶ τούτῳ γενομένης πολλῆς, δὲ μὲν Σαρακηνὸς ἀποδιδράσκει. Οἱ δὲ τοῦ στόλου ἀπαντεῖσαν αὐτοῖς ἐρέταις εἰς τὴν πόλιν ἀτάκτως εἰσῆσαν, καὶ πάντας ἀνηλίκως ἀπέκτεινον. Καὶ ἦν ιδεῖν θεαμα ἐλεστινών ὡσεὶ δέκα χιλιάδες ἀποκτανθέντας ἐν δέκιῃ καιροῦ ροπῇ. Ὁ δὲ Δούκας Ιωάννης περιαλγήσας ἐπει τῇ τοῦ Κάσπακος ἀναιρέσει ἐφ' Ιχανδόν, ὅλως αὐθίς τῆς τοῦ κάστρου ³⁵ φροντίδος ἐγεγόνει. Ἐξελθὼν τοῖν τοῖν καὶ περιαθρήτας τὰ τειχη, τὰς τε τῶν ἐποίκων γνώμας περὰ τῶν εἰδότων ἀκριβωτάμενος, ἐπει χρεῖα ἦν γενναιού ἀνδρὸς, τὸν Υαλέα φέριστο τῶν ἀλλων εἰδὼς, δούκα τῆς Σμύρνης κατέστησεν. Ἀνήρ δὴ οὗτος ἀριτιμάνιος. Καταλιπὼν δὲ καὶ τὸ ναυτικὸν ἀπαντεῖσαν φυλακήν τῆς Σμύρνης, αὐτὸς τὰς δυνάμεις ἀναλαβόμενος πρὸς τὴν Ἐφεσίων ἥλιαν παρὰ τοῦ Ταγγριπερμῇ καὶ τοῦ Μαράκη τῶν τραπῶν κατεχομένην. Τούτον θεατάμενοι οἱ Ισραελοὶ κατ' αὐτῶν ἴεμενον, δπλισάμενοι καὶ σχῆμα πολέμου περὶ τὴν ἔξι τοῦ κάστρου πεδιάδα διατητώσαντες; τὰς φάλαγγας ἐστησαν. Ὁ δὲ δούκης μηδὲ μικρὸν τι μελλήσας σὺν εὐταξίᾳ στρατιωτικῇ καὶ αὐτῶν ἐξύρμηκε ³⁶ τῆς γοῦν συμβολῆς τοῦ πολέμου γεγονούσας τὸ πλεῖον τῆς ἡμέρας περιωχήσει. Μαχομένων δὲ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν καὶ τῆς μάχης οὐστῆς ἀμφιβρεποῦς, οἱ Τούρκοι τὰ νῶτα ὑποσχόντες ³⁷ τρέπονται καταχράτος. Κτείνονται δὲ τηνικαύτα πολλοὶ· ἀλισκονται δὲ οὐ τῶν τυχίων μόνον,

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

³³ τὸν γάρακα πηξάμενον ἀγγοῦ τῶν τειχῶν. ³⁴ ξέρουσάν. ³⁵ Κωνσταντίνου. ³⁶ ἐξώρυγησεν. ³⁷ ὑποστρέψαντες.

ἀλλὰ καὶ αὐτῶν των σατραπῶν οἱ πλείους, ὡς οἱ συμπτοῦσθαις τοὺς ἑαλωκότας εἰς χιλιάδας δύο. Περὶ ὧν μεμαθηκὼς ὁ βασιλεὺς διασπαρῆναι τούτους εἰς τὰς νήσους προσέταξεν. Οἱ δὲ καταλειφθέντες τῶν Τούρκων διὰ τοῦ ποταμοῦ Μαιάνδρου πρὸς τὸ Πολυβοτὸν ἀπερχόμενοι καταφρονητικῶς διετέθησαν, τὸν Δούκαν τέλεον ἀπελπίζαντες¹⁹. Τὸ δὲ οὐχ οὕτως εἶχεν· ἀλλὰ τὸν Πετζέαν δούκαν ταυτησὶ τῆς πόλεως καταλιπὼν, αὐτὸς ὀπλιτικὸν ἄπαν ἀναλαβόμενος παραυτίκα διεισθεντες οὐ φύρδην ἀλλ'²⁰ εὐτάχτως καὶ ὡς ἔχρην ἐμπειρήσατον στρατηγὸν κατὰ τῶν ἐναντίων ιέναι, ἡλιυν κατὰ τὰς ὑποθημούσις τοῦ αὐτοκράτορος. Οἱ μέντοι Τούρκοι καθά γε εἰρηται διά τε Μαιάνδρου καὶ τῶν παρακειμένων αὐτῷ πόλεων διεύσαντες καταλαμβάνουσι τὸ Πολυβοτόν· ὁ δὲ δούκης οὐ καταπόδας αὐτοὺς²¹ ἐδίωκεν, ἀλλὰ τὴν συντομωτέραν διεύσας τὰς τε Σάρδεις καὶ τὴν Φιλαδελφίαν ἐξ ἐπιδρομῆς κατέσχε, τὴν τούτων φρουρὰν Μιχαὴλ τῷ Κεκαυμένῳ πιστεύσας. Καταλαβὼν δὲ τὴν Λασόδειαν καὶ πάντων παραυτίκα προσελήλυθτον αὐτῷ, αὐτοῖς μὲν ὡς αὐτομόδιοις χρησάμενος καὶ τεθαρρηκώς, ἀνέτως τὰ σφέτερα κατοικεῖν εἶσεν μηδὲ ἡγεμόνας²² ἐπιτήσας. Ἐκεῖθεν δὲ διὰ τοῦ Χώματος διελθὼν τὴν Λάμπην (19) κατέλαβε, καὶ ταύτῃ καὶ τὸν Καμύτζιν Εὐστάθιον στρατηγὸν ἐπέστησεν. Ἐφθακὼς δὲ εἰς τὸ Πολυβοτὸν καταλαμβάνει Τούρκων πλῆθος πολύ· καὶ ἐπισπεών αὐτοῖς ἀρτὶ τὰς σκευὰς κατατιθεμένοις ἔμβαλλων παραυτίκα νικᾷ κατακράτος· καὶ κτείνει μὲν πολλούς· ἀναλαμβάνει δὲ λειαν πολλὴν καὶ τοῦ πλήθους ἀνάλογον

turbam ex itinere seculo adhuc inconditam, sarcinisque invectus acri, cladem illis infert maximam, qua et ecesi plurimi Barbarorum sunt, prædaque ingens· nec minor captivorum numerus est receptus.

Τούτου γοῦν μῆπου²³ ἐπανελήλυθότος ἀλλ' ἀγωνίζομένον κατὰ τῶν Τούρκων διαβασίες εἰς ἀρρωγή²⁴ τῶν περὶ τὴν Ἀντιόχειαν φύσασι Κελτῶν, ἐπει τὸ Φιλομήλιον (20) κατέλαβε σὺν ὅλαις δυνάμεσι πολλοὺς ἐν τῷ μεταξὺ κτείνας Βαρδάρους, πολλὰς δὲ καὶ πόλεις δημοσάμενος ὅπ' αὐτῶν πρὶν κατεχομένας, φύσαντες τηνικαῦτα τοῦτον ἐξ Ἀντιοχείας Γελείλμος²⁵ ὁ Γραντεμανῆ²⁶ (21) καὶ Στέ-

Vario lectiones ex cod. Coislin.

¹⁹ ἀπελπίσαντες. ²⁰ Desunt voces οὐ φύρδην ἀλλ'. ²¹ τούτους. ²² ἡγεμόνα. ²³ μῆπω. ²⁴ ἀρωγῆν. Sic semper cum uno p. ²⁵ Γελελμός. ²⁶ Γραντεμανῆ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(19) Λάμπην. Paulus episcopus Λάμπης interfuit concilio Ephesino, ut ex Actis constat; sed urbs ista in Cretensi provincia fuit, ut ibi innuitur parte II, act. 4.

(20) Φιλομήλιον. Urbs Phrygiæ, geographis nota. Hinc tandem docemur oppidi nomen, quod mire depravatum legitur apud scriptores rerum Hierosol. Tudebodo enim, lib. IV, *Philemia* dicitur; Alberto Aquileiensi, lib. IV, cap. 40, lib. VIII, cap. 38; et Tyrius, I. IV, cap. 20, lib. VI, cap. 10, urbs *Finiminis*; — Roberto monacho, lib. VI; Baldricus, lib. III; Guiherito, lib. V, cap. 26; Sanuto, lib. I, part. II, cap. 6 et epist. 47, *Philomela*; — denique Jacobo de Vitriaco, lib. I, cap. 99 et auctori *Hist. exped. Asiatic.* Frider. *Philomena*.

A tur atrociter et diu, vigente in maximam diel partem utrimque certamine. Tandem post longum æquilibrium dubiæ fortunæ, Turci tergis præbitis plane fusi, fugam cruentam et infestam in sequentibus nostris nece ac servitute multorum e suis habuere. Inter captivos, quorum universus ad duo millia numerus ascendit, plerique satrapæ reperti: de quibus consultus imperator spargi eos per insulas jussit. Residui Turci per Mæandrum annem profecti Polybotum, satis illic secure morabantur, haudquaquam existimantes Joannem eo cogitatum. Verum hæc eos quidem fiducia fecerit. Is enim relicto Petzea qui urbi Ephesinæ ducis iure nomineque præsisset, exercitu assumpto secum omni, non tumultuari ac cupide, sed ut experientissimum decebat ducem, pedetentim ordinateque in Turcos movit, mandatis monitisque imperatoris tali cautione adversus 324 eam gentem bellum gerens. Precesserant ut diximus Turci Polybotum. Horum illuc properantur vestigia premere via eadem sequenda Joannes noluit; sed compendiosiori alia tuto invectus Sardeis obiter et Philadelphiam occupavit, quarum custodiam Michaeli Cecaumeno credidit. Hinc Laodiceam cum accessisset obvios effusio accursu cives omnes habuit se suaque alacriter dederentes; iis ille humaniter acceptis tantam fidem habuit ut nullo imposito præfecto præsidiove, sun ipsos juri arbitrioque permitteret. Inde Chomate transito Lampen cepit, eique Camytzin Eu- stathium ducem imposuit. Polybotum denique non diu post Turcos eo receptos pervenit: quorum in C

Dum hæc maxime Joannes contra Turcos gerit, imperator paratis copiis profectus in auxiliu Gallorum Antiochiam propugnantium, Philadelphium cum universo exercitu pervenit, multis obiter cæsis Barbaris receptisque urbibus quæ occupatæ ab iis antea fuerant. Illic eum convenienti Gulielmus Grantemanes, Stephanus comes Franciæ, et Petrus Aliphæ, demissi per funes e piunis murorum

D (21) Γραντεμανῆ. Willelmus de Grentemaisnil. Hugonis ex Alcide Yonis Bellimontani comitis nata filius, nobilis Normannus, cui uxori fuit Matilia Roberti Wiscardi filia, Boemundi soror. Cognominis etymon prodit Epitaphium Hugonis, Willelmi parentis, apud Ordericun Vitalem, lib. VIII.

*Mansio Grentonis munitio dicitur ejus,
Unde fuit cognomen ei multis bene notum.*

De Willelmo agunt Tudebodus, lib. IV, pag. 796; Albertus Aquileiensis, lib. IV, cap. 37; Ordericus, lib. VIII et IX; Baldricus, lib. II, pag. 114; Guiherito, lib. V, cap. 45; Tyrius, lib. VI, cap. 5, 10, 11; Malaterra, lib. IV, cap. 21; et Raimundus de Agiles, pag. 152, ubi perperam de *Granduna* co-

Antiochiae, et per Tarsum ad imperatorem, quo mittebantur, profecti. Si confirmarunt arcio plane loco res et spes Gallorum esse, imo jurarunt humiliare ipsis exitium supremum. Quo nuntio imperator tanto census est magis ad maturandum quod destinabat ipsis auxilium; quanquam omnes illum a tali consilio impetuque revocabant. Paulo post tamen cum fama percrebuisse undeconque affluens adventantis contra imperatorem immensas multitudinis Barbarorum quos Corosensis sultan partim ex ea ipsa urbe ubi regnabat delectos, partim ex ulterioribus accersitos regionibus in occursum Romanorum copiarum Augusto ipso duce Antiochiam petentium festinare jusseral, praeposito ipsis Ismaele filio, cepit imperator remittere de isto quo ferebatur impetu solvendæ utique obsidionis Antiochenæ, et Curpaganis cum suo Turco exercitu internectione delendi. Cogitanti deinde tota de re attentius illa ipsa legatio Gallorum et tristes de ipsorum desperatissimo sicut paulo ante accepti nuntii, qui tunc ad properandum stimulaverant, jam alia omnia suadere videbantur. Quo enim serum accurreret auxilium rebus plane perditis? et quid attinebat cladem sociorum quam nullo eonauim impedire posset, stultis suorum sive jactura, ultroque accita clade cumulatum ire? Fac perrumpi omnia, et per conjuratas contraque objectas Orientis opes perduci Antiochiam Romanas **325** posse copias, quid ibi reperietur nisi semiruta civitas, arcis intus hostilis Jugum adhuc patiens, non prius de Turcis capta quam ab iisdem arctius obsessa oppugnataque acris, circumfusis undique innumerabilibus turmis Agarenorum: quam qui nesciunt tenent pauci et malis fracti, vitam qualemcumque ac nudam fugam pro summa votorum ambiant? Accedebat ad hujus sententiae momentum recordatio indolis Francorum levis, inconsultæ, temerariæ, indocilis parenti uno vigentis primo impetu stolidæ ferociæ, per quem duos juxta militesque ubi æstu elati ferventis iræ in medias hostiles statim phalanges insillerint, intolerabiles illi tunc quidem sunt et facile perrumpunt sternuntque obvium robur quodcumque: verum si primorem istam rabiem arte declinaveris, si cautas insidias posueris, si lassis et circumventis supervenieris, non agnoscas audaciam priorem, imo nihil impeditius, nihil superatu facilius experiaris. Nam et operatum armis corpus se præbet ictibus et cæcens at-

Variæ lectiones ex cod. Coislii

¹¹ Ταρσίων. ¹² ἀπέλευσιν. ¹³ τοῦ. ¹⁴ προτέρων. ¹⁵ λυττῶντας.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

gnominatur. Exstant Mahiliæ, et Guillelmi Granti-maisnili filii, diplomata, an. 1122 et 1152, pro monasterio Deiparia 'Oδηγητριας, quod *de lo Patire* vocant Itali, ordinis S. Basili, hanc procul a Rosano, quod Rogerius comes Siciliae, ipsaque Mabiili, multis beneficiis ditarunt. Habentur illa apud Ughellum, tom. IX *Italiae sacrae*, pag. 387 et 680.

(22) Στέρπαρος. Stephanus comes Blesensis et Carnotensis, de cuius discessu ab Antiochia agunt Fulcherius, lib. i, cap. 8; Tudeboius, pag. 799;

Α φανη; (23) πόμρις Φραγγίας καὶ Ηέτρος ὁ τοῦ Αλίρα. χλασθέντες καλωδίοις; διὰ τῶν κρηδέμων 'Αντιοχείας, καὶ διὰ τῆς Ταρσοῦ ¹¹ ἀφικόμενοι διαβεβαιοῦνται (23) εἰς στελνόν κομισῆ τυνελασθῆναι τοὺς Κελτοῖς καὶ ἐπομνύμενοι τὴν αὐτῶν παντελῆ πτῶσιν. Οὐ δὲ βασιλεὺς διὰ τοῦτο καὶ μᾶλλον εἰς βοήθειαν αὐτῶν ἐσκόπει ταχῦναι, καν διπαντες αὐτὸν τῆς τοιεύτης ὀρμῆς ἀνέκοπτον ἐπεὶ δὲ Βαρθάρων κατ' αὐτοῦ ἔφοδος ἀμυθήτων ἀπενταχῆ διεκτρυκεύετο ἐπικαταλημάνειν αὐτὸν ἥδη καὶ γάρ ὁ τοῦ Χοροσόν σουλτάνη τὴν τοῦ αὐτοκράτορος ὑπὲρ τῶν Κελτῶν μεμαθηκὼς ἐπέλευσιν ¹², τὸν ἔδιον υἱὸν Ἰσμαήλ τὴν κλῆσιν, ἀπείρους δυνάμεις ἀπέ τε τῶν ¹³ Χοροσῶν ἀπό τε τῶν ποδρωτέρων ¹⁴ μερῶν συναγαγών καὶ καρτερῶς ἔκοπλίσας ἀπαντας κατ' αὐτοῦ ἐξεπέμψεν, ἐντειλάμενος τάχος τὸν αὐτοκράτορα ἐφθακεῖν πρὸ τοῦ τὴν 'Αντιοχειαν καταλαβεῖν, τὴν μὲν δὴ ὄρμὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἢν εἴχεν ὑπὲρ τῆς τῶν Κελτῶν σωτηρίας, διεχρήσοθαι τε σπεύδων τοὺς κατ' αὐτοῦ τυττῶντας ¹⁵ Τούρκους. Καὶ αὐτὸν δὴ τὸν τούτων ἡγεμόνα Κουρταγάνην ἐπέσχε τὰ διαιμηνυθέντα ὑπό τε τῶν ἐληλυθότων Φράγγων, ὑπό τε τὴν τοῦ Ἰσμαήλ κατ' αὐτοῦ μηνοσάντων ἐλευσιν. Λογισμὸν δὲ τὸν εἰκότα περὶ τοῦ μέλλοντος λαμβάνων, ὡς ἀμήχανον εἶναι πρᾶγμα σῶσαι πόλιν, ἀρτὶ μὲν ὑπὸ τῶν Κελτῶν διλουσαν, ἀστατοῦσαν δὲ τὸν εἰκότα περὶ τοῦ Ἀγαρηνῶν αὐτίκα πολιορκουμένην τῶν Κελτῶν τὰς σωζούσας ἀπεγνωκότων ἐλπίδας καὶ βουλευομένων τοῦ μὲν τείχους ἐρήμου παραχωρῆσαι τοῖς πολεμίοις. Εκατούς δὲ μόνους περισῶσαι διὰ φυγῆς. 'Εστι μὲν γάρ τὸ τῶν Κελτῶν γένος μετὰ τῶν ἀλλιών αὐτονόμον τε καὶ ἀξύμβουλον, στρατηγικῇ δὲ εὐταξίᾳ καὶ ἐπιστήμῃ μιτρέποτες χρώμενον, ἀλλ' ἐπειδὴν μάχη καὶ πόλεμος περισταίη, περιευλακτοῦντος αὐτοῖς τοῦ θυμοῦ, ἀκάθετοι τέ εἰσιν οὐ τὸ στρατιωτικὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἡγεμόνες, ὡς ἐς μέσας φάλαγγας τῶν πολεμίων εἰσπίπτοντες ἀφόρητοι, εἰ δῶλα τὸ ἀντικαθιστάμενον ὑποχαλάσσειν. εἰ δὲ στρατιωτικαῖς ἐμπειρίαις λόγους οἱ πολέμιοι πολλάκις καταστήσατεν, καὶ τεχνικῶς αὐτοὺς μετελεύσονται, εἰς τούναντὸν πᾶν τὸ θράσος αὐτοῖς περιστατεῖ. Τὸ γάρ δολον εἰπεῖν εἰς πρώτους ρυτῆρας ἀνύποστοι εἰσιν οἱ Κελτοί, τὸ δέ γε μετὰ ταῦτα καὶ λίαν εὐχείρωτοι, διά τε τῶν ὅπλων βάρος (26), καὶ τῆς γνώμης θυμοειδὲς καὶ ἀλόγιστον. Διὰ ταῦτα μῆτε ἀποχρώσας πρὸς τοσαῦτα πλήθη δυνάμεις ἔχων,

(22) Διαβεβαιοῦται. Robertus monachus, lib. vi, pag. 59; Fulco, lib. i *Vita Hier.*, pag. 892; Baldricus, lib. iii, pag. 1118; Guibertus, lib. v, cap. 23; et Tyrius, lib. v, cap. 10; lib. vi, cap. 10. Cur vero vocetur ab Anna Κύρης Φραγγίας, multis diximus ad Joinvillam, dissert. 14.

(23) Διαβεβαιοῦται. Robertus monachus, lib. vi, pag. 59; Tyrius, lib. vi, cap. 11 et alii.

(24) Διὰ τὸ διπλωτὸν βάρος. Vid. Not. ad Villard. n. 212.

μήτε τὰς τῶν Κελτῶν γνώμας μεταλαβεῖν²⁵, μήτε οὐκανδρουλῆ τούτους βελτίους εἰς τὸ συμφέρον μετανεγκεῖν δινάμενος, δέον ἐλογίζετο μή προσωτέρω χωρεῖν (25), ίνα μή εἰς τὴν τῆς Ἀντιοχείας ἀρδωγήν ἐπειγόμενος καὶ τὴν Κωνσταντίου προσπαλέσεις. Πιστήθεις δὲ μή ἐπικαταλαμβανόντων αὐτὸν Τουρκικῶν ἀμυνθητῶν λαῶν, οἱ ἐποικοι: τῶν μερῶν Φιλομηλίου παρανάλωμα βαρβαρικῆς γένουνται μαχαίρας, εἰς νοῦν βάλλεται διακηρυχεῦσαι μὲν ἀπανταχῆ τὴν τῶν Ἀγαρηνῶν ἔφοδον καὶ παραχτίκα διεκηρυχεύετο, καὶ ὅτι ἔκαστος ἡ ἔκστη προεξελθέτω τῆς τούτων ἐλεύσεως, τὰ σώματα αὐτὰ καὶ τὰ χρήματα ὀπόστα φέρειν δύνανται διασύζοντες. Εἰχοντο μὲν οὖν ἀπανταῖς εὐθὺς συνέψεσθαι τῷ βασιλεῖ, οὐκ ἀγρέος; μόνον, ὀλλὰ καὶ αὐτὰ γυναικες²⁶ οὕτω μὲν οὖν τὰ τῶν αἰχμαλώτων ψκονόμητο τῷ βασιλεῖ. Μέρος δὲ τοῦ στρατιωτικοῦ ἀποτελόμενος καὶ τοῦτο εἰς πολλὰ διελών²⁷ ἐν πολλοῖς μέρεσι κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐξεπόστειλεν²⁸, εἰ που προεκδρομὰς τινὰς ποιουμένους τοὺς Τούρκους εὑροιεν ξυμμένυνοθαί τε αὐτοῖς καὶ χαρτερίος μαχομένους ἀναστέλλειν τὴν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἔφοδον²⁹ αὐτὸς δὲ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ τῶν τε ἑλωκότων Βαρβάρων καὶ τῶν προσκεχωρήκότων Χριστιανῶν ἐπαναζεύγνυσι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν. Οἱ δέ γε ἀρχισταράπτης Ἰσμαήλ μεμαθηκώς περὶ τοῦ αὐτοκράτορος ὅτι τῆς Κωνσταντίνου ἐξεληλυθός πολλὴν μὲν ἀνδροκτασίαν πεποιηκώς, πολλὰς δὲ καὶ καθημοπόλεις ἐν τῷ διέρχεσθαι παντελῶς ἐρεπόνσας, πολλάν τε λετάν καὶ δορυαλῶτους ἀναλαβόμενος ἐπαναζεύγνυσι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν μηδὲν ἔργον αὐτῷ καταλελοπώς ὡς τῆς δύρας ἀπέγνω ἐν ἀμηχάνοις καθίστατο, καὶ ἐφ' ἐτέραν τραπόμενος τὸ Πατπέρτ (26) πολιορκήσαι ἐπέγνω. Ὁπερ πρὸ μικροῦ κατασχών, εἶχεν δὲ περίκλυτος ἐκείνος Γαβρᾶς Θεόδωρος καὶ καταλαβὼν τὸν ἀγχοῦ τούτου ρέοντα ποταμὸν, ἀπαν ἐκεῖ τὸ στρατιωτικὸν κατέθετο. Τοῦτο μεμαθηκώς δὲ Γαβρᾶς διεσκοπεῖτο νυκτὸς ἐπεισπεσεῖν αὐτῷ.

rum manipulos, audacter invaderent fortiterque adimerent imperatoris persecundi. Ipse autem cum cætero universo populo captivisque Barbaris, ac metu migrantibus Christianis Constantinopolitanum iter terebat securus. Quando Ismael archisatrapa, qui cædes virorum, destructiones urbium, rerum corporumque prædas, quibus modis itinere toto a Constantinopoli ad Philomelium grassatum in Turcos Augustum didicerat, cumulate sese magna vicissim ipsius clade speraverat ulturum: tutum jam imperatoris recessum audiens, dolorem ereptæ prædæ tantæ, interversæque spei, oppugnatione Paiperti consolari statuit. Arx ea erat occupata paulo ante ab illo late inclito Gabra Theodoro qui factus certior de Ismaelis consilio, jamque illius copias prope amnum munitioni suæ isti proximum concessisse castris positis intuens, consilia versabat nocturnæ impressionis in Turcicas copias experiundæ.

Αλλ' ὅποιον μὲν πέρας τὰ κατὰ τὸν Γαβρᾶν Εσχηκε, καὶ οὐθεν αὐτὸς ὡρμητο, καὶ ὅποιος ἦν, ταχιευσάσθω δὲ λόγος ἐς τὸν προσήκοντα τόπον· τὰ νῦν δὲ ἐχέτω τοῦ προκειμένου. Οἱ δέ γε Λατῖνοι

A que amens animus consilli nihil expedit; nimirum strato confusoque, quem unum operum omnium instrumentum habet, vecordia ac præcipiti furore. Quorsum igitur ita turbidis, ita desperatis Gallorum rebus miscere suas Romanus curet? Et cum neque copias habeat vincendis Barbaris Antiochiam oppugnantibus pares, neque aut conferre consilia (quod opus erat ad conditionem rei gerendæ) cum obsecsis queat: nec si id liceat, speret tamen in sententiā secum unam trahere genus pervicax et necipendi consiliis indocile, utique nihil consulat prudentius quam hic sistere: ne si perget, et in via male inita progrediendi perseverantiam obstat, dum Antiochiae auxilium importat, Constantiopolis accersat exitium. Cæterum regressurus imperator a Philomelio misericordem concepit curam salutis ac libertatis Christianorum loca illa incolentium, quos imminentे adventu barbaricarum copiarum innumerabilium occidēdos ab iratis Turcis intelligebat. Tanto ergo malo ut præverteret vulgari passim per regionem circum omnem Agarenorum expeditionem jussit, tum per præcones edici ut qui sexus ætatisque omnis salvi esse vellet, ad castra imperatoris in lata mox recessurū sene sine mora adjangerent cum rebus omnes suis quascunque effere possent, sic futurum ut et corpora et opes certo exitio eriperent. Ad hanc vocem congregata multitudo ingens virorum et mulierum imperatori comes revertenti fuit; immenso et captivorum numero, et rerum præda barbaricam cupiditatem frustans, una prudentia consiliī opportune oblati, mature accepti. Porro imperator sollicitus ne sibi recedenti vestigia barbari cum pernicie magna instantes premerent, partem ex toto suo exercitu selegit cui curam demandaret reprimendaruin incursionum Agarenicarum. Eam partem in multis particulis subsecuit, quibus vagari passim ac seorsim jussis mandavit, ut si quos offendarent Turcorum manipulos, audacter invaderent fortiterque 326 cædendis iis spem et cogitationem cæteris adimerent imperatoris persecundi. Ipse autem cum cætero universo populo captivisque Barbaris, ac metu migrantibus Christianis Constantinopolitanum iter terebat securus. Quando Ismael archisatrapa, qui cædes virorum, destructiones urbium, rerum corporumque prædas, quibus modis itinere toto a Constantinopoli ad Philomelium grassatum in Turcos Augustum didicerat, cumulate sese magna vicissim ipsius clade speraverat ulturum: tutum jam imperatoris recessum audiens, dolorem ereptæ prædæ tantæ, interversæque spei, oppugnatione Paiperti consolari statuit. Arx ea erat occupata paulo ante ab illo late inclito Gabra Theodoro qui factus certior de Ismaelis consilio, jamque illius copias prope amnum munitioni suæ isti proximum concessisse castris positis intuens, consilia versabat nocturnæ impressionis in Turcicas copias experiundæ.

D Verum quem tota res habuerit exitum, simul et unde ortus hic Gabras et qualis fuerit, dicendum aptiori loco reservetur. Nunc quod proposuimus decet exsequi, de Antiochensibus Latinis, qui ma-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²⁵ μεταβαλεῖν. ²⁶ διαιρῶν. ²⁷ ἐξεπόστειλεν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(25) Μή προσωτέρω χωρεῖν. **370** Albertus Aquensis, lib. iv, cap. 40, 41; Baldricus, lib. iii,

et alii.

(26) Πατπέρτ. Urbs in Armenia, apud Scylitzem.

guis in angustiis deprehensi, fame hinc graviter **A**urgentem, Turcis illinc de oppugnatione vehementissima nihil remittentibus, ad Petrum accedunt illum qui victus ad Helenopolim fuerat, ut diximus, episcopum ipsorum, supplicesque ab eo petunt quid sibi tantis in malis auctor esset ut saceretu? Quibus ille: *Nempe, inquit, castis corporibus sanctum iter emensuros, et quoad attigissetis Hierosolymam non relaxaturos continentiam Deo polliciti, fidem videlicet fefelleris: indeque subtracto vobis, quo antea vigebatis vincebatisque, auxilio cælesti, retro fluere res vestras, ac pessum ferri, dolere magis quam mirari conuenit. Vos vero, si mihi creditis, convertemini ad Dominum et in sacco ac cinere pervigilantis iugi supplicio noctibus, lacrymisque uberibus in vera peccatorum detestatione fundendis, cæterisque id genus pænitentiæ non fictæ documentis eluere satagelis maculas susceptas. Hæc si vos pro virili accurabilitis et conabimini, tum ego audebo sane me sequestrum atque interpretem ferre vestrum ad Dominum, vestraque ad illum deferre vota conjunctis et meis, quo eum vobis, si fieri poterit, reddam propitiū. Talibus episcopi monitis persuasi comites institere Numini placando per aliquot dies. Post quos divino afflatus oraculo pontifex accessit præcipuis eorum mandat ut a dextris altaris fodiant, illic inventuri sanctum clavum. Faciunt illi sedulo quod erat jussum, pauloque post mœsti renuntiant frustra se quæsisse speratum pignus. Ad eum nuntium antistes *Engeminat* ad Deum preces. Post quas remissis eodem principibus edixit, scrutarentur diligentius, nec gravarentur explorare tacitum, curiosissima sollicitudine rimandi, venturam sic denique sub manum quæsitam rem. Parent: et voti compotes facti, repertum sacrum clavum alacri festinatione **327** cum gudio quodam horrore inisto ad Petrum deserunt. Electus hic castissimus habitus omnium Sangeles cui sanctum ac venerabile ferrum gestandum in prælii committeretur. Postridie fit eruptio per seductam portam, et male securis ab ea parte Turcis insuscipibilem. Magnopere ambierat tandemque impetraverat a ducibus cæteris comes Flandriæ sibi per eos ut liceret equo iuveli primum in Turcos cum sociis duntaxat tribus. Cum ergo structæ in mutuo conspectu acies starent, et*

B unctionis πολιορκίας δεικνὺς πιεζόμενοι προσεληλυθότες τῷ εἰς ⁷⁸ Ἐλενούπολιν τότε ἡπτηθέντι Πέτρῳ (27) τῷ ἐπισκόπῳ αὐτῶν ὃς ὁ λόγος; φθάσας ἐδήλωσεν, ἡτοῦντο βουλὴν ἐξ αὐτοῦ. Οἱ δὲ πρὸς αὐτοὺς Ἀγρους, φησι, τηγῆσαι αὐτοὺς ὑποσχόμενοι μέχρι ὅτε τὴν Ἱερουσαλήμ καταλάβηται, παρέβηται, οἷμαι, τὴν ὑπόσχεσιν. Διὸ τοῦτο τοινύριν ὑμίν οὐκ ἐπαρήγεται ὡς τὸ πρότερον δ Θεός. Αἱ δὲ ἐπιστραφῆται πρὸς τὸν Κύριον καὶ τὰς σφῶν ἀποκλινόσασθαι ἀμαρτίας, ἐτούχοι καὶ σποδῷ καὶ δάκρυσι θερμοῖς τὴν μετάνοιαν ἐθεικαμένους, καὶ παρρύχοις δεήσεσι. Τότε δὴ σχολάσω καὶ αὐτὸς ὑπὲρ ὑμῶν τὸ θεῖον ἔξι. λεονύμετος. Πειθονται ταῖς τοῦ ἀρχιερέως παρανέσεσι. Καὶ μεθ' ἡμέρας τινάς ἐκ θείας ὅμοιῆς δ ἀρχιερέως μεταπεμψθεντος τοὺς μεγαστάνους τῶν κομῆτων παρηγγυάτο δεξιόθεν διορύξαι τοῦ θυσιαστηρίου, κάκεῖται τὸν διγονούντοντον (28). Τὸ ἐπιταχθὲν οὖν πεποιηκότες ἐπει μὴ εὑρίσκον ἐπαναστρέψαντες μετὰ ἀθυμίας τὴν τοῦ ζητουμένου διαμαρτίαν ἀπτίγγελον. Οἱ δὲ ἐκτενέστερον τὴν δέσιν ποιησάμενος, ἐπιμελέστερον τὴν τοῦ ζητουμένου ἀναψηλάψησιν ποιήσασθαι ἐπέτατον. Οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ ἐπλήρουν τὸ κελευσθέν, καὶ τὸν ζητουμένον εὑρηκότες, δρομαλίων προσέφερον ⁷⁹ Πέτρῳ χαρῇ καὶ φρίκῃ συνεχόμενοι. Κάκτοτε ὡς ἀγνοτέρῳ τῶν δλλων τῷ Σαγγελῃ (29) ἐν ταῖς μέχαις τὸν σεπτὸν καὶ θείον ἐνεχειρίζον ἥλον. Τῇ γοῦν μετ' αὐτὴν ἐξ ἀνυπόπτου ⁸⁰ πῦλος κατὰ τῶν Τούρκων ἔξωρμησαν. Τότε δὴ ὁ καλούμενος Φλάντρας (30) ἡτήσατο τοὺς λοιποὺς μίαν ταύτην αἰτησιν παραχωρήντας οἱ μετὰ τριῶν μόνον κατὰ τῶν Τούρκων τῶν δλλων πρώτων αὐτὸν ἐξιπάσασθαι. Δέδοται δὴ τούτῳ τὸ αἰτηθέν· καὶ ὅπηνίκα αἱ φάλαγγες ἐκατέρωθεν ἱλαδὸν ἐστησαν καὶ ἡ τοῦ πολέμου σύντικης ηύτρεπτος ⁸¹, αὐτὸς τοῦ ἱππου ἀποδάς καὶ προσούδισας ἐσαύτων τρισάκις τῷ θεῷ ἐπηγέατο, ἐκεῖθεν τὴν βοήθειαν ἔχαιτούμενος. Βοητάντων δὲ πάντων, Ο Θεός μεθ' ἡμῶν (31), δλως φυτῆρις κατ' αὐτοὺς τοῦ Κουρπαγδ ἐνέδωκεν ἐπὶ τινος λόφου ἰσταμένου. Εὐθὺς οὖν τοὺς κατὰ πρόσωπον αὐτῶν ὑπαντιάσαταις, τοῖς δόρσασι βαλόντες κατὰ γῆς ἔβριψαν. Εντεῦθεν οὖν ἐκδειματωθέντες οἱ Τούρκοι, πρὸ τοῦ συρράγηται τὸν πόλεμον εἰς φυγὴν ἐτράπησαν, θείας πάντως δυνάμεως ἐπαρηγούσης τοῖς Χριστια-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁷⁸ τῇ εἰς. ⁷⁹ ἀνυπόπτου. ⁸⁰ ηύτρεπται.

Car. Dufresnii Du Cangii nolæ.

(27) *Πέτρῳ*. Petrum eremitam cum altero Petro perperam hic confundit Anna; Petro enim, cui revelata est lancea Dominica, clericus fuit de terra Provinciæ, cognomento Bartholomæus, uti passim asserunt scriptores rerum Hierosol. Raimundus de Agiles, pag. 150, 151, 152, 156; Albertus Aq., l. iv, c. 43, 47, 52; l. v, c. 52; Guibert., l. vii, c. 31; Fulcher., l. i, c. 40, 15; Tyrius, lib. vi, cap. 14; et Ordericus Vitalis, qui Petrum, Abraham coquominatum tradit lib. ix et x, pag. 739, 741, 779.

(28) *Τὴν ἄριον ἥλον*. Atqui sacra lancea, qua Christi latus perforatum luit, asservabatur eo aëro Constantinopoli, si qua fides scriptoribus Byzanti-

nis, nisi λόγχης, seu lanceæ vocabulo, ferrum ipsius lanceæ intellexerint, quod sua tempestate exstissee Constantinopoli proficitur diserte Anna, quod admodum probabile est. Neque enim si lancea ipsa exstissee Constantinopoli, omnino siluisse. Vide Not. ad pag. 242 et 415.

(29) *Σαγγελῃ*. Sacram lanceam in præliis a comite S. Aegidii prælatam tradunt præterea Raimundus de Agiles, Albertus Aq. et alii.

(30) *Ο Φλάντρας*. Vide Albertum Aq., lib. iv, cap. 55.

(31) Ο Θεός μεθ' ἡμῶν Vide dissertation. 11, a3 Joinvillæ.

ναῖς. Καν τῷ φεύγειν παραπορίσαντες οἱ πλεῖστοι τῶν Βαρβάρων, ταῖς δίναις τῶν ποταμίων συσχέονταις φευμάτων ἀπεπνήγονται, ὡς ἀντὶ γεφύρας; χρηματίσαι τὸ σώματα τῶν ἀποπνιγέντων, τοῖς διπισθενέρχομένοις. Ἐφ' ίκανὸν οὖν καὶ τοὺς φεύγοντας διέχοντες πρὸς τὴν Τουρκίκην ταφρεῖν ὑπέστησαν. Κάκεισε τὰς βαρβαρικὰς σκυτάλας εὐρηκότες, καὶ ἦν συνεπεφέροντο λεῖψαν ἀπασχον, ἀναλαβέσθαι μὲν ἄθελον παραχρῆμα, πολλὴν δὲ οὖσαν διὰ τριακούθημέρου μόλις ταύτην εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν Ἀντιόχου (32) πόλιν ἔξισχυσαν.

Incessentibus et insequentibus viris quatuor, manifesto nomine auxiliantis et Christianam rem miserantis Dei. Nec fuga inveniuntis fuit. Sic amentes et attoniti rubeant ut in vortices objacentis fluminis se ultiō injicerent: hæstorum aquis inde numerum colligas, quod coacervata pleno alveo cadavera pontis usum in sequentibus praebuere. In hunc modum fugientes Turcos persecuti Galli quantum satis fuit, in castra Barbarica redeunt, spoliorum omnis generis immensa vi reserta. Itaque cum haud segniter operam direptioni darent: adeo tamen exhaustire infinitas opes totiū manus unius diei rapina nequivere, ut ne consequitis quidem et egerendo absumpsis triginta inde continuis aliis tota intra urbem Antiochiam comporari vix præda valuerit.

Ἐπ' ὀλίγον οὐγά αὐτοῦ που ἐγκαρτερήσαντες ἐφ' Β τῆς τοῦ πολέμου κακοπαθείας ἔαυτοὺς διαναπᾶσαι. ἂμα δὲ καὶ τῆς Ἀντιόχου φροντίδα ποιούμενοι, ἀνεξήσιους τὸν ταύτην φρευρήσοντα. ἦν δὲ διεπούντος καθάπέρ πρὸ τοῦ τὴν πόλιν διώναι φθάσαι, ἥτησατο. Παρακεχωρηκότες δὲ αὐτῷ τῆς ἀπάσης ἔξουσίας τῆς Ἀντιόχου, αὐτοὶ τῆς πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα φερούστες ἤψαντο. Ἐν δὲ τῷ διέρχεσθαι, πολλὰ μὲν τῶν παραλίων κάστρων κατέσχον· ὅπουσα δὲ ἐρυμότατα¹ δύντα πλείσιος ἐδέστο τῆς πολιορκίας παραδραμόντες τῷ τέως αὐτῷ, πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ ἐσπευδον. Περιέώσαντες δὲ τὰ τείχη καὶ πυκναῖς προσδολαῖς πολιορκοῦντες αὐτήν διὰ μέσης (33) σεληνιακῆς περιόδου κατέσχον, πολλοὺς τῶν ἐντὸς Σαρκηνῶν καὶ Ἐβραίων ἀνηργότες. Πάντων δὲ ὑποταγέντων αὐτοῖς, ἵπει δὲ αὐτισμῶν οὐδεὶς, τὴν ἔξουσίαν ἀπασαν τῷ Γοντοφρὲ διαβαθέμενοι, βῆγα τοῦτον ὠνόμασαν (34). Διαμηγυθεῖσης δὲ τῆς

C Resedere post hæc ibidem aliquandiu Galli, tum ut se a fatigione maxima priorum vigilarum atque certaminum opportuna quiete resicerent, tum ut interim custodiae urbis Antiochiae securitatisque providerent. Non fuit quærendus ad eam rem aliis a Baimundo, qui hanc sibi præfecturam extra sortem excipi, firmarique assensu ac suffragiis comitum jam ante captam civitatem mature curaverat. Ei ergo commendata cura omni, permissaque potestate urbis Antiochenæ, Galli duces Hierosolymam versus iter intendunt. Multisque obiter potiti maritimis arcibus, quæ faciliores expugnatæ sunt visæ (nam quarum expugnationem majoris operæ moreque longioris fore videbant, eas festinantes alio intactas prætererant, Hierosolymæ tandem adiuvaverunt copias, quam obsonentes oppugnantesque, valida undique successione murorum crebrisque ac vellementissimis insultibus dimidio mense subeg-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹ εἰλον δὲ καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ. πολλούς.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(32) Τὴν Ἀντιόχου. Cruce signati, inquit Albertus Aq., lib. v, cap. 2, ut et Robertus monachus, lib. vii: Boemundum dominum et advocatum urbis constituerunt, eo quod multum in traditione urbis expendisset plurimumque laboris pertulisset. Cujus quidem urbis princeps appellatus est, quoniam, ait Tyrus, lib. vi, cap. 23, apud suos nomine dignitatis princeps dictus fuerat. Tarenti scilicet, ut est in libro vernaculo, *Les familles d'outremer*; et apud Sigonium, lib. ix *De regno Ital.*

(33) Διὰ μέσης. Capita est Hierosolyma 15 Jul. feria 6, an. Chr. 1099, obsessa vero die 6 Jun. Tudebodus, lib. v; Albertus Aq., l. vi, cap. 6; Tyrus, lib. viii, cap. 24. Urbis autem gubernator era Zahradaula filius Gajnsci, qui timore percusus fugit, ut est in *Chronico Orientali*.

(34) Πῆγα ὠρόμαστα. Verum rexne appellatus fuerit Gothosredus, jure ambigitur. Certe a plerisque scriptoribus hoc titulo donari palam est, quibusdam etiam coævis. Quippe Robertus monachus, lib. ix, regem perpetuo vocat. Baldricus, lib. iv: *Et ecce te regem post Deum designamus. Tudebodus*, lib. v, pag. 815: *Dux autem Gothosredus, qui*

jam electus erat ad regem in Jerusalem. Nec discrepant Raimundus de Agiles, pag. 179; Baldricus, lib. vii, cap. 15; auctor *Geit. expugn. Hieros.*, cap. 50; Willelmus Malmesburiensis., lib. iv; Ordens Vitalis, lib. ix, pag. 757 et alii non pauci. At cum Baldinus, Gothofredi frater et successor, primus Hierosolymorum rex dicatur apud Jacobum de Vitriaco, lib. i, cap. 38, ipseque primum *Francorum regem in Jerusalem* sese inscribat in diplomate, quod exstat apud Tyrum, lib. xi, cap. 12, jure, inquam, ambigitur an regem se Jerosolymitanum inscriperit Gothosredus. Constat præterea regum Jerosolymitanorum seriem ab eodem Balduno vulgo auspiciari scriptores; Fulcherius Carnotensis, lib. ii, cap. 26, de Balduno II rege, Balduni I successore, *Rex quidem Jerosolymorum futurus, et a primo rege secundus*. Sic Fulco Andegavensis, Balduni II successor, *tertius rex Jerosolymitanorum* dicitur apud Willelmum Genetic., lib. viii, cap. 54. Sic etiam Baldinus III Fulonis filius et successor in diplomate, an. 1151, quod exstat apud Duchesn. in Probat. *Hist. Bethunea*, pag. 370: *Per Dei gratiam in sancta Jerusalem Latinorum rex quartus.*

runt; Saracenis Hebraicisque qui intus erant interfictis plurimis. Locis porro et gentibus cunctis late per circuitum domitis, **328** pacate plena victoria frumentos, sumnam rerum Gothofredo deserunt, quem regem elegerunt nominaruntque. At Amerim-

Car. Dufresnii

Amalricus denique Balduini frater: *Per Dei gratiam in sancta civitate Jerusalem Latinorum rex quintus*; in altero an. 1169, **371** quod ab Ughello resertur in *Archiepiscopis Pisanis*, inscribuntur. Rem conciliat Tyrus, lib. ix, cap. 9, scribens Gothofredum, regem quidem suisse electum, promotum autem, humilitatis causa, corona aurea, regum more, in sancta civitate noluisse insigniri, ea contentum, et illi reverentiam exhibentem, quam humani generis reparator in eodem loco usque ad crucis patibulum pro nostra salute spineam deportavit. *Unde quidam*, subdit idem Tyrus, in *catalogo regum*, non distingentes merita, eum dubitant connumerare. *[Et* sane admodum vero videtur simile Gothofredum regium abnuisse nomen, memorem consilii ab episcopis dati, qui post captam urbem urgentibus nostris, ut aliquis in regem eligeretur, qui eam custodiret, responderunt, non debere ibi eligi regem ubi Deus passus et coronatus est, etc., sed esset aliquis, adlocutus, qui et civitatem, custodiret, custodibus civitatis tributa regionis dividenter et redditus. Hæc Raimundus de Agiles, quibus consentanea sunt quæ habet *vetus scriptor tom. IV Hist. Franc.* pag. 92: *Factis itaque crebris letavis et jejunis, unanimi consilio eligunt ducem Gothofredum sibi præesse, qui promptior cæteris ducibus et manu et consilio probatus fuerat; cauti in hoc quod nequaquam ei licere judicant, regium diadema infra eamdem urbem portare. Solus enim Christus ejus urbis rex digne* judicatur, qui pro peccatis nostris in eadem suscepit coronam spineam. Denique Gervasius Tilleberiensis, in *Otis imperial. part. II*: *Dux quoque Godofredus regnum suscipiendum in excusationem duxit, prætextu sanctæ humilitatis, asserens se indignum illæ corona aurea insigniri, ubi Christus corona spinea pro nostra salute voluit coronari. Nec alia videtur motus ratione regnum Jerosolymitanum sibi a proceribus primum delatum recusasse Raimundus Sanctægidianus comes, cum, ut auctor est idem Raimundus de Agiles, illis reponeretur, nomen regium se perhorrescere in ita civitate, præbere tamen se illis consensum, si id alias acciperet. Absintur igitur a regio titulo Gothofredus, et ut est in illius epitaphio apud Rineccium,*

*Rex licet electus, rex noluit initulari,
Nec diademari, sed sub Christo famulari.*

Unde evidenter patet adulterinum prorsus et suppositum esse Gothofredi sigillum, quod proferunt Dountremannus in *Vita Petri Eremitæ*, et Malbrancus, in libb. *De Morinis*, in quo regis titulo donatur. Verum non ab omnibus aequæ probatum, quod Gothofredus corona regia insigniri abnuerit; unde *re* prudentius considerata, post ejus excessum, Balduinum fratrem in regem honorifice sub sacra unctione sublimandum et coronandum decreverunt proceres Galli, quod fratri suo non fecerant, quoniam noluit, inquit Fulcherius, lib. II, cap. 5. *Quid enim obest, aiebant illi apud eumdem, si Christus Dominus nos' er in Jerusalem tanquam scelestus aliquis convitatis dehonestatus, et spinis est coronatus cum etiam ad ultimum mortem pro nobis peritulit volens? Corona quidem illa, quantum ad intellectum eorum, non fuit honoris, nec regiae dignitatis, immo ignominia et dedecoris. Sed quod illi truces ad impropterium ei fecerunt, gratia Dei ad salutem nostram et gloriam versum est, etc.*

(55) *Βαβυλώνος Ἀμεριμῆ. Ἀμερομυῆς dicitur Cedreno et Zonaræ in Theophilo, et Constantino Porphyri. De adm. imp. cap. 25, qui Annæ aper-*

A τῶν Κελτῶν ἐφόδου τῷ ἔξουσιαστῇ Βασιλῶνος Ἀμεριμῆ (35), καὶ ὅπως παρ' αὐτῶν ἡ τε Ἱερουσαλήμ ἔλαν καὶ αὐτὴ ἡ Ἀντιόχου καὶ ἄλλα, πολλαὶ πόλεις; αἱ ταῦτη παραχείμεναι παρὰ τῶν Κελτῶν κατεσχέθησαν, τηνικαῦτα πολὺ πλῆθος συναγηροχῶς (36).

Du Cangii notes.

ριανῆς. *Sic autem supremos, quibus parebant, principes indigitabant Turci et Saraceni quos inter primum obtinuit locum amermumnes Asiatens Bagdatensis, seu Babylonius, qui imperabat universo Africæ, Ægyptio, Syriæ, et Arabia Felici, quibus provinciis totalem præfecti erant amerades, seu amirali. Ab illius imperio avulsa primum Africæ, deinde Persis, seu Chorozan, denique Arabia Felix, quarum amerades, excusso Bagdatensis iugo, amermumnes se inscripserunt. Ita Porphyrogenitus loco ejato. At Alexii **372** ævo, Syria partim principi Bagdatensi, seu Chorozano, partim Ægyptio sultano parebat. *Unde in Historia belli sacri passim principis utriusque mentionem fieri observare est. Hierosolymam enim et urbes adjacentes paulo ante Francorum in has plagas expeditionem, Persico, vel Chorozano, ademerat Ægyptius, seu Babylonius, ut pluribus narrat Albertus Aq. lib. vi, cap. 31, 32 et 33; Otho Frising. lib. vii, cap. 4; Tyrus, lib. I, cap. 2, 3 et seqq. et lib. vii, cap. 9. Is Babyloniorum amirabilis dicitur eidem Alberto, lib. III, cap. 59; et Matthæo Paris. an. 1236; amiravimus Tudebodo, lib. v, pag. 814; admiraldus Othoni Frising. Antiochia vero et Damascus adhuc Chorozano principi suberant, qui promiscue soldanus et præcincti Turcorum vocitatur ab Alberto Aq. lib. IV, cap. 2, a Chalipha Bagdatensi diversus, penes quem titulo tenus summa rerum erat, vel salem religionis Mahometanæ, ut pluribus narrant Tyrus, lib. IV, cap. 11; et Benjaminus Tude. in *Itiner.* Unde apostolicus Turcorum dicitur Tudebodo, et papa Turcorum Raimundo de Agiles et Jacobo de Vitiaco, lib. III, eoque nomine Alcoranum e collaudentem torquis instar gestabat, ut auctor est idem Porphyrogenitus. Habitabat ille in Bagdat, perinde ac sultanus. Ita Albertus Aqu. lib. VIII, cap. 7. Hinc est quod non semel legimus ab his principibus Antiochenorum auxilio missum Corbagat. Quemadmodum igitur Bagdatenses sultani Ἀμερομυῆς nunquam sunt, seu ut habent *Annales Franc.* an. 801, et 802, *almiralmumminin*, ubi de Aarone Persarum, seu Chorozani rege, vel sultano, ita eadem appellatione Africanos principes, excusso Persici, seu Chorozani imperio, postmodum donatos constat ex Zonara in Michaelie Balbo: quam vocem varie esse solent scriptores. Nam amiralmumminin dicuntur apud Isidorum in *Chron.*; mirammemini, apud Rodericum Tolet. lib. III *De reb. Hisp.* cap. 20; *murmelini*, Matthæo Paris.; *miramomelini*, vel contractius, *miramolini*, apud caeteros Hispanicos scriptores. Fredegarius Schol. an. 767, amermuni habet vocabulo magis ad Grecum accidente. Denique *Chronicon Orientale amiralmumminina* præferit, notatque primum Homarum caliphum hancce sibi arrogasse appellationem. At cum varie diversaque hæc appellations unum idemque sonent, constat etiam ejusdem esse originis, et *credentium principem*, seu *fidelium imperatorem* significare apud Arabes: quod pridem docuerunt Rigordus, an. 1195; Sanutus, lib. III, part. III, cap. 5; Joan. Mariana, *De reb. Hisp.* lib. VI, cap. 11; Leunel. v. in *Pand. Tusc.*; Victor Cajetan. in *Paradigm. quatuor linguar.*; Watsius, in *Gloss.*; D. de Marca Tolosan, archiep. in *Hist. Beneharn.* lib. II, cap. 2, n. 2; et Abraham Echellensis**

(56) *Συναργηροχός. Vide Albertum Aq. lib. VI, cap. 41; Fulcher. lib. I, cap. 19; Baldric. lib. IV; Guibert. lib. VII, cap. 15; Othon. Frising. I. VII, c. 5.*

Ἐκ τε Ἀρμενίων, Ἀράհων³⁹, Σαρακηνῶν τε καὶ Ἀγαρηνῶν, κατ' αὐτῶν ἔκαπεστειλε. Τούτου διαμηνυθέντος παρὰ τοῦ Γοντοφρὲ τοῖς Κελτοῖς τηγκύτα ωπλίσαντο κατ' αὐτῶν, καὶ κατελθόντες εἰς τὸν⁴⁰ Ἰάφα (37) τὴν ἔκεινων περιέμενον ἔφοδον. Είτα ἐκεῖθεν κατέλαβον τὸ Ράμελ (38), ἐν ᾧ καὶ διμεγαλομάρτυς Γεώργιος (39) μεμρυτόρηχε. Καὶ ἐνωθέντες τῷ κατ' αὐτῶν ἐρχομένῳ στρατεύματι τοῦ Ἀμεριμῆ, συνῆψε πόλεμον μετ' αὐτῶν. Καὶ τὴν νικῶσαν (40) είλον εύθὺς οἱ Κελτοί. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν (41) καταλαβόντες ἔκοπισθίων τοῦ προμετώπιου τῆς φάλαγγος, ἡττήθησαν οἱ Λατίνοι: μέχρι τοῦ Ράμελ περισωθέντες. Μόνος δὲ ὁ Βαλδουνίνος κόμης ἀπῆν φυγαδεῖς χρησάμενος οὐχ ὡς ἀνανδρος, ἀλλ' ὡς τι κρείττον προμηθευσόμενος περὶ τε τῆς ἔκυτοῦ σωτηρίας, καὶ τού κατὰ τῶν⁴² Βαβυλωνίων στρατεύματος. Καταλαβόντες δὲ οἱ Βαβυλώνιοι, καὶ κυκλοστερῆ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ράμελ ποιούμενοι, θίστετον τοῦτο κατέσχον. Πολλοὶ δὲ τῶν Λατίνων τηνικαῦτα κτείνονται, πλειονὶς δὲ καὶ ζωγρείᾳ πρὸς Βαβυλῶνα ἐστάλησαν. Ἐκεῖθεν δὲ ὑποστρέψαν τὸ ἐπλιτεύνων ἀπαν τῶν Βαβυλωνίων πρὸς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἰάφα (42) ἡπείρετο· τοιούτον γάρ το διάρησαν δεῖ. Οὐ δέ γε ἀνωτέρω βῆθεις Βαλδουνίνος τὰς περὶ τῶν Φράγγων ἑαλωκύτας κωμοπόλεις ἀπάτας περιιών οὐκ δύλγους τε συναγηροχώς ἵππεις καὶ πεζοὶς ἀξιόμαχον στράτευμα συνεστήσατο. Κάντεύθεν τοῖς Βαβυλωνίοις ἐπελύθων⁴³ ἡττησε (43) κατακράτος.

Οὐ δέ βασιλεὺς τὴν κατὰ τὸ Ράμελ τῶν Λατίνων ἤταν μεμαθηκὼς, περιαλγήσας ἐπὶ τῇ τῶν Κομῆ-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

³⁹ Αρράδων. ⁴⁰ το. ⁴¹ Desunt voces κατὰ τῶν. ⁴² ἀπελθών.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(37) Ἰάφα. Quæ et Joppe. Urbs nota.

(38) Ράμελ. Rama, quæ Ramula, et Rames promiscue scriptoribus dicitur. Miliaram olim cognominatam docet vetus Inscriptio Trevirensis, apud Brower. in Proparasc. Annal. Trevirens. cap. 16: FL. CORDIO RUFINO. ELIB. H. HORTIS RAMAE MILIARIAE IN. SYRIA GENITUS. IN. ASIA. TRALLIS DEFVNT. AVG. TR. LVGIA. AFRANIA. VALENTINA. CONIVG. KARISSIMO. VIVA. FECIT. Desertam a Turcis Ramam paulo ante ceperant Franci, uti habent Albertus Aq. lib. v, cap. 42; Guibertus, lib. viii, cap. 1; Baldricus, lib. iv, pag. 130; et Tyrius, lib. x, cap. 16, 17. De Rama urbe, quædam observant non contemporanea Benjaminus in Itiner. edit. Plantin. pag. 48 et 49; et Belonus, lib. i Observationum cap. 80.

(39) Γεώργιος. 373 Haud procul a Rama urbe martyrio sublatus fuit D. Georgius, quo in loco, qui uno ab urbe millari distat, exstructum postmodum templum Divo sacrum, quod describitur a Joanne Phœca in Descript. Terra S. n. 29: Epiphanius Hagiopolita, De locis sanctis, anonymo, De locis Hierosol. et Willebrando ab Oldenborg. in Itiner. Terra Sanctæ. Agunt etiam de eo Robertus Mon. lib. viii extremo; Baldricus, lib. iv, pag. 150; Guibertus, lib. viii, cap. 1; Albertus Aq. lib. ix, cap. 2; Fulcherius, lib. ii, cap. 13; Tyrius, lib. viii, cap. 22. Willermus Malmesbur. lib. iv De gest.

A nas princeps Babylonis cuncta fama expeditionis Gallorum, captaeque ab ipsis Hierosolymæ, Antiochiae quoque ipsius, illique adjacentium aliarum urbium multarum, congregatas celeriter ingentes copias ex Armenis, Arabibus, Saracenis, Agarenisque contra ipsos misit. Id cum Gothofredus rite compertum indicasset Gallis cæteris, illi omnes pariter adversum Babylonios se armant; et convenientes in locum Japha dictum eorum illic impetum parati exspectant. Paulo post tamen inde transeunt in Ramel, locum martyrio magni Georgii celebrem, ubi occurrente Amerimna exercitu acre commissum est prælium Gallis victoribus. Verum postridie, iis qui extrema in acie steterant, in fronte colloca-tis et redintegrato certamine victi vicerunt, eosque fusos fugatos usque ad Ramel persecuti sunt. Solus Balduinus necessitatem matura fuga vitavit includendi se in arcem mox obsidenda: non ulla ille quidem ignavia vel degeneri metu, sed fortis providentia ultorem se clavis a Babylonis accepit et salutis suæ suorumque auctorem parans. Interim victores Barbari Ramel obsident, brevique capiunt, multis Latinorum cæsis, pluribus captis, et Babylonem a toto exercitu deductis. Mox inde revertentes copiæ, ut sunt acries in persequenda victoria Barbari, ad oppugnationem Japhæ pergunt. Verum supradictus Balduinus captas prius a Franciis urbes magnas minutasque circumviens non paucos ex singulis pedites equitesque congregatos in unum satis magnum collegit exercitum, cum quo progressus in pugnam, Babylonios prælio vicit.

C Porro imperator post auditam Latinorum Ramelensem cladem, facere nequivit quin magna Franciæ urbes magnas minutasque circumviens non paucos ex singulis pedites equitesque congregatos in

progressus in pugnam, Babylonios prælio vicit.

D (40) Καὶ τὴν τικῶσαν. Commissum hoc prælium prid. II. Aug. an. 1099; haud procul ab Alcalona refer Albertus Aq. lib. vi cap. 1.

(41) Τῇ δὲ μετ' αὐτοῖς. De hac Gallorum postmodum commissi prælii clade silent scriptores nostri, quam ex iis quæ proxime sequuntur perperam confundere Annam constat cum ea quæ accidit circa festum Pentecostes, an. Chr. 1092, post existinctum Gothofredus, Balduino tunc reguante, quo vix fuga elapo Saraceni, Ramam obsidione cinxerunt. Albertus Aq. lib. ix, cap. 2 et seqq. Fulcherius Carnot. lib. ii, cap. 18; Gesta Franc. exp. Hier. cap. 48; Tyrius lib. x, cap. 20 et seqq.

(42) Πολιορκταὶ τοῦ Ἰάφα. De obsessa Joppe post predictum prælium agunt Albertus Aq. lib. ix, cap. 25, 25; Fulcherius, lib. ii, cap. 20; Gesta Franc. cap. 50; Tyrius, etc.

(43) Ἡττησε. Albertus Aq. lib. ix, cap. 42; Tyrius, lib. x, cap. 18.

corum comitum commiseratione teneretur; quippe **A** quos norat genere ortos illustrissimo heroum olim celebratorum, tum ætatis flore atque artuum robore nequaquam ab avita gloria degenerantes. Hos ergo tales viros servitutem servire miseram apud infideles Barbaros non ferens clemens princeps, Bardalem quemdam cum magna pecunia et litteris ad Amerimnam scriptis Babylonem destinavit ad eos liberandos. Amerimnas lectis Augusti litteris comites omnes libentissime sine pretio dimisit, excepto Gotthofredo; hunc enim jam antea Balduinus ejus frater numerata mercede redemerat. Liberati comites Constantinopolim venerunt, ubi eos perhonoriſſe imperator excepit, tenuique aliquandiu benignissime, quoad e viae ac captivitatis **329** molestiis reſectos largaque pecunia donatos abire in domos suas laetos passus est. At Gotthofredus plene jam restitutus in regnum, Hierosolymitanis rebus satis firmatis, Balduinum fratrem suum redire Edessam permisit.

Sub id tempus imperator Sangeli mandavit ut Laodiceam quidem Andronico Tzintzilucæ traderet, caſtrum vero Maracei et caſtrum Balanci daret iis qui Eumathio ſuberant, qui Cypri dux eam tum insulam præſens gubernabat; ipſe porro pergeret et alias quam poſſet plurimas arces occupare conaretur. His ille litteris obtemperans strenue quod jubebatur exequi perrexit. Nam poſquam arces prius captas iis quos nominavi cum fide reddidit, Antarado admoveens, eam quoque munitionem ſine certamine subegit. Verum Atapacas rerum poliſens **C**

τῶν αἰχμαλωσίζ, ἄτε γιγάντων αὐτούς, κατὰ τε ὥραν καὶ βίωμην σώματος καὶ περιπάνειαν γένους τῶν πάλαι δύμουμένων, οὐκ ἔφερεν ἐπιπλέον τούτους δορυαλώτους ἐπὶ ξένης εἶναι. Ἐνθέντοι μεταπεμψάμενός τινα Βαρδαλῆν καλούμενον, χρήματά τε ἵκανή ἐπιδόντας πρὸς τὴν ἔκεινων ἀνάρρευσιν πρὸς Βαδουλῶνα ἐκπέπομφεν, ἐγχειρίσας αὐτῷ καὶ τὰ πρὸς τὸν Ἀμεριμνῆν γράμματα περὶ τῶν κομῆταν διαλαμβάνοντα. Οὐ δὲ τὰς τοῦ αὐτοκράτορος ἀνελίξας γραφάς ἀτερ τιμῆς τοὺς κόμητας, ἀπεδόν μετὰ περιχαρεῖας. πλὴν τοῦ Γοντοφρέ (44) ἐκεῖνον γάρ προφύσας πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Βιλδουλὸν τιμῆς ἀπέδοτο. Καταλαβόντας δὲ τὴν μεγαλοπολίν⁴⁵ τοὺς κόμητας (45) διβασίευς ἐντίμως ἐδέξατο χρήματά τε ἵκανή ἐπιδόντας, καὶ ἐπ' ἵκανων τούτους διαναπάντας χαίροντας ἐξαπέστειλον οἴκαδε. Οὐ δὲ Γοντοφρέ, ἢ οὐκ Ἱεροσολύμων αὐθίς ἀποκαταστάζει, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Βιλδουλὸν εἰς Ἐδεσαν ἐκπέπομψε.

Τότε δὴ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῷ Σαγγελῷ⁴⁶ ἐπέσκηψε τὴν μὲν Λαοδίκειαν (46) Ἀνδρονίκῳ τῷ Τζιντζιλούκῃ ἀναθέσθαι, τὸ δέ γε Μαρακέως (47) καὶ τὸ Βαλανέως (48) τοῖς ὑπὸ τὸν Εύμαθιον δούκα Κύπρου τῷ τότε ὑπάρχοντα, ἐκεῖνον δὲ προσωτέρῳ βαδίσαι, καὶ περὶ τῆς τῶν λοιπῶν κάστρων κατασχέσεως ὡς ἐνὖν διαγωνεῖσθαι⁴⁹, ὅπερ δὴ καὶ πεποίηκε τοῖς γράμμασι τοῦ βασιλέως πεισθεῖς. Μετὰ γοῦν τὸ παραδοῦναι τὰ κάστρα τοῖς ἀνωτέρῳ δηλωθεῖσιν, ἀπῆλθεν εἰς Ἀντάραδον⁵⁰ (49), καὶ ταύτην ἀμαχήτη ἐχειρώσατο. Τοῦτο ἐγνωτισθεὶς δ

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁴ μεγαλούπολιν. ⁴⁵ Ἰερογέλη. Et sic semper postea. ⁴⁶ διαγωνεῖσθαι. ⁴⁷ Ἀτάρανδον.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(44) Π.τὴν τοῦ Γοντοφρέ. Hic pariter hallucinatur Anna; Gotthofredus enim a Saracenis captus nusquam legitur.

(45) Τοὺς κόμητας. In his Arpinum Bituricensem comitem in Ramensi prælio captum, Alexii opera liberatum, scribi Order. lib. x, pag. 795.

(46) Λιοδίκεια. Laodiceam, Syriæ oppidum, expugnarat paulo ante Winemarus Pirata, de terra Bononiensi, et de domo comitis Eustachiū captiame que comiti Tolosano tradiderat. Ita Albertus Aq. lib. iii, cap. 44; lib. 6, cap. 55, 59; et Tyrius, lib. iii, cap. 25; lib. vii, cap. 21. Græcis adempsam a Winemaro ait idem Tyrius, cap. 46, sed probabilius, a Turcis, Albertus Aquensis, lib. vi, cap. 55, cui Anna videtur consentire. At Guibertus, lib. vii, cap. 34, et Ordericus Vitalis, lib. x, pag. 778, scribunt Edgarum Edwardi Danorum regis filium, cum ea quam regebat Winemarus classe appulisse Laodiceam, ejusque loci incolas Evgari tutelæ ſeſe commiſſiſe, qui oppidum post hæc Normannis duci Roberto tradiderit; Roberto vero Hierosolymam protecto, Laodiceam a Græcis expugnatam, Iaventibus ipsis incolis. Verum iſtiusmodi narrationi repugnat hoc loco Anna, quæ Alberto Aq. omnino consentit. De Laodicea, ejus origine, et descriptione nonnulla habent Benjaminius in *Itiner.* p. 34; Jacobus de Vitriaco, lib. i, cap. 44; Robertus Mon. lib. viii, pag. 72; *Gesta Ludovici VII*, cap. 2; Cinnamus, lib. i initio; et Willebrandus ab Oldenborg, pag. 150.

(47) Μαρακέως. Maractea, scriptoribus rerum

Hieros. Maracca perperam dicta in *Itinerario Hierosol.* quæ prima de urbibus Phœnicis a septentrione venientibus occurrit, haud procul ab Antarado et Castello Arcas. Tyrius lib. vii, cap. 47; lib. xxii, cap. 3. Hanc autem Turcis deditibus paulo ante expugnarat nostri ut pluribus narrant Robertus Mon. lib. viii; Baldricus, lib. iv; Guibert. lib. vi, cap. 20. Maracleæ dominorum seriem datus in *Familia Hier.*

(48) Βαλανέως. **374** Valenia, Tyrio lib. vii, cap. 47; lib. x, cap. 5; lib. ii, cap. 14; et Jacobo de Vitriaco, lib. i, cap. 44. Urbs sub oppido Margat, haud procul a Maraclea ſita. Balanicus Alderisio, *Valentum Fulcherio*, lib. i, cap. 21; *Valonia* Samuto, lib. iii, part. xiv, cap. 2.

(49) Αντάραδος. Antaradum, quæ postea Tortosa dicta, nobilis civitas in Phœnicie provincia ſita, juxta ſe insulam habens modicam, quasi per duo distantes millaria, ubi antiqua et per multa ſecunda insigis civitas Arados nomine fuit. Hæc Tyrius, lib. vii, cap. 45, 47; lib. x, cap. 14; lib. xxii, cap. 3. Describitur præterea a Jacobo de Vitriaco, lib. i, cap. 44; Willebrando ab Oldenborg, in *Itiner. T. S.* pag. 150; Roberto Mon. Antisiod. an. 1202; et Rogero Hoved, pag. 708; a Constantio imp. conditam, et de ejus nomine Constantiam nuncupatam auctor est Cedrenus. Hanc autem obtinuit, expulſis Saracenis, Raimundus Sanctegidianus comes post captiam Antiochiam uti narrant Fulcherius, lib. ii, cap. 46; Albertus Aq. lib. v, cap. 31; Raimundus de Agiles, pag. 169; Robertus Mon. lib. viii, pag.

Αταπάκας (50) τῆς Δαμασκοῦ, δυνάμεις συναθροίσας ίκανάς κατ' αὐτοῦ ἐστρατεύσατο. Ἐπει ἐδὲ δεῖγγέλης ἀποχρώσας δυνάμεις πρὸς τοσοῦτον πλῆθος οὐκ εἶχε, βουλὴν ἔδουλεύσατο οὐ τοσοῦτον ἀνδρείαν, δπόσον συνετήν. Θαρρήσας γάρ τοις ἐντοπίοις ἔφη ὡς Ἐγώ μὲν, τοῦ κάστρου παμμετέθους διτος, ἐν τινι τόπῳ κρυβήσομαι· ύμεις δὲ διηγήσα καταλάθη, τὸ μὲν ἀληθές μή διολογήσητε, πτοηθέντα δέ με φυγάδα γερέσθαι διαθεβαίωστε. Καταλαδῶν οὖν δὲ Αταπάκας καὶ ἔρωτήσας περὶ τοῦ Σαγγέλην, ἐπεὶ ἀποδεδραχέναι τοῦτον ἐπίστευσεν, ἀπὸ τῆς κεχμηκώς ἰδοιπορίας ^{εγ} ἀγχοῦ τῶν τειχῶν τὴν σκηνὴν ἐπῆξατ. Τῶν δὲ ἐντοπίων πᾶσαν φιλοφροσύνην εἰς αὐτὸν ἐνδεικνυμένων, τεθαρρήκατες οἱ Τούρκοι καὶ μηδὲν ἐναντίον ὑποτοπάσαντες τοὺς ίδοιους ἵππους πρὸς τὸ πεδίον ἔλυσαν. Ὁ δὲ Σαγγέλης μέσης ἡμέρας τοῦ ἡλίου κατὰ κορυφὴν τὰς ἀκτῖνας βάλλοντος, καρτερῶς ὀπλισάμενος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν (εἰς τετραχοίσους δὲ περιέταντο), αἰφνης τὰς πύλας ἀνοίξας, διὰ μέσης τῆς αὐτῶν παρεμβολῆς ὠρμησεν. Ὁπόσοις μὲν οὖν ἐκθύμως εἰώθασι μάχεσθαι, τῆς ἐκυτῶν ζωῆς ἀφειδήσαντες, τὸν μετ' αὐτῶν ἰστάμενοι ἀνεδίξαντο πόλεμον, οἱ δὲ λοιποὶ φυγαδεῖς τὴν ἐκυτῶν ἀπεκειρώντα πραγματεύσασθαι σωτηρίαν. Ἀλλὰ τὸ τῆς πεδιάδος εύροι καὶ τὸ μήτι ἔλος; παρακείσθατο δὲ βουνὸν, δὲ φάραγγα, ταῖς τῶν Λατίνων γερσίν ἀπανταῖς παραδέδωκεν. Ἐνθεν τοι καὶ παρανάλωμα ἔιψῶν πάντες γεγόνασιν, δλίγοι δὲ κατεσχέθησαν οἵτινα τούς τῶν Τούρκων καταστρητήριας, κατὰ τῆς Τριπόλεως (51) χωρεῖ. Ἀνεισι γοῦν κατευθὺν καὶ προκαταλαμέναι τὴν ἀκρολοφίαν, τοῦ ἀντικρὺ Τριπόλεως ^{δι}ακειμένου βουνοῦ, μέρους ἔντος τοῦ Λιβάνου, ἐφ' ᾧ καὶ ὡς δχύρωμα τοῦτον ἔχειν καὶ τὸ ἐκ τοῦ Λιβάνου καταρρέον ὑδωρ εἰς

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{εγ} τῆς δοιπορίας κεχμηκώς. ^{ει} πόλης. .

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

72; Tyrius locis citatis, et *Gesta Franc.* cap. 47.
(50) Αταπάκας. Malum Απαπάκας, sic enim legendum censeo apud Annam et Nicetam. Imperabat enim ea tempestate, hoc est, ante Gothofredi excessum, Damascenæ urbi *Ababacas Tegtakin Dahiroldin*, non supremo quidem jure, et tanquam dominus principalis, sed præfecti loco, seu *procu-ratoris*, quemadmodum Damascenorum principum vi-carioris et ministros non semel vocat antistes Tyrius, ib. xv, cap. 7; lib. xvi, cap. 7; lib. xviii, cap. 27; aut *amiralis*, ut *Ordericus Vitalis*, Damasco vero imperarunt circa ea tempora *Tageoldulus Nisus*, qui Annæ *Tutuses*, *Gelaloldulus Magni Turcorum* sultani frater, pulsus et exacto Isaro principe an. Heg. 472, Chr. 1089. Cæso et sublatio e vivis *Tageoldulus* successit in eumdem principatum *Phacherolmaduc Rodoan*, *Tageoldulus* filius, an. Heg. 488, Chr. 1085, quo in ordinem actio Damascum obtinuit eodem anno *Sansolmaluc Decac*, *Phacherolmaduci* frater. Is *Soubequino* primum, cuius opera urbem invaserat et principatum, supremam rerum administrationem commisit, quo intersecto, *Ababacam Tegtakin*, cognomento *Dahiroldin*, *Vicarium* et procuratorem constituit. Obiit autem Decacus an. Heg. 498, Chr. 1103, ante quem annum expugnatam Tortosam scriptores nostri com-

memorant. Decaci meminit Fulcherius, lib. 1, cap. 14; et lib. II, cap. 1, cui *Melec-Ducac*, et *Duchat*, seu potius *Duchac* nuncupatur. Extineto Decaco principatum Damascenum arripuit *Ababacas*, cuius frequens occurrit mentio apud scriptores rerum Hieros, varie tamen hujus elata principis nomenclatura. *Tuldequinum* cuius vocat Fulcherius, lib. II, cap. 51; *Doldequinum*, Tyrius, lib. xi, cap. 20, 23, 25; lib. xii, cap. 6, 8, 12, 16; lib. xiii, cap. 9, 16, 26; lib. xv, cap. 7; *Doldequinum*, *Gauterius*, *De bell. Antioch.* vocabulus haud multum a *Tectakinis* voce abludentibus; interdum *Meieredin* eidem *Tyrio*, lib. xvi, cap. 8; *Hertoldin* Alberto Aq. lib. xi, cap. 4; *Duodechin* et *Dochin* eidem scriptori lib. xii, cap. 7, 9 et 19, appellatur quæ videtur nomina ad *Dahiroldin* spectare. Denique *Tegel-Melec* interdum dicitur *Tyrio*, lib. xiv, cap. 17. Vide eundem *Tyrium*, lib. xxvii, cap. 26; lib. xxi, cap. 7; et *Nicetam* in *Joan.* n. 8.

(51) Τριπόλεως. Tripolitanæ urbis situm, et adjacentem oppido regionem pluribus describunt, præter rerum Hieros, scriptores *Joann.* *Phoras* et *Willebrandus* ab *Olendorf*, in *Descrip. T. S.* *Gabriel Sionita* et *Joan.* *Hesronita* in *Syntag.* ne nounullis Orientali, urbis, cap. 10, post *Georg.* *Nub.* ut et *Dom.* de *Breves* in *Itiner.*

primo adventu occupat. Est is vertex pars quædam Libani montis, ubi præterquam quod munitissimus erat castrorum situs, alia etiam assulgebat opportunitas, intercipiendi fontis publici qui de Libano in civitatem Tripolim, ducto per collum istum opere, fluebat. **330** Ex illo jugo dedit ad Augustum litteras Sangeles quibus postquam quid egisset exposuerat, petebat ut manu et arte adjuta natura loci quem insedisset castrum illic prævalidum exstrui curaret: idque ea diligentia quæ occupare posset adventum copiarum e Corosanis, quibus maximis ad Tripolis auxilium brevi venturis sua utique paucitas in jugo muris nudo obsistere non posset. Annuens his Augustus istius oppidi structuram duci Cypri commendavit; cui dedit negotium ut materiam et artifices talis operis classe quam primum importaret eo ubi erat Sangeles; eujus ductum et prescriptum in delectu loci, designandis muris, et tota molitione nova: urbis sequi omnes et exequi deberent. Dum Sangeles in hunc modum imminet Tripoli, omnemque indefesso conatu movet funem, quo istam sibi subjiciat civitatem: alio longe animo instinctus Baimundus, cum perægre tulisset auditum nuntium traditum Tzintzilucæ imperatorio duci Laodiceæ, nec dissimulare curaret amplius quod olim conceptum in imperatorem haec tenus sovebat odium, nepotem suum Tancredum cum copiis ad Laodiceam oppugnandam misit. Accepta Sangeles rei fama, eo sine mora properat, longaque et accurato sermone aggressus Tancredi animum impetrare nunquam ab eo potuit, ut cœptis absistens, Laodiceam Tzintzilucæ relinquere. Abscedens igitur (quid enim attinebat diutius surde canere?) ad suam iterum se recipit Tripolitanam Decceleam. Cæterum urgente quam maxime oppugnationem Tancredo, Tzintzilucas redactus in arctas angustias cum frustra et implorasset et exspectasset aliquandiu auxilium ab illo qui Cyprum præsidio tenebant; tandem, qua hostili exterius impetu, qua intestino famis malo coactus, ditionem castri pepigit. Dum hæc ita

A Trípoli τὸν πρανοῦ; τὸν τοιούτον βουνοῦ ἐπισχεῖν. Τηνικαῦτα δὲ πρὸ τὸν βασιλέα τὰ συμβάντα δηλώσας ἤτειτο ἐρυμνότατον δύχρωμα (52) γενέσθαι πρὸ τοῦ καταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ Χορσαῦ δυνάμεις πλεονας καὶ καταγωνίσασθαι αὐτῆς ⁹. Οὐ δὲ βασιλεὺς τῷ δουκὶ Κύπρου τὴν τοῦ τοιούτου πολιχνίου κτίσιν ἀνένετο, ἐπισχέψας ἵνα διὰ τοῦ στόλου πάντα τὰ συνοισόντα ταχέις ἐξποστέλλῃ, καὶ τοὺς τὸ τοιούτον πολιχνίου οἰκοδομήσοντας, ἐφ' ὃν ἀν δὲ Σαγγέλης ὑποδεῖξεις τόπον. Γέγονε τοῦτο τέως. Καὶ δὲ μὲν Σαγγέλης ἔκαθεν τῆς Τριπόλεως στρατοπεδεύσαμενος, πάντα κάλων κινῶν περὶ τὴν ταύτης ἄλωσιν, οὐδὲν ἐνεδίδου. Οὐ δέ γε Βαζίλουτος, τὴν τοῦ Τζιντζιλούχη εἰσέλευσιν εἰς Λασδίκειαν μεμάθηκώς, τὴν ἔχθραν ἣν πάλαι κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐγκυμονήσας εἶχεν εἰς τούμφας ἐξαγγών μετὰ δυνάμεως ἀποχρώσης τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Ταγγρὴ κατὰ τῆς Λασδίκειας; (53) ἐκπέμπει ταῦτην πολιορκήσοντα. Τῆς δὲ περὶ τοῦτο φῆμης μέχρι καὶ τὰς τοῦ Σαγγέλη διαδραμούσης ἀκούσεις, εὐθὺς μηδὲ μικρὸν τι μελλήσας ὑπό τοῦ καταλαμβάνει τὴν Λασδίκειαν, καὶ λόγους συνειρεῖ πρὸς τὸν Ταγγρὴ διὰ παντοίων λόγων συμβούλευναν αὐτῷ τῆς τοῦ κάστρου πολιορκίας ἀποσχέσθαι. Ω; δὲ πολὺδὲ μετ' αὐτοῦ κοινολογούμενος καταπειθῆ τοῦτον οὐχ εὐρισκεῖν, ἀλλ' ἀντικρυς ἔδειν ἔδειξει παρὰ κωνῷ, ἐκεῖθεν παλινοστήσας καταλαμβάνει αὐθίς τὴν Τριπόλεων ἐκείνος δὲ οὐδόποσοῦν τῆς πολιορκίας ἀριστατο. Ιδών οὖν δὲ Τζιντζιλούχης τὴν ὁρμήν τοῦ Ταγγρὴ, καὶ ὡς ἐν στενῷ τὰ κατ' αὐτὸν συνελαύνεται, βοήθειαν ἐκείθεν ἤτειτο. Βραδυνόντων δὲ τῶν ἐν τῇ Κύπρῳ, εἰς ἀμηχανίαν ἐλθόντων, τὸ μὲν ἀπὸ τῆς πολιορκίας, τὸ δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ λιμοῦ πιεζόμενος, προδούνται τὸ κάστρον ἥρετοσατο. Τούτων οὕτω τελούμενών, ἐπει τετελευτηχότος τοῦ Γοντοφρὲ ἔτερον ἔδει πάλιν ῥῆγα γενέσθαι τὸν ἐκείνου ἀναπληροῦντα τόπον, εὐθὺς οἱ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις Λατίνοι μετεκαλοῦντο τὸν Σαγγέλην (54) ἀπὸ τῆς Τριπόλεως ῥῆγα τῶν Ἱεροσολύμων ποιήσαι εἰδέλοντες. Οὐ δέ ἀνεβάλλετο τέως τὴν ἐκεῖσε ἀπέλευσιν. Εἰσελθόντος οὖν εἰς τὴν μεγαλόπολιν (55), ἐπει ἀναβάλλεμενον

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁹ αὐτούς.

Car. Dufresni i Du Cangii notæ.

(52) Ὁχύρωμα. Raimundus, capta Tortosa, anxius quomodo Christiani nominis **375** hostes a finibus istis propulsaret, concilium cepit de ob-sidenda Tripoli, cumque parum in eo conatu pro-ficeret, quod civibus subinde auxilium submitte-retur a Babylone, Ascalone, et Sagitta, et Sur, novum præsidium, secundo ab urbe milliari in colle quodam fieri decrevit, a quo semper urbi ad-versaretur, et ad quod sui assidue protectionis causa ab hostili impetu repedarent. Præsidio nomen inditum *Montis Peregrinorum*, eo quod peregrinis et Christianis militibus illuc maximum contra gentilium vires semper haberebatur. Haec ferme Albertus Aq. lib. ix, cap. 32; Tyrius, an. 1103, lib. x, cap. 27; Fulcher. lib. ii, cap. 33. Graecos Raimundo in illo ædificando operam suam locasse silent prorsus nostri.

(53) Κατὰ τῆς Λασδίκειας. Laodiceam Graecis

D redditam tentarat Boemundus, ut auctor est Albert. Aq. lib. vi, cap. 55, 55 et seq. eamque tandem dum idem princeps delineretur in vinculis, expugnavit Tancredus sub an. 1092; Albert. Aq. lib. x, cap. 9; Guibert. lib. viii, cap. 34; Fulcher. lib. ii, cap. 12; Gesta Francor. cap. 51, 53; Hist. Hieros. pag. 605; Tyrius, lib. x, cap. 23; Jacob. de Vir. lib. i, cap. 44.

(54) Μετεκαλοῦντο τὸν Σαγγέλην. Post Gotho-fredi mortem regnum Hierosolymitanum Raimundo delatum non tradidunt nostri, si bene memini, sed captis statim Hierosolymis, quod ille resup-ri, uti narrant Raimundus de Agiles, Albert. Aq. lib. vi, cap. 53; et Tyr. lib. ix, cap. 3. At Villard. n. 136, regio isti titulo inibiisse Raimundum scribit, ante quam Gothofredus in principem electus esset.

(55) Εἰς τὴν μεγαλόπολιν. Quo una cum Nor-mannia et Flandriæ comitibus, qui redditum in

αύτὸν οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐγνώκεσσαν, μεταπεμψά. Αὐτοὶ τὸν Βαλδουὶνον περὶ τὴν Ἐδεσαν τότε ἐνδιατρίβοντα, βῆγα Ἱεροσολύμων κατέστησαν. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς, τὸν Σαγγέλην ἀσμένως ἀποδεξάμενος ἐπεὶ τὸν Βαλδουὶνον μεμαθήκει τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἀρχὴν ἀναδέξασθαι, παρακατεῖχε μεθ' ἑαυτοῦ. Bιαθερετ nullam certam spem faciens sui Hierosolymam evocatum Edessa regem suum creant. Imperator Sangelis ad se adventu prius delectatus, ubi postmodum Balduini electionem audivit, eo sibi putavit faciendum impenitus ut talem apud se virum retinere.

Ὄπηνίκα καὶ τὸ τῶν Νορμάνων φοσάτον⁵⁰ κατέλαβεν, ἡγεμόνας ἔχον ἀδελφοὺς δύο, Φλάντρας (56) καλούμενος, οἵ πολλὰ πολλάκις ὁ βασιλεὺς συμβουλευόμενος τὴν αὐτὴν τοῖς πρωλαβοῦσι φοσάτοις⁵¹ ὀδεῦσας, καὶ διὰ τῶν παραλίων τὰ Ἱεροσόλυμα καταλαβεῖν, καὶ οὕτω τῷ λοιπῷ στρατεύματι τῶν Λατίνων ἐνώθηνται. Πειθομένους τούτους οὐχ εὑρίσκεν, ἀτε τοῖς Φράγγιοις ἐνωθῆναι μὴ βουλομένους ἀλλ' ἔτέραν ὀδεῦσας ὁδὸν διὰ τοῦ ἀνατολικοῦ, καὶ κατεύθυν χωρῆσαι τοῦ Χοροστίν (57) οἰομένους κατασχεῖν τὸ τοιούτον. Ὁ δὲ βασιλεὺς πάντη ἀσύμφορον τοῦτο γινώσκων καὶ τὴν ἀπώλειαν μὴ θέλων τοῦ τοσούτου λαοῦ· (πεντήκοντα γάρ ἡσαν χιλιάδες ἵππων ἀδρῶν, καὶ ἔκατον πεζῶν), ἐπει μὴ πειθομένους τούτους ἐώρα, τὸν δευτέρον διασιν πλοῦν ἐρχόμενος, τὸν Σαγγέλην (58) καὶ τὸν Τζίταν συνεκπέμπει, τούτοις, ἐφ' ὧ συμβουλεύειν τε τὰ συνοίσοντα, καὶ τῶν παραλόγων ὀρμῶν ὡς ἐνὸν ἀνασειράζειν αὐτούς. Διαπεριωθέντες οὖν τὸν τῆς Κιβωτοῦ πορθμὸν καὶ πρὸς τὸν Ἀρμενιακὸν ἐπειγόμενοι τὴν Ἀγκυρὰν καταλαβόντες ἐξ ἐφόδου ταῦτην κατέσχον καὶ οὕτω τὸν Ἀληγ διαβάντες, πολλήν τι κατέλαβον. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο Ῥωμαῖοι κατεῖχον θαρρήσαντες, καὶ τὰς ιερὰς ἐπενδυθέντες οἱ ιερεῖς στολὰς, Εὐαγγελιών τι καὶ σταυροὺς κομιζόμενοι, ὡς Χριστιανὸς τούτοις προστησαν. Οἱ δὲ ἀπανθρώπιας καὶ ἀπηνῶς οὐ τοὺς ιερεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν Χριστιανῶν ἀντιροῦσι, καὶ ἀφροντίστας τοῦ λοιποῦ ὡς πρὸς Ἀμάσειαν ἀπονεύσαντες τὴν δόοις πορέλαιν ἐποιούντο. Οἱ δὲ Τούρκοι ἐμπειροπόλεμοι θντες, προκαταλαβόντες τὰς κώμας πάσας καὶ τὰ χορτάματα πάντα ἐνέπρησαν, ἐθακότες δὲ τούτους δέξας προσέδαιον. Δευτέρα δὲ ἦν (59) καθ' ἣν ὑπερίσχυσαν τούτων οἱ Τούρκοι. Καὶ τηνικαντα αὐτοῦ που κατα-

ferent extincto forte Gothofredo Latini qui Hierosolymis erant consultatione instituta de successore regis defuncti deligendo, Sangelem Tripoli accersunt, regnum ei Hierosolymitanum deferre cupientes. At ille usque cunctabatur, adeo ut etiam Constantinopolim retrocederet, ubi cum moras evocatum adventus, Hierosolymenses Galli Balduini ut modum Balduini electionem audivit, eo sibi putavit faciendum impenitus ut talem apud se virum retinere.

Hac vice rerum pervenit Constantinopolim Normanicus exercitus ductores habens fratres duos Flandrenses dictos. His magnopere suadebat imperator ut priorum et ipsi exercituum vestigiis **331** insisterent, et per maritimas regiones Hierosolymam prosciscentes Latinis quae jam erant illic sese copiis adjungerent. Verum hīc ipsis utique probari nunquam potuere certis animo non jungere se Gallis, nec societatem iuire cum illis præde gloriavere, sed novum campum propriæ virtuti quærrere; viamque iūtentatam adhuc Latinorum armis, recta per orientalem limitem capessere Corosanum versus, cuius etiam regiæ urbis expugnationem de prædationemque jam spebus præcipiebant. Facile sentiebat imperator quā non dubiam in perniciem ista consilia vergerent: tamen quia durum erat ei inutile capitibus invictæ perlinacis sanum sine sine sine fructu oggerere consilium, cessit aliquando: ei ne tum quidem immemor humanitatis, quam secundam inire potuit viam consulendi hospitibus, priori exclusus vitio ipsorum, cupide arripuit simul et provide. Miseras siquidem et quantum in ipso erat prohibere satagens interitum tantæ multitudinis (erant quinquaginta millia equitum; peditum centum millia), Sangelem et Tzitam cum ipsis misit, negotio utriusque dato suadendi meliora in occasionibus, et intempestivos gentis præserocis impetus qua vi quaque arte valerent catenus coercendi ne in exercitus totius exitium ruerent. Trajecto igitur Ciboti freto versus Armeniacum proiecti limitem, Ancyram capiunt. Hali deinde amne transito, cumdam se oppidulo admovent: quod cum a Romanis incoleretur cives a Christianis nihil mali veriti occurrunt Normannis obviam sacris induiti vestibus,

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁵⁰ φοσάτον. ⁵¹ φοσάτοις.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

an. 1104 et 1109.

(57) Χοροστάρ. Albertus Aq. lib. viii, cap. 7: Dicentes se etiam regnum Chorozan vi intrare, ac Boemundum de capititate Turcorum aut extorquere, et liberare, aut in virtute sua civitatem Buldach, quæ est caput regni Chorozan, obsecere et destruere.

(58) Σαγγέλην. Consulendus præter Albert. Aq. lib. viii, cap. 7, Orderic. Vital. lib. x, pag. 789 et seq., ubi totam hanc Longobardorum et Aquitanorum expeditionem, variisque a Turcis nostris illatas clades accurate commemorat.

(59) Δευτέρα δὲ ἦν. Accidit clades ista circa Junium mense in an. 1101 Albert. Aq. lib. viii, cap. 15 et seq.

Evangelium et crucis manibus præferentes. Eos nihilominus importuni Barbari plus quam hostiliter excipiunt et non solum sacros ministros fanaticos, sed cæteram quoque Christianam turbam ferina crudelitate contrucidant, talique imbuti scelere ac cruore sacrilegi cepta via securi procedebant Amaseam versus, quando experientissimi bellorium Turci arctare primum cepere advenis annonam; oppidis quippe ac locis per quæ transiitores norant, mature præoccupatis, etiam herbas, camporum et animantium pabula igni corruerant. Nec his contenti accedunt minus Latinamque aciem lacesunt. Feria erat secunda. Pugna committitur prævalentibus Turcis. Qui Latinis loco pulsis campi Domini, vallum ibidem signunt deponuntque sarcinas. Postridie iterum ambo exercitus concurrunt. Cæterum ita locis præoccupatis circum undique tabernaculisque lato circuitu expansis Latinos Turci concluserant, ut nec annonæ aut pabulationis causa prodire quoquam, nec junienta equosve potum ducere liceret. Quorum sensu incommodorum ac præsenti conspectu supremi exitii Galli velut desperabundi, at non inultam passuri necem cum armis in hostes ruunt. Quarta erat seria. Conflictus miscetur atrociter. Neque jam arcubus aut longis hastis, sed ad morte ad manus prælio strictis minus ensibus Turci Normanos cito vertunt. Hi propria in castra compulsi consilii cuius erant jam inopes auctorem videlicet quærebant. **332** Nec aderat imperator, ille olim spretus consiliarius, cum sana et nunc sero comprobata suaderet. Quod restabat adeunt sibi datos ab ipso viæ comites Sangelem et Tzitam quid opus censerent facto percontantes; ac nunquid esset illic in proximo quæpiam imperatoriaz ditionis regio in quam habere tutum receptum possent? Mox sarcinæ et tabernaculis relicis peditatuque omni, cæteri equis in vecti quam incitatissime currunt ad partem maritimam Armeniaci limitis et Pauracen. At Turci primum irruentes in castra, cuncta diripiunt. Mox ad insequendum fugientes versi, peditatum primum omnem internectione delent: quosdam etiam ex aliis assecuti ad Corosanem speciminiis causa duxerunt.

Talia Turcorum in Normanos facinora fuere. Porro Sangeles et Tzitas cum residuis equitibus paucis Constantinopolim reversi sunt. Excepit eos imperator benignissime, pecuniisque liberaliter donatos, ac quiete idonea refectos optare jussit quem malent in locum ire. Hierosolyma se cupere dixerunt. Eos igitur iterum munifice donatos imponit navibus, ducendosque quo volebant navarchis tradit, omnia ipsis ex eorum sententia indulgens. Sangeles autem exorato ab aula discessu Constantinopolis Tripolim repetens suum illic exercitum revisit, incumbitque nihilo secius in veterem spem cupidiori conatu quam unquam civitatis illius quam mire concupierat subigendæ. Verum intervenit le-

A σκηνησαντες χάρακα τε πηξάμενοι, τὰς σκευὰς ἐναπέθεντο. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν αὔθις ²² δέμφω έμάχοντο τὰ στρατεύματα. Οἱ δὲ Τούρκοι κυκλοτέρως κατασκηνώσαντες, σὺ χρηταγωγίας χώραν τούτοις ἐδίδουν, οἵτε μήν τὰ ὑποδύγια καὶ τοὺς ἵππους ἐποντες εἶδαν συνεγώρουν. Τὴν ἐσυτῶν οὖν πανωλεύριαν ἐπί οὐδιαλμοῖς ²³ ἥδη ὀρῶντες οἱ Κελτοί, τῇς ἐσυτῶν ζωῆς ἀφειδησαντες, τῇ μετ' αὐτὴν, τετράς δὲ ἤν, χαρτερῶς ὀπλισάμενοι, τὸν μετὰ τῶν Βαρδάρων ἀνεδέξαντο πόλεμον. Οἱ δὲ Τούρκοι εἰς χειρας τούτους ἔχοντες οὐκ εἴτε μετὰ τῶν δοράτων οὐδὲ διὰ τόξων πρὸς αὐτοὺς ἀπεμάχοντο, ἀλλὰ τὰ ἕιρη σπασάμενοι, καὶ τῶν κουλεῶν ἐξελκύσαντες, ἀγχέμαχον τὴν μάχην ἐποιοῦντο, καὶ παρευθὺν τρέποντες τοὺς Νορμάνους. Οἱ δὲ καταλαβόντες τὸν ἕδιον χάρακα, Β σύμβουλον ἀνεξήτουν. 'Ο δ' ἀριστος αὐτοκράτωρ τὰ λόγωνα τούτοις ὑποτιθέμενος καὶ μὴ εἰσακουσθεῖς οὐ περίην. Λοιπὸν ἐπὶ τὴν τοῦ Σαγγέλη καὶ τοῦ Τζίτα γνώμην καταφεύγωσιν. 'Αμα δὲ καὶ εἰ χώρα τις τῶν ὑπὸ τὸν αὐτοκράτορα πλησίον παράκειται ἐπινθάνοντο ἀγαζητοῦντες αὐτὴν. Καὶ δὴ τάς τις σκευὰς καὶ τὰς σκηνὰς καὶ τὸ πεζὸν ἀπὸ τοῦ που καταλιπόντες, τοῖς ἰδίοις ἱπποῖς ἐποιηθάντες; ὡς εἶχον τάχους πρὸς τὰ παρὰ θάλασσαν τοῦ Ἀρμενιακοῦ καὶ ²⁴ τῆς Πουράκης Ἐθεον. Έπειτεσδέντες δ' ἀθρόον οἱ Τούρκοι τούτων τῷ χάρακι πάντα ἀφείλοντο. Εἴτα κατόπιν τούτων διώξαντες τὸ πεζὸν ἀπανέψυχότες ἀνεῖλον, τινάς δὲ καὶ κατασχόντες, πρὸς τὸν Χοροσάνδηλγμα ἀπῆγαν.

C 'Αλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τῶν Τούρκων κατὰ τῶν Νορμάνων ἀνδραγαθήματα. 'Ο δέ γε Σαγγέλης καὶ δὲ Τζίτας μετὰ τῶν καταλειφθέντων ὀλίγων ἱππέων τὴν βασιλεύουσαν (60) καταλαμβάνουσι. Δεξάμενος δὲ τούτους δὲ αὐτοκράτωρ καὶ χρήματα δόμος ἰκανὰ καὶ διαναπάντας, ἥρετο δηνού τοῦ λοιποῦ πλεθὸν αὐτοῖς ἀπίειν. Οἱ δὲ τὰ ιεροσόλυμα ἐπιζήτουν ²⁵. Φιλοτιμησάμενος οὖν αὐτοὺς διψιλῶς, διαποντίους ἐκπέμπει, τῇ αὐτῶν γνώμῃ τὸ πᾶν ἀναθέμενος. 'Ο δέ γε Σαγγέλης ἐκ μεγαλοπόλεως ἐξελθών τὴν πρὸς τὸ οἰκεῖον στράτευμα ἀνεζήτει ἀπέλευσιν, καὶ δὴ καταλαμβάνει αὐθίς τὴν Τρίπολιν, χειρώσασθε ταύτην γλιχόμενος. Μετὰ ταῦτα δὲ νόσῳ θανατού (61) περιπεσὼν καὶ πνέων ²⁶ τὰ ἐσχατά μετε-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²² Deest vox αὔθις. ²³ ὁφθαλμῶν. ²⁴ Deest vox καὶ. ²⁵ ἐπεζήτουν. ²⁶ πενθῶν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(60) Τὴν βασιλεύουσαν. Albert. Aq. lib. viii, cap. 17, 22; Orderic. pag. 792, lib. x.

(61) Νόσῳ θαραστήμων. Moritur Raimundus comes Tolosanus in castro montis Perégrinorum pridie

Kal. Mart. an. 1105; Tyr. lib. ii, cap. 2; Albert. Aq. lib. ix, cap. 32; Fulch. lib. ii, cap. 29 et 38; Gest. Franc. cap. 54; Hist. Hieros. an. 1105; Callistus, lib. ii Hist. Tolos. cap. 1.

πεμψάμενος τὸν ἀύτοῦ ἀνεψίδν Γελίελμον (62) ὥσπερ τινὶ κλήρῳ διπάντα τὰ ὑπὸ ἀύτοῦ κατασχεθέντα κάστρα τούτῳ ἀπεχαρίστο τὸ γεγονόν καὶ ἀρχηγὸν τῶν ἀύτοῦ ταγμάτων ^{οὐ} καταστήσας. Τούτου τοίνυν τὴν τελευτὴν μεμαθηκὼς ὁ ἀυτοκράτωρ εὐθὺς πρὸς τὸν δούκα Κύπρου διὰ τραμμάτων ἐδήλωσεν ἵνα Νικήταν τὸν Καλίντζην μετὰ χρημάτων λιανῶν πρὸς τὸν Γελίελμον ἐκπέμψῃ, ἐφ' ὃ ὑποκοινωσασθαί τε αὐτὸν καὶ παρασκευάσαι δρωμοκέναι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα πίστιν βεβεῖν φυλάξαι εἰς αὐτὸν καὶ ἐποίαν ὁ ἀποδεικιώντων θεός αὐτοῦ Σαγγέλης μέχρι τέλους ἐτήτησεν. Εἴτα μεμαθηκὼς ὁ αὐτοκράτωρ καὶ τὴν τῆς Λαοδίκειας παρὰ τοῦ Ταγγρὴ κατάσχεσιν, πρὸς τὸν Βαΐμούντον γράμματα ἐκτίθεται οὐτωστὶ περιέχοντα. Τὰ δρκιαὶ οἰδας καὶ τὰς ἀπαγγελλας, ἃς οὐκ ἀντὸς μόρος, ἀλλὰ καὶ ἀταρτες πρὸς τὴν θασιλειαν Φωραλων ἐποιήσαρτο. Νῦν δὲ αὐτὸς πρῶτος παρασπορδίσους, τὴν Ἀρτιόχειαν κατέσχες, καὶ ἀλλ' ἀττα ψρούσια, ὑποχοινάμενος καὶ αὐτὴν δὴ τὴν Ααοδίκειαν. Ἀπό τηνθι τοινύν τῆς πόλεως Ἀρτιόχου ^{οὐ} καὶ τῶν ἀλλων ἀπάρτων δίκαιοι εἰ κράγμα ποιῶν, καὶ μὴ θέλε πολέμους ἀλλους καὶ μάχας κατὰ σαυτοῦ ἀρεθίσσειν. Οὐ δέ γε Βαΐμούντος τὰς θασιλεκάς ὑπαναγνοῦν; γραφάς ἐπειδὴ μὴ τῷ συνήθει ψεύδει χρήσασθαι οἶδός τε ἡν, τῶν πρεγμάτων ἀριθήλως τὴν ἀλήθειαν ἐλεγχόντων, πρὸς τὰ γραφέντα τῷ φαινομένῳ κατένευσεν. Αἰτιαν μέντοι τῶν κακῶν παρ' αὐτοῦ πραχθέντων εἶναι τὸν αὐτοκράτορα ἔλεγε: γράφας ὡς θύκη ἐτώτωρ αἰτιος, ἀλλὰ σὺ. ὄπος χρέμενος (63) γάρ κατόπιν τὴν περιουσίαν μετὰ δυνάμεως ἐργεσθαι πολλῆς, οὐκ ηθελησας τὴν ὑπόσχεσιν ἔργοις πιστώσασθαι. Ἡμεῖς δὲ τὴν Ἀρτιόχειαν (64) καταλαβόντες καὶ ἐπὶ τρισι μηροὶ πολλὰ μογήσατες πρὸς πολεμίους ἀπεμα-

A thalis languor, ex quo iam pene supremum spirans, Gulielmum ad se vocat nepotem suum eique oinnes a se capitas arcis velut quamdam hereditatem legat: copiis insuper eumdem suis ac cohortibus militiæque cunctæ ducem loco sui præficit. Illius morte Augustus comperta, litteras statim dat ad ducem Cypri, mandans ut propere Nicetam Callintzen cum multis pecuniis ad Gulielmum militat, dato illi negotio ut conciliare imperatori juvenem euret, persuadereque ipsi ut imitari defunctum patrūm fidei tum juranda lumen usque ad extreum spiritum Augusto præstanda, velit. Inde idem Augustus audita deditio Laodiceæ Tancredo facta, hanc ad Baimundum litteras scripsit: Scis tute profecto ipse ac præclare recordaris quid tu comitesque vestri nobis jurati promiseritis. Quo magis miror te omnium primum prorupisse in insractionem manifestam fæderis iam sancti, quo vestra gens ac natio his in terris militans Romano imperio devincta sollemniter est. Nam et Antiochiam occupasti contra religionem istam et alias arcis quascunque tui juris facere potuisti, pari perfidia hodieque obtines: ipsamque adeo Laodiceam. Resipisce igitur vel sero, et aequi ac jurisjurandi reverentia concepta, male invasam Antiochiam, arcisque reliquias 333 contra fas occupatas redde: neque committas ut perseverantia injuriæ nova contra te bella, justasque iras prioris in tuam perniciem. Hæc tegens Baimundus veritate deprehensus et conscientia, reniti subito C non potuit; sed primum ipsi ac simplicem annutum evidenter rerum ipsa surata vel invito est, quantum qui vulnus ejus spectarunt dum leveret, observare potuerunt. Nec ab ista confessione scripta recesserunt, quibus jurasse se confessus, nec iniuriantur detinere nihilominus capitales arcis, sic tamen

B

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{οὐ} πραγμάτων. ^{οὐ} Ἀρτιόχειας.

Car. Dufresni Du Cangii notæ.

(62) *Γελίελμος*. Willelmus, cognomento Jordani, Raimundi Tolosani comitis 376 ex sorore nepos, ab avunculo in montis Peregrini dominio heres constituitur; Albert. Aq. lib. ix, cap. 50; *Gesta Franc.* cap. 54; *Hist. Hieros.* an. 1103; *Tyr.* lib. ii, cap. 2. Willelmi familiam attigit idem Albertus dum comitem de Sartengis nuncupat; hoc enim vocabulo expressit Gallicum de Cerdigne, vel Hispanicum de Cerdana, seu Ceritaniam. Duxerat quippe in uxorem Willelmus Raimundi, Ceritaniae in Hispania limite comes, Pontii III, Tolosani comitis, Aliaim, Raimundi Sanctægidiani sororem. Ex quibus nuptiis nati Willelmus, Jordani dominus montis Peregrini, et Bernardus Willelmi Ceritaniae post fratrem comes. Obiit vero Willelmus an. 1108, uti habent Albertus Aq. lib. ii, cap. 15; Fulcher. lib. ii, cap. 39; *Hist. Hieros.* an. 1108; *Tyr.* lib. ii, cap. 9; Surita in Ind. an. 1103, et Andreas Bosch lib. *Del titoli de honor de Catalun.* lib. ii, cap. 22. Miror viros eruditos et oculatos, qui stemma comitum Tolosanorum contextuerunt, de comitis Sanctægidiani sorore siluisse. Comitatus vero Ceritaniae terminos hic datus, uti describuntur in *Carta Jacobi regis Aragonum*, x Kal. Sept. an. 1262, qua Jacobo filio regnum Majoricarum et comitatus Rossillionis et Ceritaniae concedit: Est

etiam sciendum quod termini Ceritaniae sunt isti, videlicet de Pincen usque ad Pontem de la Corba, et tota vallis de Rippis cum suis terminis et bajulia est de dominatione Ceritaniae, et extenditur ex parte Barquadanis usque ad Rocam Saucam, et totum dominium de Valespir cum pratis est de pertinenitia comitatus Ceritaniae, et extenditur usque ad collem Bares, et sicut Serra hoc scindit usque ad collem de Pavissars, et de ipso colle de Pavissars usque ad Caput de Crucibus.

(63) *Ὑποχρέος*. Spenderat enim Alexius cruce signatos assecuturum se cum idoneo exercitu, ut est apud Guibertum, lib. iii, cap. 3, idque Alexio non semel objectum a nostris, et quod pacia conventa violaverat prior, narrant Baldricus, l. iv, pag. 122; *Tyr.* lib. vii, cap. 20; et Petr. Diacon. lib. iv *Chron. Casin.* cap. 11.

(64) *Ἀρτιόχειας*. Albertus Aq. lib. v, cap. 2: Juraverunt enim sibi (Alexio) ut si caperetur Antiochia, quia de regno ejus erat, sicut Nicæa, cum omnibus castellis et urbibus ad regnum ejus pertinentibus sibi suæque majestati reservarent. Hinc falli constat Guibertum, lib. iii, cap. 3, scribentem Bæmundo promissam ab Alexio Antiochiam, dum adhuc Constantinopoli moraretur. Vide *Tyr.* lib. xiv, cap. 25, et infra, pag. 405.

excipiebat, culpam in Augustum conferens eorum quæ ipse perperam egerat: *Quod arces non reddimus, non nos, inquit, sed tu in causa es.* Pollicitus enim venturum te post nos cum validis copiis, fidem verborum factis præstare noluiti; nelexistique nos cum periculis extremis et ærumnis confictantes, per trimestrem obsidionem Antiochiæ: quo toto tempore præter infestations nunquam remissas pertinacissimorum hostium, etiam famem sustinuimus, quæ et senum memoriam et juvenum ac virorum constantiam vinceret. Nam nec nostrorum quisquam similem se aliquando calamitatem ejus generis meminerat expertum: et ex iis plurimi cibis vetitis atque infandis ora polluere magno malo sunt coacti. Interim sane dum egregius a te nobis assignatus expeditionis comes, belli socius, Taticius ille fidissimus magistri tue, tali nos tempore, atque articulo periculi deseruit. At non deseruit Deus, cuius ope admirabilis post restringorum recessum, supervenientes a Corosane in Antiochenorum auxilium innumerabiles copias prælio ricimus. Quæ cum ita sint, cui videri æquum possit, nos ea quæ magnis ac multis nostris laboribus sudoribusque comparavimus, abjicere tam facile, ac eripi nobis sinere?

His litteris legatorum reditu ad se perlatis a seque perfectis imperator, facile agnovit rediisse hominem ad ingenium prius, excussa simulatione: planeque illum ipsum et eumdem esse Baimundum nunc cum maxime, quem tam atroces olim secum exercuisse inimicitias meminerat. Quocirca necessariorum duxit violentis ejus occurrere ausibus, et limites imperii Romani talibus munire præsidii, quæ impetum vehementis hostis possent frangere. Delegit ad hoc Butumiten quem ire jussit in Ciliciam cum copiis lectissimis, atque adeo flore ipso militiæ Romanæ, vires omnes fortissimos et experimentis magnis probatæ virtutis. Erant in iis Bardas et Pocillatorum princeps Michael, florentes ætate juvenes et prima lanugine malas signantes: quos a prima ætate imperator nutritos apud se, imbuere rudimentis militaris artis per seipsum tanti duxerat, heroica puerorum indole, studioque sui ac fide maiore delectatus. Cum his et alios mille generosissimos eximiosque bellatores partim Gallos partim Romanos tradit Butumite jubens eos submittere se illi et obtemperare in omnibus, simul etiam pro peculiari fide ipsorum illis mandans ut omnium quæ acciderent in momenta singula indicium statim ad imperatorem deferrent per arcana litteras. Porro hac expeditione sic adornanda decernendaque cupiebat Augustus firmare sibi possessionem Ciliciæ **334** totius, provinciæ in primis opportunæ ad ea consilia quæ tum mente agitabat de Antiochia. Cæterum profectus Butumites cum his copiis, ubi ad urbem Attali pervenit, satis eo itinere expertus contumaciam Bardæ et Archioenochoi Michaelis, qui ambo favore principis prætumidi, obtemperare ipsi recusabant; et veritus ne

A χόμεθα, καὶ λιμὸν ολον οὐδεὶς καὶ τὸν ἀνθρώπων τεθέαται, ὃς τοὺς πλεστούς ημῶν καὶ ἀτὰν ὑπὲρ¹ τοῦ νόμου ἀπηγορευμένων κρεῶν βεβρωκέναι. Ἐφ' ἵκανον δὲ ἐτηρεπερούτων ημῶν, καὶ αὐτὸς ὁ δοθεὶς ἡμῖν εἰς ἀρωγὴν πιστότατος οἰκτητης τοῦ σοῦ κράτους Τατλιος οὐτω κινδυνεύοτας καταπλικῶν ημᾶς φέστο. Εἴλομεν δὲ τὴν πόλιν παραδέξως καὶ αὐτὰς τὰς ἀπὸ τοῦ Χοροστᾶν εἰς ἀρωγὴν τὸν Ἀρτιοχέων καταλαβούσας δυράμεις, κατετροπωσάμεθα. Καὶ πῶς δίκαιων ἐστιν ἀπερονοεῖς Ιδρώσι καὶ πόνοις ἀκτησάμεθα, φρέσιως οὐτως ἀποκοιησασθαι.

B 'Υποστρεψάντων δὲ ἐκεῖθεν τῶν πρέσβεων, ὃς τὰς τοῦ Βαῖμούντου ὑπανέγνω γραφάς, διαγνοὺς αὐτὸν ἐκείνον αὐθις εἶναι τὸν Βαῖμούντον μηδοτωσούν ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβληθέντα, δεῖν ἔγων τὸν δρίκιον τῆς βασιλείας Ῥωμαίων ἀντέχεσθαι, καὶ τὴν ἀκάθεκτον αὐτοῦ ὀρμὴν ὡς ἐνὸν ἀνακόπτειν. Δυνάμεις τοίνυν πολλὰς μετὰ τοῦ Βουτουμίτου κατὰ τὴν Κιλικίας ἔξεπεμψε, καὶ τὸ ἐλλογιμώτατον τοῦ στρατιωτικοῦ καταλόγου, ἀνδρας μαχιμωτάτους καὶ Ἀρεος ὑπασπιστὰς ἀπαντας, καὶ αὐτὸν δῆ τὸν Βάρδαν καὶ τὸν ἀρχιοινοχόν Μιχαὴλ (63) ἀκμάζοντας καὶ ἀρτιφεῖς τὸ γένειον. Οὐδὲν ηπιόθεν προσλαβόμενος δὲ αὐτοκράτωρ καὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐκπαιδεύσας ὡς εὐνουστέρους τῶν ἀλλων, τῷ Βουτουμίτη παραδίδωσι μεθ' ἐτέρων χιλίων ἀνδρῶν γενναῖων Κελτῶν καὶ Ῥωμαίων, ἐφ' ὧν συμπαραμετεῖν τε αὐτῷ καὶ ὑπεικεῖν ἐν ἀπιστιν, ἀμαδὲ καὶ τὸ τυχόν τῶν καθ' ὥραν ἔμπιπτόντων δι' ἀπορρήτων γραμμάτων δηλοῦν αὐτῷ. 'Εσπειδος δὲ τὴν ἄπασαν χώραν τῆς Κιλικίας κατεσχεῖν ἵνα ἐντεῦθεν ἢδον τὰ κατὰ τὴν Ἀρτιοχειαν ἔκαρτον. Απάρτας οὖν δὲ Βουτουμίτης σὺν δλαις δυνάμεσι, καὶ περὶ τὴν Ἀττάλου (66) ἐφθακὼς, ἐπεὶ τὸν Βάρδον καὶ τὸν ἀρχιοινοχόν Μιχαὴλ μὴ ὑπεικοντα; Ἐώρα τῷ τούτου θελήματι ἵνα μὴ καὶ τὸ ὑπειτικὸν συμβαλή στασιάζειν, καὶ τούτου κενδυπούδος ἡ σπειδὴ τῷ Βουτουμίτῃ γένηται καὶ ἀπραχτος τῆς Κιλικίας; ἀποπεμφθεὶς, παραχρῆμα τὰ περὶ τούτου δηλοὶ τῷ αὐτοκράτορι, τὴν μετ' αὐτῶν συγδιατριβὴν παρατούμενος. Οὐ δὲ τὰς ἐκ τῶν τοιούτων εἰωθινὰς γίνεσθαι βλάδας γινώσκων, γοργῶς ἐφ' ἐτέρων ὑπόθεσεν τούτους τε καὶ δόσσους ὑπόπτους είχε διὰ γραμμάτων προύτρέπειο ἵνα τὴν Κύπρον τάχιον κατελαθόντες, τῷ Εὐφορβηγῷ Κωνσταντίνῳ τὴν δουκικήν

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁰ πω. ¹ ὑπέρ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(65) Μιχαὴλ. Dignitate pincernam, de quo pag. 242.

(66) Τὴν Ἀττάλου. Ἀττάλετν, Pamphyliæ metropolitæ in themate Orientali apud Constant. Por-

phyrog. quam demum expugnavit Iconiensis sultanus an. 1212, ut est in Chron. Altisiod. Describitur vero a Tyrio lib. xvi, cap. 26. Vide Leunclav. Pand. cap. 180.

δρχήν τηνικαῦτα τῆς νήσου Κύπρου ἀναδεξαμένω, συνόντες ἐν πᾶσιν ὑπείκωσιν. Οἱ δὲ ἀσμένως τὰ γράμματα δεξάμενοι, θάττον πρὸς τὴν Κύπρον διαπλωθέονται. Μικρὸν σὺν χρόνῳ μετὰ τοῦ δουκὸς Κύπρου ἐνδιατρίψαντες, τῇ συνήσιε ἀναισχυντὶ καὶ πρὸς αὐτὸν ἐκέχρηντο· ἔνθεν τοις καὶ λοξὸν αὐτοὺς ὑπεβλέπετο. Οἱ δὲ νεανίαι τῆς τοῦ βασιλέως περὶ αὐτοὺς κηδεμονίας μεμνημένοι, διὰ τῶν πρὸς τὸν βασιλέα γραμμάτων τοῦ δουκὸς πολλὰ κατέτρεχον τὴν Κωνσταντίνου ἀνκαλούμενοι. Ἀναπτύξας δὲ τὰς αὐτῶν γραφάδες αὐτοκράτωρ ἐπείκαστι τινας τῶν τῆς μείζονος τύχης δοσούς ὑπόπτους διατάχει τοῦ βασιλέως εἰς τὸν αὐτοὺς εἰς Κύπρον ἀπέστειλε. Πτοηθεὶς μὴ καὶ αὐτὸς ἐν λίπης θαυματικῶσιν ἐκείνοις, εὐθὺς τῷ Καντακούζηνῷ ἐπέσκηψεν ἀναλαβεθεῖσι τούτους μεθ' ἐκυτοῦ. Ὡς φθάσας εἰς Κυρήνειαν καὶ μετακαλεσμένος τούτους μεθ' ἐκυτοῦ ἀνελάβετο. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τοῦ Βίρδα φημὶ, καὶ τοῦ ἀρχαιονοχόου Μιχαήλ. Ὁ δέ γε Βουτούμιτης μετὰ τοῦ Μοναστρά καὶ τῶν σὺν αὐτῷ καταλειψθέντων λογάδων ἡγεμόνων τὴν Κιλικίαν ἐφθικώς, ὡς τοὺς Ἀρμενίους εὗρε σπεισαμένους μετὰ τοῦ Ταγγρὲ, παραδραμῶν τούτους καὶ τὸ Μαράσιν (67) καταλαβὼν κατέσχεν αὐτό. Ἀμαὶ δὲ καὶ τὰς παρακειμένας ἀπάσας κωμοπόλεις καὶ τὰ πολίγυνα καὶ ἀπογράφας δυνάμεις εἰς φρουρὸν τῆς χώρας ἀπάσης καὶ ἡγεμόνα τὸν μιξούραρον καταλιπὼν Μοναστρὸν, περὶ οὐ ἐν πολλοῖς δὲ λόγος ἐμέμνητο, πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανέστρεψεν.

suspiciose provida relegaverat) sunum, ut sit, ulcus affricantes, cum iis societatem rebellionis coirent. Ergo repente Cantacuzeno, quem paulo ante in Cyreneam miserat, præcipit, ut per Cyprum transiens Bardam et Michaelem secum sumat. Transierat jam et pervenerat Cyrenem Cantacuzenus quando litteras accepit imperatorias. Misso ergo inde confessum certo homine duos ad se illos juvenes transluit. At Butumites cum Monasteria et reliquis viris eximiis cepto itinere progressus, postquam pervenit in Ciliciam, Armenios invenit iam pepigisse cum Tancredo; quare ipsos præteriens, ultraque proventus ad castrum Marasimum dictum, illud occupavit; simulque circumpositos viros omnes et oppida, hybridi tamque Monastram illum sæpe memoratum superius universæ illi ducem præfecit regioni; quo facto Constantinopolim rediit.

Ἐπειδὲ ἐξερχόμενοι οἱ Φράγγοι πρὸς τὰ Ιεροσόλυμα πρὸς κατάσχεσιν τῶν πόλεων Συρίας, ὑπέσχοντο τῷ ἐπισκόπῳ Πίσσης (68) ικανὰ εἰ τούτοις συνάρτηται πρὸς τὸν προκείμενον αὐτοῖς σκοπόν. Ὁ δὲ καταπειθῆς τοῖς τούτων λόγοις γεγονὼς, καὶ ἐτέρους δύο (69) τῶν παρὸς θάλατταν οἰκούντινον ἐς αὐτὸν τοῦτο ἐρεθίσας οὐκ ἀνεβάλλετο, ἀλλ' ἐξοπλίσας διήρεις τε καὶ τριήρεις καὶ δρόμων καὶ ἐπερχόμενων πλοίων εἰς ἐννακόσια περιστάμενα ἔξεισιν ὡς πρὸς αὐτοὺς ἀπερχόμενος, ικανὰ δὲ τούτων ἀποτεμδμένως εἰς προνομήν τῆς

A si eam dissimularet diutius, pravi exempli contagio in cæteros omnes serperet milites, cum certa pernicie disciplinæ militaris, qua semel soluta, nullus fructus expeditionis Ciliciensis posset existere, totam rem Augusto scriptis inde litteris exponit, oratque ne se versari diutius cum illis velit. Imperator statim pavidens quantæ noxiæ quamque certi periculi res sit in bello dissensio militum a duee, strenue arripit cautionem anteventendi mali: et tum duos illos, tum quotquot e cæteris indicatione litterarum Butumitæ habuit suspectos, scriptis ex tempore mandatis jussit, statim se conserre in Cyprum insulam, illicque duci ejus provincie Constantino Euphorbeno præsto esse in omnibus et obsequi. Gratum id imperium juvenibus accidit. Quare alacriter Cyprum navigant. Non diu ibi fuerant in comitatu ducis Cypri, cum in familiarem relapsi pervicaciam locum se, non animum, mutasse docuerunt. Nec dissimulavit offensionis acceptio sensum læsus adolescentium inofficio protervia dux. Qui torvo sese vultu et obliquis perstringi oculis minime ferentes, sumpta fiducia ex veteri satis ipsis comperto Augusti amore erga ipsos, datis ad eum litteris graviter de duce questi sunt, et si per Principem liceret, redditum in Constantini urbem optare significarunt. Resignatis his epistolis Augustus justum in metum venit ne isti ægri animis, ad alios hanc contentos presentibus (cujus generis aliquam multos eosque opulentos et potentes Cyprum

suspiciose provida relegaverat) sunum, ut sit, ulcus affricantes, cum iis societatem rebellionis coirent. Ergo repente Cantacuzeno, quem paulo ante in Cyreneam miserat, præcipit, ut per Cyprum transiens Bardam et Michaelem secum sumat. Transierat jam et pervenerat Cyrenem Cantacuzenus quando litteras accepit imperatorias. Misso ergo inde confessum certo homine duos ad se illos juvenes transluit. At Butumites cum Monasteria et reliquis viris eximiis cepto itinere progressus, postquam pervenit in Ciliciam, Armenios invenit iam pepigisse cum Tancredo; quare ipsos præteriens, ultraque proventus ad castrum Marasimum dictum, illud occupavit; simulque circumpositos viros omnes et oppida, hybridi tamque Monastram illum sæpe memoratum superius universæ illi ducem præfecit regioni; quo facto Constantinopolim rediit.

C Interim Galli qui belli Hierosolymitani gratia in Asiam venerant, cum circumspetto rerum statu necessariam putarent, tum ad tenepta jam quæsita, tum ad cætera expeditionis suscepitæ consilia patranda, occupationem reliquarum urbium Syriæ, quam ad rem sine auxiliis novis et validis Occidentalium suorum, sese impares cernebant, egerunt per legatos 335 promissione præmiorum ingentium, cum episcopo Pisano, ut is commodare sibi opes et operariae in re vellet. Annuit ille, aliis quoque duobus eamdem maris oram accolentibus

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(67) Τὸ Μαράσιν. *Marasis*, Guiberto, lib. iv, cap. 2; *Marasis*, Tudebodo, lib. ii; *Marasis*, Baldricus, lib. ii, pag. 401; et Tzetze, chil. 42, n. 652; *Marasia*, Tyrio, lib. iii, cap. 48; *Maresch*, in *Hist. Hieros.* an. 1114, et apud Albertum Aq. lib. iii, cap. 27; *Mariscum*, Fulcherio, lib. i, cap. 6; lib. ii, cap. 50. Denique *Marasius*, *Cinnamo*, lib. i.

(68) Ἐπισκόπῳ Πίσσης. Dagoberto, Daimberto, seu Daiberto Pisano episcopo, qui postmodum

captis Hierosolymis, in patriarcham electus est. De Dagoberto a L. Laodiceam appulso agunt Albertus Aq. lib. vi, cap. 56 et seq; *Gesta Franc.* cap. 33; Fulcherius, lib. i, cap. 21; Tyrius, lib. ii, cap. 14. Multa etiam de hoc pontifice habet Ughellus in *Archiep. Pisani. tom. III Ital. sacræ.*
(69) Ἐπέρους δύο. Pisani adjuncti erant duo ex eadem maris ora populi, Etrusci scilicet, qui et Toscani, et Gennenses. Fulcher. lib. i, cap. 24, *Hist. Hieros.* pag. 593.

in eamdem secum auxiliis Hierosolymitanis adornandi curam ac sententiam pertractis. Nec mora communi tres conatu incumbentes in opus congregandarum undique biremium triremi inque dromonum cæterarumque id genus velocium navium, tantum brevi perfecere ut non gentarum omnis formæ parata classis staret: quam descendens ipse Pisanus Syriam versus ad eos qui se vocaverant intendit cursum. Verum in itinere non modicam istius numeri partem reliquit ad tutelam Coreyrensis arcis Coryphus, Cephalenæ, Leucadis. et Zacynthi. His auditis imperator in cunctis Romanæ ditionis navalibus et portubus ædificari naves jussit. Ipseque quod præcipiebat primus exsequens Constantiopolis ubi tunc erat, multas locavit fabricandas. Nec imperasse satis habens aderat præeratque operi, et subinde monere consensa circumiens viselat monebatque fabros, qua forma quaque arte naves oporteret construi. Etenim exploratum habens quam experientes Pisani essent navalium bellorum; veniensque ne quam ab iis majorem cladem sua classis acciperet, ita naves curabat adornari ut cuiusque in prora longe extantia eminerent ex ære ferrove simulata capita leonum, aliarumque omne genus ferarum bestiarum, diductis lateque hiantibus rictibus. Quas etiam tetras facie ad majorem terrorem tam auro et pigmentis jucbat colorari; tum vero etiam ita intus per arcanos meatus, contortilesque ductus aptari, ut per eas fauces sic apertas ejaculari flamas in hostem Romani possent, non pernicie ipsorum quam admiratione ac metu majori; quod tanta vis inopinata ac novi mali ex formidolosissimis vel ad aspectum monstrorum horrendorum buccis eructaretur. Has tali artificio paratas naves Taticio nuper ab Antiochia reduci simul tradidit;

A Κορυφῶς⁹, τῆς Κεφαληνίας, τῆς Λευκάδος καὶ τῆς Ζαχύνθου ἀπέστειλε. Ταῦτα μανθάνων ὁ βασιλεὺς ἐξ ἀπασῶν τῶν ὑπὸ τὴν τῶν Ἀρματῶν ἀρχὴν χωρῶν προσέταξε γενέσθαι πλοῖα, καὶ εἰς αὐτὴν δὲ τὴν βασιλεύουσαν ἵκανά κατασκευάζων (70) ἐκ διαλειμμάτων εἰς μονῆρες εἰσερχόμενος, ἐπέσκηπτε τοῖς κατασκευάζουσιν διπάς χρὴ ταῦτα ποιεῖν. Γνώσκων δὲ τοὺς Πισσαίους τοῦ περὶ τὴν Θάλατταν πολέμου ἐπιστήμονα; καὶ δεδιώς τὴν μετ' αὐτῶν μάχην, ἐν ἔκατῃ πρώρῃ τῶν πλοῖων διὰ χαλκῶν καὶ σιδῆρων λεόντων καὶ ἀλλοίων χερσαίων ζώων κεφαλὰς (71) μετὰ στομάτων ἀνεψημένων κατασκευάσας, χρυσῷ τε περιστελλας αὐτὰ ὡς ἐκ μόνης θέας φοβερὸν φαίνεσθαι τὸ διὰ τῶν στρεπτῶν κατέτων πολεμών μέλλον ἀφίεσθαι πῦρ, διὰ τῶν στομάτων αὐτῶν παρεπεκύασας διένει, ὥστε δοκεῖν τοὺς λέοντας καὶ τ' ἄλλα τῶν τοιούτων ζώων τοῦτο ἔξερεγεσθαι. Οὖτα γοῦν ταῦτα κατασκευάσας μετακαλεσάμενος τὸν Τατίκιον ἐξ Ἀντιοχείας νεωστὶ παραγενόμενον αὐτῷ μὲν τὰ τοιαῦτα πλοῖα παραδεδωκός, Περιφανεστατηρ¹⁰ κεφαλὴν (72) ὠνόμασε· τῷ δέ γε Λαυτούλφῳ (73) τὸν ἀπαντα στόλον ἀναθέμενος μέγαν δούκα προύναλλετο ὡς τῆς ναυμαχίας εἰδήμονα δριστὸν. Ἐξελθόντες οὖν τῆς μεγαλουπόλεως μηνὸς παριπεύοντο; Ἀπριλίου, μετὰ τοῦ Τρωματικοῦ στόλου τὴν Σάμον κατέλαβον, καὶ τὰ πλοῖα τῇ χέρσῳ προσορμίζαντες, ἐξῆλθον πρὸς τὴν ἡπειρὸν ἐπὶ τῷ διὰ τῆς ἀσφάλτου ἐπιπλέον ἀσφαλισμάνους κατοχυρῶσαι αὐτούς. Μεμαθηκότες δὲ τὴν τοῦ Πισσαίου στόλου διέλευσιν, τὰ πρυμνῆσια λύταντες, καὶ αὐτοὶ διπισθεν αὐτῶν θέεσον ὡς πρὸς τὴν Κῶ. Πρωτίς δὲ τῶν Πισσαίων ἐκεῖσε καταλαβόντων, ἐσπέρας οὗτοι ταῦτην κατέλαβον. Μή ἐντευχήκοτες δὲ τοὺς Πισσαίους ἀπῆλθον εἰς τὴν Κνίδον περὶ τὴν ἡπειρὸν τῆς ἀνατολῆς διαχειμένην. Κεφθεὶς

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁹ Κορυφῶς.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ

(70) *Kataσκευάζων*. Illos Dagoberti et Pisani. rum, priusquam Laodiceum appellerent, cum Alexianis conflictus et hostilitates attigit Tyrius, lib. xi, 377 cap. 44: *Iter ergo aggressi, et oram secuti muritam, nonnisi hostium reperiunt urbes, unde cum maxima difficultate et alimenterum inopia riam poterant inceptam confiscare.*

(71) *Zώων κεφαλάς*. More veterum fecit Alexius, D. qui belluarum capita auro exornata navium rostris aptabant. Virgil, lib. x *Aeneid.*:

Ærata princeps secat æquora tigri.

Hoc est, ait Servius, *cujus rostrum erat in similitudinem tigridis: namque solent naves nomina accipere a tutelarum pictura. Sed de tutelis multa Vowereinus ad Petron. Meursius ad Lycophr. Delrius ad Senec. Trag. Turnebus, Alexander ab Alex. cæterique criticorum filii commentati sunt. Tantum addo quæ habet perelegans scriptor, in Encomio Eunike reg. Angl. lib. i: *Aggregati tandem turritas ascendunt puppes, æratis rostris duces sinuulos videntibus discriminantes. Hinc erat cernere leones auro fusiles in puppibus, hinc autem volucres in summis malis venientes, austros suis signantes versibus, aut dracones rarios minantes incendia de naribus; illinc nomines de solido auro, argenteo rutilos, vivis quo-**

*dammodo non impares, atque illinc tauros erectis sursum collis, protensisque cruribus, mugitus cursusque viventium simulantes. Videres quoque delphinos electro fusos, veteremque rememorantem fabulam de eodem metallo centauros, etc. Idem, lib. ii: *Ardebat aurum in rostris, fulgebat quoque argentum in variis navium figuris.**

(72) *Περιφανεστατηρ¹⁰ κεφαλὴν*. Nova dignitas inventa ab Alexio admodum solerti in excogitandas iatiusmodi dignitatibus Palatinis.

(73) *Λαυτούλφῳ*. Occurrit Landulfus iste non semel infra cum perhonorifica mentione, cuius nomenclatura natione et origine Latinum prorsus fuisse arguit. Nec scio an idem qui Falconi Beneventano *Landulfus de Græcia* dicitur in Chr. ad an. 1093: *Landulfus Græcus* M. Antonio Marsillo Columnæ in Vita et rebus gestis S. Matthæi cap. 8, qui reversus postmodum in Apuliam, *comestabilis Beneventanorum* creatus est: quam quidem sortitus sit appellationem, quod diu in Græcia, et apud Alexium moratus fuerit. Verum, ne id affiruem, facit ipsum Landulphi cognomen, quod in plerisque codd. *Falconis, de Græca*, scribitur; qua appellatione occurrit, ni fallor, castrum aliquod in agro Beneventano. Vide Ughellum, tom. VI *Italicæ saec.*, pag. 457.

δὲ παραγενόμενοι ὡς τῆς ἄγρας ἡστόχου διλγούς τινὲς ἐφευρήκοτες τῶν Ηισσαίων αὐτοῦ που καταλειφθέντας, ἐπινθάνοντο ὅπου δὲ Ηισσαῖκος ἐξώρμησε στόλος. Οἱ δὲ πρὸς τὴν Ἀράδον ἐφασαν. Καὶ παραχρῆμα λύσαντες τὰ πρυμνήσια θάττον τούτους κατέλαβον μεταξὺ Παττάρων καὶ Ἀράδου. Τούτους δὲ οἱ Ηισσαῖοι θεασάμενοι, μόθου παραυτίκα σχῆμα διατυπώσαντες πρὸς μάχην οὐ τὰ ἅπαντα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς καρδίας ἔθηγον. Ἐπικαταλαβόντος δὲ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου κόδμης τις Πελλοπονήσιος (74) Περιχυτάνης³ καλούμενος ναυλοχεῖν δριστα ἐπιστάμενος; ὡς τούτους ἐθεάσατο, ταῖς κώπαις τὸ ἔδιον πτερώσας μονῆρες ὡς εἶχε κατ' αὐτῶν ἑστατεῖν, καὶ διαμέσου τούτων ὡς πῦρ διελθών εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν αὐθίς ἐπανέστρεψε στόλον. Οἱ μέντοι Ῥωμαϊκὸς στόλος οὐκ εὐτάκτως τῆς μετά τῶν Ηισσαίων μάχης ἀπεπειράθω, ἀλλὰ ἔξιών καὶ ἀσυντάκτως τούτους⁴ προσέβαλλε. Καὶ αὐτὸς δὲ δὲ Λαντούλφος πρῶτος προσπελάσας τοῖς Ηισσαίοις ναυσὶν, διστοχεῖ τὸ πῦρ ἔβαλε καὶ οὐδέν τι πλέον εἰργάσατο τοῦ πυρὸς σκεδασθέντος. Οἱ δὲ λεγόμενος Ἐλεήμων κόδμης ἀναισχύντως μεγίστω πλοιῷ κατέπιπρύμνων προσβαλὼν τοῖς πηδαλίοις τούτου περιπεσὼν καὶ μὴ εὐχερῶς ἔχων ἐκεῖθεν διαπλωσασθαι, κατεσχέθη ἀν, εἰ μὴ γοργῶς πρὸς τὴν σκευὴν ἀπειδεῖ. Καὶ πῦρ κατ' αὐτῶν ἀφεὶς οὐκ διστοχεῖ ἔβαλεν. Εἴται τὴν ναῦν ἐπὶ θάτερα γοργῶς μεταφέρων καὶ ἀπέρχεται παραχρῆμα τρεῖς μεγίστας ἐπυρπόλεις τῶν Βαρδάρων ναῦς. Ἐπειδὲ δὲ ἄμα καὶ συστροφὴ ἀνέμου τὴν θάλασσαν ἐπεισπεσοῦσα ἀθρόον διετάραττε τάς τε ναῦς συνέτριβε καὶ μυνονού βυθίζειν ἡ πελλεῖται⁵ ἀρρέβοθη⁶ γάρ τὸ κῦμα, ἐπετρίγεσαν αἱ κεραταὶ, τὰ δὲ ιστία διερρήγνυντο. Ἐκδιματωθέντες οἱ Βάρδαροι, τὸ μὲν διὰ τὸ περιπόμενον πῦρ οὐ γάρ ἐθάδεις ἡσαν τοιούτων σκευῶν ἡ πυρδεῖ, ἀνω μὲν φύσει τὴν φορὸν ἔχοντος, πεμπομένου δὲ ἐφ' δὲ βούλεται δὲ πέμπων κατά τε τὸ πραντες πολλάκις καὶ ἐφ' ἐκάτερα τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ θαλαττίου αἰλύδωνος συγχυθέντες τὸν νοῦν φυγαδεῖσας ἥψαντο. Οὕτω μὲν οὖν τὰ τῶν Βαρδάρων. Οἱ δὲ τοις Ῥωμαϊκοῖς στόλοις νησιῶν τινὶ προσώκειλεν οὐτωσὶ πουκλουμένων Σεύτλωψ (75). Αὔγαζούσης δὲ τῆς ἡμέρας ἐκεῖθεν ἀπάραντες τῇ Ῥέδῳ προσώρμησαν⁷. Τῶν πλοίων οὖν ἀποδάντες καὶ ἔξαγαγόντες δυοὺς ἐφθασαν κατασχεῖν καὶ αὐτὸν δὴ τὸν τοῦ Βαΐμούντου ἀδελφιδοῦν (76), ἐξειμάτουν αὐτοὺς ὡς μέλλοντες τιμῆς πάντας ἀπεμπολεῖν, ἡ κατασφάττειν. Ός δὲ ἀκαταπλήκτους πρὸς τοῦτο ἐώρων αὐτοὺς καὶ τὴν ἀπεμπόλησιν ἐν οὐδενὶ τιθεμένους, εὐθὺς ἔιφους περανάλωμα πεποιήκασιν. Οἱ δὲ γε περιειφθέντες τοῦ Ηισσαϊκοῦ στόλου πρὸς τὸ τὰς παρατυχούσας νῆσους καὶ τὴν Κύπρον λητέοις

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

³ Περιχύταν. ⁴ τούτωις. ⁵ ἀρρέβοθει. ⁶ προσώρμισαν.

Car. Dufresnii Du Cangii nota.

(74) Κόδμης τις Πελλοπονήσιος. Non comes in Peloponneso, sed dignitatem, seu officio in classe comes, origine Peloponnesius. Vide supra, pag. 291.

(75) Σεύτλωψ. Seutlos, Ionice insula circa Rhô-

A simul eidem illi viro probatissimæ virtutis, quo alacrius novum hoc bellum capesset, amplam in primis appellationem indidit, Illustrissimi Capitis. Cætera classi universæ titulo et potestate ducis magni Lantulphum præfecit quippe virum navelis pugnæ peritissimum. Solerunt bi Constantiopoli mense Aprili cum classe Romana universa; et Samo proximo cœrū obiter perstricta navibus adverso littori applicatis, in continentem excenderunt, navigia recenter ædificata, asphaltis illic abundantis inunctione multa firmaturi. Certiores ibi sunt præteriisse Pisani classem. Quare solventes ipsi post eos currunt, versus Coam insulam. Pervenerant eo Pisani mane diei ejus, euju: sub vesperam Romani eodem appulere. Ergo si opportunitate exclusi rei B gerendæ, quippe Pisani, qui longo intervallo præcucurserant, non inventi, Cnidum abeunt, insulam prope continentem Orientis sitam. Ibi deprehensuros se rati Pisani, spe quidem exciderat prædicti totius, repererunt tamen relictos Pisaniorum aliquos a quibus interrogatis quo ivisset Pisana classis, 336 Rhodium versus navigasse illam audiverunt. Nulla mora inaequendi facta, instant solutis admis- sioneque post Pisanos navibus, breviique eos asse- quuntur inter Pallara et Rhodum. Eos Pisani conspicati, classe cito disposita apte ad navale prælium, et tela et animos ad pugnam acuebant. Admovetur interim propius Romana classis et quidam comes Peloponnesius, Perichylanes vocatus, scientissimus artis navigandi, toto remigio suæ moneris incitato, velocissimo impetu Pisanos petit: perque ipsos medios flammea rapiditate pervolans, ad classem rursum se Romanam retulit. Cæterum nostræ naves hanc satis ordinate satisque juneto, sed tumultuorio quodam impetu, pugnam cum Pisani capessebant. Quin Lantulphus ipse, ubi se admovit prius na- vigiis hostilibus, ignem intempestive jaculatus, ideo temere et sine hostium damno dispersum, fructum inventi novi nullum habuit. Felicior fuit comes, Eleemon dictus. Is magnam audacter ag- gressus Pisaniam navem, cum incidisset in ejus gubernaculum, itaque se implicuisse, ut retro inde cedere nequiret, captus esset utique, nisi præsen- tem in tali periculo animum ad paratam appulisset machinam evomendæ flaminæ per fauces æneas, uti diximus. Ergo id agere adorsus cum magna pernicie navis hostilis cui adhæserat, tres quoque inde alias maximas sese strenue circumagens eadem peste incendi sparsilis afflavit et absumpsit. Inter haec repente mutato vento, turbari mare, mugire fluctus, concuti iunctu collisi naves et conteri,

dum, Plinio Seutlusa, Stephano Ταύτλουσσα. (76) Βαΐμούντου ἀδελφιδοῦρ. Quis ille Boemundi nepos, vel affinis, quem cum Pisani navigasse ait Anna, ex nostris scriptoribus haud liquet. Vide pag. 394.

stridere antennarum cornua, frangi ac discerpi vela, denique in præsentî demersionis periculo ac metu naves esse. Communis hic erat ambarum partium terror; illa propria formido Pisanorum, ignis missilis nunquam illis visa ususque comperta natura; nam cum ignis notus rectum et statum impetum habeat cælum versus, hic videbant et in primum haud reluctantem flammam dejici, et ad latera vibrari non ægre sequentem vim et destinationem jaculantis. Igitur haec machine artificium molitrices fulgetrorum rem eo die confecere: percorsi enim isto potissimum malo Barbari fugæ se mandarunt. At Romana classis vitanda tempestati stationem in præsens opportuna: cepit ad parvam insulam cui nomen Seutio fuit. Allucentie die postera moventes inde ad Rhodum appellunt: quam in insulam exscensu Romani facto quosdam e Latinis captos, in iis consobrinum Baimundi, terrere primo conabantur metu servitulæ, et venditionis miseræ; verum cum nihil inde moveri ens, et tantum mancipiationis vilissimæ dedecus pro nihil ipsos habere animadverterunt, trucidarunt universos. Pisani superstites cæteri ad insulas deprendandas, præsertim Cyprum, adjererunt animos. Cyprum gubernabat tum Philocales Eumathius, qui repente in Latinos cum copiis movit, simul cognovit 337 appulsos: tantoque ipsos terrore affecit ut suorum oblii, quos non paucos jam ad pabulum in insulam emiserant, statim cum perturbatione solverent Laodiceam versus, ad Baimundum cui se snaque libenter scilicet accipienti et mutua spondenti detulere. At illi, quos diximus, miseri in Cyprum expositi prædatores, ubi ad littus reversi, classei non viderunt suam, desperatione acutæ magna projeicerunt se in mare, ibique in aquis præfati sunt. Dehinc duces Romanæ classis, et Lantulphus ipse in Cyprum convenientes habito consilio deereverunt de communi omnium sententia tractare de pace. Electus ad id Butumites qui statim ad Baimundum se contulit: et apud eum dies totos detentus est quindecim. At Baimundus idem semper erat, nihil ab illo fraudulentio pacis et pacatarum artium indocili mutatus. Tandem ergo accersitum Butumiten sic minaciter affatus est: *Non huc tu amicitia aut pacis venisti causa, sed incendiarum mearum navium: itaque fac abeas quam primum, et quod fraudis tantæ conscius a nobis inultis integer atque illæsus dimitteris, in lucro pone.* Cum his reverso Butumite ad eos a quibus missus fuerat, consultatio ab iis communiter instituitur in Cypri portu. Ibi altius introspecta ex recentibus indicis malitia Baimundi, desperataque inter ipsum et imperatorem concordia, nihil tunc quidem decernere se posse putaverunt consultiis quam si classem plenis velis Constantinopolim referrent. In eo cursu cum essent prope Sycen gravi ac vehementi oborta tempestate vasto fluctuum et ventorum impetu alilli ad terram sunt, conquassatis universis navibus, præter eas quibus proprie Taticius praverat.

Hic successus classis Pisana fuit, et expeditio- D nis navalis ejus occasione susceptæ. Interim Baimundus pro sua cætera solertissima versutia, vidit

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

* καὶ δῆ. * κλύδωνος.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(77) Συκήν. *Sycæ*, hodie *Galata*, et *Pera*, olim urbis CP. xiii regio. Vide *Hist. nostram Gallo-Byzant.* lib. v, n. 32.

(78) Κούρικον. Ciliciae urbs, in qua Justinianus imp. balneum et πινακεῖον renovavit, ut auctor est

A ἀπίστεψαν. "Ενθα τυχῶν δὲ Φιλοκάλης Εόδιος: καὶ αὐτῶν οἱτανί. Οἱ δὲ περὶ τὰς ναῦς δεῖπλα σχεδέντες μηδὲ τοῦ ἐξιόντος προνομῆς χάριν ἀπὸ τῶν πλοίων αὐτῶν λαοῦ πεφροντικότες, ἀλλὰ τοὺς πλείονας περὶ τὴν νῆσον ἀσαντες, δαυνάκεις οὖτα λύσαντες τὰ πρυμνήσια πρὸς τὴν Λασδίκειαν ἀπέπλεον. τὸν Βαῖμοντον ἐπὶ νοῦν ἔχοντες. Καὶ δῆ καὶ καταλαβόντες προσεληλύθεισάν τε αὐτῷ καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ ἀγάπην ἀσπάζεσθαι ἔλεγον. 'Ο δὲ, δόποις ἐκείνος ἀσμένως αὐτοὺς ὑπόδεχεται. 'Επει δ' οἱ περὶ τὴν Τίριν καταλειφθέντες λαφυραγώλας ἔνεκα ὑποστρέψαντες τὸν έδιον στόλον οὐκέτιών, ἔρριπτον ἑαυτοὺς ἀφειδῶς εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀπεπνίγοντο. Οἱ δὲ τοῦ Ἐρμαῖκοῦ στόλου θαλασσοκάρτορες καὶ αὐτὸς δῆ δὲ Λαντούλφος καταλαβόντες τὴν Κύπρον συνεληλυθότες περὶ εἰρήνης ἐπερωτῶν ἔδουλεύοντο. Πάντων οὖν διμογνωμονησάντων πρὸς τοῦτο, στέλλεται δὲ Βουτουμίτης πρὸς τὸν Βειμούντον. Τοῦτον οὖν θεασάμενος καὶ παρακατασχὼν ἐπὶ δλαις πέντε καὶ δέκα τιμέραις ἐπει τὴν Λασδίκειαν καὶ λιμὸς κατειλήφει καὶ δὲ Βαῖμοντος αὐθίς Βαῖμοντος: ήν καὶ οὐκέτι λαοίσιοτο οὐτε μήνει εἰρηνεύει ἐμεμάθηκει, μεταπεμψάμενος αὐτὸν, φησιν, Οὐ διά φυλλαν ή ειρήνην αὐτὸς ἔτανθοι πυραράγοντας. ἀλλ' ἐφ' ωτὰς ἐμάς ἐμπρῆσαι ταῦς. "Απίθιτον" ἀρκεῖ γάρ ποι τοῦτο τὸ, ἀτακωρηρο/αστορ τῷ ἔτανθα ἀπολυθῆται. 'Απάρας οὖν ἐκείθεν καταλαμβάνει τοὺς αὐτὸν ἀποστελλάντας περὶ τὸν λιμένα τῆς Κύπρου. Καὶ τὴν Βαῖμοντος πονηρὰν γνώμην ἐπιπέδον ἐκ τῶν ἐκείθεν μηνυμάτων διεγνόντες καὶ ὡς ἀδύνατον σπείσασθαι μετὰ τοῦ αὐτοκάρτος, ἐκείθεν ἀπάραντες δλοις ἰστίοις τὴν πρὸς τὴν μεγάλοποιν ὑγρὰν ὑπέπλεον κέλευθον. Κατὰ δὲ τὴν Συκήν (77) τρικυμίας μεγάλης καὶ κλυδώνου διεγερθέντος σφοδροῦ, τὰ πλοῖα τῇ χέρσῳ προσραγέντα δημιουργία πάντα γεγόνασι πλήν τῶν γεων ὃν ἐξῆρχεν δὲ Τατίκιος.

C Butumites qui statim ad Baimundum se contulit: et apud eum dies totos detentus est quindecim. At Baimundus idem semper erat, nihil ab illo fraudulentio pacis et pacatarum artium indocili mutatus. Tandem ergo accersitum Butumiten sic minaciter affatus est: *Non huc tu amicitia aut pacis venisti causa, sed incendiarum mearum navium: itaque fac abeas quam primum, et quod fraudis tantæ conscius a nobis inultis integer atque illæsus dimitteris, in lucro pone.* Cum his reverso Butumite ad eos a quibus missus fuerat, consultatio ab iis communiter instituitur in Cypri portu. Ibi altius introspecta ex recentibus indicis malitia Baimundi, desperataque inter ipsum et imperatorem concordia, nihil tunc quidem decernere se posse putaverunt consultiis quam si classem plenis velis Constantinopolim referrent. In eo cursu cum essent prope Sycen gravi ac vehementi oborta tempestate vasto fluctuum et ventorum impetu alilli ad terram sunt, conquassatis universis navibus, præter eas quibus proprie Taticius praverat.

D 'Αλλὰ τὰ μὲν κατὰ τὸν Πισσαῖκὸν στόλον ὅδε παροχεγωρχεῖ. 'Ο δὲ Βαῖμοντος φύσει πονηρότατος ὃν ἐσεδεῖ μὴ τὸ Κούρικον (78) διαστιλεῖ; προ-

Procopius, lib. v in *De ædific. Just. extremo*; *Curcum* Sanuto lib. II, part. IV, cap. 26; *Curca*, Tagenoni Patou; *Corycus*, in notitia Graec.; *Curc*, Willebrando ab Oldenborg in *Itiner. T. S.* ubi describitur; hodie *Curco*. Eiusce oppidi, quod sub Armeniæ regibus

κατάσγη, καὶ στόλον Ῥωμαϊκὸν τῷ λιμένι προσορ-
μίσας φυλάττη μὲν τὴν Κύπρον, ἀπείργη δὲ καὶ
τοὺς ἀπὸ Λογγινθρόδιας διὰ τῆς παραλίας τῆς ἀνα-
τολῆς μέλλοντας οἵνα: πρὸς αὐτὸν συμμάχους. Ταῦτα
οὖν λογιζόμενος, αὐτὸς τοῦτο ἀνοικοδομῆσαι καὶ
τὸν λιμένα κατασχεῖν ἔδούλετο: πόλις γάρ πρότερον
οὕσα ἐσυμνοτάτη τῷ Κούρικον ἐν ὑπέροις ἐφθασεν
ἔρεπωθῆναι χρόνοις. Οὐ δέ γε αὐτοκράτωρ ταῦτα
προμηθευσάμενος, ἐπισχήψας αὐτῷ σπεῦσαι καταλα-
βεῖν τὸ Κούρικον, λαὶ διατάχους ἀνοικοδομῆσαι τε
αὐτὸν καὶ τὸ κάστρον Σελεύκειαν (80), στάδια ἔξ
τούτου ἀφισταμένην, καὶ δύναμιν ἀποχρῶσαν κατα-
λιπεῖν ἐν αὐτοῖς, δοῦκη δὲ προχειρίσασθαι Στρατή-
γιον τὸν Στραβὸν, ἀνδρα μεκρὸν μὲν τῷ σώματι,
ταῖς δὲ πολεμικαῖς ἐμπειρίαις πολὺν τέ καὶ μέγι-
στου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν λιμένα στόλον ἵκανὸν προ-
ορμίσαι καὶ πάραγγεῖαι ἐγρηγορέας καὶ ἐνε-
δρεύειν τοὺς ὅπλα Λογγινθρόδιας εἰς τὴν ἀριστὴν τοῦ
Βαῖμούντου ἐρχομένους, ἐπαρήγειν δὲ καὶ τῷ ⁹ Κύπρῳ.
Ἐξελθὼν οὖν δὲ ῥῆθες δρουγγάριος τοῦ
στόλου καὶ προκαταλαβὼν τὰ τοῦ Βαῖμούντου δια-
νοῆματα, ἀνεγέρει μὲν αὐτὸν καὶ εἰς τὴν προτέραν
ἀποκαθίσται κατάστασιν. Παραχρῆμα δὲ καὶ τὴν
Σελεύκειαν οἰκοδομήσας καὶ κατοχυρώσας διὰ τά-
φρων γυρόθεν δυνάμεις τὰς ἵκανές ἐν ἀμφοτέροις
καταλιπὼν μετὰ τοῦ δουκὸς Στρατηγίου κατελθὼν
εἰς τὸν λιμένα καὶ στόλον ἀποχρώντα ἐν αὐτῷ κα-

B A fieri facile posse ut imperator consilium caperet
præoccupandi Curici, oppidi olim munitissimi, po-
stea destructi. Erat ibi portus capax Romanæ classi
capienda, opportune imminens, tum in tutelam
Cypri, tum in maris custodiam ea parte qua cursus
est necessarius Longohardicis navibus auxilia Bai-
mundi portaturis. His de causis decreverat Bai-
mundus reædificare quamprimum urbem Curicum,
portumque ejus occupare: quo et illa quæ memo-
ravimus tanta ejus consilii commoda imperatori
eriperet, sibi adjungeret, et quæ inde damna me-
tuebat si præverteretur a Romanis, non solum
evitaret, sed etiam in opportunitates nocendi hosti-
bus verteret. Cum autem non minus cogitationes
Baimundi quam rei momenta ipsius imperator
perspiceret penitus, opus maturato eredit. Non
enim aliter vafrum artificemque adversarium posse
prohiberi a quæstusoso inceptio rei non difficillimæ
nisi improvisa diligentia 338 prævertatur. Mittit
igitur exemplo Eustathium eunuchum e Caniceli
præfecto magnum classis drungarium creatum,
datis ei mandatis ut properaret occupare Curicum
et in integrum restituere: neque id modo, sed ar-
cem quoque Seleuciam sex stadiis a Curico distan-
tem, novis munitionibus circumdaret, tum impos-
ito idoneo præsidio ducem loco præsiceret Strate-
gium Strabum, pusilla quidem statura virum; sed
ingentis in rebus bellicis gloriæ: ad hæc naves
bellicas idoneo numero in portum induceret, insi-
C diaturas Latinis navibus quæ ab Apulia commea-

Variæ lectiones ex eod. Coislin.

⁹ τῆν. Lege τῇ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

munitissimum fuisse testantur scriptores, dominus
fuit Aithonus, auctor *Hist. Orientalis*, sub. a. 1305,
pater, si fallor, Ossini comitis Curchi, qui Leone IV
Armeniæ rege 378 imperante florebat. Vide Odo-
ricum Rynald. an. 1322, n. 33 et 46, et Jose-
phum Barharum in *Itiner. Persic.* pag. 461.

(79) Τοῦ κανικλεῖου ἀξίας. Οὐ ἐπὶ κανικλεῖου
dictus, penes quem erat vas, in quo asservabatur
sacrum encaustum, quo imperatores diplomata vel
epistolas subscribebant. Anastasius Bibliothecarius
ad act. 10 octavæ synodi: *Præpositus caniculi
apud Græcos est qui curam et custodiam gerit cani-
cūlū, id est, atramentarii, ex quo imperator sœni-
ceas litteras scribit in chartis. Ita vero dictum xvii-
xli: quod caniculi formam effigiemque pre se
ferret, ut supra observatum ad. pag. 62.* Hujus
dignitatis crebra est mentio apud scriptores Byzantinatos, apud Scylitzem in Michaele Rhang. et Con-
stantino Leonis F. Zonaram in Theophilo, Leone in
Grammatic. in Constantino, Nicetam in Man. lib. I, n. 3, in Alex. Man. F. n. 48; in Alex. Ang. lib. II, n. 4; Acropol. cap. 79; et Codin. *De orig. CP.* pag. 52 edit. Reg. et lib. *De offic.* Exstat, inquit Seldenus lib. *De titul. honor. part. I.* cap. 6, n. 6, in bibliotheca regis Christianis: Ἰωάννου τοῦ Κα-
ματῆρον τοῦ ἐπὶ κανικλεῖου περὶ τῆς οὐρανίας τῶν
ἀστέρων διαθέτεως ἐν συνδέσει, διὰ στήχων λαμπτικῶν,
πρὸς τὸν βασιλέα τὸν πορφυρογέννητον. Codice
tempore 149 et 559. Κανικλεῖου dicitur Gregentio in *Disputat.* pag. 201. Κανικλῆς Leonii Gramma-
tico, pag. 461, 491. *Caniclinus*, Tyrio lib. xxii, cap. 6, et Gunthero lib. viii *Ligur.* Nec diversus fuit
δὲ ἐπὶ κανικλεῖου a Logotheta, penes quem auctor

D est Nicetas in Man. lib. IV, n. 4 fuisse vas illud
Purpuramentarium, gemmis et auro distinctum, in
quo scilicet asservabatur encaustum, quo Aureas
Bullas obsignatas et subscriptas testatur Codinus,
De offic. cap. 5, n. 18, quo Nicetas loco Codex Bar-
baro-Græcus habet, Χρυσόβουλον μετὰ λόθιον λαμ-
πτῶν, hoc est Bullarium, seu typum sigillarium,
quo Bulle ipse imprimebantur; unde colligitur, et
encaustarium, et bullarium penes logothetam fuisse.
Id præterea obseruo ex Leone Grammatico et Scy-
litze scribentibus in Michaele, Bardam, Theocrito
logotheta extincto, Caniceli dignitatem in se trans-
tulisse, hoc est, logotheta dromi, qua functus
fuerat Theocitus, ad quam, officii jure, Aureas
Bullæ subscriptio spectabat. Unde recte Radevicus,
De gest. Frid. lib. III, caniclinum; Nicetas vero in
Man. lib. vii, n. 1, logothetam, cancellarium inter-
pretantur. Quippe penes caucellarium atramentarii
regii cura exstitit; concilium Duziacense I, part
II, cap. 33: *Ego autem jussi Odonem ire ad can-
cellarium regis, et accipere ab illo pergamenum, et
atramentarium, et scribere illum cito.* Atque ex iis
emendandus Rogerius Hoved. pag. 596: *Qui fuerat
cancellarius imperatoris, quem Græci vocant Lacoste.*
Legendum enim Logothetam. Sed et videtur idem
fuisse cum protosecretis in viii synodo, act. 10: *Tὸ
δὲ τῆς γραφῆς ὑπόλοιπον γεγραφότος Χριστοφόρου
Πρωταρχήτου καὶ ἐπὶ κανικλεῖου.* Vide præterea
Cijac. ad leg. 2 Cod. de pesi. honor. subl. lib. x:
Meurs. in *Gloss. Gretser.* et *Contra ad Codini-*

(80) Σελεύκειαν. De hac urbe, præter *Geogra-
phos*, consulendus Guibertus lib. vi, cap. 16.

rent ad Baimundum : simul etiam invigilaturas custodiae Cypri. Hæc omnia plane uti jussus fuerat exeritus Eustathius Constantinopolim se retulit, amplam ibi ob eam rem feliciter fideliterque confessam, ab imperatore laudem et merita præmia consecutus.

Et hæc quidem de Curico. Evoluto hinc anno certior fletius Imperator parari Genuensem classem in auxilium Francorum, sensit statim non medinoris periculi rem esse, nec ab Genuensibus minora Romano imperio damna quam a Pisanis merito timenda. Ergo ut illos occurreret Cantacuzenum cum idoneis copiis per continentem mittit; mari vero Lantulphum cum valide armata classe festinare jussit ad præoccupanda insidiis loca depressiora, unde in transituram illac Genuensem classem, victorem ex tuto impetum facere posset. Ita mature Lantulphus quo imperatum erat : cæterum sapientis incepti successum vis major intercepit. Procella gravis et supra quamvis validarum navium firmitatem vehemens incubuit in classem tain sæva tamque ineluctabili vi ut pleræque naves frangerebatur utique : quas ideo subductas in terram linire pice ac crassamento, cæteraque resarcire eura ejus generis necesse fuit. Hac vice rerum Cantacuzeno indicium deferit, classem adventare Genuensem. Hoc ille acceptio, auctor est Lantulpho, ut cum navibus octodecim quas habebat solas in mari, cæteris refectionis necessitate subductis in terram, subsideret iuxta mandatum imperatoris circa Promontorium Malei, imminaretque inde in occasionem aggrediendarum ex tuto, si res et occasio ferret, mox transiturarum Genuensium navium. Sin ei in præsenti conspectu classis hostilis aliud suaderet sua paucitas et conscientia infirmatatis, certe receptum salutarem suis exiguis copiis tuto perliceret, classe tota Coronem deportanda, quo certus, et nulla vi hostili prohiberi facilis, tali locorum situ cursus erat. Acquievit consilio Lantulphus; sed cum admotis Genuensibus, plures eos longe validioresque cerneret, quan ut capessere cum spe aliqua **339** pugnam contra ipsos posset, Coronem ut constitutum erat, se recipit. Cantacuzenus cura, quantam maximam debuit in classem Romanam collata, ut impune in terram expositos Genuenses didicit, quod unum supererat, expedivit se ac suos ad eos insequendos. Quos ubi assequi non potuit, Laodiceam deslexit, toto illic conatu bellum cum Baimundo gesturus. Ac primo quidem impetu portum occupavit; deinde arcem aggressus continua per noctem et diem oppugnatione, frustra fuit tamen, et sarpissime assultu tentato, repulsus est toties. Expertus quin etiam pacatas artes, et demererit colloquio conatus Gallos, non

A ταῖς πάντας τοῦ αὐτοκράτορος εἰσηγήσεις ἐπαναζεύγνυσι πρὸς τὴν μεγαλόπολιν, καὶ μεγάλως παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπαινεθεῖς δακτυλῖι πεφιλοτίμηται. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸ Κούρικον.

Μετὰ δὲ παραδρομὴν ἐνιαυτοῦ ἀναμαθῶν διδασκεῖς διτὶ καὶ Γενούσιος ¹⁰ στόλος; (84) εἰς συμμαχίαν τῶν Φράγγων ἐξελθεῖν. ἐτοιμάζεται, στοχασμένος διτὶ οὐδὲ μικρᾶς βλάβης καὶ παρατίτοι αὐτοῖς ¹¹ τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ ἔσονται, εὖν μὲν Καντακουζηνὸν διὰ τῆς ἡπείρου μετὰ ἀποχρούσις δυνάμεως, τὸν δὲ Λαντούλφον γοργῶς ἐξοπλίσας μετὰ στόλου διὰ θαλάττης ἀπέστειλε, παραχειστάμενος αὐτῷ τὸ τάχος καταλαβεῖν τὰ κατώτερα, διὸ ¹² οὐ τὸν μετὰ τῶν Γενούσιων ἐκεῖσε διερχομένων ἀναδίξασθαι πόλεμον. Τούτων ἀπελθόντων ἐνθα καὶ προσετάχθησαν, χειμῶν βαρὺς ἐπιγέγονος καὶ ἀφρητος, ὃν δὲ οὐ καὶ πολλὰς τῶν νεῶν συνέβη διαθραυσθῆναι, ἀστερερ πάλιν πρὸς τὴν χέρσον ἐξελκύσαντες, ἐπιμελῶς τὴν διὰ τῆς ὑγρᾶς πάσης: ἐπιχρησι ταύταις ἐπέφερον. Τηνικαῦτα δὲ καὶ δια Καντακουζηνὸς τὸν τῶν Γενούσιων στόλον περὶ τὰ κατώτερα διαπλέοντα ἐγγύς που εἶναι μεμαθηκάς ὑποτίθεται τῷ Λαντούλφῳ δικεκαίδεκα ναῦς ἀναλαβέσθαι (τοσάντας γάρ μόνας σύνεβη τῷ τότε ἀποτέλεσμα τῶν ἀλλων ἐξελκυσθεισῶν τῆς θαλάσσης), καὶ ἀπελθόντος κατὰ τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Μαλέου προσοκεῖται αὐτὰς κατὰ τὰς τοῦ αὐτοκράτορος ὑποθήκας, καὶ διερχομένων τῶν Γενούσιων εἰ μὲν τὸν μετ' αὐτῶν ἀποθραύσῃ ¹³ πόλεμον, εὐδύνς τὴν μετ' αὐτῶν ἀναδίξασθαι μάχην· εἰ δὲ οὐ τὴν σωτηρίαν ἔστω καὶ ταῖς ὑπὸ αὐτὸν νησὶ σὺν αὔτοῖς πλωτῆρισι εἰς Κορώνην προσοκείλανται, περιποιήσασθαι. Οὐ δὲ ἀπελθὼν καὶ τὸν πολὺν στόλον τῶν Γενούσιων ¹⁴ θεασάμενος καὶ ἀπαγορεύσας τὴν μετ' αὐτῶν μάχην, θέττον τὴν Κορώνην κατέλασθεν. Οὐ δὲ Καντακουζηνὸς τὸν ὅλον Ῥωμαϊκὸν στόλον ὡς ἔδει περιποιησάμενος, καὶ τοὺς συνόντας αὐτῷ ἐκεῖσε συναγαγών, ὡς εἰχε τάχους κατόπιν τῶν Γενούσιων ἐδίωκε. Μή ἐφακάς δὲ τὴν Λασοδίκειαν κατέλασθε, σπειόνων πρὸς τοὺς μετὰ τοῦ Βειζιούντου πολεμῆσαι δῆλη γνώμη καὶ χειρὶ ἀποδύεσθαι. Καὶ μέντοι τοῦ ἔργου ἀφάμενος, τὸν λιμένα κατέλασθε, πάσης νυκτὸς καὶ ἡμέρας τῆς τειχομαχίας οὐκ ἀφίστατο· ὡς δὲ ἀπράκτος τοῦ λοποῦ ¹⁵ ἔμενε μυριάκις μὲν προσβαλών, τοσαυτάκις δὲ ἀποτυχών καὶ πῆ μὲν ὑποποιούμενος τοὺς Κελτοὺς οὐκ ἐπειθε, πῆ δὲ μαχόμενος ἀπετύγχανε. Τειχίον τι διὰ ἔηρων λίθων χυλοτερὲς δειμάμενος ἀναμεταξὺ τῆς ψάμμου καὶ τῶν τειχῶν Λασοδίκειας ἐν τρισιν νυχθυμόροις κάκτοτε ὡς ἔρεισμα τοῦτο κτησάμενος ἔτερον πολίχνιον δὲ ἐγχορήγου ὅλης ἐντὸς τούτου θάττον ἀνήγειρεν, ἵνα ἐντεῦθεν ὡς ἐξ ὀρμητηρίου τινῆς γεν-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁰ Θνούσιος. Sic semper. ¹¹ Deest vox αὐτοῖς. ¹² Θαρροίη. ¹³ Θνούσιων. Sic semper. ¹⁴ λοιπού.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(81) Γενούσιος στόλος. Will. Tyrius l.b. x, cap. 28.

ναιστέρον τῆς τειχομαχίας ἀντέχοιτο. Ἀλλὰ καὶ πύργους δύο διὸ τοῦ στομίου τοῦ λιμένος ἐφ' ἔκατερα εἰκοδομήσας διλυσιν σιδηρᾶν διαμπερὲς τούτων εἰσέλασας δὶ' αὐτοῦ ἀπετάφρευε τὰς ίσως ἐλπιζομένας εἰς βοήθειαν τῶν Κελτῶν ἐκ θαλάττης ναῦς. Ἐνταῦθα¹⁵ δὲ καὶ πολλὰ τῶν περὶ θάλατταν πολιχνίων κατέσχετο τε Ἀργυρόχαστρου καλούμενον, τὸ Μαρχάπιν (82), τὰ Γάβαλα (83), καὶ δὴ¹⁶ ἄττα, μέχρις αὐτῶν συνόρων Τριπόλεως ἐφθακώς, ἀπερ πρότερον μὲν φόρους τοὺς Σαρακηνοῖς¹⁷ ἐδίδου. Ἐν ὑστέροις δὲ παρὰ τοῦ αὐτοχράτορος πολλοῖς, ἰδρύσι καὶ πόνοις τῇ Ῥωμαίων ἐπανεσθήσαν.

importandi quāndoque navalis auxiliū, duæ ad ostium interque ipsas catena ferrea suspensa, quæ facile prohiberet omnem Gallicarum navium appulsum. Interim et alia maritimæ illius ore occupata oppida, Argyrocastrum, Marapis, Gabala, et quæ hinc interjacent ad confinia Tripolis. Hæc tot loca prius tributaria Saracenis, multis tum sudoribus laboribusque Romano imperio restituta sunt.

Ο μέν τοι βασιλεὺς δέον λογισάμενος καὶ ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς ἡρᾶς πολιορκῆσαι τὴν Λαοδίκειαν, γιγνώσκων ἐκ μαχροῦ τὸν δεινὸν Βαζιμοῦντον καὶ τὰς αὐτοῦ μηχανὰς, δόποις ἐκεῖνος δεξιὸς ἡθος ἀνθρώπου δὲν βραχεῖ καταμαθεῖν καὶ τῆς αὐτοῦ δολερᾶς καὶ ἀποστεικῆς γνώμης κατάλιψιν¹⁸ ἀκριβῆ ἔχων, τὸν Μοναστρᾶν μετακαλεσάμενος μετὰ ἀποχρώσης δυνάμεως διὸ τῆς ἡπερου ἀπέστειλεν, ὡστε ἐν ταύτῃ, τὸν μὲν Καντακουζηνὸν ἐκ θαλάττης, αὐτὸν δὲ ἐκ τοῦ μέρους τῆς ἡπερου πολιορκεῖν τὴν Λαοδίκειαν. Ἀλλ' ὁ Καντακουζηνὸς πρὸ τοῦ τὸν Μοναστρᾶν ἐφθακέναι, τὸν λιμένα καὶ τὸ κάστρον αὐτὸν κατέσχε. Τὴν μέν τοι ἀκρόπολιν, διὰρ πού Κουλᾶ νῦν ἡ συνήθεια καλεῖν εἰωθεν, ἐπὶ Κελτοῦ κατεῖχον παῖσι πεντακόσιαι καὶ ἵππεῖς ἐκατόν. Τούτων οὖν τῶν πολιχνίων τὴν κατάσχειν δὲ Βαζιμοῦντος ἀκηκοώς, μεμαθηκὼς δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ φιλάσσοντος κόμητος (84) τὴν τῆς Λαοδίκειας ἀκρόπολιν διὰ ἐπιδεῆς ἐστι χορτασμάτων, μετὰ τῶν ὡς¹⁹ αὐτὸν δυνάμεων πασῶν, τοῦ τε ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Ταγγρὲ καὶ τοῦ Σαγγέλη ἐνωθεῖς καὶ βρώσιμα παντοῖα ἐπισυνάρτας ἐν ἡμιόνοις, καὶ τὴν Λαοδίκειαν καταλαβῶν, τὰ μὲν χορτάσματα θάττον

A plus tractatione tranquilla, quam infesta vi proficit. Ergo cum aliud in præsens non posset, mace-riam ex rudi saxo circulari forma molitus est in intervallo quod littus inter et Laodiceæ muros in-terjacet. Triduo perfectum id opus stetit. Deinde intra illum ambitum arcem extruxit ex aliunde importata materia. Celeriter hæc quoque surrexit moles, in præcipuum Laodicensis oppugnationis usum. Hinc enim tanquam ex tuto recepit aculo eru-pit assidue valentius ad fatigandam longa belli constantia obssessorum tolerantiam Romani vide-bantur. Sed et ne ipsis spes a mari blandiretur portus excitatae in prospectu nuntio turres sunt²⁰ Interim et alia maritimæ illius ore occupata oppida, Argyrocastrum, Marapis, Gabala, et quæ hinc interjacent ad confinia Tripolis. Hæc tot loca prius tributaria Saracenis, multis tum sudoribus laboribusque Romano imperio restituta sunt.

B Imperator his cognitis nequaquam satis arctatam Laodicenam existimans quandiu a maritima duntaxat parte obssideretur; quippe qui pro sua pernoscer-dorum hominum vel ex brevi aspectu solertia, simul acreu ad vim quamvis, simul astutum ad omnem fraudem rebellionisque ac perjurii plenissimum Baimundi nosset animum: Monastram accersitum cum justo exercitu terrestri per continentem eo de-stinavit cum mandatis, ut ex ea parte quæ sola Laodicensibus Gallis hactenus libera versus Medi-terranea relicta fuerat, ipse castris positis strenue Cantacuzenum adjuvaret adverso ex loco conten-dentem; sic enim spem esse ut contumacia rebel-lium undique circumventa frangeretur. Verum jam ante quam pervenisset eo Monastras, Cantacuzenus portum urbeinque ipsam subeggerat. Supererat arx sola usu vulgari Cula dicta, quam oblinebant Galli pedites quingenti, equites centum. At Baimundus, et fama tot arcium occupatarum, et litteris præfecti castro Laodicensi annonam equis hominibusque alendis deesse illic nuntiantibus, 340 de periculo rerum suarum ope maturata egentium admonitus,

Variae lectiones ex cod. Coislin.

¹⁸ ἐν ταύτῃ. ¹⁹ κατάληψιν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(82) *Μαρχάπιν*. Legendum *Μαρχάπιν*, est enim urbs maritima, vicina Maracleæ, Valenæ, Gabulo, etc. quam *castrum Margath* vulgo vocant Jacobus de Vitriaco, lib. i, cap. 44; *Tyrius*, lib. vii, cap. 17; *Sanutus*, lib. iii, part. xiv, cap. 2; et Aitho-nus cap. 59. Describitur vero sat pluribus a Wil-lebrando ab Oldenborg in *Itiner.* pag. 130. Ejusce castri dominos damus in *Famil. Hieros.*

(83) *Γάβαλα*. *Gabulum*, urbs Cœlesyriæ mari-tima, a Laodicea 12 milliaribus distata, ut habent Jacobus de Vitriaco, lib. i, cap. 44; et *Tyrius*, lib. vii, cap. 17; lib. xiii, cap. 27; lib. xviii, cap. 4; lib. xx, cap. 19. *Gabala* dicitur Alderisio, pag. 195; 379 et in *Chronico Orient.* *Gebul*, Benjamino Tudel. *Gavala*, in *Itiner.* *Hier.* et Arnoldo Lubec. lib. v, c. 3, *Gabulum*, Jacobo de Vitriaco, lib. i, cap. 99, *Gibellum*, *Gibel* eidem, et Roberto Mon. lib. viii, pag. 72; Tu-debodo pag. 808; Alberto Aq. lib. v, cap. 54; lib. vi, cap. 53; Guiberto, lib. vi, cap. 24; *Zibellum*, Raimundo de Agiles, pag. 165, et Joanni Phocæ

D n. 7. *Zebel* eidem *Annae*, pag. 413, unde *Pelles* *Zebellinæ*, quod inde *Marturinæ* *pelles* in Europam a mercatoribus invehentur. Ex laudatis porro scriptoribus constat Gabuli obssidionem a duce Go-thofredo et Flandrensi comite tentatam, posthæc omissam propter supervenientes Saracenos, ob idque cum principe civitatis inita fœdera. Proinde recte *Anna* dixit Saracenos ablatum ab Alexianis Gabulum, quod in *Fraucorum* jus non dūm venerat. Est præterea in eodem tractu oppidum aliud *Gib-el*, seu *Gibelot* iisdem scriptoribus dictum, *Byblus* olim appellatum, cuius dominium adeptus est Hugo Embriacus nobilis *Genuensis*. *Gabulum* vero, seu *Gibabensem urbem*, conceasit postmodum *Raimundus Rupini* princeps *Antiochenus* *Hospitalarii* mil-itiibus, a quibus in recuperando principatu auxiliū non mediocre submissum fuerat, ut est in *Tabulario Manoscensi* in *Provincia*.

(84) *Κόμητος*. Erat ea tempestate Laodiceæ comes *Martinus*. Albert. Aq. lib. vi, cap. 44,

congregatis confestim omnibus suis copiis, iisque præterea quæ Tancredo ipsius nepoti proprio parebant, et quæ Sangelis fuerant, in unum secum corpus exercitus coætis, proficiscitur cum ipsis Laodiceam: commeatuumque omnis generis ingentem collectam et mulis impositam copiam in arcem Culam importat. Id quo modo quoque ordine perfecerit paulo jam distinctius exsequar. Cum pervenisset prope castra Romana Cantacuzeni colloquium expetiit, nec recusanti: *Quanam, inquit, quæso, spe quæ consilio ad has molitiones et substrictiones arcium mentem appulisti?* Cui Cantacuzenus: *Nempe, ait, tute scis recepisse vos imperatori et solemnij juramento confirmasse, quando ei servituleni aliquæ obsequium estis professi, reddituros ei aut ab ipso missis ducibus cum fide urbes quascunque imperio prius subditas de Barbaris caperetis; quæ religio etenim etiam valuit ut hanc ipsum Laodiceam cederetis nobis, quoad te pænitentia recte facti cepit, et contra, non solum officium prius obligatus fidei, sed etiam jus pacis deinde usurpatæ cultaque Laodiceam sub ditionem tuam armis injustis retraxisti.* *Quid me igitur facere censes oportere, qui huc obtinenda a vobis pacifice juxta pacta conventa Laodiceæ spe ac consilio veneram? desiderene otiosum, an reverti cum tot copiis irritum? Miki quidem verius videtur quod juri negatis vi repete. Ad hæc contra Baimundus: *Pecuniane an ferro quas dicitis arces recepturus a nobis venis?* Cui Cantacuzenus: *Pecunia, inquit, impensa est in hos auctorandos armandosque qui me sequuntur, quorum virtutem in prælio senties. Exarsit ex frustrata cupiditate in impotentem iram Baimundus; et ubi hæc abrupte protulit: *Atqui sic habe, ne unam quidem munitionculam sine pecunia te a nobis recepturum, jussit statim suos equites recta in ipsas adinoveri portas civitatis.* Hi tametsi crebra nivis instar jaculatione Romanorum superne imminentium de muris urbis prius ab ipsis occupatae, petiti acriter, et de cursu**

A εἰσήγαγεν εἰς τὸ Κουλᾶ. Μετὰ δὲ γε τοῦ Κανταχου-ζηνοῦ εἰς δυιλαν ἐλθὼν, τοιαῦτα πρὸς αὐτὸν ἐφῆ: *Τίνα σκοπὸν ἔχων πρὸς οἰκοδομὰς καὶ κτίσεις ἀπέβλεψας;* Ο δέ Οἰδας δτὶ δουλειῶν δμολογήσατες τῷ αὐτοκράτορι καὶ τὰς παρ' ὑμῶν αἰρουμένας πόλεις ἀντιμετωπίσας. Εἶτα αὐτὸς καταψήνεισμενος τῷ δρκιω, άθετήσας δὲ καὶ τὰς εἰρητικὰς σπονδὰς καὶ τανεηρὶ τὴν πόλιν ἐλὼν καὶ παραδοὺς ἡμῖν μεταγροὶς αὐθις κατέσχες, διστε μάτην αὐτὲς τραυνθῆ παρετερόμην ἐπὶ τῷ τὰς παρ' ὑμῶν αἰρουμένας πόλεις ἀναλαμβάνεσθαι. Ο δὲ Βαζιλοῦντος: Διὰ χρημάτων η διὰ σιδήρου ταύτας ἐλπίζων έξημῶν λαμβάνειρ ἡκεις; Ο δέ Τὰ χρήματα οι συνεργεύμενοι ἡμῖν ἐλασσον, ἐπὶ τῷ ἀκεύμης ἀγωνίζεσθαι. Ο δὲ Βαζιλοῦντος, θυμοῦ πλησσεῖς ἐφη: *Ατέρ χρημάτων Ἰσθιώς οὐδὲ φρούριον κατασχεῖρ δυνηθῆς.* Καὶ τηγικαῦτα τὰς ὑπ' αὐτὸν φάλαγγας παρέθηκε μέχρις αὐτῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἐξιπάσσασθαι. Οι δὲ τοῦ Κανταχουζηνοῦ τὰ τελχη τροῦντες δίκην νιφάδος τοὺς δίστοὺς κατὰ τῶν τοῖς τείχεσι προσπελάζονταν Φράγγων ἐπαφέντες¹⁷ μικρὸν τι τούτους (α) ἀπώσαντο. Καὶ παραχρῆμι δι Βαζιλοῦντος συναγαγόν ἀπαντας εἰσῆλθεν ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως. *Ὕποπτεύσας δὲ τὸν φυλάσσοντα κόμητα μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Κελτῶν, ἔτερον εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως ἐπέστησεν, ἐκείνους ἐκείθεν ἀπελάσας.* *Αμα δὲ καὶ τοὺς ἄγχοι τῶν τειχῶν δυτας ἀμπελῶνας τρεπάσσον, ὥστε μηδὲ μποτοδύν τοῖς ἀππάσθαι μέλλουσι καθεστῶνται Λατίνοις.* Ταῦτα μὲν οὕτω καταστῆσας ἐκείθεν ἐκείθεν τὴν Ἀντιθηνού κατέλαβεν. Ο δὲ γε Κανταχουζηνὸς οὐκ ἡμέλει παντοίως πολιορκῶν τε καὶ διὰ μυρίων μηχανῶν τε καὶ ἐπιχειρημάτων καὶ ἐλεπόλεων συνταράσσων τοὺς ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως Λατίνους. *Άλλα καὶ δο Μοναστρό;* διὰ τῆς ἡπείρου ἐρχόμενος, μετὰ τοῦ ἱππικοῦ φοσάτου παραλαμβάνει τὴν τε Λογγινιάδα (85) τὴν Ταρσὸν, τὴν Ἀδαναν (86), καὶ τὴν Μάμισταν (87), καὶ αὐτὴν δὴ τὴν Κιλικίαν ἀπασαν.

Variae lectiones ex cod. Coislin.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(85) *Λογγινιάδα.* Longinias, Tarsus, Adana, Mamesta, urbes Cilicæ, quas Boemundo ab Alexianis erexit intelligit auctor *Gestor. Franc. exp. Hier.* cap. 52. Longiniadem, quæ Alberto Aqu. *Longinach nuncupatur, regebat Bernardus, cognomento Extraneus, gente et Familia, ni fallor, Anglicæ, cuius stemma delibavit in Aspilogia eruditus Spelmanus, aut etiam forte Gallica; nam et apud nos existat etiam pernobilis bac appellatione.*

(86) *Άδαναν.* De Adana, Cilicæ urbe, quædam habent Scylitzes, pag. 656; Constant. lib. *De Them.* cap. 2; Zonaras, in Rom. Diog. pag. 226; Nicetas, in Joan. Athena dicitur Tudebodo, pag. 784; Roberto mon. pag. 44; Guiberto, lib. iii. cap. 12; Addenda Raimundo de Agiles, pag. 146; Adanan et Tarsum accurate describit Willebrandus ab Oldenborg in *Itiner.* Vide Joseph. Barbarum in *Itiner. Persic.* pag. 461; Leuncl. *Pand.* n. 61, et Godefr. Heschenium in *Vitam S. Theophilii Vicedomi.* 4 Februar.

(87) *Μάμισταν.* Mamista, etiam Glycæ in Ni-

(a) Hic doicit ms. Florentinus.

cep. Phoca, et Raimundo de Agiles pag. 146, 151; Mamistra, Baldrico, lib. ii, pag. 100; Gau-terio, *De bell. Ant.* an. 1115; Alberto Ag. lib. iii, cap. 59; Tyrio, lib. iii, cap. 21; Mamistra, Sanuto, lib. ii, part. iv, cap. 26 (ubi totum hunc Cilicæ tractum describit) et Benjaminio Tudel. pag. 39; Massisa, Alderisio, part. v. clim. 5, eadem quæ olim Mofoeusta, ut auctor est Glycas. Perperam vero *Manistere*, pro *Manistere* dicitur Willebrando, qui eam describit. Porro Tarsum, Mamistam, et alia Cilicæ oppida, a Saracenis anteoccupata, expugnarant Balduinus Gothosfredi frater et Tancredus, ut pluribus narravit Albertus Ag. Tudebodus, et alii locis citatis. Ille postmodum Boemundus in Ciliciam profectus receperat, et custodes singulis imposuerat, ut habeat Tyrus, lib. vii, cap. 2; Taticio illa Boemundo principi concedente, ut auctor est Raimundus de Agiles, pag. 146. Ast illa rursum in Græcorum potestate re-dierunt Joanne imperante, qui iis Calamianum Hungarum consanguineum præfectum statuit, ut reser-

Paulisper dimoti sunt, pervicit tamen ad extremum Baimundi totas secum conjunctim copias eodem rapientis impetus longe vehementissimus, quo eluctans omnia facile in arcem penetravit. Ibi praefectum et praesidium sibi suspectum mutavit; tum suburbanum agrum impeditum vineis, earum excise, quod sic ad usum belli utile rebatur, purum et equitabilem effecit; siveque se Antiochiam retulit. Nihilo segnus Cantacuzenus propositum urgere, in eo totus defixus, nullique ad hoc curae ac contentione parcens, quo Laudicenam arcem a Latinis inessam machinarum, artium, conatuuum omnis generis admotione ac frequentatione nunquam intermissa subigeret. Sed et Monasteras a continentali equestri exercitu bellum circumferebat successibus magnis. Nam Longiniadem, Tarsum, Adanam, Mamistam, verbo dicam, totam Ciliciam occupaverat.

Πρὸς δὲ τὰς τοῦ αὐτοκράτορος ἀπειλὰς ὁ Βαῖμοῦντος A καὶ οὐδὲ γάρ κατ' ἡπειρον εἰχε στράτευμα, οὐτε κατὰ θάλατταν στόλον. Ἐκατέρωθεν γάρ αὐτῷ δικύνονος ἐπεκρέματο· μηχανᾶται τι τοιούτον, σφόδρα μὲν ἀγεννὲς, σφόδρα δὲ πανουργότατον. Πρώτον γάρ τὴν Ἀντιόχου πόλιν καταλείψας τῷ τοῦ μαρκέστον Ταγγρὶ (88) καὶ τούτου ἀδελφιδῷ, αὐτὸς ἀπανταχθεν φῆμας πέμπει περὶ ἑαυτοῦ, ὡς ἔρα δικύνοντος ἀποτελήσει, καὶ ζῶν ἔτι ὡς περὶ κατοιχομένου αὐτοῦ τὴν οἰκουμένην διέθετο. Καὶ η φήμη διέτρεψεν ἀπανταχὴν πτερῶν ταχυτέρα, καὶ τὸν Βαῖμοῦντον τενερὸν ἐκήρυξε. Καὶ δῆτα ὡς ἐώρα τῆς ¹⁸ φῆμης ἀποχρόντως ἔχειν, λάρναξ (89) τὸ δικύνον ξυλίνη καὶ ναῦς διήρητος ἐν τῇ καταθεμένη ἡ λάρναξ καὶ ὁ ἐμπνους οὗτος τενερὸς ἀπὸ τοῦ Σουδεῖ, ὀπερ ἔται τῆς Ἀντιοχείας ἐπίνειον, ἐπὶ τὴν Ρώμην ἀπέπλει, καὶ διαπόντιος ὡς τενερὸς ἐκομίζετο· τῷ ¹⁹ μὲν ἔξωθεν τενερὸς καὶ τῇ σορῷ καὶ τοῖς τῶν ἀμφ' αὐτὸν σχήμασιν. Ἡ ²⁰ γάρ ἐκασταχοῦ γινόμενος, ἀπέτιλλον τε τὰς τρίγας οἱ Βάρβαροι καὶ σαφῶς ἀνωλόπους· τὰ δὲ ἐνδὸν ἔκεινος ἐκτάλην κείμενος μέχρι τούτων τενερὸς ἦν· τὰ δ' ἀλλα εἰσέπνει τε τὸν ἄερα καὶ ἀπέπνει· διά τιναν κρυφίων διών. Ταῦτα μὲν ἐν τοῖς παραλοις. Ἐπειδὰν δὲ κατὰ

Admovit Baimundo terrorem ea res, jam ex his documentis sententi quā non secure nimis spernere imperatoris nimis expediret. 341 Sane circumspectant se, haud satis explicatae apparebant rerum et summæ belli rationes. Desicere sibi videbat terrestrem simul et maritimum exercitum, cum imprimis opus utroque esset ad arcedum utrumque ingruens periculum. Ergo ut his se angustiis evolveret, consilium init illiberale magis an versutum non facile dixerim. Primum commenda marchisti filio Tancredo Antiochiae custodia, famam spargi omnem in partem curat, Baimundum obiisse. Mussabat ipse interim dum late is rumor manans locum securis pararet fraudibus. Nec famæ solita strenuitas, nec voto simulati mortui credulitas hominum defuit. Ubi satis vulgatum et persuasum est vixisse Baimundum, producitur ecce mortualis arca lignea, sceta spirante mortuo; et in navale Antiochiae, Sudei vocatum, desertur in biremem componenda mox Romanus versus soluturam. Respondebat exacte fabulae scena. Ornata navis apparatu funebri, sarcophagus in loco conspicuo, mœsta et atrata circum omnia stromatis pullis: tum circumfusi familiares barbaro ejulatu lamentantes dominum, comamque vellentes. Nec intus

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁸ τὰ τῆς. ¹⁹ τά. ²⁰ καὶ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

Tyrius, lib. xiv, cap. 24; lib. xix, cap. 9; et Nictetas in Joan. n. 6, unde Mamistrensis dux appellatur in epistolis aliquot, quæ exstant in *Gest. Dei, etc.* pag. 1182, et tom. IV, *Hist. Franc.* pag. 695 et 701. Fuit autem Calamanus filius Boni, Calamani Hungariae regis nothi, cuius mentio apud est Thwroez. part. II, cap. 61. Vide Not. ad Cinnamum.

(88) Τῷ τοῦ μαρκέστον Ταγγρέ. 380 Boemundus de captivitate post biennium redux, ut habet Albertus Aqu. lib. ix, cap. 16, seu quadriennium, ut Tyrius, lib. x, cap. 25, dum de adeunda Italia et Gallia cogitat, Tancredo ex sorore nepoti Antiochiam tuendam committit. Fulcherius, lib. II, cap. 25; Tyrius, lib. II, cap. 4. Tancredus sororis Boemundi filius dicitur Alberto Aq. lib. II, cap. 19; Marchisi filius Tadebodo, lib. I et 2; Odonis Boni Marchisi filius Orderico lib. VIII, pag. 717; et lib. IX, pag. 724, cui quidem Odo Bonus Marchius, Sororius Willelmi de Grentemaisnil nuncupatur eisdem Orderico, lib. VII, p. 645. Idemque ille est qui subserbit Diploma Rogerii Siciliæ comitis an. 1093, pro fundatione Ecclesiæ Scyllacensis, apud Ughellum, tom. IX, *Ital. sacra*, pag. 593. Duxerat autem Willelmus Wiscardi filiam, ut supra a nobis indicatum. Falluntur igitur qui Tancredum ejusdem Willelmi filium faciunt, aut Wiscardi ipsius, ut Hovedenus, pag. 710. Vide infra,

C pag. 366, et *Familias nostras Normannicas* (89) Λάρναξ. De hoc Boemundi stratagemate, et ut de illo mortuo in vulgus fama sparsa sit, silent nostri, attigerunt vero Zonaras et Glycas ab Anna mutuati. Sed nec etiam videtur probabile Boemundum in sarcophago inclusum, ut mortuum, Antiochia excessisse, quæ nullis premebatur ingruentibus hostibus; nisi forte id tenaverit, ne, qua ille in Italianum v恒endus erat, navis ab Alexiana classe impeteretur, a qua forte commeatus impetratus fuerat a suis, specie effendi Boemundi cadaveris in Italianum, ibique avito tumulo recomponendi. Arte simili expugnatum ab Alamannis Casinense castrum tradit Mathæus Paris, an. 1239: *Per excoitationem qua se mortuum simulavit, in seretro in illum delatus, castra monachorum subito occupavit.* Eodem stratagemate usum Tancredum Siciliæ regni videtur innuere Joannes monachus in *Chronico Ceccanensi*, an. 1192.

D *Rex Capuam venit, seretro se ponere fecit, Et dux multorum lecto desertur equorum.*

Eodem denique dolo, Hastingus Normannus episcopus, a quo baptizatus fuerat, fessellit, apud Math. Westmonasterie sem an 887. Vide Guillel. Apul. lib. II, *De gest. Norman.* pag. 17, 18, et Othonem Frising lib. I *De gest. Frid.* cap. 33.

ipse artifex, si curiosius quis introspicaret, loculo A deeral, extensus supine, nec nisi cæcis meatis his occultorum foraminum spiritum ducens. Hæc ita ostentata quandiu in portu, aut non longe ab ora littorali navis fuit; ubi altum tenuit, laxata simulacris coactio est in curam vivi sepulti. Tamen ubi cibis appositis se is quasi furtum reficerat, præstigiæ iterum, et jussæ lacrymæ, mendacesque nomen ludebantur. Quin etiam ne indicium factoris ad fidem elati decesset cadaveris, corpus extincti gallinacei capulo inditur: quo putorem inhalante, fucus videlicet eo jam minus dubitabilis siebat animis, ærumina miserarum ac damno narium: quas si quisque astantium ictus mephitici avertire obstrueretque cogebatur, mirari licet improbam patientiam sentientis mortui, qui graviori e vicino afflatus aura putrescentis volucris, fructum quo dignus fuit, inventi sui præclaris, lacite obdurus et immunitate sustinens ferebat. Atque ego dum hæc repulso, facile arbitror haud alio ex documento cognosco posse certius, quam sint irrevocabiles impetus Barbarorum quamcumque semel in partem incubuerint. Eoce iste per quos et quot labores ultra susceptos vadit certus ad propositum, ut ne redigi quidem in sortem ac societatem mortuorum corporum recusat, dum quod destinavit queat exequi. Hæc prima et summa fuit hujus Barbari in perniciem haud dubiam imperii hujusce designata compositaque machinatio: cui parem nemo Græcas aut Barbarus tot bellis olim gestis excogitavit umquam suscepitve; sed nec puto in consequentem sætatem ejus exemplum posteriorum ullius imitatione propagandum. Cæterum simul isto cursu Coryphum tenuit, jam quasi subductus in arcem suam atque in tuto positus excussit libitinam; **342** et e feralibus emicans latebris secure liber celo luceque hauriendis afflatim, interclusi modo spiritus inter angustias feretri, damna pensabat. Indigenæ concurrere ac mirari hospitem cultus insueti, specie vesteque peregrina; tum queritare quod ei genus? quæ fortuna? quis, unde, quo iret? Ille pro familiari contumacia, neminem obviorum responso dignatus, ducem urbis dixit se alloqui cupere. Erat tum is Alexius quidam Armeniaci thematis, quem oblatum ligens oculo superbo, mutuque ac supercilio plane in quam odiosissimum barbarici fastus specimen deformatis: *Fac, inquit, meis verbis imperatori Alexio nantes, adesse me illum, notum ipsi projecto, nisi dissimulet, et si satis meminerit cladium suarum, formidatum Baimundum Roberti filium.* Qui quid manu, quid hasta, quid aggrediendi audacia, quid urgendi perseverantia valeat, satis experiri potuerit priori bello sibi suoque imperio luctuoso. Atque illum talem Dei singulari beneficio

πελάγους τὸ σκάφος γένοιτο, τροφῆς τε εὐτῷ μετεδίσαν καὶ ἐπεμελοῦντο, καὶ μετὰ τοῦτο πάλιν οἱ αὐτοὶ θρῆνοι, καὶ τὰ αὐτὰ μαγγανεύματα. Ιππὸς καὶ δοκοτὴ ὁ νεκρὸς ἔωλος εἶναι καὶ θωδῶς, ἀλεχτρύνα ἀποπνίξαντες ἢ ἀποσφάξαντες, ἐνθήκαν τῷ νεκρῷ καὶ εὐθὺς ἐκείνος εἰς τετάρτην ἢ καὶ πέμπτην ἡμέραν βαρυδυμότατος ἦν τοῖς διφρησιν ἔχουσιν· καὶ ἐδόκει μάλι τοῦ χρωτὸς εἶναι τοῦ Βαῖμούντου τὸ βαρὺ τῆς ἀναπνοῆς τοῖς ἔξωθεν ἡπατημένοις· πλέον δὲ ἐκείνος ὁ Βαῖμούντος τοῦ ἐπιπλάστου κακοῦ συναπέλαυνε, ὥστε ἔγωγε θαυμάδινα πῶς τεσταύην ὑπήνεγκε τῆς φίνδος πολορκίαν ἔχει μετὰ νεκροῦ συμφερόμενος σώματος. Ἀλλὰ ἐντεῦθεν μεμάθηκα ως ἀρα πᾶν τὸ βάρδαρον γένες δυσανάκλητον ἐφ' ὅπερ ἀν ἐφορμήσει, καὶ οὐδὲν αὐτῷ φορτικώτατον δημήτρης εἶναι καθάπεις ἐμβάλλον ἐαυτὸν πρὸς αὐθαιρέτους κακώσεις· καὶ γάρ οὗτος μηδέπω ἀποθανών οὐδὲ ²¹ ἀπώκνησες ἔχει μετὰ ἀποθανόντων σωμάτων. Τέχνη μὲν οὖν τοῦ βαρδάρου αὐτὴ πρώτη καὶ μόνη κατὰ τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην πέφηνεν εἰς καταστροφὴν ἀποβλέπουσα τῆς Ψωμαίων ἡγεμονίας. Οὐδὲ πρὸ ταύτης βάρδατος ἢ Ἑλλην τοιαῦτα κατὰ πολεμικῶν ἐμηχανήστο οὐδὲ ἀν, οἷμα, μετὰ ταῦτα δὲ καθ' ἡμᾶς θεάσαιτο βίος. Ἐπειδὲ τὴν Κορυφών καταλάβοι, ὥσπερ εἰς ἀκρώρεάν τινα γενόμενος καὶ κορυφὴν καὶ κρητικύτεστον τὴν Κορυφών ταυτην, καὶ ἐν τῷ ἀκτιδύνῳ τυγχάνων ἀνήγερτο τε ἀπὸ τῶν ἐν δέξῃ νεκρῶν καὶ τὴν νεκροφόρον ἐκείσες λέρνακα καταλείψας, ἥτις ^C τε ἐνεφορεῖτο πλείονος καὶ τοῦ ἀέρος; ἀνέπνει καθηρώτερον καὶ περιενόστει τὴν πόλιν τὴν Κορυφών. Οὐν ἐωρακότες ἐν ἔνη καὶ βαρδαρικῇ στολῇ ἀνεκυθόντο τότε ²² γένος καὶ τὴν τύχην, καὶ τίς τε εἴη, καὶ πόθεν ἤκει καὶ εἰς οὓς παραγίνεται. Οὐ δὲ τὸν μὲν ἀλλων ὑπερώρα πάντων, ἀνεζήτει δὲ τὸν δούκι τῆς πόλεως. Ἡν δὲ ἀρα οὗτος Ἀλέξις τις θέματος Ἀρμενικοῦ ²³ γενόμενος. Οὐ θεασάμενος μετὶ σοδαροῦ τοῦ βλέμματός τε καὶ σχήματος, καὶ σοδαρῷ τῇ φωνῇ |χρώμενος καὶ δλῶς βαρδαρικῇ, ἀλαγητίαις προσέταττεν Ἀλέξιῳ τῷ αὐτοκράτορι, διτοι οὖτε ἡγεμονίας ἐκείνος δὲ τοῦ Ρουμέτου, δι τρέκαθεν χρόνος καὶ σὸς καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ βασιλεῖαν ἐδίδαξεν δύσθοτος τοῖς εἰμι τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἐρωτιστιν, ἐφ' ὅπερ ἀν καὶ τὴν ροστὴν λαδούιμ, ως οὖν ἀν ἀνασχολημηνηστω τοῖς θεοῖς τῶν πρὸς ἐμὲ γεγενημένων κακῶν· ἐξέστου τῷ δια τῆς Ψωμαίων τὴν Ἀρτιδόχου κατέλαβοτ, καὶ Συριακοῦ διλητηρίου διρραχιοδισάμηντ τῷ ἐμῷ δόρατι, καὶ λῆσης παρὰ σοῦ καὶ τῆς σῆς στρατιᾶς πικρίας ἀνεφορήθην, ἀλλιστιν ἐξ ἐλπίδων παραπεμπόμενος, καὶ εἰς μυρίας συμφορὰς καὶ πολέμους βαρδαρικοὺς ἐμβαλλόμενος. Ἀλλὰ τὸν γε ισθίει καὶ τὰς σὰς διαδεδρακότα χεῖρας ²⁴ κάτει

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²¹ ἀποθανών, δλῶς σχήματι μάνῳ ἀποθανών, οὐχ. ²² τὸ τε. ²³ Ἀρμενιανοῦ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

* Hic deficit cod. Flor.

γὰρ δρθαλμὸν καὶ πῦσαν χεῖρα καὶ γράμμην δια-
λαθὼν ἐτ σχῆματι ἀποτεθρηκόσος, τὸν καὶ ζῶν
κινούμενος καὶ τὸν ἄστρα πτέων, ἐκ τῆσδε τῆς
Κορυφοῦς διαπέμπω πάντα μεμισημένας ἀγγελλας
τῇ σῇ βασιλείᾳ· ἃς καὶ ἀραμαθὼν οὐκ ἀπε-
ριχαρῶς ἀποδέξαιο· ὡς μὲν τῷ Ταγγρὲ καὶ ἐμῷ
ἀνεψιῷ τὴν Ἀρτιόχου πόλιν παρακατεῖλυμην
πρὸς τοὺς σοὺς στρατηγοὺς ἀρτιμαχορ ἀξιωμα-
χορ καταλεγμένας ἀντότον. Αὐτὸς δὲ πρὸς τὴν ιδιαί-
την μὲν χώραν, τοι μὲν τεκρός ¹¹ γημιζόμενος
καὶ τοῖς σοίς, ἐμοὶ δὲ καὶ τοῖς ἐμαντοῦ καὶ ζῶν
καὶ κατὰ δεινὰ σοῦ ¹² βουλευόμενος. Ἐφ' ὃ γὰρ
τὴν ὑπὸ σὸς Ῥωμαῖοις κατοήσειν καὶ ζῶν ἀπο-
τεθνηκα, καὶ ἀποθυνὼν ἔγειται. Εἰ γὰρ τὴν ἀρτι-
πειαρ ἄπειρον καταλέδοιμι καὶ Λογγισάρδους
καὶ πάντας Λατίους καὶ Γερμανοὺς καὶ τοὺς
καθ' ἡμᾶς Φράγτρους ὀψαλητὴν ἀρέσας Ἀρεος
μηνιμορας, πολλῶν φύρων καὶ πολλῶν αἰμάτων
τὰς σᾶς ἐμπλάσισα καὶ ποδεῖς ¹³ καὶ χώρας, ἔως
ἄρ. ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Βυζαντίου τὸ δόρυ πηξαίμην.
Εἰς τοσούτον ἔπειτα διάβατος; ἀλαζονίας ¹⁴ ἐπῆρτο.
Evenis sancienda demuntatione cognoscite. Fato autem ut cogitandum magis tibi sit de tuis defensandis
quam de alienis oppugnandis urbibus. Nimis non alio consilio, vel parvo ante rives inter mortuos me
abdidit; vel nunc a mortuis rursus ad vivos redeo, quam ut tumultu, clade, rapina, ferro, flammaque
Romaniam que tibi paret universam agerem ferremque. Nec moram tibi longam indulgeo malorum.
Simul oppositam et regione continentem, versus quam modo solvo, attigero Longobardos, et omne Latinum
nomen, tum præterea Germanos et nostrates Francos, quales quamque bellicosos viros in te conjura-
tos atque armatos ducum: neque quiescemos a miscendis replendisque cæde ac sanguine terris atque
urbibus ditionis tue, quoad victricem hastam in ipsis regiæ Byzantinæ civitatis foro figamus. Eo
usqne insolentium minarum ventosissimi Barbari amentia processit.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹¹ Desunt voces τοι μὲν τεκρός, etc., ἐμαντοῦ καὶ ζῶν κατ. ¹² δεινὰ κατὰ σοῦ. ¹³ Deest vocula κατ. ¹⁴ ἀλαζονετας.

B ex innumeris ejus injuris et insidiis elapsum, te-
stari eumdem ipsum Deum, sese neutiquam inulta
relicturum tot vastrarum ludificationum, fallacium
lactationum, arcanarum cum Barbaris conspirati-
num flagitia, quibus se toto tempore quo versatus
sit in Asia suis armis devicta, delusum, inductum,
in cæca bellorum ac periculorum projectum ad cer-
tam perniciem, recordatur. Quare adesum, Alexi
Auguste, atque ad hunc durum et illætabilem tibi
nuntiūnem firma, si potes, mentem, haud dubie, au-
ditu primo consternandam. Ego, inquam, ille, ut
putabas et gratulabar, tuo tuorumque bono mor-
tuus, en vivo valeoque inter satellitum tuorum na-
lignos oculos et maleficas immoxius elapsus manus,
suspicacissimis explorantium vigiliis, et sanguinariis
insidiantium exspectationibus elusis. Porro ne quid
interim de Antiochia spes provisum a me satis in
discessu est, relicto ad urbis custodiam nepote meo
Tancredo: a quo quantum est ducum vestrorum n-
ihil posse referre nisi clades et vulnera, priusquam
tristi experientia discatis, mea jam nunc veraci et
eventis sancienda demuntatione cognoscite. Fato autem ut cogitandum magis tibi sit de tuis defensandis

ΑΝΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ ΙΒ'.

ΑΝΝÆ COMNENÆ ALEXIADIS LIBER XII.

343 ARGUMENTUM.

Baimundi et Alexii contrarii utrimque apparatus ad bellum imminens. Tancredi res in
Asia prospere gestæ. Conjuraciones variæ. Cometes Gallorum adventum portendit. Impe-
ratoris et Ireneos ejus conjugis laudes variæ. Baimundi ex Italia in Illyricum tra-
jectio.

PERIOCHE.

Baimundus expeditionem in Illyricum parat. Cum rege Francorum duplē affinitatem
contrahit. Imperator ad Occidentis principes contra Baimundum scribit. Baimundus Ale-
xiūm Augustum paganum vocat. Galli comites trecenti a Babylonio tyranno capti. Augustus

ad eos liberandos mittit. *Babylonius* eos *Augusto* donat qui eos humanissime tractat et apud se habet. *Iis* testibus contra *Baimundum* utitur, eos dimittens ut in patria ipsorum imperatoris famæ succurrant. *Is* *Thessalonicanam* 344 se consert dupli de causa. *Copias* eo evocat ex Asia. *Aspietes* *Monastræ* subrogatus, parum prudenter se gerit. *Tancredus* parat irruptionem in *Ciliciam*. *Aspietes* genio indulget. *Luxuria* illius quæ causa quive effectus. *Tancredus* *Mopsuestiam* capit; mox *Ciliciam* quoque cæteram. *Tancredus* animo et arte militari præstans. *Excusatur* imperatoris error in *Aspiete*. *Nobilitas* blanda conciliatrix favoris et honorum. *Aspietes* heroicum facinus; ejusque merces ab *Augusto*. *Copias* ad *Sthlanitzam* coactæ. *Alexius* vita mollis impatiens, *Thessalonicanam* se transfert, duxa secum *Augusta*. Ea non libenter peregre agit. *Religiosæ* virtutes, ejus insignis pudor et modestia. *Necessitate magna* comes haret *Augusto* peregrinanti cui podagræ dolores delinit et minuit. *Excusatio* Annæ quod domestica etiam minutæ scribat. *Alexius* imp. sibi non parcit ut reip. consulat. *Conjurationum* periculis exercetur. *Adversus* eas magnum habet præsidium in vigilancia præsentis *Augustæ*. *Hæc* ideo illum sequitur peregrinantem. *Modestia* ejus insignis et efficacia sese exerens, licet lateret auctor. *Maledicorum* intemperie. *Irenes* *Augustæ* laudes. *Expeditionibus* interest, prælia vitat. *Misericordia* ejus et affubilis erga pauperes: quibus consilio, non solum pecunia prodest. *Etiam* mensæ tempore misericordiam exerceat. *Fides* Annæ in iis quæ de matre narrat. *Cometa* ingens. *Gallorum* adventum prænuntiat. *Quandiu* apparuerit. *Oritur* in occidente, in ortu occidit. *Imperator* in ejus significatione indaganda curiosus. *Basilium* consulit. *S. Joannes* apparet *Basilio* et quid *cometa* designet exponit. *Imperator* tirones erudit. *Dyrrachium* de novo munit, eique *Alexium* fratris filium præficit. *Classem* armat. *Clades* *Joanni* a *Dalmatis* illata. *Bolcanus* pacem pettit. *Joannes* filius *Alexio* imperatori nascitur cum sorore gemella. *Anthelii* signænei descriptio; unde sic dictum; vento dejicitur; hinc augurium trahitur mortis *Augusti*, ipso pie ac sapienter resellente. *Conjuratio* in *Augusti* vitam. *Lamentatio* Annæ ob infelicem patris sortem, apertis hostibus et occultis inimicis nunquam non objecti, cum esset tamen moderatissimus et cupidissimus atque amantissimus pacis. *Imperatoris* præstantis idea in *Alexio* primum ostensa. *Ejus* solertia et mentis præstantia. *Conjurationis* nove in *Alexium* auctores. *Salomon* senator a *Michaæle* *Anema* seductus. *Salomonis* *Joannis* descriptio. *Anemarum* sive *Anemadum* fratrum astutia. *Salomonis* simplicitas. *Michael* palatii fores obsidet. *Conjurationis* exsecutio decernitur. *Imperator* zatricium de nocte ludens de periculo admonetus. *Cubiculi* imperatorii situs. *Salomon* et *Basilacius* comprehensi, fateri scelus nolunt. *Salomon* tamen mox territus aperit omnia. Necis consilium ex alis cognoscitur. *Salomonis* exsilium. *Augustæ* humanitas et misericordia in *Salomonis* conjugem. *Excæatio* in *Michaælem* decreta. Idem fæde traducitur per urbem. *Commiseratio* intuentium. Annæ quoque ipsius. *Conatus* hujus ad liberationem *Anemæ*. *Interventu* matris utilitur. Pro *Michael* *Augustum* orat et exorat. *Manus* æneæ Constantinopoli fixæ. Quid significant quemve usum habeant. *Nuntius* gratia reo addicto factæ ut sit efficax citra manus æneas afferri damnato debet. *Michael* in carcere conjectus. *Turris* *Anemæ* ubi sita et unde sic dicta. *Gregorius* *Trapezuntius* dux, *Dabatenum* et nobiles *Trapezuntios* captivos delinet. 345 *Hi* seipso manu et vi liberant. *Imperator* *Gregorium* frustra monet. *Ioannes* contra *Gregorium* missus, eum vincit et capit. *Imperator* exæcare velle *Gregorium* præ se fert. Sed *Joannis* precibus eam pœnam condonat, *Gregorius* in carcere contumax. *Imperatoris* in eum benignitas. *Cæsar* *Bryenus* in *Gregorio* ad mentem reducendo frustra laborat. *Gregorius* liberatur et restituitur. *Contostephanus* contra *Baimundum* classi præfectus. *Imprudens* *Contostephani*. *Tancredi* mater *Hydruntum* obtinet. *Contostephanus* *Brundusium* oppugnat. *Ars* mulieris expugnationem impedit. *Contostephanus* a *Gallis* victus. *Seythæ* sex capti *Baimundo* magno usui sunt ad inflammmandam *Romanii* pontificis et *Italorum* invidiam in *Alexium*. *Expedito* in *Illyricum* consensu concursuque omnium suscepta. *Romanii* classiarii fugantur. *Gallis* victoria e manibus eripitur. *Contostephanus* *Aulonem* recedit. *Fretum* et regione *Aulonis* servat. *Contostephanorum* metus. *Lantulphi* virtus et auctoritas. *Contostephani* *Chimaram* se recipiunt. *Lantulphus* *Aulone* relictus. *Ordo* et *instructus* classis *Baimundi*. *Species* ejus terribilis procul. *Felicitas* ejus transitus. *Lantulphus* fugit. Quæ gentes *Baimundi* exercitum conflarent. *Ora* *Illyrici* vastatur a *Gallis*. *Oppugnatio* *Dyrrachii* decreta, quas ob causas? Ad eam apparatus. *Regio* circumvicina subjugatur a *Gallis*. *Descriptio* *Dyrrachii*. *Fines* et *forma* sinus *Adriatici*. *Elissus* arx *Dyrrachio* per portuna; ea ultit *imperator*. De anne *Drymone*. *Achris* palus a *Mochro* rege *Bulgaro* exhausta et denominata. Centum alvei in unum ad *Deuren* juncti *Drymoni* fluvio magnitudinem et nomen dant. *Cursor* *Scytha* ad *Augustum* missus trajecisse *Baimundum* nuntiat. *Consternantur* ejus comites, ipse securus et constans manet.

ΑΛΕΞΙΑΣ ΙΒ'.

Principes *Baimundi* træctionis in Asiam opera et consilia, machinationesque ambitiosæ simul ac perfidiae, quibus imperium *Romanum* creptum legitimo

Τὰ μὲν οὖν τῆς πρώτης τοῦ Βαΐμούντου διακριώσεως Ἐργα καὶ ὄπος πραγματευσάμενος καὶ τοῦ αὐτοκράτορος φαίνεται, τὰ σχῆματα τῶν Ρω-

μαίων ἐαυτῷ μνηστευόμενος, καὶ ὅπως τὴν ἐκείνην ὑποχώρησιν, μετὰ ῥῦδιουργίας προμηθευτάμενος, καὶ δὴ καὶ τύχῳ τοῦ σκοποῦ καὶ τοιαύτην τὴν ναυλοχίαν καθιπερεὶ νεκρὸς φερόμενος ποιησάμενος τὴν Κορυφῶν κατέλαβεν, ὡδέ πη περγεγράψθω. ἐκέσθω δ' αὐτοῖς ὁ λόγος τῶν μετ' ἐκείνα τούτου πράξεων. Καταλαβὼν δὲ διὰ νεκρὸς ὅδωντος τὴν Κορυφῶν, καθά γε καὶ εἰρηται, καὶ ἀπειλησάμενος διὰ τοῦ ἐκείσεσσούντος τῷ αὐτοκράτορι, δόπον ὁ λόγος φύσας ἐδήλωσε, πρὸς τὴν Λογγιβαρδὸν τὸν ἀπόπλουν ποιησάμενος, ἔργου ἡ πτετο. Σκεπτόμενος αὐτοῖς τὸ Ἰλλυρικὸν καταλαβεῖν, καὶ συμμάχους διὰ τοῦτο σπεύδων συναγηρούντας πλείους τῶν πρὸ τοῦ, καὶ περὶ κήδους τῷ φρηγὶ Φραγγίας δμιλήσας, τὴν μὲν τῶν θυγατέρων αὐτοῦ εἰς ἴδιαν αὐτοῦ γναῖκα ^{τοῦ} (90) ἐξέδοτο, τὴν δέ γε ἐτέραν (91) διαπόντιον πρὸς τὴν Ἀντιόχου πόλιν ἐξέπεμψεν ἐφ' ὧ συναφθῆναι τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ Ταγγρέ. Εἶτα, δυνάμεις ἀπανταχθεὶς μυριοπληθεῖς συλλεξάμενος ἐκ πάσης τε χώρας καὶ πόλεως, τούς κόμητας μεταπεμψάμενος μετὰ τῶν ὑπὸ αὐτοὺς στρατευμάτων τὴν πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν διαπεράσιων ἐπετάχυνεν. Ο γοῦν βασιλεὺς, τὰ διὰ τοῦ Ἀλεξίου πρὸς αὐτὸν μηνοθέντα ἀκηκοώς, εὐθὺς κατὰ πάσας τὰς χώρας Πίσσαν τε καὶ Γένουαν ^{τοῦ} καὶ Βενετίαν γράμματα ἐπέστελλε, προταρασσεύσαν αὐτοὺς μὴ συναπαχθύντας τοὺς ἀπατηλοὺς τοῦ Βατιμούντου λόγοις, ἐκείνως συνεφέψεσθαι. Καὶ γὰρ περιών ἀπάσιας τὰς πόλεις καὶ χώρας, πολλὴν τὴν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος καταδρομὴν ἐπεποίητο, παγίνον ὄντα μάκιν καὶ τῶν Χριστιανῶν πολέμιον.

Επειδὴ καὶ διὰ βασιλεὺς τριτακοῖς, φθάσας κατέσχε τότε κόμητας, (92) δόποτε τὰ ἀπειρά πλήθη τῶν Κελτῶν διὰ τῆς ἐπέρας διαπαρτιωσάμενα

Variae lectiones

^{τοῦ} αὐτῷ γναῖκα. ^{τοῦ} θυγάτερα.

Car. Dufresnii Du Cangii nocte.

(90) Εὐραικα. Boemundus multo æris alieni pondere fatigatus, ut ad debiti solutionem se pararet, et ut de patibus ultra aruis maiores militum secum traheret copias, principatus sui cura Tancredo commissa, in Apuliam transiit an. Chr. 1104, ut pluribus narrant Tyrius, lib. ii, cap. 4; Fulcherius, lib. ii, cap. 25; Albertus Aq. lib. ix, cap. 47 Hist. Hieros. hoc an. Gesta Franc. cap. 52. Ex Apulia deinde in Galliam transiit, et Constantiam Philippi I Francorum regis filiam obtinuit in uxorem. Nuptias post Pascha Carnunti magno apparatus celebratas an. 1106, tradunt passim nostri, Sugerius, in Lut. VI, cap. 9; Ordericus, lib. v et xi; Guibertus, lib. iii, cap. 2; lib. vii, cap. 54; Fulcher. lib. ii, cap. 28; Tyrius, lib. ii, cap. 4; Petrus Diae. lib. iv; Chron. Cas. cap. 50; Chron. Andeg. apud Labenam, tom. I Biblioth. pag. 289; et veteris scriptor totu. IV Hist. Franc. pag. 94 et 98. Perperam igitur Albericus nuptias Boemundi in an. 1103, conjicit. Vide Eadmerum, lib. iv Hist.

PATROL. GR. CXXXI.

A domino, invadere sibique asserere moliebatur; tum vero etiam recessus ejusdem ex Asia, mira, sed felici fraude consecutus; illæ, inquam, mendaces exsequiae et deportatio navalis spirantis mortui, quia homo in arce deprehensus explicavit se ex angustiis, et Coryphum iusulam salvis tenuit, hactenus narrata sunt. Quæ consecuta deinceps sunt, Historiæ decurrentis exponet tenor. Pervecto in urbem Coryphum cadavere solet, prout dictum est, idem statim ex simulato mortuo furens hostis ingens, spirantes et supra modum audaces illas minas relatas a nobis, quas per illius urbem ducem intentandas Augusto curaverat, simul in Longobardiam nave pervenit, conserre in rem est aggressus. Cum ergo expeditionem alteram per Illyricum ducere cogilaret, ad eamque rem opus sibi esse videret pluribus sociis quam quot prima trajectio habuerat, regem **346** sibi Francorum devinxit affl. itate dupli. Nam et ejus filiarum unam sibi uxorem junxit, et alteram impositam classi defrendam curavit Antiochiam, tibi Tancredo nepoti suo nuberet. Inde cura ad comparandum exercitum versa, innumerabiles undecunque collegit copias; ex quavis regione ac civitate comitibus convocandis, cum quanto maximo armatorum numero quem exditionibus quique suis possent cogere. Quorum omnium trajectio in Illyricum summa ope urgebatur. At imperator accepto indicio per Alexium ducem urbem Coryphus, minarum et molitionum Baimundi, misit extemplo litteras ad omnes ferme principes ac respublicas, Pisas præsertim, Genuam et Venetiam, ne forte fallacibus et insidiosis Baimundi circumferent. Etenim ille urbes passim provinciasque circumiens in imperatorem declamabat impune ac plausibiliter quidquid de alieno, eoque ignoto principi apud longe positos et parum æquos persuasurum se facile sperabat et pro sua malitia optabat: nempe illum Christianorum esse hostem insensissimum, quem ideo paganum nominabat.

Bene autem et commode contigit ad eam calumniam coarguendam redemptio captivorum Francorum præcipua imperatoris opera ac studio tentata ex cod. Coislin

D Noror. pag. 88.

(91) Τὴν ἑτέραν. **381** Tyrius loco laudato, de Boemundo: Qui postquam in Apuliam pervenit, modico tempore in sua regione moram faciens, assumpto de suis fidelibus honesto comitatu, Alpes transiens ad Dominum Philippum illustrem Francorum regem pervenit, a quo inter cetera, duas ejus obtinuit filias, unam de legitimo natum matrimonio, Constantiam nomine, quam sibi sedere conjugali sociavit in uxorem; alteram, nomine Cæciliam (quam ei Andegarensum comitissa, quæ spreto marito ad eundem dominum regem se contulerat, uxore adhuc vivente pepererat) quam Domino Tancredo nepoti suo ex Apulia missam destinavit uxorem. Nupsit illa post Tancredi mortem Pontio Tripolitano comiti. Albertus Aq. lib. xii, cap. 49. Vide Sammarth. in Hist. geneal. Fr. reg. et Notas Acherii ad Guibert. pag. 590.

(92) Κόμητας. Conserendum Albertus Aq. lib. x, cap. 38 et 39.

perfectaque. Siquidem prima illa effusione in Asiam innumerabilium Gallicorum exercituum, quando et Antiochia et Tyrus et adjacentes universæ civitates illa flagrante vi primi tumultus laborabant, quodam successu Gallis infausto, ut sunt variæ bellorum vices, Babylonius tyranus Francos comites fecerat ad trecentos ceperat et dura in priuis custodia tenebat; in tetrico, atque ad inusitatum antiquæ crudelitatis morem et usum, olim designato quodam carcere. Eos illic tot ac tales longe acerbissimam tolerare captivitatem audire imperator sine tetrico misericordia sensu non potuit: nec sine proposito ac decreto animi non magis benefico quam efficiacis liberationis ac libertatis illorum quovis pretio ac studio representandæ. Ad hanc rem Nicetæ Panucomitæ litteris et pecuniis instructo imperat ut Babylonius adest principem, redditisque ab Augusto Epistolis legationem in captivorum auxilium verbo quoque ipse perorat quam accuratissime; contendens a Babylonio multa interposita promissione gratiæ ab imperatore ineundæ ut miseros comites solutos vinculis abire liberos sineret. Viso Babylonius Panucomita, auditioque, lectis etiam litteris quas ab Augusto attulerat, solutos statim vinculis comites custodia educit, nequaquam tamen libertate illos plena donans: sed e sua potestate in jus imperatoris transferens, deducendos ad ipsum Panucomitæ tradit, pecuniis quæ offerebantur plane reeius: sive quod minores eas duceret quam ut in premium tot taliumque capitum possent sufficere; sive quod avaritiae suspicionem fuderet; sive denique quod totam rem imputari ab imperatore solidae gratiæ, et reddendo ipsi aliquando cum usura **347** beneficio, studeret: quarum cogitationum quæ potissimum apud Barbari animunt prævaluerit, Deus scilicet novit. Ut ut sit deductos ad se captivos prius certites imperator cernens, facilitatem insulelis incipis et valde admiratus est, et in lucri ac beneficii maximi parte numeravit. Porro ipsos miseros omni complexus charitate, nullum finem percontandi faciebat audiendique de nupera infelicitate ipsorum: atque illi cum narrarent sese tanto tempore, totque evolutis periodis solarium orbium ex quo in carcerem detrusi fuerant, solem vidiisse ne semel quidem, ac neque ad momentum relaxatos esse a vinculis, sed nec alium omnino quemquam gustasse cibum aut potum quam panem et aquam meram, colliquescebat calentibus lacrymis pius et humanus princeps; et non utique otiosa significacione misericordiae se defunctum ratus, insuper omni oggerenda copia opportunarum rerum, pecuniarum, ciborum, vestium, balnearum quin etiam et remissionis cætere, abstergere illis memoriam tristitia prioris, et fortunam meliorem plenis totius benignitatis officiis propinare satagebat, mirantibus sine fine ipsis, ac nunquam satis suspicere prædicta-

A τὴν Ἀσίαν τὴν τε Ἀντιόχου πόλιν, καὶ τὴν Τύρον καὶ τὰς παρακείμενας ἀπάσας πόλεις καὶ γύρας ἐμάστις καὶ δεσμώτας ἐμφρόύρους; εἰχεν· ἡ δὲ φρουρά δεινὴ τῶν πάλαι γενενημένων. Καὶ περὶ τῆς τούτων ἀλώσεως καὶ τῶν ἐντεῦθεν συμπεόντων τούτοις; δεινῶν μεμαθηκώς δὲ αὐτοκράτωρ, ἐδάκνετο τε τὴν φυχὴν καὶ δόλος τῆς ἐκείνων ἀναρρέσω; ἐγεγένετο· καὶ μεταπεμφάμενος Νικήταν τὸν Πανουκωμίτην ²⁰ μετὰ χρημάτων πρὸς τὸν Βασιλῶντον ἐξαπέστειλε γραφὰς πρὸς αὐτὸν ἐγχειρίσας δὲ ὅν τούς δορυσλάτους ἐκείνους ἥτελο κόμητας, πολλὰς ὑποσχόμενος αὐτῷ τὰς χάριτας εἰ τούτους λύσεις τῶν δεσμῶν ἀπολύτει. Ὁ δὲ Βασιλῶντος τὸν Πανουκωμίτην θεασάμενος, καὶ ἀκούσας ἀπαθανατῆς πρὸς αὐτὸν ἐγχειρίσας δὲ ὡς μὴ αὐτοκράτωρ πρὸς τοσούτων λύτρον, εἴτε καὶ δωροληψίας ἐκφεύγων ὑπόνοιαν, καὶ ὡς μὴ φαίνοιτο τιμῆς τούτους ἀποδίδομενος, ἀλλὰ καθαρὸν τὴν χάριν ἀπονέμων τῷ βασιλεῖ καὶ ἀκιθδηλον, εἴτε καὶ πιεσθέντων ἐφέμενος, θέδεις δὲ εἰδέσθη. Τούτους δὲ βασιλεὺς καταλαβόντας θεασάμενος ὑπερηγάσθη μὲν τὴν τοῦ βαρδάρου γνώμην καὶ τεθαύμακεν. Ἐπειπόνως δὲ τούτους περὶ τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς ἐπερωτήσας καὶ μεμαθηκὼς ὅπως ἐπὶ τοσούτον χρήμαν καὶ τοσούτων κύκλων περιόδους ἐμφρουροὶ δύτες οὐδὲ διπάξ ήλιον ἐθεάσαντο, οὐδὲ τῶν δεσμῶν ἐλύθησαν, ἀλλὰ καὶ τροφῶν παντοίων διευστοτεῖς παράπλιαν ἐπὶ τοσούτον διαμεμενήκεσαν, μόνου δρπού καὶ ὑδατος; μεταλαμβάνοντες, οἰκτερίς τοῦ πάθους καὶ θερμὸν καταστάξας δάκρυον πολλῆς παραχρῆμα ἡξίου φιλοφροσύνης, χρήματά τε ἐπιδόντες καὶ διμφια παντοῖα παρασχών· εἰς βαλανεῖς τε προτρεπόμενος καὶ παντοίως τῆς τοσαύτης κακίης ἀνακτήσασθαι τούτους μηχανώμενος. Οἱ δὲ ἔχαιρον ἐφ' οἷς παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος εὗ πεπόνθασιν οἱ πρὶν ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι, οἱ παραβάται τῶν πρὸς αὐτὸν δρκίων καὶ ὑποσχέσεων τὴν τοσαύτην ἐξ αὐτούς κατανοοῦντες ἀνεξικακίαν. Ὁ δὲ μεθ' ἡμέρας μεταπεμφάμενος τούτους ἐφη· Ἀλειαρ ὅμιλον τοῦ λοιποῦ διδωμι ἵτα δόπσορ βούλεσθε κατὰ ταῦτην τὴν πόλιν ἐγκαρτερήσητε μεθ' ἡμῶν. Οπηγίκα δέ τις τῶν οἰκείων ἐπιμητσθεὶς ἀθελήσοι ἀρχωρεῖν, ἀκωλύτως καὶ τῆς πρὸς τὰ οἰκοι φρούρισης ἀφαιτο συνταξάμενος ἡμῖν, καὶ οὐτω διὰ γρημάτων καὶ παντολαβῆς οἰκογονίας ἐφοδιασθεὶς καλῶς διευθετηθεῖη. Καὶ ἀπλῶς καὶ παρεῖται καὶ ἀκείναι δύοις ἔχειν ὑμᾶς βούλομαι, καὶ τὸ βουλητὲρὸν ὡς ἐλευθέρους κατὰ τὴν οἰκείων γνώμην πράττειν. Ἡσαν μὲν οὖν τέως οἱ κόμητες μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²⁰ Πανουκομίτην. Sic semper.

τορος παντοιας, ως ειρηται, θεραπειας; άξιωμενοι οι δυσαποσπάστως αύτοι έχοντες. Ἐπει δὲ Αργι-
ναρδίνιν οι Βαζιμούντος καταλαβόν, ως δὲ λόγος φύσι-
σας ἐδήλωσε πλειω τῶν προτέρων στρατευμάτων
σπεύδων συναγγειλ, πολλὰ τοῦ αὐτοκράτορος
κατέτρεχε, κατὰ πάσαν πόλιν καὶ χώραν περιῶν
καὶ παγάνον αὐτὸν λαμπρῷ τῇ φωνῇ ἀνακηρύττειν
καὶ τοῖς παγάνοις (93) δῆλη γάνημη ἐπαρήγοντα. Τοῦτο οἱ αὐτοκράτωρ μεμαθηκόντες τούς δρθέντας;
καθημένας, τὸ μέν τοι³¹ καὶ αὐτὸν προθυμούμενον
ἡδη πρὸς τὰς σφῶν ἀπιέναι χώρας, τὸ δέ τι καὶ
πρὸς Ἐλεγχον τῶν κατ' αὐτοῦ παρὰ τοῦ Βαζιμούντου
διακηρυκευομένων, δαψιλεῖς τὰς δωρεὰς ἐπιχοργήσας
αὐτοῖς, οἰκαδε ἔκαπεστείλεν· αὐτὸς δὲ
πρὸς τὴν Θεταλοῦ πόλιν σπουδαίας ἐξῆι, δῆμα μὲν
τοὺς νεγλυδάς τὰ στρατιώτικά παιδεύειν, ἀμα δὲ
καὶ τὸν Βαζιμούντον ἐκ τῆς περὶ αὐτοῦ φῆμης
ἀπειργεσθαι τῆς ἀπὸ Λογγιναρδίας πρὸς τὴν ἡμε-
δαπήν διαπεράσσεως. Ἀπελθοντες τοινούν οἱ κόμη-
τες ἐκείνοι: Ἐλεγχοι τοῦ Βαζιμούντου γεγόνοις ἀφενδέ-
σταοι ἀπατεώνα καλούντες αὐτὸν, καὶ μηδὲ ἐπὶ
τῷ τυχόντι ἐπαληθεύοντα, κατὰ πρόσωπον αὐτὸν
πολλάκις ἐλέγχοντες μάρτυρας αὐτοπίστους ἔκαπον
καθιστῶντες.

sim civitates principumque aulas; ibique tum alia in se multa maledicentissime mentiri, tum clara-
voce proclamare imperatorem Alexium paganum esse paganorumque auxiliatorem ac fauorem, ma-
tutum putavit suæ fainæ succurrere, eo quod in manibus habebat, opportuno subsidio: comitibus
nempe illis Latinis ac Francis (qui et ipsi jam commodum aliquo desiderio revisendæ patriæ tentari
ceperant) ea in loca remittendis ubi testari de se præsentes, et uancisci fidem auctores iudicem
posseum cum dicerent et sibi compertis documentis approbarent: Christianum in primis et Christianorum
studiosum esse Alexium Augustum. Eos igitur bene volentes amplio 348 viatico instructos ei
donis oneratos officiisque devinctos versus Italiam dimittit. Qui sane non defuerunt ipsius spei, sed
grandi ubique convicio Bainundi calumnias refutarunt; mendacem illum et impostorem, etiam in
minimis quibusque quæ adversus Alexium loqueretur: non voce tantum profientes libera, verum
gravitate quoque testimonii oculati et experientia subnixi, dictorum fidem cuivis facientes. At Augu-
stus ipse sub discessum comitum se Thessalonicam transtulit, urgente in id consilium cura et spe du-
plici. Nam et nuper conscriptos tyrones exercere in rudimentis militaris artis necessarium putabat tanto
imminente bello, cui rei locum illum videbat aptum; et eamdem urbem non minus opportunam arbitra-
batur ad vias ex propinquuo commoda rationesque ineundas impediendi ne Bainundus in ditionem
imperii ex Italia cum exercitu trajiceret

Ἐπει δὲ ἡ τοῦ Βαζιμούντου διαπεράσσεις ἀπαν-
ταχῇ³² διεδόστο καὶ πολλῶν ἐδείτο δὲ αὐτοκράτωρ
δυνάμεων καὶ ἀναλόγου στρατεύματος ἀντικαθιστα-
μένου πρὸς τὰ Κελτικὰ πλήθη οὐκέτι μετελλεν οὐδὲ
ἀνεδύτο, ἀλλὰ τοὺς περὶ τὴν Κοίλην Συρίαν μετε-
κέμπετο τὸν Καντακουζηνὸν φριμούς καὶ τὸν Μοναστρὸν.
Οἱ μὲν γάρ τὴν Λαοδίκειαν (94) ἐφρούρει, δὲ τὴν
Ταρσὸν· τούτους οὖν ἐκάθιθον μεταπεμπόμενος, οὐκ
ἐρήμους τὰς ὑπὸ αὐτῶν φρουρούμενας χώρας καὶ
πόλεις κατέλαπεν. Εἰς μὲν γάρ τὴν Λαοδίκειαν τὸν
Πιετζέν μεθ' ἐπέρων ἐκπέμπει δυνάμεων, ἐκ δὲ γε
Ταρσὸν, καὶ ἀπάσας τὰς ὑπὸ τὸν Μοναστρὸν πόλεις
καὶ χώρας, τὸν Ἀσπιέτην. Ἀνήρ δὲ οὗτος εὐγενῆς

Cum ergo illa ipsa Bainundi trajectio velut mox
futura late celebraretur, subducta imperator ratione
suarum opum ac virium, compertoque sibi deesse
corias quas pari numero brevi ad futuris exercitibus
Gallicis opponeret, nihil ut in urgenti necessitatibus
articulo, cunctatus, Romanos e Coile-Syria exer-
citus accersit: eas, inquit, copias quæ partim
auspiciis et ductu Cantacuzeni Laodiceam obtine-
bant, partim sub Monasterio Tarsum Ciliciamque
servabant, festinare ad se cum ipsis ducibus præce-
pit: nequaquam illas tamen urbes ac regiones de-
serens penitus aut relinquens nudas. Nam Laodiceam
quidem novo cum aliis copiis a se missa duci

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

³¹ τι. ³² ἀπανταχοῦ.

Car. Dufresnii Du Cangii nolæ.

(93) Παγάνοι. Vide not. ad pag. 367.

(94) Λαοδίκεια. Nam Λαοδίκεια ab Alexianis

paulo ante capta fuerat, Gallis Acropolim solum
obtinentibus, supra lib. II, pag. 359.

commendavit Pezæ; in Tarsi vero præfectura, cæterarumque quæ Monœstræ circum parebant custodia regionum atque urbium Aspieten substituit virum Armenium domo nobilem, et fortitudinis gloria tunc celebrem in paucis: quamquam ille quidem in expeditione ista famæ exspectationique de se publice pessime respondit. Siquidem cum præfectus Antiochiae Tancredus, quem relictum in Syria vidimus, palam loqueretur sese urbes Ciliciæ provinciamque illam universam, quam eruptam Turcis optimo paulo ante jure possedisset, recuperare velle: neque id dicere contentus, etiam scriptis quoquaversum litteris, quæ multæ ad Aspieten deferebantur, idem passim denuntiaret, ac pejora etiam minaretur; quin etiam communianes sancire factis initia rerum ordientibus; quarum alia repræsentabat, alia statim acturum præ se ferebat; cogens videlicet undique milites Armenos et Gallos, eosque quotidie ad congressus præliorium atque ad cæteras officiæ militaris partes exercendo flingens: tum vero etiam quasi fumum ederet prænuntium ignis secuturi manus subinde armatorum expeditas ad prædam improvisis excursionibus mittens: nec segnus inter hæc omnia muris qualiendis aptas machinas, et reliquum oppugnationum apparatus diligentissime comparans. **349** Cum ex, inquam, omnia tam non obscure aut dissimulanter gereret Tancredus pararetque, mira tamen in securitate acquiescebat Aspietes, tanquam in pace fundatissima ne umbra quidem periculi ulla imminentis, compotationibus nocturnis tempus suaviter absuens, nihilominus in Bacchi militia quam in Martis castris miles strenuus. Eo porro iugurgitabat, sese licentius voluptatibus recens accepta cum magistratu facultate atque occasione iis perfruendi quod qui diu sub oculis Augusti obnoxiam ac censuram metuente toleraverat militiam: nunc subducus disciplinae, provinciæ insuper longe ab aula atque ab arbitris remotæ præpositus, collectam ex longo sitim, oblata simul et copia et licentia, nunquam satis explore poterat. Itaque isto luxu ferox ille prior ac martius cito resolutus animus, nihil deinde virile habuit quod deducenti minas in rem adversario illi quem diximus bellatori duro, ac totas experiendi vires suas in Ciliciam, opponeret. Quin adeo jam nostrum effeminaverant deliciae, ut ad primum tonitru procul appropinquantis belli cohorrereret, nec jam in urbes regionesque Cilicum fulminea pernicie grasantis, vel relucens longe fulgetra inconniventibus ferret palpebris; nedum par esset impressioni co-

A ἔξ 'Αρμενίων ὁρμάμενος, καὶ τῶν ἐπ' ἀνδρεῖα διεβοημένων ὡς ἡ φῆμη τὸ τηγυκαῦτα ἐκήρυτε, καὶ δ τότε καιρὸς οὐ πάνυ τοιούτον δυτα ἐψήλεγξεν δον γε τὰ εἰς στρατηγικὴν δύναμιν. Ὁ μὲν γὰρ τῆς Ἀντιοχίου ἐπιτροπεύων Ταγγρὲ δν δ λόγος φθάσας καταλέσπεν ἐν Συρίᾳ, φῆμας τε ὑπεπέμπετο πυκνὰς ὡς ἄρα ταχὺ καταλάβοι τὴν Κιλικίαν, ἐφ' ϕ πολιορκήσειν αὐτὴν καὶ τῶν τοῦ βασιλέως ἀφελέσθαι χειρῶν, διετίθετο οὐσαν καὶ τῷ δόρατι τούτου τῶν Τούρκων ἀφαιρεθεῖσαν καὶ οὐ μόνον φῆμας τοιαύτας πανταχός κατέπεμπεν, ἀλλὰ καὶ διὰ γραμμάτων ἤπειλε: τὰ χειρῶν τούτων δ καὶ τῷ Ἀσπιέτῃ καθ' ἡμέραν ἐκάστην ἐνεχειρίζετο. Καὶ οὐκ ἤπειλε μόνον ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπειλῶν πρόδρομά τινα καὶ ἐποίει καὶ καθύπισχεντο ποιεῖν, δυνάμεις τε ^α συναγηρώχν; ἀπανταχθεὶν ἔξ 'Αρμενίων τε καὶ Κελτῶν, καὶ τούτους καθ' ἐκάστην ἡμέραν γυμνάων καὶ πρὸς παρατάξεις καὶ μάχας ἐξομαλίζων τὸ στράτευμα. Καὶ ἔστιν οὐ καὶ εἰς προνομής ἀποστέλλων καὶ τὸν καπνὸν πρὸ τοῦ πυρὸς παρεμφαίνων, τὰ τε πολιορκητικὰ δργανα κατατκευαζόμενος: καὶ παντοιοτέρως πρὸς τὴν πολιορκίαν ἐσαυτὸν ἀνιστῶν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκεῖνος. Ὁ δὲ 'Αρμένιος Ἀσπιέτης ὡσπερ μηδενὶς αὐτῷ ἐπικειμένου μηδὲ φοροῦντος μηδὲ τοσοῦτον ἐπιχρεμαννύντος ^β κινδυνον, ἐκάθητο ρχθυμῶν βαρυτάτους πίτους νόκτωρ ἐσαυτῷ συνιστῶν ^γ, καίτοι ἀνδρικώτατος; ἦν καὶ Ἀρεος ὑπασπιστῆς γενναιότατος. Ἐπὸν δὲ Κιλικία προσκειλε πόρῳ δεσποτικῆς χειρὸς γεγονὼς, καὶ ἐναυθεντήσας τοῖς πράγμασι, τρυφαῖς ἐσαυτὸν ἐκδύνκει παντοῖας. Οὐτως δ 'Αρμένιος ἐκεῖνος ἐκθηλυνόμενος καὶ διαρρέων διηνεκῶς, ἐπειδὴ καταλάβοι δ τῆς πολιορκίας κχιρὸς, ἀναπεπτωκὼς ὕψη πρὸς στρατιώτην φερεπονώτατον τὸν Ταγγρέ. Καὶ οὗτος πρὸς τὰς βροντὰς ἐκείνου τῶν ἀπειλῶν κατεκροτθῆ, τὴν ἀκοήν, οὔτε κεραυνοφόρου τούτου ἐληυθότος διὰ τῶν κατὰ Κιλικίαν πορθήσεων, πρὸς τὰς ἀστραπὰς ἐνητένιζεν. Ὁ μὲν γὰρ Ταγγρὲ ἀόρσον ἔξ Ἀντιοχείας στρατεύσας στρατὸν μυρίανδρον καὶ διχῇ τούτους διελόμενος, τοὺς μὲν διὰ τῆς ἤπειρου πέμπει ταῖς Μόδου (95) πόλεσι ^δ, τοὺς δὲ ναυαὶ τριήρεσιν ἐμβαλὼν διὰ τῆς θαλάττης ἀγει τῷ ποταμῷ Σάρωνι (96). Πελ δὲ ἀνωθεν οὗτος ἀπὸ τῶν τοῦ Ταύρου ὁρῶν, καὶ διαμέσου παραρρέων τῶν διὸ πόλεων, Μόδου τῆς τε καταλευμάνης καὶ τῆς ισταμένης, εἰς τὸ Συριακὸν ἐκδίδωσι πέλαγος, ἀφ' οὗ αἱ νῆσοι ἀναπλεύσασαι τοῦ Ταγγρέ καὶ τὰ στρατα πελάσσασαι τούτου τοῦ ποταμοῦ πρὸς εἰς γερύρας ἀνήθησαν αἱ τὰς ἀμφοτέρας πόλεις: ξυν ἀπονοτι. Περιερρέετο τοῖνυν ἡ πόλις ἐκατέρωθεν

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^α δέ. ^β ἐπιχρεμαννύντος. ^γ καθιστῶν. ^δ πύλαισι.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(95) *Taiç Mόðou*. Mopsuestiam, seu Mamistam, Alexius pariter expugnáverat, supra, pag. 340.

(96) *Σάρωνι*. Saron, qui et Sarus Ptolemaeo. lib. v. et Procopio, lib. v *De adif. Just.* Cilicis fluvius Mopsuestiam veterem, seu dirutam, et novam suo cursu dirimebat. Alsheriph Alderisius,

v. part. clim. 4: *Massisa, Graece dicitur Mamistra, estque hæc duas in urbes divisa, positas in ambae ripis fluminis Cihon, etc.* A Sarone fluvio dictus Saronius sinus, de quo Eustathius ad Dion. pag. 60 et 61.

τῷ στρατεύματι βαλλομένη. Ἐνθεν τοι καὶ φάδιος πόλιν οὗτον, καὶ πέζο-
μαχεῖν ἐκ θατέρου οἱ ἀπὸ τῆς γῆς αὐτὴν ἐπιθέλ-
βοντες. Ὁ δὲ ὡσπερ μηδεμιᾶς καινοτομίας ὑπούστης;
μηδὲ τοσούτου σμήνους στρατιωτῶν περιβομβούν-
τος κύκλῳ τὴν πόλιν, δλίγα τούτων ἐφρόντιζεν.
Οὐκ οὖδ' ὅτι παθὼν καὶ ἀναξίως τότε τῆς αὐτοῦ
γενναιότητος διατεθεὶς, τοῦτο εὖμιστότατον τὸν
ἀνδρα τῷ βασιλικῷ στρατεύματι πεποίηκε. Τέ οὖν
ἔδει παθεῖν τὰ; Κιλικίας πόλεις ὑπὸ τηλικούτου
καταστρητηγούμενα; ἀνδρός; τά τε γάρ ἄλλα δ
Ταγγρὲ δωματεώτατος τῶν κατ' αὐτὸν ἐγεγόνει
καὶ εἰς στρατηγικὴν ἐμπειρίαν τῶν σφρόδρα θαυ-
μαζομένων, πολιωρκῆσαι δὲ πόλεις ἀφυκτότατος
στρατηγός. Καὶ θαυμάσσει τις ἐνταυθοὶ γεγονώς
πῶς τὸν αὐτοκράτορα διέλαθε τὸ τοῦ Ἀσπιέτου
ἀπειροπόλεμον. Ἐγὼ δὲ ἀν ὑπεραπολογησαμένην τοῦ
ἴμοιο πατρὸς, διτε τὸ τοῦ γένους ἐπίσημον τὸν αὐτο-
κράτορα πέπεικεν, ως δὲ τοῦ γένους λαμπρότης
καὶ τὸ τοῦ ὄνδρος περίστον πολλὰ συνεισενεγ-
κεῖναι.²⁷ ἔχει τῇ τοῦ Ἀσπιέτου ὀρχῇ. Ἡν γὰρ
τῶν Ἀρσακιδῶν τὰ πρώτα φέρων ἔκεινος; καὶ ἐκ
βασιλικοῦ καταγγέμενος αἰματος. Ἐνθεν τοι καὶ
στρατοπεδάρχην αὐτὸν ἥξιώκει πάστος ἀνατολῆς,
καὶ εἰς ὑπερηφάνους βαθμίδας ἀνήγεγκεν, δλίως
τε καὶ πείραν τῆς ἀνδρίας ἔκεινον λαβών. Καὶ
γάρ ὅπόταν τῷ Ῥομπέρτῳ συνεκρότησε πόλεμον δ
αὐτοκράτωρ καὶ ἐμδὲς γενέτης, καθάπερ ἐμηρδ-
νευσα κατὰ τὴν τοῦ πολέμου ἔκεινον σύρραξιν,
Κελτὸς τις ὑπερωμίας ιθύνας τὸ δέρυ, καὶ μυωπ-
σας τὸν ἵππον, καθάπερ τις σκηπτός ἐμπίπτει τῷ
Ἀσπιέτῃ. Ὁ δὲ τοῦ ἔρχοντος ἐπιδοξάζεμος δέχεται
τὴν τοῦ Κελτοῦ βιαλὸν φορὰν καὶ τιτρώσκεται μὲν
καιριωτάτην πληγὴν τοῦ δέρατος τὸν πνεύμονα μὲν
πχραμεψάντος, ἐείδεν δὲ διὰ τῆς φάρξεως διενεχ-
θέντος. Ὁ δὲ μήπω συγχυθεὶς, τῇ πληγῇ μηδὲ τῆς
ἔδρας ἐκκυλισθεὶς, ἀλλ' ἐδράσας ἔκυρτον ἴσχυρότε-
ρον, παίει τὸν δέραντον κατὰ τῆς κάρυθος, καὶ
δίχα διαιρεῖ καὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν κάρυθα. Καὶ
πίπτουσι καὶ δάμφω τὸν ἵππον, ὁ μὲν νεκρὸς δ
Κελτὸς, δ' Ἀσπιέτης ἔτι ἐμπύσων. Ὁν οἱ ἀμφ'
αὐτὸν ὄντες γεγονότα παντάπτειν ἔξιμον γετ
καλῶς ἐπιμεληθέντες πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἤγ-
κεν, δεικνύντες καὶ δόρυ καὶ τὴν πληγὴν, καὶ τὸν
θίνατον τοῦ Κελτοῦ δηγούμενοι. Γαύτης τῆς οὐκ
οἰδ' ὅπως ἀνδρίας καὶ τόλμης τὸ τηγικαῦτα με-
μνημένος δὲ αὐτοκράτωρ καὶ τούτοις ἐπισυνάψα; τὸ
γίνοντος καὶ τὴν ἀπὸ γένους ενεκλειαν, ἀξιόμαχον
στρατηγὸν ἀποστέλλει κατὰ τὴν Κιλικίαν πρὸς τὸν
Ταγγρὲ, στρατοπεδάρχην τετιμηκώς,²⁸ καθάπερ
φθάσασα γέγραφα.

πιευμι parentem pugnata, contigit aliquando ut Gallus quidam, proceritatis toto humero vulgus ex-
cedentis, arrecta lancea, subditisque equo calcaribus, turbinis rapiditate in Aspieten rueret, qui
animo constans ingruenter Gallum, infesto contra occurrentis gladio exceptit. At caro illi quidem con-
stantia stetit; nam cuspis basta procurrentis adversum Aspietū pectus fodiens, per transverberatum
pulmonem ad dorsi spinam ictum pertulit, illaque sibi exitum rupit. Verum ille nec impulsu tam

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²⁷ συνεισενεγκεῖν. ²⁸ τοῦτον προγέριστά τε ενεγένετο.

Aram repellendæ. Etenim erumpens Antiochia Tan-
credus cum armatorum decem milibus, partem
copiarum versus utramque Mopsuestiam novam et
veterem itinere terrestri proflisci jussit, partem
triremibus impositam maritimo cursu adinovet ostiis
Saronis amnis, qui ex Tauri fluens montibus inter
duas Mopsi urbes alteram olim destructam, alteram
recentius adiisse tam, in Syriacum deinde labitur
pelagus: unde promotæ remigio Tancredi triremes
et per fauces ostiorum penetrantes usque ad ipsos
qua civitates ambas connectunt pontes, pervenere.
Hinc jam anticipi scilicet et ineluctabili circumventa
Mopsuestia malo premitur; classe a fluvio infesta,
firmis ei fortibus a terra copiis uno tempore ir-
mentibus. Dun interea præclarus Ciliciæ custos,
quasi ne tanto quidem expergesfactus strepitu, nihil
expidiret opis consilive, sed immensum quantum
suorum vel natalium vel prætorum facinorum oblitus,
velut attonus, inertis desidia conquiescere pergeret;
quæ res eum incredibiliter exosum regio limitis
illius exercitu reddidit. Jam animo subjicere quis-
que suo potest, vel me latente, quid urbibus tum
Ciliciæ contigerit, totum et nullo fractum resistenti-
um objectu acerrimi bellatoris impetus sustinen-
tium Tancredi: qui præterquam quod manu ipse
prævalens, et vehementissimus instando erat, etiam
ad vires ac robur inusitatum summam longo usu
partam peritiam addiderat cum cæterarum rei hel-
licæ partium artiumque, tum in primis obsidenda-
rum et oppugnandarum arcium. Atque hic, quia
statim occursum video prudentis animo lectoris
reprehensionem patris mei, quod is duci tam ignavo
tantam provinciam commiserit, **350** pietatis officio
me urgeri sentio ad istud imperatoris Alexii ju-
licum ab imprudentia vituperatione vindicandum.
Mihi porro ad defensionem istam argumentum sup-
peditat idoneum Aspietæ istius eximia nobilitas,
seriem generis a clarissimis repetens regibus; et
inter ipsos, quibus hoc commune pluribus decus
erat, Arsacidas principem quemdam obtinens di-
guitatis locum. Nemo autem nescit quam efficax
conciliatrix honorum apud optimos quosque esse
soleat claritas ingens natalium ut mirari (multo
minus accursare) nullus debeat Alexium Augustum
si homini tanta sanguinis generositate commendato
honores curules ac subsellii altioris magistratus de-
fendens duxerit, et cum stratopedarchæ dignitate,
auctoritatem in omnibus Orientalis limitis copias de-
derit. Præsertim cum compertam olim viri fortitu-
dinem illustri documento meminisset. Si quidem
per bella quæ alias narravimus a Roberto adversus

hementi, nec vulnere tam sævo, de statu fortis animi, ac ne de sede quidem corporis vel minimum dimittit, sese firmat viresque colligit ad plagam hosti reponendam, quam et alle insurgens talem infligit in verticem Barbari ut et galeam illi et caput uno late ictu discinderet. Tum vero equis evoluti ambo feruntur in terram. Gallus quidem exanimis; Aspietes autem adhuc spirans. Quem qui astabant circum, tollentes jam prorsus exsanguem, prout tum licuit sedulo curatum ad imperatorem detulerunt, ostendentes et hastam et plagam, et necem Galli referentes. Hujus et fortitudinis et auctoritatem memoria cum splendore generis viri ejusdem hanc ei ab imperatore provinciam eblanitatem est: nec tantis (ut opinor) quasi sidejussoribus temere dici potest atque imprudenter Augustus credidisse, cum Arsacidarum nobilissimum, tam heroico facinore probatum cuius gerentia rei, cuius hosti debellando parem, Ciliciæ præsidentum opponendumque Tancredo, titulo ac potestate stratopedarchæ insignitum censuit, ut dixi.

Sed hæc de his satis. Cæterum imperator ad A omnes duces qui per universum sparsi erant occiduum limitem litteris datis proscisciri quamprimum cum suis quemque copiis convenireque ad Sth'a-nitzam jussit. Quid autem ipse incitator aliorum? ad cessandum interea sibi, fruendumque parto, ac deliciis balnearum, et jucundo usu cæteræ luxuriæ transmittendum. Suaviter putavit tale tempus, more non paucorum qui fructum imperiorum ac potestatis in helluinæ vitæ impune usurpandæ licentia collocant? Minime sane. Quin ne in palatio 351 quidem tum morari sustinuit, sed prodiens uti diximus, Byzantio per medias Occidentales regiones Thessalonicanam pervenit septembri mense inductione decimaquarta, vicesimo imperii sui anno Augustam secum, licet subinvitam, ducens. Non enim ea indoles aut consuetudo imperatricis matris meæ fuit, prodire ut foras libenter, ostentareque se gauderet; verum eo potius natura ejus et studium vergebatur, ut domi esset semper apud se, hoc est iis rebus attenta et vacans, quæ personam debebant illius, aut ingenio erant consentanea: veluti liberos evolvere sanctorum Patrum, in sui considerationem atque censuram mentis oculos intro vertere, beneficentia dare operam, et liberalem ac munificam humanitatem in eos præsertim exercere homines, quos et a cultus ipso genere atque vestitus, et præsertim ab emendatæ actionis et viræ specimine, vere ac sincere Deo servire intelligebat, religionique, oratione ad Deum quolidiana, vicibus alternis distincta cantantium, professione palam suscepta, in omne tempus collendæ sese videbat addixisse. Quoties autem (qualium rerum occasiones sæpe imperatricibus necessariæ accidunt) articulo ipso magnæ necessitatis cogebantur offerre conspectum sui, nunquam id sine

'Αλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τούτων. Πρὸς δὲ γε τοὺς κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐνδιατρίβοντας ἡγεμόνας ἐπέρας ἐκπέμπει γραφάς, κατευθὺς Σολαντίζης τὴν προσέλανταν ἐντειλάμενος ποιεῖσθαι. Τί δὲ τοὺς μὲν προμάχους μετεκάλειτο, αὐτὸς δὲ ἀναπεπτώκει βασιλέας ἀπολαύων καὶ βαλανεῖος χρώμενος, ὃποι εἰώθασιν οἱ τὸν βοσκηματώδη βίον προελδεμένης βασιλεῖς; Οὐμενον· ἀλλ' οὐδὲ περὶ τὰ ἀνάκτορα ὅλων; ἐνδιατρίβειν ἐτι: ἡνέτχετο. Ἐξεληγανθέν: δὲ τοῦ Βυζαντίου ὡς ἀνωθεν εἰργάται κατὰ τὸ μέσον τῶν ἐσπερίων ἐληγανθεὶς χωρῶν, τὴν Θετταλοῦ πόλιν καταλαβὼν εἰς μῆνα Σεπτέμβριον ἐπινεμήσσως ιδ (97), κ' ἐπος οὗτος ^{οὐ} ἐξ οὐ τὰς τῆς βασιλείας ἡνίας περιελησατο· καὶ τὴν Αὔγουσταν δὲ παρεβάστο συνεξεληγανθέναι ^{οὐ} μετ' αὐτοῦ. Οὐ γάρ τρόπος ἐκείνης· τειοῦτός τις ἦν· οὐ πάντα τι διηγείσθεται· ήθελεν, ἀλλὰ τὰ πολλὰ μὲν οἰκουροῦσα ἦν καὶ τὰ ἐκείνης ἔργα ἐποιεῖ· λέγω δὲ βίβλων τε ἀνελέξεις τῶν μακαρίων ἀνδρῶν, καὶ τὸ πρὸς ἐνυπητὴν, καὶ εὐποίας καὶ χάριτας εἰς ἀνθρώπους, μάλιστα δὲ εἰς ἐκείνους οὓς οἶδεν ἀπό τε τοῦ σχῆματος, ἀπό τε τοῦ βίου θεραπεύειν θέτιν, καὶ προσευχῇ προστανέχειν καὶ καταληγανθεῖς φύεται. Ἐπειδὸν δὲ μέλλοι δημοσιεύειν ἐκαυτὴν κατά τινα χρειαν ἀναγκαιοτάτην ὡς βασιλίδα αἰδοῦς τε ὑπερπίπλατον, καὶ ἐρύθρημα εὐθὺς ἐκηνθήκει ταῦτα παρειάς. Καὶ η μὲν φιλόσοφος Θεανώ τοῦ πτήχεος αὐτῆς γυμνωθέντος, ἐπειδὴ τις παῖζων εἰργάτης πρὸς ταῦτην· Καλὸς δὲ πῆχυς· Αλλ' οὐ δημισιος, εἰπεν ἐκείνη. Η δὲ βασιλίς καὶ μῆτηρ ἡμήν, τὸ τῆς σεμνότητος ἀγαλμα, τὸ τῆς ἀγιότητος καταγώγιον, μή ὅτι γε πῆχυν ή βλέμμα δημοσιεύειν τργάπα, ἀλλ' οὐδὲ φωνὴν ἐκείνης ἡθελεν εἰς ἀσυνήθεις παραπέμπεσθαι ἀκοῖς· τοσοῦτον ἦν ἐκείνη χρῆμα θυματίου εἰς, αἰδὼ. Ἐπειδὲ ἀνάγκη οὐδὲ θεοί. φαστ. μάχονται, ἀναγκάζεται πρὸς τὰς συχνὰς τοῦ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{οὐ} δυτος. ^{οὐ} συγεξεληγανθέναι

Car. Dufresnii Du Cangii nolæ.

(97) Ἐπιτεμήσεως ιδ. Alexius Byzantio profliscitur indict. 44, mense Sept. hoc est, in eunente inductione, quam a Kal. Sept. auspicabantur Græci. Cedit autem indictio 44, hoc mense in an. Chr. 1105, quo Boemundus adhuc in Gallia morabatur, ut et proxime sequenti, ubi auxilia conquirebat. At perferam scripsisse videtur Anna hanc inductionem suisce vicesimum imperii Alexii annum, qui illud initit indict. 4, an. 1084, ut ipsamet tradit, pag. 64, etsi in eodem errore versetur Codin. De

orig. pag. 24, edit. Meurs. ubi 4, inductionem an. 1000, iuxta Græcos 6614: Εἰκοστὸν ἑτος τῆς βασιλείας τοῦ χρυσοῦ Ἀλεξίου suisce perinde obseruat. Cæterum miror viros eruditissimos in Exgesi præliminari ad III tom. Martii, cap. 4, inductionem apud Græcos, seu Byzantinos scriptores, non alia voce, quam ιδιοτειῶν efferti, nequaquam vero ἐπινεμήσεως: quod nou modo ex pluribus Annæ, sed et aliorum scriptorum locis haud ægre refelli potest.

ούτοχράτορος ἐκστρατεύεις αὐτῷ παρακολουθεῖν. Κατεῖχε μὲν γάρ αὐτὴν ἡ σύμφυτος αἰδῶς ἐνδον τῶν βασιλείων! τὸ δὲ πρὸς τὸν αὐτοχράτορα φίλον καὶ ἡ διάπυρος πρὸς ἐκεῖνον ἀγάπη ἐξῆγεν αὐτὴν καὶ μὴ βουλούμενην τῶν ἀγαχτόρων διὰ ταυτασὶ τὰς αἰτίας. Πρῶτον μὲν ὅτι τὸ συμπεσθν αὐτῷ νόημα τῶν ποδῶν (98) ἐπιμελεῖας ἔδειτο πλείστης· καὶ γάρ ἀλγηδόνας εἶχε δριμεῖας ὁ αὐτοχράτωρ ἐκ τῆς ποδαλγίκης διαβέσσεως, καὶ οὐδεμίαν ἐπαφῆν ὅπερ προσίστο ὡς τῆς ἐμῆς δεσποινῆς καὶ μητρός· ἐπιμελῶς τε γάρ αὐτῷ προσεφέρετο καὶ προψάυτος¹¹ δεξιῶς τὰς δόνυας τῶν ποδῶν ὑπεκούφιζέ πε. Ὁ γάρ τοι βασιλεὺς ἐκείνος· καὶ μοι μηδεὶς τῆς περιποτοληγίας ἐπιμεμψέσθω, τὰ γάρ οἰκεῖα θυμάζω, μηδὲ ὡς καταψευδομένην τοῦ αὐτοχράτορος, ὑφοράσθω, τὰ γάρ ἀληθῆ λέγω· πάντα τὰ ἐκυτοῦ καὶ τὰ κατ' αὐτὸν κατόπιν ἐποιεῖτο τῆς συντρίας τῶν πλέων. Οὐδὲν γάρ ἔχωρίζεν αὐτὸν τῆς τῶν Χριστιανῶν ἀγάπης, οὐκ ἀλγηδόνες, οὐχ ἡδονάς, οὐ πολέμων κακώσεις, οὐκ ἀλλο οὐδὲν οὐ μερόν, οὐ μέγα, οὐκ ἥλιου φλογώσεις, οὐ χειμώνων διεμύθητες, οὐ προσβολαὶ Βαρβάρων παντοδαπὲν. ἀλλ' ἀκλινῶς εἶχε πρὸς ἄπαντα ταῦτα, καὶ ὀκλαζε μὲν πρὸς τὴν φύσιν τῶν νοσημάτων, ἀντανέθορε δὲ πρὸς τὴν βοήθειαν τῶν πραγμάτων. Πρίνα erat causa pedum morbus, quo cum frequenter redeunte ac in primis sævo imperator urgenter unum ferine in summis doloribus delinimentum ac solatium habebat a manibus parentis mei: quæ velut ejus articulos calleret omnes ita molliter suspensis, ita perite ~~appellatissimæ~~ partes affectas contrectabat digitis, ita dolores ipsos sotu quodam atque affrictu demulcere norat, ut de atque acerbitate intolerandi cruciatus non parum sibi detrahi curatione tali Augustus fatetur. **352** Porro ille miser istam podagram certaminum videlicet tot illorum laborumque bellicorum infelix stipendum retulit. Nec mihi quis succenseat tanquam res familiares, quæque parentes mei attineant, subtilius verbosiusque persequenti; utpote semel professæ piam me in scriptione quoque apparere cupere: nec recusari oportet, hoc quidem loco, domesticam testem, cui plus fidei apud æquum lectorem intima notitia personarum, de quibus sermo est, conciliare debet, quam invidiæ, otiositas quævis aut minuta orationi pietati elegantiæ damno servientis. Dicam ergo si minus opportune, at profecto verissime Augustum patrem meum dum saluti Christianorum assiluis ærumnis, indecessis conatibus invicta semper constantia pergit consulere, suæ ipsius saluti ac valedutini minime cassis; nunquam enim illum aut voluptates allictendo, aut labores deterrendo, a communi retardarunt utilitate procuranda: quin suarum rationum ac comodorum, capitil quoque ac vitæ respectum posteriorem diceret incolumente civitatum periclitantium, aut Christiani securitate populi quovis forte malo vel discrimine tentati: pro quibus rebus neque ærumnas expeditionum, neque casus ac plagas præliorum contra Barbaros omnis generis, neque æstus aut algores subdialium stationum, neque lutum ac pulverem hibernorum æstivorum itinerum, pacisci unquam et subire recusavit. Atque in hac ille omnia dum se hand parce impendit, subsidebat plerumque fracta malis ingruentibus et vulnerum morborumque lassione quasi claudicans natura corporis: verum eam instinctus cura rerum et officii studio navandi excitabat animum ut vaderet nihilominus quo vocabat usus reipublicæ, et humano generi quantumvis suo damno prodesse pergeret.

Δεύτερον δὲ καὶ μέγιστον αἰτιον, τοῦ τὴν βασιλείαν συνοπαδὸν εἶναι τῷ αὐτοχράτορε, ὅτι τοι πολλῶν ἐπιβούλων ἀναφυομένων ἀπανταχθεν πολλῆς ἔδειτο τῆς ἐπιθέψεως καὶ ὡς¹² ὑπερος πολυομμάτου δυνάμεως· καὶ γάρ καὶ νῦν αὐτῷ ἐπιβούλος ἦν, καὶ τὸ μεσαίτατον τῆς ἡμέρας καὶ ἐσπέρα προσανέ-

A pudore quodam ac magno in genis efflorescente verecundia indice rubore faciebat. Theano serunt, philosophiæ non modo cultricem, sed etiam magistram feminam, cum olim forte ipsi nudato brachio, arridens aliquis dixisset: *O pulchrum cubitum!* sic statim adjunxisse: *At non exponi solitum oculis hominum.* At mater mea gravitatis simulacrum, sanctitatis domicilium, adeo non cubitum, non oculum publici quasi juris aut conspectus facere solebat, ut ne vocem quidem in insuetas aures sustineret mittere, tam inusitata illi ac mira pudoris atque honestatis cura inerat! Verum quoniam necessitatibz ne dii quidem (ut duci solet) reluctari queunt, coacta utique parens mea est særissime prodeunte in expeditiones imperatoris aliquando sequi, et amorem secessus ac teuli domesticique septi anæ regie, ubi eam matronalis sanctitas et innatus retinebat pudor, majore nec minus laudabili charitate vincere: illa nempe qua viro suo opera ipsius ac præsentia peregre særpius egenti repræsentare ministerium et præsentem navare vigiliam accuram fas piisque ducebat, et conjugalis nece-sitatis officio præscriptum. Neque oīnsum fuerit memorare quibus in rebus sedulitate meæ matris peregre agens indigeret pater meus.

B *Alteram præterea sequendorum Augusti castorum causam Augusta mea mater habuit, insidiarum in omnes horas eī comparatarum necessariam amollitionem quæ ubique præsentis et inconveniēt excubantis vigilia sollicitudinis res erat. Nam sane cum aliis semper exercitum adversis, tum vero con-*

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹¹ φανόυσα. ¹² Deest vocula ὡς.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ

(98) Νόσημα τῶν ποδῶν. Vide Zonaram, pag. 239.

spirationum nefariorum periculis infestum, si quis unquam alias, habuit principatum pater meus. Cui noctu pernicietes parabatur, mane percussor imminebat; in meridiem condicebatur aperta vis, vesper denique serus novum semper exitium vehebat; adeo nulla illi ad securam quietem hora erat reliquia. Quid ergo? annon tot periculis circumventum innocentissimum et mundo salutarem principem, jugi custodiri providentia innumerabilium oculorum oportebat, attenta et expedita ad incursum varium horum areu collimantium, illorum sicut acuentium, aliorum cum nocere manu prohibebantur, linguis interfectorices fuisse, et odiorum seditionumque concitatorices, in saeva maledicta et cruentas contumelias laxantium? Porro cui satis hac in parte fideretur in tam vulgata tamque late grassante contagione perlitidæ? Non alii puto melius quam conjugi, et tam benevolæ, tam providæ, tam amanti ac sollicitatæ conjugi, qua nempe ad consulendum prudentior, ad circumspectandum perspicacior, ad penetrandum in insidiosos animos solerter. Hunc usum assectationis et præsentiaæ in castris suæ exhibebat domino parenti meo mater mea: cui erat noctæ vigil oculus, de die custos aspectu ipso terribilis improbis, ad mensam antidotum optimum et contra omnes artes injuriasque venenorum amuletum præsens. Hæc illam gravitatis **353** et vererundia semineæ retinenterissimam matronam gynæcei adyliis et grata requie reicta castrensem turbam et bellorum strepitum sequi coegerunt: effundereque se in conspectum publicum et virorum oculos subiit. Quanquam illa ne hic quidem consuetæ modestia ac decori unquam oblita est, verum et oculorum, sive suorum demissione ac custodia, sive alienorum declinatione, quod fas erat, et silentio aut inquendi parcitate, et modestia cultus ac paucitate familiæ pene sensum præsentiaæ surabatur intuentibus, uno tantum ex argumento intelligere valentibus esse imperatricem in comitatu, quod ejus mundum ac supellectilem duo muli traherent imperatorio desuper tapete conpertam. Cætera sane corpus ejus velut numen in adyliis latebat: ita duntaxat ut vis ejus præsentiaæ in effectibus sentiretur tamen, eaque adliberetur imperatori cura laboranti, tam apte, tam opportune, tam provide gubernarentur omnia, ut versari non dubitares in administratione tota domus regiæ mentem velut quanidam, quæ suam ex arcane efficaciam exereret, ipsa in abdito lateret. Utebatur autem ad hæc administris nobis intimisque, ac cognatione junctissimis cælestis, qui sedulæ vigilæ ipsius et promptis ad tempus imperiis, exacta et fidei obedientia, servire pro se quisque conabamur. Hæc in apologia parte peroranda fuerant ad matrem defendendam ab accusacionibus injustissimis dicacium linguarum et præfigine obtrectandi gestientium mororum,

A φυέ τι κακῶν, καὶ ἡ πρωῖα ἐτέκταινε χεῖριστα. μάρτυς τούτων Θεός. Ἀρ' οὖν οὐκ ἔδει: τὸν βασιλέα ὑπὸ τοσούτων κακῶν ἐπισουλευόμενον ὑπὸ μυρίων δυμάτων φρουρεῖσθαι, τῶν μὲν ἐπιτεξαζόντων αὐτῷ, τῶν δὲ τὸ ξίφος; παραθηγόντων, τῶν δ' ἀφιέντων, ἐπότεν οὐκ ἔντην τι δρᾶσαι, λοιδοροῦ γιῶτταν καὶ τὸ κακῶν εἰπεῖν. Τίνα τοίνυν ἔδει περιέναι τῷ βασιλεῖ σύμμαχον παρὰ τὴν σύμφυτον σύμμονον; Τίς μᾶλλον ἐκείνης πλέον ὑπεσκέπτετο μὲν τὸν αὐτοχρότορα, ὑπεβλέπετο δὲ τοὺς ἐπισουλεύοντας; Τίς δεῖσια μὲν τὸ συμφέρον ἐκείνῳ ἔστεν, δέσποτέρα ¹³ δὲ τὸ παρὰ τῶν ἐχθρῶν σκευαρούμενον κατιδεῖν; Διὰ ταῦτα καὶ πάντα ἐν πᾶσιν ἦν ἡ ἐμὴ μῆτηρ τῷ δεσπότῃ μου καὶ πατρὶ καὶ νύκτωρ ἀγρυπνὸν δῆμα, καὶ ἡμέρας περιφανέστατος φυλακτήρ, καὶ τραπέζης καὶ καιροῖς ἀντιδοτον ἀγάπην, καὶ τῆς ἀπὸ τροφῶν ἀδεκτας φυγαδευτήριον ¹⁴ φέρμαχον. Ταῦτα τοίνυν τὰ αἰτια τὴν σύμφυτον αἰδῶ τῆς γυναικὸς ἐκείνης περιγγωνίετο, καὶ θάρρει: τοὺς δέρβενας δρθαλμούς. Καίτοι οὐδὲ τότε τῆς συνήθους ¹⁵ εὐκοσμίας ἐπελανθάνετο, ἀλλὰ καὶ βλέμματι καὶ σιγῇ καὶ τῇ περὶ αὐτῆν θεραπείᾳ τοῖς πλεοῖς μὲν ἀγνωστέρᾳ ¹⁶ ἐτύγχανε: καὶ τοῦτο μόνον δὲτι βασιλίς παρέπεται τῷ στρατεύματι δι φερόμενος ταῖν ἡμίσοιν οιχίσκος ἐδείχνυν καὶ τὸ δικαίων βασιλικὸν καταπέτασμα. Τὰ δ' ἀλλα ἐπηλγάζετο τὸ θελον ἐκείνης σῶμα· μόνον δὲτι προνοιά τις ἀριστὴ τὰ κατὰ τὴν νόσου τοῦ βασιλέως διεξάγει, καὶ φρουρὰ βασιλέως ἀκοίμητος παρὰ πᾶσι διεγενώσκετο, καὶ δῆμα ἀγρηγορὸς καὶ μὴ ἐπινυστάζον τοῖς πράγμασι. Καὶ ἡμεῖς δὲ δοσοὶ περὶ τὸν αὐτοχρότορα εἴνοι, περὶ τὴν ἐκείνου φρουρὴν διεπονούμενά τε καὶ συνηρόμεθα τῇ δεσποινῇ καὶ μῆτρὶ ἔκαστο: ὡς εἰχεν δλῃ ψυχῇ καὶ γνώμῃ· μηδὲ ἐπινυστάζοντος δλως ταῦτα πρὸς τοὺς φιλοσοχομονας καὶ τὰς φιλολοδόρους γλώττας γεγράφαται, τὸν τε γάρ ἀνάτιον ὑπὸ αἰτίασιν ἀγουσι. Καὶ τοῦτον οἶδε τὸν ἀνθρώπινον τρόπον καὶ ἡ Ὀμήρου Μούσα. Καὶ τὰ καλῶς πεπραγμένα διαφανίζουσι, καὶ ὑπὸ μέμψιν ποιοῦσι τὸ διμεμπτον. Καίτοι ἐκείνη κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τὴν κατ' ἐκείνο καιροῦ γεγονόταν· καὶ ἡ γάρ τοῦ Βατμούντος τὴν δρμήν δι βασιλεὺς ἐπεποίητο: τὸ μὲν τοι ἄκουσα, τὸ δ' ἐκουσίως συνεπέτο. Οὐ γάρ συνεισβαλεῖν ἔδει τὴν βασιλεία τῷ βαρβαρικῷ στρατεύματι· πῶς γάρ ἂν; Τομύριδος ταῦτα καὶ Σπαρέθρας ¹⁷ τῆς Μασσαγέτιδος, ἀλλ' οὐχὶ τῆς ἡμῆς Εἰρήνης. Ἀλλοσ γάρ ἐπέρεπτο τὸ ταύτης ἀνδρεῖον καὶ δλως ἐξώπλιστο, ἀλλ' οὐ τῷ τῇς Ἀθηνᾶς δόρατι, οὐδὲ τῇ κυνέῃ τοῦ Ἀιδος. Ἀλλ' ἀσπὶς μὲν ἐκείνῃ καὶ θυρεῖς καὶ ξίφος τὸ πρὸς τὰς συμφορὰς καλῶς ἀντιπαρατίσσεται, καὶ τὰς τοῦ βίου ἐπανατάσσεις δὲς οἶδεν ἡ βασιλεία τοῖς βασιλεῦσιν ἐπικειμένας, ἡ περὶ τὰ πράγματα δραστηρίτης, καὶ τὰ κατὰ τῶν παθῶν ἐπιπληκτικώτατον, καὶ ἡ ἀνυπόχριτος πίστις ὡς Σολομῶντι δοκεῖ. Οὕτως ἡ ἐμὴ μῆτηρ καὶ πρὸς τοιούτους πολέμους ἐκείναστο: τὰ δ' ἀλλα εἰρηνικωτάτη ἦν κατὰ τοῦ-

Variae lectiones ex cod. Coislin.

¹³ δέσποτον. ¹⁴ θεραπευτήριον. ¹⁵ Deest vox συνήθους. ¹⁶ ἀγνωστέρους. ¹⁷ Σπαρέθρος.

νομα. 'Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ μὲν τῆς συμπλοκῆς τῶν Βιρβάρων ἔμειλε, πρὸς δὲ παρασκευὴν τῶν τῆς συμπλοκῆς διβασιλεὺς ἀφεύρωρα, καὶ τὰ μὲν ἀσφαλίσασθαι τῶν φρουρίων σκοπὸν εἶχε, τὰ δὲ κατοχυρῶσι, καὶ ὅλως εὐοδὰ πάντα τὰ κατὰ τοῦ Βαῖμούντου κατεστήσασθαι ἐσπευδεῖς, συνεξυπήγετο καὶ τὴν βασιλὴ διὰ τὸ μέν τοι καὶ ἐσυτὸν ἔνεκα, καὶ δὲ ἀττίας εἰρήκειμεν, τὸ δέ τι καὶ ἐν⁴⁰ ἀκινδύνῳ τῶν πραγμάτων ἔτι καθεστηκήτων καὶ μήπω καιροῦ πολέμου διπιδεδημηκότος. Ἀνιλαδομένη τοινύν δόπσον διὰ χρυσοῦ καὶ ἀλλής ποιότητος προσῆην αὐτῇ χάραγμα καὶ ἐπερά τινα τῶν χρημάτων ἔξεισι τῆς πόλεως, καὶ τοῦ λοιποῦ ἐν τῷ διείνει τὰς ἔδους τάξι τοῖς ἐπαλταῖς καὶ τοῖς σισυροφόροις, καὶ γυμνοῖς δαψιλῇ τὴν χείρα παρεῖχε. Καὶ οὐδεὶς διατηράμενος καὶ κείσθε ἀπελθών. Ἐπάν τὰ τὴν ἐπιτεταγμένην σκηνὴν κατελήφθει, οὐ πρὸς βαστώνην εὐθὺς ἀπέκλινεν εἰσὼν ταύτης γεγονοῦται, ἀλλὰ ἀναπετανύσσα τεύτην, δινετον τοῖς αἰτοῦσι παρείχε τὴν εἰσόδον· τοῖς τοιούτοις γάρ καὶ μάλα εὐπρόστιος ἦν καὶ παρεῖχεν ἐαυτὴν δρᾶσθαι τε καὶ ἀκούεσθαι. Οὐ χρημάτων δὲ μετεδίδου τοῖς πένηται μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ λόγων συνεδούλευε· καὶ δόπσους μὲν εὐρώστους τὰ σώματα κατεγειτε, βραχύμως δὲ περὶ τὸν βίον ἔχοντας, πρὸς ἔργα καὶ πράξεις προύτρέπετο, ἵνα διετεῦθεν τὰ πρὸς χρεῖαν κομίζοντο, καὶ μὴ διὰ μέλειαν ἀναπεπικότας θύραν ἐκ θύρας ἐπαιτοῦντας περινοστεῖν. Καὶ πρὸς δὲ οὐδεὶς τῆς τοιαύτης ἔργασίας ἀπείργε τὴν βασιλίδα. Οὐ μὲν οὖν Δαυὶδ μετὰ κιλανθιμοῦ τὸ πόμα κιρρῶν φύλασσε· η δέ γε βασιλὲς αὐτῇ καὶ τροφὴν καὶ ποτὸν ἐλέων συγχεραν· νῦν ταῦτα ἔκάτην ἐδείκνυτο. Καὶ πολλὰ διὸ εἶχον εἰπεῖν περὶ ταύτης τῆς βασιλίδος, εἰ μὴ τὸ θυγάτριον εἴναι ψεύδους παρεῖχεν ὑπόνοιαν, καὶ διὰ μητρὸς χριτέμεθα. Πρὸς δὲ τοὺς ταῦτα ὑπονοοῦντας παρέξημαι τοῖς λόγοις συνεπιμαρτυροῦντα τὰ πράγματα.

græssa simul est ad bellum parens mea nequaquam siquidem adhuc Baimundus cunctabatur, et lantis tantummodo consiliis præmuniebatur quasi via Marti processuro, dum totus interim erat imperator, in arcibus aliis præsidio imposito, aliis manu atque opere firmandis, providendisque rebus ejusmodi—cæteris quæ ad occurrentium Baimundi contubus aliquando erupturis mature adhibendæ videbantur. Atque hoc ipsum, nempe quod sciret imperator nullam fore, nisi post longum forte spatium, occasionem conserendi prælii, animos illi fecit ad urgendam liberius propter rationes prius memoratas, Augustam suam conjugem ut exire ad hanc expeditionem secum vellet? Illa vero necessitatibus simul a viro impositæ paruit, simul dilectæ sibi exercendæ liberalius misericordia captavit occasionem. Peregrinationi enim omni quam tum habuit sumpta secum pecunia vel aurea vel ex alio quovis metallo se dedit: eamque per totam viam in obvios quoisque mendicos, aut egestatem vili ac misero vestitu præferentes, maxime autem in nudos, beneficentissime profudit, adeo ut nemo qui ab ea petierit abierit vacuus. Postquam vero in destinatum sibi tabernaculū concesserat, non illa captandæ quietis opportunitate fruebatur, aut clausis ostiis sine arbitrio somno corporique otiosam dabat operam: sed velis reductis amplam adeundæ sui faciebat copiam omnibus ipsa conventa opus habentibus præsertim vero petere aliquid paratis; qualium accessum tota vita facile admisit; et ad tale duntaxat genus remississe verecundia superstitionem velut illam videbatur pene nimiam; dum iis duntaxat præbere se videndam, et eodem alioqui consueverat libenter. Porro pecuniam pauperibus donasse neutiquam contenta, consilium, si res ferret, insuper addebat; et quos forte vegetos ac commode valentes vitam inertem cib precario trahere videbat, iis siebat auctor ut proflendo apud rem habentes labore victimum sibi mercede

⁴ Prov. xxxi, 10 seqq.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁰ ἐν τῷ.

Qui rabidos sanctæ dentes illidere sámæ,
Et maculam puris offingere moribus ardent.
Quile Homeri Musa, apprime perita consuetudinis humanae ingenium esse plurimorum, cecinit. Ne igitur comminiscantur neve calumnientur aliud suspicaces et maledici homines de causis commorationis mæsi matris in castris et itineris ejus ac profectionis qua se comitem expeditionis istius quam modo descriptum imus a patre meo adversus Baimundum susceptæ, dedit partim invita partim volens, propter contrarias modo commemoratas utriusque officii consiliique rationes. Non enim utique rem gestura manu cominus et præliatura cum Barbaris processit: Temyridis id fuerit, aut Sparethras Massagetidis, non Irenes mæsi; fortis illius quidem et præditæ animo virili, sed robur istud suum ad alia longe facinora vertentis; uti et armis instructa erat longe aliis quam basta Palladis aut galea Plutonis. Parma huic et scutum et telum erat, constans pectus opponere rebus adversis: ac contra rebelliones atque insultus quibus genus ipsum supremæ potestatis natura quadam et conditione propria expositum est, semper interritam semper paratam stare. Tum vero etiam strenue sese versare in officio fungendo et actionibus sui muneris in tempore reddendis. Præterea responsare cupiditatibus, et contumaciam eorum austero rationis imperio premere. Denique fidem et religionem ad Deum non sicutam neque perfunctoriæ habere. Quæ fere armatura est qua instructam mulierem fortem Salomon velut in aciem educit¹. At ejusmodi bella comparatam et procinctam 354 fuisse meam matrem fateor. Cætera moribus quietissimis et qui facile studio cultuque perpetuo pacis, omen illi dati olim nominis implerent. Neque illud omittendum, cum patre meo jubente propositam opinionem adhuc fuisse mox futuri prælii, procul

operæ diurnæ parare honestum malleum quam in ignava desidia conuenientes ostia circumire mendicando. Nec vero ipsas horas cibi tempestivi ab hac beneficentia feriatis volebat esse; edito suis mandato ne vel tunc accedentes excluderent. Itaque David quidem, ut ipse testatur, *potum suum cum fletu miscerbat*⁸ Augusta vero parens mea, non escam non liquorem nisi oleo misericordiae celibata gubernabat ac veluti condita. Multa sunt et alia præclaræ quæ de imperatrici possem dicere; sed reverat me quod suspicitionibus obnoxium fore video testimonium filia de matre: hominibus videlicet pro more suo factoris, et testimoniis ex se de aliis, dum opinabuntur quæcumque a me laudabiliæ de illa prædicata fuerint, non ita revera esse, sed pietatis instinctu quodam, ut in matris gratiam esse confita. Ego vero apud cunctos quorum æqua in licia sunt, abunde magnam arbitror cæteras actiones vulgo notas matris meæ conciliare debere orationi meæ fidem alia referenti quæ natus in populari 355 cognitionem incurserunt.

Cæterum ad imperatorem, ut Thessalonicam per-
venisse ipsum constitit, duces fere omnes ac milites occidui limitis, velut ad centrum gravia, strenua undique festinatione confluebant. Gallorum autem adventum non tunc, ut alias, præcedens locusta signis fecerit, sed in cælo apparens cometa magnus, vel potius omnium qui sunt unquam visi maximus, quem alii ad genus trahalium, ut vocant, crinitarum; alii potius ad classem earum quæ ab hastilis forma nomen obtinunt, pertinere contendebant. Sane illud tum ex cætera Providentia consuetudine sic administratum est; non enim oportebat tantum: e tam inusitatam conversionem rerum, quanta mox est importata per tumultum Gallicum, nulla cœlestis indicii denuntiatione præmonitos, nec oportantes opprimere mortales spectandam porro pleno lumine sese hæc stella præbuit toto spatio dierum quadraginta naturalium hoc est, luce simul et nocte de ursu solis uno continuatis devinctisque constantium. Oriebatur ab occiduis partibus, serebatur in ortivas. Magnamque suspicentibus cunctis ac passim territis injiciebat curam sciscitandi, cuius mali cuiusve formidinis luculentus ille cursor nuntium se ferret? Imperator quoque, tametsi aliqui solitus talia non observare superstitione, sed fere naturalibus imputare causis, tunc tamen coniugione velut quadam sollicitudinis communis se affari passus, curiosum et ipse se monstravit evenitum quos portentum istud præmonstrare, peritosque rerum talium consuluit. Quin etiam virum disciplinæ istius consultissimum Basilium, præfectorum Byzantii nuper donatum, hominem sibi devinctissimum, ad se arcessitum studiose percunatus est, quid de astri ortu et præsagione sentiret? Ille spatium respondendi petuit: et re-

⁸ Psal. ci. 10.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁸ τὸν τῆς. ⁸⁰ ποώτν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(99) *Kouμήτης*. Apparuit cometes iste an. Ch. 1106, a mense Febr. in Martinum, uti passim reffronti scriptores, Codinus loco cit. Albericus et Siegenb. hoc an. *Gesta Franc.* cap. 58; *Hist. Hieros.* pag. 607; *Tyrius*, lib. II, cap. 5; Williel. *Genetic.* lib. VIII, cap. 15; *Fragm. Hist.* tom. IV; *Hist. Fr.* pag. 94; *Ordericus*, lib. V, pag. 589; lib. II, pag. 816; *Chron. Andeg.* tom. I; *Bibl. Lab.* pag. 282, 283, 289.

(1) Ἐπαρχιας τοῦ Βυζαντίου. Edit. Höesch. *Βυζαντοῦ*, Urbsne Byzotus, et cuius provinciæ, incommixtum prorsus. Proinde probatius Basilium

A Τὸν δέ γε αὐτοκράτορα τὴν Θεσσαλονίκην καταλόντα μεμαθήσοτε; οἱ ἐκ τῶν ἐσπερίων ἀτέων, καθάπερ τὰ βαρέα τῶν σωμάτων ἐπὶ κέντρο φέρεται, οὕτω δὴ καὶ ἀπαντες τρὸς αὐτὸν ἐφοίτων. Ἀχρὶς μὲν οὖν οὐ προηγήσατο τῶν Κελτῶν καθαπέρει τῶν πρότερον διελθόντων, ἐν οὐρανῷ δὲ κομήτης (99) ἐφάνη μέγχες, καὶ τῶν πάλαι φανέγονδ μέγιστος, διν οἱ μὲν δοκίδα, οἱ δὲ ἀκοντίαν ἐφεσαν εἶναι: ἔδει γάρ τῶν μελλόντων καινοτομῆναι ἐνοπρεπῶς πραγμάτων προοιμιά τινα προκαταγγελτικὰ τούτων μηνυθῆναι ἀνωθεν. Καὶ γάρ ἡ τούτον θεάσασθαι ἐπὶ τεσσαράκοντα νυχθημέροις ὅλοις παμφαίνοντα. Ἐφαίνετο δὲ ἀπὸ τῶν δυτικῶν μερῶν ἐξιών καὶ πρὸς ἀνατολὰς ἡλίου δήκων. "Ον οἱ θεῶν μενοὶ ἀπαντες ἐκδειματούμενοι ἐξήτουν τίνων διατήρη διγγελός ἐστιν. Ο δὲ αὐτοκράτωρ μηδὲ πάνυ τοῦ; τοιούτοις προσέχων, ἀλλὰ φυσικῆς τινος ἐκηρτῆσθαι τὰ τοιαῦτα αἰτίας διοξάζον, δημως ἡρώτα τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα δεινούς. Μεταπεμφάμενος δὲ καὶ τῆς ἐπαρχιας τοῦ ⁸⁰ Βυζαντίου (1) ἀξίαν πρώτην ⁸⁰ ελήγράτι Βατιλείου (ἀνήρ δὲ οὗτος πολλῆτην περὶ τὸν αὐτοκράτορα ενοισαν ἐνδεικνύμενος), περὶ τοῦ φανέντος ἀστέρος ἐπονθάνετο. Ο δὲ εἰ νέωτα φυλάξειν ἐπιγγειλάτο τὴν ἀπόκρισιν, καὶ ἀπελθὼν οὐ κατέλιπε (τέμενος δὲ (2) τοῦτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου πάλαι ἀνικοδημηθὲν), ἐπει πρὸς δυσμὰς δ ἡλίος ἦν, περιεσκόπει τὸν ἀστέρα. Διαπορουμένω δὲ καὶ κομίτες τοῖς λογισμοῖς ὑπνῶσαι ξυμβένηκε, καὶ τηνικαῦτα τὸν ἄγιον θεάσασθαι λεπτικῶς ἐσταλυένον. Ο δὲ περιχαρῆς γεγονὼς, οὐκ εἰς διναρά ἐδίκει. ἀλλ' ὑπερόρφων. "Ἐνθεν τοι καὶ γνωρίσας τὸν ἄγιον, Ἐμφοδος γενόμενος, μεθ' ὑποστολῆς ἤτειτο, τίνων ἀγγελτικῶν ἀστέρος ἐστι γνωρίσαι οἱ. Ο δὲ, Κελτῶν κίνησιν προσηματείρι τοῦτον ἐψη· τὸ δὲ εὐέρ-

urbi Constantiopolitanae præfectum egisse, qui dignitate functioni posthac sub Alexio Xerum scribit, pag. 360. Nam præfectum urbi Byzantini instituit Constantinus, uti habent Sozomenus, lib. II, cap. 41; Nicephor. Callist. lib. IX, cap. 44; et *Chron. Alex.* pag. 666, de cuius officio est ill. 28, lib. I *Cod. Just.*

(2) Τέμενος δέ. Duo potissimum templo D. Iosanni evangeli, sacra recensent scriptores Byzantini; prius in Bithynio, alterum in Hebdomo. Alterutrum intelligit hic Anna.

τυσθαι τὴν τούτων αὐτοῦ πον κατάλυσιν ^A versus ad diversorium quod ante ceperat proxime templum olim structum in nomine divi evangeliste

δηλοῖ. Joannis, post solem occasum observationi planetæ apparentis se addixit attentissimæ. In ea vero cura laboranti et supra modum anxi somnus obrepit; somniumque oblatum est ejusmodi, ut non deformata per soporem species, sed viva et vera facies ac præsens conspectus videretur. Astabat coram aedis ipse præses Joannes sanctus pontificalibus insignitus ornamenti. Ad hunc visum nihil usitato et meridiano minus clarum indigetis sibi multa olim religione ac meditatione notissimi exultans Basilius alacri lætitia, sed metu quodam horroreque sacro temperata; expedivit vocem humilem ac tremulam ad interrogationem super dubio quo mens ejus urebat; indicarique sibi, nisi gravo esset, ab eo peiū, quorumnam tandem index eventuum hoc astrum esset? Cui apostolus. *Gallis, inquit, ab occasu adveniantibus ista fax prælucet.* Cæterum ejus extinctio, exitium eorumdem futurum ipso in loco ubi occumbit ipsa, pollicetur.

'Αλλὰ περὶ μὲν τοῦ φανέντος ἀστέρος τοιαῦτα. ^B Οὐ δὲ βασιλεὺς τὴν Θεσσαλονίκην καταλαβὼν, ὡς ὁ λύγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἡσοιμάστη πρὸς τὴν τοῦ Βατιμούντου διαπεράσιν, ἐκπατεύεν μὲν τοὺς νεολέκτους τόξον τε τείνειν καὶ βέλη κατὰ σκοποῦ πέμπειν, καὶ περιφράττεσθαι θυρῶν, ἀλλὰ καὶ ξεινάς ἐξ ἀλλοδαπῶν διὰ γραμμάτων παρασκευάσαι δυνάμεις. Ζ', δηνίκα καρδὸς καλοὶ θάττον παραγένωνται. Πολλὴν δὲ καὶ τὴν τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἐπειδὴ πρόνοιαν, τὴν τε πόλιν τὸ Δυρδάχιον ἀσφαλισάμενος καὶ ἡγεμόνα ταύτης τὸν δεύτερον υἱὸν, Ἰσαακίου τοῦ σεβαστοχράτορος Ἀλέξιον καταστήσαμενος. 'Αμα δὲ κάκη τῶν Κυκλάδων νήσων, καὶ τῶν παρὰ θάλατταν τῆς Ἀσίας πόλεων καὶ αὐτῆς τῆς Εὐρώπης, στόλον παρεκελεύεσθαι ἀπαρτίσαι. Πολλῶν δὲ παρεμποδίζεντων τὴν τοῦ στόλου κτίσιν, διὸ τὸ μῆπω τὴν τοῦ Βατιμούντου κατεπέλγειν διαπεράσιν, δὲ δύμας οὐκ ἐπειθεῖτο, λέγων δεῖν εἶναι τὸν στρατηγὸν ἀνύστακτον φύλακα, καὶ μὴ πρὸς τὰ ἐν ποσὶ μόνον παρασκευάζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ πίρρω ὅρδεν μῆτε μῆτοι χρημάτων κατροῦ καλοῦντος ἀνέτοιμον φύλακες; καὶ μᾶλλον ὅπηνίκα ἔροδον ἔχθρον ἀσθηταί. Ταῦτα τοίνυν δεξιώτατα διαθέμενος ἐκεῖθεν μεταναστὰς καταλαμβάνει τὴν Στρούμπιτζαν⁵¹ (3), κάκεῖνεν αὖθις; ἀλλοὶ τοῦ Σλοπίμου. Μεμαθήκως δὲ καὶ τὴν Ἰωάννου τοῦ οὐρών σεβαστοχράτορος ἡτταν κατὰ τῶν Δαλματῶν προαποσταλέντος δυνάμεις ἀποχρώσας ἐκπέμπει εἰς ἀρωγὴν. Οὐ μὲν οὖν Βολκάνος εὐθὺς πονηρότατος ἦν, τριώτα πρὸς τὸν βασιλέα τὰ περὶ εἰρήνης, καὶ ζητηθέντας δύμήρους ἐκπέμπει. Ἐκεῖνος δὲ ἔγκαροτρήσας ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἔνα καὶ μῆνας δύο, ὡς τὸν Βατιμούντον ἔτι τῆς Λογγινδρίας μέρεσι διατρέψοντα ἐπεπληρωφόρητο, τοῦ χειμῶνος ἐπικαταλαμβάνοντος ἥδη, τὸν τε στρατιώτας πρὸς τὰς σφῶν οἰκίας ἐξέπεμψεν αὐτὸς δὲ τὴν Θεσσαλονίκην καταλαμβάνει. Ἐν δὲ τῷ τὴν πρὸς Θεσσαλονίκην ἀνύειν, ἐτέχθη ὁ πρωτότοκος (4) τῶν υἱῶν τοῦ

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁵¹ Στρούμπιτζον.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(3) Στρούμπιτζα. ³⁸² Strumica, urbs Macedoniae munitissima, in prærupto et editiore colle aedificata. De hac agunt Gregoras, lib. viii et ix; Caiuszenus, lib. i, cap. 48, 55; lib. iv, cap. 21; Scylitzes, pag. 712; Nectas in Alex. Ang. lib. iii, n. 1; Theophylact. epist. 32, et Excerpta Georg. apud Al'at. in Not. ad Acrob. cap. 24.

(4) Πρωτότοκος. Joannes Comnenus, Alexii filius, ueremus duxit, parente superstite, filium regis Hungariae, ut auctor est Zonaras. Ex his noptiis plures prodierunt masculi, quorum primogenitus fuit Alexius, natus indic. 14, circa Balabistam, eodemque partu nata illa, Maria nempe, quæ Joanni Rogerio Cæsari nupsit. Vide Stemma Comnenicum.

tur, quam licuit optime, dispositis, movens inde Strumplizam se conserit; indeque rursus progreditur usque ad Slopimum. Ibi audita clade quam Joannes sebastocratoris filius adversum Dalmatas paulo ante missus, accepérat, idoneas ad eam splendam labem eo copias direxit. Ac quanquam Bolcanus veterior tum ut semper, olim usu probatrum non oblitus arrium, misit ad imperatorem legatos qui pacem poscerent, petitosque obsides representavit; permansit tamen in illis partibus adhuc Augustus annum unum et menses duos. Postquam autem satis comperit Baimundum moras etiamnum non cito ruimpendas trabere in partibus Longobardis, hieme iam instantे, milites domum remisit. Ipse Thessalonicam versus iter arripit. Quam viam dum peragit natus est circa Balabistam Porphyrogeniti et imperatoris Joannis filius primogenitus sororculum quoque secum gemellam in lucem trahens. Porro celebrata Thessalonicæ magni martyris Demetrii memoria Constantinopolim se

A Porphyrogenetum καὶ βασιλέως Ἰωάννου κατὰ τὴν Βαλαβίσταν, συνεπαγόμενος ἐν τῷ τίκτεσθαι καὶ ἔτερον θῆλυ. Ἐκεῖσε γούν τὴν μνήμην μεγαλομάρτυρος Δημητρίου ἐκτελέστας εἰσέρχεται εἰς τὴν μεγαλόπολιν. Γέγονε δὲ καὶ τι τοιοῦτον περὶ τὰ μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου ¹⁸ φόρου. Χαλκοῦς τις; ἀνδρίας (5) Ιστατο, καὶ πρὸς ἀνατολὰς ἀπέστραπτο ἐπὶ πορφυροῦ κλίνος περιόπτου, σκῆπτρον μὲν κατέχων τῇ δεξιᾷ, τῇ δὲ λαβῖσσα φαῖλαν ἀπὸ χαλκοῦ κατασκευασθεῖσαν. Ἐλέγετο δὲ οὐν εἶναι οὗτος Ἀπόλιων; ἀνδρίας Ἀνθήλιον (6) δὲ οἶμαι οἱ τῆς Κωνσταντίνου οἰκήτορες αὐτὸν προσηγόρευον. Οὐ δέ μέτας τὸ βασιλεῦς: Κωνσταντίνος ἐκεῖνος καὶ τῇς πόλεως καὶ πατήρ καὶ δεσπότης εἰς τὸ ἐαυτοῦ μετέθηκεν ὄντα, Κωνσταντίνου αὐτοχράτορος ἀνδρίαντα αὐτὸν προστίπν. Ἐπεχράτησε ¹⁹ δὲ ἡ ἀρχῆθεν τεθεῖσα προσηγορία τῷ ἀνδριάντι, καὶ οὗτος Ἀνθήλιος ἢ Ἀνθήλιος ὑπὸ πάντων ἐλέγετο. Τοῦτον τὸν ἀνδριάντα ἐξαιρεθεὶς πνεύσαντες ἀνεμοὶ πλατύτατοι ²⁰ λίθες ἐκεῖθν τε ὥσπερ καὶ εἰς γῆν Ἐρδίφαν (7), περὶ τὸν Ταῦρον τοῦ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁸ Κωνσταντίνου. ¹⁹ ἐπεχράτει. ²⁰ πλατύτεσσον.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(5) Ἀνδρίας. Urhem exornatus Constantinus M. et de veteri Byzantio Novam Romanam condidit, Forum exstruxit, quod ex suo nomine appellari voluit Constantiniūm, in ea urbis parte, ubi antea mœnia et portæ Byzantii veteris erant, porticibus, forniciis, statuis, aliisque illustrioribus antiquitatibus monumentis undecunque adiectis, et e variis gentilium templis ablatis exornatum, ut pluribus produnt Themistius, orat. 43; Zozimus, lib. II, et Eusebius, lib. III *De vita Const.* cap. 52. In medio foro ingentem statuit columnam ex lapide Thebaico et purpureo, Roma adiectam, non ex unico tamen lapide, quod falso quidam, atque in iis Clycas, credidere. Columnæ prægrandem Apollinis ex aere statuam, in cuius vertice eminebant radii, imposuit: quam, ut auctor est Cedrenus, Phidias opus, Athenis, seu, ut est in *Chronico Alex.* ex Phrygia; vel denique, ut scribit Zonaras, Ilio, vel Kelinopoli, in eadem provincia, allatam, in sunum ipsius nomen transfudit. Gestabat illa manu dextra σκῆπτρον, secundum Annam, seu ut habet Cedrenus, λόγχην, vel hastam, quam terramotu an. 144 Justiniani collapsam idem scriptor testatur; levæ vero φαῖλαι, seu globū, in cuius vertice infixa crux eminebat, ut est apud Nicephorus Call. lib. vii, cap. 49; lib. viii, cap. 4. Statuam ipsam profano prius cultui dicataam purgavit Constantinus, immensis in eam variis reliquiis. In capite enim ex clavis, quibus transfixus est Christus, positum unum scribunt Cedrenus, Zonaras, Codinus in *Orig. anonymus, de Invent. S. Crucis* apud Greteanum, tom. II de S. Cruce, et Gregorius Turon. lib. II *De mirac.* cap. 6. Particulam præterea Dominicæ crucis a matre Helena Hierosolymis inventam in eadem statua reconditam testantur Socrates, lib. II, cap. 17; et Paulus Diac. lib. II *Hist. Misc.* Locum designat in vola manus scriptor incertus *Vitæ Constantini et Helenæ*. Addit Nicephorus in statu basi ab ipso imperatore positos 12 cophinos, et 7 sportas, et reliquias 7 panum, quibus benedictione consecratis Christus multitudinem pavit, et Dolabram, qua Noe Arcam construxit. Denique urceolum angustum, quo Christus uinctus est, positum resert Suidas. Statuæ pretiosis adeo munīta reliquiis, inscriptionem posuit, qua urbem Christi tutelæ committit,

quæque apud Cedrenum descripta legitur. Aīque inde manasse arbitror piā, sed futilem, et credulam nimis opinionem, quam recitat Ducas, *Hist. cap. 39*; ad hanc scilicet columnam descensuram angelum de cœlo, qui Turcos in urbem irrumperentes fugaret, et in Persidem usque persequeretur. Ab his reliquis, seu ab eo potius, quo Constantiniūm, ut divis ascriptum, prosecuti sunt cultu Byzantini, et veneratio illa profluxit in columnam purpuream, ad quam quotannis Kal. Sept. patriarcha cum clero et imperatore procedere solebat, uti resert Codinus, *De off. cap. 15, n. 1.* Cuius supplicationis meminit etiam Gregoras, lib. viii, subl. fin. Ad statuam Constantini peractas preces, et non modica patrata miracula, variasque factas morborum curationes scribit Nicephorus, **383** lib. viii, cap. 55, quam quidem Christianorum θρησκειῶν in Constantini Imagine Porphyrelicæ impositam colunim arguit Philostorgius, lib. II, cap. 18.

(6) Ἀνθήλιος. Quasi ἀντὶ τὴλου. Hesychius: Milesius de hac columnā, τῷ Φίππῃ ἰδρύσθαι: Κωνσταντίνου ὄρῳ μεν δικῆν τὴλου προλάμποντα τοῖς πολίταις.

(7) Ἐρδίφαν. Duravit et stetit Constantini M. statua, usque ad Alexii tempora, quo imperante, vento vehementiori perflante, decidit, diffractaque et in multas partes comminuta obvios aliquot intermit. Quem statuā cūsum obseruant etiam Zonaras in Constantino M. et in Alexio, et Michael Glycas, qui id sub vernum tempus accidisse narrant, sole, ut ait Anna, tum in Taurō positio. Diem vero et annum tantæ ruinæ indicat Codinus in *Orig. Mærianis*, 5, videlicet Aprilis, 14 indict. A. M. iuxta Graecos 6814, Chr. 1106: Τοῦτο γούν τῇ ἀγαλμα κατέπεσεν ἀπὸ τοῦ κλίνος, καὶ φύον τῶν ἐκεῖσε εὐρεθέντων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ὥστε δέκα εἰργάσατο, κατὰ τὴν πέμπτην ὅλαβη Ἀπρίλιου μηνὸς, τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης ἴνδικτῶν τοῦ ἔχατσχιλιοτοῦ τεσσαρεσκαιδεκάτου ἑτού, εἰκοστὸν ἔτος ἀγούστης τῆς βασιλείας τοῦ χυρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. ὥρᾳ δὲ γνωροῦ ἐγένετο, καὶ βαῖος νότος ἐπηγεισε σφρόδρων, τοῦ κομήτου ἄστέρος, τοῦ ἀκοντίου ὀλύμπιόντος, καὶ τὸν τοιούτον τοῦ ἀέρος τάραχον ἐξειργασαί τον τριγέντος κατὰ τὴν ἐσπέραν τῇ περιστασῆς ἡ.

ηλίου τότε δδεύοντος. Ὁπερ οὐκ ἀγαθός οἰωνός τοῖς πλειστοῖς ἔδοξε· καὶ μᾶλλον ὅπεροι μὴ καλῶς πρὸς τὸν αὐτοχράτορα εἶχον, ὑπεψιθύριζον γάρ τὸν τοῦ βασιλέως θάνατον τὸ συμβάν προμηνύειν. Ὁ δέ, Ζωῆς καὶ θαράτου ἔτα Κύριος ἐπίσταμαι, ἔλεγε· πτώσεις δὲ εἰδώλων θάρατος ἐπάγειν οὐδόλως πιστεύειν ἔχω. Ὁσηρίκα γὰρ Φειδίας τις, φέρει εἰπεῖν, η τις τῷ λιθοξόῳ λίθοις ἀποξέσας εἰδωλον ἀπειράσθιοτο, ἀραστῆσει μὲν καὶ τεκνούς, παράξει δὲ καὶ ἐμψυχα. Καὶ εἰ ταῦτα, τῷ τῷ πάντων Αἰγαίου ωρῷ τι καταλειφθῆσται; εἰ Αποκτενὼ γάρ καὶ ζῆται ἐτῶν πυνησών φησι, καὶ οὐχὶ τούτος η τοῦδε εἰδώλου πτώσις η ἀρέγερσις. Καὶ γάρ τὰ πάντα τῇ μεγίστῃ Θεοῦ¹¹ ἀνετίθει προσέλξ.

Κυκεὼν δὲ κατὰ τοῦ αὐτοχράτορος ἄλλος αὐθίς¹² εἰκασῶν ἐξεγήγερτο, δει οὐχ ὑπὸ τῶν τυχόντων ἐκρύπτετο· ἡδη· ἀνδρεῖς γάρ τινες ἐπ' ἀνδρεῖς καὶ γένους· εὐκλείχι μεγάλα εὐτυχόντες· κατὰ σοῦ βασιλικοῦ ἀμελέτησαν σώματος φόνιον πνέοντες. Καὶ θαυμάζω ἐνταῦθα τῆς Ιετορίας γεγονοῦται πόθεν τεσσοῦτον πλῆθος κακῶν τὸν βασιλέα περιεστολίζειν· οὐδὲν γάρ ήν οὐδὲν οὐδὲν διποθενοῦν δι μὴ κατ' αὐτοῦ ἐκεχίνητο. Τά τε γάρ ἐνδόν ἀποστατίσας, ἡσαν μεστὰ καὶ τὰ ἔξωθεν ἐπαναστάσεως ἔγειρε, καὶ μῆτω πρὸς τὰ ἐνδόν τοῦ αὐτοχράτορος ἀντικαταστάντος, τάκτος πάντα πειρεφλέγμηνε βαρδάρους ἀμά καὶ τοὺς ἐνδόν τυράννους τῆς τύχης· αὐτῆς δισπερ τινὰς Γίγαντας αὐτοφυεῖς ἀνταβλαστανούτης· καίτοι τοῦ βασιλέως ἀπαντά πρὸς τὸ ἡμερώτερον καὶ φιλανθρωπότερον ἐπιτροπεύοντος· καὶ διοικονομουμένου τὰ πράγματα, καὶ οὐκ ἔστιν δν τινα μὴ τοῖς ἀγαθοῖς κατακλύζοντος, τοὺς μὲν γάρ καὶ ἀξιωμάτων τιμαῖς κατεκύδανε, καὶ δωρεαῖς μεγάλαις καταπλούτιζων δει οὐκ ἀνήκει. Τοὺς δὲ ὄπουδηποτε βαρδάρους ἀφοριέεις μὴ διδοὺς πολέμων, μηδὲ ἀνάγκην ἐπάγων αὐτοῖς, ἀνασοδοῦντας δῆμως ἀνέστελλεν. Ως

A Augustus cum comitatu recepit. Ibi sub id tempore quid accidit. Visebatur in foro Constantini aenea statua humanæ formæ supra basim e marmore porphyretico late conspicuam, vultu in Orientem obseruo, sceptrum dextra, lœva orbem tenens similiter 357 ære fusum. Aiuut ex prima designatione artificum fuisse illud Apollinis signum, quod ideo priores in quilibet urbis que postea Constantinopolis est dicta, Anthelium, opinor, vocabant. In simulacrum Constantinus Magnus in suum ipsius nomen transtulit, et ut imperatoris Constantini effigies appellaretur, edixit. Adhæsit tamen ex inveterato prius usu antiqua statuæ appellatio, ita ut a plerisque omnibus Anelius vel Anthelius id signum vocaretur. Verum in istam iuncit statuam incumbens vehementissimis flabris ventus Africus, eam de columna exiurban tam humo affixit, sole tum in Tauro positio. Fœdum id augurium plerisque visum est; et qui erga imperatorem parum benevoli affecti erant, late susurrantes spargebant imminentem imperatoris mortem isto casu prenuntiari. Quibus Augustus ad se delatis: *Equidem, inquit, unum vitæ necisque Dominum atque arbitrum agnosco Deum; casus autem idolorum necis habere potestatem inferendæ, absit ut persuaderi mihi unquam sinam.* Et enim id credenti consequenter, ut opinor, sentiendum esset Phidiam puta vel similem artificem, quotiescumque statuam e sazo sculpsit, vel excitare denuo mortuos, vel vivos de integro creare. Quo si esset, quid jam Conditor omnium esset reliqui? Cujus tamen verissima illa vox est, singularem declarans potestatem: *Ego occidam et ego vivere faciam.*² Ego, inquit; non hujus vel illius idoli lapsus aut erectio. Sic imperator ad unam summi Numinis providentiam cuncta referebat.

C Cæterum nova in eum perniciies coitionibus occultis, non hominum de vulgo, sed virorum qua fortitudine, qua nobilitate insignium, struebatur. Quorum immania consilia nihil moderatius quam vim ac cædem sacra personæ principis parricidis inferendam manibus, spectabant. Evidem horresco referens; et tot jam coacta locis Historia hujus insidias commemorare similes, mirari et miserari satis nequeo infelicissimam imperatoris hujus sortem. Itane vero tam pertinaci odio, tam implacabili sævitia perseverare fortunam in uno capite clami, palam, occultis molitionibus, apertis conatibus, ielis denique omnibus ac machinis petendo! Istone fato natum esse unum potissimum inter omnes principes Alexium, ut nullo unquam interspiramento quietis, urgeri eum assidue oporteat, a fronte, a tergo, ab utroque latere, bellis, seditionibus, tumultibus, coniurationibus; illinc gentibus circum Barbaris passim duces ferocissimos cum copiis innumerabilibus in ipsum armantibus, hinc ditione ipsa ac terra Romana velut gigantas olim sic hodie tyrannos magno numero nec minori feritate contra

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹¹ τοῦ Θεοῦ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ

πρώτης ἐνδομάδος. Columnæ Porphyretica ζωστῆρας, seu circulos, quibus illa continebantur, paulo ante, sub Botaniata scilicet, fulmen disseccauerat, ut tradunt Scylitzes et Zonaras. Hos Theodosio imperante positos docemur ex Chronicis Alexandr. ad 9 ejusdem Theodosii. Cum enim ex inferiore columnæ parte, noctu avulsus fuisset lapis grandior, ne universa lapidum dissolveretur compages, circulis ferreis revincta atque illigata est. Loco igitur disruptarum zonarum Manuel Comme-

nuus (non Palæologus, ut opinatur vir doctus) Spondylum ejusdem crassitudinis ex multis lapidibus superedificavit, et in sunum inscriptionem posuit, quæ exstat apud Joannem Dousan in *Itiner.* Constantinop. et Suidgerum in Hodæpor., lib. ii. Ab eodem etiam, si fallor, Manuele erecta, quæ post statuæ Constantiniæ casum stetit, crux supra ipsam columnam. Vide præterea quæ de columnis purpurea habent Gyllius, lib. iii *Descript.* CP., cap. 3, et Augerius Busbeg. in *Itiner.* Cl.

eundem frequentissime gignente. Gravia sane **A** A εστὶ κακῶν στρατηγῶν τῶν πραγμάτων ἡσυχαζόντων, αὐτὸς ἔξεπίθεδες ἀνερεθίζειν τοὺς πέριξ εἰς πόλεμον. Εἰρήνη (8) μὲν γάρ τέλος ἔτι πολέμου παντὸς. Τὸ δ' ἀνθελέσθαις ἀεὶ αὐτόθεν τὸ ἔνεκά του καὶ τοῦ ἀγαθοῦ τέλους ἀεὶ ἀμελεῖν, τοῦτο ἀνοήτων εστὶ στρατηγῶν καὶ δημαρχῶν καὶ διλέθρων πραγμάτευμάν της πόλεως. 'Αλλ' ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος τούναντιον ἀπανέποιει, καὶ τοῦ εἰρηνεύειν ἔκπιον ἐπεμελεῖτο, καὶ πανταχόθεν συνεῖχε, καὶ ἀποστείλατο πολλάκις ὅπως ἐπινέθοι. Καὶ ἦν ὁ αὐτὸς κατὰ φύσιν μὲν εἰρηνικὸς, ἀναγκαζόντων δὲ τῶν πραγμάτων πολεμικώτατος. Καὶ ἔγωγ' ἐν φαίην θαρρούντως περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἔκπινον, ὡς ἄρα τοῦ βασιλικοῦ γαραχτῆρος, πολλοῦ χρόνου καταλειπότος τὰ τῶν Ῥωμαίων βασιλεῖα ἐπ' αἰτοῦ **B** καὶ μόνον ἐπανεληθένται τρόπον τινὰ τότε πρώτων τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ ἐπιξενούμενον.

Ex aequo agere potestatem ac principatus vim non supercilios aut fastu, sed dignitatum aq' opum passim in omnes spargendis largitionibus usurpare. Idem præterea quam fortis ac bellicos peritus rei, tamen bellorum perosus, studiosus pacis, prudentiam in id intendere totam solitus ne cuiusquam vel extero vel civi daret occasionem a se dissidendi. Quin etiam cum ultero impetebatur necessarium conatum repugnandi, fere intra unius defensionis justæ moderationem reprimebat, siq' infestam repulisse vim contentus, reponere injuriam etiam in occasione temperabat. Sunt principes qui invenimus ac sanguinem civium hostiumque ambitioni propriæ aut quæstui recte impendi putent; et qui cel aliena deprædentur, vel magnu sibi nomen acrum bellatorum faciant, tanti putent miscere genus humanum et ærumnis ac cladibus orbem involvere. Non ea secta patris mei fuit. Bellis illi gerendis nihil unquam aliud propositum sibi quam pacem habuit. Eam nactus domi quietus persistit; et amicitias cum vicinis gentibus sanctitas religiosa semper sive coluit, abundantem quoque sollicitudinem in id impendens ut vel morosis et irritabilibus satisfaceret. Quorsum enim finem ac scopum bellici assecutus pacem, ea de complexu aliecta ultero ad arma prosiliat? Quæ inconsultissima et rebus in primis perniciosa publicis quorumdam imperantium ratio est. Non sic Alexius pacis amator, pacis cupidus, pacis curator unicus, cuius et cum aberat quærendæ, et cum aderat colendæ nullam unquam curam nullum officium omisit: usu quidem et rerum ac periculorum necessitate bellicosissimus, a natura et voluntate pacatissimus. Quare equidem haud affirmare dubitaverim præstantissimum et characteribus ejus laudis expressum omnibus imperatoriæ personæ specimen in hoc tandem viro post intervallum tot retro annorum apparuisse reipublicæ Romanæ: imo non ex longo repetitum tempore, sed plane tum primum, cum semper antea nescio sane quo fato quoque pacto, ab Romani solio impe-
abfuisse.

Verumtamen, ut ad turbas de quibus ceperam agere revertar, haudquaquam ille vir quantavis zarum aut varietate aut multitudine percusus despondit unquam animum, industrianus aut contentionem remisit, velut malis victimam; et robustum semper atque indomitum adversis undecunque ingruentibus pectus opposuit, mentemque acri vigilia exrectam excis et teuebrosis machinationibus adhibuit dominum improborum: eo quidem successu, ut non modo nullo unquam Barbarorum extero impetu, nulla tyrannorum intus exsurgentium intestina successione prostratus sit, verum etiam

C 'Αλλ' ὅπερ ἔλεγον τοῦ λόγου ἀρχομενη διτι θαμάζειν ἔχω τὴν τοσαύτην τῶν πραγμάτων τῶν πολεμικῶν ἐπίχυσιν: τὰ τε γάρ ἔχω καὶ τὰ ἐνδοῦ πάντα ἦν ἰδεῖν κυματινόμενα πανταχόθεν. 'Αλλ' ὁ γε βασιλεὺς: 'Αλέξιος καὶ τὰ ἀφανῆ τῶν ἐχθρῶν καὶ κρύφια καὶ προησθάνεται τα καὶ παντοδιποι; μηχανήμασι πόρῳ τὰς βλάβας ἀπῆλαυνε, καὶ πρὸς τοὺς ἐνδοθεν τυράννους καὶ πρὸς τοὺς ἔξωθεν Βαρβάρος ἀνταγωνιζόμενος ἀεὶ προφθάνων ἀξίζηται νοῦ τοῖς τῶν ἐπιβολαεύντων ἐπιβούλιξ καὶ ἀνακόπτω τούτων ὅρμάς. Καὶ ἔγωγε στοχάζομαι ἀπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν τὴν τύχην τῆς βασιλείας: οὐ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

80 τάξιδον.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(8) *Eirēnē*. V. get., lib. iii, cap. 4: *Qui desiderat pacem, præparat bellum*. Themistius Orat. 10 πολέμου ἀθλον, εἰρήνη. Hinc nomen Augustorum non semel inscriptum, MARTI PACIFERO, et Cromwelli Anglici tyranni, **PAX QUÆRITUR BELLO**. Prudensius in *Psychomachia*:

*Pax bellii exacti pretium est, pretiumque pericli. sanctus Augustinus, epist. 205: Non pax quæritur, ut bellum excitetur: sed bellum geritur, ut pax acquiratur. Thuanus, lib. iii *De re accipitariæ Martis opus pax alma, tibi pax quæritur armis.**

πανταχόθεν συνέρχευσε τὰ δεινὰ καὶ ἐτετάραχτο αὐτὸς τὸ σῶμα τῆς πολιτείας καὶ πᾶν ἀλλότριον ἐμεμήνει· κατὰ τῆς βασιλείας Ἀρματῶν. Ὡς εἰ, τις οὕτως ἔχοι κακῶς ὥστε καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων κατατρύχεσθαι τίς σάρκας διαμασσώμενον, τοῦτον δεῖ ἀνεγείρει τὴν πρόνοιαν ἵνα πρὸς τὰ πανταχόθεν κακὰ ἀντιμηχανῆτο, ὡς περ δὴ καὶ τηνικαῦτα συνιδεῖν ἔδει· δὲ τὸ γέροντον τοῦ Βαζίμοντος, δὲ βάρδιος δὲ πολλάκις ἡμῖν εἰρημένος ἐξηρτύετο κατὰ τῶν σκήπτρων Ἀρματῶν βαρύτατους στρατευμάτας ἐπαγδύμενος καὶ τυραννικούτου πλῆθος; ἐτέρωθεν ἀντεπηγείρετο καθάπερ δινωθεν τοῦ λόγου πεπρομέτασται.

νονευίque concepli diritatem, prævalente temperamenti virium, quam robustæ constitutionis id animal haberetur? Paris in diverso genere præstantiæ Alexi Augusti, ille animus, inter vehementissimos descriminum turbines vigens semper et victor, exemplum exsuffit: uti præter cætera quæ retulimus, hoc quoque, quo*l* narrare nunc oportet, novæ conjuratonis in eum nefarie consilatæ, ab eo prudenter fortiterque declinatae documentum monstrat.

Τέσσαρες μὲν ἡσαν οἱ ἔμπαντες οἱ τῆς βουλῆς ^B καταρχόμενοι, Ἀνελάδες (9) τὴν ἐπωνυμίαν, τὰς κλήσεις δὲ μὲν Μιχαὴλ, δὲ Λέων δὲ Τεόρος δὲ διλλος προσηγορεύετο. Ἀνελφοὶ δὲ ἡσαν καὶ τὰ σώματα πρότεροι, καὶ τότε τὴν γνώμην, εἰς ταυτὸν γάρ διπάντες συνεφρόνησαν, ἀποκτεῖναν τε τὸν αὐτοχράστορα καὶ τῶν βασιλικῶν ἐπιλήψεσθαι σκήπτρων. Συνυπήγοντο δὲ αὐτοὶ καὶ ἔτεροι τῶν εὐγενῶν, οἱ τε Ἀντίοχοι γένους δυτες περιφανοῦς, καὶ οἱ Ἐξαζηνοὶ καλούμενοι, δὲ τε Δούκας καὶ δὲ Υελέας, ἀνδρες ἐκθυμότατοι τῶν πώποτε γεγενημένων πρὸς μάχας πρὸς δὲ καὶ Νικήτας δὲ Κασταμονίτης καὶ Κουρτικλος τις, καὶ δὲ Βασιλάκιος Γεώργιος. Οὕτοι μὲν οὖν ἡσαν τοῦ στρατιωτικοῦ καταλόγου πρωτεύοντες, εἳς δὲ γε συγκλήτου, δὲ Σολομῶν Ἰωάννης, δὲ διὰ πλεούσου περιουσίαν καὶ γένους λαμπρότητα βασιλέας κρίσειν δὲ Μιχαὴλ καὶ ¹⁷ Κορυφαῖος τῆς τετρακτύος εῶν Ἀνεμάδων σχηματιζόμενος ἐπηγγέλλετο. Οὐ δὲ δῆ ¹⁸ Σολομῶν οὗτος τῆς συγκλήτου λογάδος τὰ πρώτα φέρων, οὐ μόνον τῶν διλλῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ξυνεξηπετημένων αὐτῷ, βραχὺς μὲν ἦν τῇ τιμῇ, κουφότατος δὲ τὴν γνώμην, Ἀριστοτελικῶν τε καὶ Πλατωνικῶν μαθημάτων φέτο εἰς ἀκρον ἐλησθεντας. Οὐ μήν εὖ ἔχει τῆς φιλοσόφου εἰδῆσεως, ἀλλ' δικαὶος ἐτετύφωτο διὰ περιουσίαν κουφότητος, λοιπὸν πρὸς τὴν βασιλείαν δόλοις Ιστίνις ἀπένευε, καθάπερ ὑπὸ ιωβῶν τῶν Ἀνεμάδων ἐμπνεόμενος. Ἀλλ' ἡσαν ἔρα τὰ πάντα πλάνη ¹⁹, οὐ γάρ εἰχον ἐν νῷ τοῦτον οἱ ἀμφὶ τὸν Μιχαὴλ εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον ἐναντιγείν· πολλοῦ γάρ καὶ δεῖ, ἀλλὰ τῇ κουφότητι τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῷ πλεούσῳ πρὸς τὴν Ιδίαν ἐπιχείρησαν ἀπεξχρῶντο. Αεὶ τι ἐκεῖθεν τοῦ χρυσοῦ ρεύματος ἐπιπονῶντες καὶ ταῖς ἐλπίσι τῆς βασιλείας ποιῶν-

A non propalatis plerumque adhuc hostium et rebelium consiliis occurrit, solertia quadam animi, diligentiaque strenuæ celeritatis, ingenii providentis motum volucrem **359** pari prope executionis velocitate adæquantis. Itaque ad æstimandam mentis quæ in eo fuit principe virtutem, talem ego quædam informare imaginem mihi soleo. Si cuius hominis corpus et multis circum undique inimicorum infestis manibus ac telis peteretur; et idem eodem tempore gravia intus experiretur dolorum viscera intima commordentium iormina; sufficeretque tamen unum et ad refutandas impugnationes aequaliter optimi natura, superandam; age quantarium naturæ, superanteum? Paris in diverso genere præstantiæ Alexi Augusti, ille animus, inter vehementissimos descriminum turbines vigens semper et victor, exemplum exsuffit: uti præter cætera quæ retulimus, hoc quoque, quo*l* narrare nunc oportet, novæ conjuratonis in eum nefarie consilatæ, ab eo prudenter fortiterque declinatae documentum monstrat.

^B Ejus auctores fuere fratres quatuor communis cognomento Anemades dicti, propriis quisque distincti nominibus. Maximus natu, Michael; alter Leo; tertius..., postremus denique... vocabatur. Ii concordi consilio decreverant occiso imperatore rerum habendas arripere. Adjunxerant se illis et alii nobiles, numerum Antiochorum familia illustris, et qui Exazeni vocabantur Ducas et Hyeleas, viri omnium in præliis audacissimi; præterea Nicetas Castamonites, Curticius quidam, et Basilicus Georgius. Hi primas facile serebant castrensis nobilitatis. E senatorum quoque numero nomen in istius consilii societatem dederat Salomon Joannes, cui ob abundantiam pecuniae et splendorem generis præsumido persuasi, Michael Coryphaeus quaternionis Anemadarum se ipsum in imperatorem velle ungere, qua promissione quamvis mendaci vasel nebulo futilem animum facile tenebat sibi addictum magno factionis firmamento. Is enim vir non modo inter conjuratos cæteros simili fratribus quatuor fallacia seductos, verum etiam inter eximios quosque senatorum opibus et dignitate præcellebat. Homo brevis statuta, levissimus ingenio; Aristotelicus ille quidein, ut ipsi videbatur, simul et Platonicus eruditus apprime disciplinis, revera tota via deerrans a recta veræ philosophiæ sententiæ, utcunque illi suus humor et utilitas mentis longe aliud persuaserat. Ad imperium vero haud dubie cursum intendens, totis velis Anemadum aspirantium auras excipiebat; aura porro erant illæ prorsus, illusio, error, et nihil solidum.

^C Neque enim Michael et qui communis rem gerebant consilio tres fratres reliqui principatum quærebant Salomoni; nihil sanc minus. Sed levitate pecuniosi

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁷ δὲ καὶ. ¹⁸ Deest vocula δῆ. ¹⁹ πλάνη.

Car. Dufresnii Du Cangii note.

(9) Ἀνεμάδες. Cenus ducebant proceres isti Byzantini, ut opinor, ab Anemade Curupa, Cretensis amere filio, qui Iannī Zimisce imperatori mereos, in prælio contra Russos census est. Eius virtutem insigne bellum nile excollit Scylitzes,

pag. 678, 681. Meminit præterea Theophanes Bar-danii Spatharii, cognomento Anemæ, vel Anemadis, an. 5 Theophili. Michaelis et fratribus conjurationem narrant pariter Zonaras et Gheas.

hominis ad propriam ambitionem scite abutebantur, dum ventoso capite spebus inanibus lactando demulcendoque venam semper aliquam rivi aurei vegetandæ sementi proprie pernecessariam ex ejus fontibus trahebant. Quod ille cum præ vocordia minime sentiret, totus erat in potestate fratrum: et iis a quibus clam irridebatur ipse **360** verum ex animo amorem filiumque tribuebat. Illi contra rationes subduebant suas, ut si quidem fortuna uterentur communæ, et ceptis eventus responderet, certum apud se haberent, cubito impulsu inventos atque in noctis diffusare Salomonem, imputato in pretium favoris pecuniaeque præbitæ brevi solatio ambitiosæ spei, somnioque illo principatus, quo eum exiguo tempore delinierant: sibi vero ipsis potestatem supremam et imperii sceptra retinere. Porro sic agebant cum homine ignavo et ad primam ipsam bellum pugnæque cohorescenti mentionem, ut de cogitato parricidio tacerent apud ipsum; seque rem totam ita gubernare fingerent, ut sine vi ulla, sine gladio ac sanguine, consecuti negotium essent. His fraudibus pellecto Salomonii ut caput conjurationis haberi sustineret duos ex eodem præterea ordine socios adjungunt, similibus ad id artibus inductos Sclerum sive Durum, et Xerum quasi siccum dicas ita vocatum hominem qui prefectura urbis Constantinopolitanae functus fuerat. Cæterum Salomon omnium ignarus quæ ab Exazeno et Hyclea, ipsisque Anemadis parabantur, rei sibi consecutam arbitrabatur: et quasi jam imperium teneret donorum et dignitatum promissionibus obvios pene quosque trahere in partes satagebat. Intervenit ei forte aliquando auctor idem et præcipuus actor fabula Michael nescio quem alloquens, ac pro familiaritate accedens quid inter se conservent sciscitus est, consueta simplicitate Salomon: *Hic, inquit, dignitatem a me petiit; ego illi simul imperii potens fuero, me collaturum sum pollicitus.* Itaque hunc novum conjurationis conscientum et rei gerendæ socium habemus, mea fide promissionis auctoratum. Tacitus ad ea Michael Salomonis stultitiam, mirari satis non valens, animo detestabatur, non sine metu quodam ne arcanum tam imprudenti et rimoso pectori commissum in publicam notitiam efflueret; confirmabat se tamen quod in ipsa conjurationis adyta non admisso tam levi arbitrio, quod erat tetricum quodque altius celatum oportebat cogitati sceleris adhuc in tuto latere videbatur. Itaque satis habens abstinere deinceps a frequentanda Salomonis domo, rei executionem interiuur urgebat: ipse cum fratribus et cæteris armatis siccariis palatii assidue feres obsidens ut oblatæ per occasionem facultate, destinatum parricidium perpetrarent.

Cum autem, divina haud dubie prohibente Providentia, nulla se longo jam tempore satis apta præberet opportunitas, periculumque in mora esset, ne tanta res tantis tractata circuitibus emanaret aliquo modo in suspicionem Augusti, et pernicie auctorem disturbaretur, decrevere tandem conjurati jaciendam quemcunque in eventum exsecutionis

A tos^ο ὅποτε φροντίζοντο οὐλον ἔκυτος τιθασσὸν ἐποιήσαντο, γνώμης τοιαύτης ἔχοντες ὡς εἰ ενδόξ πράξαιεν, καὶ ἡ τύχη αὐτοῖς εύνούστερόν πως ἐνατενίσσει, τὸν μὲν, παραγκωνίσκιντο ἀφέντες χαίρειν ἐπὶ τελέσθους, αὐτοὶ δὲ τῶν σκήπτρων ἀνθέξοιντο μικράν τινα δέξιν καὶ εὔετηρίαν αὐτῷ ἀπονείμαντες. Οἱ μέντοι γε πρὸς ἐκείνον λόγοι τῆς ἐπιθυμίης οὐ φύνον τοῦ αὐτοκράτορος ἐπηγγέλλοντο, οὐδὲ ἔιρουλκίας ἐμέμνυντο, οὐ μάχης, οὐδὲ πολέμων, ἵνα μή καταποτήσειν τὸν ἀνδρα πάλαι τούτον εἰδότες πρό; Ἀπαν εἶδος πολέμου δειλότατον. Τοῦτον τοίνυν τὸν Σολομῶντα ὡς πρὸ δὴ κορυφαῖσταν τῶν ἀλλων ἐνηγκαλίσαντο. Συνυπίχθη σαν δὲ τῇ τούτων βουλῇ καὶ ὁ Σκληρός; καὶ δὴ τὴν ἐπαρχίαν τῷ τότε τῆς Κυνισταντίνου δημοκράτην Ἐπρός; (10). Οἱ μέντοι Σολομῶντα κουφοτέρας ὡν γνώμης, καθάπερ B ἀνωθεν εἰρηται, καὶ μηδὲν τῶν παρὰ τοῦ Ἐξαγόρου καὶ τοῦ Ἑγεία καὶ αὐτῶν δὴ τῶν Ἀνεμάδων μελετῶμένων συνεῖται, ἐν χερσὶν δῆλη τὴν βασιλείαν Ὀμαῖων κατέχειν οἰόμενος, προσωμάτει τιστι, καὶ ὑπεποιείτο ὑποσχέσεις δωρεῶν καὶ ἀξιωμάτων τούτους ὑπαγόμενος. Φοιτήσας δὲ πρὸ; αὐτὸν δὲ τὸν δράματος κορυφαῖος Μιχαήλ δὲ Ἀνεμᾶς, καὶ θεάσαμενος διμιούντα τινι, ἐπινθάνετο τι ἀν εἰτ τὸ λεγόμενον. Οἱ δὲ Σολομῶν μετὰ τῆς συνήθους ἀπίδητος φησιν ὡς ἀξιωματούχος τῆς ημᾶς καὶ λαβὼν τὴν ὑπόσχεσιν, συνέθετο κοινωνίδης ἡμίτ τῆς βουλῆς τῷ πάτρω τεσσεραῖς. Οἱ δὲ μαρτίου τούτου καταψήφισάμενος καὶ περιφορος γεγονῶν ὡς μηδὲλως ἐχεμυθεῖν πεφυκότα διαγνοὺς οὐκ εἴθιδεν τὸ πρότερον πρὸς αὐτὸν ἐφείτα. Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται τοὺς Ἀνεμάδας φημι καὶ τοὺς τοιτῶν συμμάτας κατὰ τὸν βασιλικὸν τὴν σκαιωρίαν ἐποιοῦντο σώματος, ἵνετην καὶ τοὺς εὐθέτους τύχοις, παρεύθιν τὸν μελετώμενον κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος φύνον εἰς Ἐργον πράξασιν

C D Οἱ δὲ παρὰ τῆς προνοίας ἀνεις οὐδεμίᾳ τούτοις ἐδίδοτο, καὶ δὲ καιρὸς παρεβόύετο, πτοιθέντες μὴ κατάφωροι γένωνται, ὃν ἐπεξήσουν καιρὸν ἐδόξαν εὐρήκεντα. Ἐπει τῷ δὲ αὐτοκράτωρ μετὰ τὸ διεπνυσθῆναι κατὰ δεῖλην ἔψαν τὴν ἐκ τῶν πολλῶν φροντίδων ἐγγινομένην διλητην καταγλυχαίνειν ἐθέλων ἐντοτε^ο συμπαίστορας εἰχε τῶν συγγενέων

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^ο ποιοῦντες. ^ο θελεν, ὅτε.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(10) Επρός. Bardas, cognomine Xerus, Proedrus et magnus heteriarchia, de quo in Novell. 2 Alexii apud Balsam. in *Nomoc. Phil.*, cap. 13, et in *Jure Graeco-Romano*, lib. II, pag. 138.

τινάς πατέων τὸ ζατρίκιον (11); (πατέδες τοῦτο ἐκ τῆς τῶν Ἀσσυρίων (12) τρυφῆς ἐξευρημένων ^α·, καὶ εἰς ἡμᾶς ἐκεῖθεν ἐλῆλυθός), οἱ τὴν τυραννικὴν ἔξοπλίσαντες χεῖρα διὰ τοῦ βασιλικοῦ κοιτωνίσκου ἐμελλον ὡς εἰς τὸν βασιλέα χωρῆσαι τὸν φόνον ὠδινοτες. Ὁ δέ τοι βασιλικὸς κοιτωνίσκος οὗτος οὐπερ οἱ βασιλεῖς ἔτυχον εὐναζόμενοι, κατὰ τὴν εὐώνυμον κεῖται πλευράν τοῦ ἐπ' ὀνόματος τῆς Θεομήτορος (13) ἀνεγηγερμένου ταμένους κατὰ τὰ ἀνάκτορα· καὶ οἱ πολλοὶ τὸ τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου ^β (14) δνομα ταῦτη ἐπέγραψον. Κατὰ δὲ τὴν δεξιὰν αἴθριον ἔδαφος ἦν ὑπὸ μαρμάρων κατεστραμένον, καὶ ἡ πρὸς τοῦτο ἐξάγουσα πύλη τοῦ τεμένους, ἀνετος πᾶσι τοῖς ἐθέλουσιν ἦν. Ἐκεῖθεν οὖν ἐσκέψαντο εἰσελθεῖν εἰσαν τοῦ τεμένους, καὶ τὰς τὸν βασιλικὸν κοιτωνίσκον ἀποκλειούσας κατέδξαν πύλας, κἀθ' οὐτως εἰσελθόντες, ἀνελεῖν διὰ ξύφους τὸν αὐτοκράτορα. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἱ μιατρόνοι ἐκεῖνοι ἀνδρες κατὰ τοῦ μηδὲν ἡδικηθότος διεσκοποῦντο· ἐσφῆλε δὲ τὴν τούτων βουλήν ἡ Θεός. Δηλωθέντος δὲ τοῦ δράματος διά τινος τῷ αὐτοκράτορι, παραχρῆμα μετεπέμποντο ἀπαντες. Πρῶτον μὲν οὖν Ἰωάννην τὸν Σολομῶντα, καὶ Γεώργιον τὸν Βασιλάκιον εἰς τὰ ἀνάκτορα εἰσαχθῆναι δι βασιλεὺς ἐπέτρεψεν, ἐγγυτέρω γενομένους τοῦ οἰκίσκου ἐν ὑπερ αὐτὸς ἐτύγχανεν ὃν μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν συγγενείας, ἵνα διά τινων ἐξερωτήσῃ αὐτοὺς, ἀπλουστέρου φρονήματος τούτους πάλαι γινώσκων, κάκ τούτου ράδιως τὰ βεβουλευμένα μεμαθηκέναι οἰλμενος. Ὡς δὲ πολλάκις ἐρωτώμενοι ἔχαρνοι ἡσαν, ἐξεισιν δι σεβαστοκράτωρ Ἰσαάκιος καὶ πρὸς τὸν Σολομῶντα ἀπονεύσας ἐφη· Ολσθυ πάτεω, Σολομῶν, τὴν τοῦ ὁμοῦ ἀδελφοῦ καὶ βασιλέως ἀγαθότητα. Εἰ μὴ τὰ βεβουλευμένα πάντα ἀπαγγέλῃς, συμπαθείας παραχρῆμα δέιιωθήσῃ· εἰ δ' οὖν, ἀηγέστοις βασάροις παραδοθήσῃ. Ὁ δέ, ἐνατείσας καὶ τοὺς περικυλοῦντας τὸν σεβαστοκράτορα βαρβάρους θεατάμενος, ἐπὶ τῶν διων τὰ ἐτερότομα ἔιφη κραδαίνοντας, ἐντρομος γεγονώς, παραχρῆμα ἀπαντά ἀπαγγέλλει, τούς τε συνιστορας διολεγήσας, μηδὲν δὲ περὶ τοῦ φόνου εἰδέναι διεσχυρίζεινος. Εἴτα παραδοθέντες τοῖς τὴν φυλακὴν τούτων ἐμπειστευμένοις τῶν ἀνακτόρων, καὶ διαιρεθέντες, ἐμφρουροὶ γεγόνασι. Τοὺς δέ γε λοιποὺς

Variae lectiones ex cod. Coislin.

^α ἐξευρημένον. ^β Deest νος Δημητρίου.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(11) Ζατρίκιον. Latrunculorum Iudicis, ut recte obseruant viri docti, Ducas, cap. 16: Ἐκδέητο μετὰ τοῦ υπὸ αὐτοῦ ἐνδον τῆς σκηνῆς πατέων ζατρίκιον, δοι Πέρσαι σαντράτος **384** καλοῦσιν, οἱ δὲ Λατίνοι σχάκον. Sed et ipsam vocem scacus vni σχάκος, barbarum et Turcicam esse constat; Turcis enim et Persis Scach, rex est. Ita Leuncil in Pand. Turc., n. 1, 102, 179. Latrunculorum vero præcipua persona (Achmeii, cap. 241 πρόσωπον) regis titulo donatur. Vido Dissertat. Joan. Franc. Sarazini de Iudo seachorum.

(12) Ασσυρίων. Vide Jacobum Guysium in Chron. Hannon. I vol., pag. 53.

(13) Θεομήτορος. Άεδεις Deiparae intra palatii

PATROL. GR. CXXXI.

A aleam, expediendumque aliquando jaculum tandem libratum. Vis ergo inferenda cubiculo imperatoris condicitur in diem posterum; cuius diluculo Augustus evigilans, pro more suo fecit, ut ad diluendam amaritatem principalium curarum, ne noctes quideni ipsi quietas sinentium, familiarissimos suos et consanguinitate intima ad ludendum secum Zatricium adhiceret. Remissionis genus id est inde usque ab Assyriis ingeniosis artificibus volupitatum ad nostrum usum oblectationemque propagatum. **361** Tali ergo ludiero relaxanti animum imperatori eccles indicium inopinatissimum assertur insidiarum et trucidationis in foribus astantis. Sic sui nefarii conatus rationem ordinemque composuerant fanatici paracidae ut per sacram locum sanguinaria graſsatione polluendum viam affectarent qua sacram personam principis violatum irent. Conclave in quo tunc imperantes cubabant, adhærebat sinistro lateri ædis sacrae in nomine Dei Matris intra palatum exstructæ, quam multi perperam magno martyri Demetrio dicatam putant, et in eam proprio postico familiarem et coimmodum Augustis, quolies dare operam religioni vellent, præbebat ingressum. Ex opposito ad dexteram templi ejusdem patebat subdvalo atrium marmore stratum ante ipsas majores ædis foras semper apertas et religione omnium adorare volentium expositas. Per eas non adorandi animo penetrare cruenti carnifices decreverant; inde per rupturi vi subita ostium imperatorii cubiculi, sieque Augustum in sua ipsius diæta oppressuri frustra innocentem et nihil de ipsis male meritum. Sed non hoc Deus, non Dei Mater sivit. Introducto, ut diximus, at imperatorem indice, satisque omnibus cognitis, militunt ex exemplo qui conjuratos diversi requirerent et adducerent. Primos omnium Salomonem et Georgium Basilacium ad se intra palatum duci jussit imperator in locum cubiculo, in quo tunc ipse cognatione sua cinctus universa residebat, ita prope admotum, ut quæ illuc Salomon et Basilacius a cognitoribus interrogandi responsuri erant, exaudiri ab eo possent. Sperabat ex iis se, quos naturæ simplicis et dissimulare nesciæ noverat, statim cognitum omnia, et ita magno negotio compendio moras ulterioris inquisitionis lucrisactu-

D septa exstruxerat Basilius Macedo, ut auctor est Scylitzes. Vide Not. ad Villhard., n. 136.

(14) Δημητρίου. Transiit postmodum eadem Deiparæ ædes Palatina in D. Demetrii nomen. Sane Cantacuzenus, lib. iii, cap. 6 et 9, ædem D. Demetrii in ipso palatio statuit. Meminit etiam Codinus, De offic., cap. 45, templi D. Demetrii, quod Palæologorum noncupat; illius forte quod a Basilio Macedone renovatum tradit Scylitzes, eratque, opinor, in extremo urbis angulo, ubi olim acropolis, hodie Sarajum Sultanicum, a quo angulus S. Demetrii dictus. Vide Ducas, cap. 38 et 39; Bondelmontium et Leuncil. Pand., n. 139.

rum. At spes illum tunc quidem fessellit sua. Nam illi interrogati sœpius constantes in negando persistabant. Tunc ad eos prodidit sebastocrator Isaaci, et innuens Salomonis: *Scis, inquit, Salomon, clementiam Angusti fratris mei, quamque ad ignoscendum sit facilis. Ex eo tute ipse principere animo spem potes quam ego tibi presto certissimam: fore nimirum, ut si fateri cuncta volueris, veniam statim et impunitatem ab eo nanciscaris.* Sin porro silentium obstinas conjurationis aliunde comperta, sic habe: *te crudelissimis excruciantiam mox tormentis.* Hæc dicentem sebastocratorem intulit Salomon, et circum eum stantum aspectu barbarorum gladios in humeris ancipites gestantium usque ad horrorem tremoremque conterritus, omnia statim est confessus, conscientiique ac participum edidit nomina. In uno magnopere perseveravit, sese nullam funditus in ea machinatione tota vel cogitationem sumpsisse, vel mentionem audivisse cœdis. Hinc duo isti custodibus palatii dediti in separatas divisi custodias sunt. Inde alii auditio non modo priora confirmarunt ab aliis jam prodata, sed ne eadem quidem tacuerunt ipsam. Quoniam duplex classis et diversa causa conjuratorum deprehensa est, cum ex illis ii duntaxat qui militiam profitebantur cœdem parricidalem et designassent et perpetranda sibi sumpsissent, de ea celatis aliis, differentia quoque facienda supplicii fuit. **362** Salomon cuius culpa minus atrox erat deportatus est Sozopolini in exsiliū; ædes ejus ampliæ et perquam elegantes et instrumento pretioso copiosæ, Augustæ donatae sunt. At illa pro cœtera excelsitate mentis misera sortem uxoris Salomonis, cuncta, ne minima quidem recula excepta, infelici matronæ ad solitum concessit. Porro adversus conjuratos militaris ordinis in necem imperatoris conspirare non veritos, præcipue vero Michaelem Anemam, consiliis totius architectum, facinoris immanissimi ducem, decreta est ut publicatis bonis omnes in exsiliū pellerentur; peculiariter vero Michael cum fratribus, conjurationis, uti diximus, auctoribus, præter communem cunctis pœnam, barba pilatum avulsa, capite vero ad cutem raso, per forum ad ludibrium traducerentur, postea multarentur oculis. Hes igitur arripiunt scenici, saccisque induunt; tum capita eorum intestinis boum oviumque, quasi tenuis quibusdam circumcingentes ridicule ornant, vel deforment potius. Sic deturpatos imponunt bovibus, non consuelto ritu sedentium in jumentorum dorsis, sed retrograda ratione vultibus et corporibus miserorum ad caudas animalium versis. Ducebantur hoc modo per atrium palatii, lictoribus cum flagris ante ipsos saltantibus ad modulos cantici pompe accommodati, quod vulgari plebis lingua concepimus magnis illi et absonis frequentabant clamoribus, hæc ferme sententia: *En sciote et videte populus omnis, egregios principes brevi functos tyrannide cornigeros hos viros, acuere mucrones in latu imperatoris ausos.*

Concursus ad hæc videnda fiebat ingens etatis **C** omnis, adeo quidem ut tumultu excitate strepituque nos imperatoris filiæ puellari curiositate prodiremus elanculum ad breviem usuram novi spectaculi surrandam. Ut vero Michael apparuit sublati versus imperatorias ædes oculis, supplices in cœlum manus tollens, et qua voce quove gestu poterat significans optare orareque se, ut sibi manus ab ipsis radicitus humeris avellerentur, pedes a coxis ac clunium vertebris, caput autem a cervicibus amputaretur, tum sane passim omnibus commiseratione naturali motis, in fletu ac gemitu spectantes pro

plâsa mèn oīn ἡλικία εἰς τὴν τοιαύτην θέαν συντρεχεν, ὡς καὶ ἡμδες τὰς τοῦ βισιλέως θυγατέρας ἔξελθούσας, λαθραίν τὴν θέαν ποιεῖσθαι. Ωδὲ τὸν Μιχαὴλ ὡς πρὸς τὰ ἀνάκτορα ἐθεάσαντο ἐνατενίσαται καὶ χειρας ἱκέτιδας εἰς οὐρανὸν αἰροντας αἰτομένον ἐν σχήματι χειρας; ἐξώμων ἀφαιρεθῆναι καὶ πόδες; γλουτῶν αὐτῶν⁶⁶ καὶ χεφαλὴν αὐτὴν ἀποτριθῆναι, ἀπαστα φύσις πρὸς δάκρυον⁶⁷ καὶ οἰμωγὰς κεκίνηται⁶⁸, καὶ μᾶλλον ἡμεῖς αἱ τοῦ βισιλέως θυγατέρες; Ἐγὼ δὲ, βουλομένη τὸν ἀνδρα τοῦ τοιούτου ρύσσομαι κακοῦ, τὴν βισιλέα καὶ μητέρα ἄπαξ καὶ διπροκαίωμην ἐξ θέαν τῶν πομπευομένων. Ἐγέρθη

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁶⁵ Σολομοῦντος. ⁶⁶ περιβλότες. ⁶⁷ ἐκ γλουτῶν αὐτῶν. ⁶⁸ δίκρυ. ⁶⁹ εἰσεχίητο. *Lege* ἐκεκίνητο.

μεθα γάρ των ἀνδρῶν τοῦ αὐτοκράτορος χάριν, εἰρήσεται γάρ τάληθες, μὴ τοιούτων ἀποστερέσθαι στρατιωτῶν, καὶ μᾶλλον τοῦ Μιχαὴλ, ὅσῳ καὶ βαρυτέρα⁶⁹ ἡ κατ' αὐτοῦ ψῆφος ἐξενήνεκτο, ὁρῶσα ὅποσον αὐτὴν ἐξεταπείνου ή ξυμφορά. Ὄπερ οὖν ἐλεγον, ἐξενίαζόμην τὴν μητέρα τὴν ἐμαυτῆς εἰπώντας τοῦ κινδύνου ρισθείσεν οἱ ἄνδρες, ἡδη τούτοις ἐγγύθεν ἐφεστήκατος· σχολαιοτέραν γάρ τὴν πορείαν οἱ σκηνικοὶ ἐποιοῦντο, χώραν πραγματεύμενοι συμπαθείας τοῖς μιαφόνοις. Ός δ' ἐκείνη ἀπώκνει τὴν ἐλευσιν· καθῆστο γάρ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος, οὐ τὰς πρὸς Θεὸν ἐντεῦξεις· κοινῇ ἐποιοῦντο ἐνώπιον τῆς Θεομήτορος· κατελθοῦσα καὶ ἔξω τῶν πυλῶν περίφορος ἐστηκεῖα, ἐπει μὴ ἀπεθάρξουν τὴν εἰσόδον, νεύματι⁷⁰ τὴν βασιλίσσαν προσύκαλούμην. Καὶ δὴ πεισθείσα εἰς τὴν θέαν ἀνέρχεται, καὶ θεασαμένη τὸν Μιχαὴλ ὑπειρέ τε καὶ δάκρυσον ἐπαφίεισα τούτῳ θεριδὸν, ἐπανατρέγεις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἀπαξ καὶ δις καὶ ποιλάκις ἐξειτουμένη χαρίσασθαι τῷ Μιχαὴλ τοὺς ὄρθαλμούς. Καὶ παραχρῆμα πέμπεται δ τοὺς δημίους ἀπείρξων, καὶ δὴ σπεύσας προφθάνει τούτους ἐνδόθεν τῶν λεγομένων χειρῶν (15). & ὁ

Variæ lectiones

⁶⁹ βαρύτερον. ⁷⁰ νεύμασι.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(15) Τῶν λεγομένων χειρῶν. Manus æneas Constantinopoli commemorant scriptores, eas videlicet, quæs Valentianus imperator ad horreum statuit, cum modio perinde æneo. Tradit quippe Suidas Valentianum legem sanxisse, ut numismate modii 12 venderentur, quemadam contra facientem dextræ multatum fuisse abscissione; hinc manus æneas ibi affixa a Valentianino cum modio. At Codinus, in Orig. CP. auctor est eundem Valentianum sanxisse, ut modius, non ad regulam (historiorum et radij Latini dicunt), sed ad cumulum venderetur, cuidam contra legem facienti manus fuisse præcisas, et in pœnæ memoriam manus æreas cum modio positas. Sed hæc mere nuptæ. Modium enim æneum, seu ἀρχιμέδιον, ut habent Origines Constantinopolitanæ Combefisiis, ad horreum statuit imperator, ut esset ἔχασον, inquit idem Codinus, seu examen cæterorum modiorum, quibus in urbe frumentum venderetur, et ad quem fides mensuræ comprobaretur, ut est in vel. inscript. apud Gruter. DCLVII, 7, nec in urbe duntaxat, sed et per mansiones, singulæque civitatis, modios æneos et lapideos, cum sextariis et ponderibus collocari jussit idem Valentianus, ut unusquisque tribuarius sciret quid deberet susceptoribus dare. L. 9 Cod. de suscep. et Arcar. lib. x, quæ etiam exstat in cod. Theod. eod. tit. Idipsum statuit Novella Majoriani de curialib.: A prætoriana sede ad singulæ non solum provincias, sed etiam civitates pondera EXAMINATA mittantur, quibus tam omnis exactor, quam negotiator utatur. Quod habetur etiam in Nov. Justiniani 128, § 15, vetus inscriptio: IMP. CESARE, VESPAS. VI. T. CES. AUG. F. III. COS. MEN- SURÆ. EXACTÆ. IN. CAPITOLIO. P. X. Neque aliud fuit ἔχασον Ἡρακλεῖον cuius meminit auctor τῶν Θεσμάτων KII. cap. 1. A Romanis et Byzantiniis transiit inde, qui idem mos servatur apud omnes fere nationes, mensurarum examina publicis in locis proponeundi. Sane in Anglia Richardus I, an. 1192, jussit, ut est apud Bromptonum, huiusmodi regales mensuras apud singulos provinciarum præfectoros, vel urbium præpositos fideliter conservari, et ad probandum reras et falsas, et cum necesse

A se quisque prorupere. Nos omnium maxime regias virgines hic dolor perculit. Ego etiam fletus inutiles impendere miseriæ non contenta, experiri decrevi si quid possem ad homines ulcungue meritos, tanta calamitate liberandos. Nec pictas misericordiæ obstabat. Quin potius imperatoris causa me id suscipere putabam, cui fore arbitrabar utile magno imminentे bello si viri roboris ingenuis parisque audacia ad præliorum congressiones servarentur (dicam enim vere sine fuso quid animum tunc meum impulerit, ad tentandum conatum rei, ne quid dissimilem, difficillimæ, præsertim qua Michaelis liberationem spectabat, hominis prærogativa gravioris sceleris, etiam atrociori, quasi privilegio damnationis et pœnæ notati). Tamen B aspectu et auditu sentiens quoque serocem animum calamitas depressisset, ne tam præjudicatum quidem ac perditum caput misericordia indignum mea, aut spe salutis prouersus exclusum credidi. Statui autem apud me interventu matris uti meæ, ad eam rem consicjentiam. Adivi eam igitur et sce nicas lentissimo gradu pompa in trahentibus quasi ex cod. Coislin.

fuerit, communendas eis tribuit potestatem. Vido Nicolaum Trivellum, an. 1194; Savaroneum, in Orig. Claromont., pag. 279; et Innocent. Cironum, lib. iv Observ. Jur. canon., cap. 3. Manus vero æneæ juxta modium positæ sunt, in pœnæ argumentum, cum ex legibus et usu receptum esset, iis qui falsis et illegitimis vendebant mensuris manus præcidi. Sic in legibus Æthelstani Anglorum regis, cap. 14, cautum legimus, ut præcise mone tam adulterantium manus **385** Monetæ, seu Officinae Monetariae affligantur. Erant porro manus istæ anææ ἐπὶ τινος ὑψηλοτάτης περιποτῆς καὶ μετεώρου λιθίνης ἀψίδος, ait Anna: in Amastriano, ut habet Codinus: Τὸ λεγόμενον ὠρέον (sic enim legendum, non ὠρολόγιον) ἦν, ἥγουν τὸ ἔξαρον τοῦ μοδίου. Ιστato δὲ ἐπάνω τῆς ἀψίδος τοῦ ἀμεστρικού, μέσον τῶν δύο χειρῶν, κατασκευασθεὶς ὑπὸ Θύλεντεναοῦ. Νεικας, et hastis, seu pilis impositas indicat auctor τῶν Πτητῶν KII. apud Meursium V. ὠρόδον. Ἐνθα Ιστato καὶ μέδιος χαλκεὺς καὶ ὠρόδον, καὶ δύο γείρες χαλκαὶ ἐπὶ ἀκοντίων. Ubi nemo non videt legendum ὠρέον, pro ὠρόδον, quod μάκρην virum fugit: de qua voce consilendus Salmasius ad Spartanum, pag. 27. Cum igitur ad Amastriano n. alesici punitur, ut docemur ex Cedreno in Theodosio et Leone Grammat. in Michaelo et Basilio, et in fornici Amastriani de fixæ essent manus æneæ, necessario res prætereundæ illæ erant, dum ad supplicium ducebantur, quas qui prætergressus erat, nulla ratione a supplicio poterat eximi, ut qui ad ipsum supplicium locum iam pervenerat. Vix est enim ut Anna commentum amplectar, eo loci positas manus, tanquam princeps expansas ad liberandos reos et dominatos ulnas adhuc protenderet, si veniam et gratiam iis indulgendam censeret. Regionem urbis in qua fuit Amastriano, cuius præterea meminit auctor τῶν Θεσμάτων KII. cap. 5, ac proinde modius cum manibus æneis, vix perciperemus, nisi doceremur a Suida V ὠρέον, stetisse modium æneum versus domum Crateri, quæ posthæc Myrelixi dicitur est. Existat in Anthol., lib. iv, cap. 25. Epigramma Juliani Ægyptii in Suggestum Crateri Sophistæ, qui idemne sit cum Cratero, cuius no-

de industria, ut spatium daretur conaturis aliquid causa miserorum, semel iterumque provocavi spectatum ut venire ne gravaretur. **363** Illa vero negligebat interpellationes meas; quippe in æde sacra cum imperatore sedens ibi loci ubi preces ad Deum fundere coram Dei Matre ambo communiter consueverant. Ego autem intro nequaquam ausa penetrare, extra loci ostium timida stabam, solo procul nutu imperatricem evocans, non semper frustra; nam mea perseverantia victa illa tandem prodiit, et viso mecum Michaele ne ipsa quidem lacrymas tenuit: quibus ut erat calentibus persusa imperatorem convenit, excæcrationis supplicium infelici remitti enixe postulans. Obluctante vero paulisper justitiam Augusti, nihil illa minus instanter adversus alteram tertiamque repulsa toties repetitis incumbens precibus, exoravit denique, misitque confessim strenuum impetrare gratiam nuntium, excæcrationis ministros inhibitum; qui quidem quanta potuit maxima velocitate pervolans feliciter præoccupavit eas quas vocant *manus*, locum quem qui semel damnablem est transgressus, nulla jam ratione gratiave supplicio potis est eximi. Eo videlicet animo atque instituto ista ex ære simulacra manuum a præcis imperatoribus desixa fuerunt loco late conspicuo; quippe camerata intus e lapide substructione sublimem quasi ad usum speculæ tollente verticem: ut quos neci reos criminum addiceret lex, iis opitulari clementia principum valeret, facienda gratia supplicii, duntaxat quandiu in eo viæ intervallo adhuc essent quod ab Augusta domo patebat ad manus has, quæ hoc vel-

A διαδάς οὐκ ἔτι βύεται τοῦ δεινοῦ. Οἱ γάρ τὰς χαλκᾶς ταυτὰς χειρας βασιλεῖς πήξαντες ἐπὶ τίνος ὑψηλοτάτης περιωπῆς καὶ μετεώρου λιθίνης ἀψίδος τοῦτο κρατήσαι ἐδούλοντο· ὡς, εἰ μὲν τις ἐντὸς τούτων γένοιτο δν δόμος θανάτῳ κατέχειν καὶ μεταξὺ τῆς ἀδοῦ φθάσει τὰ τῆς αὐτοκρατόρεων φιλανθρωπίας, ἐλεύθερος ἔσται τῆς συμφορᾶς, ὡς τὸν χειρῶν τοῦτο σημαίνουσῶν, δει δόμοις πάλιν τούτους ἐνηγκαλίσατο, καὶ δλαις κατέσχε χεροῖς καὶ μῆπα τῶν τῆς φιλανθρωπίας χειρῶν ἀπολέλυκεν. Εἰ δὲ ὑπερβαίνειν ἐκείνας, σύμβολόν⁷¹ ἔστι τοῦτο ὡς δῆθεν καὶ τὸ βασιλείον κράτος τούτους ἀπώστα. Τῆς τύχης οὖν ἔστι τῶν ὑπὸ τὴν τιμωρίαν ἀνθρώπων, ηγώ θελαν ψῆφον εἶναι λογίζομαι, καὶ δεῖ καλεῖν ἐκείνην εἰς ὅρωγήν. **Η** γάρ τὰ τῆς συμπαθείας ἐντὸς ἐφθασε τὸν χειρῶν καὶ ἐξήρηντο τῶν κινδύνων οἱ δυστυχοῦντες, η τὰς χειρας παρωδευκότες καὶ πόρρω σωτηρίας εἰσὶν. Ἐγώ δὲ τὸ πᾶν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἀνατίθημι πρόνοιαν, η καὶ τότε τὸν ἀνδρα τῆς ἐξορύξεως τῶν ὀμμάτων τοῦτον⁷² ἐξείλετο. Θεὶς γάρ ἡμᾶς, ὡς ξοκει, τὴν τηνικαῦτα ἐκίνησεν εἰς τὴν τούτου συμπάθειαν. **Ο** γάρ τοι τῆς σωτηρίας ἀλλος⁷³ σπεύσας, ἐνθει τῆς ἀψίδος ἐν η αι χαλκαὶ χειρες; ξσαν ἐμπειρηγμέναι, τὸ τῆς συμπαθείας γραμμάτοις ἐπιδόντες τοῖς τὸν Μιχαήλ ἄγουσιν, ἐκείθεν τούτων λαβών ὑπέστρεψε, καὶ καταλαβὼν τὸν ἀγχοῦ τῶν ἀνακτόρων ψύχοδομημένον πύργον, κεῖθι τοῦτον καθεῖρε· τοῦτο γάρ ποιῆσαι κεκέλευστο. Οἴπω δὲ οὔτος τῆς εἰρκτῆς ἐλευθεροῦτο⁷⁴, καὶ τὸν Γρηγόριον αὐθίς; ή τοῦ Ἀνεμᾶ εἰχεν εἰρκτή. Πύργος δὲ ηγίς τις τῶν ἀγχοῦ τῶν ἐν Βλαχέρναις ἀνακτόρων διακειμένων τειχῶν τῆς πόλεως, δ τοῦ Ἀνεμᾶ καλούμενος (16),

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁷¹ συμβολή. ⁷² τούτων. ⁷³ ἀγγελος. ⁷⁴ ἡλευθεροῦτο.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

mine insignis domus fuit, haud facile est divinare. **Ἄ**dem Myrelæi monasterium feminarum fuisse indicat Glycas, traditique in illud secessisse Isaacii imp. uxorem **Ἄ**ecatherinam cum Maria Blia, postquam conjux purpuram abdicasset. Quo loco Scylitzes habet τὸν τοις πατατοῖς τοῦ Μυρελαοῦ. Situm vero Myrelæi hisce designat verbis Glylii in Constantiopolis, lib. III, cap. 8: *Supra hortorum Blanckæ (Βλάχα Nicetæ) nuncupatorum, olim portum Theodosiacum continentium, extremam partem ad solis pertinentem, clivus a Septentrione eminet, in noua templi, vulgo nominatum Myrelæos, habens intra se cisternam, cuius camera lateritia sustinetur columnis marmoreis cirkiter LX. Memini præterea Myrelæi Scylitzes in Romano Lecapeno, quem una cum Theodora uxore, tumulo conditum in eo scribit, ut et Thevetus, lib. xix Cosmogr., cap. 3.*

(16) **Ο** τοῦ Ἀνεμᾶ καλούμενος. Turris Anemæ non semel occurrit apud scriptores Byzantinos, et in ea vice carceris inclusos sepe Constantinopolitanos proceres, passim habent. Nicetas de Andronico, lib. II, n. 2: *Εἰχε τούτων τοῦτον ἡ τοῦ Ανεμᾶ ἡγούμενη φρουρὰ δυοὶ πατεῖταις ἀλύσεστι τὸν ὑφοτενῆ βαρούμενον τραχτλον. Pachym. lib. V, cap. 43: Καὶ εἰς ψυλακὴν τὴν τοῦ Ἀνέμου πύργου τοῖς Κελτοῖς σωματοψύλαξι δέδοται. Apud Cantacuzenum, lib. II, cap. 4, Syrgianus ἀπὸ τοῦ δεσμωτηρίου, τοῦ ὑψηρουρεῖτο, εἰς τὸν τοῦ Ἀνεμᾶ καλούμενον*

πύργον transfertur. Denique Andronicus Joannis Palæologi imp. filius, ipseque vicissim Joannes, et Manuel ejus filius in ea turri incarcerated leguntur apud Ducam, cap. 42. Séd de illius positione audiendum imprimis Leunclavus, in *Pand. Turc.* n. 206: *Apud Leonardum archiep. Chiensem leguntur in Epistola de capti CP., turres Aveniadas, de quibus interrogatus a me Zygomas, quænam scilicet essent, respondebat dicendas esse non Aveniadas, sed turres Anemanis, cuius est in historiis Græcorum mentio, planeque solebat has illas esse quinque turres in altera urbis acropoli, quæ Pentapyrgii nomen habuere. Id autem verum esse vel ex hoc intelligitur, quod Chienis turribus adjungit Xyloportam, quæ veteribus Xylocercos dicta fuit. Verba Leonardi ex Sansovini Italice sunt ista: *Cirolamo Italiano, Leonardo di Langasio Genovese, 386 insieme con molti altri compagni disendevano Esioporta, e le torri che chiamavano Aveniada, risalite et riparate alla spesa del cardinale. Atqui Pentapyrgium olim Magnauram dictum auctor est Scylitzes. Xyloporta vero ultimæ fuit e Mediterraneanis portis ad sinum Ceratiniou, ut sit diserte Joannes Cananus (cujus familia, ut hoc obiter moneam, quod omisit illius editor, Byzantio Ferrariam transiit, ut est in Epitaphio Julii Canani cardinalis et episcopi Mutinensis, quod referunt ab Ughello), prout de proxima Blacherniano palatio, ubi statuitur ab Anna et Phranze lib. I, cap. 16, Turris Aueniæ.**

ῶσπερ τι λάχος τὴν ἐπωνυμίαν ταυτηγὶ κληρωσάμενος διὰ τὸ πρώτως τὸν Ἀνεμάν σιδηρόδετον δέξασθαι ἐπὶ πολὺν ἐν αὐτῷ χρονοτριβήσαντα χρόνον. Καὶ γὰρ ἐπινεμήσεως παραπτευούσῃς δωδεκάτης δούς προδόληθεις Τραπεζούντος διῆδη δρῆθεις; Γρηγόριος (17) ἀποστασίαν πάλαι ὀδίνων ἐν τῷ πρὸς Τραπεζούντα ἀπέρχεσθαι, εἰς φῶς ἐξῆγαγε τὸ ἀπόδρητον. Ἐπαγιόντις γὰρ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν τῷ Δασατηνῷ, τῆς ἐουκικῆς ἀρχῆς εἰς τὸν Ταρωνίτην μετατεθείσης, συναντήσας, δεσμώτην εὐθὺς αὐτὸν καὶ ἐμφρουρὸν εἰς Τήβεναν (18) εἰχεν, οὐ τὸν Δασατηνὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιφανῶν Τραπεζούντων ἴκανούς, καὶ αὐτὸν δὴ τὸν τοῦ Βαχχηγοῦ¹⁹ ἀδελφιδοῦν. Ἐπειδὴ τῶν δεσμῶν καὶ τῆς εἰρκτῆς οὐκ ἐλύοντο, ὁμοφρονήσαντες ἀπαντες τοὺς μὲν φρουροῦντας αὐτοὺς τοῦ ἀποστάτου αἰχλαίς καθυπροβαλόντες²⁰. ἔξω τῶν τειχῶν ἐξαγάγοντες, πόρρω που ἀπῆλασαν, αὐτοὶ δὲ τὴν Τήβεναν σφετερισάμενοι κατεῖχον. Οὐδὲ αὐτοκράτωρ πολλάκις διὰ γραφῶν ποτὲ μὲν μετεπέμπετο αὐτὸν, ποτὲ δὲ καὶ ἔνυεδούλευε τῆς κακίστης ἀποστῆναι πράξεως, εἰ βούλοιτο συμπαθείας τυχεῖν καὶ εἰς τὴν προτέραν ἀνάγδηνα κατάστασιν: ἐντοτε δὲ καὶ τιπέλει, εἰ μὴ πείθοιτο. Οὐ δὲ τοσοῦτον ἀπέγειτο τοῦ ὑπακούειν τοῦ αὐτοκράτορος τὰ λόγωνα συμβουλεύοντος, ὡς καὶ γραφὴν πολύστιχον πρὸς αὐτὸν ἐκπεπομφέναι καθαπτομένην οὐ μόνον τῶν τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ στρατοῦ λογάδων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν δὴ τῶν συγγενῶν καὶ γαμβρῶν τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐκ ταυτῆς δὲ τῆς γραφῆς διαγνούς αὐτὸν διατοκράτωρ καθεκάστην ἐπὶ τὸ χείρον προβαλόντα καὶ εἰς παντελῆ ἀπόνοιαν ἡδη συνελαυνόμενον, καὶ ἀπογονούς αὐτοῦ παντάπασι, τῆς τεσσαρεσκαιδεσκάτης ἐπινεμήσεως ἐφισταμένης, Ἰωάννην τὸν ἰδειν ἀδελφιδοῦν²¹ τῆς πρωτοτόκου αὐταδέλφης, ἐξάδελφον δὲ πατρόθεν τοῦ ἀποστάτου, πέμπτες κατ' αὐτοῦ, κατὰ πρώτον μὲν λόγον, μᾶλλον συμβουλευόμενον τὰ σωτήρια, οἰδέμενος πεισθῆναι τε ἦτε διὰ τὴν ἐκ τῆς συγγενείας γηνσιότητα, καὶ τὴν ἐκ ταύτου αἰματος ἀμφοῖν κοινωνίαν· εἰ δὲ μὴ βούλοιτο, ἀνδρικῶς ἀντικαταστῆναι διὰ τὴν δηράς καὶ θαλάσσης πολλὰς συνεπαγόμενον²² δυνάμεις. Μαθών δὲ τὴν τούτου Ελευσιν δι Ταρωνίτης Γρηγόριος ἐξελθὼν ὡς πρὸς Κολώνειαν (19) ἀπῆσι (πολέμην δὲ τούτο ἐρυμάνθιτον καὶ ἀνάλωτον) ἐφ' ὅ μετακαλέσασθαι τὸν Τανισμάνην εἰς ἀρωγὴν. Τούτο ἐν τῷ ἀπιέναι μεμαθηκὼς δι Ιωάννης τοὺς Κελτοὺς τοῦ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁸ Βαχαχηγοῦ. ²⁰ καθυποβαλόντες. ²² ἀδελφόν. ²³ συνεπαγόμενος.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(17) *Γρηγόριος*. *Gregorius Taronites*, Gabra et Dabatene in ducatu Trapezuntino successor, desecrationem contra Alexium molitus est in diec. 12, an. Chr. 1104, tandemque captus in Turri Anemæ, custodie mandatus est in diec. 14, an. 1106, sed postmodum pristinæ dignitatis restitutus est. *Gregorii in rebus bellicis peritiam*, variasque in Colchidei et Pontum expeditiones prædicat *Theophylactus Bolog. archlep. epist. 4, 26 et 37*, sed et *Francos ab illo non semel profligatos scribit*: Καὶ τὸ τῆς Περσικῆς ἀπονοτας πύργῳ συγχαθεῖσες τὸ τῆς Φραγκικῆς ἀπονοτας ὑψώμα. Et alibi: 'Οὐ δὲ Φραγκοῦ

Alii loquebantur: En adhuc vos exspectat humanitas principis. Videtis expansas ejus ulnas et complexum offerentes: nondum plane conclamata vestra salus; respicere vos etiamnum sors melior, si Deus annuerit, potest. Si quis vero ductus ulterius trans fatales misericordia terminos progressum semel funestum expedivisset, nempe ille de manibus clementiae ac de salutis spe omni depositus erat, hoc ipsum indicante rei symbolo; quia enim obvia illæ supremæ majestatis ac potestatis manus miserum in perniciem protrusum non delinuerant, abjecisse quodam modo ac repulisse immiserabilem videbantur. Fortuna igitur supplicio dominatorum est (quam ego potius divini Numinis salutarem gratiam interpretor; hanc enim evocare in auxilium quacunque calamitate miseros, quocunque periculo pendentes deceat), casus, iniquam, ut humanus loquar, velut fortuiti enjusdam est, quod impetratae forte benignitatis a principe nuntius ad infelices justitiae victimas perveniat, priusquam trans fatales metas eundo processerint. Itaque equeidem agnosco divinam in hujus quo de agimus hominis salute Providentiam. Deus enim, Deus profecto illum excaecatione ad quam erat juste damnatus, misericorditer liberare voluit, dum nos primum ad commiserationem calamitatis ejus haud dubie movit, deinde ait: iuvit in impetranda remissione poenæ; postremo annuit ut noster gratia obtentus nuntius progressum miseri ultra eum locum ubi erant manus æneas properando præverteret. 364 Siquidem illæ festinans assecutus pomparam feralem ciuita suggestum illum in quo fixas existare manus æneas diximus, gratia syngrapham in tempore reddidit ducentibus Michaeli: quibus statim viso principis scripto cedentibus, nuntius reo secum assumpto reversus est, et ad turrem se conserens prope palatium sedisicata ibi eum in custodiā tradidit. Sic enim erat jussus. Nondum is eo carcere liberatus fuerat, cum alium hospitem Gregorium hæc quæ prius Anemæ fuerat unius custodia excepit. Turris autem erat una quædam ex iis quæ per mœnum civitatis partem Blachernarum regiam proxime spectante, certis interrallis dispositæ sunt. Ea insignem ex eo quom narramus eventu appellationem in omnia tempus propriam nacta est: turris jam passim Anemæ

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

vocata, propterea quod Anemam ferro vinctum primum acceperit, diuque tenerit solum. Nam Gregorius Trapezuntius dux inductione duodecima rebellionem professus palam quam diudum antea parturiverat, non nisi quarta decima demum inductione captus et in turrem Anemæ conclusus est; quæ ut contigerint nunc dicam. Illa quam diximus inductione duodecima, revertenti Constantinopolim Dabateno, translata in Taronitam ducali potestate, occurrens Gregorius comprehendit ipsum et captivum apud Tebennam habuit; nec Dabatenum solum, sed illustrium Trapezuntiorum sal multos, ipsumque inter alios Bacchenu nepotem. Illi cum diutius tenerentur, conspiratione inter se facta in custodes apostatae ministros insurgnunt, hisque cruciatis primum, deinde extra muros ejectis, longeque amandatis, ipsi Tebennam ut propriam obtinent. Imperator interim datis ad Gregorium sape litteris, interdum quidem invitabat eum ut veniret ad se, interdum suadebat ut a pessimo incepto desisteret, si temere ausorum fieri sibi vellet gratiam, et in pristinum statum oblitterata rebellione restitui; interdum denique nisi resipisceret, minabatur. Ille autem tantum absuit ab audiendis accipiendisque sanis ac salutaribus imperatoris monitis, ut etiam scriptum multorum versuum non verbosius quam odiosius ad ipsum miserit, quo non proceres solum ipsos senatoriæ ac militaris nobilitatis, sed cognatos etiam generosque imperatoris acerbe ac mordaciter incessebat. Ex hoc scripto imperator intelligens frustra exspectari al homine pessum alrepto ut se ad frugem recipere, et amentiam quam suminam deposito iam pudore denique instanti inductione quarta decima Joannem suum nepotem ex primogenita sorore, patreleam vero apostatae, contra ipsum misit. Primum quidem ut si posset fieri blanda illum tractatione pelliceret homo tanta ipsi **365** consanguinitatis et necessitudinis propinquitate admissus: tum certe si ruere is pergeret, acri eum hello, quam ad rem idoneas copias ductabat, terra marique oppugnare. Hujus adventu Taronita Gregorius comperto, prodit Coloneam versus iter faciens. Arx ea est longe munitissima atque adeo inexpugnabilis, in quam se recipere parabat animo evocandi inde in suum auxilium Tanisumanis. Id obiter cum Joannes didicisset, Gallos ex suo exercitu segregatos cum leclissimis Romanorum vadere in Gregorium strenue imperat. Illi celeritate usi deprehensum adhuc in itinere invadunt, atrox pugna committitur; per eam duo fortissimi e nostris forte nacti Gregorium cum lanceis de equo dejectum rapinunt. Sic victimum rebellem Joannes imperatori sistit, jurejurando affirmans se illum nec vidisse omnino nec congressu aut allocutione illa per viam dignatum esse. Multus erat tamen in imperatore pro eo rogando. Porro is contra nitebatur omnino simulans sese irrevocabilem in Gregorium tulisse execrationis sententiam. Tandem perseverante instanti Joanne simulatam severitatem Augustus exuit, annuens precibus supplicis, cum eo ut magnopere injungeret arcanum haberi quod ei de non excæcando Gregorio promitteret. Post diem tertiam Gregorium Augustus jubet per medium traduci forum capite ac barba strictim ad cutem tonsis, moxque in sapius memoratain induci Anemæ turrim. In ea ille captivitate ne sero quidem sapiens plenas amentias voces suis custodibus effutiebat quotidie: non desistente propterea imperatore a studio ac conatu reducendi hominis ad mentem meliorem, quam ad spem per beneficia continua grassabatur, captivum interposito ministerio certorum hominum, quibus velut longis manibus a solio ad carcere perlingebat, sedulitate benignissima curans. Verum ea frustra fuere omnia, nullo mutationis aut pœnitentia signo unquam in Gregorio apparente. Qui tamen cum sæpius meum Cæsarem appellasset (suerat enim ante amicus nobis), permissit imperator Cæsari ut adiret hominem, quo illi et ægritudinem levaret, in

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁰ ερόπους.

qua erat maxima, et meliora subaderet consultore bono in primis egenti. Nihil Cæsar omisit quo eum pelliceret; nec quidquam effecit tamen aliud nisi ut palam esset, valde tardum ad mutationem in melius esse Gregorium. Hæc ei causa captivitatem produxit in tempus longum; tandem tamen gratia et venia dignatus, tam humaniter, benefice, honorifice, significatione amoris, cumulandis donis atque honoribus ab imperatore habitus est, ut nee prior ejus atque integra fortuna, posteriore hac et restituta florentior fuerit. Tanta vis humanitatis in Augusto parente meo erga conjuratos inimicos fuit!

Οὕτω μὲν οὖν τὰ κατὰ τοὺς ἐπειδούλους καὶ τὸν ἀποστάτην Γρηγόριον οἰκονομήσας, οὐδὲ τὰ κατὰ τὸν Βαζίμούντον ἐλάθετο, ἀλλὰ μεταπεμφάμενος τὸν Κοντοστέφανον Ἰσαάκιον μέγαν δοῦχα τοῦ στόλου προσθάλλετο, καὶ πρὸς τὸ Δυρράχιον ἐξέπεμψεν, ἐπαπειλησάμενος τὴν τῶν ὄφθαλμῶν αὐτοῦ ἐκκοπὴν, εἰ μὴ φθάσας προκαταλάβοι τὴν πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν τὸν Βαζίμούντον διαπεράσιν. Πέμπτε δὲ καὶ συνεχῆ γράμματα πρὸς τὴν δοῦχα Δυρράχιον Ἀλέξιον τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ, ἐπαλειφων τοῦτον καὶ παρασκευάζων ἐγρηγορέναι διαπαντδες, καὶ τοὺς κατὰ τὴν θάλατταν ἐπισκοπῶντας αὐτὸν τοῦτο ποιεῖν παραχελεύεσθαι, ὡς μὴ λάθοι ὁ Βαζίμούντος διαπεράσαι, ἀλλ' εὐθὺς δηλωθῆναι εἰ διὰ γραμμάτων. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ αὐτοκράτωρ. Ὁ δὲ Κοντοστέφανος ἐντεταλμένον ἔχων μηδὲν δῆλο ή τὸν ἀναμεταξὺ Λογγιθαρδίας ἐπιμελῶς τηρεῖν πορθμὸν καὶ τοὺς πρὸς τὸ Δυρράχιον προπομποὺς τοῦ Βαζίμούντον καὶ πάσαν τὴν αὐτοῦ παρασκευὴν ἐκεῖθεν ἐνθάδε κομισομένους ἀκείργειν, καὶ μηδὲ τὸ τυχὸν κομιζεσθαι εἰ ἐκ Λογγιθαρδίας παράπαν συγχωρεῖν ἀπέλθονταν ἡγνόησε τὸν ἐπιτήδειον τόπον τῶν ἐκεῖσες πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν διαπλωτοῦμένων· οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ παραβλεψάμενος τὰ προστεταγμένα εἰς Ἰδροῦντα (20) διαπερᾶ, διεπερᾶ πόλις ἐστὶ κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Λογγιθαρδίας δακειμένη. Ταῦτην τὴν πόλιν γυνὴ τις ἐφρούρει, μήτηρ, ὡς ἐλέγετο, τοῦ Ταγγρέ, εἴτε ἀδελφὴ τοῦ ἐν πολοῖς ἡδη ρήθαντος Βαζίμούντον, εἴτε καὶ μή, συνιδέειν οὐκ ἔχω· οὐ γάρ οἶδα σφῶς εἰ πατρόθεν (21) ή μητρόθεν τὴν πρὸς τὸν Βαζίμούντον ὁ Ταγγρέ συγγένειαν ἐκέχειτο ^{οὐ}. Ἐκεῖσε παραγενόμενος καὶ προπομπίσας τὰς υῆσας, ἀπεπειράτο τῶν τοῦ Βρεντησού τειχῶν, καὶ εἰς χειρας εἶχεν ἡδη· ὡς δὲ τοῦτο ή ἐντὸς οὐσα γυνὴ φρενήρης οὖσα καὶ στεθηρὰ τὴν γνώμην ἐθέασατο, δπηνίκα τὰς ναῦς κείθει προσώρμισεν, εἰς ἑνα τῶν ιτῶν αὐτῆς ἀποστείλασα σπουδάζιας, τοῦτον μετεκαλείτο. Τοῦ δὲ ναυτικοῦ παντὸς θαρσήσαντος ἡδη ὡς ἐν χερσὶ τὴν πόλιν ἔχοντος, καὶ τὴν τοῦ βασιλέως εὐφημιαν ποιουμένων ἀπάντων, καὶ αὐτῇ, ἐν ἀμηχανίᾳ καταστᾶσα, ταῦτὸ τοῦτο παρεκελεύετο ποιεῖν καὶ τοὺς ἐντὸς, ἄμα δὲ καὶ πρὸς τὸν Κοντοστέφανον πρέσβεις ἀποστείλασσα δουλείαν ὡμολόγει τῷ αὐτοκράτορι, καὶ εἰρηνικὰς

Variae lectiones ex cod. Coislin.

^{οὐ} ἀνεκέχειτο.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(20) *Εἰς Ὑδροῦντα.* Quod oppidum Boemundi proprium erat. Alexander Gelesin. lib. 1, cap. 13, de Rogerio Siciliæ rege: *Deinde Tarentum perenneis, civibus sese dedentibus, mox eam oblitum.* Cujus post obsidionem Hydruntini cives pertimescerent, cirtatem et ipsi seseque submittunt. Hæc quippe

urbes Boemundi juris fuerant, quas ipse omnemque terram suam, cum ad potiendum principatum Antiochiam transmarinum peteret iter, apostolicæ prius fertur tutelæ commisso, etc. Tancredi vero fuit Brundusii, ut idem scriptor tradit.

(21) *Πατρόθεν.* Vide Not. ad pag. 341.

phanum legatis expugnationis impetum ultimum deprecata est, deditio[n]em sui ac civitatis in potestatem imperatoris spondens, confirmansque sese ad Contostephanum ituram et coram cum eo tractetaturam de rebus imperio utilibus, de quibus ipse quamprimum admonere imperatorem deberet. Hæc cauta semina sic agebat ut suraretur interim necessarium spatum auxiliis adventantibus suorum. Siquidem jam a primo Romanarum navium appulsa ad unum e suis filiis trepidum et auxilia flagitaturum curriculo nuntium miserat. Eo igitur consilio vanis spebus vafra mulier minime mali honini Contostephani suspensum lactabat animum, ut si forte interim armatus, quem exspectabat, adforet filius, scena, ut tragicos aiunt, repente dejecta, vim experiret pugnare capesseret. Successit e sententia dolus. Audite misere voces et consona conelamatio olsessorum pariter cum oppugnantibus Augustum et Romanum imperium venerantium, tardavit primo impetum victoriae, ducemque colloqui ac pacis morata **367** est mentio. Adest interim exspectatus ab heroina filius, comites secum alios viros principes dicens, idoneo quemque numero sequente. Irrunt omnes in Contostephanum inhiantem promissis et feriatum videlicet, eumque plane vincunt. Turba omnis fere nautica, terrestriumque inexperta pugnarum incursu primo fusa fugataque in mare se projectit. Excurrent paulo a mari longius Scytharum quidam (erant in Romano tum exercitu ex gente ista milites non priu[i]i) prædandi causa, ut mos est talium. Ex iis capi coniigit omnino sex, quos ad se missos intuitus Baimundus non minus quam magni adceptione luci gavisus est; videbat enim quam utiles ii futuri sibi essent ad invidiam imperatori apud principes Italiæ confundandam. Statim igitur his assumptis Romanis pergit, thronumque adit apostolicum, ac papam aggressus, ejusmodi oratione que vetera odia barbarorum istorum adversus genus nostrum Orientaliuum Romanorum renovare atque exasperare refricando posset, facile totum inflammat. Quo vero etiam, qui circa Pontificem erant, commoveret Italos in iram implacabilem, persuaderetque ipsis velut argumento jam atque experimento manifesto veris-

A μετ' αὐτοῦ σπονδᾶς ὑπεισχνείτο ποιήσασθι, πρὸς αὐτὸν τε ἑξελεύσεοθαί τὰ κατὰ σκοπὸν ἀνακοινωσμένη, ὡς πάντα δι' αὐτοῦ δηλωθείη τῷ αὐτοχρότοι. Τοιαῦτα δὲ ἐμηχανδότα αἰτιωρῶντα τὸν τοῦ Κοντοστεφάνου λογισμὸν, εἰ που ἐν τῷ μετοχῇ καταλάβοι διταύτης οὐδὲ, καὶ τηνικαῦτα τὴν σκηνὴν, καθάπερ τοὺς τραγικὸς ^{εἰ} φασι, δίψασα, μάχης ἀνθέξατο. Συμμιγοῦς; οὖν τῆς εὐφήμης ἀπό τε τῶν ἐντὸς ἀπό τε τῶν ἐκτὸς; γενομένης καὶ πάντα τὰ πέρις κατειλεψιας ^{εἰ}, ἐπει τοιούτοις λόγοις καὶ ἐπαγγελίαις φεύδεσι τὸν τοῦ Κοντοστεφάνου ἀπηγέρει λογισμὸν ἡ στρατιῶτις ἐκείνη γυνὴ, ὡς εἰρηται, καταλαμβάνει καὶ δι προσδοκώμενος μεθ' ὧν συναπήγετο κομῆταν, καὶ δύστε κατὰ τοῦ Κοντοστεφάνου χωρῆσις, ἡτοῦ καταχράτος. Οἱ μὲν οὖν τοῦ καυτικοῦ διπάντες, ὡς διπειροὶ τῆς διαὶ ἔηρδος μάχης, τῇ θαλάττῃ ἐαυτοὺς προσέρριψαν. Τῶν δέ γε Σκυθῶν προσεκδρμόντων παρῆσαν γάρ Ικανοὶ μετὰ τοῦ Ῥωματικοῦ στρατεύματος ἐν τῷ καιρῷ τῆς μάχης εἰς προνομήν, ὡς Εθος τοῖς τοιούτοις Βαρδάροις, συμβέβηκεν ἀλλανταύτων ἐξ τὸν ἀριθμὸν, οὖς καὶ ἀποσταλέντας θεάσαμενος δι Βατιμοῦντος, καθάπερ τι μέγιστον πόρισμα τούτους λαβὼν, εἰδὺς πρὸς Ῥώμην ἀπῆρε. Καὶ καταλαδὼν τὸν ἀποστολικὸν θρόνον καὶ τῷ πάπῃ ⁽²²⁾ διαλεχθεὶς καὶ πρὸς δργὴν ὅλον κενήσας κατὰ τὸν Ῥωμαίων καὶ τὴν ἀνέκαθεν τῶν Βαρδάρων τούτων μῆνιν κατὰ τοῦ ἡμεδεῖπον γένους ^{εἰ} ἀνερεβίσας, ἵνα μᾶλλον τοὺς ἀμφὶ τὸν πάπαν Ἰταλοὺς ἐκμήνειεν δι Βατιμοῦντος, καὶ τοὺς ἀλαχότας τῶν Σκυθῶν παρεστήσατο ὡσπερ ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐνδειχνύμενος ὡς ἄρα δι αὐτοχράτωρ Ἀλέξιος δυσμενῶς ἔχων τὰ πρὸς Χριστιανοὺς, Βαρδάρος τινάς ἀπίστους καὶ ἀλοχότους ἐπιποτοῦτας ἐψεστησι, κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὅπλον κινοῦντας καὶ τόξον ἐντείνοντας, καὶ ἐφ' ἐκάστου λόγου τοιούτου ὑπεδείκνυντο τοὺς Σκύθας ἐκείνους τῷ πάπῃ Σκυθικῆς ἐπαλμένους καὶ κατὰ τὸ εἰωθὸς πρὸς τὸ θαρβερικὸν ἀποδέποντας, καὶ τούτους κατὰ τὸ δύος τῶν Λατίνων παγάνους ⁽²³⁾ δινῶ καὶ κάτω προσηγόρευε, καταμάχωμενος καὶ τούνομα καὶ τὸ σχῆμα. Πανούργως δέ, ὡς ξοκε, τὸ πρᾶγμα μετεχειρίζετο τοῦ κατὰ Χριστιανῶν πολέμου, ἵνα δὴ καὶ ἀρχιερατικὴν γνώμην συμπεισειεν ὡς εὐλόγως ἅρα κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἔχθρας κεκίνητο, ἐν ταύτῳ μνηστεύμενος καὶ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{εἰ} τραγικούς. ^{εἰ} κατειληψιας. ^{εἰ} στένους.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(22) Τῷ Πάπᾳ Paschali II, non Urbano, ut vult D sine baptismo patrum negligentia ad gentilis imitationem squaloris adhuc permanentem, et usque ad hoc, et ob hoc paganum vocalum baptizavit, et cum nomine suo vocavit Abraham. Diploma an. 1096. in Tabul. S. Martini Paris. Vir quidam egregius et miles strenuus; paganus appellatus, a baptismate Walterius. Sed an pagani vox Slavorum propria fuerit, eamque ab illis Latini hauserint, jure controverti potest, cum longe ante Slavorum auditum nomen usurpant scriptores Christiani, etsi in confessio sit ante Constantiū M. et Constantiū vix usurpatum hac notione pro gentilibus et idololatriis, ut pridem observatum a Baronio in Not. ad Mart. tyrol.

(23) Παγάρους. Scythes, inquit Anna, Latinorum more, seu recepto apud Latinos idiome et vocabulo *Paganos* appellabat. Verum vox Latia sit, ut dubitem facit Constantius, qui libro *De admin. imp. cap. 29*, a Slavis etymon accersit, quibus ita indigitabantur baptisi expertes: Παγάνοι, κατὰ τὴν τῶν Σκλάδων γλῶσσαν, ἀδάπτιστοι ἐρμηνεύεται. Atque hinc forte manavit, ut apud nos infantes, quorum certis ex causis differebatur baptismus, pagani vulgo nuncuparentur, quibus posthæc in joculari id nominis transiit. Lambertus Ardensis: Qui Norchoutensis Domini filium jam decennem, et

πολλῶν ἀνδρῶν αὐτόδοτον συλλογήν ἀγροικοτέρων καὶ ἀνοήτων. Τίς γάρ ἀν οὐχὶ τῶν ἄγχοῦ καὶ πόρρω Βαρδάρων αὐτόμολος ἤκει εἰς τὸν καθ' ἡμῶν πόλεμον ἀρχιερατικῆς γνώμης ἐπιτρεπούστης καὶ τοῦ φαινομένου εὐλόγου πᾶσαν ἵππον, καὶ ἀνδρα, καὶ χειρα στρατιωτικὴν ἔξοπλίζοντος; Τοὶς τούτου λόγοις οὖν συνελαθεὶς ὁ πάπας καὶ δομογωμονήσας αὐτῷ τὴν πρόδητὸν Ἰλλυρικὸν ἐπέτρεψε διαπεράστων.

tetram ipso ac terribilem ostendens, en quos in nostras aras ac fucos immittit, quibus Romanam et Italiam, quibus nos nostraque omnia sacra, civilia, domestica, res, corpora nostrum omnium condonat egregius imperator Romanorum. Tuin vero ingeminabat vocem illam quae summam invidiam apud Latinos habet, paganos hos Scythas replicans, dum eos per urbes passim oraque omniū ad iudiciorū et ignominiam non tam ipsorum quam Augusti circumduceret, vafer artifex technarum talium, per quas invidia populari in suas trahenda partes civilis inter Christianos quod meditabatur belli minime per se plausibilem mentionem accusatione malitiosa imperatoris emolliret, inno probabili ac pio nomine mutaret: dum non adversus Christianum principem aut. populum, sed pro Christianis contra paganos eorumque patronum ac ducem Alexium arma sumienda proclamaret. Incredibiliter apud summos æque insimulosque partium illarum ista valuit industria: fremere haud dubie passim in nos cuncta. Ipsi quietissimæ alioqui sectæ antisitites præeunte ipso principe sacerorum palam auctores belli se ferre ut sacri pilique. Hinc concursus fet coacervans se undique cæco impetu colluvies rusticorum licet quid quorsumque loquantur aut agant amentes nesciant, tamen expeditionem transmarinam loquentium, in eamque se obtrudentium. Nec fortunæ aut captus majoris homines cessabant; nam quis tum prope longe distantiū non accurreret, non expediret arma, equos, viros, et si quam haberet militarem vim ac manum, summo ipso pontifice canente classicum; et causam colo-ramento fuci cujusdam per se commendatam, divinæ auctoritatis toto præjudicio sacrante? Sic Baimundi fraudibus persuaso papa conuotaque Italia træctio 368 in Illyricum summis studiis animisque omnium festinabatur.

Ἐπανιτέον δὲ αὐθὶς πρὸ; τὸ προκείμενόν. Ἐξ θυμότερον μὲν οὖν οἱ ἡπειρῶται στρατιῶται τῆς μάχης ἀντεῖχοντο, τοὺς δέ γε λοιποὺς τὸ τῆς Οαλάττης ἥδιθιν ὑπεδέξατο⁴⁴, κάντεῦθεν λαμπρὰν οἱ Κελτοὶ εἶχον⁴⁵ εἰς χειρας νίκην. Οἱ δέ γε γεννιατέροι τῶν στρατιῶν, καὶ μᾶλλον οἱ τῆς μειζονος τύχης, ὡν φέριστοι μᾶλλον ἐκεῖνος Νικηφόρος Ἐξαζηνὸς, ὁ Υειέας, καὶ δὲ τούτου ἐξάδελφος Κωνσταντίνος Ἐξαζηνὸς ὁ καλούμενος Δοῦκας, καὶ δὲ ἀνδρικῶτατος Ἀλέξανδρος ὁ Εὐφορβῆνὸς καὶ ἔτεροι τῆς αὐτῆς ἔξιας, καὶ τύχης, μηνησάμενοι θούριδος ἀλκῆς, ἐπιστραφέντες καὶ τοὺς ἀκινάκεις σπασάμενοι, δῆῃ χειρὶ καὶ γνώμῃ πρὸς τοὺς Κελτοὺς ἐμάχοντο, τὸν δὲν ἀναδεξάμενοι πόλεμον, καὶ ἡττήσαντες αὐτοὺς λαμπρὰν τὴν κατ' αὐτῶν νίκην ἤραντο. Ἀνακαλήν οὖν δὲ Κοντοστέφανος ἐντεῦθεν λαβὼν τῆς Κελτικῆς ἀπελεύσεως, λύσας ἐκεῖθεν τὰ πρυμνήσια μετὰ τοῦ νεατικοῦ παντὸς, τὸν Αὐλῶνα καταλαμβάνει. Ἐπειδὲ ὅποτε πρώτως τὸ Δυρράχιον καταλαβὼν τὰς ὑφ' ἐκεῖδην πολεμικὰς ναῦς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Δυρράχιου μέχρι τοῦ Αὐλῶνος, καὶ αὐτῆς τῆς καλουμένης Χιμάρρας⁴⁶ διέπειρεν, ἀπέχοντος; μὲν τοῦ Δυρράχιου τοῦ Αὐλῶνος σταδίους ἑκατὸν, τῆς δὲ Χιμάρρας⁴⁷ (24) τοῦ Αὐλῶνος αὐθίς, ἀπέχουσαν σταδίους ἑπτήκοντα τὴν τοῦ Βαΐμουντου ἐπειγομένην ἡδη ἐμάνθανε διαπεράστων, στοχασάμενος ἐνδεχόμενον εἶναι μᾶλλον

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁴ ὑπεδέξατο. ⁴⁵ εἶχον. ⁴⁶ Χιμαίρας. ⁴⁷ Χιμαίρας.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(24) Χιμάρρας. Chimera, urbs maritima Epiri, in Ceraunii Plinio, haud 387 procul a Coreyra insula, hodie Chimara. Vide Leunclavii Pand. n. 220.

simum esse quod sæpius audiverant jactante ipso Baimundo, videlicet imperatorem Alexium hominem esse profanum et impium barbarorum infidelium fauorem, Christiani nominis ac generis hostem non dubium. Viderent quibus militibus, quibus ministris libenter uteretur, quam barbariem sacrilegam et sanguinariam haberet in deliciis. En, inquietabat, feros vultus torvitate Scythica, et vestem aspectu tetram ipso ac terribilem ostendens, en quos in nostras aras ac fucos immittit, quibus Romanam et Italiam, quibus nos nostraque omnia sacra, civilia, domestica, res, corpora nostrum omnium condonat egregius imperator Romanorum. Tuin vero ingeminabat vocem illam quæ summam invidiam apud Latinos habet, paganos hos Scythas replicans, dum eos per urbes passim oraque omniū ad iudiciorū et ignominiam non tam ipsorum quam Augusti circumduceret, vafer artifex technarum talium, per quas invidia populari in suas trahenda partes civilis inter Christianos quod meditabatur belli minime per se plausibilem mentionem accusatione malitiosa imperatoris emolliret, inno probabili ac pio nomine mutaret: dum non adversus Christianum principem aut. populum, sed pro Christianis contra paganos eorumque patronum ac ducem Alexium arma sumienda proclamaret. Incredibiliter apud summos æque insimulosque partium illarum ista valuit industria: fremere haud dubie passim in nos cuncta. Ipsi quietissimæ alioqui sectæ antisitites præeunte ipso principe sacerorum palam auctores belli se ferre ut sacri pilique. Hinc concursus fet coacervans se undique cæco impetu colluvies rusticorum licet quid quorsumque loquantur aut agant amentes nesciant, tamen expeditionem transmarinam loquentium, in eamque se obtrudentium. Nec fortunæ aut captus majoris homines cessabant; nam quis tum prope longe distantiū non accurreret, non expediret arma, equos, viros, et si quam haberet militarem vim ac manum, summo ipso pontifice canente classicum; et causam colo-ramento fuci cujusdam per se commendatam, divinæ auctoritatis toto præjudicio sacrante? Sic Baimundi fraudibus persuaso papa conuotaque Italia træctio 368 in Illyricum summis studiis animisque omnium festinabatur.

B Revertendum porro est ad pugnam Contostephani. Ex militibus ejus qui assueti militare in continente et terrestribus præliis exercitati erant, ii sane restitero fortius pugnamque traxere, cæteros fuga præcipiti ruentes mare absorbuit. Magnamque in manibus ac splendidam Galli utique victoriam habebant; nisi eo articulo rerum viri fortes qui in Romiano mèrebat exercitu, præsertim qui nobiliores inter illos et fortunæ altioris erant Nicephorus Exazenus, Hyeleas, et hujus patruelis Constantinus Exazenus, qui vocatur Ducas, et generosissimus Alexander Euphorbenus subito et vehementissimo impetu conversi, strictis acinacibus tota manu totoque animo repugnassent Gallis, eorumque vim universam pondusque integrum prælii ita in se

C veriissent ut præclare sustinerent, tandemque hostes modo victores egregie vincerent. Interspirandi spatiū tutoque recedendi facultatem horum virtus Contostephano paravit. Qua ille usus soluta illinc classe universa Aulonem cum ea tenuit. Quoniam vero iam tum quando primum Dyrrachium venit naues quas habebat sub se bellicas, ex ipso Dyrrachio usque Aulonem et locum dictum Chimaram disperserat (distat Aulon a Dyrrachio stadiis centum, Chimara rursus ab Aulone stadiis sexaginta), nunc fama pererebrescente instantis træctionis

Baimundi, quæm conjectabatur futoram Aulonem versus, propterea quod illa parte angustius erat fretum trajectusque brevior quam e regione Dyrrachii, putavit tum sibi faciendum ut excubaret precipua vigilantia in custodiam Aulonis. Congregatis ad se igitur aliis ducibus et navibus insedit eum quem dixi medium Aulonem inter et ei oppositum littus Italice maris sinum, diligenter observans hostium transitum: speculatoribus etiam supra verticem collis, qui vocatur Jasonis, colloctatis, unde late prospectus patet in æquor maris, ut vel longissime venientem navem mature prospicerent, deque ea signo edito monerent. Sic nostri erant, cum Gallus ecce quidam nuperrime transgressus ex Italia nuntiat in procinctu esse atque adeo mox moxque futuram træctionem Baimundi. Consternavit Contostephanos illa vox, adeo ut uno saepe strepitu debellati, seque impares ad committendum cum Baimundo navale prælium ignave rati, ægrotare siuularent, proptereaque indigere balneis. Instabat contra Lantulphus, universa multitudo nantior non dubie suffragante, vir ipse propter ingentem ex longo partam lateque celebrem peritiam navalium bellorum, quo nemo reperiri posset dignior cui tali tempore sententiam dicenti crederetur, instabat, inquam, contra vigilandum esse nunc cum maxime, in stationeque perstandum, Baimundo utique quem tandem exspectassent frustra, voli mox ipsos ac spei compotes facturo; tentando videlicet tandem transitu, sicque offerenda rei gerendie occasione: Surdis haec **369** caneabantur. Contostephani Chimaram se balneorum causa recipientes, eum qui secundus dicitur classis drungares, cum excusato monere, in eadem illa lingua, hoc est terræ aut promontorii excurrentis in mare, vel freti oblongi et angusti parte, non longe ab Aulone distata, reliquere cum mandatis illic exembandi speculatione attenta; interim dum Lantulphus, cum navibus aliquot, quæ genere ac numero ad propositum ipsi finem oræ tuendæ transitusque prohibendi suspecturæ videbantur, Aulone subsisteret, Rebus ita dispositis Contostephani e classe jam excederant abierantque vel usuri revera balneis, vel ejus certe rei gratia proficisci præ se ferentes: quando ecce Baimundus solvit, classem ipse duclans propriam, hunc fere in modum ordinemque instructam. Erat ipse dux in medio duodecim armatis sibi navibus circumdatis quarum cuique duplex erat remorum ordo, remagnis vero prevalentium suppetebat ingens copia: qui contentione concordia fragoreque ac pulsu consenso, continuaata jugiter jactatione lacertorum ac nusquam interrupta remigii vi navalem istam inferebant aciem uniformi undecunque progressu. Cingebant agmen armatarum navium exteriori circumfusæ ambitu rotundæ

Α εἰς τὸν Αὐλῶνα διαπεράσαι αὐτὸν διὰ τὸ ἡτονα εἶναι τὸν πρὸς αὐτὸν Αὐλῶνα πλοῦν τοῦ πρὸς τὸ Δυρράχιον, καὶ διὰ τοῦτο δεῖν πλεῖστα τὴν φυλακὴν τοῦ Αὐλῶνος ποιήσασθαι· ἀπελθὼν μετὰ τῶν ἑτέρων δουκῶν, ἐτήρει ἐπιμελῶς τὸν ἀναχετεῖξην πορθμὸν τοῦ Αὐλῶνος, καὶ κατὰ τὴν ἀκρολοφίαν τοῦ καλουμένου Ἰάτονος βουνοῦ σκοπούς ἐπιστήσας ἐφ' ὧ τὴν θάλατταν περιαθρέειν καὶ τὰς ναῦς ἐπισκοπεῖν. Κελτὸς δὲ τις ἐκεῖθεν δρπὶ διαπεράσαυθεῖς; ἐθεσθού τούτοις; τὴν τοῦ Βαζιμούντου ἐπὶ ξυροῦ εἶναι διαπεραίστιν. Τούτον δὲ οἱ Κοντοστέφανοι μεμαθηκότες καὶ ἀποδειλιῶντες πρὸς τὴν τοῦ Βαζιμούντου ναυμαχίαν· καὶ γάρ καὶ ἡ φήμη μόνη τούτους κατέπληξε· νοσεῖν ἐσκήψαντο, καὶ διὰ τούτο διεῖθαι βαλανείων. Καὶ δὲ Λαντούλφος καὶ τοῦ ναυτικοῦ παντὸς ἑνηγούμενος, ἐμπειρίαν πολλὴν τῆς ναυμαχίας καὶ τοῦ κατὰ θάλατταν πολέμου ἐκ πολλοῦ κεκτημένος, πολλὰ τούτοις παρηγγυάτο ἐτρηγορέναι διπαντός, καὶ τὴν τοῦ Βαζιμούντου καραδοκεῖν ἐρόν. Οἱ δὲ Κοντοστέφανοι ἐν τῷ πρὸς Χιμάρχην ἀπίεναι βαλανεῖου χάριν, τὸν καλούμενον δεύτερον τῶν δρουγγάρην τοῦ στόλου μετὰ τοῦ ἑκουσιότου μονήσους κατ' αὐτὴν γλῶψαν ^{οὐ} σκοπέα κατέπιπον οὐ πόρρω που τοῦ Αὐλῶνος διακειμένην. Οἱ δὲ γε Λαντούλφος κατὰ τὸν Αὐλῶνα προσέμενε μετά τινων συμμέτρων νηῶν. Τούτων οὕτω διατεθέντων, οἱ μὲν ἀπήσισαν ἡ λουσμένοι, ἡ κατὰ σχῆμα λουσμένοι. Οἱ δὲ Βαζιμούντος δώδεκα μὲν ἀγριτρικὰς νῆσος· τάξας ἀμφὶ αὐτὸν διέτρεις ἀπάστας οὖσας καὶ εἰρεαῖς πολλὴν κεκτημένας ὡς καὶ ἡγετικόν τι καὶ κατάκροτον ἀπίκτυποῦσαν ταῖς τῶν κωπῶν συνεχέσιν ἐπεμβολαῖς, κύκλῳ δὲ τοῦ τοιούτου στόλου συντάξας στρογγύλας νῆσος, ἐξ ἐκτέρου μέρους καθάπερ περίσολον, ἐντὸς τὸν πολεμικὸν συνέκλεισε ^{οὐ} στόλον. Καὶ εἰπεῖς ἀν ίδων καὶ πόρρων ἀπὸ σκοπιᾶς θεατήμενος πόλιν εἶναι διαπόντιον τὴν πλεουσαν ναυστάλιν. Συνεπέδαλε γάρ τι καὶ τὸ ^{οὐ} τῆς τύχης αὐτῷ. Καὶ γάρ ἡ τε θάλασσα ἀκύμαντος ἦν, εἰ μὴ δοσον κατὰ τὸν νότον ἐπεφρίσανεν αέρας λιγεῖα; ἐπιπνεούσῃς, καὶ δοσον ἐξογκούσῃς τὰ τῶν δλκάδων ιστία· ἐποίει γάρ ἐκείνας μὲν οὐριοδρομεῖν, τὰς δὲ ἐρεσσομένας τῶν νηῶν ταῖς πλεούσαις εὐθυδρομεῖν, καὶ χρότον ἐξίκουστον καὶ ἐν μέσῳ πελάγους τοῦ Ἀδριαντικοῦ ἐκατέραις ταῖς ἡπέροις ἡκεῖν. Οὗτως ἡνίκα μέρον δέξιον διαβαρικός οὗτος στόλος τοῦ Βαζιμούντου, δν εἰ καὶ οἱ περὶ τοὺς Κοντοστέφανους ὠρδιώδησαν, οὐκ ἀν μεμψιμην· οὐτ' ἀν δειλίας τοὺς ἀνδρας γραψαῖμην, καὶ γάρ ἀν τούτον καὶ τὸν οὕτως ἔχοντα στόλον καὶ δὲ Ἀργοναυτικὸς ἐκείνος ἐδεδοκτεὶ στόλος, μὴ διτγ Κοντοστέφανοι καὶ Λαντούλφοι καὶ τοιούτοις τινες. Οἱ γάρ τοι Λαντούλφος τὸν Βαζιμούντον θεασάμενος οὕτω φρικτῶς διατλιτιζόμενον μετὰ μυριοσέριων δλκάδων, ὡς δ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν ἀκριβέστερον, ἐπει οὐχ οἰδός τε πρὸς τοσούτους μάχεσθαι ἦν,

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{οὐ} τρῦτο. ^{οὐ} κατὰ τὴν γλῶψαν αὐτὴν. ^{οὐ} συνέκλειε. ^{οὐ} τά.

μικρὸν τοῦ Αὐλῶνος (25) παρεκκλίνας, ἀστειαν τῷ Βαζίμοιντφ δίδωσι. Δεξιῷ δὲ τῷ γηρασάμενος, ἐκ Βάρεως (26) ἐπει ^{οὐ} τὸν Αὐλῶνα περιωσάμενος, ἀπὸ τὸ διαπόντιον αὐτοῦ στράτευμα εἰς τὴν περιαίναν ἀποθησάμενος; πρώτα μὲν ἐλησατο τὴν παρασταῖν ἀπασαν, ἀμύθητον στράτευμα ἐπαγόμενον; Φραγγικὸν τε καὶ Κελτικὸν· καὶ σοσὶ ἀπὸ τῆς Θουλῆς (27) νήσου στρατεύονται Ῥωμαῖοις· τότε δὴ αὐτῷ προσχωρήσαντες διὰ τὴν τοῦ καιροῦ δυναστείαν, καὶ δὴ καὶ πλειοὺς τοῦ Γερμανικοῦ γένους καὶ ἀπὸ τῶν Κελτιδήρων. Τούτους γάρ ἀπαντας συλλεξάμενος, πάστης τῆς ἐντὸς Ἀδρίου ἐφηπλωσε τὴς, καὶ τὰ ἐφεξῆς ἀπαντα ληίσαμενος τῇ Ἐπιδάμνῳ προσέβαλεν ἢν Δυρράχιον ὄνομάζομεν· ταύτην τὴν πόλιν σκοπὸν ἔχων ἐλεῖν· καὶ οὐτεώς τὴν ἐπὶ τὰδε μέχρι τῆς Κωνισταντίνου ληίσασθαι. Δεινὸς δὲ ὁ τοῦ ἡπερ δόλος; τις εἰς πολιορκίαν δι Βαζιμοῦντος καὶ τὸν πολιορκητὴν ἐκείνον ἀπομήτριον ὑπερβαλλόμενος, τὴν Ἐπιδάμνον πᾶσαν ἐν νῦν βαλλόμενος, πάστας ὡδύντας μηχανικάς κατὰ τῆς πόλεως ταύτης ἐκίνητες, πρώτα μὲν κύκλῳ περιβαλλόμενος τὸ ἐστοῦν στράτευμα, καὶ τὰ ἔγγυς καὶ πορθύτερον τῆς πόλεως Δυρράχιον πολιορκῶν· καὶ ποτὲ μὲν ὑπαντιαζόντων αὐτὸν ^{οὐ} στρατευμάτων Ῥωμαῖκῶν, ποτὲ δὲ ἐρημίας οὖσης τῶν ἀποκωλυθέντων αὐτὸν· καὶ πολέμων πολλῶν καὶ κλόνων ἐγγινομένων καὶ φόνων, καθάπερ ἀνωθεν εἰρηται, πρὸς τὴν πολιορκίαν αὐτὴν τῆς πόλεως Δυρράχιου ἀπέβλεψεν. Ἀλλὰ πολὺν ἤκειν εἰς αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἐπὶ τῷ Δυρράχῳ μάχην τοῦ τυράννου Βαζιμοῦντου, ἀναγκαῖον ἐστιν ^{οὐ} πολέμου.

Insigni usus favore fortunae a Bario ad Aulonem per tantum, idque ipsum præoccupatum hostiis, inare, in oram Illyrici adversam inoffenso trajectu deportavit **370** incolam exercitum, copiis innumerabilibus generis variis constantem. Siquidem ibi erant Franci Gallique plurimi, ex ea item gente complures quæ ab Thule insula Romanam olim sequi militiam assueverat, nunc tamen Baimundi artibus et admiratione in transversum acta, fortunamque ac spem potius quam officium et æquum spectans, in nos infesta veniebat. Erant et ex Germanico genere permulti, et non sere pauciores ex Celtiberis; nam gentes acer Baimundus universas quæ mari Adriatico Oceanoque clauduntur junctas conjuratasque in nos armaverat. Istam omnem feram et rapacem multitudinem in littoralem primunt quæ late oram continentis, quæ Italæ objacet, effuse præabundam immisit, summa illarum gentium miseria; quibus plane spoliatis funditusque exhaustis, Epidamno, quam Dyrrachium dicimus, admoveare se undique Raimundi copiæ cœpere. Consilium erat primum ista potiri civitate, deinde ex ea usque ad Constantinopolim secundo fortunæ cursu prædandi licentiam extendere cunctaque ferro

Variæ Hæctiones ex cod. Coislin.

^{οὐ} επι. ^{οὐ} αὐτῶν.

Car. Dufresnii Du Cangii nolæ.

(25) Τοῦ Αὐλῶρος. Fulcherius, lib. ii, cap. 36 : *Ex siquidem anno 1107 postquam Boemundus de Gallis regressus est, congreata gente quantumcumque potuit, in portu Brundusio, qui est in Apulia, classem suam paravit, qui cum tempore ad transfretandum exspectasset opportunum, vii Id. Octob. naves ingressi Bulgariam navigaverunt, et Avalonis portum occupaverunt. Eadem habent Albertus Aq. lib. x, cap. 38; et auctor Hist. Hieros. an. 1107 apud quem perperam irrexit Ascalone, pro Avalone. Addit. Röb. de Monte an. 1107 et 1109.*

(26) Τοῦ Βάρεως. Brundusio soluisse Boemundum ^{οὐ} scribit præter Albertum Aq. et Fulcherium, veteris scriptor, tom. IV Rer. Francic. pag. 94.

(27) Ἀπὸ τῆς Θουλῆς. Anglos intelligit, quos

A complures, quæ istis vehit castris nauticis pro vallo quoquæversum obtendebantur: plane ut prœbel ex alto quis intuens formosa percelleretur specie quasi natantis et in fluxu fundatæ civitatis. Forte fuit tranquillissimum eo die mare, uno admodum aspirante noto blandis et modestis flatibus, quique nihil nisi oneriarum veli lenium a tergo aurarum utili tumore distenderent; quippe hinc a puppi propulsæ veliserat naves facilem habebant cursum; nec lauen tam celerem aut præcipitem, quin eæ quæ remigio agebantur aqua semper ab illis distantia ferrentur. Resonabat toto Adriatico usque ad continentis utriusque littora strepitus ingens classis tantæ commeantis; et quos is sonus in eam oculos verterat, miro in primis et terrifico spectaculo tenebantur. Nec jam querar aut reprehendam ignoravisse imputem quod Contostephanos eorumque exercitum talis species perculerit; etiam illæ Argonauticus, credo euidem, lectorum herorum flore constans, ad hujus formidinis occursum coheruiisset exercitus, nedum Contostephani Lantulphiique isti, et ejus generis alii quidam. Satis ergo speculatoris contra venientem Lantulphus classem, numerum, formiam, situm atque instructum navium, illum præsertim impenetrabilem vastissimorum oneriarum murum armatas firmo ambitu protegentium, quæ modo singula distinctius exposuimus, non dubie intelligens quam longe impar esset molientæ bellū ac periculi cum spe saltem aliqua excipiendæ, mature declinans ab Aulone liberum et purum Baimundo transitum reliquit. Itaque is

370 incolam exercitum, copiis innumerabilibus generis variis constantem. Siquidem ibi erant Franci Gallique plurimi, ex ea item gente gente complures quæ ab Thule insula Romanam olim sequi militiam assueverat, nunc tamen Baimundi artibus et admiratione in transversum acta, fortunamque ac spem potius quam officium et æquum spectans, in nos infesta veniebat. Erant et ex Germanico genere permulti, et non sere pauciores ex Celtiberis; nam gentes acer Baimundus universas quæ mari Adriatico Oceanoque clauduntur junctas conjuratasque in nos armaverat. Istam omnem feram et rapacem multitudinem in littoralem primunt quæ late oram continentis, quæ Italæ objacet, effuse præabundam immisit, summa illarum gentium miseria; quibus plane spoliatis funditusque exhaustis, Epidamno, quam Dyrrachium dicimus, admoveare se undique Raimundi copiæ cœpere. Consilium erat primum ista potiri civitate, deinde ex ea usque ad Constantinopolim secundo fortunæ cursu prædandi licentiam extendere cunctaque ferro

ac flamma desolare. Blandiebatur homini de se magnifice sentienti, cum in cæteris tum in arte oppugnandarum et expugnandarum arcium, haud se illo Demetrio qui ab ista felicitate Polioreetæ nonen invenit, inferiorem arbitranti, spes verisimilis operæ navandæ in aggressione Dyrrachii, atque ut in aree munitionis late celebris, magna uno successu gloriæ parandæ. Epidamni ergo victoriam toto animo complexus, omnes ingenii vires, omnes belli artes, excogitandis machinis cæterisque oppugnationis instrumentis qua parandis qua admovendis intendit. Ac primo quidem latissimo in orbem undique circuitu vastam omni ex parte circumplexus exercitu immenso regionem quæ late Dyrrachio circumjacet, eam sibi subjecere nobisque eripere sategit. Varius pro locorum situ occasionumque momentis consilii hujus successus fuit. Multa illuc oppida, multi vici, quæ deserta, quæque inerma sunt loca reperta, ea invasere nullo negotio Balmundi milites. Fuit cum Romanis occurribus contraque obstantibus copiis pugnae ac cædes tumultusque, et perturbationes omnis generis existere, victrice ad extremum multitudine, quippe ne in pari quidem jactura damnum sentiente. Diu per hunc modum circumlato bello domitisque ac late purgatis cunctis quæ interpellare Dyrrachii obsidionem possent, operi jam ipsi illi palmario admota manus est. Verum antequam successum incepti hujus, totamque longæ pugnae seriem a tyranno Balmundo pugnato contra Dyrrachium explicò, necessarium arbitor subjecere descriptione brevi animis legentium, quis situs, status, munitionis urbium fuerit istius.

Jacet ea ipso in littore maris Adriatici qua latum A longo tractu porrigitur continentis oppositæ prætentum ab Italæ cultæ. Longitudo illa utroque in capite flexum habet; hinc ad orientem, illinc seplentriōem versus ad Vetones barbaros: qui terram habitantes a diametro Apuliam respondentem, ut et Apuli ab Ortu, ita ipsi a Borea claudunt simum Adriaticum, cujus in universum hi sunt ter-

Keltoi (28) μὲν ἐπ' αὐταὶ ήσοι: τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους ἐν τῷ μέσῳ δὲ ὄφηπλωται πέλαγος πολὺ καὶ μακρὸν, καὶ καταπλάτος μὲν παρατείνον εἰς τὴν περαλαν τῶν Ἰταλῶν, κατὰ μῆκος καὶ ἀνιὼν καὶ ἐπικάμπτον πρὸς ἀνατολάς τε καὶ πρὸς βορρᾶν, πρὸς τοὺς Οὐετῶνας (29) Βαρβάρους, ὃν καὶ ἀντικρὺ κεῖται τῶν Ἀπολητῶν ἡ χώρα, καὶ καθόλου μὲν δὲ Ἀδρίας ὡδε περατοῦται. Τὸ μέτωπον

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

• 6.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(28) *Κεῖται*. Vide Notata ad pag. 99.

(29) *Πρὸς τὸν Οὐετῶνα*. Novum. opinor, et hanc tenus inauditum gentis nomen nobis aperit et obtrudit Anna, quam diserte oras Dalmaticas incoluisse innuit, dum ait Dyrrachium tractum, quæ orientem et septentrionem spectat, *Wetones*, seu *Ouetones*, barbaros qui terram incolebant Apuliam et diametro respondentem, ubi et sinus Adriatici traiici solet, vicinos habuisse et conterminos. Quo verborum circuitu Narentianos indubie piratas intellexit, qui eo aero mare Adriaticum et Mediterraneum incurvabant, Græcis perinde ac Venetis infestos. Quid et testatur Anna lib. xiv, ubi dum Græcanici imperii hostes recenset, qui parentem lacescebant undique, Scythas neinpe a Septentrione, Gallos ab Occidente, et Saracenos ab Oriente, haec subdit: Χωρὶς τῶν ἀπὸ θαλάσσης κτιδύνων, ἀνευ τῶν θαλασσοχρατούντων Βαρβάρων, ἀνευ τῶν πειρατικῶν ἀναριθμήτων νηῶν, δες ἡ Σεραχηνῶν ἐπεκτόνησε μῆνις, δες ἡ τῶν Οὐετῶνων συνεπλέξατο πλευρεῖα, καὶ κατὰ τῆς Ρωμαϊκῆς βασιλείας δύσοντα. Erant porro Narentani ex gente Slavorum, (unde barbaros vocal Anna) eamque Illyrici oram insederunt, quam Paganiam vocat *Constantinus Porphy. de Adm. imp. cap. 29 et 37.* in qua sitam refert *Arentiam* urhem, *Naranam* dictam *Plinio*, lib. iii, cap. 20 *Ælilio*, *Tabulia Pentingeri* et *Vatinio* in *Epist. ad Cicer. deum* *Narentiam* nuncupatam, ut auctor est *Volaterranus*, lib. viii, de qua *Salmasius* pluribus ad *Vopiscum*, pag. 479. Hanc autem occupasse aiunt *Sclavos*, cum a Longobardis Italia, quam ingressi erant, exacti, regnante Arioaldo rege, uti narrat *Paulus Warnefridus*, lib. iv, cap. 46. Liburnicas et Dalmaticas regiones maritimæ, ipsumque oppidum Narentianum pervaserunt, vel certe paulo ante, quod innuere videtur *D. Gregorius*, lib. viii, *Epist. 56*, ubi viribus adeo sunt in immensum aucti, ut vicinis terrori essent, maria latrociniis,

continentem terrestribus infestarent expeditionibus; et quod mirandum in modica, ut perhibent, gente, de Adriatici pelagi dominatu cum Venetis per 170 annos decertaverint, atque iis non semel deletis et profligatis. tributum imperaverint, quo Dalmaticum litus negotiatores Veneti tuto et impune navigarent, quod passim narrant *Orbinus*, *Sabellianus*, *Petrus Justinianus*, *Blondus*, *Paulus Morosinus*, *Joannes 388 Lucius*, lib. ii *De regno Dalmat.* cap. 3, 4, et alii rerum Venetarum scriptores. Varios autem Narentinorum maritimos et terrestres incursus et excursus sub Alexii tempora recitat *Petrus Luccarus*, lib. i *Annal. Ragusinor.* At unde Narentani Slavi *Wetones* appellati sint, plane incertum, cum inter tot quæ a scriptoribus recententur Slavicarum gentium nomina, nullum occurrat sere, quod ad id vocabuli accedit. Neque enim a *Winitis*, quos et *Winedos*, et *Winetes* dictos constat, Slavica gente populosissima, quæ, ut auctor est *Helmodus*, lib. i, cap. 6 et 15, *Hamburgensem* in *Germania* tractum incoluit, afflirmare ausim appellatos; ita ut *Wetones* vocati sint, quasi *Weneti*, cum in ejusmodi dubiis incerte sint plerunque admodum divinationes. *Longobardos* vero ipsos *Winitos*, et *Winedos* antea dictos scribit *Warnefridus*. De *Sclavorum* porro in *Adriatico* mari latrociniis agit *Ludovicus II imp.* apud *Baron. an. 1571*, 73. Sed et *Anastasius Bibliothecarius* in *Notis ad actionem 4, octavæ synodi*, *Exdavenos* videtur appellare piratas istos Adriatici maris, vocabulo haud multum abhidente ab *Wetonicis* *Anones*; etsi in eo forte mendum suhson. Ita ille: *Mis-i vero sedis Apostolicæ a Dyrrachio simili modo navim ingressi Anconam petebant: sed Exdavenorum piratas incurrentes, omnia quæ possidere videbantur, penitus amiserunt.* Quo loco quis forte legal in *Ouetonorum* piratas.

Δυρφάχιον ἢ Ἐπιδαμνος ἀρχαία πόλις; καὶ Ἐλλη- νίς, κατωτέρω μὲν κείται τοῦ Ἐλισσοῦ, καὶ πρὸς τὰ εὐώνυμα μέρη τούτου, ἀνωτέρω δὲ ὁ Ἐλισσός καὶ δεξιώτερον. Οὗτος δὲ ὁ Ἐλισσός εἴτε ἀπὸ τινος ποταμοῦ Ἐλισσοῦ δύναμαι ομένου συμμιγνυμένου τῷ Δρυμόνι (30) μεγίστῳ ποταμῷ. Εἴτε οὗτος ἀπλῶς τὸ πολλήνιον ὄντας τῷ οὐκ ἔχω σαφῶς εἰπεῖν. Ὁ δὲ Ἐλισσός μετέωρον ἐστι πολλήνιον καὶ πάντη δυσάλωτον, κάτω καὶ περὶ τὰς πεδιάδας δρῶν τὸ Δυρφάχιον, ὡς λέγουσι. Τοιοῦτον δὲ ἀσφαλές, ὡστε καὶ ἡπειρόθεν καὶ ἐκ θαλάττης πολλήν ἀρωγήν ποιεῖν Δυρφάχιψ, ψ πολιχνίψ τῷ Ἀλισσῷ καὶ ἀποχρησάμενος ὁ αὐτοκράτωρ Ἐλέξιος εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως Ἐπιδάμνου ἀπὸ τε τοῦ ποταμοῦ Δρυμόνος ναυσιφόρου τυγχάνοντος καὶ ἀπὸ τῆς ἡπείρου τὴν πόλιν Δυρφάχιον κατησφαλίσατο, τὰ χρειώδη ἐκ γῆς καὶ θαλάττης εἰσάγων, δσα τε εἰς τροφὴν τῶν αὐτόθι στρατιωτῶν τε καὶ οἰκητόρων, καὶ δσα πρὸς ὅπλα καὶ μάχας ἥν ἐπιτήδεια. Ὁ δὲ Δρυμῶν οὗτος ὁ ποταμὸς, ἵνα τι καὶ περὶ τοῦ βεύματος τούτου προσιστορίσαιμι, φεὶ μὲν δινωθεν ἀπὸ τῆς Λιχνίτεως λίμνης (31), ἥν ή νῦν γλῶττα ἐκβαρβαρώσασα Ἀχρίδα προσηγόρευεν ἀπὸ Μόχρου (32) τοῦ Βουλγάρου βασιλέως τὰ πρώτα καὶ τὰ ἐσχατα Σαμουήλ τοῦ ἐπὶ τοῖν βασιλέοιν Κωνσταντίνου καὶ Βασιλείου τῶν Πορφυρογεννήτων γεγονότος, διὰ τινῶν τάφων ἐκατὸν, ἀς γεφύρας (33) ἐπονομάζομεν· καὶ γάρ ἀποδέουσιν ³³ ὡσπερ ἀπὸ τινῶν ἀρχῶν διαφόρων τῆς λίμνης διηρημένοι ποταμοί, καὶ εἰς ἐκατὸν ἤκοντες οὐ λήγουσι, καθ' οὗτως τῷ ποταμῷ τῷ κατὰ τὴν Δεύρην (34) ἐνούμενοι, ἐξ οὗ καὶ Δρυμῶν ἐπονομάζεται, καὶ συνεχεῖς αὐτῷ γινόμενοι πλατύνουσι τε αὐτὸν καὶ μέγιστον ἐξεργάζονται. Ὅς τοις ἐσχάτους τῶν Δαλματῶν παραμείδων καὶ πρὸς Βορρᾶν ἀνίων, ἐπειτα ἐπικάμπτει πρὸς Νότον, καὶ περὶ τὰς βίζας τοῦ Ἐλισσοῦ γινόμενος εἰς τὸν Ἀδριαντικὸν ἐκδίωσι κόλπον.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

³³ ὄντας ταῖς. ³⁴ ὄντας ταῖς.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(30) Δρυμότι. Drymon Dalmatiæ fluvius, qui olim Drinus et Drinius, hodie Drino, ad Elyssum in mare Adriaticum evolvitur.

(31) Αχρίδιος λίμνης. Vibilius Sequester: *Drinus a palude Lignisti abiuens Scodram oppidum Illyricorum.* Αχνίδηλα dicitur Polybio. Αλγύττος Siebano, Αλγήνης Nicophoro Calli, hodie *Lago di Locrida*, ab Achride oppido vicino, Lichnido olim nuncupato, uti notatum ad pag. 109.

(32) Άχρος Μόχρου. Achridem, seu urbem, vel paludem oppido adiacentem, a Meroe Bulgarorum rege appellitionem sumpsisse docemur ex Anna. At Theophylactus epist. 65, in qua Boemundi irruptionem in Illyricum narrat, tractum Achridensi regioni, vel urbi, conterminum, Mόχρον appellatum testatur hisce verbis, quæ ideo hic damus quia egesti explicatione: Τὰ δὲ κατὰ τὴν Ἀχρίδα πάντα φύσου μεστά, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ Μόχρου μέρος (οὐ δὲ Μόχρος τῆς Ἀχρίδος τμῆμα) παρὰ τὸν δύολον καὶ διοστάτου λεῖπεται. Ή δὲ Βίζορος (δρός δὲ αὐτῇ τάμεμενος, καὶ τοις Βουλγαρίοις καὶ Δυρφάχιοις δρεσι μεστεύον) παρὰ αντάρτου φυλάττεται, καὶ συνήλως εἰπεῖν, πάντη κακῶς ἐστήρικται.

A mini. Porro Dyrrachium sive Epidamnus præsea civitas Graecæ originis paulo inferius Elissos ad hujus lœvam sita est. Oppidum hoc Elissus Dyrrachio **371** superne a dextris imminens, utrum ab aliquo sic dicto flumine quod se in Drymonem fluvium maximum exoneret, an alio modo nomen istud acceperit, equidem non definiō. Tantum dico arcam esse sublimi abruptoque loco munitissimam, atque adeo inexpugnabilem, Dyrrachium in lata, ut ferunt, et aqua planicie positum e vicino despeclantem. Ea est ad Dyrrachii tutelam ejus castri opportunitas, ut in isto haud dubie præsidio clavem spei atque auxilii, subsidii, inquam, omnis terrestris maritimique rationes ac fiduciam repositas ea urbs haberet. Obtinuit hac gratia locum Alexius

B Augustus, ejusque commoditate perite strenueque usus est ad Epidamnum rebus omnibus copiose instruendam. Sicque tam a mari, per amnum Drymonem patientem navium, quam a continentali, duas semper lutas et patentes commeatnum omnis generis, qui que ad victum militum civiumque, qui que ad bellum pugnarumque usus erant necessarii, duas, inquam, latus et faciles vias annonæ cujuscunque, ad præcipuam adversus casum quemvis securitatem, civitati Dyrrachio servavit. Drymon porro hic amnis, ut et de ipso aliquid disseram, caput atque originem a Lichnide trahit palude, quam lingua nunc in barbariem degenerans Achridem vocal, a priori appellatione Mochri regis Bulgari, ejus qui deinde Samuel est nominatus. Floruit is imperantibus Constantino et Basilio Porphyrogenitis: quando istam paludem derivare exhaireque aggressus in fossas eam quasdam sive alveos secuit centum quos pontes appellamus; ripas enim et crepidines habent quasi subitus pervias et ex uno in alium meabiles penetrantibus scaturignum venis, adeo ut in rivo quolibet caput fontis

C

...

Quippe Boemundus describitur, qui Alexio idem et clientelam cum sacramento professus erat, coquæ posthabito, in imperatoris fines, apostata et fodi fragus factus, irruperat. Addit posthac imperatorum acceptio irruptionis nuntio missis in Illyricum sororium suum Michaelem Ducam protostratorem, qui collectis milibus, Boemundi conatibus obsistere, quod silet Anna: Ό γάρ τοι πανσέβατος Σεβαστὸς καὶ Πρωτοστάτωρ κύριος Μιχαὴλ παρὰ τοῦ βασιλέως ἐστάλη ἐφ' οὐλέεσσι τε ἀνδρασ, καὶ τῷ καθάρματι ἀντιτάξασθι, εἰς. Porro Bagora mons apud Theophylactum, idem ille est, qui Bagulatus dicitur Fulcherio, lib. i cap. 3.

(33) Ας γεφύρας. Mendum indubie hisce subest verbis, nemo enim pontis nomine donari fossas credit. Reponuimus igitur, ut supra, pag. 135, δις στρουγάς δυομάζομεν.

(34) Δεύρην. Meminere istius oppidi Scylitzes, pag. 745; Cantacuzenus, lib. ii, cap. 25; et Barletus, lib. viii *De gest. Scanderbegi.* Nec scio an idem cum Deuritz, de qua endeu libro Cantacuzenus, cap. 20. Existat Epistola Theophylacti inscripta τῷ ἐπισκόπῳ Δέδρης, quæ est 67 ex Meursianis.

velut ibi nascentis esse videatur. Ubi autem ista A Ταῦτα μὲν περὶ τε τῆς θέσεως Δυρράχιου καὶ τὸν ποταμὸν ex suis quæque principiis aliquandiu

Ἐλισσοῦν, καὶ τῆς ἀσφαλείας ἐκατέρων τῶν τόπων γεγράφθω.

eum qui ad Deureu est, sese conjunctim miscent οἵας ex loco confluentiae ac tam notabilis augmenti Drymonis nomen faciunt, quem et influxu perenni sic alunt dilatantque ut reddant maximum. Extremos hic obiens Dalmatis et se sursum ad septentrionem flectens, tum ad austrum declinans ad radices montis cui Elissus imposita est sese in Adriaticum effundit sinum. Hæc de situ Dyrrachii et Elissi, natura ac mutuis opportunitatibus et munitione loci utriusque, hactenus dicta sint.

Ceterum imperator audita trajectione Baimundi totus erat in apparandis festinanter iis quæ tali occasione opus erant, profectioneque et expeditione sua in eas partes adurgenda. Cognovit autem quam citissime Baimundi trajectiōem, hoc sere modo. Alexius Dyrrachii dux, acer et vigilans in paucis juvenis, simul transfrētisse innoxie fecisseque exscensum in planicie Illyrici vallumque illic fixisse Baimundum cōperit, cursorem 372 statim Scytham velocissimum, ac quod de Mercurio fabule habent nuntium volucrem, pervalere ad Augustum et indicium ejus rei, quam fieri celerrime posset, jussit afferre. Forte is Augustum offendens modo e venatu reduceat magno et anhelo ad pedes ejus cursu ruit; ibique adoratione solita perfunctus, capite in pavimentum demittendo, alta et clara voce clamavit trajectisse Baimundum. Desixit omnes qui aderant in loco quemque suo quasi attonitos ea vox, et inoest circum stupore ac silentio constrictis cunctis, apparuit quam formidolosa esset Baimundi vel ipsa mentio. Unus inter percusso circum oculo vultuque iram spirans et fiduciam, corrigiam calci secure aggreditur solvere: *Nunc quidem, inquiens, prandeamus sane; de Baimundo viderimus postea.*

Οὐδὲ βασιλεὺς ἔτι εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐνιστρέθων, μεμαθήκων; διὰ γραφῶν τοῦ δουκὸς Δυρράχιου τὴν τοῦ Βαΐμούντου διαπεράσιαν, ἐπετάχων τὴν ἔξελευσιν. Ἀνύσταχτος γάρ ὁ δούκης Δυρράχιου, μὴ διδούς τὸ παράπαν ὅπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὁπηγίκα διέγνω διαπλωιτάμενον τὸν Βαΐμούντον παρὰ τὴν τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεδιάδα καὶ τῆς οὐρανοβεβήκτα καὶ αὐτόθι που πηξάμενον χάρακα, Σκύθην μεταπεμψόμενος ὑπόπτερον δὴ, τὸ τοῦ λόγου, πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, τὴν τούτου διαπεράσιν ἐδήλου. Ος, ἐπανιόντα τὸν αὐτοκράτορα τοῦ κυνηγεσίου καταλαβών, δρομοῖς εἰτελθών καὶ προσοδίσας τὴν κεφαλήν, τὴν τοῦ Βαΐμούντου διαπεράσιν τρανῶς ἔδασ. Ἀπαντεῖς; μὲν οὖν οἱ τότε παρόντες ἐπάγγεσαν, σύπερ ἔκαστο; ἔτυχε, καὶ πρὸς μόνην τὴν τοῦ Βαΐμούντου κλῆσιν ἀποναρκήσαντες. Οὐ δὲ αὐτοκράτωρ πλήρης θυμοῦ καὶ φρονήματος λίγον τὸν ἴμαντα τοῦ ὑποδήματος (35), Ήρός δριστοί, ἐφη, τὸ παρὸν τραπάμεθα, τὰ δέ τε κατά τὸν Βαΐμούντον αὐθίς σκεψόμεθα.

universos stans animo imperator, generosamque

calcei secure aggreditur solvere: *Nunc quidem,*

οὐδὲ κατά.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

Car. Dufresni Du Cangii notæ.

(35) Τὸν Ιητάρα τοῦ ὑποδήματος. Romanæ suisse consuetudinis cælestes soleis mutare, cum accumperent mensæ, pridem observarunt Bene-

dictus Baldwinus nostras in Calceo antiquo et mystico, cap. 11; et Salmasius ad Hist. Aug. pag. 55.

ΑΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ ΙΓ^η.

ANNÆ COMNENÆ ALEXIADIS LIBER XIII.

373 ARGUMENTUM.

Alexius imperator ab odiis insidiisque suorum periclitatur. Baimundus Dyrrachium miris machinis irrito conatu oppugnat. Gallorum cum Romanis pugnæ variæ vario eventu. Baimundi ferox virtus ab Alexio Fabianis artibus eluditur, et sensim in arctum cogitur. Ambo principes in colloquium conveniunt et pacem faciunt.

PERIOCHE.

Sollicitudo imperatoris et metus a conjuratis. Idem Constantinopoli profiscens conturbatur quod consuetum in templo Dei Matris miraculum non viderat. Eam ob causam clam e

redit, et tandem signi consueti visu dignatur. Chærocabchis præfctus Taronita. Ejus doles et laudes. Isaacius et alii, quibus maris custodia credita, invigilare jussi suo muneri. Imperatriz veniam repetendæ urbis petit, nec impetrat. Novæ conspirationis in Augustum auctor Aaron consorte **374** sceleris fratre Theodoro. Demetrius Scytha paratus sicarius, discessum Augustæ opperitur. Hujus in comitatu mora conturbat conjuratos. Qui famosum in eam et imperatorem scriptum vulgant latere ipsi studentes pœnarum metu. Alter famosus liber sub mensam Augusti a Theodoro jacit. Quid is in Augustam deblateraret. Constantinus eunuchus prehenso Strategio Aaronis famulo auctores libellorum famosorum detegit. Quid detulerit Strategius. Aequitas Augusti non temere accusationibus fidem habentis. Chartæ Aaronis conjurationis manifesta indicia continentis deseruntur ad Augustum. Pœna in convictos reos. Exercitus in aciem eductus. Terribilis et præclara ejus species. Meditationes militares. Frecenti juvenes fortissimi ab Augusto ipso militum docti. Ex iis duces præfecit præsidiis claustrorum Romanae ditionis. Baimundus Dyrrachium obsidet per hiemem. Oppugnationem in ver differt. Naves proprias incendit, quas ob causas. Sagittarum jactus utrimque frequens. Oppida Dyrrachio per circuitum vicina capiuntur a Gallis. Baimundus machinas fabricat variæ generis, ei rei patientissime intentus. Difficultas annonæ in castris Gallicis. Fames illic magnas edit strages, adjuncta vi morbi cœliuci vulgo grassantis: cuius causa ad Dei ultiōnem referenda. Invictus malis Baimundi animus. Oppugnare urbem incipit. Prima ejus machina arietaria testudo. Hujus descriptio. Promovetur ad murum ibique figitur. Sed brevi pondere ac agitatione arietis frangitur. Descriptio arietis, unde id nomen. Securitas Dyrrachiensium et salsa dicta in Gallos. Horum vicissim ex desperatione torpor. Aries Gallicus igni absumitur. Fossa subterranea a Gallis duxta, frustra impedit conantibus Romanis. Eluditur illa vis contrario meatu sub terra facta. Pugna subterranea Dyrrachiensium cum Gallis. Artificium flammæ dissibilis perniciosum Gullis. Tertia machina molis maximæ. Situs Dyrrachii et figura structuraque mœnium ejus. Descriptio turris ligneæ a Gallis ædificatæ. Usus pontium machinæ lateribus affixorum. Structores ejus turris optinebant; et ex ea metiebantur procul visas altitudines. Motus vastæ machine mirabilis, et jaculatione assidua infestus. Tabulata multa armatis plena. Alexii ducis Dyrrachii vigilantia. Dyrrachienses contraria turri Gallicæ machine comparant. Ejus descriptio. Emissio ignis sparsilis, parum utilis. Incendium turris Gallicæ late sonorum et conspicuum, magna clade luctuque Gallorum. Imperator ad Deabolim promovet. Consultas ibi de ratione belli. Prælii aleam vitare constituit. Vias præsidiis occupat, ad commercium hostium cum suis prohibendum. Amicitiæ alimentum Epistola. Purgatio Alexii Augusti adversus cogitationes tacitas suspicantium eum præ metu non ausum decernere cum Baimundo. Victoriae incruentæ gloriose. Hoc tempore ratio ista belli necessaria. Civilium dissensionum semina imperator in castris Gallicis serit. Amicos Baimundi intimos suspectos ei reddere studens, spe certa plenæ victoriae si captum perpetret. Fidos ministros conquerit. Exercitus quantusvis sine concordia infirmus. Simulatus transfuga missus ab Augusto ad Baimundum. Proditoris desert fidissimos ipsi. Falsarum litterarum tabellaris salutem paciscitur. Baimundi dolor stuporque ingens ad lectionem litterarum; sex diebus clausus inaccessus **375** monet. Ares ejus et variae sollicitudines. Tandem statuit nihil mutare. Fratrem et delatos comites eodem quo prius loco habet. Imperator diligentissime hosti aditus obstruit. Galli undique obseSSI. Baimundus Gidum fratrem versus Petrulam mittit. Is Camyzen circumventum ucie vincit et fugat. Multi Romanorum cœsi, inter eos Caras et Scaliarius Turcus Christianus. Alyattis clades similis et cœdes. Cantacuzenus evocatur ex Asia. Contra Gallos radit, prosequente et multa monente Augusto Myli castrum acriter oppugnat. Galli auxilio veniunt. Romanorum metus et fuga. Ii tamen incendunt Gallorum naves. Cantacuzenus apto loco castra munit. Galli regredi coacti defectu navium. Michael Cecau-menus susus fugatus a Gullis. Galli in loco arcto invicti; in planicie non item. Cantacuzenus contra eos aciem struit. Scythæ a Gallis fusi. Turci post Scythas non meliore fortuna pugnant. Alani quoque repelluntur. Re ad Triarios redacta Cantacuzenus ipse capessens pugnam victores vincit. Captivos et capita cœsorum ad Augustum mittit. Excusatio Annæ quod ejus scriptio satis completa non sit. Baimundus prædalores versus Aulonem mittit. Occurrit contra eosque vincit Beroites, et Baimundi naves incendit. Nec eum turbat tamen. Sex millia virorum fortium in Cantacuzenum mittit. Eos Cantacuzenus imparatos deprehensos vincit. Magna Gallorum clades. Baimundi patruelis homo procerus a Scytha pusillo captus. Cœdes miserabilis Romanarum cohortium. Gravis ob eam Augusti dolor. Gabras et Marianus destinati Petrulam recusant. Lantulphus negligenter desert classis duces. Baimundus auxilia copiosa accipit ab Italia. Ira hinc et minæ imperatoris in Isaacium qui frustra satagens impedit nequit transitum Gallicarum navium. Imperator ad eum tabulam ære littoralis mittit. Marianus Isaacio subrogatur. Ratio cauta gerendi belli ab imperatore inita. Baimundus undique clausus annonæ difficultate laborat. Pacem petere cogitur. Clarelas ab eo transfigit. Pestilentia in castris Gallicis. Imperator non respicit mentionem pacis. Baimundum ut ad se veniat invitat. Obsides is petit et impetrat. Colloquium ejus cum legatis imperatoris. Honores sibi certos paciscitur, et utique impetrat. Juramenta utrimque dantur. Translatio castrorum Baimundi. Tabulae nutantes Dyrrachii muris impositæ; quem in usum. Baimundus excipitur honorifice ab Augusto. Descriptio Baimundi. Ejus de pace tractatio initio abrupta, deinde Bryenii opera redintegrata et conclusa. Pacis instrumentum integrum recitatur.

ΑΛΕΞΙΑΣ ΙΓ^η.

Nemo tum præsentium non miratus cum stupore A quodam est inconcussam firmitatem mentis Augusti. Cæterum utcumque oculis et judiciis astantium illa specie securitatis atque affectatione servivit; revera tamen ille nuntius magnis sollicitudinum fluctibus ejus animum implevit. Ac tacitus de iis quæ tali articulo rerum expediret fieri multa et diversa secum reputans primum omnium constituit, exire rursus oportere Byzantio, belloque occurrere. Inde 376 tamen deterrebat gravis causa: quod comniotis contra se multorum animis et defectionem partu- rientibus, non satis tutum videbatur urbem regiam tali tempore deserere. Verum prævaluit denique neces itas rerum et famæ ratio atque officii. Ergo compositis quam optime potuit domesticis urba- nisque rebus, et idoneis tum palatio tum urbi ci- stodibus appositis, magno classis drungario, eunu- cho Eustathio, Cymineano, et Nicephoro Decani vulgo dicto, proficiscitur imperator Constantinopoli

Έξεπλάγημεν οὖν ἐπας¹⁸ τότε τὸ τῆς ψυχῆς αὐτοχράτορος ἀνάστημα. Ο δὲ, καὶ καταφροντι- κῶς πρὸς τὴν ἀγγελίαν ἔκεινην διὰ τοὺς τηνικάυτα παρόντας τῷ φαινομένῳ ἐδόκει διατεθεῖς, ἀλλ' ἐν- τὸς πολλὰ περὶ τούτου ἐκυμαίνετο τὸν λογισμόν. Καὶ δὴ δεὶν ἐλογίσατο αὐθίς τοῦ Βυζαντίου ἐκελη- λυθέντας, μηδὲ τὰ κατ' οἰκον αὐτοῦ καλῶς πρὸς αὐτὸν ἔχοντα πάλιν διαγνόντας· δημως τὰ κατὰ τὰ ἀνάκτορα καὶ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων εὐ διαθέ- μενος, καὶ φύλακας ἐπιστήσας τὸν τε μέγαν δρουγ- γάριον τοῦ στόλου, καὶ ἐκτομίαν Εὐστάθιον τὸν Κυμινειανὸν, καὶ Νικηφόρον τὸν τοῦ Δεκανοῦ κα- λούμενον, οὕτως ἔκεινος ἔχεις τοῦ Βυζαντίου μετ' ὀλίγων καὶ τῶν καθ' αἷμα τούτῳ προσηκόντων, πρώτης (36), κατὰ τὸ ξένη Γεράνιον (37) τὴν Τρυ- θροβαρῇ (38) καὶ βασιλικὴν καταλαβόν σκηνήν. Ἐδείτε δὲ, διτι ἐξερχομένῳ τῇ Θεομήτωρ ἐν Βλα- χέρναις τὸ σύνθετο θαῦμα (39) οὐκ ἐπεδείξατο. Διὰ

Variæ lectiones

18 δπαντες.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(36) Ἐπινεμήσεως πρώτης. 389 1 Novemb. an. 1000 juxta Græcos 6616, Chr. 1107.

(37) Γεράνιον. Occurrit hic locus apud Codinum in Orig. CP. pag. 31. Edit. Meursianæ.

(38) Ἐρυθροβαρῇ. Imperatorum et regum ten- toria purpurei suis coloris ostendimus ad Villhard. n. 127. Vide Chron. Rotonag. apud Labeum an. 1340.

(39) Τὸ σύνθετο θαῦμα. Multa olim in Blacher- niana æde, ad Ἀγίαν Σορὸν, patrata miracula au- tor est Theodorus presbyter Orat. in Depositionem vestis Deiparæ: Πᾶσα μὲν νόσος, καὶ πᾶσα λύπη, καὶ πᾶσι κατήφεια λαμβάνει τὴν λαστιν¹⁹ et Codinus in Orig. CP. pag. 48, edit. reg. ubi de hoc templo: Πολλῶν γινομένων θαυμάτων καὶ λάσεων τὸν αὐτῷ. At de consueto isto miraculo nihil occurrit, quod sciam, apud scriptores; nisi forte eo referendus sit Michaelis Pselli λόγος ἐπὶ τῷ ἐν Βλαχέρναις γε- γονότι θεύματι, cuius meminit Leo Allatius in Dia- triba de Simeonibus: vel miraculum illud sit, quod Eleusius in Vita S. Theodori Syceotæ episcopi Anastasiopolitani commemorat, apud Surium 22 April. de lucerna perpetuo ardente in Deiparæ æde Constantinopolitana, ita ut ædes ista Blacherniana fuerit. Narrat D. Aug. lib. xxi De civitate Dei luisse in quodam Veneris templo candelabrum, quod lu- cernam haberet ardensem sub divo, quæ nulla tempestate vel imbre posset extingui. Sed et a multis habemus compertum, subdii Gervasius Tille- beriensis, decis. 3 De otio imperialib. cap. 4, quod sunt cerei, quos refert antiquitas cum Christo a beata Virgine præsentatos in templum, qui sine consum- pitione, lucendique intermissione perpetuo lucent. Ex quibus patet τὰ συνήθη θαύματα, seu consueta mi- racula appellari, quæ omni die et semper, vel in quibusdam occasionibus, aut etiam quotannis, certis diebus, aut divisorum recurrentibus festis operari so- let Deus ad sanctorum gloriam, seu templorum in quibus adoratur, vel in coluntur, sanctimoniam publicandam. Ejusmodi vero miraculorum consue- torum duæ species sunt: *Aliud enim est*, inquit

idem Tilleberiensis, *miraculum, aliud mirabile, eti- ueriusque finis sit admiratio. Porro miracula dicimus, quæ præter naturam divinæ virtutis ascribuntur, ut cum Virgo parit, cum Lazarus resurgit, cum lapsa membra reintegrantur. Mirabilia vero dicimus, quæ nostræ cognitioni non subjacent, etiam cum sint nat- uralia, sed et mirabilia constituit ignorantia red- dendæ rationis quare sic fit. Mirabilibus igitur ascribendum quod Josephus, lib. vii De bello Iudaico, cap. 24, et Plinius, lib. xxxi, cap. 2, de Sabbatico flumine, quod die tantum Sabbati fluebat; aucto- r Itinerarii Hierosolymitani, de piscina Siloæ, Arnol- dus Lubecensis, lib. vii, cap. 10, de quodam puto, et alii alia similia commemorant. E contra in racu- lum consuetum dici potest illud quod Adamannus, lib. i De locis sanctis, cap. 47; Beila, Belethus cap. 51; Leo Ost. lib. iii, cap. 30; Wilhelmus Malmesb. lib. iv; Albericus an. 960 et 1099; Anonymus, De locis Hieros. cap. 1; aucto- r Vita S. Severi episc. Ravennatis, et alii passim tradunt de divino igne et cœlius emissio, quod ad sanctum Christi sepulcrum appensa lampades magni Sabbati die accendi sole- bant sub horam vespertinam. Ejusdem perinde ge- neris sunt ea que referuntur a Paschæ episcopo Liliybitano, de miraculo in Paschæ fieri solito in Sicilia, Evagrio, lib. ii, cap. 14, de stella qua in templo S. Simeonis Sylitæ die ejus festo visebatur: Sanuto, lib. iii, part. xiv, 390 cap. 34, de D. Joannis Bapt. reliquiis, Tilleberiensi, pa. i, iii, cap. 8, de fonte baptisterii Terdonensis, et cap. 49, de vexillis apparentibus in die festo S. Constantini in Taurinensi diœcesi. Denique ejusmodi sunt mi- racula, quæ a scriptoribus passim describuntur, Gre- gorio Turon. lib. i De mirac. cap. 24, 31, 52, 69, 74, 83, 103; lib. De gloria Confess. cap. 51, 69; lib. v Hist. Fr. cap. 17; lib. vi, cap. 45; lib. x, cap. 22; Philippo Eysteensi in Vita S. Willibaldi, cap. 33, 34; Joanne Moscho in Prato Spirit. cap. 214 et 215; Bolando in Januario tom. II, pag. 1159; Bu- zelino in Galloff. lib. i, pag. 85 et aliis.*

τούτο ἐπὶ τέσσαριν αὐτοῦ που ἐμβραδύνας ἡμέραις, τὴν δύνοντος³⁰ σὺν αὐτῇ δεσποίνῃ πατέτροπον τὴν πορείαν ποιησάμενος, εἰσεισιν εἰς τὸ λεπόν τῆς Θεομήτορος τέμενος, μετ' ὅλην λεληθότως, καὶ τὴν συνίθητη τελέσας ὑμνωδίαν καὶ ἐκτενεστέρας¹ τὰς δεήσεις ποιησάμενος, τηνικαῦτα τελεσθέντος τοῦ συνήθους θαύματος, οὐτως μετὰ χρηστῶν ἐκεῖθεν ἔξεισι τῶν ἐλπίδων. Τῇ δὲ μετ' αὐτήν, τῆς πρὸς Θεσσαλονίκην ἥψιστο. Καταλαβόν δὲ τούς Χοιροδάκχους, ἐπαρχὸν Ιωάννην τὸν Ταρωνίτην (40) προύσβαλλετο. Ἀνὴρ δὲ οὗτος τῶν εὐγενῶν, νηπίοθεν πρὸς αὐτοῦ προσάληψθεις· καὶ ὑπογραμματεύσας αὐτῷ ἐπὶ πολὺ φρονήματος μὲν ὅν δραστικωτάτου καὶ νόμων Ῥωμαῖκῶν ἐπιστήμων καὶ τὰ βασιλέως προστάγματα μεγαληγορῶν δημητρία προστάττοιτο βασιλεῖς μεγαλορροτύνης ἐπίστια· ἐλευθέραν ἔχων τὴν γλώτταν, καὶ οὐκ ἐπὶ ψύγῳ ἀναισχυντίς στομούμενος, ἀλλ' ὅποιον δὲ Σταγειρίτης τὸν διαλεκτικὸν εἶναι πιραχελεύεται. Ἐκεῖθεν δὲ ὑποχωρῶν, συνεχὴ τὰ γράμματα πρός τε τὸν δοῦκα Ἰσαάκιον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ· τὸν Δοῦκα φημι 'Εξαζηνὸν καὶ τὸν Ὑελέαν, ἐγρηγορέντας τούτους διαπαντδές, καὶ ἀπείργειν τοὺς ἀπὸ Λογγι- Σαρδίας πρὸς τὸν Βαῖμοντον διαπλωτούμενους ἐξέπεμπεν. Ἐπάν δὲ τὸν Μέστον κατειλήφει, τὸ μὲν Λύγούστα πρὸς τὰ βασιλεῖα ἐπαναστρέψαι² τὸ δούλετο· δὲ δὲ αὐτοκράτωρ προσώπερον ταύτην βαδίζειν παρεβάλλετο· καὶ δὴ περάσαντες διμφω τὸν Εὔρον καλούμενον ποταμὸν κατὰ τὸν Ψύλλον (41) τὰ σκηνὰς ἐπέζηντο.

sibi nulla gratia, nullo metu pateretur. A Chœrobacchis imperator iter promovens cerebras subinde et ducem Isaacium et ad comites ipsius ducem Exazenum et Hyaleam dabat litteras, quibus eos excitabat ad invigilandum attentissime custodire maris ipsis creditæ, dandamque diligentem operam ut neū commeatus neu copiae novæ ulce ab Italia Baimundo advenirent. Mestum ubi pervenire, petiit Augusta veniam sibi recessendi fieri et in urbem ac palatum revertendi; verum Augusto rennente certum iter prosequi coacta, Euro flumine una cum eo transito ad Psylum fixis tabernaculis ambo consederunt.

Οὐ δὲ, διὸν φόνον πεφευγώς, ἐτέρῳ μικρῷ περιπέπτωκεν ἀν., εἰ μή τις θεία χείρ τοὺς μιαστόφους ἐκενούσις ἀπειρίς τοῦ δράματος. Ἀνὴρ γάρ τις ἐς Ἀρωνίους (42) ἐκείνους ἀπὸ μέρους ἀνέλκων τὸ γένος³, καὶ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

³⁰ δύναντος. ¹ ἐκτενεστέρας. ² ἐπαναστρέψειν. ³ Εθνος.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(40) Ιωάννης Ταρωνίτης. Alterum et diversum a Joanne Taronita Alexii imp. ex sorore nepote, quique bello dux eximius fuisse ab Anna perhibetur. Istius vero dotes præcipue, legum iure scientia et eloquentia, officium autem Secretariatus, a quo ad ἐπάρχου, seu præfecti urbis dignitatem promotus est ab Alexio, dum Chœrobacchis ageret, qua paulo ante functum Xerum scripsit. Proinde illum esse arbitror Joannem Taronitam, qui σεβαστός, δικαιοδότης et ἐπάρχος dicitur in sententia depositionis Cosme patriarchæ, cui interfuit an. 1144, apud Allat. lib. II *De Eccl. Occid. et Orient. perp. consens. cap. 7.*

(41) Ψύλλος. *Ipsola* videtur Sophiani, ad fluvium Marizam.

(42) Ἀρωνίους. Aroniorum, seu Aeronum, familia Constantinopolitanae perillustri originem dedit Aaron, quibusdam Areon dictus, Bulgariae princi-

A cum cognatis et aliis non multis, ac Kalendis ipsis Novembribus indictione prima, stationem extra urbem ad Geranium sub purpureo augustali sumpsit. Causa non longius progrediendi fuit quod ex euntri Dei Mater in Blachernis consuetum miraculum non ostenderat. Quo velut insausto turbatus augurio procedere ulterius nolebat, quoad aversam placaret Dei Genitricem, et priori si posset emendando, felicius expeditioni sue auspicium faceret. Igitur dies illic moratus quatuor, sub solis occasum vestigia sua relegens una cum domina matre mea, sacrum templum Matris Virginis comitantibus per paucis clanculum subit: ibique consueta hymnodia rite persoluta, dum in preces attentiores incumbit perpetrato solito miraculo, voti compos et spe optima plenus in taberaculum se recipit: dieque postera Thessalonicam versus iter intendit. Ea via cum Chœrobacchos pervenisset præfectum illi opido præposuit Joannem Taronitam virum domo nobilem, a puero in familiam Alexii transcriptum, quiq; diu commentariensis aut scribæ fidam et probatam operam Angusto navaverat. Homo erat ex veteriæ indolis, rebus expediendis efficax, legum Romanarum callens, extollere ac depreudicare magnifice jussa, decretaque imperatoris solitus, duntaxat si ea imperiali maiestate putaret digna, alioqui liberiori utens lingua, non ille quidem ut contumeliose impudens in palam conviciando esset, sed qui non facile acquiesceret: ac qualem esse C Stagirita dialecticū jubet, rationem extorquere

Hic aliud ex alio vitæ periculum, divina nunc quoque manu servatus evasit imperator. Vir erat in comitatu ex nobili Aroniorum genere, sed notiorum linea genus ducens. Is quosdam 377 conspicatus

D ceps, quem Mocrus, seu Samuel, illius successor, interfecit. Extincto quippe Aronis filio Joanne Sphendos hilavo, seu Wenceslao, qui caso Gabriele Samuelis filio, regnum Bulgariae occupaverat. Achridem et alias quasdam urbes, Basilio Porphyrogeneta expugnante, perdidit, Maria uxor cum libe- ris sese, et quas reliquias adhuc possebat urbes, eisdem Basilio certis conitionibus tradidit, quo pacto universa bulgaria in Byzantini imperatoris potestatem concessit. Joannis filius primogenitus Prusianus Magister appellatus est; postea a Romano Argyro, quod cum Theodora, Zoes Augustæ sorore, occulta agitare deprehensus esset consilia, oculorum adempto usu, in carcere conjectus est. Alter Aaron, seu Araon, dignitate vestes, a monomacho Aug. Baspracante præfectura donatus, bellis ibi præclare gestis incla uit. Ab isto igitur Araone originem duxit nobilis Aroniorum familiæ.

infensos Augusto et seditionem militantes, unguis aderat in ulcere, ac per se currentes incitans ad maturandum facinus urgebat. Communicaverat nefarium arcanum fratri suo Theodoro; utrum vero seditionis omnes reliqui tragicci cepti ac consilii istius participes quoque ac concii fuerint, nolo dicere. Tamen constat Scytham emptitum Aaronis servum illius, nomine Demetrium, ab iis ad eadem perpetrandam subornatum. Porro huic barbaro sicario Aaron suus dominus de communi videlicet sententia conjuratorum mandaverat, Augustæ discessum opperiretur, cito futurum, ut rebantur. Illa custode amota statim opportunitatem ad futuram transigendi negotii offerendique parricidii Augusto, vel deprehensu uspicio in angustiis, vel dormienti reperio: quos ad furiales usus mācipiū detestabile telum acepit a domino acceptum paratus occasioni gestabat; sed Deo haud dubie protegente chriatum suum, perturbavit primum scelerata consilia opinione longior Augustæ in contubernio imperatoris mora. Itaque dissimulare non valentes quam importuna ipsis ea res accideret, famosum scriptum in Augustale proiecserunt, contumeliosis maledictis plenum ferme ad id, prout apparebat, excoigitatis, quo imperatori progressum ulteriorem, imperatrici reditum in urbem suaderent. Gravis in hoc genus severitas legum est, chartis quidem istis infamibus rosum decernens; auctores vero ac disseminatores atrocissimis scelestissimorum subficiens poenam. Quarum metu qui primum libellum sparserant conati quam occultissime id facere, hanc difficulter fefellerant in alia intentos omnia. Cæterum cum velut ex successu audacia crevisset, commotis iam ei excitatis bonis omnibus indignitate satyræ prioris, alia ecce in cœnaculo Augusti post ejus prandium jacitur, cum plerisque alio digressis, essent ibi tantum Romanus e genere Manichæorum, Basilius eunuchus cognomento Psyllus, et Theodorus Aaronis frater. Sublatus libellus ex eo in quem erat furium abjectus loco sub imperatoris mensam deprehensus est, in eamdem quidem sententiam scriptus, sed plus aliquanto veneni fundens in Augustam, quam lacerabat dictis mordacibus, quod castra sequeretur mulier, et non se ociosus in urbem et gynameum ad suam se colum lanamque conserret. Sensit imperator a quo projectum esset famosum scriptum, et iram qua æstuabat non totam promens, sic ad Augustam ait: *Aut ego, aut tu, aut aliquis horum qui adsum scriptum hoc projectit. Hæc erat porro subscriptio libelli: Hæc scribo ego monachus, quem tu imperator nunc quidem hanc nosti; terum*

Variæ lectiones ex cod. Couslin.

τάξις.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(43) **Φάμουσα.** *Glossæ verb. Jur.* Φάμουσος λιθέλοις, περὶ ἀνωνύμων βιθίων τῶν δηλούντων φύλαριας. Φάμουσος, ἀτιμος, ἀνώνυμος, *Vide Salmasium ad Histor. Aug. p. 4. 71.*

(44) Έπι τριπλέ. Praeclitus mensæ imperatoris,

A ἐκ νόθων κατήγετο, πρὸς φόνον τὸ σταυρόν τοῦ αὐτοκράτορος μέρος; παρέθηγε. Κεκοινώηκε δὲ τοῦ ἀπορήτου καὶ πρὸς τὸν ίδιον ἀδελφὸν Θεόδωρον. Εἰ δὲ καὶ ἔτεροι τῶν στασιαζόντων συνίστορες τοῦ τοιούτου δράματος ἤσαν λέγειν οὐ βούλομαι. Οὓς δὲ Σκύθην ἀργυρώνητον τὴν κλῆσιν Δημήτριον αὐτούργην τοῦ φόνου παρεσκευάσαντο, καὶ αὐτὸς δὲ τούτου δεσπότης Ἀαρὼν, πέρας τοῦ σκοπουμένου τὴν τῆς βασιλίδος ὑπωγέρσιν, θέμενος ὡς ἐντεύθεν εὐκαιρίας δὲ Σκύθης δραξάμενος κατὰ τὸν τοῦ βασιλίως λαγόνιν ὥλησε τὸ ἔιρος, ή ἐν στενῷ περιτυχών, ή καὶ ὑπνώτοντι λαθών. Καὶ δὲ Δημήτριος φόνον πνέων τὸν αὐτοκράτορος αὐτὴν ἐπιεύροντο: οἱ μισθώντες ἔκεινον τὸν ἀνύστακτον τοῦ αὐτοκράτορος φύλακα, τὴν βασιλίδα φημὶ, ἔτι ἐμβραδύνουσαν ὅρῶντες, ἐκκακήσαντες, φάμουσά τινα γράφοντες, κατὰ τὴν τοῦ βασιλίου ἐφίππον σκηνήν. Οἱ δὲ ταῦτα φίπποντες ἐκόπησαν τέως οὐκ ἥσχαν. Αἰγαλίδης δὲ λέξις ἡ τὰ φάμουσα (43) λοιδορήματά τινα ἔγγραφη τῷ αὐτοκράτορι τὴν πρόσω πορείαν ἐμβούλευοντα, τῇ δὲ γε Αὔγουστῃ τὴν πρὸ; τὸ Βυζάντιον. Ἀπερ καὶ δὲ νόμος τιμωρίαις βαρυτάταις κολάζει, αὐτὸς μὲν ἀναλίσκων πυρὶ, τοὺς δὲ ταῦτα τολμῶντας ποιναὶς καθυποβάλλων πελαμναιστάταις. Ἀστοχοῦτες γάρ τοῦ σκοποῦ, εἰς τὴν τῶν φραμούσων φυλαρίαν κατέπιπτον μετὰ γάρ τὸν ἀριστῆσαι τὸν αὐτοκράτορα τῶν πολλῶν ὑποχωρησάντων, μόνου δὲ τῷ τότε τυχόντος τοῦ τε Ῥωμανοῦ τοῦ ἐκ Μανιγαλῶν καὶ Βασιλείου ἐκτομίου τοῦ Ψύλλου, καὶ θεούρων τοῦ ἀδελφοῦ Ἀαρὼν ἐνρέθη εὐθὺς φάμουσον ὑπερβιμένον τῇ τοῦ βασιλέως κλίνῃ, πολλὴν τὴν κατὰ τῆς βασιλίδος περιέχον καταδρομήν. Τουτὸν γάρ τοῦ βασιλέος, καὶ μὴ τίχιον πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπαναστρέψοι τούτο τὸ γάρ ἡν αὐτοῖς τὸ σκοπούμενον, ἀδειαν πᾶσαν ἐσχηκέναι. Οἱ δὲ αὐτοκράτωρ, γνοὺς τὸν ἀλιψαντα, καὶ θυμοῦ πλησθεῖς, ἔρη. Τοῦτο ἔγώ η σὺ, πρὸς τὴν βασιλίδος ἀπονείσας: η τὶς τῶν παρόντων ἐρρίψε. Κάτωθεν δὲ οὐτας ἐπεγγραπτο. Ταῦτα δὲ μοραχός ἔτώ γράφω, δοσὺ, βασιλεὺν, τὸ παρὸν οὐ γιώσκει. δύγει δέ με τὸ δρεῖρος. Κωνσταντίνος δὲ τις ἐκτομίας ἐπὶ τριπλές (44) πατρῷος τοῦ βασιλέως θεράπων, τῇ δὲ βασιλίδι τηνικαῦτα ὑπηρετῶν, περὶ τρίτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔξω τῆς σκηνῆς ιστάμενος, καὶ τὴν συνήθη τελῶν ὑμαριδαν ἀκούει τινὸς βοῶντος. Εἰ δὲ οὐ προσβαθώ ἀπαγγέλω τὰ παρ' ὑμῶν βεβουλευμέρου ἄπαντα καὶ αὐτὰ δῆ τὰ παρ' ὑμῶν βιτιθε-

dignitas Palatina, de qua Codicis, *De offic. cap. 5, n. 33, cap. 7; n. 21, 23, 30, 33; Constant. Porphyrog. De adm. imp. cap. 51; Pachymeres, lib. II, cap. 28, et alii.*

μερα φάμουσα φαν. Ισω, μηδεὶς με μετὰ ἀνθρώπων παρ λογιζόσθω⁶. Ό δὲ εὐθὺς τὸν ίδιον οἰκήτην ἐπέταξε τὸν φωνοῦντα ἀνθρωπὸν ἀναζητῆσαι. Καὶ δ; ἀπελθὼν καὶ τὸν τοῦ Ἀαρὼν οἰκέτην γνωρίσας Στρατηγίου, αὐτὸν συμπαραλαβὼν ἀγει πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης, καὶ παραχρῆμα προσελθὼν, ἀπαγγέλλει ὅσα περ σύνοιδεν. Οὗτος δὲ, συμπαραλαβὼν αὐτὸν, ἀπῆλθε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Ὑπνωτὸν δὲ τηνικαῖτα οἱ βασιλεῖς⁷. Ἐντυχὼν δὲ ὁ βασιλεὺς⁸ τῷ ἐκτομίᾳ, κατηγάγκασεν ἀπαγγεῖλαι τῷ περὶ τοῦ Στρατηγίου τοῦ ἀνθρώπου (45) τοῦ Ἀαρὼν ἥρθεντα. Ό δὲ εὐθὺς εἰσελθὼν καὶ αὐτὸν εἰσάγει τὸν Στρατηγίου, δει, ἀπειδὴ καθάπτας εἰς ἐρωτήσεις ἐλήλυθεν, ἀπαν τὸ δρᾶμα τῶν φλυάρων φαμούσων τὸν τοῦ φόνου ὀρχαστούργην καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν εἰς σφαγὴν τοῦ βασιλέως παρεσκευασμένον σαρῶς ἀνεκάλυψεν. Ο γάρ ο ἄκρος, φησί, θεσπότης Ἀαρὼν μετ' ἔτερων οὐδὲ ή σὴ βασιλεὺς πατρόποιοις ἡγρόστε κατὰ τῆς εῆς. Βασιλεὺς, ζωῆς μελετήσατες καθῆκάτε σοι φορέα Δημητρίου τὸν ἀμαντοῦ σύνδουλον, ἀνέρα Σκύθην μὲν τὸ θετρος, φορικάτατος δὲ τὴν τιώμην, τοὺς βραχίονας καρπερόν, πρὸς κάντοιν τολμηρότατος, καὶ τὴν ψυχὴν θυμιώδη καὶ ὡμότατος. Τούτῳ ξίφος ἐτρυπισατες ἀμφηκες, παρτίγγειλαν παρ αγρελ/αν τοιαύτην ἀπάνθρωπον⁹, ὡς δημοσε προσελύότα μετὰ θρύσους ἀκατασχέτον, ἐμβάγαι τοῖς βασιλικοῖς σπλαγχνοῖς τὸ ξίφος. Ό δὲ βασιλεὺς, καὶ γὰρ οὐκ ἦν εὐχοίς τοῖς τοιούτοις πιστεύειν, Μή διά τινι, φησίν, ἀπέχθειαν πρὸς τοὺς οὓς δεσπότας καὶ πρὸς τὸν οεαυτοῦ ὄμδουλον τὴν κατηγορίαν τζύτην συμπλέκης¹⁰ ἀλλὰ τάληθη πάντα καὶ δσα σύνοιδας ἔξορκος¹¹ εἰ δὲ οὐ, καὶ ἀλοίρης φευδόμενος; οὐκ εἰς καὶ δὸν τὰ τῆς; κατηγοράς σοι ἀπαντήσεται. Έκείνος δὲ ἐνιστάμενος ἀληθῆ λέγειν, παρεδίδοται πρὸς τὸν ἐκτομίαν Βασιλείου, ἵνα τέως τοις φλυάρους χέρτας ἀπέδοιη πρὸς αὐτὸν. Ό δὲ παραλαβὼν τούτον καὶ ἀπειθῶν εἰσάγει εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀαρὼν πάντων κοιμαμένων, καὶ ἀναλαβόμενος ἐκεῖνον πήραν τιὰ στρατιωτικὴν μεστὴν γράμματων δίδωσι τῷ Βασιλεῖ. Αὐγάζουσης δὲ ἡδη τῆς ἡμέρας, θεασάμενος τὰ τοιεῦτα γράμματα δ βασιλεὺς καὶ διαγνοὺς τὸν κατ' αὐτοῦ μειετώμενον φόνον, τὴν μὲν μητέρα τοῦ Ἀαρὼν προσέταξε τοῖς τὰ τῶν κοινῶν διοικοῦσι ἐν τῇ πόλει περιορισθῆναι εἰς Χοιρόβακχον, τὸν δὲ Ἀαρὼν . . . τὸν δὲ Θεόδωρον τὸν αὐτάδειλον αὐτοῦ εἰς Ἀγγίαλον.

sibi necis haud dubia comperit. Scribit mox ad eos quam primum Aaronis matrem exsulatum Chorobacchos 379 amandarent. Ipse Aaronem.... Theodorum vero fratrem ejus in Anchialum relegavit.

Ταῦτα τὸν βασιλέα τῇ πρόσω φερούστης ἐπὶ πίντε τριγέραις ἀπῆρεν¹². Εν δὲ τῷ πρὸς Θεσσαλονίκην

Variae lectiones ex cod. Coislin.

* οὐκ εἰμι ἀνθρωπος. * ή βασιλεύς. * βασιλεύς. * ἀνάνθρωπον. * ἀπειρέεν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(45) Τοῦ ἀνθρώπου. Qui supra οἰκέτης. Est etiam ἀνθρωπὸς Constantino Porph. et Codino familius. Galli homme dicimus eadem notione. Sym-

A in somnis me videbis. Contigit deinde ut Constantinus quidam eunuchus mensæ curandæ præpositus, paternus 378 famulus imperatoris, qui tunc vice sua in parte sui muneric imperatrici ministrabat, circa tertiam noctis custodiam stans extra tabernaculum, et consuetam hymnodiā celebrans, audiret quendam contenta voce sic ai ntem: Nisi ego imperatorem adiens consulta decreta vestra omnia et sparsiones famosorum scriptorum prodidero, velim me nullum hominem putetis. Commonitus hac voce Constantinus servum sibi astantem ire jubet, et eum qui erat locutus perquisitum ad se ducere. Prehensus is statim agnitusque est Strategius Aaronis domesticus famulus, qui ad mensæ præfectum hand invitatus duxit, quæcumque sciebat statim aperuit. Hoc B ille secum assumpto ad imperatorem ibat, intempesta tum adhuc nocte cum Augustia dormientem. At prius occurrit Basilio eum aucto, cui quid afferret, quone Strategium Aaronis hominem tali hora duceret percontanti, exposuit, uti se habebant, omnia. Quibus auditis Basilius tanti momenti rem putavit, ut vel tali tempore introducendi homines ad Augustum videbentur. Non diu sicut Strategius vexandus. Co. festim interrogatione prima de famosis chartis et de cædis apparatu quæ sciebat protulit: Herus, inquiens, meus Aaron conjunctio consilio cum aliis quorum tua majestas arcana odia insidiasque non penitus ignorat, compararunt tibi sicarium Demetrium conservum meum, gente Scytham, natura crudelissimum, robore lacertorum gladiatori, andacia nihil aggredi dubitatura, ferini plane ac immure quam inhumani hominem animi: cui, quos dixi, riri gladio tradito ancipi, parricidale hoc mandatum dedere: te accederet et tempore captato ferrum in riscera sacræ tuæ personæ audacter mergeret. Non erat ad delationes credulus Augustus. Ergo huic tum, Vide, inquit, ne quæ narras odio in tuos aliquo herum conservumque finxeris, emerget, si nescis, veritas malo utique tuo si falso et calumniouse convincaris accusasse. Ad ea servus contatus se compertissima dixisse, ducere igitur jussus est eunuchum Basilium ut chirographia ipsa chartarum famosarum, quæ ubi essent se aiebat scire, ipsi ostenderet tollenda. Eunt ambo hora eadem in Aaronis tabernaculum, C sopitis ibi cunctis; inde servus sublatam militarem peram litteris farta Basilio tradit. Postquam illuxit evolutis imperator chartis illis indicia parate D quos gerere curam rerum Constantinopoli se absente

hæc imperatorem diebus quinque subsistere in via coegero. Thessalonicam ubi pervenit tandem,

mach. lib. ii, epist. 54: Ut or in ea re testimonio hominum tuorum, qui dudum sibi Epistolam traditam tabellarii ritio distulerunt.

quo ex omni parte accitæ copiæ convenerant, op-
portunum factu duxit instruere in campo aciem :
datoque ad id signo, repente legiones per suas
quæque cohortes, globos, ac manipulos, duxoribus
ordinum præuentibus, signisque sublati armatae ac
procinctæ constitire. Pars medium ipsam confla-
bant aciem et phalangis quasi corpus contexebant ;
pars in subsidia servati submotique sequebantur a
tergo claudentes agmen. Terribilis ad aspectum
species, consertam contesseratione clypearum et
locis tuendis observandisque distantiis certe con-
stantia figuræ nosquam hiantem, ubique minacem,
et nihilo minorem quam muri solidissimi aut arcis
aggere munitæ firmitatem ostentantem, intueri
licebat belli molem. Fulgorabat late galearum sole
repercussus splendor, et vibratæ hastarum horren-
tium cuspides velut sidentes sanguinem et membra
quæ foderent quærentes, terrificum micabant. Ipsi
qui tela quatibant milites immoti inconcussaque
perstabant ænearum more ac mole statuarum de-
scriptum sibi quisque obtinentes locum. Sic dis-
positam imperator aciem coram moderans, dato si-
gno decurrere, tum reflecti : modo ad laevam atque
in clypeum divertere, modo dextra in hastam erigi
jubebat : variisque imperiis motus varios scuti
gladiisque, varias nutu vario conformatioines cune-
orum, simulacraque prælii ciebat. Explorato in
hunc modum exercitu tyrones segregat ab aliis et
propriis assignatos ducibus erudiri ab iis otiose
ac exerceri curat. Aptos autem delegerat atque
idoneos in primis formatores rudium juvenes ex
toto exercitu defectos fere quos ipse a puero nu-
tritos apud se militares artes per se docuerat, adolescentes statura regia hercica forma lacertosos, habi-
tudine corporis athletica, prima l. nugine mentum signantes, omnes numero trecentos, quibus nemo dexter-
ius arcum tenderet, nemo vehementius hastam intorqueret. Cohors hæc erat egregia vario ex genere,
moroso delectu, militaris una commendatione specie ac roboris præcipui collecta, flos delibatus universæ
Romanæ militiæ. Hoc sibi velut præcium proprie habere gaudebat imperator, horum se ducem serebat,
hos docebat verbo, cum his batuere meditarique in campo præliorum artes volupe ducebat ; his denique in
occasionebus majoris ales ac momenti potissimum sivebat, prout tunc quoque demonstravit ; nam selectos
ex isto numero probatissimos quosque duces copiis præfecit missis ad augustias obtinendas vallium qua
hostilis exercitus penetrare poterat interius in vitalia velut ipsa Romanæ ditionis, quod prohibitum
in primis oportebat. Ipse ordinandis e propinquæ intentus omnibus Thessalonicæ copias secum reli-
quas in hibernis tenuit.

At tyrannus Baimundus trajecto feliciter cum
plenissima classe freto Italiæ, expositisque in Ro-
manam ditionem **380** Francicis copiis omnibus,
initium gerendarum rerum ab Epidamno ducere
constituit. Ex primis ergo illis littoralibus casris
itineri pronuntiato Dyrrachium versus infestus

A ἀπέρχεσθαι, ἐπεὶ ἀπανταχθεν συγηλαύνετο ἐς
ταῦτην τὰ τάγματα, διὸ ἐλογίσατο σύνταξιν ποιῆ-
σαι εἰς πολέμου σχῆμα διατεսπαμένην. Καὶ αὐ-
τίκα κατὰ λόχους αἱ φάλαγγες ἵσταντο, καὶ οἱ
λοχαγοὶ προύδεληντο, καὶ τῶν οὐραγῶν ἡ τάξις
ἐψεῖτο, καὶ οἱ τὸ μέσον τῆς φάλαγγος ἀναπτύρων-
τες εἰσήκεισαν ἀπαντες; τοῖς δῆλοις μαρμαίροντες.
Καὶ ἦν φοβερὸν θέαμα ἐκεῖνο τὸ σύνταγμα, καὶ
καθάπερ τι τείχος πόλεως ἀλλήλοις συντρημοσμένοι.
Εἶπες ἀντιχαλκοῦς ἀνδριάντας ὅρδιν, καὶ αὐτοχύτους
ἐπὶ τοῦ πεδίου τινὰς στρατιώτας οὐμπαντες ἀτρε-
μεν, μόνον τῶν δοράτων κραδαίνομένων καὶ ὡς-
περ ἐπιθυμούντων χρωτὸς ἄγασθοι. Ταῦτην τὴν
σύνταξιν διβασιλεύει ποιησάμενος καὶ κινήσας αὐτὴν
καὶ ὑποτυπωσάμενος, πῶς μὲν ἐπὶ δύο, πῶς δὲ
B ἐπὶ ἀσπίδα κινοῖντο, τὴν νέηλυν στρατιὰν ἐκ τῆς
συντάξεως; πάσης ἀπολεξίμενος, καὶ οὐδὲ μᾶλλον
αὐτὸς ἀνειρέψατο καὶ τὰ στρατιωτικά ἔξεπαλευσεν.
Ἄρχηγος στρατευμάτων κατέστησεν. Ἡσαΐ δὲ οὐ-
τοι ἔνυμπαντες τριακόσιοι, πάντες νέοι καὶ εὐμήκει;,
σφριγώντες; τὸ σῶμα, καὶ ἔκαστος τούτων ἀρτίχον;
τὸ γένειον πάντες δὲ καὶ τόξον ἐντείαις δεξιώτα-
τοι, καὶ κραδαίνειν δύρι στερβότατοι. Ἐκ διαφόρου
μὲν γένους συνθροισμένοι, ἐξ ἀπάσης δὲ τῆς
Ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς, στρατιὰ τις ἡσαΐ ἐκκριτοί,
ὑπὸ στρατηγῷ τῷ βασιλεῖ ταττόμενοι· τῷ αὐτῷ
γάρ καὶ βασιλεῖ καὶ στρατηγῷ¹⁰ καὶ διδισκαλῷ
ἐχρώντο. Τούτων οὖν ἀπολεξάμενος αὐθίς; τοὺς δε-
ξιάτερους; καὶ ἔνταγματάρχας; χειροτονίας; ἐπὶ τὸ
τέμπη πέμπει, διὸ ὡν ἐμάλλε τὸ βαρβαρικὸν στρά-
τευμα διελθεῖν ἐκεῖνος; δὲ ἐν Θεσσαλονίκῃ τὴν
παραχειμασίαν ἐποιεῖτο.

C ¹⁰ στρατηγῶν.

Επεὶ δὲ, καθάπερ ἐφημεν, δι τύραννον; Βαζίλειοντος
μετὰ βαρυτάτου στόλου (46) διεπεριώσατο εἰλίθεν
ἐνθάδε πρὸς τὰ ἡμέτερα καὶ τὸ Φιλαγγικὸν ἀπαν-
στράτευμα κατὰ τῶν ἡμετέρων πεδῶδων ἐξέζεε.
συντάξαμενος ἐκεῖθεν ἐρχεται κατὰ τῆς Ἐπιδά-
μου (47), εἰ μὲν δύνατο, καὶ αὐτοδοει αἱρήσων

Variæ sectiones. ex cod. Coislin.

¹⁰ στρατηγῶν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(46) Μετὰ βαρυτάτον στόλον. Fulcher. Carnot.
l.b. n, cap. 26 : Habebat quidem dominus Boemundus
quunque militia milium, et sexaginta milia peditum.
Albertus Aqu. l.b. x, cap. 59 : Erant il i 12 milia
equitum pugnatorum, et 60 milia peditum virorum
bellatorum. Anonymous Barenensis, an. 1108 inedit. 1,
1108; — deinde perrexit ad porum Brand. sinum

cum quatuor et triginta milia inter equestres simul
et pedestres, et naves magne vel parva ducentæ et
triginta galeæ.

(47) Επιδάμνου. Fulcherius : Qui cum tempus
ad transfretandum exspectasset opportunum, vii Id.
Octob. naves ingressi Bulgaria navigaverunt, et
Avalonis portum **391** appicerunt, et Acalone citu-

αὐτὴν, εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ τειχομάχοις μηχανήμασι καὶ Α πετροβόλοις ὁργάνοις τὴν δλῆν πόλιν παραστῆσσομενον. Ὁ μὲν οὖν σκοπὸς αὐτῷ οὗτος: ηὔλιστο δὲ ἀντίκρυ τῆς πύλης τῆς κατὰ τὰς ἀνατολὰς ἀνεῳγυλας ήσας ὑπερθεν ἵπποτης ἐστὶ χαλκοῦς, καὶ κατασκοπῆσας τοῦ πολιορκείν ἤρξατο, χειμῶνα μὲν οὖν ὅλον ἐπινοούμενος καὶ πανταχόθεν ἐπιβλέπων οὐπερ ἀλώπιμόν ἐστι τὸ Δυρράχιον. Ἔαρος (48) δὲ διαγελῶντος, ἐπειδήπερ καθάπακτο παραυτίκα διαπεράσας, πυρὶ παραδέδωκε τὰς τε φορταγαγοὺς αὐτοῦ νῆσας καὶ τὰς ἵππαγαγοὺς καὶ, ὡς οὐτις εἰπεῖν, στρατιώτας· τούτο μὲν καὶ στρατηγικόν τι μηχανώμενον, ἵνα μὴ δρῆσεν πρὸς θάλατταν τὸ στράτευμα τούτου· τούτο δὲ στὶς καὶ καταναγκάζοντος αὐτὸν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου, ὅλος πρὸς πολιορκίαν ἀπέθλεσε, κύκλῳ περιχεδμένος τὸ βαρδαρικὸν στράτευμα τὰ πρῶτα, καὶ ἐν ἀκροβολίσμοις ἐν. Ἐπετοξάζοντο δὲ τούτους καὶ οἱ¹¹ ἀπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στράτευματος¹², ποτὲ καὶ πυργόθεν ἀπὸ τοῦ Δυρράχιου, ποτὲ δὲ καὶ πόρφυρον ἀπὸ στέλλων τινάς ἀποτάξας τοῦ Φραγγικοῦ στράτευματος, ἐπολέμει τε καὶ ἐπολεμεῖτο· τὴν τε γάρ Πετρούλαν ἐχειρώσατο καὶ τὸ λεγόμενον Μύλου Πόλισμα ὑπερκείμενον ποταμοῦ Διαβόλεως (49), καὶ δλλα τοικύντα τὰ πέριξ τῆς πόλεως Δυρράχιου τυγχάνοντα, πάντα πολέμου νόμῳ κατεκληρώσατο. Ταῦτα μὲν γάρ¹³ ἐποίει πολεμικῇ δεξιῇ· ἡρχιτεκτόνει δὲ ἐν τοσούτῳ καιρῷ τὰ πολεμικὰ μηχανήματα, χελώνας (50) κατασκευάζων πυργοφόρους, καὶ κριοφόρους, καὶ τινας δρυκτίδας καὶ δλλας χωτρίδας ὅλον χειμῶνα καὶ θέρος ἐργαζόμενος καὶ καταπλήττων¹⁴ καὶ ἀπειλῇ, καὶ τοὺς πράγματι καταπλήγας δυτας ἀνθρώπους. 'Αλλ' εὗτι γε καὶ Ῥωμαϊκὴν ἀνδρὸν τὸ δύνατον καταπλασίειν. Δυστυχῶς δὲ αὐτῷ ἀπηντήσει καὶ τὰ πρὸς ἀποτροφὴν· Ὅσα μὲν γάρ προσφηρπάκει ἀπὸ τῶν πέριξ¹⁵ τοῦ Δυρράχιου, τούτῳ ἀνήλικο· τὸ δὲ ἀφ' ὧν ἡλπίκεις κομιζθῆναι¹⁶ οἱ προκατασχόντες τὰ τέμπη καὶ τὰς ἑξήδους, καὶ αὐτὴν δὴ τὴν θάλατταν οἱ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στράτευματος ἀπεκύλουν. Κάνεται δέ τοις τε ἵππους καὶ τοὺς ἀνθρώπους; δύο δέ φερεται· τοὺς τε ἵππους καὶ τοὺς ἀνθρώπους; δύο δέ φερεται· μή ἔχοντων μήτε τῶν ἵππων χιλίην, μήτε

Variae lectiones

¹¹ ἡ. ¹² στράτευματος φάλαγξ. ¹³ οὖν. ¹⁴ καταπλήττων. ¹⁵ τοῦ μέρους. ¹⁶ κομιζθῆναι.

Cir. Dufresnii Du Cangii notæ.

time capta, Duratium urbem adeuntes III Id. Octobr. obseederunt. Anonymus Barenensis, decimo die intrante Octobr. transfretavit pelagus, derenique in ipsa Vallona, intravit in ea pacifice, similiter et ipsa Canina, deinde perrexit Durachio, et obedit ea, nec potuit capere, fecit pacem cum imperatore.

(48) Εαρος. An. 1108.

(49) Ποταμοῦ Διαβόλεως. Macedoniæ fluvius, qui Diabolus dicitur Willielmo Malmesburiensi, lib. iv De gest. Angl. pag. 36: Multi in vado, quod pro rapiditate diaboli dicitur, intercepti. Willielmus Apuliensis:

Dux hac digressus ab urbe

Perrenit ad quemdam, cui nomen Diabolus, amnem.

Dæmoniorum fluvium vocat Malaterra, l. iii, c. 27:

moveat, vel terrore ipso sui primo (nihil enim non sperabat) debellaturus civitatem, vel manu et machinis expugnaturus. Tali destinatione ac consilio locum castris capit e regione orientalis Dyrrachii portat, supra quam equestre signum ex aere visitur. Hinc explorata omni iustrataque civitate, locisque muri debilioribus aut ad spes conatusque oppugnantium sese commodius præbentibus, observatis, obsidere urbem stationibus circum descriptis suorum cœpit. Oppugnatio in ver insequens dilata. Tunc curatum primum omnium, ut naves onerarie et hippagines quibus ad committatus equosque deportandos ex Italia Galli usi fuerant, succenderentur. Duplex ejus consilii ratio erat, prior, ne respectarent patriam milites, fugaque ostio aperio, sibi parcere quam prodigere animas inallent, fiducia conatibus hellicis nimium quantum nocitura; altera, quod Romana classe obtinente maria præsidio erat opus istis navibus ut ne incursionibus nostrorum expositæ ad prædam relinquerentur. Quia vero erat melius copias simul universas nulla decerpia parte uni obsidioni vacare, necessitas tantum cum isto incommode navium, earum consumptione lucrifica est. Omnes deinde copiae vallis undique fixis metatisque sedibus Epidamno circumfusæ, non aliam interim admovebant viam quam nullis illis procul jaciendorum. Respondebant non segniter Dyrrachienses remissis ad Gallos nihilominus liberali copia sagittis: sive de murorum pinuis, culminibusque turrium ac propugnaculorum summis aggeribus collineantes in Francos; sive in campum ausi justam aciem educere, pugnam ex plato cientes. Dabat operam interior pro sua militari prudentia Bainundus omnem ut late circum sibi regionem subjiceret minutis illuc sitis subigenidis urbibus. Eam ad rem cohortes aliquot exercitus Francici castris eductis vagari circum jubebat. Ille Petralam et quod vocant Myli Polisma sive oppidum, locosque alios aliquot ejusmodi Dyrrachio finitimos occuparunt, plane ut jam omni ex parte conclusa circumventaque Epidamnum esset. Ille per suos vi et manu foris, alia ipse intus in castris

ex cod. Coislin.

¹¹ η. ¹² στράτευματος φάλαγξ. ¹³ οὖν. ¹⁴ καταπλήττων. ¹⁵ τοῦ μέρους. ¹⁶ κομιζθῆναι.

Cir. Dufresnii Du Cangii notæ.

Dæmonis flumen, Fulcherius, lib. iii, cap. 3: Itaque Bulgarorum regiones per montium prærupta et loca satis deserta transiunt, dæmonis ad flumen convenimus omnes, quod sic ab incolis terræ vocatur, et merito: vi. in illo flumine diabolico, quamplures, dum vadare pedentem sacerdotes, torrentis impetu diro, quod nullus cernentium juvare poterat, mersu repentinu perire. Fluvii istius fontes haud procul ab Achridis palude, ubi oppidum Diabolis, vel Deabolis, de quo supra egimus, et a quo nomen sumpsit, statuit Sophianus, qui inde in simum Thermaicum effluit.

(50) Χελώνης. Χελὼς ἡ γωτρίδας habet Onosander, cap. 42. χριοφόρους descripsit Athenaeus Mechanicus apud Tinebum in Advers. et Rigalium ad Onosandrum. Vide Lipsii Poliorcetica.

non minus ad spem usumque belli opportuna sa-
ciebat. Architectabatur videlicet toto illo tanto tem-
pore bellicas machinas, testudines molles partim
turribus gestandis muroque admovendis apias,
partim in usum structas inferendi librandique arie
tis quo mœnia et propugnacula quaterentur, partim
accommmodatas iis tegendis qui vel terra egerenda
cuniculos moliuntur, vel fossas opplent et co-
sequant ingestu aggere. In iis mirum quanta diligen-
tia constantiaque non per hiemem duntaxat totam
quanta est, sed per insequente etiam aestatem est
versatus, mirantibus haud dubie hominibus et ad
tantorum apparatus operum ac minas terrore non
vano stupescatis: quanquam ad extremum nihil
horum Romanam eluctari fortitudinem valuit. In-
terim laborare Baimundus cœpit difficultate annoiæ.
Ubi enim absimpta ea sunt quæ prima exscensione
381 prædis circa Dyrrachium agendis fuerant
corrassa, nihil jam commeatuum in ferri castris Gal-
licis poterat, illinc excluso mari et Romanis late
in sesso classibus; a terra vero angustiis montium,
et ceteris circum viis omnibus quæ ab interiori
Romania Epidamnum ducunt valido undique præ-
sidio præoccupatis. Inde adeo gravis incubuit in
Gallos famæ, magnumque hominum, magnum equo-
rum numerum alimentorum inopia consumpsit.
Accessit ad mali cumulum popularis alvi morbus,
quem vocant cœliacum, cuius causa quidem
naturalis ferebatur, ciborum usus insalubrissimi,
puta mili. Cæterum ego ad Dei vindictam retule-
rim, injustam vim latrocinii barbarici supplicio
repræsentato coercentem: et multitudinis suo tu-
mentis numero, ac superba virium fiducia subnixa,
fastum simul roburque magna ejus prostrata parte
minuentem. Cæterum quantacunque fuit illa cala-
mitas levis profecto et momenti nullius obfirmato
et atroci tyranni animo est visa; quippe nihil ejus
admonitu de minis illis insolentibus remittentis
quibus omnem se terram deleturum jactabat. Ne-
que illum tamen non pungebat mali sensus; verum
mentis ferocia adversus infirmum obnoxius alias
atque alias secum rimabatur cepti patrandi ratio-
nes; ac plane in omnia se versans instar iætæ ser-
pentis aut vulnerata feræ bestiæ in seipsum incur-
rebat, misere anxiis et furiose turbidis motibus
esse circumagens. Tandem, ut diximus, pacatæ
deditioñis deficiente spe, ad oppugnationem totum
imperium confert. Prima machinarum omnium ad
orientalem admota urbis partem est arietaria testudo
mirandæ atque ad aspectum terribilis formæ,
structuræ vero non enarrabilis. Moles erat non lata

Variæ lectiones ex cod. Cöslin.

¹⁷ προσετέθη. ¹⁸ φοβερόν. ¹⁹ ἐπανερχόμενον.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(51) Σφοδρῶς ὠθοῦντες. Robertus Mon. lib. vii:
Traciuntur fieri arietes, ferratae scilicet træbes,
quæ manibus militum funibus appensæ et tractæ in
murmum impellerentur, et sic crebris earum percussio-
nibus muri destruerentur.

A τῶν ἀνθρώπων τροφήν. Προσεπετέθη ¹⁷ δὲ τῷ φι-
δαρικῷ τούτῳ στρατεύματι καὶ κοιλιακῇ τις διάδε-
σις, τῷ μὲν δοκεῖν ἀπὸ τινος ἀπροσφόρου αἰτίας: οἱ
φρυμὶ δὴ τῆς κέγχρου. τὸ δὲ ἀλιθὲς μήνιμα θεοῦ,
κατὰ τοσούτου ἀναριθμήτου στρατεύματος καὶ ἐν-
ποίστου κατασκῆψαν, ἐπαλήλους θανάτους εἰργά-
σατο. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὸ δυστύχημα κούφον ἐδόκει
πρὸς ἀνδρας τυραννικὴν ἔχοντα φρόνημα, καὶ ἀπολεῖν
ἀπειλοῦντα ἀπεισαν γῆν. Οὐμως μὲν τοις καὶ δυστύ-
χην, διεμηχαντο, καὶ καθάπερ θηρίον τιτρωτικόμε-
νον πρὸς ἔσυντὸν συνεστρέψετο, καὶ ὡς περ ἐφτιμεν
πρὸς τὰς πολιορκίας διληφεῖται ἀπετελέντο. Καὶ
τὰ πρῶτα μὲν κριοφόρον χελώνην ἐξεργασάμενος
ἀπεριήγητόν τι θαῦμα προσῆγε πρὸς τὸ ἀντολι-
κώτερον μέρος τῆς πόλεως, καὶ αὐτῇ τῇ δύει φιδε-
ρὸν ¹⁸ θέαμα. Κατεσκεύαστο γάρ ὕδε. Μετράν τινα
χελώνην ποιησάμενος καὶ ἐν παραλληλογράμμῳ σχή-
ματι ταῦτην κατασκευάσαντες καὶ τροχοὺς ὑποθέν-
τες καὶ πανταχθέν, ἀνωθέν τε καὶ ἐκατέρωθεν τὰς
πλευρὰς διαστεγάσαντες βύρσας θοσίαις, καὶ συνεδ-
ραφτες πανταχόθεν καὶ τοῦτο δὴ τὸ παρ' Οὐμή-
ρου λεγόμενον, ἐπαπάθειον τὸν δρόφον, καὶ τοὺς τε-
λεῖους τοῦ μηχανῆματος ποιησάμενος, καὶ δὲ οὕτως ἐν-
δον τοὺς κριοὺς ἀπρώρησαν. Ἐπει τὸ δὲ οὕτως εἰχεν
αὐτῷ τὸ μηχάνημα τοῦτο, καὶ προσῆγεισι τῷ τείχει,
μυριάνδρου πλήθυος ἐνδοθέν μετά τινων κοντῶν
πρωωθούντων αὐτὸν, καὶ ἐγγύθεν ποιουμένων τὸν
τοῦ Δυρδητίου τείχων. Ἐπειδὴ ἀποχρώντως εἰχεν
αὐτῷ ἡ ἐγγύτης καὶ συμμέτρως τὰ πρὸς ἀπόστασιν,
ὑφεῖδον μὲν τὰς τροχίας, περιπήγματι δὲ πανταχ-
θεν ἀπαλιούμενοι τὸ μηχάνημα ἵνα μὴ τις ὀθήσει
τὸ στέγος διασταλέοιτο. Ἐνταῦθα τινες ἀνδρες ῥω-
μαλεύτατοι ἐκατέρωθεν τοῦ κριοῦ σφοδρῶς ὠθοῦν-
τες (51) ἐπὶ τὸ τείχος, εἰχοντο τῆς δυματαγοῦς τοιά-
της κινήσεως. Καὶ οἱ μὲν καθάπαξ ὀθησαν σοδορῶς
τὸν κριόν δὲ ἐκεῖθεν ἀποκρυψάμενος καὶ παλιμπέ-
ρευτον τὴν φορὸν ποιούμενος ἀντεσπαράττετο, καὶ
τοῦτο πολλάκις ἐποιεῖ ἔως πολλάκις περιφερόμενος
ἐκατέρωθεν καὶ διατιτραγων τὸ τείχος οὐκ ἐλίγε.
Κριόν δὲ εἰκότας οἱ ἀρχαῖοι μηχανικοὶ καὶ περὶ τὸ
Γάδειρα (52) τοῦτο ἐφευρηκότες προσωνομάκτου
ἐκ μεταφορᾶς τῶν καθ' ἡμές κριῶν, οἱ καὶ κατ' ἀλ-
λήλων ἀντεπερχόμενοι ¹⁹ διαγυμνάζονται. Αλλ' οἱ
ἔνδον, καταγελώντες τῆς τραχικῆς ταυτοῖς τειχομ-
χίας τῶν Βερβάρων τούτων καὶ κριοφόρων ἀνδρῶν,
καὶ διτὶ εἰς οὐδὲν περατοῦται τὰ τῆς πολιορκίας,
ἀναπετάσαντες τὰς πύλας ἐκέλευν εἰσίεναι κατα-
γελώντες τῶν ἀπὸ τοῦ κριοῦ προτιχρουμάτων ἐγγί-
νομένων οὐ γάρ ἀν ἐφασαν. Ἐργάσαστο κρίδος τοιού-
τον χάσμα ἐκ τῆς κατ' αὐτὸν τειχομαχίας, οἷον ἡ

(52) Οἱ περὶ τὸ Γάδειρα.

Arietem, machinam
oppugnatoriam, in obsidione Gadiū a Carthaginensisibus
repertam scribunt Vitruvius, l. x, c. 19,
et Athenæus Mechan. Plinius inventionem tribuit
Epeo ad Trojam, lib. vii, cap. 56.

πολὺ παρέχεται. Τοῦτο μὲν οὖν αὐτίκα τῇ τῶν ἔνδον. Οεν ἀνδρίᾳ καὶ τῷ θαρραλέῳ τοῦ στρατηγοῦντος Ἀλεξίου, εἰς κενὸν ἀποδέειται, ἐρράθυμηκότων καὶ αὐτῶν τῶν πολεμίων ὅσον γε πρὸς τοῦτο καὶ ἀπειπαμένων τὴν πολιορκίαν. Τὸ γάρ ἀνδρεῖον τῶν ἔνδοθεν καὶ τὸ ἀνεψήσαι τὰς πύλας τοῖς Βαρβάροις καὶ θαρρεῖν κατ' αὐτῶν εἰς δειλίαν ἐνέβαλε καὶ τοῦ μηχανήματος; ἀπαγόρευσιν· οὕτω μὲν ἡργεῖ τὰ παρὰ τῆς κριοφόρου χελώνης. Οὐδὲν δὲ ἡττον καὶ τὸ πῦρ ἀνωθεν ἐπιρίψεν κατὰ τοῦ μηχανήματος ἀργοῦντος ἥδη καὶ ἀκινήτου μένοντος διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας εἰς τέφραν μετήμειφεν. Ἀπὸ τούτων τούτων τὸ Φραγγικὸν ἀπειπάμενον πλήθος πρὸς ἀλλο μηχάνημα φοβερώτερον μετελήλυθεν ἐπὶ τὰ βορειότερα μεταπτέρψαν ἀντικρὺ τῆς δουκικῆς καθέδρας, ἐπερ πραιτώριον προτινόμαστο. Ἡν δὲ τὰ τῆς θέσεως τοῦ τόπου τοιάδε. Εἰς λόφον δὲ τόπος ἀνίστατο, λέγω δὲ οὐ πετρώδη τὸν λόφον, ἀλλὰ γειώδη· ἐφ' οὐπέρ λόφου τὸ τείχος τῆς πόλεως ἰδρυτο. Τούτου κατ' ἀντικρὺ, καθάπερ ἔφημεν, εὐστοχώτατα δύρτειν οἱ περὶ τὸν Βαζιμοῦντον ἀπῆρξαντο, ἀλλο τοῦτο κακὸν ταῖς πόλεσι μεμηχανημένον παρὰ τοῖς πολιορκηταῖς. Καὶ ἀλλο πολιορκητὸν ἡργανον κατὰ τῆς πόλεως τούτως πανούργευσθενον. Ὁρύτοντες γάρ ἐπῆσαν ὑπὸ γῆν καθίστερ τινὲς ἀσπάλαχες (53) τὸν ὑπόγειον χοῦν διατιτραίνοντες. Καὶ πῆ μὲν χελώναις ἀκροστέγοις (54) περιφουροῦντες τὰ ἄνω μέρη διὰ τὰς ἵνωθεν βαλομένα· πετρῶν τε καὶ τόξων βολάς· πῶς δὲ καὶ τὸ μετέωρον τῆς γῆς στύλοις τοῖσιν (55) ὑπερβίοντες; ὑπώρυττον ἐξ εὐθείας φερόμενοι, πλατυτάτην τε καὶ εὐμηκεστάτην τάφρον ποιούμενοι, καὶ δι' ἀμάξων ἀεὶ ἐκφερόμενοι τὸν ἀπὸ τοῦ ὄρυγματος χοῦν. Ἐπεὶ δὲ εἰχον ἀρκοῦντας τῆς διάτρησεως, ἔχαιρον ὅσπερ τι μέγα κατειργασμένοι. Ἀλλ' οὐκ τὴν ἡμέλησαν οἱ ἐντές· ἀλλὰ κατὰ διάστημα τὴν γῆν ἀνορύξαντες καὶ τάφρον ἀξιόλογον ποιησάμενοι κατὰ τὸ διατείνον τῆς τάφρου ἐκάθητο προσέχοντες; δηποτε δῆτα τὸ πολιορκοῦν μέρος τὴν ἐκείνην ἐνθάδε διάτρησιν μέλλει παιήσασθαι· καὶ εὐθὺς κατὰ τινὰ τόπον ἐφευρκήτες αὐτοὺς κρούσοντάς τε καὶ ἀνασκάπτοντας καὶ τὰς βίξας τοῦ τείχους ὄρύτοντας, προθοντό τε αὐτοὺς καὶ μᾶλλον τὴν ὑπ' ἐκεί-

Car. Dufresnii Du Cangii note.

(53) Ασπάλαχες. Hinc machine ad suffodiendos muros *Talpa* dicit Tudebodo, lib. iii; Giloni Paris. lib. v, et Godefrido Viterb. in Frider. I. interdum *Scrofa*, ut Fulcherio, lib. i, cap. 4 et 18; Tyro, lib. iii, cap. 5; lib. viii, cap. 6; lib. xvii, cap. 14; lib. xviii, cap. 19. Auctori *Gesta Franc. expugn. Hier.* cap. 25; Sues, Galberto Notario in *Vita Cang. comit. Flandr.* n. 96; *Truies*, Froissarti II vol. cap. 2, 102; *Trojæ*, Turpino, apud quem frustra Meursius restituendum censet Stoæ. Guntherus, lib. II Ligurini:

*Quæ levibus subjecta rotis, aut fraude latenti
Suffodiat valios, aut pulset turbine muros.*

A *Talpis Talparii* dicti fossores et cunicularii apud monachum Altisiod. an. 1188: *Habebat quippe quosdam artifices, quos fossores, vel talparios vocant, qui ad modum talpæ subterranea fodientes,*

A illa quidem, cæterum alte in quadrum surgens, figura quam parallelogrammum artifices vocant. Rotæ undique subditæ mobilem omnem su partem inachinam reddebant; porro ejus et verticem et latera bovino corio tegebantur intimè applicito apteque consuto, nec eo simplici, sed more scutorum Homericorum septies geminato. Tali lectorio satis protectæ costæ vertexque operis adversus hostiles quasvis injurias videbantur. Jam intra suggestum hunc expedito libramine suspensus aries, sicque moles promota murum versus, innumerabili multitudine contis a tergo eam quibusdam prudente; ut ad idoneam muri distantiam ventum est, subtractis rotis defixa firmissime machina terraque impactis fundata lignis est quo successionibus arietantis trabis innoxie sustinendis par esse posset; tum vero adhibiti viri robustissimi qui totis lacertis arietem in murum impingerent, nulla requie continuatis impulsibus. In quo liebat quidem ut murum delibaret impacta trabs; verum cum offensione solidæ frontis sinuina vi repulsa eo unde venerat multiplicatum impetum referret, non sere minus domicilio nocebat suo: mire illud ac misere deartuans vehementissimis 382 istis reciprocationibus alterorum motuum. Bellicus hie aries tignum oblongum est armatum ære ac ferreis infestum cornibus caput agitans ad subversionem aliorum quibus arte libramentorum ac conatu lacertorum impingitur. Id instrumentum qui primi C excoxitasse circa Gades feruntur veteres merito arietem vocant ab eo ipso animali unde ideam atque imaginem inventi sumpserant. Etenim arietes notum est vegeta juventute petulantes in sese mutant per ludum contrariis incurrere frontibus validisque ac sonoris ictibus offendere invicem adversos. Cæterum observata Dyrrachieuses machine iunctilitate istius ad soliditatem mœnum suorum, irridere formidolosam prius molem et velut ad scenæ ornatum productam larvam pici metus, securè contemnere cœperunt: dictis etiam et facetiis superne incessentes oppugnatores suos, quos pales facitis urbis ostiis ad ingrediendum hortabantur: misereri se etenim illorum tanta ærumna vanam

D quaslibet murorum et turrium firmates ferramentis validissimis perrumpabant.

(54) Χελώναις ἀρροστέγοις. Στοῖχος, galeries. Willermus Brito, lib. II Philipp.:

*Textudo textitur, ut sub
illis iuta latens muri quent imo subire
Fosso, et erectis ipsum succidere permis.*

Vide Vitruvium, lib. x, cap. 12.

(55) Στύλος τιττρ. Lignis et trabibus, quibus exstis tota quæ imminebat cavae terre congeries dissolveretur et rueret: qui erat coniculorum effectus. Vide Cinnamum, lib. iv, n. 11; Albertum Aq. lib. II, cap. 33; Tudebodium, lib. II, pag. 781; Tyr. lib. III, cap. 10; lib. xiii, cap. 11; Rigord. an. 1111; Willerm. Brito, lib. II, pag. 115; Tactica ducis Clivens, pag. 57, 119; Hist. Arturi ducis Brit. pag. 91, etc.

machinam agitantium: quae ut se ipsosque pulsando rumpere nunquam aperire tantum muri labi aditum posset, quantum esset quod ultra aperiebant spatiū portarum patentibus valvis. Hi sales atque illa fiducia quae Alexii nepotis Augusti obsecrare urbem, ut diximus, praefecti, ducumque ac militum ejus intrepidos animos prodehant, et usque ad licentiam jocandi securas mentes, haud laeti Gallis accidebant: quorum illi alacres inchoantium spiritus tristi iam desperatione constricti torpebant, ad talēm experientiam inutilitatis conatuum suorum; praejudiciumque passim omnes atque augurium inde non vanum duebant. Incepit successus carituri; languere igitur ac remittere industriam; nec nisi desperatione quasi enerves indulgere ictus inuro, quem longe firmioris senserant operis, quam ut suo perrumpi quantovis conatu posset. Verum arieti ne penitus ce-saret novum Dyrrachienses negotiū facessivere. Injectus enim ab iis ex alio ignis otiantem machinam corripiens in cinerem mutavit. Ab hac spe dejecti Galli ad aliud terribilius inventum cogitationes appulere. Ad borealem urbem partem e regione cathedralē ducalis, quem locum praeitorum nominant, tumulus surgebat nulla intus mole saxea solidus, sed terra dumtaxat mobilis aggestus, supra quem fundatus civitatis murus erat. Ad hunc recta tumulum Baimundi milites coepérunt. Sic tuto usque ad tumulum progressi perfodere jam illud ac eo perterebrato iter in urbem sibi pandere summa ope conabantur, terra impigre movenda subeundaque talparum more, praesenti sane urbis periculo; cui frusta primum Dyrrachienses occurrerant saxis telisque superne jactandis; nam Galli densa subter atque impenetrabili testudine hostiles omnes ejus generis injurias innoxii ridebant. Eatenus ergo voti compotes facti sunt ut latam longitudine ingenti fossam producent facile perviam et purgata exportataque plaustris saburra inoffenso pede meabilem. **383** Ac magnam sibi rem præstitisse visi serio gaudebant quasi meatum subterraneum eo tandem perduxissent unde ut urbem victores ingredierentur nihil restaret nisi cuniculariorum ultimus impetus in perfrassam arcem rumpere aditum parantium, utique non sine magna successus spe. At præsidarii Dyrrachii contrarios ex adverso cuniculos et ipsi egerant, longeque obviam produxerant cæco isti hostium adversa fronte respondentem fossam, amplam quoque ipsam lateque vacuam: ubi lecta manus excubabat virorum fortium exceptura impetum Francorum, si qua illi subterraneum aditum rumpent. Porro procedente utrimque opere, audire primum nostri Gallos coepérunt molientes vastisque pulsantes ictibus muri partem insimam ac fundamenta ipsa incœnū; unde et prope abesse ipsos et ubi essent admoniti, foramen eam in partem pervium fecere quo jam usurpantes oculis serventem intus multitudinem Gallorum, igne ipsos per patesfactam rimam missili petebant. Ignis hic qua materia constaret, qua arte quoque instrumento jaceretur, breviter doceo. Pinus et piceæ arborumque id genus ob succum intus pingue in virore perennantium, lacrymæ stillant unguinis lenti, oleosique glutinis, amica flammæ materies, et ea concepta diu durans. Illoc gummi contusum et cum intrito simul sulphure in unum pulverem commixtum, in cavas calamorum cannarumque tibias adversa parte succensas indebant Dyrrachienses nostri: tum ipsi ex ea tibiae parte qua vacabat flamma, vehementi pellentes et perseverante spiritu piceum istud igniarium quoad usque ad extremitatem igne prius concepto flagrantem promovissent, sic accensum deinde dabant in vultus oculosque adversorum hostium, incredibili pernicie illorum, quippe cum barbas, genas, cilia, capita Gallorum pernix flamma corriperet, pertinaxque depasceret adhærens atque immorans, nulla contratalem pestem fortitudine durante. Itaque passim videre erat eos, velut apum sumo afflatum ex-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²⁰ τὰ πρόσωπα κατέφλεξαν. ²¹ προειρημένα.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(56) Από της πεύκης. **392** Albertus Aq. lib. II, cap. 36: *Faculas ardentes cu-n pice et adi- jactant super machinam.*

men retro ebullire avertique easco impetu; inde turbide confuseque recedentes, quo certi gradu firmo militarique compositi ordine iverant. Sic conatus hic secundus evanuit, in quo multis hominum magnisque curis ac laboribus haud dignum operae pretium repensum est. Tamen ne isto quidem successu debilitata eorum industria tertiae fabricationem machinæ suscepit. Fallor; non post deprehensam inutilitatem duarum priorum machinarum hæc illis in supplementum succenturata tertia est, sed ante illas fieri coepit post eas deum absoluta est, anno integro in ejus molitionem insuupto; tantæ id opus molis erat ad quidem ut fama sit priora machinamenta illa quasi ruimenta Gallis suisse, ad hoc deum princeps et palmarium opus transferendas ac serio exerendas vires omnes, in istis velut ludicris exercitibus. Verum ut constructio, usus, designatione tota ac ratio turre istius lignæ intelligatur, pauca prius de situ et figura urbis Dyrrachii perstringenda sunt.

Tò μὲν τεῖχος ταῦτης ὑποχαλδται τοῖς πύργοις. ^A Ετοι δὲ πύργοι κυκλόθεν ταῦτης ἔξυπανταςταγαι, δεσον εἰς ἔνδεκα ³³ πόδας ὑψούμενοι διὸ κοχλίου τινὸς τὴν ἀνοδὸν ἔχοντες, ἐπάλξεις τε ἡσφαλισμένοι. Οὗτος ἔχει σχήματός τε καὶ ἀσφαλείας ἡ πόλις. Τὸ δὲ πάχυς τοῦ τείχους εἰς ἀξιόλογον πάχος ἔκτεταται, καὶ τοσοῦτον ὡς τε πότερας ἀνδρας καὶ πλείους τῶν τεσσάρων τοὺς ὕμους συμμείζαντας διπλάσιασθαι ἀπράλως. Οὗτο μὲν οὖν ἐκπεφράσθω μοι τὸ περὶ τοῦ τείχους ως; ἐν παραδρομῇ τοιασδε τοιασδε τοῦ περὶ τοῦ τείχους πύργον ἐμηχανήσαντο οἱ περὶ τὸν Βασιλοῦντον Βάρδαροι, καὶ ἀφγήσασθαι χαλεπὸν καὶ ίδειν φοβερὸν, ως; οἱ ἐωρακότες ἐλεγον· μὴ διτε γε οἵ προσεπέλασε φρικωδέστατον θέαμα. Εἶχε δὲ τοιωσδε. Πύργος ἔνδινος (37) κατεσκεύαστο ἐκ τετραγώνου βάσεως εἰς ἀξιόλογον μῆκος ἡρμένος, καὶ τοσοῦτον, διστο τῶν τῆς πόλεως πύργων ὑπερανέγειν εἰς πέντε που καὶ ἔξι πτήσεις τὸ οὐρανός. "Εδει γάρ οὕτως κατεσκευάσθαι τὸν μόσυνα τοῦτον, ἵνα διά τινων ὑποδάθρων μετεώρων πρὸς τὸ χθαμαλώτερον καταχαλωμένων τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἐκεῖθεν εύκολως καταδραμεῖται· οὕτω γάρ διὸ τὸ σφρόδρον τῆς ρύμης οὐκ διὰ ὑπενέγκοιεν οἱ ἔγχωροι ἀεὶ πρὸς τὸ κατέπιν ὡθούμενοι· ὅπεικήν δὲ ἔρα τὴν ἐπιστήμην ἐπιλούτουν, ὡς ἔοικεν, οἱ τὸ Δυρβάκχιον πειλορχοῦντες Βάρδαροι· οὐ γάρ ἀνευ τοιαύτης δύναμεως τὸ οὐρανὸν τῶν τείχων κατελάμβανον· εἰ δὲ μὴ ὅπεικής, ἀλλὰ γε τῆς ἀπὸ τῶν διοπτρῶν καταλήψεως. "Ο γοῦν πύργος ἐκεῖνος φοβερὸς μὲν ίδειν, φοβερώτερος δὲ κινούμενος κατεφαίνετο. Τροχοὶ γάρ πολλοὶ τὴν βάσιν αὐτῷ μετεώριζον. Ἀναμοχλευδύμενος δὲ ὑπὸ τῶν ἔνδον στρατιωτῶν τοῖς μοχλοῖς, θάμβος ἐποιεῖ μὴ φαινομένης τῆς ἀρχῆς τῆς κινήσεως, ἀλλ', ὡς περ τις γίγας ὑπερνεφής, ἀφ' ἐαυτοῦ ἐδόκει κινούμενος. Επέ-

Variæ lectiones

³² δέκα. ³³ ὅπερ καθάπερ χελώνης.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(37) Πύργος ἔνδινος. Eiusmodi lignæ turræ descriptionem sic repræsentat Robertus Monachus, lib. vii: *Facta est lignæ turræ, lapideis turribus satis altior, et machinis omnibus quæ introrsus erant eminentior. Habet autem tria solaria, quæ erant bene scutis et trochleis præmunita. In duobus superioribus erant loricate cum telis et sudibus. et sagittis, et lapidibus, et pilis et facibus. Subiis erant nihilominus armati, qui rotas impingebant, super quas ipsam turrem constituerant. Ubi solaria, seu tabulata, vocat Robertus, quæ stéga Auna, pro-*

prio vocabulo: nam et inde *tristegæ* dicantur turræ, quæ tribus constant solaris, apud Sugerium in Ludov. VII, cap. 10, et Will. Britonem, *Philipp.* lib. iv et vii, *Stationes* vocantur in Epist. Bald. imp. CP. de expugnatione Constantiopolis. Describuntur præterea eæ turræ, quas *Phalæ*, et *Bersfredos* interdum appellant, a Guiberto, lib. vi, cap. 18; Tyrio, lib. viii, cap. 15, 18; lib. xx, cap. 16; Anonymo, in *Hist. Hieros.* pag. 1168; Vegetio, lib. iv, cap. 17, 18; Vitruv. etc. Vide Notas nostras ad Joinvillam.

que Dyrrachiensium veram dimensionem potuissent? Cæterum cum diu turris ista dum procul extrueretur minis illis ipsis neliis vastæ late conspicuæ terraisset Dyrrachienses, eo inde ipsi admovere proprius augereque formidinem visa est, quo ipsa magis ad eos rotarum subtus versatilium ope promovebatur. Intendebat admirationem intentium quod cum ingens ea moles a militibus intra ejus viscera dilitescentibus vectum quorundam agitatione arcana moveretur, speciem procul præbebat quasi gigantis nubes vertice tangentis ei incidentis vitali atque in ipso sita facultate, quippe cuius motus cerneretur, motor non appareret. Cætera porro monstri species nihil non præserebat cumulando terrori accommodatuni. Latera omnia firmo tectorio protecta per quatuor quadrata molis facies egregie occultabant intus latente armatum manum; quæ se tamen rursus satis prodebat missilibus assidue spargendis. Erant autem ad jactationis usum cæterasque nocendi opportunitates apertæ circum in partem omnem fenestræ plurimæ, suis quoque aptis ostiis occlusæ cum opus erat: quoties usus posceret volubili cardine reserabiles. Porro interior capacitas machine in multis sibi invicem impositas cogitationes dividebatur, 385 siungulas proprio armatorum infessas numero. Sed alii, ut diximus, latebant. Soli ostentabant se qui supremum quasi cœnaculum ambulantis ædis obtinebant torvi, horrentes ferro, strictis infesti mucronibus, vim et cædem anhelantes gladiatores. Hic terror tantus ac tam varius cum se rotis subtilis volventibus inferret, consternasset haud dubie præsidium obsessæ urbis, nisi dux ejus Alexius pro sua vigilanti solertia remedium jam tum nascenti malo mature idoneum proviisset. Nam et consilio et auxilio eorum usus qui ipsi aderant viri experientes et industrii, cum primum in Baimundi castris illam ædificari turrem vidit magnum ad periculum suum suorumque, aliam et ipse intra mœnia Dyrrachiæ pari exemplo machinam illi alteri opponendam architectari est aggressus, hunc ferme in modum. Deprehensa procul altitudine turris hostilis, tigna dimensi Dyrrachienses sunt; alteri ex opposito ædificandæ cuius culmen contraria molis verticem cubito altius despiceret. Ubi vero jam constructa turris Gallica, promota in destinatam propinquitatem fundataque est, crassis et præacutis alte in terram quoque intra muros recta ex adverso quam proxime substrato inædificata tabulato, cum transferri eam firmatis alioque inde surgentibus sublicitis quatuor quadrangulam in directum attolens molem, transversorum dispositu lignorum scalæ quamdam speciem usumque graduum præbentem ascensuris prout res posceret in superiora machinæ. Latera protegi muri, rotisque illic subtractis firmissime desixa undique impactis sudibus: tum ab obsessis sua oportuit erecta moles est, non illa quidem ulli et rotis circumagi non esset opus: sed in solo ipso muris urbis conspectum injuriamque hostium arcebat. Ea tantum pars que ultra incunum corpus extabat, munita fuit impositu coronidis et circumjectu laterum, quoad est creditum sat fore, nec impedit posse liberam emissionem ignis sparsilis quam per aperta latera turris suæ lignæ Alexii milites in molem Baimundi destinabant; comportata propterea in supremam contignationem suæ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

ανηπτο.

machinæ magna vi pinguis et flammæ alituræ materiæ. At statim vel experientia vel ratio exactior docuit noceri hand multum isto modo posse machinamento Gallico, nedum ut sic ejus combustio totius sperari posset. Satis enim apparebat fore ut superficiario duntaxat et perfunicario contactu missilis a Dyrrhachiensibus ex intervallo vibrata flamma Gallorum opus solidum et accurate protectum lamberet. Secundæ igitur cogitationes suasere Alexianis aliud; nempe ut totum spatum, quod patebat inter Dyrrhaciensem turrem lapideam et hostilem illi adnotatam ligneam multo stramine ac cetera id genus arida materia compleverent, quam etiam infuso largiter oleo rigarunt: cumularunt omnia crebro titionum, facium, prunarium ardentium conjectu. Hæc simul mista cum aliquandiu tantum sumassent, exarserunt denique leni excitata spiritu, robustoque incendio comprehensa in Gallicanam turrem trans moras corticis et præmunitissimi tectorii perrumpente ad extremum furore ignis oleo large ingestu velut ebrii, usque ad intima perrasam absumpsere. Late horrendus exaudiiebatur fragor, non enim dicam crepitum, flaminæ bacchantis in perniciem silvæ immensæ: **386** longissimeque resplendens et sua magnitudine iis ipsis formidolosus qui eam fecerant et quorum ardebat bono relucebat rugus usque ad stadia circumquaque tredecim. Illud dicere quis queat quanta perturbatio clausorum tuim ista mole Barbarorum fuerit? qui dolor clamorque sentientium vim grassantis ardoris? Quæ desperatio sese ubi frustra versaverant ex alto jactantium in præceps? quæ voces, quæ ejulatus infelicium victimarum? Qui zæstus, quæ agitatio Gallorum cæterorum dum suos flammis eripere frustra conabantur lamentantium interim et charorum mala complorantium?

Τοσαῦτα μὲν οὖν περὶ τοῦ ὑπερνεφοῦς μόσυνος καὶ τῆς παρὰ τῶν Βαρβάρων τειχομαχίας. Ἀλλ' ἐπειδὴν βασιλέα καὶ αὐθις τὸν λόγον ἐπαναχτέον. Ἐπειδὴν τοῖνυν ἐφισταμένου, ἡ μὲν Αὐγούστα ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης ὡς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανέστρεψεν, δὲ αὐτοχράτωρ τῆς πρόσωπα πορείας εἶχετο καὶ τὴν Δεάδονιν διὰ τῆς Πελαγονίας καταλαμβάνει, ἔνθεν περὶ τοὺς πρόποδας τῶν ἡδη ῥηθέντων δυσβάτων ἀτραπῶν οὖσαν. Καὶ καίνην τινα στρατηγίαν κατὰ τῶν βαρβάρων μεμελετηκὼς δεῖν ἐλογίσατο τοῦ μὲν δημοσίου πολέμου σχολὴν παντελῶς καταψήφισασθαι, καὶ ἀγχέμαχον διὰ ταῦτα τὴν μάχην οὐκ ἤθελεν. Ἀλλὰ τὰ δύσβατα τέμπη καὶ τὰς ἀδιεξοδέύτους ὅδοις μεταίχμιον ἀμφοῖν τοῖν στρατοπέδοιν καταλιπὼν τοὺς εὐνούς ἀπαντας κατὰ τὰς ἀκρολοφίας μετὰ ἀποχρώσης δυνάμεως καταστῆσας τὴν καίνην ἐκείνην στρατηγίαν ἐμπηχανήσατο, ὡς μῆτε τοὺς ἔνθεν πρὸς τὸν Βαΐμουντον προσχωρεῖν ἥσσαται δύνασθαι, μῆτ' ἐκείθεν πρὸς τούτους αὐθις γράμματα φοιτᾶν ἢ προσηγορίας διαπέμπεσθαι, ὑψὸν ὡς τὰ πολλὰ τὰ τῆς ἀγάπης ἐδράζεσθαι εἰλαθεν· σπάνις γάρ προσηγορίας κατὰ τὸν Σταγειρίτην πολλὰς φιλίας διέλυσε. Γινώσκων δὲ τὸν Βαΐμουντον δυνδρα πονηρίας καὶ δραστηριότητος ἀνάπλεων, ἥδεις μὲν καὶ τὴν κατὰ πρόσωπον πρὸς αὐτὸν μάχην ἀναδέξασθαι, καθά γε καὶ εἰρηται· ἀλλὰ καὶ δι' ἐπέρου παντὸς τρόπου καὶ μηχανῆς κατ' αὐτοῦ μελετῶν οὐδὲμῶς ἐνεδίδουν. Διὰ δὲ τὰς ἡδη ῥηθεῖσας αἰτίας, κατοι πολλὰ σφαδάζων πρὸς τοῦτο φιλοκίνδυνος τε καὶ πυκνοκίνδυνος πάλαι ὅν οὔτει δὲ αὐτοχράτωρ καὶ ἐμὸς πατήρ, ἐπειδὴν λόγον εἶχεν ἐν πᾶσι χρατοῦντα, δι' ἐπέρας μεθόδου καταγωνίσασθαις τοῦτον ἐσκευέδε. Δεῖ γάρ, οἶμαι, τὸν στρατηγὸν οὐκ ἀεὶ διὰ ξιφουλκίας τὴν νίκην ἔσαυτῷ σπεύδειν περιποιεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς πανουργίαν (58) ἐστιν οὖν εὐτερεπίζεσθαι, ἐπὰν δὲ καιρὸς καὶ τὰ συμπίπτοντα τούτῳ διδοσσει τὴν νίκην, ἔσαυτῷ πάντοτε περιποιεῖσθαι.

Car. Dufresnii Du Cangji notæ.

(58) *Parouργιαν.* Ordericus Vital. lib. ix de Alexio: *Erat enim callidus et facundus, largus, et fallendi artifex ingeniosus.*

etiam abundabat ei gestiebatque ultro in congres- A ούμενον· καὶ τοῦτο γὰρ στρατηγῶν ίδιαίτατον δισ-
sum animus; et conserere cum feroci adversario
victrices olim non minorum ardebat manus. Sed
sapientia intercessit fortitudini; et moderata ratio
compositæ mentis cui plenum aique integrum imperi
jus in omnes suos impetus nunquam non
servabat pater meus, persuasit ei tunc quidem esse
melius tutis debellare consiliis, et non ferro aut
periculo ad victoriam, sed cara et ingenio grassari.
Norat videlicet Baimundi **387** vastrum animum
acrem et mille ad nocendum artium. Si ad moveret
castra, si minus accederet, transfigia persidorum
seditionumque adhuc sumantium rediviva scelera
instigatore tali verebatur. Igitur si, quod omnes
concedunt, tempus interdum in bello est rei sine
strepitu gerendæ, vincereque sine certamine ac
sanguine majorem interdum imperatoribus suum
quam signorum cruenta collatio famam attulit,
quis neget tali tum loco fuisse Romanam rei, ut
enim tot effervescentes intestinis sævæ iræ flucti-
bus cupiditates improborum in occasionem confir-
mandæ audacie produci non oportet, nulla iniuri
salubrior administrandæ rerum summa: ratio po-
tuerit, quam si hostem contagiosæ vicinæ et tumultu-
um externum civili perturbatione cumulare sata-
gentem consenescere ac ringi conclusum egeret, et
denique se 'endo debellaret. Neque id solum virilis
aut curavit, verum ultro in eum vertere quod li-
muerat ab ipso malum alaceri so'ertis animi dexte-
ritate occupavit. Discordias et suspicionum odio-
rumque seminaria Baimundum inter comitesque
Gallos cæteros serere aggressus hac ferme ratione.
Evocavit e Neopoli ad se Marinum sebastum, ho-
minem e Maistromiliorum genere, non illum qui-
dem sibi probatum usquequaque (quippe cuius iurata
licet fides adversus blandas prensiones et pro-
missa in rebellionem dellicere conantum handqua-

περ Ισμεν μὴ μετὰ ξιφῶν καὶ μάγης μόνον, ἀλλὰ
καὶ πρὸς τονδὲς τρεπομένων· καὶ δὲλω; Εστιν οὐ
ρρεισυργοῦντα τὸν ἔχθρὸν καταγωνίζεσθαι, δηρίκα
καὶ τοιούτου κατιρὸς παρῆ, ὅποιον καὶ τότε δ' αὐτο-
κράτωρ φανεται σκευωρήςας. Θέλων γὰρ διχήνοιν
έμβαλεν μεταξὺ τῶν τε κομήτων καὶ τοῦ Βαζιμούν-
του, καὶ κατασεῖται εἰον τὸν πρὸς ἀλήλους συνα-
σπισμὸν, οὐδὲ διαρρήξει, τοιοῦτον τι δραματουργεῖ.
Μεταπεμφάμενος οὐν τὸν ἐκ Νεαπόλεως Μαρίνον (59)
τὸν σεβαστὸν (τῶν Μαϊστρομιλίων οὗτος ὑπῆρχε τὸ
γένος), καὶ πάνυ τὸν πρὸς αὐτὸν ὅρκον ἀνθέυτον
τότε ἐκτίσει (ἀπατητοῦ; ἐξαπατηθεῖς λόγοις καὶ ὑπο-
σχέσειν, ἀλλ' ὅσῳ γε τὰ πρὸς τὸν Βαζιμούντον ἀπο-
κλινέσαι αὐτῷ τὸ ἀπόρρητον τεθάρητον, ἅμα δὲ καὶ
τὸν 'Ρογέρην ⁵⁸ (60) (τὸν ἐπιφανῶν δὲ οὗτος Φράγ-
κων) καὶ τὸν Πέτρον Ἀλίφαν, ἀνδρα κατὰ πόλεμον
περιβόητον, καὶ τὴν ὡς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα πί-
στιν ἀκραδάντον διδίλου τηροσαντα· τούτους μετα-
κλεισάμενος βουλὴν ἐζήτει δπως τὰ κατὰ τὸν Βαζι-
μούντον εὐναθέμενος καταγωνεῖται αὐτὸν· ἀλλὰ
καὶ περὶ τῶν εὐνουστέρων τῷ Βαζιμούντῳ, καὶ ὅπ-
σους ἐκεῖνος Ισαφύγους ἔχει διηρώτα. Καὶ περὶ τού-
των μαθὼν ἐξ αὐτῶν, δεῖν ἐλέγεν ὑποποιεύεσθαι
τούτους δὲ παντοῖς μηχανῆς· καὶ εἰ τοῦτο γένοιτο,
δι' ἐκείνων καὶ τὸ κοινὸν τοῦ Κελτικοῦ στρατεύμα-
τος διαρρήγησεται εἰς δψυχαν ἐμπεσόν· ἀναχονί-
ται τοῦτο τοῖς ἡδη βρθεῖσι, καὶ ἐξ ἐκάστου τούτων
ἔνα αἰτεῖται τῶν εὐνουστέρων θεραπόντων καὶ ἐξ-
μιθεν ἐπισταμένων. Οἱ δὲ ἐτοιμας τοὺς κρεπτονας
τῶν ὑπηκόων αὐτῷ ἐφησαν δοῦναι. Καὶ ἐπειδὴ
παρῆσαν οἱ ἀνθρωποι δραματουργεῖ τι τοιοῦτον.
Γράμματα συνθέμενος ὡς περ ἀμοιβαῖα πρὸς τινας
τῶν ἀμφὶ τὸν Βαζιμούντον οἰκειοτάτους ὡς; δῆμον
ἐκείνων γεγραφθῶν πρὸς τούτον καὶ οἰκειότερά
τινα μηντευομένων, καὶ τὰ ἀπόρρητα τῆς τοῦ τυ-
ράννου γνώμης ἐξαγορευθεντῶν, πέμπει πρὴς αὐτὸν

Variæ lectiones ex cod. Coisl'in.

⁵⁸ Ροδέμην.

Cap. Dufresnii Du Cangii notæ.

(59) *Tōr ἐκ Νεαπόλεως Μαρίνον.* Evocavit Alexius Marinum Neapolitanum, uti appellatur, pag. 400, qui tum in castris aderat, non e Neopoli, quod velle videtur eruditus interpres. Erat ille, ait Anna, ex genere τῶν Μαϊστρομιλίων, vel potius Μαϊστρομιλίων, hoc est, ex familia principum, qui Neopoli in Italia dominabantur eo aeo, *magister militum*, uti hocce vocabulum interpretantur Latini scriptores. Constantinus Porphy. *De adm. imp.* cap. 27, de ducibus Neapolitanis scribens: 'Ιστόν δὲ δ Μαϊστρομιλῆς ἔρμηνεται τῇ Ρωμαῖον διαλέκτῳ κατεπάνῳ τοῦ στρατοῦ. Magistri isti militum Neapolitanum post- bae sibi asseruerunt dominatum, excusso Græcorum Augustorum jugo, retenta nihilominus dignitatis appellatione, uti passim observare est ex Gregorio M. PP. lib. vii. indict. 2, epist. 75; Joanne Diacono Neopoli. in Chron. episcop. Neapolitan.; Erchemberto, cap. 26, 27, etc.; Petri Damiano card. lib. 1, epist. 9, auctore Chronicis S. Vincent.

de Vulturno, lib. iii; Alexandro abbatte Celestino⁵⁹, lib. i, ii, iii et iv; Leone Ost. lib. ii, cap. 59 et 62⁶⁰ et aliis. Erat autem hac tempestate Sergius princi- D cum fuisse testatur Rogerius Siciliae comes, in Di-
plomate quod exstat apud Sur. 6 Octob. cuius
etiam crebra apud abbatem Celestimum occurrit
mentio, apud Falcon. Benev. an. 1137, et in Chron.
Casin. lib. iv, cap. 89, qui quidem Sergius ultimus
fuit e Neapolitanis ducibus; hujus enim successit
Rogerius Siciliae comes. Magistrorum militum Nea-
politanorum scriem et genealogiam habet Capare.
lib. i Hist. Neopol. et ex eo Ughellus, tom. VI
Ital. sacr. pag. 113. Porro Marinus iste Annaus
ille idem est, ut fallor, qui subscrifit Diploma Ro-
gerii ducis Apuliæ, Calabrie et Siciliae, an. 1093,
pro Ecclesia Cusentina, apud eundem Ughellum in
Ital. sacr. tom. IX, hisce verbis: *Ego Marinus im-
perialis magister atque stratego. Ex quibus patet
magisteriam dignitatem ab Alexio, et aliquam pre-
fecturam obtinuisse. Certi sebasti dignitate ab
Anna infra donatur, pag. 416.*

(60) *Ρογέρην.* V. notata ad pag. 34.

ῶσπερ εὐχαριστηρίους λόγους συντάξας καὶ ἀποδέξαντος τάχα τὴν τῶν ἀνδρῶν σύνοιαν. Ἡσαν δὲ οὗτοι δὲ τε Γίδος (61) δὲ τοῦ Βασιλούντου αὐτάδελφος, καὶ τις τῶν ἐνδοξοτάτων ἀνδρῶν Κοπριστανός; (62) καλούμενος, καὶ πρὸς τούτοις δὲ Ριχάρδος (63) καὶ τίταρος; δὲ πριγκιπάτον; (64) ἀνὴρ γενναῖος; καὶ τὰ

A quam inconcossa perstisset), cæterum ejusmodi cui sua contra Bainundum arcana consilia recte committi posse crederet. Accersivit præterea Rogerium illustrem inter Francos, ac Petrum 'Alipham, virum et laude rei bellicæ et servitæ Augusto fidei constantia celebrem. Horum rogatis auditisque sen-

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(61) *O τε Γίδος.* Vetus scriptor in Philippo rege Fr. : Guido autem frater ducus post tempus breve in langorem incidit, ita ut destitutus omnibus membris ad extrema duceretur. **393** Ascito denique fratrem, orat ut parcat quæ in ipsum peccasset. Interrogante quæ essent commissa, confessus est imperatorem sibi filiam suam sponte cunum Dyrachio, et aliis donis; scipius urbem vi aut dedi:ione subactam, nisi cives reuillardasset suo animali: consilio, etc. Consentit Ordericus, lib. ii, pag. 823, 824: *Magnum animus dux multimodis conabatur oppidum expugnare, sed impediabant qui maxime debuissent illum adjuvare, Guido enim frater ejus, et Robertus de Monteforti, in quibus confidebat pri: ceteris, fraudulenter conversi erant ad partes imperatoris, et excorvati ab eo, missis ingenis pecuniae zenithi, sed callide, frustrabentur molimina sui principis, etc.* Ex quibus patet, non confitit suis ab Alexio epistolas, quo comites suspectos Boehmundo redib:ret, sed revera iis ad defensionem sollicitasse Guidoneum, et alios proceres.

(62) *Κοπριστανός.* Conversanum forte comitem intelligit Anna; floruit autem sub Normannis Apulis Tricamus Conversani comes, cui ex be lo quasquis in sortem *Monsphilos* obtigit, uti narrat Leo Ost. lib. ii, cap. 68. Ille idem, ni fallor, quem Malaterra, lib. i, cap. 39; lib. iii, cap. 34, filiam Tancredi, Guiscardi sororem duxisse uxorem scribit. Ex iis nuptiis prodire *Gausfredus*, Conversani comes, *Guiscardi* ex sorore nepos dictus Orderico Vitali, lib. vii, pag. 645; et *Robertus* comes Montiscaveosi, de quo Willelmus Apul. lib. iii, p. 31, b. 33 b. *Gausfredus* in rescripto Rogerii Apulæ ducis et Boehmundi fratrum, an. 1090. Apud Baroniū, comes *Cupersanus* nuncupatur. Interfuit ille morti Guiscardi, uti narrant idem Ordericus, lib. x, pag. 780; et Willelmus Gemeticensis, lib. viii, cap. 14; et canonib:um in urbe *Cupersanensi* a fundatione exstruxit, ac bonis ditavit. *Gausfredi* filiam *Sibyllam* uxorem duxit an. 1100, Robertus Normannus dux, cum ab Hierosolymitana expeditione rediret. *Gausfredo* alii præterea exstiterit liberi, *Guillelmus* nemp: Conversani comes, *Robertus*, *Tancreduis de Conversana*, qui in Rogerium Sicilæ comitem et regem bellum movit, de quo abbas *Celensis*, lib. i, cap. 2; lib. ii, cap. 21, 33, 46; Ordericus, lib. xiii, pag. 898; et Diploma Constantiae principissæ Antiochenæ an. 1118, apud Ughell. tom. VII, p. 868. Præterea *Alexander*, eius Diploma an. 1111, pro *Barensi* Ecclesia exstat apud Ughell. tom. VII, *Ital. sacr.* pag. 865, in quo comes *Cupersanensis* nuncupatur. Interfuit etiam Alexander iste donationi Boehmundi II principis Antioch. factæ abbati S. Anastasi Carbonensi an. 1126. Apud Paulum *Ælendum* *Saactorium* in *Hist. monast.* *Carbon.* Descripsit præterea idem *Ligellus* in archiepisc. *Barens.* aliud Diploma *Roberti* *Conversani* comitis an. 1121, iudic. 4, qui *Alexandri* comitis forte frater fuit. Denique alterius *Alexandri de Conversana*, qui *Manueli* imp. meruit an. 1168 et 1170. *W. Tyrus* meminit, lib. xx, cap. 14; lib. xli, cap. 16. Jam vero ut *Conversanum* aliquem, seu *Alexandrum* comitem, seu *Alexandri* fratrem intellexisse Annam potem, facit Κοπριστανὸν nomen, quod hanc multum ab ludit a *Cupersano*, qua appellatione vocantur hi comites veteribus tabulis. Occurrit etiam, ne id dissimilem,

nobilis Normannus alter in eo Diplomate an. 1102, de quo supra, cujus nomen, aut dignitas, Κοπριστανὸν appellationi Annæ satis videtur convenire. Sic autem illius initium concipitur, ut editum est ab Ughello: *Nos Alexander Cupersanensis comes, et canc. Capersi. et Gavus Cantazarii comes, et Robertus Grumi, juramus ex præcepto et voluntate domini nostri Rogerii Sicilir. Iulie regis, etc.* Quis autem ille canc. *Capersi*, fateor mihi esse plane incognitum.

(63) *Ριχάρδος.* Quis iste Ricardus Annæ haud constat. Tres potissimum hoc nomine sub hac tempora bellis Hierosolymitaniis interfuerunt se tradidit scriptores, Ricardum præfectum Maresch, alterum filium Marchisi, Tancredi **394** fratrem, tertium de principatu cognominatum, cuius hic Anna meminit. Unde libens in eam sententiam irem, Ricardum hunc evocendum esse cum Ricardo de principatu, ita ut ex viri nomine appellativo et cognomine binos fecerit, nisi quatuor in conspiratione illa comites fuisse assereret. Proinde Ricardus, si alius fuit a principato, aut ille est, quem infra Hugonis fratrem nominat, qui in prælio navalium captus est a Cantacuzeno, aut Ricardus comes Andriæ, qui nra cum Boehmundo rescriptum Rogerii Apulæ ducis pro Bantino monasterio subscrubit apud Baron. an. 1090.

(64) *Πριγκιπάτος.* Idem qui fœdus Alexium inter et Boehmendum ex parte Alexii subscrupit, ad quem cum Willelmo Claretio transfigerat, pecunia et blanditiis imperatoris corruptus, ut infra narratur. Ricardum hunc principem Salerni, de genere Normannorum, et proximum Boehmundi et Tancredi fuisse scribit Albertus Aq. lib. iii, cap. 15; lib. vii, cap. 28; Robertus Mon. lib. i, principem vocat; Baldricus, lib. i, et Tyrius, lib. ii, cap. 45; lib. iii, cap. 17, 24, de principatu cognominant. Guibertus denique, lib. iii, cap. 2 et 9; de prima cœlirite, quibus verbis redditisse Italicum videtur de *Principatu*, nam et Πτεριχάρδος τὸν Πτεριχίτταν (nisi mendum subsit, legendumque sit τὸν Πτεριχίτταν) sese ipsum videtur appellare in prædicto fœdere. Ricardum Willhelmi cognomento Ferrebrachii, Roberti *Viscardi* fratri primogeniti filium perperam facit Tyrius, cui imposuit Willhelmi Ricardi patris nomen. Nam Ferrebrachius absque liberis exsisteret est, ut auctor est Malaterra istius saeculi scriptor. Fuit vero Ricardus filius Willhelmi alterius, Capitanata comitis, Wicca di perinde fratris, qui a fratre Umtredo principatus comes creatus est, lineosque aliquot superstites reliquit, ut constat ex Malaterra, quos inter, præter Ricardum, fuit *Robertus* comes *Principatus*, pater *Gai* lebni, qui in Charta an. 1131, pro monasterio S. Trinitatis *Veasino*, *Guillelmus* comes *Principatus* filius bona memoriae *Robertii* comitis de *Principatu*, inscribitur, apud Ughellum, tom. VII *Ital. sacr.*, p. 222; Guillelmus vero pater fuit Nicolai comitis *Principatus*, qui suo Diplomate an. 1151, in quo cognatus Rogerii regis Siciliæ dicitur, multa beneficia contulit *Cavensi* monasterio. Item Nicolai in aliis tabulis an. 1141 sese comitem de *Principatu* et *Guillelmi* comitis hæredem nuncupat. Exstant illæ apud Ughellum, eodem tomo, pag. pag. 562, in quibus meminat *Guillelmi* comitis fratri sui. Ex Willelmo præterea Roberti Guiscardi fratre prodit Ranulfus, qui cum fratre

D Willelmi alterius, Capitanata comitis, Wicca di perinde fratris, qui a fratre Umtredo principatus comes creatus est, lineosque aliquot superstites reliquit, ut constat ex Malaterra, quos inter, præter Ricardum, fuit *Robertus* comes *Principatus*, pater *Gai* lebni, qui in Charta an. 1131, pro monasterio S. Trinitatis *Veasino*, *Guillelmus* comes *Principatus* filius bona memoriae *Robertii* comitis de *Principatu*, inscribitur, apud Ughellum, tom. VII *Ital. sacr.*, p. 222; Guillelmus vero pater fuit Nicolai comitis *Principatus*, qui suo Diplomate an. 1151, in quo cognatus Rogerii regis Siciliæ dicitur, multa beneficia contulit *Cavensi* monasterio. Item Nicolai in aliis tabulis an. 1141 sese comitem de *Principatu* et *Guillelmi* comitis hæredem nuncupat. Exstant illæ apud Ughellum, eodem tomo, pag. pag. 562, in quibus meminat *Guillelmi* comitis fratri sui. Ex Willelmo præterea Roberti Guiscardi fratre prodit Ranulfus, qui cum fratre

lentiis de optima et tutissima ratione debellandi Baimundi, quærit ex iis quid nominatum scirent quibus ille comitum ac ducum suorum familiarissime uleretur et potissimum fideret? qui eum ex animo amare? qui ab eo vere diligi putarentur? Cum ad ea illi prout quisque compererat amicos Baimundi recensuissent: Hanc ego Augustus, ait, intimam ejus cohortem primum aggredi constitui, conatusque in eam spem intendere ut tales illi viros suspectos reddam. Nempe isti quos dicitis prima ipsa capita Gallorum sunt. Plurimos eorum quisque in castris illis ex se suoque nutu suspensos trahit; haud dubie si qua fors annuat ab alienari eos a Baimundo, magna perturbatio Gallos jactabit, committetque odiis ac suspicionibus inter se. Vos si consilium probatis, adjuvate. Opus in primis est fidis ministris. Peto a vobis ut quem quisque unum omnium probatissimum tenacissimum arcari, expertissimæque per omnia fidei famulum habet, mihi ad hunc usum commendatis. Pollicentur haud gravate illi; adsunt paulo post famuli parati ad omnia, expeditique Augusto se sistunt in tota Iamnudum flingenda digerendaque fabula desixi. Scripserat litteras ad eos de quibus diximus Baimundi familiarissimos in eam formam et sententiam conceptas, ut non prior ipse scribere, sed ad epistolas eorum respondere videretur. **388** Istarum quoque priorum litterarum argumentum indicabatur. Agebat enim gratias quod sibi arcana Baimundi consilia prodiissent; vicem amicitias mutuam et beneficiorum spondens; tum adhortabatur videlicet ut pergerent magnam a se, ipsisque millem inituri gratiam. Tali artificio compositæ litteræ Gido inscriptæ sunt fratri Baimundi, tum viro longe in illo exercitu clarissima qui Cyprianus dicebatur; Ricardo quoque ac post tres istos etiam viro facile in castris Baimundi fortitudine militari, scientia et auctoritate facile primo, qui proprio nomine principatus vocabatur. Multorum ex hinc ducum aliorum nomina invidiosis mendacium epistolarum inscriptionibus traducta, in magiam spem fore ut his interceptis Baimundus litteris pro cetera impotentia infrenis irritabilis animi aliquam in talium virorum præceps injuriam erumperet, cuius illi dolore ac sensu, fide subjectionis aut societatis abrupta, per illi vel majus reponer-

A πρῶτα φέρων ἐν τῇ στρατιᾳ τοῦ Βαῖμούντου, καὶ ἔτεροι πλειοὺς τούτων, πρὸς οὓς τὰ ἐπιπλαστα γράμματα ἔκειπε μετέπειτο· ἔκεισε μὲν γάρ οὐδὲν ἑδεκτὸ τοιοῦτον δὲ βασιλεὺς οὗτε περὶ Πτιχάρδου, οὗτε περὶ Καλλού τινὸς τοιούτου, εὐνοιαν καὶ πίστιν ὑπαγορεύον τραμμάτιον· αὐτὸς δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ τοιαῦτα γράμματαν ἐπλάττετο. Εἶχε δὲ νοῦν τοιοῦτον τὸ δραματούργημα, ως, εἰπερ εἰς ἀκοὺς εἰσῆλθη Βαῖμοντου ἡ τῶν ἀνδρῶν ¹⁰ προδοσία, καὶ ως ἔκεινοι ἔκειθεν ἀποκοπέντες τῇ γνώμῃ τῷ μέρει τῷ βασιλικῷ προσεχώσησαν, αὐτὸς μὲν εὗθι; ταραχθῆσται καὶ πρὸς τὴν βαρβαρικὴν φύσιν ἐπανελεύσεται· κακώσας δὲ τοὺς ἀνδράς ἀποφέγγηναι τούτου καταναγκάσσει, καὶ ὅπερ εἰς νοῦν οὐκ ἔλθει **B** αὐτοῖς, ἐν τῇς κατασκευῇς Ἀλεξίου ποιήσειαν πρὸς αὐτὸν στασιζάντες. Πίδεις γάρ, οἶμα, ὁ στρατηγὸς ως τὸ ἀντιπαλὸν ἐπαν φύλον ἔυγχροτούμενον μὲν καὶ ἀλληλουχούμενον ἔργωται· στασιάζον δὲ καὶ εἰς πολλὰ μεριζόμενον ἀδρανέστερον γίνεται, καὶ οὕτω τοις πολεμοῦσιν εὐχείρωτον. Οπέρ καὶ βαθέως ἐπργματεύετο καὶ τὸν δόλον ὑποβρύχιον εἶχε τὰ γράμματα. Μεταχειρίζεται δὲ τὸ πρᾶγμα οὐτωσὶ πως δὲ ἀλλέξιος· πέμπει μὲν γάρ τὰ πεπλασμένα γράμματα πρὸς ἔκεινος παραγγελίας ἐπιδοῦναι ἔκάστι τις. Εἶχε δὲ τὰ πεμπόμενα βιβλία (65) ἔκεινα οὐ μόνον εὐχαριστίαν, ἀλλὰ καὶ δόσεις κατεπηγγέλλετο, καὶ βισιλικὰς δυρεῖς καὶ ὑποσχέσις ὑπερφυεῖς. Ἐφείλκε δὲ τούτους καὶ εἰς τὸ μετέπειτα εἶναι τε εῖνους καὶ φαγεῖσθαι καὶ μῆδεν ἀποκρύπτειν τῶν ἀποφέγγιαν. Κατόπιν καὶ ¹¹ τῶν πιστοτάτων αὐτῷ ἀνθρώπων ἀποστέλλεις ἀνεπιφωράτως τούτοις παρέπεσθαι, καὶ ἐπειδὴν πλησιάσαντας Ἰδοι, παρελάσαντα προφῆταις τούτων τὴν ἔφοδον· καὶ καταλαβόντα τὸν Βαῖμοντον, τὸν τε αὐτόμολον ὑποκριθῆναι, καὶ εἰπεῖν ως αὐτῷ προσχωρήσεις μισήσας τὴν τοῦ βασιλέως διατριβήν· φίλαν δὲ πρὸς τὸν τύραννον προσποιούμενον καὶ ὡς δὴ τινὰ εῖνοιαν κατείπειν ἀριδήλως τῶν ἀνδρῶν ἔκεινων ἐφ' οὓς τὰ γράμματα· Πός δρὰ δὲ οἶνα καὶ δεῖνα καὶ δεῖνα (δόνομαστι τούτους καταριθμήσας) ἐξομοσάμενοι τὴν πρὸς ἔκεινον πίστιν, βασιλεῖ φίλοι καὶ εῖνοι γεγόνασι καὶ τὰ ἔκεινον φρονοῦσι. Καὶ δράν δεῖ μή τι κατ' αὐτοῦ δεινὸν μελετήσειαν ἐξ ὑπογυσίου καὶ πάλαι προετοιμένου. **C** Αλλὰ δὴ καὶ τούτο πεπραγματεύσθαι θέντα μή τι δεινὸν τοῖς γραμματοχομισταῖς τούτοις δὲ Βαῖμον-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁰ ἀνδρῶν τοιοῦτων. ¹¹ δέ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

In expeditionem Hierosolymitanam profectus est, de quo Baldricus, lib. 1, et Petrus Diac. lib. IV Chronic. Casin. cap. 41. Denique filia elocata a Wiscardo patre, Dominico nobili Veneto in mercedem proditi Dyrachii. Vide Malat. lib. 1, cap. 15, 24, 31, 32; lib. III, cap. 28. Ricardi filius fuit Rogerius Antiochiae post Tancredum princeps. Sed de Gulichini comitis Principatus posteris agimus fusius in Familia Normannicis.

(65) Τὰ περιόργεα βιβλία. Βιβλίον, pro γραμματιον, seu latetis usurpari adnotant grammata-

tici, Suidas, βιβλίον, ἐπιστολή. Sic Themistius, orat. 14, epistola Constantii ad senatum βιβλίον vocat. Vide Cinnamum, lib. V, n. 10, sub finem. Hic vero *Schedulam* significat, quam inde *billum* appellant scriptores ætatis mediae. Willemus Thorn. cap. 41; *Porrectæ fuerunt billæ et petitio-nes Domino Regi. Billa excusatoria, apud H. de Knighton an. 1262.* Hinc *Billela* in *Monast. Anglic.* tom. I, pag. 634, nostris *Billet*. *Spelmanus* a *Saxonic Bille* deducit, *Sommerus* ex *libellus cor-ruptum* putat; ego ex *βιβλίῳ*.

τος ἐργάσηται. Ἐμέλησε γάρ καὶ τοῦτο τῷ θαυμαῖσι, ὅπως τοὺς μὲν καθέτους τούτους ἀνδρες, ἀδιλαθεῖς διατηρήσεις, τὰ δὲ κατὰ τὸν Βαζιμοῦντον πράγματα συντάραξει. Καὶ οὐκ εἶπε μὲν ταῦτα καὶ συμβεβούλευκεν, οὐ γέγονε δὲ, ἀλλὰ προσελθὼν καὶ δὲ ὄρκους λαβὼν τὸ ἀφρόντιστον τῶν γραμματοχομιστῶν ὁ εἰρημένος ἀνήρ ἀπαγγέλλει πάντα κατὰ τὰς ὑποθήμοσύνας τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐρωτηθεὶς δὲ ὅπου τούτους στοχάζεται ἐξθακέναι, τὴν Πετρούλαν αὐτοὺς ἐλεγε διελθεῖν· καὶ ἀποστείλας κατέσχε τοὺς γραμματοχομιστὰς, καὶ τὰς γράμματα ἀνατύξας, ἐλίγησον τε πλήρης γεγονώς μικροῦ κατέπιπτε, πιστὰ λογισάμενος εἶναι. Ἐκείνους μὲν οὖν παραφύλαττεσθαι φύκονόμησεν, αὐτὸς δὲ ἀπέβιτος ταῖς σκηναῖς ἐν ἐξ ἡμέραις ἡνὶ γνωστιμαχῶν τὸ τι ἀν χρή ποιῆσαι πολλοὺς παρ' ἑαυτῷ ἀνελίτεων λογισμούς· εἰ χρή παραστῆναι τοὺς κονοσταύλους (66) καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Γίδον ἔκειπεν τὴν κατ' αἰτίου διθεῖσαν πρόλιψιν, καὶ εἰ μετὰ τὸν Ἐλεγχὸν παραστῆναι χρή ἢ διτερὸν ἐλέγχου πρὸς τούτους δὲ καὶ τὸ τίνας ἀντ' αὐτῶν κονοσταύλους ποιήσειε, γενναῖσυς δὲ ὄντας τοὺς τοιούτους, κάντεύθεν πολλὴν τὴν βλάβην ἐσομένην παρασταλέντων ὑπονοῶν κατὰ τὸ ἔγχωρον. Τὰ κατ' αὐτοὺς οἰκονομήσας, οἷμαι δὲ καὶ τὸν χρυπτόμενον νοῦν τῶν γραμμάτων ὑποτοπάσας, μετεληλυθώς εὐφυῶς τούτους καὶ θαρσήσας, ἐπὶ ταυτοῦ μεμνηκέναι τούτους ξυνεχώρησεν²⁸.

arcani commercii interpretes quas esse in itinere se scire; offerreque adeo suam operam ad intercipendas eas, una cum exceptione duntaxat, si tabellariis eorum hominibus miseris alieno dominorum jussu pergentibus vita et liber redditus concedatur; visurum in chartis illis profecte quam prope absit a pernicie, laidiu familiarissime securissimeque se iis credens quos sui capitalis hostis Alexii Augusti studiosissimos conperiet indicii manifestissimis; simul intelliget quam atrox urgeat necessitas amoliendi comparatam ex longo sibi perniciem ab iis quibus omni tempore praesentissima facultas suscepit sceleris quod nefarie cogitant impune perpetrandi. **389** Haec ita et erat jussus graviter egit fictus transfuga, magnaque Baimundum exspectatione suspendit; et expresso ab eo jurejurando quo sanxit innoxios per se ac suos fore litterarum bajulos, incolumesque dimittendos, addidit tabellarios istos transgressos jam esse Petrum, atque adeo in eo spatio quod inde ad castra interjaceret posse comprehendendi. Eu dum properant jussi confessum a Baimundo cursores, notabitur obiter a nobis prudens benignitas Augusti qui quos nuntios fictarum litterarum functione anticipatis ministerii projiciebat in periculum iis isto artificio submissi transfugae humanissime simul ac ingeniosissime salutem asseruit. Comprehensis hominibus, resignavit cupide litteras iis eruptas Baimundus, quas dum legit et intuitu primo veras putat, adeo erant ad veri similitudinem sicutæ, parum

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{28.} ξεχώρησεν. ἀνετεθείξει.

Car. Dufresnii Du Cangii nol.

(66) *Kονοσταύλον*. Comites Stabuli vulgo Franci vocant supremos exercituum Duces, Marbodus diaconus, postmodum episcopus Redonensis, in Vita S. Licinii episcopi Andegavensis: *Faciūt est ut a rege flagitiantur cunctis 395 tribunis militum crearetur, qui nunc more nostro comes stabuli nuncupatur*. Vide Duchesnium, in *Hist. gentis Monimorense*. Αἱ κονοσταύλοις vocabulo innuit hoc loco Anna, non totius exercitus prefectos, nisi hodie vox ista usurpatur, sed centuriones, et quos taciti τουραρχας, δρυγγαριους, κόμητας, κεντάρχους vulgo nenenupani notione apud Gallos istiis eti possim recepta. Willibodus Guiart an. 1205:

Et chacun suit son constable.

Hic e constable, pro cohorte, seu turma militari, apud eundem non semel. A. 1205:

A rent malum, sieque illa formidabilis evanesceret potentia. Quid enim a quantocunque exercitu magno per formidandum est, ubi concordia laxata, emotisque fiduciæ fundamentis, suspecti suspicantesque invicem cuncti, rem summam pro se quisque in ruinam discerpendo trahunt? ruinam, inquam, atque interitum. Adeo enim sperare vitoriam male coherens et intestinis servens odiis quantavis multitudo nequit, ut etiam hostibus quamlibet numero genereque inferioribus cladem ac Iudicium non dubium debeat. Ejusmodi epistolæ tabellariis quos diximus perferendæ traditæ. Post eos quo mittuntur proficiscentes, ire strenue jubet Augustus fidissimum sibi hominem, cui clam mandata dederat, ut quando accessissent castra B Gallica propius bajuli litterarum, præcurreret eo prior ipse, simulansque transfugam, quasi portensus imperatoris ignavas moras, in fortioris felicitateisque principis militiam atque auspicia transcribi se optare præ se ferret. Sic admissus a Ityrannum indicium magnæ rei se afferre ipsi diceret, sese compirisce corrupti res ejus a quibus minime oportuerat. Mira et incredibilia, sed certa manifestoque deprehensa proferri a se; illum et illum intimos consanguineos, devinctissimos familiares, juratissimos ejus clientes clam habere coleque amicitiam cum imperatore; teneri posse litteras

arcianū commercii interpretes quas esse in itinere se scire; offerreque adeo suam operam ad intercipendas eas, una cum exceptione duntaxat, si tabellariis eorum hominibus miseris alieno dominorum jussu pergentibus vita et liber redditus concedatur; visurum in chartis illis profecte quam prope absit a pernicie, laidiu familiarissime securissimeque se iis credens quos sui capitalis hostis Alexii Augusti studiosissimos conperiet indicii manifestissimis; simul intelliget quam atrox urgeat necessitas amoliendi comparatam ex longo sibi perniciem ab iis quibus omni tempore praesentissima facultas suscepit sceleris quod nefarie cogitant impune perpetrandi. **389** Haec ita et erat jussus graviter egit fictus transfuga, magnaque Baimundum exspectatione suspendit; et expresso ab eo jurejurando quo sanxit innoxios per se ac suos fore litterarum bajulos, incolumesque dimittendos, addidit tabellarios istos transgressos jam esse Petrum, atque adeo in eo spatio quod inde ad castra interjaceret posse comprehendendi. Eu dum properant jussi confessum a Baimundo cursores, notabitur obiter a nobis prudens benignitas Augusti qui quos nuntios fictarum litterarum functione anticipatis ministerii projiciebat in periculum iis isto artificio submissi transfugae humanissime simul ac ingeniosissime salutem asseruit. Comprehensis hominibus, resignavit cupide litteras iis eruptas Baimundus, quas dum legit et intuitu primo veras putat, adeo erant ad veri similitudinem sicutæ, parum

Des reaus et cinq constables.

Idem an. 1296 :

*Tuit se queurent appareillier
Par diverses constablies,
Li grant seigneur et leur mesnies.*

Fraissartes 2 vol. cap. 67 : *Et les sachées de pain furent desparties par constablies. Et cap. 142 : Ils s'estaient tous partis par constablies. Vide Littleton, sect. 379, et ibi Cœcum, et Monstrelet. 1 vol. cap. 195 Nec alia notione duces Francorum, qui in Palatina custodia militabant, Κονοσταύλους vocabant Byzantini, ut qui erant Capitanei Francie cohortis, palatii et imperatorum custodia adiuncta, capitaines des François, quod ita centuriones et turmarum militarum prefecti apud Gallos indigarentur. Vide Notas ad Villard. n. 210.*

abfuit quia stupore immenso ac subito correptus vertigine rueret; ut se recepit paululum, dato certis negotio dissimulanter observari jussit delatos comites, ipse clausus tabernaculo sex diebus nemine admittens in silentio ac modestia liberabundus secum discerpebat animum curie anxa consiliorum alternantium variis ac subiude reciprocantibus æstuans fluctibus. Eequid expediret citare eorum se comites, fratrique ipsi Gido palam aperire cujus criminis quo indicio deferretur? An vero illi citandi jam nunc an potius tunc tantum quando admotis per interpositos cognitores testimoniis, tabulisque oblatis convicti plane ii sceleris fuerint? Accedebat gravis cura: quosnam tandem his talibus tam idoneis ac fortibus remotis viris administratione rerum et exercitui præsiceret? His diu animo versatis tandem statuit vix majorem seclere casuve ullo nasci perturbationem in castis suis posse, quam amotione supplicioe delatorum principum. Itaque, sive utcunque res esse dissimulationem tutissimam credidit; sive, quod magis arbitror, homini emunctæ maris suboluit artificium calumniæ, habuit orationem ad fratrem et comites scopo suo ac temporis accommodatam, professusque se pro eo quantum exploratam haberet ipsorum fidem, indicia quantavis coniurationis ab ipsis initæ flocci facere, pergere uti cœperant, navareque sibi deinceps lucis et suitionibus iisdem quam haecne præstiterint operam voluit.

Interim Augustus præterquam quod aditibus A cunctis angustarum vallium, quas clisuras vocant, lectam manum fortiorum virorum sub fidis ducibus ad præsidium imposuerat, etiam in id curam extendit ut calles quoque angusti vel aggestione temeraria cœsæ silvæ, vel arte cancellatis lignorum cratibus, qua xyloclasiæ, quasi lignisfragia dices, vocant, obstruerentur: ne qua vel furtivo per devias semitas obrepere hostes ingressu possent. Itaque jam circumventi undique Galli tenebantur. Si quidam Auloni, Hierichunti, Caninis præsens invigilabat homo acer et strenuus Michael Cecau-
menus. Petralum obtinebat cum validis pedestribus copiis misti generis Alexander Cabasilas vir intrepidi promptius ad bellicos casus animi, 390 prout sepe in Asia multis Turcorum fundendisque pro-
baverat. Deuræ præterat Leo Nicerita cum idoneo præsilio. Clisuræ denique quæ ad Arbanum sunt Eustathio Camytze custodiendæ commissæ fuerant. Baimundus ut ea claustra rumperet, primam in Cabasilam decrevit impressionem, ipsoque jam tum a principio Dyrrachieensis absidii, Gidum fratrem cum alio quodam comite Saraceno dicto, tertio quoque addito Contopagnano eam in partem ire jussit. Mature venerant in Baimundi potestatam oppidula quædam Arbano finitima, quorum incolæ periti circum locorum secretas deviasque ac sine indicio indigenarum insuspicabiles semitas Gallis ostenderunt, retuleruntque cum fide quæcunque de situ Deuræ solique ac regionis natura illius et dispositu ipsis compertissima nosse bellantium intererat. Gidus satis exploratis omnibus bisariam agmine diviso, iter in hostem pronuntiat. Ipse partem unam ductans adversa fronte Camytzen impetit: cæteras copias Contopagano et Saraceno

'Ο δὲ αὐτοκράτωρ, ἐπει προφθάσας ἀξιόμαχον δύ-
ναμιν ἐν πάσαις ταῖς κλεισούραις κατέθετο μετ' ἐκκρήτων ἡγεμόνων, πάσαν τε ἀτραπὸν διὰ τῶν κα-
λουμένων ἐνολκαστῶν αὐθίς τοῖς Κελτοῖς ἀπετά-
φρευσεν. Εἶχε μὲν γάρ εὐθὺς δι Αὐλῶν ἡ Ἱεριχώ καὶ
τὰ Κάνινα ἀνύστατον φύλακα, Μιχαὴλ τὸν Κεκα-
μένον· ἡ δὲ Πετρούλα Ἀλέξανδρον τὸν Καβάσιλα
μετὰ συμμίκτων πεζῶν στρατιωτῶν, ἀνδράς ἐκθυ-
μότατον καὶ πολλοὺς τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν Τούρκων
κατατροπωσάμενον· τὴν Δεύρην δὲ Λέων δι Νικερ-
της μετὰ ἀποχρώσης ἐφρούρει δυνάμεως· τῷ δὲ
γε Εύσταθίῳ τῷ Καμύτῃ τὰς περὶ τὸ Ἀρδαν
ἀνετηθήκεις³⁹¹ κλεισούρας. 'Ο δέ γε Βαζιλιούτης τε
πρώτης, ὅ φασιν, ἀφετηρίας κατὰ τοῦ Καβάσιλα τὸν
ἀδελφὸν αὐτοῦ Γίδον καὶ κόμητά τινα Σαραχη-
νὸν (67) καλούμενον καὶ τὸν Κοντοπαγάνον ἐξέπι-
ψεν. Ἐπει δέ τινος τῶν δμορούντων τῷ Ἀρδάνῳ πο-
λιχνια προέφθασαν τῷ Βαζιλιούτῳ πρωτωρῆσαι,
οἱ τούτων ἑποικοὶ τὰς τοῦ Ἀρδάνου ἀτραποὺς ἀκρι-
ῶν ἐπιστάμενοι, προσελθόντες, πᾶσαν ὡς εἶχε τῆς
Δεύρης τὴν θέσιν ἐξηγήσαντο, καὶ τὰς λανθανούσας
ἀτραπὰς ὑπέδειξαν. Τηνικαῦτα δ Γίδος διεῆ διε-
λῶν τὸ στράτευμα, αὐτὸς μὲν τὴν κατὰ πρόσωπον
μετὰ τοῦ Καμύτῃ μάχην ἀνεδέξατο· τὸν δὲ Κον-
τοπαγάνον³⁹² (68) καὶ τὸν Σαραχηνὸν καλούμενον
κόμητα παρὰ τῶν Δευριωτῶν δόδηγουμένους ἐξ
διπισθίων τῷ Καμύτῃ ἐπεισπεσεῖν ἐπίταξε· τούτου
γοῦν συνδέσαντος ἀμφοῖν, ἐπει δέ μὲν Γίδος κατὶ³⁹³
πρόσωπον ἐμάχετο, οἱ δέ γε λοιποὶ κόμητες τῇ
παρεμβολῇ τοῦ Κατμύτῃ ἐπεισπεσόντες ἀπὸ τῶν
μεταφρένων δεινὸν τὸν φόνον (69) κατ' αὐτῶν ἀπειργά-
σαντο· ὡς οὐκ ἐνῆν αὐτῷ πρὸς πάντας μάχεσθαι·
τραπέντας τοὺς ὑψόφερους θεασάμενος συνειπέτο
τούτους καὶ αὐτές. Καὶ πίπτουσι μὲν τηγικαῦτα
τῶν Ρωμαίων πολλοὺς καὶ αὐτές ὁ Καρδῆς νηπιόθεν

Variæ lectiones ex cod. Cuislin.

³⁹⁰ Κοντοπαγάνον.

Car. Dufresnii Du Cangii notr.

(67) Σαραχηνός. De comite Saraceno diximus supra ad pag. 157.

(68) Κοντοπαγάνος. Κοντός Græcis interdum est comes, interdum brevis, ita prima vocis notione, Contopaganus erit comes Paganus, Italice il conte Pagano: altera, parris Paganus, il piccolo Pagano.

Paganos aliquot sub hæc tempora recensent scrip-
tores rerum Hieros. *Paganum Belvacensem*, Ro-
bertus monach. lib. vii, *Paganum de Gariando*,
Albertus Aq. lib. ii, cap. 27: *Et Paganum de So-
rgigia*, idem lib. ii, cap. 22.

(69) Φόρου. De hac Alexianorum clade, Albertus Aq. lib. x, cap. 41.

τοῖς γνησίοις παρὰ τοῦ αὐτοχράτορος προσληφθεῖς. Αἱ commissas clam circumduci jubet per occultos ealles quos monstrabant indigenæ Deuriotæ præeuntes ad orique a tergo pugnantes Romanos. Successit dolus. Occupati a facie Romani certamine velhementis hostis, retro vocantur ingenti fragore : comitibus videlicet duobus in apetum in Camytzæ castra facientibus. Quid faceret circumventa virtus et oppressa numero? Post multam cædem effuse fugientes suos Camytzæ cernens quos nec revocare nec ristere poterat, sequi coactus est. Inter alios Romanorum plurimos qui ibi ceciderunt desiderium sui magnum reliquit Caras, ex familiari Augusti cohorte, probatus a puero juvenis, et merito fortis indolis, spectatæque per omnia virtutis, eximii ejus ordinis prærogativa semper visus dignus. Cæsus item ibi est Scaliarius Tureus, illustris olim per Orientem et late inclitus belli dux, postea salutari sibi ad imperatorem transfugio, etiam sacri baptismatis donum assecutus.

Ἄλλα ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν Καρύτζην. Ὁ δέ γε Ἀλυάτης μετὰ καὶ ἑτέρων λογάδων τὴν Γλαβηνίτζαν³³ φυλάττων, πρὸς τὴν πεδάδα κατῆλθεν, εἰτε πρὸς πόλεμον, εἰτε καὶ κατασκοπίσων τινὰ τέσπου θέσιν, θεός δὲ εἰδεῖη. Τυχαῖς δ' οὖν συναντῶσι τούτῳ παραχρῆμα κατάφρακτοι. Κελτοὶ δὲ δρεσες γενναῖοι, καὶ τηνικαῦτα διχῇ διαιρεθέντες εἰ μὲν πεντήκοντα δὲ τὸν ἀριθμὸν ἡσαν, καταπρόσωπον αὐτοῦ σφοδρῷ τῇ δύμῃ ἵενται, ἔλους γαλάσαντες χαλινούς. οἱ δὲ γε λοιποὶ ἐξ ὀπισθίων ἀψοφῆτε τούτῳ παρείποντο. ἦν γάρ ἐλώδης ὁ τόπος. Ὁ δὲ Ἀλυάτης τῆς τῶν ὄπισθεν μὴ αἰσθόμενος ἐλεύσεως, ἀλλὰ κατὰ τῶν Ἐμπροσθεν δηληγνώμη ἀγωνιζόμενος καὶ χειρὶ, λέληθεν ἐξυπὸν εἰς κίνδυνον συνελάσσας. Ἐπειτεσδύντες γάρ τούτῳ οἱ ἐξ ὀπισθίων ἐρχόμενοι καρτερῶς κατ' αὐτοῦ ἐμάρχοντο. Συναντήσας δὲ τούτῳ κόμης τις Κοντοπαγάνος καλούμενος βάλλει τούτον διὰ τοῦ δέρατος, καὶ παραχρῆμα ἀπνοὺς κατὰ γῆς ἔκσιτο. Πίπτουσι δὲ καὶ σὺν αὐτῷ οὐκ ὀλίγοι. Ταῦτα μεμαθηκὼς ὁ αὐτοχράτωρ, τὸν Καντακουζῆνον μετεπέμψατο, ἀνδρα τούτον γινώσκων περὶ τὰς στρατιωτικὰς ἐγχειρήσεις ικανώτατον. Ἐξέβασε γάρ, ὡς ἔφην, καταλαβεῖν τὸν αὐτοχράτορα εἰς τόπον μετακληθεὶς ἀπὸ Λασοδικείας. Ἐπεὶ δὲ ἀναβολὴν τὰ κατὰ τὸν Βαζίμοντον οὐκ εἰχεν, ἀξιμάχον στρατὸν μετ' αὐτοῦ συνεκπέμπει, καὶ τῆς παρεμβολῆς, ἔξεισι προεκπέμπων αὐτὸν³⁴ καὶ πρὸς μάχας ὀπρύνων αὐτὸν. Ἐφθακὼς δὲ τὴν κλεισούραν τὴν ἐγκαρπίως οὐτῶν καλουμένην Πέτραν, καὶ αὐτοῦ που ἐγκαρτερήσας, παλλοὶς³⁵ τε λογισμοῖς καὶ στρατιωτικοῖς ἐπιχειρήμασιν ἐφοδίασας αὐτὸν, καὶ τὰ λόγων ὑποθέμενος πρὸς Γλαβηνίτζαν χρησταῖς ἐπίσι θαρσύνας ἐκπέμπει. Ἐκεῖνος δὲ πρὸς Διάδολον ἐπανέστρεψεν³⁶. Ὁ δὲ Καντακουζῆνος, προσπελάσας πλιγὴν τινί, ἐν τῷ ἀπέρχεσθαι, τῷ τοῦ Μύλου καλουμένῳ, παραχρῆμα παντοῖς κατασκεύασας ἐλεπόλεις ἐπολιτρεῖ τὸ πολίχνιον. Καὶ οἱ ρωμαῖοι ἀνατσχύντως τοῖς τείχεσι προσεπλάζον. Καὶ οἱ μὲν πῦρ ἀνιέντες τὰς πύλας ἐνεπίπρων, οἱ δὲ καὶ διὰ τοῦ τείχους εἰς τὰς ἐπάλξεις οὔτε τοις ἀνήσσαν. Αἰσθόμενοι δὲ οἱ πέραθεν τοῦ ποταμοῦ τοῦ οὐτωσι κακουμένου Βούση αὐλιζόμενοι Κελτοὶ, ὡς τὸ τοῦ Μύλου³⁷ καστέλλιον ἔθεον. Οὓς θεασάμενοι οἱ τοῦ

B. Hactenus Camytzæ clades quam in minori numero non dissimilis Alyattæ calamitas exceptit. Is cum lecta fortium manu Glabenitzæ ad custodiam præpositus, in planitem descendebat, pugnandi, an loci cujuspiam explorandi animo, non facile dixerim. Forte illic habet obvios cataphractos Gallos viros fortes, qui statim et ipsi divisi bifariam parte una quinquaginta equitibus constante in nostros adversos ruunt impetu quam maximo totis habenis effusis; pars altera circumducti sine strepitu, quippe per lutosas aut etiam undantes vias loci palustris, in Romanos aversos et pugnæ jam consertæ Gallorum aliorum a fronte irruentium toto animo totoque conatu intentos, improvisa eademque vehementissima impressione a tergo impetunt. Alyatten Contopaganus quidam comes hasta confossum humo affigit exanimem; 391 cadunt et alii non pauci commilitonum ejus. Imperator his auditis haud quaquam cunctandum ratus quin si quid ad manum haberet efficacis auxilii adversus Bainmundum expediret, Cantacuzenum accersit illico vadereque contra Gallos jubet idoneis ad hoc ei assignatis copiis. Ilunc strenuum in primis et ad executiones bellicas peracrem evocarat ad se, ut diximus, Augustus e Laodicea: cui ille obtemperans imperio in eum ipsum in quo tunc erat imperator locum recens advenebat. Nec moram ille proliccendi fecit. Augustus vero hunc honorem eunti habuit ut simul castris prodiens eum usque ad clisuram quam indigetæ Petram appellanti comitando deduceret, multis ipsum obiter adhortans verbis, multaque de tota belli ratione utilissime præcipiens: quibus mandatis, velut quodam viatico instructum denique dimittens, postquam ei alaci et spe optima pleno precatus et omniatus est lausta omnia, Deabolim nude revertit. Pergenti Cantacuzeno vicus occurrit Myli dictus. Expedit confessim murales machinas oppugnatque castrum. Instant acriter Romani. Pars injecto igne portas munitionis cremant; pars in pinnas mœcium enī summā vi pro se quisque in arcem insiliunt. Tali articulo rerum qui trans flumen Bosen stationem habebant Galli ad castellum Myli, periculo ejus procul animadverso, suppeditas

Variæ lectiones ex coll. Coislin.

³¹ Σκαλιάρης. ³² Γλαβηνίτζαν. ³³ οῖον. ³⁴ πολλοῖς. ³⁵ ἀνέστρεψεν. ³⁶ Μύλου.

cursu concito ferebant. Exploratores Cantacuzeni homines barbari, ut dictum est, visu perculti trepide recurrunt ad ducem suum; nec tamen ei primam rei notitiam reservant, aut sedati voce submissa quid vidissent nuntiant, ut cordatorum officium erat, sed inter ipsum cursum ut erant anhelli et metu examines clamabant adesse Gallos. Perculit imprudens vox Romanos jam victores, arcemque incensis patentem portis, transensis invasionis muris, extorsit manibus obtinentium: quisque amens terrore subito pedem refert, victoriam abdicat, equum repetit, adjumentum velocis fugae. Collisio erat mira confusioque in sece incurrentium, et cum trepide pro se quisque festinarent, equos pro suis alienos, ut quemque cuique fors et error obtulerat, inscentium. Nequidquam Cantacuzenus obequitans obstabat ruentibus, et manu, voce, nutu omnes admonens, reddere constantiam metu abrepitis panico certabat. *Este viri, aiebat, e poeta repetens, et priscæ memores virtutis in armis;* sed canebat surdis, et ducis nihil non conantis industriae obliterum officii militum perturbatio vincebat. Ille tamen ne tunc quidem desperans omnia: *Esto, inquit, milites eamus. Fugæ me socium habebitis.* Sed cur nostras machinas hosti relinquitus? cur nostra copia Gallos armamus? *Agite, brevis nec periculosa mora est. Corrumptamus igni quæ nec tuendi animus, nec efferendi facultas otiumtive suppetit;* neque illud jubeo exspectare nos quoad ea in cinerem abierint; *flamma semel injecta, per me licet, ite, recedite; sed non temere, non turpiter, sed decore compositeque recedite.* *Ninium æqua poscere visus est;* agunt milites quod jubebantur, ultra etiam, ut sit, quam dux speraverat, capto semel impetu elati. Siquidem non solum suas ipsorum machinas, sed etiam hostiles **392** naves ad flumen Busenstantes incenderunt, non exiguo incommodo Gallorum, quibus haud facilis deinceps trajectus amnis ejus futurus videbatur. Ita demum Cantacuzenus rite atque ordinate cum suis e terrore paulisper receptis, lento jam et militari recedens gradu, planitiem animadvertis non longe distantem, cuius situs a dextris habens amnum Charzanem, protectus a sinistris invio spatio palustris et uliginosi loci, cum aptus esset visus inuendiis castris, vallum illic sicut. Porro Galli quos infestos movisse ad liberationem Myli diximus, ubi ad ripas fluvii proiecti naves suas incensis repererunt, spei impones et frustra biantes regredi coacti sunt. Verum Baimundi frater Gidus auditis quæ acciderant, alia via hostem petere decrevit. Lectam fortium militum, quales sub se habebat plurimos, manum improviso in Jerechuntem et Canina jubet irruere. Obsequentes illi valles in angustas penetrant, quarum erat Michaeli Cecaumeno ab imperatore custodia mandata. Et adfuit ille quidem,

Α Καντακουζηνοῦ σκοποὶ (βάρβαροι δὲ ήσαν, οἱ ιδρὺς φράσας ἐδήλωσε) ἐπανατρέχουσιν ἀσυντάκτως πρὸς αὐτὸν καὶ οὐ μαστηριωδῶς περὶ τῶν φανέντων κατήγορον, ἀλλὰ πόρρωθεν φωνοῦντες τούτων ἔφοδον ^π ἔλεγον. Ἀκούσαντες δὲ οἱ στρατιῶται τὴν τῶν Κελτῶν ἔφοδον, καὶ τῶν τειχῶν ὑπερίσησαν, καὶ τὰς πύλας ἐνέπρησαν, καὶ ἐν χερσὶ τοῦτο κατέκνετες ήσαν ἡδη, ἀλλὰ ἐκδειματωθέντες ἔκαστος πρὸς τὸν ίδιον ἔτρεχεν ἐππον. Ἐμφοβοὶ δὲ θυτες καὶ συνθέντες [^{Ισ.} συγχθέντες] τὸν νοῦν ἀτερος θετέρου ἐππον ἐπέβανεν. Πολλὰ γοῦν δὲ Καντακουζηνοὶ, ἀγωνισάμενος καὶ πολλὰς ἐπιπατὰς κατὰ τῶν ἐκδειματωθέντων ποιήσας, Ἀνέρες δέ τε, φυνῶν κατὰ τὸν ποιητὴν, μητήσθητε θούριος ἀλκῆς, ὡς οὐκ ἐπειθεν, εὐφωνῶς τούτους τῆς πτοιας ἀνήνεγκε, φάμενος, ὡς Οὐ χρὴ διεπάλεις καταλιπεῖν τοῖς ἐντριτοῖς καθ' ημῶν δρυταρα, ἀλλὰ πῦρ εἰς αὐτὸς ἐμβατεῖν, καθ' οὐτῶς εὐσυντάκτως ὑποχωρεῖν. Παραχρῆμα γοῦν μάλα προθύμως ἐπλήρων οἱ στρατιῶται τὸ προσταττόμενον, καὶ οὐ τὰς ἐλεπόλεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τὸν ποταμὸν Βούσην ιστάμενα πλοῖα ἐνέπρησαν, ὡς μὴ φράδιος οἱ Κελτοὶ διαπεράν Εὐθεν ἔχοιεν. Αὐτὸς δὲ ἀναποδίσας μικρὸν καὶ πεδίδις τινὶ ἐντυχών δεξιόθεν μὲν τὸν καλούμενον Χαράνην ποταμὸν ἔχούσῃ, ἐξ εὐωνύμου δὲ ἐλώδη τινὰ τόπου καὶ βαλάνδη, καὶ συγχρησάμενοι τούτοις ὡς δυχρώμασιν αὐτοῦ που τὸν χάρακα ἐπήξαντο. Οἱ δὲ θετέντες Κελτοὶ παρὰ τῷ χειλὶς τοῦ ποταμοῦ γενόμενοι, τῶν πλοίων δὴ προεμπρησθέντων, δοσοχίσαντες τῶν ἐλπίδων κεχηνότες ὑπέστρεφον. Οὐ δέ τοῦ Βαΐμούντου ἀδελφὸς Γίδος, τὰ συμβάντα πυθμενος παρ' αὐτῶν, ἀλληγορικά περιέπειτο, καὶ στρατιώτας γενναῖος τῶν δὲ αὐτὸν διελόμενος, πρὸς Ἱεριάνην καὶ τὰ Κάνινα ἐξέπειμψε. Καταλαβόντες οὖν τὰ ἵππα τοῦ Κεκαυμένου Μιχαήλ τηρούμενα τέμπη (ἴκενον γάρ φύλακα τούτων ἐπέστησεν ^π δὲ αὐτοκράτωρ), καὶ συμμάχων τῷ πόπῳ χρησάμενοι καὶ θαρρήσαντες, τρέπουσι ξυμβαλόντες ^π καταχράτος ἀνήρ γάρ Κελτὸς ἐπάν τενεπώπῳ τοῖς ἐχθροῖς ἐτυχεν, ἀκάθετος γίνεται, ὀστεπερ ἐν πεδίδι: λίτων εἰδάτως. Θαρρήσαντες οὖν, ὡς πρὸς τὸν Καντακουζηνὸν αὐτοὺς ἐπανατρέχουσιν. Ἐπειδὲ τὸν τόπον οὐπερ ξύθασεν δὲ Καντακουζηνὸς ὡς εἰπομεν τὸν χάρακα πτήξισθαι μή προσβοηθοῦντα τούτοις ἐγνωκείαν, δειλιάσαντες, ἀνεβάλοντο τὴν μάχην. Οἱ δὲ αὐτῶν αἰσθόμενος τῆς ἐφόδου, δι' ὅλης νυκτὸς ἐμπάση στρατιᾶς τὴν τοῦ ποταμοῦ περατῶν κατέλαβεν. Ἡλίου δὲ ὅριζοντος μήπω ὑπερκύψαντος αὐτὸς τε θωρακισάμενος καὶ ἀπαν δόπλισας τὸ στράτευμα τὴν μέσην τῆς παρατάξεως εἰχε γύρων προμετώπιο. Οἱ δὲ Τούρκοι ἐξ εὐωνύμου, δὲ γε Ἀλανοὶ Τούρκοι δεξιὸν διείπε κέρας μετὰ τῶν δὲ αὐτῶν δομοχύνων. Τοὺς δὲ Σκύθας προέπειμψε κατὰ τῶν Κελτῶν, ἐντειλάμενος δι' ἀκροδολισμοῦ ἐπισπάσθαι τούτους καὶ βάλλειν μὲν συχνῶς, ὑπεκφεύγειν

Variae lectiones ex cod. Coislin.

^π Ελεύσιν. ^π Εστησεν. ^π Deest vox ξυμβαλόντες.

δὲ αὗθις καὶ παλιμπορεύους γίνεται. Καὶ οἱ μὲν προβούμως ἀπῆσαν, ἤνυσαν δὲ οὐδαμῶς, ἐπείπερ οἱ Κελτοὶ συνησπικότες, οὐδόλως τὴν παράταξιν ἔλυον, ἀλλὰ βραδεῖ ποδὶ συντεταγμένοι λιαν ἤσαν. Ὅς δὲ κατὰ τὰ προσήκοντα μετὰ τῆς μάχης ἀμφω τὰ στρατεύματα ἐληλύθεσαν, οἱ μὲν Σκύθαι οὐκ ἔτι βάλλειν δύτεις ἡδύναντο, σφρόδρᾳ τῇ δύμῃ τῶν Κελτῶν κατ' αὐτῶν ἔκπασσεμένων ἀλλ' ἐδίδυνεν εὐθὺς τοὺς Κελτοὺς τὰ μετάφρενα. Τούτοις ἐπαμειβεῖν οἱ Τούρκοι προθυμηθέντες, προσέβαλλον. Καὶ οὐδὲ τούτων λόγον δύως ποιησάμενοι, οἱ Κελτοὶ ἐκθυμότερον ἔμάχοντο. Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ἡττώμανους ἀπάρτι τούτους ὀρῶν, τὸν ἔξουσονκράτορα (70) Ρωμίσκην τὸ δεξιὸν ἐπέχοντα κέρας μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ('Αλανοὶ δὲ ἦσαν ἀνδρες μαχιμώτατοι), τὴν μετὰ τῶν Κελτῶν μάχην ἐπέτρεψεν. Ἀλλὰ καὶ οὗτος προσδιαλῶν ὀπισθίους ἐφαίνετο, καίπερ ὡς λέων δεινὸς κατ' αὐτῶν βρυχώμενος. Ὡς δὲ καὶ τούτον ἡττώμενον διαντακουζηνὸς ἐθέαστο, ἐπιρρώσας ἐκυρώντινος ὑσπερ ἐξ ὀρμητρίου τινὸς κατὰ μέτωπον τῆς τῶν Κελτῶν παρατάξεως; Ιεταί, καὶ εἰς μέρη πολλὰ διαλύσας τὸ στράτευμα, τρέπει τοὺς Κελτοὺς κατακράτος (71), διώξας ἀχρι πολιχνίου τοῦ καλουμένου Μύλου, πολλοὺς μὲν τῆς δευτέρας τύχης καὶ τῶν μειζόνων ἀνελῶν, τινὰς δὲ καὶ τῶν ἐπιφανῶν κομήτων ζωγρήσας, τὸν τε Οὐδού (72) καὶ ἀδελφὸν Ριτζάρδον (73) καλούμενον, καὶ τὸν Κοντοπαγάνον, νικητῆς ὑπέστρεψεν. Ἀκριβεστέραν τούτους τὴν νίκην τῷ βασιλεῖ παραστῆναι βουλόμενος, πολλῶν Κελτῶν κεφαλὰς τοῖς δόρασι περιπέταρας καὶ τοὺς μείζονας τῶν κατασχεθέντων Οὐδον καὶ τὸν Κοντοπαγάνον καλούμενον, παραχρῆμα ἐξέπιμψεν. Ἐνταῦθα δὲ γενομένη καὶ πρὸς λύχνων ἀφάς τὸν (74) κάλαμον ἐπισύρουσα, μικρὸν πρὸς τὴν γραφὴν ἐπινυστάζουσα, ἐπαισθάνομαι τοῦ λόγου ἀπορέοντος (75). Ὁπου γάρ βαρβαρικῶν δνομάτων ἐξ ἀνάγκης ἀπαιτεῖται χρήσις, καὶ ἀλλεπαλτήλων ὑποθέσεων διήγησις, τὸ σῶμα τῆς Ιστορίας καὶ τὸ συνεχὲς τῆς γραφῆς κατ' ἀρθρα διοικεῖ διακόπτεσθαι. Καὶ οὐ νέμεταις τοῖς γε εὐνως ἀντυγχάνουσι τῇ γραφῇ.

necessitate verterant: cum ecce succedere iis jussi procurrunt Turci, nobile melioribus auspiciis. **393** Siquidem Gallis et hos contemptum impetu pugnare ardentis submoventibus, Cantacuzenus vincendos mox, imo pene jam victos Turcos cornens, exusiocratorem Romiscer cornu dextri ductorem, Alanos quos regebat viros pugnacissimos cum Gallis comittitē p̄cepit. Ruit tum ille quidem in pugnam nihilo mitior, minusve asper leone sævo, tamen ad non minus feram ferocemque Gallorum

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

• Οὐδον. • τῇν. • ὑπορέοντος.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(70) Ἐξουσιοκράτορα. Dignitas, ut videtur, palatina, qua Alanorum fæderatorum, qui Byzantinis Augustis merebant, duces donabantur. Nam ut Acoluthi Barangorum, primicerii Bardariatorum, conostauli, vel conestabiles Francorum; sic exusiocratores Alanorum praefecti appellati sunt, quod videlicet ita indigitarentur ipsi Alanis principes, quos τῆς Ἀλανίας ἔξουσιάζοντα, vocat Bryennius, lib. II, n. 1 Ἐξουσιάζοντα, potestatum, ut Itali nuncupant, interpretatum alicubi Acropolita. Alanos vero conductilios Græcis militasse testantur etiam Claudinius, *De bello Getico*, Godefridus

Mon. S. Pantal. an. 1189, et Anonymus, *De expedit. Asiat. Frider. I. imp.* apud Canisium pag. 71.

(71) Τρέπει κατὰ κρήτος. Albertus Aq. lib. x, cap. 42.

(72) Τὸν τε Οὐδού καὶ ἀδελφὸν Ριτζάρδον. Hugonem forte cognomento Budwellum, qui cum Richardo et cæteris fratribus, ob cæsam a se Mabiliam Rogerii de Montegomerico, comitis Belisensis, uxorem, exsul de Normannia in Apulia fugerat. Vide Ordericūm Vital. ib. v et ix, pag. 578, 584, 753.

impingens rabiem offensu velut molis solidæ repulsus, haud dubie titubare, nec jam dissimilanter retro ferri et ipse visus est. Eo spectaculo rem jam et spem universam in se redactam uno Cantacuzenus admonitus, nullam facit moram immittendi, velut e carceribus dato signo, in Gallorum adversam aciem infesti cursus. Nec fortuna defuit incepto forti; perrupit enim et in partes disruptil multas illam consertissimam et adhæsione mutua impenetrabilem aciem Gallicam; planeque fusos acie hostes et fuga cladem confitentes, usque ad oppidulum Myli dictum insecutus est. Hinc revertit receptuque cecinit, captis eo die nonnullis apud Francos illustribus, e numero comitum, quos vocant. In iis erant Ubus sive Hugo, et frater hujus Richardus dictus, denique Contopaganus memoratus supra: quos simul cum lauratis rei bene gestæ nuntiis ad Augustum statim inisit; adjungens una capita Gallorum plurimorum quæ de truncis abscisse jacentium cadaverum, longarumque hastarum infixa cuspidibus, sicutque triumphali traducta pompa in oculis imperatoris et comitatus ejus, magnitudinem victoriae demonstrarent. Hoc ego in scriptioñis loco cum prima face stylum ducens ad lucubrum versaret commentando, sensi fateor obrepere mihi somnum tædio quodam orationis haud satis compætæ satisque cohærentis. Volebam equidem quam ornatissimum, quamque aptissime juncturis cohærentissimis continuatum historiæ quasi corpus edere, flore perpetuo vestitum decentis ipsam et doctis oculis expitæ formæ; sed prohibet conturbatque me sæpius incidentes necessitas mentionis inferendæ barbaricorum nominum, nævios ingratos aspergentium Græcæ dictioni; tum vero rerum Alexii Augusti professæ narrationem tot tanque variæ naturæ, negotia mihi sese a quo argumenta ingerunt undique, ut cum in unum unius velut telæ textum non facile tanta diversitas conveniat, historiæ articuli quasi luxati, membrorumque nexus parum uspiam concinne conserti ac commissi videantur. Porro id, sive vitium sive culpa est, factura mihi meo jure videor, si bonos aequosque lectores precer ut imputent necessitatì; nec fraudi velint esse meæ famæ peccatum, si quod est forte, quod vitare non potui.

Baimundus jam nobis revisendus est in arclis A. Baimundus jam nobis revisendus est in arclis A. Baimundi angustiis; quippe a mari, a terra, non circumclusum modo se, sed impetum etiam magisque in dies ac magis oppugnandum cernens. Illic postquam in expediendo difficulti consilio deliberationem aliquandiu traxit anxiā, tandem vir ingentis animi, nec lentarum patiens artium, verum periculorum ac pugnarum lacerior tota vita promptissimus, satis magnum a reliquis avulsum suis copiis militum numerum ire jussit depræ datum viros oppidaque quæ circa Aulonem, Jerichuntum et Canina suis forte injuriis opportuna reperirent. Sensit expperrectus ad omnia Cantacuzenus quo vis hostium incumberet: istamque in partem idoneis iunctum Beroitem copiis proficisci contra Gallos imperat. **394** Ivit ille felicibus auspiciis, primo congressu victor factus; succensis etiam in reditu Baimundi navibus, velut corollario victoriæ, redditus clarior. Regium plane frangique nescium Baimundi pectus erat; nihil hæc illum conturbare clades visa est. Quin imo velut neminem ex eo quem ab Italia deportaverat exercitu adhuc amississet, præliis de integro accingit suos. Ex omni peditem equitumque multitidine pugnacissimum quemque delectum recta vadere in Cantacuzenum jubet; numerum sex millium id agmen explebat. Eratque opinio confidentissimi Barbari ne conspectui quidem tot herorum, clamorique p. imo. parum Cantacuzenum Romanos fore; imo universos ipsos pariter uno incursu capiendo. At Cantacuzenus, per exploratores, quos semper acres et fidos habebat in vigilia, factus mature certior de adventu hostium, nocte intempesta, cum armavit ipse se, tuum arma-

μιδη τὰ κατ' αὐτὸν ἐώρα, Ἐκ τε Οαλάστης ἐκ τε ἡπείρου βαλλόμενος, ὡς καὶ τῶν χρειώδων αὐτῷ ἐπιλειπόντων ἡδη, παγταχθεν ἔξαπορος μενος, Ιχανὸν ἀποδιελὼν στράτευμα, πρὸς τὰς κατὰ τὸν Αδλῶνα καὶ τὴν Ἱεριχώ καὶ τὰ Κάνινα διαχειμένα; πόλεις πέπομφεν ἀπάσας λησασθαι. Ἀλλ' οὐδὲ διατηνοῦσαν τὴν Καντακουζηνὸς ἡμέλει, οὐτε νῆδυμος ὑπνος ἔσχε τὸν ἄνδρα, κατὰ τὸν ποιητὴν, ἀλλὰ γοργῶς τὸν Βεροτηνού μετὰ ἀξιομάχου στρατιᾶς ἀντίπαλον τοῖς Κελτοῖς ἔξεπιμφεν. Ἐπτῷ μὲν οὖν αὐτοὺς καταλαβὸν περιστάκαι καὶ οἶδόν τι πόρισμα τὰς τοῦ Βαῖμούντου ναῦς; ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαι πυρπολήσας διεληλύθει. Οὐς γιθετο δὲ διατηνοῦσαν τὴν Καντακουζηνὸς ἔσχε τὸν πεμφθέντων ἡττης, ὥστε προμηθέαν τοῦ στρατεύματος ἀπολωλεκών, κατέπιπτεν οὐδαμῶς· μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ⁴⁴ θαρράλεωτερος ἐφαίνετο, καὶ ἀποδιλόμενος αὖθις πεζὸς καὶ ἵππεις· πρὸς μάχας ἐνθυμοτάτους εἰς χιλιάδας ἔξι ποσούμενους κατὰ τὸν Καντακουζηνὸν ἔξαπτεστελεν, οἰόμενος αὐτοὺς αἱρήσειν σὺν τῷ Ρωμαῖκῷ στρατεύματι, καὶ αὐτὸν τὸν Καντακουζηνόν. Ἀλλ' ἐκεῖνος, σκοπούς ἀει τοὺς ἐφεδρεύοντας τὰς Κελτικὰς πλήθη ἔχων, μεμερικώς τὴν αὐτῶν ἐπέλευσιν, νυκτὸς τὴν στρατιωτικὴν ὕπλιζετο πανοπλίαν, καὶ ὅπλιζε τοὺς στρατιῶν, σφαδάζων ἐπεισπεσεῖν αὐτοὺς κατὰ τὸ περιόδον. Οὐς δὲ οἱ Κελτοὶ, κεκοπιακότες παρὰ τῷ χείλει Βούσῃ τοῦ ποταμοῦ, ῥιζτώνης μικρᾶς ἔνικα κατεκλιθσαν, αὐτοῦ που καταλαμβάνει τούτους μειώσης ἀπάρτι τῆς ἡμέρας, καὶ παραχρῆμι ἐπέθεμονς πολλοὺς μὲν ζωγρίαν ἀγει, πλείονας δὲ κτενεῖ, οἱ δέ γε λοιποὶ ταῖς δίγνας τοῦ ποταμοῦ παρασυρέντες ἀπεπνίγησαν, καὶ φεύγοντες λύκοι

● Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁴ Desunt voces μᾶλλον μὲν οὖν καὶ etc. usque ad κατέπιπτες μὲν οὐδαμῶς p. 393.

περιέτυχον λέοντες. Τοὺς μὲν οὖν κόμητας ἄπαντας πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἔξεπεγψε, καθ' οὗτοις ἀνέρχεται πρὸς τὸν Τιμορον (73)· τόπος δὲ οὗτος ἐλώνης καὶ δύσσατος· κεῖθι γοῦν ἐνδόμητην ἡμέραν ἐγκαρπερήσας, μετρητοὺς σκοποὺς ἐν διαφόροις ἔξεπεμπε τόποις περιαθρεῖν τὰ περὶ τὸν Βαζιμούντον, καὶ γλῶτταν (74) αὐτῷ ἐκεῖπεν κυρίσαις ὡς τὰ κατὰ τὸν Βαζιμούντον πυθόμενος ἀκριβέστερον ἐγνωκέγει. Ἐντυγχάνουσι δὲ τυχαίως οἱ πεμφέντες, Κελτοῖς ἔκαπτον σχεδίας εὐτρεπίζουσι, δι' ὧν τὸν ποταμὸν διανηξάμενοι τὸ πρὸς τὴν περαῖαν διακείμενον πολίγνιον αἰρήσειν ἡδούλοντο. Τούτοις ἀθρόον ἐπεισπετόντες, ἔζωγρησαν μικροῦ ἄπαντας καὶ αὐτὸν τὸν τοῦ Βαζιμούντον ἔξαδελφον (75) εἰς δέκατον πόδα ἀνέλκοντα τὸ μέγεθος, εὐρὺν δὲ καθάπερ τινὰ δλλον Ἡρακλῆν. Καὶ ἦν ιδεῖν καὶ νόν τι, τὸν μέγαν ἐκεῖνον γίγαντα καὶ τῷ δυτὶ πελώριον ὑπὸ πυγμαῖον κατασκεύετα Σκυθίδιον. Παρεκελεύσατο δὲ διακανοῦντος τοῦ Καντακοῦντος, τοὺς κατασκεύεντας ἀποστέλλων, τὸν πυγμαῖον Σκύθην δέσμιον τὸν πελώριον ἐκεῖνον εἰσάξαι τῷ αὐτοκράτορι, ἀστεῖδόμενος τάχα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Ως δὲ φύσαντας τούτους διαστέλεντες μεμαθήκει, ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ πρωκταῖας θρόνου, ἐκέλευσεν εἰσάγεσθαι τοὺς δεσμώτας. Εἰσεισι δὲ καὶ δι Σκύθης μηδ' ἄχρι γλουτοῦ φθάνων τοῦ γιγαντιάου ἐκείνου Κελτοῦ, δέσμιον τούτον ἐπαγόμενος. Εὐθὺς οὖν γέλως πάντων ὥρον πολύς. Καὶ τοὺς μὲν λαϊποὺς κόμητας φρουρὰ διεδέξατο.

νίσα; inveniuntur in hos nostri, penaeque omnes vivos vivos capiunt. Eminebat inter eos Baimundi, patruellis vastae ac gigantiae statuere juvenis; quippe in derem pedum altitudinem porrectus, respondentem proceritatem crassitatem, totaque habitudine torosse ac succo distentem molis, prorsus Herculem referens, si virtus animi modum corporis æquasset. Nunc mirum et ridiculum erat spectaculum videre gigantem illum monstrosa magnitudine suggestum, ab humili et cubitali corporeum ac tractum. Scytha. Visa res Cantacuzeno digna oculis principis. Cum ergo ad imperatorem et hos de more captivos mittet, præcepit ducoribus eorum vagerandem ut Gallum non sine prænente ac vincetum trahente pygmæo Scytha ei offerrent. Nuntiatur Augusto adesse ab exercitu captivos novos coram ipso sistendos; insidet ad eam 395 vocem imperiali solio et introduci homines jubet. Datur in conspectum Scytha pusio vincetum illum immanis corpulentiae Gallum trahens, cuius ne semur quidem summo vertice exiuit; risus nimirum ortus est omnium. Dati mox custodiæ iste aliquique comites sunt.

Οὗπω μικρὸν ἐπιμεδίασαντος τοῦ αὐτοκράτορος ἐπὶ τῷ τοῦ Καντακοῦντος κατορθώματι, ἐπίρχεται τις ἀπόργυρος κατέλαβεν ἀγγελία, φόνον ἀμύθητον τῶν μετὰ τοῦ Καμύτη καὶ τοῦ Καβεῖαλ Ρωμαῖον τεγμάτων μηνύουσα. Κατέπιπτε μὲν οὖν οὐδαμῶς δι αὐτοκράτωρ, καίτοι σφόδρα δηχθεὶς τὴν καρδίαν καὶ ἀνιώμενος, ἐπιστενάκων τε τοῖς πετοῦσιν, ἔστιν οὖν καὶ δακρύων τὸν καθ' ἔκαστον· ἀλλὰ Κινυσταντίνον τὸν Γαβρᾶν ἀνδρα ἀρητίον καὶ πῦρ κατὰ τῶν ἐναντίων ^{αὐτούς} πνέοντα μετεπεμψάμενος, εἰς τὴν οὔτω καλουμένην Πετρούλαν ἀπέστειλε κατασκεψόμενον δθεν οἱ Κελτοὶ εἰς τὰ τέμπη ἐμπεσόντες τὸν

A tos procinctosque habuit ad pugnam suos; pro Gallorum impetu sperans ac vovens fore, ut il Ro- maula castra diluculo posteræ diei, qua in conspe- cillum eorum venerant, adorirentur. Verum super- sederunt illi; quippe fessi de via diem illum indulgere ad quietem sibi decreverant. Quod noster ut comperit, consilium hostium in occasionem suam, et excipiendi belli apparatum in inferendi audaciam strenue vertit. Siquidem castris eductam aciem ubi promovisset paululum, offendit ecce ad Buste amnis ripas Gallos plerosque decumbentes; nam, ut dixi, lassitudinem itineris lecto securi somnoque reparabant. Ridere commodum dies cœperat, cum sopore implitos expeditus in armis toto im- petu Romanus impetit. Res momento consicitur. Multi vivi capti, plures occisi; reliqui fugientes (quod aiunt) lupum, leoni occursero: hausti vide- licet vorticibus fluminis, dum expedire fuga salu- tem quærunt. Victor captiis comitibus omnibus ad imperatorem missis, Timorum se consert (locus est palustris et difficilis aditu) ibique ad septimam condidit diem exploratorum redditum opperens, quos multos in partes varias dimiserat, cum man- datis ut de Baimundo explorarent certa referrentque. Occurrunt his forte jussa capessentibus Galli cen- tum pontem e ratiis subitarium imponentes amni, ut eo sic trajecto situm trans adversam ripam op- pidulum expugnatum irent. Haud negligenda res

B visa; inveniuntur in hos nostri, penaeque omnes vivos vivos capiunt. Eminebat inter eos Baimundi, patruellis vastae ac gigantiae statuere juvenis; quippe in derem pedum altitudinem porrectus, respondentem proceritatem crassitatem, totaque habitudine torosse ac succo distentem molis, prorsus Herculem referens, si virtus animi modum corporis æquasset. Nunc mirum et ridiculum erat spectaculum videre gigantem illum monstrosa magnitudine suggestum, ab humili et cubitali corporeum ac tractum. Scytha. Nec longa imperatoris de rebus a Cantacuzeno prudenter, fortiter, prospereque gestis lætitia fuit. Compressit cito risus illos peracerbus nuntius infan- tam cædem Romanarum cohortium, quæ cum Camyze ac Cabasila fuerant, referens. Incredibili- ter Augusti animum ista clades perculit. Sedit mo- stus, suspiris late sonoris cæsorum desiderium prodens; lacrymans quoque subinde ad distinctam certorum ex iis compellationem. Mox tamen solitæ constantiæ ac rerum procurandarum officio se red- dens, Constantinum Gabram virum bello ardentem ac manu prouipsum, quippe ignem in præliis spi-

Variæ lectiones ex cod. Coislin

^α Ρωμαῖον.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(73) Τιμορον. Φρούριον vicinum Balagritis, nec procul a Caninis, Cantacuzeno, lib. II, cap. 32.

(74) Γλῶτταν. Vide Glossar. Annæum.

(75) Βαζιμούντον ἔξαδελφον. Illius orte cuius meminit pag. 336.

rare videbatur, ire iussit Petrum, exploraturum inde, qua ex parte quove aditu penetrare se in vallem cœdis. Tantæ auctores Galli potuissest: deprehensumque callam obstrueret, muniretque diligenter, ne quis deinde simili contingere. Aspernatur eam procriptionem Gabras, quippe homio sui opinione turgens, et qui alibi quam in rebus quibusque maximis adhiberi spem operam dignitate sua alienum duceret. Et quanquam ille quidem non aperte imperium detractabat, tamen eo vulnu mandatum accepit, eam deinde in re capessenda cunctationem attulit, ut ex iis pro sua perspicacia quod res erat cito pavidens Augustus, statim ei substitueret ad id negotii Marianum Maurocataclonem sororium mei Cœsaris, belli fulmen, et hanc famam multis heroicis facinoribus aderptum. Huic sibi charo in paucis capiti mille ad hanc expeditionem assignavit milites, generosissimos omnes, et pugnandi cupidissimos, quorum plerique de comitatu ac familia Porphyrogenita et mei Cœsaris delecti fuerant. At ne Marianus quidem promptus ad cundum fuit. Quin etiam petitio ad deliberandum spatio in proprium se tabernaculum receperat: cum ecce nocte intempesta veredarius a Lantulpho, magnæ, ut apparebat, rei nuntius. Erat tum Lantulphus in classe Romana quæ servando Italia freto prohibendisque ab ea parte Baimundi subsidiis Augusti jussu invigilabat, ductu et auspiciis Isaaci Contostephani maris præfecturam eo tempore gerentis, cui inter alios præstantes duces etiam hic militiæ maritimæ peritissimus Lantulphus adesse consilio et ministerio jussus fuerat. Resignatae ipsa hora litteræ Lantulphi graves ejus in Contostephano Isaacum et fratrem ejus Stephano, sicut etiam in Euphorbium querelas et negligenter accusations exhibuerunt. Siquidem aiebant eos tam supine ac secure fungi commendata ipsi tanti momenti custodia, ut etiam vitandæ maris nauæ, quietique ac remissioni captandæ delicas interim exscensiuncolas in amoenam continentem ficerent. Adebat hæc quæ totidem describam verbis: **396** *Satagebas tu quidem, Auguste, ac quantum in te fuit satis provideras, ne uti mari quod Illyricum ab Italia dirimit ullum ad suum commodum Galli possent: tamen horum somnolenta socordia modo factum est, ut magna et instructissima rebus omnibus ab Italia classis ad Baimundum innoxio cursu pervenerit. Etenim cum Boreas in Illyricum a Longobardia nigerantibus adversus sit, austus et contrario prosper ac bonus, Latini opportunitate capta large ac valide flantis Africi, plenis invecti relis, nec ad Dyrrachium appellere vento permissi, ora illa perstricta obiter ad Aulonem applicantes, inumerabiles illic equestres et pedestres copias cum insinuatis coniectibus omnis generis ex capacissimis et resertissimis onerariis tuto in terram exposuerunt. Unde instructissima passim foræ in Gallicis jam castris et annouæ vilissimæ commodissimi mercatus celebrantur.*

His legendis exarsit adversus Isaacum ira imperatoris; ita ut ei mox dictatis acerrimis litteris multa et gravia minaretur, nisi quamprimum insignti aliquo facinore culpam emendaret. Haec illum ad vigilandum quidem intentius excitarunt: sed conatus fortuna desuit, Gallicarum tunc facta

A toσούτον φονον εἰργάσαντο, καὶ ἀποταφρύσαι τοῦ λοιποῦ τούτοις τὴν δίοδον. Δισχεραίνοντος; δὲ τοῦ Γαβρᾶ καὶ πρὸς τὴν ἐπιχειρήσιν οὖν ἀποκανοντο; (οἰηματίας γάρ δὲ ἀνήρ καὶ μεγάλοις ἐγχειρεῖν ἔφιμον πράγμασι), Μαριανὸν τὸν Μαυροκατακαλὸν παραχρῆμα τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν τοῦ ἐμοῦ Καίσαρος, διδρα ἀρειμάνιον, καὶ διὰ πολλῶν ἀνδραγαθημάτων τοῦτο παραστησάμενον, φιλούμενόν τε λίαν παρὰ τοῦ ἀντοχράτορος, μετὰ χιλίων γενναιοτάτων ἀνδρῶν ἐκπέμπτει, οἵς καὶ πολλοὺς τὸν τῆς Πορφυρογενῆντος καὶ τῷ ἐμῷ Καίσαρι ἔσπηρετοι μένων σφαδάζοντας πρὸς μάχην συγκαταλέξας ἐξέπεμψεν. Ἐδεδίει μέντοι πρὸς τοῦτο καὶ οὗτος, ἀλλ' ὅμως σκοπῆσων εἰς τὴν ίδιαν ἀπῆγε σκηνὴν. Περὶ μέσας δὲ φυλακὰς τῆς νυκτὸς γράμματα τοῦ Λαντούλφου κατέλαβε ἔυνόντος τῷ τότε μετὰ Ἰσακίου τοῦ Κοντοστεφάνου θαλασσοκράτορος τυγχάνοντος, κατατρέχοντα αὐτῶν τε τῶν Κοντοστεφάνων τοῦ τε Ἰσακίου καὶ τοῦ αὐτοδέλφου αὐτοῦ Στεφάνου καὶ τοῦ Εὐφορβηνοῦ ὡς καταρρεθυμούντων τοῦ πορθμοῦ Λογγιναρδίας καὶ ἐξερχομένων ἐνίστη πρὸς τὴν ἡπειρον ἔχοντας τριάντα προκειμένου τοῖς γράμμασιν, ὅτι Κᾶρ σὺν θαυματεῖν, τὰς προνομάς καὶ ἐκδρομάς τὸν Καλτῶν διηγείται καὶ γνώμη κωλύων ἡσθιον, ἀλλὰ τούτων ἀραπεπτωκότων καὶ ἐπινυσταζότων διε περὶ τὴν φυλακὴν τοῦ πορθμοῦ Λογγιναρδίας σχολίην δὲ ἀράρηκης οἱ πρὸς τὸν Βατμούντορ διαπλωιζόμενοι καὶ τὰ πρὸς γρειαν κομίζοντες ἔχουσιν. Οἱ γάρ ἀπὸ Λογγιναρδίας πρὸς μικροῦ πρὸς τὸν Βατμούντορ τὸν ἀπόπλουν πυησάμενοι, τὸν ἐπιπλέοντα τούτοις εἴθετον ἐπιτηρήσαντες ἀνεμον· καὶ γάρ νότοι μὲν σύνθετοι τοῖς ἀπὸ Λογγιναρδίας πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν διαπλέουσιν, εἰσὶν, οἱ δέ τε Βορεῖς ἀνάπλουν πτερώσαντες τὰς ταῦς τοῖς λαζαρεῖσι τὸν πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν ἀπόπλουν τὸτε ἐθάρρησαν. Σφοδρῶς δὲ ὁ νότος ἐπιπλέων, προσορμίσω μὲν εἰς τὸ δυρράχιον οὐδαμῶς πιρεζώρει· παραπλεῦσαι δὲ τὴν ηλιότητα Δυρδάχιου καὶ τὸν Αὐλώνα καταλαβεῖν ηράτκασσε· καὶ οἱ δὲ τὰς μυριούρδοντος ψιλάδας προσορμίσαντες, δυνάμεις τοις πολλαῖς ἐξ ἀπλών καὶ πεζῶν συνεπαγόμενοι, καὶ τὰ ζωρκῆ ἀκατά τῷ Βατμούντῳ προσαγγόσασι, κάρτεντερ καρηπόροι Κελτοὶ τὰ πρὸς διοικητὴν ἐμπορεύωνται.

B C D Οἱ γύρεις πολλὰς συνεστι; σαρτο ὡς ἀρθορώτεροι οἱ Κελτοὶ τὰ πρὸς διοικητὴν ἐμπορεύωνται.

Οἱ δὲ βασιλεὺς θυμοῦ πλησθεῖς τὸν Ἰσακίου πολλὰ κατεμέμψατο, καὶ ἀπειλησάμενος εἰ μὴ διορθώσαστο, ἀνυστάχτως ἐγρηγορένας ἀνέπειτε. Ἐπει τὸ δὲ μὴ κατὰ γνώμην τῷ Κοντοστεφάνῳ ἐπεριάντο· καὶ γάρ ἀπαξ καὶ δις ἐπιχειρήσας τοὺς ἐκείθεν πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν διαπερῶντας ἀκερέας

ἡμάρτανε τοῦ σκοποῦ. Μέσον γάρ τοῦ πορθμοῦ καταλαμβάνων ἐπει τοὺς Κελτοὺς ἔσουριας πλέοντας ἔνωρ τά θ' ἴστια ἀναπεπάσαντας καὶ σφοδρὸν τὸν ἀπόπλουν ποιουμένους, οὐχ οἶδε τε ἡν πρὸς τοὺς Κελτοὺς ἅμα καὶ τοὺς ἀνέμους ἀπομάχεσθαι κατὰ πρώραν τοῦ πνεύματος ἴσταμένου· οὐδὲ γάρ τὸν Ἡρακλέα πρὸς δύο φασι· τῇ βέλῃ τοινυν τοῦ πνεύματος παλινοροσίς ἐγίνετο. Ἐπὶ τούτοις δ αὐτοκράτωρ διεπρίετο. Διαγνοὺς δὲ ἔτι οὐχ διού προσήκοι τὸν Τρωμαῖκὸν στόλον δ Κοντοστέφανος προσώρμισε, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸν οἱ νότοι ἀπειργουσιν εἴθετον τοὺς Κελτοὺς μᾶλλον τὸν πλοῦν παρεχόμενοι, διαγράψας τὴν Ἀογγιβαρδίας ἥδινα καὶ τοῦ Ἰλλυρικοῦ, καὶ τοὺς πάρ' ἔκάτερα δισκειμένους λιμένας, ἀπέστειλε τῷ Κοντοστέφανῷ ὑποδεξίας ἐν γράμμασι, καὶ διοι δεῖ προσορμίσαι τὰς ναῦς, καὶ διενούσιν τύχη τοῦ πνεύματος κατὰ τῶν διαπλωζομένων Κελτῶν ἔξορμῶν. Ἀνέρωσέ [Ισ. ἀνέρβωσε] τε αὐθίς τὸν Κοντοστέφανον καὶ ἔργου ἀγάσθιας ἀνέπεισεν. Ἀνακτησάμενος οὖν ἐκυτὸν δ Ἰσαάκιος καὶ καταλαβὼν οὐπερ δ αὐτοκράτωρ αὐτῷ παρεκελεύσατο τὰς ναῦς προσώκειε. Καὶ καρδὸν ἐπιτρήσας διπνίκα οἱ ἀπὸ Λογγιβαρδίας μετὰ πολλῆς παρασκευῆς πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν τὸν ἀπόπλουν ἐποιῶντο, ἀνέμου δειξιοῦ τηνικαῦτα ἐπιπεσόντος, δέχεται τούτους τοῦ πορθμοῦ μέσον, καὶ τινὰ μὲν τῶν ληγτρικῶν πλοίων πυρίκαυστα πεποιήκε· πλεῖστα δὲ καὶ αὐτανδρά τῷ βυθῷ παρέπτυμψεν. Οὐπω ταῦτα μεμαθηκώς δ βασιλεὺς, ἀλλὰ πρὸς τὰ παρὰ τοῦ Λαντούλφου γραφέντα, καὶ αὐτοῦ δουσκός Δυρδράχιον ἔγκειμενον ἔχων τὸν νοῦν, ἔτερον λογισμοῦ γεγονὼς παραχρῆμα τὸν δῆῃ φθέντα Μαριανὸν τὸν Μαυροκαταχαίλων μεταπεμψάμενος ἔκειθεν Δοῦκα τοῦ στόλου προχειρίζεται, τὰ δὲ τῆς Πετρούλας ἐπέρι ἀνατίθησιν. Οὗτος οὖν ἀπειλῶν καὶ κατά τινα συντύχιαν εὐθὺς ἐντυχών ταῖς ἀπὸ Λογγιβαρδίας πρὸς τὸν Βαϊμούντον διαπλωζομέναις ληγτρικαῖς καὶ φορτηγοῖς ναυσι, κατέσχεν ἀπάστας πλήρεις παντοιῶν ἐδωδίμων. Καὶ τοῦ λοιποῦ ἀγρυπνοῖς φύλαξ τοῦ ἀνχεμεταξὺ Λογγιβαρδίας καὶ Ἰλλυρικοῦ πορθμοῦ τυγχάνων, οὐ συνεχώρει τὸ παράπαν τοὺς Κελτοὺς τὸν πρὸς τὸ Δυρδράχιον ἀπόπλουν.

Ο δέ γε αὐτοκράτωρ, περὶ τοὺς πρόθεδας τῶν κλεισουρῶν καὶ κατὰ τὴν Δεάδοιν αὐλιζόμενος, ἀπῆγχε μὲν τοὺς προχωρῆσαι τῷ Βαϊμούντῳ ὁδίνοντας· ὡςεὶ νιφετούς δὲ πρὸς τοὺς τὰς κλεισούρας ἔδειπμεν, ἔκάτερῳ ὑποτιθέμενος διπόσους εἰς τὴν πεδιάδα Δυρδράχιον ἔξαποστέλλειν κατὰ τοῦ Βαϊμούντου καὶ διπέιν τὸ τοῦ πολέμου σχῆμα διατυποῦν, τοὺς κατερχομένους χρή ἐν τῷ μάχεσθαι τὰ πλεῖστα τε προτρέχειν τοῖς ἐπποιοῖς καὶ αὖθις ἀνθυπονοστεῖν, καὶ οὕτω πάλιν καὶ πάλιν ποιοῦντας διὰ τῆς τοξείας μάχεσθαι· τοὺς δὲ τὰ δόρατα φέροντας διποιθεν αὐτῶν βραδεῖ ποδὶ στείχειν, ἵν, εἰ που γένηται τοῖς τοξείαις πλέον τοῦ δέοντος πρὸς τὰς διποιθεν παρασυρῆναι, δέχωνται τούτους, ἅμα δὲ καὶ τὸν εἰς χείρας τούτων Ιωας ἐλθόντα Κελτὸν πλήττειν. Ἐπεγοργής δὲ δυψιλῆ τούτοις τὰ βέλη

A partium. Semel iterumque Latini postea quoque cursum rectum et incolumem ex Italia in Illyricum labuere, frustra obstare conata Romana classe. Promoverat eam quidem Isaacius in fretum medium obviam contra naviganti Gallicæ; sed cum hanc ventus a puppi secundus valide pelleret, illam idem a prora vehemens difflaret, contra ventum et hostem pugnare simul ratio non fuit, quoniam ne Hercules quidem (quod dici solet) contra duos. Itaque cedentes necessario Romani, purum iter liberumque Italicis reliquere navibus. Ringebatur iis acceptis imperator; et erratum a Contostephano intelligens in statione apta classi suæ deligenda, tabulam utriusque oræ littoralis maritimæ, Illyricianæ, inquam, et ei adversæ Longobardicæ, cum notatis utrinque regionis utriusque portibus ad eum misit: litteris admonens quibus in locis quibusve stationibus tenere ex excubis naves Romanas oportere, ut eæ quoconque vento navigantes ex Italia Gallicas arcere possent. Cepit Isaacius, cum his postremis monitis acquievisset, fructum docilitatis suæ. Nam observato tempore quo Trajectus novæ ab Longobardia parabatur classis, locum sibi sūisque ex imperatoris consilio delectum sumpsit. Inde autem procedentibus prospero ventorum flatu Gallorum navibus multis et apparatu onustis plurimo, infestus ingruens cursu in medio, piraticas eorum quasdam incendit, plures cum vectoribus depressit. Hoc quanquam ita Isaacio successerat, tamen cum accusationes in eum Lantulphi, consonis quoque ducis Dyrrhaciensis confirmatae quarelis, insiderent in Augusti animo altius, tandem is mutato repente consilio retinendi diutius in illa maris præfectura Contostephani, accersitum quem modo memoravimus **397** Marianum Maurocatalonem ducem classis creat, Petulæ visendæ negotio alteri mandato. Marianus in provinciam cito profectus operam navavit. Etenim deprehensas in cursu piraticas onerariasque Gallicas comeatum ingenti vi referatas cepit omnes, vigilque deinde ac certus custos Italico freto incubans omne utique Italicorum navium a Dyrrhaciensibus Baimundi castris plane deinceps commercium abrupit.

D Porro imperator interim Deaboli considens in proxima vicinia claustrorum sive clisurarum, quas firmis, uti diximus, præsidiis munierat, haudquam ipse vacabat opere, sed præcipuum, si recte quis aestimet, ad belli summam momentum afferbat. Præterquam enim quod impediebat utique castris eo loco positis ne ullus ex infensis sibi plurimis et rebelliones parturientibus transfugere ad Baimundum, cum eoque vires ac consilia posset jungere: subsidia etiam supplementaque creberrima recentium assidue militum in horas pene singulas suggerebat suis clisuras obtinentibus, quibus illi aucti ultra custodiam commissarum arcium, etiā ad lacescendos hostes quotidianis incursibus param et alacrem multitudinem habebant. Addebat eam ipsum ad rem præcepta imperator salutaria,

subtiliter persequens singula: quot simul esse de-
herent qui ad planitiem Dyrrachensem prope
castra Baimundi excursuri mitterentur; quo pu-
næ genere uti eos oporteret; quo ordine procedere;
qua forma, quove instructu in occasione pugnæ di-
rigere aciem foret consultius; subitis equitationibus
invehi ut plurimum jubebat; tum post impressiones
aeres et breves, maturis retro ferri recessibus.
Invehi autem non usque ad pugnam admovendam
cominus, et manus conserendas; sed ad jactum
dumtaxat teli, unde nimbus sagittarum laxatis ar-
cubus in hostem spargerent. Sic autem precurrenti-
bus præsto esse a tergo volebat hastatos lento et
firmo assectantes gradu, quo, si qua vis major ar-
quitis ingrueret ab hostili equitatu, paratus illis et
tutus in medium fixi et fortis agminis receptus es-
set. Quod si nostri equites pugnam æquam susti-
nerent diutius, ne tum quidem inutilem pone-
traherent cohortem hastas vibrantium; sed iis inter
se mistis et confodientibus adversos Gallos, certius
certiusque viuercerent. Præterea multis in monendo
erat jaculis ne parcerent; quorum etiam abundan-
tissimam suis suggeri copiam curabat, uti gla-
dio congregique cominus haud adeo probabat.
Porro jacula ipsa dictabat sine usu fere perdi
quando in cataphractorum contextos intissime col-
lantur artus: utilius incomparabiliter in equos
dirigi et sine impedimento vulnerabiles et nunquam
sine vectoris pernicie sternendos. Armatura hæc
est Gallorum equitum. Lorica ferrea contextu quo-
dam implexuque annulorum, ac squamis velut
quibusdam invicem consertis, seseque insecden-
tibus corpus obiens, et illud arte simul apteque
ad facilitatem motus ummis, tunicae instar intime
applicatae vestiens. Accedebat ad munimentum im-
penetrabilius obtentus scutu, non rotundi, sed figuræ
fastigium desinentis: non plane et coequalæ
latus amplectentis a parte gemina, cuius exterior lævigate frictu et terci niture metalli resplendens
facies, oculi ex ære prælucidi, umbone medio extantis, vivis velut et vibrantibus fulgorans radiis
percurrebat intuentes contra. Jam materies non ferri cuiusvis, sed chalybis quam rigidissimi **398**
etiam durata tinctu et fabrorum arte ad duritatem
sub his involueris corpus; et Persici licet aut Scythici teli acies, vel giganteis laceris intorta,
ubi ad iudicium tectorium offendere innoxia utique et hebetata resiliens redibat ad mittentem. Quæ omnia

A παραχειλευόμενος μή φείδεσθαι τούτων δλως, ἀλλὰ
κατὰ τῶν Ἰππων μᾶλλον ἢ τῶν Κελτῶν ἐπιτεξά-
σθαι, τοῦτο μὲν εἰδὼς ὅτι ὅσον ἐπὶ τοῖς θύραις
καὶ τοῖς σιδηροῖς χιτῶσι (76) δύστρωτοι ἦσαν ἢ
καὶ παντάπασιν δτρωτοι. Βάλλειν οὖν εἰς μάτην
καὶ πάντη ἀνόητον ὕετο· δπλον γὰρ Κελτικὸν χι-
τῶν ἔστι σιδηροῦν: κρίκος ἐπὶ κρίκῳ περιπεπλεγ-
μένος, καὶ τὸ σιδηρίον, ἀγαθοῦ σιδήρου, ὡστε καὶ
βέλος ἀπώτασθα: ἵκανόν καὶ τὸν χρώτα φυλάξαι τοῦ
στρατιώτου· προσθήκη δὲ τῆς φυλακῆς καὶ ἀσπις οὐ
περιφερής, ἀλλὰ θυρέδης (77) ἀπὸ πλατυτάτου ἀρά-
μενος καὶ εἰς ὅξην καταλήγων, καὶ τάνδον ἡρέμα
ύποκοιλαινμενος, λεῖος δὲ καὶ στίλβων (78) κατὰ
τὴν ἔξωθεν ἐπιφάνειαν, καὶ ἐπ' ὅφελα μῷ χαλκο-
χύτῳ μαρμαρίων. Βέλος; τοίνυν, καὶ Σκυθικὸν εἶη,
B καὶ Περσικὸν, καὶ ἀπὸ βραχίονων ἀποθριψεὶ γι-
γαντικῶν, ἐκεῖθεν ἀποκρονούθεν παλινδρομήσει
πρὸς τὸν πέμψαντα. Διὸ ταῦτα τοίνυν, ἐμπειροῦν,
οἷμα, ὁ βασιλεὺς τῶν Κελτικῶν ὅπλων καὶ τῶν
ἡμετέρων τοξευμάτων, ἀφεμένους τῶν ἀνδρῶν, τοῖς
Ιπποῖς μᾶλλον ἐπιθέσθαι παρεχελεύετο, καὶ κατα-
περοῦν αὐτοὺς τοῖς τοξεύμασι παρῆντες· διπλαὶ
καὶ οὐ τῶν Ἰππων ἀποθεσθέτες εὐχείρωτοι γένοντο·
Κελτοῦς γάρ (79) ἀνήρ ἐποχος μὲν ἀκατάσχετος καὶ
καὶ τεῖχος διατετραῖνει Βιβλιώνιον, ἀποβεγκῶν;
δὲ τὸν Ἰππον ἀθυρμά τοῖς ἐθέλουσι γίνεται. Γι-
νώσκων γάρ τὸ δάστροφον τῶν συνεφεπομένων αὐτῷ,
οὐκ ἔτισε τὰς κλεισούρας ὑπερβῆναι, καίτοι πολλὰ
σφαδάλων δημοσίαν τὴν τοῦ Βαλμούντου μάχην
αὐτὸς ἀναδέξασθαι. Καθά γε καὶ πάλιν πολλάκις
ἡμῖν δεδίγγητο· ἦν γὰρ πρὸς τὰς μάχας παντὸς
ἔιφους τομώτερος, διτρεπτος τὴν γνώμην καὶ παντά
πασιν ἀκατάπληκτος, ἀλλὰ τὰ συμπεσόντα οὐ
ἀπειργε τοῦ ἐγχειρίματος, δεινῶς αὐτοῦ τὴν φύσιν
ἐκπιέζοντα.

C ovalis oblongæ, latiori ab imo ambitu in ac-
tius fastigium desinentis: non plane et coequalæ
superficie, sed spatio lente intus in longum eato
latus amplectentis a parte gemina, cuius exterior lævigate frictu et terci niture metalli resplendens
facies, oculi ex ære prælucidi, umbone medio extantis, vivis velut et vibrantibus fulgorans radiis
percurrebat intuentes contra. Jam materies non ferri cuiusvis, sed chalybis quam rigidissimi **398**
quantanvis soliditate, latebat plane tutissimum
sub his involueris corpus; et Persici licet aut Scythici teli acies, vel giganteis laceris intorta,
ubi ad iudicium tectorium offendere innoxia utique et hebetata resiliens redibat ad mittentem. Quæ omnia

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(76) Χιτὼν σιδηροῦ. Lorica annulis et ma-
culis contexta, nostris, *Cotte de maille*.

(77) Θυρέδη. Θυρεόι dicuntur σχυλάρια μεγάλα
τετράγρα, apud Leonem, in *Tact.* **396** cap. 5. § 3,
cap. 6, § 25, 32, 37, cap. 14, § 105. Expressit
Anna, lib. v, pag. 140, scutu Galici magnitudinem,
h. e. formam exhibet, qualiter scutu Samnitum tri-
buit Livius, lib. ix: *Scuti summum latius qua pe-
ctas atque humeri teguntur, fastigio æquali, ad inum
cuneationis mobilis causa.* Certe scutu Gallici lon-
giore formam fuisse auctor est Diodorus Siculus,
enjusmodi fuit illius, quod Graeci θυρέδη vocabant,
quod Polyianus, lib. iv *Strateg.*, Galis attribuit.
Addit Anna ἀπὸ πλατυτάτου εἰς ἕξ, la latiore
forma in acutam dīsinere, quod firmatur præterea
ex Hygino, Fab. 277, dum alt. Cypri insula figura
non similiter esse scutu Gallici. Quippe Cypri, ut
deserte habet Constantinus Porphy. lib. i *De The-*

mat. litteræ A speciem præfert; est enim triangu-
laris figuræ, quæ fuit scutorum Gallicorum, quam
repräsentant passim sigilla cœra militum, seu
equitum Francorum diplomaticis appensa. Vide
Goscelinum, in *Histor. vet. Gall.* cap. 48: Cluver.
in *Germ. Antiq.* cap. 44, et Marenum Zuerium
Boxhornium in *Orig. Gallic.*

(78) Στράτεος. Albertus Aq. lib. ii, cap. 41: *Jam
dies clarissima illuigeraτ, sol radiis fulgebat lucidissi-
mis, cuius splendor in clypeos auræ et restes
ferreas reflext. Lib. iii. cap. 57: In splendore
clypearum coloris auræ, vividis, rubri, enjusque
generis. Lib. iv. cap. 6: *Horum ferreae restes, cly-
pei auro et gemmis inserti, variisque coloribus depi-
cti. Aliae in te forte colorum in insigniariis scutis
origo.* Vide Dissertat. i ad Joinvillam.*

(79) Κελτ. τε οὐδὲ. Vide pag. 440.

longo usu comperta imperator obtinens animo illam suis quam reuerimus imperabat in Gallos pugnandi rationem, ut equis jaculo ligendis viros omittent; quippe facile et innoxie vincendos equorum casu. Nemirum non illam ferociam, illos ignes quos in equis alti spirant, etiam extussi retinent, si quae eos vis affixerit. Gallus equo generoso armatus insidens flammam velocitate fulminens vel Babylonios muros transvolet; humi depositus, quibusque obviis ludus est. Haec igitur in hunc modum sappicter Augustus ex eo loco gubernabat. Cur non procederet ulterius et claustris superatis cautiones ipse cum Gallis pugnans has usurparet quas tradebat aliis, causa haec fuit quam ex ipso audire memini cum diceret, perversa consilia sibi nota male feriatores et suo ipsius comitatu non paucorum aversos a se animos habentium, effecisse ut consultum nentiquam putaret, id quod alioqui avebat unice, transitis elisuris aequo Marte totis copiis cum Baimundo experiri fortunam prelii. Et astruere, ni fallor, huic ejus dicto fidem possent quae superius locis variis de bellica ipsius indole, de ardore rem gerentis in acie, de constantia praesentiaque mentis, ac vigilia consili, in eventu periculove quovis, commemorata sunt a nobis. Verum, ut saepe dictum est, hoc in quo narrando versamur tempore gestientem in discriven pugnae decretoriæ Augusti fortitudinem ejusdem sapientia continuit, cogitatione ac conscientia suspecti maleque fidi comitatus: quae res, longe minus metu insidiarum, quam dolore ob eceptam occasione probandæ virtutis, discruciatbat ejus animum.

Στενοχωρούμενος οὖν δέ Βαΐμούντος ἀπό τε ἡπερου **A** καὶ θαλάττης· καὶ γάρ δὲ μὲν αὐτοκράτωρ οὐν θεατῆς τῶν κατὰ τὴν πεδιάδα τοῦ Ἰλλυρικοῦ πρατούμενων καθῆστο, καὶ δὴ Ψυχῆ καὶ γνώμῃ συμπαρῆν τοῖς μαχομένοις, καὶ τῶν αὐτῶν ἔκεινοις ἰδρώτων καὶ πόλων μετεῖχεν εἰ μή που καὶ πλεύτις φαῖ, ἐρεθίζων πρὸς μάχας καὶ πολέμους τοὺς κατὰ τὰς ἀκρολοφίας τῶν κλεισουρῶν κατατεθέντας ἡγεμόνας, καὶ ὑπεριθέμενος ὅπερεν⁴⁴ χρήτη προσθάλειν τοῖς, Κελτοῖς. Οὐ δέ γε Μαριανὸς τοῦ ἀναμετεῖχος Λογγῆς θαρδίας καὶ Ἰλλυρικοῦ πορθμοῦ τὰς κελεύθους ἐπιτερπόν ἀπείργε παντάπασι τοὺς ἔκειθεν πρὸς τὴν Ἰλλυρικὴν διαπερῶντας, οὐ τριάρμενον, οὐδὲ μυριοφύρον ὀλικόδα, οὐδὲ μυστάρων δίκωπον τὸ περάπαν ἔυγχωρῶν πρὸς τὸν Βαΐμούντον διαπεργόν. Καὶ αὐτῶν γοῦν τῶν διὰ θαλάττης κομιζόμενων τροφίων ἐκλειπόντων αὐτῷ, καὶ τῶν διὰ ἔηρᾶς ἐπειδὴς θεμένων σὺν ἐμπειρίᾳ πολλῆς τὸν πόλεμον ἔωρα προβαίνοντα. Ὁπτινίκα γάρ τοῦ χάρακος χορταζωγίας χάριν ἔχει τις ἡ καὶ τινῶν συγχομιδῶν ἐλλῶν, ἡ καὶ τοὺς ἵππους εἰς ποσὸν ἔξτησαν, ἐπειδὴν τούτοις οἱ Ψωμαῖοι καὶ τοὺς πλεῖστας ἀνήρους, ὡς κατὰ μικρὸν τὸ αὐτοῦ δαπανᾶσθαι στράτευμα ἀποτελίας πρὸς τὸν δοῦκα Δυρραχίου Ἀλέξιον τὰ περὶ εἰρήνης (80) ἐπερωτᾷ.

diique ad moveri oppugnatio dudum obsessis castris Gallicis, ut vel tantillum prodiisse vallo pabulandi causa impune non esset, Romanis tam assidue imminentibus, 399 tanta arte rationeque rem gerentibus, ut et semper ipsi subitis incursibus, tempestivis receptibus, sine suo periculo nocerent; et Gallici nullam occasionem exercendæ virtutis, nuliam spem evadendæ calamitatis reliquam facerent. Qui si vel ad potum equos educere auderent castris, Romanos et praesidiis proximis haud dubie incurvantibus patiebantur, creberrimis equorum virorumque captivitatibus aut cædibus. Sensit Baimundus ineluctabilem vim mali, carpique sensim ac colligescere iteratis in horas dannis exercitum videns, aī extremitum eo configit ut missis ad Alexium ducem Dyrrhachii legatis, mentionem pacis prior inferret.

Ἐπεὶ δὲ καὶ εἰς τις εὐγενής τῶν τοῦ Βαΐμούντος **C** Σ. ab id tempus Gulielmus Clares, prænobilis κομιζῶν Γελελεμο; δὲ Κλαρελῆς (81) ἔωρα τὸ ἄπαν inter Gallos comites qui cum Baimundo militabant,

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁴ ἔπως.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(80) Τὰ περὶ εἰρήνης. Ordericus, lib. ii, pag. 22; Albertus Aqu. lib. x, cap. 41, 42, 43, 44.

(81) Γελελεμος δὲ Κλαρελης. Agent de hac co-

mitua Boemundi ad Alexium defectione Albertus Aq. lib. x, cap. 43 et 44; et Ordericus loco citato. Addit. Albertus Willelmum Claret, qui Κλαρελης

tum illorum quæ diximus incommodorum sensu, tum pestilentiaæ divinitus immissæ per castra Gallica fœdissime grassantis periculo commotus, cum quinquaginta equitibus ad imperatorem transiit. Excepit illum pro personæ merito benevole honoriæque Augustus; et ubi ex eo de Bainundi rebus exquisivit curiosus, certiusque comperit, quam principiæ eaæ loco, imo quam profligataæ jam essent ac perditaæ: fame ac peste per ejus exercitum sive videntibus, nulla certa aut verisimili auxilio vel levamenti spe, clarum transfugam hospitio regio dignatus, postquam multis eum beneficiis donisque cumulavit, etiam nobilissimi appellatione cohonestatum secum habuit. Interim admonetur Alexii litteris Bainundum pacem petere; ac quanquam tanto nunc meliorem esse videbat fortunam suam, tutoque se preces capitalis hostis ultima necessitate expressas posse spernere, quippe interitu ipsius ac pleno exitio partium illarum brevi, ut res erant, secuturo, facile debellaturum; tamen reputans secum nefarias insidiatorum latera semper sua vbsidentium contra se voluntates, perlaesisque anxiæ custodias quam cum misero metu continuare dies ac noctes, cæca suspectorum familiarium perflua ipsum coegerat, ex eo ferme tempore quo erat Constantinopoli prosector; nec committendum diutius ratus ut uno tempore inter hostes acerbos et cives perniciosos deprehensus unus, in monimenta onus discrimen capitis subiret: ad extremum decrevit, necessitate quod aiunt in ambitionem versa, finem repræsentare intestini atque infandi periculi, et pace cum Gallis facienda expeditionis quæ tantum non ipsi funesta fuerat, ac ne adhuc esset, periclitabatur, faustum et gloriosum exitum non repudiare dum ultra se offert. Itaque litteris ad Alexium redditis responderi suo nomine Bainundo jubet hunc ferme in modum: *Nostri omnino quoties deceptus sim, tuis juramentis et verbis credens. Quod nisi divina Evangelii lex cuncta sibi mutuo Christianos ignoscere juberet, utique nunc non præberem faciles sermonibus tuis aures. Verum quia fali ab hominibus quam in Deum offendere, divinasque leges transgredi satius est, non rejicio petitionem tuam. Si ergo ex animo pacem cupis, et illaudabilis incepti tam successu carituri quam causam æquam initio non habuit, tædium te verum ac non fucata tenet pœnitentia; si, inquam, serio 400 inducis in omnium temperare in posterum a Christiano sanguine fundendo, quem hactenus tanta copia non defensioni restræ patriæ, non studio amplificandæ vel tuendæ religionis, sed tuæ unius meræ libidini atque ambi-*

A στράτευμα τῶν Κελτῶν ὑπὸ τε λιμοῦ καὶ νέσου (δεινὴ γάρ τις τούτους ἐπέσκηψεν διναθεν) διαφειρίμενον, τὴν ἑαυτὸν σωτηρίαν πραγματεύμενος μεθ' ἡπτων πεντήκοντα αὐτομολεὶ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν τοιοῦτον ἀποδεξάμενος πυθόμενος τε τὰ κατὰ τὴν Βαζιμούντον καὶ τὴν τε ὑπὸ τοῦ λιμοῦ τοῦ στρατεύματος πτῶσιν βέβαιωθεὶς, καὶ ὡς ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ κατ' αὐτὸν ἐλλάκει, αὐτὸν μὲν τῷ τοῦ νωβελλισμοῦ τηνικαῦτα τεμαὶ ἀξιωματι, πολλαὶ δωρεαὶς καὶ γάρισν ἀμειράμενος. Μεμαθήκως δὲ διὰ τῶν τοῦ Ἀλεξίου γραμμάτων δι τὸ Βαζιμούντος τὰ περὶ εἰρήνης πρὸς αὐτὸν διαπρεσεύεται, κατανοῶν δὲ καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἀσ! τι κακὸν κατ' αὐτοῦ διανοούμενος, καὶ δοξαὶ ὥραι ἐπανισταμένος δρῶν, καὶ βαλλόδμονος μᾶλλον ἀπὸ τῶν ἐγκολπίων ἡ τῶν θθνείων ἔχθρῶν ἐπει ἐδόκει αὐτῷ μὴ ἐπὶ πλέον πρὸς ἔκατέρους ἀμφοτέρους χεροὶ μάχεσθαι, τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν ποιησάμενος, ὡς ποὺ τις ἔφη, βέλτιον ἔγωκεν εἶναι τὴν μετὰ τῶν Κελτῶν εἰρήνην ἀσπάσασθαι, καὶ μὴ τὰς τοῦ Βαζιμούντος ἀπώσασθαι αἰτήσεις, ἐπτοείτο δὲ ἐπὶ τὰ προσωτέρω χρῆσαι δ: ἦν ἀνών δύναμος ἀνέψηνεν αἰτίαν. Διὰ ταῦτα αὐτὸς μὲν αὐτὸν που προσέμενεν ἀντικαθιστάμενος πρὸς ἔμφω τὰ μέρη· τῷ δὲ δουκὶ Δυῳδαχίου τοιάντα πρὸς τὸν Βαζιμούντον εἰπεῖν διὰ γραμμάτων ἐπιστήφεν. Οἰσθαπάντως δοσκίς ηπάτημα πιστεύων τοῖς σοὶς δροῖς καὶ δρήμασιν· καὶ εἰ μὴ δ τοῦ Εναργελίου θεῖος τρόμος Χριστιανῶν ἀπατα συγχωρεῖν ἀλλήλοις παρεκελεύετο, οὐκ ἀρ σῆς τοὺς σύνδεις λόγους τὰ ὥρα ἀτρέψαται. Βέλτιον δὲ δμως ἀπατᾶσθαι ἡ προσκεκρουνέται θεῷ καὶ θείους παραβαλεῖν γόμους. Διὰ τοι τοῦτο οὐκ ἀποπέμποματ σου τὴν αἰτησίν. Εἰ μὲν δὲ διλησίᾳ τὴν εἰρήνην καὶ αὐτὸς δούλει, μνεα γθεὶς τὸ δτοχον οὐπερ ἐπεχειρησας δργον καὶ δτέλεστο, καὶ οὐκ εἰς αιμασι Χριστιανῶν ἐχε μένοις χαλεπει ἐθέλεις, οοθ' υπὲρ τῆς " σχώ πατρίδος, οοθ' υπὲρ τῶν Χριστιανῶν, ἀλλὰ τοῦ γε καὶ μόνον χαριν θελήματος, ἐπει βραχὺ τὸ ἀραιμεταξὲν ἡμῶν διδοτημά ἐστιν, αὐτὸς παραγε ροῦ μεθ' δσων ἀρ βούλη καὶ εἰτείτα σχών ἡμῶν θελήματα εἰς ταντὸν συμβαῖσν ως η σύμβασις ἔξει τῶν πραγμάτων, εἰτε καὶ μῆ. Καὶ οὐτως, ὡς εἰρηται, ἀβλαβῆς πρὸς ίδιων ἐπαραστρέψεις παρ εμβολήν.

D non habuit, tædium te verum ac non fucata tenet pœnitentia; si, inquam, serio 400 inducis in omnium temperare in posterum a Christiano sanguine fundendo, quem hactenus tanta copia non defensioni restræ patriæ, non studio amplificandæ vel tuendæ religionis, sed tuæ unius meræ libidini atque ambi-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

* Desunt voces οῦθ' ὑπὲρ τῆς—χάριν θελήματος.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

Anna, et Widonem filium sororis Boemundi, Willi-imi de Grentemaisnil forte ex Mabilia, Boemundi sorore, filium, pecunia et blanditiis imperatoris corruptos, Boemundum ad sanciendam cum Alexio pœm suisse cohortatos; in castra vero Alexii transiisse illos ante initium fœderis, non tradit. Willimus Claret in Franciam postea reversus pacis interfuit Alfonsum Tolosanum inter et Raimundum

Barcinonensem comites sancitis, an. 1125, ut est in Historia comitum Tolos. Catelli, lib. II, pag. 190. Nam Willermus Raimundi vel Alfonsi vassallus, seu cliens erat, propter comitatum et marchionatum provinciæ, in quo situm est castrum de Claret, infra Bailliviam Sistarici, ut est in veteri charta an. 1310, transiit illud postmodum in familiam de Agouto.

tioni tcmere ac latibundus impendisti, aye quoniam non magno spatio distamus, ne gravare convenire huc ad me cum quo quibuscomitibus voleas. Exponemus commodius inter nos coram quid velimus quisque, breviusque sic multo ac facilius coire compositio poterit. Quod si quae res obstiterit, quominus ea concludatur, tum tu incolumis et liber in tua te castra recipies.

Ταῦτα ἀκούσας ἡ Βαῖμοῦντος, ὅμήρους τῶν ἐπιφανῶν ἥγεσατο δοθῆναί οἱ ἐφ' φιλοτάκτων παρά τῶν αὐτοῦ κομήτων ἐλευθέρους ἐν τῇ ιδίᾳ κατέχεσθαι παρεμβολῇ, μέχρες ἀντὶς ἐπιναστρέψῃ. ἀλλως γάρ μη ἀποθαρρεῖν τὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐλευσιν. Μεταπεμψάμενος τοίνυν ὁ βασιλεὺς τὸν Νεαπολίτην Μαρίνον, καὶ τὸν ἐπ' ἀνδρίᾳ περικλυτὸν Φράγγον Ρογέρην, ἀνδρας φρενήρεις, καὶ τῶν Λατινικῶν ἑῶν⁴⁶ ἐν πειρᾳ καθεστηκότας πολλῇ, καὶ Κωνσταντίνον τὸν Ἐυφορβηνὸν (γενναῖος δὲ οὗτος καὶ χείρα καὶ γνώμην, καὶ μηδέποτε κατά τι τῶν αὐτῷ παρὰ τοῦ βασιλέως ἐπιτεταγμένων δημαρτηκώς), καὶ Ἀδράλεστον τινὰ τῆς Κελτικῆς γνώμης [Ισ. γλώσσης] εἰδίκευνα, τούτους, ὡς εἰρηταί, πρὸς τὸν Βαῖμοῦντον ἀπέστειλεν, ἐπισκήψας παντοῖας αὐτὸν μετελθεῖν καὶ πεισαὶ αὐτόματον ἀφικέσθαι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα· ἐφ' ἡπαγγεῖλαι ἀπερ ἄν βούλοιτο καὶ ζητοῖ ἐξ αὐτοῦ, καὶ μὲν ἀρεστὰ δόξῃ τῷ αὐτοκράτορι, ἐξ ἀνάγκης αὐτῶν ἐπιτεύξεσθαι· εἰ δὲ μή, ἀδλαδῇ αὐθίς εἰ; τὴν οἰκείαν παλινοστῆσαι παρεμβολήν. Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς ἐκείνους ὁμιλήσας ὁ βασιλεὺς, ἐκεῖνεν ἀπέλυσεν. Οἱ δὲ τὴν πρὸς τὸν Βαῖμοῦντον φέρουσαν ἀδευον. Οὐ, τὴν τούτων πυθμενος ἐλευσιν καὶ δεδιώς μή τὴν τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ πτῶσιν κατανοήσαντες τῷ βασιλεῖ τὰ περὶ τούτων ἀπαγγέλοιν, ἐποχος πόρρω τῆς παρεμβολῆς αὐτοῖς ἀπήντησεν. Οἱ δὲ τὰ τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς αὐτὸν ἀπεστομάτισαν, ὡς Οὐκ ἐπιλέησται πάντως ὁ βασιλεὺς, φησι, τῶν ὑποσχέσεων καὶ τῶν δρκων ἀρ εποιησω, οὐ σὺ μέρος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ τότε διεληλυθεῖς κόμητες· καὶ δρᾶς πάντως ὡς οὐκ εἰς καὶ πάντα τὰ τῆς παραβάσεως τῶν δρκων ἐκπληρώσῃς τὸν ἀπέδη σου. Ταῦτα ὁ Βαῖμοῦντος ἀκούσας, Αἰτικός, οὐ τοιούτων ἀδρῶν. Εἰ δέ τι ἔτερον παρὰ τοῦ βασιλέως διεμηρύθη μοι, τοῦτο μαθεῖται ἐπέλλω. Καὶ οἱ πρόσθεις πρὸς αὐτὸν· Οὐ βασιλεὺς, τὴν σήν τε καὶ τοῦ ὑπὸ σὲ στρατεύματος σωτηριαρ βούλομενος, ταῦτα σοι δὲ ἡμῶν ἀποφθέγγεται. Οὐσθα πάντως διτι πολλάμορθας οὐτε τὴν⁴⁷ Δυρραγίαν κατισχεῖν οἶος τε τέροντα, οὗτος σαντῷ τοῖς ὑπὸ σὲ ἀγαθῷ τι προσετίνοχας. Εἰ τοῦτο μή παντελὴ ἀπώλειαν δαντοῦ τε καὶ τοῦ ὑπὸ σταυροῦ βούλει πραγματεύσασθαι, θιτι πρὸς βασιλεύεις μοι, ἀδεῶς ἀποκαλύψας ἀπαντάσθαι τὸ σοι βούληται, καὶ ἀκονσόμενος αὐθίς τὰ ἡμίρ δοκούνται. Καὶ εἰ μὲν ἐς ταυτὸν αἱ ἀμφιστέρων τρώμαι Ευνδράμοισι, θεῷ χάρις, εἰ δὲ οὐ, αστινή σε αὐθίς πρὶς τὴν οἰκείαν πέμψω παρεμβολήν. Ἀλλὰ καὶ δύο τῶν ὑπὸ σὲ πρὸς τὴν τοῦ ἀγίου τάφου προσκύνησιν ἀπέτεινοι βούλησονται, δισωθήσονται⁴⁸ παρ' ἔμοι· δύοι δὲ τὴν πρὸς τὴν χώραν

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

αε ἐθνῶν. ⁴⁷ τὴν πόλιν. ⁴⁸ δισωθήσονται. Lege διασωθήσονται.

castra remittam tua; tuorum vero quicunque ad orandi sancti sepulcri desiderio tenebuntur, eos ego cunctos illo perducendos meo sumptu meorum ductu curabo; patriam autem cogitantes viatico instructos et donis cumulatos domum dimittam. Ad ea Bainmundus: Nunc demum, inquit, sentio missos esse ad me ab imperatore viros idoneos ad mecum de re communi rite tractandum, mente illius referenda, meaque cognoscenda. Fidem igitur mihi plenam a vobis volo fieri, non contemptim excipendum me quando ad Augustum veniam, verum u'tra sex stadia occursuros mihi honoris causa familiares necessariosque ejus ac consanguineos intimos. Ubi autem eo pervenero ac limen Augustalis subiens attigero, imperatoreri ipsum e regio solo assurrecturum mihi, sicut honorifice susceptivum nulla habita conventionum olim inter nos transactarum ratione: nec juris id sibi sumpturum ut quoniam me illi aliquando subditum atque obnoxium professus sim, modo velit rationem exigere gestorum, examinique suo ac judicio subjecere: sed potius in omnibus me habiturum pro homine meæ plane potestatis perfecteque libero, ac jus integrum habente agendi

Α αὐτῷ ἀραχώστιν ἔλασται, δαψιλῷ τῷ ἐκμοῦ δωρεῶν ἀπολαύσαντες πρὸς τὰ οὐρανάθησσται. Καὶ δι πρὸς αὐτούς. Νῦν ἔγρα διττῶς παρὰ τοῦ βασιλέως σταλῆται ἀντακιανούν εἰπεῖν τε λόγον καὶ δέκασθαι· αὐτῷ τοῦ παρ' ὑμῶν πληροφοριῶν λαβεῖν εἰς τὸ παρελέτης μὴ ἀτέλμως ὑποδεγθῆται παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος· ἀλλὰ πρὸς ἑξ σταδίων τοὺς γρησιωτάτους τῷ καθ' αἷμα προσωκειωμένων αὐτῷ τὴν ἐμήν ποιήσασθαι προύπαρτησιν· περὶ δὲ τὴν βασιλικὴν σκηνὴν πελάσαντα ἀμφὶ τὸ τέλον πύλας εἰσέτρει καὶ αὐτὸν τῆς βασιλικῆς ἐκστράτεια περιωκῆς ἐτελμωνικῆς με ὑποδέξασθαι, μαζὶ δὲ ἡγεμονοῦντος ἀραχώπατρος τῷ προγερουτινῷ συμφωνιῶν γεγονέται μοι· η δῶς εἰς χρονιῶν ἀγαθέσθαι με. ἀλλ' ἐλεύθερον ἀδειαντοῦτον εἰσεῖν ὄστα καὶ βούλομαι, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τῷ βασιλεῖ τῆς ἐμῆς κριτῆσαι κειρός, καὶ πρὸς τὴν κεφαλὴν (82) τῆς καλληνῆς αὐτοῦ παραστῆσαι με, καὶ μετὰ δύο χλαμύδων (83) τὴν εἰσοδον ποιησάμενος μηδὲλως εἰς προσκύνησιν κάμψαι γόνον η τρόπον τὴν κηδείαν τῷ αὐτοκράτορι. Τούτων ἀκούσας;

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

*ολαντιναοῦν. **ἔχοντα.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(82) Πρὸς τὴν κεφαλὴν. Vide Notata ad Cinnam., lib. II, n. 17, et Dissertat. xxvii, ad Joinvillam.

(83) Μετὰ δύο χλαμύδων. Interpres ad verbum, cum duplice chlamyde. At chlamys hoc loco sumitur pro milite sagato. Instabat porro Boemundus, ut sibi liceret in conspectum Alexii admitti in comitatu duorum militum, seu equitum, Galli dicenter, avec deux cotte d'armes; qua loquendi formula utitur Froissartes, IV vol. cap. 77: Car à la bataille de paravant, il avoit perdu trente-trois cotte d'armes de son lignage; hoc est, 33 milites, seu chevaliers, ex sua cognatione. Monstreletus, II vol. an. 1450: Et furent pris plusieurs autres capitaines, et gentilshommes Anglois portans cinqies d'armes. Solis quippe militibus, vel saltem nobilibus, sagum militare deferebant. Unde Masuerus in Practica, tit. De talliis, n. 19, nobilitatis esse argumentum dixit, si inse nobilis, et alii praedecessores sui, conseruerant portare vestes en devise, id est, saga militaria armarum insignibus distincta, cuiususmodi vulgo Franci nostri 397 loricati superinduebant. Quod vero ejusmodi sagis militaribus ab invicem discernerentur milites, et per ea innoscerent, cognitiones, nostris cognoscances, Anglis cognizance, vulgo saga ista appellabantur, quemadmodum Græcis δελγατα dicabantur, signa clypeorum. Vegetius, lib. I, cap. 18, de militibus: Diversis coloribus diversa in scutis signa pingebant, ut ipsi nominant, δειγματα, sicut etiam nunc moris est fieri. Oraculum Leonis imp. de Andronico Comneuo tyrauno, qui Agnem de Philippo regis Franciæ filiam uxorem duxerit:

Ο τῷ ξένῳ δειγματι συγχεχραμένος.
Id est, ut monemus in Natis ad Cinnamum, qui familiæ extraneæ se commiscuit. Matthæus Paris. an. 1250: Cum rideant hostes Christi armis, vexillis, et cognitionibus picturatis, quas bene noverant, cum derisionibus superbire, ubi cognitiones picturatae, sunt saga ipsa arnis et insignibus distincta. Willemus Brito, lib. II Philipp.:

Quaque armaturæ vestis consueta supremo Serica, cuique facit certis distinctio notis.

C Willemus Guiart in S. Ludovico, ubi de Manfredo Siculo rege occiso:

En la chace est Mainsroi tué,
Mes onc uns hom ne poi à dire,
Pour certain qui le pot ocire,
Car le jour de celes nusances
Porta estranges connoissances.

Id est, ea die qua cæsus est, Manfredus non sum ac solitum, sed alterius sagum induerat, ne agnosceretur. Et infra, ubi de Henrico Cosentino, qui Caroli regis arma induerat in prælio, in quo Contra diuinus fatus est:

Et le premerain pour le conduire
Est le preus Henri de Cosances,
Cel jour porta les connoissances
Du roy, parquoy plustost peri.

Nam regibus, quoties in prælia proceoerant, alesse solebant egregiis et fortissimi milites, iisdem quibus illæ, induiti sagis, tum ut essent ad ejus custodiam in ipso prælio specialiter deputati, ut loquuntur R. gordus an. 1215, ubi de pugna Bovinensi, tum etiam ne in regem, si ex sago et insignibus singulare agnosceretur, tota prælii vis incumbet. Idem Guiartus de Stephano de Longo Campo, unde ex iis qui Philipum Augustum in eo prælio combatabantur.

Tost après, ce dist la Chronique,
Fut d'un cop, qui li fut rué,
Estienne de Longchamp tué,
Qui le jour avoit fait merveilles,
Ses armes estoient pareilles,
A celles du roy proprement.

Quæ quidem de sago militari intelligenda sunt; nam alia hujus usus in nostrate Historia prostant exempla. Vide Dissertat. I ad Joinvillam.

ἀνωτέρω οἰλωθέντες πρέσβεις, τὸν μὲν ἔξαναστῆνα: Τοῦ βασιλικοῦ θρόνου αὐτὸν οὐ προσεδέξαντο· ἀλλὰ καὶ ὡς περιττὴν τὴν αἰτίαν ἀπεπέμψαντο. Οὐ μόνον ἡ τοῦτο ἀπεδοκίμασαν, ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ κατέναι γόνου μῆτε τράχηλον εἰς προσκύνησιν τῷ βασιλεῖ. Πρὸς δὲ τὸ τινας τῶν ποβρωτέρων συγγενῶν αὐτοῦ μεταβῆνα: διάστημα ἰκανὸν καὶ οὔτεως τούτον προσδέξασθαι πρὸς τὸν βασιλέα εἰσέλευσόμενον χάριν οἰκονομίας καὶ θεραπείας τῆς πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὸ σὺν ἐναστραπήσαντον μέρει τοῦ βασιλικοῦ σκίμποδος, οὐκ ἀπεπέμψαντο. Μετὰ τὸ ταῦτα βρήθηνται διέστησαν οἱ πρέσβεις ἀπελθόντες, ἔνθα τοιούτοις ἡ τούτων ἀνάπτωσις, φυλαττόμενοι ὑπὸ αεργεντίου (84) ἐκαίδην, ἵνα μὴ νυκτὸς ἐξεληλυθεῖς, τὰ περὶ τὸ στράτευμα κατασκοπῆσαιεν, καὶ οὕτω καταφρονητικῶν πρὸς αὐτὸν διατεθήσονται. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν, μεθ' ἵππων τριακοσίων καὶ τῶν κομήτων πάντων κατέλαβεν οὐτοί: ^{οἱ} δηγωθεῖσι ἀνδράζει τῇ προτεραιᾳ ὡμοίησε, καὶ διατεθήσονται. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν, μεθ' ἵππων τριακοσίων καὶ τῶν κομήτων πάντων πρέσβεις, τὸν ὑπόλοιπον που αὐτοῦ που κατέλαπών ἀπεκδέχεσθαι αὐτὸν ἐκεῖθεν ἐπανελθόντα. Περὶ γοῦν τῶν προλεχθέντων αὐθίς διασκεπτομένων, ἐπειδὴ οἱ Βασιλοῦντος ἐνίστατο, κόμης τις τῶν λιαν ὅψηλον θύνος (85) τὴν κλῆσιν πρὸς τὸν Βασιλοῦντον ἔρη, ὡς Οὐδεὶς ἀρ' ἡμῶν τῶν μελλόντων μετὰ τοῦ βασιλέως συνάγει τὸν πόλεμον, οὕτω ἐπιληξει τὸν σὸν δόρατος, δια τολντον τὸ πολλὰ, τὴν εἰρήνην (86) τῆς μάχης διλλάξασθαι ^{οὐ} χρή. Λόγων οὖν πολλῶν ἐξ ἐκατέρων κινηθέντων, βιρέως δὲ Βασιλοῦντος εἰχεν, ὑδριοπαθῶν εἰ μὴ πάντα γένοντο ἐπόσα φύστας ἐπεξῆτει τοὺς πρέσβεις. Τῶν δ' ἐπειδὴ τοις συγκατατιθεμένων, ἐφ' ὧν δὲ ἀνανεύόντων, πειθεῖται δὲ Βασιλοῦντος, καὶ τὴν ἀνάγκην δι φασι φιλοτιμίαν ποιησάμενος, ὄρκον ἐξ αὐτῶν ἐζήτεις ὥστε δυνάμως ὑποδεχθῆναι, καὶ εἰ μή τοις θελήμασιν αὐτοῦ δὲ αὐτοκράτωρ ἀνανεύσειεν, ἀσινής πρὸς τὴν ἰδίαν ἐκπεμψθῆναι παρεμβούσην. Τῶν οὖν ἀγίων Εὐαγγελίων προτεθέντων, διμήσους ἐζήτεις παρεδοθῆναις τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Γέδῳ καὶ φυλάτεσθαι παρ' αὐτοῦ μέχρι; οὐδὲ πρέσβεις εἰς τοῦτο κατανεύσαντες, ὄρκους ἀνατολοῦντες πρέσβεις τῆς τῶν ὁμήρων ἀσφαλείας ἀντεπεξήσουν. Κατανενευκών δὲ πρὸς τοῦτο δὲ Βασιλοῦντος καὶ ὄρκους δοὺς καὶ λαβών, τοὺς μὲν διμήρους τὸν τε σεβαστὸν

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{οὐ} τοῖς. ^{οὐ} ἀντιλέξασθαι.

-Car. Dufresui Du Cangii notæ.

(84) Σεργεντίων. Laudat hunc Annae locum Cujacius ad l. 7. Cod. de jure fisci lib. x, ubi quos vulgo appellamus *sergeants* et *serians*, seu apparitores, a *Cæsarianis* deducit. Sed vox est pura puta Gallica, vel potius a Latio deducta, *servire*, nostris *servir*. Apparitores enim famuli sunt quodammodo iudicium, cum eorum decreta exequuntur; unde in editi principum et regum nostrorum *servientes* dicuntur, qua appellatione indigitantur etiam bellatores pedites, et milites inimihi ordinis, quod equi-

tibus vel armigeris 368 deservirent, seu potius militarent. Sunt igitur αεργέντοιο hoc loco pedites. Sed hæc nota.

(85) θύνος. Hugo Butilius, de quo supra.

(86) Τὴν εἰρήνην. Consentit Ordeicus, pag. 824, dum proceres Francos ab Alexio corruptos Bœmum alloquentes inducit: *Fac igitur, quæsumus, pacem cum imperatore, antequam comprehensari, vel morte condemnari.*

B

loquendique quoa et quantum libuerit. Volo præterea spondealis imperatorem arrepturum meam manum, et ad caput sui reclinatorii daturum mihi locum, bonique consulturum ut ego ad eum cum duabus chlamydibus ingrediens, nec genu flectam ei tenerandi causa, nec collum inclinem. Ex his legati annuerunt quædam, recusarunt cætera; nam nec assurreturum Baimundo venienti Augustum e regali solio, spondere se unquam excepérunt posse; negaruntque se in id assensuros quod addebat, petens licere sibi, ut imperatorem accedens salutandi causa nec genu nec collum flecteret. Cætera sane recepero: nampe occursum officiosum cognitorum Augusti, et ingressum ad eum cum dupli chlamide, tum contactum manus Baimundi ab imperatore faciendum; postremo ut astare ipsi licet ad superiorem partem lecti regii. His dictis utrumque discessum est, legatis eo divertentibus ubi paratum ipsis hospitium erat, apposita custodia satellitum centum, cum mandato prohibendi ne digredientes prætextu aliquo legali per eam noctem ad castra propius accederent, quo in 402 iis loco res essent speculaturi ac videlicet ubi deploratissimum eorum statum usurpassent oculis, contemptum Baimundum et acturi cum illo rigidius. Postridie Baimundus cum equitibus trecentis et comitibus universis progressus in eum locum ubi pridie cum imperatoriis legatis egerat, relicto illic comitatu cætero, jussoque sese opperiri dum rediret, electos ex omni suorum numero sex e præcipuis secum ad legatos ducit. Ibi resumpta hesterna disceptatio est; instanteque Baimundo ut cunctæ a se propositæ conditiones acciperentur, eones quidam ex valdo præstantibus, Ubus sive Hugo nomine, sic Baimundum alloquitur: *Nullus adhuc nostrum qui huc veneramus cum imperatore præliatur quemquam hasta percussit; omittit ista tot verba; pax prælio mutanda est.* Multa hinc excepit alteratio alteraque sermonum, indignante Baimundo ac contumeliam loco ducente quod non pariter omnia quæ petierat a legatis concederentur; legatis porro ipsis in eo perseverantibus ut quædam utique negarent, indulgerent cætera. Tandem persuasus Baimundos est, et necessitate in ambitionem versa, quod dici solet, consensit in conditiones oblatas. Juramento igitur interposito firmari sibi petiit a legatis quæ promiserant. Horum hæc erat summa:

fore ut per honorisfice ipse exciperetur ab imperatore; ac si is se auditio postulatis annuere suis recusaret, liberum et tutum in sua sibi casta recessum daret. In id jusjurandum a legatis datum prolatis in medium sanctis Evangelii. Quia vero Baimundus obsides dari jubebat in manus fratris sui Gidi, custodirique ab ipso usque ad suum reditum, jusjurandum de incoluinitate ipsorum a Baimundo vicissim petitum est et ab eo sine mora præstitum. Quo cavebatur ut sebastus Marinus, Adraletus, et Francus Rogerius, Gido in pignus fidei asservandi traditi, statim atque Baimundus a colloquio imperatoris, seu facta, seu infecta pace redisset, illæsi ac securi remitterentur ad imperatorem. Cæterum antequam iter Baimundus ad Augustum una cum Euphorbeno Constantino Catacalone capesseret, cum necessarium putaret mutari auram castris, diurna in loco uno constantia fœtentibus, eam rem arbitrio legatorum detulit, petitiq; ab iis exquisita videlicet officiositate ut id probarent. Sic inæqualis et in omnem æquæ infinita partem natura Gallorum est, ab acerbitate interdum suama ad remississimam facilitatem momento desiliens, ita ut qui modo præsidensissimus elatissimo superciljio terram se minabatur concussurum universam, mox humilitate demississima usque ad pulverem subsidat: ubi præsertim in ingenia robusta fortisque ac fluxæ sententiae viros incederit. Legati oblatam potestatem usurpantes præsumunt spatiū stadiorum duodecim, ultra quod transferri castra non permetterent; **403** acquiescentique Baimundo et præscriptos non excessum limites aienti, addiderunt, se quoque, si vellet, ituros cum ipso et inspecturos locum: quo ad id etiam annuente, datis illi statim ad custodes clisurarum litteris, prohibuerunt ne qua deinceps incursione Gallos infestarent. Tunc Euphorbenus Constantinus Catacalo petita impetrataque a Baimundo venia ingrediendi Dyrrhachii ad brevem duntaxat moram, celeriter Isaacii sebastocratoris filio Alexio conuento, quid ipse sociique simul missi duces cum Baimundo transegissent, exposuit, omnium adhuc penitus ignaro. Etenim propter machinari quam imponi toti per circuitum coronæ murorum urbis imperator jussérat, nemo Dyrrhachiensium despectare a longo tempore potuerat quid in Gallorum castris gereretur. Tabulae erant summis additæ mœnium pinnis, nullo commissæ devinctæ clavorum nexu, sed pendentes in incertum et ad quævis impulsu fluciuaræ aptæ; quod sic erat de industria paratum, ut si quando Latini scalis applicatis in muri crepidinem ascensum conati pertigissent, ibi pedem figere nequirent ullo certo loco: sed tremulos et lapsantes tactu primo asseres experti, utique desperato ingressu resilirent: nisi sese ipsos, una cum male fundatis quibus insistere auderent plancis, abripi pessum intra civitatem

A Μαρίνον, καὶ τὸν χαλούμενον Ἀδράλεστον, καὶ τὸν Φράγγον Ἄριγρην, παραβίδωσι τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Γιᾶφ, ἵν' ὅπηνίκα ἡ μετὰ τοῦ βισιλέως εἰρηνικής σπουδῆς ποιήσειεν, ἡ εἰ μὴ τοῦτο, ἀδλαβεῖς ἐκεῖνης κατὰ τοὺς δρους αὐτοὺς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐξ αποστελλή. Μέλλων τοίνυν τῆς πρὸς τὴν βασιλεῖαν μετὰ τοῦ Εὐφορβηνοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Καταχαλῶν φερούσης ἀψασθαι, ἐπειδὸν δισωδία ποιήσῃ ἀπερὶ τὸν αὐτὸν τόπον, καὶ ρόντικαν τὸν ὑπὲν αὐτῷ στράτευμα χρονοτριβῆσαι γέγονεν, βισιλέμενος μεταθεῖναι τὸ στράτευμα, μηδὲ τοῦτο ἀνευ τῆς σινίνης ^{οὐ} βουλῆς ἐθέλειν γενέσθαι Ἐλεγν. Τοιοῦτον γὰρ τὸν Κελτικὸν γένος ἀνώμαλον καὶ ἐφ' ἐκάτερα ἐν ἕξι καιροῦ ροπῆ μεταφερόμενον καὶ ἔστιν ἰδεῖν τὸν αὐτὸν καὶ ἔνα ποτὲ μὲν αὐχοῦντα τὴν γῆν κλονίσαν ἀπασαν, ποτὲ δὲ ὑποπεπτωκάτινα καὶ μέχρι κονίας αὐτῆς καταγόμενον, καὶ μᾶλλον ὑπηρικά στρατιῶν ἐντύχοι φρονήμασιν. Οἱ δὲ πλείω τῶν διο καὶ διὰ σταδίων οὐ συνεχώρουν μεταθεῖναι τὸ στράτευμα. Καὶ εἰ τοῦτο βούλει, πρὸς τὸν Βαῖμούντον ἐλεγν, συνέλευσθεία καὶ ἡμεῖς: δύλμενοι τὸν τόπον. Κατανεύσαντος δὲ καὶ πρὸς τοῦτο τοῦ Βαῖμούντου παραχρῆμα διὰ γραμμάτων τοῖς τάξις κλειστοῖς φυλάττουσιν ἐδήλωσαν, ὥστε μὴ ἐκδρομάς πουμένους καταβλάπτειν αὐτούς. Οἱ δὲ Εὐφορβῆς Κωνσταντίνος ὁ Καταχαλῶν ἥτετο αὐδίς τὸν Βαῖμούντον παραχωρθῆναν οἱ τὴν εἰς τὸ Δυρράχιον ἀπέλευσιν. Κατανεύσαντο; δὲ τοῦ Βαῖμούντου, γοργῶς τὸ Δυρράχιον ὁ Καταχαλῶν καταλαμβίνει, καὶ τὸν φυλάτσσοντα τὴν πόλιν Ἀλέξου τὸν οὐδὲ Ισαακίου τὸν σεβαστοκράτορος ἀναγῆτησε, ἐπὶ τοις τὰ πρὸ τοῦ αὐτοκράτορος διαμηνυθέντα πρό, αὐτὸν τε καὶ τοὺς συγκατελθόντας μετ' αὐτοῦ λογάδες τὸν στρατιωτὸν. Καὶ γὰρ οὐκ τὸν ἀνταντοῦ τείχους προκύπτειν διὰ τὴν γεγενημένην ἀνθεν παρὰ τὸ χρήδεμνα τοῦ Δυρράχιου μηχανὴν τὸν αὐτοκράτορος: σανδεῖς γάρ τινες περὶ τὰς ἐπάλξεις τοῦ κάστρου εὐμηχάνως ἐτέθησαν, ἐπὶ τούτῳ εἰς τὰς κατασκευασθεῖσαι ἀνὴλωτοι, ὥστε τοὺς Ιωαννούς τῶν Λαζίνων διὰ κλιμάκων ἀναφρίχασθαι πειραματους, ἐπὰν τῶν ἐπάλξεων ἐπιβαλεν, μη ἐστριγματους θατασθει, ἀλλὰ σὺν αὐταῖς σανδεῖσι διαλισθεῖσιν τηνικαῦτα καὶ πίπτειν ἐντὸς καθά γε εἰρηται. Τούτοις οὖν διμιλήσας ὁ Εὐφορβηνὸς καὶ τὰ τοῦ βασιλεῖας μηγνύματα ἀπαγγείλας καὶ θάρσους ἐμπλήσας αὐτοὺς, ἐρωτήσας τε τὰ περὶ τοῦ κάστρου, καὶ διαγνὼς τὰ κατ' αὐτοὺς ἀρίστης τετυγχέναι οἰκονομίας ὡς τῶν πρὸς χρείαν αὐτάρκως ἔχοντας, καὶ περὶ οὐδὲν τὰς τοῦ Βαῖμούντου λογιζομένους μηχανάς καταλαμβάνει τὸν Βαῖμούντον τὴν ταφρεῖαν ἐν τρειστε ποιησάμενον, καὶ ἐνωθεῖς αὐτῷ τῆς πρὸ τὸν βασιλέα φερούσης εἰχετο. Εἰ δὲ ἐπίλοιποι τὸν πρέσβεων κατὰ τὰ προπεσχημένα μετὰ τοῦ Γένους κατελεῖ φθησαν. Μανουὴλ δὲ τὸν Μοδῆγὸν πιστήσαντε καὶ εὐνούσατον τῶν αὐτοῦ θεραπόντων ὑπέχοντα προσποστέλλει πρὸς τὸν βασιλέα τὴν πρ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{οὐ} αὐτοῦ.

αὐτὸν τοῦ Βαΐμουντου ἀπαγγέλλοντα ἔλευσιν. Ἐντελέχησεν τῆς βασιλικῆς ἐγέρσεως σκηνῆς παρεσκεύαστο καὶ τὰ τῆς αὐτοῦ ὑπαντῆς, καθὼς οἱ πρέσβεις τούτῳ συνέθεντο. Εἰσελθόντος δὲ τούτου, ἐκτελνας τὴν χείρα ὁ βασιλεὺς καὶ τῆς ἐκείνου ἀψάμενος χειρὸς, καὶ τὴν συνήθη τοῖς βασιλεῦσι προσαγόρευσιν ποιησάμενος, ἐγγὺς τοῦ βασιλικοῦ παρεστήσατο θρόνου.

rem, abundare adhuc ipsis ad victimum ac bellum usum quae opus essent, conteinnereque eosdem nunc maxime ac plane nibili ducere machinas omnes conatusque Baimundi, cum his ad Baimundum rediit qui jam commodum sua castra transtulerat enim in locum de quo fuerat prius eum inter legatosque conventum. Huic se adjungens Euphorbenus iter capessit ad imperatoris castra, tribus aliis sociis suis, prius legatis, nunc obsidibus, prout erat constitutum, in Gidi potestate relictis. Porro ipse jam pergens præmisit ad Augustum e via Manuelem Modenum hominem sibi fidissimum nuntium adventus Baimundi; qui ubi ad certum ab Augustali spatium proiectus eundo est, obvios habuit iuxta pacta conventa familiares imperatoris. Deinde Baimundus admittitur, Augusto extensa manu sua manum ejus prehendente, iisque eum verbis ac modo salutante quo imperatores solent mox etiam invitante ut prope imperatorum astaret solium,

Ὕπερ δὲ τοιούτος ὁ ἀνήρ οἰος, ὃς βραχεῖ μὲν εἰπεῖν, οὐδεῖς κατ’ ἐκείνον ὁφθῇ ἐν τῇ τῶν Ἀρματῶν γῇ, οὗτε βάρδαρος οὗτε Ἐλλην. Οάμπος; γάρ ἡν δρυαλμῶν ὄρωμενος καὶ φημιζόμενος, ἐκπληγίς καταμέρος δὲ ὑπογράψαι τὸ τοῦ βαρδάρου εἶδος. Τοιόσδε μικρὸς ἦν τὴν ἀναδρομήν τοῦ σώματος ὥστε εἰς πῆχυν ἔνα μικροῦ τοὺς μαχροτάτους ὑπερελαύνειν, τὴν γαστέρα συνεσταλμένος; καὶ τοὺς ἀλαγνας; καὶ τοὺς ὅμους; εὐρύς; καὶ τὰ στέρνα πλατὺς καὶ τοὺς βραχίονας κρατερός; καὶ τὴν δλην ἔξιν τοῦ σώματος οὗτε περιεπτισμένος⁸⁴, οὗτε περιβριθόμενος ταῖς σαρκὶν⁸⁵, ἀλλ’ ὡς ἀριστα κεκραμένος, καὶ οἴον εἰπεῖν κατὰ τὸν Πολυκλείτειον κανόνα ἐνηρμοσμένος· τὰς χείρας ἀδρὸς καὶ τῶν ποδῶν τὰς βάσεις στερβός; καὶ τὸν αὐχένα καὶ τὰ μετάφρενα εἰπαγῆς. Ὑποκεχυφῶς δὲ μετρίως τῷ ἀκριδῶς αὐτὸν περιεργαζομένῳ ἐφαίνετο· οὐ τῶν νωτιαίων σπονδύλων τι πεπογθότων τῆς ράχεως, ἀλλ’ οὐτε μετρίως ἐκγενετῆς, ὡς ἔσικε, τὴν διάπλασιν ἔσχηκε. Τὸ χρῶμα καὶ τὸ ἄλλο μὲν σῶμα λευκότατον, τὸ δὲ πρόσωπον μετὰ τοῦ λευκοῦ ἐπυρσοῦτο, καὶ τὴν κάμην ὑπόξανθος, ἀλλ’ οὐκενοῦν μέχρι τῶν μεταφρένων αἰωρουμένη κατὰ τοὺς δλαούς Βαρδάρους· οὐ γάρ ἐτριχούμενι (87) ὁ ἀνήρ, ἀλλὰ κουρλασῆς ἦν μέχρι τῶν ὤτων. Τὸ δὲ γένειον εἴτε πυρσὸν εἴτε ἀλλο τι χρῶμα εἶχεν, οὐκ ἔχω λέγειν· ὁ ἔυρδος γάρ⁸⁶ ἐπεξῆλθεν αὐτὸν καὶ τιτάνου παντὸς ἀκριβέστερον· ἐδόκει δὲ οὖν εἶναι καὶ τοῦτο πυρσόν. Τὸ βλέμμα γλαυκὸν καὶ ἄμα θυμὸν καὶ ἐμβριθειαν ὑποσημαίνον. Καὶ τῇ βίᾳ αὐτῷ

Variæ lectiones

⁸⁴ τάς. ⁸⁵ περιεσφρημένος (sic). ⁸⁶ τῇ σαρκὶ. ⁸⁷ γοῦν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(87) Ἐτριχούμενοι. N. m Normanni cæteri, ut et Franci, teste Orderico Vit. lib. viii: *Capillos a retice in frontem discriminabant, longos crines veluti mulieres nuriebant, et summopere curabant.* Idem an. 1092: *Eo tempore militares viri more paternos in vestitu et capillorum tonsura dereliquerunt, quos paulo post burgenses et rustici, et pene totum vulgus imitati sunt.* Et lib. ii: *In nutrimento auctem comarum, mulierum sequaces aëstimantur. Gallos veteres et Francos comam nutriviisse palam*

A ruina præcipiti ad certum exitum velint. Ad Dyrhachienses ergo Euphorbenus aliens in danda eis quæ ad ipsos habebat imperatoris exposuit; audere ipsos de cætero ac optimo animo esse jubens. Interrogavit deinde vicissim quo res eorum loco essent; et ut recte habere omnia compérerit, summo consilio maximaque providentia toto obsidionis tempore administratam apud illos suis publicam

rem, abundare adhuc ipsis ad victimum ac bellum usum quæ opus essent, conteinnereque eosdem nunc maxime ac plane nibili ducere machinas omnes conatusque Baimundi, cum his ad Baimundum rediit qui jam commodum sua castra transtulerat enim in locum de quo fuerat prius eum inter legatosque conventum. Huic se adjungens Euphorbenus iter capessit ad imperatoris castra, tribus aliis sociis suis, prius legatis, nunc obsidibus, prout erat constitutum, in Gidi potestate relictis. Porro ipse jam pergens præmisit ad Augustum e via Manuelem Modenum hominem sibi fidissimum nuntium adventus Baimundi; qui ubi ad certum ab Augustali spatium proiectus eundo est, obvios habuit iuxta pacta conventa familiares imperatoris. Deinde Baimundus admittitur, Augusto extensa manu sua manum ejus prehendente, iisque eum verbis ac modo salutante quo imperatores solent mox etiam invitante ut prope imperatorum astaret solium,

B Is vir cui, ut multa paucis coniugam, nullum ea tempestate neque Græcum neque Barbarum Romanam terram parem vidit: cuius famæ ingenti, qua late procul percellebat animos, species præsentis admirabilis rapiens coram oculos exacte respondebat, **404** talis fere aspectu ac forma fuit. Longo surgebat excursu statu corporis, adeo ut procerissimos quoque uno ferme altior cubilo transcenderet. Ventrem et ilia contractior, latus humeros, spaciose et coquato pectore, lacertis torosus; tota corporis habitudine nec strigosa, nec gravata fluxu carnium, sed optimo inter obesitatem et maciem temperamento, velut Polycleti manu cuiusdam ex idea præcellentissimæ artis fictus atque tornatus: majusculis et succo vivido solidis manibus; recte fundatis pedibus et robuste vestigium obtinenteribus; cervicis armorumque apta compages, et tum succi plena, tum dignitatis. Trunci status, si quis attenderet curiosius, e rectissimo inclinari paulisper in pronum videbatur: non ulla vertebrarum aut spinæ dorsi vitio, sed prout apparebat, quod ab ætate tenera institutis moderantium in istum esset habitum ad specimen modestiæ formatus. Color reliquo corpore candidissimus. Facies in niveo rubebat. Capilli subflavi, eatenus promissi ut aures tegerent, non etiam more gentis humeros flagellarent, neque enim insaniebat istam insaniam *comæ* studentium. Barba cuius coloris esset non possum dicere, gena quippe ac mentum ejus acie novaculae ad cutem rasa

ex cod. Coislin.

D est ex Cedreno, pag. 453, et ex iis quæ notant Salmasius ad Solinum, Gosselinus in *Histor. veter. Gall.* Hotomannus et Matharellus in *Franco-Gall.* contra quam Græci, qui caput tondebant, ut est in Epist. Adriani PP. ad Carol. M. ex iis quæ edidit Greizerus. Angli etiam ea tempestate comam nutriebant, quo nomine ab Anselmo Cantuariensi archib. episcopo non semel carpos auctor est Eadernus, lib. i, iii et iv *Hist. Noror.* et ex eo Willermus Malmesburiensis.

superficieum habebant quovis gypso leviorum; con- **A** καὶ δὲ μυκτὴρ ἐλεύθερος, ἐπεις τὸν ἀέρα. Συνηγόρει δὲ τῷ μυκτῆρι διὰ τῶν στέρνων, καὶ διὰ τοῦ μυκτῆρος τὴν τῶν στέρνων εὐρύτητα· ἡ γὰρ φύσις διεξέδους ἐδώκει διὰ τῶν δινῶν τοῦ ἀπὸ τῆς καρδίας παφλάζοντος τενεύματος. Ἡδὲ δέ τι καὶ ἐνεφαίνετο τῷ ἀνδρὶ τούτῳ, ἀλλὰ τοῖς ἀπανταχόθεν φοβεροῖς ὑπερθραντοῖς γάρ δ' ὅλου τοῦ σώματος ἀμελίκτος ἦν καὶ θηριώδης δὲ ἀνθρώπος, ἀπὸ τοῦ μεγέθους, ἀπὸ τοῦ θλέμματος, δοκεῖ μοι, καὶ δὲ γέλως αὐτοῦ τοῖς ἄλλοις ἐμβριμματαῖς. Οὕτως εἰχε ψυχῆς τε καὶ σώματος, ὡς καὶ τὸν θυμὸν ἐν τούτῳ κορύζεσθαι καὶ τὸν ἔρωτα, καὶ ἀμφοτέρους ὀρᾶν πρὸς πόλεμον. Τὸ δὲ φρόνημα αὐτῷ παντοδαπὸν καὶ πανούργον, καὶ πρὸς ἀπαντα λαδῆν διαδιδράσκον· αἱ γὰρ ὅμιλαι τούτῳ ἀκριβεῖς, καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἐδίδου πανταχόθεν ἀπεριδράτοντος. Καὶ τοιούτος ὡν καὶ τοσούτος, μόνῳ τῷ αὐτοκράτορι ἀλώσιμος ἦν, καὶ τύχῃ καὶ λόγοις; καὶ τοῖς ἀλλοις τοῖς ἀπὸ φύσεως πλεονεκτήμασιν. Ἀναμνήσας οὖν δὲ αὐτοκράτωρ αὐτὸν τῶν προτέρων ἐπιτροχάδην καὶ συνεκτισμένως πως αὐτῷ παραστῆσας, ἐτέραν λόγου περίδον ἐποήσατο. Ὁ δὲ τὴν Ιδίαν συνελθησαν ἔχων ἐλέγχουσαν, ἐπιτηδείας τὰς πρὸς τοὺς λόγους αὐτοῦ ἐξέφυρεν ἀνθυποφοράς, τοῦτο μόνον φάμενος, ὡς Οὐγίπερι τῶν τοιούτων ἀναχρίνεσθαι ἐλέγουσα. Εἶχον γέρην καὶ αὐτῆς ^α πολλὰ λέγειν. Τοῦ Θεοῦ δὲ ἐν ταυτοῖς με συνελάσαντος, πάντα τοῦ λαὶ ποὺ τῷ σῷ ἀνατίθημι κράτει. Ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸς αὐτὸν Τῇ μὲν παρελήγουσθα τετέον τὸ νῦν, οὐ δὲ εἰ βούμενος σπείσασθαι μεθ' ἡμῶν, πρῶτον μὲν ἔνα τῶν διπλῶν ἐμὲν κράτος χρή σὲ γενέσθαι, εἴτα δηλώσας περὶ αὐτοῦ τε τούτου τῷ σῷ ἀνεψιῷ Ταγγρέ, ἐπιστῆψας τε αὐτῷ, τοῖς ἐξ ἐμοῦ ἀποσταλεῖσι παραδούνται τὴν Ἀντιόχειαν κατὰ τὰς γερουσίας ἑξαρχήν συμφωνίας ἡμῖν ^β, εἴτα καὶ τὸ ἀλλα πάντα δια συμπεφύνηται ἡμῖν, τηρήσας νῦν τε καὶ μετέπειτα.

dotibus esset inferior: plane invictissimus futurus, nisi eum ætas sua, rerumque ac spei rationes cum patre meo commisissent. Qui quidem meus pater ei tunc sibi astanti, pro ea qua valebat festiva perititia sermonis ad usum quicunque **405** figurandi, refricavit primum quasi aliud agens obiter atque oblique memoriam præteriorum: quæ cum morsu conscientiæ, et recordatione successum minus felicium, displiceret Baimundo, mature is interpellavit ingratam orationem, nec ultra unam alteramque periodum sivit excurrere: cum et ipse prope par artifex, non minus astute declinaret, quam ingeniose petebatur; et quæ obscure ac generatim intendebantur, universum quoque ac dissimulanter depelleret: illud subinde admonens, neutquam advenisse se disceptaturum de rebus istis, alioquin esse sibi etiam permulta in illis temporibus negotiisque de quibus conqueri et expostulare jure posset ^α, quæ quoniam divinæ ductu Providentiæ huc modo de pace tractatus venerit, majestati ejus condonaret permitteretque nunc omnia. Tunc imperator: Vetera igitur sane delinquamus. Te vero, Baimunde, si bona fide mecum in amicitiam convenire vis, primum omnium subjicere mihi, et dominum præcipemque me tuum agnoscere ac profiteri oportet, tum illud ipsum nepoti tuo Tancredo mandare per litteras ut et ipse præstet; præcipereque serio eidem ut Antiochiam juxta pacta converta prius inter nos jurata, ducibus a me missis aut mittendis tradat. Postremo inducas in animum et sancte spondeas velim cætera te omnia quæ olim mihi promiseras, de cætero religiose servaturum facturumque summa constantissimaque fide.

Cum hæc et alia ejus generis plura dixissent vi- **D** Ταῦτα τοῦ βασιλέως καὶ ἀλλα πλεῖστα πρὸς τούτων

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^α πρὸς αὐτά. ^β ἡμῶν.

εἰπόντος τε καὶ ἀκούσαντος, ἐπεὶ ἡ αὐτὸς ἔκεινος ἦν δὲ Βαῖμοντος καὶ οὐκ ἡλοίσωτο, ἐφη ἀδυνάτως ἔχειν τὴν τοιαύτην ὑπόσχεσιν ποιήσαντα. Καὶ δι' ἀλλα τινὰ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀπατούμενα ἔτειτο τὴν πρὸς τὸ ἔδιον στράτευμα ἐπανάζευξιν κατὰ τὴν γενομένην συμφωνίαν παρὰ τῶν πρέσβεων. Ὁ δὲ βασιλεὺς φησιν πρὸς αὐτὸν ὅτι Κρείττονα ἐμοῦ οὐκ ἔχω τὸν μετὰ ἀσφαλεῖας σε διασώσοντα. Καὶ ἂμα τῷ λόγῳ τοῖς ἡγεμόσι παρῆσται ἐπέτατε τοῦ στρατεύματος, ἐτοιμάσαι τοὺς ἵππους αὐτῶν, ἥφ' ὃ τῆς πρὸς τὸ Δυρράχιον φερούσης ἄγασθαι.

Τοῦτο δὲ Βαῖμοντος ἀκούσας ἔξελθὼν ἐπὶ τῷ πρὸς τὴν ἀποτεταγμένην αὐτῷ ἀπεινὰ σκηνὴν, τὸν ἐμὸν Καίταρα Νικηφόρον τὸν Βρυσίνιον τῷ τοῦ Πανυπερσεβάστου τότε τετιμημένον ἀξιώματι ἔζητει θεάσασθαι. Ὁ δὲ ἔξελθων καὶ πᾶσαν πειθὼ λόγων κινήσας, ἀποίος ἔκεινος ἐν δημηγορίαις καὶ διαλέξειν ἀπαράμιλλος, πειθεὶ τὸν Βαῖμοντον τοῖς πλείστοις συνθέσθαι τῶν παρὰ τοῦ βασιλέως ἥρθεντων. Κρατήσας οὖν αὐτὸν τῆς χειρὸς εἰςάγει πρὸς τὸν βασιλέα. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν ἐνωμότων καὶ μετὰ τῆς οἰκίας προαἱρέσεως κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ τὴν συμφωνίαν ἐπλήρωσεν. Εἶχε δὲ τὰ συμπεφωνημένα σύτως; (88).

Prodiit ille, totamque explicans quam summam et publicarum ad conciones orationum experimentis animum, omniq[ue] ex parte Baimundum ambit atque urget leniter, sua illa qua pollebat incomparabili efficacia suavitatis, donec mollendi quibusdam, indulgendis aliis, persecit tandem ut plerisque eorum quae Augustus petierat acquiescere jam paratus esset Baimundus. Quo satis vir meus perspecto, comiter apprehensum manu Baimundum introducit **408** ad Augustum. Convenit statim inter ambos, et postridie ex utriusque sententia conclusa concordia es', instrumento publico Baimundi verbis rite concepto, cuius exemplum hic deinceps describimus:

« Ἡ μὲν προτέρα συμφωνία, ἥτις δὴ καὶ κατ' Καίτεινο καὶ ροῦ γέγονε πρὸς τὸ θεοστέφες κράτος σου δόκεσταν μετὰ τῆς πολυπλήθους ἔκεινης στρατιᾶς τῶν Φράγγων εἰς τὴν βασιλίδα πολιν ἐπιδεήμηκα διαβαίνων ἀπὸ τῆς Εύρωπης εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπὶ τῇ τῶν Ιεροσολύμων διευθερίᾳ, ἐπειδὴ κατὰ τινὰς περιπτεταῖς πραγμάτων ἡθέτηται, ἔκεινη μὲν σχολασάστω καὶ μὴ ἔχειν τὸ ἐνεργὸν ὡς τὸ ἄκυρον ἀποφερομένη διὰ τὴν τῶν πραγμάτων περίστασιν· καὶ ἐξ ἔκεινης οὐ χρή κατ' ἐμοῦ δίκαιον τι ἔχειν τὴν βασιλείαν σου, κάντεῦθεν ισχυρίζεσθαι περὶ τῶν ἐν ἔκεινη συμπεφωνημένων τε καὶ ἀναγεγραμμένων. Πλέξμον γάρ ἀραμένου μου κατὰ τοῦ σοῦ θεοπρόβλήτου κράτους καὶ παραλύσαντος τὰ συμπεφωνημένα, συμπαραλένται τούτοις καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ σοῦ κράτους κατ' ἐροῦ αἰτιάματα. Νῦν δὲ οὖν ὡς περ ἐκ μεταμελεῖας ἀρχέμενος καὶ ὠσπερ ἀλειψὲς πληγεῖς καὶ ἀπενεγχάμενος νοῦν καὶ μόνον οὐχὶ τῷ δόρατι τῷ σοῦ νουνέχστερος γεγονὼς καὶ τῆς κατ' ἔκεινο κατιροῦ ἥττης καὶ τῶν πολέμων ἀναμνησθεῖς εἰς

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

•• αῦ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(88) Εἶχε δὲ οὗτος. De pare firmata inter Alexium et Baimundum agunt præterea Fulcherius Carnot. lib. ii, cap. 37; Albertus Ag. lib. x, cap. 44;

A cissim audivissentque inter se imperator et Baimundus, tandem hic illius sermones parum ad suas spes ac rationes accommodatos animadvertis (quippe qui mordicus in proposito heret, nec cupiditati atque ambitioni sua detrahit quidquam de superbis illis dominandi regnandique ratione patetur), sic, quasi desperata compositione, Augustum alloquitur: Quoniam quæ promitti prætarique a me tibi postulas, uti deditio[n]e in Antiochiae, et ali pleraque, ea ejusmodi esse sentio quæ nec polliceri nec repræsentare possim unquam, age juxta fidem mihi per tuos legatos a te datam, annue mihi securum in castra mea redditum. Cui Augustus: Prolixe vero, inquit, Baimunde, annuo quod petis; ac quoniam ad te tuto securaque deducendum neminem me ipso aptiorem habeo, agite (vertit vultum a Baimundo qui cum secreto loquatur, ad duces exercitus astantes palamque ipsis contenta voce sic edicit, agite, inquam, equos expedite, mox nobiscum Dyrrachium versus prosecuturi. His auditis Baimundus cum ad designatum paratumque sibi tabernaculum se reciperet, meum Cæsarem Nicæphorum Bryenium panhypersebasti titulo ac dignitate jam tum ornatum videre obiter expetiit.

habebat dicendi vim, sermonum ejus familiarium et abunde probatam, ad tractandum adhibet ferocem animum, omniq[ue] ex parte Baimundum ambit atque urget leniter, sua illa qua pollebat incomparabili efficacia suavitatis, donec mollendi quibusdam, indulgendis aliis, persecit tandem ut plerisque eorum quae Augustus petierat acquiescere jam paratus esset Baimundus. Quo satis vir meus perspecto, comiter apprehensum manu Baimundum introducit **408** ad Augustum. Convenit statim inter ambos, et postridie ex utriusque sententia conclusa concordia es', instrumento publico Baimundi verbis rite concepto, cuius exemplum hic deinceps describimus:

« Primum omnium, conventio tractatusque ille quem cum a Deo coronata majestate tua tum transegi, quando in comitatu numerosissimi illius exercitus Francici ex Europa transgrediens in Asiam Hierosolymorum liberationem, Constantinopoli transivi, ut quibusdam rerum et negotiorum ab eo tempore incurrentium vicibus abrogatus est, ita pro abrogato planeque antiquato nunc habeatur: nec ex eo tua majestas jus sibi posthac ullum suinere, eique ad spem ullam inniti valeat, ob ea quæcunque ac qualiacunque causa, excepta, scripta, jurata, quoniodocunque ibi promissa aut memorata. Et enim bello exinde a me adversus tuam a Deo promotam majestatem moto gestoque revocata illa, irritaque ac cassa declarata censeri pars est: nec causam aut titulum præbere ullum tibi posse legitimum contra me accusatione illa querelave veniendi. Integer ergo nunc plenequo juris mei ultro tibi me sisto, velut piscator ictus vel sero profiteus pœnitentiam quam concepi veram, ex certa mea

prudentique sententia, erroris hactenus errati a me, in te violando facessendoque: quod nullo meo luero aut opere preio, gravi damno jacturaque fecisse consticor; ac malo multaque illa domitus accedo, factus experiundo sapientior, et acceptis cluditibus quasi contactu salutari hastæ tuæ a priori mea imprudentia sanatus, atque inflexus salubri consilio ad hanc tecum de novo et de integro conventionem et compositionem ineundam. Qua primo profiteor me lixium hominem sceptri tui fore, hoc est, ut loquar clarius, servum ac subditum: quandoquidem et tu me sub manum tuam trahere et hominem tuum lixium facere vis. Taliis igitur ero deinceps post secundam hanc conventionem, quam in omne tempus observare volo: Deumque in id testem ac sanctos ejus omnes invoco atque adhibeo, quos cæterorum quoque hic scriptorum arbitros et sequestros sumo legoque. Homo, inquam, fidelis obnoxiusque sum tuæ majestatis et amantissimi tui filii imperatoris domini Joannis Porphyrogeniti; atque ut talis armabo dexteram contra quemcunque infestum aut infensum majestati tuæ, sive is Christiani sit generis, sive alienus a religione nostra, quales nos vulgo solemus paganos appellare. Itaque illud modo solum ex priori transactione inter nos conclusa, licet alioqui abrogata retrahbo de utriusque consensu, tuo, inquam, meoque, **407** atque in hunc locum transfero, confirmans prolixis ac velut abrogatum renovans, primoque constituentis fore me servum et lixium hominem majestatis utriusque vestrum: neque ullum utquam futurum tempus quo huic voluntati promissioniique meæ contrarium quippiam admittam, suspiciam, geram, clam, palam, dissimulanter, aut ex professo, quacunque ex causa, modove qualicunque, quo vere sciens prudensque transgressæ hujus hodiernæ solennis promissionis reus sum et merito possim argui. Et quoniā accipio nunc in jus ac dominium meum regionem paulo post nominatim exprimendam hoc ipso in scripto, sitam in partibus Orientis, cuius

Α ἐτέραν συμφωνίαν μετὰ τοῦ κράτους; σου τράπωμεν ταυτην, ὡστε λίζιον (89) γενέσθαι τοῦ σκιάπερου σου ἀνθρωπον, καὶ ἵνα στρέστερον εἶπομεν καὶ φανερώτερον, οἰκέτην καὶ ὑποχείριον, ἐπειδὴ καὶ σὺ ὑπὸ τὴν σῆν δεξιὰν ἔμεσον ἔλκειν βεβούλησθε: καὶ ἀνθρωπὸν σου ἑθέλεις ποιήσασθαι λίζιον. "Εσομαι τοῖνυν ἀπὸ τοῦ νῦν κατὰ τὴν δευτέραν ταυτην συμφωνίαν ἣν καὶ φύλαττειν εἰς ἀεὶ βούλομαι: καὶ ἐπόμνυμι Θεόν τε καὶ πάντας τοὺς ἄγιους; αὐτοῦ, ἐπει καὶ ἐπιμέρτυς: τούτοις τὰ συμπεφυντέμενα καὶ γράφεται τε καὶ λέγεται. "Ανθρωπὸς πιστὸς; τῆς σῆς βασιλείας καὶ τοῦ περιποθήτου σου υἱοῦ καὶ βασιλέως χυροῦ Ἰωάννου τοῦ Πορφυρογενῆτος, καὶ ὀπλίσομαι τὴν δεξιὰν κατὰ παντὸς ἀνθισταμένου τῷ κράτει σου, εἰς τοῦ Χριστιανικοῦ γένους ἔστιν δὲ χειρίς ἀνταράμενος, εἴτε καὶ ἀλλότριον τῆς ἡμέτερης αὐλῆς οὐ: παγάνων διμεῖς δονομάζομεν. "Μεταξεπέρ καὶ τῷ προκυνημονεύσθεντι συμφώνῳ περιείγετο, καὶ ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν συνήρεσε, τῇ τε βασιλείᾳ ὑμῶν καὶ ἐμοὶ, τοῦν ἀλλων ἀνηρημένων τοῦτο μόνον ἔκειθεν ἔλκων καὶ ισχυρίζομαι καὶ ἀποτίξομαι τὸ, δοῦλον τῆς βασιλείας καὶ ἀμφοτέρων εἰρι καὶ λίζιον καὶ ἀνθρωπὸν, ὡστεπέρ καταλυθὲν ἀνανεύσενος. Καὶ οὐ δὲ ἐίτε γένοιτο, εἰς ἀθέτησιν τούτου ἐλεύσομαι, οὐδέ τις αἰτία ἔσται: ή τρόπος; φανερὸς τε καὶ ἀφανῆς καθ' ὅν ἐγὼ παραδάτης τῶν συνθήκων καὶ τῶν νῦν συμπεφωνημένων φανήσομαι: 'Αλλ' ἐπειδὴ λαμβάνω τὰ νῦν τὴν βρητῶν (90) ἐνταῦθοι τὴν δηλωθησούμενην χύρων ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Ἀνατολῆς διὰ χρυσοδούλου λόγου τῆς βασιλείας σου, ἐνῷ καὶ τὸ κράτος τὸ σὸν ὑποσημαίνεται δὲ ἐρυθροσφροῦς ὑπογραφῆς. "Ο; δὴ χρυσοδούλος ἡ λόγος καὶ ἀμοιδίος γεγονὼς ἐπεδόθη μοι, δέχομαι μὲν τὰς δοθείσας χύρως ὡς ἀπὸ τῆς βασιλείας ἡμῶν δεδωρημένας, καὶ τὸ ἐνδύναμον ἔχων τὴν δωρεὰς ἐκ τῆς χρυσοδούλου γραφῆς. 'Αντίσσοιν τῶν τοσούτων χωρῶν καὶ πόλεων δίδωμεν τὴν πίστιν τὴν ἐμαυτοῦ πρᾶς τὴν ὑμῶν βασιλείαν, σοῦ τε τοῦ μεγάλου αὐτοκράτορος χυροῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ τοῦ τριποθήτου υἱοῦ σου τοῦ βασιλέως

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{ει} χρυσόδουλος.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(89) Λίζορ. *Vassalus Ligiæ, nostris vox noia. Joan. Ciunamns; lib. II: Καὶ λίζιον αὐτὸν ἐποιήσατο. Idem, lib. V: Καὶ δούλος, οὐ βίτον ὅγδον ὑποδύς, — ἀλλὰ δούλος ἐθελδουλος ἐρμηνεύει δὲ σοι τοῦτο τὸ λίζιον. Εἴτε modi servos, δούλους ἐν δρυκοῖς apposite vocat Pachymeres, lib. VI, cap. 6, quos lib. V, cap. 10, λίζιους appellat: "Ἀλλώς δὲ καὶ παρέστα, καὶ θέους ἐποτει, λυσίους (scrip. λίζιον) εἴπεν δὲ τις, ἔκτινω ταῖς εὐρεσταῖς; ubi θέος idem sonat ac solidus homo, in eo hominio quod recitat in Vita beati Olegarii episc. Barcinonensis: Juro ergo Robertus Tarragonensis princeps tibi Domino meo O. degario ejusdem civitatis archiepiscopo, quod ab hac die et deinceps fidelis homo et solidus ero tibi et Ecclesia tuæ. Jacobus I, rex Aragonum in Constitutionibus Catalaunis miss. quæ exstant in bibliotheca Thunana, fol. 61: Duplex est homagium, videlicet homagium solidum, et non solidum. Homagium solidum est quasi gerens legalitatem et fidelitatem: nam homo solidus adversus omnes gerit fidelitatem Domino suo, et ita in homagio solidus nullus excipitur, etc. Homagium autem non solidum est, quando aliquid excipitur faciendo homagium, cum dicitur: Facio tibi homagium, excepta fidelitate, quam debeo Domino meo solidio, etc. Liguæ a ligno dictum sunt qui putant; quo saepe videtur allusisse Willelmu Brito, lib. II Philipp.*

*Esse tenebatur homo ligius atque fidelis,
Et tanquam Domino iurando jure ligari.*

Et Dudo, lib. II *De morib. et gest. Norm.*: *Dedit omnem terram suæ ditionis filio suo Willelmo, atque inter manus Willelmi adolescentis manus suas militentes principes configavit illi conjurationis sacramento. De aliis vocis etymis consulendus Brodus in Consuet. Paris. interim du: n aliis de iis disputandi sese offerat locus.*

(90) Ρητῶς. Nominatim, expresse. Occurrit sepius εριδ Harmenopitum.

χυροῦ Ἰωάννου τοῦ Πορφυρογεννήτου· ἣν ἀμετα-
χίητον καὶ ἀτάλευτον καθίζειν ἐπισχνούμενος κα-
θάπερ δγκυρχν ἀσφαλῆ. Καὶ ἵνα ἐπαναλάθω τὸν
λόγον σαφέστερον καὶ τὴν ίδιαν ταῖς φυλάξαιμι τῶν
ἐγγράφως συμφωνούντων, ίδον ἐγὼ Βαῖμοντος ¹²
νίδιος Ρομπέρτου Γισκάρδου συμφωνῶ μετὰ τοῦ
κράτους ὑμῶν καὶ τὴν συμφωνίαν ἀρδαγῆ τίθημι
φυλάττειν πρὸς τὴν βασιλείαν ὑμῶν, τουτέστι, σέ τε
τὸν αὐτοκράτορα Ῥωμαίων κύρον ¹³ Ἀλέξιον, καὶ τὸν
βασιλέα καὶ νίδιον σου τὸν Πορφυρογέννητον, καὶ τὸ
λίγιον ἀνθρώπινον ἀνθρευτὸν τε καὶ ἀπαραπολήτον
ἴως ἀντιπαρέων καὶ μετὰ τὸν ἡγεμόνα συναριθμῶμα·
καὶ ἐξοπλισαίμην τὴν χεῖρα κατὰ τῶν ἐντεῦθεν ἀνα-
φανησμένων ἐχθρῶν ὑμῶν καὶ τῆς βασιλείας τῆς
ὑμετέρες τῶν ἀειεσβάστων σεβαστῶν βασιλέων τῆς
τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας καὶ ἔνθα ἀν καὶ προστα-
χθείην ὑφ' ὅμιλον μετὰ πάσης τῆς περὶ ἐμὲ στρατιᾶς
ἀπροφασίστω; ἐκδουλεύεσσαν κατὰ τὴν παρισταμένην
χρεῖαν. Καὶ εἰ τινες ἀν καὶ εἰεν δυτικεῖς ἔχοντες
πρὸς τὸ δυμέτερον κράτος εἰ μήπου τοῖς ἀθανάτοις
ἀγγέλοις ἰστάζοντο ἀν καὶ εἰσὶ τοῖς ἡμετέροις; δι-
ράσσοντες ἀπρωτοῖ, ή ἀδαμάντινά τινα περίκεινται σώ-
ματα κατὰ τούτων πάντων ὑπεραγωνισταίμην τῆς
βασιλείας ὑμῶν. Καὶ εἰ μὲν ὅγιώς ἔχω τοῦ σώματος;
καὶ ἐλευθερίαζω πολέμου τινὸς βαρβαρικοῦ τε καὶ
Τουρκικοῦ αὐτὸς ἐγὼ τῷ ἐμῷ σώματι ἀγωνιοῦμαι
καὶ τὸν ὑπὲρ ὑμῶν πόλεμον μετὰ τοῦ ἔνυπομένου
στρατεύματος. Εἰ δὲ ἡ νόσῳ βρεστὴ πεδωῦμει σοι
πολλὰ τὰ ἀνθρώπινα, ή πόλεμος ἐπικείμενος πρὸς
ἔκυτὸν ἔλκει με, τότε δῆ, τότε ὑπισχνοῦμαι διὰ τῶν
περὶ ἐμὲ γενναίων ἀνθρώπων μου τὴν δυνατὴν ἐξ-
αποστέλλειν βοήθειαν, ὡς ἐπανασωζόντων ἐκείνων τὸ
ἴμιδνον ἐλλείματα. Ή γάρ δρθῆ πτερίς ἣν σήμερον
πρὸς τὴν βασιλείαν ὑμῶν τοῦτο ἔστι τὸ. ή δὲ
ἐμαυτοῦ ή δὲ ἔτερων, καθάπερ εἰρηται, ἀνακρωτη-
ρίαστα τηρεῖν τὰ τῆς συμφωνίας, ὀρθήν τε πίστιν
φυλάττειν διόρμυμα· καὶ καθόλου καὶ κατὰ μέρος,
ὑπὲρ τοῦ ὑμετέρου κράτους καὶ τῆς ὑμετέρας; ζωῆς
ταυτησι λέγω τῆς κάτω τε καὶ γηνῆς· ὑπὲρ γάρ
τῆς τοιαυτῆς; ὑμῶν ζωῆς, σδημοῦς τις ἀνδράς καὶ
σφυρήλατος γεννούμην τοῖς δόπλοις, ἀλλὰ μέχρι καὶ
τῆς τιμῆς τῆς ὑμετέρας, καὶ μέχρι βασιλικῶν ὑμῶν
μελῶν ἐκτείνω τὸν δρόκον, εἰ τις αὐτοῖς ἐπιβουλεύεται
κάκωσις παρά τινων ἀλιτηρίων ἐχθρῶν, οὐς
δυνατόν ἔστιν ἐμὲ καταλύειν καὶ ἀπείργειν τοῦ κα-
κοῦ ἐγχειρήματος· ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ πάσης χώρας τῆς
ὑμετέρας καὶ πόλεως μικρᾶς τε καὶ μεγάλης καὶ
νήσων αὐτῶν, καὶ ἀπαξιτῶς, ὀπόση τίς ἔστι γῆ τε
καὶ θάλασσα ὑπὸ τὸν ὑμετέραν σκῆπτρα· ἐξ αὐτοῦ
δῆμουθε τοῦ Ἀδριανούτικον πελάγους καὶ μέχρι πάσης
ἀνατολῆς καὶ κατὰ μῆκος τῆς μεγάλης Ἀσίας; ἔνθα
τὰ τῶν Ῥωμαίων δρίσματα ἦν. Ἔτι συμφωνῶ καὶ
ἔσται τῶν συμπεφωνημένων μάρτυς καὶ ὑπήκοος δ
Θεός μηδεμίαν μηδέποτε χώραν τεταγμένην ὑπὸ τὰ
ὑμετέρα σκῆπτρα εἴτε νῦν εἴτε πρότερον, εἴτε πό-
λιν ή νῆσον κρατεῖν τε καὶ ἔχειν. Καὶ ἀπλῶς ὅπότα

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹² δ Βαῖμονδος. ¹³ Deest vox κύρ.

A investitura mihi confertur per Bullam Auream ma-
jestatis tuæ, a te rubramento subscriptam. Quæ
quidem Bulla non gratis mihi est tradita, sed com-
mutata pro re quapiam a me vicissim exhibenda;
ita ego nunc accipio terras et ditiones illas a tuis
majestate irrevocabili vi predictæ Bullæ Aureæ
attributas mihi, ut in remunerationem atque in
preium tot illarum tantarumque regionum et ur-
bium, opponam obligemque fidem ac fidelitatem
meam majestati utriusque vestrum; tuæ, inquam,
magni imperatoris domini Alexii Comneni, et de-
sideratissimi filii tui principis domini Joannis Por-
phyrogeniti spondens et pollicens immotam eam
inconcessamque retenturum, velut firmam ancho-
ram. Atque ut clarius exponam mentem meam, et
proprietatem servem, legitimasque usurpem formu-
las eorum qui rite fidelitatem alicui suam scriptio
authentico proflentur: en ego Baimundus Roberti
Giscardi filius, fidelitatem et subjectionem proflor
vestræ majestati, hoc est, tibi imperatori Romano-
rum domino Alexio, et principi ac filio tuo Por-
phyrogenito; et spondeo me vobis lizium omnem
verum ac sincerum fore, quandiu spiritum ducam,
et cum vivis numerabor, armaturumque manum
contra omnes qui ex hoc tempore sese proferen-
t hostes majestatis vestræ, imperatorum Romanorum
ditionis semper Augustorum. Vester tantum labores
suerit jubere ac præcipere quo loco ac tempore
velitis me præsto adesse cum meis copiis universis:
obsequar extemplo sine excusatione, sine mora,
navaboque fidem et quam utilissimam vobis ope-
ram, prout res præsentes exigent, perduellibus
vestris, aut quibuscumque quomodocumque vobis in-
fensis (nisi forte immortalibus similes angelis sint
invulnerabiles nostris hastis, et adamantinis solidi
corporibus rigeant), toto impetu pro vestra causa et
majestate impetendis ac debellandis. Ac si ego qui-
dem et corpore valebo, et a bello quocunque bar-
barico aut Turcico liber fuero, per me ipse præsens
ductabo meas copias, cumque iis meum caput et
408 corpus in pugnæ discrimen vestra causa dabo.
Si me, qualia multa humanam vitam incommoda
infestant, aut gravis morbus impedierit, aut bellum
incumbens ad sese alio traxerit, tunc pollicor
missurum me quam potero validissimum auxilium
virorum fortium qui mihi subsunt, qui ad vestrum
nutum quo jubebitis præsto futuri, meum obse-
quium repræsentent et defectum suppleant. Hæc
enim recta fides est, quam hodie majestati vestræ
obligo, aut per me aut per alios, ut dixi, illibatum
tueri subjectionis officium; hoc sensu rectam fidem
juro, et universim et per partes, pro vestra ampli-
tudine ac potentia, proque vestra vita, hac, inquam,
infima terrestrique ac naturali vita, tuenda propu-
guandaque, non minus inconcessus ac constans
quam ferrea vel ære fusa ductave statua in armis

me staturum: *juramentumque eosque extendo, ut non tantum pro membris vestris regiis, sed etiam pro honore defendendo vestro, dignitateque ac fama tuendis contra quocunque lacerere illas aut violare quomodolibet attentantes, vel parantes, tota vi ac potentia mea veniam; injuriam pro meo virili prohibitus.* Nec pro fama et existimatione solum vestra, sed etiam pro quavis regione, urbe, parva vel magna, insulis quoque ipsis; denique, ut verbo dicam, pro quoque loco terrae marisque sceptris vestris obnoxio, ab Adriatico pelago, usque ad totum Orientem, et per latitudinem magnae Asiae, ubi Romanorum fines erant. Promitto præterea, et erit promissorum testis et auditor Deus, nullam me unquam regionem subjiciam sceptris vestris, sive nunc, sive prius, seu urbs illa, seu insula fuerit, habitum possessorumque me, aut mihi vindicaturum, præter eas terras et loca nominalim mox exprimenda in præsenti scripto, quæ mihi distincte donatae sunt ab divinitus electa majestate vestra: iis duntaxat exceptis, cætera plane omnia, quæ vel alias complectebatur, vel nunc complectitur, per Orientem perque Occidentem Constantinopolitanum imperium propria per me vobis et jure quam optimo peculiaria erunt. Quod si quam forte armis subiecte quivero regionem, præsentibus ejus possessoriis bello exterminandis, quæ olim aliquando ad Romanum imperium pertinuerit, pollicor me ad vestrum arbitrium delaturum victoriae illius meæ fructum, exspectaturumque obnoxie quid de eo constituere vobis placeat; ac si quidem vobis videbitur administrationem et precariam potestatei provinciæ talis a me bello quæsitæ, mihi concedere, id in gratiæ parte imputabo vobis: et novo nomine terræ ac possessionis istius homo vobis huius et servus fidelis esse pergam. Sin aliud malueritis, traalam cum fide sine dilatatione fraudeve **409** ulla, totam illam terram urbesque et arces cuiuscunque a majestate vestra ad id designato missoque viro. Imo si quis forte sit qui quomodocunque possessam ereptamque hostibus urbem magnam minutamque quamlibet, ex iis quæ sub dominio Romani principatus aliquando fuerunt, mihi prodere, aut in potestatei privatam meam transferre, mihiive proprie possidendum attribuere velit, utique recusabo: sed sive illa oppugnatione mea alteriusve capta, sive extra oppugnationem mihi aliive dedita, vestra, ut prius fuerant, sic deinceps erunt et permanebunt, me nihil in contrarium allegare causarique valituru. Sed neque juramentum accipiam a quoquam Christiano, aut dabo cuiquam alteri, fidelitatemque promittam aut conventionem inibz ullam, quæ in illum detrimentum, incommodum aut damnum persone, majestatis, aut imperii vestri possint vergere. Sed neque homo alterius quam principis aut principatus majoris minorisve, præter quam majestatis vestræ,

Α ἡ βασιλεῖα Κωνσταντινουπόλεως περιείχεν ἡ νῦν κατέχει, κατά τε τὴν ἀνατολήν καὶ τὴν δύσιν, ἵκες τῶν φρήνων δειρημένων μοι παρὰ τὸν θεοπροδήποτον κράτους ὑμῶν, ἀ καὶ κατ' δυναμα δηλωθῆσει ἐν τῷ παρόντι εγγράφῳ. 'Ἄλλ' ὅπόσην ἀν δυνηθεῖην χειροσατθεῖ χώραν τελούσαν ποτε ὑπὲ τὴν βασιλεῖν ταύτην ἀπωσάμενος τοὺς τὴν χώραν ἔκεινην κατέχοντας; εἰς τὴν γνώμην τὴν ὑμετέραν ὀντραῖν ὄφελον τὴν περὶ τεύτης οἰκονομίαν καὶ εἰ μὲν ἐμὲ βουλεύειν πτιτροπεύειν τῆς κυριευθεῖσῆς χώρας ὡς ἀνθρώπον ὅμετερον λέγον καὶ δοῦλον πιστὸν ἔσται τότε. Εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ παραδοίην ἀν φῶν ἀνδρὶ ἡ βασιλεία ὑμῶν βουληθεῖη, μὴ ἀμφιβάλλων κατά τι τὸ σύνολον. Χώραν δὲ οὐ δέξομαι ὑφ' ἐτέρους τινὸς; πρόδιδαμένην ἐμοὶ, ἡ πόλιν τινὰ ἡ πολέμην, ἀπερ ποτὲ ὑπὲ τὴν τῆς βασιλείας ἔχουσαν ἐπίγχιον, ὡς ἐμοὶ διεφέροντα, ἀλλὰ καὶ τὰ πολιορκία κρατούμενα, καὶ τὰ ἀνευ πολιορκία; ὑμέτερα δ' ἡσαν καὶ πάλιν ὑμέτερα ἔσονται· μηδὲ ὅπως τι οὖν δικαιολογούμενον μω περὶ τούτων. 'Ἄλλ' οὐδὲ δρκον δέξομαι παρὰ τινὸς Χριστιανοῦ, ἡ δύστω πρὸς ἔτερον, ἡ συμφωνίαν ἡντανούν πρὸς βλάβην ὑμετέραν δρῶσαν, ἡ πρὸς ζημίαν καὶ δυμῶν καὶ τῆς βασιλείας; τῆς ὑμετέρας; 'Αλλ' οὐδὲ ἀνθρώπως ἐτέρους γενήσομαι, ἡ ἐτέρας ἀρχὴ μετ' οὐος, ἡ ἐλάσσονος, ἀνευ τοῦ κράτους τοῦ ὑμετέρου, ἀλλὰ μίχι κυριότης ἐμοὶ ἡ τιτιγνοῦμα: δινείεν, ἡ βασιλεία σοῦ τε καὶ τοῦ τριποθήτου υἱοῦ σου. Τούς, δὲ προσερχομένους μοι ἀνθρώπους τῆς βασιλείας σου ὡς κατεξανατάντας τοῦ κράτους τοῦ αὐτοῦ ἐμοὶ ἐκδουλάνειν⁶¹, καὶ μισθίσω καὶ ἀποπέμψωμαι· μᾶλλον δὲ καὶ τὸ αὐτῶν ἔχοπλίσαμαι. Τούς δὲ ἄλλους Βαρδάρους, ἐθέλοντας δὲ δυμάς ὑπὸ τὸ ἐπι δρόγηνεθαι, δεξαμηνούς μήν, ἀλλ' οὐχ ιδίῳ προσώπῳ, δρκῶ δὲ τούτους ἔνεκα σοῦ τε καὶ τοῦ περιποθήτου υἱοῦ σου καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν χώρας παρεκτήσομαι δικαιοτῆς τῆς βασιλείας τῆς ὑμετέρας, καὶ ἐν εὐθείᾳ τὸ ὑπὲ αὐτῶν προσαπτόμενον, ἀπροφασίστως ποιεῖν ἐπαγγέλλομαι. Ταῦτα μὲν περὶ τῶν πόλεων καὶ χωρῶν, δια τὸ δὲ σκῆπτρον τῆς Ρωμαίων τύχης ἐπέχενον οὖσαι. Περὶ δὲ τῶν μηδέπω δειδουλευκότων τῆς Ρωμανίας, ταῦτα ἐνόρκως κατεπαγγέλλομαι, ὡς ἡ τά; τε ἐπερχομένας μοι χώρας ἀνευ πολέμου, ἡ μετὶ πολέμου καὶ μάχης, καὶ ταύτας ἀπάσας ὡς ἀπὸ τῆς ὑμετέρας βασιλείας λογίζομαι, εἰτε Τουρκικαὶ εἰσιν, εἰτε Ἀρμενικαὶ, καὶ ὡς διὰ τις εἰπη τῶν τὴν ἡμετέραν ἐπιτελμένων φωνὴν, παγανικαὶ ἡ Χριστιανικαὶ. Τούς τε ἀπὸ τῶν θυνῶν προσιόντας μοι καὶ δουλεύειν ἐμοὶ βουλομένους, οὐτως; ἵνα τούτους παρδίχομαι ὡς εἰναι καὶ αὐτοὺς μέλλοντας ἀνθρώπους τῆς βασι λείας ὑμῶν καὶ διαβαίνοις καὶ πρὸς τούτους; ἡ ἐρή συμφωνία πρὸς τὸ κράτος τῆς βασιλείας σου, καὶ εἰ κατεμπεδωθέντες⁶² ὄρχοι. Καὶ τούτων αὐτῶν οὓς μὲν ἀν θέλοιτε ὑμεῖς οἱ αἰετούστατοι⁶³ βασιλεῖς; οὐτὲ μὲν τάττεσθαι, τάττοιτε⁶⁴ οὐδὲ δὲ πέμψειν εἰδὲ τὸ διμέτερον κράτος βουλομένων κακεῖν, ἀποστελῶ, μὴ βουλομένων δὲ, ἀλλὰ ἀπανταγομένων

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁶¹ καὶ ἐμοὶ ἐκδουλάνειν εθέλοντας. ⁶² καταπεμφθέντες. ⁶³ εὐεεδέστατοι.

τὴν πρὸς ὑμᾶς δουλείαν, οὐ δὲ ἐγὼ παρεδίξομαι. Πρὸς μέντοι τὸν Ταγγὴρ καὶ ἀνεψιόν μου ἀκήρυκτον ἔξι πόλεμον εἰ μὴ ἔνελχει καθυφεῖναι τι τῆς πρὸς τὴν βασιλείαν ὑμῶν δυσμενείας, μηδὲ ἀπολύει τῆς χειρὸς; αὐτοῦ τὰς πόλεις τῆς ἡμετέρας βασιλείας, ἐπὶν δὲ καὶ θέλοντος αὐτοῦ ἦ καὶ μὴ θέλοντος ἀναρρήσθωτιν αἱ πόλεις, αὐτὸς μὲν ἵνα δεσπόζω τῇ ἀντίληψει τοῦ κράτους ὑμῶν τὰ διά χρυσοβόλλου λόγου δεδωρημένα μοι· ἀ καὶ φητῶ; ἐκαριθμήσεται· αἱ δὲ πόλεις ἔχειναν μετὰ τῆς ἐν Συρίᾳ Λαοδικείας, καὶ δισκαὶ εἰσὶν ἔκτος τῶν δεδωρημένων ἐμοὶ, τῷ σκῆπτρῷ ὑμῶν προσταρμόζωνται. Ἀλλ' οὐδὲ τοὺς τῆς βασιλείας ὑμῶν φυγάδας προδίξομαι ποτε, ἀλλὰ παλιμπορεύτους ποιήσω καὶ ὑποτροπιάσειν τὴν βασιλείαν ὑμῶν ἀναγκάσω. "Ετι καθυπισχνοῦμας καὶ ταυτὶ πρὸς τοὺς δινῶθεν εἰρημένοις βεβαιωτέρας τὰς συμφωνίας ποιούμενος. Συμφωνῶ γάρ ἵνα ἐγγυητὰς ἀποδοίην ἐπὶ ταύταις ταῖς συμφωνίαις, ὡστε ἀπαραβάτους καὶ ἀπαραθράστους μένειν εἰς τὸ διηνέκτης, τοὺς μέλλοντας ἀνθρώπους μου ἐμῷ δικαίῳ κατέχειν τὴν δεδομένην μοι χώραν παρὰ τῆς βασιλείας; σου· καὶ τὰς πόλεις καὶ τὰ πολίχνια, ἀ καὶ πρὸς δυνομα ἐκτεθήσεται. Παρασκευάσω γάρ καὶ τούτους δύμασι τὰ φρικωδέστατα, ὡς ἀν καὶ οὗτοι ἐφυλάττωσι πίστιν ὁρθὴν πρὸς τὸ δύμέτερον κράτος καὶ δόπτην ὁ τῶν Ρωμαίων κοσμεῖθεσμὸς καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ παρούσῃ συμφωνίᾳ ἐγγεγραμμένα στέργωσιν ἀκριβέστατα. Καὶ ἔρχαι τούτους εἰ τὰς ἐπουρανίους δυνάμεις καὶ τὴν ἀστεκτὸν ὁργὴν τοῦ Θεοῦ, ὡς εἴποτε βουλευσαίμην κατὰ τῆς βασιλείας ὑμῶν· δ μή γένοιτο! μῆ, ὡς πάτερ, μῆ, ὡς δίκη Θεοῦ! πάντα τρόπον ἔχεινος σπουδάζωσι πρώτον μὲν διὰ τεσσαρακονθημέρου (91) τινὸς διαστήματος, ἐπαναγαγεῖν με εἰς τὴν πίστιν τῆς βασιλείας ὑμῶν καθάπαξ τραχηλιάσαντα. Τοῦτο δ' ἀν γένοιτο εἰ καὶ γενέσθαι παραχωρηθεῖη, μανλαν ἀντικρυσ καὶ λύττης καταλαβούσης ἐμὲ, ἢ διαν δηλονότι τὰς φρένας ἐλαύνωμαι. Εἰ δὲ ἀνοήτως ἔχω καὶ ἀστεμφῶ πρὸς τὰς παραινέστεις ἔχεινων, καὶ λαύρως ἐπαιγίζει τὰ τῆς λύττης τὴν ψυχὴν τὴν ἐμήν, ἀλλὰ τότε γε ἔξομόσονται μὲν ἐμὲ καὶ πάντα τρόπον ἀποπροσποιήσονται. Μεταθῶνται δὲ πρὸς τὸ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

* Desunt voces ὡς καὶ ἀν οὗτοι, εtc., στέργωσιν ἀκριβέστατα. ** εtc.

Car. Dufresnii Du. Cangii note.

(91) Διὰ τεσσαρακονθημέρου. Juxta nempe feudorum receptas apud Latinos leges, quibus delinquens vassallus a domino superiore, seu feudi, bello impeti non poterat, nec feudo privari, nisi post 40 dies, intra quos ab ipso Domino requisitus noxam expiare tenebatur: *In omnibus enim negotiis, ut 399 ait Otho Frisingensis, lib. 1 De gest. Frid. I, cap. 34, apud Francos solent quadraginta sere dies et quadraginta noctes prescribi. For Bigorrenses, art. 6, apud Marciam in Hist. Beneharn., lib. ix, cap. 5: Quod si in neutro proficerit, auditio quod patitur in communi, quadraginta dies postea præstoletur, ut legali inquisitione et expectatione peracta, legaliter si voluerit discedere, discedat. Sed et duplum interdum quadragesimam ad purgationem ei excusationem vassalli concessam a dominis observo in pacto, quod inter Rogerum episcopum Bellovacensem et Francogem de Gerboredo sanc-*

A aut absque consensu ejus, verum una mihi dominatio cui servire promitto esto maiestas tua, et charissimi filii tui. Quod si qui ad me veniant imperii tui homines, eo animo ut excusso dominationis ius jugo meam se in ditionem ac potestatem transfrant, tales ego et adversabor et rejiciam: quin etiam contra eos arma sumam. Sin erunt ex Barbaris imperio non subditis aliqui volentes hastæ meæ se subiicere, accipiam illos quidem, at non privata mea et propria persona, sed jurare ipsos adligam in verba et nomen majestatis tuæ, et dilectissimi filii tui, regionesque ipsorum arces et urbes deditas sic accipiam, ut eas juri vestro ac dominio imputem, vestrasque ex tunc faciam: adeo ut quidquid demum constituere de illis tanquam rebus veteris vobis libuerit, id circa exceptionem ullam passurus facturusque sim; prout jam hinc passurum facturumque pollicor. Atque hæc de urbibus et locis quæ sub jure sceptri ac dominii Romani sunt. De iis vero quæ nondum subjectæ Romaniæ fuero, sic juratus spondeo: eas sive circa bellum, sive jure belli ac victoriae mihi provenerint, omnes majestati vestre tanquam ab ea mihi concessas, imputaturum; seu Turcicæ illæ fuerint, seu Armenicæ, seu ut quis linguam forte nostram callens, diceret, paganiæ aut Christianæ. Qui vero ex gentibus ad me accesserint, mihique servire voluerint, eos sic accepturum in fidem ac clientelam meam, ut eo ipsa illos homines faciam majestatis vestre: pactumque istud ipsum quo mecum transigent, juri dominique ipsos vestro devinciat; juramentaque mihi per illos præstata non mihi magis quam vobis caveant, utpote per me ad vos pertingentia. Porro talium hominum plena potestas in arbitrio **410** vestre erit, ut in subjectione mea illi tantum ex iis maneant, quos manere annueritis: quos vero ad vos mitti jusseritis, si quidem illi non recusentire, missurus extemplo sim; sin renuant, et clare profligantur sese in ius ac subjectionem majestatis vestre submittere se snaque nolle, tum istos ne ego quidem accipiam. Nepotem meum Tancredum

tum est, ubi episcopus sic ait: *Frano, non libero in damno de Castello Gerboredo, ut tu illud perdas me sciente, nisi contra me forisficeris; et si contra me forisficeris, postquam nomine hujus sacramenti emendare te submonnero, aut per me, aut per meum missum, duabus quadragesimis emendationem tuam expectabo, aut emendationem tuam accipiam, aut tibi perdonabo. Binas istas quadragesimas observatas docet præterea vetus charta Hugonis Cameracensis castellani, an. 1065, apud Joan. Carpenterium, part. iv Hist. Cameracensis, pag. 9: Etsi Hugo consanguineus noster contra te peccaverit, et ni infra duas quadragesimas emendarerit, etc., ut et alia Sancti Reg. Aragon. apud Marciam, lib. ix Hist. Beneharn., cap. 5, n. 3. Vide Loisellum, lib. v Institut., tit. 3, art. 51; et Brodæum, in Consuet. Paris., art. 7.*

quod attinet, contra ipsum ego bellum geram in placabile, nisi voluerit remittere aliquid de odio quo a majestate vestra videtur abhorre, ac nisi de manu sua laxaverit urbes imperii vestri: quas quidem, vel volente ipso, vel invito liberatas ego, statim atque in possessionem venero terrarum et urbium gratia liberali majestatis vestra concessarum (quæ urbes et terræ nominatim enumerabuntur paulo post) eas, inquam, urbes a Tancredo nunc detentas, comprehensa in iis Laodicea Syriæ, aliisque cunctis quæ non sunt de numero inibi donatarum, dominio vestro iterum adjungam et subjiciam. Sed neque fugitivos majestatis vestra recipiam, quin eos potius remittam, omnique ratione suadendo agendoque perpellam, ut ad majestatem vestram revertantur. Quia vero firmitatem omnimodam, quam maxima exigitari potest, hactenus per me promissis addere cupio, sequestros et vades fidei meæ omnes assigno atque addico meos homines qui terras mihi datas jure beneficiario a me ipsis concedendo possessuri sunt. Etenim quicquid urbes atque oppida mihi attributa (quæ mox nominatim exprimentur) potestate a me accepta obtinebunt, eos ego universos adigam juramento quam religiosissimo, interposita mentione supercoelestium virtutum, et imprecatione intolerabilis iræ Dei, quo illi se astringant ad fidem rectam erga majestatem vestram custodiendam exactione quanta maxima legibus Romanæ reipublicæ consentanea est, et ad omnia quæ in præsenti concordiæ instrumento conscripta sunt, diligentissime observanda. Quod si me deprehenderint aliquando machinari quippiam contra majestatem vestram, quod absit, ne id Salvator, ne justitia Dei sinas; tum sane illos juris iurandi vis obstringet, ad omni ratione satagendum, designato ad id spatio dierum quadraginta, ut ego me ad officium recipiam, fidemque majestati vestra debitam, a qua temere desciveram, resumam. Si quis furor me impotenter abreptum vertigine, surdumque ad monita ipsorum omnia egerit in transversum præcipitem, illi quidem religione omni iuramenti fidelitatis quo mihi prius obligati tenebuntur, exsoluti jam erant penitus, meoque dominio rite ejurato in vestram potestatem, manum, et arbitrium transferentur: et quas meo beneficio terras ac dominia **411** obtinebant, vobis et parti vestra assignabunt deinceps et imputabunt, et id in eum modum se factores interpositione sacramenti recipient, eam-

A ûmpteroroū xράτους καὶ γείρα καὶ γκύρην, καὶ τὰς χώρας δες ἐμῷ δικαίῳ κατέχουσιν ἀποσπάσαντες τῆς ἐμῆς ἔξουσίας, ὑμῖν καὶ τῷ μέρει τῷ ὑμετέρῳ παραδοῖσιν· ταῦτα δὲ ἐνομέτως ⁴⁰ ποιεῖν καταναγκασθήσονται· καὶ τὴν αὐτὴν φυλάξουσι· πίστιν καὶ δουλείαν καὶ εἰνοιχν πρὸς ὑμᾶς ἔντονται, ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας ζωῆς καὶ τῆς ἐπιγείου τιμῆς ἀροῦνται τὰ ὅπλα· ἀλλὰ καὶ, ὑπὲρ τῶν ὑμετέρων βασιλικῶν μερῶν καὶ μελῶν, ὡς μῆτε πάθοιν παρά τινος ἐχθροῦ πολεμεσθεῖντες ⁴¹ οὐκ ἀνήσουσιν, εἴτε τέως εἰς αἰσθητούς ἔλθοιεν τῶν ἐπικούλων καὶ σφαλερῶν. Ταῦτα ἐπέμνυμι καὶ διαμαρτύρομαι καὶ Θεὸν, καὶ ἀνθρώπους, καὶ τοὺς ὑπερτάτους ἀγγέλους, ὡς ἅρα καταναγκάσω φρικαλέοις ὅρκοις αὐτοὺς κατειληφάς, ποιεῖν τε καὶ πράττειν εἰς δύναμιν. Ός δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν κάστρων τῶν ὑμετέρων καὶ χωρῶν, καὶ ἀπλῶς τῶν διλων μερῶν τῶν ὅπλα τὴν βασιλείαν ὑμῶν δσα ἡ δύσις ἔχει, δσα τι ἀντολὴ περιέχει, ἐνόρκως τὰ αὐτὰ συμφωνήσουσιν ⁴² & καὶ γάρ πρὸς ὑμᾶς συμπεφώνηκα, καὶ ταῦτα ποιήσουσι καὶ ξῶντος ⁴³ ἐμοῦ καὶ ἀποθανόντος. Καὶ ἔξει καὶ τούτους τὸ χρήστος ὑμῶν ἀνθρώπους ὑποχειρίους. Καὶ χρήσει τούτοις ζεῖ καὶ ὑπηρέταις πειστοῖς· καὶ δοῦς μὲν ἐντυθοῖς ταγχύνουσιν ἐμοὶ συνεπιδημοῦντες, αὐτίκα καὶ τοὺς ἐνόρκους πίστεις καὶ ταῖς συμφωνίξ δύσουσι πρὸς ὑμᾶς τοὺς σεβαστούς, τὸν τε κύριν Ἀλέξιον καὶ αὐτοκάτοτα τῶν Ρωμαίων καὶ τὸν Πορφυρογένητον βασιλέα καὶ σὸν υἱόν. Οσοι δὲ ἀπόντε τῶν ἐμῶν ἱππέων καὶ ὅπλιτῶν οὓς καβαλλάρους ⁽⁹²⁾ σύνθησε καλοῦμεν, ἀποστειλάτης ἀνθρώπον τῆς βασιλείας σου κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν πόλιν, ἐκεῖ τοὺς αὐτοὺς ὅρκους ἀποτελέσουσι κάκεντοι· ὅρκεύντος μὲν αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους τῆς βασιλείας τοὺς ἐμοῦ δὲ, ἐπέμνυμι τοῦτο, παρασκευάσαντος δύσσαι τὸν ἀνδρας, καὶ συμφωνήσαι τὰ αὐτὰ τε καὶ ἀπαράδικτα. Προσέτι συμφωνῶ καὶ ἐπέμνυμι ὡς ἅρα καὶ ⁴⁴ διὰ μὲν ἀν βούληται ἡ βασιλεία ὑμῶν τῶν κατεχόντων πόλεις καὶ χώρας, αἱ πότε ὑπέκειντο τῇ βασιλείᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀνταράξθει χείρας καὶ συγχροτῆσαι πόλεμον. Τούτο ποιήσω καὶ διπλωμάτησμα κατ' αὐτῶν. Καὶ διὰ μὲν δύσις οἵτις σοι θυμῆρες στρατὸν νικήσαι, οὐδὲ αὐτοὺς κατ' ἐκείνων στρατεύσασεν. Διὸ πάντων γάρ βουλέθα διάμεθα θεραπεύειν τὸ ὑμέτερον κράτος, καὶ πάσαν πρᾶξιν καὶ πάσαν βούλησην τῆς σῆς βαυλήσεως ἔξαρτην. Τῶν τε Σαρακηνῶν, καὶ τῶν ἐκ τοῦ Ἰσμαήλιοῦ ὁπόσοι συχρέουσιν εἰς τὴν βασιλείαν σου

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁰ ἐνομέτως. ⁴¹ πολεμησεῖσθε. ⁴² συμφωνήσουσι. ⁴³ ζῶντος.

Car. Dufresnii Du Cangii note.

(92) *Καβαλλάρους*. A Caballo, *caballarii* equites dicti, apud monachum Egoism. in Carolo M., cap. 12; Hincmarum, tom. II, opusc. 5 et alii *Καβαλλάροι*, Simocattæ, lib. v, cap. 13. Hie vero intelliguntur, non equites, sed militari cingulo donati, quos Galli vulgo *chevaliers*, Latini scriptores proprio vocabulo *milites* nuncupant; qua ratione *Καβαλλάρους* dixit Pachymeres, lib. iv, cap. 31; Cantacuzenus, lib. i, cap. 20, 42; lib. iii, cap. 27.

Idem Pachymeres lib. xii, cap. 51: Καὶ γάρ τοις ἔξεινων καβαλλάροις τοιμαῖς ἐπιμούντο πάρα βροτέλων; id est *Militia singulo donati fuerant ab imperatore*. Θρῆνος τῆς Κ. Π. θεοῦ Φηγάδεως, Κύνος, Προίγαπει, Δουκάδεως, Καβαλλάροι. Neque enim equites omnes apud nos *caballarii* erant. Fulcherius, lib. ii, cap. 31: *Milites nostri erant quinquecenti, exceptis illis qui militari nomine non consecabantur, tamen equitantes*.

γιτομολτχότες, καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν παραδιδόντες, γῆς ἀποκαλύσω, οἵτε διὰ τοὺς σπουδῆς θείην ὑποποιήσασθαι ἐμαυτῷ εἰ μή που ἄρα διὰ τοῦ ἐμοῦ δόρχος καταναγκασθὲν τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ πανταχόθεν στενοχωρηθὲν πρὸς τὸ κράτος τὸ σὸν ἀπέδειψε κίνδυνον ὑφορώμενον καὶ τὴν σωτηρίαν ἔσυτῶν ἐκ τοῦ προσέρχεσθαι σοι πραγματευόμενον. Ἀλλὰ τούτους πάντας καὶ δοὺς τὸ φραγγικὸν πεφοβημένοι ξῖφος καὶ τὸν ἐπηρημένον θάνατον ἀποκλίναντες τοὺς σεβαστοὺς βασιλέας ἐπικαλοῦνται ὑμᾶς, οὐ διὰ τοῦτο ἀνθέξεσθε τῶν ἡμετέρων δορυαλῶτων, ἀλλὰ δηλοῦτες τῶν ἀνευ κόπων ἡμετέρων καὶ πόνων, καὶ ἐθελουσίων; εἰς τὴν ὑμετέραν δούλωσιν ἐρχομένων. Πρὸς τοὺς διλοις καὶ ταυτὶ συμφωνῶ, οἵτινες ⁷³ δοὺς ἀνθέλωσι διαπεράσαι μετ' ἐμοῦ τὸν Ἀδρίαν ἀπὸ Λογγιναρδίας ἀνδρες στρατιῶται, δμοῦνται καὶ αὐτοὶ καὶ συμφρωνήσουσι τῇ δουλείᾳ τῆς βασιλείας σου· ὅρκίσοντος δηλονότι τούτους ἔνυπαντας ἀνθρώπους τινὸς τοῦ ὑμετέρου κράτους, οἵτινες αὐτοὶ ἐπὶ τοινῦτον αὐτῷ στεβλητες κατὰ τὸ πέραν Ἀδρίου· εἰ δὲ ἀποπγῆσθαι τὸν δρόκον, μή ἀλλαζεῖσθαι διαπερῆν ὡς τὰ αὐτὰ φρονεῖν ὑμῖν ἀπαναίνεμένους. Δεῖ δὲ καὶ τὰς διὰ Χρυσοδούλου ⁷⁴ λόγου διωρθεῖσας μοι παρὰ τοῦ θεοπροβλήτου κράτους διμῶν χώρας καὶ πόλεις ἐκθείειν ἐν τῷ παρόντι συγγράμματι· ἡ κατὰ τὴν Κοιλὴν Συρίαν Ἀντέρχου πόλις μετὰ τῆς περιοχῆς αὐτῆς καὶ τῆς διαχρατήσεως σὸν αὐτῷ Σουετίῳ διαπάρα τὴν Θάλασσαν ἡδρασται. Τὸ διούξι μετὰ τῆς διαχρατήσεως αὐτοῦ πάσης σὸν τῷ τοῦ Καυκάσου (93) τότε τοῦ Λουλού (94) λεγόμενον καὶ τοῦ θαυμαστοῦ δροῦς· τὸ τὰς ⁷⁵ Φερέσια μετὰ τῆς ὅπ' αὐτὰ πάσης χώρας· διαγος Ἡλίας· ἡ στρατηγὶς μετὰ τῶν (95) ὅπ' αὐτὴν πολιχνῶν· ἡ στρατηγὶς τὸ Βορὲκ, καὶ τὰ ὑπὸ ταῦτην πολιχνία, ἡ περὶ τὴν στρατηγίδα τὸ Σέζερ διέπασσα χώρα ἡγετίνα Λάρισσαν (96). Ἐλληνες διομάχουσι· ὡς δὲ καὶ τὸ Ἀρτάχη ⁷⁶ καὶ τὸ Τελούν ⁷⁷ αἱ Στρατηγίδες μετὰ τῆς ἐκάστης περιοχῆς σὸν τούτοις· ἡ Γερμανίκεια, καὶ τὰ ὑπὸ ταῦτην πολιχνία· τὴν Μαύρον δρός· καὶ πάντα τὰ ὅπ' ἐκεῖνο ταττόμενα καὶ τὰ, καὶ ἡ ὑποκειμένη τούτῳ σύμπασα πεδιάς.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁷³ Deest vocula τοι. ⁷⁴ χρυσοδούλου. ⁷⁵ καὶ τά. ⁷⁶ Ἀρταχόν. ⁷⁷ Τελούχον.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(93) Καυκᾶ. *Caucabam* in hoc tractu habet *Chronicon Orientale*, pag. 100. Verum idemne locus *καυκα*, non *αυσιν* affirmare.

(94) Λούλου. Occurrit locus iste apud *Constantinum Porphy.*, lib. 1 *De Themat.*, cap. 2, et in *Basilio*, cap. 32 et 33.

(95) Ἡ στρατηγὶς μετὰ τῶν, etc. *Crebrius* hoc e in foiliere observare est voces, στρατηγὶς et στρατηγάτος; ejusdemne vero notionis plane incertum, etsi vero simile: mox enim pag. seq. τὰ τε στρατηγάτα Βαλανέως καὶ Μαραχέως, καὶ ἡ Ἀντάραδος μετὰ τῆς Ἀνταρτοῦς, στρατηγίδες γάρ ἀμφότερα. Certe constat στρατηγάτα suis praefecturas majorum opidorum, quibus varia suberant castra, seu, ut vocal Anna, πολίχνια; his enim praefecti erant, strategi dicuntur scriptoribus ævi medii. *Gesta Innocentii III PP.*: *Confederabat comitatus*

A demque erga vos fidem, servitatem, et benevolentiam servaturos, quam et ego ipse pollicitus sum; et pro vestra et terreno honore sument arma, pariterque pro vestris regiis partibus et membris; ne quid ea patientur ab hoste ullo, belligerando prohibebunt: si quidem in notitiam eorum veniat periculum vestrae majestatis, et conjuratorum apertius occulta insidiæ. Ilæc juro testans Deum et homines et supremos angelos me adacturum ipsis ad horrifica juramenta quibus sese obligem, ad ea facienda præstandaque pro viribus. De castris quoque vestris et locis, ac universim de omnibus partibus ad imperii vestri ditionem aggregatis, quasque Occidens habet quasque Oriens amplectitur, jurati promittent eadem quæ et ego promisi; et ea facient, tum me vivente, tum me mortuo. Illosque habebit majestas vestra homines obnoxios ac subditos, uteturque ipsis ut ministris fidelibus. In quæ verba et pacta qui hic forte ipsorum reperiuntur mecum huc profecti, juramenta jami nunc dabunt, vobis Augustis, tibi, inquam, Domino Alexio imperatori Romanorum et Porphyrogenito principi tuo filio. Quotquot autem hinc absunt equites et armati mei quos *cabantios* vulgo solemus appellare, misso Antiochiam homini majestatis tuæ juramentum illis præstahunt, in manibus prædicti a te missi hominis: atque ut id illi faciant recipio ego et juro curaturum effecturumque me ut, inquam, eadem illa quæ dixi modo nulla parte mutata jurati promittant. C Præterea promitto et juro me, præsto ad futurum majestati vestrae auxilio et armis quoties illis libebit bello lacestere quoscumque obtinentes oppida et loca quæ aliquando subiacevere Constantinopolitano imperio: quos vero illorum majestas vestra bello per se tentandos non putaverit, eos neque ego armata manu impetum; per omnia enim obsequi volumus majestati vestrae, facereque ut omnis nostra actio omneque consilium ex arbitrio vestro nulunque pendeant. Saracenorum et Ismaelitarum quicunque ad majestatem tuam transfugio confluent, urbesque ipsis suas tradent, eos ego neque impediam neque

et baronias, instituebat justitiarios, camerarios et stratigatos. Quæ quidem vox ut et stratigorum dignitas, occurrit passim apud *Malaterram*, *Leonem* D *Ost.* *Hugonem* *Falcandum*, et ceteros rerum Neapolitanorum scriptores. Sed et hodie adhuc in Sicilia stratigos esse palam est.

(96) Αρταχόν. Quæ Syris *Zīzapa*, teste Stephano. *Fulcherius*, lib. ii, cap. 43: *Contra Turcos progressi sunt, qui ante urbem, quam dicunt *Sisaram*, castra metunt sunt, quam urbem litteratorie nominare nescio, sed *Cæsar* incolæ regionis eam vulgatiter vocitant, quæ ab *Apamia* sex millibus distat. *Sisaram* etiam dicitur *Alsheriph Aldrisio* in *Geograph.* part. v, clim. iv, pag. 195; *Seser*, *Nicetæ* in *Joan.* ii, 8 et *Cinnamo*, lib. 1; *Cæsarea*, *Tyrio*, lib. xv, cap. 4.*

illa ratione conabor aut agam, ut eos mihi potius conciliem; exceptis tamen iis qui forte a me bello gravi et laborioso in angustias redacti, hanc eludendi mei victoriaeque frustrandæ industriam communiscerentur, ut majestatem tuam appellarent; ei- que dedicationem sui **412** facere velle dicerent: non illo tui studio, sed metu præmicii certe et merite. Etenim eos ego tales omnes qui mea Francorumque reliquorum arma experti, ubi declinandæ virtutis nostræ expedientæque salutis suæ viam nullam aliam inire utilem potuerint, Augustos principes invocabunt scilicet, nihilominus coercede vindicandoque, coereendi ac vindicandi jus plenum habebunt. Siquidem quod modo promisi de iis solum intelligendum est qui rebus integris nullo coacti a nobis malo aut metu, majestatem ultra vestram respexerint. Præter alia et hoc promitto, curaturum actu- rumque ut quicunque mecum trahicere Adriaticum mare e Longobardia voluerint viri milites, jurent et ipsi ac profiteantur servitutem majestati vestra; exigente videlicet ab iis universis et singulis tale juramentum homine certa a vestra majestate ad id misso, ultra mare Adriaticum: ac si qui eorum jurare recusaverint, eos polliceor me, utpote con- sentire vobis renuentes, trajectu prohibitum. Oportet jam regiones aliquæ urbes mihi per Bullam Auream a vestra divinitus electa majestate donatas in hoc scripto recensere. Antiochi civitas in Coele-syria, cum ambitu et suburbanis suis, ac circum- positis terris, cum ipso Suelio, sive Sudi, aut Sudei navalii et arce ad mare sita. Locus Dux vocatus, cum universo ambitu et comprehensione sua; cum eo qui Caucæ, et eo qui Luli dicitur, et qui Montis mirabilis appellationem habet. Pheresia cum tota ipsis subjecta regione. Sanctus Helias, strategis sive militaris civitas, cum oppidulis illi contributis. Strategis sive praefectura in castro sua quod Borze dicitur, et quæ illi subjuncta oppidula sunt. Uni- versa regio quæ circa strategidem sive praefecturam castri Sezer, jacet, quam Larissam Græci nominant. Similiter Strategides dux Artach et Telinch cum iis quæ utraque continet; cum ipsis Germani-

A Ænu δηλονότι τῆς τῶν Τουπενιων⁹⁷ (97) διακρα- τήσεως, Λέοντος τε καὶ Θεοδώρου τῶν Ἀρμενίων, γεγονότων ἀνθρώπων⁹⁸ τοῦ χριστοῦ οὐ μάνι μετὰ τῶν ἀναγεγραμμένων τὸ στρατηγάτον Παχρᾶς· τὸ στρα- τηγάτον Παλατᾶ⁹⁹· τὸ θέμα τοῦ Σοῦμε, καὶ τὰ ὑπὸ ταῦτα πάντα κάστρα τε καὶ πολίχνια, καὶ τῇ ἔκατεψ προσῆκουσα χώρα. Ταῦτα γάρ πάντα κάκει περιέχεται ἐν τῷ χρυσοδούλῳ¹⁰⁰ Λόγῳ τῆς βασιλείας ὑμῶν, ὡς δεδωρημένα μοι παρὰ τοῦ θεοῦ χράτους μέχρι πέρατος τῆς ἡμῆς βιοτῆς ὡς δρειλήτων μετὰ τὴν ἐνθένδε μου μετάστασιν εἰς τὴν βασιλείαν ἐπαναχάμπτειν τῆς νέας Τύρου· καὶ βασιλίδος τῶν πόλεων Κωνσταντιοπόλεως; ἐφ' ὧν φυλάττειν πίστιν ἀκριψινεστάτην, ενοιαγ κα- θαρὸν, δι' ὑμῶν τῶν ἀεισθάστων σεβαστῶν βασι- λέων εἰς τὴν βασιλείαν αὐτῆς· καὶ τοῦ θρόνου ταύτης καὶ τῆς βασιλικῆς ῥάβδου δούλον εἶναι καὶ λίκιον ὑποχειρίον. Συμφωνῶ δὲ καὶ ἐπόμνυμι τὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀντιόχου πρεσβευδόμενον Θεον ὃν οὐκ οὐ τοῦ ἡμετέρου γένους πατριάρχη: (98) Εσται Ἀντιο- χείας, διὸ διὸ διὸ προσβαλεῖται τῇ βασιλείᾳ ὑμῶν, τις τῶν θρημάτων τυγχάνοντα τῆς κατὰ τὴν Κωνστα- τινούπολιν Μεγάλης ἐκκλησίας. Οὐ τοιοῦτος γάρ καὶ τοῦ θρόνου τοῦ κατὰ τὴν Ἀντιόχου ἐπιβατὴ καὶ πάντα πράξεις ἀρχιερατικῶς, ἐν τε χειροτονίαις· καὶ ταῖς λοιπαῖς ἐκκλησιαστικαῖς; Νοθέσσοις, κατὰ τὸ τοῦ θρόνου τοῦδε προνόμια. Ήσαν δὲ δρα καὶ αἱ ἐπὶ τῆς δουκικῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ τὴν πόλιν Ἀντιοχείας ἀποτμηθεῖσαι μερίδες, καὶ παρὰ τῆς βασιλείας ὑμῶν ὡς ἔθελντων ταῦτας προσοικειώσασθαι καθ' ἀδ- κληρον. Λάται τὸ¹⁰¹ τὸ θέμα τὸ Ποδαρδόν (99), καὶ πρὸς τούτοις τὸ στρατηγάτον τῆς Ταρσοῦ πόλεως· καὶ τῇ Ἀδανα πόλις, καὶ αἱ τοῦ Μέλικου ἑσταῖ, καὶ τῇ Ἀνάδαρξα, καὶ συνελόντα φάναι, ἡ χώρα πάσα τῆς Κιλικίας δὴ τὸ Κύδονος καὶ τὸ Ερμων περιορίουσιν. Οὐ δὲ καὶ τῇ στρατηγῇ; Λαοδίκεια τῆς Σύριας, καὶ αὐτὸς δῆπονθεν τὸ στρατηγάτον Γαβᾶλων, δὲ καὶ Ζε- θελ διοδαρθρίους λέγομεν. Τά τε στρατηγάτες Βαλανέως καὶ Μαραχέως, καὶ τῇ Ἀντάρδῳ; μετὰ τῆς Ἀνταρτοῦς· Στρατηγίδες γάρ καὶ ἀμφότερα. Ταῦτα εἰσὶν ἀπερ ἀποκόφασι τῇ βασιλείᾳ ὑμῶν τῆς δῆλης δουκικῆς ἀρχῆς Ἀντιοχείας καὶ τῷ κύκῳ τοῦ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁹⁷ Τουπελίων. ⁹⁸ ἄνω. Lege ἀνθρώπων. ⁹⁹ τὰ Παλαδερά. ¹⁰⁰ χρυσοδούλῳ. ¹⁰¹ Δαεδ.ν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(97) *'Poujær/or.* Leonem et Thendorum, seu Thorusem Armeniæ toparchas **400** intelligit, con- gnoamento Rupenios, a quibus Armeniæ regum familia prodit, quam damus in opere nostro de *Famil. Hierosolym.* Cum Leone, qui aliis *Levo*, *Nicetæ* et *Cinnamo* Λεδούνης, bellum gessit Juan- nes Comnenus Alexii filius, Ciliciam ingressus. Alter Theodorus, Tyrio *Turos*, eidem Nicetæ Topou- σης, dictus utramque Ciliciam Manuei abstulit. Sed de iis pluribus in laudato opere.

(98) *Πατριάρχης.* Vel inde patet ejusce pacti pleraque capita nusquam suis executioni man- data; præsertim quod de eligendo et instituendo in urbe Antiocheno patriarcha Græcanico cautum in eo legitur. Nam Bernardus, natione Gallus, qui abeunte hinc Joanne Græcorum patriarcha, ad

D hanc fuerat promotus dignitatem, ea potitus legiis usque ad annum 1134, qui fuit 55 promotionis ejusdem, ut ex tabulario Manoscensi digere est; unde electum suisse colligitur an. 1099. Idipsum Manueλ Alexii ex filio nepos a Renaldo Antiocheno principe, quem ille in ordinem rederegerat, obiunxit: Καὶ δὴ καὶ ἀρχιερέα τὴν Βιζαντίου τὸ Ἀντιόχειαν κατὰ θεος πέμπεσθαι τὸ παλατὸν, ut auctor est Cinnamus, lib. iv. Verum idne præstitum sit, jure con- troverti potest, cum constet patriarchas Antiochenos ex Romanis Latinis semper electos fuisse, Græcanicos vero ab ipsis Augustis institutos, nomine tenus dignitate potitos. Vide Notas ad Cinnamum.

(99) *Ποδαρδόν.* Podandum vicinum Tarsō stans etiam Constantinus in Basilio, et a nomine fluvii, loco appellationem inditam scribit, cap. 36.

κράτους προσένειμεν, ἐκεῖθεν ἀφελομένη. Καὶ στέργω εἰ καὶ τοῖς τε ἀδομένοις καὶ τοῖς ἀφηρημένοις ὡσαύτως, καὶ ἀνθίζομει μὲν τῶν δικαίων καὶ προνομίων ὃν παρέλαβον ἀφ' ὑμῶν, οὐκ ἀντιποιήσαιμεν δὲ ὃν οὐ παρέλαβον, οὐδὲ ἀν περβαῖην τοὺς δρους ἀλλ' ἐμμενῷ τοῖς δεδωρημένοις κρατῶν αὐτὰ καὶ καρπούμενος μέχρις ἀν τῷ βίῳ περιών καθά προδεδήλωται. Μετὰ δὲ τὴν ἐμήν τελευτὴν, ὡς καὶ τοῦτο προγέγραπται, ἀναδραμοῦνται πρὸς τὰς οἰκεῖας ἀρχὰς, καὶ θίνει εἰς ἐμήν ἐξουσίαν ἐδόθησαν. Ἐπιτιχθώ γάρ τοῖς ἐμοὶς ἐπιτρόποις καὶ ἀνθρώποις κατὰ τὴν τελευταίαν μου βούλησιν ἀποδοῦναι τὰς χώρας ἀπάσας τὰς εἰρημένας τῷ σχῆπερ φέτης τῶν Ἀρματῶν ἀρχῆς, μηδὲν παρὰ τὴν ἀπόδοσιν περιεργαζομένοις, ἢ εἰς ἀμφισβήτησιν²² τινα διαπίπουσι. Καὶ δυνυμι καὶ τοῦτο καὶ τὴν συμφωνίαν ταύτην κατεμπεδῶ, ὡς ἀνυπερθίτως τε καὶ ἀναμφιβόλως τὸ προστατθεμένον πράξουσι. Πλὴν καὶ τοῦτο προσκείσθαι ταῖς συμφωνίαις. Ως ἐπειδὴ ὑπὲρ τῶν ἀφηρημένων περὶ τοῦ χράτους ὑμῶν ἐκ τῆς Ἀντιοχεικῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ δουκάτου²³ (1) τῆς πόλεως ἐγώ τε κατελιπάρησα τὸν ὑμέτερον θρόνον ποιήσασθαι διντιστήκωσιν καὶ οἱ περετρῖνοι προκατελιπάρησαν τὴν ὑμετέρην βασιλείαν, καὶ κατένευσε τὸ χράτος ὑμῶν ἀντιστήκωσαι μοι θέματα, καὶ χώρας τινὰς, καὶ πόλεις; κατὰ τὴν Ἀνατολὴν διακειμένας, δεῖ καὶ τούτων ἀντιστοθεῖ μνημονεύσαι κατ' ὄνομα, ἵνα μήτε ἡ βασιλεία ὑμῶν ἀμφιβόλως κατά τι, καὶ ἐγώ ἔχω περὶ ὃν δὲ ἐπιζητοῦν. Ἡσαν δὲ ταῦτα· τότε θέμα τῆς Καστώτιδος πάστης χώρας, ἢς μητρόπολις ἐστιν ἡ Βέροια, δικαῖα τὴν τῶν Βαρσάρων φωνήν, Χάλεπ λέγεται· τὸ θέμα τῆς Απάρας, καὶ τὰ ὑπὸ ταύτην πάντα πολίχνια, τουτέστι· τὰ Πλαστά, τὰ τοῦ Χωρίου κάστρον, τὰ Ἀρματά, τὸ κάστρον Ἀραμισδός, τὸ τοῦ Ἀμηρᾶ πολίχνιον, τὸ κάστρον τοῦ Σερβάνου, τὸ τοῦ Τελχαρμύῶν φρούριον, σὺν οἷς καὶ τὰ τρία Τίλια, τότε Ἀθλαδοτίλιν, καὶ τ' ἄλλα δύο, τὰ φρούρια τὸ Σγένιν, τὰ κάστρον τὸ Καλτζίέριν, καὶ δὴ καὶ ταῦτων τὰ πολίχνια, τότε Κομμερμόρι, καὶ τὸ Καθισμάτιν λεγόμενον, καὶ τὸ Σαρτάπην, καὶ τὴν Νέαρων τὸ πολισμάτιον. Ταῦτα μὲν τὰ ἐπὶ τάδε Συρίας²⁴ κείμενα, τὰ δὲ ἀπὸ τῆς μάστης τῶν ποταμῶν θέματος. Τὰ ἀγροῦ που κείμενα τῆς πόλεως Ἐδέσσης, τότε θέμα τῶν Λευκίων, καὶ τὸ θέμα τοῦ Ἀετοῦ μεταπάσης τῆς ἐκάστου τούτων περιοχῆς. Μηδὲ ταῦτα ἀμνημόνευτα κείσθω τὰ περὶ Ἐδέσσης, μηδὲ τὰ παρὰ τοῦ θεοφρουρήτου χράτους ὑμῶν τετυπωμένα μοι ἐτήσια τάλαντα (2). Λέγω δῆ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²² ἀμφισβήτην. ²³ χράτους. ²⁴ τῇ Συρίᾳ.

Car. Dufresnii

(1) Τοῦ Δουκάτου. Ducatus Antiocheni; nam Antiochiae praefectos ducum titulo insignes suis ostendimus, ad lib. 1. Δουκάτον neutro genere non semel efferrunt scriptores Graeci, Porphyrogeneta, De Adm. imper., cap. 50; lib. 1 De Themat., cap. 1; Nilus Doxapatius, τὸ Δουκάτον πάστης Λογγισθρίας. Ducatum neutro etiam genere dixit Leo Ost., lib. 1, cap. 6; comitatum, Joannes VIII PP. in Ep. l.

(2) Ἐτήσια τάλαντα. Taliæ vox varie apud

A ea, et quæ illi subsunt oppida. Mauros mons et ei subjæcta castra omnia; planitiesque tota ipsi sub jacens; exceptis iis quæ illi possident Rupenii fratres, Leo et Theodorus Armeni, qui hominii jure majestati vestre obnoxii sunt: una cum mox asserbendis, nempe strategato Pagræ, strategato Palatæ, themate Zume, et quæ his cœstra et oppida subsunt: enī pertinente ad eorum unumquodque regione. Hæc siquidem omnia etiam in Bulla Anrea majestatis vestre nominatim commemorata continentur, tanquam a majestate vestra concessa donataque mihi, usque ad terminum vitæ meæ; post meum obitum redditura in jus imperii novæ Romæ regine urbium Constantinopoleos: 413 ea lege ut custodiam fidem sincerissimam, et benevolentiam pñram erga vos semper Augustos imperatores, et erga imperium urbis Constantinopolis; thronique ac regii ejus sceptri sim servus et lizius subditus. Promitto etiam et jurans testor eum qui in Ecclesia Antiochiae oratur et adoratur Deum, non futurum Antiochiae patriarcham ex nostro genere, sed eum quem vestra majestas in eam dignitatem promoverit, delectum e numero alumnorum magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ. Hic talis ejusmodi observatione lectus ascendat thronum Antiocheni patriarchatus, et quæ summo loci ejus antistiti competit in impositionibus manuum, in cæteris ecclesiasticis functionibus, juxta ritus ejus Ecclesiæ legitimos obeat. Erant autem olim partes quædam ducatus Antiocheni, nunc ab eo abscissæ divulgæque voluntate majestatis vestre, eas omnino adjungere reliquo suo imperio decernentis. Sunt ve. o hæc, thema Podandum dictum, et strategatum urbis Tarsi, et Adana civitas, et Mopsuestia et Anabaza, et, ut brevi dicam, universa regio Cilicicæ, quantum Cydnus et Ermon hinc inde terminant. Similiter et strategis Laodicea Syriæ. et ipsum strategatum Gabalorum, quod nos pronuntiatione subbarbara, Zebel appellamus. Strategata quoque Balanei et Maracei, et Antiaradus cum Antario; strategides enim et hæc ambæ. Ilæc sunt quæ ex ducatu Antiochiae divulgit majestas vestra, et suo proprio imperio contribuit. Ego vero acquiesco pariter et datis et abhatis, atque ut iis obligationibus et officiis quæ suscipio ratione acceptorum strenue ac fideliter defungi erga majestatem vestram sum paratus: ita certus sum nec cupiditatem ad alia

ex cod. Coislin.

Du Cangii notæ.

ævi medii scriptores accipitut; interdum enim pro centenario, hoc est, centum libris auri signati. ut apud Theophanem, an. 9 Nicæphori logoth. : Τάλαντα δὲ ἦν τγ', γνόμεναι λιτραι χίλιαι τραχόσια. Erant autem taliæ tredecim, wille et trecentas libras conficiens. Apud Annam vero pro libra usus pari, ex iis quæ mox sequuntur, salis colliguntur; cum enim dixisset Boemundus ab Alexio promissa sibi annua talenta, τὰ ἐτήσια τάλαντα, subdit: Λέγω δη τὰς διαχοισίους λιτρας τῆς Μιχαηλάτου χι-

extendere quæ a vobis non accepi: sed tenebo me intra terminos quos mihi circumscriptis vestra concessio, terras et jura illuc posita possidens fruensque, quandiu vita supererit, uti declaratum est. Post meum autem obitum, prout et hoc quoque prescriptum est, recurrent ad proprios principatus ex quibus ut inibi darentur avulsa sunt. Mandata enim suprema dabo sub finem vitæ meæ meis mini-

τὰς δικαιούσους λίτρας τῆς Μιχαηλάτου (3) χαραγῆς. Προδεδώρηται γάρ μοι διὰ τοῦ εὐεσθεῖν: χρυσοῦντι λου Λόγου τῆς βασιλείας διμῶν, καὶ τὸ δουκάτον ἐξ ολοκλήρου μετὰ τῶν ὅπ' αὐτὸν πάντων φρουρῶν τι καὶ χωρῶν· οὐκ εἰς ἐμὸν πρόσωπον μόνον πειρασμένης τῆς δουκικῆς ταύτης ἀρχῆς· ἀλλὰ γὰρ ἡσήται (4) μοι παραπέμπειν ^{εἰς} αὐτὴν διὰ τοῦ εὐεσθεῖν: Χρυσοδούλου Λόγου, εἰς δια αὐτὸς ἰθέλομε, μά-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{εἰς} ἐφείλται γάρ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

ρχῆς. Quas quidem dacentis libras infra talentorum vocabulo donat: 'Οὐεῖλο λαμδάνεν κατ' ἑταῖρον δύσιν ἀπὸ τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν τάλαντα δικαῖα: τοῦ προθεσμιευκότος Κύρου Μιχαὴλ ποιότητα τε καὶ χαραγῆς ἀποφέροντα. Sic apud Latinos scriptores non semel eadem usurpata in ratione talenti vocem observare est. Tabularium monast. Bellilocensis in Lemoviciis, n. 66: *Coactus judiciali potestate secundum legem componeant auri talentorum pondera centum: quod in aliis passim chartis his concipi verbis solet, sociante fisco auri libras centum, etc., argenti pondera, etc., coactus solvat. Charta, an. 993, apud Duchesn., in Hist. Luxemb., pag. 8 et 9: Coactusque thesauro regis centum libras auri et mille talenta persolvat argenti. Alia ibidem: Coactusque aerario regis x auri et c argenti libras persolvat. In quibus chartis, pondus, libra, et talentum idem sonant. Ita apud Petrum de Vineis, lib. v, epist. 108: Ideo homines dicti communis — in libris duximus condemnatos solvendos hinc ad diem 10 Martii — sub pœna duplice moderata pœna c talentorum, etc. In Speculo Saxon., lib. iii. art. 45, § 3, art. 51, § 2. art. 64, § 2, 3; et in Jure frudali Saxon., cap. 26, § 4, talentum pro libra et marca promiscue sumunt, et xx solidos, quot libra et marca, appendere dicitur. Qua porro significatio accipendum constat apud Gregorium Turonensem 401, lib. vii Hist., cap. 40, Uspergens., an. 937, in Tradit. Fuld., lib. iii, cap. 35; apud Cesar. Heisterbach., lib. ii Miracl., cap. 7; in Epist. Adelberti abbat. Heidenheimensis, pag. 356 et in Vita B. Mariani abbatis Ratispon., cap. 4, n. 19, apud Bollandum 9 Fehr. At secus de talenti pretio scribit Chronicum Laurisham. pag. 84, 89 et 95, ubi talenta 14 et diniidum, marcas 15, tantum conseruisse annotatur.*

(3) *Μιχαὴλον* Numini aurei, Michaelis Duce imper. imagine insignes, τοῦ προθεσμιευκότος Μιχαὴλ, ut infra sit: Michaelitas nuncupat Tyrius, lib. ii, cap. 12: *Quarit quæ sit debili summa, cui responsum est xxx millum Michaelitarum, quod gravis aureorum tunc in publicis commerciis erat celebre, a quodam imperatore Constantinopolitano, qui eam monetam sua fecerat insignem imagine, Michaelis nomine, sic nuncupatum. Et lib. xiii, cap. 15: Dicitur autem summa pro se pactæ pecunia fuisse centum mille Michaelitarum, quæ moneta in regionibus illis, in publicis commerciis, ut rerum venalium foro principatum tenebat. Michaelitai dicuntur in diplomate Rogerii Sicilie regis an. 1133, apud Ughellum in archiepisc. Brundisiniis, n. 19, in altero Radulphi comitis Montiscabiosi et Severinæ an. 1105, apud eundem in archiep. Acheruntin, n. 1, et Leonem Ost. in Chron. Casin. lib. iii, cap. 57; lib. iv, cap. 17, cuius nuperus editor Angelus a Nute, et ante eum Brothus haud bene divinarunt, dum censuerat illa nuncupatos, quod D. Michaelis archangeli effigiem præferrent, eoque esse, aut sive illi persimiles, quos angelos appellamus. Vidi tamen Michaelatum effictum potarent ab Octavio Strada a Rosberg, pag. 355, ubi perperam nescio cui Michaeli Paleologo ascribitur, cum esse Michaelis*

Duce videatur arguere *Inscriptio* hisce characteribus concepta, ΜΙΧΑΗΛ. S. CONSTANT. id est, Michael et Constantinus, quorum in nummo conspicuntur effigies, ita ut prior, major et altior, Michaelem, B altera brevior, Constantium infantem et adolescentulum, quem superstes pater corona donaverat, ut Anna, lib. iii, et Zonaras tradunt, representent. In aversa nummi parte crux visitur gradibus insistens, cum hisce characteribus, VICTORIA AVGGH. coros. Verum quominus hanc amplectat sententiam, prohibent et numini effigies et characteres, ipsaque aversæ partis inscriptio, quæ non sunt secundi Michaelis Duce. Sed, potius Michaeli Theophili et Theodoræ filio ascribendum suadet nummus alter simili conspicuus inscriptione, quem in Familia Orientalium enucleamus. Profert idem Strada, pag. 330 numimum alium, in quo tres figuræ stantes, media crux alterius altior, cum stemmatibus crucigeris, dextra gladio innituntur, cum hisce characteribus; IOANN. CONSTAN. quem quidem numnum, si tamen est genuinus, Michaeli Duce, cuius nomen erasmus est, ascribendum censuerim; ita ut ab illo census sit, postquam Romano Diogene in ordinem acto, Joannis Duce Cesaris patrui opera imperi gubernacula rursum adeptus est. Ex quo forte hanc agre a Michaeli Joannes obtinuerit, ut effigies sua in nummis representaretur, una cum Michaelis et Constantini Porphyrogenetis Michaelis alii figuris. Sed id meræ conjecturæ est, qua ut plurimum in hisce postremi avi imperatorum monetae enucleantur utendum constat. Ut Michaelis Duce nummi Michaelitæ appellati sunt, ita Constantini Duce Michaelis parentis, Constantinati hac aetate nuncupabantur. Horum passim mentio habetur in veteribus Chartis, quæ existant in Chronicis monasterii Benventani Sanctæ Sophiæ. Una Meinardi Arianensis episcopi, an. 1080: *Ad partem ejusdem monasterii pro parte mille solidos Constantianatos componere, etc. Alia Roberti Guiscardi ducis Apulizæ, an. 1073: Aut si hoc removere non quiescerimus, octoginta solidos Constantianatos aureos bonos — ad partem ejusdem ecclesiæ 402 et ad ejus rectores componere obligamus. Occurrunt denique in alia Eremberi comitis an. 1099, in eodem Chronicis.*

(4) *Ἐγείται ποι παραπέμπειν.* Si in feodium, seu beneficium, ab Alexio concessum est Boemundo duxatus Antiochenus, potuit illum Boemundum ex usu in ejusmodi feudis recepto transferre, sive in heredem, sive alium, iisdem possidentium conditionibus, quibus ipsi infestatio facta est. Sed hæc pugnare videntur cum iis quæ paulo ante habentur, concessionem Boemundo usufructuario jure, post illius obitum ad imperi jus redditum. Id constat, in Germania præsertim, hac tempestate feudorum hanc fuisse legem, ut a principe omnino deponerent: primumque Henricus II imperator, uti scribit Ger. Vasius Tilleliensis in *Otis imperialibus*, part. ii: *Legem instituit apud Teutones, ut militia, mox Gallorum et Anglorum, successoris jure devoluerent ad proximiores agnationis gradus, cum ante penderent ex principis gratia.*

λοντος δηλοντει κακείουν υποκύπιειν τοις τῆς βασι-
λείας; θύμων προστάγματι καὶ θελήμασι, καθαπέρει
ἀνθρώπουν λιξίου τυγχάνοντος τοῦ αὐτοῦ κράτους
καὶ τῆς αὐτῆς βασιλείας καὶ τὰ αὐτὰ βουλομένου
καὶ συμφωνοῦντος, ἀπερι κάγιν πρὸς θύμας. Ἀλλὰ
καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε ἐπειδὴ καθίπεις ἐγενόμην θύμι-
τερος δινηρωπος καὶ τοῦ κύκλου τοῦ κράτους θύμων
δρεῖλα χαρμάνειν κατ' ἐτησίαν δόσιν ἀπὸ τῶν βα-
σιλεών θησαυρῶν, τάκιαντα διακόσια τοῦ προβενι-
σιλευκότος κυροῦ Μιχαὴλ ποιέτητά τε καὶ χρι-
γῆν ἀποφέροντα διά τινος ἀποστολῶν; θύμετέρου Συ-
ριθύου πεμπομένου μετὰ καὶ γραμμάτων θύμων πρὸς
θύμας. πρὸς τὴν βασιλέα πόλιν, ἐφ' ἣ ταῦτα λαβεῖν
εῖται ἡ μετέρην πρόσωπον. Καὶ θύμεις μὲν οἱ ἀετέ-
βαστοι βασιλεῖς, καὶ σεβαστοί τε καὶ ανθρουποί τῆς
τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας, στέρκετε δήπουθεν τὰ
ἐν τῷ χρυσοσούλλῳ λόγια τῆς εὐσεβοῦς θύμων βασι-
λείας ἐγγεγραμμένα, καὶ τὰ ὑπεσχημένα διατηρή-
σσετε. Ἐγὼ δὲ διὰ τοῦδε τοῦ ὄρκου, τὰ πρὸς θύμας
παρ' ἐμοῦ συμπεφωνημένα, κατεμεπεδῶ. Ὁμνυμε
γάρ εἰς τὰ πάθη τοῦ ἀπαθοῦς καὶ Σωτῆρος Χριστοῦ,
καὶ εἰς τὸν ἀριττονὸν ἔκεινον σταυρὸν, δὸν ὑπὲρ τῆς
τῶν ἀπάντων σωτηρίας ὑπέμεινε, καὶ εἰς τὰ προ-
κείμενα παναγιώτατα Εὐαγγέλια, & τὴν οἰκουμένην
ἄπεισαν ἐσαγγήνεσαν· ταῦτα γάρ κρατῶν ἐπόμ-
νυμεις καὶ τὸν πολύτιμον σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ
συμπαραλαμβάνω τῷ νῷ (5), καὶ τὸν ἀκάνθενον
στέφανον, καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν λόγιχην ἔκεινον
τὴν διατῆσσαν τὴν δεσποτικὴν καὶ ζωηποίην
πλευρὴν, πρὸς οὐ τὸν κράτιστον καὶ ἄγιον θύμων
βασιλέα κύριον Ἀλέξιον τὸν Κομνηνὸν, καὶ τὸν συμ-
βισιεύσαντά σοι τριπόθητον οὐδὲν κύριον Ἰωάννην
τὸν Πορφυρογένηντον, ὡς πάντα τὰ συμπεφωνη-
μένα καὶ εἰρημένα ἀπὸ τοῦ στόματος μου φυλάξω
καὶ ἀπαράδετα διατηρήσω μέχρι παντὸς καὶ τὰ
ὑπὲρ τοῦ κράτους θύμῶν καὶ νῦν φρονῶ καὶ εἰ; Εἰς
φρονήσω· μηδ' ἀχριψίης ἐπινοίας κακόθεος ή
δολερὸν πρὸς θύμας ἐνδειχθείμενος. Ἀλλ' ἐμμενῶ τοῖς
παρ' ἐμοῦ συμπεφωνημένοις, καὶ καθ' οἰονδήτηνα
τρόπον οὔτε φευδορχήσω πρὸς θύμας, οὔτε εἰς ἀθέ-
τητιν τὸν ὑπεσχημένον χωρῆσω, οὔτε πρὸς ἀσπον-
δύτινοι εἰπούσιμαι, οὔτε αὐτὸς ἐγὼ οὔτε οἰ σὺν ἐμοὶ

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(5) Τῷ νῷ. Jurabat nempe Boemundus, præstito
ad hæc sacra Christi passionis reliquias que tum,
ut videtur innuere Anna, aberant, mente illa com-
prehendens tantum. Asservabantur quippe Constan-
tinopoli crucis Dominicae particulæ varia, spinea
corona, clavi, ac lancea qua Christi perforatum
fuit latus: quod satis superque indicat, cum ait,
sacramentum sese præstare manibus sacra Dei
Evangelia corporaliter, ut siebant, contingentibus,
mente vero passionis Christi comprehendentes my-
eria. At vetus scriptor in Philippo rege Franc. tom.
IV Hist. Fr. ab Alexio ad id, et consulto, Byzantio
allata scribit: *Statuta ergo die qua hæc juramento
corroborarentur, imperator urbe regia egressus, venit
obvius Boemundo et ducibus via dierum fere 15.
Impositis itaque manibus ipse et 12 primi suæ civi-
tatis sacris pignoribus, cruci videlicet Dominicæ, cum
aliis que secum attulerat, ustante Joanne filio ejus,
juravit omnia que proposita sunt, absque fraude
conservaturum omni quo superstes tempore foret,*

Boemundo illi se subdente, et fidem promittente,
quandiu jurata servaret. Nec omnino abnuit Anna,
lib. xiv, pag. 419, quæ sacramentum a Boemundo
præstatum ait, τῶν ἱερῶν Εὐαγγελῶν προτεθέντων,
καὶ τῆς λόγικῆς, etc., ut et Fulcherius, l. II, c. 37:
*Juravit Boemundo imperator super reliquias pretio-
sissimas, etc. Crucem, coronam spinem, clavos,
ferrum lanceæ, et alia Dominicæ passionis instru-
menta ea tempestate Constantinopoli in palatio as-
servata testatur Willelmus Tyrus, lib. xii, c. 25
et 26, quibus tactis sacramenta præstabuntur in
rebus majoris ponderis ac momenti. Raimundus de
Agiles: *Imperatori jurarimus super Dominicam cruci-
em, et spinem coronam, et super multa alia sancta.*
Vide Gietzer, tom. I *De S. Cruce*, lib. I, cap. 12;
et Joannem Ferrandum, lib. II *Disquisit. reliquia-
ria*, cap. 5, art. 4, quæ quidem sacrosancta reli-
quias in Galliam, S. Ludovico regnante, postmodum
allatae co-stat. Vide Historiam nostram Gallobyza.
lib. IV, n. 11, 12, 13.*

dico libras Michaelatæ percussuræ. Prius enim mihi datus donatusque est per piam Auream Bullam a majestate vestra ducatus integer, cum omnibus ad eum pertinentibus arcibus et terris; non in meam personam tantum conventura ista ducali dignitate, sed inde propaganda in quemcunque mihi successorem elegerim, cuius electionis et propagationis facienda mihi potestas permitta est, per piam Auream Bullam; cum eo tamen ut ille quicunque sit successor meus eadem mecum fideliatis atque obsequii ad majestate vestram subjectione teneatur, tanquam verus homo lizius majestatis vestrae, ei in omnibus quæ ego promisi obsequens et consentiens, paetisque a me initis inherens. Ex hinc vero postquam semel vester homo factus sum, et ad orbem principatus vestri pertinere cœpi, debeo accipere pensione annua e regiis thesauris ducentia monetae formam et qualitatem habentis domini Michaelis qui prius imperavit, per aliquem ex rei nauticæ præfectis vestris e Syria mittendi a me **415** cum meis litteris ad vos in urbem regiam ut ea coram a vestra persona meo nomine recipiat. Ac vos quidem semper Augusti principes Romanæ reipublicæ imperatores, dignabimini servare et cum fide implere quæcunque in Bulla Anrea pia ac religiose majestatis vestrae conscripta promissaque sunt. Ego vero per hoc juramentum eis de quibus hactenus conveni vobiscum, firmo sancioque. Juro enim per passiones doloresque nunc imparsibilis Salvatoris Christi, et per invictam ejus cruxem quam pro salute omnium pertulit, et per ea quæ coram video sacrosanctissima Evangelia, quæ orbem universum in rete Christi concluserunt (huc enim manu tenens juro); pretiosissimam vero Christi cruxem mente simul comprehendo, et spicam coronam, et clavos et lanceam quæ perforavit ejus Dominicum ac vivissem latus: tibi potentissimo et sacro nostro imperatori Domino Alexio Comneno, et consorti ac collegæ imperii tui desideratissimo filio tuo domino Joanni Porphyrogenito, me omnia pacta promissa ore meo prolatæ custoditurum et inviolatæ servaturum in omne tempus: et in eodem hoc quem nunc habeo erga majestatem vestram sensu ac animo perseveraturum semper: neque vel priuam cogitationem odii, dolii, aut fraudis ullius erga vos suscepturum ostensurumve. Sed perstiturum constantissime omnibus a me promissis, nunquam quovis prætextu, quacunque ratione adversum vos pejerando, aut ad ullam revocationem per me promissorum, aut abrogationem fœderis hujus illa ex cogitatione calumniæ callidæ, veniendo; neque ego ipse, neque meorum quisquam, quicunque potestatis meæ sunt et militum meorum chorum implet. Sed et adversus tuos hostes loricas induemus, et tolliemus arma ac lanceas, et tuis amicis injiciemus amicas dexteræ, omniaque similiiter ad utilitatem honoremque Romani imperii cogitabo ac perficiam. Sic me Deus adjuvet: sic crux et divina Evangelia. »

Hæc conscripta sunt et juramenta præstata in præ-sentia subscriptorum testium, mense Septembri, in- citionis secundæ, anno jam desinente sexies mille-simo quingentesimo decimo septimo.

Porro quorum in præsentia, hæc completa sunt; quique his subscriptere testes hi sunt, Dei amantissimi episcopi.

*Amalphis, Maurus, Turenus, Renardus, et qui cum eo erant clerici. Religiosissimus præpositus sancti monasterii in Longobardia siti, sancti Andreae, in insula Brundusii: et duo ex monachis dictæ domus. Principes peregrinorum, **416** qui sua quidem signa ipsi figurarunt manu propria: nomina vero eorum manu Deo dilectissimi episcopi Amalphis, sub eorum signis subscripta sunt: qui etiam episcopus legatus a Papa ad imperatorem vene- rat.*

πάντες καὶ ὅποις τῆς ἐπῆς ἔξουσια; εἰσὶ καὶ τὸ χορὸν τῶν ἐμῶν στρατιῶν ἀπεριέξουσιν. Ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ὑπὸ ὑποχρέων θωρακιούμεθα καὶ ἀροῦ. μεν δηλα καὶ δύρτε, καὶ τοὺς σοὶς φίλοις ἐμβα- λοῦμεν τὰς δεξιάς· καὶ πάντα τὰ πρὸς ὄφελεαν καὶ τιμὴν τῆς τῶν Ἰωακίλων ἀρχῆς ἐπινοήσα καὶ καταπράξομεν. Οὕτως ὀντίμην τῆς τοῦ Θεοῦ βοη- θεας· οὕτω τοῦ σταυροῦ καὶ τῶν θείων Εὐαγγε- λίου. »

παρουσια τῷ πάντα τῷ προγεγραμμένῳ μαρτύρῳ, κατὰ μῆτρα Σπετέμβριον (6), δευτέρας ἐπιτεμησεως. Ετούς ήδη διαρισκομένους σχιζόντες. Οι μέρτοι παρουσιάσαντες μάρτυρες καὶ ὑπο- γεγράπτες, ὡραῖαν ταῦτα τετέλεστο, εἰσὶν οὗτοι, οι θεοφιλότατοι διπλοκοχοι.

Ταῦτα ἡγράψη τε καὶ οἱ δροὶ συνετελέσθησαν παρουσια τῷ πάντα προγεγραμμένῳ μαρτύρῳ, κατὰ μῆτρα Σπετέμβριον (6), δευτέρας ἐπιτεμησεως. Ετούς ήδη διαρισκομένους σχιζόντες. Οι μέρτοι παρουσιάσαντες μάρτυρες καὶ ὑπογεγράπτες, ὡραῖαν ταῦτα τετέλεστο, εἰσὶν οὗτοι, οι θεοφιλότατοι διπλοκοχοι.

Οτε Ἀμάλφης, Μαῦρος, καὶ ὁ τοῦ Τερέτον, Περάρδος, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ κληρικοὶ. Οἱ εὐλα- βεστοτος καθηγούμενος τῆς ἐρ Λογγιβα; διὸ σεβασμίας μορῆς τοῦ ἀγίου Ἀρδρέου τῆς ἐρ τῆς ρήσφ τοῦ Βρεντησούν, καὶ τινες αἰτών δύο μοραχολ. Οἱ δροχοτες τῷ παρεγγέριων (7). Οτ τὰ μὲν σίγητα αὐτοὶ διεγάρειν οἰκειοχείρως· τὰ δὲ τούτων δρόμων διὰ χειρός τοῦ θεοφιλέστατον ἐπισκόπου Ἀμάλφης, τοῖς οἰκείοις προσπα- εγράψασαν, δις καὶ πρέσβυν παρὰ τοῦ πάπα (7) πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐληπίδει.

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁶⁷ πελεγρίνων.

Car. Dutresnil Du Cangii nota.

(6) Κατὰ μῆτρα Σπετέμβριον. Firmata pax Ale- xium inter et Boemundum in urbe Diaboli, mense Septembri indict. 2, inueniente anno mundi iuxta Græcos 6617, Christi 1108.

(7) Παρὰ τοῦ Πάπα. Paschali II, quocum ea tempestate magna erat et Henrico imperatore si- multas. Vide Petrum Diac. lib. IV, cap. 48.

Οι διδοὶ τῆς βασιλείου ^{οἱ} αὐλῆς ^{οἱ} σεβαστὸς ^{οἱ} Μαρίος (8). Ρογέρης δὲ τοῦ Ταχούτερου ^{οἱ} (9). Πέτρος Ἀλιφᾶς. Γελελμός δὲ Γαρζῆ (10). Πιτζάρδος ^{οἱ} δὲ Πριντζίτας ^{οἱ} (11). Ιωφρές Μαλῆς ^{οἱ} (12). Ούμπερτος δὲ νιδὸς τοῦ Γραούλ (13). Παῦλος δὲ Ρωμαῖος. Οἱ δὲ Δακῶν ^{οἱ} ἡγούτες ἱποκρισάροι παρὰ τοῦ Κιάλι (14), καὶ συμπενθέρου ^{οἱ} τῆς βασιλείας. Ζουζάρος δὲ Περής, καὶ Σέμων, καὶ οἱ ἀποχριστικριοὶ Ρισκάρδου Σιρισκάρδου (15), Βασιλίσιος τωβελλομός δὲ εὐροῦχος. Καὶ Κωνσταντίνος Νοτάριος.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{οἱ} βασιλικῆς. ^{οἱ} ταχούτερου. ^{οἱ} Ριτζάρδος. ^{οἱ} Πριντζίτας. ^{οἱ} Μαλῆς. ^{οἱ} τῶν Δακῶν. ^{οἱ} συμπενθέρων.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(8) Σεβαστὸς δὲ Μαρίος. Qui supra Μαλέτρο μῆτρος, et Neapolitanus appellatur.

(9) Ρογέρης δὲ Ταχούτερου. Scribendum Ταχούτερου, ut sit Rogerius Dagobertus, de quo nos quedam ex Alberto Aq. ad pag. 35. *Tagobertum* enim vocat Rutherford, lib. 1, *De orig. monasterii S. Galli*, quem cæteri scriptores Dagobertum; id etiam nonnihil ita scriptum in Diplomatibus Dagoberti I, regis Franc. observare est apud Coccium in Dagob. cap. 15. et Hens. beniū, de tribus Dagobertiis, quod alias *Tagabreth*, *Tagapreth*, *Tagebret*, *Tagabrath*, et *Tagapret*, 403 efferebant veteres Germani, ut est in catalogo propriorum nominum, quem ex codice S. Galli descripsit Goldastus.

(10) Γαρζῆ. An. Willelmus de *Gant*, seu de *Ganova*, frater Balduini de *Gant*, qui Gothofredum in expeditionem sacram pergentem comitatus est, uti scribunt Albertus Aq. lib. ii, cap. 2 et 29: et Tyrus, lib. iii, cap. 5. De utroque agit Duchesnus in *Hist. Gandav.* lib. iii, cap. 3. An vero Gislebertus C de *Gant*, quem sub ea tempora memorat Willelmus Gemeticensis, lib. vii, cap. 38; nam Gallum suis satis constat.

(11) Πριντζίτας. Qui alias *principatus*. Vide not. ad pag. 388.

(12) Ιωφρές Μαλῆς. Forte *Joffroy de Mailly*. Tres porro nobilissimas familias hocce cognomine agnoscimus in Gallia, primam in Picardia, alteram in Burgundia, tertiam in Turonibus, vel Andibus.

(13) Γραούλ. Malim 'Paoūl, ut sit Humsfredus, Radulphi, de quo ad p. 35, filius. Perro floruit eo ævo Radulphus de Loretello, frater Guillelmi de Altavilla, qui subscrispsit Diplomatū Rogerii Siciliae comitis, an. 1098, pro fundatione Ecclesiae Scyllacensis apud Ughellum, cuius filius Raimundus vivebat an. 1118, uterque ex eadem familia et stirpe qua cæteri Loretelli comites, de quibus supra egimus. Radulphi meminit *Malaterra*, lib. iv, cap. 10, 11, sed malum *comitem* istam *Raulem* hic intelligi, a quo *comites de Molisio* originem duxere. Meminit enim Petrus Diaconus, lib. iv *Chronic. Casin.* cap. 25, sub an. 1103: *Ugonis comites de Molisio*, *filiū comitis Raulis*.

(14) Κράτι. De νοτε Κράλης consulendi Siginundus Herbersteinus in *Comment. Rer. Moscovit.* pag. 41, et Leunclavius, in *Pand. Turc.* n. 54. Aderant in comitatu et castris Alexii, cum pax ea inita est, legali regis Hungariae, qui συμπένθερος imperatoris dicitur, quia paulo ante Hungariae regis filiam in uxorem duxerat Joannes Comnenus, Alexii filius primogenitus, uti narrant Zonaras Cinnamus. Imperabat autem Hungariae eo anno 1108 rex Calamannus, seu Calamanus, unde sequeretur Joannis uxori, filiam suisse Calamani, qui regnum adiit an. 1095, obiitque an. 1114. At cum Calamannus Busilam Rogern Siciliæ comitis filiam an. tantum 1097 uxore duxerit, ut auctor est *Malaterra*, lib. iv, cap. 26. Joannes vero ante an. 1105 nuptias

B inierit, sequenti filium procreaverit, non potuit Joannis uxor ex Calamani conjugio prodiisse, quæ eo, quo primum enixa est partum, anno, vix decennium attigerat. *Chronicum Weingartense*, cap. 40, sororem eiusdem Calamani, Joannis uxori, facit. Sed potior videtur eorum sententia qui filiam suis e Ladislai regis asserunt, in quibus sunt Cinnamus, lib. i; *Thwroczius* part 2, cap. 65; *Bonitius*, decade 2, lib. iv; et ex iis *Pistorius*, qui *Pyriscam* nuncupataam scribunt. *Cinnamus* vero Irænes nonnen tribuit. Sic nempe solebant Græci barbara, vel quæ suo ægri poterant efferre idiomate Augustarum nomina aliis mutare. Fuit autem Ladislauus Balæ regis, cognomento *Benin*, filius, Geize regis frater, Calamani et Almii regum patruus, excessitque et vivis an. 1095, ut est in *Chronicis Hilleshemensi*, et apud *Thwroczium*: ex quibus perspicuum sit perperam ab Anna regi Hungariae, qui tunc regnabat, συμπένθερος Basilius ut ilum tribui.

(15) Ρισκάρδου Σιρισκάρδου. *De Riscardo*, aut *Ricardo*, cuius legati huic interfuere foederi, sspius antino revolventi, nihil sanī fere prium subiit quod augurari licet. Nullus siquidem bac tempestate principis ista nomenclatura mihi occurrebat, qui ejusmodi et tantæ fuerit dignitatis, ut legatos et apocrisiarios ad imperatorem mittere potuerit: si tamen *Ricardus II* cognomen *Junior*, *Capuae* princeps, et *Aversæ* comes excipiatur, qui eo ævo, perinde ac cæteri Normannici principes, supremo jure in ista Italiae 404 parte imperiabant. Vero ne protinus conjecturam hanc, seu sententiam amplecterer, non paucæ videbantur remorari. Primo enim iuria potest in dubium revocari, idemne sit *Piæzārðos*; ac *Piæzārðos*, seu *Ricardus*; cum id nominis Annae effleratur per *Piæzārðos*, verbi gratia in *Ricardo* principatus comite, qui huic perinde foederi subscrispsit, et in *Ricardo Hugonis* fratre, pag. 493. Deinde quid sibi vellet *Siniscardi* cognomen, quod a nomine, ut opinor, scriptore *Ricardo Capuano* principi attributum constat, haud plane percipiebam. *Junior* appellatum testatur *Willelmus Gemeticensis*, lib. vii, cap. 43. *Secundum* non semel indigit *Petros Diaconus*, ipseque *Ricardus* in Diplomate, quod descripsit Ughellus in episcopis Putolan. ita se inscribit: *Nos secundus R. cardas Capuanus princeps, proles bona memoriae D. Jordani magnifici principis*. Sed error irrepsit in annum, qui perperam fuisse 1135 adnotatur. At *Siniscardi* appellatio *Ricardo Capuano* attributa non legitur. Non minium præterea scrupulum movebat *Ricardi* obitus, quem in mensis Januarium anni 1106, quidam ex scriptoribus conjicunt, proindeque multo ante hoc pactum fæcundus. Denique cum *Basilios*, *Constantinos*, nobilissimos, eunuchos, et notarios hic commemoret Anna, nemo erit qui prima fronte istiusmodi nomina et dignitates Græcum principem sapere non statui profiteatur. Hæc etsi haud levioris viderentur momenti, n: *Ricardum Capuanum*

Hoc igitur juramentum scripto mandatum imperator a Baimundo accepit. Dedit autem ei vicissim memoriam superius Bullam Auream subsignatam

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

principem intellexisse Annam existimarem, ab hac tamen sententia non omnino demovabant pre-allata. Nam ut priorem solvam nodum, constat Ἐπιχάρδος et Ἐπιχάρδος idem esse; quippe Ricardus principatus comes priore, hic, altera appellatione donatur ab Anna, pag. 588, que prima Gallicum *Richard*, altera Italicum *Ricardo* exultit. Jam vero quod Ἐπιχάρδον scribitur, proclivis librariorum lapsus ex unius additione elementi conjici potest, ut et in voce Σινισκάρδου; nam legendum Σινισκάρδος censemam, ut Siniscardus ille nobilis Italus, quo cognomine occurrit alter in Historia nostra Gallo-Byzantina, lib. viii, n. 23, prius fuerit ex Ricardi legatis. De anno denum quo excessit Ricardus haud bene constat. Serius enim quam an. 1106, mortuum par est credere, cum an. tantum 1108, sub mense Junio, Robertus, fratre denum improle extincto, universam illius ditionem occuparet, et suo juri addixerit, ut est in *Chronico Ceccanensi*. Quo quidem anno, quo fœdus istud Alexini inter et Boemundum iuitum est, potuerunt Ricardi, recens demortui, legati adhuc apud Alexium morari. Jam vero quod spectat ad Graecanicas appellationes et dignitates Ricardi legatis attributas, nemo nescit non Apuliam modo et Calabriam, haud multo ante Alexii tempora, Graecis paruisse, sed et a Longobardis et Normannis post-hæc expugnatas servasse in plerisque Graecum idioma, in dignitatibus præsertim et Palatinis officiis, quod longe postea sub Germanicis et Andegavensis principibus obtinuit, ut in logothetis, stratigotis, cataphis, protonotariis, sebastis, spathariis, nobilissimis, protonobiliissimis, dishypatis, et aliis ejusmodi dignitatibus, ut videre est apud Ughellum, tom. VII *Italæ sacræ*, pag. 411, 412, 539, 977, 1071, etc. Denique de eunuchis ita Melchior Icoferus in Dissertatione de eunuchis ad Allatum: *Ethnicum sicut juventutem evirare, fluxit hæc secta ab Assyris ad Persas, a Persis ad Graecos, ab his denum ad Latinos, hodieque late in Europa viget: tametsi apud septentrionales haud dum obtinuerit, turpe existimantes nisi bruta castrare.* Hæc etsi primo intui haud improbabilis videretur sententia, non omnino tamen arridebat, cum Siniscardi cognomen uno contextu, nullaque prævia virginia, Ricardus tributar apud Annam, ita ut unus ideoque fuerit Ricardus et Siniscardus. **405** Cum igitur anceps animi, dubiusque hærem, commode occurrit *Ricardus senescalculus*, qui eo aëvo floruit, maximaque fuit auctoritatis inter Normannicos Apulie principes, quos proxima attingebat affinitate, adeo ut inter siniscardum et senescalum, vel senescalum, nullum esse discrimen existimari posse constat. Fuit porro Ricardus iste Drogonis comitis filius, proindeque Guiscardi ducis Apulie, et Rogerii Siciliae comitis ex fratre nepos. Dugo vero Ricardi pater ducatum Apulie obtinuerat post excessum Guillelmi Ferrebrachii fratri primogeniti, ut est apud Guillelm. Ap. I. ii, p. 41, 43; Malaterram, lib. I, cap. 12, 13; Ordericu[m], lib. III, pag. 472; Leonem Ost. lib. II, cap. 68, 73, 81; lib. III, cap. 45; et Guillelmum Gemiticen. lib. II, cap. 30. Unde in Charta an. 1035, pro monasterio Venusino S. Trinitatis: *Dux et magister Italæ, comesque Normannorum totius Apulie atque Calabrie inscribitur; in subscriptione vero vir imperialis nuncupatur, propter supremam dominionis, qua possebat, auctoritatem.* Occurrit igitur primo *Ricardus senescalculus* in Tabulis an. 1100, indict. 10, apud Ughellum, in Aulonensis episc. in quibus *Albenda* illius *uxor*, et *Robertus* filius subscrivunt. Prostas apud eundem

Ἄλιβη μὲν οὖν Ἑγγερχον δρυον τοῦτον, διάτοκον παρὰ τοῦ Βαῖμούντου Ἐλασσεν. Ἀντιδέδυκε δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν εἰρηγένον ἀνθεν Χρυσόδρυον

Ughellum in episcopis Neocastr. Diploma ipsius Ricardi, in quo *comitis Drogonis filium, atque Roberti Guiscardi Calabriæ et Apulia et Siciliæ ducis, atque filii ejus Rogerii et ipsius hæredis dapiferum* sese inscribit, et Guiscardum ducem et Rogerium comitem patrum vocat. Ex quibus per tetra senescalii ei dignitas, que supra omnia fuit apud reges et principes, accesserit, nempe ex concessione Roberti patrui. In alio Diplomate an. 1. 08, indict. 7, apud Ughellum, in archiepiscopis Baenibus, *Ricardus senescalculus filius bonar memoriae domini Drogonis magnifici comitis* dicitur, in quo etiam mentio fit *Altrudæ uxoris*, et *domini Rogeri* sororis Ricardi, et domini Alexandri strenni militis filii ejusdem Roccæ. Nec scio an *Altrudæ* eadem sit cum *Albenda*, que Ricardi *uxor* fuisse dicitur in *Chartha landita* an. 1100. Idem in alia Guillelmi ducis Apulie, Rogerii ducis filii, an. 1113, pro Ecclesia Cusentina, apud eundem Ughellum, ita subscrivit: *Ego Richardus senescalculus me subscripsi.* Jam vero cum magnæ aëdo fuerit dignitas Ricardus, seu forte ob eas quas possidebat ex paternâ hæreditate civitates, quemadmodum ceteri Normannici proceres, seu ob natalium splendorem, ut qui supremi Normannorum ducis filius, et Boemundi ipsius, Rogerique ducis patruelis esset, nihil sane videtur obstare, quominus legatos suos ad Alexium mittere potuerit, eaque tempestate simulatatem cum ipso Boemundo exercere, aëdo ut Alexii partes amplexatus fuerit iis in bellis Dalmaticis; præsertim cum Rogerii ducis Apulie vassalus et cliens esset, quocum et Boemundo ob paternam hæreditatem non minima intercedebat controversia, ut narrant Malaterra, Willermus Apul. Malinesburiensis, Vitalis, et alii. Quod vero spectat ad nomina appellativa Graecæ more efformata, nemo ignorat in ea Italæ parte, quam Magna Graeciam vocabant, non modo ista, sed etiam hac ipsa qua vivimus azate, linguam Graecam et plurimum viguisse, etiamque hodie vigere; ita ut pleraque ducum Apulie, comitum et regum Siciliæ Diplomata eo idiomate conscripta in ecclesiis et monasteriorum tabulariis passim reperiantur. Denique conjecturam nostram non minima firmant, tum Ἐπιχάρδον nomen, quo Ricardi, vel Riscardi appellatio exprimitur, tum illud Σινισκάρδου, quo senescalii, vel senescalci, (varie enim ea vox in laudatis Chartis scripta reperitur) dignitas: quin et forte codex Annæus Σινισκάλδου, aut Σινισκάλλου præstulit. Sed omnem scrupulum, aut dubitationem adhuc ipsum de quo eginus Diploma ipsius Ricardi an. 1108, **406** indict. 1, meuse April, quod subscrivit a *Basilio imperiali protobilissimo*, qui ille idem est qui hoc ipsomet anno fœderi, quod Alexium inter et Boemundum m. use Septembri, indict. 2, ineunte initum est, interfuit, tanquam legatus Ricardi. Nec est quod quis opponat Graeca nomina et dignitates Graecanicas, quibus apud Annam donantur Ricardi legati, cum ea tempestate et Neapolitani duces, et aliquot alii Apulie proceres imperatorem Constantiopolitanum ut dominum agnoscerent, prætereaque Augusti Byzantini in ejusmodi honorariis appellationibus concedendis haud parci fuerint, præsertim erga Italos, in quibus sibi conciliaidis, et in suas partes alliciebant operam suam semper collocarunt, cum recuperandæ Italæ spem nunquam abjecerint. Memoratur denique Ricardus ille senescalculus in Diplomate an. 1125, apud Ughellum, tom. VII, pag. 416, et alio an. 1135, tom. IX, pag. 203.

Λόγον, ἐνσημασμένον.¹⁸ διὰ κιναθάρεως ὡς Εθος Α rubramento, ut mos est, propria imperatoris ipsius dextera.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁸ ἐνσημασμένον.

ΑΝΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ ΙΔ'.

ANNÆ COMNENÆ ALEXIADIS LIBER XIV.

417 ARGUMENTUM.

Baimundi mors. Philocalis victoriae de Turcis. Irritæ bellum minæ Tancredo intentata. Latinæ classis recessus irritus. Michaelis rebellio, statim oppressa. Gabras Sultani Saïsani copias cœdit. Pax cum Sultano. Alexii morbus et ejus causæ. Ejus victoriae de Turcis reportata. Triumphans in urbem reditus. Expeditio in Comanos. Ejus occasione commorans Philippopoli Alexius conversioni hæreticorum incumbit cum successu.

PERIOCHE.

Baimundus pacem jurejurando firmat. Hyberna suis commoda paciscitur. Sebasti dignitate ac pecunia donatur. Baimundi mors. Philocoles ad restaurandas Asia civitates missus, Atramytium restituit. Vincit Turcos, et horum ultiōnem meditantem Asanem exercitu spoliat, timore simulato. Ex tribus eopiarum Asanis partibus, duas interneccione 418 delet. Imperator bellum in Tancredum cogitat. Graves ejus de illo querelæ. Legatio ad res repelendas. Tancredi superbissimum respondit. Tentantur adversus eum animi Gallorum; frustra. Manuelis Butumitis ad Balduinum legatio; irrita. Cum Pletrane Sanelis filio quid Manuel transegerit. Pecunia imperatoris Trippi relictæ. Ägære inde recipiuntur. Balduinus et Galli Tyrum obsidentes, duplici muro culpa sua repelluntur a tertio, et perturbatissime cum rege ipso fugiunt in arcem Ace dolo Saracenorū machinis Gallicis subito incensis. Butumitis mendacium ad Balduinum tractationi ceptæ noxiū. Balduinus pecunias postulat. Legati re infecta redeunt. Pars pecuniae apud Tripolim relictæ Bertranis filio relicta. Augustus in Chersoneso. Ejus paratus contra hostes. Recessus classis Latinæ. Michaelis Amastrini rebellio statim oppressa. Clementia imperatoris in eum. De cætera benignitate Alexii. Saïsanes sultan cæsis suis a Gabra copiis pacem facil cum imperatore Romano rei utilem. Expeditio Alexii in Turcos. Ejusdem podagra et ejus causa. Labor ejus in audiētia Galli danda. Alexii in morbo religiosa verba. Suspicio venenæ. Augustus in Turcos movet. Prusa, Apollonia, Cyzicus a Turcis captæ. Camytes vincit et capiunt ab iisdem. Alexius Turcos acie pulsos arundineto flammis injectis elicit. et cœdit: ut caput omnes. Ampelas et Tzipuræ Romani ducunt cæsi. Turci fugantur iterum. Camytes e Turcorum vinculis fuga. Ejus adventus Constantinopolim. Alexii amor in suos milites. Alexii laudes magnis et longis emptæ laboribus. Virtus ejus in adversis. Excusatio Annæ. De fide hujus historiæ. De laboribus Annæ. Quo tempore hæc scripserit, quore otio, quibusque præsidiis ac testibus, quantoque omnium examine. Ordo vita domesticæ Alexii. Remissiones ejus. Expeditio in Comanos, et ejus occasione mors Philippopoli. Hujus urbis origines; conditor; magnificètia; nomen prins; descriptio. Muli in ea hæretici. Pauliciani qui, unde, a quo, quam ob causam ex Asia in Thraciam translati. Digressio de Porphyrio et Platonicis dogmate de monarchia. Hæreticos ad resipiscendum adhortatus Alexius; in id assidua contentione incumbit. Zelus ejus et studium religionis. Comani Danubium transeunt. Occurrat contra imperator. Ejus illi metu retrocedunt. Romanis tongue ultra Istrum eos inseculi rediut. Resumitur disputatio cum hæreticis. Multa illorum millia Ecclesiae conciliata. Liberalitas Alexii in conversos. Alexiopolis sive Neocastrum nova urbocondita. Cusicus, Pholus, et Culeon hæreticorum antesignani ontumacissime Augusto meliora suadenti obistunt. Ex his tandem Culeon mutatur in melius. Alii duo perpetuo carceri addicti.

ΑΛΕΞΙΑΣ ΙΔ'.

419 His ita ex imperatoris sententia conclusis, A descriptum superius a nobis instrumentum concordiae firmavit Baimundus præsens jurejurando religiosissimo; nam et prolatum sacrum Evangeliorum codicem, et lanceam qua Salvatoris nostri latus impii punxerunt, Deum autem fidei ac voluntatis testimoniū invocans, tetigit. Sub hæc redire se in patriam dixit cupere; præcessurunque mox illuc, relictis in arbitrio ac potestate imperatoris copiis suis omnibus, quibus volebat petebatque in terris Romanæ ditionis hiberna præberi commoda, et necessariarum ad victum usumque rerum liberali suppeditatione copiosa; tum transacta hieme, ubi ex belli laboribus sese recreassent, liberam potestatem fieri quo vellent abeundi. Talia petenti Augustus Baimundo statim omnia concessit; ipsique privatim præter sebasti dignitatem pecunias quoque multas in sua castra revertenti cumulavit. Prosecutus euntē est Constantinus Euphorbenus cognomento Catacalo, partim prohibiturus ne qua illi per viam a cohortibus nostris in varia præsidia dispersis vis injuriare inferretur; partim, idque potissimum, ut exercitus Gallici, recessuro brevi Baimundo imperatoris providentia, ut dictum est, commendati curam præsens gereret: qua salubribus ipsi et tulis castris designandis, qua æquis eorum postulatis audiendis exequendisque, prout posset. Sic reversus ad suos Baimundus ubi exercitum iis tradidit, quos in imperator ad idipsum miserrat, monere consensa Longobardiam tenuit; et sexto hinc mense moriens commune debitum sol-

Τῶν οὖν δεδογμένων τῷ αὐτοκράτορι περας ἰσχυρῶν τὴν ἐκτεθεῖσαν ἀνωτέρω ἔγγραφον συμφωνίαν Ἰνορκος δὲ Βαΐμουντος βεβαιωτάμενος, τῶν ἵερων Εὐαγγελίων προτεθέντων, καὶ τῆς λόγχης διῆς τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν πλευρὴν οἱ διοικητές εἰσεκέντησαν, τὴν πρὸς τὴν ἐνεγκαμένην ἐπάνοδον ἥτετο ἀναθέμενος πάντας τοὺς ὅπ' αὐτὸν τῇ ἔκουσιᾳ καὶ γνώμῃ τοῦ αὐτοκράτορος· ἀξιῶν δια τῆς τῶν Ρωμαίων ἐπικρατεῖσας παραχειμάσαι τούτους τῶν χριστιῶν διαψιλῶς ἐπιχορηγουμένων αὐτοῖς· ἐπάν δὲ διὰ χειμῶν παρέλθοι, καὶ τῶν πολλῶν κόπων ἐπιτελεῖσαν τὸν βουλήτων αὐτοῖς συγχωρητῆναι ἀπελεύσεται. Ταῦτα αἰτησάμενοι, καὶ τὸν αὐτοκράτορα συγκατατιθέμενον τοῖς τούτων αἰτησεις εἰχεν εὐθύς. Τιμηθεὶς οὖν τηνικαύτα τῷ τῶν σεβαστῶν ἀξιώματι καὶ χρήματα λαβὼν Ικανά (16), πρὸς τὸ οἰκεῖον ἐπανέτρεχε στράτευμα. Συναπήσει δὲ τούτῳ καὶ Κωνσταντίνος ὁ Εὐφρόσηνος δὲ τὴν προσηγορίαν Κατακαλῶν, ὃς μή τι κατέ τὴν δόδην δεινὸν παρά τινων στρατιωτῶν τὸν ἡμετέρων ταγμάτων αὐτῷ συμβούῃ, ἀλλὰ μᾶλλον πρόσωποι τοῦ στρατοπέδου αὐτοῦ ποιήσαιτο, ἐν τε προσήκιντο πάρα καὶ ἀκινδύνῳ στρατοπεδεύοντος καὶ τὸν δεχμένας τὰς αἰτήσεις παρέχοι αὐτοῖς¹⁶. Καταλαβὼν οὖν τὴν Ιδίαν παρεμβολὴν καὶ παραδοὺς τὸ στράτευμα τοῖς ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἀπεσταλμένοις παρα τὸν αὐτοκράτορος, εἰς μονῆρες εἰσελθὼν τὴν Λογισταρίδαν κατέλαβεν. Οὐ πλείω δὲ τῶν ἐξ μηνῶν (17) ἀπιδούς τὸ κονιὸν ἀπεδεδώκει χρέος. Οὐ δὲ εὐτοκράτωρ τῆς τῶν Κελτῶν διε φροντίδος εἶχεν, καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς εἰς διαθέμενος (18) τῆς πρὸς τὸ

Variae lectiones ex cod. Coislino.

¹⁶ αὐτῷ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(16) Χρήματα λαβὼν Izard. Albert. Aq. lib. x, cap. 44, de Boemundo: *Ei sic imperatori in magnitudine et pondere ineffabili auri et argenti et ostri pretiosi reconciliatus est.*¹⁷

(17) Εξ μηρῶν. Boemundus, icto fædere cum Alexio, in Apuliam reversus, dimissaque peregrinorum turba, quæ ex voto tenebatur iter Hierosolymitanum adimplere, ipso domi familiaribus adhuc curis detentus remansit. Estate vero sequente, preparatis iam ex parte ad iter necessariis, et congregato navigio, dum ad iter accingoretur, copiis undecimque convocatis, valida correptus ægritudine, in lata concessit. Hæc Tyrius, lib. II, cap. 6, qui Annæ concinit, tradent, sexto post solutam Dyracchii ob sidonem mense excessisse Boemundum, proindeque anno 1119; nam pax icta cum Alexio mense Septembri an. 1108. At Albertus Aq. lib. II, cap. 48, mortuum scribit Boemundum apud Barium civitatem, et ad B. Nicolai ædem sepulchrum, eo tempore quo Henricus V rex, imperator IV Romanorum plurimos sibi resistentes hostili impetu in ore gladii crudeliter edomuit. Qua tempestate Rogerium Apuliae ducem et Boemundum fratres defunctos auctor est etiam Petrus Diaconus, lib. IV, cap. 42, Henrici vero expeditiouem Italicam ad an. 1110 et 1111 re-

serunt scriptores. Certe Boemundi mortem sub an. 1110 ponit Matthæus Paris: in Indictionem 4, an. 1111, rejiciunt Chronicon Cœcennense, Chronic. Malteacense, et Ordericus Vitalis, lib. II, pag. 824. Sed errat Ordericus, cum Antiochiae obiisse scribit. Nec dissentit Falco Beneventanus, qui existitum tradit mense Februario an. Chr. 1110, indict. 4, quæ cadit in annum sequentem. Unde, ut recte observat Caenilus Peregrinus, Falconi mensis Februarius anni 1110 est ultimus ejusdem anni, cum solemne sit eidem scriptori annos Christi a mense Martio ausplicari. Anonymous denique Barenensis ad mensem Martium an. 1111 Boemundi obitum refert, cui astipulantur Emortalia monasterii Casinensis, a Caraciolo edita. Guibertus, lib. VII, cap. 34, et Willelmus Malmeisbur. lib. IV Hist. Angl. pag. 151, veneno occubuisse narrant. Denique Canasius in Apulia, in ecclesia S. Sabini sepulchrum asserunt alii, ad cuius sepulcrum leguntur etiamnum inscriptio, seu epitaphia aliquot, quæ existant apud Baronium, an. 1111.

(18) Διαθέμενος. Sequitur in editione Höschel.: Καὶ ἀπὸ Διαδόλεως ἀναστὰς (ἔχει γὰρ ἐσκήνου, ὅτε τὰς μετὰ τοῦ Βαΐμουνδου συμφωνίας πεποίητο) τῆς πρὸς τὸ Βυζάντιον, etc.

Βυζάντιον φερούσης ἦψατο. Ἐπανεῖθών δὲ οὐ πρὶς καὶ ἀναπαύλας ἀνέκλινεν δῶρα, ἀλλὰ λογίζομενος αὐθις ὅπως τὰ κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Σμύρνης καὶ μέχρι αὐτῆς Ἀτταλίας οἱ Βάρβαροι τελείως ἡρείπωσαν ἐν δεινῷ ἐποιεῖτο, εἰ μὴ τὰς πόλεις αὐθις εἰς τὴν προτέραν ἐπαναγάγοι κατάτασιν καὶ τὸν πρώην ἀποδοίη κόσμον, καὶ τοὺς ἀπανταχῆ σκεδισθέντας ἐποίκους αὐταὶ ἐπανασώσοιτο. Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ περὶ τῆς τοῦ Ἀττάλου ἀμεριμνῶν εἶχεν, ἀλλὰ πολλὴν ἐποιεῖσθο τὴν περὶ αὐτῆς φροντίδα. Ὁ Φιλοκάλης οὖν Εὐμάθιος (ἐντὸς δὲ οὗτος ἐπιβολώτατος, καὶ τῶν ἐπιφανῶν οὐ γένει μόνον, ἀλλὰ καὶ φρονήσει τῶν πολλῶν διαφέρων, ἐλευθέριος καὶ γνώμην καὶ χείρα, πιστὸς μὲν πρὸς Θεὸν καὶ τοὺς φίλους, πρὸς δὲ τοὺς δεσπότας εὑνούς εἰπερ τις ἀλλος· τῆς μέντοι στρατιωτικῆς παιδείας πάνυ ἀμύητος· οὐτε γάρ τόδιον καὶ νευράν τὸν μαζὸν ἔλκειν ἔδει, οὐτε θυρῷ σκέπεσθαι· τόλλα δὲ δινότατος, λόγους^{οὐ} τε ἐφιστάν, καὶ διὰ πάντοιων μηχανημάτων τοὺς πολεμίους ἡττᾶν.) Οὗτος προσελθών τῷ αὐτοκράτορι, τὴν τῆς Ἀτταλείας^{οὐ} φρουρὰν ἐπιμελῶς ἤτειτο^{οὐ}. Γινώσκων οὖν τὸ ποικίλον τῶν αὐτοῦ νομάτων τε καὶ ἐγχειρήσεων διατάξεων, καὶ τὴν συμπαρομητοῦσαν αὐτῷ εὔτυχίαν ἥτις ποτὲ ἐστὶ τε καὶ λέγεται· οὐδὲ γάρ οἰδητίαι επιβαλλών ποτε πράξει διημάρτηκε τοῦ σκοποῦ· πειθεται διὰ ταῦτα· καὶ δυνάμεις ἀποχώρωσας αὐτῷ δίδωσι, πολλὴ ὑποθέμενος καὶ ἐντελάμενος ἐν πᾶσι κινεγάως τὰς ἐπιχειρήσεις ποιεῖσθαι. Ὁ δὲ καταλαβὼν τὴν Ἀδυδον αὐτίκα τὸν ἀναμεταξεῖν διαπλωτάμενος πορθμὸν, καταλεμάνει τὸν Ἀτραμύτιον. Πόλις δὲ πρώην μὲν ἦν πολιανθρωποτάτη, διηγήκα δὲ Τζαχᾶς τὸ^{τὸ} κατὰ τὴν Σμύρνην ἐλήγετο καὶ αὐτὴν παντελῶς ἐρειπώσας ἤφαντεν. Τὸν γοῦν παντελή ἀφανισμὸν τῆς τοιαύτης θεασάμενος πόλεως, ὡς δοκεῖν μηδὲ ἀνθρωπον κατοικῆσαι πότε ἐν αὐτῇ, παραχρῆμα ἀνηκοδομήσετε καὶ εἰς τὸ πρότερον ἀποκατέστησε σχῆμα τούς τε ἐποίκους ἀπανταχθέν ἀνεκαλέσατο, δόσσοις τέως τῶν αὐτοχθόνων ἐσώζοντο, καὶ ἐξ ἀλλοδαπῶν πολλοὺς μεταπεμφάμενος ἑνόκιστε τε καὶ τὸν πρότερον ἀπεδεδώκει κόσμον. Πισθόμενος δὲ περὶ τῶν Τούρκων καὶ μεμαθηκώς κατὰ τὴν Λάμπην τούτους τῷ τότε ἐνδιατρίβειν, ἀπόμοιραν τῶν ὑπ' αὐτὸν δυνάμεων ἀποδιάλομενος, ἐξέπεμψε κατ' αὐτῶν. Οὐ καὶ καταλαβόντες^{οὐ} αὐτοὺς καὶ πόλεμον καρτερὸν μετ' αὐτῶν συνάψαντες^{οὐ}, τὴν νικῶσαν εἶχον παραυτίκα. Ἀπηγώς δὲ τοῖς Τούρκοις τοσοῦτον^{οὐ} ἐχρήσαντο, ὡς καὶ τὰ νεογνά τούτων εἰς λέθητας ἐμβαλεῖν κακλάζοντας, πολλοὺς δὲ καὶ ἔκτειναν, καὶ ζωγρεῖαν ἀγοντες πρὸς τὸν Εὐμάθιον χαίροντες ἐπανήσαν. Οἱ δέ γε καταλειφθέντες Τούρκοι μελενθήσαντες καὶ τὰς^{οὐ} σφῶν ἐξ αὐτῶν ἀμφιλων περιστάγαι τοῖς ὕμορφούσις βουλδεμνοῖς, ἀπίκαν τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεγορέαν διῆσαν χώραν, γοερὸν ἀνοιμώ-

A vii. Post ejus discessum detinuit et exercuit aliquando Augustum cura Gallorum; tandem, quae ipsos spectabant recte constitutis ac compositis omnibus, iter capessivit Byzantium versus. Domum redux, non ille in otium remissionesque declinavit; sed animo reputans miserrime vastatam aut potius desolatam funditus a Barbaris oram Asie littoralem universam quanta patet ab Smyrna usque ad Attaliam, exprobabile sibi statuebat fore, nisi florentes olim civitates illas, restituendis adiusticiis ac cætero ornati, civibus quoque ipsaram qui dispersi omnem in partem reperiri possent, in eas reducendis repararet. Atque illi versanti curam istam et ipsam urbem Attali majori etiam quam cæstera sollicitudine amplectenti, sistit se communum Philocates Eumathius promptissimi vir animi, et velocibus magnarum rerum aggressionibus mire habilis. Erat hic ex illustribus; non generē sebum, sed etiam prudentia plerisque præstans, liber atque alacer consilio juxta manuque, 420 Deo fidelis et amicis; dominis vero benevolus si quisquam aliis. Militarium exercitationum rudis, non aruos nervum ad mammam attrahere, non clypeum apte obtendere selebat; cæterum animi versutia disciplinae defectum supplens, magnum sui dabat in bellis usum, cum eo nemo cautius insidias locaret, nemo machinas, nemo astus artesque operi martis designaret adhiberetque solertia: quibus plerumque rebus fortissimos vicerat. Supplex is imperatori accidit, etiam atque etiam rogans sibi ut urbis Attalæ præsidium præfecturamque committeret. Imperator, qui mente hominis ad omnium temporum occasiones paratain, et quidvis tum designare cogitando, tum invadere audendo facilem noverat, felicitatem etiam (qualis ea quævecumque est) perpetuam ceptis ejus admissis comitem memineral, quippe quem serebant nihil unquam aggressum quod non consecisset, annuit sane petenti, et multa monens mandansque, super omnia ut nihil nisi certæ rationis tuto consilio susciperet, idoneis instructum copiis dimittit quo cupiebat. Is perveritus Abydum trajecto freto intermedio Atramytium se contulit. Populissima hæc olim civitas, quo tempore Tzachas Smyruæ imperitans cunctam late oram impune vastabat, ab eo desolata miserrime penitusque excisa fuerat. Percussit aspectu primo Philocalis animum misericordia urbis ex florentissima fortuna eo redacta, ut soli jam incolissimi squalens horror, neminem illis unquam habuisse hominem suadere videretur. Muros igitur domosque resicere aggressus, brevi prioris formæ quondam speciem restituit; deinde urbi reparata frequentande cives ejus atque indigenas quoliquot vel rure circum abditos vel peregre extores sua in hunc diem fortuna servasset, convocavit undecun-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{οὐ} λόγους. ^{οὐ} Ἀττάλου. ^{οὐ} ἦτε. ^{τό} αὶ καὶ καταλαβοῦσαι. ^{οὐ} συνάψασι. ^{οὐ} Deest vox τοσούτων. ^{οὐ} τά.

PATROL. GR. CXXXI.

que plurimos; supplevit numerum coloniis; accep- A ζοντες καὶ τὰ σφίσιν αὐτοῖς ἔμπεσόντα δεινὰ διηγούμενοι, κακά τῶν ἀμφίων ἄπαντας εἰς οἰκτον παρακινοῦντες καὶ πρὸς ἄμυναν ἐρεθίζοντες. Ὁ δὲ Εὐμάθιος τὴν Φιλαδέλφειαν καταλαβὼν, ἔχειρεν τῇ εὐτυχίᾳ τοῦ ἐγχειρήματος.

ipsos misit. Profecti nostri acri cum Turcis certamine commisso, plane ipsos, idque impetu primo, superant: tam crudeliter usi victoria ut Turcorum parvulos in lebetes per lusum et lasciviam cachinantes injicerent. Cæsis plurimis, captivos quoque ducentes multos, læti ad Eumathium victores redeunt. At Turci superstites, quo luctum ac cladem suam vestium quoque tristitia testarentur, pullis atrati palliis circumibant urbes regionesque omnes Turcici nominis, querule ac lamentabiliter narrantes quæ sibi acerba contigissent. Movebat cum vox miserabilis tum species lugubris supplicum; itaque passim ad misericordiam suorum, ad iram et conatum reponendæ hostibus cladis concitabantur haud dubie Barbari, Eumathio interim Philadelphiæ (eo se transtulerat) ob felicitatem successus tanti gaudente in sinu.

Cæterum archisatrapa quidam, Asan 421 nomine Cappadociam obtinens et indigenis velut mancipiis superbe avareque abuti solitus, audito quid contigisset Turcis de quibus diximus, exemplo quas in manu habebat copiis contractis, alia- que aliunde additis usque ad numerum quatuor et viginti millium militum, eum iis infestus vadit aduersus Eumathium, acrem hominem ac vigilem, idoque nec falli aut deprehendi facilem. Is Philadelphiæ considens habebat ubique exploratores multos bene auritos beneque oculatos in speculis, quorum utrumque fidelium ac probatorum attentio- nem subinde insuper inspectoribus mittendis acue- bat in sollicitudinem quam maximam, ita ut noctes totas in vigilia traducerent, atque in suspecta parti- ter et tuta loca parem acrimoniam curæ inconni- ventis intenderent. Horum qui forte primus contra venientem conspicatus procul est exercitum Turci- cum curriculo accedens Eumathio quid instaret nuntiat. Ille animi vir præsentissimi deliberationis que velocis, quique longarum consultationum ra- tiocinia uno sani consilii momento corriperet, ut statim sensit nentiquam adesse idoneo copias nu- mero quas comparare Turcicis patenti acie pru- denter posset, claudi Philadelphiæ, ubi erat cum suis ipse, portas omnes jubet. Edicit deinde: Nemo murum ascendat, nemo clamet, nemo tibia citharave sonum edat, qui exaudiri possit ab hosti- bus; omnes ejusmodi justitium silentiumque le- neant quo persuaderi circumiungitibus auseultaturis queat plane desertam et a nemine cultam viven- tium hanc videri civitatem. Adinovit inde Asan se Philadelphiæ, ac cum urbe corona suorum cinc- etiam curiose toto triduo lustrasset; solitudinem, inquam, mœnum, obstructarum a parte interiori portarum speciem cæteramque infirmitatis ac ti- moris confessionem usurpasse oculis, facile in

B Ἀρχιαστράπης δέ τις Ἀσαν τὴν κλῆσιν, δὲ τὴν Καππαδοκίαν κατέχων, τοῖς αὐτόχθοις καθαπέρει ἀργυρωνήτοις χρώμενος μεμαθηκὼς τὰ τοῖς ἡδη ἥθεσι Τουρκοῖς ἔμπεσόντα, τὰς οἰκεῖας δυνάμεις ἀναλαδόμενος, καὶ ἐτέρωθεν πολλοὺς μεταπεψύ- μενος ἐς εἰκοσι πρὸς ταῖς τέσσαροι χιλιάδας παρ- στῆναι τὸ ὑπ' αὐτὸν ὅ στράτευμα κατ' αὐτὸν ἔξισι. Δεινὸς δὲ ὁ Ἀσαν, ὡς εἰργαται, οὐκ ἀμελῶς τὴν Φιλαδέλφειαν ὥκει, οὐδὲ ἀναπτετώει εἰσαν τῶν ταύτης τειχῶν γεγονώς, ἀλλὰ σκοπούς τε ἀπανταχῇ ἐπειμπε. Καὶ ἵνα μή ἀμελοτεν αὐτοὶ προστέπειμπεν διλούς, καὶ πρὸς ἐγρηγόρησαν ἀντρέθι- ζεν, ώστε παννύχους ἐγρηγορέναι, καὶ τὰς ἀμφί- δους καὶ τὰς πεδιάδας περιαθρεῖν. Τούτων οὐν τις πόρρωθεν τὸ Τουρκικὸν θεασάμενος στράτευ- μα, δρομαῖς αὐτῷ προσελθόντας ἀπαγγέλλει. Ὁ δὲ φρενήρης ὁν καὶ δέκας τὸ δέον συνιδένι καὶ τὸ ἀσκέπτω χρόνῳ πέρας τοῖς λογισμοῖς διδόναι, ἐπει μή ἀποχρώσας πρὸς τοσαύτας ἔχειν ἐγνώκει δυνά- μεις παραχρῆμα ἀπάσας τὰς πύλας ταυτοὶ τῆς πόλεως ἀσφαλισθήναι ἐκέλευσε¹, καὶ μηδένα τὸ παράπαν εἰς τὸ τείχος συγχωρεῖσθαι ἀνιέναι, μήτε μήν χρυσάζειν δῶλος, μήτε αὐλοὺς ἢ κιθάρας Τήχειν, καὶ ἀπλῶς ἐν τοιούτῳ σχήματι τὴν πόλιν κατεστήσατο ώστε πάντη δοκίητον δοκεῖν τοῖς διερ- χομένοις. Ὁ δὲ Ἀσαν (19), καταλαβὼν τὴν Φιλαδέλ- φειαν κατέπιοικει περιζώσας τὰ τείχη στρατεύματι, ἐπὶ τρισὶ παρέμεινεν ἡμέρας. Ήδη δὲ οὐδεὶς διανεγ- προκύπτων ἐφαίνετο, αἱ δὲ πύλαι τῶν ἐντὸς εἰργα- ἀσφάλειαν, ἐλεπόλεις δὲ οὐ παρῆσαν αὐτῷ οὐδὲ πετροβόλα δργανα², νομίσας δὲλγον εἶναι τὸ τοῦ Εὐμαθίου στράτευμα καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ ἀποθαρρίν- τὴν ἐξέλευσιν καὶ πολλὴν ἀσθένειαν καταψύσ- μον τῶν ἐντὸς, ἀλλην ἀτραπὸν ἐτράπετο, κατεπ- φρονηκὼς αὐτοῦ παντάπασι. Δέκα γοῦν χιλιάδες τοῦ ίδιου στρατεύματος διελών, κατὰ τὸν Κερδια- νοῦ³ (20) ἐξαπέστειλεν, ἐτέρας δὲ ὡς πρὸς Σμύρνην

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

* αὐτοῦ. ¹ ἐκέλευε. ² Desunt voces ἐλεπόλεις δὲ οὐ παρῆσαν αὐτῷ οὐδὲ πετροβόλα δργανα. ³ Κε- διανοῦ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(19) Ἀσαν. 407 Cujus meminit pag. 518. Vide rotas.

(20) Κερδιανοῦ. Regio, ut videtur, Thracensi Themati (in quo erat Smyrna, ut est apud Porphy-

rogennetam) vicina, Celsianum dicta Paulo Dæc. lib. xxii Hist. Misc. Nicetæ in Isaac. lib. i n. 4, et Acrozelite, pag. 398, edid. Genes. Vide Leun. n. 39.

καὶ ¹⁰ τὸν Νύμφαιον (21), τὰ; δέ γε ἐπιλοίπους πρὸς τὰ Χλιαρά (22) καὶ τὴν Πέργαμον ἀπαντας δὲ εἰς προνομάς ἀποστείλας, συνεπέποι καὶ αὐτὸς τοῖς πρὸς: . . . ἀπερχομένοις. Ὁ μέντοι Φιλοκάλης, διαγνοὺς τὸ τοῦ "Ασαν ἐπιχειρημα, ἀπάσας τὰς ὑπὸ αὐτὸν δυνάμεις κατὰ τῶν Τούρκων ἀπέστειλεν. Οἱ καὶ διώκοντες τοὺς πρὸς τὸ Κερβιανὸν ¹¹ ἀπειλότας, ἀμερμερίμνως καταλαμβάνουσι, καὶ ἐπισπεσόντες τούτοις ἀνγαζούσης ἡμέρας ἀφειδῶς κατέφατον τοὺς δὲ παρ' αὐτῶν κατεχομένους δορυαλάθους ἐδρύσαντο ἀπαντας, κατείστα τοὺς πρὸς τὴν Σμύρνην καὶ τὸν ¹² Νύμφαιον ἀπερχομένους Τούρκους ἐδίλαξαν. Διεκδραμόντες δὲ καὶ τίνες ἀπὸ τοῦ ἐμπροσθεν μέρους καὶ ἐξ ἐκατέρων κεράτων τὴν κατ' αὐτῶν συγκροτήσαντες πόλεμον κατακράτος ἐνίκησαν, καὶ πολλοὺς μὲν κτενύουσι, πολλοὺς δὲ καὶ ζωγρείαν δύοσιν. Οἱ δέ γε καταειφθέντες ὀλίγοι πάνυ φεύγοντες ταῖς δίναις τοῦ Μαιάνδρου ἐμπεσόντες εὐθὺς ἀπεπνίγησαν. Ποταμὸς δὲ οὗτος περὶ Φρυγίαν, σκολιώτατος ποταμῶν ἀπάντων καὶ καμπάτης συνεχεῖς ποιούμενος. Θαρσήσαντες ¹³ δὲ καὶ ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ νίκῃ τοὺς ἐπιλοίπους ἐδίλαξον. Ἀλλ' οὐδὲν αὐτοῖς ἐγίνετο πλέον τῶν Τούρκων φθασάντων πορθωτέρω γενέσθαι τούτων. Εἴθ' οὕτως ἐπανῆλθον πρὸς Φιλαδέλφειαν. Ὁ δέ γε Εύμαθιος τούτους θεασάμενος καὶ μεμαθηκώς ὡς ἐκθύμως ἡγωνίσαντο διεύδυντες μηδένα τῶν χειρῶν αὐτῶν ἐκφυγεῖν, δικύλως αὐτοὺς φιλοτιμησάμενος, μεγάλας καὶ εἰς τὸ ἐμπροσθεν ὑπισχνέοτο τὰς χάριτας.

plenitudo aucti, vertunt facies, opponuntque nostris adversa pectora; quadratoque atque in cornua descripto agmine copiam aperti prælii audent facere; concurritur acriter, nostris egregie vincentibus. Gadunt Turcorum multi, nec pauciores vivi capti servitum abducuntur; reliqui perpauci cæca et præcipiti in Μεσσηνίᾳ vortices illati fuga, iis absorpti male periere. Alluit hic annis Phrygiā, fluviorum obliquissimus omnium et assiduis sese flexionibus contorquens. Porro nostri, ex hac secunda victoria majoribus conceptis animis, ad tertiam quoque quæ restabat sola Turcorum manum deprehendendam cogitationes et cursum intenderunt. Frusta id tamen, quod Turci nimio jam intervallo præcesserant. Redire igitur Philadelphiam quos victores atque incolumes lætus gratulansque Eumathius amplectens fortitudine ipsorum egregia, quia erant totis viribus annisi ne quem sibi elabi hostium sinerent, magnopere collaudata, donis eos pro copia præsenti amplis muneras est: ubi etiam gratias tantorum meritorum, suam et Augusti fidem addicens, promisit in posterum.

Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Βαζιλούντου τελευτὴν, ἐπειδὴ δ ¹⁴ Ταγγρὴ τῆς Ἀντιοχείας περιεράξατο, καὶ ὡς διαφέρουσαν αὐτῷ ἐλογίζετο παντάπασι τὸν αὐτὸν κράτορα ταύτης ἀλλοτριῶν, δι βασιλεὺς ἐνταῦθα κατανοῶν καὶ τοὺς ἐπὶ τῇ πόλει παρασπονουμένους ¹⁵ ὅρκους τῶν Βερβάρων τουτων! Φράγμων. Καὶ δέτοις πολλὰ μὲν ἀνηλώκει γρήματα, πολλὰ δὲ ἐπεπόνθει δεινὰ, τὰ τε μυριοπλῆθι ἐκεῖνα στρατεύματα ἐκ τῆς Ἐσπέρας εἰς τὴν Ἀσίαν διαβιβάζων. κατεῖται διστραχηλοτάτοις αὐτοῖς ἐντυγχάνων δει καὶ καταπίκροις ἀνδράσι. Πολλὰ δὲ στρατεύματα Ἀρωματικὰ τούτοις συγεκπέμπων κατὰ τῶν Τούρκων

A eam sententiam venit, ut paucos esse intus currit. Eumathio milites crederet. Itaque si balistas ac machinas reliquamque obsidionalem suppellectilem haberet, tentaturus haud dubie oppugnationem ex templo videbatur. Nunc eo destitutus apparatus contemptis hostibus, quod eis númerum et animos ad eruptionem deesse credebat, decem suorum millia ab reliquo exercitu disjuncta misit contra Cerbianum; agmen aliud Smyrnam versus ac Nymphaeum jubet separatum tendere; tertium denique ex reliquis universis constans in Pergamum ac Clara immisit, mandatis ad omnes editis ut prædis ac latræciniis agerent ferrentque late cuncta. Ipse harum partium unam pone assetabatur eum quæ..... versus intendebat iter. Nihil, horum B Philocalen latuit. Ergo haud dubiæ occasionem victoriae oblatam divisione Turcorum interpretans, suis omnes quoiquot habebat irruere in illos copias jubet. Eunt nostri; forteque in eos improvisi incidunt qui Cerbianum petebant. **422** Mora nulla; pugnæ, aut cædis potius, diluculo initium sit; internecione conciduntur Barbari. Nostri, recuperatis liberatisque captiis omnibus, quos istud Turcorum agmen obiter ceperat, ad insequendum aliud quod Smyrnam ac Nymphaeum cogitasse diximus, vim atque impetum vertunt. Turci reliquiæ prioris cladi ad hanc secundam aciem calamitatis suæ nuntii communisque indices periculi se applicuerant. Horum igitur qua indicio admoniti, qua sup-

plemento aucti, vertunt facies, opponuntque nostris adversa pectora; quadratoque atque in cornua descripto agmine copiam aperti prælii audent facere; concurritur acriter, nostris egregie vincentibus. Gadunt Turcorum multi, nec pauciores vivi capti servitum abducuntur; reliqui perpauci cæca et præcipiti in Μεσσηνίᾳ vortices illati fuga, iis absorpti male periere. Alluit hic annis Phrygiā, fluviorum obliquissimus omnium et assiduis sese flexionibus contorquens. Porro nostri, ex hac secunda victoria majoribus conceptis animis, ad tertiam quoque quæ restabat sola Turcorum manum deprehendendam cogitationes et cursum intenderunt. Frusta id tamen, quod Turci nimio jam intervallo præcesserant. Redire igitur Philadelphiam quos victores atque incolumes lætus gratulansque Eumathius amplectens fortitudine ipsorum egregia, quia erant totis viribus annisi ne quem sibi elabi hostium sinerent, magnopere collaudata, donis eos pro copia præsenti amplis muneras est: ubi etiam gratias tantorum meritorum, suam et Augusti fidem addicens, promisit in posterum.

Baïmundo vero, uti diximus, defuncto, cum Tancredus possessioni Antiochiae incubare pergeret, tenebatque eam mordicus, ac plane imputaret ut propriam jure quam optimo, res enim vero imperatori visa est eiusmodi, quam nec tolerare, nec dissimulare posset amplius. Præterquam quod enim jurisjurandi religio et illa Deo teste a tot illis Francis ducibus jurata fides vindicando utique liborio violabatur; erat etiam iniquissimum interverti sibi fructum tot laborum totque sumptuum; nec quod innumerabiles tot illos exercitus infinitis incommodis impensis maximis ex Occidente in

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁰ τό. ¹¹ Κελβιανὸν. ¹² τό. ¹³ θαρρήσαντες. ¹⁴ πενδομένους.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

153.

(21) Νύμφαιον. Lydiæ urbs Nicæphoro Gregoræ, lib. iii et vi. Acropolitæ, Dux. e, cap. 21. Waddingo, an. 1255, n. 13. Vide Leuncl. n.

Asiam deportaverit, quod superbæ gentis, quod protervæ multitudinis factus, ininas, insolentiam patientia pertulerit, nihil sibi esse repositum mercedis loco, nihil ne solatii quidem causa ac nomine concedi. Atqni præterea deducendos Gallos per terras hostiles a suis ipse sumptu maximo conscripsit, armatis, longo tempore ad id unum auctoratis, exercitibus curaverat. Suos enim fere semper milites et duces Latinis in Asiam euntibus via: comites bellique socios adjunxerat; primum Christiana charitate, quo religionis communione unius sibi devinctam gentem ab insidiis et vi coniunctionum hostium defendenteret; deinde ut, misericordia sibi Romanorum, non modo auxilio validiores, sed etiam consilio atque instigatione paratiiores essent Franci ad civitates Saracenorum, partim evertendas delendasque funditus, si penitus in ipsis infidelium terris essent sitæ, parum, **423** si finitimæ Romanis et opportunæ forent, imperio veteri laxatis ejus finibus reddendas. Sibine igitur ac Romauæ se imperante rei tantam illam pecuniam, illos thesauros, atque acervos auri ex sanguine ac visceribus civium expressos, periisse prorsus oportere? ac quod suis, alienis, ducibus, militibus, dona, honoraria, stipendia toties tanto tempore numeraverit, nullum beneficentissimæ operæ ab ingratu genere, nullum profusissimæ impensæ ab avarissimis hominibus prelium exstare? Itane vero nostris Galli viris, nostris pecuniis, nostro sanguine ac sudore sibi solis vicerint: bellique fructus uni cunctos in solidum habeant, quo nostra in gerendo sustinendoque periculorum ac laborum pars virilis fuit? ubi jus fasque et societatis fides? ubi aræ illæ fæderaque? ac polluenda perjurio religio mendacium promissorum? Hæc apud animum suum Augustus magnis irarum currumque æstibus versabat. Quibus a ferenda diutius injuriæ patientia deductus cito legationem ad Tancrediū expedit Antiochiae imperitanter, qua graviter eum æquitatis læsæ spretæque juramentorum sanctitatis accusabat. Addebat increpans, eequando a perjurio ab ingratissima in Romanos voluntate ad frngem, ad fidem, ad beneficiorum sensum sese recipere induceret in animum? Sibi quidem grave nimium et ultra quam dissimulari queat amplius intolerabile videri, pro innumerabilibus pecuniis, pro florentissimis copiis quas sociata militia cum Gallis bellis per Syriam atque apud ipsam Antiochiam bellandis expenderit, ne unam quidem dataam esse capitæ regionis partem enijs accessione ad Romanos lines (quod unum illis sumptibus, illis conatibus petierat) imperii essent limites prolati. Cuncta in solius jactationem damnis alienis, et magnis nostris empto jacturis, parato sudoribus ad suas delicias, ad nostri contemptum ac contumeliam regno fruatur. Talia perorantibus legatis furiosus ille ac fanaticus barbarus, qui ne summis quidem auribus pati vim ac morsum posset liberæ veritatis, intumuit videlicet in

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^μ τούς. ^{το} ἀθετήσαντας.

familiarem istius generis insolentiam, seseque super astra thronum positurum suum, atque hastae sua cuspide muros persossum Babyloniae, minacissima impotentia jactavit. Narrabat grandia de ineluctabili sua vi, de opibus armorumque ac rerum apparatu ceterarum, quibus et ad invadendum cum spe certa victoriae, quid quemque vellet, et ad refutandum quamlibet acrem cuiusvis aggressoris imperium, esset instructissimus. Negabat dejici se ulla ratione posse de Antiochiae possessione, provocansque ad experientiam, addebat, neque si mitterentur contra se milites igneis praediti manus, quidquam profecturos tamen; obstiturum quippe nihilominus se; ac facile dissipaturum irritam vim. Sese namque esse magnam mentem, magnum Assyrium, gigantem immanem immensam molis, invictae virtutis, cui sustinendo vix terra par sit. Romanos omnes dum 424 ex alto despiciat vix formicarum aut animalculorum id genus imbecillis motiunculis turmatim bullientium apud se instar habere.

'Εξ Ιθεν¹⁷ δὲ τῶν πρέσεων ἐπανελθόντων καὶ τὴν τοῦ Κελτοῦ ἀπόνοιαν διηγησαμένων, πλήρης δὲ βασιλεὺς ἐγέργει: θυμοῦ, καὶ οὐκ ἔτι καθεκένδες ήν, ἀλλ' ἤθελε παραρχῆμα τὴν Ἀντιόχου ἀναζητεῖν. Συναγαγὼν οὖν τοὺς ἐλλογιμωτάτους τοῦ στρατιωτικοῦ καταλόγου καὶ ἀπαντας τοὺς τῆς συγκλήτου βουλῆς ἔξι ἀπάντων ἡτείστος βουλὴν. 'Απαντες δὲ τηνικαῦτα ἀνένευον πρὸς τὴν κατὰ τοῦ Ταγγρὲ τοῦ αὐτοκράτορος ἀπέλευσιν¹⁸, δέον λέγοντες πρότερον τοὺς ἄλλους ὑποποιήσασθας κόμητας τοὺς κατὰ τὰς περικειμένας τῇ Ἀντιόχου πόλεις ἔξουσιάζοντας, καὶ αὐτὸν δὴ τὸν ῥῆγα Ἱεροσολύμων Βαλδουνὸν καὶ τὰς τούτων γνώμας πειρᾶσαι, εἰ συνεπαρῆξει ἀπελθόντες: βουλούτο αὐτῷ κατὰ τῆς Ἀντιοχίας. Καὶ εἰ μὲν γνωὶ τούτους κατὰ τοῦ Ταγγρὸν ἔχοντας, τότε ἀποθρῆσαι τὴν κατὰ αὐτοῦ Ἐλευσιν· εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰς μετελθεῖν τὰ κατὰ τὴν Ἀντιόχου. 'Ο δὲ αὐτοκράτωρ, τὴν βουλὴν ταῦτην ἐπαινέσσας, καὶ αὐτίκα κεταπεμψάμενος Μανουὴλ τὸν Βουτουμίτην, καὶ τινα ἔτερον τῆς Λατινικῆς εἰδήμονα διαλέκτου πρὸς τοὺς κόμητας καὶ τὸν ῥῆγα Ἱεροσολύμων ἔξεπεμψεν²³, πολλὰ τούτοις ὑποθέμενος περὶ ὧν αὐτοῖς τε χρήδιμησαι, καὶ αὐτῷ δὴ τῷ ῥῆγῃ Ἱεροσολύμων Βαλδουνῷ. 'Ἐπει δὲ καὶ χρεῖα χρημάτων ἀποστολῆς πρὸς αὐτοὺς ἀπαραίτητος ἦν διὰ τὸ τῶν Λατίνων ἐφερσιχρήματον, προστάγματα πρὸς τὸν τηνικαῦτα δοῦκα Κύπρου²⁴ Εὐμάθιον τὸν Φιλοκάλην ἐνεχείρισε τῷ Βουτουμίτῃ διαλαμβάνοντα δύως καὶ πλειά δοῖη τούτοις δόσσων ἐν χρεῖᾳ γένοιντο. 'Αμα δὲ παρεκελεύετο τούτῳ καὶ χρήματα πολλὰ καὶ παντοδεπά καὶ ἀπὸ πάσης ἰδίας καὶ εἰκονίσματος παντοδαπῶν ποιοτήτων εἰς τὰς πρὸς τοὺς κόμητας δόσεις. 'Ἐπεσκήψει δὲ τοῖς ἥδη ὅθεσι, καὶ μᾶλλον Μανουὴλ τῷ Βουτουμίτῃ, ὡς ἀν τὰ μὲν χρήματα ἀναλαβόμενοι ἀπὸ τοῦ Φιλοκάλου, εἰς Τρίπολιν προσορμίσωσι τὰς ἰδίας ναῦς, καὶ θεατάμενοι Πελαγίαν²⁵ (25) κόμητα τὸν υἱὸν τοῦ Ἰσαγγέλη περὶ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁷ ἐκεῖσε. ¹⁸ ἐπέλευσιν. ¹⁹ Πεκτερανόν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(23) Ἐξέπεμψεν. Meminit; istius legationis Albertus Ag. lib. xii, cap. 7, 8.

(24) Δούκα Κύπρου. Quem circa ea tempora, aut sane statim post Tancredi mortem, factio suorum interemptum tradit Ordericus, lib. ii.

(25) Πελαγίαν. Bertranum seu Bertrandum, comitem Tripolitanum, Raimundi Sanctegidiani comitis filium notum, ut habent Guibertus et Will.

D Malmesturiensis, qui paulo ante Tripolim adjuvantibus Genuensis et Balduino rege expugnarat; et priusquam in Palestinam perveniret. Alexic Constantinopoli fidei sacramentum praestiterat, ut habent Albertus Aqu. lib. ii, cap. 5, 4 et seq.; Fulcherius, lib. ii, cap. 38; Tyrius, lib. ii, cap. 3 et seq. Hist. Hieros. an. 1108. et Willel. Malmesburiensis, lib. iv.

appellerent, visendi causa Pelestrani comitis, filii Sangelis illius de quo multa nobis superius fuit mentio. Huic refricarent memoriam egregiae fidei illius quam usque ad mortem pater ejus Sangeles erga imperatorem coluisse. Sic ipsi regias ab Augusto epistolas redderent: adderentque ipsius Augusti nomine, et exspectari magnopere ab eo ut famam patris, ejus vestigiis et exemplis assecrandis adsequare studeat: neve illo minor inferiorque haberi in fidei ad nos officio colendae constantiaque patiatur. Adesse tempus quo usurpare palam laudem istam queat. **425** Decrevisse enim imperatorem aliquando ulcisci intolerabiles injurias, quas nimis jamdudum a Tancredo, Dei pariter hominumque contemptore, ac jam nec datae obligataeque officium fidei, nec temere appellati solemni Jurejurando vindictam horribilem numinis, quidquam omnino curante, perpessus fuerat. Ad eam rem Augustum non solum a Pelestrano petere ne perjurum et rebellem auxilio juvet: sed etiam sperare daturum operam, quantum erit in se situm, ut et alii comites in societate et obsequio permaneant, nec curare Tancredum aut ejus rebus a rationibus immiscere suas velint. Pervenient in Cyprum legati cum bis mandatis; sumptis ictibus pecuniis, et navibus quotquot voluerunt, recta versus Tripolim navigant. Appulsis in ejus civitatis portum navibus, expositi ipsi Pelestranum, aut potius, Bertranum convenient, eique coram expolunt quae habebant in mandatis ab imperatore. Hominem reperiunt ad omnem Augusti nutum atque imperium paratum; mortem quin etiam in ejus obsequio, si ita sit opus, certum oppetere; affirmantem insuper sese statim atque imperatorem audierit Antiochiam versus promovisse haud dubie ad ipsum venerandi causa profecturum. Ex his non temere arbitrii fidissimum hunc firmissimumque Imperatoris esse amicum, ex ejus consensu ac consilio ipsius pecunias quas afferebant plurimas custodiendas in arce Tripolis deponunt. Id ita ipsius ut facerent pro cetera sua providentia mandaverat Augustus. Verebatur enim, ne si, quod vix caveri poterat quin accideret, suboleret comitibus Gallis pecunia quam legati ferrent, ea ipsis erupte sese ac Tancredum armarent, vacuos eos irrisos

Α ού έν πολλοίς δ λόγος διμηθηθη, αναμριμησκούσι της τού πατρός αύτοῦ πιστεως ήν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐτήμησεν. Ἄμα δὲ καὶ τὰς βασιλικάς ἐγχειρίσασιν¹⁰ αὐτῷ γραφάς καὶ ἐξειπιεν πρὸς αὐτὸν ὡς· Οὐ χρή σε δεύτερον τοῦ Ιδίου πατρός ὀφθῆται, ἀλλ διοίκην καὶ αὐτὸν τὴν πρὸς ἡμᾶς διατηρῆσαι πίστιν. Ἐμὲ δὲ οὐθί καταλαμβάνειν ἡδη τὴν Ἀντιόχειαν, ἐσαυτὸν ἐκδικήσοντα εἰς τὸν μῆτε εἰς Θεὸν μῆτε εἰς τὸν φριγιοὺς ἐκείνους τηρήσαντα ὅρκους. Σὺ δὲ πρὸς τῷ μηδαμῶς αὐτῷ ἐπαρήξαι σπεύσον καὶ τοὺς κόρης· πρὸς τὴν ἡμετέραν πίστιν ἐφελκύσασθαι ὡς μὴ διὰ σιουδήτινος τρόπου ἀντιλήψεσθαι τοῦ Ταγγρέως. Καταλαμβάνουσι τοι γαροῦν τὴν Κύπρον, καὶ ἀναίσαβομενοι ἐκείσεται χρήματα καὶ ὀπόσας ἥθελον νῆσος, εὐθὺς Τριπλεῖσας. Προσορμίζαντες δὲ εἰς τὸν αὐτῆς λιμένα

Β τὰς ναυς καὶ τῶν νηῶν ἐπιβεβήκατες ἐνιγχάνουσι τῷ Πλεκτράνῳ¹¹ καὶ ἀπεστομάτισαν. ὀπόσα πρὸς τοῦ βασιλέως παρηγγέλθησαν. Ως δὲ τοῦτον ἐπιριθεῖ τε καὶ ἔταιμον πρὸς πᾶν θέλημα τοῦ αὐτοκράτορος διώρων, καὶ θάνατον ὑπὲρ αὐτοῦ προθύμως ἔλεσθαι εἰ καὶ τούτου δεήσεις ἐπαγγελδόμενον ναὶ μή καὶ εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ ἐληγυθέναι ἐπειδὴν ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Ἀντιόχου¹² ἀφίκεται, μετὰ τῆς αὐτοῦ γνώμης ἀπερ ἐπεφέροντο χρήματα εἰς τὴν ἐπισκοπὴν (26) Τριπόλεως ἐναπέθεντο, κατὰ τὰς τοῦ αὐτοκράτορος ὑποθήκας. Ἐδεδίει γάρ μη ἐπιφερομένους αὐτοὺς τὰ χρήματα οἱ κόμητες διγνόντες, αὐτά μὲν ἀναλάβωνται, τοὺς δὲ κενοὺς ἀποπέμψαιεν, τοῖς δὲ χρήμασιν ὑπὲρ ἐαυτῶν καὶ τοῦ Ταγγρέως χρήσαιντο. Δέον οὖν ἐλογίσαντο κενούς ἀπελθόντας πρότερον τὴν αὐτῶν ἐκτιμῆσαι γνώμην, ἀπαγγείλαντας ἄμα καὶ ὅσα παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐμηνύθη αὐτοῖς, καὶ τὴν τῶν χρημάτων δόσιν ὑποσχέσθαι, καὶ ὅρκον τῆς αὐτῶν ἀπιτήσαι, εἴ που τέως τοῖς τοῦ αὐτοκράτορος θελήματιν ὑπεῖξαι βούλαιντο, καὶ εἴθ' αὐτῷ τὰ χρήματα αὐτοῖς ἐγχειρίσαι. Οἱ μὲν οὖν ἀμφὶ τὴν Βουτούμητην, ταῦτα εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Τριπόλεως ἐναπέθεντο καθάπερ εἰρηται· δὲ δὲ Βαλδουΐνος μεμαθηκὼς περὶ τῆς τοιτων τῶν πράξεων εἰς Τριπόλιν ἀφίξεως· τηνικαῦτα Σιμοῦντον (27), τὸν τότε ἐξάδελφον, ἐφέσσει χρήματαν προαρπάζων τὴν τοιτων Ἐλευσιν πέπομψε μετακαλούμενος αὐτούς. Οἱ δὲ τὰ

C Δ χρήματα αὐτοῦ που καταλιπόντες μετὰ τῆς τοῦ Πλεκτράνου γνώμης, εἰποντο τῷ ἀποσταλέντι τοι

Variae lectiones ex cod. Coislin

²⁰ ἐγχειρίζουσιν. ²¹ Πελκτράνω. ²² Ἀντιογελας

Car. Dufresnii Du Cangii notæ

(26) *'Επισκοπή.* Ἐπισκοπή non est arx, sed palatium episcopale; ἐπισκοπέον Theophani an. 8, Constantini; *episcopium* Leoni Ost. lib. II, cap. 29, 51, lib. III, cap. 22; Orderico, lib. V, pag. 551, et alii, *domus Ecclesiae*, Cypriano et Messiano in Vita S. Hilarii, et Gregorio Turon. lib. I *Hist.* cap. 39; lib. II, cap. 18; *domus ecclesiastica*, eidem Gregorio, lib. I *De mirac.* cap. 32, de glor. confess. cap. 28, 80; *domus episcopi*, D. Augustino, *De via cleric. serin.* 2. Erant autem ut plurimum episcopalia juxta cathedrales ecclesias; Concil. Carthag. IV,

can. 14 : *Ut episcopus non longe ab ecclesia hospitiolum habeat. Est etiam ἐπισκοπή, episcopatus, in Cod. canon. Afric. can. 124.*

(27) *Συγνούτορ.* Fuit is Simon, quem Anna Balduini regis ἐξάδελφον fuisse ait, idem qui *filius ducis Tyrio* nomenpat, lib. II, cap. 42, qui in comitatu Balduini erat hac ipsa tempestate, anno scilicet 1111. Ideo vero ducis natus dicitur, quod (si bene auguror) filius esset Henrici Limburgensis ducis inferioris Lotharingiae, qui Juntham Friderici comitis Luxemburgensis filiam, Balduini conscrip-

Ιεροσολύμων Σιμούντῳ καὶ καταλαμβάνουσι τὸν Βαλδουΐνον πολιορκοῦντα τὴν Τύρον. Οὐ δὲ δισμενος αὐτοὺς ὑποδεξάμενος (28) καὶ παντοῖας φιλοφρούνης ἀξιώσας, ἐπει κατὰ τὴν ἀπόκρεω τοῦτον κατέλαβον, κατέτην αὐτοὺς δι' ὅλης τῆς τεσσαράκοστῆς πολιορκῶν τὴν Τύρον (29), ὡς εἰρήταιε.

οὐτούτῳ πρῶτον οὐτούτῳ, si jurare ac præstare fidem obsequium utilemque operam Augusto vellent; sed repræsentandorum tunc tantum, cum ea ipsi officiis exhibitis aut promissæ in futurum fidei pignoribus idoneis offerendis meruissent. Quam ea prudenter sic disposuerit Augustus res ipsa declaravit. Percussit Balduinum procul fama legatorum ab imperatore adventantium cum immensa vi pecunia: et videlicet movit homini salivam afflatus lucri odor. Igitur extemplo mittit eis obviam usque Tripolim (nam eo pervenisse jam audierat) Simonem patruelē suum, qui eos ad se prolixe invitatos etiam officiose deduceret. Usi sunt humanitate Gallica libenter nostri, et pecuniis, ut dictum est, in arce Tripolitana sub Bertrani siede in id ipsum ac curam spondentis, custodia depositis, cum Simone Hierosolymis missō profliguntur ad Balduinum quem obsidentem 426 Tyrum offendunt. Excepit ille hospites humanissime ac cum circa carnisprivum venissent tota eos apud se quadragesima in castris apud Tyrum suis tenuit, nulla non honoris ipsos ac benevolentiae significatione deliniens. De Tyro et hac ejus oppugnatione Gallica dicere hic obiter locus admonet.

Ἐπειφρούρητο δὲ ἡ πόλις καὶ δίλοις μὲν ἀρραγέσι τείχεσσι καὶ δὴ καὶ τρισὶ προτειχίσμασι κύκλῳ ταῦτην περιλαμβάνουσιν. Οὐ γάρ ἔξωτας κύκλος περιεῖ τὸν δεύτερον, οὗτος δὲ τὸν ἐνδοτάτῳ ²⁸, καὶ τρίτον, καὶ ἡσαν καθίπερ τινὲς κύκλοι ἀλλήλους περιλαμβάνοντες; καὶ περιζωννύντες τὴν πόλιν. Ἀλλ' ὁ γε Βαλδουΐνος ἔγνω πρότερον τὰ προτειχίσματα ταῦτα καταβαλεῖν, εἴθ' οὐτως τὴν πόλιν ἐλεῖν, οὐτὶ γέρ τινα θωράκια τῆς Τύρου προσβεβλημένα, τὴν πολιορκίαν ἀπειργον. Οὐ δὲ διά τινων μηχανημάτων πορθτικῶν τὴν τε πρώτην καὶ δευτέραν ζώνην καθεῖταις καὶ τῆς τρίτης ἀπειπεράτο, καὶ δὴ τὰς ἐπάλξεις; αὐτῆς καθειλεῖν εἰς τὰ ἐρεψῆς ἐρήμαθύμηκεν εἰλε γάρ ἀν καὶ ταύτην εἰπερ ἐπέπευσεν, ἀλλὰ διά τινων κλιμάκων οἰκέμενος μετὰ ταῦτα ἐπιθῆναι τῆς πόλεως, καὶ ὡς ἡδη ταύτην ἔχων εἰς χειρας πρὸς τὴν πολιορκίαν ἐνέπεσεν διπερ τοῖς Σαρακηνοῖς ποτηρίαν προύξενησε ²⁹. Καὶ δὲ μὲν τῆς νίκης

que dimitterent. Quare statuit satius esse tentamenta prima conventionis cum gente astuta et ad spem lucri aspera, fieri a vacuis tractatoribus quorum verba solum audire, non etiam spolia concupiscere aut deprædari Galli possent. Spes tantum illorum suspendi ac proritari jussit liberali ostentatione præmiorum ingentium, si jurare ac præstare fidem obsequium utilemque operam Augusto vellent; sed repræsentandorum tunc tantum, cum ea ipsi officiis exhibitis aut promissæ in futurum fidei pignoribus idoneis offerendis meruissent. Quam ea prudenter sic disposuerit Augustus res ipsa declaravit. Percussit Balduinum procul fama legatorum ab imperatore adventantium cum immensa vi pecunia: et videlicet movit homini salivam afflatus lucri odor. Igitur extemplo mittit eis obviam usque Tripolim (nam eo pervenisse jam audierat) Simonem patruelē suum, qui eos ad se prolixe invitatos etiam officiose deduceret. Usi sunt humanitate Gallica libenter nostri, et pecuniis, ut dictum est, in arce Tripolitana sub Bertrani siede in id ipsum ac curam spondentis, custodia depositis, cum Simone Hierosolymis missō profliguntur ad Balduinum quem obsidentem 426 Tyrum offendunt. Excepit ille hospites humanissime ac cum circa carnisprivum venissent tota eos apud se quadragesima in castris apud Tyrum suis tenuit, nulla non honoris ipsos ac benevolentiae significatione deliniens. De Tyro et hac ejus oppugnatione Gallica dicere hic obiter locus admonet.

Erat ea civitas cum aliis protecta soliditatis invicta moenibus, tum circumductu munita murorū trium sese includentium, ita ut maximus ambitus contractiorem secundum, hic brevissimum atque intimum anaplecteretur tertium: omnes simul velet loricæ adversus externam vim objectæ firmissimæ oppugnationem frustrarentur. Prævaluuit tandem impetus Gallicus; et machinis quibusdam muralibus Balduinus usus primum alterumque circuitum plane diruit. Ad tertium promota vis pinnae jam ejus et superiora corruperat, cum ecce intervenit fatalis ceptis ingentibus ex successuum felicitate secura negligentia, qua in transversum actus pene victor, cum instare perculsis, et concussis ac nutantibus toto pondere immobile par foret, satis habuit parare scalas quibus ad imminutam muri altitudinem miles pertingeret: cum subruere funditus convulsam mo-

Variae lectiones ex cod. Coislin.

²⁸ ἐνδέστατον. ²⁹ προσεξένησε.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

nam, uxorem duxerat. Constat enim ex Sigeberto, an. 1107, plures liberos procreasse Henricum, tandem unicum Waleranum non invenit scriptores.

Totam hanc cognationem exhibebit subjectum. stemma.

Eustachius comes Bononiæ.

Eustachius II. comes Bononiæ.	Lambertus.	Gotofredus episcopus Parisiensis.	Gerberga uxor Frederici comitis Luxemburg., ducis Lotharingiæ.
Goſofredus dux Lotharingiæ.	Baldwinus I. rex Hieros.	Eustachius comes Bononiæ.	Juntha uxor Henrici ducis Limburgensis et Lotharingiæ.
		Waleranus dux Limburgensis.	Simon ducis filius nuncupatus.

Floruit etiam eo ipsomet anno Simon alter, filius Theoderici ducis Lotharingiæ superioris, filii Geraldii Alsatiæ, ex Gertrude filia Roberti Flandrensis; 408 qui quidem Simon patri an. 1115, mortuo successit, ita ut ducis filius dici potuerit an. 1111, quo nondum ducatum adeptus erat. Vide Galbertus in Vita S. Caroli comit. Flandren. cap. 15, n. 109, et Vignierum in Originibus Alsat. pag. 112 et seq.

(28) Ὑποδεξάμενος. Albertus. Aq. lib. xii, cap. 7.

(29) Τύρον. De obsessa Tyro, an. 1111, machinis nostrorum incensis, et hostium arte conflagratis, de soluta denique obsidione, multis agunt Albertus Aq. lib. xii, cap. 4 etc., Fulcherius, lib. ii, cap. 4; et Tyrius, lib. ii, cap. 17. Vide etiam Chron. Orientale.

tem et complanare ruinis aditum usq[ue]decunque facilēm præalentibus et paratis oportet. Itaque huic scalarum fiduciae indormientibus Gallis et velut certa atque in manibus posita victoria contentionem oppugnandi remittentibus, Saraceni oblata sibi præter spem occasione salutis adeo strenue, adeo feliciter sunt usi, ut qui arce obsecra jamjamque potituri videbantur, submovebantur ab spe ista longius; qui vero haud dubie circumventi præda victori hosti certa et para-
ta servabantur, mirabiliter e laqueis evolarent quibus plane constricti præpeditique teneri putabantur. Res in hunc modum contigit. Observata Saraceni remissione Balduini quo eum supiniorem etiam facerent, tractationem cum eo pacis instituunt missis legatis; nihil aliud men-
daci postulatione gratiae nisi spatiū ultioni appa-
randæ surari cupientes. Male quippe ferantibus circum Gallis et simulatae compositionis leges otiose disceptantibus dolos intus Barbari machinabantur, quoru[m] ubi per securitatem Gallicam in rem con-
ferendorum se tempus nactos aptum arbitrati sunt, una repente nocte multas amphoras fictiles li-
quente plenas pice in machinas imminentes urbi jaciant, quibus amphoris jactu ipso, quod necesse erat, atque alisu dissilientibus in testas, ligna ma-
chinarum scilicet abunde perungebantur liquore pingui. Jam materiæ sic ad incendium paratæ faces ardentes e propinquo jaculati admovent pluri-
mas; tum alendæ conceptæ flammæ alias rur-
sus amphoras naphthæ intus magnam vim se-
rentes [similiter] ingerunt. His ita 427 per no-
ctem dispositis, ecco oriente die ignis simul in-
gens cooritur flammis e testudinibus lignis in
luculentarum undique turrium admotam nubibus altitudinem surgentibus, donec operibus plane assumptis in cineres subsederunt. Ea digna Gal-
lis, ubi minime oportuit dormitantibus, se-
curitatis suæ merces constitit: adeo dissolutis ac male vigilibus ut cogitationis eos atque apparatus istius hostilis, flamma illis late collucens et sublimē undantes sumi vortices primum indicium dederi. Capti porro a Tyriis Galli quidam milites circa machinas sunt, omnino sex numero quibus ad se perductis præsidii præfectus cædi cervices imperat, capitaque ipsorum ballis in castra Balduini jaculatus est. Accessit is terror ad cumulum perturba-
tionis, percussis jam ignis subiti spectaculo; ergo his visis capitibus velut larvarum spectris efferali equos pro se quisque trepide inscendunt, frustra

A τυγχάνων ἐγγύθεν ἐξερούσθη παραπολύ αὐτὸν δὲ ἀρκών ἐντὸς τυγχάνοντες τῶν βεβόχων ἡφελοντο. Οὐ γάρ μεταξὺ τῆς ἀμελείας τοῦ Βαλδουνίου χρήσις αὐτοῖς εἰς ἐπιμέλειαν γέγονεν ἀνάπνευσας. Πλα-
στρογεύονται δέ τι καὶ τοιοῦτον. Τῷ μὲν δοκεῖν πρὶς εἰρηνικάς σπονδάς ἀφορῶτι καὶ διαπέμπονται πρὶς αὐτὸν τὴν εἰρήνην, ταῖς δὲ ἀληθείαις; ἐν ᾧ τὰς εἰρήνης ἐπραγματεύοντο εἰς διμοναν ἡγετικόν. ἔκεινον μὲν μετέωρον ταῖς ἐλπίσιοι ποιοῦντες, αὐτὸν δὲ μηχανάς τινας συρράπτοντες κατὰ αὐτοῦ. Εὐρα-
κότες γάρ ἀσχολίαν πολλήν τοῦ πολέμου καὶ ἀν-
πεπτωκότας τοὺς ἔξωθεν στρατιώτας, ἐν νυκτὶ μὲν πολλοὺς ἀμφορεῖς ὀστρακίνους ἐμπλήσαντες ὡρᾶς πίσσης βίπτουσι κατὰ τῶν ἐφισταμένων τῇ πόλει μηχανημάτων, ὃν ἐξ ἀνάγκης καταθρυσθέντων περιεκέχυτο τοιοῦτον ὡρὸν τοῖς ἔντοις, οἷς ἐπε-
ρίπτουν δῆδας ἡμέρας. Εἰτ' αὐτὶς ἐπέρους ἀμ-
φορεῖς, φέροντας ἔνδον πολλήν τὴν νάρθαν, ἐπιδραξαμένη τοῦ πυρὸς, εὐθὺς τε εἰς ἀέρον μετέβαλε φλόγα, καὶ τὰς μηχανὰς αὐτῶν ἀπειρρω-
σεν. Ἀμα τέ γάρ ἡμέρα διέλαμπε, καὶ τὸ πῦρ αὐτὸν ἀλαμπεῖν ἀπὸ τῶν ἐντίνων χελινῶν εἰς αἰθέρα πυρ-
γούμενον. Καὶ οἱ μὲν περὶ τὸν Βαλδουνίον τὰς ἔρημάς εἰχον ἐπίχειρα οἵ τις ἡμέλουν μεταμείοι-
μενοι· δὲ γάρ καπνὸς αὐτοὺς καὶ τὸ πῦρ, τὸ γεγόνος ἀνεδίδασκεν. Ἐάλωσαν δὲ καὶ τινες τῶν περὶ τὰς
χελώνας ἔντων ἐξ στρατιῶται τὸν ἀριθμὸν, οὐδὲ τὸ Τύριος ἔκεινος θεασάμενος ἀρχηγὸς καὶ τὰς κεφαλὰς ἀποκόψας, διὰ πετροδόλων δργάνων τῷ στρατεύματι τοῦ Βαλδουνίου ἀπεσφενδόνησε. Ταῦτα θεασάμενοι τὸ στράτευμα πᾶν καὶ τὸ πῦρ καὶ τὰς κεφαλὰς, μετ' ἐκπλήξεως ἐφευγόν τοῖς ἵπποις ἐποχθέντες, ὡσπερ ὑπὸ τῶν κεφαλῶν ἔκεινων ἐκδειματούμενοι, καὶ τοι τοῦ Βαλδουνίου πανταχόθεν ἐξιπποχομένου καὶ ἀνακαλουμένου τοὺς φεύγοντας καὶ παντοιῶς παρα-
θερόντος. Ἀλλὰ γάρ ἥδε παρὰ καρφοῖς. Ἐξε-
νοι γάρ καθάπτας ἐκδεδωκότες ἔσαυτοὺς εἰς φυτὴν, ἀκατασχέτως εἰχοντο τοῦ δρόμου, καὶ πτηνοῦ παν-
τὸς ἐφαίνοντο ταχινώτεροι. Καὶ τέλος τοῦ δρόμου τούτοις τὸ φρούριον "Αχε" (30) ἐγχωρίως καλούμενον
ἔκεινο γάρ ἐγέργονται τοῖς δειλοῖς ἔκεινοις δρομεῦσι κρηστόγετον. Ἀπειπάμενος δ' οὖν καὶ διὰ Βαλδου-
νίους καὶ τοῖς δλοῖς ἐξαπορήσας, καὶ ἄκων τοῖς φεύγοντιν εἰπετο καὶ πρὸς τὴν εἰρήνην πᾶντας καὶ οὐτος ἀπεδραπέτευσεν. Οὐ δέ γε Βουτουμίτης εἰσελθὼν εἰς τὰς Κυπρίους τριηρεῖς, δυοκαὶστεραὶ δὲ ἔσαν αἱ πᾶσαι, καὶ παραπλέων τὰς ἀκτὰς τοῖς πρός τὸ "Αχε" φερούσης, κείθι τὸν Βαλδουνίον κα-
ταλαμβάνει, καὶ ἀπαντα τηνικαῦτα ὀπῆγενεν.

Car. Dufresnii Du Cañii notæ.

(30) "Αχε. Quæ veteribus "Αχη, ut auctor est Strabo, deinde Acon et Ptolemais dicta. Fulcherius, lib. i, cap. 17: Post has transierunt Ptolemaidem, prius Acon dictam, quam quidem erranter sotebant Accaron legere, quod nos etiam faciebamus, cum primius terram Palæstinorum intravimus. Sed Accaron urbs est Philistæa, iner Azotum et Jamnia, Ascalonem. Acon vero, id est Ptolemaida, ab Austro habet Carmeli montem. Sanc Acc-

caron et Acre dicitur Alberto Aq. lib. v, cap. 31; lib. ix, cap. 30; Achon, Tyrio, lib. 3, cap. 26, ubi de ejus conditore nonnulla commemorat: Acon, Alferis, in part. cliii. 3; "Αχη Ptolemaio, ut observavit Scaliger, Suidæ et Nicetæ in Isatario, lib. iii, n. 8. Porro Balduinum, solum Tyri ob-
servatione, Aconem se recepisse tradunt etiam Albertus Aqu. lib. xii, cap. 7; et Fulcherius lib. ii, cap. 4.

δόπσα δ αὐτοκράτωρ πρὸς αὐτὸν παραγγεῖλας παρ-
εκελεύσατο· προσεκιβαλῶν δὲ τοῖς λόγοις καὶ τὸν
ριστικόν μέχρι Σελευκείας ἐψθακέναι ἐλέγε. Τὸ δὲ
ἄρχα ἀληθὲς μὲν οὐκ ἦν, ἀλλὰ τις οἰκονομία, ἵν
οὗτον καταπλήξῃ τὸν βάρβαρον, καὶ ταχὺ ἀπολύσῃ
ἐκεῖθεν ²⁸ αὐτὸν. Ἀλλὰ τὸ δρῦμα τὸν Βαλδουΐνον
οὐκ ἔλαθε, καὶ πολλὰ τοῦτον ὡς φευσάμενον κατε-
μέμψατο. Προέψθη γάρ παρά του τὰ κατὰ τὸν
αὐτοκράτορα μεμαθηκέναι, ὡς εἰς τὸν μαχρὸν
ἔξεληλύθει αἰγιαλὸν, ὡς τὰς ληίζομένας παρὰ τὴν
Οάλασσαν κατέσχε ληστρικάς ναῦς, ὡς νοσήσας
ἐκεῖθεν ²⁹ ὑπεχώρησε, καθά γε δὴ σαρέστερον δὲ
λόγος κατωτέρω δηλώσει. Ταῦτα δ Βαλδουΐνος τῷ
Βουτουμίτῃ ἀντειρχόμενος καὶ ὡς φευσάμενον ὑπὸ^B
μέμψιν ἀγαγάνων, ἐψή· Μετ' ἐμοῦ χρὴ μέχρι τοῦ
Ἀγίου Τάφου ³⁰ ἀληλυθέντων, κακεῖθεν τὰ ήμιν
συνδέσματα μετὰ πρόσθεων ἐμῶν δηλωθῆσται
τῷ αὐτοκράτορι. "Αὐταὶ γοῦν ³¹ τῷ τὴν ἀγίαν πό-
λιν (31) καταλαβεῖν, ἐπεξῆτε ἐξ αὐτῶν, τὰ παρὰ
τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντα οἱ ³² χρήματα. Ὁ δὲ
Βουτουμίτης· Εἰπερ βοηθήσειν κατὰ τοῦ Ταγγρὲ
τῷ αὐτοκράτορι αὐτοὶ ἐπαγγέλλεσθε τὸν δρόνον, δν
ἐν τῷ διέρχεσθαι πρὸς αὐτὸν ἐποιήσατε, φυλάττοντες,
καὶ τὰ πρὸς ὑμᾶς ἀποσταλέντα τηνικάῦτα λήγεσθε
χρήματα. Ὁ δὲ τὰ μὲν χρήματα λαβεῖν ἔθελε,
βοηθεῖν δὲ μὴ τῷ βασιλεῖ, προδύμασύμενος, ἀλλὰ
τῷ Ταγγρὲ, καὶ μὴ λαμβάνων τὰ χρήματα ἤνιστο.
Τοιοῦτον γάρ τὸν βάρβαρον ἀπαν ἥμος· πρὸς μὲν τὰς
δωρεὰς κέχηνε καὶ τὰ χρήματα, πράττειν δὲ ὑπὲρ
ῶν τὰ χρήματα δίδοται ἡκίστα βούλεται. Γραφάς
εὖν φίλας ἔγχειρίσας αὐτῷ ἀπέδιυσεν (32). Ἐντευ-
χηκότες δὲ οἱ πρέσβεις καὶ τῷ καρδιτὶ Ἰατζούλην (33)
κατὰ τὴν ἀναστάσιμον τοῦ Σωτῆρος ἡμέραν εἰς
προσκύνησιν τοῦ Ἀγίου Τάφου ἐληλυθότι, καὶ αὐτῷ
τὰ εἰκότα δύμιλασαντες, ἐπει σύμφωνον τῷ Βαλ-
δουΐνῳ καὶ αὐτὸν ἐώρων, ἀπράχτεις ἐκεῖθεν ὑποχω-
ρήσαντες καὶ μὴ ἐν τοῖς ζῶσι τῷ Πλεκτράνῳ (34)
ἐντυχήντες, ἐπεξῆτον τὰ κατατεθέντα παρ' αὐτῶν
εἰς τὴν ἐπισκοπὴν χρήματα. Ὁ δὲ υἱὸς (35) ἐκείνου
καὶ δ Τριπόλεως ἐπίσκοπος ἀνεβάλλοντο τέως
τὴν τῶν χρημάτων παροχήν. Οἱ δὲ μετὰ ἀπειλῆς
αὐτοῖς ἐλεγον, Εἰ μὴ τὰ χρήματα ἡμῖν ἀποδοθῆσε,
σύκη ἔστε ἀληθεῖς δοῦλοι τοῦ βασιλέως, οὗτε τὴν
εἰς αὐτὸν πίστιν φαίνεσθε ἔχοντες, καθὼς ὅτε
Τελεκτράνος ³⁶ καὶ δ τούτου πατήρ Ισαγγέλης.
Λοιπὸν οὐδὲ τὴν ἀπὸ Κύπρου δαψιλῆ τῶν χρειωδῶν
ἀρδεῖαν τοῦ λοιποῦ ἔξετε, οὗτε μὴν ἐπαρήγοντα ὑμν

Variæ lectiones ex eod. Coislin.

²⁸ ἐκεῖσε. ²⁹ ἐκεῖσε. ³⁰ στεφάνου. ³¹ γάρ. ³² αὐτῷ. ³³ Πλεκτράνος.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(31) Ἀγίου πόλιον. Albertus loco laudato.

(32) Ἀπέλυσεν. Albertus loco citato: Legati
vero regis Gracorum benigne commendati, donis-
que magnificis ampliati, Constantinopolim remissi
sunt.

(33) Ιατζούλην. Joscelino de Courtenay, qui
contra Euphratēm sua habebat præsidia, inquit
Tyrius, lib. II, cap. 8, et postmodum Gervasio de
Basilica, seu de Bazoches, in principatum Tabariæ,
sue Tiberiadis, denum Balduino Regitensis, regi

A omnibus locis obequitanto Balduino cunctosque
passim voce, nunti, modis omnibus admonente offi-
ci, fugæque flagitium increpante. Sordis ea can-
buntur nihil segnus præcipiti semper impetu, ino-
quadam volucri rapiditate, quo incumbere cœpe-
rant, prorsum ruitibus. Meta cursus trepidi arx
sunt Ace vulgo dicta, in quam recepti fugaces sese
primum e terrore collegerunt. Expertus omnia
Balduinus tandem melioris inops consilii cogit
velut torrente abreptus sequi quos sistere nequivat,
et in eamdem civitatem istam quam diximus post
suos et ipso confugere. In eo tumultu Butumites
ingressus triremes Cyprias (duodecim omnino e
Cypro secum duxerat) cum iis navigavit oram le-
gens ejus viæ quæ ab Tyro versus Ace ducit; quo
appulsa Balduinum ibi convenit omniaque, otio-
sum nactus, quæ habebat ab imperatore in manda-
tis ei coram exposuit; addens etiam imperatorem
ad expeditionem Antiochenam egressum iam Seleu-
ciam pervenisse. Verum istud quidem non erat.
Cæterum eam samam negotio præfuturam Butumites
autumans, id conturbandi (sic enim putabat fore)
Balduini causa, impetrandi ab eo ut se longe
jam apud ipsum moræ tædio languentem citio diun-
teret, communisci voluit: quam prudenter ipse vi-
derit; non certe feliciter. Elenim Balduinus recens
edocutus a quodam fuerat exacte quid rerum et
ubi terrarum imperator ageret. Profectum nempe
in longum littus, piraticam in eo mari facientes
naves prædatorias cohibuisse, indeque morbo
coactum recessisse, ut postea dicemus. Veris ergo
præoccupatus Balduinus nuntiis, commenta Butu-
mite facile coarguit, iratusque in fraude deprehenso:
Volo, inquit, te venire mecum usque ad Sanctum
Sepulcrum. Eo cum pervenero, missis illinc **428** ad
imperatorem legalis meis, quid visum nobis fuerit ex-
ponam. Fecit ut dixerat. Simul enim sanctam ur-
bem tenuit, legatos accersit nostros et quas affer-
rent ab imperatore sibi pecunias reddi petiit. Hic
Butumites prius oportere dixit ut, juxta pacta
conventa jurejurando firmitate, sicut imperatori
præstarent, ut cum eo expeditionem Antiochenam
nox suscepturo adversus Tancredum conspirarent
serio: tum sane ipsos missas pecunias merito
sumpturos. At Balduinus æquum putabat imperato-
ris quidem pecunias se capere, Tancredi vero par-
tes sequi, ferebatque permoleste ac quasi accepta

Hierosolymitano effecto, in comitatum Edessenum
successit. Vide *Familias nostras Hierosol.*

(34) Πλεκτράνων. Excessit igitur e vivis Ber-
trandus comes Tripolitanus eo anno, quo soluta
Tyrj obisidio, 1112.

(35) Ὁ δὲ υἱὸς. Pontius comes Tripolitanus,
Bertrandus ex nepte Mathildis comitissæ, ut est apud
Malwesburensem, seu ut Ordericus, ex Aleide filia
Odonis I, Burgundia ducis filius. Vide *Familias*
Hierosol.

injuria querebatur quod exemplo non numerarentur A τὸν δύοκα Κύπρου, καὶ τεῦθεν λιμοῦ παρανάλωμα γενήσεσθε, 'Ως δὲ πάντα κάλων κινοῦντες, πῆ μὲν διά μειλιχίων ἡργαν, πῆ δὲ δι' ἀπειλῶν πειρώμενοι τὰ χρήματα ἀναλαβέσθαι: οὐκέ ξπειθον, δεῖν ἐλογίσαντο τὸν υἱὸν τοῦ Πελεκτράνου³¹ εἰς σών πίστιν (36) δρκίσαι τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ οὐτω τὴν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ ἀποσταλεῖσαν μόνη ἐπιδοῦναι³² αὐτῷ δωρεὰν ἀπό τε χραγμάτως χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ πέπλου παντοίων. 'Ο δέ, λαβὼν ταῦτα, εἰς σών πίστιν διμώκοε τοῦ αὐτοκράτορος. Τὰ δέ γε λατπά χρήματα ἀποκομίσαντες πρὸς τὸν Εὐμάχιον δέ αὐτῶν ἐξωνήσαντο ἐπους τῶν εὐγενῶν³³, ἀπό τε Δαμασκοῦ καὶ Ἐδέσσης καὶ αὐτῆς Ἀραβίας (37), ἐκείθεν δὲ τὸ τε Συριακὸν πέλαγος καὶ τὸν Παρθικὸν παραμείφαντες κόλπον τὸν πλοῦν B παρηγήσαντο, καὶ τὴν ἥπειρον ἀσφαλεστέραν τῇ;

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

³¹ Πελεκτράνου. ³² ἀπεδοῦναι. ³³ εὐσθενῶν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(36) Εἰς σώήρ πλοτιρ. Annales Franc. an. 788: *Et cœperunt fideliores Baiuvariorum dicere, quod Tassilo fidem suam salvam non haberet, id est, quod fidem, quam Carolo professus erat, integrum non servaret, seu, ut habet Chronicon Reichersbergense, quod fidem promissam violasset.* Id porro a Pontio expeditum, ut quam Bertrannus parens Alexio fidem præstiterat, salvam et illæsam servaret. Ita fidei salvæ, fides mentita opponitur; nam fidem mentiri, vel etiam mentiri simpliciter dicebantur, qui posse præstitum sacramentum in dominum insurgebant, ut est in epist. Ludov. I, tom. III Hist. Franc. pag. 891.

(37) Καὶ αὐτῆς Ἀραβίας. Equos Arabicos commendant Nicetas in Joan. in Man. lib. I, n. 1; lib. III, n. 3, lib. VI, n. 4; in Isaacio, lib. VI, n. 6, in Alexio, lib. I, n. 2; Zonaras in Romano Dionogene, Ducas, cap. 16, 29 et 33. Theodorus Prodrom. carm. et πρόνοταν, et εἰς Βαπτά, Joannes Leo in Descr. Afric. lib. IX. Poeta Vernac. *Le Roman de Garin :*

Hue s'en retorna sur le roux Arabi.

Et alibi :

Bien fu armé, s'ot le rox Arabi.

Equos Arabicos φάρας et φαρλοῦς vulgo appellant scriptores, a voce *furas*, quæ Arabibus *equum generosum* sonat. Achimes, cap. 233, Ἰππος ὁ φάρας δὲ εὐγενής. 409 Ita rursum cap. 152 et 159, φάρας Ἀραβίκος; apud Nicetam in Isaaco, lib. I; Leo imper. in Tacitico, cap. 18 § 137, ait Saracenorum equos φαρλοῦς appellari. *Equos farios* non semel commendat Rainmundus de Agiles, et Saracenis suis proprios auctor est: *Assumpis omnibus pecunias suis Cesaream et Camelam adibant, ut ibi equos farios mercarentur.* Infra: *Cœperunt ostendere illi de parte comitis equos farios, et divitias suas.* Eadem pag. Qui cum accepisset a comite Rainmundo 5000 solid. et duos equos farios optimos, etc. Non desunt qui Arabes vocent hanc accepisse a Graecis censem, quibus φοράς est equa. Gloss. Gr. Lat. φοράς, ἡ θήλετα ἡπότε, equa. Verum putant alii ita nostros appellasse equos integros, admissarios, quos Germani *Waran*, ut auctor est Goldastus, nuncupant, Hispani, Occitani, et provinciales *Guaragnone*, qui iidem sunt quos lex Salica, tit. 4, § 2 et 4, *Waran Jones* vocat, voce forte ab Arabica *furas* deducta. Denique non multum abliudit vox Cambrobritannica *farch*, equus, unde *cadfarch*, *equus bellicus*, ut est apud Marcus Zuterium Buxhernium in *Originibus Gallicis*. Hinc a Francis

nostris *equos ferrandos*, *Arabicos nuncupatos fuisse*, voce efficta a *furas*, probabile est. Lanherius Ardensis: *Optimum equum ferrandum liberaliter obtulit; cheval ferrant*, in Testamento Baldvini comitis Guiensis, an. 1244, apud Duchesnum. *Le Roman de Garin :*

Emmi la place li ont ferrant formis.

Idem :

Prenés vos garde de moi et de ma gent,
Ne tendés mie as cheuaus, as ferrans,
A belle robe, a or, ne a argent.

Eidem poetæ dicuntur interdum isti equi auferans :

Mult par fu liés, quand vint a l'auferand.

Alio loco :

En destre menent les auferans de pris.

Rursum :

Et enseller maint auferrant coursier.

Hinc denique equos omnes, etiam indigenas, qui Arabicorum colorem haberent, *ferrandos* vocarunt nostri. Rigordus an. 1215, de Ferrando Flandrensi comite in prælio Bovinensi capto, et Lutetiam adiuncto: *Nec verecundabantur illudere iu rustici, vétulæ, et pueri, nacta occasione ab æquivocatione nominis, quia nomen ejus tam equo, quam homini æquivocum erat: et casu mirabili duo equi ejus coloris, qui hoc nomen equis imponit, ipsum in lectica rehabant.* Albericus: *Accidit etiam casu mirabili, quod equi lecticam Fernandi trahentes, essent coloris ferrandini.* Willelmus Guiart :

Ferrant portent dui auferrant,
Qui tous deus sont de poil ferrant.

Infra :

Li auferrant de fer ferré,
Emporent ferrant en ferré.

Cujusmodi autem fuerit color ille equorum Arabicorum, qui *Ferrandinus* dicitur Alberico, docet Historia Francorum ms. ex bibl. Menimiana in Philipp. Aug. Nul ne porro dire, ne deviser la grant joie que ceus de Paris firent au roy Philippe leur seigneur, après cele victoire, lequel emmenoit ferrant aveueques lui en une listiere, que portoient deus cheuaus pommeles. Si crioit le peuple, quand ferrant passoit, par maniere de gaber et mequer, que deus ferrans portoient ferrant, mais ferrant estoit enserrez. Vide Julianum Scaligerum, exercit. 206, in Carda mm, et Menagium De ling. Franc.

θαλάσσης ἡγησάμενοι, πρὸς τὴν Χερβόνησον ἀφο- A pere volebant. Sed Bertrani Alius et Tripolitanus
ρῶσι τὸν αὐτοκράτορα ἔχουσαν, καὶ τὸν Ἑλλήσπον- episcopus depositum representare cunctabantur:
τὸν διαβεβήθεις τὸν βασιλέα καταλαμβάνουσιν. instantibus contra nostris, et denuntiantibus, nisi
pecunias restituerent, officio defuturos jurati Augusto obsequii; et pudendam infidelitatis in se
maculam suscepturos, si ab avi Sungelis et Bertrani patris exemplis tam recenti memoria in laude
omnium vigentibus, tam se de generem illius nepos, hujus filius probaret, vituperatione usque
ad consultorum curatorum ipius dedecus processura. Imo præterquam in honestatibus, etiam rem
sibi noxiā facturos ipsos. Cum enim, qua in vicinia Cypri erant, carere istius insulæ commercio
subsidiisque sine sua pernicie non possent, certum haberent fore, nisi actutum pecunias redderent,
ut nulla deinceps ab Cypro insula copia annonæ, nullis ducis ejus auxiliis juvarentur; unde ipsos
necessere esset fame perire. Duræ ad hæc omnia Gallorum erant aures. Igitur nostri, ubi moto,
quod aiunt, sive omni, blanditiasque non minus frustra quam minas experti, persuadere nequivere
Bertrani filio curatoribus aut consiliariis ipsius, ut representare rem creditam vellent, tandem eo
descenderunt, ut partem depositæ pecunia magnam Bertrano ab imperatore destinatam sibi utique ser-
varet Bertrani filius, mo lo eam, praestando solemnī fidelitatis juramento, promereri ab impera-
tore gratiam occuparet: Sic prolatum imperialis gazæ depositum est; ex eo segregata tum moneta
signata ex auro atque argento, tum vela vestesque pretiosæ omnis generis, quas Bertrano proprie
Augusti designatione constabat attributas. Ex 429 illius filio relictæ; verum hic eodem tempore legi-
tima rite formula solemne fidelitatis horamentum in Augusti nomen dedit. Cæteras opes apud Tripolim
depositas tollentes legati et ad Eumathium in Cyprum deferentes, equos iis generosos ab Damasco
et Edessa ipsaque Arabia mercati sunt. Hinc Syriacum pelagus et Pamphylium sinuæ emensi, naviga-
tione ulteriori ut suspecta declinata, tuctori terrestri itinere in Chersonesum tendunt, ubi didicerant
imperatorem esse, ac Hellesponto transito ipsius adiuncti.

Ἐπειδὴ δὲ ἀλλεπάλληλοι τούτωι αἱ φροντίδες νιφε- B Causa prodeundi Augusto ex urbe regia fuerat
τοῦ δίκαιη ἐπιχρυστοῦ, ἀπὸ μὲν τῆς θαλάσσης διὰ στόλου
εὐτρεπιζομένων τῶν ἡγεμόνων Πίσσης; τε καὶ Γενούς;
καὶ Λογγιναρδίας; τὰ παρὰ θάλατταν ἀπαντα³⁴ δηρώ-
σασθαι, καὶ τῆς ἡπειρου αὐθίς ἐξ Ἐφας τοῦ Ἀμηρ-
σαῖδεν καταλαμβάνοντος ἡδὴ κατὰ τῆς Φιλαδελφειας
καὶ τῶν παραλίων μερῶν, δεῖν καὶ αὐτὸς ἐξελθεῖ-
ναι τῆς βασιλευούσης ἔγνω· κακεῖθεν παραγενέσθαι
οὐ δυνατὸν καὶ κατ' ἀμφοτέρα τὰ μέρη μάχεσθαι. Κα-
ταλαμβάνει τοίνην³⁵ τὴν Χερβόνησον. Εἴτα ἀπαντα-
χθεῖν μετακαλεσάμενος τὰς δυνάμεις, ἀπὸ τε Ἑρας;
καὶ θαλάττης, καὶ ἀποδιελῶν Ικανὸν στράτευμα διὰ
τοῦ Σκαράνδρου μέχρις Ἀτραμήτου καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ
Θρακησίου (38) κατατίθησιν. Εἴχε μὲν οὖν τηνικαῦτα
στρατηγὸν ἡ Φιλαδέλφεια Κωνσταντίνον τὸν Γαβρᾶν
καὶ λαὸν ἀποχρώντα πρὸς τὴν τεύτης φρουράν· τὸν
δὲ μιξοδάρδαρον Μοναστράν, οὐπερ ἐν πολλοῖς δὲ λό-
γος ἐμέμνητο, τὴν Πέργαμος καὶ τὰ Χλιαρά³⁶, καὶ τὰ
τούτοις παρακείμενα πολίγνια, καὶ αἱ παρὰ θάλατταν
ἔτεραι πόλεις, ἀλλοις πειρὰ στρατηγικῆς καὶ τόλμη
διαφέρονταις. Πολλὴ δὲ τὴν πρὸς αὐτοὺς παραγγελίαν
δὲ αὐτοκράτωρ ἐποίησατο ἐγρηγορέαν διεπαντός, καὶ
σκοποὺς πανταχθεν ἐκπέμπειν τοὺς τὰς τῶν Βερ-
βάρων ἐπιτηροῦντας διεκδρομὰς καὶ ἀπαγγέλλοντας
αὐτοῖς καθ' ὥραν. Οὕτω μὲν οὖν τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν
ἀσφαλισάμενος πρὸς τοὺς θαλαττίους ἐπεῖδες πολέμους;
τοὺς; νυντικοὺς ἐντειλάμενος, τοὺς μὲν τοῖς λιμέσοις
Μαδύιου (39) καὶ Κοῖλων προσομοίσαι, καὶ τὸν

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

³⁴ παραθαλάσσια πάντα. ³⁵ τοίνυν. ³⁶ Χλιερά.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(38) Θρακησίου. 410 Thracesii Thematis, quod Lydiam, Cariam, Ioniam, et aliquot alias provincias complectebatur. Constantin. de Themat. lib. I, c. in Basilio, cap. 15 et 16.

(39) Μαδύιον. Oppidum in Chersoneso Thraciæ, hodie Maitos, iuste Leunclavio, n. 24. Nec procul aberant τὰ Κοῖλα, portus memoratus Nictæ in Man. lib. v, cap. 4.

Quos assiduis nuntiis in omnium horarum vigiliam experitos habebat imperator; subinde repetitis mandatis excitans, ad speculatores fidos et acres quoquoversum continue mittendos; quos nullus hostium motus progressusve posset fallere, qui statim comp̄ta nuntiarent. Sic procuratis rebus Asia, ad maritima bella pr̄videntiam vertit, edito ad omnes nauticos mandato, ut Madyi et Coelarum portus occuparent, fretumque interpositum inconvenienti custodia servarent, percurrentesque celocibus ista maria, mitem assidue strenuitate imminenter in omnem motum atque accessum classis Francicæ: et cum effecissent speculandi vigilantia ne improvisi fortitudine conquererentur, ne **430** noxii hostes accederent; iam continente quam insulis ab eorum impetu atque injuria iutandis. Obirent igitur tractus illos marium littorumque ostendendo circumferendoque passim, admoveendo etiam, quocumque opus esset, præsidio atque auxilio, ne Peloponneso quidem neglecta; nam et hanc imputari a navarchis Romanis in partem provinciæ mandata, idoneamque ei tuenda custodiam impendi nominatim imperator caverat. Quoniam autem in iis partibus diutius morari constituerat, excitari Augustus jussit apto ad id delecto loco subitarias domunculas, lectis extemporaneis operas, sub quibus hiemem transegit. Ut autem e Longobardia ceterisque locis ac partibus parata Latina classis solvit in nos infesta, primum illud omnium ejus duxit faciendum ut missis quinque biremis et quam proxime adiuvare se jussis Romanis terris ac portibus, captivos ad se duei jubaret e Græcis aliquos, quorum indicio, quid imperator rerum gereret, ubi locorum, quo statu esset, edoceretur. Abydum jam pene pervenerant exploratoriæ naves quando incurrentibus nostris contigit e quinque unicam duntaxat ad eum qui miserat recurrere reliquis captis et detentis cum remigio ac vectoribus omnibus. Didicerunt hujus redditu biremis duces Latinarum classium munitiones ab imperatore copiis egregiis portus omnes; terras etiam ac continentem firmis præsidii in toto positas. Ipsum quo cunctis ex opportuno loco præsiceret, cunctis animos adderet ad Cherrbonesum hibernis sedisicatis hiemare cum exercitu. His Galli auditis, satis sibi consilii haudquæquam ipsis adesse vires tantas quantas ad perrumpendas tot istas ab imperatore objectas præsidiorum fortium et cautissimorum consiliorum præmunitiones ac velut invictas moles, versis repente clavis alio cursum intenderunt. Tunc Gallorum unus quidam ex iis qui tum forte circa duces fuere quando haec ad ipsos de imperatore delata sunt, navem propriam monerem velocissimam momento consensam raptimque a classe divisum in cursum expediti, et quam celerrime Balduinum adit tunc oppugnanteum Tyrum. Eique exponit, jussu opinor Latinorum ducum, quo loco apud ipsos, quo apud imperatorem res essent: ut dromades ipsorum exploratoriæ Romanis captæ; ut acribus excubis invictis præsidii præmunitionissima apud hostes sint omnia. Denique illud libere ac pudore superato fatebatur: nequaquam ausos esse duces Francos imperatorem sic paratum aggredi; consultiusque judicasse redire salvos re infecta quam temere attentatio adversus instrucissimam Romanam classem prælio vinci haud dubie. Huic formidini orationis congruus erat asperius atque habitus talia referentis Balduino Galli, trementis interim totis artibus, et Romanam de qua dicebat classem pavere a huc præferentis.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁷ πρὸς. ⁴⁸ μαθεῖν. ⁴⁹ νῆσ. ⁵⁰ ἐπελθών. ⁵¹ καθώτερ. ⁵² ὀμολόγει.

‘Αλλ’ οὐδὲ κατὰ τὴν ἡπειρον ζάλης ἄνευ παρ-
ῆσιν οὐδὲ φροντίδων διπερ καθεστήκασι τῷ αὐτῷ
κράτοςι. Μιχαὴλ γάρ τις ἐξ Ἀμάστριδος τὴν
Ἀκρουόνδην φρουρῶν ἀποστολαν μελετήσας κατέσχεν
αὐτὴν καὶ τὸ παρακείμενα ταῦτη¹³ δειγμὸς ἐληξετο. Τοῦτο μεμαθηκὼς δ αὐτοκράτωρ μετὰ ἀποχρώσης
δυνάμεως κατ’ αὐτοῦ τὸν τοῦ Δεκανοῦ ἔξεπεμψε
Γεωργιον. “Ος καὶ πολιορκήσας ἐπὶ τρισι μησὶ,
ταυτὴν μὲν τὴν πόλιν κατέσχε, τὸν δὲ ἀποστάτην
ἔκεινον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ταχέως ἔξεπεμψεν.
Ο δὲ αὐτοκράτωρ τὴν μὲν τοῦ κάστρου φρουρῶν
ἔτέρῳ ἀνέθετο, αὐτῷ δὲ τὰς δύρρες ἐπιτοξεύσας καὶ
πολλὰς¹⁴ ἀπειλήσας καὶ θάνατον αὐτοῦ τῷ φαινο-
μένῳ καταψήφισμανος, εἰς φόνον μέγαν ἐνῆκε τὸν
δινθρωπον. Ταχὺ δὲ τὸ δύος ἔλυτε τὸν στρατιώτου.
Οὐπω γάρ δηλιος τοῦ δρίζοντος κατέδυ, καὶ δη-
δεσμώτης ἐλεύθερος ἐστατο, καὶ δηθάντου κατα-
ψηφισθεὶς μυριών ἐτευχήκει δωρεῶν.

Τοιοῦτος δὲ ἐμὸς πατήρ βασιλεὺς ἐν πᾶσιν ἐφαί-
νετο, καὶ πολλῆς ἐς ὑστερον τῆς ἐξ ἀπάντων ἀγνω-
μοσύνης ἀπῆλαυσε¹⁵, καθάπερ ποτὲ καὶ δ πρῶτος¹⁶
εὐεργέτης δ Κύριος, μάννα βρέχων ἐν ἐρήμῳ, σιτίζων
ἐν δρεσι, καὶ ἐν θαλάτῃ ἀδρόχους διαβιβάζων, καὶ
ὑστερον ἀθετούμενος καὶ ὑδριζόμενος καὶ τυπτό-
μενος καὶ τέλος σταυρὸν παρὰ τῶν ἀνόμων κατα-
κρινόμενος. ‘Αλλ’ ἐνταῦθα γενομένης προεκπηδῆ-
μου τοῦ λόγου τὸ δάκρυον καὶ σφύζω περὶ τούτων
ἔρειν, καὶ ποιήσασθαι τῶν ἀγνωμόνων κατάλογον,
ἀλλὰ τὴν ἡλικῶταν ἐπέχω καὶ τὴν καρδίαν σφαδά-
ζουσαν. Καὶ τούτο δὴ πρὸς ἐμαυτὴν ἐπιλέγω συν-
εχῶς τὸ τοῦ ποιητοῦ.

vitam comitata humanitas est. Male illa quidem agnita repensaque sappiis, et ex semente optima
duris plerisque commendata mentibus, nihil nisi odiorum Ingratissimorum spinosissimam referre
solita messum: tamen hanc ut in malis consolationem habens, quod qui ueretur tali fortuna,
conditionis per eam fieret ejus similis qua primus ipse ac supremus bonorum auctor omnium sua
hominibus benefacta collocavit. Nimirum ille quibus manna in deserto pluit; quos pavit in monti-
bus, quos siccis per mare transportavit; ab iis abdicatus, illusus, pulsatus, denique iis accusanti-
bus et urgentibus crucis suppicio addicitus ab impiis est. Erumpunt hæc mihi meditanti loquen-
tique lacrymæ ex oculis, exsilitque animus impetu subito ad edendum prodendumque ad justissimam
ignominiam catalogum ingratorum erga patrem meum; sed linguam iramque in id pronas ruentis-
que vi cohiben, illud mihi continuo poetæ occinens:

Τέτλαθι, κραδίη, καὶ κύρτερος ἀλλο ποτ’ ἔτιης.

‘Αλλὰ τὰ τοιαῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν ἀγνώμονα
στρατιώτην ἔκεινον. Τῶν δὲ γε ἀπὸ τοῦ Χοροσάν
παρὰ τὸν Σαΐσδην σουλτάνου πεμφθέντων, οἱ μὲν
διὰ τῶν μερῶν τῆς Σινάου κατήρχοντο, οἱ δὲ διὰ
τῆς Ιδίως καλούμένης Ἀστίας ήσαν. “Οπερ μεμα-
θηκὼς δ Γαβρῆς Κωνσταντίνος, τηνικαῦτα τὴν
Φιλαδέλφειαν φρουρῶν, καὶ ἀναλαβόμενος τὰς ὑπ’
αὐτὸν δυνάμεις καὶ καταλαβὼν τούτους εἰ; τὸ Κερ-
διανὸν¹⁷, αὐτὸς πρῶτος ἀπάντων κατ’ αὐτῶν λύσας
τὸν χαλινὸν, καὶ τοὺς δλοίοις αὐτὸν τοῦτο παρακε-
λευσάμενος, ἤτε τοὺς Βαρδάρους. Ό δὲ τούτους
ἐκπέμψας σουλτάνος, τὴν ἡτταντῶν τοσούτων μεμα-
θηκὼς, ἀποστέλλεις¹⁸ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τὰ περὶ

Variae lectiones ex cod. Coislin.

¹³ θεστ νοι τεύτῃ. ¹⁴ πολλά. ¹⁵ ἐπέτυχε. ¹⁶ πάντων. ¹⁷ Κερδιανόν. ¹⁸ καὶ ἀποστέλλεις.

Felicitas audacie respondit. Vieti sunt Barbari, et cladis inopinatissimae **432** nuntio, qua tam multi suorum a tam paucis nostrorum fusi fugatiue fuerant, percusus sultanus, missis ad imperatorem legatis de pace cum eo cepit agere. Fatebantur legati diu esse cum dominus ipsorum cuperet pacem Musulmanos inter et Romanos videre constitutam. Vere ita erat. Nam is princeps longo jam ex tempore continenter auditis successibus Alexii Augusti, ut prudenter se, ut fortiter contra hostes omnis generis gesserit: ut angustiis, ut periculis ex maximis viriute se ac consilio explicuerat, præstanti sensim præoccupatus opinione viri ac veneratione quadam erat. Cui cum ad cumulum accessit recens experientia offensionis ipsius ad limen factæ, ex qua, uti ex Umbria vestem aiunt, et ex ungue leonem, ita bellum hoc totum quale demum futurum quave fortuna sit gerendum, intelligere liceret, inora jam nulla esse potuit quin ad consilia pacis cum imperatore compendiae mente sultanus et cogitationem appelleret. Cum igitur advenissent e Perside legati, resedit imperator sublimi solio. Praetoriani omnes omnis linguae ac generis ordine quisque suo circum dispositi terribilem in speciem; nec deerant quorum formidolosior aspectus erat securibus in huinero positis armati Barbari perpetuam in seriem loco suo digesti. Per horum ora armaque minaciter renidentia longa via deducuntur legati Persæ ad Imperiale solium. Inde Augustus eos quæ res ac tempus poscebat de sultano percontatus, auditisque vicissim quæ ipsi afferrent, significavit placere sibi quoque pacem Persas inter et Romanos æquam et firmam fieri. Perrexit exquirere deinde quid sultanus posceret. Recitantur a legatis postulata ejus. In iis esse aliqua statim Augustus vidit Romanæ rei parum commoda. Eo igitur eloquentiam, qua valebat plurimum, convertit suam, ut pertinaciam in iis obtinendis capitibus invictam adimeret. Multa in eam rem excusavit, multa monuit, multis commemoratis varie, atque ad rem suam apte accommodatis arte ingenioque plurimis evicti, tandem ut pro ea quam habebant, res ex præsentí notitia moderandi, potestate, conditionibus istis imperio non non bærerent mordicus; sed iis relaxandis in sententiam imperatoris se duci paterentur. Hoc expresso consensu dimissi Persæ in ample ipsis et commode paratum tabernaculum deducti sunt; mandante ipsis in digressu Augusto, ut ibi per otium de dictis ultro citroque sermone primo isto etiam atque etiam cogitarent: pollicens fore, si quidem in sententia persistarent, et in iis quæ sibi jam aqua videri declarassent, toto sibi animo totaque sententia perseverandum ducerent: crastina ipsa statim die pacem cuius tractandæ causa venerant momento absolvendam firmandasque. Mirifice ipsis quæ dicebat imperator placere videbantur omnia. Nec nox consilium mutavit. Postri die, in primis volentibus atque annitentibus legatis, conventum in certas leges tractatioque concordia felici exitu conclusa. Ejusmodi pacis ejus leges erant, ut satis appareret nequaquam ea tempore

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁰ ἐπερωτήσας. ⁴¹ διά. ⁴² συμφωνούμενα. ⁴³ καὶ τῶν αὐτοῦ βουλευμάτων ἡστόνει. ⁴⁴ καὶ δῶς ἀτυντελής μετὰ ταῦτα γέγονε, τῶν πραγμάτων δὲλλω; πως διακυβευθέντων.

Car. Dufresnii Du Cangii nolæ.

(40) Μουσουλμάνων. Vim vocis prodit Leunclavius in Pand. n. 22 et 59

itali sanctienda, se suave privatum Augustum attendisse, verum, ut solebat semper, rei communis utilitatem et sceptri Romani majestatem spectasse unam; magna profectio nostra et in tempus omne propaganda posterum felicitate. **433** si durasset tam salutaris ista concordia. Nam intervenit fatalis vis, et hoc exemplo rebus humanis, longe aliam, culpa succedentium, orbis Romanæ reipublicæ conversionem cepit. Aliis consiliis, alii successus; et perturbatissima secura tempora in locum venerunt pacis hujus fundatissimæ, quæ ut priores nostras universas miserias absolverat, ita non dubiam posteritati, modo retineri potuisset, tranquillitatem in tempus omne promittet consequens. Superis aliter visum; adempta cum Alexio pariter spes salusque publica; conatumque hunc ejus beandæ posteritatis, confusis, hoc sublato, rebus, fecit irriuum eorum imprudentia, qui habendas imperii relictas ab eo, peritia deinde non pari tractarunt.

Οἱ δὲ τοῦ Φραγγικοῦ στόλου ἡγεμόνες διὰ τῶν περισσωθέντων ἀπὸ τῶν πέντε δρομάδων νηῶν τὰ περὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου, ὡς εἶρηται, βεβαιωθέντες, καὶ ὅτι ὁ βασιλεὺς τὸν στόλον εὐτρεπίσας τὴν αὐτῶν ἐφόδον περὶ τὴν Χερδόνησον περιμένων ἐνδιατρίβει, τοῦ προτέρου σκοποῦ ἀπέστησαν, μηδὲλως τοῖς μέρεσι Ῥωμανίας πλησιάσαι θελήσαντες. Παραχειμάσας οὖν ὁ βασιλεὺς εἰς Καλλιούπολιν μετὰ τῆς βασιλίδος· συνείπετο γάρ αὐτῷ διὰ τὴν τῶν ποδῶν ὀδύνην, ὡς πολλάκις Ιστήρηται⁵⁵, καὶ τὸν ταιρίδν καθ' ὅν δὲ τῶν Λατίνων εἴωθεν παραπλεῖν στόλος παραφυλαξάμενος εἰς τὴν βασιλεύουσαν ὑπέστρεψεν. Οὐ πολὺς παρίπευκε χρόνος καὶ Τούρκων ἐφόδος καταγγέλλεται ἐξ ἀπασῶν τῶν τῆς Ἀβατολῆς χωρῶν, καὶ αὐτοῦ τοῦ Χορασδὸν ὡς εἰς πεντήκοντα χιλιάδας συμποσουμένων· οὐδὲ γάρ⁵⁶ πρὸς βραχὺ φραστῶνης μετειλήχει τὸν ἀπαντα τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ χρόνον, ἀλλων καὶ ἀλλων ἐπεφυσμένων πολεμίων⁵⁷ διηνεκῶς. Μεταχαλεῖται τοινυν ἀπανταχθέν τὸ ὄπλιτικὸν ἄπαν, καὶ τοῦ καιροῦ στοχασάμενος, καθ' ὅν καιρὸν (41) σύνηθες τοῖς Βιρβάροις τὰς κατὰ τῶν Χριστιανῶν⁵⁸ ἐκδρομὰς ποιεῖσθαι, τὸν ἀναμεταξὺ Βυζαντίου καὶ Δαμάλεως διατερήση πορθμόν. Καὶ οὐδὲ ἡ ἐπειθοῦσα τούτῳ τῶν ποδῶν περιωδυνία ἀπειρῆς τοῦ ἔργου, ξτίς οὗτε τινὶ τῶν προγόνων ξυμβίθηκε πάκιστε, ἵνα τις ἐκ σπερματικῶν λόγων καὶ εἰς αὐτὸν κατιοῦσαν νομίσοι τὴν νόσον, οὗτε ἐκ διαιτῆς ἀδρᾶς, ὅποια τοῖς διαβρέουσι τὸν βίον καὶ φιληδόνις συμβαίνειν εἴωθεν, ἀλλ' ὅπως αὐτῷ ἡ διάθεσις τῶν ποδῶν ἐπηράσειν, ἐγώ διηγήσομαι. Ἐσφαίριζε ποτε γυμναζόμενος συστραφίζοντα καὶ τὸν Τατίκιον ἔχων, περὶ οὗ πολλάκις διείλεγμαι. Ὁς καὶ ὑπὸ⁵⁹ τοῦ ἵππου παρασυρεῖς, ἐμπίπτει τῷ βασιλεῖ, κάντεῦθεν ἀλγήσας τὴν κεφαλίδα τοῦ γόνυος⁶⁰, καὶ εὐτὴν δόλον τὸν πόδα διὰ τὸ ἀκροδαρές τῆς καταφορᾶς, ωὐκ ἐνεδεξτο μὲν ἀλγῆσαι φερεπονώτατος ὡν· δόμως μέντοι μικρᾶς τινος τυχεῖν ἐπιμελεῖας, καὶ κατ' ὀλίγον ἐς τὸ ἀνώδυνον ἐλθεῖν τῶν συνήθων διατρίχων εἰχετο. **Δῆτη** μὲν οὖν πρώτη αἰτία τῆς τῶν ποδῶν ἀλγηδόνως τοῦ βασιλέως· αἱ γάρ δόδυναι τῶν τόπων, εἰς ἔχυτὰς τὰ βεύματα ἐφειλκύσαντο. Δευτέρα (42) καὶ

Variæ lectiones

⁵⁵ Ιστήρητο. ⁵⁶ Deest vocula γάρ. ⁵⁷ πολέμων.

⁵⁸ γένυος.

Car. Dufresnii

(41) Καθ' ὅν καιρόν. Vide notas ad Villhard. n. 28.
(42) Δευτέρα. His duabus, Ποδαλγίας, seu Poda-

Ad classem redeamus Francicam, cuius moderatores ubi certo compertum est cogitationem abjecisse tentandæ continuo Romanizæ: quod eos a tali consilio deterruisset indicium eorum qui e speculatione illa prima de qua diximus, quinque dromadum, captis reliquis pauci vix salvi redierant; retulerantque firmam et numerosam esse Romanam classem; Augustum vero intrepido animo bene paratus adversus quamcunque vim, hostem apud Chernesum opperiri; ut, inquam, Augusto satis constitut Gallos hisce nuntiis percusos alio spes curasque vertere, neque ab iis, nunc quidem, periculum instare, tum sane ipse maturum credit in commodiorem hibernis locum demigrare. Ad id delecta Calliopolis, quo ut se contulit, præsto habuit Augustam matrem meam: cui castra sequendi, degendique peregre, causa erat prima et necessaria, de qua saepe diximus, ministerium vtro adhibendum in gravi pedum morbo quo is laborabat. Calliopolis Augustus velut in excubis quibusdam fuit toto eo tempore quo commeare per illa maria classes Latinæ solent; eo demum transacto jam securus in urbem regiam se recipit. Non diu ibi quieverat cum trepidis excitatur nuntiis ingentis irruptionis Turcorum ex cunctis Orientis regionibus et ex ipso Corosane ad quinquaginta millia congregatorum. Nimurum fatale meo patri fuit ut, ne ad momentum quidem toto principatus sui tempore, cura et labore vacuus posset vivere. Adeo alii continuo ex aliis successebant hostes; alia ex aliis bella surgebant. Novo periculo novis consiliis occurritur. Convocat imperator ad seque cogit undique militiam Romanam universam; et assecutus conjectura tempus, quo tempore pro more ipsorum pridem observato incursatori Christianorum terras isti Barbari videbantur, præoccupare illud expeditione maturanda, et prodire illis obviam statuit. Fretum ergo quod Damalium et Byzantium interjacet, transit: nec forte per eos dies ingravescens eum retardavit pedum dolor. Affligi Alexium isto morbo tam pertinaciter videri mirum poterat. Nam neque repelentes domesticam ejus memoriam quisquam occurreret ex cod. Coislin.

⁵⁹ Desunt voces κατὰ τῶν Χριστιανῶν. ⁶⁰ παρά.

Du Cangii notæ.

græ Alexii parentis causis, tertiam addere poterat Anna, quam Nicephorus Callist. lib. xviii, cap. 40, refert, Constantinopolim nempe incolentes has

inter ejus proavos aut tota serie majorum malo simili affectus, ut familiaris hæc infirmitas et semi-nali vi quadam quasi per traducem propagata existimari posset. Neque rursus ille unquam molli ac voluptaria **434** se vita dedidit, ut luxuriae atque intemperantiae causa hujus incommodi verisimiliter assignaretur. Ego vero, prout conueneri, veram morbi hujus originem proferam. Domitabat equum aliquando flectebatque in orbem ac per omnes artis fyros et modulos scite frenis adductis circumagebat, socio exercitationis ludicra. Taticio, eo ipso de quo nobis crebra in superioribus mentio fuit. Is tum Taticius equi forte ferocius vehementer abreptus impetu in Augustum toto sui pondere transversus impingitur; unde illi nodus alterius genuum gravi pulsu contusus et ipse doluit, et societate partium continuataque nervorum acrem usque in pedem totum propagavit dolorem; quem tamen, ut erat militari patientia adversus molestiarum sensum egregie munitus, in præsens fere dissimulavit ac vix tantisper moratus, quoad levi adhibito perfunctoriæ curationis delinimento, sopiri paululum dolor visus est, consuetis occupationibus et exercitationibus se statim reddidit. Haec illi prima labes istius mali fuit quod devxiorem ejus infestam habuit etatem. Etenim dolores partium in eas affluxum attrahunt humorum. Altera hujus incommodi eadem quæ aliorum ingentium causa imperatori fuit manifestior, atque adeo cunctis notissima, transitus Gallicorum exercituum innumerebilibus et eorum uno simul tempore undecunque conuentum ubi circumfusa atque infusa regis infinita multitudo. Quot inde, quam turbulentarum ac vehementium egerint, tulerint Augusti animam curarum fluctus, quis satis dixerit? Videbatq; honio et eximie perspicax et impense studiosus publicæ rei, circumventum se nosque. Compleri ac comprehendere late omnia affluxu nulla ope prohibendo armatorum hominum, multitudine siderum, quod aint, et arenae superante numerum: quorum et cupiditates infrenes privatorum, et male dissimulata ducum ambitio, consiliis trans obtentum religionis pelluentibus, invasionem Romani imperii somniantium, nihil mitius quam perniciem rei Romanae supremam denuntiabant. Qua vi autem, quæve providentia tali periculo occurreret? armaret, educeret contra militiam nempe Romanam? primum tantam, quæ si tota conveniret, ne unam quidem aliquam de plurimis Gallicarum copiærum partibus æquare numero posset; deinde tam varie

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁰ διος. ⁴¹ ἔκεινην. ⁴² ἐρχομένου. ⁴³ ἔερος.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

maxime vexari solitos: *"Hęs δὲ τῆς νόσου εὐθυντα καθέστηκε δυστυχής τοῖς τῷ βασιλεῖον ἄστυ κατοχύσι διεπαντός.* Quod de Alexandria et Caria Cœlius Aurelianus Siccensis, lib. v *Tardar. passiōnum* cap. 2; de Atheniensi vero tractu, scripsit Lucretius, lib. vii:

A ἐνεργεστέρᾳ δὲ καὶ τῆς ὅλης ὁδύνης μῆτρ. τοιάση τις ἦν τις; οὐκ εἰδε. Τὰ διπαιρά τῶν Κείτων ἔκεινα πλήθη τῶν τὴν βασιλίδα πόλιν κατειλήψαν, ὅπε τῆς ἔκεινα ἀπανταχθέν ἀπαναστάντες πρὸς ἡμέραν. Τότε γάρ οὗτος; εἰς πελάγος ἀχανές φροντίδων ἐμπεπτωκάντας καὶ ἐκ πολλῶν συνιδέντιν αὐτῶν τὴν τῶν Ῥωμαίων βασιλείαν ὀνειρώτεοντας, ὑπὲρ τὴν ἔμμον δὲ καὶ τὰ διπαιρά τὴν αὐτῶν πληρθὺν ὄρων, τὰς δὲ Ῥωμαϊκὰς ἀπάσας δυνάμεις, οὐδὲ πολλοσπιμέριον τούτων ἔξισουμένας, εἰς καὶ εἰς; ἐν συναρθείεν. πολλῷ γε μᾶλλον διεσπερμένων τῶν πλεύσιων δυνάμων, καὶ τῶν μὲν τὰ παρὰ τὴν Σερβίαν τέμπη καὶ διάματαν ἐπιτηρούντων, τῶν δὲ τὰ περὶ τὸν Ἰστρον ὡς τὰς τῶν Κομάνων καὶ Δακῶν ἐφόδους φυλατομένων, πολλῶν δὲ καὶ τὴν τοῦ Δυρήσαρχον φροντίδων ἐμπιστευομένων ὡς μῆτρα Κελτῶν καὶ εὐθή; ἀλφῆ. Ταῦτα συνορῶν διαυτοχράτωρ ὄλως ⁴⁴ γίνεται τῶν Κελτῶν, τ' ἄλλα πάντα ἐν δευτέρῳ θέμενος, καὶ εδὲ μὲν πέριξ ὑποκινούμενον βαρβαρικὸν καὶ μῆκες φῶς ἐκρήξαν τὴν ἔχθραν. ἀξιώμασιν ἀνείρεις καὶ δωρεαῖς, τῶν Κελτῶν δὲ τὴν ἔφεσιν παντοῖας μεθοδεῖαις ἀναστέλλων, καὶ τῶν οἰκοι τὴν στάσιν οὐχ ἔτι τοις διεισπέντεις μῆτραν μᾶλλον ὑφορώμενος; παντοῖοι φυλάττεοσθαι ἐσπευδεν ἐντέχνως τούτων ἀπείρων τὰ βουλεύματα. Ἀλλὰ τίς τῶν ἐπεισπεσόντων αὐτῷ κακῶν τὸν κυκεῶνα ἀπαγγεῖλαι δυνήσεται; Πιντοῖος οὖν πρὸς πάντας γινόμενος; καὶ συμμετασχηματιζόμενος; ὡς ἐνδὸν τοῖς πράγματι πρὸς τὸ κατεπίγονον ἐνίστετο, καθάπερ τις δόξιμος λατρὸν τῷ τῆς τάχης κανόνι χρόμενος: ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ τοινύ δῆμα ἡμέρᾳ καὶ εὐθὺς ἥλιου τὸν ἀνατολικὸν ἀναθορόντος ἐρίζοντα καθῆστο θρόνου, κελεύων τοῖς Κελτοῖς διπαντας ἀκωλύτως εἰσιέναι καθ' ἥμεραν ἔκαστην ⁴⁵, ἄλλα μὲν τὰς ἔκυτῶν απτήσεις ἀπαγγέλλειν τούτους ἐθέλων, ἄλλα δὲ καὶ τοῖς αὐτοῦ θελήμασιν ὑπάγεσθαι: διὰ παντοῖων λόγων αὐτοὺς μηχανώμενος. Οἱ δὲ Κελτοὶ κόμητες, φύσει μὲν τὸ ἀνατολικούντον καὶ λατρὸν ἔχοντες, φύσει δὲ τὸ ἐραστήρια, καὶ πρὸς πᾶν τὸ αὐτοῖς βουλητὸν ἀκρατεῖς καὶ πολυρήμον υπὲρ πᾶν ἔθνος; ἀνθρώπων κακητημένοι, οὐ σὺν εὐταξίᾳ τὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα εἰσοδον ἐποιοῦντο, ἀλλὰ διόπους διεκατεστησαν εἰσερχόμενοι διὰ τοῦ πολυρήμονος τοῦ διπαντοῦ θρόνου, συμπιεραλαμβάνων εἰσῆι, καὶ τούτου ἐχομένων ⁴⁶, ἔτερος, ἐφεξῆς δὲ ἔκεινου δὲλλος ⁴⁷: εἰσερχόμενοι δὲ οὐ πρὸς ὅδωρ καθίειρ ποτὲ τοῖς βήτορεσιν ἐφέτο τὴν διμιλίαν ἐποιοῦντο, ἀλλὰ διόπους ἔκαστος καὶ δι τυχών τρομούλετο πρωματεῖν τῷ αὐτοκράτορι χρόνον, τοσούτου καὶ ἐπύχανεν. Οἱ δὲ τοιοῦτοι δυτες τὸν τρόπον καὶ στρατιώτας αὐτοκράτορεis (43), καὶ μῆτρας τὸν αὐτοκρά-

Attide ientantur gressus, oculique in Achæis Finibus.

(45) Τὴρ γιώσταρ δούμμετροι. Anna, lib. I. pag. 294, τριβομένου δὲ τοῦ κατροῦ διὰ τὸ φύσις λαλὸν τε καὶ μαχρηγορώτατον τῶν Λατίων. Mathæus Westmon. an. 1239, Francos, ut impetratos

τορχ αἰδούμενοι, μήτε τὸν καὶ πὸν παραρρέοντα εὐκαθούμενοι, μήτε τὴν τῶν ὄρώντων νέμεσιν ὑφο-ρώμενοι, οὐ τοῖς δπισθεν ἐρχομένοις. ἔκαστος τόπον διμίλιας καὶ τὰς παρείχεν, ἀλλ' ἀνέτως τὰς διμίλιας καὶ τὰς

A tamque dissite sparsam, tam necessariis officiis procul distentam, ut nec cito sine miraculo, nec unquam sine periculo, aut potius exitio præsenti, unum in locum cogi posse videretur. Nimis alii Romanorum militum per Serviam perque Dalmatiā angustos meatus vallum, claustra imperii, præsidii obtinebant; alii circa Istrum Comanis ac Dacis irruptiones assidue meditantibus objecti stabant; alios eosque plurimos Dyrrachii custodia periclitantis iterum a Gallis defixos isti limiti in excubis utilissimis habebat. Hæc cernens, hæc reputans, quid aliud imperator agere, quam quod urgebat maxime in eo procurando totos esset, posteriora interim duceret cætera? Parturiebant cæcas fraudes rapinasque ac bella solita clanculum parabant finitimi circum Barbari, nihil omnium Augusto nesciente. Verum quia Gallico discriminis totam impendere providentiam decreverat, donis et dignitatibus Barbarorum duces 435 occupavit, redemitque illo pretio securitatem ab eo genere periculi. Totum deinde animum omnesque ad vim Gallorum cohibendam, continentasque ab injuria cupiditates veriit. Quanquam et subinde respectare illum alio suorum insidiae conjurantium et opera defectiones molientium scelera cogebant. Neque hæc facilior, si verum fatemur, vel ob explorationis difficultatem, vel ob anxietatem difficultatem cautio erat. Tamen ille paratus atque semper occurrens ad varia velut multiplex, ad omnia unus sufficiebat: ceterum quot ærumnis quantisque laboribus ista indefessa vigilæ custodia, ista scese ad omnium occasionum usus varie torquentis atque flugentis habilitas prudentia, illi constiterit quis queat dicere? Gallos propriæ quod attinet (nam his, ut dixi, potissimum invigilandum statuebat, et more peritæ medici, cum nullam negligenter mali partem, tamen ei quæ periculosius urgeret, curationem adhibendam censebat attentiore), Gallos, inquam, quod attinet, totos illis audiendis alloquendisque impendebat dies. Violentes primo solis exortu incidentem solio Augustum, libera per suos facta Gallis promiscue omnibus ad se adeundi potestate; nam et quid cogitarent quidve cuperent cognoscere protinus ex ipsis auditu præsentis, sagacitate suspicionis etiam ultra dicta usque ad sensus exploratura intimos, sibi ad gubernationem rerum tali tempore, vel in primis utile putabat, et partes persuadendi eis quæ oportebat, cosdemque revocandi a noxiis rei Romanæ consiliis, sibi arbitrabatur usurpandas; vel fiducia suæ præstantis in dicendo facultatis, ac peritæ tractandorum animorum; vel quod minus alii suppeterent, quibus ad eam rem fidei, artis, auctoritatis, satis inesse videretur. Utebantur porro cæta copia minime verecundi maximeque verbosi Galli comites; et cum quot cuique asseclis libebat ore illo suo duro et fronte sublimi ad imperatorem accedentes ejus aures obtundebant inexplebili loquacitate, cui materiali præbebat nunquam defecturam cum familiaris ac pene naturalis isti generi pecuniarum famæ; tum acres et irrevocabiles in id omne quod concupierint impetus, qua dote velut sibi propria Gallorum gens supra omnes cæteras excellit. Hoc modo qui prior erat ingressus tumultuario et sine reverentia, ubi otiosissime quæcunque in burcam venerant effutierat, aderat alter qui sine intervallo succederet; et hunc excipiebat tertius quartus ac plures. Deinceps, qui nullo interspirandi spatio imperatori dato, pergebant miserum obruere quadam eluvie infiniti non minus quam incompotiti sermonis. Neque enim, quod rhetoribus præscribatur olim, ad aquam ac clepsydram dæcendi tempus metiebantur, sed quivis inter eos etiam de vulgo fas sibi esse putabat quandiu cumque vellet cum imperatore colloqui. Quod quidem ita usurpabant homines qui nec agendi, nec loquendi modum nossent, ut nullo respectu præsentis majestatis, nullo elapsæ horæ, aut tædii circumstantium vultu et aspectu declarati, ratione habita, usque hærerent instando ab petitionibus iterandis; nec consideratione, sed satietae, locum aliis cederent.

Τὸ δέλδον δε τούτων καὶ θηρευτικὸν καὶ σμιχρό-
λόγην τῶν λέξεων ὅπαντες μὲν ἵσασιν ὅποσις τὸ δέλδων ἀνθρώπων μέλει καταστοχάζεσθαι. Τοὺς δέ τοτε παρόντας ἀκριβέστερον τὸ πεῖρα δεδίδαχε. Καὶ γὰρ ἐπὶ τὸν ἐπέρετον καταλάθοι, διτος; δι' δὲ τοὺς τμέμας

B Mores naturasque varias gentium conjecturis venari ac colligere quidam solent; de hac Gallica, qui Constantinopolum suere, omnes satis experientia compertum habent 436 esse illam tum profluentissimam verborum; tum astuta eamdem

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

et magniloquos perstringit. Britonum Armoriconorum garrulitatem sugillat Glaber Rad, lib. II, cap. 5; Normannorum Matthæus Paris, an. 1197, et Willielmus Brito, lib. V Philipp. Provinciales etiam hoc nomine carpit Guibertus, lib. II, cap. 48, ubi de Caimundo Santegidiano: Erat autem præfatis nostris principibus aetate maius, et exercitus, nisi quantum ad garrulos hominum provincialium mores spectat, nulli inferior. Horum mores graphicè etiam descripsit et expressit Gervasius Tilberiensis, Octiorum imper. lib. II. Est enim gens quam provin-

cialeum appellamus, consilio perspicax, promissis fallax, opere cum vult efficax, sine armorum pondere bellicosa, pro sua paupertate in cibando larga, in nocendo insidiosa, inter probra taciturna, cum locus aut tempus suppetit malefacta memorat, bello navalium circumspicua et victoriosa, caloris patiens ac frigoris, famis, ac saturitatis, gens in substantia tenuis, quia vult, et abundantia pacis affluens quando vult. Si Dominum continuum haberet quem timeret, nulla gens citius frangeretur ad bonum, nec ulla, quia non est a uno reuatur ad malum.

minutiisque consecundis acri, loquacitate ac lingua præditam. Hac odiositate putidæ prolixitatis sine tædii significatione perpetienda, cætera que vehementia et ineptiis cupidorum inciviliumque congressuum indefessa patientia exhauiendis, perseverabat Augustus præbere os placidum per dies integros a prima luce ad vesperam impransus impastusque in sella regia perdurans; tum sae ad tempestivam dudum cœnam, diætam respectabat. Ac ne sic quidem in noctem eam defungebatur diurna modestia. Pulsabant, instabant Galli; vel qui nondum auditu fuerant, vel illi ipsi quibus paulo ante horæ totas dederat, novis votis calidi, novis petitionibus instructi quas sustinere in diem posterum nequarent, nocturnam admissionem flagitantes. Audiebantur ad faces. Jurgia hic rursus incompositæque voces atque interpellationum inurbanarum odiosissima confusio finem habens nullum, vultu semper eodem, et statu constanti, tolerabantur ab Augusto: tanta quidem animi præsentia ut multis uno tempore tumultuorio multa quærentibus, prompte unus ad omnia sedateque responderet. Enimvero qui ex aula familiaque Augusta imperatori dum hæc gererentur apparebant, ferre interdum non poterant hominum procaciam et contemptum præsentis majestatis: sed parantes intervenire admonereque oblitos officii compesceret imperator, veritus irritabilia ingenia Francorum, cuni quibus si suorum iræ quantumvis justæ conflictarentur, periculum caset ne scintilla ex collisu, e scintilla incendium exsisteret funestum Romanæ rei. Itaque non alio quam suæ mansuetudinis ac patientiæ satellitio dignitatem in his turbis tuens imperator propriam, mirum prorsus dñbat specimen invictæ constantiæ; plane ut ductum malleo ferreum signum, aut ære fusa statua, in statu ac sede pernox

Α μεμενηκὼς ἔχειται τοῦ θρόνου πρὸς τὸν βασιλεὺν κοιτινὲν..ν ἀπονεύων. 'Αλλ' οὐδὲ οὐτοις τὸν Κελτῶν ἡλευθεροῦτο ὁγλήσεως· ἄλλοι γάρ ἀλλον προφθάνοντος, οὐ τὸν ἀπολειφθέντων μήνας τῆς ἡμεριῆς διαιλίταις, ἀλλὰ κάκείνων αὐθοῖς ἐπανίντων, καὶ ἄλλας καὶ ἄλλας αλτιας λόγων προβάλλομένων, ἔκεινοι ἵστατο ἀκληνής τῆς τοσαύτης γλωσσαλγίας ἀνεγέρμενος, περιστοιχόμενος ὑπὸ τῶν Κελτῶν. Καὶ ἦν ίδειν καὶ πρὸς τὰς ἀπάντων ὑποφορὰς Ιτιμως τὸν αὐτὸν καὶ ἔνα τὰς ἀνθυποφορὰς ποιεύμενον· πέρας δὲ τῆς ἀκαίρου τούτων γλωσσαλγίας οὐκ ἦν. Ὁπερηνίκα δέ τις ἀνακέφαι τῶν μεσαζόντων (44) τούτους ἐπεχειρεῖ, παρὰ τοῦ βασιλέως ἀνεκπέτετο. Τὸ γάρ τῶν Φράγγων ⁴⁵ φύτει ὄργιλον (45) γινώσκων ἐδείει μήτε μικρᾶς προφάσεως μέγας πυρσὸς σκανδάλου ἀναφθῆ, καὶ τούτου μηγάλη ἐσείται βλάβη τῇ ⁴⁶ Ῥωμαίων ἀρχῇ. Καὶ ἦν ὡς ἀληθῶς παραδοξάταν τὸ φαινόμενον· ὡσπερ γάρ σφυρήλατος ἀνδρίτէς ἢ ἀπὸ τινος χαλκοῦ τυχὸν ἢ ψυχηρήλατου σιδῆρου κατεσκευασμένος, οὗτο παννύχιος ἵστατο ἐξ ἐσπέρας πολλάκις μὲν μέχρι νυκτὸς, πολλάκις δὲ καὶ τρίτης ἀλεκτοροφωνίας, ἐπειδὴ δὲ σχεδὸν ⁴⁷ καὶ περὶ τὰς σαφεστάτας ἡλιού αὐγάς· πάντες δὲ κεκυηκότες πολλάκις μεθιστάμενοι ἀνέπαυον ἑαυτούς; καὶ αὐθοῖς εἰσήσαν δυσχεραίνοντες. Κάντατένειν οὐδεὶς; τὸδέντε τῶν συνήντων αὐτῷ πρὸς τὴν τοσαύτην ἀμετακλινῆ στάσιν, ἀλλὰ μετώχαζον ἄπαντες, ἀλλοτε ἄλλος, καὶ ὁ μὲν ἐφηδράζετο, ὁ δὲ ἐπλαγίας τὴν κεφαλὴν ἔρεσάμενος, ὁ δὲ εἰς τοῖχον ὑπερείδειν ἑαυτὸν μόνος πρὸς τὸν τοσούτον πόνον ἀμειλίκτως εἶχεν ὁ βασιλεὺς. Καὶ τὶς γάρ τῆς ἔκεινου φερεπονίας λόγος ἐφίκεστο! μυριάνδρου γάρ οὖσης τῆς διαλέκτου πολλὰ μὲν ἔκαστος ἐλάτει, καὶ ἀμετροπῆς ἐκοιψε, καθ' Ὁμηρον (46). "Ἄλλος μεταστὰς παρεῖσιν ἐτέρη τὴν λαλιάν, κάκείνος εἰς ἄλλον μετέπεμπεν,

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁴ τούτων. ⁴⁵ τῇ τῶν. ⁴⁶ τυχόν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(44) *Tōr μεσαζότων.* Dicuntur μεσαζόντες, qui rebus gerendis in palatio præsunt, seu quibus veluti sequestris principes res suas peragunt, ministri aulæ, Mamertino in Paneg. *Terum ministeri* Manilio, lib. v, nuncupati. Nicetas in Man. lib. I, v, 3: Ἐρρόντες δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ εἰς τὰ τῶν δημοσίων πράγματα καταστῆσαι μεσαζόντες. Εις ίμητρα: Μελεδεώνδη δὲ μεσαζόντα τῶν οἰκείων ὑπόδεσσαν, Cantacuzenus, lib. iii, cap. 15: Τὴν μὲν τοῦ μεσαζεντὸν ὑπορεσίαν ἐνεχειράσθη. Unde frequentes adesse palatio ex officiis debito necesse habebant. Idem Cantacuzenus, lib. iv, cap. 39: Παρόντος δὲ καὶ Κυδώνης, δὲ Ἐνδον βασιλείων διετρέψεν ἀλι, οὐ μόνον διὰ τὴν εὔμενειαν, ἀντὶ πολλὴν πάρκη βασιλέως ἐκαρποῦτο, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῖς πράγμασι μεσαζάνων, ἀνάγκην εἶχεν ἀει συνεῖναι βασιλεῖς νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, etc. Eiusmodi μεσαζόντων μεμνητ εἰσιν Pachymeres, lib. v, cap. 6. *Dumimus vero rerum minister* Μέγας Μεσαζῶν dicebatur, enijs proinde dignitas in palatio summa, cui Ducas cap. 21, 22 et 28, vesiriorum Turcicorum dignitatem æquiparat. *Mediatores* dicuntur sancto Cypriano, seu auctori *De cardinalibus operibus Christi*, in Prologo: *Unde hæc siis divitiarum miseris pectoribus*

assidet, et ambitionis saluogo bibulum animum occupat, ut per fas et nefas ad loca superiora, eliam de latebris eremi, nonnulli se ingerant: et de omni gradu ubi aliquis aditus patet anheli prodeant, discurrent ad judices, blandiantur mediatoribus, conducant auxiliares, et modis omnibus elaborent, sedante cum principibus. *Meatæti, Pachymeri,* lib. vi, cap. 26; **411** lib. ix, cap. 8, iijdem qui *Mediatores* hoc loco. Vide eundem lib. ii, cap. 3.

(45) *Φράγγων ὄργιλον.* Nicetas in Andronico, lib. i *De Latinis*, seu Normanno-Siculis: Μόνῳ οἱ τοῦ γένους τούτου τῷ θυμῷ χαρίζεσθαι οἰδασι, καὶ οἵ οὐτως ἐπιτάσσεις ὄργιλας ὑπενδιδύνατ πρώκαπ. Tudebodus, lib. i: *Franci pleni erant inridia et lumida superbia.* Tyrius, lib. xvi, cap. 23: *Francorum fūsus non ferens.* Ordericus, lib. ix: *Superbi Francigenæ; Abbo, lib. iu. De obſid. Paris.* *Quæ ppe supercilium, veneris quoque ſæda voluptas.* Ac vestis pretiosæ elatio te tibi tollunt. Mathæus Westmon. an. 1272: *Galli igitur, qui nunquam indignatione et jactantia caruerunt, quo- rum superbia ad exterminium perveniet, etc.*

(46) *Iliad.* B, vers. 212.

εἰτ' αὐτοῖς οὐτος εἰς ἔτερον. Καὶ ἦν μὲν ἐν διαλειπ- μασι τούτοις ἡ στάσις. 'Ο δὲ τὴν στάσιν εἶχεν ἀπέραντον μέχρι πρώτης ἡ δευτέρας ἀλεκτοροφω- νίας. Μικρὸν δ' ἀναπαυόμενος τὸν πάλιν ἀνίσχον- τος ἐπὶ τοῦ θρόνου καθῆστο, καὶ πάλιν ἔτεροι πόνοι καὶ ἀγώνες διπλοὶ τοὺς νυκτερινοὺς ἐκείνους διαδε- χθμένοι. Ἐκ ταύτης τοιγαροῦν τῆς αἰτίας ἡ ὁδύνη τῶν ποδῶν ἐνασχήπτει τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐκτοτε δὲ μέχρι τέλους ἔκ διαστημάτων τινῶν χρονικῶν ἐπήσει τὸ ρεῦμα δδύνην ἐπάγον ἔφυδρον. Ὁ δὲ το- σούτον ἐγκαρπερῶν ἦν, ὡς μηδέποτε γογγυστικῶν εἰπεῖν ῥῆμα, ἀλλὰ τὸ ἀξίως πάσχων Ἐύλογως μοι ταῦτα γίνεται διὰ τὴν τώρ ἔμωρ ἀμαρτιῶν πλη- θύν. Εἰ καὶ που δὲ τῶν χειλέων αὐτοῦ ῥῆμα μικρο- ψύχιας ἐκδεδραμήκει, εὐθὺς τῷ τοῦ σταυροῦ σημειῷ κατὰ τοῦ παλαμναλου ἐχρῆτο δάιμονος, Φεῦγε, λέ- γων, ἐξ ἐμοῦ, πονηρό· οὐαλ σοι καὶ τοῖς κατὰ τῶν Χριστιανῶν μηχανήμασιν! Ἀλλὰ τὰ μὲν τῆς τῶν ποδῶν ἀλγηδόνος Ικανῶς ἡμῖν εἰρή- οισιν τὰ νῦν. Εἰ δὲ τις τῇ νόσῳ ταύτῃ συνήρατο, κακὸν τοῦ κρασιθέντος τούτῳ μεστοῦ πικρίας κρα- τῆρος, καθὼς ἐν ὀλίγοις ἐνστραμανούμεθ, ἵνα μὴ λέγω τὸ πᾶν, καὶ τὰς ἀλγηδόνας συνηύξανε, κανὸν ἡ βραστὸς μέλιτι τὸν κρατῆρα περιχρίουσα τὰ πολλὰ διολισθαίνειν τῶν κακῶν ἐμηκανάτο, φύλαξ ἀνύστα- κτος τοῦ αὐτοκράτορος; οὕτω, προσερῆψθω καὶ οὐδὲν τῷ λόγῳ, καὶ ἐστώ τρίτη τις αἰτία τῆς νόσου τοῦ βασιλέως, οὐ προκαταρκτικὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ συνεκτικωτάτη κατὰ τοὺς παῖδας τῶν ιατρῶν· οὐ γάρ καθάπαξ προσκεκρουκώς ἐκείνος ἀπῆν, ἀλλὰ συμπαρῆν καὶ συμπαρωμάτει, ὡς ἐν τοῖς ἀγγείοις εἰ πονηρότατοι τῶν χυμῶν· μᾶλλον δὲ εἰ τις εἰς τὴν ἐκείνου φύσιν ἀπέδειν, οὐ μόνον αἰτία νοσήματος ἦν, ἀλλὰ καὶ διντικρυς νόσημα καὶ βαρύτατον σύμ- πτωμα.

quidem vi animi; sed firmitas corporis continuata diurnæ nocturnæque molestiæ injuria languescens, efficiebat ut duplo sere gravior ad sensum experientiæ labor videtur is qui tot jam exantlatiis superveniret. Hæc maxime causa intendit confirmavitque imperatori dolorem pedum, qui deinceps non destitit ad finem usque certis intervallis acrem ipsi ex humoris affluxu dolorem incutere, enus ille sensum egregia semper patientia dissimulabat, nunquam auditus conqueri, aut verbum vel unum mittere quo divinum Numen incusare videretur. Illa vero subinde iterantem exaudires: *Dignus sum qui hæc patiar; merito mihi talia contingunt ob multitudinem peccatorum meorum.* Quod si quæ aliquando per vehementiam doloris vox labii effugeret imbecillitatem quamdam indicauit et abjectionem animi ferendo imparis, statim signo crucis adversus exsecrabilem utebatur dæmonem, *Fuge, inquiens, a me scelerate; vœ tibi et tuis contra Christianos machinationibus.* Hactenus de dolore pedum qui imperatorem extremis annis exercuit, dictum a nobis satis esto. Utrum autem ad istius *cansam*, morbi symbolam malignæ virtutis aliquam quoque contulerit plenus ille amaritudinis crater ei mistus? Evidem subaudivisse quædam fateor paucis et quasi furtim ac timide suggesta; sed quæ nec ipsi ut omnia memorando adjungere opus est; cui enim id foret usui, nisi ad refricandum mentione ipsa et augendum acerbissimum dolorem? Quanquam Augusta quidem non deerat, craterem melle cir- cunlinens, atque efficiens, ut isto quasi lapsantia lubrico mala pleraque ex insidiis immissa, prius irrita corruerent, quam quod petebant attigissent caput: sicque non exiguum ferens fructum acris illius inconvenientesque custodiæ qua in Augusti salutem assidue vigil excubabat. Tamen quoniam vi- tandis incommodis una plurimis continuo undique ingruentibus vix unquam par est ulla humana pro- videntia, tertiam quoque istam adjiciamus sane causam morbi sotici quo est Augustus infestatus, causam non extrinsecus appulsam longeque veniente, sed penitus insitam profundeque conceptam visceribus ac medullis intimis: quæ duo genera causarum distinguere in scrutandis originibus mor- borum consuevere medicorum pueri. Dudum, inquam, ab Augusto aberat ille qui olim in euui ini-

A durans, a vespera saepius ad noctem medium, saepè ad tertium gallicinum, interdum usque ad albe- scens a sole redeunte cœlum disceptationibus im- modicis æures, animum, vocem præbebat ad omnes undas subinde succendentium unus objectu semper solido sufficiens. Unus plane; nam aulicorum præ- torianorumve prorsus erat nemo qui standi conti- nuatione non fatisceret. Plerique igitur subinde dilabentes furtim alicubi procunibebant, quieturi paululum, mox sese loco perinviti quidem, ac non nisi officio cogente, reddituri. Qui vero ministerii necessitate ac verecundia retenti perstabant, ii al- terum in pedem alternatione subinde mutata inni- tebantur; quidam sessitabant uspiam; alii caput certe lassitudine et somni tentatione inflexum, cubito rei solidæ innixo sustinebant; postremo non deerant qui apprimentes se parieti sessionis quem- dan usum mole corporis in fulcrum exonerata fu- rarentur; vegeto interim ad omnia et velut recente semper Augusto apparente, cuius ideo firmitatem pectoris et tolerantiae robur incredibilis quæ satis prædicare queat oratio? Tumultu vario servebant late cuncta; turba bulliebat circum ingens; multa simul omnes garriebant pro se quisque, atque ut Homerus habet, mistum fracto velut gracilorum murmure sine fine modove fremebant. Singulos fabulando jurgandoque lassos ideoque recedentes, excipiebant recentes alii, et ipsi longo colloquio verbis exhaustis novos nec minus linguosos suc- cessores **437** habituri. Vices ergo ipsis et spatia cessandi erant; Augusto interspirandi mora nulla; in vestigio ei perstandum a prima face ad primum alterumve galli cantum. Tunc gustato somno mo- dico, sole rursus oriente se reddebat throno et in orbem hesternæ contentionis redibat, eadem ille

C quidem vi animi; sed firmitas corporis continuata diurnæ nocturnæque molestiæ injuria languescens, efficiebat ut duplo sere gravior ad sensum experientiæ labor videtur is qui tot jam exantlatiis superveniret. Hæc maxime causa intendit confirmavitque imperatori dolorem pedum, qui deinceps non destitit ad finem usque certis intervallis acrem ipsi ex humoris affluxu dolorem incutere, enus ille sensum egregia semper patientia dissimulabat, nunquam auditus conqueri, aut verbum vel unum mittere quo divinum Numen incusare videretur. Illa vero subinde iterantem exaudires: *Dignus sum qui hæc patiar; merito mihi talia contingunt ob multitudinem peccatorum meorum.* Quod si quæ aliquando per vehementiam doloris vox labii effugeret imbecillitatem quamdam indicauit et abjectionem animi ferendo imparis, statim signo crucis adversus exsecrabilem utebatur dæmonem, *Fuge, inquiens, a me scelerate; vœ tibi et tuis contra Christianos machinationibus.* Hactenus de dolore pedum qui imperatorem extremis annis exercuit, dictum a nobis satis esto. Utrum autem ad istius *cansam*, morbi symbolam malignæ virtutis aliquam quoque contulerit plenus ille amaritudinis crater ei mistus? Evidem subaudivisse quædam fateor paucis et quasi furtim ac timide suggesta; sed quæ nec ipsi ut omnia memorando adjungere opus est; cui enim id foret usui, nisi ad refricandum mentione ipsa et augendum acerbissimum dolorem? Quanquam Augusta quidem non deerat, craterem melle cir- cunlinens, atque efficiens, ut isto quasi lapsantia lubrico mala pleraque ex insidiis immissa, prius irrita corruerent, quam quod petebant attigissent caput: sicque non exiguum ferens fructum acris illius inconvenientesque custodiæ qua in Augusti salutem assidue vigil excubabat. Tamen quoniam vi- tandis incommodis una plurimis continuo undique ingruentibus vix unquam par est ulla humana pro- videntia, tertiam quoque istam adjiciamus sane causam morbi sotici quo est Augustus infestatus, causam non extrinsecus appulsam longeque veniente, sed penitus insitam profundeque conceptam visceribus ac medullis intimis: quæ duo genera causarum distinguere in scrutandis originibus mor- borum consuevere medicorum pueri. Dudum, inquam, ab Augusto aberat ille qui olim in euui ini-

pingens primam dolori pedum occasionem dederat ut diximus; verum eum quocumque sequebantur venis intestinisque clausi maligni succi, non tam fortasse natura ac tempore quam maleficio aut potius veneficio corrupti in tam pestilenterem qualitatem, ut si quis totam ægri hujus habitudinem per nosceret penitus, non jam istos humores morbi causam tantum, sed morbum ipsos plane præstissimum gravissimumque diceret.

Verum nunc quidem admorsa lingua, vix regiae marginibus continere orationem expedit, aliqui gestientem excurrere in campos adversus insidatores sceleratissimos; at cedamus in præsens sane tempori; et vera de his rebus memorandi **438** libertatem in suam occasionem reservemus. Reducamus autem narrationem e diverticulo in quod prima causa morbi pedum, et imperatoris in Gallis audiendis laboriosa perseverantia, eam averterat, ad ceteram historiæ seriem persequendam. Ultra Damalim stationem habente imperatore (illo enim trajecisse ipsum docuit proxima nostra ante digressionem oratio) confluunt ad eum in horas accersitæ undique copiæ crebræ nivis ritu; seruebat fretum assiduo trajectu commeniantem ad Augustum partim exspectantem quoad conveniendi spatiū sui milites haberent: partim experientem eundem posset ibi subsistens, quiete modica delinire dolorem pedum, et illo remittente paululum, expeditionem alacrior prosequi. Inter haec commisso forte plenilunio cum id nocte quædam conspicatus imperator esset, clare dixit, præsente Augusta et ad delinimentum doloris pedum sedulo ut solebat satagente: *Si quidem excurrere ad prædas Turci decrevere, utique hoc tempus habent ei consilio aptissimum. Quare angor eundem quod occasionem omiserim præoccupandæ illoru[m] irruptionis. Vespre sic locutus imperator est. Diei posteræ diluculo ingressus cubiculum principum eunuchus cui erat ejus cura demandata, irruptionem Turcorum in Nicæam viciniam nuntiavit ostenditque scriptum Eustachii Camytzæ quid Turci agerent, quot quoque statu essent exponens. Ad eum imperator nuntium moras abrumpit omnes, dolorisque oblitus ac morbi, curru statim consenso, cuius habenas manu ipse dextera moderabatur, iter capessit Nicæam versus. Feruntur eodem magno pro se quisque studio milites, sumptus raptim hastis utrimque dispositi turnatim, quidam procurrentes, assecantes retro ceteri, mira omnes alacritate quam præsens conspectus et generosa filicia ducentis contra Barbaros Augusti cunctis inspirabat. Turbabat paulisper id gaudium com-*

A 'Αλλ' ἐπέχειν τὸν λόγον ἀνάγκη τὴν γλώτταν ἐνδακόντας καὶ μὴ παραβέειν τῆς λεωφόρου, καὶ δι: μάλιστα προθυμότατος ἦταν καποργοτάτων ἐφάλλεσθαι: εἰς καιρὸν γάρ τὸν προστήκοντα περὶ τούτου ταμιευέσθω μοι. 'Ο δὲ λόγος ἔχειν τὴν τῶν Κελτῶν διηγήσεως. Αὐτίζεται μὲν ὁ αὐτοχράτωρ κατὰ τὴν πέραθεν Δάμαλιν ἐκεῖσε γάρ τούτον ὁ λόγος διαπεραιωσάμενον καταλέοιπε: καὶ συνέρθειν αὐτίκα ἀπαντες νιφετοῦ δίκην, διαπρῶτες πρὸς αὐτὸν αὐτοῦ που προσμένοντα, τὸ μὲν τὴν ἀπάντων ἔλευσιν ἀπεκδεχόμενον, τὸ δὲ καὶ τὴν σφρόδραν ἐκείνην δόδυνην φάσαις ἐλπίζοντα. Πληγιαῖ δὲ τὴν σελήνην ἡδη θεασάμενος, ἐπεὶ συμπαρῆ καὶ ἡ Αὐγούστα τῆς τῶν ποδῶν δόδυνης ἐπιμέλουμένη καὶ κουφίζουσα τούτου τὰς ἀλγηδόνας διὰ παντάς ἐπιμελεῖας· *B* Εἶποτε, εἶπεν δὲ βασιλέως, εἰς προσμήρην οἱ Τούφροι δρμῆσαι ἐβούλοντο, δικαιρός δὲ ἐπιτήδειος πάρεστι, καὶ ἀγθομαῖ ἡδη τὸν προσήκορτα καιρὸν ἀπολαλεκώς. 'Εσπέρας μὲν ἐπὶ τούτο, κατέδε τὸ περιόρθρον εἰσελθὼν ὁ περὶ τὸ χο:τῶνα τῶν βασιλέων ἐνασχοίούμενος ἔκπομπα, τὴν τῶν Τούφρων ἐκ Νίκαιαν κατήγγειλεν ἐφύσιον, καὶ τοῦ τηνικαῦτα ταύτην φρουροῦντο; Εἴσατεν τοῦ Καρμύτῃ γραφήν ὑπεδείκνυτε κατ' αὐτοὺς διαλαμβάνονταν. 'Ο γοῦν αὐτοχράτωρ μηδὲ μικρὸν ἀναμείνει; μηδὲ μελλήσας διλας, ἀλλ' οἶον τῆς συνεχούστης αὐτὸν δόδυνης ἐπιλαθόμενος, δι' ἀρμαράξις τῆς πρὸς Νίκαιαν φερούστης ἥψατο τῇ διξιῇ γειρόλγον ^{ετ} (47) κατέχων. Οἱ δὲ στρατιώται τηνικεῦται τὰ δόρατα τούτων ἀναλαβόμενοι κατ' ίλας στολήδον ἐφ' ἑκάτερα ἔντο: καὶ οἱ μὲν παρέθεον τούτῳ, οἱ δὲ προέπεμπον, οἱ δὲ συνείποντο, συγχαίροντες μὲν αὐτῷ κατὰ τῶν Βαρβάρων ἐξορμήσαντες, ἀνιμεῖνοι δὲ διὰ τὴν ἀπεργούσαν αὐτὸν ἵπποντας δόδυνην. 'Ο δὲ πρὸς θάρσος ὑπερυνεν ἀπαντα. νέυμασι τε καὶ λόγοις τῷδε προσμειῶταν αὐτοῖς καὶ προσθεγγόμενος. Δι' ἡμερῶν τε ^{ετ} τριῶν κατέλαβε τόπον τινὰ Αιγύλλους ^{ετ} (48) καλούμενον, εἰς οὐ πρὸς τὴν Κιβωτὸν διεπλωτασθει: Ἐμελλεν. 'Επειγόμενον δὲ τούτον τὴν διαπεραιώσιν ὄρσας ἡ Αὐγούστα, συνταξαμένη τούτῳ, πρὸς τὴν βασιλέουσαν πορεύετο. Τοῦ δὲ αὐτοχράτορος τὴν Κιβωτὸν καταλαβόντος, προσέρχεται τις αὐτῷ λέγων

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{ετ} λύγον. ^{ετ} δέ. ^{ετ} Αιγυλλούς.

Car. Dufresnii Du Cangii nolæ.

D (47) Λόγος. Locus, ni fallor, luxatus. Quid enim est Alexium Nicæam contra Turcos profectum esse, et cum sis bellum initurum τῇ δεξιῇ χειρὶ λόγον κατέλοντα. Nam quod vult eruditus interpres Alexium currus, quo vehebatur, habenas dextra moderatum, nec est simile vero, neque ex Anna verbis elicere potest. An igitur reponenda ea verba, quae habet lib. vii, pag. 196: Τῇ δὲ δεξιῇ χειρὶ τῆς τοῦ Λόγου Μητρὸς τὸ ώμφορον σηματίαν aut εἰκόνα,

(48) Αιγυλλος. Locus in Bithynia ora, qui Αιγυλος Zonarae in Michaelo Theophili s. pag. 101, et Scylitzæ, pag. 552.

ἐκκρήτους σατράπας τεσσαράκοντα γλιάδων διαιρεθῆναι, καὶ τοὺς μὲν ἐς περιομήν τῆς Νικαίας καὶ τῶν παρατειμένων αὐτῇ χωρῶν κατεῖθεν. Τὸν δὲ Μονόλυκον καὶ τὸν . . . τὰ περὶ τὴν Θάλατταν δηγάστας, οἵτινες τὰ τε παρακείμενα τῇ περὶ τὴν Νίκαιαν λίμνῃ, καὶ τὴν Προύσαν ^{το} ἡγε-
ώταντες, ὡς δὲ καὶ τὴν Ἀπολλωνιάδα, αὐτοῦ που περὶ τεύτην ηύλισαντο, κάκεισε τὴν λεῖαν πᾶσαν ἀφελόμενοι, δμοῦ πρὸς τὰ πρόσω πέχωρησαν· τότε Λοπάδιον καὶ πάντα τὰ ξυμπαρακείμενα ληῆσάμε-
νοι, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν, φησι, τὴν Κύζικον καταλαβόν-
τες ἐξ ἑψόδου ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς θαλάσσης κατέ-
σχον, τοῦ ταύτην φρουροῦντος μηδ' ἀπωσοῦν ἀντι-
σχόντος, ἀλλ' ἀγενώς ἐκεῖθεν ὑποχωρήσαντος·
εἴτα τὸν τε Κοντογμῆνον καὶ Ἀμήρ ^{το} Μουχούμετ, τῶν
ἐκκρήτων ἀρχιστράπας διὰ τῶν Λεντιανῶν πρὸς τὸ Ποιμανῆνδον ἀπίειναι, ἐφελκομένους λεῖαν πολλὴν καὶ ἀνδρας πλείστους δορυθράτους καὶ γύναια καὶ παιδας δσους ἀφῆκεν διάδρομος· τὸν δέ γε Μονόλυκον ποταμὸν τινὰ διαπεράσαντα Βαρηνὸν ἐγγωρίως καλούμενον, φέοντα μὲν ἀπὸ τενὸς δρους ^{Τιβιδος} ^{το} καλουμένου, ἀφ' οὗ πολλοὶ καὶ διλοὶ ἀπορθύτηκονται ποταμοὶ, Σχάμανδρός τε καὶ Ἀγγι-
λοκαμίτης ^{το} καὶ Ἐμπηλος, πρὸς τε τὸ Πάρεον ἀπονευκέναι, καὶ τὴν ἐφ' Ελλησπόντου "Αευδόν καὶ δι' Ἀτραμύτου καὶ τὸν Χλιαρῶν διελήθυθτα μετὰ πάντης αἰχμαλωσίας ἀναιμάτως καὶ ἀνευ μά-
χης τινές. Πρὸς ταύτην τὴν ἀγγελίαν διάτοκράτωρ τὸν Καμύτζην, δύοκα τηγικάντα χρηματίζοντα ^{το}, διὰ γραμμάτων παρεκελεύσατο παρέπειθαι τε τοῖς Βαρθάροις μετὰ πεντακοσίων στρατιωτῶν καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς διὰ γραμμάτων δηλοῦν, φειδεῖσθαι τε τῆς μετ' αὐτῶν συμπλοκῆς. 'Ο δέ ἐξελθὼν τῆς Νικαίας καταλαμβάνει τὸν τε Κοντογμῆνον καὶ τὸν Ἀμήρ Μουχούμετ καὶ τοὺς λειποὺς εἰς τὰ καλούμενα Ἀδρατα, καὶ ὡσπερ τῆς τοῦ αὐτοκράτορος παραγγελίας ἐπιλαβόμενος, παραχρῆμα τούτοις προσβάλλει. Οἱ δὲ, τὸν αὐτοκράτορα προσδόκιμον ἔχοντες, καὶ τούτον εἶναι τὴν ἐπεισπεσόντα νομίσαντες, πτοιθέντες, τὰ νῶτα διδόσαι. Σκύθη δέ τινα τηγικάντα κατασχόντες καὶ παρὰ τούτου πυ-
θμενοι, ἐπει τὸν Καμύτζην ἐγνώσκοντες πάντες συνέρ-
ρεον. 'Επανελθόντες οὖν κατὰ τὴν πεδιάδα τὴν δια-
κειμένην ἐγγὺς κάτωθεν τῶν καλουμένων Ἀορά-
των, αὐθις; ἡθροίσθησαν. 'Ο δέ γε Καμύτζης (49), τὴν λεῖαν πᾶσαν ἀφελόμενος ἐξ αὐτῶν, οὐκ θελε μέχρι τοῦ Ποιμανῆκου καταλαβεῖν ὡς εὖ τὰ κατ' αὐτὸν ἐν τούτῳ διαθέσθαι· πολιχνιον δὲ τοῦτο ἐρυ-
μνότατον· ἀλλὰ περὶ τὰς Ἀδρατα ἐμβραδύνων, ἐλαθε καθ' ἔχουσαν βουλευσάμενος. Οἱ Βάρθροι γάρ εἰν τῷ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{το} Περσαν. ^{το} τὸν Ἀμήρ, ^{το} Τιβιδος. ^{το} Ἀγγιλοκαμίτης. ^{το} Νικαίας χρηματίζοντα.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(49) Καμύτζης. De hac Eustathii Camyltzæ clade agit Zonaras.

A miseratio doloris quo principem ab equitando prohiberi sentiebant. Emendabat tamen incom-
modum mœroremque in spem optimam mutabat renidens omnes in partes imperatoris facies, quem-
que nūtu, aspectu, arrisu blando fortique ad strenue rem gerendam beneque sperandum exci-
tans, additis in idipsum vocibus plenissimis ala-
critatis, quibus dum compellantur modo cuncti, modo singuli, gliscebat per universorum animos mirus ardor fiducia conjunctus, ac studium, laborem itineris periculique formidinem dulcedine sui fallens. Sic triduo peruentum ad locum quemdam Αέγγιλος dictum, unde Cibotum versus trajecturus imperator erat. Ibi eum trajectiōnem urgere istam Augusti videns, venia impetrata recedendi vale ipso dixit, et in urbem regiam iter intendit. Imperatori Cibotum appulso nuntiavit accedens quidam, præcipuus satrapas Turcorum, qui simul omnes sub signis haberent quadraginta militum **439** milia, distribuisse inter se tum copias, tum belli gerendi partes, hunc ferme in modum. Negotium quibusdam datum infestande Nicææ, adjacentiumque ipsi regionum atque urbium popu-
lendarum. Monolyco etc..... attributa ad prædan-
dum esse mari vicina loca. Hos magno successu rem gessisse. Vastatis enim omnibus circa lacum Nicæensem, Prusa etiam nec non Apolloniade expilatis ac direptis congregasse illic copias unum in locum castris positis, prædaque omni compor-
tata. Tum communi consilio atque impetu pro-
gressos ulterius Lopadium et finitima huic loca cuncta latrociniis et genus omne maleficiis vexasse, ipsa, quin etiam, Cyzico primo incurso capta cum in eam a parte quæ mare spectat impetum fecissent, præfecto urbis nusquam ad prohibendum occur-
rente, sed ignava et turpi fuga elapso. Deinde Contogmen et Amerem Muchumetem qui supra præcipuos satraparum ewinebant dignitate ac pot-
tentia, per Lentianos Pœmanenum abiisse, tra-
hentes prælau multam, virosque captivos plurimos, cum mulieribus et pueris quoiquot reliquos gladius fecisset. Monolycum vero transgresso quodam fluvio (quem Barenium accole appellant, fluentem ex monte quodam Iibile vocato, ex quo edem multi etiam alii amnes proflouunt, inter quos Sea-
mander', Argelocomites et Empelus) ad Pareum declinasse, et Abydum ad Hellespontum sitam prætergressum, per Atramytum quoque et Chliera cum tota captivorum multitudine tutum et pacatum sine sanguine, sine pugna iter habuisse. Imperator hoc indicio accepto litteras dat ad Camyltzem tunc ducem Nicææ, quibus ei mandabat, ut Barbaros pone sequeretur cum militibus quingentis, et quæ de ipsis haberet comperta confestim indicaret sibi per

litteras; vitaret autem congressum eum Turcis, et paucitati suorum pugna declinanda parceret. Ad hoc imperium egressus ille Nicæa, Contogmeni, Ameren Muchumeten reliquosque satrapas deprehendit in loco quem vocant *Aorata*, quasi dictas *invisa*, nec se tenuit, cito videlicet oblitus mandatorum Augusti, quin confligeret illico. Turci, qui iam jamque ad futurum imperatorem ante crediderant, ubi vividum euodemque improvisum Camylzis impetum sensere, facile persuasi rem sibi esse cum imperatore totoque exercitu, terga territi vertierant. Sed capto tunc Scythia quodam e nostris, ubi ex eo percontati a Camylze uno se loro pulsos didicerunt, e monte in quem pavesacti confugerant resumptis animis descendunt, et magno tympanorim ac vociferatiomum sonitu revocatis e fuga undique suis popularibus (qui pro peritia lingue ac morum gentis facile statim agnoverunt esse illas voces ac signa revocantium dispersos ad spem meliorem **440** rebus salvis) ubi omnes confluxerunt in unum rursus, reversi sunt simul in planitiam ei loco proxime subjectam quem *Aorata* diximus vocatum. At Camylzes, qui primo illo successu prædam Barbaris cripuisset universam, non curavit (quod et facile poterat, et prudenter debebat) eam ad Pœmanenum vicinam arcem munitissimam tutissime illic futuram transferre; sed circum *Aorata* moras trahens, sibi perniciem quæsivit. Congregati quippe iterum resumpta fiducia Barbari totis animis imminebant in occasionem ulciscendi Camylzæ. Cum ergo eognovissent morari adhuc eum circa *Aorata* occupatum dividendæ reddendæve prede, captivorum quoque discernendis differentiis ac causis, armatis confestim et per turmas eductis ordinibus acie instructa in nostros irrunt primo diluculo. Maxima pars agminis Camylzæ ad primum sensum tantæ ingruentis multitudinis barbaricæ spem salutis in natura fuga posuit. Ipse dux cum Scythis et Gallis, Romanisque iis omnibus quos paulo generosiores militaris officii cogitatio a consciscendo fugæ flagitio tenuerat, fortissime pugnans, ubi suis circum plerisque omnibus occisis, deprehensum se cum pance in medio vidit, lameu obfirmariit animum in consilio quærendæ spe vincendi extorta, honestæ certe in armis necis, quando lethali ei vulnere percussus quo vehebatur equus, repente concidit. Prope aderat patruelis Camylzæ Catarodon nomine. Is proprio statim equo desiliens eum Camylzæ tradit. Verum homo vastus et gravi corpore, cum equum facile condescendere non posset, paululum retrocedens ad quamdam quercum bumeris applicitis stringit acinacem saluteque desperata, Barbaros quotquot accedere cominus audent, in capite, in cervice in manibus vastis haud unquam cessans ictibus petebat. Hunc iam fortiter rem gerentem et multis circa cæsis, multis vulneratis, in nova adhuc pericula intrepide durantem conspicati longo jam tempore Barbari, admiratione non dubia concepta tantæ virtutis tantæque constantiæ, servare tam fortè virum omnino decreverunt. Ex his archisatrapa Muchumetus olim ipsum noscens, noscendunque illi tunc exhibens, cessare ac facessere jubet omnes qui contra eum pugnabant. Ipse autem equo desiliens cum iis quos forte secum habuit, propius accedit, amiceque virum his fere verbis alloquitur: *Ne saluti mortem, quæso te, præferas; sed da mihi manum, et salvis esto.* Ad ea Camylzes se a tam multis unum circumventum videns, ne jam vires sentiens **441** impressioni variae tot simul oppugnantium sustinendæ pares: manum Machu-meti dat: qui ei in equum imposito vinciri pedes jussit ne posset elabi.

Variæ lectiones ex cod. Coislîn.

¹⁸ ἐμάχοντο.

Αλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τῷ Εὔσταθίῳ συμπεσόντα. Οὐ δέ γε αὐτοκράτωρ, στοχασάμενος τῆς ἀτραποῦ δεῖ ήσες διένειαι ἐμέλλον, ἀλληγ τραπόμενος, διά τε τῆς Νικαλίας διελθὼν καὶ τῶν Μελαγίνων⁵⁰ (50), καὶ τῶν οὕτω καλούμένων Βασιλικῶν (ταῦτα δὲ τέμπη εἰσὶ καὶ δύσβατοι ἀτραποὶ, περὶ τὰς ἀκρολοφίας τοῦ Ὀλύμπου διακείμενα), κατέρχεται εἰς τὰ Ἀλιθίνα, κάκεισε καταλαμβάνει τὴν Ἀκρονόν, ἐπειγόμενος προκαταλαβεῖν ἀπὸ τῶν ἐμπροσθετῶν τοὺς Τούρκους καὶ οὕτω καρτερῶς μετ' αὐτῶν συνάψαι τὸν πόλεμον. Οἱ δὲ, μηδὲ μνεῖαν ὅλως Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος εἰς νοῦν λαβόντες, τὸν κατὰ τὴν τέμπειαν διακείμενον καλαμῶνα καταλαβόντες ἔχει που περιχωθέντες ἔξειντο. Ἐπει δὲ ἀπηγγέλη τῷ αὐτοκράτορι ἀπερχομένῳ κατ' αὐτῶν τὴν πεδιάδα τῆς τέμπειας τοὺς Βαρβάρους καταλαβεῖν ἀπὸ διαστήματος ἴκανον, τὸ στράτευμα εἰς πολέμου τόπον καταστήσας καὶ παρταξάμενος, ἐμπροσθεν μὲν Κωνσταντίνον τὸν Γαβρᾶν καὶ τὸν Μοναστρᾶν ἔτεξεν, ἐφ' ἑκάτερα δὲ θαδὸν καταστήσας τὸ στράτευμα, τὴν οὐραγίαν τῷ Τζικουρέλῃ κατὰ τὸ Ἀμπιλάς πολλὴν τὴν τοῦ πολέμου πελραν ἐκ μαχοῦ ἐσχήκσιε δέδοκε· τὸ δὲ μέσον τῆς παρατάξεως αὐτὸς διέπων ὅλας συνετάραττε φάλαγγας, καὶ οὕτως ὡσπερ κεραυνὸς τοῖς Τούρκοις ἐμπεσών, καρτερὸν τὸν μετ' αὐτῶν συνῆψε πόλεμον. Πολλοὶ μὲν οὖν τηνικαῦτα κτείνονται τῶν Βαρβάρων, ἀγχεμάχου τῆς μάχης γεγονούλας· πολλοὶ δὲ καὶ δορυθήρατοι ἀγονται. Οἱ δὲ τῷ καλαμῶνι προσπεφευγότες τέως ἐσώζοντο. Οὐ δὲ αὐτοκράτωρ, λαμπρὸν τὴν κατ' αὐτῶν νίκην ἀράμενος, πρὸς τὸν καλαμῶνα ἐκιστραφεῖς, ἐσπεύδει κάκειθεν τούτους ἀπελάσαι. Οἱ δὲ στρατιῶται διὰ τὸ βατλῶδες καὶ πυκνὸν τοῦ καλαμῶνος μῆδι δυνάμενοι εἰσιέναι ἐν ἀμηχανίᾳ ἡσαν. Καὶ δεῖ, περιζώσας τὸν καλαμῶνα διὰ τῶν στρατιῶν, πῦρ ἐκ μέρους τοῦ καλαμῶνος ἀφεῖναι ἐπέταξε. Τούτου δὲ γενομένου, ἡ φλόξ εἰς ὑψός ἤριτο μέγα. Οἱ δὲ ἐντὸς φεύγοντες τὸ πῦρ, εἰς τὰς τῶν στρατιῶν ἐνέπιπτον κείρασε· καὶ τούτων δὲ, οἱ μὲν πανάλωμα ἔισιοις ἐγίνοντο, οἱ δὲ πρὸς τὸν αὐτοκράτερα ἤγοντο.

dumtaxat ex parte ignes injici; ardentibus repente densa copia canis exsurgit alte flamma, cuius vim

Turci metuentes e periculis latebris in manus nostrorum obsidentium fugientes inciderunt omnes. Horum pars gladio absuimpli, pars ad imperatorem vivi ducti sunt.

Αλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τοὺς ἀπὸ τοῦ Καρμὲ κατελθόντας Βαρβάρους. Οὐ δέ Ἀμήρ Μουχούμετ, μεμαθηκὼς τὴν συμφορὰν τὴν περὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ Καρμὲ Μουσουλμάνους, κατόπιν εὐθὺς ἐλαύνει τοῦ Βασιλέως ἐνωθεὶς μετὰ τῶν κατὰ τὴν Ἀσταν οἰκούντων Τουρκομάνων καὶ τῶν λοιπῶν. Οὐτε

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁵⁰ Μαλαγίνων.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(50) *Μελαγγίνων*. Oppidum ad Olympum montem (qui Mysicē cognominatur a Ptolemyeo, et Constantino, lib. i *De themat.*) olim Μελάγγεια, ævo recentiori Μάλαχνα πανευρατιν, ut est apud Zonaram in Michaelē, seu Μαλάχνα, ut est in vii sy. modo œcumenica, pag. 475, edit. 1618. Occurrit prius appellatio apud Theophanem, an. i Nicæ-

Hactenus de casu Eustathii. At imperator prouisum conjectura callem quo progressuri erant Barbari, declinans alio, vitavit; et per Nicæam transiens perque Melagina, et per eum locum cui Basilica nomen est (valles hæ sunt angustæ ostiaque ac diffi. illimi atque impeditissimi meatus circum Olympi juga siti) descendit in locum Alethina vocatum, indeque Acrocum se confert, festinans præoccupare ne priores eo pervenirent Turci primi agminis, quibuscum ibi, antequam cæteri adesserent, committere prælium decreverat. Ilorum et Romani plane omnis quem contemnebant, nec ubi aut quid ageret, omnino sibi curandum cogitandum censebant, securi Turci quos diximus, arundinetum ad istam vallem positum occupant, in idque circumfusus; procumbunt passim. Ibi esse illos, secureque agere nuntiatum imperatori est contra ipsos venienti per planitiem vallis, sed adhuc intervallo idoneo distanti. Ric ille aciem struit in hunc modum. Primo agmini fronte adversa hostibus objecto duos præfecit Constantimum Gabram et Monastram. Ex utroque latere turmalim reliquum exercitum disponuit. Postremum agmen Tzipureli et Ampelæ viris longo usu experientissimis rei bellicæ, regendum commendavit; medium ipse sibi sumpsit moderandam aciem, ac phalangas aspectu ingressuque primo conturbans totas fulminis more modoque in Turcos irruit, acreque cum iis prælium conserit. Admoveatur ad manus pugna. Multi cadunt Barbarorum; multi eapiuntur. Alii sese in arundineas silvæ profundum penitus abdentes præsentι tum quidem sibi periculo defuncti videbantur. Verum imperator omnibus qui in campo puro steterant egregie devictis, animum adjecit ad eos quoque qui sub obtentu arundinum mussabant, extrahendis inde. Cæterum Romani cum irrumpere in saltum canis consitum tentarent uliginosa mo'litie palustris loci, vestigium alto luto penitus sorbentis deterrebantur. Pendebant dubitatione cuncti, quam præsentι consilio Augustus expedivit. Jubet corona undique armorum circumcincti arundinetum; tum in id una

Hactenus de re gesta a Iversus eos Barbaros qui a Carme descendenterant. 442 De qua ut primum factus est certior Amer Machumet, repente tot Musulmanorum ulcisci cladem cupiens, infestus in imperatorem movit, junctis etiam sibi Turcomanis qui per Asiam degebant, aliisque. Itaque tunc con-

phori generali. Nicetam in Man. lib. i, n. 2; lib. iii, n. 3; n. 2; Alexio lib. I, et Pachymerem, lib. ii, cap. 8; posterior apud Annam, lib. xv; Landulfum Sagac. lib. xxii et xxiv, apud quem male editum *Malagma*, pro *Malagua*. Montem suisse opinatur vir magnus, at Nicetas diserte oppidum vocat.

tigit in medio positum Augustum instare simul A hosti, simul a tergo habere hostem alterum sibi vicissim instantem. Nam quos ducebat Machumetes Barbari, vestigia imperatoris indagatione acri cupidi premebant: interim dum Augustus ipse utrumque conclusus, eos qui a Carme venerant ante se positos insequebatur. Sed bene habet quod mature altera ex parte gloriosum sibi exitum vincendo rupit deprehensa virtus: securusque jam Romanus a cipitis mali, quas ad conscientium hostem alterum vires modo erat feliciter expertus, eas integras et fiducia laeti successus auctas in reliqua ^u belli partem spe optima vertebat. Urget nihilominus Machumetes coepit, et quo ruebat impetu cito in postremum imperatoris agmen incidit, eique primum se admovit ejus parti cui Ampelas præterat. Is vicinia imperatoris fretus, alioqui natura projectus ad audendum, ne tantillum quidem sumere sibi spatiu sustinuit quo se colligeret suosque compararet ad hostilem impressionem excipiendam fortiter, sed præceps repente in Machumetem procurrit. Sequebatur et Tzpureles. Jamque ambos suis cursus ad ruinas vici veteris provexerat solos, militibus ipsorum nondum eo progressis, sed retro adhuc intervallo idoneo viam legentibus, cum ecce sit eis Machumetes obvius. Vir is erat animi præsentis; vidit statim occasionem suam, et equum Ampelæ jæculo transfigens cum eo equitem humo affligit, adhuc quidem innoxium. Sed circumfusi jam pediti Turci magno numero mox interfecerunt. Irruit in eos audacia ingenti fortissime Tzpureles. Cujus equum ita multis illi undique telis haerentibus converunt, ut alatus videretur. Sic et hunc ephippiis excussum gladio statim confecere. Interea qui postremum agmen Romani exercitus (hoc agmen in id officii descriptum et loco ultimo pone collocatum est, ut vasorum bajulos, si qui lentiores sint, aut lassi subsistant, tueantur; neque ipsis solum, sed jumentis etiam et sarcinis præsidio sint: et si quæ se ostentet a tergo manus hostilis, irruere contra sint parati), hoc, inquam, postremum exercitus tum Romani qui complebant agmen, ubi tandem gradu militari post duces juveniliter prægressos procedentes, Turcos obvios vidernit, facile ipsos fundunt fugantque in eos innecti totis viribus. Erat tunc in istis Turcorum castris captivus et vincetus is de quo supra diximus Camyizes. Is perturbationem Turci exercitus fracti couflicu primo conspicatus inter illos reciprocos fugientium sequentiumque æstus ac fluctus stabili vir animo, quam dudum opperebatur occasionem in tempore arripuit captivitatis fuga finienda. Commodum viam ingresso Gallus occurrens quidam cataphractus, equum dedit: quo ille concesso ad imperatorem cito perlatus est, castris positis morantem in planicie prope vallem arctam 443 Philadelphiam inter et Aerorum gatam, latissime patente: adeo ut multis una simul capiendis exercitibus sufficiat. Incredibile est quan-

ξυνέβανε τὸν αὐτὸν διώκειν τε καὶ διώκειν. Οἱ μὲν γάρ ἀμφὶ τὸν Μαχούμετον Βάρβαρον, τὸν αὐτοκράτορα ἰχνηλατοῦντες, ἐδίωκον· δὲ δὲ τοὺς ἀπὸ τοῦ Καρμὲ μεταπορευόμενος; Ἡν, ὥστε μέσον ἀμφὶν ἐναπέληπτο. Ἀλλὰ τοὺς μὲν Ἐφθασε νενικηώς, οἱ δὲ διώκοντες ἔξω κακῶν εἰστήκεισαν ἔτι. Ἐπειδὴ ἀθρόον τῇ οὐραγῇ τοῦ αὐτοκράτορος προστέσεται ὁ Μαχούμετος, πρώτως περιτυγχάνει τῷ Ἀμπελᾷ. Οἱ δὲ, ἐν αἰσθήσει τοῦ αὐτοκράτορος ὅν, καὶ διὰ τούτο ἐπιπλέον θαρσήσας, καὶ διλλως θρασὺς ὃν δὲ ἀντίρριον τῇ οὐραγῇ τοῦ αὐτοκράτορος προστέσεται. Β Κατὰ τοῦ Μαχούμετος ἔσται. Παρείπετο δὲ καὶ δὲ Τζιπουρέλης, περὶ παλαιοχώριον δὲ τι γενομένῳ, μήπω τὸν ὑπὲρ αὐτὸν ^{το} στρατιωτῶν ἐφιλακτῶν, καταλαμβάνει τούτους δὲ Μουχούμετον, σταθρόττας ὅν· τὸν ἵππον δὲ τοῦ Ἀμπελᾶ, οὐ τὸν ἵπποτην, διὰ βέλους πλήξας κατὰ γῆς ἔβριψεν. Οὐ θεασάμενοι οἱ Τούρκοι πεζῷ περιτυχόντες, κτενοῦσιν. Ἀλλὰ καὶ τὸν Τζιπουρέλην ἀγαπησύντως κατ’ αὐτὸν ἴεμενον δρῶντες, τὸν ἵππον ἐν φέτωχείτο, ππερύσαντες μὲν τοῖς βέλεσιν, ἔξεδρον αὐτὸν ἐποίησαν, καὶ διὰ μαχαίρας παραχρῆμα ἀνείλον. Οἱ δὲ τὴν οὐραγὸν τηροῦντες στρατιῶται ὥστε τοὺς κεκοπακίτας τὸν τάξις σκευάς τηρούντων στρατιωτῶν καὶ τοὺς ἵππους φρουρεῖν καὶ τοὺς κατ’ αὐτὸν ἴεμένους ἀπελαύνειν ὡς δύναμις, καταλαβόντας θεασάμενοι τοὺς Τούρκους κατ’ αὐτῶν ἔσται καὶ τρέπουσιν αὐτὸν κατακράτον. Ἐπειδὲ δὲ οἱ Καρμύζης μετὰ τῶν Τούρκων τηνικὰ δέσμοις, παρῆν τὴν γενομένην σύγχυσιν ἐν τῇ συμβολῇ τῆς μάχης θεασάμενος, καὶ τοὺς μὲν φεύγοντας, τοὺς δὲ διώκοντας δρῶν, σταθρὸς ὁ δρασμὸν μελετήσας τῆς δόσου εἰχετο. Περιτυχὼν δὲ αὐτῷ κατάφρακτός τις Κελτός, τὸν ἵππον διώσας, καὶ καταλαμβάνει τὸν αὐτοκράτορα περὶ τὴν πεδίαν τῆς τεμπείας αὐλίζομενον μεταξὺ Φιλαδελφείας καὶ Ἀκροχοῦ διακειμένην, οὐχ ἐν, διὰ πολλοὺς ἀποχρῶσαν στρατεύμασιν. Τὸν δὲ ^{το} Καρμύζην θεασάμενος μεγάλως αὐτὸν ἀποδεξάμενος καὶ σωστρα τῷ βυσαμένῳ τοῦτον Θεῷ θύσας, πρὸς τὴν βασιλεύονταν ἐκπέμπει, Εἰπὲ, λέγων, δος πόκονθας καὶ δοσα ἐώρακας, καὶ τὴν ἡμῶν σὺν Θεῷ τοῖς ἡμετέροις κατάγγειλε ^{το} ζωήν. Μεμαθηκὼς καὶ τὴν σφαγὴν τοῦ Ἀμπελᾶ καὶ τοῦ Τζιπουρέλη, καὶ λίγην δὲ τῆς τούτων σφαγῆς περιαλγήσας διατελέσθω τὴν ψυχὴν, ἔφη· Δύο δύντες ἔται ἐλάδομεν. Εθο; γάρ αὐτῷ, διπληνίκα νικήσει τινα πόλεμον, ἀνερευνῶν εἰ τις ἐάλω τῶν στρατιωτῶν, εἰ τις ἔργον ἐγενένει πολεμίας χειρός· καὶ καν δῆλος ἐτρέψατο φάλαγγα, καὶ νίκην τὴν κατ’ αὐτῶν ἤρατο, ξυμβολῆς ἔνα που τυχόν καὶ τῶν ἐσχάτων στρατιωτῶν ἀπολέσθαι, τὸ τῆς νίκης εἰς οὐδὲν ἐλογίζετο πρᾶγμα, καὶ Καρμύζαν ὡς ἀληθῶς νίκην τὴν νίκην ἐκείνην ἤγειρε, καὶ ἀντὶ κέρδους ζημίαν.

D ἐπειδὴ τῇ τούτων σφαγῇ περιαλγήσας διατελέσθω τὴν ψυχὴν, ἔφη· Δύο δύντες ἔται ἐλάδομεν. Εθο; γάρ αὐτῷ, διπληνίκα νικήσει τινα πόλεμον, ἀνερευνῶν εἰ τις ἐάλω τῶν στρατιωτῶν, εἰ τις ἔργον ἐγενένει πολεμίας χειρός· καὶ καν δῆλος ἐτρέψατο φάλαγγα, καὶ νίκην τὴν κατ’ αὐτῶν ἤρατο, ξυμβολῆς ἔνα που τυχόν καὶ τῶν ἐσχάτων στρατιωτῶν ἀπολέσθαι, τὸ τῆς νίκης εἰς οὐδὲν ἐλογίζετο πρᾶγμα, καὶ Καρμύζαν ὡς ἀληθῶς νίκην τὴν νίκην ἐκείνην ἤγειρε, καὶ ἀντὶ κέρδους ζημίαν.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{το} περιμετνας τοὺς μετ’ αὐτὸν. Sed περιμετνα; scriptum altera manu. ^{το} αὐτούς. ^{το} δὲ τόν. ^{το} κατάγγειλεν

tom imperatori gandum Camytzæ conspectus attulerit; exceptit gratulatione ingenti, ac pari significatione charitatis redditum non minus opportunum quam insperatum viri tante famæ ac fidei, sibi peculiariter chari; moxque persolatus Deo, quem pro salute liberati mirabiliter amicissimi capit' hostiæ gratiæque debebantur, cumdem curriendo festinare in urbem jubet, nuntium illuc futurum eorum quæ vidisset, quæque passus esset. Nostris quoque, ait, refrescere valere nos et vivere. Cæterum hanc Camytzæ redditu letitiam statim absorbuit nœror ingens, quo penitus affectus est imperatoris animus ad tristem nuntium eodem tempore perlatum de cæde miserrima Tzipurelis et Ampele. Nec consolatio valebat dicentum acerba letis compensari, quos contra sic excipiebat Augustus, lucu se involvens suo: *Unum recipimus, duos amissimus; abundant gemendi causa; et altero tanto excedi nostrum gaudium a dolore nostro aquum est.* Erat imperator Alexius natura supra quam credi potest inolli ad sensum jacturæ militum suorum. Ita ut si bello forte aliquo præclara Victoria consecro, recentendis ut solehat catalogis suorum comperisset, vel captum vel cæsum militum aliquem, etiam si totos numerosissimos exercitus hostiles splendidissime prælio vertisset, gaudere in sano nequibat, hac intercedente molestia; cum quantumvis amplum tropæi vel gloriosissimi decus nimio emptum arbitraretur, si modo in id unius etiam gregarii caput aut crux foret militis impensus, ad eo quidem ut totam ejusmodi victoriam ficeret nihil, Caducemque reputaret, ac magis noxiæ quam utiliæ.

Δέ τοι δὲ ἡγεμόνας τινάς μετά τῶν ὑπὸ αὐτὸν **A** Cæterum his rebus ibi gestis, præfectisque custodice regionis ejus Georgio Lebune, ac ducibus aliis, quibus quas secum habebat copias reliquit, ipse in urbem regiam victor revertitur. Eo precesserat præmissus ut diximus Camytzæ; qui ad Bosphorum nave concessa circa medium noctis custodiæ ad superius palatium ubi diversari Augustam didicerat, appulsus, portam littori vicinam pulsat. Custodibus vero intus percontantibus quis esset, edere nomen suum initio nolebat, sed pandi sibi confessum jubebat ostia. Verum cum in eo perseverarent janitores ut ille qui qui esset tali tempore admitti flagitans pro patefactione januæ nominis editionem pacisceretur, tandem professus se Camytzen introductus illicio est, atque ab Augusta præsagio jam tum quo

B dam animi gaudium anticipante nuntii felicis exceptus est extra cubiculi januam in loco qui veteri nomine Aristerium vocatur. Ibi prima perculit oculos admiratio ex specie insolente, quod Turcico vestitu homo Romanus uteretur, et Camytzæ quem omnes norant recte solitum incedere, utroque nunc pede claudicaret, ex vulneribus videlicet in prælio acceptis. Nulla tamen de re prius quam de imperatore imperatrici percontata, considere deinde hominem voluit: illoque mox cuncta referente, ad

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(51) *Πόλην. Portam Magni palatii, de qua Tyrus, lib. xx. cap. 25.*

(52) *Αριστήριον.* Recete conjectat doctus interpres ἀριστήριον esse eam Magni Palatii exedram, in qua epulabatur imperator, quam in celsiore palatii parte existisset inuitu, Bucoleonis appellatione donata, uti obseruatum supra. *Pransorium* dicunt Latini, si Joannii de Janua fides: *Pransorium, domus, vel locus ubi prandiebat.* Ita δειπνοτήριον, *cænaculum* vertit vetus Glossarium. In *Originibus CP.* a Combefisio editis: Ἀπειρθη εἰς ἐν ταῖς σκαλίων τοῦ αὐτοῦ φόρου, ἐνθα τὰ δρισταὶ τὰ πρῶτα ὑπῆρχεν, quo loco prius prandia erant, id est, locus in quo publicæ, plebi præbebantur epulæ. Nec, opinor, alii sicut usu locis in circa Ippodamia dictis in *Chron. Alexandrin.* an. 12 *Arcad.*, quod ibi nempe publica agerentur convivia et prandia. *Delphicum*, hanc palatii exedram, proprio et genuino vocabulo, nuncupabant Graeci, a voce *delphica*, quæ abacum, seu mensam signi-

ficat, in qua reponebantur vasa et pocula, de qua Cuiacius, lib. 10 *Observat.* cap. 13; et Turnebus, lib. xxvii *Adversar.* cap. 15. Id diserte docemur a Procopio, lib. i *De bello Vandal.* Τότε δὲ Βελισσιριος, ἐπειδὴ καρδις εἰς τοῦτο ἤγει, ἀριστον σφιστὸν ἔκλεψε γενέθλιο, οὐ δῆλον τούτο τοῦ Βασιλείων ἡγουμένους ἐστιάσιν εἰώσει. Δεῖφικα τὸν τέπον καλοῦσι Ἄρωματοι, οὐ τῇ σφετέρᾳ γλώσσῃ, ἀλλὰ κατὰ τὸ παλαιὸν ἐλληνίζοντες. ἐν Παλατιῷ γάρ ἐπὶ Ἄρωμης ἔνθι ξυνέχισε στιβάδας τῶν Βεσιλέων εἶναι, τρίποντας ἐπαλαιοὺς εἰστήκει, ἐφ' οὐ δῆλος κύλικας οἱ βασιλέων: οἰνοχόοις **412** ἐτέθεντο. Δεῖφικα δὲ τὸν τρίποντα καλοῦσι Ἄρωματοι, ἐπειδὴ ἐν δελφιστὶ ἔγενετο. Καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῷ Βυζαντίῳ, καὶ ὅπῃ βασιλέως εἶναι στιβάδα ξυμβαῖνε, Δεῖφικα καλοῦσι τοῦτο τὸ οἰκημα. Hinc Iunius accipit Victor Turnensis in *Chron.*: *Vitalianus Constantinopoli intra palatium, loco quem Delphicum Graeco vocabulo dicunt, Justiniani patricii factio dicitur intersectus fuisse.*

mentionem mirabilis illius atque insperatae Augusti **A** victoriae, et liberationis inopinatissimæ ducis strenui, quem ex misere captivo mire jam liberum eoram se intuebatur, tantis perfusa letitiis est, ut nec **444** dissimulare gestiens gaudium, nec signis id testari celebrareque satis ullis posset. Jussit porro quiescere Camyzen usque ad lucem: tunc autem prodire et vulgare in omnes passim quæ serebat. Fecit ille ut mandatum erat, et exsurgens luce prima, equoque insenso, eo qui forte primus presto properanti fuit, usque ad forum Constantini progressus palam est, illis ipsis insignis vestibus quibuscum mirabiliter e vinculis servitutis Turcicæ liber evaserat. Movit insuetus cultus noti hominis tunc passim civitatem in curam studiumque cognoscendi, quid hoc rei esset quidve sibi vellet aut afferret novi homo civis natalibus, insignibus Barbarus, sese de industria ostentans, quem adesse recentem ab exercitu atque ab Augusto erat verisimile; de quibus cum dudum nihil esset aulitum **magnum** erat publice desiderium in urbe, quo salus Imperatoris resque summa loco esset. Brevi ergo congregata circum se undique concione magna perpetuo crescente occurrentium equitum inistim

puditumque, alta exorsus Camyzen voce, belli casus universos fortunamque Romani exercitus, consilique Augusti ac prudentissimam rei contra Barbaros gerendæ rationem, postremo ejusdem splendidam victoriam qua cumulatissime Turcos esset ultius, exposuit; adjectis post omnia suam ipsius fugam Barbarorum vinculis inopinatissimam. Dedit ad ea voces indices gaudii ingentis multitudo tota; multusque acclamationum et plausum sonus in cœlum usque sublatus est, nec in foro gratulatio constituit. Dicitur illinc in vicos urbis domosque fama permeat, sermones una in re omnium linguasque occupans; in celebrandis prædicandisque heroicis facinoribus Alexii Augusti. Non immerenti obveniebat tantus honor. Sane enim si quis reputet quanta tum incubuerit in Romanam rem in clemencia fortunæ; quanti ei funestorum casuum infestorumque discriminum vehementissimi contra flumus incurserint; que denique circa ipsum remque publicam toto principatus ejus tempore continuo undique affluerit eluvies malorum: næ is facile statuet, nequaquam usitatas esse debuisse viri virtutes; non, inquam, prudentem illum; acrem ac strenuum vulgari modo dunt: satis suis, verum summa excelluisse laudum istarum præstantia, sic enim erat opus ut tantam viam ingrumentum periculorum vel consilio declinaret, vel animo perrumperet, cum præsertim ejus virtus proficere adversis videretur, existereque semper fortior ex omni fortunæ lucta, usque in dulciam ejus jam ultra lacessenda.

Equidem memoriam annalium animo replicans, **C** vere dictura mihi videor, neminem eorum qui ante Alexium habendas imperii tractarunt Romanorum principum, tot tamque variis unum suisse incommuniorum generibus exercitum, sive perplexitates negotiorum inextricabiles reputes, sive hominum quibuscum illi res fuit, civium, externorum, domini, militiæque feros mores consideres acerbisque natus. Atque hujus ego insaustæ sortis et quasi sati mei patris, non utique periodis astrorum, et vi arcana natalium siderum connexæ necessitati causas ascripserim: sed vel Dei sapienti providentia, **445** laborare Romanam rem, quod sic oportet, juste permittenti, vel imprudenti negligenter præcedentium principum, quorum continuata longo tempore incuria, sensim et quasi guttatum college-

A καὶ ἐπίδις ὑπερου τινὸς μετα τῶν ἐσθίων ἐκεῖνον ἀγαθούτερον, ἐπὶ τὸν Κωνσταντίνιον φόρον ἐλήσυθε. Καὶ πᾶσα ἡ πόλις εὐθὺς ἐπ' αὐτῷ ἐκεκίνητο, ὅμοι τι καὶ τὰ κατ' αὐτὸν μαθεῖν ἐπειγομένη, ὅμοιον καὶ τὰ τὸν αὐτοχράτορα πλέον ποθοῦσα. Αὐτὸς ἡ περιστοιχησάντων αὐτῷ ἱππέων πολλῶν καὶ πεζῶν τὰ τε κατὰ τὸν πόλεμον ἀμπρῷ τῷ στόματι διηγήσατο, καὶ δια τότε ξυνέχυρος ⁸³ κατὰ τοῦ Ἀρματοῦ στρατεύματος, καὶ δὴ καὶ ὅποιαν δ βασιλεῖς κατὰ τῶν Βαρβάρων ἐμπαχανήσατο, καὶ ὅποις ἤριστον λαμπρὸν πολλαπλασίαν τὴν ἐκδίκησιν ποιήσαμενος, καὶ τέλος ἐπέθηκε τὴν παράδεξον ἐκεῖνοι τῶν Βαρβάρων φυγῆν. Οἵς ἐπεφήμησεν δόλον τὸ πλήθος, καὶ μέχρις αἰτέρος ὁ κρότος τῆς ἐνφρίμιας ἀνεληλύθει. Ταῦτα μὲν οὕτως ἐτετέλεστο· καὶ ἡ Κωνσταντίνον ἐνεπέπληστο τῶν τοῦ βασιλέως κατορθωμάτων. Καὶ γάρ ὡς ἀληθῶς δοσον μὲν ἀπὸ τῆς τύχης δυσχερέστι πράγμασιν ὡμοιλήσει καὶ ἀντίξως ἔχουσι πρός τε αὐτὸν καὶ τὰ τῶν Ἀρματῶν πράγματα, καὶ δῶλος δυστυχημάτων πλήθει περιεχόετο· αἵ τις γε ἀρετὴ τούτου καὶ τὸ ἀγρηγορδός καὶ δραστηρία ἀντέβαινε καὶ φιλονείκως εἶχε πρός ἄπαν δυστυχημα.

B **p**uditumque, alta exorsus Camyzen voce, belli casus universos fortunamque Romani exercitus, consilique Augusti ac prudentissimam rei contra Barbaros gerendæ rationem, postremo ejusdem splendidam victoriam qua cumulatissime Turcos esset ultius, exposuit; adjectis post omnia suam ipsius fugam Barbarorum vinculis inopinatissimam. Dedit ad ea voces indices gaudii ingentis multitudo tota; multusque acclamationum et plausum sonus in cœlum usque sublatus est, nec in foro gratulatio constituit. Dicitur illinc in vicos urbis domosque fama permeat, sermones una in re omnium linguasque occupans; in celebrandis prædicandisque heroicis facinoribus Alexii Augusti. Non immerenti obveniebat tantus honor. Sane enim si quis reputet quanta tum incubuerit in Romanam rem in clemencia fortunæ; quanti ei funestorum casuum infestorumque discriminum vehementissimi contra flumus incurserint; que denique circa ipsum remque publicam toto principatus ejus tempore continuo undique affluerit eluvies malorum: næ is facile statuet, nequaquam usitatas esse debuisse viri virtutes; non, inquam, prudentem illum; acrem ac strenuum vulgari modo dunt: satis suis, verum summa excelluisse laudum istarum præstantia, sic enim erat opus ut tantam viam ingrumentum periculorum vel consilio declinaret, vel animo perrumperet, cum præsertim ejus virtus proficere adversis videretur, existereque semper fortior ex omni fortunæ lucta, usque in dulciam ejus jam ultra lacessenda.

C Οὐδενὶ γάρ τῶν ἀνέκαθεν βασιλείου καὶ εἰς τὴν τῆμερον δυντων πραγμάτων ἐπιπλοκὴ καὶ μοχθηρίς ⁸⁴ παντοδαπῶν ἀνθρώπων καὶ οἰκοι καὶ θύραιν ⁸⁵ προσεπέλασεν ὡς ἐπὶ τούτου τοῦ αὐτοχράτορος εὑρομένην. Εἰτε γάρ ἐδει πονήρως διατεθῆναι τὰ τῶν Ἀρματῶν παραχωροῦντος (οὐδὲν γάρ ἐπὶ τῆς τῆς ἀστρώφως περιφορᾶς ἐξαποτίμην ποτὲ τὰ τῆς τῆς τετρα), εἰτε ἀπὸ τῆς τῶν προθεσιλευκῶν ἀδουλίας εἰς τὸδε καταστάσεως τὰ τῆς Ἀρματίκης δυναστείας ἔστη, δχλος ⁸⁶ πραγμάτων καὶ πολυκύμαντος τάραχος ἐπὶ τῶν καιρῶν τῆς βασιλείας τούμοι πατρὸς συνελήσυθεν. Αμαὶ γάρ κατὰ ταῦτα καὶ Συνέησάπλο Βορβέζ, καὶ ἀπὸ τῆς Ἐπέρας Κελτῶν καὶ ἐξ ἀνατολῶν Ἰσμαήλ ἐτετάραχτο, χωρὶς τοῦ ἀπὸ θαλάσσης κινδύνων, δινει τῶν θαλασσοκρατεύοντων Βαρβάρων, ἀγει τῶν πειρατικῶν ἀναρίζου-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁸³ συνέχυρος. ⁸⁴ ἐπιπλοκὴ καὶ μοχθηρίς. ⁸⁵ Desunt voces καὶ οἰκοι καὶ θύραιν. ⁸⁶ δχλος καὶ.

νεῶν, ἃς ἡ τῶν Σαρακηγῶν ἐτεκτόνευσε μῆνις, ἃς ἡ τῶν Οὐετῶν συνεπλέξετο πλεονεξία, καὶ κατὰ τῆς Ἀρματικῆς βασιλείας δύσνοια καὶ γάρ ἐποφθαλμῶσι πάντες σύτη. Φύσει γάρ οὖσα δεσπότις τῶν ἀλλων ἔθνων ἡ βασιλεία Ἀρματῶν ἐχθρωδῶς διαχείμενον ἔχει τὸ δυῦλον, καὶ ἐπειδὴν ἐπιδράξαι τοις καροῦ, φέρεται ἀλλος ἀλλοθεν ἐκ γῆς καὶ θαλάττης ἔκαστος. Ἀλλὰ τὰ μὲν πρότερον καὶ τὰ τῆς πρὸ τῆς ἔθνων βασιλείας ἐλατρότατα ἦν καὶ κουφότερα ἐπὶ δὲ τούμοῦ πατρὸς ἄμα τε ἐπιβεβήκει τοῦ βασιλικοῦ ἀρματος, καὶ εὐθὺς ἐπισυνέρχεται ἀπανταχθεν ἀπαντα τὰ δεινά. Καὶ δὲ Κελτὸς ἔκεκίνητο, καὶ ἐδείκνυτο τοῦ δόρατος τὴν ἀκμήν καὶ δὲ Ἰσμαήλ τόξον ἐνέτεινε, καὶ τὸ Νομαδικὸν ἀπαντόθνος καὶ Σκυθικὸν ὅλαις ἀμάξις παμμυρίαις ἐπέδροσεν. Ἀλλ' ἕως τοις, ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος καὶ ἐντυγχάνων τῷ συγγράμματι, δεδεκασμένην εἶποι τῇ φύσει τὴν γλώσσαν. Ἐγὼ δὲ οὐ μά τούς τοῦ βασιλέως ὑπὲρ τῆς τῶν Ἀρματῶν εὐδαιμονίας κινδύνους, οὐ μά τὰ τοῦ πατρὸς ἀθλήματα καὶ τὰς συμφορὰς, ἀς ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν ἐπεπόνθει, οὐκ ἔγωγε χαρούμενη τῷ ἐμῷ πατρὶ τὰ τοιαῦτα καὶ λέγω καὶ γράφω. Ἡ γε ^ε καὶ δῆπη τὴν πατέρα σφαλλόμενον ἐδοιμι, ἀντικρυς καὶ παραβαίνω τὸν νόμον τὸν φυσικὸν, καὶ τῆς ἀληθείας ἐξέχομαι, φίλον μὲν καὶ τοῦτον ἡγουμένη, φιλέρεων δὲ τὴν ἀληθείαν ἔχουσα. Ἀμφοι γάρ ὅντοι φίλοιν, ὃς ποὺ τις ἐφη φιλόσοφος, χράτιστον προτιμῆτην τὴν ἀληθείαν ἀλλὰ τοὺς πράγματιν αὐτοὶ ἐπακολουθοῦσσα, καὶ μήτε προστιθεμένη παρ' ἐμαυτῆς μήτε ὑφαιροῦσσα, τὰ δυμπεσόντα καὶ λέγω καὶ γράφω. Καὶ ἐγγύθεν δὲ Ἐλεγχος· οὐ γάρ εἰς μυριοστὸν ἔτος ἀνάγω τὸ σύγγραμμα. Ἀλλ' εἰσὶν οἵτινες εἰς τὴν τῆμερον περιόντες καὶ τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν ἐγνωκότες, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἀφηγούμενοι, ἀφ' ὧν καὶ οὐκ ὀλίγα τῆς ἴστορίας ἐνταῦθοι συνηράνιστο, ἀλλων ἀλλοὶ τι δηγουμένων καὶ μεμνημένων ὃν ἔκαστος ἔτυχε, καὶ πάντων ὅμορφωνούτων· τὰ μὲν γάρ πλειων καὶ ἡμεῖς συνῆμεν τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ συνεπόμεθα. Οὐ γάρ ἦν τὸ ἡμέτερον τοιωτὸν οἷον οἰκουρικὸν καὶ ὑπὸ σκιάν καὶ τρυφήν στρεφόμενον ἀλλ' ἐμὲ γάρ ἐξ αὐτῶν σπαργάνων (δύνυμι τὸν ἐμαυτῆς Θεὸν καὶ τὴν ἔκεινου Μητέρα,) πόνοι καὶ θλίψεις παρέλαθον καὶ συμφοραὶ συνεχεῖς, αἱ μὲν ἔξωθεν, αἱ δὲ οἰκοθεν. Τὰ μὲν γάρ τοῦ σώματος διπλασίας είχον οὐκ ἀν εἰσομι, λεγέτωσαν δὲ ταῦτα οἱ περὶ τὴν γυναικωνίτιν καὶ καταλεγέτωσαν· τὰ δὲ ἔξωθεν καὶ δύσα μοι συνεπεπτώκει οὕπω τὸν δγδούν ὑπερελασάση χρόνον, καὶ δύσους ἐχθροὺς ἡ τῶν ἀνθρώπων μοις κακία παρεβόλαστησε, τῆς Ἰσοκράτους Σερῆνος δεῖται, τῆς Πινδαρικῆς μεγαλοφωνίας, τοῦ Πολέμωνος βολκου, τῆς Ὀμηρικῆς Καλλιδπτῆς, τῆς Σαπφικῆς λύρας, ἡ τινος διλῆτης παρὰ ταῦτα δυνάμεως. Οὐδὲν γάρ ἔστι τῶν δεινῶν οὐ μικρὸν, οὐ μείζον, οὐκ ἔγγύθεν, οὐ πορθωτέρω, δ μὴ εὐθὺς ἐπέδρισε καθ' ἡμῶν· καὶ δῆτα καὶ ὑπερέσχε σαφῶς τὸ κλυδώνιον· καὶ ἔκτοτε καὶ μέχρι τοῦ νῦν, καὶ

A rit hanc vim inexhaustam multiplicium malorum quia deinde in tempora mei patris redundavit; quando velut conspirantes, a septentrione Scythia, ab occasu Gallus, ab ortu Ismael in Romanum imperium coorti sunt, ut maritima interim pericula sileam; illas, inquam, mari prævalentium Barbarorum piraticas innumerabiles naves quas partim vetus Saracenorum in nos odium et furens ira fabricata est, partim Vetonum avaritia, nec satis unquam dissimulata in Romanum imperium invidia construxit. Quoniam enim Romana res in veterato fijuris usu dominium in gentes late reliquias obtinet, natura sit ut eam ille omnes obliquis liment oculis; et communis more ac conditione servientium dominantibus semper infensorum, tacitis, si aliud nequeunt, aversentur odiis, si aliqua spes affulserit, si locus injuria patuerit, facultatem in occasione nocendi cupide in rem conferant; et qua latrociniis maritimiis qua terrestribus incursionibus in ejus pro se quæque grassetur exitium. Scio periculis istiusmodi exercitos suis principatus etiam eorum qui ante patrem meum rei Romanæ clavum tenuerunt. Verum levissima in comparatione nostrorum suis illa, et longe tolerabiliora certum est. Simil autem meus parens curru regio consenso habens cœpit imperii flectere, irruunt ecce ac velut dato signo irrumpunt undique bella, tumultus, mala omne genus. Etenim et Gallus motus hastæ cuspidem ostendit; et Ismael arcum intendit, et nomadica universa Scytharum gens, sua in nos illa plausta omnia innumerabilia devolvit. Præoccupanda nihili hoc loco est suspicio lectoris opinaturi forte diuin hæc leget ad gratiam scribere me, et lingnam filiæ tam ampla de patre memorantis, nihil nisi naturali servire charitati sine respectu veritatis. Non ita est; non, per illas ipsas ærumnas peritiorum quas pro felicitate Romanæ reipublicæ pacisci nunquam recusavit Augustus meus parens; non, per ejusdem tot illa certamina, illas calamitates, quas pro Christianis subiit atque perpessus est; non, inquam, non hæc ego gratificans meo patri loquor aut scribo. Quin potius sicubi hallucinatum errasse patrem video, non dissimulo, non parco; nec migrare naturæ legem dubito, dum partes impleo officii suscepti. Veritati nimirum unihæreo, unam inior sequorque, tota ex una ea pendo Amicus utique est pater, at amicior veritas; nam in conflictu affectuum, quantæcumque necessitudini comparanda veniat, fas semper æquumque est prævalere præferrique veritatem, ut recte aliquis philosophus docuit. Hac ego norma scriptiōnem rego, rerum vestigia gestarum in narrando sequens: nihil ingenio meopte flingens, nihil odio studiove addens aut subtrahens. Quæ vere contigere, non quæ flingi potuere comande mei duco numeris loqui et scribere; ab hac fide si deficio, 448 in

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

promptu, in vicino est unde possim rea fraudis. Α μέρος οὐ τὸ σύγγραμμα τούτο γράφω ἃ τῶν συμ-
περαγι. Non enim in decies millesimum abhinc φοῖν ἐμπορεύεται μοι θάλασσα, καὶ διὰ ἐπ' ἄ-
ινον scriptionis retro hujus argumentum refero; λοις καταλαμβάνει τὰ κύματα.
habito in memoria presenti; res narro sub oculis gestas testium adhuc superstitionis. Vivunt bōdieque
qui meum viderunt, cognorunt, penitus perspexerunt patrem; qui res ejus et meminerunt et loquuntur
adhuc. Horum ego vererer conscientiam si fallerem; nunc metus nullus est ne reprehensores
eos mea sentiat narratio quos auctores in non paucis ac fundos habere gloriatur. Cernere videlicet
per me omnia et cognoscere non potui; quare defectus observationis oculatae supplendus in quibus-
dam fuit auditione alieni testimonii, in quo et delectum et judicium adhibui, ut eos potissimum
quaque de re audiendos dicerem, qui et alioqui graves et rei eidem dum gereretur presentes ad-
fassent; et multorum talium exceptas affirmationes compararem ipsa invicem, collatisque ac coagmen-
tatis in unum quae a singulis accepem, hoc pro constanti haberem quod consensu omnium firmar-
batur. Hec de fide rerum quas Historia hæc mea, me absente, gestas memorat. Ex porro non adeo multe
sunt. Fui enim cum patre meo perdi; matrem quoque, quo se illa cunque ferret, assecari solita,
ærumnosarum etiam illarum atque castrenium individua peregrinationum comes. Etenim non ut
fere usu venit cæteris summi loci ac generis puellis, ita mihi quoque in umbra atque in deliciis nutriti
contigit, sub opero aprici laris. Sed me ab ipsis incubabulis (testem dicti appello Deum meum,
ipsiusque Matrem) labores, incommoda, ærumnæ aliae ex aliis excepere, partim extrinsecus appulse,
partim ex domesticis orte principiis. Nam corpore ut valuerim, quamque multis ac gravibus iam tum
exercita sive morbis equidem ipsa non referam; memorent eos et enumerent ii qui nobis ex officio
in regio gynæco ministrarunt. His igitur omnibus, ne exterius quidem ego illa potis sum exsequi; vel
quaæ adversa inciderint in me nondum supra octavum evectam ætatis annum; vel quos ac quantos
hominum malitia in me inimicos concitaverit. Opus ad id quidem fuerit Sirene Isocratis, magniloquentia
Pindari, torrente Polemonis in dicendo fluxu, denique Homerica munditie ac nitore dictionis, aut
alia quipiam ad istas accedente facultate. Nulla enim species mali est, parvi, majoris, longinquæ
proprioris quod me subito incidens non oppresserit improviso pondere. Ac videlicet (satendum est enim)
tempestas prævalet; et nave et artem gubernantis alte obruit unda exsuperans; nec finis aut quies
nulla. Idem nunc quoque perseverat qui tum fuit vita tenor et miseriae. Urget usque ad extremum
fortuna quod cœpit; et me nunc cum maxime hæc ipsa meditante calamitatum mare quoddam
exextuans alis super alios effervescentibus incursat fluctibus.

Sed torrente velut quodam cladum mearum B longe abruptam de instituto cursu orationis quasi
navem nunc dumum sentio. Non frusta id in
mentem venerit; retorquebo impetum, dirigam
remigium in adversas undas, corripiam tranando
medium spatium, redditaque loco unde luc sub-
lapsus sine sensu stylus effluxerat, resumam in
manus quod tractare argumentum cœperam; edam-
que quibus auctoribus didicerim quæ huic Historiæ
mandavi. Quædam igitur eorum, ut dicebam, ex mea
ipsius hausi memoria, presentibus a me olim
447 usurpata sensibus. Bellis vero ac præliis quia
non interfui, quæ per ea contigerunt referentes
varie varios audivi expeditionum patris mei comi-
tes, participesque periculorum; taliumque ope velut
quorumdam portitorum per interiacentum aquarum
spatia reciprocis trajectibus litorum commercia
committentium, bellici casus atque successus ex-
teraque gesta peregre in meam domi degentis no-

τάλλον γέρε λαθον εἰς τὰς ἐμαυτής συμφορὰς παρα-
συραμένη. Νῦν οὖν ἐπὶ νοῦν ἐλθοῦσα, ἐπαναντίον
καθάπερ ἀνάρριψον ποιησαμένη καὶ πρὶς τὰς πρώτας
λαβάς ἐπανέλθοιμι. Τὰ μὲν οὖν, ὡς εἴπον, παρ' ἐμα-
τῆς ἔχω, τὰ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ξυστρατευσαμένων τὸ
αὐτοκράτορι ποικίλως περὶ τούτων μανθάνοντας, καὶ
διά τινας πορθμέων εἰς ἡμᾶς διαβιβάζοντας τὰ τοις
πολέμοις ξυμβεβηκότα. Μέλιστα δὲ καὶ αὐτοπρο-
ώπως περὶ τούτων διηγουμένων πολλάκις ἔχοντας
τοῦ τε αὐτοκράτορος καὶ Γεωργίου τοῦ Παλαιολόγου.
Ἐγὼ δὲ καὶ τὰ πολλὰ τούτων συνελέξαμην καὶ κρι-
τιστα ἐπὶ τοῦ μετὰ τὸν ἐμὸν πατέρα τρίτου (53) τὰ τοις
βασιλείας συκῆπτρα διέποντος, ἀτε καὶ πᾶσα κολαχεῖς
καὶ Φεῦδος τῷ πάπτωψι αὐτῷ συναπέβησε ^{εἰ} πάντων
τὸν ἐφιστάμενον μὲν ὄρον κολακεύοντας, πολὺ ^{εἰ}
τὸν ἀπερθυηκότα μηδέν τι μὲν θωπείας ἐνδεικνύειν,
γυμνὰ δὲ τὰ πράγματα διηγουμένων, καὶ
αὐτὰ λεγόντων ὑπερέ ἐσχήκασιν. Έγὼ μὲν γάρ, εἰς
ἐμαυτής συμφορὰς ἀποδυρομένη κατὰ τόδε καιροῦ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{εἰ} συεπέρρευσε.

Car. Dufresnii Du Cangii nol.

(53) *Tolzou*. Inde patet Annam ad Manuelis Augusti tempora, viro superstitioni, exacto ad mi-
nimum ætatis sexagesimo, vitam produxisse, quod
etiam ex Niceta docetur: quando vero e vivis ex-
cesserit, incertum. Illius sepulcrum in Patriarchio
existare scribit Martinus Crisius, in Not. ad *Hist.*
polit.: *Annae*, inquit, sepulcrum adhuc existat in
templo Patriarchatus a D. Gerlachio sicut. *Cet* ^{εἰ}

*lapidem, non insistens quatuor basibus, sea integræ
lapide a terra surgens altius quam mensa, ad re-
rietem templi, sicut aliqui Germani principis sepul-
crum, incisam habet aquilam. At unde habuit Ger-
lachus Annæ nostræ esse tumulum? potuit enim
esse alterius Annæ; nam nisi aliunde constet, ex
iis probari vix potest.*

τρές; βασιλεῖς θρηνοῦσα, τὸν πατέρα καὶ αὐτὸν καρύτορα καὶ τὴν ἐμὴν δεσπότιν καὶ μητέρα καὶ βασιλίδα, καὶ τὸν ἐμὸν, οἷμοι! σύζυγον Καῖσαρα, ἐγγιωνιάζω τὰ πολλὰ, καὶ βιβλίοις καὶ Θεῷ προσανάκειμαι, καὶ οὐδὲ τοῖς ἀφανεστέροις ἔξεσται τῶν ἀνθρώπων παρ' ἡμᾶς φοιτᾶν, μή ὅτι γε δι' ὧν μανθάνειν εἰχομεν, ἀπερ παρ' ἀλλων διακηρούστες ἐπιγραφαν, καὶ τοῖς τοῦ πατρὸς οἰκειοτάτοις. Εἰς τριακοστὸν γάρ τοῦτο ἔτος, μὰ τὰς τῶν μακαριωτάτων αὐτοχροτόρων ψυχὰς, οὐκ ἔθεασάμην, οὐδὲ εἰδον, οὐχ ὥμητίχειν ἀνθρώπῳ πατρῷφ, τοῦτο μὲν τῶν πελλῶν ἀπέρρυπτον, τοῦτο δὲ τῶν ποιλῶν ἀπεργομένων τῷ φόδρῳ· καὶ ^{αὐτὸν} τούτοις γάρ ἡμᾶς κατεδίκασαν οἱ κρατοῦντες τοῖς ἀτοπήμασι, μηδὲ θεατούς εἶναι, ἀλλὰ ἔστυ γηγένους τοῖς πλείστοις.

se habuerant prisca fide repräsentans. Abundabam ego autem otio ad hanc interrogationem seniorum militum quam curiosissime factitandam. Quoniam in domesticum me secessum luctus multiplex abdidat plenam cladis et calamitatum; et cum alia mala, tum trium longe carissimorum capitum jactaram acerbissimam assidua lamentatione prosequentem; patris nempe imperatoris, matris quoque Augustæ, postremo charissimi, heu mihi! conjugis Cæsaris. Triplex me hic luctus arcet publico, damnat tenebris, sui solatia querere in libris et in consuetudine cum Deo jubet. Obsequor, lateo, mœstam et solitariam in angulis studio litterarum et religionis vitam impendo, tam severa colloquiorum fuga, ut nemini plane, ne obscuræ quidem sortis, ac sectæ latebras professæ, ingressum ad me homini permittam: ni si qui sunt a quibus me sperem audire possem aliquid de rebus quas meditor Alexii Augusti, quod ab idoneis ipsi auctoribus acceperint. Ac ne cui genus horum pœnitus suspectum forte sit, sancte prolixe: nullum a me admissum inter illos e numero domesticorum famulorum, clientum aut alio nomine studiosorum patris mei. Juro enim per beatissimorum imperatorum animas neminem a me unum ejus generis totis hisce jam annis triginta visum, conspectum, ad colloquium adhibitum: vel quod plerique horum morte, peregrinatione, aut simili casu quopiam variæ fortunæ longe hinc dilapsi abreptive sunt; vel quod eorum multos a me adeunda in deteriori mea sorte inetus quidam derreat: quod qui, ut sunt vices rerum humanarum nobis, hodie submotis plurimum possunt, tam absurdis nos judiciis notarunt, ut pauci visendos aut alloquio dignandos; plerique publicis aversandos odiis existimant.

Α δὲ συνειλέχειν τῆς Ιστορίας, Ιστω Θεός, Ιστω Β ή ύπερκρόσμιος Μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἐμὴ Δεσπότις ἀπὸ τινῶν συνελεξάμην ἔνγγραμμάτων ἀχρείων καὶ ἀποσύδων παντάπαις, καὶ γερόντων ἀνθρώπων στρατευσαμένων κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, καθ' δὲ οὐδὲς πατήρ των σχήπτρων Ῥωμαίων ἐπειδὴ πτο, χρησαμένων δὲ συμφοραῖς καὶ μετασχηματισθέντων ἀπὸ τῆς κοσμικῆς τύρης (54) εἰς τὴν τῶν μοναχῶν γαληνιαίαν κατάστασιν. Τὰ γάρ εἰς κείρας ἐμάς ἐμπεσάντα συγγράμματα ἀπλὸδ μὲν ἡσαν τὴν φράσιν καὶ ἀπεριέργα καὶ τῆς ἀληθείας ἐχόμενα καὶ οὐδέν τι κομψὸν ἐπιδειγμένα, οὐδὲ φήτορικὸν δγκον ἐπισυρόμενα, τὰ δὲ παρὰ τῶν γεραπέρων ἐκδηγούμενα· τῆς αὐτῆς ἡσαν καὶ λέξεως καὶ διανοίας τῶν συγγραμμάτων ἐχόμενα, καὶ ἐτεκμηράμην ἐξ αὐτῶν τὴν τῆς Ιστορίας ἀλήθειαν, συμβάλλουσα καὶ παρεξετάζουσα τὰ παρ' ἐκείνων λεγόμενα καὶ τὰ παρ' ἐκείνων πρὸς τὰ παρ' ἐμαυτῆς, ἀπερ αὐτῇ ἐξ αὐτοῦ τε τούμοις πατρὸς; καὶ τῶν πρὸς πατρὸς καὶ μητρὸς;

Variae lectiones ex cod. Coislin.

^{αὐτὸν} φένει διὰ τὴν τῶν πραγμάτων παλιρροιαν· καὶ.

Car. Du Fresnii Du Cangii notæ.

(54) Κοσμικῆς τύρης. Secularis turbæ. Lexicon Graec. ms. ex bibl. Reg., cod. 950: Τύρη, καὶ οὐδὲν.

απόλλουσις, ή θύρυσος, τάραξις. Hesychius: Τύρια, τύρη, μάχη, θύρις, ἀγερωγία.

luctum comimebant. Maxime autem, ac per se corram, quæ viderant gesserantque, ac quorum pars magna fuerant, ræpius audivi memorantes, imperatorem ipsum et Georgium Palæologum. Porro quæ aliis e testibus comperi eorum pleraque ac præcipua quæque collegi imperante illo qui tertius a meo patre Romanam rem gubernavit: quo videlicet tempore omnis adulatio et libido adulterandi veritatis in gratiam principis dudum mortui plane jam defluxerat: intentisque ut sit oculis spebusque cunctorum in nepotem regio tum insistentem solio, nullus in ullius animo supererat metus aut respectus anxius avi pridem extincti, sed nuda tantum ac simplex nulliusque suspecta fuci recordatio; narratioque ex ea fluens auctoritatis plena, res uti

Hactenus de illorum fide quorum auditis ego relationibus ad hujus compositionem Historie profeci. Quia vero nonnulla etiam de argumendo codicis scripta monumenta in meas manus pervenerunt, quibus me adjuvam in hoc opere fateor, quorumque ideo præstare fidem non est, Deum testor conscient; testor item mundo superiorem Dei ejusdem Matrem ac meam Dominam, suis illos Commentarios egregie insignitos notis omnibus 448 incorruptæ veritatis: quippe incompta simplicitate rudes, suspicionemque artis ac fuci situ quodam prisco refutantes. Prorsus ejusmodi qui exacte congruerent moribus auctorum, a consuetudine adulandi et usu sectaque ambitionis aulicæ remotissimis. Scripserant eos videlicet viri natu grandes, ætate ac religione maturi, qui patris olim mei secuti militiam, deinde ob casus adversos vitæ pertæsi, in monastice quietis portum e sæculi fluctibus se repperant. Cuius sacri otii cum partem decrevissent conserre aliquam ad mandanda ea litteris quæ memoria sug-

gerebat temporis decursi, dicendi genus adhibebat. ΑἼμοι θειών τηχηκόειν πολλάκις, ἀφ' ὧν ἀπάντων
runt facilitatis simplicissimæ, quod pompa liberum τὸ τῆς ἀληθείας ἄπαν σῶμα συνεξυφαλνεται.
choragioque nudum onni, rhetoricum illum fastum ac tumorem sub jugum mitteret inornatissimæ bre-
vitatis; squaloreque isto ipso ac severis rugis plenam auctoritatem præ se ferret fidei quantævis; atque
has ego tamē, utcunque tantum sinceritatis instar specie prima monstrantes narrationes, vocare ad
examen non omisi: verum ea quæ a religiosis viris scripta legebam, cum iis accurate conferens quæ a
senioribus viva voce tradita præsens audiveram, indagabam omnibus vestigiis indubitatissimam ve-
ritatem. Vix alia in meam referenda Historiam censens quam quæ concordibus utriusque generis
suffragiis ad summae auctoritatis constantissimam firmitatem niterentur. Ac tanta erat censuræ seve-
ritas istius, ut ne mihi quidem ipsi nimis crederem: sed ea quæ per me ipsa compareram, quæ, inquam,
meis ego auribus e patris ipsius mei, et tum patruorum tum avuncularum meorum, sapientiæ a me
auditis relationibus cognoveram, studiose compararem cum iis quæ dixi scriptis dictisque seniorum,
quorum etiam ipsorum vicissim fidem ad meæ tam incorruptis et fontibus haustæ notiliæ certitudinem
explorabam; atque ita demum inspectis, perpensis, subductis omnibus, probatissima punitis omnia
quæque seligiam ex quibus historicæ veritatis corpus universum texendo concinnarem.

At resumamus id unde digressa jam pridem peri-
grinatur oratio. Pendebant in foro Constantini cives
magno cirkum undique hiantes numero e Camytzis
ore narrant: suam e Barbarorum castris fugam, exele-
rosque suos, nostrorum, hostiumque casus, et eventa
vobis prospera, prudentissimæque consilia imperato-
ris in Ismaelitas magnis eorum sancta cladi bus.
Triumphare ad ea gaudio Constantinopolitani concor-
dibusque ferre in cœlum vocibus ac laudibus Augusti
divinam mentem, artem bellandi mirabilem, felici-
tatem maximam. Hinc in omnem effusi significatio-
nem popularis læritiæ, deducunt associatione se-
stiva Camytzen domum; paucisque post diebus ve-
nientem imperatorem gratulantes orantesque læ-
tissimis vocibus excepere; illum victorem inclu-
bilem, illum erectorem tropæorum invictum, illum
adversus offensiones bellorum, virtute, consilio, felici-
tate sua tutissimum, ducem, principem, Augu-
stum, imperatorem acclamantes. Ipse per eam
pompam ingressus palatum, votis illis et gratiis
pro salute, pro incolum reditu, pro re bene gesta,
Deo ac Dei Matri per solemnia sacrificia rite persolutis
ac redditis, consuetæ vite et familiarium occupatio-
num curarumque tenorem resumpsit. Solitus 449
nimirum erat quod a debellatis externis hostibus,
a tyrannorum rebellionibus domitis et intestinis
seditionibus oppressis reliquum habebat otium,
universum impendere juri dicundo, inspiciundis
legibus, componendis judiciis, causis cognoscendis.
Unus videlicet æque artibus et moribus instructus
ad usum utriusque temporis; pacis, inquam, ac
belli procurator idem optimus. Acer eximere or-
phanum calumniæ, jus viduæ tueri; adversus om-
nem iniquitatem torvo semper aspectu et implaca-
bili minaci. Exiguam his intermiscebat curam
corporis, venationibus et id genus remissionibus

B 'Ἄλλ' ὅπερ ἀνωθεν εἶπον περὶ τῆς τοῦ Καμύτη
τῶν Βαρβάρων ἀποφυγῆς, καὶ τῆς παρ' ἑκαίνου ἡρής
τοὺς πολίτας δημηγορίας, δ' ἀλόγος ἔχεσθω. 'Ομὲν γὰρ
διηγήσατο τὰ συμπεπτωκότα, καθάπερ εἶπομεν, καὶ
διὰ διαστολῆς κατὰ τῶν Ἰσμαηλιῶν ἐτενάχαστο. Οἱ
δὲ τῆς Κωνσταντίνου οἰκήτορες, μία φωνὴ καὶ γένος
ἐν γεγονότες, ἀγενφήμουν, ὅμονουν τὸν αὐτοκράτορα,
ἔξεθειαζον, ἐμαχάριζον τῆς στρατηγίας, οὐκ εἰρή-
νησιος τὴν ἐπ' αὐτῷ ἡδονὴν κατασχεῖν. 'Αλλὰ τὸν μὲν
Καμύτην σὺν εὐθυμίᾳ παραπέμψαντες οἰκαδε μὲν
ἡμέρας τινὰς, δίχονται καὶ τὸν αὐτοκράτορα νι-
κητὴν, τροποιοῦχον, ἀνίκητον στρατηγὸν, ἀττητο-
ριαστέα, σεβαστὸν αὐτοκράτορα. Καὶ οἱ μὲν οὐ-
τοις· δὲ διεληγουσθῶν τὰ βασιλεῖα, καὶ σωτρα-
θύσας Θεῷ καὶ τῇ Θεομητορὶ (55), τὸν συν-
θων εἴχετο τρόπων· τοὺς γὰρ ἔξωθεν πολέμους
καταστησάμενος, καὶ τὰς τῶν τυράννων στάσεις
ἀποκρουσάμενος, εἰς δικαστήρια καὶ νόμους ἀπ-
όλετεν. Ἡν γὰρ παρ' ἑκάτερον κατέρον καὶ εἰρ-
νης καὶ μάχης ἀριστος οἰκονόμος. 'Εχριν γὰρ
δρφανὸν καὶ ἐδικαίου χήραν, καὶ κατὰ πάσης ἀδ-
εκίας δρμύτατον ἐβλεπεν, ὀλίγα τὸ σῶμα διανεμ-
ών τὸν κυνηγεῖσθαι τε καὶ ἀνέσεσι. Καὶ γὰρ μετὰ
τῶν ἀλλων ἐφιλοσόφεις καὶ τοῦτο χαλιναγωγεῖν τὸ
σῶμα καὶ εὐαγγάγτερον ἐκυρῷ καθιστᾶν. 'Εξεδίδω
μὲν γὰρ αὐτὸς τοῖς πόνοις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον· τίλιν
δὲ ἐπανεκαλεῖτο τῶν πόνων, καὶ τὴν διανε-
τερος πόνος, βιβλίων ἀνάγνωσις καὶ ἔξτασις, καὶ
τὴν, 'Ἐρευνάτε τὰς Γραφὰς, παραγγέλματα; ἐπι-
μέλεια. Τὰ δ' αὖ κυνηγέσια καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ σφρι-
ζειν παιδιὰ δευτέρου λόγου καὶ τρίτου προσῆν τῷ
ἐμῷ πατρὶ ἔως ἔτι νεώτερος ἦν· καὶ οὕτω τὸ θηρευ-
τὸν ποδῶν διάθεσις αὐτῷ ἐπισυνεπλάκη, κατί-
περ δρις τις σκολιὸς, καὶ αὐτὸς δῆ τοῦτο τὰς
κατάρας, δάκνων αὐτοῦ τὴν πτέρναν. 'Εξέτω δὲ
τὰ τοῦ νοσήματος ὅπηξεται καὶ εἰς ἀκμὴν τοῦ

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

* Deest vox πάλιν.

Car. Dufresnii Du Langii notæ.

(55) Τῇ Θεομητορὶ. Deiparæ forte Hodegetriæ,
cui non modo supplicabant imperatores in expedi-
tionem profecturi, ut est apud Zonaram et Sey-
lizem in Michaele Theophilii f., sed et post ade-
ptam victoriam, resque rite et helle consecras,
gratias referebant, ut est apud Cantacuzenum,

lib. iii, cap. 50 et 59; Gregorium, lib. iv, etc.
Neque enim bene conjectarunt viri docti de hac
appellatione, in Notis ad Vitam S. Basiliū Ju-
nioris, n. 40. Vide Historiam nostram Gallo-By-
zant. lib. ii, n. 5.

τότε δὴ καὶ γυμνασίοις ἔστεδον ἐπεδίδον, καὶ τοῖς ἵπποις παιδιάς, παράγγελμα τοῦτο λαδών ἐξ ιατρικῆς ἐπιστήμης. Ήντα ταῦτα συνεχέσιν ἵππασταις διαφορούστο τι τῆς καταρρεούσης ὑλῆς, καὶ τοῦ ἐπιβρθοντος βάρους κονφίζοντο. Τοῦτο γὰρ τὸ πάθος ὁ ἐμὸς πατήρ, καθάπερ εἰρήκεν ἀνωθεν, οὐκ ἔξι ἑτέρας αἰτίας ἐξωθεν, ἀλλ' ἐπὸ τῶν πόνων καὶ καμάτων ὑπὲρ τῆς Ῥωμαίων ὁδῆς ἐπάσατο.

labor erat secundus; nempe lectio librorum, studiumque et accurata exquisitio doctrine, illiusque a Christo impositi observatio praecepti, Scrutamini scripturas¹. Tertio deinde loco succedebat venatio, pila, vel domitatio equorum. Ille orbis occupationum erat mei patris, a juventute institutus prima; hic ordo pulcherrius impermista distinctione recurrens ab occupatione praecipua ad has alteram et tertiam in subsecivorum temporum quasi loca vacua descriptas; pulchris, et apto contextu mire temperatis vicibus utilitatis multiformis. Sic vixit, quoad pedum morbus, velut obliquus serpens, crura ei nexu vario impedita comprehendit, juxta illud in maledictione serpentis scriptum, mordens calcaneum ejus. Cum enim corripere illum coepit, atque invalescere inclementius vis sæva istius mali, coactus est præceptis medicorum, et ipsa ratione scientiæ ejus, non ignota sibi, effundere sese indulgentius in remissiones et exercitationes corporis, equitationes, excusiones ludicas, si forte jactationibus istis posset residentem humorem, doloris causam, resolvere ac digerere. Quia enim, ut dixi superius, contentione improba sine modo continuata laborum pro Romani nominis gloria susceptorum eam pater meus sibi aegritudinem accersiverat, causam haliebat sperandi fore ut ea levaretur, si contrariam institueret vita rationem, remissionesque impensis sectaretur.

Οὕτω ἐνιαυτὸς εἰς παρεληθέτει, καὶ λογοποιουμένων² ἀλλοις περὶ τῶν Κομάνων διὰ τοῦ Ἰστρου διαπεράσιν, ὅγδης ἥδη ἐπινεμήσεως (56) ἐφισταμένης, ἀρχομένου φθινοπώρου, κατὰ μῆνα Νοέμβριον, ἔξεισι τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, καὶ τές δυνάμεις ἀπάσας (α) μεταπεμψάμενος κατατίθει τούτους εἰς τε Φιλιππούπολιν καὶ εἰς τὸν λεγόμενον Περιτζῆν καὶ Τριάδιτζαν, καὶ εἰς τὸ θέμα τοῦ Νήσου³, μέχρι καὶ τῆς παρίστρας Βουρανιτζόδης (57). ἐπισχήμας πολλήν τε περὶ τῶν ἐπιπούς αὐτῶν ἐνδείκνυσθαι ἐπιμέλειαν, ὥστε πίονας γεγονότας ἐν καιρῷ μάχης δύνασθαι φέρειν τοὺς ἐπιβάτας. Αὐτὸς δὲ, κατὰ τὴν Φιλιππούπολιν (58) ἐνδιατρίθων. Πόλις δὲ αὕτη περὶ τὴν τῆς Θράκης μεσόγειαν. Εύρος τῇ πόλει παραρβεῖ πρὸς βορδὸν δινεμόν πνέοντα. Πει μὲν γὰρ οὗτος ἀπὸ τῶν περάτων αὐτῶν τῆς Ἀρδανοῦ, πολλὰς ποιούμενος ἔλικας καὶ καμπάκις, παραμείδει τε τὴν Ἀδριανοῦ, πολλῶν καὶ ἀλλων ἔξι ταυτὸ ποταμῶν συνεμβεβληκότων, καὶ περὶ τὴν Αἶνον πόλιν ἐκδίδωσιν εἰς τὴν θάλασσαν. Φιλιππον δὲ ὅταν εἴπω, οὐ τὸν Μαχεδόνα λέγω τὸν τοῦ Ἀμύντα (νεωτέρα γὰρ ἡ πόλις τοῦ Φιλιππου τούτου),

A sese oblectans ac reficiens interdum. Studiosus unus præter cæteros corporis domitandi, subigendique velut freno quodam philosophiæ ad quemvis usum officii varijs per occasiones incertas vitæ multiplicis occursuri. Pleramque ille quidem sui temporis virtumque partem impendebat laboribus; receptui tamen rursus cum erat necesse non immemor canere, sese otio resovebat tempestivo; at negotios eodem utilique: nam remissio ei fatigato laboribus,

B Nondum annus in hac ei quiete sese unusevolverat: cum ecce illum excitat fama rursus perrebescens novæ irruptionis Comanorum sub initium autumni, instanti aut ineunte indictione octava Istrum trajicere parantium. Parat contra expeditionem illico Augustus, et mense Novembri proficisciatur ex urbe rēgīa, accersitasque undecunque copias Romanas universas certis in stationibus per illum limitem disponit, alias Philippopolis collocans, alias Peritzum et Triadijzam (loca sic dicta) obtinere iubens; aliis Thema quod Nesi dicitur custodendum attribuens usque ad Buranitzobam contiguam Istro urbem ac regionem. Militibus sic in loca commoda distributis edidit universis imperator curam equorum gererent, darentque operam, 450 ut ii pingues et robusti satis essent, ad ferendos die pugnæ decretorio dominos armatos. Ipse Augustus commorandi sedem sibi Philippopolim delegit. Est ea civitas in mediterraneis Thraciæ. Hebrus eam fluens alluit a septentrione fluens. Is annis ortus ab extremis Rhodopes finibus, ubi multis sese flexibus sinuosis obliquavit, obit Adriani urbem,

C Anna, dum scribit Philippopolim Κρηνίδας olim vocatam; id enim convenit Philippis, Thraciæ perinde oppido, cui id nominis initium a fontibus qui circa collem, cui inadiscutibilis est, scaturint, ut diserte tradunt Appianus, lib. iv *De bello cœli*; Diodorus Sicul. et Plethon. Vide Not. ad Villard. n. 258.

¹ Joan. v, 39.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

² λογοποιουμένην. ³ Νίσου.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(56) Ὁγδης ἐπινεμήσεως. Alexius bellum in Comanos parans, ex urbe proficisciatur mense Novemb. indict. 8, quæ cadit in an. Chr. 1114.

(57) Βουρανιτζόδης. Malim Βρανιτζόδης, de qua urbe ad Istrum sita non semel agunt Cinnamus et Nicetas.

(58) Φιλιππούπολις. Eadem habent Cedrenus, Zonaras, et Joel in Philippo. Sed hallucinatur

A Anna, dum scribit Philippopolim Κρηνίδας olim vocatam; id enim convenit Philippis, Thraciæ perinde oppido, cui id nominis initium a fontibus qui circa collem, cui inadiscutibilis est, scaturint, ut diserte tradunt Appianus, lib. iv *De bello cœli*; Diodorus Sicul. et Plethon. Vide Not. ad Villard. n. 258.

(a) Hic deficit codex Florentianus.

multorumque obiter accessu auctus flaviorum sese
illi miscentium mari se miseret ad urbem Aenum.
Ne quis porro mentione Philippi urbis admonitus
Philippum cogitet illum Amyntae filium; eumve
conditorem hujus suspicetur civitatis. Longe est
illa recentior quam ut ejus origines pertinere ad
regni Macedonum tempora queant. Philippus ejus
auctor Romanus ille imperator fuit gigantea proce-
ritate corporis et robore respondente magnitudini
membrorum cui par sustinendo nihil esset. Quæ
hodie Philippopolis ab hoc Philippo dicta civitas est,
ante illum nihil erat nisi oppidum parvum Crenides
nominatum a plerisque; a quibusdam Trimous sive
Trimontium. Verum urbem prius modicam maxi-
mus ille Philippus structis circum opere magnifico
mœnibus, circisque maximis et aliis id genus miris
ædificiis decoratam, in eam magnitudinem evexit
que facile urbis in Thracia primariae dignitatem
ineretur: cuius quidem magnitudinis fortuna bel-
lorum ac temporum non parum immunita vestigia
mihi observare præsenti contigit; cum incidisset
causa ob quam cum imperatore peregrinari me
tem intra se triplici vertice surgentem, cuius il-
eingitur. Inde clementi sensim sese clivo exporrige-
in æquam jam planitatem depositit, coeretur omni
admota ripis; specie ac descriptione plane Angusta,
prout conjicere ex eo licet, quod quamquam
eam cuperunt, deformata plurimum est, illæ ipsæ
praferunt per amplæ olim et per quam ornatae ci-

Cæterum cum alii ea infelix cladibus ac malis, tum adventu in ipsam confluxuque impiorum fuit. Num i&i#69; Et Armenii sedes habuerunt, et qui dicuntur Bogomili (de quibus eorumque hæresi postea suo tempore dicemus) et Pauliciani omnium absurdissime de Deo sentientes. Pars hi quædam sunt sectæ Manichaicæ a Paulo et Joanne denominata : qui viri duo cum præ cæteris Manetis impii discipulis, teterimi dogmatis merum venenum nullo mistum emollitionis temperamento ex face ipsa pestiferi fontis hausissent, et nomen et errorum in hos suos sequaces ac posteros propagaverant. Evidem, nisi me Historiæ pertexendæ quam institui, cura revo- caret, effterri forsitan me sinerem impetu animi excurrere subinde gestientis in **451** refutationem erescrabilium istorum dogmatum. Quanquam et aliae mihi quoque sunt ejus meditationis omittendæ causæ. Prima quod summo apud omnes in contem- pti est, risuque vulgo ac sibilis exploditur Manichaorum hæresis. Altera quod eam oppugnantium

ἀλλὰ τὸν Ῥωμαϊκὸν Φιλίππον, διὸ ὑπερωμαῖς γέγονεν ἀντίρ, καὶ τὴν ἵσχυν καὶ τὸ σῦμα ἀνύποτατος. Πολίχινοι δὲ ἦν τὰ πρῶτα καὶ πρὸ Φιλίππου, Κρηνίδες ὁνομαζόμενον, παρ' ἐνίων δὲ Τριμούς. Άιδη δὲ τε μέγιστος ἐκείνος Φιλίππος; εἰς μάγιστος τὴν πόλιν ἔκάρας, καὶ περικυκλώσας ταῦτην τείχες, περιβόητον τῶν ἐν Θράκῃ πεποίηκε πόλειν, ἵππακά τε καταστησάμενος ἐν αὐτῷ μέριστι καὶ ἀιδα⁹³ κατασκευάσματα θαύματος δῆσα, ὡν ἐγνη κατέλαβον καὶ αὐτὴ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπιδεῆμηκυῖα τὴν πόλιν κατὰ χρείαν τινά. Ἡ δὲ πόλις; τριλογός ἐστιν ἐκείνου λόφου περιζωνυμένου τείχου μεγάλῳ καὶ ὑψηλῷ ὅπου δὲ πρὸς πεδιάδας ὑποκύπτει καὶ ὀμβαλότητας, τάφρος αὐτὴν περιένει παρ' Ἑύρω τειμένη. Καὶ ἦν ὡς ἔοικέ ποτε πόλις ἡ πόλις αὐτὴ μεγάλη τε καὶ καλῇ. Ἀφ' οὐ δὲ Ταῦροι καὶ Σκύριοι τὴν πόλιν ἐν τοῖς ἀνέκαθεν γρήγορις ἡρθαποδίσταντο, εἰς τόδε τοῦ σχήματος ἡ πόλις κατέστη, ἐν φέμεσι κατειληφθεῖς αὐτὴν ἐπὶ τῶν τοῦ ἐμοῦ πατρὸς σκῆπτρων τὴν πόλιν μεγαλόπολιν ὡς δινεα; ἐτεκμηράμεθα.

quoque in urbem istam oportuit. Claudit ea mons triloba summitas magno et alto undique nato reliqua civitas, ubi situm leniter pendente ex parte obvallante fossa, ipsi Hebrei praeuentis quandiu quidem perstitit primus urbi splendor, superioribus temporibus a Tauris Scythisque, qui amen superstites reliquiæ magnorum hodieque instar itatis.

Ἐδυστέχει δὲ μετὰ τῶν ἀλλων καὶ ἀσεβῶν ἐπιδρομία πολλῶν· Ἀρμένιοι τε γάρ διενέμαντο τὴν πόλιν ταύτην, καὶ οἱ λεγόμενοι Βωγδύμιλοι, περὶ ὧν ὑστεραὶ καὶ αὐτῶν καὶ τῆς τούτων αἰρέσεως ἐροῦμεν καὶ καιρὸν, καὶ δὴ καὶ οἱ δυσθεέωτατοι Παυλικάγοι, τίς Μανιχαῖκης ἀποσπάδαι τυγχάνοντες, ἐκ Παύλου καὶ Ἰωάννου (59), ὡς καὶ τονορα μάλισται, γεγενήμενοι οἱ τῆς ἀσεβείας τοῦ Μάνεντος ἐπισπασάμενοι ἔκρητον, τοις ἀπ' ἔκεινων μεταδεδώκασιν. Ἐκουοῦμεν τὸ δύγμα τῶν Μανιχαίων ἐπιδραμενοί καὶ συνεπειραμένως ἀντιτύξαι, προσέτι σπουδάσαι τε τὴν ἀνατροπὴν τῶν ἀθεωτάτων διγμάτων τούτων ἀλλ' ἄμα μὲν εἰδυτα δια πᾶσιν ἔστι καταγέλαστος ἡ τῶν Μανιχαίων αἰρεσίς, ἄμα δὲ καὶ πρὸς τὴν ιστορίαν ἐπισπεύδουσα, παρίημι τοὺς κατὰ τούτων ἐλέγχους. Καὶ ἄλλως δὲ οὐ τῶν τῆς ἡμετέρης ἀλλῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν οίδα τὸν καθ' ἡμῶν λελυτηριότα Πορφύριον ἐν πλειστοῖς κεφαλαιοῖς εἰς ἀτοπίαν πολλήν συνωθήσαντα τὸ τῶν Μανιχαίων φιλόρου δόγμα. ἐπιστημονικώτατα περὶ τῶν δι-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

“αἱλ’ ἀττα. ” τέν.

Car. Dufresnii Du Gangii notæ.

(59) 'Ex Παύλῳ καὶ Ἰωάννῳ. De Paulicianorum origine et auctore similia narrant Balsamon ad canon. 19 synodi Nicenae, et Cedrenus, pag. 452. Porro Anna Paulicianos appellatos velle videtur, vocabulo ex Paulo et Joanne confecto, quasi Παύλοι καὶ Ἰωάννοι. Sic etiam Zonaras in Michaelae : Κατὰ τὴν Ἔπον τὰ τῷ Μαγνησίων πλῆθος ἦν

πολὺ, οἱ καὶ ἀγροικότεροι παρὰ τοῦ δημώδους: οὗτοι
καλούνται, ἐκ Πτολεμαίου καὶ Ἰωάννου τῆς: κατέστησεν
συγκειμένοις αὐτοῖς. Οὗτος εἰς inferior *Publicanes*
nominauit, interdum *Populicanos*, ut Villardus
nun. p. 208, qui illos pariter *Philippopolitanum*
tractum incoluisse scribit. De hisce *Hæreticis* plu-
ribus exigitus ad hunc scriptorem.

ἀρχῶν ἐπισκεψάμενον. Εἰ καὶ τοῦ μοναρχία τούτῳ εἰς τὴν Πλατωνικὴν ἐνάδα τοῦ καὶ τὸ ἐν τοὺς ἀναγνώσκοντας ἀναγκάζει συνάγειν· ἡμεῖς γάρ μοναρχίαν τιμῶμεν· οὐχὶ ἐν πρόσωπον περιγράψει. Οὐδὲ τὸ ἐν τῷ Πλάτωνος ⁶⁴ προσηκάμεθα. Τούτοις τῷ περὶ Ἐλλησιν ἀρρένοις, καὶ περὶ Χαλδαίον; ἀπέρρητον· ἔξαρτωσι γάρ αὐτοῦ πολλά; καὶ ἀλλας ἀρρένες ἐγκοσμίως τε καὶ ὑπερκοσμίως.

in hoc ipso enectus, quod ita ex Platonicæ scholæ placitis naturæ divinæ unitatem astruit, ut personarum Trinitati nullum relinquat locum: cum nos contendamus istis rationibus sane validis effici nihil aliud quam necessario admittendam unicam naturam sive essentiam principem; minime tamen continuo personæ unius quasi ambitu circumscrivendam. Sed et alia dogma istud de monarchia Platonicum, arcanis Graecorum et Chaldaeorum litteris ac mysteriis traditum, errorum admistio infamat. Eatenus videlicet rectum id est duntaxat quatenus unitatem principii supremi fateri cogit. At quæ deinde ex primo quasi expansæ producuntur fabulosæ series aliorum ex aliis aptorum, ex seque iuvicem pendentium principiorum, intra mundum et supra mundum infinitos mutuo implexos causarum ordines contexentium, nihil aliud profecto quam nugæ sunt.

Ἄλλα τούτους δὴ τοὺς ἀπὸ Μάνσντος, καὶ Παύλου ^B Ιωάννου, τῶν τῆς Καλλινίκης ἀγριωτέρους θυτας τὰς γνώμας καὶ ὡμοὺς καὶ μέχρις αἰματος διεκινδυνεύουτας, δὲ ἐν βασιλεῦσιν ἐκεῖνος θαυμάτιος Ιωάννης δ Τζυμισκῆς (60) πολέμῳ νικήσας ἐξανδραποδισάμενος ἐκ τῆς Ἀσιας, ἐκεῖθεν ἀπὸ τῶν Χαλύβων καὶ τῶν Ἀρμενιακῶν τόπων, εἰς τὴν Θράκην μετήνεγκε, καὶ τὸ περὶ τὴν Φιλιππούπολιν αὐλίζεσθαι κατηγάκατεν· ἄμα μὲν τῶν ἐκρυμνοτάτων ⁶⁵ πυλῶν καὶ φρουρῶν & κατείχον τυρχνιῶντες ἀπαγαγεῖν, ἄμα δὲ καὶ φύλακας ἐπιστήσας ἀσφαλεστάτους τῶν Σκυθικῶν ἐκεῖνων διεκδρομῶν, οἵς ὑποσύχνως ὑπὸ Βαρβάρων τάπει Θράκης ἐπεπόνθει χωρίς· ὑπερβαίνοντες γάρ τὰ τέμπη τοῦ Δίου τὰς ὑπὸ τούτων ⁶⁶ πεδιάδας κατέτρεχον. Οὐ δ' Αἴμος οὗτος δρος; έστι μακρύτατον κατὰ γραμμήν παράλληλον τῇ Ροδόπῃ κείμενον. Ἀρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου τὸ δρός καὶ μικρὸν παραμείθω τοὺς καταράκτας, μέχρις αὐτῶν Ἰλλυρικῶν διήκει. Οἶμαι δ' οὐτε καὶ διακοπόμενον τῷ Ἀδριανεικῷ πελάγει, πάλιν εἰς ἀντιπέραν ἡ πειρον ἀναλαμβάνει, καὶ μέχρις αὐτῶν Ἐφεντῶν δρυμῶν ἀποτελευτῇ, ἐκατέρωθεν δὲ τῶν καταράδυν τ' αὐτοῦ πολλὰ καὶ πλούσιώτατα έθνη νέμεται. Δακῶν μὲν δυτῶν βορειοτέρων, καὶ τῶν Θράκων, νοτιωτέρων δὲ Θράκων τε αὐτῶν καὶ Μαχεδόνων. Τούτον τὸν Αἴμον διεπερῶντες οἱ Νομάδες Σκύθαι κατὰ τοὺς ἀνέκαθεν χρύνους πρινὴ τοῦ Ἀλεξίου τὸ δόρυ καὶ οἱ πολλοὶ ἀγῶνες εἰς πανωλεθρίαν κατήνεγκαν, πανστρατιφ τὴν Ρωμαίων ἡγεμονίαν ἐκάκουν, καὶ μάλιστα τὰς ἡγυετέρους πόλεις, ὡν προύκανθητο ἡ πάλαι πολυθρύλλητος Φλατπούπολις. Οὐ δὲ Τζυμισκῆς Ιωάννης τοὺς ἐκ ⁶⁷ Μανιχαϊκῆς αἱρέσεως ἀντιμάχους; ἡμῖν ποιησάμενος συμμάχους, κατὰ γέ τὰ διπλα, ἀξιομάχους δυνάμεις τοῖς νομάσι τούτοις

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁶⁴ τὸ τοῦ Πλάτωνος. ⁶⁵ ἐρρηνοτάτων. ⁶⁶ τούτον. ⁶⁷ ἐκ τῆς.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(60) Ο Τζυμισκῆς. Zonaras et Glycas in Alexio.

(a) Vide Cedrenum pag. 432 ed. Reg.

A falsique plane ac delirii convincentium scriptorum affluit copia; quippe cum non eam solum religionis cultores nostræ viri doctissimi vetricibus disputationibus proscripti erint: sed homo quoque rabie in nos instinctus implacabili Porphyrius, ejus in plerisque capitibus absurditatem insanissimam coarguerit, dum principiorum dualitatem invictis plane argumentis confutat: ultra gyros ille quidem verum ad Paulicianos venientium est. Hic ergo sectatores Manelis, sed a Panlo et Joanne Callinices filii (a) ad peculiarem quemdam magisque contumacem instituti suorum: homines aliqui seri et sanguinarii qui suum aliorumve cruentum fundere nihil pensi admodum haberent: nec isto aut alio quovis metu ab ullo audaciæ genere revocarentur, et periculosiores quo pericula spernebant omnia: bello tamen domiti ac plane subjugati cum fuissent ab illo inclito Joanne Tzimisca, ex Asia captivi ab eodem ducti sunt, et ab illis Chalybum quas prius obtinebant sedibus, locisque Armeniacis in Thraciam transtulit, ac circa Philippopolim domicilia figere coegit, duabus ^e causis. Primum ut quæ prius insidebant claustra imperii, arcis natura munitissimas et manu; ne obtinerent amplius, carumive fiducia ad rebelliones cogitandas animarentur. Deinde ut genus hominum ferreni cuivis labore ac periculo par adversus feros maxime ac vehementes Scytharum subinde Thraciam infestantium incursum objiceretur, securitate imperii non exigua, quod jam lines ille vexatissimus pares aggressoribus defensores nactus, deinceps adversus omne periculum abunde firmatus videretur. Miserrum sane antea ip modum in perpetuis metu aut malo Thraciae urbes ac populi conflictari erant soliti; cum Barbari angustas Hæmi valles subinde transgredientes in uberrimas ejus provincias planities ingenti numero effusi, crudelissime omnia vastarent. Est hic Iæmus mons longissimus cui ad parallelam lineam objacet Rhodope. Incipit ab Euxino Ponto. Hinc ubi cataractas proxime præterit flexu vasto usque in ipsum Hyrcanum excurrat. Quin etiam **452** videtur, velut interpellatus paullum incursu mari Adriatici, aut potius sub ejus

Quælibet clæm continuatus, emergere inde iterum in aduersam continentem, atque in Hercyniam usque ad silvam, jugorum perpetua serie porrecta, vix tandem ibi desinere. Porro utrinque circa flumen hujus amnis multæ eademque opulentissimæ gentes habitant. Daci a septentrione, item et Thracæ: a meridie vero Thracæ iudeum necnon Macedones. Hunc nomen transgredientes nominales Scythæ superioribus temporibus, quando eos nondum Alexii hasta per multa pericula certaminaque in supremam tandem perniciem internecioemque compulerat, vastis et innumerableibus totius populosissimæ conjuratae gentis in Romanam terram exercitibus effusis, tum alias imperii affigebant partes, tum vicinas præseruit illius limitis urbes, quarum princeps ac velut metropolis habebatur famosissima illa quondam Philippopolis. Quodcum animadverteret Tzimisches Joannes Manichæorum in Asia victor, ut hominibus nihilominibus feris quibus Scythæ ipsi erant, ex infestis hostibus in socios fidos commutandis, perutiliter periculum auxilium verteret; decrevit societatem armorum duntaxat cum iis inire qui prævæ doctrine atque perfidiæ obstinatione dissidentes, translati in Thraciam et Philippopolim a sedibus patriis, pro munere incepserat. ac præsidio toti ei provinciæ fuerunt: haud dubio postea respirare vise a continuis ferme illis quibus antea conculcari erat solita excusioibus Barbarorum. Verum ut fere si cito ad ingeniū patriæ consuetudinæ Coloni transportati redire. Contumacis naturæ homines et animo indocili parendi; feroes ad hæc et prævalentes viribus, audacia quoque abundante sensim in indigenas cives Philippopolis Christianos non ita multos (maxima pars Manichæi erant) grassari tyrannide cœperunt, diriporeque atque opprimere, parum aut nihil curando quæ subinde ab imperatore maddu serebantur, continendi sese in officio, et ab injuria cessandi. Tali usurpatione regni cuiusdam, impune florens secta, numero etiam per illas regiones celebrabatur: adeo ut hæretica late oinon circa Philippopolim essent, augeantibus videlicet velut in solo uberi primis illis olim deportatis ex Asia semiuibus. Affluit ad eluviem foedorem et aliud peramari latice quasi flumen, Armeniorum secta; necnon aliud præterea ex luctuositissimis Jacobi fontibus, ita ut esset hic quædam confluens malorum, et inquinatissimarum sordium prono undique fluxu corrivatarum foetidissima in imo commisus; hæresum colluvione diversarum, dogmatibus. dissonis, contumacia concordi, unam in communem velut cloacam. restagnante rebellis impietatis.

Contra hanc mistam aciem fanaticæ perfidie, non corporeæ solum militiæ peritus, spirituales, quibus etiam pollebat, bellandi artes meus pater omnis generis bellorum illeonus imperator explicans, quosdam in deditioñem sine vi compellit, quodam pugna subjugavit: quo in opere vero magno et in primis apostolico, multa tulit sicutque annixus robore toto, vir nimirum patiens idem ac fortis a quo nullum profecto quantumvis variæ, modo veræ laudis genus absuit. **453** Quodnam enim tandem commendandi ejus argumentum requirat quispia? Num ad bellicos labores segnis, ad pericula præliorum timidus, ad militiæ partes artesque incuriosus aut imparatus? At quis ex bellicosior qui Orientem unius Occidentemque facinoribus heroleis et militarium omnium laudum certissimis implevit documentis? Desideratur in eo fortissimæ animi cultura studiumque doctri-

'Ἄλλ' ὁ γε πατὴρ ἐμὸς καὶ αὐτοχράτωρ, καὶ τρὶς τούτους τὴν στρατιωτικὴν αὐτοῦ πολυπειρίαν ἀπάταξ, τοὺς μὲν ἀμαχὶ συνειλήφει, τοὺς δὲ καὶ μετράχης ἡνδραποδίσατο: οἵον δ' αὐτὸν δέ ξρεῖς καὶ ἡδη χαρτερὸς ἀνήρ πρᾶγμα δυτικὸς καὶ ἀποσωλικότερος. Τί γάρ ἂν τις τούτον οὐκ ἀπανέσσει; Πέπερι δὲ περὶ τὰς στρατηγίας ἀμελῶς εἶχε; Καὶ μήτ' ἀντολὴν καὶ δύσιν ἐπλήρωσε τὸν στρατηγημάτων. 'Ἄλλ' δέ τοις λόγοις περὶ φαῦλον ἀπίστει; Καὶ μή ὡς οὐδὲτες ἄλλος περὶ τὴν θεῖαν Γροφὴν ἀποσύνει, ὡς καὶ τὴν γλώσσαν διαβῆσαι πρὸς τὰς τὸν αἰρετῶν συμπλοκὰς, καὶ μένος οὐδεος διαλειπεῖν; Καὶ μέντοις ἀνέμετες καὶ τοὺς μὲν ὅπλους τοὺς Βαρβάρους ἀντικαταστάντες τοὺς δὲ λόγοις ἐχεροῦτο τοὺς ἀντιτίθεους, ὥστε οὐ τότε καὶ κατὰ Μανιχαίους λέγωπλιστο, ἀποστολῆντα διετι στρατηγικῆς ἀναδείξενος ἀγνωσταν. Καὶ ἐπειγε τούτον τρισκαιδεκάτον ἀπόστολον ὄνομάσαι. Καίστοι τινὲς Κωνσταντίνῳ τῷ μεγάλῳ τοῦτον τὸν

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁴ ἀντέστησε. ⁴⁵ δυτες Μανιχαῖοι. ⁴⁶ μισγάγγεια.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(61) *Apusriwr. De Armeniis Thraciam incolentibus agit Gotosredus Monachus S. Pantal. an. 1189. De Jacobitis multa habent Jacobus de Vi-*

triaco, Miræus in *Notit. orb. Christ. Quaræmissi* et alii passim.

χλέος προσάπτουσιν, ἐμοὶ δὲ δοκεῖ ἡ σὺν τῷ Κων- **A** *parum? Atqui non facile reperias qui eo diligentius in sacerorum Librorum meditatione versatus sit. Effecta id docent et fides experientiae non dubia: lingua videlicet illis exacuta divinis sensibus prælia cum hereticis acris lacessans, victor rediit non minus e concertationibus verborum quam e consilibus armorum: utrinque istius militiae militare supra imitationem mirus, qui potuerit idem et Barbaros debellare vi ac ferro, et rebellium Deo mentium pervicaciam disputando frangere. Et cum alias, tum hoc in quo describendo versor us-
B *venit tempore, quando zelum suum adversus Manichæorum errores impios armavit, et pro militari, quam suscepserat apostolicam revera expeditionem religiosis certaminibus gessit. Quare huic ego meo jure tertium decimum nominaverim apostolum.* Etsi enim istud decus Constantino Magno aliqui vindicant, nunquam pervingunt tamē, non ad consortium laudis ejus admitterendum quoque jure quam optimo videri Augustum Alexini, aut si tempori et præjudicato sensui concedendum est aliquid: certe illud nemo eripuerit, quin altero saltem post Constantinum meriti loco appellationem et dignitatem apostoli participet hic noster. Enim vero quem non hoc fateri coget memoria quam deinceps relexam gestarum tunc ab eo Philippopolis rerum? Pervenit eo, ut dixi, fama excitus militium irruptionem Comanorum. Cum autem nondum illi limitem intrassent, ne sibi periret illud otium, opus ex occasione moliri crepit eo ipso utilius et magis quod ex professo agebat, et cuius præcipue causa venerat: deducere nimis Manichæos aggressus est a corruptis et amaris quibus se ingurgitare consueverant pravæ doctrinæ lacuibus; quo eos ad piros et suaves-catholicæ doctrinæ fontes salubriter sitiendos jucundèque hauriendos converteret. In eo erat, id agebat totos dies. Vidis-
ses a primo diluculo ad pomeridianam horam, aut etiam ad vesperam, interdum ad secundam et ter-*

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(62) *Kωνσταντίνῳ Constantinum Iωάννου nomine donatum a Græcis testantur Menas, Eucholium Græc. pag. 374, ipse Ensebius, lib. iv *De Vita Constanti*, cap. 71; apostoli denique, præter Annam, Joan. Damascenus in *Synodica 413* ad Theophilum imp. et Cinnamus, lib. i, quibus dicitur, ὁ ἐν βασιλεύσιν Ἀπόστολος. Neque soli Constantino ἀπόστολος titulum concessit Ecclesia Græcanica, sed et Helenæ matri, dñe Theodr. divo Alberio episcopo Hierapolitano, Marise Magdalena, et aliquot aliis, ut constat ex eorum Menaïis. Sic appellatum a nostris parenti apostolis diuīnum Martinum narrat præter Odonem Cluniacensem, et Petrum Damianum, Belethus, lib. *De divin. offici.*, cap. 163 et ex eo Duranus, in *Ration.*, l. viii, cap. 27, quo spectat illud Sulpitii Severi in illius Vita, lib. ii: *Est enim ille, ubi est, consertus apostolis ac prophetis, et quod pace sanctorum omnium dixerim, in illo justo grege nulli secundus. Sc. regi Recare. eo in concilio Toletano acclamatum legimus: Ipse mereatur veraciter apostolicum nomen, qui apostolicum implevit officium.* Petrus Blesensis, epistola 46, de S. Thoma archiepisc. Cantuariensi: *Nor labore martyrem apostolo comparare, cum apo-**

*stolis sit major martyre. Sed gloriosum est nos habere martyrem, qui apostoli nomen habeat, et apositum m. r. aculis aut imitetur, aut vincat. Libet vero ab Ecclesia Græcanica relatus sit in diuīnum nūmērum Constantinus, et a Græcis velint Iωάννος colatur, secus tamē in Ecclesia Latina observatur. Berengosius abbas, lib. iii *De invent. et laude sanctæ crucis*, cap. 2, ubi de B. Helena: *Unde cum virtus sanctitatis ejus sit tanta, ut merito inter alios sanctos et ipse numeretur sancta, mirum non est, quod sicut catalogus sanctorum solet ubique testari, festivitas ejus a nobis annua semper debet revolutione celebrari. Sed quoniam in eodem cata- logo filii ejus nulla est mentio, sed magis memoria illius omnibus modis inibi obteratur silentio, ideo ut in regione vivorum, et ipse complacat Deo, necesse est ut oratio fiat ab Ecclesia ad Deum pro eo. Cum enim præsens Ecclesiae domicilio, se. t. i. t. solemnitatis officium matri potius debeatur, quam filio; ideo in Agendis mortuorum providentium est cunctis, ut memoriam filii studeant habere cum defunctis.**

(63) *Εὐστ. εὐτος. De quo et ejus scriptis consulendus omnino Leo Allatius, lib. ii *De Eccles. Occident. et Orient. perpet. consens.*, cap. 10, n. 41.*

tiam noctis custodia in continuo vacante unius rei: audientem nimis patientissime, ac vicissim aliquo quos subinde accersebat erroribus implicitos. Ibi eos docebat fidem rectam, ibi pravitatem hæreses ipsorum invictis argumentis confutabat convincebatque ineluctabiliter. Aderant vel testes vel adjutores præclarri operis Eustratius, et Nicæus antistes, vir et sacris et externis cumulatis litteris, præstanti vero potissimum pollens colloquiorum ac congressuum conserendorum facultate, adeo quidem ut in ista disceptandi coram dexteritate vivida, copiaque disputandi, eos etiam antecelleret qui in Zenonis porticu, aut Academi spatiis hoc unum tota vita meditantur. Nec ipse videlicet decret Philippopolitanus archiepiscopus. Sed ante omnes et præ omnibus unum imperator sibi ad hanc pugnam commilitonem auxiliarem adjunxerat Nicephorus meum Cæsareum: **454** quem jusseral in divinis libris bene jam antea versatum, colligere ad præsentem usum habereque in promptu atque in tempore suggerere testimonia sacrorum oraculorum quæ aperte revincendis Philippopolitanorum erroribus apta essent. Fructus exstitit operæ magnus: plurimis Manichæorum pertinacia et dubitatio omnis exempla est. Ibant persuasi exuto errore ad sacerdotes, et ab iis peccata ultro ipsi sua fatentes damnantesque divini baptismi sibi participes. Multos tamen videre erat eodem tempore perversa constantia veram illam et sanctam Machabæorum simulantes, inno superantes. Etenim ut illi pro saera divinaque religione, ita hi pro suo nefario errore propagabant, perstantes in eo, proferentes quin etiam auctoritates et sententias librorum divinorum quibus suum disputabile firmari dogma credebant. Verum et horum plerisque istam ad extremum contumaciam quotidianæ allocutiones imperatoris et illa miseros admonendi adhortandique perseverantissima dignatio eripuit, ut jam et credere, et sacro baptismate initiari convicti vellent, atque ultro poscerent; quorum salus abunde magna tot laborum merces Augusto videbatur; tantique illi erat ærumnosissimum congressuum exorbere longa tertia, solis ab exortu primo ad profundissimam saepius noctem durantium, a quibus ne memoria quidem eum aut necessitas curandi avellere corporis poterat, totos plerumque impastum dies in illis fastidiosissimis jurgiis perseverantem, idque per aestum sub sole ardenti, nam ista colloquia in subdivali tabernaculo sibi sibi.

Dum hæc maxime geruntur et verborum hoc **A** prælium atque rationum cum Manichæis initum in flagrantissima commissione est, quidam ecco curriculo ab Istro veniens trajecisse nuntiat Comanos. Ruinpit ad eam vocem imperator morsas omnes, et Danubium versus extemplo movere, assumptis raptrum quos forte circa se habuit militibus. Cum his summa celeritate usus, pervenit ille quidem citio Bidynen, ceterum illic ut speraverat non reperit Barbaros. Nimis hi accepta fama strenue contra ipsos vadentis Augusti trajecto iterum amne retrocesserant. Hic imperator segregatam ex omnibus copiis lectam fortium manum ire post fugaces juber. Transeunt Istrum illi et tribus diebus totidemque noctibus summa vi hostes insecuri tandem eos vident quemdam ultra Danubium fluentem ratibus quas serebant secundum trajecisse fluvium; quæ res eos redire ad imperatorem irritos speci compulit. Is eti moleste tulit, non fuisse deprehensos a suis exercitibus fugientes Barbaros, tamen in victoria parte numeravit fugam illam ipsam hostium sola procul fama repulsorum, accedente præsertim ad luci cunctum ea expeditione facti traductione totum inimicum a nefaria Manichæorum hæresi ad reclam nositram et sanam fidem. Bis igitur victor et Iropeo duplii erecto, altero vi armorum adversus Barbaros, altero contentionis disputationis religiosissimæ adversus **455** hæreticos, Philippopolim revertitur ibique, modica quiete capta, applicuit

B 'Ἐν δοφῷ δὲ ταῦτα ἐτελεῖτο, καὶ ἡ λογικὴ ἐκεῖνη μετὰ τῶν Μανιχαίων συνεχροτεῖτο ἀμφιλα, φθίσες τις ἀπὸ τοῦ Ἱστρου τὴν τῶν Κομάνων ἀπῆγγεις διαπεράζωσιν. 'Ο δὲ βασιλεὺς μὴ μελλήσας ὅμως πρὸς τὸν Δάνουσιν ἤλαυνε, τοῖς περιτυχοῦσι στρατιώταις συγχρησάμενος, καὶ τὴν Β.δύνην (64) καταλαβὼν καὶ τοὺς Βαρβάρους μὴ εὑρηκός πορθθεῖσαν γάρ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος; Ελευσιν μεμεθῆσε; εἰς τούπισα διαπεράσαις παραχρῆμα στριτιώτας; γενναῖοις ἀποδιελέμενος τὴν τῶν Βαρβάρων ἐπιδιώκειν ἐπέτρεψεν. Οἱ δὲ κατόπιν τούτων παραχρῆμα ἤλαυνον τὸν Ἱστρὸν διαπεράσαντες καὶ ἐπὶ τρόπῳ διώκοντες νυχθημέροις. 'Ἐπει τοὺς Κομάνους ιδεῖσαντο, δι' ὧν ἐπεφέροντο σχεδιῶν, τὸν ἐκεῖνο τοῦ Δανουθεῶς φένοντα ποταμὸν διαπεράσαντες, ἀπρόκτοι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐπανέτρεψαν. 'Ο δὲ βασιλεὺς τυλόθη μὲν ὅτι μὴ κατελήφθεσιν πάρα τῶν στρατευμάτων οἱ Βάρβαροι, δῶμας μέντοι τοῦτο μέρος; νίκης τῇσιστο, ὅτι ἔξ ἀκοῆς καὶ μόνις τοὺς Βαρβάρους ἀπώσει, καὶ ὅτι πολλοὺς τὸν ἄνθρακα Μανιχαῖκης αἰρέσεως εἰς τὴν ἡμετέραν μετανεγκε πίστεν, διπλούν στησάμενος τρόπαιον, καὶ κατί Βαρβάρων ἀπὸ τῶν ἐπλων, καὶ κατὰ τῶν αἰρεσικῶν ἀπὸ τῶν εὐτεβεστάτων λόγων. 'Ἐποστρέψας τοὺς καὶ αὐθίς εἰς Φιλιππούπολιν, καὶ μικρὸν διαναπεισας ἐσεύθη, πάλιν ἀγώνων εἶχετο. Τὸν γάρ τοι Κολέοντα καὶ τὸν Κούσινον, καὶ τὸν ἐπὶ τούτοις Φιλον, ἄνδρας προστάτας τῆς Μανιχαῖκῆς αἰρέσεως **C** Καὶ τὰ μὲν ἄλλα κατὰ τοὺς ἄλλους Μανιχαῖους,

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

* ἦν Ιδεῖν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(64) Βιδύνη. Bidynæ mentio est apud Zonaram et Scylitzem in Bulgaroctono, et Suidam.

δεινούς δὲ ἐντήγαι τῇ ἐκτῶν κακοδοξίᾳ, καὶ πρὸς τοὺς πεισθῆντας λόγοις ἀδαμαντίνους, σταράξαι δὲ θεῖον λόγιον, καὶ κακοσχόλως αὐτῷ ἐκλαβεῖν εἰς ὑπερβολὴν εὐμηχάνους. Τούτους μεταπεμπόμενος καθ' ἡμέραν ἐκάστην πρὸς αὐτοὺς τὸν λογικὸν συνεκράτει³ πόλεμον, καὶ ἦν ἰδεῖν ἄγαντα διπλοῦν τοῦ μὲν βασιλέων; δπως σωθεῖσν, καὶ σφράγας ὑπεραγωνίζομενον, τῶν δ' δπως νικήσειν λεγομένην. Καδμείαν διαχιλονεικούντων. Ἐστιν μὲν γάρ καὶ οἱ τρεῖς θήξαντες ἀλλήλους καθάπερ συῶν ὀδόντες, καὶ τοὺς λόγους τοῦ αὐτοκράτορος; ἐν νῷ ἔχοντες διατέμνειν. Καὶ εἰ τις τὸν Κούσινον ἐξέφευγεν ἐντασίς, ταύτης ὁ Κουλέων ἀντελαμβάνετο, καὶ ἀμηχανούντος; Κουλέωντος, ὁ Φώλος αὐθὶς ἀντεξάγιατο, ή καὶ πρὸς τὰς βασιλικὰς προτάσεις καὶ ὑποφορὰς, ἄλλως σὺν ἐπ' ἄλλῳ⁴ ἡγείρετο, καθίπερ μέγιστα κύματα ἐπὶ μεγάλοις καταλαμβάνοντα κύμασιν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τὰς πάσας τούτων διαλύων ὡς ιστὸν ἀράχνης ἐνστάσεις, ἐπέρθαπτε μὲν εὐθὺς τῶν ἀκαθάρτων τὰ στόματα. Ω; δὲ τεπεικεν οὐδὲκαῦται, τέλος ἀπειρηκός πρὸς τὴν τῶν ἀνδρῶν τούτων ἡλιοτεττα προπέμπει τούτους εἰς τὴν βασιλίδα πόλειν, ἐστίαν ἀποκληρωτάμενος αὐτοῖς τὰς περὶ τὸ μέγα παλάτιον περιθρόμους στοῖς (65).

per se quisque addita uentum audacia ex consortio mutuo sumebant. Res ab iis communiter ut a conspirantibus conjuratisque gerebatur; nec retundero contenti salubres imperatoris ictus, etiam usque in fiduciam ultro incessendi tollebant animos religionis juxta majestatisque contemptores. Nullus jam principis respectus. Irritata usque in rabiem contumacia reverentiam vicerat. Palam in os procaciter interpellabatur Augustus loquens, ab inhumanis non minus quam impiis, qui velut in arco a venatoriis forte deprehensi spumantes apri dentes acuebant mutuo et in omnes inferendi morsus occasiones inhiabant. Ubi dixerat Cusinus quod furor suggesterat ad convellendam disputationem Augusti, quod ille omiserat supplebat Culeo: hoc centuriatus, recens pugnam capesset: ita aut aduersus imperatoris ratiocinationes certas et petitiones ineluctabiles alii super alios sese invicem inscidentes resilientis pertinaciæ fluctus exæstuerent. Ac facile Augustus quidem quidquid illi obtenderent dissimilabat everrebatque cœu futilis aranearum telas, siveque obstruebat ora impura. Ceterum ubi loquacitatem fuci jam omnis impotem in silentium compulerat, tota restabat in duris animis pervicacia, dedoceri utique renuens errores etiam convictos. Illic pertensus stoliditatis hominum Augustus deduci eos præ se jubet in urbem regiam, assignata ipsis habitatione in porticibus quæ circa magnum palatum sunt.

Οὐ μήδομος παντάπαιν ἦν εἰ καὶ τούτους τοὺς ἀρχαίους λόγους τῷ τέως οὐκ ἐθήρασν, ἀλλ' ἡμέρας ἐκάστης προσῆγε Θεῷ, ὅπου μὲν ἐκατὸν, ὅπου δὲ καὶ πλεῖον τῶν ἐκατόν· ὡς συμποσοῦνθαι τοὺς τε προτεθραμένους καὶ τοὺς νῦν ὑπὸ τῆς τούτου γλώττης ἐλαωκήτας, εἰς μυρίας καὶ χιλιάδας ἀνδρῶν πολυχριμήτων. Καὶ τι γάρ δεῖ λέγειν καὶ εἰσαρίστειν περὶ ὧν ἡ σύμπαντα οἰκουμένη ἐπίσταται, καὶ μάρτυρές εἰσι καὶ Ἀνατολὴ καὶ Δύσις; Πόδεις γάρ ὅλας καὶ χώρας ταῖς παντοδιπάλις αἰρέσσει κακρατημένας πολυτρόπως εἰς τὴν ἡμετέραν δρθόδοξον μετήνεγκε πίστιν. Τοὺς μὲν τὰ πρώτα

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

³ συνεκράτει. ⁴ ἄλλο.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(65) Περιθρόμους στοῖς. Porticus palatum am-bien-es, in quibus ex-rubabant prætoriani milites, ad regiam et imperatoris ipsius custodiām delecti, quas eleganti carmine descripsit Corippus, lib. III Dicitur in laudibus Justini. His inter erant porticus Scho-

A rursus animum ad Manichæos repetita concertatione ab errore deducendos. Facile principes sectæ totius erant Culeon, Cnsinus, et Pholus, non solum pertinacissima ingenia conceptæ istius pravitatis, verum etiam auctoritate atque artibus instructa omnibus ejus persuadendæ propagandæque. Itaque in iis præcipuum momentum, in his haud dubie ad successum negotii totius spei cardo vertebatur. At iudeum viri præ ceteris, ut diximus, affixi præ-judicatis opinionibus, surdi ad monita, ad persuasiones adamantini, quin etiam in ultro lacessenda lacerandaque doctrina sana, cavillis malitiosis et astutis argutisque sophismatis columniosissime verbosi, sperari vix sinebant quod optandum erat. Aggressus nihilominus homines Augustus est, et cum iis quotidie ad se vocatis concertationem suscepit acrem et diu anticipitem obnoxias utrimque studiis contendentium: cum imperator quidem nibil sibi ficeret reliqui ad omnem curam summumque conatum persuadendi perditis ut salvi esse vellent, illi contra stolidis renibus indomita obstinatione in furioso sese consilio respuendæ salutis obfirmantes totis incumbebant viribus ad funestam siti vereque Cadmeam victoriam reportaudam. Ferox mutuo sumebant. Res ab iis communiter ut a conspirantibus conjuratisque gerebatur; nec retundero contenti salubres imperatoris ictus, etiam usque in fiduciam ultro incessendi tollebant animos religionis juxta majestatisque contemptores. Nullus jam principis respectus. Irritata usque in rabiem contumacia reverentiam vicerat. Palam in os procaciter interpellabatur Augustus loquens, ab inhumanis non minus quam impiis, qui velut in arco a venatoriis forte deprehensi spumantes apri dentes acuebant mutuo et in omnes inferendi morsus occasiones inhiabant. Ubi dixerat Cusinus quod furor suggesterat ad convellendam disputationem Augusti, quasi utriusque quoque ipso exhausto, Pholus, quasi utriusque successoriatus, recens pugnam capesset: ita aut aduersus imperatoris ratiocinationes certas et petitiones ineluctabiles alii super alios sese invicem inscidentes resilientis pertinaciæ fluctus exæstuerent. Ac facile Augustus quidem quidquid illi obtenderent dissimilabat everrebatque cœu futilis aranearum telas, siveque obstruebat ora impura. Ceterum ubi loquacitatem fuci jam omnis impotem in silentium compulerat, tota restabat in duris animis pervicacia, dedoceri utique renuens errores etiam convictos. Illic pertensus stoliditatis hominum Augustus deduci eos præ se jubet in urbem regiam, assignata ipsis habitatione in porticibus quæ circa magnum palatum sunt.

C Sic in præsens finita vel potius intermissa cum his tribus tractatio est: in quibus uterque perditissime hactenus verba et operam Augusti visus est, non tamen irritus illi labor omnis spiritualis hujus ac religiosæ venationis perii. Singulis eterum diebus reconciliabit Deo hæreticos interdum centum, nonnunquam plures; a deo ut, si quis unam in summam conferat tam eos qui priori Augusti commoratione voce ipsius ac lingua persuasi resipuerint, quam quos in redditu resumptæ disputationes ejusdem 456 deduxerunt ab errore, facile in multa millia ac myriadas excrescat numerus. Cujus affir-

mariorum, quare inveniuntur Chronicon Alexandrinum, an. Justin. 5; excubita in universum dictæ omnes Zonara, Sylloge et Codino, in Orig. CP.; exhortatio, auctori de exsilio S. Martini PP. Vide p. 49.

majonis fides astrueenda mihi operosius nou es, A φέροντας μεγάλων ἡξου προνοιῶν, καὶ τῶν στρατιωτῶν ταῖς λογάστι κατέλεγε, τοὺς δὲ χυδιοτέρους συναθροίσας ἀπαντας καὶ δοὺς καπανοῖς ἡσαν, καὶ περὶ δροτρα καὶ βίας ἡσχάληντο, πάντας συγαγγάγων ἄμα καὶ τέχνων καὶ γυναικῶν, καὶ πάλιν τούτοις δειμάμενος ἄγγον που Φιλιπποπολεώς καὶ πέραν Εὗρου τοῦ παταμοῦ, ἐκεῖσε τούτους μετόχισαν, ἀλεξιούπολιν τὴν πόλιν κατοικάσας, ἥ καὶ Νεόχαστρον, δ καὶ μᾶλλον ἐπεκράτησεν, ἀποδυσάμενος καὶ τούτοις κακελοῖς ἀρούρας τε καὶ οὐντεῖδα καὶ οἰκιας καὶ κτῆσιν ἀκίνητον. Οὐ μὴν ἀργεῖσαν αὐτοῖς ἀνίσχεται τὰ τῶν δέσσεων, οὐδὲ ὥπαρ Ἀδώνιδος κτήπους σῆμερον ἀνθοῦνταις καὶ αὔριον καταρρέονταις, ἀλλὰ καὶ Χρυσοῦσιλλῳ^λ λόγοις τὰς πτρὸς τούτους ἐνεπέδωσε δωρεάς, καὶ οὐν εἰς τούτους μόνους περιεσταρέντας τὰς χάριτας ἔστησεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἔξ αὐτῶν καὶ τοὺς ἔξ ἐκείνων διδούμοντος πεποίηκε. Καὶ τούτων διαρρέουντων αἱ γυναικεῖς αὐθίς τῶν δεδωρημένων ἀντέχονται. Οὐτοις ἐκεῖνος ἔχειτο τὰς χάριτας.

B abjuratores secta: Manichaicæ eos Augustus magnis erogationibus et pensionum annuarum census numeratus est primis Romanæ militiæ honoribus ornatus: humiliores vero atque ales insimile sorti qui erant, puta rusticorum curruum aurigas, vitam circum aratra et boves aut plaustra miseram trahere solitos magnum, ipsos quoque sed sua fortunæ referre fructum voluit, convocatos quippe una cum parvulis et mulieribus in civitatem omnes ascripsit novam a se exædificatam in eorum gratiam prope Philippopolim ultra Hebrum Anrium, in quam ei ipsos induxit, Alexiopolim nominans, aut etiam, alio nomine (quod usu vulgari magis inveniuit) Neocastrum. His porro aliisque illis et agros et vineas et domos possessionemque immobilem large divisi cumulata etiam ad liberalitatem cura providentissima firmāpandorum munerum, et cautionibus juris ac legitimis formulis munieundorum, quo ea propria et perpetua captraque omnes calumnias certa semper possessoribus forent: nou autem Adonidis hortorum similia florentium hodie, etiam elanguecentium. Expedita igitur rite Bulla Aurea donationes illis suas æterna firmitate asseruit: nou horum personis relægenti etate magnificientiae fructum affigens aut vim definens, sed in filios etiam ipsorum nepotesque ac posteros propagandam extendens: substitutis quoque, si liberi desint, mulieribus in ius succedendi ad bona quæ ista liberalitate principis, viri olim ipsarum acquisiçissent. Ita ille civit, nou minus in extendendis quam in primo largiendis beneficiis liberalis.

Verum hæc iam satis, quanquam omisi plurima. Verendum enim video ne assentationis suspicionem historia sustineat, tantas Alexii laudes complexa, non sine conjectura fideli sublestæ, et orationis gratia plusculum quam jura veritatis ferant ob domesticas causas indulgentis. Atqui horum quæ retuli multi hodieque vivunt testes idonei; qui narrant, qui affirmant mecum eadem; qui scriptiōnem hauc meam omni mendacis adulatio[n]is invidia liberant. In hunc modum bene illic constitutis imperator rebus omnibus, in regiam urbem remigravit. Ibi certamina iterum priora contra Culeontem illum et Cusinum, quos diximus, instaurantur; et quotidianis perseverantissimisque **457** imperatoris celebrantur conventionibus. Merces barum constituit Culeontis salus. Is prudentior credo intelligentiorque quam socii, sermonibus veritatis, quos pro naturali acuminè majori, abundantiore insuper Dei juvantis illustratus lumine percipere valebat clarus, duci se quo

Γ Ταῦτα μὲν οὕτω λείπεθαι· τὰ γάρ πλεια παρέθη. Καὶ μὴ τις ἐπιμεμφέσθω τὴν ιστορίαν, ὡς δῆλον δωροδοκοῦσαν τὴν συγγραφήν· τὸν γάρ νῦν δικιανούσι τοις πάτροις εἰσι τολλοί τῶν ἀφηγουμένων, καὶ οὐκ ἀντιτίθενται τοις πάτροις¹ ἀλοίημεν. Καὶ δὲ μὲν αὐτοκράτορας πάνθ² ὡς ἐχρῆν πεποιηκώς, ἀπάρας ἐκεῖθεν τις τὴν βασιλείδα πόλιν μετεσκηνώσει³. Καὶ τάνιον οἱ αὐτοὶ ἀγῶνες καὶ διατάξεις πρὸς τοὺς ἀμφὶ τὴν Κουλέοντά τε καὶ Κουσίνον ἐγίνοντο τῷ αὐτοκράτορι συνεγεκτοί. Ἀλλὰ τὸν μὲν Κουλέοντα εἶλεν ὁ συνετίνετον, οἷμα, καὶ δυνάμενον παραχωρούθεις λόγοις ἀληθείας, καὶ τῆς ἡμετέρας μάνδρας πεποίκης πρίσατον ἡμερώτατον. Οὐ δέ γε Κεστίνος καὶ δὲ Φῶλος ἐξαγριαίνοντες, καὶ βασιλέμενοι μὲν καθάπερ σιδηροί· ταῖς συγκαταῖς τοῦ αὐτοκράτορος ὀμβλιάις, δῦμας μέν τοι σιδήροις μένοντες ἐπέτριπον τὸ τε καὶ οὐκ εὐεργάτως εἶχον αὐτῷ. Καὶ δι τοῦτο ὡς πάντων Μανιχαίων βιαστημάτων καὶ καθαρῶν· εἰς λαμπρὰν μελαγχοῦ⁴ ταῖς ἐπεύγονται· εἰς

Variae lectiones ex cod. Coislin.

⁸ Հրաժանակագիր. ⁹ Ըստ համարական աշխատանքի առաջարկության. ¹⁰ Այս հերթին առաջարկության մասին աշխատանքը պահպանված է ՀՀ պատմական աշխատանքի պահպանական համարական աշխատանքում:

τὴν οὐτωσὶ λεγομένην Ἐλεφαντίνην (66) φρουρὰν Α vocabatur sinens, Ecclesia ovili redditus est; In ἐμβαλών, καὶ τὰ πρὸς χρέαν ἀπαντα δαψιλῶς χορ- eoque velut agnus mansuetissimus perstitit. At Κυ- γῆν, μόνας ταῖς ἔκυτῶν κακοπραγίαις ἀφῆκεν sinus Pholusque efférabantur eisdem rebus quas ad eos cicurandos demulcendosque imperatoris admo- vebat humanitas. Quin etiam allocutionibus ejus assiduis adeo non flectebantur ut etiam ferri et in- cūdis ritu creberrime iteratis tanto magis indurarentur icibus, ferreaque semper in contumacia obstipi, eam vultu ac supercilie cæteraque inhumanitate consuetudinis barbaræ plane indomitam intractabilemque proderent. Hic enimvero desperatae malitiae capita non amplius sedulitate inutili cu- randa imperator censuit, sed justa potestate coercenda. Ergo Manichæorum duos omnium maxime blasphemos, quos furoris abundantia exisse pene de potestate mentis et æstu bilis splendidæ ac me- lancholiae insanire satis constabat, in custodiam elephantinam, sive eburneam dictam jussit conjici, ibique, abunde suppeditatis quæ ad victimum cæterumque usum necessarium spectabant in neccatis ambos propriis, sibi nocentes unis, immorituros relinquí.

Car. Dufresnii *Du Cangii* note.

(66) Ἐλεφαντίνη. Carceris Palatini nomen γνωστόν. Ετ Cinnamo, lib. vi, n. 14. Εἰς τὴν τὸν Πα- Σ ylitzē in Monomacho notum: Τὸν μὲν Κεγάνην λατιώ τε φρουρὰν ἀχθεῖς, ἦν Ἐλεφαντίνη θοος δὲ τὸ πρὸς τὰ βασίλεια, καὶ ἐν προσχήματι τάχα καλεῖν τοτιν. Vide Not. ad pag. 494.

ΑΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ ΙΕ.

ANNÆ COMNENÆ ALEXIADIS LIBÉR XV.

458 ARGUMENTUM.

Alexius postrema sua in Turcos bellum moventes expeditione sibi quis eos vincit, ope præsentis artis novæ quam excogitavit aciei contra eos instruendæ, pacemque petere coactos, amicos facit. Hæresim Bogomilorum indagat, profert, extinguit. Coryphæo ejus conibusto; aliis perpetuo carceri mandatis. Alexii ejusdem morbus et mors.

PERIOCHE.

Solymas sultanus expeditionem in Asiam parat. Imperator de ejus consilio certior factus, præoccupare illum bello studet. Morbo pedum tardatur. Sultanus impune Asiam vastat. Imperatorem irrident Turci et scenist traducunt. Convalescens ille in Turcos movet. Qui cum terrire multitudinis specie conantur. Frustra. Fugere coguntur. Crudelitas eorum. Victi Turci. Mora trimestris Augusti apud Lopadium. Causa moræ duplex. Incursio Turcorum Augustum non turbat. Is eos occursu terret 459 et avertit. Vincunt eosdem Strabobasileus et Styleota. Iterum se Turcis Augustus admoveat, et Leonem Niceritum in eos mittit. Cur in sullianum recta Imperator non duxerit. Nicomediam se consert: quo consilio. Equorum cura præscripta ad usum prælii. Augustæ adventus Nicomediam. Murmur aulæ in imperatorem, ab eo contemptum. Sapiens ejus fiducia. De consilii usu in rebus bellicis digressio. Alexius dolo et virtute perinde valuit. Anna contestatur fidem suam in laude patris. Imperator tyrones exercet. Omnibus præscribit cautam rationem belli gerendi. Excogitat novam formam aciei ad usum peculiarem belli Turcici. De aciei forma, armisque Turcorum. Turci Cedream deserunt: ad Polybotum conciduntur a Camyzo. Augustus in dubio consulit oraculum: et responsum accipit. Bardas Turcos vincit. Sed casira ejus eodem tempore ab aliis hostibus diripiuntur. Quos ille insequitur. Atrox et diuturna pugna. Augustus suppetias suis procedit. Ordo exercitus Romani. Nicophori audax et felix impetus. Oppida Iconio vicina Romanî vastant. Receptus imperatoris cautus acie semper instructa. Monolycus Romanos agreditur. Oratio imperatoris efficax ad firmandos suos. Pugnant simul et ambulant Romanî aciei forma nunquam interrupta. Dissensio inter duces Turcorum. Altera eorum in Romanos irruptio. Andronici fratris Annæ virtus, et luctus ejusdem Annæ ob mortem fratris

immaturam. Niccphorus Bryennius Cæsar Turcos fundit, sultano vix evadente. Nocturnam oppugnationem innoxie Romani arte summa virtuteque sustinent, Turci pacem petunt. Sultanum Augustum supplex convenit. Leges pacis dictæ Turcis, et ab his acceptæ. Saisani dona largitur Augustus et insidias a fratre sibi compertas indicat. Saisani fiducia nimia. Somnium præsagum; circumventio, dolosum consilium Pucheæ. Aperta ejusdem proditio. Saisan comprehensus excæcatur primum; deinde strangulatur. Acies perpetua figuram in incessu servans. Cura ægrorum et morientium in exercitu iter agente inter hostes. Eremosyna mensæ tempore. Plausum et triumphum Alexius vitat. Cura ejus in captivos. Orphanotrophium ejusdem; quo loco situm. Ejus descriptio. Opes, ministri, divisio, numerus hominum, præses, militum curatio, ornatus templi, cantores, cantatrices, diaconisse, monachi ex Iberia; ludus litterarius varios in ordines digestus. Variae linguae in eo traditæ. De schedis et schedographia judicium Annæ. Bogomilorum hæresis exoritur; ex duabus veteribus constata. Simulatio sequacium ejus. Quibus larvam Alexius cura et arte detrahit. Basilius hæresiarcha duodecim sibi adsciscit, et plurimum nocet. Comprehenditur Basilius; arte pellicitur ad fatendum; courguitur; in contumacia perstat; sperans angelorum opem lapidatur a malo dæmone. Fæda dogmata Bogomilorum. Liber contra eos scriptus, cui titulus: Panoplia Dogmatica. Augustus veros a falsis Christianis miro artificio discernit. Prudentia ejus, clementia et zelus ad salutem procurandam Bogomilis. Basilius impænitens viriomburio absumitur. Alexii Augusti morbus supremus et mors. Annæ ob illam lamentatio. Finis.

ΑΛΕΞΙΑΣ ΙΕ'.

460 Perfuncto imperatori his quæ retulimus A circa Philippopolim et Manichæos facinoribus et rebus; alia in ulteriori continente rursus miscebatur exhaurienda potio malorum. Nempe denuo Solymas sultan deprædari gestiebat Asiam: et quo ist impune facere posset, ac prohibere ulciscere conaturum Augustum justo exercitu sistere, copias e Corosane ac Chalepo convocabat. Matre indicium istius consilii atque apparatus delatum imperatori per quendam est. Eo ille accepto statim decrevit priuocare cogitationes Barbari, et ultra illato belli, atque expeditione Iconium usque promota (ibi enim sultanicum Cliziatihlan's erat, parte ea imperii totius ei attributa, cuius metropolis Iconium habebatur) conturbare inopinata irruptione rationes

'Αλλὰ τοιαῦτα μὲν τὰ κατὰ τὴν Φιλιππούπολιν καὶ τὸν Μανιχεῖον Ἐργα τοῦ αὐτοκράτορος· ἀλλοὶ δὲ ξεῖθεν αὐθίς βάρος ἐξαρτύεται κατ' αὐτὸν κακῶν. Ἐβούλετο γὰρ ὁ Σολυμᾶς (67) σούλτανον τὸν Ἀσταν αὐθίς δηρώσασθαι, κακὸν τοῦ Χοροσῆ καὶ τοῦ Χάλεπ δυνάμεις μετεκαλεῖτο, εἴπου γενναῖως παρὰ τὸν αὐτοκράτορα ἀντικατατηῆναι σχολήν. Επει τὸν αὐτῷ τὸ πάν τῆς τοῦ Σολυμᾶ Σούλτανον θουλῆς πάντινος διεμηνύθη, ἐσκόπει καὶ αὐτὸν μέχει τοῦ Ικονίου στρατεύσατο, καὶ καρτερώσατο τὸν μετ' αὐτοῦ συναρρέαξαι πόλεμον· καθεὶδρα τὸ σούλτανον (68) τῷ Κλειταθλᾶν ἀπομεμέριστο. Δυνάμεις τούναν ἐξ ἀλλοδαπῶν καὶ μισθιφοροῦκην μετακαλεῖται· ταὶ πολὺ, καὶ τὸ ἰδιον στράτευμα πανταχθέν μετεπέμπετο. Κατ' ἀλλήλων οὖν ἀμφοτέρων τῶν στρατευμάτων μετεκαλεῖτο.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

* μετεκαλεῖτο.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(67) Σολυμᾶς. Solymannus Junior, qui Nicæa a nostris privatus fuerat.

(68) Σουλτανός. Iconium Lycanis, seu Cappadociae urbs, Cliziatihlanis sultani regia et sedes. Hinc patet Cliziatihlanem Solymanni senioris filium, Solymanni Junioris fratrem, Iconi presertim impræsse, et Cappadocie. Idemque vero cum Cliziatihlane, qui hoc libro memoratur, adiubitari potest; nam cum Anna hunc adhuc adolescentem representet, alterum **414** a priori dici debere contenderim, qui statim post Solymanni parentis eadem Nicæa imperium tenuit. Proinde eo anno quo bellum, quod hocce libro recensetur, gestum est, biennio scilicet ante Alexii obitum adolescentie annos excesserat, jamque erat atque provectior. Præterea filium Cliziatihlanis Senioris suis aduentum patrium nomen, et continuatum Iconiense imperium. Deinde posteriorem hunc Cliziatihlanem cumdem Anna, qui lib. xiv, pag. 429 et 431, et hoc libro, Saisan et Amer Saisan nuncupatur, diserte indicat Anna pag. 458. Quem enim Cliziatihlanem supra

appellavit, ubi de inito cum Alexio conflictu, mox ejusdem cum Alexio sederat, et ut a N. zuto fratre circumventus, imperio et vita privatus fuerit, enarrans, Cliziatihlanem Saisan enconomatum his verbis indicat: Τὸν Σουλτάνον Σασάν τὴν κατῆσσαν, non quod ejus esset nomen, sed ex sultanica dignitate ita indigitaretur; ταν enim lingua Persica regem sonat, ut auctor est Tyrus, lib. iii, cap. 1, qui eo donatum cognomine Solymannum ipsum perinde scribit, quod nempe sultanicum nomen gauderet, qui apud Achamedem Guerapsi filius in Hist. Tamertani, libro presertim ii, primoribus toparchis attribuitur. De vocabulii vi, multa Reuecius in Stemmat. Pers. Sultan., in Appendix ad Aithonum, Selenus, De titulis honorariis, seu Titles of Honour, part. i, cap. 6, § 3, 6, 7; et Henricus Valesius, ad lib. ix Marcellum, initia Σασάνισσαν nescio quem Persorum, seu Turcorum regem habet Achates Ονειροποιητ. cap. 2. Sasanus Persicorum regum auctiorum memor in Chronica Orientale, in Commodo imp.

τηγῶν τὴν μελέτην ποιουμένων, ἐν τῷ μεταξὺ τὸ σύνηθες ἀλγῆμα τῶν πυδῶν συνέδη τῷ αὐτοκράτορι, καὶ μνάμες ἀπανταχθεν μὲν συνέρχεον, ἀλλὰ κατὰ στράγγα, καὶ οὐκ ἀθρόον, διὰ τὸ πόρχω που τὰς σφῶν εἰναι πατρίδας. Ἡ δέ γε ὁδύνη ἀπειργε τοῦτον, οὐ τοῦ προκειμένου μόνου ἄφασθαι σκοποῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ βαθίζειν ἀπλῶς, καὶ κλινήρης ὅν ἥχετο, οὐ τοσοῦτον διὰ τὴν τῶν ποδῶν περιωδυνίαν, ὅπερον διὰ τὴν ἀνυπολήγην τοῦ κατὰ τῶν Βαρβάρων ἔργου. Οὐκέτι ἐλάνθανε ταῦτα τὸν βάρβαρον Κλιτίασθι. Ἔνθεν τοι καὶ ἀμεριμνήσας τὸ παρόν τὴν Ἀστραπανταχθεν ἀπέτιστο, ἐπτάκις κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐκδρομάς ποιησάμενος· καὶ γάρ οὐδέ ποτε ἐπὶ τοσοῦτον τὸ ἄλγος ἐκεῖνο τὸν αὐτοκράτορα κατέσχεν. Ἐκ διαστημάτων γάρ μακρῶν προτοῦ, ἐπερχομένη τούτῳ ή νέσος οὐ περιοδικῶς τὸ τηνιάδες ἀπήντησεν, ἀλλὰ συνεχῆς ἦν, καὶ ἐπειλήλους τοὺς παροξυσμοὺς ἐδίδου. Ἀλλὰ τοῦτο τὸ πάλιος πρόδρομα ἐδόκει τοῖς περὶ τὸν Κλιτίασθιν νοσήματος οὐ μέν τοι νόσημα, ἀλλ' ὅχνος καὶ φρυμία ἔξωθεν περιβεβλημένη τὴν ποδαργίαν, καντεῦθεν πολλὰ πολλάκις ἀπέσκωπτον, κανταῖς, μέθιαις καὶ τοῖς πόταις καθάπερ αὐτοφυεῖς φήτορες, ήθοποίες τῆς τῶν ποδῶν ὁδύνης τοῦ αὐτοκράτορος; οἱ Βάρβαροι ἐποιοῦντο. Καὶ κωμῳδίας ἐγίνετο πρόφασις ἡ τῶν ποδῶν ἀλγηδῶν· πρόσωπα γάρ λατρῶν τε καὶ τῶν περὶ τὸν αὐτοκράτορα διαπονούμενων ὑποκρίνοιτο, καὶ αὐτὸν δῆτα τὸν βιστιλέα εἰς· τὸ μέσον παράγοντες καὶ ἀναθέμενοι ἐπὶ κλίνης προσπατίζειν φροντο, καὶ ἐπὶ ταῦταις ταῖς παιδιάς γέλως τοις Βαρβάροις ἐπῆρτο πολλύ. Οὐ μήτη ἐλάνθανε ταῦτα τὸν αὐτοκράτορα, καντεῦθεν ἡρεύοιτο πρὸς τὴν κατ' αὐτῶν μάχην μᾶλλον παχμαλάζοντα τὸν θυμοῦ. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ καὶ κουφισθεῖται; τῆς ὁδύνης, τῆς προκειμένης ὀδοιπορίας είχετο· τὴν τε Δάμαλιν διαπεράσας, καὶ τὸν ἀναμεταξὺ Κινωτῷ αἰγαλῷ διαπλωτάμενος πορθμὸν, καὶ τὴν Κινωτὸν καταλαβών, ἐκεῖθεν εἰς τὸ Λοπάδιον ἀπειστείη, τὴν τῶν ταγμάτων ἐκδεχόμενος ἀφίξειν, καὶ ὁπόσου μιτθοφορικὸν μετεπέμπετο. Ἐπάν τὸ συνεληύθεισαν ἀπαντες, ἀπάρας ἐκεῖθεν σὺν ὅλαις δυνάμεσι, τὸ τοῦ κυροῦ Γεωργίου καταλαμβάνει φρούριον ἀγχοῦ τῆς τῆς Νίκαιας παρακειμένη λίμνης διεκάλεσσον· κακεῖθα¹⁰ εἰς Νίκαιαν. Είτα διὰ τριῶν ἡμερῶν αὐθίς ὑποστρέψει ἐνθεν τῆς γε τοῦ Αὐτοπάδιου γεφύρας, καὶ στρατικεδεύει κατὰ τὴν βρύσιν τοῦ καρυκέως καλουμένην, οὕτω δέξαν αὐτῷ, ίνα τὸ μὲν στράτευμα πρότερον διὰ τῆς γεφύρας διειδάσσει, ἐν ἐπικαρφῷ τὸπῳ τὰς σκηνάς πήξηται, καζθ' οὕτως καὶ αὐτὸς δὲ αὐτοκράτωρ διὰ τῆς αὐτῆς γεφύρας διειθῶν μετὰ παντὸς τοῦ στρατεύματος τὴν βασιλικὴν καταθεῖη σκηνήν. Οἱ δὲ μηχανικῶτας Τούρκοι, τὰ κατὰ τὴν περὶ τοὺς πρόσποδας τῶν Λευτιανῶν, καὶ τῆς οὕτω καλουμένης Κοτοιραϊκας διακειμένην πεδιάδα ληζόμενοι, ἐπει τὴν τοῦ αὐτοκράτορος κατ' αὐτῶν μεμαθήκεισαν ἔφθον, ἐκδειματωθέντες παραυτίκα, πυρσοὺς παμπόλλους ἀνήψαν, ἐντεῦθεν φυντασίαν τοῖς δρίναις στρατιᾶς πολλῆς παρέχοντες

A nondum satis paratæ ac confirmatæ perfidiæ. **B** Alio hoc decreto totus vertitur ad copias cogendas quæ bello maximo summa vi gerendo sufficerent. Missis igitur ad gentes vicinas hominibus idoneis, partim corrogat auxilia sociorum, partim mercede conductam militiam advocat plurimam, simul proprium exercitum undecunque ad se colligit. Ducibus ambarum partium sic adversus sese invicem utrinque parantibus, revisit imperatorem familiaris pedum dolor: cum quo dum ille confliktatur, confluunt sensim et quasi guttatum jussæ convenire copiæ: nec moras castigare lenti negotii aut' omnino urgere propositum morbo implicitus diffici, ac quod plantis insistere atque ingredi nequiret, lecto necessario afflitus satis imperator poterat. **C** Aegritudo porro decumbentem illum animi molestior quam corporis angebat. Homini enim studiosissimo rei-publicæ toleratu facilior longe videbatur pedum dolor quantusvis, quam dilatio expeditionis necessariae in Barbaros bono publico suscepta. Nihil horum latuit Clitziasthlanem Turcorum principem; itaque is ab imperatore interim securus, effusissime totam latrociniis infestabat Asiam, septem per il tempus diversis in Christianos incursionibus grassatus. Tempus ejus furor dabat longius morbus imperatoris, quo ille tunc atrocius perlinaciusque quam usquam alias tentatus est. **D** Cum enim ex intervallis anteā diuīxat redire languor consuevisse, tunc sine intermissione ulla continuo illum affligebat sensu doloris, augescentis quidem certis accessibus; nunquam tamen ita remittentis ut liberum molestia, vel rebus idoneum gerendis relinquere Augustum. Interea præter licentiam prædandi etiam cavillandi ansam mora tanta Clitziasthlanī dabant. Ille erat passim ipsi ejusque aulicis materia sermonum, prætendere imperatorem vero timori famam mendacem morbi, quem ideo simularet ut socordia: atque ignaviae infamiam lucrificaret; atque in eam sententiam multa salse inter patinas calicosque 461 jocabantur, facili homines videlicet, ac velut extemporani rhetores exquisitis figuris podagram imperatoris celebrabant. Quin etiam scenis eam dabant argumentum fabulæ. Producebantur personali medici, longæque ipsorum consultationes de imperatoris morbo, tum administratorum familiarium obsequia ad theatrum sub larva ludebantur; nec decretat ipse simulatus imperator cum lecto illatus in medium et risu procacissimo traductus otiantium Barbarorum. Referebantur ad Alexium hæc ipsa, exsuscitabantque gravem ipsius iram et cupiditatem vehementem ulciseendæ quam primum aeri pugna contumeliam. Rediit aliquando valetudo melior expedita landi, aut certe ita se relaxavit dolor, ut proposito itineri mandare se Augustus posset. Trajecto igitur Bosphoro ac sinu quod illinc Cibotum recta pergenti transmittendum occurrit, transfretato; castisque obiter in ipso illo littore

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁰ κάκεῖθεν.

Cibolo dicto positis, ultra pergens Lopadium contendit lento gradu: dare siquidem oportebat spatiū convenientiū sui militiæ undique ad ipsum cōfuenti, tamen Romanæ, quam ex sociis gentibus mercede conductæ; hanc enim et ipsam universam ad sese festinare jussérat. Congregatis tandem omnibus, Lopadio mouet cum toto exercitu, et ad domini Georgii arcem peruenit, prope lacum Nicomæ sitam. Hinc Nicæam intrat, moxque inde retrocedens itinere tridui castra communivit citra pontem Lopadii, ad fontem vulgo dictum Condimentarii, quibus in castris priorem partem exercitus ponte transmissam apte ac tuto collocavit. Ipse regressus per pontem eundem ad partem alteram cum reliquis omnibus consedit copiis, præcipuum haud dubie militiæ robur habens secum. Interim callidissimi Turci, qui tunc planitiem ad radices montium Lentianorum et circa locum Coæraciam vocatum late patentem deprædabantur, ubi de infesto imperatoris in ipsos adventu certiores facti sunt, non parvo metu concepto, pyras excitarunt longe plures quam pro numero modoque castrorum, ut ita prœcul intuentibus multitudinis ingentis terrissem offrrent speciem. Spectaculum erat luculentum fucor in innumerabilium late cœlum incendentium; nec debeat parum expertorum e nostris plures qui territo inani coimmoverentur. Non sane in his Augustus qui primo diluculo ad predictam planitiem, illi jam pontem transgresso citinam, cum copiis contendit, majorem in modum cupiens Turcos eo in loco deprehendere. Verum illi qui, accensis multis ignibus, nihil nisi falso ludibrio morari hostes, et fugæ spatiū arte furari volucrant, strenue consilio suo usi, spem imperatoris tunc quidem frus̄rati sunt. Reperta dūnaxat recentia crudelitatis barbaricæ vestigia; spirantes adhuc sed conserui vulneribus Romanorum isthac plurimi visebantur, 462 occisorum quoque paulo ante caſtavera occorsabant passim: quibus rebus clementis Augusti animus dolore pungebatur tanto, quantum ex cætera viri consuetudine atque innatae misericordiæ visceribus quisque prudens æstimator intelliget. Ac gestiebat quidem animus fugitivis latronibus supplicium admovere persequendo: sed celeritatem qua ea res egebat universi tota simul moles exercitus non caperet. Ne igitur non aliqua sa' tem prædæ pars insequentium studium comprehensa solaretur, illuc quidem ipse cum exercitu vallum circa Pœrianenum sigit: cæterum delectam ex copiis omnibus virorum fortium leviter armatorum alacrem manum properare post Barbaros jubet, præceptis instructam accuratis de optima ratione aggrediendi vincendique deprehensos hostes perdidit. Eos nostri assequuntur ad quemdam locum indigenarum lingua vocatum Cellia, præda onustos universa quam corraserant, et captivorum quos ex omni quam vastaverant regione vincitos quam plurimos trahebant, ducti et custodia impeditos; nulla irruendi mora, flammeo impetu in ipsos involant; plurimos occidunt, quædam vivos capiunt, præda omni recepta splendide compotes victoriae ad imperatorem redire. Exceptit eos ille ut tali tempore sic meritos oportebat; ac jam inde firmata spe, plenam haud dubit victoriam internectione Barbarorum integræ cogitans, Lopadium revertitur, ibique tres totos quierit

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(69) Άέρα. Sunt qui putant aerem hoc loco nihil aliud esse quam aeris aut cœli temperiem; ut sensus sit, Alexium, qui plurimum iter per arida loca, fragrantissima æstate, consercerat, æstu remissio, ad Malagnorum oppidum, se contulisse, ubi aer hauriebatur purior et temperatior. Galli dicerent, Alexis vint prendre l'air des Malagnes, Plutarchus στραγγή τὸν άέρα scripsit, haurire, vel carpere aerem; Cælius Aurelianus Sicciensis, l. IV

A τάχα. Καὶ οἱ μὲν πυρσοὶ τὸν ἀέρα ἐξέκανον καὶ πολλοὶ τῶν ἀπείρων ἐξεδιμάτοντο· τὸν δὲ αὐτοκράτορα θύρας τούτων οὐδέν. Κακενοὶ μὲν τὴν λίσταν τίσαν καὶ τοὺς δορυφλώτους ἀναλαβόμενοι ὕχοντο. Αὐτὸς δὲ κατὰ τὸ περίορθον, πρὸς τὴν ἥδη ἐκεῖσε παθότητας· ἀλλ' ἀστοχήσας τῆς δύρας, καὶ πολλοὺς μᾶλλον τῶν Ἠρμαίων ἔτι μετένομασιν ἐντευχηκάς, ἤθεως ὡς εἰκός, καὶ ξηθελε μὲν διώκειν. Ἀλλ' ἵνα μὴ τὸ πᾶν ἀπολέσῃ θήραμα, μὴ δυνατοῦ δντος τοῦ πανὸς στρατεύματος, τοὺς φεύγοντας δέξας καταλαβεῖν, χάρακα μὲν αὐτοῦ που περὶ τὸ Ποιμανηὸν ἀγνοεῖν, καὶ παραχρῆμα ἀπολεξάμενος; γενναῖος ψύλος στρατιώτας, τὴν ἐπιδιώκειν τῶν Βαρβάρων ἐπιτρέπει, Β παραγγεῖλα; οπις χρή ἐπιπορεύεσθαι τοὺς ἀστοράς. Οἱ δὲ τούτους ἐφθαχότες εἰς τινὰ τόπον Κελλὶς ἐγχωρίως δνομαζόμενον μετὰ τῆς λείας τάσιν καὶ τῶν δορυφλώτων, ὡς πῦρ κατ' αὐτῶν λειται· αὐτίκα πλείστους μὲν μαχαίρας ἔργον ἐποίησαν, ἐνίοις δὲ ζωγρήσαντες, καὶ τὴν λείαν πάσχων ἐκτίνειν ἀναλαβόμενοι μετὰ νίκης λαμπρὰς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐπανῆλθον. Τούτους ἀποδεξάμενος γαὶ τὴν παντελὴ τῶν πολεμίων φθορὰν ἐγνωκὼς πρὸς τὸ Δοπάδιον ἐπανήρχεται· καὶ οἱ δὲ παραγενόμενος καὶ μῆνας τρεῖς ὅλους ἐγχαρτερήσας, τὸ μὲν τοῦ δι' ἀνθράκων τῶν δι' ὄντων ἐπελθεῖν μερῶν (θέρους; γιρῶν παρῆν, καὶ ἡ ἀλέα ἀγόρητος;) τὸ δὲ καὶ τὸ μῆπω φθάσαν τοῦ μισθοφορικοῦ στρατεύματος ἀπελθούμενος, ἐπάνω δὲ διπάντες ἀθροισθεῖσεν ἐκεῖ, ἐξαστάξ, διπάν τὸ διπλιτικὸν τηνικαῦτα κατὰ τὰς ἀρχολογίας τοῦ Ὄλύμπου καταθέμενος, καὶ τῶν σύντονοι μαλάγωνοι αὐτῶν τὸν ἀέρα (69) κατέλαβε.

crudelitatis barbaricæ vestigia; spirantes adhuc sed conserui vulneribus Romanorum isthac plurimi visebantur, 462 occisorum quoque paulo ante caſtavera occorsabant passim: quibus rebus clementis Augusti animus dolore pungebatur tanto, quantum ex cætera viri consuetudine atque innatae misericordiæ visceribus quisque prudens æstimator intelliget. Ac gestiebat quidem animus fugitivis latronibus supplicium admovere persequendo: sed celeritatem qua ea res egebat universi tota simul moles exercitus non caperet. Ne igitur non aliqua sa' tem prædæ pars insequentium studium comprehensa solaretur, illuc quidem ipse cum exercitu vallum circa Pœrianenum sigit: cæterum delectam ex copiis omnibus virorum fortium leviter armatorum alacrem manum properare post Barbaros jubet, præceptis instructam accuratis de optima ratione aggrediendi vincendique deprehensos hostes perdidit. Eos nostri assequuntur ad quemdam locum indigenarum lingua vocatum Cellia, præda onustos universa quam corraserant, et captivorum quos ex omni quam vastaverant regione vincitos quam plurimos trahebant, ducti et custodia impeditos; nulla irruendi mora, flammeo impetu in ipsos involant; plurimos occidunt, quædam vivos capiunt, præda omni recepta splendide compotes victoriae ad imperatorem redire. Exceptit eos ille ut tali tempore sic meritos oportebat; ac jam inde firmata spe, plenam haud dubit victoriam internectione Barbarorum integræ cogitans, Lopadium revertitur, ibique tres totos quierit

D De tardis Passionibus, cap. 4, in aerem meliorum transire. Verum quin hanc protinus amplectat sententiam, velant quæ mox sequuntur, Alexium simul aerem attigit (τὸν ἀέρα καταλαβεῖν) regis monere missa, imperatricem accersivisse. Vide an ad Annæ mentem facial locus Procopii, lib. II De ædific. Justin., cap. 4, ubi urbis Daras muros a Justiniano instauratos describit.

nuoses occasionis momentum exspectatus. Causa cunctandi erat duplex. Prior ariditas locorum per quae ad Turcos motu necessarium iter erat: res semper incommoda, maxime autem flagrantissima aestate, quae tunc tempora exurebat celum intolerabili vapore solis ardentissimi. Altera quod nondum omnes copia mercede conuenienter convenissent, quarum partes aliae subinde post alias toto illo exspectatae spatio congregabantur. Ut primum se remisit aestus, et totus adfuit exercitus, imperator gravem armaturam universam Olympi occupare juga atque insidere jussit. Ipse Malagonum exiremam ipsam oram tenuit.

Τῆς δὲ βασιλίδος κατὰ τὴν Πρέγκιπον (70) αὐλή. Α ζωμένης, ἵν' ἔχοι φέων ἐκεῖθεν τὰ περὶ τοῦ αὐτοκράτορος μανθάνειν περὶ τὸ Λοπάδιον ἐπανελθόντος, ὁ βασιλεὺς ἀμα τὸν ἀέρα καταλαβεῖν, διὰ τοῦ βασιλικοῦ μονήρου; μεταπέμπεται τὴν Αὐγοῦστεν τὸ μέν τι, καὶ τὸ ἄλλος ὑφορώμενος ἀεὶ τῶν ποδῶν, τὸ δὲ τι καὶ τοὺς συμπαρομαρτῦντας, αὐτῷ τῶν ἐγχωτῶν ἐχθρῶν δεδώς, διὰ τὴν ἔκραν αὐτῆς περὶ αὐτὸν ἐπιμέλειαν, καὶ τὸ ἀγρυπνικώτατον ἡμέρα. Οὐκω τρίτη παρῆλθεν ἡμέρα, καὶ ὁ παρὰ τὸν βασιλικὸν κοιτωνίκον ἀσχολούμενος κατὰ τὸ περίορθον ἐλύθων ἀγγοῦ τοῦ βασιλικοῦ σκίμποδος εἰστήκει. Ήδὲ βασιλιστα διυπνισθεῖσα, καὶ τὸ τον θεασαμένη, Τούρκων ἡμῖν ἐφοδὸν ἀπαγγέλλειν ἐφη. Τοῦ δὲ περὶ τὸ εῖτον καλούμενον τοῦ Γεωργίου φρούριον ἐφθακέναι λέγοντος, κατεσίγασε τοῦτον ἡ βασιλίς τῇ χειρὶ. Ἰνα μὴ τὸν αὐτοκράτορα διυπνισθῇ. 'Ο δὲ ἐν αἰσθήσει τῶν λεγομένων γεγονώς ἐπὶ ταῦτῷ σχῆματι καὶ γνώμης τέως ἤν. Ἀνέσχοντος δὲ τοῦ ἡλίου πρὸς τὰς συνήθεις ἐργασίας ἐπράπετο ὅλος τῆς τούτου προρηθείας γεγονώς. Οὐκω τρίτη παρῆλθεν ὥρα καὶ ἔτερος: ἐκεῖθεν καταλαβάνων ἐγγίζειν ἡδη τοὺς Βαρβάρους ἐλέγεν. Ήδὲ αὐτοκρατόρισσα ἔτι συμπαρῆν τῷ αὐτοκράτορι, δελιῶσα μὲν, ὡς εἰκός, ἐξεχομένη δὲ δύμως τῆς ἐκείνου γνώμης. Ἐπὸν δὲ πρὸς ἄριστους οἱ βασιλεῖς ἐπείγοντο, ἔτερος ἡμαργμένος καταλαβάνων, προσουδίσας: τοῖς ποσὶ τοῦ αὐτοκράτορος, ἐστὸν ὑπὲρ κεφαλῆς τὸν κίνδυνον ἵστασθαι ἐπώμυντο τῶν Βαρβάρων ἡδη καταλαμβανόντων¹¹. Ήδὲ αὐτοκράτωρ εὐθὺς τὴν πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐπάνοδον τὴν αὐτοκρατέρισσαν ἐπέτρεψεν. Ήδὲ πτολεμεῖσα, ἐν μυχοῖς καρδίας ὅμως εἶχε τὸν φόδον, καὶ οὖτε λάγοις οὖτε σχῆμασι τοῦτον ἀνιψινεν. Ἀνδρεῖς γάρ καὶ στάσιμος οὖσας τὴν φρίνα καθάπερ ἡ παρὰ Σολομῶντος ἐν Παιροιμίαις ὑμνουμένη ἐκείνη γυνή, οὐ γυναῖκαδές τι ἐνεδείξατο καὶ ἀθαρέες ἡθος, οὐτὶ τὰ πολλὰ τὰς γυναῖκας; δρῶμεν πιτχύος; ἐπειδάν τι φοβερὸν ἀκούσωσι. Καὶ αὐτὸν τὸ χρῶμα κατηγορεῖ τῇ; Ψυχῆς τὴν δειλίαν, καὶ συγχάκις ἀνακωκύσας γοερὸν ὀσπερ ἐκ τοῦ σχεδὸν αὐταῖς τῶν δεινῶν ἐφετεχότων. 'Αλλ' ἡγε ματιλίς ἐκεῖνη, καὶ δέδοικει, περὶ τῷ αὐτοκράτορι ἀδεδοκεῖ, μή τι πάθη ἀποτοπον, δευτέρως δὲ περὶ ἑαυτῆς ἐπεφόδητο. Οὐ τοῖς ἐκείνη κατ' ἐκείνο καιροῦ ἀνάξιον τι τῆς ἐκεῖον γεννακιθετος; ἐπεπόνθει, ἀλλ' ἐχωρίζετο μὲν τοῦ

A Diversabatur per id tempus imperatrix in loco qui Principis dicitur, opportuno ad accipiendo subinde nuntios a Lopadio, ubi multo, ut diximus, tempore, postquam eo rediit, imperator est moratus. Simil ergo se ad istud quod dixi promotorii caput oramque ultimam mari admodum transiit Augustus, expedita inde illico monere regia imperatricem in arce comitodum maritima, quam modo nominavimus degentem ad se invitavit duplii de causa: primum ut ingrante pedum morbo cuius accessum suspectabat solitis ejus somnis et curatione sida levaretur; deinde ut ejusdem acri excubante vigilantia inimicorum ipsi perniciem mollientium quales circa se versari assidus aliquos alia licet omnia simulantes non ignorabat, insidiosos impetus prævertere ac viu declinare posset. Nondum triduo una fuerant, cum ecce cubiculi regii præfectoris diluculo ingressus prope lectum Augustorum stetit. Conspicata hominem vigilum Augusta, Nempe, inquit, Turcorum incursum nobis **463** nuntias. Ad hanc illae pervenisse iam eos affirmavit ad arcem quae a Georgio nomen habet. Tali dicente Augusta manus signo lacere jussit, ne imperatorem excitaret. Audiverat ille tamen quae dicia fuerant, verum quoniam parata provisaque habebat omnia, nihil illo nuntio turbatus pro sua solita constantia in quiete ac somni simulatione persistit. Sole demum oriente consuetis occupationibus ubi perfunctus est tranquillissimis more quotidiano, ad procurationem attenuorem instantis belli totum convertit animalium Hora nondum abbine tercia fluxerat cum alius accurrens uultus appropinquare Barbaros retulit. Erat adhuc cum imperatore imperatrix, pavens quidem (quod in muliere tali tempore nemo reprehendet aut mirabitur), cæterum æmulatione generosa virtutis Augusti, metum vi mentis opprimens. Ponebatur Augustis mensa pransuris, quando alius ecce alto anhelitu sudore madens ad Augusti pedes solo caput alludit, juratusque affirmat jamjamque immixtum periculum, esse enim in proximo Barbaros. Hic imperator confessum expediri Augusto reditum Byzantium versus jubet. Quid illa tuum haberet animi, facile sibi quisque potest subjecere. D Tamen omnem tumultum agitare mentis ita cordia

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹¹ ἐπικαταλαμβανόντων.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(70) Κατὰ τὴν Πρέγκιπον. Sic vocatur insula Byzantio et Chalcedon vicina, quam pluribus describit Gylius, lib. iii de Bosp. Thrac., c. p. 15. In ea insula monasteria aliquot exstructa tradunt

Cedrenus, Zonaras, Anastasius, Paulus Dia., lib. xxii; Nicetas iaphago in Vita Ignatii Patrii Constantinopolitan, et alii.

penitus abditum penetralibus contigit, nulla ut usque in vocem, gestum nutumve ullum trepidationis indicia prodierint; quin potius vultu fronte que ac statu corporis firmitudinem virilem erectam mentis et veram imitationem illius laudatae a Solomone fortis mulieris exhibuit: non decoriori pallore facies, non horrere artus; nullus, ejulatus nullus; nihil preferre denique muliebre, aut enjusquam simile illorum quæ multa imbecilli emotique animi edere in consternatione, ad magni adeo, cuius erat in cordis penetralibus sibi conscientia, latens metus, et rationem habuit et ordinem. Timebat imperatori, primum ne qua eum, nihil periculorum recensantem, Martis dubii fortuna incedentior affigeret; timebat sibi deinde, mala providens quæ, si quid humanitus viro contigisset, subeunda monstrabantur. Timore tamen utroque virtuti tum exsuperanti concedente, vale Augusto dixit, plane sui compos, nec indignum vel tali articulo passa quidquam generositate propria. Mox viam expessens, quam invita recederet ab imperatore subinde respectans declarabat. Pergebat tamen semetipsa obscurans, judicio non amori minus quam timori moderante. Hinc simul ad mare descendit, propriam Augustarum monerem ingressa, oram Bithynorum legit: dehinc tempestate deprehensa, Helenopoli navem appulit, ibique mansit.

Sed de Augusta hactenus. Imperator vero cum cognatis et militibus viris primariis qui cum ipso erant, statim in armis **464** stetit, et equis omnes consensis, Nicæam versus inibant viam. Id ubi cognoverunt Barbari, Alano quodam quem ceperant imperatoris contra venientis instratum impetuunque ipsis nuntiante, non sustinuerunt vel samam ejus primam, sed iisdem quibus veniebant nemitis, versis impigre vestigis fugæ se mandarunt. Ac Strabobasileus et Michael Stypeota (Stypeotam hic quis audiens ne illum hybridam cogitet; nam is hujus emptitum mancipium cum fuisse, imperatori deinde dono datus, prioris domini vocabulo ad gratiæ memoriam insignitus est), Stypeota, inquam, et numero magnatum, viri ambo fortissimi, et olim fama virtutis celebres, cum forte tum in jugis Germiorum morarentur, calles angustos et devios transitus servantes, ut, si qua possent, velut seras cassibus, sic Barbaros insidiis comprehendenterent: simul hunc eorum redditum cognovere, in subjectos campos desilientes, acie ibi cum ipsis prælium conserunt, eosdemque egregie vincunt. Interim imperator itinere incepto pergens, ad saepius nominataam Georgii aream pervenit; hinc ultra in quoddam oppidum (Sagudaos indigenæ vocant) progressus ne ibi quidem Turcos reperit. Ceterum mox accepto nuntio splendide victoriam a viris fortissimis quos modo nominavi, Stypeota et Strabobasile, relate, vallo ibidem extra id quod dixi castellulum fixo, castrisque metatis, cum exultante milite latus ipse ac gratulans fructum successus auspiciatissimi gustavit, meritam ejus facinoris auctoribus non parce laudem impertiens, palamque proficiens: sic ab illis a principio ad exitum rem administratam patratamque, ut cum neque consilio prudentia, neque aggressioni fortitudo, nec prælio virtus,

autoxorátōrōs, ἀκουσα, καὶ πυκνὴ περιστρεφομένη πρὸς ἑκεῖνον καὶ θαμὰ προσθέπουσα. ὅμως μὲν τοι συντέλασα ἐστήν καὶ οἶον τονθασα, μῆτις ἐπηλλάγη τοῦ βασιλέως, κάκεθεν καταδέσα πρὸς θάλασσαν, καὶ πειτε εἰς τὸ ταῖς βασιλεῖσιν ἀποτελγμένον μονῆρες εἰσεληλυθεῖν, τὴν τιόνα τῆς Βιθυνίαν παραπλέουσα, θαλαττίου κλύδωνος αὐτὴν κατεσγέτος, ταῖς ἀκταῖς τῆς Ἐλευσοπόλεως, τὴν γεννὸν προσομίσασα, καθὼς τέως αὐλίζεται.

metum instantis mali mulieres cernimus. Ille ipse adeo, cuius erat in cordis penetralibus sibi conscientia, latens metus, et rationem habuit et ordinem. Timebat imperatori, primum ne qua eum, nihil periculorum recensantem, Martis dubii fortuna incedentior affigeret; timebat sibi deinde, mala providens quæ, si quid humanitus viro contigisset, subeunda monstrabantur. Timore tamen utroque virtuti tum exsuperanti concedente, vale Augusto dixit, plane sui compos, nec indignum vel tali articulo passa quidquam generositate propria. Mox viam expessens, quam invita recederet ab imperatore subinde respectans declarabat. Pergebat tamen semetipsa obscurans, judicio non amori minus quam timori moderante. Hinc simul ad mare descendit, propriam Augustarum monerem ingressa, oram Bithynorum legit: dehinc tempestate deprehensa, Helenopoli navem appulit, ibique mansit.

B 'Αλλὰ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τὴν Αὐγοῦσταν. Οὐ δὲ αὐτοχοτῷ μετὰ τῶν συνόντων στρατιωτῶν τε καὶ συγγενῶν εὐθὺς ἐπὶ τοῖς ὅπλοις ἦν, καὶ δὴ ἐπογέ- θέντες ἀπαντες, τὴν πρὸς Νίκαιαν ὁδευον. Οἱ δὲ Βάρβαροι Ἀλαγόν τινα κατασχόντες καὶ τὴν τοῦ βασιλέως κατ' αὐτῶν ἔφοδον δι' αὐτοῦ μεμαθηκότες, δι' ὧν ἤλθον ἀτραπῶν, διὰ τούτων ἐπιτίχεσαν φύγοντες. Οὐ δέ γε Στραβοβασίλειος καὶ Μιχαὴλ Στυπειώτης (Στυπειώτην δὲ ἀκούων τις μὴ τὸν μεξοδάρβαρον νοείτω· ἀργυρώνητος; γάρ τούτοις ἐκεῖνος δούλος γεγονὼς, ἐξ ὑστερον τῷ βασιλεῖ ὡς δῶρόν τι πρὸς αὐτὸν προσενήγεκται· ἀλλά τινα τῶν τῆς μεζονος τύχης), δνδρες οὗτοι μαχημάτωτοι, καὶ τῶν πάλαι ὑμνουμένων, οὗτοι κατὰ τὸς ἀχρούφητος; τῶν Γερμίων ἐνδιατρίβοντες, καὶ τὰς ἀμφόδους παρασκοποῦντες, εἴπου ταῖς ἀρχυτιναύτων, καθάπερ τις θῆρα οἱ Βάρβαροι περιπεσόντες ἀλλέν τοις τὴν τούτων ἔλευσιν μεμαθηκεισαν, παρὰ τὰς πεδιάδας τὰς οὕτω καλουμένας . . . ἀνελθόντες καὶ ἀποδεξάμενοι τὸν μετ' αὐτῶν πόλεμον, μάχην συνεστήσαντο καρτεράνη τητήσαντες τούτους καταχράτος. Καταλαβόν δὲ διατράπατορ τὸ πολλάκις εἰρημένον φρούριον Γεωργίου, κακεθεν αὐτοῖς κωμόπολιν τινα Σαγουδάους ἐγχωρίως καλουμένην καὶ τοῖς Τούρκοις μὲν μη ἐντυχών, μεμαθηκός δὲ τὰ συμβάντα τούτοις παρὰ τῶν ἦδη ἡγέτων γενναίων ἀνδρῶν, τοῦ τε Στυπειώτου, καὶ ¹⁵ Στραβοβασίλει φρημή, καὶ ἀποδεξάμενος τὴν ἐξ αὐτῶν ἀρχῆς τόλμαν καὶ νίκην τῶν Τρωμαίων, τηρούσατα διατράπατορ τὸν Εξωθεν τούτουν τοῦ Καστελλίου τὸν γάρακα πήγυνται. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν ὡς περὶ τὴν Ἐλευσοπόλειν κατελθόντων, τῇ βασιλεῖδι ἐντευχήσει ἔτι αὐλίζομένη διὰ τὸ τῆς θαλάσσης ἀπλετον. Αἰγαγησάμενος οὖν τὰ συμβάντα τοῖς Τούρκοις, κατέβη νίκης ἐπιθυμούντες συμφορὴ προσπέλασεν, καὶ κρατεῖν φανταζόμενοι μᾶλλον κεχράτηνται, καὶ εἰς ἀνατία τῶν προσδοκθέντων ἐφεύροσαν, καὶ τοῖς

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹⁴ καὶ τοῦ.

πολλῆς ἀθυμίας ἀνακτησάμενος αὐτὴν, ἀπεισιν ὡς Α νος conatus felicitas defuerit, non magis ad privatum ipsorum præconium, quam ad publicum gaudium quidquam sit desideratum, Movet illinc postridie versus Helenopolium, ubi Augustan commodum offendit, dum mare detumesceret ibi adhuc exspectantem. Ei non parum anxiæ pro periculo in quo virum atque exercitum reliquerat, mœror videlicet abstersus omnis est, cum nuntius per se laetissimus victoræ feritatis Turcicæ, ab uno idoneo maxime omnium ad consolandam ægram auctore deferretur. Narravit coram ipsi nimirum Augustus quid Turcis evenisset illis, contra se nudiusterius tanta fiducia pergentibus : ut tum fœdissime sint prolapsi, cum confidentissime assurerent, et pro victoria quam sibi vanissimis despondissent spebus, improvisam cladem invenissent. Ab his statim inde Nicæam se confert. Ibi factus certior de altera incursione Turcorum Lopodium proficiscitur.

Ἐκεῖτε δὲ ἔφοδον ἑτέρων μεμαθηκὼν Τούρκων, Ἱρχεται πρὸς τὸ Λουπάδιον ἐνῷ μικρὸν χρονοτριβῆσαι; καὶ μεμαθηκὼν τὴν Νίκαιαν κατέλαμβάνειν πολὺ Τουρκικὸν στράτευμα, τὰς δυνάμεις ἀναταθῆμενος, ἀπονεύεις πρὸς Κίον, καὶ δι' ὅλης τῆς αὐτῆς νυκτὸς μεμαθηκὸς αὐτὸς εἰς Νίκαια προσπελάζειν ἡδη, ἀπάρας ἐκεῖθεν Ἱρχεται διὰ τῆς Νίκαιας πρὸς Μίσκουραν. Καὶ αὐτοῦ που βιβατωθῆσις ὡς ; τὸ μὲν πᾶν στράτευμα τῶν Τούρκων οὖπα κατέλαβεν, δλίγοι δὲ τινες περὶ τοῦ Μισλύκου ἀποταλέντες, κατὰ τὸ Δολύλον ἐνδιατρίβουσι, καὶ τὰ τῆς Νίκαιας μέρη. ἐφ' ὧ τὴν αὐτοῦ περιτικοπεῖν ἐλευσιν, καὶ τὰς περὶ αὐτοῦ τῷ Μισλύκῳ διδόναι συνεχεῖς εἰδῆσις. Λεόντα μὲν τῶν Νικερίτην μετὰ τῶν ὑπὸ αὐτὸν δυνάμεων εἰς τὸ Λεπάδιον πέποιφεν, ἐγρηγορέναι τε εἰσπαντὸς πραχελευσάμενος; καὶ τὰς ἀμφόδους ἐπιτηρεῖν, καὶ ἄττα δὴ περὶ τῶν Τούρκων γνοῖη, ταῦτα διὰ γραφῶν δηλοῦν αὐτῷ. Τὸ δὲ ἐπίλοιπον στράτευμα ἐν ἐπικαλούσι; καταθέμενος τόποις διέγνω βελτιον εἶναι, μηκέτι κατὰ τοῦ σουλτάνου χωρεῖν, στοχαζόμενος τοὺς σωθέντας Βαρδάρους τὴν κατ' αὐτῶν ὀρμὴν διακηρυκεύσασθαι τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν ἀπασι Τούρκοις, ὡς ἐν διαφόροις ἐντευχηθέτες τοῖς Ῥωμαίοις προστέβαλον ὡς καρτερῶς ἀντέστησαν, ὡς ἡττηθέντες, οἱ μὲν ἔλασαν, οἱ δὲ ἀνηρέθησαν, δλίγοι δὲ καὶ τραχυματισθέντες, ἀπώλοντο· κακὸν τούτου διαγνόντες τὴν αὐτοῦ ἐπέλευσιν οἱ Βάρβαροι πορρωτέρω καὶ αὐτοῦ Ἰκονίου γενήσονται καὶ κενότπουδος αὐτῷ ἡ σουηδὴ γένηται. Διὰ ταῦτα στρέψας τοὺς γχλινούς διὰ τῆς Βιθυνῶν τὴν Νικομήδειαν κατέλαβεν. Ιν' ἐγενέθεν ἀπελπισαντες τὴν κατ' αὐτῶν ἔφοδον, ἐπανέλθοιεν ἔκαστος οὐπερ τὴν οἰκησιν πρότερον ἐπεποίητο ἐπὸν δὲ ἀποθαρρήσαντες αὐθίς εἰς προνομῆν σχεδασθείεν ὡς έθος τοῖς Τούρκοις, καὶ αὐτὸς δὲ σουλτάνος τοῦ προτέρου δψήται Ἑργου, τηνικαῦτα καὶ αὐτὸς τῶν στρατιωτῶν μικρὸν ἀναπτυσσαμένων, καὶ τῶν ἵππων καὶ ὑποζυγίων πιδνῶν ἐγενέθεν γεγνότων, μετ' οὐ πολὺ σφροδρτερον τοῦ κατ' αὐτῶν δψήται πολέμου, καὶ τῆς μάχης καρτερῶ; ἀνθέξεται. Διὰ ταῦτα τὴν Νικομήδειαν ἀναζητήσας, ὡς εἰρηται, καὶ κατέλαβὼν τοὺς συνεφεπομένους; αὐτῷ ἀπαντας τῶν στρατιωτῶν εἰς τὰς ἔγγυθι κωμοπόλεις κατέθετο, ὡς οἰτε ἵπποι καὶ τὰ ὑποζυγία τροφὴν ἀποχρώσαν ἔχοιεν (τῆς Βιθυνῶν γῆς πολὺν τὸν χρόνον ἀναδιδούσης) καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ στρατιωται φρδίως ἀπὸ τε τῆς Βυζαντίους καὶ τῶν πέριξ διὰ τοῦ παρακειμένου κόλπου ἀποχρώντα τὰ πρὸς χρεῖαν κομίζοιντο, ἐπεικῆψις αὐτοῖς δὴ

Non diu illuc fuerat, cum admonetur Turcicum exercitum permagnum admoveare se Nicæam. Hoc auditio, cum copiis ad Cium tendit. Per noctem quia ibi fuit, multi subinde affluerunt nuntii, qui doceant B appropinquare Nicæam Turcos, atque adeo jam adfuturos videri. Sine mora imperator hæc audiens **465** per ipsam Nicæam usque ad Misuram progressitur, ubi certiora de hostibus cognoscit; hæc nempe, nondum advenisse totum exercitum Turcorum, sed paucos tantum eorum præmissos a Monolyco morari circa Dolylum et partes Nicæam animo speculandi adventum imperatoris, mittendique illinc ad Monolycum quotidiana de illo indicia. His Augustus compertis Leonem Niceritam eum ea copiarum parte quæ ipsi suberat, Lopodium mittit, cum mandatis accuratis vigilandi acriter, custodiendique itinera, et quæ interim de Turcis explorasset missis ad se contestim indicandi litteris. Reliquum exercitum in loca commoda distribuit, sic secum statuens, neutriquam e re videri recta in sultanicum ducere, frustra enim id se facturum : siquidem erat verisimile fusos paulo ante Turcos a Romanis ducibus cladis suæ famam late per Asiam sparsisse, variisque varios in locis esse testatos occurrisse Romanos ipsis, commissa gravi pugna, victos esse Turcos, quosdam captos, alios occisos, vulneratos etiam aliquos deinde periisse. Quibus rebus vulgatis, dubium non videbatur quin Βρ̄bari consilium retrocedendi caperent atque interim in loca tuta ditionis ipsorum usque ad ipsum Iconium copias reducerent, siveque frustrato insequentium studio ac spe inanem Romanis atque irritam contentionis inutills et irridendæ lassitudinem relinquenter. Ea propter retroversis Augustus habens per Bithynos Nicomediam se consultit; quo nimirum tali ejus regressu nuntiato Turcis, illi sic levati metu irruptionis quam a Romanis timuerant, auderent explicare ac promovere copias liberius, reverterenturque in loca prius ab ipsis occupata, unde versi pro suo more iterum in prædas, quarum primi successus sultanicum quoque ipsum elicerent ad prius intermissum opus resumendum, luculentam cladem ex improviso aliquam dispersi; vagique accipere a nostris possent, jam refectis et pinguisibus : quippe qui beneficio molo indultæ cessationis, et sua et equorum egregie corpora curassent, siveque ad prælium clacrius, et cum spe victoriae certiore capessendum venirent paratores. Eo consilio Nicomediam imperator pe-

tit cum exercitu cætero universo quem in vicinos dispersit ei civitati pagos, ubi et equi et jumenta cætera copiosum abunde pabulum haberent a regione Bithynia multi foeni seraci; milites vero ipsum a Byzantio, tum a locis adjacentibus commercio maritimi sinus, ad quem est Nicomedia sita, benignam et parabilem rerum ad victimum usu quoque coniugdarum copiam nanciscerentur. Porro, his eo dimissis, mandabat imperator nominatum equorum, et aliarum ad vecturam utilium animantium, curam gererent non perfundoriam, **468** ne illos venatione, neu ludicris, ut sit, equestribus, sati-gatium irent, aliorum temporum istas remissiones esse, nunc unum id spectarent, ut quani pinguissime ac valentissimæ bestiæ, quarum esset ad pugnas usus maximus, ad occasionem mox adsuturam servarentur, equitatu in primis egre bellum Turcicum. Sic ipsa loca poscere, sic gentis morem equorum conatu ac sudore multo emendam victoriæ belli ejus, ne gravarentur in tam optatae rei premium vel curata ipsi aliquam, vel voluptatum jacturam impendere. Talibus ad consilii sui successum sapienter præscriptis magnam curam adhibuit, quo vias ac calles omnes undique, fidis impensis custodibus, obseptas spebus omnibus ac fortis hostium quam certissime haberet. Quoniam autem multorum sibi dierum moram videbat necessariam Nicomediam fore, eo propter memoratas saepius a nobis causas Augustam evocavit, secum illic futuram, quoad ipse admonitus incursionibus

Turcorum movere in illos, juxta ea quæ decreverat, tempstiū diceret. Nicomediam appulsa imperatis, gravem ibi offendit dolendi causam. Murmurabat comitus passim totus aduersus imperatorem, eumque passim ut degenerem ignavumque traducebat. Enimvero non ferendum flagitium aiebant, tanto ac tam iniaci apparata tot curis et sumptibus instructo, nulla ro gesta memorabili ex media victorie occasione mollissime retrocessisse in urbem amoenissimam, et æstiva-delicta sub Nicomediam tectis et hortorum umbbris imperatorem cum exercitu agere Romanum; sane interim dum campi victores et late securi Bari Christiannum liberrimo limitem incurserunt. Ea non in angulis jam solum, sed in plateis quoque passim atque angportibus, prope jam palam, serebantur, pertimescente haud parum Augusta. Ceterum imperator ingenti animi flutu plane omnia contempnere decreverat; neque imperitorum obrectationes hominum, plusquam puerorum nœnias in præsentia curandas sibi constituerat, ex illa in qua certus stabat cœlestis arce sapientia liquido prospiciens; sorte ut censores isti ipsi viso postmodum felicissimo vituperati a se consilii successu, suæ ultra ipsorum imprudentiae damnationem cum eximis solertia constantiaque Augusti admiratione conjungente. Unus illum in hoc toto incommmodo pungebat Augustæ quem diximus metus ac moror. Ergo ad eam-consolandum versus, iuratas affirmabat, illud ipsum quod in contumeliam ignari rerum traherent, tanto clarioris mox victoriae causam certam fore.

Hanc ego quidem veram arbitror virtutem, si recto quis et seito sibi consilio victoriam paret. Nam sano impetus ferocia effervescentis animi, et robuste in opere erumpens valida contentio nervorum, si expers consilii judicijque ruat, vituperatur a sapientibus: utpote quæ stolidæ ac vesane coniudentia labem potius quam cordate moderataque fortitudinis laudem ferat. Differunt enim ista; et inter præsidentem audaciam ac vere sortem periculi contempsum hoc fere prudentes discrimen adnotant, quod fortitudine vera modum audiendi potest in finibus determinat, nec armis et impetu ad ea nitiatur quæ ultra vires sunt: cum vero elati æstu quodam etiam illa invadimus quæ consequi ac pervin-

A γνώμῃ πολλήγει ἐπιμέλειαν τῶν ἵππων καὶ ἀγθοφρων τηνῶν ποιεῖσθαι, καὶ μηδὲ εἰς θήραν, μηδὲ πατητάσιον τὸ παράπαν ἔχειν, ἵνα καὶ πολὺν τος πίστες ὑπάρχει, τοὺς ἐπιβάτας; εὐχερῶς φέρειν, καὶ πρὸ; τὰς κατὰ τῶν ἀχθρῶν ἐπιπατίας χρήσην αὐτοῖς εἶν. Ταῦτα τοιγαροῦν οἰκοιομήσας ἔκεινος, οἴα σκοπὸς καθῆστο πέριθωσιν, φύλακας διὰ πάσης ἀτραποῦ ἐπιστήσας, μέλλων δὲ αὐτοῖς που τρίπειρας ικανὰς αὐλίζεσθαι μεταπέμπεται τὴν Αὐγούστου δὲ; πολλάκις αἰτίας εἰρήκεται, ἐρ' οὐ συνέπει τούτῳ μέχρις ἂν τὰς τῶν Βαρδάρων ἐράθης ἐντιθέταις, ἐκεῖθεν ἀπάραις βουληθείη. Ή δὲ θάτο τὴν Νικομήδεαν καταλαμβάνει, δρώσα δέ ταντας τῶν ἐναντίων ἐπιγαννυμένους ὥστον ἐφ' οἷς δὲ βασιλεῖς ἡ πρακτήξει καὶ πανταχοῦ διαλατερούμενοι; τῷ βασιλεῖς καὶ ὑπειθυμίζοντας ὡς ἄρα κατὰ τῶν Βαρδάρων τοσοῦτον παρασκευασμένος, καὶ πολὺς συνειλοχῶς δυνάμεις καὶ μηδὲν μέγα ἡνυκός ἀπάλινε πρὸς τὴν Νικομήδεαν καὶ τοῦτο οὐκ ἐν γνωσταῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν πλατεῖαις καὶ ἀμφίδαις καὶ τριδῖσις ἀναισχυντώτερον λέγοντας, τριάτο καὶ ἡσχαλλεν. Οὐδὲ ἀντοχράτωρ τὸ πέρας τῆς κατὰ τὸν ἀχθρῶν αὐτοῦ δρυμῆς αἰτίοις ἔσεσθαι στοχαζόμενος, δεινὸς ὅν περὶ τὰ τοιαῦτα παρ' οὐδὲν μὲν τὰς διατριβὰς ἐκείνων καὶ νεμέσεις ἐτίθετο, ὡς παιδερεὶς ἀθυμάτων πάμπαν τῶν τοιούτων καταφρονῶν, καὶ τοῦ νηπιώδους αὐτῶν καταγελῶν φρονήματος, τὴ δὲ γε Αὐγούσταν κρείτονι ἀνεκτάτῳ λογισμῷ, αὐτὸς τοῦτο ἔσεσθαι μείζονος νίκης αἰτίον ἐπομένος, διπερ ἐκείνοις διασύρουσται.

B Εγώ μὲν οὖν ἀνθρείαν οίμαι διαν τις σὺν εὐσεβίᾳ τῆς νίκης κρατήσεις, τὸ γάρ θυμοῦσι τῆς φυγῆς καὶ δραστηρίου ἀνευ τοῦ φρονεῖν κατηγορούμενον γίνεται καὶ θράσος ἐστίν διντὶ θράσου. Θερφύδημεν γάρ τοις ὅπλοις καθ' ὅν δυνάμεθ, θρασύνδεθ οὐδὲ καθ' ὅν οὐ δυνάμεθ, ὥστε ἐπένδυνος ἡμῖν ἐπικρέμαται, ἀποκαταπρόσωπον προβαλεῖν, τότε τρόπον ἔτερον τὸν πόλεμον μεταχειρίζομεθ, καὶ ἀμάχει τῶν ἀχθρῶν κρατεῖν ἐπειγόμεθ. Καὶ πρώτη ἐστίν ἀρετῶν ἡ στρατηγῶν σοφία καὶ οθαί νίκην ἀχιλλεύνον. Τέχνη δὲ ηγετος περιγένεται ηγιόχοιο, φησίν Οὐμπρος: τὸ γέρο μετὰ κινῶνος νικᾶν καὶ τι Καδμόθεν παροιμία διαφανεῖται. Ήροὶ δὲ ἀριστῶν νιγόμισται, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ μῆλον

ένσθαί τι πανούργον καὶ στρατηγικὸν, διπηνίκα μὴ ἀπόχρη τὸ στράτευμα πρὸς τὴν τῶν ἐναντίων ισχύν. Καθώς ἐστιν ἐκ τῆς ιστορίας ἀναλέγεσθαι τῷ βουλομένῳ, ὃς οὐκ ἄρα μενότροπος ἡ νίκη, οὐδὲ μονοειδῆς, ἀλλὰ διαφόροις κόποις πάλαι μέχρι τῆς δεῦρο κατορθουμένη, ὥστε τὴν μὲν νίκην μίαν εἶναι, τοὺς δὲ τρόπους δι': ὥν αὐτὴ τοῖς στρατηγοῖς περιγίνεται διεργάρους τε καὶ ποιείους τὴν φύσιν. Τινὲς γάρ τῶν πάλαις ὑμηνούμεναν στρατηγῶν αὐτῇ ισχύῃ τῷδε τρόπῳ τοὺς ἐναντίους νικήσαντες φαίνονται. Ἀλλως δὲ ἄλλοι πολλάκις χρησάμενοι, τὴν νικῶσαν εἰχον. Ὁ δέ γε ἐμὸς πατήρ καὶ βασιλεὺς δικού μὲν ἀλκῆ τῶν ἐναντίων ἐκράτει, δικού δὲ καὶ περινοίδειν χρησάμενος. Ἐστι δούλου καὶ ταῖς μάχαις αὐταῖς δέδυτο στοχαστάμενος; καὶ τολμήσας τὴν νικῶσαν είχεν εὐθύς. Ὁπου μὲν καὶ στρατηγικῷ μηχανήματι συγχρησάμενος, δικού δὲ καὶ διὰ κειρῶν μαχόμενος, πολλὰ πολλάκις ἐξ ἀπροσδοκήτων ἐστήσατο τρόπαια. Ἡν μὲν γέρος ἡπερ ἀλλοι; τις καὶ φιλοκίνδυνος δάνηρος. Καὶ συνεχεῖς ἦν ὁρᾶν αὐτῷ τοὺς κενδύοντας, ἔτες ρομένους, ἀλλὰ ποτὲ μὲν γυμνῇ τῇ κεφαλῇ πρὸς τούτους; παραπεδύετο, καὶ δύσδε τοῖς Βαρδάροις ἔχώρει, ποτὲ δὲ καὶ ἐσχηματίζετο ὑποκατακλίσθαις, καὶ τὸν ὁρθῶδοντα ὑπεκρίνετο ὡς καιρὸς ἐδόου καὶ τὰ πράγματα ὑπηγέρεις. Καὶ ἵνα συνείουσα τὸ πᾶν εἰποιει, καὶ φεύγων ἐκράτει, καὶ διεώκων ἐνίκα, καὶ ἰστατο καταπίπτων, καὶ καταβάλλων δρθίος ἦν, κατὰ τὴν τῶν τριβόλων θέσιν. Καὶ ταῦτα γάρ δικούς ἀντίτιτος ἀριθμὸς τοῖς ἐστήσεται. Πάλιν δὲ ἐνταῦθι γενομένη παραιτοῦμαι τὴν μέμψιν, διπερ ταυτολογούσα καταλαμβάνομαι. Ἀλλὰ πολλάκις ἀπελογησάμην διτὶ οὐχ ἡ τοῦ πατρὸς εὐνοίας τοὺς λόγους τούτου παρίχεται, ἀλλ' ἡ τῶν πραγμάτων φύσις. Τί γάρ κωλύει πρὸς τῆς ἀληθείας αὐτῆς καὶ φιλοπάτορος είναι κατὰ ταῦτον τινα καὶ φιλαλήθη. Ἐγώ μὲν γάρ τ' ἀληθῆ προειλύμην ἔνγγραφειν, καὶ περὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, εἰ δὲ ¹³ ἔμυδεσθηκεν είναι καὶ πατέρα τοῦ ἔνγγραφῶν; ¹⁴, τὸ μὲν τοῦ πατρὸς δινομα προσερφίθω ἐνταῦθα καὶ κείσθω ἐκ τοῦ παρέλκοντος, τῇ δὲ φύσει τῇς ἀληθείας ἀνακείσθω τὸ σύγγραμμα. Ἐν ἀλλοίς μὲν γάρ τὴν πρὸς τὸν πατέρα ἐνεδιξάμην εἰνοισαν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ διομενῶν κατ' ἐμαυτοῖς ἡκόνησα δδρατα καὶ ἔψη παρέθηξ. Καὶ ἴσταιν ὑπόστοι τὰ καθ' ἡμᾶς οὐκ τὴν ἡγνότησαν πράγματα. Οὐ μήν ἐν τῷ τῆς ιστορίας χρήματι καταπροδοίην ἀν τὴν ἀληθείαν. Ἀλλος μὲν γάρ καιρὸς ἐστιν εἰνοίας πατρικῆς καθ' ὅν τιμεις τὴνδριτάμεδα, ἔτερος δὲ καιρὸς ἀλτηθείας ὃν τινα παραπεπτωκότα οὐκ ἀν παρὰ φεύλων θείην. Εἰδ' ὅπερ εἴπον καὶ φιλοπάτορος τημᾶς συνυποδείκνυσιν δὲ καιρὸς οὗτος, οὐ παρὰ τοὺς τὴς ἀληθείας ἐπηλυγάσαι τὸ τῶν ἀνθρώπων μεμψικούσον.

ratuque præmunita virium animorumque exsuperantia prævalet, laudem summam habeat; altera etiam inopinatis conversionibus admirationem in se hominum merito convertit. Verum utri palma detur parum ad patris mei famam interest genere, uti dixi, pariter in utroque præcellentis. Quis illo alias periculorum appetentior? Quam ille autem periculis vacuan vitæ partem habuit, qui natus eo fato videretur, ut in eum nullo non loco, nullo non tempore, ingentium undique malorum metus ac minaces velut fluctus

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

13 εἰ ὅτε τὸν αὐτὸν. 14 ξυγγράψειν.

insurgerent? Per has ille procellas dignitate semper incolomi varie defungens transiit. Interdum vide-
licet nudo capite, quod siunt, explicatis aciebus contra Barbaros summam rerum ales paelii commisit.
Alias declinabundus affectabat arte specimen timentis vitantisque congressum, quasi suis parum viribus
fideret. **468** Sic enim rerum et temporum conditio poscebat, ut ex simulatione metus salutis publice
gloriæque majoris occasio nasceretur; que spes ipsum raro destituit. Ut enim multa paucis breviter col-
ligam, et fugiens ille superavit, et persequens vicit, et prolabens perstitit, et dejiciens erectus mansit;
plane ut murices tricuspides tali aptos figura, ut qualilibet eos in faciem projicias semper recti stent.
Rursum hic vereor quam deprecata saepe sum lectoris offensionem domesticæ me indulgere gloriæ que-
sturi. At, ut saepe dixi, non mihi patris amor potius quam rerum fides ipsarum naturaque propositæ ma-
teriæ hanc orationem suggestit. Quæ porro invidia est, ubi per veritatem licet, uno me facto eodem
duplex officium exsolvere, ac patris simul amantem, simul veri studiosam esse ac videri? Optimo ego
animo veram historiam componere sum aggressa. Delegi ad id vitam resque gestas viri boni. Si quo
casu contigerit ut idem qui scriptorius argumentum est pater quoque sit scribentis, peto ni fallor jure
meo ut ponatur extra causam patris nomen, neve naturæ conjunctio in mendacii præjudicium aut eleva-
tionem fidei trahatur. Aliis ego sane officiis ac rebus pietatis erga patrem debitum explevi, adeo ut ista
etiam charitate inimicorum in me iras, imo hastas et mucrones acuerim, cujus rei testes apollo eos
omnes qui res meas non nesciunt. In hoc quidem labore ac scriptione hujus operis uni mihi propositum
est litare veritati. Suus nempe unicuique officio locus, sua hora est. Fuit sane, fuit aliud amoris in pa-
trem mei declarandi tempus, florens nimirum ætas nostra, quæ illo regnante maturuit; alia nunc tem-
pestas vertitur, alia præsto est occasio, cuius momentum breve ac lubricum mihi effluere non patitur
demerenda in scribendo veritatis: qua in re si quod virtutis præconium paternæ rerum gesticum ex-
etiam referens memoriam mea necessario historia faciat, ejus ego gratiam charitati alijudicatum uni vin-
dico uni ascribi volo veritati. Cujus etiam ipsius numen consciunt et vim perspicacem ultro advoco, mili-
que propitiam fore spero adversus obtructationes querulas hominum prave ac maligne suspicacium; qui,
si nostræ fidelis controversiam exceptione pietatis moverint, confessam sibi rem putant, et abunde persua-
sum omnibus fieri non posse, quin quæ de patre narrat filia, si ea speciosa et commendabilia sint, fides
confletaque fuerint ad obscurandam obliterandamque veritatem.

Sed ad institutam narrationem aliquando recur-
rat oratio necesse est. Quandiu fixum illic, ubi reuni
reliquimus, tabernaculum imperator habuit, totum
otium studiumque uni sere impendit rei, exercitui
suppledio augendoque novis assidue delectibus:
tum præcipue tyronibus istis ipsis exercendis eru-
diendisque per se coram ad omnes rei militaris
usus, ut tendere arcum, ut hastam quatere, ut
equum scite incedere regereque oportet, ut
manipulatum coire in singulares globos quibus una
significatione, si esset opus, junctis momento ex-
sisteret illa forma formidabilis excoigitate ab ipso
primum institutæque acie. Ad hanc singebat ipse
juvenes sedulitate laboriosissima equitans interdum
una cum ipsis, et docendis admoneendisque rudibus,
eursans passim ultro citroque atque obiens phalan-
gas. Sole porro jam a majoribus absidente circu-
lis, et australi jani æquinoctio transgresso, ad
australes inclinante orbes, idonea expeditioni tem-
pestas adesse visa. **469** Ergo vetus exsequens
propositum omnes secum copias recta Iconium ver-
sus rapit. Nicæam simul attigit, expeditos milites
peritis commendatos ducibus procurrere in Turcos
prædarique passim, et divisos, manus ostentare
multis locis uno tempore plures jubet; illud etiam
atque etiam interminatione omni vetal, ne, vel si
Deo manifeste adjuvante vincerent, hostesque sun-
derent, excursionem tamen facere auderent lon-
giorem: sed fortuna contenti mature ac quam or-

A 'Ο μέν τοι λόγος ἀνατρεχέτω αὕτις πρὸς τὸ επρ-
κείμενον. "Ἄλλο δ' οὐδὲν ὃ αὐτοκράτωρ ἔργον εἰχενέρ-
όσον ἐκεῖ που τὴν αὐλαῖαν ἐπήγνυτο, ή νεολέκους τῷ
παντὶ συγκαταλέγειν στρατεύματι, ἐπιμελῶς τε ἐκ-
παιδεύειν ὅπως χρή τόξον τελεῖν καὶ δόρυ κραδίνειν,
ἴππον τε ἐλαύνειν, καὶ μερικὰς ποιεῖσθαι συντάξεις;
τὸ κτινὸν ἐκεῖνο σχῆμα τῆς παρατάξεως, ὅπερ αὐτὸν
ἔξευρεν ἀναδιδάσκων τοὺς στρατιώτας. "Εστιν οὐ καὶ
αὐτὸς συνιπαζόμενος τούτοις, καὶ παραβάνων τὸς
φάλαγγας, καὶ τὸ δέον ἀπαντεῖν ὑποτιθέμενος. Τοῦ
ἡλίου δὲ τῶν μειζόνων ἀφισταμένου κύκλων, καὶ
παραμείναντος μὲν τὴν φθινοπωρικὴν¹⁰ ἵσημερίαν,
ἐπικύπτοντος δὲ ἡδη πρὸς τοὺς νοτιωτέρους κύκλους,
ἴπετο οὐτοῖς εὐθετοῖς δὲ καιρὸς ταῖς ἐκστρατείαις
B ἐδόκει, σὺν δλαις δυνάμεσι κατευθὺν Ἰκονίου ἡλικινού,
καὶ διὰ ἀρχῆθεν προέθετο λογισμὸν, καὶ τηγικάντας
τὴν Νίκαιαν κατολαβών εὐζώνους στρατιώτας μετ'
ἐμπείρων ἡγεμόνων ἀποδιελόμενος τοῦ λοιποῦ στρ-
τεύματος εἰς προνομήν κατὰ τῶν Τούρκων πρε-
δραμεν τούτους παρεκελεύσατο, διεσπαρμένων; τὰς
ἐκδρομὰς ποιουμένους. 'Αλλὰ μηδὲ εἰ τὴν νίκην
θεόθεν λάδοιεν καὶ κατατροπώσαιντο τοὺς ἀχρίσι-
ές μαχράν ἀποτελεῖν τὴν καταδρομήν, ἀρκουμένως
δὲ τῇ δεδυμένῃ μετ' εὐταξίας πάλιν τὴν ὑποτροφὴν
παρηγγύα ποιεῖν. Καταλαβόντες οὖν ὅμα τῷ αὐτοκρά-
τορὶ τόπον τινὰ διακείμενον, ἐγχωρίων οὐτωσι Γάζα
προσαγορεύμενον, ἐκεῖνοι μὲν εὐθὺς ἀπῆσαν, δὲ
δὲ ἀπάρας ἐκεῖθεν σὺν δλαις δυνάμεσι τὴν κατὰ τὴν
Πιθικῶν¹¹ διαχειμένην καταλαμβάνει γέζυριν. Εἰς

Variae lectiones ex cod. Coislin.

¹⁰ φθινοπωρινὴν. ¹¹ Πιθικῶν.

ιν τρισὶν ἡμέραις διτὶ τοῦ Ἀρμενοκάστρου καὶ τῶν αὐτῶν καλουμένων Λευκῶν, τὰς τοῦ Διορυγαλοῦ καταλαμβάνει πεδιάδας. Ἀποχώρας δὲ ταύτας πρὸ παρατάξεις κατανοήσας, καὶ θελῶν ἀπαντα; θεάσασθας, καὶ τὴν διπλίτικὴν παντὸς ἐγνωκέναι δύναμιν, ἣν πάλιν ὅδινε πολεμικὴν σύνταξιν καὶ ἐν διψθέραις πολλάκις συνεγράψατο σχηματίζων τὰς παρατάξεις (ἥν γάρ οὐδὲ τῆς Αἰλιανοῦ ταχτικῆς ἀδαί.) ταύτην κατὰ τὸν παρεστηκότα τότε καιρὸν ἐν ἀληθείᾳ συντάξας, κατὰ τὸ πεδίον ἐκεῖνο ἐστρατοπέδευσεν. Εἰδὼς γάρ οὐτος ἐξ ἐμπειρίας πάνυ τολμῆσι διτὶ τῇ Τουρκικῇ παράταξις οὐ κατὰ τὰς τῶν ἀλλων ἐθνῶν παρατάξεις συνέστηκεν, οὐδὲ ὡς "Ομηρός φησιν.

πτιονε comprebensa, circumferebat in membranis accurate designatis, non modo ex praescripto artis veteris et illorum quorum rudis non erat ab *Æliano* tractatae tactics præceptorum, sed ex iis potissimum quæ vultus ipse, ac jam tot bellis exercitatus imperator, longa observatione varie sibi experientiæ subnotaverat. *Sapientis* animadverterat nequaquam uti eadem Turcos cum ceteris gentibus acierum ad pugnas instruendarum ratione; neque enim apud illos, ut *Homerus* habet :

"Ασπὶς δ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κάρυς κάρυν, ἀνέρα δ' *[druηρ.]* Scutum hæret scuto, galea galea, atque viro vir.

"Αλλὰ καὶ τὸ δεξιὸν κέρας τοῖς Τούρκοις καὶ τὸ εὐώνυμον καὶ τὸ μέτωπον ἀπ' ἀλλήλων διέσπασται, καὶ ἐστήκασιν οἷον ἀπέρριψαντις ἀπ' ἀλλήλων αἱ φάλαγγες, καὶ διατὰ τις ἐπὶ τὸ δεξιὸν ἢ τὸ εὐώνυμον κέρας ὄρμησιεν, ἐφάλλεται αὐτῷ καὶ τὸ μέτωπον, καὶ τὸ μετ' ἐκεῖνο μέρος τῆς δῆλης παρατάξεως, καὶ καθάπερ τενὲς λαίλαπες τὸ ὑποκείμενον συνετάραξαν· τὸ δὲ πολεμικὰ τούτοις δργανα οὐ πάνυ δόρα τὸ χρῶνται, καθάπερ οἱ λεγόμενοι Κελτοί, ἀλλὰ πανταχθέν κυκλοῦντες τὸν ἔχθρὸν τέλοις βάλλουσιν (71)· καὶ ἐστιν ἡ δικυνα τούτων πέριβαθεν, δόπται διωκη, ἀλίσκει τῷ τόξῳ, καὶ διωκόμενος κρατεῖ τοῖς βάλλεσαι, καὶ βάλλει βέλος, καὶ τὸ βέλος πετώμενον ἢ τὸν ἵππον, ἢ τὸν ἵπποτρόγονον ἐπλήξεν· ἀπὸ δὲ βαρυτάτης χειρὸς ἀρέσεν, δ. δ. διον τοῦ σώματος παρελήλυθεν, οὐτιας εἰσὶ τεχνικώτατοι. Πρὸς γοῦν τοῦτο δὲ πολυπειρότατο; ἐκείνος βασιλεὺς ἐνιδῶν τὰς παρατάξεις αὐτὰ τὸ πεποίηστο, καὶ συνίστα τὰς φάλαγγας οὐτως, ὡς τοὺς μὲν ἀπὸ τῶν δεξιῶν τοξεύειν, θεν αἱ διπίδες προτέθηντο, τοὺς δὲ ἡμετέρους ἐκ τῶν ἀριστερῶν βάλλειν, θεν τὰ ἀσκέπαστα ἢν τοῦ σώματος. Καὶ αὐτὸν, μὲν, τὴν τοιαύτην κατανοήσας παράταξιν ὡς ἀμαχός ἐστιν, ἐθαύμασε τῆς δυνάμεως ὕσπερ τινὰ Θεοῦ σύνταξιν διτεκρυς καὶ ἀγγέλων παρεμβλήγη τὴν τοιαύτην ἡγείτο παράταξιν· ἀπαντεῖ δὲ καὶ ἐθαύμασον καὶ ἐγεγήθεισαν, τεθαρρήκηστες ἐπὶ τῷ τοῦ αὐτοκράτορος σκέμματι. Ἐκείνος δὲ, ἀμα καὶ τὰς δυνάμεις κατανοῶν καὶ τὰς πεδιάδας δὲ ὡν διείναι ἐμελὲς φανταζόμενος, καὶ τὸ τῆς παρατάξεως στερβὸν καὶ ἀδιάσπερτων λογιζόμενος, χρηστὸς ἐλπίδας ἐντεῦθεν ἐλάμβανε, καὶ εἰς ἔργον ταύτας Θεῷ προσῆνας ἐπηγένετο. Οὕτω γοῦν παρατάξαμενος τὴν Σαντάραιν κατέλαβε τοὺς τρεμόνας ἀπαντας τῆς τοιαύτης διελών, τὸν μὲν Καμύτην κατὰ τοὺς πολὺ τῆς κέρους ἐξεπεμψε· πολίχνιον δὲ τοῦτο . . . ἐρομνότατον παρά

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(71) *T. Ξοις Βαλλοτσιον.* *Leo in Tact.*, cap. 18, § 30 et 32.

A dinatis sine recipere. Pervenerat exercitus simul universus, imperatore ipso ductante, in locum adjacentem Nicæam, cui nomen Gaita indigenæ derunt. Hic dimissi quos diximus prædatores. Ipse, digressis illis, cum cetero exercitu portem ad Pithicam situm Augustus occupavit. Deinde tribus diebus per Armenostrum et Leucas ('ocum ita dictum) Dorylæ i planitem attigit. Nactus hic patentes æqua superficie campos, et late purum explicandæ quam parturiebat animo novæ aciei spatiū, instruere illic totum sub signis exercitum, et suas in armis universas simul videre copias voluit, eamque ad rem castra ibidem est metatus. Nondum in rem contulerat quæ animo dudum et descriptione compreensa, circumferebat in membranis accurate designatis, non modo ex praescripto artis veteris et illorum quorum rudis non erat ab *Æliano* tractatae tactics præceptorum, sed ex iis potissimum quæ vultus ipse, ac jam tot bellis exercitatus imperator, longa observatione varie sibi experientiæ subnotaverat. *Sapientis* animadverterat nequaquam uti eadem Turcos cum ceteris gentibus acierum ad pugnas instruendarum ratione; neque enim apud illos, ut *Homerus* habet :

B Scutum hæret scuto, galea galea, atque viro vir.

Sed dextrum Turcis cornu a sinistro disjungitur, et ab utroque divulsa interposito spatio seorsim stat acies media postremumque post eam in subsidia submotum agmen. Cum vero in præliis hostilis manus in aliquam separatis istarum partium invenitur: tum sane certamine conserto intentos hostes operi alia periculo vacans adoritur pars, vehementissima incedens vi, quoad procellæ instar contra oppositos disjecerit. Arma porro usitata Turcis hære sunt fere: non multum utuntur bastis, contra quam Galli solent quibus in usu frequentissimo telum istud est. Ili vero potissimum student circumvenire adversarios clausosque omni ex parte laxatis arcu fodere sagittis. Ergo fere pugnant eminus, ita ut et quem Turcus insequitur arcu capiat, et quem in sequentem fugit jaculo plerumque respectans sagitat. Hunc porro exercitationis in his longæ fructum habent, ut ineluctabili plane vi telum intorqueant, et eo maxime modo dum fugiunt' 470 vincant. Facile id et frequenter sit ut manu emissum ab his jaculum sive equum sive equitem attigerit toto transadactum corpore utrinque ictu pervio transverberet. Adversus ea prudentissimus imperator tali aciem artificio descripsit, ut dextris quidem Turcorum arcu peritissime utentibus clypeorum nostri obtentum obverterent: porro eodem tempore diversi alii laevam in Turcorum partem arcus intendit, ac propterea scutorum impedimenta nondam, ereberima proen jaculatione invenherentur. Hanc ingenii designatione prius informatam industriam ubi usu quoque comprobari, et per simulacra pugnæ quæ istis in campis agitavit, minime dubiam maximeque efficacem expertus est, gaudebat enimvero sibique gratulabatur, tanquam in regionibus angelicis divino quodam instructu ad certam unique victoriam proced n'ibus præsset.

Nec minus interim fiduciae latitiaeque innascebatur animis omnium nostrorum, solers inventum imperatoris mirantium pariter et praedicantium. Habita ergo imperator idem diligent ratione tum numeri ac generis suarum copiarum, tum viæ quæ porro pergenti lata ostendebatur et æquabilis per pura et aperia spacia camporum, magnam in spem venit (quam Deus ut præsenti numine ratam ficeret, orabat), magnam, inquam, animo fiduciam concepit, fore ut suis exercitus tali aciei forma constanter etiam iter agendo servata, in hostes promovens, insignis mox victoræ compos fieret. Hoc igitur instructu Santabarini pervenit. Ibi disjungere enpias visum, rerum simili plorium causa gerendarum. Manum ergo unam Camyzæ ductandam tradit, cui mandavit ut Polybotum peteret et non longa inde dissitam urbem parvam at munitissimam a cedro habentem nomen, cui Satrapa quidam Pucheas appellatus præerat. Sypeotæ, alia manu commissa præcipit ut adversus eos qui apud Amoriū stationem habere dicebantur Barbaros vadere. Cognitum et proditum hoc consilium est a Scythis duobus in Romano tum exercitu merentibus, qui ad Pucheam transfligio delati, Camyzæ mox futuram in eum incursionem ipsi denuntiant, simul subsequentis cum toto exercitu imperatoris adventum. Formidinem is nuntius Pucheæ tantam attulit, ut media ipsa nocte trepide inde cum suis fugerit. Diluculo eodem Camyzes adveniens nec Pucheam nec ullum omnino Turcum reperit. Molestissime hunc casum Camyzes tulit; ita ut nihilose minus offensus quam ubi exspectatissima renotoribus cupidis prædu elabitur, non sustinuerit vel momentum residere illic ad colligenda spolia ingentis pretii, quibus totum Cedream oppidum plane confertum reperit. Statim ergo versis habenis versus Polybotum eucurrit; ibi deprehensos in Turcos irruit magno impetu, cædem eorum innumerabilem facit, prædam omnem captivosque recipit, sicque re 471 prospere gesta, in iisdem illis subsistit partibus, adventum in eas imperatoris exspectans. Non minori fere successu Sypeotes appulsus Pœmanennum rebus ex imperatoris voto gestis, ad eum se retulit. Ille Camyzem sequens sub occasum solis Cedream pervenerat. Illic eum convenienti milites quidam indicantes innumerabilem Barbarorum multitudinem versari in oppidis non longe distantibus quæ illius olim decantatissimi Burizæ fuerant. Non temere auditum. Statim imperator in occasione paratus omnes Burizæ istius ejusdem nepotem Bardam vocatum, una cum Georgio Le-

Variæ lectiones

¹⁷ Σχύθην Πισικάν σκυθικῶς.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(72) *Bouyrtzē* Bardas iste, cognomento *Burizē*, quem oppidis aliquip imperasse Anna scribit, filius fuit (nisi idem ille sit) *Burizē*, quem lib. III, topiæ regum *Katapædonizē*, καὶ *Xóymatizē* fuisse ait; genitio ducet a decantatissimo illo Michaelo

A τοιούτῳ σατρίπου κατεχόμενον τῷ διεγένετο ἐν τῷ Ἀμορῷ Βαζέρων ἀπελθεῖν θόμενος δὲ τῆς βασικῆς δύο τινὲς Σχύθαι αὐτόδυοι προσελήσαντες τῷ Πουχέρᾳ τὴν τοῦ Καμύτζη διεμήνυσον ἔφοδον, ἀμαδὲ καὶ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἔλευσιν. Ὁ δὲ, φίδιο τηνικαῦτα πολλῷ συσχεθεὶς, περὶ μέσας φυλακῆς τῆς νυκτὸς ἐκείθεν ἐξελθὼν μετὰ τῶν δομοφύλων φύγετο. Αὐγαζούσης δὲ ἡδη τῆς ἡμέρας κατακλινὼν οἱ θηραταὶ τὴν εὐχερῆν ἤγραν ἀπολακεότες. Καὶ μὴ ἀνασχόμενος, εὐθὺς τὰς ἡνίας στρέψας κατέβατο οἱ Πολυβοτοῦ ἀπεισιτοῦ καὶ ἀθρίον τούτοις ἐπιστρέψαν, κτείνει μὲν Βαρβάρους; ὑπὲρ ἀριθμὸν, ἀπασαν δὲ τὴν λειαν καὶ τοὺς δορυκλιώτους ἀναλαβόμενος, περὶ τὰ κεῖθι μέρη αὐλίζεται τὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἀπεκδεχόμενος; Ελευσιν. Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Συντειώτης τὸ Ποιμανηνὸν κατακλινὼν δράσας, πρὸς τὴν βασιλέα ἐπανέστρεψε. Καταλαμβάνει δὲ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τὴν Κιδρην περὶ τῆλου δυσμάς, καὶ προσελήσθεις περαγρήμα αὐτῷ στροφῶντας τις ἐφρασαν πληθὺν ἀμέτρητον εἰναι Βαρβάρων εἰς τὸ τοῦ πάλαι φόδραν Βούρτζην (72) πολιγνία ἄρρενος που διαχείμενα. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ αὐτίκα τε ἡμέρας τοῦ λόγου, καὶ πρὸς ἔργον ἡτομαστο. Καὶ παρατίκα τὸν ἐκείνου τοῦ Βούρτζη ἀπόγονον Βέρεν τὴν κλῆσιν μετὰ Γεωργίου τοῦ Λεβδούνη καὶ Συνθῆν¹⁷ καλούμενον μετὰ τῶν ὑπὸ αὐτοὺς εἰς ἀξιδιαχον παραστησαν δύναμιν κατ' ἐκείνων ἐξέπεμψεν, ἐπιστῆψε, τὸν ἐκεῖσε παραγένεντας, προνομεῖς ἀποστεῖλαι κατὰ τὸν παραχειμένων κωμοπόλεων, καὶ ἀπάσας δρόσασθαι, καὶ αὐτοὺς δὴ τοὺς αὐτόχθονας ἐκείσει μεταποιεῖντας ἵκομιται οἱ. Ἐκείνοις μὲν οὖν εὐθὺς τῆς προκειμένης ὁδοῦ εἶχοντο. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ, ἔχομενος τοῦ προτέρου σκοποῦ, τὸ Πολυβοτὸν καταστέλλει, ἡπειργετο καὶ μέχρις Ἰκονίου ἀποδραμεῖν. Ταῦτα διαλογίζομενος καὶ ἔργον ἀπάρτιον ἐπιστεῖ μέλοιν ἐπὶ τοὺς Βαρβάρους καὶ αὐτὸν δὴ τὸν Σολυμὸν σουλτάνον τὴν αὐτοῦ ἔφοδον μεμαθήσοτες ἐνεδαιτοῦτο, ἐμπρῆσας τε τὰς ἀρούρας τῆς Ἀσίας ἀπάστησε καὶ τὰς πεδιάδας, ὡς μήτε τοῖς ἀνθρώποις μήτε τοῖς ἵπποις τροφὴν τὸ παράπαν παρέιναι· ἀπὸ δὲ τῶν ἀνωτέρων μερῶν δὲλη Βαρβάρων ἔφοδος διεκρυκεύετο, καὶ ἡ φήμη αὐτῆς ὑπέπειρες ἀπασαν διέτρεχε τὴν Ἀσίαν· τὸ μὲν δέδειται μή, τῷ πρὸς Ἰκόνιον ἀπέρχεσθαι ἀπαν τὸ στράτευμα λιμοῦ παρανάλωμα διὰ τὴν σπάνιν τῶν χορταριῶν.

ex cod. Coislin.

patricio, qui imperante Nicophoro Phoca Antiochiam expugnavit, et altero Michaelo prioris filio, magistro, et Antiochiae duce a Basilio Porphyrogenito creato: de quibus Zonaras et Scylitzes.

ταν γένηται, τὸ δὲ καὶ τοὺς ἀλπιζομένους ἔκειται Βαρβάρους; ὑφορώμενος ἤχθετο. Βουλὴν οὖν βουλεύεται συνετήν τε καὶ τολμηράν· θεὸν ἐπερωτήσας εἰ χρὴ τῆς πρὸς τὸ ἱκέντιον ἔχεσθαι, η̄ κατὰ τὸν περὶ τὸ Φιλομήλιν ἔξορμῆσαι Βαρβάρων. Ἐν δοσὶ γοῦν χαρτίοις πρὶν τούτων ἐπερωτήσας καὶ ἀνωθεν τῆς ιερᾶς καταθέμενος ταύτης τραπέζης παννύχιον τὸν ὑμνὸν καὶ ἔκτενες τῷ Θεῷ προσέφερε τὰς ἐντεύξεις. Κατὰ δὲ τὸ περίορθρον εἰσελθὼν ὁ ιερεὺς καὶ θάτερον τῶν τεθέντων χαρτίον¹⁸ ἀναλαβόμενος καὶ παρθῆσις λύσας ἀπάντων, ὑπανεγίνωκε τῷ αὐτοκράτορι τῆς πρὸς τὸ Φιλομήλιν ἀνθέξεσθαι ὅδον παρακελευόμενον.

ut Jain in eis nihil supersit prorsus quod hominibus aut iumentis cibi loco possit esse. Addebat aliis ingentem esse famam, Iota pervagantem Asia, recentis ejusdemque numerosissimi exercitus Barbarorum ex superioribus partibus contra venientis. His ita compertis rebus, verebatur Augustus pri-
muin quidem, ne si obfirmaret auctiōne promotionem exercitus usque ad Iconium cladem a fame atque inopia pabuli viris equisque miserrimam accerseret. Rursus denuntiata multitudine Barbarorum adven-
tantium commovebatur, merito metuens ne suos pauciores ac fessos tot illis obterendos recentibus imprudentissime objiceret. In talibus angustiis consilium capit prudens illud quidem sed audax tamen. Dei sententiam exquirere decernit, consulendoque oraculo exquirere, ecquid recta Iconium, uti ceperat, pergere præstaret, an vero suaderet potius venientibus a Philomeli Barbaris contra occurrere? Id exsequitur hunc in modum. Chartas parat duas in quibus de utroque deliberationis capite seorsim percontatur. Ambas sub vesperam excelso loco supra sacram mensam collocat; totam hinc noctem assiduis Dei laudibus et religione perpetua traducit, Deum intente, quo indigebat, poscens. Diluculo ingressus antistes alteram depositum, quæ primum accidit obvia, chartarum arripit, explicat palam et attentis omnibus clara voce legit. Ea imperatori suadebat iter Philomeliorum versus.

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν αὐτοκράτορα. Ὁ δὲ γε Βάρδας Βούρτζης ἐν τῷ ἔχεσθαι τῆς ἡδη ῥηθεῖσης ὅδον στράτευμα πολὺ θεασάμενος; ἐνιθῆναι μετὰ τοὺς Μονολύχου διὰ τῆς γεφύρας τοῦ Ζόμπη ἐπειγόμενον, παρευθὺν ἀπλισάμενος συμμιγνυται τούτοις περὶ τὴν τοῦ Ἀμυρίου πεδιάδα, καὶ νικᾷ κατεκράτος. Ἐπειοὶ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους Τούρκοι κατερχόμενοι καὶ ὡς πρὸς τὸν Μονόλυχον σπεύδοντες, παρατυχόντες τῇ τοῦ Βούρτζη παρεμβολῇ, ἐκείνου μήπω φθάσαντος, ἀψαιροῦνται τὰ παρατυχόντα ὑποζύγια τὰς¹⁹ παρασκευὰς τῶν στρατιωτῶν. Ὁ δὲ Βούρτζης ἐκεῖθεν νικητής, ὑποστρέψων καὶ πολλὴν συνεπιφέρμενος λείαν συνητηχώς τοὺς τὸν ἔκειται ἀρχομένων καὶ μεμάθηκώς διπας οἱ Τούρκοι ἀπαντά τὰ ἐν τῇ παρεμβολῇ αὐτοῦ καὶ τὴν λείαν πάσαν ἀναλαβόμενοι φέροντο, διεσκοπεῖτο τὸ ἄν χρὴ ποιεῖν. Ὁξέως δὲ τὸν δρόμον τῶν Βαρβάρων πιοιουμένων, ἥθελε μὲν καὶ αὐτὸς ἡπισθεν διώκειν τούτων, οὐκ ἡδύνατο δὲ κεκμηκέτων τῶν ἐπιπων. Καὶ διὰ τοῦτο ἀπειπῶν τὴν ἐπιδίωξιν, ὡς μὴ χειρὸν τὰ συμβατί, βραδεῖ ποδὶ σὺν εύταξῃ στείχων κατὰ τὸ περίορθρον τὰ ἡδη ῥηθέντα τοῦ Βούρτζη καταλαμβάνει πολίχνια καὶ ἔξοικίει ἀπαντά. Κάκεισθεν τοὺς τε δορυαλίωτους ἀναλαμβάνων, καὶ δόπση τις ἦν περιουσία τοῖς Βαρβάροις ἐπαγόμενος, καὶ μικρὸν ἐν ἐπικαίρῳ τόπῳ ἐσυτόν τε καὶ πάντας κεκοπιαχότας ἀνακτηράμενος, ἀνίσχοντος ἡλίου τῆς ὡς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα φερούσης εἶχετο. Ἐν τῷ

A bune ac Scytha quodam ad se adorat. His assignat idoneum copiarum numerum, et ut in eos recta tendant imperat; eo ut pervenerint prædatoribus immisis viros undique simul omnes vastari jubet; indigenas ipsos ad se deduci. Dum imperata isti faciunt, imperator ipse priori hærens proposito Polyboti adeundi; atque inde Iconium usque procurandi, duobus in ipso procinctu itineris istius conturbatur nuntiis. Affirmabat unus Solymam sultanum accepta certis auctoribus imperatoris contra ipsum expeditione incendisse passim segetes planeque vastasse regiones universæ Asiae, præsertim equitabiles et itineri Romani exercitus opportunas, ita

ut Jain in eis nihil supersit prorsus quod hominibus aut iumentis cibi loco possit esse. Addebat aliis ingentem esse famam, Iota pervagantem Asia, recentis ejusdemque numerosissimi exercitus Barbarorum ex superioribus partibus contra venientis. His ita compertis rebus, verebatur Augustus pri-
muin quidem, ne si obfirmaret auctiōne promotionem exercitus usque ad Iconium cladem a fame atque inopia pabuli viris equisque miserrimam accerseret. Rursus denuntiata multitudine Barbarorum adven-
tantium commovebatur, merito metuens ne suos pauciores ac fessos tot illis obterendos recentibus imprudentissime objiceret. In talibus angustiis consilium capit prudens illud quidem sed audax tamen. Dei sententiam exquirere decernit, consulendoque oraculo exquirere, ecquid recta Iconium, uti ceperat, pergere præstaret, an vero suaderet potius venientibus a Philomeli Barbaris contra occurrere? Id exsequitur hunc in modum. Chartas parat duas in quibus de utroque deliberationis capite seorsim percontatur. Ambas sub vesperam excelso loco supra sacram mensam collocat; totam hinc noctem assiduis Dei laudibus et religione perpetua traducit, Deum intente, quo indigebat, poscens. Diluculo ingressus antistes alteram depositum, quæ primum accidit obvia, chartarum arripit, explicat palam et attentis omnibus clara voce legit. Ea imperatori suadebat iter Philomeliorum versus.

B Hic relinquendus paulisper 472 imperator, dum quæ interim Bardæ contigere reddimus. Bardas Burtzes, dum vis, uti diximus, præscripta graditur, videt copiosum exercitum Turcorum per pontem Zompi se Monolyco conjungere festinantium. Streuue correptis armis irruit in ipsos, manuque in planicie Amorii fortiter conserit, planeque vincit universos. At interim alii ab orientali parte Turci ad Monolycum properantes per Burtzæ castra nondum ipso reduce transeunt; quæque ibi iumenta reperere militumque sarcinas deprædati obiter præterierunt. Redibat victor Burtzes agmine prædæ ingentis onere impedimentisque tardato, cum ecce ab occurrente quodam fit certior direpta per suam absentiam fuisse castra, Barbarosque facinoris auctores abiisse cum præda. Deliberabat hic Bardas quid opus facto esset. Audiebat Barbaros celeritate magna iter facere; instituit et ipse non segniore ipsos impetu insequi; at cito expertus est id si non posse, siquidem cursu et pugna fessi Romanorum equi continuationem contentiois non fererant. Ergo ne quid pejus fieret, moderari gressum coactus, lento duntaxat passu, sed instructu militari ac præmunito assectabatur præcurrentes Turcos. Hoc modo pergens sub diluculum pervenit in prius memorata Burtzæ oppida, quæ civibus atque incolis cuncta exhaustis, captivos quoque ibi repertos D recipit; et proviso illic a Barbaris connicatu plu-

Du Cangii notæ.

¹⁸ χαρτίων. ¹⁹ καὶ τὰς.

rimo ad sui storumque refectionem modica in loco apto mora sese opportune recreantur, est usus. Inde oriente sole capessit eam quæ ad imperatorem ducebat viam. Eunti alia occurrit Turcorum manus; nulla mora est, miscetur acre prælium durisque periculum obnoxia partibus utrinque. Barbari ubi fortiter aliquandiu vim sustinueru, integris adhuc rebus alloquuntur Bardam, sua sibi modo spolia redderet quæ ipsis eripuisset; iis acceptis abituros eos innoxie in domos suas, nec Romanis damni aut molestiae quidquam illaturos. Non annuit ad ea Burtze; quin potius acriter uti cœperat prælio institui. Quoniam vero pugnantes milites ab hesterna die aquam non gustaverant, ubi ad ripas pervenire fluminis cuiusdam, ita laboris remissio nisque vices inter se partiti sunt, ut alii quidem fortiter sustinerent pugnam, interim dum æstum alii lumine levabant, hi vicissim mox in locum certantium recreati succederent. Sicque deinceps mutatis partibus prælium alacritate semper recenti contnuarent. Perstabant tamen obnoxii contra et audacia et numero pollentes Barbari; quo Burtzes animadvertisens hand satis expediebat quid consili caperet. Tandem placuit non e vulgo **473** militum diligere nuntium qui hæc ad imperatorem perferret, sed insigiorum et numero quempiam. Mittit igitur memoratum jam a nobis Georgium Lentum, qui, cum semitas viasque omnes Turcis insessas cerneret, audaci cœpto, sed felici, per meios hostes ad Augustum pervenit. Is statim factus certior quo res loco apud Burtzen essent, quantumque nostri multitudine hostium premerentur, egerentque auxiliaribus multis manibus et copiis, armat se ipse sine mora, jubetque armari milites: ac itinere in hostem mox prouuntiato aciem quam ordinatissime instructam promovet. Ductabat primum cornu princeps Michael; dextrum, Bryennius; lauum, Gabras; postremum agmen, Ceraunenus. His sic venient s' Turci procul conspicati contra se ad excipiendo comparant. Nicephorus erat imperatricis ex fratre nepos, adole cens Martem spirans. Is conspectu primo icuere se non potuit quin acie procurrent cum paris ferociæ juvenibus quibusdam in Turcos irrueret, et ipsis contra invenientes. Conflictus fit vehemens; vulnus primo Nicephorus accipit in genu: sed id statim ipse largè ulciscitur, bastæ ictu valido feriens pectus ejus qui se læserat; quem et equo excussum humo nuntium affixit. Ea reperculsi qui post e veniebant Barbari, terga statim dant Romanis. At in imperator recepto heroici facinoris auctore juvete, majorem

Variæ lectiones

²² τούτῳ. ²³ συνετίθετο. ²⁴ τό. ²⁵ Μεσάναχτα.

Car. Dufresni Du Cangii notæ.

(73) Ο βασιλεὺς Μιχαήλ. Michael Basilius.

(74) Τὸ φιλομήλιν. Philomelis, Philomelum, et Philomelion, uti effertur a Cinnamo, una eademque noms. Zonaras de hac Alexii expeditione: "Εὗστις αύτης κατὰ τῶν Βαρβάρων τούτων ὁ αὐτοκράτωρ,

μεταξὺ δὲ ἐτέρα τις περιτυχοῦσα τῷ ²² Τουρκικῇ δύναμις, παραχρῆμα ξυμπίγνυται τούτοις καὶ πλειος ἐντεῦθεν ἀναρριπίζεται μέγας. Ήφ' Ικανὸν δὲ τὴν μάχην ἀναδεξάμενοι τοὺς δορυαλάτους ἥτοιντο καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν ἀφαιρεθέντα λάφυρι διαβεβαιούμενοι ὡς, εἰ τῶν ἐπιζητουμένων τύχειν, οὐκ εἴτε προσθάλειν τοῖς Ρωμαίοις ἐπιτερψουσι, ἀλλ' οἰκαδε ἀπελέυσονται. Ό δὲ Βούρτζης οὐδεμὲν τῷ τῶν Βαρβάρων θείηματι συνετίθεντο²³; ἀλλὶ καρτερώς τῆς μάχης ἀντείχετο γενναῖως ἀγωνιζόμενος. Ήπει δὲ τῇ προτεραιᾳ ὕδατος τὸ παράπαν οὐκ ἀπεγεύσαντο μαχόμενοι ἐπὶ τὸν δχθούς ποταμοῦ τινος κατέλαβον, κατέψυχον τὸ καῦμα τοῦ διψούς, καὶ αὐτοὶς ἀμοιβαδὸν τῆς μάχης ἀντείχοντο· τῶν δὲ αὐτοῖς τοῦ πολέμου ἀντιμαχομένων, οἱ προκεχηράτες διὰ τὸν ὕδατος ἐχυτούς διανέπαυσον. Τοσαύτην δὲ τῶν Βαρβάρων τόλμαν δὲ Βούρτζης δρῶν καὶ πρὸς τοσούτοις πλήθος ἀποκατέστησεν, ἀμφοτεροῖς αἰών, ἐπιτρέπας τὴν μάχην. Καὶ οὐ τὸν κοινὸν τινα στρατιωτῶν πρὸς τὸν βασιλέα τὴν περὶ τούτους ἀγγελίαν κομίσαντα πέπομφεν, ἀλλὰ τὸν ἡδη ἡρόεντα Γεώργιον τὸν Λεοδούνην. Ό δὲ, μὴ ἔχων εἰληγεῖτρα πόλην ἐν τῇ οὐ πλήθος Τούρκων παρῆν, φιλοκτίνων ἐς μέσον τούτων ἐστρατεύεται καὶ μέρις τοσούλας διεπέσαστο. Ό δὲ τὰ κατὰ τὸν Βούρτζην μεμαθηκώς, παρά τε Τούρκων πάθον; ἀκριβέστερον διαγνούσι, καὶ ὡς χρεῖα τῷ Βούρτζῃ πολλῶν καὶ χειρῶν καὶ δυνάμεων, αὐτὸς μὲν τηνικαῦτα ἐπὶ τοῖς δπλοῖς ἦν, καὶ τὸ στρατευμα τέλειον· καὶ οὕτω κατὰ φάλαγγας καταστῆσαι τὸ δπλιτικὸν, κατὰ τῶν Βαρβάρων ἐπορεύετο σὺν εὐτοξὶ²⁴ πολλῇ. Εἰχε δὲ τὸ μὲν ἐμπροτούν κέρας δ βασιλεὺς Μιχαήλ (73), τὸ δεξιὸν δὲ Βρευννινος, ἀλλιστερὸν δὲ Γαστρᾶς, καὶ τὴν οὐραγίαν δεκαυμένος. Ός δὲ πέριθων οἱ Τούρκοι τούτους ἐδέχοντο. Νικηφόρος δὲ τῆς βασιλίδος ἀδελφοδούς, νέος ὡν καὶ πρὸς μάχας σφραδόζων, αὐτὸς τε προεκδερμάτει τῆς παρατάξεως, καὶ τινας σύν αὐτῷ ἐφελκυσάμενος Ἀρεος ὑπαπτιστάς, καὶ συμπλακεῖς τοῖς κατὰ αὐτοῦ πρότερον ἐφωρημηκόσι, πλήττεται μὲν τηνικαῦτα κατὰ τοῦ γόνυος, πλήττεται δὲ τὸν παίσαντα κατὰ τὸ στέρνον διὰ τοῦ δόρατος. Ό δὲ, παραχρῆμα τοῦ ἐπιπονού κατενεχθεὶς, ἀφωνος ἐκείτο. Τούτον δὲ τὸν Βαρβαροντα Μαρτύριον ἐψθακὼς τῇ μετάφρενα τοῖς Τούρκοις παραυτίκα διδάστιν. Ό δὲ βιστεῖς, ἀριστέας τὸν νεανίν απολαζών, ἡδη τε ²⁵ παρατίκα καὶ μεγάλως τοῦτον ἐπιτινέσσει πρὸς τὸ Φιλομήλιον (74) ἤλαυνε· καὶ περὶ τὴν λίμνην τῶν Τεσσαράκοντα Μαρτύριον ἐψθακὼς τῇ μετάφρενα τοῖς καλύμενα Μεσόντα τα ²⁶ (75) κατέλαβεν. Εἰκένει δὲ ἀπάρας τὸ Φιλομήλιον ἐξ ἐφόδου κατέσχεν. Εἴτε

ex cod. Coislin.

καὶ μετειπειν εἰς τὸ Φιλομήλιον. Εῦρε δὲ τὸ δεσμὸν τοῦ κενὸν ὄπλιτῶν, ετε.

(75) Μεσόναχτα. Oppidum olim Dipotamia dictum, quod in Phrygia statuit a Scylize, p. 688

κτησιούμενα· διαχρονικά τοῦ στρατεύματος ἀποδιέλλει μενος παντὸς μεδ' ἡγεμόνων γενναιῶν κατὰ πεσῶν τῶν Ἰκονίων παραχειμένων καμποπόλεων ἐκαπέστεττεν, ἐφ' ὧ δηγύσσασθαί τε καὶ τοὺς δορυφόλιτους τῆς ἐκείνων ἀφαρπάσας χειρός. Οἱ δὲ ὡς θῆρές τενες διασπαρέντες ἀπανταχοῦ ἀγεληδὸν πρὸς τὴν βασιλείαν τοὺς δορυφόλιτους τῶν Βαρβάρων κομίζοντες ἐπενήσαν μετὰ τῶν σκευῶν αὐτῶν τούτους ἐξυδραποδισάμενοι πάντας. Συνείποντο δὲ τοῖς αὐθαιρέτως καὶ οἱ αὐτάρχοντες τῶν τοιούτων χωρῶν Ἀρματοὶ φεύγοντες τὰς τῶν Βαρβάρων χελός, γυναικές τε δομοῖ γετεῖ τῶν νεογυνῶν καὶ ξυδεῖς αὐτοὶ καὶ παιδεῖς καθάπερ εἰς τις κρησφύγετον ἐς τὸν αὐτοκράτορα προσπεφευγότες. Οἱ δὲ, τὴν καινὴν ἐκείνην αὐτὸις παράταξιν διατυπωσάμενος καὶ μέσον τοὺς δορυφόλιτους ἀπαντάς γυναιξὶ καὶ παιδίοις εἰσελάσας, τὴν αὐτὴν ἀτριπὸν διῆσι δί· ής διεληλύθει ὁδοῦ· καὶ ἐφ' οἷς δὲ προσπέλασε τόποις μετ' ἀσφαλείας ἀπάσης ἐπερεύετο. Καὶ εἰπεῖς ἂν ίδων, τιδιὲν τινὰ ἐμόγυχον πεπυργωμένην πορεύεσθαι κατὰ τὴν εἰρημένην ἐκείνην κινουμένην σύνταξιν. Ως δὲ πρωτωτέρω προφέτει, Βάρβαροι μέν τινες οὐκ ἔφαντο, παρείπετο δὲ δομούλυκος ἐφ' ἐκάτερα ἐν λόχοις τῷ στρατεύματι μετὰ ἀποχρώσης δυνάμεως. Ἐπάν δὲ διὰ τῆς ἀναμεταξεῖς ἐκείνης λίμνης διῆσι, ἀπόμοιρά τις τοῦ βαρβαρικοῦ τάγματος αὐτοτεκευοι πάντες καὶ ψήλοι τολμηταῖς ἐκατέρωθεν λοχίσαντος τοῦ στρατοπέδου, ἀθρόον ἀπὸ τῶν μετώπων αὐτοῖς ἀνεφάνησαν. Καὶ τὰ μὲν πρώτα τὴν καινὴν ἐκείνην παράταξιν δομοχιστράπης Μονόλυκος θεασάμενος, τέρων τε ὅν τοις πολλῶν ἐν περά πολέμων τε καὶ ταγμάτων, ἐξεπλάγη τεθαυμακῶς τὴν καινὴν ἐκείνην διασκευὴν τοῦ συντάγματος, καὶ τὸν ξυνταγματάρχην ἐπεζήτει· ἐγνωκέναι· τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξιον ἐστοχάζετο, καὶ οὐκ ἐπερον ἡγεμόνα τῶν ταγμάτων εἶναι· καὶ τῆς καινῆς ἐκείνης παρατάξεως. Καὶ ήθελε μὲν προσβαλεῖν, οὐχ εἶχε δὲ, ἀλλ' ὅμως ἐνυάλιον ἀλαλάζαι ἐκέλευσε. Πολλοῦ δὲ στρατεύματος φαντασίαν τοῖς Ἀρματοῖς παρασχεῖν μηχανώμενος, μή συνασπίζειν, ἀλλὰ διηρημένως καὶ ἀτάκτως, καθάπερ ἀνωθεν τὴν περάταξιν αὐτῶν διεγράψαμεν, θέειν ἐπέτρεψεν, οὐκέτι τενεθεν, τῷ ἀπροσδοκήτῳ τῆς θέας καὶ τοῖς τῶν ἐπιπονῶν δρόμοις κατάκροτον αὐτοῖς πεποιηκότες τὴν ἀκοήν, τὰς τῶν Ἀρματῶν δυνάμεις καταπλήξιεν. Οἱ δὲ γε αὐτοκράτωρ, καθαπερεὶ πύργος προβοντας τῆς παρατάξεως προῖων, ή στῦλος πυρὸς, ή θείας τις· καὶ οὐρανία ὄψις, τὰς φάλαγγας αὐτῶν ἀνεῳρώννεις, καὶ ἐπὶ ταύτου βαδίζειν σχῆματος ἐκέλευσε καὶ θαρρεῖν παρεκελεύετο· καὶ προσετίθει μή πρὸς τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν ἀποβλέπων τὸν ποστούτον ἀναδέξανται μόχθον, ἀλλὰ τῆς τῶν Ἀρματῶν εὐχελεῖας καὶ δόξης, καὶ πρὸς τούτοις ἔτομονταν εἶναι ὑπὲρ ἀπάντων ἀποθανεῖν. Απαντεῖς οὖν τεθαρρήκοτες, ἐκαστος τὸν ίδιον ἐψύλαττε τόπον,

A in modum gaudens ac gratulans, laudesque ipsi meritas cumulans, iter expessivit versu Philomelium. En itinere pervenit ad lacum Quadraginta Martyrum cui vicino in loco Mesonaeta nominato, ubi er consedit. Hinc movens Philomelin repit incursum primo. Inde dispergitum exercitum in manus plures, præpositis cunctis generosis ducibus, in vicos omnes atque oppida Iconio per circuitum vicina, vadere infestos uno simul omnes tempore imperat, depreudarique ac vastare omnia, captivosque præscriptum Barbarorum insidium extorquere manibus. Illi leonum ritu atque impetu, per turmas manipulosque quoque versum sparsi, ad imperatorem cito redeunt, non captiuis modo nostris recuperatis, sed preda spoliisque insuper onusti; et Barbarorum plane quotquot invenerant ingentem multititudinem trahentes. Sequebantur ipsos Romanos quoque locorum indigenæ istorum vel inquit in, qui perfæsi servitutis barbaricæ, ipsi cum filiis adultis, tractis una secum mulieribus ac parvulis ad imperatorem passim veluti ad asylium con fugientibus tutissimum. Ille acie instruto, nova illa forma, de qua diximus superius, captiuisque omnibus, itemque mulieribus ac parvulis, in eam medium inclusis, regredi per eamdem viam qua venerat instituit. Tatum erat hoc modo 474 iter per quæcunque deum loca etiam si vicinæ uspiam præterirentur arces hostium, validis ipsorum præsidii in sessæ. Contra omnes cunctis tales casus atque in cursus abunde præsumita ibat civitas velut quedam Romanorum ambulans, vivis unlique protecta muris, et turribus; formam munitionum ac velut situm in omni loco eumdem obtinens. Diu sic prægradientibus nulla in conspectum venit Barbarorum manus. Circuibat tamen utrinque latera nostrorum elani assectans Monolycus cum copiis idoneis, quas subinde in insidias abdebat. Ubi vero Romanus exercitus medium obtinuit planitiem eam que hinc quidem modo nominato lacu, illinc Polyboto clauditur, pars quædam exercitus Turcici, expediti quidem et leviter armati, cæterum, ut apparebat, audaces et fortes juvenes, ex insidiis utrinque consurgentes, ostentare se a loco superiori et impressionem minari vehementer cœpere. Cum his archisatrapa Monolycus vir maturæ jam ætatis et longa experientia bellorum militaris artis peritissimus, visa procul descriptione aciei nostræ, haud dissimilanter obstupuit, miratusque novam rem, non diu secum reputans, quærendum censuit, inventi peregregii auctorem; ingenium videlicet imperatoris Alexii facile agnoscens, atque illum ipsum adesse in exercitu præsentem ductareque suos per se coram ex hoc ipso intelligens. Non deerat archisatrapæ congregandi animus; at facultas parum respondebat. Signum tamen pugnæ dori clas sicco imperat; ac quo multitudinis opinione vero,

B

C

D

Variæ lectiones ex cod. Caislin.

majoris Romanos si posset conturbaret, non una phalange conserta, sed juxta ea quæ paulo superius de forma Turcicarum acierum dicebamus, distinctæ, dispersaque sine ordine agmina suorum cursare quam tumultuosissime in nostros jubet. Sperabat nimirum simul inopinata derepente specie incursum equorum, simul vario et late sonante tanti motus strepitu trepidationem incussum iri forte aliquam exercitui Romano. Verum contra imperator obstabat velut turris alte extans quædam, aut columnæ ignis, coelestisve alia quædam istiusmodi species, toto late agmina conspicua nostrorum, cunctas visu phalangas corroborans, locumque obtinere ac servata eadem semper, eaque figura, ultra vadere fortiterque andere præsens anctor jubens, neconon ad tacitam aspectus admonitionem hanc quoque vocalem addens, qua vere commemorabat; haudquaquam sese salutis sue causa privatæ, tanti laboris expeditionem suscepisse, sed gloriam ac splendorem spectasse Romani nominis; vitæ autem ac securitatis propriæ non ita esse cupidum ut non esset paratissimus ad caput devovendum suum mortemque oppetendam pro salute publica. Ea magnos omnibus oratio animos addidit. Ergo præsenti fortitudine obtinere locum pro se quisque lentoque ac constanti gressu vadere, **475** ut ne moveri quidem viderentur intuentibus ex intervallo Barbaris, quorum inter vanos strepitus ac minas frustra hinc atque inde lacessentium toto die per summam fiduciam paremque contemptum plane imperterrita progressa est, nullaque sui parte mota Romanorum acies. Quare suorum conatum experti vanitatem Turci, ubi se in juga montium trepido cursu recuperunt irridi pluribus passim excitatis ignibus, nocte tota laporum instar ulularunt: interdum etiam convicia in Romanos jacientes procul. Erant enim inter eos quidam misti generis Græci periti sermonis. Reudeunte luce persistans in consilio Monolycus eadem quæ pridie imperabat Turcis ut facerent.

Hac vice rerum peruenit in castra Turcica ipse B sultanus Clitziastilan qui ordinatissimam compositionem Romani exercitus quam subjectam oculis habebat accurate contemplatus, non dissimulavit quidem admirationem suam; idem tamen pro ferocia ætatis (erat enim juvenis) non abstinuit quin culparet increparetque ultro Monolycum, tanquam familiari senibus segnitie in rei gerendæ articulo cunctatum. Ergo cum instantius ex eo quæreret, quamobrem prælium cum Romanis oblata occasione distulisset, audivit hæc a seno: *Nimirum ego senio debilis et defectus animis admoveare ad manus pugnam cum imperatore cunctatus hactenus sum; libi si est fiducia, experire age, per me licet; res et successus docebū ipse utrius consilium salubrius fuerit.* Statim sultanus, his auditis, in eos qui postremum conflabant agmen invectus ipse est; alii satrapis æquam cum imperatoris fronte adversa pugnam demandavit; alios præterea se posuit qui alterum Romanæ acie latus impressione acri per idem tempus lacesserent. Dum hæc fierent Nicéphorus Bryennius Cæsar qui dextrum cornu tum regebat, sensu accepto periculi ac certaminis eorum qui postremum tuebantur agmen, vehementi trahebatur impetu fortis animi ad locum tantisper deserendum, ut suis a tergo laborantibus adesset; veritus tamen ne quid quod experientem dedecet ducem cupide ac juveniliter commisso videbatur, cohibuit ferocius licet effervescentem in Barbaros animum, et ordine optimo servata figura universa acie, loco sibi de-

A πάνω τὴν πορείαν ἀνειμένως ποιούμενοι, τοσύντον, ὃς μηδὲ κινεῖν δοκεῖσθαι τοῖς Βαρβάροις. Δι' ὅλης οὖν τῆς ημέρας προσβάλλοντες τῷ Ψωμαῖκῷ στρατεύματι καὶ μηδὲν ἡνυχότες, μήθ' ὅλις, μήτε ίχ μέρους διασπάσαι τὸ Ψωμαῖκὸν σύνναγμα δυνθῆτες, αὐθίς πρὸς τὰς ἀκρολογίας ἀνέτρεχον ἀπραχτοί, καὶ πυρσοὺς τριγυρεῖται πλεόνας ἀνάψιντες δι' ὅλης νυκτὸς ὡρόντον καθάπερ λύκοι. Εστι δ' οὐ καὶ πρὸς τοὺς Ψωμαῖους ἀπέσκωπτον. ήσαν γάρ καὶ τινες ἐν αὐτοῖς μιξοδάρβαροι Ἑλληνίζοντες. Αύγαζούσης δὲ τῆς ἡμέρας τὰ αὐτὰ μηχανώμενος ὁ Μονόλυκος τοῖς Τούρχοις ἐπέταττε ποιεῖν.

Επὶ τούτοις καταλαβὼν καὶ αὐτὸς ὁ Κλειζα- σθλάν συλλάτος καὶ θεατάμενος τὴν τοῦ στρατο- πέδου εὐταξίαν, ἐθύμασε μὲν, ἀπέσκωψε δὲ οὐς νέος πρὸς γέροντα τὸν Μονόλυκον ὅπου χάριν τῆς μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἀνεβάλλετο μάχην. Ότι, Ἐγώ μέν, ἔφη, ὡς γέρων ἡ δειλὶς ἀγχέμαχος τὴν μετ' αὐτοῦ συμπλωκὴν ἀνεβαλμητοί μέμη- τοιδε· εἰ δὲ σὺ Οὐαρύων ἡσθα, διγε δὴ πειράσθητι καὶ αὐτὸς· τὸ πράγμα διδάξει. Εὐθὺς οὖν αὐτὸς μὲν τοῖς περὶ τὴν οὐραγίαν οὐτὶ προσέβαλεν, εἴ- τοις σατράπαις τὴν κατὰ πρόσωπον τοῦ αὐτοκρά- τορος προσβολὴν ἐπέταξε, καὶ διλοις τὴν καθ' ἐπέραν πλευρὰν τῆς παρατάξεως μάχην ἀνέβηται. Ό γοῦν τὸ δεξιὸν κέρας ἐπέχων Νικηφόρος ὁ Βρυένιος Καίσαρ, τῆς κατὰ τὴν οὐραγίαν μάχης αἰσθέμενος, ἐσφάδαζε μὲν ἀμύνειν τοῖς διπλοῖς, οὐκ ἥθελε δὲ ἀπειρίας ἢ νεότητος ἐνδείξονται τι, ἀλλ' ἐπέχει κατοι τυττώντα τὸν κατὰ τῶν Βαρ- βάρων θυμὸν, καὶ τὸν εὐταξίᾳ ἐπὶ ταυτοῦ σχιμα- τος τὴν πορείαν ποιεῖσθαι ἐσπούδαξε. Καρτερῶς δὲ τῶν Βαρβάρων μαχομένιον, δ τὸ ἀριστερὸν κέρας ἐπέχων δὲ φιλτατός μοι τῶν ἀδελφῶν δ Πορτυφ- γέννης Ἀνδρόνικος τὰς ἡνίας, σφράγις, σφράγις κατὰ τῆς Ιδίας φάλαγγος τὴν κατὰ τῶν Βαρβάρων ἐπέλευσιν ἐποιήσατο. Ο; εἰς τὸ χαριέστατον οὐτὸν τῆς ήλικίας ἐληλυθώς, τόλμαν δὲ συνετήν καὶ χείρα δεξιῶν καὶ φρόνησιν περιττήν ἐν πολέμοις ἔχων πρὸς καρούν φέρετο, καὶ ὡς οὐκ διν τις διπλεῖν ἐξ ἡμῶν ἀπῆλθε καὶ κατέδυ. Ω νεότες, καὶ ἀκμὴ σώματος, καὶ ἐπὶ ²² τῶν ἵππων δλματα κούφα! ποῦ ποῦ;

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

κατεργεῖται; Μονωδεῖν με ἐπὶ τούτῳ πάθος ἐκ-
βιάζεται, ἀλλ᾽ ὁ τῆς ἱστορίας νόμος ἐκεῖθεν αὐθις
ἀποκρίγει. Θαυμάζειν δὲ έστι πῶς οὐ γίνεται τις
καὶ νῦν, καθάπερ καὶ πάλαι φησιν, ἢ λίθος, ἢ δρυς,
ἢ δένδρον, ἢ τι τῶν ἀψύχων ὑπὸ μεγάλων κακῶν
εἰς τὰ τοιαῦτα τὴν φύσιν ἀμειβῶν· εἴτε μῆθος
τοῦτο ἔστιν, εἴτε λόγος ἀληθής καὶ τάχα κρείττον
ἄν εἰπε πρὸς τὰ μηδὲν αἰσθανόμενα μεταμεῖθεν τὴν
φύσιν, ἢ τοσαῦτην αἰσθησιν δέχεσθαι τοῦ κακοῦ·
εἰ γάρ τοῦτ' ἥν, τάχ' ἀν μὲν ἀπέδειξε τὰ συμ-
πεσόντα δεῖνά. Τὴν δὲ μάχην ἀγχέμαχον ἤδη γεγο-
νιαν δὲ Νικηφόρος θεασάμενος καὶ πτοηθεὶς τὴν
ἡτταν, μετὰ τῆς ἀδείας παρατάξεως ὀλας ἡνίας στρέ-
φας ἀμύνεν τὴν πείγετο· καὶ τηνικαῦτα οἱ Βάρβαροι
νῦτα δεδωκότες καὶ σὺν αὐτῷ δὴ τῷ Κλιτίασθλέν
σουλτάνῳ ἀνακράτος φεύγοντες πρὸς τὰς ἀκρολοφίας
ἡπείγοντο. Πολλοὶ μὲν οὖν τηγικαῦτα πεπτώκαστι
πολεμοῦντες, οἱ πλείους δὲ καὶ ἑάλωσαν. Τῶν δὲ
σωθέντων ἀπάντων διασπαρέντων, καὶ αὐτὸς δὴ ὁ
σουλτάνος ἀπεγνωκὼς τὰς σωζόντας ἐλπίδας μετὰ
τοῦ οἰνοχοοῦντος²⁶ αὐτῷ μόνου φεύγων περὶ τι
τέμενος· κατὰ τὴν ἀκρολοφίαν ἰδρυμένων²⁷, οὐ κυ-
κλήθεν οὐρανομήκεις κυπάριστοι στοιχηδὸν εἰστή-
κεσταν, ὑπὸ τῶν διωκόντων αὐτὸν τριῶν Σκυθῶν
καὶ τοῦ οὐοῦ τοῦ Οὐζέδ στενοχωρηθεὶς ἀνελήλυθε, καὶ
μικρὸν ἐπὶ θάτερον παρεκκλίνας ἐπει μηδὲ γνώριμος
τοῖς διώκοντιν ἥν. αὐτὸς μὲν σέσωστο· δὲ δὲ γε
οἰνοχόος, παρὰ τῶν Σκυθῶν κατασχεθεὶς, τῷ αὐτο-
κράτορι ὡς μέγα τι δύρων προσενήνεκται. Οἱ μὲν
οὖν βασιλεὺς ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ νίκῃ καταγωνισάμενος
τοὺς ἔχθροὺς ἔχαιρεν· ἡνίατο δὲ δις μὴ καὶ ὁ σουλ-
τάνος εἰς χείρας ἐμπεσὼν κατεσχέθη, ὀλλὰ παρὰ
μικροῦ, τούτῳ δὴ τὸ πεπαροιμιασμένον, ἐρρύσθη.
Ἐσπέρας δὲ ἤδη καταλαβούσης, αὐτοῦ κατὰ τόπον
αὐλίζεται. Οἱ δὲ περισσάθεντες τῶν Βαρβάρων, αὐθις
κατὰ τὰς ἀκρολοφίας ἀνελθόντες, πυρσούς τε παρ-
πόλλους ἀνήψαν, καὶ δύ' δλης νυκτὸς κατὰ τῶν Ἐρ-
μαίων ὡς κύνες περιυλάκτουν. Σκύθης δὲ τις, ἀπο-
δράσας ἀπὸ τοῦ Ἐρμαίου στρατεύματος καὶ προ-
εληλυθὼς τῷ σουλτάνῳ, ἔφη· Τὴν μετὰ τοῦ αὐτοκρά-
τορος μάχην ἡμέρας οὐστης μηδαμῶς ἐπιχείρει. οὐ γάρ
σοι πρὸς καλὸν ἔσειται, ἀλλ᾽ ἐπει μὴ ἀποχρώσης τῆς
πεδιάδος συνεστριγμένως τὰς σκηνὰς ἐπήξατο, δι'
δλης νυκτὸς πρὸς τοὺς πρόποδας τῶν βουνῶν κατιόντες
ψιλοὶ τοξόται, καὶ συγνάτε βέλη κατ' αὐτῶν πεμπέ-
τωταιν, καὶ οὐ τὴν τυχοῦσαν ζημιὰν τῷ Ἐρμαίῳ
στρατεύματι ὑφέζουσι. Τηγικαῦτα δὲ καὶ μικράρ-
βαρδοὶ τις ἐκεῖθεν αὐθις λαθῶν τοὺς Τούρκους πρὸς
τὸν βασιλέα φοιτᾶ ἀπαγγέλλων ὅποσα ὁ Σκύθης τῷ
σουλτάνῳ προσελθὼν ὑπέθετο, καὶ τὰ βεβουλευμένα
ἀπαντά κατὰ τοῦ Ἐρμαίου στρατεύματος σαφῶς
διηγήσατο. Ταῦτα μεμαθηκάς ὁ αὐτοκράτωρ διχῆ-
θειλῶν τὸ στράτευμα, τοὺς μὲν εἰσον τῆς παρεμβολῆς
ἔντας ἐγρηγορέναι καὶ νίψειν προσέταξε, τοὺς δέ γε
λοιποὺς ὀπλισσούσαι τε καὶ, ἔκωθεν τῆς παρεμβολῆς
ἔξελθόντας, προϋπαντῆσαι τοῖς κατ' αὐτῶν ἐρχομέ-

A scripto iter facere perrexit. Interea Barbaris veri-
ter pugnantibus Andronicus Porphyrogenitus, ille
meorum milii fratrum charissimus qui levo cornui
praeerat, versis habenis cum propria phalange ve-
hementem in Barbaros impressionem fecit. Is ju-
venis cum in florem pervenisset ipsum longe amoe-
nissimum aetatis, comparata sibi laude fortitudin s.
sapientia conjunctae, dexteritatis efficacis et eximiae
in rebus bellicis prudentiae, immutare obiit, magna
et molestissimo nobis, ut in spe tanta, et occasu
tam inopinato talis Orientis astri, sui desiderio re-
licio. O juventus! o vigor corporis! o equitantis
saltus leves quo tandem abiistis? Hujus mihi re-
cordatio doloris vim pene afferit quandam quo de
via inita regione in lamenta transversam abripiat,
476 Sed cogitatio propositi et Historiae lex alior-
um me impellit. Mirari autem subit quamobrem
non hodie quoque, prout contigisse olim serunt.
transformentur magnitudine malorum homines in
lapides, aves, arbores, aut quid inanimorum: seu
fabulæ illa sunt, seu narrationes veræ. Nempe esset
forte satius cum re sensu cassa commutare naturam,
quam adeo acerbum experiri sensum mali.
Quod si hoc fieri natura posset, equidem arbitror
tanta esse mala quæ in vita pertuli, ut jam me in
lapidem vertisse potuerint. Cæterum ubi commis-
sam cominus pugnam Nicephorus vidi, periculum
veritus ac deletionem postremi agminis, cum illis
quos ductabat, totas effundens habendas cucurrit in
auxilium nostrorum. Tunc Barbari verterunt terga,
et una cum ipso sultano Cliztiasthiane in montium
vertices effusissima fuga se subducere contendebant.
Ceciderant in conflictu ipsorum multi, plures etiam
capiti fuerant, reliquis vero cunctis temere dispersis
ipse quoque sultanus salute desperata uno solo
comite pocillatore suo quoddam in sacellum confugit
montis in vertice structum, quod circum amiebant
celsæ cupressi rectis versibus consistæ. Eo illum
persecuti tres Scylæ sunt, et Uzæ filius. Hic in
arcto sultanus deprehensus exsiluit ad fugam de-
clinansque in partem alteram, quoniam ignotus de
facie persequentibus erat, ipse quidem evasit: at
ejus pocillator a Scythis magni loco muneris im-
peratori oblatus est. Magne res letitiae Augus-
tūs præclaræ istius de Turcis a suis reportate vi-
ctoriae nuntiis. Quanquam ne purum id esset gaudi-
dium intercedebat dolore manibus emissæ cum iam
teneretur prædæ: et gratulationis minuebat fru-
ctum evasio sultani, tam propinquam voli tanti
spem frustrata. Etenim ille minimo, sicut dici so-
let, intervallo a comprehensione ac captivitate an-
fuerat, inopinatissime periculo præsentissimo sub-
ductus. Cæterum ingruente iam vespera consedit in
noctem Augustus ibidem. At qui cladi supererant
Barbari jugis iterum consensis vicinoruin montium
ignes ut prius passim excitabant plurimos, et ea

Variælectiones ex cod. Coislin.

²⁶ ἡγιοχοῦντος. ²⁷ ίδρυμένην.

no tr tota Romanos canum instar allatabant. Scytha vero quidam Romanis e castris clam elapsus, accedit ad sultanum eumque admonet, ne pugnam de die cum imperatore invadere conetur audeatve, non esse dubium quin id ipsi rei que Turcicæ infeliciter successorum sit, verum quoniam planitus jam sese arctantie, nec sufficiente ad explicandam totam latitudinem Romanæ aciei, necesse habuerat Augustus constipare tabernacula: densareque ordinis contra quam figuræ ratio poscebat, suadere sese ut sultanus descendere in collum radices tota ea nocte jussis expeditis sagittariis, imperet ut tela in Romanos jaculentur quam creberrima; haud vanam opinionem esse inferri modo isto posse Romano exercitu 477 cladem non parvam. Adfuit is dum ita dicerentur hybrida quidam nostris fidus, nec pro tali Turcis notus. Is statim imperatorem adiens, indicat quid Scytha sultano suggestisset, quidque hostes contra Romanum exercitum machinarentur. Quibus statim ocurrere ac prævertere Augustus aggrediens, bisariam copiis divisis, unam quidem partem sese continere castris, ibique in acri ac parata vigilia excubare jussit. Cæteros prodire armatos, occurrereque infestos hostibus, fortiterque capessere prælium imperat. Fecerunt sicut cogitaverant Barbari. Circumvagati nocte tota castra Romanorum ad pedes collum irruptiones ostentarunt feceruntque multas, magna jactura sagittarum; verum Romani ratione ab imperatore præscripta usi, sic eorum refutarunt impetus, ut protecti semper ipsi contesseratione mutua, phalangisque contextu ac figuræ utilitate servata, nullo usquam biatu hostili nocte locum aperirent. Id patuit allucens die, quæ Romanos sic nocturna functos pugna monstravit, ut suo quisque loco certaque invicem fixi distantia figuram aciei exacte tuerentur. Tum vero rursus præda et impedimentis omnibus, cum captiis, mulieribus quoque ac parvulis in medium aciem receptis progredi cœperunt Ampumi versus. Bellum eos tunc invadit grave et atrocis. Nam sultanus congregatis rursus copiis, et circumplexus per gyrum Romanos vehementi undique prælio instabat; sed frustra. Nulla enim parte, omnia licet mortiens, resolvere scutorum contextum, et phalangis latus ullum rima vel una patefacere illa vi valuit; at ubique velut auris impactus adamantis, veloci undique repercussu est rejectus. Sic re infecta redux in castra propria noctem insequenter sollicitam habuit, desperans jam plane successum belli, et cum Monolyco ac satrapis cæteris consultans. Prima luce pœstemq; in imperatore petebat. Sic enim frequenter censuerant Barbari. Benigne acepit supplicis orationem imperator; darique repente jussi iter agenti exercitui consistendi signo, suos stitit omnes in vestigio servata forma et di-

A νοις Τούρκοις, καὶ τὴν μετ' αὐτῶν ἀναδίξας μάχην. Οἱ δὲ Βάρβαροι δι' ὅλης νυκτὸς γύρωθεν¹⁸ περιζύσαντες τὸ στράτευμα, πολλὰς ἐκδρομὰς περι τοὺς πρόποδας τῶν βουνῶν ποιούμενοι, συγκὼν διστοὺς κατὰ τοῦ στρατεύματος ἔβαλλον. Οἱ δὲ Ρωμαῖοι, κατὰ τὰς ὑποθήκας τοῦ αὐτοκράτορος ποιούντες, ἐφύλαττον ἔαυτοὺς μὴ διασπώντες τὴν παραταξιν. Τίπαυγαζούστης δὲ τῆς ἡμέρας ἀπαντες ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχῆματος ἤσταν, καὶ τὴν λεῖαν καὶ τὰς σκευάς ἀπάσας καὶ αὐτοὺς δὴ τοὺς δορυαλότους μετά τε γυναικῶν καὶ παιδίων ἐς τὸ μέσον τῆς παραταξεως αὐθίς; ἐλάσσαντες τὴν πρὸς Ἀμποῦν ὁδευον. Πόλεμος δὲ τηνικῶντα καταλαμβάνει τούτους βαρὺς καὶ δεινός. Οἱ γὰρ σουλτάνοι, συνάξας αὐθίς τὰς δυνάμεις καὶ περιζύσας τὸ στράτευμα τύρωθεν καρτερῶς ἐμάχητο· μηδαμῶς δὲ τὸν συναπτισμὸν τῶν Ρωμαίων διακόψας ἰσχύσας, ἀλλ' ὡς περ ἀδεμαντίνοις τείχεσι προσβαλῶν, διπρακτος ἀπεπέμφθη. Ήνιατὸν γοῦν δι' ὅλης ἐκείνης τῆς νυκτὸς καθάπαξ ἀπογονὸς μετὰ τοῦ Μονολύκου καὶ τῶν λοιπῶν στρατῶν ἐθουλεύετο, καὶ τὰ περι εἰρῆνης ἐπιφωσκούστης ἡμέρας ἡτείτο τὸν αὐτοκράτορα, τούτου πάντα τοῖς Βαρβάροις συνδέξαντος. Οὐκ ἀποπίμπεται δὲ, ἀλλὰ δέχεται τούτου τὴν ἰκεσίαν δὲ αὐτοκράτωρ, καὶ παραχρῆμα τὸ ἀνακλητικὸν ἡχηταὶ ἐπέταξε, καὶ οὕτως ἀτρεμεῖν ἀπαντας παρεκελεύσατο, καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἵστασθαι σχῆματος μήτε τὸν ἵππων ἀποβάντας, μήτε τὰς σκευάς τῶν ὑποζυγίων ἀποσάβαντας, περιφραττομένους ἀπειδῆ C καὶ κυνέη καὶ ὀδρατι, καθά γε καὶ πρότερον δὲ ὅλης τῆς διδοιπορίας. Τεῦτα δὲ δι' οὐδὲν ἀλλο τῷ αὐτοκράτορι φύκονδητο, ἀλλ' ἵνα μὴ συγχύσεως γενομένης πολλάκις τὸ τε σχῆμα τῆς παραταξεως διεπεισθῇ, καντεύθεν εὐάλιωτοι ἀπαντες γένουνται· ἐδέδει γὰρ τοὺς Τούρκους πλήθος πολὺ τούτους ὅρων καὶ ἀπανταχθέν τῷ Ρωματίκῳ προσβάλλοντας στρατεύματι. Ἐν ἐπικαίρῳ δὲ τόπῳ στάς δὲ αὐτοκράτωρ, τοὺς τε συγγενεῖς αὐτοῦ ἀπαντας καὶ ἰκανούς τῶν στρατιωτῶν ἀπολεξάμενος, ἐφ' ἐκάτερα, ἐπὶ κεφαλῆς μὲν αὐτὸς εἰστήκει, δεξιόθεν καὶ εὐώνυμων¹⁹ οἱ καθ' αἰμα καὶ ἐξ ἀγχιστείας αὐτῷ προσήκοντες, καὶ τούτοις ἐχρημάτων μιγάς; τῶν στρατιωτῶν ἐκκριτος, κατάρρακτοι ἀπαντες. Οἱ δὲ τούς ὅπιων ἀποστέλλων πυροδὸς τὸν ἀέρα πλέον καὶ τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνος; κατηγύαζε. Προτεληγύθει δὲ τηγικαῖτι καὶ δ σουλτάνος μετὰ τῶν ὅπιν αὐτὸν στρατῶν, ὃν δὲ Μονόλυκος χρόνῳ καὶ πειρᾳ καὶ ἀνδρεῖ πάντων τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν Τούρκων ὑπερφέρων προῆγε, καὶ καταλαμβάνει τὸν βασιλέα καὶ τὴν πεδιάδα τὴν μεταξὺ Αύγουστοπόλεως καὶ Ἀκρονύου. Οἱ δὲ γε στράπαι πόρθωθεν θεασάμενοι τὸν αὐτοκράτορα, τῶν ἵππων ἀποβάντες, τὴν συνήθη τοῖς βασιλεῦσι προσκύνησιν ἀποδεδώκαστι. Τὸν δὲ σουλτάνον ποιάκις τοῦ ἵππου ἀποδῆναι ἐπιχειρήσαντα δὲ αὐτοκράτωρ οὐ ξυνεχώρει· ἀλλ' ἐκείνος, ταχὺ πεζεύσας, τὸν

Variæ lectiones ex cod. Cuiusliu.

¹⁸ γύρωθεν. ¹⁹ ἐξ εὐώνυμων.

προσα τούτου ἡτούσατο (76). Καὶ δι, χειρά τε δοὺς αὐτῷ καὶ ἵππον τῶν ἐκκρίτων ἐπιδηναι ἐχέλευσεν. Ἐπιδίντα δὲ τούτον καὶ περὶ θατέρων πλευρῶν τοῦ αὐτοχράτορος προσεγγίσαντα, περαχρῆμα τὸ ἄμφιον διπειβέθλητο λύσας, τοῖς ὕμοις ἐκείνους ἐπέθετο. Εἴτα μικρὸν ἐπισχών, τὸ πᾶν τῶν αὐτῷ δεδημιών δημηγορήσας ἐξέφρητε λέγων ὡς Εἰ μὲν τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων ὑπείκειν βούλεσθε, καὶ τὰς κατὰ τῷ Χριστιανῷ ἐκδρομάς ἀραχόφαι, χαρίτων μὲν καὶ τιμῆς ἀπολαύσετε, καὶ ἀρέτως ἐταῖς ἀποτεταγμέναις ὑμῖν χώραις τοῦ λοιποῦ βιώσεσθε, οὐ τὸ πρότερον τὰς διατριβάς εἰχετε πρὸ τοῦ Ῥωμαϊκὸν τὸν διογένην τὰς ἡγεῖς τῆς βασιλείας περιβόσασθαι, καὶ τὴν ἡγετηρὸν ἐκείνην ἡτεηθῆται μετὰ τοῦ σουλτάνου συνάργατα δυστυχῶς τὴν μάχην καὶ ἀλώραι παρ' αὐτοῦ. Χρήσιν τὴν εἰρήνην ἀλέσθαι τῆς μάχης καὶ τῷ ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν ἀριτρῶν ἀπέχεσθαι τοῖς ιδίοις ἀρκουμένοις. Καὶ εἰ μου κεισθῆτε τοῖς λόγοις συμβουλευομένου τὰ λόγοια, μεταμελθῆσεσθε οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ πολλῶν δωρημάτων ἐπιτεύξεσθε. εἰ δὲ μὴ, διὸ ιστε διοθρευτὴν τοῦ γένους ὑμῶν ἐσεσθαι. Ὁ δὲ σουλτάνος καὶ οἱ τούτου σατράπαι πρὸς ταῦτα μάλα προθύμως συνέθετο λέγοντες· Οὐκ ἀν αὐτόμολοι ἐνταῦθα παραγνέμεθα, εἰ μὴ τὴν μετὰ τῆς σῆς βασιλείας εἰρήνην ἀσπάσασθαι προειλμέθε. Τούτων οὖν ἥθετέντων ἀπέλυσε τούτους; εἰς τὰς ἀποτεταγμένας αὐτοὺς σκηνὰς; εἰς νέωτα τὰς συνθήκας (77) κατεμπεδώσαις ὑποσχόμενος. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν αὐθί, τὸν σουλτάνον Σαΐσὸν τὴν κλῆσιν θεασάμενος ὁ βασιλεὺς καὶ τὰς μετ' αὐτοῦ συνθήκας ὡς Εἷος πληρώσας, χρήματα μὲν ὅτι πλείστα αὐτῷ ἐχαρίσατο. Καὶ τοὺς αὐτοὺς δὲ σατράπις ικανῶς φιλοτιμησάμενος χαρούντας ἀπέλυσεν.

Romanio imperio parere et temperare ab infestando Christianorum fines incursionibus hostilibus, beneficiis a nobis et honore augebimini, libereque deinceps ac secure degetis in vestris terris ac sedibus iis quas ante principatum Romanii Diogenis, et illum ejus infelicem cum sultano pugnam, qua ipse captus est, obtinebatis. Auctor autem vobis vestra causa sum pacem ut prælio belloque otium prælendum existimatis; abstinendumque cupiditatem et prædatrices manus a Romani finibus imperii, contenti propriis. Cui meo consilio projecto salutari si acquereritis, saxe ne vobis ejus pœnitentiam unquam; quin potius bonis ac donis cumulati plurimis, quam utilia suaserim sentietis. Sin contra obfirmatis animum, vobis de-nuntio destructorem me ac perniciem generis vestri fore. Ad ea sultanus et ejus satrapæ sese promptos obsequentesque præbuerunt, sic ferme respondentes: Sese haudquam ultra in manum ac potestate majestatis ejus fuisse venturos, nisi pacem cum ea inire ac colere fide optima decrevissent. Iliis dictis dimisit hospites imperator in assignata ipsis tabernacula, ubi corpora curassent, conventionis capita se firmaturum pollicens. Postridie dedit se iterum in Augusti conspectum sultanus proprio nomine Saisan dicitus. Quando imperator non tantum pacis formulam cœrementis solitis ac legitimis cautionibus ratam habuit, sed pecunias etiam plurimas largitus illi est; satrapas quoque ejus munieribus onustos, indeque gaudentes ab se dimisit.

Ἐν τῷ μεταξῷ δὲ μεμαθηκὼς διατοχράτωρ ὅτι δινόος αὐτοῦ διάδελφος Μασούτ (79) τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ βουλόμενος ἐπιδράξασθαι τὸν τοῦ Σαΐσάν μελετήκει

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(76) Τὸν πορὸν αὐτοῦ ἡσπάσατο. Arn. 415 Luc. I. II. c. 15: *Est quendam detestabilis consuetudo regi Græcorum, qui etiam roptet nimium fastum divitiarum sursum imperatorem se nominat, ut osculum salutationis nulli offerat, sed quicunque faciem ejus*

Astantia solitis, absque ulla mutatione alia; ita ut nec eques desiliret ullus, nec clitelæ aut sarcinæ jumentis onustis demerentur, sed staret suo quisque loco clypeis objectis, protecti galeis, vibrantes hastas prout haec tenus iter facere consueverant. Hoc in hunc modum tunc præcepit, veritus ne qua ex securitate, ut sit, exsisteret laxatio necessariae tali tempore custodiæ, qua Turci undique maximo numero circumfusi animadversa, spem oblatam repente sequerentur et occasione arrepta in Romanos impetum facerent. Lecta igitur sibi statione imperator in loco idoneo mediis ipse ac sublimis in capite constituit. A dextris ei sinistrisque astabant 478 consanguinei et affines longa serie, quoniam B excipiebat mista multitudine lectorum militum, cataphracti omnes armis præfulgentibus quorum evibratus splendor, solari pene ipso coruscantius radio aere collustrabat. Interim procedens ad Augustum sultanus, cum sibi subjectis satrapis, quibus Monolycens, ætate, experientia, fortitudine facile omnibus quotquot erant tunc in Asia Turcis superior, præbait, offendit eum in planicie que Augustopolim et Aeronium interjacet. Satrapæ imperatore procul viso statim equis excederunt; idem scepis conatus ipse sultanus imperatoris officioso renatu prohibebatur. tamen ut factus est vicinior eluctans moras omnes strenue desiluit, pedemque Augusti est exosculatus. Ille contra manum ei porrexit, et equo lectissimo adduci jusso insidere illi sultannum voluit. C Equo ille ut suadebatur incenso adiuvit se proxime ad alterum imperatoris latus. Tunc is pallium quo erat amictus resoluta fibula sibi demens sultani humeris injecit. Deinde post breve silentium, quid sibi de re præsenti videretur hac ferme oratione Turcis exposuit. Si bona fide inducitis in animum

D Interea 479 venit in notitiam Augusti conjuratio in Sultanum, cuius erat caput frater ejus nothus, cui nomen Masut. Is cæde fratris principatum ipsius videre meretur, incurvatus genua ejus osculatur. (77) Συνθήκας. Vide Zonaram. (78) Μαζούτ. A quo genos dueunt cæteri Iconiennes sultani. Consule Familias nostras Mahometicas, et Stemma Iconientium sultanorum.

Invadere parabat saventibus, ut fieri assolet, clam illi et consilia auxiliaque offerentibus satrapis quibusdam. Aperuit sultano rem totam imperator, auctorque illi fuit morandi tantisper apud se quoad certiora clarioraque indicia exstarent occulte in ipsius coitionis, cuius primus modo sumus emanasset. Sic provisio inimicorum insidiis, comparatoque præsidio securius tutiusque abiturum, amice ac salutariter admonens. Verum ille ingenti fiducia consilium repudiavit. Augustus igitur, ne videri posset vi detinere ad se ultra profectum principem, et nimis sedulum officium in reprehensionem ac calamitiam traheretur, suo uti judicio Barbarum passus est. Hæc tantum aheni dixit: Melius quidem fuerat exspectare hic ad tempus modicum: verum quoniam id tibi utique cordi non est, cedere me necesse est voluntati tuae. Tantum peto, priori consilio exclusus, alterum ut hoc ne rejicias. Sumas tecum censco idoneum numerum cataphractorum militum ex Romanis nostris qui te salvum atque incolumem Iconium usque si dico præsidio perducant. Ne hoc quidem persuaderi Sultanus sivit, ut sunt pervicaci ferocia præsidentes Barbari, ac pene ubi se sese ipas exsuperare magnitudine potentiaque natus pecunia repetebat domum; at ecce nocte quadam dormienti somnium offeritur, non ab Iore missum, incitansve ad pugnas Barbarum, quale suavis celebrat Homeri Musa,

referens Neleidem Nestora vultu:

sed verax nimium ac minas malorum eventibus sancendas ferens. Videbatur sibi prandens infestari circumfuso undique exercitu muscarum quem edebat panem extorquere ipsi de manibus conantium. Irridebat insectorum diffidabilium vanos motus, contemptimque abigebat; cum repente muscae vertuntur in leones, mutata jam natura facile ipsi prævalentes. Experrectus visum narrat dato sibi in viæ comitem ab imperatore militi, cuius etiam de interpretatione somnii sententiam exquirit: quo respondentे videri sibi muscarum illis ac leonum insultibus, veros inimicorum incursum portendi, sñdem ariolo non addidit, verum uti cœperat ruere pergens, quam improvide inierat, secure nimium nullo idoneo tectus comitatu viam urgebat. Præmisit tamen exploratores qui observarent, mox renuntiatur, num qui hostes egressi ad prædandum essent. Offendunt exploratores ipsum Masut cum exercitu ingenti proxime jam distante a Sultano quem infestus petebat. Quid sacerentibus perditis? nempe cum fortiore colloquuntur et proditione ac perfidia salutem pacti propriam, ex composito ad

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

²⁰ μῦας. ²¹ μῦας. ²² Σαλῆς.

Car. Dufresnii Du Cangii note.

(80) *Gazīc*. Qui ab Orderico Vitali, lib. xi, *Gazīs*, ab aliis *Gazzi* nuncupatur. *Tyrius*, lib. xii, cap. 9: *Infidelium potentissimus princeps, et apud suos valde formidabilis, infelici populi et perfida plebis, videlicet Turcomannorum Dominus Gazī. Ganiero, De bellis Antioch. Amir Gazī Turcorum amiraldus dicitur. Fuit porro Gazī Asanis Catuchi, quem anteā Saisan, seu Clizasthlan, sultanus interfecratur, filius. Sed an Catuchus idem sit cum*

φόνον ὑπεισελθόντων αὐτῷ στρατῶν τίνων ὅποις εἰσθεν ὡς ἐπίπαν γίνεσθαι, ξυνεδούλευε μεῖναι μικρὸν ἐστ' ἀν τὰ κατ' αὐτοῦ μελετώμενα σαφέστερον διαγνοτῆ. Καὶ οὖτος ἀπελεύσεται γινώσκων τὰ συμπεσόντα καὶ φυλαττόμενος. 'Ο δὲ παρ' οὐδὲν τὴν αὐτοχράτορος βουλὴν λογισάμενος, καὶ θαρρὸν ἔστη, εἶχετο τοῦ σκοποῦ. 'Ινα γοῦν μὴ δῆμη δὲ αὐτοχράτωρ τὸν αὐτόμολον σουλτάνον θῆσαι καταγένειν, καὶ μῶμος ἔντεῦθεν αὐτῷ προστριβῆ, ἔνεδον τῇ γνώμῃ τοῦ Βαρβάρου, φάμενος. Καλὸν μὲν ἣ περιμενεῖ τέως μικρὸν, ἐπειδὲ δὲ καταθύμιον τοῦτο ἔστιν ἀναγκαῖον τὸν δεύτερον διφασὶ πλὼν καὶ καταφράκτους στρατιώτας ἵκανος Ῥωμαίον ἐξ ἡμῶν ἀναλαβέσθαι τοὺς ἀδιλαδῆς σιδερώσας; μέχρις αὐτοῦ Ἱκνοῦ. 'Αλλ' οὐδὲ πρὸς τοῦτο κατεπιθῆς δὲ Βάρβαρος ἦν, ὅποις τὰ τῶν Βαρβάρων θῆσαι ἀγέρωχα μονονούν καὶ αὐτῶν νεφῶν ὑπερβάλλεσθαι οἰομένων. Συνταξάμενος τούναν τῷ αὐτοχράτῳ, καὶ χρήματα ἵκανα λαβών, τῆς πρὸς τὰ οἰκοῖς φρούριος εἶχετο. 'Ονειρος δὲ τις ἐφίσταται αὐτῷ νυκτὸς οὐκ ἀπατηλός, οὗτος ἐκ Διὸς πεμφθεὶς, οὐδὲ μήν ἐποτρύνων πρὸς μάχας τὸν Βάρβαρον, καθάπερ ἡ γλυκεῖλα φρεσὶ ποιήσεις.

autumant. Vale igitur imperatori dicto, multa do-

sum, incitansve ad pugnas Barbarum, quale suavis celebrat Homeri Musa,

Νη.ηῆφι υἱὸι ἐσικῶς,

ἀλλὰ τ' ἀληθῆ τῷ Βαρβάρῳ προματεύμενος. Ἐλλοι γάρ τάχα μυίς ²⁰ ἐν τῷ ἀριστρῷ ἀμαδὸν περιχύθεισι; αὐτῷ, καὶ ὃν κατήθισιν ἀρτον ἐκ τῶν χειρῶν ἀποπάσαι σπουδούσας. Τοῦ δὲ καταφρονητικοῦ διαπεμένου καὶ ἀποδιοπομπεῖν ἐπιχειροῦντος, αἴτης, εἰς λέοντα ἀλλαξαμένους τὴν φύσιν καὶ ὑπερισχόντας αὐτοῦ. Διυπνισθεὶς δὲ τῷ συνοδοποροῦντι τούτῳ στρατιώτῃ τοῦ αὐτοχράτορος διηγεῖτο τὸν δνειρόν, πυνθανόμενος τι δὲν βούλοιτο. Τοῦ δὲ εἰς ἔχθρούς τὰς μυίας ²¹ τε καὶ τοὺς λέοντας διαβάσον τὸν δνειρόν, αὐτὸς δὴ πιστεύειν οὐκ θύσειν, ἀλλὰ σπουδαῖς καὶ ἀπερισκέπτως τῆς ὁδοιπορίας εἰγεῖν. Σκοπούς δὲ τάχα προπετεῖτελκει ἐφ' ὃ περιαθρόντι μή τινες ἔχθροι εἰς προνομήν ἔξεληδύθεσαν. Αὐτῷ δὲ τῷ Μασούτ οἱ σκοποὶ ἐντευχηκότες μετὰ πολλῆς στρατιᾶς ἥδη καταλαμβάνοντες, καὶ δριμύσαντες τούτῳ ἔνθεμενοι τε τῇ ἔκεινου κατὰ τοῦ Σατίνιον γνώμῃ, ἐπέστρεψαν, μηδένα ἐκωρχέαντι διαβεβαῖνον. Πιστὸν δὲ τὸν λόγον δεξιμένῳ τῷ Σατίνιον καὶ ἀπεριμεριμνως διεύσοντες, δυνάμεις αὐτῷ συντῶστις βαρβαρικαῖ τοῦ Μασούτ. Προπῆδες δὲ τῆς φάλαγγος Γασῆς ²² (80) τις υἱὸς τοῦ σερ-

Maldueho, seu, in vocata in a Tyrio, Mendacem potentissimo Turcorum satrapa, qui a Dolichino Damasceno tyranno neci datum est an. Chr. 1113, non ausim omnino affirmare, cum Asnum Catuchum a Clizasthlan Iouensi salutem sublatum scribat Anna. Vide et confer Alberini ap. lib. xii, cap. 9 et 17; et Tyrium, lib. xi, cap. 19 et 20. Idem Ordericus, pag. 829; Gazzin, nepotem et hæredem Balad Calepi domini suisse auctor est.

ποι Αετὸν Κατούχ τὴν κλῆσιν δν προφθάσας δ Σεισάν ἀνείλει σουκάτανον, παὶς τοῦτον διὰ τοῦ δδρατος. Ο δὲ γοργῶς ἐπιστραχεὶς ἔκαρπάζει τὸ δόρυ τὸν χειρῶν τοῦ Γαζῆ, φάμενος ὡς Οὐκ ἡδειν δῆτε καὶ τυραικες τὸν δόρατον φέρουσι καθ' ἡμῶν, καὶ τηνικαῦτα φεύγων τῆς πρὸς τὸν βασιλέα φερούστης εἰχετο. Απειργετο δὲ παρὰ τοῦ συνεφεπομένου αὐτῷ Πουχέα, δι τῷ μέρει τοῦ Μασούτ πάλαι προσκείμενος, τῷ φαινομένῳ φιλίως τῷ Σεισάν προσεέρετο τὰ λύκονα τάχα ὑποτιθέμενος, τῇ δ' ἀληθεῖς πάγας αὐτῷ καὶ βθύνον δρύττων, ξυνεβούλευε μὴ πρὸς τὸν βασιλέα παλινοστῆσαι, ἀλλὰ εἰς τὸ Τυγάνιον ^α εἰσελθεῖν, μεκρὸν τῆς ὁδοῦ παρεκκλίναντα, πολίχνιον δὲ τοῦτο ἔγγιστα τοῦ Φιλομηλίου δαχελμενον. Πειθεται τοὶς τοῦ Πουχέα λόγοις δ Σεισάν νήπιος, καὶ καταλαβάνω τὸ Τυγάνιον προσηγνῶς παρὰ τῶν ἐποίκων Ῥωμαίων ἐδέχθη, γινωσκόντων τὴν πρὸς αὐτὸν τοῦ βασιλέως εὐμένειαν. Καταλαβόντες δὲ οἱ Βάρβαροι, καὶ αὐτὸς δ Μασούτ περιζώσαντες γύροθεν τὰ τείχη πρὸς πολιορκίαν ἀπένευον. Ο δὲ, προκύψας ἀναθεν, μεγάλως ἡπειλεῖτο τοὶς ὁδοφύλοις αὐτοῦ Βιρβάριος, δοσον ἡδη λέγων δυνάμεις Ῥωμαῖκας καταλαμάνειν αὐτοὺς τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ εἰ μή παύσεται τῆς μάχης πείσεσθαι τόσα καὶ τόσα. Αὐθίσταντο δὲ καὶ οἱ ἐντὸς Ῥωμαῖοι τοὶς Τούρκοις γενναῖοις. Ο δὲ Πουχέας τὴν εκηνήν διαφέργυσι, καὶ τὸν χρυπτόμενον τῇ δορῷ λύχον εἰς τούμφαντες ἔκαγαγών, κάτεισι τῶν τειχῶν, τῷ μὲν Σεισάν ὑποσχύμενος θαρσύναι μᾶλλον τοὺς ἐποίκους ἐφῷ γενναιότερον ἀνθίστασθαι, ἀπειλούμενος δὲ μᾶλλον αὐτοὺς καὶ ξυμβούλευων ἐνδοῦναι καὶ τὰς πύλας ἀναπετάσας τοὶς Τούρκοις, εἰ μή βούλοιντο βαρβαρικῆς χειρὸς παρανάλωμα γενέσθαι, πολλῶν δυνάμεων ἡδη καταλαμάνουσῶν καὶ ἐξ αὐτοῦ Χορασάν. Οἱ δὲ, τὸ μέντοι διὰ τὸν Βαρβάριον πλῆθος ἐκδειματούμενοι, τὸ δὲ τοις καὶ ταῖς τοῦ Πουχέα ξυμβούλαις πεισθέντες, παραχωροῦσι τῆς εἰσόδου τοῖς Τούρκοις καὶ συλλαβόντες τὸν Σεισάν σουλτάνον, ἀποστεροῦσι τῶν ὁδμάτων. Ὁργάνου δὲ πρὸς τοῦτο χρησιμεύοντος ἀπορούντων τὸ δοθὲν τῷ Σεισάν περὶ τοῦ αὐτοκράτορος μανούλην (81) ἐχρημάτισε. Καὶ ἦν ιδεῖν τηνικαῦτα τὸ δοχεῖον φωτὸς σκότους καὶ ἀμαρύσεως γεγονὸς αἴτιον. Αὐγὴν δὲ τοιναὶ μικρὰν ἔτι ὑποδέπτων ἐπὶ τὸ Ἰχόνιον χειρογάνουμενος κατέλαβε, τελάρθης τοῦτο τῇ τιθῇ, κάκει. Η δὲ τῇ αὐτῷ ὁμευντίδι, καὶ οὕτω μέχρις αὐτῶν ἀκοῶν τοῦ Μασούτ ὁ λόγος ἐγήκκινες, ἔξετραχεῖς τὴν ψυχὴν τοῦ Βιρβάρου. Ο δὲ, θυμοῦ πλησθεῖς, τῷ Ἐλεγμῷ (τατράπη) δὲ οὗτος τῶν ἐπιφανῶν ἐπέσκηψε διὰ νευρᾶς τοῦτον ἀπάγξαι. Τοιοῦ-

A Saisanem redeunt **480** confirmantes se vidisse neminem. Non dubitavit Saisan quin vera narrarent. Indeque tanto solitus incantiusque progradienti occurunt copiae barbaricæ Masutii, ex tam adiuncta vicinia primum visæ ut ex instructis ordinibus eiato impetu procurrens Gazes quidam filius satrapæ Asan Catuch dicti, quem j̄nī sultannum antea Saisan occiderat, Salsanem statim ipsum assecutus hasta minus percusserit. Quando Saisan strenue conversus correptam hastam Gazis manibus extorquet, hæc simul verba addens: *Nesciebam mulieres hastas nunc ferre contra nos.* His dictis fugæ se mandat recta eum in locum intendens cursum ubi erat imperator. Sed revocabat eum comes ejus Pucheas Masutii partibus olim studens; at quo magis noveret, fidem et benevolentiam in Masutum simulans. Ergo is auctoritate ac specie consiliarii fidissimi aggressus miserum nihil minus quam perditum ibat hominem laqueos incauto tendens et foveam fodiens. Suadebat autem ei ne reverteretur ad Augustum, sed potius de via deflectens paululum, Tyganium ingredere, oppidum id est sicut non longe a Philiomelio. Credit Pucheas infelix Saisan ignarus quantum sibi mali consiceret, Tyganiumque profectus a Roinanis locum obtinentibus, pro amico imperatoris (pacem enim factam cognoverant) admissus exceptusque benevole est. Re Masutus cognita, muros oppidi corona undique amplectitur seseque ad oppugnationem accingit. Interim despectans e muris superne Saisan minis increpabat ingentibus rebelles suos Barbaros, denuntians ipsis adfore mox Romanum exercitum imperatore ipso ductante, cuius haud dubie victore impetu, ni matere absisterent, passuri essent extrema quæque. Confirmabat eas minas fortis et constans propugnatio Romanorum; tum Pucheas velum abrupit, larvam ponit, et latenter hactenus sub pelle meliore lupum in apertum exsrens, descendit e muro, specie quidem, ut indigenas et cives oppidi (sic enim Saisani se facturum promittebat) ad propugnandi audaciam constantiamque firmare, revera ut minis consiliisque ipsis perpelleret ad portas Turcis aperiendas, ni malleum barbaricis mox gladiis misere concidi; innumerabiles enim alias præter eas quas cernerent adventare copias, tum aliunde, tum e Chorosane ipso. Incolæ audientes talia, partim metu, partim auctoritate Pucheas permoti, paudunt repente Turcis ostia. Illi comprehensum sultaniū Saisanem oculis privant, loco idonei alterius ad id supplicium inferendum instrumenti, cande-

Variae lectiones ex cod. Coislin.

^a Τυράγιον.

Car. Dufresnij Du Cangii notæ.

(81) *Marouñ. Mηρ.* Recit interpres *candelabrum*, ex Meursii Glossario vertit. Nam fali constat virum eruditum apud Ducam, cap. 39, ubi *marouñ* et *armillas* interpretatur. *Anonymus*, de templo S. Sophiae: Σταυροὺς δὲ ἐποίησε πέντε, — καὶ Μανουάλια δύο ὀλόχρυσα, etc. *Auro fusa duo candela*

labra. Ita Combeſtius. *Μενάλιον*, pro *Marouñ*, occurrit in *Orig. C P.* Καὶ μενάλια δύο ὀλόχρυσα; est autem candelabrum quod manu gestatur. *Candelabro* igitur, vice μύδρων, seu ferri candentis, quod tum aberal, visus ademptus est Saisani. *Vite Historiam nostram Gallo Byz.* n. 34.

labro abutentes quod Saisan idem dono nuper ab Augusto accepérat. Itaque mirum videre tum licuit, abdouliaς μῆ πεισθέντος ταῖς τοῦ αὐτοκράτορες παραινέσσοιν.

481 vas nempe lucis in causam exicitatis tenebrarumque conversum. Cæterum non perfecte inepia ad hunc effectum machina videndi vim Saisani peremerat. Namque is Iconium ad manum deductus nutrici fassus est suæ superesse sibi parvum quemdam usum oculi lucis appulsum exigue sentientis. Nutrix id arcanum ejus uxori patefecit, quod illa, sile nempe ac more muliebri, sic religiose absconditum habuit, ut brevi res ad Masuī aures emanaret. Commovit vehementer animum Barbari talis nuntius; quare ira incensus Elegio satrapæ, uni et illustribus, mandat ut eum nervo strangulet. Hunc sineim habuit sultanus Saisan, et ejusmodi fructum inconsultæ suæ pertinaciæ retulit, quod consiliis imperatoris oīt imperare recusavit.

Imperator interim relucebat exercitum in urbem regiam, eadem plane disciplina et aciei descriptione ac forma iter illud peragens quibus anteā erat in hostili solo usus. In quo verendum mihi video ne quis aciem et phalangas audiens, captivos quoque ac spolia, imperatorem et ei præsentem subimministrantes in ductando operam duces ac præfectos militares, usitata illa cogitit quæ ab historicis aut poetis res bellicas memorie mandantibus, istis eisdem designari vocabulis consueverunt. Atqui novum ego et inauditum quiddam refero. Sic enim omnium qui rem præsentem tunc viderunt, unanimi confusione constat, aciei figuram et compositionem hanc fuisse tamē, qualem neque quis vidisset unquam, neque historicorum quisquam, visam alias posteriorum in memorie tradidisset. Sane tum præcipue quando Iconium versus promovebat se Romanus exercitus, mirum erat videre quam exacta ratione ordinis quanta, quantumque invicem respondentem mensura motuum cunctorum, progrederetur multitudine tanta. Dixisse universam intuens aciem et cum progrederetur, immotam stare, et cum consisteret, proficiisci. Nam contesseratio seutorum et militum adhæsio mulna, servatisque semper eisdem distantiis, aciei figura perseverans, speciem obiectebat procul cernentibus, quasi montium aeterna constantia fixorum. Mox tamen cum tanta similitudine moveretur, videbatur tantus exercitus una velut vegetari agitarique intus anima. Ubi hac ratione Philomelium perventum est, convocatos ac collectos undique, ut superius dictum est, eos omnes qui sub Barbarorum tyrannide ginebant, cum capris, ipsisque mulieribus ac parvulis et præda universa, ita regressus imperator est, et propter genus multitudinis imbellis et spoliorum impediumentum, progressionem universi exercitus novo et ad usum præsentem accommodato gubernandam temperamento duceret. Accipit in medium phalangis personas imbecilles illas quas diximus, et sarcinas, et strenuitatem militarem ad lentum modicum ac veluti formicarum proprium passum cogit. Erant in turba illa mulieres non paucæ uterum gestantes, multi morbis impliciti. Ut quæque mulier instanti paritudine tentari doloribus cœperat, tuba signum exercitiū **482** toti imperatoris jussu ad consitendum edebatur. Obtemperabant omnes sigeant-

α τὸν τέλος τὰ τοῦ Σαΐσαν συντάγμαν ἔσχεν ἐξ αδουλίας μῆ πεισθέντος ταῖς τοῦ αὐτοκράτορες παραινέσσοιν.

Ο δὲ αὐτοκράτωρ τῆς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν φερούσης εἶχετο, τὴν παράταξιν διόλου ἐπὶ τῆς αὐτοῦ συντηρήσας εύταξιας. Ἀλλὰ παράταξιν καὶ φάλαγγάς τις ἀκούσιν, ἀλλὰ δορυσαλώτους καὶ λάζαρο, ἀλλὰ στρατηγὸν καὶ ἔνταγματάρχας, νομίζειν ἔκεινων ἀκούειν, ὅποιων ἀπας ἴστορικος καὶ πιλητῆς ἔνγγράφων μέμνηται· ἀλλὰ αὐτὴ ἡ παράταξις καὶνή τις καὶ παράδοξης ὅπασι κατεργάντων, καὶ ὅποιῶν οὐδεὶς πώποτε τεθίσαται οὐδὲ ιστορίαις τοῖς; ἐσύστερον παρεπέμψατο. Ἐπάν τῷτο τῇ πρὸς τὴν Ἰκνιον εἶχετο συντεταγμένως τε ἐπορεύεσθαι, καὶ εὑρυθμὸν αὐτῷ τὴν κίνητιν τοῦ συντάγματος; ἐπειπόντο, εἶπες ἀν τὴν φάλαγγα πάσον ἵδων καὶ κινουμένην ἀκίνητον μένειν, καὶ ἴσταμένην πορεύεσθαι· τῷ μὲν τῷρειν ἀλλοιούχη τῆς παρατάξεως τοῖς; δασαλέούτοις δρεσιν ἴσχει, τοῖς δὲ μεταβάσεσι κεκινεισθαι ὡσπερ Ἰδίου μέγιστον τὸν ἡ σύμπασα φάλαγγη ὑπὸ μᾶς κινουμένη καὶ μεταβαλνουσα ψυχῆς. Ἐπάν δὲ τὸ Φιλομήλιον (82) καταλαβεν ἀπανταχθέν τοὺς ὑπὸ χειρα τῶν Βαρβάρων ἀναρρίσαμενος, καθά που καὶ ἀνωθεν εἰρηται, μίσον τῆς παρατάξεως εἰσελάσας; τούς τε δορυάλιους καὶ αὐτές ἡγ γυναικας καὶ τέκνα καὶ τὴν λείαν ἀπασαν ὑπαναστρέψιν, τῷρεια τε ἐπορεύεσθαι οἷον σχολαῖσιν τε καὶ μυρμηχίουσαν τὴν κίνητιν ἐπειπόντο. Ἐπει δὲ καὶ πολλαὶ τῶν γυναικῶν ἐγκύμονες ἦσαν, πολλοὶ δὲ καὶ νόσοις συνεσχέθεσαν, δημηνία τις πρὸς τὸ τεκεῖν ἡπείχετο γυνὴ σάλπης τηνικαῦτα ἡγοῦται νεύματι τοῦ αὐτοκράτορος, ἀρεμαὶς πάντας; ἐποιει, καὶ διπον τὸ σύνταγμα τοῖς παραχρῆμα εἰστήκει. Ὁταν δὲ τεκούσαν μεμάθηκοι, ἀλλος ἡγος οὐ συνήθης καὶ τῆς κινήσεως κροκλητικὸς τὴν τῆς παρατάξεως τὴν ἐδοιπορίαν ἀπασιν ἐπώπτευεν. Εἰ δέ τις καὶ ἐθανάτα, τὰ αὐτὰ αὐθίς ἐγίνετο καὶ ἀντοκράτωρ πρὸς τὸν θηγακοντα παρεγίνετο. καὶ τερεῖς προσεκαλούντο, τοὺς ἐπιτελευτῶν; διοντες ὑμνους, καὶ τῶν ἀγιασμάτων μεταδώσοντες τὴν θυησοντι, καὶ οὐτω τῶν ἐπὶ τοῖς τελευτῶσι πάντων νομίμως τελεσθέντων, οὐδὲ μέχρις ἀν δ θηγακοντας παρασταθεὶς ἐτάρη, οὐδὲ βραχὺ τὴν παρέταξιν συνεχύσεις κινεῖσθαι. Ὁπηνίκα δὲ ἀριστήσαι τούτη ἐδέησα, γυναικάς τε καὶ ἀνδρας ὀπίσσοι νόσοις ἡγήρης κεκμηκότες; ἦσαν μετακαλούμενος τὰ πάντα τῶν ἐδεσμάτων αὐτοῖς παρετίθει, καὶ τοὺς συνεινοῦντας αὐτῷ τοῦτο ποιεῖν παρεχελεύεσθαι· καὶ ἡ τράπεζα πανδαισία τις θεῖκη, οὐχ ὄργιστη

Car. Dufresnii Du Cangii note.

(82) Τὸ Φιλομήλιον. Zonaras, pag. 245.

παρόντων, οὐδὲ αὖτις, οὐδὲ τυπώνων, οὐδὲ τὸ παράπαν μουσικής τινος ἐνοχλούσης. Τοιούτοις οὖν ταυτοῖς;⁸⁴ ἐφοδιάζων, ἐπὸν τὸ Δαμάλιον κατέλαχεν, ἐπειράτης δὲ ἦν, οὐ λαμπρὸς μὲν αὐτῷ τὰ εἰς τὴν πόλιν γεγονέναι εἰσιτήρια ἐθούσετο, οὐδὲ βασιλικήν ἐπιδεξασθαι τὴν πομπήν, οὐδὲ θεατρικὴν τὴν παραστατικὴν ἡθέλησεν, ἐν νέωτα τὴν διαπεράσων φυλάξιος, καθά γε καὶ ἐγρῆν, ἀλλ’ εὐθὺς εἰς μονῆρες εἰσελθὼν περὶ λύχνων ἀφάς, τὰ ἀνάκτορα κατέλασε. Τῇ δὲ μετ’ αὐτήν, ὅλος ἐγερόντει τῇς τῶν δρυαλώτων καὶ ξένων θεραπείας· τῶν μὲν οὖν πατέρων ἀπόστολον ἐστέργητο τῇ πικρῇ τῇς ὀρφανίας· τρυχόμενα κακότητας τοῖς τε συγγενέσις καὶ ἀπόσους σεμνοῦ βίου θύδιοι δυτας καὶ τοῖς καθηγουμένοις τῶν λεπῶν φροντιστηρίων διαγείμας, ἐπέσκηψε μὴ ὡς δοῦλα, ἀλλ’ ὡς ἐλεύθερα ἀνάγειν παντοῖς παιδείας ἀξιούντας, καὶ τὰ λεπὰ ἐκπαιδεύοντας γράμματα· τινὰ δὲ καὶ εἰς δικέρον τούτο πλέον πεποιηκάς τοῖς ἐθέλουσι, παρεῖδους τοῖς προϊσταμένοις τὴν ἐγκυόλιον ἐκπαιδεύεσθαι παιδείαν. Ἐν γάρ τοις πρὸς τὴν ἀκρόπολιν μέρεσιν, ἐνθα καὶ τὸ στόμα τοῦ Πόντου ἀνοίγεται, ναὸν ἐφευρηκόν μεγέθει μέγιστον ἐπ’ ὀνόματι τοῦ μεγάλου τῶν ἀποστόλων Παύλου (84), ἐνταῦθα πόλιν ἐτέραν τὸν τῇ βασιλείᾳ πόλει ἐδείματο· αὐτὸς μὲν γάρ δινδούς ἐπ’ ἀκροτάπι τῆς πόλεως ξετίχεν, διὸν ἀκρόπολις. Ἡ δὲ νέα πόλις ἐκατέρωθεν γέγραπται εἰς σταδίους ὄπουσις ἀν εἰπη τις κατὰ τὸ πλάτον· καὶ μῆκος· κύκλῳ δὲ ταύτης ἐστάτιν οἰκήματα πυκνά, κατοικίαι πενήτων, καὶ τὸ δῆμον φιλοθεόποτερον,

A que gressum in vestigio; mox ubi enixaam setum pueroram perlatum esset, alio cantu ad istam ipsam significationem recens instituto, progrediendi promulgabatur imperium. Si quis animam ageret, præterquam quod sistebatur totus exercitus paratione, etiam imperator accedebat ad moribundum ipse, ad vocabanturque sacerdotes qui et hymnos ad tale tempus Ecclesiæ more paratos canerent, et sacramentorum administratione morientem rite procurarent; neque antequam omnibus legitime obitis cadaver quoque defunctorum inmobilatum esset, promoveri vel minimum aciem sinebat. Idem prandii sui tempore, utriusque sexus egenos morbis aut senectute laborantes ad se advocabat, eisque pleramque partem appositorum sibi dividebat ciborum: idemque pro se quisque ut facerent convivis mandabat suis. Sic illi erat quotidiana mensa humano major usu quædam species temporali convivii: non musicis instrumentis, tibiis tympanisve aut modulatione ulla synphonice resonans, sed divinam plane in subsidium hominum pauperum beneficentiam exercens. In hunc modum administrato itinere Damalium sive ad Bosporum pervenit sub vesperam. Ferrebat in urbe omnia apparatus pompæ crastinæ; postridie siquidem ingressuro, prout indicaverat. Augusto civitatem regiam, æquum censebant cives triumpho merito ac idoneis argumentis gratulationis publicæ excipere reducem ex longa et difficulti expeditione victorem. At ille honorem præmodestia declinans istum, ubi significatione data illic per-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁸⁴ έχωτον.

Car. Dufresni: Du Gangii notæ.

(85) Ἀγῆγειρος ὁρφανοτροφεῖον. Non de novo condidit orphanotrophium, sed labefactatum et neglectum instauravit Alexius, monachorum et monacharum cellulis auxit, scholas grammaticæ, in quibus pupilli et pauperum liberi eruditirentur, statuit; denique gerontocomiorum, vel xenodochiorum, quæ hac tenus deserita erant, redditus omnes, novosque insuper attribuit. Ita Zonaras et Glycas in Alexio. Sed et ex æde D. Pauli, quæ in ea stabat urbis regione quæ vergit ad acropoliū (seu angulum D. Demetrii) ad quam in ekliticatum Orphanotrophium scribi Anna, perspicue patet illud esse vetos Orphanotrophium, intra quod stetit ædes D. Pauli, ut nō dicimus. A Justino imperatore et Sophia Augustus conditum videatur innere Codinus, *De orig. C.P.* pag. 45, 58, a quo Orphanotrophium S. Pauli appellatur. Ante Justiniani tempora exstructum fuisse evinen lex 5 C. de episcop. et cleric. quæ est Leonis et Anthemii imp. ex qua docemur præterea Zoticum quendam, cuius memoriam agunt Menæa ult. Decembbris, fuisse primum illius curatorem, sub Orphanotrophi nomine, qui primus hujusmodi officium invenisse dicitur, cui postea successor Nicon. A Romano Argyro instauratum fuisse auctor est Scylitzes.

(84) Παύλον. Scribunt Theophanes, Zonaras, Scylitzes, Jocles, et Codinus, *De orig. C.P.* pag. 58 edit. Reg. ædem SS. Petri et Pauli apostolorum κοινωνίας exædificatam τὸν οὐρανοτροφεῖον a Justino juniori am. illius 7, quod perperam Justiniano tribuit, nisi error subiit in nomine, quod vobis Alamanus. Transit illa posthæc in solus D. Pauli appellationem, ædesque D. Pauli dicta

est, ut ex hoc Annæ loco patet, Scylitzes in Leone 416 Armenio, Pachymere, lib. iv, cap. 14. Præterea Græcorum Menæis ad 12 No- veinb. tradentibus S. Nili (eius narrationes ante aliquot annos publicavit eruditissimus Anna interpres) et sancti Theoduli filii corpora in ea æde sub altari recondita ab ipso Justino. Hanc a sui amplitudine pariter commendat Nicephorus Gregoras, lib. vii, et ad Eugenii portam statuit, quæ stetit juxta acropolim, et ab Andronico Palæologo Se- niore instauratum refert. Existit præterea Constantiniopoli ædes alia divis iisdem sacra, quam Justinianus in domo, quam priusquam imperium adeptus esset habitabat, juxta Hormisdæ palatum exstruxit, ut habet Procopius, lib. *De adf. Just.*, quod Petro euidam Barsimiano, qui eodem imperante Justiniano vixit, tribuit auctor τῶν πατρῶν ΚΠ. At illa postea solius D. Petri titulo et nomine innovat, de qua intelligendus Anastasius Biblioth. in Agathone PP.: *Suscepit sunt a principe in oraculo B. Petri apostoli intra palatum.* Nam Hormisdæ aula pars fuit Magni Palatii. Meminit etiam istius ædis a se in domo sua conditæ Justinianus ipse in epist. ad Hormisdam PP. quæ extat post 65 epist. ejusdem pontificis, et concilium Constantiopolitanum sub Menna, act. 2, sub finem. Habet denique vetus urbis Descriptio ecclesiam S. Pauli in 8 regione; verum fuit illa sacra D. Paulo, non apostolo, sed patriarchæ CP. ut pluribus docent Photius in Vita ejusdem sancti; Sozomen, lib. vii, cap. 6; Sozomen, lib. viii, cap. 10, et Nicephorus, lib. xii, cap. 14, qui eam περὶ τὸ δεύτερον statuit. Vide lunc. III PP. lib. 13, epist. 19.

etandi, avertit in exspectationem diei posteræ cogitationes præsentium, monere statim consenso, prima face Palatum tenuit. Postridie totus erat in captivis peregrinisque curandis. Pueros igitur quotquot orphanos amissis parentibus amaræ orbitatis æruminos gravatos jugo; quotquot etiam vitæ sanctioris professionem exorsos reperit, assignavit distribuitque educandos, illos quidem consanguincis; hos autem per monasteria dispersos præfectis sacrorum istorum cœtibus, omnibus mandans ne illos mancipiorum loco ducerent haberentve, sed ut liberos liberaliter instituerent, disciplinisque omnis generis honestis, sacris quin etiam litteris erudiendos curarent. Quosdam etiam ipse sibi servatos recipi jussit in eam quam alendis orphanis excitaverat dominum: in qua cum præter cæteram corporum curam ludum quoque instituisset litterarium in quo qui vellent disciplinis liberalibus imbui possent, tunc ejus ludi præfectis ac scientiarum professoribus horum institutionem ad omnes doctrinæ partes commendavit. Erat istud orphanotrophium in ea Constantinopolis parte quæ arcem spectat. Ibi quo os Ponti aperitur ædem sacram cum reperisset imperator capacitatibus maximæ, dedicatam in nomine magni apostoli Pauli, urbem illic in urbe regia molitus et architectatus est aliarn. Ipsum quidem quod dixi templum in eminentissimo urbis hujus parvæ situm exstabat loco velut **483** arx quædam. Utrumque ad latum nova civitas æqua descriptione protenditur ad stadia in longum latumque quamlibet multa; circum eam surgunt undique domus crebræ, diversoria pauperum: et quod humanitatem Augusti commendat præcipue, hominum debilium et morbis aut vulneribus labefactorum receptus. Eos inde videlicet viritim procedentes ex sua quemque regione; hinc quidem cœcos, illinc claudos, aliunde alio laborantes incommodi genere. Salomonis plane quamdam porticum te putas hæc cernens intueri refertam hominibus vel membratiu[m] mutilatia, vel ulcerosis ac male affectis toto corpore. Circuitus erat duplex gemina uterque contignatione substructus. Utroque tam in cœnaculis quam in inferioribus cubiculis quiescebant ac curabantur mutilati aut morbis afflicti variis quos diximus utriusque sexus homines; hi sublati in cœlum liberius, hi terræ humilius admoti, prout cujusque necessitas et loci ratio serebant. Porro istius ædificii gemini circum undique adstructi magnitudinem nosse si quis cupiat, ex eo æstimare poterit quod vere dicam: futurum neque ut qui hos ægrotos per cellas aut contubernia superne inferiusque dispositos primo visere diluculo cœpisset, is, si omnes vellet percurrere, vix commissa vespera lustrationem absolveret: adeo erant multi tamque latu spatio longis ordinibus porrecti. Tanta hæc erat civitas, tot ejus cives, quoru[m] nemo cum haberet fundos, prædia, hortos, nemo vineas, aut aliud ejusmodi quo fundari possessiones hominum et spem vicius ac copiæ constitui videamus: sed quisque et quæque

Α ἀνθρώπων λελωπίμενων ἐνδιαιτήμεται. Ἐπει γάρ
ιδεῖν τούτους; κατ' ἀνδρα ἔκαστον ἐπερχόμενον, ὅπου
μὲν τυφλοὺς, διπού δὲ καὶ χωλοὺς, διπού δὲ τι καὶ
ἄλλο κακὸν ἔχοντας· τὴν στοάν Σολομῶντος ἀντίπεις
ἰδών μεστήν ἀνθρώπων πεπηρωμένων τὰ μέλη καὶ
ὅλα τὰ σώματα. Ὁ δὲ κύκλος διπλοῦς τε καὶ διδύμος;
Οἱ μὲν γέρας καὶ μετέωροι κατοικοῦσι τῶν πεπ-
ρωμένων τούτων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, οἱ δὲ κάτω
καὶ πρόσγειοι παρασύρονται. Τὸ δὲ τοῦ κύκλου μέ-
γενος, εἰ τις ἐθέλει τούτους ἰδεῖν, ἀρξάμενος πρωθίν
εἰς ἐσπέραν ἀν τὸν κύκλον συνετέλεσε. Τοιαύτη μὲν
ἡ πόλις, τοιοῦτοι δὲ καὶ οἱ τῆς πόλεως ταῦτης οἱ
κήποις, οὗτε γῆπεδα ἔχοντες, οὗτε ἀμπελῶνας,
οὗτε τι ἄλλο τοιοῦτον περὶ δὴ τὸν ἀνθρώπων βίον
τῆς χολῆσθαι καταλαμβάνομεν, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἕως
Β Ἑπατος; ἢ ἔκαστη τὴν μὲν δημιουργηθείσαν αὐτοῖς
οικίαν οἰκεῖ· αὐτόματα δὲ τὰ πρὸς τροφὴν τε καὶ
σχέπην παρὰ τῆς βισιλικῆς χειρὸς αὐτοῖς ἐπορ-
ζετο· καὶ γέρας τὸ παραδοξότατον οἱ ἀκτήμονες ὥσπερ
τινὲς δεσπόταις κτήματα ἔχοντες καὶ προσδόους παν-
τοδαπάς, φροντιστάς ἔχουσι, καὶ τοῦ βίου αὐτῶν
ἐπιμελήτας, αὐτὸν τε τὸν αὐτοκράτορα καὶ τοὺς
ἄμφι τὸν αὐτοκράτορα σπουδεργούς. Ἔποι γέρ
δήποτε γῆς κτῆμα ἦν καλῷ κείμενον, ταῦτην δὲ
εἰπεῖν εὐπρόσδοδον, τοῖς ἀδελφοῖς τούτοις φέρουν
ἐνείματο. Ἀφ' ὧν οἰνός τε αὐτοῖς κατὰ ποταμοὺς
ἐπιφέρει καὶ δρός καὶ ὅσα ἐπὶ τοῖς ἄρτοις σταύν-
ται ἀνθρώποι. Οἱ δὲ ἐτίσιοντες ὑπὲρ ἀριθμὸν, καὶ
τάχα τολμῶ καὶ λέγω, εἴποι τις ἀν, πρὸς τὸ τοῦ
ἔμου Σωτῆρος θαῦμα τῶν ἐπτακισχιλίων φημὶ καὶ
πεντακισχιλίων ἀναφέρεσθαι τὸ τοῦ αὐτοκράτορος,
Ἐργον. Ἀλλ' ἐκεῖσε ἐκ πέντε ἄρτων ἰκορέσθησαν
χιλιάδες, καθὸδ καὶ δ θεδς δ θαυματουργῶν, ἐντεῦθε
δὲ τὰ μὲν τῆς φιλανθρωπίας τῆς θείας ἔξεχεται
ἐντολῆς· τὸ δὲ ἄλλο, ἐκεῖσε μὲν θαῦμα, ὡδὲ χορηγίς
βισιλικὴ τὸ αὐτερκεῖς τοῖς ἀδελφοῖς πορίζεσσα.
Εἴδον ἡγά καὶ γραῦν γυναικα ὑπὸ νεάνιδος ὑπερι-
τουμένην, καὶ ἀνδρῶν τυφλὸν ὑπὸ βλέποντος ἀνθρώ-
που χειραγωγούμενον, καὶ ἀποδα πόδας ἔχοντα, τὸ
τοὺς ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τοὺς ἀλλοτρίους, καὶ ἀγύρα
ὑπ' ἀνδρῶν ἐτέρων χειραγωγούμενον, καὶ βοή
τιθηνούμενα παρ' ἀλλοτρίων μητέρων, καὶ παραλί-
τους ὑπ' ἀλλων ἀνθρώπων δουλευομένους, εὐρώσαν.
Καὶ δλῶς διπλοῦν ἦν τὸ πλῆθος τῶν τρεφομένων,
D τῶν μὲν εἰς δουλευομένους; ἀριθμουμένων, τοῖς δὲ
εἰς δουλεύοντας. Τῷ μὲν αὐτοκράτορι οὐκ ἐξῆρ τῷ
παραλύτῳ εἰπεῖν· Ἐγειρε καὶ περιπάτει· οὐδὲ τῷ
τυφλῷ κελεῦσαι τὸ βλέπειν, οὐδὲ τῷ μη ἔχοντι πό-
δας ἐπιτέρειν περιπατεῖν· ταῦτα ἦν τοῦ Μονογ-
νοῦς καὶ δὲ ήμας γεγονότος ἀνθρώπου καὶ ὑπὲρ
ἀνθρώπων ἐνταυθοῖς πολιτευσαμένου. Α ἐπερσοῦ,
ἐκεῖνα ποιεῖ· ὑπηρέταις ἔκαστη διδόναι πεπηρωμένων,
καὶ τὴν αὐτὴν πρόνοιαν τιθέναι τῷ λελωβημένῳ
τῷ ύγιανοντι. Μετε εἰ τις βούλοιτο τὴν νέαν πάσιν
καταμεθεῖν ἦν ἐκ βάθρων δὲ μὲν πατήρ ἀνδείματα
τετραπλῆν ἀν δύοις τὴν πόλιν καὶ πολλαπλῆν τῶν κάτω
τῶν ἄνω, τῶν ἀμφοτέροις τούτοις ἐξηπερτεο-
μένων.

quemque privatum attinebat, esset persimilis, tamen erat mirabile abundare omnes idoneis omnibus ad usum rebus. Augusto nimis liberali manu suggestente ipsis quæcumque ad habitationem et rectum, ad victimum vestitumque opus erant. Quæ ipsis omnia cum sine pretio ac cura sponte ac gratis provenient, inopinatum cernebatur quiddam; homines omnium pauperrimos latifundia, vectigales terras, ac proventus omnis generis habere; quin etiam curatoribus atque administris rerum et opportunitatum suarum uti plurimis iisque illustribus, ipso videlicet imperatore principibusque amicis ac cognatis comitibusque illius: qui quidem summa fide ac efficaci studio rationes istorum pauperum curantes sicuti terrarum prædiuum optimo situm loco uberrimi proventus animadverterent, agebant statim ut id isti sodalitati attribueretur. Quibus deinde velut ex perennibus fontibus in horum quotidianos usus convictorum et vina largis fluminibus affluenter et panis ac quæcumque ad panem victus humanus consuevit aldere provenient, benigna nec delicere metuente copia. Atqui erant qui isthinc pascebantur plures quam quis autem. Ita ut (modo tamen id mili per Dominum Jesum licet) audeam cum Salvatoris miraculo, septem hominum et iterum quinque millia paucis tantum banc, imperatoris providentiam et liberalitatem aliquo modo conferre. Interest tamen quod illic quinque aut septem panibus, totidem hominum millia saturata sunt. Deus nempe Deus erat qui nimis ibi omnipotens suæ edebat specimen. Hic nihil nisi conatus humanitatis fuit, præceptum a Deo impositum hominibus, ut mutuo in quo quisque potest alii alios juvent, implere satagentis. **484** Ergo illic quidem mirabilis effectus omnipotens dexteræ: hic largitio imperatoria sodalibus tam multis unius vastæ domus contubernio devinctis cuncta quæ erant ad usum necessaria præbebat. Juvabat me videre illic anum ab adolescenti curari femina; cæcum virum a vidente manu duci; clausos aut mutilatos pedibus, peles habere non suos, sed aliena benignitate commodatos; propriis carentes, amicorum vicariis uti manibus; orbos infantes matrum alienarum uberibus lactari; denique hominos paralyticos et resolitus nervis, debiles aliorum valentium ministeriis supplere defectum inertium membrorum. Itaque in universum dupli genere multitudine imperatoris impensis isto in loco nutrita constabat: alii siquidem erant quibus ministrabatur; alii qui ministrabant. Porro Augustus non eam habebat vim qua posset effectu sequente, dicere paralyticu Surge et ambula, aut exco precipere ut videat, aut carenti pedibus subito jussu gressum indulgere. Propria illa potestas fuit Unigeniti qui humanitate propter nos assumpta, vitam hic inter homines biuano modo ac captu superiore duxit. Quæ autem imperator potuit, nimis uniuersum mutilato ac membrorum usu capto proprium addicere famulum ad curationem et obsequium, et tam ægrotis, quam sanis ægrotos curantibus, providere pariter de victu stabili, ea sane perprolixæ fecit. Carterum si quis distinctionem habere notitiam urbis istius velit a patre meo a fundamentis ædificataæ, is sciat quadrifariam divisionem illam, nisi etiam plurifariam, fuisse. Constatant eam nimis qui in superioribus tabernaculis et inferioribus conclavibus ægroti decumbebant desidebant: tum qui tam superioribus hisce quam aliis inferius degentibus curatores famulique ministrabant.

Ἄλλι τίς ἐξαρθῆσαι δυνήσαιτο τοὺς καθ' ἡμέραν Α ἐπθίνοντας, ή τὴν καθ' ἐκάστην διπάνην, καὶ τὴν γινομένην εἰς ἔκαστον πρόνοιαν; Εἰς ἐκείνον γάρ ἀναγέρω καὶ τὰ μετ' ἐκείνον ἐκείνον; γάρ ἀφωρίσατο τὰ ἀπὸ γῆς καὶ θαλάττης αὐτῆς προνοίας ἐκείνος δὲ τὴν δυνατὴν ἀφετώνην σύτοις περιποιήσατο ⁸⁵. Προσκύθηται γάρ ἀνήρ τις τῶν ἐνδοξοτάτων φροντιστῆς τῆς μυριάδων ταυτοὶ πόλεως. Ὁρφανοτροφεῖον δε τούτη τούνομα. Ὁρφανοτροφεῖον (85) δὲ προσαγορεύεται, διτη ἡ πρὸς τοὺς ὄρφανους καὶ ἀποστρατεύτους φιλανθρωπία τοῦ ἀυτοκράτορος, διθεν καὶ τούνομα ἐπεκράτησε τῆς ἀπὸ τῶν ὄρφανῶν προμηθείσεακρετα (86) γάρ ἐπὶ τούτοις πάντι καὶ λογοπράγματι τῶν προνομένων ⁸⁶ καὶ τὰ τῶν πενήτων κτήματα καὶ χρυσόνουλοι λόγοι ἐπιβραβεύοντες τοῖς τρεφομένοις τὴν ἀναφαίρετον. Τῷ δὲ ναῷ τοῦ μεγαλοκήρυκος Παύλου κλήρος μέγας κατεύθετο καὶ πολὺς, καὶ φῶτων δικτύεια, καὶ παραγενόμενος

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁸⁵ περιεποιήσατο, ⁸⁶ προνομένων.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(85) Ὁρφανοτροφεῖον. Definitur Orphanotrophium a Juliano antecessore, Constitut. 7: *Locus venerabilis, in quo parentibus orbati pueri pascuntur. Vide leg. 32 cod. de episc. et Cler.*

(86) Σάκρετα. Secreum hoc loco interpretor so-

At quis enumerare ad exactum queat quot illuc quotidie ora pascentur, quantum in id sumptuum profligaretur, quam beneficia quamque sedula singularis ibi quisque providentia curaretur, quanta hodieque largitate cuique victus et cetera necessaria præbeantur. Nam et ea ipsa quæ post patrem meum, ab ipso instituta, durant, illi meo jure vindico, ut ad laudem ipsius merito referenda. Ille enim maritimos illos terres resque, unde ista durant, redditus attribuit; ille vel domus inquitinis istius, vel urbis civibus, hæc otia, hanc copiosam requiem et vitam securam, liberalissimis suis fundorum optimorum et aeternorum censum assignationibus quam fieri potuit firmissimis consecit. Præsedit isti toti decem sere civium millia numeranti civitati vir ex illustrissimis quidam cum plena moderandi cuncta dispensandique potestate. Orphanotrophium commune nomen est universæ istius

B cod. Coislin.

rum judiciale, in quo de rebus et prædiis ad Orphanotrophium spectantibus lites agitabantur, quod videtur indicare vox λογοπράγματις, quæ proxime sequitur. Vide notata ad pag. 70.

familiae ingentis aut urbis potius, quamquam in ea
sane non soli orphani aluntur, sed militibus quoque
aut emeritis aetate, aut morbo, mutilatione, vulnera
debilibus receptione isthuc commodum aperuit pa-

Α εἰς τούτον τὸν νεύν, οἵοις ἀντιτεθεῖν
ἀντάδοντας. Κατέταξε γάρ τῷ τῶν Ἀποστόλων
νεψ (87), ἀδοντα, καὶ ἀδούσας κατὰ τὸν Σολομώντα
ἐπιμελεῖς γάρ καὶ τὸν διακονιστῶν (88) πεντη-

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(87) Τῷ τῷ τῶν Ἀποστόλων νεψ. Petri et Pauli
Ecclesiæ, quæ D. Pauli paulo ante dicitur.

(88) Διακονιστῶν. Diaconiarum nomen jam
inde a Christianæ religionis incunabulis auditum
restantur abunde D. Paulus, epist. ad Rom. cap.
xvi, ubi Φιλημὸν διάκονον τῆς ἐν Κεγχρεαῖς ἐκ-
κλησίας commendat; et B. Ignatius, qui Epist.
ad Antiochenenses, τὰς διακόνους salutat. Sed et me-
niavit Theodoritus, lib. xiii, cap. 14, mulieris pie-
tate insignis, τῶν τῆς διακονίας ἡγεμόνης χαρ-
οσμάτος, et alterius sacro isto fungentis munere
Sozomenus, lib. iv, cap. 24. Dionysianus S. Euthymii
matrem ab Otreo Melitenensi episcopo ordina-
tam fuisse diaconissam auctor est Cyrilus in ejus-
dem Euthymii Vita, cap. 1, n. 5. Aliarum mentio
est apud Crispinum in Vita S. Parthenni episc. Lam-
psac., cap. 2, n. 17; Marcum in Vita S. Porphyrii
episc. Gazensis, cap. 12, n. 102. *Ministras* a primis
Christianis vocitatas auctor est etiam Plinius, lib.
x, epist. 97, quod scilicet, ut diaconi episcopis et
presbyteris aderant, quo iis divina exsequitibus
officii navarent operam, ita illæ in sacris ministe-
riis ea obibant munia, quæ diaconi ipsi salvo pudore,
vel etiam absque offensionis nota peragere non
poterant, in officiis præsertim, quæ mulieres spe-
ctabant; verbi gratia, si ad balnea procedere, si cor-
pora nudari qualibet ex causa necesse esset, ut est in
Constit. Apostol. lib. iii, cap. 15, et apud Epiph-
aniū, hæres. 79, vel si divino instruendæ verbo
erant, vel docendæ rusticæ et imperitæ mulieres,
quo tempore baptizandæ sunt, qualiter et baptiza-
tori responderent, et acceptio baptismatæ deinceps
viverent, ut est in Canon. Arabicis concilii Nicæni,
can. 74, et in synodo Carthag. iv, can. 12. Unde
417 et a D. Hieronymo dicuntur in suo *sexu mi-*
nistrasse diaconissæ in baptismo et ministerio verbi;
quod et docent præterea Novella Justiniani vi,
cap. 6, et Joannes Moschus, in *Prato spirit.* cap. 3,
ubi innuit mulieres ipsas, cum ad sacram baptis-
tum accederent, nudas porsus fuisse; quod præ-
terea testatur D. Chrysostomus in Epistola ad
Innocentium PP., quæ in Vita ipsius a Palladio
conscripta legitur; firmaturque id ex concilio Con-
stantinopolitano sub Menna, Act. 5, pag. 571
edit. 1618, in quo objectum Petro Alexandrinu, quod cum Maria quadam nuda in baptisterium,
priusquam illa baptizaretur, ingressus esset, nulli-
que ali introeundi facultatem concessisset. Unde
proclivis est conjecturant viria diaconis in eum si-
nem, denudabantur, ut auctor est Dionysius Areopagi-
ta, et Gregorius Nazianzenus, orat. 40, de baptismo;
ita mulieribus, quæ seorsim a viris baptizabantur
(quod indicat Ordo Romanus, et Augustinus, lib. xxii
De civit. Dei, cap. 8.) diaconissas in eorum denudatio-
ne ministrasse. Habita tamen iis in cæremoniis pudori-
tatis ratio est; nam ut auctor est Clemens, lib. iii,
cap. 16, virum ad baptisatum venientem excipiebat
diaconus, mulierem diaconissa: cui propteret istius
partis baptisterii; in qua baptizarentur mulieres,
claves commissæ erant, ut est apud eumdem scrip-
torem, lib. viii, cap. 28, atque inde diaconæ dic-
untur a D. Ignatio, epist. 9: Τῶν ἀγίων πυλῶν
φροντο. Itaque cum baptizabantur mulieres, dia-
conus eis frontem oleo sancto tantum ungebat,
postmodum cæteras unctiones peragebat: Οὐ γάρ
ἀνάγκη γυναικας ὑπὸ ἀνδρὸς κατοπτεύεσθαι, ut aut
idem Clemens. Proutem probabile est, etsi nucie
ad baptisterium procederent, opera tamen ha-
buisse nudata corpora hinc aliquo, quod a sois
diaconissis auferretur. cum id res postulabat,

aliquæ unctiones exsequendæ erant, cum solam
frontem ungeret diaconus. Atque de bisce ministe-
riis intelligendus videretur Atto episcopus Vercel-
lensis, epist. 8, dum ait diaconas ministrandi vel
baptizandi officium sumpsisse; non quod revera id
munli unquam obierint, sed quod in administra-
tione istius sacramenti feminis collati ministrare-
rint. Cum igitur præcipius is fuisse veterum
Christianorum scopus ut paganorum præsertim
cæterorumque viarent scandala, in mulieribus
officiis adhibendas censuerunt mulieres, video
virtutibus probatas, ætate maturas et proiectas,
quæ sexagesimum ætatis excessissent annum, iuxta
præceptum Apostoli, I ad Timoth. cap. v. Quod et
sancitum postea a Theodosio auctor est Theophanes,
et a Valentinalo, lex 27 Cod. Theod. de Episc.
et cler. Hinc ab ætate proiectore, πρεσβύτερος di-
ctæ in concilio Laodic. can. 1; προκαθευτα, se-
niores, Isidoro Mercatori, πρεσβύτερος; ερπορετος;
S. Antiocho hom. 21, et γυναικες πρεσβύτερος;
καὶ οἰεπνευστοι μητέρες, Palladio, in Praefat. ad
Hist. Lausiacam, ita quod in Ecclesia ceteris mulieri-
bus præsident, in concessibus primum oblinuerent lo-
cum, atque adeo τὴν γυναικωνίτιν ἐκκλησιανού,
seu cætum mulierbum regerent, ut est apud Balsa-
monem, lib. v *Juris Graeco-Romani*. Postmodum
indulsum est, ut quæ annum quinquagesimum atti-
gerant, ad diaconiarum ordinem admitti posseut,
Novella Justiniani vi, vel saltē quadagesimum,
Nov. cxxiii, cap. 13, et concil. Chalced. octum.
can. 15; quo præterea cavitur, diaconissas pos-
χειροτονίαν non posse ad nuptias transire; ubi
χειροτονίας vox non pro ordinatione, seu consecra-
tione sumitur, sed pro benedictione. Duplex quippe
fuit χειροτονία, εὐλογίας videbile, et καθεγερτος,
ut aut Tariasius, patr. CP. act. 4 concilii Nicæni ii,
pag. 486, utraque manum impositione facta; se-
posterior fuit ordinationis et consecrationis, quæ ad
episcopos et presbyteros spectabat, altera vero be-
nedictionis, quomodo baptizatis manus imponeba-
tur, ut auctor est Hieronymus contra Lucifer, vel
pœnitentibus 418 et lapis. Concilium Arausida-
num i, can. 20: *Diaconissas omnimodo non ordi-
nandas: si quæ jam sunt, benedictioni quæ populo
impeditur, capita submittant*. Concilium Episo-
nense, can. 21: *Viduarum consecrationem, quas
diaconas vocant, ab omni regione nostra penitus
abrogamus, solum eis pœnitentie benedictionem im-
ponendo, id est quomodo pœnitentibus manus impo-
solet*. Proinde verbum *consecrationis* ita accep-
endum constat apud Fortunatum, in Vita sancte Ra-
degundis, cap. 22, dum narrat, ut hac pia Franco-
rum regina B. Medardum Noviomensem episcopum
supplicaverit instanter, ut ipsam mutata ueste Do-
mino consecraret. Cum enim abnueret sanctus Med-
ardus, intrans illa in sacrarium monachica ueste
induitur, procedit ad altare, beatum Medardum his
verbis ulloquitur, dicens: *Si me consecrare distuleris,
et plus hominem, quam Deum timueris, de manu
tua a pastore ovis anima requiretur. Quo ille con-
testationis concussus tonitruo, manus superposito
consecravit diaconam, id est, manus impositione*.
At e contra benedictio pro ordinatione sumitur in
concilio Aurelianensi ii, can. 17: *Feminae quæ be-
nedictionem diaconatus hacenus contra interdicta
canonum accepereunt, si ad conjugium probantur ille-
rum devolutæ, a communione pelluntur*. Et can. 18:
*Placuit etiam ut nulli postmodum femine diaconis
benedictio pro conditionis hujus fragilitate credatur*.
Dannatos olim Cataphryges, quod mulieres posse

καν ἔργον· πολλὴν δὲ φροντίδα καὶ τῶν ἐπιχειρου-
μένων Ἰηρίδων (89) μοναχῶν ἐπεποίητο, θύραν

Atereque in tempus omne voluit humanissima beni-
gnitas Alexii Augusti: tamen vel a parte, ut sit, in

Caroli Dufresnii Du Cangii notæ.

diaconas ordinari profiterentur, auctor est D. Ambrosius, in cap. iii Epist. I ad Timoth. quam ha-
resim Acephalis tribuunt Marianus Scotus et Sigebertus. Epiphanius, Salaminæ Cyperi episcopus, Epist. ad Joann. episc. Hierosol. qua varia sibi
objecta diluit: *Nunquam autem ego ordinavi diaconi-
ssas, et ad alienas misi provincias, neque feci quid-
quam ut Ecclesiam scinderem.* Proinde non alia
notione vocein χειροτονεῖν usurpatam constat a Theophane, dum ait Chrysaphium susassisse Eudociam Augustam, ut a Marciano coniuge obtineret ἐπιστρέψα-
το Πατριάρχη χειροτονησατ αὐτὴν διάκονον, ut quæ
virgo adhuc esset; sic etiam in concilio Wormatiensi, canon. 45, *manus impositio in diaconissas
accipi debet.* Atque inde diaconissas, licet in Ecclesia qualemque ordinem confererint, ut ait Epiphanius, laicis accenset concilium Nicenum, can. 19. Incertum porro quam manus impositionem intellexerit Bernaldus Constantiensis presbyter de Reconciliat. lapsoruin, ubi de diaconissas agit: *Item in eodem concilio (Niræno) quod diaconissas manus impositionem habere negantur, non nisi de Paulianistarum diaconissas intelligere, ex diversis translationibus edocemur: nam diaconissas Catholico-
rum manus impositionem habent, iuxta Chalcedo-
nense concilium. Neque diversas sunt a diaconissas, quæ vulgo Viduae in Ecclesia Latina conciliis dicuntur, quæ scilicet servanda viduitatis professio-
nem coram episcopo in secretario emittebant, im-
posita ab eo ueste viduali, ut est in Arausicanu 1, can. 27, univiræ scilicet; Clemens, lib. vi, cap. 17: διακόνισσα δὲ γενέσθω παρθένος ἀγνή, εἰ δὲ μῆτε
χρήστος μονόγαμος πιστὴ καὶ τιμῆτα. Ita etiam Epiphanius, cap. ult. Panarii. Prudentius, lib. IIepi-
Streg. in sancto Laurentio :*

*Cernis sacras virgines,
Mireris intactas anas,
Primum post damnum thoroi,
Ignis secundi nescias.*

Concilium Toletanum iv, can. 56: *Duo sunt genera
viduarum, saculares et sanctimoniales. Saculares
viduae sunt, quæ adhuc disponentes nubere, laicalem
habitum non deposuerunt. Sanctimoniales sunt, quæ,
jam mutato habitu saculari, sub religioso cultu, in
conspicatu sacerdotis vel Ecclesie, apparuerunt. Mu-
tationem vestium observant etiam Parisiense v, can. 13; Turonense ii, can. 20; Toletanum x, can. 4; et Forojul. can. 11, ut et Epistola Clodovæ ad episcopos. A professione devotionis, *devotæ* appellantur in eadem Clodovæ Epistola, et *professa* in concilio Arelatensi ii, can. 46; quod vero consecra-
rentur ab episcopis, *consecratae* in concilio Remensi, can. 23; quod denique iis *impertiretur* benedictio, *benedicæ* in concilio Turonensi ii, can. 20. At qualis fuerit viduarum *consecratio* et *benedictio*, video controverti. Certe iis in cæremoniis variis
sunt in Ecclesia usus. Nam viduas emissæ viduitatis **419** professione ad nuptias transire velat Symmachus PP. Epist. decretali ad Cæsar, Arelat. cap. 5, et concilium Forojul. can. 11, quod de diaconissas statuit, Chalcedonense et Toletanum iv, can. 56, et adiutorio 3 Ludov. cap. 47. Proinde si ab ea professione recederent, ut et earum raptiores, excommunicatione damnant Arausicanum i, can. 27; idem Symmachus, cap. 4; concilium Aurelian. ii, can. 46; Aurelianense iii, can. 46; Remense, can. 25; Parisiense iii, can. 5; Toletanum x, can. 4; Tullense ii, can. 2, etc. At earum consecrationem velat Epaonense, can. 21, cuius decreti
huc in Turonensi ii, can. 20, redditur ratio, quia *nunquam in canonice libris legitur benedictio ri-**

*dualis; ubi benedictio, pro manus impositione, seu
ordinatione sumitur, diversa a penitentia benedictio.
Imo non velandas ab episcopo statuit Gelasius PP. epist. 9: *Cum, inquit, nec auctoritas
divina, nec canonum forma id prescribant. Id postea
firmavit Zacharias PP. epist. ad Pipinum, cap. 6,
qua decretivæ viduas sub nulla benedictione velandas,
ita ut si propria voluntate professam conjugii casti-
tatem mutabili mente calcaverint, periculi earum in-
tersit, quali Deum debeat satisfactione placare.* Nam, ut ait concilium Turon. ii, can. 20, etsi
solum propositum illis sufficere debet, absque dolo in
eo perseverare procurare debent. Verum hæc sunt
postmodum immutata, siquidem *sacro semel rela-
mine suscepit consecratae viduas, ab emissa pro-
fessione recedere prohibitas, evincit concilium Wormatiense sub Adriano II PP. can. 20, 21. Viduæ
itaque et diaconissæ in Ecclesia certum ordinem
consecrare, ut sanctimoniales et monachæ, a quibus
distrebant; neque enim recte diaconissæ nomine
abbatissam appellavit Abælardus, seru. in Natal.
S. Steph. et pag. 143, nisi forte quia diaconissæ
muliebri coetui præferant, ut *Ιερεσύνης* (eisi, ut
verum non diffitear, hoc nomine indigitari videntur
præfectæ monasterii puellaribus in Vita sanctæ
Eupræxias virg. n. 7 et 10). Unde in septem ordi-
nibus, quibus constitutæ Litanie Septiformis, sub
Gregorio M. PP. tertius fuit omnium abbatissarum
cum congregationibus suis; sextus universarum vi-
duarum, ut auctor est Paulus Warnefridus, lib. iii
De gestis Langob. cap. 25. Quæ vero hic viduæ di-
cuntur, diaconissæ appellantur apud Anastasium in
Leone III PP.: *Universus populus Romanus cum
sanctimonialibus et diaconissas, ac nobilissimis ma-
tronis, — cum bandis et signis, et cantis spiritua-
libus eum suscepereunt.* Neque aliter intelligi debent
in Bulla Greg. VII PP. apud Ughellum, in archi-
episcopis Bonon. n. 52: *Abbes, monachos, presby-
teros, diaconos, clericos literatos et illiteratos,
servos et ancillas Dei, atque diaconissas, famulos
utriusque sexus, etc.* Ita hoc Annæ loco distingui-
tur diaconissæ a sanctimonialibus, et recte. Monachæ
quippe sacris monasteriorum officiis addictæ
erant; diaconissarum autem munus erat, ad mul-
ieres pauperes, aut in ergastulis detentas, vel agri-
tudine afflictas accedere, et alia pietatis officia
peragere. Unde *matriculariae* appellantur, ut
auctor est Isidorus Mercator ad can. 11 concilii
Laodiceni: *Mulieres quæ apud Græcos presbyteræ
appellantur, apud nos autem viduæ, seniores, et
matriculariae nominantur, in Ecclesia constitui non
debere.* Matriculariorum enim munia circa pauperes
exstitisse notum est. Quamobrem jure Alto Ver-
cellensis, loco supra laudato, diaconas alias pror-
sus suis ab abbatissis contendit. Quo vero pacto,
quove ritu ordinarentur diaconissæ apud Græcos,
pluribus exequitur Euchologium Goari, ut et
Matthæus Blastares. Quomodo autem apud Latinos
viduæ, quæ castitatem profitebantur, consecrarentur,
narrat Ordo Rom., in quo præterea adnotatur
presbyteræ licere viduas velare, *solis episcopis virgi-
nes, et hoc ante Evangelium.* Porro videntur eæ-
dem fuisse cum diaconissas, mulieres, quas *cano-
nicas* vocat idem Ordo Rom. qui eas distinguit a
sanctimonialibus: **420** *Inter virginem et feminam,
inter canonicum et sanctimoniale, etc.* Harum
mentio est apud sanctum Antiochum, hom. 18, ubi
aīt monachos non debere cum mulieribus conversari:
‘Οροίων, δὲ κανονικαῖς ἀνάρροστον ἔστι συνδιάτην
μετὰ**

*(89) Ἰηρίδων. Monacharum, quæ ex Iberia
Constantinopolim migraverant.*

tutius nomenclationem appellatione prævalente, vel
benibus quoque ac longidis egenibus orphantorum
verbo designatis, obtinuit Orphanotrophii vocabu-
lum, ad denotandum in vulgus hoc collegium in-
gens, utentium liberalitate Alexii pauperum.
Quorum ad perpetuitatem censum ac possessionum
erecta sunt tabularia, institutique cœtus lectorum
hominum fundos et mercedes annuas ex immobi-
libus egenorum bonis attenta providentia curantium
reditus exigentium, recipientium, dispensantium,
rationes exigentium ac vicissim reddentium. **485**
Prout ea omnia Bullis Aureis ad æternam erant
sancita firmitatem, ut quæ aleundis erant orphanis
tributa nulla unquam calumnia, nullo possent in-
terverti casu. Templo etiam magni prædicatoris
Pauli (quod templum orphanotrophio inclusum
diximus) cleris ascriptus magnus et multus, nu-

Α ἐκ θύρας ἀμειδουσῶν τὸ πρότερον ἐπάν εἰς τὴν
Κωνσταντίνου ἐπιδημήσαεν. Ἀλλὰ καὶ ταῦται ἡ
κτήμαντια τούτοις πατρὶς ἀνεδείματο φροντιστή-
ριον μέγιστον, τάς τε τροφὰς καὶ τὰς προστηκότας
ἔσθιτες διοικονομησαμένου. Οἱ μὲν οὖν Ἀλέξαν-
δρος ἐκεῖνος ὁ Μακεδὼν αὐγέετω μὲν ἐπὶ τῇ κατ'
Αἴγυπτον Ἀλέξανδρείᾳ, ἐπὶ τῇ κατὰ Μήδους Βου-
νεφάλῃ, ἐπὶ τῇ κατ' Αἴθιοπην Αυστραλίᾳ ὁ δὲ αὐ-
τοκράτωρ Ἀλέξιος οὐτοσὶ ἐπὶ ταῖς ἀνεγερθεσαις;
παρ' αὐτοῦ πόλεσιν ἐναργύνοιτο ἃς πανταχοῦ Ισημε-
ρίας εἰσεδημηθεσαις αὐτῷ, δσσον ἐπὶ ταῦτῃ τῇ πόλει
μεγάλων υπερβασιῶν. Ἀλλ' ταῦτα μὲν τὰ τεμένη καὶ λεπ-
τροντιστήρια εἰσὶνται τοις κατὰ λαϊν ἀπαντήσεις,
κατὰ δὲ τὴν δεξιὰν τοῦ μεγάλου τεμένους, πανευ-
θύριον (90) ἔστηκε τῶν γραμματικῶν παισιν ὀρρα-
νοῖς ἐκ παντοδαποῦ γένους; συνειλεγμένοις, ἐν τῷ
πατερικῇ τις προκάθηται καὶ παῖδες περὶ αὐτὸν

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

μετὰ ἀνδρῶν, πρὸς τὸ μηδένα σκανδαλίζεσθαι. Sic
autem appellabantur viduæ, seu canonissæ, quod
essent ἐν τῷ κανόνι, et ἐκ τοῦ κανόνος, ut loquuntur
councilium Antiochenum, can. 2, 6, 11; Chalcedo-
nense, can. 2; et synodus Trullana, can. 6; sed quod
sub canone ecclesiastico jacerent, vel essent consti-
tute, ut est in concil. Tolet. iii, can. 5 et 6; et
Foro Juliensi, an. 791, can. 1, id est, quod certum
et quemadmodum in Ecclesia ordinem consenserent, et re-
gulis Ecclesiæ voti emissi religione astringerentur.
Nam et inde primitus quos hodie canonicos dici-
mus, ea de causa sic nuncupatos par est credere,
quod scilicet sub canone ecclesiastico constituti
essent, et ecclesiasticis munis inservirent. Balsa-
mon, lib. v *Juris Græco-Rom.* pag. 381, ait diaconi-
ssarum ordinem canonibus olim cognitum, sedem
habuisse in bimate: sua vero aetate, etsi ἐκκλησιά-
ζονται, id est, in ecclesia Constantinopolitana lo-
cum et stationem haberent, non tamen in bimate
sedisse. Disclusus ex Novella III Justiniani, et alia
Heraclii Imp. quæ exstat lib. ii *Juris Græco-Rom.*,
definitum fuisse numerum diaconissarum in Majo-
re ecclesia Constantinopolitana ad quadraginta, uti
presbyterorum ad 80, diaconorum ad 150, subdia-
conorum ad 70, etc., quibus singulis ordinibus
assignatae erant in eadem ecclesia στάσεις, sen-
stationes; ita enim vocantur loca ecclesiæ iis
ascripta, in eadem Heraclii Novella, in qua etiam
clericorum Blachernianæ ecclesiæ numerus defini-
tur, atque adeo diaconissarum ad sex. At quo in
loco ædis Sophianæ, aut alterius, fuerit diaconissa-
rum statio, non est promptum asserere. Certe
constat in omnibus ecclesiis seorsim stetisse mu-
lieres a viris. In Sophianæ duplices erant porticus,
quarum inferior viri, superior mulieribus desti-
natae erant. Procopius, *De aedif. Justin.*: Στοά δὲ
εἰστὶν ἐκτετράθυροι δύο. — Ταῦτα δὲ ταῖς στοάλ-
άτερα μὲν τοῦ ἀνδρας εὐχομένους διακεκλήρωται,
γυναιξὶ δὲ ταῦτα πεποιημέναις ἡ διληπτὴ ἀνεται. Al-
ique inde superior porticus γυναικωνῖται; eisdem
scriptori diciunt: Τις δὲ ἐν τῶν ὑπερφύων τῆς γυ-
ναικωνίδος ἐρμηνεύεις γένοτο; quia quidem porti-
cus superiores κατηχούμενα etiam appellabantur.
Leo Nov. LXXIII: Ἐν τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν ὑπερφύοις,
ἀπερ πολὺς ἀνθρωπος Κατηχούμενα καλεῖται ἔγνω.
Ita etiam ὑπερφύα τοῦ μεγάλου ναοῦ dixit Nicetas
Paphlago in Vita S. Ignatii Patr. CP. γυναικωνί-
δος vero Sophianæ non semel meminit auctor
descriptionis illius ædis, qui δεύτερη Κατηχούμενα
superiores, ut πρώτα Κατηχούμενα inferiores por-
ticos interdum vocat. Porro γυναικωνῖται, pars mu-
lierum, et pars seminarum, apud sanctum Augustini-
num, lib. xxii *De civit. Dei*, cap. 8, et in Ordine

Romano, ut altera pars virorum dicitur Anastasio
B. in *Vitis PP.* pag. 72, 118, 132, et in eodem
Ordine Romano. Sed de hoc antiquo more, quo
seminæ a viris separatae orabant in templis, con-
sulendi Clemens, *Constit.* lib. II, cap. 61; Gregor.
Nazianz. in *Somn. de Anastasia*; Ambros. *Ad Virg.*
laps.; Cogitosus, in *Vita S. Birgittæ*, sub finem;
Allatius, *De recentiorum Græcorum templis*; Gorius
ad *Eucholog.*, et alii. Jam vero an una cum ceteris
mulieribus constituerint diaconissæ, id non videtur
verosimile, cum presbyteris, diaconis, diaconissis,
subdiaconis, lectoribus, certas quibusque assigna-
tas στάσεις, seu sedes in ecclesia Sophianæ satis
innotuit Heraclius. Proinde diaconissarum sedes illa
forte sinerit, quam matroneum vocant scriptores
eccl. Anastasius in *Symm. PP.* pag. 52: *Apud B. apostolum Paulum — cameram fecit, et matroneum.*
Idem in *Gregorio IV*, pag. 166: *Matroneum presby-
terio adjunctum fuisse innotuit: Presbyterum amplius
operosi operis funditus construxit, cui ex septem-
trionali plaga lapidibus circumscriptum matroneum
apposuit.* **421** Non desunt tamen qui matroneum
illud esse, quod eisdem scriptori pars mulierum dicitur,
ubi scilicet mulieres consistebant, dum sacra
peragerebet liturgia; nam et in balneis, partem in
qua lavabant mulieres, Ματρωνίχον appellata
fuisse auctor est Cedrenus: cui quidem sententia
faret Ordo Romanus, qui partem mulierum partem
matronarum vocat: *Similiter transiens pontis in
partem matronarum, explet oνανια ut supra.* Et
quibus videri potest idem fuisse matroneum cum
parte matronarum. Sed et pars mulierum hanc prou-
a presbyterio existit. Narrat quippe idem Anastasius,
p. 154, 155, *Paschalem PP.* cum visiteret
ecclesiam sanctæ et interemerat Virginis Maria ad
præsepe, quondam tali more constructam, ut sed
sedem pontificis mulieres ad sacra missarum solemnia
stantes, propætio assistere juxta pontificem rideantur:
ita ut si quid colloqui pontifice cum assistentibus
voluisset, ex propinquâ valde mulierum frequente-
tione, nequaquam ei sine illarum interventione lic-
ret, lurgum ibidem locum inesse, qualiter inde sedem
mulare valeret, concerneret, dato operis studio, ce-
pisse indecimenter agere sedem inferias possum sur-
sum ponere, ut eo familiarius Domino præces fundere
posset, quo consortia populorum modeste declinare
potuisset. Quo loco mulieres istæ, quæ hanc prou-
a sede pontificis stationem suam habebant in ec-
clesia, videntur fuisse diaconissæ; nam ceteræ in
Narthice stabant, aut in ea parte quæ mulieres
dicebatur.

(90) Παιδευτηριῶν. Scholarum grammaticalium
Orphanotrophii meminit Pachymeres, lib. II, c. 16.

επιτάσιν, οἱ μὲν περὶ ἑρωτήσεις ἐπιτομένοι γραμματικὲς, οἱ δὲ ἔντυγραφεῖς τῶν λεγομένων σχέδων (91). Καὶ οὗτον ίδεν καὶ Λαζίνον ἐνταῦθα παιδετριδούμενον, καὶ Σκύθην Ἑλληνίζοντα, καὶ Τρωματον τὰ τῶν Ἑλλήνων συγγράμματα μεταχειρίζομενον, καὶ τὸν ἀγράμματον Ἑλλῆνα ὅρθως Ἑλληνίζοντα.

sacræ sedi cantorum et cantatricum (quemadmodum olim Hierosolymitano templo Salomon) ecclesias perpetuos addixerat, magna adhibita providentia ne diaconissis ad suum ibi ministerium fungendum decesset unquam aliquid: neve istuc admissi ex Iberia monachi qui peregre antea Constantinopolim ingressi precariam ostiatim emendicantes et instabilem ducebant vitam, nulla parte necessariæ copiæ dicerentur. His enim quoque in hac velut nova urbe patris mei per amplias magnificis sumptibus ædes exstruxit, in quibus consuetas ipsis sacræ doctrinæ commentationes et religionis officia rite obire ac meditari otiose possent: large præbitis ex serario publico quæ ad victimum ipsis vestitumque convenientem opus erant. Jacet se quantum libuerit Alexander ille magnus ob Alexandriam in Ægypto, Bucephalum in Media, Lysimachiam in Æthiopia conditas a se ubi: imperator quidem Alexius nunquam adeo sibi placebit in tot illis, quas fere ubique terrarum ab eo structas scimus, civitatis: ut non de hæc potissimum a se fundata, instructa ornataque gloriatur. Porro templum hoc et monasterium ingredienti tibi ad lævam occurrent; ad dexteram magni templi domus visitur institutioni dicata puerorum, ludusque litterarius orphanis ex omni genere maximo numero collectis frequens, impositis grammaticis præfectoque classibus suo singulis magistro, sub unius communis cura moderatoris summi qui cunctis stans mediis invigilat. Ordines circum descripti discentium sunt. Hi quidem elementaribus illis prius interrogatiunculis mentem ac memoriam rudes acuunt. Alii nonnulo iam videlicet usu nisi scriptitandis exercentur schedis (sic enim appellant): videre hic est Latini generis puerum non minus recte quam apud suos linguae propriæ præceptis fingi, et Scytham non inspicere loquendo scribendoque Græca conari, et Romanum ad Græcorum linguam disciplinasque institui; et eum qui ortu duntaxat ac sorte nascendi Græcus, acquisito usu litterarum perceptisque doctrinis, istius nominis decus tueri.

Ταῦτα δὲ περὶ τὴν λογικὴν παιδεύσιν τὰ τοῦ Βασιλείου σπουδάσματα. Τοῦ δὲ σχέδους ἡ τέχνη, εὐρῆμα τῶν νεωτέρων ἐστὶ καὶ τῆς ἐκ' ἡμῶν γεννῆσις. Παρέμητρι δὲ στυλιανούς τεινάς καὶ τοὺς λεγομένους Λογγιδάρδους καὶ δσους ἐπὶ συναγωγὴν ἐτεχνάσαντο παντοδιπῶν ὄνομάτων, καὶ τοὺς Ἀττικούς καὶ γεγονότας τοῦ ἱεροῦ καταλόγου τῆς Μεγάλης παρ' ἡμῖν ἐκκλησίας, ὃν παρέμητρι τὰ δύματα, ἀλλὰ νῦν οὐδὲν ἐν δευτέρῳ λόγῳ τὰ περὶ τούτων τῶν μετεώρων καὶ ποιητῶν καὶ αὐτῶν συγγραφέων, καὶ τῆς ἀπὸ τούτων ἐμπειρίας πετετεῖα δὲ τὸ σπουδάσμα, καὶ ἀλλὰ τὰ ἔργα ἀδέμιτα. Ταῦτα δὲ λέγω, ἀχθομένη διὰ τὴν παντελῆ τῆς ἐγκυκλίου παιδεύσεως ἀμέλειαν· τοῦτο γάρ μου τὴν ψυχὴν ἀναφέγγει, διετοὺλε περὶ ταῦτα ἐνδιατέτριφα· καὶ ἐπειδάν ἀπῆλλαγματι τῆς παιδαριώ-

A merosissimumque insignium virorum ritu legitimo Deo ministrantium collegium: aildita insuper larga copia funeralium lampadumque ad sacra lumina. Itaque ingrediens forte hoc templum videres cum religiosa voluptate comparatos hinc atque inde commissosque choros alternis cantantium ac respondentium. Nam huic quoque, uii et Apostolorum

sacræ sedi cantorum et cantatricum (quemadmodum olim Hierosolymitano templo Salomon) ecclesias perpetuos addixerat, magna adhibita providentia ne diaconissis ad suum ibi ministerium fungendum decesset unquam aliquid: neve istuc admissi ex Iberia monachi qui peregre antea Constantinopolim ingressi precariam ostiatim emendicantes et instabilem ducebant vitam, nulla parte necessariæ copiæ dicerentur. His enim quoque in hac velut nova urbe patris mei per amplias magnificis sumptibus ædes exstruxit, in quibus consuetas ipsis sacræ doctrinæ commentationes et religionis officia rite obire ac meditari otiose possent: large præbitis ex serario publico quæ ad victimum ipsis vestitumque convenientem opus erant. Jacet se quantum libuerit Alexander ille magnus ob Alexandriam in Ægypto, Bucephalum in Media, Lysimachiam in Æthiopia conditas a se ubi: imperator quidem Alexius nunquam adeo sibi placebit in tot illis, quas fere ubique terrarum ab eo structas scimus, civitatis: ut non de hæc potissimum a se fundata, instructa ornataque gloriatur. Porro templum hoc et monasterium ingredienti tibi ad lævam occurrent; ad dexteram magni templi domus visitur institutioni dicata puerorum, ludusque litterarius orphanis ex omni genere maximo numero collectis frequens, impositis grammaticis præfectoque classibus suo singulis magistro, sub unius communis cura moderatoris summi qui cunctis stans mediis invigilat. Ordines circum descripti discentium sunt. Hi quidem elementaribus illis prius interrogatiunculis mentem ac memoriam rudes acuunt. Alii nonnulo iam videlicet usu nisi scriptitandis exercentur schedis (sic enim appellant): videre hic est Latini generis puerum non minus recte quam apud suos linguae propriæ præceptis fingi, et Scytham non inspicere loquendo scribendoque Græca conari, et Romanum ad Græcorum linguam disciplinasque institui; et eum qui ortu duntaxat ac sorte nascendi Græcus, acquisito usu litterarum perceptisque doctrinis, istius nominis decus tueri.

III fructus, hæc specimina erunt studii ingentis quo Alexius ad progressum rei litterariæ, rectamque in disciplinis liberalibus et disserendi arte, institutionem juventutis serebatur. Jam quod Schendarum paulo ante mentionem feci, ars ea est a recentioribus atque adeo ætatis hujus nostræ magistris inventa. Prætereo vero stylianos quosdam, et qui Longibardi vocantur, ac alios quicunque arte ac methodo vocabularia collecta digessere omnis generis nominum, et Atticos, et eos qui ex sacro catalogo Magnæ apud nos Ecclesiæ 486 fuerunt, quorum edere hic nomina non tanti, nunc quidem, arbitror. Cæterum ejusmodi novitatis inventis factum video ut sublimium illorum veterum scriptorum, poetarum, ipsorumque historiæ corum opera, ne secundis quidem hodiernæ juven-

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(91) Σχεδῶν. Schedographiam intelligit, seu eam grammaticæ partem qua docentur adolescentes scripta intelligere, aut probare, ut est apud Martianum Capellam, lib. iii. Ea enim vis est νοις σχέδους apud Basilium, libro Περὶ γυμνασίας γραμματικῆς, ubi de vocabulo σχεδογραφεῖν. Πόθεν γίνεται; ἐκ τοῦ σχέδους, καὶ τοῦ γράφω. Τὸ δὲ σχέδος, παρὰ τὸ χέω, εἰ χέδος σχέδος, οἰοντεὶ τὸ διαχέων καὶ διαχορίζον τὰς λέξεις ἀπ' ἀλλήλων. Ηἱ παρὰ τὸ σχεδάζω, σχεδάσω. Σχεδαζόμεναι γάρ αἱ λέξεις, καὶ οἰοντεὶ μεριζόμεναι, εἰς γνῶσιν παραλαμβάνονται. Ηἱ παρὰ τὸ σχῶ, τὸ κρατῶ, σχέδος τὸ τῶν πολλῶν συνεκτικόν. Glossar. Gr. Lat. σχεδιάζειν interdum ἀντὶ τοῦ χειρονομεῖν interdum ἐπὶ τοῦ ἐκ τοῦ παρσχρῆμα λέγοντος, ex tempore dicere, interpretari, ut σχέδιον ex tempore dicunt. Ita apud Hesychium, σχεδιάζειν est ἐκ παρατυχόντος ἐν ἐτοίμῳ

C λέγειν. Quod porro Græci σχεδογραφεῖν, Latini edere partes dicunt. Godesfridus Viterb., part. xvi Panth. :

Nunc quoque grammaticæ summus Donatus in arte, Hieronymus cum discipulo docet edere partes. Schedographiam recentiorum inventum esse ait Anna, præcipuoque in ea magistros nominat nescio quos Stylianos et Longobardos, seu Italos, quos Claber Radulphus, lib. ii, cap. 12; et Paulus Warnefridus, lib. vi De gestis Langob., cap. 7, grammaticæ præ ceteris impensis operam dedisse testantur. Ad quam grammaticæ partem referri debent Manuelis Moschopoli liber Περὶ σχεδῶν, et ejusdem Basilii Exercitatio grammatica. Ejusmodi sunt Prisciani partitiones duodeciū primorum versuum Æneidos.

tutis curis ac lectione vel perfunctoria dignentur, eorum meditatio omnis ac imitatio negligatur funditus. Ita ut litteratorum hujus ævi tota denunt industria in genere ludi quodam et confesserata certo artificio coimmissione verborum ac nominum exprimatur; exercitationes vero cæteræ tanto utiliores, ita spernant traducantque quasi nefas sit in iis operam ponere. Hæc ego indignans memoro, nec enim sine stomacho recordari possum ingentis qui hodie occupavit animos, neglectus arsum optimarum, quas orbe certo consertas commendare juvenum studiis ætas olim melior assueverat. Non ignara hæc damno, experta enim sum hodiernas istorum artes in hisque detenta multo tempore: id quod mihi jacturam reputanti urit hodieque animum dolore magno quod tantum ætatis atque otii nugas hisce perdiderim. Sed vanitas hujus studii nondum tunc mihi subvoluerat. Verum ubi aliquando ex istorum schola atque ex hac plane puerili occupatione in liberius emergens studium, transferre me ad rhetorican cepi philosophiamque attigi, atque inter has artes doctrinasque meditandas, ad lectionem poetarum, scriptitationesque meo marte ipsorum imitatione tentardas, avide rui; sieque linguae velut tubera et orationis quasi verrucas asperasque existantias usu quodam trituque levigavi, sensi denique ac statui suggestente adjutanteque rhetorica quam irridendum esset atque inane totum istud artificium schedographiæ perplexitate implicatissima continxum. Sed hæc obiter ex occasione dicta sunt hactenus.

Post hæc, circiter annum imperii Alexii..... Nubes haereticorum ingens sese extulit. Genus ferebant novum pravi dogmatis Ecclesiæ prius inauditi, quod erat ex duorum singillatim pessimorum et maxime detestabilium olim notorum commissione conflatum; nimurum ex Manichæorum, quos etiam Paulicianos vocamus, hæresi; et ex abominando Massalianorum delirio coalitis in unum atque concretis, nefarium, de quo modo agiunus, Massalianorum natum est dogma. Quod verisimile quidem est, iam ante patris mei tempora quasi sub cinere massasse. Squalorem enim religiosæ austeritatis ac pœnitentia genus in primis istud affectat: in eaque simulationis vasitie palnam oblinet. Itaque non facile videas aliquem ex comatis istis more seculari ad Bogomilorum sectam adhærescere: mantello ac cuculio longe sese libentius hæc pestis abscondit. Fereque e tristium genere naso tenuis operorum, demiso capite incidentium, ac inter eundum nescio quæ vota precesve arcano sub lim-

δους τούτων σχολῆς καὶ εἰς ῥήτορικήν παρήγειλα, καὶ φιλοσοφίας ἡψάμην, καὶ μεταξὺ τῶν ἐπιστημῶν πρὸς πυητάς τε καὶ ἐνγγραφὰς ἡξῆς καὶ τῆς γλώττης τοὺς ὄχθους ἐκεῖθεν ἐξωμαλισάμην, εἰς ῥήτορικῆς ἐπαρηγόντης ἐμοὶ, κατέγνων τῆς τοῦ πολυπλόκου τῆς σχεδογραφίας πλοκῆς. Ἀλλὰ ταῦτα μέντοι προσιστορεῖσθα εἰ καὶ μή ἔκ τοῦ παρέργου, ἀλλὰ διὰ τὸ τοῦ λόγου ἀκόλουθον.

B Μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ ἑτού διεπεύσωντος τῆς βασιλείας αὐτοῦ μέγιστον ἐπεγέρεται νέφος αἰρετικῶν, καὶ τὸ τῆς αἰρέσεως εἶδος καινὸν, μήπω πρότερον ἐγνωσμένον τῇ Ἐκκλησίᾳ δύο γάρ δόγματα συνελθέτην κάκιστα καὶ φυλάσσατα ἐγνωσμένα τοῖς πίστις χρόνοις, Μανιχαίων τε ὡς ἀν τις εἰποι δυστένεια, ἢν καὶ Παυλικιώνων αἵρεσιν εἴποι μεν, καὶ Μασσαλιανῶν βελευρία. Τοιοῦτον δέ ἐστι τὸ τῶν Βογομιλῶν (92) δόγμα, ἐκ Μασσαλιανῶν καὶ Μανιχαίων συγκείμενον, καὶ, ὡς Εοικεν, ἢν μὲν καν τοῖς πρὸ τούμου πατρὸς χρόνοις, ἐλάνθανε δὲ, δεινότατον (93) γάρ τὸ Βογομιλῶν γένος ἀρετὴν ὑποκρέαςθαι, καὶ τρίχα μὲν κοσμικὴν οὐκ ἀν ἐδοις Βογομιλίουσαν, κέκρυπται δὲ τὸ κακὸν ὑπὸ τὸν μανδύαν (94) καὶ τὸ κουκούλιον καὶ ἐσκυθρώπακεν δο Βογομίλος, καὶ μέχρι τινὸς σχέπτεται καὶ κεκυψώς βαδίζει: καὶ ὑποψιθυρίζει τὸ στόμα, τάνδοθι δὲ λύχος ἐστιν ἀκάθετος. Καὶ τοῦτο τὸ ἔθνος τοιοῦτον δν δυσχερώτατον ὡπερ δριψιν ἐμφαλεύοντα τῇ χειρὶ ἐπιφῶν ἐγχειρίαις ἀπορρήτοις δὲ μέδος πατήρ ει; φῶς ἐξεκάλεστο

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(92) *Bogomilæ*. Rem etiam narrat Zonaras. Bogomilorum porro hæresis conflata erat potissimum ex pravis Manichæorum et Massalianorum dogmatibus, ut est etiam apud Harmenopolum libro *De seculis*, ubi utriusque hæresis Massalianorum scilicet et Bogomilorum opiniones recensent. Massalianorum, qui sub Valente primum exorti sunt, dogmata enarrant præterea sanctus Joannes Damascenus, in opusculo quod de ea hæresi edidit. et Nicetus, lib. II *Thesaur. orthod. fid.* Bogomilorum v. ro Euthymius Zigabenus in *Panopl.*, part. II, tit. 23. Dicitur autem Bogomilus Mysorum idiomate, qui *Dei misericordiam implorat*, ut auctor est idem Harmenopolus, unde εὐχήτας, 422 ἐνθουσιῶτας, et Ὀμφαλοφύχος hæreticos istos Græci appellantur. Vide Cedrenum, an. 20 Constantini M. et I. Valentis; Gregorain, lib. II; Balsamonem, in *Nomocan.* Phot.; Psellum, *De Operat. dæmon.* Cantacuzenum, lib. II, cap. 39, etc.

(93) *Δειρότατος*. Id iam olim Paulicianis hæreticis, Manichæorum et Bogomilorum asseclis, objecitum. Willel. Neubrig., lib. II, cap. 13: *Egreduntur*

de caveis suis vulpes nequissimæ, et prætenta specie pietatis seducendo simplices, vineam Domini Sabaoth tanto gravius, quanto liberius demoluntur. Epis. Iud. VII Franc. reg. quæ extat tom. I Herum Germ. Freheri, de iisdem: Et per quasdam observantias quas habent, meliores apparent quam sint. Fridericus II, constitut. 2, in hæreticos: Hi sunt lupi rapaces intrinsecus, eousque mansuetudinem prætendentes ovium, quoisque ovile possint subintrare.—Hi serpentes, qui latenter videntur inserpere, et sub mellis dulcedine virus evomere, ut vitæ cibum se simulent ministrire, a cauda feriunt, et mortis poculum, velut quoddam dirissimum venenum, miscent. Petrus Blesensis, epis. 113: Surrexerunt temporibus vestris falsorum dogmatum prædicatores, doctores mendacii, hostes veritatis, et fideli subversores. Blandi et simplices sunt ut agni, sed ut rupes astuti sunt, et rapaces ut lupi. Iste sunt hæretici qui in vestimentis ovium ventunt.

(94) *Μαρδύαν*. Gloss. Basilic. μαρδύας, ἰμάτιον. Xiphilinus in Tiberio, φατὰ μαρδύν τὸ παντός. Anna, pag. 494. Vide Salmasium, ad Hist. Augusti.

καὶ ἐξῆγετον. Ἀπάρτι γάρ τὸ πολὺ τῆς τῶν Αγία μυρμύρου συστραντίου, homo Bogomilus est, ἐπιπέριων καὶ ἐών ἀποθέμενος φροντίδος, πρὸς τὸ πνευματικώτερον ἐσυτὸν ἐπέτεινεν. Ἐν πᾶσι γὰρ τῶν ἀπάντων ἐκράτει· ἐν λόγοις διδαχτικοῖς τοὺς περὶ λόγον ἐσπουδακότας ἐνίκα· ἐν μάχαις δὲ καὶ στρατηγίαις τῶν ἐν δπλοῖς θαυμαζόμενών ὑπερέχεν. Οὐδὲ τὸ τῶν Βογομίλων ἀπανταχοῦ ἥδη διέσπαρτο φῆμη. Βασίλειος γάρ τις μοναχός ὡδύνων²⁷, δώδεκα μὲν ἔχων μαθητάς, οὓς καὶ ἀποστόλους ὄντας, συνεφελκόμενος, δὲ καὶ μαθητρίας τινὰ γύναια κακοήθη καὶ παμπόνηρα, ἐφήπλωσε τὴν κακίαν ἀπανταχοῦ. Καὶ πολλὰς ψυχὰς δίκην πυρὸς ἐπενείματο τὸ κακόν, οὐκ ἡνείχετο ἡ τοῦ βασιλέως ψυχή· τῷ τοι καὶ διερευνᾷ τὸ περὶ τῆς αἰρέσεως, καὶ τινὲς τῶν Βογομίλων εἰς τὰ ἀνάκτορα ἤγοντο.

Ἀπαντεις δὲ Βασίλειον τινὰ κατήγγειλον διδάσκαλον καὶ κορυφαῖον πρωτοστάτην τῆς Βογομιλικῆς αἵρεσεως. Ἐκ τούτων δὲ Διβλάτιος τις κατασχεθεὶς, ἐπειδὴ ἀριθμενος ἀνομολογεῖν οὐκ ἥθολετο, αἰχλαῖς παραδοθεὶς, τηνικαῦτα τὸν λεγόμενον Βασίλειον ἀνωμολόγησε, καὶ οὐδὲ ἔκεινος προύχειρίσατο ἀποστόλους.

rerenda, extinguenda, operam supra omnes navavit ac commendavit suam. Res in hunc modum se habuit. Multus affluebat sermo undique de Bogomilis, eorumque nova secta, et profectibus. Ea fama invaluerat ex eo quod Basilius quidam monachus impietatem istam ipse animo conceptam, quo proferret circum latissime, duodecim sibi discipulos adjunxerat, quos et apostolos nominarat: trahens eum ipsis et discipulis, mulierculas pravorum morum ac plane perditæ nequitæ; horum dimissione quoquaversum impietatem incredibiliter propagavit suam, flamnam quocumque ac pestem animabus miseris, ignea circum velocitate, ferens. His imperator acceptis non tenuit se, pro eo quo interius ejus animus ardebat zelo sincero Dei gloriæ, quominus omnibus vestigiis sectæ cubilia clam nascentis indagaret. Duci ad se in palatium curavit quosdam e Bogomilis. Omnis erat consentiens responsio praesidere toti hæresi. Basilium istum plane coryphaeum sectæ totius ac longe principem, doctoremque sumnum. Quo distinctior haberetur rei cognitio totius, Diblatius e Bogomilis captus quidam est, ac quoniam sponte fateri recusabat, quæstioni subjectus quoad declararet quis et ubi esset iste Basilius, quique ordinati ab eo ferebantur apostoli.

Tolnūν τὴν τοιούτου ἀναζήτησεν πολλοὺς δὲ αὐτο- C κράτωρ ἀνέθετο· καὶ δῆτα ἀναφεύνεται τοῦ Σχτανῆλ ἀρχιστράτης Βασίλειος, τὸ ἔνδυμα μοναχὸς, κατεσκληκὼς τὸ πρόσωπον, τὴν ὑπέρηνην φίλδος, εὐμήκης τὴν ἡλικίαν, πολυτροπώτατος μεταχειρίσασθαι τὴν ἀσέβειαν. Καὶ αὐτίκα δὲ αὐτοκράτωρ, τὸ ἔνδομυχοῦν ἐθέλων παρασύραι ταῖς πειθανάγκαις, μετακαλεῖται τὸν ἀνδρα μὲν οὐσὸν προσχήματος· καὶ γὰρ καὶ θώκων ὑπεξανέστη²⁸ αὐτῷ, καὶ καθέδρας μετέδωκε, καὶ τραπέζης τῆς αὐτῆς, καὶ δλην τὴν ὁρμιὰν τῆς ἄγρας αὐτῷ κατεχάλασε, καὶ τὸ ἀγκιστρὸν πειριπέρχας παντοδαπὸς δελέεσται²⁹ τῷ παραφάγῳ τούτῳ καὶ παρέσχεν ἐμφαγεῖν, καὶ δλον τὸ φύρμακον τῷ μοναχῷ τούτῳ καὶ πολλαχῷ τὴν κακίαν φέρων ἐνέχει διὰ παντοῖων ὑποκρινόμενος· μαθητῆς αὐτῷ ἐθέλειν γενέσθαι· οὐκ αὐτὸς τάχα μόνος, δλὰ καὶ δὲ αὐτοῦ ἀδελφὸς Ἰσαάκιος δὲ σεβαστοκράτωρ· καὶ πάντα τὰ παρ’ αὐτοῦ λεγόμενα ὡς ἐκ θελας δημητῆς λογίζεσθαι· καὶ ὑπείκειν τούτῳ ἐν ταῖσιν, εἰ μόνον τὴν τῆς ψυχῆς αὐτῷ σωτηρίαν πραγματεύσοιτο δὲ κάκιστος Βασίλειος. Καὶ ἐγὼ μὲν,

Comperitis rite omnibus dimissi ab imperatore quoquaversum plurimi sunt, qui latentes investigarent erroris auctores ac caperent. Horum cura comprehensus tandem est Satalaelis archisatrapa Basilius, veste monachus, exterminata facie, barba rara, homo in strigosa macie prælongus, at mille instructus artibus ad fucum faciendum, sectamque impuram, quam profitebatur, commendandam. Ex hoc imperator e blandiri arcuam coitionis clanculariæ cum constituisse, opportunum non putavit odium et acerbitate primo aspectu præferre. Quin potius liberali fronte demulceat accersitum hominem, officiisque invitat ultiro: assurgens venienti, assidereque sibi jubens, tum etiam mensa secum regiae communi accubitu dignatus. Sic licet intendit totam pisator scilicet, et hancum irritante variæ generis præsuum esca, voraci huic objicit ceto; ac quo illecebris omnibus pharmacum ita condiret, ut id solitarius iste plurifarius, versutus hic inquam et emunctæ malitiæ monachus exsorbere induceret in animum, sese ipsi discipulum

Caroli Dufresnii Du Cangii notæ.

²⁷ πολυτροπώτατος μεταχειρίσασθαι τὴν Βογομίλων ἀσέβειαν. ²⁸ ὑπεξανέστη. ²⁹ δελέεσται.

esse velle simulat, nec solum; Isaacum quippe fratrem Sebastocratorem simili novæ doctrinæ cognoscendæ teneri cupiditate. Addebat ambos mira docilitate præparatos ad accipienda quæ dicere vellet omnia, plane velut ex tripode voce oraculi proferrentur; obtemperaturos mox in cunctis, ac quæcunque mandaret exsecuturos, modo ipsis animæ videlicet salutem Basilius consiceret. Sic enim dissimulationi indulgebat, ut quem pessimum **488** non dubitabat, ab eo salutem animæ sperare præse ferret. *Equidem*, inquietabat, *Pater reverendissime* (hoc melle appellationis honorisca circumlinebat calicem quo aptum veternoso hæretico curando vomitorium pharmacum propinabatur), *miror te impense ac reveror, virtute tua captus; cupioque majorem in modum doceri abs tua reverentia elementa illa quæ quibusdam tradis arcana doctrinæ non vulgaris; quibus hæc nostra quotidiana vana esse doces et nullius frugis.* Ad hæc ille primum circumagere se cautis versutis, involvereque diligenter illa quam obtendebat pelle, ut asellus de fabula, qui leoninam induerat. Verum ubi resiliit ac recusavit aliquandiu, ad extremum intendente artes Augusto laudesque ingeminante, emolitus adulatione paulatim est; annuitque tandem convictum oblatum imperatoris ad occasionem commodiorem arcanorum sermonum. Serviebat egregie fabulae sebastocrator Isaacius imperatori fratri arte simulandi studii tuendarumque quas suscepserant partium haud multum cedens. Quid multa sublinitur os seni. Profert is tanquam ad fidos, et penitus evomit nefaria illa et æterno vere digna silentio dogmata. Quæsitus ad id palatii locus erat a conspectu strepituque amotus urbis, qualia mulierum habitationi ædium membra solent attribui. Præterea quasi ad tutiores latebras oppansum erat velum ac peristromatum scena quædam. Intra erant Augustus et ejus frater una cum abominando hæresiarcha, qui tali loco ad tam fidas, ut rebatur, aures nihil omnium quæ intus animo hauserat venenorum eructare dubitabat. Subsederat occulto in loco tapete lectus scriba qui stylo celeri quæcunque loquebatur impurus nebulo mandabat libro. Jactabat se magnifice delirus magister auditoribus tantis, præsertim Augusto scite sustinente discipuli personam, attentioneque ac cætero habitu inhibantis docilitatis gustum novæ doctrinæ approbationemque simulante. Librarius excipiebat cuncta quæ dicebantur. Dicebantur autem fonda infandaque. Nam ille fanaticus fiducia latebrarum, et quod amicos, ut putabat, et dociles habebat auditores, nulli quamvis scelestæ, quamvis execrabilis blasphemias parcerat. Siquidem et divinam Christi naturam creditam a nobis traducebat impius; et humanitatem ipsam incarnati Verbi, nihil verum exstissee, sed merum duntaxat spectrum fantastici corporis garriebat vesanus nebulo. Quid etiam templo, heu mihi saera templo, fana dæmonum profanus appellabat. Et quod legitimis cærementis rite consecrari ac fieri apud nos solent corpus et sanguis ejus qui primus Punctifer idem fuit et victimæ, aspernabatur consuetudinem religiosam et reprobabilem revocandamque censebat.

Quid vero postea? Cum hæc maximo deblateret impurus nebulo, abjicit simulationem assumptæ personæ Augustus in tempore, *velum reduci*, pandi fores jubet. Convocatus adest subito cœtus universus conscriptorum Patrum, cœlunt seque admovent prætoriani, militarisque omissis ordo; sebatus ipse totus ecclesiasticus præsto est. Præsidebat tum in regia civitatis thoro beatissimus patriarcha grammaticus dominus Nicolaus. Recitata coram sunt impia et execrabilia dogmata; negandi

φησὶν, ὡς κάτερ τιμώτατε (περιέχεις γὰρ τοὺς γλυκέσι τούτους δι βασιλεὺς τὴν κύλικα ὡς ἔξεμποι τὸν δαιμονιῶντα τὴν μελαγχολιαν αύτοῦ, δημαρτὶς τῆς ἀρετῆς ἔνεκα. Ἀξιῶ σε δὲ καταμαθεῖτε τὰ παρὰ τῆς σῆς τιμότητος εἰσηγούμενα, ὡς τὰ γε τῶν ἡμετέρων, μέρος φαῦλα καὶ οὐδεμὲνος ἀρετῆρ φέροντα. Οὐ δὲ τὰ πρώτα μὲν ἐργατέστητο, καὶ τὴν λεοντῆν δι κατ’ ἀλήθειαν δνο; ἔκεινος ἐφείλκεν εἰς ἐναυτὸν πχνταχόθεν, καὶ ἀπῆδα πρὸς τὰ λεγόμενα. Πλὴν ἔχανώθη τοὺς ἐπανοίς· καὶ γὰρ καὶ διδούσαις ἐποίησε τούτον. Συμπαρῆν δ’ ἄρα τούτῳ ἐν πᾶσι καὶ συνεδρματούργεις καὶ δι τοῦ βασιλέως ἐξάδελφος (95) καὶ εαυτοτοκάρτωρ. Οὐ δὲ τὰ τῆς αἰρέσεως δόγματα ἀπήμεσε, καὶ δι τρόπους διοίσις παρατέτασμα γὰρ μεταξὺ τὴν τε γυναικῶντεν ἀπετείχιε καὶ τοὺς βασιλεῖς μετὰ τοῦ βδελυροῦ τούτου πάνθ’ διοίσειν εἰς τῇ ψυχῇ ἐξερευγομένου καὶ ἀναφανδὸν λέγοντος. Οὐ δὲ γραμματεὺς ἀπεγράφει ἐνδοθεν τοῦ πτάσματος τὰ λεγόμενα, καὶ δι μὲν ἀληροῦ ἔκεινος διδάσκαλος τῷ δοκεῖν ἐγίνετο· ἐσχηματίζετο δὲ τὴν μαθητεῖαν ὁ βασιλεὺς· ἀπεγράφει δὲ τὰ τῇ διδασκαλίας δι ψυχογραμματεύς. Πάντος δὲ ἀρχῆς τε καὶ ἀρρήτης ἐπισυνήρεν δι θεοπληγῆς; ἔκεινος ἀνήρ, καὶ οὐδαμὸς ἐφείσατο θεομοιοῦς δόγματος, διλλα καὶ τὴν θεολογίαν ἡμῖν παρεβιλέψατο, καὶ τὴν οἰκονομίαν πᾶσαν ἐφάντασε, καὶ τοὺς ναοὺς, σμοῖς τοὺς λειροὺς ναοὺς δαιμόνων ὡνόμωσε, καὶ τὸ τελούμενον πάρημαν δῶμα καὶ αἴμα τοῦ πρώτου καὶ ἀρχιερέως καὶ θύματος πτερὰ φαῦλον ἔθετο καὶ ἐλογίσατο.

C multa sublinitur os seni. Profert is tanquam ad fidos, et penitus evomit nefaria illa et æterno vere digna silentio dogmata. Quæsitus ad id palatii locus erat a conspectu strepituque amotus urbis, qualia mulierum habitationi ædium membra solent attribui. Præterea quasi ad tutiores latebras oppansum erat velum ac peristromatum scena quædam. Intra erant Augustus et ejus frater una cum abominando hæresiarcha, qui tali loco ad tam fidas, ut rebatur, aures nihil omnium quæ intus animo hauserat venenorum eructare dubitabat. Subsederat occulto in loco tapete lectus scriba qui stylo celeri quæcunque loquebatur impurus nebulo mandabat libro. Jactabat se magnifice delirus magister auditoribus tantis, præsertim Augusto scite sustinente discipuli personam, attentioneque ac cætero habitu inhibantis docilitatis gustum novæ doctrinæ approbationemque simulante. Librarius excipiebat cuncta quæ dicebantur. Dicebantur autem fonda infandaque. Nam ille fanaticus fiducia latebrarum, et quod amicos, ut putabat, et dociles habebat auditores, nulli quamvis scelestæ, quamvis execrabilis blasphemias parcerat. Siquidem et divinam Christi naturam creditam a nobis traducebat impius; et humanitatem ipsam incarnati Verbi, nihil verum exstissee, sed merum duntaxat spectrum fantastici corporis garriebat vesanus nebulo. Quid etiam templo, heu mihi saera templo, fana dæmonum profanus appellabat. Et quod legitimis cærementis rite consecrari ac fieri apud nos solent corpus et sanguis ejus qui primus Punctifer idem fuit et victimæ, aspernabatur consuetudinem religiosam et reprobabilem revocandamque censebat.

D Quid vero postea? Cum hæc maximo deblateret impurus nebulo, abjicit simulationem assumptæ personæ Augustus in tempore, *velum reduci*, pandi fores jubet. Convocatus adest subito cœtus universus conscriptorum Patrum, cœlunt seque admovent prætoriani, militarisque omissis ordo; sebatus ipse totus ecclesiasticus præsto est. Præsidebat tum in regia civitatis thoro beatissimus patriarcha grammaticus dominus Nicolaus. Recitata coram sunt impia et execrabilia dogmata; negandi

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(95) Ἐξάδελφος. Supra, ἀδελφὸν, rectius.

γίας ἐχώρει, καὶ πρὸς πῦρ καὶ μάστιγας καὶ μυρίους θανάτους ἀντιπαρατάξεισθαι ὑπισχνεῖτο. Πεπιστεύκατις γάρ οἱ πλανώμενοι οὗτοι Βογόμιλοι πᾶσαν ἀπόνως ὑπενεγκείν τιμωρίαν, ἀγγέλων δῆθεν ἐξαρπαζόντων αὐτῆς τῆς πυρκαϊδῆς. Πολλῶν δὲ πάντων αὐτῶν καὶ τὴν ἀσέβειαν ὀνειδιζόντων, καὶ οὗτοι τῆς αὐτῆς ἀπωλείας αὐτῷ κακοινωνήκασιν, ὁ αὐτὸς ἦν Βασιλεὺς; ἀμετακλινῆς Βογόμιλος γενναιότατος. Κατοι πυρκαϊδῆς ἀπειλουμένης καὶ δλλων κακώσιων, ἀπρίξ τοῦ δαίμονος εἴχετο, καὶ τὸν αὐτοῦ Σατανᾶτὴν ἡγκαλίζετο. Ἐμφρουρος δὲ πολλάκις γενόμενος, καὶ πρὸς τοῦ βασιλέως πεμπόμενος καὶ πολλάκις παρακαλούμενος τὴν ἀσέβειαν ἐξομόσασθαι, ὡσάτως εἴχε πρὸς τὰς τοῦ βασιλέως παρακλήσεις.

Tuō accusu seduli proriperent. Illic jam non orthodoxy solum omnes, verum illi etiam plerique qui nesa:io huic hæresiarchæ sese ad suam perniciem dementando aliquando permiserant, certatim increpare delirum caput, probraque congerere. Illo contra in obstinatione desperatissima plane Bogomilieæ contumacia sese obdurante magis ac magis, animosque illos stolidos ac minarum malorumque contemptum ostentare pergentे cōfidentissimum. Ita ut frustra jam ipsi supplicium incendii, pœnaeque id genus acerbissimæ intentarentur; etenim ille, malo cui se addixerat adhærens mordicus genio, pestemque exosculans propriam, sui se infelix a complexu Satanaelis aveli non patiebatur. Sæpius in custodiam datus est; sæpius accersitus inde ab imperatore, frustra suadentem et provocantem audivit illum, ut sibi consulete revocareque impium dogma, et redire ad frugem fidemque vellet. Surdo canebatur et tot ictus in incude perdebantur multo du-rissima.

Αλλὰ τὸ περὶ τοῦτον γεγονός πέρας, μὴ παρχθράμωμεν πρινὴ γάρ τούτῳ ἐπιβλέψαι τὸν βασιλέα δριμύτερον μετὰ τὴν τῆς ἀσέβειας ἐξαγόρευσιν, ἀπῆξειμεν τῷ τέως εἰς οἰκίσκον τινὰ κείμενον ἀγχοῦ που τῶν βασιλικῶν οἰκημάτων ἀρτει πρώτως δι' αὐτὸν κατασκευασθέντα. Έπερα δὲ ἦν, καὶ οἱ ἀστέρες οἱ δινα αἰθρίας οὔσης ἀπήστραπτον, καὶ τῇ σελήνῃ μετὰ σύνοδον τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἐπέρρευε. Τοῦ δὲ μοναχοῦ τὴν κέλλαν εἰσόντος περὶ μέσας νύκτας αὐτομάτως λίθοι χαλαζῆδην κατὰ τῆς κέλλης ἐδάλλοντο, χειρὸς μὲν μηδεμιᾶς διπτούσης τοὺς λίθους, μηδὲ τινὸς καταλιθοῦντος ἀνθρώπου τὸν δαιμονιώδη τοῦτον ἀβδῆν. Μήνυμα δὲ ἦν, ὡς ξοκε, τῶν ἀμφὶ τὸν Σατανᾶτὴν δαιμόνων ἐξωργισμένων ἐν δεινῷ ποιουμένων διε δὴ τὰ πρὸς τὸν βασιλέα ἐξωρχῆσατο, καὶ διωγμὸν κατὰ τὴν πλάνης λαμπρὸν ἐπήγαγε. Καὶ ταῦτα μὲν Παρασκευήτης καλούμενος ἀφωρισθεὶς ^{οὐ} φύλαξ εἶναι τὸν δικιονιώδους ἐκείνου γέροντος ὡς μὴ δδεισαν ἔχειν προσομιλεῖν τινι, καὶ τῆς αὐτοῦ λύμης μεταδιδόναι τὰ φρικωδέστατα, ἐπώμυντο ίδειν τε καὶ ἀκοῦσαι μὲν τοὺς τῶν βαλλομένων λίθους καὶ κατὰ γῆς καὶ κατὰ κεράμων κρότον, ίδειν δὲ συνεχεῖς καὶ ἀλλεπαλλήλους τοὺς λίθους, μηδένα δὲ μηδαμοῦ τὸν βάλλοντα τούτους θεάσασθαι. Συνεπελάμβανε γάρ τῇ τῶν λίθων φορᾷ καὶ σεισμὸς τις ἀθρόος καὶ τὸ ἐπίπεδον ἐκεχλόνητο, καὶ τὰ περὶ τὸν δρόφον ἐτετρύγεσαν. Οἱ μέντοι Παρασκευήτης, πρὶν μὲν ὑπονοῆσαι τὸ ἔργον δαιμόνιον, ἐθάρρει, ὡς ἐκείνος ἐφασκεν ὅρων δὲ διε οἱ μὲν λίθοι ἀνωθεν, οἰον εἰπειν, ἐξωμορφίζοντο, καὶ τὸ γερόντιον ἐκείνο τὸ αἰρεσιαρχικὸν ἐνεδεδύκει τε καὶ

A criminis facultas nulla; cum alibi nolarent ad convictionem evidentissima testimonia. **489** Ergo adversarius fatendi necessitatem in impudentiam vertens, quod iniusti non poterat ultro affirmare perficta fronte, ac contumaci ore multis verbis adstruere institit: addens sese ad propugnationem sui dogmatis ignem, flagella, mortesque innumeræ paratissimum subire. Causa erat provocationis audacis insanus error sectæ communis universæ Bogomilorum. Ille enim inter rugas cæteras illud persuasione pertinaci arripuerant, sese tormentis quibuscumque quæ ipsi forte admovererent, innoxie ac sine sensu defuncturos, angelis videlicet præsto futuris qui eos vel e rogis ardentibus ma-

B Interim quod in hoc homine prodigium contigit non præteremamus. Ante enim quam larvam deposisset imperator; ac, quod deinde post penitus expressam hæresiarchæ pravi sui dogmatis confessionem fecit, impium ut erat meritus, minacibus oculis et severo vultu esset contutitus, sed durante adhuc illo quem superius retulimus congressu, cum jam proferre quædam ex arcans suis sensibus cepisset Basilius, nondum tamen edidisset omnia, contigit ut recipiente se illo sub vesperam in domunculam ipsi paratam, ac in ejus usum primo structam, prope regias ædes serena nocte, renidentibus puro cœlo stellis, statim ad ejus in eam cellam ingressum circa noctem medianam audiitus fragor ingens lapidationis dense grandinis ritu. Volabant passim iacta saxa in cellam, nulla jaciente manu; ne quoquam quantumvis circumspiceret, animadvertere valente auctorem facti. Nimirum homo quidem nemo furiatum istum infestabat abbatem: sed ipse cum suis draconibus Satanael irati homini quod is mysteriis secta apud imperatorem effulsiendis, gravem in nascentem hæresim persecutionem concitasset, has ab eo pœnas repelebant. Hujus rei auctorem habeo Parasceviotam, sic vocatum hominem. Comissa huic fuerat interim custodia fanatici sensus, datumque negotium ut caveret, ne qui cum eo per illi tempus agere ac pestem nefariæ ipsius doctrine congressu sermoneque ipsius haurire possent. Is

C dum ea cura fungeretur oculis suis atque auribus se usurpasse quæ retulimus etiam juratus affir-

mavit, audivisse, inquam, fragorem vidisseque ^A ἐναποχέκλειστο, εἰς διλμονας τὸ ἔργον ἀνενεγκὼν grandinem ruentium lapidum in cellæ tectum ac οὐκ εἶχεν ὅτι καὶ γένοιτο. tegulas atque in solum circumpositum, collisionem ac confictum offensu resultantium et imbre assiduo pluentium clare notasse; nemine uspiam animadverso, cui tot satorum tam constans vehemensque jactatio posset tribui. **490** Quanquam et aliunde satis apparebat esse hic maius quidam homana vi; etenim quo tempore deserviebat grando lapidea, terræ quoque a fundo motus exstitit vehemens, soloque circum tremore non dubio subsultaute, concussi fastigiorum apices stridorem late dedere. Ea initio cum fierent, narrabat Parascoviola constitisse se. intrepidum aliquandiu, nullam vim diabolicam adhuc suspectantem. Ut autem attentius, animadvertens vim ingentem et successionem continuam pluentium superne lapidum in eam cellulam in qua unus ille senex hæresiarcha delitescebat conclusus, denique perspexit a malis profecto geniis esse istum impetum, tum sane terrore tanto consternatum sese, ut quo se verteret quidve consilii aut præsidii quereret non haberet.

Hactenus de prodigio lapidationis nocturnæ. Me vero hic interdum capiebat impetus totani Bogomilorum hæresim explicare hoc loco fusius complectique narrando partes ejus omnes. Sed me pudor retardat, ut pulchra etiam alicubi excipit Sappho. Nempe historici personam ego quidem et officium sustineo: tamen eadem mulier sum, nec ea de vulgo, sed princeps inter Porphyrogenitos et Alexii Augusti prima proles. Porro quæ de ista colluvie sectæ nequissime feruntur fama et sermone plurimorum, ejusmodi sunt, quæ sileri a fœmina, regii præsertim generis, quam commemorari honestius haud paulo sit. Itaque in hoc confictu duplicitis officiis vineat sane historici religionem muliebris et principalis verecundia: absintque cum bona venia lectoris ab hac scriptione mea, spurca et dictu fœla dogmata et facinora Bogomilorum. Quæ si cui nosse tanti est, consulere is poterit librum qui inserbitur Dogmatica Panoplia jussu mei patris scriptum atque editum. Auctor ejus est monachus Zygadenus nomine, notus dominæ mæ avia in aterne, et omnibus Deo sacris hominibus sacerdotibus ac pontificibus familiaris. Hunc summum grammaticum, eumdemque rhetorem non inexeritatum: theologie vero et catholici dogmatis præ omnibus scientissimum, Augustus pater meus ad se accessitum jussit, digerere ordine in opus unum cunctas hæreses; et unicuique relatæ singillatim opponere refutationes sanctorum Patrum. Post omnes denique subiungere ultimam hanc Bogomilorum hæresim, ejusque dogmata prout ea impius ille Basilius exposuerat. Ex hoc Alexii mandato exstitit opus ingens plures in libros tributum, cui hodieque universo adhæret nomenclatio ab imperatore primum ex cogitata atque indita illa quam diximus Panopliae dogmaticæ. Sed ad reliquam excisionem Basilii nefariæque ipsius sectæ narratio reducenda est.

Ἐπεὶ ἐτοίμως δὲ αὐτοκράτωρ τούτοις πιστεύειν οὐκ εἶχεν, ίνα μὴ τις πολλάκις Χριστιανὸς τοῖς Βογομ-

Τὰ μὲν οὖν τοῦ τέρατος τούτου ταῦτη ἔχειν¹¹. Ήσουλόμην δὲ καὶ πάσαν τὴν τῶν Βογομίων δημητρίους αἱρεσιν, ἀλλά με καλύει καὶ αἰδὼς, ὃς πού φασιν τὴν καλὴν Σαπφώ, ὅτι συγγραφεῖς ἔγως γυνὴ καὶ τῆς πορφύρας τὸ τιμιώτατον, καὶ τὸν Ἀλεξίου πρώτιστον βλάστημα. τὰ τε εἰς ἀκοὴν πολλῶν ἐρχόμενα σιγῆς ἀξια βούλομαι μὲν γράψειν, ίνα τὸ πλῆρες τῆς τῶν Βογομίων παραστῆσαι αἱρέσεως· ἀλλ' ίνα μὴ τὴν γλῶτταν μολύνω τὴν ἐμαυτῆς, παρίημι ταῦτα. Παραπέμπω δὲ τοὺς βούλομένους τὴν δῆλην αἱρεσιν τῶν Βογομίων διαγνῶναι, εἰς τὸ οὖτον καλούμενον βιβλίον, Δογματικὴν Πανοπλίαν, ἐξ ἐπιταγῆς τούμου πατρὸς συντεθεῖσαν. Καὶ γάρ μοναχὸν τινὰ Ζυγαδηνὸν (96) καλούμενον, γνωστὸν μὲν τῇ δεσποινῇ καὶ πρὸς μητρὸς ἐμῇ μάρμῃ, καὶ πάσι τοῖς τοῦ Ιερατικοῦ καταλόγοι, γραμματεῖς δὲ εἰς δικρονίαν ἀλληλαχότα καὶ βητορικῆς οὐκ ἀμελετητον δυτα, καὶ τὸ δόγμα ὡς οὐκ ἀλλος τις ἐπιστήμενον, τούτον δὲ αὐτοκράτωρ μεταπεμψάμενος ἐπέταξεν ἀπάσας τὰς αἱρέσεις ἐκθέσθαι ἐκάστην ίδιη, καὶ ἐφ' ἐκάστῳ τὰς τῶν ἀγίων Πατέρων ἀνατροπὰς ἐγγράψασθαι, καὶ αὐτῶν δὴ τῶν Βογομίων τὴν αἱρεσιν, καθὼς δὲ σεβής ἐκεῖνος Βασιλεὺς ὑφῆσατο. Ταῦτην τὴν βίβλον Δογματικὴν Πανοπλίαν δὲ αὐτοκράτωρ ὀνόμασε· μέχρι τοῦ νῦν οὐτω προσαρτεύεται τὰ βιβλία. Ό δὲ λόγος αὐθίς πρὸς τὴν τὸν Βασιλεὺον καθαίρεσιν ἀνατρεχέτω· δὲ γάρ αὐτοκράτωρ τοὺς ἀπανταχοῦ γῆς μαθητὰς καὶ συμμόστας τοῦ Βασιλείου μεταπεμψάμενος, καὶ μάλιστα τοὺς διδέκα λεγομένους μαθητὰς, ἀπεκειράτε καὶ τούτων τῆς γνώμης, καὶ ίσαν ἀντικρυς μαθηταὶ τοιίσιν καὶ πολλάκις Χριστιανὸς τοῖς Βογομ-

Variss lectiones ex cod. Coislin.

¹¹ ἔχετω.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(96) Ζυγαδηνός. De Euthymio Zygadeno Panopliae scriptore, consulendi Leo Allatius, lib. II De

Eccl. Occid. et Orient. cons., cap. 10; Baroz. Bellarm. Simlerus, etc.

λοις ὡς Βογόμιλος ἀναμίγνυται, ή Βογόμιλον ὡς Χριστιανὸς διαδράσῃ, καὶ νῦν τινα τρόπον ἐπινοεῖται, δι' οὐ οἱ διντες Χριστιανὸς ἀποφανθήσενται.

Ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ τοίνυν τῇ μετ' αὐτὴν καθῆστο Α θρόνον· πολλοὶ δὲ τηνικαῦτα παρῆσαν τῆς τε συγκλήτου καὶ τῆς Ἱερᾶς συνόδου, καὶ τῶν Ναζηραίων (97) αὐτῶν ὀπόσοι λόγου μετεῖχον λογάδες. Πάντων δὲ τῶν τὴν Βογομιλικὴν ἐγχαλουσμένων αἱρεσιν ἐς τὸ μέσον δομοῦ παραχθέντων, διάτοκράτωρ αὐτοῖς ἐπερωτᾶσθαι ἔκαστον ἐκέλευσεν. Ὡς δὲ οἱ μὲν ὑμὸλογοῦν Βογόμιλοι εἶναι καὶ τῆς σφῶν ἰσχυρῶν ἀντεποιοῦντο αἱρέσεως, οἱ δὲ παντάπαισιν ἀνένευον Χριστιανούς ἔκαστος διομάζοντες, καὶ παρ' ἀλλων ἐλεγχόμενοι οὐδαμῶς κατετίθεντο, ἐπιτοξεύσας αὐτοῖς τὰς ὄφρυς, ἐφη· Χρὴ τὴν σήμερον δύο καμιτρούς ἀναψθῆται, θατέρρα δὲ τούτων σταυρὸν ἀκματῆται αὐτῇ γῇ, εἰτα αἱρέσιν δοθῆται πᾶσιν, λέγοις τοι τῷν Χριστιανῷ πλοτεῖς ἐπαποθανεῖν τὴν σήμερον βούλοιστο, ἀποκριθέντες τῷν ἀλλων τῇ τοῦ σταυροῦ καμιτρῷ προσχωρήσωσιν. Οἱ δὲ τῆς Βογομιλικῆς αἱρέσεως ἀντεχόμενοι, προσθατέρων ¹¹ ἐμβληθήσονται· βέλτιον γάρ Χριστιανοὺς αὐτοὺς δεῖταις ἀποθανεῖν, ή τότες ὡς Βογομίλους διώκεσθαι, καὶ τὰς τῷν κολλῶν τύπτεις συντιθήσεις. Ἀπίτε τοῦν καὶ ὑμεῖς ¹², καὶ ὑμεῖς δτη βουλητέον ἔκαστος χωρεῖτων.

B παλα decretum promulgaretur, quo quicunque delati Bogomilicæ perfriliæ fuerant flaminis pariter cives exterique addicebantur, una cum hæresiarcha ipso, ejusque collegio discipulorum duodecim. Evenit id quod providerat Augustus. Prolata in publicam notitiam ejusmodi sententia, magno comprehensis inelu omnibus quorum erat de hæresi Bogomilica delatum nomen multæ statim extiterunt excusationes deprecantium criminationem falsam, et se puros putosque catholicos calumniosissime insimulati hæreseos palam magno questu contestabantur: cum interim desperati alii ac perditæ, ultra sese Bogomilos faterentur, talesque ad extremum perseveraturos spiritum dicerent. Hi quidem certi nimirum hæretici erant, quorum furor, - tanta contumacia, tali tempore se proderet. (Quanquam et in isto ipso globo voces has veluti concordi desperatione jactantium latere aliquos meliora sapientes incredibile non erat.) At enim exploratum perinde non erat, num eorum omnes aut plerique qui se Bogomilos negabant vera loquerentur; an potius impunitatem et nocendi occasionem utili sibi, reipublicæ damnosus mendacio redimerent. Igitur imperator certo ad hanc discretionem faciendam consilio parato palam consedit in imperiali solio, assidentibus tum e senatorio tum ex ecclesiastico circum ordine plurimis, Nazaræorum quoque seu monachorum ipsorum doctissimis quibusque ad hoc judicium alectis. Ante hunc concessum productis omnibus qui Bogomilicæ insimulati hæresis fuerant, interrogari denuo unumquemque imperator jussit, Bogomilusve an Catholicus esset? Ut autem ad hæc quidam se Bogomilos prositebantur, fixamque et ad ultimum irrevocabilem ad sectam impian adhæsionem præferebant; alii pernegabant enimvero tales esse se, Christianosque veros ac probos affirmabant; objectis in contrarium testibus magno in os convicio refutandis, imperator ex composito assumpta irati larva, postquam in omnes pariter ex intentis superciliis minaces flaminantium oculorum intuitus ejaculatus est, edicit in hunc modum: *Volo jubeoque hac ipsa die pyras succendi geminas. Harum alteri superpositam eminere crucem humo penitus infixam ima sui*

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

¹¹ πρὸς θατέρων. ¹² καὶ ὑμεῖς.

Car. Duilesnii Du Cangii notæ.

(97) Ναζηραῖον. Qui et Ναζηραῖοι, quo vocabulo C dicuntur Græcis scriptoribus vita religiosa sectatores et monachi, quod instar Nazaræorum apud Hebreos, de quorum secta et instituto agitur Numeror. cap. 6, strictiorem vitam amplectentur. Suidas: Ναζηραῖος, δ Θεῷ κεχωρισμένος καὶ ἀφερωμένος δι μοναχοῖς. Eadem prope habet Hesychius. Gregorius Nazian. orat. habita in concilio Constantinopolitano Χατέρεται Ναζηραῖον χρο-

στασιαῖ, φαλμῳδιῶν ἀρμονίαι, στάσεις πάννυχοι, παρθένων σεμνήτης, γυναικῶν εὐχοστία, etc. Nicephorus Constantinopolitanus: "Et: δὲ πνέων κατὰ τῆς ἀσθετικῆς τὸ ἱερὸν τῶν Ναζηραίων σχῆμα καθύστησεν. Utuntur Ignatius diaconus in Vita sancti Nicophori patricii Constantinopolitanæ, n. 21; Joannes Phocas, cap. 11; Laonicus, lib. 1; Cantuarius, lib. II, cap. 16 et 29 et alii.

parte. *Inde optionem do de latibus omnibus, ut qui eorum quidem in fide ac religione Christiana mori hodie decreverint, ad eam accedant fornacem quae crucis alte signum praesert; qui vero Bogomilicam mordicus perfidiam retinent, alteri se busto admovereant, in quod mox conjiciuntur. Quicunque porto se falso et calumniose accusatos aiunt, sic habeant esse ipsis quoque melius arcana conscientia subnixis, in orthodoxae confessione fidei mortem oppetere presentem, quam suspectos cum offensione aliorum, cum propria infamia vitam trahere. Euge igitur, ite agite, vos, vosque, qui crimen, inquam, deprecamini, quique agnoscitis, utram quisque in partem malueritis discedite.*

Sic in speciem definito iudicio cœtum demittit A imperator. Ducuntur ex hinc Bogomili. Fit undique ingens concursus 492 vulgi ad spectaculum supplicii celebris. Addicti, lictoribus et servis publicis traditi ducuntur. Fornaces hinc inde distabant, successæ, juxta sacrum vatem¹, septuplum ad locum qui Tzycanisterum vocatur. Exsuperabat usque ad cœlum flammis undantibus flagrans ignium vis. Rogus alter exstabat cruce insignis. Reis, uti pariter arsuris omnibus, siebat libera potestas eligendi ultra locouri mali. Illic spibus destituti humanis, saluteque pro se quisque conclamata, arcanum ductum sequabantur conscientiae simulatione ac suco procul. Ergo quotquot orthodoxam fidem religiosis obtinebant animis, fornacem spectabant eam quæ crucem habebat: magnum, ut in malis, solarium rati, si vita succumbente calumniæ, fama certe emicaret integra, quanquam non tam plerosque decus posthumum existimationis superstis, quam sperrata in crucis complexu morientibus martyrii velut quædam laurea, movebat. Porro alii profligatae contumacie capita in pyram cruce carentem cæci vescano impetu, veri scilicet Bogomili ruere. Quo articulo rerum, miseric utrimque in pereundi procinetu positis, liberi audiebantur gemitus spectantium non dubie incessantium Augustum (enius arcanam nondum artem intellexerant) quod Christianos homines abunde ut tales cognitos, falso ac maligne delatos impietatis, temere, levis indicii calumnia flammis addiceret. At Augustus secreta lictoribus mandata dederat incendio prohibendi eos qui sponte ad rugum cruce insignem vaderent. Iis autem sepositis certa nota deprehensi puri jam ac puti Bogomili. Quos tamen nec ipsis absumere igni tum adhuc voluit, dans spatum resipiscentiæ, si cui forte ipsorum melior oboriri mens inora et admonitione posset. Ubi ergo falso insinulatos hæreseos Christianos sinceros multis verbis collaudatos honestissime dimisit, compertos Bogomilos varias in custodias distribuit, sejungens ab aliis duodecim illos quos diximus apostolos impii Basillii. Hos porro aliosque subinde accersens et nulla non die in eam curram incumbens, tum ipse per se alloquebatur multa disputans, quamobrem oporteret eos a nefaria hæresi desciscere; tum aliis adhibitis ex sacro Ecclesiæ ordine viris doctrina et dicendi facultate præstantibus, constantissime perseverabat erudire adhortarique ad fidem rectam, quam misere dedidicabant, resumendam, damnandamque ac respuendam impuram sectam Bogomilicam.

¹ Dan. III, 19. *Quod μελῳδὸν τamen vocat, videtur potius Davidem innuere; apud quem tamen rix intervenitur locus cuiusque quadret. Nam ille psal. XI, 7, non satis convenit.*

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁴ Τζυκανιστήριον.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(98) *Kατὰ τὸν Μελῳδὸν. Cosmam forte, Majumensem episcopum, divi Joannis Damaseeni præceptorum, Μελῳδὸν vulgo a Græcis vocitatum, quod præcipius habitus sit inter melodos et hymnographos Græcos. Vide Allat. De lib. Eccl. Græcor.,*

dissert. 1, et Combesium ad Vitam sancti Theodori Græpti. Cosmæ festum agunt Græci 14. N. vembris.

(99) *Τζυκανιστήριον. De Tzicanisterio dictum pluribus ad Joinvillam, dissert. 8.*

Καὶ τινες μὲν τούτων μετέβαλον ἐπὶ τὸ βέλτιον, **A** καὶ τῆς φρουρᾶς ἀπελύθησαν, οἱ δὲ, τῇ σφῶν ἐπαπέθανον αἰρέσει ἐν εἰρηταῖς κατεχόμενοι, τρο-
φῆς μέντοι καὶ ἀμφίων δαψιλῆ τὴν χορηγίαν ἔχον-
τες. Τὸν μέντοι Βεστίειον ὡς ἀντικατέστησαν
καὶ ἀμεταμέλητον παντάπασιν ἀπαντεῖς τῆς λε-
ρᾶς συνδόου καὶ τῶν Ναζιρίων λογάδες, καὶ αὐ-
τὸς δὲ ὁ τότε πατριάρχης Νικόδαος πυρὸς ἀξίου
ἔχριναν· οἷς καὶ ὁ αὐτοκράτωρ σύμψηφος ἦν,
πολλὰ πολλάκις προσομιλήσας αὐτῷ καὶ ἀνδρά
σκιδὸν διεγνούς καὶ τῆς αἰρέσεως μὴ ἀφιεπάμενον.
Ἐνθεν τοι καὶ πυρκαϊὸν μεγίστην κατά τὸν Ἰπό-
δρομὸν ἀνάφεις, βόθρος τε ὀρόρυκτο μέγιστος, καὶ
ξύλων πλῆθος, πάντα δένδρα ὑψίκομα καὶ συντε-
θέντα, δρος ἐδείκνυ τὴν σύνθεσιν. Εἴτη τῆς πυρᾶς
ἀναφθείσης ἡρέμα μὲν τὸ πλήθος πολὺ, κατά τε τὸ
ἐπίπεδον τοῦ ἱππικοῦ καὶ κατά τοὺς βαθμοὺς συν-
έρει, καρδούκοντες πάντες τὸ γενήσομενον. Ἐξ
θυτέρου σταυρὸς ἐπήγυντο, καὶ αἱρέσις ἐδίδοτο τῷ
ἀποτελεῖ εἰπού τὸ πῦρ πτοηθεῖς καὶ μεταβαλὼν τὴν
γνώμην ἐπὶ τῶν σταυρὸν χωρήσεις, τῆς καμίνου
τηνικαῦτα ἐλεύθερος γένηται. Παρῆν δὲ καὶ τὸ τῶν
αἱρετικῶν πλῆθος δρῶν τὸν κορυφαῖον Βεστίειον. Ο
δὲ πρὸς ἄπισταν τιμωρίαν καὶ ἀπειλὴν καταφρονη-
τικὸς κατεφαίνετο, καὶ πορφύρωρος μὲν ὁν, τῆς
πυρκαϊᾶς κατεγέλα καὶ ἀτερατεύτο λέγων ἀρπάσειν
αὐτὸν ἐκ μέσου πυρὸς ἀγγέλους τινάς· καὶ ὑπέψυχε
τὸ Δαυΐτικὸν ἔκεινον, τὸ, Πρὸς σὲ δὲ οὐκ ἔγρισι,
πλὴρ τοῖς δρυθαλμοῖς σου καταροήσεις. Ἀλλ' ἐκεί-
δὸν τὸ πλήθος διανιστᾶν ἐδίδου μετὰ παρθηταῖς
αὐτῷ κατιδεῖν τὸ φρικῶδες ἔκεινο θέαμα τῆς πυρ-
καϊᾶς. Καὶ γάρ ἐκ πολλοῦ διαστήματος (ἡσθάνετο
τοῦ πυρὸς καὶ ἐπαιρομένην τὴν φλόγα ἐώρα καὶ
βροντῶσαν οἷον καὶ ἀποσκάμας ἀφιείσαν πυρὸς εἰς
ἔψος μετεωριζομένης τῆς μέσου τοῦ ἱππικοῦ ἰστα-
μένης πυραμίδος (ἢ λιθίνης), ἔνταῦθα δὲ θραύσε-

Non vana hæc sedulitas in quosdam fuit. Aperuere
nonnulli ad lucem oblatam oculos, translati que a
meliore mentem et Ecclesiæ redditum, dimissi sunt
liberi. Alios in sua obstinatos hæresi mors oppres-
sit in carcere naturali vice quemque conveniens;
nam aliqui nihil eorum quæ ad vitam sus-
tentandam pertinent in victu ac vestitu, non uni-
cuique liberaliter imperatoris suniptu ac eura sug-
gerebatur. Basilium sectæ principem quod attinet,
obduratissimum et desperatae penitentiæ caput
animadverteentes sacri præsules ac clerici, præcipui-
que Nazaræorum, ipso sententiæ auctore, qui tunc
erat, patriarcha Nicolao, igne dignum censuerunt:
quibus accedens tandem imperator, post multa in
illo convincingo commonendoque verba perdita,
ubi lævum nebulonis ingenium et obstinationem in
hæresi plane immobilem perspexit, parari rogum
jussit in quo exemplum palam de perfidiæ auctore
sumeretur. **493** Lectus ad eam rem locens est in
Hippodromo. Excavata illic ingens fovea oppletur lo-
tis arboribus congestis, cassæ silvae enmulo etiam
exsuperante in altam et late conspicuam struem.
Admoveatur ignis; gignitur flamma priuula, cum
mora sensim glaciens et grassans in densam con-
geriem. Hoc intervallo cum solum atque æquor
Hippodromi tum ipsa circum sedilia gradusque
confluente sensim ad spectaculum turba constipa-
bantur. Intentis ad rei successum cunctis figitur
crux ad latus alterum, optioque datur impio,
utrum malit, resipiscere an mori? fore enim, si
vel in conspectu ac præsenti terrore crepitantium
flammarum, inducat in animum revocare errorem
damnareque hactenus defensam hæresim; idque
ipsam crux adeunda adorandaque significet, ut a
juste in eam decreta incendiis pœna liberetur. Ade-
rat hæreticorum multitudine coryphaeum suum Basil-

Variae lectiones ex cod. Coislin.

* οὐδοπωσοῦν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(1) Πυραμίδος. Seu obelisci, qui etiamnum stat
in medio Hippodromo. Obeliscos nemp̄ medio in
circo ponit solitos in metæ formam docet vetus
epigr. de circō, quod lucem accipit ex iis que a
Cedreno notantur in Vita Romuli:

*Namque his Euripus, quasi magnum intervenit aquor,
Et medius circi summa obeliscus adit.*

Obeliscum in circō Constantinopolitano quis posue-
rit, habent inscriptiones Græca et Latina, quæ
leguntur in stylobate lateribus, ex quibus positum
colligitur a Theodosio M. annum indicat **Marcelli-**
nus Comes, indict. 6, Valentiniāno A. et Neoterio
coss.; unde falli constat Codinum in Orig., qui
Theodosio Juniori tribuit. Græcam inscriptionem
profert Anthologia Gr., lib. iv, cap. 16; utramque,
Græcam et Latinam Gruterus, p. 186, 6, 7. Easdem
etiam habet Gyllius, in Constantinopolitano lib. ii,
cap. 6; sed non adeo ad metri normam descriptas;
quianquam ut illas sic exaratas credam, uti exhibe-
tentur **423** a Gyllio, facit quod scribit Franciscus
Philelphus, lib. vi epistolarum. *Legi, inquit, ad*
Hippodromum Constantinopolis in marmoreis qui-
busdam lapidibus, sub pulcherrimo illo obelisco
versus quosdam ad partem anteriorē obelisci Latī-

nos, ad posteriorem Græcos, et utrosque heroicos, et
item utrosque admodum ineptos. Latinos præterea
descripsit Bondelmontius in Descript. Constantinop.
Fuit vero ille, quo curante intra 32 dies erectus
sub obelisco, Proculus præfectus urbi, qui in
inscriptionibus, metri causa, per synopen Proclus
appellatur, et eo quo positus est anno, et superiore,
hunc obiit magistratum, ut innuit lib. v. Cod.
Theod. de aegriis in rebus, et lib. vi de tute et
curatore cod. eod. tit. Habuit oīum obeliscus super-
impositam pilam æneam, que terræ motu Michaelo
Theodore f. imperante, statim post celebratam vni
synodum decidit, ut auctor est Nicetas Paphlago in
Vita sancti Ignatii patriarchæ Constantinopolitani.
Obeliscum porro pyramidis appellatione dohavit
Anna, quia ut pyramides, ita et obelisci forma
erant quadrata, gracileantes paulisper, et in
angustum verticem producti, secundum Ammianum,
lib. xv. Obelisci vero Constantinopolitani latera
ima lata sunt 6 pedes, ut tradit Gyllius loco citato,
ubi accuratam ejus descriptionem dedit. Habent
etiam de hocce obelisco nonnulla ex Græcorum
narrationibus Augerius Busbequius, in Itin. Const.,
et Thevctus, lib. xix Cosmogr., cap. 3.

lium intuens. Dicitur ille minas dudum omnes solius confidentissime contemnere. Nec remisit ferociam in primo ipso flammae conspectu. Quin rogum jani flagrantem procul intuens renidebat seculo iisu et insana quædam vaticinans ominabatur, adsutuos nempe præsto quosdam angelos, qui ex igne medio ipsum eriperent. Itaque submurmurabat secum Davidicū illud: *Ad te autem non appropinquabis: verumtamen oculis tuis considerabis*¹. Verum ut discedens spatiumque dans eunti quæ in medio conglobata turba prospectum rogi totum eripuerat. (Viderat enim hactenus longe procedens Basilius summum tantum pyre ardantis verticem sumum scintillis mistum emicantibus alte vibrantis prope medium circum, ubi pyram extare incipit lapidea); ubi jam, inquam, propinquiore ac pleniore fornaci inflammatisimæ conspectu afflatus miser est, tum sane ille audax consternari, horrere ignem, avertire oculos sæpius, manus complodere, semper tundere, signaque id genus cætera edere non dubia perturbationis summa. Tamen vel sic intueri licuit quam penitus coalita inhæreret impio, planeque indomabilis malitia. Cum omnem in partem se verteret, aversatus fanaticæ sacram et salutarem crucem est: adeo cor adamantinum ferreamque animam nec ipsa tam prope admota tam vehemens flammæ vis mollivit. Nec cessabat imperator, missitandis tali periculi articulo salubribus admonitionibus ad perditum, experiri remedia extrema et supremas spes tentare. Frustra omnia contra pertinaciam durissimam; nam sive objectu discriminis extremi furor hominem corripuit maximus; sive inter diversa posito sua ipsa perturbatio mentis anxiæ arbitrium eligendi præpedivit; sive (quod videtur verisimilius) qui ejus mentem occupabat malus dæmon densissimas ei quasdam tenebras offudit, constituit ad minas metumque omnem obstipus bruta stupiditate, nihilque consilii expediens Basilius hic, sordidum caput ac despabile; nunc quidem inhiabundus pyram versus insani more: nunc ad astantes pari vultus fæde hianlis deformitate se obvertens; palamque **494** omnibus stultisæ certa suæ documenta exhibens. Cui neque animus ad accedendum rogum, nec fixum retrocedendi consilium esset: sed quasi utrumque tractus, libratis procedendi et retrocedendi impulsibus, stolidæ stupidus in medio hærebat, in vestigio quod forte primum impresserat defixus. Cum autem multa nuntiorum imperatoris surdo canentium verba perderentur; celebrique tum maxime per concionis ora circumstantis mentione præstigiarum hujus semis, minarumque sæpe ex eo auditari, quibus spondebat: sese geniorum ope sibi faventium quibuslibet e malis evolaturum incolument: verili quibus supplicium dannati demand

A ἐκεῖνον; ἀποδειλισν πρὸς τὸ πῦρ καὶ θυριδεῖσθαι ἐδόξει. Ἐστρεψε γάρ τὰς ὄψεις πολλάκις καὶ ἐκρέτει τὰς χεῖρας καὶ ἐπάτασσε τὸν μηρὸν, οἴον τοῖς δόλοις ἔξαπορούμενος. Ὁμως καὶ οὐτας ἔχων καὶ ἀπὸ μόνης τῆς θέας ὡς ἀδαμάντινος; ἦν δὲ οὐτε τὸ πῦρ κατεμάλαζε τὴν σιδηρᾶν αὐτοῦ ψυχήν, οὐτε αἱ τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς αὐτὸν διαπόμπιμοι διαμηνύσεις κατέθελξαν. ἀλλ' εἴτε ἀπόνοια μετίστη τούτον κατελήφεις διὰ τὴν παρεστῶσαν ἀνάγκην καὶ συμφοράν· καὶ ἀπόρως οὐτας εἴχε τῆς γνώμης, καὶ διάρκειαν οὐδεπωσαῦν² ἐλάμβανε τοῦ συμφέροντος εἴτε καὶ δὲ κατασχών τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διάδολος; διπέρ καὶ μᾶλλον δοκεῖ, σκότος αὐτοῦ βιθύταν κατεσκέδασεν. Εἰσήκει πρὸς πᾶσαν ἀπειλὴν καὶ πρὸς πάντα φόδον ἀμηχανῶν δὲ κατάπτυστος ἐκεῖνος Βασιλεῖος, καὶ νῦν μὲν πρὸς τὴν πυρκαϊὰν ἐκεχήκι, νῦν δὲ πρὸς τοὺς παρεστῶτας, καὶ πᾶσιν ὡς ἀληθῶς κατεφαίνετο μεμηνώς· καὶ μήτε πρὸς τὴν πυρκαϊὰν ἐφορμῶν, μήτ' ὀπισθόπους διῶς γινόμενος, ἀλλ' ἐπεπήγει καὶ ἀκίνητος ἦν ἐφ' οὐ που καὶ τὰ πρῶτα κατελάθετο. Πολλῶν δὲ λόγων φεύγων καὶ τῶν τερατολογιῶν αὐτοῦ διὰ πάσης γλώττης φερομένων, δείσαντες οἱ δῆμοιοι μήποι; ἔριο διμφύτον τὸν Βασιλείον δαίμονες ἀποτόν τε τερατουργίσαιαν, παραχωροῦντος Θεοῦ, καὶ ἀλόγητος εἰ μέσου τοῦ τοσούτου πυρὸς διφθείη δὲ κάκιστος, πρὸς τινὰ τόπον δημοσιώτατον ἀφιγμένος, καὶ τέτηνε η ἐσχάτη πλάγη κείρον³ τῆς πρώτης, δοκιμασίαν τινὰ ἐδόκινη ποιήσασθαι· τερπτευμένου γὰρ

B Εἰκεῖνον καὶ αὐχοῦντος ὡς ἐκ μέσου τοῦ πυρὸς ἀλώρητος διφθείσται. Ἀναλαβόδεμενοι τὸν μανδαναν αὐτοῦ ἔφασαν, ὡς Ἰδωμεν εἰ μὴ τῶν σῶν ἀμφὶν διέφεται τὸ πῦρ, καὶ παραχρῆμα εἰς μέσον ἔργην τῆς καμίνου. Οὐ μὲν οὖν Βασιλεῖος ἐπὶ τοσούτῳ ἐγάνυντο ὑπὸ τοῦ ἐκαπατῶντος αὐτὸν δαίμονος, λέγων ὡς Ὁρᾶς τὸν μαρδύνας εἰς ἀέρα ἀντικάμενον. Οἱ δὲ ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὑφασμα κατανοήσαντες ἀραντες ὡσαν αὐτὸν αὐτοῖς ἱματίοις καὶ ὑπόδημασιν εἰς τὸ μέσον τῆς καμίνου· καὶ τοσούτον ὕστερον κατ' αὐτοῦ θυμουμένη ἡ φλέξ διεβοσκῆθη τὸν ἀστῆν ὥστε μηδὲ κυλεσαν τινὰ γενέσθαι, μηδὲ κατεντοῦντος ταῖς κανονοτομίαις ἐτέραν, ἀλλ' ἡ μόνον λεπτὴ τοι γραμμὴν καπνώδη φανῆναι κατὰ τὸ μέσον τοῦ φλογός· καὶ γάρ καὶ τὰ στοιχεῖα κατὰ τῶν ἀστεων ἐπαλέρεται. Φείδεται ὡς γε τὸ ἀληθές εἰτι θεοφιλῶν ὕστερον ποτὲ ὑπεχώρει καὶ ὑπείκαθε τοι θεοφιλέσιν ἐκείνοις νεανίαις ἐν Βασιλιῶνι, καὶ στεφεν αὐτοὺς τὸ πῦρ καθάπερ τις χρυσοεδής θύμιμος. Ἐγταῦθα δὲ τὸν ἀλάστορα τούτον Βασιλεὺν οἴπω αχριθῶς οἱ τούτον μετεωρίσαντες εἶνον. καὶ φλέξ ἐδόξει προεκτρέχειν ἐφ' τῷ τὸν δυσσεβή εἰς πάσιν. Τὸν δὲ ὑπόλοιπον ἀριθμὸν, δοσι τῆς ἀπωλειας, ήσαν τοῦ Βασιλείου σφαδίζοντος τοῦ παρεστηκότος καὶ βιαζομένου ἐπιφρίψειν καὶ αὐτοὺς ἀντοκράτωρ οὐ συνεχώρεσεν. Ἐγκλεισθ-

ναι (2) καλεύσας ἐν τοῖς³ τῶν μεγίστων ἀνακτό- ρων στοις καὶ τοῖς παραδρομοῖς, καὶ τούτου γεγονό- τος διελύθη τὸ θέατρον, καὶ μετὰ ταῦτα διαδέχεται τοὺς ἀθέους τις ἀλλή ἀσφαλεστάτη φρουρά, εἰς τὴν⁴ ἐμβληθέντας καὶ πολὺν τινα χρόνον διατετρί- φτες τῇ ἀσεβείᾳ αὐτῶν ἐναπέθανον.

αἷμα apud plebeulam jactans, imperitos dementaret eo amplius, et esset, novissimus error peior priore¹; experimentum magice istius facultatis decreverunt capere. Iactante siquidem præstigiatore vano ac magnifice gloriante, sese ex hoc ipso tanto igne emersurum incolumem, ac sine noxa conspicendum palam; ministri arreptum ejus mantelum in flammis jaciunt, Experiamur, aien- tes, utrum in tuis vestes vim ignis ullam habeat. Tantum porro fuit in deliro cilicernio recordiæ; aut potius tam versutis miserum fraudibus malus dæmon, deceptor astutissimus, perverterat, ut contra quam oinnes coram viderant, ipse unus illusus acclamaret: *Ecquid, inquiens, videntis mantelum evolare inviolatum in aera?* Illi ex hoc specimine de cætera insania et inanitate minarum nebulonis, idonea capta conjectura, prehensum valide cum interioribus vestibus et calceis præcipitem in robur protrudunt medium. At illi adeo flamma non pepercit, ut velut ei potissimum irata, totum statim absumperit imprium, ne nidore quidem aut fumo crassiore missio, præter tenuem lineam gracilis vaporis. Suapte videlicet quadam sponte in impios armare se elementa gaudent: quemadmodum e contrario eadem a viris sanctis vim noxiā temperant. Prout olim demonstratum apud illam Babylonicam fornacem in tribus notis illi Dei amantibus juvenibus, quos circum amplexus aurea velut fornice coronavit ignis, in quodam quasi thalamo compositos, muris flammarii idoneo spatio locum dampnum hinc inde structo. Hic vero projectum in flammam sceleratum hunc exsecatumque Basiliam qui intentissime spectarunt, retulere vix sublatum a lictoribus statim momento prævoratum; flammis ultricibus ad maturandam perniciem impii sic meriti procurare vivo et irato quodam impetu quodammodo visis. Tum vero circumstantes populus simile supplicium optare, magnisque vocibus ac motibus incendium poscere, iis qui astabant non parvo numero Basilii sectatoribus dementiæ; admovebant quin etiam infestas manus, et medios in flammam projecturi corripiebant, nisi vetaret imperator qui claudi omnes illos jussit in porticibus et Xystis palatii maximi. Sic dimisso theatro provisa brevi parataque est alia tutissima custodia in quam 495 athei Bogomili translati ac longissimo tempore detenti sunt, quoad qui salvi esse pertinacissime noluerent, in sua ipsorum impietate illuc sunt mortui.

Τοῦτο μὲν οὖν θετατον ἔργον καὶ ὀθλὸν τῶν παχρῶν ἔκεινων πόνων καὶ κατορθωμάτων τοῦ αὐτοκράτορος καὶ καίνοπραγία τις καὶ τόλμη παράδοσος· καὶ οἷμα ὁ τότε πατρὸν οὐ καὶ οὐνῶν ἔκεινος θαυμάζει μέχρι τοῦ γῦν καὶ οὐχ ὅπαρ τὰ τότε γεγενημένα θεάσασθαι δοκεῖ, ἀλλ' ὅντερός τις αὐτῷ καὶ φανταστικός φαίνεται. Καὶ γάρ ἐξ ὅτου τῶν δρίων τῆς Τρωματικῆς ἀρχῆς, ἐξ αὐτῆς τοῦ Διογένους

A tum erat, ne quis revera malorum dæmonum conatus, in gratiam hominis non temere suspecti de magia, repente exsisteret, permittente Deo, quo nefarius seductor pœnæ subtractus servaretur, ac per medias tot flammas illæsus atque integer erumperet, in locum aliquem publicum, ubi ostentans sese, aliquo apud plebeulam jactans, imperitos dementaret eo amplius, et esset, novissimus error peior priore¹; experimentum magice istius facultatis decreverunt capere. Iactante siquidem præstigiatore vano ac magnifice gloriante, sese ex hoc ipso tanto igne emersurum incolumem, ac sine noxa conspicendum palam; ministri arreptum ejus mantelum in flammis jaciunt, Experiamur, aientes, utrum in tuis vestes vim ignis ullam habeat. Tantum porro fuit in deliro cilicernio recordiæ; aut potius tam versutis miserum fraudibus malus dæmon, deceptor astutissimus, perverterat, ut contra quam oinnes coram viderant, ipse unus illusus acclamaret: *Ecquid, inquiens, videntis mantelum evolare inviolatum in aera?* Illi ex hoc specimine de cætera insania et inanitate minarum nebulonis, idonea capta conjectura, prehensum valide cum interioribus vestibus et calceis præcipitem in robur protrudunt medium. At illi adeo flamma non pepercit, ut velut ei potissimum irata, totum statim absumperit imprium, ne nidore quidem aut fumo crassiore missio, præter tenuem lineam gracilis vaporis. Suapte videlicet quadam sponte in impios armare se elementa gaudent: quemadmodum e contrario eadem a viris sanctis vim noxiā temperant. Prout olim demonstratum apud illam Babylonicam fornacem in tribus notis illi Dei amantibus juvenibus, quos circum amplexus aurea velut fornice coronavit ignis, in quodam quasi thalamo compositos, muris flammarii idoneo spatio locum dampnum hinc inde structo. Hic vero projectum in flammam sceleratum hunc exsecatumque Basiliam qui intentissime spectarunt, retulere vix sublatum a lictoribus statim momento prævoratum; flammis ultricibus ad maturandam perniciem impii sic meriti procurare vivo et irato quodam impetu quodammodo visis. Tum vero circumstantes populus simile supplicium optare, magnisque vocibus ac motibus incendium poscere, iis qui astabant non parvo numero Basilii sectatoribus dementiæ; admovebant quin etiam infestas manus, et medios in flammam projecturi corripiebant, nisi vetaret imperator qui claudi omnes illos jussit in porticibus et Xystis palatii maximi. Sic dimisso theatro provisa brevi parataque est alia tutissima custodia in quam 495 athei Bogomili translati ac longissimo tempore detenti sunt, quoad qui salvi esse pertinacissime noluerent, in sua ipsorum impietate illuc sunt mortui.

Τοῦτο μὲν οὖν θετατον ἔργον καὶ ὀθλὸν τῶν παχρῶν ἔκεινων πόνων καὶ κατορθωμάτων τοῦ αὐτοκράτορος καὶ καίνοπραγία τις καὶ τόλμη παράδοσος· καὶ οἷμα ὁ τότε πατρὸν οὐ καὶ οὐνῶν ἔκεινος θαυμάζει μέχρι τοῦ γῦν καὶ οὐχ ὅπαρ τὰ τότε γεγενημένα θεάσασθαι δοκεῖ, ἀλλ' ὅντερός τις αὐτῷ καὶ φανταστικός φαίνεται. Καὶ γάρ ἐξ ὅτου τῶν δρίων τῆς Τρωματικῆς ἀρχῆς, ἐξ αὐτῆς τοῦ Διογένους

B Ultimum hoc opus imperatoris fuit; quo in opere cum audendi fiduciæ nequaquam usitatæ ingens et supra modum mirabilis successus responderit, credo euidem, uti contigisse verisimile est iis qui præsentes adfuerunt, ut oculis vix suis crederent, ita laboraturam in tantis rebus dum narrabuntur credendis posteriorum fidem. Nam si quis anterius memoriam temporum replicet, sic reperiet,

² Malth. xxvii, 64.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

³ ταῖς. ⁴ ἦν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(2) Ἐγκλεισθῆται. Iuliel Alexius Basilii sectatores in porticibus palatii ambientibus, de quibus ad pag. 453 inclusi; erant enim in hisce porticibus carceres in quibus detinebantur rei. Nicetas Paphlagon: Ἡμερὸν δὲ παρελθουσὸν διλγωνετες τὰ Νομέρα τοῦτον περάσαντες συνδέσμιον ἐγκλεισθεῖσιν. Octava synodus, act. 10: Καὶ ἐμφρουροὶ ἐν τοῖς Νομέροις γεγόναμεν ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις. Sunt vero numeri, seu potius numeri, porticus, in quibus excubabant prætoriani milites, ut indicat Codinus, *De orig. C.P.* a voce Latina numerus, qua cohortem, legionem, aut militares copias significat. Numeros militares, dicit Tyrius, lib. ii, cap. 20, ut cæteros omnium, quos laudant Cujacius ad lib. iii cod. de his qui non impl. sup. lib. x. Lipsius, *De milit. Rom.* lib. iv, cap. 2; Dempster. ad Coripp. et Meurs. in Gloss. Carceres istos intelligit auctor *De exsilio S. Martini PP.* Et auferentes eum de lembo,

D posuerunt eum in gestatoria duixeruntque in custodiā excubitorii, quæ cognominatur Prandearia, et fecit eum inclusum sub multa custodia, præcipiens excubiti custodibus: ut nullus penitus sciret civitatis, quia est in eodem excubitu. Hinc docemur quid sit Πρανθάρα, in *Chronico Alexand.* an. Arcadii 42, quo sit conflagrassæ porticus Hippodromi, et Prandeariam, et adjacentes porticus. Elephantinæ, carcerem ita dictum in Palatio pariter statuit Anna, pag. 457. Prætorii carceres habet Leo Grammaticus, pag. 467; Zeuxippi, Pacbymeres, lib. vi, cap. 35; portici Eleutherini dicti, Theodorus Studita, in *Vita S. Theophan.* confess. n. 23. Igitur cum palatii custodia penes Papiani esset, ejus etiam erat carcerum palatinorum, et qui in eis detinebantur reorum cura. Sed de hac dignitate agimus ad Cinnamum.

lium intuens. Dicitur ille minas dudum omnes solitus confidentissime contemnere. Nec remisit ferociam in primo ipso flammae conspectu. Quin rogum jam flagrantem procul intuens renidebat seculo risu et insana quædam vaticinans ominabatur, ad futuros nempe præsto quosdam angelos, qui ex igne medio ipsum eriperent. Itaque submurmurabat secum Davidic illud: *Ad te autem non appropinquabis: verumtamen oculis tuis considerabis*¹. Verum ut discedens spatiumque dans eunti quæ in medio conglobata turba prospectum rogi totum eripuerat. (Viderat enim hactenus longe procedens Basilius summum tantum pyre ardoris verticem sumum scintillis mistum emicantibus alte vibrantis prope medium circum, ubi pyram exstare incipit lapidea); ubi jam, inquam, propinquiore ac pleniore fornaci inflammatis conspectu afflatus miser est, tum sane ille audax consternari, horrere ignem, avertire oculos saepius, manus complidere, semur tundere, signaque id genus cætera edere non dubia perturbationis summa. Tamen vel sic intueri licuit quam penitus coalita inhæretet in pio, planeque indomabilis malitia. Cum omnem in partem se verteret, aversatus fanaticæ sacram et salutarem crucem est: adeo cor adamantinum ferreamque animam nec ipsa tam prope admota tam vehemens flammæ vis mollivit. Nec cessabat imperator, missitandis tali periculi articulo salubribus admonitionibus ad perditum, experiri remedia extrema et supremas spes tentare. Frustra omnia contra pertinaciam durissimam; nam sive objectu discriminis extremi furor hominem corripuit maximus; sive inter diversa positio sua ipsa perturbatio mentis anxiæ arbitrium eligendi præpedivit; sive (quod videtur verisimilius) qui ejus mentem occupabat malus dæmon densissimas ei quasdam tenebras offudit, constituit ad minas metumque omnem obstipus bruta stupiditate, nihilque consilii expediens Basilius hic, sordidum cæput ac desputable; nunc quidem inhiabundus pyram versus insanis more: nunc ad astantes pari vultus fæde liantis deformitate se obvertens; palamque **494** omnibus similitudinæ certa suæ documenta exhibens. Cui neque animus ad accedendum rogum, nec fixum retrocedendi consilium esset: sed quasi utrimque tractus, libratis procedendi et retrocedendi impulsibus, stolidæ stupidus in medio hærebat, in vestigio quod forte primum impresserat defixus. Cuni autem multa nuntiorum imperatoris surdo canentium verba perderentur; celebrique tum maxime per concionis ora circumstantis mentione præstigiarum hujus sensis, minarumque sære ex eo auditarum, quibus spondebat: sece genitorum ope sibi faventium quibuslibet e malis evolaturum incolument: veriti quibus supplicium damnati demanda-

A ἐκείνον; ἀποδειλιέν πρὸς τὸ πῦρ καὶ θορυβεῖσθαι ἐδόκει. Ἐστρεφε γὰρ τὰς δίφεις πολλάκις καὶ ἐκρίτες τὰς χεῖρας καὶ ἐπάτασσε τὸν μηρὸν, οἷον τοῖς δλοῖς ἔξαπορούμενος. Ὁμως καὶ οὐτας ἔχουν καὶ ἀπὸ μόνης τῆς θέας ὡς ἀδαμάντινος ἦν οὐτε γὰρ τὸ πῦρ κατεμάληε τὴν σιδηρᾶν αὐτοῦ ψυχὴν, οὐτε αἱ τοῦ αὐτοχράτορος πρὸς αὐτὸν διαπόμπιμοι διαμηνύσεις κατέθελεν· ἀλλ' εἴτε ἀπόνοια μεγίστη τούτον κατείληψε διὰ τὴν παρεστῶσαν διάγκην καὶ συμφοράν· καὶ ἀπόρως οὐτως εἶχε τῆς γνώμης, καὶ διάχροις οὐδεποτασσῦν² ἐλάμβανε τὸν συμφέροντα; εἴτε καὶ διὰ κατασχών τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διάβολος; διπερ καὶ μᾶλλον δοκεῖ, σκότος αὐτοῦ βιβύτων κατεσκίδασεν. Εἰστήκει πρὸς πᾶσαν ἀπειλὴν καὶ πρὸς πάντα φόδον ἀμηχανῶν διὰ κατάπτυστος ἐκείνης Βασιλείου, καὶ νῦν μὲν πρὸς τὴν πυρκαϊὰν ἐκεχήνι, νῦν δὲ πρὸς τοὺς παρεστῶτας, καὶ πᾶσιν ὡς ἀηθῶς κατεφαίνετο μεμηνώς· καὶ μῆτε πρὸς τὴν πυρκαϊὰν ἐφορμῶν, μήτ' ὀπισθόπους δλῶς γινόμενος, ἀλλ' ἐπεπήγει καὶ ἀκίνητος ἦν ἐφ' οὐ που καὶ τὰ πρώτα κατελάθετο. Πολλῶν δὲ λόγων φέντων καὶ τῶν τερατολογιῶν αὐτοῦ διὰ πάσης γλωττῆς φερομένων, δεῖσαντες οἱ δῆμοι μήτης δρεῖ ἀμφὶ τὸν Βασιλείον δαίμονες ἀποπόν τι τερατοργήσειαν, παραχωροῦντος Θεοῦ, καὶ ἀλιθότος ἐκ μέσου τοῦ τοσούτου πυρὸς διφθεῖται διάκαστος, πρὶς τινὰ τόπον δημοσιώτατον ἀφιγμένος, καὶ γένηται ἡ ἐσχάτη πλάνη χεῖρον³ τῆς πρώτης, δοκιμασίαν τινὰ διδοῖς ποιήσασθαι· τερατευομένου γὰρ ἐκείνου καὶ αὐχοῦντος ὡς ἐκ μέσου τοῦ πυρὸς ἀλιθότος διφθεῖσατ. Ἀναλαβόμενοι τὸν μανῶν αὐτοῦ ἐφασαν, ὡς Ἱδωμεν εἰ μὴ τῶν σῶν ἀμφῶν ἀφταται τὸ πῦρ, καὶ παραχρῆμα εἰς μέσον ἐρῆψαι τῆς καμίνου. Οἱ μὲν οὖν Βασιλεῖος ἐπὶ τοσούτην ἐγάνυντο ὑπὲρ τοῦ ἔξαπατῶντος αὐτὸν δαίμονος, λίτων ὡς Ὁράτες τὸν μαρδύταν εἰς ἀέρα ἀντιτάμενος. Οἱ δὲ ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὑφασμα κατανοήσαντες ἀράντες ὥσταν αὐτὸν αὐτοῖς ἱματίοις καὶ ὑπόδημασιν εἰς τὸ μέσον τῆς καμίνου· καὶ τοσούτον ὕσπερ κατ' αὐτοῦ θυμουμένη ἡ φλὸδες διεσοσκήθη τὸν ἀστῆν ὥστε μηδὲ κνίσσαν τινὰ γενέσθαι, μηδὲ κατένητος κανινοτομίαν ἐτέραν, ἀλλ' ἡ μόνον λεπτή τινες γραμμὴν καπνώδη φανῆναι κατὰ τὸ μέσον τῆς φλογός· καὶ γὰρ καὶ τὰ στοιχεῖα κατὰ τῶν ἀσεβῶν ἐπαίρεται. Φείδεται δὲ γε τὸν ἀληθὲς εἰπεῖν τὸν θεοφιλῶν ὕσπερ ποτὲ ὑπεχώρει καὶ ὑπεκινθεῖ τοι; θεοφιλέσιν ἐκείνοις νεανίαις ἐν Βασιλεῖον, καὶ περιστερεῖσιν αὐτούς τὸ πῦρ καθάπερ τις χρυσοειδῆς θύλακος. Ἐνταῦθα δὲ τὸν ἀλάστορα τούτον Βασιλεῖον οὖπω ἀκριθῶς οἱ τοῦτον μετεωρίσαντες εἶχον, κατὰ φλὸδες ἐδόκει προεκτρέχειν ἡφαίνεσθαι τὸν δυσσεβῆ ἐπαπάσαν. Τὸν δὲ ὑπόλοιπον ἀριθμὸν, δοιας τῆς ἀπειλῆς; ήσαν τοῦ Βασιλείου σφαδάζοντος τοῦ παρεστηκότος λαοῦ καὶ βιαζομένου ἐπιβρίψειν καὶ αὐτοὺς τῷ πυρὶ, δὲ αὐτοχράτωρ οὐ συνεχώρησεν. Ἐγκλεισθ-

ναι (2) κελεύσας ἐν τοῖς ⁴⁷ τῶν μεγίστων ἀνακτό-
ρων στοιξὶ καὶ τοῖς παραδρομοῖς, καὶ τούτου γεγονό-
τος διελύθη τὸ θέατρον, καὶ μετὰ ταῦτα διαδέχεται
τοὺς ἀθέους τις ἀλλή ἀσφαλεστάτη φρουρὰ, εἰς
τὴν ⁴⁸ ἐμβληθέντες καὶ πολὺν τινα χρόνον διατετρ-
φότες τῇ ἀσεβείᾳ αὐτῶν ἐναπέθανον.

alique apud plebeculam jactans, imperitos dementaret eo amplius, et esset novissimus error pejor priore¹; experimentum magicae istius facultatis decreverunt capere. Jactante siquidem præstigiatore vano ac magnifice gloriante, sese ex hoc ipso tanto igne emersurum in columnam, ac sine noxa conspiciendum palam; ministri arreptum ejus mantelum in flamas jacint, Experiamur, alienates, utrum in tuas vestes vim ignis ullam habeat. Tantum porro fuit in deliro cilicernio recordiæ; aut potius tam versutis miserum fraudibus malus dæmon, deceptor astutissimus, perverterat, ut contra quam oinnes coram viderant, ipse unus illusus acclamaret: *Ecquid, inquiens, videntis mantelum evolare inviolatum in aera?* Illi ex hoc specimine de cætera insania et inanitate minarum nebulonis, idonea capita conjectura, prehensum valide cum interioribus vestibus et calcis præcipitem in robum protrudunt medium. At illi adeo flamma non pepereit, ut velut ei potissimum irata, totum statim absumperit impium, ne nidore quidem aut fumo crassiore missio, præter tenuem lineam gracilis vaporis. Suapte videlicet quadam sponte in impios armare se elementa gaudent: quemadmodum e contrario eadem a viris sanctis vim noxiæ temperant. Prout olim demonstratum apud illam Babyloniam fornacem in tribus notis illi Dei amantibus juvenibus, quos circum amplexus aurea velut fornice coronavit ignis, in quodam quasi thalamo compositos, muris flammarii idoneo spatio locum dantium hinc inde structo. Hic vero projectum in flammam scelestum hunc exsecuratumque Basilium qui intentissime spectarunt, retulere vix sublatum a lictoribus statim momento prævoratum; flammis ultricibus ad maturandam perniciem impii sic meriti procurare vivo et irato quodam impetu quodaramodo visis. Tum vero circumstans populus simile supplicium optare, magnisque vocibus ac motibus incendium poscere, iis qui astabant non parvo numero Basilii sectatoribus dementiæ; admovebant quin etiam infestas manus, et medios in flammam projecturi corripiebant, nisi vetaret imperator qui claudi omnes illos jussit in porticibus et Xystis palatii maximi. Sic dimiso theatro provisa brevi parataque est alia tutissima custodia in quam **495** athei Bogomili translati ac longissimo tempore detenti sunt, quoad qui salvi esse pertinacissime noluerent, in sua ipsorum impietate illi sunt mortui.

Τούτο μὲν οὖν θεατὸν ἔργον καὶ δόλον τῶν μακρῶν ἔκεινων πόνων καὶ κατορθωμάτων τοῦ αὐτοχράτορος καὶ καίνοτραγία τις καὶ τόλμη παράδοξος· καὶ οἷμα ὁ τότε πιρῶν ἦ καὶ οὐνόν ἔκεινόν θαυμάσει μέχρι τοῦ νῦν καὶ οὐχ ὅπα τὰ τέτες γεγενημένα θεάσασθαι δοκεῖ, ἀλλ' ὅνειρός τις αὐτῷ καὶ φαντασία φανεῖται. Καὶ γὰρ ἐξ ὅτου τῶν δρίων τῆς Τρωματῶν ἀρχῆς, ἐξ αὐτῆς τοῦ Διυγένους

B Ultimum hoc opus imperatoris fuit; quo in opere cum audendi fiduciae nequaquam usitatæ ingens et supra modum mirabilis successus responderit, credo siquidem, ut contigisse verisimile est iis qui præsentes adfuerunt, ut oculis vix suis crederent, ita laboraturam in tantis rebus dum narrabuntur credendis posteriorum fidem. Nam si quis anterius memoriam temporum replicet, sic reperiet,

¹ Matth. xxvii, 64.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴⁷ ταῖς. ⁴⁸ ἦν.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(2) Ἐγκλεισθῆται. Iubet Alexius Basilii sectatores in porticibus palatium ambientibus, de quibus ad pag. 453 includi; erant enim in hisce porticibus carceres in quibus detinebantur rei. Nicetas Papaliago: Ἡμερὸν δὲ παρελθουσὸν διλγωνετε τὰ Νομιμερά τοστὸν περάσαντες συνδέσμιον ἐγκλεισουσιν. Octava synodus, act. 40: Καὶ ἐμφρουροὶ ἐν τοῖς Νομιμεροῖς γεγόναμεν ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις. Sunt vero numeri, scu potius numeri, porticus, in quibus excubabant prætoriani milites, ut indicat Codinus, *De orig. C.P.* a voce *Latina numerus*, qua cohortem, legionem, aut militares copias significat. *Numeros militares*, dicit *Tyrius*, lib. II, cap. 20, ut cæteros omittant, quos laudant *Cujacius* ad lib. III cod. de his qui non impl. sup. lib. x. *Lipsius*, *De milit. Rom.* lib. IV, cap. 2; *Dempster*. ad *Coripp.* et *Meurs.* in *Gloss.* *Carceres* istos intelligit auctor *De exilio S. Martini PP.* Et auferentes eum de lembo,

D posuerunt eum in gestatoria duxeruntque in custodiā excubitorii, quæ cognominatur *Prandearia*, et fecit eum inclusum sub multa custodia, præcipiens excubiti custodibus: ut nullus penitus sciret civitatis, quia est in eodem excubitu. Hinc docemur quid sit Πρανδάρα, in *Chronico Alexand.* an. *Arcadii* 12, quo ait conflagrassæ porticus Hippodromi, et *Prandearia*, et adjacentes porticus. *Elephantinæ*, carcerem ita dictum in *Palatio* pariter statuit *Anna*, pag. 457. *Prætorii* carceres habet *Leo Grammaticus*, pag. 467; *Zeuxippi*, *Pachymeres*, lib. VI, cap. 55; palati *Eleutherii* dicti, *Theodorus Studita*, in *Vita S. Theophan.* confess. n. 23. Igitur cum palati custodia penes *Papiam* esset, ejus etiam erat carcerum palatinorum, et qui in eis detinebantur reorum cura. Sed de hac dignitate agimus ad *Cinnamum*.

ex quo ipsis auspiciis imperii Diogenis superiores imperatori Romano non feliciter ipsos aggresso Barbari fuere, nunquam ad patris mei tempora, cessasse a vexandis Christianis barbaricas manus, sed gladios semper atque hastas ex illo tempore in Christianos exacutus, bella vero, ac pugnas cædesque frequentatas. Unde siebat ut civitates diuerterentur, regiones vastarentur, Romanorum tota ditio Christiano passim cruento pollueretur. Civibus ejus atque alumnis partim telorum eminus, partim hastarum cominus confessione miserabiliter cadentibus; partim a patriis avulis sedibus, et in Persidem procul ac Turcorum remotissimas civitates captivis abductis. Tanta passim consternatione universorum, ut palam ubique curreretur in antra, lucos, et montes locaque similia spem latebrarum ostendentia, tantumque non diceretur *montibus*, *Cadite super nos, et collibus Operite nos*⁴. Ea vulgo perturbatio infelices comprehenderat, qui quotidianis expositi Barbarorum incursionibus, horrebant in momenta singula, ne, quod aliis evenire quotidie cernebant, captivi ducerentur in Persidem et ipsi; aut cum utique capti eo traherentur, votis miseris fatigabant cœlum ob mala quæ tolerabant. Quod si quos fortuna quædam servituti Turcorum ac crudelitati subtraheret, tamen illis peribat vitæ ac libertatis fructus, luctu et desiderio consenescerentibus in Romana terra: *filiam illo quidem servitum abductam lamentante altis suspiriis; hoc fratrem, alio patrelem, aut fratri solum, morte abreptos præmatura gementibus*. Nec moderatior virorum quoque passim comploratio cernebatur quam qualis esse mulierum in funeribus solet calidas assidue stillantium lacrymas. Porro per omnes vitæ conditiones ac fortunæ gradus calamitas ista grassabatur; nemine sortis cujuscunque, fletuum et gemituum horum immuni. Cum interim qui Romanum sceptrum imperatores moderabantur usque ad patrem meum (exceptis sane perpaucis, Tzimisce nimirum, et Basilio) fere abstinerent rebus Asiaticis; ac ne summis quidem pedibus attingere fœtam bellis et periculorum plenam provinciam auderent. Verum quid ego in his landi? Sentio enim declinasse me velut in diverticulum e via regia, et a proposito deflectere. Nimirum quæ fecit fortiter ac sapienter meus pater, quæque ærumnose idem perpessus, generose pertulit, ex æquo ad farraginem hujus operis pertinent: cuius suscipiendi non id solum, ne quis erret, consilium fuit, ut res gestas pugnataque bella exponerem narrando, memoriasque **496** commendarem: verum illud quoque in partem pensi destinatione mea prima imputatum est a me, ut dolores casusque tum privatim meos, tum domesticos ac meorum, patris præsertim, lamentarer; solatiumque istud indulgerem interim cordi meo, mœrore quo labescit intus, per querelas et suspiria foras effundendo. Malorum porro quæ harum mihi lacrymarum causa sunt, familiam videlicet ducit mors parentis mei; quæ mundi et rerum humanarum eadem fuit interitum. Illic modo narranda se mihi deplorandumque offert. Imo deplorandam unice; narrandi enim omnes impletum eripit illa vox quam ab illo ipso patre meo audire olim memini, cum saepius imperatricem matrem meam doctos et disertos viros ad scribendas res ipsius bellaque ac victorias celebrandas provocarem, reprehenderet, aplorem elegiarum et sibyllium questum, quam historiæ aut panegyrici materiae res suas dicitans; adeo multa, varia eadem et gravia, vitam ejus universam mala infestaverant.

⁴ Osee x, 8; Luc. xxiii, 30.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁴ Τζιμισχήν.

Οὐπω γάρ ἔτος ἐν πρὸς τῷ ἡμίσει διελήλυθεν, ἐξ Α οὐπερ τῆς ἐκστρατείας ἐπανελήλυθεν διανοχάτωρ, καὶ νόσος ἀλλή δεινή τις ἐπιστήψασ πρόξον ἐπηγεγένετο τούτῳ θανάτιμον εἰ δὲ δεῖ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν τὴν τοῦ παντὸς καταστροφὴν καὶ φθοράν. Ἀλλ' ἐπει τὸ τῆς ὑποθέσεως ἐκβιάζει μέγεθος, φιλοπάτωρ τε δῆμα καὶ φιλομήτωρ ἐξ αὐτῶν σπαργάνων γεγενημένη, θεσμούς Ιστορίας ὑπερεκτίπτειν ἔρχομαι διηγησομένη, διπερ οὐ πάντα τι βούλομαι, τὴν τοῦ αὐτοχράτορος τελευτὴν ἵπποδρομίας γάρ γενομένης ἐξ αἰτίας ἀνέμου τηνικαῦτα πνεύσαντος σφρόδρου, ἀναρριθμηθέσαν οἶν τὸ βενια καὶ τῶν ἀκρων ὑποχωρῆσαν, θάτερον τῶν δύων κατείλθει. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῶν Ιατρῶν οὐδὲ συνήσεαν δλως τὴν ἐπερχομένην ἡμῖν ἀπειλὴν ἐντεῦθεν δεῖ γε Καλλικλῆς (3) Νικόλαος, οὐτωσ γάρ προσηγορεύετο, μάντις ἡν ἡμέν τῶν ἀπευκταῖων κακῶν, καὶ πτοεσθιει ἐλεγε μή τῶν ἀκρων ὑποχωρῆσαν, καὶ ἀλλην διαπρευσμένον ἀδογθήτον τὴν κέλδυνον τῷ κάμνοντι ἀπεργάσιοτο καὶ πιστεύειν οὐκ ἔχομεν, διτι μηδ' ἡδουλόμεθα. Οὐδεὶς μὲν οὖν τηνικαῦτα πλήτην τοῦ Κολλικλέος διά τινων καθάρσιον κένωσιν προστεθύμητο οὐδὲ γάρ εἰνθε τὸ σώμα τούτο λαμβάνειν καθάρσιον, ἀλλὰ τὰς πτυντάκασιν ἀγύμναστες θν πρὸς τὰς φαρμακοποιαὶς φτιερ οἱ πλείους καὶ μᾶλλον δι Παντέχνης Μιχαήλ (4) συγχρώμενος, παντελῶς ἀπείρυτε τὴν καθαρίσιν. Ο δέ γε Καλλικλῆς τοῦ μᾶλλοντος στοχασμένος, ἐπιφωνηματικῶς αὐτοῖς ἐλεγεν ὡς νῦν μὲν τῶν ἀκρων ἡ ὑλὴ ἀφεμένη, πρὸς τὸν δύμον ἐνέσκηψε καὶ τὸν τρόχηλον. Εἰσαῦθις δὲ, μή διδει καθαρίσιων κενωθεῖσα εῖται τῶν πρωτουργῶν μωρῶν, οὐ καὶ αὐτὴν τὴν καρδίαν ἐπικρέμεσσα, ἀνταστο τὴν βλάσην ἀπεργάσεται. Παρῆν γάρ καὶ αὐτὴ ἐξ ἐπιταγῆς τῆς ἡμῆς διεποίησε, ἐφ' ϕ τοῖς τῶν Ιατρῶν λόγοις διατήσαται,

Car. Dufresnii Du Cangji notæ.

(3) Καλλικλῆς. Is est Nicolaus Callicles archistar, cuius poesim et iambos plurimi facit Georgius Corinthi episcopus, lib. De construct. orat. ad quem etiam existant epistolæ Theophylacti Bulg. archiepiscopi 38, 39, 56, 57. Illius sunt epigrammata aliquot jam olim ab Hieronymo Gonto edita, quorum duo, quia ad Historiam Annæ nostræ, Eudociae sororis et Ireneos pertinet, hisce Commentariis adlexere erit opera prelium. Primum spectat ἐγχόλπιον, sacris vivisīsc crucis reliquiis adornatum, quod Anna ab Eudocia sorore, quæ in monasterium secesserat divulsa a marito, dono accipererat. Alterum spectat. Ireneos ipsius Augustiæ Annæ matris, vel etiam Joannis Comneni imp. uxoris aliud ἐγχόλπιον. En utrumque.

424 Τοῦ Καλλικλέοντος στίχοι εἰς τὸν καλὸν σταυρὸν τὸν κορυφήντα πορὰ τῆς Πορφυρογεννήτου κυρᾶς Ἀρρηγος.

Ἐκ τοῦ ἔνδον τρυγῷ σε τὴν ζωὴν, Λάγε,
Καὶ Εἴα τρυγῷ τὴν φθορὰν ἀπὸ ἔνδον,
Καὶ προσκυνοῦσα σῶν παθῶν τὴν εἰκόνα,
Εἰς ἀπαθῶν αἰτῶ σε λιμένας ἐβάσαι,
Σὺν οὐράγῳ τε καὶ τέχνοις τηρουμένη,
Ἐξ Εὐδοκίας ταῦτα πορφύρας κλάδου.

Callicles versus in extimam crucem adornatam a domina Porphyrogenita Anna.

Proles parenti ἀειώνα quam moriens mihi
Vitam dedisti, carpeere e ligno datur,
Licet Εὐα mortem nescia hinc olim hauserit,

Nondum sesquiannus fluxerat ex quo ab illa modo descripta expeditione redierat Alexius Augustus, cum in eum subito ingruens morbus aliis gravissimus, lethalem collo ejus innexuit laqueum; ac, si verum oportet dicere, orbi exitum et pernicie universo attulit. Dicam enim, dicam quod refugit animus, et oratio mea velut superincumbentem universi præcedentis operis sibi molem non sustinens, deorsum se propelli patietur in eum narrationis locum, quam temporis potius et ordinis, quam aut publici aut privati ratio a me poscebat officii. Itaque simul Historiae quam explicare scribendo professa sum; simul pietatis quam a eunis et crepundiis, utriusque parentis amore ac veneratione significanda, exercui, leges et præscripta transgredientia n̄ hi video. Historia quidem, quod morbum mei patris articulosque omnes ac differentias supremi ejus temporis domestica diligentia persecutura sum; qualia fere securius breviusque publicis intenti consiliis atque actis historici transmittunt; pietatis vero, quod ea vix permittere filiae posse videatur, ut vigente memoria luctuosissimæ clavis, qua quæd habuit in vita charissimum perdidit, scribere ac commentari, omninoque aliud quam flere queat. Verum hos omnes eluctata obices eo ecce delabor, quantum invita, si ireque lectorem jubeo, agrotare supremum cœpisse meum patrem ludis eqnestribus in circu, ubi vehementiori tum spirante afflatus vento est. Cujus malignum frigus non eam quam vulgo solet, tum quidem vim habuit, eliquandi nimirum e cerebro humoris, in partesque ultimas articulorum, quo dudum erat proclivis lapsus, immittendi; quin retraxit potius ac revulsit fluens rheuma, extremisque revocatum ab artuum

C

εἰς τὸ καλὸν ξύλον τὸ κοσμητὸν υπὸ τῆς δισποιηῆς.

Diraque clavis triste simulacrum colens,
Beatitatis tangere hic portum ardeo,
Me liberosque et conjugem in tuto locans,
Hanc flos nitentis purpura et sceptri decus,
Eudocia olim et arborem et fructum dedit.

Εἰς τὸ καλὸν ξύλον τὸ κοσμητὸν υπὸ τῆς δισποιηῆς.

Οὐ ταῦτα δρυμὸς, οὐδὲ κρανίου τόπος,
Ἐν οἷς ἐπάγγη τούτο τὸ ξύλον πάλαι,
Ἄλλ' ἔτι λιθόστρωτος ἡ χρυσοῦς τόπος.
Ἄγθει δὲ λευκὸν ἄνθος ἐκ τῶν μαργάρων,
Τούτοις φυτεύει σὲ ξύλον ζωηφόρον,
Δοκῶν δ λαμπτήρα τὴν βασιλεῖς Ερήνη,
Καρπὸν γλυκὺν τρυγῶσα τὴν σωτηρίαν.

In lignum crucis ab imperatrici ornatum.

Non ille lucus sanguinis Christi notis,
Vel mons cruentus hic ubi quondam sletit
Ferae lignum, lapide sed Paro locus.
Auroque stratus, candidum vibrans jubar,
Baccis decorus, et Rubri spoliis maris,
Hæc te inter (arbos perditis vitam serens,
Solem et lacescens lumine) Irene inseret,
Ex te salutis aureo fructus legens.

(4) Παντέχνης Μιχαήλ. Quem non semel idem Theophylactus innuit suum jam olim suisce discipulum, et cui gratulatur quod in imperatoris medicum affectus sit, epist. 44, 47, 73, 74 et 97. Nicestam præterea nescio quem Alexii medicum nominat, epist. 55.

partibus, humerum in alterum copiose corrivavit, A xai ξουν τῶν λεγομένων, καὶ τοῖς τοῦ Καλλικλέους
ibique detinuit. Multi statim acciti medicorum, nihil inde sinistrum ominati sunt. Unus Nicolaus Callicles, vates heu nimis verax : male se vereri dixit ne a consueto in partes externas fluxu deducatur humor, atque in interiora retrocedens, funestum aliquod, et remedio nullo procurabile, in vitalia penitus ipsa malum importaret. Nos, quod aversabamur credere non proni, Calliclem sic disserentem negleximus ; nec, quod jubebat ille actutum fieri cum interminatione periculi gravis, exhaustire sentinam ægri corporis propinatis statim purgantibus pharmacis curavimus. Abhorrebat ab ejusmodi potionibus majorem in modum meus pater, planeque hactenus expertem miseriaram talium vitam duxerat. **497** Favebant ad hæc ejus fastidio ac consuetudini medici complures, princepsque inter omnes Pantachus Michael, qui tum aliarum pene omnium, tum ejus quam præcipue facilitabat artis medicinæ consultari mus habitus. etiam peculiarem notitiam habitudinis ac corporis Alexii longo usu et observatione huiusse poterat, multo cum eo tempore versatus. Is ergo cum et sua, et aliorum sententia plurium, purgatione prorsus interdiceret, quem tum contra cunctos unus nitens Callicles moveret ? Nibili ille tamen insistebat minus, ex certa, ut, eventa monstrarunt, futuri providentia, graviter admonens, claraque voce denuntians ac contestans fore, ut si noxiū humorem ab articulis extremis, quo ferri consueverat, ad humerum atque ad collum impune retrahī, liberumque fluxum habere sinerent, is per haustum pharmorum purgantium non exhaustus, in aliquam primigeniarum partium, atque adeo in cor ipsum, cum irreparabili pernicie redundaret. Hæc sic ab eo disputata ego ipsa recolo; interfui enim, domina matre mea sic jubente, atque adeo præfui consultationi tum isti medicorum. Ac memini me cum et Calliclem et cæteros pro se quenque disserentes audivissem, persuasione privata in partes et sententiam Calliclis abreptam. Prævaluuit tamen suffragiorum in contrarium numerus, et plurium calculis superatus est Callicles felici ad breve spatiū vincentium eventu. Siquidem rheuma consueto dierum orbe Augusti corpore potitum, remittere cœpit malignam vim; pauloque post, sensim malo senescente, pristino fere et æger vigori redditus.

Nondum inde sex menses fluxerant, cum alia ecce
sonica et periculosa imperatori valetudo incidit,
ex mœrore ac sollicitudine niniis ob quotidianas
curas et concursum variorum et gravium simul in-
gruentium negotiorum. De hoc morbo referam quid
ipsa ex ægri ore ipsius sacerdos apud meam matrem
de eo confidentissime querentis coram acceperim.
Haec ejus ferme oratio erat: *Quid esse dicam causæ
quod mihi jam difficilis respiratio est. Cupido sæpe
me incersit respirandi liberius, hauriendique copio-
sum acrem, quem laboranti affundam et oppresso
cordi; at ecce intercedens nescio quæ vis conatum
intercipit, medioque in impetu frustra hians, vix ite-
rita sacerdos contentionem vel semel ducere spiritum
queo satis largum, ut non multis partibus deficiat
ab ea copia quam anhelans requireret obrutum cor:
cui velut quamdam incumbere molem lapideam gra-
vissimam sentio; et ex hujus impressione ponderis
ceptum suspirium abrumpi; nec, omnia circumspe-
ctans licet, omnemque in partem versans animum,
commisisci queo, unde quave ex causa id mihi acci-
derit inconveniendum. Est et aliud ejus generis, quod
tibi pro nostra fiducia, caput charissimum, una par-
ticeps casuum sensuumque omnium meorum, aperiam
in præsens. Oscitandi plerumque libido malas mihi
disjungit. Cæterum attractus hianti ore spiritus
nescio quo intercurrente prohibetur obice, ne intus
penetret; id quod mihi nullo maximam creat mœ-
lestiam. Quid tandem hoc sit, age edissere, si nosti.
His Augusta verbis non solum edocebatur de morbo
languentis Augusti, verum illud ipsum **498** quasi
auditu in se quoque propagatum, sentire malum*

Β Ούτω μῆνες παρῆλθον ἔξι, καὶ δὲθριον νόσημα ἐκ τῆς πολλῆς τάχα ἀθυμίας τῶν καθ' ἔκαστην προσπιπτόντων αὐτῷ καὶ τῆς συνδόου τῶν κοινῶν φροντίδων ἔμαρτρησε. Καὶ ἡκουον αὐτοῦ θαμάρις τῆς την βασιλίδην διηγουμένου καὶ οἷον ἐπεγκαλῶντος αὐτῇ τὸ νόσημα· Τί ποτ' ἀρά τὸ συμβαῖνόν μοι περὶ τὴν ἀραιροτήτην κάθος; Βούλομαι τὴν ἀραιρεῦσαι βαθὺ καὶ ἀθρόον, καὶ οἷον κοινωνίην τῆς ἀγνειμένης ἀρλας ἐν τῇ καρδιᾳ. Τόντο δὲ πολλάκις ἐπιχειρῶν οὐδὲ ἀπαξ δύναμαι πολλοστημένοις ἀραιρέμεναι τοῦ ἐπιθλιβότος βάρους, τὸ δὲ ἀπλιζοικὸν καθάπερ τις ἀλιθὸς ἀπίκειται μοι τῇ καρδιᾳ βαρύτατος, ἀρακοπῆς ἐν τῷ μετεκὲν γενομένης τοῦ στεγανοῦ, καὶ τὴν αἰτίαν συνιδεῖν οὐκ ἀν δύοιμι, οὐδὲ ὀρθότερον τοιούτοις πάδοις ἀττίτεσται μοι. Καὶ ἀλλο δὲ τι προσαγγέλλω, φιλέστητη ψυχὴ κοιτωρέ τῷρ ἐμῷροι καὶ βουλευμάτων, χάσμα πολλάκις ἀπέργεται μοι, καὶ διακοπόμενορ ἐν τῷ μεταξὺ τὸ εἰπερόμενορ πρενῦμα μεγίστηρ μοι τὴν ἀρλα ἐπάρει. Τί ποτε ἀλλο τὸ καταλαβόν με τοῦτο δεινόν, εἰ οἴδας, φράσε. Ἡ δέ γε βασιλίς, ταῦτα ἀκούοντα καὶ ἀπερ ἐκείνος τάσσει παρ' ἐκείνου μανθάνοντα, ἐδόκει μὲν εἶναι αὐτῇς τὰ πάθη, καὶ ὥσπερ ἀγανακτομένη καὶ αὐτῇ τοῦ δισθματος, οὐτο διέκειτο πρὸς τοὺς λόγους τοῦ αὐτοκράτορος. Συχνῶς δὲ τοὺς ἐπιστήμονας μεταπεμπομένη τῶν λατρῶν, τὸ τοῦ νοσήματος εἶδος πολυκρατημονίη ἡγαγκάζετο, καὶ τῶν αἰτίων τὰ προσεχῆ καὶ τὰ πόρρω ἡτείτο μαθεῖν. Οἱ δὲ, τὴν κείρα ταῖς ἀρτηρίαις; ἐπιβάλλοντες, ἔμφασιν παντοῖο εἶδους ἀνομαλίας¹⁰ κατὰ πᾶσσαν τῆς ἀρτηρίας

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

50 ἀνωμαλίας.

κίνησιν εύρισκειν ἀνωμαλόγουν, τὸ δὲ αἴτιον συνιδεῖν οὐκ εἴχον δῆπα μηδὲ τὴν τοῦ βασιλέως δίαιταν τιπισταντο, ἀλλὰ πάνυ σωφρονεστάτην καὶ λιτήν καὶ δῶς γυμνικήν τε καὶ στρατιωτικήν, ἀπαγορεύσαντα τῶν ἀπὸ τῆς περιττῆς διαιτης ὑλῶν, εἰς αἰτίαν δὲλλην τὰ τῆς στενοχωρίας ἀνέφερον· καὶ προκαταρκτικὸν αἴτιον ταυτοὶ τῆς νόσου οὐδὲν δίλλο ξείγον, ή τὴν τῶν φροντίδων πολλὴν συντονίαν, καὶ τὸ συνεχὲς καὶ πυκνὸν τῶν θιλψεων, θερμανομένης ἐκεῖθεν αὐτῷ τῆς καρδίας καὶ τὸ περιττὸν ἀπαντλούσης; ἔξ οὐκον τοῦ σώματος. Ἐντεῦθεν ἡ δεινὴ νόσος ἐπελθοῦσα τῷ αὐτοκράτορι, ἀνακαχήν δῶς ωκεανοῦ, ἀλλὰ ως ἀγχόνη συνέπνιγε. Τοσοῦτον δὲ καθεκάστην τῆς νόσου, ως μηκέτι ἔκ διαστημάτων, ἀλλὰ συνεχῶς καὶ ἀδιατάτω; ἐπέρχεσθαι, ως μηδὲ περὶ θατέρων δύνασθαι καταχλιθῆναι τὸν αὐτοκράτορα πλευράν, μηδὲ πρὸς ἴσχυός ξεῖν ἀδιαστον τὸ περάπαν εἰσπνεῦσαι τὸν ἄσρα. Ἀπαξ οὖν τηνικαῦτα μετεκαλεῖτο λατρὸς, καὶ ἡ τοῦ αὐτοκράτορος νόσος, ὑπόθεσις αυτοῖς προβεβειτο. Ἐμερίζοντο δὲ ταῖς γνώμαις καὶ κατετέμνοντο, καὶ ἀλλος δὲλλος τι διεγίνωσκε, καὶ πρὸς τὴν διάγνωσιν ἐπειράθτο προσάγειν τὴν θεραπείαν. Ὁπως δὲ ἀν εἶχεν ή οὐτως ή ούτως, δύσκολον εἶχε τὰ κατὰ τὸν αὐτοκράτορα· οὐδὲ γάρ ἀν ἀκαρῆ χρόνον ἐλέυθερον εἰσπνεῦσαι δεδύνητο. Ὁρθιος γάρ τηναγκάζετο διδλου ἀνακαθήμενος ἀναπνεῖν. Εἰ δέ που καὶ ὑπτίος κίσιτο, ή κατὰ θατέρων πλευράν, φεῦ τότε τοῦ βρόγου· οὐδὲ γάρ ἐνην συρμάδα μικρὸν τοῦ ἔξωθεν ἀέρος εἰσρυῆντα τε καὶ ἀπορρύνται κατὰ γε τὴν ἀναπνοήν καὶ εἰσπνοήν. Ἀλλὰ καὶ ὀπτήνια κλεήσας τις τοῦτον ὑπνον ἐπέλθη, καὶ τότε τῆς πνιγμονῆς ἐπεδίδου. Όστε κατὰ πάντα καιρὸν καὶ ἐγρηγορότος αὐτοῦ καὶ ὑπνώτοντος, ή συμφορὴ τῆς ἀγχόνης ἐπετίθετο. Ἐπει τὸ δὲ καθάρισμα οὐκ ἐδίδοτο, πρὸς φλεbotomίαν ἀπέδειψαν, καὶ τὴν μὲν διὰ τοῦ ἀγκῶνος ἀπέταμον, οὐ μὴν τῆς φλεbotomίας ἀπώντα, ἀλλ' ὥσαύτως καὶ πάλιν εἰχε, καὶ δύσπνοις ἦν δῆλος καὶ ἐκινδύνευε διόλου στενὸν ἀναπνέων ταῖς χερσὶν ἡμῶν ἐναπεργεῖν τὴν ψυχήν. **b** *bare latus*, aut omnino sine vi molesta laboriosoque conatu, ducere aeren spirando posset. Ex promebant pro se quisque industriam acciti undique mediici omnes, utpote quibus caput ac salus principis, argumentum commentundi nobile disserendum, propositum esset. Horum, ut sit, aliud sapiebat; tum ut quisque statuerat de morbi natura et causis, congruentem suo sensui, abhorrentem a judiciis, aliorum curationem præscribebat. Omnia experiebamus; verum, ut maneret dubium quis eorum omnium ratione uteretur optima; illud constabat certe, nihil inelius imperatorem se habere; quippe cui nec ad breve momentum facultas esset respirandi libera. Rectus quin etiam stare perpetuo, aut supinus alte residere cogebatur. Quod si aut jacere pronus, aut in latus alterum recumbere tentaret, stringebat, heu! sæva suffocatio, et arctatum guttur adurgens malus morbi laqueus ad eo premebat, ut ne minimum quidem auræ

A ipsa videbatur: arcana vi amoris intimi, cuius est suorum affectuum ægritudines participare condolendo, ita ut qua difficultate anhelitus laborare charissimum conjugem ipso exponente dilecerat, ipsa continuo vexari sibi videtur, certe angeretur nihilo levius quam si revera istud experiretur incommodum. Ergo accersitos subinde medicos lacesebat assidue, curiosissime percontans ecquid de causis vel proximis vel remotis hujus ægritudinis suspicari divinando ac verisimiliter affirmare possent. Illi, tali imperio provocati, cogitationem intendere, reputare, circumspicere omnia; verum ubi satis manu arterias exploraverant, nihil fere proununtiabant aliud nisi magnum indicium intemperie omnis generis maximum, perturbato ubique in aqualique arteriæ pulsu, edi; ejus rei quæ sit causa, nec signis tunc extantibus intelligi, nec se divinare satis posse, quibus parum esset compertum quod genus victus, quamvis rationem curandi corporis adhibere imperator quotidiano dudum usu consuebat. Respondebatur frugalissimum eum, cibique hominem parcissimi, plane tenuem ac facile parabilem, qualis esse athletarum solet ac militum, victum usurpasse, superfluas exquisitorum succorum ac ferculorum delicias semper aversatum. Quo illi auditio ubi erant fassi, non igitur videri arctatae respirationis vitium intemperantibz impuntandum, eo fere conveniebant, ut causam externam hujus mali non aliam dicerent, quam nimiam contentionem curarum, assiduumque appulsum acrum sollicitudinum, in serie tam continua rerum adversarum, quibus excalfactum cor, quidquid erat reliquo in toto corpore redundans, omne ad sui refregerium rapaciter trahebat. Hinc dirus hic et remissionis expers imperatoris morbus, laquei modo fauces urgens, strangulansque hominem assidue. Crescebat porro malum ingens a principio, quotidiani augmentis, iisque tauris, ut non jam ex intervallis, sed continue, simulque vehementer. Augustus urgeretur: neque aut in alterutrum cunctum, vel exterius affluentis introrsum trahere, vel intus conceptæ foras exspirando pellere, per consuetas et necessarias reciprocandi spiritus vices ullo jam modo miser posset. Si quis vero illum quasi miserans sero ac raro somnus invaderet, ne tun quidem inducias tormenti breves angina crudelis dabat: æternumque, perinde dormitanti ac vigili, erat istud incommodum **499** gravissimum respirationis intercepte. Hic medici quod purgare corpus medicatis potionibus omiserant, missionem sanguinis decernunt. Tunditur ad interiore flexum cubiti vena; nec ea re levamenti quidquam expertus æger est. Eodemque loco semper, hoc est pessimo, salus imperatoris, lethale momentis omnibus anhelantis, erat; nobis qui adstabamus tractabamusque, ne inter nostras manus exspiraret, haud sine causa metuentibus. Propinata tum forte langore antiidotus ex pipere salutarem cito effectum habere visa est. Nos triumphare gaudio statim, omnibusque

laetiis incedere, gratulationem spargere, vota jam persolvere in templis, cura heu præmatura fallacique. Tertio hinc quarto die urgent denuo exanimantque Augustum præfocationes solitæ, angustiæque miseræ oppressi pulmonis. Imo ægroti statum puto deteriorem factum potionem ista, quæ ubi mouere magis quam pellere humores noxios potuit, eos in cavitates arteriarum, plus ibi multo nocituros, contritus. Sane apparuit auctam inde mali vim. Jam enim nulla prorsus ei erat recumbendi ratio, aut forma, situsve corporis tolerabilis; et inmodicis assidue cremenitis morbus intendebat. Totæ abibant insomnes noctes. Alimenti prorsus nihil reiæ alterius ad salutem utilis sumebat, aut sumere valebat, languidus. Inter hæc ego sæpius aut potius continuo spectabam matrem excubantem, perpetuis, quam longæ sunt, noctibus, nulla intercedente quietis, ad ægri caput, retro spondam illius in quo is languebat lecti, satagentem sublevantemque manibus, et commestum, qua sedulitate poterat, eluctanti difficultes angustias anheliti procurantem. Fluebant largissimi ex oculis amnes lacrymarum; nec luctus minuebat ministrandi diligentiam; neque hanc diuturnitas longi morbi, laborisque improbi nunquam per tot continuatas diebus noctes, intermissa contentio frangebat. Illa sui, illa omnium obliterata, instare unice ministro suscepto, navare operam perpetuo recentem: versare, reversare, fingere sæpius, mox resingere culcitas stragulaque aliam atque aliam in formam, quæ aliquo saltem momentu asserre Augusto quietis posset. Quid non ad solatium, ad obsequium excitare illa? quid non agere? quantum ingenium amoris, quantam ejusdem strenuitatem probare? Ne a nobis quidem, aut omnino a domesticorum quoquam cessabatur uspiam; nempe non id tempus cessandi erat, nec ulla tum quies aut remissio non intempestiva suisset familiæ, cuius pater idemque princeps reipublicæ in summis angoribus ægrissimo anhelitu aninam trahebat. Animadversum a tentantibus omnia tandem est, nonnullum laxamentum aut solatium mali ægri asserre motum corporis. Ergo Augusta curat statim, ut additis ad caput pedesque imperatorii lectuli prominentibus contis, viri robusti suppositis humeris eum assidue circumagerent: succenturiatis invicem plurimis, qui alii alii, recentes fessis continue succedentes, unum istud leve delinimentum miserrimi angoria

500 Augusto nulla portantium lassitudine interruptum adliberent. Hoc modo a Magno Palatio ad Mangana delatus imperator est. Verum ne illuc quidem meliori erat loco valetudo ejus. Indomita morbi vis irrevocabiliter quod ceperat urgebat. Hoc cernens et secum reputans Augusta, sensi de-

‘Αλλ’ ἐράίτε μὲν τὰ τῆς διαθέσεως, τῆς διὸ τῶν πεπέρων ἀντιδότου δοθείσης, καὶ ἡμεῖς ὁρ’ ἡδονής οὐκ εἰχομεν δι τι καὶ χρησαμεθα τῆς εὐφροσύνης, ἀλλὰ καὶ χαριστήριον ἀναπέμπομεν τῷ Θεῷ· πάντα δὲ ἡσαν δρα πλάνη. Εἰς . . . γάρ ήμεραν ἢ καὶ τετάρτην εύθυνος πάλιν αἱ . . . ἀχχόνται κατὰ τοῦ βασιλέως καὶ στενοχωρίᾳ τοῦ πνεύμονος. ‘Ελπίζω δὲ εἰ μὴ χειρῶ εἴη ἔκεινον τοῦ πόματος γέγονεν ἀναχέαντος; τὰς ὅλας καὶ κρατῆσαι μὴ δυναμένου, ἀλλ’ εἰς τὰς κοιλοτήτας τῶν ἀρτηριῶν ἐνθεμένου καὶ ἐπιτείναντος τὴν διάθεσιν. Ἐντεῦθεν οὐδὲ σχῆμα καταχλίσεως εὐπετῶς ἢν ἐφευρεῖν παντάπασιν αὐτῷ τῆς νόσου ἀπακμαζούσης. ‘Αλλὰ γάρ διανυκτερεύων ἦν δι βασιλεὺς εἴς ἐσπέρας εἰς δρυθρὸν δύπνονος, μήτε τροφῆς ἐλευθέρας μεταλαμβάνων, μήτ’ ἀλλους τινὸς τῶν εἰς σωτηρίαν ἀποβλεπόντων. Πολλάκις γοῦν ἐγὼν μᾶλλον συνεχῶς καὶ τὴν μητέρα τεθέαμαι συνδιαγυγτερεύουσαν τε τῷ βασιλεῖ καὶ κατόπιν τούτου ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ ὑπανέχουσαν τούτον ταῖς χεροῖς καὶ παραμυθουμένην τρόπον τινὰ τὴν ἀναπνοήν. ‘Ἐχεῖτο μέντοι αὐτῇ τῶν ὄμμάτων τὸ δάκρυνον καὶ ὑπέρ τὸ Νειλῷ φεύγεται· ὄποσην τε τὴν περὶ αὐτῶν δι’ ὅλης ήμέρας τε καὶ νυκτὸς; σπουδὴν ἐπεποίητο, καὶ τὸν μόχθον ὃσον ἐνεδίχεντο διαπονουμένη περὶ τὴν αὐτοῦ θεραπείαν, καὶ κλίσεις καὶ μεταχλίσεις στρωμάτων παντοίας μηχανωμένης θέσεις, οὐκ ἔστιν ἐρεῖν. ‘Αλλ’ οὐκ ἦν οὐδὲν τὸ παράπαν φαστῶν μετασχεῖν. Παρείπετο γάρ εἰσιν ἀγχόνη τῷ αὐτοκράτορι μᾶλλον καὶ συνείπετο καὶ οὐκ ἀνίει συμπνίγουσα, μηδεμίαν τῆς νόσου ἐχούστης τὴν Ιασιν, ἐν τοῖς πρὸς νότον ἀνακτόροις ἀπῆλθεν δι βασιλεὺς. Στενοχωρούμενος δὲ, μίαν τινὰ παραψυχὴν τὴν ἐκ τῆς κινήσεως εὑρίσκει, καὶ ταῦτην διηνεκῆ τι βιστίλης ἐμηχανήσατο γίνεσθαι, τοῦ βασιλικοῦ σκιμπωδεῖς κατά τε τῶν κεφαλῆς⁵¹ καὶ πόδας μερῶν τούτου ἐξύλιττα προσεπιζέντασσα ἀνδράσιν ἐδίδου τοῦτο φέρειν μετέωρον διαδεχομένοις ἀλλήλους τῶν τοῦ⁵² αὐτοκράτορος πόνων. Ἐντεῦθεν ἀπὸ τοῦ μεγάλου παλατίου καταλεμβάνει τὰ Μάγγανα (5), ἀλλὰ καὶ τούτων γενομένων, οὐδὲν πλέον τῷ βασιλεῖ πρὸς σωτηρίαν ἐπραγματεύθη. Εἰς τούπισαν δὲ τὰ τῆς νόσου χωροῦντα δι βασιλίς ὁρῶστα καὶ τῆς εἴς ἀνθρώπων βιηθείας παντάπασιν ἀπελπίσασα θερμότερον τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ αἰτήσεις πρὸς Θεὸν ἐποιεῖτο, πρὸς οὐκετικόν τοῦτο τοῦτο.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁵¹ πρὸς κεφαλήν. ⁵² περὶ τοῦ.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(5) Καταλαμβάνει τὰ Μάγγανα. Huc referenda sunt de morbo et vita exitu Alexii habent Zonaras et Glycas in Alexio, et Nicetas in Joanne.

πᾶν τέμενος δαψιλεῖς τὰς φωταγγὰς; προιουμένη καὶ τοὺς ὑμνους αυνεχεῖς καὶ ἀκαταπαύστους, διαδοσίες δὲ τοῖς ἀπανταχοῦ γῆς καὶ θαλάσσης οἰκοῦσιν εἰργάζετο. Ἀπαντας μὲν μοναχοὺς ἐν δρεσι καὶ σηγλοῖς οἰκοῦντας ἢ καὶ δὲλως τὸν μοναχικὸν ἐπίμντας βίον εἰς ἔκτενες δεήσεις ἐπεγείρουσα, ἀπαντας δὲ νοσοῦντας ἢ καὶ ἐν εἰρχταῖς κατεχομένους καὶ τετρυχωμένους πλευριστάτους ἐργάζομένους ταῖς δόσεσιν, ὁμοῦ πρὸς τὰς ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ ἀτορος; εὐχὰς προσεκαλείτο. Ἐπεὶ δὲ τὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἀπλάγχον ἐξῳδῆκε τε καὶ εἰς δύον ἐπιφανῆ προσλήλυθεν, οἵτε πόδες ἐξῳδῆκεσαν καὶ πυρετὸς τὸ βασιλικὸν σῶμα κατεῖχεν, εἰς καυτῆρας ἐντεῦθεν τινες τῶν λατρῶν ἀπειδόν μικρὰ πεφροντικότες τοῦ πυρετοῦ. Ἀλλ᾽ ἦν ἀπασα θεραπεῖα ἀνωφελῆς καὶ κενῆ. Οὐδὲ γάρ ὁ καυτήρ ὥνησεν, ἀλλ᾽ ἐν αὐτοῖς καὶ τὸ σπλάγχνον ἦν καὶ τὰ ἀναπνευστικὰ δυσκόλιας ἔχοντας ἀσπερὲς δὲ ἐπί δὲλης πηγῆς; δεῦματος εἰς τὸν γαργαρεῶνα ἐπενεχθέντος, καὶ ὅν οἱ Ἀσκληπιάδαι φασὶν οὐρανῶν ἐπιλαθομέγης καὶ τῶν οὐλῶν αὐτῶν φλεγμανάντων ⁵³, καὶ τῆς φάρυγγος ἀπαρθίσης καὶ τῆς γλώττης, ἐξογκωμείσης ἐντεῦθεν οἱ πόροι τε ἀπετενῶθησαν πρὸς τὰ ἔαυτῶν πέρατα συελθόντες δι᾽ ὅν τὰ τῆς τροφῆς ἐμελλές διελθεῖν, καὶ τὸ τῆς ἀτροφίας δεινὸν παντελῶς ἀστιά τιμῆν ἐπεκρέματο. Κανὸν ἐγίνετο, Θεᾶς ἰστω, πολὺτην ἐποιούμην τὴν περὶ τῆς τροφῆς πραγματείαν, καὶ τὰ στιά καθεκάστηγ διὰ τῶν. . . ἔφερον τούτη χειρῶν. Ροφιματῶδες; τὰς . . . ἀς ποιεῖν ἀναγκάζουσα. Ἀπαντα γοῦν. . . τερόμενα ἐπὶ τῇ τῆς φλεγμόνης θεραπείᾳ

· · · · · ἐφαίνετο κατὰ τῆς σπουδῆς ἀπαντα . . . καὶ τὰ ἡμέτερα καὶ τὰ τῶν λατρῶν ἐδεί . . . δέκα δὲ καὶ μιδές ἡμέρας τοῦ περὶ τατε . . . ἐπιγεγονότος τούτῳ νοσήματος ἐπιτα . . . ουτος· καὶ ἀπαπειλοῦντος τὸν κινδυνὸν . . . πέρας διαθέσεως ἐπιγενομένης διάρροια. Οὐτως ἄλλο ἐπί δὲλη κακὸν καθ' ἡμῶν τὸ . . . δὲ ἐπεκυλίστο, οὐκ ἦν πρὸς δύστερον . . . εἰν. Οὔτε τοὺς Ἀσκληπιάδας οὐθ' ἡμέρας τοὺς . . . τὸν αὐτοκράτορα διαπονούμενους, οὔτε . . . ναυτα, ἀλλὰ πάντα ἐώρα πρὸς δλεθρον . . . τοῦ λοιποῦ τὰ καθ' ἡμέρας ἐν σύλη καὶ κλύδωνε ἐταράττετο τὰ καθεστηκότα καὶ φέρος perniciem urgerent mala, calamites super alias nova incidit, alvi fluxus, non salutaris aut criticus, **501** sed lethalis prorsus, et reliquias virium tenues in ægro principe, in nobis, qui languentem curabamus, spes statim omnes consumpturus. Ergo iam, et denuntiatione medicorum, et rei evidenter ipsius, oculorumque præsenti stile, imperatoris passim vita conclamabatur. Quo tempore quanta in nos proprie quæcumque sæva incubuerit inororis, sollicitudinis, miseriarum omnis generis procella, quis facile dixerit? Eminebat inter omnium lacrymas luctus et pietas Augustæ; quæ quanquam nullam non ederet in jactura charissimi capitatis significationem veri amoris, insolabilisque desiderii, tamēp ejus quam toto vitæ tempore in periculis ærumnis-

⁵³ φλεγμανάντων.

A copia ingenti non in præsentes effundebat solum, sed ad alios ubique, terra marique, penuria laborantes missitabat. Monachos etiam cunctos quique solitariam in montibus et speluncis exercebat vitam, quique alia ratione sejuvati a curis humanis religioni vacant, assidue portans ac excitans ad intentissimas pro imperatoris salute preces ad Deum assidue fundendas. Quod ipsum in gratiæ vicem mutuam enixe contendebat ab iis omnibus, quos morbis afflictos, vincitos compeditibus, malis aliis miseriisque afflitos, donationibus, ut dixi, largissimis, repente de mendicis divites, de infeliciissimis fortunatissimos reddebat. Interim, cum intumescentibus Augusti visceribus exercrivisset venter in molem extra modum prominentem, pedes quoque lurgidi essent facti, ac corpus totum febris ardens ureret, medicorum quidam febri contempta, veluti a qua in præsentiā minus metuerent, exiuanire tumorem cauteris inurendis sunt aggressi. Vana tamen illa quoque et effectu cassa curatio fuit; nam et ventris tumor nihil canterio minutus est, et pulmonem ac fauces nihil minor urgere perseverabat difficultas reciprocandi spiritus. Huc cum sic essent, ecce tibi velut ex novæ fonte humoris noxiæ derivata nova destillatio gurgitiolum invasit, et quod in ore medici cælum appellant, gingivæque corripuit infulavitque afluxu ardantis sanguis: unde crescente in molem fructine, linguaque ipsa tumefacta, obstructi meatus sunt transmittendo alimento parati a natura. Novus hinc ad cumulum laborum officio corpori, nutrimenti subtractione. Testis mihi Deus sit, qua ego privatum diligentia quibusve constitibus eluctari hoc impedimentum contenderem, Aderam horis omnibus, alimenta sic affecto accommodata corpori manibus ipsa ministrans propriis, ac quod simul idonea copia trajici non poterat, experiendis saepius sorbitumculis instillans, nec segniter interea medici oris tumorem, partiumque illarum, omnibus artis delinixientis ac remedij procurare nitebantur. Verum nec hi nec ego proficiebamus fere quidquam. Dies in his undecim abierant, in magno metu nostro, cum velut non abunde multa magnaque corpus unum in que variis ostenderat animi præsentia ac fortitudinis ne tum quidem oblita est; quin potius istarum laudum clarissima tunc maxime documenta edidit, generosissime doloris cohibens nimiam vim, obscuransque se contra virili constantia: et velut in Olympico pulvere athleta palmarum plurimarum fortiter eluctatur adversarium, sic illa injicientem virtuti suæ manus, atque undique ingruentem, dejiceretque conantem, erecta vi animi dolorem acerrimum sustinens ac repellens. Atqui quanta cumque conaretur, facere illa quidem hand poterat, quin quoties imperatorem in isto deploratissimo, in quo is tum erat, statu cerneret (cernebat autem assidue), transverbaretur ipsi animus plaga ingenti, corque iritatum funditus succuteretur. Verum

excipiebat eadem immensum impetum irruentis infortunii pari contentione robusta virtutis, certamenque durabat obnixis utrinque impulsibus, cum et lethalia doloris vulnera sensus penitus intimos, medullasque velut ipsas anuinæ pervaderent, et reluctans tamen fortis mulieris constantia sustineret se in statu, pectusque utique, officio generosæ fortitù linis, servaret integrum: interim sane dum oculos et vultum concedere, aliquid perturbationi sineret, oculos, non jam stillatim, sed plenis jugiter fluentes rivis; vultum, ab illo formæ flore mutatum in squalorem maciemque tantam, ut mox abitaram animam prominere e summis naribus intuens diceres. Quintus erat supra decimum Augusti dies, seria quinta hebdomadis illius, qua eo anno inculpatissimæ dominæ dormitio celebrata est. Ejus dicti primo mane cum imperatoris caput nescio quo unguento inunxissent quidam medici, prout ipsis visum fuerat, deinde velut perfuncti, dominum quisque suam recessere; non fortuito, neque ob necessitatem ullam, sed quod certis indiciis intelligerent instare obitum imperatoris; quo tempore statuebant non esse sibi committendum, ut testes otiosi tantum residerent illic, expositi ad libera odia judiciaque hominum, in praesenti sensu jacturæ propriæ quidquid est obvium culpantium. Tres hi erant facile principes ejus temporis medicorum. Præcellens nimirum ille, de quo superius, Nicolaus Gallicus, et alius quidam Michael Pan. ex genere cognomentum nactus, et Michael eunuchus. Interea frequentes Augustam ambient domes tici, precibusque agunt insimilis, sibi ut parcat, seque curet aliquantulum. Tamdudum jam esse ex quo nec somnum viderit, nec cibum sumpserit. Cedat justis desideriis naturæ, nec cladem dum prohibere satagit, geminet. Nihil interim imperatori defuturum; mox vero ipsam cum refectis viribus recens aderit, utilius ipsi obsequium naturam. Cesserat his monitis, seque ad quietem Augustæ receperat. **502** Verum sollicitorum leves et facile solubiles somni sunt. Animo linqui visus imperator curantes commoverat. Hinc orta trepidatio facile perculit imperatricem haud procul decombente, et per soporem continuo imaginantem quidquid evenire Augusto poterat tali tempore. Suspicata quod res erat surgit, advolat; in deliquio captum, velut in jam mortuum corpus irruit, amplexibus atque osculis amorem doloremque testantibus. Hinc ejulatus planctusque, ac cætera id genus mœroris indicia ingentis, atque adeo tanti, ut matrona malis impar tanta simul acerbitate ingruentibus, justam offerret spectantibus timendi causam, ne doloris inaguitudine statim exanimata concideret. Hinc tali statu conspicatus imperator, tunc commodum sibi redditus e syncope, in media licet morte, mortis tamen ei sui, vigentis arbitrio ratio-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁵⁵ μεταλαβοῦσαν. ⁵⁶ ὑπέγου τινός. . . . ⁵⁷ διατελέσασθαι. ⁵⁸ λειποθυμίας ἐσχάτης. ⁵⁹ τοιεύτην.
⁶⁰ ἀδικούσαν.

ρων ἡ τρίτη δ' ἦν αὗτη καταγεν . . . Πορφυρογέννητος Εύδοκία (6). Ἡ γὰρ Μαρία ἀλλὰ τις οἰον Μαρία (7) χρηματίζουσαν οὐ περὶ τοὺς πόδας τηνικαῦτα καθημένη τοῦ ἐμοῦ δεσπότου ὡσπερ τότε ἔκεινη, ἀλλὰ τοῖς περὶ τὴν κεφαλὴν μέρεσιν ἐνασχολούμενη, ὑδωρ ἐδίσου τούτῳ διὰ τοῦ κυπέλλου οὐ δι' ἐκπώματός τινος πίνειν, ἵνα μὴ γένοιτο οἱ πολλάκις δυστέλλως περὶ τὴν κατάποσιν φλεγματικούσης τῆς ὑπερίσχεας καὶ αὐτῆς δὴ τῆς γλώττης καὶ τοῦ φάρυγγος ἀναφέρεται τάχα τοῦτον ἐθέλουσα. Ἐκείνος δὲ σταθῆσας μὲν καὶ ἀνδρικάς δειμήνιες τηνικαῦτα παρχινέστεις, ὅμως μέντοι ἐσχάτας. Καὶ τι; φησι, προεξήγεις σαυτὴν οὐτω κατατρυχομένη τῇ ἡμῶν τελευτῇ, καὶ ἡμᾶς καταναγκάζεις τοῦ κατεπίγοντος Θενάτου προσπελθεῖν. Οὐ βλέψεις οὖν πρὸς ἔκυρην καὶ πρὸς τὰ ἐνεργήσατα δεινὰ, ἀλλ' ἔκδοτον σαυτὴν ποιεῖ; τῷ ἐπιθρέύσαντὶ σοι πόνῳ τῆς λύπης . . . ταῦτα ἔκεινη μὲν ^{οὐ} .

τῇ ^{οὐ} βασιλίδι ἀνέξινε μὲν μᾶλλον τὸ μα τῆς συμφορῆς. Ἐγὼ δὲ παντοῖα ἔν καὶ δὲ τοῖς τε παροῖσι φίλοις καὶ τοῖς ὑπερόντοις ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ τὸν Θεδν, ὡς οὐδὲν διεινον εἶχον τῶν μὴ . . . ἀλλ' δὴ τοῦ πάθους ἐγεγόνειν ἐνταῦθα, καὶ φιλοσοφίας καὶ λόγον καταφρονήσασ. . . . ἐπενούμην περὶ τὸν πατέρα καὶ τὰς αὐτῷ . . . καὶ τοῦ σφυγμοῦ τὰς κινήσεις ^{οὐ} . . . ἀναπνοῆς τοῦ αὐτοκράτορος . . . πραγμάδουν. Νῦν δὲ περὶ τὴν μητέρα ἀνεστρέψασθαι . . . ἀνεκτώμην αὐτὴν εἰς δύναμιν. ἀλλ' . . . τὰ μέρη καὶ παντάπαις ἀθερίπειται . . . διατάξασθαι ἀναπέρειν τῆς ἐσχάτης λει . . . εἶχε καὶ τῇς Ἀυγούστας ἡ ψυχὴ συνα . . . πείγετο τῷ αὐτοκράτορι. Οὕτως εἶχον . . . καὶ ὡς ἀληθῶς τοῦτο δὴ τὸ φαλλόμενον . . . τίνες θενάτου τὴν καῦτα ἡμᾶς κατε . . . καὶ τότε δὴ ἦθρόμην ἐκφρονος ἐμαυ . . . ἐμεμήνειν γὰρ

503 *Invalescebat profectibus non lentis exiliis incuratarum, ino incurabilium, partium tumor deciorque; signis ejusmodi palam extantibus mox secuturæ mortis, ut neminem plane astantium possent fallere. Id Augustæ conspicata, sic affecta est, ut sibi prudens quisque subjecere potest secum reputando, vel ex iis quæ jam diximus, vel ex aestimatione amoris tanti. Enimvero ejus anima vi do-*

A cernebat ex adverso, hanc constantem virilemque, tanctici postremam, admonitionem direxit, Augustam polissiūnū appellans: *Quid te, misera, ob instantem finem meum morore conficis, meque ipsum consternationis tuæ tantæ testem, mori ante mortem cogis?* Cogitares te ipsam saltem, futuraque prospiceres. Facile cerneret imprudenter facere te, quæ ita totam animam dolori dedas, viresque ad toleranda postmodum riduitatis mala servandas præmature universas profuges, ut periculum sit ne imminentibus deinde laboribus impar ferendis sis. Hæc ille quidem admonebat in tempore; cæterum illud ipsum tantæ judicij tantæque charitatis tali occasione specimen editum, quo magis se probandum admirandumque offerebat, eo angebatur intensius Augustæ dolor, vel ex ista suprema communione sentientis, qualiter virum perderet. Mihi porro inter matris dolore extabescientis, patris extremum spiritum sægre trahentis, tristissima spectacula tum mediæ, quæ illi animi fuerit, ususparunt præsentes oculis qui tunc amici adsuere. Posteri et quicunque in hunc commentarium lectores incident, credant sane conscienti de se. Denique testem appellare non verentur, extremo me cum in morore conflictatam, nihilique affectam levius, quam quibus horribilis mox appetenda mortis objicitur facies, adeo totam undique comprehendenter planeque obtinebat perturbatio, rationis juxta philosophiaque plene victrix. Tamen ne utroque simul parente orbarer dabat operam ingeniosa pietas, ut matri certe solatum vel falsum, minuendo patris malo, afferre conarer. Erat in ea opinione mea parentis nosse me artes plurimas, nec medicinæ adeo ipsius ruidem esse funditus. Ego illa tum auctoritate sic ad ejus bonum abutabar, ut explorato crebris tactibus arteriarum pulsu, observato quoque spiritu, et signis id genus circumspicitis, inclitus esse videri pronuntiare in ad matrem conversa, indicivisque ementirer illi certe consolandæ utile. At brevis pio mendacio fides, levis fructus constituit. Ioris elicita eminebat et præcordiis, haud dubie minans sese abitaram simul cum anima Augusti. Vt inibi tum miseræ quam gravis articulo rerum tali sævæ calamitatis moles incidit! Plane, quod Psalmus habet: *Prævenerunt me laquei mortis*, et funes velut quidam comprehendenter fatalis exitii. Nec par sustinendo consti, fatigul ultro; de potestate mentis deturbatam me sensi. Et erat filiæ

* Psal. xvii, 19.

Vario lectiones ex cod. Coislin.

^{οὐ} μὲν εἰπε. ^{οὐ} τῇ δέ. ^{οὐ} κινήσεις . . . περὶ τῆς.

Car. Dufresnii Du Cangii note.

(6) *Πορφυρογέννητος Εύδοκία.* **425** Alexii filia, cuius meminimus Callicles in eo quod descripsimus Epigrammate, et quam Zonaras a patre, filio Constantini Iasitæ (illius sorte, quem Anna, lib. v, Itali auditorum fuisse ait) collocatam, et ab eo pessime contra genitilis dignitatem habitam et offensam, soluto matrimonio, in monasterium concessisse scribit.

(7) *Μαρία.* Quæ Gregorio Gabræ pacta et de-

sponsa ejusculo postmodum affinitate, Nicephorum Constantini Euphorbeni Catacalonis filium, sebastocratem a sacerdo appellatum, duxit, ut auctor est Zonaras. Ex his nuptiis nati Alexius et Andronicus, qui filii τῆς Πορφυρογέννητος Μαρίας, Anna καταδέλφης, dicuntur in sententia depositionis Cosmæ Patr. CP. an. Chr. 1144, apud Allatium. *De Eccl. Occid. et Orient: perp. consens. lib. II, cap. 12.*

miserabilis furendi causa hinc animam agens pater, in cruciatus acerbissimis; illinc commoriens eisdem mater, meque qua exemplo, qua amore sui eumdem in casum sponte incitatam trahens. Quotunque igitur me verterem, perdita omnia: lataque et saevissimis horrida fluctibus maria velut quælam occurabant. Rapiebat ad sese tamen neque affligebat sibi clavis ipse fons omnis emoriens pater. Ilunc intuebor, hunc servabam, huic **extremum** jam ægre anhelitum trahenti constans obsequium pii ministerii representabam, nempe is animi delicium in novum lapsus satagendi causam dabat, mox exspiraturi, ni succurreretur, speciem præsens. Accessit ad caput iterum charissima gerimana mea Porphyrogenita Maria, et quod prius cum successu tentaverat, frigidam inspersit vultui, eliquatumque e rosis succum in os, ut prius, instillavit. Ille brevi recreatus intervallo pater, intuitusque nos, ac pro sua constante ad extremum nostri charitate, paribus admodum verbis eum in quæ paulo ante retulimus, matrem nosque allocutus, tertiam in defectionem incidit, cui remedium mutatione cubiculi, translationeque lecti quærendum censuere qui circa ægrum tali loco positum curabant. Transportavimus igitur Augustum in cubiculi super quo jacebat, in partem alteram palatii quinque fastigiis insignie, in quo tunc versabatur. Erat enim illa altera pars ad salubrius obversa cœlum, septentriones spectans; nec portarum aul astrinctarum ullis obicibus ædium ac molium appulsa in eam auræ purioris prohibebatur. Interim vero dum spe recipiendi e novo isto symptomate imperatoris in eo transportando moliebamur, successor imperii actum de vita decessoris satis intelligentes, clam elapsus ex iis ædibus in quibus æger decumbebat Augustus, magnum palatum occupare festinavit; admirante quidem, et aliquantum commota, nullam tamen vim expediente civitate. Fuit hæc gravis accessio ad ærumnas Augustæ priores. Palam erat alia deinceps in manu, aliis administrandam consiliis supremam fore potestatem, sese mox simul orbandam conjuge, simul redigendam in ordinem; et viduitatis malum per se intollerabile, servitutis quoque ac mutata subito ex summo in insimum conditionis damno cumulandum. Non jam ergo virum solum afflita luctu Augusta deplorabat, sed imperium præterea ac principalem auctoritatem; harumque rerum insignia purpuram, diadema, solium; quot quantaque argumenta non reprehensibilium lacrymarum! **504** Itaque illa indulgente dolori justo, nullumque non indicium extremi mœroris ejulatu, fletu, planetu, palam edente, obsecundabam ego quoque in omnibus strenue, præterquam choro gementium altis suspiriis, comasque mecum ac vestes vi doloris discer-

Variae lectiones ex cod. Coislin.

[“] ἀλλὰ καὶ . . . ἔχειν; ἀνεγέγκας τῆς δευτέρας λειπούμενας . . αὐτῷ. [“] κωκυθῆ. [“] κοκκούχφη.

Car. Dufresnii Du Cangii notæ.

(8) Ο τῆς βασιλείας διάδοχος. Vide Zonaram in Alexio, et Nicetam in Joanne.

Α καὶ οὐκ εἶχον ὅτι . . . μαι καὶ πῇ τράπωμαι, δρῶσα τὴν τε . . . δια εἰς τὸν πόντον ἐμβεβλῆ· μένην τῶν συμφορῶν· καὶ τὸν εὐτοχράτορα ταῖς συνεχέστι . . . εἰς τοῦτον τῆς ζωῆς ἐλαυνόμενον. Ἀλλὰ καὶ . . . αὐτῷ [“] ἐπιρραθέντος ψυχροῦ καὶ τοῦ τῶν ὁδῶν σταλάγματος παρὰ τῆς φιλάττης ἐμῆς ἀδελφῆς Μαρίας, τὸ αὐτὸν καὶ περὶ τῶν αὐτῶν ἐπέσκηπτε τῇ βασιλείᾳ, καὶ πάλιν εἰς τρίτην λειπούμενάν εὐέπιπτεν . . . καὶ μετάστασις ἰδοῖς εἰς τῇ βασιλεικῇ κλένη· . . . τῶν ἀμφὶ τὸ σώμα ἔκεινον πονούντων. Καὶ με . . . καὶ μετεπτήσαμεν τὸν εὐτοχράτορα κλινοπετῆ . . . μέρος ἔτερον τοῦ πεντοράζου δικήματος εἰ πού γε οἱ ἐλσιθεριώτερον ἀναπνεύσαντα ἀέρα τῆς λει· . . θυγίζεις ἀνενεγκεῖν. Ἀπέβλεπε γάρ τὸ μέρος ἔκεινο πρὸς βορρᾶν. Καὶ οἰκήματα οὐδαμοῦ ἤσαν ἐπι· . . θυντα ταῖς θύραις. Ἀλλ’ ὁ τῆς βασιλείας διάδοχος (8) προφθάσας ὑπεξῆι πρὸς τὸ ἀποτεταμένον οἰκημά τὸν τοῦ βασιλέως ἐπιγενός ἀναν· . . . καὶ ἐπέσκευδε τὴν ἐξέλευσιν. Καὶ ἐπείγετο . . . μέγα παλάτιον. Ἡ πόλις δὲ τὸ τηνικάδε ἐπαράχθη γάρ, οὐ μέντοι καὶ παντάπασιν . . . , ἢ δέ γε βασιλεῖς ἐργάσθω τὰ πάντα εἰπ· κοκωτοῦ [“], καὶ διάδημα καὶ βασιλεία κράτος ἀπαν καὶ θρίνοι τε καὶ ἀρχαὶ . . . θρηγιδίας. Συνεπεκύουν δὲ καὶ καταφρονήσασα. Καὶ συνεπένθουν . . . καὶ ἐσπάραττον ἔντες γοερδὸν ἀνοιμάχου εἰς δύναμιν ἀνελαυνόμεθα ταύτην ἐπι· . . . σχάταις ἀναπνοαῖς οἱ βασιλεὺς ἦν. Καὶ . . . γόμενον ἐψυχόράγε: πρὸς τῇς κεφαλῇ τῇς ἢ βασιλεῖς ἔργοντο εἰς ἀμπεχομένη καὶ τὰ κοκούσαρφῆ [“] πέδιλα καὶ ἐπα· κατετιρώσκετο. Καὶ οὐκ εἶχεν ὅπως . . . φλεγμονὴ τῆς καρδίας. Τῶν δὲ ὑποστρέψαντες πάλιν καὶ μικρὸν ἔγκα ἀπτόμενο: τοῦ καρποῦ τοῦ βασιλικοῦ ἢ . . . ἐξεπεντιού, et pectus plangentium; nihil pensi tamen quidem habens aut philosophicæ rationes quas suggerebat animus; aut admonitiones intemperistas moderatione in luctum tali præscribentium, aliquando tamen, charitate matris admonita confirmavim; me; conjunxique operam cum 3stantibus ad Augustam ex acerbissimo isto mœrore quoad licet recreandam. At ecce frustra id conantibus nobis, oculi omnium nostrum, ut sese semper erant in unum intenti deprehendunt Augustum extemos jam ægre anhelitus trahere. Accurrit ad caput Maria soror, consueto sibi ministerio, quasi exceptura fugientem animam. Imperatrix vero regias vestes humi abjecta lacerabat, calceosque rubros et cætera velut jam falsa indicia dignitatis perditæ sibi avellens ab sese jacabat; tanto motu æstuque ut

Θεν τῶν πληγῶν τῆς ἀρτηρίας
μέντοι κατειρωνεύοτο τοῦ καιροῦ. Καὶ ἡ
καὶ ὑπετείνοντο τὰς μὴ φαινομένας χρη
πίδας. Τοῦτο δὲ προνοιᾳ τινὶ ἐποίειν
γίνω Ετι ἄμα τῇ ἀπαγορευόσῃ τῆς ζωῆς
τοῦ βασιλέως συναπονεύει καὶ ἡ βασιλίς τὴν
ψυχήν. 'Αλλ' ἡ νουνεχής ἔκεινη βασιλισσα τούτοις
οὐτε πιστεύειν εὐτε ἀπιστεῖν εἰχεν. 'Επίστευς μὲν
τεχνίτας αὐτούς πάλαι γινώσκουσα, διαπιστεῖν δ'
εἶχεν διεπικαλέσασθαι τὴν ζωήν τοῦ αὐτοκράτορος ἐστηκότα ἐώρα. 'Επι τρυτάνης δὲ οὐσίαν
ἔστηκυῖα, εἰς ἐμὲ πολλάκις ἐνητένιζε, καὶ τὸν
ἔμδυ περιέμενε τρίπουν, ὡς σύνθετος ἦν αὐτῇ καν
τοῖς ἀλλοτε ξυμπίπτουσι περιστατικοῖς· καὶ δι τὸν
αὐτῇ ἀποφεύγεσαι με προσεδόκα. 'Η μὲν ἐμὴ δέ-
σποινα καὶ φιλέτη τῶν ἀδελφῶν Μαρία, τὸ τοῦ
γένους ἡμῶν ἐγκαλλώπισμα, ἡ σταθηρὰ φωνὴ, τὸ
ἀπάστης ἀρετῆς καταγώγιον, μεταξὺ τῆς βασιλίδος
καὶ τοῦ αὐτοκράτορος ἴσταμένη
αὐτοῦ χειρίδιον διεκώλυεν ἐντοτε τοῦ, τού . . .
πρὸς τὸν αὐτοκράτορα δράμ. 'Εγώ δὲ ἐπέβαλον
· . . τὴν δεξιὰν τῷ καρπῷ, καὶ τὴν κληρσιν
· . . μῶν περιεσκοπύμην, τὴν δὲ πολ . .
τηνιδάλουσαν τὰς χείρας τῇ κεφαλῇ . . .
ψοσαν τὴν καλύπτραν. 'Εν ψῷ γάρ εἰ . . . καὶ
τὴν βασιλικὴν ἑσθῆτα μεταψ . . . τοσαυτάκις
ἐπεῖχον ρώμην τινὰ . . . μανιάνουσα τῶν
σφυγῶν ^{οὐ}. 'Ηπατώμην. . . .
οὐ γάρ ρώμη τις ἦν τὸ φαινόμενον με . .
· . . αλλ' ἐπειδὴ τὸ τῆς ἀναπνοῆς μέγα **C**
· . . μα συνδιέστατο, καὶ τὰ τῆς
ἀρτηρίας ευμωνος.
'Αφεμένη δὲ τῆς χειρὸς τοῦ Σεβαστοκράτορος, καὶ
πρὸς τὴν βασιλίδα διὰ . . . μένη
πάλιν ἐπέβαλον τῷ καρπῷ

'Αλεξίαν. 'Η μὲν ἐνυπτέ με πολλάκις διε-

· . . δηλῶσαι τὰ τοῦ σφυ-
γμοῦ ^{οὐ}. 'Επει δὲ . . . αὐθις ἡψάμην
καὶ ὑπενδιδόντα ἔγνω τὰ τῆς
δυνάμεως. Καὶ εἰς ἀσφυξίαν ^{οὐ} . . . τα-
λεώτατα τὰ τῶν ἀρτηρῶν, ἔγωγε . . .

quod facile in significationem latentium ad-
huc in ægro corpore multarum virium decepta
505 rapiebam. Atqui exhaustis plane jam vitalibus
defectum corpusculum illis ultimis conatibus acrium
ictum non ullum quidem sunum **vigorem** testabatur,
sed ægerrime longo intervallo per tot morbi moras
attractum spiritum toto naturæ impetu reciprocans,
cominotiore illo vigebat pulsu. Tamen ut quæ cu-
pimus leviter credimus, libenter loquimur, lata ego
twin ad astantes meos, Augustam, et sebastocratorem
exclamavi, salvas esse res, provocavique ipsi ut
tangerent, usurparentque indicia salutem spon-
dentium venarum. Manum quin etiam ipsam se-
bastocratoris arreptam eo admovi: ac matrem
victrici jam fiducia consolans sumere utique jube-

A ne membris quidem suis ipsa atque artibus par-
ceret, quos tractu inclemenci planetuque helebat;
adeo nullum extremæ constringationis omittiebat
signum. Illic ejus miseratione adducti quidam, fin-
gere quod optabatur, affirmareque receptum nunc
quoque e syncopa Augustum: cuius ad rei fidem
faciendam, ubi ægrum aceratius circumspicerant,
ubi arteriarum segue micantes pulsus, carpum im-
peratoris contrectantes, attentiori exploraverant
taclu, etsi omnia pejori esse loco sentirent, tamen
et vulnu et verbo denuntiabant latiores spes, et
contra quam signa omnia cerebant, ipsi suco et
dolo, ut putabant, pio, perseverabant meliora por-
tendi omnia, quo Augustam simul hanc dubie cum
imperatore morituram, nisi eum lugendi æstum
quo efferi vehementissimo cooperat, melius spe-
rando remitteret, ab exilio præsenti servarent.
Cæterum imperatrici summa quoque in ista per-
turbatione iudicio utenti, non plane faciebant si-
dem, pendebatque ejus animus in æquilibrio dubi-
tationis quodam; nam hinc quidem motobat au-
ctoritas hominum utique artificum, et scientia me-
dendi consultorum: aliunde tamen esse imperato-
rem in extremis res præsens ipsa oculique loq-
ebantur. In hac ambiguitate, me ut alias sæpe quando
dubitabat intuens, oraculum videlicet operiebatur e
tripode meo: et quidquid pronuntiarem exspecta-
bat creditura. Tali rerum artificio domina mea
sororum mihi charissima Maria, decus nostri gene-
ris, constantis virilisque vocis ac mentis mulier,
omniumque domicilium vtrutum, inter imperatri-
cem et imperatorem media stans, manu subinde
interposita studiouse obstabat, ne imperatoris mori-
bundam faciem cernere impetratrix tali exanimanda
specie posset. Ego vero satagebam interim quasi
ad indicium capitandum unde responsum certum
expidirem. Dextræ manus suminos digitos carpo
languentis applicabam: tum manum utramque
admorebam capiti ejusdem pileulo ac involueris
paulisper nudato. Sensi hæc faciens vegetio-
res ictus arteriæ quasi robustius micantis:
bam meliores spes. Hinc cun iterum ægroti carpum
atrectassem, pupugit is acutis et cræbris saltibus
explorantes digitos, ut præclare adhuc quidem con-
staret ad augurium spei motus arteriæ micantis.
Verum quod hi, ut dixi, extremi conatus essent
naturæ nihil jam sibi facientis reliqui, ubi tertio
manum adhibui, deprehendo ecce defectas vires,
languentem pulsum et mox desiture vitæ reliquias
debiles, ac jam evanescentes. Percussa ego illico
iudicio fatali demisi muta vultum in terram cer-
num et pallidum; subito per corpus ipsa cohori-
rescens frigore. Sic manibus ad oculos appressis
retro abiens lugebam; quo mater animadverso,
statim quid esset rei pervidens, nimirum ut salute
ac summa rerum conclamata, moderationis jam

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

^{οὐ} σφυγμῶν. ^{οὐ} σφυγμοῦ. ^{οὐ} ἀσφυξίας.

omnis impatiens immensum et insolabilem luctum acutis longissime continuatis exorsa ululatibus est: cum modum negaret in ea lamentatione servari oportere, cuius non privata modo jactura quanta potest esse maxima, sed publica etiam orbis terrarum calamitas ac pernicies argumentum sit. Matris luctum loquor; nihil tum ipsi quis miserat fuit animus? ac quibus tandem verbis vel quem in me sensi tam dico in casu, vel quem in aliis atque adeo in tota republica et imperio dolorem observare licuit, exprimam? Mater quidem (de illa enim pergam dicere) regium capitum abjecit, et illos vel exstructos in suggestum, vel circum vibratos in radiorum morem cultro quodam arrepto ad cutem ipsa sibi crines secuit. Rubris quoque indumentis pedum, quae vel præcipua imperatoriae dignitatis insignia sunt, ab se procul abjectis, pro iis dari sibi nigros calceos; nec ipsos exquisitæ fornix aut preti, sed qui primum occurserent, petiit. Pallam vero etiam purpuream pulla mutare veste cupiens, difficultate nonnulla laboravit; parum bene id temporis instructo palatino vestiario lugubris ornatus copia. At brevi suppletus is defectus est. Aderat enim tertia soror mea, quæ viduitalis jam experta malum, vestem e suis cistis exprompsit tempori accommodatam, qua imperatrix ad professionem luctus congruente usa, atro se totam ab humeris ad pedes obvolvit pallio, caput quoque velo integens coloris tenebrosi. Quod illa dum agit, imperator sacram animam Deo reddidit, Cœusque sol in noctem, heu mihi! perpetuam occubuit. Quis tum non ingemuit? quis non arsit dolore? quo nam ad tam duros animos tantæ tum non pertinuit clavis sensus acerbissimus? Miscebatur undecunque confusus strepitus planetum gemituumque, vocibus subinde inter 506 confusos ejulatus distincte in cœlum surgentibus, sibi patrem, sibi patronum, sibi curatorem beneficium, eum denique qui sibi unus esset omnia, perisse lamentantium. Ac mihi recolenti jam talia et ex recordatione præteriti in futuram memoriam transmittenti, subit interium dubitare, ecquid adhuc vivam; an non falsum experientia indicium sit, ita ut quod agere quod scribere mihi videor, umbris imaginibusque mentientibus illudar. Ergo et manus oculis applico, palpoque explorans somnium an vera

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

“ δναρ ἔστι τὰ νῦν ὑψὸν ἡμῶν ὑπέργο ... δέ γε καὶ μή δναρ ἔστιν ἄλλον”

Car. Dufresni: Du Cangii notæ.

(9) *Iμάτιον*. Codinus, *De off. auctie CP.* cap. 17, n. 26, de imperatrice: Εἰ δὲ τύχοι οὖσα χήρα, τὸ μὲν βάτον χατέχει, καὶ ισταμένη, καὶ καθημένη φορεῖ δὲ ἐνδυματά μέλαν, λεγόμενον Ιμάτιον, καὶ μνημόνων ὅδύν. Est igitur iμάτιον propria Augustarum viduorum vestis.

(10) *Τὴν λεπάρ ψυχήν*. Excessit e vivis Alexius sub noctem 18 Kal. Sept., quo die celebratur ab Ecclesia Deiparæ Assumptio, F-ria hebdomi. 5, an. 1000, juxta Græcos 6636, Chr. 1118, indict. 11. Vixit annos circiter 70, imperavit 37, menses 4,

A κλίνεσα τὴν κεφαλὴν αὖσα καὶ ἀπόφυκτος ἦν πρὸς γῆν ἀπονεύσασα, καὶ μηδὲν φθεγγομένη, καὶ τὸ χεῖρε ταῖς ὅψεσιν ἐπιβαλοῦσα καὶ ὀπισθόπους γενομένη ἐθρήνουν. Ή δὲ, συνείσα τοῦ πράγματος καὶ τοῖς ὅλοις ἀπαγορεύσασα, ἐκώκυσε τε ἀθρόον μέγχ . . . διωλύγιον. Ἀλλὰ γάρ πῶς παρατήσω τὴν κατασχοῦσαν τὴν οἰκουμένην ἀπισταν συμφοράν; Ἡ πῶς τὰ ἐμαυτῆς ἀποκλάυσωμαι; τὴν τε βασιλικὴν καλύπτραν ἀπέθετο καὶ τὰς ἑκίνας ἑθείρας μαχαιρίδιόν τι λαβοῦσα ἐν χρῷ δέτεμε καὶ τὰ κοκκοβαφῆ . . . τῶν ποδῶν ἀπορθίψαμένη, μέλανα . . . ἔδειτο τὰ προστυχόντα. Ἀλλάξασθαι δὲ . . . τὴν πορφυρίδα βουλομένη μελαίνης ἐσθῆτος, προχίρω; Ιμάτιον (9) οὐχ ἐνρίσκετο. Ἐξ ὧν δὲ τὴν τοιτέ τῶν ἐμῶν ἀδελφῶν εἰ . . . φίων καταλήξαν τῷ καιρῷ καὶ τῷ πράγματι χηρεῖας καὶ πάλαι κικητῶν ἀμιλήσασ, λαβοῦσα τὴν βασιλίδης ἀμφίστην. Καὶ τὴν . . . καὶ ζοφώδην καλύπτραν ἀπέθετο τὴν κεφαλῆν. Καὶ ἐν τούτοις ὁ αὐτοκράτωρ τὴν λεπάρν ψυχήν (10) ἀφῆκε Θεῷ. Καὶ ἐμβῆσθαις ἐδύν. Ἐφ . . . οἱ μῆτραι ἀπὸ οὐθοντος ἀλισχόμενοι τὴν . . . ἐθρήνουν. Ἐκόπτοντο γορδὸν ἀνοι . . . εἰς οὐράνον τὰς φωνὰς ἀνέπεμπον . . . τὸν εὐεργέτην. Τὸν τὰ πάντα αὐτοῖς . . . παύσαντα ἀποκλαύμανοι. Ἐγὼ μὲν οὖν . . . πιστῶ ἐμαυτῇ εἰπερ ζῶ τε καὶ γράφω. Καὶ μνημονεύ θανάτου τοῦ αὐτοκράτορος. Καὶ ἐπαφῶμαι τῷ ἀφθαλμῷ μή ποτε ἀρέ δναρ ἔστιν ἀλλ’ Ἡ ἔκτασίς τε . . . καὶ παρακοπή καὶ πάθος περὶ τοῦ . . . καὶ ἀλλήσκοτον. Πῶς γάρ ἀπορθύντος . . . τοῖς βιοῦσιν ἐγὼ συντάττομαι καὶ συν . . . ζῶσιν. Ἡ πῶ; οὐ συνεπαφῆκα καὶ . . . ψυχὴν τὴν εὐθὺς ἐκπνεύσαντος . . . καὶ ἐκαθίσθης ἀπωλόμην. Εἰ δὲ μη . . . πόνθει, πῶς οὐχ ἀπὸ τινῶν ὑψηλῶν καὶ μετεώρων αὐτὴν δύθησα, τὴν κατὰ κυμάτων ἐν . . . ποντίκων συμφοραῖς; μεγάλας τε sim, quæcum erat consentaneum magnitudine insundi mali obstupuisse jam pridem, ac si minus vitam, certe sensum rationemque perdisse. Enim vero qui non mirum non prope reprehendendum videatur, eo quod unus auctor, una causa mihi vi-

dies 45. Illius corpus humatum in monasterio quod edificaverat, et Christo τῷ Φιλανθρωπῷ sacravera. Hec Anna filia, Zonaras, Glycas, Nicetas in Joanne, Codinus, *De orig. CP.* pag. 79 edit. Reg. Ducas, cap. 4; Petrus Diac. lib. iv, *Chron. Cas.*; Will. Tyrius, lib. xii, cap. 4; *Histor. Hieros.* ii, part. an. 1118, *Chron. Malteac.* an. 1118, Egid. de Roya, an. 1118, Alexij sepulchrum etiōnum existere in templo τῆς Πατριαρχίας, quod hodie Patriarchium vocant, auctor est Mart. Crusius, in *Turcogr.* pag. 189.

τὴν ζωὴν Ἑγραῖα. Ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἄρα κατὰ τὴν παραγόδιαν πάθος καὶ ἑμφορὰ θεῇλατος ἡς οὐκ ἀν δχθος. . . . οἵμην ἔγω. Οὖτα γάρ με δ θεὸς συμφορῶν μεγάλων πεποίηκε καταγάγιον. Ἀπεβίλομεν τεσσοῦτον φωνεῖρα τῆς οἰκουμένης τὸν μέγαν Ἀλέξιον καὶ . . . μήν τὴν τύχην τοῦ ταλαιπώρου ἐπετρόπευε σώματα . .

βην καὶ δ μέγιστος λύχνος. Μέλλον δὲ τὴν πάμφυτος ἐκείνη σελήνη. Τὸ μέγα τῆς Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως πρᾶγμα καὶ δυομά. Ἡ βασιλὶς εἰρήνη. Καὶ . . . ὥμεν καὶ τὸν ἀέρα ἐμπνέομεν. Είται δὲλλων . . . δὲλλοις κακῶν γεγονότων, καὶ πρητεῖρων μεγάλων καταιγισάντων τῆμας, ἐπ' αὐτὸν τὸ κορυφιστάτων⁷⁰ τῶν κακῶν ίδειν τοῦ Καίσαρος θάνατον . . . λάθημεν. Καὶ τετηρήμεθα τοταύταις κακῶν περιστάσει. Μετὰ γάρ τινας ἡμέρας τοῦ κακοῦ δυναστεύοντος καὶ τῆς τέχνης ἀπαγρεύοντος, εἰς πέλαγος ἀθυμίας ἐμαυτὴν διαφεύσα. τοις δὲις ἡγανάκτουν τούτο μόνον δὲι καὶ τὴν τύχην μου πορῆν ἐν τῷ σώματι. Καὶ εἰ μή ὡς ξοικεν ἀδα .

τις δὲις δὲλλης τινὸς φύσεως διάπλασις . . . καὶ ξενίζουσα, καὶ ἀπωλόμητη εὖ . . . μυρίους θανάτους ἀπέθανον. Νιόδην μετὰ τινῶν τερατευομένην ἀκούομεν . . . εἰς λίθον μεταβαλούσα διὰ πένθος . . . εἰτα καὶ μετὰ τὴν ἀμοιβὴν τὴν εἰς . . . φύσιν παραπέμπουσαν τὸ πάθος ἀδά . . . καὶ εἰς φύσιν ἀνατίθητον. Ἐγὼ δὲις ἄρα καὶ . . . μηθεστέρα ἐκείνης δὲι καὶ μετὰ τὰς μεγίστας . . . τῶν συμφορῶν μεμέντη καὶ οὐτας αἰσθη . . . δέρα πρὸς πέτραν ἀψυχον ἀμοι . . . ἀπορέειν δικρύων ἐμενον . . . ἀνατίθητως ἔχουσα πρὸς τὰς συμφορὰς . . . τοσαῦτα ὑπενεγκαίν δεινὰ καὶ εἰς . . . παλάτια ἐξ ἀνθρώπων ἐπεγείρεσθαι μοι ἀρόρητα . . . δυστυχέστερον⁷¹ καὶ τὸν⁷² τῆς Νιόδης . . . μὲν μέχρι τούτους φύλασσαντα τὰ λειπά τῆς . . . εἰληξεν. Ἡρκει ἄν, ἐπ' ἀμφοῖ τοῖν βασι καὶ τοῦ Καίσαρος συμφορὰ καὶ τὰ ἐκτινῶν . . . ἡματα, εἰς ἐκτριβὴν ἡμετέρων καὶ τῆς φυχῆς καὶ τοῦ σώματος, νῦν δὲ ὡσπερ ποταμοὶ τινες ἐξ ὑψηλῶν ὁρῶν καταρρέοντες μου . . . σίτε τὰ τῶν δυστυχημάτων φεύ-

materia naturae meæ constitutio foret, mortua esse jam nullies debueram. Nioben et quosdam audiimus **507** alias a compositoribus fabularum narrari solere, magnitudine doloris mutatos in naturam alteram; in hanc tamen, licet cassam sensu, luctus perpetuitatem sui transmisisse; ac postquam obriguerant facti ex hominibus lapides, tamen vulnera doloris primi, lacrymis perennibus consuevisse testari. Ego cante quavis Marpesia durior, post parentis utriusque, duorum clarissimorum omnis memoriæ principum, luctuosissimos obitus vita

vendi suit, vivere desinente, perseverare me tamen superstitem, et in numero viventium ex eo funes tempore tandem censeri? Quanto erat verius utiliusque exspirare me una cum parente, prodeuntique ejus animæ meam comitem adiungere: siueque orbitatis mala luci facere; quæ qualia quantaque futura essent, si jam tum ita præsentire praesagiendo potuisse, ut postea experiundo compori, plane arbitror mihi tunc futurum fuisse optabilius, alto ex culmine in præceps statim peritum dejici, aut etiam vastis procellosi maris ad certum exitum exportandam dari fluctibus, quam in eas servari calamitates, quæ vitam deinde meam universam ex illo puncto fatalis ora crudeliter infestam habuerunt, vere siquidem usurpaverim illud de tragedia:

*Quæ damna casus, quæque vis major solet
Mortalibus creare, cuncta pertuli.*

Deo nempe visum magnarum me calamitatum divisorium velut quoddam ac quasi gymnasium facere. En amissimus tantum hoc luminare totius orbis, magnum Alexium. Orbæ familæ quæ membra colligeret soveretque, supererat lumen illud alterum, vel luna potius quædam pleno collucens orbe, Irene Augusta, illa Orientis Occidentisque res et cura communis, ac nomen ubique celeberrimum. Hæc quoque occidit nobis; et iteratæ huic jacturæ superesse ferreæ ac plusquam ære solidæ possumus; adhucque aerem spiramus. Quia etiam ad alias procellas, ad novos fluctus longe vehementissimos, atque adeo ad ipsam, malorum summiū, Cæsaris mortem rigiditate plusquam adainantina duravimus: quod euidem qui fieri potuerit, ipsa in qua factum est, miror maxime; nec mirari satis queo. Quomodo, inquam, per tot infestissimos malorum ingentium incursus eluctari hunc in diem vivendo suffecerim. Ego quæ non expers sensus, nec ad doloris aculeos hebes esse soleo, ut vel in illis probavi casibus, quando arte omni ac philosophia excussa, maloque plane prævalente, ac frenis perturbationi remissis, in mororis quoddam pelagus æstui tristitia abrepli me ulro ipsam abjeci, pertusa omnium, vitam quoque ipsam ægre ferens, animæque indignans ipsa meæ, quod morari adhuc sustineret in corpore. Enimvero nisi quædam adainantina, vel fortiori adhuc compacta incolumi spectatos, etiam ad cladem perferendam quæ meum mihi Cæsarem eripnit, plusquam saxe persisti: nec quod tantis ex tam alto incidentibus molibus malorum anima pariter corpusque meum prouersus obtrita non sint, causam dicere aliam quæ præter stuporem incredibilem et pene vituperabilem, in cuius velut ultiōem coire nunc quoque non desinunt novi confluxus calamitatum maximarum. Quæ quidem velut amnes torrentissimi ex altissimis montibus in meam domum ut in voraginosam aliquam corrivati cavitatem, eam rapiunt se-

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁷⁰ κορυφιστάτων. ⁷¹ δυστυχέστερον. ⁷² τῶν.

runtque, et usque ad imum excavant, atque ex-
inaniant rapacissime. Sed suis aliquando faciendis
est; ne promissam ipso nomine ac professione
Historiæ delectationem lectori, supra modum in-
dulgens luctui, operis clausula corrumpat.

Finit ubi vitam Commenus Alexius, illie
Nata quoque ipsius finit Alexiadem.

Λῆξεν ⁷⁴ διού βιότοιο Ἀλέξιος δι Κομνηνός.
Ἐνθα καλὴ θυγάτηρ λῆξεν Ἀλεξιάδος.

Variæ lectiones ex cod. Coislin.

⁷³ συγχατακλύζουσαν. ⁷⁴ Hoc distichon deest in manuscripto.

GLOSSARIUM ANNÆUM

SIVE

DECLARATIO VERBORUM QUÆ SINGULARI AUT RARA NOTIONE AB ANNA COMMENA USURPANTUR.

A.

Αγουρολ. Exstat locus, lib. vii, pag. 203: Μετα-
καλεσάμενος τὸν Ταττίκιον ἐνετεῖλατο συμπαραλα-
θὲν τούς τε καλούμενούς τηνδρειωμένους τῶν Ἀγεύ-
ρων. Hoc loci Latinam in' erpretationem cogitanti
mīhi cum parum satisfacerent quae ad illum in suo
Glossario Meursius adnotavit, necesse habui consu-
lere oraculum, quod secellit nunquam, R. P. Dio-
nysii Petavii. Is statim uno verbo remi absolvit.
Admonuit enim subitariis litteris: 'Αγουροὺς την-
δρειωμένους esse videri eos qui cum inter ephelos
honorarios in obsequio imperatoris apparuissent,
jam per astatem maturi militiæ ab ipso in fidam
notorum militum cohortem conscripti tanquam
eximii commendarentur. Cui sane notioi totus loci
conspectus et sententiæ ἀκολουθίæ faveat unice. In-
dicavit sententiæ sue fundum testimonium Eustathii in 'Οδος. o, sub finem. Quo loco doctissimus
ille grammaticus nomina Graeca quibus differentiæ
ætatis humanæ designantur ex Alexione referens,
ubi longo censu pervenit ad puberes, sic habet: 'Εν
δὲ Κυρήνη τούς ἐφῆσους Τριχαδίους καλοῦσιν, ἐν δὲ
Κρήτη, Ἀποδέρμους, διὰ τὸ μῆτρα τῶν κοινῶν δρό-
μων μετίχειν. 'Αγαιοὶ δὲ Κοίρους. Θράκες, 'Αγου-
ροὺς, ὕσαύτως καὶ 'Αττικοί. En 'Αγουροὶ non jam
θράκες, utræ acerbae, sed pueri puberes, idque Thra-
cibus, ubi Constantinopolis et Alexius, honorarii
mōre hodieque recepio ministri principum, quos
deducro a pedagogio nomine pages nostri vocant.
Qui Latine nostra hodie scribunt ephelos Graeco
verbo Latinis litteris volent dicere. Hinc confido
sore ut æquo i: clori mea verborum initio descrip-
tum versio probetur, in hæc verba concepta: Ac-
cessit Taticio mandavit ut rumpis secum e peda-
gogio aulæ regiis pueris, bello jam maturis (cohors
erat et re nomen nacta, ut epheborum in virile robur
aæltorum diceretur), etc. Solitum enimvero esse

Alexium Augustum cohortem habere lectam eorum
quos ministerio domestico probasset a pueris, indi-
cat Anna cum aliis multis hujus Historiæ locis,
tum uno quem ad specimen describam ex lib. xi,
pag. 333, ubi loquitur in hunc modum: Δυνάμες
δὲ πολλὰς μετὰ τοῦ Βουτουμίτου ἔξεπεμψε, δυνάρες
μαχιματίτους. Καὶ αὐτὸν δὴ τὸν Βάρδαν, καὶ τὸν
ἀρχιονοχόν Μιχαήλ, ἀκμάζοντας καὶ ἀριστεῖς
τὸ γένειον. οὐδὲ νηπιόθεν περοσλαβόμενος διάτοκρι-
τωρ, καὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐκπαιδεύσας, ὡς εὐνο-
στέρους τῶν δλλων τῷ Βουτουμίτῃ παραδέσθαι. Άλ-
quem locum versionem quoque nostram hic ascri-
bam: Butumiten ire jussit in Ciliciam cum copiis
lectissimis, atque adeo flore ipso militiæ Romane,
viris omnibus fortissimis, et experimentis magnis
probata virtutis. Erant in iis Bardas et poccillato-
runt princeps Michael, florentes aetate juvenes, et
prima lanugine malas signantes, quos a prima aetate
imperator, nutritos apud se, imbuere rudimentis mil-
itaris artis per seipsum tanti duxerat heroica puer-
rum indole, studioque sui ac fide majore delecta-
tus, etc. Vide quæ dicturi suicius ad vocem 'Αρχο-
τοπόλεως.

Αγράρια. Nempe ἀγράριον apud Annam nati-
vitate teetæ genus est. De quo cum nihil habeam
quod addam ad Meursium, quem nec compilare nec
retractare, nisi siculi necesse fuerit, animus est;
hactenus sit satis. Nam de etymo quæ conjecture
succurrebant, tanti non est exsequi.

Αἴρ. Lib. xv, pag. 463: Τῶν οὖτω καλούμένων
Μαλάγνωναντὸν τὸν ἄξρα κατέλασε. Malagna mons
nomen proprium ἄξρα, τοῦ δρους qui dicitur hoc loco,
divinandum est. Phavorinus sic aerem describit: Οὐ
πάσσαι αἱ κατὰ τόπον κινήσεις εἰσὶν, ἀνα, κίση,
ἴσω, έξω, δεξιά, δριστερά, καὶ ἡ κυκλοφορικὴ κ-
νησίς. En hac e vulgi sensu accepta notione factum
ut aeris vox non tam elementi naturam quam loci

situm interdum signet. Id cernitur in illo Virgilii (*Il. Georg.*) :

*Aut quos Oceanus proprius gerit India lucos,
Extremi sinus orbis : ubi nera vincere summum
Arboris aut ullæ jactu potuere sagittæ.
Et gens illa quidem sumptis non tarda pharetris.*

Aer summus arboris est extremus apex ramorum ac frondium altissime exsurgens supra silvam reliquam. Et his conjecturam capienti de loco qui est in manibus videri poterat aer montis esse supremus eius vertex. Verum interredit huic suspicioni ἀντίοντα ipsa loci et ratio sententia, quæ exigit ut aer Malagnorum sit non editissima montis ejus pars, sed mari vicina maxime, imminensque opportune, rostrum quoddam aut caput promonitorii ad appul- gionem solutionemque navium. Statim siquidem a litore Augustum simul istum aerem attigit, regia monere missa imperialicem in aree maritima com- mormarem accersivisse : 'Ο βασιλεὺς ἀμα τῷ τὸν ἀέρα καταλαβεῖν, διὸ τοῦ βασιλικοῦ μονήρου; μετα- πέμπεται τὴν Λύγονταν. Imo, ut appareat, eo ipso animo ac spe consciendæ deportationis bujus locum istum insederat imperator : ut vel inde satis verisimile sit aerem vocatum promonitorii excurrentis in mare e-put undique portuorum et accessu facile. Sic Ausonius in Mosella, *templi aerem* vocat non quodcumque medium spatium inter cameram et pavimen- tum fani : sed insigne nodum sive umbilicum me- die fornici prominenter exstantem e magnete lapide in speciem Cauri flantis conformato : cui opposita statua ferrea Arsinoes, innata vi lapidis Ilereulei tracta in altum, suspensa suspendebat animos admirationemque spectatorum circum bian- tum : quod solidum signum gravis materie admo- tum arcana vi tholo medio testudinis delubrum superne contegentis, ibi hæret nullo fulcro, talem objectans suspectantibus speciem qua-i solo crine inhaerens nucleo camerae justæ molis puella inde penderet. Versus Ausonii sic habent :

*Conditor hic forsitan fuerit Ptolemaidos autem
Dinochares, quadro cui in fasigia cono
Surgit, et ipsa suus consumit Pyramis umbras.
Jussus ob incesti quia quondam fædus amoris
Arsinoen Pharii suspendit in aere templi.
Spirat enim tecti testudine Corus Achates :
Afflatamque trahit ferrato crine puellam.*

Sic in pileo despotæ Sciadio dicto : de quo Coli- nus, cap. 3, num. 1, pag. 45, edit. Reg., ἀηρ voca- tur nodus cinguli clarissimis e gemmis pretiosissimo testu nomen despotæ ipsius inscriptum ostentans intuentibus contra. Erat enim ille nodus (Gretserus nositer non male umboneum vertit, ob quamdam similitudinem umbilici clypearum), erat, inquit, pretiosi et auro clavati diadematis, quo redimiebatur pileus despotæ, quasi fibula ista, et emblemata fulgentissimum, ex congestis margaritis, in partem anteriorem obversum atque adeo emicante fronte summa. Non facit hoc notio alia nominis ἀηρ, justa quam velum quo sancta operiuntur in altari aer dicetur. Colligit testimonia Meursius. Cui addu-

videri indicatam hoc verbo vel subtilitatem tenuis ac pretiosi panni quo vela talia constabant; quo more ingeniosi scriptores telas subtilissimas ven- totis textiles, aut nebulas coherentes vocare soleut : vel adhibitum huic, nomen ἀηρ, quatenus caliginem et tenebras sonat, ad designandum obumbratione ista contegentis veli angustam velut quamdam ca- liginem ossuandi mysteriis, et sacras tenebras quibus ad venerationem vulgo commendentur.

Ἀμφίρυνχος. Lib. viii, et lib. xiv : Genus sine dubio navis. Videri posset corrigendum ἀμφη- ρυνχὸς *ambiremis*, quo verbo Thucydides est usus : nisi satis expertus uti Angam sibi insculpe novis vocabulis, temperandam putassem criticam manum. Quin etiam non usquequaque ἀμφηρυχὸς Thucydidis ad hujus loci sententiam facit. Hic enim res exigit hoc verbo intelligi navem apertam undique, a. i. speculationem liberam riparum amnis, quales ἄρχιρυνχοι Suidas appellatas docet : quasi dicas fractis undique obicibus vectoribus circum omnia cernendi puram facultatem dantes. Speculatorias, si bene memini, dixit Livius, lib. ii Decalis primæ. Græci autem, ut Plutarchus in Catone, κατασκοπικὰ πλοῖα : quam vocem Latinam donatam ab Hirtio ha- bemus, lib. v, imo et a Tullio lib. v Epistolarum ad Atticum. Cæterum si quis pro priore *ambiremis* ἀμφηρυχοῦ notione *ambitiosus* contendat, haud difficile concesserim, utramque hic significationem in usum inclusus vocem, ut ἀμφίρυχοι νῆες et aperte et duabus utrinque remis agitatae naves sint.

Ἀρθρόπων. Peculiaris et juridica ratione usurpa- tur ab Anna hoc nomen libro presertim XIII, sa- pius ad significandum ὀποχερπον δοῦλον subjectio nem professum alicui principi ratione fendi ab eo acceperit. Vide verbum λίτος, inferius suo loco.

Ἀρτεληγής. In instrumento pacis consecræ Bai- mundum inter et Alexium Augustum lib. XIII sicut liberalem gratiam et concessionem clementem ac beneficem.

Ἀπόκρεω et Ἀποσπάτας. Cum nihil addendum ha- beam ab ea que viri doctissimi de his vocabulis adnotarunt, causa hic morali non est.

Ἀποστολεύς. Qui classi præst. Vide Suidam; usurpatur lib. XIII in Pacificatione Baimundi.

Ἀριστήριον. Lib. xiv, pag. 453. Ή δε Λύγοντα περιχαρής γεγονούντες έδειχτο τοῦτο ίξω τῇ; τοῦ κοι- τῶνος θύρας, ἀριστήριον τοῦτο πάλαι ονομαζό- μενον. Suspiciari licet ex notione vocabuli fuisse hanc Gymæci palatini exhedram in qua imperatri- ces eibun sumere consueverant. Ut sit ἀριστήριον ἀπὸ τοῦ ἀριστερῆς πραερη. Quod si ita est, parum verisimile fuerit idem esse ἀριστήριον cum Ἀρεως οἰκῳ cuius meminit Procopius, lib. i Persicorum ubi de incendio urbis et palatii : Κατ τῆς, ait, βασιλέως αὐλῆς τὰ ἐκ τῶν προπολαίων δόχρι εἰς τὸν Ἀρεως λεγό- μενον οἶκον, καυθέντα ἐφθάρη.

Ἀρχορτοκάλως. Filii veterorum militum in unum agmen sic dictum conscripsi, lib. vn, pag. 204. *Ἀρχόντων* nomen vel militares magistratus,

ut centuriatus, tribunatus, et similes indicat: ut hi fuerint filii non gregariorum sed gesto magistratu probatorum militum: vel eadem notione sumitur qua principum vox in militia Romana. Ubi Principes, Hastati, Triarii, species sunt militum etiam praefectorum militarem non gerentium. Πώλου terminatio ὑποχοριστικὴ diminutiva est Græcis recentibus. Quod, quia viri docti abunde docuere, novis auctoritatibus, quod erat facile, putidum et supervacaneum fuerit adstruere conari. Tantum addam, quod ad Ἀγούρων quoque superius explicatam vocem et cohortem referri potest, vel plane ad hoc genus pertinuisse cohortem trecentorum eximiam, lib. xiii, sub initium descriptam; vel certe similis instituti ac generis fuisse. Verba loci laudati sic habent: Τὴν νέηλυν στρατιὰν ἐκ τῆς συντάξεως πάσης ἀπολεξάμενος· καὶ εὖς μᾶλλον ἀντὸς ἀντρέψατο καὶ τὰ στρατιωτικὰ ἔξεπαλθευσεν (hinc manifeste ad classem τῶν Ἀγούρων pertinent), ἀρχηγούς στρατευμάτων χτέστησεν. Ήσαν δὲ οὗτοι ξύμπαντες τριακότοι, πάντες νέοι, καὶ εὐμήκεις, σφριγῶντες τὸ σῶμα, καὶ ἔκστος, τούτων ὅρτίχνους τὸ γένειον, etc. Paulo inferius sub medium libri ejusdem xiii, memoratur cædes Cara: enjusdam qui ex cohorte τῶν Ἀγούρων ἡνδρειωμένων fuisse videtur. Sic enim Anna: Πίλητουσι τηνικαῦτα τῶν Ρωμαίων πολλοί. Καὶ ἀντὸς δὲ Καρᾶς νηπικούν τοὺς γηγενοῖς παρὰ τὸν ἀντοχράτορος προσληρθεῖς καὶ κατέλεγεται.

Ἀντοχρατόρισσα. Imperatrix, lib. xiv.

B.

Βεστιαρίται. Lib. iv, pag. 109, τῶν δὲ οἰκειοτέρων οὖς; βεστιαρίταις ἡ συνήθεια καλεῖται. Omnes hos fuisse custodes imperialium vestium (sic enim viri docti βεστιαριτῶν nomen exponunt) equidem viri credo. Quomodo enim isti aut tot fuisse ut ex iis numerosa cohors pugnaturum acie Alexium sequeretur? aut soli ex aulicis ac domesticis omnibus ad dimicandum asciscerentur? Videtur potius, ex verbis Annae βεστιαρίταις dictos communiter vulgari lingua fuisse omnes domesticos domus Augustae qui statim in palatio ministrantes officiis familiae imperatoriae imputabantur. Certo fortasse colore aut modo vestium (ut hodie fieri consuevit) ab aliis distineti, indeque appellationem nacti.

Βλαττα. Recitat Anna, lib. iii, pag. 93 et 94, epistolam Alexii Augusti ad Henricum regem Alemaniæ, qua inter alia imperator testatur se regi ex pacto misisse centum quadraginta tria millia nummorum et centum Blattia, ἔκστος βλαττα. Quid hæc Blattia sint equidem disquisivi diu: quo potissimum omnia indagantis suspicio sederit, hic proponam obnoxie ac timide. Existimo volumina fuisse panni holoserici ostrino coiore tincti, cent pieces de retours ou satin rouge cramoisy, ita ut materiae simul et coloris genus vocis unius emphasi jungantur institutione peculiari Græcorum sequentis ævi. Primum omnium Blattam dici purporam,

ostrum, muricem, ac coccum (utus enim populari usu color rubeus splendens, tot istis inter se diversis signatur nominibus), blattam, inquam, dici purpureum quemcunque fucum, doctissime demonstrat Andreas Resendins, lib. i *Antiquitatum Lusitanicarum*, tum aliis veterum testimonis adductis, tum his Sidonii versibus, lib. xi Epist. ad Tonantum:

*Rutilasque ferte blattas
Recogente quas aheno
Melibœa fucat unda
Opulentel ut meraco
Bibulum colore vellus, etc.*

Idem auctoritate Vopisci, Capitolini, Eutropii, Pauli Diaconi, Isidori, Venantii Fortunati, et aliorum astruit Gretserus noster, lib. ii *Observationum in Codinum*, solidius, ni fallor, quam ut satis fuerit eru'itum scriptorem Notarum posteriorum in Cedrenum, tribus contra verbis excipere: nihil esse nisi nugas et nullius momenti commenta que circa blattum colorem, id est roseum vel purpureum, et Græcum βλαττῶν, ex nominum allusione relut et Delphica tripode, enuntiat sparsim Gretserus in Codinum. In quo præterea (quod pace viri docti et religiosi dictum velim) humanitatem ejus adversus hominem de religione ac litteris bene meritum requiro. Afferri solet Cassiodori quoque manifestu in eamdem sententiam testimonium. Sed res minime dubia testimonis non eget. Blatta, vermis genus triticei ac ferruginei coloris, usurpatum jam olim scimus pro verme minuto coloris micantissime flammæ, ac viva rubedine saturi qui oritur ex granis fruticis Arabibus *Kermes* dicti: ex quo est nomen celebris apud officinas antidoti (confectionem Alkermes, vocant) quod in ea locum vel præcipuum hæcæ hujus fruticis habeant: enjus item ex nomine vulgatum illud nostris saturæ purpureæ vocabulum natum qua *rouge cramoisi* quasi rubrum Kermesinum dici solet. Hinc quia ex granis hisce fucus purpureus quo vestes insciuntur exprimitur purpura ipsa *grana Lusitanis* dicitur: imo et Græcis χόρχος, quod genericum, non minus quam vermis, nomen est, ad hanc tamem speciem usu addicatum. Jam quia grana hæc industria insectorum certo modo et spatio temporis in areis expansa, et subinde vappa vel cervisia rigata, veruntur in vermiculos pellentes cruento florentissimi coloris, quo vestes imbutæ amoenissime fucantur, invaluit ut purpura, vermis ac vermiculus appelletur, Græce σκωλήξ aut σκωλήκιον, unde putatur in vulgares linguis emanasse *scarlaca* nomen, Galli *escarlate* dicunt. Qui etiam pro ruberrimo fucu, *cermillion* vermiculum, passim usurpant. Neque id cœpit χθὲς καὶ πρώην, cum omnium antiquissima lingua sancta locis sane plurimis etiam primi et vetustissimi scriptoris Mosis, vocem πύλη, quæ vermem sonat, pro purpura usurpet, uti videre est Exod. xxv, 4; xxxv, 35; xxxix, 3; Levitici xiv, 4 et 6. Tum præterea Job xxv, 6; Isa. 1, 18; xiv, 11; xli, 14; Thren. iv, 5; Jonæ iv, 7; Nahum ii, 3,

et alibi. Sed omittere non possum locum eximium ex Psal. xxi, 7, ubi juxta Vulgatam nostram : *Ego vermis et non homo, opprobrium hominum et abjectio plebis.* Loquitur eo psalmo Christus, et prophetice prænuntiat minutissimas quasque partes ac peristases passionis suæ, quas in narratione rei gestæ attenta comparatione recognoscere multo est jucundissimum. Iis porro quæ descriptsimus verbis singulariter designatur illud opprobrium quod Christus gravissimum pertulit, quando conscius flagris, et præterquam toto corpore cruentatus, etiam coronatus spinis, productus ad Iudeos a Pilato est ; ita deformatus, ut vix pro homine agnosciri posset, nisi, ut pictorum rudium ævo simplici conatus imperfecti juvabantur inscriptione addita, quæ doceret esse hominem id quod illi simulare cogitarent, ita Pilatus verbo admonuisset esse illum hominem : *Exitus Jesus portans spineam coronam et purpureum vestimentum : et dixit eis (Iudeis Pilatus) : Ecce Homo (Joan. xix, 5).* At hæc loci alterius. Satis sit hinc legisse obiter in rem presentem, illic in vermis nomine alludi acute ac prorsus eleganter ad purpureum vestimentum quo tunc opertus ad ludibrium Christus fuit. Quanquam in Hebreo πύρη alia etiam insignis allusio est ad crucifixionem imminentem ex paronomasia vocis πῦρη quæ sonat de ligno suspendere ac crucifigere. Hactenus habemus purpurei coloris notionem in blatta ; mibi vero id non sufficit, qui existinem etiam genus serici textus ac bombyciæ materiae Blattæ verbo designari : ita ut Blattæ non quibus panni purpurei, sed serici sint. Primum, observo sæpe ista conjungi mentione apud scriptores. Ælius Lampridius in Iliogabalo : *Paraverat funes blattæ et serico et coco intortos, quibus, si necesse esset, laqueo vitam finiret.* Quibus in verbis merito querat aliquis : quæ materia blatta sit a serico et cocco distincta ? ac fortasse non male suspicetur prius et expositivæ accipiendum, hoc sensu : *Paraverat funes blattæ, hoc est, serico et coco, sive filis sericis coccinei culoris intortos, etc.* Flavius Vopiscus in Aureliano : *Cum ab eo uxor sua peteret ut unico pallio blatteo serico uteatur, ille respondit : Absit ut auro fila pensentur; libra enim auri tunc libra serici fuit.* Hæc ille in quibus notari cupio : cum dicitur libra serici, non sericum quemcunque pannum, sed simul blatteum, hoc est purpureum intelligi : uti et cum fila dicuntur auro pensari, illa bombycina coco intcta cogitanda sunt, adeo hæc usu et pretio conjuncta vices sibi invicem ad mutuam significationem præstant. Itaque et paulo ante cum dixit Vopiscus idem : *Vestem holosericam neque ipse in vestiario suo habuit; neque alteri uendam dedit, non quamcunque forte, sed purpuream significavit, ut tanto cohærentius sequatur quod statim infert de negato uxori pallio blatteo, ex holoserico purpureo videlicet.* Sed pergamus exempla dare conjunctæ mentionis coloris et texti. In Codice Theo-

dos. leg. 18, tit. de Murilegulis qui est 20 libri x : *Quoniam trecentas pene libras blattæ sericæ clandestina fucatione, etc.* In Codice Justiniani serico-blatta uno vocabulo legitur. Et alibi sæpe similia videre est ; nam hic jam æquo longiores sumus. Hinc factum ut sola mentione coloris purpurei, usus tacito sericæ materiæ species indicaretur. Narrat ecce de Nerone Suetonius : *Aureo eum reti piscatum et funibus purpura cocoque nexit.* Quis hic aliud intelligit quam funes sericis filis purpureis intortos ? Quos eamdem rem memorans *blattæos* apprime in rem nostram dixit Eutropius, uni voci significationem serici textus et coccinei fuci subiectos. Quid Graeci ? (Recentiores hos dico Byzantinorum tractatores rerum) quam multa hujus consuetudinis exempla suppeditant ? Nicetas unus sit satis. Aliorum testimonia occurrit ultra legentibus. Is ubi in Alexio Comineno Juniore, libro iii, in plerisque codicibus habet ἄνευ τῶν βλαττῶν, alia lectio, (quæ utcunque putetur marginalis adnotatio, veteris certo grammatici est ; et ut in re tali, de notione vocis usitata suo tempore, auctoritatem habet) alia, inquam, lectio habet πλὴν τῶν στριχῶν νημάτων. Alibi Nicetas βλαττία πολλὰ χρωστᾷ. In quæ verba paraphrasis docti grammatici sic habet : στριχά διαπλεχθέντα χρυσῷ. Alia omitto. Hæc enim abunde sunt ut recte videatur in universum statuisse Salmasius Notis ad Hist. Aug. script. pag. 391, recentiores Graecos βλαττῶν non pro blatta vel purpura sola, sed pro nemate serico blatteo usurpasse. In quo puto Graecos rationem habuisse aliquam originis florum sericorum quæ a verme, hoc est blatta (nam Blatta interdum commune nomen vermis est) productur, vulgo bombyce dicto. Unde filum ipsum ac tela ex eo texta bombyx dicitur. Quin etiam nomen ipsum vulgatissimum serici, non a Seribus populis aut patria eorum, quod vulgo putant, si Hesychio quidem credimus, ducitur, sed a sere verme sive blatta. Ita enim Hesychius : Σῆρ σκώληξ δ τὴν μετάξαν ἐργαζόμενος, hoc est, Ser vermis sericum tellus efficiens. Quare serica vestis peculiari ratione blatta, blattea vel blattæ dicitur. Præterea illud admonuerim : cum duplex scriptura sit nominis βλαττῶν ; altera geminato τ, altera ea simplici littera : quæ hactenus diximus tantum convenire τῷ βλαττῷ, quomodo scribit et Anna nostra et Cedrenus in Tiberio III, ubi memorat στριχάς αὐληνατάς ἄπο βλαττῶν. Ex quibus fortasse tum Nicetæ loca tum Codini quæ βλαττῶν scribunt cum τ φιλῷ, corrigenda sunt. Quid vero ratio sententiae alicubi exigit ut βλαττῶν volumen sit, ortum videri potest ex eo quod panni ejusmodi serici antequam in partes secti assutique in vestes essent, in volumina complicabantur βλαττῖα vulgo vocitata. Postremo illud monere non omissam non esse contra rem ac sententiam nostram stabilitam hic a nobis locum illum Codini, cap. 4, n. 20, ubi mentio est λευκοῦ βλαττῶν. Ut enim omissam

etiam candorem purpurae tribui, llorat. Sat. vi, lib. ii :

*Rubro ubi coco
Tincta super lectos canderet vestis eburnos ;*

sane ferrum igne concepto, quod candens dicitur, purpureum fulgorem habet. Ut non pertendam mea iure quamvis eminentiam splendentis in suo genere coloris purpuram interdum appellari. Unde purpurae nives dictæ reperiuntur. Illud modo dico eo ipso quod *Colinus* significare volens logothetæ piliæ ex serico albo splendenti esse, vocavit illud λευκὸν βλαττίον, satis indicasse βλαττίον solum, sericum esse purpureum, quæ opinio nostra est æquilectoris arbitrio subiecta.

Βλάχοι. Lib. viii, pag. 227 : Καὶ ὄπότοι τὸν νομὸν ἀδὰ βῖον εἶλοντο (βλάχους τούτου; ή κοινὴ καλεῖν οὐδὲ διάλεκτος). Et tamen *Blachi* populorum nomen est *Moesiam* superiorem incolentium, qui hodie *Valachi* vocantur, olim fortasse ex *Seythis* nomadibus et *hamaxobiis* vagis in iis denique sedibus conquiescentes : unde invaluenter ut proprium antea sectæ atque instituti nomen genti postmodum adhæserit. Neque enim nunquam studia in generis appellationem transeunt in similibus, Occurrunt nunc *Corsi* siue *Corsicæ insule* cultores qui quoniam opportunitate littorum et marium illeæti priaticam olim studiæ facilitabant, inde vulgari vocabulo *piratas corsaires* dicimus : ut et latrones *brigands* vocamus quod *Brigantes* olim *Magnæ Britanniae* populi latrociniorum inßamia flagrarent : ut omissam *Chaldaeorum* nomen sæpius olim astrologiæ studium quam locum patriæ designasse. Cui geminum est quod *sacrarium Litterarum* interpres adnotant in illis verbis *Proverb. xxxi, 25 : Sindonem fecit et vendidit et cingulum traxidit Chananeo, Chananeum dici mercatorem.* Sed nullus sit finis si curem congerere cuncta ejus loci exempla. Unum addam de quo fuerit opere pretium monuisse. *Joannes Siennanus*, cuius *Historiarum* libros rerum narrationem indideam ubi *Annæ nostræ Alexias* desinit auspicantes *Latina* versione deproperamus brevi prodituros, libro secundo meninæ deprædationis *Mysorum* quæ inter *Cilicum* et *Antiochiae Syriæ* fines exerceretur. Unde autem tali loco *Mysi*? Nempe *Mysos* viles personæ et mancipia intelligit, significatque magnum numerum rusticorum et vilium capitum captos et servituti suis addicatos. Id adeo inde ortum suspicari fas est quod *Mysorum* gens despabilis et servituti nata olim proverbio locum dederat Ἐρχατος Μυσῶν, cum alicujus inßua vilitas exaggeranda cum hyperbole esset. *Cicero pro Flacco, sect. 65 : Quid porro in Græco sermone tam tritum atque celebratum est quam si quis despiciatui ducitur ut Mysorum ultimus esse dicatur, etc.?* Igitur ut *Mysi* mancipia dicti, ut bello capti dura et inclemens servitute habiti *Sclavi* siue *Slavi* vocitati, sic, *Blachi*, cum gentis vagæ proprium esset nomen, appellative postea designaverit instabilis et desultoriarum

vitæ Barbaros, Ἐλδντας; τὸν νομάδα βῖον, erraticæ et nusquam habeuntis domicilium viue sectarios.

Βραχιόνιον. Τῶν Βλαχερῶν lib. ii. Est opinor murus sive ambitus exterior, suburbio Constantiopolitano *Blachernæ* dicto circumdatus.

Βρεβία. Catalogi vasorum sacrorum et possessionum Ecclesie lib. vi, pag. 457 ; sumptu ex usi veteri Ecclesie Latinæ. Et enim Optatus libro i, testatur : chartam in qua conscripta essent bona ecclesiastica brevem proprie vocatam.

Βρόσις. Lib. xv, non longe ab initio χαῖ στρατοπεδεῖς κατὰ τὴν βρύστιν τοῦ Καρυκέως καιουμένην. Non est dubium quin βρύσις sit fons. Id vocis ipsum etymon clamat. Est enim a βρύω scutario. Præter eas auctoritates quas recitat Meursius alieno, ni fallor, loco, nevrpe in verbo βρύσιον, quod alterius originis et significatus est. Puto autem designari peculiariter verbo βρύσεως locum ipsius scaturiginis ex quo protinus hauritur : ad differentiam πηγῶν καὶ χρημῶν illarum quæ operibus in urbes inducebantur, cuiusmodi erat ἡ ἐννέάκρουνος Athenis. Sed horum fontium origines oportebat altiori esse situ, unde per primum quo erat opus deduci possent. At βρύσις videtur dici fons humilior, qualcum optabat Juvenalis (sat. iii), *villico culti horti, puteum uenpe brevem, hoc est, non altum, nec reste nōvendum, verum unde manu sola cum siula demissa haurire liceat.* Quanquam sūnem a βρύσει non excludit Codinus, cap. 7, *De Officiis*, num. 16, pag. 91, edit. Reg. ubi sī habet : Κατὰ μὲν τὸ παλαιὸν ἐκτῆς τῆς πόλεως ἀκολούθων τῷ βασιλεῖ (δι Πιτερνῆς) ἐφερε κιθώνιον μετὰ ἀλυσεως· ὡς ἂν εἰ ἐν χρειᾳ γένοτο πιεῖν αὐτὸν ἀπὸ βρύσου (ιλ. βρύσης, forte βρύσεως, ή ποταμοῦ) ἢ τούτῳ (inclusi forte legas τούτῳ) καὶ πιπ. Ibi διλοιτις non tam ad commodius ferendum suspensum e catenula pocillum, quam ad hauriendi usum accommodatau mentionem habet. Non nego tam a πηγῇ et βρύσιν sive βρύσῃ esse synonyma. Num quem locum *Basilachion* βρύσην *Europalates* continuator *Cedreni* vocitatum sit, ubi effossi *Botaniæ Augusti* jussu *Basilacio* sunt oculi, Anna nostra diligentius totam *Historiam Basilaciæ belli ac clavis* referens πηγὴν *Basilachion* dictum ait. Non, quemadmodum vir doctus in novis ad *Codinum Notis* nuper docuit, pag. 95, edit. Regiae, quod ab effossis *Basilaciæ oculis sanguinis fontes erupserunt*, in quo nihil excæcato *Basilacio* proprium fuit; ut omissam, quo tunc modo excæcations istæ siue ad innotione laminæ candeuntis, videri citra missio- nem sanguinis perpetrari solitas; sed quod coni gerit excæcari *Basilacium* prope fontem ex hoc deinde casu cognominatum. Videsis Annam sub medium libri i Corrigenda hinc obiter prava lectio, et ex ea nata non recta interpretatio loci *Europalatæ* in *Botaniate*, pag. 866 editionis Regiae : Καὶ ἔχοτε ἡ τόπος ὠνόμασται βρύσης τοῦ *Basilachion*. Quæ sic reddit interpres : *Et ex eo tempore locus ille appellatus est frenitus Basilaciæ. Logit*

enim maluit βρύξις quam βρύσις, contra codicum fidem; parum, ut suspicari pronum est, habens compertum, quid id vocis esset.

Buxári. Lib. xi, ante medium, al. βυξίνη buc-
cina. Sic μήχανη machina, τρυτάνη trutina.

Γ.

Γενούσιος. Lib. xi, Γενούσιος στόλος classis
Genuensis.

Γήπεδον. Lib. xv, post medium. Hanc vocem
enarrat Eustathius ad *Iliad.* δ, his verbis: Γήπεδον
μέντοι, τὸ ἐν πόλει προκείμενον οἰκίας, οἷον κηπί-
δον. Hoc est γήπεδον *vocatur fundus aut terræ*
*pure spatium intra urbem contiguum ardibus, cuius-
modi est hortus.*

Γλώσσα. Præter usitatissimam omnibus voca-
buli hujus notionem, aliam ei valde, ni fallor,
singularem Anna nostra subjicit, dum sic lib. xiiii,
sub medium pag. 394, scribit: Σκοποὺς ἐν διαφό-
ροις ἐξεπεμπε τόποις, περιαλθεὶν τὰ περὶ τὸν Βα-
λμοῦντον, καὶ γλώσσαν αὐτῷ ἐκεῖθεν κομίσαι. In his
satis appareat γλώσσαν dici certum et exploratum de
hoste nuntium. Locutio est vel origine Gallica, vel
sacris expeditionibus e Græcia in Galliam a Gallis
reportata; certe hodieque vel maxime vigens. Sic
enim vulgo dicimus: *Prendre langue des ennemis.*
Usurpatur item alibi ab Anna γλώσσας nomen pro
terræ tractu mari prætentio, aut potius in mare in-
currente. Allegoria nostratis quoque non insueta,
qui ejusmodi promontoria vocant *langues de terre.*
Locus est lib. xiiii, post med.: Κατ' αὐτὴν τὴν
γλώσσαν σκοπέα κατέλιπον. Nisi γλώσσα freuium
aut trajectum hic potius sonat.

Γύρατος. Lib. xi, pag. 311. Nomen turris Ni-
caensis.

Δ.

Διαλαλιά. Edictum, admonitio, *ceti publici*, lib.
viii, post med.

Διαχράτησις. Possessio, lib. xiiii, in pacis in-
strumento Baimundum inter et Alexium.

Δουκότος. Lib. xiiii, ducatus, *le duché.*

Ε.

Ἐαριάδης καιρός. *La campagne*, omne tempus
quo bellum geri sub dio potest, a vere ad au-
tumnum. Lib. ix, initio.

Ἐγχόρητα. Dicuntur lapides ad structuram
peregre advecti, non indidem ubi aedificatur sum-
ptu, lib. iii. Portus Constantinopoli Bucoleon ap-
pellatus, dicitur ornatus jam olim fuisse δι' ἐγχό-
ρηγων καὶ μαρμάρων. Lib. xi paulo ante finem, arx
aī Laodiceam extrecta dicitur δι' ἐγχόρηγου, ni-
mirum ex materia longe navibus importata. Sic
enim loci sententia exigit quam qui attendet intel-
liget arcem in hostili solo et in sabulo trepide
structam non nisi aliunde illata aedificari materia
potuisse.

Ἐθνικός. Τὸ θντικόν. Militia auxiliarium gen-
tium, lib. iv. Aliquando dubitabam, an non ecclæ-

siastice vox ea ibi usurparetur pro infidelibus qui
multi militabant sub Alexio: Turci saltem. Iterum
repetitur lib. vi.

Ἐκεῖσθε. Peculiaris notione usurpatur ab Anna
pro ἐπέκεινα, *ultra*, ad designanda loca trans limi-
tem. Sic eadem alibi, ἐκεῖσθε τοῦ Δανούσεως βέσιτα,
de quodam fluvio ultra Danubium. Et initio lib. xv,
ἐκεῖσθε de Asia dicitur; quippe ultra fretum sita.
Scribebat videlicet Anna Constantinopoli *cis* Hel-
lesponsum.

Ἐμπερισθλως. Lib. v extremo, Anna hoc ad-
verbium impedit explicando charactere Itali So-
phistæ cui στραφυντητα καὶ τὸ ἐμπερισθλον tribuit.
Hoc quid sit explicare non hujus operæ fuerat verba
duntaxat nova expouere aggressæ: nisi Lexi a
vulgaria parvū hic feliciter susceptam p'vinciam
gererent (Henr. Stephan. tom. I *Thes.* col. 696;
Constantinus verb. ἐμπερισθλος) Aliunt enim λέγον
ἐμπερισθλον orationem esse ornatam et elegantem,
nec exacte, nisi fallor, nec satis ad mentem ejus
unde hauserunt Budæi τοῦ πάνω, qui plane subtili-
ter et eruditæ vocis hujus notionem edisserit,
pag. 467 *Commentariorum suorum*, edit. Paris.
 anni 1548; concluditque perspectis omnibus τὸ
ἐμπερισθλον λέγον opponi τῷ καθαρῷ puro sermoni
nudoque: a quo multum non abhorret Anna
κοστρæ sententia: quæ Itali orationem tectam, solli-
citam, cautionibus premunitam, indeque minime
puram ac simplicem fuisse docet. Nam elegantiam
quidem adeo ei nullam tribuit, ut passim barba-
rismis et stribiliginibus intulentam fluxisse re-
prehendat.

Ἐξιστητης, pag. 250. *Index, prætor, inspector*
præsens et *compositor rerum in provinciam cum*
potestate missus. Vide Suidam et *Notas Post.* in
Cedrenum, ad pag. 591.

Ἐξιπάτεσθαι. Lib. iv, post medium: omissis
equites equis subito pedites in hostem vadere.

Ἐξιουσιτης. A recto singulari, ἐξιουσιτης. Sic
plane legendum lib. iv, circa medium, ubi codex
noster ἐξιουσιτῶν, siue dubio illo, pro ἐξιουσιτῶν,
habet. Porro ἐξιουσιτης idem quod ἐξιουσιτηρ,
quod vocabulum cum et Meursius et Carolus An-
nibal Fabrotus in suis *Glossariis* diligenter enarra-
verint, verbum non addam.

Ἐξιουσιτης. Nomen navis. Lib. x, post me-
dium: Απέστειλε τὸν καλούμενον δεύτερον κόμητες
μετὰ τοῦ ἰδίου κατέργου, ἐξιουσάτου παρὰ τοὺς
ναυτικοὺς καλούμενους. Comes hic secundus fortasse
is aut ei similis fuerit quem contramiralem nostri
dicunt: cuius navis a prætoria secunda *Excusata*
vocari solita esset a nauticis.

Ἐξιουσιαστης. Lib. xi, post med., *princeps,*
toparcha, dynasta.

Ἐξιουσιοκράτωρ. Lib. xiiii, sub med.: Τὸν ἐξ-
ιουσιοκράτορα *Ρωμασκην* τὸ δεξιὸν ἐπίχοντα κέ-
ρας. Militaris id magistratus nomen.

Ἐξώπολος. Forte melius ἐξώπολον, lib. vi,
pag. 180, exterior ambitus murorum.

Ἐπισκήψις. Antiquæ institutiois vox; sed in qua non nihil Anna nostra καινοτομεῖ. Id quo intelligatur, quam necessario, tam breviter repetendum est, quod notionis huic verbo subjecerint veteres. **Eustathius** ad *Odyss.* η : Ἐπισκύνιον ἡ ἐρμηνεία παρὰ τοῖς παλαιοῖς αὐτῇ. Ἐπισκύνιον ὑπὲρ ἀφρύν ἐποφρύδιον. Idem alibi nempe ad *Iliad.* ρ : Ἐπισκύνιον δέ ἐστι, κατὰ τοὺς παλαιοὺς εἰπεῖν, ἐπίδερμον δὲ πιχαλταῖ τοῖς τῶν λεόντων δφθαλμοῖς καλύπτει αὐτοὺς προνολόγῳ φύσεως, οὐ τοσούτον διὰ θυμὸν ὅτε σκύζεται τὸ θηρίον, δὲ στιν δργίζεται, δοσον ἵνα, μὴ βλέπων τὰ ἐπιρρίπτομενα βέλη, δειλαίνηται. Ex his, adjuncto scholiaste Nicandri qui ἐπισκύνιον esse ait τὸ ἐπάνω τῶν δφθαλμῶν μέρος, ητοι δέρμα, satis constat hoc vocabulo significari pellem imminentem oculis, et eos superne protegentem, quæ in leonibus laxior est, et demitti solet cum ira feruntur, providentia quadam naturæ id agentis, ne conspectu telorum generosus impetus ejus bestiæ retardetur, quæ inde audax et fortis irruit, quod cæca rabie præceps fertur; pellicibus superciliorum eo ἵσται inferius demittentibus, quo ira majori effervescit irritata bellua. Quare illud ex naturæ peritia, ad furoris emphasis vehementissimi ab Homero de leone dictum est *Iliad.* ρ :

Πᾶν δέ τ' ἐπισχύνιον κάτω Ελκεται θεσσ καλύπτον.
Hinc Cæsarissa nostra imaginem mutuata est ele-
gantis allegorike, transserens ἐπισχύνιον ad signifi-
candum capitii legmen usitatum professoribus vita
monastice, quod ipsa *cuculum* alibi vocat. Id solet
ad specimen modestiae longe iufra oculos demitti
et vultum atque os inumbrare; tristitiamque illam
venerabilem et religiosam inducere, quæ etiam,
non ira sola, verbo σκῦζειν et σκυθμαλεῖν unde
est ἐπισχύνιον, designatur, si bonis grammaticis
credimus: qui non improbabiliter autem inde
esse metagrammatismo quodam τὸ σκυθρωπὸν καὶ
σκυθρωπά, εἰν. Alibi etiam Anna eadem coronam
imperiale superne clausam et concavam, ac vide-
licet frontem ipsam usque ad supercilia tegentem,
translatione non minus apta, ἐπισχύνιον appellat
lib. ix.

Ἐπ. σκοπ.}. Lib. xiv. Videtur esse domus aut palatium episcopale Tripolitanum in quo velut in loco sacro, deposita imperatoris pecunia est a legati, eius.

2

Zarplixor. Accipio ulti et comprobabo conjecturam
Meursii. **Zarplixor** ludum esse latrunculorum, vulgo
schacorum, opinantis. Satis id suadent quae ex
Achmete et anonymo de arte Persica testimonia
recitat. Nec ab ludit Anna: cuius narratio exigit,
ut hic ludus ejusmodi fuerit qui a sedentibus, atque
adeo recumbentibus, posset exerceri: quandoqui-
dem patrem suum ait, tedium noctis insomnis ac-
citis collusoribus, ita ut erat, decumbentem adhuc,
ante lucem, isto remissionis genere fessilisse, quod

nemo non videt apte quadrare in schaceorum ludum. Unum miror, excipere Meursium, minus sibi quam vellet in hoc favere Theorerti scholiasten, quasi is potius ζατρικόν nomen ad calculorum ludum referat. En scholiastis hujus locum integrum, quem oppido mutilum Meursius descripsit. Sic ille annotat adjillum versum idyllii v :

Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον.

ἡ δὲ λέξις μεταφορικῶς ἀπὸ τῶν παιζόντων τὸ κοινόν λέκτως λεγόμενον ζατρίκιον. Ἐξεῖνοι γάρ οὖταν τούτη ποτέ οὔτε; οὐ δύνανται ἐπέρεις νικῆσαι τὸν δύοιν παικτοφα, κινοῦσι κατὸν ἀπὸ γραμμῆς λίθον, οὐ οὐτῷ βασιλέα καλούμενον. Ήταν ιδίᾳ. Καὶ Latine reddam equidem, ut etiam qui artis ludendi quam Graecis linguis consultiores sunt, sive schaccomachiae artificium in zatricio agnoscant: Cum dicit poeta: *Et a linea lapidem movet, dictionem transfert a consuetudine ludentium eum ludum quem vulgo zatricum dicunt. Illi enim postquam omnibus tentatis hand se aliter reportare victoriam de collusore posse sciant, morent ad extreum a prima linea lapillum, nempe illum qui rex appellatur. Sic ille. Quæ verba schaccotechニア periti sese agnoscere responderunt, submoturosque facile calcularios, si vindicare illa tentent, una exceptione: fuisse olim scrupeos et e lapillis schaccos, cum hodie frequentius eburnei torquentur aut buxei. Sed hæc isti viderint. Illud nostræ πραγματειας est disquirere cujus sit origines vox ζατρίκιον, Graecæ an barbaræ. Sunt qui magnopere contendant verbum esse Persicum; etenim hodieque latrunculorum ludum Persis zatradg, vel zatrenq appellari. Plinianus contra exercitator, pag. 1130, ζατρίκιον dictionem esse contendit mere Graecam, et in Persidem profectam e Graecia. Quis enim, inquit, nescit hujus ludi intentionem Graecis deberi? a Graecis igitur ad Persas res ipsa cum nomine transiit. Hæc ille: in quibus astipulantur nequaquam habet Annam nostram, prout videtur, pag. 360, ubi mentione ζατρίκιου facta, hoc mox subjungit: Ηπιδιὰ δὲ τοῦτο ἐκ τῆς τῶν Αζουρίων τρυφῆς ἐξευρημένων, κατεις τραδί τεληλυθός. Tamen constanter Graeci grammatici, quorum ratio non immerito habendi videatur, ζατρεῖον, sive ζατρεῖον, a quo ζατρίκιον extensus est ὑποκοριστικῇ ἐπενθέσει, Graecæ origini vocabulum vindicant. Nonal autem ζατρεῖον pistirinum, ergastulimum, servorum carcerem, aut toruiegium. Auctior Etymologici ζητρεῖον τὸ τῶν δουλῶν κεμωτήριον, ἥγουν τὸν μύλωνα, quod mox elicuisse addit quasi δητρεῖον, ἀπὸ τοῦ δέω quod est ligō, εἰ τρέω τοῦ φοδοῦμαι. Nam pœnæ caput tv ζατρεῖον vinculorum incommodum erat, quibus ad cippas alligabantur infelices, et per longas illuc moras trahescere sinebantur. Unde etiam ipse cippus proprie ζητρεῖον dictus, si Moscopulo credimus, ζητρεῖον κοινῶς δ κοῦστος. Εστι δὲ εἰδος κολαστρίου οὐδεὶς δουλοὶ έδεσμοῦντο. Aut idem, aut similis res fuit illæ codex, de quo Propertius, lib. iv, eleg. 12,*

illo versu : *Codicis immundi vincula sentit anus, et Juvenalis, Sat. II, dum ait : Residens in codice peltex. Verum Suidas distinctius explicat genus horum vinculorum, dum innuit stringi solitus miserorum pedes paratis intra cippi crassitatem angustis loculis : Ποδοχάπη, inquit, ποδῶν κάχωσις ὁ λεγόμενος κύστος. Nec abliudit Latino-Græcus glossator, apud quem ita legitur : *Cuspus*, ξύλινον σανδάλιον. Idem astrinxunt Glossæ Basilicorum dum κυνέπάτορας φυλακιστὰς esse docent. Κούσπον, γάρ (addunt) ξυλοπόδας καλοῦσι. Referunt etiam, Salmasius loco jam laudato, et Carolus Annibal Fabrotus in Glossario Cedreni, locum hoc pertinentem ex Lexico inedito bibliothecæ Regiae Ζατρίκιον δι κοῦσπος τὸ τῶν δούλων κολαστήριον, ubi jacet illa ipsa vox integra cuius originem disquirimus; quam inde verisimile sit ludo latruncularum non nisi metaphorice aptatam, cum proprium antea usum haberet in significando pœnali servorum codice. Quis autem divinet unde hoc sic invaluerit, ut supplici vocabulum ad remissionem transferretur? quam multa similiiter instituta cernimus quorum aliam nemo causam queat reddere nisi arbitrium talia primum inceptantium? Cogitabam aliquando, an non, quoniam qui vincti attinebantur in ergastulis ac custodiis, tadii causa fallendi soliti essent indulgere forte ludo isti, quo, quam solam habebant reliquam vinctis pedibus manum promovendis calculis libertatem usurparent, inde fieret ut nomen loci ubi ludus latruncularum frequentaretur, ludo ipsi adhæresceret: præsertim cum facile potuerit cippus intra quem inferne crura fugitivorum aut alio nomine *ρένες* luentium servorum constricta premebantur, superiori sui parte coæquatus esset in superficiem committendis latrunculis plagularum descriptione parata: unde simul Ζατρίκιον esset et κοῦσπος. Nisi forte alii verisimilius autumant pedes impediti cippi vocabulum ludo latruncularum per translationem accommodatum, quod quæ in eo velut in scena quadam quasi personæ representantur rex, regina, equites, etc., *mandris et vitreos latrone cluse* exhibentur, ut *Martialis* loquitur, *Epigr. LXXI*, lib. vii, hunc ipsum innuens ludum. Etenim in prima structure aciei quæ ludi principio sit, proceres, tanquam alligati ad cippum servi, in extrema linea ponuntur, suo quilibet affixus discolori quadro: a tergo quidem clausus extremo Zatrii marginé, quasi muro carceris, a facie vero impeditus longo oppenso verso latruncularum velut custodum militum, hodie *pedites* vocant: qui sic producta linea prætenduntur, ut majorum calculorum commovet sese queat nullus, quoad peditum obstantium contextus alicuius submotione perrumpatur. Mandras igitur hic poeta vocat plagulas quibus schæcchi majores insidiat affixi. Latrones autem minoris molis scachos, vulgo *piétons*, dicit: quos vitreos dum appetiat, ex ea tum materia frequentius factos innuit. Sed haec curiosius exsequi vix est tanti.*

Πλοξ. Multis locis, non clavus, sed cuspis ac ferrum lanceæ, quæ Christi Domini latus fodit.

Πμιλοχτα. Lib. x, sub finem: 'Αλλὰ τὸ μέσον ἔχει τῶν ἡμιλοχιτῶν. Nova et hæc vox. Videtur ἡμιλοχτα quasi Triarii suis: qui pugnantibus aliis subsiderent, servantes se ad incerta belli, ut fusis, si forte, fractisque suis, integri prælium sumant. Non sunt puri λοχτα insidiatores. Sed eorum simile habent quippiam, idcirco ἡμιλοχτα.

Καβαλλιδιον. Lib. xiii, sub finem: Οὐχ ἵππες μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπλεταὶ, ut Anna ipsa illuc exponit: significans milites gravis armaturæ καβαλλαριῶν nomine censeri, tametsi pedites sint: quod a glossatoribus Græco-Barbaris non animadversum, ideo notatum dignum viiieri potest.

Κάθετος. Lib. xiii, sub medium: 'Οπως τοῖς μὲν καθέτους τούτους, άνδρας ἀδλαθεῖς διατηρήσετε. Κάθετος hic est projectus in periculum aut perniciem certam. Elegans id quidem, sed non νυγο usitatum; idcoque hic notandum. Puto Annam habuisse in animo ἀμνὸν κάθετον, de quo Harporation verbo κάθετος, quod exponit δι καθέμενος εἰς τὸ πέλαγος ἀμνὸς: qui nimurum porriciebatur in medio fluitus periturus.

Κάμιρος. Vulgo *fornax*. Sed Anna pro pyra usurpat lib. xv.

Καρικλεῖον. Lib. xi, sub finem: 'Απὸ τῆς τοῦ κακούχελου ἀξίας μέγαν δρουγγάριον τοῦ στόλου προχειρισάμενος. Vide Meursium et glossarium Cedreni.

Κάπαρα. Nam pro καπάνοις rescribendum puto καπαναῖς. Est autem καπάνη Thessalica dialecto idem quod ἀπήνη, vehiculum aut rheda. Eustathius ad *Iliad.* X, pag. 799 edit. Frobenianus, ubi enumeravit quædam vocabula quibus adventitia littera præfigitur ut χλαρὸν, πῆγαν, σμίλαξ. σμύρνιν: quæ citra epenthesim dicuntur λαρόν, ἡγανόν, μίλαξ, μύρτιν, huic generi accenset καπήγυ nostram, sic statim subjungens Καὶ τὸ καπάνη ἀπήνη. Εἰς τοιν ἀπήνη. Τετταλοὶ γάρ ὡς ἐγ τοῖς Αθηναῖον φέρεται, τὰς ἀπήνας καπήνας; Εἰλογον, οὐδεν καὶ καπανικὰ παρ' αὐτοῖς τὰ ἀμαξιαῖα. Ως δηλοί, φησιν, Ἀριστοφάνης ἐν τῷ Λυδῷ δεῖπνα καὶ Τετταλῶν, ὡν τὰ Τετταλικὰ πολὺ καπανικώτερα. Hec ille quæ abhinc sunt ad notionem declarandam τῆς καπάνης' a qua tamen videtur recedere Pollux, lib. I, cap. 10, ubi nomenclaturam variarum currus partium redens *virgam currus medianum καπάνην* proprie dictam asserit: 'Η δὲ μέση ράδος; καπάνη.

Καστελλον. Quasi diceres *Castellum*, munitionem videlicet exigui ambitus, lib. xi.

Κατάλυσις. Lib. vi, post medium: Αλλὰ τὰ τῆς βοηθείας ἐντεῦθεν κατὰ τὸν νοῦν τοῦ αὐτοκράτορος: εἰς κατάλυσιν τοῦ Ἀπελχασῆμος περιστατο.

Κατάκλισις ibi positum videtur ἀντὶ τοῦ, ἀπόδυσις, liberatio.

Κατεπάνω, 9t. **Κατεπάνω** τῶν ἀξιωμάτων νείτο : **Præpositus dignitatibus**. Puto esse ab ἐπάνω præposito κατά. Bis reperitur in epistola Alexii ad Henricum libro tertio. Quod Meursius hanc vocem exponens Redemptorem vesticallum vertit, generis nomen speciei tribuit. Videntur enim οἱ κατεπάνοι, vel ut in eins scribitur hoc loco, οἱ κατεπάνω, dicti suis præpositi cuilibet rei, ut hic dignitatibus, *les surintendants*. Itaque censeo hanc vocem Græcæ originis et analogiæ plane diversam ab alia mere barbara sequioris Græcicæ usu trita καπέτανος, aut καπέτανις, vel etiam καπετάνιος, *capitaine de qua glossographi sat multa.*

Κάτεργον. Tritermis. Vide glossaria Meursii et Fabroti ad Nicetam, lib. x, post medium : 'Απέστειλε τὸν καλούμενον δεύτερον κύμητα μετὰ τοῦ ἰδίου κατέργου.

Καύκιον. Caucium, lib. iii, in epistola Alexii ad Henricum jure opinor meo in interpretatione retinui sonum ipsum vocis barbaræ ejusdemque πολυσήμου. Nam et hydriam et calicem et numnum sonat. Ex quibus notionibus secunda maxime in hunc locum quadrat; nec vana fortasse suspicio sit, si quis calicem sacrum ad usum sacrificii ex gemma solida sardonyche factum hic intelligat. Vide Meursium.

Κέλλα. Lib. xv, Cella monachii.

Κληρικολ. Clerici, episcoporum asseclæ, lib. xiii, in Instrumento pacis : Οἱ Θεοφιλέστατοι ἐπόχοποι Ἀμάλφης Μαύρος, καὶ ὁ τοῦ Ταρέντου Τενάρδος, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ κληρικοί.

Κόμητες. Tritior hæc vox est usu posterioris Græcæ quam ut de illa notandum hic sit quidquam distinctius, præsertim cum in ea copiosus sit Meursius, quem consulas licet. Addo tantum præter notissimam istam notionem dignitatis, aliquando simplicius usurpari hanc vocem ut antiquæ voci Latinæ *comes* respondeat, et asseclam aut viæ socium sonet. Lib. xiv, sub medium de principibus Galis ad imperatorem cum magno comitatu aduentibus : 'Οπόσους ἀν ἔκαστος τῶν κομήτων ἔδουλοτο συμπαραλαμβάνων εἰσῆγε. Ibi tamen ambigua oratio est et si vox κομήτων referatur ad ἔκαστος, ut recte potest, nihil innovabitur in ejus significatu, sed tantum si referatur ad ὄπόσους.

Κομιτούρα. Lib. xi. Militia propria cuiusque comitis. Coniunctis enim ad oppugnationem urbis Nicæae Latinorum omnibus copiis, comitum sive principum unusquisque, in loco certo cuique assignato proprias sub signis peculiaribus habebat copias. Has castrorum et exercitus universi partes, quarum unaquaque sub proprii comitis præfectura erat, κομιτούρας Anna vocat.

Κονοσταύλος. Præter annotata a Meursio, Kovostauło; nomen est dignitatis non ut hodie singularis et unicæ in toto regno, sed quæ multiplicationem admitteret : adeo ut multi simul Conostabli esse possent, ut hodie mareschalli, quos

vocant. Id indicat Anna, lib. xiii, sub medium, dum Baimundum fa'sis adversus quosdam suorum delationibus perturbatum, anxie deliberasse ait : Τίνας ἀντ' αὐτῶν Κονοσταύλους ποιήσεις.

Κέρτινα. Muri ambitus. *La courtine*, lib. xi, ubi de obsidione Nicæensi τῶν μεταξὺ κορινῶν, non autem, ut Meursius citat ex Heschelianis excerptis, lib. viii.

Κουκούλιον. Tegumentum capitis monachorum proprium, lib. xv.

Κοῦλα. Ars imposita civitali. Lib. xi, sub fine : Τὴν μέντοι ἀχρόπολεν διπερ κοῦλα νῦν ἡ συνήθετα καλεῖν εἰωθεν, ἔτι Κέλτοι κατείχον. Libro eodem arx Antiochena κοῦλα vocatur.

Κύκελλον. Pollux, lib. vi, cap. 46, *comitum* hoc vocabulum poculis omnibus, sed poetum agnoscit : Τὸ γὰρ δέπας καὶ κύπελλον ποιητικά. Videntur tamen Anna id usurpare pro certo quodam genere ac forma poculi, dum lib. xv, sub fine u sic scribit : 'Υδωρ ἐδίδου διὰ τοῦ κυπέλλου, οὐ δι' ἐκπώματός τινος πλειν, ἵνα μὴ γένοιτο οἱ πολύάκις δυσχόλως περὶ τὴν κατάποσιν, φλεγματούσης τῆς ὑπερώης καὶ εὐτῆς δῆ τῆς γλώσσης, etc. Sententiam divinavi et expressi ut potui, quod idem ususenit in tota fere ista descriptione morbi et mortis Alexii, ubi codex innumerabilibus passim lacunis hiat, et quæ continue refert incorrectissima exhibit.

Κύρος. Honorificæ compellationis formula, minutum ex κύρῳ ut apud Latinos dominus ex domino. Lib. xiii, imperator et ejus filius quasi proprie et appellatione privatis non conveniente, κύρος dicitur, unde forte nostrum *Sire*; κύρις etiam iterum et tertio idem Augustus compellatur. Non tamen semper summæ servata potestati fuit hæc vox, sed promiscue personis honoratis attribui prius solebat. Sanctus Maximus in dissertatione cum Pyrrho sic eum *secum loquentem* facit : Τί τοι κακὸν ἐποιεῖσαμεν, κύρι οὐδέποτε Μάξιμε; Videntur etiam an non religiosæ appellationi cœlitum eadem vox serviat, ut κύρος Γεώργιος ab Anna memoratus, sit divus Georgius, ut nos loquimur.

Δ.

Αἰζιος. *Ανθρωπος λίζιος, homme lige, διποχείρος* δυῦλος, jurejurando quod vocant fidelitatis alieni velut principi obstrictus, et beneficiario jure obnoxius cliens. Vide Meursium et Glossarium ad Nicetam. Quibus addi plurima possunt ex lectione scriptorum citimæ vetustatis, passim cuivis obvia.

Λογγιθαρδία. Si quis hoc nomen vulgari hodie notione accipiat pro subalpina Italia, quam olim Romani citeriorem Galliam vocabant, n.e. is in Annae Historia plurimum falleatur; in ea enim sepius Calabria aut Campania isto nomine designatur. Puta libro primo ubi de initiis Roberti Calabriæ ducis : cui a socero tributam suis urbem dicit in Λογγιθαρδίᾳ sitam φρούριον vocatam. Est autem arx civitas sic dicta non longe a Capua, de qua in Notis ad eum locum dicetur aliquid. Quæ

occasione porro inter Græcos Byzantinos invaluerit hæc consuetudo sic Italiani appellandi, docet eruditæ vir æque religiosus ac doctus, quem' honoriſcauſa nomino, R. P. Goar, posterioribus Notis ad Cedrenum, ad pag. 577, quem magnopere censeo consulas. Admonere id hoc loco interfuit, ne quis miretur cum viderit me Λογγιβαρðianum interdum Italiam, alias Calabriam interpretari; quin etiam aliquando Longobardiam Latinæ posui notioſe eadem qua id nomen Græci sumunt.

Λογχαγία. Lib. x, sub finem: παρεγγιῶματ σοι μήτε πρὸς οὐραγίαν μήτε πρὸς λογχαγίαν θατοθατ φάλαγγος. Sicutel Thrasoni Alexius nimio plus quam vellet hostium inventuro, ut non in prima non in postrema acie pugnare appetat, sed in media: ut tectus undique numero suorum tutus esse possit. Οὐραγίαν pro acie postrema legi apud Xenophontem in ἀποδίσει, λογχαγίαν nusquam. Nova vox videtur. Ideo codex alter λογχαγίαν habet: quia vox huc non quadrat. Quætitur enim ἀντίθετον τῆς οὐραγίας, quod esse λογχαγία nequit. Recte ergo λογχαγία, ἀντιπαράταξις frons exercitus, ubi hastati cuspides protendunt. Non dissimulo tamen λοχάγων mentionem quaæ tertio quartove mox versu sequitur probabilem facere lectionem λοχαγίας.

M'.

Mariakātai. Fuit qui suspicaretur nescio quid de torquatis Gallis. Memini legere me apud Polybiūm μανιάχην torquem. Sed nunc non erat his locus, nec cuiquam potest esse dubium quin μανιάχαται apud Annam, lib. vii, pag. 210, sint reliquæ copiarum Maniacis, famosi quondam in Italia Græcorum ducis, ut docet Anna ipsa, lib. 1, pag. 11. **Ciropalates** in Diogene: Αὐτάρανδος δὲ τῷ μονομάχῳ καὶ κατηγωνισμένου οἱ σὺν αὐτῷ (sorte σὺν αὐτῷ) περιωράντες τῷ βασιλεῖ δουλωθέντες μανιάχαται τε ἐπωνομάσθησαν, καὶ τῇ Ρωμαίων πολλῇ forse (πόλει) ἐναπέμειναν.

Marovnījāmu. Lib. xv, candelabrum ante imperatorem præferri solitum a manubrio forte sic dictum ex Latino verbo manus. Vide Meursium et alios glossographos.

Μαρκέσση. Dubito an hoc sit personæ proprium nomen, an vero dignitatis illius hodie notissimum, quam marchionatum dicimus: ita ut Tancredus ab Anna marchio vocetur. Scriptores expeditionum sacerarum constanter hunc Tancrediū vocant Marchisiū: et fortasse Patris nomen filio adjunxit hic Anna, more illo veteri quo Socrates Sophronisci et Thucydides Olori dici solet.

Μιχαηλίτος. Ut Ρωμανάτος certas nummiorum species designant imaginibus certorum imperatorum nempe Michaelis aut Romani Diogenis impressas. Ad Michaelem quoq; attinet, lib. xiii, sub finem sit mentio Μιχαηλίτου χαραγῆς, hoc est, pecunie impressæ effigie Michaelis Ducæ Augusti. Sic enim paulo post loquitur Baimundus: Ὁρείδω λαμδάνειν κατ' ἔτησαν δόσιν ἀπὸ τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν

τάντα διακόσια τοῦ προβεβασιλευκότο; κύρου Μιχαήλ ποιότητά τε καὶ χαραγὴν ἀποφίροντα. Ubique notandum quod ποιότης et χαραγὴ distinguuntur. *Paloi et le coin et in Romanato ποιότητος; solius sit mentio, non item typi: forte affectasse Baimundum solvi sibi tali moneta pensionem annuam quod iste imperator Michael Ducas affluis ipsius finisset ut libro i traditur.* Porro ποιότης et χαραγὴ diversa considerationis erunt; nam imperator quilibet arbitrio suo certum gradum et modum puritatis metalli præscribebat. Hæc erat ποιότης, quam eamdem esse sub alio charagmate nihil vetat.

Μόλισκος. Lib. vi, videtur esse angustus terre tractus aquas dividens instar crepidinis, substructione et aggere firmata moles, cuiusmodi obiecti stagnis ac fluminibus solent. Gallice, præterquam quod Latinam molis vocem retinemus interdum in his appellandis, *dignes* frequentius vocamus. Habet autem ὄποχοτιστικὴν formam verbum μολίσκος ut e Latino *moles* ab Anna vel ab ejus ævi Græcis formatum videatur. [Vide Du Cangium ad Annæ p. 153.]

Μουλσούμαροι vel potius **Μουσούλμαροι.** Lib. iv: Ὁμολογῶν ἄμα ἐκ πολλοῦ τὴν ἀναμεταξὺ τῶν Μουλσούμανων καὶ τῶν Ρωμαίων εἰρήνην ἐπιτοθεῖν θεάσασθαι. Musulmanni Muhammedance superstitionis cultores primi vocati sunt, quod cum Muhammedes dogma suum armata et violenta grassatione propagaret, eos omnes interficiens qui suscipere illud nolent, qui suspiciebant γνῶντες, hoc est servi et salvi facti, quippe a morte liberati, dicebantur. Ex hac origine invaluit id nomen ad Turcos et Saracenos Muhammedis cultores designandos; quia tamen ea non gentis appellatio, sed Ὀρησιέτας est, Musulmanni non dicuntur nisi qui circumcisi sunt, si males sint, si autem feminæ nisi professionem Muhammedismi soleant formula fecerint. Transferunt autem significatum primum salutis corporæ et præservationis a morte ad salutem quam a Muhammede miseri sperant; ut Musulmanni sint quibus Muhammedani paradisi felicitas certo promissa est.

N.

Ναζίραιοι. Lib. xv, post medium: Ἐπὶ τοῦ θεολικοῦ τοίνυν τῇ μετ' αὐτὴν καθῆστο θρόνου. Πολλοὶ δὲ τηνικαῦτα παρῆσαν τῆς τε συγκλήτου καὶ τῆς Ιερᾶς συνόδου, καὶ τῶν Ναζίρων αὐτῶν ὅποσοι λόγου μετείχον λογάδες. Religiosæ vitæ professores Græcis Christianis dicit sunt Ναζίροι: translatu a Nazaræis veteribus nomine. S. Nilus cuius epistolas nondum editas describemus nuper ex optimo codice bibliothecæ Medicæ, epistola 145: Ούτοι πάντες καὶ τε κληρικοὶ καὶ τε βιωτικοὶ, καὶ τε Ναζίραιοι καὶ ἀποτεταγμένοι ὑπάρχωσι, etc.

Νευρίσματα. Lib. iii, post medium in Epistola Alexii ad Henricum, nummi.

Νωβελίσμιος. Lib. xiii, sub medium; titulus dignitatis in aula vel potius republica Byzantina Græ-

się, ex Latino nobilissimi verbo in Graecum sonum inplexus.

E.

Ευλοχλασίαι. Lib. xiii, sub medium : Πάσαν τε δάστροπον διὰ τῶν χαλουρέων ξυλοχλασιῶν [αὗτοις τοῖς Κελτοῖς ἀπετάχρευσεν. Διὰ instrumento servit; ut velit semitas ξυλοχλασιαῖς clausae. Alterum duorum ergo est ξυλοχλασία : vel aggestio temeraria cæsæ silvæ, (Tacitus concæ les diceret) vel cancellatim objectæ erates : utrumque aptum ad sententiam loci.

O.

Οἶπι τραπέζης. Lib. xiii, pag. 377 et 378. Officii nomen aut ministerii, ut appareat, in familia imperatoris. Videtur autem non pure humanum aut politicum suisse id munus, sed religiosum; quippe quo funderetur monachus ad hymnodiam nocturnam statim horis excubans. Forte hujus erat bene precari super mensam cibis positis, et postmodum cœna peracta præire solemne carmen gratiarum actionis. Videndum Curopalates.

Οιηματίας. Lib. xiii. Suidas οιηματίας, ἐπηρρέος. Superbus, præsidens, sui opinione tumidus et præ se alios spernens.

Ορυκτίδες χελώναι. Lib. xiii, ante medium, testudines aut plutei tegendis iis qui muros suffodiunt, aut subterraneos meatus terra molienda egerenda excavant.

Οὐέτωρες. Lib. xiv, pag. 370. Non utique hi sunt Velones quos veteres geographi in Hispania collocant. De quibus eruditæ more suo multa colligit Andreas Resendius; manifeste siquidem hoc nomine Anna Italicæ generis gentem notat, in quo an non μνημονιχὸν ejus σφάλμα agnoscendum sit haud temere definierim. Libro superiori in descriptione Adriatici sinus Euxinowen verbo videtur designasse Venetos. Quoniam vero nunquam Veneti, quod Anna meminerit, contra imperatorem Alexium classes armarunt, videtur hoc loco Οὐέτωρες verbo Italos, aut etiam Occidentales et Latinos omnes universim intellexisse, nisi pressius hæsit in Pisanis, Genuensibus, et Calabris, quorum navales in patrem suum expeditiones descripsit. Verum de his agemus plenius in notis.

H.

Πάτροχλος πρόφασις. Sæpe Anna, præsertim lib. iii et lib. x, isto loquendi modo exprimit plausibilem prætextum. Proverbialis locutio ex Homero Iliad. τ' :

‘Ως ἔφατο χλαισούσ’, ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναικίσες Πάτροχλον πρόφασιν, σφῶν δ' αὐτῶν χῆδε' ἔκάτη. Ad quem locum sic adnotat Eustathius : Τὸ δὲ Πάτροχλον πρόφασιν καὶ εἰς παροιμίαν ὑπερον ἔπεσε, δι' ἣν ἔχει εὑρυθμὸν συντομίαν καὶ πιθανότητα· καὶ λέγεται ἐπὶ τῶν προσποιουμένων μὲν ποιεῖν τι διὰ τῆνδε τινὰ αἰτίαν, τῷ δυτὶ δὲ ἀλλως πῶντο ποιούντων. Vide præterea notas Höschelii et glossarium Meursii.

Πελαρολίμην. Pag. 106. Quasi dieres : Portus in medio mari. Peculiaris hæc quædam industria erat classes armatas multarum navium per vasta maria ductantium, ut locis importuosis portum quædam ad usum pugnæ aut excensionis in aliquem locum improvisæ facerent. Id Leo, Tacit. Const. 20, citatus a Meursio ναυτικοῦ στόλου στρατιῆμα vocat. Ubi et rem ipsam fuse describit. Nos ejus verba cum Annæ nostræ verbis diligenter conceremus in Notis et accurate Deo dante quidquid id est declarabimus.

Πελεγρῖνος vel **Περεγρῖνος.** Peregrinationem religiosam suscipiens ad Christi sepulcrum.

Πιγκέρης. Pincerna. Vide Meursium et Curopalatem.

Πραιτώριον. Lib. xiii : Ἀντικρὺ τῆς δουκικῆς καθέδρας ὡπερ Πραιτώριον προσωνόμαστο.

Πρεβέτης. Provincia. Sic proprie dicta pars Galliæ, comitatus celebrius ejus comes ab Anna vocatur Κόμης Πρεβέτης, pag. 289.

Προάλματα τῶν πεδίων, lib. v, ultra medium, quæ excessos equis Gallos a statu et incessu impediunt: quid sint quæro, calcariæ? an alia equestræ armature pars illis temporibus usitata; an aliquid hodiernæ quoque consuetudinis?

Πρόσωπον. Præter notionem vulgatam artis vocabulum est in civilibus conventionibus usum habens, ut in pacificationis Instrumento Alerium inter et Balmundum transactio videre est, lib. xiii.

Πολλαγδός. Lib. xv, oppositum μοναχῷ plurimum solitario.

Πόρτη. Porta. Vide Meursium.

P.

Περεννικόν. Lib. v, φεβεννικὸν περικήλα. Videatur φεβεννικὸν esse quod Gallice dicimus *velin*, *barrière* aut quid simile.

Πηρός. Lib. x, circa medium ἥπτοι τὰς ἡσαν. An ἥπτες notione barbara pro *rarus* possum? An a Graecæ originis proprietate non discessum? certe ratio sententiae exigit ut isthinc ἥπτοι pauci dicantur. Est ea Graeca vox a dicendi verbo. Πηρός ergo forte, quos facile quis dicendo et numerando percensuerit; quippe non multos, sed certo nec eo magno comprehensos numero.

Πόργα. Lib. iii, post medium : Πόργα τῶν δότρων εἴκοσι ἀξιωμάτων. Stipendium dignitatibus debitum ἀξιωματικὸν dictum. Vide Meursium.

Πομφαῖαι. Lib. i. Gladii quidam circa imperatorem gestari a certis ejus stipatoribus soliti, ut olim a lictoribus fasces et secures ante consules.

Πωμανάτον. Lib. iii, pag. 94 : Εἰργασμένον ἀργυρίου καὶ Πωμανάτου παλαιᾶς ποιότητος. Verisimile arbitror indicari hoc verbo certam nomena genus cusum jussu, aut impressum effigie Romani Diogenis Augusti. Vide superius verbo Μαχαλάτος.

Σ.

Σαταραήλ. Lib. xv, post medium, pag. 489, Satanas, Diabolus.

Σέκρετα. Etsi vox Latina est, tamen novam et veteribus haud notam accepit a Græcis recentioribus notionem. Significat enim, ni fallor, tabularia, sive quæ archivia vulgo dicimus; scrinia et loculos chartis authenticis tuto custodiendis paratos. Tum etiam consensus lectorum hominum quibus cognitio de rebus eo attinentibus demandata est. Ita usurpatur, si recte autumo, lib. iii, pag. 84.

Σεργέντιος. Lib. xiii, *sergent*; vox Gallica e Latino *serviens*, ut quidam volunt, cum ali a Cæsarianis deducant.

Σέρμωνες. Navigii genus, lib. iii, infra medium; forte a σείρῳ *traho*, quod remulco trahantur.

Σίδους. Lib. vi, pag. 170, nuntius vel legatus Sultanis. Vox Turcica hodieque usitata. Sic enim passim legati vocantur quos Turcorum imperator ad alios principes mittit.

Σίγρα. Certæ figuræ ductu calami designatae in chartis conventionum, ab iis hominibus, qui cum scribent nescirent ejusmodi signa loco subscriptio- nis ponebant. Sic usurpatur hæc vox lib. xiii, pag. 416.

Σκάλαι. Lib. vi. Certa loca urbis Constantinopolitanæ. Vide Meursium.

Σούλταρικτος. Pag. 95 et alibi. Hæc vox apud Annam duo significat, locum sive palatium et aulam sultani summi Turcorum principis, et dignitatem illam ipsam. Patet ex multis locis quæ lector in ipsa lectione facile notabit.

Σπούδεργος. Lib. xv, post medium, eleganter novata vox ad significandum gravum et strenuum.

Στρατηγικ. certam qualitatem aut jus urbis de- notat cui tale adjunctum apponitur, ut patet e lib. xiii extenso. Similiter

Στρατηγτος. De castro videlicet dictum jus aliquod præsidii aut privilegii innuit, forte quale urbius earum in Gallia et Belgio quæ Castellaniæ vocantur.

Στρατοπεδάρχης. Videtur peculiaris quædam dignitas; lib. xii, de asperte: Στρατοπεδάρχην επιτημώς; item paulo superius: Στρατοπεδάρχην εύτὸν τξικεῖ πάσης Ἀνατολῆς, etc.

Συρῆθεαι. Lib. iii, in Bulla Aurea genus vectigalium sic dictum. Guillelmus Tyrius, lib. iii: *Ita ut e conspectu Constantinopolitanae civitatis, procuratores suos haberet qui consuetudines a trans-euntibus exigerent.* Vide Novellam Justiniani clxiii, ubi Περὶ κοντισμῶν συνηθεῖας. Sunt alie- ubi hodieque in Gallia quædam portoria quæ con- suetudines vocantur.

Συμπάθεαι. Lib. iii, et lib. ix, manifeste sunt remissiones pœnæ quas Gallice *grâces* dicimus, quando convicti criminis supplicium plena potestate principis condonatur. Venia, remissio, sive remissa ut loquitur auctor commentarii in Paulum Ambrosio tributi ad Rom. vi, 14. Significat eadem vox apud Annam non raro tribulorum condona- tiones aut relaxations debitorum, sumptuæ sunt

δημοσiachōn δφλημάτων: item συμπάθεαι τῶν λε- γομένων συνηθεῶν.

Συμφωνεῖν. Peculiaris notione fidelitatem alicui profiteri et ejus ἀνθρωπον λίγον fieri. In scripto Concordiæ Baimundi sub finem, lib. xiii.

Σφαρίζειν. Lib. ix, post medium: Εἰ δὲ σφαρίζοντα τούτον εἰδί τις. Quis dubitet hic σφαρίζειν esse pi- la ludere? Pergit: Εἰ δὲ ἵππαζόμενον, εἰ δὲ ἵππα- ος ποιούμενον. Ergo distinctæ exercitationes σφα- ρίζειν et ἵππαζειν. Atqui paulo post sic habet Anna: Σφαρίζοντα γάρ ποτε τῷ αὐτοκράτορι κατὰ τὸ ἐν μεγάλῳ παλατίῳ ἵππηλάσιον (quid! πτηλάσιον ad pi- lam?). Pergit: Ἀνήρ τις βάρδαρος ἐξ Ἀρμενίων καὶ Τούρκων φύς, ἔιφος ἐσωθεν τῶν ἀμφίων φέρων, ἐπάν τὸν αὐτοκράτορα τῶν συσφαριζόντων ἀναστε- ράσαντα τὸν χαλινὸν ἀπολειφθέντα ἐθεάσατο, ἐφ' ὃ πνευστιῶντα τὸν ἐπικον αναψύξῃ, etc. En eque- stris lusus pilæ. Quinam is vero est? Video simu- laera belli armis docurga σφαρομαχίας veteribus dictas. Nam ex Polluce, lib. iii: Καὶ τὰ ὅπλα σφαρίται· ἀφ' ὧν καὶ τὸ σφαρομαχεῖν καὶ σφαρομα- χία. Non videtur ergo esse posse dubium quin σφαρίζειν sit interdum apud Annam, eorum do- mitare atque in orbem agere, aut equestre ludi- crum decurrere.

Σχιδενμός. Lib. iii, in Culla aurea: Σχιδενμός καὶ ἀποσχεδευμός autumo scissiones et rescissio- nes rerum judicatarum, vel contractarum, post- quam solemibus juris formulæ firmatæ sunt: quam potestatem summi principatus propriam im- perator illic matre communicat.

Σῶα κλστις. Videtur, lib. xiv, esse fides illa quam solemnum imperatori aut regi jurejurando interposito proflentur qui eorum juri se subjiciunt et eorum homines fiunt.

T.

Τέμπη. Τέμπη singulari numero vallis ab Anna dicitur, singulariter, ut videtur. Aliis enim fere plurali voce τὰ Τέμπη dicuntur. Locus est lib. xiii, post medium: θεον οἱ Κελτοὶ εἰς τὴν Τέμπην ἐμπεσόντες.

Τλια. Lib. xiii: Σὺν οἷς καὶ τρία τλια. Certa castra aut loca sic dicta.

Τοκοτηρητις. Lib. iii, post medium, aliter usurpatur quam ut vulgo solet pro vicario partes alicuius ac locum subeuntes. Ibi enim manifeste so- nat præfectum urbi alicui munitæ.

Τυρελα. Lib. ix, pag. 251: Ἀγνοῶν τὴν τοῦ αὐ- τοκράτορος κατ' αὐτοῦ κατασκευασθεῖσαν τυρελαν. Τυρελα astuta et vastra inachinatio. Eustathius ad Iliad. e': Τὸ δὲ τυρεύειν καὶ ἡ τυρελα μοναχῶς ἐπι- φανλητητος τίθεται.

Τυροράδης. Pag. 51: Hebdomas in ea Dominica desinens quam nos Quinquagesimam vocamus, ea hebdomas τυροφάγος dicitur quod per eam vesci adhuc caseo liceret. Etenim abstinentiam solemnum verni jejunii Græci diebus undecim maturius quam nos inchoant. Sed in eo quibusdam gradibus utun-

tur. Primum enim Dominica quam ἀπόκρεων et ἀποχρεώστερον ἔρθη dicunt, nos Sexagesimam vocamus, usum carnium usque ad Pascha fuditus abdicant. Cæterum adhuc per hebdomadam caseo vescuntur, ejus licet diem ultimum habent Dominicam Quinquagesimæ, hinc apud ipsos τυρινὴν et τυροφάγον peculiariter dici solitam.

Φ.

Φαμοῦσον. Famosum scriptum, libellus maledicetus ad laedendam famam maligne sparsus, lib. xiii, pag. 377.

Φόσσατον. Castra. Exercitus universus sub signis atque in castris agens, pag. 231 et alibi.

X.

Χαλκοράθετα, pag. 129. Vicius aut platea Constantinopoli. Vide Codinum.

Χαρακηρός. Miles gregarius, cacula, homo ignobilis e fæce castrensi, a χάραξ, pag. 272.

Χάριοι. Lib. vi, extremo, pag. 178, 179. χάριοι Turcis aut Persis ii sunt quos nostri sacrarum expeditionum scriptores *Assassinos* vocarunt, Gallico nomine, non ut quidam existimant, Asiatico, aut gentili sicariorum istorum, ut eruditus docet vir doctissimus honoris et amicitiae causa hic dominandus D. Casanova, in opere mox vulgando *De originibus linguae Francicæ*.

Χόραρ. pag. 284, Arabica sive Saracenica vox incrementum sonans, hoc est Lunam crescentem, et in cornua curvata incipiente mense. Gallice, *le Croissant*, quod quasi symbolum et insigne Saracenæ gentis omnes sciunt esse. Petrus Bergero, vir

doctus et accuratus in nuper edito *Gallice compendio rerum Saraceniarum*, pag. 12, dum lunam olim adoratam a Saracenis vere admonet, eam Cubarem, sive Cabarem, ab iisdem vocitata docet, quasi dicerent, inquit, magnam. Ejus pace dixerim, non accedo. Nam etsi כָּבָר notionem habet haud dubiam magnitudinis, non minus tamen frequentem et magis propriam significationem multiplicationis obtinet, sive augmenti. Itaque כָּבָר inde ductum Arabicæ flexione, incrementum sonat: ei appellative usurpatur ad significandam primam φάσιν cornuante et crescentis lunæ, quæ cum illo statu (pro quo duntaxat gentis Saracenicae aut Turcicae ἐπίστριψε) appareat minima, male magna vocaretur. Verius ergo et congruentius χόραρ sive כָּבָר sonat lunam crescentem quam lunam magnam. De his plura dant notæ nostræ.

Χοιροσφάκης. Lib. iii, extremo. Puto quidem nomen esse viri proprium; itaque verti. Tamen quia satis inusitatum id nominis genus, et quia species nonnulla exstat ex toto conspectu loci quasi appellativum videri possit, suspicabar ex eo quod cæsa porca sanciri olim foedera legitimum esset, legatum paci componendæ missum sic appellatum.

Χῶμα. Lib. iii. Locus aut arx quædam cuius ἀρχῆς Burtzes quidam nominatur, an inde nomen habuerint.

Χωματηρολ. Alii vero aliunde sic dicti sint certi milites, quorum non raro Anna meminit, disquirimus accuratius in notis.

DAVIDIS HŒSCHELII

AUGUSTANI

AD ALEXIADEM NOTÆ.

Pag. 1. Σύνταγμα σὺν Θεῷ τῶν κατὰ θὸν δινακτα χυρον Ἀλέξιον τὸν Κομιγηνὸν, πονηθὲν περὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ χυρίας Ἀννης τῆς Πορφυρογενῆτον, τῆς βασιλισσῆς. Ο καὶ ἐλέηθη Ἀλέξις παρ' αὐτῆς, Κύρον.] Ita ms. Cod. Aug. quo utinunt rectiones Graeci pro χυρον ut χύρα, pro χυρτα · quo i al ἡ χυρετα Cosmæ scholiastes sic distinguit, ut hoc ἔχουσιν, illud αὐθεντιαν significet. Πορφυρογενῆτον] Per purpuras in hoc syntheto non est intelligendum τὸ τῆς πορφύρας ἄνθος; τὸ αἴμα τῶν ἐν τῇ θαλάττῃ κοχλίδων· neque ἡ πορφυρίς, ἡ πορφυροῦ ἴματον · sed locus Palatii, Πορφύρα dictus, in quo imperatrices pariebant, auctor Constantinus Manasses in Chronicō: quod infra etiam legitur, lib. iii, p. 108. Παρασύρει [Mt] παρασυρῆναι τῷ χριστῷ, Nazianz. epist. ad Cæsarium fr. [Εἰς τὸν ἀποστολαῖς.] Χρίνος δ' ἀμαυροὶ πάντα, x' εἰς ἀλιθην ἔγιτ, Eu. ip.

Pag. 2, v. 20. Τὸν τοῦ Νώε Χάμ.] Genes. cap. 9,

v. 9 a fine, ονcis inclusum a libro aberat, nec nisi vias legebatur.

Pag. 3, v. 12. Leg. Ἀλλάττα. V. 20. Ἰσ. ἀνγένους.

Pag. 4, v. 12. Leg. Ἀρρωστοῦντα Κλιξι· Κλικες δέ v. 21; συνείλοχε v. penult.; ἀφ' ἡς v. ill. 'Ορφεὺς.' Θράκιος σοφιστής, Clem. Alex. initio Protrept. Lucian. lib. πρὸς ἀπαίδευτον.

Pag. 5, v. 1. Τιμόθεος.] Ο ἐκ Θηδῶν Lucian: nain alter, Milesian, sicut cithareodus, Plut. Τὸν δέ θεον.] Τῆς Ἀθηνᾶς τὸν δρότον νόμον καλούμενον. Suid. in Τιμόθεος v. 9, ὡς οὗτοι γέ φάνται vel (in præced. pag.) εἰπεῖν, v. 20. Διωλύγιον.] αὐτοριτον. Philo lib. Περὶ οὐείρων · Βαθὺς καὶ διωλύγιος; ὅπος, ϕ πᾶς κατέχεται φαῦλος. Chrysost. oral. 2, contra Judæos: Μέγα καὶ διωλύγιον δολούγεντες.

Pag. 6, v. 20. Οὐρσέλιον.] 'Ρουσέλιον, Zosar. Tomo III, v. penult.: Ἰσ. τὰ τῆς Ἐψις χωρία, περιτantulum fere lacunæ spatium.

Pag. 7, v. 2. Λείπειτο. πληγάς aut simile. v. 16. Leg. φέντα εἴλε, καὶ. V. 20 leg. Βαρβάρου Τούτου ἔκ.

Pag. 9, v. 8. Τοιχαροῦν. v. 15. ὅμετος.

Pag. 10, v. 14. Οσπεροτέρακου μεταπεποντος.] Paracēmīa, qua et Dio Chrysost. orat. 4 de Regno nūtūr. v. 20. Παλαιοτέρον μηχανημα.] Adagium et hoc pro quo Παλαιοτέρον σχέμα dixit infra p. 38, Πλάκαμπικον ἔξερημα, Eupolis.

Pag. 11, v. 2. Ἀποκαρχοδησατο.] Plut. Parallel. I. xxi: Τὸ μέλλον ὀπεκαρδόσκει. Unde ἡ ἀποκαρχοδησατο apud D. Paul. V. 15. Ἐπὶ τῇ τοῦ Ἀδμήτου Ἀλκήστιδι.] Euripides Alcestide.

Pag. 13. Δομέστικον τῶν σχολῶν.] Vide Codinum, De offic. palatii Constantinopol. V. 7. 1. δεσκέδεστο.

Pag. 14. v. 8. Ἀφοράς.] Vox poetis usitata, Thencr. Idyll. xxii, v. 49. Nonno, Naz. in Ἀπορήστοις. V. 16. Η ἀποστάτα.] Idem sere quod ἀπόσπασμα Philoni Theodoret. De Provid. lib. ix: Μέπε τὰ καλήματα τῶν ἀμπέλων, καὶ τῶν ἄλλων δένδρων, ἡ τὰς καλουμένας ἀποστάτας, ἡ τὰς ἀπότιν τὰς διέζων χελώνας, Non. Dionys. lib. xlvi, extremo: Κεκριμένας δὲ ἀκτίσιον ἀποστάτες.

Pag. 17, v. 24. Locus mēdōsūs atque etiam mēdōsūs in ms. μήπωσατα τίνος.

Pag. 18, v. 3. Lego ἐλλοχᾶν, nam ἐλλήχειν: vitium.

Pag. 20, v. 1. Leg. ἀπολεγόμενος. v. 26. Τίμφων.] Ιτ. τίμων. Dio. Sicul. lib. iii, τὴν ἀρχὴν, τούτον τὸ τίμων. V. 18. Βόρειον.] Vide infra p. 35. Zonar. tom. III, de imperio Nicēph. Botaniatæ. V. 20. Ιτ. Ἑδράκεν (vel Ἑδράσεν) δὲ δῆ κατ.

Pag. 21, v. 6. Non dubium, quin Τυφῶνα sit legendum. Verum is ἔκατογκεφάλας Pind. Olymp. Ode vi. Aristoph. Νεεύατος, dicitur, ἔκατοντακάρηνος. Pyth. Ode i. Aeschyl. Prometh. ἔκατογκεφό autem, Briareus. Iliad. a'. v. 402. Plut. Περὶ πολεμία. v. 13. Βαρδάρον.] Alio nomine Ἀξιον. Zonar. tom. III. Nicetas initio lib. iii, et Nicēph. Ḡgorias, lib. viii.

Pag. 22, v. 18. Ιτ. δέκαλα.

Pag. 23, v. 18. Αχοντα καὶ βίρ. V. 19. Ἐγκαρτερήσας.

Pag. 30. v. 1. Leg. ἔκεινος καθαιρεθεῖται. V. 7. Ηάπατα.] Gregorius VII. Ἐνερίχου.] Henrici Regis IV, imp. III, v. 21. Εἶπον ἀν καὶ τὴν ὑδρίν.] Facile suspicamur quid hoc orationis circuitu Anna innuat; multa nimirum genus apud Graecos non infrequens, a Latinis raro, et in Graecorum aliquando ludibrium, usurpatum. Exemplum apud Luitprandum Ticiensem Histor. lib. iv, c. 4; et Sigonium, De regno Italiæ, lib. vi, an. 933, extat, quos adeat censeō, cui risu se explore est animus. De Gregorio septimo pontif. (verum fatendum) nihil ejusmodi lectum, ne hostes quidein, quos infensi-simōs expertus es', objecere, non Brenno, non Venericus Vercelleensis, sive Valtramus Naumburgensis ab Huttenu editus, non alii, non ipse Henricus epistola ad Annonem, qua hujus legationis meminit, factum profecto non dissimulatur. Neque enim, ut Cæsar apud Sallustium ait, cuiquam mortalium injuria sua parvæ videntur. Fit verisimile rumorem amphibologie errore Graeciam pervasisse, quod Gregorius cælibatum a sacerdotibus severo exigeret. Nam in ea causa Christus quoque εὐνουχismōν vocabulo usus est Matth. xix, v. 12: Εἰσιν εὐνούχοι, οὐτε τις εὐνούχισαν ἔστω, διὸ τὴν βεβαίεσαν τῶν οὐρανῶν.

Pag. 30, v. penult. leg. ήμετος.

Pag. 31, v. 7. Η ἐν Καρχηδόνι σύνοδος.] legendum est ἡ ἐν Καλχηδόνι vel Καλχηδόνι σύνοδος, ut editum est in adnotat. ad Cantacuzenii Hist. lib. iv, c. 9. Graecorum enim plerique a Chalcedonensi synodo principatum ecclesiasticum Constantinopoli amis tributum esse putabant, at verba 28 canonis

sic habent: Εἴναι videri urbem qua et imperio et senatu honorata sit, et aequalibus cum antiquissima regia in Roma privilegiis fruatur, etiam in rebus ecclesiasticis aequae ac illam extolli ac magni fieri, secundum post illam existentem, etc. Cui a Romanis legatis reclamatum est, quod Alexandrino patriarchæ, qui hactenus primus a Romano Pontif. fuerat habitus, præjudicium crearetur. Num Anna canone geritur, videtur dubitabile.

Pag. 31, v. 20. Leg. τῇ Τρωπαίων scilicet ἀρχῇ.

Pag. 32, v. 9. Γνώσεσι.] Ιτ. τρώσεσι. V. 18. Λαγνούφων.] alii historici Rudolpho.

Pag. 34, v. 16. Lege πολέμους τοὺς πρὸς Ρομέτον.

Pag. 37, v. 28. Οὐ διέλαθεν, εὐκαίριαν.

Pag. 38, v. ult. Αμφω ταῖς.

Pag. 39, v. 10. Αμροῖν. V. 14. Ἐώρων.

Pag. 40. Εἴνως.] Εὐνοῖχως, vide Phrynich.

Pag. 41, v. 3. Leg. ἀνθυπειεγχόντος. Synes. epist. 89: Οὐπερ ρεύματος ἀνθυπενεγέντος. V. 21. Leg. δέμας, hujus etymon (ex Thēmistio) adserit Sto. λόγῳ ρωθ. Macrob. lib. i, in Somin. Scip. cap. 11, hic quod addit, σῶμα dicit quasi σῶμα, id quam eleganter Philo: Η φυχὴ, ὡς ἀν ἐν σήματι, τῷ σῶματι ἐντευμένη.

Pag. 42, v. 8. Αρεμάνιον.] Hoc loco in bonam accipitur partem, ut apud Plutarch. κεφαλίων Τρωπαίων, quæst. 19, sed apud Philoneum lib. Περὶ μεθῆς et Περὶ ἀνδρίτας, in παλαμ, ἀριμάνιος θρασύτης: et ἀρεμάνιος λύττα, V. 18. Χρυσομανῆ Μίδαν.] Midæ χρυσομανᾶν cum alii notarunt, tum Theologus carmine κατὰ πλουτούτων nondum editio:

Η πάντ' ἔδι: σοι χρυσὸν, ὡς Μίδα ποτὲ Φασὶ, γενέσθαι· ὡς τὰ Μίδου καὶ πίθεοις, Εἴχων δίκαιον λιμὸν ἔξ εὐχῆς κακῆς.

v. eod. Κλεμβία.] Ms. κύρτηα. vitiose. Illud notum ex Aristot. lib. iv Ethic. Nicomach. cap. i. V. 19: "Εγα τῶν διαιρόντων τὸ κύρτην." κυρτο-οπρίστην, Aristot. ibid. et Xiphil. in Vita Antonini Pii. V. 24. Τυροφάγου Κυρτακῆς.] Sequentē pag. τυρόνυμον Σάτετανον appellatur, id est Quinquagesima, Dominica quæ τὴν Τετταρακοστὴν πρæcedit. In Triodio Graecor. ut etiam mentio τῆς τυρινῆς: ἐστέρρας. V. 23. Leg. τῇ δὲ μετ' αὐτῆν. V. 27. Τῇ: ὅρμῃς. V. 28. Sublata marginis nota lege φυμάτιον.

Pag. 43, v. 1. Ιτ. κατεμφαίνον. V. 5. Φυτέτης.] Lucian. Icaromenippo, οὐψιπέταις ἀνιροτ. Pind. Pyth. od. 3, 27, τὴν εἰς.

Pag. 45, v. 1. Απεστάλλαστι. V. 10 in marg. Iliad. 4.

Pag. 46, v. 41. Φονικαρχαρές.] Φονικόχρωμη, Zonar. 4.

Pag. 47, v. 16. Μελισσηροῦ. V. 3. a fine. Ιτ. ἀκριδῶς, et seq. v. Ιτ. ἡμῶν πέρι φέρεσθαι. Nam τὸ δέον εὖν infinito non infrequens, quem adinodum et verbum ipsum, δεῖσθαι σε ἐλύειν et ἀπένται, Lucian.

Pag. 48, v. 16. Ατε.

Pag. 49, v. 15. Αδάν.] Ιτ. ἀδεᾶν, ab ὁ ἀδεᾶς, ab his: cum monasterium sit ingressus. V. 24. Βαλέτη. V. 5 a fine: Λείπει Ιτ. ἀγανά.

Pag. 50, v. 25. Τειχεισπλήτης.] Iliad. 6'. v. 51.

Pag. 51, v. 11. Ιτ. αὐτοχόνων, ut paulo post v. ult. Σπαθάροις.] Vide Glossarium Graecobarbarum doctiss. Io. Meursii. p. 12. V. penult. Πρόμηνα τε κρεούσασθαι.] Phrasis patēmata, Aristot. Panathen: Οὐχ ὅσον φαστ πρόμηνα κρεούσασθαι, οὐδὲ ὡς ἐπίποδα ἀναχωρῆσαι. Lucian. lib. 1. Hist. ver. extremo. Herodot. Urania: Οἱ μὲν δὴ ἀλλοι: "Εὐληγες ἐπι πρόμηνην ανεκρουόντο. Vide adiugum inhibere remos. V. eod. Επεράλλακτα.] Iliad. 7'. v. 26.

Pag. 53, v. 8. Λείπει Ιτ. εὐ μαλα, quoniam coniūcere in talibus sententia etiam perspecta, est difficile. V. eod. Τὰ πρυμνῆσι τὸ λύσαται.] Odyss. 12.

v. 178. *V. ult. συκεώτου.*] In *Martyrologio Romano* fit mentio episcopi *Theodori Siculotis, Anastasio*. poli miraculis clari. *V. eod. post bouleusum* eis, desiderari arbitror, cum litteræ *η vestigium adsit, τι χρή ποιήσαι.*

Pag. 54, v. 25. *L. σωτηρίες.*

Pag. 55, v. 3. *L. Θέλε μιανθῆναι.* *V. 9. Ατάσθαλον.*] *Vox ποιητικωτέρα, qua ταινει ει Lucianus uituit in Dialogis.* *V. 12. Διαμαργάρων.*] Διαμάργαρος, ea dieiutur analogia, qua διάχρυσος infra pag. 69, et apud *Joan. Chrysost.* hoc a χρυσος, illud a μάργαρος, quo saepiuscule in versibus uituit *Gr. Naz.* velut *carm. ad Nemes.* v. 331. μάργαρον αιγλήνεται. *Carm. υποθηκῶν παρθένοις,* v. 84. μάργαρος ἀλλή κοσμεῖται, καὶ χρυσος ἐπαστράπτων μελέσσεται. *Carm. eod. v. 658. μάργαρος ἐν λάσσοιν.* *Aliibi, quod sciam, neque simplex, neque compositum legitur.*

Pag. 56, v. 12. *Ἐς τὸ et ὑπ' ἔκεινον v. 16. αὐτῷ v. ult. ἀλλάττα.*

Pag. 57, v. 2. *Σύνευνον.* *V. 9. Πάλαι.* *V. 4. a fine. Ενέδαλε.*

Pag. 58, v. 3. *Κονίσαλον.*] *Κονιστόν, Lucæ ix, v. 5. In carnime σε germinatur, Apollin. Psal. 101, v. 28, quanquam et apud Synes. epist. 32, ubi scholiastes ms. ἡ Κονιστώ, ἡτις καὶ Κότος, ὁς καὶ αὐτὸς κάτω (epist. 44) εἰπε, καὶ οἱ κονισταλοι, θεοὶ ήσαν αισχρῶν Εφοροι.* *V. 11. Ἐδειξε.* *V. 12. Ἰσ. πλῆθος; τούτων.* *V. 19. Ἰσ. ἐξαίτησαμένη.* *V. 20. Πλέκλον.*] *Mēdium e comprehendio nūtum, recta hincola superne omissa. Legendum enim Platōrōlon πρόφασιν, tam hoc loco, quam infra pag. 65, v. 27. Parōmīa Homericā, Iliad. v. 302, qua usus est etiam Plutarch. lib. Περὶ τοῦ ἐαντὸν ἐπιτενὲν ἀνεπιθέως; non procul a fine. Vide Eustath. in ilium versum. v. penult. haud scio an οἰκουρίες sit legendum, quemadmodum τὴν ἐνδεικούριαν dixit Philo.*

Pag. 61, v. 18. *Χαμενιάν.* *Naz. homil. εἰς τὸ ἄγιον βάπτισμα.* *V. eod. Τὰ τούτοις ἐπόμενα.*] *Δάκρυα, στεναγμούς, ἀγρυπνίας, τῆξιν ψυχῆς καὶ σώματος,* ibidem. *V. 25. L. ληξουσῆς.* *V. 26. Σάχχον.*] *Τρηχήν.* *Naz. Carm. κατὰ σαρκός,* v. 33. *V. 28. Χαμενιήσας.* *Philo, Naz. Chrys. χαμοκοιτήσας, Lucian.*

Pag. 62, v. 14. *Τὰς ἡνίας.*

Pag. 63, v. 15. *Σέκρετα.*] *Ἰσ. σέκρετα.* *V. 17. Ρογῶν.* Vide *Colinum*, et *Glossarium Græcobarbarum* Jo. Meursii.

Pag. 64, v. 5 a line *Λοβιτούς.*] *Ἐν τῷ λοβιτῶφ, Ζοναρ.* *V. ult. ὑπερχειλήσαντος.*] *Ὑπερχειλοῦς γεγονότος, Ζοναρ.* *Nomen et alibi legitur, σιτοθήκαι ὑπερχειλεῖς καὶ ὑπέραντοι, Theomist. Orat. 6; λεκανίς ὑπερχειλῆς ὑδατος,* Nicet.

Pag. 65, v. 25. *Πάντα κάλων κινοῦντος.*] *Il. Alex. Str. vii, σεινοτος, Lucia. ἀνασεινοτος, Philo. Parōmīa satis nota.* *V. 27. Leg. Πλάτρολον.*

Pag. 67, v. 15. *Τοίνυν.* *V. 21. ἐπὶ πάντας δέ.*

Pag. 68, v. 2. *Διάθεσις.* *V. 14. Βλάττα.*] *De hoc, et alius quibusdam in hac epistola id genus barbaris dictionibus consule *Glossarium Græcōb.* accurato studio Jo. Meursii super editum.*

Pag. 69, v. 2. *Ἐγκληπιον.*] *Λείπεται ίσ. σταυρὸν, cuius mentio facta est superioris, pag. 44. V. 5. επιπτός; χρύσος.] F. ἔκπωμα vel σκύφος, χρυστάλλινος. Nam χρύσος, διαφανῆς λίθος, ἐοικώς θάλαψ, scholiastes Aristoph. V. eod. *Ἰσ. ἀστεροπέλεκυν.* Forfatusse εἶδος περιθραίου, περιταυχένιος κόσμος; *Philom.* v. 7. *Εἰς θειάτησμόν.* *I. Machab. x.* *Εἰ καταπίσθηκας, Isa. v. 15. Ἰσ. περὶ τὴν Νίκασιν αὐλίσομενον.**

Pag. 70, v. 2. *Ἰσ. ἐφόδου, quod ποιό accipitur ἀντὶ τῆς ἐπανόδου, Chrysost. homil. 3 contra Iudeos modo ἀντὶ τῆς ἐπιδρομῆς, ε.σδολῆς, ut infra pag. 72, apud Lucianu. Τούτῳ.* *V. 17. Ἐπονιώντο,*

ἐθεοκλύτουν.] *Synes. epist. 4. V. 20. Ἐκ πρώτης ἀφετηρίας.]* *Idem epist. 133.*

Pag. 71, v. 2. *Ἐνστριάσαι.*] *Ἐνταφιάσαι.* *V. 11. ἀρειπωθέντων.*

Pag. 73, v. 6. *Νηψάσιν θοικοῖα χειμερίης.]* *Iliad. γ. V. 925. V. 11. Ἰσ. Φράγκους, ut scriptum reperio apud Zosimum, qui supra p. 17. Φράγκους.* *V. 20. Λ. ἀποληρωθήσονται.* *V. 16 in marg. Ἀντιμάχετο.* *V. 24. εἰσπτηδήσαντος.*

Pag. 75, v. 2. *Καθελεῦσαι.* *V. 21 in marg. Ἰσ. ἐπικανθέντος.* *V. 27. Ἐπιπάττοντας.* *V. ult. Ἰσ. ἐπέρε.*

Pag. 76, v. 16. *Ούνος.*

Pag. 77, v. 6. *Τοῦ δοκοῦ.*] *Τῆς δοκοῦ,* *Diod. S. Lucian. alii.*

Pag. 79, v. 9. *Πεφθαρθτας.*] *Usitatus θραχωτός,* *Synes. epist. Lucian.*

Pag. 80, v. 14. *Ἡ δὲ γαῖτα.*] *Hinc mendium paginae 29, v. 16. corrigitur, γαῖτη; pro Γαῖτης. V. 22. Ἰσ. Ναυπίτης vel (ut sep. pag.) Ἀμπίτης.*

Pag. 81, v. 20. *Leg. in marg. βληθέν.*

Pag. 83. *Πηγάσου πτερά.*] *Πτερόεις Πάγασος,* *Pind. Olym. Ode 13. Isthm. Ode 7. Μύθοιος exstat, apud Lucian. lib. De astralog. V. 5 a fine. Ἰσ. φέρεται.*

Pag. 86, v. 4. *Ἐκποιήσεως.*

Pag. 87, v. 8. *Ἀγεννῆ.* *V. 23. Βῆσαι τῆς. V. 24. Ἰσ. στρέψας τὰς ἡνίας, πρὸς τὴν ἐνεγκαμένην. V. 27. Post οὐκοτι πιλι desideratur.*

Pag. 89, V. penult. *Ἰσ. ἀφελμένος, κατ.*

Pag. 90, v. 5. *Ἰσ. δυνάμεις ἀντιμηχανᾶται, tale quid postulat sensus.* *V. 22. Τί γάρ οὖτις πρὸς φυσικὴν γάρ πάθους ἀνάγκην ἀνισθῆναι, παγχάλεπον ἔστιν, inquit Plutarch. et Procopius, lib. IV. *De Bellis Gothicis:* Αιμψ φάγος οὐκ οὐδὲν ἡ ἀριθή ξυνοικίζεσθαι, πεινῆν τε καὶ ἀνδραγαθίζεσθαι οὐκ ἀνεγκαμένης τῆς φύσεως. Ideo proditionis reum Spartani, Anaxilaium Byzantinum, qui eadem se ratione purgariat, absolverunt. Xenoph. Cœr. hist. lib. I.*

Pag. 91, v. 20. *Ούνος.*

Pag. 92, v. 14. *Τῇ δὲ μετ', nisi elliptice, placat accipere, pro κατὰ τὴν.*

Pag. 94, v. 5. *Ἰσ. διαχυμανομένην,* *V. 15. Ἀλλοις.*

Pag. 96, v. 7 a fine. *Καθαρεύοιτο.*] *Α καθαρεύειν, Plato Phædone, quanquam in Cou. Augusti. ms. καθαρεύειν legitur, ubi etiam dignum observatu (cum interpretes sint λέψι) scholion exegeticum ejus, quod in proxime in Platoni loco anteponit. Θεωρίας ἀπάξειν, ἀντὶ τοῦ θυσίαν ἀπενεχεῖν. Θεωροὶ δέ εἰσιν, οἱ πεμπόμενοι θύσιαι, καὶ θεραπεύσας τὴν θέρον. Οθεν οὐκ αἱ ὁδοὶ, δι' ὧν ἐπορεύονται. θεωρίδες κέλευθοι ἐκαλοῦντο· καὶ τὰ διδύμενα, θεωρικά· καὶ τὰ ναῦς, ή εἰς δῆλον τεμπομένη, θεωρικά· καὶ διερεύς, θεωρός.*

Pag. 97, v. 20. *Ἐλληνικῆς.*] *Τῇ; Εξω. V. 23. Μεγαλεπηδολώτατος.*] *Μεγαλεπηδολός Ἡρακλῆς, Diod. Sic. lib. I. ἡ Σεμίραμις, lib. II.*

Pag. 100, v. 22. *Παντελῆ.*

Pag. 101, v. 12. *Ἐξητάσετο.* *V. 24. Σκυθῶν.*

Pag. 102, v. 3. *Ἐξιδιζομένης.*] *Synonyma sunt ἐξιδιόματα, Diod. Sic. lib. I. ἐξιδιότοντα. Isocr. Paneg. ἐξιδιόματι, Zonar. qui eamdem cum hoc verbo ait significacionem babere in canonice apost. 39. Τὸ σφετερίζεσθαι. V. 12. Τὰ βρέσις. Vide Gloss. Græcol. Jo. Meursii. V. 12. ἀντιφωνητοῦ. Verbale ab ἀντιφωνῷ τὸ ἐγγρῶμα. Chrysost. homil. 5, de pœnitentia: Ἀπατεῖ γάρ διχνεῖσαν ή ὑποθήκην, ή ἐνέχυρα, ή τὸν ἀντιφωνούντα. V. eod. Χρυσοῦ.*

Pag. 103, v. 5. *Ἄνος.*] *Ἰσ. διανυδος.* *V. 16. Πεγέρησος.*] *Hinc corrigendum pag. 69, v. 22, mendum Ρογένην. Nam ab aliis Ρογέριος appellatur. V. 22. Ἰσ. τὸ Βρεντήσιων, ut supra, p. 69, dicitur Brundusium, et Philom. lib. in Flaccum. V. 23. Τρικορυζήν.* *Τὴν Κερκυραῖν ἀχραντον.* *Coreyraeum*

promontorium, Nicet. Choniat. initio libri II. V. penult. Κασσόπης.] Κασσώπη Procopio est πολὺς ἐν γῇ Φαταχλί, Δία Κάσιον ἐτίμων ποτὲ οἱ τῆς δυ-θρωποι.

Pag. 104, v. 4. Ἰσ. διηρημένα.

Pag. 105, v. 2. Γατάν. V. 18. Κουμερκίου, Σομ-μερκίου. V. penult. Συμβαλών.] Ἰσ. καταλαβών· Ἀθέρα καὶ τὴν.

Pag. 106, v. 11. Ἐρεσιχρήματον. Εο πανηγε-utitur infra ex Xenophonte. V. 19. Ἰσ. δν [scili-cess χρηστὸν] ἐν.

Pag. 107, Ὀρισκόπου.] Al. ὠροσκόπου. Unde ὠροσκοπεῖν, et ὠροσκοπεῖν apud Basil. M. homil. 6 in Hexaem. et Synes. orat. ad Paeonium, ὠροσκό-πιον, apud Sext. Pyrrhonius et Laert. V. 4. Μα-ταιάζουσι.] Sext. Emp. : Ματαιάζουσιν οἱ μαθημα-τικοὶ, δταν λέγωσι τὴν δοθεῖταιν εὐθείαν διχα τέμενον. V. 17. Ἀστρολάβουν, Synes. V. 16. Leg. ὄργια, ut δργια Φιλοσοφίας dixit Synes. epist. 144. μύθον, Nonnus. θεῖα, Philo. δργιον Διονύσου, Lucian. V. 18. Ψηφοφορίας.] Ab ὁ ψηφοφόρος, Themist. orat. 13. usitatum et ψηφοφορία, Herodian. Fl. Joseph. et verbum ψηφοφορία, Lucian. V. ultim. Λεπτοί Ἰσ. καὶ ἐρωτηθεῖς, quanquiam in ms. cod. major lacuna.

Pag. 108, v. 10. Αὐτέλεγχτον.] Athanas. lib. Περὶ σαρκῶσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Pag. 110, v. 17. Σκύθας. V. 19. Αἴματι.] Lege ut infra p. 138. αἴματα. Verbū enim λαφύ-στεν quartū casū postulat, Naz. carm. ad Vita-lijum, v. 406 : Πατρώια πάντα λαφύξες, Lucian. Λαφύσσοντας πωλλά. V. 333. Απανάρχητο.] Ἡ νάρκα. torpedo, hinc ναρκέων, Bion epitaphio Ado-ndis, v. 10 : Υπὲ δρούος δυματα ναρκεῖ, et ναρ-κάω, Chrysost. homil. 25 in Matth. : Ναρκάν πρὸς τὸ ὑψός τῶν ὑποτεταγμένων. Idem εινὶ εσφρο-πάνοπαρκάν πρός, hoc loco, et Orat. Περὶ πλεο-νεῖξ apud Basil. M.

Pag. 113, v. 12. Παρὰ λύδιον ἄρμα.] Pindaricum, τριῶν in iis, quæ extant, carminibus non legitur; sed apud Plutarchum cum alibi, tum lib. de dis- crimine amici atque adulatōris.

Pag. 115, v. 1. Post καὶ, hiatus in ms. integræ fere lineole.

Pag. 118, v. 3. Προσβαλεῖν ταῖς Σκύθαις. Ita legend. superius alicubi, pro τοῖς Σκύθαις. V. 25 in margine. Μελεστρός; Scholion ms. Cod.

Pag. 119, v. 19. Ἰσ. ὠμοζόριον, Phot.

Pag. 120, v. 3. Αἴφωνος. V. 6. πειράσται.] Metaplasmus, pro πειρά. Exempla in sacris Litteris cœbra, Siracid. c. vi, v. 8, κτάσαι pro κτά, Lucæ xvi, v. 25. ὁδυάσαι, pro ὁδυνά. D. Paul. ad Rom. c. ii, v. 17, καυχάσαι, pro καυχά, et cap. ii, v. 18, κατακαυχάσαι. Eadem verborum 3 conjung. circumflex. secundæ pers. præs. Ind. pass. formatio, στε-φανοῦσαι, pro στεφανῷ, contracte στεφανοῖ· διορ-θεῦσαι, pro διορθοῖ πυροῦσαι, pro πυροῖ Chrysost. δεξιοῦσαι, pro δεξιοῖ, Isidor. Pelus. τυφοῦσαι, pro τυφοῖς. Macar.

Pag. 121, v. 14. Ἰσ. καλόν.

Pag. 122, v. 17. Αὔτων.

Pag. 123, v. 18. Ὡς κύνες.] Proverb. 26 v. 11. Chrysost. : Ἐπὶ τὸν πρότερον ἐπανέρχεσθαι: Εμετον, et ὥπτερ κύνων ἐπὶ τὸν ίδιον Εμετον ἐπιστρέψειν. V. 6 a fine. Ἀττίτιον ῥύμη.

Pag. 124, v. 23. Μετυῖνην εἰ Δαλασσηνδ.

Pag. 125, v. 5 a fine. Ἀνεῖλιτες.

Pag. 126, v. 19. Κατάντοις.

Pag. 129, v. 2. Ἰσ. χοιροδάκχων.

Pag. 131, v. 18. Πατζινάκων.

Pag. 133, v. 8. Μελετήσεις. V. 21. Ἀχρι δα-κτύλω ἄψασθαι.] Intra. pag. 149, ἄχροις δακτύλων προσψύνσαι. Cic. Orat. pro M. Cælio, extremis digitis alingere, δι' ἄχρων δακτύλων θιγάνειν, Lucian. in Amorib., ἄχρω γε τῷ δακτύλῳ προσάψ-θαι, idem lib. Πάω δεὶ ξετορίαν γράφειν. Siimile illi apud eumdem Cic. primoribus labris gustare,

χεῖλεσιν ἄχροις γεύεσθαι, εἰ ἀπογεύεσθαι, Phi-loni.

Pag. 134, v. 4. Λείπει τι.

Pag. 135, v. 25. Τιμοθέου.] De hoc supra p. 5. et in notis. V. penult. τὴν ἀλωπεκῆν.] Lysander duobus locis apud Plutarch. : Ὁποιο μὴ ἐρικνεῖται ἡ λεοντῆ, προστραπτέον είναι τῇ ἀλωπεκῆν. Suid. : Αὐτὴ λεοντὴ μὴ ἔξικνηται, πρόσταττε λογε πρόσ-τραπτεῖ καὶ τὴν ἀλωπεκῆν, ubi aoristegina idem explicat.

Pag. 134, v. 17. Ἰσ. οἱ τοῖς μέρεσι τῶν.

Pag. 137, v. 18. Πρόσλημμα.] Naz. Orat, in sanctum baptisim. : Πίστεν δλον ἀνθρωπον τὸν καὶ Θεὸν, εἰτ. ἀπαθή αὐτὸν θεότητι, παθητὸν προσλήμματι. Vide ejusdem Orationes. Περὶ Υἱοῦ. V. eod. ἑορώθη.] Idem homil. in S. Pascha : Προσέλθων δὲ ὁ Θεὸς μετὰ τῆς προσλήψεως, ἐν ἐκ δύο τῶν ἐναν-τίων ταρκή καὶ πνεύματος ὃν τὸ μὲν θέωντος, τὸ δὲ θεώντος. Idem epist. 1 aīl Cledonium : Θεοῦ μὲν ἐνανθρωπίσαντος, ἀνθρώπου δὲ θεωθέντος. V. 19. Ἰσ. πέραν τοῦ δύσιντος.

Pag. 138, v. 20. Προκύπτειε. V. 25. κατον-μάζειν.

Pag. 139, v. 25. Ἀλεκασσεύς. Verius puto ἀλα-χασσεύς.

Pag. 140, v. 11. Δρουγγάριος.

Pag. 141, v. 24. Φεύγον δὲ τὸν καπνὸν.] Prover- bium nostris etiam familiare, quo cum aliis sunt usi, tum Plato lib. viii De repub. extreto, Epiphani. lib. II Contra Meletianos. Legendum et apud Sim- plicium in Epictet., φεύγοντες καπνὸν, εἰς τὸ πῦρ ἐμπεπτώκαστι.

Pag. 142, v. 5. Κινεῖσθαι.] Λείπει Ἰσ. ήρετο. V. 16. Ἐξέπειρψεν.

Pag. 143, v. 18. Ἐγκαυχώμενος. V. 20. Θηρ-ικλεῖον.] Ποτήριον Phalaris epist. 70, ad Polycletum medicum, λαζεὺν τὴν θηρικλεῖον (scilicet κύλικα); Plut. lib. I. Symp. quæst. 3, oīa (ποτήριον) Θη-ρικλῆ; ὄπτα Lucian. Lexiphane.

Pag. 144, v. 1. Οὐειράττον. V. 5. Δὲ έδραμεν.] Idem iwendum in ms.; lege διέδραμεν. V. pe-nult. Ὁμηρικοῦ τεύχους i. Iliad. γ', v. 328.

Pag. 146, v. 34. Leg. κατεπειγόμενοι. V. 25. Τῆς μονῆς κοσμίδοι. Hoc supra pag. 44 μοναστήριον κοσμίδοιν dixit. P. eadem, v. 28. Leg. κατεύ-σματι.

Pag. 147, v. 1. Μεσασταῖς. Id est, μεσίταις, verbale a μεσάω. V. 6. Uncis inclusum, lacunæ (ut alibi alia) ex conjectura insertum. V. 9. Τὸν σχίμποδον.] Alias idem, quod in sacris Litteris ὁ κράββατος : hoc autem loco, ὁ τῆς βασιλεῖας θά-κος, ut in concilio Ephesino appellatur. Ἀργυρό-ποδες σχίμποδες, Clem. Alex. Protrept. V. 15. Εθιμοῦ.] Αἴθιμοι ἐπασθα, Eustath. V. 18. Χω-ρίτης.] Αγροικὸν τινα καὶ χωρίτην conjungit Lucian.; χωριτικῶς ἐσταλμένος, Synes. epist. 104, πρὸ quo χωρικῶς (hanc scio an perperam apud eumdem) legitur epist. 4.

Pag. 148, v. 15. Θηράσασθαι εννοια.] Ita lacu-nam supplevi, non nescius Basilium M. sic loqui. V. 24. Ἰσ. ἀφθονίᾳ.

Pag. 151, v. 10. Ἐξέωσαν.

Pag. 152, v. 1. Βυχίνων.] Βυχάνη Fl. Joseph. quæ hic βυχίη, buccina. Βυχανίω, βυχανί-στης; Athen. buccinator; nec aliter ms. Polyb. lib. II. V. 26. Ἰσ. ήλατο εἰτῶν πρὸς τὸν.

Pag. 155, v. 6. Ανύστακτος.] Ο μὴ νυστάρων. V. 4 a fine. Τῆς Κωνσταντινουπ., et in margine διαπραξόμανο.

Pag. 156, v. 25. Λείπει Ἰσ. ἐνέπτεσον, et versu-se. τοῖς διπισθεῖ τοπεμένοις.

Pag. 159, v. 9. Παρεμποργραφι, πρæpos, omissa, κωφῷ ἀδεῖν. Sed apud Suid. alii quoque paræmīsæ πρæpositio additur, παρὰ κινέω πέρδειν.

Pag. 159, v. 24. Leg. Καντακουζηνόν.

Pag. 160, μηχανᾶται τι τοιούτονοι. Σομμemorat idem Zonaras, v. 12 leg. ἐντοῖς παραλίοις V. 22.

πέφηνεν ν. 25. ἀνέγρετο] poeticum, pro ἀνηγέρετο: ut Naz. Carm. ἡ δὲ ἔγρετο κόσμος Ἀρέτων, pro ἡγείρετο.

Pag. 161, v. 4. Κινούμενος.

Pag. 164, v. 20. Προσύφτηρπάκει. V. 7. Ἰσ. ἐπὶ τριῶν.

Pag. 165, v. 18. Ἐρευγρήματον.] Xenoph. lib. i Memorab. V. 22. Δέσεις. Οἱ μὲν.

Pag. 166, v. 5 a fine. Leg. in margine ὑπεστρέψαντο.

Pag. 167, v. 22. Λείπει οὐσ. πέμπεται.

Pag. 168, v. 13. Θηρευτικὸν καὶ σμικρολόγων τῶν λέεσσων.] Ηἱ λεξιοθῆρες sunt Eriphanio, atque inde λεξιοθῆρειν apud eumdem, ἡ λεξιθῆρια, apud Clem. Alex., οἱ λογοθῆραι apud Philon.

Pag. 169, Leg. τό τε λοπάδιον.

Pag. 170, v. 25. Καθὼ σμήνος. V. eod. Ὑπὸ καπνοῦ.] Basil. M. homil. in Psalm. xxxii. et orat. 1, dejunio.

ag. 171, v. 8. In ms. δικιρέστως legitur πολλότερον. V. 14. Καντακουζηνός.

Pag. 172, v. 8. Leg. Μαριανὸν τὸν Μαυροκαταλών.

Pag. 173, v. 7. Τὰς τῶν λόγων.

Pag. 174, v. 12. Διαβόλεως.] Supra (pag. 85) διαβόλεως: sed illud apud Cedrenum.

Pag. 175, Μελενούστησαντες.] Μελανειμονήσαντες, Chrysost.

Pag. 176, v. 12. Ἰσ. ἀχρομοῦ, ut supra 270. V. 4 a fine. In margine παραχωρῶντος. V. 24. Ἀπὸ τῆς ἀστρώπας περιφορᾶς. | Archilogus, ex Ilomeric Odyss. σ., dixit: Τοῦς ἀνθρώποις νῦν γίνεται θυητοῖς, ὁκοῖν Ζεὺς ἐφ' ἡμέρτην ἀγει. At Philo: Τοῖς κατ' οὐρανὸν ἐκχόνοις (id est, τοῖς ἀστροῖς) δὲ θεοὶ δυνάμεις μὲν ἐδωκεν, οὐ μὴν αἰτοκρατεῖς. Ad preces enim Iosua steterunt sol et luna, c. x. v. 13, ad preces et larymas Ezechiae regis, anni xv etatii ejus additi sunt, Isa. xxxviii. v. 5.

Pag. 184, v. 12. Ἰσ. ἀναυδός tollatur, non illo etiam modo infra loquitur p. 156. v. 2. pag. 15, 18, 49 et alii, qui sunt intelligendi αναυδοτοί, liquet ex Herodoti Polymnia et Phociae Pananice.

Obiter notandum, in his Alexiados vnt libris quendam occurrere poetica magis quam oratoria, ἀφαυρέδε, ἀναυδός, νήρθμος, θέριμοεργός, χύμαχος, στονότες, ἀγανής quædam, rariora et ἀμερύρως in Lexicis posita, ἀγροκιζεῖν, ἐπιτρύγαλος, ἐνοριάζειν, καθαριεύομαι, μεγαλεπίδολος, ὑπερνεφής quædam nova, neque tamē inveniuntur composita, ἀνήλιοτο, ἀποχρυσταλλούσθαι, ἀπαραμίλιος, ἀπωμέζεσθαι ἀχνος, διαλατιά, ἐγγωνάζειν, διαμάργαρος, διωρυθήρατο, κατάκροτος, παρεδόσιμον, περιπέξιος, ποδόκοπειν, ὑγροσκελής, ὑψηλονος quædam denique διτογραφουμενα, μεσαιχμος, μετατίχμιος, ὑπόγυνος.

ADDENDA AD EUTHYMIUM.

EUTHYMI MONACHI

ENCOMIUM

IN ADORATIONEM VENERANDÆ ZONÆ SANCTISSIMÆ DEIPARÆ

ET FASCIARUM DOMINI

Necnon in anniversarium diem dedicationis templi in Chalcopratins, propter collationem sanctæ capsæ prædicta continentis.

(Apud Surium ab diem 31 Augusti. -- Cur ab aliis Euthymii operibus sermo iste disjunctus exhibetur, hoc in causa fuit quod textum Græcum diu in MSS. Parisiensibus quæsivimus, sed frustra.)

I. Proposita est nobis hodie ad adorandum, et spiritualiter celebrandum (o purum mihi adjutorium!) veneranda et insignis et colenda vel ab ipsis supremis ministris nostri secundum gratiam, qui non potest comprehendendi, Patris, integra, intacta et incorrupta zona, supra quam dici potest, benedictæ et gloriæ semper Virginis, et intemeratae Domini nostre Deiparæ. Cum itaque animas et corpora per virtutes quæ reprehendi non possunt, et Deo dignæ sunt, nos omnes abluemus, ita accedamus ad ejus divinum et suscipiendum, et quod super cœlesti loco non est inferius, templum. In quod quicunque, ut videt, ingreditur, tanquam in cœlo

A quodammodo, perpetuos et indeficientes cultus, et glorificationes facit cum timore et cordis exultatione, maxime autem hodie.

II. O miraculum imprimis novum et alienum: quoniam post stupendam et lætam adorationem pretiosissimam et maxime regiæ, et Christo dilectæ zonæ, vel ipso, quod est in Eden, paradiso pretiosius, ut diximus, hoc templum fuit dedicatum. In quo etiam Domini nostri Iesu Christi, qui est unus ex super-substantiali et increata Trinitate, depositæ sunt (o mysterium, o rem novam et inauditam) quæ prelio æstimari non possunt, et Deum decent, fasciæ, lecide et fulgenti zonæ conjunctæ. Et « Quis loque-

tur potentias Domini, auditæ faciet omnes laudationes ejus¹ ? aut quomodo possem ego hoc duplice luce resplendens festum, verbis exornare splendidis, primum quidem ut Deo placeam, et ei, quæ eum peperit sine semine, et plane ineffabiliter : deinde etiam, ut prosim iis, qui convenerunt et jucundus exsulaut ?

III. Atqui vita quidem excelsa carens, quam convenerit habere eos, qui volunt scribere : « (primum enim cœpit Jesus facere, deinde docere²) quin etiam spirituali egens oratione, (oportet enim linguam habere theologicam, ut non opus habeat alio convertere oculos, quam ad viros divinos, qui olim locuti sunt pulchre et panegyrice) nihil aliud efficiam oratione, quam molestia afficiam eos, qui convenerunt, indecora verborum humiliare, et obscura, ac inornata dictione. Sed tamen viri fidelissimi implentes obedientiam, et ejus, qui est divinis repletus, eamus jam duplex ad festum laudandæ semper et beatæ Virginis. « Dabit enim verbum, inquit, Dominus evangelizantibus virtute multa. »

IV. Age vero huic divino, excellenti et jucundo diei novum aliquod prius comparemus et exæquemus spectaculum, et ita nobis orationem consequenter suppeditante ea, quæ sine ullis loci angustiis cepit, ac continuuit consistens Verbum Patris, adjiciamus coronas encomiorum his, quibus est gratum festum et amborum festo afferamus ea, quæ est consentaneum. Quomodo enim propositis geminis, qui gaudium afferunt oculis, sole, inquam, resplendente, C et orientem illustrante, et luna cum splendidis stellis noctem obscuram illuminante, aut etiam duobus solibus orientibus nutu et providentia divina, et a Patre mota voluntate, est admirabile et ineffabile iis, qui hic adsunt, spectaculum : ita etiam, quæ nunc adest splendida et summa celebritas, in nos emittit radiorum micantia fulgura, et hujus fidelissimi populi congregationem, tanquam astrorum multitudinem pene innumerabilem, mittit ad tempulum ejus, quæ est vere et proprie Deipara : divinosque radios, odoresque, suavissime spirantes effundit innumerabiles, et persuadet Deum promptissimo glorificare animo, quomodo ex terrigenis nemo fuerit elocutus. Non potest enim exhaustiri ejus bonorum scaturigo. Est perennis thesaurus ejus miraculorum.

V. Si enim, ut diximus, est dulcis et desiderabilis et eximus, et læta efficit corda oriens hic sol, qui est ad tempus, et est interitus, etiam si solus fuerit lucens et illuminans : quanto magis, putas, Christus sol justitiae nos illuminat jucundissima ejus specie, et pulchritudine fruentes, per immateriales, inquam, glorificantes, et purissimas preces ? « Ego enim (inquit Sapientia) eos, qui me amant, diligo³. » Qui autem diligit Filium, et Deum et hominem Christum, diligit eum quoque, qui ipsum genuit sine tempore, ante omnia sæcula, et ineffabi-

A liter. Diligit vero etiam sanctissimum et Paracletum Spiritum, ut honore æqualem, et consessorem Patris et Filii, et ut qui ex Patre quidem procedit, per Filium autem ad omnem pium mittitur. Diligit autem simul (o excellentem Dei œconomiam) eam, quæ ineffabili et stupenda ratione in ultimis temporibus continuuit unigenitum Verbum Patris, et quod cum eo est expers principii.

VI. Habuit enim, habuit in utero intemerata et impolluta Verbum illud, quod cœlos constituit. Habuit in utero eum, qui pugno omnia continet, et (o castissimam, et nulli culpe affinem, quam extimescant intelligentes omnes hierarchiæ) gestavit in utero eum, qui nec contineri, nec adiri potest ab universa creatura, Deum perfectum et (verum quid tibi rei, o benigne et clemens, cum mendicis et abjectis ?) hominem perfectum, dupliem natura, una autem consistente persona. Non enim dicimus hominem deificatum tanquam in visione ac phantasia : absit : sed Deum incarnatum, et hominem factum, qui totum illud, quod nostrum est, suscepit, dogmate nostro tenemus. « Verbum enim (inquit tonitri lilius) caro factum est⁴. » Non quod conversum ac mutatum sit ex eo, quod erat Verbum, sed quod præterea accepit, ut caro fieret : non mutata divinitate in humanitatem, sed cum propria suæ divinitatis essentia, in propria persona Dei Verbi et consistentis, comprehensens etiam esse hominem.

VII. Hominem autem dico perfecte. Quæcumque enim homo, et qualia homo, et si quid est homo, accepit Unigenitus, ut in perfecto suo homine universam salutem, cum Deus esset, efficeret, hominis nihil relinquens : ne pars relicta rursus fieret esca diaboli. Non enim venit, ut mutaret naturam, carne indutus, universorum Deus : sed ut eam reformatum, et efficeret puram a mutatione, ut etiam factum est. Quod enim suimus, erimus, propter mysterium ejus incarnationis eam, quæ ab initio erat, immutabilitatem accepturi, quam mihi et bonis omnibus perfecit, et corpus natura mundum reddens a peccato, et intelligentem animam, voluntatem babentem immutabilem.

VIII. Uno autem verbo universum dico mysterium. Neque Deum nudum corpore, et iis, quæ sunt corporis, Christum esse credamus, neque nudum hominem absque vera divinitate, et iis quæ sunt divinitatis : (utrumque enim sperte ostendunt doctrinam diaboli) sed Deum totum, et eum ipsum absque conversione totius hominis accepisse essentiam, corde puro credamus ad iustitiam, et ore apostolice et paternæ consiteamus ad salutem. Hunc ergo ante sæcula Deum, qui comprehendendi non potest, qui resulsi in duabus essentiis et operationibus, una autem, ut diximus, persona, et nobis in omnibus sicut assimilatus præter peccatum, peperit quæ est verum patrocinium Christianorum, et proprie ve-

¹ Psal. cv, 2. ² Act. i, 4. ³ Prov. viii, 17. ⁴ Joan. i, 14.

reque est Deipara : quæ est altior et superior quavis re creata, tam quæ sub aspectum cadit, quam quæ non cadit, quæ est pura, impolluta, intacta Patris, qui nec videri, nec comprehendendi potest, ab omni reprehensione aliena, et pulcherrima sponsa : quæ est in omnibus gloriosa et benedicta, et in bonitate et benignitate est incomparabilis, convenienter ei, qui ex ea natus est Deus et homo, et nobis ad insufficiendum proposita opem et salutem.

IX. Et quis non hodie (ut superius diximus) accurrit ad venerabilem zonæ, quæ semper luceat, et omni ex parte resplendet, venerationem, et ad hanc longe clarissimam et illustrissimam ejus ornatissimam et a Deo conditi templi dedicationem? Hodie enim admirabiliter ambo simul sunt proposita ad letitiam fidelibus, qui recte sentiunt, et qui vere eam contulterunt, et adorant veram Deiparam, ut quæ preperit super essentiale Verbum Dei Patris, qui nequit comprehendendi. Et qui non est ita affectus, et non ita opinatur, ut paulo ante scripsimus, voces mutuantes ex paternis præceptis, sit anathema.

X. Hodie lætantur angeli, gaudent Cherubini, gaudio afficiuntur Seraphini, Throni et Dominationes mente nobiscum exsultant. Transilias, o tu, pura mente æthera et cœli, quod illum superat, puris et castis oculis, et videbis vim eorum, quæ dicuntur. Nec mireris. Nam si studio et diligentia homo sit Deus, (inquit enim: « Ego dixi, Dii estis, et filii excelsi omnes ») quid est incredibile, aut magnum, quod quis versatus cum angelis, quæ illic sunt bona, videat intelligentia, et in iis se omnino extendat et oblectet? Abunde enim divina gratia benignitatem suam jugiter effundit iis, qui pure vivunt et evangelice. Ego enim (inquit mens Jesus) et Pater veniamus, et mansionem apud eum faciemus. Vide ergo, vide quemadmodum in habitatio Trinitatis in hominibus major sit, quam contemplari possumus.

XI. Hodie ergo a nobis quoque honoretur zona, quæ est omnino a Deo maxime illustrata, et summe admirabilis, et valde veneranda. Hodie honoretur zona, qua succincta fuit laudatissima Deipara, et fraudulentissimum draconem per eam suffocavit, et nostri generis autores a gravi revocavit exsilio. Hodie honoretur zona quam ipsu[m] quoque unigenitum Dei Verbum ineffabiliter ex ipsa carne tectum, quomodo ipse solus novit, tenuit, et est complexus, adhuc corporaliter propter ætatem se gerens pueriliter, et ut puer solet facere, balbutiens, et in materno gremio requiescens et exsiliens.

XII. Hodie ipsi quoque, inquam, primi Dei ministri, licet non videantur, eam adorant, et maxima colunt veneratione et arcane una nobiscum lætantur. Hodie a nobis etiam terrenis adorantur, et magnificetur hæc zona ad gloriam ejus, qui supradictionem fuit carne indutus: et (o mysteria, quæ comprehendendi nequeunt) hodie magnificetur zona

A ad laudem et honorem semper Virginis et Deiparae Mariæ. Lætatur enim, cum nos in his aspici castissima Domina. Se enim ea revera cinxit, ut credimus: et aras contrivit idolorum, et delubra gentium perdidit et communuit, et cessare fecit immoderati sanguinis effusionem. Hodie zona magnificetur, per quam aer fuit sanctificatus: cœli summe resplendent: sol et luna supra naturam suam nunc splendide radios et mystice emittunt: et universus mundus, qui quatuor continetur finibus, renovatur et illustratur. Et gloria sit ei, qui nos implet in bonis omnibus, ad gloriam suæ bonitatis.

XIII. Hodie glorificetur zona, per quam montes exsiliunt, et tranquillum mare subridet placide, omnesque summeditantur, et letitia afficiuntur, ad gloriam ejus, quæ est semper virgo, et Dei mater. Hodie zona glorificetur, per quam pulchri evadunt fluvii, et soli subiectam terram rigant, et fertilem efficiunt: et gloria sit ei, qui eos regit et nos in omnibus laetificat, et copiose alit. Hodie proponatur, honoretur et adoretur zona, quæ divina virtute cœlos superat, et resplendet plusquam radii solares, manetque integra et intacta plurimorum annorum curriculis, noningentorum, inquam, aut amplius.

XIV. O Dei mysteria, quæ comprehendendi nequeunt: o dona ejus, quæ non possunt investigari! Papæ tuam, o Intemerata, potentiam! Papæ tuam ad Filium tuum absque ullo intercessore fiduciam! Et quis, o Domina, potuerit satis vel aliqua ex parte laudare haec præclaram, et vere semper colendam celebritatem? Et præbete quidem aures: sum enim admirabili dicturus. Nam, ut scriptum invenimus, in admiranda et semper resplendente arca, in qua est pretiosa hæc zona recondita, a tempore Archadii, qui olim imperavit in fide recte sentiens, quicque fuit filius magni illius, et qui virtutibus resulsa, Theodosii, hic fuit deposita tricesimo primo ultimi hujus mensis, salvaque illæsa impolluta, ut videtis, permansit usque in bodierum diem, nullo modo fœdata, aut offusata, aut ejus colore ullo modo mutato, sed resplendens supra nivem, et tanquam modo ex coccino labrata, sic est proposita, virtute sancti et vivifici et adorandi Spiritus.

XV. Ei autem prompto et alaci animo flectamus genua, lacrymas fundamus præ letitia, ante eam stenus, et fideliter omnes sanctificemur oculis, labris, frontibus, manibus, eam cum metu tangentes, et in altum extollentes, et sic dicentes: « Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam ». Vides enim, vides ante pedes pulcherrime tue capsæ nos omnes ardenter voluntari, et tuum postulare auxilium, exspectantes tuam defensionem, tuum in omnibus invocantes patrocinium. Itaque ut, dum hic quidem manemus, nos protegas, sop-

* Psal. lxxxi, 6. * Psal. xliv, 11.

plicamus : rursus autem, ut, cum excedemus, in **A** ædibus semper viventibus et luminosis habitemus, obsecramus. Contra autem nobis parcat tuus Filius et Deus, perennibus tuis orationibus. Nihil enim est, quod tibi sit impedimento, o impolluta Domina. Ecce enim post tuum festum pretiosæ tuæ et adorandæ zonæ, hujus quoque tui templi dedicationem concorditer peragimus, ut qui simus servi et debitores, o optima. Reapice servos tuos, respice. In te enim omnes spem nostram collocavimus, et in te vivimus, et gloriamur, et sumus. Scimus enim, scimus fore, ut non hac nostra frustreniur exspectatione, aut fallamur, et excidamus. Tua enim sumus hæreditas, o impolluta, et ad te mane surgere et confugere, nunquam nos piguerit.

XVI. Agedum vero, popule electe, et Deo grata, postquam de veneranda et pretiosissima zona pauca diximus, pro nostra quoque dicendi facultate, nonnulla dicamus de dedicatione, sicut vobis ante sumus polliciti. Dedicatur ergo bodie templum Dei Matris, quod est pulcherrimum et luminosissimum, et cœlo potest æquiparari. Hodie dedicatur templum maxime benedicte Dei filiæ, in quo angelorum exercitus assidue ministrant, et circa semper splendentem capsam cum timore assistunt, quod et fasciæ Christi in ea sunt reconditæ, et hæc a Deo contexta zona ejus, quæ peperit ineffabiliter. Gloria sit ei, qui nos in his affatim ditat, et refregerat, et a multis malis liberat, nempe et ex incursione Barbarorum et gravibus aliis quibusdam casibus.

XVII. Hodie celebrantur encænia nostre intermerata. Et quis ex viris terrigenis, et ea, quæ sunt Dei, scientibus, non exsilerit, et non præclare supra uivem dealbatus fuerit, et animo et uoribus mutatus? Ita enim in his erimus sine periculo, si maxime cum metu et tremore et spirituali exultatione in id ingrediamur. Hodie templum dedicatur hujus gloriosæ Dei Matris in quod ab Oriente et Occidente, a Septentrione et mari, omnes ardenter et fideliter confluunt et spiritales cultus cum timore peragunt, et Deum ex corde non cessant glorificare a media nocte, atque adeo perpetuo prompto et alaci animo, assimilari angelis et archangelis. Hodie dedicatur templum Regis Christi Matris, in **D** quo omnis Scriptura a Deo inspirata et utilis legitur ad utilitatem animarum innumerabilium. Etenim ex quovis Christianissimo ordine in id magno studio confluunt pontifices et reges, principes et magistratus, divites et pauperes, immatura ætas, et piarum seminarum caterva.

XVIII. Sed quis tuæ gloriæ loquetur magnalia, o intemerata? Hodie dedicatur templum sponsæ expertis nuptiarum Patris, qui non potest comprehendendi, in quo chori piorum et doctorum virorum in ordine assistentes et indoctis non parvam prebentes utilitatem summam accipiunt remunerationem. Qui enim abducit, inquit, dignum ab indi-

gnis, erit tanquam os meum⁷. Hodie dedicatur templum purum et integrum gloriosæ Dei filiæ, in quod etiam ii, qui sunt in montibus et speluncis, cursu venientes, ex bona fama ossa (ut dicit Scriptura) pinguefaciente⁸, amore amorem assumunt, et hæci domum vadunt, semper Virginis Mariæ sumimum templum honorantes. Hodie templum dedicatur illius castissimæ, templis omnibus superioris, in quo plurimi ex iis, qui sunt polluti peccatis gravissimis, redeunt ad pietatem et summam puritatem, et sunt æquales angelis. Hodie dedicatur templum patrociuii et defensionis Christianorum, in quo ii etiam, qui optime vivunt, redduntur formosiores, et luce lucem accipiunt, exornati humilitate, qui Christum imitantur. Hodie templum dedicatur laudatissimæ, et ab omni labe alienæ pueræ, in quod quicunque ingreditur et desiderio et fide, et ea erunt sat, quæ ab eo facta sunt graviter, et constitut se amputaturum ea quæ sunt molesta, statim (o miraculum!) invenit solutionem, et cordis exultationem. Dixit enim, inquit, «Enuntiabo contra me iniquitatem meam Domino et tu remisisti impietatem cordis mei⁹. »

Hodie templum omni ex parte benedictæ et venerandæ adolescentulæ, et prophetarum coronidis, est dedicatum: in quo eriguntur paralytici, qui non vident, visum recipiunt, et qui horrore ac febri laborant, curantur. Est enim semper perennis scaturigo ejus miraculorum. Hodie nos quoque, **C** qui hoc accurrimus, ab innumerabilibus, et sibi invicem succedentibus afflictionibus, et turpissimis improborum hominum maledictis liberati, et tecti sub aliis ejus intercessionis, suppeditata rationem, et sapientiæ cognitionem desuper a filio ex ea nato, per ipsam admittentes, cum loqui jussi fuerimus, sine impedimento clamemus ex corde, clamemus: Ne assiduas nostras preces repudies, ne repudies, o intemerata. Defende nos secundum magnam et copiosam misericordiam tuam, o Domina. Frange schedulam immensorum nostrorum malorum tuis, quæ nunquam dormiunt, intercessionibus, o optima. Nos ante finem concilia tuo misericordi et iusto judici, Filio et Deo. Sumus enim plane omni desituti fiducia et audacia, propter negligentiam et multitudinem peccatorum. Sed magnam viam habet, o laudatissima, precatio Matris ad Filii conciliandam benevolentiam, ut credimus. Cum ergo habeas maternam et infinitam ad eum fiduciam, qui ex te sine fluxione ineffabiliter ortus est, nos quoque fac bonorum æternorum participes, et ab omni gravi hic et illuc libera afflictione. Potes enim omnia tu, quæ es plusquam benedicta et gloriosa, ut a te custodiri, et de te gloriante, emittemus gloriam et gratiarum actionem in hoc venerando templo, et ubicunque simus, Patri, et Filio, et sancto Spiritui, nunc et semper et in *sæcula*. Amen.

⁷ Jerem. xv, 19. ⁸ Prov. xv, 30. ⁹ Psal. xxxi, 5.

INDICES

IN

ALEXIADÆM ANNÆ COMNENÆ.

INDEX RERUM MEMORABILIUM.

Revocatur Lector ad numeros crassiores in textu expressos, qui paginas 'editionis Regiae representant.

A

Aaron cum Theodoro fratre in Alexium conspirat, 377. Libellum famosum in Augustam spargit, *ibid.* Conventus cum fratre et matre exsulatum mittitur, 578, 579. Abbas dictus Joannes Cæsar per ludibrium, 62. Abdicatio imperii ægre persuasa Botaniæ, 67, 68. Abdicatio patriarchatus dilata a Cosma Constantinopolitano, 75. Quando facta, 79. Abdicare imperium cur Alexius noluerit, 127. Abilebus locus prope Adrianopolim, 281. Abydus a Tzacha oppugnata, 221. Ad Abydum, captæ quatuor Latinæ naves a classe Romana, 430. Ace, arx in quam se Galli ab Tyro repulsi recipiunt, 427. Accensiones luminum religiosæ Dei venia promerenda causa in castris factæ pridie prælii, 231. In templis pro valetudine imperatoris, 300. Accusationis diluenda barbaræ ratio a Neantze inita, 211. Accusationibus non temere credit Alexius, 360. Achris palus a Macro rege Bulgaro exhausta et deminata, 371. Actæ instruende nova forma ab Alexio inventa et in usum inducta, 469. Actæ nunquam interrupta, tota die simul pugnanti simul incedunt Romani, 475, 481. Acrocus prælio cum Turcis ab Alexio destinatus locus, 441. Acerum arx Michaeli Amastrino commissa, 431. Adana civitas contributa duratui Antiocheno, 413. Admeti conjux viva viro r dedita mortuam lugenti, 8. Adralesius interpres Alexii ad Gallos, 400. Adriannus Comnenus Isacii frater ab eo graviter inreputus, 259. Nicephorum Diogenem ad culpe confessionem hortatur, 239. Adrianopolitanæ obsessi a Comanis erumpunt, multosque cedunt, 277. Aeneæ manus Constantinopoli fixæ in loco publico, 363. Quem in usum, *ibid.* Aer locus in monte Malagnorum, 462. Vide Glossarium. Aerarium imperii per intempestivas profusiones exhaustum, 91. Aeli sive Aquilæ thema datum Baimundo, 414. Affinitas imprudente cum Roberto contracta a Michaeli Duca imperatore causa magni belli, 23. Affinitas Isacii Comneni cum Maria Augusta, 44 Utilis Comnenis, *ibid.* Affinitas nepotis Botaniæ cum matre Comnenorum, 51. Affinitas Henrici Regis Alamanie ab Alexio quæsita ad firmandum fodus, 94. Affinitas Alexii Augusti sultane petita, 177. Ab Alexio in speciem non repudiata, 178. Reversa nunquam ab eo impetranda, *ibid.* Affinitas spe Gidas vel Gidus Roberti filius in partes imperatoris tractus, 159. Affinitas sponsalia dirime, 249. Agathonica urbs prope Adrianopolim, 281. Agraria navigia, 205. Agnus-topolitana Turcorum a Latinis clades, 318. Alacuseus imitator Zopyri, 277. Pseudodiogenem capit, 279. Alanus Romisces dux Turcorum, 392. Alani a Gallis repulsi, 393. Alcibiades pro Themistocle memoria lapsu positus, 174.

Alethina loci nomen, 441. Alexander Cabasius dux Thessalorum, 109. Alexander Euphorbenus dux Romanus, 180. Andreus Genethliacus verax; exsilio tamen multatus, 164. Alexiopolis nova civitas, 456. Alexius Comnenus Joannis Comneni filius, 43. Malrem habuit Annam Dalassenam, 87. Manuelem et Isacium maiores natu fratres habuit, 43. Rudimenta militia ponit sub Romano Diogene, 5. Revocatur ab expeditione luctu matris, primogenitum extinctum lamentantis, *ibid.* Contra Urselium mittitur, 4. Fratris Isacii auspiciis et duela militat, *ibid.* Indoles ejus bellicæ, *ibid.* Urselium capiendum curat, 5. Pecunia difficultate laborans ab Amasenis in seditionem versis periclitatur, 6. Eos oratione delitii, 7. Et simulata execracione Urselii spe rerum novarum ad pecuniam conferendam perducit, 8. Urbes aresque ab Urselio captas recipit, *ibid.* Collaudatur ab Doceano, et a Michaeli Augusto ejus clementia qua Urselio percepit, *ibid.* Mititur a Nicephoro Botaniæ Augusto aduersus Nicephorum Bryenium, 9. — Creatur magnus domesticus, *ibid.* Cautis artibus, non aperto marte regerit, 10. Alexii cum Bryenio comparatur, 11. Copie utrasque, *ibid.* Prælium inter utrasque pugnatum varia fortuna, 12. Stratagemma Alexii multum ipsi ad victoriam utile, 13. Quam plenissimam reportat Bryenio caplo, 15. A quo periclitatur, nec in eum vitor sicut, 16. Tertia expeditionis Alexii in Basilacum, 17. Alexii strategema, 18. Cur is blæsus dictus, 19. Monachum quandiu celebè fuit contubernalem habuit iussu matris, *ibid.* Prælio Basilacum vincit, 19, 20, 21. Thessaloniam dehinc intrat, 22. Basilacum in potestatem redigit, *ibid.* Sebastus acclamat, *ibid.* Munera et litteras a Roberto accepit, 35. Consulat Monomachatum, 38. Qui ei pecunias negat, 39. Amnitios infestos palit Bortium et Germanum, 43. Contra quorum potentiam Mariæ Augustæ gratiam parat, 44. A Maria adoptatur, *ibid.* Alexii promptum ingenium, 7. Accusatus coram Botaniæ plene se purgat, 49. Peccurianum et Umpertopulum in partes trahit, 50. Ex urbe fugit execrationem sibi docretam sciens, 51. Familia Ducarum suffragante Isacio majori fratri preferitur, 57, 58. Ipso Isacio volente, *ibid.* Alexio imperium prædictetur a S. Joanne Evangelista, 59. A classe universa imperator acclamat, 63. Urbem regiam et Palatum occupat, 64 *et seq.* Exsistimatur falso cogitasse ducere Mariam Augustam, 73. Matris stratisque consilii uitur, *ibid.* Militum vim reprimere studet, *ibid.* Alexius coronatur a patriarcha Cosma, 73. Alexii forme ac statuta descripito, 76. Eloquentia et fortitudo ejusdem, *ibid.* Alexii et Isacii communia studia venant, 77. Alexius nova nomina dignitatum excoigit, 78. Stimuli conscientie angit ob urbem direptam, 80, 81. In eum sacerdotum culpam fatetur, *ibid.* Penitentiam præscriptam exequitur, 82. Matrem administrande reipubl. admisit, 83. Id cur et quatenus faciat constitutione publica testatur, 84, 85. In magnis angustiis versatur propter miserum reipubl. statum, 91. Principes Occidentis in Robertum corrigit mittor, 95. Ejas ad Henricum Alamanie regem litteræ, 94. Turcos pètere pacem cogit, 96. Cur eam filii concesserit, 97. Turcos in auxilium contra Robertum vocat, 103. Venetos in eundem concitat, 108. Ius ligea contra eum vadit, 109. Thessalonicæ de statu Dyrrha-

ebiensium obsessorum punitios accipit, 110, 111. Georgium Palæologum Dyrrachio evocat invitum, 112. Præmium decernit de sententia juvenum contra mentem seniorum, *ibid.* Circumvenire hostes cogitat, 114. Sed consilium ex tempore mutat, 115. Aciem instruit et præmium committit, *ibid.* Vincitur, 116. Vulneratur, 117. Fugit maximo suo periculo, 118. Saltu equi servatur, 119. In sequentes conversus eos credit, *ibid.* In echoes Gallorum incitat et ab illis se explicat, 120. Achridem pervenit, 122. Alexius cum Roberto comparatur, 126. Suos et luga coligit, non usque defectus cogitat, *ibid.* Difficilatate pecunia laborat, 127. Supplicium domesticam suam, matris, fratris, et uxoris argenteam aureamque innumeros cudi jubet; unde stipendium militi numeret, *ibid.* A pecunia sacris subsidium petit, 128. Magna offensione multorum, 129. Præserium Leonis Chalcedonensis, quem in exsilium mittit, 130. Alexius Constantinopolim revertitur, 131. Novam expeditionem suscipit contra Baimundum, 133. Præmium committit, vincitur, et fugit, 134. Vincere Galos strategemate sperat, sed vi ab illis vincitur, 135. Fuga ejus generosa, 136. Auxilia Turcorum implorat, 137. Larissensibus obsessis auxilio venit, 138. Et cum Galis prospere pugnat, 140. Comites Gallos contra Baimundum concitat, 143. Constantinopolis reversus itabat Eclesiam turbantem compescit, *ibid.* Ale il favor in uteras et literatas, 147. Alexius Castoriam oppugnat, 142. Et deditio capit, 153. De Paulicianis supplicium sumit, 154, 155. Se pugnat de expilatione sacrarum adiunctorum, 156. Conjuratio in eum detecta, 157. Venetorum auxilium contra Robertum implorat, 160. Quos re bene gesta præmissis asficit 161. Dyrrachium recipit, 163. Genitiliacos insectatur, 164. Defenditur a criminatioribus male feritorum, 166. Apelchensem Barbarum Constantinopolim invitatum tandem ibi detinet quo ad arx rei Romanæ utilis aedificaretur, 174. Eadem Barbaro auxiliu Romanorum imploranti, quo animo imperator assensus sit, 173. Alexius imperii limites dilatat, 176. Aflinitatem Sultani aversatur, etsi id dissimilat, 178. Alexandru Euphorbenum contra Helenam mittit, 180. Eique victo succentur opum, 181. Helenam Constantinopoli exceptum Christianum facit, *ibid.* Pacarianum contra Scythas mittit, 182. Et victo cæsioque Taticium substituit, 183. Qui Scythas vincit, 184. Alexius cum magnis copiis contra Scythas vadit, 189. Decernendumque prælio cum illis censet; multis dissidentibus, 190. Bryento etiis cæco infelicem prælio exitum praedictante, 191. Insidiosam legationem Scytharum Alexius rejicit, 192. Occasione solaris eclipsis pravissæ dextre utitur ad terrendos Barbaros, *ibid.* Dristrum expugnat, 194. Aciem contra Scythas instruit, 195. Palium B. Mariae Dei Matris pro vexillo gestat in prælio, 196. Deleto exercitu Romano mirabiliter evadit, 197. Beroen incolmis pervenit, 198. Alexio imperante multa loca nomen mutant, 201. Pacem is cum Scythis facit, 202. Archontopolorum cohortem instituit, 201. Quia creditur a Scythis magno Alexii dolore, *ibid.* Ioannem Ducam contra Tzacham mittit, 209. Contra Scythas ipse pergit, 210. Stelus Neantizis comprehensum dissimulat, 211. A Scythis vincitur, 212. Sed mox exercitum et bellum reintegrit, *ibid.* Scythæ vertuntur in fugam, 214. Imperator circumcidetur a Scythis in oppido Tzurulo, 215. Scythas tamen vincit strategemate rotarum et sparsarum, 216, 217. In oppido Chorobacchis Scythas plurimos ipse cum paucis superat, 222, 223. Suos vestibus Scythicis induitos in urbem reducit, 224, 225. Novos defectus habet, 226, 227. Comanos sibi adjungit contra Patzinicas Scythas, 228. Quos ingenti prælio universos concidit et delet, 233. Captivorum cædem prohibet, *ibid.* Et factam uicisci parat, 234. Comanis promissa reddit etiam non petenti, 235. Arlebi et Umpertopulo convictis conjurationis pareat, 236. Expeditionem in Dalmatas suscipit, *ibid.* Caratzam Dyrrachium mittit, 27. Joannem Isaaci fratris filium criminum solvit, 239. Theodori Gauræ affinitatem expedit, 240. Gregorio Gauræ filium despondet, 241. Litem Dalmaticum fuisse et firmat labore magno, 245. Sultanem in Tzacham concitat, 250. Pacem cum sultane facit, 251. Bolcano Dalmatae bellum infert, 252, 253. Periclitatur ab insidiis Nicephori Diogenis, 254 et *seqq.* Quem tandem caput, 260. Et Cæsaropolis relegate, 262. Ad concionem militarem perorat magno metu omnium, 263, 264. Bolcano pacem petenti dat, 265. Nium Haerastacham convincit et conuictat, 269. Eum et Bachernitum dampnando curat, 270. Expeditionem in Comanos parans Dei voluntatem exquirit, 275. Pseudo-Diogenem capit ope Alacasei, 279. Prælio Comanos vincit, 280. Thrasobetum manu sua occidit, *ibid.* Arcem Ferream sedilicit, 282. Turbatur ait famam expeditionum Francicarum in Orientem, 283. Petrum eremitam exercitu amissu periclitantem a Turcis servat, 287. Francos duces

expeditionis sacre benebole excipit, 289, 291. Gothoredum cum exercitu Constantiopolim appulsum hostiliter tractat, 294 et *seq.* Duces Francos juramento sibi obstringit, 300. Baimundum demereri donis studet, 305. Ei domesticatum Orientis negat, 305. Nicæam præcipere Latinis studet, 309. Quod et facit, 314. Cur se Gallis Antiochiam oppugnantibus non adiunxerit, 321. Baimundo bellum infert, 333. Aedificari naves curat, 335. Galos comites Babylone captivos redimit, 316. Thessalonicanam se confert ducta secum Augusta, 351. Tyrones ad militiam exercet, 356. Conjurationem in se novam detegit, 360. Dyrrachium nunti, 371. Expeditionem in Baimundum suscipiens in templo B. Virginis pervigilat, 376. Aaronem conjurationis compertum relegat, 379. Discordias in castris Baimundi serit, 388. Latinarum ex Italia classium trajectum impedit, 396. Baimundum ad se venientem honoriæ excipit, 403. Et pacem cum eo facit, 406 et *seq.* Restaurare civitates Asia cogitat, 419. Bellum in Tanceredum parat, 422. Ille mem in casis extempore agit, 430. Contra Turcos vadens podagra tardatur, 433. Patientissime Gallos audit, 435, 436. Religiose ejus voce dum morbo premitur, 437. Turcos vincit acie, 441. Suorum ne enim etiam in victoria deplorat, 443. In urbem triumphans reddit, 448. Urbana et pacata ejus opera, 449. Reducendis ad fidem catholicam Manichæis utilem operam impedit, 453 et *seq.* Comanos irrumperent repellit, *ibid.* Alexiopolim urbem aedificat, 456. Expeditionem in Asiam suscipiens podagra retardatur, 460. Ejus morbus scientia ludis traducitur apud Turcos, 461. Turcos vincit per suos duces, 464. Fortitudinem consilio nescit in bellis, 466, 467. Novam acie formam et rationem excoigitat, 469, 470. In dubio Dei sententiam exquirit, 471. Pugnat instructa acie cum Turcis et simul incedit, 471, 475. Panem dat Turcis certis conditionibus, 478. Sultan salubre consilium suggestit, magna ejus pernile rejectum, 479. Curam ægrorum peculiarem in castris habet, 482. Convivit tempore elemosynas facit, *ibid.* Triumphum recusat, *ibid.* Captivos et Orphanos benigne curat, *ibid.* Orphanotrophium longe magnificentissimum condit, et dotat, *ibid.* In describitur, 485, 484, 383. Alexii cura reprimendorum hereticorum, 486. Basilium Bogomilorum antesignanum comprehendi curat, 487. Anticlo miro nefariorum ejus dogmatum confessionem expunit, 488. Librum inscriptum *Dogmatican Panopliam* adversus Bogomilorum heresim a Zygadeno monacho compendens curat, 490. Miro strategemate utitur ad veros Bogomilos detegendos, 491, 492. Basilius heresiarcham publice vivum cremari jubet, 493, 494. Reliquis Bogomilorum spatium resipiscendi in carcere indulget, 491. Statum imperii pessimum datum melius restituit, 295. Vitam et imperium habet innumeris calamitibus turbata, 496. Supremus ejus morbus ubi et qua occasione corpori, *ibid.* Medicorum discordes de illo sententia, 497. Alexius nunquam usus pharmaci, *ibid.* Symptoma morbi ejus, *ibid.* Causa ejusdem, 498. Remediæ inutilia, 499. Accensiones luminum per ædes sacras, hymnorum cantus et monachorum compunctiones pro eo factæ, largitiones item in pauperes, 500. Deliquia animi crebra patitur, 502, 303. Moritur, 505.

Alexius Armeniaci thematis dux urbis coryphus, 312. Alexii Dyrrachio præfecti fortudo et vigilautia, 383. Alopus Mitylenensis ditionis curator, 205. Altaris aylum arripit Conuenorum mater, 50.

Alphas. Vide Petrus Aliph.

Alyates dux Romanus circumventus et occisus a Gallis, 590.

Amalphis episcopus Maurus vocatus, 415.

Amaseam versus tendentes Normanni cæduntur a Turcis, 331.

Amaseni seditiones meditantes opportuna allocutione placantur, 6, 7. Pecunias ultra conferunt, *ibid.*

Amasrinus Michael rebellat in Aflexium, 431.

Ametecus dux in exercitu Roberti, 116.

Amer prenomen dignitatis apud Turcos et Persas, 168, 459. Vide Muchumet, Puzanus, Solymas

Americe oppidum Baimundo datum, 414

Amerimus princeps Babylonis in Gallos movent, 528.

Vincitur a Gallis, mox vincit. Iterum vincitur, *ibid.* Galos comites Babyone captivos rogante Alexio liberat, 528.

Anicii intimi Baimundi ei suspecti redditæ artæ impatoris, 387, 388.

Amicitia alimentum epistola, 386.

Amneps Drymonis descriptio, 361.

Ampelias dux Romanus a Turcis cæsus, 412.

Amphion restaurat Epidamnum, 99.

Amplus locus sic dictus, 477.

Amiras a Persis qui Turcis parent, dictus Nicæus præfectus quem Persæ vulgo satrapam vocant, 203.

Aebarza urbs ducatus Antiocheni, 413.
 Anastasius Dicurus fossam excavat infra paludem Haenam, 282.
 Anemadum fratum in Alexium conjuratio, 329, 360; detecta, 361; punita, 362.

Aeneae turris que et unde dicta, 364.
 Anchialus arx firma et munita; situs ejus et forma describitur, 273. Imperator intra eam Comanos operiri non dubitat oppugnationem ejus minantes, *ibid.* Anchialus ducatus datur Siauzu Turco baptizato, 271.

Aeyra capitur a Normannis, 331.
 Andronicus Porphyrogeniti fratri Annæ præmatura mors, 475.

Andronicus Thessalis præfector, 109.
 Angelorum auxilium frustra speratum haeretico, 489.
 Angelo comites annis, 439.

Anna Comnena imperatorum Alexii et Irenæ filia, in *Præfatione*. Nascitur die Sabbati Kalend. Decemb. Indictione septima, 166. Parentibus obsequentissima tota vita fuit, 167. Primogenitura parentum suorum destinatur ad imperium cum Constantino Duca Porphyrogenito, 167. Educatur usque ad ætatem octennem apud Mariam Augustam, 72. Peititur a sultane in sponsam filio ejus primogenito, 177. Nubit Nicephoro Bryenio Cesari, in *Præfati*, et 296. In Historia nemini, nisi ex merito, faret, in *Præfati*. Ne a suis quidem necessarii reprehensionem in tempore abstinet, *ibid.*, et 23. Ac ne a patre quidem, 40. Disciplinis liberalibus a pueritia exculta, *ibid.*, et 161. Multa patitur adversa, 167 et 416. Quam certo comperta habeat quæ scribit, 447. Solitariam diu vitam agit, *ibid.* Quo tempore scripsit, *ibid.* Testibus non credit nisi selectis et oculatis, *ibid.* Utitur Commentariis monachorum olim militum, severo prius examine probatis, 448. Reliquias adiutoriorum antiquæ Philippopolis videt, 450. De Porphyrio et ejus erroribus judicat, 451. Occurrit suspicionibus eorum qui parum fidei forte sunt habitudiis iis quæ laudabilia de patre filia narravit, 468. Andronicum fratrem laudat et mortuum deplorat, 475. Schedas et schedographiam improbat, 486. Audea mœror in morbo patris, 502. Ut matrem consoletur se bene sperare de patris morbo fingit, *ibid.* Annie auctoritas apud matrem, 504. Ejus consternatio ad signa mortis Alexii, 505. Maturat potuisse se vivere superstitem patri, matri, et viro, 506.

Anna Dalassena mater Alexii Manuelem primogenitum extinctum mœret, 5. Filiam Manuelem pridogeniti sui nepoti Botaniatis Augusti despondet, 51. Confutat noctu in templum Sancti Nicolai, 53. Liberum ejus responsum ad ministros imperatoris, *ibid.* Sacri altaris asylum arripit, 53. Croce majori imperatoris in fidei pignus accepta iudeo discedit, 54. Gynæco inclusa, quo loco res filiorum sint certis nuntiis docetur, *ibid.* Familia Ducarum infinita fuit, 52. Domina vocatur, 75. Monachia faret, *ibid.* Eustatio Garidæ patriarchatum opiat, *ibid.* Pœnitentia filii particeps est, 82. Religiosum secessum cogitat, *ibid.* Fit particeps imperii a filio per Bullam Auream, 83. Sigillo usa est quo Re-uræctio et Mors exprimebatur, 84. Ingenium ejus, sapientia, eloquentia, rerum usus, 86. Jam a pueritia magnum prudentie specimen dederat, *ibid.* Nobilitas ejus, 87. Gynæco palati sanctimoniam et bonam famam reddit, *ibid.* Religio et pudicitia ejus in agnis, *ibid.* Severa in leves, modestis propria erat, 88. Per amque noctis partem divinis laudibus impedit, *ibid.* Negotio sub diluculum vacat, *ibid.* Sacro interesse solita erat in templo divas Thecæ ab Isaacio Comneno Augusto constructo, 89.

Anna pecunia decreta Raimundo, 414.

Annulus ad faciendas fidem missus, 112.
 Antaradus et Antarius urbes, 413. Antaradum arx occupatur a Sangele, 329.

Antidotus ex pipere Alexio salutaris ad Iridum, 490.
 Antiochia capitur a Francis post trimestre obsidio nem proditione cuiusdam Armeni, 320. Cur imperator Francis in ea oppugnatione non se coniunxit, 321. Franci Antiochias obsidentur a Turcis, 320. Imperator Antiochenis Francis obtentasse contentus auxilium retrocedit, 325. Antiochena obsidio Turcorum mirabili Francorum victoria solvitur, 327. Arcem Antiochias Baimundus imponi, 321. Antiochia Baimundo gubernanda permittitur, 327. Pugnatur ad Antiochiam cum Turcis a Romanis duce Isaacio sebastocratore, 271. Joannes Annae frater bellum gerit cum Antiochenis, in *Præfati*. Antiochenes Franci Petrum episcopum consulti, 326. Invento sancto clavo pignus accipiunt auxili divini, *ibid.* Antiochias præfector Tancredus, 348. Antiochæ patriarchatus Græcis reservatus ex pacto, 413. Antiochus dux Macedonum, 109.

Aurata locus sic dictus, u' i Turci a Camylize Romano duce vici sunt, 439.

Apelchæsemus archisatrapa sulanicum ambi, 171. Bithyniam incursat, *ibid.* Romanos fugientes insequitor, 172. Quos Galli servant, *ibid.* Cium occupat piraticam meilitans, *ibid.* Ejus naves a Butumio combustæ, 173. Ipse vincitur et Nœcam fugit, *ibid.* Constantinopolim blandis imperatoris invitatus litteris veuit, 174. Augustissimus titulo et donis honoratur, *ibid.* Imperatoris auxilium implorat, 175. Nicæa resistit Puzano, 177. Ad sultanem cum muneribus profectus, audiatur, *ibid.* Circonvenitus necatur, 178. Nunciatur aut ipse, aut ejus cognominis, expeditionem in Nicomediam parare, 205.

Apollonia civitas oppugnata, 180.
 Apparatus ad oppugnationem Dyrrachii, 370.

Aprum, locum sic dictum, præoccupat Alexius, 203.

Aqua pugnantiibus in aciem delata, 235.

Aramius castrum Baimundo datum, 414.

Argyrus Caratza missus Dyrrachium, 237

Arcaum vulgatum ab uxore sultani causa necis ejus, 481.

Arces maritimæ sultani imperatori redditæ, 170.

Arietis machinae bellicæ descriptio, 582. Qua arte ejus impetus sit elusus, *ibid.* Injecto igne absumitur, *ibid.*

Archisatrapa. *Vide* Apelchæsemus, Monolycus, Helcænes Ismael.

Ariebis conjuratio, 256.

Ars mulieris expugnationem Brundusii impedit, 366.

Artificium flammæ missilis perniciosum Gallis, 383.

Arundinetum in quod Turci conusgerant circumscissum et incensum, 441.

Arx civitas Italæ sic dicta Roberto data a Mascæle, 42.

Asan arehisatrapa Cappadociae expeditionem in Philealem suscipit, 241. Ab eo vincitur, 422.

Asia vastatur a sultane, 460. Ab imperatoribus negligitur, 495.

Asianorum consternatio ob metum Turcorum, *ibid.*

Aspietes Armenus Cilicæ præfector, 348. Male rem gerit, 349. Ejus heroicum facinus, 350.

Aspræ Ecclesiæ locus stativorum Baimundi, 137.

Astaroth dñi Saracenorum, 284.

Astrologia quam judicariam vocant, vana curiositas Alexio damnata, 164. *Vide* Genethliaci.

Astus Latinorum postulata imperatoris cunctatione frustanum, 300. Astutia et ambitio Baimundi, 304.

Aylum altaris et tempiorum, 35.

Athabotilin locus, 414.

Attalia urbis præfectura Philocali data, 420.

Atranymium a Tzacha eversum a Philocale restauratum, 420.

Atrum pallium ab humeris ad pedes cum velo concepiori, vestis lugubris Augustarum, 305.

Avaritia Gangraenæ similis, 103.

Audax Galli dictum in Augustum, 301.

Audientia Galli patientissime data magnus Alexii labor et morbi causa, 434, 435.

Augustissimus titulus Apelchæmo tributus, 174.

Aurea Bulla Alexii qua regimen imperii committit matri, 83. Alia a Melisseno petita, 60. Missa Monomachia, 97. Promissa Baimundo, 414.

Auxilliorum mutua sponso inter Gallos et Romanos, 408.

B

Baana palus, 282.

Babylonis princeps movet in Gallos, 328.

Babylonii primum vici a Galis; mox eos vincunt, sed paulo post vincuntur ab iisdem, 328.

Baimundus minor natu dñs Roberti Calabriæ ducus, 34. Simillima parenti proles, *ibid.* Cauinos Jericho et Aulonem universum bello vastat et subigit, 35. Navale prælimum committit cum Venetiis, 103. Et ab iis vincitur, 107. Alio nomine Sanisius dictus, 115. Redeunte in Italiam Roberto Baimundus bellum contra imperatorem in Epiro continuat, 132. Romani ad eum transfigunt, 133. Joannina occupat et munit, *ibid.* Insidias Alexii imperatoria vitæ, eumque acie vincit, 134. Ejusdem Alexii strategema eludit, et arcana consilia detegit, 135. Eum iterum acie vincit, 136. Victor urbes et arcæ multas occupat, *ibid.* Conjurationem trium comitum contra se detegit, 137. Larissam obsidet, *ibid.* Romanos vincit, 141. Strategemata cum successu utitur, 142. Suorum conspiratione adversare Alexii arte concitata secedere cogitur, 143. Patrem Salerni convenit, 158. Cum ingenti exercitu in Græciam trahit, prætextu vel causa expeditio sacra, 289. Aprum appellat cum aliis Gallis comitibus, 301. Hic cum decem solis comitibus imperatorem adit, *ibid.* Peccatore acceptus ab illo, amice illum sed fuste alloquitur, 302. Metuit venenum a Græcis, *ibid.* Ejus imprudentia suos irritantis magno periculo suo, 303. Jusjurandum

Augusto præstat, *ibid.* Pecuniam ingentem ab eo oblatam primum libenter se accipere significat: deinde renas et remittit, 303. Postremo relata accepit, 304. Astutia et fortitudine Gallos omnes antecedit, *ibid.* Invadere imperium Alexio expulso cogitat, *ibid.* Domesticatorem Orientis petens repulsa patitur, 305. Pro perjuro et fraudulento traducitur, *ibid.* Lucri percepitum se ostendit, 316. Tancrædum nepotem parvum reverenter in imperatorem se gerentem coeret, 317. Primum agmen latini exercitus ducens a Turcis invaditur, *ibid.* Et eos vincit, *ibid.* Turcos alio prælio fugat et eorum sultanem ferociissimum invadit, 318. Antiochiam cum ceteris Gallis per tres menses oppugnat, *ibid.* Armeno ciudam persuadet ut Antiochiam Gallis prodat, *ibid.* Taticium Graecorum ducem arte quadam territum recedere cogit, 319. Principatum Antiochiae sibi ambit, 320. Primus in urbem Antiochiam irrumpt et eam caput, *ibid.* Astute imperat potestatem adilicandi arcem Antiochiae, 321. Tandem obtinet præfecturam Antiochiae suffragans Galorum comitum, 327. Scribit ad eum imperator exprobrans ei perfidiam, 332. El ille vafre respondet, 333. Butumites ab imperatore contra ipsum militavit, *ibid.* Ad pacem invitatur a duabus Romanis, 337. Sed eos rejicit, *ibid.* Et Butumites minatur ad se legato, *ibid.* Occupare et munire urbem Curicum parvus, præveritur ab imperatore, *ibid.* Arci Laodicense auxilia importat, 340. Ejus cum Constantino colloquium propter negatam pecuniam abruptum, *ibid.* In arco positus spargi curat famam mortis sue, 341. Effertur pro mortuo, adjuncto sibi, ne fortis indutum decesset, cadavere galli gallinacei, *ibid.* Sic pervectus Coryphum, loco jam tuto, imperatori minatur, 342. Novam expeditionem in Illyricum parat, 345. Alexium infamal et paganus appellat, 346. Scybis captiis utitur ad odium principum Christianorum adversus imperatorem concilandum, 367. Cum ingenti exercitu et classe ornata, mare feliciter transit, 369. Quæ gentes ejus exercitum conflarent, 370. Oram Illyrici vasta, *ibid.* Oppugnationem Dyrrachii decernit et parat, *ibid.* Dyrrachium per hincem obsecum vere oppugnat, 380. Mirat ejus machina, 381, 382. Conturbatur falsis indicis ad ipsum delatis coniurationis in eum factæ, 388. Dolorem et curam dissimulat, 389. Gidum fratrem contra Romanos mitit, 390. Prædatores eus a Romanis ceduntur, 393. Naves ejus inveniuntur, 394. Auxilia copiosia ex Italia accipi, 396. Undique circumvenitur ab imperatore, 398. Peste et fame dominus cogit pacem petere, 399. Invitatus ad col oquidem obsides petit et impetrat, 400. Legatorum imperatoris orationem abruptum, *ibid.* Adiutorus imperatoris promittit sibi curat admissionem honorissimam, 401, 402. Castris locum mutat, *ibid.* Ejus ad imperatorem accessus, 403. Ejusdem accuratissima descriptio, 404. Imperatoris sibi oblique exprobrantem, mutare sermonem cogit, 405. De pacis conditionibus descripti, *ibid.* Pacis instrumentum conficit, quod recitat a pagina 406 usque ad pagin. 416; Pacem jure, uando brinat, 419. Sexto post hæc mense moritur, *ibid.*

Baldinus Gothofridi Bulionii frater comitem Gallum modestie admonet, 300. Dum Franci vincuntur a Babylonis, mature fugit, ut clavis ultor supersit, 328. Babylonios prælio vincit, *ibid.* Fratrem Gothofridum captiunem redimit, *ibid.* Eclesiam repetit, 329. Rex Jerosolymorum creatur, 330. Legatus imperatoris obviam mittit Simonem, 425. Tyrum obsidet et expugnat, 426. E tribus ejus urbis muris duos capi, *ibid.* Ad tertium negligenter res corrumpit, *ibid.* Machinae Gallorum a Sarracenis Tyro erumpentibus incenduntur, 427. Baldinus cum suis in arcem Ace vocalata fugit, *ibid.* Butumites mendacium detegit, *ibid.* Pecunis imperatoris inhibit, 428.

Barangi barbari e Thule profecti, armati securibus imperatori fidissimi, 62. Gallos in prælio fugant, 115. Sed mox a Galis ceduntur et fugantur, 116.

Barbara nomina historiam maculanti, 182. Tamen insecunda historia, 289.

Barcinonensis comitis filius Roberti filiam ducit, 30.

Bardales ab imperatore mittitur Babylonem ad redimento Gallos, 328.

Bardari armis descriptio, 18.

Bardas juvenis Alexio charus, 353. Sed adversus duces militare contumax, 381.

Bardas Burze nepos contra Turcos missus, 471. Eos vincit, 472. Sed interim ejus castra diripiuntur ab aliis hostibus, *ibid.* Pugnat cum Turcis acriter, et pacem oblatam respuit, *ibid.* Adventu imperatoris periculo exiuitur, 475.

Basilicus Georgius coniurationis cum Salomone factæ compertus capit, 561.

Basilicus imperium invadit, 17. Quibus naturæ dolibus et fortunæ ornamenti ad eam spem sub'evaretur, *ibid.* Successus armorum ejus stupendus, *ibid.* Irruit nocturnus

nus in Alexio absens castra et tabernacula, 19. Vincitur ab Alexio, 20, 21. Fugit in arcem Thessalonice, 22. A exio deditur et excæcatur, *ibid.* Basilacii frater Manuel captur, 21.

Basilea locus prope Nicaram, 171.

Basilius Augustus contra Durum, Manualem Commenum mittit, 311.

Basilius Bogomilorum antesignanus discipulus duodecim a secta propagationem sibi adjungit, 487. A Diblatio defertur ad imperatorem, *ibid.* Qui ei comprehenso blanditor, *ibid.* Sieque arcana ei emungit, 488. Impia ejus dogmata coram patriarcha Nicolo recitantur, *ibid.* Basilii errores pertinaciter tuerit, vane sperans se angelorum ope liberandum, 489. I apudatur a domibus, *ibid.* vivicomburio damnavit, 492. Ius morituri contidencia demens, 493. In conseruationem versa, *ibid.* Mantelum suum igne consumptum evolare in cunctu videt, aut videre mentitur, 494. In flammis obstinatus perit, *ibid.*

Basilius Curtius Manuele Basilacium in prælio caput Alexio sistit, 21.

Basilius peritus artis divinandi futura ex portentis, 338. Ob id Alexio Augusto charus et Byzantii præfectura donatus ab eo, *ibid.*

Beliatoba occupata a Blaso Manichæo, 158.

Bempiotius dux Rom. Pamphylum occupat, 188.

Beniguitas Alexii Augusti in captivos, et orphanos, 482.

Bertranus filius Sanguis rogatur ne Tancredo savat, 421. Promittit se ita facturum, 423. Pecunias ab imperatore accipit, 428.

Betrinuus locus, 195.

Bithynia et Thyniæ a'jacentibus locis excluduntur Turci ab Alexio, 96.

Bitzina fluvius, 193.

Blachernæ suburbium Constantinopolis, ubi templum B. Mariae, 58.

Blæsus cur dictus Alexius, 19.

Blæsi Manichæi indignatio in Augustum, 157. Beliatabam oppidum occupat, 158. Fœdus init cum Scythis, *ibid.*

Blattia. *Vide* G. ossarium.

Bodinus exarchus Dalmatarum, 40. Integras suas copias, eam prælio interest, periculo subdit, *cit.* 417.

Bogomili heretici ex Manichæis et Massalianis mixtum dogma proflident, 486. Horrorem et austerritatem preferunt, *ibid.* Eis Lrvam Alexius detrahit, *ibid.* Flammis adiunguntur, 491. Crucem in morte aversantur, 92. Bogomilorum obscura et fœda dicta facinora et dogmata, 490.

Boleanus Dalmatiae dynasta Romanos fines vastat, 251. Imperatoris in ipsum moventis impetum legatione frauducentia infringit, 252. Rom. ditionem iterum vastat, *ibid.* Joannem Comnenum adolescentem contra se missum as utia eludit, *ibid.* Mox in eundem improviso irruens castra ejus capit et exercitum delet, ipso vix evadente cum paucis, 255. Veniente contra se Augusto teritus, pacem petit et impetrat, ob sidibus datis, 265.

Bolissus oppidum insulæ *ibid.*, 208. Capitur a Dalasseno, 210.

Borilus gratus apud Botaniatem Augustum, 58. Servus licet conditione et Scythic generis, *ibid.* Georgium Monachistum a' eiicit, *ibid.* Imperium affectat, 49. Ejicere ex urbe Comnenos parat, 67. Botaniatæ immixtum deponenti insulæ, 68.

Borytilas Rogerii frater Roberti filius, 54.

Bosporo exclusi Turci ab Alexio, 96.

Botaniates pro nomine Nicophorus ejecto Michaelie Dca et ejus uxore ducta ejus loco imperat, 9. Alexio Commeno magno doméstico creato Bryenianum bellum committit, *ibid.* Bryenianum captum exercari jubet, *ibid.* Botaniatæ imperium et res gestæ sue descriptæ a Cæsare Bryenio, 45. El Alexius et Isaicius Comneni chari sunt, *ibid.* Apud eum Borilus et Germanus barbari Slavici generis plurimum possunt, *ibid.* Et potentiæ sua utuntur adversus Comnenos, 44. Synadenum cognatum sum, in imperio successorem destinat, 45. Auditæ clade urbis Tzylci a Turcis capta cum Comnenis agit, 48. Niimia ejus facilitas merito suspecta, *ibid.* Ejus nepos filium Manuelis Comneni sibi despontet, 51. Apud senatum de Comnenis queritur, 52. Cruce sua majore missa matri Comnenorum securitatem plenam dat, 54. Disibit rebus suis, 61. Mellisœum accersere cogitat, 64. Nicophorus Palæologum sibi fidissimum ad Comnenos de pace allegat, 66. Ejus legatis Joannis Læsare dure respondet, 67. Disputat ei patriarcha ne armorum fortunam experiarur, 68. Decernit imperio cedere, *ibid.* In temp'um Sanctæ Sophiæ confugit, *ibid.* Fit monachus, 71. Solam abstinentiam carnium duram in monachatu reperit, *ibid.*

Bousa locus, 289.

Branas dux Romam. acie vicit et cæsus a Scythis, 185.

Brundusium oppugnatur a Conto Stephano Romano duce, 366. Arte mulieris defenditur, *ibid.*

Brundusium Dyrrachio adversum medio freto, 37.

Brundusium commodissimum Japygia portus, 39.

Bryenius comes Gallus Castoria praefectus, 166.

Bryenius Nicephorus junior Cæsar nepos senioris, 191. Conjur Annae Comnenæ in *Præfat.* Sribit res gestas Nicephori Bryenni qui imperium affectaverat, 9. Alexii quoque imperatoris res gestas proprio commentario complexus est rogatu Irene Augustæ, in *Præfat.* Historiæ suæ initium ab Romani Diogenis ætate repetierat, *ibid.* In imperio Nicephori Botaniæ desit, morte præoccupatus, *ibid.* Scriptor fuit disertissimus, *ibid.* Præli inter Turcos Romanosque ad Antiochiam commissum narrat, 271. Gallos a Constantinopoli repellit, cum sagittariis muros et turres insidens, 296. Jaculandi dexteritate excellit, 297. Maledicuum insignem interfeuit, *ibid.* In Gregorio Trapezuotio duce ad mentem reducendo frustra laborat, 368. Panhyperebastus creatur, 403.

Bryennius Nicephorus senior dux Dyrrachii affectat imperium, 9. Ejus forma, robur, opes, favor et grata popularis, *ibid.* Prælium diu anceps cum Alexio pugnat, 12. Cecidisse falso creditus, propter ostentatum ejus equum, 13. Specimen ejus roboris et presentis animi, 14. Fusis suis etiam in fuga fortiter se gerit, 15. Capitur et captivus abducitur ab Alexio, *ibid.* et 16. Quem dormientem occidere cogitat, *ibid.* Prælii contra Scythas cogitari exutum infelicem praedit, 191.

Bubulum caput tribus aureis stateribus venit in castris Gallicis, 319.

Bucoleon superius palatum unde dictum, 72.

Bulgarophygm locus, 204.

Bulla aurea imperatoris Alexii, 83, 84.

Bulthrot Robertus Baimundum sibi adjungit, 98.

Butumites imper. nomine cum Nicænibus transigit, 510. Butumites solertia, 513. Butumites Nicæa custos a Gallis et Turcis timet, 314. Contra Baimundum mittitur ab imperatore, 333. A Baldwino in intendatio deprehenditur, 427.

C

Cabasilas Alexander Petruæ praefectus, 389.

Cæcus Diogenes imperium affectat, 26.

Cædes decem millium hominum Smyrnæ editur, 323.

Cæsar Joannes Ducas invitat ad defectionem a Comnenis, 33. Ægre assentitur, *ibid.* Redemptorem vectigalium in partes trahit, 36. Dicit secum auxilia Turcorum, *ibid.* Suadet Comnenis, ut recta in urbem pereant, 57. Cum ageretur utrū fratum daretur imperium Isaacio an Alexio, Alexio suffragatur, 57. Summa ejus eloquentia, 56. Ardens oratio ad duces et tribunos pro Alexio, 57. Urbem Constantinopolim obseßam circumillustrat ueste monachica indutus, 61. Abbas inde per ludibrium dictus, 62. Moras Comnenorum periculosas increpat, 66. Pacis trationem a Comnenis inchoatam disjecti, 67. Botaniæ temere edere imperio jubet, *ibid.* Cosmiani patriarcham præoccupat, 75. Nuptias Mariæ cum Botaniæ conciliat, *ibid.*

Cæsar. *Vide* Bryennius Junior.

Cæsaropolis locus exsilio Diogenis, 262.

Calathodorum porta Adrianopoli, 276.

Calaura locus ubi castrametatur Alexius, 11.

Calliae monasterium in quod secessit Cosmas, 72.

Callicles Nicolaus medicus insignis contra omnium gentium periculum Alexii denuntiat, 496.

Callipoli a Chersoneso transi. Alexius, 435.

Calliparius Cypro praefectus, 250.

Camytzes acie vincitur a Gallis, 390. Temere sed feli-citer cum Turcis pugnat, 439. Præda capta non consu-lit, 440; a Turcis invaditur, *ibid.* Fortissime pugnat et captur, *ibid.* Fugit et vinculis, 412. Benevolentissime excipitur ab imperatore, 443. Constantinopolim ab eo mittitur, 16. Incommodo tempore auditur ab Augusta, *ibid.* Equitati per urbem in ueste Turcica, 444. Auditur a Byzantinis cum magno plausu et gratulatione, 448. Cum delecta manu contra Turcos missus, 470. Cedream oppidum capit cum spoliis Turcorum, *ibid.*

Camytzes et Cabænæ cohortes cæse a Gallis, 595.

Camytzes Eustathius du Lampes, 324.

Canicula exortu tempestas ingruens classem Roberti disjecti 98.

Canini locus a Baimundo occupatus, 53. Michael Cecau-menus et praefectus, 589.

Cantacuzenus Cyrenem missus, 334. Laodiceam oppugnat, 339. Portum et urbem, sed non arecum capit, *ibid.* Cum Baimundo colloquitor, 340. Evocatur ex Asia contra Gallos, 591. Myli castrum frustre oppugnat, *ibid.* Machinas suas et naves hostium incendi, 592. Castra munit apto loco, *ibid.* Aciem instruit contra Gallos, 16. Gallos victo-

res vincit, 393. Vincit Baimundum, et naves ejus incen-dit, 394. Iterum Gallos cædit, *ibid.*

Cantores et cantatrices ad usum sacrum de publico sustentati, 485.

Cantus et Cætræ viri bellicosi Alexio fidi, 210.

Cappadocia archisatrapa Asan in Philocalem movet, 420.

Captivi satrapæ per insulas sparsi, 323.

Captivi Scythæ trucidati, 234.

Carata dux Saumatarum, 193.

Carata missus Dyrrachium, 237.

Carnium abstinentiam solam rem in monachatu duram Botaniates reperit, 71.

Caryæ rebellio, 248.

Caspia classis Romana praefectus, 322 Interficitur, 323.

Castamonia dux Romane classis vincitur a Tzacha, 206. In prælio contra Scythes ad Peristblabam dextrum cornu duxerat, 195.

Castoria arcis munitiones oppugnat, 132. E us arcis situs et descriptio, *i. id.* Dedit se Alexio, 155. Præsidarios ejus sibi conciliat Alexius, 154.

Castra Romana Tzurulum translata, 215.

Castra in alveo Bardari amnis ingeniose metata, 18.

Catacalo Cœcauenus in exsilio missus, 262. Eruuntur ei oculi, 263.

Catacalo Chomatenorum dux, 12.

Catacalo Constantinus nobilissimus dictus, 274. Frustra conatur ingredi Adrianopolim, 276. Ejus filius Nicephorus conjugem ducit Mariam Porphyrogenitam sororem Annae, *ibid.*

Catananges genethliacus bis in suis vaticiniis errare deprehensus relictus est Constantinopoli ad infamandam artem, 165.

Cætio periti ducis in recessu propinquis hostibus, 325.

Cœcauenus Sardibus et Philadelphiæ praefectus, 324.

Cœcauenus Michael Auloni praefectus, 389. Fugatur a Gallis, 399.

Cedoceti campi a Bryennio occupati, 10.

Cedreæ oppidum fuga desertum a Turcis, 470.

Cellia locus in quo Turci viueuntur, 462.

Censuum perpetuati Bullis aureis cautum, 484.

Centum alvei in unum coeuntes Drymonem amnes faciunt, 371.

Centum quinquaginta Romani milites a Scythis circum venti mirabiliter evadunt, 199.

Cephalæ dux Romani fortitudo, 137. Cephaleniam invadit Robertus, 162.

Cereorum successio religiosa, 231, 500.

Chalcœdonensis antisies. *Vide* Leo.

Chalcœdonensis synodus falso citata ab Anna, 31.

Chalcorateæ locus Constantinopoli, 126. Ubi ædes B. Mariae cum collegio sodalium, 157.

Chaslorum genus et secta quæ sit, 179. Sultanem obruntant, *ibid.*

Charactires Siuopen expiat, 169. Violati Deipara templi ponas presentes hui statim possessus a de-mone, 170.

Chersonam relegatur Pseudo-Diogenes, 272.

Chersonesum cur Alexius adierit, 429.

Chliera arx Monastæ credita, *ibid.*

Chius insula a Tzacha occupatur, 206.

Chius a latrunculis inessa, 321.

Chii arcem Dalassenus obsidet, 206. Obsidionem sultvit, 207.

Chit urbs iterum oppugnatur et expugnatur a Dalaseno, 210.

Chirobacchi oppidum tentatum a Scythis, liberatum ab Alexio, 221, 222. Ei praefectus Taronita, 376.

Chrenum oppidum ubi castra Romana, 227.

Chomateni milites sic dicti fugantur a Scythis, 12.

Chorasanum urbs regia sultani, 278.

Christopolitanae villa Maria Augustæ, 235.

Cibaria cocta et eruca oblatæ Baimundo, 302.

Cilicia ferme tota Gallis erupta, 340. A T. Incredito recuperatur, 349.

Citæ dux Comanus, 279.

Cius urbs maritima Bithynorum occupatur ab Apel-chaseno piraticam meditante, 172.

Clades equitatus Gallici, 110.

Clastra Romana periculum, 208.

Clavus sive mucro lanceæ quæ Christ. m. popugit mi-rabi iter inventus, 326. Sangeii portandus traditur, 327.

Clarelas comes Gallus ad imperatorem transfigit, 399. Ab eo donis et honoribus augetur, nobilissimus appellatus, *ibid.*

Clazomenæ a Tzacha occupata, 293.

Clisuræ sive claustra, valis Augustæ, 272, 273. Una ex iis Chortarea dicta, *ibid.*

Glitzathilan sultanes creatur, 180. In Tzacham bellum movet, 231.

Caefatimi portus occupari jussus, 429.

Caeliacus morbus in exercitu Gallico strages edit, 581.

Canobium monachorum ex Iberia, 483.

Collatio pecuniae Amasenis imperata, 6. Recusata sedicio, *ibid.* Deinde facta obedienter, 7.

Colloquium insidiosum, 26.

Colonea arx munitissima, 363.

Comani Scythas prædicto vincunt et olvident, 201. Facultatem pugnandi cum Scythis ab imperatore non impetrant, 202. Veniunt ad imperatorem armati magno numero, 228. Pacem cum Romanis faciunt, *ibid.* Cum Scythis bellum gerunt, 229. Eorum legationem aspernatur, 250. Pugnandi contra eos copiam minaciter flagitant, 251. Abiunt Alexio insultato, 253. Iis tamen cum fide promissa solvit et majora cumulat, *ibid.* Comani imperatore acclamant Pseudo-Diockenem, 272. Expeditionem in Romanos parant, *ibid.* Danubium trahunt, 280. Pacem doceo petunt, *ibid.* fugiunt, 281. Semel et iterum acie vincuntur, *ibid.* Expeditionem in Romanos parant, 449. Istrum transcurunt, 451.

Comes Fandriæ imperatori juramentum præstat, 202. Tribus duotaxal comitatibus Turcorum exercitum fundit, 227.

Cohors Archontopolorum a Scythis cæditur, 204.

Comes Latinius Augusti solo insidet, ob eam rem obiurgatus a Baldeino, 300.

Comes Provinciae in Orientem navigat, 290. Pugnat cum classe Romana, *ibid.* Vulneratur, 291.

Cometa ingens Gallorum adventum prænuntiat, 333. Apparet per 40 dies, *ibid.* Oritur in occidente, in oriente occidit, *ibid.* S. Joannes apostolus apparet Basilio quid si significet expouit, *ibid.*

Comitis Iudis Alexius traductus apud Turcos, 461.

Comitis Hugonis dictum ferox, 402.

Comites Galli trecenti a Babylonio tyranno capti, 346.

Imperatoris opera liberati, *ibid.* Facta licet abeundi potestate libenter manent, 347. Volentes dimittuntur, *ibid.* Imperatorem adversus Baimundi calumnias defendunt, 348.

Commentarii Cæsaris Bryennii viri Annae Commense quæ de re agerent, 9. Cur et quando scripti, in *Praefat.* Præium inter Turcos et Romanos ad Antiochiam commissum narrant, 271.

Commentarii quibus adiuta Anna est ad hanc histriam scribendam quam sinceræ fidei fuerint, 447.

Commeni slectione invidorum exigitati in aula, 43, 44. Premununt se gratia Mariæ Augustæ, 45. Cum qua fodus inuenit, 46. Admoniti ab ea de paratis insidiis, 47. Non nisi alternis in aulam veniunt, *ibid.* Certi execrationem sibi decretam fugiunt, 49. Plurimos in partes trahunt, 50, 51. Rebellant et imperium invadunt, 58, 59.

Vide Alexius et Isaacius.

Comparatio Alexii cum Roberto, 126. Cum Themistocle, 175. Cum Alexandro, 201. Veteris imperii cum præsenti, 176.

Concio militaris Alexii, 263.

Concordia subita post magnam dissensionem, 59.

Conjuratio Comneorum in Botaniate, 50 *et seqq.*

Conjuratio comitum Gallorum contra Baimundum, 143.

Conjuratio Tutus adversus sultanem fratrem quem per Chasios occidendum curat, 178, 179.

Conjuratio Niciphor Diogenis, 257. Detecta et compressa, 258, 259.

Conjuratio Aribis et Umpertopoli in Alexium, 256.

Conjuratio Michaelis Avenæ cum fratribus et Salomonis in Alexium, 559 *et seqq.*

Conjuratio Aarouis et Theodori ejus fratri in Alexium et Ireneum Augustam, 377 *et seqq.*

Constantia coepitorum insignis in Roberto, 24.

Constantinus et Alexius merito apostoli vocati.

Constantinus Gabras Petulum missus, 598. Philadelphiae præfactus, 429. Turcos cædit, 431. Primo agminis in acie præpositus, 441.

Constantinus Calacalo Euphorbenus dux Romanus, 403.

Demandatur et cura exercitus Gallici, 419.

Constantinus Monomachus imperator conditor palatii Manganæ dicti, 80.

Constantinus Magnus signum Apollinis in suum simulacrum mutat, 557.

Constantius Constantini Ducæ filius Porphyrogenitus in acie cæsus, 116.

Constantinus Dalassenus urbis Sinopes præfecturam accipit, 170. Prædictum dux Romanæ classi, 206. Opum cum navibus contra Tzacham mittit, 207. Obsidionem Chii solvit et male cum Turcis pugnat, *ibid.* Colloquitur cum Tzacha de pace, nec eam admittit, 209. Capit Bolissum urbem insula Chii, 210. Chium urbem expugnat,

ibid. Perfidiam Tzachæ ulisci, 218. Eum mari oppugnat, 251.

Constantinus Ducas Michaelis Ducæ imperatoris et Mariæ Augustæ filius Porphyrogenitus designatur sponsus Helenæ Roberti filiæ, 25. Pulchritudo ejus eximia, et Anna in eum amor, 27. Sponsalia ejus cum Roberti filia a Nicephoro Botaniate dirempta, 28.

Constantinus a vitrino Botaniate Synadeno postpositus, 45.

Constantini forma insignis et sue matris in eum amor, 71, 72. Calceis rubro variegatis uti jussus a Botaniate, obtinet ab Alexio ut pure rubris uti possit, 79. Idem corona Augustalii usus, et simul cum Alexio proclamat, *ibid.*

Constantinus et Anna in acclamacionibus publicis simul juncti, 167. Constantinus in villa Pentegoste relinquitur, 255. Nicephoro biogeni equum negat Constantinus, 258.

Constantinus regorum scriptorum curator, 210.

Constantinus eunuchus auctoreum libelli famosi detegit, 379.

Constantinopolis consternatur metu rebellantium Comnenorum, 61. Obsidetur ab iis, *ibid.* Capitur prædictione Gilpracti Nemitzorum ducis, 63, 64. Fervissime diripitur feria tertia majoris hebdomadae, *ibid.* Oppugnatur a Latinis, 294.

Constantinus Umpertopulus ad custodiam limitis missus, 273. Dubium idemne hic sit cum Umpertopulo Gallo, De quo *Vide Umpertopulus.*

Consternatio Annae in morte patris, 505.

Contopaganus comes Gallus Alyatten occidit, 390. Capitur in prælio a Romanis et ad imperatorem mittitur, 392.

Contostephani Chimaram se recipiunt, 369.

Contostephani Isaacius dux classis Romanæ, 365. Imprudenter se gerit, 366. Brundusium frustra oppugnat, *ibid.* Vincitur a Gallis, 367. Aulone recedit, 368.

Consultatio Romanorum de prælio, 194.

Contubernali monachum perpetuo habuit Alexius jussu matris quoad uxorem duxit, 19.

Coprisianus dux insignis in exercitu Baimundi, 380.

Corona imperialis forma, 78. In quo diversa a coronis sebastocratorum et Cæsorum, *ibid.*

Corypho urbs a Roberto capitur, 38. Coryphum defertur Baimundus mortuum simulans, 342.

Cosmas patriarcha Constantinopolitanus Botaniatæ persuadet ut imperio cedat, 68. Parum gratus matri Comnenorum suadetur abdicare patriarchatum, 75. Quod ille facturum se negat nisi prius Ireneum Augustam corona- verit, *ibid.* Eam coronat, *ibid.* Et postea patriarchatum abdicat, 79. Secedens in monasterium, *ibid.*

Cosmidium locus prope Constantinopolin, 205.

Creta, cæso Caryca, imperio redditur, 249.

Cretæ principatus Nicephoro Diogeni datus, 256.

Crucem majorem in pignus Ædei dat imperator, 51.

Cruenta pugna Germanorum, 53.

Cuecupetrus alias Petrus eremita expeditionum sacra- rum suasor, 287.

Cula uomen arcis, 320.

Culae oppidum, ubi Scytharum castro, 188.

Culeonitis Manichæi conversio, 487.

Cursor Scythia velocissimus, 372.

Curtius prænomine Basilius Manuelem Basilacium caput, 21.

Curtius cum aliis duobus legatus mittitur ad sultani- num, 178.

Cusinus in heresi obstinatus carceri perpetuo addictus, 457.

Cutomita Georgius, 193.

Cypellum scyphi genus, 502.

Cyperudus monasterio inclusa Eudoxia Augustæ, 256.

Cyprus a Rhapsomate occupatur, 249. Cyprus aman- dantur Bardas et Michael, 554. Cypro Pisabi fugantur, 557.

Cyzicus capita, 459.

D

Dabatenus dux Romanus, 273. Captivus detentus a Gregorio, 361.

Dalassena. *Vide Anna.*

Dalassenus. *Vide Constantinus.*

Damaliss idem cum Bosphoro, 59 *et alibi.*

Danibii accolæ cum Scythis de pace tractant, 182.

Daphnūtii pericitur Alexius ab insidiis Diogenis, 234.

Deabolii reliquias cladis colligit Alexius, 126.

Dehonestatio legatorum Heurici Romæ facta confingitur a Græcis, 51.

Delectuum nova ratio, 227.

Demetrius Scytha sicarius subornatus, 377.
 Dentes sigillatim excusi Mascabeli a Roberto genero ad pecuniam extorquendam, 27.
 Descriptio Roberti, 24. Constantini Porphyrogeniti, 71.
 Mariæ Augustæ, 74, Alexii, 78. Irenæ, 76, 77. Isaci Comneni, *ibid*. Joannis Comneni fratri Annex, 168.
 Baimundi, 404. Itali, 146. Castoriæ, 132. Purpuræ domus Augustarum, 190. Nicephori Diogenis, 257. Anchiali, 275. Variarum machiuarum, 381, 384, 385. Philippopo. eos, 450.
 Desperatum Alexii consilium a Theodoتو correctum, 12.
 Dexteritas imperatoris in militibus ad opus excitandis, 283.
 Dialectices peritissimus Italus, 145.
 Diblatius Basilius Bogomilum detegit, 187.
 Didymus cœcus musicam et geometriam perfecte discit, 266.
 Dignitas magni domestici scholarum Alexio tributa a Botaniate, 9.
 Dignitatum varia nomina utiliter ab Alexio exegitata, 78.
 Diggessio de genethiacionum disciplina, 161.
 Dilectus exploratio locorum, 227.
 Diogenes Romanus imperator expeditionem in Persas suscepit, 5. Alexium redire ad matrem jubet, *ibid*. Diogen abdicato Michael Ducas imperat, *ibid*. Diogenis filii feroces prælium sudent, 193. Eorum unus Leo dienus occiditur in prælio a Scythis, 196. Alter Nicephorus insidiatur Alexio, 251. Quem lantum non occidit, 255. Deprehesus fugam cogitat, *ibid*. Diogenis duo filii exilio cum matre multati ab Alexio revocantur, 256. Magna apud eum gratia polent, *ibid*. Leonis Diogenis gratus et moderatus animus, 257. Nicephori Diogenis machinations scelerate, 257. Frustra sollicitatur ad fatendum crimen, 259. Comprehenditur, 260. Crimen in tormentis fatur, 261. Multos coniunctiones participes habet, *ibid*. Cesareopolis deportatur, 262. Ernuntur ei oculi, 263. Excæcatus litterarum studio vacat, 266. Geometriam perdidit, *ibid*. Cœcus licet imperium affectat, et novam coniunctionem meditatur, *ibid*. Diogenis filius oculis in prælio cum Turcis ad Antiochiam, 271. Diogenis amor in Bryenium, 275.
 Diplomaticus expeditio callide dilata, 60.
 Discordia civiles in castris Petri eremite, 286.
 Dissensio inter duces Turcorum, 475.
 Dossensio Romani pontificis ab imperatore Germanie, Roberto utilis, 30.
 Doceant querela de Alexio in gratulationem et admirationem versa, 8.
 Doçosum consilium Puches, 480.
 Dolus Comanorum pacem petentium, 280.
 Domesticus Orientis Alexio datus, 9. Pacuriano promissus, 50. Baimundo negatus, 305.
 Domesticus Orientis mortuo Pacuriano creatus Adrianus Alexii frater, 189.
 Domestici Alexii viri fortes, 215.
 Dominica Tyrophagi Alexius ex urbe fugit, 51.
 Dristra civitas a Tato subiecta, 182. Expugnatur ab Alexio, 194.
 Drungarius, hoc est dux, classis Romanæ Eustathius eunuchus, 558.
 Drymon fluvius describitur, 571.
 Dux Alexio suffragantur in petitione imperii, 57.
 Duxarum familia infensa Dalassena mater Alexii, 72.
 Ducas Michael Diogeni in imperio succedit, 5. Successorem ipse habet Botaniatem, 9. Cedens imperio fit archiepiscopus, *ibid*. Litterarum et litteratorum amans fuit, 143.
 Duxatus Longobardis quomodo partus Roberto, 27.
 Duxatus Dyrrachii a Bryenio possessus, 9.
 Duxes orientales evocati ab Alexio, 92.
 Durus bellum gerit cum Basilio Augusto, 311. Oppugnat Nicæam, *ibid*.
 Dux Gallus ab Alexio occisus, 120.
 Dux Nemitzorum urbem prodit, 62, 63.
 Dux Trapezuntius Gregorius rebellat, 361.
 Dyrrachium Monomachato datum, 59. Ereptum eidei, 92. Columnum Georgio Palæologo, *ibid*. Prior Epidamnum vocabatur, 99. Provocatur ad deditiæm a Roberto, 104. Oppugnatur acriter, 110. Egregie defenditur a Georgio Palæologo, 111. Deditur Roberto, 123. Redilitur Alexio, 165. De novo munitur, 536. Et datur regendum Alexio Isaci filio, *ibid*. Dyrrachium describitur, 570. Eus oppugnatio paratur, *ibid*. Obsidetur per huncem, 580. Vere oppugnatur, 581 *et seqq.* Dyrrachii status et figura, 541. obsidie Dyrrachii solvitur, 403.

I

Ecclesiasticus officium noctu celebratum a Dalassena, 88.
 Eclipse solis insigis, 192, 193.

Efficacia se exercens causa latente, 333.
 Elegimus satrapa ex illustribus sultanum strangulat, 481.
 Eleemosyna convivii tempore ab imperatore exercit. 482.
 Elemon comes Pisanas naves incendit, 558.
 Eleutherius genethi acus, 165.
 Elephantinus sive eburneus carcer sic dictus, 457.
 Elissus ars Dyrrachio peropportuna, 571.
 Elogium Roberti, 165. Eumathii Philocalis, 419.
 Eloquientia Annex Dalassene, 86. Alexii, 76. Joannis Cæsaris, 56.
 Emissio ignis sparsilis, 383.
 Enthusiastarum consuetudine depravatur sacerdos Blachernita, 270.
 Ephesii Petzei duei attributa, 323.
 Epidamnius antiqua civitas Pyrrhi contra Romanos bello exhausta, 99. Ab Amphione et Zetho (si credere dignum est, de quo vide notas) restituta, *ibid*. Eadem mutato nomine Dyrrachium dicta, 100.
 Epistola amicitiae alimentum, 586. Epistola Leonis Cephalæ ad Alexium, 131. Epistola Roberti ad pontificem, 33. Alexii ad Henricum Germanie imperatorem, 95. Alexii ad Dyrrachienenses, 257. Ilugonis fratri regi Francie ad imperatorem, 288. Alexii ad Joannem, 27.
 Equorum curulium certame datum in theatro Constantini, 174.
 Equum Bryenii regie ornatum cum cepisset Alexius ipsum Bryennium cepisse creditus est, 13. Equi salutis mirabilis, 119. Equitatus Roberti vastatus morbo, 106. Equorum huiusmodi auspiciatus, 159. Equitatus Gallici clades, 140. Equitibus omissis jacula in equos Alexiani dirigunt, 598. Equo vecti et humi strati Galli differentia ingens, 598. Equites Gallici quingenti a comite Flandriæ Alexio dati, 527.
 Erotici Manuelis Comneni praefectura contra Durum, 311.
 Eruption Dyrrachienium, 104. Eruption Alexii in Scythas, 223. Eruption Constantinopolitanorum in Francos, 296. Eumathii in Turcos, 421.
 Exarchi Dalmatarum Monomachato in partes traxi, 10. Excæcatio Urseli simulata, 7. Excæcatio Bryenii Alexio non imputanda, 16. Excæcatio Comnenorum decreta, 48. Michaelis item Annex, 362.
 Exhibitorum agmen Constantino Opo ducentum datum, 109.
 Excusatio Annexa quod domestica etiam minuta scribit, 352. Quod ejus scriptio non sit satis compita, 393.
 Exercitus in aciem educti terribilis et præclaræ species, 579. Exercitus quantusvis sine concordia intimus, 384.
 Exopolis sive Exopyion vulgare verbum exterritum urbis significans, 180.
 Expedito Bonani Diogeni in Persas, 5. Expedito Tutachi, 4. Expedito Alexii adhuc privati prima in Urseum, *ibid*. *et seqq.* Secunda erat iam magni domestici scholarum, in Bryenium, 9 *et seq.* Tertia in Basiliacum, 17 *et seq.* Quarta eusdem iam imperatoris in Robertum Dyrrachium oppug: autem, 91 *et seq.* Quinta adversus Baimundum, 133 *et seq.* Sexta ad recuperandam Castoriæ, 132. Septima adversus Scythas 181 *et seq.* Octava adversus eosdem Scythas, 210 *et seq.* Nonna adversus eosdem, 212 *et seq.* Decima ad opem ferrandum Charobacchis, 221. Undecima adversus Scythas eosdem, qua penitus debellati sunt, 227 *et seq.* præsertim, 233. Duodecima in Dalmatas, 236 *et seq.* Decima tertia adversus eosdem Dalmatas ad limitem firmandas, 243. Decima quarta adversus Bolcanum ducem Dalmatarum, 252. Decima quinta adversus eumdem, 253 *et seq.* præsertim, 268. Decima sexta adversus Comanos, 273 *et seq.* Decima septima adversus Turcos Bithyniam infstantes, 282. Decima octava ad juvandos Galios Antiochiam obsecros simulata, 324, 325. Decima nona adversus Baimundum, 348, *et seq.* Vicesima adversus eumdem Baimundum, 366 *et seq.* Vicesima prima in Chersonesum ad firmandas oram maritimam adversus Pisanos et Genoveses, 429. Vicesima secunda adversus Turcos, 433. Vicesima tercia adversus Comanos irruptionem minantes, 441 *et seq.* Vicesima quarta in sultanem Solymam irruptionem in Asiam meditante, 460 *et seq.* usque ad 478. Expedito Roberti adversus Gracos, quibus de causa decreta, 23, 28 *et seq.* Multi eam Roberto dissident, præsertim Gaita ejus uxor, 29. Executio ejus, 97 *et seq.* Secunda ejusdem expediti adversus Henricum Germanie imperatorem, 131 *et seq.* Tertia ejusdem in Illyricum, 139 *et seq.* in qua et mortua est.
 Expedito Manuelis Butumite et Tatici alteris Apelchensem, 172. Expedito Pacuriani et Brane in Scythas qua ambo perierunt, 182. Expedito Taterobes eisdem Scythas, 183. Expedito Tzegu duces 257.

thorum in Chariopolim, 188. Expeditio navalis Tzach in Phocam et Mitylenem, 203 *et seq.* Expeditio Constantini Dalasseni contra Tzacham in Chiam insulam, 206. Expeditio Joannis Duez in Tzacham cum terrestri maritimo exercitu, 246. Expeditio Joannis Comneni Alexii ex fratre nepote in Bolcanum, 252. Expeditio Comnenorum in gratiam Pseudo-Diogenis, 272 *et seq.*

Expeditiones Francorum in Terram sanctam quibus de causa et quibus auctoribus susceptis, 283 *et seq.* Expeditio Butumite contra Baimum luni in Ciliciam, 333. Expeditio navalis Petri episcopi Pisani cum classe nongentiarum navium, 335. Expeditio navalis Tatici et Lantulphi contra Pisanos, 335. Expeditio navalis Genuensis in Asiam, 359. Expeditiones Cantacuzenii et Monasterii in Gallos, *ibid.* Expeditio Tancredi in Ciliciam, 348. Expeditio Baimundi in Illyricum, 563. Et totolibet xii. Expeditio Contostephani in Calabriam, 366. Expeditio Philocalis in Asiam, 420. Expeditio Saisoni sultani, 451. Expeditio Turcorum Corozanenium in Christianos, 453. Expeditio sultani Solyme in Asiam, 460.

Exploratores Eumathii filii, 421.

Exremum reipublicae periculum, 91.

Eubulus illustrissimus comes gener Roberti, 28.

Eudoxia Porphyrogenita Anna soror, 502.

Eudoxia Augusta Botaniata nuptias cogitat, 74. Ab eo consilio eam deducit Leo eunuchus, 74. Vidua fuit Diogenis imperatoris, 256. In exilium pallitur cum duobus filiis a Michaelo Augusto, *ibid.* Revocatur ab Alexio, *ibid.* A quo donis augetur et honoribus omnibus asficitur qui deferri solent imperatricibus, *ibid.*

Eumathius Philocales Cyri gubernator, 356. Turcos cedit, 421. Eius elogium, 419. Attalae urbi praeficitur, 420. Atramylum restaurat, *ibid.* Turcos vincit, *ibid.* Intontus est in insidias hostium, 421. Timorem simulat, *ibid.* Erumpit fortiter et Turcos cedit, 422.

Euphorbenus Alexander adversus Helcanem Apollo-nia his occupatore missus iuficiter rem gerit, 180.

Eustathius eunuchus classis Romanae praefectus bene rem gerit, 358.

Eustratinus Garilas a matre Comnenorum patriarchatui destinatus, 73. Succedit Cosmæ abdicanti, 79. In heresim pertrahitur ab Italo.

F

Facies Assyriarum mulierum in orbem circinata, 76. Scythicarum oblonga, 77.

Facilius nimis Botaniata, 48.

Facinus heroicum Aspietæ, 350.

Falsarum litterarum labellarii ab Alexio missi, ab eodem indemnem servata, 384.

Falsa calumnia Græcorum contra Gregorium septimum, 31. 53.

Fanum exercitati Urselit utiliter spargitur, licet falsa, 7. Item exercitati Diogenis, 262. Fama classis Genuensis imperatorem turbat, 388. Fama sacrarum expeditionum Alexium conturbat, 253.

Fames in castis Gallicis magnas strages edit, 381.

Fames in castis Latinorum apud Antiochiam, 319.

Familiari charitas fratrum Alexii et Isacii, 238.

Famosi libelli in imperatorem scripti, 377.

Famonus liber in imperatricem sub mensam imperatoris projectus, *ibid.*

Fatigatio exercitus Romani, 246.

Favor simulatus Alexii in Isaacum, 58.

Felix tr.jectus Balmundi, 369.

Ferrea nomen arcis in limite ab imperatore structæ, 282.

Festinatio Roberti, 40.

Fides Annae in historia scribenda, 436. — Fides Illyri-enorum in Alexium, 161.

Fidelis et utilis opera Tatranis, 213.

fiducia vana Pseudo-Diogenis, 273.

Fidum et sapientis consilium Tatranis, 213.

Fidus explorator Rho lomerus, 229.

Figura et structura murorum Dyrrachii, 384.

Filia Tzachæ apud Nicæam capita, 322.

Fili Diogenis Augusti ferocius et inexperti, 195. Alexio chari, 256. Inter se dissimiles, 257. Fili Roberti Aulonem et Ruthrotum capiunt, 199. Fili sultani Solymæ Nicæam recepti et a Turci agniti, 180. Filius Philaretus sultani in patrem suum concitat, 169.

Fines et forma sinus Adriatici, 370. Fines Romanus Scythe incursant, 189. Fines heili Scythici, 236.

Flagitium Aspietæ genio indulgentis cum strenue curanda provincia erat, 549.

Flandrie comes imperatori juramentum præstat, 202. Tribus duotaxat comitatus Turcorum exercitum fundit, 397.

Flos Romanæ nobilitatis conjurat in Alexium, 261.

Fluvii Drymonis cursus et ostia, 371.

Fœda tempestas die S. Thecla, 90. Fœda hiems Constantinopoli, 226. Fœdus mendacit, 238.

Fœdus Comnenorum cum Maria Augusta jurejurando firmatum, 46.

Forma aciei Scythicæ, 196.

Fornax duplex parata ad discernendos veros Bogomilos ab alii, 491.

Fortis et vigil constantia Francorum, 321.

Fortitudo in quo differat a præsidentia, 466. Fortitudo Irene Augustæ, 463. Fortitudo iusnigis Georgii Paleologi, 110.

Fortuna inimicilias cum Alexio exercet, 272.

Fossa ingens olim excavata infra paludem Baanam, 282. Fossa subterranea a Gallis ducia, 382.

Franci expeditiones sacras in Palestinam suscipiunt, 283. Petri Eremitæ sermonibus concitantur, 284. Ante-ambulones locutus habent, *ibid.* Rubras crutes in humeris ferunt, *ibid.* Græcis suspecti et terribiles sunt, 285.

Constantinopolis pervenient duce Petro, 286. Non consentiunt inter se, *ibid.* Turcos vincunt, *ibid.* Ad interne-ctionem delentur a Turcis, 287. Mari prohibentur a Græcis, 290 *et seq.* Constantinopoli se admovent, et portæ ignem injiciunt, 294. Repelluntur a Græcis, 296. Cum Græcis pugnant, 299. Imperator eos demereri studet, *ibid.* Ei sese jurejurando astringunt, 300, 303. Et alibi. Nicæam oppugnant, 309. Turcos vincunt, 310. Magna clade Turcos afflent, 318. Antiochiam oppugnant, *ibid.* Et capiunt, 320. Obsidentur Antiochiae, 321. Ab Alexio deseruntur, 325. Ad Deum confugunt, 326. Et miraculo liberantur, 327. Hierosolymam capiunt, *ibid.* Gothofredum regem creant, 328. Babylonios bis vincunt, *ibid.* Francorum mīta constantia, 341. Francorum regem duplice affinitate sibi Bajmundus devincit, 316. Franci ab Alexio perfidie et perjurii accusantur, 422.

Fraterni amoris exemplum inter Alexium et Isaacum Comnenos, 58.

Fraus Roberti, 20.

Fretum e regione Aulonis servatum a Contostephano, 368.

Fuga Comanorum Alexio dat occasionem victoriae geminæ, 281. Fuga Comnenorum ex urbe, 52. — Fuga Alexii generosa et pugnax, 154, 136. Fuga Gregorii Gauræ vel Gabræ depreheusa, 242. Fuga Romanæ classis, 207. Fuga Turcorum in arundinetum ipsis exitiosa, 431.

Furta belli quando opportuna, 467.

G

Cabras Constantini Turcos cedit, 431.

Gaita locus adjacens Nicæam, 469.

Gaiti Roberti conjux viro bellum in Græcos dissidente, 29. Expeditionis bellicæ coeptis cum viro proficitur virili animo bellatrix, 53. Hydruntum pervenit, *ibid.* Fuentes viri sui milites infesta persequitur et ad officium militare revocat, 116.

Galea Moneris, navis genus, 162.

Galli comites trecenti a Babylonis capti per Alexium liberati, 316. Gallorum equitum armatura, 397. Galli Asia-ni auxilia Occidentalium implorant, 333. Galli ab Tyro repulsi, 426. Gallorum prolixitas, 433. Galli. *Vide Franci.* Galli gigantis contra Aspietem mirum certamen, 350. Gallica classis incensa, 530.

Gallinaceus foetus mendaci feretro inclusus, 341.

Garidas. *Vide Eustratinus.*

Gauras. *Vide Theodorus.*

Gener Mascalibus Robertus in socerum perfide crude-literie se gerit, 24 *et seq.* Gener Alexii Nicephorus Bryenius Latinos repellit, 296.

Genethliacorum disciplina perfecta ignota veteribus, 161. Anna cognita, *ibid.* Vana est et fallax, *ibid.* Ejus professores ab Alexio proscripti, *ibid.* Genethliaci sæpius mentiuntur prædictendo mortem Alexii, 165.

Gemmensis classis imperatorem terret, 338. Tuto in Asiam excedit, 359.

Geometriam Nicephorus Diogenes cæcus perdisit, 266.

Georgius Decani consiliorum Gauræ conscius amanda-tur in loca Danubio vicina, custodiendus illuc, 212. Georgius Manganes scriba Alexii hospes et curator legato-rum, 60. Dipomatic expeditionem magna caliditate dif-ferit, *ibid.* et 63. Georgius Mesopotamita dux Philippopo-leos, 242. Georgius Monomachus. *Vide Monomachus.* Georgius Paleologus agre tractus in partes Comnenorum, 51. Expugnandorum urbium peritissimus, 63. Cum Gil-practo transiit prædictione Constantinopoleos, *ibid.* Primus in turrim urbis ascendit, *ibid.* Spatharum co-nitem nuntii a Botaniata ad Melissemum contra Comnenos

missi, ne mandatum perferat impedit, 65. Nantas in partes Alexii trahit, *ibid.* Gravibus minis aggre id ferentem spatharium cum frusta deterruisset, manu coercuit, *ibid.* Graviter increpatur a Nicephoro patre, partes Botaniatae sequente, 66. Alexium a classe proclamari Augustum curat, 72. Ad juneta etiam ei Irene conjugem, frusta id vetantibus quibusdam, *ibid.* Mittitur Dyrhachium eam urbem propugnaturus contra Robertum, 92. Monita ei a hoc data, *ibid.* Experiens idem rei militaris, fortis et vigil, 105. Vulneratus pergit tamen fortissime pugnare, 110. Machinam Roberti contrario artificio reddit inutili, 111. Exit invitus Dyrhachio, jubente Alexio, cui praelium dissuadet, 112. Georgii pater Nicephorus cadit in praelio, 117. Pradium cum Scythis Palzinacis Georgius dissuadet, 194. Commissio praelio excusus equo mirabiliter eripitur perfunto apparet ipsi Leone Chaledonensi presule, 199. Ejus viri studiosissimus Paleologus fuit, *ibid.* Conclusus a Scythis in loco iniquo fortiter erumpit et evadit, *ibid.* Equo amissio undecim diebus in summa miseria errans tandem salvus evadit, 200. Constantinopoli exit auxilia ducens Alexio Augusto, 223. Romanos videns Scythis vestibus induitos ingenium Alexii agnoscit, 224. Do'or ejus quod prae'io non interfuerit, 223. Georgius Pyrrhus dux Romanus, 212.

Germanus gratiosus apud Botaniatem Augustum, 43. Infensus Comnenus, *ibid.* Commuendo um excusationem decernit cum Borilo, 48.

Germani pugnant pro Gregorio septimo contra Henricum, 33. Germanorum imperator Romano pontifici infensus, 30.

Gestus Irenes Augustae decentissimus, 77.

Getæ Saurotais incurvant, 89.

Gidas vel Gidus Roberti filius spe nuptiarum et magna pecunia tractus ab Alexio in partes, 159. Suspectus reditur Baumundo fratri, meadacibus litteris Alexii, 388. Eo iudicio spreto Gidas a Rainundo contra Romanos mittitur et eos vincit, 390.

Gilpractus Nemitzorum dux Constantinopolim prodit Comnenus, 63.

Goloe Comanis dedita, 274. In eam Alexius victus fugit, 198.

Gonatos Nicæo turris dupli ex causa sic dicta, 311. Gothosfredus sacrum expeditionem primus suscepit, 285. Constantinopolum perveit, 293. Deportare copias ultra fretum differt, *ibid.* Subdere se imperatori renuit, 297. Infelicitus pugnat cum Romanis, 298. Jurejurando idem astringit Alexio, *ibid.* Regie ab eo exceptus, transfretat, *ibid.* Juramento Gallorum ducum interest, 500. Rex Hierosolymorum creatur, 329. Babylonios vincit. Mox ab iis vincitur et capitur, *ibid.* Relimitur a Balduino fratre, *ibid.* M ritur, 530.

Gratia criminis conjuratis facta, 264.

Gregorius Gaurus cum filia sebastocratoris sponsalia celebrat, 240. Abducitur a patre, sed mox remittitur, 241. Sponsalia iterum celebrat cum una ex Alexii filiabus, *ibid.* De fuga cogitat, 242. Sacrum mucronem quo latus Christi punctum est, subripit, *ibid.* Deprehensus in custodiame datur, *ibid.*

Gregorius Genesius scriba Annae Da'assene, 88.

Gregorius VII, Romanus pontifex, dissidet ab Henrico imperatore, 50. Calunioso et falso accusatur lanquam legatos Henrici contra ius gentium violaverit, 51. Roberti gratiam capit, 32. Fodus inter Robertum et Pontificem, *ibid.* Pontifex a Roberto auxilia postulat, 55. Ilici sanctissimum Pontifex irreverenter traducitur ab Anna schismaticorum artibus decepta, 31, 52, 53.

Gregorius Trapezuntius dux rebe'lat in Alexium, 364. Frusta ad mox officii, *ibid.* Vincitur et capitur a Joanne contra eum missio, 363. Mandatur carcere, nec contumaciam depouit, *ibid.* Liberatur et restituerit, *ibid.*

Guillelmus Mascabelli dynasta late potens in Italia; filiam dat uxori Ro'erto Northmanno, 24. Assignata in dotem civitate, *ibid.* Mox simultate inter eos orta, tentanda reconciliationi colloquium condicatur, 25. In eo insidiose ac perinde socer a genere capitur et in custodiame truditur ejus ipsius arcis quam dota'lem dederat, 26. Dentes Mascabelli a Roberto sigillatum excutuntur et oculi eruuntur, 27.

Guillelmus nepos et ha'res Sangelis, 332.

Gules Cappadox vir fortis, 20. Minister domesticus Alexii, *ibid.* Basilicum in prælio adoritur, *ibid.* Eusem in ej' s galea frangit, *ibid.* Increpatur ab Alexio, *ibid.* Quem in fuga coniatur, 136. Interest prælio Romanorum cum Scythis, unus e sex electis quos secum esse imperator voluit, 195.

Guritzes vel Sguritzes equus Alexii generosissimus, 119.

Gynæcum Petriorum, locus in quo Comnenorum mulieres custoditae sunt, 51. Gynæcum palatinum ex quo

tempore Monomachus imperavit, infamatum, bone famæ sanctitati restitutum ab Anna Dalassena, matre Alexii, 87.

H

Hades sive Orcus, loci nomen, 211.

Hæmi mon's descrip'io, 451, 452.

Hæreticos reducere ad fidem Alexius satagit, 453 et seq. Hæretici Bogomili. *Vide* Bogomili.

Hæresiarcha Basilius. *Vide* Basilius.

Hæresi Itali deprehensa et convicta, 141. Hæresi Nili convicta et compressa, 269.

Hæresiarcha Italus anathemati subjicitur, 119. Errorem agnoscit et revocat, *ibid.* Errabat circa cultum sacram imaginum, *ibid.* Hæresiarcha Nilus pravam doctrinam spargit, 269. Multos habet sectarios, *ibid.* Errat circa unionem hypostaticam, et myste ium incarnationis, *ibid.* Hæresi Manichæorum, Armeniorum, Jacobitarum Philippopolis propagantur, 452. Hæresi Nili perniciose serpit, 270. In synodo damnatur et anathemati subjicitur, *ibid.*

Hebri amnis descrip'io, 450.

Helecanus archisatapa Apollonialem et Cyzicum ocepat, 180. Obsidetur ab Alexandro, *ibid.* Quem repellit et cedit, 181. Sed iterum obsidetur ab Opo, cui deditonem facit, *ibid.* Invitatur Constantinopolim et fit Christianus, *ibid.*

Helena Roberti filia desponsa Constantino Porphyrogenito, 23.

Helenopoli subsistit Augusta, 463.

Henricus Alamanni rex dissentit a Papa, 31. Victor in Germania Romam ducit exercitum contra pontificem, 33. In partes trahit ab Alexio, 93. A quo pecuniam accipit, *ibid.* Cum litteris qua' ibi recitantur.

Hiberna suis commoda præsicitur Rainmundus, 419.

Hiemem Alexius in easis solidariis degit, 430.

Hiemis aspera Constantinopoli, 226.

Hierosolymæ princeps Tutes, 169. Hierosolyma capitata a Gallis, 32.

Hinnitus equorum auspiceatus, 159.

Hippelatum area magni palatii, 239.

Historia simplex debet esse, 88. Historia rerum ab Alexio privato gestarum scripta a Cæsare Bryonio, regatu Irenes Auguste, 191. Historie non est insignire a genere personas, sed a moribus, 87

Hugo frater regis Francorum expeditionem in Terram sanctam suscepit, 288. Scribit ad imperatorem, *ibid.* Narragium facit, *ibid.* A duce Dyrhachii detinetur, 289. Benebole ac imperatore accipitur, cui fidem iuramento astringit, *ibid.* Gothosfredo auctor est ut idem faciat, 297. Hugo'nis dictum prudens, 298.

Humanitatem Christi natura fuisse Deificatam docebat Nilus, 269.

Hyleus Smyrnæ p'fectus, 525.

Hypostatica unio et hypostasis ignorata Nilo, 209.

I

Ignis sparsilis artificium novum, 356.

Illustrissimi capit'is appellatio Taieio tributa, 353.

Ilyrici ora vastata a Gallis, 370.

Ilyricianorum fides in Alexium, 161.

Immortales, milites sic dicti, 62.

Imperator summus qui vere dici debeat, 467.

Imperatores Romani Asiam vitant, 413.

Imperii limites antiqui longe alii a recentibus, 177.

Imperii miser status, 3, 91.

Imperii gubernatio res ardua, 82.

Imprudentia Contostephani, 306.

Imprudentia Michaelis Ducæ imperatoris, 25.

Imprudens fiducia Neantzis proditoris, 21.

Incedium machinarum Romanarum ab ipsis Romanis factum, 341.

Incedium Turris ad Dyrhachium, 387.

Ingenium Alexii promptum, 47.

Iniunctum expeditionis inauspicatum, 98.

Innocentia superbiam interdum dignit, 80.

Insidiarum Comnenus index Alanus magister, 51.

Insidiosa legatio Seytharum ab Alexio rejecta, 192.

Irene et familia Ducarum ıx'or Alexii, 72. Imperator acclamatur agente Paleologo, *ibid.* Coronatur a Cosma patriarcha, 73. Quando coronata est etatis annum quindecim non excesserat, 76. Filia erat Andronici, qui erat primogenitus Joannis Caesari, *ibid.* Litteris et litteraribus faveit, 147. Studi' varact, *ibid.* Lectio'ne librorum S. Maxim'i dedita, *ibid.* Pacificie indo'is fuit justa nomen sum'um, 354. Misericordia ejus et liberitatis in pauperes, *ibid.* Libel' o' famoso proscinditur, 377. Fide' operam Alexio argenti' navat, 462. Fortitudo ejus in praesenti periculo, 463. Nicomediam evocatur, 466. Ped-

Maria soror Anna secunda sedulo ministrat agrotanti patre, 502, 503. Eju-dem in matrem pietas, 504.

Marianus fortissimus juvenis euneriarum comitis Provinciae aggreditur, 290. Comitem navis dominum vulnerat, 291. Cum Latino sacerdote pugnam memorabilem edit, 292, 295.

Mariani Mauretacalonis fortitudo et nobilitas, 277.

Mascaboles. *Vide* Guielmus Mascaboles.

Masutu sultani frater in eum coniurat, 479.

Mater Tancredi Hydrunti praest, et eam urbem a Romanis liberat, 366.

Mauri dux Romane classis, 107.

Macrocalaco Gregorius dux Romanus praelium cum Scythis dissuadet, 190. Aut certe differendum censem, 191.

Manropotamus fluvius, 230.

Meditationes militares, 379.

Melpenses ecclesie S. Marci vestigales facti, 161.

Memorabilis eventus subito mutati sicarii, 259.

Mendacti turpitudi, 255. Mendacium Butumitis tractatione coptae novum, 427.

Mentio Baimundi Romanos terret, 372.

Metaxa constanter obsistit Isaacio sebastocratori pecunias sacras petenti, 129.

Michael Amastrinus rebellat, 431. Ei cipro Augustus periret, *ibid.*

Michael Anemas contra imperatorem cospirat, 359. Capitur et fratre traducitur per urbem, 362. Execrationis ipsi decretus gra ian obtinet, 363. In carcerem conjicatur, 364.

Michael Ducas imperio exatus fit archiepiscopus, 9. Ex Imperatore monachus, ex monacho archiepiscopus, 28.

Michael Ducas avunculus Anna dux phalangis Romanorum, 441. Ejus dotes et laudes, 442.

Michael Pantechius medicus purgationem Alexil probabit, 497.

Michael Psellus indolis, et ingenii praestantia potius quam magistrorum cura doctrinam assequitur, 144. Divinitus adjutus creditur in scientiis parandis, *ibid.* Mater ejus solita pro ejus in litteris prosequi orare in templo B. Virginis, *ibid.* Psellus Iurgis impotensibus laceratus ab Italo, 144. Psellus Byzantio post defensionem egressus successorem in principe philosophice eadeth habet Italem, 145.

Michaelas exarchus Dalmatarum, 40.

Migidenus agmini ex Romanis et Turcis mixto dux datius, 141.

Migidenus audita morte filii per tres dies noctesque continuas pectus saxo tundens mortuus denique est, 204.

Militaris patientia et industria Alexil, 4.

Militaris res imperii plane perdita, 9.

Militum criminis duei imputantur, 80.

Minus Isacil in Adriatum fratrem, 259.

Mitylene capitur a Tzacha, 205.

Mochorus rex Bulgarorum deinde Samuel nominatus, 571. Floruit imperantibus Constantino et Basilio Porphyrogenitis, *ibid.* Ultimus regnavit Bulgaris, ut Sedecias Iudeis, 194.

Monomachus in comitatu Botaniate arte Borili et Germani gratia imperatoris excidit, 33. Ducatum Dyrachii quem recusaverat ultra ambit, *ibid.* Quarritur apud Alexium, *ibid.* Qui eum consolatus gratiam ab eo mutuam non recipit, 39. Exarchos Dalmatarum sibi conciliat Monomachus, 40. Dyrachio fugit, 97.

Monolycus archisatrapa Romanum exercitum agreditur, 474.

Monasteria capitur a Turcis quos captivos drebant, 315. Ab iis tamen astu et eloquentia se expedit, *ibid.* Contra Gallos missus, 553. Ciliciani in lis eripit, 540.

Mons e Christianorum ossibus aggestus, 287.

Mopsuestia a Tancrelo capta, 549.

Morbis Alexii supremis, 406. Varia de eo judicia mediorum, 497.

Mors simulata Baimundi, 311. Mors Alexii, 513.

Muebunetus archisatrapa, 440.

Multitudo bonis verbis et admissione blanda definitur, 433.

Murmur in imperatorem ob spoliatas ales sacras, 153. Murmur in Alexium quod Turcs non repremeret ab ipso contemptum, 466.

Mysi territi et in fugam versi ab Isaacio Commeno imperatore, 9.

Muzaces Diginem capit, 200.

N

Nampites Barangorum dux, 112. Nausfragium Romane classis, 358. Nausfragium classis Roberti, 98.

Naves proprias incendit Baimundus, 380.

Naves aque penuria harentes qua arte Robertus extraserit, 104.

Navium Roberti numerus, 37.

Nantzies Scythia transuga et proditor, 210. Arcanum imperatoris ad hostes defert, 211. Delatus accusatorem obturcat, *ibid.* Ad Scythas transit, 212. Eius ope et consilio Scythae Romanos vincunt, *ibid.* Nantzescapit et ferreis vinculis constringitur jussu Alexii, 250.

Nicæa metropolis imperii Turcorum, 95, 168, 180, et alibi. Oppugnatur a Proscucho, 173. Ea obsidio mea Romanorum solvit, 176. Nicæa iterum et scipio tentatur a Pusano, 177. Praefectus Nicæa Pulchases tentat ab Alexio, 179. Filii sultani patre intersecto Nicæam fugientes accipiuntur in principes, 180. Nicæa oppugnatur a ducibus Franci, 309. Sultanes auxilio veniens repellitur a Franci, 310. Nicæa imperatori deditioinem facit, 314. Franci non nisi per decades in eam admissi, 316.

Nicephorus Melissenus Comnenis rebellantis puram et ipse accipit, 59. Usque ad Damalim cum exercitu progrederit, *ibid.* Scribit ad Comnenos offerens partem imperii, *ibid.* Offertur ei secundus ab Alexio bonoris locus cum dignitate Caesaris et urbe Thessalonica, 60. Legati ejus id pro eo stipulantur, et bullia aurea firmari postulant, *ibid.* Bulla expeditio dissertat arte Mangani scribit, 63. Accersit Melissenus a Botaniate, sed nuntius ad eum non pervenit, 64, 65. Caesaris titulus ipsi conceditur cum tertio honoris loco post Alexium Augustum et sebastocratorem ejus fratrem, 78. Melisens captivus apud Scythas impedit ne captivi Romani occiduntur, 200. Redimitur ab Alexio, *ibid.* Victoria Alexii de Scythis dicto parum benevolo elevat, 223. Ad Alexium post victoriam Scythicam venit magno affectu et gratulatione viatorum salutans, 253. Beron miltitur, 275.

Nicephorus Bryennius, *Vide* Bryenius.

Nicephorus Palæologus Botaniata fidissimus, 66. Filium Comneni studentem graviter increpat, *ibid.* Botaniate suadet ut resistat, *ibid.* Legatione pro eo fungitur, 67. Occiditur in prælio, 117.

Nicephorus Botaniates. *Vide* Botaniates.

Nicephorus Diogenes. *Vide* Diogenes.

Nicephori Cataclonis fortitudo, 276.

Nicetas Castamonita naval prælio vicitus a Tzacha, 206.

Nicolaus Callides de Alexii morbo vera, sed non credita pronuntiat, 496.

Nicolaus patriarcha Constantinopolitanus quando secedere cœperit, 273.

Nicomediæ se confert Alexius, 463. Augustam *ibid* se evocat, 466.

Nicopoles et Naupactus loca maritima, 57.

Nilus amenia Itali successor, 269. Virtutis simulator calidus, *ibid.* Heresim novam disseminat, *ibid.* Nilus habet sectarios, *ibid.* et 270. Condemnatur in synode una cum quadam Blachernita, 270.

Nobilitas matris Alexii, 87.

Nocturnam vim Turcorum quomodo repulerit Alexius, 47.

Nomina nova dignitatum excogitat Alexius, 78.

Normanni Aneyram capiunt, 531. Delentur a Turcis, *ibid.*

Nuntius gratiae ad damnatum reum quando sit efficiat, 363.

Nutrix Saisani sultani arcanum ejus vulgar in ejus perniciem, 481.

O

Obscena dogmata Bogomilorum, 490.

Obstinatio Basili Bogomilorum magistri plane invicta, 495.

Opicen callentes structores turris, 384.

Opus præmonitum Constantinus excubitorum agmini prefectus, 109. Miltitur ab Alexio contra Helcanem, 181. Quem obsessum ad deditiōnem compellit, *ibid.*

Ora belluarum ienae flaminis vomitura suis addi patibus Alexius instituit, 553.

Orestias civitas, 109.

Orphanotrophium Alexii Augusti quo loco situm, 483. Ejus descriptio, 483. Divisio ejusdem, 484. Numerus hominum qui in eo alebantur *ibid.* Templum ejusdem D. Paulo sacrum, 483. Ministerium et ornatus ejus templi, *ibid.* Coenobium monachorum et iudus litterarius in usum orphanotrophii, *ibid.*

Ossa casorum in præio montem aggerunt et urbem struunt, 287.

Ozolimnae paludis magnitudo, 200. Unde sic dicta, 201.

Prope illam obseruntur Scythæ a Comanis, *ibid.* Sed Comani vicitur penuria recedere coguntur, *ibid.*

P

Pabulatores Romani bis cisi, 193.
Pacurianus cum Alexio defectionem meditante conspi-
 rat, 50. Promittitur ei dignitas magni domestici, *ibid.*
Pacurianus in pugna contra Scythas occiditur, 182.
Paleologus. *Vide Georgius, aut Nicephorus.*
Palati et gingivarum tumor, 500.
Pallia locis ubi templum divae Virginis Dei Matris: et
 portus quo Venetorum classis appulit, 103.
Pallium B. Marie Dei Matris Alexius pro vexillo in
 pretio fert, 196. Cogitum illud relinquere, 198.
Panoplia dogmatica, quis liber, quando, et a quo scri-
 pus, 190.
Panhyppersebastus nova dignitas Taronitae concessa, 78.
Panhyppersebastus dictus Cesar Bryenius, 405.
Passarorum portus, 160.
Patzinacae *Vide Scythae.*
Pauliciani dicti Manichaei a Paulo quodam Callinices
 filio, 451.
Pax Apelchasemi cum Alexio, 174. Scytharum cum
 acervis barbaris, 182. Pax data Turcis, 96. Pax cum
 Scythis traxila, et conclusa per Synesium, 202. A Scy-
 this brevi rupta, *ibid.* Iterum conclusa, 203. Pax Coman-
 orum cum Romanis jurata, 228. Pax inter sultaneum et
 Augustum, 251. Pacis leges ab imperatore Turcis dicte,
 478. Ab iis acceptae, *ibid.*
Pecunia Alexio a Monomachato negata, 39. Ab Alexio
 ad Henricum missa, 93.
Pecuniae depositae recuperatio difficultis, 248.
Pelecani residet Alexius dum Franci Nicream oppu-
 gnant, 306, 309.
Pentekos villa Constantini Porphyrogeniti, 253.
Perichthones scientissimus artis navigandi, 336.
Peristhlabi Gr̄co nomine Megalopolis dicta, 194.
Phlebotomia inutiliter adhibita, 499.
Philaretus Armenius sub Diogene magnus domesticus,
 168. Occupat arem Antiochenam, 169. Deteruit transire
 in mores Turcorum, *ibid.*
Philippus Romanorum imperator giganteo corpore et
 robore fuit, 450.
Philippopolis non a Philippo Amyntae filio condita, sed
 a Philippo Romano imperatore, 450. Autea Crenides sive
 Trimontium dicebatur, *ibid.*
Philocali s. elegium, 419. Atramylum restaurat, 420.
Vincit Turcos, *ibid.* et 421.
Pholus contumax Manichaeus perpetuo carceri adductus,
 457.
Pietas mendacio non colitur, 468.
Pietas et constantia Irene Auguste, 501.
Pietas Alexii in matrem, 83.
Pisanus metu ignis sparsis fugiunt in pugna navalium cum
 Romanis, 336. E Cypro fugati ad Baimundum se conser-
 ront, 537.
Platonicum de monarchia dogma errorum admisione
 depravatum, 451.
Plebs et principes non idem spectant, 283.
Pleistratus filius Sangalis. *Vide Bertranus.*
Petros Aliphis subscrivit instrumento pacis, 416.
Petrus cognomen Cucupetru Gallos excitat ad expedi-
 tiones sacras, 284. Cum exercitu ingenti Constanti-
 polinum venit, 286. Amisso exercitu Helenopolim fugit,
 287. Protegen et imperatore Turcorum insidias evadit,
ibid.
Petrus episcopus Pisanus classem nongentiarum navium
 parat, et ducit, 335.
Petrea Epheso praefectus, 323.
Podagra Alexii deliniri solita ab Irene, 331. Causa ejus
 duplex, 334. Expeditionem ejus in Turcos moratur, 460.
Polybolus oppidum ad Meandrum ubi Turci cesi a
 Joanne Duca, 321. Iterum *ibidem* cesi Turci, 470.
Pons ex eriter adificatus, 229.
Pontis lateri ligneari turris affixa, quem in usum, 384.
Pontis clamore infesto Italum aī necem poscit, 149.
Porphyrius Christianorum hostis Manichaeos restitut,
 151. Male Trinitatem negat, *ibid.*
Portus Cassopae, 160.
Prædia militi erupta dominis redditia, 280.
Prædictio verax mortis Roberti, 162. **Mendax** mortis
 Alexii, 163.
Prælia vitat Irene Augusta, 334.
Prælium Alexii contra Nicophorum Bryennium, 12 *et seq.* Ejusdem contra Basilicum, 20 *et seq.* Lantophilus ducis
 Savonum pro Romano pontifice contra Henricum impera-
 torem Germanie, 53. Alexii contra Robertum, 113 *et seq.*
Prælium navale Baimundi cum Venetis, 106. **Prælium**
 Baimundi cum Alexio, 154. Aliud ejusdem cum eodem,
 155 *et seq.* Tertium Alexii cum Baimundo ad Larissam,
 150 *et seq.* **Prælium** navale Venetorum cum Roberto tri-
 160 et 161. **Prælium** Ameris Solymæ contra Tutu-
 sen, 169. **Prælium** Gallorum cum Turcis ad Nicream dure
 Taticio, 171. **Prælium** Taticii cum Turcis ad Planum,
 173. **Prælium** Taticii cum Apechasemo quem vicit ope
 Latinorum, 173. **Prælium** Puzani cum Tutuse quo Puz-
 anus occisus est, 179. **Prælium** Tutus cum Spargiuruclo
 quo Tutus occisus est, 179. **Prælium** Pacuriani et Bra-
 næ contra Scythas, 183. **Prælium** Taticii cum Scythis,
 184. **Prælium** Maurocatacolonis contra Tzelgu ducem
 Scytharum quo Tzelgu occisus est, 189. **Prælium** Alexii
 cum Scythis ad Megalopolim quo Alexius vicit est, 193
et seq. **Prælium** Comanorum adversus Scythas, 200. **Prælium**
 Dalasseni contra Tzacham in insula Chio, 207. **Prælium**
 Scytharum cum Romanis, 212. **Prælium** Alexii cum
 Scythis, 214. **Prælium** ejusdem Alexii apud Tzurulum
 cum iisdem Scythis, 216 *et seq.* **Prælium** aliud ejusdem
 cum Scythis ad Chorobacchos, 223. **Prælium** ingens et
 decretorum cum Scythis, quo tota Scytharum Patzinacar-
 rum gens semel in omne tempus deleta est, 232 *et seq.*
Prælium Joan. **Ducæ** cum Tzacha, 246 et 247. **Prælium**
 navale Dalasseni cum Tzacha, 248. **Prælium** Bolcani cum
 Joan. Commeno, 253. **Prælium** Alexii adversus Comanos,
 280. **Prælium** Northmanorum cum Turcis, 286. **Prælium**
 eruentissimum Latinorum cum Turcis, post quod mons
 magnus ex ossibus Christianorum occisorum congestus
 est, et urbs ossibus structa, 287. **Prælium** navale Mariani
 contra Comitem Provinciæ, 290 *et seq.* **Prælium** Constan-
 tinopolitanorum cum Latinis, 296. **Prælium** Romanorum
 cum Gothofridi copiis, 298. **Prælium** Francorum adversus
 Turcos auxilio Nicream venientes, 310. **Prælium** Turcorum
 in Francos Antiochiam euntes tertio iterum, 317, 318. **Prælium** Joan. **Ducæ** prope Ephesum cum Tangriperme et
 Marace satrapis, 323. **Prælium** Francorum cum Turcis
 ad Antiochiam quo tanta strages Turcorum est, edita ut
 trinqua dies vix prædictæ comportandas sufficerent, 327. **Prælium** triple Francorum cum Babyloniis, 328. **Prælium**
 Turcorum cum Northmanis, 331 et 332. **Prælium** na-
 valis classis Pisana cum Romana, 336. **Prælium** Gidi fratri
 Baimundi cum Camyze ducce Romano, 390. **Prælium**
 Michaelis Cacaumenti contra Gallos, 392. **Prælium** Ca-
 tacuzeni contra eosdem Gallos, *ibid.* et 393. Aliud **Prælium**
 ejusdem Cantacuzeni cum Gallis, 394. **Prælium**
 Camyzi et Cabasilæ cum Gallis, 395. **Prælium** navale
 Isaciæ duris Romanum cum classe Gallica, 396. **Prælium**
 Philovali Eumathii cum Turcis, 420. **Prælium** Romanorum
 cum iisdem Turcis, *ibid.* **Prælium** Constantini Gabrae
 cum Saisis sultano, 431. **Prælium** Camitza cum Turcis, 462. **Strabobasil** et **Styptos** **prælium** cum Turcis, 464. **Pugna** Bardæ cum Turcis, 472. **Pugna** Menolyci ducis
 Turcorum cum Alexio, 474. **Prælium** nocturnum Turco-
 rum cum Romanis, 477.
Prenetus pugne locus inter Romanos et Turcos, 172.
Proclii, **Porphyrii** et **Platonis** enarrator Italus parum
 discipulis prodest, 147.
Protostrator silubre consilium dat, 197. In periculo
 adest Alexio, 198.
Proscuchus Nicream oppugnat, 173.
Prusa diripiunt, 459.
Pseudo-Michael. *Vide Ræctor.*
Pseudo-Diogenes homo de fece castrensi mentiens
 se esse Leonem Diogenem, filium Diogenis Augusti dum
 dum ante mortuum, 272. **Multos** sibi conciliat, *ibid.*
A Comanis imperator acclamatur, *ibid.* Cum exercitu
 Comanorum in Romanos fines irruit, 274. Anchialum
 urbem oppugnare parat, 275. Vana ejus jactantia, *ibid.*
 Convincitur a Bryennio, 276. Flagello percutitur a Ma-
 rianu, 277. Decipitur ab Alacaseo, 278. Capitur et exca-
 catur, 279.
Pugna subterranea Romanorum cum Gallis, 583.
Pudicitia insignis Dalassene, 87.
Puchæ consilium dolosum et proditio, 480.
Pulcasces Nicree praefectus, 179.
Pontes comes Gallus conjurationis in Baimundum
 reus, fugit, 157.
Purpura domus Augustarum puerperis dicata, 166.
 Dicta est a colore marmoris ex quo est ædificata, 190.
 Describitur, *ibid.*
Puzanus contra Ap. Ichasemum mittitur, 177. In præ-
 lio contra Tulusem vincitur et occiditur, 179.
Pyra paratur in Hippodromo ad combarentos hereti-
 cos, 403.
Pyrrhus Georgios dux Romanus Scythis oppositus,
 212.
Pyrrhus Epri rex suppeditas Tarentinis ferens gravis-
 simum cum Romanis bellum gerit, 99.

Q
Querela Botaniate de Comnenis in senatu, 192.
Querelarum gravium in Comnenos causa, 129.

R

R litteram Alexius pronuntiare recte non poterat, ideo blasus dictus, 9.

Rector monachus Michaelem Ducam imperio defectum se esse fingit, 28. Robertum adit, *ibid.* Imperiali cultu Salernum dicitur, 29. Detectus a Raute, in eum excedens, 56. Crofone clam ab emissariis Roberti subornatur ad istam fabulam ludendum, 29.

Raimundus comitis Barcinonensis filius, Roberti gener, 28.

Ramel locus pugnae Gallorum cum Babylonis, 328.

Raul legatus Roberti Constantinopolim missus, 33. Inde redux dissuadet bellum in Alexium, 36. Quo facto ram Roberti in se concitat, *ibid.*

Raul comes primus post Gothofridum Constantinopolim advenit cum equitum per litumque milibus quindecim, 298. Trajicere cunctatur, *ibid.* Misum ad se Opum hosti-liter accipit, 299. Pugnat cum Romanis et circumventus vincitur, *ibid.* Trajectonem ultra petit, *ibid.* Ejus copiam mari ad S. Sepulcrum deportantur, *ibid.*

Redemptor vestigium cum pecunia publica ad Comnenos rebellantes per vim datus a Joanne Cæsare, 58.

Regibus presertim opus Deo placato, 30.

Regnum ars artium,

Reipublice cum humano corpore comparatio 22.

Religiosas virtutes Irenes Augustæ, 361.

Religio Alexii, 436.

Reliquaria theca Henrico ab Alexio data, 94.

Reliquias classis naufragium passæ Robertus colligit, 99. Lantulphus item Romanus dux, 538.

Remissiones ab Alexio valeitudinis causa sumpte, 419.

Res maritima Romanorum graviter laborat, 321.

Res militaris Romanorum perilita, 91.

Respirationis difficultate ingenti Alexius laborat, 498.

Revocatio Monomacheti per Auream Bullam, 97. Ilesque quoque Manichæi, 158.

Rex Alemaniæ. *Vide* Henricus.

Rex Francorum duplii affinitate Baimundo juncus, 518.

Rhapeonates rebellans ingenti classe Cyprum invadit,

218. Impetratur a Joanne Duca, 249. Inconsulte ignareque bellum gerit, *ibid.* Transfigilis suorum territus fugit in asylium adiis sacrae, *ibid.* Hinc persuaderet dedere se, *ibid.*

Rhodomerus fidus explorator, 229. Bono Butumitis consilio nun obtemperat, 314. A Turcis quos captos ducebatur capti, et vinctus dicitur, 315. Ab iis eloquentia se liberat, *ibid.* Graviter objugatur ab Alexio, 316.

Rintardus Printzitis subscriptor instrumenti pacis, 416.

Robertus Northmanus domo genere ignobilis, ingeno versutus, manu strenuus, 23, 104. Descriptio formæ ejus, 24. Mores ejusdem, *ibid.* In Italia degens latrocinium exercet, *ibid.* Filium Mascabelis cum dotali civitate dicit uxorem, *ibid.* A socero dissidet, 23. Eum per speciem colloqui circumvenit, *ibid.* Et captivum in civitate ab ipso accepta detinet, 26. Dentes ei sanguinatim omnes excuti, pecunie magnam summam in singulos pronuntians, 27. Oculos eidem eruit, *ibid.* Fit dux Longobardus, *ibid.* Imperium affectat, *ibid.* Rector monachus ab eo subornatus Michaelem Ducam olim Augustum simulans ad ipsum confudit, 28, 29. Et ab eo multum honoratur, 30. Robertus ad bellum Romanum se accingit, *ibid.* Duas filias elocat, *ibid.* Cur ab aliis Orientis principibus tantum crescere permisus, *ibid.* Fidus init cum Romano pontifice, *ibid.* Ad eum scribit, 53. Detectus habet acerbitate summa, 34. Auxilia Pontifici deceruit, *ibid.* Rogerium filium Apulia præficit, *ibid.* Baimundum alterum filium pre se inlittit, 34. Brundusium cum exercitu venit, 35. Alexium adhuc privatum conciliare sibi studet, *ibid.* Rauli irascat, 36. Navium ejus et militum numerus, 37. Urbem Corypho caplit, 38. Dyrrachii potenti cupiditate flagrat, 40. Butirosum, cum classe pervenit, 98. Tempestate gravissima vexatur magna clade suorum, pari sui periculo, *ibid.* Reliquias naufragii colligit, et in hosticu[m] irrumptit, 99. Dyrrachiensis tentat, 101. Mari vincitur a Veneis, 106. Bellum renovat terra marique, 107. Fama et peste infestatur, 108. Naves aquæ penuria hærentes qua arte eduxerit, *ibid.* Machinas omnes Dyrrachii muris admovet, 110. Presertim turrim ligneam qua inutilis reddiuit et incenditur, 111. Robertus pacate respondet legatis Alexii, 113. Legatos vicissim ad eum mittit quibus non creditur, *ibid.* Offert abdicationem imperii sui ante præliminum, *ibid.* Jubet suos ante pugnam vase sua comburere et naves deprimere, 114. Noctem quæ præliminum præcedit in D. Theodori templo cum suis transiit et divinis mysteriis percipiendis vacat, *ibid.* Aciem instruit et in ea media locum sibi capit, *ibid.* Romanum aciem

disjicit cræde plurinorum et nobilissinorum, 114, 115. Alexi spolia capit, 118. Irascitur suis quod ipsum non ceperint, 121. Victor de ratione belli deliberat, 125. Dyrrachium deditio[n]e capit, *ibid.* Redire cogitur in Italiæ motu irruptionis Henrici Alemaniæ regis in eius ditionem, 131, 132. Baimundum loco suo relinquit in Epiro, 132. Exercitum Salerni congregat, *ibid.* Romam cum papa se coniungit, *ibid.* Henricum fugit, 133. Romam et Salernum dedit, *ibid.* Baimundum cladi superstitem Salerni excipit, 138. Expeditionem suscipit novam, 139. Semel iterumque navali pugna vincitur a Venetis, 160. Sed eos vicissim vincit, 161. Et crudeliter victoria uititur, *ibid.* Cephalleniam invadit, 162. Moritur, *ibid.* Ubi sepultus fuerit, 163.

Rogerius Roberti filius ab eo in Illyricum eunte, Apulia præfector, 54. Cum mandatis succurrendi Romano Pontifici si opus esset, *ibid.*

Rogerius Raulis frater a Roberti partibus ad Alexium transiugit, 56.

Rogerius Tacuterti, subscriptor instrumenti pacis, 416.

Rogerius Francus obses datus, 402.

Rogus in Hippodromo paratus Basilio hæresiarchæ, 493. Romæ Robertus cum Papa jungunt copias contra Henricum, 132.

Romanus Italus se recipiens, ibi penitentiam simulat, 143.

Romanus reip. miser status sub Michaeli Duca, 5.

Romani Scythicis induiti vestibus Scythas fallunt et vincunt, 225.

Romanus Diogenes. *Vide* Diogenes.

Rote e muris urbis Tzuruli suspensa et in Seythas evolute victoriam dant Romanis, 216, 217.

Rubras cruces in bumeris ferebant qui sacra milia nomen dabant, 281.

Rumor falsus de comitibus Francis ab imperatore conjectis in carcerem Gallos in eum concitat, 291.

S

Sacerdotis Latini viri fortissimi memorabilis pugna cum Mariano, 292, 293.

Sacerdotum Latinorum cum Græcis comparatio, 292.

Sacramento se obstringit Alexio Hugo regis Franco-rum frater, 289.

Sacrarum expeditionum fama Alexium conturbat, 283.

Sacra pecunia subsidium petunt, 128, 129.

Sacrorum librorum studium valde ab Alexio commenda-tum, 148.

Sacrificio liturgico Anna interesse solita, 89.

Sacralega crudelitas Northmanorum, 331.

Sacros homines impense venerant mater Alexii, 81.

Saisani sultani expeditio, 431. Ejus copia ceduntur a Constantino Gabra, 16. Eo nuntio percusus sultanus pacem petit, et impetrat, 432.

Salernum metropolis ditionis Roberti, 152.

Salomon Joannes senator, cum Michaeli Anema in Alexium conjurat, 374. Hujus hominis descrip[ti]o, *ibid.* Comprehenditur, 361. Scelus fatetur, *ibid.* Exsultatum Sozopolium mittitur, 362.

Saltus equi mirabilis, 119.

Samus alæque insulæ a Joanne Duca recepta, 218.

Sangeles sive comes S. Egidii et Tolosanus inter omnes Gallos duces plurimum eminet, 303. Ideo Alexio valde charus, *ibid.* Judicium ejus de Baimundo, 16.

Serius advenit ad obsidionem Nicasie, 309. Locum sibi relictum strenue occupat, 310. Feliciter cum Turcis pugnat, *ibid.* Turrim Gonaton dictam subruit, 312. Antiochia cum esset, eligitur suffragis Gallorum ad serendam sacram epispedem lanceæ Christi quod omnium exercitus habueretur, 327. Laodiceam tradit Andronici iussu Alexii, 329. Antardum occupat, *ibid.* Atapacum Damasci principem adversum se cum exercitu ventientem ipse cum paucis egregio stratagemate vincit, 329. Arcem multo prope Tripolim, *ibid.* Regnum Hierosolymorum oblatum recusat, 330. Northanos in Asiam eantes jussi imperatoris comitatur, 331. Ad obsidionem Tr polis re-versus ibi moritur ex morbo, 332. Hæredem relinquens Guillelmum nepotem, *ibid.* Sangelis filius Plectranus ab imperatore convenitur per legatum, 421.

Saniseus dictus alio nomine Baimundus, 115.

Saracenorum perdit[us] mores, 284.

Saraceni apud Tyrum obcessi tractandæ pacis simila-tione Gallis illudunt, 426. Eorum machinas subito incendunt, *ibid.* Et eos fugant, 427.

Sardes occupatae a Joanne Duca, 324.

Satræ a Joanne Duca victi, et capti per insulæ sparguntur, 325.

Satræ arcium ipsis commissarum se dominos faciunt, 171.

Sauromatæ Mysi a veteribus appellati, 89.

- Sauroistarum dux proprius Saracita, 195.
 Scaliarius natione Turcus, religione Christianus, occiditur in prælio a Gallis, 390.
 Scheide et schedographia novum inventum parum Annæ probatum, 483, 486.
 Schola Itali tyrannorum ferax, 148.
 Scopus, militare vocabulum, 188.
 Seconum locus nbi castro Scytharum, 189.
 Scytha cursor velocissimus, 372. Scytha sicarius in Alexium subornatus, 377.
 Scytha à Gallis fusi, 392.
 Scytha humilis staturæ Baimundi patrualem giganteæ proceritatem juvenem capit et ducit, 394, 395. Scythis sollempne est ad primam hostis fugam prædictæ vacare rapienda, 12. Scytha mulieres facies habent oblongas, 77. Scytha à Bleso Manichæus concitantur in Romanos, 158. Scytha, reliqua patria, versus Danubium migrant, 182. Irrumpunt in fines Romanos, *ibid.* Missos contra se Pacar annum et Branam preli vincunt et occidunt, 183. A Tatio vincuntur, 194. Scytha duce Tzelgu Chariopolim incursant, 188. Vincuntur a Romanis; pugna tamen non decretoria, 189. Scythæ belli quam impotunta calamitas surrit, 190. Scytharum ad Alexium insidiis legatio, 192. Scytha legati in custodiam dati, elabuntur, 195. Scytha imperatorem magno prælio vincunt, 196. Captivos Romanos interfici cogitanti, 200. Scytha victores cum Comanis prelia partem poscentibus, congressi, ab iis vincuntur, *ibid.* Et obsideant ad paludem Ozoliniam, 201. In Romanos fines rursus irrumunt, 202. Pacem faciunt et mox ab ea resiliunt, *ibid.* Romanos vehementer alterunt: et ad pacem vel iniquam compellunt, 203. Eam pacem mox violent, 204. Archontopolorum cohortem cædunt, *ibid.* Pebulatores Scytharum a Tatio cæduntur, 205. Stratagema imperatoris contri Scytha prædictione Neantzis irritum, 211. Scytha a Romanis vincuntur, 214. Scytha ad Chierobacchos ab Alexio virti, 223. Sed nihil ea clade debiliores usque Constantinopolim promoventi, 223, 225. Vincuntur a Romanis, 230. Comanos frustra invitant ad societatem ineundam secum, *ibid.* Scytharum Patzinearum gens tota una die maximo prælio deleta, 233. Scytha sex captivi usui sunt Baimundo ad exacerbandas in Alexium Italia præripes 367.
 Sebastianus exclamatur Alexius, 22.
 Sebastocratoris nova dignitas Cæsaris honore superrior, 78.
 Sebastocrator. *Vide* Isaacius Comnenus..
 Sebastianum nova dignitas, 79.
 Secessus Annae per triginta se e annos otium ei dat historiam scribendæ, 447. Ejus secessus causa tripex, *ibid.*
 Securitas clavis causa, 14. Securitas Dyrrachium in periculo, 382. Securitas fugæ fortæ faciore redempta, 120. Securitas imperatoris mira post denuntiatais insidiis, 254. Securitas Turcorum hostes spernentium ipsis noxia, 441.
 Seditio Amasenorum, 6. Compressa, 7.
 Seniorum consilium Alexio neg ectum magno ejus malo, 112.
 Sepultura Roberti, 163.
 Sethi astrologi satellitum de Roberta verax, *ibid.*
 Sex comites sibi circumdat imperator in prælio, 195.
 Sex diebus clausus et inaccessus manet Baimundus ægreditur animi, 589.
 Siauzus ad imperatorem missus ab eo persuadetur baptismum petere, 170. Quem et consequitur, *ibid.* Arces maritimas imperatori tradit, *ibid.*
 Sicariorum secta qui Chasti Persis dicebantur, que et qualis fuerit, 179.
 Sidera sive terrea, vilius nomen, 193.
 Sigillum instantis mortis, 503.
 Sigillum matris Comnenorum quid representaret, 84.
 Simulata Romanorum fuga, 140.
 Simulatus transfiguratus missus ab Alexio ad Baimundum, 583.
 Sinope civitas expilatur a Characita, 169.
 Situs urbis Iyrrhachii describitur, 381.
 Smyrna erumpit Tzacha cum classe valida in insulæ imperio subjectas, 203. Smyrnæ se recipit, plures naves paratus ad idem propositum, 210. Smyrna Joanni Duce deditur, 322. Smyruæ Caspax dux Romanorum classis interficitur, 325. In eus necis ultionem irruentes in urbem classiarum decem milium bonum, cædem perpetrant, *ibid.* Smyrna præficitur Hyaleus, *ibid.*
 Solis deliquium insigne prævisum ab Alexio, 193.
 Solium et ornatus imperatoris concionem militarem habentis, 263.
 Sollicitudo imperatoris, 375. Sollicitudo Alexii fortæ fiducia conjuncta, 228.
 Solomon dux Dacorum, 188.
 Solymas Orienti toti præst, 95.
 Solymas sultan novam irruptionem in Asiam prærat, 469. Egyratane Alexio Asiam septies incurset, *ibid.* Podagrum imperatoris Iudis scenice traducit, 461. Suis armis victus ipse vix evadit, 466. Scytha consilio usus quædeantis ut Romanos adoriant noctu frustra id tentat, 177. Pacis leges ab Alexio accipit, 478. Conjurationem Massut ejus fratris in eum factam ei Alexius indicat, 479. Ille indicium et consilium contemnit: somnio præsago iterum monetur, *ibid.* Per præditionem comprehensus execratur, 480. Deinde propter arcanum ejus ab uxore evigilatum occiditur, 481.
 Solymas arbisatrapas Turcorum pacem facit cum Alexio, 168. Nicæa exiens Apelchesenuni præsidii præfectum ibi relinquunt, *ibid.* A filio Philareti persuasus Antichiam petere duo fecerunt itinere noctium eam urbem improvisus occupat, 169. Prælio vincitur a Tutuse, *ibid.* Et seipsum interficit, 170. Solymas filii Nicæa in principes admissi a Turcis, 180.
 Solymus Alexii bene omipotum, 138, 139.
 Sosthenium locus prope Constantinopolim, 241.
 Spargiaruchus sultani Taparæ filius Tutusem vincit et necat, 179.
 Species pro il terribilis classis Baimundi, 369.
 Specimen roboris Bryenii, 14.
 Spolis Alexi Robertus politur, 118.
 Sponsalia Gregorii Gauræ primo cum Alexii nepte, 240. Deinde cum filia, 241.
 Stilianus locus condicis copiis ad convenientem, 300.
 Strabobasilei Victoria insignis, 464.
 Strages Turcorum ingens, 327.
 Stratagema Alexii aduersus Castorienses, 152.
 Stratagema Alexii in Baimundum, 154, 155.
 Stratagema Alexii irritum, 114.
 Stratagema Baimundi, 142.
 Stratagema Sangelis, 329.
 Stratagema imperatoris quo Tzurili obcessus, artificio suspensarum rotarum et evolutarum in Scytha se expediti, 216, 217.
 Stratagema Baimundi novum et singulare, 341.
 Strategius Aaronis famulus Dominum suum conjurationis in Augustum factæ defert, 378.
 Stratopedarchæ dignitas Aspites concessa, 360.
 Structores turris opticon callentes, 584.
 Studiis vacant Alexius et ejus uxor, 147.
 Studia litterarum Alexio imperante florent, 141.
 Studium religiosum propagandæ magnum in Alexio, 181.
 Stylus brevis et simplex auctoritatem veritatis habet, 414.
 Stylus ac scriptio Itali vitiosa, 146.
 Stypeota dux Romanus Turcos vincit, 464.
 Subterranea pugna Romanorum in Gallis, 383.
 Successor imperii animam agente Alexio palatium occupat, 503.
 Sultanes affinitatem Imperatoris ambit, 177. Sultanes a fratre immisso stricari occiditur, 178.
 Sultauns contra Tzacham litteris imperatoris irritatus, 250. Tzacham ad se ultra venientem in convivio interficit, 251.
 Sultanus magnus legatum ad imperatorem mittit, 170.
 Sultanicium dictum palatium sultanum, et dignitas ipsa ac potestas sultana, 171.
 Superbia accusatur Petrus Eremita, 287.
 Superius palatium Bucoleon dictum, 72.
 Summus imperator qui merito dicatur, 467.
 Suspicio venient in morbo Alexii, 457.
 Suspiciones hominum adversus Marian Augustam, 71.
 Synadenus successor imperii a Botaniate destinatus, 45. Prælium contra Robertum Alexio suadet, 112. Eo prælium Synadenus occiditur, 117.
 Syneus pacem cum Scytha tractat, 202. Scytha captivis censel interficiendos, 254. Ob id graviter objurgatur ab Alexio, *ibid.* Occisis deinde (incertum quo casu) captivis Scytha, gravissime pericitatur Syneus ab ira imperatoris, 253.
 Synodus adversus Nilum Armenosque celebratur, 270.
 Synodus a sebastocratore convocata, 228.
 Symeonis vertex locus alio nomine dictus curia Scytharum, 193.

T.

- Tabula ora littoralis ab imperatore ad Contostephanum classis ducem missa, 596.
 Tabulae fluctuantes muris impositæ, 403.
 Tancreduis liberrimi juveni ingenui jurare fidem imperatori recusat, 316. A paleologo nutu increpatus in eum percussurus ruit, 317.

- Tancredus Laodiceam oppugnat, 330. Ram capit de-fende Tzintziluca, *ibid.*
- Tancredus Mopsuestiam capit, et mox Ciliciam univer-sam subjugat, 349.
- Tancredi mater Hydruntē defendit oppugnatam a Conto-tephano et stratagemate obsidionem solvendam curat, 366.
- Tancredus Antiochiam obtinet, 422. Legatos imperato-ris superbe repellit, 432. Bertranum abalienare ab illo Romani conantur, 424.
- Tangripermes satrapa arie vincitur a Joanne Duca, 523.
- Taronita Alexii sororem in matrimonio habet, 78. Pro-tosebastus protovestiarus et panhyppersebastus dictus, *ibid.*
- Tatius dux Romanus Turcos auxiliare ducit, 109. Tatius contra Apelchasmum mittitur, 171. Turcos vincit ope Gallorum semel et iterum, 171, 172. Apelchasmum sequitur, *ibid.* Et cum acie vincit, 173.
- Tatius contra Scythas mittitur, 173. Cum quibus pro-sperre rem gerit, 184.
- Tatius Scytharum pabulatorum cedit, 203.
- Tatius Nicephorum Diogenem Alexium occidere pa-rantem repellit, 238.
- Tatius Romanas copias in oppugnatione Nicæa dicit, 313.
- Tatius Francis Antiochiam euntibus comes datus ab Imperatore, 517.
- Tatius astuta Balmundi persuasus recedit ab Antio-chia, 319.
- Tatius illustrissimi capituli appellatione cohonestatus, 335.
- Tatros perfidia prenitens Alexio adductus, 213. Sa-pienti consilio et fideli opera utilis, *ibid.*
- Temperamenta austera felicitatis, 88.
- Tempestas ingens die S. Thecla Isaacum Augustum et totum exercitum in extreum discrimen adducit, 90.
- Tempestas navalium pugnarum supervenit, 536.
- Templum Sancti Demetrii Thessalonicas celebri-mum, 60.
- Templum D. martyris Thecle a quo et qua occasione structum Constantiopolis, 90. Cur frequentatum ab Anna Ialassene, 89.
- Templum S. Thendori martyris prope Byzantium, 226.
- Tempus irruptionis Turcicæ prænuntiatum ab Alexio, 418.
- Terror Dyrrahchiensis, 103.
- Theca reliquiaria particulas variorum sanctorum ipso-nrum nominibus chartula inscriptis designatas habens do-no mittitur ab Alexio Augusto ad Henricum imperatorem Germanie, 94.
- Themistocles cum Alexio comparatur, 173.
- Theodorus Gauras urbis Trapezuntis, quam Turcis eri-puerat, dux creatur ab Alexio, 210. Oriundus e Chaldaea fortissimus, prudentissimus et felicissimus in belo fuit, *ibid.* Gregorium Gaurum filium injussu imperatoris ab aula abduxit, 241. Sed remittere cogit, *ibid.*
- Theodotus desperatus Alexii consi iam corrigit, 12.
- Thessalonica Meliseno a Comnenis oblate, 60.
- Thessalonicae Alexius moratur, 318.
- Thracia incursionibus Barbarorum exposita, 151.
- Transfiguratio in sigillo Annae Dalassene sculpta, 84.
- Transfuge Scythas deserunt, 252.
- Translatio casorum Balmundi precario permissa, 102.
- Trecenti juvenes fortissimi ab Alexio ipso militiam docti, 579.
- Tres Latini Alexium Augustum adorintur, 117.
- Triadita ab Isaacio Comneno Augusto occupata, 80.
- Triginta dies vix prede comportan te sufficiunt e Turcorum castris, 527.
- Trimestris Antiochiae oppugnatio per Francos, 318.
- Trinitas male impugnatur a Porphyrio, 151.
- Tripolis oppugnatur a Sangele, 329.
- Triumphum recusat imperator, 482.
- Tumor viscerum Alexii morbo supremo laborantis, 520.
- Turci per globos pugnant, 11.
- Turcorum auxilia Comnenis rebellantibus opportu-na, 56.
- Turcorum urbs regia Nicæa, 95.
- Turcorum latrocinia solerti Alexii consilio coercita, 95.
- Turci pax data ab Alexio bellum in Roberum median-te, 96.
- Turci in auxilium evocati ab Alexio, 103. Turci ab ora Bithynia polsi, 168.
- Turci Nicæa oppugnati auxilium imperatoris implo-rant, 173.
- Turci Nicæenses Solymæ filios principes agnoscunt, 180.
- Turci arcem Chii valide oppugnant, 206. Deditio-nem simulantes spatium suruntur ad innum rufiendum qui eversus fuerat, *ibid.* Centonibus et culebris muros prote-gunt, *ibid.*
- Turci Bithyniam infestant, 282.
- Turci Nicæam Alexio dedunt, 315.
- Turci ad Nicæam vincuntur a Gallis, 310.
- Turci ultra ad imperatorem veniunt, 515.
- Turci tripli prælio a Francis vici, 518.
- Turci Antiochenes a sultane Corosanis auxili-ent, *ibid.*
- Turci ad Polybotum eriduntur a Duca, 521.
- Turcorum a Francis apud Antiochiam strages inges-editur, 327.
- Turcorum cauta ratio bellandi, 331.
- Turci a Philocalo vici, 420 *et seqq.*
- Turci vincuntur a Camyze, 439. Sed mox eum rip-unt, 440.
- Turci ab Alexio conclusi in arundinetu comburuntur, 111.
- Turci dux Solyma irruptionem in Asiam parati, 460.
- Podagram Alexii irrident, 461. Vincuntura Romanis, 462.
- Turci ut adiutori instruunt, 469. Quibus armis tantur, *ibid.* Ad Polybotum internecone conduntur, 470. Vin-cuntur a Barda, 472. Funduntur a Nicephoro Cesare, 476. Leges pacis ab Alexio accipiunt, 478.
- Tutach ex remotoribus Orientis paribus in Romanes mouet, 4. Requisitus ab Ursilio societatem cum eo iug-gere, enim prodit et Alexio vendit, 5. Ab Alexio fugi-pretum promissum, *ibid.*
- Tutuses satrapa sultanis frater, 198. Chalepo Antiochiam versus cum exercitu vadit, 169. Ameram Solymam arie vincit, *ibid.* Sultanem fratrem quod de pace cum Alexio ageret immassis sicariis occidendum curat, 173, 179. Idem Tutuses Puzanum arie vincit et occidit, *ibid.* Sed paulo post Tutuses a Spargiarucho vincuntur et occi-ditur, *ibid.*
- Tyrones exerrendos curat imperator, 379.
- Tyrophagi Dominica Comneni ex urbe fugiunt, 51.
- Tzachas obsidevit inutiliter a Francis, 426.
- Tzangra harborei arcus species miri usus in bello ma-china accurate de-ribitur, 291.
- Tzachas Smyrnæ classem pyraticam armat, 203. Chio-menam, Phœream, Mytilenem occupat, *ibid.* Chium insu-lam capit, 206. Classem Romanam vincit, *ibid.*
- Tzachas Turcis in aree Chii obcessis auxilio remi-tit, 206. Et eos liberat, 207. Oratione jactabundam pacem cf-fert Romanis, 208. Audiens Joannem Ducam contra se venientem Suvrnam se recipit, 210.
- Tzachas mari potens insulis vastatis in occidua regio-nis irrumperet cogitat, 226.
- Tzachas oppugnatur a Joanne Duca terrestri maritimis que exercitu, 216. Trimestris bellum laboriosissime pu-quatulum ad Mytilenam inter Tzacham et Ducam, *ibid.* Soteri Alexii consilio vicerit evadit Ducas, 217.
- Tzachas obsidibus datis pacem factam frangit, 217. Eiusnaves a Romanis capiuntur, 248. Ipse agre fugit, *ibid.* Rursus bellum parat, 250. Dalassene contra eum milit-tur, *ibid.* Sultanus Alexii litteris in eum concipit, *ibid.*
- Tzachas Abydum oppugnat, 231. Sed cum mari Da-lassenus, terra sultanus aggreditur, *ibid.* Ad sultaneum con fugiens placide in speciem exceptus ejus usus in coniuvio interficitur, *ibid.*
- Tzachæ filia uxor sultani Nicenisi, 510.
- Tzachæ filia apud Nicenam capta Joanni Ducæ contra nitras missa datur ab imperatore, 522.
- Tzelgus dux Scytharum Charioponum incursat, 188. Vincitur et occiditur a Romanis, 189.
- Tzimisees imperator Paulicianus in Thraciam transerit, 451.
- Tzintziluca Laodiceæ prefectus, 529. Sam dedit Tan-credo, 330.
- Tzipureles dux Romanus a Turcis occiditur, 412.
- Tzitas dux Romanus copias imperatoris Nicæa admo-venit, 515. Idem comitari Northianos jussus, 351.
- Tzurnulum oppidum Thracie urbi convenient conju-rati, 55.
- Tzurnulum transferuntur castra Romana, 213. Scytha-Tzuruli imperatorem obserunt, *ibid.*
- U
- Ultio de Panitianis sumpta, 154.
- Umpertopulus Gallus vir fortis et militie probatus conjurat cum Alexio, 50. Praefectus Cyzico jubetur cum copiis Gallicis in Scytha fre, 483. Conjurat in Alexio cum Ariete, 236. Ob id bonis multatus vita, salva, *ibid.* Videtur restitutus postea, 273. Ubi ad custodiam limis missus dicitur, *ibid.*
- Undecim annis Joannes Ducas in Illyrico rem pro-sperre gerit, 209.

Unguentum mirificum S. Demetrii Thessalonie, 60.
Urus imperium necessarium in bello, 105.
Urbana et pacata opera Alexii, 449.
Urbs et portus Laodicea a Cantacuzeno capitur, 339.
Urbs ex ossibus structa,
Urselius Gallus in Asia potens copiis propriis pro se
renigerit, 3. Duces contra se missos vincit, 4. Ab Alexio
in arcum cogitur, *ibid.* Tutacum sibi adjungit, 5. Sed
Alexio societatem istam dirimente Urselius capitur a
Tutaco, *ibid.* Amazeni seditione facta Urselium libe-
rare parant, 7. Ad eos compescendos simulatur Urselio
executo, *ibid.* Loca quae Urselius cuperat ab Alexio
recipiuntur, 8.

Usus pontium machinæ lignæ lateribus affixorum, 384.
Uzus vir fortissimus signiferu Baimundi signum extor-
tum terram versus inclinat, 142. *Vide* etiam, 214.

Uzi alias dicti qui Hunni vocantur 01.

V

Vades fidei a Baimundo dati subditi ejus omnes, 410.
Vultur strategema sultani, 286.

Vana fiducia et iactantia Pseudo-Diogenis, 273. Vanum
gaudium Baimundi, 141.

Variae de l'seudo-Michaële sententiae et studia, 104.

Varianum, linguarum schola ab Alexio erecta, 285.

Vestites graviter armati, 231.

Vestit ationibus experimenium hostis et augurium for-
tuna capitur, 131.

Veneti suspicio in morbo Alexii, 157.

Veneti nomen dederunt factioni Circensi, 103. Venetos
multorum præriorum spe in Robertum Alexius armat,
ibid. Veneti pugnam navalem cum Baimundo committunt,
106. Qua cum vincunt, 107. Veneti maris possessionem
Roberto eripiunt, *ibid.* Veneti Robertum semel et iterum
vincunt, 160. Ex victoria negligentes sunt, *ibid.* Hinc Robertus eos maxima clade afficit, 161. Venetis ab
imperatore concessa privilegia, *ibid.* Venetorum duci
protosebasti dignitas conferunt, 161.

Ventosi et iactatoris Latini fuga, 317.

Venus statuam dejeicit, 347.

Verba religiosa patientis Alexii, 557.

Versatilia ingenta reipublice noxia et sibi, 59.

Versutia Mangani in differenda expeditione bullæ
aureæ, 63.

Vestiaritæ familiares Imperatoris, 109.
Vestes lugubres imperatricis cuius formæ fuerint, 505.
Vestes purpures et serico blattia dictæ, 94.
Vestis monastica ab explorantibus urbem induita, 6. *Vide* Glossarium.

Vexillum peculiare summæ ducl inclinatum terram
versus tempore prælii signum erat infortunii apud Fra-
cos, 142.

Veterani præsidio uribus impositi, 227.

Victoria consilio parata glorirosior quam quæ vi aufer-
tur, 66.

Victorias cruentas parvi facit Alexius, 445.

Vigilantia Palæologi, 103.

Visio Alexio oblate præsagiens imperium, 58.

Vis nocturna adversus Alexium irrita, 477.

Virtutes Irenes Augustæ, 332 et seq.

Virtus et liberalitas Alexii multos illi amicos pa-
rat, 31.

Virtus Alexii adversis crescens, 444.

Vocis sonus incredibiliter vehemens et fortis in Ro-
berto, 24.

Vulnere sibi adstantis non moretur imperator, 295.

X

Xericordus urbs Asiae a Northmanis capta, 386.

Xerogypsus fluvius prope Tzurulum Thracie oppidum,
213.

Xiphilini patriarchæ Constantinopolitani obitus, 73.

Xyloclastæ, quasi lignifragia, clathra et cancellis
lignis, vel concædes temere aggrestæ silvæ, 389. *Vide* Glossarium nostrum ad eum locum.

Z

Zatricium de nocte decumbens imperator iudit, 360.
Remissionis genus id est ab Assyriis inventum, *ibid.* Ludi-
sus is est latrunculorum olim Latinis dictus. Hodie
Scacchos Echez vocamus. *Vide* Glossarium Annæum,
verb, *Zatricium*.

Zoe Porphyrogenita Eudoxia Augustæ filia, matr
adeo chara ut ejus fortunæ constituendæ causa, nuptias
cum Botaniate Augusto Eudoxia cogitaverit, 74.

Zupanus magistratus nomen apud Dalmatas, 565.

Zyгаденус monachus suas Alexii scribit opus cui ti-
tulus fuit *Panoplia Dogmatica*, contra Bogomilos, 490.

NOBILES GALLI, NORMANNI

AC LATINI

Quorum mentio fit apud Annam Comnenam et stemmata ac familiæ reteguntur in Notis.

Numeri paginas editionis Regis denotant; littera n. Du Cangii notas.

A

Abagelardus Giscardi ex fratre nepos, 94; n. 277.
Adrianus PP., n. 458.
Agnes Antiochenæ, n. 490.
Albertus, 94.
Alexander comes Graviniæ, n. 459, 488.
Almericus Paur. Antiochenæ, n. 462.
Amictes comes, 114, 115, 117; n. 286, 287.
Andreas comes Rupescinæ, n. 458.
Ansuetinus Cancellarius Siciliæ, 456.

B

Baldwinus I, rex Hieros., 500, 501, 502, 528, 550, 553,
524, 525, 527, 530.
Baldwinus rex Hieros., n. 463.
Baldwinus Marasianus dominus, n. 443, 469.
Baliolensis familia, n. 212 et seq.
Bassavilla, n. 454, 457.
Bela, vel Belus, Banus Hungariae, 468.
Bernardus Extraneus, n. 379.
Bernardus de Tremblay Magnus magister Templi, n. 485.
Bertrandus comes Tripolitanus, 421, 425, 428; n. 407,
408.
Bertrandus, filius notus comitis S. Egidii, n. 463.
Berinus Dalmatianus rex, 40, 97, 112, 117, 166, 209; n.
212.

Boemundus I, princeps Antiochenus, 291, 301, 303,
304, 309, 316, 319, 320, 327, 333, 337, 379, 407, 419, 422,
445 et seq.; n. 239, 295, 380, 381, 390, 406.

Bohemiæ rex. *Vide* Tzecorum rex.

Boleslaus rex Polonorum, n. 443.

Borilius Hungarus, n. 419.

Borilius Rossianus dynasta, n. 451.

Bryenus, nobilis Armoricus, 140, 143, 152, 153, 154,
16; n. 501, 502.

Burchardus comes Alamannus, et episcopus Mona-
steriensis, 94; n. 276.

C

Comiscortes, nobilis Albaniæ, 122.
Conradus Imperator, 458, 444.
Constantinus Calamianus, nobilis Hungarus, n. 379,
469.

Constantinus Humbertopulus, 50, 183, 252, 256, 273;
245.

Contarens, nobilis Venetus, 160.

Contopaganus, 390, 393; n. 395.

Corpianus, seu comes Conversani, 388; n. 393.

D

Daimbertus episc. Pisanus, 335; n. 376.

Dagobertus, 416; n. 402.

Dionysius, nobilis Hungarus, n. 485.

E

Eleemon comes, 536.
Eubulus, seu Eubalus, comes Ruclaci, 30; n. 235

F

Fredericus dux Suevæ et imp., 414, 415, 453.

G

Gæta, seu Sigelgaita, Roberti Guiscardi uxor, 29, 55, 116, 161, 162; n. 232, 287.
Gismarus princeps Saleruitanus, 24; n. 232.
Geza rex Hungariæ, n. 448, 463.
Gilpractus Nemitzarum dux, n. 63.
Gofredus Bulionensis, 285, 293, 294, 309, 528, 530; n. 370, 571.
Guido frater Boemundi principis Antioch., 159, 388, 389, 590, 592, 402, 403; n. 508, 592.
Guillelmus. *Vide* Willelmus.

H

Helena filia Roberti Guiscardi, 27, 28, 56, 115; n. 220, 235, 254, 255.
Helias comes, 288.
Henricus IV, imp., 50, 51, 150; n. 291.
Henricus Austria dux, n. 480, 486.
Henricus Leo dux Saxonum, n. 496.
Hermanus Guiscardi ex fratre nepos, 93; n. 274.
Hervæus episcopus Capuæ, 93, 274.
Hieraulaus Galiciae princeps, n. 479.
Ilugo Budellus, 393; n. 395.
Hugo comes Cenomanensis, n. 235.
Hugo Magnus Veromanduorum comes, 288, 297; n. 532, 533.
Hugo frater Richardi, 393; n. 395.
Humbertopulus. *Vide* Constantinus.
Humbertus Radulphi filius, 416.

I

Innocentius II, PP., 446.

J

Joannes Rogerius. *Vide* Rogerius.
Joffridus de Mailly, 416; n. 403.
Josselinus I, comes Edessenus, 428; n. 408.
Josselinus II, comes Edessenus, n. 469.

L

Labeslaus Bohemiæ rex, n. 443.
Ladislaus. *Vide* Vladislaus.
Landulphus, 353, 356 *et seq.*, 568, 395; n. 577.
Levo, seu Livo, aut Leo, rex Armeniæ, 432.
Lotharius imp., n. 445.
Loriteli comes, 34.
Ludovicus VII, rex Franciæ, n. 444.

M

Marchisus pater Tancredi, n. 311, 380.
Marinus Neapolitanus, an. 387, 400, 402, 416; n. 592.
Maurus episcopus Amalphitanus, 415.
Melissendis, n. 467.
Michael Dalmatia dynasta, 40.
Milo Armeniæ princeps, n. 490.

P

Paganus comes, seu Contopaganus, 309, 393; n. 395.
Panucometes, 137.
Paulus Romanus, 416.
Peres Hungarus, 416.
Petrus Alia, 117, 136, 324, 387, 416; n. 288.
Petrus Bartholomeus, 324, n. 370.
Petrus Eremita, 285, 288, 293, 326; n. 349.
Pisanus episcopus. *Vide* Daimbertus.
Pontesia comes, 156, 157; n. 296.
Primislaus Serviæ dynasta, n. 466.
Primislaus Tauroscythicae dynasta, n. 480.

R.

Raul, seu Radulphus, cogn. Pellis Lupi, 298; n. 229, 240, 360.

Raimundus comes S. Egidii, n. 305, 309, 327, 529, 530
532; n. 554, 555, 371, 375.
Raimundus comes Barcinonensis, 50; n. 253.
Raimundus Pictavinus princeps Antioch., 450.
Renaldus princeps Antioch., n. 462, 469.
Renardus episcopus Tarentinus, 415.
Renoldus comes, 157.
Ricardus comes Andriæ, 588.
Ricardus alter comes Andriæ, n. 156.
Ricardus frater Hugo, n. 393; n. 595.
Ricardus senescalus, 416; n. 403, 404, 403.
Ricardus de principatu, 588, 416; n. 394.
Robertus de Bassavilla. *Vide* Bassavilla.
Robertus II, cogn. Hierosolymitanus, comes Flandriæ, 587.
Robertus Frisius, comes Flandriæ, 201, 203, 227, 327; n. 353.
Robertus Crispinus, n. 206, 207.
Robertus Guiscardus, 23, 24, 25, 83, 91, 98, 102, 103, 107, 110, 158, 162, 163, 166; n. 230, 231, 233, 235, 251.
Robertus Parisiensis, n. 563.
Robertus comes Loritelli, n. 238.
Rogerius comes Siciliæ, 34, 37, 131, 152, 387, 400, 401, 416; n. 238, 280.
Rogerius rex Siciliæ, n. 445, 450.
Rogerius Cæsar, n. 456.
Rogerius comes, 387.
Rogerius Dagoberti filius, 416; n. 210, 402.
Rogerius frater Radulphi, 56, 357, 400, 401, 416.
Rosiulus Tauroscylthicae dynasta, n. 480.
Rudolphus imperator, 52, 53; n. 257, 258.
Rupenii, 412; n. 399.

S

Solomon rex Hungariæ, 188; n. 328.
Saracenus comes, 157, 390; n. 297.
Sanctægidianus comes, n. 463.
Sigelgaita uxor Roberti Guiscardi. *Vide* Gæta.
Simon nobilis Gallus, 425.
Simon ducus filius, n. 407.
Simon nobilis Hungarus, 416.
Stephanus comes Franciæ, seu Blesensis, 321; n. 326.
Stephanus pater Leonis primi Armeniæ regis, n. 451.
Stephanus Geysre regis Hungariæ filius, n. 405, 406.
Stephanus Hungarus, n. 478.
Sibylla, Roberti Wiscardi filia, n. 233.

T

Toncredus, princeps Antiochiae, 316, 320, 350, 351, 352, 348, 349, 403, 410, 422, 423; n. 580, 581.
Thomas nobilis Antiochenus, n. 462.
Toros, seu Theodorus, princeps Armeniæ, n. 450, 462, 464.

U

Ureses nobilis Servius, 263; n. 318.
Urselius de Baileul, 3, 4, 5, 6, 7; 212 *et seq*.
Ursio episcopus Barenensis, 99, 280.

V

Vladislaus Hungariæ rex, n. 430.
Volcanus Serviæ Banus, 257, 251, 252, 233, 356, 365; n. 539.

W

Welpho dux Bavariæ, 52.
Willemus Carpentarius Meledunensis vicecomes, 28, n. 585.
Willemus Claret, nobilis Provincialis, 399; n. 326.
Willemus comes, 137; n. 297.
Willemus comes Ceritanie, 532; n. 575.
Willemus Flamingus. *Vide* Flamingus.
Willemus Ganz, seu de Gant, 416; n. 403.
Willemus de Greatemesuui, 50, 524; n. 369.
Willemus Longobardæ dux, 445.
Willemus Mascæles, princeps Salernitanus, 21, 26, 27; n. 232.
Willemus, rex Siciliæ, n. 459.

INDEX GEOGRAPHICUS

AD ANNÆ ALEXIADEM.

Numeri paginas editionis Regiae in textu Latino expressas denotant; littera n. Du Cangii notas.

- A**
- Abasgi, n. 209.
Abylebum, 281.
Abydus, 251, 420, 489; n. 440.
Ae seu Acræ, 427; n. 408.
Achris, 109, 122, 126, 156, 236; n. 284, 312, 388.
Acrocon, 411, 443, 478.
Acrum, 431.
Adana, 340, 413; n. 379.
Adriaticum mare, 37, 176, 283.
Adrianopolis, 176, 183, 189, 274, 280; n. 437.
Adrianopolis in Asia, n. 438.
Æginum, 241; n. 344.
Ægylia, 458; n. 411.
Ægyptus, 176.
Æmus mons, 190, 431.
Ænum, 450; n. 311.
Aer, 462.
Aetos, 414.
Agathonice, 281.
Agareni, 78.
Agrustopolis, 318; n. 367.
Aravia, Alani, n. 209.
Alemanni, 50, 130.
Aletthene, 441.
Alexandria, 433, 201.
Alexiopolis, 4 6.
Alitziun, 457.
Allage, 139; n. 301.
Almyrus fluvius, 10.
Alpes, n. 448.
Alyce, 135.
Amallis, 163; n. 254.
Araxia, 5, 6, 7, 531; n. 228.
Amastris, 451.
Amorium, 470, 472.
Anaphipolis, 22.
Ampus, 477.
Anabaza, 413.
Anazarbus, n. 433.
Anchialus, 171, 273, 279, 379.
Ancyra, 331.
Andronia, 158.
Antaradus, 329, 413; n. 374.
Antartus, 413.
Antiochia, 44, 318, 319, 422, 423; n. 212.
Aocata, 439, 440.
Apollonia, 180, 181, 459.
Aprus, 204; n. 338.
Apulia, 34, 93, 103, 162.
Aramisus, 414.
Araxis fluvius, n. 301.
Arbania, 122, 166, 390; n. 291.
Argya palus, 294; n. 353.
Armenia, Armeni, 270, 334; n. 412.
Armeniacum thema, 6, 50, 331; n. 225.
Armenocastrum, 469.
Aribac, 412.
Ascania palus, 220.
Asia, 173, 171, 451.
Ason, 290.
Aspro Eclesiae, 137; n. 297.
Ather, 162; n. 316.
Athlabotylin, 414.
Athyra, 57, 294; n. 251.
Atramythium, 420.
Attala, 334, 419; n. 376.
- B**
- Baana palus, 282.
Babagora, 122.
Babylon, 328.
Bagdat, 169; n. 521.
Bagora, Bagulatus mons, n. 588.
Balabista, 556.
Balaneus, 423; n. 374.
Bardarius, 18; n. 229.
Barenus fluvius, 459.
Baris, 99, 288, 566; n. 280.
Baculum, n. 486.
Bactetum, n. 456.
Basilacii fons, 22; n. 229.
Basilica, 441.
Basillea, 171; n. 324.
Beliatova, 158, 182, 184.
Bempetuz, 188; n. 320, 528.
Beneventum, 32.
Beroc, 198, 210, 273.
Berrhœa, 18, 414; n. 229.
Betrinum, 195.
Bidyne, 454; n. 413.
Bithynia, 95, 168, 282, 509.
Bitutum, 456.
Bitzina, 182, 193; n. 527.
Blachi. *Vide* Valachi.
Blinsum, 185; n. 527.
Boden, 136.
Bolyssus, 208, 210.
Bondicia, n. 316.
Bonditze, n. 316.
Borze, 412.
Bosporus, 95, 96, 168, 176.
Bostha seu Bossena, n. 418.
Bothrentum, 189, 161; n. 280, 308.
Bousa, 289.
Branea, 253.
Branizova, n. 412, 450.
Brittii, n. 438.
Brundusium, 53, 57, 97, 156, 766, 413.
Bucephale, 483.
Bulgari, 17, 68, 227.
Bunus, n. 456.
Buranirova, 449; n. 412.
Buza, 391, 392, 361.
Butotus, n. 416.
Butrotus, n. 508.
Byblus, n. 379.
Byzotus, n. 581.
- C**
- Caballo, 289, n. 561.
Cabiri, n. 302.
Cæsarea, n. 599.
Caladendra, 255.
Calathadori, 276.
Calaura, 11; n. 226.
Caiiopolis, 453.
Caitzierin, 414.
Canina, 35, 589, 590; n. 239.
Cappadocia, 92, 171, 421.
Capua, 99.
Caranibis, 211; n. 314.
Carme, 441, 442.
Carpaulhus, 218; n. 315.
- Carpiana, 58.**
Casiotis, 414.
Cassiope, 160; n. 310.
Castoria, 137, 142, 143, 152; n. 99, 303.
Cathismatin, 414.
Catzicli, n. 482.
Cauca, n. 393.
Caucaba, n. 399.
Caucalio, 289, 290.
Cedocetus, 10 et 226.
Cedrea, 470, 471.
Celbianum, n. 407, 437.
Cellita, 134, 178, 462; n. 300.
Celtæ, 3, 10, 11, 21, 111, 113, 116, 171, 173, 227, 232, 285; n. 438.
Cephalenia, 162, 355.
Cerbinum, 421, 431; n. 407.
Chaisini, n. 323.
Chalep, 169, 414, 410.
Chalybes, 471.
Chariopolls, 168, 204; n. 320.
Charsanes fluvius, 111, 118, 122, 392; n. 287.
Chasti, 178, 179, 180; n. 325.
Chele, n. 319.
Chersonesus, 429.
Chimara, 363; n. 586.
Chius, 206, 207, 321.
Chiara, 421, 429, 439; n. 407.
Chiat, n. 205.
Chorebæchi, 221, 225, 576, 578; n. 510, 410.
Chureni, 227.
Chomatenæ, 68, 71, 92, 324; n. 217, 273.
Chorosan, 178, 180, 318, 331, 433; n. 315.
Chortarea, 273.
Christopo is, 253, 258.
Cibotis, 309, 331, 438, 461; n. 365.
Cicia, 353, 310, 348; n. 266.
Ciova, n. 480.
Cissabus, 158.
Civitot, n. 325.
Cius, 72, 464; n. 321, 366.
Clyzomena, 203; n. 358.
Cnidus, 333.
Coa, 335.
Cohar fluvius, n. 302.
Ciele, 429.
Colesyria, 548.
Colonea, 364; n. 586.
Comani, 194, 200, 273, 454, 419, etc.
Comanorum jugum, 255.
Commermæri, 414.
Corcyra, n. 447.
Corone, 358.
Corynthus, n. 446.
Corypho, 38, 98, 159, 160, 355, 345; n. 240.
Coleracia, 461.
Crenides, 411.
Creta, 218, 256.
Croton, 29.
Cule, 188.
Curicus, 337, 338; n. 377.
Cyrene, 219; n. 346.
Cyzicus, 47; n. 244.
- D**
- Dace, 188, 284, 416, 431.**
Dalmatæ, 9, 17, 37, 92, 97, 98, 103,

110, 125, 131, 209, 285, 346, 566, 570, 580, 585, 6, 58, 59, 60, 116, 141; n. 212, 481.
Damalis, 59, 61, 64, 74, 95, 305, 433, 443, 461, 482, 162, 171; n. 252.
Dama-eus, 529, 429.
Dami-ta, n. 482.
Damoerania, n. 217.
Danubius, 182, 188, 192, 233; n. 320.
Daphnium, 253; n. 346.
Deabolis, 126, 586, 597; n. 292.
Decimum, 221; n. 340.
Delphina, 158.
Davre, 371, 390; n. 388.
Diabolis fluvius, 380; n. 391.
Diampolis, 189, 202, 274.
Diampya, 189.
Dimylia, 224.
Divalus fluvius, n. 391.
Dolylum, 463.
Dominici palatum, 141.
Dorylaeum, 469; n. 352.
Draxon fluvius, 97, 286; n. 279.
Dristra, 158, 183, 189, 193, 194; n. 327.
Drymon fluvius, 371; n. 388.
Dux, 412.
Dyrrachium, 9, 17, 57, 92, 97, 98, 103, 110, 125, 163, 209, 285, 336, 366, 370, 380, 383; n. 280, 318.

E

Edessa, 429.
Elius, 370, 371.
Empolis fluvius, 430.
Ephesus, 321, 323.
Epidamnum, 17, 99; n. 280.
Epirus, 102.
Ermon, 413.
Ernaginum, 363.
Euphrates, 176.
Eurus fluvius, 56, 184, 376, 450; n. 251.
Exdaveni, n. 388.
Exeba, 158.

F

Farfar fluvius, n. 367.
Flandria, 201; n. 334.
Flaviana, n. 455.
Franci, 14, 106, 109, 183; n. 361.
G

Gabala, 339, 413; n. 378.
Gades, 382; n. 391.
Gaita, 469.
Galiza, n. 140.
Genuenses, 358, 316, 429.
Geranium, 576; n. 5-9.
Germani, n. 439.
Germanica, 412.
Germania, 464.
Getæ, 89.
Gichon fluvius, n. 301.
Glabinitza, 90, 125, 188, 390, 391; n. 320.
Gabitza fluvius, 158.
Glossa, 98.
Glycys fluvius, 107, 108.
Goloe, 189, 193, 198, 202, 271, 281; n. 320.
Gradus inf., n. 314.
Gravina, n. 456.
Guarani, n. 256.

H

Hæmi clusuræ, 190; n. 328.
Hays fluvius, 551.
Hebraici, 318; n. 367.
Hebrus, n. 251.
Hellenopolis, 236, 326, 463, 464; n. 351.
Hellespontus, 429.
Heracea Pontica, 92, 18.
Hercynia silva, 452.
Herculis columnæ, 175, 283.
Hiericho, 36; n. 239.
Hierum, 300; n. 361.

Hierusalem Syræ urbs, 527, etc.
Hierusalem Ithacæ urbs, 162.
Hydrus, 14, 37, 159, 366.

I

Iaxartes fluvius, n. 501.
Iberi, Iberia, 170, 106, 116; n. 209.
Ibyr fluvius, 439.
Iconium, 460, 463, 469, 171.
Ilyricum, Il yrii, 17, 38, 93, 99, 103.
Ister fluvius, 89, 189, 192.
Italia, 11.

J

Japha, 328; n. 372, 573.
Japygia, 35.
Joannina, 125, 133; n. 291.
Juvenatium, n. 456.

L

Lampe, 177, 324, 420, 147, 174; n. 323.
Laodicea Phrygiæ, n. 130.
Laodicea Syria, 324, 329, 339, 348
410; n. 373, 375, 381.
Lardice, 189.

Larissa, 137, 158, 141, 412.
Latini, 92, 195.
Lebune, 230, 252.
Lentiana, 433, 461.
Leuce, 317; n. 367.
Leucas, 353, 469.
Leucasia, 249; n. 346.
Libanus, 329.
Libotanum, 159; n. 300.
Ligures, n. 451.
Lichnus palus, 371; n. 388.
Limnia, 414.
Lipenium, 252, 253, 265; n. 346.
Lobitzus, 90; n. 272.
Longinæ, 340; n. 379.
Longobardia, 23, 93, 96, 283, 288, 315, 347; n. 331.
Longum litus, 427.

Lopadium, 177, 439, 461, 464; n. 523.
Lulum, 412; n. 399.
Lycostomum, 133, 141, 142.
Lysimachia, 201.

M

Macedones, 11, 189.
Madytus, 429; n. 410.
Mæander, 323; n. 438.
Mala costa, 118.
Malea promontorium, 358.
Ma-phetur, n. 456.
Mamista, 340; n. 379.
Mauzicerie, n. 302.
Maraceus, 413; n. 373.
Marasis, 354; n. 376.
Marca Auconitana, n. 457.
Marcella, 202; n. 357.
Marchatis, 359; n. 378.
Mare Calzam, n. 201.
Mariza, n. 251.
Marusis, 534.
Mariandyni, 202; n. 319.
Mauranaharam, n. 301.
Mauropotamus, 230.
Maurus mons, 418; n. 218.
Melagina, 411, 462; n. 411, 456.
Mela, 30, 123, 162, 133; n. 238.

311
Melitene, 180.
Meliu, 380.
Misanpepi, 512.
Mesonax, 473; n. 414.
Mesopotamia, 414.
Mestus, 576.
Methymna, 206; n. 291.
Miscura, 463.
Mitylene, 207, 246, 247, 248.
Mocrus, 371; n. 388.
Moglena, 136, 157; n. 297.
Monocystum, 459, 468.
Monopolis, n. 430.

Mons Ferrandus, n. 433.
Mons Mirabilis, 412.

Mons Pelous, n. 456.
Mons Peregrinorum, n. 373.
Mons S Auxentii, n. 435.
Mopsuestia, 549, 413.
Mosynopolis, 154; n. 306, 381.
Mylonum, 114.

N

Naissus, n. 329.
Naupactus, 37.
Nocta, 414.
Nemesus, 249.
Nemeizi, 62; n. 257.
Neocastrum, 457.
Nesus, 449.
Nicaea, 95, 168, 169, 171, 173, 177, 179, 180, 183, 309, 311, 418, 419; n. 366.
Nicaea pæra, 193, 217, 270, 280; n. 320.
Nicopolis, 37; n. 240.
Nicomedia, 96, 72, 174, 127, 283, 309, 463.
Nomades, n. 181, 472.
Northmanni, 285, 370, etc., n. 319.
Nymphaeum, 421; n. 407.

O

Olympus, 441, 462.
Orestias, 57, 109.
Ostium, n. 437.
Ostrobus, 136.
Ostrurypitz, n. 482.
Ouētoues. *Vide* Vetones.
Ozolimne, 200; n. 354.
Ovia insula, n. 455.
Oxus fluvius, n. 301.
Oxydromus, 518.

P

Pagatzi, 229; n. 478.
Pagra, 412.
Paipterum, 326; n. 370.
Pallia, 105.
Palus, 289.
Palus, 40 Martyr, 473.
Pamphylium, 184.
Pamphylius sinus, 429.
Paphlagonia, 92.
Pareum, 439.
Passara, 160; n. 310.
Pattara, 336.
Patzinacæ, 194, 198, 228, 230; n. 327.
Paurace, 332.
Pelagonia, 137, 186; n. 291.
Pelecanus, 298, 300, 309, 312, 315, 316; n. 360.
Pergamus, 421, 429.
Peritum, 449.
Pernicum, 237; n. 316.
Pernitzium, 235.
Persis, Persæ, 5, 168, etc.
Persthlava, 194; n. 329.
Pescara, n. 453.
Petra, 118, 391.
Petricum, n. 469.
Petrula, 580, 389, 395, 397.
Peutze, n. 349.
Pharus, 241; n. 341.
Philadelphia, 321, 420, 421, 429, 431, 443.
Philea, 294.
Philippi, 22; n. 412.
Philippopolis, 158, 185, 184, 184, 203, 215; n. 412.
Philocali vadum, 230.
Philomellum, 321, 323; 471, 473, 481; n. 369, 414.
Philopatrum, n. 217, 440.
Pictavi, n. 433.
Pisani, 535, 346, 429; n. 370.
Pithyc, 469.
Pliscoba, 135; n. 326.
Podandus, 413; n. 401.
Pœmanium, 181, 459, 410, 462, 470; n. 327.

Polobi, 136, 145, 253.
 Polybolus, 210; n. 339.
 Prenetus, 172.
 Principis insula, 162; n. 414.
 Propontis, 178.
 Provincia, 289; n. 334.
 Prusa, 439.
 Psyllus, 376; n. 399.
 Putse, 278.

R

Rædestum, 161.
 Rama, 230; n. 372.
 Ramel, 328.
 Ravennicum, 159; n. 381.
 Rhodope, 450, 451.
 Rhodus, 356.
 Roma, 84.
 Rufanum Palatinum, n. 316.
 Rusum, 210, 212; n. 339.

S

Sagundaus, 468.
 Salabrias fluvius, 141, 142; n. 294.
 Salernum, 29, 30, 52, 632, 133, 158; n. 294.
 Samus, 243, 333.
 Sanctus Agidius, 505; n. 564.
 Sanctus Georgius, 176, 461, 463, 464; n. 375.
 Sanctus Hellas, 412.
 Sangarius fluvius, 282; n. 349.
 Santabaræs, 470.
 Saraceni, 109, etc.
 Sarbanum, 414.
 Sardes, 324.
 Saron, fluvius, 319; n. 381.
 Sauromatæ, 89, 142, 182, 188, 195, 281; n. 272.
 Scamander, 429, 439.
 Scardona, n. 482.
 Schisa, 57.
 Scopia, 156, 232, 233; n. 597.
 Scotinum, 188, 189.
 Scutarium, 281.
 Scythæ, 11, 12, 158, 177, 187, etc.
 Seleucia, 338, 427; n. 577.

INDEX IN NOTAS DU CANGII.

Serræ, 255, 258.
 Servia urbs, 232.
 Servia regio, 431.
 Sesaris, 412; n. 434.
 Seutius, 336; n. 377.
 Sgenin, 414.
 Sicilia, 143.
 Sidena, 185, 193, 281, 282; n. 248, 249, 327.
 Silvestri domus, 280.
 Sinope, 169, 170, 176; n. 325.
 Sirmium, n. 431, 478.
 Slavi, n. 243.
 Slopinum, 356.
 Smyrna, 245, 246, 250, 521, 522, 523, 419, 421.
 Soscus, 156.
 Sosopolis, 130, 562; n. 294, 430.
 Sosthenium, 241, 298; n. 343.
 Sthlavitzia, 350.
 Strompiiza, 356; n. 382.
 Sudi, 319, 412; n. 368.
 Soetium, 412.
 Sycæ, 337; n. 337.
 Symeonis mons, 193.

T

Tamiathus, 165; n. 487. Tanaïs, 21.
 Tarion fluvius, 60.
 Tarentum, 98, 88, 89.
 Tarsus, 324, 340, 348, 415, 9, 104.
 Taurocomum, 279.
 Tauroscytæ, 54, 66, 156, 157, 140, 146; 480, 481.
 Taurus mons, 319, 113, 107.
 Tebenna, 361; n. 386.
 Telcempsi, 414.
 Teluch, 412.
 Temessa, 92; n. 437.
 Temises mons, 67.
 Therma, 274; n. 348.
 Theodosiopolis, n. 302.
 Thessalia, 11.
 Thessalonica, 17, 18, 21, 60, 110, 145, 318; n. 252.
 Thracia, 10, 50.
 Thracesium themæ, 429; n. 410.

U

Ugernum, n. 364.
 Ungaria, 143.
 Usi, 142, 201; n. 504.

V

Valachi seu Blachi, 138, 227, 274; n. 300, 485.
 Veneti, 106, 106, 160, 346; n. 282, 283.
 Venetia, 125.
 Venusium, 163; n. 318.
 Vescia, n. 435.
 Vetones, 370, 445; n. 387.

X

Xerigordus, 286; n. 331.
 Xerogypsus, 215; n. 340.

Z

Zacynthus, 35.
 Zebel, 413.
 Zengme, n. 131.
 Zibel, n. 379.
 Zompe, 472.
 Zompus, n. 318.
 Zume, 412.
 Zygum, 243, 259, 275, 281; n. 343.

INDEX RERUM ET VERBORUM MEMORABILIA

QUE IN NOTIS AD ALEXIADEM CONTINENTUR.¹

Revocatur Lector ad numeros grandiores in NOTIS expressos, qui paginas editionis Du Cangii representant

A

Astus, seu Aetus, Ecclesia sic dicta CP., 248.
 Abbes dicti monachi seniores, 236.
 Achridensis episcopatus, 388.
 Acclamations imperatricibus perinde ac imperatoribus factæ, 262.
 Acropolis CP., 259.
 Adoptiones honorarioræ, 244.
 Aeria inæqualitas, 224.
 Affectiva imaginum adoratio, 293.
 Atho D. Curyci, 377.
 Alemanni statuta procéri, 231.
 Aletius imp. dissimulandi perilus, 214, 392. Eius res geste antequam imp. fieret, 218. Pietas, 298. Roberti mortem dolet, 518. Eius nummi, 322. Epistola ad comit. Mandr., 333. Verax, 312. Illius mors, 425.
 Alyalles, 503.
 Amalpitanus mercaturæ operam dant, 311.
 Amicorum familia, 286, 287.
 Amermummes, Amirabilis, Amirovius, Amiralidus, 323, 51, 572.
 Anemades, 383. Anemæ turris, 383.
 Angli in exercitu Boemundi, 387.

PATROL. Gr. CXXXI

Angelicus habitus, 263.
 Angulus S. Demetrii, 182, 250.
 Angulus Blacher n., 182.
 Anna Comnenæ tumulus, 412. Camilatites et eruditio, 224.
 Ahtemurale, 326.
 Antiochia a Turcis capta, 325. A Christianis expugnata, 369. Illius acropolis, 368, 369.
 Antiocheni duces, 242.
 Apapacæ Turcus, 374.
 Apostolicus Turcorum, 372.
 Applicare, 334.
 Aquila biceps, insignia Palæologorum, 255.
 Arabici equi, 408.
 Archizupani, 317.
 Arcubalistarum usus, 357.
 Arietem invenero Carthaginenses, 591.
 Armenii Thraciam incolentes, 413.
 Armiger, 259.
 Armillæ impp. et regum, 260, 262.
 Aroniorum familia, 390.
 Arsenalæ CP. 182.
 Artacida Turci, 215.
 Arundo chr. 184.
 Asan, 367.
 Assasini, 323, 326.
 Astarte, 331.

Aeyli jure donata iædes Sophiana, 247.

Athnati, 226.
 Atria sedium siccarum, 357.
 Augustaticum, 269.
 Augusteum, 185, 260.
 Auerrant, 499.

B

Balliotensis familia, 211, 212, 213.
 Balista, Balearis arcus, 358.
 Bambalio, 229.
 Banus, 347.
 Barangi, 256.
 Barbara lingua, 237.
 Barbatæ Veneti, 283, 320.
 Barbatine Northmanni et Franci, 283, 520.
 Bardacana, 250.
 Bardariotæ, 284.
 Bellum pacem parit, 385.
 Beiphet idem qui Tagrelobecus, 203.
 Benedictio, 419.
 Berciarocutus sulcatus, 324.
 Bisacuta, 257, 347.
 Blachernarum palistum, 246, 442.
 Tempium, 249, 330, 342.
 Blanca CP., 182.
 Blattium Byzantium, 275.

Boanerges dictus S. Joan. evang. 232.
Boemundus Wiscardus primogenitus, 239. Alexium fugat, 295. Ex Italia excedit, 380. Uxor dicit Constantiam, 380, 381, 390. Moritur, 406. Illius ditiones, 364.
Bogomili, 421.
Brachiale, propugnaculum, 249.
Brachialia, ornamenta brachiorum, 260, 261.
Breve, Brevis, 306.
Britones verbosi, 410.
Bucoleontis palatum, 263. Portus, 265.
Burzes, 414.
Buxida, 375.

C

Caballarii, Graecis, qui nostris, milites, 399.
Caliculae dicti angeli, 264.
Calamanus dux Mamistrensis, 379.
Calanarium imperatorium, 258.
Calcei aculeati, uncinati, 302, 503, 504.
Calceos soleis mutant, cum meusus accumbent, 388.
Cagliari, 259.
Camera, fiscus, 251.
Camerarii dignitas, 251.
Canauorum familia CP., 586.
Ca icini dignitas, 378.
Caniculus, 258.
Canon ecclesiasticus, 420.
Canonici, canonica, 420.
Capas pro lebete, 267.
Capitanata, provincia Italica, 275.
Capones, dicti eunuchi, 219.
Caput cur dicti Iudaei, 219, 220.
Caput S. Joannis, 356.
Carceres CP., 423.
Carnium (a) esu abstinebant monachi S. Basili, 264.
Carpentarius cur dictus Willelmus Meledunensis, Carpentaria, Carpentata editio, 355.
Castellum Boemundi, CP., 363.
Catapani Italicci, 275, 276.
Cataracta Danubii, 528.
Catergalimena CP., 265.
Caueatores, 378.
Caucus, Caucii nummi, 278.
Ceret perpetuo ardentes, 389.
Ceritaniae comitatus Iunites, 376.
Chalcopratia, 293.
Character, moneta, 212.
Charonum familia, CP., 270.
Charsias, Charsiana porta, 258.
Chartulari vari, 452.
Chlamys pro militi, 386.
Chitziestiam sultanus Iconiensis, 413.
Chorobacchorum campi, 340.
Chorosphactes, mobilis Byzantinus, 274.
Chomateni, qui dicti, 217.
Chorus, pars templi, 217.
Christophorus de Bondelmontibus, 182.
Ciliciis montes, 206.
Cionabari subscribebant imp., 268.
Cisternae variae CP., 183, 184, 185.
Clamor militaris, 341. Turcorum, 358.
Clausura, 309.
Clerus CP., 185.
Clusa, clusura, 301.
Cognitiones, 397.
Colores equorum, 291.
Colossus CP., 185.
Columna Justiniane, 183, 185.
Columna aedis Sophiane, 331.
Columna crucis, 184. Cremata, ibid.
Columna Christi, 184.
Comes nauticus, 377.
Comites Couverciani, 393.
Comites Pontesie, 296, 297.

INDICES IN ALEXIADEM.

Comites principatus, 394.
Comites dicti proceres Northmanni, in Apulia, 234.
Comitura, comitis, 366.
Cometes an, 1106, 581.
Commercium, tributum, 315.
Commerciarius, ibid.
Comunica familia perillustris, 197.
Conestabili dignitas apud Graecos et Latinos, 394, 395.
Congeuer, 274.
Con-ecclesia, 418.
Conoscer, 281.
Constantinus Magn. equalis apostolis dictus, 412, 413.
Constantinopolis a Constantino M. dicta, 182. Illius forma, ibid. Directa ab Alexio, 259. Quando ab eo capta, 288.
Constantinopolitanus principatus nec electione nec sauguinis jure delatus, 197.
Constantinus Porph. Ducas imper. dictus, 288, 321. Illius nuptiae cum Helena Giscardi filia, 253.
Constantinus Monouchus ob pud. nudos amores infamatus, 271.
Constantiniani nummi, 401.
Consuetudines, tributa, 270.
Contoscalium, 182.
Corcyra expugnata, 241. Corcyrae arx, ibid.
Coronata Augustae a maritis, 267.
Cortina, 563.
Cosmas Patr. CP., 267.
Cosmidum, 250, 363.
Cothones, portus manufaci, 267.
Crales, 405.
Crispinorun familia, 206.
Crucis Trevirensis inscriptio, 329.
Cruces crucisignatorum, et earum colores, 350.
Crystallus olim in pretio, 279.
Cubiculum, thesaurus, fiscus regius, 250.
Cuniculi, 331.
Curator, digitas, 339.

D

Demoniorum fluvius, 391.
Dagobertus, unde vox deducta, 402.
Dafassenorum familia, 370.
Dalmatian Saracenus, 362.
Dalmatiae reges, 248.
Danubii fontes, 328.
Delphicu.n, Delphica, 411, 412.
Demetrius Zulimir, Dalmatiae rex, 242.
Demetrii (S.) corpus et reliquiae, 252.
Devota, 418.
Dextrale, securis, 237.
Dextras dare, 228.
Dextraril equi, 227.
Dextrocherium, 261.
Diaconisse, 416, 417, 418, 419, 420.
Diogenius Romani imper. filii, 346, 348.
Divinatio per oraculum auctoritatem, 318.
Domestici digitas, 246.
Domesticatus, 307.
Dominas dicta Augustae, 268.
Dominica Tyrophagi, 245.
Dominicus Silvius Venetus, 283.
Domus Crateri CP., 383.
S. Drausius duello certantium patronus, 362.
Drogo dux Apuliae, 405.
Dromones, 272.
Drungarius vigilie, 515.
Duellorum usus in Gallia, 297.
Duello succombentium paena, 299.
Ducarum familia et cognomen, 198.
Dux apud Graecos quis dicitur, 324.
Duces Antiocheni, 342.
Duces Constantiopolitanii, 198.
Duces Thracie, 198.
Ducatum, 400.
Dyrrachii origo 282.
Dyrrachium c. p. a. Guiscardo, 291. Ab Alexio, 313.

E

Ebalus comes Ruciensis Giscardi filium uxorem ducit, 235.
Ecclesie vasa et cimelia distracta pro redemptione captivorum, 292.
Elephantene, carcer CP., 413.
Embolum, Embolani, 313.
Kucore lapides, 266.
Epistola Alexii imp. ad comitem Flandriae, 355, 356.
Equi Thessalici in pretio, 227. Dextraril, ibid. Stragulus instratu, ibid.
Equi aenei CP. Venetias transau, 184. Equorum colores, 291. Equi Arabici, 408.
Eudocia Alexii imp. filia, 425.
Eudoxus astronomus, 319.
Eunuchi in regum palatiis res intervertunt, 243.
Eustrathius, 413.
Euthymius Zigabenus, 422.
Examinata pondera, 384.
Excubita, excubitaria, 413.
Excusati qui, excusaticum, 336.
Exdaveni pirate, 388.
Expeditio Francorum Hierosolym, 519.

F

Familiares, 285.
Familiares inimici, 245.
Farius equus, 409.
Fasci sepulcrales Delpare, 331.
Ferrandus, Ferrandinus color, 419.
Ferrum lancea Dominica, 314.
Fenda ad vitam concessa, 402.
Fides salva, mentita, 408.
Flabe la ex caudis pavonum, 316.
Forum Constantini CP., 215, 216.
Fossatum, castra exercitus, 341.
Francia, quae dicatur scriptoribus Byzantinis, 199. Provincia Francie, 562.
Francos, seu Latinos (ita enim Latini Romani dicuntur scriptoribus passim), avaritiae et lucri cupiditatis accusant Graeci, 318. Forum fastus, 111.
Franci lanceis valent, 321. Instabiles, 319. Equitandi periti, 319.

Francorun reges regum reges dicti, 352.
Fratres sese appellant reges, 271.
Frigores, Frigoreticus morbus, 359.
Fumilare, pro euonyme, 233.

G

Gabrarum familia CP., 343.
Gaimarus princeps Salernitanus, 232.
Galea navis species, 316.
Gallorum primus impetus, 295.
Gazzi Turcorum amirallus, 413.
Gelaloldi sultani mors, 325.
Gemursae, 302.
Genealogia Bucarum, 188. Comenorum, 189, 190. Bryeniorum, 191. Regum Siciliæ, 191, 193. Aniciorum, 289, 290.
Georgii (S.) templum Ramense, 375.

Georgius Camaterus, 347.
Georgius Monomachus, 279.
Georgius Palaeologus, 230.
Germundus, navis species, 273.
Gothofredus Bullonius, 351. Sistrum Ballonii distrahit, ibid. An rex fuerit, 370, 371.
Gradus, portus, 513, 314.
Gregorius Taronites, 386.
Giscardi cognomen Roberto cur inditum, 231.

H

Hæretici omnes superbi, 326. Pie- late singunt, 422.
Helena Roberti Giscardi filie nuptia cum Constantino Porpb., 273.
Domum remittit, 254.
Henrici IV imp. Italica expeditio, 291.

Heptascalum CP., 515.
Hierosolyma quando a Francis capta, 370.
Hippodromus CP., 183.
Historia laus, 233.
Hodegetria, 412.
Hominum peregrinorum quale fuerit, 564.
Horreum CP., 384.
Hugo comes Cenomanensis uxorem sicut Guisardi filiam, 235.

I

Iasitarum familia CP., 305.
Iherides monachos, 421.
Iberitae illius domus CP., 239.
Iconienses sultani, 216. Eorum stemma, 195.
Imaginum adoratio affectiva, 293.
Imberhes Franci, 283.
Imbreviare, 306.
Inequalitas aeris, vitæ, corporis, 224.
Irene Joan. Comneni imp. uxor, 403.
Isaacii Comneni imp. nummus, 322, 323.

J

Joannes Alexii F. Imperator dicitur, 323. Maurus cognominatus, *ibid.* Ejus nuptiæ, 382. Uxor, 403.
Joannes Axuchus, 367.
Joannes Balliolus Scotie rex, 214.
Joannes Cananæ, 386.
Joannes (S.) evangelista cur Filius tonitruj dicitur, 251.
Joannes Italus haereticus, 303.
Joannes Taronita, 348, 390.
Joannes Thracesius europolata, 363.
Judæa CP., 313.
Jurare super S. Crucem, 402.

L

Ladislaus Hungariae rex. *Vide* Vladislau.
Lancea, qua Christi corpus perforatum, CP. asservata, 184. illius ferrum, 344, 345, 370.
Lanceæ Franci valent, 324.
Landulfus de Græcia, 377.
Lapillus ὄρφεως dicitus, 203.
Leo Diogenes, 287.
Ligius, 398.
Lingua, pro promontorio, 280.
Lociservator, 373.
Locustæ visæ ante expeditionem Francorum Hierosol., 350.
Logotheta dromi, 262. Secretorum, *ibid.*
Logothesium generale, *ibid.*
Lucernarium, 342.

M

Mabilia Guisardi filia, 256.
Magistri dignitas, 245.
Magister militum Neapol., 392.
Magnaura, palat. CP., 183, 386.
Maniacatae, 559.
Manichetus, idem qui Maniaces, 236.
Manichæi Philippopolitani, 284.
Mansal, Manuelis imp. moneta, 522.
Manuelis imp. nummus, *ibid.*
Manuelatus, *ibid.*
Manus æræ CP., 384, 533.
Manus impositio, 416.
Mare Calzam., 201.
Maria Alexii imp. filia, 425.
Marchisius pater Tancredi, 380.
Marius, nobilis Neapolit., 592.
Martinus (S.) par apostolis dicitur, 413.
Maryandini, 349.
Masulæ, a quo genus ducunt sultani Iconienses, 413.
Matriculariæ feminæ, 419.
Matroneum, 420.
Maurix, dux classis Alexianæ, 283.

INDEX IN NOTAS DU CANGII.

Mavors, Mavorte, 330.
Melissenus Cæsar, 300.
Mensis intrans, exiens, stans, 241.
Menses dip. omibus, non vero sua nomina, appovebant impp., 334.
Merobaudes Cæs., 250.
Mesopotamia, nobilis CP., 345.
Michael Cerularius Patr. CP., 215.
Michael Pantechnes medicus Alexii imp., 424.
Michael Psellus, 304.
Michaelatl nummi, 401.
Miliare CP., 260.
Militæ Gueti, 315.
Miraculum et Mirabile, in quibus differant, 389.
Miracula consueta, 399.
Miramomelini Hispanici, 372.
Mocrus rex Bulgariae, 329, 388.
Modius æneus CP., 384, 385.
Moles, portus, 303.
Monachæ Græci a carnium esu abstinebant, 264.
Monogramma, 255.
De Montani cognominati Cilicæ toparchæ, 306.
Moravia magna, 199.
Muchemetus sultanus, a quo cæteri sultani genos ducunt, 300.
Mundialis, 272.
Murus antepectoralis, 250.
Murus Blachernarum, 351.
Muri terracæ, 266.
Musulmani, 410.
Mutatio, 301.
Mutatorium, 283.
Myreleum CP., 383.

N

Narentani pirate, 387.
Narthæ Ecclesiæ, 217.
Nasale, 228.
Naves castellatae, 282.
Nazarenæ dicti monachi, 422.
Necessitatem vertere in virtutem, 323.
Nemitzi dicti Germani, 257.
Nicephorus Diogenis, 287.
Nicephorus Melissenus, 252.
Nicolaus Callicles medicus Alexii imp., 423.
Nicolaus Patr. CP., 348.
Nili anmathematiæ, 318.
Normanni Franci quando primam in Apiam et in Orientem transierunt, 207. Statura proceri, 231. Equitandi periti, 349. Comam nutriebant, 398. Verbois, 410.
Numeri militares, 423.
Nummi ferrei Byzantinorum, 248.
Nummi Romani Diogenis, 276, 277.
Nummi Alexii et Manuelis impp., 322.
Nuptiæ tertiae apud Græcos vœtæ, 217.
Nymphaeum, 559.

O

Obeliscus CP., 422, 423.
Oblatio pacifica, 272.
Obligationes Campionum, 363.
Officina CP., 312.
Onophorum Deiparae, 329.
Orphæotrophium CP., 415, 416.
Oxus fluvius, idem qui Araxis, 201.

P

Pagani unde dicti, 386.
Palmedeum inventum, 223.
Palatum Bucoleontis, 264, 265.
Palatum Magnum, 259, 264.
Palatum Manganorum, 269.
Palatum superius CP., 264.
Palatum Petrii CP., 219.
Palatum Porphyriæ CP., 320, 321.
Palatia suburbana CP., 319.
Paracharagma, Paracaraximus, 292.

Q

Quadragesima indulta iis qui se excusare volebant a felonie, 398, 399.
Quadrellus, 358.
Quadrivium, 224.

R

Radenorum familia CP., 263.
Radulphus Pel de leu, 239, 240.
Ragusini Normantis faveint, 283, 284.
Raimundus comes Barcinonensis

INDICES IN ALEXIADEM.

- Guiscardi filiam uxorem duxit, 273.
Raimundus Sancti Egidii comes quo jure Provincie comes dictus, 384, 385. Regnum Hielos. respuit, 371. Moritur, 375.
Raven tuus Protopatharius, 239.
Rectorum familia C', 235, 281.
Reliq i asservata CP., 336.
Respusa, 307.
Reges vocabant Graci imperatores Occidentis,
Rheumpha, 227.
Richardus seuseccalus, de eo disseritio instituta, 405 et seqq.
Roberti Crispini elogium, 306 et seqq.
Robertus Guiscardus, et ejus natales, 270. Cur Guiscardus dicitur, 251. Ejus initia et progressus, *ibid.* Principis Salernitanus filium uxorem duxit, 252. Cujus nomen Sigelgaita, *ibid.* Dux titulum obtinet, *ibid.* Ejus liberis, 255. Et imperatorum titu[m] eu[m] pollicetur Gregorius VII papa, 257. Dois imp[er] vinceit, 295. In Illyricum moveit, 308, 309, 310. Ilius v[ict]or a naval[is], 310. Mors, 316, 317. Sepulcrum, 318.
Roga, 269.
Rogerius a patre Guiscardo dux renuntiatur, 238. Ejus in Cephaleniam apos[ta]ls Isus, 313.
Romanatus, moneta Romani Diogenis, 276.
Romani Diogenis imp[er] clades de scripta, 303 et seqq., 308, 309.
Rupenii Armenti principes, 309.
Ruphianarum palatium, 216.
- S**
- Sa, rex Persis, 411.
Sacerdotes arna tractare vetantur, 353.
Sa omon Hungaria rex, 328.
Sharalum, 250.
Scatorum ludus, 384.
Scala, 315.
Scala, clausura, 315.
Scala variae CP., 315.
Scala Hebraica, 314.
Scholar orphanotrophii CP., 421.
Scirra, 257.
Scuti Galli forma, 593, 596.
Scuta pietra, 596.
Sevphati nummi, 278.
Sevylites historicus, 197.
Secretum magus, minus, 507. Palati, 307, 416.
Secretum, tribunal juridicum, 262, 269, 307.
Secretorum preses, 269.
Sergentii, 597.
Secures Danicae, Scoticæ, Angliae, 507.
Sermones, navigi genus, 273.
Servi in regum palatiis, 243.
Sibylla Guiscardi filia, 255.
Sidera CP., 218.
- Sigelgaita Guiscardi uxor, 232, 317.
Prestator, et vulnus excipit, 287.
Sizula pendentia, 233.
Simeon Sethi, 311.
Solymanni duo, venus et junior, 326. Solymannus Nicæus princeps, 413.
Soli, Souhaldia, portus, 365.
Spatha, spatharius, spathaeluctus, 239.
Spongia Christi, 181.
Sponsalia celebrata ante portas ecclesiarum, 26.
Stabu-a imperatoria CP., 250.
Stampol, cur dicta CP., 184.
Statio, 592.
Stipendia magistratum rescissa ob bella ingenuis, 270.
Stratagema Boemundi, 780.
Subscriptio imperialis, 253.
Subscriptiones imp[er] quales olim fueru[er] 253, 254.
Sues, machine bellicæ, 591.
- T**
- Talentum apud Gracos et Latinos inferioris avi, 400.
Talpa, machine bellica, talparii, 391.
Tandredi nuptiæ, 381. Pater, 380.
Tanism, 367.
Tapares sultanus, 326.
Tarchanilotarum familia CP., 348.
Tatius, nobilis Byzantinus, 284, 568.
Templa CP. magno numero, 182.
Templa, Ecclesie, monas eria, Aeti, 248 — S. Anastasie, 186. — Anastasie, 186. — S. Barbare, 246. — Blachernarum, 249, 330, 331. — Chalcorporiorum, 293. — Chiramas, 186. — Chora, 321. — SS. Cosmae et Damiani, 250. — Deiparae Amalphitanorum, 312 — Deiparae iuxta S. Sophiam, 185. — Deiparae Cyri, 304. — Deiparae in palatio, 384. — S. Demetrii, 249, 384, 478. — S. Demetrii Thessalon., 232. — S. Euphemie, 249. — Fontis seu πηγῆς, 242. — S. Georgii Mangan., 183. — S. Georgii in Syria, 239. — S. Heliae, 249. — S. Iohannis evang., 268, 381. — S. Iohannis de Studio, 187. — S. Irene, 183, 527. — S. Lazuri, 186. — S. Michaelis, 313. — Myrelai, 588. — S. Nicolai, 216, 217, 239. — Novem Ordinum, 183. — S. Pauli, 413, 416. — Pannacaristæ, 184. — Panocratoris, 184. — Pantepopti, 184. — Patriarchæ, 361. — Periblepti, 187, 265. — Sanctorum Petri et Pauli, 186, 415. — Petru[m], 184, 248. — S. Phocæ, 313. — SS. Quadragesinta Martyrum, 186, 216. — S. Tecla, 272. — S. Theodori, 183, 511. — Sianatru[is], 314.
Templa Graecorum in tres partes, divisa, 217.
- V**
- Vallus, muros cæpitilus, 266.
Varangi, vel Barangi, vel Varingi, 206, 256. Eorum secures, 257.
Varano, 409.
Veneti barbati, 283. Præf[ect]uræ concessæ ab imp[er] 311. Openi, 282.
Venetus color, 282. 7
Verbum securitatis, 50.
Vestiarium, 288.
Vestiarite, 288.
Vestiarium, 288, 286, 296.
Vestitor, 285.
Vestis Deiparae ubi asservata, 326, 531, 532. Eius materia, *ibid.*
Vexillum Ecclesie Rom., 353.
Volcanus Bassus Japanus, 339.
Vresis nobilis Dalmata, 348.
- W**
- Welp, Wif, catulum sonat, 237.
Welpho dux Bavariæ, 237.
- X**
- Xeru[m] præf[ect]us urb[is] CP., 381.
Xiphilinus Patr. CP., 267.
Xyloporta CP., 386.
- Z**
- Zeuxippus, 183.
Zoes Augustæ sœp[er]cru[m], 506.
Zona Deiparae, 350, 351.
Zostarum munus, 249.
Zoticus Orphanotrophus, 405.
Zupa, Zupanus, 347, 348.

INDEX GRÆCARUM VOCUM QUÆ IN NOTIS EXPLICANTUR.

Revocatur Lector ad numeros grandiores in Notis expressos.

- A**
- Ἄερας, 236.
Ἄγγειλος θ[ε]ος, 263.
Ἄγραριον, 327.
Ἄγιος πρόδρομος, 331, 332.
Ἄγια: Θεοπ[ά]τη, 247.
Ἄγιορος, 338.
Ἄντη, 414.
Ἄθανατος, 226.
Ἄλλαχματος, 285.
Ἄλικηγή, 301.
- Ἄλλεξιμάριον, 285.
Ἄλεκτροφωνία, 271.
Ἄμεριμνής, 371.
Ἄμηρ, 323.
Ἄμφιρος, 341.
Ἄνθρωπος, 554.
Ἄνωμαλία ζέρος, 224.
Ἄντικωνητής, 307.
Ἄπληκτον, 334.
Ἄποκρύ, 340.
Ἄποτελεσματος κτ[η]ς, 319.
Ἄρδανοι, 291.
- Ἄριστρον. 411.
Ἄργιμόδιος, 384.
Ἄρχιζούπανος, 347.
Ἄρχοντες δροχοντικόν, 227, 237.
Ἄρχοντόπονοι, 537.
Ἄσπρος, 297.
Ἄστροςλέκη, 279.
Ἄζεντειν, 294.
- B**
- Βάλτη. Βαλτιδης, Βαλτολεξι, 341.
Βαρβαρίας, 239.

Βάσιαγχος, 256.
Βάθεον, 310, 314.
Βενετὸν χρῶμα, 228.
Βεστάρχης, 305.
Βεστιαρίται, 285.
Β στιάριον, 285.
Βῆμα, 247, 259.
Βῆδλον, 394.
Βίγλα, 314.
Βλάγχα, 182.
Βλάττον, 275.
Βλάχοι, 300.
Βοάνος, 347.
Βογόμιλοι, 421.
Βουκολέων, 263.
Βράχαι, 250.
Βραχιόνων, 249, 261.
Βρέθιον, 306.
Βριντῆς υἱός, 251.
Βρύσιον, 229.
Βύκιον, 316.
Βωλερός, 266.

Γ

Γαλέα, 316.
Γαμβρός, 264, 346.
Γενικός, γενικόν, 263.
Γλῶσσα, 280, 305.
Γυναικονῆς, 420.
Δ

Δεκάρχης, 279.
Δελφικόν, 411.
Δεξιάς διδόναι, 228.
Δεξιός ἐπος, 227.
Δεξτρόλιον, 257.
Δέσποιναι, 268.
Δημοδιον, 262.
Διακόνισσαι, 416, 417.
Διάστημα, 320.
Διασώσειν, διασωστής, 352.
Διμεστικής, 226.
Διμεστικάτος, 307.
Διουκάτον, 400.
Διὺς, Δοὺς Μέγας, 324.

Ε

Ἐγκόλπιον, 247, 277.
Ἐγκουστῆς, 356.
Ἐγκουστάτος, 356.
Ἐγχρόηγος, 26.
Ἐλεφαντίη, 413.
Ἐμβολός, 312, 313.
Ἐνθουσιαστα, 348, 422.
Ἐννέα τάγματα, 183.
Ἐξισωτής, 346.
Ἐξουσιάζειν, ἔξουσιαχράτωρ, 395.
Ἐξώκαστρον, 320.
Ἐξώπολεν, 520.
Ἐξώπολον, 320.
Ἐξώπορτον, 320.
Ἐπινέμμησις, 381.
Ἐπισκοπή, 407.
Ἐπιστήθος, 277.
Ἐπίπτης, 346.
Ἐργαστηραχόν, 312.
Ἐρεθοδιφεν, 229.
Ἐταιρεῖαι, 227.
Ἐταιρειάρχης, 227.
Ἐφορμία, 252, 323.
Ἐνύκται, 421.

Ζ

Ζετρίκειον, 383.
Ζούπανοι ζούπα, 347.
Ζύντηρ, 310.

Η

Ημέρα διαγελώσα, 220.

Θέκη, 278.
Θηρίκειον, 339.
Θυρεός, 305.
Θωρακίδιον, 228.
Ι

Ιερόν, 361.
Ισαπόστολος, 412, 413.

Κ

Καβαλλάριος, 399.
Κανικλεῖον, 378.
Κανονικατ, 420.
Κατεπάνω, 275.
Κατηγορείνα, 420.
Καυκιόν, 278.
Καύκιον, 322.
Καυκοδάκωνος, 278.
Κελλία, 500.
Κλεισούρα, 300.
Κλοῦ χιόν, 219.
Κοίμησις, 269.
Κοιτών, 250.
Κομιτούρα, 366.
Κορμίρικον, Κομμερχιάριος, 515.
Κοντός, 595.
Κορτίνα, 365.
Κοσμιδίον, 563.
Κοσμικός, 271.
Κουκούλιον, 349.
Κουλά, 368.
Κουράτωρ, 339.
Κράλης, 403.
Κρύος, 279.

Λ

Λίτιος, 398.
Λογοθέτης τῶν σεκρέτων, 262.
Λόγος ἀποθείας, 308.
Λυχναφία, λύχνων ἀφή, 242.

Μ

Μαῖστρομελῆς, 392.
Μανδύας, 422.
Μανουηλής, 413.
Μαργαριτάριον, 277.
Μαρφόριον, 529, 330.
Μελωδός, 422.
Μεσάζοντες, 410.
Μηνολογεῖν, 254.
Μιχαηλάτος, 401.
Μολίσχος, 305, 305.
Μπάνος, 347.
Μῶλος, 506.

Ν

Ναζηραῖοι, 422.
Νάός, 247.
Νάρθης, 247.
Νανάτον φυσάν, 320.
Νούμερα, 423.

Ξ

Ξυλόκαστρον, 282.

Ο

Ὀδηγητία, 183, 369.
Ὀμφαλόψυχοι, 422.
Ὀρθίος θυνός, 248.
Ὀστράχον μεταπεσόντος, 225.
Ούρανοπολῖται, 264.

Π

Παράδεισος, 217.
Παρασκευὴ τῆς ἀποκρεώ, 540.
Παρίστειον, 308.
Πάτροκλος πρόφασις, 267.
Πεδίός, 280.
Πεδίλιον προάλματι, 502.

Περάγοιλιτν, 282.

Πέριμα, 513.

Περιπονεστάση κεραλί, 577.

Πιγκέρης, 544.

Πολυκρόνιον, 252.

Πορφύρα, 320.

Πορφυρογέννητος, 321.

Πούλιος, 338.

Πρανδάρα, 411.

Πρεσβύτιδες, 417.

Πριαμικήριος, 284, 286.

Πρέδρος, 243.

Πρωκαθημέναι, 417.

Πρωτοθεστικρία, 249, 321.

Πρωτοθεστιαρίτης, 286.

Πρωτοθεστιάριος, 286.

Πρωτονικήζιστιμος, 339.

Πυκάζειν, 224.

Πύλαι, 301.

Ρ

Ρεκτής, 253.

Ρίγος, 359.

Ρομφαία, 227.

Ρωμανάτος, 276.

Σ

Σαγγέλης, 364.

Σαγούρος, Σαγορίτης, 291.

Σέκρετον, 269, 307, 416.

Σέκρετον γενικοῦ, 262.

Σεργέντεος, 397.

Σέρμωνες, 275.

Σιαούς, 324.

Σιδηρά, 248.

Σκάλα, 513, 314, 315.

Σκαλιατικόν, 315.

Σουλανίκιον, 413.

Σπαθάριος, 259.

Σταυρὸς ἐγκόλπιος, 247.

Στοιχειομαντεῖα, 348.

Στρατηγάτον, στρατηγίς, 509.

Στρονγή, 296.

Σύγγαμορος, 274.

Συμπεθερία, συμπενθερίαζειν, 233, 281.

Συνήθειαι, 270.

Συρτό ιπποι, 227.

Σχετικὴ εἰκόνων προτοκύνησις, σχετικῶς, 293.

Σφαιρίζειν, 317.

Σχέδογραρία, 421.

Σῶνα πίστις, 408.

Σῶστρα θύειν, 272.

Τ

Τάλαντον, 400.

Τέμπη, 328.

Τετρακήτις τῶν μαθημάτων, 221.

Τετρακίων, 184.

Τζάγγρα, Τζαγγράτωρ, Τζαγγροτεύτης, 557, 558.

Τζικούρια διστομα, 257.

Τζουκανιστήριον, 422.

Τοποτηρητής, 273.

Τούλιδον, 217.

Τουρμάρχης, Τουρμάρχάτον, 575.

Τυροφάγος, 245, 310.

Υ

Τγκατος φιλοπόθων, 504.

Τγογραμματεύς, 320.

Τποψήφιος, 320.

Φ

Φάμουσος, 590.

Φάρας, 408, 409.

Φιλοπάτιον, 207.

Φωτακόν, 554, 554.

Φροντιστήριον, 271.

X

Χαλκοπρατεῖα, 295.

Χίραγμα, 292, 364.

Χαρσίου πύλη, 258.

Χάσιοι, 325.

Χείρες, 384.

Χειροτονία, Χειροτονία, 417.

Χηλή, 314.

Χλαμύς, 396.

Χορός, 247.

Χρήνος, 264.

Χρυσάφιον, 279.

Χρυσίνος, 568.

Ωμοφόριον, 329.

Ωροτάπες, 329.

INDEX AUCTORUM

QUI PASSIM IN NOTIS AD ANNAM COMNENAM LAUDANTUR ET ILLUSTRANTUR.

Vide numeros grandiores in Notis; expressos.

A

- Abelardus, 419.
 Abbo Floriac., 227, 411.
 Abraham Ecchellenensis, 325, 331, 374.
 Abulfeda Arabs, 201.
 Achamed Guerapsi P., 211, 413.
 Achilles Tatius, 272.
 Achimes, 261, 264, 350, 381, 414.
 Acropolita, 229, 248, 252, 378.
 Acta Adrani PP., 241.
 Acta Murensia, 306, 329.
 Actuarius, 275.
 Adalberto Landun., 503.
 Adamannus, 389.
 Adamantius, 229.
 Adelbertus Heydemensis, 401.
 Ademarus Cabanensis, 330, 339, 363.
 Adrianus Morierius, 350.
 Egidius Aureæ Vallis monachus, 50, 531.
 Egidius de Roys, 228, 425, 495.
 Emilius portus, 534.
 Eschylus, 245.
 Ethicus, 260, 387.
 Et ius, 247.
 Africanus Tactit., 239.
 Agellius, 224, 260.
 Alamanus, 235, 263, 281.
 Alberici Chronicon MS., 183, 200, 204, 253, 280, 292, 316, 317, 321, 350, 351, 380, 381, 389, 409.
 Albertinus Mussalus, 232.
 Albertus Aquensis, *passim*.
 Alcuinus, 239, 274.
 Alexander ab Alejandro, 377.
 Alexander abbas Celesinus, 234, 311, 381, 386, 392, 395.
 Alexander monachus, 184.
 Alexii imp. Novellæ. *Vide* Novellæ.
 Alshiriphos Aldrisius, 182, 201, 301, 303, 381, 399, 408.
 Alypius Antiochenus, 182.
 Ambrosius (S.), 220, 271, 292, 303, 542, 418, 420.
 Ammianus Marcellinus, 201, 217, 263, 260, 271, 315, 328.
 Anastasius Antiochenus patriarcha, 264.
 Anastasius bibliothecarius, 248, 259, 268, 275, 278, 283, 353, 361, 366, 388, 419, 420.
 Anastasius Sinaita, 292.
 Andreas Bosch, 326.
 Andreas Dandulus, 281.
 Andreas Silvius, 375.
 Angelus a Nuce, 401.
 Annales Francorum, 259, 279, 372, 408.
 Annales Franc. Bertiniani, 253, 290, 506.
 Annales Francorum Fulenses, 223.
 Annales Pisanorum, 313, 314.
 Anonymus Barenensis, 253, 241, 274, 280, 281, 282, 288, 311, 317, 390, 391, 406.
 Anonymus de exsilio S. Martini PP., 250.
 Anonymus de expedit. Frid. I, 500, 528, 595.

- Anonymus de comitibus Capuae, 241.
 Anonymus de locis Hierosol., 373.
 389.
 Anonym. de Invent. S. Crucis, 382.
 Anonym. de Templo S. Sophie, 279, 413.
 Anthologia Gr., 306, 311.
 Anthologium Graecorūn, 342, 384, 422.
 Antiochus (S.), 417, 420.
 Antiquitatis CP., 319.
 Antonini Itinerarium, 260, 300, 383.
 Antoninus (S.), 369.
 Antonius Marsilius Columna, 577.
 Antonius Rufius, 289, 389.
 Apollodorus, 272.
 Apostolius Byzant., 223, 267, 308.
 Appianus, 278, 281, 328, 412.
 Apuleius, 279.
 Arcudius, 342.
 Argentreus, 202, 361.
 Aristophanes, 248.
 Arnobius, 271.
 Arnoldus Lubecensis, 261, 322, 329, 366, 368, 379, 389, 415.
 Arianus, 328, 349, 361.
 Artemidorus Ephesius, 361.
 Asserius, 316.
 Assisia Hierosol. mss. 299.
 Athenagoras, 217.
 Attius Serranus, 344.
 Atto Verceilensis episc.. 221, 417, 419.
 Audouenus (S.), 261.
 Aventinus, 237.
 Augerius Busbequius, 183, 184, 233, 328, 385.
 Augustinus (S.), 252, 263, 264, 282, 293, 302, 326, 389, 407, 417, 420.
 Augustinus du Pas, 302.
 Aurelius Victor, 243.
 Auctor τῶν Ιατρῶν CP., 250.
 Auctor incertus post Theopanem, 274.
 Aymoinus, 256, 473.
 Ayythonus, 199, 200, 214, 216, 343, 377.

B

- Balbus, 339.
 Baldricus Dolensis, *passim*.
 Baldricus Noviomensis, 239.
 Baldinus de Avesnis Chron. ms., 316.
 Balkamou, 217, 255, 307, 383, 412, 417, 420.
 Barclaius, 297.
 Barletius, 388.
 Barontius cardinalis, 215, 217, 260, 263, 358, 383, 393.
 Basilius (S.), 263, 342.
 Basilius Grammaticus, 421.
 Beda, 241, 232, 278, 589.
 Beletus, 289, 415.
 Bellarmino, 343.
 Belonus, 300, 372.
 Benedictus Balduinus, 388.
 Benjaminus Tudeiensis, 183, 202, 239, 311, 364, 572, 579.
 Berengosius abbas, 413.
 Bernardus (S.), 156, 290, 350.
 Bertholdus Argentini, 294, 356, 351.

- Beslius, 253, 353.
 Bessarion cardinalis, 181.
 Bibliotheca Cluniacensis, 212, 315.
 Bibliotheca Sebusiana, 365.
 Bizarrus, 300.
 Blanchardus, 312.
 Blandinus monachus, 280.
 Blondus, 277.
 Bolandus, 390.
 Bonifinius, 328, 403.
 Bonifacius (S.) arch. Mogunt., 278.
 Bosquetus, 220.
 Bourdelotius, 229, 271.
 Boxhornius, 396.
 Bracton, 216.
 Braulio Cesaraugustanus, 261.
 Breves (dom de), 185, 374.
 Brissonius, 226.
 Brodeus, 398.
 Broilius, 401.
 Bromptonius, 310, 316, 357, 384.
 Brookus Anglus, 215.
 Browerius, 236, 329, 343, 366, 372.
 Bruno Saxon, 256, 257, 283, 332.
 Bucananus, 214.
 Budæus, 264.
 Butelerius, 297.
 Buzelinus, 396.

C

- Cælius Aurelianus Siciensis, 410, 414.
 Cæsar, 280.
 Cæsar Vecellius, 285.
 Cæsarius Heisterbach., 358, 366, 401.
 Cambdenus, 212, 338.
 Canilius Peregrinus, 406.
 Campanilis, 297.
 Canterus, 316.
 Capaccius, 392.
 Capitolinus, 321.
 Capitularia Caroli M. 278, 359.
 Capitulare Sicardi principis, 336.
 Capit. Herrardi Turon., 359.
 Carmen de Carolo M., 224.
 Carolus a S. Paulo, 272, 327.
 Carolus Venascus, 508.
 Casaubonus, 252, 453, 571.
 Cassianus, 256, 292, 330.
 Cassiodorus, 212, 229, 266, 286, 321, 346.
 Catellus, 235, 314, 331, 361, 375, 396.
 Cedrenus, *passim*.
 Cornel. Celsus, 339.
 Censorinus, 271.
 Ceremoniale Romanum, 351.
 Chappavillus, 350.
 Chifletius, 277.
 Chronicum Alexandrinum, 198, 219, 239, 261, 271, 506, 315, 550, 510, 514, 382, 356, 359, 360, 581, 382, 385, 411, 413.
 Chron. Ama'phitanum, 512, 517.
 Chron. Audegavense, 380.
 Chron. Aule Reg.æ, 366.
 Chronicum Barensis, 211, 273.
 Chron. S. Bartholomæi, 517, 518.
 Chron. Besuense, 253.
 Chron. Mag. Belgic., 503.
 Chron. Beneventanum monast. S.

Sophiae, 276, 278, 286, 401.
Chronic. ducum Beneventanorum, 411.
Chron. Ceccanense, 380, 381, 404, 216.
Chronic. Flandrense vernaculum, 214.
Chron. Fontanellense, 211.
Chron. Hildesheimense, 291, 319, 403.
Chron. n. canonici I. indunensis, 319.
Chron. Lobense, 331.
Chronicum Malleacense, 406, 425.
Chron. S. Mariani Autisiod., 232, 292, 376, 391.
Chron. Reichenbergense, 206.
Chron. Orientale, 202, 370, 372, 379, 399, 408, 414.
Chronic. Veneto-Byzantinum, 336, 368.
Chron. S. Vincentii de Wulturno, 292.
Chron. Weingartense, 237, 403.
Cicero, 229, 302, 310.
Coffanus, 301.
Clementis Constit. apost., 416, 417, 418.
Claudius, 219, 279, 282, 521, 346, 393.
Cluverus, 283, 316, 396.
Corcius, 102.
Codex Justinianus, et Theodos., 208, 327, 346, 356, 384, 417, 425, etc.
Codex canonum Eccl. Afric., 273.
Codex Carolinus, 359.
Codinus, *passim*.
Cogitosus, 420.
Cohentius, 239.
Cohnelliensis, 407, 422.
Comes Glarensensis, ms. 293.
Cocilia : Africanum, 364. — Agathense, 467, 598. — Antiochenum, 420. — Arausicanum I, 418, 419. — Aurelianense II, 419. — Aurelianense III, 419. — Carthaginense IV, 407, 416. — Chalcedonense, 267, 271, 273, 363, 417, 420. — Constantinopolitanus sub Mena, 417. — Duziacense I, 378. — Epaponense, 418. — Ephesinum, 248, 271, 274, 369. — Forojuiliense, 418, 419, 420. — Herdense, 338. — Laodiceum, 417. — Liplinense, 339. — Malisconense I, 339. — Meldense A, 339, 813. — Metense A, 339, 888. — Megintinum A, 339, 815. — Neocastriense, 217. — Nicenam I, 416, 418. — Nicenam II, 417. — VI syn., 236, 332. — VII syn., 293, 300, 411. — VIII syn., 248, 258. — Parisiense II, 419. — Parisiense V, 418. — Remense, 418. — Romanum sub Stephano IV, PP., 295. — Sardicense, 254, 271. — Senonense, 303. — Toletanum III 420. — Toletanum IV, 418, 419. — Toletanum X, 418. — In Trullo, 420. — Vermeriense, 339. — Wormatiense, 418, 419.
Conradus Uspergensis, 257, 258, 276, 291, 345, 530.
Constantini Hist. Apollonii Tyrii, 278, 536.
Constantinus Manasses, 228, 230, 233, 265, 293, 308.
Constantinus Porphyrogennetos, *passim*.
Constitutiones Catalauniae, mss. 338, 483.
Corippus, 183, 183, 228, 243, 252, 259, 267, 265, 413.
Crispinus, 416.
Cromerus, 347.
Crucianus, 215.
Crucius mart., 251, 254, 259, 294, 412, 425.
Cujacius, 268, 286, 293, 306, 307, 322, 378, 397, 411.
Cyprianus (S. 326, 410).
Cyprianus diaconus, 364, 407.

INDICES IN ALEXIADEM.

Cyrillus abbas, 416.
D
David monachus, 264.
Delius, 327, 377.
Dempsterius 422, etc.
Descriptio CP., 315, etc.
Dio Hist., 273, 328.
Dio Chrysost., 217.
Diocletianus, 212, 318, 339, 347.
Diodorus Siculus, 412.
Diogenes Laertius, 319.
Diogenianus, 225, 267, 327.
Dionysius Areop., 417.
Dionysius Periegetes, 325.
Dithmarus, 257, 299, 333.
Dositheus, 368.
Doubletus, 301.
Doutremannus, 571.
Ducas, *passim*.
Du-Chesnius, 297, 300, 403.
Dudo, 320, 398.
Durantus, 403.
E
Eadmerus, 302, 380, 387, 398.
Ebrardus de Bethunia, 260.
Eckardus Junior, 231, 306.
Eduardus Bysseus, 299.
Eguinardus, 274.
El Macinus, 199, 203, 201, 203, 215, 321, 323, 326.
Eleusius, 389.
Elianus (S.), 371.
Elogium S. Pantaleonis, 224, 229.
Encomium Emmas reginæ, 333, 377.
Ennodius, 257, 279, 342, 346.
Epigrammata vetera, 219.
Epiphanius, 252, 312, 418.
Epiphanius Hagiopolita, 256, 373.
Epiphanius Salamina episc., 418.
Erchembertus, 318, 392.
Evagrius, 389.
Euchologium Græcorum, 263, 345, 419.
Eugenius, 368.
Eunapius, 225, 301.
Euripides, 313.
Eusebius, 181, 246, 258, 307, 326, 341, 382, 412.
Eustathius, 229, 272, 304.
Eustathius presbyter, 223.
Eutychius, 256.
Euthymius monachus, 332, 333.
Euthymius Zigabenus, 420.
F
Fabrotus, 267, 291.
Falso Beneventanus, 392, 406.
Felix Petancius, 329.
Festus, 260, 267, 303.
Firmicus Jul., 278.
Flodoardus, 339.
Florentius Wigorn., 212, 261, 263, 349.
Fortunatus, 254, 261, 349, 418.
Freculphus, 326.
Fredegarius scholasticus, 301.
Freherus, 366, 422.
Foisseries, 214, 352, 391, 593, 596.
Frontinus, 266, 290.
Fulcherius Cernoteensis, *passim*.
G
Gabriel Sionita, 371.
Galbertus Notarius, 391, 408.
Galenus, 217.
Gaufridus Vosiensis, 317.
Gauminus, 224.
Gauterius Antioch., *passim*.
Gelasius pap., 419.
Georgius Corynthe episc., 427.
Gerbertus, 277.
Germanus Byzantius, 251, 332, 333.
Gervasius Tilleberiensis ms., 571, 389, 390, 402, 410.
Gesnerus, 301.

Gesta Innocentii III PP., 230, 251, 399.
Gesta Dagoberti, 251.
Gesta Ludovici VII, 573.
Gesta Francor. expugn. Hieros., *passim*.
Gesta Stephani regis Angliæ, 326.
Gesta triumphalia per Pisanos, 381.
Gilo Parisiensis, 281, 391.
Gleber Radulphus, 198, 276, 410.
Glanville, 216.
Glossæ Basilic., 268, 278, 306, 315, 330, 341.
Glossæ veteres, 228, 229, 261, 262, 273, 274, 275, 278, 306, 326, 334, 339, 347, 411, 416.
Glycas, *passim*.
Goar, 273, 279, 300, 378.
Godefridus mon. S. Pantal., 347, 395, 412.
Godefridus Viterb., 391, 421.
Godwinus, 214.
Goldastus, 237, 565, 391, 403, 421.
Gosselinus, 398.
Gotselinus, 398.
Gregentius, 378.
Gregorius M. pap., 268, 270, 292, 316, 387, 239.
Gregorius II, pap., 269, 295.
Gregorius VII, pap., 232, 233, 236, 242, 271, 311, 336, 350, 422.
Gregorius in Vila S. Basil. Jun., 244, 325, 339.
Gregorius Nazianz., 186, 263, 346, 420.
Gregorius Nyss., 218.
Gregorius Turon., 261, 270, 271, 307, 308, 320, 339, 382, 390, 407.
Greiserus, 256, 288, 293, 268, 403.
Gruelius, 217, 391.
Guibertus, *passim*.
Guichenonius, 294, 552.
Guido Carmelita, 217.
Guentherus, 298, 342, 391.
Gyllius, 182, 183, 184, 240, 252, 261, 263, 293, 312, 314, 318, 345, 359, 383, 414.
H
Harduin de la Jaille ms., 297, 299.
Hariulfus, 345.
Hermenopulus, 271, 274, 307, 420.
Hayes (dom. des), 360.
Heinsius, 271.
Heliodorus, 229, 341.
Heliodus, 238, 243, 330, 388.
Hepidannus, 339.
Henricus Rebitorf, 545.
Henricus Stephanus, 338.
Henricus Valesius, 244, 271, 414.
Henschenius, 241, 294, 333, 379, 402.
Hermannus Contractus, 185.
Hermodorus Reginus, ms., 225.
Hero, 230.
Herodianus, 321.
Herodotus, 227, 272, 312.
Hesychius Grammat., 218, 241, 268, 274, 291, 341, 421.
Hesychius Milesius, 216, 251, 260, 383.
Hieronymus (S.), 257, 278, 306, 417.
Hieronymus d'ala Corte, 241.
Hieronymus Faletus, 236.
Higynus, 396.
Hilarius (S.) fragmenta, 320.
Himerius sophista, 224.
Hincmarus Remensis, 228, 268, 306, 399.
Historia archiep. Bremens., 251, 266.
Historia episcop. Autisiod., 279, 301.
Hist. Franc. ms. ex bibl. Menim., 403.
Hist. Hierosol., 316, etc.
Hist. politica, 183, 360.
Hist. Sclavonica, 350.

- Hist. S. Martini de Campis, 297
 Heppingius, 262.
 Hotomanus, 398.
 Hugo Flaviniac., 224, 238, 290, 294.
 Hugo comes S. Pauli, 250.
- I
- Idatius, 250, 321, 341.
 Ignatius (S.), 416.
 Ignatius diacon., 422.
 Ignotus Casinensis, 306.
 Incoferus, 292, 404.
 Innocentius Cironus, 293, 384.
 Innocentius III; papa., 197, 216, 252, 268, 286, 30°, 50°, 547, 559, 416.
 Inscriptiones antiquae, 263, 28°, 286, 291, 339, 384.
 Isaac Armenius, 302.
 Isidorus, 266, 282, 291, 312, 326, 350, 372.
 Isidorus Mercator, 419.
 Itinerarium Burdegat. et Hierosol., 300, 301, 373, 379, 369.
 Itinerarium Gregorii XI, papa., 363
 Ivo Carnoensis, 296.
- J
- Jacobus cardinalis, 227.
 Jacobus Guyi, 284.
 Jacobus de Vitriaco, 272, 372.
 Joannes archidiiconus, 255, 241.
 Joan. Anagnosta, 291.
 Joan. de Beka, 36.
 Joan. Bielarius, 364.
 Joan. a Bosco, 251.
 Joan. Carpenterius, 399.
 Joan. Cananus, 358, 357, 360, 386.
 Joan. Cantacuzenus, *passim*.
 Joan. Camenita, 252.
 Joan. Chrysostomus (S.), 248.
 Joan. Cinnamus, *passim*.
 Joan. Damascenus, 256, 293, 412, 421.
 Joan. Diaconus, 286.
 Joan. Diacon. Neapolit., 592.
 Joan. Euchaita, 271.
 Joan. Ferrandus, 184, 403.
 Joan. Gravius, 301.
 Joan. de Janua, 271, 326, 411.
 Joan. Leo, 408.
 Joan. Lucius, 276, 288, 348, 587.
 Joan. Morinus, 284.
 Joan. Moschus, 310, 390, 417.
 Joan. VIII, papa., 321, 400.
 Joan. Bapt. Pigna, 236.
 Joan. Patriarcha Hieros., 300, 320.
 Joan. Phocas, 219, 296, 323, 373, 379.
 Joan. Sarisberiensis, 213, 252, 290, 362.
 Joan. Franc. Sarazinus, 381.
 Joan. Tzetzes, 209, 224, 261, 294, 297, 300, 301, 304, 303, 576.
 Joan. Villaneus, 347, 483.
 Joel, 331, 332.
 Joinville, 297, 357.
 Josephus, 389.
 Josephus Barbarus, 379.
 Josephus Scaliger, 264, 320, 331, 398.
 Julianus Antecessor, 416.
 Julianus archid. Toletan., 301.
 Julius a Puteo, 322.
 Julius Scaliger, 409.
 Jus Græcorum, 247, 219, 220, 292, 304, 339, 318, 380, 583.
 Jus Saxonicum, 366, 400.
- K
- Kalendarium S. Mauricii Audeg., 232, 317.
 Knyghton, 213, 214, 299.
- L
- Lambardus, 299.
 Lambertus Ardensis, 211, 386, 416.
 Lambertus Schafnaburg., 256.
 Lamentatio de capta CP., ms., 291, 399.
- Lampridius, 243, 258, 306.
 Landulfus sagax, 411.
 Laonicus Chalcondylas, 239, 291, 297, 326, 327, 360.
 Lazarus Bayllius, 310.
 Leander Albertus, 234, 311.
 Leges Athelstani, 384.
 Leges Polonicae, 317.
 Leges Salicæ, Rip., etc., 308, 334, 355, 46.
 Leges Wisigoth, 334, 357.
 Leo Altarius, 203, 223, 236, 245, 217, 268, 284, 291, 304, 307, 319, 313, 420.
 Leo IX papa., 232.
 Leo Grammaticus, 217, 233, 250, 261, 268, 267, 268, 351, 338, 378, 423.
 Leo Ostiensis, *passim*.
 Leonardus Chensis, 385.
 Leuenclavus, 22, etc. *passim*.
 Lipsius, 289, 391, 425.
 Littleton, 395.
 Liturgia S. Joan. Chrysost., 278.
 Livius, 260, 290, 299, 310, 396.
 Locrus, 211.
 Louvetus, 297.
 Loysellus, 399.
 Lucanus, 212.
 Lucas Achierius, 381.
 Lucifer Calaritanus, 261.
 Lucretius, 410.
 Luitprandus, 219, 263, 313, 321, 337, 343.
 Lupus abbas Ferrar., 206.
 Lupus protospatha, 235, 369.
 Lycophron, 266.
- M
- Macrobius, 271.
 Magnum Chronicum Belgicum, 303.
 Ma aetra, *passim*.
 Malaxus, 181.
 Malbrancus, 211, 315, 371.
 Mamertinus, 410.
 Manuel Chrysoloras, 183, 184, 185, 341.
 Manuelis imp. Novellæ, 307.
 Manilius, 319, 320, 410.
 Marbodus, 394.
 Marca, 220, 372, 399.
 Marcellinus comes, 183, 183, 186, 259, 263, 268, 422.
 Marcellus Empiricus, 278, 339.
 Marcus, 228, 274, 308.
 Marcus, 416.
 Marcus Hieromon., 285, 291.
 Mariana, 372.
 Marianus Scotus, 418.
 Marinus, 225.
 Marlianus, 268.
 Marmora Arundelliana, 272.
 Martinus de Boscogualteri, 304.
 Masuerus, 396.
 Marsilius Columna, 377.
 Martialis, 217, 272, 346.
 Matarellus, 398.
 Mithæus Blastares, 419.
 Matthæus monachus, 304.
 Matthæus Paris., 224, 273, 283, 580, 597.
 Matthæus Westmonast., 410, 411.
 Maurilius imp., 228.
 Maurus Orbinius, 237, 387.
 Maussacus, 349.
 Maximus Tyrius, 223.
 Meierus, 353, 329, 373.
 Memnon, 290.
 Menra, 312, 412.
 Menagiis, 409.
 Menander Protector, 274.
 Menologium Sireli, 187, 212, 332.
 Merssæus, 276, 331.
 Messianus, 407.
 Meursius, 229, 377.
 Meurissius, 253.
 Michael Attaliates, 198.
 Michael Syncellus, 361.
 Miræus, 412.
 Modestinus, 275.
- Molanus, 350.
 Monachus Egolismensis, 399.
 Monachus Paduanus, 341.
 Monachus Pegaviensis, 257, 276, 283.
 Monachus Sangallensis, 236, 259.
 Monachus Vallis Sarni, 327, 38.
 Monasticum Anglicanum, 215, 21.
 Monstrelletus, 182, 299, 395, 396.
 Moschopolus, 283, 313, 327, 331, 420.
- N
- Narratio de Belissario, ms., 291, 316, 357.
 Narratio de Bertrando Romano, ms., 224.
 Nebridius a Mundelheim, 236.
 Necrologium Molismense, 317.
 Nicephorus Briennius, *passim*.
 Nicephorus patr. CP., 225, 249, 250, 258, 268, 272, 293, 307, 331, 345, 346, 422.
 Nicephorus Gregoras, 201, 207, 268, 301, 361.
 Nicephorus Calist., 181, 183, 186, 249, 267, 284, 296, 300, 326, 328, 331, 381, 382, 410.
 Nicephorus Xanthopulus, 223, 261.
 Nicetas Choniates, *passim*.
 Nicetas Paphlago, 248, 361, 414, 423.
 Nicolaus canonicus Leodiensis, 351.
 Nicolaus Callicles, 223, 303, 324.
 Nicolaus Trivettus, 384.
 Nilus Doxapatrius, 400.
 Niuetius, 333.
 Nostradamus-Cæsar, 289, 339.
 Notæ Tyronis, 364.
 Notitiae veteres Gr., 226, 311.
 Novellæ imp., 254, 261, 272, 293, 307, 313, 363, 417, 420.
- O
- Ockam, 251.
 Oclavianus Horatianus, 211.
 Octavius Strada, 321, 401.
 Odo Cluniac., 253, 415.
 Odo de Diogilo, 217, 246, 252, 259, 274, 323, 328, 350, 351.
 Odoricus Raimundus, 378.
 Onosander, 391.
 Oppianus, 227.
 Optatus Milevitanus, 278, 326.
 Ordericus Vitalis, 204, 227, 250, 285, 369, 370, 373, 387, 392, 398, etc.
 Ordo Romanus, 417, 419, 420.
 Origines CP., 383, 411, 415.
 Orosius, 182, 301.
 Otho Friesing, 250, 256, 257, 258, 223, 340, 372.
 Ovidius, 260.
- P
- Pacificus, 188.
 Pachymeres, 219, 223, 227, 241, 245, 246, 247, 218, 254, 258, 270, 273, 285, 292, 298, 300, 305, 321, 336, 339, 363, 390, 393, 398, 410, 416, 425.
 Palladius, 291, 417.
 Papias, 227, 236, 262, 286, 312.
 Paschasius Lilybitanus, 389.
 Pastorale magne. Ecclesie Paris., 586.
 Paulinus, 254.
 Paulus (S.), 416.
 Paulus diacon., 184, 185, 250, 263, 308, 337, 407.
 Paulus Morosinus, 387.
 Paulus Ramousius, 264, 273, 301.
 Paulus Warne ridus, 273, 282, 284, 320, 350, 387, 419, 420.
 Perardus, 250, 26.
 Petrarcha, 350.
 Petrus Angelus Bargus, 319.
 Petrus Blesensis, 305, 309, 414, 422.

- Petrus Chrysologus, 333.
 Petrus Damiani, 232, 263, 303
 338, 392, 415.
 Petrus diaconus, 232, 258, 282, 363,
 376, 402, 415, 406, 425.
 Petrus Doutremonnus, 350.
 Petrus Faber Sanctorianus, 232
 Petrus Justinianus, 387.
 Petrus Luccarus, 283, 388.
 Petrus Texera, 301.
 Petrus Vaternus, 301, 324.
 Petrus de Vale, 259, 315.
 Petrus Venerabilis, 323.
 Petrus de Vineis, 400.
 Philadelphus Mugnos, 239.
 Philadelphus, 423.
 Phi ippus de Beaumanoir ms. 299.
 Phi ippus dux Clivensis, 217, 282,
 391.
 Philippus Galanus, 302.
 Philippus Eysteteus, 390.
 Philippus Laubus, 308, 343.
 Philippus Maserius, 353.
 Philippus Mouskes, ms., 230, 231,
 233, 272, 312.
 Philo Carpathius, 330.
 Philostorgius, 351
 Photius patr. CP., 185, 186, 275,
 416.
 Phranzes, 219, 263, 312, 313, 353,
 358, 360, 386.
 Phrynius, 274.
 Pisides, 253.
 Pistorius, 403.
 Pitheus, 306.
 Plato, 225.
 Pleton, 412.
 Plinius, 243, 279, 310, 316, 328,
 348, 387, 389, 391.
 Plinius Junior, 416.
 Plutarchus, 228, 310, 320, 414.
 Polys A benas, 364.
 Polyenus, 340, 396.
 Polobius, 290, 388.
 Pontanus, 297, 298.
 Porcaechus, 182, 310.
 Porphyrius, 248.
 Portenarius.
 Possidius, 292.
 Possimus, 319.
 Priscianus, 260.
 Priscus rheor, 292.
 Privilegia Ecclesiae Hamburg., 232.
 Procopius, 223, 229, 233, 262, 328,
 341, 349, 359, 361, 369, 377, 381, 411.
 Propertius, 346.
 Prosper Aquitan., 291, 301.
 Prudentius, 342, 383, 418.
 Psellus, 185, 272, 342, 422.
 Ptolemaeus, 223, 361, 381.
 Ptolemaeus de Luca, 317, 318.
- Q
- Quaresmius, 369, 373, 412.
 Quintilius, 334.
- R
- Rabanus Maurus, 213.
 Radevicus, 285, 332, 578.
 Radulphus Brooke Anglus, 213.
 Radulphus de Diceto, 292, 299,
 350.
 Rainmundus de Agiles, *passim*.
 Ratibertus Sangalleensis, 402.
 Regino, 228, 380.
 Registrum Feodor. Burg. ms., 250.
 Registr. Sign. Pater, 270.
 Registr. Joan. de S. Justo, 299.
 Regula S. Benedicti, 306.
 Regula Templariorum, 303.
 Regula S. Pachomii, 256.
 Regula Magistri, 271, 279, 334.
 Regula S. Ferreoli, 236.
 Regula S. Isidori, *ibid.*
 Reineccius, 371, 414.
 Rhellicanus, 301.
 Richardus Pictavinus, 317.
 Rigaltius, 232.
 Rigordus, 268, 338, 372, 397, 409.
- Robertus monachus, *passim*.
 Robertus de Monte, 231, 256, 271,
 287.
 Rodericus Toletanus, 372.
 Rogerius Hovedenus, 258, 261, 306,
 310, 326, 378.
 Rollandinus, 241.
 Roma Subterranea, 285.
 Roman de Garin, ms., 388, 409.
 Romualdus, 241, 310, 317.
 Rostangnus mon., 263.
 Roverius, 363.
 Rutilius Numatianus, 245.
- S
- Sabeliticus, 282, 311, 387.
 Saliguacius, 131.
 Salmasius, 202, 241, 245, 266, 267,
 278, 327, 351, 588, 350, 383.
 Saminartiani, 214, 381.
 Sancutorius, 393.
 Sancutus, *passim*.
 Saracenia Syburgii, 358.
 Savaro, 297, 584.
 Sausseus, 355.
 Sauvagius, 215.
 Saxo Grammaticus, 256, 361.
 Scipio Ammiratus, 297, 338, 339.
 Scholiastes Aristoph., 279.
 Scholiastes Eschyli, 213.
 Schraderus, 241.
 Scylax Caryandensis, 361.
 Scytilites, *passim*.
 Seidenius, 212, 224, 268, 291, 351,
 375, 378.
 Senator. *Vide* Cassiodorus.
 Servius, 308.
 Severus Sulpicius, 263, 413.
 Sidonius Apollinaris, 267, 275, 320,
 364.
 Sigibertus, 331, 381, 407.
 Sigismundus Herbesteinius, 403.
 Silius Italicus, 290.
 Silvester Giraldus, 288.
 Sirmundus, 217, 272.
 Socrates hist., 184, 186, 292, 328,
 382.
 Solinus, 313.
 Sophianus, 280, 391.
 Sozomenus, 184, 186, 300, 326, 381.
 Spanduginus, 314.
 Spartianus, 278, 437.
 Speculum Saxonicum, 353, 366.
 Spelmanus, 303, 379, 391.
 Spicilegium Acherianum, 289.
 Stabilitate S. Ludovici, 217.
 Statius, 272.
 Stephanus Byzantius, 297, 513,
 316, 377, 388, 399.
 Stephanus Luziniianus, 346.
 Strabo, 220, 334.
 Suetonius, 282.
 Sugerius abbas S. Dion., 291, 380,
 392.
 Suidas, 225, 251, 256, 263, 382,
 394.
 Surita, 253, 317.
 Surius, 392.
 Simeon Metaphrastes, 225, 332,
 333, 346.
 Simeon Dunelmensis, 262, 299.
 Symmachus, 253.
 Syriacaria, 186, 310.
 Syncellus, 292.
 Synesius, 224, 273, 368.
- T
- Tabula Peutingeri, 361, 364, 387.
 Tabularium Bellioccense, 400.
 Tabular. Campaniae Thuniani, 307.
 Tabular. Manoscense, 379, 400.
 Tabul. S. Martini de Campis, 386.
 Tacitus, 320, 344.
 Tageno Pataviensis, 206, 294, 328,
 377.
 Terentius, 334.
 Tertullianus, 262, 302, 326.
 Theganus, 245.
 Theistius, 246, 382, 383, 394.
- Theocritus, 227, 328.
 Theodorus Gaza, 199.
 Theodorus Studia, 425.
 Theodorus Lector, 186, 249.
 Theodorus Prodromus, 310, 408.
 Theophanes Hist. *passim*.
 Theophanes Ceramensis, 293.
 Theophylactus actus arch. Bulg., 226,
 229, 255, 244, 281, 252, 271, 275, 29,
 304, 305, 336, 382, 386, 388, 425,
 426.
 Theophylactus Simocatta, 199, 301,
 307, 328, 352, 357, 540.
 Theophilus Antecessor, 245.
 Theophrastus, 224, 346.
 Theorianus, 368.
 Thevetus, 247, 385.
 Thomas archid. Salonianus, 347.
 Thomas a Cantiprato, 224.
 Thomas Walsinghamus, 214, 258,
 273, 301, 330, 350.
 Thuanus, 383.
 Thucydides, 281.
 Thwroczius, 328, 365, 379, 403.
 Timotheus presbyter CP., 306.
 Traditiones Fuldeenses, 401.
 Trebellius Pollio, 272, 279.
 Triodium, 303, 333, 348.
 Tudebodus, *passim*.
 Turnebus, 377, 391, 411.
 Turpinus, 391.
- U
- Udalricus Cluniac., 263, 306, 308.
 Ughellus, 268, 286, 290, 308, 312,
 317, 318, 323, 340, 361, 367, 376,
 377, 395, 396, 401, 403, 408, 419.
 Ugutio ms., 261.
 Ulpianus JC., 21, 301, 310.
 Uranius presbyter, 342.
 Usserius Armachanus, *ibid.*
- V
- Valerius Maximus, 314.
 Varro, 227, 342.
 Valtinus, 387.
 Vegetius, 226, 230, 282, 287, 341,
 358, 383, 391, 397.
 Vibius sequester, 296, 328, 388.
 Victor Cajetanus, 372.
 Victor Tununensis, 412.
 Victor Uticensis, 287, 260, 272, 292.
 Vigerius, 215, 408.
 Villardus, 363, 349, 375, 412.
 Virgilus, 377.
 Vita S. Altonis, 237. — Arnoldi
 Canani ab., 241. — Sancti Basilii
 junioris, 412. — Caroli VI reg. Fr.,
 303. — S. Celsi, 359. — S. Consortie,
 467. — Constantini Magni et Helenae,
 181, 382. — S. David Menevensis,
 271. — S. Deicoli, 339. — S. Desiderii
 episc. Catirc., 377. — S. Eliji,
 262. — S. Eudocie, 278. — S. Eupra-
 xiæ, 263, 419, 456. — S. Eusebæ, 278.
 — S. Fidus, 262, 569. — S. Fursei,
 271. — Garnieri prepos., 338. — S. Geor-
 gii Amastreni, 493. — S. Gudile virg.,
 357. — Henric IV, imperator, 238,
 277. — Sancti Ugonis Clun. ab., 493.
 — Joannis Gorziensis abbat., 357. —
 Joannis Tragur. episc., 288. — Lu-
 dovici VII, reg. Fr., 239, 266. — Lu-
 dovici Pii, 228, 251. — S. Maria
 Junioris, 223. — Martani Ratispon.,
 401. — S. Materni, 271. — S. Niconis,
 274. — B. Oldegarii, 398. — Pauli
 patriarche CP., 183. — S. Pauli
 Virdun, 263. — S. Petri Cavensis,
 286. — S. Theophanis Sigriani, 264.
 — S. Theophanis Confess., 293. — S.
 Severi episc. Notensis, 312. — S.
 Severi episc. Ravennat, 389. — Sancti
 Simeonis Mirab. montis, 331. —
 S. Thyrsi, 267, 271. — S. Vedasti,
 263. — S. Virgilii Arelat., 308.
- Vita Patrum, 266.
 Vitruvius, 267, 319, 391, 392.
 Volaterranus, 251, 387.

W	298, 327, 337, 538, 591, 510. Will. Gemeticensis, 231, 277, 290, 301, 380, 395. Will. Guignevilla ms., 303. Will. Guiart. ms., 251, 257, 39, 397. Will. Malmesburiensis, 230, 256. 261, 268, 283, 290, 292, 503, 316, 335. 360, 370, 373, 391, 407. Will. Nangius, 282, 325. Will. Neubrigensis, 321, 422. Will. de Oldenborg., 206, 250. Will. de Podio Laurentii, 558. Will. Thorn., 213. Will. Tyrius, <i>passim</i> .	Witikindus, 228, 261, 261. Woverenus, 377.
		X
		Xenophon, 217, 227, 239, 251. Xiphilinus patr. CP, 307. Xiphilinus hist., 267, 281, 316.

Z

Zacharias pap., 419. Zonaras, <i>passim</i> . Zozimus, 183, 198, 217, 246, 247, 265, 325, 381.

ORDO RERUM QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR

EUTHYMIUS ZIGABENUS.

(Operum continuatio.)

EXPOSITIO SYMBOLI.	9	natam. Expeditio Dalmatica triplex. Nicephori Diogenis onjuratio et insidiæ in Augustum deteguntur et puniuntur.
DISPUTATIO DE FIDE.	19	Lib. X. — Nili et Blachernitæ hæreses Alexii Augusti cura oppressæ. Pseudo-Diogenis impostura. Bellum Co- manicum ejus instigatione inchoatum, ejusdem excavata- tione et Comanorum clade patratum. Expeditiones sacre Gallorum contra Turcos et quid earum occasione impe- rator Alexius egerit.
DIALOGUS DE FIDE CHRISTIANORUM.	38	Lib. XI. — Galli multis et ingentibus præliis Turcos vincunt, ac res eorum plane profligant. Nicæam, Antio- chiam, Hierosolymam, urbes alias plurimas, partim impe- ratori, partim sibi subiiciunt. Gothofridus eligitur ab eis Hierosolymorum rex; succedit ipsi mortuo ejus frater Baldinus. Imperator res prospere terra marique contra Turcos gerit. Gallos cautiis primum artibus, deinde aperio bello infestat.
CONFUTATIO MASSALIANORUM.	39	Lib. XII. — Raimundi et Alexii contrarii utrinque ap- paratus ad bellum imminentis. Tancredi res in Asia pro- pere gestæ. Conjuratio varia. Cometes Gallorum ad- ventum portentum. Imperatoris et Ireneos ejus conjugis laudes variae. Raimundi ex Italia in Illyricum traxi- eruntur.
ADVERSUS PHUNDAGIATAS.	50	Lib. XIII. — Alexius imperator ab odiis insidiisque suorum periclitatur. Raimundus Dyrrachium nitoris ma- chiolis irrito conatu oppugnat. Gallorum cum Romavis pugna varia vario eventu. Raimundi ferox virtus ab Alexio Fabianis artibus eluditur, et sensim in arcum cogitur. Ambo principes in colloquio convenienti et pacem faciunt.
ANNA COMNENA.		Lib. XIV. — Raimundi mors. Phitocalis victorice de Turcis. Irritæ bellii iniuste Tancredi intentate. Latine classis recessus irritus. Michaelis rebellio statim op- pressa. Gabras sultani Saisani copias cædit. Pax cum sultano. Alexii morbus et ejus cause. Ejus victorice de Turcis reportatae. Triumphans in urbem redditus. Expe- ditio in Comanos. Ejus occasione comonorans Philippopolis Alexius conversioni hæreticorum incumbit cum suc- cessu.
ALEXIAS sive de rebus ab Alexio imperatore gestis libri quindecim.	59	Lib. XV. — Alexius postrema sua in Turcos bellum moventes expeditione sèpius eos vincit, ope præsens artis nova quam excoigilavit aciel contra eos instruenda, pacemque petere coactos, amicos facit. Hæresim Bogi- milorum indagat, profert, extinguit. Coryphae eius combusti, aliis perpetuo carceri mandatis. Alexii ejusdem morbis et mors.
Dedicatio P. Possini.	Ibid.	Glossarium Annæum.
Præfatio ejusdem.	66	Notæ Davidis Hæschelii.
Epistola Hæschelii nuncupatoria.	70	ADDENDA AD EUTHYMIUM.
Ejusdem præfatio.	71	Encomium in adorationem B. V. Marie.
Testimonia Latinorum aliquot de Alexio Comneno.	73	1250
Elogium Annae Comnenæ.	75	
Alexiadiis syntagma.	79	
LIBER PRIMUS. — Alexii res gestæ ante imperium : et cause belli quod deinde gessit cum Roberto Calabrie duce.	90	
Liber II. — Comneni contra Botaniatem rebellant. Eorum exercitus Constantinopolim capi, ac diripiit.	173	
Liber III. — Alexius imperii res ordinat. Pæcem dat Turcis. Bellum adversus Robertum parat.	230	
Liber IV. — Robertus Dyrrachium oppugnat; Alexium Augustum acie vincit.	526	
Liber V. — Robertus Dyrrachio in potestatem redacto in Italiam rediens, Henricum Alemaniæ regem fugat, castris ejus captis. Baimundus in Illyrico relitus, multis urbibus captis, Alexio imperatore bis acie vicit, tertio ad Larissam prælio non plene vicit, quanquam nec om- nino vicit, redire ad patrem cogitatur conspiratione suo- rum, quos contra illum Alexius clam concitaverat. Italus quidam homo turbulentus, Constantinopoli revocare prava dogmata publice jubetur.	575	
Liber VI. — Roberti expeditio secunda. Pugna cum Venetis, et mors. Res cum Turcis feliciter gestæ. Bella ipsorum civilia. Initio bellii Scythici.	439	
Liber VII. — Alexius acie vincitur a Scythis. Cum Tza- cha Turco bellum vario eventu per suos duces gerit. Ipse consilio et arte supplicis defectum virium, contra Scybas iterum ac tertio prospere pugnat.	530	
Liber VIII. — Debellatum cum Scythis ingenti prælio, quo gens universa uno die delecta est. Conspiraciones du- cte detectæ.	599	
Liber IX. — Cazyce ac Rhapsomatis rebelliones, quorum hic Cyprum, ille Cretam invaserat, in exortu feliciter oppressæ. Tzacha bellum Abydenum nece ipsius termini-	1110	

FINIS TOMI CENTESIMI TRICESIMI PRIMI.

Parisii. — Ex Typis J.-P. MICNE.

UNIV. OF MICHIGAN

MAY 6 1914

Digitized by Google

Распознавание текста

ABK/FR

UNIVERSITY OF MICHIGAN

3 9015 07838 4248

Replaced with Commercial Microform

G.E. 1

Library Goods

Радиозаводы и магнито
ABK/TR

Это цифровая копия книги, хранящейся для иотомков на библиотечных полках, ирежде чем ее отсканировали сотрудники комиании Google в рамках ироекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских ирав на эту книгу истек, и она иерешла в свободный достуи. Книга иереходит в свободный достуи, если на нее не были иоданы авторские ирава или срок действия авторских ирав истек. Переход книги в свободный достуи в разных странах осуществляется ио-разному. Книги, иерешедшие в свободный достуи, это наш ключ к ирошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохранятся все иометки, иримечания и другие засиси, существующие в оригинальном издании, как наиминание о том долгом иути, который книга ирошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

Комиания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы иеревести книги, иерешедшие в свободный достуи, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, иерешедшие в свободный достуи, иринадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, иоэтому, чтобы и в дальнейшем иредоставлять этот ресурс, мы иредиринали некоторые действия, иредотвращающие коммерческое исиользование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические заиросы.

Мы также иросим Вас о следующем.

- Не исиользуйте файлы в коммерческих целях.

Мы разработали ирограмму Поиск книг Google для всех иользователей, иоэтому исиользуйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.

- Не отиравляйте автоматические заиросы.

Не отиравляйте в систему Google автоматические заиросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного иеревода, оптического распознавания символов или других областей, где достуи к большому количеству текста может оказаться иолезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем исиользовать материалы, иерешедшие в свободный достуи.

- Не удаляйте атрибуты Google.

В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он иозволяет иользователям узнать об этом ироекте и иомогает им найти доиолнительные материалы ири иомощи ирограммы Поиск книг Google. Не удаляйте его.

- Делайте это законно.

Независимо от того, что Вы исиользуйте, не забудьте ироверить законность своих действий, за которые Вы несете иолную ответственность. Не думайте, что если книга иерешла в свободный достуи в США, то ее на этом основании могут исиользовать читатели из других стран. Условия для иерехода книги в свободный достуи в разных странах различны, иоэтому нет единых иравил, иозволяющих определить, можно ли в определенном случае исиользовать определенную книгу. Не думайте, что если книга иоявилась в Поиске книг Google, то ее можно исиользовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских ирав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и иолезной. Программа Поиск книг Google иомогает иользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый иоиск ио этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>